
3 1761 08116925 2

LUMÍR

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ

ROČNÍK ŠESTNÁCTÝ

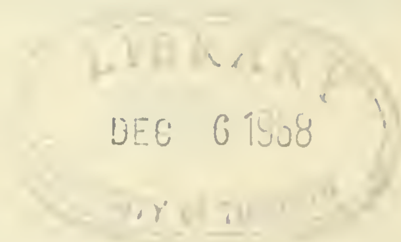
1888

REDAKTOR A VYDAVATEL

JOS. V. SLÁDEK.

V PRAZE.
NÁKLADEM J. V. SLÁDKA. — KNIHTISKÁRNA J. OTTY.
1888.

DEC 6 1958

OBSAH.

Básně původní.

Básně přeložené.

Povídky původní.

Povídky přeložené.

Články a úvahy.

Drobné články feuilletonní.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškere dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové.
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNIK XVI — 1. ledna 1888 — ČÍSLO 1.

Bretoňská romance.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Pln touhy po Ginevře
Lancelot vyšel v les,
tu proti němu kráčel Merlin
a za ním jeho pes.
Kmet bedlivě prohlížel cestou
strom, písek, skalný tes.

Co hledáš, čaroději,
proč upíráš svůj zrak
do země, v stromy, mezi skály?
Odvětil Merlin tak:
Já v písku hledám rudé vejce,
jež snes' tam starý drak.

Na dubech mejlí kvete
a v mechu řeřicha,
a těmi bolestí zdroj v duši
i v ranách vysýchá,
a do skal poušti zlatá pírka
pták Rok, když pelichá.

A co ty časně z rána
zde děláš rytíři?
Pan Lancelot se mate v řeči
a v tváři zapýří
a divno je mu tak a teskno
v tom těžkém krunýři.

— Ach snad sem půjde na lov
Ginevra paní má,
mých slz, mých vzdechů a mých písní
si ani nevšímá,
dnes dá mi naděj a již zítra
mi naděj odnímá.

Ach, dobrý čaroději,
ty mnoho znáš a víš,
však najdeš rudé dračí vejce,
řeřichu v květu spíš,
ba zlaté pírko ptáka Roka
dřív někde uvidíš;

A spočítáš dřív hvězdy
i perli v moři směs,
než najdeš ženu bez rozmaru,
jež stejná zítra jako dnes
To děl a vzdych' a zašel
v hluboký les.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

I.

Bylo to v druhém poschodí velkého, palácovitého domu v ulici „Giulia“, založené samým Bramantem na rozkaz papeže Julia II., jehož jméno posud nese, bylo to v tom starém domě nedaleko paláce Falconieri, na večer, že ve vlastním svém pokoji paní Giovannina Bassi rouhavá ta slova slyšet musila, která jí sice nerozčilovala, avšak podivením plnila.

„Vychvalujte si Řím, jak chcete,“ řekl ten mladý, přibledlý, tmavovlasý, krásný muž s plavými kníry, který seděl na hlubokém kanapi, unaveně tak dalece do polštářů klesal, jak to slušnost dovolovala, „vychvalujte si Řím, jak chcete,“ řekl, — „mě sklamal. Je zde zima, obzvláště uvnitř domů, a vaše „caldajo“ místo aby hřálo, vybízí spíše k smíchu, ačkoli to žhavé uhlí na tom ohři-

vadlo hezky vypadá. Avšak jak to vysušuje vzduch! Vždyť ani dýchat nelze! Váš Řím mě sklamal. Lituji, že jsem nezůstal v Toscaně nebo v Umbrii."

Paní Giovannina naslouchala trpělivě a vrtěla mlčky hlavou.

„Odpusťte," řekl za chvilku kajicně mladík. „Moje tirady jsou vám snad nepříjemné. Jste rozená Římanka?"

„Ano," odpověděla plným hlasem. „Romana di Roma!" a hodila pyšně hlavou. Za chvilku pak dodala: „Je to divné, jak vy severané jste zimomřivými! Máme náhodou trochu pošmurné a chladné dny, pravda, avšak to pomine brzy a Řím se vám pak zajisté zalíbí. Vždyť jej ani ještě neznáte. Okouzluje všechny cizince."

Zamlčela se. Nebyla nikdy z Říma vyšla, celý ostatní svět byl jí neznám. Nebyla ani dost málo zvědava jej vidět nebo poznat. Nač? Co tam mohlo býti konečně zajímavého?

„Toscana! Umbrie!" opakovala a potřásala opět hlavou. Jí to byl prázdný zvuk. V něm ale ta jména vyvolávala čarovné vidiny. Vzpomněl si na své cesty v létě v horách, na dubové háje, plné šera, v němž se zdálo, že přízrak té staré, tajeplné, pohanské Etrurie ještě bloudí, na města podobná těm, která se vidí ve snách, na Urbino, na Cortonu, na Assisi, druhý ten Betlém, nad nímž svatá aureola utkvěla, na Perugiu! Vřelá touha plnila mu duši. Ah těch modrých vrchů, těch olivových hájů, těch starých, věčně památných míst s těmi poklady krásy a nadšení, těch vysokých hor, na kterých purpurová oblaka na večer odpočívala! Těch šumících vodopádů v Terni, v tváři chmuřících se Abruzz, toho mlčícího jezera Trasiména, snícího o něčem velkém a záhadném! Vzdychl z hluboka a byl tich. Paní Giovannina však nebyla přítelkyně dlouhého mlčení a aby rozhovor opět do proudu přivedla, tázala se, jako by jí to velice zajímalo: „A u vás doma, jak je tam teď, když i zde je zima?"

Mladý muž se zasmušil.

„U mne doma jest vždy pošmurno," pronesl tak tichým hlasem, že to téměř zašeptal. Zdál se nešťastným.

„Poveretto!" vzdychla paní Giovannina, ale nebylo jí jasno, co vlastně říci chtěl. Podala mu malý kořílk.

„Jste churav, pane," pravila tonem starostlivé matky. „Trochu horkého čaje vám dodá srdce. A zítra bude, doufám, slunno a Řím se na nás usměje."

„Jak jste laskava!" odvětil srdečně a přijal čaje.

Paní Giovannina usmála se mateřsky. Bylo jí něco více než čtyřicet let, byla trochu příliš tělnatá, jak římské matrony bývají. Patrné stopy někdejší její krásy byly temné, posud ohnivé její oči a hrdé držení hlavy. Byla vdovou po úředníku ve finančním ministerstvě, žila z pense a v saisoně pronajímala cizincům pokoje. Ulice Giulia leží sice stranou od čtvrti, kterou turisté obyčejně zaplavují, ale tím příjemněji bylo to pro ty, kteří se nechtěli do řad oněch červeně vázanými „průvodci" ozbrojených šiků staviti, z kterých co rok pravidelný vpád barbarů do „věčného města" se skládá. Spojení se správci dvou neb tří dobrých hôtelů stačilo úplně, aby pokoje paní Bassi nezůstaly nikdy bez nájemníků. Tenkráte ale nebydlel nikdo mimo toho přibledlého, zimomřivého mladého muže u ní, cizinců bylo toho roku náhodou méně v Římě, a paní Giovannina si ho tím více vážila. Zajímal ji také neobyčejně. Byl sice zasmušilým, málomluvným, ale úsměv jeho byl neodolatelný, dojímavý, neboť byl více v sivých, šerých jeho očích než kolem úst. Vycházel málo po ten čas, co u ní bydlel, na večer byl vždy doma, a zvala ho ráda na čaj a rozhovor do svého pokoje.

Odbila právě devátá na starosvětských hodinách, stojících na trochu nemotorném trumeau slohu prvního císařství.

„Máme zítra tří králů," řekla paní Giovannina; „slaví se tedy dnes na náměstí Navona „Befana". Snad by vás to bavilo, cizinci tvrdí, že to zajímavé —"

„Bože, vždyť jsem tam před chvílí byl, když jsem se domů od oběda vracel" odpověděl srkaje trochu čaje, „jak může ten křik, ta tlačenice, tolik všelijaké luzy jen někoho zajímat!"

„Byl jste tam? Nu, to bylo příliš časně, lepší společnost tam přichází teprve k jedenácté, zkuste to ještě jednou."

„Ne, děkuji, nepůjdu. Leda kdybyste mě vyhnala."

Smála se.

„Je tak těžko vás nějak vzrušit, pane! Nic a nic se vám nechce v Římě líbit —"

„Oh, přece," pravil a zamyslil se.

„Ah, to jsem dychtiva slyšet! Prosím vás, tedy co?"

„Hledal jsem ve ville Medici malíře, kterého znám z Florencie; nenašel jsem sice roztomilého toho Francouze, ale viděl jsem s terassy slunce za svatým Petrem zapadat, a pak jsem se na druhé straně s vršku zahrady přes vrcholky těch zádumčivé, temně zelených jejích ilexů nejdříve do piniového háje parku Borghese zadíval, a pak a pak... Ah, širá campagna ležela přede mnou."

Zamlčel se, bál se deklamace, nechtěl s tou střízlivou paní o tom kouzlu mluvit, kterým ho campagna byla uchvátila.

„Víte, signoro," řekl pojednou a vztyčil se živě, a bylo vidět, že v něm vzniká náhle jakési rozhodnutí, „víte, že tam v té pustině musím na nějaký čas bydlet, že se tam musím stěhovat, abych ukojil nevysvětlitelnou touhu —"

Paní Giovannina spráskla ruce.

„Jak! Stěhovat se z Říma —"

Myslila na smlouvu, kterou byl s ní na tři měsíce stran bytu, ovšem jen ústně, uzavřel. Četl tu zbytečnou starost na její tváři.

„Vždyť bych tam nebyl neustále," pravil chlácholivě, „jsem tak šťasten zde v tom útulném bytě, kam bych se vždy vracel, kdykoli by mě ta samota tam tížila —"

A zamyslil se, a myšlénky jeho těkaly po té zádumčivé poušti, která v tom okamžiku celou jeho duši jímala.

„Ale nač to?" divila se paní Giovannina, „což vám nestačí procházky neb vyjížďky —"

„Ach ne," řekl již napřed unaven vysvětlením, které jí podávati ho nudilo; věděl, že mu neporozumí.

V tom bylo slyšet zvonění v předsíni.

„Dostáváte pozdní hosti," pravil a vstával.

„Pozdní? Vždyť není ani čtvrt na deset a k tomu ‚Befana' —"

Hlas služky ozýval se v předsíni. „Kdo to?" tázala se za zavřenými dveřmi. Byla trochu bojácná.

Zazněl smích a několik hlasů zvolalo „Přátelé!"

„To je Luigi!“ řekla paní Giovannina, „znám jeho smích!“

Učinila krok ku dveřím, tý se však už otevřely a tři osoby vešly. Mladý muž s hlučným voláním, dívka a stará paní.

„Catina mia! Giggi! A naše Suntarella!“ radovala se paní Giovannina, a začalo všeobecné objímání.

„Jsi překvapena, Nino, že jsem v Římě?“ tázala se dívka tak hudebním, krásným, měkce altovým hlasem, že se cizinec mimoděk ku předu do stínu sklonil, kde dívka stála, aby viděl odpovídá-li tvář její tomu zvučnému hlasu.

Přicházeli blíže ke stolu, kde lampa stála.

„Pane Jamaria,“ pravila představujíc paní Giovannina, „uvádím vás své milé sestřenici, mademoiselle de Soranesi.“

Slabý úsměv jevil se na tváři všech, neboť paní Giovannina pronesla tu větu po francouzsku, tak strašným italským přízvukem, že bylo těžko zůstati docela vážným. Nemátlo ji to však. „A toť můj milý bratranec, le chevalier Galli,“ pokračovala, a ukazujíc nakloněním hlavy směrem k svému nájemci, končila opakujíc: „Monsieur Jamaria“ — a usmála se.

„Je tak těžko pamatovat si ta cizí jména!“ řekla, vzala visitku s trumeau a podala ji dívce mezi tím, co cizinec sám své jméno „Plojhar“ pronesl.

Všickni usedli a dívka pohledla tak mechanicky na tu visitku, jak ji byla mechanicky vzala.

„Říkám pánovi krátce monsieur Jamaria,“ řekla paní Giovannina, „nenamítá ničeho proti tomu.“

„Ale vždyť se to jméno docela dobře vyslovuje,“ pravila přesvědčivě dívka a pronášela pololhlasitě: „Pan Jan Maria Ploj — Plojhar.“

Usmála se, když ji druhá sylaba poněkud v hrdle byla uvázla. Pan Plojhar se ale nehněval, ústa její byla krásná, úsměv její beze vší ironie, klidný, dobrý, beze vší prázdné konvencionelnosti. K tomu byl zvuk toho hlasu tak čistý a lahodný, až ku podivu! Pan Plojhar byl tou měrou do toho podivu a obdivu zabrán, že docela několik jakýchkoli obyčejných slov pronésti zapomněl. Příbuzní mluvili teď lhostejné věci mezi sebou a hleděli ob čas ze zdvořilosti mezi rozhovorem na hosta, jakoby jej oslovovali.

„Kde viděl jsem tu dojimavě krásnou tvář, ty hluboké, temnohnědé oči, ty světlé vlasy, ten výraz který zapomenouti nelze“ — rozjímal v hloubi své paměti pan Plojhar... „Ach ano! V palazzo Barberini podobizna Beatrice Cenci —“ Byl k vůli přehledu hned první dni v Římě několik gallerií spěšně prošel.

Paní Giovannina se ho teď něco ptala, aby mu dala příležitosti vmísiti se ve všeobecný rozhovor. Neslyšel co, a odpověděl nějak proti jejímu očekávání; soudil tak po výrazu překvapení na tváři dobré paní. To jej přivádělo v nesnáz. Vstal.

„Nebudu vás rušiti,“ pravil s úklonem.

„Ó, vy nerušíte! Prosím, zůstaňte! Víte, příbuzní! V čem byste nás rušil?“ Nutila dobrosrdečné paní domu. Usedl tedy poslušně na své křeslo.

„Kam, kam, Suntarello!“ zvolala paní Giovannina na obstárlou paní, která se byla mezi představováním stranou držela, která po celý čas poněkud stranou seděla a nyní z pokoje odcházela.

„Oh, Suntarella vždy na tebe pamatuje, Nino,“ řekla dívka a ukazovala na balík, jejž Suntarella v rukou měla.

„Koroptve,“ rekla Suntarella, „včera je Francesco střelil, odevzdám je v kuchyni.“

„Roztomilá!“ usmála se paní Giovannina, „děkuji! Avšak zůstaňte! Nemůžete si ani představit, jak výtečná to osoba, pane Jamaria.“ A hodila hlavou za Suntarellou, která již byla vyšla. „Není to osoba obyčejná, ač pouze žena z lidu. Vychovala naši Catinu, a jak! A nyní je jí společnicí, rádkyní a hospodyní, ba správcem, řekla bych. Vinice, zahrada, dům, vše bralo by bez ní škodu. Catina tak málo dbá —“

„Nino, Nino!“ napomínala Catina, „což to může někoho jiného mimo tebe zajímat?“

„Proč ne?“ protestovala Nina a obrátila se k panu Plojharovi, jakoby od něho potvrzení svého výroku čekala.

„Hádej, Nino, proč jsme přijeli do města,“ řekla trochu rychle Catina, patrně aby rozhovoru jiný dala obrat.

„K vůli Beťťaně!“ hádala paní Giovannina.

„Uhodla's!“ smála se Catina. „Chystáme se se Suntarellou již tři měsíce do Říma a vždy v rozhodném okamžiku se vyskytuje překážka. Tu přijel dnes ráno Giggi na návštěvu s pozváním od své matky —“

„A podařilo se mi po dlouhém přemlouvání,“ vmísil se Giggi do rozmluvy, „překonati Catinu a vytáhnouti ji aspoň na několik dní z toho trappistského kláštera, v kterém dny své tráví k zármutku, k zármutku —“

„Celého města a světa ne?“ smála se Catina.

(Pokračování.)

Zahořanský hon.

Od *Al. Jiráska.*

I.

Pršelo jen se lilo a bylo bláto. A v tom dešti a v tom blátě stál na silnici kůň s přiseknutým ohonem, hnědák, ne zrovna krásný, ale slušné hlavy a zdravých noh, postříkaný až nade břicho blátem, zaschlým už i čerstvým. A na tom koni hnědáku seděl ve třírohém klobouce muž, jemuž nebylo ani do tváře viděti, poněvadž ji schyloval do pláště, snaže se pod jeho záštitou zapáliti tabák.

A již se ukázal první, modravý oblak ze skulin pláště, za tím mráčkem druhý, třetí, jeden za druhým rychle, jak jezdec rychle bafal, rozplývajíce se u vanutí vlhkého vzduchu kolem mokrého jezdcova klobouku. A již jezdec zvedl tvář svou, osmahlou, nyní od sehnutí a bafání zarudlou, mladou, kulatou, bez vousů; jen pod nosem se mu černaly knírky. Ale hollandské, bělavé dýmky si pořád ještě hleděl, přitlačuje prstem zapálený, zavlhlý tabák i zbytek doutnající hubky.

Pojistiv se ohněm, počal se pak kolem rozhlížeti.

Rozhled byl malý a málo utěšený.

Šira krajina kolem v dešti a v parách. Určitěji bylo viděti jen přilehlá luka a pole s obilím namoklým a již i hajtem. To také jezdec dobře viděl, že je na rozcestí i že na dřevěném sloupu milníku, podepřeném hrubým kamenem, není nic viděti, že je písmo všechno vybledlo nebo rozmazáno.

Dve cesty před jezdcem. Jedna přímo, druhá dále, na pravo. Na této spozoroval, ale hezky dál, v šedém vzduchu jakoby stíny topolové aleje. Po nějakém však obydlí lidském ani památky, ani za stromořadím aniž kde jinde, kamkoliv zrak obrátil.

A tak se dlouho nerozmýšlel. Bodl koně, ale v tom už ho zase zarazil. V pravo na silnici zahlédl totiž v šedu silhonettu, ne však stromu, ale člověka, a ta se blížila. Zvolna sice a patrně namáhavě, nebo cesta byla jako bezedná, ale blížila se a s ní nějaká jistota stran cesty. Jakkoliv jezdec ani se nemračil ani neklel nad tou panující slotou ohavnou, anobrž dosti spokojeně si pobafoval, přece koně zarazil a čekal, neboť nebylo mu jedno jeti k nějakému přístřeší hodinu zrovna po silnici, když by ho mohl dojeti v pravo třebas za čtvrt.

Hnědák stál trpělivě, všechen už zmáchaný, se sblípenýma ušima přimhuřuje oči před deštěm. Pán jeho pak netrpělivě čekal na toho chodce, měře nedočkavě vzdálenost mezi ním a sebou.

Až se pak zasmál, nahlas, upřimně.

Ten tam pěšák v kabátě šosatém, bez pláště, s uzlíkem pod paždí, vyzdvihl najednou pravou nohu a stoje na ní i zase hopkuje shýbal se po něčem.

Byl to jeho střevíc, který mu bláto zulo. Posléze se chodci podařilo, že do střevíce nohou vjel a že ho z bláta šťastně vytrhl. Ten tam na koni se smál a smál a vesele pak vítal ubožáka, když k nemu docházel přidávaje co možná do kroku. Hnědý hřebíčkový kabát jeho až ke krku zapjatý i nohavice pod kolena a punčochy, vše bylo na něm promoklo; střevíce v blátě zavřeny a jak hlavu poněkud pochýlil, crčela mu se třírohého klobouku voda.

Hovor mezi oběma mladými muži — neblahý ten chodec byl také jestě mladý, leč hubené tváře, mírného, až unylého výrazu — byl jen krátký, jak toho počasí vyžadovalo. Chodec věděl o nejblizším přístřeši, na které se jezdec tázal. A pak se ještě pěšáka tázal, kdo je, a ten mírně, skoro ostýchavě, jakoby to hřích bylo, odvětil:

„Muzikant.“

„A já jsem malíř!“ zvolal jadrne jezdec a již koně točil ke sloupu a tam ho u samého kamene zarazil.

„Tak přece pospěšte!“ volal malíř. „V blátě vás nenechám. Honem, na kámen, tak; ruku sem, nohu do střemene — oh, oh — vy jste asi jak živ nebyl v sedle — Stuj!“ tak se rozkřikl na hnědáka, jenž patrně stav se netrpělivým pro neobratnost hudebníkovu počal sebou vrteti —.

Posléze donutil hnědák a ještě více neobratnost muzikantova malíře, že sesedl a nenadálého společníka na koně vysadil. Pak teprve se sám tam vyšvihl nařizuje spolujezdci, aby se ho dobře držel, a vesele dodal:

„Od deště vám nepomohu, ale střevíce vám zachovám, v blátě již jich nenecháte —“

A mlaskl na hnědáka, jenž chutě vykročil maje přítižino, ač ne tuze, nebo muzikant byl jako nota hubený.

Rozcestí osamělo. Jezdci na jednom koni se vzdalovali víc a víc silnicí přímo vedoucí. — Z počátku se ještě od nich nesly obláčky z malířovy dýmky. Pak přestaly, jezdci a kůň tratili určité obrysy i barvu, stávali se tmavou silhouettou, kteráž posléze se rozplynula, zmizela v tmavošedu, jak pršelo, jen se lilo.

II.

U silnice stála o samotě velká hospoda. Ponebí měla ode dřeva, pěkně obílené, spodek zděný, a na bílené lomenici s kabřincem zbytky pestrých květů a malování, od deštů spláknutého a smazaného. Před hospodou stály žlábky, a stranou rozkládala stará lípa košatou korunu. Za hospodou byla kolna. Pod tou kolnou stál panský kočár všechen zablácený. Koně odpočívali v konírně a kočí meškal na zápraží pod pavlačí, jež se vznášela po celé délce stavení v zadu do dvorce a ke kolně.

Kočí odpovídal hospodskému, jenž se tázal, pojedou-li páni dále.

„Nepojedou. Budeme tu přes noc.“ A sám se pak tázal:

„A což ten myslivec ve světnici? To je nějaký divný chlap —“

„Je, takový pobuda. Nikde nevydrží. Ale po čertech mazaný. Věřte, já tomu věřím, přimrazí vám jen což — a divné prostředky zná a nejvíce v myslivectví — Zná všechny myslivecké kusy, proti ranění od střelby, aby jen sám trefoval a všecko, a divné a jiné —“

Kočí se počal diviti a sedlák ve světnici, jenž s tím myslivcem seděl sám za stolem, ten v tu chvíli žasl, trnul nad řečí toho osmahlého myslivce v šedém kabátci se šůsky i límcem zeleně vyloženými. Ve veliké hospodské světnici, černého, dřevěného stropu bylo jinak pusto. Šero se v ní ukládalo od deště, jenž rachotil o okna olovem hojně spravovaná. V tom zášeří se mdle jen leskl lesní roh myslivcův, visící nad ním na stěně.

Sedlák zarudlý už pitím, maje tváře dávno neholené jako strnisko, chýlil hlavu a potulný myslivec také, jakoby si povídali nejhroznější tajemství. Korbele stály před nimi.

„Tak prosím vás, ještě jednou, jak to bylo —“ dosti těžko sedlák ze sebe vyrážel chytaje myslivce za rukáv a vyvaluje oči jemu přímo do tváře.

„Ale tys beran, kmochu — Říkám: — Obrať kámen naopak a pravou nohou šlápni na něj a on nevystřelí. Protože mu nespustí —“

„Protože mu nespustí! Hehe!“ opakoval sedlák vesele a vykřikl i na stůl uhodil, až korbele vyskočily.

„A on nevystřelí, Matěj Říhů nevystřelí! Počkej já ti dám!“

„Matěj Říhů nevystřelí,“ opakoval myslivec, „ale aby tobě nikdá ručnice neselhala —“

„A to také víte?!“ zvolal užaslý sedlák. „Na mou duchu — a pane, a tohle — jako — to byste mně nepověděl?“ a sahal po opasku — „Dám vám jako prve za to, víte-li, aby Matěj Říhů nevystřelil, a pít, co hrdlo ráčí — Hej, hospodo —“ křičel a tloukl korbelem o stůl. Hospodský přiběhl a již ode dveří kýval sedlákovi, aby mlčel a nekřičel, ukazuje na dvéře vedoucí do vedlejší svetnice.

Ty se v ten okamžik pootevřely a v nich objevila se hlava staršího již pána v napudrované vlásence. Výraz

té vráskovité tváře s bradavkou vedle nosu byl přísný. Šedivé oči ostře změřily hlučný, nepokojný stůl. Pak hlava páně zase zmizela a dveře se zavřely. Náhlé to zjevení účinkovalo.

Sedlák přestal tlouci korbelem a křičeti. Ale jak hospodský přinesl na stůl čerstvé pivo, vytáhl z opasku stříbrňák a chytal myslivce za rukáv, dorážeje na něj, aby pověděl, co učiniti, aby mu nikdá neselhala ručnice. Mluvil sice tlumeným hlasem, ale prudce, a bylo v něm znáti všechnu jeho chtivost po tom tajemství.

Myslivec, také již pozarudlý, jen se usmíval a sedlákovi se šklibil. Až pak, posouživ ho, přece sklonil hlavu; sedlák, pytlák, k němu svou, a otevíraje ústa i oči jal se hltavě naslouchati.

„Aby ti ručnice nikdá neselhala,“ začal tlumeně myslivec, „vezmi srdce z netopejra a potři —“

Rázem umlkl, ohlédl se bezděky po stěně nad sebe, kde visel jeho lesní roh. Sedlák také vzpřímil hlavu naslouchaje, a hospodský, jenž stál u pece vedle velikých tmavozelených kamen, přistoupil rychle k oknu, hledě ven, kde déšť valně ochabl a již přestával.

Ještě nebylo nikoho viděti, ale slyšeti bylo: rohu zvuk. Veselá fanfara nesla se třepetavě ke sluchu překvapených. Umlkla na okamžik, a myslivec, jenž dosud napjatě naslouchal, bezděky zaklel a dodal:

„Umí to! Kosák je. — Řku, co je to, hospodský?“ a již také přistoupil k oknu nedbaje sedláka, jenž ho za rukáv tahal, dorážeje:

„Tak co s tím srdcem netopejrím — co s ním —“

Fanfara se ozvala na novo, vesele, blíže se patrně, a již také spatřili znamenitého trubače. Seděl na zabláceném hnědáku, dosti shrbeně a nejezdecky, tiskna ke rtům lesní roh, sedě za jiným jezdcem, jenž držel v zubech bělavou dýmku táhlého troubele a chutě pouštěl husté oblaky dýmu.

Hospodský se dal do smíchu těm dvěma jezdcům o jednom koni. Ten se právě zastavil před samou hospodou opodál staré lípy. Bylo dobře viděti, jak ten přední jezdec, s dýmkou, vesele se směje, jak ho těší obličeje těch tam překvapených vyhlížejících z oken staré hospody: smějící se plná tvář zardělého hospodského, sedlákova, myslivcova a vedle v jiném okně pudrovaná hlava starého pána a ještě jedna mladá, jež se tam mihla jako poupátko.

„Hej, hahoj — kde jste kdo — Hospodský!“ volal ten přední jezdec, když druhý za ním fanfaru umělé dohrál. — „Pojďte a pomozte mému heroltovi s koně —“ Hospodský poslechl.

Myslivec se usmál a sedlák se chechtal, a z vedlejší světničky bylo také slyšeti veselý smích, jak znamenitého trubače s koně skládali. Ubohý jezdec! Nohy se mu třásly od té jízdy a mokrý byl. — Malíř zatím vysvihl se bystře se sedla a odevzdav hnědáka hospodskému, vzal zmoklého druha za ruku. Tak vstoupili do síně staré hospody; ale tu se náhle zastavili a s úžasem na se pohleděli. Malíř bezděky ohlédl se po lesním rohu svého druha. Ale ten jej držel pod paždí.

Veselá fanfara zvučela, hlasno, třepetavě jakoby na uvítanou

„Máte tam nějakého kollegu!“ zvolal malíř ukazuje na dveře hospodské světnice.

„A dobrého,“ odvětil hudebník, jenž pozorně naslouchal.

„Tím lépe! Bude veselo!“ zvolal malíř a strhnuv se sebe promoklý plášť, otevřel dveře. Uprostřed světnice stál myslivec troubě na lesní roh; za ním zarudlý hospodský a divením jako stuhlý sedlák. Malíř vesele pozdravoval. Pojednou se však zastavil a hluboko i dvorně se naklonil, a to na levo, kde se dveře pootevřely: v nich se objevil onen starší pán v bílé vlásence, s bradavkou vedle nosu, a za ním, hle, nějaká mladá dáma napudrovaných vlasů, rozmilého obličeje, sličná jako ranní červánek. Ale jen se zjevila, již zmizela, jak starý pán se náhle otočil a dveře zavřel. Pěkné vidění bylo to tam. —

(Pokračování.)

Pod ledem.

Črta přírodopisná *Boh. Bauše.*

Blíže města T. rozkládá se mocný rybník jména biblického, s povahou jezera. Již od dávných dob (rybník založen byl XV. věku) shlíží se starobylé město v klidné hladině jeho, a tím, že rybník zřídka kdy loven bývá, an zásobuje město vodou (poslední lov byl r. 1829), pak značnou hloubkou, které docíleno bylo přepažením úzkého údolí mocnou hrází, nabývá zvířena jeho povahy jezerní. Není pochybnosti, že rybník účinkuje na teplotu města, mírně zvlášť větry severní, ale nade vší pochybnost jest, že dodává straně této malebnosti a přátelům přírody dojmů k pozorování přečetných.

Již když jarní vody neb náhlé přívaly rybník napnou, řítí se přes skalnatou část hráze mocný vodopád, který byl naší českou Niagarou, do jehož hluku recitovali jsme slova Jazykova:

„moře blesku — rachot hromu,
pod ranami země stená;
věčně celá v strašném lomu
viz, jak sklenná
zeď se řítí v dolinu!“

Věda novější spěje k cílům svým cestami všemi a není koutku na zemi, který by neposkytoval výjevů v jistém rámci tak důležitých, jako výzkumy velikých cestovatelů a badatelů.

A tak i rybník se svou zamklostí, svými nekrášlenými břehy byl nám zdrojem všestranného pozorování i tiché kontemplace, jakou budí jen přírodní zátiší, lomozu světa vzdálené.

Nebyli jsme ani lovci, ani rybáři, kořisti naší, několik rostlin a láhviček s drobounkou chamradí nikdo nám nezáviděl, a přece znali jsme vše možné, věděli,

kde hnízdil jaký konipas, rehek, neb ťuhýk, sledovali laškování lysky v rákosí a plachých kachen opatrně opodál břehů se zdržujících. V jedné zátočině odpočívala v rákosí loď polo ponořená.

Jedenkráte vidíme, jak vrány shora do lodi dorážejí; jedna — za ní druhá, třetí, deset jich tlouklo zhůru a opět dolů. Blížíme se pozvolna; v lodi chytil se pohybem jejím as libern okoun, vrány jej spozorovaly a nyní naň dorážely, klofajíce po hlavě a očích, až jej umořily.

Pozorovali jsme též ptáky v tahu; výjev obyčejný, ale k vědeckému stanovení cest ptáků razí se teprv cesta zavedením pozorovacích stanic po celém vzdělaném světě od chladného severu v Norvéžsku, na majácích ruských po Siam, Indii, Ameriku a Australii.

I na náš rybník přicházeli vzácní hosté ze severu. Bylo to na př. 8. listopadu 1871, když sneslo se sem hejno pěkně vybarvených potáplic severních (Colymbus arcticus). Jaký to život na hladině jindy tak pokojné; chtěly tu as déle odpočívati plovouce po vodě a opět se potápějíce; napočetli jsme as 300 kusů. Však lovcům to nedalo; ač masa potáplic nelze poživati, stříleli z loděk tak dlouho, až znepokojení ptáci opět se zdvihli a k jihu odletěli.

Když nadešli temní dnové podzimní, tu stěhování stalo se všeobecným, často slýchali jsme s večerem hlučné kýhání ve vzduchu a nad hlavami velikým obloukem táhly divoké husy. A tu pohlíželi jsme toužebně za nimi, i nám zdál se tu pojednou svět jako zabedněn a myslili jsme sobě, že tam v dáli snad jest blaho a štěstí.

Nadešel prosinec; na rybníce zavládl klid a jednoho rána umrzlo vše na kosť, dříve, než ochranný plášť sněhu přikryl krajinu, jen stromy obtíženy byly jíním; kůra ledová byla dosti silná, by nás udržela.

Poblíže města rozvinul se ihned pestrý obraz. Tam, kde v létě jen hbité vodoměrky a černí brouci vírníci kroužili, nastal šum a výskot klouzající mládeže, který daleko se rozléhal po hrázi.

Kluziště nebylo obmezeno a na bláté, jako těsná kluziště pražská, ale krištálový led byl průhledný a dráha byla volná na hodinu cesty. Nás společnost lidská nevábila. Hajdy tedy po dobrých bruslích na křištálové, netknuté ploše ledové do tichých zátok, na místa kde příroda nám známá chystá se k zimnímu spánku. Sem nezaletá již šum, jen pukání ledu ruší někdy ticho zimní krajiny neb tlukot křídel a krákání vran stíhajících v poli postřeleného zajíce.

Zde blíže lesíka v létě vystrkoval nad vodu bílé květy své pryskyřník vodní mezi širšími listy splývavými. Nyní viděti pod ledem jen ponořené úzké, víckráte trojklané listy. Prorazíme led a vytáhneme keřík pryskyřníku a hle, na na něm sedí plno nezmarů, podivných těch tvorů s jménem mythologické mnohohlavé nestvůry hydry, v pravdě však zvířátek polypovitých nepatrných, pro svou dělitelnost dlouho již obdivovaných. V akvariu mnohý nám objevují podivný zjev životní; stalo se již, že dva nezmaři o kořisť se tahali, až silnější slabšího i s kořistí pozřel, leč v následujících okamžicích již opět jej vyvrhl.

Též ono zvláštní soužití různých dvou bytostí, jako jsou zelené řasy a polypovité sasanky, jak bylo na mořských aktiniích v novější době pozorováno, shledáno na zelených nezmarech. Zelená jich barva nepochází od řas pohlcených potravou, nýbrž řasy ty rostou a žijí dále v průhledných stěnách zvířete.

Celá zátoka bývala zde pokryta rostlinstvem vodním, v němž bývala kořisť na mikroskopická zvířátka přehojná. Hledíme nyní pod led, kam vše se podělo.

Vše děje se zde jako na suchu, rostliny chrání se od zimy tím, že hlouběji do země zalézají. Čím stanovisko rostliny více jest mrazům na ráně a čím větší jest nebezpečí, že nebude sněhem zaváto, tím hlouběji části přezimující zalézají.

Tak vidíme v houštinách cibulky křivatce žlutého a dymnivky duté hned pod vrchní vrstvou země, ale cibule a hlízy vstavačů, neb kandíka aneb ocúna na otevřených lukách hluboko v zemi, takže dlouho kopati musíme, nežli k nim se dostaneme.

Podobně děje se ve vodách pod ledem. *Rdest kadeřavý*, jehož plodné klásky vídáme v létě nad vodou, vyvinuje v podzimku blíže hladiny vodní pupeny pokryté krátkými listy. Již před tím, než voda zamrzne, oddělují se pupeny ty od staré lodyhy, klesají ke dnu a zavrtávají se zašpičatělým dolním koncem do bahna dna.

Tam téměř nikdy nemrzne a tak jsou v zimních příbytcích pupeny chráněny od prudké zimy.

Dno rybníka jeví ostatně různou povahu. Jsouť místy prameny s vodou teplejší a nezamrzající, kde ani v prudké zimě zeleň nezmizí a kamž táhne se hmyz i četní měkkýši vodní. Toť i útulek opozděného a stálého ptactva vodního, loviště i menších šelem, které zde na bezstarostnou kořisť čihají.

Jsou naproti tomu místa, kde za jistých okolností led se tvoří též na dně rybníka. Úkaz ten vysvětluje se větším klidem vody u dna a styk s chladnými kameny i jinými předměty, které sáláním všeho tepla pozbyly.

Tento spodní led má houbovité vzezření a nalézá se jen v malém množství na předmetech a rostlinách ponořených. Přibývá-li po východu slunce tepla, vystupují předměty tyto ledem neseny ku povrchu, jakoby korkem obaleny byly. Ve vodě proudící bývají tímto způsobem předměty tak dlouho ledem unášeny, až led se rozpustí a ony ke dnu padají. Jest to činitel geologický jisté důležitosti, neb byly takto již kameny kolik kilogramů vážící daleko proudem unášeny.

Na rybníce měli jsme svou Algoa-Bai, řasovou zátoku, která zásobovala nás vždy čerstvými řasami, nitkovitými, chumáčovitými, mezi nimiž batolily se podivné bytosti kulivého pohybu a jednobuněčné diatomacey, jen 0·025 až 0·05 *mm* délky, se skořápkou ohnivzdornou

Nesmírné množství tvarů a úžasné množství jedinců nelze pérem vypsati: folianty naplněny jsou vyobrazeními tvarů těchto vždy nových, měnivých, které hlásají větu „natura in minimis maxima".

V kapce vody jaký se nám tu objeví svět bytostí veslujících, vířících, strkajících, jaké to závodění a bojování! Vše tlačí se k slunci a světlu, silnější ničí slabšího a nejslabší spolčuje se s bytostmi vyššími, by takto zhoubě odolal.

A při všem tom boji věčném udržuje příroda rovnováhu; co větším bytostem udělila na síle a velikosti, nahražuje drobounkým bytostem množstvím individuí, různými způsoby rozmnožování.

Dnes zdá se pod ledem klid a mrtvo, zatím spočívá v bahně, na rostlinách a na ponořených kořenech

plno zárodků ozbrojených, tuhých, opatřených obaly nejpečlivějšími, které jen čekají na první záblesk jarního slunce, by k novému životu se probudily, a rej počne znova.

Rybník náš má své speciality nižšího tvorstva; na jednom místě roste pod vodou houba sladkovodní, v mohutných trsech parohovitě rozvětvená, za čerstva barvy olivové. Pod ledem zdánlivě nám zmizela; led na tomto místě proniká až na dno; zkoumáme místo blíže a nalézáme zde kuličky as jako krupice veliké. V krásném, tuhém obalu z jehliček křemitých odpočívají tu pupeny, „gemmule“ zvané, které již na podzim se vytvořují, v březnu pak pukajt, aby obsah klíčivých buněk blízké předměty obalil a novým houbám vzniku dal. Není tedy rubášem kůra ledová, ale spíše obalem ochranným tvorstva odpočívajícího.

Než pohleďme ještě na vyšší tvorstvo a zvlášť ryby, které rybník za svou doménu právem považovati mohou. Dnes ještě mihne se nám *řízek* pod ledem v celé své čilosti, větší ryby vyhledávají již místa nejhlubší, aby zde upravily si lože zimní.

Spánku ryby neznají, ale pod ledem, kde všechna potrava jejich zmizela, obmezuje se též výkon ústrojů; roura zažívací se uzavře a nepřijímá po ten čas potravy žádné. Jen oživujícího kyslíku ani pod ledem postrádati nemohou. Mírný pohyb ryb v zimním loži působí, že na větších rybnících voda na těch místech nezamrzá, na menších člověk dbá, aby vzduchu otvory vytesanými do ledu se jim dostávalo.

Stává se, že výpary škodnými neb jakými koli příčinami voda se kazí pod ledem; tu ryby vyrušeny bývají způsobem nepřirozeným z lože zimního a zdvihnou se, by u výseků lapaly vzduch.

Zlé to znamení pro rybáře — dříve, než on, větří hojnou kořisť vrány, které zlověstným skřekem výseky v ledu oblétají.

Hladina ledová, průzračná jako křišťál, během několika dnů zmizela. Není volno tvorstvu pod ledem, když všetečné oko lidské a bledé slunce zimní pod led vnikají. Lidé zpytující dnešního dne neznají mezí, kde přestati má snaha jejich vniknouti do největších tajemství přírody. Jeden z prvních objevitelů světa drobnohledného, Hollanďan *Swammerdam*, vynálezce drobnohledu, jenž vždy klonil se k mystickému názoru světa, pominul se s rozumem z věci, které viděl zvětšujícím sklem; všechny zápisky své spálil maje za to, že zločinem jest věci, které dle úmyslu Tvůrcova tajny měly zůstati oku lidskému, odkrývati a profanovati.

Co děje se dále pod ledem, zakryl nám zákrov sněhový. Měkké vločky sněhu položily se na led i krajinu chráníce rostlin a zvířat v zimním jich spánku od všetečného oka lidského.

Píseň.

Od *J. V. Sládka.*

Kolíbej mne, kolíbej,
moje loďko snivá, —
řeka šplouchá, povídá,
v dál jak s námi splývá.

Na břehu se rákosí
šepotavě sklání,
větřík duje měkce dál,
dál nás popohání.

Hlava klesá, ruka mdlá
pustila se vesla,
jest, jakoby dřímotou
nás ta řeka nesla.

Daleko, ó daleko
radostí i hoře,
kams v to velké, neznámé,
mlčenlivé moře.

Zlodějka.

Napsal *Frant. Herites.*

Jest tomu již více než dvanáct roků, co jsem navštívil Korsiku. Za těch málo let asi hodně se tu změnilo. Myslím, že jezdí nyní i železnice kolem Monte Rotondo, čarovným údolím Restoniky.

Avšak i tenkráte už, kdo chtěl poznati skutečnou Korsiku, musil do vnitra země, stranou hlavních cest a žil komunikačních.

Přibyli jsme z Ajaccia pravidelnou diligencí do sv. Bonifáce, na jižním cípu země, proti Sardinii, jejíž břehy za jasného počasí jest viděti odtud zřetelně a zcela na blízku. Ale je-li vítr nepříznivý, nemožno se tam ani dostati; aspoň nebylo nám jaksi lze s rybáři se smluviti.

Zůstali jsme tedy ve sv. Bonifáci celý den; hôtel nebyl zrovna nejhorší, kavárna výborná — vyjížďka do Grotty Dragonaty s hořfy skalních holubů a kouzelným osvětlením přímo božská. Není pochyby, že dalo by se na místě prožiti i kolik dní opravdové nudy, ale na cestách, jak známo, každý jaksi pospíchá, nikde nevydrží dlouho — jen dále! jen dále! Jakoby stále byl poháněn mocnostmi neviditelnými.

Avšak z Bonifáce v Bastii možno býti za den a noc; parník odtud do Livorna právě odejel a jezdil tehdy pouze jednou týdně; Bastii jsme již poznali za několikadenního pobytu dostatečně; výlety v okolí všecky jsme prodělali s větším menším zdarem a požitkem; cestou někde na východním, většinou bahnitém břehu ostrova zastaviti se nebylo nijak radno pro malarii právě panující.

Návrh byl zcela dobrý: zatoulati se tady, na jihu Korsiky, trochu do hor.

Najali jsme mezky a vyjeli jsme. S východem slunce byli jsme již v sedle.

Drželi jsme se silnice vedoucí k Sarteně; byli jsme tudy přijeli do sv. Bonifáce, ale v noci, vše bylo nám tudíž nové. A jak zajímavé!

Opustivše směr silnice, pustili jsme se přímo do makvi po úzké, dosti strmé stezce, zrovna tak pro šíř mezka — a místy nebylo ani lze projíti; musili jsme slézti a prodrati se křovinami eryk, rozmariny, šalvěje, myrty a arbutu.

Není ani na cestě mezi Sartenou a Bonifácem mnoho zastávek; místa tu není žádného, ani nejmenší vesničky, pouze asi dva domky dogány a jedna myslím jen hospoda — zde pak, stranou, nebylo známky docela už žádné, že by na blízku bydlely lidské bytosti. Také nebydlí; jen psanci ubozí, již se skrývají v makvi a kteří nemají bytu jiného než jako zvěř, v jeskyních, doupatech někde pod balvanem.

Nepotkali jsme nikoho, živé duše — jen výstřel se ozval jednou, kdesi v dálku, hluboko v makvi.

Odpočívali jsme několikrát, pod širým nebem; po poledni jsme drželi kolikahodinnou siestu — nikdy jsem nespal a nebudu snad spáti v životě obklopen scenerií tak nádhernou, tak originelní. Občerstvení jsme vzali s sebou a bylo toho zapotřebí; neboť byl již večer, když jsme dorazili do Ponte S. Giovanni.

K obci patří několik domků, jež roztroušeny jsou v údolí malé říčky. My jsme zastavili před hospodou, hned za mostem, od něhož jméno, kde nás přivítal krajan Nepomucký, jenž bůh ví kterak dostal se až sem do zapadlé krajiny vzdálené země. Ať už byl jaký byl, anebo ani vůbec nebyl, bez odporu jest to nejslavnější Čech dnešního dne, známý všude, kde ani nevědí, že na světě jsou Čechy.

Na Korsice, ve vnitru země, není dosud ve zvyku, aby příchozího do hostince pozdravili páni ve fraku, klonili se, zvonili a nesli zavazadla; ani nepřijde naproti tlustý mužíček s volským hřbetem, kulatou, sametovou, vyšívanou čapkou zdvořile smeknutou, s vábivým úsměvem nabízeje šňupeček, jako na našem venkově. Nebylo spatřiti nikoho; nikdo se o nás nestaral.

V stájích, v klenbách otevřených zcela do cesty, jako pouhé loubí, nalézalo se několik mezků a dobrých korsických koní, důkaz, že jsou v domě hosté. Uvázali jsme k ostatním svá hladová a unavená zvířata; další starost o ně vzal na se náš průvodce. My jsme šli hned, bez otálení po schodech nahoru, do zájezdního hostince korsického vstupuje se přímo z cesty.

Byla pohromadě celá společnost. Asi dvacet mužů svalnatých, vousatých, zamračených, v odřených manchestrových kabátech, široké, špičaté klobouky všickni na hlavách, v ústech každý krátkou dýmku.

Obraz nebyl zcela nepodobný představě, kterou jsme byli v mládí svém učinili sobě o Petrovských a jiných zbojnících a loupežnících z pohádek našich babiček a chův. U okna stály, opřeny v koutě, a visely také po zdích dlouhé tenké ručnice; jeden z pánů neuznal vůbec za dobré stálou svou průvodkyni ani odložiti a pohrával si s ní na kolenou, tak lehce a graciosně jako sviháк s rákoskou.

Pozdravili jsme krátce a odkládali jsme svrchní šaty a zavazadla.

Náš příchod způsobil zcela pochopitelně váznutí zábavy, mlčení v celé společnosti; všechna pozornost obrácena a soustředěna k nám.

„Libo-li signori“ — pravil po chvíli jeden z pánů, když spozoroval naše patrné rozpaky a udělal místo u jednoho z obou kulatých stolů, kolem nichž hosté byli rozsazeni. „Co nejdříve bude připraveno diner.“

To byl majitel hostince. Ostatní pánové byli venkované, sedláci z vesnice i z daleka, až z Ligari a Porto Vecchio, již zastavili se na noc v S. Giovanni, vracejíce se z trhu sartenského. Samí bodří, výborní lidé. Někteří z hostů, hlavně asi domácí, již byli přišli jen na sklenku vína a trochu klepu, nezdrželi se dlouho; přáli obvykle dobrou noc, sáhli po své ručnici a odešli.

Zůstala jen asi polovice společnosti, asi osm neb deset mužů; ti přisedli s námi k podlouhlému stolu, jenž stál uprostřed prostorné místnosti hostinské síně a byl krátce po našem vstoupení pokryt; vešel i náš průvodce a beze všech okolků usedl také mezi nás.

Nám oběma (byli jsme ve dvou podnikli výlet; pan Gross, velkokupec ze Štětína, který byl trochu churav a pomalu převaloval se do Egypta, kde chtěl stráviti zimu; vydával se však za Švýcara, neboť tenkrát nebylo ani na Korsice příliš radno hlásiti se jako Prusien) byla dána přední místa, proti sobě, v čele tabule, u okna, dvě sesle zůstaly neobsazeny.

„Lady ještě se nevrátila?“ otázal se majitel hospody mladé dívky, v tmavém a opravdu jaksi truchlivém šatu, který sluší tak dobře k těm šedým skalám korsickým, jako se dobře hodí k jeho zasmušilým, zadumaným ženám. Ale tato zde byla zcela jiná — lišila se ve všem a nápadně od korsických ženštin. Hlavně tím, že byla hezká, neboť Korsičanky jimi ani nejsou. Měla čistý italský typ — černý až do modra vlas, ohnivé, hluboké, tmavé oči, pravidelnou, výraznou tvář a pleť skoro bronzovou; byla po matce z pevniny. Otec přivezl si ženu z Neapole, když vrátil se domů z lovu korálů. Nyní byl vdovcem. Dívka byla dcerou hostinského.

„Salvadore jest už dávno doma“ — odpověděla na otázku otcovu. On rozuměl patrně této nepřímé odpovědi a pokýval hlavou v uspokojení.

V tom vstoupila dáma, v jednoduchém praktickém šatu, jaký se nosí na cestách; nikoli zcela mladičká, ale mladá ještě, ne snad krásná neobyčejně, ale na první pohled to, co jmenujeme interessantním.

Pozdravila nenuceně a usedla. Čest sousedství potkala mne. Mezi dámu a pana Grosse uvelebil se pán poněkud již starší, střihu na první pohled toho, kterému se za Alpami vůbec říká „Inglesi“. A tentokráte byli to opravdoví Angličané; muž a žena. Představení vzájemné stalo se bez velkých obřadností, prostě a důstojně.

V patách za cizím párkem vešel mladý Korsikán, veliký, štíhlý, silný. Odložil a usedl taktéž ke stolu, doleji, na jedno z prázdných míst.

„Signore Salvadore“ — obrátila se k němu dáma. „Jest na zítřek všecko již připraveno?“

Místo slovy odpověděl zvláštním pohybem ruky, který se nedá dobře popsati, tak jako pozdrav turecký — a který značiti měl: buďte bez starosti! Což neznáte mne?

Neseno již na stůl. S chutí pustil se každý do jídla, jež snad nebylo jako v evropském hôtelu první třídy, ale dosti bylo dobré, zejména při našem hladu; také víno ušlo.

Brzo byla společnost v plném proudu zábavy.

Angličan s Angličankou znali se s každým a se všemi: byli již delší dobu na místě, myslím, že déle nežli

měsíc. Bydleli po celý ten čas v S. Giovanni a jezdili a chodili po okolí. Pán byl učenec, přírodozpytec — ne zároveň professor, což u nás zdá se skorem nemožným. Měl vědomosti veliké a k svému štěstí k tomu také jmění dostatečné, aby zůstati mohl zcela samostatným a oddávati se jenom svým studiím.

Zvěděli jsme, že už na třetí rok potuluje se po světě, provázen svou statečnou ženou; byl v Indii, Africe a náhodou se octnul na Korsice — šťastnou náhodou! Gentlemanovy oči zářily. Nalezl zde tak mnoho nových, pro vědu zcela nových druhů brouků a much, zejména z rodu — — zapomněl jsem už jména; pan Gross s pravou německou důkladností, které nic neujde, znamenal si je do notisu.

Bohužel jest doba pobytu již skončena. Pán musí k příštímu parníku býti v Bastii, aby mohl býti určitý den v Římě, kde očekává důležitých zpráv z domova a chce býti přítomen jakéhosi kongresu — cestu pak musí volit přes sv. Bonifác, kde má uloženou část svých neocenitelných sbírek.

Náš plán byl proraziti přímo Porto Vecchio i mohli jsme ještě den, i dva zůstati ve vnitru ostrova, aniž bychom obávati se musili, že zmeškáme parník livornský, s kterým jsme taktéž chtěli jet.

Zábava byla vedena většinou společně. Zcela přirozeně otáčela se hlavně kolem našich zkušeností a dojmů korsických.

Mrs. Mitfordová vedla hlavní slovo. Byla unesena krásou a zajímavostí Korsiky. Mluvila s nadšením o její přírodě a s láskou i vroucností o lidu jejím.

„A mimo to," vmísil se do řeči naproti pan Gross rozmarně, „může na Korsice potkati člověka i všelicos dobrodružného — —" Při tom pan Gross skorem vyzývavě podíval se na hezkou deerušku domácí, jež nabízela právě k desertu sušené fíky a mandle s hrozinkami, a štípnul ji, ana k němu přišla, žertovně do ramene s úsměvem sladkým, zapomínaje se, mysle snad, že má před sebou hezkou sklepnici někde doma v kavárně, i chystal se nepochybně státi se podnikavějším.

„Může býti i zabit," řekl suše na druhém konci stolu Salvadore.

Pan Gross podíval se na toho muže velkého a silného jako železo — ihned odvrátil se od dívky a dal se do vylupování mandlí. Myslím, že se ho zmocnil trochu strach. „Může býti oloupen," řekl, jakoby dával výraz svým myšlénkám a sama sebe varoval, — „okraden" —

„Okraden" — přerušil jej Salvadore patrně podrážděně — „nebyl u nás ještě nikdo — — pane."

Moje sousedka ulekla se tónu toho hlasu, i aby zabránila dalšímu přiostření — „nikoli," přisvědčila. „Já dosvědčuji, že jsem nikdy a nikde necítila se tak bezpečnou jako na Korsice a zejména pod ochranou signora Salvadora Politi — —"

Soused se lehce zarděl a uklonil se.

Pan Gross viděl, že chybil, a chtěje vše napraviti, začal se omlouvati, ale jak to už bývá, tím více věc zamotával, napnutí zvětšoval.

Zase Mitfordová přispěla ku pomoci — pokusila se obrátiti vše na žert.

„Na Korsice," pravila rozmarně, — „bych se nebála choditi s perlami na šíji —"

A nedbajíc zamračení a výstražného pokynu vedle sedícího manžela, ze záňadří vylovila šňůru perel vypravujíc vesele, kterak poslouchajíc výstrah, jež dávají cestovní knížky, po celý pobyt na Korsice nosila skvost na těle. —

Zdálo se mi, jakoby v tomto nepředloženém kousku byla hodná dávka koketerie; mladá panička pohledla jiskrně směrem k Salvadorovi, který rovněž jaksi dychtivě své ohnivé, jakoby stále hořící oči upřel na hezkou paničku.

Ale oba mžikem jakoby se byli vzpamatovali a také zastyděli.

„Pojďte sem, Teresito," zavolala Mrs. Mitfordová na deerušku domácí a objavši dívku, jakoby odprositi ji chtěla za okamžik vzbuzené v ní žárlivosti — sundala šperk s šíje své a pověsila ho na krk Korsikánky. „Hle, kterak vás činí krásnou, Tereso!" — zvolala. „Je-li pravda, pane Salvadore? — — pohleďte na Situ — — Na svoji milou Sitarellu," doložila s důrazem.

Salvadore poslušně podíval se na svoji nevěstu — ale zbledl a prudce povstal.

Její mandlové oči vpíjely se v lesk šperku žádostivě, žíznivě, náruživě . . .

Bylo již pozdě. Několik hostů bylo již dříve odešlo od stolu. Mr. Mitford upozornil, že časně se musí vyjeti.

„Vy mně pomůžete trochu při skládání věcí na cestu a při svlékání — je-li pravda?" obrátila se Mrs. Mitfordová k Terese, jež dlouho nemohla rozloučiti se s perlami, jež konečně však s šíje své sundala a podala s povzdechem Angličance.

Tato zavěsila se v rámě manželovo i přála všem přítomným dobrou noc.

Šli jsme také na lože.

Ráno, když jsme probudili se, byl již bílý den. Anglický párek byl odejel při svítání.

Teresa vyřizovala nám ještě pozdrav od nich a také od — řekla prostě: „mého snoubence."

Potloukali jsme se s průvodcem, kterého jsme byli vzali s sebou ze sv. Bonifáce, celý den v makvi, do něhož jsme hluboko a zcela na zdař bůh vnikli. Nezapomenutelný den!

Vrátili jsme se až večer, dosti pozdě, neboť jsme trochu zbloudili.

V hospodě nalezli jsme společnost jako včera, ale menší poněkud, většinu hostí jsme již znali.

„Což Salvadore se ještě nevrátil?" tázal jsem se Teresy.

Místo zarděním, jež by se bylo mohlo očekávati, odpověděla zblednutím. „Ještě ne" — pravila s patrnou úzkostí. „A měl zde již býti dávno. Vždyť měl provázeti pana Mitforda jen až k silnici sartenské."

„Ale provází také Mrs. Mitfordovou" — vmísil se pan Gross, zvyklý hezká děvčata vždy škádliti.

„Jen kdyby tu už byl! Jen kdyby tu už byl!" volala dívka netrpělivě a smáli jsme se její žárlivosti — ačkoli — — myšlénka vtírala se, že její nepokoj byl druhu poněkud jiného.

Teresa nebyla jen rozechvěná, ale byla ustrašená. Každou chvíli ohlížela se po dveřích a když venku ozval se nějaký šustot — stanula bledá, spíše v hrůze jakési, nežli v jiném pocitu, který zdál se tu přirozenějším, a nejméně už v radosti.

A nyní — to jest dusot koně — — patrný dusot: přijel kdosi; a přijel v trysku.

Seskočil — neuvázal ani koně — — po schodech slyšeti již pádné a spěšné kroky.

Dvéře otevřeny — byly vyraženy spíše — a stál tu Salvadore.

„Co jest? Co se stalo?“ — volala celá společnost spatřivši jej, divokého, zuřivého, bledého jako vápenná skála, při níž stála hospoda; mnozí z přítomných chopili se i ručnice.

Salvadore neodpověděl — přiskočil k Terese a sevřel její ruku; marně pokoušel se slova ze sebe dostati.

Dříve v leknutí, snad i bolesti v železném sevření, klesla na kolena.

Ale v tom podařilo se jí vymknouti se z pěsti Salvadorovy. Mrštným obratem vyklouzla pod vztaženým jeho ramenem a vyběhla ven — pádila po schodech . . .

Salvadore za ní jako vlk za svou obětí.

Společnost celá následovala.

Noc byla jasná. Obloha tak čistá, jako když hoří modrým plamenem, z něhož tryskaly zlaté jiskry — kmitavé hvězdy. A měsíc šel mezi nimi veliký a pokojný, své sivé světlo mise s odleskem blankytu v podivný, stříbrně zelenavý svit. Z makvi vzduch noční šířil opojnou vůni . . .

Teresa byla vyšplhala se na skálu, jež srázně vystupovala nad potokem několik kroků od domu.

„Pojď dolů!“ řekl Salvadore hlasem člověka, který pronáší odsouzení.

Neposlechla. Zůstala státi.

„Pojď dolů!“ opakoval on hrobově.

Klekla a sepjala ruce.

„Pojď dolů!“ Nyní zahřměl.

Ani se nepohnula nahoře, na skále; zastřela si jen tvář dlaněma.

„Jak chceš“ — řekl po chvíli Salvadore. „Tedy třeba tam. Vše jedno.“

„Salvadore!“ voláno v zděšení — ale jenom z našich úst, Evropanů: Korsikáni stáli bez pohnutí — nikdo nemísil se v záležitost, která nebyla jeho vlastní.

Zavzněl výstřel — makvi dalo táhlou ozvěnu: jako když vítr zaduje.

Nastalo mlčení, ticho.

Teresa nahoře, na skále, byla sklesla, padla k zemi.

„Politi“ — řekl otec dívky, který byl přišel na místo právě ke konci hrozného divadla. „Dáš mně vysvětlení — —“

„Ano — dám,“ odpověděl Salvadore a přehodiv pušku s hbitostí a svižností korsického muflona vyšplhal se na skálu.

Stanul nad zabitou — vypadal příšerně v nočním osvětlení divoké krajiny.

Zůstal okamžik státi a pojednou se sklonil na tělo bezvládné, jehož obrysy na zemi jsme spatřovali.

Bylo slyšeti při tom jako zaštkání — ale to asi jen vítr zakvílil, nebo sova houkla někde v makvi; Korsičtí mužové nepláčou.

Salvadore sestoupil pomalu dolů se skály.

V tom zas ze vzdáli ozýval se klusot koně.

Zvíře kleslo únavou, s pěnou u nozder, když seskočila jezdkyně se sedla. Byla to Mrs. Mitfordová.

„Pro bůh!“ — volala spatřujíc Salvadora, bledého jako zemřelí. „Co chcete počít? — —“

„Ó běda! Běda mně! Že jsem neučinila objev ztráty až někde na pevnině — —“

„To ani nejsou perly. Jsou falešné, bezcenné. Za několik sous — —“

Lhala schválně.

„Vše jedno“ — odpověděl Salvadore s klidem ledovým. „Na tom nezáleží. Na Korsice“ — řekl hlasem povýšeným — „se nekrade“ — —

A hodil šňůru perlí do rukou Mrs. Mitfordové — lpěla na nich krev, na těch bílých, čistých perlách.

„Mám za to, že víte vše —“ obrátil se pak Salvadore k otci Teresy. „Jsem hotov postaviti se vám, kdekoli vám libo a kdykoli.“

Starý Korsikán dlouho neodpovídal velikým vzrušením.

„Nikoli“ — řekl konečně, silou obrovskou nabyv nad sebou vlády. „Jednal jsi po právu a spravedlnosti.“

„To byla v ní ta neapolská krev —“ doložil jaksi na omluvu a pak se zadíval, aniž by pohnul svalem ve tváři, ale chvěje se na celém těle, nahoru, na skálu, kde mrtvé leželo jeho jediné dítě . . .

Opouštěli jsme druhého dne hned z rána San Giovanni. Salvadora nebylo k spatření. Párek supů seděl na skále nad potokem a houf ošklivých těch ptáků poletoval nad údolím s protivným křikem, v který se mísil kvílivý vzlyk žen, zpívajících zemřelé družce pohřební vocero . . .

Mrs. Mary Mitfordová jela s námi; k vůli ní jsme učinili zajížďku přes sv. Bonifác, kde třeba bylo upokojiti jejího manžela, který byl zajisté ve velkých starostech, nevěda co se vlastně děje. Seděla pevně v sedle, ale nepromluvila slova; plakala celou cestou.

Do Bastie přijeli jsme již pozdě k parníku a musili jsme několik dní čekati.

Událost v S. Giovanni byla tu již známa úřadům a také v místním časopise objevila se.

„Co se stane s ním? S tím ubohým člověkem?“ — tázala se Mrs. Mitfordová u table d'hôte v hotelu d'Italie, vyššího důstojníka carabinierů, který se potutelně usmíval jejímu patrnému hlubokému pohnutí, když mluvilo se o události.

„Rozumí se,“ odpověděl pán, „že nejdříve ze všeho prchnul do makvi — ti korsičtí hoši to ani jinak neumějí.“

„Nevadí však“ — pokračoval hladě si hezké knírky sebevědomě. „Doufám, že brzo ho dostaneme. Budu zítra dirigovat na místo — na zkoušku — s vybranou četou svého mužstva, též dva psy, krásné psy, plnokrevné anglické dogy čistého plemene.

Nová methoda se nepochybně osvědčí — a za nedlouho, jsem jist, celé korsické makvi bude vyčištěno a bude bezpečné jako pařížský jardin de plantes... všickni psanci budou za mřížemi, anebo budou — —

Ukázal rozmarně nahoru k nebesům . . .

„Ačkoli“ — doložil, napiv se vína, dobrého vína di Corte, jehož jiskru byl prohlížel chvíli gustiesně proti světlu — „jsou to vlastně čertovi chlapíci, ti Korsikáni, a patří do pekla . . .“

„Avšak ne“ — pravil po chvíli vážně. „Žádné žerty. Jen co je pravda. My je pronásledujeme, štveme jako zvířata, odsuzujeme a zabíjíme — ale na konec musíme jim nechat všecku čest, jež jim náleží . . .‘

FEUILLETON.

Dětská píseň.

Od *J. V. Sládka.*

Jaký to koníček, třeba vraný,
když není osedlán, okovaný! —

Honem se, kováři, k dílu mějte
a toho koně nám okovejte.

Kovář se postavil za kovadlo,
přikoval koníčka na houpadlo.

Přikoval, zakoval nohy obě
na pravo, na levo, po dvou k sobě.

Potom ho osedlal sedlář hebce,
sedí se na něm jak na kolébce.

A teď tě, bratříčku, posadíme,
v daleké kraje se vypravíme.

Já sednu, bratříčku, podle tebe,
budem se houpati až do nebe.

Za hory, za lesy, bystré vody
s větrem se rozletíš o závody.

A potom pozvolna, zlehka, tiše
koník tě donese do snů říše.

Tam na tom nejlepším světa koni,
nikdo tě, bratříčku, nedohoní!

La Mure.

Napsal *K. Švanda ze Semčic.*

— „a dále píšeš mi, jakou veselost vzbudila v Paříži zpráva, že jsem svůj malý zámeček La Mure vydal úplně sovám a netopýrům. — Hochu, víš, že mi říkají dávno podivín, což pochází snad z lektury nesmrtelného Hoffmanna, — již na koleji musil jsem poslouchat podobné úsklebky svých kollegů, — nu, proto přece jiným nebudu. Slyš, co mne k mému rozhodnutí pohnulo.

Na počátku listopadu umínil jsem si, že musím též jednou prohlédnouti si svoji La Mure, o níž jsem posud nic nevěděl, leda že je někde u Beziersu, že tam roste výtečné zelí, jež nám správec posýlává do kuchyně, že tam není v zimě skoro žádný sníh, že vynáší ročně jen asi 7000 franků a že tam straší. Toto poslední zdržovalo mne tak dlouho od oné cesty, — neboť víš, že jsem hrozně pověrčivý a nervosní. — Avšak konečně jednou musilo se tak státi, vydal jsem se na cestu; na stanici očekával mne staromodní povoz, jenž již z daleka svědčil, že do této krajiny nemá moda přístupu. Byla již noc, když zastavili jsme se před černými vraty mého zakletého zámečku, a nebylo mi příliš volno když uzřel jsem vysoké, tmavé zdi a děkoval na pozdrav malé čeledi, jež zdaleka si mne měřila svými bystrými zraky, jakoby říci chtěla: „To tedy je ten podivín?“ —

Správec, jenž mne očekával, uchopil se velikého trojramenného svícnu z minulého století a jda přede mnou, přidržoval se bronzového zábradlí; prohlédl jsem si jej, byl to stařec, málomluvný, s dlouhým, šedivým vousem a vpadlýma očima. Otevřel jednu z velkých komnat, a ukláněje se, pustil mne dovnitř.

„Pan vicomt odebéře se zajisté na odpočinek jsa umdlen po tak namáhavé cestě. Nechal jsem zde zatopiti pro Vaši milost a zítra jsem ochoten —“

„Dobře, dobře,“ pravil jsem, „jdete spat, vím, že jste zde navykli choditi spat se slepicemi.“

Správec se divně usmál a dělaje zvolna malé krůčky odešel. Však ihned litoval jsem svého přenáhleného rozkazu; bylo-li mi již dříve nevolno, zmocnila se mne nyní jakási stísněnost, když vzpomněl jsem si na ony báchorky, jež slyšel jsem o la Mure vypravovat. Na spaní nebylo ani pomyšlení; vzal jsem světlo a jal se prohlížeti nástěnné obrazy; byly to staré malby s černými postavami, avšak moji předkové to nebyli, neboť zámeček nenáleží dlouho nám. A bylo tu tak jaksi nevýslovně smutno, vše zajisté již spalo, nedavši se vyrušiti mou návštěvou ze svého dlouholetého pořádku.

Mé kroky zněly dutě po podlaze; cítil jsem, že jsem rozčilen, — víš, jak obávám se vždy horečky; usedl jsem u ohromného vlaského krbu, v němž oheň byl vyhasl; nastalo ticho, leč meluzína v krbu tak žalostně kvílela, že opět zmocnil se mne onen teskný pocit.

„Jsem nemocen,“ pravil jsem si nahlas a ulehl na lože. Byl jsem v skutku unaven, hlava počala mi klesati, svět omžen počal se kolem mne točit a já usnul. Hodiny zámecké odbijejíce celou mne vzbudily, svíčka byla skoro dohořelá a v zámku bylo hrobové ticho. Vstal jsem opet a nepokojně jal se procházeti; lekal jsem se vlastního stínu, — tu napadlo mi, bych dal svým skráním pookřáti na volném vzduchu. Otevřel jsem okno a ssál do sebe ten chladný noční vzduch; díval jsem se do zanedbaného parku, na dlouhé, pusté aleje, jež ústily u samého zámečku. Jasný svit měsíční ozařoval k nebi pnoucí se holé větve stromů, zbavených své okrasy a vítr šuměl tak podivně těmi žlutými, opadanými listy na zemi; nebyla to píseň, byly to pouze akkordy — ale tak nevýslovně smutné . . .

Tu kmitlo se cosi před mýma očima; nemýlil jsem se — poznal jsem zřetelně alejemi blížiti se jakousi postavu, — rozeznati ji však jsem nemohl.

Kdo má nyní co dělati v spícím zámku? Představoval jsem si vždy Mure jako starožitný zámek plný zádumčivých, staromodních krbů, příšerně praskajících skříní a v noci se stěny padajících obrazů předků, ale na opravdová, živá strašidla jsem ani nepomyslil. Tisíceré myšlénky kroužily mi hlavou, jež chtěla se rozskočiti, a cítil jsem rychle tlouci svou tepnu. —

A nyní rozeznal jsem postavu; byl to malý, as osmiletý hoch, jenž pospíchal k zámku; na sobě měl černý oblek z doby Revoluce, dlouhé vlasy jeho zářily ve svitu

*

měsíce barvou světle zlatou a na krku červenal se úzký jakýsi proužek. Šel klidně, tiše, až zmizel pod okny.

Cítil jsem záchvat horečky, že jsem nemocen; jakási nevysvětlitelná síla hnala mne však ven. Mechanicky uchopil jsem se svícnu a bez vlády ubíral jsem se ku dveřím, jež se samy otevřely. Nebyl jsem více pánem své vůle.

Když otevřel jsem dvéře, shasnul mi průvan světlo, hlava se mi zatočila, cítil jsem, jak mi stoupá krev k mozku, a přec nebyl jsem s to se vzdáliti, tušil jsem, že spatřím cosi strašného . . .

Měsíc svítil dlouhou chodbou na schodiště. „Armande," pravil jsem k sobě, „čeho se bojíš?" Slova ta nahlas pronesená dodala mi odvahy; přistoupil jsem ke schodům, leč ihned jsem odstoupil. Po schodech vzhůru vznášel se onen hošík nesa dvorně třírohý klobouček v ruce, tiše, beze šramotu. Zdálo se mi, že postava jeho je průhledna, a přál jsem si slyšeti zvuk jeho kroků, leč marně. Ubíral se klidně kolem mne, aniž by mne byl spozoroval; viděl jsem, že nemá v záři měsíční za sebou stínu, a kroků jsem neslyšel.

Po špičkách bral jsem se za ním: nejsem si vědom nijakého provinění, a to dodalo mi odvahy. Nespouštěl jsem ho s očí; kráčel dlouhou chodbou a zastavil se u jedněch vysokých dveří, jež se tiše otevřely a zůstaly otevřeny. On vešel.

Připlížil jsem se za ním a zůstal jsem ve dveřích stát. Jak dalece měsíc dovoloval, poznal jsem vysoký sál s obrazy podobnými oněm v mé komnatě. Hledal jsem očima hocha a spatřil jsem jej na druhé straně sálu. Klečel před velikým obrazem představujícím krásnou dámu v životní velikosti v obleku jeho doby, a jak se zdálo, modlil se zvedaje své něžné ruce do výše.

Po chvíli povstal a blížil se zpět ku dveřím: chtěl jsem ustoupiti, nemohl jsem však, zůstal jsem přimrazen. On přistoupil až ke mně, změřil si mne od hlavy až ku patě. Z očí jeho zasvitlo nejdříve udivení, pak nesmírná pánovitost, — cítil jsem žhavý jeho pohled a vyčetl otázku: „Jakým právem vtíráš se do mého zámku?"

Nesnesl jsem jeho pohledu, ustoupil stranou a zamhouřil oči. Po chvíli jsem se vzpamatoval — stál jsem opřen u zavřených dveří, měsíc svítil jako dříve a hoch byl zmizel.

Nanejvýše rozčílen potácel jsem se po chodbě nemoha najíti jediných dveří; a přece věděl jsem, že jsem tu ze své komnaty vyšel. Ve smrtelných úzkostech uviděl jsem pojednou jiné dvéře; otevřel jsem.

Na křesle v polotmě seděl správec, nohy křížem, díval se svýma vpadlýma očima na mne tak příšerně a slyšel jsem jízlivé jeho skuhrání: „Nu, pan vicomt nemůže u nás spáti, he?" a smál se tak ďábelsky. Smysly mne opouštěly, uvrhl jsem se do onoho křesla, cítě, že je volno, příšera rozplynula se v mlhu, — a polomrtev ztratil jsem vědomí . . .

Ráno jsem se probudil, slunko svítilo vesele do pokoje, v krbu praskal oheň, u pohovky stál správec, pečlivě ustrojen, a tázal se mne, jak jsem se vyspal. A vypadal tak dobrácky — jakoby ani nevěděl, že byl předmětem mých horečných fantasií.

„Špatně," odpověděl jsem já, „jako vůbec vždy, spím-li kde ponejprv. Však především, pane správče, vypravujte mi, jak stala se la Mure našim majetkem."

„Jeť to krátká historie; la Mure náležela starému francouzskému rodu hrabat de L., rod ten byl za Revoluce již celý vymřelý až na mladou vdovu, hraběnku žijící se svým osmiletým synem Alfonsem v Paříži; přišli o vše, jediná Mure jim tehdy zbývala, když pojednou vypukla v Paříži ona hrůzovláda.

Mezi prvními obětmi podlehla též hraběnka, leč synáčku jejímu podařilo se utéci se sluhou jedním sem, kdež myšleno, že je v bezpečí. Zde skrývalo se malé hrabátko po celé tři měsíce, jsouc jediným dědicem a posledním členem rodu svého.

Však tu jednoho dne přicválalo do vsi oddělení ‚modrých' jezdců a přivezlo s sebou guillotinu, by započla hrozné dílo své; o malém Alfonsu nikdo nevěděl. Tu zradil onen sluha svého mladého velitele a udav jeho úkryt, vydal jej rukám mučícím. Alfons sťat a pohřben v parku na konci oné dlouhé aleje, jež ústí pod těmito okny.

La Mure se žádný neujal; i jal se jí onen zrádce spravovati, nač bezpochyby počítal. — Uplynulo mnoho, mnoho let, doba zákonem ku vydržení určená dávno prošla, tu koupil pan hrabě, Váš pan otec, — dej mu Bůh lehké odpočinutí, tento zámeček od něho, nevěda, že bezprávím byl nabyt. Teprve později já dočetl jsem se toho ze spisů nalezených ve velkém sále —"

„A není žádných dědiců více?"

„Není; poslední byla paní hraběnka, zahynuvší v Paříži — její obraz visí v sále, je to krásná žena — a její hošík, hezounké to prý dítě se světlými vlásky — avšak co je Vám, pane vicomte?"

„Nic," pravil jsem, „jsem trochu churav. Zítra opustíme všichni la Mure: Vy odeběřete se s ostatními na náš statek v Niemes."

„Jakže?"

„Chci tomu, poroučím to; la Mure nenáleží nám, nemáme k ní žádného práva."

„Ale pane vicomte —"

„Pravil jsem."

A správec odešel; slyšel jsem, jak zabručel zavíraje za sebou dvéře „inu ovšem, je podivín".

A teď je la Mure prázdna. — Nu divíš se mi ještě? — — Navštiv mne v Niemes, půjdeme na hon. Apropos, co dělá má malá Colletka. — nezlobí se na mne, že jsem jí tak náhle odjel?

Tvůj Armand."

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či adminitsrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne

ROČNÍK XVI — 10. ledna 1888. — ČÍSLO 2.

Práce.

Divadelní hra v jednom jednání od *Jos. V. Sládka.*

Příteli Dru. Josefu Thomayerovi.

Osoby.

Vladimír Krátký, inženýr. — Annička, jeho sestřenka. — Filémon Nečas, žurnalista.
Děj v Praze.

Scena: Jednoduchá mechanická dílna s rozličnými nástroji. V jednom koutě stůl a tři židle. Tamtéž u stěny nevelká skříň s knihami. Také na stolku leží několik rozevřených knih. Vchody z pozadí a na levo od hlediště. Inženýr Krátký, oblečen v modrou, dělnickou bluzu, jest zaměstnán u fysikálních přístrojů.

Výstup první.

Annička. Vladimír Krátký.

Annička (stojíc mezi otevřenými prostředními dveřmi, obrácena ven). Tak ještě jednou s Bohem, matičko, a vraťte se zdráva! (Zavře rychle dvéře a přeběhne ke dveřím na levo a otevrouc je volá do vnitř.) Dnes, Vendulko, jako každý čtvrtek u nás zůstanete. Matka šla do ústavu vyučovat; bude vás zde potřebí. (Zavře a jde volným krokem k nástrojům opodál Vladimíra Krátkého, jenž, zabrán ve svou práci, se po ní ani neohledne.)

Vladimír (zpívá si polohlasem).

Ruče se, hochu, k dílu měj,
jen práce život světí,
a než se nadáš, bude noc,
a čas jak šipka letí — —

(Ani se neohledna.) Anničko, podej mi ten isolační drát. — Tak! — (Zpívá dále.)

Kus štěstí sem, kus štěstí tam
a třeba štěstí žádné, —
kdo pracuje, je šťasten dost
a celým světem vládne.

(Jako dříve.) Sestřenko, zatáhni ten plynový kohoutek; tu křivulku nadzvedni, podívej se, máme-li ještě několik uhlíků do naší obloukové lampy.

Annička (mlčky přisvědčí).

Vladimír. Tak! (Vlídně a bodře.) A teď pojď sem.

Annička. Nu, konečně si pan Vladimír vzpomene, že tady nejsem jen k podávání drátů, zatahování kohoutků, opatrování křivulek a hledání uhlíků — —

Vladimír. K čemu pak jinému by zde holčička byla?

Annička. Ano, jen k tomu ještě, abych odnesla bratránkovi náčiní od snídaně i abych poslouchala jeho smutné písničky. (Teskně.) „Kus štěstí sem, kus štěstí tam“ — jen práce a nic víc! To přece nemyslíš do opravdy, Vladimíre!

Vladimír. Ne, nemyslím, nemyslím, má zlatá, mhouravá, citlivá kočičko! Což pak ty to děláš jinak? Jen se podívej na ty své ruce, na ty své drahé, malé, upracované ruce a potom vytýkej něco mně —

Annička. Je pravda, Vladimíre, práce máme s matkou dost, abychom to živobytí uhájily, — ale šťastna chci být též a na to pouhá práce nestačí. Hleď, já aspoň pracuji ráda do únavy, ale musím vědět, že moje práce někomu prospěje, někoho oblaží; a vidím-li, jak mohu svou stárnoucí matku ušetřit, ano tu a tam jí přinést malou lahůdku, na kterou by jinak pomysliti nemohla, tu, věř, že jsem nevýslovně blažená! Ale, co to dělá? Ne práce sama, ale ovoce práce té, a to zase oslazuje ji samu.

Vladimír (něžně a s úsměvem). Ty mluvíš, děvče, jako nějaký mudrc!

Annička. A potom. jen se podívej tam ven, na to krásné jitro. (Vzala zatím šití do rukou a sedla k stolu.) Když sednu časně ráno k šití a slunce vychází a v té malé zahrádce pod našimi okny zpívá kos — však ho také znáš, a máš ho také rád — jak blaze je mi při tom pohledu a té zvučné, hluboké ptačí písni! A pak to jde steh za stehem a práce letí jako sama. A potom se jdu podívat sem do té dílny, když tu ještě nejsi a ranní slunko padá také sem zlatým proudem na ty vážné, nepohnuté nástroje. Věř mi, že zdá se mi pak, jakoby také ony oživovaly a jako by také je to slunce těšilo.

Vladimír. A teď zas mluvíš jako nějaký básník, Annička.

Annička. Ne, Vladimíre, básnění nerozumím, — já to cítím jen tady v sobě, tady v srdci, že pouhá práce žádnému z nás nestačí. Potřebujeme také světlo a teplo, nějaký zákmit slunce v duši, nějakou vřelou, přátelskou ruku, která se chopí naší, když klesá umdlená. Ó, vždyť ty to víš dobře sám, ač jsi mi to nikdy neřekl, ale vidím to na tobě, cítím to, vidím a cítím to na tobě právě teď; a proto mi odpusť, že jsem ti dělala křivdu. Byl's vždy tak dobrý ke mně, Vladimíre, ke mně i k mé matce.

Vladimír (stiskne jí ruku). Ty víš, má duše, co mně jsi a slov o tom netřeba. Ale chtěl jsem ti něco říci. Měl jsem to arciť udělat už dávno a netajit se ničím před tebou, ale chtěl jsem míti napřed aspoň trochu jistoty, neb od zdaru té věci závisí tak mnoho, a především, aspoň částečně, také naše obapolné štěstí. Pak věru uvidíš, že také práci mou světil cíl, a potom ti řeknu, jak sílil mne tvůj úsměv jako tebe to ranní slunce a tvé důvěrné dětinné švatlání jako tebe ten zpěv ptačí, a jak často tak vděčna byla ti unavená ruka má. Neb uvidíš, jak svrchovaně nešťasten bych byl, kdyby se všechny mé naděje shrotily v prach. Tebe, Annička, a tvé matky bylo by mi při tom líto nejvíce.

Annička. Teď věsíš hlavu zase ty; nač to? Což pak nejsme takto šťastni dost? Ty ani nevíš, jak smutno bývalo u nás, než jsi se vrátil ze svých velkých cest a najal si od mé matky ten pokojík zde za svou skromnou dílnu

Vladimír. Ano, chtěl jsem vás míti na blízku, své jediné přátely a příbuzné, když jsem se vrátil z chladné ciziny. Chtěl jsem při své práci cítit, že blízko, vedle dýchá někdo, jemuž není lhostejno mé dílo, ani já. A věř, že když ráno přijdu sem ze svého osamělého, předměstského bytu a vidím to zde všechno tak čistounké a upravené, tak na všem sledy tvé pečlivé ruky, pak je mi volno celý den a je tu večer, nevím ani jak.

Annička. Já arciť byla děckem, když jsi šel do světa a skoro děckem, když jsi se vrátil. Ale mezi tím umřel otec a my s matkou zůstaly odkázány samy na sebe. Z otcova malého platu v službě soukromé zůstaly nám při vší šetrnosti matčině jen malé úspory. Ale moje matka, — vždyť ji znáš — ji to neschvátilo. Je to žena silné duše, ač tak slabá, a teď již tak vetchá vypadá. A ona nenaříkala. Za čtvrt léta po smrti otcově bylo u nás vše v nových kolejích. Náš hezký, útulný byt na venkově matka pustila, nábytek rozprodán až na věci nejpotřebnější a nejmilejší, a přestěhovaly jsme se do Prahy. Moje matka za svého mládí mnohému se naučila a teď jí přišlo všechno vhod. Umívala dobře anglicky, pustila se znovu do práce; vyplnila mezery, které mimoděk nastaly u ní v znalosti toho jazyka během let; učila se jako mladice, ano, moje matka se učila zároveň se mnou u mého stolku, kde já psala své školní úlohy; potom nalezla žákyni, jednu, druhou, třetí — potom začala vyučovati v soukromém dívčím ústavu — a bylo vyhráno!

Vladimír. Ano, něco mi o tom psala sama, ale ne vše. Jak potěšil mne tenkrát její dopis tam v těch vzdálených zemích, kde jsou ženy jiné, než u nás, kde mají eneržii jako zde málo který muž a při tom jsou srdcem ženami celými. A řek' jsem si: hle, také my máme ženy takové, ne ve veřejnosti, ale na bojišti denního života, mezi čtyřmi holými stěnami, kam útočí nedostatek a nemoc pěstí železnou a na obranu zvedá se slabá, nedoživená ruka osamělé ženy, ženy hrdinky, nebojující za sebe, ale za své děti — a tak často též za svého muže! To řek' jsem si, a byl jsem hrdým na tvou matku. Že, až se vrátím, budu hrdým také na tebe, to jsem arciť tenkrát ještě nevěděl.

Annička. Ale smutno bylo u nás, Vladimíre, přec. Byly jsme samy v tom velkém, cizím městě, kde nás s lidmi a lidi s námi pojila jen nutnost, nikoliv srdce, a člověku, byť sebe více stačil sobě sám, se přece jenom zasteskne po vlídném slovu z jiných úst a po družném pohledu. A moje matka, ani já nebyly jsme samotářky. Moje matka nebyla svým osudem roztrpčena, jak lidé bývají. Byla si vědoma tíže života, ale nereptala pod ní, nezkyselila. A mne vychovávala k práci a veselosti a svým úsměvem zapudila každý mráček, jenž by byl snad moje dětské čelo zastínil. Měla jsem šťastné mládí, neboť měla jsem dobrou matku. Ale, jak jsem ti řekla, smutno bylo u nás přec — tím smutkem duší, které jsou ve světě samy. (Radostně.) Tu přišel's ty, a vše změnilo se rázem!

Vladimír. A myslíš, má duše, že mně bylo jinak, než jsem přišel k vám? Dostudovav — a tvoje matka ví, jaké mé studie byly po smrti rodičů — dostudovav jako chudý technik na svou vlastní pěsť, pustil jsem se skoro bez peněz a bez přátel do širého světa. Věděl jsem, že školy nás vychovávají, ale svět nás dochovává, že školy nadělají z nás učenců, ale zkušenost učiní nás lidmi a utuží nás v muže. A já byl tenkrát jako mladý stepní oř a s rozevřenými chřípěmi letěl jsem vstříc svěžímu, rannímu vzduchu. Překážky mne nelekaly. Já neznal překážek. Práce byla mým živlem, práce jakákoliv, jen když poctivá, a ta razila mi cestu jako pluhu krojidlo. Přes ocean přejel jsem s proudem našich vystěhovalců a ten mne vrhl' na cizí břeh jako štěpinu. Nezůstal jsem ležet dlouho. Zveď jsem se a vrhl do proudu nového, do proudu díla a práce a šťastně obeplul jsem všechna úskalí. Ó, toho jasavého pocitu samostatnosti na širém, cizím moři, kde řídíš lodku svou sám jen s vědomím své síly v prsou a se svým Bohem nad hlavou! — A přece se mi zastesklo! — Ne tam na těch velkých, širých samotách, v hlubokých pralesích, na březích vod, jež velké, němé, nevyzpytné valily se bezlidným krajem, tam cítil jsem se sobě blíž i svému Bohu — ale v městech, v továrnách, v přístavech, v tom ruchu a hluku a šumu, kde ruka chytala se ruky a tisíce svalnatých paží a by-

strých hlav zvedalo se k jednomu cíli: k blahu všech, kde i při práci nejtěžší z úst dělníkových ozýval se žert a jeho oči zářily klidným očekáváním úsměvu doma jej čekající šťastné rodiny, tam se mi zastesklo po tom našem kraji, kde je všechno tak uondáno a umrtveno, i musil jsem domů, sem, do toho malého, odstrčeného koutku světa, právě proto, že je tak nešťasten! A zde chtěl jsem být z dělníků tím nejskromnějším, zde chtěl jsem být jen jedním zrnem, které vzklíčí mezi tisíci na křísící se, zelenavé roli, jen jednou z mírnicích krůpějí v kalichu naší hořkosti, jejž přece jednou vyprázdníme až do dna, a jenž, ať si kdo chce, neb nechce, naplní se jednou do vršita také naším štěstím. — A tak' jsem se vrátil.

Annička. A našel jsi zde, cos očekával? Nebyl jsi sklamán?

Vladimír (rychle a radostně). Ó, jak bych byl nenašel? Práce dost, všude dost, kam se jen podíváš! Jen dělníků dosud málo. Ale bude jich, bude, můj drahoušku, jen třeba se na to dívat vesele a s důvěrou. Vždyť jsou lidé jinde také jen z krve a masa a viz, co dovedli! — A sklamán? — Proč? — Protože si díla našeho náhodou nikdo nepovšimne, protože, zarazivše rýč do země, nevidíme hned růsti stromy, — proto být sklamán? Toť byla by holá, nemužná pošetilost. — Viz vlaštovku, když si hnízdo lepí, — a ona je to krušná práce, nanést v tom malém zobáčku tolik staviva — zdaž ptá se, či se kdo na ni dívá, zda se jí obdivuje? A přece dostaví a teple se jí pak sedí v tom hnízdečku a ještě měkčeji a tepleji jejím pisklatům. A my zde v Čechách si také svoje vlastní, teplé hnízdo dostavíme, to věř. Na tom, kdo je stavěl, nezáleží, jen když ti, kdo v něm budou po nás, budou šťastnější než my.

Annička. A teď bych ti skoro řekla, co's ty mi dříve řek' tak nezaslouženě — —

Vladimír. Nuže?

Annička. Že jsem hrda na tebe!

Vladimír. Jen to ne, drahoušku, jen s tím mi nepřicházej. Raději mi ještě řekni, jak to přišlo, že jsi se mne přestala bát? Slyším to rád vždycky znovu a znovu.

Annička. A bratránek by mi mohl říci, jak to přišlo, že tak vážný, skoro nemluvný pán, jakým byl, když se domů vrátil, tak náhle rozvázal a povšimnul si toho bojácného děvčete, na které se díval nejinak než jako na nějaké podřízené domácí zvířátko?

Vladimír. Které konsá?

Annička. Nikoliv. — které si proto velmi často potichu zaplakalo, když jsi se k němu choval stále jako k nerozumnému děcku.

Vladimír. A vida, — pak se najednou začalo Annince líbit v mé čarodějné kuchyni, a jednou, když jsem přišel z nenadání, zastihl jsem ji, jak mi čte mou fysiku a tak byla do toho zabrána, že ani nepozorovala —

Annička. — jak si pan Vladimír vážně prohlíží album mých kreseb a skizz.

Vladimír. A jak se zamyslil nad jednou, kde, jak živ a zdráv a nakreslen rukou pevnou a rázovitou, — stál, viz tam u té malé kovadliny — sám pan Vladimír.

Annička. Ó, mlč, mlč!

Vladimír. Ó nikoliv! — V té kresbě poznal jsem tvou duši! — Ne proto snad, že představovala mě, — ale bylo v ní něco tak mužného a sebevědomého, že mi v tom mžiku bleskla hlavou myšlénka, jak — odpusť mi to porovnání — myslíš a cítíš jako já — a hned na to myšlénka druhá, že nejsi více dítětem, a v zápětí třetí — že tě mám rád.

Annička. A v prvním vzplanutí té náhlé lásky a jako na vyznání jsi mi dovolil, abych ovíjela hedvábím tvoje isolační dráty.

Vladimír (krátce a komicky zaraženě). Ano!

Annička. A ovijení drátů jsi mi pak za několik dní potom oplatil tím, že jsi mi při navíjení držel bavlnu.

Vladimír (jako dříve). Ano! (Vesele.) A tak jsme se oba zapředli, že —

Annička (rychle vstane) — že ani nevíme, že už je deset hodin a můj kanárek nedostal ještě vodu a já nemám k obědu ničehož nic, — a stará Vendulka v kuchyni bručí, — a maminka, až se vrátí, bude muset čekat, a pan Vladimír bude bručet též. (Odběhne v levo, mezi dveřmi se zastaví a náhle se vrátí.) — Ale, Vladimíre, teď si teprv vzpomínám, že's mi chtěl něco říci a že jsme na to oba těmi svými vzpomínkami —

Vladimír. — a bláhovostmi zapomněli — není-li pravda? (Rozmýšlí se.) — Víš co, mé děvče, — nechme toho teď. — — Až zase jindy, Aničko, — snad zejtra, snad už dnes, — snad nikdy.

Annička (dívá se mu chvilku vážně do očí, potom vesele). Tedy se mějte dobře, — vy, — jeden — mrzoute! (Odběhne v levo.)

Výstup druhý.

Vladimír sám.

Vladimír. Jdi, šotku, jdi! To naše malé štěstí tobě dostačí a po jiném se neptáš. Nač tě znepokojovat. Málem bych býval byl sláb. Ale není divu, jsem již tak netrpěliv. Týden za týdnem se vleče, list za listem jde sem a tam a v těchto dnech, konečně má se vše rozhodnout. (Dívá se na hodinky.) — Pošta měla už býti dávno zde, — a opět žádné zprávy! Ó člověk, ať sebe pevnější a sebe resignovanější se přece jenom ptá po výsledku svých snah. — Ovoce práce mé, — kde jest? Dnes, v třiceti letech jsem tak chud, jako byl jsem co student, — jsem chudší, neboť tenkráte snil jsem aspoň o kusu dobrého, zvučného jména ve svém oboru, o trochu uznání, když ne od světa, tedy aspoň mezi lidmi práce. Kdo o mně ví? Dva, tři lidé, blouznilové jako já, chudáci jako já. Komu jsem prospěl? Sobě ne, jiným ještě méně. — nikomu! Skoro všichni moji soudruzi, kterým štěstí jen poněkud přálo, dávno a daleko mne předstihli. Jejich úspěchův v životě praktickém jim nezávidím. — nespadneť nikomu nic s nebe do klína a také oni o vše krutě zápasili; zvučnost jejich jména nebudí u mne trpkost: byliť šťastnější než já a jen špatný chlap závidí bratru lupínek poctivě zasloužené slávy. — Proč tedy na ně myslím? — proč se s nimi porovnávám? Porovnávám? — Nikoliv. — Já chtěl výše než oni. Mně byla práce více než pouhým prostředkem k dosažení chleba, bohatství,

skvělého jména. Mně byla práce něco svatého, bytost vážná, veliká, s jejíhož čela se řinoucí krůpěje potu zavlažují vyprahlou, širou zem, z pod jejíž šlepěji puči živný klas a něhyplný květ štěstí, a s jejíž rukou splývá na hlavy lidské požehnání lásky a míru. — Neklamu se? Cítím opravdu, co mluvím? Jsem skutečně tak prost vší ctižádosti, a co více, všeho prahnutí po štěstí opravdovém, nevysněném, jak ho většinou bez myšlení — a tím líp! — užívají lidé jiní? — Ó nikoliv! — zde, zde to cítím také já, že chci být ve světě něčím více, než stále se resignující vlnou, které je lhostejno, ať ji osud vrhne sem, neb tam, zde, zde to cítím, že chci být také šťasten, aspoň tím klidným, prostým štěstím, jež usmívá se na muže neskalené a čisté a věrné jediné z upřímných očí jeho ženy! — Ach, styď se, hochu! K tomu věru nebylo třeba tolik sentimentálního filosofování! Což nejsi zdráv? Což nemáš hlavu a ruce? A ta hlava a ty ruce, které ti dosud jediné razily cestu životem, ty by nedovedly podepřít skromný, ale pevný a šťastný domácí krb? — A já zde stojím na samém prahu rodinného blaha — a překročit jej mi dosud nenapadlo — pro samou práci! — Zdali pak to není k smíchu? — A já zde čekám netrpělivě jako dítě, až mi snad s nebe spadne věno k naší svatbě; — (dívá se na hodinky) — a stále se dívám na hodiny a žvatlám a zapomínám, že mám do večera dodat do továrny nový regulační strojek. Jen tedy chutě do toho. (Zpívá.)

„Ruče se, hochu, k dílu měj“

— — — — ne, nejde to, jsem příliš roztržit. (Odloží práci a přistoupí ke stolku.) Ach, dnešní noviny, — tak docela jsem dnes na ně zapomněl, ačkoliv jsem se jich za těch posledních dnů každé ráno sotva dočkati mohl. — Ale člověk nauči se trpělivosti. (Čte.) „Průmyslová výstava v Praze“ — toť se rozumí, o mých modelech zase nic. (Čte.) Telegrammy z Madagaskaru a z Teheranu. — Úvodní článek „O anglické politice na poloostrově Balkánském“. Feuilleton: „O významu růže v květomluvě“. — Denní zprávy atd. — Národní hospodář: „Rozluštění dělnicko-sociální otázky podle theorie professora Neuschula.“ „Cenné papiry“ — no, to se nás netýče. Směnky na Londýn — hm — — hlouposti! (Klepá se na dvéře vedoucí zvenčí.) — Volno! Vejděte!

(Vejde Filémon Nečas).

Výstup třetí.

Vladimír. Nečas.

Nečas (vstoupí rychle a utíraje si pot s čela, bez okolků sedá). Dobré jitro, příteli!

Vladimír. Ah, to jsi ty? — Hle, hle, vzácní, málo vídaní hosté! Buď mi vítán starý, věčně upachtěný kamaráde!

Nečas. Nevytrhuju?

Vladimír. Ó nikoliv, přišel jsi právě vhod; nechce se mi do ničeho a prohlížel jsem si pouze noviny. Ale s tebou přiletí vždy do domu celý velký živoucí žurnál a těch papírových novin mohu tedy nechat s lehkým srdcem být. — Nuže, co pak tě sem vlastně vede, ty neúmorný všudybyle? Nadarmo's nepřišel, to vím. Jsi jako velká voda, buď něco neseš, nebo chceš něco odnést.

Nečas. Chci něco odnést. — Byl jsem u tebe v bytu, skoro jsem věděl, že tě nenajdu, neboť se tam omžíš jen jako vrána v lese, — když přespáváš. Ale myslil jsem přec, že to zkusím, než přijdu za tebou sem do dílny. Já sám jsem nerad z práce vytrhován a nerad okrádám o čas jiné. To je ta nejimpertinentnější loupež na nebi i na zemi, když někdo, kdo nemá na tom božím světě nic na práci, než chytání lelků, přepadá nevhodnými návštěvami toho, komu hlava prací hoří. — Ale k věci; nechci být zlodějem, ani okradeným, — a zvláště dnes nemám mnoho času.

Vladimír. Věčně ten starý, nikdy nemá času!

Nečas. Znáš mé povolání, z jednoho do druhého. Právě teď byl jsem v „Průmyslové výstavě“. Viděl jsem tam také tvou novou elektrickou batterii, ne, nějaký nový akkumulator, tak aspoň to stojí v katalogu (vytáhne z kapsy haldu papírů a katolog a podívá se do něho) ano, elektrický akkumulator. Abych si to řádně prohlédnul, víš, na to neměl jsem času. A potom tomu také nerozumím. Ale někdo o tom psát musí a oni poslali mě. Pověz mi, co pak to vlastně jest, ten tvůj akkumulator? Elektřina se tam nabíjí, není-li pravda?

Vladimír (s lehkou, ale dobromyslnou ironií). Ano, elektřina se tam nabíjí!

Nečas. A potom se vybíjí.

Vladimír (jako dříve). A potom se vybíjí!

Nečas. A mohou se tím jako parou hnáti tramwaye, lodě, šicí stroje, soustruhy, mlátičky, hodiny, lokomobily a všechno bez hluku a kouře.

Vladimír. Tak jest, všechno co běhá, točí se, plazí se a vleče se po zemi.

Nečas. A skáče, lítá, plove ve vodě a v povětří! Ty mluvíš řečí zrovna biblickou! — Ale, příteli, mně se nějak zdá, odpusť, že to není nic nového, že něco takového už dávno někde měli. Myslím, že Francouz Planté, Faure.

Vladimír (opravdově). Máš pravdu, Planté, Faure a po něm celý zástup jiných zabývali se tou věcí a dnes skutečně žene se pomocí akkumulatorů po Temži loď a jedna tramwayová společnost užívá jich výlučně. Jedná se o pouhé zdokonalení, o pouhou úsporu síly.

Nečas. Ach tak, a tys tu věc tedy zdokonalil.

Vladimír. Aspoň tak doufám.

Nečas. Děkuji, také to je dobré. Napíšu tedy: „Zdokonalený elektrický akkumulator našeho inženýra Vladimíra Krátkého.

Vladimír. „Našeho“ můžeš vynechat, a ostatně napiš, co chceš.

Nečas. Nikoliv, příteli, napíšu jen, co vím. — Ale teď odpusť, musím ještě do obrazárny, kde právě náš výborný Milevský vystavil cyklus náladových skizz, kterým nikdo nerozumí.

Vladimír. Ty také ne?

Nečas. Já také ne.

Vladimír. A jsou to přece díla mistrovská, jak jsem slyšel.

Nečas. Jsou, každý je chválí, ale nikdo jim nerozumí.

Vladimír. A ty o nich tedy budeš ve vašich novinách psát kritiku?

Nečas. Ano, co na tom tak divného? — Právě proto musím dříve k Milevskému. Je to divný brouk a myslí, že mu na jeho obrazech musí lidé vidět do duše. Ale většina lidí vidí jen barvu a plátno, a proto bude dobře, když jim trochu posvítíme. Psát musím, sám na to nestačím a proto půjdu k Milevskému, jako jsem šel k tobě.

Vladimír. Jsi, brachu, špatný referent, ale poctivý chlap; mám tě proto rád.

Nečas. Pro tu tvou chválu a lásku o těch tvých akkumulatorech příznivěji psáti nebudu, to buď jist! (Přistoupil mezi tím k stolku.) Ah, co to vidím, ty čteš také ještě básně?

Vladimír. Ano, dobré básně čtu a velmi rád. Co je na tom divného?

Nečas. Četl bych je také, kdybych měl na to kdy. (Prohlíží knihu.) Hm — to je zvláštní, člověk tvého povolání, muž přísné vědy a práce.

Vladimír. Přísná, opravdová věda, můj milý, a dobrá, pravá báseň jsou si bližší než se většině vás, lidí praktických, zdá. Také věda má svou divinaci a dobrá báseň bez práce se na svět nerodí. Ty časy zázraků, můj hochu, minuly, kde v celé zbroji z rozpoltěné lebky Jovišovy vyskočila Pallas Athéne. Přeju básníkům a umělcům vůbec již proto, že nejsem s to jim křivdit jako většina vás, kteří jejich nadání, práci a zásluhu stlačujete pod míru nadání, práce a zásluhy každého obyčejného, řádného dělníka. V tom je bezpráví a tomu se vzpírám. Ale mě k nim poutá víc, potřeba mého srdce a vědomí, že v jejich myšlénkách a snech tají se svět, tomu, v kterém žijem, aspoň sourodý! A věř, ti lidé, jichž práci spojuje tento náš viditelný, praktický, suchoparný život s dalekými břehy světa snů a prahnutí, zasluhují aspoň tolik uznání — jako —

Nečas (poněkud ironicky) — jako ti, kdož ponejprv spojili Evropu a Ameriku podmořským kabelem!

Vladimír. Ano, zrovna tak — a snad víc.

Nečas. Nu, máš snad pravdu, nebudem se o to hádat. Ale, když tak to básnictví a umění kladeš na roveň vědě, řekni mi upřímně a tak do opravdy, myslíš-li, že na příklad básník vymyslil — lokomotivu?

Vladimír. To zrovna nevím, zdali Watt a Stevenson, a všichni ti, kdož byli před nimi, básně psali — také na tom nezáleží — ale to vím, že Watt je četʼ a nehleděl na ně s patra, a vím, že první ten člověk, jenž v páře sílu tušil, byl básníku sourodým, a ten, kdo jí první užil, básníka předčil, neboť jeho myšlénka nevtělila se v pouhé slovo, ale hned v tělo a čin. Kolik milionů lidí před ním dívalo se na hrnek, na němž unikající parou tetelila se poklička; ale kdo z nich viděl chouliti se pod ní tu duchovitou, bělavou, nehmatnou ruku, která slabá a mizíc v nic protahovala se ze svého vězení nadzvedajíc pouto své, jako pavučinu bublina; v tom šlehla jedním mozkem jiskra divinace a z té duchovité, v nic mizící ruky stala se ruka obra, která dala světu nový tvar a uvolnila miliony otroků.

Nečas. A miliony jiných ukovala v řetězy nové — nu, tak.

Vladimír. Mýlíš se: to je otázka jiná; to je otázka mzdy a práce, výroby a spotřeby a jiných a jiných společenských a politických poměrů. Ty, kde jsou neurovnány, nadělaly z lidí otroků, nikoliv pára aneb kterýkoliv jiný vynález.

Nečas. S tou divinací snad máš pravdu, ale já nechci rozhodovat, zdali ten nový směr práce, a pára hlavně když byla přenešena do továren, lidstvu vůbec a zvláště pracující třídě více prospěla, neb ublížila. Nicméně — professor Neuschul — (stale a bedlivěji si prohlíží knížku básní) — — ve své theorii — o — socialně dělnické otázce — — — ha, ha, ha! — to je přece k popukání — ten veršující človíček si také láme zuby socialními otázkami — ha, ha, ha! to je veselé! — (Vladimír hledí naň zaraženě.) — Nu, nechme toho být — Tys přece četl v dnešních novinách ten článek v „Národním Hospodáři“: „O rozluštění dělnicko-sociální otázky podle theorie professora Neuschula?“ —

Vladimír. Četl jsem pouze titul —

Nečas. Čti to celé! Otázka mzdy a práce jest tím rozluštěna na dobro.

Vladimír. — Ah —

Nečas. Ano, a ještě více; veškeré zásady první velké francouzské revoluce, zejména pokud se týče rovnosti a bratrství, jsou zde vylíčeny a doloženy s určitostí téměř mathematickou. Čeho nedocíleno potoky krve —

Vladimír. — — toho docíleno půl flaštičkou inkoustu. — Nečase, Nečase, to ďábelské kopejtko frase už ti také roste. — Chraň se ho, Filémone Nečase!

Nečas. To praví Neuschul, ne Filémon Nečas. A Neuschul je první autoritou ve svém oboru.

Vladimír. A on tedy uštědřuje lidstvu volnost, rovnost a bratrství?

Nečas. Inu, ve skutečnosti zrovna ne, — ale což pak to na tom článku nestojí dosti zřetelně, že to jest pouhá theorie?

Vladimír. Ano, theoriemi spasíš svět! Theorie se zaseje, zaorá a vyroste z ní chléb; theorie nasytí, napojí, dá vychování a především dá lidem srdce! Ale, řekni mi, kdo pak ten zázračný článek vlastně psal? —

Nečas. Já ho psal; arciť je to jen pouhý referát o knize Neuschulově a psaný zběžně, a k většímu prohloubení neměl jsem času. Musil jsem ještě napsat feuilleton: „O významu růže v květomluvě.“

Vladimír. A člověče, na to všechno měl jsi čas?

Nečas. Ne, neměl jsem na to času a to mne právě hněte nejvíce, že je člověk otrokem denního vkusu a denní potřeby i ať se chopí čehokoliv musí to odbyti jen tak z polovice a tak se otře ve světě jako drobný, bezcenný peníz. Věř, hochu, ta vaše socialní otázka nevězí pouze na rukou mozolovitých od těžké práce. —

Vladimír (položí mu ruku na rameno). To myslím též a vím, co říci chceš. Ale proto právě mne před chvílí zarazil ten tvůj smích, když jsi prohlížel tu knížku básní zde. Hle, když tebe se to dotkne, stáváš se vážným, — a ten člověk, jehož knihu v ruce držíš, by neměl míti

žádného práva také se ozvat jménem lidskosti, — a vzkříknouti hlasitě — ne za sebe, ale za jiné?

Nečas. Naprosto žádného práva, — a zvláště tento ne! Mladý klouček, sotva odrostlý dětské karkulce, má tu smělost dotýkati se otázek tak ohromného dosahu!

Vladimír. Nechtěl bys snad poslechnouti aspoň jednu z básní tohoto kloučka?

Nečas (jenž se byl mezitím zase posadil, rychle vstane) Jen pro bůh to ne! K poslouchání básní nemám zvláště a nikdy času.

Vladimír Udělej mi to k vůli, příteli, a vyslechni to; jest to poprvé a naposled, co tě takovou věcí mořím.

Nečas Nu, budiž, staň se, když chceš, — jsem tvůj otrok. — Ale odnésti odsud dáš mne na své vlastní útraty. (Zalomí rukama.) Takhle si zajde člověk pro referát! — takhle si musí člověk dobývat svého hořkého kousku chleba! Ó příteli, to je příliš kruté! — A o tom se ten Neusehul ani nezmiňuje! (Sklesne na židli.)

Vladimír. Děkuju ti. – Nuže tedy, — není to nic zvláštního, — jen prostý motivek z továrny. Takové věci napsány již tisíckrát — a lépe — ale slyš (čte):

U k o l é b a v k a.

Hajej, nynej, dušku malá,
co jsem měla, jsem ti dala,
abys usnul syt;
že to málo, ví tvá máti,
ale ona sama spáti
musí s hladem jít.

Drž se jich, těch prsů chudých,
s tvojí matky očí rudých
divný mok tam stek' —
ne, nech být! — tam není mléka,
a ta slza, co tam stéká,
jest jak pelyněk. —

Usmíváš se, jedináčku?
malý, drobný, chorý ptáčku,
ty znáš také ples?
a tvá matka odhání tě? —
— směj se, směj, vždyť také dítě
jako jiné kles!

Tílko máš tak utlé, bílé
a ty oči roztomilé
jak u dětí všech —
jenom líčka máš tak bledá
a mně ani spáti nedá
ten tvůj těžký dech.

Od rána až do večera
těším se, jak matka která
jen tvůj na úsměv —
od rána až do večera —
a ta dílna je tak šerá,
a ta mzda je krev!

A jak hučí, rvou se stroje,
myslím na tě, děcko moje,
až mne pojme mráz:
že, jak tvou to matku drtí,
tebe též až na dosmrti
bude rvát to zas. —

A jak hřmí a rvou se stroje,
myslím na tě, děcko moje,
do budoucích dob —
myslím, Bůh že bude s náma,
potom zas, — co, — nevím sama,
— že je lepší hrob.

Neponesu toho viny,
dorosteš-li ke zločinu —
mně by nebyl div...
nevím pak, co bych si přála:
zdaž, abych tě dochovala,
— či, bys nebyl živ!

Co tomu říkáš?

Nečas. Nebyl bych myslil, že ten mladý muž má tolik síly, — ale je to pouze síla citová. Člověka sentimentalního to na mžik chytne, ale ne na dlouho. Dojmy takové nemohou trvat a konečně, jaký to má účel? Nanejvýš vzbudit útrpnost a ta má, brachu, v životě mělké dno.

Vladimír (vážně). Útrpnost, příteli, jest matka pomoci.

Nečas. A rozluští snad útrpnost a chvilková pomoc otázku nouze a bídy?

Vladimír. Tu rozluští mozek, nikoli srdce. Ale dokud mozek tápe ve tmách a s ním ruka marně hledající nástroj, jímž přispěla by k úlevě, dotud zůstane soucit tou jedinou útěchou trpících, jedinou jejich nadějí. Ó osud mnohých těch lidí byl by hrozný, kdyby v ten soucit aspoň — nevěřili, buď již zde, nebo tam za hrobem. A proto jest to kruté od tebe, odbýváš-li úsměškem, neb ledabyle ty, kdož nemajíce a nevědouce pomoci jiné, jsou aspoň z celé duše mluvčími těch milionů němých, utrpením a zármutkem a beznadějností sevřených rtů. —

Nečas. Teď bych měl skoro čas tě poslouchat. Vypadáš velmi hezky v té rozohněnosti, sluší ti to. — Apropos, — nechtěl bys nám kandidovat za poslance? Máme jedno místo prázdné —

Vladimír. Ne, příteli. — — na to zase já nemám času.

Nečas. Odpusť, že jsem vytrhoval. (Vytáhne mezitím zápisní knížku, do níž zaznamenává.) A když tedy chceš, mluvme o tvém básníku, který chce patrně svými verši zbořit továrny. —

Vladimír. Co myslíš, ty, žurnalisto, že otevřelo u nás a jinde socialní bídě dvéře dokořán?

Nečas (rychle, jako když odříkává). Nahromaděný kapitál, přelidnění, nedostatečná opatření chudinská, nestřídmost, továrny atd. atd., jak si to můžeš přečísti v úvodním článku každého venkovského plátku

Vladimír. Nedotknu se ani nahromaděného kapitálu, ani otázky chudinské, ani čehokoliv jiného, čemu nerozumím, — ale, a co pak bys tomu říkal, kdyby na příklad přestaly ty továrny? —

Nečas (s úžasem, ale zapisuje). Kdyby — přestaly — továrny? — Člověče, blázníš?

Vladimír. Ano, kdyby přestaly továrny, aspoň ty, jakých nebylo, než bylo páry. — Kdyby tak ten spoutaný obr, jenž pracuje dnes na jednom místě tisíci koňských sil a drtí při tom zdraví a chléb tisíců lidských bytostí, nasadil své páky na sta rozlehlých míst a tam, kde dnes na příklad v jedné dusné síni žene dvě stě tkadlcovských stavů, hnal by je též, ale ve stu zdravých, vzdušných chalupách. Sta dělníků vrátilo by se svému krbu, sta lidí by ozdravělo, sta domácností bylo by šťastnějších již tím, že nevidí se jen za svítání a za soumraku. Sta dětí dorostlo by zas pod dohledem rodičů a již příští pokolení nebylo by tak bídné, jako je dnešní.

Nečas. Myslíš tím rozvádění hnací síly elektřinou, není-li pravda? — ale někdo přece musí mít v rukou zásobárnu té síly, musí ji živit uhlím neb vodou. Teď kupují práci, potom budou kupovat sílu. Práci kupují lacino, sílu budou prodávat draho. Bude to zase jen továrna a nic víc.

Vladimír. Nebude žádné takové ústřední zásobárny na prodávání síly. Každý bude mít svou mechanickou pracovní sílu doma sám.

Nečas. A ty se přece nedomníváš, že bude někdo takový blázen, aby tu sílu dodával každému zadarmo až do dílny?

Vladimír. Znám takového blázna.

Nečas. Nějaký střeštěný milionář, který spadl s nebe! — Odpusť, příteli, že jsem tak nediskretní (rozhlíží se kolem), ale u tebe to tady nevypadá, jako bys měl důvěrnou známost s nějakým milionářem.

Vladimír. Opakuji, znám takového blázna, jenž padá s nebe.

Nečas (směje se). A ten jest?

Vladimír (klidně). Vítr — —

Nečas. No, u tebe to tady hezky vyfoukal!

Vladimír (nedá se rušit). Vítr má sílu jako ji má pára, jako ji má voda.

Nečas. To zkusil už Don Quijot. — Ale žert stranou. Vítr má sílu jako pára a voda, jen že trochu nestálejší. A tvůj pan tkadlec, nebo kdo jiný bude muset vždycky časně z rána vystrkovat nos, fouká-li, či nefouká. Fouká-li, zasedne k stavu, nefouká-li, lehne si na pec, aby zaspal hlad. To může dělat také teď.

Vladimír. Nikoliv. — bude pracovat stále a kdy mu libo. Jeho větrné kolo nad chalupou zásobí jej v dobách vzduchových proudů takovým množstvím elektrické síly, že snadno přetrvá bezvětří.

Nečas. A k tomu tedy slouží ty vaše akkumulatory, ty nádržky elektrické síly?

Vladimír. Ano, k tomu jsou; ale to nestačí. Všimnul jsi si toho malého modellu hned vedle mého akkumulatoru tam na výstavě?

Nečas. Jak jsem ti řekl, nemohl jsem si všimnouti všeho.

Vladimír. Ten strojek znamená zisk desíti procent síly proti každému, dosud nejvýhodnějšímu způsobu vyvozování elektriny.

Nečas. Tys opravdu hlava ženialní.

Vladimír (jakoby ho neslyšel). Ten člověk, který nás jednou naučí vyvozovati elektřinu lacino a co možná s nejmenší ztrátou původní síly aneb hmoty, ten bude ženialním — ten bude velkým dobrodincem lidstva —

Nečas (lehce). A ty tedy myslíš, že jsi těmi svými dvěma vynálezy rozluštil tovární otázku —

Vladimír. Já ne, ale jiní ji rozluští, pokud vůbec tato věc má s ní co dělat. Uvedl jsem to pouze za příklad na jednom poli lidské práce, na jedné píďi nezpracované půdy, která čeká dělné ruky a kde kyne vítězství každým způsobem aspoň bližší a možnější než všem theoriím tvého Neuschula.

Nečas. A dejme tomu, že byste vy, technićti inženýři, skutečně jednou rozluštili tuto důležitou úlohu, kdo rozluští ty ostatní?

Vladimír. Zase jenom práce! Viz, jako mravenců hemží se nás povrchem země a každý z nás, pokolení za pokolením může přinésti jedno zrnko písku na ten mořský břeh, do něhož vlny lidské bídy bijou mocí nezkrotnou. A kdyby jen každý z těch, kdož ten příboj bídy cítí, své zrnko položil na místo pravé, zdaž nevzrostla by během věků hráz, od které by se divoké vlny lidského, od lidí samých zaviněného utrpení odrážely bezmocně?

Nečas. Utopie! Kolik pak lidí z těch myriad, i když trpí, vlastně přemýšlí? Kolik pak jich donese své zrnko na tu hráz, — a donese-li, jedna malá vlnka splaví jich miliony.

Vladimír. Proto má lidstvo své veleduchy a genie. Z těch každý přivalí tam balvan žulový. — Abychom si rozuměli, příteli! Lidé jako já — a takových, věř, je na světě více, než tušíš ty, než tuší oni sami, neznajíce své vlastní síly, takoví lidé nejsou veleduchy, ani genii, ale pouhými nečinnými diváky na běh lidských osudův také nejsou, to cítím za sebe, za tebe a za všechny, kdož poctivě a svědomitě pracují. Kdo si toho vědom, nebude zoufat nad sebou, ani nad jinými; i až si toho bude vědom každý člověk zdravých smyslů, zdravých rukou a poctivého srdce, pak bude na světě lépe, — v to věřím celou silou duše své! — A teď, příteli žurnalisto, přenes to, co jsem ti řekl, na tu země píď, kterou zveme svou vlast. Kdo nám ji vyrve, když každý bude ji vojínem, když každý bude ji štítem a obranou, ne slovy a horováním a láskou pouze, ale živým skutkem a prací? Neb v té je život a volnost a štěstí, — vše ostatní je smrt a poroba!

Nečas. Ne, příteli, — ty bys měl být přece jenom poslancem!

Vladimír. Snad někdy, budou-li mne potřebovat.

Výstup čtvrtý.

Předešlí. Annička.

Annička (přiběhne z venku prostředními dveřmi udýchaná, s košíčkem na ruce a s kloboučkem svezeným na zad s hlavy a visícím jen na pentli). Ach Vladimíre, Vladimíre! To jsou noviny! (Spatří Nečasa.) — Anebo to snad už víš, — snad pan Nečas —

Vladimír (jde jí rychle a laskavě vstříc). Nu cože, cože, malý větroplachu!

Nečas (ohrazuje se). Slečno, já nic — —

Annička (jakoby Nečasa nebylo). Vladimíre, my jsme bohati! (Všimne si opět Nečasa.) Chtěla jsem říci — ty jsi bohat.

Vladimír. Což pak jsem kdy o tom pochyboval, — vždyť mám tebe.

Nečas. Ano „Ženské srdce poklad nejdražší“ — jak pěje básník.

Vladimír. I jdi mi teď k čertu se všemi svými básníky.

Nečas. Víš, příteli, to ne. — teď k čertu nepůjdu. Teď zůstanu zde. (Sedne si a vytáhne zase papíry se zápisní knížkou.)

Vladimír (k Aničce). Ale, mluv rozumně, co pak vlastně jest?

Nečas (vyskočí a podává jí židli). Slečno, prosím, jste celá bez dechu. (Sám si opět sedne.)

Annička (si ho nevšímá). To je tak; jak víš, šla jsem s Vendulkou nakupovat a cestou domů koupila jsem noviny, — víš ty pro matinku — ta ty tvoje svobodomyslné nečte, — je z toho starého vydání, — a první, nač mi oči padnou, jest: (Rozloží zmačkané v rukou noviny.) „Zvláštní telegram z Londýna“ — v závorce: „Od přítele našeho listu“ — a teď: „Elektrotechnická firma Blake & Společnost zakoupila nový elektrický akkumulator našeho mladého inženýra Vladimíra Krátkého za tři tisíce liber šterlinků. Rovněž koupila od téhož inženýra zdokonalený úsporný dynamoelektrický stroj za čtyři tisíce liber. Oba vynálezy dají si pánové Blake & Společnost se svolením vynálezce patentovat.“

Vladimír. Ale, tak si přece sedni, dušičko. (Mluví k ní tiše a konejšivě.)

Nečas (rychle pro sebe). Dnešní kurs na Londýn 12·40 a ½. Sedm tisíc liber šterlinků dělá osmdesát tisíc, osm set a třicet pět zlatých. — Nu, není to zrovna mnoho, ale něco to je —

Vladimír (obíraje se Aničkou sňal jí s hlavy klobouček a pověsil ho na křivuli; ta se skácí). Tak, tu to máme! To je ta lidská chladnokrevnost!

Nečas (postoupí vážně ku předu). Přátelé, gratuluji.

Vladimír. Děkuji ti. (Mluví zase k Aničce.)

Annička. Ano, Vladimíre, už jsem docela klidná — už neříkám nic — ale nebylo to od tebe přece jenom hezké, žes mi neřekl slova, když jsi to tam do Anglicka poslal a s nimi vyjednával —

Vladimír (položí jí ruku na rameno). Ne, dušičko: — slyšela jsi kdy z mých úst jedno liché, neskromné slovo o mé práci?

Annička (vážně hledíc mu do očí). Neslyšela: — nikdy, Vladimíre.

Vladimír. A mohl-li jsem ti říci něco o věci, o níž jsem nevěděl, jak ji budou posuzovat jiní a zdali má skutečně cenu, jakou jsem v první chvíli do ní kladl? Vyjednával jsem s Londýnem, ale myslil jsem, nač že tobě zbytečně připravovat trpké sklamání, kdyby se to bylo nezdařilo? — kdežto tak byl neklid můj a tvá jest radost celá. — Příteli Nečase, starý soudruhu z mladých let, — byl jsi svědkem této naší šťastné chvíle — chceš nám býti také svědkem — při naší svatbě?

Annička. Jakže, Vladimíre, co to mluvíš?

Vladimír. Chci mít pro další svůj život také to své slunečko, vřelejší, jasnější a spanilejší než dosud, — protože celé moje! Chci také míti tu teplou, drahou, vlídnou dlaň, ty upřímné oči — své ženy! (Políbí ji na čelo — Chvilku ticho.) — A ty, příteli, za svědka tedy půjdeš?

Nečas (živě). Ó ano, půjdu, půjdu, — jen budu-li mít na to čas. Ale teď už mohu jít k čertu — do redakce chci říci. (Podívá se na hodinky.) Blesky boží! Čtvrt na dvanáct, odpoledník je v tisku a já zde dřepím se všemi svými referáty v kapse! Nu, neškodí, oni si tam také nějak pomohli, a večer jim to vynahradím. Ostatně mají tam ještě přítele Krupičku, ten píše také všechno a má vždycky čas. Tedy s Bohem a ještě jednou gratuluju zvláště k tomu pěknému věnu.

Annička. A k nevěstě ne?

Nečas. Ó ženská marnivosti, jak pak ty bys mlčela!

Vladimír. Věř, že bych byl svou ženu i bez toho věna uživil. —

Nečas (sbírá své věci). Věřím, věřím, ale takhle jsi radši! — Ale to mne přece proklatě mrzí, že ti tam z druhé strany měli tu zprávu ve svých novinách první. To je hanebné. Nu, však jim to ve svém zejtřejším referátu nějak osolím. (Odchází.)

Vladimír (zastaví mu cestu). A což, příteli Filémone, — abys té hořkosti v srdci a té bojovnosti také trochu pozbyl, — nechtěl bys si vzíti také nějakou Baucidu, — nechtěl bys se také oženit?

Nečas (poněkud trpce). Ó příteli — na takovou idyllu jsem jako poctivý, štvaný žurnalista nikdy neměl, nemám — a nebudu mít času. S Bohem! (Odejde.)

(Opona spadne.)

Trh v Seville.

(Národní píseň španělská.)

Jest mladé děvče ze zlata,
ze stříbra žena vdaná,
však z mědi vdova dojatá
a věčně uplakaná.

A stará, ptáš se, babice?
Ta valně klesla v ceně;
jest ze železa stařice,
ba míň a ještě méně!

Kdo nezřel Sevillu, perlu měst,
o světě pranic neví,
tam scházejí se, trh když jest,
ty nejkrásnější děvy.

Loď velkou vypravte mi v chvat,
chci po vodě tam jíti,
na dav se dívat a se smát
a mladé víno píti.

U Matky boží! — V tvář a bok
mne štípl kdos a v líci...
Jen ještě jednou! — dám se v skok
to tatínkovi říci!

J. V.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

„K zármutku všech, kteří tě znají!“ řekl Giggi
„Těch není mnoho,“ usmála se, „a zármutek je proto celkem skrovný. Víš, Nino, neviděla jsem ještě nikdy ‚Beffanu‘, a když teta mě tak roztomile a naléhavě zve! A pak, máme zde se Suntarellou ještě záležitost, vážné dílo —“

„Ah, jaké pak?“ tázala se Nina zvědavě.

„Na to času dost,“ řekla krátce Catina.

„Proč?“ ozvala se Suntarella, která byla před chvilkou tiše vešla. „Jaké okolky. Jedná se o vaši radu, paní Giovannino. Víte, že zahradní křídlo u nás stojí prázdné, tak pěkný byt, i dílna pro malíře se tam nachází. Chci, aby to Caterina pronajala. Řeknete ovšem: leda blázen se tam postěhuje; co, u vás je poušť. Dobře, souhlasím, ale ti cizinci, co sem přicházejí, jsou všickni více méně vlte tak trochu — “ ukázala na čelo.

„Suntarello!“ napomínala paní Giovannina polekaně.

„Svatá prostoto,“ řekl Giggi francouzsky a uklonil se s milým úsměvem cizinci, jakoby svou starou, prostořekou krajanku omlouvati chtěl Pan Plojhar usmál se navzájem, a Caterina sklopila oči, a dlouhé, hedbávné, temné řasy víček slonily jí zraky a dávaly panu Plojharovi podnět k novému obdivu.

„Oh,“ vymlouvala se Suntarella beze všech rozpaků, vidouc účinek svých slov, „myslila jsem pouze na ‚Inglesi‘ se zrzavými licousy a koňskými zuby. Nuže, paní Giovannino, kdybyste náhodou někoho věděla, než to dáme do novin —“

„Dost již o tom,“ řekla Caterina, „prosím tě!“

Suntarella jako kdyby neslyšela.

„Dáme to lacino,“ vysvětlovala Nině dále, „časy jsou špatné —“

„Giggi, kolik hodin, snad již čas —“ tázala se dívka poněkud nervósně.

„Oh, musíte popít trochu čaje,“ řekla paní Giovannina. „Bože, což ho ta zdlouhavá Teresita ještě nenese?“ Zalomila rukama nad neschopností toho sloužícího tvora. Pak dodala: „Musíte si odpočinout, po takové cestě z ulice Sistina! Zajeli jste přece přímo k tetě?“

„Ovšem,“ řekla Caterina, „a na Corsu vzali jsme si fiakra a jeli sem, nejsme tedy unaveni a můžem jíti.“

Paní Giovannina ale již nalévala, neboť Teresita byla čaj konečně přinesla.

„Jaká náhoda,“ řekla podávajíc Caterině šálek, „před chvilkou, než jste přišli, pravil mi pan Jamarin, že by rád na nějaký čas bydlel mimo Řím, v campagni —“

Dívka klopila zase zraky, zdála se nemile dotknuta tím vyjednáváním o bytě.

„Vždyť to vše jen fantasie Suntarellina,“ pravila krčíc rameny, „ty pokoje jsou nepříjemné, bez slunce, zdá se mi —“

„To se mýlíte,“ opravila ji Suntarella uražena hanou, kydanou na dům, který milovala jak vlastní majetek a domov.

„Bude dovoleno aspoň se podívati na ty pokoje?“ řekl pan Plojhar, mluvě a hledě do prázdna, a neoslovuje nikoho přímo. Caterina sladila si horlivě čaj jakoby nebyla slyšela, ale Suntarella řekla zdvořile:

„Prosím, jen přijeďte, za dva dny budem doma.“

„Přijedu,“ řekl jí tiše a začal rozhovor s Giggim, který ho ujišťoval, že jeho italština má nezávadný přízvuk, a když na otázku, které národnosti cizinec náleží, objevil slovanské, kýval hlavou, jakoby mu ten mlhavý pojem byl jasným. Pak mluvili obyčejné fráse o Římě, a pan Plojhar byl teď stran toho svého sklamání o mnoho mírnější než před chvilkou s paní Giovanninou, a udivení dobré paní nebylo malé, když pan Plojhar na pozvání Giggiho, nechtěl-li by s nimi na náměstí Navona, docela jakoby upřímně odpověděl:

„Zajímala by mne ‚Beffana‘ velice, obávám se pouze, že bych vám mohl býti na obtíž.“

„Oh, čtyři jsou v tlačenici lepším číslem než tři!“ řekl Giggi.

„Jen jděte!“ domlouvala paní Giovannina a Suntarella myslíc v duchu na ten byt a na to, že bude mít příležitost se o něm trochu šířiti, dodala:

„Bude nás těšit.“

Pan Plojhar zvedl nesměle oči k mladé dívce. Neřekla slova a brala si před zrcadlem klobouk na hlavu.

Bylo nové objímání se a pak ujišťování se strany Cateriny, že zítra během dne se dostaví pro paní Giovanninu s prosbou, aby jí pomáhala při koupi všelijakých předmětů ve skladě „Old England“. Pak dlouhé volání „Addio! Addio! A rivederci!“ s obou stran, na chodbě, na schodech, až do průjezdu; konečně se odcházející octli na ulici.

Byla nyní tichá pod úplně jasným nebem, měsíc byl někde za vysokými paláci skryt a bílé jeho světlo vítězící nad plynovými plameny svítilen, zvyšovalo architektonický dojem budov. Jak dvojnásobně aristokratickou se zdála teď ulice Giulia! Věru že mělo vzezření její stopy Bramantého na sobě. Pan Plojhar nemohl potlačiti tuto poznámku, ač se jinak úzkostlivě všemu vyhýbal, co se povinnému aesthetickému horování německých, armádně po Italii se potloukajících professorů a „krásných duší“ třeba jen z daleka podobalo.

„Jest to první jasná noc, kterou v Římě vidím,“ dodal pak jako na omluvu. Následkem toho ptal se ho pan Luigi Galli, jak dlouho v Italii vůbec už mešká, kde se mu bylo posud nejvíce líbilo, a konečně, z kterého města sám pochází. Když to uslyšel, zvolal na svou sestřenici. Šla totiž několik kroků se Suntarellou napřed v tiché rozmluvě.

„Catino, Catino!“

Obě ženštiny se zastavily.

„Pomysli, pan . . . pan Jamarin — Odpusťte,“ obrátil se k cizinci, „jmenuji-li vás, jak vás Nina pokřtila —“

„Nenamítám ničeho,“ smál se pan Plojhar.

„Nuž tedy, pan Jamarin je z Prahy!“

„Ah!“ odpověděla překvapeně dívka s krásným úsměvem a pohledla cizinci snivým zrakem a jako náhle ně-

jakou smutnou vzpomínkou zasmušena do očí. I v tom jejím úsměvu bylo též něco melancholického.

„Matka mé sestřenice před dvěma lety zemřelá pocházela též z Prahy," vysvětloval Giggi. „Pocházela sice z rodiny italské, ale dávno v Praze usazené. Narodila se tam, žila tam až do svého provdání a považovala se tedy jaksi za Uherku."

„Praha není v Uhrách," podotkl Čech s úsměvem resignovaného, takovým zeměpisným zmatkům dávno uvyklého člověka.

Říman byl trochu v rozpacích, ač ne příliš.

„Cavaliere Luigi Galli," smála se Catina zase veselá, „co doktor mediciny byste mohl býti učenějším! Praha je v Čechách."

„Však kdyby tvá matka nebyla odtamtud pocházela —" smál se Giggi.

„Nevěděla bych to snad také, myslíš?" dokončila Catina jeho větu. „Možná, ačkoli sestra Amadea, můj professor zeměpisu v klášteře, vždy tvrdila —

„Catino, nechlub se!" zvolal Giggi.

Dívka oslovila pana Plojhara.

„Jak matka moje ubohá toužila často po Praze! Utvořila jsem si o tom městě jakousi vidinu. Ráda bych věděla, jak dalece se srovnává se skutečností."

Byli mezi tou řečí na náměstí Farnese vyšli, a tam v záplavě měsíčního světla, při šumu obou fontánů, jejichž vzhůru tryskající proudy do antických vodojemů padají, v tváři paláce Farnese, nejkrásnějšího snad v celém Římě, povstala mezi Giggim a Suntarellou až zuřivá hádka o tom, kudy blíže na náměstí Navona, které bylo cílem jejich cesty. Oba dovolávali se Catiny, která hlasy jejich uvažovala, a tím odpadla příležitost dále o Praze se rozhovořiti.

„Hlasuji pro Suntarellu," rozhodla se konečně dívka. Věděla, že by ji jinak celý večer pokazila. Giggi pochopil a byl hned klidem.

„Konečně má Suntarella pravdu!" dodal chlácholivě.

Tvrdý úsměv vítězoslávy zakmitl se na typicky krásné sibyllské tváři stařeny a velkými kroky kráčela teď v čele malé výpravy. Šla tak rychle, že mladí lidé spěchat musili, aby vysokou její postavu neztratili s očí, neboť ulice a uličky, do kterých přicházeli, byli množstvím patrně též k náměstí Navona putujících lidí naplněny. Čím blíže přicházeli, tím větší zmáhal se hluk odtamtud zaznívající a tím více přibývalo davů. V úzké ulici, ústící do samého náměstí, zastavila se Suntarella.

„Teď se musíme těsně k sobě držeti," pravila, „sice se ztratíme v tom víru," a vzala Caterinu za ruku.

„Zavěsíme se všickni čtyři do sebe," navrhoval Giggi, „a smělým postupem zvítězíme. Budou nám ustupovat."

Smáli se a stalo se dle jeho přání. Mužští tvořili obě krajní křídla, ženštiny do sebe zavěšeny byly v prostřed. Suntarella držela se pana Plojhara a Caterina svého bratrance. Tak vrhli se do boje a zmatku. Byli za několik minut ohlušeni. Slavnost „Beffany" jest nejapná buffonerie. Velké náměstí Navona neb jinak Circo Agonale, kde se co rok odbývá, jest bývalým stádiem císaře Domitiana a zachovalo velkou částí ještě původní tvar. Ovšem jest nyní vroubeno paláci, vysokými domy a dvěma kostely. Tři ohromné mramorové fontany šumí tam a oživují velký ten prostor. Prostřední z nich, velmi malebně zbudovaný a skulptovaný Berninim, překvapuje velkými rozměry, výší obelisku, který nad nímční, spočívaje na mramorových balvanech, tvořících sluje, kolem nichž se obrovské sochy bohů a zvířat a allegorií kupí, na nichž se kaskady do mramorových vodojemů valí, tu proudem, tu tryskem v paprscích, všude s hlukem a jasným třpytem. Na večer „Beffany" je to velké náměstí řadou nehezkých prkenných bud, kolem parallelně s domy běžící, nemile znešvařeno. V budkách těch prodávají se hračky a tretky, kterými „Feja Beffana" římské děti v této noci poděluje, jak to u nás činí svatý Mikuláš.

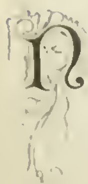
(Pokračování.)

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

III.

Nežli oba jezdci o jednom koni dojeli deštěm a blátem od rozcestí až sem k osamělé hospodě, seznámili se již tak, že, když dojížděli toho záchranného přístřeší, bez okolků řekl malíř svému druhu:

„Zatrubte! Nějakou fanfaru hezkou!"

A druh muzikant poslechnuv beze všeho, vytáhl z lehkého koženého povlaku, který držel pod paždí, svůj nejmilejší nástroj a spustil, fanfaru, a opravdu hezkou, tak hezkou, že druh malíř oči povyvalil a pomýšlel, ten ble ten že není jen tak nějaké sumařské kantořisko, jak si prve myslil, když se mu společník na koni zpovídal, že byl učitelským mládencem, že však na škole nejvíce k vůli zlé paní principalové nemohl vydržeti a že proto sběhl, aby zkusil ve světě štěstí. Za to učitelský mládenec a zároveň ne všední umělec, ale nesmělý a skromňoučký, hleděl hned z počátku na malíře se znamenitou úctou.

První ji pomohl malířovi dobývati statný kůň hnědák; pak ji utvrdilo a zvýšilo malířovo vypravování: že on, malíř, Jan Rys nemá stálého sídla a bytu, ale že jezdí většinou po zámcích a panských sídlech, aby maloval hrabatům, baronům (také jednoho knížete jmenoval) koně, psy, divou zvěř a hony.

Liboval si, jak se při tom má, čeho užije, byl vesel a spokojen, nemaje žádných starostí, patrně si vědom svého umění; při tom jen tak mimochodem pověděl, jak nabyl tohoto hnědáka, že ho dostal darem od hraběte Č.

To vše bylo něco neslýchaného, to bylo rájem ubohému mládenci učitelskému, jenž míval postel zrovna v „klase", kterou musil sám zametati a poklízeti, jemuž se bylo ustavičně lekati zlé paní principálové, který byl rád, když se do syta najedl, a blažen, když ve čtvrtek nebo v neděli odpoledne po požehnání mohl si samo-

jediný, v tichu a pokidu pobyti v „klase", tu si zatroubiti nebo zasednouti ku starému, drnkavému klaviru.

Tu také skládal si něco do kostela, nějaké offertorium nebo nějakou pastýřskou, k vánocům, nebo zase do hospody, třeba nějaký „mynet" nebo něco do skoku. Někdy zase něco jiného, co nebylo ani pro kostel ani do hospody, co mu však bývalo nejmilejší, píseň nebo fantasie divná nějaká, která mu již dlouho v hlavě pozvukovala, jakoby klíčic a rostouc, kterou cítil, v duchu slyšel všude, i když dětem před školou liniroval nebo brky ořezával, pro kterou se někdy zamyslil a tak se zapomněl, že neviděl ani rozjivené kluky po zmítajících se škamnách se peroucí a v oblacích prachu se tratící —

A divné to bzučení nepřestalo, až když někdy, an seděl sám a sám po nešporách nebo večer při lojové svíčce, pojednou mu jasně zavznělo, když mu z brkového péra sem tam po notovém papíře lítajícího divnými hlavičkami vyskákalo a vtělilo se pak v drnkavé zvuky starého klavíru, oživujíc mu libezně samotu i ticho noční. —

Ale když mu pak ani těchto paus, těchto chvilek oddechu, odpočinku a duševního osvěžení nebylo přáno, když mu je zlomyslná paní principálka úmyslně a důsledně kalila a kazila, tu bezděky zvítězil umělec nad učitelským mládencem, a Václav Vojna vzav svůj lesní roh, nechal metly, bukové tabulky s červeným kohoutem i slabikář a šel Cestou však počal se ve Vojnovi tratiti umělec a počal vítěziti starostný, skromný a málomyslný učitelský pomocník.

„Co teď? Co teď?" opakoval si v duchu sklíčený mladík, a když se ho pak malíř cestou tázal, kam míří, co hodlá, odvětil, že neví, že by nejraději zase na nějakou školu, aby bylo živobytí jistější. Tomu jistějšímu živobytí se dal malíř do smíchu a děl, aby, dovede-li něco zatroubiti, a vyzná-li se trochu v hudbě, raději šel do světa, že se tam neztratí.

Než Vojna si nevěřil, nedůvěřoval, ač o sobě soudil sám, a byl na se ze skromnosti tuze přísný, že hraje dosti dobře. Na skladby své ani nepomýšlel. Ty byly mu jen pro vlastní kratochvíli, a jistě by se byl až po uši začervenal, kdyby se o nich někdo zmínil. Pro štěstí jeho nikdo o nich nevěděl, a on aby pověděl — — Jak by mohl!

A tak našed z nenadání druha malíře, dostal se do osamělé hospody při cestě. Tam ho nejprve sušili. Hospodský mu půjčil nějakou plantu suchou a veliké trepky a radil mu, aby si vylezl na pec, že je ještě trochu teplá. Společník malíř, jenž pod svým mocným pláštěm zůstal celkem v suchu, se tomu všemu jen smál a vtipkoval, na plný korbel při tom nikterak nezapomínaje.

Sedlák pozapomněv na srdce netopejří, měl nyni nač lelkovati. Nejvíce se mu líbil ten mladý, statné, pružné postavy ve tmavomodrém kabátě, veselý, žertovný malíř, jenž tak čiperně myslivci poděkoval za pěknou uvítanou a jenž se s ním hned seznámil —

Zatím venku přestalo pršeti; šeřilo se, a v hospodské světnici jakoby tma padala od černého, dřevěného stropu. Když pak hospodský šel jizbou, v níž se hrubě stmívalo, nesa ve dřevěném svícnu lojovou svíčku „pánům" do vedlejší světničky, seděli zase Vojna s myslivcem; oba byli zabráni v živý hovor o lesním rohu. Malíř byl ten tam. Opodál pak seděl sedlák sám, obraceje chvílemi kalný zrak po hudebnících, nad nimiž na stěně nyní prosvitaly šerem dva lesní rohy, chvílemi po dveřích vedoucích k pánům. Měl ustavičnou samomluvu, třeba že se mu jazyk těžko otáčel. Chvílemi zabýval se svým sokem v pytláctví, Matějem Říhou, a srdcem netopejřím, pak bezděky pochytiv nějaké slovo od sousedního stolu, přemílal je, opakoval, nerozuměje mu, až pak pojednou pro změnu zaklel, a hučel:

„Toť je to — páni — ani korbelem aby člověk nezatloukl — toť je to — " A zase již měl netopejří srdce, že dobře za ně zaplatil, a Matěj Říhů ať se těší — Ale pojednou jím to škublo, a jakoby ho někdo píchl, vstal. Otevřelyť se vedle dvéře, z nich vyšel hospodský nesa světlo, za ním pán přísného obličeje s bradavkou u nosu, oděný v kabátě cihlové barvy, a naposledy sličná dáma, mladá, napudrovaných vlasů, ve kvítkovaných a pruhovaných šatkách lehounkých, jemných.

Špalíčkové střevícky červených opatků sotva se ozvaly na podlaze Šla lehounko, jako větříček se nesla. Sedlák před chvilkou ještě pánům klel; teď pojednou pln ponížeností z těžka se ukláněl, sotva se na nohou drže. Mladá dáma si jen těch tam u stolu všimla, pak mžikem se světnicí rozhlédla, jakoby někoho hledala —

A již bylo to pěkné vidění nesouc se šerem jizby za záři světla hospodského zase to tam — Na síni však u schodů vedoucích do hořejšího ponebí, kam hospodský na cestu svítil, se bezděky zastavila. Stálatě tam postava hezkého, mladého muže, onoho, jenž přijev prve s druhem hudebníkem na koni ve světnici je tak dvorně a hezky pozdravil.

A nyní zase! Jakoby čekal! Přísný pán to jmenoval v duchu drzostí, ona pak smělostí — Ale nehněvala se. Průvodce její se zaškaredil, ona na pozdrav mile pokynula hlavou a pousmála se. Ve světnici stál Václav Vojna u stolu, jak prve z úcty vstal, když onen pán s mladou dámou šli kolem; stál v hospodského plantě, v obrovských, těžkých trepkách, upíraje rozšířený zrak dveřmi ven na síň za sličnou dámou, jejíž zjev ho tak překvapil.

IV.

Když se setmělo, a hospodský také ve velké jizbě postavil na stůl hořící lojovou svíčku v dřevěném svícnu s fidibusy, seděl potulný myslivec zase již s malířem, jenž se byl vrátil ze své výzvědné procházky. Vyšelť si prve, aby něco zvěděl o dámě a pánovi, jejichž tváře prve byl s koně spatřil, a také proto, aby snad onu mladou dámu mohl spatřiti z blízka a snad s ní i promluviti. Zalíbila se mu na pohled a pak malé dobrodružství v takové samotě, do níž ho zaklel psotný čas, jak by pěkně krátilo chvíli!

Vrátil se však valně nepochodiv, ale s plánem. V tom měl mu nový jeho druh pomoci — Svěřil se mu, a Vojna byl ihned ochoten — Proto malíř s myslivcem osaměli — Václav Vojna seděl ve vedlejší světničce, v té, ze které před chvílí vyšel ten pán s ní, s tou hezounkou dámou.

Mladému hudebníku tanula živě na mysli i před očima, an seděl u stolku maje před sebou kus papíru a hospodského polovyschlý kalamář. V ruce však nedržel péro ale kytičku, polosvadlou kytičku z růží a resedy. Hned, jak prve vstoupil, ucítil v sedničce jako libezné zavanutí; a jak přistoupil ke stolu, spatřil tam tu kytičku úzkou pentličkou svázanou — Jistěť ji ona zapomněla. Sáhl po ni dychtivě a hledě na ni, zamyslil se. —

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Narodni divadlo. *„Ženitba Běluginova.“* Komedie o pěti jednánich. Napsal H. Solověv. Přeložil K. Prokop.) „Ženitba Běluginova“ jest ruský „Majitel huti“; řekneme-li ruský, míníme nejenom jazykem, nýbrž duchem. Látka jest skorem ta samá. Ondřej Bělugin, syn bohatého kupce, člověk to jako dítě dobrý a prostý, zamiluje se do krásné Jeleny Kara inové a pojme ji za ženu, ačkoliv byl již zasnouben s rozmilou Taňou, sestrou svého přítele. Jelena miluje jakéhosi Agašina, člověka to bidného a nepříjemného; snad proto, že se s ním baví po francouzsku, považuje ho za něco lepšího nežli jest prostinký Bělugin. Zajímavé jest to, že Agašin jí sám ke sňatku s Běluginem radí: jeť Bělugin milionář a může připraviti Jeleně příjemné hnízdečko, na které se Agašin již napřed těší. K jeho návodu začíná Jelena muže svého hned „odstraňovati“, tak aby měla sama úplnou volnost. Ubohý muž musí bydleti ve své „polovičce“ bytu, ba nesmí se k ní ani blížiti; zatím jezdí ona po samých zábavách, vyhledává své známé, ba začíná také na své „polovičce“ přijímati návštěvy samého Agašina. Dokud netušil Bělugin, v jakém poměru jest jeho žena k Agašinovi, snášel trpělive všecky její rozmary; když ale poznal pravý jejich původ, učiní všemu konec s netušenou ráznosti. Vrací ženě své volnost, slovy sice divokými, ale tak, že i v této chvíli vycítí z nich Jelena celou jeho lásku. Nyní chtěla by Jelena se svým milencem do ciziny, ale ten se zdráhá, neboť Jelena bez Běluginových peněz jej mnoho neváb. Tím ovsem ztrácí Agašin jedním rázem veškeré kouzlo pro Jelenu, naproti tomu počíná vždy více oceňovati Bělugina. Jeho důstojné, v pravdě mužné chování ji překvapuje; takového jej neznala. Její muž vyslechnuv její rozmluvu s Agašinem nabízí jí sám peníze na cestu, sám pak chystá se také odjeti a sice do továrny svého otce, kde obchod poněkud vázne. K své ženě chová se docela cize, ale za to jest plný něžnosti k svým rodičům i ke své bývalé nevěstě, která jej přišla navštívit. Pokořená Jelena vidouc, že ji Agašin v její osamělosti opouští, vyžene jej sama z domu a padne v náruči svému muži prosíc jej za odpuštění. Ten vida ji takto vyléčenou, odpouští jí s největší radostí.

Srovnáváme-li „Ženitbu Běluginovu“ s výše jmenovaným kusem Ohnetovým, shledáme v provedení některé rozdíly. „Ženitba Běluginova“ pracována jest s větším detailem, „Majitel huti“ má rozhodně lepší formu. V naší novince táhne se totiž exposice po celé tři akty, je pěkná, zajímavá, ale konečně tážeme se přece jaksi netrpělivě: co bude dále? Ke konci třetího aktu zastihne Bělugin Agašina, jak líbá vášnivě ruku jeho nevěsty, ale na začátku jednání čtvrtého jest Bělugin pořád ještě tím trpělivým dobrákem jako dříve, teprve potom začíná se stavěti na odpor, takže celá změna v jeho poměru k ženě, která jest vlastním jádrem dramata, skrácena jest nepoměrně na poslední dvě jednání. Za to líbí se nám, že se svým sokem Bělugin téměř ani nejedná, nýbrž výhradně se svojí ženou: teprve ke konci, když si jest jist svým vítězstvím, hrozí mu sprostým sice, ale jadrným výpraskem, zastihne-li ho ještě ve svém domě. Ty obligatní souboje francouzských dramat dělají na nás vždycky více méně theatralní dojem; pro francouzské poměry jsou snad docela správné, ale kdo pak se u nás bije?

Sehrána byla naše novinka krásně: zvláště panu Seifertovi za jeho Bělugina jakož i paní Bittnerové za Jelenu všechna čest. Dobrý byl také pan Bittner v úloze Agašina; namítal sice kdosi, že byl málo příjemný a že nebylo možno pochopiti, co na něm Jelena viděla, ale na to dalo by se krátce odpověditi, že podobnou zálibu nechápeme v životě velmi často. Velice šťastný byl také staromodní párek Běluginových rodičů (slečna Křepelová s panem Frankovským), jakož i Jelenina matka, neustálou migrénou stonající (paní Seifertová). — Režii, jako vždy pečlivě, obstaral pan Šmaha. *B. F.*

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Zlatý prach.“ Básně Jaroslava Vrchlického. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Premie Umělecké besedy v Praze na rok 1888.“ Pořádal Josef Holeček. Nákladem Uměl. besedy.

„Dědictví Tantalovo.“ Básně Jaroslava Vrchlického. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Skály.“ Několik výjevů z dějin samoty. Od Al. Jiráska. Sešit první. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Čechy.“ Díl IV. (Polabí 4.) sešit 68. V Praze 1887. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Slovanský Sborník“ stati z oboru národopisu, kulturní historie a dějin literarního i společenského života.“ Redaktor Edvard Jelinek. Ročníku šestého sešit 7.—12. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Pravý výlet pana Broučka do měsíce.“ Od Sv. Čecha. Nákladem knihkupectví F. Topiče v Praze.

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. Zvláštními dopisy odpovídati nelze. — „A. Z.“: Redakci račte navštíviti kdykoli Vám libo. — „Sv. Horlický“: Udejte úplnou adresu. — „S. G.“: Překlady dobrých krátkých povídek jsou nám vždy vítány. — Neuveřejníme práce podepsané: „J. K.“ (Svadlá poupata.) — „Fk Bk.“ — „J. G.“ (Různé kvítí.) — „V. F.“ (V Klášteře.) — „S. T.“ (Podzimní listy.) — „Bratr.“ — „F. S. v Plzni.“

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“.**

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nove
Listy přijímame jen frankovane.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI 20. ledna 1888. ČÍSLO 3.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Veselost té slavnosti na náměstí dosahuje svého vrcholu tím, že po celou noc každý co možná nejvíce hluku nadělá. Kupují se dřevěné a plechové trubky, bubny, tamburiny a každý troubí svému sousedu do uší, tluče do bubnů a tamburin a nemůže-li nic jiného, křičí aspoň, co mu síly stačí. Hluk bývá pekelný a rej stále v kole se točící působí za nedlouho závrať.

„Ach,“ naříkala za nedlouho Suntarella, které byli dva výrostkové každý z jedné strany do uší zatroubili, „jsme tu v pekle nebo v blázinci? A to je ta vaše Beffana?“ doložila s vyčítavým pohledem na Giggiho.

„Moje Beffana?“ divil se. „Proč neříkáte ‚naše‘?“

„Hle, zde něco zajímavého,“ řekl pan Plojhar.

Byli totiž potřetí asi u fontánu Berniniho, kde se kruh diváků byl utvořil, v jehož středu několik venkovanů z blízkého římského okolí „saltarellu“ při zvuku dvou tamburin tančilo. Zastavili se též.

„Jsou to modely malířů ze ‚Španělských schodů‘, neviděl jste je tam ještě posud, čekající až si je někdo k posování najme?“ tázal se Giggi pana Plojhara.

„Ten jejich ‚saltarello‘ je proto také podle toho, pravá posa,“ podotkla Caterina. „Pohybují se jako lidé, kteří vědí, že mají obecenstvo. Venku v campani, na některé odlehlé vinici, kde tancují jen pro svou radost, vypadá ‚saltarello‘ docela jinak.“

„Luza!“ dodala povržlivě Suntarella s odporem ženy z lidu proti všemu, co „bohémou“ zavání.

Nicméně zdrželi se k vůli cizinci hezkou chvilku, až unavení tanečníci a tanečnice na tamburině dobrovolný honorář svých obdivovatelů vybírali. Hodili jim též něco peněz, ačkoli Suntarella reptala.

„Pojďme, pojďme,“ naléhala. Ale nebylo to snadné, neboť ti, co se byli dívali, brali se všelijakými směry, nastaly proudy a protiproudy, tlačenice, výkřiky.

„Jde o život!“ křičela Suntarella a držela se křečovitě ramena pana Plojhara a táhla druhou rukou Caterinu za sebou. Pan Plojhar snažil se notným loktem ulici pro své dámy utvořiti, což se mu částečně podařilo. Proud je nesl pak směrem k jinému kolu, v jehož středu několik vojáků zpívalo.

„Suntarello,“ řekla pojednou Caterina, „stůjme, ztratili jsme Giggiho!“

„Signor Luigi!“ vzkřikla Suntarella tak zoufajícím hlasem, jakoby se pod ní země bořila, a pak dodala docela klidně: „vždyť ho najdeme.“

Kontrast vášně a klidu v tom hlase, tak beze všeho přechodu, účinkoval na Caterinu a na pana Plojhara, jejichž zraky se byly setkaly, neodolatelně, dali se do hlasitého smíchu, který tím déle trval, čím udiveněji se Suntarella od jednoho na druhého dívala, nechápajíc naprosto, co tu jejich náhlou veselost způsobilo.

„Děti, pravé děti!“ vrtěla hlavou a ohlížela se po Giggim. Toho ale nebylo nikde vidět. Přeměřila dlouhé náměstí několikráte nahoru a dolů, a ten jednotvárný hluk, to věčné stejné volání prodavačů v budkách, ten neustále se opakující vtip, pozůstávající ze zákeřního třeskotu neladných trub, ten věčně stejně hlučný smích, podařilo-li se šťastně někoho řádně tím způsobem uleknouti, to vše začínalo je nejen nuditi, ale velice unavovati.

„Lituji dnes každého, kdo na piazze Navona bydlí,“ řekl pan Plojhar. Neměl odvahu říci, jak se mu „Beffana“ nelíbí. Nevěděl určitě, nebaví-li snad Caterinu.

„Neviděla jsem nikdy nic nejapnějšího,“ řekla dívka klidně. „Ráda bych odešla, jen kdybychom Giggiho našli —“

„Ah, mně se točí hlava,“ naříkala Suntarella. „Nohy se mi třesou, pro Boha a jeho svatou matku!“

„Ale Luigi,“ namítala Caterina.

„Nenajde snad sám cestu domů?“ tázala se Suntarella s tragickým výrazem v tváři.

„Ale my přece nemůžeme samy v noci po Římě chodit,“ řekla Caterina tiše.

„Což vás nesmím doprovodit?“ tázal se prostě a přirozeně pan Plojhar, bez nejmenší sladkosti a okázalé zdvořilosti v hlase neb na tváři.

„Je tak daleko do ulice Sistiny a opět k vám zpět,“ řekla také docela prostě Caterina. „Ale snad najdeme kočár.“

Protlačili se úzkým východem mezi budkami a těsnými uličkami naplněnými lidem a teprve na náměsti

Colonna dýchali volněji. Tam bylo sice také ještě živo, ale poměrně o mnoho tišší. Z Corsa jelo sice ještě dosti povozů, ale žádný nebyl prázdný, a na rohu náměstí sv. Vavřince, kde fiakry stávají, nebylo již ani jednoho.

„Nu, odsud není tak příliš daleko k nám," řekla Suntarella. „a noc je krásná."

„Viděla jsem málokdy Řím v tak pozdní hodinu," pravila Caterina. „Líbí se mi tak o mnoho lépe než ve dne."

„Zdá se, že přicházíte zřídka do města, jste zde téměř cizinkou," podotknul mladý muž.

„Teď zřídka," řekla krátce.

„A nestýská se vám v té odloučenosti, v které, jak se mi zdá, stále žijete? Odpusťte, tážu se příliš mnoho."

„Nestýská," řekla prostě. „Miluji velice klid, jsem na něj zvyklá. Žila jsem, co jsem na světě, vždy v domě otcovském, v tom milém našem casale v San Casaldo, nebo co školačka v klášteře Trinità dei Monti."

Pozvedla oči. Byli právě na „Španělské náměstí" vyšli a vysoko před nimi budoval se kostel a klášter Trinità dei Monti do jasného nebe: trůnil majestátně na výši, ku které „Španělské schody", malebná ta směs širokých kamenných stupňů a terass, vzhůru vedou. U jejich paty třpytila se voda v bizarním, lodi podobném fontánu. Nebylo již člověka viděti, bylo zde ticho, jen z Corsa se rozléhal ob čas hluchý, tlumený rachot nějakého povozu. Voda šplounala sladce jako dětský smích ve fontánu.

Bylo tak přirozené, že mlčeli v tom dřímavém tichu. Trochu hrubý hlas Suntarellin je vyrušil.

„Teď," vzdychla si, „teď se o to jedná všechny síly sebrat a stoupat, stoupat, co dechu bude! O nešťastné ty schody!"

„Obejdem je uličkou," navrhovala Caterina.

„Uff! jaká by to byla zacházka! Již bych raděj doma byla, corraggio!" zvolala stařena a začala stoupat.

„Corraggio!" domlouvali jí mladí lidé, a všickni tři spěchali, jako by je někdo poháněl. Nahoře, místo aby přímo šli do ulice Sistiny, udělali bezděčně několik kroků na levo a zastavili se před obeliskem stojícím v čele kostela Trinità, opřeli se o balustradu na terasse a hleděli odpočívajíce, dolů na Řím, dřímající před jejich zraky.

Divadlo to bylo tak překvapující, že je uchvátilo naprosto a do nového uvrhlo mlčení.

„Věčné město" zdálo se v tom okamžiku spíše vidinou než skutečností.

Pod temnomodrým nebem, po kterém se mléčná dráha rozlévala jako řeka démantů, jež své břehy byla potrhala, čněl Řím, obrovsky, neurčitě, mátožně, moře budov, které v přísvitu pravdě nepodobné vzezření a dobrodružné rozměry na sebe braly, bylo to rozvlnění bání, tření mohutných obrysů ve stříbrný soumrak, padající s nebe, s kterého měsíc právě mizel, vrhaje svůj bílý čár zkamenělým těm annalům světa na Tiberu na rozloučenou v tvář. Řím zdál se celý z mramoru. Hlavu nořil v jasu ale ze země rostly stíny a plouzily se mu u nohou. Poměrnou jejich temnosti šlehaly v dlouhých řadách plameny plynových svítilen jako řetězy hvězd. Rozbíhaly se celým prostorem a obzvláště jedna zdála se bez konce a vedla zraky jí mimoděk sledující až v perleťovou mlhu, z které se v dáli ohromná kupole Sv. Petra vynořovala a v hasnoucí lunné glorii určitě se svou velebnou a ideální vzdušností zjevovala. Prostá, nevýslovně souladná, v sebe cele uzavřená linie toho obrysu měla cosi velkolepému, jedinému akordu příbuzného, který jako ona ze sebe roste, v sebe se uzavírá, celý svět krásy v sobě tají a duši za sebou unáší, naplňuje ji mysteriem a sladkostí.

Dívali se na ten věčný, kouzelný Řím, který každého, kdo jej byl spatřil, věčnou naplňuje touhou, aby jej opět spatřiti mohl.

Stejné, neurčité, nevyslovitelné city snivého jakéhosi povznesení naplňovaly hruď obou mladých lidí. Nevědomky sblížili se těsněji k sobě a každý z nich dal se mlčky unášeti svými myšlénkami. Ale brzy vybraly se tyto myšlénky z mlhavosti a rozběhly se různými směry, neboť v sladkost němého rozjímání mísily se brzy upomínky. Jeho byly trpké a bolestné. Na tom stříbrném obzoru vystupovala vidina druhého města, vybízejícího k porovnání. Praha zjevila se mu jako přízrak smutný, ponížený, krásná ve svém žalu krásou tragickou. Jako Banquo zjevila se při hodech, které nadšení jeho slavily, potřásala svou krvavou kšticí a ukazovala na svůj blátem potřísněný roztrhaný královský plášť. Koruna byla jí s hlavy spadla, a Róma, vznášející se vždy jako fénix z klenotů svého utrpení krášlila si nesmrtelné čelo opět novým věncem. Štěstí a naděje kráčely posud světem, na všechny klepaly dvéře, jen tam ne, v té zemi slz a ponížení, kde on se byl zrodil . . . Praha . . . Čechy . . . Palčivá bolest mu svírala prsa. Neviděl již Řím, viděl jen to nebe, tvrdé, třpytné, s nelitostným úsměvem zlatých hvězd, tak dalekých, že žádný výkřik zoufalosti až k nim doletěti nemůže . . . A mezitím myslila ona, ta krásná dívka vedle něho, tichá a skromná, na léta, která byla v klášteře Trinità trávila, v tom samém klášteře, který teď za ní mlčenlivě k nebi čněl, v tom klášteře, z jehož oken byla tak často téhož pohledu až do syta požívala, který se nyní před ní rozprostíral. A pak vzpomněla na svou matku, na den, kdy pro ni byla přijela, aby si ji domů odvezla po skončených letech školského vychování, na den, když s ní byla s těch několika schodů sestupovala, které od dveří kostela sem na terassu vedou, s těch schodů, na které byla s úsměvem dívce ukázala, pravíc: „Hleď dítě, vedou tě ze snu do života . . . a byla ji políbila a křížem na čele znamenala. Dívce začaly slzy do očí vstupovati. Chtěla to pohnutí se sebe střásti, chtěla aspoň promluviti — v tom zdálo se jí, že noci zaslechla tichý, sladký jakýs pláč, a zatřásla se, ale hned byla zase klidná poznavši svůj omyl. Byl to fontán pod věčně zelenými, věkovitými stromy avenue, vedoucí od kláštera do veřejných zahrad na Pinciu. Nebo to snad byl fontán dole na „Piazza di Spagnia". Nebylo zřejmé, odkud vítr ozvěnu toho šplounání nesl. Celý Řím je pln zvuků a šumu stříbrných vod, běžících pustou campagní drobícími se antickými vodovody z Albánských a Sabinských hor.

Pláč toho fontánu neomamoval ji, byla to harmonie a ta konejší. Obrátila se k mladému muži, pohlédla na něho vlahou svých potlačených slz a podivila se vidouc, že i jeho zraky nebyly suché. Zdály se jí neskonale smutné.

„Jste dojat," pravila poněkud nejistým hlasem, o ton hlubším než obyčejně. „A není divu. Pohled ten musí každým zachvěti. Kolikráte viděla jsem jej z oken zde toho kláštera, a přece mne vždy uchvacuje. A slyšte ten pláč skrytých vod! Výstřední jedna přítelkyně v klášteře mi jednou svěřila, že to pláč starých bohů. Za

lunné noci chodí prý posud Římem řetězy svázaní — a pláčou."

Mladý muž mlčel, bojoval posud se svými city, se svým bolem.

Byla překvapena, zamlčela se a vzpomínajíc opět na svou matku, řekla za malou chvilku:

„Jest Praha také tak krásná?"

„Snad," odvětil s povzdechem, „aspoň svým způsobem."

„Ale bozi svázaní nechodí tam s pláčem?" řekla žertovně, naslouchajíc šplounání vod.

„Bozi jsou tam povrženi v bláto," řekl zasmušile, „a ti, kteří je svrhli a zašlapali, sedí na jejich místech a smějí se."

Dívka se zasmušila jeho pochmurností, slovům jeho nerozuměla určitě.

„To zní k smrti smutně," řekla za chvilku. „Ale nad těmi, co svrhli bohy, nad těmi, kteří se smějí — stojí Bůh a jeho spravedlnost a jeho pomsta."

Zasmál se tiše, ale trpce a zvuk toho smíchu vmísil se podivně v sladký pláč vodotrysku.

„V tom, v spravedlivosti je útecha, když ale boží pomsta nepřichází — přestáváme v ni doufat," řekl tichým a tvrdým hlasem. „Pokolení přichází za pokolením, hanba se dědí mezi potomky, ale spása nepřichází . . . A děti pokořených vidouce, že marně čekají, přidávají se pomalu k dětem vítězů a smějí se též — a to je dno pekel, zoufalost a smrt pro ty, kteří se nikdy podle podati nemohou!"

„Ah," řekla a oči obracely se k hvězdám. „Slova vaše chápu jen na polo — ale zcela vaši bolest!"

„Odpusťte, co to s vámi mluvím!" vzpamatoval se. A divil se, proč a jak se to stalo, že s tou cizí, mladou, krásnou dívkou zde, v té tiché, slavné noci takové vedl řeči. Styděl se téměř. Ale proč byly zraky její tak hluboké a vážné? Proč byla noc tak slavná, Řím tak pln velikosti a vidina Prahy tak smutná a tragická?

Suntarella změnila náhle situaci naladění.

„Což, máme dnes zde na ‚scalone' snad nocovat?" ptala se.

Oba mladí lidé se usmáli a probudili se jako ze sna.

(Pokračování.)

Mezi rovy.

Spi matka dole, otec bloudí světem
a nezná ji, neb nepatřil jí v líci,
když bledá matka s ní jak s bílým květem
strádala v bídě, a přec doufající.

Zde sama v šera ruce spíná k dřevu,
s něhož se Kristus kalným okem dívá!
jen v slzy, které tryskly pro úlevu,
ztajily vše, co duše hrotem zrývá.

Jdi domů, dítě. Jest již večer chladný,
snad domov tobě balsám klidu vrátí,
viz, v cypryši šer stín se vkrádá zrádný,
a než se setmí zcela, přestaň lkáti.

A jak se zvedla, chvějící a bledá,
keř planých růží bodlinatou snětí
ji zachyť pevně, odejíti nedá
a tiskne stále mocněj do objetí.

Zda vztahuje to matka ruku k tobě,
by zulíbala čelo ledným retem,
jak v oněch dnech, než ustlali jí v hrobě,
kdy jediný svit byla's v žití kletém?

Co nemá pro tě svět, to srdce chová
jak perlu, která v moře hloubi dřímá,
i pohled laskavý, i těchy slova,
když s bleskem klikatým bouř kolem hřímá.

Či anděl bílý sám to prsty svými
tě nad propastí zachyť otevřenou,
by se hvězdami, noci zářícími,
tě sdružit mohl, prachem neztřísněnou…?

Ant. Skůček.

Stromořadí.

Po stranách cesty, jež se prachem bělá
a s obzorem se v neurčito ztrácí,
topolů řada chví se zasmušilá.
Ve zlatě ráno vykoupá se celá
a v purpuru, když večer vykrvácí.

Co hnizd se v jejich hustých větvích skrývá,
co ševelu a písní dolů zvoní!
Sem za večera chodí milující,
když ze mraků se měsíc klidně dívá
a růží květ na dívčích ňadrech voní.

Jich haluzemi slunce záře žhavá
nevnikne, zde chlad v létě milý vábí,
že zmdlený poutník rád tu odpočine;
a ve dnech mrazu ostrých větrů vřava
o jejich střechu rozbíjí vzdor slabý.

Dvě strany cesty, která Život slove,
aleje dlouhá hustou sítí vroubí;
ty stromy stinné, to jsou naši snové.
V korunách denně zvučí písně nové
a jitra úsměv s tmou se noci snoubí.

V dnech úpalu nadarmo strasti střela
se vbodá v jejich nerozbornou hrázi.
Tam vonný chlad, by poutník snáz moh' jíti;
a ve dnech mrazu bídy bouře celá
jich šiky pevné bleskem nerozrazí.

Strom jeden setne-li, z půdy vzrůstá svěží
jich tisíc v zadu a před námi řada,
nevíme kam jdem jejich stinných středem.
V mlhavý obzor bílá cesta běží
a za listem list suchý dolů padá — —

Ant. Skůček.

*

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

Někdo pak vedle na dvéře zaťukal.

Ah, toté malíř, připomíná — A hudebník položiv kytičku, zrovna však před sebe ku papíru, chopil se péra, a jal se psáti — Hlavičky notové proskakovaly na papíře jako mušky, rychle, že se jen péro kmitalo — Učitelský mládenec se měnil — Přibledlé, unylé líce oživlo, oči se vyjasnily; změnil se opravdu všecek.

A zase klepáno, a při tom se také ozval hlas, je-li již hotov —

Ale Vojna jakoby neslyšel; neodvětil, a psal, ustával, škrtal, opravil, psal dále, až pak péro odloživ a drže v jedné ruce popsaný papír a do druhé vzav kytičku, jal si polohlasně pozvukovati z toho, co napsal. —

Zatím nastala noc, vlažná, letní noc. Nebe se vyjasnilo a před půlnocí vyplul ještě ze chmur kvapem mizících plný, jasný měsíc — Venku ticho, vzduch byl čistý, svěží a po dešti voněla krásně stará lípa u hospody.

Stavení jakoby vymřelo. Zář, jež večer se kmitala v nevelkých oknech s malovanými okenicemi prvního ponebí, zhasla. Také ve přízemních oknech se setmělo — Za to mihl se rudý plamének svítilny před hospodou, nesl se přes cestu a zanikl opodál za ní, kde stála nevelká březinka zrovna proti hospodě. A za tím světlem míhaly se jako stíny dvě postavy a zmizely také v šeru starých bříz. Nad těmi se měsíc nesl a ony, jak mraky přes něj chvílemi přeletovaly, halily se v stín i prosvitovaly jeho stříbrem chvějícím se na bílých jejich kmenech. —

Stály tiše a naslouchaly, jako všecko kol, jako všecka vlažná noc. Naslouchaly lahodnému zvuku, jenž se pod jich hebkými svislými haluzemi, v jejich stínu tak měkce a sladce ozval.

Lesní roh se tam ozval; a teď druhý a již uměle spojené hlasy jejich hrající líbezné, toužebné, sladkobolné zastaveníčko rozléhaly se harmonicky, čarovně do letní, tiché noci. Byla to skladba prostá, jak jen pro tehdejší lesní roh mohla býti psána, líbezná však a jímavá, protože byla hlubokého citu a protože ji dva mistři hráli a to za takové pěkné noci, jež kouzlem svým jim pomáhala.

V hospodě v prvním ponebí otevřelo se okno a v něm zjevila se ona mladá, sličná dáma v bělostném nočním šatě.

V ten okamžik zabělal se jasněji, jakož i bílé zdi starého stavení, neboť měsíc vysvitl plným jasem náhle ze mraku. V ten okamžik také vystoupil ze tmy pod košatou, kvetoucí lipou svižným krokem malíř a maje smeknuto mířil zrovna pod okno své neznámé. Hleděl k ní vzhůru a promluvil tlumeným hlasem — Mnoho však neřekl aniž slyšel v odpověď, nebo ve vedlejším okně objevila se náhle hlava přísného pána, společníka té rozmilé slečny — Promluvil, a již zmizela.

Pán však v okně zůstal a naslouchal, jak rohy hrály, jak hlasy jejich tiše vyznívaly v noční dáli, bledě ozářené a nedbal už malíře, jenž ustoupil opět pode starou lípu a odtud zmizel.

Pak umlklo vše; okna v prvním ponebí se zavřela. Za chvilku po té vrzla dvířka v hospodských vratech, jimi proklouzly tři postavy, jedna se svítilnou, dvě s lesními rohy a hned za nimi zmizela tudy čtvrtá, malířova.

V širošíru kolem ani hnutí. Jen tam na mokré mezi hnul se napilý sedlák, domů se vraceje. Stál tu do té chvíle naslouchaje lahodným stlumeným zvukům, jež se za ním nesly — Teď teprve jakoby se vytrhl z přimrazení, pustil se klátivě dále a bručel o čárech, Matěji Říhově a netopejřím srdci. — —

V hospodě všichni ulehli. Ve velké světnici spal tvrdě potulný myslivec, ve vedlejší malíř, jenž vrátiv se dlouho ještě s Vojnou hovořil a vypravoval, jak s okna k němu jako hudba zašveholilo: „Děkuji pane!“ Mluvil o tom hlase, rozblouznil se o něm i o ní, která se mu v okně zjevila, zle žehnal jejího průvodce, až pak usnul. Ale učitelský mládenec vedle, jenž mlčky byl naslouchal, nemohl usnouti. Osaměv sáhl bezděky do své kamizolky a vyňal z ní kytičku z růží a resedy, o níž nic druhu malíři neřekl a již před ním skrýval. Měsíc svítil do světničky a tak dobře bylo viděti tu vonnou památku po sličné neznámé. A květy ještě voněly. Ta vůně mu ji živěji na mysl uváděla. Seděl dlouho zamyšlen. Snad že zase skládal nějaké nocturno, nebo nějakou fantasii divnou.

V.

Samé ráno, kdy koruna staré lípy i naproti březina, orosená a slunečným zlatem ozářená, dávno již zvučely ptačím šveholem, přišel škaredý sen k lůžku slamou vystlanému na černé hospodské podlaze, jehož poduškou byly dvě židle vzhůru nohami postavené, lenochy o zem opřené.

Škaredý sen přišel zrovna sem, poněvadž tu odpočíval pocestný myslivec. I soužil ho, vsadiv jej s opilým sedlákem a s Matějem Říhou, kterého jak živ ani neviděl, do panské šatlavy. Tam lítalo netopýrů jako much, až se jim do vlasů chytali, a což nejhoršího, i na korbel sedali ku samým rtům jeho, kdykoliv je chtěl ovlažiti zalibeným sobě nápojem chmelovým.

Z tohoto škaredého snu vytrhl jej posléze hospodský, volaje mu do ucha, aby vstal, že ten pán nahoře sobě přeje, aby k němu přišel.

Úprava myslivcova dlouho netrvala, a tak stanul za chvilku v prvním ponebí před pánem v bělostné vlásence, s bradavkou u nosu, již úplně přistrojeným a jako na cestu připraveným, o němž ani jemu, myslivci, ani malíři také vyzvídajícímu nemohli včera nic pověděti ani hospodský ani sám kočí. Ten proto ne, poněvadž teprve cestou nastoupil, an vlastní kočí toho neznámého pána v nedalekém městečku se roznemohl.

Pán za chvilku hleděl pátravě na osmahlou myslivcovu tvář, na níž i na zavlhlých, na rychlo přičísnutých vlasech bylo zřejmo, že se právě probudil a umyl. Černé však oči myslivcovy hleděly bystře a čiperně i usmívaly

se jako jeho rty. Tušiltě, šelma, proč ho nahoru zavolali, a co pán ráči.

„Vy jste v noci také hrál —“ začal pán a dosti přísně.

Myslivec zamrkal očima a pousmál se patrněji. Uhodl. Přisvědčil a dodal:

„Když si mne pozvali —“

„A kdo vás pozval? —“

„Ten pan malíř — Přijel na koni, ráčil jste jistě viděti, s tím druhým, jenž troubil s koně fanfaru —“

„A kdo je ten?“

„Uprchlý učitelský mládenec. Výborný muzikant —“

„Vy jste se s nimi znal?“

„Jak živi jsme se neviděli až tu —“

„Byli jste však tak sehráni —“

„Ah, to je, milosti, mistr ten učitel, jak jsem řekl. On hrál průvod, to je těžší, prosím, na roh, a já prim — A byl to, milosti, z brusu nový kousek — Jeho skladba —“

„Nešaškujte —“

„Ano, ano — milosti — Ono to bylo tak. Skrze ty fanfary jsme se seznámili a tak jsme se, když ten pan kantor se osušil, pěkně sesedli a povídali si o muzice — Ale tu přišel ten malíř —“

„A cože ten jezdí světem na koni —“

Myslivec pověděl, co od Vojny zvěděl, že malíř Rys cestuje od zámku k zámku, že je skoro ustavičně u vrchnosti, že jim maluje koně, psy, zvěř, hony, a pak dodal:

„Tak on ten malíř přišel k nám a mínil, že tu je krásná, mladá dáma, a že by takhle zastaveníčko —“

„Tak ten to svedl —“ přerušil přísně pán a stlumiv poněkud hlas dodal:

„A neřekl, že ji zná? Jak by cizí dámě —“

Myslivec zamžoural očima, na okamžik se rozmýšlel, pak odvětil:

„To věru nevím — Neříkal nic, pokud vím. Ale my nic neměli a z paměti neuměli, a tu ten učitelský mládenec pojednou vstal, a že něco obstará. I šel, zavřel se do sedničky vedle a za chvíli přišel s nocturnem, pěkným, hotovým zastaveníčkem A když už to měl, tak jsme toho nemohli nechat. Přehráli jsme si to jednou a pak do březinky — Bylo to pěkné, není-liž pravda, milosti? —“

Pán jen si odkašlal a jakoby té otázky neslyšel, sám se tázal:

„Že jste to také hned sehráli a tak dobře! —“

„On je mistr, milosti, jak jsem řekl, a můj děd byl Svída, Václav Svída, milosti. Ten první v Čechách troubil na lesní roh a první jej z Francouz do Čech přinesl jak ho tam pan hrabě Špork poslal, milosti, hrabě František Antonín Špork, ráčíte bez toho znáti. A to troubení máme dědičně —“ dodal myslivec usmívaje se.

„Tak vy jste muzikant, já ť myslil, že myslivec —“

„Také; vlastně především myslivec, a pak muzikant —“

„Kam jdete?“

„Kam mne nohy ponesou; třeba za dobrou službu,“ odvětil žertovně.

„Aj, a jaká by vám byla po chuti?“ tázal se pán ne bez ironie.

„Já tak, milosti, nejraději ku štvanicím. Vyznám se v nich. Piquer nejsem špatný a troubím dvanáct dessavských fanfar, a kolik jiných ještě; když troubím stoppovou, les se ozývá samou radostí kolikrát za sebou, ‚Hivalau‘ křičím nade všechny, a když je po curée, troubím v průvodu fanfary nejveselejší —“

„A více nic?“ ptal se pán s úsměškem.

Potulný myslivec se však nedal zmýliti a hbitě odvětil:

„Ó ano; umím také, aby ručnice nikdá neselhala —“

„To se vezme srdce z netopýra, slyšel jsem —“ vpadl mu pán opět posměšně do řeči a rovněž tak doložil:

„Abyste všecko trefil, to-li také umíte —“

„Také, milosti; poraditi, předepsati: To se vezme krve dudkovy, dá se do hlavně a načkoliv přiměří —“

Tu se přísný pán usmál, a rukou pokynuv, že již dosti, pravil:

„Když toho tolik umíte, opatřil bych vám místo.“

Myslivec se uklonil a pravil:

„Jsem nyní úplně volný. Račte to se mnou zkusiti —“

„A ten kantor, jak jste řekl, je také bez místa —“

„Je a rád by nějaké přijal, jistě, a je to dle všeho tuze hodný člověk a znamenitý muzikant. A ten malíř, milosti, myslím, je také jako pták —“

Pán stáhl obočí a zamračiv se pravil:

„To by tak bylo! — Takových pánů větroplachů nepotřebujeme — A nad to na koni!“

V tu chvíli, kdy Svída myslivec jednal s cizím pánem, malíř Rys ještě spal a Vojna učitel se dostrojoval. Když pak už měl vyčištěné střevíce na nohou i oblékal si hnědý, po včerejšku trochu pomačkaný kabát, přišel myslivec a oznamoval, aby si pospíšil do prvního patra, k tomu pánovi. Vojna se až lekl, a ptal se, co mu chce ten pán —

„Jen jděte. Já již mám odměnu za troubení. Vám jistě ještě něco přidá za skladbu. Jen jděte, honem, čeká na vás.“

A Vojna, jakoby mu přišel přísný rozkaz, poslechl a šel.

Toto vše zaslechl malíř, probíraje se ze spaní.

„Kam jde, kam ho posýláte?“ ptal se rozespalý ještě. Ale hned se probral a rychle vstal, když uslyšel, že ten pán nahoře rozdává místa, jemu Svídovi, že již jedno opatřil, a Vojnovi že dá také na jisto, jak z řeči vyrozuměl.

„Ale vám nedá nic,“ dodal myslivec směje se. „Na vás má svrchu, a to proto, že jste spiskal to zastaveníčko v noci. Nám se vyplatilo, na vás se však patrně zlobí. Zmínil jsem se také o vás, že jste zcela volný —“

„I aby vás, kdo se vás prosil —!“ vpadl mu malíř prudce do řeči. Myslivec však se nezalekl.

„Jen se nezlobte. Myslil jsem na vás ne pro to místo, ale k vůli té, víte-li, slečně, nebo co je — Ale on vám je jako argus. O vás ani ne slyšet. Jistě má z vás nějak strach a to pro tu hezkou koroptvičku. Váš hnědák je mu také proti mysli a divil se, kdeže prý takový mazal pocestný pořídil si jízdného koně —“

„Co že?! To že povídal?! Já, mazal?!“ zvolal malíř rozhorleně.

„Co bych to neřekl, povídal to —“

„Mazal! A před ní snad to řekl!“

„Mluvil hodně nahlas.“

„Aby ho! Však počkej! Mazal ti ukáže — Mazal!!“

V ten okamžik, co malíř pln hněvu mluvil o cizím pánovi, Vojna učitel na něj jinak hleděl. Jak nahoru přišel, ptal se ho cizí pán, kde naposledy byl, pak skládal-li

to zastavenlčko sám; když Vojna přisvědčil, musil se vyznati a zardívaje se prozraditi na další pánovu otázku, že již skládal, a to pastoraly, menuety, offertoria a j. A jak se z těchto uměleckých hříchů svých vyznával jako z nějaké tajné lásky, otevřely se vedlejší dvéře a v nich stanula ta, již včera viděl mihnuvši se šerem dolejší světnice v mihavé, zardělé záři svíčky hospodského.

Nyní tu stála svěží, půvabná jako po ránu zarosený z růže květ, úsměvná, upírajíc na něj lані, tmavé své oči. Slyšela jeho zpověď o nocturnu a jiných skladbách, viděla jeho rozpaky i překvapení, když se ho pán otázal z čista jasna:

„Hledáte li nějaké místo, věděl bych o něm. Opatřím vám je. Chcete-li?"

Ten malíř včera večer hory doly sliboval, jaké on Vojna bude míti ve světě štěstí, jen aby školy nechal. V ten okamžik překvapen nenadálým návrhem pánovým na to nevzpomněl, a ještě více snad proto, že také ty laní, tmavé krásné oči tkvěly na jeho tváři, vlídně, usmívavě, jakoby vyzývaly, jen aby bral.

I uklonil se bezděky a byl — pánův.

Když pak všechen zardělý ještě, cítě, jak se mu nějak hlava točí, dolů sešel, lekl se, když malíře shlédl a ještě více, jak Rys mu rychle vstříc pokročil a prudko volal:

„Nabídl li vám také místo? A vy jste přijal?"

Vojna jen pokynul hlavou, že ano.

„Jak? Vy jste přijal?! A nevíte-li, co jsem vám včera povídal? Vy nesmíte! Vy nesmíte s tím — Potupil mne i všechen kumšt malířský — A vás také potupí i vaši muziku, budete mu jen sluhou se vším svým uměním — Budete litovati!"

Tou prudkou řečí vehnal Vojnu do rozpoгů. Chudák byl v úzkých. Tu se ho však Svída zastal, an právě snímal se zdi lesní rohy.

„Nebraňte mu!" pravil myslivec. „Nic nebude litovati. Bude-li mu teskno, zahrajeme si; a kdyby začal litovati, nu ať jde s Pánem Bohem. Však uvázán nebude ani on ani já. Za zkušenou to stojí. To je mé mínění — Jen zůstaňte —"

Malíř mávl rozhorleně rukou.

„A tak si jeďte!" zvolal a náhle si vzpomenuv dodal: „A kam vlastně, kdo je ten —"

„To neřekl, jen to, že pojedem do Zahořan —" odvětil Vojna.

„Do Zahořan!" zvolal s úžasem malíř. „Do Zahořan!" opakoval si. Zdálo se, že chce něco říci, ale dal se jen do smíchu, do hlasitého smíchu. Pak poručiv si vína, naléval svým společníkům.

„Pijte na rozloučenou! Pojedete s ní, s tím poupátkem. — Proto vám závidím. Ale ať jí povíte, že *já* měl nápad na to zastavenlčko — Jak jsem za to dopadl, jak mně za to ten škarohlíd dal mazalů, mně, Johanu Rysovi, jejž si zvou baroni, hrabata i knížata — Haha — Však počkej! — — Ale ještě jednu, kamarádi! Škoda, že jsme si tak jen na krátko pobyli —"

„Však se třeba dost brzo zase v nějaké takovéhle hospodě sejdeme!" zvolal vesele myslivec, ťukajе si s malířem i s Vojnou. Venku se ozval rachot kol. Kočár předjížděl před hospodu, a v tom také hospodský oznamoval, aby již šli, že páni jsou již dole.

Svída myslivec i Vojna učitel sebrali rohy a stisknuvše Rysovi ruku, kráčeli ven. Malíř za nimi. Ale té mladé dámy, k vůli níž hlavně vycházel před dům, tváří v tvář už nespatřil. Jen část jejích šatů a malá nožka v roztomilém střevíčku se mu ještě zamihly, a již zmizela v hloubi velikého, cestovního kočáru.

U jeho dvířek stál pán v kabátě cihlové barvy kyna Svídovi na kozlík, Vojnovi pak do kočáru. Pak upřev pichlavé své oči na malíře u domovních vrat stojícího, úsměšně na něj zavolal:

„Je mi líto, pane, že vám je odvádím. Jak budete nyní dělati zastavenlčka?"

Malířovi se zablesklo v očích.

„Ó buďte bez starosti!" zvolal hodně nahlas. „A spolehněte se, že vám i bez nich zahraju!"

Pánovi se zardělo čelo, úsměšek zmizel s jeho rtů. Ale ani nehlesl a rychle vstoupil do kočáru. Malíř se zasmál a Svída na kozlíku se zubil, potřásaje živě hlavou a mžouraje očima. A v tom, jak koně zatrhli a kola se rozjela, strhl s ramene lesní roh a spustil veselou, jásavou fanfaru.

Tu také malíř náhle smekl, rukou kynul, ukláněl se, neboť v okně kočárovém v ten okamžik mihl se sličný obličej mladé dámy. Jen se kmitl, ale malíř přece postřehl úsměv na jeho rtech. A ten zažehnal na okamžik všechen jeho hněv.

Hleděl za kočárem tak dlouho, až Svídova veselá fanfára dozněla. Pak se vrátil do hospody, dal si koně osedlati, vyptal se na cesty a vyšvihnuv se po té do sedla, pobídl hnědáka v bystrý klus. Pustil se po silnici směrem, kterým zmizel panský kočár.

Dnes byla cesta příjemnější. Nepršelo, nelilo. Bylo krásné, letní, svěží jitro. (Pokračování.)

Po řece Tuře a Tobolu.

Z cest *Josefa Kořenského* po Sibiři.

Když náš přítel a někdy sekční inženýr dráhy zakaspické, pan Zbořil, přišel do Mervu v ruské centralní Asii, našel tam mezi prvními kolonisty krajana Nováka, jenž pohostil svého rodáka českými jaternicemi. Lepší chuti dodával společnosti pěvec navrátil, zpívaje ze srdce české písně národní a maje po boku českého umělce Maška, který jakožto profesor kejklířství bavil co nejlépe udivené obyvatelstvo mervské čarami nikdy tam nevídanými. Také Sibiř nemůže se obejíti bez Čechů. První, na kterého jsem narazil, jest nájemcem nádražního buffetu v Ťumeni.

„Pozdrav vás Pán Bůh, pane Janato! Jak se vám tu daří?" spustím na svého krajana po česku. Český sládek v zauralském kraji, pan Pinkava v Talici, upozornil mě na něho již v Čechách, prodlévaje v Praze návštěvou před mým odjezdem do Sibiře.

Udiveně vyrazí ze sebe pan Janata slova: „Ježíš Maria! kde jste se tu vzal? První Čech, kterého jsem tu kdy viděl! A co vás nese k nám do Sibiře?“

„Přicházím podívat se na sibiřské kraje. A co vás zavedlo sem, do té vykřičené země — jste tu sám?“

„Z Čech sám, ale je tu také bratr Slovan ze Slovenska. Drátoval ještě nedávno hrnce a pekáče. Nyní jest u mne číšníkem, dráteníkem v černém fraku a s bílou kravatou. Však tu ho máte! Kubo, nalij honem rumku*) stolového,**) ať zapijeme české přátelství! V poledne utvrdíme je pečenou husou se zelím.“

Od té chvíle cítil jsem se na pokraji Sibiře jako doma. Na odpoledne umluvili jsme podniknouti honbu na tetřívky ve blízkém březovišti, na zítřek pak ustanoven byl lov na divoké kachny a labutí při velikém jezeře vzdáleném od Ťumeni asi čtyřicet verst a oživovaném hejny ptactva vodního. S bohatou kořistí vracívali jsme se za pozdních nocí domů, pomýšlejíce na nové a nové výlety po ťumeňském okolí. Tak dočekal jsem se dne, kdy odplouti mi bylo parníkem do země Osťákův a Samojedů při řece Irtyši a Obi.

Ještě než slunce vyneslo se nad kraj, vyjíždíme z ťumeňského přístaviště. Malý parník ani nestačoval pojati v sebe všecky vystěhovalce, kteří cítíce se ve své vlasti stísněni, opouštějí Rusko evropské a spějí s rodinami svými do úrodných končin sibiřských, přijímajíce tam darem půdu a skládajíce v ni všecku naději lepší budoucnosti. Zvláště za léta proud „pereselenců“ t. j. vystěhovalců valívá se úžasnou měrou do odlehlých nížin sibiřských přiváděje v ně život a se životem první počátky využitkování „černé země“, ležící tam ladem od věkův.

Splavné řeky západní Sibiře, Tura, Tobol, Irtyš a Ob, jsou pokračováním železné dráhy, která, počínajíc v Permu, vede lesnatým Uralem a končí v přístavišti sibirského města Ťumeni. Zimou ovšem zaniká plavba po sibiřských řekách na sedm měsícův, ale sotva že jarem ledy roztají, tu již četné parníky brázdí si cestu v rozvodněných proudech, vracejíce se z Tomska plny čaje přiváženého z Kjachty Sibiří východní až na pokraj Sibiře západní a odtud dále na pouť po krajích evropských. Vystěhovalci ruští užívají té vhodné doby krátkého léta a zabírají každé místečko na palubě i v mezipalubí statné parolodi. Poplují na ní devět, snad také deset nebo jedenáct dní, nežli dostanou se do Tomska. Cizinci naskytá se tu příležitost prožíti s nimi kus života národního až do omrzení. Od rána do noci znějí jednotvárné melodie nejsprostší harmoniky, při níž tančí se skočná po gruzinsku, a hlaholí tu melancholické písně velkoruské. Ale z té poesie vyburcuje tě pohled na nejsprostší prosu, v níž nikoli hřeben, než veliké hřeblo největší hraje úlohu. Ženy, děvice a děti nemohou se té zábavy ani dost nabažiti, prokazujíce sobě služby vzájemné. Kamkoli zrak obrátíš, všudy plné ruce práce. Hřeblem den tu počíná, hřeblem den tu končí. Zalézáš raději do své lodní kabiny, bys uvažoval o pravdivosti slov, jimiž Rus nazývá všecko podivné, šeredné a odporné „sibiřským“. Na štěstí vyprostěn budeš z té nemilé situace již druhého dne, kdy přestoupíš na jednu větší loď, vysýlávanou napřed za malé vody. V měsíci červenci a srpnu opadávají vody sibiřských řek nápadně, tak že z Ťumeni jen menší parolodi mohou býti s nákladem vypravovány, předávajíce osoby a zboží velikým korábům s hlubším ponorem kotvícím níže na řece Tuře. Potom tím více budeš okřívati volností na pohodlnější parolodi, vzdálen jsa od jeviště málo lákavého svým barbarským ovzdusím.

Z Ťumeni plují parolodi nejenom do Tomska, ale také na jih po řece Irtyši až do Semipalatinska a to pouze počátkem jara. Později vysýlají se parolodi pravidelně jednou za čtrnáct dní toliko do Pavlodara, města ležícího při Irtyši ve stepi Barabinské. Poslední parník opouští Pavlodar 25. září, načež paroplavba po Irtyši se zastavuje.

Parníky, které sprostředkují dopravu osob po Tuře, Tobolu, Irtyši a Obi, náležejí dědicům Kurbatova a Ignatova, ale z obou řečených podnikatelů nežije již ani jeden ani druhý. Všecka úcta muži, jakým byl Ivan Ivanovič Ignatov. Když mu bylo čtrnáct let, nosíval na trh jakožto nejchudší chlapec máslo na prodej, ale nezdolnou pílí dohonil vše, čeho nedostalo se mu vzděláním školním, tak že brzy stal se spolumajitelem velikolepé loděnice a mužem, jenž požíval obecné úcty v Sibiři i v Moskvě a Petrohradě nejenom proto, že oplýval bohatstvím, ale že jakožto pravý self made man vynikal ostrovtipem a vzácnými dary ducha, maje upřímnou účast v umění i vědě a ve všem, co mysl nad všednost povznáší. Byl zakladatelem podnikatelstva Kolčin a Ignatov, které oživlo obský veletok sibiřský mnohými parolodmi, vyšlými z jeho dílen nedaleko Ťumeni.

Nicméně přední zásluha o paroplavbu po řekách západní Sibiře náleží kupci Mjasnikovi, který již roku 1838 ucházel se u finančního ministerstva o privilej, zříditi paroplavbu po Obi, Irtyši a Bajkalském jezeře. Avšak generalní gubernátor nebyl zamýšlenému podniku nakloněn, pročež došlo na provedení myšlénky teprve roku 1844, kdy první parník „Nikolaj“ o 52 silách koňských spuštěn byl na jezeře Bajkalském. V témž roce vystavěny byly Mjasnikovem dvě parolodi ve vsi Rešetnikové u Ťumeně, z nichž každá měla 30 sil. Stroje k nim dodány byly z Petrohradu a Nižšího Tagilska (na Uralu). Leč zakladatel sibiřské paroplavby, jenž vymohl si privilej na deset let, brzy postoupil své právo kupci Poklevskému. Tento postavil nový parník o 50 silách a zahájil jím paroplavbu mezi Ťumení a Tomskem. Roku 1860 čítalo se již 12 parolodí (vlečných), roku 1861 bylo jich 20 a šestnáct let na to přibylo jich ještě 14, protože tou dobou Ignatov zakládal a rozšiřoval ťumeňskou loděnici s několika jinými soudruhy. Parníky, které tehdy pluly po západosibiřských vodách, měly nejvíce 150 sil. Takovým byla paroloď „Delfin“. „Zaře“ měla 140 sil, „Jermak“, „Kozakovský“, „Bělčenko“, „Rerntern“, „Sibirjak“ měly po 120 silách, „Kornilov“ 100, „Kurganec“ pouze 15 sil, náležejíce několika společnostem. Dle „Sibiřského věstníku“ počítá se nyní (r. 1887) 41 paroloď kromě asi 90 jiných lodí, které plují po vodách obského poříčí a to Tuře, Tobolu, Tavdě, Irtyši, Tomu, Čulimě, Ljaminu, Vachu, Keti a po Obi až do Obské huby. Některé z těchto přítoků řeky Obi a Tobolu bývají splavny pouze z jara, sloužíce hlavně k dopravě zboží k výročním trhům za doby vesny tam odbývaným. Do Obské huby vypravují se parolodi pouze na konec léta, aby přivlekly bárky s nákladem ryb, lovených při Obi a Obské hubě

*) sklenku

**) столовое вино, stolové víno, t. j. samožitná pálenka.

po celou dobu jarní a letní, jakož i se zásobami rozličných kožešin a cedrových oříšků z cedru sibiřského (limby, *Pinus cembra*), ze kterých tlačí se na Rusi olej užívaný jako provencský.

Pro dopravu osob z Ťumeni do Tomska a do Pavlodara zařízeno jest sedm velikých parolodí náležejících společnosti Kurbatova a Ignatova. Ostatní parníky slouží k dopravě zboží a ku vlečení nákladních bárek jakožto parníky „buksirné".

Jako všecky parolodi obského poříčí tak i koráb „Reutern", na kterém plujeme, jest parníkem kolovým, nazvaným podle nekdejšího ministra ruských financí. Nevyniká sice skvělým zařízením jako mnohé parolodi plující po mátušce Volze, ale proto přece vyhovuje ve všem co nejlépe, opatřen jsa na palubě salonem prvé třídy, kde brzy celá společnost spřátelí se při čaji jako rodina. Jeden druhého zve ke vzájemnému pohostění a každý ochotně nabízí svoje lahůdky, víno neb ovoce k okušení. Tak dovíš se, že přítomný Ivan Gavrilovič ubírá se jakožto majitel zlatých prádel do Minusinska, vraceje se z kavkazských „vod" (z léčení) opět do Sibiře pod malebné hřbety Sajanské při hranicích čínské Mongolie, že Leopold Feliksovič jde za svým povoláním jakožto horní inženýr z Petrohradu do Chabarovky, ležící téměř při samém Tichém oceanu, maje vykonati tak procházku v okrouhlém čísle asi 10.000 kilometrů. Dovídáš se též, že přítomný doktor Brendel z Oděsy studoval před lety u nás v Praze, na niž rád si zpomíná, a že teď, spatřiv výstavu sibiřsko-uralskou v Jekatěrinburku, podívati se chce ještě do Tobolska, by mohl říci, že byl také v Sibiři. Seznámíš se také s paní Eugenií Aleksandrovnou, kteráž odváží si do Chabarovky také hudební skvosty našeho Dvořáka; slyšíš z úst přísného mravokárce Petra Petroviče, kupce z Irkutska, že Ivan Gavrilovič byl ještě před krátkou dobou chudým písařem a nabyl velikého jmění odíráním pracovního lidu svého, kterému dává na místě peněz zboží ze svého skladu nelidsky předražené. Od assesora státních lesů, jenž vrací se do Tobolska, vyslechnu zprávu o zvěři a bídné kultuře lesní v Sibiři, jsa celý udiven, že on jakožto polesný má dozor na revír dvakráte větší nežli celá země česká, a přijímám od něho pozvání k některým lovům do okolí tobolského, zvláště když jsem zvěděl, že tu v cedrových lesích žije hojnost roztomilých veverek žíhaných s poletuchou slovanskou vedle jiných zástupců sibiřské zvířeny, o nichž jsem posud jenom slýchal a čítal. Ani dítě nemůže pocítit větší rozkoše, jako když jsem poprvé v sibiřském lese chytal „burunduka" (*Tamias Pallasii*), hnědou veveřici s pěti černými pruhy podél těla, upomínající velikostí na plcha a povahou života dílem na veverku, dílem na sysla. Podnes „panáčkuje" za slunečného dne v mezioknĭ, oddávajíc se přetržitému spánku zimnímu v teplém pelechu a vzdálena jsouc od své sibirské vlasti několik tisíc kilometru.

Živobytí na sibiřských parolodích je laciné. Také s kuchyní byl bys spokojen. Já alespoň nemohu ji haněti. Postarej se jenom na výlet do Sibiře o lepší žaludek a pevné zdraví, a vydáš svědectví souhlasné. Já ovšem vzal jsem na cestu apetit nejlepší a jídal maso, když bylo maso, a píval mléko ráno, v poledne i večer, na stepi kirgizské, když bylo jenom mléko s chlebem, a to černým jako „černozjem" sibiřská. Rozumí se, že jako každý Rus zásobíme se na cestu po Tuře, Tobolu a dále do Tomska vezdejším chlebem všeho druhu. V prvé řadě koupíme balík nejlepšího čaje, potom několik liber cukru, sucharů, několik citronů, několik láhví s mlékem, asi půl metru salámu, nějakou okurku a melon, bochník černého a „francouzského" (bílého) chleba, placku másla, láhev vodky, nějaké víno, nu a snad již dosti, protože ta špižírna nepřestává se na stanicích doplňovati, obnovovati a rozmnožovati novým zbožím: uzeným jazykem, uzeným „stěrletem" (jeseterem malým, *Acipenser ruthenus*), jahodami, malinami, borůvkami, všelikým pečivem. Pro ukrácení chvíle koupíš si nebo natrháš si také jako jiní několik šišek z cedru sibiřského, ze kterých budeš vybírati „kedrové orechy", chutnající za čerstva jako nejlepší mandle. Krám hokynářův nevypadá lépe, nežli vypadaly kabiny parolodi „Reutern", která koná službu po řekách západosibiřských již po několik let, zvláště pak z Ťumeni do Tomska cestu asi 2700 verst dlouhou (14 verst = 15 km.). Sice tak lodní kuchtík zásoben jest výběrem pokrmů, masem, zvěřinou, rybami, a vystrojí ti oběd o čtyřech „bludách" (jídlech) za rubl, ale náleží již k obyčeji, že každý sám svého čaje užívá, žádaje si pouze příboru s vařící vodou, za což platívá se pouze 5 kopejek. Jinak platívá se za porci čaje 50 kopejek. Ráno každý vchází do salonu přinášeje si ze své kabiny několik vaků naplněných čajem, cukrem a záknsky. Ale což je to proti ostatním věcem, bez kterých na cestách po šíré Sibiři (Rusi) nelze se obejíti! Nescházi nic nežli nábytek a vezl bys s sebou celou domácnost. Sebe skromnější cestující vleče se s několika polštáři nebo peřinami, prostěradly, ručníky, županem, plaidem a několika ranci, taškami, sunduky (kufříky) a j., jimiž zabarikaduje se každé kupé vozu železničního nebo kabina lodní.

Také jízda po parolodích sibiřských není drahá. Z Ťumeni do Tobolska platí se na př. v prvé třídě 6, ve druhé 4 rubly, až do Tomska 22 nebo 14 rublů.

Z Ťumeni až po ústí řeky Tury do Tobolu jest 171 versta. Tura pramení se na východním sklonu pohoří uralského, vine se klikatě mezi nízkými břehy porostlými houštím vrbovým, jívou, lesíky březovými a osykovými majíc v délce 645 verst. Hlinité a písčité pobřeží stále se podemílá a zanášejíc řečiště stěžuje paroplavbu velice. Měnivé hlubiny jsou příčinou, že loď může místy jenom zvolna ku předu. Plavčík nepřestává ani hlubinu vyšetřovati a vyvolávati: pjať, šesť, četyre s palavinoju, četyre (stopy) a p. Kraj, jímž Tura se proplétá, jest jednotvárný až do únavy. Potkáváme vlečné parníky Širkovy, Plotnikovy, Ťunkovy, Kornilovy a jiných společností a pozdravujeme je vztyčením vlajky na stožáru. Zřídka kdy vyplašíme z písčin racky, vodouše, volavky, čejky nebo říčního orla. I daleko od břehu po nějaké osadě není ani památky. Obyvatelstvo žije tu po řídku. Kromě osadníků ruských usazeni jsou při Tuře a Tobolu sibiřští Tataři a Bucharci. Půlměsíc na dřevěných minaretech věstí vyznavače víry Muhammedovy, usedlé ve vískách nazývaných obyčejně jurty. Jsou to pouhé trosky z někdejšího panství sibiřských chánů, po nichž také jména opuštěných hradišť a valů při březích západosibiřských tu onde se zachovala, připomínajíce nám historické osoby z času Jermakových. Po někdejších knížatech tatarských mají po dnes jména osady řečené jurty Kaškarinské, Matmaské a Vurvarské nedaleko bývalého města Tarchan-

Kulla při ústí Tury do Tobolu, kde žil tatarský kníže Tarchan. V těch místech rozkládají se nyní jurty Tarchanské.

Kus perné práce nastávalo Jermakovi, když dostal se se svou kozáckou družinou k řece Tuře, narážeje všudy na odpor sibiřských Tatarů, kteří spolčili se k odboji s přiuralskými Voguly. Tehdy, když překročil Jugurský hřbet (Ural), táhna po řece Tagilu, podstoupil první boj s tatarským murzou Jepanzem, jenž s Tatary a Voguly bránil pochodu kozáckého atamana a jeho družiny ztenčené ze 6000 bojovníků na 1636 mužů. Ale Jermakovy rány z pušek zastrašily nepřítele a brzy na to sídlo Jepanzovo stálo v plamenech. Obecný lid podnes nazývá město Turinsk, které tam potom bylo založeno, Jepančinem. Po vítězství tom Jermak přezimoval v někdejším tatarském městě Čimgi, nedaleko nynějšího města Ťumeni a vytáhl z jara 1581 dále po Tuře. Ale když dospěl až k ústí řeky Tury, tu nový podstoupil boj s Tataříny a udatně je potíral.

Ne to jasný sokol po nebi se rozletuje —
mladý Jermak na dobrém to koni vyjíždéje
na tatarské — na ty letí — na voje:
a kam máchne palicí — tam ulice!
zamávne-li — ulička tam.

Tak veplul asi s 1000 muži až do Tobolu, kterýž vznikaje na jihu na Kirgizské stepi béře v sebe Turu. Po Tobolu se ubíraje a ze všech bojů jakožto slavný vítěz vycházeje zmocnil se i pevnosti a chánského sídla Iskeru (vlastně Isky-jaru t. j. Starého břehu) při Irtyši, zvané také Sibiř, a téhož roku vysýlá již Ivana Kolcova s poselstvím caru Ivanu Hroznému do Moskvy a darem dává svému caru nové carství sibiřské.

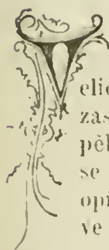
Také my plujíce po Tobolu blížíme se k někdejšímu hradišti Iskerskému a jsme hosty města Tobolska ležícího již na řece Irtyši.

Zločin starého Blažeje.

Napsal *Catulle Mendès*.

I.

Starý Blažej a malý Blažej.

Velice příjemné jest, když se člověk ráno probudí, zasednouti před prací v sednici za jedlový stůl pěkně vydrhnutý, mezi měděné nádobí lesknoucí se v ranním slunci a pojídati s lokty pohodlně opřenými dlouhé skývy černého chleba namočené ve veliké míse plné dobrého mléka.

Devětadvacetiletá Kadiže byla pořádná selka: měla tlusté nahé ruce a z pod červeného, baskického čepce zářila jí plná, růžová tvář. Když připravila snídani, postavila se pod schody a volala s rukama v bok založenýma:

„Co pak jste hluši, tam nahoře? Hé, táto! hé, muži! he, kluku! Nestydíte se tak dlouho spáti? Já jsem již vzhůru Bůh ví jak dlouho. Kdo to jak živ slyšel, aby slepice zpívala dříve nežli kohouti?“

Byl to hezký statek; — pozemků měl sice jenom dvě jitra, ale byla to výborná půda a všecko ohrazeno hustým plotem; — statek, kde pod jabloněmi pravidelně rozsázenými kdákaly na trávě slepice, křičely v kalužině kachny, pípala na hnojišti kuřata, chlouba to každé hospodyně: a Kadiže byla šťastna mezi svými ovocnými stromy a svou drůbeží. Chodila po celý den mezi tím vším, pracovala za několik a nebývala vždycky zrovna sladounká, neboť chce-li člověk, aby ho zvířata a čeleď poslouchali, musí někdy také zahromovat.

Niméně na bílých dřevěných schodech, pod nimiž Kadiže provolávala, bylo ještě hezkou chvíli ticho. Kadiže, aby nezahálela, kropila síň vodou. Ale po chvíli objevil se nahoře ve dveřích starý Blažej veda za ruku Blažeje malého.

Jeden byl otec, druhý byl syn naší Kadiže. Děd a vnuk vodívají se rádi za ruce; bývají skoro stejné postavy, neboť mládež pořád roste a stáří se krčí. Starému Blažeji bylo jedenasedmdesát, malému Blažeji bylo šest.

Tvář široká, červená s pěknými vráskami, s krátkými, bílými vlasy, s rovněž bílou bradou, hustou a krátce přistřiženou, s malýma, žlutýma očima, které skoro mhouraly, jakoby tím, že se dívaly již tuze dlouho — takový byl náš stařec. Postavy byl mohutné, údů silných; na sobě měl krátkou kazajku z hrubého sukna a na hlavě kaštanový baret, na jedné straně nadzdvižený krvavě červeným cípem — Svého času býval starý Blažej hezký muž a jeden z prvních šviháků: dívky bývaly tenkrát také hezčí, neboť starým lidem nezdá se mládež nikdy tak hezká, jako bývala za jejich časů, a tak za svého mládí starý Blažej hodně miloval. Jaký div, vždyť nikdo nedoveď jako on štváti býka, ani házeti míčem; nyní však cítil, že čas jeho dávno minul: údy měl těžké a neohebné a hlava, kterou nosil skloněnou k levému rameni, se mu trochu třásla. Ba ani duch jeho nebyl již tak pružný jako jindy: často nemohl si vzpomenout, co se den před tím povídalo, a také někdy nepoznával staré soudruhy, když se vraceli po letech domů, ačkoliv s nimi kdysi vyprázdnil společně mnohou láhvici. Nicméně věděl ještě dosti věcí, takže mohl hojně vypravovat; když se napil vína, nebo moštu, byl ještě chlapík a povídal nějakou historku tak veselou, že se všichni za břicha popadali.

Hole nepotřeboval nikdy: jeho jedinou podporou byl jeho vnuk, jehož sám hlídal.

Ten byl, pravé horské dítě, hoch silný a zdravý. Mléko statné matky, střídmá strava, volný vzduch zdravý plicím, to vše učinilo tělo jeho pevným a otužilým, takže již tehdáž z tváře hocha toho zíral příští muž.

Byl hezký, jako skoro všecky děti, byl divoký a neklidný, samá otázka, ale bystrý, takže snadno chápal. A tak stal se miláčkem svého děda, který neznal větší rozkoše nežli líbati mladistvou, již trochu osmahlou tvář

svého vnuka, kterou lemovaly černé rozcuchané kadeře a z níž svítila jasná očka, modrá jako horská jezírka.

Za nimi přicházel muž, Kadižin manžel, otec dítěte, Antonín Perdigut. Byl třicátník tváře vážné, jakou mívají obyčejně horalé: kráčel krokem volným, odměřeným, ale pevným, jakým chodívají lidé pracující.

Kadiže políbila všechny tři zrovna na ústa: muže svého nejohnivěji, otce svého nejuctivěji, syna svého nejněžněji.

Všichni usedli ke stolu v té milé sednici a dali se mlčky do jídla. Při snídani není času ani k hovoru ani k žertům... Člověk musí si šetřiti své síly pro denní práci a nemůže je mrhati v lichém klábosení. Večer, po práci, může se bavit: kdo zaplatil svou povinnost, může si dopřáti nějakého přepychu.

Ostatně spali toho dne tuze dlouho a bylo to v čase setí. Antonín Perdigut pospíchal na pole: pytel s obilím čekal již připraven.

Dědeček měl úřad při železnici, která jela tou krajinou; úřad ten byl, jak uvidíme, tak snadný, že by jej bylo zastalo každé dítě, proto jej svěřili tomuto starci. A tak namáčeli všichni v rychlosti černý chléb v bílém mléce a nemluvili ani slova.

Kolem nich vnikalo nízkými okny růžové ranní světlo a plašilo zvolna stíny ze všech koutů, takže se celá místnost vždy více jasnila. Porcelán na polici se svými živými barvami vynikal ze všeho nejdříve, jakož i měděné pánve, které se leskly, jakoby na ně padal odraz z nějakého neviditelného krbu.

Venku švěholili ptáci, ve chlévě bučel dobytek, ten nejjistější budíček venkova, a do toho mísily se ty různé hlasy ostatních zvířat domácích jakož i šumění listí, jež ranní větřík rozhoupal na větvích.

Starý Blažej vyprázdnil svou misku, a mezitím, co poslední kapky splývaly mu po vousu, vytasil se nesměle s jakousi žádostí.

„Neškodilo by," pravil, „kdybyste nechali hocha jíti se mnou k mostu, aby se trochu povyrazil. A mě také. Čekat na jeden vlak po druhém jest zdlouhavé; co mám mezi vlaky dělat? Dívat se, jak teče dole voda? Děti dovedou člověka obveselit. Minule pršelo celý den, ale Blažej byl se mnou a když jsem se vracel domů, pravil jsem vesele: ‚To byl dnes krásný den!' Všichni se mi smáli. — Ostatně je to dítěti zdravé, nadýchá-li se trochu čerstvého vzduchu u řeky a pohraje-li si v trávě za mojí boudou."

„Jakoby tady na statku nebyl dobrý vzduch," odvětila Kadiže vstávajíc „a trávy a květin máme zde v zahradě také dost. Dítě zůstane u mne doma. Chce-li se bavit, ať jde zahánět husy s pole. Jest ovšem malý, ale tohle zastati může. Nač se má toulat? S vámi ho nepustím. Z těch vlaků jde zrovna hrůza a nevidím to ráda, když si hraje u vody; zvláště tam blízko vašeho mostu jsou nebezpečné písčiny, které se s člověkem boří, jakmile na ně stoupne."

Hoch nečinil zprvu žádných námitek proti vůli matčině, a to dokud pil mléko; jakmile však olíznul kraj prázdné již misky, jal se zoufale vzlykat a mnul si palci oči, aby z nich vymačkal nějaké slzy.

„Dobře, dobře," odbývala jej Kadiže, „již jsem řekla. Ty chceš jíti s dědečkem, protože ti vypravuje povídačky, protože tě nechá běhat, kam se ti zlíbí, protože tě jedním slovem rozmazluje — ale já nechci, aby tě rozmazloval. Onehdy vrátil jsi se mi v pěkném stavu, až hanba povídat. Celý jsi byl zapocený, blůzu jsi měl rozedranou, ve vlasech samý trn; celou hodinu musila jsem ti zašívati kalhoty. Kdo neumí dát na děti pozor, ať je nebere s sebou."

Ale hoch brečel pořád a v mžouravých očích starého Blažeje zalesklo se také něco vlhkého jako slza.

Otec vložil se do toho, prohodil, že jednou není pokaždé a rozhodl, aby pro dnešek pustili hocha s dědečkem. Kadiže bručela, bručela, namítala ledacos, krčila rameny a konečně také svolila.

„Ale mějte rozum!" napomínala oba zároveň.

A když slíbili, že nebudou běhati po dráze že nepůjdou blízko k řece a zvláště, že dají pozor, když pojedou vlaky, dodala:

„Dobře, tedy tě dovoluji, ale je to dnes naposled."

Políbila oba, dala jim všelijaké rady a oni vydali se na cestu. Vyšli krokem vážným, aby ukázali, že „mají rozum", a kráčeli tak zvolna, dokud šli přes dvůr a potom podél plotu, který byl tak nízký, že je bylo dobře viděti. Ale sotva že zahnuli za roh, takže je nemohl nikdo ze statku pozorovati, ah, to bylo něco jiného!

Malý Blažej vytrhl se dědovi a dal se do běhu, přeskakoval příkopy, lezl na stromy, ztratil čepici mezi větvemi, rozedřel si kalhoty o kůru a veselé ranní slunce obestíralo jej celou sítí zlatých paprsků. Za ním o něco dále pospíchal starý Blažej, poskakoval zrovna, aby dohonil svého vnuka a opakoval vesele do bílých vousů:

„Nu jen vesele, milý hochu, nyní nás matka již nevidí!"

II.

Most.

Tak se dostali na břeh řeky zrovna k mostu.

Řeka úzká a hluboká, po níž se plíží vory a jezdí i menší lodi s jediným ovšem stěžněm, valí se v těch místech prudce mezi písčitou nížinou a černou, žulovou horou, v níž šklebí se ještě černější otvor tunelu: v něm mizejí vlaky, sotva že přejely krátký železný most, který spojuje horu s písčinou.

Místo to jest osamělé a holé a ta černá hora činí je jaksi smutným.

Ale mladý den zlatil vesele celý kraj, kde jednotlivé statky se svým stromovím byly jako zelené ostrovy, zlatil svěží modrý vzduch i ranní páry, které vystupovaly z končících se lučin. Ve chvíli té zdála se i ta černá hora jaksi veselejší.

Přes noc byl most vyzdvižen, tak že stál jak zeď kolmo nad vodou. Starý Blažej šel se nejdříve přesvědčit, zdali noční rosou nezrezavěla drátěná lana, pomocí jichž se most spouštěl; neboť v tom záležel právě jeho úřad: zdvihati most, když mezi dnem jezdily lodi a spouštěti, jej, když se blížily vlaky, které mu oznamoval jednak elektrický zvonek umístěný na jeho budce, a jednak táhlé pískání lokomotivy.

Ale malý Blažej se o most nestaral; jeho úřadem bylo váleti se v trávě za dřevěnou boudou, ve které se jeho děd skrýval, když vanuly větry anebo když nastávaly podzimní deště.

Byla to hezká bouda porostlá divokým vinem i půvabným svlačcem, z jehož nakloněných kalíšků vypíjeli vrabci s velikou chutí čerstvou ranní rosu.

Kolem boudy byla zahrádka s pěšinkami tak úzkými, jakoby se v nich pouze malý Blažej měl procházeti, drobné macešky, karafiáty a tulipány byly jedinou její ozdobou. Samé drobné květiny, aby na ně malý Blažej dobře viděl. Jenom uprostřed pyšnila se vysoká slunečnice jako praporečník celé zahrady.

Když se dědeček přesvědčil, že jest všecko na mostě v pořádku, přišel po špičkách za svou boudu a chopil ze zadu oběma rukama hlavu chlapce, který začal s ním ihned dováděti.

„Již tě držím! Ale pustím tě, jako ptáka. Ptáky také chytáme, ale hned je zase pouštíme, aby se tím více těšili ze své volnosti. Tam dole," dodal po chvíli, „v tom stromoví našel jsem hnízdo kosů; až přejede vlak, půjdeme se tam podívat."

V tom vzpomněl si malý Blažej zvláštní zábavu: trhal sedmikrásy a házel je dědečkovi do tváře, takže po malé chvíli měl tento bradu plnou květin.

Starému Blažeji se to náramně líbilo: usedl si před domkem, vzal hocha na klín a šimral jej na nose květnatým vousem svým.

Ten se smál a křičel a bránil se a přece nejevil ani nejmenší chuti opustiti jeho klín.

Teprve po hodné chvíli nabažil se stuchání a prosil dědečka, aby mu něco vypravoval.

Starý Blažej svolil s největší radostí, neboť po každé pohádce vybral si od svého vnuka sladkou odměnu v podobě zvučné hubičky. Ovšem že již dávno vypovídal všecko, co věděl: o Palečku, Modrovousu i Zlatovlásce. A tak nezbývalo starci nežli státi se básníkem, jen aby mohl uspokojit svoje vnouče. Když v noci nespal, vymýšlel si všelijaké pohádky o princeznách a vílách, jež druhého dne pak vypravoval před svojí dřevěnou boudou.

Tenkráte měl také v zásobě pohádku, kterou si minulé noci v hlavě sestavil a nemohl se již sám dočkati, až ji bude moci vypravovat.

„Kterak se jmenuje ta nová pohádka?" tazal se ho Blažej.

„Pohádka o chlapci, který neměl uši, a o černém psu, který kouřil z dýmky."

„O jé!" těšil se hoch, „prosím vás, dědečku, vypravujte."

Usadil se k nohám děda, pozvedl k němu svoji hezkou hlavu a ten začal vážně vypravovati. Zprvu mluvil jaksi roztržitě, neboť pohádka byla tuze spletená a on dobře nevěděl, jaký má udělati konec. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Dopisy a zprávy redakci zaslané.

Redakce přijímá do tohoto oddělení dopisy i zprávy týkající se českého veřejného života, zvláště pak literatury a umění.

Zodpovědnost za náhledy a mínění dopisovatelův redakce na se nebéře, přijímá však odpovědi na ně.

Dopisů a zpráv zaslaných anonymně přijímati nelze.

Milý redaktore!

Dovoltež, prosím, abych právě Vám se svěřil s věcí na srdci mi ležící, o níž třeba jednou též veřejně promluviti.

* * *

O vánocích, těch svatých dnech maličkých, každý k dětem upíná mysl, na děti myslí, pro děti shání, dětem připravuje potěšení a radostný hlahol dětských úst nad dary a dárky, jimiž obmyslili ten dětský svět všichni, kdo proň lásku cítí, nese se jako pravý chorál vánoční celým světem. V tu dobu nikdo na děti nezapomíná, všichni je máme v mysli, napínajíce um svůj, abychom nalezli nová pro ně překvapení.

Že všichni? Nikoli. Jest hlouček lidí u nás, který nevšímavě a jako bez citu opodál stojí, kterým nepřipadá, že by mohli a měli vydatněji a ušlechtileji snad nežli přemnozí jiní zvýšiti, rozmnožiti, sesíliti radostný jásot dětský. Nemá býti na tyto netečníky veřejně žalováno? Nemáme na tyto lidi, kteří netečně skládají ruce v klín a zavírají takořka srdce svá vůči dětem, těžce žehrati? Beze vší pochyby. Než, píšu-li tuto obžalobu a předkládám-li ji veřejnosti, nechci aby nade hlavou viníků byla zlomena hůlka soudcovská, nežádám, aby nad nimi vyřčen byl ortel, ale přeju si, aby hlas tento upomněl obecenstvo, co že může žádati od *umělců* pro děti a co umělci naši dětem jsou dosud dlužni. Ano, české umění vzdaluje se dětského světa, ano jest jediné, které dosud buď z nedbalosti, či z opomenutí nepřispívá ani lístkem k okrase stromku vánočního.

Bylo by však nespravedlivo obviňovati veškeré české umění z takové nedbalosti: dvě umění dostavují se nyní téměř rok co rok ochotně v řady dárců přinášejíce do dětských pokojů svého „Ježíška", kterému se zde dostává, doufám, neméně srdečného uvítání, nežli onomu, kterého skoupíme po krámech hračkářských a cukrářských. Český básník a český hudebník přichýlil se již s láskou k těm rusým a černovlasým hlavinkám a sám radostí záře, odevzdává dary své těm, kteří po letech bohdá nezapomenou štědrého „strýčka" a vyrostlí budou s láskou a zároveň rozumem bráti do rukou výtvory oněch umění, která již na dětský jejich stolek byla zavítala. Jsouť přece dojmy dětství síly podivuhodné. Proto zajisté knížka veršů a sešit písní v dětské světnici zhusta probouzívá porozumění, cit a lásku pro umění poesie a hudby, ony lístky pokryté verši a notami stávají se klíčkem, který otvírá srdce lidské vzácnému hostu: umění.

Zde budiž však toho žalováno, že právě umění, které řečí nad jiné poutavou, děcku nade vše srozumitelnou a pochopitelnou mluví, dosud nepřekročilo práh světnice, kde se batolí a si hrají české děti. *Malířství* české s podivuhodnou, ba hříšnou lhostejností zanedbává dětský svět. Malíři čeští, jakoby srdce neměli, nechávají zaplavovati naše děti nejhrubším surogatem ciziny, ah,

ne více surogatem, ale nejhoršími odpadky a výstřelky kramářského vkusu. Malíři čeští sice zle dovedou touziti na netečnost obecenstva, na lhostejnost jeho vůči umění, ale ruky dosud nezvedli, aby, jako se patří, sami postarali se o jeho umělecké vychování. Ne na nás, kteří se snažíme slovem překlenouti propast mezi chladem obecenstva a výtvorem uměleckým, ale na umělcích samých jest zasáhnouti ve společnost a buditi v ní lásku a porozumění pro umění. Sám sobě upravovati cestu dojista jest práce trudná, ale vědomí, že výsledkem jsem jen sám sobě povinen, zdaž není může důstojno? A kdež jinde jest nutno klásti základy ku všemu vychování nežli právě v duši dítěte?

Vy však, malíři čeští, připouštíte, aby vnímavá mysl dětská živila se stravou, která jest pro ni uměleckým jedem, nebráníte cizímu přívalu netvorných výplodů uměleckých nedochůdčat, hrůzných obsahem, děsných formou, strašnými barvami omalovanou, které v tisících a tisících podloudně vtírají se v naši domácnost, otravujíce ovzduší naše a mysl těch, kteří jednou mají tvořiti umění milovné obecenstvo! Vaší povinností jest postaviti kol srdcí našich dětí hráz tak pevnou a vysokou, aby přes ni ani kapka uměleckého rmutu přetéci nemohla.

Pochybuju, že jest kde společnost více umění milovná nežli ve Francii a Anglii, a vím, že mnohé a různé jsou toho příčiny, ale zajisté jedna z předních, ba věru první jest umělecké vychování, jakého se jí dostává. A toto vychování nečeká, až teprve stromek zmohutní, ale přistupuje již ku mladičkému stonku. V Anglii a Francii jsou umění dvéře dětské světnice otevřeny dokořán, ale nikdy jimi neprojde mazalství jen z dáli podobné tomu, které se bez překážky hrne k nám. Tam nepřenechávají starost o první uměleckou stravu budoucího člena společnosti břídilům a uměleckým nádeníkům, ale síly nejzdatnější v plné moci mluvy umělecké, s citem vřelým, duší upřímnou berou do ruky tužku, péro a štětec a kreslí a malují pro maličké, pro něž to nejlepší je právě dobré. Ti všichni dělí se o zásluhu umělecké probudilosti anglické a francouzské společnosti.

Co ale my přinášíme dětem jako dárek vánoční?

Přeložené, cizí pohádky, psané začasté lidmi, nemajícími tušení, kterak k dítěti hovořiti, a illustrované způsobem, pro který by epitheton „školácký“ bylo vyznamenáním. Dáváme jim do ruky obrazy dětských her a zábav, kde není jediné postavy, jež by byla zdravým dítětem; obrázky zvířat, jež s těží i po přečtení podpisu poznáváme, a tak v nedohledné skorem řadě není obrázku, na němž by oko se zálibou mohlo okamžik spočinouti. Kterak potom má z těchto knížek dítě bráti „hravé“ poučení? Vidouc stále jarmarečně pomalované obrázky, kterak má nabyti citu pro soulad barev; majíc stále před očima karikatury lidí a zvířat, kde má získati smysl pro krásu formy; obklopeno-li nemožnými rytíři, stromy nikde nerostoucími, krajinami lživými, kterak má v něm býti vzbuzen cit, smysl a láska pro pravdu a krásu? Nic tu nepovzbuzuje, nic zde nepovznáší, nic nenětí, nic nevzdělává. A děti, kterým předkládáte po několik let takovou stravu, mají vyrůsti v ženy a muže, kterým by rozeznávání dobrého od špatného, zdařilého od nezdařilého v umění nečinilo obtíží? Toť přece nemožno, tím více, že ani později v letech dívčích a jinošských nenaleznou snadno ruky vůdčí.

Proto tedy má české umění malířské velkou a krásnou úlohu: obdařiti svými výtvory též dětský svět, jimi rozkřísnouti jiskru lásky pro umění a tuto udržovati, pěstiti a ošetřovati, aby zasvítila později aspoň plaménkem, ne-li plamenem.

Nemůže býti mým úkolem podati program toho, *co* by naši malíři pro děti měli kresliti, ani předem udávati, *jak by* měli práce svoje pro ně upravovati. Je li však v jich řadě který, jenž by pocítil v některém zákoutí srdce svého jiskru citu pro dětský svět, ten zajisté dobře nalezne, čím by měl jej podařiti a nejlépe vycítí případné roucho pro svoje dárky. Trvám, že jeho umělecký cit — ne bez důvodu stále naň kladu důraz — poví mu, že pro děti nad jiné hodí se zase výjevy z dětského života a nejen dětí mezi sebou, ale i dětí v poměru k velkým. Není to těsné pole, naopak volné, široké, přímo nevyčerpatelné, v tom zdánlivě úzkém rámci možno rozvinouti obraz půl světa. Nechci mluviti o způsobu pojímání takových výjevů, vždyť v tom, že z dětského života jsou vyňaty a pro děti určeny, leží celý program. Vím však, že onen umělec nalezne, že jeho prostředky zobrazovací musí býti co nejjednodušší, ale ovšem co nejsprávnější a nejlepší. Jako látka, musí míti i její podání *mysl dětskou* na zřeteli. Právě Francouzi a Angličané rok co rok vedou nevývratný důkaz, že jednoduchý, nesložitý, ale přesný, určitý a správný obrys, již k mezím stilisace sahající, pak barva, kolorit co nejjednodušší sloučeny s prostomyslným humorem mluví k dítěti nejsrozumitelněji a naleznou také u něho pravidlem vřelého ohlasu. Je-li třeba našim umělcům školy, nechť rozevrou obrázkové knihy určené pro děti francouzské a anglické, které tak půvabně ku svému obecenstvu promlouvají, z nich a nikoli z drsných barvotisků německočeské kolportáže naučí se bohdá i jejich umění řeči dětskému uchu lahodící.

Co napsal jsem není ani žalobou, jest žádostí, prosbou, kterou tuto vznáším k české obci umělecké. Nezapomínejte více maličkých! Vstupte v řady jejich vychovatelů a živte útlá jejich srdce stravou ryzí, pravým uměním posvěcenou. Pak vám bohdá z toho drobného světa vyroste společnost, jíž umění stane se potřebou a nebude zůstávati knihou o sedmi pečetích.

V Praze, dne 6. ledna 1888. *Karel B. Mádl.*

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Poetické besedy.“ Redaktor Jan Neruda. Číslo 35. Obsahuje: „Jitřní písně“ od Svatopluka Čecha. Nákladem knihkupectví Edv. Valečky v Praze.

„Tiché vody.“ Román od Bohumila Havlasy. Druhé vydání. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. Zvláštními dopisy odpovídati nelze. — „F. S.“: Ano. — „Souzvuk.“: Z poslední zásylky ničeho. — „Jar. S.“: Vzpomínku uveřejníme. — „J. J. V.“: Nemožno. — Neuveřejníme: „J. Postránecký.“ — „J. U.“ — „V. D.“ (Sonety ze vsi.)

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Salmova ulice číslo 9 nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI — 1. února 1888. — ČÍSLO 4.

Ó, slávy nehledej!

Báseň *Adolfa Heyduka.*

Ó, slávy nehledej! Svůj hledáš žal;
nechť jako kněžka vznešená se zjeví,
když k písni nadšen duch se zadumal;
jest přízrak to jen čarodějné děvy...
Ó, laurů nehledej! Svůj hledáš hrob,
veň zklamání tě zkácí;
věz, šťastnější je orné půdy rob,
jejž skřivan těší v práci.

Ó, slávy nehledej! Vše mam a klam,
toť Hekatina družka vábně svůdná,
jež zavede tě k poušti končinám,
kde neprýští se duši žádná studna.
Ó, laurů nehledej! Nech jeho sněť
a jeho svůdné vnady;
zdaž ukryté v něm můžeš uvidět
msty zkotoučené hady?

Ó, slávy nehledej! Té touhy nech:
vždyť letem za ní umdlí srdce křídla,
a z prsou nevymizí stesk a vzdech;
tvůj píti bude ret jen z nudy zřídla.
Ó, laurů nehledej! V čas uvadnou;
zda mají jaké ceny?
Věz, klesnou, sotva čela dopadnou,
v tvou rakev zkrvácený.

Ó, slávy nehledej! Jen pro svůj lid
a rodný luh snes všecko, co máš v duši;
co božským zjevem mníš, jest plachý vid,
jejž bouře záchvat jediný již zruší.
Ó, laurů nehledej! je zanech těm,
kdo pomstí otcův kosti
a k síle vznesou svatou naši zem
a k věčné velikosti!

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

„Pravda,“ řekla Caterina, „ubohá Suntarello, jsi unavena!“

„A jak se patří ještě k tomu,“ řekla stařena, „a mám docela znova hlad. Jen jestli u signory Galli nám něco k snědku nechali!“

„Neboj se,“ chlácholila ji dívka a obrátila se k odchodu.

Dům, kde zůstávala matka Giggiho, byl hned na začátku ulice, dosáhli ho za několik minut.

Dívka děkovala, mezitím co Suntarella ohromným zrezavělým klíčem dvéře domu otevírala.

Jan Maria Plojhar spěchal, když byly zmizely, zpět, aby se dostal na „Španělské náměstí“. Doufal pevně, že tam najde kočár. Cítil se velmi unaveným. Teprve teď, když byl sám, začal to pozorovat.

Když přišel zpět ku kostelu Trinità, začal se pojednou celý Řím s ním točit, všechny předměty braly na se tak cizí vzezření, hvězdy skákaly po nebi, země se houpala, nevýslovná úzkost se ho zmocnila, studený pot lil se mu s čela a v uších hřměly mu vodopády. Bled jako zmírající padl na ty schody, vedoucí ode dveří kláštera a kostela, na tytéž schody, po kterých byla tenkráte Caterina kráčela, když jí matka její byla řekla: „Hleď, dítě, vedou tě ze sna do života.“

Zdálo se mu, že se mu srdce zastavuje, pak že mu chce rozpoltiti prsa. Zavřel oči, které kryla bez toho hustá tma.

„Umírám?“ tázal se spíše myšlénkou než slovy, a sla na něj jakási dřímota. V ústech cítil podivnou sladkost, nepříjemnou, odpornou. Utíral si rty šátkem. Pak zdálo se mu, jakoby se topil, a ztratil vědomí.

Za dlouhou chvilku se probudil. Neupamatoval se hned na to, kde byl a co se s ním bylo událo. Pomalu však vracelo se mu všechno v paměť. Bylo mu zase dosti

volno. Divil se jen, co se to s ním děje. Viděl, že klobouk jeho leží o několik kroku dále. Chtěl vstát, avšak nohy se mu příliš třásly. Viděl svůj šátek na klíně — byl krvavý. „Co to?“ řekl si tupě.

V tom ozvalo se hvízdání, kroky. Dělník jakýs vracel se vesele ze společnosti svých soudruhů nejspíše z nějaké vinárny.

„Oho, pane,“ řekl dobrosrdečně, zdvihaje klobouk a podávaje jej majetníkovi, „víno, zdá se, stouplo vám poněkud do hlavy.“

„Poněkud,“ řekl Jan Maria a vzal klobouk. „Děkuji.“

„Prosím, rádo se stalo,“ řekl dělník a pomáhal mu vstávat.

„Povedu vás,“ řekl.

„Děkuji, jen k balustrádě,“ pravil Jan Maria, „nejsem opilý.“ A polohlasitě zvolal: „Můj ty bože!“ česky mimoděk.

„Věřím,“ rekl dělník zdvořile a zaslechnuv ten vzdech v cizím jazyku dodal: „Zdáte se býti cizincem. Je to pouhá nezvyklost našeho vína.“

„Ano. Děkuji. Jste velmi laskav . . .“ a šel vrávoraje několik kroků sám a opřel se o tu samou balustradu, za kterou byl před chvílí s Caterinou stál.

„Bože,“ šeptal si, „jak bych ji byl polekal, kdyby to byla viděla!“

„Dobrou noc, pane!“ pozdravil dělník odcházeje.

„Dobrou noc a díky!“ odpověděl Jan Maria a naslouchal krokům na schodech a hvízdání arie z Rigoletta, kterou si dělník cestu krátil.

„Půjdu domů,“ myslil si, ale nehnul sebou. Bylo mu nějak úzko, zdálo se mu, jakoby ty schody vedly do propasti.

„Můj ty bože,“ zašeptal opět a zraky jeho hledaly po obzoru linii kupole Sv. Petra, cudnou jako obrys květiny, lahodnou jako hudba. Zdála se mu jako modlitba. Ztrácela se nyní v houstnoucí perleťové mlze.

V tom letěl někdo „španělskými schody“ vzhůru a zastavil se udýchaně tři kroky od něho.

„Sangue della madonina!“ vzkřikl Giggi překvapen, neb byl to on, „pane Jamaria, to jste vy!“

„Tělem a duší,“ odvětil se slabým úsměvem mladík a myslil při tom: „málem, a byl bych tu již pouze tělem.“

„Co jsem se vás nahledal!“ zvolal Luigi Galli, „ale teď je vše v pořádku. Vy dovedl jste laskavě sestřenici domu, že?“

„Zajisté —“

„Per Cristo!“ zvolal Giggi, „vy jste ale bledý jako umrlec! Co je vám?“

„Nic,“ zapíral Jan Maria. Nevěděl proč, ale nechtěl, aby Caterina se dověděla, ze byl churavým.

„Cizinci musí zvykat na římské klima,“ řekl Luigi. „Skoro každý to tak trochu odstonává.“

„Tak jest,“ řekl pan Plojhar, „a já to již odstonal. Bylo mi již po nekolik dní nevolno.“

Sebral všechny síly.

„Dobrou noc!“ pravil a začal sestupovati.

„Doprovodím vás!“ zvolal Luigi.

„Jaká pošetilost!“ vzpíral se pan Plojhar, „najdu kočár na piazza di Spagna.“ A schoval pokrvácené ruce do kapes kabátu.

„Ano, to najdete, u sochy Immaculaty. Sejdu s vámi aspoň až tam!“

Pan Plojhar se podrobil. Zavěsil se do Luigiho a byl mu v duchu vděčen. Natáhl cestou nepozorovaně rukavici na pravou ruku, kterou Luigimu při loučení podával, když do kočáru vstoupl. Děkovali si navzájem, volali asi pětkráte na sebe „Addio“ a pak hrčel kočár po dlažbě.

Doma umyl se Jan Maria čerstvou vodou a cítil velké ulehčení. Pak se vrhl na postel a usnul hlubokým spánkem.

II.

Ještě před jedenáctou ráno druhého dne přijela Caterina do ulice Giulia. Nevystoupila ani z kočáru, poslala nahoru pro paní Giovanninu, která se brzy objevila, vážajíc si klobouk ještě v průjezdě domu.

„Přišla jsi časně,“ rekla, když se byly pozdravily a když vsedala do kočáru.

„Jsem zvyklá brzy vstávat,“ odvětila dívka.

„Na konec ulice Nazionale, k magazinu Old England,“ zvolala paní Giovannina na kočího. „Myslím aspoň?“ tázala se dívky. Ta kývla hlavou a jely.

„Jak se ti líbí pan Jamaria?“ tázala se Nina.

„Dobře,“ odvětila Caterina klidně.

„Viď, jest to krásný muž!“ horovala Nina „Krásný! Skvělý! Graciósní! Víš, Catino, něco jako kolibřík nebo jiný tropický pták. Taková zář jde z něho.“

„Jak jsi nadšena, Nino,“ usmála se prostě Caterina. „Kolibřík téměř sáh dlouhý!“

„Je trochu podivínem, ale to se snad právě tobě zase na něm líbí,“ řekla Nina nedbajíc poznámky.

„Nepozorovala jsem to,“ odvětila Caterina. „Ale nezdá se mi banálním.“

„Caterino,“ hrozila ji Giovannina prstem, „nezamiluj se mi do něho, bude-li u vás v té poušti bydlet! Ti cizinci jsou jako tažní ptáci — pojednou zmizí, a ubohá dívka zůstane opuštěná se srdcem —“

„Poslyš, Nino,“ řekla dívka, jakoby to vše nebyla ani slyšela, „není mi to milé, že Suntarella před tím pánem o pronajetí bytu v San Cataldě mluvila Jest to vše její výmysl, ona vlastně pronajímá svůj byt, neb jak víš, byly jí ty tři pokoje ponechány ode dávna“ —

„Nuž, co ti tedy do toho?“ tázala se Nina.

„Snad nic, ale není mi to milé, zapáchá to obchodem“ —

„Oh, ty aristokratko!“

„Nemohla bys to tomu pánovi nějak vymluvit? Pomlouvej naši krajinu. Řekni, že tam zuří malaria. Pomlouvej Suntarellu. Řekni, že je nesnášenlivá —“

„Nekřivdila bych jí příliš, upřímně řečeno,“ řekla Nina trochu ostře. „Ale je mi to podezřelé, proč nechceš, aby pan Jamaria pod tvou střechou bydlel?“

„Je mi to lhostejné,“ řekla Caterina, „ale teta Galli je proti tomu. Říká, že se jí to nezdá — já nevím již co, ale je proti tomu. Luigi při ranní kávě jí vypravoval o Suntarellině úmyslu.“

„Signora Galli byla vždy přepjata, jí se nic na světě nezdálo dost slušné, ona a donna Paolina —“

„Ah, chtěla jsem se tě ptát,“ přerušila ji dívka řeč, „jestli se myješ ‚Pear’s soapem‘; donna Paolina tvrdí,

že to nejlepší mýdlo, ba, jediné možné. A hle, jsme už u cíle, ‚Old England' stojí před námi v celé své slávě."

Trvalo to téměř hodinu, než pomocí paní Giovanniny Caterina všechno to vyhledala, ujednala, zaobalit a do kočáru vynésti dala, co vyčetla z dlouhého záznamu nutných a potřebných věcí, jejž po dva měsíce v odlehlém od města domu byla sestavovala. Paní Giovannina klesala již umdlením, tolik byla se namluvila, než na všech „pevných cenách" nějakou maličkost smluvila, a oči její byly plny výčitek pro Caterinu, která tak lhostejně na její boj s prodavači hleděla a někdy zrádně i jim svědčila.

Konečně jely zpět do ulice Giulia.

„Půjdeš přece nahoru, doufám?" tázala se Nina.

„Nemohu, teta čeká se snídaní na mne, a je již tak pozdě!"

„Kdy tě tedy uvidím?" ptala se Nina.

„Oh, drahá, až zase do Říma přijedu, nebo ty do San Catalda. Zítra dopoledne musím k donně Paolině a odpůldne pak jedu domů."

„To aspoň brzy zase přijeď!" a začala ji líbat. „Nezapomněly jsme ničeho tam u těch nesvědomitých vyděračů v Old England?"

„Ničeho. Děkuji ti za tvé namáhání."

A objímaly se znova. Konečně odjela Caterina, a paní Giovannina stoupala pomalu vzhůru do svého bytu. Když přišla do předsíně, byly dvéře kabinetu, v kterém pan Plojhar sedával, náhodou otevřeny. Pokoj byl v hlubokém stínu, neb stóry byly k vůli slunci zatažené a mladý muž sedící za stolem zdál se jí úžasně bledým. Kotlet, z kterého pozůstávala jeho snídaně, ležel nedotknut na talíři, jejž byl od sebe odstrčil, jen sklenice vína byla napolo vyprázdněna a pan Plojhar zapaloval si právě ruskou papirosu. Vstal, aby pozdravil, a paní Giovannina vstoupla polekána do pokoje.

„Odpusťte," pravila, „ale jak jste bled! Jste churav? Vy jste nejedl! Zkazila Teresita váš kotlet? Ta nešťastnice!"

„Ne, ne," řekl, „nemám hlad, totě vše. Jsem trochu churav." A mimovolně si sáhl na prsa.

„Prsa! A zapalujete si cigarettu!" zvolala s výčitkou a brala mu ji z ruky. Vzdal se.

„Pouhý zvyk," usmál se, „ani jsem o tom nevěděl."

„Pošlu pro Luigiho, je hledaným lékařem, ač ještě mlád."

„Ne, prosím vás snažně," vyrazil ze sebe rychle a ohnivě, divil se sám, proč tak horlil.

„Nemáte důvěru?" tázala se paní Giovannina.

„K medicině? Ne příliš velkou. Ostatně jsem zdráv, a pan Galli bez toho řekl, že mne dnes navštíví."

„Jak jste se včera bavili?" tázala se paní Giovannina. „Jak se vám líbila moje drahá Caterina."

„Ó, je krásná, zajisté, a zdá se velmi dobrou," odvětil klidně.

„Je velice dobrá," řekla paní Giovannina. „Má všechny nejlepší vlastnosti. Též malou slabost. Jsme všickni lidé. Je trochu podivínská."

„Nepozoroval jsem to," řekl upřímně. „Nezdála se mi všední."

Paní Giovannina utírala si šátkem obličej, aby úsměv svůj zakryla. Jak stejným tónem a téměř týmiž slovy ti dva o sobě navzájem mluvili!

„Nu," řekla, „vždyť ji nechci snad pomlouvat! Je mi na své stáří jen trochu vážná. Pomyslete si, mluví i anglicky. Je to podivné, čemu se děvčata za našich dnů učí. Jinak jest perla. Přeju ji Giggimu."

„Jsou snoubenci?" tázal se poněkud pomalu. Nechtělo mu to slovo z hrdla.

„Ne. Matka jeho si toho však velice přeje. Giggi na ni hledí trochu příliš bratrsky. Zaopatřila by se s ním. Víte, není bohatá moje contessina."

„Contessina?" opakoval po ní.

„Ano," odvětila. „Soranesi jsou starou hraběcí římskou rodinou. Býti římským hrabětem neznačí sice tolik, slyším, jako být hrabětem tam u vás na severu neb vůbec mimo Romagnu, ale jméno Soranesi má dobrý zvuk a jsou s nejpřednějšími rodinami, třeba by jen z daleka, spřibuzněni. I s takovými, jako jsou Colonna, Orsini, Aldobrandini, a nevím s kým ještě. Následkem své chudoby byli poněkud zapomenuti, ale v klášteře Trinità de' Monti, kde Caterina několik let trávila, seznámila se zase s některými členy předních římských rodin. Donna Paolina Valmarina ujala se Cateriny po smrti její matky a uvedla ji do společnosti. Donna Paolina požívá prý teď přízně královny Margherity. Nevím, co se královně na ní líbí; je sice krásná, ač již mladá není, mně ale by se nikdy nelíbila. Nadutá loutka!"

Pan Plojhar se usmál, klepy paní Giovanniny ho začaly bavit. Vypravovala tak srdečným, upřímným tonem.

(Pokračování.)

Kontrasty.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Na povrch hvězdy září drahokamy,
to jeden lesk a třpyt pln nádhery —
však uvnitř jsou to žhoucí kratery,
kde láva kypí a vře kaskadami.

Na povrch moře zrcadlo je, božský
je ob čas v bouři zakaluje dech,
toť feerie duchů v plamenech, —
a dole bahno, mrtvoly a trosky.

Na povrch hroby v růžích jenom svítí,
zrak mrtvých fialkami plá a duch
šeříkem dýše — uvnitř je to puch
a červů skrýš s kořenů černou sítí.

Na pohled pěkně vypadají básně,
když čte je dívka, růže v poupěti,
leč kdo je psal měl na rtech prokletí
a darmo svými pouty řinčel hlasně.

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

VI.

Vojna by byl rád poslechl, kdyby Svída nahoře s kozlíku rekl: „Pojď a sedni si sem!“ Nejeloť se učitelskému mládenci volně, třeba že seděl naproti slečně tak hezounké. Ba právě proto se mu nejelo, třeba že ho zase těšilo, že je jí na blízku. Pro jeho ostýchavost nebylo mu jak náleží volno; však ji bylo viděti již na tom, jak si usedl na kraj sedadla, jak přitisknuv k sobě kolena strkal paty do zadu, pod sedadlo, aby nepřekážel, ba snad aby ani nezavadil.

Také z počátku nevěděl, kam s očima, třeba že si přál, aby mohly tkvíti na protějším hezkém obrázku. Také s hovorem to nešlo. Aby on sám začal, jak by mohl! A kdyby i byl chtěl, ten pán naproti, ten tu seděl jako dusivý mrak. Ještě že slečna se ozvala. Ale to bylo několik jen otázek, a zase dost a ticho.

Vůz hrčel, narážel chvílemi o kameni, otřásal se, stromy u silnice, krajina ubíhaly v zad a myšlénky učitelovy rovněž tam z počátku, za malířem, co asi dělá, kam se asi pustil. Pak jaly se v před ubíhati, on uvažoval, kam jej samého vezou, na jaké místo, na jakou školu, jaký tam asi principál, ale především jaká principálka, ne-li zase saň nějaká. Tu se mu v duchu také ozvala výčitka, jak že se tak uvolil, nevěda ani komu, a jak s ním bude v těch Zahořancích. Útěchou mu byl Svída nahoře na kozlíku, ten nelekavý, odhodlaný chlapík, jenž se nic neostýchá a nebojí —

A slečna také — Však kdyby jí nebylo, jistě by tu neseděl. A ona je tak vlídná a hezká! — Čím dále ujížděli, tím méně ho tížily ty obavy a starosti. Slečnin hovor je nejvíce plašil a zažehnával. „Terez“ se jmenovala, jak vyrozuměl z řeči pánovy, jenž ji tak dvakráte oslovil. Slečna se dala také s ním, s Vojnou, do hovoru, a to, když pán, o němž Vojna zvěděl za řeči, že to její strýček, poprvé si v kočáře zdřiml.

To bylo před samým polednem, když se blížili k nepatrnému městečku. Tu se pak zastavili, aby poobědvali, a tu v průjezdu zájezdního hostince Vojna dobře zaslechl, jak slečna Terez se za něj u strýce přimluvila, aby jej, Vojnu, přizvali také ke stolu. Než prostřeno mu ve veliké světnici se Svídou u jednoho stolu, a páni jedli vedle v pokojíčku. Přímluva slečnina tedy nic nezmohla.

Ale Vojna se proto nermoutil. Jej těšilo, že měla slečna tolik ohledu k němu. A s veselým Svídou se dobře jedlo. Myslivec se mládenci učitelskému upřímně divil, že cestou ještě nevyzvěděl něco zevrubnějšího o slečně a její strýcovi, míně, to že by on již více věděl —

Po obědě usnul pán v kočáře podruhé. Byloť v krytém voze za toho parného letního dne horko a dusno — Slečna také dvakráte si lehounka zívla, než přemáhala se a rozmlouvala s Vojnou. A zase o hudbe. Na tom poli byl její společník nejjistější a nejobratnější. Ale pak pojednou mrknuvši po strýci, se otázala po malíři, kam ten jel. Vojna sám nevěděl, a tu zase ona, kdo je, odkud ale v tom už, an sebou strýc ve spaní hnul živěji, pověděla, jakoby o malíři ani zmínky nebylo, jakoby v proudu prvotního hovoru, že se na to těší, jak spolu, s Vojnou, budou hráti, že se bude u něho doučovati, jak strýček ustanovil.

Umlkla pak, vonným šátečkem přejela čelo i nosíček, na nichž leskly se drobné perličky lehkého potu — Pak opět jala se rozmlouvati; ale záhy ustala. Byloť tak dusno. Opřela hlavinku o polštář kočárový, s úsměvem řekla, že půjde za strýcem do říše snů, aby Vojna za ně bděl a je rytířsky hlídal, a již sklopily se její víčka dlouhých hedvábných řas a zaslonily její pěkné laní oči — A Vojna bděl, hlídal, jak mu uložila, hledě na ni v tichém obdivu, pozoroval její hlavu volně v koutek kočárový opřenou, její pěkně sklenuté obočí a dlouhé řasy tmavou barvou svou ještě více vynikající pod napudrovaným účesem „à l'enfant“, její zatuplý, šelmovský nosíček, libě rudé rty, kulatou bradu i její postavu, štíhlou a svěží, všecku půvabnou —

Seděl jako pěna, očí s ní nespouštěje, a jen chvilkou mrkl opatrně a starostně po „panu strýci“. Ten spal však tvrdě. Slečna si zdřímla také do opravdy. Líčka její se rděla, oddechovala volně a klidně jako spící děcko. Vojna si v duchu řekl, že je jako poupátko.

Ale bylo horko toho letního odpoledne a minulá noc, strávená v osamělé hospodě, v její sedničce nad nocturnem, v březince pak při zastaveníčku a po něm v jakémsi rozčilení, jež za drahnou chvíli mu nedalo usnouti, ta žádala nyní také svého práva. Učitelský mládenec se však bránil. Utíral čelo, klobouk měl už od počátku s hlavy, oči mnul, kabát rozepjal, pak si již uvolnil také několik knoflíků své vybledlé vesty vyšívání ještě vybledlejšího. Myslilť si, že se ihned zapne, jakmile by poznal, že se slečna budí —

Ale on toho nepoznal. Oči ho přecházely, poklimoval — až usnul. Spal dlouho, déle nežli slečna. Ta, jak oči otevřela, usmála se, vidouc společníka svého a rytířského strážce naproti spaním přemoženého. I ve spaní seděl uctivě a ostýchavě. A tomu se nejvíce smála. Ale pak sebou trhla, nahnula se poněkud, hleděla na jeho vestu, pak ohlédla se opatrně po strýci, a již zvedlo se její kulaté rámě, nesouc se opatrně k mládencově vestě, a již slečnin drobný ukazováček spojiv se s palcem v lehounkou špetku, stiskl pentličku čouhající z Vojnovy vestové kapsy; již za ni zatáhla, ustala, po spícím chvatně pohlédla, pak prudší pohyb ruky a již měla pentličku a s ní kytičku svadlých růží a resedy. Tvář její se všecka usmála. To byla její kytička! Hleďme, kdož by pomyslil! On!

A Vojna spal. Až pak sebou trhl, neboť někdo ho klepl na rameno a volal ho jménem. Zarděl se do temna. Slečna ho budila vějířem; pán už byl také vzhůru. Chtěl se omlouvati, ale slečna smějíc se vpadla mu do řeči,

aby si z toho nic nedělal, že ho proto budí, aby se podíval na Zahořany, že jsou jim na blízku.

A jak se nahnula k oknu kočárovému, aby mu krajinu vysvětlila, padla na ni zář zapadajícího slunce. V růžově zlaté záři tě uviděl také Vojna poprve Zahořany, své nové působiště: zámek na návrší ve stromoví, dole ves s kostelíkem na chlumku stojícím. A na tom chlumku opodál kostela a hřbitova u něho, vedle většího stavení, patrně fary, stálo dřevěné stavení pod šindelovou střechou příjemné, prosté, čistě vybílené. Nyní stálo v záplavě posledních paprsků.

„To je škola," řekla slečna.

Vojna hleděl na školu, a pak bezděky zas upřel oči na výstavný zámek naproti na návrší, a vzdychl si bezděky. V tom kočár zahnul a již sjížděly sklonem dosti náhlým dolů do vsi. Školu, již prve viděl před sebou, měl nyní po levé ruce, jakož i kostel a faru na nevelikě výšině nade statky a chalupami. Ves nebyla největší. Jak jejího konce dojeli, obrátil se kočár na pravo na pěknou cestu v topolové aleji vinoucí se do stráně nehrubě příkré, nad niž se ve stromoví probělával zámek. Již dojeli ku bráně dosti slušně tesané z pískovce, otevřené, beze vrat, stojící tu patrně více pro ozdobu, jak také svědčily její vasy a boubelatí putti, vše slohu tehdy moderního.

Za branou rozkládalo se prostranné nádvoří. V pravo v levo stálo stavení jednopatrové značně dlouhé. Bělostné stěny obou byly v průčelí pokryty skoro úplně psím vínem i révovím. Hlavní budova o dvou patrech s průčelím zeleni prostým, architektonicky dosti bohatým, vypínala se mezi oběma křídelnými domy, zrovna naproti bráně.

Jí jak vjížděli, ozval se zase Svída nahoře na kozlíku. Veselá fanfara jeho lesního rohu zatřepetala tichým nádvořím osamělého zámku ozářeného posledním zásvitem zapadlého slunce. Slečna se usmála tomu myslivcovu nápadu, pan strýc její schmuřil čelo a schmuřil je patrněji, když na kozlíku fanfara rázem umlkla, jako když utne, a když se za ní ozval myslivcův smích. V tom kočár právě u schodů hlavního vchodu zastavil. Nežli Vojnovi napadlo, pán už otevřel dvířka, vystoupil a pomohl slečně. A když Vojnovy nohy, všecky od jízdy a uctivého sedění zkoprnělé stanuly venku, tu div nezkameněly. Kamenem skoro také byl přísný pán; a slečna také žasla, ale vesele, a Svída, sedě ještě na kozlíku a drže pod paží lesní roh, jen se zubil.

Zraky všech tkvěly nahoře na schodech hlavního vchodu, kde stál Rys malíř!

VII.

Malíř usmívaje se hleděl na skupinu žasnoucích, pozdravil, ale nehnul se, a teprve postoupil několik kroků v před, jakoby v ústrety, když pán se slečnou brali se do schodů, ku hlavnímu vchodu.

„Čeho sobě přejete? Jak sem přicházíte?" ptal se pán hlasem ne valně vlídným, jda mimo malíře.

„Nesu list od pana hraběte K., pane vrchní —" odvětil klidně s úsměvem malíř.

Vrchní se nějak zarazil, ale ihned se otázal a nikterak vlídně:

„Proč jste mi to neodevzdal na té hospodě?"

Malíř se patrně usmál a odvětil se zadostiučiněním:

„Protože jste nechtěl mi prokázati čest, abych se s vámi seznámil" — a dodal: „Čekám nyní na vyřízenou — "

„Pojďte —" zkrátka vrchní odpověděl a pokynuv nějaké starší ženě právě vyšedší, aby slečnu uvedla do připraveného pokoje, šel s malířem do nejbližšího otevřeného pokoje ve přízemí.

Ve dveřích si však ještě vzpomněl na učitelského mládence; i zavolav sluhu poručil, aby dali učiteli večeři a pak aby ho zavedli v jeho jménu do školy. Vojnu to nemálo zarazilo. Tomu však byl rád, že se malíř zjevil; byl by rád počkal, až vyjde od vrchního, aby zvěděl, jak že se sem dostal a co tu chce. Ale sluha vybízel k večeři a vedl ho do křídelního domu na levo.

Po myslivci Svídovi se Vojna ohlížel nadarmo. Po večeři se učitelskému mládenci ze zámku tuze nechtělo, zvláště proto, poněvadž neuviděl ani Rysa ani Svídy; a byl by přece rád s nimi ještě dnes promluvil. Nastával už soumrak, když vstoupil do nízké, staré, dřevěné školy. Všecko v ní bylo veteché a sešlé, i sám pan principál bílých vlasů, vráskovité tváře, zevnějškem svým skoro více sedlák nežli učitel. Nebyl ani vlídný, ani drsný; nicméně se tu Vojnovi pak rázem zalíbilo, když po chvilce zvěděl, že tu není žádné paní principálové, že je kantor vdovec, a když mu ukázal i vedle „klasy" světničku, v níž bude spáti, a když zahlédl v klase v rohu pobliže své světničky úzký, černý, nevelký klavír, ne valný sice, ale přece lepší, nežli byl ten, u něhož skládal dosud své menuety a pastoraly.

Z hluboka si pak oddechl, když ve světničce své osaměl. Uvolnilo se mu. Zvolna se svlékaje myslil na dnešní cestu, na toho malíře, jak se sem dostal, a zase na slečnu Terez, jak byla hezká, když spala, a pak když na ni vysvítilo zapadající slunce — Tu maně sáhl po vestě. Kytička s pentličkou byla ta tam. Prohledal všechny kapsy a nic nenašel. Zamrzelo ho to. Kam se poděla? Že by mu byla vypadla? Zdálo se mu skoro nemožno, a přece, jak jinak?

Uvažuje o tom bezděky se zahleděl otevřeným okénkem ven do vlažného večera — Viděl do malé zahrádky květinové a dále do sadu. Bylo vlažno a krásně. Mezi stromy počalo prosvitovati od záře měsíčné —

Hluboké ticho nastalo. Ale v mysli učitelského mládence bylo nějak čilo, živo, divně mu to v duchu zvučelo jakoby nové, zvláštní melodie — Táhlo ho to ven ku klavíru; než zůstal, přemohl se. Kdož ví, má-li to pan principál rád, a kdo ví, co by řekl, že ten jeho nový pomocník hned bouří první noc a nedá mu spáti. —

V tu chvíli se slečna Terez konečně strýce dočekala k večeři. Netoužila tak ani po ní ani po něm, ale po novinách, po vysvětlení, jak že se sem ten malíř dostal, co tu chce, co je s ním. Strýc rozmluvou s ním nebyl zajisté nikterak spokojen.

„Co tu chce?" opakoval dosti mrzutě. „Zlobiti mne. Což to není naschvál, že si tak stezkami pospíšil, že jistě tu svou herku napolo strhal, aby tu byl dříve nežli my?"

„A což to psaní od pana hraběte?" dotazovala se neť.

„Bláznivý nápad! Všecko by šlo, jako dosud. Tolik let vše bylo pěkné. Že je prý třeba pokoje upraviti, přemalovati, některé starší obrazy upraviti, aby bylo vše v pořádku, až přijedou k honům hosté — A to všecko bez mého návrhu! Z rozmaru jen, z choutky!"

„A ten malíř? —"

„Ten tu zůstane i s tou herkou svou. Hrabě ho posýlá, a nějak ho chválí! A dává mu takovou moc! Mám prý mu býti nápomocen — Budu, budu!" a divně se zasmál.

„Odkud přijíždí? —"

„Aj, aj, slečinka, velmi je po něm zvědavá. Ale to pěkně prosím, aby se mu všude vyhnula a žádných řečí s ním neměla. Nechci tomu," řekl suše ale přísně, a dodal posměšně:

„Na zastaveníčko se také netěš. Leda že by *mně* zahrál, jak mně tam před tou hospodou pohrozil. Uvidíme! —"

Pak už nebylo u večeře ani slova o malíři.

Teprve ve svém pokoji zaslechla slečna Terez od služky, že cizímu tomu pánovi, jenž přijel na koni, vykázán pokoj ve křídelném domě na pravo, a to pokoj zadní, jehož okna hledí do zahrady.

Ještě pak, když slečinka osaměvši se svlékala, myslila na malíře, jak je smělý a švižný, jak strýce čiperně poškádlil a jak tam v hospodě i tu galantně ji pozdravoval a zastaveníčko jí uspořádal.

Tu zašustilo jí něco pod rukou — Uvadlá kytička s pentličkou! Ah ta! Co si pomyslí učitel, až ji nenajde v kapse své vesty? Mihl se jí, jak spal, jak mu tu kytici brala — Usmála se bezděky. Ale to nocturno od něho bylo hezké. Toužebná, sladkobolná jeho melodie ozvala se jí v duši a zněla ještě, když ulehla pod mušelínová nebesa svého lůžka. Myslila, jak to bylo hezké, (světlo měsíce do pokoje padající upomínku ještě více oživovalo), jak lípa krásně voněla, a jak z temna jejího vystoupil ten statný, dvorný malíř. — (Pokračování.)

Zločin starého Blažeje.

Napsal *Catulle Mendès*.

(Pokračování.)

III.

Pohádka o chlapci, který neměl uší, a o černém psu, který kouřil z dýmky.

„Byl jednou jeden . . ."

„Kde?"

„Nu někde . . . Byl tedy jednou jeden muž a jedna žena — lidé venkovští jako my, jenom že nešťastnější, neboť neměli nic, ani kousek chleba, takže chodili hladovi na lože."

„A co polévku, také neměli?"

„Ani misu polévkovou, protože jim ji kočka rozbila. A tak byli docela chudi. Nejvíce však trápilo je to, že jejich chlapec neměl žádných uší."

„To tedy neslysel?"

„I ano."

„A čím?"

„Snad nosem, anebo očima. V pohádce se o tom nic bližšího nepovídá. Nuže, ten hoch, který neměl uši a přece velmi dobře slyšel, slyšel jednou, jak otec vyprávěl matce, že v tamních horách jest jeskyně a v té jeskyni že má jakýsi bohatý kouzelník uschováno mnoho zlata a stříbra, a že s dovolením kouzelníkovým dostane se poklad ten tomu, kdo se odváží vyzvednouti jej přese všecko nebezpečí."

„Kouzelník?"

„Ano, Guignonet — tak se totiž jmenoval ten hoch — si myslil: ‚Já bych šel hned pro to zlato toho kouzelníka; pak by tatínek a maminka, když bychom byli bohati, nemusili tolik pracovat a chodit bez večeře na lože.'

Jak vidíš, měl ten hoch bez uší dobré srdce; i rozhodl se, že půjde do těch hor, docela sám, a že neřekne nikomu ani slova, neboť chtěl své rodiče tím pokladem překvapiti.

Snad by ho bylo mohlo zaraziti, že obyčejně neměl štěstí v tom, co podnikal. I když učinil něco dobrého, poměry spikly se proti němu tak, že se zdálo, jakoby byl učinil něco zlého, i býval trestán za své nejlepší úmysly.

Některým lidem nedaří se pranic, on patřil mezi ně.

Jednou spatřil na cestě žebráka, i dal mu almužnu, ač sám byl chud, a sice dal mu penízek, který nedávno sám dostal. Myslíte, že mu žebrák poděkoval? I ne; hodil mu penízek do tváře, zatínal pěsti a začal mu láti. ‚Nestydíš se ze žebráka takto si blázny tropit? Bůh tě potrestá!'"

„A proč to ten žebrák řekl?"

„Protože ten penízek byl falešný. Ale Guignonet za to nemohl, vždyť jej také dostal. Podruhé zase slyšel, kterak v stáji křičí slepice; i slitoval se nad ní a vyskočil s lože — neboť to bylo časně z rána — a běžel jí na pomoc. Seděla v kulatém košíku a naříkala, až hrůza povídat. Guignonet ji hladil, ale marně, naříkala pořád. I pomyslil si: ‚Bezpochyby že je v tom košiku nějaké zvíře a že ji kousá.' I chopil košík a obrátil jej, aby vypudil to ošklivé zvíře — ale co se stalo? Slepice utekla vyplašená a za ní vypadlo z košíku, hádej co? Tucet pěkných vajec. A všechna ta vejce se rozbila. Můžeš si představiti, co dostal od svých rodičů! Oni totiž nechali ta vejce v košíku, aby je slepice vyseděla. A přece chtěl ubohý hoch slepici pomoci!

Abych nezapomněl, musím ti říci, kde a jak ty uši ztratil, neboť, když se narodil, uši měl. Jednou byl v lese — bylo mu zrovna osm let. I potkal velkého, černého psa, který seděl na zadních nohách a kouřil klidně z dýmky."

„On kouřil?"

„Ano: vlastně nekouřil, neboť mu zrovna dýmka zhasla. Guignonet přistoupil k němu a pravil: ‚Pane pse, chcete-li, doběhnu vám do vesnice pro sirky?' To bylo přece od něho velice zdvořilé! Dobrá! Pes ale začal zuřivě štěkat, skočil na Guignoneta a ukousl mu obě uši, jedno za druhým. Na to dal se na útěk a zmizel v lese."

„S jeho ušima?"

„S jeho ušima."

„Ale poslouchejte, dědečku, dostane je v té pohádce nazpet?"

„To ti ještě nemohu říci. Počkej, však se to dovíš. Můžeš si představiti, že ty všechny nehody učinily Guignoneta poněkud plachým; ale touha někomu se zavděčiti byla u něho mocnější nežli strach před možnou nehodou a proto jednou v noci, když všichni v chalupě spali, tiše vstal, vzal střevíce do ruky a pustil se beze všeho strachu, ačkoliv byla čirá tma, rovně k horám.

Hory ty byly docela černé jako ta hora, co je před námi; nahoru nevedla žádná cesta a Guignonet nevěděl, kde je ta jeskyně. I byl v náramných rozpacích, takže se chtěl již vrátiti domů. Ale v tom letěl nad jeho hlavou veliký havran; i začal jej obletovati, tak jakoby měl dobré úmysly a jakoby mu chtěl něco poraditi.

Guignonet díval se na něho. I zdálo se mu, že již někde viděl tu velkou hlavu, která drzela v zobáku jedlovou větvičku.

Ne, neviděl ji nikdy, ale havran s tou jedlovou větvičkou v zobáku pamatoval jej poněkud na černého psa, který kouřil v lese z dýmky.

Když pozoroval tuto podobnost, chtěl utéci před ním, neboť se obával o svůj nos a o své oči. Ale havran obletoval jej ještě blíže a konečne promluvil. ‚Jen zmužile, Guignonete! Vím, co se ti stalo. Dal jsi žebráku peníz a on ti za to lál; byl jsi kárán, protože jsi chtěl pomoci slepici, která křičela, a černý pes ukousl ti uši za to, žes mu nabízel přinésti sirky. Vím to vše. Ale, dříve či později každý dobrý skutek přináší odměnu, jako ze zasetého semene stává se klas a ze žaludu dub. Zůstaň dobrým hochem jako posud, učiň, kde můžeš co dobrého, a o ostatní se nestarej. Nyní sedni si mezi moje křídla a já tě donesu k jeskyni, kde ukrývá kouzelník svůj poklad.'

Při těch slovech snesl se havran na zem a roztáhl křídla. Byl to pták tak velký, že Guignonet, který byl maličký a hubený, protože skoro nic nejedl, mohl se snadno usaditi mezi jeho křídla.

Havran vyletěl. Guignonet nebál se pranic; myslil jenom na radost svých rodičů, až jim přinese z hory poklad.

Když vyletěli výše nežli nejvyšší temeno hory, snesl se havran mezi houští do jakési rokle, která byla celá černá a děsná, neboť tu a tam svítily ve tmě oči sov a výrů.

Guignonet sestoupil na zem a pravil: ‚Děkuju vám, pane havrane, a prosím vás, abyste mi ukázal cestu vedoucí k jeskyni.' Ale havran nebyl více havranem: v té chvíli proměnil se v starého, černého trpaslíka, který díval se na Guignoneta se zlomyslným úsměvem. V ústech měl dýmku. Guignonet vzpomněl si ihned na černého psa, který mu ukradl uši. Nicméně nepozbyl odvahy. ‚Pane trpaslíku,' pravil, ‚prosím vás, ukažte mi cestu, která vede k jeskyni kouzelníka.' Co nyní následovalo, bylo hrozné: Trpaslík velikou holí, sovy svými zobáky jali se zobati a tlouci ubohého hošíka. ‚Půjdeš, ty zloději,' křičeli, ‚jakým právem chceš bráti peníze, které ti nepatří? Co bys dělal s tím pokladem? Koupil bys si kuličky a hrál bys celé dny místo školy, viď?' Guignonet odpověděl: ‚Ten poklad může si vzíti každý, neboť nepatří nikomu; kouzelník určil jej tomu, kdo se nebude ničeho báti. Že bych si za ten poklad koupil kuličky, není pravda: chci jej pro své rodiče, aby si mohli kupovati něco k večeři.' Ale to byly marné řeči. Sovy i trpaslík bili a zobali jej tak, že ubožák klesl k zemi a skutálel se tou roklí až do nějaké díry, která na dně jejím se šklebila.

Jiný byl by se vzdal svého úmyslu, když tolik nevinně trpěti musil; ale Guignonet nepozbyl odvahy a chtěl děj se co děj pomoci svým rodičům. V té díře, do které spadl, byla tma a v té tmě rozeznával jakési černé zvíře podobné vlku. Vlk ten měl v zubech kost, kterou právě ohlodával, docela bílou, a která se dosti podobala veliké dýmce.

Vlk mu pravil: ‚Klid se, ty malý lotře! Já jsem strážce pokladu, který jest zde pod kamenem a nedovolím nikomu se ho dotknouti.' Ale Guignonet vrhl se statečne na vlka a měl takovou sílu, právě tou pevnou vůlí, že chtěl pomoci rodičům, že jej povalil, nadzvedl kámen a na místě zlata a stříbra, jež hledal, nalezl malou krabičku a v ní množství kaménků tak krásných, že jediný z nich byl by i pro krále bohatstvím. — Mezitím, co bral tu vzácnou krabičku, která byla tak těžká, že ji sotva pozvednouti mohl, vzchopil se vlk a zakousl se mu do nohy; ale Guignonet snesl tu bolest, ač byla hrozná, neboť si představoval, jakou radost bude míti matka, až si koupí za ty kameny krásné šaty, jaké nosí dámy z města, a až bude moci rozdávati každý den teplou polévku ubohým žebrákům.

Byl to hodný hoch: trpěl rád, jenom když mohl pomoci jiným.

Na to stíhán vlkem, který jej neustále kousal, hledal cestu z těch houštin, aby se dostal domů. I nalezl úzkou, velice příkrou pěšinu, která vedla dolů s hory. Ale kolem něho hemžil se les samými zvířaty a lidmi, kteří běhali sem a tam a křičeli: ‚Tenhle hoch dopustil se velikého zločinu!' a ptáci na stromech volali za ním hvízdajíce: ‚Zloděj! Zloděj!'

Guignonet byl velice smuten, protože se bál, aby ho nezabili, ale nejvíce rmoutil se proto, že všickni o něm tak špatně soudili.

Když se dostal do polí, myslil, že minulo vše nebezpečí; již viděl, jak vzbudí otce a matku v chudé chatrči a jak jim řekne: ‚Zde vám nesu onen kouzelníkův poklad. Jezte, pijte, radujte se a dělte se s každým nuzným o to bohatství, jehož jsem nabyl s nebezpečím života.'

Ale ubožák! ještě neměl vyhráno. Proti němu přicházeli tři velcí četníci a poněvadž právě vyšel měsíc, rozeznával docela dobře jejich bodáky i bílé kožené pasy. Ale divné bylo při nich to, že pod klobouky měli všichni tři psí čumáky a že kouřili klidně z dýmky . . ."

Když došel starý Blažej až k tomuto místu své pohádky, ozval se elektrický zvonek, který jej upomínal na jeho povinnost. Ohlašoval první vlak: i měl spustiti přes vodu železný můstek. Již vstával, ale Blažíček jej zadržel.

„Tedy ti četníci byli vlastně psi, viďte, dědečku?" tázal se.

„Opravdoví psi," odvětil starý Blažej. A poněvadž věděl, že do příjezdu vlaku jest ještě dobré čtvrt hodiny, neboť k spuštění mostu stačilo několik minut, pokračoval:

„Vyhlíželi jako opravdoví psi, ale viš, že v pohádkách není každý tím, čím se býti zdá. Sotva že ti četníci spatřili Guignoneta, běželi s křikem k němu, vzali mu krabici a řekli: ‚To ty jsi okradl v lese toho cestu-

jeho!" Hoch se bránil: „Mýlíte se, páni četníci," pravil k nim. „Byl jsem na hoře, a nesu rodičům poklad, který jsem tam nalezl." Ale oni nechtěli ničeho slyšeti: dali mu na ruce pouta a vedli s bitím do vězení, kde zavřen byl v temné díře, v níž běhala hejna myší. Celé město bylo na nohou. Guignonet slyšel, jak lidé kolem jeho vězení mezi sebou hovoří a jak říkají: „Tedy ho chytili, malého zloděje! Kdo by si byl pomyslil, že ten Guignonet s tou poctivou tváří jest takový lotr!" On plakal, když to slyšel, neboť věděl, že nemá žádné viny a že chtěl jenom dobro."

Starý Blažej povstal. V tom ozvalo se dvoje hvízdnutí a v dálce kroužil modravý kouř vlaku.

Běžel k mostu a začal jej spouštěti. Z dálky, ještě dosti značné, slyšel duněti a dýchati těžký parostroj, za nímž valila se dlouhá řada vozů. Kdyby se byl starý Blažej ohlédl, byl by mohl viděti hlavy cestujících, kteří se vyhýbali z oken, aby viděli tunel, kterým měli jeti.

Most nížil se zvolna a opsal již více nežli třetinu svého vzdušného oblouku.

Starý Blažej tuze nepospíchal, měl dost času, vše zdálo se dobře.

V tom ozval se výkřik.

Ach, hned poznal ten hlas, byl to výkřik jeho vnuka.

Hoch zaběhl k řece a hrál si na písku, najednou klouzl a skutálel se do vody.

Věčný Bože! viděl svého vnuka, svého miláčka, svou jedinou radost, jak zmizel v hučícím proudu.

Starému Blažeji bylo jeden a sedmdesát let, ale byl dosud při síle. Mimo to byl dobrý plavec.

I pustil kliku, kterou spouštěl most a chtěl běžet za dítětem, chtěl je zachránit — právě v té chvíli objevila se nad vodou jeho hlava.

Ale vlak byl již docela blízko. Starý Blažej cítil, jestliže si nepospíší, že vlak narazí na most, že se stane hrozné neštěstí, že se rozbijí vozy, že mnoho lidí bude poraněno, ba i zabito.

Dítě objevilo se opět nad vodou o něco dále, ještě volalo a vztahovalo zoufale ruce!

Co učinil stařec?

Chopil se kliky oběma rukama. Co nevidět byl most spuštěn a tu chvíli zaduněl na něm těžký vlak a hned na to s temným hukotem zmizel v tunelu.

Vlak šťastně přejel, ale dítě bylo utopeno.

Starý Blažej díval se zrakem vytřeštěným na řeku, která mu vyrvala to, co mu bylo na celém světě nejdražšího. (Dokončení.)

Něco o hadačích a hadačkách.

Přednáška *B. Fridy.*

Každý taj člověka vábí: tak pečeť na listu, závoj na tváři, záclona na obraze, tak nadhozené slovo a p. Vábí-li nás taje, po kterých nám ničeho není, což teprve tajemství týkající se naší osoby, našich osudů, naší budoucnosti? A proto jest hádání a věštění jedním z nejstarších umění lidských. Mezi hádáním a věštěním činívá se totiž rozdíl: věštění obyčejně ve spojení s náboženstvím děje prý se inspirací, kdežto hádání jest pouhý výklad zevnějších znamení, který jest tajným uměním hadače. Leč není tak snadné určiti, kde přestává hadač a počíná věštec, neboť sprostí hadači uvádějí se umělými prostředky ve zvláštní vytržení, aby svým výrokům dodali tvářnosti prorocké.

Historie umění hadačského nemůže býti ovšem látkou k stručné rozpravě; ani obšírným spisům nepodařilo se veliko tuto látku vyčerpati. My spokojíme se s tím, že vytkneme některé důležitější způsoby hádání a že připojíme malou úvahu o každém z nich a o celém umění hadačském vůbec.

Jedním z nejstarších způsobů hádání jest *astrologie* čili *hádání z hvězd*. Kolébkou její byl starý Babylon, kde volný rozhled a nádhera východního nebe k pozorování zrovna vybízely. Zde položeny byly první základy tohoto divného umění, na kterých stavělo se dále v starém Egyptě. Hlavní zásady jeho sneseny byly v knihách, jež staří Egypťané přičítali bohu Thotovi, témuž, jenž pod řeckým jménem Hermes Trismegistos zůstal pro vždy hlavním patronem astrologů. Císařský Řím hemžil se těmito orientály; císařové je sice vypovídali, ale sami tázali se jich při každé příležitosti. Sám Marcus Aurelius, filosof na trůně císařském, jim důvěřoval. Jeho životopis vypravuje, že, když prý žena jeho Faustina zahořela láskou k jakémusi gladiatoru, tázal se astrologů, kterak by bylo možno vášeň tuto u ní vyhubiti. Ti poradili, aby gladiator byl zabit, a aby se císařovna natírala jeho krví. A moudrý císař nevinného člověka toho prý obětoval! Zvláště ženy římské byly zvědavé; básník Juvenal ve své šesté satiře zle se jim pro to posmívá.

V Babyloně poznali astrologii Židé a jich přičiněním Arabové, kteří snad v desátém století měli spis jednající o všech způsobech hádání počínaje astrologií až k různým hadačským praktikám, jako jsou rozštěpená dřívka, kaménky a pod. A právě Židé s Araby platili po celý středověk za nejlepší znalce astrologie. V plné slávě bylo toto umění ve věku 14. a 15. Tehdáž provázelo člověka celým životem od kolébky ke hrobu zrovna jako náboženství. Leč i v době nové nalézala astrologie hojných přívrženců; zvláště mezi panovníky. Kateřina Medicejská věřila Nostradamovi, zrovna jako Rudolf trávil často celé noci ve společnosti Tychona de Brahe. Ale odtud počínala astrologie rychle klesati. Nový názor světa, založený na soustavě Koperníkově, doplněný studiemi Keplerovými a Newtonovými, ukázal celou její prázdnotu.

Vykládati celou theorii tohoto umění dávno překonaného nebylo by zde na místě. Uvedeme pouze základní jeho myšlénku. Babylonští kněží rozdělili si oblohu podle dvanácti souhvězdí zvěrokruhu ve dvanáct říší, ve kterých oněch dvanáct souhvězdí, respektive bohů, vládlo, tak že každý bůh vládl svému měsíci. Toto rozdělení zachovalo se potom v astrologii napořád, i nazývaly se říše ty podle hlavních interesů životních takto: říše života, štěstí, bohatství, dětí, příbuzných, manželství, smrti, náboženství,

hodností, sluhů, přátelství a nepřátelství. Vedle těchto dvanácti souhvězdí pozorovali pak sedm planet se sluncem v čele — podle tehdejších ovšem názorů — jejich vzájemný poměr jakož i jejich postavení ke zmíněným dvanácti říším, a sice právě v té chvíli, kdy člověk, jemuž hádati měli, přicházel na svět. Pomocí svých výpočtů dovedli stanoviti postavení hvězd i v kterékoliv chvíli minulé. Každá pak z oněch hvězd měla svůj zvláštní charakter a svůj význam. Tak znamenal Saturn povahu chmurnou, nedůvěřivou, nakloněnou k mysticismu; byltť on, jak Schiller dobře dí, tajný původ věcí v lůně země i v hlubinách duše; Mars znamenal povahu drsnou, bojovnou, lásce nepřístupnou a pod. Na otázku, jaká jest asi základní myšlénka celé astrologie, odpovíme: u starých národů víra v bohy později domněnka, že hvězdy působí přímo na lidské osudy. Dokavad viděl člověk ve hvězdách bohy, měla astrologie svůj rozumný důvod; ale mínění, že by mohl na př. Saturn míti podobný vliv na osudy člověka jako slunce na jeho organism, nebude nikdo více zastávati. Zakládalť se na nedostatečné znalosti poměrů kosmických. Ostatně již Cicero uvádí proti astrologii důvod velice vtipný a závažný: namítá totiž, že, kdyby základy její byly pravdivy, musili by všichni lidé v téže chvíli narození míti stejnou povahu a stejné osudy, což se ovšem se zkušeností nijak nesrovnává.

Jiný způsob bylo *hádání pomocí kouzelného prutu*. Za dob starých bývala hůl odznakem hodnosti královské a kněžské. Pastýř bdící nad svým stádem a král a kněz vládnoucí nad lidem mívali stejný odznak své moci. A proto opatřili se tímto znamením důstojnosti i hadači a kouzelníci, kteří svým tajným uměním vládli nad lidem zrovna jako králové i kněží. Již Mojžíš činil divy holí zrovna jako hadači egyptští, a římští auguři nosili při svých obřadech rovněž hole zakřivené. Ve středověku začali pomocí kouzelné hůlky či prutu hledati ukryté poklady v lůně země, jakož i prameny vod. Jeden benediktin 15. věku, pověstný to alchymista oné doby, o tom vykládá a dí, že horníci nosili proutek za pasem nebo za kloboukem a že pomocí něho hledali v zemi ukryté kovy. I manipulovali jím asi tak: Vzali jej mezi dva prsty a klidně drželi před sebou; po chvíli začal prý se chvět i pohybovati, a v tom směru, kam ukazoval, začali kopati. Jeden učený jesuita 17. věku vykládá pohnutí proutku buď podvodem, nebo ďábelstvím, anebo tím, že prý rozechvěná obraznost způsobuje trhnutí ruky. Ve věku 18. vyšel ďábel z módy i vykládali nahodilé nalezení kovů či vody filosoficky: nalézání kovů elektrickými proudy, nalézání vody proudy vlhkého vzduchu, jež prý na proutek působí. Výklady tyto jsou po stránce vědecké ovšem nesmyslné. Pravda jest, co uvedl onen jesuita na posledním místě: rozechvěná obraznost působí bezděčné trhnutí ve svalech, čímž se prut pohne — objeví-li se něco v tom směru, které naznačil, jest ovšem jiná otázka. Nyní pozbyl kouzelný prut své glorioly — pouze eskamotéři při svých produkcích na prázdno jím šermují.

Podobným způsobem jako pohnutí se proutku můžeme si vysvětliti i známé *hádání prstenem*. Na niti zavěšený prsten drží se, jak známo, tiše nad sklenicí; po chvíli začne se sám rozhoupávati a cinkati o stěny sklenice. Tak odpovídá na kladené otázky zcela podobně jako kukačka. Vysvětlení jest ovšem snadné. Držme ruku prázdnou, ale neopřenou a pozorujme ji, jak dlouho zůstane v klidu. Často po malé chvíli pohne se některý prst a to bez naší vůle. Nyní mysleme si k tomu jakési sebe menší rozechvění, jaké se dostavuje při každém očekávání, i tenkráte, když v žádná kouzla nevěříme, a nebudeme se pranic diviti, pohne-li sebou nit a na ní zavěšený prsten. Větší div byl by, kdybychom jej dovedli tak tiše držeti, aby sebou nepohnul.

Prastarý způsob hádání jest *čtení osudu člověka z jeho ruky*. Již v Babyloně to znali i v starém Egyptě; rovněž v Recku bylo hádání z ruky rozšířeno a největší filosof řecký Aristoteles zřejmě tvrdí, že délka života lidského souvisí s délkou linií životních. Po celý středověk zůstalo hádání z ruky v platnosti a ještě v století 18. čtlo se na universitách o této „vědě“. V době novější provozovala to s velikým úspěchem pověstná Lenormandová a od jakživa cikánky.

Kterak se z ruky hádá? Na své dlani vidíme mnoho různých linií, silnějších i slabších, jimiž dělí se plocha ruky v několik políček. Každá ta linie a každé to políčko má svůj význam. Uvedeme pouze to nejhlavnější. Kolem palce směrem k ukazováčku táhne se tak zvaná linie životní; je-li silná, znamená dlouhý život. S ní spojuje se mezi palcem a ukazovákem linie hlavní, dělící dlaň ve dvě polovice. Je-li tato linie dlouhá a silná, znamená dobrý stav žaludku, jater a vnitřností vůbec. Rovnoběžně nad linií hlavní táhne se linie stolní, kteráž, je-li silná, znamená četnou rodinu; jde-li až pod samý ukazovák, značí strastiplný život. Políčko mezi linií hlavní a stolní znamená bohatství a štědrost atd. Ruka nešťastná jest ta, která má všecky čáry, zvláště hlavní příčně na pravém místě a nejsou-li tyto liniemi vedlejšími nikde přerývány. Jaký jest asi myšlénkový podklad tohoto umění? Hádání z ruky souvisí jaksi s astrologií a s učením egyptských kněží, že na každou část těla našeho působí zvláště některá hvězda, což ostatně tvrdil i slavný lékař řecký Hippokrates. Celkem platí o hádání z ruky totéž, co jsme řekli z předu o umění astrologickém.

Důležité místo v naší otázce má *hádání pomocí kouzelných nápojů, mastí a pomocí kouzelného nakuřování*. Některé látky přivádějí ochabnutí nervové a v jeho zápětí spánek, jiné zase rozechvění se všemi známkami opravdového vytržení. Tělo stává se nehybným, někdy i necitným, smysly nevnímají, dech i tepna jsou slabé, ale za to dostavují se hojné hallucinace sluchové — ve spaní pak jasné, živé sny. Ve výkladu toho, co člověk ve spaní neb ve vytržení viděl a slysel, záleží pak umění hadačovo. Jednak v Pliniovi, jednak v herbářích, jednak ve spise francouzského učence Cornelia Agrippy, který ve věku 16. napsal spis „O tajné filosofii“ nalezneme hojné recepty na dělání kouzelných nápojů, mastí a kadidel. Na ukázku uvádíme aspoň něco. Kdo chce poznati budoucnost, nechť stojí skloněn nad pánví, v níž se pálí lněné semeno, hadí kořen a petržel; kdo chce citovati duchy, ať pálí v pánvi té koriandr, petržel, blín a bolehlav. Od téhož autora se dovídáme, že kouzelnická mast skládala se nejčastěji z oméje a máku. Jak viděti, brávati hadači ke svým praktikám skoro vesměs látky opojné, ba i otravné. Najdeme-li ve známém herbáři Mathioliho (zpracování Hájkovo) na př. bolehlav, dočítáme se o jeho účinku toto: „Když se ho husy najedly, blázní a střečkují, oslové pak upadají v hluboký spánek, ba i zdřevění, a někdy teprve, když je s kůže stahovati

chtěji, k sobě přicházeji." Anebo o účincích blínu: „Blín budí pání a bláznivost. Jednou děti v okolí Tridentu tak se po něm pošetily, že rodiče mysleli, že jsou posedly od zlých duchů." Kmenové divocí užívají nápojů a mastí z podobných látek zhotovených, aby si zjednali prorocká vidění. Chtějí-li věděti, kde jsou ukryty poklady, nebo kdo spáchal nějaký tajemný zločin, dávají dětem opojné nápoje a když se probraly ze spaní, vyptávají se jich, jaké měly sny: podle těch pak se řídí. Chtějí-li Budhisté žákům svým způsobiti nebeské vytržení, natírají je zvláštní mastí. Jaký účinek má hašiš, jest vůbec známo: zjednává prý těm, kdo ho požili, rozkoše rajské.

Co objeveny byly účinky étheru, chloroformu a pod. látek, ukázalo se, že takový spánek anebo takové vytržení může snadno býti přivoděno. Ztráta citlivosti, zároveň sny a skutečná vidění dostavují se po látkách těch co nevidět. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Dopisy a zprávy redakci zaslané.

Redakce přijímá do tohoto oddělení dopisy i zprávy týkající se českého veřejného života, zvláště pak literatury a umění.

Zodpovědnost za náhledy a mínění dopisovatelův redakce na se nebéře, přijímá však odpovědi na ně.

Dopisů a zpráv zaslaných anonymně přijímati nelze.

Pro naše děti!

Milý „Lumíre"!

Přijmi nejsrdečnější dík za uveřejnění zajímavého listu p. K. B. Mádla v minulém čísle. A dovol, abych přispěl několika slovy k udržení této věci na denním pořádku české veřejnosti.

Stesk p. Mádlův odhaluje veliké, opuštěné pole, na němž roste veskrze téměř pouhé „bejlí" jakožto nuzácká zahrádka pro české děti.

Souhlasím, že nutno dovolávati se pomoci českých umělců. Avšak netoliko těchto. Jsou jiní ještě faktorové spolu rozhodující.

Nejprve obecenstvo a nakladatelé.

Honosíme se řadou umělců výtvarných, vábíme je do Prahy, a majíce je tu, necháváme je o své platonické lásce, bez popudů, bez účastenství.*) Zeptejte se, kdy zaklepe na jejich dvéře někdo se žádostí o dílo nějaké. Krom malby portretu, krom svádění k nebezpečné, poněvadž namnoze tak říkaje žurnalistické činnosti illustratorské, nemá pro ně česká společnost bezmála ničeho. Právě jako od svých umělců slovesných, tak i od svých umělců výtvarných česká společnost ničeho nechce, ničeho nekupuje. Kdo z našich umělců nehodlá podstoupiti trapný, úmorný a pokořující boj existenční, v němž snadno zakrní a zhyne i duše silná, musí pryč, do ciziny. Pak je nás, chloubou národa, předmětem obdivu. Ale jen ať se nevrací, ať svou činnost nevěnuje své vděčné vlasti! Sic je hned po vřelém účastenství té české společnosti, tak báječně uvědomělé, obětavé, vysoce vyspělé atd. atd. atd., že za vzor jiným národům nabízena bývá. E — srdce v těle obrací se člověku nad tou lživou, do nebe volající, za dogma vyhýčkanou frází o naší pokročilosti a našich národních ctnostech.

Jest tedy na obecenstvu, aby požadovalo lepší, česká díla, a jest na vydavatelích, aby je vydávali, aby umělce animovali a obecenstvu nadcházeli.

Jiným faktorem jsou naši přísní oprávci a dozorci všeho, co se pro výchov národa tiskne a píše. Zde jest pro ně vděčné působiště, kterého valně nedbají. Je to slepota, nedostatek citu a poslání aesthetického? Je to nové, křiklavé osvědčení germanisace těchto privilegovaně českých duchův, kteří německé škváry v českých kabátcích nepoznávají, pozbyvše ve svém přisluhování úřadnímu němectví a ve svém studiu německých autorit veškeren cit pro kriterium nejnebezpečnější cizoty? Modlete se credo, rozeznávejte supinum od infinitivu, ctěte vrchnosti a — ostatního se střezte! toť fundament a všecko jejich moudrosti při výchově národa. A s piedestalu této moudrosti metají pořáde kamením do květů na stromu české poesie, nechávajíce kolem sebe své nejvlastnější působiště, sad dětské poesie ladem. I tu jest u nich všecko německé šosáctví a pedantství ryze slovanským, jakmile jest ověšeno cetkami jejich správných rčení a úsloví. Jakmile však troufá si spisovatel pronésti něco lidského, co nezavání německými patoky a mukkerstvím, co pálí a hoří v české duši právě tak, jako v duši každého člověka vůbec, jakmile objeví se na obrázku třeba andělská nudita, vzbouří se veškeren ten cech dozorců a žaluje kocourkovsky na cizotu a zkázu. Neboť před nimi lidské není české.*) Ale ten příval cizoty a zhoubné hlouposti v opuštěné dětské poesii nevidí, ten jest našim aristarchům dosti lhostejný, snad i malicherný — zvykli si naň. A zde právě byl by pro vás, páni tříbiči a oprávci, veliký a vděčný kus svaté vlastenecké práce, k níž přece v první řadě byste měli přihlížeti! Buďtež ujištěni, že bude to čestější, pečovati, aby náš mladičký dorost vydal hojnou inteligenci, nadanou drahocenným pokladem živého, mocného krasocitu a ladných, povznášejících představ, a tím i ušlechtilosti, pravou ethickou silou, nežli snižovati pořáde naše básníky a jejich čtenáře za stádo nevědomých, peskovaných nedochůdčat, vodėných na provázku, upleteném ze strun vašich nařízení a ze slámy německé nečenosti šosácké. Co tvarem, slovem, zvukem spanilejší, bývá

*) Oblíbené „podporování" vynechávám. Neboť umělci nejsou mendikanti: a národ, který by pro své umění neměl účinné lásky a jemuž by nebylo potřebou, nýbrž obtížným, almužnami odbývaným konveniencním zlem, nemohl by se družiti k národům vzdělaným.

*) Nemohl by někdo zlomyslný z tohoto fakta vyvozovati, že českost našich mentorů je strojená, že jejich požadavky příčí se přirozenému, skutečnému, pravdivému?

i účinkem mravnější. Kdo nepochopí, nechápe docela, že výchov krasocitu jest výchovem citu vůbec.

Znám předobře z vlastní, osobně těžce snášené zkušenosti trapné perspektivy, jaké se českému člověku otvírají, když ocitne se před úkolem vybírati z vánoční literatury maličkých. Vyhledávaje pro své děti první knížky a v nich prvé, základní dojmy a návody pro vkus, ducha i srdce, podstupuji rok co rok boj s hromadami „plev“ a „braku“ obrazového i slovesného, jenž k Vánocům z německých oficin v českých otiscích se vyrojí. Co se tu nabízí našemu dítěti mazanic bez hlavy a paty, bez jádra a ladnosti, co surových barev i nejapných tvarů, jako vypočtených na udolání krasocitu v zárodku! A z pravidla bývá hrubý obraz provázen jalovým slovem, topornou rýmovačkou, snad správně, leč dítěti nesrozumitelně sepsanou, prázdnou vší něžnosti a veškeré lásky k dítěti. A tato barbarská smeť má býti prvním názorným vyučováním a první četbou našich dětí!! Velké obecenstvo, nemajíc výběru, koupí to vše šmahem, zvyklo si také —

Tak je o naše děti postaráno, o ten útlý, vděčný národek, jenž rázem si zamiluje vzácné výjimky z naší vánoční literatury. Sličný, jasný, oduševnělý obrázek roznítí malou dušinku právě tak, jako naivní, dětsky prostý a čistý veršík, ba realnou názorností malby ještě živěji. Zkroušeně vyznávám, že z mých dětí na př. tímto způsobem stali se již „cizáci“ a „západníci“. Tito caparti těšívají se mnohem více na francouzské i anglické publikace vánoční a novoroční, které sobě opatřují, nežli na „české“ obrázkové knihy, které jim Ježíšek po bedlivém vybírání naděluje. Neboť rozkošné, okouzlující postavy a výjevy z dětského světa, z pohádek, z vybájeného i skutečného života zvířat, kreslené do řečených publikací prvními umělci, podmaňují si bez návodů a bez výkladů vnímavou mysl dětí, zmocňují se jejich fantasie, a děti blouzní a vypravují o nich celičký rok, vracejíce se nadšeně opět a opět k nim.

Bylo by na snadě promluviti zároveň o hračkách, o této rovněž důležité pomůcce vychovatelské a vzdělavatelské. Znáte pařížské hračky? Kdo neviděl, netuší, co je hračka a hračka: a kdo je poznal, nezapomene na tyto půvabné, líbezné trety, poctivé a pravdivé v tvaru, solidní v materialu a práci, obdivuhodně přesné v sestrojení, elegantní a roztomilé v úhlednosti a provedení. Toť jsou učiněné pěkné, drobné modely věcí skutečných, velký, pro děti zjemnělý svět v malém, z něhož má dítě ve svém samostatném zaměstnání a přemýšlení jinaký užitek nežli ze zbytečných a strakatých, nemotorně utvářených a ledabylo slepených hraček i obludných pitvor, jakými ponejvíce naše děti za vděk vzíti musí. O tom však snad podruhé. Budeť třeba věnovati tomu více slov, neboť — tak zvrácené nalézáme mezi sebou názory — bude nutno i dokázati, že nejapnost mnohých našich hraček není vzácnou slovanskou vlastností, nýbrž prostě příznakem chudoby a pouhým nedostatkem výroby, jemuž lze odpomoci.

Namitnete luxus? Nikoliv. Přepych krásy a přesnosti bývá právě tak drahý jako luxus křiklavého nevkusu, A je-li o něco dražší, máte z něho vždy nepoměrně větší užitek nežli z nevkusu, kterýž jest škodou a ztrátou na všecky strany.

Není pochyby, že list p. K. B. Mádla upozornil na velikou, předůležitou českou potřebu. Mé řádky nemají účelu jiného, nežli doporučiti tuto naléhavou důležitost co nejpilněji všude, kdež náleží, tedy všem vřelým českým srdcím

V Praze, dne 20. ledna 1888. *Jan Lier.*

Národní divadlo. („*Dcera Jeftova.*“ Komedie o jednom jednání. Napsal F. Cavalotti. Přel. M. Kalašova. — Štěpánkův „*Čech a Němec*“. — Kliperova „*Veselohra na mostě*“. — „*Svět zásad.*“ Komedie o třech jednáních, napsal Karel Pippich.)

Hraběnka Emma Alberi dozví se právě v den svatby, že její muž miluje její spolužačku z pensionátu, baronku Arsenii, že s ní až do poslední chvíle udržoval milostný poměr a že si tedy ji nebéře z lásky. I vymyslí si celý válečný plán, pomocí něhož muže svého opravdově k sobě připoutá a od sokyně svojí odvrátí. Neřekne ovšem muži ani slova, ale večer po svatbě vyprosí si od něho dvouměsíční lhůtu, v níž jako kdysi dcera Jeftova loučiti se hodlá se svými dívčími lety. Hrabě svolí k její žádosti, neboť béře si ji jenom k vůli strýci, po němž má děditi, a pak cítí dobře svoji vinu, které se vůči ní dopustil. V těch dvou měsících rozvine Emma celé kouzlo svojí bytosti, čímž muže svého skutečně získá, ale staví se schválně hodně dětinskou, jenom aby hrabě plán její neprohlédl. Když se pak druhý měsíc chýlí ke konci, a ona jest si mužem svým jista, pozve si z nenadání k sobě Arsenii, ale jen proto, aby jí ukázati mohla celé svoje vítězství. Když Arsenie přijde, jest Emma jako vyměněna. Z divokého dítěte stala se pojednou dáma, překvapující svým vzděláním, svými způsoby i toilettou, takže hrabě ji sotva poznává. Co jest mu nyní Arsenie, když má takovou ženu? A co více! Ty dva měsíce byla Emma vůči němu hrozně plachá a nyní chová se důvěrně a láskyplně jako nikdy ještě. Jaký div, že klesá hrabě před ní na kolena Arsenie více si nevšímaje!

Jaká to krásná látka a jak důmyslně a hluboce zpracována! Obrat v povaze Emmině sice překvapuje, ale není nijak násilný, naopak: potom teprve chápeme dětinské její chování na počátku kusu. Rovněž jest zřejmo, že musila Emma muže svého dříve si vydobyti, neměla-li po celý život býti nešťastnou. Proto vábila ho k sobě všemi prostředky, ale neskojila jeho touhu, až když sám, a to před tváří sokyně klesl jí v náruči. Proč hrabě k oné podivné lhůtě svolil, vysvětlili jsme z předu. A tak nelze při vší nesnadnosti látky kousku tomu ničeho vytýkati, všecko jest náležitě motivováno a vyzdobeno tolika vzácnými detaily psychologickými a takovým humorem, že komedii tu klademe mezi nejlepší čísla toho druhu. Látka vyžaduje ovšem mnoho hovoru, a těch, ať jsou sebe krásnější a vtipnější, obecenstvo — aspoň naše — nemiluje. A tak měla „Dcera Jeftova“ úspěch pouze čestný jako všecky hlubší práce, ač sehrána byla velmi dobře. Šťastnou Emmou, — až na některé příliš pathetické momenty — byla paní Bittnerová, dobrou Arsenií slečna Danzrová; hraběte hrál pan Bittner.

Kliperova „Veselohra na mostě“ ve spojení se Štěpánkovým „Čechem a Němcem“ byla jakýmsi pokusem večera historického. Klicpera má právo, aby se pokud možno, veškeré jeho čelnější práce vystřídaly, neboť nehledě k jeho zásluhám o české jeviště mají ty komedie

*

hezký kolorit doby a mimo to humor, nyní tak vzácný, humor nehledaný a samorostlý. Tak ona scéna v naší „Veselohře“, kde oba párky v dešti nepřátelských koulí ze strachu před smrtí dobrovolně ze svých hříšků se vyznávají, jest nesmírně veselá a stojí za to, aby se ob čas zahrála. Co pak se týče „Čecha a Němce“, přikládaly se divadelní správě všelijaké tendence, proč vlastně na jeviště Národního divadla byl uveden. Máme za to, že první příčinou byl při neustalém volání po veselém repertoiru jeho humor, dále několik opravdu zdařilých figur a konečně historický interess celé té práce. Ovšem že forma „Čecha a Němce“ jest svrchovaně naivní, ale švižná souhra dovede ji dosti maskovati. Hůře je to s tou němčinou, neboť skoro třetina kusu psána jest po německu. Víme, že leckohos nemile se dotýkala. Ovšem že poměr obou národností v naší zemi může býti látkou dramatu, ale každý cítí, že by musila být zpracována docela jinak. Sehrána byla fraška ta znamenitě. Páně Šamberkův Jirka jest pravé unicum: nepotřebuje ani mluvit a obecenstvo ze smíchu nevyjde. Rovněž páně Kolárův žid jest jedna z nejlepších figur, co jsme od něho viděli, také páně Mošnův správce jakož i pana Frankovského mlynář zasluhují všeho uznání. Českou Kačenku sehrála tónem prostým a ku podivu přirozeným slečna Dumkova, studenta pan Sedláček. Dokládáme, že se „Čech a Němec“ náramně líbil.

První domácí novinkou letošního roku byl Pippichův „Svět zásad“. Všelijaké zásady vyslovují, diskutují a provádějí se v této komedii. Tak v popředí stojí otázka, má-li šlechtic se účastniti národních snah, má-li jíti svorně s lidem, či má-li žíti pouze v mezích své kasty, ve které se zrodil. Hrabě Jaroslav Mirovský je takový moderní šlechtic, který pilně studuje, zdokonaluje své statky, a účastní se činně všeho národního i hospodářského ruchu ve své krajině. Při výstavě, která se v blízkém městě pořádá, jest předsedou přese všecko zrazování jiných šlechticů a vytrvá v téže funkci i když byl veřejně urážen. Neboť mezi výbory jsou lidé řídící se jinými zásadami, jako jsou ctižádost, sobectví a p. Jako hrabě poctivý jest jeho kollega dr. Jarý, který strávil několik let v Indii a na téže výstavě otevřel svůj vlastní pavillon. To je také muž zásad. Pilně pracovati k obecnému dobru a zachovati svou volnost zejména vůči ženám jesti jeho heslem. Vedle těchto veřejných otázek rozvíjí se v Pippichově komedii také milostný román. Hrabě Jaroslav má sestřenku Bělu. Rodiče jejich přejí si míti z nich párek. Ale oba mladí lidé nejeví mnoho chuti, spíše se hádají, neboť kontessa Běla se posmívá demokratickým názorům svého bratránka. Ale dostanou se přec. Jejich dřímající lásku probudí vzájemná žárlivost. Při výstavě dvoří se hrabě krásné sestře dra. Jarého, to podráží kontessu Bělu, takže sama div nevyzná lásku doktoru Jarému. Poněvadž si lidé začali vyprávěti o hraběti a doktorově sestře, žádá hrabě za její ruku — ale doktor mu to vymluví, neboť jeho zásadou jest, že takové sňatky nejsou šťastné, a on vezme si Bělu. — Jak viděti již z tohoto povrchního náčrtku, má naše novinka hojnost zajímavé látky, pěknou tendenci, některé přímo ze života vzaté scény, tu a tam dobrý humor a tak dodělala se dosti hezkého úspěchu. Zvláště druhý akt — výstava sama — líbil se nejvíce. Zdá se nám, kdyby byl autor líčil ve svém kuse jenom tu výstavu oním satirickým tónem, jak to činil, se všemi těmi křižujícími se interessy pp. výborů a vystavníků, byla by práce jeho jen získala; pak byl by mohl lépe zužitkovati všecky ty dobré figury i situace, které tam více méně jenom skizzoval. Jak i z těch náčrtků viděti, zná dr. Pippich velmi dobře život ve venkovských městech a jest opravdu škoda, že těmto svým studiím nevěnoval celý večer.

Obsazení jednotlivých úloh bylo šťastné — škoda jen, že souhra poněkud vázla. Úloh jest v kuse tolik, že není věru možno věnovati všem pozornost; podotýkáme pouze, že v hlavních rolích zaměstnáni byli pan Seifert (hrabě Jaroslav), paní Bittnerová (kontessa Běla), pan Slukov (dr. Jarý), paní Sklenářová (matka hraběte Jaroslava), pan Šmaha (otec Bělin), pan Bittner (jednatel výstavy) atd. Potlesku a smíchu bylo dost, autor byl volán a odměněn věncem.

B. F.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Dvorské panstvo.“ Povídka od Ferdinanda Schulze. Sešit první Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Kresby.“ Drobné črty J. L. Turnovského. Sešit 5. a 6. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Dramatická díla Lad. Stroupežnického. Sešit třetí. „Sirotčí peníze.“ Dráma o jednom dějství. Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka.

„Kabinetní knihovna.“ Svazek XXII Obsahuje: „Básnické profily francouzské.“ Studie větší i menší. Napsal Jarosl. Vrchlický. — Svazek XXIV. obsahuje: „Po trnitých stezkách.“ Obrázky, povídky a novelly. Napsal Lad. Stroupežnický. — Svazek XXVII. obsahuje: „Na úrodné půdě.“ Báseň Fr. S. Procházky. — Svazek XXVIII. obsahuje: „Barevné střepy.“ Nová prosa Jaroslava Vrchlického. Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Libuše, matice zábavy a vědění.“ Ročníku XVII. číslo 5. obsahuje: „Z naší národní společnosti.“ Drobné črty od Terézy Novákové. Nákladem „Libuše, Matice zábavy a vědění“ v Praze.

„Dějiny prostonárodního hnutí náboženského v Čechách od vydání tolerančního patentu až na naše časy.“ Sepsal Ant. Rezek. Část první. V komisi knihkupectví Fr. Řivnáče v Praze.

„Ze starých paměti.“ Napsal Kolda Malínský. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Lví nevěsta.“ Tragédie o pěti jednáních od Jana Vobornika. Nákladem knihkupectví K. Prunara v Domažlicích.

„Repertoir českých divadel.“ Číslo V. obsahuje: „Bez boje.“ Drama o čtyřech jednáních. Napsal M. A. Šimáček. Číslo VI. obsahuje: „Heralt.“ Tragedie v pěti dějstvích. Napsal Bohumil Adámek. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

„Boleslav III. Ryšavý.“ Historická tragedie o pěti jednáních. Napsal Miroslav B. Kuneš. Nákladem knihtiskárny Politiky v Praze

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. Není možno rozbírati nepřijaté práce v soukromých dopisech. — „Malá křídla“, ano. — „J. Ž.“ Uveřejníme časem.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl. 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice čís lo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10, a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI 10. února 1888. ČÍSLO 5.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

„A kde přišla slečna di Soranesi k známosti s tou donnou Paolinou?“

„Nerekla jsem vám, že v klášteře Trinità? Donna Paolina, která do Quirinalu ještě dlouho nejezdi, neb patří mezi šlechtu papežskému dvoru fanaticky oddanou, hraje si ode dávna na ochránkyni ‚sester svatého srdce Ježišova‘, kterým onen klášter náleží. Tam seznámila se s Caterinou a vzpomněla si docela na své příbuzenstvi, nevím z kterého kolena, s rodinou di Soranesi. To jediné ji vadilo, že matka mé milé Cateriny nebyla šlechtičnou. Pocházela z kupecké nějaké rodiny.“

„A z Prahy, jak mi slečna di Soranesi, neb vlastně pan Luigi vypravoval.‘

„Ano, někde z daleka, nevím dopodrobna odkud. Hrabě Soranesi měl velký statek v Lombardii a žil tam od svého dětství, byl tam vlastně domovem a sloužil v rakouské armádě. Tam někde seznámil se se svou ženou. Když se stala Italie svobodnou a sjednocenou, vrátil se pan Soranesi do Říma, vlastně do San Catalda, na ten pustý statek, který rodina jeho po staletí držela. Statek v Lombardii byl prostě a krátce řečeno dávno co důstojník v cizí službě — probil. Žili osamotnělí — neb byli chudí a tu cizí službu mu zde také mnozí pamatovali. Ona byla krásná, milá, měkká. Caterina má její oči. Po otci má jen jedno — opovrhuje lehkomyslně penězi a je úplně lhostejna k tomu, ‚co společnost něčemu říká‘. To poslední se mi na ní velmi libí — neboť mrzí to donnu Paolinu smrtelně.“

Pan Plojhar se smál.

„Vidím, že tu donnu Paolinu nenávidíte.“

„Je mi protivná Věřil byste? Má to Caterině za zlé, že se mnou důvěrně zachází, že mi tyká. A víte proč? Protože jsem dcerou malého kramáře, jak říká. Dobrý můj otec byl totiž zlatníkem a měl, pravda, malý krámek zrovna proti Panteonu. Můj nebožtík muž si u něho jednou koupil jehlici, viděl mě tam — nu to ostatní si můžete domyslit. Chudák, seděl u nás celé hodiny v tom temném krámku. Antonio byl andělem.“

Utírala si oči. Pan Plojhar se začínal obávat, že mu bude vypravovat celou svou i nebožtíkovu historii. Tázal se tedy rychle:

„Dnes zdá se, že venku teplo a slunno, den pro procházku jako stvořen.“

„Ano, dobře uděláte, půjdete-li. Ale snězte dříve nějaké sousto!“ A přišoupla mu talíř. „Kotlet vychladl, dám jej ohřát.“

„Ne, děkuji, adoruji vychladlé kotlety. Pokusím se tedy,“ zalhal a sedal za stůl. Pozdravila a odešla. Zavřel za ní dvéře, a když ji slyšel v kuchyni, kde na ubohou Teresitu pro neznámou mu příčinu stavidla své výmluvnosti pouštěla, začínajíc pathetickými slovy: „O neblahé ty stvoření —“ zatáhl portieru, aby dále neslyšel, odstrčil stůl se snídaní a odhrnul stór. Slunce zaplavilo pokoj krásným svitem svým i otevřel okno, aby teplý, zlatý ten vzduch v sebe vdýchat mohl. Chvilku byl oslněn, pak ale zahleděl se do toho překrásného pohledu, jejž mu vyhlídka z okna poskytovala. Před ním leskl se Tiber jako temný, rozžhavený, z výhně se valící kov, a za řekou stály nepohybně tmavozelené stromy v zahradách Farnesini, skupiny bílých budov loučilo je od oranžových hájů villy Corsini, vstoupajících vzhůru na Janiculus, pokrytý zažloutlými lukami, velkými zahradami, kostely, kláštery a končící po délce své u vatikánské čtvrti, korunované kupolí Sv. Petra. Šířkou pak splýval Janiculus daleko s čistým, světlem prosáklým horizontem, do kterého jednotlivé, osamotnělé, obrovské stromy a obrysy bílých budov se násilně vrývaly. Jaká tu směs barev, sladce světlem a stínem sladěná! Delikátní žlutavá zeleň polo povadlých trávníků v zahradách a na lukách byla tak měkká, temné skupiny pomoranťů a ilexů stály tiše a slavnostně na terassách renaissanci pamatujících sadů, a korunami jejich leskly a lámaly se paprsky jako v tmavosmaragdových prismech, a duby kolem kláštera svatého Onofria, pod kterými snil a zoufal Tasso, potřásaly zádumčivě ohromné své svadlé koše a zdály se jako z mědi a bronzu Nebe bylo bledě modré jako na severu, beze tvrdosti jižního hlubokého azuru a jakoby stříbrem prokvětlé, tím samým stříbrem, které se smykalo vzduchem, po stromech, po zemi, všude, a které barvám onu sladkost, onen jas a čar poskytovalo, jimiž ve zvucích působí, přimísí-li se kovu. Směrem, kde pan Plojhar háje villy Doria-Pamfili tušil, vznášelo se malé stádo bílých a šedých mráčků, byly jako plachty malého loďstva,

plujícího někam do nesmírna, do nekonečna, do ideálu... Budily touhu k letu tím sluncem a ladem a mírem... Prostředkovaly mezi úzkým obrazem zemské krásy a mezi tím, po čem věčně toužíme, čeho ani vysloviti, ani domysliti nelze, a co i té zemské kráse významu a podstaty dodává.

Mladý muž hleděl za těmi mráčky a nevýslovná touha, neurčitá a sladká jako dřímota mu plnila hruď, pak ale spouštěly se zraky jeho pomalu zase k zemi zpět, oči jeho se štřily, ssál ty barvy, ty tvary, ten soulad plným douškem do sebe, srdce jeho tlouklo silněji, víčka jeho se pak napolo zavřela, neviděl už ničeho více, cítil pouze slunce, zaplavující svitem celý svět jako divotvorným tím elixírem pitného zlata, o kterém byl celý středověk tak horečně snil, ústa jeho se otevřela, dychtivě, žíznivě, velkými loky hltal blesky těch z nebes pršících paprsků.

„Oh svět je přece krásný! Život má svou cenu..." šeptal tiše... „Žíti, žíti!" zvolal a vzlyk bolestný se mu vyrval ze zúženého rozechvěním hrdla.

„Žíti, žíti!" a schoval obličej do rukou a klesl na židli a slzy protékaly mu dlouhými, bílými, tenkými prsty.

Jan Maria Plojhar byl synem někdy vyhlášeného a bohatého pražského advokáta. Byl synem jediným a rodiči svými zbožňovaným. Měl sestru o několik let starší, kterou od prvního dětství vřele, něžně miloval, která mu však lásku jeho neodplácela stejnou měrou. Byla žárlivá na lásku svých rodičů, které požívala dříve výlučně a o kterou se nyní s mladším tím bratrem rozděliti musila. A ještě k tomu, zdálo se jí, připadla větší část té lásky jemu! Považovala bratra za vetřelce, a teprve později, v letech, kdy nabývala rozumu zralejšího, vzdala se toho pošetilého stanoviska, cítila více po sestersku, avšak mnoho místa nebylo vůbec nikdy pro jakoukoli lásku v jejím úzkém, neplodném srdci, v kterém záhy sobectví a planá ješitnost příliš bujely. Vlídné její způsoby, zdvořilé úsměvy, povolnost ve věcech nepatrných platily však, jak tomu často bývá, za čirou dobrotu. K tomu byla krásná, totiž všechny rysy její tváře byly pravidelné, souměrné, pleť sněhová, oči blankytné, zuby zamodrale bílé a vlasy temné zlato; však, ač málo kdo si dal práci to pozorovati, všem těm barvám a liniím scházelo jedno, hlavní — duše. Jen jedna osoba to záhy s bolestí a v úzkostech pozorovala, ale ta to nikomu nesvěřila, mlčela a modlila se: byla to její matka. U lidí ostatních platila Rosa Maria za anděla.

Paní Plojharová, tichá, měkká a prostá osoba, v které se poesie co sladká jakási Mariolatrie a láska k přírodě jevila, pocházela z bohaté rodiny a dostala krásný a výnosný statek věnem. Nerozehřála se nikdy pro život v městě, a kdykoli jen mohla, ujela s dětmi do Havranic, do toho svého klidného, útulného hnízdečka v jižních Čechách. Syn její zdědil po ní tu něhu k lesům a lukám, k vůli které se jí manžel někdy posmíval, a ta náklonnost přicházela u něho od nejútlejšího mládí na jevo. Havranický zámeček byl mu vždy vlastním domovem, a jezdíval na zimu s matkou do Prahy jako do vyhnanství.

Jan Maria narodil se poetou, a havranický zámek, stará, vlhká jeho zahrada, lesy a pole, hory a vody kolem byly prvními předměty, které se fantasie jeho dotekly. Zároveň budila jeho chůva, stará Běta, svými pohádkami, svým vypravováním o Libuši a jejích sestrách, o moudrosti Krokově, o rytířích, spících v Blaníku, o starých proroctvích, slibujících spásu České zemi, nevědomky první touhy po říši ideálu, první záchvěvy lásky k rodné zemi v měkké a snivé jeho duši. Nebyla Běta ženou obyčejnou, ačkoli to nikdo nevěděl, a ona nejméně. Ani ve snách netušila, že byla básníkem — slovo, kterého ani neznala, kterého by nebyla ani chápala. V Bětě bylo cosi velkého, nadšeného; byla jako sibylla, a měla také úplně vzezření nevšední. Byla vysoká, suchá, a oči její byly tak jasné, že každého v té osmahlé, trochu tvrdé její tváři překvapily. To se přece pozorovalo; říkali jí ve vsi žertovně „prorokyně". A rád ji každý poslouchal, začínala-li povídat. Nejraději vypravovala v dlouhých večerech podzimních, a tu nejen děti, ale i dorostlí rádi kolem ní sedali. Obyčejně dálo se tak po večeři, v dlouhé nízké síni vedle kuchyně v přízemku umístěné, kde se ženská čeládka s prací shromažďovala. Byl tam starý vyzděný krb; zapálili na něm trochu chrasti, které praskalo, svítilo a modře se kouřilo, a v té polotmě seděla Běta na nízké stoličce a dávala se proudem svých pohádek unášet. Mluvívala s tichým nadšením, a pak pustila své pletení do klína a pozdvihovala dlouhé, kostnaté svoje ruce, činíc často velké, někdy tragické posuňky, vyžadovalo-li to její vypravování. Jan Maria nepouštěl tu s ní zraků, srdce mu tlouklo, oči a tváře mu hořely, bylo mu nevýslovně blaze v tom světě snů a vidin, a přece šla taková hrůza někdy z toho velkého, černého stínu Bětina, tam za ní na protější stěně! Byl to přízrak obryně, a Jan Maria bál se, aby nepovstala, klenutí hlavou neprorazila a celý zámek jim nad hlavou nezbořila jako Samson, o kterém Běta také jednou byla na svůj způsob vykládala.

Když pak ráno chodili na procházku, byl rybník, řeka, lesy a luka pro hocha samá skrýš buď dobrých, buď hrozných bytostí, každý oblak zázračným ptákem, každý pták poutníkem a hostem z nějakého rajského ostrova, ležícího v rozvlněném nějakém moři za skleněnými horami. Z toho světa plného kouzla, vzduchu, světla a poesie vezli ho pak vždy do Prahy, do úzké ulice, zavírali do pokoje, jehož okna hleděla do pustého dvoru, kde nebylo viděti než kočího, jak myje poblácený kočár, kde nebylo slyšeti než dešťovou vodu, lijící se z přeplněného odkapu. Vedli jej konečně do školy, kde se smrtelně nudil. Nenáviděl ji, a rodiče se rmoutili, že nemá chuti k učení, že nemá vloh. Jednoho dne přišel také kradmo do kanceláře otcovy, kam mu přístup zakázán byl. Jak podivná to místnost! Bylo tam dusno a šero. Několik mrzutě vypadajících lidí tam sedělo za ošklivými stoly, všude ležely balíky zažloutlého papíru, všude stály velké zaprášené knihy a vzduch zapáchal nepříjemně laciným pečetním voskem, vlhkými deštníky a zhaslými právě svíčkami. Jan Maria cítil takový odpor tělesný i duševní, že se mu dělalo zle. Utekl a seděl celý den tiše v koutku své dětské komnaty, nevšímaje si hraček ani obrázků. Náhodou řekl otec ten samý den mezi obědem, že se stane Jan Maria někdy také advokátem jako on. Hoch viděl ty ošklivé, nudné pokoje před sebou, cítil zápach těch svíček, deštníků, uzavřeného vzduchu, viděl ty mrzuté tváře těch nad zažloutlým papírem nahnutých postav a zbledl hrůzou smrtelně, dal se do takového pláče a bránil se tak zuřivě proti té nelákající vyhlídce do budoucnosti, že jej dlouho ani utišiti nemohli, a ni-

kdy více nevytasil se udivený jeho otec s podobným návrhem, těše se tím, že syn jeho rozumu nabude. Hoch však ustanovil se skrytě pevně na tom, že spíše uteče do těch černých lesů, šumících kolem havranického zámku, než by se takovým mukám kdy podrobil. Po celý život zůstala mu ta hrůza a ten odpor proti tomu a každému podobnému povolání v mysli. —

Bylo mu asi deset let, když mu otec náhle zemřel. Bolest paní Plojharové byla nesmírná, milovala svého muže celou duší. Zdraví její se rozrušilo tak, že se již nikdy více úplně nezotavila. S velkými peněžitými ztrátami zanechala vše v Praze a utíkala s dětmi svými na svůj statek do jižních Čech. Pro Jana Marii nastal takto nový život. Škol byl rázem zbaven, neb paní Plojharová neminila se více do Prahy vrátit, a vyhledala pro své děti učitele, který se s nimi do Havranic odstěhoval.

Byl to člověk mírný a trpělivý, kterého Rosa Maria svými rozmary velice trápila, a který v měkkosti a oddanosti svého žáka za ty útrapy útěchu hledal a nalézal. Jan Maria byl teď pilným, obzvláště jazykům, jichž učitel jeho několik znal, učil se s horlivostí k vůli lektuře, které brzy až přespříliš v zámecké staré knihovně hověl. Knihy které ve dne v noci hltal, nahrazovaly mu pohádky staré Běty, odebravší se již v kraj oněch snů a vidin, o kterém byla tolik vypravovala, v ráj těch andělů a světic, o kterých byla se tolik nadumala a nazpívala. — Ideály hochovy braly teď pomalu určitou na sebe tvářnost, měly kořeny své sice v těch starých snech a pohádkách, ale zdály se skutečnému světu přece bližší: byl to jednak po velkých skutcích žíznící heroism a pak touha po cestách do dalekých moří a neodkrytých posud světů, co mysl jeho stále jako na perutích neslo. Celé hodiny seděl Jan Maria na mezi v slunci a hleděl, pustiv knihu do trávy, na vlnící se zelená pole, která, větrem zčeřená, se mu zdála širým mořem; viděl tam fantómy korábů plouti, viděl sama sebe, jak na některém z nich přistane k břehu, jak s mečem v ruce se brání proti divochům, jak je podmaňuje aby jim dobrodiní kříže a učení Kristova poskytl, jak zakládá velkou říši, jak se stává králem v ní, jak se pak vrací triumfálně zpět do Čech pro svou matku, s věncem zlaté slávy na hlavě, pro svou sestru . . .

(Pokračování.)

In memoriam.

Báseň *Aug. Eug. Mužíka.*

(V. B.)

Já navštívil ji . . .
Smutná byla zima,
sníh ve bahno tál pod nohama mýma
a zvolna vlek' se plný nudy, hrůz
den chmurný kolem jako těžký vůz,
a jeho skřípot v duši lidskou vniká
jak tupá, líná, neodolná dýka.

Kde starý klášter sester ctihodných
se šeřil vzduchem hroty věží svých,
my šli jsme tam. A divě, teskně znějí
ty zvuky těžkých, černých od veřejí
a od závor, jež v lůžku spaly svém,
neb zřídka z venčí host zavítá sem.
A mniška stařena, jež celý den
i život svůj v tom hrobě žila jen,
jak Lazar vstříc nám vyšla z temna hrobu
a vedla dál nás v zasmušilou kobu,
kde ona, mrtvá, tichá ležela
a jako led se mrazně bělela.

Já neznámý tak vešel ku neznámé,
já chvěl se, jak kdy cizí vejít máme
v ložnici panny. Až pak vkročiv blíž,
jsem tknul se těla . . . Svaté spásy kříž
já učinil, a dotekl se čela
a prsou, ruky, která zhubeněla
a lnula k ňadrům, kámen ku kameni,
a včera ještě obé ve plameni!
I zdálo se mi, že ten mrtvý ret
se pohnul ještě zlehka, naposled,
že dlouhé řasy, pod nimiž se tají
ty krásné shaslé hvězdy, odkrývají
se ještě jednou a jak v jitřní den
dvě živé hvězdy zírají z nich ven . . .

A v prsou mých se ozval bratr — stesk,
a v očích svých jsem slzný cítil lesk.
To úcta byla k dívce, jež zde spala,
a s mládím svadlým soustrast neskonalá.
Pak tiché jsme a vonné květiny
jí v ruce vložily — skvost jediný,
by práchnivěly s lidským květem, který
Bůh časně zlomil, hodil ve hrob šerý.

A ticho bylo. Oknem mříženým
se něco dralo jako lehký dým
a za ním zvolna bázlivě se vkrádá
zář červánková, poslední dne vnada.
Ta padla na to nepohnuté čelo,
jež pod tou září tak se čistě stkvělo
jak rozbitého kněze kalichu
třísť jedna stříbrná. Dál potichu
se nesla v skráně, v celý obličej
a novou krásou obetkala jej,
tou krásou nebes, když mu nemoc stála
dřív krásu země z tichých tahů vzala.

A já si myslil, mramorová číše,
jež květinami věnčena je tiše
a v nížto sladké, mladé víno plá
až ku okraji kypíc znenáhla,

*

že snoubena jest v plachou amforu
žár vina, květu dech, lesk mramoru.
že krásná, jasná, bílá řecká číše
tak bývá časem též zdrcena tiše
Bůh kyne jen a všecko pohyne
a tvar a obsah rázem pomine.
žár vzletí k nebi, popel k zemi padne
a více stopy nezbude z ní žádné
než prázdné místo, na němž mrtvý stín
se čekati zdá na náš milý kyn
a jedno slovo lásky, které v žití
tak často slyšel z drahé duše zníti.
Ó těžko umřít v mládí, kráse svojí.
. . . To nikdo neví, co to krve stojí! . . .

My odcházeli s slzou v duši, oku.
Já slyšel ještě, kterak v tichém toku
se tajemství z těch mrtvých retů rojí:
„Já pouze znala, co to krve stojí!“

Spi, čistý prachu nádherné té číše,
spi, jako živá dřímala bys tiše.
jsi krásný stejně dosud, nezhuben
i teď i dále v proudu hrobních změn.
Jsi krásný teď a krásný budeš znovu,
až atom slední převtělí se v rovu
z tvých líci v čistý, sněhobílý květ
a novým tvarem pozdraví náš svět
a jasnou hvězdou v nebi vzplane pak,
jak byl tvůj modrý, mlčenlivý zrak.
Ó lebka tvoje z hrobu jedenkrát
se jistě vlídně k slunci bude smát,
co z naší lebky, ponuré a mračné
smích mrazit bude nudy, záští lačné.
Spi, spi! Jeť v světě mnoho bolestí
a jenom ten smí mluvit o štěstí,
kdo shodil v smrti žití všechen žal.
A nešťasten, kdo musí žíti dál.

Stín padá z tmy na naše živobytí,
z tmy záhrobní, a duše vždy jej cítí.
když vidí vadnout mladý, útlý květ
a dívku zmírat v květu prvních let.
A marný protest, není odvolání,
a člověk vstana po drahých se shání,
jichž včera ještě viděl zvučný ples:
zde byli včera — byli — kde jsou dnes? . . .
Sníh padá tichý, zakrývaje jemně.
kde v černé zemi hrob se mračil temně
a nemůž' vesna tolik květů dáti,
co otec Sever v lůžko tvoje dá ti.
Spi v středu jich, jak modla bílá dřímá,
již Minulost tam pouze objímá.
Co bylo, zašlo a se k stínům druží.
Má slova buďtež ti jak věnec bílých růží.

Něco o hadačích a hadačkách.

Přednáška *B. Fridy*.

(Dokončení.)

Na některých místech vycházejí ze země plyny, které mají na organism člověka týž účinek jako svrchu zmíněné masti a nápoje. Na takových místech vznikaly v dobách nepamětných věštírny. Kdo tam usnul, míval živé sny, ba i celá vidění. Trojnožka, na které delfická pythie věštíc zasedala, stála nad úzkou trhlinou, z níž podle svědectví starých vycházel studený jakýsi plyn. Ten přiváděl ji záchvaty, při kterých se jí vlasy ježily, údy kroutily a ona upadala často v takovou zuřivost, že prý řádila jako posedlá. Při tom vyrážela ze sebe nesouvislé zvuky, z kterých kněží sestavovali pověstné dvojsmyslné odpovědi Apollinovy. Tu ztuhlost, bezcitnost těla, jaká se následkem podobného opojení dostavuje, vykládali mnozí tak, že prý jest tělo mrtvé a že duše zatím bloudí mezi duchy v světě nadpozemském. Mnohé zázračné vzkříšení, o kterém vypravují legendy, dalo by se vysvětliti způsobem podobným.

Hádání pomocí zrcadel a vody jest rovněž původu prastarého. V Řecku a Římě bylo úplně zdomácnělé. Nežli se o něm blíže vyslovíme, promluvíme krátce o věci, která s tímto způsobem hádání úzce souvisí. Je to tak zvaná hypnose, zjev sice starý, ale teprve v novější době blíže pozorovaný. Dáme-li někomu před oči lesklý předmět (skleněný hranol, kov) nebo místo toho upřeně naň hledíme a činíme známé před jeho zrakem pohyby s roztaženými prsty, je-li ta osoba slabá, nervósní a hledí-li upřeně na to, upadá v stav podobný, jaký jsme líčili jakožto následek látek svrchu zmíněných. Je to jakési ztrnutí, jakýsi umělý spánek, ve kterém dostavují se — co v naší otázce na váhu padá — opět hallucinace. Hleděním na lesklou plochu zrcadla se hadač hypnotisuje, nevidí zrcadlo, nýbrž mlhu a v ní různé formy. Když se z toho probere, vykládá, co viděl. Ještě snadněji lze hypnotisovati osobu, která se přišla tázat, neboť ta jest rozechvěna očekáváním, kterýž stav pro podobné pokusy zvláště se hodí. Někdy místo zrcadla užívalo se číše, jejíž lesklé dno jest také zrcadlem, nebo štítu, nebo zbraně vůbec, někdy i lesklého nehtu. Jest vůbec známo, že indičtí kajícníci umějí se hypnotisovati upřeným nazíráním na špičku svého nosu. Nejčastěji však užíváno zrcadla přirozeného, totiž hladiny vodní. Díval-li se někdo do lesní tůně za měsíční noci, nebude nám pranic podivné, jestliže něco viděl, neboť za takových poměrů i bez zmíněného hypnotisování vidí člověk všelicos. Vůbec obraznost rozechvěná očekáváním toho, co díti se bude, působí přeludy i přízraky všeho druhu. Také pevná vůle něco viděti, spojená ovšem s vírou, hraje při tom velkou roli. Na zrcadle samém nezáleží; každé zrcadlo může se státi kouzelným, jestliže ten, kdo se do něho dívá, upřímně

věří, že v něm něco spatřiti může. Velice v tom ohledu poučná jest tato zaručená historie. Před r. 1772 objevil se v Paříži jakýsi žid, jménem Leon, který ve svém kouzelném zrcadle ukazoval každému jakékoliv osoby, ať živé či mrtvé. K tomuto židovi vypravili se také dva přátelé: jeden nedůvěřivý ke všem podobným věcem, jmenujme jej přítel A, a druhý důvěřivý, přítel B. Žid je uvítal a měl k nim nejdříve malou přednášku o abstraktních vědách, načež přinesl kouzelné zrcadlo. Bylo to zrcadlo prostřední velikosti, které se od jiných zrcadel lišilo pouze hieroglyfickými obrazy na své obrubě. První měl se dívati přítel A. Žid mu předříkával různé modlitby, načež jej vyzval, aby se zahleděl do zrcadla a aby si horoucně přál něco viděti. Ten díval se do zrcadla dobrou půl hodiny, ale neviděl ničeho. Žid byl hrubý. Na to přistoupil k zrcadlu přítel B a ve čtvrthodině viděl, co chtěl. I chtěl si to zrcadlo koupiti, ale žid dělal obtíže, až konečně za 6000 livrů mu zrcadlo svoje skutečně prodal. Brzy na to slyšel šťastný majetník kouzelného toho zrcadla, že má žid zrcadlo nové. Na otázku, kde je vzal, odvětil, že si je s velikým uměním opět konstruoval. V panu A vzniklo přesvědčení, že vidění nezáleží na zrcadle, nýbrž na člověku, který se do něho dívá, a aby přítele svého přesvědčil, dal zhotoviti zrcadlo jiné onomu kouzelnému na vlas podobné, ve kterém přítel, který ovšem neměl tušení o zkoušce, které byl podroben, viděl všecko zrovna jako v zrcadle kouzelném. Takových „kouzelných“ zrcadel prodal týž žid za 40 000 livrů. K vůli úplnosti dodáváme, že dostal se žid pro svůj podvod do vězení.

To stalo se krátce před tím, nežli do Paříže zavítal pověstný italský dobrodruh známý pode jménem hraběte Cagliostra. Tento „král šejdířů a lhářů“, jak jej Carlyle ve své studii o něm nazývá, tento „prorok“ a „dobrodinec lidstva“, jak jej jmenovali jeho nesčíslní ctitelé, tento chytrák, který v minulém století pobláznil téměř celou Evropu, docílil vedle svého zázračného léčení největšího úspěchu svým hádáním, které konal asi takto. Vybral si několik dětí, ale odrostlejších, modlil se nad nimi, skládal na ně ruce a pak postavil je nad nádobu s vodou. Řekl jim napřed, že, jsou-li od Boha vyvoleny, uvidí ve vodě anděly, a mnohé z nich skutečně je viděly. Takovým pak předkládal různé otázky dle přání obecenstva, na něž ony na dně vody četly odpověď a sice v celých obrazech. Na př. někdo se tázal, co dělá p. N. Dítě vidělo jej ve vodě jedoucího na koni nebo voze a často prý se odpovědi těchto dětí shodovaly se skutečností. Někdy prý ty děti nejen anděly viděly, ale za plentou i hmataly. Hned ovšem napadá otázka: k čemu ta plenta? Když později upadl Cagliostro do rukou inkvisice, dosvědčila sama jeho žena, že býval často s těmi svými „holoubky“, jak je nazýval, umluven, ale někdy dostával prý děti nové, s nimiž dříve nemluvil, a pokus dařil se též. My ovšem neřekneme, jako žena jeho, že dálo se to uměním ďábelským, ale hledíme to vysvětliti přirozeně: totiž mocným rozechvěním nervovým a z toho pocházející hallucinací. Ty děti opravdu někdy něco viděly a klamaly obecenstvo jenom tím, že dříve klamaly se samy.

Což jiného byli ti „holoubkové“ Cagliostrovi nežli nynější media, ať duchové skrze ně již mluví, či píší, či klepáním stolu odpovídají, či jakkoliv někdy sebe, ale vždycky obecenstvo klamou. Všecky ty dosti zajímavé zjevy moderního spiritismu vysvětlují se nejlépe zmíněným hypnotismem, pokud ovšem to není pouhá salonní magie založená na kouzelné svítilně a více méně obratné eskamotáži. Že není medium opravdu žádným prostředníkem mezi duchy a tímto světem, za jakého se vydává, lze dokázati velmi snadno. Duch, který skrze takové medium na dané otázky odpovídá, má na vlas tytéž vědomosti jako medium samo. Ptejme se ho v jazyku, který medium nezná, a bude mlčet, anebo ptejme se ho na věci, o kterých nemá medium pojmu, a sotva odpoví. Medium jest umělá somnambula, která mluví a jedná jakó by bděla, což se ostatně i v obyčejném spaní někdy přihází. Často jest ovšem medium sprostým a dosti neobratným podvodníkem. Právě tane mi na mysli známá ona anekdota, kde medium na otázku, existuje-li ďábel, napsalo tuto odpověď: „Já neexistuji — Satan.“

Tím nejsou ovšem nijak vyčerpány všecky formy umění hadačského; tak na př. hádání z rozhozených kaménků, nebo z rozštěpených hůlek bylo od jakživa, zvláště v Orientě, oblíbeno. Což pak jiného jsou konečně ty četné obyčeje štědrovečerní a jiné, jako rozkrajování jablek, objeví-li se kříž či hvězda, házení slupek za záda, jaké utvoří písmeno, lití olova atd.? Při vší poesii, jakou tyto všelijaké pověry lidu našeho jsou obestřeny, neradíme nikomu, aby je zkoušel, je-li jen poněkud nakloněn věcem podobným přikládati víry. Bylť jsme nejednou svědky toho, kterak taková hračka pokazila jedním rázem veselou náladu celé společnosti.

Když jsme tak probrali důležitější způsoby umění hadačského, zavěsíme k tomu některé úvahy. Především jednu a to základní otázku: Mohou hadači něco uhodnout? Ovšem, jako každý, kdo vsadí, může vyhrát. Co jest kombinací mezi 90 čísly — tušíme, že asi 117.480 teren — a přece nevyhlašujeme nikoho, kdo vyhrál, za hadače a kouzelníka. Osudy lidské naproti tomu jsou aspoň v hlavních rysech stejné a hadačky uvádějí pouze hlavní rysy. Kde se dotýkají podrobností, které by snad mohly přesvědčiti, pohybují se ve frásích vždy stejných. Lehko hádati mladé dívce, že se jí bude dvořiti „hezký pán s čistě kaštanovými vlasy a s modrýma očima“ — snad každému děvčeti dvořil se někdo, kdo měl vlasy kaštanové.

Když se někdy něco náhodou shodne s tím, co hadačka hádala, bývají lidé u vytržení a ztrácejí ihned pevnou půdu pod nohama. Zajímavé bylo by však sestaviti, co všecko hadači nejrůznějších druhů neuhodli! Uvedeme pouze některé ukázky, které historie zachovala. Astrologové hádali Caesarovi, Pompejovi a Crassovi dlouhý věk a klidnou smrt a všichni tři zemřeli již v mužných letech smrtí násilnou. Proto se také astrologie nemohla dlouho v Římě zachytiti. Melanchton, který se také tímto divným uměním obíral, postavil dítěti svého přítele horoskop a sliboval mu vysoké hodnosti duchovní. Jaké bylo jeho překvapení, když se dověděl, že dítě to je děvče! Gauric hádal Jindřichu II., králi francouzskému, že bude živ 65 let. Pak že mu bude hroziti nebezpečí; přemůže-li je, že dočká se věku 69 let a desíti měsíců. A když král v turnaji r. 1559 zahynul, bylo mu teprvé čtyřicet pět let. Cardan postavil horoskop králi anglickému Edvardu VI.: hádal, že bude vládnout dlouho a šťastně. Co nevidět na to Edvard zemřel, sotva šestnáctiletý. A slavná Lenormandová, která za prvního císařství byla orakulem všech

urozených kruhů, hádala sama sobě, že bude živa sto dvacet pět let, a zatím zemřela, když jí bylo jeden a sedmdesát. Podobných dat mohli bychom uvésti na několik stránek, ba dala by se o tom napsati celá knižka.

Ani když hadač něco uhodl, nesmíme býti přtliš lehkověrni a nesmíme proto jeho umění ihned důvěřovati. Buď jest proroctví tak nejasně stylisováno, že lze z něho vyložiti všecko pod sluncem, anebo vyslovuje věc všeobecně známou, kterou může předvídati každý, anebo má nějaký háček, který, když jej objevíme, rozptýlí brzy glorlolu „proroka". — Uvedeme některé příklady. Vůbec známé jest jméno Nostradama. Byl to francouzský lékař šestnáctého věku, který, když neměl pacientů, začal hádati. Předpovídal epidemie, zemětřesení, větry, neúrody, války a pod., vše v barbarských čtyrverších, beze všeho ducha a vtipu. Něco se vyplnilo, neboť některá z těch jmenovaných metel přichází dojista každým rokem, ne-li zrovna v jedné, tedy v druhé krajině. A tak stal se Nostradamus prorokem, stal se tím, co z něho lidé míti chtěli. Aby se nemusil báti blamáže, věštil hodně mlhavě jako všecka orakula počínaje delfickým až na naše somnambuly. Tak na př. předpovídal, že „po trůně poteče červená krev" bez udání času i místa, a když po *stu* letech popraven byl v Anglii Karel I., ejhle! proroctví to se vyplnilo. Jedno jeho čtyrverší mluví něco o velkém zvonu, pláči a křiku, a to prý mělo znamenati noc Bartolomějskou. Jiné — zvláště konfusní — věštilo prý pád Napoleonův atd. atd. Podotýkám, že těmto veršům aspoň *poněkud* rozuměti lze teprve tehdy, když se dá k nim komentář, t. j. když se hledí přizpůsobiti nějaké skutečné události, ačkoliv i potom některá slova zůstávají zbytečná, některá naprosto nejasná.

Pověstný Cagliostro byl po známé aféře s nákrčníkem zavřen do bastilly; když potom byl z Francie vypověděn, věštil plu zlosti, že „bastilla bude zbořena a že místo, kde stojí, stane se místem promenádním". Proroctví to se opravdu vyplnilo. A dále: „že bude vládnouti ve Francii král, který zruší tajné zatýkací listy a svolá generální stavy", jedním slovem, že přijde revoluce; jaká, to ovšem velký ten prorok nevěděl, ale že přijde, to věděl každý, a nemusil býti Cagliostrem. Podotýkám, že podobných proroctví o revoluci máme z minulého století několik.

Zajímavější, aspoň na oko, jest „Proroctví Cazottovo". Známý filosof z doby revoluce La Harpe vypravuje ve svých sebraných spisech tuto pěknou historku, kterou podáváme v stručnější poněkud formě. Začátkem roku 1788 byla u vévody de Nivernais velká společnost skládající se z dvořanů, úředníků, literátů, umělců a p. Rozjaření vínem vychvalovali všichni o překot filosofii, tvrdíce, že přivodí Francii novou éru, éru volnosti a blaha. (Zase jedno proroctví o revoluci, a sice hromadné!) Jen Cazotte — známý autor „Zamilovaného ďábla" — mlčel; po chvíli pak se také ozval.

„Nebojte se, pánové," pravil vážně, „vy všichni uvidíte tu slavnou revoluci, po které tak dychtíte. Slibuji vám to. Víte, že jsem tak trochu prorokem."

„K tomu netřeba proroka; každý ví, že přijde."

„Ale co s ní?" namítl Cazotte.

„Co pak?" tázal se filosof Condorcet.

„Vy stanete se její obětí."

„Já?" tázal se s úsměvem Condorcet.

„Ovšem, skonáte jedem ve vězení."

„A co já?" volal veselý Chamfort.

„Vy si přeřežete žíly, abyste ušel popravišti."

„A já?" tázali se De Nicolai, Roucher a jiní.

„Vy všichni zemřete rukou katovou."

„A kdy to bude?" tázali se.

„Dříve než uplyne šest let."

„To by byl zázrak."

„Ano zázrak, jako že La Harpe stane se věřícím."

„Stane-li se La Harpe věřícím, jsme my nesmrtelní," ozval se kdosi.

„Nás, žen, se však ty hrůzy nedotknou, není-li pravda?" tázala se paní de Grammont.

„Vy, paní vévodkyně, zemřete také na popravišti."

„Doufám však, že tam pojedu aspoň v smuteční ekypáži."

„Ne, pojedete na káře katově s rukama na zad svázanýma, jako i jiné větší dámy."

„Snad princezny?"

„Ještě větší!"

„Snad ale dostanu zpovědníka?"

„Ne, poslední, který ho obdrží, bude — král!"

Pochopíme, že při takové perspektivě nebylo přítomným hostům právě volno, i nastalo trapné ticho. Paní de Grammont chtěla celou tu věc obrátiti v žert a ptala se Cazotta, co předpovídá sobě?

„Také smrt," zněla odpověď.

Celé to „proroctví", jak jsme je zde nastínili, se do slova vyplnilo. Než minulo šest let, byli všichni mrtvi, každý naznačeným způsobem; a když nastala reakce, stal se La Harpe dobrým katolíkem. To je přece znamenité! Ovšem, ale ta věc má svůj háček! Proroctví to nalézáme teprve v pohrobních spisech La Harpeových z r. 1806. Proč je neuveřejnil dříve, jestliže pocházelo opravdu z r. 1788? Protože žili ještě někteří pamětníci onoho večera, kteří by se byli asi velice obdivovali jeho fantasii. Jádro té scény bude asi pravdivé, ale to, jak jsme již řekli, mohl předpovídat každý — kdežto forma obsahující právě zajímavé detaily jest patrně zbásněna.

Anebo: každý slyšel citovati některé z tak zvaných proroctví papežských. Arcibiskup irský Malachiáš († 1148) předpověděl historii 111 papežů v krátkých větách. Tato proroctví uveřejnil benediktin Wion teprve roku 1595. Proto se výroky Malachiášovy až do papeže Sixta V. († 1590) shodují, dále však znějí nejasně, anebo se neshodují vůbec.

Jak viděti, lze si skoro každé sebe slavnější proroctví či hádání nějak vysvětliti. A což nenajdeme-li absolutně žádného vysvětlení přirozeného, co potom? Skloníme uctivě hlavu a staneme se proto pověrečnými? Jest celá řada důležitějších otázek vědeckých, na které nedovede věda dáti uspokojivou odpověď, a proto je přece z oboru vědění nevylučujeme. Nevíme tak všelicos; a chceme-li již před něčím skloniti hlavu, nalezneme dosti velikých a opravdu vážných problémů, které nám nezavdávají ani nejmenší příčiny k nedůvěře jako každé takové hádání či věštění. Jedna věc musí býti každému podezřelá, proč totiž odjakživa všichni hadači se halili v nejpřísnější tajnůstkářství. Hadači u kmenů divokých bydlí docela osaměle; do místnosti, kde věštila pythie, nesměl mimo kněze nikdo; kdo vzývali Hekatu, musili padnout k zemi a teprve na znamení zaklínače směli

zvednout tvář — až totiž její obraz byl fosforem na temné stěně nakreslen — astrologové a hadači pracovali vždycky beze svědků, v noci, při zavřených dveřích, anebo aspoň plenty hrály při jejich produkcích velikou roli. A co vše o sobě lidé ti tvrdili! Pověstný Cagliostro o sobě pravil, že se narodil uprostřed Rudého moře a že byl vychován pod pyramidou v Egyptě — ačkoliv víme o něm docela bezpečně veškerá životopisná data. Nad obrazem mrtvého Krista byl dojat k slzám, a když se ho tázali na příčinu jeho pohnutí, odvětil drze, že Krista dobře znal, že s ním nejednou stoloval a že se s ním výborně bavil. Neméně nestoudný byl jeho sluha, který vypravoval, že vstoupil k pánovi do služby právě toho dne, kdy byl zabit Julius Caesar atd. Divná věc, že právě filosofické století osmnácté bylo tak lehkověrné.

Kdyby se v nynější společnosti takový šejdíř objevil, — bude mu věřit zas, neboť člověk jest více lehkověrný a pověrčivý, nežli si myslí.

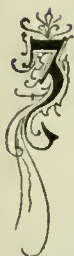
Zločin starého Blažeje.

Napsal *Catulle Mendès*.

(Dokončení.)

IV.

Po vykonané povinnosti.

Zůstal jako dřevěný a díval se tupě na hlubokou, proudící se řeku.

Ach, jeho milý hoch se utopil, jeho milý hoch byl mrtev!

Nechtěl, nemohl tomu uvěřiti a přece musil, musil!

Již neuvidí více tu hezkou, malou tvářinku, ty jasné, modré oči, zářící jako sluneční svit! Již neuslyší ten jeho radostný křik, když chytil v trávě sluníčko, anebo když honil mladého ptáka, již jej neuslyší nikdy, nikdy víc!

Chtěl se rozběhnouti podle řeky, chtěl předhoniti to plynoucí po vodě tělo, chtěl je chopit v náručí, chtěl je křísit, chtěl je zahřát — ale ne, vše bylo by marno. Řeka byla prudká a mrtvola dítěte plynula rychle, rychle, tak že by ji nebyl více dohonil.

A pak musil zůstati na svém místě jako voják, vždyť nesměl se hnouti dokud, nepřejel vlak. Ale právě v té věci přišly mu pochybnosti.

„Učinil jsem dobře?“ pravil k sobě. „Kdybych byl pustil kliku nestaraje se o vlak, kdybych byl skočil ihned za ním, byl bych jej chudáčka zachránil. Vozy byly by se rozbily o železné zábradlí, množství cestujících bylo by se zabilo a zmrzačilo — ovšem, co by mi bylo po všem: co po jejich bolestném nářku a po pláči a kletbách cizích lidí? Děd má přede vším pečovati o svého vnuka a já zanedbal svoji povinnost.“

Pravil to všecko přemožen bolestí, ale zdálo se mu, že má pravdu. Když šlo o život jeho dítěte neměl váhati a kdyby zahynul třeba celý svět.

A proto si zoufal a nemohl pochopiti, proč nejednal jinak.

Vrátil se ke svému domku, pozoroval ty úzké pěšinky a ty drobounké květiny ve své zahrádce, které sázel pro svého vnuka; klesl zničen bolestí na zem a ohmatával svýma starýma rukama sleženou trávu, na které ještě před chvílí se dítě válelo naslouchajíc jeho pohádce. Pak nalezl ve své bílé bradě ještě několik sedmikrás, které mu tam vnuk jeho naházel; i nazvedl si vousy, voněl k nim, líbal je a plakal při tom usedavě.

V.

Návrat k domovu.

Zapadající slunce zlatilo chmurnou žulovou skálu, pak nastal červánek rudý jako požár, z údolí a roklí stoupaly stíny a zahalily konečně celý kraj.

Starý Blažej neviděl více ničeho, za to tím příšerněji dorážel k jeho sluchu šumot proudící řeky.

Nadešla chvíle, kdy se měl vracet k domovu. Vrátit se sám, bez dítěte? Věčný Bože! Co řekne matce?

Vzal si ze své boudy hůl, dneska měl ji věru zapotřebí.

Jak bývaly veselé jindy ty večeře, když po vykonané práci zasedli všichni za stolem! Někdy dopřáli si hrnec moštu, ten rozvázal jim jazyk a historky všeho druhu provázené bujným smíchem honily se jedna za druhou. Hošík, jemuž dědeček pod stolem podával nejlepší kousky ze svého talíře, složil na stůl lokty, opřel své buclaté tvářinky o ruce a začal spokojeně chrupati.

Ach, jaký to bude dneska večer!

Stařec kráčel zvolna, jakoby ani nechtěl ku předu. Časem se zastavil, opřel se o strom, položil hlavu na drsnou jeho kůru a plakal usedavě jako dítě.

Říci to Kadiži a otci? Ale jak? Jakými slovy?

Již napřed zněl mu v uších pronikavý a děsný výkřik matky, až jí řekne: „Dítě se utopilo!“ A nejen že uvidí její pláč a zoufalství otcovo, uslyší také trpké jejich výčitky.

Věděl dobře: matka a otec by sotva asi uvažovali, mají-li zachrániti lidi cizí, když by šlo o jejich vlastní dítě. „Měl jste jej zachránit,“ zvolá Kadiže, „ať by si zemřeli třeba všichni ti lidé, jež ani neznáme!“ Ano, Kadiže to řekne a stařec, jehož ubohá hlava byla děsnou událostí z pola pomatena, soudil, že bude míti Kadiže pravdu.

Aspoň tu chvíli opravdu nevěděl, zdali jednal dobře: a snad by sám, kdyby jednou večer Kadiže přišla domů a řekla: „Obětovala jsem našeho hocha, abych zachránila hromadu lidí,“ ji přivítal: „Ty jsi špatná matka!“

Ty všecky myšlénky jej přemáhaly. Hlavu měl sklopenou a záda ohnutá, jakoby nesl těžké břemeno. Přál si, aby statek byl hodně daleko, aspoň deset, dvacet mil

anebo aby před ním stála vysoká hora, kterou by ani nebylo lze přelézti.

Ať jde člověk sebe pomaleji, dojde přec.

Již byla skoro noc. Když šel kolem plotu, krčil se, aby ho nikdo neviděl. Vzpomněl si, jak tudy šel z rána a jak byl vesel. Cítil se tak sláb, že sotva otevřel dřevěná vrátka a trhl sebou celý vyděšený, když zařinčel řetězem pes u své boudy. Kráčel přes dvůr. Skrze dvéře dokořán otevřené viděl do sednice zrovna stůl, kde se již kouřilo z večerní polévky.

Na prahu objevila se Kadiže.

„Co pak, dědečku,“ vítala ho s vlídným úsměvem, „dneska jste se trochu zdržel. Muž jest již hezkou chvíli doma. Vylila jsem polévku do mísy, pojďte, zahřejete se!“

Blížil se k ní nesměle jako pes, který se bojí bití.

V sednici seděl již Antonín Perdigut za stolem a klonil hlavu k míse, aby zachytil příjemnou vůni kapustové polévky.

„Nechte řečí a pojďte raději k jídlu!“ volal vesele, „já mám hlad, že bych vlka snědˇ.“

Ten klid, jaký býval každý večer, to celé okolí děsilo ubohého starce. Jak se to všecko rázem změní, jak se přestanou smáti, jak jim zajde chuť k jídlu, jen co promluví!

V tom se matka ozvala:

„Kde pak máte hocha?“

Ta chvíle, které se nejvíc děsil, se přiblížila; co měl říci? Co jiného, nežli „Utopil se!“

Pozvedl hlavu, a zahleděl se s ústy otevřenými, okem vytřeštěným, jakoby patřil na smrt, kdyby se náhle před ním zjevila, na svěží, veselou Kadiži — pak sklopil hlavu a koktal do vousu:

„Je tady venku, za plotem; zůstal po zadu, k vůli hnízdu, které jsme nalezli. Počkejte jenom okamžik, je tady za plotem, půjdu pro něho.“

„K čemu pak?“ namítala matka, „zavolám ho sama. Blažeji!“ volala z otevřených dveří.

„Ne, ne,“ odvětil stařec chvěje se na všech údech, „on by neposlechˇ, bál by se, že bude kárán, protože se zpozdil. Půjdu pro něho. Nezdržujte se a jezte!“

Obrátil se a vyšel opět z vrátek. Když je za sebou zavřel a byl sám venku, pod širým nebem, pravil k sobě:

„Ne, ne, nemám dosti síly, nemohu jim to říci, ne, nemohu!“

A veden tou jedinou myšlénkou, že nemůže vysloviti tu hroznou zprávu, že nemůže viděti svou dceru v zoufalství, a že nemůže poslouchati kletby svého zetě, dal se do běhu, rovně přes pole, nedbaje tmy ani větru, zrovna jako zločinec, nebo splašené zvíře.

VI.

Krutost lidská.

Domů se více nevrátil. Přeběhl pole a pustil se do hor; zdřímnul jenom na chvíli na holém kameni a sotva že procitl, běžel zas, neboť se mu zdálo, že není posud dosti daleko — dosti daleko od té hrozné řeky, která mu vzala vnuka, a od toho statku, dříve tak veselého, v němž nyní rozléhá se asi pláč.

V jedné vesnici něco pojedl, sám nevěděl co, ani kde; na štěstí měl v kapse u vesty několik krejcarů.

Lidé neměli k němu důvěry, protože byl příliš bledý a neustále se ohlížel, jakoby se bál, že ho někdo stíhá; jedna žena, která sila vojtěšku, spatřivši jej, kterak utíká, sotva že minul poslední chalupu, pravila k sobě: „Tenhle staroch vyvedˇ jistě něco špatného!“

Druhého dne přišel do jakéhosi údolí, kde ho nikdo neznal — neboť hory v krajích baskických jsou jako hranice mezi jednotlivými okresy — a poněvadž mu zbývalo sotva deset sou, tázal se jakéhosi cestáře, který rozbíjel na cestě kamení, zdali by ho také nevzali k této práci, že se spokojí se mzdou jakoukoliv.

Vyhlížel sice hodně divoce, nicméně cestář se ho nelekal.

„Práci, jako jest moje,“ pravil, „nedostane člověk tak lehce, leda má-li známosti na úřadě. Radím vám, abyste se obrátil k něčemu jinému. Víte co, jste-li muž poctivý, neurážejte se pro to slovo, neboť každému se to říci nemůže, jděte tamhle do pily; vidíte to dřevěné stavení dole u potoka? Pán potřebuje dělníků a ačkoliv nevyhlížíte tuze silně, on vás snad vezme, buď k dozoru anebo vůbec k nějaké lehčí práci.“

Uposlechl jeho rady a zaměřil k pile, vyhledal pána závodu, nabídl mu své služby a byl přijat; ale přece činil pán všelijaké obtíže, neboť neměl staroch žádných průkazů a také dobře nevyhlížel.

Žádný nepřijme rád tuláka, který přichází Bůh ví odkud, snad rovně ze žaláře.

„Však já si dám na něho pozor,“ myslil si pán.

Minuly dny i neděle. Práce, která mu byla svěřena, nebyla těžká; měl oškrabovat lopatky mlýnského kola, aby se tam neusazovalo kamení ani písek. Nicméně byl mu zprvu úkol ten nesnesitelný, neboť dole pod ním hučela řeka, ale zvykl tomu. Oškraboval zvolna lopatky a myslil Bůh ví nač, a někdy také na nic.

Smrt jeho vnuka byla i pro něho poloviční smrtí. Ani sám nevěděl, zdali opravdu žije. V hlavě měl jaksi šero, jenom několik myšlének honilo se v ní a to s jasností až příšernou: že totiž Blažíček se utopil docela jistě, že je po všem, že tam na statku jeho dcera a zeť všecko vědí, že pláčí a že mu klnou, jemu, který to dítě tak miloval.

Pro vše ostatní byl zcela tupý; nevšímal si ani pohledů, kterými jej měřili druzí dělníci. Když byla chvíle oběda, nikdo s ním nemluvil; ale poněvadž by nebyl ani slyšel, kdyby jej byl někdo oslovil, ani si nevšímal toho mlčení, ba ani nevěděl, že si o něm vypravují všelijaké historie.

Povídali si, že ten stařec má snad více peněz, nežli by se zdálo. Stává se často, že zloděj, obrav cestující, na oko pracuje a staví se po nějakou dobu chudým, aby nevzbudil podezření. Ba někteří soudili, že snad i někoho zavraždil, aby ho tím jistěji mohl oloupiti. A proč si to vše myslili? Protože jednou večer seděl stařec na břehu řeky, a díval se na ni okem vytřeštěným. „Ach Bože, Bože,“ zaúpěl, a když se k němu ze zadu kdosi nachýlil, zaslechl prý zcela určité slova. „Ubohý Blažeji, já tě zabil!“

Následkem toho všeho hleděl se majetník pily domakati pravdy. I pátral a dopátral se jí. Lidé, kteří chodí se zbožím z údolí do údolí, vědí všecko a nesmlčí ničeho.

A tak dal si pán jednou starce zavolati a poněvadž byl muž přísný, pravil k němu drsně s tváří mrzutou:

„Poslyšte, starochu, vy musíte odtud pryč.“

Blažej se zarazil a zvolal:

„Odtud? A proč?“

„Nestavte se, jakobyste nerozuměl,“ odvětil pán. „Víme dobře, kdo jste.“

„Kdo jsem?“ opakoval bezděčně stařec.

„Ovšem,“ pokračoval pán. „Možná, že jste hocha nezabil, ne, ne, já netvrdím, že jste ho zabil. Ale vyšel jste s ním z domu, byli jste sami dva, hoch se více nevrátil a vy jste utekl neřeknuv rodičům ani slova.“

Starý Blažej dal se do pláče.

Ach Bože! Co si o něm myslili! Že zabil Blažíčka, svého Blažíčka, dítě, pro něž byl by si vyrval jeden vous za druhým ze své brady, pro které byl by sám zemřel třeba desetkráte za sebou, kdyby to bylo možné, dítě, které bylo celým jeho životem, jeho radostí, jedinou jeho zábavou.

Chtěl to pánovi vysvětliti. Ale ta historka o mostu, který se spouští, nezdála se jaksi jasnou, aby dítě padlo do vody zrovna když jede vlak, nezdálo se dosti pravděpodobným. Kterak tomu věřiti, aby tento ubožák, tento venkovan, který sotva čísti uměl, měl tolik hrdinství, obětovati svého vnuka pro zachránění cestujících docela neznámých? On sám, který vykonal skutek tak vznešený ani si toho nejsa dobře vědom, protože se mu zdálo, že jinak jednati nemohl, nevěděl, kterak se dobře vyjádřiti, i mátl se v řeči, ba skorem se styděl.

„Všecko jest možné,“ odvětil na to pán, „nechme toho. Já vás nevyháním. Ale všichni moji dělníci by mi odešli, kdybych vás nepropustil. Tu je máte, promluvte s nimi, ať řeknou, co o vás soudí.“

Dělníci přicházeli po dvou do dílny nesouce na ramenech dlouhá prkna, která se prohýbala při každém jejich kroku.

Sestoupli se dohromady a potichu se radili; konečně začali mluviti skoro všichni najednou.

„Ano, ano, ať jde ten stařec pryč,“ říkali. „My ho nechceme míti mezi sebou. Nechceme pracovati s člověkem, který zabil dítě, a sedati s ním za jedním stolem. Ostatně je to na něm vidět, co v něm vězí. Hybej, starochu, kliď se, ať tě více zde nespatříme, sice se ti zle povede.“

Před tímto nespravedlivým hněvem, před těmito hrozbami, sklopil starý Blažej hlavu, jakoby byl opravdu zločincem, strčil chvějící se rukou do dveří a odcházel nevěda kam. Když začal stoupati na protější kopec, obrátil se a viděl, kterak všichni dělníci stojíce před pilou jej proklínají — hlasy jejich ovšem neslyšel, ale rozeznával zcela dobře jejich zaťaté pěstě.

VII.

Krutost přírody.

Pustil se horskou strží, bývalým to korytem bystřiny, právě vyschlé; kamení hrnulo se pod jeho těžkým krokem a bilo jej do nohou.

Jak že? Hoch, když tonul, jej volal, vztahoval po něm ruce, a on jej nemohl zachrániti. Musil opustiti ten dobrý statek, kde mohl míti utěšené stáří a to nebylo ještě dosti? Nyní vinili jej ze zločinu a protože byl šlechetný, viděli v něm lotra. To vše zdálo se mu více nežli krutým; trpěl tím více, poněvadž vědomí, že jednal dobře, nebylo tak mocné, aby dovedlo z duše zaplašiti všecku nejistotu.

Duch pevný byl by se vzmužil, vědom své velikosti. On, člověk ducha slabšího, on podléhal, ba chvílemi si myslil, že přece jen chybil, když mu to celý svět říkal.

Kam měl nyní jíti? Nikde ho nechtěli. Vrátiti se na statek? Za celý svět ne. Kadiže se trápí a jeho zeť mu klne — jak by ne, když lidé, kteří nebyli rodiči ubohého dítěte, mají ho v tak hrozné nenávisti. Věděl jen to, že musí někam pryč — ale jíti do světa, neví-li člověk kam, má-li srdce sevřené bolestí a oči plné slz, je-li stár, má-li hlad, klesají-li nohy mdlobou, to je věc věru děsná! Blažej byl duše dobrá a skromná, ale v té chvíli zdálo se mu přece, že se celý svět proti němu, ubohému starci, spiknul.

Kráčel dále rozhrnuje jedlové větve, které mu draly obličej a rvaly vousy; týrán přírodou zrovna jako lidmi myslil si, že se poněkud podobá malému Guignonetu, který neustále trpěl, ačkoliv se ničeho zlého nedopustil.

Den zdál se mu dlouhý; jeho staré nohy sotva se zvedaly, ale on stoupal přec skoro bez oddechu kamenitou strží.

Když přišel večer, nemohl dále, neboť celý den ničeho nejedl ani nepil; i klesl na kámen a opřel hlavu o strom. Tak seděl, ruce maje po boku svislé, seděl bez hnutí docela pohřížen ve své zoufalství.

Kolem něho kupily se ohromné žulové balvany, mezi nimi černaly se temně zelené stíny a na obloze choulily se temnější ještě mraky.

Najednou rozpoutal se vichr, zatřásl korunami stromů, přeletěl černavé skalky a již bičoval před sebou celé hromady drobného kamení a větví. Blesk a hrom a jím v zápětí řinul se s oblohy prudký lijavec, až se na žulových skalách prášilo. Vše splývalo v jedinou směsici. A vítr válel sebou starého Blažeje kamením a blátem, a on neměl síly, aby se někde zachytil. Z rukou i hlavy řinula se mu krev a pořád sypal se na něho nový proud vody a nový déšť kamení, jakoby mu nebe již nasypávalo na prsa mohylu.

VIII.

Konec pohádky o hošíku, který neměl uší, a o černém psu, který kouřil z dýmky.

Pod návalem ostrého kamení a těžkých praskajících větví umíral ubohý stařec. Na celém těle neměl zdravého místa; na prsou, údech a zvláště na hlavě pálily hluboké rány.

A tu, v té poslední chvíli, když měl již odevzdati duši svou Bohu, tu se v tom pokorném starci probudil pojednou odpor.

Ne, on se nedopustil ničeho zlého, a bylo to hrozné, že nejprve osud, po osudu lidé, a po lidech příroda spikli se tak krutě proti němu. Ne, nikde není spravedlnosti, protože není Boha. Co mu mohl kdo vyčítati? Ničeho. Proč tedy má trpět, proč má umírat?

Jen těžce oddýchal v tom prudkém větru. Leč pojednou cítil, kterak zvláštní, divná jakási mdloba stoupá mu od nohou zvolna na prsa až k hlavě, a kterak bolesti se tiší, jakoby se všecky rány tiše zacelovaly. Neslyšel určitě ničeho, nýbrž všecky ty děsné zvuky noční bouře splývaly mu v jeden hlas, který zdál se přicházeti odněkud z dáli. Pak stišil se i ten. Zdálo se mu, jakoby

ležel na loži, tak byly ty kameny pojednou měkké, že necítil nikde jejich ostré hrany.

A tak přišel na něho spánek a s ním divný sen. Zdálo se mu, že jest opět na břehu řeky a že si hraje ve své zahrádce s malým vnukem svým.

Ano, on byl u něho, ten jeho hezký, drahý hoch. Ale nebylo to obyčejné dítě: tělo jeho zářilo jako veliká hvězda a na ramenech houpala se mu bílá křídla, jaká mají serafíni.

Nachýlil se k němu, přitulil k jeho prsům svoji krásnou hlavičku a pravil:

„Nyní, když jsem v nebi, umím mnoho pohádek. Nyní budu, chceš-li, vypravovat já. Tys nevěděl, kterak skončiti tu pěknou pohádku o hochu bez uší, a černém psu, který kouřil z dýmky? Nuže, poslyš, dědečku, já ti povím konec. Když se octl Guignonet ve vězení, obžalován z krádeže, byl velice smuten, zrovna jako nyní ty. On také jednal vždy dobře jako ty a celý svět byl proti němu právě proto, že chtěl učiniti něco dobrého. Ale když si tak zoufal, když myslil, že jest již ztracen, vešel černý pes s dýmkou do jeho vězení a pravil: ‚Guignonete, zkouška tvá jest u konce. Žebrák u cesty, který ti hodil na hlavu tvůj peníz s proklínáním, byl jsem já; slepice, které jsi rozbil vejce chtěje jí pomoci, byl jsem já; veliký havran, trpaslík i četníci byl jsem opět já — ale já nejsem černý pes, kouřící z dýmky, nýbrž víla, dobrá víla. Pohleď na mne!‘ A tu ve vězení, které nebylo více vězením, nýbrž kouzelnou zahradou, v níž místo světel květy planuly, spatřil Guignonet krásnou dámu se zlatými vlasy, která držela v ruce diamantovou hůlku. ‚Guignonete,‘ pravila, ‚tys přestál šťastně všecky zkoušky: nyní se raduj, neboť jsi v nebeské zahradě, kde si budeš věčně hráti s malými andílky, jako jsi sám.‘ — Když víla domluvila, zmizela. Guignonet spatřil před sebou celý zástup dětí tak krásných, jaké nikdy ještě neviděl, a které jej vyzvaly, aby si s nimi hrál; i radovali se společně v té čarovné, rajské zahradě.“

Tak dokončil Blažíček, andílek s bělostnými křídly, pohádku o „hochu, který neměl uši, a o černém psu, který kouřil z dýmky“.

Tu ubohý stařec chápaje, že jest přece spravedlnost i Bůh v nebesích, zemřel bez bolesti na tvrdém, kamenném loži svém vina k srdci svého vnuka, který byl nyní andělem a těšil se, kterak mu bude nyní zase on vypráběti krásné pohádky v zahradě nebeské.

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

VIII.

Rys, malíř, spokojeně usínal první noc na Zahořanském zámku. Těšilo ho, že se mu povedlo, že vrchního tak překvapil, i to, že mu náhoda tak přála. Myslil na hezkou, mladičkou dámu, která se mu hned včera, jak ji v osamělé hospodě spatřil, na první pohled tak zalíbila. Těšil se, že ji bude na blízku, že se s ní bude setkávati, třeba že vrchní, to již napřed tušil, tomu zajisté bude brániti.

A s jakou Rys ulehl, s takovou vstal. Líbil se mu přízemný pokoj, a to pro pěkný výhled do zahrady, třeba že jinak byl dosti chatrně zařízen. Jako večer tak i teď ráno vzpomněl na své bezděčné druhy z osamělé hospody, kteří mu tu nějak s oči zmizeli.

Snídaně nebyla valná, jakož i všechna obsluha. Na poprvé však toho tuze nedbal. Když se při snídani ptal na Svídu, starý sluha mu zkrátka odvětil, že o něm nic neví, a zrovna také tak, když se otázal na učitele Vojnu. Rys se ptal také po slečně. Tu starý sluha jen upřel na malíře šedivé, chladné své oči z pod hustého, sivého obočí, a mlčel. O panu vrchním pak řekl na malířovu otázku, že ještě spí.

Po tom všem se Rys hlasitě zasmál a zamířil do zahrady. Jda zámeckým nádvořím, ohlížel se po oknech pátraje, nepostřehl-li by tam v některém tu pěknou, mladou hlavičku. A totéž činil, když vešel do zahrady rozkládající se za zámkem. Pátral však nadarmo. Všude byly tmavozelené žalusie spuštěny a zámek zůstával jako vymřelý. V zahradě nepotkal nikoho kromě zahradníka, a ten mu také odpověďmi nikterak nevyhověl. Buď ničeho nevěděl, nebo nechtěl nic říci.

Zahrada nebyla rozlehlá. Záhy se dostal na její konec, odkud viděl na pláň, na rozlehlou oboru a jakési stavení na jejím pokraji. Vrátiv se odtud, marně se na novo po oknech ohlížel. Byly jako prve ještě žalusiemi zastřeny. Nadarmo se dal také ohlásiti u vrchního, aby zevrubněji s ním pojednal o práci, pro kterou sem přijel a na kterou se již těšil. Vrchní mu vzkázal, že nemá nyní času, že musí do dvora prohlédnout stáje.

Rys se nad tím vzkázáním až začervenal a v očích se mu zablesklo. Cítil zúmyslnost vrchního a rozuměl, že jej i jeho umění chtěl tou odpovědí ponížiti.

Po obědě Rys už ani o slovo nežádal, ale vzkázal si jen o klíče, aby si mohl pokoje a sbírku starých obrazů prohlédnouti, aby si dle toho rozvrhy učinil. Pan vrchní spal a spal po obědě dle všeho dlouho, nebo bylo již hezky pozdě, když se mu uráčilo malířovi zaslati klíče.

Přinesl je starý sluha Kašpar, týž, jenž Rysa ráno tak mnohomluvně obsloužil. A nyní, umělce provázeje, zrovna se tak mrzutě tvářil, a rovněž tak neochotně klíč do zámků strkal a otevíral, a jako ráno zrovna tak odpovídal.

Ale Rys z počátku se hněvající na něj a ještě více na jeho pána, brzo na vše zapomněl. Zajalyť ho zámecké pokoje. Tonuly většinou v hustém šeru nebo i tmě, jak byly žalusie spuštěny nebo okenice zadělány. Ale jak starý lokaj je otevíral, proud zlatého světla, host tu ve-

lice vzácný, rozlil se komnatami vysokých stropů i dveří. Místnosti tiché, opuštěné, se stopami zašlého pokolení. Nábytek však slohu zastaralého a povlaků vybledlých, čalouny i všeliké drobotiny svědčily, že milovalo nádheru a mělo vkus.

Rys toto vše jen jako by letmo přehlédl. Oči jeho hledaly obrazy. Jen nad nádherným gobelinem se na chvíli zastavil a pak u několika rodinných obrazů.

U posledního, jenž spodoboval vážného pána v bělostné vlásence, ve fialovém, bohaté a krásně vyšívaném kabátě, malíř to se starým Kašparem zkusil na novo. A tu otázkou za otázkou dobyl přece ze starocha, tento pán zde na obraze, to že je otec nynějšího mladého pana hraběte, jenž se nedávno stal zletilým, dále že nebožtík pan hrabě zemřel před patnácti lety, i to, že od jeho smrti, an byl vdovcem a mladý pán jinde na vychování, že tu na zámku kromě úředníků nikdo nepřebýval.

„A po ten všechen čas tu pan vrchní sám vládl?"

Šedivé, chladné oči z pod sivého hustého obočí upřely se na malíře, jenž takto se byl otázal ironicky se usmívaje. Otázkou tou zaražen „proud" sluhových odpovědí. Poslední byla právě v tom pohledu, jenž děl:

„A kdo jiný by vládl?! Jak se jen můžeš tak ptáti, ty větroplachu?!"

Pak prošli několika komnatami nad jiné sešlými, na jejichž stěnách bylo znáti zbytky nějakých maleb. Ostatek byl jednak otlučen nebo zaprášen a odřen k nepoznání.

Rys poznal v těch ostatcích stopy štětce nevšedního, a proto neutajil své nevole nad nešetrností, dílo jeho zničivší. Ale ztrnul, když pak vstoupil do prostorné, tmavé komnaty, když světlo rázem, jak sluha okenice otevřel, ozářilo hojné obrazy na stěně, na podlaze o zeď opřené, často dva i více na sobě, jako stará nějaká okna vysazená. A všecko to v prachu, v pavučinách, zašlé, zanedbané!

Ztrnul a zaklel na hlas, když přihlédnuv seznal, že to ponížení stihlo díla většinou znamenitá, mistrů na slovo vzatých. A jak byl už pohněván a roztrpčen, zvolal, obraceje se ku starému, zasmušilému lokajovi:

„Ale to je barbarství! Ničemnost! Jen hloupost a nerozum to mohly dopustiti. Ví-li o tom pan vrchní?"

Tou ostrou řečí dojat, staroch odpověděl, ale jen pohledem, a tím řekl:

„Člověče! Co si to myslíš? Pan vrchní! Jak by nevěděl!"

A pak hleděl s úžasem na mladého malíře, jenž od jednoho těch starých pomalovaných pláten běhal ke druhému, jenž na starou židli vystupoval, aby ty, které výše visely, lépe viděl, jenž se k nim opět shýbal, ano klekal, jako by milosrdný Samaritán náhle našel nějakého těžko zraněného. Starý Kašpar s úžasem také naslouchal, an malíř při každém skoro obraze vykřikl nějaké podivné jméno.

„Ruisdael!" volal nad obrazem ztmělého nějakého lesa, jímž se jen osamělá pěšina probělávala.

„Wouwerman! Wouwerman!" zkřikl nad zašlou bitvou, z jejíhož hemžení a její motanice figur zašlých a nyní valně nejasných nejzřetelněji vynikal statný nějaký bělouš těžkého jezdce: a hned vedle kleknuv ten větroplach prohlížel si o stěnu opřený obraz a jako by sám sebe se tázal pravil: „Wouwerman? Huchtenburg?"

A pak náhle se opět vzpřímiv přistoupil ku nějakému dědku v huňaté čepici, dlouho si jej mlčky, zrovna pobožně prohlížel a pak zvolal:

„Kupecký! Opravdu! Náš Kupecký! A pravý! Člověče, vy tu máte Kupeckého, Ruisdaela, Heema — a vy takhle —"

Nedomluvil. Nebo ten, k němuž se s takovou obrátil, Kašpar lokaj zmizel. Rys ihned se opět ku starým mistrům obrátil a stoje uprostřed nich a na ně hledě, nyní se zamyslil.

„V takové ruce upadli! Slavní mistři! Takový jejich osud! Takový osud umění a krásy, padne-li do moci naduté hlouposti. Ta je horší nevědomosti. Ale ona vás přece nezmůže! Nedám vás, budu vás hájiti, i pomstím vás. — Štětec a vtip také něco zmohou. Hrubá síla není vše —" tak mladý malíř uvažoval a na mysli mu tanul vrchní i to, jak se potupně včera usmál, když se mu on, Rys, zmínil, že tu jsou také dle udání obrazy starých mistrů.

„Mistrů, mistrů! Myslím, že ani ne tak vzácných, jako drahých. Nebožtík pan hrabě za ně čisté sumy vyházel. Ano, vyházel! A teď zase ta oprávka! To zase bude! A není toho ani tak potřeba. Však bych byl jistě návrh učinil. —"

Malíř si na tu řeč s rozhořčením teď vzpomněl.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Káva, čokoláda a čaj v XVII. století v Čechách.

Z archivu jindřichohradeckého vypisuje Č. *Zíbrt.*

Přítel můj p. K. Č., s nímž vedle jiných sedáváme ve „Slavii", vtipkoval mne onehdy, čta v odpoledních „Nár. Listech" (č. 338) v kratičkém článku mém mezi ostatními doklady také doklad, před tím, trvám, neznámý, jak chutnal panu Oldřichovi Prefátovi z Vlkanova asi v polovici XVI. stol. *kaviár.* [1]) Když prý, jsem se už dočetl o kaviáru u starých Čechův, abych psal ještě o staročeské čokoládě a pod. Tak si tropil žertíčky. Smál jsem se s ostatními, domnívaje se, že o něčem takovém, o čokoládě, čaji a podobných zjevech, až později k nám do Čech zanesených, nebylo u starých Čechův ani potuchy... A zatím jsem se mýlil. Pročítal jsem nedávno za ochotné pomoci a rady p. archiváře F. Tischera staré památky v archivu hrab. Černína v Jindřichově Hradci a kromě všech pěkných dokladů jiných dobral jsem se tam svědectví, že ve stol. XVII. znali v Čechách — ovšem jen urození páni — čokoládu a čaj.

[1]) Prefát putoval do svaté země a cestu svou pak popsal a vydal l. 1563. Tamtéž kap. VI., l. 5. líčí stravu na lodi. Dávali mu všelijaké ryby a rybičky — „i to, jenž slove vlasky *cavioro.* Praví, že to jsou z vyziny jikry — *a jest věc černá co kolomast a slaná.*"

Nejdříve několik slov o *kávě*... Bylo o tom již jinde psáno, kdy a jak káva od Turků rozšířila se po Evropě v zemích západních a také v Čechách. K dokladům známým přidáme tu některé nové. Že káva byla Turkům nápojem oblíbeným, potvrzuje několikráte Heřman Černín ve svém Denníku o druhé cestě své do Carihradu (1644—1645). Zapsal si na př. na str. 93., že při návštěvě vezírů „complimenty se pěkné od nich dály; též *káfu* a serbet i *zakouření* učiniti dali.“ [2])

Zdá se, že bohatí páni v Čechách brzy naučili se píti kávový mok. Dle inventaře po hrab. Heřm. Jak. Černínovi († 1710) na konci XVII. stol. našel bys mezi nádobím v Černínském paláci v Praze „*kávovou konvici s přikryvadlem*“, „*nádobí na kávu se vším, co k němu patří*“ (Cafeegeschür sambt aller Zugehör); spatřil bys tu dále *kulatý černý stolek ku kávě* (dergleichen [oval] schwartzes Caffetischl). Když patrně tak rádi pili kávu, není divu, že dobře znali barvu kávovou. Znal ji také písař, zapisuje mezi oděvem „hedvábné punčochy temné *barvy kávové*“.

Jiným svedectvím, jaké oblibě se těšila káva tenkráte, jest zápis v seznamu knihovny Černínské (Catal. bibl. comit. de Czernin, 1775). Mezi knihami uložen byl také spis „Vom Caffée und Caffée-Bäumer Nachricht, Leipzig, in 4[0], 1717.“

Po kávě prohlédneme si *čokoládu*. Snad se usmívá nedůvěřivý čtenář, kde by se vzala u starých. Věř nebo nevěř — v účtech z l. 1668 (Hauszreg. vom 1668) poznamenáno, že koupili 5 liber čokolády (vor 5 Pfundt *Czokolada*) za 15 R., potom zase za 3 R., za 2 R. 30 kr. a tak často. V uvedeném již inventáři z r. 1710 četli jsme, že měl Heřman Jak. Černín ve dvou bednách dva centy vídeňské čokolády (in zweien Verschlägen weinnerische *Cžiocolada* 2 Centn.). Zdálo se nám to trochu mnoho, ale zapsáno je to tak.... Že neměli čokoládu jen pro podívanou, svědčí nádobí na čokoládu, tamtéž popsané: lžíce; dřevěná „kvedlačka“ (Querl); čísky na čokoládu (Cžiocolada-Pecherle, Ziocolada-Becherl, Cziocolada-geschür); misky veliké i malé, na nichž nosívají čísky (Tatzen zum Ciocolada-Becherle a p.).

Doklady uvedené opakují se v inventáři tom několikráte a v různých variantech. Na základě svědectví jejich s jistotou tvrdíme, že čokoláda v druhé polovici XVII. století, ne-li dříve — byla v Čechách známa, ať se již sem dostala, odkud dostala. Že byla známa jen pánům a prostému lidu nic, tomu se nedivíme a snadno to vysvětlíme. Zubožený lid český neměl tenkráte někdy ani sousta černého chleba, což potom aby se sháněl po drahém pamlsku, z brusu novém.

Pili páni na sklonku stol. XVII. kávu, čokoládu a pili také *čaj*... Čtouce v jmenovaném už inventáři z r. 1710 mezi nádobím o dvanácti čiškách (*Pecherle zum Thee-thrinkhen*) a zase o podobných čiškách (Thee-Becherle), nevěděli jsme si rady, co to asi bude. Snad že to byly čísky na čaj... Možná, že nádobí na thé vůbec, na odvar z léčivých bylin. Neradi bychom klopýtli a nemilým nedopatřením z obyčejného thé vymyslili si čaj. Probíráme se dále inventářem... Zase narážka. Zapsána tu „konvice na ‚thé‘ s přikryvadlem a dvěma řetízky“, [3]) „konvice na ‚thé‘ s přikryvadlem“, „malá láhev na ‚thé‘ z anglického cínu“, [4]) „nádobí na ‚thé‘ se vším, co k němu patří“, [5]) „nádobí na ‚thé‘ z látky Terra Sigilata se zlatým řetízkem“ ... [6])

Že by na obyčejné ‚thé‘, na lék měli páni tehdejší tolik a takové drahocenné nádobí, nechtělo nám jíti na rozum. K dokladům již vyčteným přibývala pěkná hrstka souhlasných dokladů nových. Původní domněnka, není-li „thé“, tak často zde zapisované, *čaj*, zamlouvala se víc a více; překonala všecky pochybnosti, zda to bylo možná v době, poměrně dosti staré, aby znali v Čechách už na sklonku XVII. stol. čaj. Domněnka ona zvítězila posléze nade všemi ostatními, když jsme četli mezi nádobím na kávu a na čokoládu zároveň o konvicích také na „thé“ (Grosz und kleine *Caffee-*, *Thee-* und *Cžiocolada-* Kandeln 5). Domnívati se, že by písař zapisoval mezi konvicemi na kávu a čokoládu, kdesi pohromadě postavenými, také konvice na léčivý odvar, nebylo by pravděpodobno. Spíše to svědčí, že mezi oblíbenými nápoji tehdejší šlechty byla káva, čokoláda a thé — t. j. čaj.

Nad názviskem „thé“ netřeba nikterak se pozastavovati. Tak nazýván původně čaj od Čechů. Potvrzuje to Jungmann, právě ve Slovníku s. v. „*Thé*... listí stromu jistého v Chině. *Rusky* slove *čaj*, což by znělo *po česku*: *čej (!)*“. Uvádí pak z obecné mluvy doklady: „thé vařiti; thé píti; na thé pozvati; šálek na thé; konvička na thé.“ Při slově „*čaj*“ odvolává se k slovu „*čej* (rus. čaj) thé“. Je tedy význam „thé“ starší, než později zobecnělý „čaj“ a máme v tom oporu k domnění svému, že slovo „thé“ v inventáři archivu jindřichohradeckého také značí „čaj“.

Zdánlivě nepatrné drobty, jež jsme tu podali, vysvědčují, že káva, čokoláda a čaj byly nápoje obvyklé nejen v rodině hrabat Černínů, než vůbec v domácnostech boháčů, šlechticů v Čechách ve stol. XVII. a XVIII. Dokladů přímých z jiných domácností než Černínské posud nemáme po ruce, ale soudíme, že nemohli býti Černínové jediní a toliko sami v celých Čechách, kteří by ony nápoje znali a kromě nich nikdo... Doufejme, že takové a podobné zajímavé drobty kulturně-historické budou potvrzeny citáty z četných archivů ještě jiných, až totiž budou poklady v nich uložené badání tak přístupny a tak štědře historikovi dokořán otevřeny, jako otevřen se vzornou ochotou bohatý archiv hraběte Jaromíra Černína z Chudenic v Jindřichově Hradci.

[2]) Káva v Čechách připomíná se dle Jungmanna (Slovník, s. v.) ponejprv v Legaci cís. hrab. z Leslie, v Litomyšli, 1669, p. 96: „připíjením truňku Turkům obyčejného, *kávy*“. Doklad nahoře uvedený jest ovšem starší!

[3]) Thee-Kandl mit Deckl und zweien Ketteln.

[4]) Thee-Kandl sambt Deckhl. Kleines Thee-Flaschl von englischem Zien.

[5]) Thee-geschür sambt aller Zugehör.

[6]) Thee-geschür von Terra-Sigilata mit einem goldenen Kettel.

OBSAH: Jan Maria Plojhar. Napsal Julius Zeyer. (Pokračování.) — In memoriam. Báseň Aug. Eug. Mužíka. — Něco o hadačích a hadačkách. Přednáška B. Fridy. (Dokončení.) — Zločin starého Blažeje. Napsal Catulle Mendès. (Dokončení.) — Zahořanský hon. Od Aloise Jiráska. (Pokračování.) — Feuilleton: Káva, čokoláda a čaj v XVII. stol. v Čechách. Z archivu jindřichohradeckého vypisuje Čeněk Zíbrt.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI. 20. února 1888 ČÍSLO 6.

Studánka v zimě.

Báseň *Adolfa Heyduka.*

Jak perla zdobou na panenské hrudi
pod listem kytice, zde v křoví spíš,
proud slunce marně k životu tě budí,
jest ztuhla krůpějí tvých lesklá číš;
jich barvy vzniklé jara paprslekem
vše vybledly. Tvůj zdroj, dřív ptactva lékem,
jest mrtev, tich; rci, kdy se probudíš?

Kéž jako bohatýr, jenž krunýř z kovu
rád odkládá, když z boje přišel zpět
již zdroj tvůj strhá tíž bílého krovu
a svlaží vřes a kapradí a květ,
jenž strnule se kolem tebe řadí;
vždyť plachý srn již chodí k tobě v kradí
chtě svěžest pít a tvář svou uvidět.

Již pozvolíž, a v ňader něžném zdmutí
jak křišťál budiž zas tvých ňader ruch;
vzplaň novou krásou v jara obejmutí,
jež v klín ti vrhlo zlatý snubní kruh,
by pták, ta tvorstva okřídlená sloka,
jas ňader vznesl nebes do hluboka
a překonal jím stenající pluh.

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

Ale pak opět jal se dále ten poklad přehlížeti, zatím na rychlo, aby, pokud bylo možná, celkově zvěděl, jaké mistry chová tato zapomenutá, opuštěná síň. V rozměrnějších obrazech ku stěnám přikloněných poznal většinou vlaské dílo. A jak jeden z nich, velmi zanedbaný, něco mythologického spodobující odklonil, spatřil pod ním dvéře. Ale nevšiml si jich hrubě a vrátil se opět do prostřed. Teprve nyní spozoroval, že den se značně nachýlil. Ruisdaelův stmělý les na stěně už zčernal, Wouwermanovu bitvu pokryl také hluboký stín i jejího bělouše. Kupecký, Berchem, Huchtenburg a jiní upadli v hlubší a hlubší šero, a jenom tam při samém okně Heemovo ovoce a křišťálová sklínka zářily v posledním zásvitu denním, přemáhajíce žárem i hloubkou svých barev prach je kryjící. Mladému mistru, všecko to zamyšleně pozorujícímu, jakoby s přibývajícím šerem také do nitra stíny padaly. Nebylo mu sice chmurně, ale jakási elegická nálada se ho zmocnila. Myslil na sebe, na umění, co snah a tužeb, nadějí i pochyb, co žáru i přemýšlení, co tesknoty, vzletu i duševního sklíčení, co radosti i žalu, citu vítězství i sklamání v duších zápolilo, je vzrušovalo, nežli povstala tu ta díla. Jsou toho všeho plody i pomníky — Skvělé, nehynoucí pomníky —

Než jiní také tak procítili, ale nadarmo. Na ně i na jich díla padne šero zapomenutí, jež zhoustne v čirou tmu — Nebylo poprvé, co tak uvažoval ovšem na sebe mysle. Jindy, před lety, když se umění zasvěcoval, když po slávě toužil a prahl, pomýšlel tak velmi zhusta. Pak se smířil se vším i se zapomenutím a především se životem. Ten sám mu byl uměním. Jej zpříjemniti, okrášliti, osladiti pomáhalo mu nyní samo jeho vlastní umění. Ale tak se vzdálil od nejvyšších cílů a rozloučil se se sny o slávě. A proto tu mezi starými mistry byl elegicky dojat a cítil v nitru jakoby výčitku — —

Pojednou vztyčil hlavu. Drnkavé, příjemné zvuky slabým ohlasem pronikly sem do komnaty, v níž soumrak se již ukládal. Rys naslouchal napjatě a za okamžik ne-

hnutě. Pak rychle postoupil ku starému obrazu, pod nímž prve dvéře objevil. Ano, tu bylo lépe slyšeti. Starými, rozpukanými jich křídly vnikaly ty zvuky volněji. Známá nějaká melodie — Ah — ano, totě učitelovo nocturno! A v tom už mu napadlo: „To hrá ona! Tu někde na blízku! Že si to pamatovala! Tak se ji to tedy líbilo!"

A již byly vážné úvahy ty tam. Myslil jen na mladou dámu, vyhlížel skulinami, ale neviděl nic.

„Vždyť nic už nevidíte!" ozvalo se v zadu mrzutě. Odskočil ode dveří a přiklopil obraz.

Starý, mrzutý Kašpar stál u dveří s klíči. Rysovi napadlo, aby se ho zeptal na ty dvéře. Ale již si to rozmyslil. Ani nehlesnuv, šel za sluhou a jen se ještě u dveří ohlédl po slavné společnosti, po starých mistrech, jimž tolik ublíženo. —

IX.

Večeře nebyla jako snídaně i oběd také slavná. Rys očekával lepší. Nejvíce ho však mrzel ten nemluvný sluha. Nic na něm nezvěděl, leda to, že tu byl odpoledne nový, mladý učitel, a ten že hrál se slečinkou na klavír.

„Ach, vyžádala si jeho skladbu, a pak ji hrála," pomyslil si Rys. „Šťastný kantor! Ani neví; kdybych já byl na jeho místě!"

Na Svídu se zase marně dotazoval i po nějaké společnosti. Zvěděl, že páni úředníci nikam nechodí, že je každý doma. Rys osaměv, otevřel okno a zapáliv si hollandskou dýmku svou, usedl k němu. Hleděl do zahrady stichlé v pozdním soumraku. Vůně z ní vanula, přistřižené koruny stromů geometrickými tvary svými určitě se odrážely od modra nebes. Rysovi se letní večer líbil, ale ne bez úzkosti si vzpomněl, bude-li tak ustavičně sám — Všecko je tu jako v zakletém zámku — „Chce tě úplně osamotnit, abys se omrzel a šel —" pomýšlel malíř — „Ale nedáš se mu. Ať zví, co jest svobodný umělec; proto se pustíš v boj, a ta dívčina hezká, toť také mocné pouto —"

Pokuřoval, hleděl do tmy stromů, na hvězdnaté nebe, myslil na ni, na ty dvéře pod obrazem, kam asi vedou; a v tom se mu znenadání mihl tmavý stín pod samým oknem a již tu stál pomocný duch v podobě zubícího se Svídy. Nepřišel na prázdno, ale s některými zprávami.

„Přece jednou člověk, s nímž možná promluviti!" zvolal malíř.

„Jenom ne tak nahlas!" odtušil Svída a již se vyhoupl na okno, pak skok a stanul vedle Rysa. Zahlédnuv na stole džbán, bez okolků se ho chopil a pravil: „S dovolením." A již ho jak náleží přihnul ke rtům.

„A proč ne nahlas?!" tázal se udiveně malíř.

„Proto —" odvětil Svída, ústa si utíraje a vedle Rysa u okna sedaje. „Proto, milý pane umělče, protože je tu člověk jako v zajetí."

„Kdo?! Vy? Hlídají-li vás?"

„Myslím. A vás, myslím, ještě více."

„Mne?! Proč?" tázal se malíř.

„Hm — nejsem tu dlouho, abych mohl všecko věděti. Ale leccos jsem už prohlédl. A také trochu jej — vrchního. Každý vrchní velký pán, ale tenhle největší. Považte si: vrchní a také šlechtic!" dodal Svída s komickým pathosem.

„To vím z adresy listu, který jsem si sem přinesl —"

„Ale šlechtic z brku. Jeho otec byl nějakým úředníkem. Pak mu říkali von Schönau. Ale vrchní je již rozený šlechtic."

Svída se zasmál a pokračoval:

„Takoví jsou nejhorší. To je stará šlechta holé nic. A pak, považte: Patnácte let je hrabě v zemi, a po všechen ten čas pan von Schönau tu vládl jako sám pán. A již prý za živobytí nebožtíka hraběte mohl tu na panství mnoho, skoro všecko —"

„A nerad by o tu vládu přišel," mínil malíř. „Toť se ví. Panovati patnácte let! A já přišel bez jeho návrhu a vůle, nemaje jeho schválení — ovšem, ovšem. Proto ta ochota, proto také ten laskavý lokaj Kašpar! Haha — Ah, to bude pěkné!"

„A pak jste mu hrozil, víte-li, tam u hospody, jemu, velmožnému pánu. A pak ona — ta mladá, hezká —"

Malíř nedav mu domluviti chvatně se otázal:

„Však jsem se na ni chtěl nejprve zeptati — Kdo je?"

„To je ten druhý vroubek, co máte u pana vrchního. Ty komplimenty, zastaveníčko v noci, milostné pohledy a usmívání —"

„Kdo je, především povězte — Co jste o ní zvěděl —" naléhal malíř.

„Ne mnoho — Jest jeho neteří. Přivezl ji od nějaké tety. Odkud, nevím, proč, nevím — Za den byste na mně žádal mnoho. Ale vyzvím vám, ač jestliže se s panem vrchním nepustíme."

„Jakže?!"

„Ano, chytneme-li se, tak se pustíme."

„Proč vás vlastně najal?"

„To ještě sám nevím. Vykázal mně obydlí tam v tom stavení u obory. Snad pro to troubení na roh — haha — jako toho Vojnu pro muziku — Ten není nebezpečný — Toho nechá ku slečně, aby s ní hrál na klavír. Ubohá! Je také jako zakletá princezna —"

„A což Vojna —"

„I to je zajíc. Strachy se kolem ohlížel, když jsem ho vyčíhal a s ním se zastavil, jak šel od slečny, a podřekl se, že by pan vrchní nerad viděl —"

„Kdyby s vámi mluvil —"

„A s vámi také. Zakázal mu. Co pak jsme takoví?!"

Malíř se jen zasmál a vesele vylíčil, jak s ním po celý den nakládáno. Načež zvolal:

„Nyní mu zrovna nepolevím, a kdyby sebe větší nesnáze mi činil —"

„Já vám pomohu — Mně se to tu také tuze nelíbí. A pak má šelma se mnou nejspíše také něco za lubem —"

„Ale s ní, s nejmilejší jeho, hezkou neteří, nechci nepřátelství a vojnu!" dodal malíř.

„Také v tom vám budu nápomocen. Ale! Hle! V tom by mohl s námi Vojna do spolku, kdyby nebyl strašpytel —"

„I tomu bych rád pomohl. Je to umělec, ani neví, co v něm je a do čeho vlezl. Nerad bych, aby sloužil nadutosti vrchního. Umění nesmí sloužiti —"

„Tomu já tak nerozumím, ale vy se mně líbíte, a proto, jak jsem řekl! —" a podal malířovi ruku. Potřásli si pravicemi a tak byl vesele jejich spolek umluven. Jediná chyba byla, že ho Svída nemohl tak zapiti, jak by si byl přál. Ale ještě toho večera osvědčil se

ochotným spojencem, slibiv malířovi, že vyzví všechno zevrubně o bytu slečnině i vrchního, o její společnosti a vycházkách, summou vše, co bylo nutno věděti, aby si k ní mohl Rys zjednati přístupu.

X.

Starý Kašpar byl příštího dne, když přinesl Rysovi snídani, zrovna takový jako dne minulého. Nemluvil a jen se patrně očima podivil, když malíř vyžádal si na něm kus vosku. Staroochovi nešlo na rozum, nač; že měl nařízeno, aby všecko panu vrchnímu oznámil, oč by ten malíř požádal, uplynulo skoro celé dopoledne, nežli Rys dotčený kus vosku obdržel.

Přijal jej nahoře v sále mezi starými mistry a hned řekl Kašparovi, nehnuté ze zvědavosti čekajícímu, že může jíti, že ho na tu chvíli nepotřebuje. Mrzutý staroch, nezvěděv, nač ten vosk, neodcházel chutě. Kdyby tu byl měl zůstati, byl by se nemálo podivil, že ten malíř, o němž pan vrchní se několikráte neváženě vyjádřil, odstrčil veliký obraz, kryjící staré dvéře, a že se zabýval více dveřmi a jejich zámkem nežli tím pomalovaným plátnem.

Po obědě si dal Rys osedlati koně a vzkázal vrchnímu, že pojede do obory kreslit nějaké studie ku nástěnným malbám, jež má v pokojích malovati. Ještě toho večera věděl vrchní, že malíř v oboře skutečně ledacos kreslil, ale že také dlouho si tam poseděl s novým myslivcem, se Svidou, nad kteroužto novinou pan vrchní značně se zamračil.

Dne příštího, záhy z rána, vyjel si malíř opět na svém hnědáku, a to do sousedního města, aby si tam opatřil vše, čeho bude potřebovati při svém díle.

„Šelma je opatrna!“ pomyslil si v duchu vrchní, když o tom uslyšel, a usmál se posměšně.

Rys opravdu jel do města sám, z opatrnosti, obávaje se, že by vše, co by snad písemně a po poslu objednal, došlo asi tuze pozdě a kdož ví jak. Také tam měl ještě jinačí řízení. Hned jak vjel branou do města, ptal se po zámečníkovi a u toho se zastavil nejprve. Když pak pozdě odpoledne vyjížděl, zastavil se opět u něho a dobře zaplativ, přijal dva klíče, jež pečlivě uschoval.

Když pak se blížil Zahořanům, bylo již samý večer, nezamířil zrovna na zámek, ale vsí pěkně za humny a nahoru ke škole. Tam uvázav opodál koně u stromu, šel zvolna ku školskému stavení, za zvuky drnkavého klavíru, jež odtud zaznívaly. Vedly ho na zad do zahrádky, jejíž dvířka byla otevřena. Okna ve třídě i sedničce mládencově byla otevřena. Nehořelo tam žádné světlo. Rys stanul jako stín nepozorovaně u okna a díval se na Vojnu sedícího u klavíru. Byl sám a sám v tom šeru letního večera, přehrávaje si něco z paměti nebo z fantasie, ustávaje chvilkou a zamyšleně před se hledě.

Trhl sebou a vyskočil, když se u okna ozval Rysův hlas.

„Jen se mne nebojte!“ pravil vesele malíř. „Vrchní se o tom nedoví. Je-li pravda, že chce, abyste se mnou nemluvil?“

Vojna se vytáčel, ale přece pak z toho vyšlo, že Svída nelhal.

„A ona, jako jeho sličná neť —“

Mládenec hned neodpověděl. Dobře, že bylo šero, že Rys nespatřil, jak ho ta nenadálá otázka zarazila a jak se začervenal.

„Slečna Terez?“ odvětil posléze — „Ach, ta se po vás ptala —“

„To je přece něco — Nuže vypravujte —“

Jenže Vojna nic nevypravoval; ale různými otázkami malíř přece zvěděl, že se po něm ptala, a to již dvakráte, zvěděl také, kdy Vojna chodí s ní hrát, kdy bývá slečna doma, zvěděl také, že je vrchní muzikus, že hraje na violu a housle, a že trochu píská na flétnu, a že si také přeje, aby i k němu Vojna přišel s ním si zahrát.

Rysovi to bylo příjemnou novinkou, zvláště když zvěděl, v který čas Vojna bude k vrchnímu choditi. Maje se k odchodu podal Vojnovi ruku a pravil:

„Děkuji vám, a buďte jist, že vrchní se ničeho nedozví. Za to, prosím vás, řekněte slečně, že jsem byl u vás, to jí přece můžete říci, a že jsem nyní alespoň tím šťasten, když mně není přáno s ní mluviti, že jsem jí na blízku v sále, v tom se starými malbami, kde budu nyní pracovati. Jeho jedny dvéře jdou na chodbu vedoucí k jejímu bytu, že jsem její sousedem —“

Vojna slíbil, ač cítil jakousi nechuť k tomu vzkázání. Ale odříci nemohl; neuměl.

Rys vrátil se spokojen na Zahořanský zámek a druhého dne dal se chutě do díla. Nebylo bez mrzutosti, nežli mu všechno, čeho potřeboval, snesli do sálu. Ale pak, když to měl, zavřel se na klíč a ohlédnuv se opatrně zamířil nejprve ku dveřím pod obrazem a vyňav nový klíč, zkusil jejich zámek.

(Pokračování.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Ne, ne, tak to snad nebude,“ usmál se pak v záchvatu střízlivé nedůvěřivosti; ale za chvíli zakládal již zase neodvislé kolonie na nějakém ostrově. Stavěl tam jakousi Akropoli, bílou, mramorovou, shlížející se v modrém moři... Nové kvetly tam Athény za mořem, a tenkráte Athény české!... A zahlídl se do té vážné, jakýmsi sladkým smutkem zastřené, jihočeské krajiny, obemknuté Šumavou, a pošmurný její klid budil v něm elegické city, a velký její horizont a majestátní její ráz přiváděl mu divným nějakým způsobem bohatýrské, elegicky zbarvené touhy v mysl, a vzpomněl mimoděk na ty rytíře spící pořáde ještě v Blaníku a přál si s tlukoucím srdcem, aby to bylo více než pohádkou, aby vskutku vstali, aby mu podali též meče k boji pro spásu té země, kterou koně cizinců na kopytech svých roznášeti chtěli, a viděl se rázem v ohromné

bohatýrské seči, brodil se krví, padal, umíral na mezi, a viděl, jak andělé nad ním bílými mávali korouhvemi na počest jeho hrdinné smrti a chrabrosti, která byla zvítěziti pomohla . . . V takové dny divívala se matka jeho s tichostí, proč asi oči jeho tak planou, proč každou chvíli vlhnou a proč se rty jeho občas zachvějí.

Čas minul, a ideál jeho změnil opět poněkud tvářnost, celkem ale zůstal pořáde tím, čím od počátku byl. Jan Maria četl totiž nějaký překlad Aischyla a byl zdrcen. Zdálo se mu pojednou, že byl uveden na dráhu svého povolání. Duše jeho zvolala: „Budeš básníkem . . . Ale takovým, jako Aischylos!“ řekl si hoch a dodal: „Takovým jako byl Cervantes a Camões,“ jejichž životopisy byl četl. Znamenalo to jinými slovy: „Budeš básníkem a hrdinou zároveň! Odložíš pero jen tehdy, jestli bude nutno chopiti se meče! Meč bude se s perem v tvé ruce střídati!“ A snil teď živěji a více a častěji než kdy před tím. Co čekalo vše na něho! Cesty do těch dalekých krajin, kam zanese učení Kristovo, boje bez konců jako pod Iliem pro nekonečnou slávu české země, a básnění tragedií tak zdrcujících jako Agamemnon a Prometheus! O jak ohromnou, krásnou věcí byl život! Mezitím, co tak za chimérami těkal, přemýšlela matka jeho o tom, kterým směrem jej připravovati pro život skutečný. Přišel čas se rozhodnouti pro určitý jakýs cíl. Začala se syna ve vážné rozmluvě v přítomnosti učitele vyptávat, čím by býti chtěl. Jan Maria nebyl v nejmenších rozpacích, vždyť se byl přece dávno rozhodl! Bude Aischylem, Cervantesem! Bude básníkem a hrdinou. Přiváděl matku i učitele v úžas tím, že naprosto chápat nedovedl, že na tom jeho rozhodnutí přestat nelze, že to není takovou hračkou provésti, co si umínil. Nechtěl věřit, že v první řadě třeba se uživiti, že přirovnání o ptácích nebeských tak málo v světě platí, nechtěl konečně věřit, že je dítětem, na své stáří v některých ohledech, nazvaných „praktických“ až příliš nevyvinutým. Poprvé ve svém živobytí cítil se matkou a tím dobrým učitelem uražen, a chladný, opovržlivý posměch sestřin vylákal mu ty nejbolestnější slzy. Po dlouhých řečích, po nekonečných otázkách a výkladech formuloval konečně s pomocí učitelovou svou žízeň po bohatýrství, svou touhu po dalekých cestách ve střízlivou žádost, že chce býti tedy vojákem a námořníkem. Aischylos a Cervantes po tvůrčí stránce nesmrtelných děl odpadli docela, byli matkou i učitelem odbyti úsměvem, ne sice tak urážlivým, jak byl onen chladný sestry Rosy Marie, ale naprosto odmítajícím.

„Rozmysli si vše dobře, drahé dítě,“ pravila matka posléz líbajíc ho a hladíc ho po tváři a po vlasech. „Neníť třeba se ukvapovat.“

Ale formule jeho byla stálá a pevná: „Nebudu ničím jiným než vojákem námořním.“

Učitel jal se jej tedy připravovati, matka konala potřebné kroky s pomocí poručníka a svých příbuzných, a Jan Maria rozloučil se konečně s ní, se sestrou, se zámkem havranickým a s českou zemí. Učitel doprovodil jej do Pulje, do námořnické akademie. Havranice hořely růžovým světlem ranních červánků, když je Jan Maria opouštěl, a tak zůstaly mu v duši. Když se na stanici v směr dávného domova ohlídl — byly červánky shasly. Málo tušil, že i růžové světlo života tenkráte pro něho shasínalo, když takto poprvé do světa jel, a že mu bylo souzeno, aby mu tak čistě a jasně nikdy více nevzplanulo!

Netrvalo dlouho, hned po příjezdě do námořnické akademie, a bělmo illusí začalo mu padat s očí. Náhle, bolestně přišel k vědomí, že bylo vše jiné na tom světě, než si to byl dosud myslil. Duch, který v tom ústavě panoval, spolužáci jeho, představení, vše mu bylo tak cizí, vše se mu zdálo tak surové, jemu, v němž ženská, trpná, měkká přebývala duše. Ale právě trpná, více snící než myslící ta jeho povaha učinila mu pobyt v tom novém nesympathickém okolí možným, učila jej snášet a mlčet a uzavírat se do sebe. Čím déle tam byl, tím více poznával svůj omyl, řekl si s vnitřním pláčem, že se byl minul s povoláním svým, věděl nyní, že tak velký rozdíl mezi vojákem a bohatýrem, kterého činí myšlénka a vzlet, jako mezi střízlivostí života a letem k ideálu — říkal si to vše po léta — ale rázně se vzchopit, vystoupiti z akademie, dáti se na jinou cestu, hledati jinou dráhu povolání — to Jan Maria nedovedl. Ani mu to hrubě nenapadlo, a čím také měl se státi? Necítil povolání k ničemu.

„Je to můj osud,“ pravil si smutně, a hledal útěchu v tom, že po odbytých studiích aspoň ty sny o dalekých za moře cestách se mu uskuteční. Mezitím zůstaly mu na dně duše co ideál všeho, co na světě krásného, ty drahé, tiché Havranice a krajina, v kterých ležely. Nemohly tropické lesy míti mocnějšího čaru než sladká ta pole a luka, než ty zadumané hory nesoucí temné, věčně zelené, jehličnaté lesy. Jak toužebně sníval o tom ráji svého dětství! Viděl jej brzy ozářený sluncem, brzy pod stínem nejchmurnějších mraků, brzy v jarním květu, brzy zapadlý sněhem, po němž modré stíny bloudily nebo rudá záplava západu se rozlévala. A ten zámek havranický se starou štěpnicí plné zkřivených jabloní a hrušek, s tou zahradou v bývalém širokém, asi sáh hlubokém příkopě, běžícím kolem celého domu! Byla tak zelená, vždy vlhká, neboť ten příkop byl v předešlém století, v němž zámek vystavěn byl, naplněn vodou, po které labutě plovaly. Někdy byl tu vodu a obzvláště ty labutě, o kterých se tradice byla udržela, postrádal; avšak svěží zeleň trávníků, vůně růžových keřů a jasná žluť nesčíslných slunečnic tam rostoucích, nahrazovaly bohatě zašlou tu poetickou ptačí slávu. Ach, mysliti na havranický zámek, na milé jeho pokoje, naplněné starosvětským, vyrudlým nábytkem, bývalo mu nejsladší rozkoší. Míval pak dojemnou vidinu, jak v jednom z těch útulných pokojů, teplém v zimě a chladném v létě, sedí bledá, posud přes šedivé své vlasy krásná žena se smutnými zraky — jeho to matka! Hle, seděla na malé pohovce a tenké, krásné, jemné její ruce konaly buď ruční nějakou práci, nebo rozkládaly na stolku nějakou patienci, bádala polo žertovně, polo pověrčivě v těch elegantních, libě vonících kartách, aby z nich vyčtla, zda osud v nejbližší budoucnosti slibuje zdaru — oh, Jan Maria věděl dobře, na koho tu dobrá matka při tom orakulu myslila, komu ten zdar a to štěstí přála. Věděl, že tomu, za nějž se před začernalým obrazem bohorodičky co večer po celé hodiny modlívala! Slzy vděčnosti a lásky vstupovaly mu do očí, kdykoli na to vzpomínal, věděl, že nemohl nic dražšího na světě míti než ji a Rosu Marii a Havranice s tím celým světem sladkých, blahých upomínek!

Jaký byl tedy jeho bol, když pozoroval, že mu tam v tom domě přísné kázně, kde nyní žil, ty nejdražší jeho upomínky ze srdce vyrvat chtěli! Nemyslili ovšem na

Havranice, o kterých ani netušili — ale ignorovali tu zemi, v kterých ten drahý jeho domov ležel, tu zemi, jíž byl ten domov malou, avšak krásnou částí. Pro ně nebylo té země na světě, o které Běta říkala, že ji nepřátelé „na koňských kopytech" roznášeti chtějí, odbyli ji leda úsměškem. Pro jazyk pak oné jemu drahé země jevili surovou neváženost! Ó, jakou silou miloval teď ty ubohé své, zavržené Čechy. Zdály se mu dojimavé, jako některý z mučedníků, a zářily mu nejsvětější glorií! A dávný jazyk otců stal se mu čímsi tajuplně posvátným. Avšak láska jeho jako jeho vzdory neměly slov, neboť neměl přítele. Jen sestře své vylíval někdy svoje srdce, matce nezmiňoval se, nechtěl ji zarmucovati. Rosa Maria však neodpovídala nikdy ani slovem na ty výkřiky jeho stísněného, vlasteneckého citu; o všem, co se v domě děje, dávala mu věrně, ač suše zprávy, ale k srdci jeho nepromluvila ani jednou po celý čas. Jan Maria si to vykládal tak, že s ním mlčíc snáší — a ona se mu v skrytě smála. Konečně nesvěřoval se již ani jí. Mlčel a trpěl. Ale jednu měl přece ještě útěchu, jistou a sladkou — poesii. Nejen že četl všechna díla obraznosti, která se zhusta podloudnickým způsobem do námořnické školy dostala, začal sám se pokoušeti o uskutečnění svých dávných snů. Psal v tajnosti — tragedie. První byla „Královna Tomiris". Nejdříve napsal scénu poslední, v které Tomiris uťatou hlavu konečně poraženého, tak dlouho vítězného zachvatitele své a jiných vlastí, do zlaté, vlastní jeho krví naplněné nádoby potápí, a všechno svoje nadšení, všechny svoje vzdory, všechnu svou zoufalost, všechnu nenávist proti tyranii vložil Jan Maria královně Tomiris v té scéně do úst. Vášnivé její při tom proklínání formuloval dle divoké kletby sestry Horaciů proti Římu v tragedii velkého Corneilla, kterou na zpaměť uměl. Ta scéna kletby a triumfu zdála se mu povedenou, přečítal si ji sám často v úkrytu, a byl spokojen a hrd. Ostatní část tragedie nechtěla se mu však tak dobře dařiti, zdála se mu slabá, bez života, a konečně ji hodil celou do ohně. Po celý měsíc byl pak zachmuřen, avšak brzy klíčila zase nová naděje v jeho srdci, a doufal, že „Drahomíra" se mu povede lépe, a přemýšlel o ní kdykoli mu zůstala volná chvíle.

První své prázdniny netrávil v Havranicích, jak byl doufal. Matka a sestra odstěhovaly se krátce po jeho odjezdu na vřelé přání posledňejší do Prahy k delšímu pobytu a poněvadž matce zdraví nesloužilo, odebrala se později pak do lázeňského místa do Alp, kam jej k sobě na prázdniny povolala. Byl polekán jejím chorobným vzezřením, ale zdálo se mu za nějaký čas, že lázně na ni velmi dobře účinkovaly, tak že uspokojen odjel. Za rok překvapila ho zpráva o sňatku jeho sestry. Čekala k vůli němu až v čas prázdnin, aby Jan Maria té slávě mohl přítomen býti, a aby se s budoucím svým švakrem v Praze seznámil. Byl to sňatek velmi výhodný, jak mu matka psala, a dopis Rosy Marie zářil štěstím. Jakou radostí ho to plnilo! Přijel, ale pres všechnu snahu milovati láskou bratrskou toho, jejž si byla Rosa Maria za chotě zvolila, nemohl přece nikterak k němu přilnouti. Chladná, samolibá jeho povaha jej mrazila a urážela. Rosa Maria však zářila ne tak štěstím, jako spíše triumfem — krutým a nízkým. Byla svého ženicha jiné, téměř již s ním zasnoubené dívce „vyrvala", a mluvila s tak cynickou nedelikátností o svém vítězství a o své poražené sokyni, že bratr její žasl. prázdný, ješitný úsměv pak toho vyrvaného ženicha se mu hnusil. Poprvé viděl sestru svou bez oné glorie, kterou milující jeho duše kolem ní po celý posavadní život byla spřádala. Bylo mu úzko v tom pocitu vystřízlivění, hledal na tváři své matky útěchu, chtěl z ní vyčísti, že se mýlí, že sestře křivdí — ale v bolestném jejím úsměvu, ve chvějícím se zvuku jejího hlasu, když tichým, prosebným slovem Rosu Marii napomínala, nalézal jen potvrzení svých obav. Maně, instinktivně tázal se v nitru svém: „A to že jest láska, co ty dva lidi k sobě poutá?" Netroufal si odpověděti na tu otázku. Představoval si pod tím slovem něco neurčitého sice, ale přece něco docela jiného. — Byl rád, když po svatbě odjeli, a on s matkou do těch drahých, tichých Havranic se utíkati mohl, kde ještě dvě neděle v sladkém snění, v nejněžnější lásce s ní strávil. I jí zdálo se, že se jí odjezdem novomanželů odlehčilo. Nemluvili o nich, mluvili vůbec málo, dívali se více na sebe a četli si tolik hlubokého citu, tolik něhy v zracích, že jim slov třeba nebylo.

Ah, s jakým dojmutím vzpomínal později těch krásných, podzimních tenkráte večerů, zlatých úsměvem v klidu umírajícího slunce, svatých tím tlukotem jich obou v hlubinách pohnutých srdcí! Chodili spolu v štěpnici na procházku jako dva zamilovaní, dívali se s přátelským jakýmsi citem na ty staré stromy, na omšené jejich pně, na dlouhé ty skroucené větve, s nichž zrající ovoce viselo, na dům politý záplavou růžového světla, na rokokové po balustrádě bývalého příkopu rozestavené vázy a poprsí římských cesarů korunovaná laurem, s poněkud naivním, ba přihlouplým úsměvem na tvářích, žlutým lišejníkem jako pozlacených, a všechny ty předměty zdály se jim plny intimního kouzla, plny duše, a poskytovaly jim látku k veselým a dojímavým poznámkám. Bylo jim tak domácno, tak milo, tak volno. Byli do sebe zavěšeni, a každou chvíli tlačil Jan Maria tu bílou, bledou ruku k prsům jako v bázni, že se mu vymkne, že mu odňata bude, a každou chvíli cítil zase, jak tatáž ruka se zachvívala jako stejným strachem, jako by se jej křečovitě chytat chtěla. Nikdy nebyl se s matkou tak těžce loučil jako tenkráte. Musil všechny svoje síly sebrati, aby rozechvění svoje skryl: doprovodila jej na nádraží odlehlé stanice a neviděla, jak osamocen ve vagónu rukama zalomil, když vlak byl do širého pole vyjel, a on zas neviděl, jak ona bledá do polštářů svého kočáru byla klesla, a beze slz, na polo v mdlobách domů přijela do zámku, tichého, opuštěného jako hrobka.

Za půl léta volali jej děsně stručným telegramem do Havranic.

(Pokračování.)

Píseň na otčinu.

Báseň *Fr. Xav. Svobody.*

Setrváš vždy, jak jsi byla,
posvěcená, požehnaná,
setrvá to, proč jsi žila
zdvižená i pošlapaná.

Setrváš vždy v moci, v jase,
vichřic cizích staré vzdory
rozbijou se v letu zase
na lysinách tvojí hory.

Setrváš vždy, my, co žijem',
dávno budem' prachem v hlíně,
oddaně se všickni skryjem'
v mateřském tvém vlídném klíně.

Setrváš, — prach našich údů
dávno chladný vítr zvěje
přes strouhy i strom i hrudu
novým dětem v obličeje.

V prachu tom však trvat bude
nehynoucí úsměv jarý,
sled otcovské krve rudé,
síla, vzdor a oheň starý.

Na paláci staročeském.

Líčí Dr. *Zikm. Winter.*

V každém onačejším domě měšťanském bývala v 15. a 16. věku veliká otevřená místnost, všem obyvatelům v domě společná. Z té místnosti vcházelo se do komnat, komor, sklepů, světnic. Tato obšírná místnost slula Čechům doby husitské „síní" — čtemeť v popise domovitého statku sládka pražského Vlaška r. 1456, že měl „almaru velikú před komorou na síni a tamtéž dva stoly dubová jeden sosnový" (desky Misc. 26. A. 11). Teprve později zobecnělo i u Čechů cizinské jméno mazhauz, pocházící asi z latinského mensa — meshaus.

Jsouc dědictvím po německých měšťanech jméno to zobecnělo u Čechů podle jiného jména latinského — „paláce" jímž rovně tak zvána největší síň v domech soukromých, ale častěji v domech ouředních, v rathouzích obzvláště. Však vědí čtenáři, že dosavad sluje jeden z největších sálů pražského hradu „na paláce".

Netřeba této veliké síně v měšťanských domech klásti původem svým za praněmeckou. Síň „mužská" v herojském reckém bytě (megaron, δῶμα), kteráž bývala středem a shromáždištěm všeho života domácího; římské atrium, kde druhdy společný krb stával, společný stůl, kde tkaly zeny a přijímáni bývali klienti (Velišský Život 88): toť všecko už jsou „paláce a mazhauzy," od nichž neděli se ruzno příliš dum Karla Velikého, ani „ipsa domus čili gaestehaus" kláštera svatohavelského ve Švýcarech z r. 820 (Kenning deutsch. Haus). A netřeba snad v té příčině ukazovati k vlivům klassickým, jako Aug. Meitzen (d. deutsch. Haus), jenž působení klassická i ve formy skandinavského domu pozoruje až i v nejzazším severu: lze bezpochyby říci, že síň veliká, kolem níž se skupily komory a na venkově v chalupách i chlívce, jest způsob všech všudy kmenů arických.

Tedy bývaly za celé ještě století šestnácté všude v českých městech pořizovány mazhauzy jakožto dědictví časů pradávných. Roscherovi (Nationaloekon I.) jsou ty městské síně společné a veliké zároveň důkazem, že hospodář s čeledí býval v oněch dobách důvěrnějšího, srdečnějšího obcování, a mimo to mu svědčí, že oblíbeny bývaly přátelské schůze a pitky hojné, k nimž dobře hodil se obšírný mazhauz. V obojím lze přisvědčiti. Víme bezpečně, že v mazhauzech českých za celý den batolily se děti po zemi, větší drůbež honila se s křikem kolem stolů, mistr s tovaryši tu pracoval zaujav dva, tři kouty mazhauzní, v poledne tu zasedla čeleď s hospodářem a jeho rodinou ke stolu, sem přišly babky klevetat, tu na noc brány přástky před se a když byla k tomu případnost příhodná, tu kvasilo a hodovalo se o všecko pryč.

Guarinoni (str. 1231), zkušený a očitý svědek života, jako byl před třemi téměř veky, píše, že mazhauzy v domech i na to se pořizují, aby za deštiva v nich pohodlně měšťan se procházel právě tak jako v klenutém loubí na rynku a po ulicích.

V radních mazhauzech konány valné schůze vší obce a rozličné slavnosti. Když byl císař Rudolf r. 1591 v Plzni, „ráčil na paláce v rathouze své sacrum míti" (Plachý Paměti Plzeňské 171) a „když slavnosť velikonoční se přibližovala, jsou povoláni kantoři císařští, a JMC. z domu a paláci ložírovaného majíc pavlač přistrojenou na rathouzním paláce služby Boží zpívané vykonati dáti ráčil" (týž 219).

Za dnů obyčejných na radním mazhauze očekávaly strany se svými řečníky, až na ně ze síně soudní písař zavolá, a tu také přečasto dozněl dozvuk vedené pře: kdežto před právem a soudnou stolicí konšelskou vedli sobě kohouti rozvadění ještě jak tak — za to na mazhauze venku dotýkali sebe slovy ba i zbraní, které musili prve předě dveřmi radní síně zanechati.

Na mazhauze staropražské radnice — to víme z Letopisů — nejednou i popravy se děly. R. 1405 sťat tu byl

Sigmund Huler, podkomoří, na rozkaz krále Václava, a v témž století ještě několikráte zkrvavěny jsou tu dlažice.

Má tedy leckterýs mazhaus staročeský svoji historii. K těmto krvavým vzpomínkám kontrastní, něžná zpráva je ta, že na radnici kouřimské v mazhauze pěstovali stromky — jalovčí. (Kn. svědomí tamější r. 1599.) Mazhauz býval v domech dvojí: dolejší a hořejší. Onen býval hned za vraty. V Praze pohledáš snadno několik takových mazhauzů v domech nákladnických (ku př. u Vořechovských), ačkoli všelijak již přestavěných a zúžených. V takových nákladnických mazhauzech stávaly stoly, „štoky", lavice; leckde byly štok a lavice ke zdi připjaty, přibity a zdvihuty, jakž dosavad viděti v průjezdě některých hospod pražských (ku př. u Šturmů).

Řemeslníci rázu hlučnějšího mívali v dolejším mazhauze svoji „dělnici", aneb aspoň část její, jakož jsem tak shledal u kováře Havla Procházky, po jehož smrti r. 1614 popsali páni „na mazhauze měchy velké kovářské zlé". (Arch. praž. č. 1174.) Z tohoto Procházkova mazhauzu vcházelo se do vlastní dělnice, kde byla „kovadla, rohatiny, měchy při vohni, perlíky, mlaty" a jiné kovářské nádobí a nářadí. Dělnice ta otevřena byla do ulice. Takové a podobné mazhauzy byly všude v českých městech. O táborských psal Kolář (Arch. Pam. 1874) takto: „O starých domech dosud zachovaných připomínám jen jednu charakteristickou známku všech — velikou síň, která za samými domovními vraty se rozkládajíc třetinu domu zaujímá, sklenuta bývá gotickým způsobem v jižních Čechách obvyklým. V síni této řemeslníci živnost svou vykonávali, za síní byly komory k spaní a skladiště."

Hořejších mazhauzů nás dochovalo se málo. V Praze shledal jsem v starých domech sotva slabou stopu po bývalých palácech. Původní a věru vzorný palác mají Berounští v domě u černého orla.*) Vejda po schodě do prvního podnebí ocitneš se u veliké síně, dvacet sedm kroků dlouhé, 14 široké.

Strop tohoto mazhauzu stojí za podívanou. Je to deset dlouhých trámů na příč položených; mezi nimi je prkenná náplň a všecko pomalováno. Na bílé půdě jsou tu ornamenty renaissanční hrubšího způsobu as takové, jako vidíme v kancionalech sprostších. A nejsou ozdoby všude stejny. Malíř měl dosti fantasie; tu vidíme žlutou barvu, tu bílý květ a červený, tu meloun a pomoranč, modrou švestku, tu zase výkres přímočarný o liniích uměle spletitých. V tom mazhauze pozorovati několik dveří k bytům vedoucích. Zeď ke dvoru obrácená má v sobě veliké okno, v němž dvě kamenná sedátka proti sobě. Tu zajisté sedávala hospodyně dohlížejíc čeledi na dvoře pracující; tu sedávala dcerka předouc a chvilemi přimrkujíc po švarném tovaryši domácím.

V téže zdi při samém konci jsou dvéře otevřené k pavlačím, z nichž jedna jest dřevěná, dlouhá, starodávná. Konec schodů v mazhauze jest zídkou obehnán. Sic jináče jest berounský mazhauz prázden až na mandl u schodů stojící.

Škoda věčná, že palác tento i s pavlačí na míře tak chatrné jest, že s těží naši generaci přečká. Co v Berouně druhdy na mazhauzech mívali, k tomu odpovědí tobě poněkud knihy městské. U Jana Loška na paláce stála (r. 1593) „medenice, kotly, pekáče, rožny, struhadla, lůžko prázdné, kramply, kotel k vaření šatů, pily, sedla, voštip a provazy k tažení sena." U jiného měšťana r. 1563 nalezli jsme na mazhauze čtyry „žočky vlny".

Z těch dvou zpráv — více jich v Berouně nenalezeno — patrno, že ráz tamějších mazhauzů byl kuchyňský, řemeslnický a hospodářský. Tak bylo i v Rakovnice a bezpochyby i v jiných městech, jichž měšťané byli řemeslníci a sedláci spolu.

Navštěvme mazhauzy pražské! Co tu pestroty! Nebude lze vypsati „palác" jediným způsobem, v každém domě mívali na paláce jiné a jiné věci: někde to byl sklad věcí kupeckých, jinde řemeslných, jinde byl upraven obrazy a pěkným nářadím jako nejlepší světnice, jinde zase byly v něm sudy a mandl i hasičské košíky a jiné haraburdí čili „brambor", jak dí kniha inventární pražská. Co do polohy vidíme, že jeden mazhaus má i některé okno do ulice, takže rozpustilí lidé skáčí oknem na stříšku a se stříšky oknem zase na mazhauz (soudní kniha arch. pr. č. 1122), o jiném mazhauze pak víme, že z něho chodí se na pavlač — tedy že byl položen do dvora jako svrchupsaný berounský. Z kvaternu trhového (č. 3.) v deskách zemských víme, že r. 1513 mazhauz kněze Jana z Vratu měl v sobě přede dveřmi jednoho pokoje „domek" a v něm stůl — tedy pokojík v síni.

Co do věcí*) míval v polovici 16. věku perkmistr Medař na mazhauze nádobí mosazného řadu, ve třech almarách mnoho papíru a „vosné nože", nebozezy, kratce — tedy nářadí vinařské. Toť byl tedy nějaký palác nesličný.

(Dokončení.)

*) Na tu vzácnou památku staročeského bytu upozornil mne pan tajemník Stejskal.

*) Následující zprávy jsou většinou z inventarních knih pražských, složených v archivě staroměstském pod čísly 1172, 1173, 1174 a ze tří novoměstských.

Žid z Lubartova.

„Z nedávných vzpomínek" od *Adama Szymańského.*

Stalo se to roku . . . ale na roku nesejde, dosti na tom, že se to stalo, stalo v Jakucku na počátku listopadu, několik as měsíců po mém příjezdu do toho sídla mrazův.

Lihový teploměr Reaumurův ukazoval 35 stupňův zimy. Se strachem tedy přemýšlel jsem o příštím osudu svého nosu i uší, které, nedávno přivezeny byvše ze západu, dosud stále důtklivým pro mne způsobem jevily tichý protest proti nucené akklimatisaci, a dnes právě měly podstoupiti delší zkoušku. Zkouška ta nastávala jim proto, že před několika dny zemřel v místní nemocnici jeden člen naší kolonie, Kurp'.[1] Petr Baldyga; dnes

[1] Kurpirové jsou zvláštní obyvatelstvo některých mazovských vesnic, hlavně okresu přasnyšského, ostrolęckého a kolnenského. Kromě této severní skupiny jest ještě jedna jižní po pravém břehu Buhu. *Pozn. překl.*

ráno měli jsme mu prokázati poslední poctu uložiti v zemi zmrzlé ztýrané jeho kosti.

Čekal jsem jen na jednoho ze známých, který mne měl zpraviti o době pohřbu. Nečekal jsem dlouho, a zaopatřiv si co nejpečlivěji nos i uši, zamířil jsem za ostatními k nemocnici.

Nemocnice byla za městem.

Na dvoře, trochu dále od ostatních budov, stála veliká kolna — umrlčí komora.

V komoře té ležela mrtvola Baldygova. Vrata byla otevřena: vešli jsme. Vnitřek učinil na celý náš hlouček dojem nepěkný; bylo nás as deset, a možná i více. Všichni jsme mimoděk pohlédli na sebe; stáli jsme před skutečností mrazivou a nahou, nezakrytou nižádným čárem zdánlivosti . . . V kolně, ve které nebylo ani stolu, ani lavice, ba ničeho kromě bílých, sněhovým jiním pokrytých stěn, ležela na zemi sněhem zasypané rovněž tak bílá, ohromná, vousatá mrtvola, zavinutá v jakési prostěradlo nebo košili. Byl to Baldyga.

Mrtvola byla strašně zmrzlá a aby se mohla lépe vložiti do připravené již rakve, byla přisunuta ku vratům, ku světlu.

Nikdy nezapomenu obličeje Baldygova, jejž jsem viděl nyní ve světle denním, oprášený od sněhu. Mračné jeho vzezření mělo známku divného jakéhosi, nevýslovného bolu, a ze široce otevřených očí vytřeštěně pozíraly zřítelnice jako s výčitkou do nedohledné dále, až ku mrazivému, zachmuřenému nebi.

Jeden ze sousedův, vida dojem, jaký na mne učinil pohled na Baldygu, pravil:

„Zemřelý byl chlapem, jakých jest málo; stále byl zdráv, stále pracoval, stále poutal a tulil k sobě někoho z nuznějších; poněvadž však byl tvrdohlavým, jako každý Kurp', věřil až do posledka, že se vrátí nad Narev. Ale před smrtí patrně poznal, že se tak nestane.“

Zatím vloženy zkamenělé ostatky do rakve a postaveny na malé saňky jakucké o jednom koni. Když pak žena krejčího W., zastupující v nastalém případě kněze, jakožto znalá pohřebních úkonův, spustila zvučně: „Vítej, královno nebes, ve smutku i radosti,“ hnuli jsme se ke hřbitovu, přizvukujíce jí přerývanými hlasy.

Šli jsme rychle: mráz byl tuhý a pobízel ku spěchu. Konečně jsme byli na hřbitově. Házíme po hroudě zmrzlé země na rakev: několik obratných úderů rýčem . . . a za okamžik svědčí jen malá, čerstvě nasypaná hromádka země o nedávném ještě pobytu Baldygově na světě. Nebude však svědčiti dlouho, sotva několik měsíců: přijde jaro, rozehřátý sluncem rov roztaje, srovná se se zemí, poroste travou a býlím; po roce, po dvou, zemrou nebo se rozejdou po světě širém svědkové pohřbu, a kdyby tě hledala i matka rodná, nenajde tě již na zemi. Avšak zde mrtvého ani nikdo hledati nebude, ba ani pes se nezeptá po tobě.

Věděl o tom Baldyga, věděli jsme i my, a mlčky jsme se rozcházeli domů.

* *

Druhého dne po pohřbu byl mráz ještě prudší. Po druhé straně dosti úzké ulice, ve které jsem bydlil, nebylo viděti ani jediné budovy: hustá mlha sněhových krystalů pověsila se nad zemí jako chmura. Z mlhy již slunce nevysvěcovalo: ale, ač nebylo na ulici živé duše, donášel vzduch, velikým mrazem nepoměrně zhustěný, stále k mým uším brzy kovové zvuky vrzajícího sněhu, brzy praskot velikých břeven ve stěnách domův nebo země širokými trhlinami pukající, brzy smutný zpěv Jakuta, podobný stonu. Patrně se počínaly ony mrazy jakucké, před nimiž mizejí nejkrutější zimy polární, před nimiž jakýsi nevýslovný strach pojímá člověka, a vše, co jest živé, cítíc svou úplnou malomoc, ač se ukrývá a krčí jako ubohý pes obklopený smečkou vzteklých hafanů, ví dobře, že jest to marno, že nepřítel neúprosný dříve neb později zvítězí.

I Baldyga jako živý čím dále tím častěji tanul mi před očima. Hodinu jsem seděl nad rozdělanou prací; práce se mi však jaksi nedařila, péro samo padalo mi z ruky, a mysl neposlušná tékala daleko za hranicemi sněžné a mrazivé té země. Marně jsem se odvolával ku svému rozumu, marně jsem sobě opakoval po desáté rady lékařovy; dosud jsem kladl chorobě, od několika neděl mne trápící, jakýs takýs odpor, dnes však cítil jsem se úplně beze vlády, beze síly. Tesknota po zemi rodné mne hubila, ničila nelítostně.

Tolikráte již nemohl jsem se vzepříti vábným snům; zdaž bych mohl aspoň dnes odolati pokušení? Ale pokušení bylo silnějším, a já slabším než obyčejně.

Pryč tedy mrazy a sněhy, pryč skutečnosti jakucká! Hodil jsem pérem a obklopen jsa oblaky dýmu tabákového, pustil jsem uzdu rozehřáté fantasii.

A unesla mne také, svévolná! . . .

Přes lesy a stepi, hory a řeky, přes říše a země nesčetné mihla se mysl letmo na daleký západ, odhalujíc mi kouzla opravdivá: bídy a zloby lidské zbavené, krásy a harmonie plné moje nivy nadbužné. Ústa moje nemohou dnes vypověděti, péro popsati kouzel těch! Viděl jsem lány zlaté, louky smaragdové, lesy — starce, dávné děje mi šeptající.

Slyšel jsem šum vln klasových, štěbet božích pěvců okřídlených, hovor dubův olbřímých, hrdě vichrům vzdorujících. Napájel jsem se vůní těch lesův balšámových a krásou našich polí mazovských, zabarvených panenskou svěžestí nebeských květův.

. . . Každý můj nerv cítil libý vánek ovzduší rodného. Cítil jsem oživující účinek paprsků slunečních, a ač venku mráz skřípal ještě vztekleji a čím dále, tím hrozněji cenil proti mně na okenních tabulích své zuby, zakroužila krev živě v mých žilách, hlava zaplála, a já jako zakletý a zahleděný neviděl ani neslyšel jsem již ničeho kolem sebe.

* * *

Neviděl jsem, neslyšel, jak se otevřely dvéře, a někdo vešel: nevšiml jsem si kotoučův páry, jevících se tu za každým otevřením dveří v takovém množství, že hned ani neuvidíš vcházejícího; necítil jsem zimy, která s jakousi nestydatou, promyšlenou dotěravostí vlupuje se tu do lidského příbytku; neviděl jsem, neslyšel ničeho. Teprve když jsem postřehl, že nějaký člověk vešel, otázal jsem se bezděky, dříve ještě, než jsem někoho uviděl, po jakuckém obyčeji:

„*Toch nado?*“ (Co chcete?)

„To jsem já, prosím, vedu obchod s drobnostmi,“ zněla odpověď.

Zdvihl jsem oči. Nebylo pochybnosti; ač byl obložen různými šaty, hovězími a jeleními kožemi, stál přede mnou typový maloměstský žid polský. Kdo ho vídal v Losicích nebo Sarnakách, ten ho pozná nejen v jakuckých, nýbrž i patagonských kožích. Poznal jsem ho proto hned. A poněvadž, jak jsem pravil, i otázku svou, nejsa ještě úplně duchem přítomen, položil jsem téměř nevědomky, nerušil žid, stojící nyní přede mnou, mojich myšlének příliš brutálně zjevem cizí skutečnosti, nebyl kontrastem příliš příkrým. Naopak. S jakousi příjemností hleděl jsem na známé mi rysy; objevení se žida ve chvíli, kdy myslí i srdcem přenesl jsem se do země rodné, zdálo se mi dosti přirozeným; několik pak slov polských mile se dotklo ucha mého. V jakémsi ještě zapomenutí hleděl jsem na něho příjemně.

Žid se trochu zastavil, na to se odvrátil, popošel ke dveřím a spěšně počal odkládati rozličné to šatstvo.

Tu teprve jsem se rozpomněl a zpozoroval, že jsem mu nic neodpověděl, a že chytrý krajan, vysvětliv si zcela opačně moje mínění, chce mi svoje zboží rozložiti. Spěchal jsem vyvést ho z omylu.

„Co vás to napadá, člověče, co děláte?!" zvolal jsem živě. „Nekoupím nic, nic nepotřebuji, nenamáhejte se marně a jděte s bohem dále!"

Žid přestal zboží rozkládati; zamysliv se na okamžik a vleka za sebou na polo staženou dochu,*) přiblížil se ke mně a hlasem přerývaným, rychle a bez ladu mi pravil:

„Nic neškodí, já vím, že nic nekoupíte. Vidíte pane, jsem tu již dávno, velmi dávno... Ale dosud jsem nevěděl, že jste přijel. Jste zajisté z Varšavy? Teprve včera mi povídali, že jste tu již přes čtyři měsíce. Jaká škoda, že jsem se o tom dověděl tak pozdě! Byl bych přišel hned. Dnes jsem vás hledal hodinu; byl jsem až na konci města, a mráz je hrozný, aby jej čerti vzali!... Dovolíte-li jen několik slovíček — dlouho překážeti nebudu —?"

„Co chcete ode mne?"

„Chtěl jsem si jen trochu s vámi porozprávěti."

Odpověď ta mne pranic nepřekvapovala; lidí rozličných, přicházejících jen proto, aby si „porozprávěli trochu" se člověkem přibylým nedávno z otčiny, napadl jsem nemálo; byli mezi nimi i židé. Příchozí zajímali se o předměty nejrozličnější: byli mezi nimi nejen prostí zvědavci a mluvkové, nýbrž i lidé, kteří se ptali jen po příbuzných, a politikové, z nichž nejeden změnil již úplně svoje smýšlení. Celkem měla politika mezi příchozími vždy zvláštní mír a vážnost. Nepřekvapilo mne tedy, opakuji znova, přání nového příchozího, a ač bych byl rád zbavil svou chatu co nejdříve nepříjemného zápachu špatně obyčejně vydělaných hovězích koží dochy, požádal jsem ho přece otevřeně, aby odložil a usedl.

Žid, patrně jsa potěšen, seděl již v okamžiku u mne. Nyní jsem si ho mohl prohlédnouti pozorněji.

Všechny nejordinárnější rysy plemene židovského, jako by se byly vtělily v sedící u mne postavu: i hrubý, veliký, trochu na stranu zakřivený nos, i pronikavé, jestřábí oči, kozí bradu, barvy hodně dozrálé okurky, a konečně i čelo nízké, hrubými vlasy pokryté, všecky ty známky měl můj host; avšak věc divná, vše to vzato dohromady — možná že přikrášleno byvši výrazem zbědnělé tváře, dýšící jakousi upřímnou otevřeností a příjemností — nečinilo na mne v tom okamžiku špatného dojmu.

„Povězte mi však, odkud jste, jak se jmenujete, co tu děláte a čeho se chcete ode mne dověděti?"

„Jsem, prosím, žid z Lubartova, snad pan dobrodej ví, jest to zrovna u Lublina. U nás si každý myslí, bůh ví jak je to daleko, a já jsem to ostatně dříve také myslil, ale *nyní*," dodal důrazně, „*my víme*, že jest Lubartov u Lublina náramně blízko, zrovna u něho."

„A jste tu dlouho?"

„Velmi dlouho, bez mála tři roky."

„To přece není ještě tak dlouho, jsou tu lidé, kteří tu bydlí již přes dvacet let, a cestou jsem potkal stařečka z Vilna, který jest tu skorem padesát let; ti jsou tu skutečně dlouho."

Ale žid si vzdychl.

„Jak dlouho jsou tu oni, to nevím, já vím jen, že jsem tu velmi dlouho."

„Jste tu jistě jen sám, zdá-li se vám čas tak dlouhým?"

„Se ženou a děckem, s dcerkou; měl jsem čtyři děti, když jsem sem šel, ale ta cesta, bůh nás chraň: šli jsme rok celý; neví pán, co jsou to etapy?... Tři děti mi rázem umřely, v jednom témdni, jakoby rázem. Tři děti?! lehko se řekne... ani jsme jich neměli kde pochovati, hřbitova našeho tam nebylo... Jsem chasid," dodal tišeji, „pán ví, co to znamená... zachovávám zákon... a Bůh mne tak tresce..."

Umlkl jsa vzrušen.

„Můj milý, v takovém stavu těžko na to pomýšleti; jest to přece všechno jedno, země boží jest všude," hleděl jsem ho aspoň něčím potěšiti, ale žid se vytrhl jako opařený.

„Boží! Jaká boží! Co za boží! Co to povídáte, pane? To jest psí země! Fuj! Fuj! Boží země? Nemluvte tak, pane, styďte se! Boží země, která nikdy nerozmrzá? To je proklatá země! Bůh nechce, aby tu bydlili lidé; kdyby on chtěl, nebyla by takou. Proklatá! Hanebná! Fuj! Fuj!"

A začal plivati kolem sebe a dupati nohama; se sevřenými rty a zaťatou pěstí hrozil nevinné zemi jakucké, mumlal jakési kletby židovské, až vysilením upadl spíše než usedl na židli vedle mne.

Všichni vyhnanci bez rozdílu náboženství i národnosti nenávidějí Sibiře; patrně však neuměl fanatický chasid nenáviděti polovičně. Čekal jsem, až se upokojí. Vychován jsa ve tvrdé škole, přišel žid brzy k sobě, brzy opanoval vzrušení a když jsem mu po chvíli pohleděl tázavě do očí, odpověděl mi hned:

„Odpusťte, pane, nemluvím o tom s nikým. neboť s kým tu mluviti!"

„Což jest tu židův málo?"

„A jsou to židé, pane? Jsou tací, jako zdejší lidé... zákona nikdo nezachovává..."

Obávaje se nového výbuchu, nedal jsem mu již skončiti, umínil jsem si zkrátiti rozmluvu a zeptal jsem se prostě, o čem chtěl se mnou rozprávěti.

„Chtěl bych se dověděti, co jest tam slyšeti, pane? Tolik let jsem tu, a nikdy jsem ještě neslyšel, co se tam děje."

*) Docha jest vrchní zimní šat, obyčejně ze dvojí kůže, srstí svrchu i vnitř sešitý. Dochy šijí se z koží jeleních; chudší třída nosí hovězí.

„Když se ptáte trochu divně, nemohu vám přec odpověděti hned na vše; nevím, co vás zajímá, snad politika?“

Žid mlčel.

Mysle, že se host můj, jako mnozí jiní interesuje o politiku, nerozuměje samému názvu předmětu, začal jsem stereotypní již pro mne — mnohokráte touž věc opakovav — vypravování o politické situaci Evropy, o našem stavu atd. Ale žid vrtěl sebou netrpělivě.

„To vás tedy nezajímá?“ ptal jsem se.

„Nikdy jsem na to ani nepomyslil,“ odvětil otevřeně.

„A! teď vím, oč vám jde: jistě chcete věděti, jak se židům vede, jak jde obchod?“

„Jim se vede lépe než mně.“

„Dobře. Chcete tedy jistě věděti, je-li u nás nyní živobytí drahé, jaké ceny jsou na trzích, po čem jest mouka, maso atd.?“

„Co jest mi do toho, když tu není možno nic dostati, třeba tam bylo sebe laciněji.“

„Ještě lépe; ale oč vám vlastně k čertu jde?“

„Když já nevím, prosím, jak to pověděti. Vidíte, pane, já se tak nejednou zamyslím, že se mne až ptá Ryfka — jmenuje se tak moje žena —: ‚Muži, co jest ti?‘ A co já jí mám odpověděti, když sám nevím, co mi jest. Neboť snad by se mi i lidé vysmáli?“ dodal, jakoby zvídal, nebudu-li se mu smáti.

Ale já jsem se nesmál. Byl jsem zvědav; patrně ho cosi hnětlo, s čím si sám nevěděl rady, a vypověděni něčeho v jazyku, kterým vládl docela nepatrně, bylo pro něho ještě obtížnějším. Abych mu pomohl, upokojil jsem ho, aby nepospíchal, že práce moje není pilná a nic neztratí, porozprávíme-li si hodinu atd. Žid poděkoval mi pohledem a po krátkém přemýšlení počal rozmluvu:

„Kdy jste, pane, vyjel z Varšavy?“

„Podle ruského kalendáře na konci dubna.“

„A bylo tam tenkráte zima či teplo?“

„Úplně teplo; jel jsem s počátku v letních šatech.“

„Nu, vidíte, pane? A tu jest mráz!“

„Což jste zapomněl, či co; v dubnu jsou u nás přece pole již oseta, a stromy všechny zelené!“

„Zelené?“ radost blyskla v očích židových. „A tááák, tak zelené: a tu jest mráz!“

Nyní jsem již věděl, oč mu běží; chtěje se však přesvědčiti, mlčel jsem; žid patrně obživl.

„Ale, povězte mi, pane, jestli u vás nyní . . . jenom že vidíte, pane, nevím již, jak se to jmenuje, již jsem polsky zapomněl,“ tvářil se zahanbeným, jako kdyby byl někdy uměl, „jest to takové bílé jako hrách, jenom že to hrách není; bývá to u domů v léte v zahradách na takových velikých tyčích? . . .“

„Boby.“

„Zrovna ty! Boby, boby!“ opakoval si několikráte, jako kdyby si chtěl slovo to navždy zapamatovati.

„Rozumí se, že jest jich tam hodně, a což zde nejsou?“

„Zde! Po celá tři léta ani jediného zrnka jsem neviděl; zde jest pouze takový hrách, který u nás s odpuštěním jenom . . . jenom . . .“

„Vepři žerou,“ napověděl jsem.

„Ny tak! Tu jej prodávají na libry, a to ještě není možno dostati jej vždycky.“

„Což máte boby tak rád?“

„Ne to, že je mám rád, ale to právě, já si tak nejednou myslím na to; neboť jest to přece hezké, nehledě na to, že to vypadá, jakoby lesík rostl vedle domu. A tu nic není!“

„A nyní,“ začal znova, „povězte mi, pane, jsou-li u nás v zimě ještě ti malí, takoví“ — a ukazoval na prstu — „tmavošedí ptáci? Zapomněl jsem také, jak se jmenují. Dříve jich bylo náramně! Když jsem se modlíval u okna, bylo té droboty jako mravenců. Nu, ale kdo by si jich tam všímal? Víte, pane, co: nikdy bych nebyl uvěřil, že na ně někdy budu mysliti!? Neboť zde, zde i vrány na zimu odletují, a což ta drobota, ta docela nemůže vydržeti. Ale u nás jsou ještě? Ny, pane, jsou? . . .“

Ale nyní jsem mu neodpovídal, nepochyboval jsem více, že starý žid, chasid fanatický, tesknil po otčině právě tak jako já, že oba byli jsme choři chorobou jednou; neočekávané to setkání se se soudruhem útrap dojalo mne velice, vzal jsem ho tedy za ruku a ptal jsem se sám:

„Tedy o tom jste si chtěl se mnou pohovořiti? Vy tedy nemyslíte na lidi, na svůj osud těžký, na bídu, která vás hněte, nýbrž tesknite po slunci, po ovzduší země rodné? . . . Myslíte na pole, louky, lesy, na jejich obyvatele boží, kterých za života svého bídného neměl jste času ani dobře poznati, a dnes, kdy obrazy milé mizejí z vaší paměti, bojíte se pouště, která vás obklíčí, siroby velké, která vás stihne, až prchnou drahé vzpomínky? Chcete, abych vám je připomněl, osvěžil, chcete, abych vám vyprávěl, jaká jest země naše? . . .“

„Ó, ano, pane, tak, pane! proto jsem přišel . . .“ a tiskl mi ruce a smál se radostně jako dítě.

„Poslyšte, bratře! . . .“

— — — — — — — — — —

A poslouchal mne židek, všecek jsa posloucháním vyměněn. S otevřenými ústy, upřeným na mne pohledem; pohledem tím mne rozohňoval a podněcoval, rval mi slova z úst, lapal je hltavě a ukládal hluboko na dně svého srdce vřelého . . . ukládal je tam, nepochybuji o tom, neboť když jsem končil svoje vypravování, zaječel žid bolestně: „O wej mir, o weh mir!“ vousy zrzavé se mu zatřásly, a slzy bohaté, slzy čisté proudily se po zbědnělé tváři . . . Dlouho štkal chasid starý, a já plakal zároveň s ním.

* * *

Mnoho vody od doby té uplynulo ve chladné Leně, a slz lidských nemálo zajisté skanulo po tvářích zhnětených. Avšak dodnes, ač se to stalo již dávno, tkví mi často v tichu nočním, v době noci bezesné před očima mramorová, bolem velkým oživená tvář Baldygova, a vedle ní zjevuje se vždy sežloutlá a vrásčitá, slzami čistými pokrytá tvář židova. A když se do těch přízraků nočních zahledím více, zdá se mi nejednou, že vidím, jak se pohybují chvějící se bledé rty židovy, a hlas tichý, zoufalý šepce kol mne: „Ó Jehovo, proč jsi tak nemilosrdný k jednomu z nejvěrnějších Svých synův? . . .“

Přel. *Karel Kadlec.*

Jest na moři!

Báseň *T. Cannizzara.*

Hřmí v okna vítr, řek' bys v hloubi lesů
dav démonů to v kruhu táboří:
jak na houpačce v mlze, vichrů plesu
jest na moři.

Kdož ví, zda spí, či zda naslouchá v dáli,
jak proudy na koráb se oboří:
břeh šlohá vlna, obzor v noc se halí —
jest na moři.

Pod jeho nohou propast děsná zeje,
já slyším vichry, kol jak hovoří;
jen trám jej drží, duše má se chvěje —
jest na moři.

Zda naděje svit plá mu v duši sladký,
zda v pláč se pýcha děcka pokoří?
zda zachce se mu z kruhů cizích zpátky? —
Jest na moři.

Za cílem svým hoch spěje v květu mládí,
svět jiný nad domov si vytvoří.
Co matky žal mu? V neznámý svět pádí . . .
jest na moři.

V ráz pouto strhne na prahu a spěchá,
jen „s bohem!“ šeptne ještě v nádvoří.
Nám nezrodil se, nás tu samy nechá
jest na moři.

Tak rovněž ptáče hnízdo zanechává:
čím to mu nebes valných ve zoři?
co matky náruč, rodná niva smavá
a pomoří?

Kéž stihne přístav! Trudů příval dravý,
ať jeho duši v smutek nevnoří;
mně pouze v srdci zůstaniž mrak tmavý —
Jest na moři.

Mé přání za ním drahou poctivosti
mu v stezku žití hvězdou zahoří,
nechť třeba bouře burácí v své zlosti
tam na moři.

Vždyť to byl sen můj, aby uměl v žití
moc odpouštět, vším zhrdat v příkoří,
by věděl; miň než člověk umí zapomníti
proud na moři.

Leč kdybych věděl, mžik jen v dráze práva
že zachví se neb v bázni pokoří,
dnes ještě tvým jest, zhltˇ jej noci tmavá
tam na moři!

Bez nářku, beze vzlyku v proudy tvoje,
ó moře, ať jej bouře ponoří! —
Ó trpčí není než dnes nitro moje
sláň na moři!

To modlitba má: Nezkažen je posud,
jej můžeš zachránit, vln pohoří
sval na skráň mu! To lepší byl by osud! —
Jest na moři!

Přel. *Jar. Vrchlický.*

FEUILLETON.

Jak se tančí.

Tanec byl od nepamětných dob ve Francii, ne-li všude, jednou z nejoblíbenějších zábav. V minulých dvou stoletích byl pěstován jakožto krásné umění ve vyšších kruzích francouzské společnosti. Když Paříž čítala sotva čtvrtinu nynějšího počtu obyvatelstva, mohla se chlubiti skoro tisícem „professorů“ tance, dobývajících si vezdejšího chleba vyučováním mladého pokolení, jak si má vésti slušně a půvabně na „lehkých, vzdušných špičkách“. Za panování Ludvíka XIV. a jeho nástupce složeny některé z nejpůvabnějších hudebních kousků od Rameaua, Couperina a Lullyho ku potěšení tanečnic, které tenkráte právem byly nazývány „dámy od balletu“; neboť pravidlem byly to, až na malé skvělé výminky z povolání, urozené šlechtičny, slečny i paní. Ludvík XIV a jeho bratr Filip Orleanský nepovažovaly za nedůstojné súčastniti se skvěle vypravených balletů ve Fontainebleau a vystupovali na jevišti jako pastýři neb pohanská božstva zároveň s princeznami královské krve a jejich sličnými dvorními dámami; všichni dbali co nejpečlivěji o to, aby dělali své krůčky co nejtišeji a co nejúhledněji. Zatím co výkvět francouzské aristokracie v celé nádheře hedvábů, aksamitů, červených střevíců, diamantových přazek, mečů se stříbrnými rukojetmi, s vlajícími parukami půvabně tančil slavnostní coranto, serabandu a minuet, bavilo se obchodnictvo a lid sedlský v neděli a ve svátek tanci bourrée, gigue a allemande. Nepřeháníme, když se praví, že byla Francie pod Bourbony obývána národem tanečníků. Všechny třídy uměly tančit a bavily se tím až do únavy. Francouzská taneční hudba byla modou u všech evropských dvorů, a francouzský taneční mistr, čilý a čiperný se svými drobounkými houslíčkami, které nosil s sebou, byl tak známou postavou v Londýně a v Berlíně, jako v Paříži samé. Většina tanců, ať tančených ve veřejnosti od placených choregrafistů, neb v salonech společenské „haute volée“

*

byla francouzského původu. Teprve v poměrně novejší dobe proklestily si také jiné tance dráhu do světa křesťanského a zvláste do Anglie, která i v tomto ohledu byla velmi konservativní. Valčík zakořeňoval se ve Francii velmi pozvolna, ačkoliv jest tam nyní u mladého světa velmi oblíben. Polonaisa nenalezla však nikdy opravdové popularity u Francouzuv Jest příliš vážná a ceremonielní na tento živý lid. Za to dařilo se jí výborně v atmosféře dvorů německých, kde, jako na př. v Prusku, nabyla během tohoto století charakteru „státního obřadu". Polka z Čech, mazurka z Polsky a šotiš, přetvořený to v Němcích skotský tanec, měly ve Francii dny svého květu. Polka nalézá se dosud na tanečních programech pařížských večerních zábav, ale tančí se méně často a s menší vytrvalostí než ještě před málo lety. Několik quadrill a množství valčíku vyplňuje francouzské taneční pořádky nynějších dnů a večer končí bezvýminečně cotillonem, jenž svou rozmanitostí baví co nejživěji. Za vlády Napoleona III., kdy bylo hlavní město druhého císařství nejveselejším ze všech evropských sídelních měst, přijala francouzská společnost cotillon z Tuilerií, kde jím taneční program končíván. Mohlo se ho súčastniti každé množství tanečníků a vynalézavosti a důvtipu vůdce cotillonu ponecháno tu nejširší pole. Obratů, přídavků a rozmanitosti cotillonu jest legie: kytice, řády, komické masky, fantastické ozdoby na hlavu, ruční zrcadla, hračky a ceny všeho druhu, mezi nimiž často drahocenné klenoty oživují episody této zábavy. Při jedné z posledních večerních slavností v paláci elisejském, dávané presidentem Carnotem, pouštěly dámy malé balonky, a který z pánů je chytil, byl jejich tanečníkem. Národní povaha jeví se značnou měrou v tanci. Zvyky při jídle a pití jsou dnešního dne u všech civilisovaných národů skoro tytéž; ne tak výraz tváři a nesení těla při tanci. Angličané, Rusové, Francouzi, Španělové atd. jisté společenské třídy šatí se stejně, ale netančí jedni jako druzí. Povšechně řečeno tančí lidé západu sami za sebe, kdežto orientalci dávají si tančit. Latinským plemenům jest rhythmický pohyb zdrojem překypující veselosti a náruživé zábavy. Když tančí Ital, Francouz, Španěl, jest to pro něho nelíčeným potěšením, které jeví se v pohybu i tváři. Jest tu viděť, že tančí s citem. Slované a Teutonci buď méně rozkoš cítí, nebo jsou pozornější v ukrývání svého pohnutí. Němec tančí rázně, vytrvale, ale pravidlem jaksi vážně. Rus, Čech, Srb jsou rovněž vytrvalými tanečníky, ale nemívají ve zvyku při tanci se usmívat. Angličan vůbec není veselý tanečník. Otáčeje se při valčíku s výbornou tanečnicí dívá se usedle, vážně, ano až teskně a zoufale. Do taneční síně vchází s pochmurným klidem mučedlníka, kráčejícího na popraviště. Málo kdy tančí dobře, neboť společenské poměry jsou vývoji volnejšího a ohnivého tance v Anglii nepříznivy. Celkem začíná se Angličan blížit orientalcům: dává si tančit v divadlech, sám pak považuje tanec více za namáhání než zábavu.

— *Sir John Lubbock o veřejných knihovnách.* V Anglii zařizují se nyní četné veřejné knihovny pro lid. Náklad uhrazuje se z přirážky jednoho penny (5 kr.) ke každé libře (12 zl.) přímých daní. K zřízení knihovny za těchto podmínek jest arciť potřeba svolení poplatníků, kteří přes to, že přirážka jest tak skrovná, nebývají ochotni se jí podrobiti. Na shromáždění poplatníkův, svolaném za tímto účelem v Turnbridge wells, měl slovutný učenec sir John Lubbock řeč, z které možno čerpati i jinde vážného poučení. Podotknuv, že, kdyby mohl míti veřejnou knihovnu zadarmo, každý by ji asi rád uvítal, dovozoval, že vychováním a vzděláváním mass lidu zmenšuje se zločinnost a marnotratnost a tak že poplatnictvo co dá na knihovny, několikráte ušetří na soudech, vězeních a káznicích. Ale to jest ponze malá část dobrodiní, která mají knihovny v zápětí; největší jest, že přispívají velice k blahu a štěstí chudiny. Mluvilo li se dosud o veřejných místnostech, myslilo se vždy na hostince a jiná místa, kde utrácejí se peníze. Volná knihovna jest veřejnou místností, do které může chudý člověk míti přístup bez peněz. Uznává se nutnost vzdělávání dítek, proč neuznává se u dorostlých? O vychování dítek všemožně se staráme. Učíme je čísti, snažíme se vzbouzeti v nich lásku k čtení, protože myslíme, že čím více se kdo naučí, tím lépe pro něho, a protože člověk stává se tak lepším dělníkem a dělník lepším člověkem. Proč tedy nelogicky přestáváme u dětí? Zajisté že jest bezplatně přístupná knihovna školou dorostlých. Naše děti naučily se čísti, mají práva na dobré knihy. Jsme ještě na poměrně nízkém stupni lidského vývoje, ale to poznali jsme již přec, že sobecká hrabivost a nesdílení toho, co máme, s jinými lidské společnosti blaho nepřináší. Povídá se, že kdys chudá žena spatřivši ponejprv moře zajásala radostí: jest to velkolepé, řekla, viděti něco, co stačí pro všechny. Knihy jsou takovým mořem a dnešního dne jest dobrých knih pro každého; kapka inkoustu, kterouž napíše se myšlénka, zbudí přemýšlení v tisících, snad v milionech hlav. Mnozí z nejmoudřejsích lidí řekli nám, že jsou za své nejšťastnější hodiny povinni vděčností knihám. Knihovna jest útočištěm a přístavem v bouřích a zápasech života. Bohatí i chudí mohou se tam uchýliti a jest aspoň jedna věc na světě, kde mezi boháčem a nuzným není rozdílu. Knihy přenášejí nás do všech části zeměkoule a otevírají nám tajemství nebes. Každý národ má znáti své velké lidi, své velké myslitele. Společnost i národ dopouštějí se nejkrutějšího bezpráví, když kohokoliv od studně vzdělání odstrkují. „Naše literatura," končil sir John Lubbock, „jest nejskvělejším dědictvím každého Angličana. Anglie zrodila mnohé z největších básníků, filosofů a učenců. Žádná země nemůže se chlubiti skvělejší, čistší a vznešenější literaturou, bohatší než náš obchod, mocnější než naše zbraně, — pravou to pýchou a slávou naší vlasti!"

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček"

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 00 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
celý rok . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVI 1. března 1888. ČÍSLO 7.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

„Matka tě chce ještě jednou viděť, přijeď ihned," zněla vražedná slova, která jej téměř usmrtila, ač jej byli, přečetše telegram před ním, dříve připravili. Podepsán byl „Leopold", muž Rosy Marie.

Nalezl matku ještě živou, ale na mysli tak skleslou, že ji nepoznával. Myslil, že zšíli. Odvedli ho násilím od její postele, když byla usnula. Havranice byly celé změněny, pokoje naplněny módním, křiklavým nábytkem, nevkusnými tretkami. Rosa Maria a její muž bydleli tam teď stále. Byl svou továrnu v severních Čechách prodal a žil ze svých rent.

„Leopold je tak praktický," řekla mu Rosa Maria. „Zajisté že myslí na nový nějaký, výnosný podnik."

Jan Maria byl změnami v Havranicích nemile dotknut, zdály se mu téměř profanací, a tušil, že se to stalo vše přes matčin příliš slabý odpor. Bolelo jej, že ve svém domě se podrobovala cizím zákonům. Tak se mu to aspoň zdálo, a za krátko už o tom pochybovat nemohl, bylo to přece tak zjevné i na samých tvářích všech domácích lidí, že na zámku každý Leopolda za vlastního pána považoval.

Za nějaký den bylo matce lépe. Byla čilejší, více sobě podobná. Držela syna za ruku, když vedle její postele seděl.

„Leopold je tak praktický," řekla mu jako před tím Rosa Maria, ale hlasem chvějícím se podivným jakýmsi dojmutím. Zdálo se, že chtěla něco více říci, slysel, že zašeptala:

„Bylo to nutné, milé dítě . . ." Ale zamlčela se, když tázavě na ni hleděl. Pozoroval, že se jaksi bojácně pohledům své dcery, vážně na ni upřeným, vyhýbala. Když Leopold do pokoje vešel, nepromluvila již slova, ale ruku svého syna nepustila. Ob čas ji silněji tiskla, a chvilkami byla ta její ruka, kterou Jan Maria stále celoval, horečně vřelá a zase ledová.

K večeru stala se paní Plojharová nepokojnou, bez přestání hleděla na staré hodiny visící proti posteli.

„Jene," šeptala náhle, „ten sňatek nebyl tak výhodný, jak jsme myslili . . ."

„Nemysli teď na to," pravil jí překvapen, ale více ještě dojat bolestným výrazem v jejím pohledu.

„Tys byl vždy mou radostí, Jene Maria, ty můj nejdražší," šeptala zase matka, „ó viď, ty bys mi odpouštěl, kdybych ti i křivdila?" Dýchala těžce.

Klesl na kolena, nemohl mluvit, slzy ho dusily, líbal ruku její vášnivě.

„Oni mne nutili," šeptala matka, „odpusť mi, odpusť mé slabosti . . ."

Rosa Maria držela ji za druhou ruku.

„Ty se rozčiluješ," řekla a zarděla se do temna.

Ale matka nedala si déle brániti. Sebrala všecky síly a sedla v posteli.

„Synu," řekla hlasitě, „Obávám se, že jsem ti křivdila! Slib mi však pro lásku mou hlubokou, věrnou a dlouhou, že budeš v míru se svou sestrou žít."

„Slibuji, slibuji," vyrazil Jan Maria ze sebe. „Přisahám ti to."

„A mně odpustíš?" ptala se sladce a s úsměvem šťastným, který mu pravil, jak že tím je jista, že jí odpouští. Co? To nevěděl. Položil jí hlavu lehce na klín, tvář jeho byla obrácena k ní. Mluviti nemohl, celé jeho tělo se chvělo konvulsivně, ale oči jeho hleděly tak na ni, že zazářila radostí.

Zapomínala všeho mimo něj, sklonila se nad ním, vzala třesoucíma se rukama tu drahou jeho hlavu a tiskla si ji k srdci. Rosa Maria vyšla tiše z pokoje, aby zavolala svého muže a jeptišku, která matku ošetřovala. Letěla dlouhou chodbou, netroufala si hlasitě volati, cítila blízkost smrti, a majestát její plnil ji strachem a mimovolnou úctou.

„Jene," šeptala matka, „žehnám ti. Dítě, budeš šťastným! Bůh ti požehná — tys mne nikdy nezarmoutil."

Slzy tekly jí z očí, rty její šeptaly, klesala unavena do polštářů zpět.

Když vešli Rosa Marie, muž její a jeptiška, byla paní Plojharová mrtva a syn její ležel bez vědomí na zemi.

Mladá paní zakryla si tvář a vzlykala.

„Buď silnou," řekl Leopold, „vždyť tě to překvapit nemůže."

Jeptiška zatlačila nebožce oči.

„Pomáhejte mému bratrovi," řekla Rosa Maria.

Jeptiška, bledá, velká a klidná, upřela výrazné své oči na ni a pravila tiše a dojmutě:

„Modleme se za tu, která odešla. Bratru svému přejte ještě chvilku mrákoty. Ubohý! Je úplně osiřen. Nemá nikoho."

Rosa Maria vzhledla ostře na ni, chtěla něco říci, ale mlčela, začervenala se a sklopila oči.

Jeptiška pomodlila se nahlas otčenáš, pokoj byl již plný služebnictva, celý dům se sběhl, a pláč, hlasitý a upřímný ozýval se se všech stran. Mezitím, co jeptiška Jana Mariu křísila, vyšla Rosa s mužem svým.

„Jest příliš dojata," pravil Leopold všem přítomným nepohlížeje na nikoho.

„Telegrafuj do Prahy stran smutku," řekla Rosa Maria, když byli sami v jejím pokoji a utírala si suché své oči.

„Psal jsem již včera," odvětil, „věděl jsem, že katastrofa blízká, neodvratná —"

Byl ve všem tak praktický, ten Leopold!

Den po pohřbu měl s Janem Mariou krátkou, jak řekl, velmi však důležitou rozmluvu. Jednalo se o pozůstalost.

„Nevíš nejspíše," řekl, „že zvěčnělá tvoje matka se trochu zadlužila. Byla tak dobrá, tak všem lidem věřila! Krátce okrádali ji, správec, šafáři, služebnictvo, každý. Musila posledně dost značné sumy si vypůjčovati, dílem v banku, dílem jsem jí pomáhal sám —" zamlčel se a upíral oči nehybně na svůj doutník, jakoby od něho nějaký div očekával.

„Peníze ty jsou na statek zaznamenány, vše je řádně v knihách, a poručník tvůj přesvědčí se o všem sám, jemu to všechno dopodrobna vysvětlím, chtěl jsem tobě jen také zpráv podati . . . Zde jsou výtahy z knih, abys věděl, kolik —"

Vytáhl pomalu nějaké papíry a položil je na stůl. Jan Maria je odstrčil. Leopold se mu hnusil. Měl srdce jako v kleštích. Začal, ač nejasně, všecky ty machinace, všecku tu hrabivost tušiti.

„Jak ji mučili, jak ji asi mučili, než svolila, tu ubohou matku!" zněl výkřik v jeho srdci, a vzal se za hlavu, zdálo se mu, že tu bolest nepřežije. V tom vešla jeho sestra. Srdce jeho se zachvělo.

Ona byla jedinou bytostí na světě, kterou by teď milovati mohl, u které mohl nalézti, když ne útěchy, aspoň ulehčení.

„Můj milý," řekla Leopoldovi, „je mi zde příliš smutno. Všude ji vidím, tu ubohou. Roznemohla bych se zde, myslím, že by bylo nejlépe někam na čas odejet, kde nám nic tu naši ztrátu nepřipomíná. Myslila jsem dnes celou noc na to. Jeďme do Vídně."

A začala nalévat kávu k snídani.

„Mnoho cukru?" tázala se bratra. „Už jsem docela zapomněla, jestli sladíš —"

Za chvilku řekla:

„Směl bys snad s námi se trochu ve Vídni zdržet, Leopold by mohl psát o dovolení do Pulje —"

„Ne," řekl Jan Maria suše a krátce. Vyrazil to slovo tak prudce ze sebe, že oba manželé trochu udiveně na něj pohlédli.

„Vykládal jsem Janovi právě ty záležitosti peněžní," řekl Leopold a podával mu znova papíry.

„Ach, to je nudné," řekla mladá paní.

Jan Maria sebral všechnu sílu svou.

„Rosa ví o všech těch věcech, všech těch záležitostech?" tázal se zdánlivě klidně, ale srdce mu bilo jako před popravou.

„Ovšem," odvětil Leopold. „Bez porady s ní se ničeho nedělo. Jest o mnoho praktičnější než ty, můj milý. Myslím, že jest po otci, mohla by býti advokátem," žertoval.

„Ještě abych já ztrácela hlavu jako matinku, ubohá!" řekla Rosa Maria.

„Pak je vše v pořádku, vše," řekl Jan Maria a vrátil švakrovi papíry, aniž byl na ně jediný pohled vrhl. „Vše v pořádku," řekl a vstal. „Vše u konce," šeptal sám sobě na cestě k dveřím, a bylo mu, jakoby slyšel velké zvony hlubokého, k smrti smutného zvuku hrana zvonit.

„Tys nepil," volala Rosa Maria za ním.

„Nemám sestry," šeptal si na chodbě. „Ach, i ona ji mučila!"

Klesl ve svém pokoji na pohovku. Beze slz, bez myšlénky, tup svým zoufalstvím ležel takto nějakou chvilku. Pak vstal náhle a skládal rychle své věci do kufříku.

„Pryč odsud," pravil nahlas. „Jde z nich hrůza — z těch lidí"

Z těch lidí! Byla mu cizí Rosa Maria jako ten praktický Leopold. Vzlyk mu stoupal ze samého srdce do hrdla a hrozil, že jej udusí. Někdo zaklepal dvakráte na dvéře.

„Dále," vyrazil ze sebe pracně. Vešla jeptiška. Pozdravila jej kloníc lehce hlavu, pak stála nehnutě tisknouc velkou svou modlitební knihu k srdci.

„Odjíždím," řekla konečně tichým hlasem, v kterém bylo cosi dřímavého.

Mladík vzal ji náhle za ruku.

„Vy zatlačila jste jí oči," řekl pohnut, „vy uložila jste ji v rakev, vy hladila jste polštář, na kterém spala! Já viděl, že hleděla s láskou za vámi, kdykoli jste šla pokojem! Vy bděla jste u ní, vy jste ji těšila! Sestro, já vám děkuji!"

A vtiskl ruku její prudce ke rtům. Vyrvala mu ji polekaně a přes tvář její přelétl slabý ruměnec. Byla hluboce dojata. Zápasila chvilku se svým dojmutím, než dovedla promluviti.

„V noci, než jste přijel," pravila, „myslila nebožka, že to její poslední. Pravila mi tenkráte: ‚Neuvidím-li více svého syna, pak řekněte mu, sestro, že jest moje láska celá jeho. On že jest mi nejdražší, co na světě mám. Řekněte mu, že jsem snad nedělila spravedlivě. Ale vím, že on na statku vezdejším nevisí tak jak sestra jeho. Dělila-li jsem jmění svoje v hodině slabé nespravedlivě ve prospěch své dcery — pak nedělila jsem své srdce, svoji lásku nikdy — celé, celá je jeho, jedině jeho. Jest poslední mou myšlénkou.' Na to žádala, bych jí ustřihla vlasy."

Sestra otevřela své modlitby a vyňala kštici šedých vlasů.

„Zde jsou," pravila, „kázala, bych vám je odevzdala."

Konečně mohl plakat, líbal tu kštici a volal bez ustání:

„Díky, díky, sestro.“

„A zde,“ dodala jeptiška, „jest klíč její rakve. Myslím, že ho nikdo na mně žádat nebude. Osvojuji si snad příliš mnoho práv —“ sklopila oči a podala mu malý, pozlacený klíč kovové rakve.

„Bůh vám odplať vaši dobrotu, sestro,“ řekl mladík.

„Bůh vás opatruj,“ řekla jeptiška. „Buďte zdráv a s Bohem!“

Tiše, jak byla přišla, odcházela, u dveří se ještě jednou mimovolně obrátila a pohledla dojata na bledého, krásného, v slzách tonoucího mladíka. Jemu zdála se zjevem z lepšího světa. A oběma bylo tak divné, že se mají rozejíti, aby se nikdy, nikdy více nespatřili na tomto světě, na kterém je byl okamžik bolesti a trudu svedl.

Ale neměli příčiny, aby déle spolu mluvili. Ta myšlénka prolétla jim zároveň, neurčitě, maně duší. Provázel ji až na schody a děkoval jí znova. Sestupovala pomalu, ale neohlédla se více. Za chvíli slyšel hrčení kočáru, který ji odnášel na stanici. Bol jeho byl umírněn, něco sladkého, dřímavého vešlo z jejího zjevu, z jejího hlasu v jeho duši. Odešel na hřbitov, ležící uprostřed lesa. Seděl tam dlouho. Holé stromy kývaly přes nízkou zeď, spletenicí černých větví dubů a buků modralo se bledě čisté nebe a sosny a jedle stály temně se zelenavou září, vysoké a štíhlé proti jasu oblohy, a vítr šuměl jimi slabě jako pomalu tekoucí vody. Sem tam bylo slabé, nesmělé zaštěbetání ptáka slyšet, a země vydávala svou časně jarní vůni. Vše bylo tak snivé, rušilo svou dřímotou tak málo představu o sladkém spánku, který v tomto místě přebývati se zdál. Vážná a dojimavá tvářnost toho „svatého pole“ tak projasněna tajuplným tušením jara zdála se hlásati: „Vše jest zde snem a pouhým podobenstvím. Co zde v pochybnostech a v nejistotě usne, jinde se k pravdě probudí.“ A žádný zvuk všední a nesvatý nevolal drsným hlaholem: „Nad rovem je život a pod ním prácheň.“

Ach, jak mu bylo sladko, volno. Byl téměř klidný, když se vrátil do zámku.

„Měl bych jí litovat, a lituju jí,“ myslil si, když viděl sestru svou. „Jsem nekonečně bohat. Lepší část připadla mně.“

Dal jí s Bohem i Leopoldovi — nesnažili se více jej zdržeti — a večerním vlakem odjel. Havranice za ním zapadly. Měl ten pocit určitě, že za ním zapadají. Bylo mu zase až k smrti smutno.

„A já sám,“ řekl si, „ležím jako na dně hlubokých vod. Ty vody jsou minulost. Zavřely se nade mnou. Stojím sám a přede mnou pustě leží svět...“

Hlava se mu začala točit. Na štěstí byl velmi unaven a lomoz vlaku jej ohlušoval, tak že brzy usnul.

(Pokračování.)

Ulétla.

Báseň *Ant. Klášterského.*

(B. Č.)

Když jsem tě houpal, ty krásné dítě,
v té vaší zahradě vonící,
nahoru, dolů, lehce a hbitě,
úsměv ti zlatý hrál po líci.

Smích tvůj byl prškou zlatého deště,
ty jsi se smávati uměla!
— Prosím vás, výše, ještě a ještě,
až tam k těm korunám docela.

A já tě houpal bláhový dále —
Kdybych byl věděl moh' tenkráte,
že máš dvě bílé perutě malé
k většímu letu již rozpjaté!...

Zahrada zpustla, list padá tiše,
houpačka prázdná visí tam...
Letěla's někam výše a výše...
Dívám se slzami ku hvězdám.

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

Zámek sice zaskřípal, až se nad tím Rys zarazil. Ustav, opatrně naslouchal, nestal-li se ten zvuk jeho zrádcem. Než nikde ani hnutí; tu pak otočil klíčem naposled, a zámek povolil. Staré dvéře, dlouho, dlouho již zamčené, se otevřely. Vyklouzl jimi na chodbu, rozhlédl se jí i do vedlejší, a již opět uskočiv do sálu, dvéře zavřel a obrazem přiklopil.

Pak dal se chutě do díla a pracoval neunavně po celý den, čas mu nad pomyšlení rychle a mile ubíhal ve společnosti tak slavné a milé. Těšilo ho, jak pod rukou jeho, opatrnou a na nejvýše šetrnou, kus po kuse na starých obrazech prohlédal, jak barvy starým prachem a špínou zkalené, stlumené i zašlé živly, jasnily a tepla i svitu nabývaly. Spokojeně se pak zadíval na Ruisdaelův les a osamělou v něm stezku, i na Heemovo zátiší, když odpoledne je očištěné a jasné postavil do příznivého světla a když poznal, že dílo se mu vydařilo, aniž by byl originalu dost málo se musil štětcem svým doteknouti. Bálť se toho v posvátné úctě.

*

Až do té chvíle nedbal ničeho.

Sál byl zamčen, odlehlý, sotva nějaký zvuk sem ze zámeckého nádvoří dolehl slabým ohlasem. Pracovalo se v tom tichu, aniy proudy světla vysokými okny sem se řinuly, velice milo. Nyní však stal se Rys nějak nepokojným a přes tu chvíli vytáhl své kulaté a dosti těžké hodinky z vyšívané kamizoly. Pak nechal starých mistrů a vlezl pod veliký obraz ku dveřím a tu skrčen jsa naslouchal.

Za drahnou chvíli uslyšel kroky, jež se vzdalovaly. Vojna odcházel z hodiny od slečny To Rys věděl podle včerejšího jeho udání. Řekl-li slečně, co měl vyříditi? Ví-li již, že on, Rys, je tu na blízku? Což aby otevřel dveře a podíval se, není-li snad na chodbě? Již sahal do kapsy po klíči, v tom se však ozvaly venku na chodbě kroky, drobné, chvatné kroky. Snad ona! Slečna Terez! Blíží se! Jak opatrně! Stanula teď asi u dveří, snad naslouchá. Ticho. V tom, slyš, někdo na dvéře zaťukal. A Rys, jakoby vězeň, zrovna takovým zaťukáním odpověděl. Odpověď se však už neozvala. Ano, zaplašil ji svým zaťukáním.

Slyšel její drobné krůčky, chvatně se vzdalující, i její veselý, zvonivý smích — A již vše utichlo. To vklouzla do svého pokoje. Rys ještě chvíli čekal, naslouchal, ale když se nic nehnulo, odstoupil ode dveří, jak náleží jsa spokojen. Vojna tedy vyřídil — Slečna o něm, o Rysovi, ví; chtěla ho poškádliti, zajímá se o něj. Kočička roztomilá! Ale nalíčí na ni jako na myšku.

Vzal pruh papíru, namaloval na něm červenou literou:

„Smilujte se nad zajatcem! 5.—6. není střežen."

„Porozumí tomu," pomyslil si Rys maluje cifry a písmo. Ví, že tou dobou je Vojna u jejího strýce a že hrají na housle či na flétnu. Pak ten pruh papíru prostrčiv skulinou nade prahem, k němuž staré dvéře jak se patří nepřiléhaly, čekal až do soumraku a pozoroval koneček papíru, jenž zůstal v sále. Ten však zůstal nepohnut. Myška se neukázala. Rys se chvíli rozmýšlel, ale pak přece nechal papír, kam jej položil. Byl už soumrak, když odešel ze sálu, pečlivě ho uzavřev. Večer očekával Svídu; ten však nepřišel.

Ráno, když Rys vstoupil opět do sálu, bylo jeho první, že se šel podívat ku dveřím. Proužku papírového tam nebylo. Myška zakousla! Byla-li to! Nepřišel-li někdo jiný! Leč kdo by si z těch, kteří tudy chodívají, toho povšiml? Stará slečnina služka, vrchní — kdo z nich ohlédne se po starých dveřích, tak dávno uzamčených, kdo z nich by si všiml kusa papíru při jejich prahu? Jen slečna Terez byla na dvéře upozorněna. A jestliže ona, zdaliž vyplní jeho přání?

Dnes nepracoval Rys tak poklidně jako dne včerejšího.

Podobizna Kupeckým malovaná oživovala ze tmy, špíny a prachu pod jeho šetrnou rukou; za často se zadíval do starcovy tváře vyvedené s životní pravdivostí, oduševněné, mluvné, ale přece zase častěji vytáhl hodinky a pozoroval je. Když pak ručička blížila se ku páté, nechal všeho a šel pod obraz ku starým dveřím. Zrovna o páté odcházel Vojna. Jde ku vrchnímu. Nyní je hodina úplné jistoty. Nyní sem vrchní na jisto nepřijde. Když Vojnových kroků ohlas dozněl, otevřel Rys opatrně dvéře a vystoupil na chodbu.

Čekal dlouho, za drahnou chvíli. Již mu připadalo, že slečna asi papírku nevzala, nebo že nechce ho vyslyšeti — Již čekal čtvrt, již půl hodiny. Není možná! Neví o ničem — V tom, slyš, dvéře kdesi vedle vrzly, a krůčky se ozvaly. Toť ona! Stanula, naslouchá — Přitiskl se ku pažení dveří — Ale již se jako světlý stín mihla, slabě vykřikla pojednou ho spozorovavši. Pak se zasmála.

„Ah, vy jste ten vězeň nebohý!" pravila rozmarně.

„Vy jste se nad ním smilovala!" — zvolal malíř v nadšené radosti.

„Proč vás tam zavřeli?"

„Protože miluji krásu —" Pohlédla na něj, pak se otázala:

„Je-li tam hrozně, v tom vašem vězení?"

„Pusto. Vy jste tam nikdy nebyla?"

„Strýc o vašem vězení nikdy nemluvil —"

„Přála byste si je prohlédnouti?" — tázal se chvatně.

„Ne, ne, bojím se — A čím si tam chvíli krátíte?"

„Pracuji o starých obrazech a zabývám se novým — v mysli své —"

„Aj, a jakým?"

„Pěknou krajinkou — Je osamělá hospoda, u ní kvetoucí lípa — letní, vlažná noc —"

„A nazvete ten obraz: ‚Přerušené dostaveníčko'!" vpadla mu do řeči směje se. „A mohla by býti s podobiznami: sám malíř, pak komponista a ten čarodějný myslivec —" dodala na novo se smějíc.

„Ano, ano, všecko tak, ale nejprve a především myslím na vás, jak jste jako krásné zjevení u okna se objevila. Svolíte-li —"

Nedomluviv náhle umlkl a slečna sebou trhla. Dole ze přízemku, odkudž vedly sem nahoru schody, ozval se kašel.

„To je Kašpar!" chvatně pravila slečna tlumeným hlasem. „O, s vězni je nebezpečno. Uskočte do vězení, sice vás z něho vypudí — S bohem!" —

„Pro bůh, ještě ne, slečno! Ještě slovo!" volal tlumeným hlasem Rys.

Ale již zmizela. Tu také on vklouzl do sálu; přitáhl dvéře, ale nezavřel jich, nebo těžké kroky starého Kašpara zněly již ve vedlejší chodbě. Teprve když zašel do slečnina pokoje, zavřel Rys na klíč. Za chvilku po té poznal dle kroků, že se Kašpar vrací. Za ním šla slečna. Byl ji tedy zavolat. Kam jinam nežli ku vrchnímu?

Pak se dal Rys opět do práce, a pracoval nyní klidněji. Dosáhl tedy, že slečna přišla. Byl spokojen, blažilo ho to velmi. Teprve za soumraku odešel, nedočkav se slečny. Darmo také i tohoto večera očekával Svídu. Nepřišel. Co se stalo?

XI.

Ráno nešel Rys hned do sálu ku svým mistrům, ale dolů do vsi navštívit Vojnu. Byl by se ho rád na Svídu pozeptal, neví-li o něm něco, nemluvil-li s ním, nebo tu v zámku bylo marno se doptávati. Starý Kašpar nic nevěděl, nebo nechtěl věděti, jako obyčejně; u jiných pak malíř zrovna tak pochodil. Než i do školy šel nadarmo. Zastal starého principála venku a ten mu pověděl, že „mládenec" není doma, a že také neví, kam odešel. Rysa

to mrzelo, ještě více však to, jak se na něj učitel díval a si ho prohlížel.

Po obědě zašel si však Rys ještě jednou do školy. A zase nebylo „mládence“ doma, ačkoliv ze třídy ozývaly se zvuky klavíru, když ku škole docházel. Rys učiteli prostě nevěřil. Vojna byl doma, o tom byl malíř přesvědčen, a principál buď ho zapřel o své ujmě nebo na žádost Vojny samého. To to je. A za vším je vrchní. Rysovi napadlo, že by mohl na Vojnu počkati na chodbě, až půjde ku slečně. Ale z opatrnosti nápad ten ihned zamítl. I zamířil pak rovnou cestou do obory.

V myslivně na pokraji rozlehlé obory zastal jen hajného, od něhož se dozvěděl, že je Svída s polesným už dva dny v sousedních, přilehlých revírech, pojatých také v okruh štvanic, jež na podzim měly tu býti odbývány. Rys ptal se, jsou-li polesný se Svídou daleko, že by se za nimi podíval. Ale nechal toho, když mu hajný vyložil, že obora i s těmi hájemstvími sousedními je ohromný kus země, samých lesů velikých, luk, palouků a pastvišť, a že by je tam s těží našel.

„A co tam dělají?“ ptal se Rys.

„Přehlížejí průseky a aleje na štvanice a pojíždějí jeleny lovné. Hledají také vrchního, aby ho pan Svída poznal.“

„Vrchního?!“ divil se Rys.

„To je, prosím, nejstarší jelen, který bude nejprve štván —“

Rys si teprve teď vzpomněl, že jelenům, kteří měli býti štváni, dávají se různá jména buď po hostech nebo panských úřednících a myslivcích a že pikéři často musí do lesů a obory před štvanicemi, aby jmenné ty jeleny lovné dobře znali.

„Ah, ah — vrchní!“ pravil malíř směje se. „Vrchního budete štváti. No, rád bych ho viděl utíkati. Ale ten je asi zlý, ten vrchní —“

Hajný se usmíval dobře rozuměje, mlčel však.

„A proč pak pan Svída nepřijde teď nikdy do zámku?“ ptal se Rys.

Hajný pokrčil rameny a odvětil:

„Inu, ve dne to nejde, a večer aby učil —“

„Učil? Koho?“

„Dva myslivecké — Oni se učí ve dvoře jezditi na koni a na večer se učí troubiti, na lesní rohy, u pana Svídy. Fanfary ke štvanicím, aby mohli za pikéry — Až ty dva vyučí, bude učiti ještě dva jiné — Ti přijdou z Holinského hájemství —“

„Bude-li učiti —“ pomyslil si Rys vraceje se do zámku. „Vydrží-li to. Tak aby byl ukován! To není pro něj. A nemůže, nesmí do zámku ke mně. Je v tom jistě úmysl.“

Malíř bezděky, jak byl v myšlénkách, mávl rukou.

„Ať jim brání!“ uvažoval dále. „Ať mne osamotí. Budu míti jiného a lepšího spojence.“

Do zámku, do sálu mezi mistry pospíchal, aby nezmeškal hodiny, které se nad ním, zajatcem, včera smilovala sličná neť vrchního. A smilovala se nad ním také toho dne, i příštího a skoro každého. I nepřicházela pak už tak pozdě, jako poprvé, nýbrž skoro pokaždé hned, jak Vojna k jejímu strýci odešel. A tak Rys, pilně po celý den pracuje, těšil se na utěšenou tu hodinku odpolední a nedbal, ani necítil, že je tu na zámku jako v zakletí sám a sám, úplně osamocen.

Chvíle mezi 5. a 6. hodinou mu všecko nahradily; tam také získal výborného a dosti mocného spojence, jak se byl nadál. On, vězeň, z opatrnosti za těch chvil tajného dostavenička nevycházel na chodbu, ale stál u dveří, někdy i ve dveřích, aby, kdyby náhle bylo třeba, mohl za nimi zmizeti.

Rozprávěli, bavili se velmi živě, neboť oběma bylo to vzácné. Nemělať slečna na zámku žádné společnosti, jak by si jí byla přála, čas jí tu plíživě míjel, nuda začasté k ní přicházela. Ale nikdy mezi pátou a šestou hodinou. Ten malíř byl tak žertovný, vtipný, veselý, a také hezký! — A oba se také rádi viděli.

Někdy až nedbala na okamžik jeho slov, když bezděky její tmavé, laní oči zahleděly se do jeho mužně hezké, přímé tváře.

Často se také oba v hovoru zaráželi. Nějaký šustot dole ze přízemí, nebo kroky tam, nebo hlasy se ozvavší přerušovaly jejich hovor — Někdy již malíř uskočil a zmizel, slečna pak kvapila ku svému pokojíku — Ale když se přesvědčili, že není žádného nebezpečenství, vrátili se smějíce se statečnosti své i situaci. Pak už se také někdy oba na okamžik zamlčeli, aniž by se dole nebo na blízku ozval nějaký podezřelý hlas nebo hřmot. A v takových okamžicích setkaly se jejich zraky a byly při tom jasné, zářící. A mluvily.

(Pokračování.)

Do mládí zpět.

Báseň *Jos. Kuchaře.*

Ach, v horách dlívám — lesa blíž,
kde zapadlá je v sněhy chýž . . . .

Nad stříškou měsíc spřádá sen —
já, mladý hoch, zřím z okna ven.

A jizbou vane blahý dech,
mráz kreslí květy na oknech.

Můj otec, matka — všecko spí,
jen v duši mé se touha chví:

Jít z úzké jizby v širý svět,
v něm zůstat, nevrátit se zpět.

V něm tolik krásy, štěstí jest; —
všech pohádek to hlásá zvěst.

Což by mně máť, což otec přál!
Já v dál bych na ně vzpomínal. — — —

Jak rád bych dnes, ten poznav svět,
šel k mrtvé matce, k otci zpět!

Jak přál bych si, by lesklý sníh
se v prudké chumelici zdvih'

A nad střechu až zavál chýž —
a já z ní nemoh' nikdy již.

Na paláci staročeském.

Líčí Dr. *Zikm. Winter.*

(Dokončení.)

Lorenz Lochman, kupec bytem u Vlčehrdlů na malém náměstí Staropražském, míval do r. 1564 na mazhauze „pět stolů, almaru a dvě židle". To byl tedy mazhauz nějak způsobnější — u pěti stolů bylo už lze drobet poseděti. Téže doby stály v mazhauze Lidmily Vozové, vdově po sládkovi, v dlouhé třídě „dva stoly, dvě almary a štoudev k vodě dubová".

Pěkně nastrojený palác míval Zikmund Freylich v domě svém u zlatého půlkola v Michalské ulici. Měltě (do r. 1582) „na mazhauze koltryn malovaných šestero, kontrfekt Jakuba Freylicha, dva kontrfekty nějakého Lorenze Herchle, obraz panny Marie na tabuli, almaru a stůl". Toť byl tedy mazhauz, jak se na to náleží.

Též Jan Kautský, sladovník pražský († 1572), míval slušný „palác". — Zdoben byl rohy jeleními nade dveřmi, na zdi byl obraz Matky boží a v koutě stůl, kde rodina při obědech sedala.

Mazhauz Jana Streyce († 1574), postřihače (soukenníka), byl vším. Byla to kuchyně, jídelna, dělnice. Čtemeť v knize popisní, že stojí a leží „na mazhauze stolček černý jeden, dva stoly bílé, figura na plátně nedobrá, spodek od postřihačského stolu, stolička třínohá, druhá stolička zavěrací"; talířů dřevěných že tu složeno padesáte šest, štoudve že tu stojí dvě, jedna dubová, druhá jedlová; dále že tu „stolice nemocným", devět „vokřínů dřevěných" (mis), tedy patrno nádobí čelední; mimo to „necičky devatery, pět trdel, struhadlo" — sloužily postřihači k řemeslu. „Šest rožňů, lťska k rybám, korbel dřevěný" — toť nádobí, které posluhovalo v kuchyni.

U Pávů v železné ulici nevěnoval Vavřinec Goliáš ani jeho paní Anna mnoho péče svému mazhauzu. Za to světnice a komory „na velikém mazhauze" byly vším vzácným a drahým plny. Na mazhauze samém byla jen židle, almara a hodiny bicí pokažené.

To byl patrno takový mazhauz, jako jsem nalezl v jedné hospodě Nymburské r. 1562. (Kn. svědomí Nymb.) Byl odranou a holou noclehárnou laciným hostům, kteří nemohli sobě zaplatiti komory. Stála v něm jen jarmara. V knize svrchu psané čteme, že spal dotčeného roku na tom mazhauze zloděj, o němž mlatec Buryan svědčí: „Když sem ležel na paláci, tehdy cos zašturmovalo u ty jarmary, druhey leže vedle mne spí velmi a chrupe znamenitě." — Zatím zloděj „šturmoval" a kradl v jarmaře.

Na odpor tomu opět roztomilý byl asi mazhauz povědomého Ludvíka Korálka z Těšína († 1599), jenž býval z předních měšťanů v Praze. Ten míval na velikém mazhauze stůl obdélný červeným suknem krytý; jiný stůl okrouhlý krytý černě; třetí stůl byl bílý nový; k stolům stály tu „tři židle na spůsob polštářů kožemi povlečené" — tedy první pohovky! Mimo to měl Korálek na mazhauze dvě jiné stolice červenými kožemi obité a okované; deset stoliček se sloupky, dvě stoličky zelené; patery rohy jelení a šesté srnčí zdobily zdi, na nichž mimo rohy zavěšeno asi třicet obrazů. Vedle sv. Jana visel Žižka! Byl to mazhauz!

U pana doktora Banna, sekretáře komory české, nalezli jsme r. 1596 na mazhauze „stůl, štoček, židli, stoličky, almaru černou a — lucernu".

Přes málomluvnou tuto zprávu postřehujeme přec, že mazhauz dotčeného juristy byl zařízen jako veliká světnice.

U Skrejšovského, staropražského měšťana, stály na mazhauze „tři stoly, štok, židla, židlička, mandl, dvě truhly s rapíry a ručnicemi". — Poněvadž o Skrejšovském víme, že na čepě míval víno co rok, nechybíme řkouce, že dotčený mazhauz sloužil hostem — k tomu soudu již ony „tři stoly" pudí.

Touže dobou — koncem století šestnáctého — již častěji se ti udá nalézti mazhauzu zanedbaného, v němž visely korbely kožené k ohni; u „Průnarů" v Praze shledal jsem na paláci jen stolček z opukového kamene a již nic, u Ginthera, jenž prodával za rathouzem věci mosazné i měděné a proto slul „ročmid", nalezl jsem v prázdném mazhauze „lázničku a v ní kotel", což nelze jináče sobě představiti, nežli že dal sobě ročmid nějak přepažiti kus mazhauzu a v tom přepaženém srubu nebo budce že se koupával v sobotu on i jeho rod.

Úpravnější mazhauz míval do r. 1603 kožišník Fukman u červených křížů. Měltě v něm stůl a k němu červenou židli; u zdi stála veliká almara, podle ní misník na hliněné nádobí. Cinové nádobí a majoliky cenné byly ve světnici — střepy na mazhauze a k nim hodila se „štoudev vodní"; tedy mimo stůl a židli červenou jsou na kožišníkově mazhauze tytéž věci, které staví naše hospodyně na chodby přede dveřmi obytů našich.

Též u Pelhřimovských nalezl jsem za téže doby na mazhauze „polici s hrnci hliněnými a jarmaru" — u paní Doroty Radnické z Vysokého stály na hořejším mazhauze tři mandle — a nic jiného; na dolejším měla paní „vasrkunst mosazný s vanou měděnou", ale pochybujeme, že by se tu na dolejším mazhauze — za vraty domovními — byla ctihodná „materna" bývala koupala v tom „vasrkunstu". Snad už byl na pensi. V jiných domech pražských viděli jsme na mazhauzech: obrazy, figury v rámcích, „stoly s vytahovadly", židličky na „vořechovo malované" (u soukennice Borkové), leckde „lázničku", což také jen za pouhou vanu vyložiti jest, obzvláště čteš-li, že „láznička, něčím „fasována" jest.

Jinde stály na mazhauze „putny vodní, necky, štandy, kotle, střezy, šráky visuté", což patrno chamraď, které nechtěli míti v pokoji, v kuchyni, v komoře.

Velmi úpravný asi mazhauz míval kancléř staroměstský Simeon Humburk († 1612). Na zdi rozvěsil sobě dvanáctery rohy; na příhodné místo pověsil hodiny bicí; žlutou almaru vpravil někam do kouta a na ni postavil „figuru". U zdi byly dvě židlice zelené. Při jedné stál stůl, na nějž večer stavěli svíci „ve svícně mosazném". Nejvíc asi zdobily kancléřův mazhauz obrazy na stěně zavěšené, jichž napočítali jsme desatero. Tři hodně veliké. Tenť tedy mazhauz ze začátku 17. věku, jenž dobře mohl býti shromaždištěm rodiny s čeledí, síní hodovní

i sálem tanečním, když událo se zakřepčiti sobě. Jen ten mandl, o němž popis hovoří, překáží nám v ladném obrázku. Mandl tu pod těmi obrazy a parohy byl, a bez mandlu již není mazhauzu.

Jan Kropáč z Krymlova, pražský boháč († 1613), měl na velikém mazhauze čtvero jarmar, obrazy dva, truhly, dva stoly — a mandl. V truhlách měl „ručnice a šest starých plesnivých kabátů a kalihot", v jarmarách byla zbroj (také pancířová košile) a hojnosť hudebnin psaných i tištěných, z nichž zajímá nás „Orlando de Lasso, čtyři partes Passionis, pět partes Magnificat a Motetae ejusdem auctoris Orlandi". V jedné jarmaře byl „koberec ze šlaků", „mezolanová madrace" (kabát totiž mezulanový, vycpaný), cejchy, plachty a „šály hliněné novokřtěnské".

Na rozloučenou zastavme se v mazhauze panském. V domě na rynku u Váčků řečeném bydlel do r. 1588 časem urozený pan Mikuláš z Lobkovic na Nových Hradech a Tejnci, hejtman Staroměstský. Na „velikém" mazhauze však nebylo nářadí, za to zdi zdobeny byly dvěma podobiznami „kontrfekty pana zetě a paní dcery".

Dosti popisů. Čtoucí již sobě z přítomných hojných příkladů na mysli představuje obraz staročeského městského mazhauzu, jehož přívětivá existence už možnou není za našich dnů, kdy lakomost a hladovitost lidská v domech na obšírný prostor málo výnosný ani pomysliti neumějí. Ale slušno pravou pravdou vyznati, že mazhauzů již koncem 16. věku hojně ubývalo všude v městech českých i německých. Píše o tom Guarinoni, jehož ohromná kniha vytlačena byla na sklonku panování Rudolfa, krále českého. Dotčený lékař tento vylićuje nejprve, kterak staří dbávali v domech svého zdraví tím, že stavěli si místnost i k procházce, „jako i labyrinty čili bludné ochozy, zahrady, chodby, aby chodec vždy zase v chůzi byl stavován i k chůzi pobádán. Takový labyrint byl za mé doby v starém posešlém hradě Pražském, v němž jsme my strávníčkové studenti se proháněli". Po té vypisuje učený doktor, co to je mazhauz, a končí líčbu svoji horlivou výčitkou všem tehdejším nepřátelům starobylých zdravých mazhauzů. Dí (u volnějším překladě): „Nejpřednější síň domovní, sál všem v domě obývajícím společný, obecný vchod ke všem pokojům, příhodný k procházce, jest věc užitečná a k domu kde kterému příslušná. Ale nelze nepověděti některým hrubým lakomcům výtky: že v mnohých městech častokráte ani dvou, tří domů nenajdeš, které by v sobě měly výborné druhdy sály a předsíně, než přemnozí raději z jedné síně obšírné dva úzké pokoje sobě pořizují, pěkne stavěné domy na schvále proto trhajíce, jen aby z pouhé smradité lakoty pro činži víc pokojníků a podruhů (tak říkali nájemníkům) v nich mívali. Co jim po zdravotě, potřebě, co jim po měšťanské poctivé váznosti. Lakomost vůbec nemá cti, je bezectná."

Milý doktore Guarine, co bys říkal dnešnímu v těch věcech pokroku, jejž učinili jsme za tři sta let? Bys vstal z prachu země, co bys psal — a ty nadávati umíš — co bys psal o „smradité lakotě" lidské, která staví ohromné činžáky směšně sádrou olepené a plné až hluboko pod zemí malými, nezdravými a drahými pokojíčky? Co bys říkal, vím.

Dědouškova věštba.

Báseň *B. Grünwalda.*

Vzešlo slunko z ranní páry,
divily se děti tlumy:
„Světem vládnou divné čáry,
dědeček náš šedý, starý
hádat umí!"

Předevčírem na silnici,
telegrafní tyč kde stojí,
poslouchaly při měsíci
drátů hudbu šveholící
v nepokoji.

„Dědečku, slyš, jak to fičí,
přilož ucho, pojď sem s námi!"
Celý houfec dětí křičí,
dědečka si táhnou k tyči
ručičkami.

„Slyšíš? slyšíš? co to šumí?"
Ztichly děti, poslouchají:
dráty hučí divné dumy
jako blízké lesů chlumy
v noční taji.

„Zvěsti slyším!" praví sladce
dědouš dětem hladě líčka:
„Bude živo v naší chatce,
vrána nese vaší matce
andělíčka." —

Šlehlo slunce v spící háje,
jitrem vánek snivě šepce
šťastné matce sladké báje:
vedle dřímá anděl z ráje
na kolébce.

Útlé tílko jako z páry!
Divily se děti tlumy.
Světem vládnou divné čáry,
dědeček náš šedý, starý
hádat umí!

Noc.

Napsal *Vsevolod Garšin*. Přel. *V. Mrštík*.

1.

Kapesní hodinky, ležící na psacím stolku, chvatně a jednotvárně tikaly dvěma svými tony. Rozdíl mezi těmi tony sotva by rozeznati dovedlo i nejjemnější ucho, — jich majiteli však, bledému pánu, sedícímu za stolkem, cvakot hodinek zdál se býti celou písní.

„Píseň ta je bezútěšná a unylá," mluvil sám k sobě bledý muž, „i proud času ji zpívá, jakoby mě upozorniti chtěl na píseň tu tak neobyčejně jednotvárnou. Tři, čtyři, deset let už je tomu, co zrovna tak cvakaly jako teď a po desíti letech budou cvakati zrovna tak . . . ale zrovna tak! . . ."

A bledý muž upřel na hodinky zasmušilý pohled a ihned zas obrátil odtud oči tam, kam hleděl před tím, do prázdna.

„Při taktu těch hodinek uplynul můj život se zdánlivou svou rozmanitostí i bolestí i radostí, zoufalstvím i nadšením, s nenávistí i láskou. A teprv teď, této noci, kdy všechno v ohromném městě a v ohromném tom domě spí, kdy žádný zvuk se neozývá, leda tlukot srdce a cvakot hodinek, teprv teď vidím, že všechny ty útrapy, radosti, nadšení a všechno to, co se mně kdy v životě přihodilo — všechno to jest beztvárným přízrakem. Za jedním honil jsem se — a nevěděl proč; druhému jsem se vyhýbal — a nevěděl proč. Já nevěděl tehdy, že v životě existuje pouze jediná, naprostá pravda — čas. Čas, plynoucí s nelítostnou klidností, jenž nezastavuje se ani tam, kde by trochu déle se zastaviti chtěl nešťastný, chvilku jen žijící člověk; čas, jenž nezrychlí kroku ani o čárku ani tehdy, kdy život je takovým břemenem, že by byl člověk rád, kdyby byl uprchlým snem; čas, znající pouze jednu píseň, tu, kterou teď slyším s odměřeností tak jednotvárnou."

Takové byly jeho myšlénky a hodinky stále tikaly a cvakaly a zarputile opětovaly věčnou času píseň. Tak mnohé mu ta píseň připomenula.

„Skutečně, je to podivné. Vím, že někdy nějaký neobyčejný zápach nebo předmět neobvyklé formy, nebo ostrý motiv — vyvolá na mysli celé obrazy dávno již prožitých dob. Pamatuji se, umíral v mé přítomnosti člověk; italský kolovrátkář postavil se před rozevřeným oknem a právě, když nemocný šeptal poslední svoje nesouvislá slova a hlavu zatknuv nazad, zachroptěl v agonii, ozval se opšelý motiv z ‚Marty'

„U děvic
jesť dlja ptic
strjely kalenyja." *)

A od té doby pokaždé, kdykoliv uslyším tento motiv — a posud jej někdy slýchám: špatné věci dlouho nevymírají — před očima mýma ihned se objeví smačkaná poduška a v ní bledá tvář. Kdykoliv vidím pohřeb, malinký kolovrátek ihned mi začne v uchu znít: ‚U děvic jesť dlja ptic . . .'

*) Děvice na ptáky mají střely kalené.

Fu! Jak ošklivo je mně! . . . A nač mám také mysliti!? A tu, hle: proč hodinky, jejichž zvuku přece dávno jsem mohl přivyknouti, proč tak mnoho mně připomínají? Celý život. ‚Vzpomínej, vzpomínej, vzpomínej . . .' Vzpomínám! až příliš dobře si vzpomínám, i na to, že by lépe bylo ani nevzpomínati. Při takových vzpomínkách líce se škaredí, pěsť se svírá a zběsile na stůl bije . . . A, tu jedna rána přehlušila píseň hodinek; na jediný okamžik neslyším ji, ale jen okamžik, a pak znovu se ozývá ostře, dotíravě a drze:

‚Vzpomínej, vzpomínej, vzpomínej . . .'

O ano, vzpomínám. Ale já nepotřebuju vzpomínat. Celý můj život — je přede mnou jako na dlani. Máš se čím těšit!"

Slova ta vykřiknul na hlas strhaným hlasem; cosi hrdlo mu svíralo. Zdálo se mu, že viděl celý svůj život; vzpomenul na celou řadu nehezkých a zasmušilých obrazů, jejichž hlavní osobou byl sám; připomenul si celé to bahno svého života, prohrabal se celým tím kalem své duše a nenašel v ní ani jedinkého čistého a světlého místečka a byl sám o sobě přesvědčen, že mimo bahno to v duši jeho ničeho nezbylo.

„Nejen že nezbylo, ale nikdy nic jiného v ní nebylo," opravil se.

Slabý, bojácný hlas odkudsi z dalekého zákoutí jeho duše ozval se mu:

„Opravdu nebylo?"

Neslyšel hlasu toho — nebo aspoň tvářil se, jakoby ho neslyšel, a duši svou rozdíral dál.

„Všechno už jsem probral ve své paměti i zdá se mně, že jsem v právu; že nemám kde stanout, nemám kde nohu položiti, abych udělal jediný krok ku předu. Kudy v před? nevím, ale jen ven z toho zakletého kruhu. V minulosti nemám opory, protože všechno je lež, všechno je klam. A lhal jsem a podváděl jsem sám sebe, po nikom se neohlížeje. Tak jiné šidí taškář, dělaje se před nimi boháčem, vypravuje o svém bohatství kdesi ‚tam', kterého však ‚v rukou nemá'; ale je jeho a na pravo i na levo béře peníze. Já po celý svůj život dělal dluhy na svůj účet. Teď nadešla lhůta vyrovnání — a já jsem na mizině, mám vztek a vím o tom."

A slova ta přemítal na mysli s podivnou jakousi zálibou. Jakoby byl na sebe — hrd. Nezpozoroval, že nazývaje život svůj klamem a přirovnávaje se k bahnu, lhal tou nejmizernější lží na světě, lhal sobě samému. Neboť tak zcela nízko přece se necenil. Kdyby mu někdo byť jen desátou část všeho toho řekl, co sám sobě za dlouhého toho večera namlouval — na jeho tváři objevila by se červená barva ne pod vlivem studu pro doznání pravdivých výčitek, ale hněvem. A dovedl by odpověděti utrhači tomu, že podráždil jeho hrdost, po které teď sám patrně tak nelítostně šlapal.

Je sám? Došel už tak daleko, že nemohl o sobě říci: jsem sám. V jeho duši ozývaly se jakési hlasy; byly to rozmanité hlasy a jeden z nich náležel jmenovitě jemu, bylo to jeho *já*, ale nemohl mu rozuměti. Prvější hlas jeho duše, ten nejjasnější, bičoval ho rozhodnými, ba dokonce i krásnými frasemi. Druhý hlas, nejasný, ale lá-

kavý a vytrvalý přehlušoval občas první. „Netrestej se," pravil, „nač? Raději podváděj až do konce, oklamej všechny. Nedělej ze sebe před druhými to, čím jsi, a bude ti dobře." Byl tu ještě třetí hlas, tentýž, který se ptal: „a je to všecko pravda?" ale hlas ten mluvil bojácně a ledva jej bylo slyšet. A bledý muž ani se o to nestaral, aby jej slyšel.

„Oklamej všechny . . . Nedělej ze sebe to, čím jsi . . . A což jsem k tomu netíhnul po celý svůj život? Což jsem nepodváděl, což jsem nehrál tu úlohu, třebas jen z bezsmyslného žertu? A co z toho pošlo? Mám se ‚dobře'? Mám z toho tolik, že i teď bloudím jako herec, že ani teď nejsem tím, čím vlastně jsem. Pravda, ale vím snad, čím vlastně jsem? Jsem na to příliš pomaten, než abych to věděl. Ale což, všechno jedno, cítím, že si tu hlavu lámu po několik hodin a mluvím pro sebe trpká slova, kterým sám nevěřím; i teď, před smrtí? Ano, ano, ano!" křičel nahlas, zlostně při tom tluče na okraj stolu. „Musím se konečně vybrati z té motanice. Uzel je tak zapleten, že ho nerozvážeš, musíš jej rozetnouti. Proč jsem tedy otálel, duši sobě rozdíral, bez toho už tak rozervanou jako cáry! Proč, když už jsem se jednou rozhodl, sedím tu jako zkamenělý od osmé hodiny s večera až do této chvíle?"

A začal chvatně vytahovati z postranní kapsy kožichu — revolver.

II.

Skutečně, seděl na jednom místě od osmi hodin s večera do tří hodin z rána. V sedm hodin večer posledního dne svého života vyšel ze svého bytu, najal izvoščika, usednul, schouliv se do saní a odejel na opačnou stranu města. Tam bydlel dávný jeho přítel, doktor, který, jak mu bylo povědomo, dnes se ženou jel do divadla. Věděl, že ho nezastane doma; nejel tedy proto, aby se s ním shledal. Možná, že ho služka jako velmi známého vpustí do komnaty, a o to se tu ponze jedná.

„Ba, jistě vpustí; řeknu, že mu musím něco napsati. Jen aby Duňaše nenapadlo, zůstati ve světnici civět."

„Nu, strýčku, jeď rychleji!" zvolal na izvoščika.

Izvoščík — mužíček se shrbenými, starými zády, hrozně hubený v šíji, zamotaný do květovaného šálu, vylézajícího z pod širokého límce, se žlutošedými kudrnami, deroucími se z pod ohromné, okrouhlé čapky — mlasknul jazykem, zatáhnul opratěmi, ještě jednou zamlasknul a tak naspěch jen prohodil rozbitým hlasem:

„K službám, baťusko, nestarejte se, vaše blahorodí. No, no! . . . Bje, mrcho! To je kůň, pane bože! No!" Švihnul koně bičem; kůň odpověděl lehkým pohnutím ocasu. „Já bych vám rád, vašnosti, vyhověl, ale takového mně pán dal koně . . . takový je už . . . Když si páni hlavu postaví, což je tu dělat. A pán říká: ty's, dedoušku, stár a musíš tedy také kobylku starou mít. Tak budete si pěkně rovni, povídá. A děti naše se smějí. Rádo se to řehtá; a co mají také dělat? Kdež pak tomu také rozumějí?"

„Nerozumějí?" optal se pán v kočáře, právě když přemýšlel o tom, jak by Duňašu mohl vzdáliti ze světnice.

„Nerozumějí, vaše blahorodí, nerozumějí; kdež by rozuměly! Hloupé jsou, mladé. U nás ve dvoře jsem já starcem jediným. A kdež by mohli starému člověku rozumět? Mně už jde na osmdesátku a děti zuby skály by lámaly. Třiadvacet roků na vojně jsem sloužil. Toť se ví, že jsou hloupé . . . No, stará! zmrzlá!"

Znovu švihnul koně bičem, ale kůň si jaksi šlehů těch nevšímal; mužíček doložil: „Co s ní dělat; tak už dělá asi jeden a dvacet let. Jen občasem vždycky zatřepe . . ."

Na osvíceném ciferníku velkých hodin, postavených na jednom z velkých stavení, ručičky ukazovaly na půl osmé.

„To už bezpochyby přijeli pro doktora a jeho ženu. Ale snad ještě ne . . . Dědoušku, nežeň ho, nežeň! jeď pomaleji, nemám na spěch."

„Dobře, baťuško, dobře," zaradoval se stařec. „Tak je to také lepší, pomalounku. No, stará!"

Jeli chvilku mlčky. Stařec stal se trochu smělejším.

„Přece mně, milostpane, řekněte," pravil pojednou, obrátiv se k šedivému muži, při čemž ukázal svoji svráskovatělou tvář s řídounkou šedou bradkou a červenými víčky; „jak to, že tak na člověka někdy přijde neštěstí? Byl u nás izvoščík; Ivan mu říkali. Mladý, měl asi pětadvacet let nebo ještě míň. A kdož to ví proč, z jaké příčiny, položil na sebe ruku."

„Kdo?" tiše a chraplavě otázal se šedivý muž.

„No, Ivan to byl, Ivan Sidorov. Byl u nás izvoščíkem. Byl to veselý hoch a dobrý dělník, to vám řeknu upřímně. Tak takový to byl člověk! A tu jednou v pondělí povečeřeli jsme a lehli spat. A Ivan ulehnul taky, ale bez večeře. V hlavě, povídá, mně láme. My spíme, a on v noci vstal a odešel. Skoro nikdo ho neviděl. Ráno jsme šli zapřahat, a Ivan — v konírně visel na hřebíku. Chomout s hřebíku sdělal, položil vedle sebe — a na hřebík přivázal provaz . . . Ach, ty můj Bože! Tehda, jakoby člověku o srdce nožem zavadil. A co toho bylo příčinou, že se izvoščík obesil? Jak je to jen možná, aby se izvoščík věšel! Divná věc!"

„Proč?" otázal se šedivec, odkašlal si a chvějícíma se rukama těsněji se zamotával do kožichu.

„Tak zvláštní myšlénky izvoščíku ani nepřipadnou. Práce je těžká, obtížná, z rána ani ještě světlo není, ani na práci nevidíš a už zapřahej a ze dvoru ven. Je pravda mráz, zima. Tu ale je rád, když se doma ohřáti může a trošku se tak zotaví; a potom se vrátí domů — a spí. A tu se těžko nač myslí. Ale takoví, jako jste vy, páni, vám, toť se ví, z té stravy leda co tak do hlavy leze."

„Z jaké stravy?"

„Z bělejšího chleba. Protože pán vstane, oblékne kabát, vypije šáleček, začne chodit po světnici. Chodí, a už je zle, kolem do kola samý hřích. Já viděl také takového pána, znám to. U našeho pluku. — Těnginského pluku — tenkráte sloužil na Kavkaze — měli jsme také jednoho takového pána; poručík kníže Vichljajev; dali mne k němu do služby . . ."

„Stůj, stůj!" pojednou zvolal šedivý muž. „Tady sem, k té svítilně. Tady odtud už půjdu pěšky."

„Jak libo; když pěšky, tak pěšky. Pěkně děkuju, vaše blahorodí."

Izvoščík se obrátil a zmizel v metelici, která se s nebe začala sypati, zatím co šedivý muž zmámenou chůzí šel dál. V desíti minutách, vystoupiv po schodech do třetího poschodí parádního schodiště, zazvonil u dveří vyložených zeleným suknem a ozdobených měděnou, jasně vyleštěnou tabulkou. Nekonečnou délkou zdálo se mu několik těch minut, než se dvéře otevřely. Tupé bezvědomí

se ho zmocnilo; všechno najednou zmizelo: i trapná minulost i hovor podnapilého izvoščika, který tak divně se ho dotknul a jej donutil, pěšky jíti dál, i úmysl, s jakým sem přišel. Před očima se mu temněly pouze zelené dvéře s černými kalounky, jež přibity byly bronzovými hřebíčky; v celém světě neviděl ničeho víc než ty dvéře.

„Ach, Aleksěj Petrovič!“

Byla to Duňaša: otevřela mu dvéře se svící v rukou.

„A pán a paní zrovna teď odjeli; ale jen se schodů sešli. Což jste jich nepotkal?“

„Odejeli? Ah, škoda, opravdu!“ selhal a tak podivným mluvil hlasem, že ve tváři do očí mu hledící Duňaši objevila se nedůvěra. — „a já tak nevyhnutelně chtěl s nimi mluvit. Poslouchejte, Duňaso, pusťte mě teď na chvilečku do pánova kabinetu . . . Mohu?“ otázal se bázlivým skoro hlasem; — „budu hned hotov, jen něco napíšu . . . mám něco důležitého . . .“

Tak přesvědčivě, prosebně hleděl na ni, nesvlékaje se a nehýbaje se ani s místa.

Duňaša byla v rozpacích.

„Ah, což vy, Aleksěje Petroviči, což jsem vás někdy — vždyť to není poprvé!“ uraženě pravila. — „Račte.“

„Opravdu, proč všechno to, nač to všechno povídám? Ale ona půjde za mnou. Musím ji poslati pryč. Ale kam ji pošlu? Dovtípí se, jistě se všeho dovtípí; už teď uhodnula.“

Duňaša neuhodnula ničeho, ačkoliv byla hrozně udivena podivným vzezřením a nápadnými způsoby svého hosta. Byla v celém bytě sama doma a byla ráda, že může třebas jen pět minut pobyti se živým člověkem. Postavivši svíčku na stůl, zůstala u dveří stát.

„Jdi mně, pro boha tě prosím, jdi mně pryč,“ prosil ji v myšlénkách Aleksěj Petrovič.

Usednul ke stolu, vzal lístek papíru a začal přemýšleti, co by měl napsati; cítil na sobě pohled Duňašin, který, jak se mu zdálo, četl jeho myslénky.

„Petře Nikolajeviči,“ psal, zastavuje se za každým slovem: — „byl jsem u tebe za velmi důležitou záležitostí, kterou . . .“

„Kterou, kterou,“ šeptal: — „a ona pořád stojí tu a stojí.“ „Duňašo! běžte, přineste mně sklenici vody,“ pravil pojednou hlasitě a ostře.

„Prosím, račte maličko poshovět, Aleksěji Petroviči,“ odpověděla Duňasa, obrátila se a odešla.

Host zdvihnul se hned od stolu a po špičkách rychle popošel k divanu, kde doktor pověsil revolver a šavli, kterou sobě přinesl z tureckého tažení. Obratně a rychle odepnul příklop pouzdra, vychvátil z něho revolver a vsunul jej do postranní kapsy u kožichu, potom vyňal z taštičky, k pouzdru přišité, několik patron a strčil je do kapsy. Ve třech minutách sklenice vody, kterou Duňasa přinesla, byla vypita, nedopsaný dopis zapečetěn a Aleksěj Petrovič odejel domů.

„Musím učiniti všemu konec, všemu konec!“ vrtalo mu hlavou. Ale neudělal hned všemu konec po svém návratu; vešed do světnice a uzavřev ji na klíč, hodil sebou nesvlečen do křesla, prohlédnul fotografický obrázek, knihu, kresby čalounů, vyslechnul tikání hodinek, zapomenutých na stole, a zamyslil se. Proseděl tak, nepohnuv ani jediným svalem, do hluboké noci, až do té chvíle, kdy jsme ho zastali pohrouženého v myšlénkách.

III.

Revolver nechtěl jaksi lézti z úzké kapsy; pak, když už ležel na stole, ukázalo se, že všechny patrony až na jednu kapsou prolezly malinkou jen dírkou. Aleksěj Petrovič svlékl kožich a vzal do ruky nožík, aby rozpáral kapsu a vyňal patrony, ale zamyslil se, na křivo se usmál jedním koncem spečených úst a ustal ve svém počínání.

„Nač se budu namáhati? Dostačí i jeden.“

„Bože, úplně dostačí i jeden kousek, aby bylo najednou po všem a na vždy. Všechen svět zmizí: nebude ani lítosti, ani jedovaté samolibosti, ani výčitek, ani lidí, kteří nenávidějí a dobrými a prostými se tváří, lidí, které znáš skrz naskrz a kterými pohrdáš, a před kterými přece chceš se zdáti láskyplným a dobromyslným člověkem. Nebude sebeklamu a podvodu, zbude jen pravda, věčná pravda nirvany.“

Zaslechnul svůj hlas; už nepremýšlel pouze, ale mluvil nahlas. A to, co pravil, zdálo se mu odporným.

„Opět a opět totéž. Umíráš, ubíjíš se — tu se bez myšlének neobejdeš. Pro koho však, komu kreslíš sebe sama? Sobě. Ach dosti, dosti, dosti . . .“ opakoval znaveným, pokleslým hlasem a chvějícíma se rukama hleděl rozevříti nepodajný revolver. Ten povolil konečně a dal se otevříti; patrona namazaná sádlem vklouznula do otvoru bubínku; kohoutek se zvednul jaksi sám sebou. Nic nemohlo překážeti smrti: revolver byl dobrý, důstojnický, dvéře zavřeny; vejíti nemohl nikdo.

„Nuže, Aleksěji Petroviči!“ pravil, prudce stisknuv pažbu.

„A psaní?“ pojednou kmitnulo mu hlavou. — „Což umře a nezůstaví po sobě ani řádečky?“

„Nač, pro koho? Vždyť všechno zmizí, nezbude ničeho; co je mně po . . .“

„Ovšem. Ale přece něco aspoň napíšu. Proč bych se nevyslovil aspoň jedenkrát svobodně, když v ničem nejsem omezován, a především — ani sám sebou ne. A to je přece řídký, velmi řídký případ, jedinký.“

Položil revolver, vyňal ze skřínky jeden z poštovních papírků, vyměnil několik per, která nepsala, lámala se a kazila papír a pokaziv několik lístků, napsal konečně: v Petrohradě, 28. listopadu r. 187*. Potom ruka sama letěla po papíru, píšíc slova a věty, kterým asi sám v tu chvíli nerozuměl.

Psal, že umírá s klidem, protože litovati nemá čeho: život je skrz naskrz lží; že lidé, které miloval — měl-li vůbec koho opravdově kdy rád a netvářil-li se sám před sebou, že miluje — nemohou udržeti ho při životu, protože „zvětrali“ a třebas i nezvětrali, „proč by zrovna zvětrali?“ ale ztratili pro něho interessu, jakmile je poznal. A že poznal i sebe sama, seznal, že i při něm mimo lež ničeho není a nebylo; že, vykonal-li co vůbec kdy ve svém životě, nestalo se to k vůli dobru, ale z vypínavosti; že se štítil špatných a nečestných skutků ne snad, že by při něm nebylo špatných vlastností, ale z malomyslného jekéhosi strachu před lidmi. Nicméně však že se nepovažuje za horšího „vás, kteří dále budete lhát až do konce svého života“, a že je neprosí za odpuštění, ale umírá, pohrdaje lidmi neméně než sám sebou. Srázná, bezsmyslná věta zavírala konec dopisu:

„S bohem, lidé! s bohem, krvežíznivci, pitvorné opice.“

Bylo potřebí dopis ještě jenom podepsat. Ale když dopisoval už list, cítil, že je mu horko; krev vhrnula se mu do hlavy a tepala na spocených spáncích. Zapomenuv na revolver a na to, že, zbaví-li se života, zbaví se i horka, vstal, popošel k oknu a otevřel okno. Vzdušný, mrazivý proud vzduchu ho ovanul. Sníh přestal už padati, nebe bylo čisto; na protější straně ulice běloskvoucí sad, obalen jinim, chvěl se pod měsíčním svitem. Několik hvězd hledělo z dalekého, čistého nebe; jedna z nich byla jasnější než všechny ostatní a hořela červenavou záři.

„Arture,“ zašeptal Aleksěj Petrovič. „Kolik let jsem neviděl toho Artura?“ Ještě v gymnasiu, když byl ještě na studiích . . .

Nechtělo se mu zbaviti se pohledu na onu hvězdu. Kdosi rychle prošel ulicí, silně tluče ozáblýma botama po kamenných plochách dlažby a choule se do chladného paleta; kočár zaskřípal koly po umrzlém sněhu; projel mimo i izvoščik s tlustým pánem a Aleksěj Petrovič pořád ještě ztrnule stál u okna.

„Už je čas!“ pravil konečně sám k sobě.

Popošel ke stolu. Od okna ku stolu byly všeho všudy dva kroky, ale jemu se zdálo, že šel velmi dlouho. Když pak už, přišed ke stolu, do ruky vzal revolver, otevřeným oknem zaletěl sem daleký, ale jasný, třesoucí se zvuk zvonu.

„Zvon!“ pravil Aleksěj Petrovič v údivení, a položiv revolver na stůl, usednul do křesla.

(Dokončení.)

Malá křídla.

Báseň *Al. Škampy.*

V mladosti jaru, plném štěstí,
jak mnohý motýl, mnohý pták
zatouží svoje křídla vznésti
nad rodnou nivu do oblak
a k modru vzletět zářivému,
by lokat mohl slunce jas — —
když blíží však se k cíli svému,
tu síla jeho kvapem slábne,
a nedostihnuv mety vábné —
se vrátit musí na zem zas . . .

Ach, není věru pro skřivana
ta báječná a hvězdná říš,
kam orla peruť rozpoutaná
smí odvážit se nanejvýš!
Zde pro let jeho vše je cizí,
a jako v jeku hromovém —
tak něžná píseň jeho zmizí
v té bouři bratří velikánů,
již k nesmrtnosti plujou ránu
a cítí se tu domovem!

Dalť osud mu jen malá křídla
a do zobanu malý hlas,
by na zemi si hledal sídla,
a vzlet svůj čerpal z její krás,
by u lidí byl věrným hostem
a radost pěl jim v žití ruch,
a blažen jsa v jich kruhu prostém
nic nesnil o té výši skvělé,
kam na peruti vznést se směle —
jen vyvoleným určil Bůh!

FEUILLETON.

O čaji.

Za posledních let ozývají se stesky, že se čínský čaj na jakosti kazí. Čínská vláda svolala nedávno zvláštní výbor znalců Šanghajské obchodní komory, aby prozkoumali příčiny stále se tenčícího vývozu čaje z Nebeské říše. Od roku 1881 do 1886 vyvezeno z Číny o čtyřiadvacet millionů liber čaje méně než dříve, kdežto na druhé straně vývoz z Indie a z Ceylonu zvýšil se o třicet pět millionů liber. Výbor znalců skutečně také odporučuje čínské vládě, aby vyslala do Indie a na Ceylon intelligentní a praktické lidi, kteří by se tu seznámili se způsoby pěstování a připravování čaje. Poměry se tedy obracejí. Vlast této rostliny musí se již učiti od cizinců. Dále doporučil onen výbor vládě Pekinské, aby zařídila v čajařských krajích vzorné dílny úplně opatřené moderními stroji i aby se lid poučil, jak cizí konkurence rychle a jistě domácí výrobu ubíjí.

Čaj pěstoval se od millionů lidí v Číně od nepamětných dob. Nezdá se, že by se byla stala nějaká změna v připravování čaje, jak přecházelo s pokolení na pokolení. Výčitka, která se teď Číňanům činí, jest, že suší svůj čaj příliš rychle a nedbale. Sotva bylo listí natrháno, dává se často ještě neprobrané na železné plotny a hněte se docela ještě horké dlaněmi. Horkem zbavuje se čaj svých narkotických vlastností, a hněte se proto, aby za-

bíral méně místa a zachoval své aroma. Někde házejí čerstvé listy na několik vteřin do horké vody, čímž se prý také čaj odnarkotisuje. Tato práce, jakkoliv jednoduchou se zdá, vyžaduje přece mnoho zkušenosti a obratnosti, neboť suší-li se listí přílišným teplem, ztrácí barvu a tedy také cenu, kdežto při teple malém brzo se opět rozvinuje a musí býti znovu sušeno. Šanghajští znalci tvrdí, že někteří čínští pěstovatelé čaje tak nedbale jej suší, že za několik měsíců ztrácí všechnu chuť. Také předběžná fermentace, která dodává indickému a cejlonskému čaji tolik síly a lahody, se v Číně zanedbává. Zelený čaj jako Hyson, Twankey a Young Hyson nebývá, jak se zdá nikdy fermentován a jest jen málo shnětén. Jenom císařský čaj, to jest ten, který dovoleno píti toliko císařské rodině, pěstuje se a připravuje s větší pečlivostí a čistotností. Připravovatelům jest pod přísnými tresty zakázáno při práci jísti česnek a kouřiti opium, aby mladičké listí nenačichlo. Císařský čaj jest perlový, protože se béře lupení velmi malé a tuze se hněte: příbuzným čaji císařskému jest prachový (Gunpowder), k němuž béře se ještě menší listí a jenž má míti tmavozelenou barvu s lehkým stříbrným nádechem. Černé čaje se na krátký čas po natrhání ve vlhku kvasí, čímž ztrácejí svou peknou zelenou barvu a hnědnou do černa. Černý čaj, zvláště Bohea, se hanebně padělává. Listí z rostlin čaji podobných smíchá se s malou části listí pravého a suší se velkým teplem v bambusových koších. Tento padělaný čaj pozná se podle toho, že jest špatně stočen, rozdroben, nestejně barven a dává odvar červenavý, nechutný. Congo a Suchong připravují se mnohem pečlivěji. Potom přicházejí na řadu nádherné černé čaje. Penchang vybírá se ze Suchongu a Peko (znamená bílé puchové pýří), brané z mladých lístků první žně pozná se podle toho, že jest pokryté jako nádechem puchovým, jest vonné, sladké a aromatické jako růže a odvar má bledou zlatou barvu. Jsou mnohé luksuriosní čaje, které se sotva kdy dostanou do Evropy. Jest to čaj kuličkový, který uhněte se do kuliček velkosti vlaského ořechu a zabaluje do rýžového papíru. Čaj copový podobá se formou stočenému tabáku a po něm následují některé sprosté, Evropanům odporné druhy, v kterých si libují Asiaté. Jest to čaj stlačený v trubky a v cihly a národové středoasijští vaří jej v kotlech se solí, moukou a máslem. Čaje cihlového spotřebuje se velké množství od ruského sedlského lidu. Užívají ho také kalmučtí Tataři s přísadou tuku, velbloudího mléka a mouky.

Vývozu čaje z Číny, jak řečeno, ubývá. Obratní, vytrvalí a pečliví Japonci strhují na sebe obchod s čajem zeleným, kdežto obchod s čajem černým posunuje své těžiště čím dále, tím více do Indie.

„Daily Telegraph“.

Dopisy a zprávy redakci zaslané.

Redakce přijímá do tohoto oddělení dopisy i zprávy týkající se českého veřejného života, zvláště pak literatury a umění.

Zodpovědnost za náhledy a mínění dopisovatelův redakce na se nebéře, přijímá však odpovědi na ně.

Dopisů a zpráv zaslaných anonymně přijímati nelze.

Český knihtiskař v Miláně.

Náhodou dostal se nám do rukou spisek horlivého apoštola Karla Mensingra: „Stručné popsání hlawního chrámu w Miláně“ (s rytinkou) vydaný v Miláně r. 1845, jehož tiskařská a nakladatelská firma *K. Rettig* byla nám nápadnou. Vzpomínky dosud žijícího polsko-českého slovníčkáře Jos. B. Podstranského (v „Českých Listech“ 1887) nám začátek napověděly.

Praviť tam P. na jednom místě: „V Rychnově byl tehdy c. k. radním v magistratu Jan Lud. Rettig, jehož choť M. Dobromila, jak známo, horlivá vlastenka, v městě ducha vlasteneckého budila zvláště mezi studující mládeži. Syn její Karel byl hned od parvy mým spolužákem, k němuž jsem v prázdných dnech docházel. Avšak Karel býval nedbalý a tropíval všeliké prostopášnosti; proto se mi dostávalo nemilého poselství, že mi bylo pp. rodičům oznamovati: „Pan professor uctivě vzkazuje, že Karel zůstal přes poledne ve škole“. Po 4. třídě K., zanechav studií, šel do práce k úřadu hospodářskému, později učil se v Kr. Hradci u Pospíšila sazečem, stal se vojákem, dostal se do Milána ve Vlaších, kde snad již dávno zemřel.“ V tehdejší době, kdy dosti krajanů našich prodlévalo v Miláně, jak také „věnovací zakončení“ v úvodě Mensingrově dosvědčuje („pak ale na důkaz mé šetrnosti ku krajanům mým w Miláně žijícím neb i přichozím“) byl tedy majitelem tiskárny a nakladatelem syn manželů Rettigových. Pravdu tu potvrdil úplně dopis zaslaný nám Karlem Mensingrem, jehož obsah ale zároveň nám zvěstuje, že zůstal K. R. povahou svou v dospělejším věku týž jako v mládí. Píšeť Mensinger, že „R. opustil Milán snad v r. 1846, jakoby se země pod ním propadla“, zanechav tu rodinu svou. Mohl prý si dobře státi, ale nehleděl si náležitě obchodu. Jinak prý ale byl přítel k pohledání. Nejspíše se prý prý odebral do — Ameriky.

Dle toho byla jeho činnost nakladatelsko-tiskařská velmi krátká, než vzpomínka věnovaná Milánskému českému knihtlačiteli budiž přece zachována.

Jar. Svoboda.

Listarna redakce.

„Stanca.“ — „Z mých zaletů“: uveřejníme. — Neotisknou se práce znamenané: „B. Z.“ — „Jarní rosa.“ — „Fénix.“ — „B Z. 13 12.“ — „J. S. (Z veršů).“ — „J. Č. (Ztišený žal).“ — „C. R. (Překlady).“ — „Želmír Vlastenecký.“ — „Dvořák v Kelce.“ — „V. Z. (Osudu).“

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo [illegible] nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI — 10. března 1888. — ČÍSLO 8.

Z nové knihy Jaroslava Vrchlického: „Staré gobeliny".

Kiosk.

Má tlamy divných potvor v každém rohu
a s hrotu šikmé střechy nad průplavem
drak spouští tady ocas a tam nohu
po řezbách v arabesek věnci hravém,
kol jasmín divoký a tiseň hlohu
dští bílých květů hvězdy celým splavem;
jest průplav s můstkem napřed a les v zadu
se pojí divné stavbě za ohradu,
máš kiosk za květ na pozadí tmavém.

Teď malé kolem něho na mýtině
jen bažant se zlatým se mihá chvostem,
jak druhé slunce v tmavém lesním klíně
páv s ohonu i hrdla zářným skvostem,
jak drahokamů tříšť by v porostlině
a ve kapradí nad rozpadlým mostem
to hrála vyloupaná z vzácných šperků,
tu smaragd, rubín, tam plá safír v štěrku
jak šperk těch dám, jež bývaly mu hostem.

Kde časy jsou, kdy stěn mu ku ozdobě
jen lítal štětec, mihalo se dláto,
kdy nyní slepá v štítu okna obě
kryl gobelin, jak maloval je Watteau.
Teď pusto tu a ticho jako v hrobě,
na římsách, lištách zbledlo rudé zlato
A jak to teprv v jeho truchlí lůně! —
Tam květů vybledlých jen bloudí vůně,
dech lásky zhaslé . . . Žalno myslit na to!

Co polibků kdys tady v objímáních
se vyměnilo — jaro květů nemá,
ni paprsků na jásavých svých skráních,
co šeptů na staré to lásky thema!
A v zimě v dobře opatřených saních
jak biče praskaly! Teď kol tiš němá . . .
Kde průvody masek, kde jsou serenady?
Jen stínů fantastické kavalkady
se honí, tetřev tluče perutěma.

A bílý holub jak duch těchto míst
se nad hřebeny vikýřů v mrak vznese,
na sosnách v dáli tmí se kostry hnízd,
list žlutý vzduchem víří větrů v plese
a žalobný a stenající svist
zní z nitra kiosku a dál se třese
a brzy pláče osyka a jíva,
klen, habr, vrba — vzdechů tisíc splývá
na jednotvárnou píseň v celém lese.

To píseň minulosti! Z ňader tryskne
i hmoty mrtvé; avšak v mračném tlumu
zas rázem náhle pozdní slunce blyskne,
dřív než se skloní k lesnatému chlumu;
tu křikne tetřev, doupňák temně stýskne,
les v jednotvárném zastaví se šumu,
a bažant zlatý v slunce líně zírá,
páv zářivý chvost v duhu otevírá
a kiosk dál sní pohroužen v svou dumu.

Krajina mythologická.

Skal srázy v sledních planou červáncích,
po stržích čilimník a kytky hlohů,
v cest koleje nasypal jasmín snih,
fík planý s myrtami v skal used' rohu,
a přes hlavice sloupů zřícených
(chrám Venuše to byl, jak soudit mohu,)
se břečťan divě rozdupaný chýlí,
ba skoro řek' bys, před krátkou zde chvílí
že tanec hřímal Nymf a Kozonohů.

Však stafáž schází — divný cit se mísí
v to prázdno krajiny, kam oko zočí.
Jak živěji as bývalo tu kdysi,
kde vítr jen se pustou síní točí.
Ten gobelín ve staré lázni visí
nad bassinem — ach, protřeš sobě oči
a věru čekáš, větve nízkých fíků
že ručka na něm rozhrne a v mžiku
že živá stafáž — žena, v lázeň skočí.

Mnich.

Kdys v starém jsem ho viděl refektáři,
jak vykouzlen by štětcem Zurbarana:
V zčernalém rámci přísná bledost tváři,
pleť jako z visionů divných stkána,
v hlubokých očích zážeh s tmou se sváří,
ten pohled zeje, otevřená rána,
skráň stlačená ve sporých šedin věnec,
šíj vztyčená a ruce na růženec,
jak v modlitbě by chtěl se dočkat rána.

A nad tou vrstvou jako ve pralese
zas nová vrstva živých dojmů klíčí:
bezsenné noci, v kterých duch se třese,
jak v pavučině muška trpasličí,
co obrovská dlaň s výše k ní se nese,
dlaň Satana, jenž šíj a roh má býčí;
pak dlouhé modlitby a delší posty
a z odříkání duhy k nebi mosty,
jež horkým dechem Samum vášně ničí.

Sta nevysněných, tajných visionů
se chvělo mu pod zpuchlých víček řasou,
rty tenké jak by volaly: Já tonu,
ó Pane, podej ruku, buď mou spásou!
Jsem rozšlápnutý květ tvém na záhonu,
kde hřích a hanba se jak červi pasou,
svět pode mnou se v kalné ztrácí mlze,
já nemám slov a proklínám své slze,
jsem zrazen láskou, opuštěn jsem krásou!

A v posled vrchem tupá resignace
jak ropucha, jež vedle cesty sedí,
den po dni na modlitbách, tuhá práce,
závratná nuda z toho oka hledí
a touha usnout, pro vždy umřít sladce,
ti dnové jsou tak nevýslovně šedí
a vlekou se v nic, v moře beze hráze:
To všecko moh' jsi čísti na obraze,
otázek tisíc, však bez odpovědi.

Však déle když jsi bádal v tmavém oku,
tu viděl's, jak tam jiskra šlehla divá,
žár orgií, jež nezdeptal chvat roků,
kdy, plachá laň, se láska v srdci skrývá,
kdy ruka znala tvary dívčích boků,
po kterých vášeň luznou notou zpívá,
třesk pohárů a kostek rachot v číši
a sladší polibků zvuk v stmělé tiši,
kdy hvězdná noc v svět očí stem se dívá.

Však vůle silnější ta chvěje rtoma:
Pán velký je, buď věčná jemu sláva,
on asyl můj, v něm pouze duše doma,
on zoře nesmírná, jež ve mně vstává,
on berla má, kde noha chví se chromá,
on výmluvnosti mé jest žhoucí láva,
buď veleben! Tak z rámu, jenž se stmívá,
to volá, plesá, křičí, řekneš zpívá
to hosanna ta siná, bledá hlava!

Z jižního Španělska.

Rozpominky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

I. Z Oranu do Malagy.

Tichý, krásný březnový večer rozložil se po březích zálivu oranského, teplý vzduch dýchal jarní vůni tropické květeny a hvězdy svítily jasně a ohnivě jako černé oči krásné musulmanky. Ve přístavě oranském všecko bylo klidno, jenom na „Bastii" byl pilný ruch: nakládali zboží a chystali se na cestu po půlnoci do Malagy. Cestující pomalu přicházeli také. Usedl jsem na palubě do kouta, abych nepřekážel, zahalil jsem se do plaidu, neboť čím dále, tím chladněji nějaký vítr foukal, zadíval jsem se do širého temna, z něhož dole při břehu světélka na nábřeží a z okolních domů probleskovala také jako ty hvězdy nahoře, a pozoroval jsem život a hemžení na velikém parníku. Z dola ozývali se hlasové přecházejících sluhů, kteří uváděli cizince do kabin, — s druhé strany pak rozkazy kapitánovy a hřmotění řetězu parního jeřábu, kterým zboží vytahovalo se a skládalo na loď. Sem tam ještě některý cestující také vysel na palubu, pohovořili jsme několik slov, ale žádný z nich nezůstal dlouho; všickni odešli brzy spat. V tom hluku lodním asi těžko usínali! —

Konečně, v jednu hodinu s půlnoci poslední bedna byla vytažena, námořníci s hlukem zavřeli dřevěný příklop podpalubí, vytáhli můstek, srovnali zábradlí oznamujíce kapitánovi, že vše k odjezdu je připraveno. Za chvíli zazněl signál, parní stroj zahučel, a loď zvolna, sotva znatelně počala se hýbati. Pořád zvolna, opatrně, plížila se hustým lesem temných stožárů a červených, výstražných lampiček v přístavě, až posléze obeplula širokou hráz, na pravo pevnůstku Ste. Thérèse a na levo vysoký maják, zahnula kolem něho v levo směrem k pevnůstce de la Monne a byla na širém moři.

Světélka z nábřeží a z přístavu byla pořád menší a menší, až kolem do kola nebylo nic než temno . . .

Sic už několik dní před tím, v Alžíru, avisoval jsem oranské ředitelství generální transatlantické společnosti s prosbou, aby mi, pokud možno, reservovali kabinu, ale nával právě do první třídy náhodou tak byl velký, že, když jsem se večer přihlašoval, kapitán s omluvou oznamoval, že nebylo možno jinak, než vykázati mi kabinu s jiným cestovatelem, Angličanem jakýmsi. Rozuměj, čtenáři nejmilejší, že cestovatel-soudruh obyčej nebývá Angličan, nebo ať přijdeš kam přijdeš, Angličana najdeš všude a při cestě jakékoli můžeš naučit se anglicky jen od poslouchání právě tak, jako onen švec-literák, který od koukání na varhany hráti se učil.

„Děkuji" pravím tedy kapitánovi, „ale společnost v lodní kabině není mi naprosto příjemnou. Spokojím se raději s kabinou druhé třídy, mohu-li jen býti sám. Máte nějakou dosud neobsazenou?" táži se sluhy; však teprve pětifrankem vyloudil jsem z něho příznivou odpověď, třeba že, jak později jsem se přesvědčil, druhá třída obsazena byla velmi slabě. Ale jaký div: po zpropitném baží i lodní sluha, bažít po něm každý člověk, ať už zpropitné vypadá jako křížek anebo hvězda, nebo jen jako dvacetník. Nechať tedy, jen když nebudu vytrhován, nebo není nic nepříjemnějšího, než sdíleti se o úzký ten prostor lodní kabiny ještě s jedním takovým tvorem nebohým, kterého před tím jakživi jsme neviděli a který v těsné posteli nad anebo pod vámi svíjí se pod účinky mořské nemoci, po případě vyvádí věci ještě horší.

„Tož tedy dobře," pravil kapitán, „zítra vám pokladník vrátí příslušnou část cestovného, račte se jen přihlásiti."

„Nikoli, pane kapitáne, přišel bych tak o vaši dobrou tabuli a toho bych velice litoval. Nebo veškera čest vaší kuchyni! Mám sice mnohou a dobrou zkušenost v tomhle oboru, ale přiznám, že déjeuner, neřku-li dîner na parnících transatlantické generalní společnosti bylo to nejlepší, jehož jsem se kdy súčastnil. Nesmím tedy dát ujíti té vzácné příležitosti a dovolíte-li, budu bydleti v kabině druhé třídy, ale jisti budu s vámi v salonu prvé."

„Prosím, budu jen těšiti se z vaší přítomnosti," odpověděl kapitán přívětivě; „a za pochvalu děkuji za kuchaře," dodal usmívaje se. „Však odpusťte, musím ještě uděliti některé rozkazy. Tedy na shledanou zítra při snídani."

„Na shledanou, pane kapitáne!" —

Usnul jsem brzo: dokud moře je klidno, spí se na lodi tak tuze pěkně . . . Však časně z rána měli jsme po radosti: zdvihl se silnější vítr a „Bastia" začala tancovat; dokud zůstávala nedaleko břehu, — měla totiž zastaviti ještě v Nemoursu a Melille, — ještě to šlo, ale už teď povážlivě jsme se opozdovali. Čím dál, tím bylo hůře, a když pak po zastávce v Melille zabočili jsme k severu, na širé moře, vítr pořád byl silnější a zmítal lodí jako hračkou. Cestující, jestliže vůbec odvážili se na palubu, uchýlili se brzo do svých kabin, až na několik marokánských žen, které plavily se do Tangeru: měly zaplacenu jen čtvrtou třídu a musily zůstat na palubě. Lodníci zrobili jim jakýsi stan z opatrnosti, aby některá vlna nesmetla je do moře. Také několik koní, krásných arabských hřebců určených do Gibraltaru, nepokojně řičelo a frkalo v otevřené úzké stáji, sbité na palubě: nevešli se již k ostatním v podpalubí. Pro jistotu však a aby pohybů lodi tak necítili, byli podvázáni každý širokým silným pasem tak, že leželi jako na hamaku.

K snídani v 10 hodin přišlo cestujících jen velmi málo a mně už také moc nechutnalo, třeba že na moři nebyl jsem nováčkem. K obědu v 6 hodin dostavil se pak již jen kapitán a lodní lékař, my ostatní na jídlo už ani nepomýšleli. Loď jen zvolna dostávala se v před, vítr neustával, než spíše se vzmahal a na noc strhla se pravá bouře. Celý den nemohl jsem se hnouti z úzkého lože, ledva že ob čas malou lukarnou díval jsem se na bílé hřebeny dlouhých vln, neřku-li teď v noci, která zdála se mi věčnou a bez konce. Rozbouřené vlny hned vzhůru vynesly malomocnou naši skořápečku a člověk cítil, jak hned na to podpora mizí mu pod tělem a jak vody loď dolů táhnou zmítajíce ji. Co chvíli převalila se vlna přes palubu, slyšel jsem šplouchnutí a pak vodu crčeti po palubě; někdy silným nárazem a nedobře přiléhajícími dveřmi vnikla až v prostor před kabiny a jak loď se za-

kolébala, zašustila o protější dřevěnou stěnu. Občas kapitan dával svoje rozkazy, někdy, nevím, zdálo-li se to jen mé rozčilené mysli, hlasem až zoufalým. Při každém silnějším pohybu koně nahoře zadupali úzkostlivě a při tom rozkýval se někdy i veliký lodní zvonec a zazněl přerývaně, nepravidelně, tak jako na poplach. To bylo to nejděsnější . . .

Měli jsme doraziti do Malagy ráno v 8 hodin, ale ani pomyšlení! Sice s vyšlým sluncem ta vřava trochu se utišila, ale teprve po druhé hodině s poledne spatřili jsme břehy španělské a v dálce Sierru de Alhamu a Sierru Nevadu. Teď teprve mohl jsem vypíti šálek čisté polévky, skoro to jediné ze všeho stolování, na které jsem se tak labužnicky neskromně těšil, a opět vyjíti na palubu, všecek vysílen jsa mořskou nemocí a zmalátnělý přestálým kolébáním. — Lodníci v nepromokavých šatech ještě pořád měli plné ruce práce. Marokánské babky lhostejně a líně seděly schouleny na hromadách provazů a plachet: v noci přece musili je sehnati dolů, kamsi do skladiště, jinak vlhký Eden byl by jim neušel. Pojídaly smažené ryby jakési, jež vytahovaly ze špinavých hadříků a strkaly pod závoj zakrývající nos a bradu dojista svraštělou. — Na můstku stál podkapitán, který zatím vystřídal svého velitele.

„Dobrý den! Špatně jste se vyspal, pane podkapitáne?“

„Ba špatně, pane. Však vámi to tam dole asi také šeredně zmítalo; neměl jste strachu?“

„Ať se přiznám, měl, a nevím, mám-li se stydět, že jsem si přichystal ochranný pás pro všecky možné případy.“

„Stydět se nemusíte, vždyť nejste otužilý lodník, ale na širém moři nebylo se čeho báti, hůře, kdybychom byli bývali blíže břehu.“

„A kdy dorazíme do Malagy?“

„Teď již brzy, asi za malou hodinku, nebo čím více se přibližujeme zálivu, tím moře je klidnější.“

Přes to potřebovali jsme z Oranu do Malagy plných 38 hodin!

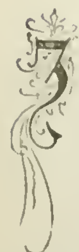
Obě Sierry pořád ostřeji z dálky vystupovaly a rostly a už byli jsme pod věčně modrým nebem malažským, kde moře bylo již docela klidné. Tady je skoro po celý rok vlažný, teplý vzduch a v zimě po celá desitiletí neviděti zde sněhu; blízkost moře vyrovnává veliké kontrasty povětrnosti, vysoké hory chrání před severními větry a vzduch vyniká zde čistotou a zdravostí. — Konečně „Bastia“ projela batteriemi San Rafael a San Nicolas, pak San José a Santo Felippe a zakotvila v tiché zátoce. Ještě chvíli mohli jsme se s lodi dívati na překrásnou polohu města, na tu velikou, dumnou kathedrálu, která vysoko se vypíná nad ostatní domy rozkládající se pod vysokým vrchem Gibralfarem, v jehož starém hradě, teď jen sešlých zříceninách, prchající Arabové poslední kladli odpor vítězným vojskům katolických králů. A v pozadí temněl se věnec vysokých hor a nízkých pahrbků osázených vinicemi, a červenavých skal, za nimiž Alhambra . . . Zdravotní a celní úřady nenadělaly nám na lodi mnoho oklik. Páni přišli, pozdravili po přátelsku a usadili se pohodlně v salonu; kapitán dal přinésti dvě láhve dobrého vína, na kus papíru napsalo se několik slov a když láhve byly prázdny, také prohlídka byla skončena. Zatím ovšem člunkaři z celého přístavu sjeli se kolem Bastie a smlouvali s cestujícími převozné usmívajíce se při tom líbezně a sladce, jak dovede ještě jenom drožkář nebo fiakrista. Porovnání, aspoň pokud našich zástupců této živnosti se týká, bylo by dokonalé, kdyby španělští převozníci nebyli oslovovali příchozí svojí mateřštinou, nýbrž po německu.

Všelijak bylo mi u srdce, když vstupoval jsem na půdu hispanskou. Byl jsem i tady v cizině, ovšem, ale bylo mi přec, jako bych z té procházky po Alžírsku domů se vracel a nemohl jsem se již dočkati okamžiku, kdy budu zase ve svém „rodném světa díle“. — Milerád byl bych se dal ještě do nějakých poetických, tklivých myšlének a k vůli zvýšení dojmu honem jsem si v hlavě opakoval, co všecko jsem o té podivné zemi slýchal a četl, od přednášek učeného professora počínaje až do těch pohádek, ani onoho říkadla o španělské vesnici při tom neopomíjeje, — ale jako všude jinde, i tady všední život je odpověďným nepřítelem všeho nimravého blouznění, jinak ovšem neužitečného a neplodného. Všední život v Malaze representovala mi nejprv celnice, kterou každý příchozí musí projíti jako dobrý dukát ohněm: ale celní drábové byli tady méně bezohlední než jinde: spokojili se tím, že ochotně jsme se chystali zavazadla svoje otevříti, namalovali na každé červenou hlinkou nějaké písmeno nebo písmeni podobné tajné znamení nějaké a pouštěli nás dvířkami celnice jednoho po druhém jako by nás počítali, na Plaza del Mar, široké tržiště obilní, druhdy mořem vyplněné. (Pokračování.)

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

Z počátku se slečna často zmínila o malířově „vězení“, a bylo zřejmo, že by se tam velmi ráda podívala, aby přehlédla jeho poklady, o nichž Rys mluvil s takovým nadšením. Nyní rukou jeho znovu oživlé vábily ji tím více. Často stanula mezi dveřmi na prahu sálu osvětleného plnou září slunce k západu se chýlícího, a krček napínajíc rozhlížela se jako laňka po obrazech už restaurovaných, na stěně visících nebo upírala pohled svůj na stojan poblíže okna uprostřed obrazů ještě zatmělých a zašlých, kdež opět jedno dílo počínalo zářiti jasem svých barev, probuzených péčí a dovedností Rysovou.

Rys ovšem slečnu dále zval. Ona však se neodvážila, až pak jí nabídl klíč, aby se mohla do sálu podívati, kdy by se jí zalíbilo. Byla velice překvapena tím nabídnutím, ano zaražena, než upokojila se, když jí Rys vyložil, třeba že ne pravdivě, že prvotně byl tento klíč uchystán učiteli Vojnovi, aby sem mohl nepozorovaně

přicházeti. A tu se také smluvili více o učitelském mládenci. Zvěděl Rys od slečny, že strýc pohrozil Vojnovi ztrátou místa, bude-li míti nějaké styky s ním, s malířem. A také nestajila, že jemu, Rysovi, strýc nepřeje. Nepřekvapilo ho to, neboť to již věděl i toho příčinu, že to všecko k vůli ní, aby snad nebyl Vojna prostředníkem mezi ním a slečnou.

Za tohoto hovoru přijala slečna bezděky od malíře klíč a nevrátila mu ho. Již druhého dne, jak po obědě přišel do sálu, zvěděl, že klíče užila, že tu byla. Svědectví o tom mu podala nevelká, ale krásná kytice vonných květin, nejvíce růží, jež ležela na stolku u stojanu s obrazem čarovného ostrovu nymfy Kalypsy.

Chopil se kytice v živé radosti a dlouho to trvalo, nežli usedl ku stojanu, aby pokračoval ve svém díle. Hleděl na růže, a byl jako opojen ne vůní jejich, ale myšlénkami, jež budily. Viděl v duchu neteř vrchního, jak o polednách, kdy nejen sál, ale i všechen zámek i sám pan vrchní, an sladce v lenošce své dřímal, byly pohříženy v hlubokém klidu, sem vklouzla, jak tu od obrazu k obrazu přistupovala, jak na ně krásné své, laní oči u dětské zvědavosti upírala, viděl ji stanuvší tu u toho obrazu a kytici sem na stolek kladoucí — Jemu! Jemu!

Jak jí pak po páté hodině chvatně, ano prudce ze dveří vstříc pokročil, s jasnou, usmívající se tváří a zářícíma očima, aby jí ruce stiskl na důkaz své radosti! Až jej napomenouti musila, aby byl opatrný. Toho dne nedbali, že odbila šestá. Zůstali za drahnou chvíli i přes tuto hodinu. A jak také o té kytici mluvili, vzpoměla slečna na onu v osamělé hospodě, a vypravovala rozmarně jak ji Vojnovi zase vzala.

Rys byl překvapen a směje se, opakoval:

„Kdož by pomyslil! O kytičce se mi ani nezmínil. Tajil ji. Vida čtveráka!" A tu se také smluvili o tom, jak je Vojna pilně zaměstnán u vrchního, s nímž hrává. Rys neutajil svého podivu, že vrchní také hudbu pěstuje.

„Vždycky se jí zabýval a myslí, že je znamenitý hudebník," odvětila neť. „Kdo mu jeho umění pochválí, získá mnoho u něho. — Proto přijal Vojnu i Svídu, že tak pěkně hráli —"

Rys se tomu divil, nešloť mu to dobře na rozum. Než nemohl odmlouvati; jen toho neutajil, že to je divné, jak někdo může jedno umění milovati a pro druhé žádného smyslu nemíti.

„A tím spíše," dodala slečna smějíc se, „když někdo z toho druhého umění je až horlivě galantním. Pak to strýčka mrzí, a —"

„Rád by toho ze druhého umění, totiž mne, se zbavil," vpadl jí malíř vesele do řeči.

„Ano, ale jen se nesmějte a nehrejte si —" odvětila Terez zvážněvši a starostně. — „Myslím, že tomu tak, a strýc má velikou moc. Nechtěla jsem — co jsem dnes zaslechla — řekl to přede mnou — ale bude lépe, zvíte-li to" — mluvila poněkud nejistě, jakoby váhajíc — „bude tak snad lépe, zvíte-li o tom. Řekl dnes, ach, kdyby věděl, že tu spolu mluvíváme — a řekl to hrozivě, však že těch obrazů svých nedomalujete!" —

Ale tvář se jí vyjasnila, když Rys nezaleknuv se nikterak, klidně a jistě odpověděl:

„Tu ti slavní mistři budou co nevidět vybaveni ze svého ponížení. Pak začnu své vlastní dílo a dokončím je. Jen vy, prosím vás, buďte při mně —"

Řekl to tak prostě, ale srdečně, a tak pohled jeho dotvrzoval tato slova vroucně znějící, že slečna živě přijala jeho ruku, kterouž jí podával. Tímto stisknutím rukou byla stvrzena druhá malířova aliance, v srdcích bez toho již před tím ujednaná, a ze všech nejmocnější, jak se malíř domníval, a jemu také nejmilejší —

Hovory jejich zprvu jen hravé, plné žertu i škádlení, nabývaly víc a více srdečnosti i přátelské upřímnosti. Tak také se Rys dověděl, že sličná neť vrchního žila dosud u své tety v nejbližším krajském městě. Teta, vdova po vysokém úředníkovi, sestra vrchního, byla jediná její příbuzná. Zacházela s neteří, sirotkem, velmi přísně, tak že čiperné, veselé slečince u ní často, velmi často se zastesklo, zvláště poslední dobou, když jí teta nutila, aby si vzala značně již letného barona, jenž byl majorem u švališerů v krajském městě ubytovaných.

Slečna Terez ho nemohla ani vystáti a proto marné byly záletý, všecka galanterie a něžná pozornost starého majora, bez úspěchu také všecko naléhání tetino i její hrozby.

V tom z nenadání přijel strýc pan vrchní, a odvezl si vzdornou slečinku, jak tušila, dohodnuv se s tetou. Tereze bylo to, jak se Rysovi přiznala, milejší, poněvadž neměla na očích záletného, protivného majora, a ráda snesla proto ostré kázání strýcovo a všechnu jeho přísnost, jež byla tvrdší, bezohlednější nežli tetina.

Když u vypravování až sem dospěla, ozvaly se dole neočekávaně zase těžké kroky starého Kašpara, jenž mimo nadání přicházel pro slečnu. I prchla, a nežli mrzutý lokaj, jenž vykonával rozkaz nedůvěřivého vrchního, dostoupil posledního schodu a přišel z pobočné chodby do chodby vedoucí k pokoji slečninu, dvéře obrazového sálu byly již zavřeny.

Slečna musila ku strýci, a hovor takto přerušený dokončen až dne příštího, o něco však dříve nežli v obyčejnou dobu. Po obědě totiž, když strýc, jak obyčejně, usnul a starý Kašpar hlídal, nevyjde-li slečna do zahrady, a druhý sluha malíře, nejde-li také do zahrady, kdež by nejspíše se mohl se slečnou nepozorovaně setkati, jak se vrchní domníval, vyklouzla slečna s kyticí v ruce ze svého pokoje a otevřevši si dosud nepovšimnuté a dle domnění obecného dávno již neotevřené dvéře, neboť malíř chodil jinými, skrze pokoje do sálu, vešla do obrazárny. Nežli za sebou zavřela, rozhlédla se sálem. Nebylo tu nikoho. Jen díla slavných mistrů ozářena plným světlem na ni hleděla, krajiny, bitvy, zátiší, výjevy mythologické i honby, vše vyjasněné, svěží. — Slečna však přímo ku stojanu zamířila, kdež zahlédla nový obraz. A jak položila zase kytici na stolek vedle něho, hnulo se veliké pomalované plátno ve zlatém rámci vedle ku stěně přiklopené a z pod něho náhle vystoupil — Rys. Vykřikla slabě.

Ve velkých, tmavých očích svitlo jí živěji, a bělostným čelem přelétl nachový stín. Líčko se jí pozachmuřilo; ale už prorážel svit tou lehkou chmurou.

„Toho jsem se obávala, že se tak stane!" pravila. Mělo zníti přísně, veselý však úsměv byl proti tomu. Malíř se nezalekl. Omlouval se a pravil, že tu jen na ni čekal, aby, přijde-li, mohl jí všecko vysvětliti, a na leccos upozorniti, co by snad minula a na svou škodu. Tak se ovšem smířila a přijala jeho nabídnutí.

I šli sálem od obrazu k obrazu. — Z počátku měla strach, kdyby ji tak přišli hledat, kdyby ji strýc náhle zavolal, nebo kdyby je tu slyšeli hovořiti. — Rys všecko jí vymluvil, ukázav, jak je sál uzavřen, chráněn řadou neobydlených pokojů, jak sem do prvního patra není ani z nádvoří ani ze zahrady viděti.

A pak jal se upozorňovati, nejdříve dosti hovorně, obšírně, pak skouověji, s častými přestávkami, jež čím dále, tím delšími se stávaly. Slečna se z počátku také ptala, ale pak ustávala. Chvílemi mlčeli oba, a těsně vedle sebe stojíce hleděli na některý obraz; pak mlčky krok, dva, nebo několik popošli, aby zase stanuli, několik slov prohodili a pak tichému nazírání se oddali.

Bylo to tak pěkné!

Sálem vysokého stropu proudilo polední světlo, hluboké ticho vládlo kolem; jen ze zahrady vanulo sem otevřenými okny tiché, uspanlivé šoumání stromů i vůně resedy a plných fial.

Tak přehlíželi zvolna putujíce jeden obraz po druhém, čím dále, tím roztržitěji. Oči jejich na nich tkvěly; ale což jim byla Giordana Lucy biblická idylla, což Salvatora Rosy divoká, skalnatá krajina, jejíž stromy se chvěly a klátily blížící se bouří, což Maratti Carlo plný lahody a líbeznosti, což Riberův kostnatý, vyhublý, polonahý asketa pocuchané brady, což Petra Molitora šťavnaté ovoce i krásné květiny, což Heem, Kupecký a všichni ti dobří, na slovo braní i slavní mistři? Zraky těch mladých lidí na nich tkvěly, ale zanícená mysl, okouzlená krásnou chvilkou, tlukotem srdcí, jejž v tom tichu bylo slyšeti, přestala dbáti mistrných děl.

A když docházeli k onomu obrazu na stojaně, vedli se již, nevědouce, za ruku. A u toho obrazu dokončili hovor, který jim včera starý Kašpar přerušil. Rys, jehož spánky byly zarděly, ukázav na kytici, ptal se, smí-li si ji vzíti. Tereza mu ji podala mlčky, s libým úsměvem. Políbil jí ruku a otázal se otázkou, kterou již včera měl na rtech, odjíždéla-li od tety sem na Záhořany se srdcem volným.

Zasmála se upřímně a pravila, měla-li plakati pro starého barona?

A tu malíř všechen zanícen, se zářícíma očima, těsně k ní přistoupiv a za ruce ji pojav, otázal se, je-li její srdce volno. Její zardívající se čelo, hluboký pohled tmavých očí i stlumený dojmem hlas pověděly, že nikoliv, a pověděly i více, to, po čem toužil, že jest jemu oddána z té duše.

V ten okamžik měla zámecká obrazárna nový, živý obrázek, jak statný, hezký malíř objal spanilou neteř vrchního, jak ji k sobě přivinul, jak jí čelo i rty líbal —

Ale jako staří mistři tu nebyli váženi, tak i tento utěšený obrázek zrušen byl starým Kašparem, jenž znepokojen tím, že malíř dnes ani ze sálu nevyšel, nyní na dvéře bušil a mrzutě Rysa volal.

Rozlétli se. Slečna mihla se sálem, a již zanikla jako světlý paprslek ve dveřích vedoucích na chodbu a k jejímu pokoji. Pak zarachotil Rys klíčem u druhých dveří, jimiž vstoupil zamračený, šedivý Kašpar. Neříkal nic, jen tázavě pohlédl na malíře, broukajícího, co že mu nedají pokoje, a pak sálem. A tu se starému lokaji prudce pohnulo šedivé obočí, husté jako keř, a pohled jeho utkvěl na pěkné kytici z květin ze zámecké zahrady. Z kytice pak se otočil pohled jeho po malíři a utkvěl na něm dlouho, tázavě, pronikavě. — —

(Pokračování.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

V akademii stala se s ním nyní sice znenáhlá, avšak značná změna. Všechny ty jeho bývalé vzdory, sny a bolesti tratily se mu z duše. Stal se z něho jeden z nejpilnějších žáků, nemyslil než na svá studia, všechno, co v něm bylo dříve bouřilo, se vzpíralo, jej nad okolí vznášelo, leželo „jako pod hlubokou vodou.“ Nelišil se za nějaký čas téměř ničím od ostatních svých spolužáků, ani na své tragedie již nemyslil, leda s úsměvem. Za nějaký rok stal se docela i veselým, ač méně hlučným než ostatní, a jen sem a tam padl ještě na chvilku do starých dum, cosi, co bylo bolesti a rozkoši stejně blízké, táhlo mu pak srdcem podobně vánu probouzejícího se jara, bylo to jako touha po něčem neznámém, jakýsi sen o něčem sladkém a smutném. Duši jeho mihl v takových chvilkách umírající úsměv matčin, a něco jako druhý ještě úsměv: úsměv té země, kterou tak byl miloval, té země tam daleko na severu, kterou nepřátelé na koňských kopytech roznášeti hrozili. Někdy stalo se také, že ve spánku se mu zjevily Havranice s tou starou štěpnicí, s tou zelenou zahradou, vlhkou a svěží, kde slunečnice rostly, kde na balustrádě lišejníkem pozlacená poprsí římských césarů se tak naivně usmívala, kde cosi posvátného, neurčitého, jeho to dětství, jakoby pod kvetoucími stromy dřímalo... A probudil se pak s prudkým tlukotem srdce a nevěděl dlouho, kde se nachází, neb, bouřilo-li náhodou moře, domníval se, že slyší vítr v těch starých topolech burácet, které dlouhou řadou podél rybníku tam doma ve vsi stály a jejichž hučení v takových nocech až do zámku slyšeti bylo...

Ale upomínky ty přicházely mu čím dále, tím řidčeji a slaběji; podával se nevědomky svému osudu. O sestře slýchal dvakráte neb třikráte do roka. Byla mu první rok po matčině smrti psala:

„Kde hodláš letos své prázdniny tráviti? Přijedeš snad docela k nám?“

Ta otázka jej hluboce ranila. Myslil, že by se to mělo vlastně samo sebou rozuměti, kam jinam, mohla mysliti, že by zajet chtěl než k ní, než do toho místa, které jim bylo společným domovem? Odepsal okamžitě:

„Nepřijedu do Čech!"

Byl tím časem jakési náhlé, blouznivé přátelství s jedním ze svých spolužáků, s mladým chorvátským šlechticem, Konstantinem Majakovičem, uzavřel, který též jako on byl někdy ve snách žil a nyní jako on se síle a důvodům věcí, světa a života podával.

Místo do Čech jel tedy s ním na prázdniny, tenkráte i každý následující rok. Doby takto na statcích Majakovičů strávené patřily pak dlouho mezi nejkrásnější jeho upomínky. Tam v těch šumících doubravách budovali jinoši, čerpající fantasie jeden druhému z duše, závratné vidiny o budoucí velikosti Slovanstva, snili o novém jakémsi „království božím" na zemi, o novém zlatém věku lidstva. Po celý čas prázdnin zdály se jim jejich utopie tak rozumné a snadně k provedení! A teprve v akademii probouzeli se vždy k střízlivé skutečnosti.

Tak minul čas, a Jan Maria opustil konečně akademii co důstojník po ukončených studiích. Tenkráte volala jej sestra důrazně do Čech, prosila, by ji neoslyšel. Byla na něj tak zvědava!

„A pak," připsala, „jedná se též o nějaké peněžité záležitosti. Teď můžeš již za sebe bez poručníka jednat. Leopold učinil všechny nutné kroky a vysvětlí ti vše sám, až přijedeš."

Jan Maria vydal se rád do Prahy, i on byl zvědav a těšil se svou sestru uviděti. Rosa Maria byla ve společnosti pro svou krásu i pro bystrost svého ducha pověstna. Byl nyní jejím triumfům přítomen. Srdce jeho však odvracovalo se tu od ní ještě více, maska té affektace, kterou nazývali duchaplností, duchaplností čelící vždy jen k tomu, aby někoho ponížila, ranila, třeba se to stávalo nejměkčími sametovými tlapkami, zlatotřpytnými drápky, nemohla jej oslnit. Viděl příliš na dno toho srdce, a nebylo tam nic než čiré sobectví, suché, ba kruté, a bezměrná ješitnost. Rosa Maria neměla dětí. Lůno její, jako její duše, bylo neplodné. — Peněžní ta záležitost byla prostá. Havranice nevynášely a Leopold měl v úmyslu postaviti tam cukrovar. Chtěl, aby Jan Maria k tomu podniku se značnou částí svého otcovského kapitálu přistoupil. Mladý důstojník, kterému Leopold byl zletilost vymohl, usmál se pouze nedbale té myšlénce, že se súčastňuje nějakého obchodu, souhlasil se vším a prosil jen, aby ho nenudili podrobnostmi. Zásobil se na to bohatě penězi a všelijakými více méně zbytečnými tretkami a pospíchal na koráb, na kterém první svou cestu podstoupiti měl. Nejméně deset ženských srdcí pukalo při jeho odjezdě z Prahy. Byl přes všechnu svou téměř chlapeckou ostýchavost velký dojem svou elegantní uniformou, svou krásnou, mladistvou tváří, svou vysokou, ztepilou postavou a distingovaným svým chováním učinil.

Konečně tedy vyplňovala se aspoň část dávných jeho snů! Koráb nesl jej tím temnoazurovým Středozemním mořem, jehož čaru se tak málo co pod sluncem vyrovnává. Musil pořáde na Byrona a nadšené jeho verše mysliti a poesie, která tak dlouho v jeho prsou jako v kobce pochovaná dřímala, začala se probouzet. A s ní probudilo se celé jeho staré „já", tak dlouho tlumené a pouze občas na statcích Majakovičů jako blyskavice se objevující. Psal teď opět básně. Více ještě, než je psal, žil je, dýchal jimi, snil je. Ke všem dávným jeho vzletům přidružil se nyní ještě nový. Bylť v stáří „sladkých tužeb" a „matných žádostí". Duše jeho byla plna ohně a byla čistá. Žena stála u něho ještě vysoko na piedestale, byla mu neznámou bohyní, kterou ze vzdáli ctil a která jej naplňovala jakýmsi posvátným, velebným strachem. Koráb jeho křižoval až k africkým břehům, pak vrátil se a kotvil nejdříve na delší dobu před Korfu. Ostrov ten se svou rajskou scenerií učinil na něj uchvacující dojem a připomínal mu horování o archipelagu a cykladách v různých básních lorda Byrona. Stál jednou zamyšlen na baštách bývalého, nyní opuštěného anglického kastellu, zpit modrostí nebes a moře, sluncem, klonícím se k západu, vůní, která ze zahrad až k němu vzhůru stoupala. Z toho jasu a žáru, z toho azuru, z dýmu těch vůní, myslil si, měla by se jako někdy Venus Anadyomené, (která se přece dle báje, z týchž azurových vln zrodila) vynořiti dívka, avšak taková as, jako Haidée zjevující se v druhém zpěvu Dona Juana. Venuše zdála se mu příliš abstraktní, skulpturální. Haidée byla dívka. Ta byla by pravou duší toho úsměvu přírody, svítícího tam dole u jeho nohou! Byla by jako perla v této velké lastuře, sklenuté z nebe a moře, z purpurových skal a z nádhery palem a květů . . . A viděl bílou postavu, kterak se naň dívala okem smělým, smělým však pouze svou dětskou, nevědomou, netušící nevinností a čistotou.

„Haidée!" snil dále a vánek s moře ovíval mu měkce tvář a budil jaro a touhu v jeho prsou a ústa jeho šeptala na polo nevědomky jeden z Petrarcových sonetů, jen tak do prázdna před sebe, neb nevěděl nikoho, komu by ta slova byl šeptal — leda té věčně vzdálené, bílé, vzdušné jako oblak Lauře nebo Beatrici svých neurčitých vidin.

Stal se takto beze zřejmé příčiny trochu smutným. Dal se pomalu po příkrých z kastellu vedoucích schodech dolů na zpáteční cestu. Pojednou slyšel hlasy a při zatáčce potkal se z nenadání za ostrým rohem bašty s celou společností, putující, nejspíše jako dříve on, k vůli vyhlídce nahoru na cimbuří. Byli to samí mužští a jediná mezi nimi dáma byla právě náhodou odvrácena, tak že jí v tvář vidět nemohl. Mluvila s kapitánem onoho korábu, na kterém Jan Maria sloužil a jenž se v té společnosti nacházel. Vysoká postava její vznášela se jako v oblaku z bílých krajek, z kterých celý šat její pozůstávati se zdál, od hlavy plynula jí bílá španělská mantilja z téhož látky, a v ruce držela rozevřený velký vějíř, taktéž bílý, avšak třpytící se jako rosou, kterým si oči clonila. Mimoděk zůstal Jan Maria stát a hleděl, mezi tím co kapitána pozdravoval, na vzdušný, imponující a přece tak graciosní ten ženský zjev. Dáma odvrátila se nyní od kapitána a zavřela vějíř, stála Janu Marii tváří v tvář. Mihlo to jako blesk celou jeho bytostí. Byla ku podivu krásná, ale krása ta byla rázu takového, o jakém nikdy nebyl snil. Čistota její pleti a ryzost jejích tahů byla podivuhodná, tvář její byla bledá, ale rty temně červené, obočí a řasy jako noc, a vlasy její bohaté, však trochu tvrdé, byly temnorusé jako žhavé zlato, po kterém rudé jiskry skákaji. Velké její oči, temné nad všecku černost, sálaly modravé paprsky zpod trochu unavených víček, které je na polo cláněly. Úsměv jejích rtů byl perlový blesk mezi rudými růžemi. Jan Maria salutoval a zapomněl ruku spustit, a netajený, naivní jeho obdiv jevil se mu až příliš zjevně po tváři. Pozoro-

vala to a velké oči její zazářily nyní plné jako poledne, clona víček byla vyhrnuta, a pohled její, smělý a žhavý, měl účinek, jakoby jej u srdce uštknul. To nebyla ta tklivá smělost dětské neviny, jejíž vidinu byl před chvílí měl, co nyní na něj z těch zřítelnic blesky sypalo. Sklopil zmatené oči, cítil závrať a ruměnec přelétl mu tvář.

Dáma zašeptala tři slova kapitánovi. Neslyšel Jan Maria, co řekla, ale mohl to lehce uhodnouti, neb kapitán řekl: „Odpusťte, madame la princesse,“ a pak zvolal na něj: O, prosím, na jediné slovo.“ Když k němu přistoupil, tázal se ho kapitán až naivně prostou věc úřední, beze všeho významu, a nečekaje ani na jeho odpověď, pravil dámě opět francouzsky:

„Odpusťte, madame, byla to věc týkající se služby a dovolte bych vám uvedl —“

Patrně byla si tedy přála, aby jí byl uveden. Mladík byl znova zmaten.

„Madame Dragopulos,“ řekl kapitán, když ho byl jí jmenoval a ukazuje pak na pána v prostředních letech, bezvýznamné tváře, ale distingovaného vzezření, připojil „Monsieur Dragopulos“.

„Charmé de faire votre connaissance,“ pravil roztržitě choť krásné paní a podával mu roztržitě ruku.

„Z vaší lodi, kapitáne?“ tázala se dáma svým sladkým hlasem, lahodícím jako šepot moře. Pak vykřikla lehce, udělala totiž falešný krok a zachytla se, trochu vrávorajíc, ramena pana Plojhara, který jí náhodou nejblíže stál.

„Vasili,“ pravila svému muži, „hleď, to je trest za to, že chtěla jsem být příliš samostatnou! Nepřijala jsem tvé rámě a nyní ranila jsem se o hrozné tyto schody.“

„Přijmeš nyní co kajicná, čím jsi dříve opovrhla, Pelagie?“ odvětil manžel a podával jí rámě.

„Ne, děkuji,“ pravila a držela se pořád mladého důstojníka, však docela lehce, jen koncem prstů, „byl by to nevděk, pustit se toho, který mi nejdříve rytířsky na pomoc přiskočil — totiž nepovažuje-li to za trest!“ A zazářila tak na mladíka úsměvem a pohledem, že nedovedl než nesrozumitelná slova v zmatenosti pronésti.

S veselým hovorem stoupala nyní celá společnost dále vzhůru, a nahoře seznamoval se dodatečně s panem Plojharem, kdo to posud po cestě nebyl už učinil. Co tu bylo úsměvů a sladkých slov! Zdálo se, že nastalo všeobecné bratrství. Jeden toliko starší pán, jakýs hrabě Něvarov zůstal v normální míře a vypadal spíše trochu mrzutě.

Hned začali též výkřiky obdivu nad krásou scenerie.

Paní Dragopulos seděla na zbořené zdi a zapalovala si klidně a s velkou gracií cigaretu, napíchnutou na zlaté jehlici, která visela na benátském, jako nit tenkém řetízku, nořícího a ztrácejícího se z krajek a v krajkách jako míhající paprslek po vlnách. Ona nebyla ani trochu nadšena. Chvilku mlčela. (Pokračování.)

N o c.

Napsal *Vsevolod Garšin.* Přel. *V. Mrštik.*

(Dokončení.)

IV.

„Zvon!“ opakoval. „Proč zvon?“

„Klekání snad? Či k modlitbě . . . Chrám . . . služby boží. Voskové svíce. Stařičký pop, otec Michajl slouží bohu žalobným, natrženým hláskem; ďáček bassuje. Chce se mně spát: v okně sotva že se úsvit zažíhá. Otec, stojící vedle mně, se skloněnou hlavou, dělá chvatné, malé křížky; v zástupu mužiků a bab za námi stále se někdo sklání až k zemi. . . . Jak dávno je tomu! Tak dávno je tomu, že ani věřiti nechci, že tomu skutečně tak bylo, že sám jsem všechno to viděl a nevyčetl někde nebo od někoho nevyslechnul. Ne, ne, to všechno viděl kdysi a tehdy bylo lépe. A nejen lépe, ale dobře bylo. Kdyby mně teď bylo tak, nebyl bych musil jeti pro revolver.

„Skonči!“ šeptnulo mu cosi v duši. Pohlednul na revolver a hrábnul po něm rukou, ale ihned jí vztáhnul zpět.

„Co, zbázlivěl jsi?“ znovu šeptalo mu cosi v duši.

„Ne, nezbázlivěl; ne, to ne. Zde už nic mne neděsí, nic. Ale zvon — proč ten tu zní?“

Pohlednul na hodinky.

„To vyzvánějí snad na jitřní. Lidé půjdou do kostela; mnohým se z nich ulehčí. Tak se aspoň říká. Ostatně, pamatuji se, i mně se vždycky ulehčilo. Byl jsem tehdy chlapečkem. Potom všechno prchlo už, zmizelo. A nebylo, proč by se mně ulehčiti mělo. Pravda, — Pravda! Objevila se pojednou v takovou chvíli!

A chvíle ta zdála se mu býti nevyhnutelnou. Zvolna obrátil hlavu a opět pohlednul na revolver. Revolver byl velký, erarního façonu, systemu Smith a Wesson, kdysi černý, ale teď už otřelý, poněvadž jej doktor často s sebou bral. Ležel na stole pažbou obrácen k Alekseji Petrovičí, který viděti mohl u zbraně otřené dřevo rukojeti s kroužkem pro šňůrku, kousek bubínku s vytaženou závorou a koneček hlavně, mířící do stěny.

„Tam je smrť. Třeba jen vzíti, otočiti kolem . . .“

Na ulici bylo ticho: nikdo nejel a nešel mimo. A z toho ticha z dálky ozval se druhý náraz zvonu; vlny zvukové draly se otevřeným oknem a nesly se k Aleksěji Petrovičí. Hovořily cizím jemu jazykem, ale mluvily cosi velkého, vážného a slavnostního. Rána stíhala ránu a když se zvon rozezvněl naposled, a chvějící se zvuk rozplynul se v širém prostranství, Aleksěj Petrovič jakoby něco ztratil.

Zvon vykonal svoje dílo: připomenul zmatenému člověku, že na světě jest ještě něco jiného mimo jeho vlastní, těsný svět, který ho zmučil a k zoufalství přivedl.

Rozpoutanou vlnou hrnuly se mu na mysl vzpomínky, úryvkovité, nesouvislé a pro něho všechny jaksi nové. Tuto noc už mnoho promyslil a na mnohé se rozpomenul a zdálo se mu, že vzpomenul na celý svůj život,

že jasně viděl i sebe sama. Teď už cítil, že v něm jest i něco jiného, to, tatáž, o čem vyprávěl mu bojácný hlas jeho duše.

V.

„Pamatuješ se, jak jsi byl malým dítětem, jak jsi žil s otcem svým v hluché, zapomenuté vesničce? Byl to nešťastný člověk ten tvůj otec a miloval tě více než všechno ostatní na světě. Pamatuješ se, jak jste seděli spolu oba dva, za dlouhých zimních večerů, on — zabrán v účty, ty — u knížky. Lojová svíčka hořela červeným plamenem, trochu mdle, leda že jsi ty, ozbrojen kratiknotem, ustřihl ji uhel. Bylo to tvou úlohou a tak svědomitě jsi ji konal, že otec vždycky oči zvednul z velké, „hospodářské“ knihy a s obvyklým svým, smutným a laskavým úsměvem hleděl na tebe. Naše pohledy se setkaly.

„To! tati, co už jsem toho pročetl,“ říkal jsi a ukazoval jsi pročtené stránky, stisknuv je mezi prsty.

„Jen čti, čti, holoubku!“ pochválil tě otec a znovu se pohroužil do svých účtů.

Dovolil ti čísti všechno, protože si myslil, že jen dobro ujme se v duši rozmilého jeho dítěte. A ty jsi četl a četl, o ničem nerozumuje a živě, třebas svým způsobem, po dětsku představoval jsi sobě všechny ty obrazy.

Ano, tehdy všechno zdálo se tím, čím se co právě jevilo. Červené bylo červeným: nebyl to odraz paprsků červených. Tehdy nebylo pro dojmy hotových forem — idei, do kterých člověk vkládá všechen svůj cit nestaraje se o to, je-li forma ta vhodna, nejsou-li v ní trhliny. A pak-li jsi někoho miloval, věděl jsi, že ho miluješ; o tom nebylo pochybnosti.

Růžová, usmívavá tvář pokoukla mu do oči a zmizela.

„A ta? také jsem ji miloval? Darmo mluvit, dosti jsme se nahráli na citlivé duše. A přece, zdálo se, že upřímné jsem tehdy mluvil a smýšlel... Co muk jsem přestál! A když štěstí nadešlo, nepodobalo se ani štěstí; kdybych byl tehdy skutečně mohl poručiti času: „posečkej, postůj, zde je dobře být,“ byl bych se snad ještě rozmýšlel, mám-li tak učiniti, čili nic. A potom, a to velmi brzy, zachtělo by se mně už popohnati čas do předu... Ale nač teď o tom budu přemýšlet! Je třeba přemítati teď o tom, co bylo, a ne o tom, co se mně zdálo.

A toho bylo velmi málo: pouze dětství. A z něho zbyly v paměti pouze nesouvislé vločky, které Aleksěj Petrovič dychtivě začal sbírati v jedno.

Pamatuje se na malounký domek, ložnici, ve které spal naproti otci. Pamatuje se na červený čaloun, visící nad otcovskou posteli; každý večer usínaje hleděl na něj a shledával v podivných jeho vzorcích stále nové a nové obrazce: květy, zvěř, ptáky, lidské tváře. Pamatuje se na jitro se zápachem slámy, kterou vytápěli dům. Nikolaj, hoch malý, natahal už plnou předsíň slámy a po celých otýpkách strká ji do ústí pece. V peci hoří vesele a jasně a kouř zaváni příjemným, trochu silným zápachem. Aleša byl by býval proseděl před pecí celé hodiny, kdyby ho nebyl otec k čaji zavolal; začínalo učení. Pamatuje se, kterak pochopiti nemohl desetinné zlomky, otec jak se namahal a mermomocí se snažil vysvětliti mu je.

„Zdá se, že jim tehdy sám dobře nerozuměl,“ pomyslil si Aleksěj Petrovič.

Potom — Svatá bible. Tu Aleša nejvíce měl rád. Obdivuhodné, veliké a fantastické obrazy. Kain, potom povídka o Josefu, králích a válkách. Jak vrány nosily chléb proroku Eliovi. I obrázek byl při tom: sedí Eliáš na kameni s velkou knihou v rukou a dva ptáci letí k němu a v zobáku nesou cosi okrouhlého.

„Papa, podívej se: Eliášovi vrány nosily chléb a náš Vorka sám by raděj všechno vzal.“

Ochočený havran se zobákem a nohama červeně namalovanýma — Nikolajův výmysl — šourem skáče po poduškách divanu a vypínaje šíji, hledí se stěny stáhnouti bleskotající bronzový rámeček. V rámečku tom byl miniaturní akvarelní portrét mladého muže s přihlazenými vlasy na spáncích, oblečeného do temnozeleného munduru s epauletami, s vysokým, červeným límcem a s křížkem v klíční dírce. Byl to otec, jak vypadal před dvacetipěti lety.

Vrána a portrétek se mihnuly a zmizely.

„Potom, co to? Potom hvězdy, jeskyně, jesle. Pamatuji se, že jesle byly pro mě zcela novým jménem, jakkoliv jsem znal už dříve jesle v konírně a na dobytčím dvoře. Ale tyto jesle zdály se mně býti něčím zvláštním

Nový zákon učili jsme se ne tak, jako Starý, ne už z tlusté knížky s obrázky. Otec sám vykládal Alešovi o Ježíši Kristu a občas předčítal z Evangelia celé stránky

„A kdo udeří tě v pravou líc, nastav mu i druhou. Rozumíš, Alešo?“

A otec dal se do dlouhého výkladu, kterého Aleša neposlouchal. Pojednou přerušil v řeči svého učitele.

„Papa, pamatuješ se, jak strýc Dimitrij Ivanyč přijel? Tehdá to bylo zrovna tak: ten udeřil svého Fomu přes tvář a Foma stojí a strýc Dimitrij Ivanyč ho udeřil se strany druhé; Foma pořád stojí. Bylo mně ho tak líto, rozplakal jsem se.“

„Ano, tehdy jsem se rozplakal,“ promluvil Aleksěj Petrovič, povstal s křesla a začal chodit po světnici v před i v zad: „tenkráte jsem se rozplakal.“

Bylo mu pojednou hrozně líto těch slz šestiletého chlapce, líto toho času, kdy mohl plakati proto, že v jeho přítomnosti udeřili bezbranného člověka.

VI.

Okem zaletěl k němu mrazivý vzduch; v chumelících se linoucí proud vzduchu vléval se skoro do světnice, ve které začínalo už býti chladno. Velká, nízká lampa s neproniknutelným stínítkem, stojící na psacím stolku, hořela jasně, ale osvěcovala pouze povrch stolu a část stropu, vytvořujíc na něm třesoucí se okrouhlou skvrnu světla; na ostatních místech světnice bylo přítmí. Bylo v něm možno rozeznati přihrádku pro knihy, velký divan, pak ještě jakýsi nábytek, zrcadlo na stěně, v němž se obrážel světlý psací stůl, a vysokou postavu, nepokojně pobíhající po světnici z jednoho úhlu do druhého, osm kroků tam, a osm kroků zpět, a pokaždé zamihnula se v zrcadle. Někdy se Aleksěj Petrovič zastavil u okna: chladný proud linul se mu na rozpálenou hlavu, na rozhalenou šíji a hruď. Chvěl se, ale neschladnul. Probíral se dále úryvkovitými a nesouvislými vzpomínkami, připomínaje sobě staré podrobnosti, hrabal se v nich a nemohl pochopiti, co by tak právě společného s nimi měl a co je na nich důležitého. Věděl jen jedno: že do dvanácti let, kdy ho otec poslal do gymnasia, žil naprosto jiným životem duševním, a pamatoval se, že tehdy bylo lépe.

„Co tě tam táhne, v polozapomenutou tu dobu života? Co pěkného bylo v dětských těch letech? Osamotnělé dítě a osamotnělý vzrostlý muž, člověk „nepatrný“, jak jsi ho sám po jeho smrti nazval. Měl jsi pravdu, byl nepatrným člověkem. Život brzy a lehko ohnul ho, zničiv v něm všechno dobré, kterým zásobil se v mladých letech; ale také v něm nevyvolal ničeho zlého. A dočkal se svého chatrného věku, s malým jen zbytkem lásky, kterou skoro všechnu věnoval tobě.

Aleksej Petrovič přemýšlel o otci a poprvé za mnoho let pocítil, že ho miloval, přese všechny jeho slabé stránky. Teď chtěl by tak aspoň na chvilku přenésti se do svého dětství, do vesnice, v malounký domek a pomazliti se tu zapomenutým tím člověkem, pomazliti se tak prostě, po dětsku. Zachtělo se mu té čisté a prostomyslné lásky, kterou znají pouze děti a snad ještě ty nejčistější, nejcitlivější povahy lidí dorostlých.

A není možno přivolati k sobě štěstí zpět, poznati, že mluvíš a smýšlíš pravdu? Kolik let už jsem nezakusil štěstí toho! Mluvíš ohnivě, skoro upřímně, ale v duši přece jenom vždycky hlodá červ, který ryje a ssaje. Červ ten — je myšlénka: což ale, můj příteli, pak-li všechno to jen lžeš? Smýšlíš-li ty skutečně tak, jak teď hovoříš?

A v hlavě Aleksěje Petroviče objevila se ještě jedna fráse, patrně — nehezká fráse.

„Smýšlíš-li skutečně tak, jak teď myslíš?“

Otázka ta byla nehezká, ale on jí porozuměl.

„Ano, tehdy jsem smýšlel právě tak, jak jsem myslil. Miloval jsem otce a věděl jsem, že ho miluji. Hospodine! a kdyby i nebylo toho opravdového a nefalšovaného pocitu, který nikdy v nitru neumírá — kdyby i nebylo toho mého já! Je přece ještě svět! Zvon připomenul mně ho. Když se rozezvučel, vzpomněl jsem si na kostel, vzpomněl na zástup lidí, vzpomněl na ohromnou massu lidskou, vzpomenul jsem na opravdový život. Hle! jak daleko musí se člověk vzdáliti od sebe a kde musí hledati lásku. A milovat musí, jako milují děti. Jako děti... V tom je řečeno všechno.

Popošel ke stolu, vyňal jednu ze skřínek a začal se v ní prohrabávati. Malounká, temnozelená knížka, koupená jím kdysi na ruské výstavě za kuriosní láci, ležela v koutku. S radostí se jí uchopil. Lístky ve dvou uzounkých sloupcích tisku rychle probíhaly pod jeho prsty, známá slova a věty vracely se mu na mysl. Začal čísti od prvé stránky a četl pořád dále, zapomenuv i na větu, která mu knihu připomenula. A věta ta byla mu dávno již známa a dávno zapomenuta. A když přišel k ní, překvapila ho ohromností svého významu, vysloveného šesti slovy:

„Neobrátíte-li se a nebudete jako děti...“

Zdálo se mu, že pochopil všechno.

„Vím-li, co znamenají tato slova? Obrátiti se a státi se dítětem!... To znamená, nestavěti ve všem na prvé místo sebe. Vyrvati ze srdce ošklivou tu modlu, netvora s ohromným břichem, to odporné Já,*) které jako hlísta duši ssaje a žádá stále nové a nové potravy. A odkud ji vezmu? Už jsi všechno strávila. Všechny síly, všechen čas byl věnován jen tobě. Hned jsem tě živil a hned zas se tobě ukláněl; třebas jsem tě nenáviděl, ale přece jsem se ti klaněl, v oběť tobě přinášeje všechno dobré, co mně bylo dáno. A teď hle, kam jsem přišel s těmi poklonami; poklonami...

Opakoval to slovo, stále ještě chodě po světnici, ale chůzí už matnou, potáceje se jako opilý, se skloněnou hlavou na hruď, škubající sebou v bolestném vzlyku, ruka jeho nestírala už ani po tvářích mu kanoucí slzy.

Nohy vypověděly mu službu; sednul, přitisknuv se do koutku divanu, opřel se loktem o jeho podpěradlo a svěsiv rozohněnou hlavu do rukou, plakal jako dítě. A dlouho trvala únava jeho sil, než necítil už v sobě muk. Vzkypělá v něm zloba se upokojila; slzy tekly, ulehčily mu a on sám nestyděl se už za vlastní své slzy před nikým, ať by byl vešel v tu chvíli kdokoliv, nebyl by tajil slzy ty, jež odnášely s sebou i nenávisť. Pocítil teď, že není všechno ještě požráno idólem, kterému se tolik let klaněl, že zbyla mu ještě láska a sebezapření, že stojí život za to, aby užil toho zbytku. Nač, k čemu — nevěděl, a v tu chvíli ani toho věděti nepotřeboval, kam spočinouti má svou pokornou hlavou. Vzpomenul na hoře a utrpení, jaké v životě viděl, opravdové, životní utrpení, vedle kterého všechny jeho útrapy o samotě nic neznamenaly, a seznal, že musí podstoupiti toto hoře, část jeho vzíti za utrpení své a jen tehdy že v duši jeho nastane klid.

„Hrozno; nemohu déle žíti pro svůj vlastní strach a výpočty; musím, nevyhnutelně musím spojiti se se životem vůbec, mučiti se a radovati, nenáviděti a milovati ne k vůli svému *já*, které všechno sžírá a ničeho nedává v náhradu, ale k vůli pravdě všech lidí, která na světě jest, ať už křičím cokoliv, a která k duši mluví přese všechno úsilí, přehlušiti ji.

„Ano, ano!“ opakoval v hrozném rozčilení Aleksěj Petrovič: „to všechno je obsaženo v zelené knížce a praveno tak věrně a na věčné časy. Je nutno ‚obrátiti se‘, ubíti své vlastní *já* a odhoditi je stranou...“

„Ale, co z toho budeš mít, blázne?“ zašeptnul mu jakýsi hlas.

Ale druhý, dříve bázlivý a jedva slyšitelný, zahřměl mu v odpověď:

„Mlč! A co z toho bude mít, když sám se zahubí?“

Aleksěj Petrovič vyskočil se židle na nohy a vztýčil se v celé výši své postavy. Tento důvod uvedl ho v nadšení. Takového nadšení ještě nikdy nezakusil ani při jakémkoli úspěchu v životě, ani v lásce k ženě. Nadšení to zrodilo se v srdci, vyronilo se z něho, vyplynulo horoucí, širokou vlnou, rozlilo se po všech údech, v okamžiku ohřálo a oživilo ztuhlou jeho, nešťastnou bytost. Tisícero zvonů slavnostně zazvonilo. Slunce vzešlo hrdě v oslepující jasnosti, osvítilo všechen svět a zmizelo...

— — — — — — — — — —

Lampa, která za celou tu dlouhou noc vyhořela, svítila stále slaběji a slaběji a konečně shasla nadobro. Ale v komnatě už nebylo temno; nadešel den. Klidný jeho, šerý svit ponenáhlu linul se do světnice a slabým světlem osvítil nabitou zbraň a psaní s nesmyslnými kletbami ležící na stole a uprostřed komnaty leželo — lidské tělo s klidným a šťastným výrazem na bledé tváři.

*) Míní se zde ruské písmeno: Я — Já.

FEUILLETON.

Stanca.

Skizza *Cyrilla Vítka.*

„Osm, devět, deset . . . Stanco, kde pak vězíš?“ volal stařec, jenž na lavičce přede dveřmi své chatrče seděl a v ruce větvičku vrbovou držel, do níž nožem vruby dělal, které s velkou pozorností počítal.

Skvostný, jasný večer, jaké při Dunaji bývají, dovoloval postavu a tahy starého muže rozeznati. Byla to vysoká, silná postava, ač stářím shrbena, vlasy a vousy byly stříbrny, ale vroubily obličej, v jehož tazích energie a pevnost se zračily. Oděv prozrazoval, že je to rumunský rolník. U jeho nohou ležel velký pes, jenž pokojně spal.

„Stanco, Stanco,“ opakoval, „pojď rychle a přines s sebou hůl, musíš Choima vyplatiti; já jsem na to již starý.“

„Hned, strýčku,“ opakoval svěží hlas ze vnitra chatrče.

„Ale ty nejdeš,“ volal strýc tónem netrpělivosti, jež u stáří je doma.

Mladá dívka vystoupila z chatrče; byla neobyčejně krásná.

Dcery Rumunska jsou hezky, ale Stanca byla mezi hezkými nejhezčí. Na čistém ovalu jejího obličeje kvetly růže a lilie, duchaplný pohled dral se dlouhým, tmavým obočím; krátká, černá sukně nekryla malounkou nožku, kdežto rukávníky bělostnou ručku ukrývaly.

„Kde je hůl?“ tázal se prudce stařec. Mladá dívka koktala nesouvislou mluvou, váhala několik okamžiků a počala potom hůl hledati s přáním, aby jí nenalezla.

„Křovi není daleko, uřízni si tam hůl,“ volal starý rolník, jenž pozoroval každé hnutí mladé dívky.

Rozkazující tón neminul se účinkem. Stanca přinesla hůl a postavila se před strýčka. Velký pes spal ještě stále.

„Víš, kolik je ti let?“ ptal se stařec dívky, která jako hříšnice před ním stála.

„Patnáct let,“ řekla dívka.

„Opravdu, patnáct let je ti; a právě tolik ran musíš psovi dáti.“

„Ach, můj Bože!“

„Co pak ti schází?“

„Patnáct ran, ubohý starý Choim!“

„Starý nebo mladý,“ odpověděl stařec, „to nic nevadí, můj otec a otec mého otce a všichni jeho předchůdcové své psy vždy jednou v roce v určitý čas vypláceli; musím to tedy také já činiti.“

Stanca sklopila hlavu, přemožena logikou starého rolníka.

„No?“

Toto „no“ bylo tak přísným tónem vysloveno, že zděšení přelétlo tělem dívky.

Stanca byla sirotek. Jako dítě šestileté od Nirona, nejstaršího vesnice, přijata jsouc, byla zvyklá na neobmezenou poslušnost k starci, neznala vůle nikoho jiného než svého pána, který s ní milostivě nakládal.

S počátku zdráhalo se její srdce rozkazy jeho vyplniti, ale když stařec pomalým hlasem pravil: „Stanco, pomysli, co děláš!“ zdvihla mladá dívka ruku. Choim snil v tom okamžiku a zakňučel.

„Ó proč jsem dívkou?“ volala, vzlykajíc.

Mladá dívka měla se v tom okamžiku za nejnevděčnějšího tvora na světě a rozhořčena na sebe, rozhořčena na svého pána, volala bledýma rtoma s krůpějemi potu na čele a chvějícími se údy:

„Vy si toho přejete, tedy ubohé zvíře zabiju!“

Zdvihla ruku, hůl zatřela vzduchem a padla na záda psa. Choim vylítl s hlasitým zavytím do výše a bolest jeho nalezla ohlasu v prsou dívčiných. Odhodila hůl, jakoby ji do rukou pálila, objala krk psa a hladila ho na údech.

Rolník pozoroval dívku pohledem tupým, pokřižoval se a vstoupil do světnice jejíž dvéře za sebou zavřel. Myslil, že Stanca šílí.

Několik neděl po tomto výjevu byl hřbitov vesnice lidmi přeplněn. Před kostelními dveřmi zastavil se velký, čtyřmi voly tažený vůz, jehož okrášlení značilo, že patří bohatým svatebčanům. S netrpělivostí očekávalo množství, jež nemohlo do malého kostela se vejíti, na vystoupení průvodu a zatím, pokud to šlo, ukracovaly si davy chvíli hovorem.

„Počkej malý, chci ti pověděti, co přál jsi si věděti. Naši předkové, kteří největší národ světa byli, jednou v spánku od nepřátel přepadeni byli a Řím, věčný Řím, od Gallů býval by úplně zbořen, kdyby husy křikem svým měšťany a vojíny nebyly vzbudily.

Na památku tohoto šťastného zachránění z nebezpečí každý rok slaveny byly slavnosti a při té příležitosti všichni psi ve městě byli biti, poněvadž podplaceni masem, jež jim nepřátelé hodili, povinnosti své zapomněli a neštěkali.

Odtud ten způsob psy v určitý čas tlouci.

V tom okamžiku přeletěl množstvím hluk. Obřady byly ukončeny, mladý párek traditionelní pohár vína vypil na znamení, že radost i utrpení života z jednoho poháru píti chce. Průvod vyšel z kostela. V předu vyšel ceremoniář, jenž svou pentlemi a květinami ozdobenou holí klestil cestu a hostům vína naléval. Jej následoval párek provázen svědky, kteří hořící voskové svíčky v rukou nesli. Bílá sukně, zlatem vyšívaná košile, modrá šerpa, červené střevíce tvořily oblek nevěsty. Řetěz ze zlatých mincí zdobil jí krk a až na nohy sahající závoj znamenal bohatství a dobrotivost mladého mužíčka, jehož mužská krása vzbudila podiv všeobecný. Za zvuku kobzy vstoupili svatebčané do vozu, který vdané paní a ženatí mužové obstoupili, kdežto mladé dívky od družky se rozloučily a se vzdálily. V okamžiku kdy průvod chtěl se hnouti, vrhnul se Choim skokem do vozu a na klín nevěstě. Všeobecný křik nevole zavzněl ve shromáždění a mnohá ruka se zdvihla, aby škůdce slavnosti potrestala.

„Moji přátelé,“ pravila nevěsta, „neodháněјte ubohého Choima, neb jen jemu děkuji za své štěstí.“

„Psu?“ tázali se lidé udiveně.

*

„Ano, a sice následovně: V čas, kdy každý své psy tlouci musí, poručil mně mouche (strýc) Niron Choima tlouci. Milovala jsem Choima a nechtěla jsem mu bolesť dělati; ale musila jsem poslechnout — “

Mladá paní se odmlčela, slova přivedla ji do rozpaků, proto ujal se slova manžel.

„Ano, aby uposlechla svého dobrodince, uhodila ho, ale při tom plakala, bolelo ji to, že viděla Choima trpěti, kterého jsem měl rád a sám jsem ho hladil, kolikrát šel jsem kolem. V bolesti své mluvila zcela hlasitě, a já, jenž jsem byl svědkem celé sceny, zvěděl jsem tím, že jsem milován od nejhezčí dívky země. Byl jsem šťasten i nešťasten, neb matka chtěla bohatou snachu a Stanca byla chudá. Šťastnou náhodou jsem se přesvědčil, že Stanca má poklady cnosti, srdce andělské a neunavnou píli. Díky těmto vzácným vlastnostem a velikomyslnosti Nironově, že jsem nejšťastnějším z Rumunů!“

Volání „vivat“ a svatební střelba provázely slova ženichova a svatební vůz dostal se do pohybu.

Zrnka z mudrosloví kritiků moravských.[1]

Pan Josef Bartocha považuje (p. 46.) „Ještě jeden divadelní vlak“ od Svatopluka Čecha za smělou a zdařilou fantasii.

*

„Ještě jeden divadelní vlak“ považuje pan Frant. Dlouhý (p. 56.) za fantasii, které zajisté básník vysoko necení.

*

Ovšem kdo *mnoho* cestuje, *mnoho* též uvidí a zkusí, a kdo o tom čte, nabývá tím přibližně týchže zkušeností.[2] P. Method p. 52.

*

„Hoří!“ (od Svatopluka Čecha) je humoreska ze života hasičského, šlehající část naší šlechty. (p. 57.)[3]

*

Jest nyní skoro více nakladatelů než spisovatelů. (p. 57.)

*

Podobně stručněji měl býti zaznamenán výčet banditů korsických, nikterak nevzdělávajících (p. 51.).

*

Kniha (Wünsch, „Z blízka a z dáli“) popisuje nám i tvářnost města, ulic a domů (zvláště čarovného serailu), zahrad a hřbitovův a na konci ještě jedenkráte nám celé město (i. e. Cařihrad) ukazuje „s ptačí perspektivy“ se závratné výše Seraskieratu. Ale ještě více poučuje a baví popis *života*, který se jeví na ulici a v domech, v mešitách, v lázních a na tržištích. Všecky tyto zprávy jsou čtenáři[4]) téměř zcela nové . . . (Č. J. Ševčík p. 49.)

*

„Drobné květy.“ Verše Vladimíra Šťastného. Z posudku vyjímáme: „Velebně vyznívají tu slova (p. 17.):

Jenom z útrap trnitého hloží
růže krásy pověčně se stkví:
blaženi, kdo trpí pro věc Boží,
jejich nebeské jest království.

Pěkně sepsán „Platný peníz“ i „Naši moderní“, odkud poslední štrofu těm „moderním“ zvláště k uvážení předkládáme (p. 17.):

Zvířetem se nemůž' státi
člověk klesna ku zvířeti;
ale bude při jich stole
i té zvěři záviděti.

Básníkům moderním odporučujeme „Víno“, kde řeč jest o chuti a síle vína (p. 18.):

Básníku, tak nalaď hruď,
chceš-li míti vína sílu;
nebe žár a země chuť
ať se pojí ve tvém dílu.
(Fr. Kyselý p. 19.)[5])

Přejeme si vroucně, aby „Drobné květy“ staly se oblíbenou četbou naší mládeže (p. 49.).

Jsme si vědomi, že skromný autor nečiní nároků, aby dílko jeho (t. j. „Drobné květy“) přeceňováno a snad epochálním jmíno bylo, čímž také není (ibid. p. 18.).“

*

Člověku jest takořka vrozena touha *viděti* kraje cizí; pro to nevím, kdo by *nečetl* s chutí pěkného cestopisu.

[1]) Čísla stránek vztahují se k časopisu „Hlídka literární“ ročník 1888.

[2]) Ku př. o galerii v Louvru.

[3]) Bude Svat. Čecha jistě těšiti.

[4]) O panu kritikovi neodvažujeme se ve příčině této nikterak pochybovati.

[5]) Jsme přesvědčeni, že ti „moderní“ si řeč tu dobře rozváží.

Listárna redakce.

„A. Z 4“ — „Skřivanu.“ — „Bg.“ — „Na rozcestí.“ — „Nie.“: uveřejníme. — „Dz.“: Příliš dlouhé pro letošek. — „Nigrin“: Bylo již v jiném časopise obšírně vylíčeno. — Neuveřejníme práce znamenané: „Naděje.“ — „Ytf.“ — „Zd.“ — „Pod panskou strání.“ — „N B.“

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVI 20. března 1888. ČÍSLO 9

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

XII.

Rys po všechen ten čas, co meškal na Zahořanském zámku, s vrchním se skoro ani nesetkal. Mladý malíř uražen prvním nehodným přijetím, žárlivě dbalý své cti umělecké, nehodlal poddati se pyšnému, panskému úředníku, třeba že se mu tu všecko kořilo. Vrchní pak ve své všemohoucnosti byl by měl za veliké sebe snížení, kdyby s potulným malířem jinak jednal nežli s počátku, zvláště když mazal ten, jak Rysovi v duchu říkal, tolik se opovážil už tam v té hospodě u silnice, a nyní jako by čekal, že on, vrchní, začne.

Nebýti ohledů na mladého hraběte! Již by dávno tu malíře nebylo! Ale však ho přece vystrnadí, že odtud odejde a s malou ctí, že si ho pak vrchnosti přestanou odporučovati.

Vrchní byl nemálo překvapen, když mu Rys ohlásil, že oprava starých obrazů je vykonána, aby se přišel, libo-li mu, přesvědčit. Vrchní přišel. Rys ho v obrazárně očekával, ač nerad; než tolik učiniti byl povinen. Von Schönau přitiskuje sklíčko k oku přecházel od jednoho obrazu ke druhému, přehlížel je vážně a jakoby znalecky. Již na tváři mu bylo znáti, že není spokojen. Pak to i vyslovil.

Řekl, jako by byl nejlepší znalec, že se nyní nediví, že byl Rys tak záhy hotov. To že vlastně není žádné přemalování: to že je vlastně jen očištění, nač sotva bylo potřeba *malíře umělce* (toto řekl pichlavě), že většina obrazů je tak temna, jako byla prve —

Rys hněvem červenal a zase div že se nedal nahlas do smíchu nad tím nesmyslem. *Přemalovati* měl díla slavných mistrů! A tak hrubá neznalost vyslovuje sebevědomě, bez rozpaků takové úsudky!

Měl ostrou odpověď na jazyku, než přemohl se a odvětil:

„Pan hrabě je milovník a *znalec* umění. Doufám na jisto, že bude spokojen.“

Vrchní spustil sklíčko od oka, pohlédl bodavým pohledem po malíři, neodpověděl však ani slova. Když se brzy po té měl k odchodu, jen jakoby mimochodem, tónem panským se otázal, co dude Rys nyní sám malovati v těch pokojích vedle.

„Lovecké výjevy,“ odvětil Rys, „jak si pan hrabě přeje. Spojím je se zdejším okolím. Stafáž krajinná bude odtud —

„Ze Zahořan?!“

„Ano — Jeť tu tolik pěkných a vděčných motivů —“ odvětil malíř podivně se usmívaje.

„No, času máte dosti,“ pravil vrchní již ve dveřích, jen tak, jakoby maně. „Hony budou teprve počátkem listopadu — Do těch dob můžete na svém hnědáku všecko okolí dobře sjezditi.“

To o tom koni řekl posměšně.

Vrchní odcházel z obrazárny nespokojen. Oprava se mu nelíbila, a nelíbila se mu také odpověď, jakou ho malíř odbyl, i všechen tón jeho řeči, příliš sebevědomý a málo uctivý, jako vždy. —

Rys se po té dal do díla jako do restaurování starých obrazů. Ano ještě horlivěji. Chtěltě okázati tomu nadutci, co umí, chtěl si získati pochvalu mladého hraběte, především však chtěl, aby dílo se zalíbilo jí, Tereze.

Do obory si vyjel několikráte, aby tu nakreslil krajinky potřebné i jednotlivé motivy; při tom ptal se pokaždé po Švidovi. Než pokaždé nadarmo. Řekli mu, že jel kamsi pro psy ku štvanicím.

Třetího dne po návštěvě vrchního seděl Rys večer ve svém pokoji. Byl velmi mrzut. Tři dny již s Terezou nemluvil, ani ji neviděl! Po tři dny již neozvalo se její znamení na staré dvéře mezi 5. a 6. hodinou, aby vyšel, že jest volno. Nemocna nebyla, to zvěděl: tedy nemohla přijíti. Co se stalo? Bylo-li snad prozrazeno, že se s ním tam na chodbičce scházívá? Jak se o tom přesvědčiti? Nikoho tu neměl, s nikým nemohl promluviti; služebnictvo se ho stranilo. Švida byl pryč, a Vojna — Toho strašpytle! Již o něj nedbal, když je tak v rukou vrchního. Nyní však na něj myslil. Mladý ten kantor dochází ke slečně, učí ji, hraje s ní — Ten by mu nejspíše mohl pověděti —

Malíř byl velmi mrzut a starostliv, a to o Terezu. A toužil s ní promluviti. Tři dny ji neviděl, a již se mu zdálo jako věčnosti — Což aby teď té pozdní chvíle se pustil do vsi, do školy — Snad by Vojna, když nikdo by jich neviděl, s ním promluvil a jemu pověděl o Tereze, po případě by snad i také jí vyřídil jeho vzkázáníčko, jako onehdy

Již chtěl vyskočiti otevřeným oknem do zahrady a zahradní brankou ven, dolů do vsi — V tom se zarazil, neboť hlahol lesních rohů zazvučel tichem letního, vlažného večera.

Co to? Fanfara! Dva rohy a jak krásně hrají! Tak toho nikdo nedovede leda Svída s Vojnou! Ano, to jsou oni! Jsou tedy na blízku. Hlas rohů nese se s otevřeného okna v prvním patře — Okno je ozářeno — Ano, totě byt vrchního — fanfára zvučela jásavě, břeskně, vesele, do tmy zámecké zahrady — Nežli večerem dozněla, nežli její ohlas zanikl za zahradou, někde v temnu obory, byl už Rys venku a pod oknem bytu vrchního. Myslil, že kromě toho kovového hlasu ozve se tam také lidský hlas a dle toho že se přesvědčí —

A nezmýlil se. Sotva že fanfara dozněla, zaznělo tam nahoře:

„Bravo, bravo, jsem spokojen — Teď jinou zase —“

Byl to vrchního hlas.

„Kterou, prosím? Snad ‚la vue‘?“ To se Vojna, učitel, ptal.

„Třeba — jak jdou po sobě —“ odvětil hlas vrchního, načež se ozvalo:

„Tedy tu, pak ‚horvari‘, pak ‚il va en l'eau‘.“

Ej, totě Svídův hlas! Malíř byl rád, že se prve nemýlil. A již zvučela tichým temným večerem fanfara „dobrého honu“, za ní „horvari“ a sotva že ta umlkla, již zněla ta, jež ohlašovala, že štvaný jelen vběhl do vody. Pak na chvilku nastala pomlka, jako by trubači odpočívali, až se ozval drsný, poroučivý hlas vrchního:

„A teď ostatní — Nejprve: ‚il va de l'eau —“

Po tom signale oznamujícím, že jelen vyrazil zase z vody, zavzněla fanfara tónů krátkých, jakoby slov úsečných. Byla to „na myslivce“; po ní zahráli melodickou „na pány“, až pak zajásalo zvučné a vítězné: „Hallali“! nesouc se daleko do noci, budíc širou, černou oboru ze spaní k tiché, rozkošné ozvěně.

A tam nahoře v panské komnatě, slyš! Tleskot! A „bravo“ volají! To Svída sám i Vojna. Komu? Sami sobě? Arci že si toho zasloužili, neboť hráli mistrně. Ale že by před vrchním sami sobě tleskali?! A nač u něho hráli? Ano, on je hudebník, než přece

A tu již odešel od okna, uvažuje nyní, co činiti. Vojna půjde domů ze zámku. Mohl by s ním promluviti a zeptati se na Terezu. Zdali však nepozorovaně? To sotva. — Ostatně může k němu zajíti později, až bude doma. Snad by bylo lépe se Svídou promluviti. Zastaví-li se u něho? Rys na to nečekal, nýbrž přešed rychle zahradou, zamířil pro jistotu ku brance, vedoucí ku stavení u obory, kdež byl Svída bytem. A skutečně nebylo mu tam dlouho čekati ve stínu přistřižené skupiny habrové.

Svída šel za chvíli kolem, maje ruce na zádech, a pohvizduje si jednu z fanfar, které před chvílí byli troubili

„Však jsem Vás hledal,“ pravil myslivec vesele — „Také jsem se k Vám vloupal otevřeným oknem. — Ale nezastal jsem Vás tam, ani v zahradě —“

„Vás jsem se já více nahledal. — Byl jsem už kolikráte v oboře —“

„Slyšel jsem — Ale když jsem byl pryč. Poslali mne pro psy. — Mají tu jen samé francouzské, z Normandie, a ještě ne dost. A jsou příliš těžcí a nevydrží tolik jako angličtí —“

To s těmi psy bylo Rysovi všecko jedno a proto vpadl Svídovi do řeči:

„Proč jste mne hledal? Stalo-li se něco?“ ptal se dychtivě.

„Stalo a nestalo. Slyšel jste nás prve troubiti? —“

„Fanfary, slyšel —“

„Byly z brusu nové. Čerstvě komponované. Zkoušeli jsme je.“

A líbily se vám. — Slyšel jsem, jak jste tleskali. Bylo mně to divno — “ odvětil malíř.

Svída se dal nahlas do smíchu; pak pravil:

„To věřím“ — a smál se dále za řeči. „Jak by ne! Tleskali jsme, víte-li komu?“

„Sami sobě přece ne?“

„To ne, ale skladateli —“

„Skladateli?! Zde? Byl-li tam? Snad Vojna —“

„I to ne — Jiný. Sám pan vrchní, von Schönau. To žasnete!“

Rys myslil, že Svída žertuje. Ale jak se podivil, když myslivec vypravoval, že si ho, Svídu, hned jak se dnes z cesty vrátil, samý již večer, jakoby se nemohl ani dočekati, dal zavolati a jak mu ukázal partesy a pochlubil se, to že on sám skládal, k honu, ku štvanicím, že pana hraběte překvapí novými fanfarami, a že doufá, že se budou líbiti.

„Tak Vám mne ta řeč lechtala,“ pokračoval Svída — „že bych se byl dal chuté do smíchu i tomu, jak to nafoukaně povídal, i tomu, že to bude asi pěkná kočičina — A hle —“

„Fanfary překrásné — A což Vojna —“

„Aha — uhodil jste zrovna na stopu jako já — Nebylo to sice jeho, Vojnovo písmo, ale to nic. Přišel pak hned za mnou, zahráli jsme, však jste slyšel — a —“

„Vojna také tleskal skladateli —“

„Ano, a ten to také přijal, docela jistě, jakoby mu patřilo. Nic se nezačervenal. Ať už do smrti nikdy nezatroubím, jestliže Vojna sobě netleskal —“

„Že by své dílo mu propůjčil pod jeho jméno?!“ divil se malíř — „Ale možná dost — Jeť opravdu veliký dobrák a slaboch. —“

„Když jsme šli od vrchního,“ vypravoval Svída, „udeřil jsem na kantůrka. Řku: ‚To jste vy skládal ty fanfary!‘ Jak se Vám lekl a div že se nezadušoval, že ne, to že nejsou jeho skladby. — Ó, vrchní ho má v hrsti —“

„Ano, ale nesmí mu tam zůstati, a kdyby pro nic, tak aby takové nadání nebylo v tak hanebné službě a v takovém ponížení. Myslil jsem si již, že Vojnu nechám, že s ním nic není, že není pro život: ale již pro to, co umí, nesmím ho nechati —“

„A také k vůli panu vrchnímu. — Tomu byste mohl tím posvítiti!“ zvolal Svída. —

„Ano, — jen aby se Vojna přiznal — Jenže se on nepřizná, bojíť se vrchního příliš — Ale teď, až budete doma, již se nebudete tak toulati —“

„Tak tuze už ne — Leda že se podívám občas s pikery do obory zkoušeti jich, znají-li jmenné jeleny a zkou-

šeti je ve fanfárách — Není-li to k zlosti — Již jsem je hezky nacvičil, a nyní si vzpomene ten pyšný pleticha, abych naznačil ty jeho fanfary. — Nová práce, a čas utíká —"

„Času přece dost — Do listopadu — Jak sám vrchní mně řekl —"

„Do listopadu?! To lhal. Myslím, že hrabě přijede již začátkem října, ne-li koncem září. — Polesný má o tom zprávy."

Teď zase Rys žasl. Však záhy si to vysvětlil, proč vrchní mu nemluvil pravdu. Jistě že lhal úmyslně. Dobře ví, kdy hrabě přijede, a schválně malíři udal delší lhůtu, aby volněji pracoval a nebyl s malbou v pravý čas hotov. Tenkráte, když hrabě Rysa sem posýlal, sám ještě určitě nevěděl, kterou dobou na Zahořany přibude, a řekl malíři, že se toho od vrchního doví. A hle, jak tento lhal! Rys Svidovi pověděl o svém domnění; zchytralý myslivec s ním souhlasil, a dodal:

„Věru, že bude hon záhy. Soudím také dle toho, že již je ohlášen host — Ten první sem přibude dříve nežli ostatní. Nějaký baron — eh — co pak si nevzpomenu na jméno — je majorem — hm — jak pak —"

„Jak že! major! Snad baron Strahlen —"

„Ano, ano, tak to bylo. Tak se jmenuje."

Rys žasl ještě více.

„Jak Vy to víte?" ptal se udiveně.

„Polesný o tom povídal. Vrchní mu vzkázal, aby pro toho barona něco přichystal, nějakou honbičku, jen tak —"

„Ah! — Tedy vrchního host! Už rozumím!" A malíř se svěřil Svidovi, pověděv mu, že ten baron je starý záletník, ustanovený ženich slečny Terezy, kterého jí před tím už teta ve městě vnucovala a kterého slečna ani viděti nemůže.

„Rozumím," řekl Svida. „Dobře rozumím. Proto ji vrchní sem zavezl, aby ji, jak se říká, oblomil, a nyní ten pan baron — Zkrátka, jde do tuha se slečnou i — s Vámi. Viďte?" dodal vesele a pokračoval: „Na mne se spolehněte. Mám vrchního po krk. Dobře tu sloužím, s mnohým by si rády nevěděli, ale on všechno přijímá, jako by se samo sebou rozumělo, jako bych musil. A kdo ví, a já dobře tuším, jak se mně po honech odmění, třeba by mne polesný sebe více držel. Uznání nemá. Všecko jen pro něj. Dobře vidím a leccos jsem od lidí přeslechl. Žasl byste. Jen se na mne spolehněte. Zítra večer k Vám zase přijdu. Čekejte na mne. Vrchní mně to sice zakázal, ale právě proto přijdu —"

Rys vracel se domů velmi zamyšlen. Baron je pozván na Zahořany! Ví-li již Tereza? Sotva. Bylo by dobře jí dáti zprávu. Ale jak? Nejlépe, kdyby s ní mohl promluviti sám. Napadlo mu, aby napsal lístek, aby s ním doskočil dolů do školy k Vojnovi. Než, odevzdá-li jej Vojna? Bylo-li by opatrno? A pak, Vojna bude s Terezou mluviti teprve zítra pozdě odpoledne. Do té doby snad se jemu, Rysovi, podaří! Dlouho o tom ve svém pokoji přemýšlel, i také o tom, jak se dal vrchní mezi komponisty, při čemž mladý malíř luskl vesele prsty. —

(Pokračování.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

„Pánové," zvolala, když obdiv nepřestával, „ušetřte mě vším lyrismem. — Po něm přijdou pak mythologické upomínky! Obávám se, že někdo nám docela připomene, že stojíme na půdě posvěcené nesmrtelnými zpěvy, že se za to má, že jest Korfu Homerův ostrov Phaeaků atd. atd., jako to tuším v ‚Guide Joanne' a všude psáno stojí. Podobné řeči mě irritují."

Všickni se smáli. Svlékla rukavici a mezi tím, co byzantinsky tenké, dlouhé její prsty cigarettu z „latakia" točily, mluvila dále:

„Znám sice ženské, které studují archaeologii a které dovedli tím suchoparem mužům hlavy pomásti — ale tomu druhu koketství jsem nikdy nerozuměla. Je to proti přírodě."

„Proč, princezno," řekl hrabě Něvarov. „Myslím, že je každý prostředek dobrý, jen když se jím cíle dosáhne. Měla byste to zkusit."

„Nemám třeba hledat nových prostředků, abych se líbila," rekla klidně, „a vy jste — ne zrovna zdvořilým."

„S ženou tak bystrého rozumu můžeme býti upřímnými," řekl hrabě také klidně. „Ale je to divné, vás nepohne nic co tisíc jiných do extasí přivádí. Vy nemilujete hudbu, vy nemilujete poesii, vy nemilujete . . . Madame, prosím vás, vy jste takovým originálem, řeknete mi, co vlastně milujete?"

Byla právě cigarettu dotočila a kouříc svou vlastní dále, podala tu nově zhotovenou Janu Marii a zároveň s posuňkem hlavy a ruky, kterým svůj tabákový dar doprovázela, odpovídala hraběti.

„Co miluji? Lásku."

A při tom slově pohleděla jinochovi do očí, a blesky jejího zraku oslňovaly jako slunce a rozjařovaly jako víno. Vryla ty své oči do něho. Vzal cigarettu s poklonou díků a ruka jeho se při tom až patrně třásla.

Usmála se podivně.

„Na co myslil jste, že jste zapomněl kouřit, pane?" řekla mu. „Nebo je váš papirosník za kabát zastrčený opravdu prázdný?"

„Ó, věru já — já —"

„Ano, hrabě," pokračovala dáma, nečekajíc na mladíkovu odpověď. „Miluji lásku, slunce, život, štěstí."

„A předpokládám," řekl hrabě tiše, „že dodáte: a svého manžela."

Smála se. Jan Maria byl jediný, jenž ten rozhovor slyšet mohl. Ostatní společnost byla se poněkud vzdálila. Hleděl udiveně na hraběte.

*

„Jsme tak staří a dobří přátelé s hrabětem," řekla paní Dragopulos jako na omluvenou, vstala a přiblížila se k svému choti. Za chvíli byla opět středem společnosti, žertovalo se, hovořilo. Paní Dragopulos obrátila se zase k mladému důstojníkovi a pravila mu:

„Všickni přítomní vám reknou, pane, že jsem egoistka, ba více, že jsem vtělená intriga. Jen se tažte a přesvědčite se. Nuž, upřímně řečeno, je to pravda. Od první chvilky, ku příkladu, co jsem vás uviděla — umínila jsem si, že vás zapletu do jedné ze svých hrozných pletich. Ale nelekejte se, slyšte. Zítra jest u nás ve ville Dragopulos jakýsi ‚bal champêtre', zde na Korfu něco úplně originálního. A víte, o co je zde mezi barbary, syny klassických někdy předků, nejvíce zle? O tanečníky z dobré společnosti! Když jsem vás zahlídla, řekla jsem si: ‚Zde by bylo o jednoho více!' — A to je ta moje intriga, z které se kajícně vyznávám, žádajíc ale za svou upřímnost odměnu: totiž tu, abyste mi slíbil, že zítra přijdete přes to pozvání v poslední chvilce činěné. Žádnou výmluvu na službu na lodi nepřijímám — zde váš kapitán, který svoluje!"

Kapitán se uklonil a Jan Maria též, a políbil ruku, kterou mu pak milostivé jako královna za odměnu podávala.

Pak se trošku zachvěla. Slunce bylo právě zapadlo, jen jako ohromná glorie plálo cos ještě paprskovitě nad temným mořem, pruhovaným dlouhými purpurovými brázdami.

„Chládek," řekla a halila se těsněji do krajek své mantilly. Pak přijala rámě svého muže, a všickni dali se na zpáteční cestu. Doprovodili paní Dragopulos a jejího chotě až ke kočáru, stojícímu na náměstí u královské zahrady. Když odjela, rozcházeli se páni na různé strany, pozdravujíce se na vzájem.

„Pane," řekl hrabě Něvarov vzdalujícímu se Janu Marii, „nespěcháte-li, prosil bych vás o krátkou rozmluvu."

„Jest mi líto, pane hrabě," — poklonil se mladý muž na omluvu — „ale věru — služba —"

„Ó, vím, že vám nejsem sympathickým, již k vůli tomu ne, jakým jsem mluvil s paní Dragopulos," řekl hrabě s lehkým, dobrým úsměvem. „Nehledejte žádných omluv. Vidíte, jsem dotíravý, ačkoli se vyhýbáte, opakuji přece svou prosbu."

Mladík se přemáhal, aby hraběti neukázal příliš zřejmě, jak mu je nepříjemným, ale na tváři jeho jevila se přece nuda a stín nevrlosti.

„Máte matku, pane?" tázal se hlasem měkkým hrabě, a oči jeho byly tak plny dobroty, že Jana Marii dojaly. Nemohl hned promluviti, v očích jeho byla okamžitě jakás vláha; připomněl si ji, tu drahou, dávno zmizelou, a viděl ji náhle v glorii nebes, a celé Havranice jako v bledém odlesku té záře.

„Myslete si pane," řekl hrabě, „že matka vaše si toho přeje, abyste mě slyšel."

„Jsemť k vašim službám, pane hrabě," řekl mladík tonem uctivým.

„Sedněm si zde před tuto kavárnu, večer je krásný, než hvězdy vyjdou, bude rozmluva naše skončena."

Sedli a přinesli jim dva malé koflíky kávy po způsobu východním připravené. Mezi tím, co ji Jan Maria roztržitě okusil, začal hrabě mluviti.

„Neokouzlila vás paní Dragopulos?" řekl jako by mimochodem.

„Jest to jedna z nejkrásnějších žen, kterých jsem kdy viděl," odvětil mladík a začervenal se.

„I já neznal snad nikdy krásnější," řekl hrabě, „a znal jsem jich o mnoho více než vy. Ale o to se nejedná. Viděl jsem, jaký na vás učinila dojem. A ona to viděla též. To je zlé. Proto chci s vámi mluviti."

„Odpusťte, ale jakým právem —"

„Ó, buďte klidným, vysvětlím vám hned. Vy jste ze severu?"

„Ano, z Čech."

„Tím větší nacházíte u mne sympathie. Patřím na Rusi k tak zvané slavofilské straně. Ale i to jest vedlejší. Vy tedy nacházíte, že jest krásná. Ano, jest to jedno z nejpůvabnějších stvoření, kterých jsem viděl, jak vám říkám, — ale také jedno z nejzkaženějších."

„Pane!" — vzplanul mladík, „nedovolím, aby v mé přítomnosti někdo urážel dámu! A vy patříte mezi její přátele!"

„Ah, ne. Myslíte proto, že to řekla? Zná mě, a ví, že ji opovrhuji."

„A přece jsem vás našel v její společnosti!"

„Tak to přináší svět, v kterém žijeme. Ale nechme takového rozjímání. Nedeklamujme o licoměrnosti společnosti. Slyšte, kdo ta paní jest. Nejdříve o jejím muži. Pan Dragopulos jest celkem nulou, ale náhodou jeden z nejbohatších lidí v Evropě a na světě. Jest bankéřem v Cařihradě, kam zítra se mnou pojede. Byl zde na krátkou návštěvu u ní. Nevím proč. Ale o něm dost, nechme toho dobrého Řeka. Žena jeho neví sama, ku které se počítat národnosti, činí to dle rozmaru. Otec její, totiž ten před zákonem, jest rumunským knížetem, ale ona od dětství žila nejvíce v Rusku a ve Francii. Jméno její rodiny po přeslici jest jedno z těch po celém světě známých, a ti, kteří je nosí, činí nároky na byzantinský trůn, tvrdí totiž, že pocházejí od někdejších císařů v Cařihradě. Matka její zamilovala se už co matka dvou dětí šíleně do mladého toulavého cikána; paní Dragopulos jest jeho dcerou."

„Jak hnusné klevety!" zvolal Jan Maria.

„Utište se," odpověděl klidně hrabě. „Paní Dragopulos je tak ‚romanesknı', chcete-li, že se tou cikánskou svou krví chlubívá, je-li právě v tom rozmaru, je tak cynická, že jméno své matky do bláta táhne, jméno té matky, která zase byla tak nestoudná, že nekalé své tajemství sama své dceři svěřila, nebo, chcete-li, byla tak upřímná. Ale jedná se o věci horší."

„Ušetřte mě — nechci nic více slyšeti," řekl zasmušile mladík.

„Nemohu vás ušetřiti, nemohu vás zanechati s tím podezřením, že jsem pouhým pomluvačem. Musím vám přece říci, proč vám to všechno vypravuji."

„Jsem věru dychtiv slyšeti, jak to ospravedlníte."

„Nuž, vypravuji vám to proto, že vidím, jaký dojem smrtonosná tato sirena na vás učinila. Řekla vám tak roztomilým způsobem, tak sladkým hlasem, že při pohledu na vás v duchu zvolala: ‚Zde by bylo o jednoho více!' Žena ta lže vždy, intriguje z náklonnosti třeba v politice, nemůže-li jinak, jako právě teď, kde dělá v Athenách pletichy ve prospěch Ruska, snad také, aby si přízeň královny získala, neboť jest nadmíru ješitná.

Nuž, ačkoli tedy lže vždy, nelhala tenkráte, zvolala zajisté tak, jak vám to řekla, jen že vám asi neřekla vše. O jednoho čistého, nezkaženého člověka více, kterého zhubit chci, — tak zněla dozajista celá její věta, a proto předsevzal jsem si vás varovati. Pozvala vás na zítřek. Slyšte moji radu. Nechoďte tam. Bude uražena, co vám ale do toho? Přijdete-li, padnete do jejích osidel, zhubí vás, budete ji a sebe proklínat, neboť ta žena zná duše zničit, věřte mi! Teď suďte o mně, jak chcete — ale matka vaše by mi děkovala, kdyby o tom věděla."

Vstal. Jan Maria byl jako v sloup obrácen. Nevěděl, co říci. Vstal též. Oba muži šli v soumraku těmi úzkými, příkrými ulicemi, k moři vedoucími, které se hemžily malebnými kroji obyvatelstva z okolí, šli kolem těch polo italsky, poloorientalsky vypadajících domů, z nichž každý zdál se skrývati tajemství, a vše to zdálo se Janu Marii tak podivné, z pohádky, jako z „tisíc a jedné noci", tak cizí, nenadálé! . . . A vedle něho ten muž s tím měkkým hlasem, s těma upřímnýma, jasnýma očima a s tou hroznou zvěstí o jakési neřesti pravdě nepodobné, chodící v purpuru s maskou zázračné krásy na tváři. Ona! Obraz její zaplašil vše, co jej znepokojovalo okamžitě — byl mladý, velmi mladý, čistý, nezkušený. Byla svýma temnýma, cikánskýma očima, plnýma až závrať působící rozkoše, plnýma mystických kouzel, smysly jeho rázem horečně roznítila, panická jeho krev vřela mu jako rozpuštěné olovo v žilách. I to vypravování hraběte jaksi smyslně dráždilo a činilo spíše opačný účinek, než jak varovatel minil. Neřest je hnusná nejvíce v malých poměrech. Avšak ta byzantinská, v purpuru zrozená zkaženost dodávala jakéhosi velkého stilu, až tragického pozadí. Milovat Kleopatru, Messalinu . . .

„Slíbíte mi, že nepůjdete?" tázal se hrabě, avšak nedostal odpovědi.

Jan Maria ho neslyšel.

Byli u moře, hvězdy svítily již jasně, a zlaté jejich obrazy míhaly se dlouhými blesky temnými vlnami, vlnami klidnými, sladce se vzdechy lásky a rozkoše na břehu zmírajícími.

Člun, který Jana Marii měl na koráb jeho donésti, čekal již na něho. Námořníci salutovali.

„Slibujete?" ptal se hrabě opět.

Jan Maria vstoupal do člunu a podával mu ruku.

„Děkuji vám za radu vaši, za dobrou vaši vůli," řekl nesměle, ale slibovati nemohl. Noc a moře, vůně kvetoucích stromů na břehu, vánek, hvězdy, všechno to spolčovalo se s ní.

„I kdyby mě zahubila," myslil si neurčitě, a bušící jeho srdce nedalo mu domysliti.

Odrazili od břehu. Člun se zakolíbal, pak sunul se hbitě při odměřeném padání a zvedání vesel po vodě.

„Bůh buď s vámi!" zvolal hrabě nocí. „Pomněte!"

„S bohem!" zvolal Jan Maria slabě v odpověď, a hlas jeho ztrácel se v šumu moře.

A druhý den na večer šel a opojoval se jejím pohledem, a byl šílen tím, co myslil, že je láska. Po celý ten „bal champêtre" tančila téměř výhradně jen s ním. Když ji při tanci v náruči držel, zdálo se mu, že ji již nikdy pustit nemůže. A ona oddávala se tak nyvě tomu objetí, tomu unešení, kterému se tanec jeho podobal. zdála se plachá, jako ztracena ve snu, z kterého mu co občas šeptala. Nevěděl co, nevěděl ani, co s ním pak nahlas mluvila, v středu společnosti, byl příliš mluvou jejích očí zaujat. Jen jednu rozmluvu si pamatoval.

Odpočívali po valčíku, ona na otomaně, on na taburetu, a kolem stálo a sedělo několik lhostejných osob. Mluvilo se právě o hudbě. Paní Dragopulos vmísila se v rozhovor. Někdo zmínil se o „Carmen". Někteří chválili, někteří hanili.

„Co říkáte vy?" tázala se paní Dragopulos mladého muže.

„Neříkám ničeho," odpověděl Jan Maria roztržitě, myslil si právě, že nejkrásnější hudba na světě je její hlas.

„Kde jste slyšel ‚Carmen'?" tázala se ho.

„Oh pouze v Terstě, a ‚Carmen' zpívala velmi prostřední zpěvačka."

„Škoda, pak nemáte pojem, co to jest pravá ‚Carmen'. Znám toliko jednu velkou umělkyni, která mě uspokojila, jest to Galli-Marié. A i ji bych všelicos vytýkala, na příklad tu scénu v krčmě, když tančí. Tu nedovedla býti docela cikánkou, která si umínila, že toho muže láskou opojí."

Mlčela a za chvilku dodala:

„Ovšem pruderie naší společnosti nedovolila by nikdy, aby scéna ta se vší patřičnou svůdností na jevišti se uvedla. A pak je k tomu snad také aspoň tří kapek cikánské krve zapotřebí."

Zamlčela se opět, a zahleděla se do jeho očí tak upřeně, že se mu zdálo, že jej pohled ten pálí u srdce. Zakryl si na okamžik zraky, jako četnými světly v sále oslněn. Ona se jen usmála. Dali se opět do tance.

Když se loučili, když ji ruku líbal, nahnula se k němu lehce a zašeptala:

„Přijďte zítra večer opět, vejděte, až uslyšíte ‚Carmen' na klavíru."

Jak celý následující ten den až do večera přežil, nevěděl sám. Když člun jeho přistál k břehu, podal mu někdo list. Hrabě Něvarov mu jej byl zanechal, a posel byl ho marně po celý předešlý den prý hledal. Roztržitě přelétl ten dopis zraky. Hrabě psal:

„Pomněte co jsem vám řekl! Ta žena neví, co jest láska. Nevěřte těm sálajícím pohledům, je v nich více ledu nežli žáru. Znáte tu pověst o čarodějnicích, které se koupají v mládenecké krvi, aby omládly? Není to pověst, jest to pravda. Ona jest jedna z nich. Obnovuje vyprahlou, pustou, prokletou svou duši takovými obětmi jako jste vy. Odhodí vás, až budete jí a těm podoben, s kterými žije."

(Pokračování.)

Písně tkalcovské.

Napsal *Josef Kalus.*

I.

Jen maně notím, maně zpívám,
když na malý se člunek dívám,
jak se strany na stranu chvátá,
jak s oříškem veverka zlatá.

Jen maně notím, maně zpívám,
když na bělounkou nif se dívám,
jak s cívky svléká se a krátí,
jak o mém štěstí snové zlatí. —

II.

Dnes mi bidlo jenom hraje
pod rukama,
jako když je srdce v shodě
s myšlénkama.

Dnes mi bidlo jenom zpívá
samou pílí —
vydělává, vyklepává
na chléb bílý.

Dnes mi bidlo jenom tančí
samým chvatem,
chce mé děti přioděti
teplým šatem.

III.

Utrhla se nitka,
utrhla se druhá —
tkadlec shýbá šíji
jako otrok, sluha;
prchající lapí,
připoutá a sváže,
povinnost jak káže,
tleská dál, — čas kvapí!

Útek s cívky sběhl,
tkalcovský stav stojí —
tkadlec hmatem ruky
znovu všecko spojí;
prázdný člunek lapí,
strčí cívku plnou
s navinutou vlnou,
tleská dál, — čas kvapí!

IV.

Učesati, uhladiti
tkadlec osnovu svou musí,
až se jako hedvábí třpytí,
jako ženuščin vlas rusý.

Když je hebounká a hladká,
pak je povolná, až milo —
jako hra je práce sladká,
jako pentle — krásné dílo!

V.

Celičký den přešlapuji,
hlavu v taktu přikyvuji
při té práci nepospěšné —
Není-li to směšné?

Bidlo tluče, člunek vřeští,
srdce pláče, mozek třeští
při té práci nepospěšné —
Není-li to směšné?!

VI.

Tkalcovský stav podpírají
čtyři volné sloupky —
stojí v síňce jako klícka
pro holoubky.

Žena — něžná holubice —
na holoubka mrká,
holub mlčí, místo něho
člunek vrká.

VII.

Ty tkalcovský stave,
umíš jenom „tlesky, tlesky“ —
pověz, jaká je to píseň,
je to německy, či česky?

Ty tkalcovský stave,
„tleskot“ je tvá celá nota —
pověz, jaký je v tom nápěv,
jaký smysl se v tom motá?

Ty tkalcovský stave,
ret tvůj věčně stejnou klepe —
pověz jaká je v tom moudrost,
kde v tom stopa krásy lepé?

Místo odpovědi
tkalcovský stav jenom tleská
„tlesky, tlesky“ bez únavy,
ráno, večer, včera, dneska!

VIII.

Jak stříbrný člunek
měsíc nebem pluje,
Pán Bůh mistr mistrů
jím tam postrkuje.

V temné roucho noci
zlaté růže vtkává
s listy stříbrnými —
až mi trne hlava.

V prosbě spínám ruce
k nebeskému tkáči,
ať mne dílu svému
přiučiti ráčí.

Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

(Pokračování.)

Hned po našem přistání agenti různých hôtelů a fond obcházeli dřevěné zábradlí otevřené celnice vyhlížejíce svoje oběti, jako ti lvové řvoucí ze svatého písma. Sotva že s královskými úřady jsme se porovnali, už tito muži dobří prali se o nás. Ještě na lodi spolucestovník jakýs, — tuto náhodou Španěl, nikoli Angličan. — odporučoval mi hôtel Fonda de Londres; však nebylo nesnadno odporučovati: de Londres je v Malaze jediný, který na odporučení vůbec může míti nějakého práva, ale ne mnoho práva. Nejvíce svou příjemnou polohou na promenádě de la Alameda se zamlouvá, jiným velmi málo nebo pranic. — Hôtely ve Španělsku vůbec jsou v mizerném stavu, a ani v Madridě nevyhovují moderním požadavkům; jediný „hôtel de Madrid" v Seville vyrovná se aspoň trošičku lepším hôtelům francouzským. Arci, příčina je na snadě: nedostatek cestovatelů. V krajích cestovateli hojně navštěvovaných přirozeně také pohodlné hôtely najdeš, a tam, kde cestovatelů je nejvíce, ve Švýcarsku, poměrně hôtely jsou také nejlepší. — Španělsko dosud málo jest navštěvováno, ale dojista neprávem, poskytujeť zvláštnosti, kuriosit a věcí pamětihodných mnohem více než kterákoli jiná země. Ale je na tom trochu pravdy, co řekl jistý tourista, že Španělsku schází — Baedeker.

Nevím už, který zkušený člověk mi poradil, abych na delší cesty opatřil se tak zvanými kupony d'hôtel známé londýnské firmy Tomáš Cook a syn, že prý tak mnohem laciněji světem projdu. Hôtel coupons nejsou než poukázky, na které v oněch hôtelích, jichž držitelé s firmou Cookovou se o to shodnou, dostaneš byt a stravu. Je jich tré druhů: prvý za deset franků denně dává právo na nocleh se svitivem a posluhou, snídaní (čaj nebo kávu) a oběd při table d'hôte; druhý za jedenáct franků na nocleh, snídaní na vidličku či lunch (káva nebo čaj s cotelettem nebo rybou neb šunkou se dvěma vejci a chlebem s máslem nebo obyčejné déjeuner à la fourchette o dvou masitých jídlech s desertem) a oběd; posléze třetí za dvanáct franků a 50 centimů na nocleh, první snídaní, snídaní na vidličku a oběd při table d'hôte. Kupony po případě neupotřebené firma, která ve všech větších cizinci hojně frekventovaných městech (v Praze nikoli a tuším ani ne ve Vídni) má svoje agentury a filiálky, kupuje se srážkou 10% zpět. Také stížnosti případné firma přijímá a neshody mezi hostinským a cestovatelem ochotně vyrovnává, jen aby cestovatel ke škodě nepřišel. S každou serií kuponů, jichž nejméně 5 možno koupiti, dostaneš seznam všech hôtelů (ve všech skoro státech evropských, ano i v Africe i v Asii), které přijímají Cookovy hôtel-coupons a stručný návrh, jak jich užívati. Větší hôtely dávají si platiti kupony jen s jistými výminkami nebo doplatky, většími nebo menšími.

Celkem má tato instituce právě tolik dobrých, jako špatných stránek: někdy s tím pochodíš dobře, nehledě k tomu, že nemusíš obtěžovati kapsu penězi, a hostinský, kdyby i přeplněno bylo, že zavázán, nocleh a byt opatřiti; někdy zase protlučeš se mnohem laciněji. Koupil jsem si v Genevě aspoň na zkoušku také několik takových obědů, snídaní a noclehů, ale vždy, kdykoli jsem jich používal, připadalo mi, jakoby hôtelier s útrpností po mne se díval, jakoby říci chtěl: „A to tedy člověče víc tady neutratíš než za tohle?" Přinesl jsem také dobrou polovici zpět a v Paříži opět, třeba že se ztrátou, ji zpeněžil. — Ve Španělsku ani v Alžírsku kupony se nevyplatí, spíše v lepších hôtelích franzouzských a švýcarských, prý také anglických. — To jen mimochodem, když už při těch hospodách jsme se pozastavili.

La Fonda de Londres poskytovala za sedm franků denně mizerný pokojík ve druhém poschodí, bez koberců a vůbec beze všeho i toho nejprimitivnějšího pohodlí, s postelí ne valně pevného složení a čistoty nikterak nevynikající, pak ke snídaní špatnou kávu, ke druhému snídaní a večer k obědu jídla olivovým olejem odporně páchnoucí tak, že těžiskem mého tady hodování byl dessert sestávající z jižního ovoce, jehož v jižním Španělsku vždycky je dostatek. Nejvíc těšil jsem se arci na ohnivé víno zdejší, které tady že dostanu pravé, nefalšované, právem rozmýšlel jsem; co jinde prodávají za malaga, je beztoho ledajak zbryndaný lektvar. Ale šeredně se mi vinná moje choutka vyplatila. Hned první den pil jsem, jak jen píti dovedu, a pochutnával si na temněhnědém tom produktu: však mnohem lépe bych byl udělal nepíti nic. Hned to nepřišlo, ale za to v noci hlava brněla a pálila, jako bych už teď byl v pekle horoucím, všecko jen se mnou se motalo, postel, pokoj, almara tančila s umývadlem, stůl a stolice vespolek, a ani zouvák by v té drbandě byl nescházel, kdyby nějaký v pokoji byl býval, v uších mi hučelo a v noční tmě dělaly se mi mžitky před očima, že tak hned na tu podivnou kocovinu nezapomenu. Od těch dob španělská vína silně s vodou jsem míchal. —

Malaga jako město neposkytuje touristovi mnoho zvláštního a ani španělský ráz v tom přístavním a vlivům cizím značně přístupném městě nevyniká. Je to místo čistě obchodní, veliká tržnice vína, obilí, olivového oleje a suchých hroznů. Všaktě k vůli Malaze nikdo ani Pyreneji nepřekročí ani Mediterraneje nepřebředne! Leda že vidíš všude na ulicích pány mladé i staré zahalené v těch charakteristických tmavohnědých, krátkých pláštích, jichž pravý cíp koketně a se vzácnou elegancí přehazují přes levé rameno tak, aby sametovou, nebo plyšovou podšívku jasné barvy, světlomodré, zelené, jasně hnědé, nebo nejčastěji červené pěkně bylo vidět. Cena takového pláště na pohled docela prý jednoduchého až 200 franků dosahuje. Já ho neplatil ani nekupoval, ale povídali mi to tak a dušovali se na to; kdo nevěří, ať tam běží a se přeptá. — Tento kus mužské toiletty je asi jediný, který z národního kroje se zachovává; ženské pohlaví, v jižním Španělsku vůbec něžnou krásou vynikající, už docela přilnulo k francouzské módě a jenom do kostela nosí známou černou mantillu.

Kdyby někoho zajímaly dějiny první naší stanice španělské, nahlédni laskavě do kteréhokoli slovníka naučného a tam najdeš toho víc, než bych já tuto pověděti mohl. Však u každého města starých těch království historie je stejná: založil je nějaký prastarý národ, po jehož panství už není potuchy, pak přišli nějací barbarové od severu, pokazili, co se pokazit dalo, a potom Arabové zase městu na nohy pomáhali. Pomáhali obyčejně dobře: všude jsou toho skvělé památky, ani nehledě k té slavné pověsti, kterou všude po sobě zanechali. Bohatství, blahobyt, nádhera a sláva, to vše zmizelo, když rejes católicos vyrvali Andalusii a Granadu rukám pohanským.

Klikaté a úzké uličky staré čtvrti malažské patrně svědčí o arabském původě, některých chatrných zbytků a zřícenin arabských budov ani nepřipomínaje: však nic v nich monumentálního neuvidíš. Ve čtvrti novější ostatek také ne, leda že je pravidelněji stavěna a s ulicemi širšími: za to nedlážděné ulice poskytují děsně bědný obraz zpustlých cest. Zápach olivového oleje pronásledoval mne tady do všech koutů a marně z jednoho chodníku na druhý jsem přecházel; šel-li jsem prostředkem úzké ulice, dostávalo se mi té vůně s obou stran. A nebylo vyhnutí až na široké promenádě l'Alameda, nejširší ulici či chcete-li náměstí malažském: měřiť co do šířky 42, co do délky 410 metrů. Má to být zdejší corso, ale ani se neodvažuji připomínati tuto pražské Příkopy, a ani ne náměstí některého našeho venkovského města, obávaje se, aby Alameda příliš dobře při tom nepochodila. Přes to, že po obou stranách vysázeny jsou aleje platanů a mezi nimi rozestaveny fontány, mramorové sochy, lavičky a kandelábry, činí celek dojem sešlý a smutný. — Jedna z fontán poutá na sebe pozornost více než ostatní: skládá se z osmihranné nádržky asi 5 metrů ve průměru, z níž uprostřed vypíná se sloup pokrytý mnoha soškami řemeslné práce až nahoru. Satyrové, sirény a děti chrlí vodu všemi možnými otvory do misek, které čím výše, tím jsou užší; nahoře rozpíná se orel a celek činí dojem velmi pěkný. Republika janovská prý darovala fontánu Karlu V., anebo dle jiné pověsti Don Juan d'Austria ukořistil ji kdesi v bitvě u Lepanta, kde asi kořisť vůbec dosti hubená byla, když už až na kašny došlo, anebo posléze ti, kdož slavný magistrát malažský již r. 1560 záslužným o město učiniti chtějí, tvrdí, že ayuntamiento objednalo ji tehda u sochaře italského Michaela o němž nic více se neví, nežli že pracoval o kathedrále a že Buanorotti to nebyl. Budiž celá ta věc přenechána malažským historikům a topografům k rozhodnutí.

Pomníků Malaga nemá, leda onen na náměstí de Riego postavený na věčnou paměť generála dona José-Maria Torrijos a jeho 49 soudruhů v neštěstí, zrazených a odpravených bojovníků za svobodu a právo r. 1831. Je to nepěkná vzpomínka na dějiny malažského lidu Malagueños, jak se zove, který sic je povahy dobré, veselé, ale snadno vznětlý a nerozvážný.

Jako v každém městě jižního Španělska, tak i tady najdeš památku po „katolických králích", Ferdinandu a Isabelle: v Capille de los Reyes kathedrály, která mimo vzpomenuté velikosti nic na sobě nemá pamětihodného, ukazují obraz, jejž uvedená Veličenstva nosívala s sebou na válečných výpravách.

Zříceniny Alcazaby pod Gibralfarem zase upomínají na zlaté časy maurické. Nejsou to teď přec než zříceniny, třeba že generální kommandant má tam svoji residenci. Dříve zůstávali tam alcaïdové čili guvernérové městští a budova prý rozkládala se až k moři, k nynější nové celnici. Nevím, proč teď již se nerozkládá; snad překážela kommunikaci, jak obyčejně se říká o starých památkách stavebních, když některému panu radnímu zastiňují vyhlídku z okna, nebo sešlostí věkem se poroučela sama.

Povídka o tom, jak jeden mužík vyživil dva úředníky.

Ze satir *Michajla Jergrafoviče Saltykova-Ščedrina.*

Byli jednou dva úředníci, a poněvadž byli oba lehkomyslní, poručil jsem, a kouzelný proutek přenesl je najednou na pustý ostrov.

Úředníci sloužili po celý život v registratuře, tam se takořka narodili, byli vychováni i sestárli. Jaký tedy div, že ničemu nerozuměli. Ani slov jiných neznali kromě těchto: „Přijměte ujištění mé nejhlubší úcty a oddanosti."

Registratura shledána zbytečnou a odstraněna. Úředníci dáni na odpočinek. Usadili se v Petrohradě v Podjačeské ulici; oba měli po hezké kuchařce a tučné pensi.

Náhle se ocitli na osamělém ostrově; probudili se a užasli, zpozorovavše, že oba leží pod jednou pokrývkou. Rozumí se, že tomu hned nerozuměli; brzy však počali rozmlouvati, jakoby se nic nebylo stalo.

„Podivný jsem dnes měl sen, Vaše Vznešenosti," pravil jeden z úředníků „Zdálo se mi, jako bych byl na neobydleném ostrově . . ."

Řekl to, a najednou vyskočil, uleknuv se. Druhý vyskočil též.

„Bože! Co to jest? Kde jsme?" zvolali oba hlasem poděšeným.

Počali jeden druhého ohmatávati, nepotkala-li jich nehoda ta ve snu, nýbrž ve bdění. Avšak přes to, že se hleděli vespolek ujistiti, že vše jest pouhým snem, přesvědčili se brzy o smutné skutečnosti.

S jedné strany prostíralo se před nimi moře, s druhé pak byl kousek země, za kterým se rovněž šířilo totéž moře bezmezné.

Spatřivše to, zaplakali úředníci poprvé od té doby, co zavřeli registraturu.

Na to se počali vespolek prohlížeti, i spatřili, že jsou oba v nočních košilích, a kolem krku že jim visí řád.

„Nyní by bylo dobře, napiti se kávy," pravil jeden z úředníkův a vzpomněl si na neslýchaný div, který se s ním stal; i zaplakal po druhé.

„Co teď jen budeme dělat?" pravil s pláčem. „Máme snad o sobě podati ‚zprávu' — však co nám to prospěje?"

„Ale již to mám," odpovídal druhý; „jděte Vy, Vaše Vznešenosti, na východ, a já půjdu na západ!" Vzpomněli si, jak je jednou představený poučoval: ‚Chceš-li najíti východ, obrať se tváří k severu a dostaneš na pravé ruce, co hledáš.' I počali hledati sever, stavěli se tu, stavěli se tam, prozkoušeli všechny čtyři strany světa; ježto však po celý život sloužili jen v registratuře, nenašli ničeho.

„Ale uděláme to tak, Vaše Vznešenosti; Vy jděte na pravo, já půjdu na levo! Tak to bude nejlépe," pravil konečně onen úředník, který kromě registratury byl jednou učitelem krasopisu na vojenské škole, a byl tedy — moudřejší.

Řekli a udělali. Šelť jeden úředník na pravo; i vidí — stromy a na stromech rozličné ovoce. Chtěl si utrhnouti aspoň jedno jablko, avšak všechna visí tak vysoko, že nutno pro né vylézti nahoru. Pokusil se tedy vylézti tam, avšak marně, roztrhl si ke všemu ještě košili. I přišel úředník k potoku. Vidí v něm ryb zrovna jako v rybnice na Fontance. Tolik se jich tam hemží.

„Takovéhle rybky bych měl míti na Podjačeské!" pomyslil si úředník a změnil se až v obličeji, jakou měl chuť!

Zašel do lesa; v něm čiřikají koroptve, tokají tetřevi, běhají zajíci.

„Bože milý, to je jídla! to je jídla!" pravil úředník, pocítiv, že se mu hladem počíná dělati zle.

Nic platno, bylo se mu vrátiti na umluvené místo s rukama prázdnýma. Přichází, a druhý úředník již čeká.

„Nuže, Vaše Vznešenosti, přišel jste již na něco?"

„Ale tuhle jsem našel staré číslo ‚Moskevských Vědomostí', více nic!"

Šli spat, ale na lačný žaludek nemohli usnouti. Brzy je znepokojovala myšlénka, kdo za né bude bráti pensi, brzy zase si vzpomínali na ovoce, ryby, koroptve, tetřevy a zajíce, které dnes viděli.

„Kdo by si byl pomyslil, Vaše Vznešenosti, že lidské jídlo ve prvotní podobě lítá, plove a na stromech roste?" počal z nich jeden.

„Ano," odvětil druhý. „Abych se vám přiznal, dosavad jsem myslil, že housky se rodí v té podobě, v jaké je dostáváme ráno ke kávě."

„Má-li tedy někdo chuť na koroptev, musí ji nejdříve chytiti, pak zabiti, oškubati, upéci... Ale jak to vše jen udělati?"

„Jak to vše jen udělati?" jako ozvěna opakoval druhý.

Utichli a snažili se usnouti, ale hlad zaplašoval jim spánek. Koroptve, krůty, selata s omáčkou, trochu do červena, s okurkovým a jiným salátem, mihaly se jim před očima.

„Teď se mi zdá, že bych svou vlastní botu snědl," pravil jeden.

„Rukavičky bývají také dobré, jsou-li již dlouho nošeny," vzdychl druhý.

Najednou na sebe oba úředníci pohlédli, oči jim sršely zlověstným ohněm, zuby jim drkotaly, z prsou se jim dral temný ryk. Blížili se jeden ke druhému a v okamžiku se rozvzteklili. Vjeli si do vlasův, rozlehl se řev a křik. Úředník, který byl kdysi učitelem krasopisu, ukousl příteli svému řád a bez průtahu jej spolkl. Teprve pohled na krev, jakoby je byl přivedl k rozumu.

„Pánbůh s námi!" zvolali oba najednou. „Vždyť tak hle snime jeden druhého!"

„Avšak, jak jsme se sem jen dostali? Který darebák s námi ten kousek vyvedl?"

„Musíme se, Vaše Vznešenosti, baviti rozmluvou, sice se tu okousáme!" promluvil jeden úředník.

„Započněte tedy," odvětil druhý.

„Proč myslíte, na příklad, že slunce napřed vychází a pak teprve zapadá, a ne naopak?"

„Ale jste to podivín, Vaše Vznešenosti! Vždyť i Vy napřed vstáváte, jdete do úřadu, tam píšete, a potom teprve jdete spat."

„Ale zdaž to nelze obrátiti takto: s prva jdu spat, potom se mi něco zdá, a pak teprve vstávám."

„Hm... ano... Ale já, abych se přiznal, když jsem ještě sloužil v úřadě, vždy jsem myslil takto: Nyní jest ráno, potom přijde den, pak budu večeřeti, a konečně přijde doba spaní."

Ale vzpomínka na večeři opět je zarmoutila a přerušila hovor na samém počátku.

„Slyšel jsem od jednoho lékaře, že se člověk může dlouhý čas živiti svými vlastními šťavami," pokračoval opět jeden úředník.

„Jak pravíte?"

„Ale tak. Šťávy v těle prý vytvořují jiné šťávy, a tyto pak opět jiné, a tak to jde dále, dokud se konečně zcela nestráví..."

„A co potom?"

„Potom jest třeba přijati nějakou stravu."

„Eh, fi!"

Zkrátka, ať počali úředníci hovor o čemkoli, stále jim přicházelo na mysl jídlo, a to jim ještě více chuť dráždilo. Proto se rozhodli, že nebudou více rozmlouvati. Vzpomněvše si na nalezené číslo „Moskevských Vědomostí", počali je dychtivě čísti.

„Včera," počal znepokojeným hlasem čísti jeden, „byl u ctěného starosty našeho starého hlavního města banket. Prostřeno bylo pro 100 osob; lesk byl báječný. Plody všech zemí daly si v ten den jakési rendez-vous. Bylať tam „zlatá sterleď šeksenská", chovanec lesů kavkazských — bažant v našich severních krajích v měsíci únoru tak vzácný..."

„Fi! Což neumíte najíti jiného předmětu, Vaše Vznešenosti?" zvolal zoufale druhý úředník, vytrhnuv příteli svému noviny z rukou. Četl toto:

„Z Tuly nám píší: Včera byl za příčinou vylovení jesetra (událost, kteréž nezapomenou ani staří pamětníci, a to tím více, že v jesetru byl poznán čtvrtní dozorce B.), byl ve zdejším klubu festival. Předmět oslavy přinesli na veliké dřevěné míse, obložený okurkami a držící v zubech kousek zeleniny. Pan doktor P., toho dne předseda slavnosti, hleděl starostlivě, aby všichni hosté dostali po kousku. Omáček bylo několik druhů... všechny velice chutné."

„Dovolte, Vaše Vznešenosti, zdá se, že ani Vy jste nebyl příliš opatrným ve volbě četby," vskočil mu do řeči druhý úředník a, vzav mu noviny, četl:

„Ze Vjatky se píše: Jeden ze zdejších nejstarších obyvatelů vynalezl tento originální recept na rybí polévku. Vezmi živého mnika, a hodně jej tluc; když se již nad tím rozhořčí, zvětší se mu játra..."

Úředníci kývli hlavami. Ať obrátili zraky kamkoli, vše připomínalo jim jídlo. Vlastní jejich myšlénky spikly se proti nim, neboť, ačkoli se snažili zaplašiti představy o bifstecích, představy ty vyvstávaly násilně.

Najednou osvítilo úředníka, který býval učitelem krasopisu, boží vnuknutí.

„A což, Vaše Vznešenosti," pravil radostně, „abychom hledali mužika?"

„Totiž jak to — mužíka?"

„Nu, ano, prostého mužika... jakými obyčejně bývají mužíci! On by hned přinesl housky a chytil koroptve i ryby!"

„Hm... mužika... ale kde ho vzíti, toho mužika, když ho tu není?"

„Jak pak není mužíka, — mužík jest všude, třeba jen ho hledati! Dojista se někde schoval, aby se vyhnul práci."

Myšlénka ta rozjařila úředníky tak, že oba vyskočili jako zplašeni a dali se do hledání mužíka.

Dlouho chodili po ostrově beze všeho úspěchu, konečně však silná vůně ovesného chleba a zelné polévky přivedla je na stopu. Pod stromem na znaku s rukama pod hlavou založenýma spal hranatý mužík a vyhýbal se práci co nejnestydatěji. Nelibost úředníkův neznala mezí.

„Spíš, ty ležáku!" pustili se do něho, „a toho si ani nevšímáš, že dva úředníci druhý již den i noc hladem umírají! hned táhni pracovat!"

Vstal mužík, vidí, že jsou úředníci přísni. Chtěl jim upláchnouti, oni však ho křečovitě chytili a nepustili již.

I rozvinul tedy před nimi svou činnost.

Vylezl ihned na strom a natrhal úředníkům po desíti nejzralejších jablkách a sobě nechal kyselé. Potom kopal v zemi a vykopal brambory. Na to vzal dva kusy dříví, třel chvíli jeden o druhý a — zaopatřil si oheň. Pak udělal z vlastních vlasův oko a chytil koroptve. Konečně rozdělal oheň a připravil tolik rozličného jídla, že úředníkům přišlo i na mysl, neměli-li by dáti kousek i jemu, darmochlebovi.

Hleděli úředníci na tu mužickou lopotu, a srdce jim radostí jen plesalo. Zapomněli již, že včera div neumírali hladem, a myslili si: „Jak jest to hezké býti úředníkem — neztratíš se nikde!"

„Zdali pak jste spokojeni, páni úředníci?" ptal se pak mužík-ležák.

„Spokojeni, milý příteli, vidíme tvou horlivost!" odpovídali úředníci.

„Zdali pak mi dovolíte, abych si nyní odpočinul?"

„Odpočiň, přítelíčku, napřed však upleť provaz."

Natrhal hned mužík divokého konopí, namočil je ve vodě, potřel a k večeru byl provaz hotový. Provazem tím přivázali mužíka ke stromu, aby neutekl, a šli spat.

Minul den, minul druhý, mužík se tak vycvičil, že počal i v hrsti polévku vařiti. Naši úředníci se rozveselili, osvěžili a ztloustli. Říkali, že tu žijí z hotového a v Petrohradě že jim zatím pense jejich roste a roste.

„Co myslíte, Vaše Vznešenosti, stavěla se skutečně babylonská věž, či se to jen tak allegoricky vypravuje?" pravil po snídaní jeden úředník druhému.

„Myslím, Vaše Vznešenosti, že skutečně; jak jinak by se vysvětlila na světě ta různost jazykův!"

„Tedy i potopa byla?"

„I potopa, neboť jak by se jinak vysvětlilo existování předpotopních zvířat. Tím spíše, že v ‚Moskevských Vědomostech' se píše..."

„To bychom si ‚Moskevské Vědomosti' měli přečísti."

Našli číslo, sedli si do stínu, a přečetli je od prvního písmene až do posledního, jak jedli v Moskvě, jedli v Tule, jedli v Penze, jedli ve Rjazani — a zle jim nebylo!

Po nějakém čase počali se však přece úředníci nuditi. Častěji a častěji vzpomínali na kuchařky, v Petrohradě zanechané, ba i tiše pro ně plakali.

„Co se asi nyní děje v Podjačeské, Vaše Vznešenost?" tázal se jeden úředník druhého.

„I nemluvte o tom, Vaše Vznešenosti! Srdce mne při tom bolí!" odvětil druhý.

„Hezky jest tu, hezky, co platno! Ale, víte, přece není dobře člověku samotnému? A uniformy jest mi též líto."

„A jak by nebylo líto. Zvláště když jest čtvrté třídy. Podíváš-li se jen na ty prýmy, jde hlava kolem!"

I počali naléhati na mužíka, aby je odvezl do Podjačeské! I což! Ukázalo se, že mužík Podjačeskou zná, že tam byl, med a pivo pil, až mu po bradě teklo, do úst však nepřišlo!

„Vždyť my jsme úředníci z Podjačeské!" radovali se úředníci.

„To jste mne tedy viděli; viděli-li jste člověka, jak visí z venčí domu v okově na provaze a bílí zeď nebo chodí po střeše jako moucha — to jsem vždycky já!" odpovídal mužík.

I počal si nyní mužík lámati hlavu, jak by své úředníky potěšil za to, že projevili přízeň jemu, darmochlebovi, a mužické jeho námahy se neštítili. I vypravil loď — ne lodičku, nýbrž takovou loď, aby mohli přeplouti okean, až do samé Podjačeské.

„Dej však pozor, ty kanálie, ať nás neutopíš!" pravili úředníci, uviděvše loď kolébající se na vlnách.

„Buďte klidni, pánové, není to poprvé!" odpovídal mužík a počal se připravovati k odjezdu.

Nasbíral mužík prachu labutího, měkkého, a vystlal jim dno loďky. Vystlav je, položil na dno úředníky a, pokřižovav se, odeplul. Co vytrpěli strachu úředníci během jízdy před bouřemi a větry rozličnými, jak nadávali mužíkovi za jeho darmochlebství — nedá se ani pérem vypsati ani v pohádce vypověděti. A mužík jen vesluje a vesluje a sytí úředníky slanečky.

Konečně se objevila matuška Něva, Jekaterinský slavný kanál, a i veliká Podjačeská! Zatleskaly kuchařky rukama, uviděvše, jak úředníci ztloustli a se rozveselili. Napili se úředníci kávy, najedli mastných rohlíků a oblékli uniformy. Dojeli si do pokladny, a co tam nabrali peněz — nedá se ani v pohádce vypověděti, ani pérem vypsati.

Ale ani na mužíka nezapomněli; poslali mu sklenku vodky a stříbrný pětník: vesel se, mužíku!

Přel. *Karel Kadlec.*

FEUILLETON.

MUDr. Josef Bojislav Pichl

zemřel v Praze dne 12. března t. r. v 75. roce svého věku. Dr. Pichl náležel k těm starým vlastencům, u nichž činnost literarní šla ruku v ruce s činností veřejnou. Dnešního dne se literati z povolání veřejného života skoro vesměs vzdalují, žijíce ponze práci své; řízení politiky a života společenského ocitlo se v rukou od literatury odloučených. Jindy, kdy pracovníků bylo málo, byl nucen každý činiti vše, a to svědectví musí nynější samolibá a sobě stačící doba dáti vlastencům starým, že pracovali nadšeně, vytrvale a s úspěchem; neboť bez nich nebyli bychom tam, kde jsme teď, ani ve vývoji svém společenském, ani v literatuře a v umění. Ohlížejíce se nazpět po literarní práci těchto vlastenců, nalézáme ji přečasto neobjemnou a co do jakosti nevelkou. Každý začátečník, zdá se nám, vládne teď veršem obratněji než přemnohý z literatů starých, každý skoro i mladší spisovatel honosí se dnes aspoň několika svazky tištěných a netištěných prací svých, a mnohý jest až příliš náchylen dívati se s patra na staré pány, kteří za celý život vytiskli na špatném papíře svazeček básní. To je křivda, kterou činí dospívající květ kořenu. Ti mužové měli mnohem těžší úkol než my, a oni plnili jej svědomitě a s napjetím veškerých svých sil. V tom vězí tajemství, proč zachoval je národ ve vděčné paměti i když převalilo se přes jejich hlavy pokolení nové. K mužům těm patřil také zesnulý dr. Pichl. Jeho literarní činnost jest malá, ale vzniklá z potřeb jeho doby, a on té době stačil úplně. Většinou byl pouze překladatelem a žurnalistou, ale z překladů obrodila se naše produkce původní a ze žurnalistiky vzklíčil náš veřejný život. Kromě toho byl Pichl buditelem společenským všude tam, kam jeho dosti pohnutý život jej zanesl. Budiž mu v srdci českého národa vděčná paměť. Stůjtež zde životopisná data zesnulého, jak přinesly je v den po úmrtí „Nár. Listy“: MDr. J. B. Pichl narodil se v Kosoři u Prahy 23. srpna 1813. Studia gymnasijní odbyl v Praze pod horlivým buditelem Frant. Svobodou a Jos. Jugmannem. Již tehdáž s některými mladými přátely přilnul vřelou láskou k řeči čilejšího ruchu tou dobou v literatuře české nastalého, jmenovitě co spolupracovník „Českých Květů“ od Tyla redigovaných. Ukončiv studia lékařská, stal se r. 1843 doktorem a pobyv po té jen krátký čas ještě v Praze, byl v popředí buditelů ducha národního, zasazujících se o to, aby řeči národní též u veřejnosti slušné platnosti se dostalo, k čemuž pracováno zřizováním tak zvaných českých bálů, zakládáním mezi řemeslníky českých společností atd. Při všech takových podnikáních byl Pichl spolupořadatelem, který žádnými překážkami se nedal odstrašiti a nejednou s tehdejší policií ztuha se setkal. V stejném směru působil v Pardubicích, kde jmenován byl městským fysikem. Když zavál duch svobody, jal se Pichl hned v březnu roku 1848 vydávati v Pardubicích politický lístek „Pardubický hlasatel svobody a lidu práva“, popudil však zpátečnickou stranu ve městě proti sobě v takové míře, že musil nočního času do Prahy ujíti, kamž brzy po té i rodina jeho jej následovala. Tu založil politický prostonárodní list „Svatováclavské poselství“, jenž nákladem dra. Jos. Friče vycházel až do prohlášení obleženosti. Roku 1849 jmenovala městská rada pražská dra. Pichla redaktorem nově založeného „Obecního listu“, jenž však po krátkém čase pro rozličné překážky zaniknouti musil, načež stal se Pichl při magistrátě pražském translátorem in bohemicis. Roku 1850 uvázal se v redakci beletristického časopisu „Včely“, avšak již po vyjití několika čísel odňata mu jest koncese k tomu od tehdejšího místodržitele v Čechách bar. Mecséryho, poněvadž prý jeho osoba nepodávala vládě dostatečných garancií, že by list za jeho vedení přísně se zdržoval všeho pojednávání o přísně politických otázkách. Když pak vítězstvím tak zvané mittelpartaje v obecních volbách i ve správě městské reakce nastala, vytištěn jest Pichl ze svého úřadu, načež odebral se r. 1854 na Kladno, kamž byl za hutního lékaře povolán. Tam působil účinlivě co lékař i co národovec. Roku 1861 byl Pichl přeložen do Nýřan co horní a hutní fysik. Snaže se zde v německé krajině o zaražení čtenářského spolku pro četný český lid dělnický, potkal se s takým odporem, že musil od svého úmyslu upustit. Petice českých dělníků, aby se ve farním kostele tamním v neděli také česky kázalo, jeho povzbuzením byla zadána. Byl zvolen do obecního výboru a nemálo přispěl k vítězství národní strany při obecních volbách v Plzni, začež tamější Měšťanská a řemeslnická beseda jmenovala jej čestným členem svým. R. 1864 jmenován byl dr. Pichl správcem chudobince u sv. Bartoloměje v Praze, ve kterémž úřadě setrval, dokud síly tělesné mu dovolovaly. Dr Pichl přispíval téměř do všech časopisů českých: ze spisů o sobě vyšlých jmenujeme: „Cervantesovy novelly“, překlad ze špan.: „Don Quijot de la Mancha“, ze špan. M. Cervantesa (v Praze 1864, u Kobra, díl 1. se 150 původními výkresy od Guidona Manesa); „Společenský krasořečník český“ (v Praze u Jar. Pospíšila, 3 díly, 1852 a 1853); „Společenský zpěvník český“ (tamt. 1851; nápěvy k němu uspořádal L. Zvonař); konečně překlad celé řady Herlošových románů: „Černohorci“, „Čechy od roku 1414 až 1424“ (Jan Hus, Jan Žižka), „Poslední táborita“ „Uhry r. 1444—1460“, „Valdštejn“, „Venecian“ (vše v Praze u Kobra v rozličných letech), kteréž rozšířeny byly jako spisy velice populární a oblíbené přehojnou měrou po Čechách. První choť dra. Pichla (Marie Cacká, dcera prof. Fr. Svobody) horlivě účastnila se vlasteneckých snah svého manžela a byla spoluzakladatelkyní první české vyšší dívčí školy v Praze. — V posledních letech žil staříčký dr. J. B. Pichl v Karlíně, ctěn a vážen ode všech, kdo se s ním stýkali.

Národní divadlo. („*Láska Raffaelova.*“ Činohra o třech jednáních. Napsal F. A. Šubert. — Sardou: „*Rodina Benoîtonova*“. — Debut slč. Málkové a Jasanové.)

Ve ville Farnesině, kterou právě Rafael konzelnými malbami svými ozdobil, ve společnosti římského panstva, krásných dam, kardinálů a slavných umělců odehrává se

*

nová práce Šubertova. Dojista zajímavé to ovzduší a vysoce zajímavá hlavní postava sama. Nelze upříti, že látky a postavy toho druhu zjednávají již z předu bezpečný interes každé práci, ale zároveň mají svoje úskalí a tím bývá sklamání obecenstva, když obraz na jevišti nerovná se obrazu, jaký si divák s sebou přinesl. Šubert se ozbrojil pěknými studiemi a toho nebezpečí se nelekal, ba co více, on se nespokojil pouhým obrázkem, který sám o sobě poskytoval mnohých obtíží, nýbrž učinil podkladem svého kusu théma neméně zajímavé, které sám v soukromém dopise svém vykládá asi takto: „Mým hlavním cílem při „Lásce Raffaelově“ bylo provésti dramaticky — a to nejmenšími prostředky dramatickými, vzornou dramatickou formou a bohatým obrazem z dob italské renaissance, jak přede mnou vystoupila ve svých dílech a dějinách — myšlénku, že ducha ideálně založeného nedovede trvale upoutat ani láska naivní, ani vášeň lásky, nýbrž pouze láska, při níž nalézá duch vedle zevních půvabů ženy i záři ducha, úplné porozumění svých snah.“

„Jednoduché prostředky“, jimiž autor tuto základní myšlénku svoji provádí, jsou především jednota místa, v literatuře dramatické dojista vzácná, a pak působení pouze několika osob, neboť celý kus odehrává se v uzavřeném kruhu hostí Chigiových. Za to však nahrazuje hluk davu poetická a zároveň obsažná dikce, která by byla veršem dojista ještě získala na vzletu, měkkosti i síle.

Provedení „Lásky Raffaelovy“ bylo neobyčejně pěkné a pečlivé. Titulní úloha připadla ovšem p. Seifertovi, který všecko poetické horování o lásce i umění podstupoval se známou bravurou. Ta jemu sourodá duše byla paní Bittnerová v úloze Marie Anny, krásné neteře kardinála Bibbieny, která svým důmyslným výkladem obrazů Raffaelových dobyla si jeho lásky. Lásku vášnivou zastupovala pyšná Imperie, žena bankéře Chigiho (paní Sklenářová), lásku naivní mladistvá kontessa Agnese (slečna Dumková). Vedle těchto hlavních postav důležitější úlohy byly ještě Lorenzo Medici (p. Bittner), malíř Sodoma (pan Slukov), bankéř Chigi (p. Šmaha) a kardinál Bibbiena (p. Řada). Hrálo se vesměs dobře, režie byla v každém ohledě šťastná a výprava oslňující. Nelze upříti, když ty krásné dámy a ti pánové ve svých bohatých kostymech seděli pěkné skupení pod klenbou Farnesiny — potřebná dekorace byla zvláště malována, — že byla illuse opravdu možná. Zevnější úspěch byl velice čestný, autor byl hlučně vyvolán a herci odměněni častým potleskem. Dokládáme, že k probuzení slavnostní nálady téhož večera nemálo přispěla pěkná Kovařovicova hudba, zvláště ke kusu Šubertovu komponovaná.

„Rodina Benoîtonova“ nebyla sice na našem divadle žádnou novinkou, ale působila skoro tak. Bylať sehrána u nás před mnoha lety pod jiným titulem, v jiném překladě i obsazení. Nyní jako tehdy udělala poctivě svou službu. Je to jedna ze starších a, jak se někdy říká, poctivějších prací Sardouových, pochází z doby, kde prý Sardou míval ještě vážné, v pravdě umělecké intence, a kdy se nespokojil s pouhým napínáním obecenstva na skřipec jako v pracích posledních („Fedora“, „Theodora“, „Tosca“). „Rodina Benoîtonova“ jest satira na příliš positivní vychování a příliš positivní názory vůbec. Hmotný, praktický užitek či požitek jest heslem celé rodiny páně Benoîtonovy i Formichelovy. Ovšem dochází to k pěkným koncům. Jedna dceruška dá se unést, druhou považují za koketu, synáčka většího sebere policie, když si pouličními skandály dobyti chce nesmrtelnosti, a menší se opíjí a pokouší se vyloupati tatínkovu pokladnu. Tento karakterní a více románový materiál oživen jest osnovou silně dramatickou, ne sice nyní již novou, ale výborně provedenou, totiž zdánlivou nevěrou ženy. Pobouřit jediným slovem nebo anonymním dopisem celé divadlo na jevišti i v hledišti, tak že až obecenstvo tají dech před hrozící v kuse katastrofou, která se třeba, jako zde, v nivec rozplyne, to dovede Sardou, jak známo, znamenitě. Obrazení všech úloh, jakož i sehrání bylo velice šťastné, až na jednu z dcer Benoîtonových, kterou místo slečny Turkové měla hráti rozhodně paní Bittnerová. V hlavnějších úlohách zaměstnány byly z dam: paní Sklenářová (Klotilda), slečna Danzerová (Marta), slečna Slavinská (stará panna Adolfina) a slečny Dumková a Turková (obě dcery Benoîtonovy); mimo to slečna Renátová v úloze staršího Benoîtonka. Z pánů zaměstnáni byli: Frankovský (Benoîton), Seifert (Didier), Bittner (Champrosé), Mošna (Formichel) a Sedláček (jeho syn Prudent).

Odchodem paní Seifertové, paní Ortové a paní Šmahové vznikly v dámském personálu činoherním osudné mezery, jež hledí divadelní správa co možná nejdříve zase jaksi vyplniti. Rychle za sebou vystoupily pohostinsku dvě slečny, obě patrně za účelem engagementu. První z nich, sl. H. Málková, představila se obecenstvu co roztomilá dceruška poslance Flavignaca ve známé komedii „Tatínkovo přesvědčení“ a dokázala, že podobná děvčátka dovedla by zahráti docela přirozeně beze vší affektace, s úplným porozuměním úlohy, jakož i s jakousi poesií, jakou takové mladé dívky bývají obestřeny. Slečna Jasanová, od městského divadla v Plzni, vystoupila v úloze Vereny Thurnovy v Kolárově „Pražském židu“. Celkový dojem byl příznivý. Máme za to, že by slečna dobře zastala menší úlohy ostřejšího tónu, jaké někdy hrávala slečna Rottová, nebo paní Šmahová. Na větší úlohy tragické prozatím by nestačila, aspoň byl dojem její velké scény ke konci druhého aktu poněkud slabý. *R.*

Číslem tímto končí první čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra“
v Praze, Salmova ulice číslo 9 n.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVI — 1. dubna 1888. — ČÍSLO 10.

Jezdec v lese.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Zeleným hvozdem, který nemá konce,
na statném koni čacký rytíř cválá,
v té spleti stromů ztratil všecky honce
a že by cestu našel, naděj malá;
kol z mechu jemu kynou modré zvonce
a v pravo trčí k nebi příkrá skála,
den stromů korunou se tmí a šeří,
motýlů rej a zlatých much plá v keři,
laň hledí houštím, jakoby se bála.

On jede dál; svou všecku poesii
les před ním ochotně kol otevírá,
tu srna s hedvábnou se mihne šíjí,
tam vever šišek zralé plody sbírá
a v cestu mu je hází, tak že bijí
do přílby, štítu, jenž zní jako lýra;
on toho nedbá, jede dále, v dumu
svou vhroužen jede v bříz a vazů šumu,
jenž větrem v hymnu roste a pak zmírá.

On jede dál; kapradin bájné chvosty
jak vějíře se před ním otvírají,
mech řeřabin a brusinek plá skvosty;
houšť korun ptáci s křikem prolétají,
od skály k skále jak duhové mosty
se ženou bystřice a stříbrem hrají,
po mechu zeleného tekou bradě
jak perel struhy plesné ve kaskadě,
až černý vous i vlas mu postříkají.

On jede dál; hub město trpasličí
s tak mnohou čínskou mihne se kol vížkou,
kdes v porostlině plachá žluna křičí
a náprstník svou zlatou kývá číškou
a kmeny rostou, obrovské se tyčí,
až závrať padá v duši jejich výškou;
jak prapory tma s haluzí jim visí,
tu kývne starý dub, tam habr lysý,
keř zachví se jen prchající liškou.

On jede dál; což slunce náhle zhaslo?
Jen nad sebou zří mrak, tož větví clonu;
pár paprsků jen po snětích se třáslo
jak dlouhonohých pavouků, jenž v shonu
před deštěm prchají, zda asi žaslo
mu srdce v těle? — Tisíc sladkých tonů
v ten padlo šer, on dobře rozeznával,
jak mech se třás', kámen mu odvet dával,
jak skřípla haluz v žalujícím stonu.

I nezdržel se, sáhnul k svému boku,
kde roh se s mnohou pěknou řezbou houpal,
a bělouše jen lehce zdržel v skoku
a tváře vzdmul a hlahol plesný stoupal
jak úsměv do tmy v perlícím se toku,
jak nymfa ve vlnách se lačný koupal
ve listů moři mezi nimi těkal
a zpět se vracel, jezdec čekal, čekal,
strach rostl v něm nad slunce žhavý oupal.

Zda dojel k hradu svému? Nevím ani,
však zámek znám a ložnici v něm šerou,
tam ku loži se starý gobelin sklání,
kde vtkáno to, co psal jsem, barvou sterou.
A pověst dí, kdo v lásky horování
se přes kamení sem a hloží derou,
a dospěvše sem v útulek zde tmavý,
noc stráví šťastnou hlavu vedle hlavy
jen s láskou svou, jež samoty je dcerou:

Ti náhle k rtům tisknouce rety žhoucí
o půlnoci, když tma svět celý skrývá
a jen své dvoje srdce slyší tlouci,
roh jezdce rozeznají, který zpívá
na gobelinu, on touhy všemohoucí
se nesmrtelnou písní pozachvívá
i slyší, jak z té vetchých třásní hmoty
se perlí jako diamanty noty
a měsíc jen se velkým oknem dívá;

Tu ruka sjíždějící podél boků
se zastaví a dál se neodváží,
tu vášeň tryskající v zpitém oku
na rosu slzí lásky jen se sráží,
tu anděl studu z dna křišťálných toků
jen perly do koruny štěstí váží
a jezdec duje v roh a roh ten pěje
a v hrůze dívka nahý svůj prs kreje,
jak andělu by tlum sám byl jí stráží.

A v dáli, v dáli kol dřímají lesy
v měsíce záři rosné, mlhotkané,
jak obrů lebky holé trčí tesy
z tmy hvozdů, po nichž bílé světlo plane,
jen sovy kvil se časem ozve kdesi,
do kolejí cest jak výstraha skane
a ticho zas a kopce v dál se věží,
kraj, obraz, ve gotickém okně leží
a jezdec troubí v třásni pruhované.

Zda slyšelas jej, drahá, v noci oné?
to nevím, ale já ho slyšel jasně.
A co mi děl ten roh ve noci vonné,
jest pouze fragment nekonečné básně,
ve které vlnách celý vesmír tone,
kde hvězdy stápí zlaté svoje třásně,
až tam k té zamlžené skalní strži,
kde na ocase Satan svět náš drží
a na svou kořisť otevírá dásně.

Než v jejich jícen rozeklaný sjedem,
roh poslouchejme v gobelínu jenž zpívá,
snad v svitu luny konejšivém, bledém,
zkad jako opal slza světla splývá,
nás vykoupit můž z tmy, ve které břede m,
jen láska boží věčná, milostivá,
snad onen věčný symbol pochopíme:
Hvozd láska jest — hrad, k němuž ujíždíme,
je věčný Bůh. — Však dosti, noc se stmívá.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

List ten nedělal žádný dojem na mladíka. Roztrhal jej na kousky. Nehněval se, nemyslil už ani na to, že jej byl četl, a nevěděl, co v něm stálo. Spěchal městem, došel za krátko až k ville Dragopulos, vnikl nepozorovaně do zahrad, omamujících ho vůní, chodil temnem kolem domu, až „Carmen" zazněla. Pak vešel. Nepotkal nikoho na schodech ani na chodbách a dvéře salónu byly otevřené jako jeho okna. Hořely tam pouze dvě voskové svíčky na klavíru a v šeru viděl luznou její postavu, oděnou v prostém rouše z bílé, měkké orientální látky, která hnone k nim čarovné formy jejího těla více vyznačovala, než halila . . . Zpívala a tančila mu, a moře doprovázelo její zpěv a hvězdy dívaly se okny na její tanec a vůně opojovala jako její pohyby. Moře, hvězdy a vůně byly opět jejími spojenci . . . Když ji šíleně k sobě trhl, vymkla se mu polekána a uprchla mu do zahrady, a tam klesla mu, když ji dohonil, teprve do náruče jako podléhající jeho vášni a své slabosti. Odcházel od ní přesvědčen, že byla jeho obětí. Ze všeho, co byl o ní slyšel, nevěřil ani slova, ba ani mu to na mysl nepřicházelo.

Teď byl jejím. Nepustila jej více. Dva měsíce žil životem, o jakém se mu nikdy ani zdáti nemohlo. Jak slabé a vyrudlé byly všechny fantasie básníků a romanopisců! Zdálo se mu, že štěstí svoje ani chápat nedovede . . . Tu přišel blesk z čista jasna: koráb jeho dostal rozkaz, aby plul do Piréa. Zoufale přinesl jí tu zprávu.

„Opustiti Korfu!" zvolal a lomil rukama.

„Dítě!" usmála se. „Co na tom? Což jsem zde přikována? Jedeš-li zítra, pojedu dnes, což nekotví vlastní moje yachta v přístavě?"

„Ó ty moje spáso!" zvolal vášnivě a blažen. A v Athenách milovali se dále — ale již jí neříkal „spáso"! Aspoň ne dlouho.

Vše vyplnilo se za několik měsíců tak, jak mu to hrabě Něvarov byl prorokoval. Začal ji vidět v pravém světle a nepochyboval více, kdo z nich byl obětí. Neměl více pro ni čar novosti, nebyl jí více tím čistým, jinošským zjevem, který ji tenkráte lákal, nebyl více bílým, poroseným květem, který by rozškubati mohla v kruté rozkoši. Byla jej k sobě snížila, budila všechny zlé pudy v jeho duši, trhala jej s každé výše, na kterou se postaviti snažil, táhla jej do kalu k sobě, unavila jej duší i tělem, a pak jí ničím více býti nemohl. Jeho krev, v které se byla koupala, neměla více omlazující síly pro čarodějnou onu lázeň, o které se hrabě byl zmínil. Začala jej nenávidět, neboť stával se jí nepohodlným. Hledala vzruch u jiných a žárlivosti jeho smála se do očí. Začal ji též nenáviděti, ale nedovedl přece jejím kouzlům odolati, chtěla-li jej rozmarně u svých nohou uviděti. Konečně chtěl se zmužiti, chtěl učiniti konec. Když však viděla, že se snaží, aby se vymknul zcela z jejích pout, zbouřila se její ješitnost a zbouzela teď schytrale jeho žárlivost líčenou láskou ku kapitánovi jeho lodi, jemuž se byla posud posmívala. Padl do té hrubé léčky. Oba muži počali teď na sebe nevražiti, a Jan Maria začal těžce cítiti, co to znamená být ve vojenské službě sužovánu. Žilť v pravém pekle mezi nenávistí a žárlivostí. Trpěl k tomu mocnými záchvaty smyslné až chorobné náruživosti, které končily často slzami, prolévanými nad vlastní skleslostí. Neboť nebylo nejslabší illuse lásky. Věděl, že byl otrokem ve službě pouhé neřesti. Ta žena byla hnusná. A přece jí podléhal, ztrácel veškerou úctu před sebou. Proklínal sebe co sketu, a ji co nevěstku.

Rozkaz, který jeho loď konečně do Alexandrie volal, spasil jej. Tentokráte nejela už paní Dragopulos za ním, plula do Norska, a to s mladým lordem, který se stal následníkem pana Plojhara a jeho kapitána. Tak kon-

čila ta velká jeho vášeň. Vyšel z toho boje až k smrti raněn, oloupen o nejkrásnější illuse! To jediné, co zbylo z celého smutného románu, byla nenávist mezi oběma muži, a muka, která Jan Maria následkem toho ve službě snášel Život stal se mu takto břemenem. Myslil často a vážně na samovraždu. Avšak neurčitá, skrytá jakási morální síla jej držela. Byl chybil a zdálo se mu tedy, že nese spravedlivý trest. A snášel jej téměř dvě léta, tak jak byl: někdy lehčí, někdy těžší. Názory jeho začaly se jasniti po čas toho utrpení. Nezahynul, neboť, ač těžce raněn svými zkušenostmi, nebyl jimi přece otráven. Všechno, co dobrého na dně jeho duše z dob útlého dětství dřímalo, přicházelo pomalu nyní a zraleji na povrch a stalo se mu lékem. Ve světlých a chmurných chvílích začal nejdříve s jakousi melancholií, pak s vroucnosti na daleký onen kraj na severu mysliti, který mu býval vždy tak drahým, pak začalo se mu z té duše po tom tichém domově stýskati, v němž byl s matkou žil, po tom lesním hřbitůvku, kde ona pod rovem dřímala A dojmy ty stávaly se silnějšími a silnějšími, a vše, co souviselo s tou jaksi biblicky zbarvenou idyllou jeho dětství, nabývalo pořáde intensivnějšího světla. Staré jeho ideály vstávaly ze svých ssutin. Neusmíval se dětinské jejich prostotě, viděl nyní celou mravní jejich krásu. Co jiného znamenaly na dně než volnost, pravou mužnost, čisté, nesobecké člověčství? Ó Bohu díky, dovedl je ještě tak horoucně milovati jako tenkráte, a rozuměl jim nyní lépe. V duši vzplanula mu novou silou a s novým nadšením nesmírná láska k té opuštěné, světem zneuznané, k Bohu po staletí marně o spásu volající zemi, „kterou nepřátelé její na kopytech koňů svých roznášeti chtěli“. Tato slova ubohé, dávno v prach už rozpadlé jeho chůvy nebyl nikdy docela zapomněl, ani tenkráte ne, když nečisté plameny divoké vášně srdce jeho téměř v popel obracovaly, neboť i tenkráte vyšlehla z toho popelu a troudu někdy tklivá na onen kraj upomínka jako hvězdná jiskra . . . Oh, vrátit se tam opět, třeba jen na okamžik, políbit tu posvátnou půdu, která jej znala z oné krásné doby, když na něm nebylo viny, když nevěděl, co to neřest, frivolnost a podlost! . . . Stalo se mu to jakousi fixní ideou, čistou a povznášející. Třásl se radostným rozechvěním, představoval-li si, že se tam vrátí co marnotratný syn ke krbu svých otců. Což nečerpal by novou morální sílu a podklad k novému, lepšímu životu, kdyby se přitulil k ňadrům té velké matky? Myšlénka ta rostla, rostla, a provázela jej všemi moři. Vnukala mu vzlet a nadšení. Apostrofoval tu „velkou matku“ plamennými a něhy plnými slokami. Když pak po delším pobytě v Cařihradě loď jeho po tak dlouhém čase se konečně do Terstu vrátila, chopil se té příležitosti, žádal o dovolenou a chystal se na cestu do Čech.

Den před svým odjezdem obdržel dopis s adressou už několikráte změněnou, neboť putoval na všelijaká místa za ním a zde teprve došel konečně svého cíle. Otevřel jej a pohlédl nejdříve na podpis. Byl radostně překvapen; byl to list od jeho přítele Konstantina, onoho chorvatského šlechtice, s kterým jej po dlouhý čas tak blouznivé přátelství spojovalo. Byl o rok dříve z akademie vyšel a od té doby byl mu jako zapadl. Říkali někteří, že zemřel, druzí, že desertoval s lodí.

Jan Maria, ač to jejich přátelství se bylo poslední dobou v akademii trochu střízlivějším a chladnějším stalo, nebyl nikdy přestal jej milovati. Dychtivě četl tedy nyní jeho list.

„Jsemť šťasten,“ psal Konstantin, „tak dokonale šťasten, jak to možné smrtelnému člověku. Žiji v pravém ráji, v poušti kvetoucí. Nedovedu Ti určité říci, kterému státu zeměpisné mapy jižní Ameriky tropické tyto lesy připisují. Nestarám se o to a může Ti to býti lhostejné. Náhodou přišel dnes missionář sem v tuto malou osadu, a dobrý ten „padre Ambrosio“ slibuje mi slavně, že psaní moje do Evropy s sebou vezme a Tobě bezpečně pošle. Tento papír, ingoust a péro, kterým píšu, jsou jeho darem. Byl tak dojat, když viděl hrubý kříž, který jsem postavil nedaleko svého domku, spleteného z prutů a větví. Červené a bílé kvetoucí liany postaraly se štědře, aby to znamení spásy co nejnádherněji festóny a guirlandami ozdobily. Ty víš, jak hluboce a nadšené jsem Krista vždy miloval, a sladký a velký jeho obraz jest to jediné, co jsem na dně své duše co útěchu zachoval, jest to jediný zjev, kterému neubylo záře a světla v onom pekle lži, muk a frašek, které se u vás nazývá životem. Jinak proklel jsem vše, co se zove civilisací, vše co s ní souvisí. Zřekl jsem se jí, unikl jsem jí šťastně, nyní snažím se ji zapomenout; jsemť jako člověk, jenž se ráno probudí a noční můru zažehnává, která jej byla děsila a dusila. Proč Ti píšu, Jene Mario? Proto, že jsem Tě tehdy miloval, když celý svět se mi ve chmurách jevil. Tys poslední moji upomínkou na minulost, poslední. Zapomeneš na mě a já na Tebe snad též, neboť neuvidíme se asi nikdy více na tomto světě. Ale chci abys, vzpomeneš-li přece někdy na mě, viděl mě v pravém světle, tak jako mě vidí Bůh. Chci Ti vysvětlovati své jednání, abys se za mě nezardíval, neboť společnost, v které žiješ, mě buď zatratí nebo bude mi bláznů spílati. V jejich očích jsem jaksi bezectný. Slyším je, jak o tom deklamují, že jsem zanedbal svoje povinnosti. Které asi myslí? Zajisté ty malé povinnosti, neboť na ty velké ta malichérná společnost, která je nikdy nekoná, ani nemyslí. Ale zanedbání těch malých nese těžce. Jsemť šlechtic a důstojník. Odřekl jsem se svých rodinných tradic a desertoval jsem docela! Rácha! Rácha! . . . . Jene Mario, usmívám se. Lojové svíčky mohou míti v jistých okolnostech svou cenu, ale v záři slunce nezpozoruješ chatrné to jejich plápolání. Upřeš-li veškerou sílu duše své, bys pojal velkou pravdu, může se ti snadno státi, že v tom svém přemítání přehlédneš na ulici osobu, kterou bys byl jinak pozdravil, a káciš-li modly, neřekneš jim dříve: „pane“. Pomysli si, že by kdo předstoupl před Krista — bude mu povídati o řádech svých předků nebo o zvláštní důležitosti svého pluku? . . . Čest je pouze jedna, čest muže a člověka, a proti té jsem se neprohřešil. Zvláštní čest kasty neb stavu neuznávám. Ta může platiti pouze pro tu kastu nebo pro ten stav, a nemám s ní co dělati, protože se do žádné kasty a do žádného stavu více nepočítám. Jsem člověk, jsem muž. Důstojník? Šlechtic? Nevím už, co to je. Je mi to už nejasné, jako zapomenuté hry mého dětství. Na takové věci se lehce zapomene v životě *pravém* . . . Vedle mne, pokryta květy, sama více květu, temnému květu, než něčemu jinému podobná, sedí žena, moje žena. Hledím jejíma očima, těmi dvěma temnými otvory do nekonečna se prohlubujícími a až po kraj naplněnými paprsky, hledím jimi na dno její duše, a shlížeje se v tom nebeském zrcadle,

*

opakuju Ti, nyní že žiju pravým životem. Zde smím i děti míti bez výčitek — doma byl bych splodil otroky. Ah, nikdy nebudu litovati, co jsem učinil. A bylo to tak prosté: Zanechal jsem stav a lidi, kteří mi nebyli nikdy sympathickými a mezi kterými jsem proto žil, že jsem mezi nimi vyrostl, a ne proto, že jsem si společnost jejich vyvolil. Měl jsem k tomu právo. Avšak Ty řekneš mi snad: Mohl jsi se vrátit sem, kvitovat, uspořádat svoje záležitosti a pak teprve odejíti. Odpovídám: V divokém záchvatu touhy po volnosti a blahu nemyslil jsem na to, a pak, což to stálo za tu práci? Šel jsem do svého „království nebeského" hned, když jsem viděl bránu otevřenou — nechať pochovají mrtví mrtvé své. Já žiju. Vyšel jsem z domu, kde mi bylo úzko, bez okolků pod širost nebes. Stojím na svém: Měl jsem k tomu právo! Zbývá ještě něco, o čem nutno promluviti. O těch vážných, skutečných, velkých povinnostech člověka. Mohl bys mi říci: „A což Tvoje rodina, tvoje vlast?" Jene Mario, víš že rodičů nemám, a ti ostatní se o mě nestarali nikdy, nebudou mne postrádati. Nechal jsem jim vezdejší svůj statek, to bude jim milejší než já. Lačnili po něm více než chudí a nazí, kterým jsem ho nechat mohl. Ale někdy je větší milosrdenství hodit sousto psům. Jsou více k politování. Nemají jiné útěchy než — chléb. A vlast? Jene Mario, znáš staré blouznivé moje sny. Že si na ně posud zpomínám a že vím, že to byly pouhé sny, to jest jediným trnem, vězícím v mém srdci. Jsemť Chorvat, a Chorvat jako Irčan nemá vlasti, protože mu ji jiný vzal. Nedovedu žíti co otrok mongolské hordy, která mi odňala, co každému to nejdražší. Kde není práva, nemůže býti také povinnosti, a proto žádné nemám. Řekneš snad: „Bylo by povinností bojovati proti těm, kteří lid tvůj potlačují." Jene Mario, před Bohem Ti přísahám, že bych život svůj dal rád za svůj lid a že bych byl s ním setrval, kdybych měl nejmenší naději na ten boj. Avšak lid ten rozpadává se na dvě části: jedna trpí a snáší ze zvyku a bude ze zvyku až do skonání snášet. Druhou proklínám a opovrhuju jí. Spojila se, pohnuta nejnižší zištností, s těmi, proti kterým bojovati měla. Ani u jedné, ani u druhé pak není nejmenší stopy důstojnosti. Národ, který si netroufá sníti o své samostatnosti, není hoden, aby žil. Lituji toho lidu, ale nechápu jej a nemohu mezi ním žíti. Stával a lehal jsem vždy s pocitem nepomstěné urážky. Bylo to cos jako vypálené znamení otroka na čele. Miloval jsem ten lid, avšak ještě více nenávidím jeho nepřátel. Láska moje byla neplodná a nenávist bez účinku. Bůh neslyšel ani moji modlitbu, ani kletbu. A proto jsem odešel. Buď šťasten — můžeš-li. Miloval jsi svou vlast též, neznám poměry vaše tam na severu, nevím jak dalece ty Tvoje Čechy do řady těch nešťastných a bídných, potlačených počítati lze, a nevím, jak dnes smýšlíš a cítíš. Život má tak divné účinky na mnohého. Snad jsi se už „vpravil do poměrů", které ti někdy působily hrůzu, a následovně jsi tím, co se také nazývá „šťastným býti". Rozděluji lidi na dvě kategorie: jedna jde životem kol bídy, kterou nevidí, a hvízdá si písničku. Druhá přisedne k těm, kteří pláčou a pláče s nimi. Běda těm, kteří si hvízdají! Celý můj život byl trpký pláč od prvního dne, kde jsem myslit začal. Dokud jsem doufal, že bych pomoci mohl, snášel jsem. Ale když jsem doufat přestal, odešel jsem. Vzduch, v kterém jsem dýchat musil, shnusil se mi, a vyšel jsem na čistý. Ale nehvízdám si proto přece písničku. Ó, Jene Mario, nevolám k Tobě, abys mne následoval, ale připomínám Ti naše dávné blouznění, naše nadšení, naše ideály. Ó vzpomeň si někdy na ně, a nesměj se jim. Věř, že jedině to má ceny, že jedině to jest pravdou, nad čím se prostřednost a egoism útrpně usmívá, nad čím krčí ramena a praví: „Blouznivé sny nezralého mládí." To blouznivé mládí jest Bohu blíž a vidí nezkalenými ještě zraky. Říká se „utopie"! Avšak že lidstvo schopno tvořit utopie, toť jeho ctí. Že ty utopie zůstávají utopiemi, jest jeho hřích a hanba. Ukazoval jsem na evangelium a řekli: „Bereš-li to doslovně, není možný stát, ani společnost, ba ani církev." A já pravím: Tím hůře pro ten stát, tu společnost a tu církev, je-li tomu tak! A šel jsem. — Nuž, naposledy tedy i Tobě: S Bohem! Cítím, že nebudu dlouho živ, v této krajině umírají lidé bílé pleti záhy, a štěstí takové jako moje stravuje, pohlcuje, žžírá: jest příliš velkým, než aby se dlouho snášet mohlo. Avšak buď si, smrt nemá zde hrůzy: padneš do květů, květy se nad tebou sklenou a za nedlouho pučí opět květy z tebe; sytily a živily tě vůní svou, a pak z tebe pučí — staneš se jaksi sám květem. A to, co nazýváme duchem? Jene Mario, věřím, že jest nesmrtelným, věřil jsem to vždy, a od té doby co pohlížím spletí tropických lesů ku hvězdám, a co čtu v očích té své ochočené laní, která moji ženou, jest víra moje ještě pevnější. Od té doby, co žiju život čistý a prostý, od té doby, co jsem takto Bohu blíž, zdá se mi, že On se mi zjevuje na dně mé duše. Pochyboval jsem o jeho jsoucnosti při rachotu pout na nohou těch, které jsem miloval, a při drzém smíchu katanů, které nesmetl žádný hrom. Buď On těm milostiv, kteří jej zapírají nedostatkem lidské své důstojnosti! Tobě pak, ó Jene Mario, nechť poskytne Ti nejsladšího daru života — klidu duše!"

List ten padl mu z ruky. Zdál se mu jako hlas přicházející ze světa nad sluncem a nad měsícem. Zachvěl se tušením, že přítel jeho nemešká již mezi živými, a kdyby se mu byl Konstantin zjevil, a dutým hlasem z rakví vstalých na něj promluvil, nebyl by zajisté hlubší na něho učinil dojem, než tím zažloutlým, dlouho bloudivším a konečně jej nalezenuvším listem.

Nebylo to významné, že k němu Konstantin teď právě promluvil? Bylo mu, jakoby vítr, boží ten dech, mohutně do těch jisker zadul, jež v hlonbi jeho duše tak dlouho a vytrvale doutnaly. Jaké síly nabývaly nyní zapadlé ty jeho ideály, ku kterým se vracel!

Jakou silou bouřila kajícnost v rozbrázděném jeho srdci, rozbrázděném studem a lítostí nad prázdnotou, sobeckostí, smyslností a rozkošnictvím prožitých let! Jak toužil po tom býti pravým člověkem! Pryč se vším, co vlastní hřích, vlastní pošetilost a co převrácenost společnosti mezi člověka, jak z rukou božích vyšel, a toho Boha a jeho vůli stavívaly!

(Pokračování.)

Z jižního Španělska.

Rozpominky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

(Dokončení.)

Původ bývalé pevnosti Castillo de Gibralfaro na vrchu téhož jména, vypínajícím se 170 metrů srázně nad městem, či alespoň původ vysoké věže dominující nade vším, kladou do časů řeckých, ano až foenických. Ale čert věř těm Španělům: všecko má u nich tak starý počátek. — Staré, zubaté zdi, věže a vížky a hradby táhnoucí se až do ulic města, to všecko však nese se velmi pěkně a vypadá tak jako na obrázku.

V okolí přístavu, na nábřeží Cortina delle Muette nueva a Muette viejo bývá trochu života, ale daleko ne tak jako v jiných, třeba menších přístavištích středomořských. Tu námořníci španělští štíhlého vzrůstu se širokým koženým pasem kolem boku, bez kabátů a s čapkami na hlavě stojí podepřeni o překocený člun bavíce se se soudruhy dle kroje a výslovnosti patrně z jiných krajů, tam rybáři sedíce na písku při břehu, ve špinavém, roztrhaném šatě hrají kostky nebo karty a houf ostatních netečně na ně se dívá, avšak každý z nich buď žmoulí nebo dovedně robí cigarettu. — Jsme patrně v tom jižním kraji, pod stále jasným, modrým nebem, kde neznají našeho zimničného, neklidného ruchu a kde všecko tak líně a pohodlně se vleče.

Ale s dopravními úřady měl jsem hned od Malagy počínaje potíž. — Trvalo to hezkou chvíli, než jsem se s telegrafním úředníkem o placení depeše dorozuměl a pochopil jeho výklady o „sellos“, poštovních známkách, jež v obnosu od něho vyznačeném teprve musil jsem sháněti. Nemysli však, dobromyslný čtenáři, že známky poštovní a korrespondenční lístky můžeš koupiti na poště: na to přece pošta ve Španělsku není, tam mají s odesýláním a tlačením poštovních razítek práce až příliš. Věc, která tedy pošty nejvíce se týká, dlužno hledati v trafikách národních, estanco nacional, jichž ostatek všude dost najdeš. Také seznamy odjezdu a příjezdu vlaků všude seženeš spíše, jenom ne na nádražích. — Co mé depeše se týká, dověděl jsem se až po svém návratu a když jsem adressátovi ústně obsah její na paměť uváděl, že byla odeslána teprve druhý den. Že vůbec telegrafická korrespondence na příklad z Madridu ne snad do Ameriky, nýbrž jen do Genevy trvala pravidelně dva dny, na to jsem poznenáhla úplně přivykl.

Ty všecky nesnáze nejsou však ničím proti smutné Odyssei, kterou prodělala krabice suchých hroznů, jíž chtěl, ale nikterak nemohl jsem poslati do Prahy sestřenici k svátku. Chef firmy S*** Hermanos, prvních vinárníků malažských, který odporučením pražských přátel ochotně po městě a okolí mne provázel, dal mi adressu předního lahůdkářského obchodu, ve kterém koupil jsem také bedničku pěkných těch hrozinek, — a tím počíná jejich román. Jako jinde, tak i tady prosím obchodníka, aby na udanou adressu je odeslal, že zaplatím, jak rozumí se samo sebou, poštovné a všecky ostatní výlohy se zásylkou spojené hned. Ale milý člověk začne se škrábat za ušima, to že bude asi nesnadno; předně neví, co se platí — poštovní tarif je patrně Španělům národní vesnicí, — ale že pošle comptoiristu se doptat kamsi k sousedovi. Comptoirista s radostí odběhl a použil hned té chvilky k privátnímu obveselení nějakému, — anebo ten soused bydlil až kdesi na druhém konci města, nebo trvalo to hezkou dobu, než milý hoch se vrátil a zvěstoval, že soused to neví, ale že myslí, že se to musí poslat na nádraží, však jistě že to nemůže povědět. To mi bylo trochu mnoho oklik, v Malaze nechtěl jsem se již dlouho zdržet, — vezmu tedy krabici s sebou do Granady, tam snad půjde to snáze, třeba že podobné hranaté a tvrdé zavazadlo je přítěží ne právě příjemnou, než není to daleko, a hezké sestřenici k vůli už musím něco udělat, zvláště když už ten dar jsem jí byl slíbil. — Však v Granadě na odeslání nebylo pomyšlení: Alhambra zanjala veškeru moji pozornost a mimo to hôtel příliš byl vzdálen města vůbec a pošty zvláště, tak že krabice cestovala dále rozkošnou Andalusií do Cadixu. Tam jsem ji odevzdal rukám agenta, kterého hôtelier mi odporučil, a takovou ve příznivý výsledek měl jsem důvěru, že jsem se o krabici dále již ani nestaral. Až při odjezdu si vzpomenu, že agent se nepřihlásil o peníze a že snad také by bylo s výhodou dostati nějaký recepis na důkaz, že zásylka odevzdána. Vyptávám se tedy po osudech agenta a sušených hroznů: že prý hned přijde můj kommissionář. Přišel, ale krabice s ním. Co mně vypravoval o nesnázích, jež uložený mu úkol způsobil, pomíjím tady mlčením, beztoho nebylo to pravda. Vzal jsem povídavého člověka s sebou na nádraží: ať mi svou výmluvností pomůže u poštovních úřadů nádražních. Chodili jsme tam z kanceláře do kanceláře, ale nepochodili přec: každý, na koho jsme se obrátili, vzal krabici, obtěžkával, studoval adressu, vyptával se na obsah a vedlejší podrobnosti, některý k ní dokonce přičuchl a konec konců byl, — že se s tím musí jít na hlavní poštu. Na hlavní poštu se nešlo, protože už byl nejvyšší čas k odjezdu a krabice putovala se mnou zas. Její historie táhla se mými potulkami po Španělsku, jako Leitmotiv ve Wagnerovské opeře.

V Seville začalo jednání třetí a děj potud se rozuzlil, že v zasylatelském závodě, kam jsem se po dlouhém shánění uchýlil se svým průvodčím, který však spíše za nos, než po Seville mne vodil, mi pověděli, že milerádi obstarají zásylku, ale že bych za ni musil zaplatit — 25 franků. Děkuji uctivě, — celá krabice neměla ceny 10 franků.

V Praze už dávno bylo po svátku, ale hrozny pořád ještě sušily se ve Španělsku. — Nu, v Madridě přece své přítěže se zbudu a hned v kanceláři hôtelu de la Paix oznamuji pánům své bolesti stran té škatule. Ach, toť prý jednoduchá věc, zrovna vedle že je nějaký zasylatelský závod, tam obstarají vše bez okolků. — Vstupoval jsem však do označeného závodu jen s nedůvěrou a hodně dlouho musil jsem čekat, než na mne přišla řada. S obtíží dost velikou vysvětluji svoje tužby a přání, načež písař za mřížovaným oknem vraceje mi paquet, měl ke mně dlouhou a patrně tklivou řeč, nebo také okolostojící, kte-

rým do mých sušených hroznů nebylo pranic, poslouchali pozorně.

„Doy a Usted muchas gracias por sus explicationes, que he comprendido perfetamente,“ odříkal jsem nerozuměje sice z výkladu skoro ani slova a odcházel opět s nepořízenou.

Naděje expedovati krabici sušených hroznů vzdal jsem se docela a mužně odhodlal jsem se vléci ji s sebou, pokud jen sám se povleku. A to je poslední a nejsmutnější jednání mého dramata. Propašoval jsem všecko šťastně do Hendaye přes španělské hranice, pak přes Paříž a posléze přes hranice švýcarské, a už jsem se ku konci své pouti, ku Geneve, blížil a zavazadla sháněl, — ale kde je krabice, moje krabice, kde pak jsou sušené hrozny? Krabice a s ní mnohomluvný nějaký společník, který z Paříže mne doprovázel, byli pryč; zmizelo obé, zatím co jsem na chvíli zdříml. Na štěstí, že jsem příruční svůj vak a plaid si pod hlavu položil. Už jsou ty tam, moje ubohé hrozinky, však přej mu je, bude ti také přáno, myslím si, — ale věru, dodávám v myšlénkách, k vůli tomu přece jsem se s tou hranatou škatulí po dlouhé neděle a po celé západní Evropě netahal . . .

Mysl moje bloudila už po chodbách a síních Alhambry a nemohl jsem se dočekati nejbližšího vlaku z Malagy do Granady. Všecky moje sny a touhy, jimiž ode dávna tak rád jsem se obíral a těšil, teď budou uskutečněny, vyplněny!

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

XIII.

Vojna pospíchal opět do blažené hodinky, kterou měl denně mezi čtvrtou a pátou. Celý den nebyl mu ničím a po celý skoro den myslil jen na tuto hodinku. Nezmeškal jí nikdy, ba přišel začasté o chvilku dříve, jako dnes. Čtvrtá teprve docházela, když kvapil zámeckým nádvořím a po schodech vzhůru. Snad se rychlou chůzí unavil, neboť cítil, jak mu srdce prudko bilo, až mu nějak dech vázl. To mívat však pokaždé, když docházel ku dveřím slečnina pokoje.

Oprášil střevíce, smekl klobouk, vzdychl si, zaťukal a vstoupil, a stanul zaražen u dveří. Slečna nebyla jako jindy sama. On! Vrchní! A jaký je! Přísné vždy oči teď pode schmuřeným obličejem jako blesky z pod mračna svitily, a z hlasu, třeba že nehřímal, šla hrůza. Je nějak velice rozčilen a pohněván. A ona! Zrovna ho bodlo, když se na ni podíval. Jako ptáček, jenž se nemůže brániti. Pláče, ano pláče; ani neví, že on, Vojna, vstoupil. Ale již zvěděla, jak se po něm svezl blesk hněvu pana vrchního, jenž se na ubohého pomocníka školního obořil, co že chce, že ho nikdo nevolal.

Ale tu již slečna odvážně pohledla strýci do očí a mírně sice, ale určitě řekla, že pan Vojna přichází v obvyklou hodinu, aby s ní hrál. Vrchní vytáhl prudce z hedvábné, vyšívané vesty zlaté hodinky, podíval se na ně, pak mlčky vzal klobouk a odešel, tváře nevyjasniv ani pohledu.

Vojna nevěděl, co činiti. Cítil, že slečně nebude do hry, byl by a zase by nerad ihned odešel. Ale již byl z nesnáze vytržen.

Slečna, přistoupivši k němu, děkovala mu, že ji vysvobodil svým příchodem a zároveň že má k němu ještě prosbu.

Prosbu, ona! A v ten okamžik, kdy slza se jí téměř ještě chvěla na dlouhých, hedvábných řasách a kdy se při tom na něj tak vlídně, laskavě usmála! Poznala hned, že jí neodepře, ba že by jí více, vše možné učinil, kdyby o to požádala.

Co jí nyní měl učiniti, bylo na pohled tak málo, ale pro něj dosti. Měl jí obětovati část této hodinky. Žádala ho, aby zasedl ku klavíru, aby hrál za ni, ona že na chvilku odejde, ale že přijde hned. Kdyby někdo přišel, aby oznámil, že si sběhla do zahrady — A již seděl sám u klavíru, u něhož stával vedle ní nebo i někdy seděl, pozoruje její hru, poučuje, ukazuje, listy obraceje, při tom na její bílé ruce hledě nebo po očku pozoruje její svěží, pěkné líce, drobounké, růžové ouško, dlouhé, černé řasy oči do partesů upřených, nebo upadaje v lehký zmatek, any se, kdykoliv ručky na klávesech chybily, pojednou od nich odvrátily a šelmovsky, vesele na něj, učitele, se upřely. Nyní hrál sám, roztržitě, nepozorně, tak že by každý, kdo znal jeho hru, nyní nevida ho, jí nepoznal. Proč si slečna přála, aby hrál? Proč mu prostě neřekla, aby počkal, jen tak? Snad, a to beze snadu, chce, aby její hru, obyčejnou v tuto hodinu, bylo slyšeti jako jindy, aby si nemyslili, že nesedí u klavíru, že jí tu není — A proč to? Šla-li do zahrady, a že by ji nikdo neviděl? Co tam? Snad je v tom něco — A již ji zase viděl slzící, a jej, vrchního, jako jestřába, jemuž se nemohla a jistě nesměla brániti. Tak on *také ji* souží?

A jak se na něj, na Vojnu, obořil *před ní!* Nejednal s ním nikdy slušně, odbýval ho vždycky velkopansky, vyžadoval na něm vše, jakoby mladý učitel mu byl vším povinen, jakoby musil, tak že i jeho, skromného, trpělivého mládence, nitro se začasté vzepřelo, třeba že hlesnouti se neodvážil. Ale dnes se zbouřilo, kdy viděl, jak jistě týral až k pláči ten kvítek rozmilý.

Ó, nebýti jí! Nebýti těchto hodinek, Vojny by nebylo na Zahořanech, třeba že tu neměl zlé principálky, třeba že si tu mohl volně na starý klavír ve škole hráti, na roh troubiti a své hudební myšlení různé na papír skládati. Ale takové jednání zpupné vrchního za všechny služby a přísluhy ponižující, jichž by žádnému nevy-

konal! Ale to všecko k vůli ní. Pro ni ve všem poslechl, pro ni vyhýbal se tomu malíři, jenž se k němu přátelsky choval, i Svídovi, a žil sám jako pavouk v koutku, ve své pomocnické komůrce, zapřádaje se v bláhové sny a tužby. Kam to všechno vede! Vzpomněl na to někdy, ale hned opět zamítl. — Po každé hodince hudební odcházel ze zámku tužeji k němu připoután. — Nyní podobně přemýšlel — Hrál, ale jak a co, nevěděl; za časté na okamžik ustával, opět hrál, a pletl se. Pravila, že na chvilku odejde — Tak dlouho se nevrací — Již čtvrt, do půl se asi vrátí — Bylo půl páté, a ještě ani krůčku. Teprve když tøeti čtvrt docházela, vběhla do pokoje. První, nač se ptala, bylo, přišel-li někdo nebo ptal-li se na ni. Patrně ráda slyšela, že nikoliv. Byla nějak klidnější, jakoby upokojenější.

A jak mu pěkně, srdečně poděkovala, při tom ruku mu podávajíc. To Vojnovi všecko nahradilo, i to, když řekla, dnes že již nebude hráti, že to nestojí za to, ale aby hodinku dodržel, je-li mu libo a nespěchá-li. Ovšem, že nespěchal. Usedla proti němu, hovořila, zapomínajíc dle všeho, čím dále, tím více na mračnou přeháňku, jejíž bezděčným svědkem on prve byl.

Hovořila o hudbě. Bylo to nejvíce na snadě. Pojednou se ho na něco zeptala, nad čím se začervenal. Nezapomněla, hle, o čem mluvil s jejím strýcem tenkráte v osamělé hospodě, když jednal s ním, aby jel s nimi na Zahořany. Ptala se nyní podobně, nenechal-li na Zahořanech všeho skládání, skládá-li a co?

Nad tím se začervenal jako tenkráte v té hospodě, jen že nyní byla mu ta otázka velmi milá. Chtěl ve své skromnosti odpověděti vyhýbavě a řekl také, že skládá bezděky, když si tak sám za večera sedne ku klaviru; to však neřekl, že při tom na ni myslí, že to jí básní.

„To mi musíte ukázati —“ pravila.

A zas už zapíral, že by co měl, a podotekl, že to nejhezčí, co by se mu snad líbilo, s čím by snad byl spokojen, hraje za těch večerních chvilí, ale toho že nepíše.

„A proč?“

Zamlčel se.

„A jiného nic nepíšete a neskládáte? —“

„Co mám, nestojí za řeč —“

„Ah, vy jste příliš skromný! Ty fanfary včera byly překrásny. Poslouchala jsem je s potěšením —“

Jako když uhodí Vojna se lekl. Tak z nenadání to řekla a jistě.

„To, prosím, já ne, ty nebyly —“

„Snad chcete zapírati?!“ zvolala s žertovnou přísností.

Byl v nesnázích. Slečna mluví tak jistě, snad ví od něho, od vrchního — Než přece se nepodal hned —

„Ale vždyť pan vrchní — Já jen tu tam maličkost opravil —“

„Rozumím vám, a buďte ujištěn, že ani slovem se nikomu nezmíním. Pan strýček vám tedy dal svou skladbu —“

„Abych ji přehlédl, ano —“

„Ale vždyť strýček nikdy neskládal —“

„To nevím, ale ty fanfary složil k vůli panu hraběti, aby byly o lovu z brusu nové — A myslím, že zase něco skládá. Alespoň se mi o tom zmínil, však co, dosud nevím — Že mně to prý ukáže —“

Slečna se usmívala a děla:

„Abyste skladbu přehlédl — Podívejme se — To z té strýcovy skladby zbylo!“

Vojna nemohl utajiti úsměvu na ta slečnina slova.

V tom ozvaly se hodiny alabastrových sloupků a zlaceného ciferníku na římse krbové. Bila pátá hodina. Vojna vstal a měl se k odchodu. Slečna děkovala mu znovu a loučila se s ním nad obyčej laskavě. Myslil na to celou cestu i doma, však i na to, jak se prořekl stran těch fanfar. Oh, ona dobře tušila, že je on, Vojna, tak „přehlédl“ až „skladba“ vrchního tou přehlídkou zmizela a povstaly nové, opravdu z brusu nové fanfary. Lekal se také ovšem, kdyby tak slečna strýcovi to řekla. Ten by ho naráz vyhnal. Ale ona zajisté nepoví — Také o tom Vojna přemýšlel, co že v zahradě dělala. Netušil ovšem, že tam nebyla, nýbrž že vklouzla do obrazárny, kam už v noci ukryla pod paletu Rysovu lístek toho znění: „Kašpar zpozoroval u vás ode mne kytici. Ta vzbudila veliké podezření. Hlídali mne, nemohla jsem přijíti. Přijdu však dnes, až budou mysliti, že hraju s V . . . . .“

Také přišla. A tu roztouženému malíři to s kyticí obratně vysvětlila, jak strýc se přísně vyptával, jak ji usvědčil, že ta kytka byla od ní, a tu, aby zachránila schůzky na chodbě a v gallerii, že musila zalhati a říci, že jí malíři dala v zahradě, kdež se s ním náhodou setkala. Pověděla také, jak ji strýc pro to vyplísnil a jak bude nyní třeba veškeré opatrnosti a že nebude možná, aby se tak často spolu vídali.

To všecko Rys s politováním, zvláště poslední oznámení, poslouchal. Slečna pak myslila, že nejsmutnější novina pro něj bude, co pak mu vyjevila, jak strýc opět o vdavkách mluví a právě že před chvílí se nesmírně rozhněval, když mu oznámila, že se vdávati nechce a že jmenovitě za starého barona nikdy nepůjde.

Jen naznačila, jak se strýc hněval, mnoho z jeho bezohlednosti zatajila, a Rys už hněvem se zapaloval. A tu musil také on s novinou na jevo, kterou od Svídy zaslechl, totiž o starém baronovi, že ho sem čekají. Toho se slečna velice lekla.

„To raději odtud uprchnu!“ řekla v prvním návalu a dojmu. „Nechci se s ním ani setkati.“ Rys, jenž držel její ruce ve svých, usmál se bezděky a stiskl jí ruce.

„Až bude nejhůře,“ pravil vesele, „uprchnete, jak jste pravila, a já vás doprovodím.“

Pohlédla mu do očí, však neřekla nic.

Tak chvíle za chvílí mžikem utekla za toho vážného hovoru, až Tereza obávajíc se, aby tu nebyla překvapena, měla se k odchodu; připomněla, že nemůže Vojnu nechati, aby celou hodinu čekal.

A tu si také vzpomněl Rys na to, co mu včera Svída o těch fanfarách byl pověděl. Rozumí se, že to neteř komponisty vrchního nemálo zajímalo, začež se pak dostal Vojna na skřipec a záhy, bez velkého mučení, jak už vypravováno, napolo se vyznal. S tím slečna inkvisitorka byla na poprvé úplně spokojena.

XIV.

A již se hon na Zahořanech počínal, zatím ovšem jen v komnatě vedle obrazárny, na stěně.

Začal jej Rysův štětec, když byl mladý malíř překonal nejednu nesnáz a překážku, přímo i nepřímo mu

kladenou. Tu měl obtíže s lešením, tu s barvami v městě objednanými, v čas nedocházejícími, tu s posluhou, a takové a mnohé jiné závady namnoze malicherné, ano začasté i titěrné, které však Rysa mrzely, ano hněvaly a přece jen dosti zdržovaly. Také poznal, jako při všem tom, úklady vrchního, když si objednal z města malíře pokoju, jenž měl při technických přípravách Rysovi vypomoci. Malíř ten dříve nepřišel a Rys čekal na něj dobré dva dny, až si pro něj dojel na svém hnědáku. Tím vším promeškal celkem mnoho času a kdyby byl spolehal na dobu, kdy hony počnou, jak mu ji vrchní udal, byl by se znamenitě přepočetl a jistě by svého úkolu, jenž mu dán byl mladým hrabětem, nebyl vykonal. Všaktě i tak, ačkoliv znal pravou lhůtu, měl co dělati, aby přes překážky, jež na dobro zajisté nepřestaly a na novo se vyskytnou, v pravý čas dokončil své dílo. To věděl. První maloval vyjížďku na hon. Nástěnný obraz ten měl jedinou hlavní barvu, zelenou, ovšem s příslušnými odstiny, jež šly až do běla a zase do černohněda.

Rys maloval s velikou chutí. Již rostl a žil lovecký průvod jízdný berouci se klikatou cestou mezi chlumy porostlými stromy, malebný, přehledný v celku, živý a pravdivý v jednotlivostech; již z nastínění svého určitějších tvarů nabývala veliká, krásná skupina košatých stromů v pravém popředí obrazovém a pod ní lovecké, dámské kočáry o dvou kolech s křeslovými sedadly, tažené párem koní, ohonů přiseknutých, s copatým kočím na podsedním.

Tak bezstarostně a vesele Rys přece o tom obraze nepracoval, jako když prve staré mistry z jejich ponížení vybavoval. Jednak nesnáze vrchním mu činěné často mu mysl zkalily, ještě více však ho tísnilo, že nemohl s jeho neteří tak často mluviti a že měl starost, jak bude s tím starým jejím nápadníkem — Uvažoval o tom často a dlouho, poněvadž se o Terezu strachoval a ji litoval pro soužení, kterého od strýce zakoušela a které bude ještě větší, až přijede ten zamilovaný, starý šlechtic — Kytice již nikdy nenalezl v komnatě. Tereze nebylo možná ani té mu zaslati, jak ji střehli, neřku-li aby přišla se sama podívat, jak dílo jeho roste.

Na to se tolik těšil, že za ticha poledního někdy sem přiběhne, nebo že ji odpoledne v čas jejich schůzky sem zavede, aby se ji pochlubil, co již vykonal. Než jednou se mu tužba přece splnila.

Právě když byl zabrán v poslední skupinu jízdných lovců zanikajících v hloubi obrazu na pokraji lesa, přiběhla po špičkách jako stín Tereza, tak že ji ani nezaslechl. Chvilku stála nepozorována za ním, dech tajíc, sama jej pozorujíc — A v oku, ve tváři v ten okamžik výrazu čtveračivého, blaženého bylo znáti, s jakou láskou a potěšením na něj hledí.

Když pak posléze se ohlédnul a výkřiky překvapení umlkly i první nával radostný, stvrzený dlouhým políbením, oznamovala chvatně slečna, že strýc odjel na celý den do obory všecky přípravy k lovu ohledat, starý Kašpar že v tento okamžik sedříml, a tak že toho užila, aby si s ním několik slovíček promluvila. Postesklа si, jak strýc jí hrozí, nebude-li se vlídně a laskavě míti ku baronu, který dle všeho přijede co nevidět. Za tohoto shledání zvěděl také Rys, že fanfáry, jak je slyšel, byly skutečně od Vojny, při čemž slečna smějíc se dodala:

„Mně se zdá, že můj učitel nějak divně na mne hledí —“

„To rád věřím! Zamilovaně!“ zvolal vesele malíř, a dodal: „Však by se byl jinému nepřiznal —“

„Při drubém výslechu pověděl všechno. Strýc sice skládal, ale Vojna to tak musil přepracovati, že z toho nic nezbylo — leda toto zde —“

A ukázala papír, na němž byla strýcova originalní „skladba“. Malíř sáhl chvatně po notovém papíře. „Tu musil Vojna se svým přepracováním navrátit“ — vysvětlovala slečna — „Nalezla jsem to na strýcově psacím stolku a přinesla jsem to na ukázku —“

Ale Rys ji prosil, aby mu to nechala, že si to opíše. Zarazila se nad tou žádostí, bránila se s počátku, ale posléze učinila přece po jeho vůli. Za to nesplnila jeho žádost, když majíc se z opatrnosti k časnému odchodu, na ni žadonil, aby ještě zůstala.

Kvapila ku dveřím, kdež však ve své přísnosti polevila, davši se tu zachytiti a zadržeti na políbení, jež bylo jistě delší nežli ono při shledání u loveckého obrazu. Za to se rozešel mladý malíř docela jinak s jejím strýcem, když tento na večer z vyjížďky budoucím lovištěm se navrátiv, dal si ho mimo nadání zavolati.

(Pokračování.)

Dva přátelé.

Novelleta od *Alexandra L. Kiellanda.*

Nikdo nevěděl, kde bral peníze. Avšak nikdo nedivil se lehkomyslnému a nerozvážnému životu Alphonsovu více než jeho bývalý přítel a společník.

Od té doby, co společný obchod zrušili, přešly veškeré zákazky a nejlepší spojení v ruce Karlovy.

Ovšem, co se týče spolehlivosti, byl Karel oblíbenějším. A teď, když Alphonse byl odkázán sám na sebe, poznal brzy, že vzdor své duchapřítomnosti, oblíbenosti a kráse nestačí, aby mohl vésti obchod samostatný.

Scházel mu někdo, kdo by naň dával pozor. Karel sledoval ho krok za krokem svými bedlivými pohledy. Každý nezdar, každá krise v obchodě byly mu až do nejmenšího detailu známy; — avšak přece divil se tomu, jak jen se může Alphonse udržeti.

Vyrostli spolu. Matky obou byly vlastní sestřenice a ježto obě rodiny v téže ulici bydlily — okolnost, která ve městě, jako jest Paříž, tak působivá jest a blízká příbuzenství — chodili oba chlapci do jedné školy.

Od té doby byla jejich mladost nerozlučitelna. Náklonnost žáků k sobě přemohla rozmanité odpory v povahách jejich a vlastnosti jejich zapadaly tak pevně do sebe jako dřevěné kusy obrazů, které chlapci do rámce skládali.

Zájmy jejich kryly se tak, jako se zřídka u mladých lidí stává; neboť rozuměli přátelství jako obojstrannému závazku života, nikoli však jako plnění vůle soudruhovy.

Když však Alphonse někdy ve svých záležitostech přece na Karla se obracel, stalo se to nevědomky, a upozornil-li jej kdo na to, zasmál se hlasitě tomuto přehmatu.

Neboť ačkoli se mu život zdál příliš lehkým a pohodlným, přece nikdy se nezapomenul tak, aby se nedal od svého přítele napomenouti. Že pak Karel byl jeho nejlepším přítelem, věřil tak dobře, jako že sám umí nejlépe tančiti, jezditi a střileti; ostatně zdál se mu býti celý svět v nejlepším pořádku.

Alphonse byl takořka synem Štěstěny; co začal, zdařilo se mu; postava jeho byla tak krásná, že se lidé samou závistí rděli.

Byl veliký a štíhlý, kaštanový vlas zakrýval velké oči, obličej byl čistý a hladký, a zuby bělaly se, kdykoli se usmál. Věděl dobře, že jest krásný; avšak, poněvadž si ho celý svět již od mladosti v pravém slova smyslu vyhýčkal, byl tím veselejší a dobromyslnější. Se svým přítelem bavili se každodenně; snažil se, aby přítele a s ním i jiné rozveselil: avšak znal povahu Karlovu tak dobře, že hned zpozoroval, kdykoli ho něco trápí; když však poznal, že vzdálen jest smutku, udeřil na strunu veselosti a dokázal, že se mohl Karel mnohdy smíchy potrhati.

Již od let mladických divil se Karel Alphonsovi. On sám byl malý, tichý a váhavý. Jasné vlastnosti jeho přítele vrhaly i na něho jakýsi odlesk spokojenosti a daly životu jeho určitý směr.

Matka často říkala: „To přátelství obou chlapců jest pravým štěstím pro mého ubohého Karla; on bude již po celý život nějak těžkomyslným."

Kdyby byl Alphonse mohl býti neustále u Karla, býval by neustále vesel; byltě pyšným na svého přítele. Psal mu přípravy, napovídal mu při zkouškách, prosil zaň u učitelů a pral se pro něho s dětmi.

Na obchodnické akademii šlo to právě tak. Karel pracoval za Alphonsa, a Alphonse zase svým nevyčerpatelným humorem a láskou jej osvěžoval.

Když pak byli oba mladíci při tétéž bance zaměstnáni, pravil jednou chef banky Karlovi: „Od prvého května zvýším váš plat."

„Děkuji," pravil Karel, „jak za sebe, tak za svého přítele."

„Plat pana Alphonsa se nezmění," odvětil chef a psal dále.

Na to dopoledne nezapomněl Karel nikdy. Bylo to dnes poprvé, co mohl vyniknouti nad svého přítele. A nad to ještě vyznamenal se v obchodní spolehlivosti, tedy v té věci, která jest pro mladého kupce důležita, — a pak byl to chef, nejbohatší ze všech bankéřů, který mu toto vysvědčení dal.

Cit ten byl mu tak cizí, že se mu zdál jako křivda vůči příteli. Neřekl Alphonsovi ničeho o svém přídavku; avšak zmínil se mu, aby žádali oba o dvě uprázdněná místa v „Crédit lyonnais".

Alphonse svolil ihned, neboť miloval stále změny a nový, nádherný bankovní závod zdál se mu výhodnějším než temný bureau v „Rue Bergère". Prvního května přešli tedy ku „Crédit lyonnais". Když pak se loučili v účtárně s chefem, pravil tento tiše ke Karlovi, když byl Alphonse odešel (ubiralť se napřed): „Sentimentálnost obchodníku nesluší."

Avšak od tohoto dne nezměnil se Karel v ničem. Nejen že pracoval neustále pilně a svědomitě jako dříve, ale stal se nanejvýše energickým a pracoval s takovou horečností, že brzy známky toho na sobě viděl. Že spolehlivost jeho byla větší než Alphonsova, bylo na bíle dni: avšak pokaždé, když dosáhl uznání, podstupoval sám s sebou boj. Každá pochvala bodala ho ve svědomí, avšak přece pracoval se zimničnou rozechvělostí dále.

Jednoho dne pravil k němu Alphonse svým polosrdečným způsobem: „Ty jsi hodný hoch, Karlíčku! Přemůžeš starého i mladého — o sobě ani nemluvím! — jsem velmi pyšný na tebe!"

Karel se zastyděl. Myslilť, že se Alphonse na něho v srdci zlobí, proto že jest tak odstrčen, ale teď zvěděl, že jeho přítel smýšlí právě opačně a jest naň hrdým. Čím dále, tím více mysl jeho se upokojovala, a jeho solidní práce stávala se cennější.

Avšak jako on byl vskutku spolehlivým ve všem, byl zase Alphonse u všech více oblíben. Nebylo možno přehlédnouti, že jest Karel přes svou namáhavou práci jak od ředitele, tak i od bankovního služebnictva jen temným pozdravem odměňován.

Karel viděl, že jeho kollegové jej pokládají za suchopárného a nemluvného egoistu, který si hledí jen sebe a svého obchodu.

A přece měl srdce dojmům tak přístupné jako málo kdo; trápilo ho jen to, že si nedovedl postěžovati.

Karel byl jedním z těch malých a snědých Francouzů, jejichžto vous kryje největší část obličeje; tvář měl drsnou a vlasy kudrnaté. Oči jeho zíraly pronikavě na vše strany, ať se smál nebo ne. Když se smál, rozšiřovala se ústa jeho tak, že mnohdy kolemstojící se až zhrozili. Jediný jen člověk, který jej dobře znal, byl Alphonse, který se nezdál ani pozorovati jeho ošklivost, ostatní všichni nebyli s ním srozuměni; byltě neustále zadumán, teskliv a zdrželiv.

Nepozorovatelným crescendem rostla v něm myšlénka, proč že by nemohl toho dosíci, po čem již tak dlouho toužil — laskavého a přívětivého obcování, jak toho srdce jeho zasluhovalo? Proč smál se celý svět panu Alphonsovi a vítal ho rozepjatýma rukama, kdežto jeho odbýval jen chladnými pohledy?

Alphonse nepozoroval ničeho. Byl zdráv a vesel, spokojen se životem a spokojen se společností. Měl na starosti nejlehčí a nejzábavnější část obchodu, a jeho talent obcovati s lidmi nalezl zde pravého místa.

Jeho působiště bylo dosti veliké; každý vážil si jeho známosti, a muži milovali jej stejně jako ženy.

Karel hledal s počátku také kruhy, které Alphonsovi se otevřely, ale záhy neouvl, neboť se v něm probudila bázeň, by si tím snad neznepřátelil Alphonsa.

Když Karel navrhl, aby si založili obchod samostatný a společný, odtušil Alphonse: „Je to od tebe hezké, že si volíš mne. Nebylo by ti nesnadno nalézti si spolehlivějšího společníka, než jsem já."

Karel pevně doufal, že změněný život vytrhne Alphonsa z kruhů, které on sám nenáviděl, a že tento více přilne k jeho osobě. Neboť srdce jeho znepokojovala jakási neurčitá bázeň, že by mohl přítele svého ztratiti.

Nevěděl ani — a to bylo také těžko vědět, zdali více nenávidí ty lidi, s nimiž Alphonse obcuje, nebo si váží více svého přítele, který by snad náhlou touto změnou byl zničen.

Začali obchod opatrně a energicky, a — dařilo se jim dobře.

Bylo na bíle dni, že si zvolili dráhu nejlepší. Karel representoval solidní, věrohodný článek řetězu, kdežto krásný, elegantní Alphonse zářil v nové firmě leskem ceny nikoli nepatrné.

Každý, kdo vkročil do comptoiru, nepřestal se dívati na jeho ušlechtilou postavu, a z toho samo sebou se rozumí, že se hned obrátil jen na něho.

Karel byl zabrán do práce, kdežto Alphonse mluvil. Promluvil-li někdo na Karla, odpověděl krátce a úsečně.

Proto myslil každý, že Karel jest jen nějakým spřízněným pomocníkem, kdežto Alphonse považován za chefa banky.

Jsouce Francouzi, nemyslili nikdy na to, aby se oženili; avšak jakožto mladí Pařížané hráli oba úlohu, v níž erotika převládala.

Alphonse byl tenkráte v nejlepší náladě, když byl ve společnosti dámské. Tehdy dostala se veškerá jeho láskyplnost na vrchol, a když se podepřel o lenoch sesle se sklenkou šampaňského, byl tak krásný jako šťastný bůh.

Šíje jeho byla taková, jako si mnohé dámy přejí, a měkké jeho kučery vypadaly, jakoby je ruka ženská napudrovala.

Kolik krásných ruček hrálo si s jeho vlasy! Alphonse neměl jen toho štěstí, že byl od dam milován; obdrželtě ještě do vínku dar, že mu všecky odpouštěly.

Když byli přátelé při večerní zábavě dobře naladěni, málo si všímal Alphonse Karla. Sám se staral málo o své „známosti“, — natož teprve o svého přítele. Tak se mnohdy stalo, že dívka, která se Karlovi zalíbila, pokročila v lásce Alphonsově již dosti daleko.

Karel uvykl již tomu, že byl Alphonse prvním v životě; avšak přihodila se věc, na niž oba muži zvykali jen pomalu. Než se oba napili, trvalo to dosti dlouho, než byli ve stejné náladě.

Avšak když šampaňské a krásné oči se vznášely k mozku byl i Karel vesel; potom smál se hlasitě, zpíval tvrdým svým hlasem písně všední, doprovázeje je při tom komickými gesty, až mu padly kudrnaté vlasy do obličeje a dámy byly nuceny mu je rovnati.

Kdyby byl Karel obyčejnou stráž sám nad sebou zachoval, byl by jistě uslyšel hlas výčitky ve svém svědomí. Avšak on ho nechtěl slyšeti; měl pevný úmysl, že „něco prasknouti musí“.

A jednoho dne něco prasklo.

Bylo již po úřadování; personál opustil již vnitřní comptoir a jen principálové byli ještě pohromadě.

Karel psal pilně nějaké psaní, kteréžto chtěl ještě dokončiti.

Alphonse oblékl si již rukavičky a zapnul je; potom přihladil si ještě klobouk, až se leskl, přecházel po bureau a nahlédl vždy Karlovi do psaní, kdykoli k němu přišel.

Strávili obyčejně hodinu před obědem v kavárně na boulevardech, a proto stýskalo se Alphonsovi nyní již po jeho oblíbených novinách.

„Kdy pak budeš hotov s tím zpropadeným listem!“ tázal se poněkud zlostně.

Karel chvíli mlčel; avšak náhle vyskočil, tak že stůl div se nepřekotil: snad si myslí Alphonse, že by to lépe mohl napsati? snad ani neví, kdo je vlastně spolehlivějším? — a již proudila slova takovou rychlostí, jaké francina schopna jest, když se mluví rozčileně.

Nastala pravá bouře; následovala nerozmyšlená slova a výčitky rozléhající se po celém závodu.

Zatím co Alphonse lítal sem a tam po bureau s roztaženýma rukama a s vlasy rozcuchanými, byl Karel bled jako stěna. Konečně popadl klobouk a vyběhl ven.

Alphonse sledoval ho svýma velikýma očima. Když odešel, účinkoval naň svěží vzduch velmi blahodárně.

Zdali pak nevěděl, kdo z obou jest spolehlivější? — Ano, opravdu! neklamal se, věda, že Karel daleko jej předstihuje.

Neměl věřiti, že svým krásným pohledem všecko zmůže! — Alphonse ale také nevěděl, zdali Karla kdy v čem oklamal.

Či měl v skutku interes o tu malou španělskou tanečnici? — Ano, kdyby byl měl Alphonse o tom tušení, byl by se do ní tak nezadíval. Ale to snad také není ta pravá příčina, vždyť je v Paříži dosti krásek.

A pak: „Zítra zrušíme společný obchod.“

Alphonse nemohl to celkem ani pochopiti. Opustil comptoir a šel se projít ulicemi, až potkal nějakého známého. Pak přišel na jiné myšlénky; avšak celý den trápila ho jakási neúmorná předtucha.

Když pozdě v noci přišel domů, nalezl tam psaní od Karla. Rychle je otevřel. Avšak místo důkladného odprošení byl vyzván přijíti druhého dne do comptoiru, „aby se firma zrušila co nejdříve.“

Teprve teď počal Alphonse chápati, že výstup v comptoiru nebyl jen pouhý nával myšlének pomíjejících, nýbrž skutečná katastrofa; avšak přece tu věc nechápal.

A čím více na to myslil, tím více zdálo se mu to nemožností. Nikdy se nezlobil na svého přítele. Avšak když si všecky ty urážky, kterými ho Karel poctil, zopakoval, přece mu bylo jaksi trudno u srdce; a druhého dne usadil se na svém obyčejném místě, byv chladným „Dobré jitro“ pozdraven.

Ačkoli přišel o něco později než obyčejně, přece pozoroval, že Karel již dlouho pracuje; seděli proti sobě. Mluvili spolu věci jen nutné; papír šel z jedné ruky do druhé, aniž při tom na sebe pohlédli.

Tak pracovali oba — jeden pilněji než druhý — až do dvanácti hodin, obyčejného času k snídani.

Tato snídaně byla jim nejmilejší. Dali si vždy snídani přinésti do comptoiru, a právě, když stará hospodyně pokoj vyčistila a ohlašovala, že jest jídlo připraveno, vstali oba dva najednou, aniž by slova promluvili.

Na to jedli buď stojíce anebo přecházejíce; Karel se obyčejně smával, když vypravoval Alphonse nějakou pikantní historku; to byly ty jejich nejšťastnější hodiny.

Avšak když dnes hospodyně ohlásila své obvyklé: „Jest prostřeno, pánové,“ zůstali oba seděti. Vyvalila oči a opakovala svá slova znova a odešla; avšak nikdo se ani nehnul.

Konečně dostal Alphonse hlad. Šel ke stolu, nalil si sklenku vína a chystal se k jídlu. Avšak když zde nyní tak stál se sklenicí v ruce a ohlédl se po com-

ptoiru, kde strávil tak mnohé slastné chvíle, připadalo mu to mnohem trapnější, než se kdy nadál:

„Slyšiš, Karle!?“ pravil polo vážným, polo štiplavým tonem, tak že se Karel pousmáti musil, „jak pak to bude vypadati, až oznámíme: Po přátelském spolku ruší se ode dneška firma — —“

„Já myslím,“ pravil Karel klidně, „že napíšeme: Po protivném spolku.“

Alphonse se již nesmál: postavil sklenici na stůl, a jídlo chutnalo mu jaksi trpce.

Poznal nyní, že jejich přátelství se rozpadává; jak a proč, to mu bylo hádankou; ale zdálo se mu, že jedná Karel urputně a nespravedlivě. Stal se tedy smutnějším a chladnějším než jindy.

Pracovali pospolu, až byl spolek zrušen, pak se rozešli. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Z mých záletů.

Napsal *Fr. Xav. Svoboda.*

Včera jsem náhodou přehlížel své staré rukopisy; bývá to dost vděčná práce, neboť připomíná člověku zajímavé příběhy z minulosti. A mnohé jsou dosti hezké! Tu vypadl mi na zem malý, přelámaný, modravý lístek. Znal jsem ho velmi dobře, věděl jsem i o tom natrženém růžku. Přečetl jsem si také tužkou napsanou větu: „Čekám tě dnes večer.“ A tím bylo rozhodnuto. Celou moji mysl zachvátila vzpomínka na příběh, s kterým lístek souvisel: a to tentýž příběh, o němž chci vyprávěti.

Poslala mi onen lístek Márinka z Nové vsi — ovšem již před mnoha lety — po staré mlékařce, kterážto žena ochotně naši lásku podporovala. Nová ves byla neveliká osada po požáru nově vystavěná, rozložená na žitných půdách za nízkým lesíkem as půl hodiny od našeho městečka. Na jejím počátku při potoce a při pěkně ujeté okresní silnici, kteráž vinula se od nás oním lesíkem, příjemně tísnil se mezi vysokými jilmy, olšemi a ovocnými zahradami mlýn. A v tomto mlýně ona žila. Vidíte, počátek je dle starých, idylických — nebo jak se to všelijak jmenuje — vzorů. Dějiště je kousek šumného českého zákoutí s poetickým zabarvením; někteří učí, že je to zastaralé, nesprávné, ale suď bůh — přece to okouzluje sta srdcí.

Dcerka ze mlýna se mi líbila. O prázdninách chodíval jsem častokráte k nim; naše rodiny, jsouce v kmotrovství, žily v úzkém styku a návštěvy mé nebyly okolí příliš nápadnými.

Bylo již ku konci září, tedy ke sklonku prázdnin, když mi mlékařka podstrčila na dvoře lístek od Márinky, tentýž lístek, o němž jsem se již zmínil. Měl jsem tam večer přijíti. K objasnění podotýkám, že jsem ony prázdniny trávil užitečně, totiž svědomitou praxí v továrně, a právě to bylo příčinou, že jsem chodíval do Nové vsi za Márinkou až večer po práci. V těchto večerních záletech mých bylo mnoho příjemného kouzla. Přisvědčili byste mi ochotně, kdybyste jen jedenkráte šli po té okresní naší silnici k Nové vsi nevysokým lesíkem.

Toho dne, když mne pozvala, opustil jsem k večeru továrnu v náladě velmi veselé a přešed rychle ovocnou, od hus spasenou a od dětí ušlapanou zahradu, přeskočil jsem pod vychrtlými švestkovými stromy angreštový plot. Za chvíli byl jsem v polích, ubíraje se přímo přes strniska k okresní silnici. Byl slabě mrazivý, mlhavý vzduch a nápadná, nepříjemná tma. Ne taková tma, jak si ji obyčejně představujeme, černá, hluboká, ale taková, jakou způsobuje mlha, šedavá, úzká, sevřená a nepříjemná. Přechod do noci byl krátký a tak náhlý, že jsem, jda po silnici, sotva na cestu viděl. Na zemi mrzla jinovatka a ostře chrupala pod mými těžkými, vysokými botami. Ohrnul jsem límec kabátu, přitiskl těsně k boku a k rameni rákosovou hůl, zastrčil ruce do kapes a vzpomínaje na Márinku, chvátal jsem vesele k lesíku. Tu jsem zaslechl kročeje. Věděl jsem ihned, kdo to je. V těch místech setkával jsem se vždy s několika havíři z našeho městečka, kteří šli na noc domů z nedalekých železných šachet. To bylo jako odměřeno, poněvadž jsme opouštěli práci v určité hodiny. A tak si také vysvětlíte, že mne havíři pozdravili a pojmenovali, ač byla taková tma, že mne poznati nemohli. Věděli určitě, že se na těchto místech se mnou setkají.

„Mladý pane,“ oslovil mne jeden z nich, „nechoďte dnes nikam, vraťte se s námi zpátky, tam v lesíku jsou tři chlapi.“

„E co,“ odvětil jsem nedbale, „je tma — kdo ví kdo to je! A pak — já se nebojím.“

Šel jsem dále. Havířova poznámka zdála se mi býti dosti nejapná a dětinská. Vždyť to víte, lidé leccos drmolí a zvláště, jedná-li se o něco romantického. Venkovská mysl má ostrou, báchorkovou fantasii — na mne to nemohlo působiti, styděl bych se sám před sebou.

Kroky havířů zanikly a já pocítil, že jsem právě vstoupil do známého lesíka, který se zde rozkládal kolem silnice a který byl nápadně zakrsalý. Plně zelené smrčky promíchány byly břízkami, habřím a malými doubky. V oné chvíli jsem ovšem sotva rozeznával temnější obrysy po stranách. V okamžiku, kdy jsem do lesíka vstoupil a ucítil, že jsou u silnice již stromky a že havíři dávno směrem k městečku zašli, sklíčila mne náhlá úzkosť. Bylo mi, jako bych byl někam zapadl, kde je nebezpečno. Tajil se mi dech, prochvívalo mnou horko a představy mé se čile podráždily. Měl jsem strach . . . Tento pocit jistě každý z vás poznal. Poznámka havířova vstupovala mi vždy určitěji na mysl. Každým krokem jsem ji jasněji chápal . . . Mimoděk obrátil jsem rákosovou hůl svoji olověným knoflíkem tak, jako bych se k ráně připravoval. Ale ani mi na mysl nepřišlo vrátiti se, naopak, zrychlil jsem krok a pozorně šlapal, aby nebylo slyšeti chrupání jinovatky. Ale tento pokus zůstal marný; v tiché, nehybné, úzkost zbuzující noci bylo mé kroky zcela jasně slyšeti. Poněvadž v tomto směru klamati jsem nemohl, volil jsem opak: dupal jsem těžce, jakoby šel nějaký hranáč a chrchlal jsem, jako to činívají rázní chlapi z naší krajiny. Počínání mé bylo ovšem

smělé, ale úzkosť nutila mne ku všem pokusům. V této polekané chůzi uvažoval jsem o oněch třech chlapech, o nichž se havíř zmínil, a počal jsem tomu zcela věřiti. „Vždyť zítra bude u nás výroční trh,“ myslil jsem, „a tu vždy čihávají zloději na obchodníky, kteří mívají hojnost peněz.“ Pak jsem vzpomněl na své hodinky a tobolku. To se stalo mimoděk. Téměř mechanicky zabalil jsem tyto věci do kapesního šátku a pomyslil si uschovati je někam pod mech do lesa. „Ale kam? Byla tma — zítra bych je nenašel.“ A ještě mnohé nápady mi přicházely na mysl, ale já kráčel stále, rozechvěný, uděšený, aniž jsem něco učinil.

Vnikl jsem již aspoň na tisíc kroků do lesa, aniž se někde něco hnulo. Nechci to přikládati sobě za důvtip, nýbrž považuji to za zvláštní vnitřní tušení, že jsem skutečně v těchto místech nikoho nečekal, nýbrž až tam, kde vybíhá k silnici úzký cíp vysokého lesa. Již v tom okamžení, kdy mne strach skličovati počal, tanul mi na mysli onen úzký cíp.

Toto místo bylo nyní nedaleko. Úzkost má vzrostla, dech se zrychlil a rozechvění mé se každým krokem stupňovalo. Cítil jsem, že je onen les zcela blízko. Ruka má sevřela hůl se zimničním kvapem, oko pátralo tmou a sluch se zbystřil . . . slyšel jsem každé zašumění.

Kroky mé zněly pravidelně.

V tom se něco stalo. Jen vnímejte mé vypravování. Nedaleko, as na dvacet kroků v pravo, něco uhodilo. Byl to ten známý zvláštní zvuk, jaký vzniká, skočíme-li přes strouhu. Někdo tam skočil z onoho vysokého lesa přes příkop na silnici. Stalo se to neočekávaně, kvapně, rychle . . . a pak bylo děsivé ticho. Mým tělem projelo žírné horko, srdce se pobouřilo a tlouklo jako kladivo. Ale neobrátil jsem se, neseběhl jsem na stranu do lesíka, kde jsem mohl snadno ve tmě zajíti, nýbrž šel jsem pevně dále, jakoby to musilo být. Člověk se stává v takových chvílích slepým, oddaným a tupým.

Po několika krocích ucítil jsem na svém obličeji teplý dech. Ztrnul jsem a stanul. Stál jsem někomu tváří v tvář. Musil to býti silný, vysoký muž.

„Proč nepozdravíš?“ řekl drsně a hlasitě. Ucítil jsem nepříjemný zápach od žvýkání tabáku. A jako bleskem projelo mnou přesvědčení, že chce vylouditi na mně odpověď, aby mohl souditi, kdo asi jsem. Podskok jeho byl jasný: nelenil jsem proto, zdvihl prudce hůl a vší silou udeřil jsem olověným knoflíkem před sebe v místa, kde se asi hlava neznámého chlapa nalézala. Rána byla prudká; hranaté tělo kleslo na zem s divokým zaříčením.

Ale v téže chvíli kdosi jiný udeřil mne sukovitou holí, nebo snad pouhým dřevem, do ramena a hned na to do hlavy tak ostře, že se mne zmocnila závrať a bezvědomí. Klesl jsem.

Pamatuji se na okamžik, jak jsem padal a na prudké otřesení při skácení se na tvrdou zem i na to, jak mne jinovatka zastudila na pravé straně obličeje. Pak to vše ihned mizelo, hučení v hlavě, bolest i myšlénky — ležel jsem v bezvědomí na okresní silnici uprostřed lesa a nejčernější noci. Nevěděl jsem o ničem.

Pak jsem zase ucítil chladný větřík a po těle svém těžké prsty — patrně mne prohlíželi ti chlapi a olupovali. Do dnes cítím onen podivný tlak těchto zlodějských rukou. Hnouti jsem se však nemohl, aniž hlesnouti. I vědomí mé bylo chatrné a okamžité, neboť toto zpamatování trvalo krátkou chvíli. Slyšel jsem jen hovor zlodějů a kroky, když odcházeli a než jsem mohl pocítiti hrůzu svého osamocení uprostřed noci podzimní, opět mne vědomí opustilo.

Na to chvílemi navracelo se mi zcela neurčité vzpamatování, ale vždy hned zase jsem nevěděl o ničem. Bývalo to jen zamražení větříku. Ležel jsem patrně dlouho, aniž kdo o mně věděl. Jak snadno jsem mohl býti zničen, kdyby byl jel té noci nějaký povoz po silnici!

Pak se mi náhle zdálo, že se mne zmocňuje příjemné teplo, které mne probouzelo k částečnému vědomí . . . pode mnou hrčel žebřinový vůz. Promluviti jsem nemohl, ale cítil jsem dosti jasně, že jsem zaobalen do kožichu a že mne kdosi opatruje a chvílemi do tváře mi dýchá; slyšel jsem také časem zafrkání koní i zvláštní onen zvuk, který vzniká v lesích rachotí-li vůz po tvrdé silnici. Ale dosud jsem upadal v nové a nové bezvědomí, vše zmizelo najednou a vždy mne uspávala absolutní necitelnost.

Když pak jsem procitl a oči otevřel . . . nalézal jsem se ve mlýně. Byla to ta známá světnice se třemi obrazy, Napoleonem u Slavkova, Pannou Marií a Ježíšem, s těmi nažloutlými hodinami s dlouhým kyvadlem a neforemným kamenným závažím. Vedle mne na posteli seděla Márinka a ošetřovala mne. Mlynářka pak stála u okna, proti němuž, majíc staré brejle na očích, navlékala nit do jehly. K mému lůžku přitažen byl stolek, na němž stála láhvička s jakousi medicinou a na mísce rozloupaný pomoranč.

A nyní mi Márinka vypravovala, že mne časně z rána nalezl nádenník jeden v bezvědomí ležeti na silnici a že chvátal do nejbližšího stavení — a to byl právě mlýn — aby to oznámil, by mne odvezli. Ona prý hned tušila, že jsem to já, a s rozechvěním přijela s kočím na voze na osudné místo před cípem vysokého lesa. Nyní si vysvětlite, proč mi bylo na voze tak příjemně . . .

To bylo před mnoha lety. Příběh mezi spoustou jiných příběhů, nehoda při záletech, jak říkával pan správec, který rád takové upomínky slýchával. Od těch čas mnoho se změnilo. Já nejsem více tak měkký, tak blouznivý milovník, a Márinka, ta dávno už není živa. Nade mnou slyšet pošklebky a nad ní šumí plané ovsy a jalové klasy metlic jednoduché, staré písně.

— — —

Číslem tímto počíná druhé čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra“
v Praze, Salmova ulice číslo 9 n.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek**. — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“**.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nove

Listy přijímame jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI. 10. dubna 1888. ČÍSLO 11.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Jak šťasten byl Konstantin, že nalezl pravý život a pravé blaho! Avšak není třeba proklínati civilisaci. Nezoufal nad ní jako Konstantin Bylo možné žíti v jejím středu a přece pozvedati čelo proti hvězdám, jak to na nás žádá Bůh!

Ne, nebylo třeba zoufati a utíkati v samotu a v poušť jako Konstantin. Ani nad těmi netřeba zoufati, kteří tupě snášejí a trpí. Kdo spí, není proto mrtev. A není to mužnější, důstojnější státi na svém místě, třeba sám a sám a nevzdávati se? Konstantin se mýlil, když zahodil zbraň, v tom byla sobeckost, a Konstantin to neviděl. Myslil jen na boj zbraní a zapomínal na onen morální, skutky. Jan Maria půjde cestou jinou. Byl mnohem šťastnější než jeho přítel. Nezemřela v něm naděje, ta matka velkých činů. Byl také mnoho trpel, ale všechna trpkost, všechna sklamání, kterých doznal, byly mu k dobrému, neboť ukazovaly mu, jak byl zbloudil, a nyní ležela pravá cesta před ním. Žíti s přírodou tváří v tvář, toť nejšlechtilejší, nejpřirozenější způsob života, zajisté. Ale proto nebylo mu třeba prchati za oceán. Hle, zde ležely před zrakem jeho duše ty drahé Havranice v glorii nejtklivějších upomínek! Tam se usadí na vždy. Pouhá dovolená mu nestačí. Vystoupí ze svazku armády, tak prostá to věc. Učiní hned kroky, jakmile do Prahy přijede. Divil se, že mu nikdy dříve nepřišlo na mysl, co přece tak na dlani leželo! A pak cítil ještě něco ve svatyni svého nitra, co Konstantin nebyl nikdy poznal: cítil vzlet své duše, cítil se poetou a umělcem. Žil tedy životem dvojnásobným, dvojí ležel před ním svět, dvoje kynulo štěstí! Ó, jak děkoval znova vroucně Bohu, jak cítil se mužem, jak sladká zdála se mu uložená sobě povinnost! Být vzorem muže! Jizvy v jeho srdci byly zacelené, vzpomínka na tu ženu-démona, na tu ženu-upíra mizela mu úplně z duše, byl to divoký, těžký, chorobný sen horečný, z kterého se probouzel zdráv. Ó, ideal ženskosti stál pro něho posud vysoko na podstavci, vysoko, až u samých hvězd; nebylo se ďáblu rozkoše nikdy podařilo povaliti ten ideal v kal, ani tenkráte ne, když se sám až po pás kalem brodil! Svatá památka jeho matky zachránila jej. Nebylo mu takto nikdy možno nevěřiti v pravou ženskost. Doufal nyní, že stane se opět hoden pravé ženy, a cítil, že nebyl posud ztracen; a nebyl, neb víra v čistotu a dobro byla hluboce v duši jeho zakotvena a stud stál posud co anděl strážce po jeho boku, a ruměnec nebyl posud cizincem na jeho tváři. Ne, život nebyl mukou, myslil si, jak se mu to bylo někdy zdálo, ale darem, který nebyl posud dosti cenil a jehož si vážiti a patřičně užívati bylo nyní svatou jeho povinnosti.

S takovými myšlénkami, s takovými předsevzetími přijel Jan Maria Plojhar do Prahy.

Sestra jeho byla toho času s mužem někde na cestách, a byl tomu téměř rád. Nehledal tu společnost, v kterou by jej byli nutili, s kterou by se byl u nich sešel, chtěl býti uveden do pravé společnosti pražské, do společnosti české, a té, věděl, že byla sestra jeho docela vzdálena. Byl nadšen krásou Prahy a ve svém nadšeni nechtěl ani zpozorovati, jak ji nyní každým dnem více kazí a svými „opravami" a svým nemotorným „obnovováním" a banálnosti těch svých „nádherných nových budov" o její ráz, o poesii její olupují. Ubytoval se na Hradčanech, nechodil téměř dolů do města a nemohl se vyhlídkou z oken svých pokojů nasytit, která se otvírala na „Hlubokou cestu" a jediný svého způsobu pohled na město, na Petřín a na Vltavu, ztrácející se v mlhách mezi modrými pahorky, poskytovala. Nalézti byt, jenž jej okouzlil, bylo se mu snadně poštěstilo, avsak problém, jak se do společnosti svého rodného města dostati, v kterém se byl cizincem stal, nedovedl nijak rozluštiti. Zatím co o to dělal marné pokusy, neměl jiných známých než důstojníky pražské garnisóny. Úzké jejich kastovnictví, povrchní, mělký jejich názor o životě a věcech, malichernost jejich cílů, to vše mu arci málo lahodilo, avšak našel přece několik roztomilých mladých lidí mezi nimi, kteří se mu aspoň stali snesitelnými jistou ševalresknosti svého chování a upřímně naivním přiznáním se, že o ničem na světě nepřemýšlejí. Bylo aspoň možno se s nimi ob čas pobaviti. Chodil s nimi a jezdil na koni za město, když si od studií odpočinouti chtěl, jimž se teď horlivě oddával. Pozval někdy ty mladíky k sobě, aby u něho popili čaje, kouřili, šachy a karty hráli, a při takových příležitostech vytasil se mnohdy

z nenadání se svými náhledy, a pozoroval pak, jak s nelíčeným udivením se na něj dívali jako na člověka, o jehož zdravém rozumu trochu pochybovali. Ani netušil, že se stával pověstným.

„Je to fantasta,“ říkali tolerantnější mezi sebou, „ale roztomilý.“

„Je to blázen,“ tvrdili ti, kteří mu byli méně nakloněni.

„Myslím, že chce být zajímavým,“ tvrdil vždy jakýsi nadporučík Müller, rodem Vídeňák. „Pósuje, ale výběrem své pósy neosvědčil nejlepší vkus.“

Jan Maria a nadporučík Müller cítili hned při prvním setkání se na vzájem jakousi antipathii, která stále rostla. Nehledali se, ale náhoda je sváděla, zacházeli spolu s ledovou chladností, za níž se skrývala rozdrážděnost, jež se stala pro Jana Marii konečně osudnou.

Byl asi už měsíc v Praze, a začal býti netrpělivým, začal se sám sebe tázati: „Kde je to jádro Prahy, které stále a marně hledám, kde je ta česká Praha, která má býti mojí spásou a zdrojem nového mého života?“

A ta Praha jeho snů a tužeb prchala před ním jako fantóm. Začal býti smutným a někdy rozčileným, nebylo mu volno. Ne, to nebylo možné! Všechny ty různé „besedy“, do kterých byl sem tam uveden, nemohl považovati za representaci té společnosti, po které toužil. Odpuzovaly ho svým trivialně měšťansky obmezeným tonem, tím parfumem vulgarnosti pochybných hospod, který vanul z rozhovoru jejich členů, z tvářnosti jejich místností, ze všeho a všeho. To by měla býti *jeho* Praha? Uzavíral se raději znova do svého pokoje, a konečně se rozhodl: „Pojedu na venek! Vždyť konečně Praha nejsou Čechy a Havranice jsou vlastně zaslíbenou mojí zemí.“

Když se chystal k odjezdu, přijela Rosa Maria do Prahy. Spěchal k ní. Řekla mu, že je nesmírně ráda, že jej vidí, a Leopold zdál se býti zrovna u vytržení nad tím shledáním.

Začali pak o budoucnosti mluviti.

„Zdržíš se dlouho zde?“ tázala se sestra. „A kam odsud pojedeš?“

„Zůstanu vůbec v Čechách,“ odpověděl.

„Jak to,“ divil se Leopold, „zakotví tvůj koráb snad teď někde pod Šumavou?“

„Ať můj koráb kotví, kde chce, neb ať pluje, kam ho voda ponese,“ řekl Jan Maria, „učinil jsem již nutné kroky o propuštěnou.“

„Nevěřím svému sluchu,“ zvolala Rosa Maria v nesmírném udivení.

„Kvituji,“ řekl suše její bratr s určitostí.

„Ale to jest čiré bláznovství!“ zvolala. „Co tě k takovému šílenství přimělo?“

„Nechci sloužit. Nesrovnává se to s mým přesvědčením ani s mými náklonnostmi.“

„Prosím tě, vysvětli mi trochu tyto hádanky,“ řekl Leopold. „Jaké to máš přesvědčení, jaké náklonnosti?“

„Ah,“ řekl Jan Maria, „Ty tomu neporozumíš, ač to velmi prosté. Tys zde cizincem. Já cítím se však synem této země, kterou miluji nade vše.“

Leopold pokrčil rameny a Rosa mlčela.

Za chvíli řekla: „Nechápu, co ti vadí býti důstojníkem v armádě, i když se cítíš ‚synem této země‘, jak se dle svého zvyku spíše poeticky než jasně vyjadřuješ. Nevím, jak to vykládat, narodila jsem se též zde, avšak necítím se ani trochu ‚dcerou této země‘.“

Tvář její byla nehezká tvrdou ironií jejího úsměvu.

Nyní pokrčil zas Jan Maria rameny.

„Necítila's se ani dcerou své matky,“ myslil si, nemile dotknut, ale mlčel.

„Ty si to rozmyslíš,“ dodal za chvilku Leopold. „Čím bys tedy býti chtěl? V tvém stáří přece se nezahálí.“

„Půjdu do Havranic, budu sedět na svém statku, budu ho spravovat.“

„Budeš sedlákem?“ tázala se uštěpačně jeho sestra, a zdála se náhle v podivných rozpacích. Sklopila oči, a Leopold mlčel.

„Něco podobného,“ řekl krátce Jan Maria a vzal svou čapku.

„Stůj!“ pravil náhle dychtivě Leopold, „nečiň žádných kroků, anebo, není-li už pozdě, odvolej tu svou žádost o propuštěnou. Snad telegrafickou cestou —“

„Úmysl můj je pevný,“ řekl Jan Maria a počal se rozčilovat.

„Ne, není to možné!“ zvolal Leopold. „Tys se přenáhlil! Proč jsi se dříve se mnou neporadil? Ty nevíš, jaké ztráty jsme utrpěli v cukrovaru, ty jsi na to nemyslil, že statek zadlužen a že, vyplatíš-li své sestře podíl —“ zamlčel se.

„Dále,“ řekl temně Jan Maria, „Domluv.“

„Nuž, myslím, že tak jak tak Havranice — přijdou brzy do prodeje. Účastnil jsem se velkolepého podniku v Německu a jest nám toho podílu tvé sestry nutně zapotřebí.“

„Ale otcovský můj kapitál —“

„Ach, ty tak málo peněžitým záležitostem rozumíš!“ zvolal Leopold. „Říkám ti, že ztráty naše byly značné, a zapomínáš na velké sumy, které jsi spotřeboval a které jsem ti zasýlal, kdykoliv jsi o ně psal. Myslím, že jsi se velmi dobře bavil po celý ten čas“ — a usmál se, mžouraje očima.

Jan Maria se zapálil. Vzpomněl na velké sumy, které byl spotřeboval, aby mohl ve sferách oné ženštiny se pohybovati, na kterou bez uzardění a bez trpkosti ani vzpomínati nemohl. Ah, teď přicházel trest za onu vinu — snad se sesují všechny jeho plány a krásná předsevzetí. Ne, trest ten byl by větší než jeho provinění! Hlava šla mu kolem.

„Zítra předložím ti účty,“ řekl Leopold. „Uvidíš, jak to všechno jasné a prosté.“

„Obral mě, oloupil, jsemť tím jist,“ řekl si Jan Maria temně uvnitř svého trýzněného srdce. „Buď jak buď, zasloužil jsem to a pracoval jsem na své vlastní záhubě.“

Výraz jeho tváře byl tak zoufalý, že Leopold konejšivě řekl: „Nepodávej se černým myšlénkám, vždyť jsem neřekl, že vše ztraceno, a na mizině nebudeš, ani až se Havranice prodají.“

„Havranice prodat!“ opakoval si Jan Maria ustavičně na ulici, a musil se přemáhat, aby nepropukl v pláč. Srdce se mu svíralo. Šel, nevěděl kam. Mechanicky bral se směrem k domovu. Na mostě zavěsil se někdo do něho, ohlídl se a viděl, že to jeden z těch mladých důstojníků, kteří mu nejspíše ještě byli sympathickými. Byl velmi veselý, ten roztomilý hoch, a vypravoval Janu

Marii živě věci, o kterých myslil, že každého co nejvíce zajímati musí. Jan Maria neslyšel jediného slova, kýval jen ob čas hlavou a díval se tupě na vodu, na Petřín, planoucí v záři zapadajícího slunce.

„Prodat Havranice!" tato slova zněla mu ustavičně v uších a zdála se mu jako hrany, jako ty hrany hlubokohlasé, které se právě večerním vzduchem s věže některého z kostelů na Malé straně nesly, a jejichž truchlé zvuky s významem těch slov tak souhlasně v jedno splývaly.

„Prodat Havranice!" Ach, jaká tíž to byla v srdci.

Mladý poručík, který se byl do něho zavěsil, pozoroval sice za hodnou chvíli, že podivínský jeho druh je roztržit, že neví, o čem se mu povídá, avšak věděl, že Jan Maria někdy takovým bývá, a nepozastavoval se nad tím. Byl rád, že mohl vůbec mluviti, ať už kdo poslouchal či ne. Byl se před chvilkou přesvědčil, že učinil velký dojem na jistou krásku, a musil se tím pochlubiti, nechtěl-li se radostí zalknout.

Až nahoře teprve na Hradčanech, před kasárnami poručíkova pluku zastavil se a Jan Maria s ním, a divil se, jak se byl až tam dostal a co tam vlastně hledal.

„S Bohem," řekl rozhodnut, že půjde domů.

„Snad bys nechtěl vyhnout se dnes naší společnosti," divil se poručík.

„Jaké společnosti?" tázal se roztržitě.

„Nu, v zahradě! Náš ‚jour fixe'! Dnes je pátek."

„Nešťastný to den," řekl Jan Maria mechanicky, aniž by na to myslil, co povídal. Vše, co myslit dovedl, bylo ‚Havranice!'

V tom přicházelo několik důstojníků s různých stran, pozdravili se na vzájem a všickni nutili Jana Marii, aby zůstal, tak že po nějakém váhání konečně trpně se vzdal.

„Jaká nuda to bude!" myslil si, a dodal: „Ale co! Vždyť je mi vše na světě teď lhostejné, může mi býti někde volno?"

(Pokračování.)

Probuzení hmyzu.

Líčí *Boh. Bauše.*

Hlas prsní

Zvuk křídel v letu mouchy pestřenky (Syrphus ribesii) dle Landoise.

Krajinou hýbe nový život. Drobný svět hmyzu opouští své skrýše zimní a poletuje vzduchem, po cestách, kol kvetoucích jiv, kol prvních květů jarních. Něžné bzučení much a včel, hluboké bručení chrobáků dotkne se ucha našeho. Kdekoli na svahu lesním odvalíme kámen, odhrneme napadalé listí, všude poloospalí brouci, schoulené housenky, zalezlé pupy; mnohé z housenek zalezly do dutých stébel neb do dřeva stromů.

Teď vše jarní slunko budí k novému životu; v tůních a rybnících hýbou se larvy libel, vodní ploštice, čilé znakoplavky, na povrchu běhají vodoměrky a krouží víříni. Voda byla vždy kolébkou nejčetnějšího tvorstva.

Na starých plotech, věkem sešedivělých, sedají na slunci líné dosud babočky; zatemnělé paví oko, babočka osyková s vybledlým a otřepaným krajem smutečného pláště svého, babočka s bílým C a setřelý admirál — všichni tito parádníci přespali v starém listí zimu a dostávají se někdy s tímto do stodol a stájů; když probuzeni byli před časem, do redakcí různých novin. Sběratel ušetří tyto zbytky přežilé a čeká raději, až z vajíček jejich, v dubnu a květnu kladených, housenky se líhnou.

Kol žloutnoucích kočiček jívy rojí se celé obláčky mušek a blanokřídlíků; dolů nahoru vlní se roje jejich, by mlsaly ze sladkého pelu mladých jehněd. Na 800 druhů hmyzu nachytal by prý, kdož na vrbách z jara pilně by sbíral den co den, ve dne i v noci. Různí ti čmeláci, včely, mouchy buňaté, komáři vystřídají se při své neposedavosti na jediné takové jívě v květu. —

Krátký jest jen život hmyzu, ale neúmorný a účinkem svým jest skutečnou velmocí v přírodě. Když cestovatel Ross na dalekém severu jisté mole při mrazu 30° vynesl na palubu lodi, zmrzli okamžitě, opětně ale přišli v teple k sobě. Vrtavec bylinářský (Ptinus fur) bývá ještě při 14° mrazu nalezen na stěnách, an leze. Jsou mušky druhu *Trichocera hiemalis*, které i v zimě tanec vzdušný vesele provozují, jen poněkud-li slunko vlídně se okáže.

Hmyz přezimuje ve všech stadiích svého vývoje. Vajíčka v podobě prsténků, kupek, neb jednotlivě po stromech a keřích nalézáme. Někdy starostlivá samička pro ochranu před zimou přikrývá vajíčka zvláštní vlnou.

Nejlépe chráněny jsou pupy a již v únoru vyklouznou někdy píďalky (*Geometra leucophaearia, progemmaria*) litajíce za bezkřídlými samičkami.

Líně po mezích leze tučná majka, brouk, který obtížně do kypré země předníma nohama jamku hrabe, aby pečlivě vajíčka do ní zahrabal.

Čím rozmanitěji příroda se rozvíjí, tím zapletenější a rozmanitější objevuje se život hmyzu.

O tom můžeme se přesvědčiti nejen během roku, ale o tom poučují nás i dějiny kůry zemské.

Nazvali hmyz velmocí v přírodě; a to právem, uvážíme-li ohromné množství jeho, činné všude, kde jen poněkud okolnosti život zvířat připouštějí.

Miliardy hmyzu vyvinutého i vyvíjejícího se hlodají v zemi, od posledního kořínku po vrchol navštěvují neb tisícové obývají rostliny, bojují se živočišstvem a mezi se-

*

bou, ohrožují člověka v pracích a na těle jeho. Nenáviděti můžete hmyz, ale počítati s ním musíte.

Starostlivě hledí hospodář na pole své, lesník, sadař i zahradník bez účinku mnohdy bojuje proti hmyzu.

Žádná bytost zvířecí nemá většího, mnohostrannějšího vlivu na celý život země. Jest to massa bojující a ničící čile a účinně. Toto ničení látek není absolutní; připravují trávením látky výživné rostlinstvu, slouží sami za potravu nesčíslným hmyzožravcům a na všechnu práci lidskou nezůstávají bez vlivu.

Kdož poznal celý život hmyzu ve všech jeho směrech a důsledcích? Předmět nevyčerpatelný a to pro všechny časy!

Ale právě tato mnohotvárnost života hmyzu, ty různé poměry výživy, vývoje, proměny poutaly ode dávna vědychtivost badatelů.

Pohleďme jen na některou sbírku hmyzu, kde svorně vedle sebe napíchané vidíme bezčetné druhy a odrůdy, přesně etiketované, klidné nyní odpočívající. Již sbírka taková naplní nás úžasem, ač život z mumií těchto unikl.

Mysleme si však pojednou vše živé, kusadla v pohybu, nohy v běhu, křídla v práci; jaký to složitý mechanism! Všechna ta žahadla, bodce, sosáky, kleště, dychadla, křídla jsou v ustavičné činnosti a bojují o život jedince i druhu.

Věru bychom tonuli v nebezpečí, že hladovým jich kusadlům padne za oběť vše, co zde žije, kdyby harmonie v tomto malém světě neudržovala se jednoduchou zásadou *eliminace*. — Vše, co není života schopno, vymítí se schopnějším. Za nových poměrů stane se přizpůsobování nevyhnutelným.

Dle všech dosavadních nálezů geologických jest na př. proměna, zvaná dokonalou, kde hmyz klesá do lethargie a uzavřen jest v tuhé pupě, vlastnost nabytá teprv během dob pozdějších. Od dob silurských až do vrstev jurských (dle Scuddera) nalézáme různý hmyz z řádů bez proměny, neb s proměnou neúplnou; ale ni jeden druh z blanokřídlých, dvoukřídlých neb motýlů, tak že můžeme souditi, že proměna dokonalá není vlastností původní, nýbrž teprv nabytou později.

V studenějších klimatech vyskytují se pupy hlavně v zimě, v tropech hlavně v době největšího sucha, tedy vždy v době, kde pro živobytí hmyzu nastávají podmínky nepříznivé.

Mnohý tento hmyz musil by zahynouti hlady, kdyby zůstal volně žijící. Mumifikace slouží tedy za ochranu jedince.

Staří pohlíželi na podivnou proměnu hmyzu jinak. Stkvělý motýl, jenž opouští těsnou kuklu, v níž zaklet byl jako ve vězení, považován za světlou hieroglyfu nesmrtelnosti.

Víra i básnictví zmocnilo se obrazu toho; Řekům znamenalo slovo *Psyche* motýla a duši zároveň.

Proměna tato považována za div ve smyslu, jak Ovid básnil své metamorfosy, jako cudná Diana proměnila všetečného Aktaeona v jelena, půvabná nymfa Dafne proměněna byla v keř vavřínový, neb Alcyona v ledňáčka.

Proměna má dosud mnoho podivného, ale pohlížíme na ni se stanoviska vývoje historického čili fylogenetického.

Při všech zjevných změnách podoby téhož hmyzu viděti jistý jednotný, původní plán od vajíčka až po „obraz". V celém chaose různých přívěsků zůstává jeden organ týmž po celou dobu, totiž mozek, který poukazuje na jednotu života.

Tvar těla omezuje kůže, změny kůže bijí nejvíce do očí, a proto nejsou nám zjevny proměny vnitřní.

Tvrdý, zevnější skelet hmyzu nedovoluje pohled na jemné změny, které se uvnitř těla odbývají. Odtud překvapení, když pupa pojednou křídla a nohy dostává.

Že křídla motýla již v housence jsou založena, poznal již starý slavný Nizozemčan *Swammerdam*. Jeho biograf Boerhave vypravuje o tom (dle Taschenberga) tuto pěknou historku: „R. 1668 se stalo, že velkovévoda Toskánský na své cestě zavítal též do Hollandska. Když se zdržoval v Amsterodámě, zavedl jej pan Thevenot do domu *Swammerdamova*, kdež prohlížel si umělecký kabinet otce i syna, a sice s pozorností znaleckou. *Swammerdam* rozebral u přítomnosti knížete několik zvířátek s dovedností, nad kterou milovník věcí přirozených žasnouti musil. Nad ničím nezdivila se jeho královská Výsost více, nežli když Swammerdam u přítomnosti pp. Magolotta a Theveneta okázal, jak motýl se svými svinutými částmi v housence vězí, a s neuvěřitelnou zručností a jemnými nástroji odejmul obal, skrytého motýla z jeho slupky vyloupl a jeho zavinuté části co nejzřejměji vyložil, tak že skryté vyšlo na jevo. Kníže byl tak dojat, že mu pro jeho kabinet umělecký 12.000 zlatých nabídl, aby do Florence ke dvoru jeho přišel a zde stále se usídlil."

Na těle hmyzu vidíme některé znaky všem členovcům společné, tedy stonožkám, pavoukům, rakům i červům, jako rozčlenění těla a přívěsky segmentální.

Jiné znaky jsou jen hmyzu zvláštní, jako křídla, hruď s křídly a oddělení na hlavu, hruď a zadek.

Možno souditi, že všechna tato zvířata jsou původu společného; jsou některé zvláštní výjevy, které na to poukazují. Larva kudlanky (Mantis religiosa) na př. má více než šest noh, poukazujíc tak na stonožky; dělnice mravenců, které nemají ani stopy křídel, jeví na pupách zakrsalá křídla. Jisto, že teprve během doby mnohé na nohách, kusadlech a jiných ústrojích se změnilo.

Z nesčíslných příkladů jen jeden. Známé mšice, které kazí naše květiny, v létě rozmnožují se vnitřním pučením; teprv na podzim kladou okřídlené samice vejce, schopné k přezimování.

Připravíme-li mšicím umělé poměry, kde zima jim neškodí, ejhle, tu rodozměna mšic odpadá a ony stále nepohlavně se rozmnožují. Kyber aspoň uměle po pět let na karafiátu mšice choval, které padesát generací nepohlavních za sebou zplodily.

Z jara počíná mobilisace všech entomologů. Vytrvalý pozorovatel má sice po celý rok příležitost hmyz sbírati i pozorovati; v době jarní ale zvlášť mladí entomologové vyzbrojeni síťkami, jedy, palicemi, rýčky, síty procházejí krajinou, neštítíce se nejskrytějších míst, jen když hojná kořisť kyne.

Že tak chladnokrevně někdy i nejněžnější ruka hmyz vraždí, vysvětluje jistý filosof cizí fysiognomií hmyzu. Výraz bolesti a utrpení v oku i ssavce neb ptáka hne někdy i zatvrzelým Nimrodem.

Ale jaký výraz mají oči hmyzu? Těžko říci! nehybné oči, složené z tisíců oček facettovaných, třpytí se někdy jako drahokamy, hrají v duhových barvách —

ale výraz jest docela cizí, jakož i názor světa musí u těchto tvorů býti s naším docela odchylný. Též tuhý chitin, kryjící tělo, necitelný a tvrdý, nebudí soucit v nás a není schopen posuňku.

Jest však přece něco, co dotkne se někdy mile mysli naší. Toť zvuky vydávané hmyzem buď libovolně, neb vzbuzené rychlým mechanismem křídel.

V krajině letní co tu zvuků: toužebné cvrkání cvrčka, šelest šídel, chorál pisklavých komárů, troubení na poplach sršňů a vos, něžné pípání tesaříků, bručení čmeláků!

Některé zvuky jsou tak něžné, že bychom potřebovali ucho mnohem citlivější, abychom zvuky ty vůbec uslyšeli.

Tvořít hmyz právě svět pro sebe, našim smyslům namnoze nepřístupný. Že vydávají zvuky nám neslyšitelné, dokazují nejlépe zvuky vydávané jistými tesaříky. Tyto jsou buď příliš vysoké neb slabé, tak že ucho je pojmouti nemůže. Ale zajímavo zůstane, že studium zvukového ústroje těchto brouků podává nám prostředky, vypočísti akustiku *neslyšitelného*, ano máme i prostředky ze stavby ústrojů broučků vymřelých vypočísti, jak asi ozývali se v dobách dávných, předpotopních.

Na jihu zní zvuk hmyzu kovověji a zvučněji. Teplou nocí letní ozývá se pronikavý cvrlikot cikád, který starým platil za zpěv.

Friedrich (Symbolik und Mythologie der Natur) bez udání pramene vypravuje o cikádě ze starých dob, kdy člověk ještě v užším žil svazku s přírodou, tuto historku:

V pythických hrách zápasili jedenkráte ve hře na citheru jistý Lokřan a Regiňčan. Když tak hráli o závod, přetrhla se Lokřanovi struna na nástroji, a on jistě by býval překonán Regiňčanem, kdyby v témž okamžiku si nebyla sedla na citheru cikáda, která zpěvem svým nepřetržitým vyplnila mezeru hry na struny, a to způsobem, že posluchači úžasem byli zachváceni.

Lokřan zvítězil; jakožto vítězi postavili mu pak ve vlasti sochu: jeho postavu, jak drží v ruce citheru, na níž sedí cikáda. —

Velmocí se stává hmyz svou čilostí a činností úžasnou. Obdivujeme společenské, umělecké a stavitelské pudy mnohých; mnohé zjevy duševní naplňují nás obdivem u tak malých tvorů; ale podřízenost hmyzu jeví se v pomíjejícnosti jedince. Mocí stává se hmyz svým množstvím, život jedince jest krátký, osud jedince takřka tragický.

V jednotvárném mládí, ve stavu nedokonalém, nutí jej příroda k hojnému přijímání potravy, neb larva musí hromaditi látky výživné ku příštím změnám. Konečně dosáhne vrcholu dokonalosti, ale hned nastávají jedinci těžké povinnosti rodičelské.

Aby úplně povolání svému se oddal, nemá mnohý jedinec ani jiných ústrojů více. Mšice *Phyloxera quercus* nemá ni sosáku, ni střeva a jest tedy úplně bez ústrojů sebezachování.

Vysílen a seslaben nemá po nakládání vajíček jedinec více klidu pro zbytek dnů svých. Mladá generace bezohledně opanuje a nečerpá ze zkušenosti generace odstupující. Vyšší moc řídí zde osudy celku, jedinec není ničím, jen druh žije dále a zdokonaluje i přizpůsobuje se poměrům panujícím.

Hmyz se probudil ku krátkému jen životu, ale v potomstvě neúmornému! —

Písničky.

Od *Evy z Hluboké.*

I.

Polopíseň, šumot tichý
lesem vane,
jsou ty smrky po kořeny
rozzpívané.

Zastřena je clonou chvojí
moje lávka,
do vysoka zlatí se k ní
netykavka.

Hledím k ní, jak ostružkami
jemně kývá,
div se sama od písniček
nerozzpívá.

Jsem tu jako větví řasných
za oponou,
myšlénky mé v polopísni
lesů tonou.

Štěstí moje bloudí někde
za horami,
vidíš, zlatá netykavko,
jsme tu samy!

II.

Plné cesty zvonečků
zvonivě se smály,
a tys chodil jinady
za horami v dáli.

Se stromů i z lučiny
smích se sypal, ronil,
a mně nějak bez tebe
smutně k duši zvonil.

Co tam bylo slziček,
jedna jako druhá,
nekonečná ode mne
k tobě rudá stuha.

III.

Zpívala jsem u jezera,
zpíval se mnou les,
zatoužila se mnou stěna:
„Miláčku můj, kde's?“

Nevěděla strmá skála
k tomu odpověď,
zpívala jen po mně zticha:
„K němu, duše, leť!“

A má duše zaletěla
v dálku — Bůh ví kam,
v stráni se to ozývalo:
„Je tam sám a sám!“

Zpívala jsem u jezera,
jako dnes to vím,
notovala se mnou stěna:
„Bude věčně tvým!“

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

Vrchní oznámil Rysovi, že bude nutno, aby dílo své v zámku přerušil a začal jiné, novější. Dnes že totiž prohlížel si všechno loviště a tu že shledal, jak je pavillon v oboře velmi sešlý, zvláště vnitř, a že jest nezbytně nutno, aby byl nově vymalován, poněvadž zajisté pan hrabě se svými vznešenými hostmi nejednou se tam za honů zastaví, jak vždycky bývalo.

Rys postřehl ihned kladenou mu léčku. Vrchní ho chtěl dostati ze zámku, a to zrovna v čas, kdy očekával starého barona. Proto malíř rozhodně odpověděl, že dříve nezačne v pavillonu malovati, až bude tu na zámku hotov. Vrchní, odporem podrážděn, ostře odvětil, a když Rys, nezaleknuv se, stál na svém, tu teprve vyňal vrchní ze stolku list a škodolibě se usmívaje, podal ho malíři. List byl od mladého hraběte. Oznamoval jím, že, když tedy je především nutno oprav v pavillonu, aby byly vykonány, že na to dává vrchnímu plnou moc. —

Rys v duchu soptil. Tak se ten starý lišák už napřed připravil! Kdyby nyní mu malíř ještě odporoval, mohl proti němu ostře zakročiti. A Tereza —

Proto, když se pak s vysoka a posměšně na malíře podíval a otázal jediným: „Nuže?“ Rys zkrátka odvětil, že učiní, čeho si pan hrabě přeje, dříve však že domaluje pokoj, toho že nedokončeného, jak pan vrchní chce, nenechá. Pak nečekaje, zkrátka se uklonil a šel. Odebral se do svého bytu. Byl všechen pobouřen. V návalu toho hněvu napadalo mu, aby, osedlaje koně svého, ujel, ovšem že s Terezou. Beztoho již o tom s ní jednal. Váhá sice dosud, ale povolí — Ale pak, když poněkud se utišil, uvážil, že by to nyní podnikl v nevhodnou chvíli, že by s neteří vrchního daleko neujel, na nic se nepřipraviv. — An o těch věcech přemýšlel, zjevil se mu z nenadání Svída, jenž za tmy večerní přišel zahradou jako stín. —

Prve nežli ho Rys v šeru rozeznal, byl už na okně jako veverka. A již usedl v malířově světnici, když byl z opatrnosti zavřel otevřené okno. Poznal ihned, že se něco přihodilo. Rys se netajil a vypravováním se na novo rozehřívaje, nesmlčel ani, jaký měl úmysl stran odjezdu a únosu.

An vypravoval, pokyvoval Svída nohama a usmíval se čtverácky, opakuje si ještě za řeči malířovy:

„Ah, to je pěkné, tuze pěkné — To by bylo! — Tuze pěkné —“ a pak, když Rys udiven domluvil, zvolal:

„Má to míti! A bude! Haha — To bude! —“

„Ale člověče, co?!“ divil se Rys.

„Překvapení! Slyšíte-li? překvapení! Celou cestu jsem na to myslil, co bych mu vyvedl, a ono nyní samo — Chce nějaké překvapení, ale ne pro sebe, nýbrž pro hraběte a jeho hosti. Toť se ví, já podřízený člověk něco vymyslit a on pochvalu strhnouti. — Proč polesnému nic neříkal? To je zrovna tak, jako s Vojnovými fanfarami — haha —“

„Opravdu-li vám říkal?“

„Ano, právě dnes, když byl v oboře. Zavolal si mne stranou, a tu nad obyčej důvěrně a laskavě, že jsem byl u mnohých vrchností a u mnohých štvanic, že jsem leccos přehlédl a zkusil, věděl-li bych něco, co by panstvo o honech pěkně překvapilo, takhle něco veselého — Jestli že by bylo k tomu sedláků potřeba, ať si jich vyberu, co chci, a s nimi stropím, co chci, jen aby se vrchnost pobavila —“

„Ten ničema!“ vpadl malíř. „Ubohým sedlákem chce si získati pochvalu — A vy?“

„Já, že ano,“ odvětil vesele Svída — „toť se ví, že ano, byl jsem samá ochota, ať jen pan vrchní poroučí... Protože jsem měl radost, že mně sám leze do oka. — Ale abych mlčel, toť se ví — Já řku, ať se spolehne, tož se rozumí, ale aby mně popřál lhůtu, však že si již něco vymyslím — Propustil mne v úplné milosti a nad obyčej laskavě. Haha — Kdyby jen tušil! Ale ještě nic nemám. Celou cestu sem jsem uvažoval. Už jsem myslil na ledacos, jako na zaječí štvanici, jak jsem ji jednou viděl, ale scházelo mně pořád k tomu něco, co by vrchního pozlobilo — Ale teď už to mám, jak jste povídal o tom únosu. To by se dalo něco dělati. Co, ještě nevím, ale půjde to snad —“

„Ano, únos,“ odvětil malíř mrzutě — „Tam u prostřed lesů, v lovišti. Budu tam jako zakletý, sám a sám. *Jak* se sejdu s Terezou?“

„To je pravda, ale třeba to bude právě vhod. Zatím nežli ten pokoj tu domalujete, smluvte se a všechno připravte — Ostatní se podá —“

„A vy?“

„Nač bych byl váš spojenec?“

„Zle se vám vyplatí —“

„Ne, já vyplatím sám — vrchního. Nebo mne to tu již mrzí. — Víte, že jsem na lepších místech dlouho nevydržel — Neřku-li zde. Po saisoně bych nezůstal. A kdybych zůstal, to jest chtěl zůstati, však on by se vrchní postaral, abych šel. Jsem mu již teď nepohodlný. Natož pak po honech a když bych leccos věděl. — O mne se nestarejte!“ dodal vesele myslivec. „Ale toho kantůrka jste tu nechtěl také nechati.“

„Jen kdyby sám chtěl!“ odvětil Rys a dodal: „A byl by mně teď tuze dobrý —“

Tak dále rozmlouvali. Dotekli se ovšem v hovoru starého barona, kterého na zámku každé chvíle již čekali, a také blížících se honů. Tu také Svída vyložil, co prve jen nadhodil, jak viděl před lety zaječí štvanici opravdu veselou a zábavnou, a zase již byli v hovoru o překvapení, jež chystal vrchní pánům a jež by byli „spojenci“ nejraději jemu vyvedli —

Bylo již pozdě, když myslivec se opět oknem vyhoupl a zahradou ku svému obydlí při oboře mířil. Rys, osaměv, neulehl. Chodil chvilku pokojem sem tam, přemýšleje, až rázem se zastavil; hlavu pochýlil, pak pojednou vesele prsty luskl a prudce sebou hnul. A již nic nerozvažuje, vyhoupl se také oknem a ven do zahrady,

a v zahradě cestou tou, kterou odešel myslivec. Však také malíř, kus již za ním běžev, volal polo nahlas, ale prudce:

„Svído! Svído!“

Konečně zahlédl téměř už u branky černý stín, zvolna před se kráčející, a ten na jeho volání se zastavil.

„Svído! už to mám!“ zvolal malíř. „Běžím za vámi, nemohl jsem vydržeti — Co tomu řeknete —“

Zacházeli mezi stromy. Malíř vykládal, co mu před chvilkou napadlo. Mluvil tlumeným hlasem. Tichý Rysův hovor přerušil pak pojednou Svída hlasitým, srdečným smíchem. —

XV.

Tou dobou chýlil se měsíc srpen ku konci. Počátkem září ustanoveny byly na Zahořanech hony. První dny tohoto měsíce měl mladý hrabě přijeti se svými hostmi. Sjede se s nimi v sousedním městě a společně s nimi zavítá na dědičný svůj zámek zahořanský. Tak bylo ujednáno. Tím slavnější bude, musí býti vítání, když nepřijede sám. Bude nutno veliké slávy, aby se mohl před hostmi pochlubiti. Tak vrchní uvažoval a také se na to chystal, rozesýlaje rozkazy do všech vesnic na panství, aby se chystali ve vsi slávě a poctivosti uvítati milostivou vrchnost. Už s tím bylo dosti starosti.

Nad to těch honů! Hrabě ustanovil, aby se hned nazejtří po jeho příjezdu počaly. Co bylo k nim příprav a jaká vydání! A vrchní nechtěl nic z ruky pustiti. Ke všemu ty hněvy s neteří, umíněnou, tvrdohlavou, jež nechtěla uznati výhod plynoucích ze sňatku s bohatým baronem starého, tuze starého rodu. Na tom šlechtici „z brku“, jak říkal Svída vrchnímu, velice a přede vším záleželo —

Jen v jednom se vrchnímu uvolnilo, a tomu byl nemálo povděčen. Malíře přece ze zámku vystrnadil. A když už je jednou odtud, vždycky se něco najde, aby se nevrátil. Ale tuho se bránil, nechtělo se mu. Všaktě dobře věděl, proč. Jistě té nerozumné dívčici hlavu pomátl. Už hned tam v té hospodě se zalíbením na něj hleděla a řekla před ním, před strýcem, že to je hezký člověk. — Kdož by tenkráte byl tušil!

Jak pak potom, když ho měla na očích! A třeba že ji dal hlídati a bránil, přece se někdy vídali, zajisté: ta kytice zřejmě to dosvědčila. Odtud ty vzdory Tereziny A ke všemu starý Kašpar vzbudil ve vrchním hroznou domněnku. Zrovna ten den před odjezdem malířovým do lesů spatřil starý sluha malíře, an vychází dveřmi u obrazárny na chodbičku vedoucí k pokoji slečnině, těmi dveřmi, jež léta letoucí byly zamčeny a od nichž snad už ani klíče nebylo!

Když starý Kašpar toto oznámil, hrozně se vrchní zachmuřil a zvolal:

„Hlupáku!“

Starý sluha pohlédl oddaně na pána, pak pokorně oči sklopil, netuše, že v ten okamžik se pán také sám na sebe zlobí, an na ty dvéře nikdy nepřipadl.

„A kam šel?“ otázal se pak vrchní.

„Nevím, milosti — já šel po schodech vzhůru, přesvědčit se, je-li slečna doma — Tu se ty dvéře otevřely, a v nich se objevil malíř. — Ale v tom už mne zahlédl. — Ihned zase zmizel, dvéře zavřel a byl ten tam —“

„A slečna?“

„Byla poníženě prosím, doma —“

„Byla — Protože snad čekala! Oh té —“ pomyslil vrchní a zuřil v duchu. Pak se otázal:

„Odevzdal-li nějaký klíč ten mazal?“ a dále myslil:

„On si dal udělati klíč! Tajně udělati! Ten! —“

„Od toho sálu nic, poníženě prosím, neodevzdal —“ odpovídal Kašpar zajtkavě, neboť si v ten okamžik vzpomněl, jak sám malíři pomohl, sehnav mu tenkráte vosk! Vymáhati klíč bylo pozdě, nebo starý Kašpar toto pánovi nemohl dříve oznámiti, až druhého dne ráno po tom, kdy Rysa ve dveřích postřehl, a té chvíle byl už ten prožluklý malíř ze Zahořan v lesích — Ale byl alespoň před ním pokoj — A bude na čas — Ani o brány mu vrchní neřekl. O slavnostní brány, které v mysli chystal vrchnosti na uvítanou — Na to si zjedná raději z města. —

Že hony se blíží, bylo znáti nejlépe na velikém ruchu v zahořanském zámku jindy tak tichém.

Ze dvorů sváželi sem všelijaké a mnohé zásoby potravin, jichž bude třeba pro tolik hostí, francouzský kuchař také již přibyl, psinec byl už opatřen lájí, do konířen přivedli mnoho nových, krásných koní, z nichž nejvíce pozornost budili: Achmed, Ajax, Orlando, Allegro, Erimanthus a ze všech prý nejbystřejší Melita. Pořádek honů byl už hrabětem písemně schválen, a v kanceláři zámecké teď nic jiného nedělali, nežli že rozepisovali písmem co nejkrásnějším na lístcích se zlatou ořízkou „diarium“ lovecké pro každého hostě.

Svída s ostatními pikery pilně troubil a objížděl leče; často také nyní přicházel do zámku, neboť přes tu chvíli bylo tu co jednati stran honů Měltě v té záležitosti dosti závažné slovo. Polesný nikdy štvanic sám neřídil, a proto mu byl takový zkušený piker velice vhod. Vrchní pak ho také užíval, aby skrze neho mohl i v tom svrchovaně rozbodovati a poroučeti. A pak jednal, ovšem že tajně, se Svídou také o tom překvapení! —

Za nedlouho po té, když Rys se odebral do lesů, přibyl na Zahořany očekávaný host: starý baron a to několik dnů před zahájením honů. Bylo to tak s vrchním ujednáno. Za těch dnů, nežli hrabě přijede, bude ještě dosti volno, aby mohl s neteří vrchního volněji jednati a odvážiti se posledního útoku na její srdce.

Baron v bělostné, napudrované vlásence, vyfintěný, ale již vyžilý, starý švihák, hořel zrovna mladickou vášní k neteři vrchního.

Ta snášela nyní opravdová muka. Strýc jí činil výčitky, donucoval k vyznání o klíči ku starým dveřím u gallerie, hrozil, nad to pak měla protivného barona ustavičně na očích, neustále slyšela jeho zdvořilosti a lichocení i jeho vzdechy, stále ji pronásledoval svým milostným očí obracením, jež jí bylo k smíchu a k zlosti. —

Kdo ještě pro starého, záletného barona trpěl, byl Vojna — Začasté přicházel na zámek nadarmo, neboť té hodiny, na kterou se tak těšil, byla slečna, musila býti ve společnosti starého barona a strýcově. Jak smuten vždycky mladý komponista odcházel! A když se mu podařilo, že zastal slečnu doma v jejím pokoji, tu mu jí bylo zase líto. Byla nějak zaražena, smutna — A věděl proč. Svída mu to pověděl. Ah, jak ji litoval, jak se rozhořčoval v duchu na vrchního, že ji tak mučí a vnucuje takového člověka!

Než posledně byl Vojna vrchnímu skoro povděčen, že přerušil hodinu u slečny, kterážto hodina přinesla mu

tuhou zkoušku. Když přišel v obvyklý čas, přijala ho slečna vlídněji a laskavěji nežli jindy a také utkvěl na něm nějak zkoumavě její pohled. Zasedla sice ku klavíru, než, nezačavši ani, obrátila se k němu sedícímu vedle na židli a pravila, usmívajíc se:

„Dnes nebudu hráti. Nechci však nikam, jako onehdy,“ a vážněji dodala: „Prosbu však k vám mám, jako onehdy, a ještě větší —“

Výmluvněji dal očima a výrazem tváře na jevo svou ochotu nežli slovy.

„Přede vším prosím,“ začala slečna „abyste prominul, že jsem vás o něco připravila, co vám je snad velice milo,“ a sáhnuvši pod partesy na klavíru, vyňala odtud pentličku ovíjející dosud zbytek svadlé, uschlé kytičky.

„Znáte-li ji?“ ptala se s úsměvem.

Vojna se zarděl a v rozpacích přisvědčil.

„Promiňte,“ pravila — „Usnul jste tenkráte ve voze, já sama vám dala k tomu příklad — a tu ta pentlička vyhlížela tak pěkně z kapsy, že mne zrovna sváděla. Nedala mně, a já se nepřemohla. Vy jste ji pak hledal, nebo byla to jistě památka —“

Zúmyslně se ku své pentličce nepřiznala.

„Ano, byla, památka na krásnou chvilku —“ odvětil Vojna tonem vřelým a zlehka povzdechl. „Však vy slečno, víte —“

„Ano, tedy vím, nechci lháti —“ vpadla mu do řeči, jakoby se obávala dalších jeho slov a sebe i jeho jich chtěla uchrániti. „Ano, vím a rozumím vám, porozuměla jsem vám. Tenkráte jsem onu kytičku uschovala, poněvadž jsem ten žert chtěla dále provésti. Ale vidíte, že jsem tak neučinila. Protože jsem vás poznala, protože si vás, vašeho umění vážím —“

Vojna žasl. Srdce mu bilo živěji.

„Ale právě proto jsem se vám musila vyznati,“ pokračovala, „a to před tím, nežli vám svou prosbu přednesu —“

„Slečno!“ zvolal mladý komponista unesen, zapomínaje své ostýchavosti.

„Všiml jste si asi, že tu trpím, zkouším —“ pokračovala chvatně, jakoby ho nechtěla k slovu připustiti.

„Vím, vím, ó jen řekněte, co mohu, čím bych mohl —“

„Mnoho, milý příteli — ale dříve slyšte, abych snad nežádala — Buďte, prosím vás, upřímný — Jistě bych vás ušetřila, ale nevím, nevíme si jiné rady — Bude to veliká oběť od vás, vím, a —“

„Ó jen mluvte! —“

„Víte, jak mne strýc nutí, abych se vdala — Raději však bych zemřela — neboť já již volila —“ a tišším hlasem, klopíc zrak, dodala —

„Vašeho přítele —“ ale již, jakoby tíha s ní spadla, děla rozhodněji: „To jsem vám musila říci — víte nyní vše — jednala jsem upřímně, protože vám důvěřuji. Nyní se mohu otázati: mohl byste mi tu službu prokázati? —“

Řeč tato Vojnu ohromila. Poslední však slova ho probudila:

„Ano, ano,“ vyrazil ze sebe — „čím však? Jak?“ —

„Chci odtud — je to nebezpečno a pomůžete-li mně, bude o vaše místo —“

„Co mi teď po místu!“ zvolal Vojna a v hlase jeho zněla veliká trpkost. Slečně ho bylo líto. Kdyby již dříve nebyla poznala, že jí je oddán, byla by nyní nabyla jistého přesvědčení.

V tom ozvaly se kroky venku. Slečna se lekla a náhle k pianu se obrátivši, chvatně pravila:

„Děkuji vám — jak jste hodný! Ostatní vám povím — Strýc jde — Přijdu sama k vám — Čekejte mne pod zámkem v aleji — dnes pozdě večer, prosím vás —“

Když vrchní vešel, slečna nějak prudce hrála. Její učitel seděl vedle, ubledlý jako socha. Jak by si toho byl vrchní povšiml! Jen mu pánovitě dal na jevo, že si přeje, aby ustali. Za to mu byl Vojna tentokráte velmi povděčen. Vyšel z pokoje jako zmámený a pospíchal domů do své pomocnické světničky.

(Pokračování.)

Skřivanu.

Báseň *Ant. Klášterského.*

Vždy výše rozlétáš se, našich polí ptáku,
nad pláně, nad lesy a nad zelení luk,
jak někdo kámen byl by hodil ku oblaku
a z hrdla tryská ti tak dojímavý zvuk.

Pak v bílém obláčku se náhle tratíš sám
jak dítě k hrám
a jen ta píseň tvá teď sama mluví k nám.

Tvé hnízdo na zemi je v kole šumných klasů,
jež stojí kolem kol jak širý, zlatý les,
v něm šumí, praská to tak ve slunečním jasu,
pak vše se vlní zas jak moře v jednu směs.

Však dole, kam tvůj pud ti vnukl hnízdo skrýt,
je stále klid
jak v moře hlubinách, kde zelený hrá svit.

Ty slyšíš na poli, co šeptá si země,
jak vzdychá z hluboka, když rozedral ji pluh,
jak chví se, ve brázdách když vyklíčilo sémě,
když jaro na prsa jí zatklo květin kruh.

Co praví klasu klas, a co dí stromu strom,
když hučí hrom,
ty všecko posloucháš, skryt v malém hnízdě tom.

Ty vidíš člověka, jak ustarán jde práci,
čím musí vykoupit si živný půdy dar,
jak s čela stírá pot, když zrno zas jí vrací,
a jak se modlívá tu za té země zdar.

Ó zpívej, skřivane, a v rychlý dej se let,
mluv tebou celý svět,
co slyšel, viděl jsi, leť Bohu povědět!

Dva přátelé.

Novelleta od *Alexandra L. Kiellanda.*

(Dokončení.)

Hezký čas uplynul, co oba bývalí přátelé pracovali každý na svůj vrub. Setkali se na burse, avšak nikdy spolu nejednali. Karel nepracoval nikdy proti Alfonsovi; nechtěl jej zničiti, chtěl, aby zničil sám sebe.

A zdálo se, jakoby chtěl Alphonse přání Karlovo vyplniti. Ostatně činil dobré obchody; avšak solidní práce, jíž se od Karla byl přiučil, jej brzy omrzela. Počal svůj obchod zanedbávati a ztratil tak mnoho dobrých zakázek.

Měl více smyslu pro pohodlné a rozmařilé živobytí než pro práci, avšak společný život s Karlem dovedl jej na uzdě udržeti. Avšak nyní byl jeho život samostatnější; kruh jeho přátel se rozšiřoval, tak že brzo byla osobnost pana Alphonsa hledána a vážena; avšak Karel bedlivým krokem pozoroval jeho se zmáhající dluhy.

Výdaje byly čím dále, tím větší, a záhy viděl Karel, že je Alphonse po krk zadlužen.

Zacházel teď s lidmi, s kterými před tím ničeho neměl, a to jen proto, aby mohl míti přehled Alphonsových záležitostí. Navštěvoval tytéž kavárny a restaurace jako Alphonse, avšak jindy než on; ano, dával si šíti oděv u téhož krejčího, poněvadž ten malý, poctivý muž jej bavil nezaplacenými účty Alphonsovými.

Karel myslíval na to, jak snadno může přijíti obchod Alphonsův do rukou nelidského věřitele. Avšak křivdili bychom mu, myslíce, že Karel nastavoval ruce své. Byl zamilován do dluhů Alphonsových.

Avšak šlo to pomalu, a Karel byl nedočkavostí I led, když kolem šel. Čekal na okamžik, až bude Alphonse ode všech lidí opuštěn, sám, chud, — — — pak — — —

Nedomyslil; neboť při této myšlénce pohnulo se v nitru jeho něco bolného.

Chtěl svého bývalého přítele nenáviděti, chtěl se pomstiti za veškeru tu chladnost a povržení, jež byl zakusil v životě; avšak kdykoli jen malé pomyšlení na Alphonsův konec v něm se ozvalo, opakoval si slova starého bankéře: „Sentimentálnost se obchodníku nesluší.“

Jednoho dne přišel k svému krejčímu; potřebovalť více šatů než jindy.

Malý ten mužík ukázal mu látku: „Hleďte, to jest nádherná látka pro vás. Pan Alphonse poručil si z ní celý oděv. — a pan Alphonse přece tomu rozumí.“

„Ach, nemyslil bych, že pan Alphonse náleží k vašim nejlepším zákazníkům,“ pravil Karel sarkasticky.

„Ó Bože!“ zvolal krejčík, „myslíte, poněvadž jsem vám často o tom vyprávěl, že mi byl pan Alphonse už kolik tisíc dlužen? Bylo to ode mne hloupé, že jsem to povídal. Pan Alphonse nezaplatil mi toliko skrovnou tu částku, nýbrž myslím, že upokojil podobně i ostatní věřitele. Křivdil jsem velice tomu pánovi a prosím nejponíženěji za odpuštění žádaje, byste toho na veřejnost nevynášel.“

Karel již neslyšel, co štěbetavý krejčík mluvil. Odešel z krámu do ulice zaměstnávaje se myšlénkou, jak že mohl Alphonse zaplatit.

Myslil si, jak jest pošetilým, že čeká na zkázu druhého. Jak lehce mohl chytrý a šťastný Alphonse množství peněz získati, aniž by on o tom čeho zvěděl! Snad se mu vede dobře; snad si lidé povídali: „Hle, teď se teprv ukazuje, jak se Alphonsovi vede, když se zbavil svého společníka.

Se sklopenou hlavou šel Karel ulicí; vrazil několikráte do někoho, avšak nevšiml si toho. Život jeho zdál se mu jaksi beznadějným; neměl myšlénky jiné, než jak by podkopal štěstí druha svého. Teď však vrazil někdo do něho až neforázně. Ohlédl se; byl to známý z doby, když on a Alphonse byli ještě u Crédit lyonnais.

„Aj, dobrý den, pane Karle!“ zvolal muž, „je tomu již dlouho, co jsme se neviděli. A divná to náhoda, že vás právě dnes vidím. Myslil jsem na vás celé dopoledne.“

„A proč to, smím-li se ptáti?“ tázal se Karel pohoušen.

„Nuže vizte! Viděl jsem právě dnes v bance list, — úpis na 30.000 nebo 40.000 franků s podpisem vaším a páně Alphonsovým. Byl jsem celý udiven. Myslil jsem, že páni — hm! — jsou již spolu v pořádku.“

„Nikoli — my nejsme spolu ještě spořádáni docela,“ pravil Karel zvolna.

Snažil se vší silou, aby přemohl svůj jazyk, a pak se tázal, co možná pokojným hlasem:

„Kdy jest úpis splatný? — ani se dobře nepamatuji.“

„Do zítřka — nebo do pozítřka — myslím,“ odpověděl oslovený, kterýžto byl dobrým obchodníkem. — „vyminil si to pan Alphonse.“

„Vím,“ pravil Karel, „avšak nemohl byste to nějak učiniti, aby se již zítra předložil k zaplacení? — — Byla by to ochota — úslužnost, kterouž̌to bych rád osvědčil — — —“

„S radostí! Pošlete svého sluhu zítra ráno ke mně. Sprostředkuji to sám — nic lehčího na světě! Odpusťte! chvátám! S Bohem!“ a odešel.

Druhého dne seděl Karel v comptoiru, čekaje na sluhu, kterého do banky poslal, aby úpis vyplatil.

Tu vkročil očekávaný člověk a položil modrý list před principála. Potom odešel.

Teprve, když zavřel dvéře, chopil se Karel úpisu, prohlédl si bedlivě pečeť a otevřel obálku. Pohlížel nějakou chvíli na svůj podpis, potom podepřel se o stůl a prudce oddychoval. Bylo to, jak si přál, podpis byl zfalšován.

Sklonil se zase ku předu. Dlouho seděl, dívaje se upřeně na svoje jméno, a spozoroval, jak špatně bylo falšováno.

Nemyslil na nic, prohlížeje každou čárku podpisu. Byl tak rozčilen, že dlouho musil přemýšleti, než poznal, co to vlastně znamená.

Tu ukápla mu velká slza na papír, aniž toho sám pozoroval.

Ohlédl se bázlivě; potom utřel to místo stolní pokrývkou. Vzpomněl si znova na starého bankéře v ulici Bergèrské.

Co mu konečně na tom záleželo, že se stal ničemným charakterem? Nic. Neboť nenáviděl ze srdce svého bývalého přítele. Nikdo mu nemohl toho vyčísti, že jednal špatně, naopak jednal poctivě, ačkoli Alphonsa zničí.

Myslil na Alphonsa. Znal jej příliš dobře, než aby byl neviděl, že, ocitnuv se na kraji propasti, neopomine jediného kroku, který by ho spasil.

Toto mysle si, Karel povstal. To se nesmí státi! Alphonse nesmí si prostřeliti hlavu a dobyti si takto soustrasti, která sebevraha provází. Neboť tak by se, on, Karel nepomstil; uminil si tak dlouho živiti závist, až jeho bývalý přítel v hanbu upadne. Měl-li přítele ztratit, nuž ať svět pozná, jak bídný chlap byl ten kouzelný Alphonse.

Pohlédl na hodiny. Bylo půl páté. Karel věděl, ve které kavárně by mohl svého přítele v tuto dobu nalézti; schoval úpis a oblékl si kabát.

Avšak cestou hodlal ještě zajíti na policejní ředitelství a odevzdati list obecnímu úředníku, který by na dané Karlem znamení se stráží do kavárny vkročil a Alphonsa s jeho druhy překvapil, hlasitě zvolaje:

„Pane Alphonse! Jste obžalován z podvodu!“

Deštivé počasí v Paříži! Celý den bylo mlhavo a sychravo; avšak odpoledne dalo se do deště. Avšak nebyl to déšť obyčejný; voda lila se z mračen v proudech; zdálo se, jako by se byla shromáždila mračna právě nad ulice pařížské a měnila se v potoky.

Ačkoli se lidé skrývali, byli přece na kůži promokli. Voda tekla jim s krku až na nohy, kdež se jim usazovala v botách.

Několik sanguinických dam stálo ve dveřích, čekajíc, až déšť přestane; jiné čekaly na omnibus. Avšak mnoho mužů chvátalo pod deštníky; jen málo jich šlo bez deštníků; ohrnuli si límce a ubírali se dále.

Ačkoli teprve podzim začal, bylo již v pět hodin úplně temno. Plynové lampy málo svítily, a jen tu a tam nějaká restaurace ozařovala ulici.

Lidé hemžili se jako obyčejně po ulicích. Všechny drožky byly obsazeny; jezdily sem a tam, a lampy na předu jich umístěné kmitaly se temnotou jako svatojanské mušky.

Kavárny byly přeplněny; denní hosté obcházeli kolem, láteříce, a sklepníci rejdili jako jindy. V tomto zmatku bylo slyšeti malý zvonek; la dame du comptoir zvonila na posluhu, rozhlížejíc se po kavárně. Ve velké restauraci na boulevardech sevastopolských seděla dáma ve svém pokojíčku. Byla známa pro svoji láskyplnost a něhu.

Měla lesklý, černý vlas, kterýž jí vzdor modě přes čelo splýval. Oči měla skoro černé, ústa plná.

Postava její byla krásna, ačkoli již překročila třicátý rok věku svého, a ručka její, kterou psala na malou billetku, byla tak něžna — k pomilování. Madame Virginie nebavila se houfcem lidí, kteří kavárnu obestupovali, aniž poslouchala jejich drsné vtipy, ohlížejíc se jen na svou billetku a po sále.

Zvláště krásna byla mezi pátou a sedmou hodinou odpolední — byl to čas, ve který pravidelně Alphonse kavárnu navštěvoval.

Potom nespustila s něho zraku, ruměnec její dostával větší svěžesti, ústa byla připravena vždycky k smíchu a pohyby její staly se nervosnější. To byl ten čas, ve který dávala odpovědi a proháněla sklepníky.

Myslilo se všeobecně, že měla již dříve známost s Alphonsem, a někteří byli by se rádi dozvěděli, zdali jest jeho milenkou.

Sama věděla nejlépe, jak to s ní dopadá, avšak bylo jí nemožno zazlívati Alphonsovi. Věděla dobře, že se zajímá o ni tak dobře jako o dvacet jiných, věděla, že ji opustí, že nikdy nemohou býti svoji. A přece žebraly oči její o jeden přívětivý pohled, a opouštěl-li on kavárnu bez důvěrného „S Bohem“, byla celá nešťastna, a sklepníci tiše si povídali: „Hle, madame — dnes sešedivi“.

Tam v oknech bylo ještě dosti světla, aby se mohly čísti noviny; několik lidí prohlíželo si, zevlujíc, stojany. Zahleděl-li se někdo na to množství postav, které před okny se mihaly, zdálo se mu to asi podobno velkému aquariu. Dále v kavárně byl plyn zapálen plamenem. Alphonse zasedl si ke hře s několika přátely.

Byl v boudoiru a pozdravil madame Virginii, a ona, která každodenně Alphonsa bledším vídala, činila mu proto výčitky.

Alphonse odvětil bolně a prosil za prominutí.

Jak nenáviděla ty lehké dámy z opery a balletu, kterýchžto vnady Alphonse každé noci plnými doušky lokal! Jak smrtelně bledým byl celý týden! Byl tak hubeným, a ty nepokojné, pichlavé oči byly teď jaksi vyhasly. Co by za to dala, kdyby jej mohla tohoto způsobu života zbaviti, který jej hubil! Pohlédla na svůj obraz v zrcadle a shledala, že jest ještě krásna.

Několikráte otevřely se dvéře, jimiž přibyl nový host, dupaje nohama a zavíraje deštník. Všichni klaněli se před Virginií, a skoro každý doložil: „Je to dnes počasí!“

Když Karel vkročil, pozdravil úsečně a usedl si.

Alphonsovy oči staly se nepokojny, pokaždé, když někdo vstoupil, hleděl ke dveřím, a když vešel Karel, sklopil oči a otřásl se.

„Pan Alphonse hraje dnes velmi špatně,“ pravil jeden z diváků.

Brzy na to vkročil cizí pán. Karel pohlédl vzhůru od novin a lehce se uklonil; cizinec se rozhlédl a vrhl pak ostrý pohled na Alphonsa.

Tomuto upadla koule s kulečníku.

„Odpusťte, pánové, já jsem dnes docela ke hře neschopen,“ pravil, „dovolte, abych přestal. — Sklepníku! přineste mi láhev sodovky a lžíci, — vezmu si léku.“

„Neberte celou dosi, nýbrž jen částku,“ pravil lékař který opodál seděl a hrál šachy.

Alphonse se usmál a posadil se k stolku, kde ležely časopisy. Vzal do ruky Journal amusant a dělal rozmanité poznámky k illustracím. Brzo byl obklopen několika mladíky a tu byl nevyčerpatelný ve vtipu a pikantních historkách.

A co se takto s jinými smál, vytáhl ze záňadří balíček, na němž bylo velkými písmeny napsáno: „Sůl léčebná.“

Vhodil prášek do sklenice, do níž byl před tím nalil od sklepníka přinesené sodovky, a zamíchal lžicí. Před ním na stole leželo něco popelu z doutníku, kterýžto odfoukl a sáhl znova po láhvi.

Právě v tomtéž okamžiku chopila ho jakás ruka za rameno. Karel se byl vzchopil a přešel rychle po sále; poklonil se před Alphonsem.

Tento se obrátil tak, že nikdo jiný mu nemohl do obličeje viděti mimo Karla. Ohlédl se mlčky po postavě svého starého přítele; potom se vzchopil a obrátiv se ke Karlovi, pravil polohlasitě: „Karlíčku!“

Bylo tomu již dlouho, dlouho, co byl Karel toto jméno své neslyšel. Pohlédl na známý obličej a teď teprve viděl, jak se byl změnil. Bylo mu tak, jakoby tam četl smutný soud o sobě.

Tak stáli nějakou chvíli, a přes tvář Alphonsovu přelétl výraz beznadějnosti, kterýžto Karel již z dob školních znal, když Alphonse přiletěl k němu celý uřícený, aby si opsal úlohu.

„Přečetl jsi již ‚Journal amusant‘?“ tázal se Karel nejistě.

„Prosím!“ odtušil Alphonse rychle. Podával mu list a chopil se rychle ukazováčku Karlova. Potřásl jim a pravil: „Díky.“ Potom vypil obsah sklenice.

Karel šel k cizímu pánovi, který u dveří seděl, řka: „Dejte sem úpis!“

„Nepotřebujete tedy mé přítomnosti?“

„Nikoli, děkuji.“

„Tím líp,“ pravil cizinec a podal Karlovi složený modrý papír; pak zaplatil si kávu a odešel.

Madame Virginie zvolala tiše: „Alphonse! — můj Bože! Pane Alphonse, co jest vám?“

Alphonse spadl se sesle, pozdvihl ruce, a hlava mu klesla. Zůstal seděti na zemi obrácen zády k židli.

Mezi vedle sedícími nastal poplach; lékař vyskočil a poklekl k Alphonsovi. Když pohlédl Alphonsovi do tváře, ucouvl. Ohmatal tepnu a podepřel se o sklenici, která stála na stole.

Sklenice padla na zem a rozbila se. Potom obrátil se k nemocnému.

Nyni teprv poznali hosté, co se stalo: „Mrtev? — je mrtev — lékaři? Pan Alphonse mrtev?“

„Srdce mu tluče!“ odvětil lékař.

Někdo přinesl vodu; jiný zase ocet; za všeobecného smíchu a vzdechů bylo slyšeti karamboly na kulečníku.

„Ticho!“ volalo se, „ticho!“ opakoval někdo. Ticho nastávalo pomalu, až bylo jako v hrobě.

„Pojďte a odneste jej!“ zvolal lékař.

Zdvihli mrtvého; položili ho na pohovku v rohu pokoje a zhasli vedlejsí světla.

Madame Virginie stála zde ještě; vypadala v obličeji bledá jako Alphonsova mrtvola a tiskla něžnou ruku k srdci.

Odnesli ho do vedlejšího pokoje. Lékař vzal ho pod páži, tak že mu bylo vidět plátno na bílé košili.

Virginie následovala je plna zármutku.

Většina hostí odešla; několik mladíků vešlo sem z ulice a byvše o události katastrofě zpraveni, ohlédli se do rohu a přiklopivše si těsněji kabáty, odešli.

Polotemná kavárna se vyprázdnila; jen blízcí přátelé stáli okolo mrtvého. Lékař mluvil s hostinským, kterýž byl také vešel.

Sklepníci přebíhali sem a tam, a jeden z nich sbíral rozbité střepy. Sbíral je velmi tiše; avšak bylo přece dosti hluku.

„Nech toho až později!“ pravil hostinský.

Sedě na pohovce, díval se Karel na svého mrtvého přítele. Pomalu roztrhl složený modrý papír a — myslil na svého druha. Přel. *V. Libenský.*

FEUILLETON.

Sarkofag Alexandra Velkého.

Je-li pravda, — a zprávě této nedávno v časopisech se vyskytnuvší neuvěří se tak snadno, — že byly nalezeny v Syrii kosti Alexandra Velkého, zmařili archaeologové krásné místo v „Hamletu“ a učinili jeden ze svých nejskvělejších objevů. Došla totiž před několika nedělemi zvěst, že byl ze zřícenin u Saidy vykopán sarkofag, z jehož nápisů a jiných podrobností lze prý na určito souditi, že nalézají se v něm tělesné ostatky Makedonského dobyvatele. Je-li tomu tak, tedy se Hamlet, princ dánský, mýlil stopuje prach Alexandrův, až nalezl jej někde v čepu u sudu. Tělo Makedonského vítěze nebylo vydáno tak neslavnému osudu. Naopak, odpočívalo, jak se zdá, klidně dva tisíce dvě stě a deset let v massivní rakvi, do které je uložil Ptolomeos Lagos. Nicméně bude ještě zapotřebí objasnění mnohých temných stránek, než se uvěří, že ostatky v Saidě nalezené jsou skutečně prach a kosti mocného syna Filipova. On zajisté zemřel v Babyloně, jak někteří tvrdí, při pitce, a jak jiní, zase zimnicí, kterou onemocněl prováděje vysušování mesopotamských bažin. Na smrtelné posteli, ve chvíli, kdy odevzdával říši svou Ptolomeovi, Seleukovi, Perdikovi, Antigonovi řka, „aby ten nejhodnější ji panování nastoupil“, žádal, aby tělo jeho přeneseno bylo do Alexandrie, města, které založil při ústí Nilu. Tam, jak pověst vypravuje, dal je Ptolomeos Lagos uložiti do rakve zlaté, kterou některý pozdější egyptský vladař buď vyměnil za schránku skleněnou, aneb do takové ji uložil. Jak dostaly se tak vzácné pozůstatky z Alexandrie do Saidy? Toť otázka, která musí býti objasněna. Naproti tomu tvrdí se, že nápisy na sarkofagu nalezené věrohodnosti nálezu nasvědčují. Podobizny Ramsesa, Faraona Mojžíšova a jeho otce, jak fotografovány jsou z mumií nedávno nalezených, jsou známy jako podoby panovníků doby nejnovější a nyní tedy objevuje se Alexandr Velký, jenž, jak praví latinský básník, překypoval ctižádostí, pro kterou svět byl příliš malý, — objevuje se lidskému oku jako hrstka prachu s několika kostmi. Jsou-li tyto statky Saidské skutečně Alexandrovými, jaké upomínky je to obklopují! Dějeprava učinila mnoho chyb, ale nedopustila se žádné stavíc syna Filipova v přední řadu mužů, jimž se svět obdivuje. Nežil ani třicet tři léta, nepanoval ani třináct a přece v krátké té době sloučil svět západní a východní více než kdo

*

před ním i po něm; válka byla jeho výhní, meč kladivem. Vše, co o něm víme, vykazuje vynikající místo tomuto macedonskému vladaři, který měl Aristotela za vychovatele, Iliadu za denní čtení, Asijské královny a Athenské dívky za své družky a dobytí světa za svůj životní úkol. Jako hoch čtrnáctiletý toužil na vítězství svého otce řka: „Co zbude pro mne?“ V šestnácti letech stal se správcem Filipova království a spravoval je výborně; rok před tím zkrotil svého Bukefala, koně, jejž nikdo jiný ovládati nemohl, a jsa dvacet let stár, byl roku 336 před Kristem korunován za krále. U Chaeroney bojoval tak chrabře, že otec jeho objav jej mezi kupami mrtvol Thebského svatého tému zvolal: „Ó synu, hledej sobě větší království; to, které ti zůstavím jest příliš malé!“ Skvělý a hrozný zahořel na obloze starověku jako vlasatice, střídavě ukrutný jako tygr a zase mírný jako holubice. Krajnosti lidských vášní pojily se v něm. V samém krvavém vraždění v Thebách dovedl dáti rozkaz, aby bylo šetřeno domu Pindarova pro jeho písně, a když obvinili jeho tělesného lékaře, že jej chce otrávit, vypil před jeho zraky s úsměvem připravenou číši podávaje bezvinnému strážci svého zdraví udavačský list. Tentýž muž zabíjel své zajatce jako ovce, proklál svého přítele Kl ta při kvasu a zuřil mezi obyvatelstvem dobytého Tyru jako lítice z Hadu. K matce, ženě a dětem poraženého Daria zachoval se ušlechtile jako paladin, a když Bessus zavraždil jeho korunovaného odpůrce, a on spatřil krále perského nahého ve prachu ležeti, odepjal svůj purpurový, drahokamy ozdobený plášť, a pokryl jím tělo mrtvého vladaře. Ale týž člověk, aby ukojil rozmar Athenské kurtisany, dal zapálit Persepoli a zničit toto zázračné město; zavraždil svého nejlepšího vojevůdce a rádce Parmenia pro pouhé podezření, zmrzačil Kalisthena, žáka svého vychovatele Aristotela, voze nešťastnou tu oběť světem v železné kleci a dopouštěje se nesčíslných jiných barbarství. Byl v skutku nejnepochopitelnějším a nejskvělejším netvorem starověku, nadán skvoucími dary přírody a jsa zázrakem i odstrašujícím příkladem lidského pokolení. Malý postavou, byl tělesně tak zdráv, že ho žádná výstřednost, nestřídmost a únava nepřemohla. V bitvě byl nepřemožitelný, „vítězství lpělo na jeho praporu“, — ani jednou nebyl raněn, ačkoliv bojoval vždy v čele. Orient vyslovuje až do dneška jeho jméno „Iskander“ jako jméno poloboha. Města jménem tím dosud se honosí a tisíce pověstí velebí tohoto Makedonce, jenž ve věku jinošském vyšel, aby dobyl Asie. Hrstka šedého prachu, zbytek lebky jest vše, co zůstalo z toho neukrotného těla, jehož třiceti tisícům pěšců a pěti tisícům jízdy padla k nohám ve starověku nám známá Asie; jemuž Sardis, Milet, Damašek, Tyrus, Babylon, Susa a Persepolis otevřely brány, až veškerá země od Nilu až Oxu byla jeho. „Já bych zůstal při Eufratě,“ řekl Parmenios po dobytí Babylona. — „To bych také učinil,“ řekl dobyvatel, „kdybych byl Parmeniem,“ a hned vydal se na nejzázračnější ze svých výprav — vpád do Indie. Není zajímavější části staré historie nad ohromné pozůstalé zprávy o tomto válečném tažení. Krajiny, které zaujal, byly tenkráte brahmanské. Když o sto let později začal se tu šířiti buddhismus, nalezl tu pozůstatky řeckého umění a přijal je do svých basreliefů na chrámech i v skalních jeskyních. Obchodu otevřel Alexandr ponejprv cesty do Baktrie, Arachosie, Gedrosie, a Drangiany, — nynějšího Afghanistanu; jeho admirál Nearchos nakreslil první mapy cest po okeanu Indickém. U Herodota jest Indie ještě zemí báje, kde rostla vlna na stromech a mravenci střežili zlato. Alexandr strhnul pohádkový závoj s krásné země Arijské, zrovna tak, jako strhl závoj spanilým kněžnám Asijským, Roxaně a Stateiře, a jako roztal uzel Gordický. To a mnohem více vypravuje ta hrstka prachu nalezeného v sarkofagu v Saidě.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Historie o těžkých protivenstvích církve České od počátku jejího na víru křesťanskou obrácení od r. 894–1632 za panování Ferdinanda II.“ S připojením „Historie o persekuci Valdenských r. 1655“ a Jana Rosacia: „Koruny neuvadlé mučedníků Božích Českých.“ V Praze. Nákladem spolku Komenského. Tiskem J. Otty 1888.

„Salonní bibliotéka.“ Redaktor F. Schulz. Číslo 53. Obsahuje: „Dědictví Tantalovo.“ Básně Jaroslava Vrchlického. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Dějepis všeobecný.“ Pořádá Dr. Jos. Emler. Oddíl I. „Dějiny středověké.“ Od konce století pátého až do konce století patnáctého. Sepsal prof. Fr. Šembera. Sešit 26. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický.“ Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 7.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Hrady a zámky.“ Popisuje August Sedláček. Dílu VI. sešit 9. 11. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Kabinetní knihovna.“ Svazek XXIX. Obsahuje: „Povídky veršem“ od Karla Legera. — Svazek XXX. obsahuje: „Ukrajinské dumy.“ Napsal Edvard Jelínek. Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Libuše, matice zábavy a vědění.“ Ročníku XVII. číslo 6 a 7. obsahuje: „Salomena.“ Román od V. Lužické. — Ročníku XVIII. číslo 1. obsahuje: „Nevolnice.“ Od Al. Jiráska. Nákladem „Libuše, Matice zábavy a vědění“ v Praze.

„Repertoir českých divadel.“ Číslo VIII. obsahuje: „Svět zásad.“ Veselohra o třech jednáních. Napsal Karel Pippich. Číslo IX. obsahuje: „All Right.“ Veselohra o jednom jednání. Od Josefa Štolby. „Dcc a Jeftova.“ Komedie o jednom jednání. Od Felixe Cavalottiho. Přeložila Marie Kalašova. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

„Sborník illustrovaných románů.“ Dílu II. sešit 20. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

Nové vydání románů a novel Emilie Flygaré-Carlénové. Sešit 1. a 2. obsahuje: „Zasvěcení chrámu v Hamarbě.“ Román. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. „D.“ První má velmi pěknou, procítěnou náladu, ale v provedení jest přece jaksi neúplná. — „Liberté.“ Rádi bychom něco uveřejnili, ale požadavky nynější doby tomu brání. — P. Polešák: Došlo. „K. v P.“ Pěkné, ale přílišně napodobeno. — Neužijeme prací znamenaných „Lilie.“ — „Čtyry stužky.“ — „Novému jaru.“ — „V. P. (Sen.)“ — „Márince.“ — „J. Z.“ — „Výkřik ducha.“ — „B. A. v K.“ — „K. V. (Švadlena.)“ — „Odplula.“ — „Prvosenky.“ — „Kn.“ — „Xav.“ — „V. R. (Noc v lese.)“ — „J.“ — „M. B.“

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Vološek“.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 7. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI — 20. dubna 1888. — ČÍSLO 12

Resignace.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Svůj vezmi kříž, mne následuj!
děl Kristus, a ta slova
v ráz kroti hněv i odboj můj
i muka denně nová.

Svůj zahoď kříž a šlápni naň!
svět volá v téže chvíli.
Jsi svoboden, jen zvedni skráň! —
Kde pravá cesta k cíli?

Kde záruka, se příti jmu,
kde spásy brána jistá?
Než rozhodneš se, v hrobky tmu
tě složí jako Krista.

Však jisto máš, ty nevstaneš,
a proto mudrc pravý,
jenž ví, že kolem všecko lež,
a jejž přec všecko baví:

Tvář slině, duši pohaně
jen nastav, otevř dlaně,
svůj vezmi kříž — ne oddaně,
leč pouze odhodlaně!

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

Sklesl tam na židli a zůstal za chvíli jako bez vlády. Slečna chce odtud s ním — s malířem! Barona zamítla pro malíře. Šťastný! Ve všem má štěstí! — Protože je odvážný, smělý! Ale on sám! Myslil na sebe — On mu má ještě pomoci! On jen aby každému sloužil a pomáhal! — Cítil velikou trpkost sám nad sebou. Než v tom, jak u ní, u slečny, v duchu stanul, myšlénky se mu obracely. Ne jemu, Rysovi, ale jí má pomoci. Jak byla skličena, jak po všechen ten čas trpěla! A s jakou důvěrou na něj se obrátila! Což, kdyby vše vrchnímu pověděl? Ale ani nedomyslil. Jak mu důvěřuje! Těšilo ho to, jakož i to, jak na vše ho připravila, nechtíc ho klamati. A jak snadno mohla! Víť, ano ví, jak je jí oddán — S tou kytickou schválně začala, to byla jen záminka, aby mu to mohla dáti šetrně na jevo — A nač také pomýšlel? Jak by se mohl odvážiti, on!

Tak Vojna uvažoval, a čím dále, tím klidněji, více a více resignaci se oddávaje — Ale smutek mu v duši zůstal a největší proto, že se s ní měl rozloučiti. Byl až dosud šťasten, když ji mohl viděti, když tu hodinku mohl po jejím boku u klavíru stráviti. A nyní sám má býti pomocen, aby odtud mohla prchnouti, aby ji více neviděl — Oh, až ji tu nebude — pak půjde také — Nevydrží tu — Tak v myšlénkách pohřížen seděl až do soumraku. Když pak šeré jeho stíny počaly jizbu obetkávati, usedl bezděky ku starému, černému klavíru —

Hrál tak, že, kdyby byl měl té chvíle posluchače, býval by všechny uchvátil. V té hře vzdychala a plakala jeho duše. Když pak nastal večer, odebral se oklikou do aleje pod zámkem. Přecházel v hlubokém jejím temnu pod hustými korunami čekaje na slečnu. Měl už po nejprudším boji.

XVI.

Zahořanská obora měla dobrých osm set jiter výměry. K oboře připojili ještě několik sousedních hájemství s pasekami, lukami a s dvěma rybníky, tak že všechna zahájená prostora ku štvaniciu určená a připravená měla přes tři tisíce jiter.

Oborou a přilehlými lesy byly prosekány aleje z nichž každá měla své jméno, a jež všechny tvořily pravidelnou, systematickou síť. Protínající se aleje tvořily „leče“, oddělení to na mnoze podoby čtvercové o třiceti a více jitrech. Lečemi těmi vedly tu tam stezky pro jízdné.

Každá ta stezka byla tak široká, aby pikér na koni tryskem se ženoucí a troubící bez závady mohl minouti druhého, protivným třeba směrem uhánějícího. Při lečích těchto byly na dobu štvanic určeny pro lovce „rendez-vous“, z nichž každé také bylo pojmenováno.

Hluboko v tomto rozsáhlém lovišti, prostřed lesa na nevelké pasece stál osamělý, zděný pavillon, útulek to lovících vrchností za různých příhod a nehod, začasté také místo jejich oddechu a odpočinku. Nebožtík hrabě je vystavěl. Od jeho smrti se neštvalo a proto osamělé to stavení v lesích jako zapomenuté, valně sešlo. Nyní, když stará sláva zahořanských štvanic měla se obnoviti, dal je vrchní vně opraviti a obíliti, tak že pěkně se vyjímalo v bujné kolem zeleni. Nyní, když do pavillonu byli dopravili všechny malířské potřeby, zamířil sem Rys na svém hnědáku.

Vyjel za časného jitra. Cestu měl velice příjemnou. Ráno bylo rozkosné zvláště tu ve vysokých lesích, jejichž alejemi se krásně jelo. Rys ubíral se vlastně do vyhnanství. Vrchnímu se povedlo. Dostal ho ze zámku, starý baron bude tam bez soka. A přece se malíř nezlobil, aniž ho hnětlo, že nemohl druhého pokoje na zámku vymalovati. Hrabě na tom jednom dokončeném pozná, co umí, a také v tom pavillonu. Rys tušil, že má vrchní ještě jiný plán, totiž ten, aby nepohodlný malíř se již do zámku na další malbu nevrátil. Smál se mu v duchu. Jak se všechno obrátilo!

Bylo jasno v mysli mladého malíře. Ale lehynká mlha ji přece zastírala. Rozloučil se s Terezou a dojem toho, ač, jak se těšil, krátkého rozloučení v duši zůstal i tesknota po milé dívce. Tolik dnů ji neuvidí! Zdaliž pak? Zdaří-li se mu?

Od poslední mrzutosti, kterou měl s vrchním, dvakráte mluvil tajně s Terezou. Bylo dobře, ze tak málo, a že nastávalo rozloučení, a že na Zahořanech meškal starý baron.

To přispělo k rychlému její rozhodnutí! Po druhé s ní mluvil samý večer a tohoto dne, kdy starý Kaspar ho zastihl, an z obrazárny vystupoval. Jím přeplašen, musil ustoupiti, ale že měl druhého dne odjeti, musil ještě jednou Terezu viděti, s ní se rozloučiti, a kdyby se Zahořany zbořily. Samý večer vyšel zas a nenašed nikoko na chodbě, odvážil se až k její dveřím a zaťukal. Byla na štěstí doma teskníc pro něj, uvažujíc, co učiniti, aby ho ještě jednou spatřila — A nyní přišel sám.

Jakkoliv živé, ano vášnivé radosti své nad tím neutajila, přece ho dále nepustila. Bálať se starého Kašpara i strýce, nebo ti dva navštěvovali ji nyní přes tu chvíli za různými záminkami. Vsak jim dobře rozuměla. I odvážila se do gallerie, do té síně, kde poprvé pod obrazy starých mistrů se s mladým malířem dorozuměli. Nyní tam bylo šero a ticho, libá samota. Než nebylo času na sladké laškování, aniž dlouhého prodlení. Na rychlo oznámil Rys, co ještě měl oznámiti, čeho ještě bylo třeba, aby vyveden byl smluvený plán, pak krátké, ale vroucí rozloučení, a než vrchního zmizela z obrazárny —

Na tento okamžik rozloučení často a dlouho Rys myslil, jeda na hnědáku Zahořanskou oborou, stínem i zlatými záślehy slunečními, jež pronikaly větvemi do prosekaných alejí a chvěly se na kmenech i na úpravné cestě. Viděl, jak sličná dívka v jeho náručí se zachvěla, jak ho vášnivě objala, šeptajíc úzkostně: „Jestliže se víc neuvidíme! Neopouštějte mne!“

Jak ho milovala! K vůli němu odhodlala se odejíti ze zámku, od příbuzných, odříci se nádhery a bohatství, majíc štěstí jen u něho. Rys byl dojat touto láskou a oddaností a v duchu se zaslibovał, že se vynasnaží veškerou svou silou, aby jí to nahradil —

Tak jel, lesa kolem si hrubě nevšímaje, za dobrou hodinu, až pojednou, dostav se na pokraj, spatřil před sebou na mýtině cíl své cesty a své bydliště. Pavillon byl stavení věžovité o jednom poschodí s přístavkem přízemkovým. Ku hlavním dveřím ve přízemí vedly schody s prostrannou plošinou přede dveřmi, nad nimiž pak v prvním poschodí vznášel se balkon, jehož kovaná mříže, jakož i všechno stavení bylo nejčistšího slohu té doby kvetoucího, rokokového. V přízemném přístavku byl na rychlo zařízený byt malířův. I lože mu tam upravili, jak si sám přál, na podiv samému vrchnímu. V pavillonu, v komnatě hořejší, jakož i ve přízemné bylo po vlaském krbu. Nábytek byl složen ve druhé světnici přízemku. Rys měl za pomocníka hajného i jeho výrostka, kteří bydleli v hájovně asi deset minut dále v lese. Odtud také přinášeli malíři oběd a večeři. Snídaně si sám vařil. Hnědák jeho stál v chlévě v hájovně v nerovné společnosti krav hajného. Rysovi se místo samo zalíbilo i nový život robinsonský. Jediným společníkem jeho byl výrostek hajného, který mu posluhoval. Začasté ho i domů propustil, zvláště když dokonal všechny přípravy k malbě samé.

Pak byl raději sám.

Kdyby mu mysl nezabíhala často na Zahořany, kdyby nebylo smělého podniku, jejž připravoval, byl by tu úplně bez starostí a šťasten, zajat neobvyklými okolnostmi při malování.

Jak se malovalo v té samotě lesní, v tiché síni pavillonu, do níž jen vítr zanášel ohlas táhlého šumu lesního! A jak se tu pěkně odpočívalo ve stínu na schodišti v poledne, kdy všecko kolem podřimovalo v plné záři sluneční, nebo na večer na hoře na balkoně kdy vřes a všechna paseka kolem zbrunátněla, kdy nad tmějícími se lesy hořela zář západu a nad ní se mihotala večernice, kdy vlhko vycházelo z lesů a lehynké páry je zasloňovaly, nebo když pak plný měsíc vycházel nad černý hvozd! Touto večerní dobou mladému malíři, jenž by jindy spokojen se zálibou na to hleděl, klidně si byl pokuřoval ze své hollandské dýmky, bývalo nejteskněji, tu nejvíce na svou dívku v zahořanském zámku vzpomínal.

Hostí tu žádných nemíval, jmenovitě první dny. Také se každému neukázal. Malovalť při zavřených dveřích a zaslechl li venku hlas, opatrně se napřed podíval, kdo to je. Vrchní sem nepřijel se podívat. Neměltě času a byl vůbec rád, že se malíře zbavil. Co maluje a jak, na tom mu nezáleželo. Jen někdy některý z pikérů leče objížděje sem přijel, nebo někdo z myslivecké chasy. Rys promluvil s každým, žádného však do síně nepustil a neukázal rostoucí svou nástěnnou malbu. Požádal-li ho někdo přímo, zkrátka odřekl, a odložil až na dobu, kdy bude všecko hotovo, takhle že by nic neviděli.

Jen Svídu všude pustil a provedl, kdykoliv sem přijel. Ten byl hostem velevítaným, protože přinášel také s sebou lísteček od slečny. Pokaždé, když Svída přijel, zůstal s malířem v hořejší komnatě, kde Rys maloval, a tu spolu vždycky dlouho rokovali. Začasté bylo slyšeti i jejich smích, nejvíce však Svídův. Když odjel, nesa slečně malířovu odpověď, Rys pokaždé dlouho se zdržel nad lístkem Tereziným.

V posledním lístku také psala:

„V... slíbil, že všecko učiní a ve všem pomůže. Je velice hodný a šlechetný. Až mi ho je líto —“

Za nedlouho potom zjevil se jednoho odpoledne u pavillonu vzácný host, jemuž, když jej malíř docházeje ho s balkonu zahlédl, velmi chvatně šel vstříc. Byl to Vojna. Rys ho srdečně vítal. Mladý komponista byl velmi vážný. Pobyl tu dlouho a Rys ho značný kus lesem vyprovázel. Když se loučili, byla tvář Vojnova jasnější, a Rys, vraceje se, řekl si v duchu:

„Tereza má pravdu. Je hodný a šlechetný.“

Nazejtří ráno zavřel pavillon, okna všechna zaslonil a odebrav se do hájovny, dal si hnědáka osedlati, oznamuje, že musí do města, nakoupit zvláštní barvu, na kterou zapomněl, a jiné některé potřeby. Ustanovil také, aby hajného výrostek hned se tam pro ty věci vypravil. —

XVII.

Starému Kašparovi se teď značně uvolnilo, poněvadž zbaven byl velmi obtížné služby: hlídati dvé mladých lidí, kteří se mají rádi a po sobě touží. Malíř byl pryč, v lesích, a slečna měla jinou zábavu. Jen o zámek k obrazárně se ještě postaral, a to téhož jitra ještě, kdy malíř odjel. Dal totiž zámek dveří do obrazárny z chodbičky vedoucích utrhnouti a zcela předělati, jak pan vrchní poručil. Starému sluhovi se zdálo, že to již skoro pozdě, ale když pán poroučí, a pak — což kdyby se ten prožluklý malíř vrátil! Než i této starosti byl starý Kašpar za nedlouho zbaven.

Přibyltě z nenadání na Zahořany čalouník z města vrchním objednaný, a ten potáhl stěny pokoje, jež dosud čekaly na štětec Rysův. Vrchní se v duchu i před neteří smál malířovi, že má po práci na Zahořanech a že tam v pavillonu nadarmo pospíchá, aby byl co nejdříve hotov. Ale jak se podivil, když se dal na Rysa přeptati, a uslyšel, že malíři díla málo přibývá, že malby v pavillonu nějak pomalu rostou; a ještě více se podivil, když Rys sám jemu vzkázal, že shledal v pavillonu nesnáze, kterých se nenadál, a že se tam zdrží déle, nežli myslil.

Pak si již vrchní na mazala, jak Rysa nazýval, hrubě ani nevzpomněl. Byl mu již jen nahodilou překážkou, kterou nyní odklidil. Také se hrnulo mnoho starostí, které vrchního zabavovaly. A měl tu také hosta, který ho velmi těšil a jemuž prokazoval všemožné zdvořilosti a pozornosti. Také Tereza přicházela, alespoň poněkud, do rozumu. Nechovala se již tak cize, chladně, ano odmítavě k baronovi jako v městě u tety. Vrchní počínal co nejlépe doufati a se těšiti, jak panenku naučil, a že se splní, co své sestře ve městě slíbil.

Netušil a nebyl by ani uvěřil, co neť jeho nyní trpěla, jak se jí bylo přemáhati. Jedinou jen výhodu měla nyní, co Rys byl ze zámku, že jí již nehlídali jako před tím. Za to se jí velmi stýskalo a v tesknotě té jí čas zvolna, zdlouhavě míjel. Zdálo se jí již věčností, co Rys byl ze zámku, a nekonečnou každá chvilka, kterouž jí bylo tráviti ve společnosti starého barona a strýcově.

Těm však čas nad míru ubíhal, zvláště vrchnímu. A nežli se nadál, nastal hlomozný den příjezdu mladého hraběte a jeho hostí. Brány již byly postaveny, hudba z města čekala, vinše a uvítací řeči byly rozdány, u poslední brány čekali úředníci, kněží z patronátu a stráž tureckých vojáků krvavě červeně oblečených (dle nápadu pana vrchního), sedláci ze všech vesnic na koních stáli v šiku po cestě ode vsi až k zámku. Každá vesnice měla, pokud možná, jednobarevné koně; náčelníky jednotlivých tlup byli svobodníci a trubači, kantoři ze všech farních vesnic. (Pokračování.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Kasárny, kamž nyní vešli, bývaly někdy až do dob císaře Josefa ženským klášterem. Druhý dvůr, kterým šli, měl ještě poněkud původní svůj ráz, a nebýti těch otevřených oken, z kterých se dívali vojáci, nebýti sem tam patrných stop prosaické profanace, tak byla vůči těm malebným lomenicím barokového slohu, té travou porostlé dlažbě illuse snadně ještě možná. Jakási melancholická poesie skrývala se, vítězící střízlivostí sice zaplašená, avšak přece ještě ne zcela vyhlazená, v stinných koutech znesvěcené budovy.

Ze dvora vedla malá dvířka do bývalé klášterní zahrady. Ohromné, staré kaštany tvořily tam sladký soumrak. Avšak nezakmitly se v něm stíny zemřelých, zbožných sester. Bylo tam několik hrubých, z prken sbitých stolů a lavic a v pozadí kuželník. U kuželníku stálo několik starších důstojníků, na lavicích pak smáli se a bavili ti mladší, a na stolech bylo množství sklenic, konvic a láhví plných piva a vína rozestaveno.

Janu Marii stalo se ještě smutněji. Všechny stopy minulosti v Praze budily vždy myšlénky plné trpkosti a strádání v jeho duši, připomínaly mu vždy buď zapadlou slávu nebo zuboženou nádheru a zohyzděnou krásu, zapadlé dávné štěstí, dávný shaslý lesk a přítomnou hanbu a bídu a barbarství celé české země. Nemohl tedy nyní hned mezi ty bezstarostně se smějící mladíky usednouti, ač jej vlídně zvali a vítali. Poodešel k těm starším pánům stranou stojícím. Umlouvali patrně velmi vážnou věc, nějakou partii na kuželníku, a byli tak do svého předmětu zabráni, že si ho hrubě ani nevšímali. To mu bylo příjemné. Podepřel se o peň starého stromu a za-

*

díval se naproti do vysoké klášterní zdi, šedé, melancholické, celé lišejníky porostlé. Poslední paprsky už už shasínajícího slunce bloudily sem tam ještě po ní a mizely jako úsměv, chvějící se na tváři umírajícího. Za chvilku přicházela tichým vzdechem vlnící se, sladká, stříbrojasná píseň loretánských zvonků pod staré stromy; byly ty zvuky jako dušinky právě zemřelých dítek, letící za zlatými mráčky k nebi. Bylo to tak prosté, tklivé, smutné a milé. Dojaly ho hluboce, tak hluboce, že si zakryl rukou tvář.

„Proklaté ty zvonky mě přivedou do blázince," ozval se za ním hrubý hlas mluvící protivným mu vídeňským dialektem, „který čert si to cinkání asi vymyslil!"

Byl to hlas nadporučíka Müllera, toho, jenž Jana vždy „posenrem" nazýval, byl to onen muž, který mu byl od prvního okamžiku tak proti mysli jako on sám na vzájem zas jemu. Trhl nyní sebou, všechno jeho pohnutí bylo zmizelo.

„Vidíš, a já ty zvonky zase slyším rád," ozval se mladistvý, měkký hlas, „je v nich něco, co se nedá definovat."

„Ah, omrzely by tě," řekl Vídeňák, „kdybys je pořáde slyšel jako já —"

A vzdálili se. Konečně v tom bylo kus pravdy, nemohl to Jan Maria zapírat, ale zůstal podrážděn. Bylo to nespravedlivé, nadporučík nemohl věděti, že způsobí v něm disharmonii svou poznámkou, avšak nemohl mu to odpustit. Přál si, aby měl příležitost tomu Vídeňákovi také něco nepříjemného říci, byl mu tak z té duše odporný! Šel nyní kolem stolů, a když zase na něj bylo voláno, sedl mezi druhy, a náhoda tomu chtěla, že přímo proti nadporučíkovi Müllerovi.

„Je to už skoro jisté," řekl tento právě, „že pluk náš zde dlouho nebude. Netěším se sice do Krakova, kam prý přesazeni budeme, je to as takové hnízdo, jako Praha, ale přijíti z Čech stojí také za něco. Z trestu aby v té zemi žil."

Souhlasilo se s některé strany nesměle, mlčelo se celkem, a dva mladí důstojníci, kteří potají se obzvláště cítili Čechy, sklopili zmateně oči a dělali, jakoby neslyšeli.

Jan Maria se třásl vztekem. Všechna jeho lítost, všechen jeho stesk, všechno jeho dojmutí dnešního dne měnily se náhle v nesmírné zášti, v plamennou zlobu. Neměl tomu člověku za zlé, že Čechy nemiloval, že se mu nelíbilo v Praze, co mu na tom záleželo! Co záleželo na jeho lásce nebo nelásce vůbec! Avšak že v Praze, v samém srdci Čech někdo tak bezohledně mluvit směl, že nebylo nikomu třeba šetřiti slušnosti, když už na spravedlnost se neohlížel, to jej uvádělo v zuřivost. Ten člověk věděl, že polovice přítomných pocházelo z té země, kterou tupil —

„Ah, toť jako když otrokář z bujnosti otroku šlape na šíji, jako když mu z bujnosti plvne v tvář!" blysklo mu to mozkem a trhlo srdcem, ale třásl se rozčilením tak, že chvíli promluviti nemohl. Neměl dechu. Než se bušení jeho srdce tak dalece utišilo, že byl schopen pronášeti slova, mluvilo se už zatím o jiných věcech. Rozvážnější hleděli totiž vyhnouti se opatrně tak zápalčivým předmětům.

Mluvilo se o všelijakých garnisónách.

„Nejlépe to vy máte, páni námořníci," řekl někdo, obráceje se k Janu Marii, „vy uvidíte aspoň kus světa —"

„A nepřijdeme nikdy do Vídně garnisónou!" řekl rychle Jan Maria. „A toho si nejvíce vážím, neb není na zeměkouli hnízda, kterého bych více nenáviděl. Takové hnízdo ‚parvenu', které by si rádo hrálo na Paříž a Londýn, a bůh ví na co. Žába, která se nafukuje —"

„Ah," řekl Vídeňák, zdánlivě chladně, ale hlas jeho se poněkud třásl, „melancholický náš námořník! Prosím, nerozčilujte se. Urazil jsem královskou vaši Prahu, jak ji vaši novináři směšně až k omrzení nazývají."

Vyslovil to „*královskou*" s důrazem posměšným.

„Naši novináři jsou směšni, avšak Praha *jest* královnou," řekl Jan Maria a oči jeho šlehaly plameny. „Královnou, pravda, zuboženou, plačící nad padlými svými syny jako Hekuba! Visí cáry z jejího purpuru, ale přece jest královnou, kdežto vaše Vídeň není než líčená, falešným šperkem ověšená, vydržovaná nevěstka!"

Mluvil tak hlasitě, že všechno na okamžik umlklo. Vídeňák mlčel chvilku též, a pak zasmál se hrubě a řekl nějakou sprostou urážku, nějakou z těch, které u vídeňské luzy všech stavů se užívá proti Čechům.

„Pse!" vzkřikl Jan Maria a hodil mu svou čapku, na stole ležící, do tváře.

Nastala scéna, která se podobala nějakému výstupu v blázinci. Jan Maria a nadporučík, kteří byli při vstupu jako ostatní svou zbraň odložili, chopili se jako bleskem dvou na stromě visících šavlí a sekali jako šílí do sebe. Ostatní důstojníci vyskočili též, aby je uchlácholili, všickni křičeli a dělali prudké posuňky.

„Vyzvete se na souboj," zvolali někteří, „toť rvačka jako v hospodě!"

To byli jedni, avšak druzi brali rychle účastenství v té při, okamžitě tvořily se dva tábory, a mnozí sahali už po zbrani. Všickni byli rozčílením a snad trochu i následkem požitých nápojů ne docela v normální míře. Bojechtiví stáli takto rozvážným v cestě a nepouštěli je hned k těm dvěma lítě bojujícím. Ten zmatek trval však jen několik málo minut.

Autorita představených, starších těch pánů, přiskočivších od kuželníku, zvítězila rychle, všickni snažili se teď, aby boji učinili konec. Podařilo se jim oba ty zuřivce roztrhnouti. Šermující nepochodili při tom však dobře, neboť ubraňujíce se smířitelům, nekryli se dostatečně proti na vzájem ještě pořáde rozdávaným ranám. Když konečně ustali, byla tvář nadporučíka krví skropána, a Jan Maria stál opřen o strom, byl bled, oči jeho se zavíraly na polo. Zdálo se, že jde na něj mdloba.

„Jsem jen lehce raněn," řekl nadporučík, „trochu poškrábán." Měl hluboký řez na pravé tváři.

„Bude mu to památkou až do konce života a krásy mu to nepřidá," řekl tiše jeden z jeho přátel, mezi tím, co hlučně voláno o vodu.

Ti, kteří přáli více Janu Marii, stáli kolem něho a drželi jej za ruku.

„Věčný bože, on klesá!" zvolal jeden z nich, a druhý rozepnul mu kabát.

„Prsa jeho jsou jako rozbita!" zvolal pak s hrůzou.

Jan Maria sedl na židli, kterou mu přinesli.

„Není to nic," tvrdili někteří.

Plukovník jal se takto mluviti:

„Stydím se za vás za oba, páni," řekl, „avšak není nyní čas na výčitky. Jedná se o to, aby zpráva o tom, co se zde stalo, nepřešla práh toho domu. Žádám všechny přítomné, aby se slovem cti zavázali, že o tom pomlčí. Obzvláště vy, vy dva kohouti," dodal žertovně, „slibte, že považujete tu nešťastnou při za skončenou. Z toho všeho nesmí býti žádné úřední vyšetřování!" —

„Ach, on umírá!" zvolal mladý důstojník, který byl Jana Marii přivedl. „Ach, proč jsem jej sem zval a nutil!"

Plukovník přistoupil k poloomdlelému.

„To přejde," řekl, „rychle někdo pro kočár! A někdo jej doprovodí domů. Dva kočáry!" dodal.

Za nějakou chvíli jel nadporučík se zavázanou tváří do svého bytu, a Jan Maria byl též domů dopraven. Ostatní zůstali nejdříve k vůli formě ještě v zahradě, a pak později, když se byli utišili, vrátil se jim humor, dali se do kuželek a těšili se tím, že následky toho výstupu na nejvýš nemilého, nebudou zajisté vážné.

„Čert nám tyto národnostní hádky nasil," řekl dobrý plukovník, trochu melancholicky. „Jen do novin ať mi slůvko o tom nepřijde!"

Do novin nepřišlo slovo, u raportu nemluvilo se o té věci také ani slova, nadporučík odnesl sice trochu bolesti a později hlubokou jizvu, ale celkem uzdravil se brzy. Jan Maria ležel ve své osamotnělé komnaté a byl na tři kroky smrti blízko. Soupeř jeho byl o mnoho chladnějším, uměl lépe šermovat. Rozsekl mu prsa a ranil jej do plic.

Rosa Maria, jakmile se dověděla, že bratr její stůně, přijela se svým mužem. Nemocný byl v deliriu a neznal nikoho. Byl bledý jako smrt a oči jeho zářily nadpozemsky krásně. Domníval se právě, že bloudí s Konstantinem v tropickém pralese a byl tak šťasten. Zdálo se mu, že tam potkali Krista, a nevýslovně blažen padl mu k nohám, vzýval ho, hledě v sladké, velké jeho zraky, aby se nad ním smiloval i nad tou zemí, tou nebohou tam na severu . . . A ve hvězdných těch zracích plálo slibné slitování . . .

Rosa Maria byla dojata, nerozuměla dobře tomu, co mluvil, ale zvuk toho hlasu, plného nadšení a slz, zachvěl i jejím chladným srdcem.

„On zemře!" řekla svému muži a vrhla se do křesla u okna.

„Není ještě ztracen," řekl právě přítomný lékař. „Však nebezpečí je velké, nesmím vám to zatajovat."

„Co činit, co činit!" pravila Rosa Maria a sepjala ruce.

„Přenésti ho nelze," řekl lékař, „aspoň teď ne, snad později; to jediné, co pro něj učiniti můžete, milostivá paní, jest, abyste se zde v tom mládeneckém jeho bytě zařídila a jej opatrovala lépe, než to sluha jeho dovede."

„Ah, kdybyste věděl, jak málo k tomu mám talentu," řekla Rosa Maria již o mnoho rozumněji. „Pojedu ihned do kláštera milosrdných sester a přivezu jednu neb dvě sem —"

„Pravda, to bude lépe", řekl lékař trochu suchým tónem. V kočáře řekl Leopold: „A papíry jeho nebudou zajisté v pořádku. Na poslední vůli však myslit ani nelze —"

Zasmušila se trochu, otevřela ústa k nevlídnému slovu, ale nepronesla je.

„Odpusť," řekl Leopold, „ranil jsem tvůj útlocit, ale hledím na vše se stanoviska praktického —"

Sklopila oči, trhala třapcem u oken kočáru.

„Jsemť jediná jeho sestra a blízká příbuzná," řekla za chvilku. „Nač testamentu, i kdyby se stalo to nejhorší? Dej bůh, aby se nestalo!"

Myslila to upřímně — Konečně ho měla ráda, pokud to vůbec dovedla, a pak, vždyť ten zbytek jeho jmění nebyl tak značný! Dojeli do kláštera a dvě sestry vydaly se ihned k nemocnému. (Pokračování.)

Z básní „Malá křídla" od Aloise Škampy.*)

Co ještě zbývá.

Po dílech nesmrtných, po hymnech veleduchů,
jež jako moře zvuk pln veleby a vzruchu
všech ňader na zemi zde rozechvívají city —
ó, snílku bláhový a zrakům světa skrytý,
co věru krásného ti hlásat ještě zbývá?
Vše velké od jiných už dávno zopěváno
a tobě chudému dnes v úděl verše přáno —
jen co tvá duše sní a co tvé srdce zpívá . . .

Jen tam, kde mysl tvá se blaze cítí doma —
i lidu svatý hlas též pronikne ti rtoma,
a kouzlo umění se vlije ve tvé dumy;
jen pravdě citů tvých i množství porozumí,
jež okem lhostejným se na báchorku dívá,
a věř — ten chladný svět tě chápat bude cele,
když rád mu posteskneš, jak přítel u přítele —
co tvoje duše sní a co tvé srdce zpívá . . .

Toť málo ku slávě — však přece je to dosti
i práci k tvoření, i čtenářům ku radosti!
Dost je to k nadšení, dost lásce k horování,
co zlatých vzpomínek ti jarem šepce v skráni,
co víry, naděje se ve tvých prsou skrývá!
Ó, chraň si perly ty, ó, nechtěj nikdy víc,
než jasným akkordem své touhy v ozvuk říc' —
co tvoje duše sní a co tvé srdce zpívá . . .

Jest mnoho básníků, jimž tajně v čistém nitru
svit božství hvězdou plá, však nevzníti se k jitru,
leč skryt a nepoznán je blaží ve tmách žití,
neb síly nemají i rtem jej vysloviti;
jim zjev ty šťastnější, co krásy ještě zbývá,
leť za jich nadšení, mluv za jich ples a cit,
a věz, že s tělem tvým cos nelze pohrobit:
co tvoje duše sní a co tvé srdce zpívá!

*) Nová sbírka básní Aloise Škampy vyjde 1. května nákladem spisovatelovým v komisi knihkupectví Ed. Valečky.

Život.

Jak často, útrap obklíčen tu jhem,
zaúpíš hořce v nitru neklidném
a nezdar vida bojování svého
tak rád bys chtěl již konec míti všeho,
co s bídou světa v kal tě tady poji,
a k čemu's marně snížil duši svoji!

Kdož neklesá — a byť jen okamžik —
když vlastních bratrů posměch kol a křik
jak mečem vrývá do těla mu rány,
kde síly jeho chabnou vyčerpány
a vůle štít se jako třtina chvěje
pod tíhou muk a vichrem beznaděje? . . .

V té chvíli kleté — nic se nedivím,
že bol ovládne slabým srdcem tvým,
že trpkost jedu zatryskne ti retem
a nad svých přání rozdrceným květem
sám zoufaje, už bez cíle a touhy
jen smrt si žádáš pro svůj život dlouhý . . .

Však mine čas, a bouře odletí —
a tobě s klidem jako dítěti
zas do prsou se sladká víra vrátí,
i vzneseš hlavu, která chtěla spáti,
a s mocí větší, než je olbřímova —
tam, kde's prv ustal, počneš dílo znova!

Toť léto tvé. — I cítíš najednou,
jak ňadra tvoje blahostí se dmou,
i nahlédneš jak nebyli tu marni
ti tvoji čistí, první snové jarní,
o nichž děl svět, že bez úrody minou:
teď s výše jich ti zlaté plody kynou!

A v jeseň potom, nejsa více mlád,
když po oddechu zatoužil bys rád,
a prostřed práce, jež ti k cíli zbývá,
svůj najdeš hrob, an další cestu skrývá —
tu darmo voláš jaro svoje zpátky,
a teprv cítíš — jak je život krátký . . .

Večer v listopadu.

Na pole chudá, prázdná osení
chmurně se snáší večer v jeseni,
samoten havran těká mezi nimi.
Po mezi šlehá vichr studený,
posledních květů sporé lupeny
třesou se pod ním — cítí blízkost zimy

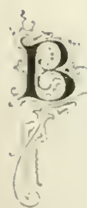
Smutno je v kraji, nikde ani zvuk,
hnědá zeď mlhy stoupá k nebi z luk
a výhled v dáli zastiňuje zraku.
V tom přece slunka proniknul ji zjev —
plá ohromné a rudé jako krev
a v hrob se níží pod vlnami mraků . .

Bez hnutí patříš, kterak nad nivou
sune se zvolna koulí ohnivou
v červánky husté, kouřící se páry;
jak už se loučíc, líbá ještě kraj
a naposledy v pohadkový taj
odívá zlatem holé suchopáry.

Teď ještě blysklo — a již zapadá!
Však za ním havran vyplul nad lada
a šikmou čarou ku obzoru letí:
noc se mu černá burných na křídlech,
tma před ním roste, kraj se topí v snech,
a světla dne — již nelze uviděti . . .

Na lovu v Britanech.

Ze svých potulek za písní maloruskou vypravuje *Lud. Kuba.*

Bylo právě poledne parného jihoruského srpnového dne, když naše srdečná a nad míru živá zábava, rozproudivši se po důkladné a pestré ruské snídani, byla náhle přerušena vstoupením služky, která lhostejně oznamovala: „Izvóščik uže ždot!"

Vozka už čeká — škoda!

Je pravda, přikázal jsem mu přísně, aby stál o dvanácté připraven — jeť z města Něžína do Britan na 30 verst, a já chtěl ještě toho večera vyjíti na lov. Než, jakého trvání může míti nejpevnější úmysl a nejtvrdší umíněnost, padnou-li na ně žhoucí paprsky srdečného a nelíčeného přátelství, s jakým rodáky své vítají něžínšti naši dva krajané, profesoři Dobiášové!

Zpropadený vozka! Čert vezmi jeho správnost!

Těžko jsem se vymykal z milé společnosti a jedině slib, že při návratu z Britan zdržím se tu déle, způsobil, že koně toliko půl hodiny na parném slunci netrpělivě ržáli.

Za nedlouho vyhrnul se kočár se mnou z prostranného nádvoří *Filologičesko-istoričeského institutu knjaza Bezborodka* (v němž veliký tvůrce „Mrtvých duš" a „Revisora", N. V. Hoholj, studoval a jehož díla v rukopisech tu lze viděti). Se zápraží znělo z několika hrdel srdečné volání: „Do svidánia! Na shledanou!" — jež však brzo rachotem kočáru a dupotem koní bylo přehlušeno.

Uháněli jsme po ruské ulici — a to znamená, že kopyta našich koňů bořila se do bezedného prachu, jenž se na tamních hliněných cestách v brzku utvoří. Onu dobu pak byla již delší čas značná sucha, i možno si tudiž představiti ohromný a hustý oblak, jímž jsme jako bourec svým kotonem byli stále obklíčeni. S nepříjem-

nosti touto je cestovatel na Rusi přinucen brzo se smířiti, poněvadž kámen jest drahý a silnic tudíž velmi málo.

Dík jarým hnědoušům našim, ocitli jsme se brzo venku na přešíroké polní cestě, podobné našim „obcím“, t. j. pastviskům. Po ní vede několik kolejí, rovněž plných prachu, před nimiž však lépe dáti přednost v suché době nízkému trávníku, jenž ve značné šíři od sebe je dělí.

Z počátku cesta dosti bavila. Krásné, jako jasany vysoké vrby v pěkných skupinách a se studánkou ve vábném svém stínu, řada „čumáků“ (formanů) s jednoduchými neckovitými vozy, na nichž vozkové vyjímaje vůdce, celou délkou nataženi klidně spali, bohaté lesy, tvořící v dáli temně modrý pruh a konečně mizející ponenáhlu pohled na Něžin, jemuž 30 tušim kostelů skytá za ozdobu více než sto věží — vše to mne do té míry zaujalo, že jsem na úmorné vedro poněkud zapomněl a cesta při všem tom poledním úpalu byla mi velmi příjemnou. Když však tvar naší cesty, již dříve nepříliš vymezený, počal se ve množícím se písku ztráceti a krajina brala na se podobu pouště, kterou se jen s namáháním ubírala naše zápřež, tu nuda ve spojení s tropickým vedrem počaly mne kolébati k spánku a s toužebností očekával jsem cíl naší pouti.

Po čtyřhodinné skoro jízdě, při níž projeli jsme toliko dvěma vesnicemi a při které jsme často maní nemani bezcestným lesem se ubírali, uzřeli jsme posléze před sebou četné stádo tlustě vystlaných slaměných střech jako sněm syslů. Písčitost půdy stoupala, tak že ubozí koňové s velikým namáháním nohy z písku vytahovali a povoz jen zcela volně ku předu se bral; proto i obraz krajiny činil dojem nevýslovně smutný a já se obával, že ani ves jinou nebude.

Leč jaké radostné sklamání! Před samou osadou půda náhle černá a osada sama i další krajina jest jedna z nejutěšenějších, jaké jsem na ruských rovinách poznal. Nescházíť zde krásného stromoví a hojných keřů, žírných luk a utěšených mýtin, bohatých a pečlivě pěstěných sadů, rozkošných hájů, idylických potůčků — zkrátka oněch prostých a přec dojímavých půvabů, jaké plochá, žírná nížina poskytovati může.

Britany jsou ves jako všecky ostatní na Malé Rusi. Že nám tak důrazně svým jménem Velkou Britannii připomínají, nesvědčí pranic proti slovanskému původu toho jména, majícího společný kmen s ruským slovesem *brit*, t. j. holiti vous (srovnej *břitva*). Ačkoliv má slušný počet obyvatelů (2000), neplyne z toho, že by nebylo větších vsí na Malé Rusi, naopak je to jedna z menších. Náleží do gubernie Černihovské (újezd Něžinský), která se vyznačuje tím, že v severní končině hostí Bělorusy, na východ Velkorusy a na jih Malorusy. Britany jsou maloruské.

Vjeli jsme do vsi. Nevyznačovala se ničím zvláštním. Úzké uličky zdají se býti cizinci skutečným labyrintem nejen pro svoji četnost, ale hlavně proto, že jsou všechny stejny. Chalupy s doškovými střechami a bílenými hliněnými stěnami se vytrvale střídají s pletenými ploty proutěnými a jedině cerkev, popovo hospodářství, škola a panský dvůr ruší onu jednotvárnost.

Zahnuli jsme několikráte spletenými ulicemi a vjeli se šramotem do dvora mého přítele, p. Karačevského-Volka, jenž tu s rodinou žil na letním bytu a mne sem k hudebně etnografické exkursi pozval.

Bylo by hříchem, kdyby srdečnost a přívětivost, s jakou přijat host na ruském venkově, zachtělo se někomu vysvětlovati snad tím, že návštěva poslouží jako vydatný prostředek proti nudě venkovského života. Bylo by to velikým hříchem, spáchaným na dobrém srdci ruského člověka, u něhož opravdové pohostinství zachovalo se všude v neztenčené míře. Rodina Vasila Nikodimoviče nečiní výjimky. V brzce přinesen mi čaj, jenž mi bezmála vychladnul následkem četných dotazů, jež mi vážená tato rodina, okolo mne usedlá, nedočkavě předkládala. Dotazů bylo tím více, že jsme byli dobří známí již z roku minulého.

Když dámská část společnosti, ubraná v pestré rozkošné ukrajinské kroje, se vzdálila, zabrali jsme se s Vasilem Nikodimovičem poněkud do politiky, odkudž jsem však brzy zatočil hovor k cíli své pouti.

„Nevím, nevím, jak budete s výsledkem své návštěvy spokojen,“ odpovídal k dotazu mému Vasil Nikodimovič. „Jeť dnes pondělek, a jak Vám známo, náš lid zpívá, hraje, tančí a baví se hlavně jen v předvečer svátku a ve svátek. Pak ovšem „hulá“ třeba přes půlnoc. Zdržte se tu přes neděli —“

Přerušil jsem hovor jeho, vykládaje mu program své pouti, jenž mi tak značnou výbočku nedovoluje.

„Škoda! Avšak nemůže-li tak býti, jakáž pomoc! Snad se dá přece něco uloviti. Zítra máme polosvátek sv. Ilje. Je prý to náhradek za pohanský svátek bohu Perunovi zasvěcený.*) V polosvátky někdo pracuje, někdo ne. Možno tedy, že večer něco uhlídáte. Kromě toho jsou zde některé slečny, jež mnoho písní z úst lidu znají a od nichž jsem již vymohl slib, že vám zazpívají, až k nám přijedete. Je zde v Britanech také jeden svobodný kozák**) Ivan Leontěvič Sidoreňko, starý muž, znající mnoho písní starých, dnes již nezpívaných. Snad se nám podaří také sehnati Ivana Ivanoviče Romaneňka, věčného to pobudu, ale jinak od srdce dobrého člověka a — což zvláště pro vás má důležitost — výborného „skripače“, znajícího mnoho kozáčků***) a různých písní. Snad najdeme i někoho, kdo dobře na dudku hraje. Vidíte z toho, že naděje dosti. A nyní, když už úpal sluneční poněkud se umírnil, zajdeme si trochu do našich sadů „pohuljať“.

Procházka v letní podvečer rozsáhlými zahradami byla rozkošná. Přesně vzato, zahrady to ani nebyly. Scházelať jim přísná rozměřenost a souměrnost tvarů a cest, vše dýchalo svobodou a volností. Místy zdály se míti převahu ovocné stromy, místy zelenářství, místy opět zdál se to býti libosad volné formy anebo dokonce les.

Došli jsme místa, jež si zdejší společnost zvolila za primitivní kuželník. Hemžila se zde směsice půvabných maloruských úborů. Bylyť zde dámy i ze sousední „dače“,†) v němž bratr Vasila Nikodimoviče s rodinou žil. Ve skupině kmitalo se i několik režných studentských uniforem.

Byl jsem neznámé mi části této společnosti představen. V takovém případě — dle ruských uvyklostí — neníť hlavním aktem němá úklona, nýbrž opravdové stisknutí a potřesení rukou bez rozdílu pohlaví. Iniciativa ná-

*) 20. července dle ruského kalendáře.

**) Slovo kozák má různý význam. Mimo jiné slují tak svobodní hospodáři, kteří nikdy nevolníky nebyli, ale také nevolníky neměli. Taký smysl toho slova zde.

***) Tanců maloruských.

†) Letní byt.

leží přišedšímu. A v skutku ruská slečna, vstoupivši do cizího obydlí, pranic se nerozpakuje a veškerou společnost dámskou a mužskou obejde s upřímným: „Zdrástvujté!“ a se srdečným podáním ruky. Dodávám, že stisk i potřesení rukou jest opravdové a pouze našinec ze Západu se nad tím pozastavuje, podávaje s ostychem ruku pouze na dotyk. A tím si škodí. „Tak si jen židé podávají ruce, poněvadž se štítí navzájem si ji stisknout —“ směje se nám ruský přítel, jemuž jsme se svěřili se svým údivem, že ruské dámy si tak rázně při podávání rukou počínají. „A nechcete-li býti považován za žida, musíte si počínati rovněž tak. Kromě toho mohu vás ujistiti, že to ruského člověka uráží, jestli kdo při seznámení, anebo po něm podání ruky se vyhýbá, anebo je koná tak, jako by mu to bylo nepříjemným.“

Mohu říci, že jsem se vždy varoval, abych takové podezření na sebe nevrhl. A také by bylo svrchovaně nespravedlivé.

Zvali mne k účastenství ve hře, která pro přílišnou převahu dámského světa měla příliš dětský a neopravdový ráz. Já však při zapadajícím již slunci jsem očekával každou chvíli, že mi zavzní odněkud modrým vzduchem zpěv, jenž by mi zábavu přerušil. Proto jsem s díkem nabídku odmítl.

Kráčeli jsme sady dále a došli ke konečně, jež sousedí s ulicí. Byli jsme však nuceni vrátiti se. Uvítalyť nás zde oblaky prachu, jež se nad celou téměř osadou vznášely, jako by hořelo. Je to každodenní večerní zjev. Stáda bravu a hovězího dobytka se všech stran se scházejí, a poněvadž ulice jsou úzky, neroste na nich pro častou chůzi trávník. Odtud ty spousty prachu, jež někdy dosahují míry v skutku úžasné. Vracel jsem se kdysi z Dikanky do Poltavy. Vyjeli jsme už k večeru, když se počalo stmívati. Projíždíme několika křivolakými úzkými uličkami. Náhle zatočíme do ulice, jejíž vzhled naplnil mne úžasem. Pozadí její totiž činil nám neviditelným hrůzný temný oblak od země až vysoko nad chalupy se vznášející. „Oheň!“ byla má prvá myšlénka. V brzku však mnohonásobné a různotvárné „bééé“ mne poučilo, že jsem se klamal. Za to však čekala nás jiná nepříjemnost. Návrat totiž nebyl možný, a nezbylo nám, než dobře se obaliti, oči zamhouřiti a uši ucpati — a takovým způsobem klidně přečkati, až s ječícími ovcemi i prach nás mine. Proto čistoty milovní Rusové nesedají do povozu jinak než v režných pláštích a takových též čepicích.

Tmělo se stále více — a já dosud odnikud ničeho nezaslechl. Obava, že snad neuslyším pějící chor, kalila mi rozmar. (Pokračování.)

Návštěva po smrti.

Napsal *A. Fogazzaro.*

I.

Padovský professor Farsatti, týž, který měl polemiku s p. Nisardem o známém verši Horaciově „Nox, fabulaeque Manes“, říkával o Monte San Donà: „Co pak je do toho! Hloupá, francouzská móda!“ Osamělý ten zámek, stará zahrada kolem něho bývaly mu zrovna tak protivny, protože byly ve francouzském slohu, jako p. Nisard. Tak bylo i na podzim roku 1846, kdy tam byl pozván na kvíčaly. Od hlavní kaštanové aleje, podle níž táhl se jako stěna kolmě sestřihaný, nízký plot až k labyrintu, vodotryskům a velikému schodišti, od težkých dolejších pilířů až ke střeše, všecko zdálo se výtečnému professoru affektovaným a hloupým. „Co pak je do toho! Hloupá, francouzská móda!“

Od těch dob nechtěl zámek více ani viděti.

Nyní rodina San Donà, která až do r. 1818 žila s přepychem opravdu šlechtickým, hledí si pod vedením pana Beneta pilně hospodářství. Pro pana Beneta není ani poesie francouzské ani italské; zahrada, dříve pečlivě přistřihovaná, zdivočela, tak že není v ní již dávno ani stopy po minulé chladné eleganci. Na místě labyrintu rozkládá se nyní pěkná louka, roury všech vodotrysků jsou zuráženy nebo zacpány; na místě kaštanů vysázel pan Beneto dvě řady moruší. Veden touž praktickou myšlénkou chtěl také pokácet stoleté topole při parádní silnici, vedoucí od zámku k prabídné cestě obecní, ale slečna Bianca se jich zastala s netušenou vášní, ba i slzami. Rozumný důvod tatínkův, že není z té aleje žádného užitku, tenkráte ničeho nepomohl. A když se v dubnu r. 1875 Bianca provdala za Emilia Sparcinu do Padovy, vyprosila si na svém otci slib, že nechá na pokoji ty ctihodné topole, které ji vídaly tak často běhat a skákat. Když byla malá, hrávala si pod nimi se svými venkovskými družkami; později procházívala se v jejich stínu se Scottovými romány, jež nalezla v malé domácí knihovně a které čekají nyní zase ve své polici na jiné dychtivé ruce a na jiná horující srdce, která by ocenila ty všecky krásy, jimiž oplývají.

Básník Hermes Torranza říkával o ní, když jí bylo patnáct let, že se podobá malému hezkému topoli, který se usmívá při každém sebe slabším vánku a k němuž ty staré kolosy shlížejí dojista s něžností v pravdě otcovskou. Torranza myslil to docela vážně; mělť v krvi onen zrovna až fantastický smysl pro přírodu, který naši chladní kritikové nemohou nikomu odpustiti. A hle, v září r. 1879 vrátila se Bianca do Monte San Donà, sama a se srdcem plným trpkosti, a když kráčela skrze ty topole, zdálo se jí, že měl Torranza pravdu a že ty stromy jsou smutné a vážné, jakoby braly účastenství na jejím osudu. Pan Beneto smýšlel o té věci docela jinak. Ten moudrý a zkušený otec říkal jí vždycky, že to tak s ní skončí, že samé knihy a samá hudba nevedou k ničemu a že člověk při nich stává se spíše hloupějším nežli moudřejším. Či si myslí, slečinka, říkával, že přijde pro ni nějaký princ, nějaký Krésus, aneb kdo ví co ještě? Ať se podívá na svoji vzornou matku, zdali pak ta někdy mívala takové velkopanské choutky jako ona?

Nicméně skromná a tichá ta paní nesdílela se svým přísným mužem jeho hněv, ba těšila se potají, že se její dceruška nedá a že není tak příliš povolná, jako bývala ona sama. Bianca milovala dosti vážně toho krásného

blondýna, který po dlouhém vzdychání požádal o její ruku; ale jeho rodiče byli hrubí, lakomí a svárliví, a ty přece milovati nemohla. Její muž byl dobrák, ale slaboch a neosmělil se chrániti ji, jak byla jeho povinnost; proto bývala mrzuta a oči jí skorem ani neoschly.

Dětí neměli a tak jednou po prudké scéně vrátila se Bianca do starého zámečku ke svým rodičům a svým ctihodným topolům.

Zprvu zdálo se jí, že se na ni dívají jaksi přísně, ale když jim vyprávěla, co všecko zkusila, mizela chladnost těch starých stromů. Dva měsíce po jejím návratu byl jednou v listopadu jasný den; blížila se ke svým topolům, a když viděla, kterak vítr jako o závod rve poslední jejich listy, padla na ni nevýslovná zádumčivost; zdálo se jí, že ji ty topole pozdravují z daleka jako věrní přátelé, a kynula jim též, jakoby jí rozuměly. Za to cypřiše tměly se tu a tam v osamělých viniciích a obrážely se na jasném nebi zrovna tak chladně jako v létě.

Dlouho procházela se mladá paní po viniciích a nyní, při západu slunce, sestupovala zvolna po kamenitém svahu, mezi ohnutými duby, jež pily dychtivě poslední paprsky hasnoucího slunce. Dívala se více na husté listí na cestě, na šedé žlutavé traviny nežli do nížiny na sluncem zlacené pahorky a na jemně zbarvenou večerní oblohu. Proč pak si vzpomněla minulého večera, sotva že shasla světlo, na Hermesa Torranzu? Proč myslila na něho po celou noc? Proč nemohla se ještě nyní zbaviti jeho obrazu? A přece byly tomu již tři měsíce, co ho neviděla, a nikdo v celém zámku o něm nemluvil; psal jí sice jednou na začátku října, když jí posílal jakousi romanci. Bianca věřila předtuchám a myslila si, že brzy svého přítele opět spatří; ale ona vzpomínka byla přece neobyčejně živá. Obdivovala se Torranzovi; měla ho velice ráda pro jeho zvláštní ušlechtilost, jakož i pro to, že ji znal již od dětství; ale jemu bylo již šedesáte let a, jakkoliv jeho přátelství bylo více vášnivé nežli otcovské a on je dovedl znamenitě vyjadřovati v próse i verších, pomocí hudby i květin, přece nebyl více s to pobouřiti srdce mladé dívky. V tom směru se ho báti nemusila — spíše musila se neustále strachovati, aby jej neurazila, když bylo někdy zapotřebí odpověděti chladným slovem na jeho příliš mladické výlevy. Vzpomínala na ubohého Torranzu často a s láskou, ale ještě nikdy netanul jí obraz jeho tak neustále před očima.

Právě když shasla světlo, přišlo jí na mysl to divné jméno Hermes a hned viděla jej před sebou s tou bílou bradou, v černém kabátě s květinou v knoflíkové dírce. Zastavila se bezděky a pozorovala list, který se snášel zvolna v kruhu k zemi, a opět si vzpomínala, kterak jej viděla ve snu, jaké sladké verše jí říkal a jak božské vyluzoval tóny z piana, ačkoliv se kláves ani nedotýkal — pouhým vztažením ruky. Nyní nebyl obraz jeho tak živý jako ve snu, blednul vždy více a z mlhy, ve kterou se rozplýval, nořily se různé hlasy znějící z dálky, až konečně jednotvárné bzučení hmyzu vrátilo ji nadobro skutečnosti. Odpočinula si na cestě pod starými duby, na jasném výsluní a pozorovala, jak mezi suchým listím tměly se staré pruty břečťanu, které jí opět upomínaly na známé verše Torranzovy, kde praví, že jeho vzpomínky lnou k minulosti jako břečťan ku staré zdi.

Myslila si, až se s ním sejde, že mu bude o tom vypravovat. On to bude vykládati svojím spiritismem, tajemným působením jedné duše na druhou. Tato myšlénka dotkla se jí tak podivně, jako by sama pocházela z onoho světa — ba zachvěla se při ní a nebylo jí při těch vzpomínkách více tak volno jako dříve.

Jakýsi zvonek odbíjel někde v dálce hodiny: jedna, dvě, tři, půl čtvrté! Dnes Torranzu již nečekala.

V tom sebou však Bianca trhla. Zdálo se jí totiž, že slyší na silnici od Padovy vůz — ale tam jich jezdilo! Každý chtěl ještě užiti těch rozkošných dnů listopadových. Ano, ano, psi ve dvoře štěkali a kamení na čerstvě štěrkované silnici pod koly pronikavě skřípalo. Vůz či vozy zajížděly k zámku. Bianca zrychlila krok. Chtěla-li se dostati domů, musila dříve s kopce a pak zase do kopce. To trvalo přece hezkou chvíli. A proto se nedivila, když viděla hocha, který jí přicházel vstříc. Přijeli prý jacísi páni ve dvou kočárech a milostpaní prý ho poslala, aby vyhledal mladou paní. Kdo byli ti páni, nevěděl, ani to nemohl říci, je-li mezi nimi některý černě oděný s bílou bradou. Zdálo se mu to, ale jistě to nevěděl.

Bianca vešla udýchaná do přízemního pokoje, kde všiekni ještě stáli a Beneto skládal zde svou poklonu, tam svoji zvláštní úctu, tam zase svoji službu, provázeje slova svoje nejsladším úsměvem. Bianca zastavila se na prahu a přehlédla nejprve celou tu společnost: básníka mezi nimi nespatřila. Bylať to známá jejich rodina Dal a Carretta, která přijela na návštěvu ještě se svými hosty. Vzácná ta společnost činila dojem malého archaeologického musea, neboť, kam se člověk podíval, viděl dlouhé tmavé šály, barokní klobouky, kanovnické střevíce a střapce. Byli to lidé nudní, kteří přicházeli jednou za rok, jenom ze zdvořilosti; sedli si do kruhu a dívali se na své hostitele nevědouce dobře, co mluvit. Pokaždé bylo to na vlas stejné. Za chvíli vešel vážně starý sluha v popelavém kabátě a přinášel kávu a pečivo, jež dvorný Beneto nabízel se svými žerty také vždycky stejnými, kterým se společnost smála každý rok stejným tónem a ve stejném rhythmu. Opustit krásný, listopadový západ k vůli takovým lidem! Bianca nemohla je viděti — nejraději byla by se obrátila a šla nazpět do vinic.

„Zdali pak jste slyšeli," — pravil mezi dvěma doušky kávy kanovník Businello — „zdali pak jste slyšeli tu smutnou novinu . . ."

„Ne. Jakou novinu?" odvětila Bianca polohlasně.

„Ah, ovšem," ozvaly se dva nebo tři pokorné hlasy, „ah, ovšem."

„Chudák Torranza — chudák!" dodal zkrátka kanovník, namáčeje do kávy poslední kousek cukrového věnečku.

Biancu bodlo u srdce a zima běžela jí do tváře — i nemohla vypraviti ze sebe ani slova.

„Ano, ano," — pravil monsignore hýbaje kotlíkem, aby zbytkem kávy spláchl cukr, který se usadil na dně. Dopil a dodal s povzdechem:

„Včera večer, o půl dvanácté!" S Biancou točil se pokoj, ale přemohla se. Její matka viděla, jak náhle zbledla a chtěla již vyskočit celá vyděšená. Ale jediný energický pohled dcery ji zadržel. Dámy Dalla Carretta, které znaly některé zlomyslné epigramy, jež kolovaly v Padově o mladistvém srdci starého Torranzy, pohlédly na sebe potají a zamlčely se.

Mezitím vypravoval kanovník, že Torranza si ulehl teprve asi dva, nebo tři dny před smrtí a že necítil

před tím žádných bolesti, za to však míval v poslední době velice smutné předtuchy. Katastrofa nadešla prý bezpochyby náhle, ale jistě to nevěděl. Odejel z Padovy za několik hodin na to, hned o desáté z rána. Po celém městě nemluvilo prý se o ničem jiném nežli o tom. Městská rada měla prý k vůli tomu mimořádné sedění, chce prý mu vystrojiti pohřeb na obecní útraty.

„To jsou komedie!" zvolal Beneto. „Patrně mají zbytečné peníze, tím lépe pro ně. Myslíte, monsignore, že to dělají z úcty k umění — i toto, chtějí se blýskat! Ostatně celý ten Torranza za to nestojí!"

„Ale, tatínku," ozvala se Bianca rozčileně: „jestliže učiní něco na počest Torranzy, bude to sloužiti ke cti více jim nežli jemu."

„To jsou náhledy," odvětil pohrdlivě Beneto, „to jsou náhledy! Co na něm bylo? Mnoho ne. Já veršům nerozumím, ale chodil jsem s Torranzou do školy, a mohu to říci: nic zvláštního — není-li pravda?" doložil obraceje se ke kanovníkovi.

„Ovšem. Talent měl; ten mu neupírám," pravil kanovník, „toho měl ubohý Hermes až na zbyt — ale úsudek, milostpaní, úsudek! Odpusťte, ale toho neměl ani za mák."

„Dovolte, monsignore," odvětila Bianca, „byl to můj přítel. Takové věci byste mi říkati neměl."

„Odpusťte," pravil kanovník uražen.

Dámy se zamračily. Ale Beneto nedopustil, aby ten hovor skončil s obecnou mrzutostí.

„Monsignore má pravdu," rozhodl, „a divím se věru, žes to sama nikdy nepozorovala."

„Na příklad ten jeho spiritismus," poznamenal potichu starý hrabě Dalla Carretta, obraceje se s úsměvem ke kanovníkovi, jakoby ho chtěl potěšiti.

„To se rozumí," přisvědčoval živě kanovník, „to se rozumí, ale nechme toho."

Jedna slečna tázala se, zdali byl Torranza opravdu spiritistou? Kanovník, který již nechtěl o tom mluvit, nemohl se přec udržeti, aby si trochu neodlehčil.

„Ba že byl spiritista, a jaký! Měl plnou knihovnu spisů německých, francouzských, anglických i amerických jednajících o spiritismu. Začal také něco z toho překládati — jak pak se jenom ten autor jmenoval? . . ."

„Patrně jste jej neráčil čísti," podotkla Bianca.

„A ty jsi ho snad četla? I podívejme se," smál se pan Beneto, „snad jsi dokonce také spiritistkou. Ne?"

Bianca měla již na jazyku odpověď smělou a ostrou. Ale přemohla se a odvětila pouze, že nemiluje předsudky žádného druhu.

„Vím to jistě, že byl spiritistou," ozval se jeden z pánů — „slyšel jsem totiž na vlastní uši, kterak tvrdil, že se po smrti někomu ze svých přátel zjeví — buď jeho zraku nebo sluchu."

Beneto se pohrdavě ušklíb'.

„Ježíš, Maria, tatínku!" zkřikla konteska Dalla Carretta na svého otce.

„Ale vždyť byl blázen, drahoušku," konejšil ji tento, „vždyť byl blázen."

„Ba právě," přisvědčoval kanovník. „Blázen!"

Společnost byla v rozpacích k vůli Biance. Jeden díval se na druhého a nikdo nemluvil. Ona vstala, neřekla ani slova, odstrčila nervósně svoji židli a odešla.

Beneto se zlobil, jeho žena byla jako na trní. Chvíli seděli všickni docela tiše, pak nahnula se paní Dalla Carreta nad stůl, pohlédla po očku na svého muže a hned na to všickni jako na povel vstali chystajíce se k odjezdu. Byli pojednou náramně veselí, jakoby jim spadla s prsou náramná tíže.

Beneto sešel se schodů veda hraběnku, která s velikým pokrytectvím ho ujišťovala, jak toho lituje, že přešel hovor na věci, které paní Biancu tak pohněvaly. Beneto protestoval. Divil se, že jeho dcera zná tak špatně lidi; on že byl také přítelem Torranzovým, a to hned od mládí, ale to prý vždycky pozoroval, že ten starý míval velice špatný vliv na svoje okolí. —

Za nimi kráčeli ostatní s tlumeným smíchem; aby nebylo jejich mlčení nápadné, prohodili tu a tam hodně nahlas nějaké slovo o krásném západu, o farních zvonech, které vyzváněly klekání, o černé, chladné mlze, která vystupovala nad obzor, a podobně.

Na perron předjely oba kočáry. Mezitím opakovaly se tytéž poklony, úcty a služby jako při uvítání. A co nevidět, mizely dlouhé, temné šály, barokní kloboučky, kanovnické střapce mezi topolí a pan Beneto vracel se domů, pročítaje si nahlas lístek, který mu obecní posel právě odevzdal. Posel šel s čepicí v ruce za ním do domu, neboť mimo tento lístek přinášel ještě list jiný.

Pan Beneto dal si vyvolat svoji ženu.

„Zde je Torranzovo parte," pravil, „a tento pán má ještě jiné psaní. Chcete je vyplatit?"

„Jaké psaní?" tázala se plaše jeho žena.

„Jaké? Nevyplacené. Nějaký blázen píše vaší dceři. A co toho naškrábal! Já to platit nebudu. Chcete-li, vyplaťte to vy."

Stará paní pohlédla na list.

„Je z Padovy," pravila rozpačitě.

„Z Padovy?" opakoval pan Beneto.

„A jest prý to věc nutná, stojí na obálce," doložila potichu ubohá žena.

Beneto se jí potichu zeptal, pozná-li ruku.

„Ne," odvětila. „Jest mi ovšem povědomá, ale nevím, kdo to psal. On," myslila patrně Biančinina muže — „on jistě ne."

„Ne?" prohodil Beneto. „Bude to asi notná hloupost. Libo-li, vyplaťte si to."

S těmi slovy vešel do domu. Paní neměla u sebe ani haléře, ale řekla něco poslovi, ten pozdravil a zmizel tu chvíli v mlze, která již vyplňovala celé údolí. Již stoupala po stráni k zámku, ještě chvíli a zahalila jej celý ve svůj smutný závoj.

„Dejte na stůl světlo," pravila paní San Donà sluhovi vstupujíc do domu.

„Nač pak?" volal Beneto z pokoje, „vždyť je ještě vidět. Řekněte raději princezně, aby ráčila přijít k večeři, že je na stole." (Dokončení.)

FEUILLETON.

Kocourkoviady.

Odborný časopis živnostenský praví:

„Básníkem není jenom ten, který tolik a tolik rysů papíru popíše rýmovanými verši podle známé noty. Kdo skalou pohnouti dovede, ten u nás básníkem slove a kdo docílí toho, že skála sama pak k lidu mluví, ten hoden slouti vedle uznání básníkem také umělcem, jemuž každý z nás ochotně ratolest lípovou jako hold k nohám složí. Takovým umělcem jest v prvé řadě sochař Josef Strachovský. Prvním sochařem u nás byl rozhodně mistr Myslbek, který klassické požadavky v umění českém ve svém oboru zavedl, ale nejslavnějším a nejznamenitějším českým sochařem je vysoko nad svého mistra vyniknuvší Josef Strachovský... Druhým takovým umělcem našeho století, jemuž málo kdo snad v Evropě se vyrovnati může, jest bez odporu cukrář František Netáhlík."

*

Jak známo, živí se někteří ubozí adepti umění malířského tím, že v žoldu všelikých vetešníků „malují" podle rytin znamenitých i neznamenitých maleb znova původní díla, vždy bez svolení autora obrazu, z pravidla pro ostudu originalu a veskrze na ošálení a zbalamucení velkého davu chatrným plagiatem. Jeden z těchto „kopistů" vynikající nevšední odvahou, ozdobil takovými plagiaty již celou řadu veřejných místností pražských, kdež vkus pražský kompromitují a ke zhloupnutí obecenstva přispívají. Nedávno pak uspořádal „dvacet centů těžkou" *) uměleckou výstavu „svých" děl v jednom krajském městě, kdež krajinský list skvělý tento moment v kulturních dějinách soudobých přiměřeně oslavil. I ozvaly se veřejné hlasy, kárající tuto zahanbující pošetilost. Ale pochodily!

„Však víme," odpovídá onen krajinský list, „zkad věje vítr, známe úmysl váš, známe pohnutky vaše! V táboře liberalním ozval se hlas pochvalný, a mezi konservativci ihned povstala bouře, házení šípů a bláta. Ah, známe vás, pánové! Umění, na něž se dovoláváte, je maskou vám, vlastenectví béřete si za záminku!" A obratem ruky je z pokoutní spekulace velká politická aféra, k vůli níž mobilisují se Hus, Lichtenštejnův návrh, Brožík, Velkonoce, hierarchie, slavný reformator atd., až z boje vychází vítězně plagiator ozářený gloriolou mučenníka politického a národního — — — !!!

Jak vidno, událost jako do slova opsaná z mé novely „Píseň míru".

*

Jeden východočeský list polemisuje s druhým:

„Dopisovatel horšil se velice na to, že obraz „Na nebe vzetí P. Marie" na hlavním oltáři našeho (vysokomýtského) chrámu, pocházející ze štětce slovutného malíře Brandla, má býti prodán. Že časem ku prodeji dojíti musí, jest jisto a *přirozeno*, neboť oltář v tomto (?) slohu stavěný nemůže přece zůstati v chrámu v čisté gotice, jako jest náš, zvláště až bude řádně opraven. Obraz by se proto ještě nemusil prodat, ale ptáme se p. dopisovatele, kam asi by drahocenné to dílo těchto rozměrů umístil? U nás tak vysokých místností není a musil by se tedy obraz, za který zaplaceno bylo 12.000 zl., uložiti leda někam na půdu, což by snad přece bylo škoda. Že by za těch okolností obraz nejlépe v Rudolfinu byl na místě, to každý připustí."

*) Jak trefně jeden časopis poznamenal.

Budiž mi dovoleno připojiti k tomuto podivuhodnému projevu několik slov.

„Přirozená" nutnost vyhoditi Brandla z vysokomýtského kostela není dokonce osamělá. Naopak, mocí této nutnosti řádí v našich kostelích restaurační fanatism jako slepý obrazoborec. Kdyby přistihl sixtinskou Madonnu v gotickém kostele, vyhodil by ji, „neboť oltář v tomto slohu stavěný nemůže přece zůstati atd." Tento fanatism zapomíná docela, že naše chrámy jsou uměleckým produktem a pomníkem několika staletí, pokladnicí, z níž toliko rukou velmi šetrnou a znaleckou lehké mince vylučovati sluší. A čím nahradí tento fanatism vyházené, rozbité, namnoze i na podpal věnované krásné práce renesanční, barokové a rokokové, jichž slepým ničením nejlépe dokazuje, že jménem vkusu dopouští se na opravdovém vkusu do nebe volajících hříchů? Schematickými výrobky, ukudlenými ponejvíce řemeslně a bez ducha podle normalií německé gotiky! Ošklivo jest podívati se na velkou většinu těch bídných pitvor pseudogotických, jimž obětovány skvosty ze XVII. a XVIII. věku, namnoze nenahraditelné. Gotika — podivno, že věc tak zřetelnou málo kdo prohlédl — jest sloh odumřelý, v němž toliko bílá vrána umělecká s duchem a citem komponovati dovede. Jest jako mrtvý jazyk. A žádný latinář naší doby nedovedl by znova napsati Virgiliovy básně a žádný helenista nedovedl by dobásniti Iliadu, kdyby byla torsem. Formy minulých dob jsou zachovány, duch nikoli. Toť jasné. Stačilo by snad, kdyby horliví restauratoři navykli si zachovati, očistiti a ušetřiti *s pietou* vše, co dobré a krásné, a nepočínali si jako zedník, jenž pro zachování rovné čáry své zdi uklidil by si s cesty třeba i Parthenon. V Praze chtí takovým způsobem fanatikové linealu ztroskotati palác Kinských. *Jan Lier.*

Národní divadlo. (Schillerova *„Valdštejnská trilogie"*. — *„Maloměstské tradice."* Veselohra o jednom jednání. Napsal V. Štech. — *„Maloměstští diplomaté."* Veselohra o třech jednáních. Napsal J. Štolba.)

„Valdštejnskou trilogii" zvolila divadelní správa ze všech kusů Schillerových nejdříve snad proto, že její děj čerpán jest z domácích dějin, a že jak postavou Valdštejnovou, tak i celým ovzduším svým jest nám nejbližší. Již Göthe cenil „Valdštejnskou trilogii" nejvýše ze všeho, co Schiller pro jeviště napsal, a měl pravdu. Vedle krásné dikce, kterou vynikají všecky kusy Schillerovy, má snad největší řadu zajímavých, dobře vypracovaných figur, poněkud široce založený, ale za to pěkně rozvedený a všestranně motivovaný děj, při tom i některé scenické efekty, na které se jindy tak nehledělo, tak že jest bez odporu jedním z nejlepších čísel klassického repertoiru. Nicméně, ačkoliv byla, jak hned doložíme, velmi slušně sehrána, neměla mnoho štěstí a nebude se bezpochyby často opakovati; je to jedním slovem „klassický kus", a pak celý ten děj, celá ta látka, půjde-li který generál s Valdštejnem či zůstane-li věren císaři, obecenstvo dosti nebaví. A konečně: ženské úlohy v prvním díle vůbec odpadají, v dru-

hém vystupují jenom episodně a to vadí kusu každému. Možná, že by se byla „Marie Stuartka" více líbila.

První část trilogie „Valdštejnův tábor" jest pro režiséra obtížný, ale za to tím lákavější oříšek. Vojáci všech možných národností a barev, při víně, kostkách, v hádce, zpěvu a konečně i při kázání kapucína, toť obrázek pro obratného režiséra jako zvláště komponovaný! Ale má svou obtíž, a to nemalou! V táboře musí panovati pořádný hluk, má li dojem býti úplný a pravdivý, a při tom mají jednotliví vojáci odříkávati v popředí dosti těžké verše; jak to navléknout, aby mluvené slovo v té vřavě na dobro neutonulo? Zdá se nám, že náš vrchní režisér p. Kolár nalezl tu pravou cestu: nechával komparsy silně hlučeti jen chvílemi, vždy při nějaké zámince, jinak hovořili tišeji, jako by stany v pozadí byly mnohem dále. V tom ohledu jsme se s režií docela shodovali, ale za to nelíbila se nám dosti ta křiklavá strakatina barev — tóny tlumenější na kabátech a pláštích byly by činily dojem látek odřených a ušpiněných, jaké za těch ustavičných válek bylo asi viděti v táboře každém. O jednotlivých figurách není třeba se rozpisovati; podotýkáme jenom, že komického kapucína zahrál velmi dobře p. Frankovský.

Druhá část „Piccolomini", byla na našem jevišti jaksi novinkou, neboť v divadle prozatímním hrával se z ní pouze čtvrtý akt, známý banket Valdštejnových generálů v Plzni, a sice jakožto předehra k „Valdštejnově smrti". Máme za to, že tento způsob aranžování byl dosti moudrý; neboť „Piccolomini" nejsou, aspoň pro širší obecenstvo, dosti zajímaví a pak se v díle třetím z nich mnoho opakuje. Ačkoliv divadelní správa s provedením úplné této trilogie valně nepochodila, přece jsme jí za ně velice povděčni. Mluvíme tenkráte za sebe a ne za obecenstvo. Při „Valdštejnské trilogii" se vůbec hlasy obecenstva a kritiky velice rozcházely.

Co se týče provedení jednotlivých úloh, musíme až na malé výjimky veskrz jenom chváliti. Byly šťastně obsazeny i sehrány. P. Šimanovského Valdštejn má vedle imposantní postavy všecky vlastnosti, s kterými si tohoto hrdinu představujeme. Mimo způsoby v pravdě velitelské líbila se nám zejména ona tajemnost, kterou dovedl obestříti celou svoji bytost. Zchytralý Piccolomini hodil se jako všichni diplomati výborně pro p. Šmahu, který jej také provedl s velikou jemností. Rytířského Maxa zahrál s obvyklým ohněm p. Seifert, ctižádostivého Butlera pan Kolár, prudkého Illa p. Seifert. Z ostatních generálů dostal se Trčka p. Bittnerovi, Isolani p. Šamberkovi. Úlohy ženské jsou v naší trilogii pouze tři: Valdštejnova žena, téhož dcera Tekla a hraběnka Trčková. Stará Valdštejnová slečně Křepelové dobře nesvědčila; pro Teklu myslil si každý paní Bittnerovou a tak měla slečna Dumková zlé postavení, jediná paní Sklenářová byla co hraběnka Trčková úplně na svém místě. — Nyní dávala se trilogie po třetí a bezpochyby naposledy, neboť divadlo bylo úžasně prázdné. Škoda té dobré vůle, škoda té práce!

Mnohem více nežli celá proslavená trilogie líbily se obě svrchu zmíněné domácí novinky. Obě mají tu dobrou vlastnost, že jsou věrným obrazem maloměstských poměrů a tím chtějí býti asi v první řadě, zvláště novinka druhá. V práci Štechově vyniká mnohem více intrika, ačkoliv i tu zejména v postavách spolkového sluhy a klepny Práškové jeví se patrná snaha po místním koloritu a osobní charakteristice. Děj jest na jeden akt velice hojný, neboť jde tu o to, kdo bude ředitelem městských kanceláří, zda p. Štovíček, či p. Stříbrný. Radní Peřina protežuje Štovíčka, který mu spisuje jeho officielní řeči a který jest jednatelem literárního klubu, jehož on jest předsedou; Stříbrného nenávidí, protože jest jednatelem besedy, která se s klubem neustále sváří. Ředitelem stane se Stříbrný, protože se ho ujímá místní redaktor, před jehož mocí chvěje se i sám pan radní, a to k vůli příštím volbám. A co jsou ty „Maloměstské tradice"? Sbírka satirických obrázků z místní společnosti, které pod jakýmsi pseudonymem vydal Stříbrný. Štovíček vydává se za jejich autora a tím právě popudil p. radního, neboť ten slyšel od paní Práškové, že knížka ta jest nemravná — sám, ač jest předsedou literárního klubu, je nečetl. Hrálo se velmi dobře: radní Peřina připadl p. Frankovskému, ferina Štovíček p. Sedláčkovi, poctivý Stříbrný p. Slukovu, klepna Prášková slečně Křepelové a repetivý spolkový sluha p. Mošnovi. Kousek se rozhodně líbil a p. Štech může býti s úspěchem této svojí prvotiny úplně spokojen.

„Maloměstští diplomati" mají děje jen poskrovnu, tak že by se vešel skoro také do jediného aktu, kdyby byl povrchněji spracován. Ale Štolba kreslil tenkráte ty svoje figurky se zvláštní láskou, a nejen ty, nýbrž také zase jednotlivé scény, takže rozpadl se kousek v celou řadu hezounkých genrových obrázků. Ten bohatý, šťastně zachycený detail charakterní i lokální neustále baví, nicméně místy přece cítíme, že je na ty tři akty málo látky. Ať čtenář posoudí sám. Do venkovského města dojde zvěst, že dráha, která se právě tou krajinou stavěti má, půjde kolem města. I nastává důležitá otázka, kde bude státi nádraží a kterou ulicí bude k němu příjezd. Měšťanosta Hořčička agituje pro ulici Novoměstskou, protože má v ní pozemky; získá si několik radních a hlavně také redaktora místního plátku, Drábka. Proti němu pro ulici Pražskou agituje v čele své strany radní Šafránek, horlící jenom pro dobro obce, a tohoto statečně podporuje redaktor druhého místního listu Slavík. Dojde tak daleko, že tento svolá veřejnou schůzi lidu, kde se obě strany slušně posekají a hádku ukončí teprve zpráva, že nádraží dostane obec sousední a ne oni. Že jsou „Maloměstští diplomati" práce veselá, netřeba dokládati; komické figury, komické situace, a k tomu samým vtipem sršící dialog: kdo by odolal takovému pokušení? A tak se komedie Štolbova líbila jako málokterý kus. Nemalé zásluhy o krásný úspěch dobyli si herci — hráli všichni znamenitě. Hlavní úlohy měli pp.: Šmaha (měšťanosta), Sedláček (redaktor Drábek, typ revolverového žurnalisty), Mošna (Kordian Špirákus, městský strážník), Frankovský (městský radní Řepka, tělem duší ostrostřelec), Řada (radní Šafránek) a Seifert (redaktor Slavík). Z ženských úloh jest nejdůležitější strážníkova žena (slečna Volfová), které takové ženy z lidu vesměs dobře svědčí; jinak mimo malou úložku měšťanostovy dcery (slečny Danzerové) vystupuje vždy celý sbor městských paniček se slečnou Křepelovou v čele. Pan Šmaha co režisér vyznamenal se obratným aranžováním veřejné schůze ve třetím aktu.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr
na půl léta 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9 nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI — 1. května 1888 — ČÍSLO 13.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Trvalo to neděle, než se Jan Maria uzdravil. Konečně vstal. Petřín byl už v pestrém šatě podzimním, a Vltava se ráno kouřívala bílým dýmem. Byl velmi sláb a měl toliko jediného přání — odjeti do Havranic.

„O svých záležitostech peněžních promluvíme si později," řekl Leopoldovi. „Havranice se prodat nesméji — aspoň dokud budu živ," dodal se slabým, smutným úsměvem.

„Dobře, dobře," řekla Rosa Maria. „Nerozčiluj se, nemysli než na svoje zdraví. Leopold musí najíti prostředek, aby se Havranice tedy zachránily, když tak na tom statku visíš — čehož ostatně nechápu."

„Děkuji ti za tvou dobrou vůli," řekl bratr a tiskl jí vděčně ruku.

Druhý den odjel na venek.

Dal ihned starý nábytek zase s půdy snášet a zařídil komnaty tak, jak byly za živa jeho rodičů. Obýval pokoj, který druhdy jeho býval v čas dětství. Byl světlý a velký, a okna jeho poskytovala vyhlídku přes vrcholky starých štěpů, daleko do nedozírna rozprostřené krajiny. Byla vážná svým nesmírným horizontem a prostá a tklivá svou milou intimností. Za svadlými štěpy viděl širá, nyní sežloutlá luka a temná, rozoraná, sem tam strništi pokrytá pole; mezi nimi meandrovala mnohými choboty hladina rákosem vroubeného velkého rybníka a množství roztroušených jednotlivých vysokých stromů a skupiny jich, a dlouhé jich řady oživovaly pláň, kterou v pozadí klidně uzavíraly nízké vrchy, dílem holé, dílem jehličnými lesy porostlé. Za nimi, jako stíny, stála řada o něco vyšších vrchů; vypadaly někdy jako slunná oblaka, někdy jako mlha, vždy jako něco neurčitého, co ku přemítání svádí. Sem tam stál v pláni nebo na vrších osamotnělý nějaký bílý dům a zdál se z toho radost míti, že může někomu za hnízdo sloužiti. Vše to bylo tak prosté, domácí, bez nároků, pro někoho snad až jednotvárné. Avšak jaký půvab věčně měnících se barev byl po tváři celého toho prostoru rozlit! Jak byla oduševněna ta krajina, jak dýchala volně v slunci, jak plála slavnostně v jasu západu, jak byla plna něžné naděje, když vycházelo slunce! Čím méně mluvila k fantasii, tím více mluvila k srdci. Jak žil a dumal každý strom, ba každý ten bílý dům! Jak živě cítil zde Jan Maria vždy duši hmoty! Jak byl šťasten! Nestýskalo se mu ani po jihu ani po moři. Ani oko ani sluch nežádaly si více. Ten velký, prázdný jeho dům byl tak plný tónů, tu sladkých jako vzdechy těch drahých zemřelých, jejichž kroky na chodbách již slyšet nebylo, tu pošmurných a zádumčivých jako pláč těch, kteří nocí bloudí a jimž věčně po slunci se stýská. Ah, jak miloval Jan Maria vítr a jeho různé harmonie! Co myšlének mu zbouzely v duši!

Zdálo se mu vůbec, že od dob svého dětství nebyl nikdy tak čistě, tak povzneseně, tak klidně cítil a myslil jako právě nyní. Jakási nová nevina, jakési druhé panictví svítalo mu uvnitř, a očima naplněnýma tou novou září začínal se dívat na svět, a svět zdál se mu krásným. Každý den byl mu nyní svátkem, všechna všednost mizela mu se zraků a vyšší život přemýšlení a poesie stal se mu údělem. Jak nedělní ticho, jak svatá samota ho jímaly! Každé ráno budila jej hvězda jitřní svým čistým, posvátným, bílým, čarosladkým svitem. Stávala nad pahorkem, jehož obrys se neurčitě v šeru tušil, proti šedému sice, ale jako perla se kmitajícímu horizontu. Démantový ten úsměv hvězdný dotkl se každým ránem jeho čela a prošel mu duší jako pozdrav nebes. Mohl den začínati krásněji než serafínským tímto políbkem? Pozvednutí očí k tomu jasu mělo význam modlitby... Hvězda stoupala, stoupala a vyšla mu z vidu. Za ní spěchal úsvit. Bledožlutě přihlásil svůj příchod, hořel růžově a bledl, když se z jeho krve zrodila ohromná jiskra, zjevující se nad fialovými nyní vrchy... Slunce stoupalo nejdříve radostně, avšak brzy hasly opět barvy a celá krajina, světlá sice, byla zase šedá různými odstíny. Nad rybníkem bloudily mlhy, vlekly se páry, na polích ležel mráz, obloha byla perleťová, pak mléčná. Byla to malba „en camaïeu". Ale slunce proniklo mraky a mlhy, pláň a vrchy jsou opět ozářeny, zoraná pole jsou jako bledým zlatem posypána, louky bělí se rosou jako mléčná dráha a celý kraj hledí opět se svou obyčejnou sladkou intimností Janu Marii do oken.

Jasno, jako venku, bylo jemu i uvnitř! S jakou radostí chopil se denně svých knih, by se ponořil do vel-

kých vidin básníků, s jak snivě chvějící se duší chápal se péra, aby city své a myšlénky veršem a prosou na papír vrhal! Konečně byl šťastný, konečně byl volný. Žil v tichosti, skromně, téměř chudobně z náklonnosti, a měl cíl života!

Byl dosáhl, o čem byl blouznil, žilť ve vlasti, žilť v Havranicích, oddával se zcela svému nejvlastnějšímu povolání, byl poetou. Z armády byl propuštěn, jak si to přál, a Leopold ušetřoval ho zatím svými praktickými návrhy a poznámkami. Nekorrespondovali hrubě. Tak žil až do konce listopadu. O, byla to pravá neděle jeho života!

Jednoho dne k večeru seděl u oken. Byl si po celý den říkal, že bude potřebí za první s Leopoldem přece promluviti a jistoty dosáhnouti, že jeho statek do prodeje nepřijde, a za druhé že bude záhodno také trochu starati se časem o hospodářství. Bylo nutno, aby přece poněkud té ekonomii rozuměl. Vždyť byla přece druhou částí nového jeho povolání. Byl si už několik knih z Prahy k tomu cíli objednal a praktické pokyny očekával od svého správce.

„Vždyť to nebude asi tak nesnadné,“ myslil si. „Na polích to bude rozkoš, theorie, pravda, ta bude trochu nudná, ale co! Začnu v pondělí študovat —“ Těch pondělků bylo už několik přešlo, a to vše neřekl si tenkráte poprvé. Zatím vzal svého Shelleye a četl si nahlas onu scénu z tragedie „Cenci“, kde Beatrice před soudem mluví a kardinala Camilla k slzám dojme, a zrakem svým a výkřikem své duše vraha Marzia do zoufalství přivádí, tak že vášnivě její nevinu prohlašuje a sám o smrt svou prosí. Při slovech: „Vy krvelační psi, však lidé ne, — mou nasyťte se krví, nevydám — vám toto veledílo přírody — by sápali jste je . . .“ — vypadla mu kniha z rukou, a záchvěv tak podivný zaševeli mu náhle tělem od hlavy až do paty, že se polekán zarazil.

„Co to?“ myslil si Jan Maria a bylo mu neobyčejně nevolno: cítil svou bledost, jakoby ji viděl v zrcadle. Jak podivná to chorobnost!

„Kouřil jsem příliš,“ šeptal si jako v dřímotě „proti přikázání dobrého doktora —“

Hlava mu trochu klesala, zavřel oči. Pak pohlédl na širý kraj. Slunce zapadalo za domem, nebylo je vidět, ale světlo jeho líbalo pláň a vodu, pole a vrchy, vše . . . Nebe bylo zelenavé, čisté, jen několik fialových stálo na něm oblaků, temné lesy na pahorcích měly nad sebou jakousi šedozelenou zasmušilou glorii a linie obrysů jejich vrcholků byly měkce neurčité a zdálo se, jakoby vibrovaly. Holé kopce byly růžové a měly hluboce modré rýhy a pláty, všechny budovy byly bílé, stromy na pláni jako z bronzu, rybník bledosiný, louky slabě zlaceny a strniště a rákosí plály jako dlouhé purpurové pruhy. Byl to nevýslovný půvab, sladký a elegický.

„Ah Bože, kdybych přece odsud musil,“ kmitlo to náhle duši mladého muže, a rozpřáhl ramena, jakoby celou tu krajinu obejmouti chtěl. Klesl do svého křesla zpět a schoval tvář do dlaní. Bylo mu úzko a bolno. Seděl takto dosti dlouhou chvíli. Když pohlédl opět na krajinu, byla docela smutná. Všechen svit byl shasl. Nebe bylo šedé, mraky jako olovo, vrchy, pole, voda, vše jako popelem posypané.

Sáhl si na srdce, bilo mu jaksi nepravidelně, a zase přišla mu ta divná závrať, o mnoho však slabší. V tom otevřely se dvéře. Vešla stará hospodyně, která byla už jeho matce sloužila a nyní v klidu své stáří s pojištěnou pensí v Havranickém zámku co klíčnice trávila. Ráda starala se nyní opět o domácí hospodářství, když mohla *jemu* sloužit. Bylť Jan Maria její modlou.

„Ah, Viki!“ řekl s vlídným úsměvem, bez kterého na tu věrnou duši ani pohlédnouti nedovedl.

„Nesu telegram,“ řekla a podávala mu jej.

Bylo mu nevolno, když jej četl.

„Je od Leopolda“ řekl a pohlédl na hodiny. „Přijede dnes, pošleme tedy povoz na stanici.“

„Zařídím to hned,“ řekla Viki, „musí si ale kočí pospíšit, aby přijel v čas.“

A šla tak rychle, co ji staré její nohy nesly, a myslila cestou na to, co by nejrychleji pro hosti k večeři připraviti měla.

„To znamená neštěstí,“ šeptal si Jan Maria, když byl sám, a znamenal se mechanicky křížem. Nemýlil se. Havranice byly ztraceny, Leopold byl ho tak dlouho, jak možno, šetřil, obávaje se, aby mu na zdraví neublížil. Teď ale nebylo více času, nebylo možností bráti ohledů. Jan Maria byl něm. Vše bylo jasné, ach, příliš jasné Nebylo pomoci. Byl tupý bolestí.

„Nepřežiju to,“ zašeptal.

„Nebuď bláhový,“ těšil jej Leopold. „Nejsi na mizině! S kapitálem, který ti zbude, lze přece něco podnikat! Ovšem neměls kvitovat. Ale bude-li třeba, najdu ti nějaké místo —“

„Mlč!“ prosil ho Jan Maria a vrávoral ke dveřím.

Přežil to, ale kus srdce zůstalo tam lpěti, na tom starém domě v štěpnici, na té krajině, na které jitřní hvězda dále jasně vycházela, záříc jako démant a zírajíc do toho tichého pokoje, kde byl co děcko spal, co jinoch blouznil, co muž své plány snil o blahé jakés budoucnosti, která se mu teď zdála chmurou nejtěžší. Přišel do Prahy nemocen, sklesly na duchu, a přál si s povzdechy, kdyby byl tenkráte zemřel, když následkem svých ran pod těmi starými kaštany v bývalé klášterní zahradě do mdlob klesl. Ale tato myšlénka mu za chvilku zbouřila krev.

„Jak!“ zvolal, „zemříti ve rvačce téměř hospodské, za kterou se spíše stydět sluší! Kdyby to byl aspoň souboj býval! Ne, bohu díky, že se tak nestalo. Ještě mám síly duševní i tělesní dosti, abych žil a působil.“

Cítil se skutečně posilněn. Začal počítati. Důchod jeho nebyl skvělý, ale stačil pro skrovnou jeho domácnost. Najal si dva malé pokoje, opět na Hradčanech. Z druhého vedly dvéře na malou zahradní terrassu, vtěsnanou mezi vysoké zdi sousedních domů, po kterých se prastaré vinné révy rozprostíraly. Odtamtud byla přes prejsovité střechy níže v Hluboké cestě stojících domů vyhlídka na Prahu, na řeku, daleko za městem se v mlhách lesknoucí, vyhlídka krásy báječné. Zdála se Praha odtamtud jako město z pohádky a měnila vzezření své dle osvětlení; v slunci zdála se kusem Orientu, v mlhách městem příšer, pod těžkými mraky sem tam dlouhými paprsky bledého světla proniklými, městem tragickým, odsouzeným k nějakému strašlivému konci a zatracení.

„Jest to podivuhodné,“ říkal si Jan Maria, „jak to město mohutně k fantasii a úchvatně k duši mluví! Mělo by se dle toho soudit, že každý, kdo se zde narodí, musí nutně co poeta cítit. Jak velkolepé, vzrušující jsou dojmy, s kterými se hned v útlém mládí potká, v době,

kde mysl měkká jako vosk, připravena vnímat — — a přece . . .“

Bylo mu nevolno. Vzpomněl si na obyvatele té Prahy, „toho města tragického“. Začal se tenkráte bohužel blíže se společnosti, s kruhy literárními seznamovati. Dával si všechnu práci, aby nastala nějaká intimnost mezi nimi a mezi ním, chtěl mermomocí, aby mu byli sympatickými, a zavíral oči proti všemu, co tomu jakýmkoli způsobem překáželo. Uvažoval všechny okolnosti, omlouval všechny směšnosti, ale marně. On a ta společnost zůstali si cizími.

(Pokračování.)

Jarní sujety.

Básně *Ant. Klášterského.*

V dubnové náladě.

Hra paprsků plá zlatá na mé líci,
je nebe zvon, jenž v strany padá čtyři,
v něm srdcem živým pták je zpívající;
já cítím, jak se hruď má dme a šíří.

Do výše stoupá pozlacená mlha,
blíž břehů vítr lahodný se stáčí,
vše mládne, jihne, černá půda vlhá,
jak zemi by se uvolnilo v pláči.

A v slunném parku v kruhu dovádivém
už dětský smích zní pod pučící snětí
a starý mrzout — jistě jara vlivem —
dnes zdá se jíti šťasten kolem dětí.

Mé duše křídla nepokojně bijí,
můj ret jak žízniv vzduch i záři loká,
jak jarní šťáva stoupá v kmenů šíji,
tak z prsou se mi řine zpěvná sloka.

Lesk záře chytá v dlaň má ruka měkká
a vidím, úsměv jak se vrátil lidem,
jak člověk všednost na okamžik svléká,
jak dítětem je s celým jeho klidem;

A nová naděj jak se snáší k duším
a celým světem jak jdou sny a tuchy,
a šťastný jsem, že všecko zřím a tuším
a že mám zrak, jenž při tom není suchý.

Sluneční paprslek.

Sluneční paprslek, jak by se bál,
plíží se podlahou do jizby dál.

Jakoby po špičkách do síně vtáh'
po šeru, po chladu, po zimách.

Sluneční paprsku, šlehni mi v hruď,
co mi tam umřelo, zase mi zbuď!

Co jsem kdy miloval, co jsem měl rád,
zahřej a zadýchej, nech mi to vstát!

Cesty jsi vyzlatil, mhy strhal teď,
květem jsi obalil prastarou snět,

Venku je jaro a děti jdou k hrám.
Což mám být na světě smutný dnes sám?

Impromptu.

Zas mládne celý svět i s námi,
již kaštanu květ vzhůruční,
jak bělavými svíčičkami
když plný stromek vánoční.

Pojď, mysleme si, že jím vskutku.
Hle, večer záři padá sem,
snad klidnou chvíli v těžkém smutku
jak dárek pod ním nalezneme!

Jarní melodie.

V zahradě zpívají kosi,
přes cestu paprsky jdou,
tak vábného, sladkého cosi
dnes táhne duši mou.

Je to dnů jasnějších tucha?
čaruje jarní to den?
snad naděje, větev když suchá,
zas puky tlačí ven.

Já nevím Je to tak milé,
jak z dětství to vzpomínka je,
jak do tiché večerní chvíle,
když hudba zahraje.

Je to jak nápěvu slova,
co dítě znal jsem ji pěť,
a dnes mne napadla znova,
po dlouhé řadě let.

*

První zeleni.

Ty stromů zeleni, jíž jaro nese mladé
nám v první teplé dni jak v naděj s nebe slanou,
jež ptákům přilétlým jsi rámem hnízdek všade,
jež voníš do oken mi v jitra dobu rannou,
ty jsi mi nad květy, jichž plno nyní jest
na louce, po lese a podle polních cest.

Ty čerstvá, svěží tak, jíž dosud nestřísnily
ni prachu kotouče a nespálil dech vedra,
ty plná jarních šťav a plná stromů síly
se oku usmíváš vstříc rozkošná a štědrá,
jak z puků vylákal tě jarní deštík ven,
a tebou celý svět je jako omlazen.

A táhnou v řadách dní a tratí se a hynou
i tón tvůj lahodný tak světlý a tak čistý,
sta květů růžových už v zeleň padne jinou
a k plodu zralému se žluté sehnou listy,
jak těžká myšlénkou když duše řadou let.
A přec jen nejkrasší ten čistý první vzlet!

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

Sešlo se lidstva ze všeho panství; všichni poddaní, „kdo pro mladost a starost neb jinou nemožnost jíti mohl“ šli vrchnost vítat, „jak mužští, tak ženské“ — A pak se objevily na silnici kotouče prachu, v nich dva „forejtaři“ v červených kabátech, za nimi panský kočár, za tím druhý, třetí, a dále celá řada. Milostivá vrchnost se blížila. Hmoždíře hřímaly, zvony zvonily, v řadách selského „lejtharstva“ na trouby zvučně troubeno, u brány hudba hrála, turečtí vojáci chápali se zbraně — Pak byly všeliké orace, řeči a vinše, hrubě dlouhé a ponížené, trochu také zmatku, tu tam komická nedopatření, ale sumou dopadlo vše tak a taková sláva se stala, že vrchní spokojeně prohlásil, že taková sotva kde v Čechách se některému panu hraběti učinila.

Hrabě byl mlád, veselý, až šprýmovný, a vlídný; to si o něm všichni vypravovali. Hostí s ním mnoho přijelo, tak že Zahořanský zámek jen jen vystačil. I šlechtičny přibyly, několik hraběnek s komtessami, z nichž o jedné, velice krásné, se povídalo, to že je vyvolená mladého hraběte a jistě budoucí hraběnka Zahořanská, a k vůli ní že mladý hrabě to všecko pořádá a chystá.

Po slavném uvítání byla slavná hostina, po hostině pak odebraly se vrchnosti do zahrady a tu předneseny od pikérů, v jichž čele byl Svída, všechny nové fanfáry ku zítřejšímu honu. Fanfáry se obecně líbily, ano budily obdiv. Mladý hrabě tím potěšen, že může poskytnouti svým hostem něco zvláštního, nového, neutajil svého plného uspokojení. Obočí se mu však živě hnulo a údivem rozšířil zrak, když vrchní se přiznal, že on je komponistou těch fanfár, jež uznány obecně za originální a melodické.

Mladý, veselý hrabě toho nesmlčel a pověděl společnosti, že má vrchního, který umí nejen panství spravovati a slavnosti pořádati, nýbrž také krásně komponovati. A vrchní vážně a opravdivě přijímal uznání, jež mu bylo od šlechticů honby milovných vyslovováno; užil také té příležitosti, aby mladému hraběti oznámil, že má ještě jednu skladbu, nocturno, zastaveníčko, kterým by rád jmenovitě dámy přítomné překvapil. O skladbě že sám ovšem se nemůže vysloviti, jelikož o své skladbě, ale ti, kteří ji budou hráti, že jsou ve svém umění dokonalí —

Fanfáry proklestily vrchnostenskému komponistovi cestu. Hrabě svolil. Když nastal večer a hosté byli shromážděni v saloně, jehož okna hleděla do zámecké zahrady, ozval se pojednou ze zahrady dvou rohů hlas. Hned po prvních tónech panstvo nahoře umlklo. Okna se rázem otevírala a v nich objevovaly se hlavy pánů v napudrovaných vlásenkách a dam ve vysokých účesech. Líbezné nocturno ozvalo se tichým večerem. Jímavé zvuky lahodně se nesly tmou přistřižených houštin, stromů a dál, až sladkým ohlasem kdesi v oboře zanikaly.

Když nocturno doznělo, páni upřímně zatleskali, netajíce svého obdivu i nade hrou i nade skladbou. Dámy pak i hrabě si toho dobře povšimli, že oba trubači byli postaveni pod okna pokoje sličné komtessy, jíž obecné mínění mělo již jako za hraběnku Zahořanskou.

Po zastaveníčku panstvo zmizelo od oken. Jen z jednoho, které však nebylo u salonu, ale dál, nezmizela hlava mladé dámy. Naslouchala prve jako všichni napjatě a zajisté ještě s větším účastenstvím, ano s pohnutím. Byla to neť vrchního. Rozuměla skladbě tak krásně přednesené, věděla o ní vše. Věděla, že cizí, její strýc, dosáhne pro ni pochvaly, věděla, že vlastní její původce také ji sám hraje, neznám, nepovšimnut. — Z večera zaslechla, že to zastaveníčko strýc vlastně chystá vyvolené mladého hraběte, oné sličné komtesse — Strýc však a nikdo nevěděl a netušil, komu vlastně to nocturno složeno, na koho mladý skladatel myslil, když ty zvuky řinuly se mu z duše.

Jen ona tušila, ona věděla. Nemohla odolati pohnutí. Zvuky ty jí pořád zněly i když dávno zahrada umlkla. Tenkráte to nocturno před osamělou hospodou plné vroucnosti a milostného výrazu — A toto dnes tak melan-

cholické, smutné, jako žalný hlas rozloučení, jako poslední pozdravení — —

Tesknota pojala srdce slečnino. Byla z hudby; blížila se však také chvíle rozhodnutí i rozloučení —

Dole v zahradě se Svída trpce zasmál, když dokončil s Vojnou koncert, a vyzýval mladého spomocníka, aby si šel pro odměnu za skladbu a hru. Vojna zasmušile mlčel a mávl na odpor rukou, když mu Svída připomenul, že jsou pozváni na večeři, že jim vrchní vzkázal, že budou míti večeři po hře z panské kuchyně.

„To jste měl viděti“ — myslivec znovu začínal, „jak vrchní prve po fanfarách přijímal gratulace — Po nás, jmenovitě po mně, jenž jsem to všechno nacvičil, ani se neohlédl, ani slovem se o mně nezmínil. Toť, to je všechno jeho zásluha, že vy tak pěkne skládáte i že vy i já dobře troubíme! —“

To šli už oba ze zahrady. U vchodu čekal na ně — Rys. Přijel nikým nepovšimnut za slavného prvé vítání. Stiskl Vojnovi ruku a pravil:

„Slyšel jsem a obdivoval jsem vás, ale zároveň se zlobil a řekl jsem si v duchu, že, kdyby i nic nebylo, vy že byste nesměl tu zůstati, v takové nehodné službě —“

Za šera večerního nebylo viděti, jak se učitelský mládenec smutně usmál. Jakoby neslyšel, odvětil:

„Je-li již všechno připraveno?“

„Všechno! Všechno!“ odvětil Svída za Rysa a zamnul si vesele ruce.

Myslivec i Vojna nedbajíce milostivého pozvání na večeři z panské kuchyně, jež jim vrchní jako za odměnu učinil, vyšli s Rysem ze zahrady a brali se nádvořím, nyní i za té chvíle hlučným a služebnictvem oživeným, ven, a zanikli v černých stínech lipové aleje pod zámkem. —

Vrchní ulehal dnes pozdě, ale spokojeně.

Všechno se mu povedlo. Hraběti se zavděčil. Řekl mu hrabě prve, když se mu poroučel: „Jinak jsem si vás, pane vrchní, představoval.“ A řekl to tak vlídně, s patrným uspokojením. Mladý zajíc! Dá si do očí naprášiti. Jen když se dobře pobaví, jen když se hony vydaří, bude dobře Nebude se o nic jiného starati a on, vrchní, povede všecko sám zase dál, neobmezeně, jako dosud — Jen aby hony — Ale dobře to půjde — Všecko jak náleží připraveno — Fanfáry překvapily, nocturno překvapilo, a což se pak hraběti líbilo, když se mu zmínil o loveckém překvapení, jež chystá — Jak byl spokojen, jak ho to těšilo — To bude prachu v očích! — A pak si baron vezme Terezu — To se také vydaří. Neť už je jako kuřátko, lesk a nádhera ji oslnily, poznala, že by do toho světa také mohla vkročiti — s baronem — Už se déle nebránila — —

Takové myšlénky míhaly se myslí vrchního, když ulehl na lože pod nádhernými nebesy.

XVIII.

Nad oborou, zahalenou ještě ranním šerem, bledlo nebe jasným, východním pruhem. Panstvo na Zahořanském zámku pohříženo bylo tou dobou ještě ve hluboký spánek. Jen nádvoří zámecké počalo živnouti, a zvláště v konírnách, plných loveckých koní, byl čilý ruch. Pacholci a kočí koně krmili, je i sedla i všecko řemení čistili a chystali k nastávajícímu lovu. Hraběcí štolba ve tváři celý zarudlý, rozespalý, z husta zívaje na vše dohlížel a rozkazy dával, ustanovuje po čtyřech koních pikérům a správci honu, po dvou polesnému a sobě, po několika šlechtickým lovcům, aby je mohli, koně, za honu pilně střídati. Tou dobou seděl už Svída v lehkém anglickém sedle na pěkném grošovatém bělouši s přiseknutým ohonem a čekal uprostřed zámeckého nádvoří na ostatní pikéry. Potulný myslivec všechen se změnil. Na hlavě měl lehký klobouk třírohý na sobě upjatý, šedý kabátec se zeleným límcem i výložky na rukávech i na šůskách, bílou vestu, bílý šátek na krku, na nohou přiléhavé jelenice a boty s nevysokými holinkami. U pasu visel mu tesák, u tesáku karabáč, lesní roh pak čistě se lesknoucí měl přes levé rameno přehozený. Dlouho nečekal. Už vyváděli několik koní; na ně vsedli správce honů, ostatní pikéři a několik mládenců mysliveckých. Všichni byli oblečeni jako on. Nečetná ta družina vyjela pak bez prodlení ze zámku a minuvši zahradu, zamířila k oboře.

Svída vypadal čiperně a byl vesel, třeba že ohlašoval rozhlížeje se krajinou dosud dřímající a šerem zahalenou:

„Bude příliš slunečný, suchý den. Psi budou míti zlý vítr —“

Tím dal podnět k čilé rozprávce, neboť ozvalo se také mínění, že bude dnes pod mrakem a vlhko, a proto že budou psi dobře větřiti. Pak hovořili o lovných jelenech, neboť brali se na hledání, na kterého jelena dnes los asi padne — To již jeli ve vlhkých stínech staré obory, pohodlným jejím průsekem a zastavili se teprve na jeho konci na mýtině, kdež uprostřed stál sloup s dřevěnými rukami. Svými nápisy udávaly jména aleji, ku kterým samy ukazovaly. Sloup ten bylo jedno z dostaveníček. Tu se pikéři zastavili, a když pak jednomu každému ustanovena leč, kterou měl na hledání projeti rozjeli se různými směry, aby se tu zase za určitou dobu sjeli a zprávu podali o svém hledání, t. j. kde který zastal lovného jelena a kde jej nechal.

Tak bylo v oboře.

V zámku pak záhy po slunce východu vyšel mladý hrabě svěží a čerstvý s upraveným již copánkem v mysliveckém obleku, úpravy a barvy zrovna takové, jako měl Svída a pikéři, jen že látky jemnější a se zlatými prýmky u zelených výložků, a zamířil zrovna do společenské komnaty. Tam jal se pilně prohlížeti veliký na zdi visící situační plán dnešního loviště. Pak přicházeli hosté jeho, jeden po druhém, prohlíželi plán nebo zmenšené jeho kopie, jež ukrývali pak ve svém kabátci, aby se měli v neznámém lovišti čím spravovati.

Zvonek se zámecké kaple se ozvavší přerušil jejich čilý hovor o štvanici, na kterou se všichni tak těšili. Po jeho vyzvání odebrali se do kaple na mši, kterou sloužil Zahořanský farář. Také lékař, kterého s sebou hrabě přivezl z hlavního města, dostavil se do kaple

Zatím vrchní v tmavomodrém, vyšívaném kabátě, ač honby se hodlal účastniti toliko jako divák, měl plnou hlavu starostí, aby všechny přípravy jak náleží byly vykonány, aby se na nic nezapomnělo, aby se nestal žádný zmatek. I do tabulnice, kdež připravovali pro panstvo vydatnou snídani, dohlédl, pak navštívil na skok barona. Ten také se chystal jen na podívanou; na lov, alespoň dnes, se vydati nechtěl, vymlouvaje se, že ho nějak hřbet pobolívá, a že by tak dlouho v sedle nevydržel.

(Pokračování.)

Na lovu v Britanech.

Ze svých potulek za písní maloruskou vypravuje *Lud. Kuba.*

(Pokračování.)

Náhle však zavzněl odkudsi z povzdálí večerním vzduchem táhlý vysoký tón; po chvíli opět — a tu již sdružila se patrně dvě hrdla. Později i více. Nebyla to ještě píseň, nýbrž prosté haló; zpěváci či zpěvačky si teprve hrdla ladili a zároveň sezývali pěvce ostatní. Toť bývá vesnických produkcí obyčejná předehra, nepostrádající zajímavosti. Hlas zajisté z blízka dal by znáti nejednu svoji nepříjemnou vlastnost, ale z dáli se nám tyto maličkosti činí neviditelnými a my slyšíme jen zdravé jádro, táhlý zvuk neobyčejné lahody jako znějícího zvonu. A zvuk ten naplňuje všecek vzduch tak, že marně pátráte, odkud vlastně přichází; zdá se, že se všech stran. Proto i těžko hledat u večer stanoviště pějícího sboru, a já, jemuž zvuky ty byly znamenim, abych se uchystal, odešel jsem sháněť nějakého průvodce, jehož jsem v ochotném studentovi také našel. Na cestě se k nám připojil i syn zdejšího kozáka p. Dikovského (svobodného, volného hospodáře), jehož nabídnutá ochota mi byla tím vítanější, že mi mohl býti prospěšným prostředníkem mezi mnou a nedůvěřivým vůči cizinci lidem. Posléze byla družina naše doplněna dvěma sestrami p. Dikovského a popovou dcerkou, spanilými to báryšňami (slečnami), jež se skvěly rovněž jako ostatní zdejší dámský svět ukrajinskými národními úbory.

Lucernu jsme s sebou nevzali (ač nastal již večer) předně proto, že jsem chtěl prvý večer pouze seznati, jak lid pěje, když neví, že je předmětem pozornosti cizincovy, a potom na druhý den pozvati chor do některého pohodlného zákoutí, kde by možno bylo bez překážek zapisovati; po druhé však nebylo ani lucerny třeba, neboť měsíc vyplul a tak jasně krásným světlem svým vše ozářil, že by v čas potřeby i tak psáti se mohlo. Měsíc vyplul a dodal kouzla krásné letní ukrajinské noci, jejíž půvaby i u nás staly se pověstnými. Krása takových večerů byla jinde s dostatek popsána, leč zde by obraz takový nebyl úplným.

Svaté ticho bylo totiž rušeno krásnými harmoniemi, jež ze sboru dívčích hrdel k nám dolétaly. Byltě se chor již sešel a improvisovanou produkci svou začal.

Zastavili jsme všichni na chvíli kroky své a v zadumání naslouchali:

Když zpěv skončen, spěchali jsme v tu stranu, odkud zvuky zněly. Po několika oklikách jsme cíle svého došli. Před chatou na kládě seděl sbor dívčin. Široké bílé rukávy jejich košil se v lesklém svitu měsíčním téměř skvěly a vyšívané na nich ozdoby své půvabné obrysy zřetelně jevily. Seděly tiše jako sochy, a teprv náš příchod vzbudil v nich jakýs přitlumený ruch.

„Zdrástvujtě,“ zavznělo s naší i s jejich strany.

Chválili jsme jejich zpěv a prosili, aby bylo pokračováno. Rozumí se, že nastalo ostýchavé upejpání, jež však zejména přičiněním našich slečen brzo bylo zažehnáno. Dívky vstaly, postavily se do kola, jak obyčejně pějí (v sedě jenom výminečně), objaly se navzájem kolem krku tak, že utvořily pevný uzavřený kruh, a počaly:

Zacvilosja (zaskvělo se) sine more
raznymi (různými) cvitami (květy)
choč (ať) cvitami — ne cvitami,
ta vsje (tedy) korabl'ami.

Pomiž (mezi) tymi korabľami
matrosy huljali (veselili se),
voni s soboj krasnu divku
huljať podmavljali (přemlouvali) atd.

Vlastně *nepočaly*, nýbrž dle zvyku ruského sborového národního zpěvu počala jen jedna osoba, ku které se ostatní připojují, buď aby její hlas znásobily anebo jej svým zpěvem v úplné harmonie doplnily. Ku konci snesou se na společný tón, jejž seslabujíce řádně protáhnou. Význačná to vlastnost.

Vyličovati pouhými slovy vnitřní ústrojí hudby této jakož i její ráz bylo by arci marným, a dlužno spokojiti se s udáním, že vše je nad míru význačné, ač sem tam již vliv doby nové, zejména prostřednictvím vojska a písní tak zvaných „soldatských“, počíná leccos na původních výtvorech žíravostí svou rušiti, kaziti. Platí to o hudební části i o slovech. K poslednímu tvrzení poslouží i uvedený příklad jakožto doklad. Jeť slovo „matros“ zajisté jen nánosem z doby nové pocházejícím a zaměňuje „kozáky“, „rozbojníky“ nebo snad jiné slovo původní.

Vojáci ruští, vrátivše se do svých domovů, přinášejí zásoby svých naučených písní a súčastňujíce se prostonárodních produkcí svých krajanů, nejen že je přiučují písním „soldatským“, ale způsobují tím, že výtvory národního ducha, které se traditionelně přenášejí a tudíž podléhají nevyhnutelným změnám, nemění se už výhradně v starém duchu, nýbrž i v duchu novodobých písní soldatských; tyto pak vznikly v kasárnách, a třebas jim nebylo lze zapříti svůj ruský původ, přece nejsou již čistým vínem.

Avšak působením písní soldatských, jež při neobyčejné zpěvnosti i zpěvu milovnosti lidu ruského s pochopitelnou horlivostí u vojska jsou pěstěny, neporušuje se toliko starší původnost vlivem novodobým, nýbrž mísí se dokonce i jazyk velkoruský s maloruským. Je to zcela přirozené, poněvadž jazyk velkoruský jest řečí armádní, tudíž vládnoucí.

Ostatně bylo nám po malé chvíli možno viděti jeden z kroků, jimiž se maloruská píseň ubírá ku své zkáze a ku ztrátě své význačnosti. Přišeltě k nám jakýs vysloužilý voják, v jehož obleku se zachovaly zbytky vojenské uniformy, a v rozjaření svém bez dlouhých okolků připojil se s několika ještě parobky k dívčímu sboru, v němž rázem převzal řízení do svých rukou. Zanotoval píseň, jejíž text je posledních mých slov dokladem, jsa z části velko-, z části maloruským:

Oj vyoru nivku
ne očeň (velmi) široku.
Posijav horochu (hrachu) —
ne vrodyv (urodil se) horošok,
sami lopatočky! (atd.) *)

*) O č e ň jest na př. výlučně velkoruské, v r o d y v zase naopak maloruské, atd.

Co jsme tak naslouchali rozmnoženému choru, při čemž mi neobyčejně jasný svit luny umožnil zachycení uvedených písní, ozval se z dáli zpěv jiného sboru Vyjednávaly jsme tudíž s přítomnými pěvkyněmi, kdy a kde nás druhého dne navštíví, a spěchali jsme za druhým sborem, jehož zpěv se v té míře sílil, v jaké slábnul chor dívčin.

V brzce stanuli jsme na „majdaně“ — maloruské návsi, odkud zpěv vycházel.

Uprostřed „majdanu“ zřeli jsme tlupu 10—12 lidí, jejichž zpěv právě umlkl. Avšak jak nás různé zvuky pončovaly, bavili se hudbou jinou. Zněla† nám vstříc píšťala *dudka* čili *svrstilka*, *skripka* (housle) a *bubon* s řinčícími mosaznými kruhy. Ze hrané písně a z výkřiků, jež se občas jásavou touto hudbou prodíraly, dalo se souditi, že tancují.

Když jsme skupiny té došli, viděli jsme opravdu „taneční zábavu“, při níž místo parket pouhý drn, místo stropu báně nebeská a místo lustru stříbrný svit měsíce. I vše ostatní bylo zvláštním. „Obecenstvo“ stálo do kruhu. Někteří jeho členové bylo ubráni v kostým, jenž počíná býti všeruským: plochá černá čapka se stěnidlem, důkladně podšitý černý kaftan svého osobitého strihu a formy, široké kalhoty a vysoké boty. Je to úbor, šířící se z Velké Rusi na Malou. Tato však zde měla též své stoupence; byli oděni v huňaté černé nebo sivé čepice a hnědou halenu. Někteří byli bosi a široké jako moře kalhoty splývaly až pod kotníky.

Na obvodu mezi diváky stáli též hudebníci: houslista, píšťalák a bubeník. Tohoto jsem viděl poprvé a proto nejdříve zajal mou pozornost.

Maloruský *bubon* je totožný s orientálními bubínky, jakéž vidíme kmitati se v rukou tanečnic na častých obrazech z Východu. Na dřevěnou obruč, jejíž průměr nepřesahuje o mnoho stopu, napjata jest kůže, připevněná ve čtyřech bodech na obvodu sponami. Mezi těmito body jsou v obruči (široké až 2 palce) táhlé otvory, v nichž kolem své osy otáčejí se mosazné kotouče as 3 palce s průměru. Tluče-li se paličkou, užívá se se stejnou spravedlivostí k vyluzování zvuku hlavice i držadliště. Mnohem hezčí však jest, když paličky není užíváno. V levici chvěje se buben, chřestící neustále svými mosaznými zdobami, a pravice zaťata v pěst bubnuje střídavě dolejší částí dlaně a klouby. Kromě toho však lítá buben od čela ke kolenu a tím způsobem nejen ruka, ale i hlava a obě nohy berou v hudbě této účastenství. Na hbitého, zručného hráče je pěkné podívání. Buben se jen kmitá. Tu se vznáší nad hlavou jako motýl, tu se jako střela snese ke kolenům a odtud opět zpátky k hlavě — a zase se chviIenku třepotá.

Hudba nástroje tohoto svým originálním provozováním jest zajímavá, pokud se pak týče ohnivého divokého „kozáčka“ a ostatních tanců, jež provází, jest velice přiměřena Dunivý zvuk blány a řinčení mosazných kotoučů ve zvláštním ostrém rhythmu působí jako jiskry, padající do vznětlivé duše Malorusa.

Majitel píšťalky dudky, *Nazar*, byl mladý hoch. Nástroj jeho je prostá, asi 10 palců dlouhá píšťalka. (Mimochodem řečeno „dudky“ maloruské mívají rozličné tvary, někde užívá se i dvojité píšťalky, totiž dvou píšťal jakoby srostlých, z jednoho kusu vyřezaných.) Hra jeho byla pěkná. Škoda, že neladila se „skripačem“ (houslistou), jemuž housle do rukou nadobro nepatřily.

Také na ubohého neumělce všude žehráno, zejména tanečníci, kteří brzo byli přinuceni ustati, vzdychali: „Nic neumí! Kdyby tu byl Kryněak!“

„Ano, Kryněak; to je přece chlapík! A ty můžeš raději mlčet!“ volali na nešťastného houslistu.

K této scéně jsme právě přišli a trapnou chvíli, již ochotný, avšak neumělý muzikant právě měl, bezděčně zkrátili.

„Zdrástvujtě!“ zněly pozdravy naše i jejich.

„Co tancujete?“ tázal se mladý Dikovský.

„Vlastně netancujeme,“ odpovídal Kuzma, nejhorlivější a nejdovednější tanečník. „Chtěli jsme tancovat ‚kozáčka‘, ale Serhěj ničeho neumí,“ dodal, ukazuje na zahanbeného „skripače“.

„Kryněak kdyby zde byl! To je jiný kos!“ ozval se jiný nespokojenec.

„Myslíte Ivana Ivánoviče?“ tázal se Dikovský!

„Ovšem, Ivana Ivánoviče Romaneňka,“ odvětil Kuzma.

„A kde on teď? Snad by jej bylo možno nalézti?“ přiběhl jsem také já se svou troškou do mlýna.

„Hahaha,“ zasmál se Kuzma. „Čert ví, kde je mu konec! Opilý je, na to bych chtěl přísahati, ale kde se se svojí pomatenou hlavou potácí, to nevíme!“

„A třeba je doma,“ namítám dále. (Pokračování.)

Návštěva po smrti.

Napsal *A. Fogazzaro*

(Dokončení.)

II

Zpráva o smrti Torranzově tak krutě a nenadále zvěstovaná naplnila Biancu hrůzou a bolestí. Skrývala ji, pokud jen mohla, před tou hloupou a klepařskou společností. Potlačiti svoje pohrdání tak dobře nedovedla; a proto, jakmile došlo na řeči Torranzovy v kavárně Pedrocchiově, raději odešla, aby nemusila uraziti svého otce, který se tomu posmíval zrovna jako ti ostatní. Zavřela se do svého pokoje. Obraz nového Torranzy, Torranzy mrtvého, většího a lepšího, nežli jaký se jí kdy zdál za živa, vstoupil jí nyní do duše. Plakala pro něho a zase divila se svým vlastním slzám, sama nevědouc, že ho tak upřímně milovala. Tak odešel na vždy a ona se s ním ani nerozloučila! Kdyby se nebylo stalo to, co se stalo, byla by bývala v Padově a mohla jej ještě viděti. Vyčítala si, že prodlévala poněkud déle s odpovědí na poslední jeho list a že se hned nepoděkovala za jeho pěknou romanci. Podobné malé nepozornosti, podobné známky zdánlivé chladnosti, často nutné, které by byly mohly mrzeti básníka, rmoutily ji nyní tou měrou, že si div pro ně nezoufala.

On, tvůrce duší a postav tak ideálních, on ji kolébal co děcko na svém klíně, hrával si s ní a později, když vyšla ze školy, radíval ji v jejích studiích, učil ji dívati se na umění a rozuměti jeho krásám, a konečně se do ní zamiloval jako do všech postav, kterým jeho genius vdechnul život. Bianca byla přesvědčena, že ji také tak miloval, ba co více, že ji miluje až posud a že na ni vzpomíná tam v tom smutném kraji, do něhož právě vstoupil. Zemřel asi o půl dvanácté a právě před půlnocí hlásil se v jejím srdci mocněji nežli kdykoliv jindy.

V tom někdo zaklepal na dvéře. Byla to její matka se známým listem. Bianca vzala jej od ní a prosila matku aby ji nechala o samotě, — že k jídlu nepřijde. Nechtěla se s otcem sejít, pokud nebude trochu klidnější; bála se, že by ji hovor s ním mohl příliš podrážditi a že by mu pak všelicos řekla, co mu říci nechtěla.

Matka odcházela s povzdechem a dcera, zastrčivši, dvéře, rozhlédla se po pokoji. Pojednou zdálo se jí ku podivu temno jak v pokoji, tak venku před okny — jaký div, vždyť byl již večer. Ještě chvíli rozeznávala vásy, stojící na obrubě terrassy, anebo nějaký strom, trčící k nebi jako přelud — pak splynulo všecko v jediné, neproniklé večerní páře. Bylo jí tak sladce v tom jejím milém pokojíku — v tom vzpomněla si na list, který držela v ruce a přistoupila k oknu, aby, možno-li, rozeznala ruku na obálce.

„Nebesa!“ zvolala.

Roztrhla ji v největším spěchu rukou se třesoucí. Nalezla v ní list a podobiznu. Poznala na první pohled ten bílý vous, černý šat a květinu v knoflíkové dírce: nebylo pochybnosti, to byl Torranza.

Cítila, že musí čísti hned, ale nebylo vidět — i pobíhala rozčileně po pokoji, hledajíc svíčku, kterou nemohla nikde nalézti.

Konečně nahmatala na nočním stolku slonpek a rozsvítila jej. Jeho plamínek ozářil slabounce lesklé dřevo kříže i bronzového Krista na něm. V ostatním pokoji panovala i dále čirá tma.

Bianca bezděky klesla na kolena a četla, neustále klečíc, tyto řádky:

V Padově, 26. října 1879

„Nelekejte se, má drahá, a čtěte tento list s takovým klidem, s jakým jej píšu já. Váš starý Torranza — divná věc! — již odchází. Dejte mi dobrou noc, drahá Bianco; zařídím to tak, abyste dostala tento list můj večer, až zapadne slunce.

Upozorněn byv vnitřním jakýmsi hlasem, učinil jsem dnes ráno to, co učinil před svou smrtí můj nebožtík otec: nyní cítím, jak mi srdce zvolna usíná. Čekám tiše a oddaně, co se bude se mnou díti. Snad budu živ ještě čtyři dny, snad šest, snad osm — mně stačí jediná hodina, ta, kterou potřebuji pro Vás.

Bianco! když jsem s Vámi někdy hovoříval, lekal Vás, jak se mi zdálo, jakýsi stín. Vaše šlechetná náklonnost ke mně jím trpěla, on ji kalil a to neustále, není-li pravda? A přece chovám k Vám lásku takovou, která v této slavné chvíli nemůže urážeti ani duši nejčistší — celou vinu má ta moje stará, fantastická krev, která vždy poněkud přibarvuje svým způsobem moje city i moje slova.

Odpusťte mi — nyní můžeme se tomu společně zasmát.

Mám k Vám ještě jakousi prosbu a chci vtisknouti na ni pečeť smrti. Je mi líto, že jsem Vám lépe a moudřeji neradil ve Vašich domácích sporech. Ta myšlénka kalí mi moje poslední chvíle.

Bianco, k vůli Vám, k vůli všem, kteří jsou Vám milí, a také trochu k vůli mně, abych měl pokoj tam, kam se nyní ubírám, vyslyšte mě: nebudte déle v Monte San Donà. Vy muže svého ještě milujete, zeptejte se svého srdce a uvidíte. Ten ubohý mladík je k politování. Minule se mnou o Vás mluvil celou hodinu a měl plné oči slz. Vyprávěl mi, že Vám několikrát psal, ukazoval mi Vaše odpovědi, které mu odnímají veškerou naději, pokud jeho rodiče se neodstěhují anebo aspoň neslíbí, že se budou k Vám jinak chovati. Ti nesvolí ani k jednomu, ani k druhému.

Považte, Bianco, že každý moudrý ústupek, každá křivda, kterou snášíme ne ze strachu, nýbrž ze soucitu od lidí nespravedlivých, kteří nás chtějí urážeti, povznáší duši naši nad ty všechny malicherné styky života. Vraťte se k svému muži. Vždyť Vás miluje tak upřímně a věrně a od té chvíle, co jste odešla, nemá pokojné chvíle.

A nyní, vzpomenete-li si na naše hovory o světě neviditelném a jeho zjevech, které svět popírá, nebudete se divit, přeji-li si zjeviti se Vám po své smrti, nějakým, jakýmkoliv způsobem. Večer toho dne, kdy tento list dostanete, buďte sama, mezi desátou a jedenáctou hodinou ve svém pokojíku při piané. Otevřete dvéře, vedoucí do zahrady, aby stíny noci mohly vnikati do vnitř. Hrajte krátkou introdukci k oné romanci, kterou jsem Vám nedávno poslal. Pak, jestliže Bůh dopustí, abych mohl k Vám přijít a dáti o sobě nějakým způsobem vědět, pak to učiním. Vy se nebojíte a vyplníte dojista poslední, snad blouznivé přání starého, umírajícího básníka.

Musím Vám dáti s Bohem, moje Bianco. Mám před očima jednu hlavičku od Lionarda, která jest Vám podobna. Oči té neznámé jsou menší nežli Vaše, a vlasy její jasnější, ale zvláštní výraz tváře je týž jako u Vás. Toto sladké, říjnové slunce, které bloudí po mých zavřených knihách, ozářilo nyní ten obrázek. Vidím Vás před sebou jako živou, odkládám péro, dívám se na Vás, dívám, poslední nerozumná slza stéká mi po líci a mizí navždy, jak toho zasluhuje.

Buďte s Bohem, s Bohem!

Postavte si tuto moji podobiznu do svého pokoje v Padově — ano? Váš

Hermes Torranza.

„Ano, ano,“ štkala vášnivě Bianca, „všecko, všecko!“

Zakryla si obličej rukama, slibovala Torranzovi se srdcem upřímným, že splní všecka jeho poslední přání a modlila se tiše, beze slov, za jeho duši.

Když minul ten první nával rozechvění, tišila se zvolna její mysl a myšlénky její zabloudily ihned na pole jiné. Nemodlila se více; sňala s tváře ruce, pohlížela na hořící slonpek, a všecky hovory, jež mívala kdy s Torranzou o tajemstvích hrobu, vracely se jí samy do vědomí. Nevzpomínala na ně, aniž se jim bránila; nechala je táhnouti před duševním zrakem svým beze všeho vlastního přičinění.

Pojednou zhasl slonpek — ona se ještě jednou v krátkosti pomodlila a vzchopila se.

Byla noc. Bělavé večerní páry táhly se krajinou a halily všecko, tak že si připadala Bianca jako na ostrově.

V tom vzpomněla si na podivnou historku, kterou jí básník vypravoval o starém královském zámku Štockholmském. Král Karel XI. seděl mlčky u ohně a hovořil s doktorem Baumgartenem o mrtvé královně — pojednou vstal, šel k oknu a tázal se hraběte Brahe, kdo rozsvítil světla v korunní síni?

Bianca přistoupila také k oknu, opřela obličej o sklo, ale neviděla nikde světla žádného — jenom skrze husté páry prodíral se zvolna měsíc. Nicméně nemohla si Bianca pomysliti, že by měla jíti sama do přízemního salonu a očekávati tam při rozsvícených svíčkách zjevení se ducha.

O půl osmé vyšla ze svého pokoje beze světla a sestoupila po schodech osvětlených čtyřmi velikými okny. Skrze dvě hořejší viděla měsíc, jak se prodírá mlhami — tu a tam objevil se mezi oblaky kousek temně modrého nebe.

„To jsi ty?“ tázala se matka z jídelny.

Hned na to ozval se mrzutý hlas Benetův.

„Rychle, rychle! Také by mohla již jíti na lože! Rychle!“

Bianca si toho nevšímala. Tento roztomilý papínek snažil se všemožně, aby jí odchod z otcovského domu nebyl tuze těžký.

Seděl v jídelně a poklepával na stole kartami, očekávaje netrpělivě, kdy se vrátí jeho žena.

„Nu tak pojďte!“ přivítal ji, když se vracela, „a sejměte!“

Paní Giovanna sedla na své místo na konci stolu hned vedle petrolejové lampy. Bianca usedla si na kanape, do stínu. Ubohá maminka, myslila si, jaký to má život! Emilio byl slaboch a neuměl ji chránit, ale jaký to byl rozdíl mezi ním a otcem! Věděla, že její muž, kdyby nebylo rodičů, učinil by ji ve svém domě královnou. Vždyť si chodil k Torranzovi poplakat! Ubohý Emilio! Cítila, jak ho má ráda, a myslila si, že bude nejlépe bráti jej tak, jaký jest.

„Vy dáváte!“ zabručel chvílemi pan Beneto — „rychle!“

Pro svoji dceru neměl ani slova a po půl osmé šel, jak byl zvyklý, na lože. Tu teprve paní Giovanna věnovala se Bianee, pobízela ji, aby si brala to a ono, ale Bianca nepřijala ničeho.

„Odkud byl ten list,“ tázala se konečně matka. „Od vás?“

„Ne.“

„Bylo v něm něco nemilého?“

„Ne, maminko.“

„Na obálce stálo ‚na spěch‘, soudila jsem tedy . . .“ Zde se matka rozpačitě zamlčela.

Bianca se vzchopila a políbila ji.

„Maminko,“ pravila po tichu, „jak pak, abych odešla? Abych se vrátila k Emiliovi?“

„Můj Bože,“ vzdychla si paní Giovanna, „co ti mám říci? Podle svého svědomí ‚nechoď‘ říci nemohu.“

„Snad to učiním, maminko.“

Paní Giovanně vystoupily slzy do očí.

„Aby tě tam týrali, ne?“ namítala s pláčem a dodala pak po krátkém mlčení:

„Jestliže myslíš k vůli tatínkovi, to by bylo zbytečné, vždyť ho znáš. Nesmíš si všímat jeho bručení.“

„Ne, maminko, k vůli tatínkovi to není.“

„Dělej tedy, jak myslíš.“

Ubohá paní vzala punčochu a jala se zimničně plésti. Po krátkých odpovědích Biančiných neodvážila se tázati více na onen list, ačkoliv soudila, že bezpochyby chová tajemství tohoto náhlého rozhodnutí. Pletla a mlčela, doufajíc, že dcera si všimne jejího mlčení jako důstojné výčitky a že sama počne mluviti. Ale Bianca neotevřela úst a tak, když se blížila desátá, ubohá paní, nemajíc dosti odvahy užíti své autority, odložila práci a tázala se dcery, půjde-li již na lože.

Bianca odvětila, že se jí nechce spáti. Řekla, že půjde do salonu a že si trochu zahraje. Matka chtěla jíti s ní, ale ona bránila se tak horečně, že jí až paní Giovanna prosila za odpuštění; na to rozsvítila jí svíčku, sama vzala petrolejovou lampičku a sklonivši nad ní svoji voskovou tvář, ubírala se zvolna ze dveří.

Bianca zabočila na chodbu vedoucí k prázdným pokojům v křídle severovýchodním. Vstoupila do salonu nevelkého, ale hodně vysokého, jehož stěny ozdobeny byly scénami z mythologie — jinak byl skorem prázdný. Pevnou rukou rozžehla svíčky stojící na pianě v rohu. Světlo šířilo se pomalu po pokoji a ozářilo v pravo stolek plný not, v levo velkou žardinieru a na stropě obrovské údy nějakého boha. Jiného nábytku tam nebylo a tak zněly kroky mladé paní táhle a dutě hodnou chvíli . . .

Podívala se na hodiny: hnedle bylo deset. Vyhledala si noty a položila je na piano. Pak vyňala ze záňadří obraz Torranzův a dívala se dlouho na pěkně klenutou, lysou lebku starého básníka. Chtěla poctivě vyplniti poslední přání jeho, třeba podivínské, a chtěla věrně provésti celou tu poetickou scénu, kterou on si skomponoval v poslední chvíli svého života.

Omlouvala jaksi sama u sebe svoje přípravy i svoje pohnutí — nicméně nechtěla se přiznati, že něco neobyčejného očekává. Postavila obrázek na pult a bezděky malou chvíli naslouchala. Co se to za ní hnulo? Nic — s hromady not svezl se jeden list. Bianca jala se čísti verše napsané na obálce skladby, kterou měla před sebou. Skládal je mladistvý přítel Torranzův, který zemřel tiše za několik měsíců na to u ženy, kterou vášnivě miloval proti své vůli — neboť nebyla ženou jeho. Verše ty zněly takto:

Poslední myšlénka.

Okno své otevři luně
a klekni, umírám již,
z bojů, v nichž srdce mé stůně,
v paprsky povzlétnu výš.

Uvidím, výš jak se vznesu,
vesmíru krásu i lad,
láskou svou shořím pak v plesu,
jíž hříšně nechtěl jsem vzplát.

Najdu-li mrtvé hvězd roje
a prázdou bez boha výš,
zpět padnu na srdce Tvoje
a zalkat mne uslyšíš!

Bianca zakryla si tvář. V tom zdálo se jí, že někdo v tom prázdném pokoji pláče. Otevřela romanci a začala introdukci, ne právě lehkou, kterou hrála sotva jednou.

Ale listy nechtěly držeti a zavíraly se tvrdošíjně každou chvíli. Přidržela je podobiznou Torranzovou a hrála tiše patnáct nebo dvacet taktů úvodu, který dosti upomínal na „Poslední myšlénku“ Weberovu.

Bože, jak ta hudba mluvila! Jaká láska, jaká bolest, jaký pláč ozýval se z těch tónů! Vnikalo to do duše jako proud, a dmulo to prsa nadpozemskou vášní.

Bianca vstala od piana s očima uslzenýma a šla otevřít okenice na dveřích vedoucích do zahrady. „Stíny noci,“ psal Torranza, „ať mohou volně vnikati do pokoje.“

Noc byla jasná. Stromy v zahradě stály zahaleny v bělavou mlhu. Vzduch byl tichý, ani nejslabší vánek nehnul větvemi.

Bianca se lehce zachvěla a vrátila se k pianu. Pohlédla na hodiny, bylo čtvrt na jedenáct. I rozhodla se, hleděla zapuditi každou jinou myšlénku, každou úzkost, nahlédla do not, jež měla před sebou, a již udeřila rukou zimničně rozechvěnou první akkord.

Hrála, těžce dýchajíc, neboť chtěla hráti s celou duší, a nechtěla mysliti na to, co snad potom uvidí. Ani nemohla dohráti poslední takty, srdce bušilo jí příliš. Uplynulo deset, dvacet, třicet věčných sekund.

A pořád bylo ticho.

Bianca pozvedla poněkud hlavu.

V tom někdo tiše, ale jakoby ve spěchu zaťukal; bylo to tak na blízku, že Bianca se vzchopila s celou svojí energií a stojíc naslouchala, co se bude díti.

Klepání ozvalo se znova, a to silněji nežli prve — pak zavadil někdo o práh dveří, otevřených nočním stínům. Bianca pohlédla ke dveřím. V nich objevil se stín, v němž rozeznala Bianca postavu muže. Pohlédla na něho a vykřikla překvapením:

„Emilio!“

Byl to opravdu její muž.

Přistoupil k ní celý zardělý, krokem nesmělým, a vztahoval po ní ruce — v jeho očích jevila se horoucí láska, tlumená rozpaky.

Bianca zkamenělá nehýbala se s místa.

„Ty jsi mne čekala?“ tázal se nesměle.

Bianče se v hlavě vyjasnilo. Tušila, že Torranza to nějak skombinoval, a řekla, že ano. Na to objala svého muže tak vášnivě, že ubohý mladík, opojen samým štěstím, tak nenadálým, nevěděl, co na to odpověděť: líbal ji pouze a prosil neustále, aby mu odpustila. Ale ona ho neslyšela a plakala a plakala, cítíc něžnou vděčnost k svému ubohému příteli, velikou útěchu, že konečně jest zase na tom místě, které jí Bůh určil, na srdci snad slabém, snad neschopném ji pochopiti, ale na srdci dobrém a věrném.

„Stojíš zde při otevřených dveřích,“ pravil laskavě její muž — „a přece jest večer chladný a vlhký! Bolí tě přece hlava . . .“

Ona vypukla jedním rázem z pláče do smíchu a smála se na jeho prsou vzpomínajíc, jak byli veselí na své svatební cestě. Ubohý, drahý Emilio, on si myslí, že nepatrné bolení hlavy, které měla jsem tehdáž, trvá až posud. On stál chvíli zaražen a pak dal se sám do upřímného smíchu.

„Poslouchej,“ pravila najednou k němu vážně — „nyní mi všecko vysvětli.“

Její muž zdál se zaražen. — „Snad to víš?“ odpověděl.

„Ovšem, ale chci to slyšeti od tebe. Pojď a vypravuj.“

Procházeli se po saloně držíce se kolem pasu a tiše hovořili.

On řekl krátce, že mu Torranza psal, aby se vydal na cestu, a to hned.

Ptala se ho, má-li Torranzův list? Že ne. Kdy ho došel? Téhož jitra. A co v něm stálo? Asi to: večer toho dne, kdy dostaneš tento list, dostav se mezi desátou a půl jedenáctou do Monte San Donà. Uzříš-li světlo v přízemním salonu, uslyšíš-li piano a budou-li dvéře otevřeny, vejdi, neboť Bianca tě očekává a chce se k tobě vrátit. — Jaké datum měl ten list? Ah, kdo pak se dívá na datum! Emilio nechtěl již ani odpovídat; jeho radost, jeho láska měly právo přeslechnouti všecky podobné otázky. Sevřel Biancu v náručí tak silně, že ani nemohla více se tázati. Ale v tom ozval se jakýsi zvláštní, slabounký zvuk, který ji znova vyrušil.

„Tiše!“ pravila, pozvedajíc tvář.

Opřela se rukama o prsa svého muže a rozhlížela se, odkud zvuk ten pochází.

Na pultě zavírala se zvolna otevřená romance, kterou prve Bianca přidržela obrazem Torranzovým. Ten nyní zmizel v jejích listech. Jí se zdálo, to že je to slíbené znamení, kterým se s ní básník loučí; teď, když vykonal svůj úkol, že klidně odchází — tenkráte na dobro.

„Co se stalo?“ tázal se Emilio. „Proč jsi si vzdychla? Co je ti?“

„Nic,“ odvětila Bianca a ukryla znova svoji tvář na jeho prsou.

Přel. *B. Frida.*

FEUILLETON.

Prázdná lenoška.

Napsal *K. Švanda ze Semčic.*

Hudba v tanečním sále ustala. Několik šviháků, zakrývajíc si kloboučky svými zívajícími ústa, usedlo se svými dámami v jednom vedlejším sále, tvoříc kruh. — V tom okamžiku vešla ze sálu hraběnka Valdheimová, chladíc se vějířem, s úsměvem na tváři.

„Pánové a dámy,“ pravila rozmarně, „víte kdo navštívil náš ples?“

„Nu?“

„Hoffmann.“

„Ah,“ pravil abbé Laugrin, „onen Hoffmann, jenž píše tak hrozné povídky?“

„Ano. Přejete-li si nějakou novou slyšeti, — a slíbíte-li, že se nebudete bát —“

„Prosím, prosím —“

„Nuže, jsem ochotna vám jej zavolati. Hleďte, tam se prochází, rozpačit, se sklopeným zrakem. — Pane Hoffmanne!“

Tázaný vztyčil hlavu a zastavil se.

„Odpusťte, že vás oslovuji,“ pravila hraběnka, „však slíbila jsem této společnosti, že vyprosím na vás v této taneční pause nějakou povídku.“

„Velká čest.“

„Je to pravda, co se o vás vypravuje?“ pravil vicomte.

„Nu, a co se o mně vypravuje, smím-li se tázati?“

„Že umíte tak roztomile strašit.“

„Že každého večera vypravujete svým přátelům v Lutterově krčmě povídky.“

„A že se vždy při tom musí k vůli effektu světla shasnouti. Je to pravda?“

Hoffmann se usmál. „Jest. Je vám ale zajisté povědomo, že neumím o ničem mluviti než o nebi, o lásce a o strašidlech.“

„Slyšeli jsme cosi podobného,“ pravil vicomte.

„Nuže, o čem mám mluvit?“

„O nebi,“ pravil abbé.

„O lásce,“ pravila šestnáctiletá komtesa Niemandová.

„O strašidlech,“ pravil Theodor Körner.

Přijato. „O strašidlech, o strašidlech!“ volala společnost.

„Podávám se většině,“ pravil Hoffmann. „A čeho se má týkati moje povídka?“ tázal se, ohlížeje se po sále.

„Našeho lustru,“ pravil vicomte.

„Černých očí,“ pravila komtesa dívajíc se líbě na Körnera.

„Prázdné lenošky, o níž se opíráte,“ pravil Körner. Přijato.

„Ale prosím za odpuštění, přivede-li ctěnou společnost povídka moje snad do špatného rozmaru.“

„Nepřivede. Máme snad shasnouti též světlo?“

„Netřeba.“

Hoffmann sedl si do prostřed kruhu společnosti, obličejem k oné lenošce, a počal.

— — — — — — — — — —

„Dověděl jsem se v Paříži v lednu roku 1794, že se mi moje milovaná Antonie v Mannheimu na smrt rozstonala souchotinami, přestal jsem nacházeti zalíbení v rozkoších tehdejší zdivočelé Paříže. Divadla počala mne nudit, dámy pozbyly v očích mých půvabu, úsměv jich přítažlivosti, polibek vřelosti a na mysli tanulo mi vždy a všude slůvko „Mannheim“. Usínal-li jsem, viděl jsem před sebou na hladině rozčeřeného moře žlutá písmena, jež vždy opláchla kalná vlna, kdykoliv jsem je chtěl čísti; dívaje se na dohořívající oharky rozpáleného uhlí v krbu, viděl jsem spoustu domečků ozářených zlatem zapadajícího slunce a uprostřed nich vypínající se štíhlou věž hlavního chrámu Mannheimského; kouře, tvořil jsem si z dýmu kučeravou hlavinku milované Antonie a myslil na ni. Onoho večera jsem byl zvlášť rozčilen. Nemoha nalézti zápalek, byl jsem nucen ulehnouti si na lůžko po tmě, toliko při intensivní záři měsíčné; paprsek bílého světla jeho, procházeje oknem mrazem zkvětovaným, dopadal na sošku Wielandovu, stojící na skříni s knihami, sošku onoho Wielanda, jemuž jsem při stěhování do Paříže urazil sádrovou hlavu, která od těch dob na sošce pouze ležela, špatně přiléhajíc ke krku. — Marná byla moje snaha usnouti. ‚Antonie churaví,‘ toť byla jediná moje myšlénka. Pohlédl jsem na její obraz. — pozvedla sklopené oči a upřela na mne pohled tak dlouhý a tak smutný, že jsem ho nesnesl: zrak můj svezl se do protějšího zrcadla, a neuzřel jsem svou vlastní podobu; nanejvýš plášť pohlédl jsem na sošku Wielanda, a ten dvorně sáhl rukou po své pražené hlavičce a hluboko ji přede mnou smeknuv, klidně si ji opět nasadil. Napadlo mi, zdaž bych nemohl v jasné záři měsíční čísti, i uchopil jsem jakýsi časopis a snažil se čísti; již již jsem usínal, když probudilo mne zašustění papíru; otevřel jsem oči a spatřil bílé prstíky nějaké postavy za listem stojící, jež chtěla časopis odhrnouti; podařilo se jí to a já uzřel svoji Antonii bledou, s výrazem truchlivosti na alabastrových lících, se souchotinářskými hřbitovními růžemi. Antonii, jež pozvolna rozplývala se v mlhu . . .“

„Byl to horečný spánek, jemuž jsem se konečně oddal s úmyslem hned zítra odjeti zpět do Německa. A učinil jsem tak.“

„Jeli jsme v krutém mrazu; slyším posud to práskání bičů našich kočí s tvářemi do červena od větru zbarvenými, to skřípání zmrzlého sněhu pod širokými koly našeho vozu, vidím tu jinovatku na našich oknech, to věčné zívání mých spolucestujících, balících se pečlivě do plaidů a přikrývek, a ettím ono ustavičné šlapání na nohu mého protějšku, nějakého velebníčka, tak zabaleného, že mu nekoukal než nos, jenž stále šňupal. — Bylo k večeru, když jsme dojížděli Mannheimu; na širé rovině zářil sníh svou bělostí, přecházející soumrakem již do modra, na vzdáleném horizontu viděti bylo krvavě červenou kouli zapadajícího slunce a před námi na rovině černé silhuety Mannheimu s dlouhými jeho rovnoběžnými čarami, jež počínaly v mlze a končily ve tmě nastávajícího soumraku.“

Jeli jsme dlouhými alejemi; v těch strávil jsem v létě tak mnohou božskou chvíli s Antonií, kdy hledíce do modré oblohy přísahali jsme si lásku, v onom velebném tichu, jež vyrušováno bylo jen vzlétáním skřivánka, radostně si prozpěvujícího. Když pak obyčejně slunce, ukončivši svou pouť, mizelo za širou rovinou a cvrček spustil jednotvárným svým cvrkotem ve vzdáleném strništi, kdy večer ovíval nás teplým dechem svým, tu honívali a schovávali jsme se jako děti, až já unavenou smíchem, chytiv ji, sevřel jsem ve svém náručí, duse ji ohnivými polibky, jež ona svědomitě opětovala: a líbávali jsme se o překot, naše ústa setkávala se v pravidelném rhythmu, až já ukončil vždy hrozně dlouhou hubičkou, při níž ona, nemohouc dýchati, vždy zoufale se bránila: a pak musila se smáti, vyprostivši se, když můj třírohý klobouk, jako obyčejně, kutálel se v silničním prachu, neb já, chtěje ji polibkem udusiti, nemohl jsem potom sám dechu popadnouti: tu chopila mne kolem krku a začavši mne zuřivě líbati smála se mi do úst. — Tu stávala se pojednou vážnou, zadívala se svýma krásnýma očima do mých očí, něžnou ručkou odhrnula mi s čela neposlušné vlasy a dívajíc se mi na čelo, tázala se šeptem: ‚Miluješ mne?‘ . . . A pak kráčívali jsme zavěšeni velkými, dlouhými kroky tmavou alejí k městu; vzdálené stromy zatím úplně zčernaly, jevíce se nám jako strašidla, zbraňující nám cestu domů; ona stávala se bázlivou, tulíc se dětinsky ke mně; nedůvěřivě dívala se na temné keře, jež jsme míjeli, tajíc v sobě dech a přec zastavujíc se každou chvíli, aby se mi podívala do očí, vášnivě mne objala, a opět a opět otázala se: ‚Miluješ mne?‘ . . .

„A nyní stály tu stromy pusté, pouzí kostlivci, vztahující kostnaté ruce své k hvězdám mrazem se třpytícím na karmínovém nebi. — lávky pokryty sněhem a bublavý potůček sevřen obalem ledovým. —“

*

„‚Zýtra bude opět silně mrznouti,'“ ozval se můj soused vyrušiv mne z mého zadumání.

„Vůz zastavil. Vyskočil jsem a pospíchal tmavou ulicí k obydlí otce jejího. Byla již úplná tma, když jal jsem se klopýtati po známých schodech s dřevěným zábradlím, na jehož konci nahoře sedával vždy starý zrzavý kocour, jenž vždy dával pozor, aby nás spolu rozmlouvající nezastihl otec, jenž dlouho si na mne nechtěl navyknouti. Tu loučil jsem se s ní též poslední večer, kdy sliboval jsem na jaře jistě se navrátiti; tu položila, suše kašlajíc, hlavinku svoji na moje prsa šeptajíc ve zlé předtuše: ‚Kéž bych se toho dočkala!‘ . . .

„Pospíchal jsem s místa toho a otevřel dvéře. Byl to velký předpokoj, jaký v starodávných domech bývá, ozářený blikavým světlem malé lampičky. Vše stálo v starém pořádku, halíc se v příšernou polotmu, toliko ve staré lenosce viděl jsem obraz postavy mi povědomé. Přistoupil jsem blíže a poznal Antonii, něžně na mne se dívající a oblečenou v onen šat, v němž se se mnou loučila; dívala se na mne s úsměvem tak nevýslovně smutným, že mi krev stydla v žilách. Vrhl jsem se jí k nohám, zlíbal jsem chladnou její ruku; viděl jsem, jak se nachýlila ku předu a cítil polibek její na čele svém, ale polibek tak příšerně studený —“

„‚Antonie, tys nemocna,'“ zvolal jsem.

„Neodpověděla: pozvedl jsem hlavu a spatřil opět onen smutný úsměv a v oku jejím třpytící se slzu.“

„Tu zavrzly pojednou dvéře: vstal jsem a spatřil jejího otce náhle jaksi sestárlého vstupujícího. Poznal mne, dívaje se na mne okem divně planoucím, a šeptal jedva srozumitelně: ‚Ah, to jste vy, Hoffmanne, — přicházíte pozdě — posledním jejím slovem byl jste jí vy, — a já ji tak miloval!‘ pravil vypuknuv v pláč.“

„‚Což zemřela?‘“ vzkřikl jsem zděšeně.

„‚Ano, včera. Leží tam ve své ložnici.‘“

„Rychle pohlédl jsem na lenošku. — byla prázdna, — přízrak již zmizel . . .“

„S výkřikem hrůzy opustil jsem byt . . “

„Tak rozloučila se se mnou Antonie,“ pravil Hoffmann zamyšlen, konče své vypravování . . .

Nastalo ticho.

„Dovolte — pane Hoffmane —“ ozval se po chvíli abbé, „vypravoval jste to skutečnou událost či fantasii?“

„Jak se vám líbí.“

„Nu, a od těch dob se vám Antonie nezjevila?“ tázala se bledá hraběnka.

„Nikoliv, — však ještě doslov; jednu památku mám od oné události přece. — přijdu-li totiž někam do společnosti, v níž nalézá se prázdná lenoška, vidím na oné lenošce v mlhavých obrysech vždy seděti toho z oné společnosti, kdo nejdříve zemře.“

„Ah“ . . .

. . . Nastalo hrobové ticho.

„Nu — a koho vidíte nyní?“ tázal se kdosi.

„Zapovídám vám to říci,“ zvolal abbé, vztyčiv se, „nepokoušejte Boha.“

Hoffmann se usmál, dívaje se na prázdnou lenošku před sebou; zrak jeho svezl se na společnost, jež s utajeným dechem očekávala hroznou věštbu. — V tom zazněla ze sálu hudba.

„Vzhůru, pánové a dámy, k tanci!“ zvolal vicomte, přerušuje trapné mlčení.

Dámy zaraženy odcházely napřed, pánové za nimi. V pokoji zůstal toliko Hoffmann na své židli. Tu zaklepala mu hraběnka vějířem na rámě.

„— Jste dlužen dopovědění své povídky, nebojím se, — jsme sami, — nuže, koho jste viděl?“

„Sebe sama,“ odpověděl Hoffmann, nehýbaje ani brvou.

„Ah“ —

„Což mně ale nikterak nevadí, abych si s Vámi tento rozkošný valčík nezatančil. Je libo?“

A opustili pokoj, v němž zůstal jen kruh židlí s předsedkyní lenoškou.

— — — — — — — — — —

Druhého dne Hoffmann, zšílev, zemřel.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Sebrané spisy Václava Beneše-Třebízského.“ Dílu V. svazek 18.—21. V Praze 1888. Sádrové poprsí Václava Beneše-Třebízského pro odběratele spisů jako prémie za doplatek 2 zl. 80 kr. (při zásylce poštou neb drahou účtuje se za bednu a balné 50 kr.). Krámská cena 4 zl. 80 kr. Nákladem knihkupectví F. Topiče.

„Salonní bibliotéka.“ Redaktor F. Schulz. Číslo 51 Obsahuje: „Skály. Několik výjevů z dějin samoty.“ Od Al. Jiráska. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Trhani.“ Studie Jana Nerudy. Nákladem knihkupectví F. Topiče v Praze.

„Kabinetní knihovna.“ Svazek XXXI Obsahuje: „Několik povídek a různých črt“ od Svatopluka Čecha. Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

Dramatická díla Fr. A. Šuberta. Sešit druhý. Obsahuje: „Láska Raffaelova.“ Komoedie o třech dějstvích. Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka v Praze.

„Sebrané spisy Josefa Kajetána Tyla“ Dílu prvého sešit druhý. Pořádá J. L. Turnovský. Nákladem knihkupectví Al. Hynka v Praze.

Nové vydání románů a novel Emilie Flygaré-Carlénové. Sešit 3 obsahuje: „Zasvěcení chrámu v Hamarbě.“ Román. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Ústřední knihovna.“ Redaktor F. X. Svoboda. Sešit 234—237. obsahuje: J. Thomsona „Počasí.“ V české verše uvedl Frant. Doucha. Třetí vydání. Nákladem knihkupectví I. L. Kober v Praze.

„Bídníci.“ Román. Sepsal Viktor Hugo. Z francouzského přeložil V. Vávra-Haštalský. Sešit 34. (Druhé vydání.) Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Společenský zpěvník Český.“ Sešit 4. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický.“ Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 8.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Slovník naučný.“ Díl XII. „Doplňky a opravy.“ Sešit sedmý (celého díla 237.). Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

Listárna redakce.

P. W— r na Vinohradech: Nic samostatného. Tou cestou nepřivedete to nikam.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr.
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl leta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI — 10. května 1888 — ČÍSLO 14.

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska.*

(Pokračování.)

Kavalíři právě vycházeli z kaple a brali se do tabulnice ku snídani, an nejmladší z pikérské družiny na úsvitě vyjevší přiharcoval na zpěněném koni oznámit, že uhodili na znamenitého desátníka, „vrchního", ten že určen ku dnešnímu štvaní a že dostavenîčko je „u velké hvězdy". Páni vesele vítali novinu a mladý hrabě se zasmál, an v ten okamžik shlédl vrchního proti nim kráčejícího.

„Sám jste si „hallali" skládal!" zvolal rozmarně šlechtic. „Těšte se a se světem se rozlučte. Budeme vás honiti — Vrchního dnes uštveme —"

Všichni se smáli i vrchní, jenž posléz porozuměl. Zatím co panstvo zasedlo ku masité snídani, nastal na nádvoří a kolem zámku veliký shon a ruch. Holci*) vyváděli na svorách smečky četných ohařů, jejichž štěkot silně se kolem rozléhal. Bylo jich dobře přes sto, druhu částečně francouzského, normanského, většina však původu anglického, barev nejrůznějších. Za smečkami vyjeli polesný, štolba a objezdní, vedoucí s sebou koně lovecké i ku přesedlání. Koní byla znamenitá řada, jak po dvou za sebou kráčeli, všichni přiseknutých ohonů, již osedlaní, většinou však bez jezdců, bělouši, těch nejvíce, ryzky i vraníci. Hnědák sotva jeden, dva mezi nimi kráčeli. Vedli je do loviště na místa určená již ku přesedlání. Jen smečky ohařů a pikéršti koně určení k naháněni zůstali na dostavenîčku, jak je byl prve myslivecký v zámku ohlásil.

Dlouhá ta výprava lovecká ohařů i koní, na ranním vzduchu frkajících a vesele hlavou pohazujících, zakončena byla několika povozy loveckými a kočárky, pro dámy určenými.

To bylo po deváté hodině ranní.

Okolo desáté vypravilo se posléze panstvo posilněné vydatnou a lahodnou snídaní. Kavalíři, kteří se hodlali štvanice súčastniti, byli zrovna tak oblečeni jako mladý hrabě, majíce rovněž jako on místo obyčejných tesáků tesáky díla vzácnějšího s rukojetí ze slonové kosti. Částečně jeli s dámami v povozech až na dostavenîčko, částečně hned ze zámku na koních.

Cestou, kterou se brali, vsude stálo plno zvědavých, hlavně z nejbližších vesnic. Všichni se již prve divili nevídané výpravě četných ohařů a koní — Nyní však ještě bedlivěji a zvědavěji prohlíželi si stkvělou společnost, jež kolem se brala v kočárech i koňmo a na niž byla věru malebná podívaná.

Vesničané ovšem nejvíce hledali svými zraky mladého hraběte, svou vrchnost; než při tom také nepominuli své dosavadní, přísného vrchního, jenž jel na koni za povozy maje po boku nějakého staršího pána. Vrchní si však poddaných sotva pohledem povšiml, zabrán jsa do hovoru se svým společníkem, starým baronem. Rozmlouval s ním o své neteři, vykládal mu, proč nevydala se také povozem, jak včera bylo ujednáno, na cestu podívat se na štvanici. Slečna totiž před samým odjezdem ochuravěla —

„Chtěl jsem, aby si ulehla, jakkoliv mne to velmi mrzelo, ona však, že to přejde, že se za nedlouho zotaví. Chtěl jsem poručiti, aby odpřáhli, a tu ona, aby jen zůstalo zapřaženo, že se jí již uvolňuje, že co nevidět půjde si sednout a pojede. V tom bylo dáno znamení, a já musil ku hraběti.

Nařídil jsem kočímu, aby si pospíšil, aby koní nešetřil, neboť Terez mne ujistila, že přijede za námi —"

Starý baron velmi litoval, neboť se těšil, že pojede vedle sleččina povozu, že ji bude míti stále na očích, že se s ní bude baviti — Proto nejednou se do zadu ohlédl, rovněž jako vrchní, nespatřil-li by Terezin kočár. Vrchní pověděl pravdu, jak se vše před samým odjezdem sběhlo. To však baronovi smlčel, že pojal podezření, a to proto, poněvadž dnes ráno dověděl se o příjezdu toho malíře, jenž včera na večer přibyl na Zahořany k vůli hraběti z lesní samoty, kdež dle všeho schválně se tak dlouho pozdržel, uražen a pohněván, když mu vrchní dal vzkázati, aby se na malbu druhého pokoje nechystal, že všecko již opatřil čalouník z města. A nyní že byl na Zahořanech, že neť pojednou ochuravěla, a to právě když on, vrchní musil ze zámku — to bylo velmi podezřelo. Než starý Kašpar, jemuž nařizoval, aby slečnu hlídal, vyvedl ho z toho, oznámiv na jisto, že ten malíř vyjel ze zámku, hned jak se vypravili s koňmi a ohaři, a že jel také do

---

*) Valets des chiens.

obory. Vrchní starému sluhovi věřil. Také se záhy přesvědčil, že mluvil pravdu. Když totiž vjížděli do obory, za její branou zahlédl toho mazala na hnědém koni, jak maje smeknuto, panstvo kolem jedoucí dvorně pozdravuje. A hle, několik kavalírů i sám mladý hrabě, jenž ho tu ještě neviděl, jakoby ho poznali; kynulif mu na pozdrav vlídně rukou. A on ten šelma, hle, jak se s koně uklání i před ním, před vrchním, a jak se při tom podivně usmál! A nezůstal, nýbrž jede za nimi a drží se jich. Vrchní měl ho ustavičně na očích, a malíř jakoby schválně chtěl, aby si ho povšimli. Vrchní však, jakoby ho ani neviděl; nicméně byl velmi rád, že se jich tak drží, neboť byl tak zbaven všech starostí. Jen jedna mu zůstala, a to k vůli baronovi: neť nepřijížděla. Jistě se jí přitížilo. — I jeli oborou, jejími průseky, pak se dostali na volné prostranství.

Před nimi rozkládala se stranou širá mýtina, plná vřesu a metlice, i úval travnatý a za ním širý palouk; to vše obklopeno bylo vysokým lesem. Nebe modrojasné klenulo se nad ranní svěží krajinou, slunce zářilo, čerstvý vzduch byl lesní vůně pln i ptačího zpěvu.

Na palouku, na nějž les vrhal po jedné straně dlouhý, tmavý stín, i na pokraji lesa, jenž byl průzorný, nemaje žádného podrostu, bylo viděti četnou zvěř, většinou daňky. Ti jsouce zvykli na pojížďky myslivců a pikérů, neprchali plaše do hlubin lesních před společností, chystající statnému „desátníku“ z příbuzného jejich rodu divoké až k pádu pronásledování a pak smrť.

A již panstvo zahlédlo před sebou koně i smečky psů na dostavenéčku čekající, již ho dojeli. Vrchní s baronem zarazil koně. Vrchní, jakkoliv bedlivě pozoroval kavalíry vyšvihující se nyní do sedel, přece dobře postřehl, že malíř Rys pojednou zmizel. I zarazil se nad tím bezděky. V tu dobu pikéři, zanechavše svých koní během od časného jitra již unavených a přešedše na čerstvé, rozjeli se již na křižovatky alejí, omezujících nejbližší leč, v níž stál ku štvaní zvolený desátník „vrchní.“ Jeden z nich, provázen opěšalými myslivci, držícími smečky ohařů na svorách, pustil se po stopě a zanikl záhy v šeru lesním —

Dlouho panovalo hluboké ticho širým lovištěm. Jen na zastavenéčku ozýval se hovor čekajících a na stanovištích sem tam hlas netrpělivých lovců, jakož i chvílemi zaržání nepokojných koní. Obecně o tom mluveno, že stopování příliš dlouho trvá, že psi mají asi zlý vítr — Až pojednou všemi trhlo — Z hlubiny širé leče ozval se hlasný, prudký štěkot. — Ohaři na zvěř zahráli. A hrají dál, a zuřivěji, jsou utvrzeni, dobře větří, jdou po stopě — Jistě jsou již se svory smeknuti. — Již mají jelena en vue — A slyš! Lesního rohu hlas zavzněl. Fanfara „dobrého lovu“ jásá, zaléhajíc do daleka — A již slyšeti pokřiky, ohařů pobídky, troubení, zuřivé lání — Štvanice se začala.

XIX.

Vrchní nepřestal na Rysa mysliti. Sám sebe se ptal, proč ho nepouští s mysli, bylo mu nápadno, že mu sešel s očí. Někam zajel do nedalekého lesa, nebo ztratil se mezi jezdci na dostavenéčku, nebo pustil se snad blíže k leči, aby vše lépe uviděl. Ale hned vrchnímu připadlo: Cože, jestliže se vrátil na Zahořany? Kdyby tu jen Terez byla! Její choroba stala se mu nyní zase nápadnou. Mají-li schůzku smluvenu! Proč by to nemohlo býti? Když se oba bez toho dříve vídali, jsouce oba tak střeženi — Nyní by měli chvíli tím příhodnější — Kašpar myslí, že je malíř na honě, a nehlídá — Tak někde v zámecké zahradě — do gallerie nemohou — Oh, však by si místečko našli —

Prožluklé! A baron byl tak nepokojný, tak nedočkavý! — Ani si nevšímal štvanice s takovou bedlivostí — Vrchní pak ještě méně o ni dbal — Sotva že si povšiml, jak z léče vyrazila vyděšená zvěř, daňci, srnci i několik jelenů lovných. A mezi těmi poznal Svída toho pravého, dnes ku štvanici vyhlédnutého, statného desátníka „vrchního“. Znal jej, maje vůbec v tom cvičené oko, a také od častých sem pojížděk.

A již dal potřebné znamení ostatním pikérům, kloboučkem i rohem, a zatroubil fanfaru „La vue“, ohaři v ten okamžik držáni pokřiky „Stopp, stopp!“ ostatní pikéři přiharcovali se svých stanovišť, pomáhajíce smečky držeti a troubíce při tom krásnou fanfaru stoppovou — A již také šlechtičtí lovci na koních se shlukli v největším trysku, aby se ihned opět rozjeli, jako rozestříknuti, když ohaři puštěni a divě, jako šípky se hnali po stopě štvaného zvířete. Jich lání, veselé troubení a hlučné pokřiky lovců „Hivalau! Hivalau!“ lesem se rozléhaly.

Vrchní s baronem jako ostatní, kteří se přijeli podívat, jeli za lovem pozdálí. Vrchní však více do zadu nežli do předu se ohlížel, čekaje jízdného posla, kterého poslal podívat se, jede-li již slečna. Jiný ze služebnictva zatím přiharcoval a zvěstoval, že se bedlivě všude ohlížel, toho malíře však že nikde nespatřil. Za chvíli přihnal se onen první posel plným tryskem, neboť měl nařízeno, aby co nejvíce spěchal. Zpráva jeho zněla nemile: Slečnin kočár potkal záhy, v oboře již. Tam stál a čekal, jak slečna nařídila. Slečny v kočáře nebylo. Kočí vypravoval, že mu poručila, aby zastavil a počkal, až se vrátí. Sama že vystoupila a že šla „poustevníkovou“ alejí pořád pryč, až kočímu s očí zmizela. Tomu že to bylo ovšem divno, ale když milostslečna poručila, tak že poslechl — Vrchní byl jako hrozivý mrak. Zaškaredil se, slyše to poselství, a nedbal, že s baronem tu osaměli, že všechno již zaniklo v lese; nedbal, že hlahol a lání a „jeho“ fanfary dál a dále se ztrácejí do hlubin obory —

„Pojedu tam!“ pravil baronovi, rázem se rozhodnuv, a poslovi kynul, aby si jel. Ten pustil se za štvanicí. —

„Já vás doprovodím!“ rozhodl se baron ne méně rychle. Vrchní již byl vytáhl situační plánek, hledal aleji „poustevníkovu“, rozhlížel se, a pak mávnuv rukou v pravo, pravil:

„Tudy pojedeme.“

A již pobídnuvše svých koní, pustili se bystrým klusem v tu stranu, značně odchylnou od směru, kterým se hnala divoká, hlučná štvanice —

Zatím už poledne minulo.

Den byl parný, vzduch suchý. Psi měli zlý vítr, nicméně běželi s počátku dobře po stopě statného jelena.

Ten s počátku hnal se širokým, jako nekonečným průsekem, maje láji, pikéry a lovce za sebou, ač ještě hrubě daleko. Pojednou však, odbočiv, zmizel v lese a statečně jej prorážeje, záhy se prolomil.*)

---

*) zmizel, uprchl.

Vše řítilo se za ním, vlastně za ohaři, pořád ještě ve stopě utvrzenými. Za nedlouho však pikéři poznali, že „vrchní“ zmizel a psům jejich stopa. — Svídova fanfara zahlaholila, oznamujíc tu nehodu, a nyní nastal kus tuhé práce: sehnati rozběhlé psy a uvésti je na pravou stopu. Pikéři nastavujíce karabáče, mlaskali na ohaře, volali: „ça faux“ „ça faux, mes chiens,“ i rozdávali, kde toho byla potřeba, neposlušným nebo příliš horlivým rány dlouhými karabáči. Trvalo to dlouho, nežli smečky byly zase spořádány, a sami lovci musili pikérům býti při tom nápomocni.

Ale pak začala se na novo štvanice. Ohaři i koně hnali se nyní tím prudčeji, jakoby chtěli dohoniti, co zmeškáno, a les i mýtina i palouk zvučely zase hlučnými pokřiky i veselým troubením, až se všechno loviště kolkolem ozývalo.

Tou dobou vrchní a baron jeli již „poustevníkovou“ alejí — zde brali se již krokem mírnějším, aby se mohli kolem bedlivě rozhlížeti. Ohromný však průsek, „poustevníkova“ alej, byl prázdný. Nikoho nezahlédli, pokud před sebe, do modrozeleného přítmí, v němž průsek jakoby zanikal, viděli. A v pravo v levo stála hradba vysokých jedlí a smrků, omšených, s mocnými větvemi, s nichž dlouhý, šedý mech visel; a mezi nimi nikde ani hnutí. V úpalu slunečném stálo vše jako mrtvé, dřímající, ani hlásek se neozval. Jen mouchy bzučely na výsluní.

Oba páni projeli celou aleji. Baron byl už velmi unaven; bylo mu horko, potil se, a víno, jež měl u sebe v láhvici, dávno již vypil. Nyní nebylo ani krůpěje vody. Kde mohl, zatáčel koně do stínu, smekal klobouk, utíral čelo a ustavičně vrchnímu dokazoval, že ti oslové, mínil kočího slečnina a onoho posla, že se mýlili, co že by tu slečna dělala a nad to pěšky —

Vrchní, marně se projev, nemínil jen tak poleviti. Vytáhnuv opět situační plánek, hledal cestu ku bráně, míně se přesvědčiti, čeká-li tam dosud slečnin kočár. Baron mu to vymlouval, připomínaje, že by se měli přece podívat za štvanicí. Vlastně by se byl rád dostal k pavillonu, kdež, jak věděl, je všechno pro odpočinek lovců připraveno, neboť vezli tam ráno za nimi víno a zákusky —

(Pokračování.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Mluvilo se o Janu Marii s jakousi nedůvěrou co o „bývalém důstojníku“, který nejspíše cítil, že neudělá karieru a který se nyní dělá „vlastencem“, aby se aspoň tímto způsobem snad něčeho domohl. Motivy jeho jednání byly příliš čisté, nezištné a idealní, než aby jim byla společnost uvěřila. A pak dělal verše! . . . Šosáci krčili rameny, a literáti mínili, že těch je dost a „ten lieutenant od mariny že literaturu také sotva spasí“. To vše neříkalo se mu do očí, ale vycítil to snadně. Svět ukazoval se mu nyní opět v novém pro něho světle. Porovnával, jak různé bylo nyní jeho přivítání u lidí od onoho v dobách, když měl svou elegantní uniformu na sobě, která mu tak slušela a mu všude přístup otvírala. Porovnával tuto svou nynější maloměstskou, obmezenou, šosácky tupou, jednotvárnou společnost s onou druhou kosmopolitickou, dílem aristokratickou, dílem aspoň aristokratického vzezření, vždy skvělou a pestrou, v které se byl dříve v cizině pohyboval. Nestýskalo se mu právě po té poslednější, neměl velkou úctu před společností, v které paní Dragopulos mohla tak vynikající úlohu hráti, avšak stýskalo se mu jaksi po tom jejím lesku, který měl svou poesii, po onom tónu, který aspoň jakousi illusi o vyšší důstojnosti a o širším, když ne hlubším názoru a vzruchu udržoval. Lesk ten scházel těžkopádným, obmezeným těm měšťanům, těm celkem rovněž obmezeným, terre à terre literátům, a co bylo nejhorší — společnost ta jejich nebyla proto v kořenu o nic lepší než ta, kterou byl dříve znal. Isoloval se tedy opět, sytil svou fantasii pouhým zíráním na „tragické to město, odsouzené k nějakému hroznému zatracení“ a zůstal zcela odloučen od těch, kteří je obývali. Dlouho si to marně skrýval, avšak stálo to teď jasně před zrakem jeho duše jako plamenným písmenem na zdi Balthazarově napsáno: Praha jej sklamala trpce.

Dříve nenáviděl v ní pouze ten živel cizí, vtírající se všude, vystupující drze a výbojně, způsobem ošklivost vzbuzujícím, teď měl bolest ještě palčivější: nemohl milovati, nemohl se nadchnouti pro ty, za něž by byl rád život dal. „Co je mi do lidí,“ těšil se však, „jde mi o ideu, o princip. Lidé pominou, idea, princip trvá. Zůstanu stranou,“ řekl si konečně, „a budu jen pamětliv, že jsem poetou.“ Zarazil se. „Jsem jím ale také do opravdy?“ tázal se nepokojně sám sebe. „Duše moje mi ovšem šepce, že jsem, cítím to, nemohu se klamat — ale nepřesvědčil jsem ještě nikoho. Kdo o mně ví? Jak dlouho budu ještě váhat, než se ukážu před světem, než nastoupím do opravdy dráhu, která jest mým jediným povoláním?“ Rozhodl se učiniti první krok. — Přebíral své papíry, uvažoval, vážil, doufal a zoufal. Konečně vybral jednu z delších básní svých a odhodlal se, s tou že vstoupí před „obecenstvo“. Jak mlhavý, neurčitý to pojem, to české obecenstvo! Kde bylo, a kým bylo? Marně lámal si tím hlavu. „Vždyť uvidím,“ řekl si konečně, a tak nezkušený, že mu ani nenapadlo zaklepati dříve na dvéře nějaké redakce belletristického časopisu, nastoupil cizí, neznámý, plachý bolestnou a pokořující tu cestu „hledati nakladatele“.

Konečně stal se malý zázrak, našel ho totiž, toho nakladatele. Ovšem dělal tak malé nároky, že kryl vlastně všechny výlohy sám, ač si toho vědom nebyl, a tím způsobem lze ten zázrak vysvětliti. Tisk šel dosti rychle a posléze měl ten podivný, vždy trochu rozčilující pocit viděti svou první vytištěnou knihu, hotovou, aby nastou-

*

pila pouť po světě, po malém českém tom světě, trnitějším snad než kterýkoli velký.

Báseň takto uveřejněnou psal fragmentárně v Athenách a v Egyptě v době bouřlivé své lásky s paní Dragopulos a hned po svém úplném sklamání. V Praze teprve spojil všechny ty úryvky ladně a harmonicky v celek. Děj byl dosti prostý a průhledný, ale všechen lesk toho azurného nebe a moře, všechna divá radost bujné mízy mladého, silného jeho těla, všechna vášeň, všechen vír smyslů, všechna lítost z toho pošlá, všechen stud nad svými hříchy, všechny výkřiky vzrušené jeho duše zrcadlily se v těch verších sonórních a plných, jevících jen sem tam něco cizího jak v obratech slovných, tak ve výrazu a v stylu naskrze osobním. Byla v té jeho básni místa plná snivé něhy, plná smělé kletby; výkřiky proti těm, již volnost, práva a štěstí poražených šlapou v prach; byly tam apostrofy na Akropoli, ozářenou lunou, a apostrofy vyvolané vzpomínkou na vzdálenou na severu vlast a její bývalou, nyní pustou akropoli — Vyšehrad. Byly tam slzy jasné jako rosa. A pak vířila zase divoká náruživost zoufalé slokami; na jednom místě proklínal milence smyslnou svou, nezřízenou, hříšnou vášeň, metal tu kletbu v tvář ženě, která jej vábila a žárem pekelným k sobě táhla, a v té samé chvíli, v které ji proklínal, podmanila si jej znova svými zraky sladkými co ráj a strašnými co gehenna, kouzlem svých úsměvů, k vůli nimž by byl samého Boha zapíral a zradil, a kletby jeho a polibky splývaly v jedno a nevěděl už, trpí-li či jásá, neb bolest, stud a rozkoš trhaly jej až k samému kraji šílenství.

Jan Maria psal to krví svého srdce. Tato scéna a apostrofa na Vyšehrad rozhodly nad osudem celé knihy. Z počátku si jí nikdo nevšímal, vyšla anonymně a nestála nikomu ani za řeč. V listech se o ní nemluvilo a v krámech se nikdo po ní neptal.

Konečně ale přišel slovutný jeden paedagog do obchodu nakladatele, kam jej náhodou náhlý děšť zahnal. Z dlouhé chvíle začal se v té knize, která tam ležela, trochu přebírat, mezi tím, co mu nakladatel vypravoval, že mladý ten básník jest prý zajímavá osoba, a udal mu některá dosti konfusní data ze životopisu pana Plojhara, věci, o kterých více hádal, než je znal. Znamenitý paedagog byl se zatím indignovaně zarděl. Náhodou padly zraky jeho nejdříve na nějaký akkusativ, kde dle jeho náhledu musil státi genitiv, neměla-li sluneční soustava za své vzíti. Aby ten mladý člověk neznal jeho výrok? To nebylo možné. Byla to tedy zpoura. V tom přelétly jeho oči sloky líčící onu divokou scénu smyslnosti a lásky. V úžasu zapomněl i na gramatiku i docela na obvyklou spořivost, a udivený nakladatel prodal takto první exemplář.

Za několik dní vyšel surový, nejapný článek pln perfidie a obmezenosti, pln mravnosti impotentních a eunušského panictví. Jakýsi „sběhlý“ prý „lieutenant“ zašel nejspíše ze zoufalství nad nemožnou ve vojště kariérou mezi „poety!!!“ Za první neumí prý ten pán česky, ale konečně to neumí nikdo mimo několik professorů, to by se mu mohlo ještě odpustiti. Avšak nemravnost jeho volá do nebes! I na tom není dosti. Ten poetastr odvažuje se tak dalece, že tupí dobrý český ten lid, a co je ještě horší, podněcuje jej k neposlušnosti proti Bohem ustanovené vrchnosti světské. I stopy atheismu, pantheismu, ba i starého gnosticismu a manichaeismu nalézal znamenitý ten muž mezi řádky. Končil výkřikem indignace proti básníkovi, volal oheň s nebe proti jeho nemravnosti, varoval obecenstvo, aby knihu nečetlo a nekupovalo, a konečně vyzval (tak trochu skrytě) slavnou policii, aby si toho buřičství všímala. Vlastenecký ten učitel měl dvě svoje dogmata. První: „Člověka stvořil Bůh dle svého obrazu, ale Čecha dle obrazu ideálu stojícího mezi lokajem a policistou.“ Druhé: „Pohlaví je nemravnost.“ Kdo ty výroky neuznává — buď zatracen! Nuže, nebe ho neslyšelo, neb oheň s něho nepršel, obecenstvo však rádo jednalo dle jeho přání, nekupovalo a nečetlo, však nejbedlivěji jednala policie dle jeho rady: skonfiskovala a zničila celý náklad.

Jan Maria byl zdrcen. Kdyby jen jediný hlas se byl ve prospěch jeho ozval, kdyby aspoň to udavačství tak nízké a podlé, ta surovost tónu někoho byla pobouřila! Nikdo nehlesl — jen někteří se smáli. Bylo to hnusné. V první chvíli svého bolu a sklamání hodil pošetile všechny svoje rukopisy do ohně.

„Ah!“ vzdychl si pak smutně, „Othello's occupation's gone!“

Jeho duše příliš měkká, příliš citlivá, příliš dojmům podléhající, vždy mezi zenithem nejbujnější naděje a nadirem nejčirejšího zoufání stoupající a klesající svírala se křečovitým bolem, krvácela ranou tou nejbolestnější, ranou, zasazenou tupou zbraní. Jak se brániti proti nadúté hlouposti a nízké podlézavosti? Je to nejhroznější osud topiti se, ne v řece, ale v stoce.

„Ne, ne,“ řekl si, „zde nelze žíti. A k čemu jsem zde dobrý? K čemu vůbec na světě?“

Utekl z domova, bál se vlastních myšlének. Bloudil ulicemi. U divadla potkal jej někdo z těch málo jeho bližších známých. Smál se už zdaleka.

„Máte nehodu se svou knihou,“ řekl, jakoby to byla ta nejveselejší věc na světě, a než větu dokončil, myslil už na něco jiného. „Pojďte do divadla,“ dodal. „Znamenitý prý kus!“

Jan Maria cítil odpor, avšak nechtěl se zdáti tak zdrceným, tak nešťastným, jak v skutku byl. Neřekl ničeho a šel.

Začali právě hrát, byla premiéra. Jakési drama banální, prázdné, bez ducha, beze vzletu. Avšak jaký hluk nadělali komparsové na konci prvního jednání! A co pozlátka a pestrých, křiklavých látek se tu míhalo jevištěm, než opona poprvé spadla! A jaký nastal nyní teprve hluk, který nadělali komparsové v hledišti. Autor, volán stentorickými hlasy, objevil se na jevišti, přinášeli mu věnce jako kola. Na to banální úsměvy s jeho strany, nemotorné poklony a zase hluk . . . Ah, byla to fraška!

Jan Maria vstal a šel. Již znal to české obecenstvo, a chvilku těšil jej jeho neúspěch. To tedy žádalo! Spěchal nábřežím a mostem. Na Malé straně překvapil ho déšť, silný a chladný. Vrátil mu trochu rozvahy.

„Nutno přece večeřet,“ řekl si s úsměvem až krvavě ironickým, a vešel v skutku do malé vinárny, před kterou se byl náhodou zastavil. Byla prázdná, jen v jednom koutě seděl starý jakýsi pán s mladším. Oba se zamlčeli, když vstoupil.

Jan Maria usedl do druhého kouta. Odstrčil jídlo, které mu přinesli, ale vypil velkou sklenici špatného vína. Měl žízeň a hrdlo měl jako v ohni. Zapadl do svých myšlének, neurčitých, truchlivých, srdce olověně tížících.

Kouřil cigaretty, rychle jednu po druhé, a byl brzy v hustém dýmu jako olympický některý bůh v oblaku. Starý pán na druhém konci pokoje začal opět mluviti, bylo docela patrné, že se jen k vůli nově příchozímu hostu byl zamlčel, vida však nyní, jak je zamyšlen, jak málo se jich všímá, pokračoval ve svém přervaném rozhovoru, týkajícím se veřejných otázek. Před několika dny byla zotročilost u nás už v krvi vězící, opět jednou svou ohyzdnou tvář veřejně ukázala. Tichošlapství ověšovalo tu hanbu eufemistickými frasemi, ale každý muž planul ruměncem nevole. Jan Maria byl zuřil a zoufal, a pouze osobní jeho nehody zatlačily rozechvělost jeho nad tím, co se bylo stalo, poněkud do pozadí. Ti dva v hospodě politisující páni nezdáli se optimisty, a mluvili o té záležitosti.

„Slovem," řekl starší, když byl chvilku oběma v Čechách, ‚štěkajícím' stranám lál, „slovem, jsem rád, že stojím nad hrobem. Od útlého mládí svého nemiloval jsem ničeho než toto naše království. A nyní jaké sklamání! Hrozím se prostě české povahy, která se nejvíce charakterisuje tím — že povahou není. Jaký to člověk, který se takřka s ideou narodí, že proto přišel na svět, aby byl podruhem jiného! Jaký to člověk, který to klidně uznává, že není svým pánem, a který takřka za odpuštění prosí, že se vůbec narodil! Nahlíží, že je v cestě, a neví, jak by jen ustupoval, aby nikoho svou impertinentní přítomností neurazil. Ah, zdá se mi někdy, že nejsme ničím jiným než hlízou v ranách, které ubohá tato země po staletí utrpěla."

„Ustaňte!" řekl mladší muž. „Jest to hrozné — neumíme žíti ani zemříti."

„Ah, co!" zvolal starší za chvilku. „Pijme, a zapomeňme. Vy jedete do Ameriky a já chýlím se do hrobu. Po nás potopa!"

Ťukli si a pili.

Jan Maria zatínal zuby, myslil, že bolestí vykřikne. Hodil peníze na stůl a spěchal na ulici, kde se jen lilo. Ani to nepozoroval. Přišel domů. Rozžehl.

„Zde nelze žíti," zašeptal znova. „Kam půjdu?" tázal se pak tiše. Napadl mu Konstantin a jeho list. Vyhledal jej a četl znova, ač jej téměř nazpaměť uměl. Když přišel k větě: „lid ten nemá stopu důstojnosti," padl mu list z ruky. Převrhl světlo a po tmě hledal cestu na terrassu. Bolest jeho nad nezdarem osobním byla jaksi utopena ve větším bolu nad rozpadáním se nejdražších jeho illusí. Slova těch dvou mužů ve vinárně zněla mu v uších. Slova vyjadřující to, co cítil sám! Musil Prahu viděti, nechtěl-li zemřít lítostí. Ah, jedinou krůpěj útěchy! Tvářnost toho města zalže něco o velikosti, a rád, rád dá se zase oklamat! Praha však neukázala se tenkrát, nezalhala o své velikosti, byla tma, a dole v městě zdála se světla jen žlutými skvrnami. Déšť šuměl a vítr tičel. Byl úplně zničen. Ta tam všechna jeho předsevzetí! Bojovat? Konstantin měl pravdu, když zahodil zbraň.

„Všude smrt a kvil," řekl Jan Maria a sedl u zdi na kámen. Zakryl si dlaněmi tvář. Nedovedl mysliti, ale chlad, který mu padal na čelo, byl mu milý. Pak cítil bolest v celém těle: bylo mu to téměř milé, byla to jakás reakce proti bolu duše. Seděl tak téměř po celou noc, neb neměl později již síly, aby vstal, když tomu konečně chtěl. Ráno jej našli mezi dveřmi a odnesli do postele.

Lékař, který jej byl léčil v první nemoci, tenkráte, když byl tak těžce poraněn, a který jej měl velmi rád, seděl nyní opět u jeho lůžka.

Jan Maria vypravoval mu slabým hlasem, kde a jak byl strávil noc.

„A proč jste tak učinil?" tázal se rozzlobeně starý muž. „Proč plýtváte svévolně svým zdravím a svým životem? Což nevěříte v Boha?"

„Věřím," odpověděl Jan Maria, „a doufám v jeho milost." Myslil toužebně na smrt.

Lékař nerozuměl té narážce.

„Teď doufáte v něj!" zvolal nevrle. „Avšak když jste páchal téměř samovraždu, tu jste na něj nemyslil! Nuž vězte, vyváznete-li, budete míti přece dosti pro celý život. To a dřívější vaše rána dostačí!"

Pak se lekl svých slov. Chtěl dojem jejich žertem zaplašit.

„Jaké nesmysly to mládí vyvádí!" hrozil mu prstem a usmíval se. „Nu, doufejme, že nebude nejhůř. Zajisté nějaká láska na dně všeho toho počínání? Jen se přiznejte."

„Ano mnoho lásky a mnoho nenávisti," řekl Jan Maria unaveně a zavřel oči.

Nemoc se vlékla pomalu, až na počátek jara; pak vzala příznivější obrat.

„Můžete-li," radil lékař, „jeďte do Italie. Březen a duben jsou u nás nebezpečnými měsíci. Zůstaňte tam až do léta, čím déle, tím lépe; plíce vaše —"

„Pojedu," řekl Jan Maria.

Když byl sám, myslil si: „Italie mě nevyléčí, zemru, cítím to, ale chci daleko odtud zemříti. V slunci zmírá se snad lépe než ve mlhách. A pak daleko odtud vrátí se mi illuse — kdož ví! Smrt bude tam sladší. Smrt! Je vítána. Život je pro silné. Jsem slabochem. Podlehl jsem při prvním útoku.

Šel na poradu k sestře a Leopoldovi.

„Důchody tvoje nestačí," řekl švakr, „žil bys téměř v bídě neb aspoň ve věčných rozpacích v cizině —"

„Vím," odvětil Jan Maria, „vezmu proto část svého kapitálu. Co zbude, patří po mé smrti sestře."

Byl tak bled a sláb. Rosa Maria byla na chvilku dojata.

„Ty uzdravíš se," řekla hlasem, který se téměř chvěl.

Těšil ho její soucit.

„Tím lépe," řekl s úsměvem tak dobrým a snivým, který více sestře než vlastním jeho slovům platil a jako polibek mu nade rtoma poletoval. „Tím lépe, a nebude-li pak už důchodů, přičiním se nějak dle rady Leopoldovy, budu pracovat."

„Pravda, zdraví nade všechno!" tvrdila Rosa.

„Jeď a vrať se zdráv!"

Vzal tedy několik tisíc franků a jel.

(Pokračování.)

Emmeleia.*)

Báseň *F. X. Šaldy.*

Ty starý tanec mystického plný kvasu,
kdy srdce pod tunikou v tichém chvění
tvou pilo harmonickou, nesmrtelnou krásu,
jak často zří tě duše moje v snění!

Ty bujný kordax nejsi v bouřném, žhoucím jase,
jenž dumně v smělém rád se nese letu,
ni sikinnis, jež touhou divou zachvívá se
tvář v smíchu luznou maskou halíc světu.

Ni Hóry nejdou tak ve sboru tancující,
ni Gracie, ni sněžná Afrodite,
kdy s Olympu se v noci nesou k zemi spící
a za nimi Sny letí láskou jemně spité.

Ne, světů šťastných symbol ty jsi skvoucí,
kdy klid jim věčný vládnul beze hrází,
kdy člověk ještě neplašil zvěř v lesích řvoucí,
ni nohou nestoup' na skal zmlklé srázy.

Všech krajin dávných duše mystické a svaté
a horizontů nekonečných sláva
v tvé vůni pohřbeny spí hrobce zlaté,
teď chimera jich sladká z hrobu vstává.

Klid moří prastarých a hvězdných spících světů,
svit shaslých sluncí v tobě plane, hoří,
smích bohů, síla starých idolů i vzletů,
vše z tebe dýše, v duši mou se noří.

A tělo v řasném chitonu a gesto ruky,
vše v linii tak čisté, ladné, ryzí,
a zpěvu, flétny, cymbálu a píšťal zvuky
tak tiše jdou a zmírají a mizí.

To motýli se lehkým jenom nesou letem
a v bezdné prázdno hned se zase chýlí,
to přelud jde bez smíchu, beze smutku světem,
jen krásy nesmrtelné fantom bílý.

Ó tragoedie, sestro velebná a svatá,
ó Illuse, než znikneš plaše v tají,
k mé schyl se duši, tebou ať se spití chvátá
a ve svém zas ať šťastna usne ráji!

V tvůj klid ať vnořen ve svatyni jeho tmavou
v svět celý bez touhy zře ve svém žale
ať tvého jenom rhythmu slyším nad svou hlavou
znít božskou vlnu bez oddechu, stále!

*) „Staří (Athen. 1. p. 20, E. Lukianos, de salt. 36, Pollux 4, 99) rozeznávali tři druhy tanců dramatických; v tragoedii tančen tanec vážný, nehybný — *emmeleia*, v komoedii nevážný a rozpustilý *kordax*, v dramatě satirickém, ve hře to veselé, jejíž látka brávána z kruhu bájí o Dyonysovi a průvodcích jeho Satyrech, *sikinnis*." Král, O tanci antickém p. 13.

Na lovu v Britanech.

Ze svých potulek za písní maloruskou vypravuje *Lud. Kuba.*

(Pokračování.)

Kuzma se začal hrdličkovati znova. „Doma! Vždyť on nikde nebydlí! Nejčastěji viděti ho v kabaku (krčmě), a střechou, pod kterou spí, je mu celá obloha."

Zatím hudební trojice hodlala pošramocenou svoji čest sklížiti a chystala se ku hře; někteří pak diváci vstoupili v kruh, pohrávali nohama a připravovali se k tanci.

Dikovský mi zatím počal vyprávěti o Krynčakovi zajímavé zvěsti:

„Škoda, že ho zde není," — počal. „Je to zajímavý člověk. Každý mu říká Krynčak, vlastně však sluje Ivan Ivánovič Romaneňko. Jeho otec byl slepý žebrák a kobzar.*) Měl do konce i svoji ‚školu' kobzarskou, jak u některých těchto hudců bývalo. Byl velice přičinlivý, což viděti z toho, že ze čtyř synů dva dal dokonce i vzdělati:*) druhým dvěma synům sice také věnoval péči, ale ti stali se pijáky a následkem toho i žebráky. A jedním z těchto dvou je i Krynčak. Je nadaný jako druzí jeho bratři, ale pití jej zničilo. Je výborným krejčím, a sice nejen pro „mužiky", ale i pánům dovede pěkně šít. On však nedbá o řemeslo. Více jej těší housle, nejvíce však kořalka. Peněz dosti si vydělá — hlavně hudbou — ale polovičku nechá v kabaku a za druhou koupí dětem mlsů a rozdává. Dobrý jinak člověk. Že je svoboden, podporuje jenom jeho bezstarostnost. Proto nenavyknul si někde bydliti. Pracuje-li řemeslo, vykoná svou úlohu u svého zákazníka. Ostatně pracuje zřídka, poněvadž je buďto opilý anebo spí. Prospí-li se pak, že možno jej považovati za střízlivého, ani tu s ním není rozumné řeči a prozrazuje už pomatenost. Silák není, hrdina také ne,

*) Kobzar, slepý hudec maloruský. Nástroj podobný loutně.

*) Jednoho z nich, hospodářského to úředníka, jsem v skutku rok před tím poznal na statcích gen. Vasilčikova a od něho a jeho paní mnoho písní zapsal.

ale tvrdou hlavu má jako málo kdo. Nechce-li hráti, nepřiměje ho k tomu nikdo a raději se tlouci nechá. Naopak na návsi sedne k dětem, vodí se s nimi a hraje jim neustále. Musíme se snažiti, abyste jej poznal, poněvadž zná nejen mnoho kozáčků, ale i hojných písní zplvati."

Rozumí se, že vypravování toto učinilo mne zvědavým, a možno si tudíž představiti radost moji, když náhle jeden z tlupy volá: „Hle, tam jde Kryněak!"

Hudba a tanec ustaly a vše patřilo v naznačenou stranu. —

S druhé strany přes náves plížila se neveliká postava, vlekoucí za sebou ostrý temný stín. Noc byla tak jasná, že bylo znáti i části obleku: huňatá beranice, hnědá halena ledabyle na jedno rameno hozená, tak že řasnou košili na hrudi a široký rukáv druhé ruky bylo dobře viděti. Kolem lýtek vlály široké režné nohavice a nohy byly bosy. Když se přiblížil, bylo možno podívati se mu do obličeje. Avšak ani ostré a příšerné osvětlení měsíční nedodalo obličeji tomu tvrdšího výrazu: skleněné oči mdle zíraly v před. a tvář, zdobena nepatrným rezavým chmýřím, měla jakýsi nakyslý úsměv. Krátké vlasy byly rovněž světlé.

Tapal mdle před sebe, až se dotapal k nám. Kráčel lhostejně a nevšímavě, jakoby tam nikoho nebylo, jakoby neslyšel volání několika svých sousedů: „Kryněaku! Pojď hrát!" Ubíral se mdlým svým ruchem dále, a teprve, když jej násilně zastavili, podíval se klidně na ně a řekl suše: „Nebudu."

„Musíš!" voláno se všech stran — avšak Kryněak, jakoby neslyšel, chce opět dál. Však při třetím již kroku hnula se za ním celá tlupa, obličila jej jako zajatce a každý se přičinil, aby nastalý hluk byl co největší. „Musíš hrát! Nepustíme tě! Dostaneš na vodku! Budeš bit!" atd. Jeden sliboval výdělek, druhý výprask — avšak Kryněak je svým pánem: čeká, až umlknou, a zase opakuje lhostejně: „Nebudu."

Vřava rostla: Kryněaka se všech stran škubali, až jej dokonce — ovšem nikoliv úmysla — povalili. Hrozilo již opravdové nebezpečí jeho zádům.

Proto rozhrnul tlupu Dikovský, přistoupil ku Kryněakovi, líně a bez reptání vstávajícímu, a volá naň polo žertem, polo do opravdy: „Nuž, Ivánoviči — ruský careviči! Co to tropíš? Proč nám nezahraješ? Vždyť ti chceme zaplatiti! A podívej se tamhle! To je čužoj bárin, který sem do Britan přijel, aby tě slyšel hráti. On jede z takového daleka — a ty nechceš hráti? On ti chce zaplatiti — a ty přece nechceš? Jakýs to špatný chlap — Ivane Ivánoviči!"

Mezi řečí obrátil Ivan Ivánovič skleněné své oči ke mně a mrtvě se na mne zahleděl. A když Dikovský domluvil, vyrazil ze sebe tímtéž jako dříve způsobem: „Nebudu."

„A proč, prosím tě, nechceš?" namítal horlivě Dikovský a spustil opětně oraci k ubohému Kryněakovi. Po dlouhé konečně době namítnul opilý houslista: „Ale vždyť nemám housle!"

Rychle mu byly podány housle Serhějovy, jež Kryněak prohlédnuv, počal laditi. Bylo sice patrno, že je důkladně „zmoklý", ale ladil zcela správně. A pak konečně spustil.

Jaká to změna udála se s nevnímavou tou osobou! Oko, celá tvář, ba všecko tělo náhle prolétla jiskra života, vše se v něm chvěje, duše probouzí se k životu a tlumočí jásavé své pocity divokou, vířivou melodií. Hudba, prostá, domorodá melodie, elektrisovala živou mrtvolu, jíž se podobal nešťastný Ivan Ivánovič.

Ale působnost jarých těch zvuků rostla jako kruhovité vlny, rozčeřivší na celou šíř klidnou hladinu vodní. Teď teprve zavalitý Kuzma s náležitou chutí pustil se do tance. Zdá se, jakoby jeho juchtovice, v nesčetné záhyby složené, byly opatřeny ocelovými vzpruhami: snáší a vztyčuje se tu na pravé, tu na levé noze tak rychle, v tak velké míře a tak pružně, že cizinec s němým údivem nazírá. Pak činí různé baletní evoluce nohama, dotýkaje se země tu špičkou, tu patou, pak po špičkách drobounkými krůčky letí do kola, na špičkách jako korouhev se zatočí, vášnivě vzkřikne, zaluská prsty, vyskočí — a již zase při samé zemi v dřepu rejdí kolem, metaje nohama tu v pravo, tu v levo, pak zase se vztyčí, opět vzkřikne a dále pokračuje. Při tom tělo stále jest hrdě vypjato, prsa vyduta, ruce v bok nasazeny — a tancem svým dodá chuti i onomu bosému jonákovi s šedou beranicí na hlavě, jenž je mu nyní protějškem. Tak nejraději Malorusi „kozáčka" tancují: dva proti sobě, čelo proti čelu.

Na divoký tento rej, v němž se nejsmělejší taneční pohyby střídají s nejjemnějšími, v němž vyžaduje se síla svalů jako jejich pružnost, obratnost a přirozená gracie pohybů, jakou jsme na divadelních prknách zvykli vídati, na tento výkon, jenž bez nejmenšího nadsazování náleží ve skutečné *umění* choreografické a jejž cvičí Malorus od nejútlejšího mládí pilně po celý život — na tento výkon nestačí slova, máme-li si utvořiti spravedlivý jeho obraz. To nutno viděti.

Dlouho jsme se všichni bavili pohledem na tento výjev, jenž nabýval stále větší živosti, poněvadž účastníci tance se množili. Nebylo daleko do půlnoci, když jsem se nezvyklého tohoto požitku z části aspoň nasytil a navrhnul návrat.

Dříve jsme však vyjednali s Kryněakem, že k nám — vlastně k Dikovským — přijde druhého dne s jitra. Zároveň vyjednával jsem i s Nazarem, jenž pěkně hrál na dudku. Vymlouval se, že musí do práce. Nabídnul jsem mu tedy, aby si našel zástupníka, jehož mu zaplatím kromě vlastní odměny. Teprv potom slíbil.

Spěchali jsme domů, kde čekal na nás netrpělivě čaj i četná společnost, zvědavá na výsledek naší noční potulky. Přes to vše doprovodili jsme ovšem dříve báryšně domů.

Vasil Nikodimovič měl ze všeho radost největší — vyjímaje, rozumí se, osobu moji. Vypravovali jsme do podrobna události toho večera a společnost se znamenitě bavila.

Ale práce moje toho večera nebyla ještě skončena. Byla ť mi zde představena jistá slečna z Černihova, znající mnoho čistých národních písní, jichž mi řadu zapěla.

Teprv k jedné hodině jsem zápisky své uzavřel, společnost se rozešla, dámy ze sousedství byly domů doprovozeny a s přáním „pokojné noci" jsme se rozešli po svých lůžkách. —

* * *

Není to špatnou vlastností ruského letního života na venkově, že se jde pozdě spat, ale to je mrzuté, že spousty much nedopřejí člověku ráno si pospat. Aspoň cizinec nedovede při nejtvrdším spánku lhostejně snésti, když mu dotěrná ta stvořeníčka počnou běhati po tvářích, čele, nosu, anebo dokonce s neoprávněnou důvěrností lézti do uší a nosu. Ostatně ani ruský člověk nemá vůči tomuto dráždění nervy tupy a sám hrdina Hoholova románu „Mrtvé duše" pan Čičikov, nedovedl takové „pobuřovací pokusy" přespati. Když mu totiž moucha neobezřetně k jedné z nosových dírek se přiblížila a on, takto podrážděn ve spaní, bezpečně do sebe vtáhl vzduch a následkem toho i mouchu, tu kýchnul tak nehorázně, že se probudil a více oka nezamhouřil.

Na tuto scénu jsem si druhého dne o páté hodině ranní vzpomněl, poněvadž příčina mého časného probuzení byla téhož druhu.

Ale nelitoval jsem toho. Ustrojiv se, šel jsem užívat krásného jitra do zahrady, kde jsem se již setkal se včerejším svým průvodcem, studentem Se . jonem Andrejičem. O šesté hodině dali jsme si postaviti do besídky samovar, a kdežto všichni ostatní ještě klidně spali, my statně prázdnili sklenku po sklence. Bylť jsem se v Rusku — pokud se čaje týče — velice brzo „aklimatisoval".

O sedmé hodině zaslechli jsme zpěv z nedaleké cerkve, která, ač nová a dřevěná, vyznamenávala se zajímavou a pěknou architektonikou. Vzpomněl jsem si, že je dnes polosvátek, a poněvadž nebylo pro tu chvíli jiného zaměstnání, odešli jsme do kostela. Ruské kostely jsou ve svátky nabity, ale v polosvátky není tam živé téměř duše. Vše je obyčejně v práci. Tak i dnes jsme tam viděli pouze popa s dákem, pobožné pak věřící jsme představovali my dva a dceruška popova, kterou jsem již ode včírka znal.

K osmé hodině odebrali jsme se k Dikovským.

Ivana Ivánoviče zde ještě nebylo, bavili jsme se tedy zatím s hospodářem, starým to kozákem s dlouhou bradou, jehož tvář mi připomínala portrét ruského satirika Saltykova-Ščedrina. Vypravování starého vojáka bylo přerušeno příchodem dcer, jež nás včera provázely. Byl přinesen čaj a my pili opět. Co jsme se při čaji bavili se slečnami, jež pokuřovaly papirosy, odešel mladý Dikovský hledat smutného hrdinu Ivana Ivánoviče.

Asi za hodinu se vrátil.

„Ivan Ivánovič přijde co nevidět," sděloval nám. „Avšak co si s ním počneme, když nemá housli? Vlastně má housle, ale zastaveny v ‚šinku' v Košeljakách. Tak je to s ním stále. Housle u něho nikdy nenajdeš; vždy pije tak dlouho, dokud nejsou zastaveny. Chce-li někdo, aby hrál, musí mu je vyplatiti. Přemýšlel jsem již, co počíti. Poslal jsem ke kováři Serhějovi, jenž nám včera hrál, ale on žádá dříve 3 ruble zálohy. Jinak prý je nepůjčí. Konečně by se mohla podmínka ta přijati, ale jde o to, aby pak ruble nenechal sobě a housle vám. Nestojíť ony ani rubl!"

„Serhěj je půjčiti musí!" ozval se s důrazem hospodář. „Hned tam ještě jednou pošlu." A odešel hledat posla.

Za nedlouho otevřely se dvéře a v nich objevila se chudá postava Ivana Ivánoviče.

Pozdraviv obvyklým „zdrástvujtě", poklonil se třikráte hluboce před ikonou*) v rohu visící a požehnal se pokaždé ruským křížem.

Halenu zapomněl na noclehu; mělť jen čepici, košili a kalhoty. Byl čistě umyt a zdálo se v prvém okamžiku, že je při zdravých smyslech; když však se počal před každým zvláště klaněti a před slečnami do konce na kolena padati jako ve chrámu, poznal jsem, že opravdu nešťastný ten člověk jest již poněkud pomaten.

„Kde máš ‚skripku'?" tázala se ho jedna ze slečen.

„V Košeljakach," odpověděl s úsměvem z pola zdvořilým, z pola čtveráckým. „Ona se mi tam neztratí."

Ivan Ivánovič je — jak viděti — i v bídě své humorista.

„A proč jsi ji tam nechal?" kladla slečna dále otázku.

„Mohl bych, prosím, dostati sklenku vodky?" vpadl jí do řeči Kryněak s prosebným úsměvem, pomíjeje úmyslně její otázku. Věděltˇ, že dovedla by si na ni dáti odpověď sama, a nechtěl čas mařiti zbytečnými řečmi.

Slečna také neminila jej déle otázkami soužiti a vodku mu slíbila s poznámkou, že však nedostane dříve, až po hře.

Ivan Ivánovič jí klesnul k nohám a políbil jí střevíček; zdali z opravdové vděčnosti či z pomatenosti, anebo z úštěpku — nevím.

Ubohý muzikant nás dále ‚bavil' podivínskými řečmi, vtipnými odpověďmi a nepochopitelným chováním, až posléze housle byly přineseny a Kryněak hotovil se ku hře, co jsem si zatím já chystal papíry.

Dal jsem si Kryněakem zahráti rozmanité „kozáčky" a tance toho druhu, jež po hudební své stránce jsou téměř stejny, ale mají různá jména: hopak, trepak, ciganočka, buhaj, kozak-valec atd. Všechny mají dvoučtvrtní rychlé tempo. Rhythmus bývá někdy různý. Za to vnitřní ústrojí totožné. Je to krátká melodie, jež se v nesčetných, více i méně odchylných obměnách opakuje. Tím způsobem začasté povstává hudba k tanci z jednoduché zpívané písně. Ve dvou Kryněakových kozáčkách jsem poznal na př. písně „Pišla mªty na selo" (Mať odešla do vsi) a „Kazav meni batko, ščob ja oženivsja" (Řekl mi otec, abych se oženil). Když jsem z nich odstranil spoustu různých přízdob a návěsků, zbyly prosté linie jednoduchého zpívaného nápěvu.

Od Kryněaka jsem zapsal toliko 5 tanců. Jdeť zapisování takového materiálu velice zvolna. Počne hráti v bleskurychlém pohybu hbitou, třepotavou melodii, jejíž základní rys se sice všude objevuje a opakuje, který však zároveň po každé v novém šatě se jeví. A zastavovati hudce ve hře není radno, poněvadž by pak hra jeho měla ráz jiný, nezvyklý. Za obyčejných poměrů totiž houslista více méně improvisuje, tvoří, a vyrušíme-li jej ze hry a dáme-li mu hráti část po části, klesne jeho výkon na pouhé mechanické opakování.

Proto nezbývá, než nechati mu úplnou volnost: za to však nutno žádati, aby opakoval každý tanec (v celku) tolikrát, až si jej sluch zapamatuje. Pak se po paměti zapíše a při dalším opakování prohlédne, opraví a doplní.

(Dokončení.)

*) Obrazem některého svatého nebo světice.

Buď — anebo!

Novella *J. Lermuy.*

První týdny v lednu r. 188* byly zvláštním příkladem onoho zákona sociální mathematiky — že totiž zločiny a katastrofy chodívají ne jednotlivě, nýbrž v celých řadách.

Loupežné útoky na veřejné silnici, odeslání zohavené mrtvoly v bedně po dráze pod vymyšlenou adresou, zabití nevěrné ženy, požár ze msty, vůbec všecky ty projevy lidské surovosti, všecky ty kousky dravce, který v nás dřímá, následovaly den za dnem, udržujíce policii — a novinářské zpravodaje — v ustavičné činnosti. Žurnály, které přinášely o nich obšírné články, šly toho měsíce zrovna na dračku.

Konečně ty hrůzy jaksi ustávaly, unavená policie a uštvaní zpravodaji začínali si trochu oddechovati, když tu po třech klidných dnech — z rána dne dvacátého téhož měsíce, roznesla se pojednou zpráva o novém zločinu nad jiné zajímavém — neboť zločiny jsou jako divadelní kusy: některý má veliký úspěch a jiný ne — zajímavém proto, že ubohou oběť znala celá Paříž.

V „Pařížském novellistovi“, který ze všech listů nejvíce se přičiňuje vyhověti všestranně veřejné zvědavosti, objevila se tato zpráva:

„Dvojí vražda v Rue Blanche. V poslední chvíli se dovídáme, že v samém srdci Paříže spáchán byl děsný zločin. Náš druh a přítel Frédéric Orliac, známý a velice oblíbený romanopisec, byl zavražděn zároveň se svojí ženou ve svém bytě v Rue Blanche čís. 26.

V této chvíli podlehla pí Orliacová svým ranám a rovněž stav jejího manžela jeví se býti beznadějný. První vyšetřování zdá se nasvědčovati tomu, že zločin, jehož pohnutkou byla krádež, spáchán byl od jakéhosi tuláka, který vnikl do domu a zabil své oběti v spánku.

Policie odebrala se ihned na místo zločinu. Uspořádáme ještě dnes nové vydání svého listu, ve kterém dodáme svým čtenářům všemožné podrobnosti o tomto hrozném skutku.“

Tato zpráva učinila na Paříž nesmírný dojem. Na osobě vraha a jeho oběti záleží velice mnoho. Vražda člověka neznámého sotva nás vzruší, leda že si pomyslíme, aby někdy nedošlo také na nás. Ale byl-li zabit muž jako Frédéric Orliac, vystoupí ihned teploměr veřejné zvědavosti a veřejné nevole až na bod varu.

Věru, málokteré jméno dobylo si v posledních letech takového zvuku jako jeho. Zdědil jaksi po Evženu Sue-ovi, starším Dumasu a Ponzonu du Terrail titul „romanopisce populárního“, a reklamy, jimiž jeho nakladatelé zaplavovali časopisy, pestrobarevné plakáty, jimiž byly polepeny všechny rohy, dodávaly k tomuto titulu slova „veliký, slavný, neobyčejný“ atd., neboť jenom tak budí se pozornost a dělá se jméno.

Orliac nebyl autor zrovna delikátní a jeho veliké „šablony“, jimiž pracoval, byly by s těží snesly porovnání se „studiemi“ jeho vážnějších druhů. Ale co učinilo jeho romány tak populárními, bylo jakési realistické líčení zločinů, které upomínalo na zprávy ze soudní síně, ale doplněné z archivu jakési ideální policie.

Mimo to měl sloh náramně lehký a nenucený — nicméně držel se vždy přísně vytknutého plánu, činil zcela správné vývody, a tak originálně dovedl kombinovati, že mu nemohl čtenář odolati — ačkoliv se jeho kolegové nad jeho úspěchy často pohrdlivě usmívali.

Jeho poslední román — Dvojí smrt — který vycházel v nějakých nepatrných novinách, pomohl témto k značnému počtu nových čtenářů.

Ačkoliv neúnavně pracoval, zbývalo mu ještě dosti času, aby se informoval o všem, co budilo zvědavost publika, a dle toho tvořil svá nová díla, v nichž popisoval buď proces nedávno uplynulý neb nějaký skandál, který ještě nebyl zcela zapomenut, neb nový vynález, o němž byla zpráva v posledním čísle vědeckého věstníku.

„To je chytrák!“ říkali o něm jeho soudruzi. „Nádenník!“ tvrdili ti žárliví.

Nechť tomu bylo jakkoliv, každý jej četl. Byl velice hledaným, výtečně placeným romanopiscem, a měl to zadostiučinění, že po dlouhých bojích konečně dosáhl tohoto záviděni hodného postavení.

A tak vzbudila tato hrozná zpráva o jeho zavraždění ve všech vrstvách společnosti ohromný interess. Jest jakási příbuznost mezi spisovatelem a čtenářem. Každý jej znal aspoň z podobizny, která byla všude vystavena, a připomínal si tudíž jeho jemnou tvář ozářenou černým okem, na němž nosil neustále monokl, jeho krátce přistřižené vlasy na způsob kartáče, což dodávalo jeho tváři vojenského vzezření, které Francouzi mají velmi rádi.

Smrt člověka, jehož známe, — třeba jen od vidění — působí na nás vždy mocněji, tím se též vysvětluje, proč každá smrt v malém městě jest tak důležitou pro každého; a když jde o lidi slavné, jest Paříž též jen malým městečkem.

V poledne vyšla ještě příloha, kterou „Nouvelliste“ byl ohlásil; v ní byly oznámeny všechny podrobnosti zločinu.

Zněly takto:

„Zpráva, kterou jsme v ranním listu přinesly, se úplně potvrzuje. Frédéric Orliac a jeho žena byli dnes v noci zavražděni.

Každý pochopí, že pod dojmem tak bolestným, který na nás tato strašná událost učinila, nám není možno upraviti a krásným slohem podati nové zprávy, kterých jsme se dopátrali. Píšeme je tak, jak nám právě přicházejí do péra; a ačkoliv nám nezbývá času, abychom se o jejich správnosti přesvědčili, musíme doznati, že dělají dojem zcela pravdivý.

Frédéric Orliac a jeho žena zůstávají s dvěma sluhy v malém domě v „Rue Blanche“ čís. 26. Domek je zcela jednoduchý a pozůstává z přízemku a dvou poschodí, po třech oknech na ulici.

Dnes ráno, ve čtyři hodiny, vyšel p. B..., účetní jednoho velkého závodu, který musí býti již v pět hodin ve své kanceláři, z Montmartern, kde bydlí.

Když došel asi k číslu 30. v „Rue Blanche“, zakopl do něčeho. Sehnul se a zdvihl kladivo, které leželo na cestě.

Byla ještě tma, pan B... puzen zvědavostí přistoupil k nejbližší lucerně a jal se prohlížeti svůj nález. K nemalé hrůze zpozoroval, že kladivo je potřísněno krví a že na něm visí chumáč vlasů.

Odebral se ihned na policii a oznámil zde svůj hrozný nález.

Kladivo bylo podrobeno znova bedlivé prohlídce, při níž shledáno vše tak, jako pan B. udal, dále že dlouhé vlasy, neurčité barvy, jsou vlasy ženské. Poddůstojník vypravil se ihned s dvěma muži a panem B..., na místo, kde kladivo bylo nalezeno.

Nejdřív prohlédli při lucerně chodník: zde neviděli však nic podezřelého, vyjma malou, červenou skvrnu, která nepochybně vznikla, když vrah odhodil kladivo.

Na to prozkoumali pozorně celé vůkolí, ale marně. Žádná známka nenasvědčovala tomu, že zločin byl spáchán na ulici, aspoň ne v těchto místech.

V „Rue Blanche“ chodí obyčejně málo lidí, a v této ranní hodině bylo tam takové ticho jako v ulici malého městečka. Pan B... prohlásil, že nepotkal z náměstí „Blanche“ až do oné chvíle, kde zakopl do kladiva, nikoho.

Poddůstojník vyslal ihned jednoho ze svých mužů na prefekturu a ubíral se s panem B...., který byl ochoten potvrditi protokol svým podpisem, k nejbližší policejní stanici.

V tom okamžiku, když kráčeli okolo domu číslo 26. v Rue Blanche, otevřely se prudce jeho vrata a z nich vyběhla žena křičíc: ‚Pomoc! vražda!‘

Muži přiskočili k ní.

Jakmile zahlédla tato uniformu, popadla nešťastnice, která byla hrůzou skoro smyslu zbavena, poddůstojníka za rameno, a křičela znova.

‚Vražda! Nahoře... oba!‘

Všichni ubírali se za ní.

V přízemí byla malá chodba, na jejíž konci se nalézaly schody. V prvním poschodí, zahlédli hrozné divadlo.

Dvéře jednoho pokoje byly otevřeny a při svitu noční lampy, která stála na krbu, viděli muže, ležícího na zemi, jehož hlava se koupala v louži krve.

‚Pojďte jen dál!‘ pobízela služka, a táhla strážníky do vedlejšího pokoje. Zde našli paní Orliacovou v posteli mrtvou s rozpolténou hlavou.

Při prvním pohledu mohl každý poznati, že byla zavražděna ve spaní, neboť byla prikryta až po krk, a tělo jakož i hlava ležely zcela klidně v poduškách.

V hlavách postele stála malá skříně z růžového dřeva, ta byla rozbita: kolem do kola se válely rozházené papíry, pouzdra na skvosty a jiné různé předměty dámské, které svědčily o tom, že vrah hodlal zmocniti se jen cenných věcí.

Mladá služka, která jest komornou paní Orliacové, v té chvíli omdlela a byla by klesla, kdyby ji nebyli zadrželi a položili do lenošky.

Závodčí stráže nařídil, aby celá ta věc byla ihned oznámena policejnímu komisaři v ulici Vintimille a zároveň vypravil i na prefekturu zvláštního posla; konečně poslal také pro nejbližšího lékaře, který šťastnou náhodou bydlí právě naproti tomu domu, v němž spáchán byl zločin.

Doktor Rande přiběhl ihned. Tělo Orliaca bylo zdviženo se země a položeno na žíněnku. Jak jím hnuli, nalezl strážník na zemi malý, kapesní revolver práce dosti hrubé.

Lékař prohlásil, že někdo skutečně na našeho kolegu střelil z revolveru, a sice ze vzdálenosti co možná nejmenší. Koule vnikla do hlavy tam, kde počíná nos.

Pravým zázrakem Orliac ještě dýchal. Koule narazila na kořen nosu, obešla kosť čelní až k tomu místu, kde je ohraničena švem věnečným, a tam se zastavila. Lékař mohl ji vytáhnouti pouhou rukou.

Řekli jsme, že Orliac není mrtev. Ale otřesení bylo tak silné, že lze téměř s jistotou očekávati smrt. Ve chvíli, kdy tyto řádky píšeme, pohřížen jest v strnulý spánek, který zavdává příčinu k vážným obavám.

Paní Orliacová zemřela ihned po ráně.

Doktor Rande nepochyboval ani okamžik, že zločin spáchán byl oním kladivem, které p. B... nalezl na chodníku Rue Blanche: tomuto tvrzení nasvědčují mnohé okolnosti.

Toto kladivo jest totiž kladivo zednické; jeho zadní část jest opatřena nízkými špičkami, které slouží k otesávání kamene, a na ráně, které paní Orliacová podlehla, lze docela dobře rozeznati stopy těchto špiček.

Rána zasazena byla s vysoka; oběť při ní ležela na straně; těžké kladivo rozdrtilo skráň, pod ní i některé závitky mozkové i horní čelist. Opakujeme, že smrt následovala okamžitě.

Vlasy, které zůstaly na kladivě, jsou zcela jistě vlasy paní Orliacové, která, jsouc o deset let starší nežli její muž, byla již částečně šedivá.

Nyní (v deset hodin) přistupuje komisař k prvnímu vyšetřování. Mimo něho dostavili se na místo zločinu vyšetřující soudce p. Besnerier, jakož i policejní ředitel.

Frédéric Orliac posud k sobě nepřišel a jest obava, aby každé chvíle nevypustil ducha.“

Noviny večerní dodaly málo co k těmto prvním zprávám.

Ale druhého dne z rána věnoval „Nouvelliste“ celé číslo této katastrofě, o které se v Paříži vyprávělo: Přinesl podobiznu Frédérica Orliaca, na níž zvláštní tečkovaná linie označovala cestu, kterou vykonala koule od kořene nosu až k místu, kde z lebky vylezla. Malíř nakreslil také podobu rány; kraje její byly opáleny, což bylo naznačeno tmavými skvrnami, jež jaksi na pleti způsobil prach, jak při ráně z blízka vždycky se stává. Jeť známo, že již ze vzdálenosti tří stop nezanechá koule do těla vnikající mimo ránu pražádné takové stopy.

Pak následoval obraz domu, a sice pohled zvenčí i plán celé stavby s popisem vnitřního zařízení.

V přízemí viděti bylo jídelnu a kuchyni s jedné strany průjezdu, s druhé byla knihovna, na jejíž stěnách uloženo bylo na sta vzácných děl v ozdobných vazbách. Vedle knihovny byla lázeň.

Z průjezdu vedly schody do dvou hořejších pater.

V prvním nalézaly se dvoje dvéře, jedny v pravo, vedoucí do pokoje Orliacova, který měl dvě okna na ulici a k němuž přiléhal nazad do dvora, asi dvacet pět čtverečních metrů rozsáhlého, pokojík paní Orliacové.

Jak z toho viděti, nelze se dostati do tohoto pokoje leda skrze pokoj jejího muže.

V levo bylo viděti pokoj hostinský, a proti němu do ulice malý kabinet, ve kterém Orliac po své práci pro zotavení bavil se truhlářskou prací.

V druhém poschodí, které bylo již ve střeše, byly ponze dva pokojíky, jeden pro sluhu a druhý pro služku.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z dílny francouzského malíře.

Když jsem vstupoval po schodech vedoucích k malířské dílně v rue Stanislas, dorazily tu náhle k uchu mému zvuky varhan, vážně stlumené, neurčité, tajemné. Zastavuji se v udivení. Snad jsem se nezmýlil? Vím, že se nalézám ve čtvrti, která jest tak zpola čtvrtí uměleckou, zpola klášterní. Snad že vrazím z nenadání do některé kaple, kde jeptišky právě prozpěvují pobožně chválu Páně?

Pochybnost se mne mocní. Strach před omylem zastavuje můj krok. Sestupuji rychlým krokem a dávám se na výzvědy.

„Není-liž zde byt p. Carola Durana?"

„V druhém poschodí, dvéře na pravo, již jsem vám to pověděl," odpovídá domovník.

Toť se mi něco zdálo. Vstoupám opět a naslouchám znovu. Ničeho neslyším. Bezpochyby byl jsem hříčkou nějaké halucinace, leda že by snad umělec, chtěje přeochotným způsobem vábiti příchozí, je překvapoval orchestrem zvuků nebeských, uschovaných kdesi v podstřeší. — Zazvoním. Otvírající sluha žádá o můj lístek a uvádí mne do předpokojíku, v němž mne ponechává společnosti jednoho Jordaense a několika fotografií, znázorňujících obrazy Jana Holbeina a Velasqueza. Za malou chvilku sluha se vrací, pozdvihne těžkou záclonu z aksamitu, černě a hnědě rýhovaného a hle! tu jsem v atelieru.

Sám domácí pán přichází mi v ústrety, vítaje mne srdečně a přívětivě. Carolus Duran jest samá pružnost, samá elegance, vypadá nad míru „chic", v tom svém černém aksamitovém kabátci, který dobře přivádí k platnosti jeho pěkný vzrůst, hruď silnou a ztepilou, límec široce rozhrnutý, nákrčník volný, manchetty u rukou vyhrnuté, dlouhé, husté vlasy, kníry vzhůru natočené, vous jak vějíř přičesaný, — to vše připomíná skvělý typus malíře minulých dob. Za našich dnů všecky třídy obecenstva se stápějí v jednotvárnost kraje přímo nesnesitelnou!

Když první obřady zdvořilosti byly vyměněny, vidím tu náhle před sebou — ty své varhany, vážně mlčící, jichž píšťaly se skvějí v záři teplých paprsků, ze širokého okna plynoucích, na vzdor záslouě, která patrně jich lesk a sílu mírniti má. Na mou věru, nezmýlil jsem se, byla to vskutku velkolepá harmonie varhan, která se sluchu dotkla, když jsem po schodech vystupoval.

„Hledíte udiven na mé varhany," povídá mi p. Duran, podávaje mi cigarettu. „Pocházejí od slavného Johna Abbeye, přítele Šebestiana Erarda. Zajisté že jste neočekával, že potkáte podobný nástroj v dílně malířské?"

„Věděl jsem ovšem, že máte nervy ocelové, že umíte střílet jako Vigeant sám, že jezdíte na koni jako ritmistr a že plovete jako Boyton; ale přiznávám se, posud jsem nevěděl, drahý mistře, že ráčíte býti soupeřem Widora a Saint-Saënsa."

„Můj Bože, jak to přeháníte! Byl jsem hudebníkem dříve, než jsem se stal malířem Zbožňuji hudbu, toť vše. A pak, varhany vzbuzují tak hluboký náboženský cit, ‚svým mocným hlasem, který, jak vichr vzrůstá a proudí,' praví Lamartine. To mne dojímá a připomíná mi rok, jenž jsem strávil v klášteře San-Francisco de Subbacio v Italii, jednu z nejvýznamnějších upomínek mého žití. Tehdy mi říkali bratr Carlo." A jako mimoděk můj společník si usedl na kostelní lavici, umístěnou před nástrojem a provázeje se prsty po kostěných klávesech, naplnil jizbu sladkým šepotem tónu.

Na neštěstí nový příchozí přerušil tuto improvisaci, které jsem s největší napjatostí naslouchal. Máme dnes čtvrtek, toť den návštěv a jeden příchozí se střídá s druhým. Dílna se naplňuje. Jest tu mnoho cizinců: Angličanů, Američanů a Rusů; pěkné toiletty a roztomilé dámy. V tom okamžiku jest to pohled na nejvýš zábavný a velice „moderní", ta prostorná dílna naplněna šustěním elegantních látek, hlaholem smíchu, ob čas vybuchujícího jako stkvělý ohňostroj; výkřiky obdivu a radosti; k tomu ta konversace pařížská, vedená přízvukem všech světa končin, připomínající živě babylonskou věž; ta sladká, omamující vůně, která vzduchem proudí a vzbuzuje celý roj něžných a jemných citů.

Carolus Duran přechází od jednoho ke druhému: tu se obrátí k některé dámě s duchaplnou poklonou, k celé skupině prohodí smělý aforism, jinde zas vplétá několik slov v rozproudený hovor, neb uvádí některou návštěvu před tři stupnice, které jsou rozestaveny naproti velkému, zaskleněnému oknu. Jediným prudkým pohybem odhrne zelenou záslonu, skrývající jeho obrazy, a kochá se pak výrazem hlubokého dojmu, který mimoděk vzbuzují. — Jsou to tři podobizny tvořící pravý triptychon a znázorňující takřka tři věky lidské: mladá dívka, žena a muž v plném věku.

Tato trilogie znamenitě spojuje ráz a přirozenost obnivého koloristy. Zejména podobizna paní v červených šatech, stkvělé to blondýnky krásy vznešené, barvy flamské, jejíž pleť jako Rubensovo dílo se perleti stkví, — odráží se podivu hodnou určitostí od pozadí šedého, nad míru jemně provedeného. Jest to dílo mocné a vznešené.

Na druhé stupnici jest umístěna podobizna muže v šedém kabátci, s dlouhým vousem a výrazné tváři. Zdá se, jakoby krev proudila pod pokožkou. Není možno lépe podati výraz žití a pravdivosti; při pohledu na tuto svou podobiznu mohl by zajisté model — jakýsi bohatý bankéř anglický — v zanícení zvolati: „Nevím věru, který z nás obou jest ten pravý!"

Co se týče mladé dívky, bílým rouchem přioděné, jeví se nám celým vděkem svých šestnácti let. Rámě majíc

*

volné svislé, ruce sepjaté, tak rozmile se na nás dívá a usmívá jako obraz Greuzeův. Tato rozkošná podobizna vystupuje na pozadí hnědém, zvláštním to tajemství mistra. Když jsem se mu zmínil o šťastné volbě barvy tohoto pozadí, pravil:

„Při této věci počínám si vždy velmi obezřele, neboť připomínám si slova, která kdysi Rubens pravil, když mu byl jakýsi mladý malíř představen:

‚Co umí?‘

‚Ne právě mnoho, ale dovede velmi pěkně malovati pozadí.‘

„Pak nevím, čemu bych jej více naučiti měl.“

Nyní vstupuje do dílny několik žáků, patrně o radu žádajících. Jeden z nich po celých sedm let pracuje do únavy a právě jeho práce byla odmítnuta ze „Salonu“. I stěžuje si trpce na posuzující kommissi. „My nemůžeme bráti ohled na namáhání, jež práce stála,“ odvětil mu Duran. „Podejte dobré dílo a bude přijato. Jiný zas přináší své náčrtky. Jsou zlé časy a nelze nic prodati. Slavný mistr jest upřímným a srdečným, chlácholí žáka povzbuzuje jej, neboť náčrtky jsou zdařilé; ale připomíná mu to, co často svým žákům opakuje: „Milujme slávu nad peníze, umění nad slávu, přírodu pak i nad umění!“ Ale tu již mistr se vrací ku svým varhanám a doprovází se k jakési písni neapolitánské, kterou velmi dovedně zpívá. Zatím co návštěvníci v polokruhu seřadění dle libosti naslouchají, se dívají a obdivují, pozoruji umělce, jehož tahy, rázné jako tahy kastilského šlechtice, prozrazují povahu důkladnou, pevnou vůli oživenou; mé zraky se dále procházejí po celém atelieru, který, nemýlím-li se, spíše sloužiti má za uvítací pokoj, než za studovnu. Vedle však, v jizbě zcela prosté, vyzdobené s hora dolů samými náčrtky, skizzami, podmalovanými a nedokončenými obrazy, — tam malíř pracuje. Zde se jen hovoří, užívá se žití způsobem co možná příjemným, krátí se čas duchaplnými rozhovory, z nichž ovšem veškera banalnost jest vyloučena.

Ze středu stropu visí masivní nádoba z pozlacené mědi: zdobivši dříve nějakou gotickou katheralu, slouží nyní za lustr. Bývají na světě koberce bez atelieru; ale nikdy nenajdeš atelier bez koberců. Tím jest, že v dílně řečené jich něco málo najdeš všude; na pohovkách, na polštářích i na zemi. Některý z nich pokrývá dolení část stěny, temnočerveně malované. Jsou to vzácné koberce z Daghestanu, z Kurdistanu, některé z nich jsou urvané ze stanů nomádských, jiné zase jsou na mnohých místech rozdřené až na samou niť koleny věřících mohamedánů, ale přes to přece jsou velice ozdobné a tvoří pravou mosaiku teplých, měkkých barev. Dále ještě najdeš tu a tam čalouny, hedvábné látky; zejména vyniká kus překrásného čalounu z červeného aksamitu, zdobeného rozložitými listy palmovými a velikými erby, reliefem vyšívanými. Tato práce pochází z Granady a pokrývá nyní celou stěnu atelieru.

Pro pohodlí hovořících jsou rozestaveny, jako náhodou, malé, nízké židle, orientálskými polštáři přikryté, a křesla slohu byzantinského, hedvábnými látkami bohatě pokryté, vztahují lákavě své rámě proti příchozímu. —

Tam v koutě se též nalézá nezbytné zrcadlo, sloužící k posouzení účinku obrazů v něm se odrážejících. Vroubeno prostým rámcem z černého dřeva, zrcadlo právě podává ne obraz malovaný, nýbrž postavu nějakého božstva hinduského, s pozoruhodnou dovedností provedeného, která ve třpytu zlata vážně, hieraticky se vypíná nad jakýmsi podivným oltářem, tajemnými rysy zdobeným. Jedině péro Leconta de Lislea neb Villiersa de l'Isle-Adam dovedlo by vylíčiti nádherný tento zbytek zašlé civilisace.

Podivná náhoda! Nedaleko modly indické, téměř tváří v tvář necitnému Brahmovi, zdvihá se dřevěný kříž, asi dva metry vysoký, na němž, jasnou září obklopen, zmírá Kristus. Jak že, byl by snad můj hostitel i v náboženství takovým eklektikem, jakým se jeví býti v umění? Co se týče umění, tu ovšem není pochybnosti; neboť hle! tu leží v lhostejné směsi, sloučené ve všeobecném vyznání krásna, kadluby z částí náhrobků medicejských; bronzový Silen z Pompej: neapolitanské zboží hliněné; krásná tvář Préaultovy sochy „Ticho“; tam na stole masky japonské se šklebí s odpornou příšerností jako hlavy nedávno sťaté.

Dále zas na stěně zavěšená dosti zvláštní podobizna poutá můj zrak. Jest to sám Carolus Duran; hrdě vzpřímen ve svém černém šatě, drží v jedné ruce ohromný štětec, dlouhý a silný jako smeták; druhou rukou pak se opírá o obrovskou paletu, podobnou té, které obyčejně při práci užívá. Dole na obraze čtu: „Každý činí, seč jest; ale chce-li kdo provésti dobrou podobiznu, musí býti Carolus Duran.“ Tato prosa, velkou skromnost jevící, jest podepsána jménem „Ludvík“.

„Ludvík? který z našich malířů se tak jmenuje?“ táži se.

„Marně hledáte, nenajdete ho. Jest to král portugalský.“

U ďasa! Toť jsme se octli v plném proudu skutečnosti, vždyť to jest pro okamžik nejpalčivější otázka. Obrátí-li se hovor k politice — pak co možná rychle odsud pryč!

Zahodím ihned svou uhaslou cigarettu do originálního plivátka, zhotoveného z ohromné škeble, a poroučím se tomu kouzelníkovi, který se vás zmocní chtě nechtě, dříve než jste měl pokdy jej vůbec seznati a než jste mohl pomýšleti na odpor

Pavel Endel.

(Z franštiny od J. E.)

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Arbesovy sebrané spisy.“ Dílu II. sešit 7. obsahuje: Povídky, novelly a kresby. II. — Moderní upíři. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický.“ Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 8.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI — 20. května 1888. — ČÍSLO 15.

Květině.

Nad tebou stojím, dívám
se na tvůj květ a pel,
na krůpěj rosy na nich
a kol na roje včel.

Ty stojíš tu tak tiše
a jenom sníš a sníš —
že nad tebou kdos myslí,
zda tušiš to a víš?

Zda cítíš jakou touhu
být více nad svůj sen,
či být a žít ti stačí
a růst a odkvést jen?

Anebo ve zakletí,
jak v nás, je v tobě duch,
jenž cítí, že se vznáší
tajemný nad ním ruch?

Že šepce mu a dýchá
kol něho jiný svět,
jejž cítí, ale jemuž
nemůže rozumět?

Duch, jenž by přál si vzhůru
vylétnout, pouta prost,
a okovy jest vázán
k té půdě, z které vzrosť?

O květino, jak stojím
tu nad tebou v svých snech,
tu vane též v mou duši
od jiných světů dech.

Jak nad tebou já stojím,
snad u mne stojí kdos,
a jako já tvé byti,
můj rozebírá los.

A hledí na můj život,
a hledí na můj skon,
a já jsem cizí jemu
a mně je cizí on.

X.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Žil ve Florencii, konal cesty po celém Toskánsku, po Umbrii. Cítil se téměř úplně uzdraveným, jen slabost jakási jej schvacovala ob čas. Bylo to momenty. Nevěřil v stálost svého zdraví, ale nezoufal. Nebál se smrti. Ponořil se zatím hluboce do studia italských primitivů. Nevýslovně sladká útěcha plynula z těch obrazů. Něco jako víra. Duše jeho plnila se hlubokým mírem, který z nich do ní vnikal jako hvězdná nějaká záře. Výtvory Giotta a Fra Angelica byly mu modlitbami, jimi chystal se k odchodu z toho světa. Zdálo se mu, že se sejde s pravzory jejich na druhém břehu věčnosti. Ah, ten plavovlasý Kristus, kdyby jej tak polibkem tam přivítal jako zde toho poutníka v klášteře sv. Marka v lunetě chiostra! Čím byla by trpkost smrti proti takovému blahu! . . . Na vlast svou vzpomínal často — a stalo se, jak byl doufal: Neviděl skvrny, které ji hyzdily, ztrácely se v dálce, miloval ji něžněji než kdy, a loučil se s ní smířen . . . On zemře — ona ale bude žíti a zkvétati, prostá všech nepřátel. „Stane se to zázrakem?“ ptal se ho jednou skeptický rozum. „Ano,“ řekl Jan Maria „zázrakem. Já věřím v zázraky.“ A nebylo divu, neboť chodil po místech, kde svatý František a svatá Kateřina někdy žili, v Assisi a ve Sieně. Tam zdálo se mu nebe zemi blíže než kde jinde. Měl momenty, kde se cítil už více na onom než na tomto světě.

Proti svatým těmto citům nadešla však jednou silná reakce. V Urbině, v úzké, křivolaké, příkré ulici, zahlídl v okně starého, pustého domu tvář, ne úchvatně krásnou, ale tak produševněnou, tak sladkou, mírnou a plnou prosté poesie, jak je primitivi malovali. Dotkla se mocné fantasie poety, umělce. Po dva měsíce prožil na to v Urbině sladkou, tichou idyllu. Nebylo vášně, nebylo bouří v té lásce, byla tak tichá a snivá jako pohled z oken pustého, u samých hradeb stojícího domu, v kterém s tou dívkou nyní bydlel. — Ah, vysoko, téměř v oblacích vystavěno stojí to staré orlí hnízdo, Urbino, a kolem vlní se a strmí celé moře hor, modrých jako to nebe nad nimi, a vítr táhne kolem jako boží dech, který vane, kam chce, a velké upomínky vznášejí se vzduchem jasným a slunným, a jako příšery straší hrůzyplné pověsti a tradice v těch velkých, poloprázdných domech . . .

Bez boue a mírně končila ta idylla. Rozešli se co přátelé. V lásce obou nebyla vášeň a při rozchodu nebylo trpkosti. Nez dojel do Florencie zpět, milovala Gemma jiného, a on vzpomínal více těch modrých hor a orlího hnízda, bílé tam na nich stdlictho, než Gemmy — zdála se mu k té scenerii pouhou, sladkou a tichou staffáží. Ale láska ta vrátila jej přece zemi. Myslil opět více na život než na smrt. Naděje klíčila mu o něco silněji v srdci, neboť zdálo se mu, že je silnějším a zdravějším. Zima zahnala jej konečně do Říma. A nyní seděl zde před otevřeným oknem, a náhlý, divoký záchvat lásky k životu zachvěl celou jeho bytostí! Nebylo mu ještě dvacetsedm let.

Když slzy jeho téci přestaly, pravil si: „Ještě mám síly dost, a vše může dobře skončiti. Uzdravím se snad a najdu si přece cíl života! Ah, jsemť poetou, a dokážu to světu.“ —

Vstal. Umyl stopy svého pláče čerstvou vodou. Kdyby je někdo spatřil! Zapálil se studem. Nevěděl, proč mu napadla zase Caterina.

„Jest krásnější nežli Gemma,“ myslil si, „oh, jaký to rozdíl. Gemma! Je to k smíchu činit takové porovnání. Gemma, dobrá Gemma, byla spíše předmětem než osobou, třeba květem. Caterina jest povahou a má duši. Odkud to vím?“

A divil se trochu.

„To se tuší a uhodne,“ řekl pak na svou omluvu.

V tom zaklepal někdo na dvéře. Byl to Giggi.

„Jak je vám dnes,“ tázal se, vcházeje, „postrašil jste mě včera v noci.“

„Jest mi úplně dobře, děkuji,“ zněla odpověď. „Půjdu na procházku — později.“

„Doprovodím vás, půjdete-li v stranu, v kterou mířím,“ řekl Giggi. „Kam chcete?“

„Do paláce Barberini, je-li tam dnes přístupu.“

Myslil na Beatrici Cenci, které byla Caterina podobná.

„Myslím, že jest,“ řekl Giggi, „ale v tom krásném počasí měl byste vyjíti někam za město v odkrytém kočáře, jste-li příliš na pěší procházku unaven.“

„Učiním tak,“ odpověděl Jan Maria, „a pozejtří pojedu do San Cataldo, naznačíte-li mi směr, kde to místo leží. Podívám se na onen byt —“

„Ah, není to místo, osamělý pouze statek,“ odvětil Giggi. „A vy to myslíte do opravdy? Bude vám tam strašně nudno. Cesta je snadně k pamatování. Vyjedete branou del Popolo až do Ponte Molle rovně a dále pak po silnici vedoucí do La Storta. San Cataldo leží něco stranou od silnice, odkud uvidíte dům a řadu starých dubů a zbytky středověké věže. Ostatně se váš fiakr, nezná-li San Cataldo, v Monte Molle vše do podrobna dozví.“

Mezi tím rozhovorem vyšli spolu na ulici.

Na náměstí Monte Citorio se rozešli, doktor Luigi Galli vzpomněl si, že si jeden z poslanců přál s ním si promluviti, a spěchal tedy do paláce parlamentu, kde doufal, že jej zastihne.

III.

Dům na statku San Cataldě nevynikal architekturou, byl střízlivý, dvoupatrový, s vysokou zahradní terassou, byl beze vší zvláštnosti, beze všeho rázu. Stál na vyvýšenině, před ním šuměla řada starých, nyní svadlé své koruny potřásajících dubů. Blízko byla vinice, o něco dále několik hospodářských, nízkých stavení; za domem bylo množství věkovitých, mohutných stromů, oliv, ilexů, dubů, fíků a cypřišů, a na konci toho zdivočilého sadu rozpadávala se cihlová, středověká věž s cimbuřím, lišejníkem celá prožíraná, a rozsévala daleko kolem sebe drobící se rum do trávy. Kolkolem vlnila se campagna, pustá, melancholická, velkolepá, kouzelná, plná slunce a stínu, tu modravá, tam žlutozelená, všude posetá zbytky římských staveb a středověkých budov, sabinské a albanské hory amethystové, s hlavami pokrytými sněhem, obepínaly ji širokým kruhem na jedné straně, jinak se ztrácela směrem k moři do nekonečna. S terassy bylo daleko na Řím vidět. Bílá silnice vinula se meandrem vlnitou plání a na jednom místě zatáčela se a přiblížila se k domu; běžela od brány věčného města do Viterba, dotýkajíc se cestou oblasti starých Vej, této tragické slávy zašlé Etrurie. Nebylo k památnému tomu místu z bydliště Caterinina příliš daleko. — Uvnitř domu nepanovala žádná nádhera. Rodina Soranesiů nebyla bohatá, paní Giovannina mluvila pouhou pravdu. Nevelký statek byl jistému pachtýři pronajat, který ještě několik velkých, sousedních statků v nájmu měl; ten neplatil skvěle. Suntarella pěstovala vinici a zelenářskou zahradu pomocí najatých v příhodné době dělníků.

Časy byly zlé, jak naříkala, a každá lira byla vítaná. Štěstí, že contessina tak malé dělala nároky, svěřovala se stařena kmotrám. Jen kdyby ty věčné knihy nekupovala! To byl jediný výdaj, s kterým Suntarella nesouhlasila.

„Ale ovšem, poverina!“ vzdychala pak, „co by celý den bez nich v té samotě si počala?“

A zase si jich byla včera celou haldu z Říma přivezla.

„Kdy to chceš, dítě, všechno přečíst?“ tázala se Suntarella, pomáhajíc jí věci rovnat, které teď spolu vybalovaly. Tykala jí někdy ve chvilkách pohnutí, nebo když si dětství její v paměť volala, nebo když mateřské její city prevládaly. —

Byly nyní v pokoji, který sloužíval někdy za salón, když byly lepší časy, jak Suntarella vzdychala. Později byl to pokoj hraběnky Soranesi, a teď v něm bydlila Caterina, která si vedle něho ložnici zařídila. Přišla-li někdy nějaká návštěva, přijala ji zde, byla to nejnádhernější posud komnata v celém domě. Stála v ní malá knihovna, staré piano, harfa, bohatě vyřezávaná a pozlacená, na které byla paní di Soranesi hrávala. Na římse vysokého krbu, v němž se téměř nikdy nyní oheň nerozdělával, stála krásná renaissanční nádobka, křišťálová, na zlaté, jemně smaltované noze; na stěně visela madona, která se zdála Rondinellim malována, a podobizna z rodiny Soranesiů, muž prostředních let, v kostymu podobném kostymu Césara Borgie, malovaného Rafaelem. Ty tři předměty a dále kabinet z ebenového dříví, vykládaný sloní a částečně zlatem, byly nejnádhernějšími rodinnými poklady. Ten kabinet však zde nestál ještě dlouho, nebýval majetkem předků, neboť před třemi lety teprve byla ho slečna di Soranesi po blízkém příbuzném svého otce zdědila, po monsignorovi Geronimu Astuccim. Zemřel náhle raněn mrtvicí. Paní de Soranesi byla někdy

myslila, že dcera její po něm většího zdědí jmění, neb býval jí vždy, už v době jejího dětství, velice nakloněn. Naděje matčina nevyplnila se. Vzdálenější příbuzný byl dle dávného testamentu dědicem a poslal onen kabinet do San Cataldo dobrovolně; v testamentu samém o tom daru nebylo zmínky. Nebožtík byl mu však prý často vypravoval, jak malá Caterina, kdykoli k němu přicházela návštěvou, se těm z biblické dějepravy vzatým figurám, vykládaným sloní a zlatem, vždy tak neobmezeně a naivně obdivovala, že jí onen kus nábytku polo žertem, polo do opravdy sliboval. Dědic vyplnil ochotně monsignorův daný slib. Kabinet stál mezi okny, a Caterina jej dnes právě jako vždy sama oprašovala. Suntarella sbírala po stole rozházené papíry, z kterých byly koupené věci vybalily.

„Myslím, že ten pán dnes dozajista přijede," řekla. „Kolik mám žádat?"

„O čem to mluvíš?" ptala se dívka.

„Nuž, o tom bytu! O čem jiném?" zvolala stařena.

„Čiň, jak se ti líbí," odpověděla Caterina. „Avšak myslím, že nepřijede, prosila jsem Ninu, aby mu to vymlouvala."

„Ach, ty bolesti mé duše," zvolala Suntarella, „proč to, proč?"

A pozvedla ruce nad hlavu, a zaryla je pak do vlasů a oči její sršely.

Caterina nebyla tragickými posuňky, jiskrami v očích, ani výkřikem polekána. Znala ji a zůstala klidnou.

„Nepřivykla bych míti cizince v domě, ruší mě to," řekla prostě a pravdivě.

„Ani byste jej neviděla, vždyť i schody má zvláštní! A kdyby vás někdy zahlid' v zahradě neb na terasse, co na tom? Vy se skrývat nepotřebujete, a on nezdá se lidojedem. Naopak. E carino, tanto! A než jsem se o té věci paní Nině zmínila, mluvte, byla jste tenkráte také proti mému plánu?"

Caterina neodpověděla. Myslila, že tím mlčením přisvědčuje, že se vzdává.

„Dělá hluchou," zlobila se stařena uvnitř, vykládajíc si to mlčení naopak. „Jak je divná! Rozumím-li jí, ač ji od dětství znám, ať se nejmenuji Assunta Palmieri a ať nesluji věrnou katoličkou!"

Rozzlobena odešla, Caterina se dívala s úsměvem za ní, který vyjadřoval pevnou víru na blízké smíření, pak oprašovala svůj ebenový kabinet klidně dále. Byla ho otevřela; uvnitř bylo uprostřed jakési tabernakulum a po obou jeho stranách několik páter přihrádek. Dno tabernakula tvořil bohatě vykládaný obraz, představující Judithu před spícím Holofernem. Juditha, celá ze sloni, pozvedala zlatý meč oběma rukama k rozhodné ráně. Hrot jeho byl se nějakou náhodou zbortil a vyčníval z ebenové desky a píchl Caterinu nyní do prstu. Vzkřikla slabě. Nebyla nikdy před tím zpozorovala, co se s tím mečem stalo. Vzala malý nožík, aby jím odlouplé zlato do patřičného, jemně vyhloubeného místa zpět zahnula, avšak nástroj se jí vysmekl a vjel hluboce do skuliny mezi dvěma sloupy Holofernova stanu, do skuliny, které rovněž nebyla nikdy dříve zpozorovala. Myslíc, že v ní bude asi zaleblého prachu, jela tedy nožem pomalu po skulince dolů, náhle ale setkala se v polovici cesty s jakýmsi odporem. Zároveň zaslechla při dotknutí se jeho slabé cvaknutí jemného péra, a nemálo překvapena, viděla, že celý ten obraz nebyl vlastně ničím jiným než dvířky, která se teď poprvé před ní otevřela. Ani ona ani matka nebyla je nikdy ani tušila. V prostoru, který nyní za nimi spatřila, leželo několik zažloutlých papírů a plochá škatule z lepenky. Zvědavě ji vyňala a šla s ní k oknu, otevřela ji, a v slunci zaleskl se před ní celý poklad zlata! Byl to věnec, upletený z květin zhotovených ze zlatých plátů, tenkých jako papír, pak jakýsi řetěz a dva náramky. Práce těch klenotů byla podivu hodná, a patrně pocházely z dob etruských.

Monsignor Astucci byl horlivým sběratelem, podělil všechna musea v Italii, byl velkým archaeologem a tak proslulým učencem, že i do klástera Trinità sláva jeho, obzvláště co filologa a linguisty byla vnikla, a jednou při jeho tam návštěvě zvonili jí dobré sestry všemi zvony chvály a obdivu.

„Do kterého musea as patří tato vzácnost," pomyslila si Caterina, když se probírala ze svého překvapení a pohlédla na víko škatule.

Jaké překvapení zde na ni čekalo! Vlastní rukou monsignorovou stálo tam napsáno: „Své milé neteři Caterině di Soranesi. Klenot její svatební. Přeji si, aby jím ozdobena šla k oltáři."

„Můj dobrý strýček!" zvolala Caterina pohnutě. „Hle, měla jsem vřelého přítele, o kterém jsem téměř ani nevěděla!"

Položila si věnec na hlavu, ovésila řetěz kolem hrdla, obnažila ramena a připnula si náramky. Pak se dívala na sebe do velkého zrcadla, trochu stářím slepého, tak že se obraz její jako mlhou nebo zpod závoje na ni díval. Bylo to tak podivné! Zdálo se jí, že v těch skvostech si nebyla podobna, že to v té nádheře nebyla ona, nýbrž pouze její přelud. Zachvěla se trochu, pak šla, zdobena jako královna, opět ku kabinetu a vyňala zažloutlý list, který pod škatulí ležel. Rozevřela a čtla.

Byla to zpráva o objevení toho pokladu.

Monsignore Astucci psal:

„Tyto skvosty nalezl jsem v etruském hrobě nedaleko od Chiusi. I hrob, v němž ležely, objevil jsem sám. Když jsme vstoupili, rozpadly se mrtvoly na prach, dotknuty vzduchem, s námi zároveň vcházejícím. Musila to býti hrobka nějakého lukumona, tak bohatě byl majetník její zlatými šperky a bronzovou zbraní oděn! Odevzdal jsem je do musea svého rodiště. Druhá mrtvola byla buď žena nebo dcera lukumonova. Nevím, jak dalece mě fantasie moje klame: viděl jsem to tělo jen okamžik, než se rozpadlo, ale zdála se krásná a mladá, kdežto on, aspoň dle tvrzení mého soudruha, jehož zraky ten první trup jak mihem zachytly, byl prý starcem. Nemohl jsem jinak, než své obraznosti pustiti uzdu. Mezi snídaní v Chiusi, v radostném rozčilení nad tou kořistí, budoval jsem si celý malý román: ona dívka mladá, krásná, byla vzletná a milující — šla za ním do stínu a tmy dobrovolně, obětovala se, zemřela s ním."

Caterina dočtla a list jí téměř vypadl z rukou, chvěla se jakousi pověrčivou hrůzou na celém těle, cítila zimu na čele, na prsou, na ramenech, kde ty skvosty spočívaly, bylo jí, jakoby ta mrtvá dívka na ni sahala, jí vyčítala, že spáchala svatokrádež v jejím hrobě, jakoby ji za to, jako trestem, do toho hrobu tahala, do té tmy, v náruč smrti! Spěchala k oknu na slunce, aby ji prohřálo. Zavřela oči a viděla se přece pořáde ještě jako před chvílí co přízrak v tom slepém zrcadle! Byla by

ráda ty skvosty sňala, ale neměla odvahy na ně sáhnouti. V tom klepáno na dvéře. Lekla se, sňala teď rychle věnec, řetěz a náramky a hodila si je v klín a přikryla je šaty. Kdo to mohl býti?

„Dále," pravila konečně slabě, když opět klepáno.

Dvéře se otevřely a Suntarella vešla s panem Plojharem. Byla jej na schodech potkala, když rozzlobena od Cateriny odešla. Byl právě přijel a vítala jej hned nejsladším svým úsměvem. Zdál se jí jaksi jako její spojenec. Ochotně přinesla odněkud svazek starých zrezavělých klíčů a vedla jej průjezdem ke dveřím, vedoucím do zahradního, jednopatrového křídla domu. Byly tam tři velké a světlé pokoje starosvětským nábytkem zařízené, který byl z celého domu z neobývaných pokojů, s půdy, z tmavých komor shledán a tam přenesen. Pokoje, vzdušné a plné slunečního svitu, zalíbily se hned panu Plojharovi, okouzlovaly vyhlídkou do zahrady a daleko za ni do široké, rozvlněné campagně, na jejímž horizontu z těch oken tři ohromné, osamotnělé, temně trčící pinie vidět bylo. Jeden z těch pokojů sloužil kdysi patrně za malířskou dílnu, ohromné okno téměř do samého stropu dosahující a viditelně teprve později někdy k vůli vrchnímu světlu proražené, tomu nasvědčovalo.

„To byla dílna?" tázal se mladý muž.

„Ano, před lety. Nebožka paní hraběnka pronajala ten byt tenkráte z *ochoty* nějakému malíři, který ji snažně o to prosil," řekla Suntarella. „*Z ochoty*. Nemohlo jí na těch několika francích činže záležeti, tak málo jako dnes contessině Caterině."

Dobrá Suntarella zapomněla, jak upřímně byla u paní Giovanniny o zlých časech před tím samým cizincem mluvila, s kterým teď vyjednávala. On jí však němým kýváním hlavy přisvědčoval.

„Později byl mi ten byt přikázán za jakýsi výminek," pokračovala Suntarella, „avšak k čemu ho potřebuji? Mám krásný pokoj vedle pokojů contessiny; vždyť by jí bylo smutno, kdyby tak sama bydlela. Dům je velký a téměř prázdný. Nebydlí zde mimo nás dvou nikdo než Francesco, dobrý člověk, náš —" zamlčela se.

Francesco byl totiž vším v domě, lokajem, portýrem, zahradníkem, hlídačem. Nevěděla, jaký mu dát hned titul, a pokračovala tedy prostě po pomlčce: — „a pak Angiolina. Ah, pane, jak umí Angiolina vařit! Podivíte se, až poprvé vám připraví ‚stuffatino' nějaké! ... Ach, ano, co jsem říci chtěla. Contessina mi tedy pravila: ‚Suntarella mia, chceš-li s tím bytem něco si vydělat — čiň dle své vůle.' Byla jsem jí totiž sama návrh činila. Nejste tedy u ní, ale u mne v nájmu, pane. Stravovat se musíte v domě. Nepůjdete snad, nevím jak dlouho, denně do Ponte Molle nebo na druhou stranu do La Storta k vůli míse špatných maccheronů?"

Upřela na něj oči jako dýky a tvář její podobala se antické tragické masce.

„Co vám napadá, paní Assunto," řekl mladý muž a sotva se udržel smíchy nad výrazem jejího obličeje. „Jsem nadšen vaším bytem, a sliny se mi sbírají, pomyslím-li na ‚stuffatino' vaší Angioliny."

A umlouvali hned cenu a podrobnosti, ona opatrně, vypočítavě, a on nedbale, ke všemu kývaje, co mu navrhovala. Stávala se čím dále, tím vlídnější a srdečnější.

„Víte pane," řekla mu, když bylo vše ujednáno, „každému bych byt svůj pronajati nemohla, to chápete přece!"

„A čím zasloužil jsem si vaši důvěru?" tázal se s úsměvem. „Vždyť mě ani neznáte."

Hleděla mu upřímně do očí a řekla: „Paní Giovannina o vás blouzní, a kdyby i toho nebylo — è tanto simpatico, lei!"

Smál se a podávali si ruce.

„Za tři, čtyři dni tedy přijedu na dobro," řekl.

„Vše bude v pořádku," řekla, „prosím, udejte, kde si přejete nějaké změny v rozestavení nábytku —"

„Ó na to času dost," odpověděl, „až přijedu, uspořádáme to s Franceskem. Toť zbude jen ještě jedna věc pro dnešek: jsem sice vaším nájemníkem, paní Assunto — ale zdá se mi přece, že slušno, abych se paní domu poklonil a z jejích úst uslyšel, zda jest srozuměna, abych pod jejím krovem —"

„Pojďte, pane, pojďte, povedu vás."

„Totiž neruším-li nijak —"

„Nijak. Bude contessině příjemno."

Začalo mu trochu srdce klepat. Slušelo se to? Nebylo to dotíráním se? Ó jaké štěstí! Cítil ve své kapse malý balíček, který mu byla paní Giovannina s prosbou svěřila, aby jej odevzdal v San Cataldě.

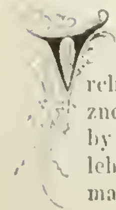
Byly přece jen něco v Old England zapomněly u těch „vydřiduchů"! Tím byla otázka rozřešena.

(Pokračování.)

Zahořanský hon.

Od *Aloise Jiráska*.

(Pokračování a dokončení.)

Vrchní povolil svému hosti. I vyňal znovu plánek, znovu studoval, neboť tu v těch němých lesích byli by bez něho jako zaprodáni. I jeli. Baron spolehl se ovšem docela na vrchního a ten na svou mapku. Jeli průsekem, pak odvážili se, aby si nadjeli, jízdnou jen stezkou nijak neoznačenou, prostřed jedné z lečí; a to byla chyba. Ze stezky té dostali se na jinou, z té zase na jinou, a baron zkrátka to označil, vida, že vrchní nemůže zatajiti rozpaků:

„Jsme v labyrinthu —"

I pletli se jím sem tam, až posléze se dostali takovou stezkou na volný, široký průsek, asi do jeho prostředka. Ale tu se oba zarazili, sotva že kus popojeli. Hluk a ryk a troubení štvanice je uvítalo. Naslouchali.

„Blíží se," — pravil baron.

„Jedeme zrovna proti nim" — vrchní na to.

„Ah, to by bylo pěkné —"

„Obrátíme a uskočíme na tu stezku — a počkáme, až přejedou," mínil vrchní.

„Nikoliv, jen to ne, jen do toho labyrinthu ne — Obraťme se, jeďme ostřeji alejí dolů, vždyť dojedeme na jisto na křižovatku."

„Ale jsou blízko — Slyšíte-li?"

„Tak blízko ještě ne, abychom jim nemohli ujeti — Nuže" — a již otočiv koně, bodl ho ostruhou a pustil se alejí dolů. Vrchní musil chtěj nechtěj ze nim.

Ale honba byla blíže, nežli se baron nadál.

Hle, již se zjevila výše v aleji, již viděti divě se ženoucí psy, pikéry a ostatní lovce, již rozléhají se alejí jejich hlasy, již letí sem divoké honice ryk! A teď! Těch výkřiků! Zahlédli barona a vrchního, před nimi uháněјící. Ti dva zpět už nemohli, v pravo, v levo hradba tlustých, starých smrků, a křižovatka, která je měla zachrániti, nikde! Jak zahalekala lovecká společnost!

„Vrchní!" „Vrchní!" křičí, a teď slyš, fanfara dobrého honu! Někdo ji zatroubil — To Svida —

Dlouho honili desátníka „vrchního", a marně — Nyní mají za něj vrchního. Ten všechen zardělý, nezvyklý tak prudké jízdě, tříroхý klobouk si přidržoval a byl všechen od sebe — Byl by rád koně zarazil, ale bál se stanouti hraběti a jeho hostem v cestu. A tak volky nevolky musil jako by sám byl štván uháněti před láji a slyšeti za sebou posměšné pokřiky i fanfaru na posměch. Kdo to asi —

V tom konečně zahlédl křižovatku aleje. Ihned zabočil na vedlejší; kolem pak přímo hnali se ohaři, pikéři, lovci, bylo slyšeti frkání a supání koní, evalem se ženoucích, i pokřiky lovců. Všichni se po baronovi a vrchním obraceli, smáli se, a mladý hrabě všem v čele zkřikl:

„Vrchní se zlomil!"*) a ostatní volali:

„Hallali!" — —

XX.

Vrchní s baronem se vraceli s nepořízenou, a ještě nebylo konce všem svízelům. Tím, že bloudili, a posléze tím bezděčným honem dostali se hluboko do loviště. Odtud bylo daleko do zámku, po kterém žíznící baron počal tolik toužiti. Nezbylo prozatím nic, nežli odpočinouti si po tolikerém namáhání tam, kde se ocitli. Zajeli na stinnou stranu průseku, slezli s koní a uvázali je ke stromu. Sami vyhledali si travné místečko pod košatým, starým dubem, kdež se uvelebili. Starý baron hledal především oporu pro svůj hřbet, na který si již ráno stěžoval. Opřev se o dubový kmen, sňal klobouk a jal si hedbávným svým šátkem čelo, tvář i hrdlo ovívati. Zatím si také dlouhou, bohatě vyšívanou vestu rozepjal, kabát měl už dávno rozepjatý — a odfukoval libuje si v tom libezném chladu. Jen žízeň mu vadila a o ní mluvil ustavičně.

Vrchní zatím vyňal na novo plánek, položil jej na kolena a jal se z něho studovati, odpovídaje při tom, často jen stručně, slovem a jaksi roztržitě, svému společníku. Chvílemi se také po koních ohlédl, jiż hlavou pohazovali, otřásali se, bránice se dotěravým mouchám, na než přiseknutý ohon nikterak nestačil. Ryk divokého lovu sem ještě zaléhal, avšak slaběji a slaběji, až opět zanikl v hlubinách lesních. V aleji zavládlo pak hluboké ticho. —

Baron méně a méně hovořil, až umlkl, usnuv v chladu. Vrchní přestal sice již plán prohlížeti, ale přemýšlel o své neteři a té divné nehodě, kterou měl. Mrzelo ho, co se stalo, velmi, k vůli baronovi. Ale pak sám počal také dřímati přemožen jeho příkladem i hlubokým tichem lesním a unavením. Když se ze spaní probral, bylo již odpoledne. Ihned probudiv barona, měl ho k tomu, aby odjeli. Největší pobídku měl v tom, že nejblíže je, jak vystudoval, odtud do pavillonu, kamž zajisté již tou dobou dopravili víno a zákusky pro loveckou společnost, která vracejíc se, chtěla si tu odpočinouti. To rozhodlo. Oba starší páni, vsednuvše na koně, zamířili k žádoucímu nyní dostavenéčku, a nedali se ani zdrzeti nejveselejší, jásavou fanfarou, jež až k nim se donesla dosti hlučným ohlasem, hlásajíc, že štvaný jelen „vrchní" je „hallali".

Ano, jeho poslední chvíle udeřila.

Nadarmo statečně prorážel les, nadarmo se lovcům prolomil; dostalit opět jeho stopu a nepolevili, až na volném palouku opodál rákosím a rokytím zarostlého rybníka pod lesem uhoněn, uštván, ve smrtelné úzkosti „se zlomil". Tu ho také za jásání a veselého troubení tesákem „zavazili".*) Tu ho také myslivci ihned rušili a hlavu s parohy utali. Rozsekané vnitřnosti a kusy masa pokryli haluzemi a na to vstavili useknutou hlavu.

Všecka lovecká společnost stála kolem; mladému hraběti, zářícímu radostí, že lov nebyl „prázdný", jakým že bude, jednu chvíli se obával, ohlašoval správce lovu, že je vše připraveno. Ihned dal mladý hrabě své svolení ku currée. Pikéři vesele troubíce obešli se smečkami ohařů třikráte jelení hlavu kolem do kola, pak postavivše se čelem proti šlechtickým lovcům, zahráli naposled fanfaru dobrého honu; a v tom už také jeden z mysliveckých chopiv se oběma rukama jelení hlavy, otáčel ji velikým kolem mezi ohaři zuřivě se na ni vrhajícími. Zatím ostatní myslivečtí rychle sňali haluze s jeleních drobů a psi, nechavše hlavu, vrhli se na svou kořist.

Slunce k západu se chýlící ozařovalo temný kol les i palouk blednoucí trávy, rybník šustícího rákosí i malebnou skupinu loveckou u padlého jelena desátníka. V tu dobu hověli si baron a vrchní v pavillonu.

Vrchní ovšem valně ne, poněvadž nebyl klidný. Měltě ustavičně na mysli neteř svou, které ani tu nezastal, jak se nadál, i toho malíře, jenž tak nápadně zmizel. Za to baron, nevěda nic o malíři, nebo mu to vrchní zamlčel, pochutnával si na víně a na studených jídlech, jichž bylo hojně v dolejší komnatě pavillonu za buffet proměněné. Prve ho také velmi mrzelo, že se se slečnou vrchního nesetkal, nyní již byl smířen a hase žízeň, v duchu se těšil, že si zítra všecko vynahradí.

Tak byl zabrán do jídla a pití, že si nové malby v komnatě ani nevšiml. Vrchní pak nehrubě, nemaje pro to smyslu. Nad to ho upomínala na toho prožluklého mazala.

Seděli tu sami dva, jen zámecký kuchař tu byl se dvěma pomocníky. Všecko bylo odkvapilo za lovci, na místo šťastného lovu.

*) O jelenu, že klesl.

*) dobili, dorazili.

Slunce právě zapadalo, když v ticho, kolem pavillonu panující, zalehly hlučné hlasy. Vrchní vyšel ven a za ním pak na jeho zavolání i baron. Se schodiště viděli z lesa vycházející lovecký průvod. Napřed jeli pikéři, vesele troubíce, myslivci se smečkami ohařů, pak po dvou polesný a štolba, objezdní a štolbové hostí, za nimi mladý hrabě a jeho hosté, po dvou, všichni ozdobeni haluzkami jedlovými, pak lovecké povozy, okroče a naposled dvoukolý jelení vůz o zeleném truhlíku, na němž v zadu byla řemeny přivázána hlava uštvaného jelena.

Vrchní šel veselému průvodu vstříc, ač nerad, aby uvítal mladého pána svého a přál štěstí. I stalo se, jak tušil Hrabě i jeho hosté uvítali ho smíchem, vtipy a žerty. Průvod u pavillonu se zastavil a na chvíli přerušil. Lovecká společnost unavena obtížnou štvanicí sesedla s koní, aby v pavillonu si odpočinula a se posílila, nebo do zahořanského zámku byl ještě hezký kus země. I zasedli v přízemní komnatě ku přichystaným stolům. Někteří po té se za chvilku zdvihli, aby vyprovodili dámy nahoru na balkon. Chtělyť se odtud rozhlédnouti —

Pikéři, myslivečtí a všechna ostatní družina uvelebila se, pokud nebylo jí zůstati u koní a ohařů, stranou ve stínu stromů ve skupině stojících. Jen Svida, maje roh přes rameno přehozený, potloukal se pořád kolem pavillonu a nahlížel také do oken jeho, ač marně, nebo okna byla hustě zastřena.

Slunce zatím zapadlo, ale bylo ještě světlo. Panstvo v dolejší komnatě si pochutnávalo a bavilo se hlučně i vesele o dokonané právě štvanici. Ze všech nejveselejší byl sám hostitel, mladý hrabě. Pojednou však všichni umlkli, udiveně na sebe pohlédli, pak naslouchali —

Co to?

S balkonu se ozval hlasitý smích, dam i pánů; i výkřiky je slyšeti — A dole, venku, také. Smích a výkřiky. Mladý hrabě sám ven vyběhl, ale již se vrátil volaje na hosti, aby nemeškali, aby se šli podívat — A smál se hlasem.

Kvapili ven. A již se také rozesmáli. I smálo se všechno, kde kdo, kavalíři i dámy nahoře na balkoně, páni dole na schodišti, myslivci, pikéři, opustivší místo svého odpočinku, družina, všichni, každý, i sám vrchní.

Hlasitý smích nejrůznějších tonin a odstínů, lahodný, veselý smích dam, bujný mladých kavalírů, hlučný a jadrný, v pravdě myslivecký i tonů hrubších, a v to ty různé výkřiky, živé skupiny na balkoně i dole, ty pohnuté posuňky všech — něco takového osamělý pavillon nepamatoval.

Zraky všech upřeny byly na volné prostranství před pavillonem, kamž z pobočného, nízkého stavení u pavillonu řítili se divní, nenadálí hosté: zajíci, ušáci, a jací! Byli v tom staveníčku vězněni, a nyní, jak dvéře jim náhle otevřeny, břeštíce tlačili se jimi a poplašeni pak četnou společností, její výkřiky a smíchem chtěli uháněti i se svým neobyčejným břemenem. Každý z těch matějů byl v jízdné zvíře proměněn — Seděláť mu na hřbetě nějaká figura, živě barvami malovaná —

Lovecká společnost překvapena nenadálým divadlem zapomněla na návrat, na všechno, dávajíc se baviti skoky nebohých, ne méně překvapených a ještě více postrašených janků, nezvyklých břemenu, kterého se nijak nemohli zbýti.

Z počátku chtěli se všichni, bylo jich asi dvacet, rozběhnouti, hledajíce záchranu v nedalekém lese. Než nešlo to; běh jejich nebyl prudký a rychlý zaječí. Nemohli nějak utíkati. Toho si všichni všimli, ale nepoznali proč. Zatím myslivečtí a hajní bezděky, bez rozkazu zatáhli kolem prostranství před pavillonem leč, zahánějíce zajíce zpět, když chtěli dále proniknouti.

A tak nastala na prostranství před pavillonem pravá mela. Matějové sem tam pelášili, klouzali se a kličkovali, nejvíce však kotrlcovali. A všecko bylo nadarmo. Nebyli s to, aby kruhem je zatáhnuvším prorazili, a strakatí, směšní panáci okročmo k jich tělu připevnění byli vytrvalí a dobří jezdci, shoditi se nedávající. Chvílemi, jak zajíci sem tam metlicí a vřesem pobíhali, se zdálo, jako by figury ty samy běžely; ale v tom už se vyhouply, an zajíc vyskočil, nebo se nachýlily, nebo svalily, jak ušatý komoň jejich kotrlec udělal a se přemetal —

Dvacet ušáků sem tam lítalo; divý jejich chvat poháněl ještě štěkot ohařů, jež myslivci stěží na svorách udrželi. Největší pozornost budila veliká figura copatého pána, největší ze všech, jež také nejvíce poskakovala a se zmítala a kotrlcovala. A když ten rej bláznivých figur na zajících byl nejdivější, vstoupil v kolo to před balkon Svida a nasadiv lesní roh, zabrál veselou, rozmarnou fanfaru.

Všichni se pořád ještě smáli a bavili se tím nenadálým a neobyčejným pohledem. Jen vrchní se přestal smáti. Zahlédlť pojednou poněkud stranou poblíže pikérů — Rysa malíře. Kde se tu vzal? Kde byl? V Zahořanech nemohl býti — V „poustevníkově“ aleji ho také neviděl, ani jí — To měli dostaveníčko jinde — Tou poustevníkovou alejí jej, vrchního, jen oklamala — Již věru největší čas, aby ten mazal odešel. Zítra o něm promluví s hrabětem a vyrovná jeho účet; ať si pak vsedne na hnědáka a jede —

Tak uvažoval, hledě zamyšleně na divadlo, jež budilo nový smích. Svida, odtroubiv, hnal se za největším panákem a jal se jeho ušáka chytati. Jak to myslivci a hajní spatřili, pustili se za ostatními. Trvalo drahnou chvíli, nežli schytali ušáky, třeba že tito patrně nemohli tak utíkati jako jindy. Na chycených se pak objevilo proč. Mělť každý na hrdle přivázané trdylko, jež visíc přes prsa, valně běhu vadilo. Zajíci doneseni šlechtické společnosti, jež kolem nich se všechna skupila. I prohlíželi si ve skupinách jednotlivé malované figury, výborně provedené většinou karikatury. Páni i dámy na se volali a se upozorňovali, vypukajíce chvílemi v hlasitý smích.

Všech pak pozornost upoutala figura vychrtlého kantora, jenž měl po stranách na bílém listu namalované noty a pod nimi nápis:

„To jsem já chudý kantor skládal a hrál a jiný měl za to chválu —“

Vrchní zbledl, když slyšel kavalíra to nahlas čtoucího —

Smích umlkal, pozornost všech se obracela k figurce hubeného kantora. Ale v tom mladý hrabě, přijav od Svidy onu největší figuru, zvolal:

„Tu jsou také nápisy.“

„Čtěte! Čtěte!“ volaly hlasy, a páni i dámy tlačili se ku figuře, od níž, jakmile se na ni zblízka podívali.

nejedny oči se obrátily po vrchním. Nebyla to jeho podobizna, ale podoba byla veliká, až nápadna.

„Tu jsou také noty — ne však malované!“ zvolal hrabě — „ale in originali — přilepené — a pod tím, slyšte: ‚To jsem já, mocný vrchní, skládal, jak svědčí vlastní písmo mé —‘“

Smích umlkl. Zraky všech obrátily se po vrchním, jenž bezděky byl ustoupil, tlače se do pozadí. Mladý hrabě však, na okamžik se zamysliv, pravil:

„V tom něco je —“ a zavolav Svídu, poručil mu, aby dle not na těch panácích zahrál. Pikér měl nyní divné partesy. Pokloniv se, postavil se před figurku kantorovu, nasadil roh a zahrál krásnou fanfaru „dobrého honu —“

Výkřiky překvapení ozývaly se kolem. Zněláť to fanfara dnešního honu, jedna z těch, jež vrchní složil a mladému hraběti věnoval. Svída se jen potutelně usmíval a nečekaje rozkazu, figurku obrátil a na novo spustil. To se již jiné zvuky ozvaly. Společnost je záhy poznala. Toté ono krásné nocturno, jež včera večer slyšeli, jež všechny dojalo a jímž si vrchní tolik chvály získal. Svída hrál té skladby první hlas, podle not na panákovi. Ale ještě nedohrál a již mladý hrabě pokynul mu, aby zahrál z partesu na velké figuře, na vrchním. Byla tam také fanfara, ale jaká! Vřískavá, neladná: bylo tam na druhé straně také nocturno — Ale jaké!

„Dost! Dost!“ ozývaly se hlasy, sotva že přehrál kousek.

„Dost! Přestaňte! Což nevidíte, jak to zajíci trhá!“

„A což pan vrchní?“

„Pane vrchní? Kde jste?“ volali jiní — Porozumělit všichni, oč tu běží.

Vrchní však zmizel. Vytlačil se ven, všechen zmaten a od sebe — To bylo dokladem pro jeho vinu; nicméně mínil starší jeden hrabě, že to snad hrubý žert, na cti utrhání — Hostitel pohlédl přísně na Svídu klidně tu stojícího a pravil:

„Mluv! Tys to asi nastrojil — Kdo to maloval?“

„Malíř Rys — Ví také o všem. Že se neděje nikomu křivda, toho nejlepší důkaz, hraběcí milosti, tu ten rukopis. Ten je pravý —“

To přesvědčovalo.

Ubozí, postrašeni zajíci zbaveni nyní jezdců svých i trdýlek, puštěni jsou na svobodu. Za jiných okolností byla by se šla společnost za nimi podívat, jak utíkají — Nyní však nedbali, zabaveni jsouce vrchním.

Většina se mu smála, vtipkovala o něm, a v tom si také někteří vzpomněli, co nahoře, když na balkoně meškali, zahlédli v hořejší komnatě. Ihned světla tam rozžehnuta, nebo den pohasl a první stíny soumraku se ukládaly na lesní zákoutí. Všechna společnost šlechtická vystoupila nahoru. A hle! Co před chvílí viděli, spatřili tu na stěně výborně a s humorem i věrně zobrazeno. Pavillon tu i s pozadím lesa jako stafáž, lovecká společnost na balkoně i dole v živých, malebných skupinách, a před pavillonem na prostranství onen divný rej zajíců, divoká, zmatená, směšná jízda malovaných karikatur a figur na poplašených ušácích —

Společnost znovu se rozesmála, divila se, otázkami hraběte zahrnovala. Ten však sotva na kterou mohl jak náleží odpověděti. Jen tušil jako všichni, že ve všem tom něco je vážnějšího, že o tom ví pikér Svída a malíř Rys — Toliko to hrabě na jisto věděl, že vrchní, ohlásiv mu překvapení, sotva tušil, jaké bude a jak sobě tím poslouží. Šlechtic se srdečně zasmál, když si vzpomněl, jak mu vrchní tajemně ohlašoval chystané překvapení a jak patrně si byl jist, že se bude líbiti — A s hrabětem se všichni smáli, když jim o tom pověděl.

Nastal už soumrak, když se lovecký průvod vydal na Zahořanský zámek. Prve až k pavillonu mluveno v průvodu jen o uštvaném jelenu „vrchním“, nyní zase jen o zajících a zase o vrchním, jenže ne o desátníku, nýbrž o „skladateli“ — —

XXI.

Ten přihnal se na Zahořanský zámek jako bouřka. Co se mu stalo! Co mu vyvedli! Byl rozlícen. Nedbaje o nic, přecházel prudce svým pokojem — Co mu vyvedli! To ten mazal a Svída, ten tulák! Nač si ho vybral, nač ho najímal — A ta nemluvná ovce ničemná, ten spomocník! Všecko vyžvatlal, všecko zradil. Kdož by pomyslil! — Ale jak originaly not — jak ty — Vždyť je musil Vojna jemu, vrchnímu, vrátit — To je zase ukradl — Ale ne, on nemohl — To by jen — A tu vrchní sebou trhnuv, rázem zavolal starého Kašpara. Ten však vyvalil oči, když se pán otázal po slečně. Po slečně, která odjela na štvanici! Pověděl, že se ještě nevrátila. Vrchní byl jako u vidění. Bezděky se chytl za hlavu. Toť bylo ku zbláznění! V oboře zmizela, myslil, že s Rysem — A ten mazal pak se pojednou opět zjevil, aby se mu vysmál, aby byl svědkem, jak se vydařil ten ničemný kousek — A Terez pryč — Nikde! V průvodu jistě není — Kočí se ještě nevrátil, jistě že na ni čeká —

Za chvíli se ozvalo veselé troubení a hluk, a zplanula světla. Lovecký průvod vcházel do Zahořanského zámku. Vrchní ani ven nevyšel. Stál u okna a přehlížel — a hle, tam mezi nejpřednějšími on — ten malíř, Rys! —

Kašpar darmo šel se poptávat a hledat. Kočár, v němž slečna vyjela, vrátil se prázdný. Kočí oznámil, že čekal na slečnu až do večera, ale že nadarmo, a rady si nevěda, že připojil se ku průvodu. Tou novinou byl vrchní jako ohromen. Zbloudila-li? Či prchla? A on, Rys, je tu — S kým by prchla? Sama? To snad nikoliv — Zbloudila — I poručil Kašparovi, aby sehnal několik lidí a poslal je se světly do obory hledat, ale aby se stalo tajně, bez řeči a hluku. Sám pak všechen rozzuřen odebral se ku hraběti. Chtěl s ním ještě promluviti, prve nežli by s hosty zasedl k večeři. Myslivec však vrchnímu ohlásil, že jsou u hraběte pikér Svída a ten malíř, co namaloval v pavillonu tu zaječí honbu —

Té noviny! Oba u hraběte, dal si je sám zavolati, jak vrchní vyzvěděl — A v pavillonu zaječí honba! Té on už nespatřil, ale myslivec, nic netuše, co v tom je, vesele, se smíchem vrchnímu vypravoval, jak to tam je všechno pěkně namalováno, ti zajíci s figurami na hřbetě — Vrchnímu div že se žluč neopotila. Ještě té ostudy, toho smíchu tím obrazem! — A to si všecko on sám udělal, i s tím překvapením i s pavillonem! Tenkráte si myslil, že na malíře vyzrál, a on se mu zatím tak vysmíl. —

Malíř i pikér odešli od hraběte — Ten však už vrchního nepřijal, nýbrž odebral se do večeřadla k ho-

stem. Tam záhy se všichni rozveselili, to jest veselost obnovili, neboť bylo mnoho co povídati, mnoho co smáti se a vtipkovati o tom, co se událo o prvním Zahořanském honu. —

Za to vrchní ani nevečeřel a měl zlou noc. Nespal, čekaje na posly z obory. A když přišli, bylo již pozdě po půlnoci, neusnul, neboť po jeho neteři nebylo v oboře ani stopy — A hrabě ho ani nepřijal! Zlé znamení! Zle bude!— —

XXII.

Té zářijové, tiché noci hrčel osamělou, pustou silnicí zakrytý kočár. Měsíc svítil, topoly po stranách vrhaly dlouhé stíny a mezi nimi míhal se stín uhánějícího kočáru. V něm seděla neť vrchního a naproti ní její rytíř, Vojna. Všecko se zdařilo, jak s ním Rys a Svída i slečna sama umluvili a jak připravili. Přichystav se sám tajně na cestu, což bylo velmi snadné, neboť ani ze Zahořan mnoho si neodnášel, ani ne lesní roh, jejž mu Svída uschoval, čekal u poboční brány a u obory. Tam přichvátala slečna Terez, udavši klamně svému kočímu „poustevníkovu" alej, a usedla do kočáru, Rysem ve městě obstaraného a sem objednaného. Všecko, čeho by později potřebovala, to napřed si přichystavši, tajně Svídovi odevzdala — Nyní, majíc jen něco peněz a plášť, vstoupila do kočáru, a Vojna za ní. Byla velmi rozčilena, a její rytíř také. Nepromluvili, až když měli oboru i Zahořany daleko za sebou, když se ocitli v širém poli.

Jeli bez ustání až k oné osamělé hospodě, kdež se tenkráte všichni poprvé viděli. Tam se zastavili, tam přepřaženo, tam slečna trochu pojedla, z vozu však ani nevystoupivši. Vojna všecko obstarával. Pak usedl opět do vozu a rychlá jízda nastala znovu. To již dlouho hovořili, o Rysovi a Svídovi, o útěku i strýci, a Vojna také vzpomínal, vydařilo-li se překvapení, jak je Rys se Svídou strojili, a jež také mělo jej samého na vrchním pomstíti. Slečně však, která o tom nevěděla, které chystanou pomstu zamlčeli, třeba že strýc byl na ni krutý, se ani slovem nezmínil —

Nyní seděl naproti ní a pozoroval ji. Bylo pozdě v noci: rozčilením i namáhavou jízdou znavená, slečna poddala se spánku. Nyní bylo jisto a proto Vojna odhrnul záslonu. Světlo měsíce pronikalo k nim do šera.

V něm bylo jasněji viděti její sličnou tvář. Nevypadala tak růžově, zarděle jako tenkráte, když jeli na Zahořany, bylať bledší pohnutím i v tom osvětlení. Ale krásnou byla jako tenkráte — Ba s větším pohnutím hleděl na ni Vojna teď nežli tenkráte. Seděl tiše, nehnutě, ruce na kolenou bezděky sepjav, a neodvracel zraků od toho sličného obrázku. Spala tak tiše, byla tak milá, líbezná —

Všecko pro ni učinil, všecko obětoval — Dnes zmocnila se ho zvláštní, nebývalá odhodlanost — To že pro ni jednal, že ji pomáhal vysvoboditi z rukou toho tyrana vrchního. Ale nyní zase zmalomyslněl. Smutek se zmocnil jeho duše. Pomohl jí prchnouti, pro jiného. Rozloučí se s ní, na dobro, na vždy. Rys bude šťastný, blažený, a ona také. — A on — —

Ale neodvážil se ani na hlas povzdechnouti, aby ji snad nevzbudil. Seděl tiše, zabrán v trudné myšlení, pozoruje sličnou, přibledlou tvářinku proti sobě, na niž střídaly se stín a chvějné světlo měsíčné. Tenkráte, jeda na Zahořany, usnul — Dnes, kdyby i chtěl, nestalo by se. — Nemohl by. Tenkráte měl její kytičku — Dnes — dnes, její srdečnou, upřímnou vděčnost, jak o ní kolikráte cestou vřele promluvila, a její přátelství — Těšilo ho, a přece, jak tak na spící slečnu pláštěm volně zahalenou hleděl při tom pomyšlení, tiše si povzdechl, ale z hluboka a smutně. —

XXIII.

Druhého dne ráno, a již záhy, věděl všechen Zahořanský zámek, že zmizela vrchního neť. Úžas byl nemalý a vzrostl ještě více, když starý principál ze vsi, doslechnuv se toho, přiběhl na zámek oznámit, že jeho mládenec nebyl od včerejška doma. Té kombinaci, že by on se slečnou prchl, či vlastně, že slečna s ním, smáli se přemnozí. Než nezbylo posléze ničeho jiného se domnívati. Vojna se odstěhoval ze školy na dobro, to se ukázalo, a pátráním vyšlo na jevo i to, že poslední jeho cesta byla k panské oboře, kdež také slečna byla zmizela. Věděli sice, že ku slečně skoro denně chodíval, aby ji cvičil ve hře na klavír — Ale že by si ho mohla zamilovati, ona, neť vrchního, učitelského mládence a nad to tak ostýchavého, nesmělého, a ke všemu s ním ještě prchnouti!

Než láska je slepa. To bylo posléze jediným vysvětlením záhadné té historie. Starý Kašpar byl jako omráčen — Kdykoliv toho dne po lovu potkal Rysa, škubl sebou a upřel na něj své strnulé oči, jakoby mu chtěl až do srdce proniknouti. Neřekl mu však nic, jen v duchu sobě.

„Ten by mohl mluvit! Ten více ví! Ten, ó ten! —"

Takového smýšlení byl také Kašparův pán, vrchní, neboť záhy z rána přišel sám k Rysovi (již si ho nedal volati) a obořil se na něj stran útěku slečnina. Než Rys, nezaleknuv se, odbýval ho ironicky; tak odešel vrchní s nepořízenou, soptě ještě více nežli prve. Ostatně mu neteřin útěk byl poněkud vhod. Ušel jím mnohé nepříjemné situaci. Napsav totiž list mladému hraběti, oznamoval, omlouvaje se, že odjíždí, aby stíhal nevděčnou svou neteř.

Téhož dne ještě odjel také Rys ze Zahořan. Dílo jeho bylo tu dokonáno. Byl velmi spokojen. Nejdéle se loučil se Svídou. Tomu srdečně ruku tiskl a mnoho mu děkoval. Šelma myslivec se však smál a pravil, že se mu ještě nikdy nic tak nepovedlo, a dodal:

„Myslil jsem, že mne pustí. Ale nechali si mne, protože mne potřebují. Však já jim tu dlouho nevydržím. Ale vrchní měl překvapení, co? A jak si je sám chystal!" Svída se dal na novo do smíchu. — A pak, když Rys vesele vyjížděl ze Zahořan a hnědáka svého vydatně do běhu pobízel, Svída, hledě za ním, pomyslil si:

„Ten pospíchá! Ten se těší! — —"

Tak se skončila první Zahořanská štvanice.

Po ní panstvo ještě dvanáctkráte honilo, nepočítaje v to dnů mezi štvanicemi, kdy si vyšli na zajíce, koroptve, na daňky nebo na divoké kachny — Všichni hosté odjížděli spokojeni ze Zahořan a hostitel sám byl také velmi spokojen. Všecko se vydařilo, jak náleží. Na přesrok přijedou všichni, tak slíbili. —

V tu dobu teprve vrátil se vrchní ze svého stíhání. Hosté byli již pryč i baron, jenž odjel ze Zahořan záhy

po vrchním, nedočekav se konce honů. Vrchní přijel s nepořízenou.

Všichni věděli, že tak dlouho neteře své nestíhal, ale že chtěl ujíti vtipům a žertům hraběcích hostí. Přijev, odebral se přímo ku hraběti. Omeškal se tam dlouho. Bylo mnohé jednání. Neběželo jen o Vojnu a o to, že vrchní, zneužív své moci, podvedl hraběte a hosti svými skladbami, ale hrabě, takto upozorněn, vzpomněl zase na to, co již před svým příchodem o něm byl slyšel. I ukázalo se záhy při bedlivé revisi účtů o honech. Sám hrabě ji předsevzal a strnul — —

Příštího roku na podzim byly na Zahořanech opět hony. Leccos se při nich změnilo. Hrabě již nebyl svoboden, oženiv se s onou sličnou komtessou, pod jejíž okny stáli Vojna se Svídou, hrajíce ono pěkné nocturno „pana vrchního". Svída jen do jara vydržel. Jakmile nastala pohoda, přehodil lesní roh přes rameno a šel chutě do světa. Vrchního také již na Zahořanech nebylo. Žil ve výslužbě v městě u své sestry, arci že ne v žádném nedostatku. O neteři se mu nesměl nikdo ani zmíniti. Když se dověděl, že ten učitelský mládenec ji vlastně odvezl pro toho malíře, tu se na novo rozzlobil:

„Té drzosti! Ó já to tenkráte tušil, věděl! Té drzosti!" — a bezděky si jistě při tom vzpomenul na jinou drzost malířovu.

Ten, nežli odjel, zanechal jemu, vrchnímu, list a v tom také psal:

„Umění k robotné službě není a nesmí se bez trestu snižovati. Nezná ani mušketýra, ani vrchního, jsouc samo pánem a mocí."

Vrchního i žlučivou jeho sestru nejvíce to zlobilo, že, jak slyšeli, dařilo se neteři dobře a že žije s malířem v šťastném manželství. Na Vojnu si sotva kdo vzpomněl. Jen to se až na Zahořany doneslo, že se stal v nějakém městě u Prahy ředitelem kůru. Žil tam neženat, v tichosti a samotě, své službě a svým skladbám. Jednou za uherský měsíc navštívil v Praze přítele malíře a tu pokaždé se mu na jeho doléhání vyzpovídal, alespoň z části, totiž co napsal a složil, a vyslechl pak pokaždé ostré kázání malířovo, proč že sám nevystoupí u veřejnost a proč že se svými skladbami tají, že se dopouští hříchu na svém nadaní, že díla jeho, plná vroucnosti a hlubokého citu, zničí po jeho smrti nerozum, nebo že zpráchnivějí kdesi z zákoutí staré skříně na kůru v pavučinách a v prachu, nebo že zajdou od molu.

Vojna to uznával, s resignací však říkával:

„Nejsem do světa, nerozumím životu. Nemám energie a nadání samo nestačí. Ostatně skládám jen sám sobě. To je mou rozkoší; jaké za to ještě slávy!"

Slast tvoření byla mu, jak řekl, rozkoší; ale také lékem, což před Rysem a jeho roztomilou ženuškou zamlčel. —

XXIV.

Zahořanský zámek je nyní tich a opuštěn.

Jen několik úředníků v něm přebývá. Vrchnost, toho času cizinská, tu nebydlí a nepřijíždí sem se ani podívat. Slavné kdysi štvanice dávno, dávno již přestaly. Obora zrušena, lesy valně prořídly. Lovecký pavillon již také značně sešel ve své opuštěnosti. Ale nástěnný obraz v hořejším jeho poněbí, jakož i ony lovecké výpravy a prvního stopování v leči na Zahořanském zámku zachovaly se dosti dobře. A, kdybyste si je prohlíželi, pověděli by vám tam tento příběh, jak malíř a muzikanti přemohli vrchního, t. j. jak umění, nechtíc potupně sloužiti, zvítězilo nad hrubou mocí, a starý myslivec by vám nad to v pavillonu ukázal na té zaječí mele figuru copatého, přísného pána s bradavkou vedle nosu; o té figuře bude vám tvrditi, to že je vrchní. Také vám ukáže troubícího pikéra v plné uniformě, potulného myslivce Svídu, a stranou živých skupin, ušákům se smějících, ještě také pěkný párek, mladého to statného, hezkého muže a vedle něho slečnu v rokokovém účesu, rozmile sličnou. A starý myslivec vám řekne, to že je ten malíř s neteří vrchního. A vy se pranic pak nepodivíte, že se zamilovali, že ona opustila bohatého strýce a nechala nápadníka barona, a on že se chutě a rád vzdal volného, potulného života uměleckého, aby se stal usedlým malířem, pracujícím pro svou ženku a pro svou rodinu.

A když opět ven vyjdete s dojmy vzbuzenými obrazem ve starém pavillonu, jinak se rozhlednete kolem po bývalém, pustém nyní lovišti, mýtinou, paloukem i lesy. Živěji zatane vám na mysli, jak tu chodívalo, živěji kmitne se vám obraz panské, rokokové společnosti, pikérů, myslivců i přečetné láje kolem u divokém štvaní za jelenem se ženoucí a z daleka, z daleka ozve se vám ohlas veselých fanfár. —

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Pokračování.)

Sluha, Louis Calmezat, pochází z jižní Francie. Jest prý to člověk silný, ale povahy velmi mírné. Služka, Adéla Bossutová, jest asi dvacetosm let stará; je malá, dosti hezká, ačkoliv na první pohled dělá dojem mulatky, tak tmavé jsou její vlasy a pleť.

„Nyní podáme několik podrobností," pokračoval „Nouvelliste", „o nichž víme bezpečně, že jsou zcela pravdivé. Večer před katastrofou nebyl Frédéric Orliac doma. Odešel okolo osmé hodiny: byl černě oděn a měl bílou kravatu. Šel do společnosti. Sluha mu pomáhal při oblékání, ale pán mu neřekl, kam jde.

Tato okolnost se dá však velmi lehce vysvětlit.

Sluha dodal, že po několik měsíců jeho pán chodil častěji do společnosti než dříve. Paní Orliacová churavěla a vycházela málo kdy, zvláště večer chodila zřídka se svým mužem, a to jen do divadla, ale nikdy, když se dávala premièra, na ty chodíval Orliac sám. —

Paní Orliacová odebrala se po odchodu svého manžela ihned na lože a propustila komornou.

Louis odebral se, tak aspoň tvrdí, o čemž bude velmi lehce se přesvědčiti, do blízké vinárničky, která se nalézá na rohu „Rue Blanche“ a „Rue St. Lazare“, kde se scházívá se svými známými. Vrátil se k půl dvanácté a otevřel si jako obyčejně klíčem dvéře.

Po schodech šel zcela tiše, aby nevzbudil paní, a dostal se bez světla až do svého pokoje, který byl, jak jsme již pravili, v druhém poschodí. Nerozsvěcel, neboť znal dobře místnosti, nezpozoroval nic neobyčejného, lehl si a usnul.

Že pán nebyl ještě doma, věděl, neboť ve vestibulu byla rozsvícená noční lampa, kterou Frédéric Orliac shasínal, když přicházel domů. Také svícen stál vedle lampy. Výslechem sluhy neobjasnilo se nic. Neslyšel ničeho, a zbudil se teprve, když přišla policie do domu.

Také výpověď Adély Bossutové nebyla bohužel poučnější.

Tato vypravovala, že paní Orliacová byla trochu churavá. Těžce dýchala, a proto spěchala na lože; když ležela, bylo jí vždy lépe.

Adéla jí nabízela, že u ní zůstane; ale paní Orliacová jí několikrát opakovala, že ničeho nepotřebuje, a kdyby bylo třeba, že na ni zazvoní. V skutku nachází se v hlavách postele paní Orliacové šňůra od zvonku, který jest v pokoji Adély Bossutové.

Tato odešla tudíž do svého pokoje a šila asi do desíti hodin. Pak si lehla a neslyšela ničeho. Ve čtyry hodiny se však náhle probudila. (Tato podrobnost jest velmi zajímavá se stanoviska psychologického.) Praví, že měla pocit, jako kdyby jí byl někdo udeřil do prsou. Srdce jí silně tlouklo a cítila nevýslovnou úzkost.

Napadly jí trapné myšlénky, kterých se hleděla zprostit, když se jí to však nepodařilo, a čím dále, tím více se jí zmocňovalo přesvědčení (to jsou její vlastní slova), že se stalo v domě nějaké neštěstí, vstala, a šla s lampou v ruce dolů.

Zde viděla, že dvéře od pokoje pánova jsou otevřeny.

Přistoupila blíže a spatřila pána ležícího na zemi: běžela do pokoje panina; zdali dvéře mezi oběma pokoji byly otevřeny, se nepamatuje; bylať velice polekána. Našla paní zabitou Skoro smyslu zbavena tímto hrozným divadlem, vyběhla ven a volala o pomoc. Co se dále dělo, je známo. Výpovědi obou sluhů neobjasnily, jak vidět, praničeho. Jak se však zdá, nalezla policie přece nějaké známky, které ji mohou uvésti na pravou stopu.

Stav našeho nešťastného druha se nezlepšil. Nalézá se skutečně mezi životem a smrtí. Lékaři, mezi nimiž jest též slavný Hardouin, který byl v největší rychlosti k němu přivolán, neručí za jeho život, a obávají se, že kdyby se jim i podařilo tento mu zachrániti, neštěstí horšího nežli smrť. Nechceme se ani ptáti, jakého, a doufáme raději, že se tyto trapné obavy nevyplní.

Zbývá nám ještě zmíniti se o kuchařce. Jmenuje se Valerie II . . . Přicházela každý den k Orliacovům v sedm hodin ráno a odcházela hned po obědě, a sice okolo osmé hodiny večer. Nezůstávala v domě. Před chvílí navštívil nás pan de M . . ., který nám sdělil, že strávil večer s Orliacem u hraběnky de W . . ., která bydlí v ulici „Caumartin“. Orliac navštěvoval velmi často tuto dámu, která jest rozená Američanka a vdova po polském hraběti, v jejížto saloně se scházívá velmi vybraná společnost. Orliac odešel odtamtud asi o půl jedné, a byl ve výtečném rozmaru, neměl patrně žádné zlé předtuchy.

Po prvním zběžném prozkoumání se zdá, že zločin byl spáchán mezi jednou a druhou hodinou ranní; může se tedy míti za to, že vrah se vkradl do domu v nepřítomnosti Orliaca, a že jej tento zastihl právě v té chvíli, když vraždil jeho ženu, a tu že vrah se vrhl na něho.

To jsou však jen pouhé domněnky, ku kterým se ještě později vrátíme.

Kniha, která byla vyložena v přízemí, naplnila se přes den nesčíslnými podpisy. Každý spěchal podat slavnému romanopisci tento důkaz sympatie.

Následujícího dne objeven byl nález velmi důležitý. Bylo dokázáno, že domovní dvéře byly otevřeny falešným klíčem. Zámek, který byl odtržen, podával nezvratné důkazy, že bylo na něm nějakým nástrojem pracováno.

Čím dále, tím více se zdá být pravděpodobnější, že zločin spáchali obyčejní darebáci, kteří, vědouce bezpochyby, že Frédéric Orliac není doma, jakož i to, že služebnictvo spí v druhém patře, vloupali se do domu, a chtěli krásti. Neočekávaný příchod Orliacův vyrušil asi vraha, který, aby mohl uprchnouti, na něho vystřelil z největší blízkosti.

Při útěku pak odhodil kladivo, které bylo nalezeno v „Rue Blanche“.

Veřejné mínění však — jehož noviny jsou ozvěnou — obviňuje sluhy, že, nejsou-li sami vinníky, aspoň při zločinu pomáhali.“

Nikdo se tudíž nedivil, když četl v „Nouvellistovi“ dne 25. ledna následující zprávy:

„Spravedlnost doufá, že našla konečně stopu vraha manželů Orliacových. Podezření padlo ze začátku na oba sluhy, ale po dobrém prozkoumání zdá se býti dokázáno, že Louis je člověk velmi poctivý, kterému se může jedině vytýkati jeho láska ku hře — v domino. Jakmile jeho pán odešel, běžel do vinárničky k panu Vinchonovi, kde v malém pokojíku odbýval se svými kamarády pravé dominové orgie! Louis, jemuž jest třicetpět roků, jest od té doby, co si odbyl vojanštinu, lokajem. Ve všech domech, ve kterých sloužil, měli ho rádi. Má něco uspořených peněz a vede život velmi spořádaný.

Dopustil se jediné chyby — a ta jest arciť velmi vážná — že večer odešel z domu, aniž to byl, jak se zdá, oznámil svým pánům.

Louis Calmezat byl ponechán tudíž na svobodě.

Za to však se zostřilo podezření proti Adéle Bossutové; a to z následujících příčin.

Jak naši čtenáři již vědí, jest Adéle Bossutové dvacetosm let. Jest to osoba malá, ale velmi silná, brunetní, která má, tak se aspoň zdá, povahu . . . velmi ohnivou.

Když byla tázána na své známosti, přiznala se, že byl u ní několikrát v noci jistý zedník, Jean S . . ., s nímž se seznámila asi před rokem, když majitel domu — dům totiž nebyl majetkem Orliaca, ačkoliv to jeden z našich druhů určitě tvrdil — dával tento důkladně opravovat, kterážto práce vyžadovala asi dvanáct dělníků, kteří téměř čtrnáct dní tam se zdržovali. Adéla Bossutová,

která dlouho váhala, než se k této známosti přiznala, tvrdí, že Jean S . . . slíbil, že si ji vezme. Dle její výpovědi nebyl Jean u ní již přes měsíc, a sice z té příčiny, poněvadž odejel domů, pro potřebné papíry k sňatku.

Když byla tázána, do kterého místa odejel, nevěděla nic určitého, tvrdila pouze, že její ženich je narozen v jedné vesničce na horní Vienně. Nesmíme na to zapomenouti, že nejdůležitější věc, která byla při zločinu nalezena, jest právě zednické kladivo.

Tato okolnost a pak podivné chování se Adély Bossutové přiměly vyšetřujícího soudce k tomu, že ji dal zatknouti. Zároveň byl vydán rozkaz k vypátrání zedníka Jeana S . . .

Mrtvola paní Orliacové byla důkladně prohlédnuta, nebylo však nalezeno nic nového. Měla jen jedinou ránu, kterou byla okamžitě usmrcena.

Paní Orliacová byla podruhé vdaná a čítala asi padesáte roků. Pocházela z venkova, z kupecké rodiny. Jak vysvítá ze svatební smlouvy, měla dosti slušné jmění. Má-li nějaké příbuzné, není známo.

Dovídáme se v posledním okamžiku, že se stav Orliacův značně lepší. Strnulost zmizela úplně a je naděje, že již zítra bude moci snésti první výslech, který bezpochyby objasní aspoň částečně tuto temnou historii."

Všechny tyto zprávy se osvědčily, neboť již druhého dne stálo v novinách, co raněný vypověděl. Podáváme článek doslovně:

„Včera, v devět hodin večer, nabyl konečně náš drahý Orliac opět vědomí. Byli u něho právě v té chvíli doktor Rande a jeptiška.

Otevřel náhle oči a díval se s takovou úzkostí na jedno místo, že ubohou jeptišku, — tak aspoň tato tvrdí — až zamrazilo.

Lékař k němu přistoupil, sáhl mu na tepnu a ptal se ho, jak se mu daří. Neodpověděl hned. Rty se mu pohybovaly, ale žádný zvuk z nich nevycházel.

Byl to hrozný okamžik. Neboť ačkoliv se rána na čele již počínala zacelovati, obávali se lékaři stále nějakého mozkového záchvatu, který se vyskytuje tak často u lidí, kteří mají živou obrazotvornost.

Bylo patrno, že Orliac hledí sebrati své myšlénky. Díval se kolem sebe, ale nikoho nepoznával: hledal kohosi a divil se, že jej u svého lůžka nenalézá; nastávala veliká obava, aby, až se upamatuje na to, co se stalo, se snad nezbláznil.

Doktor snažil se několika slovy jej povzbuditi, zdálo se však, že nerozumí, co se mu povídá.

„Byl jste povážlivě raněn," pravil lékař, „ale díky vašemu zdravému, silnému tělesnému ústroji, jste dnes již všeho nebezpečí zproštěn."

Po chvíli, aby mu ještě trochu pomohl, dodal:

„Nepamatujete se? Byl jste přepaden, sice nějakým lotrem . . . který na vás střelil zcela z blízka, z revolveru . . "

Orliac zavřel oči, zdálo se, že přemýšlí, za chvíli vypravil namáhavě tato slova:

„Má žena je mrtva . . ."

První myšlénka, která tomuto šlechetnému člověku přišla na mysl, byla tedy upomínka na jeho družku, kterou spatřil na smrt raněnou a kterou nemohl zachrániti, ačkoliv nastavil svůj vlastní život za ni!

Lékař, obávaje se dojmu příliš prudkého, měl za svou povinnost zatajiti mu pravdu, pravil tudíž:

„Paní Orliacová je vskutku též raněna . . . a sice velmi nebezpečně: ale kdo ví? nemusíme hned zoufati . . ."

Orliac vytřeštil oči, a vzkřikl:

„Živá! ne, ne! . . . to je nemožné! . . ."

A v jakémsi blouznění pokračoval prudce:

„Vy lžete! Je mrtva, pravím vám, vím dobře, že jest mrtva! . . ."

Lékař byl nucen říci mu pravdu.

Když Orliac zprávu tuto vyslechl, položil hlavu zpět do podušek a zůstal nepohnut; bylo na něm viděti hluboké zemdlení. Doktor mu dal utišující nápoj, po kterém v krátké době usnul. Zdá se, že obávaná krise se více nedostaví. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Národní divadlo. (F. Cavalotti: „*Bílé růže*" Komedie o jednom jednání. Přeložila slečna M. Kalašová. — Pohostinské hry slečny J. Kubešové — Vlčkova „*Milada*". — Dvacetipětileté jubileum paní O. Sklenářové.)

Odchýliti se od běžné formy nebývá radno žádnému umělci — jde-li mu totiž o úspěch — nejméně však smí si to dovoliti autor dramatický. Stalo se téměř zásadou, že se má celá fabule kusu rozvíjeti krok za krokem před očima diváka — vypravování že se má obmeziti na to nejnutnější. Obecenstvo přijalo tuto zásadu s radostí, neboť jest pohodlnější stopovati děj okem a uchem, nežli pouze uchem. „Bílé růže" jsou práce velice delikátní, stejně poetická jako originální, a přece se u nás nelíbila — proč? Že se v ní mnoho vypravuje, tolik, že, kdyby někdo vypravování o minulosti neposlouchal, ani za mák jí neporozumí. Vlastně skoro celá práce jedná v minulosti — komedie sama jest jaksi jenom poslední scénou zajímavého románu. Ale ta scéna jest sama o sobě velice dramatická. Uvedeme v krátkosti děj, aby mohl čtenář sám posouditi. Jeviště jest rozděleno ve dva pokojíky: v jednom zalévá mladá dívka květiny na okně a prozpěvuje si při tom; v druhém sedí dva starší muži a hovoří spolu. Jeden z nich jest Baltazar, otec dívčin, druhý jeho přítel Antonio. Baltazar dívá se skrze skleněné dvéře na svoji dceru, jest velice dojat každým jejím hnutím a když odešla, vypravuje příteli příčinu svého pohnutí. V témž okně stával jindy on sám celé dny a díval se do okna protějšího, kde bydlela jeho nebožka žena Vittorie. Milovali se, jak to bývá; ona věnovala svojim květinám péči snad až přílišnou, ovšem proto, že stály na okně, a zpívala při tom zrovna tak jako nyní jeho dcera Adelina. Jaká to divná náhoda! V témž okně.

kde bydlela jeho Vittorie, bydlí nyní černovlasý mladík, který miluje jeho dceru, a k vůli němu stává Adelina celé hodiny u svých květin. Mezitím vrátí se tato do svého pokoje a s ní vejde Antoniův syn. Hovoří spolu a Antonio směje se tomu mladíku naproti, na něhož upřímně žárlí, protože mu Adelina věnuje takovou pozornost. Baltazar naslouchá jejich hovoru a vzpomíná opět na svoji Vittorii. Opakuje, kterak jej dcera živě pamatuje na svoji zemřelou matku, tak že s ní znova prožije celou tu krásnou dobu, ba co více, že mnohá věc, která mu tehdy zůstávala nejasnou, vysvětluje se mu nyní způsobem často překvapujícím. Tak na př. někdy prý spustila Vittorie pojednou žaluzii i když slunce nesvítilo, ale zůstávala při okně, ba dávala mu i znamení, že jest na blízku. Co prý asi dělávala? V tom spouští dcera jeho žaluzii. Baltazar stopuje každé její hnutí s rostoucím rozčilením. Ona sklání se k synu Antoniovu, dá mu bílou růži, o kterou ji prosil, a přizná se mu, že ho má ráda, ale že si vezme toho naproti, protože ji dětinsky miluje a že má postavení, kdežto syn Antoniův musí na ně ještě dlouho čekati. „To tedy dělávala moje Vittorie, když spouštěla žaluzii?“ volá bolestně Baltazar, „ale kdo býval u ní?“ Nikdo jiný nežli Antonio, který býval jejím přítelem. On to nezapírá, mlčí sám zabrán v krásnou minulost. Ano, přiznává se, Vittorie ho milovala. „Jak dlouho?“ táže se Baltazar. Antonio podá mu list, který psala Vittorie den po svatbě; již tehdáž začínala muže svého milovati a plna nejlepších úmyslů žádala Antonia, aby k nim více nedocházel. Když umírala, psala mu list druhý, ve kterém jej prosila, aby jí odpustil a na znamení smíření, aby jí zasadil na hrobě keř takových bílých růží, jaké mívala ve svém okně. V tomto listě oznamovala Antoniovi s hrdostí, kterak muže svého upřímně milovala po všecka léta, co spolu žili. Oba přátelé klesají si v náruč smířeni a z vedlejšího pokoje ozývá se zpěv mladé dívky patřící muži v protějším okně — druhému Baltazaru . . . Sehrána byla tato roztomilá drobotina velmi slušně. Větší úlohu měl p. Šmaha (Baltazar) a provedl ji s velkou vřelostí, ostatní role Antonio (p. Šimanovský), Adelina (sl. Dumková) a syn Antoniův (p. Sedláček) jsou kratinké, vždyť celý kousek trvá sotva půl hodiny. —

Koncem dubna vystoupila dvakráte pohostinsku sl. Kubešová člen společnosti p. Švandovy: poprvé co Eliška v „Noci na Karlštejně“, a podruhé co Anežka z Champrosé v Bozděchově veselohře „Z doby kotillonů“. Slečna líbila se rozhodně obecenstvu i kritice, tak že byla ihned engažována. Máme za to, že to byl krok šťastný pro obě strany. Slečna má pěkný zevnějšek, příjemný orgán, živý temperament a k tomu pěkné herecké vzdělání. Její výkony jsou ve všem přirozené, samorostlé a dělají dojem svěží a příjemný. Z každého slova jest patrno, že slečna je dobře promyslila i procítila, nežli je vypustila z úst. Navykla-li si slečna pracovati tak seriósně při posavadních poměrech, nepochybujeme, že pobyt její při divadle Národním, kde bude míti více klidu a pohodlí ke svým studiím, bude talentu jejímu velice na prospěch, a že slečna prokáže naší činohře dobré služby. Představení Vrchlického veselohry, která nedávala se nyní již po delší dobu, bylo celkem zdařilé. Úlohu Aleny převzala po pí. Pštrossové sl. Dumková. Šat pážete slušel jí výborně, a celá úloha svědčila jí dobře, až na to, že zvolila pro ni ton příliš ostrý.

Vlčkova „Milada“ objevila se zase jednou po mnoha letech na prknech divadelních. Svého času se dosti líbila obecenstvu i kritice; od té doby se vkus velice změnil a prostřední komedie jest obecenstvu milejší, nežli tragedie třeba výborná. A tak bylo sice potlesku při prvním představení nynějším dost a dost, ale po druhé sešlo se obecenstva tak poskrovnu, že, jak se zdá, „Miladu“ tak brzy zase neuvidíme. Nynější představení utvrdilo nás v úsudku, který jsme si z lektury o „Miladě“ byli utvořili: že je to práce solidní, zosnovaná podle všech pravidel klassické dramaturgie, tak že se pranic nedivíme, jestliže na ní někteří učitelé demonstrují vlastnosti správné tragedie — ale pro náš vkus jest příliš chladná a střízlivá, beze všeho opravdového vzletu a poesie. Někteří lidé té poesie nepostrádají a těm se „Milada“ dokonale líbí. Sehrána byla „Milada“ pěkně. Výkon pí. Sklenářové v titulní úloze zasluhuje vší chvály — Miladinu matku hrála zcela slušně sl. Křepelová, ačkoliv úlohy pathetické nejsou pravým oborem jejím — slečně Slavínské docela již nesvědčí. Velmi dobrým Kolovratem byl p. Šimanovský, jakož i knězem Šimonem p. Šmaha. Pan Seifert měl úlohu nevděčnou: jeť rytíř Bohuslav figura zbytečná. Autor vytvořil jej patrně proto, aby se na něm ukázalo, kterak vítězí idea, za kterou hrdinka položila život. Jinak s celým dějem nesouvisí.

Tento květen jest tomu právě dvacet pět let, co pí. Sklenářová vystoupila poprvé na prknech našeho divadla. Za ten čas dobyla si o naše dramatické umění záslub nevšedních, které uznává s vděčností celý národ. Paní Sklenářová těšila se veliké oblibě obecenstva hned od samého počátku — důkazem toho byly ty mnohé slavnosti a ovace, jaké jí aranžovali její četní ctitelé při různých památných datech její umělecké dráhy. K letošnímu významnému jubileu zvolila si pí. Sklenářová Vrchlického „Drahomíru“, jejíž titulní úloha náleží k jejím nejpřednějším postavám. Zde může umělkyně v boji o trůn a staré bohy rozvinouti celou svoji sílu, ve scénách s dětmi pak může ukázati veškerou svoji něžnost a lásku. Obě struny má naše tragédka stejně ve své moci a proto jest Drahomíra jednou z jejích nejlepších úloh. Ovace, které toho večera se děly k poctě paní jubilantky, jsou známy z denních listů. V nynějším obsazení tragédie objevily se některé změny. Ludmilu hraje nyní slč. Danzerová zbožně a důstojně, napodobí také šťastně slabý hlas stařičké Ludmily — ale chvílemi mluví až příliš slabě. V celku je to však postava velice zdařilá. Fanatický Větruš svěřen byl p. Řadovi, jakožto dobrému řečníku. Václav svědčí lépe sl. Dumkové nežli sl. Málkové, která jej hrála první večer. Palhoje i s režií převzal po p. Kolárovi p. Šmaha a za oboje sluší mu vzdáti veškerou čest.

B. F.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI — 1. června 1888 — ČÍSLO 16.

Duše v zpěvu.

Al. Škampovi.

Hvězd tanec v nebes hlubině již ustal
Jak bílé křídlo ze tmy noci vzrůstal
svit mladého dne, měkké světlo klaď
na lesa obrysy a do zahrad.

Pod oknem v keři utich' slavík právě;
leč v tom již v sadě, v porosené trávě,
kam čilimník déšť zlatý setřásal,
hlas pěničky se trylkem rozjásal.

I cítil jsem, jak dvojí zpěv ten v shodě,
jak neustává hudba ve přírodě,
jak lehce duše z písně slavíka
se na pěničky píseň přesmyká.

Jsouc ustavičně hudbou kolébána,
slavíkem v noci a pěnicí z rána,
a když i této nápěv usíná,
ký div, že vlastní píseň počíná!

Jar. Vrchlický.

Povídka o „nervose“.

Napsal *Václav Schwab.*

Moje nervy, jež vypovídají mi službu, kdykoliv se jim zmane, vypudily mne ven na čerstvý vzduch.

Příčinou dnešního mého rozruchu byl hrůzyplný článek, uveřejněný v denním listě, který mi poslední lžíci polévky zarazil v hrdle . . .

Otřásl jsem se, zočiv v rubrice „zábavného“ čtení titul článku, věnovaného nervose. „Noli me tangere“ mých citlivých čiv bylo zlověstným nadpisem tak prudce rozechvěno, že ruka moje pustila prázdnou lžíci na stůl . . .

V prvním okamžiku nevěděl jsem, mám-li pokračovat v jídle a nevšímati si článku nedělního zábavného čtení, či mám-li ustat v zásobování žaludku a věnovat raději bedlivou pozornost stati důležitosti pro mne tak veliké. Snad — myslil jsem, najdu v pojednání nějakých rad, jak se zachovat a čeho se vystříci mám, chci-li, aby nervy mé měly pokoj. Dráždilo mne to velice, že jsem raději nechal jídla a s chvějícíma se rukama sevřel jsem pevně rákosový rámec, na němž napjaty byly hrůzyplné listy.

Četl jsem, četl jsem pozorně, slovo za slovem, všechno, ač jsem cítil, jak mi při čtení hlasitě sval srdeční tepe a jak se nervy mé vždy prudčeji rozpínají a stahují předrážděním . . . Leč dočetl jsem článek až do konce, duševně však úplně vysílen . . .

Musil jsem ven, na čerstvý vzduch, abych pookřál. Volný proud vzduchu, poněkud ochlazeného deštěm z předešlého dne, působil na mne osvěžujícím účinkem. Sundal jsem klobouk a nechávaje slabému větru obletovati holé čelo, hleděl jsem pozornost rozbouřených nervů obrátiti na různé předměty kolem se mihající.

Cestou, jež zahýbá ku „Stromovce“ za branou Bruskou, dostihl jsem známého pana T., jehož zjev mne vždycky velice zajímal. Ovanul mne vždy při pohledu na něj pocit jakéhosi klidu. Ten člověk zdál se mi vždy zosobněnou spokojeností, vzorem zdraví a pravé duševní rovnováhy. Úkaz ten tím více mi lahodil, čím určitěji jsem se přesvědčoval o své tělesné ochablosti a zmalátnělosti.

A věru, i dnes při setkání se s tímto mužem, jakoby se byly větvičky a kličky přediva mých nervů stáhly; pojednou jsem se ztišil, upokojil . . .

Dnes zvláště připadl mi pan T. ozářený gloriolou půvabu a světla štěstí, že jsem se s patrnou zálibou k němu přibočil a zavěsiv se v jeho důvěrné rámě, kráčel jsem ve společnosti jeho všecek oblažen.

Cíl naší cesty byl společný: „Stromovka“. Pan T. nabízel mi služby až do večera.

„Chci dnes, příteli, strávit celé odpůldne venku, v přírodě,“ pravil, „poněvadž vnitřek města neodpovídá dnes mojí slavnostní náladě.“

„Což pak?“ tázal jsem se. „Nějaké povýšení? či vyznamenání nějakého se vám dostalo?“

Usmíval se jen potutelně zvláštním svým způsobem a po svém způsobu řekl mi, že mi to nepoví. Že prý, znaje mne jako člověka nervosního, hodně mne podráždí.

Zvláštní způsob chování se činil osobu pana T. ještě zajímavější. Ve společnosti jeho nikomu se nezastesklo, každý ho rád poslouchal a podvoloval se ochotně jeho podivnůstkám.

Dověděv se, že i jej dnes něco neobyčejného vypudilo do přírody, svěřil jsem se mu se svými myšlénkami.

„Chci také pookřát na čerstvém vzduchu,“ pravil jsem, „a jsem velice povděčen náhodě, která naše kroky svedla na stejné dráze. Jsem dnes všecek rozrušen, rozčilen.

„Tedy nervy vás zahnaly na čerstvý vzduch,“ smál se pan T., mna si radostí ruce, a podíval se mi ostře a pátravě do obličeje. „Co mi za to dáte?“ pravil. „Pokusím se ty vaše bujné, neklidné nervy ukrotit, ty rozpínavé kličky svázat pevným poutem.“

Pohlédl jsem na něj s nedůvěrou a sdělil jsem mu svoje myšlénky, jež byl vyvolal rozčilující článek dnešního listu.

„Náhodou četl jsem dnes také onen článek, jenž nás z míry přivedl a jemuž děkuji vaši přítomnost. Dříve, než vás začnu zasvěcovat ve své učení nervozpytné, radím vám upřímně: zapomeňte na to, co jste dnes četl, vypuďte z mysli všechny ty rady a výstrahy, jež ve článku jsou k větší zajímavosti nakupeny, a myslete si, že nervů ani není. Všechno, co vám budu vypravovat, je historií člověka živoucího, tvora nadaného rozumem a vůlí, který byl před nějakým časem, ovšem dávným časem, na témž smutném stanovisku, na němž vy dnes se nalézáte, člověka nervosního, popudlivého, dráždivého, hypochondra, slabocha. Bude to povídka z opravdového žití, román na povzbuzenou nervosou stižených trpitelů, jichž děsnou společnicí jest hysterie, neuralgie, neurasthenie a jak se všechny ty sestry nervosy v lékařské vědě jmenují.“

Po tomto suchém úvodu, provázeném živou gestikulací horlivého demonstrátora, oddechl si přítel, a usmáv se svým elegantním způsobem, počal vypravovat:

„Byl jsem také nervosní. Jako dítě byl bych snad spíše všecko snesl, jenom ne pohled na otevřenou ránu... Píchl-li jsem se, nebo uhodil-li jsem se při dětských hrách silněji, padl jsem do mdlob... Nesnesl jsem pohledu na obnažený meč nebo na ostrý nůž špičkou proti mně namířený. Mezi svými druhy byl jsem stále jako na skřipci. Se všech stran na mne dotiráno, moje nervy napínány a drážděny. Nesečetl bych snad ani případy mdloby ze svého dětství. Každou chvíli stalo se, že jsem si narazil čelo, upadnuv buď v kostele při dlouhé mši, nebo ve škole, povídalo-li se něco, co se choulostivým mým nervům příčilo. Byl jsem slaboch, politování hodný hoch... Mnohý vrtěl nade mnou hlavou, děsil se mne, litoval mne; lékaři doufali sice v pomoc, já však sám nad sebou zoufal a často, když jsem ze mdlob k životu opět se probíral, zdálo se mi, že každá taková mrákotná chvíle, jež ohlusovala můj sluch a černou tmou zastírala moji skráň, vrhajíc mne do jakési hluboké jámy, odkud vší silou vydrápati jsem se snažil, že každá taková chvíle jest obrazem budoucí, blízké již smrti mé. Takový byl jsem již chudák!“

— — — — — — — — — — —

Vypravující si oddechl a usmáv se spokojeně, vyňal z náprsní kapsy vybraná kuba, nabízeje mi, abych si zakouřil. Zapálili jsme si vzájemně. Se zalíbením zadíval jsem se při tom výkonu na zkušeného muže.

Jak švihácky si pokuřoval a jak pěkně zářily jeho okrouhlé tváře, svědčící o úplném zdraví a o bezvadnosti tělesné jeho soustavy!...

„Vidíte,“ pravil, oddechnuv delikátně sešpouleným rty proud kouře, „jako dítě nesnesl jsem ani vůni cigary!... Leč z dítěte vyvinoval se poznenáhla jinoch. Přišel jsem do ciziny, rozhýčkaný, rozmazlený, v abundanci vychovaný jinošík. Studie mně s počátku nesvědčily. Byl jsem nervosní z každé maličkosti. Jedinkým prudčeji proneseným slovem professorovým byly moje choulostivé nervy úplně rozladěny. A trvalo to týdny, než byly zas uvedeny v předešlý klid. Leč, co dím, klid! Nemohu si ani dovoliti pojmenovati normální stav svých nervů klidem, když každičká křivá linie, každičký chybný tón, každé vrznutí dveří, zařinčení okna, trhnutí papírem, nebo skřípnutí nehtu uvedlo nešťastné moje nervy ve chvění... Leč zvyk dělá mnoho. Vida nezbytí, přivykl jsem. Studoval jsem, musil jsem dostudovat, přes každodenní protesty nervů, přes četné petice, jež srdce mé podávalo vysoké vládě rozumu, která však ve své neoblomnosti nedala se obměkčit, uzavřevši se vůči každé naléhavé prosbě...

Rostl jsem, mohutněl jsem, prsa se mi šířila, zvolna sic, ale přece znatelně — rozumí se, že jsem nebyl živ jako mnozí v mých letech — jen ty kleté nervy mi často ještě vypovídaly poslušnost. Byl prý jsem chudokrevný, říkali representanti vědy...

Skončiv studia, vrátil jsem se domů. Jak víte, měli naši tolik, že mohl jsem mezidobí mezi lety studijními a životem praktickým stráviti na venkově, kde žádná starost nezavadila těžkou svou perutí o moje volné čelo, kde duše volná a svobodná mohla se oddávati myšlénkám jakýmkoli...

Chtěl jsem, což bývá ideálem každého nezkušeného mladíka, nějaký rok protráviti přípravou k životu praktickému. Nevěděl jsem, kam se obrátit, a příliš jsem si tím hlavu neobtěžoval. Jednou něco začnu — myslil jsem si — teď jsem prozatím na prázdninách. Chci trochu odpočinout, propláchnout začoudlé plíce ve vonném, lesním ozonu, sílit svaly procházkami, hrami, plnit srdce radostmi a nadějemi, duchu popřát odpočinku v sladké náruči nečinnosti... Duchu popřát odpočinku! — Nepomyslil jsem ovšem tenkráte, že právě duch nezaměstnaný, volný, nejvíce bývá obletován různými představami, jež slabšímu tvoru připraviti mohou mnohdy největší trýzeň. Byl jsem štván různými vidinami, čili jinými slovy začal jsem filosofovat. Schopenhauer a jiní byli moji četbou. Boží příroda ve své hrůze a velebě předmětem stálých pozorování mých... Stal jsem se zádumčivým. Všechno působilo na mne mohutnou silou své velikosti a tajemnosti, život zdál se mi něčím nevysvětlitelným... Všechny fysické hypothesy, jež jsem byl na studiích poznal, začaly v duši mé zápasit. Představy, jež v paměti mé byly nakupeny, vyhupovaly se nad hladinu vědomí mého brzy děsně, volně, tak že jsem se nad jednotlivými dlouho pozastavoval, dlouho přemital, brzy zas v úžasné rychlosti za sebou ve zmatku se střídaly, tak že mi až

přecházely smysly. Trávil jsem život práce neplodné, jejíž příčinou bývá neurčitý cíl životní.

Ano cíl! Toho majáku spasného chytil jsem se ještě v čas a nepustil jsem jej již s očí. Přesně stanovený cíl, to je ta jediná spása člověka, k níž musí všechny naděje, všechny tužby se říditi, po níž pnouti se musí všechny myšlénky jako svlačec po pni, na němž bledá světla teplých polibků slunečních ...

Vidíte, příteli, již se nervy mé tišily ... již nastávala peripetie, již předcházela krise zoufalého pohledu do vln tajuplné, neznámé věčnosti ..."

Podíval jsem se udiveně po těch slovech na přítele, který se byl na chvíli odmlčel. Horlivým vypravováním uhasl mu doutník. Když jsem mu podal ohně, pustil několik kroužků dýmu do vzduchu a pokračoval:

„Nebyla to snad touha po slávě aneb po penězích, jež slibovala mi dostati se z moře pochyb a zoufalství ku svěží obrubě zeleného břehu naděje. Mýlil byste se, domnívaje se, že by bylo takovými představami srdce moje ožilo. Prostředků k životu se mi dostávalo, neznal jsem dosud bídy hmotné a jako nervosní, nemocný člověk tolik skromnosti jsem také měl, abych netoužil po vyniknutí, po slávě."

„Byla to tedy láska," přerušil jsem ho.

Usmál se blaženě, že by byl každý uhodl myšlénky, jež rozohnily právě jeho nitro. Leč usmál se jen, neodpověděv. A rozhovořil se dále:

„Byl jsem mladíkem dosti uzavřeným, dosti nesdílným, ač smysl můj pro krásu vyvinut byl měrou dosti značnou. Vždyť jsem byl neobyčejně citliv a roznětliv. Viděl jsem již mnoho krásných tváří, na něž již ze zvědavosti zahledělo se oko roztouženého jinocha, leč nikdy neozval se ve mně pocit, jenž by mi poseptal: ‚Hleď, ta nebo ona dovedla by tě snad upoutat!'

Vřelejšího citu jsem dosud nepoznal.

Přiznám se sic, že jsem byl poněkud přes míru vyběravým, jednalo-li se o úsudek krásy. Znali mne již a smáli se mi, říkajíce: „Ty se nedovedeš ani zamilovat! Tyť jsi jako led vůči mládí, kráse, bujnosti. Nemáš vzletu, ohně, studíš jako mrtvola; tyť jsi mrtvola!

Mrzely mne takové řeči velice, třeba byly žertem pronášeny. Mrzely mne tím více, protože nebylo pravdou to, co se pronášelo. Nebyl jsem chladným, nebyl jsem tupým, byl jsem však nervosní chudák, styděl jsem se k dámě se jen přiblížit, oslovit ji, aby se mi snad nevysmála, vidouc mé rozpaky, moji úzkostlivost. Každý méně přívětivý úsměv, každý sebe nevinnější úšklebek pokládal jsem za známku nelibosti. Myslil jsem, že popuzuji, že jsem hnusným, a proto stranil jsem se dam. Říkali mi ‚samotář'.

Ku podivu! Děvčata dala mi příjmí ‚andílek'. Snad proto, že jsem se vždy tak úzkostlivě blížil, tak vyhýbavě se choval. Věru, mnohá by se byla ve mně zklamala, ucítivši ostří mého ‚andělského jazýčku'. Býval jsem, byl-li jsem drážděn, často kousavým. V rozčilení jsem byl sobě nepodoben. Tu se nervy moje napjaly největší silou, krev se ve mně rozproudila a já šlehal kolem sebe blesky, tepaje satirou chyby, jež cit můj podrážďovaly a urážely.

(Dokončení.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Když vešel, začervenala se dívka poněkud a povstala téměř nemotorně jen tak na polo, skrývajíc klenoty svoje, jak mohla, v řasách svého šatu. Cítila svůj ruměnec a zlobila se pro něj na sebe. Co si pomyslí ten cizí muž? Avšak i on byl zmaten, zmaten jejím zmatkem. Odevzdával jí balík paní Giovanniny a mluvil při tom nějak nesouvisle. Pak nastala pomlčka. Dívka prosila, by sedl, děkujíc za vyřízení všech pozdravů, kterými dobrá Nina ji zahrnovala. Konečně pozvedla oči k němu a viděla stopy jeho churavosti na jeho tváři. Byl posud tak bled. Zmatek její zmizel, něco jako sesterská útrpnost ji rozehřívalo ihned srdce. Tón její stal se důvěrnější.

„Děkuji vám znova za vaši laskavost v Římě," pravila. „Giggi mi řekl, že jste byl churav. Vede se vám lépe?"

„Jsem úplně zdráv," odvětil, ale přes jeho úsměv a veselý tón bylo jakési šero v jeho zracích.

Šlo to dívce k srdci, bylo jí, jakoby jí tam cos píchlo.

„Shodli jsme se úplně," řekla Suntarella, „vše v pořádku, contessino."

„S čím?" tázala se roztržitě, a myslila na smutek jeho zraků.

„S tím bytem, pán jej najal, přijede —"

Caterina odvrátila oči k oknu a neřekla ničeho. Jan Maria pronesl několik konvencionelních slov, kterými vyjadřoval, že doufá, že ničeho proti jeho přistěhování se nenamítá atd. atd. Byl rád, když si to odbyl. Ona neříkala opět ničeho; hleděla neustále oknem, roztržitě. Myšlénky její bloudily, oči její to prozrazovaly.

„Na co as myslí?" tázal se Jan Maria ve svém nitru. „Jak sladký to tvor!"

A ona myslila jen jedno: „Je krásný. A je mi ho tak líto. On trpí! Trpí tělem a snad duší. Duší? Proč jen, proč?" A vzpomněla neurčitě na výstup tenkráte v noci při pohledu na Řím.

Jan Maria nebyl by tyto její myšlénky nikdy uhodl. Byla to jedna z dobrých jeho stránek, že nebyl ješitným.

„Jsem jí nepříjemným" myslil si, když pořáde mlčela, „neslyší asi ráda o těch obchodních věcech mluviti. Věřím jí, chápu to velmi dobře. Děje se mi jako jí. Přítomnost moje připomíná jí v tom okamžiku všechnu nudu a únavu všedního života."

Vstal. Rozloučili se velmi formálně. Suntarella jej doprovázela až ke kočáru. Pak se vrátila ku contessině. Caterina seděla ještě na svém místě, skrývala pořáde ještě ty klenoty v řasách svých šatů.

„Hle, první příjem z toho bytu,“ pravila Suntarella, vrátivši se, a ukázala hrstku napoleon d'orů, „domácnost naše tím nebude horší, viď, radosti mého srdce?“

Caterina zahořela studem a hněvem.

„*Naše* domácnost!“ zvolala tak hrdě, jak to dovedla, a studem plnily se jí oči slzami. „Ty peníze jsou tvoje, co ti do nich! Jdi, prosím tě jdi!“

„Contessino,“ prosila polekaně stařena, „buďte moudrá.“ —

„Jdi! Ty mne urážíš.“

„Jdu,“ řekla Suntarella smutně. „Chybila jsem, neměla jsem jí chudobu její na paměť volati, poveretta, poveretta“ . . . rozjímala cestou.

Caterina si zakryla tvář, ale nemyslila na svou chudobu. I ten nepříjemný pocit, způsobený myšlénkou, že Suntarella od něho peníze zdánlivě pro ni, pro Caterinu, přijala, zmizel.

„Zdá se mi, že trpí,“ řekla si tiše jako poprvé. „A jak je krásný.“

Ruce jí klesly v klín a mráz jí projel, dotkla se totiž toho zlata, vyrvaného z hrobu a jako dechem smrti omženého. Při bledé jeho záři zdálo se dívce, že vidí přízrak oloupené oné dívky která se byla snad obětovala a do hrobu vstoupila za tím neznámým, zapomenutým lukumonem, a příšera ta měla její podobu, jak ji byla před chvílí v tom starém zrcadle zahlédla.

„Smrt! Jaká to hrůza,“ řekla dívka. Pak ale vrátila se jí její obvyklá energie, krásný její klid. Vzala šperky, uložila je opět na to místo, kde tak dlouho byly zapomenuty v kabinetě ležely.

„Nastydla jsem nějak,“ řekla si s úsměvem, „a mám trochu horečky.“

Pak šla za Suntarellou, rozmlouvala s ní, jakoby se ničeho nebylo událo, a byly mezi obědem velmi vesely. Mluvily o všem, co byly v Římě viděly a slyšely, a Suntarella vyptávala se horlivě na robu donny Paoliny, kterou si tato dala z Paříže k nejbližšímu cirklu u královny přislat a kterou Caterina byla viděla. Při zmínce o donně Paolině zamyslila se dívka.

„Ještě jsem ti neřekla,“ pravila za chvilku, „jaký návrh mi donna Paolina činí. Jedná se o místo, které mi chce zaopatřit —“

„Vám! Místo! Což se nestydí? Vy a sloužiti! Ta žena nemá srdce.“

„Buď přece klidná a rozumná, a slyš, oč se jedná. Několik dam z nejvyšší šlechty se usneslo zaříditi vyšší jakousi školu pro děvčata, pro osiřelé dcery vyšších úředníků a důstojníků, na způsob nevím jakého podobného ústavu za hranicemi. Má se jim tam světského vychování, docela rozdílného od toho v klášteřích dostávat. Královna jest prý tomu velice nakloněna. Donna Paolina chce, abych se připravovala tak, abych se mohla státi tam učitelkou. Postavení takové bylo by prý nejen téměř skvělé pro všechny tam zaměstnané, ale také velice čestné ve společnosti, neboť ústav bude míti vzezření úplně aristokratické.“

„Tak! Donna Paolina teď přeje světskému vychování! Ona, která horlila vždy jen pro kláštery?“

„Což ti neříkám, že královna tomu celému podniku velice přeje?“ tázala se dívka s jemným úsměvem.

„Pravda! To stačí. Co je mi do toho ostatně. Avšak ty jsi neslíbila, contessino moje?“

„Věc ta zraje teprve pomalu a není spěchu na rozhodnutí. Hlavní věc jest připravovati se. Neslíbila jsem zatím, ale od nějaké doby vím tak určitě jako ty, že se budu muset o sebe a svou budoucí existenci postarat. Do konce života to se mnou zde nepůjde jak dosud, ač bych si nic jiného nepřála. Přijde den, bohužel, kde se budu s tímto domem loučit, přinucena — ah!“

Zamlčela se.

„Kdyby donna Paolina měla srdce přístupné citům ženským a mateřským, hleděla by vás provdat,“ řekla Suntarella a výraz její tváře byl tvrdý, když dodala: „Mor na donnu Paolinu!“

Dívka ji neslyšela, zdálo se aspoň tak. Vstala a vyšla z pokoje. Suntarella sbírala se stolu.

„A provdám tě sama, srdce moje sladké, Catino moje,“ šeptala si mezi tím, co ubrousky skládala. „Buď Giggi — anebo . . .“

Zamyslila se.

„Ne, to nejde. Kdo jej zná?“ tázala se sama sebe.

Myslila na nájemníka, který se měl za několik dní sem přistěhovati. „Nu, uvidíme, uvidíme,“ usmívala se, „s boží pomocí to nějak šťastně dopadne.“ Znamenala se křížem, aby ďábel plány její nepokazil.

Zatím byla se Caterina do svého pokoje odebrala. Sedla k pianu, ruce její ležely na klávesích, noty stály otevřeny před ní, ale nehrála. Byla zamyšlena, hleděla k tomu pojednou tak tajuplnému kabinetu z ebenu a sloni.

„Jsemť hrabivá, lakotná,“ vyčítala si. „Zář toho zlata mě tou měrou okouzlila, že jsem již ani dále nepátrala, jakého druhu by ty papíry v oné přihrádce býti mohly. Kdo ví, snad tam něco psáno, co se mne týká, snad nějaká povinnost, kterou vykonati mám, nějaké přání nebožtíkovo —“

Vstala, otevřela kabinet, tajnou přihrádku, postavila škatuli s klenoty stranou a prohlížela věci ostatní. Nalezla mimo papíry několik cigar, prosté stříbrné hodinky a malý peroříźek. Prohlížela nyní papíry. Byly to nepatrné účty, list neznámé osoby, prosící o podporu. Bylo patrné, že monsignore nepovažoval tu přihrádku za tajnou, ty lhostejné věci byly tam nedbale hozeny, snad v tentýž den, co náhle a neočekávaně zemřel. Konečně uviděla ještě několik listů zažloutlého papíru; zdály se z nějakého sešitu vytrženy. Dále bylo tam začaté psaní, znějící někomu jí neznámému. Dala se do čtení.

„Můj drahý Onofrio,“ psal monsignore Astucci, „řekl jsem vám posledně, jak hluboce mě dojaly *Upanišady*. Věru, ty básně, kdyby sanskritem nebylo nic jiného psáno, mohly by k studiu jeho pobádat. Lituji vás, že tomu jazyku nerozumíte, a zároveň vám svěřím malé tajemství. Nejsem básníkem, jak víte, avšak ve slabé chvilce umínil jsem si, že „Upanišady“ přeložím do mateřského svého jazyka. Ne, „*přeložím*“, to není pravé slovo. Chci je jaksi „padělat“, v tom smyslu, že by duch jejich byl v mých verších, ale ty aby byly přístupny čtenáři i bez komentáře, čtenáři laikovi, neznajícímu ani ‚Védy‘ ani“ —

Zde zastavil se monsignore Astucci a větu tuto již v tomto životě neskončil. Zavolali jej někam, navštívil jej někdo? Kdo ví? Hodil, zavřel začatý svůj list do přihrádky náhodou otevřené, ku které se již nikdy více nevrátil! Caterina nebyla nikdy o „Upanišadách“ slyšela, z celé indické literatury znala jen sem tam nějaký úryvek z „Ramajany“. Zvědavost její byla zbuzena. Vzala

ty vytržené listy a prohlížela je pozorně, neboť byly na nich verše. Byly z těch „Upanišad“? Četla jen tři asi řádky a zvolala:

„Ano, jest tomu tak! Toť začátek jeho práce! Ubohý monsignore,“ dodala pohnutě. „Je to tak smutné vždy, nedojde-li někdo svého cíle.“

Přisedla k oknu a začala dychtivě číst:

Žilť v chudém kraji spravedlivý muž;
slul Gautama. Ač mnoho synů měl,
přec cizích bída jej tak dojala,
že mezi chudé statky rozdělil.
Měl všeho všudy malé stádo krav,
to přihnat dal, a když je rozdával,
tu žehnali mu nuzní modlitbou.

Syn Načiketas prvorozený
sám seděl opodál a rozjímal:
Kdo dobrovolně statek v oběť dá,
ten získá statek, který nemine!
Čím větší dar, tím větší odměna;
z tak chudých darů nuzný tedy zisk
jen bude mému otci dobrému.
Tak šeptal si a lítosť veliká
nad Gautamou mu srdce svírala
a vstal a pravil mu: „Již nemáš nic,
co dát bys mohl? Nic, co drahé ti?“
„Ne,“ odpověděl otec, „je to vše.“
Děl na to syn: „Můj otče, mýlíš se!
Mne miloval jsi láskou něžnou vždy.
Pro větší zisk svůj, koho daříš *mnou*?“

Tu Gautama se lekl smrtelně
a bylo mu, jak by mu syna kdos
rval z náruči, a nemoh promluvit,
však myslil si: „Zda bozi slyšeli,
zda nesmírnou tu oběť žádají?“
Bled, mlčel stále, jinoch stále však
se otce tázal hlasem prosebným:
„Nuž, komu dáš mne? Otče, promluv přec!“
Tu zloba z velké lásky povstalá
jak temný dým z plamenů posvátných,
se v srdci rozbouřila otcovském,
a zvolal vztekle: „Smrti tebe dám,
když přes moc, bloude, darem býti chceš!“

To slovo vyletělo jako blesk,
rád byl by stařec zpět je uchvátil,
zpět uvrh' v nic — však bylo zrozené!
A jinoch snivě pravil: „Otče můj,
kéž větší měl bych ceny před bohy,
než v skutku mám, by větší byl tvůj zisk
a náhrada za dar, jejž podáváš.
Nuž žehnej mi, jdu v pustý smrti dům.“
Za roucho stařec pevně držel jej
a jeho oči „zůstaň“ pravily
a srdce pukalo mu. Pravil syn:
„Tvé slovo věční bozi slyšeli.
Jest slovo lidské jako semeno,
jež padne v brázdu. Není v moci tvé
je zdržet, aby nevyklíčilo.
Tvé slovo v svatý padlo bohův sluch
nám nepatří již — klíčí v brázdě své.“

A když mu otec žehnal, dal se v pouť.
Šel ztepilý jak v lese mladý dub,
a mladost z tváři jeho svítila
jak zlatá záře vesny nesmrtná,
však smutek zároveň jak dumný šer
na čele sídlel mu, a v úsměvu
se bolest spojovala s lahodou,
jak temný ton se s jasným spojuje
v zvuk unylý a sladký zároveň.

Tak přišel v dům ten pustý, příšerný
kde smrti bůh, bůh Jama sídlo má.
Dům mračný byl a hluchý prázdnotou,
Smrť nebyla tam, světem chodila
a kosila, co zrálo pro hroby.
Tři dni, tři noci jinoch čekal tak
než posléz hrozný přišel, chmurný bůh,
a Načiketas vstal a klonil se.
Však Jama pravil, rudý, děsivý
jak požárů a krve strašný nach:
„Můj hoste odpusť! Čekáš noci tři
a nikdo nepřišel, by vítal tě,
a nikdo neumyl ti s nohou prach
a nikdo nepodal ti pokrmu!
Za každou nehostinnou v domě noc
ti přání jedno splním náhradou,
buď jakékoli! Dříve nezemřeš!“

Tu Načiketas pravil: „Přijímám
co velké dary vděčně sliby tvé!“
A chvějným hlasem prosil za chvíli:
„Ať Gautama se pro mne nermoutí,
ať nekvílí, ať proto neplkče,
že za něj umírám. Ó, dej mu klid!
Toť první dar, jejž žádám z ruky tvé!“
A Jama kyne hlavou: „Budiž tak!“

Trvalo dosti dlouho, než Caterina verše tyto na prvních dvou listech přečtla; rukopis byl nezřetelný a na mnohých místech seškrtán. Ubohý monsignore, veliký učenec, nebyl velkým básníkem. Ale úryvek ten dojal dívku přece podivně a mocně, ať byla cena veršů jakákoli, to velké, prosté, divukrásné pozadí indické inspirace nebylo přece docela setřeno, kontury byly příliš označeny, než aby se v mlhách ztratily. Oběť toho jinocha byla tak čistá, krásná ... Caterina odložila ostatní listy, byla tak pod vlivem toho, co už byla přečtla, že zapomněla býti zvědavou na ty dva ostatní dary, které Načiketas na Jamovi žádal. Stmívalo se a bylo těžko vybledlým ingoustem psané řádky čísti. Položila celý rukopis do kabinetu zpět a vyšla na terassu. Slunce bylo zapadlo, širá, pustá, truchlá campagna modrala se temně a dýmala bílými parami, vystupujícími pomalu z nížin a prohlubin a močálů. Bylo to, jakoby celé roje duchů z hrobů toho dávného, zapadlého, zde pod travou práchnivějícího světa vystupovaly a se šerem vznášely. Jen sem tam zachytily se ještě paprsky neviditelného už slunce v obrovských korunách věkovitých pinií a hořely tu v nich jako nejryzejší rudé zlato. Daleko, daleko byl Řím, neviditelný ve večerní mlze až na kopuli sv. Petra, která též sluncem ještě zidealizována, na dně blednoucího horizontu svým téměř nadpozemsky krásným zjevem překvapovala.

Dívka hleděla zamyšlena dlouho směrem k městu, pozorovala, jak světla rychle shasínala, jak soumraku přibývalo, jak celý ten svět před ní se jako čarem v něco jiného, neznámého měnil. Temnější a temnější stávala se campagna, hustší, příšernější vystupovaly ty bílé páry z ní; byla to teď nesmírná, temná kaditelnice, dýmající k nebi, které ještě jasné se zdálo, tím světlejší, čím hlouběji ona temněla. Kupole v dáli pozbývala už určitých rysů, avšak zdála se tím jen mohutnější, fantastičtější, jako celá ta krajina, velkého, vážného, epického stilu. První paprsky vycházejícího měsíce třásly se teď vzduchem, a s nimi chvělo se zase nové kouzlo širým prostorem. Nedaleko ševelil větřík suchým rákosím polo vyschlé tůně. Hudba ta byla tichá, sladká a truchlivá. Vysoký jeden cypřiš, už úplně temný, čnějící osaměle v mrakový horizont, zdál se lidskou postavou, zahalenou v černý plášť, zastavivši se na své pouti .... na své pouti! Kam as, kam?

„Do pustého snad domu smrti?“ šeptala si dívka. A viděla toho ztepilého jinocha, na jehož tváři čar mladosti a kouzlo smutku se pojily jako dva tóny v souzvuk. „Načiketas,“ šeptala, však při zvuku toho sanskritského jména zjevila se jí jiná, známější postava. Napadlo jí jiné jméno, byla si je pamatovala.

„Jan Maria,“ řekla tiše. „Toť také spojení dvou tónů v sladký souzvuk.“ A zdálo se jí, že jej vidí kráčet: byl tak vysoký a ztepilý, na tváři jeho byl čar mladosti, a oči jeho zdály se jí jako dva úsvity, šeřily a jasnily se zároveň ... „Kam jde, kam jde?“ tázala se a šelest v rákosí jí šeptal ozvěnou fragment verše: „V mračný Smrti dům.“

Nesnesla tu myšlénku, bylo jí nevýslovně úzko, taková lítost ji schvátila, že by byla ráda plakala. Avšak přemohla se. Vrátila se do pokoje, kde již lampa hořela a Suntarella s ruční nějakou prací seděla. Vlnění jejího citu přecházelo při pohledu na tu klidnou stařenu, tak rozumnou a silnou, náhle v rovnováhu. Hovořila zase chvilku o věcech docela obyčejných a vzala pak knihu a tvářila se, jakoby četla; chtěla však pouze nerušeně mysliti.

„Musím tomu na dno přijíti, co mne tak rozčililo,“ pravila si. „Musím sobě účty klásti. Nejsem blouznivá.“

A začala rozjímat a zkoušet.

„Jest to prosté,“ řešila konečně záhady. „Nejdříve to překvapení nalezených šperků a pověrčivá jakási, neurčitá představa při zpomínce, kde nalezeny byly. Pak přišla ta návštěva. Byl poněkud bledý ... onen pán ...“ myšlénky její tak jasné a určité se nyní trochu zkalily jako voda studánky, když ji prutem zamíchá ... „Nuž, a sličný jest,“ pokračovala opět zmužile v myšlénkách. „Jest to přirozené, že pro osoby sličné spíše soucitu nalézáme než pro osoby méně příjemného zevnějšku. Jest to celkem slabost, ba hřích, ale leží to v lidské povaze ... Pak četla jsem ty verše. Že mě dojaly, za to nemusím se stydět; zde není třeba dále pátrati, zde nečiním si výčitky. Náhodou srovnávala se moje představa o tom indickém jinochu jaksi se vzezřením toho pána v rukavicích, s kloboukem ‚Cavour‘, a v kabátě nejmódnějšího střihu. Vidím teď, jak jsem směšná. Ty trudné myšlénky o smrti, které ve mně nejdříve rozjímání nad šperkem v hrobě nalezeném a pak ona indická poesie, tak vážná a truchlá, vzbudily, zavedly mě tak daleko, že jsem později ve své obraznosti na čele toho pána, který v tomto okamžiku v Římě buď se svými přátely se baví, nebo v opeře sedí, jakousi pečeť osudného smutku, předčasného skonu, viděti se domnívala ... A pán ten má snad pouze rýmu —“

Dala se do hlasitého smíchu, sama nevěděla, jak byl nuceným.

Suntarella vzhlédla překvapeně od své práce: „Je ta kniha tak veselá?“ tázala se. „Povězte mi také něco z ní, zasměju se s vámi.“

Caterina se trochu začervenala. Zalhati i v maličkostech, i žertem, bylo jí trapné.

„Ah, Suntarello,“ zvolala, „vždyť jsem ti ani ještě nepověděla své dnešní dobrodružství!“

A vypravovala o svém nálezu a ukazovala šperky a Suntarella spráskla ruce a na tu veselou knihu po celý večer již ani nevzpomněla. Caterina byla též veselá, a bavily se tedy znamenitě.

Když Caterina ale klidně jako vždy se byla dle tak sladkého zvyku svého dětství pomodlila, když ulehla a shasla, a měsíc do okna jí hleděl a širá campagna, polita jeho stříbrem, před zrakem jejím venku dřímala a šelest rákosů jako tichá voda se ozýval a šepotání svadlých dubů a temných pinií jako usínající moře tiše vzdychalo — tu padl zase náhlý stesk na její srdce a neurčitá lítost se jí opět zmocnila, a celá budova těch střízlivých výroků a přesných analys sesula se náhle, a Caterina šeptala: „Kam jde, kam jde s tím smutným úsměvem?“ A rákosí jí zase odpovídalo: „V pustý Smrti dům!“

Zakryla si tvář rukama a nehnula sebou a myslila opět a opět:

„Jsou oči jeho jak dva úsvity, v nichž šeří se a jasní zároveň!“

Slzy začaly jí téci a tak konečně usnula.

(Pokračování.)

Na lovu v Britanech.

Ze svých potulek za písní maloruskou vypravuje *Lud. Kuba*.

(Pokračování.)

Při každém tanci zapsal jsem si, jak se rozumí samo sebou, vždy název. Prvý nazýval se *Kozak-valec*.

„A proč se tak jmenuje, Ivane Ivánoviči?“ tázala se slečna.

„Což já vím? Všecko má své jméno,“ odvětil Kryněak, pokrčiv ramenoma.

„Ale proč má právě dvě?“ ptala se slečna dále.

„Hm — náš barin Karačevský-Volk má také dvě jména. A proč?“

Vůbec Kryněak jevil v odpovědích svých značnou ducha přítomnost.

Asi o polednách skončilo se Kryněakovo examen. Dostal kalíšek vodky, kterou vypil s náležitou pietou. Viděti pravého pijáka. Jemu častým pitím nápoj nevšedněl,

nýbrž naopak stal se váženějším, cena jedu pro něho vzrostla!

Obdržev odměnu i na penězích, poklonil se několikráte hluboce s rukama skříženýma a odešel.

Pak jsme se jali sháněti píšťaláka Nazara. Avšak s politováním jsme uslyšeli, že slibům našim nevěřil a proto raději odebral se do práce.

Bylo mi to nepříjemné a vracel jsem se mrzut do domu Vasila Nikodimoviče. Tu mne však očekávalo milé překvapení, jež stačilo, abych na nedůvěřivého Nazara zapomněl.

„Ljudvíku Ljudvíkoviči!“ volal na mne vcházejícího do dvora Vasil Nikodimovič. „Vy máte z pekla štěstí! Šťastnou náhodou zavítal dnes do Britan lyrník. Zadržel jsem ho a právě zamýšlel jsem za Vámi poslati.“

Ačkoliv jsem lyrníka maloruského znal již z prvé své pouti na Rus, vykonané rok před tím, byla mi přece zvěst Vasila Nikodimoviče velice příjemnou. Vždycky jsem nad míru rád na Rusi přisedl k slepým tvářím nešťastných oněch hudcův, naslouchal vypravování o krušném jejich životě, nebo zadumal se při poslechu jejich originalního zpěvu a hudby.

Proto také po malém občerstvení bez dlouhého okolkování šel jsem k lyrníkovi, jenž se zatím v čeledníku posilňoval. Přivedl jsem si ho i s jeho chlapcem-povodyrem ke „krylcu“ (verandě) a zde na schodišti jsme usedli.

Abych zde pojednával o zajímavém maloruském cechu lyrnickém, bylo by nemístno, poněvadž jsem již o předmětu tomto zvláštní stať uveřejnil, *) připojiv i vyobrazení, i notové a textové příklady. Proto řeknu jen nejnutnější: lyrnictví věnují se výhradně jen oslepli mladí lidé. Trojstrunný jejich nástroj opatřen je klikou a primitivní klávesnicí. Hudba jest poměrně dosti mechanická, poněvadž se kotoučem, točeným klikou, vyluzuje. Nástrojem provázejí svůj zpěv, písně to obsahu vážného: historického, náboženského a filosoficko-mravoučného. Provázejíce tanec hudbou svojí, zpívají jen někdy; takové písně pak jsou z pravidla jízlivě satirické, uvádějíce zvláště v posměch nesrovnalosti stavu manželského. Těchto mívají pohotově nejvíce, nejméně pak písní historických, známých to *maloruských dum.*

Na postavě našeho lyrníka bylo viděti veliký šedý kabátec (svita) a široké nohavice, z nichž koukaly bosé nohy. Na zádech visel ranec na „milostiny“ (almužny) a v předu na řemeně lyra. Hlavu kryla beranice. Hoch-„povodyr“ v prostotě svého oděvu následoval příklad lyrníkův.

Usedli jsme na schůdky a lyrník počal vyprávěti své osudy. Při tom pohleděl jsem do jeho tváře, jež zdála se býti mnohem starší než 47 let, jak lyrník udával. Vrásky kol oka sbíhaly se ke vpadlým jizvám semknutých víček, uzavírajících navždy „okénka do lidské duše“. Na lících byly vrásky tak formovány, že se zdálo, jakoby se slepec neustále usmíval. Krátký jeho prošedivělý plnovous byl v tomtéž asi ladu jako jeho husté, ač nedlouhé vlasy, do čela spadající. Celkový však výraz obličeje byl velice příjemný a vzbuzoval nejen soustrast, avšak i do jisté míry úctu, již zvyšovalo popsání bědného žití.

*) Ruch, 1887, č. 20—23.

Lyrník náš jmenoval se Josip Stepanovič *Sabadyr*. Pochází z újezdního města Kobeljak (v gub. Poltavské), kde také dosud z pravidla se zdržuje. Byl písařem, avšak „když cár osvobodil nevolníky“, t. j. r. 1861, oslepnul a byl dán do ústavu slepých, tuším, v Orle. Dík prý gubernátoru, naučil se na lyru. „V nauki buv dva hoda“ — v učení byl dva roky. „Ljubiv mene batko, bo ja mav hroši — miloval mne otec, neboť jsem měl peníze. Avšak když jsem se oženil, zanevřel na mne i „vsia moja rodinoňka“. Vrátil jsem se do Kobeljak, kde dosud žiju a jen ob čas vycházím na jarmarky. Poněvadž mne žena opustila a já jsem sám, mám „povodyra“ — chlapce, tomu platím 20 kopejek na den. Nyní ubíráme se domů, do Poltavské gubernie. Dříve chodil jsem daleko, i za Dněprem jsem byl. Nyní nás však policie stíhá. Bídný to život!“

Zahrál nám několik kozáčků. Pak byl otázán, jaké písně zná.

„O strašném soudě, O třech bratřích, O Alekseji božím člověku, Dvorjanku, O pijákovi. U našeho hospoda Boha raznych (různých) ljudej i raznych psalmov!“ odvětil Sabadyr, chtěje naznačiti, že vyjmenováním ani z daleka zásobu svoji nevyčerpal.

Dali jsme si zapěti jednu z dum a jednu náboženskou výpravnou píseň.

Ponenáhlu se kolem našich schůdek sešlo celé obecenstvo. Každý se přiblížil skoro po špičkách, zastavil se a vnímavě naslouchal drsnému zpěvu, hrubé hudbě a prostým veršům — a přece naslouchal s největším napjetím a obličej každého svědčil o nepopíratelném dojmu! Skrývať se ve hrubé této skořápce tolik zlaté poesie, že nelze jí zatarasiti přístup do srdce.

Abych měl na slepého pěvce památku, zapsal jsem si jednu ze žertovných jeho písní (písně vážné, jemu známé, jsou již vesměs zapsány).

Když se s námi byv podarován loučil, poklonil a pokřižoval se, říkaje při tom obšírné děkovací formule, z nichž jsem aspoň toto zachyt:

„Spasibi *) Bohovi i cárovi našemu i panam! Spasi vas, Hospodi, daruj vam ščastja, pošli zdravie i mnohi lita! Hospodi prodolži viku vašoho, Hospodi, iscili (uzdrav) zdravie vaše, Hospodi, prosviti (osvěť) oči vaši!“

A slepec odešel. —

Nastal oběd a odpolední odpočinek, při němž starší osobnosti hodinku si pospaly, mládež pak našla dosti zábavy na zahradě. Připojil jsem se k této.

Po osmé hodině večer šli jsme vstříc objednanému choru dívčímu. Vzali jsme s sebou lucernu, abychom ji při zapisování rozžali. Choru však na udaném místě dosud nebylo.

Bloudili jsme tedy dále po vsi. Procházka byla velice příjemnou, neboť měsíc s touže horlivostí a jasnou tváří jako včera na cestu nám svítil. Došli jsme až na opačný konec osady, kam nás přilákaly táhlé zvuky rozkošného dvojzpěvu. Byli to dva chlapci, pastevci, sedící na kladách. Zpěvem svým svolávají ostatní pastevce, aby se s nimi vydali na pastvu, na noční hlídku koní. Zdaž tu člověka neovane duch opravdové idyly?! Hlavní zásluha o selankovou naši naladu náležela lahodnému, vzácně čistému, originálnímu a tklivému zpěvu neučených těch

*) Velkorusky „spasi boh“, t. j. „zaplať Pánbůh“.

mládců. Kde má příroda ruku volnou, kde v rozvoji svém není tísněna, tam předstihuje školskou naši učenost.

Vraceli jsme se, a sice jinou cestou. Ta vedla nás kolem kabaku (krčmy), nízké to chaty, jejíž okénko a dvéře byly již zabedněny. Avšak skrze skuliny špatně sklížené okenice i dveří bylo pohodlně viděti, že uvnitř jest světlo.

Chata obrátila na se pozornost naši již z dáli. Vycházelyť z ní zvuky houslí, bubínku a jeho řinčících mosazných ozdob.

Byl jsem tak zvědav, že jsem oko přiklonil k největší ze skulin a popatřil do vnitř. A koho jsem uzřel? Dobrého Ivana Ivánoviče, sedícího mezi několika posluchači, z nichž jeden doprovázel Kryněakovu hru bubínkem. Jak se dostaly Kryněakovi do rukou opět housle, nedovedli jsme si nikdo vysvětliti.

Když dohrál, znázorňoval pozorným posluchačům zvláštní hrou, jak vrata, dvéře vržou, jak skřípe špatně namazané kolo u vozu, jak skučí vítr atd. Posléze počal jim vyprávěti, že dnes ráno hrál jakémusi cizinci, že byl pochválen a obdarován. Všichni s obdivem a snad i závistí naslouchali.

Potichu a nepozorovaně jsme se od okenice vzdálili a ubírali se na místo, kde nás chor již vskutku očekával. Účastníků — vlastně účastnic — bylo trojnásob více než včera, ale, jak jsem po první písni seznal, věci na škodu. Požádal jsem tedy, aby byly vybrány pouze včerejší zpěvačky, s nimiž se odebereme do dvora, aby nám nikým překáženo nebylo.

Zdvihli jsme se tedy, ale sotva se tlupa naše hnula, zaslechnu v patách za námi známý, přichraptělý hlas. Ohlédnu se — a vskutku: Ivan Ivánovič! Běží přímo ke mně. Zná prý ještě mnoho písní, které si musím zapsati. Žádám jej tedy, aby přišel zítra, dnes že už není kdy a kromě toho, že vypil už mnoho vodky.

Jakmile však zaslechnul poslední slovo zasmál se a spustil novou píseň, která svým vášnivým nápěvem, místy rychlým a místy opět protáhlým, výtečně tlumočila rozjařenost spitého člověka. Že Kryněakův hlas, planoucí oko a živá gestikulace rukou byly písně té dokonalou dekorací, dá se mysliti. Kryněak pěl:

Oj hore (běda)! da pokajmosja (pokajme se)!
da chodym (pojďme) do domu da poraďmosja,
šče ščos (ještě cos) zavtra propjem!

Propiv čolovik svij remeň
a žinka dnišče (stoličku) ščej (ještě) hrebeň.
Oj hore! da pokajmosja! atd.

Propiv čolovik svoju ljulku (dýmku)
a žinka zapasku, ščej jubku.
Oj hore! atd.

Propiv čolovik kresalo (křesadlo)
a žinka mjaso i salo (sádlo).
Oj hore! atd.

Propiv čolovik konja
a žinka korovu, ščej telja.
Oj hore! atd.

Propiv čolovik lopatu
a žinka komoru i chatu —
ni kudy idti (není kam jíti)!

V ten večer byla z Ivana Ivánoviče radost. Na vše odpovídal písní a vždy případnou. Litoval jsem, že chor byl objednán; ale poněvadž nebylo jiné pomoci, požádal jsem Kryněaka — když byl celou řadu písní a popěvků přezpíval — aby zítra na jisto přišel.

Přivolil a zpívaje odešel. Zajisté že zase do krčmy.

(Dokončení.)

Večerní duma.

Báseň *Aug. Eug. Mužíka.*

Je smutno. Nebem první hvězdy svítí.
Vzduch chladne. Nitro z těžka oddýchá,
cit divný v sobě roditi se cítí
jak strom, jenž od kořene usychá.

A hvězdy jak by mluvily s té výše…
Mé srdce jak by chtělo roztrhnout
ta lidská prsa, prchnout ze své skrýše
a s sebou strhat vaz všech lidských pout.

Kam toužíš, divá? Nad života tůně
kam nejdřív chceš, ty bídný ptáku, v noc?
Hle, tisíc bratří hladoví a stůně,
ty samo chtělo bys jim na pomoc?

Je pravda: ty jsi zapřelo se zcela,
tvůj povzlet touha vlastní netlačí,
jež k lásce, slávě by tě poháněla:
leč vše to, blázne, jiným nestačí!

Jim třeba chleba, prorockého slova,
jež ve prach smetá všech předsudků věž,
jež prací zbudí člověka v nich znova —
vše druhé sladká byla by jen lež.

Ó zůstaň, zůstaň! Slabá tvoje křídla
a svět — toť pouze žalářů je řad;
než konce tvá by zřitelnice shlídla,
ó! let tvůj vroucí sám by zištně schlaď!

Večerní zvone, kadencemi tvými
se zdá mi, že to lítá, naříká
nad vlastí, lidstvem, bratry hladovými
to utržené srdce básníka…

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Pokračování.)

Nyní záleží jen na tom, aby měl nemocný úplný pokoj, tak aby jeho otřesený mozek nabyl úplné jasnosti. Ihned byla zaslána zpráva k soudu, že Orliac přišel k vědomí, a dnes ráno v deset hodin odebral se vyšetřující soudce s doktorem Hardouinem, který s nevídanou horlivostí se o nemocného stará, do domu Orliacova.

Přes noc zlepšil se stav tohoto velice, nebezpečí není již žádné.

Jeptiška vypravovala, že se několikrát probudil, ale že byl úplně pokojný, tak že ani slova nepronesl.

Jakmile naň však promluvil soudce, stala se s ním veliká změna. Jeho bledé tváře se zarděly; jasným a určitým hlasem odpovídal na otázky soudcovy.

Frédéric Orliac diktoval beze všeho váhání následující výpověď, kterou podáváme arciť jen v hlavních rysech; trvalať s otázkami soudcovými přes dvě hodiny:

„V sobotu dne 20. ledna byl jsem pozván na večer k paní hraběnce Wasiuiské, která se vrátila do Paříže před několika měsíci, a bydlí prozatím v hôtelu Baltimore v ulici „Coumartin“. Obědval jsem jako obyčejně s paní Orliacovou, která si naříkala na těžký dech. Má ubohá žena trpěla již delší dobu na astma a nesměla proto večer vycházeti, zvláště v zimě ne.

Ostatně nemilovala nikdy společnosti. Byla to žena dobrá, žijící pro domácnost.“

V osm hodin večer šel jsem do svého pokoje, kde na mě čekal sluha, který mi pomohl při oblékání. Když jsem odcházel, přála mi paní Orliacová dobrou noc, a chystala se do svého pokoje, říkouc, že si jde lehnout.

Poněvadž bylo ještě časně jíti do hôtelu Baltimore, šel jsem se projít na boulevard, kde jsem se setkal s několika přátely. Zkrátka, asi v devět hodin vešel jsem do salonu paní hraběnky.

Večer uplynul velmi příjemně, hovořilo se, a mezi tím se hrálo a zpívalo. Čas utíkal, aniž jsme to pozorovali. Když se hosté rozešli, zdržela mě paní hraběnka ještě asi čtvrt hodiny, měla jakousi malou prosbu na mě. Bylo půl jedné, když jsem vycházel z hôtelu.

Počasí bylo velmi hezké. Lehký mrazík vybízel k chůzi. Vrátil jsem se tudíž domů pěšky.

Poněvadž jsem nespěchal, přišel jsem k domu teprve v jednu hodinu.

Vyndal jsem z kapsy klíč od dveří domovních, který nosím vždy s sebou, a otevřel jsem.

Sotva jsem vstoupil, zpozoroval jsem něco neobvyklého. Každý večer dá sluha do vestibulu noční lampu, abych si mohl o ni rozsvítiti svíčku, když jdu na schody. Tentokráte byla však ve vestibulu úplná tma.

Měl jsem za to, že sluha zapomněl, a aniž bych tomu přikládal nějakou důležitost, rozškrtnul jsem voskovou sirku a stoupal jsem do prvního poschodí.

V polovici cesty zdálo se mně však, že slyším nějaký hřmot. Když bydlí v domě jen jedna rodina, je slyšeti hned i ten nejmenší hluk. Myslil jsem, že je ženě snad hůře a že má u sebe komornou.

V okamžiku byl jsem nahoře.

Na chodbě vrazil jsem do lampy, která stála na zemi, a převrhl jsem ji. Dvéře mého pokoje byly proti všemu obyčeji otevřeny; v pokoji byla rozsvícená svíčka, vešel jsem do vnitř.

Co se dále dělo? Pamatuji se na to jen neurčitě.

Dvéře, vedoucí do pokoje mé ženy, nebyly zavřeny. Běžel jsem k nim. Na první pohled spatřil jsem mrtvolu své ženy — s ohromnou červenou skvrnou na čele — a nějakého člověka, který byl ke mně obrácen zády, a jenž se hrabal ve skříni, která stála u postele.

Vykřikl jsem, muž se obrátil a vrhl se na mě. Nastal mezi námi zápas, ale netrval dlouho. Lupič byl velmi silný, a já byl leknutím a hrůzou strnulý. V tom se mi před očima zablesklo a já upadl. Více nevím nic.“

Toto vypravování tak stručné, ale zároveň tak dramatické, dělá dojem úplně pravdivý.

Soudce vyzval Frédérica Orliaca, aby vylíčil, pokud mu to arciť bude možné, osobnost vraha.

Ačkoliv ve scéně tak tragické, která trvala mimo to jen několik okamžení, nemůže býti řeči o přesném pozorování, mohl přece Orliac dáti následující popis:

Muž byl vysoký, na sobě měl dlouhý svrchník, barvy, tak se mu aspoň zdá, olivové. Co měl na hlavě, dobře se nepamatuje. Určitě ví však, že hlavu měl pokrytou; myslí, že měkkým kloboukem se širokým okrajem. Pamatuje se též, že měl silné dlouhé kníry.

Revolver a kladivo, které mu ukázali, nezná. Jest tedy zřejmo, že vrah přinesl zbraně s sebou, leda že snad . . . Leč zanechme raději domněnek, které by mohly věci více ublížiti nežli prospěti.

Když byl Orliac tázán, jaké má mínění o svém služebnictvu, vyslovil se o něm s úplnou spokojeností. Důvěřuje úplně svému sluhovi a ví již dávno, že chodíval do blízké vinárny hrát domino. Ba dovolil mu jaksi tuto nevinnou zábavu, neboť, když ho někdy večer potřeboval, posýlal si tam pro něho.

Co se tyče Adely Bossutové, tu zná méně, neboť ta byla výhradně ve službě panině. Nicméně ví, že jeho ubohá žena chválívala vždycky její ochotu i oddanost. Nepodezřívala nijak ani její poctivost, ani mravnost.

Protestoval horlivě proti tomu, jak soud proti ní zakročil; ale když mu vyšetřující úředník vysvětlil, proč se tak stalo, musil ovšem se podrobiti, nicméně znova ujišťoval, že jest o nevině této dívky docela přesvědčen.

V jeho přítomnosti byl sepsán inventář všech věcí, nalézajících se v psacím stole paní Orliacové.

Orliac tvrdil, že vrah neměl ani dosti času, aby si přivlastnil klenoty své oběti; neboť, jestliže se nemýlí, zdá se mu, že žádný z nich nechybí.

Paní Orliacová jich neměla ostatně mnoho, neboť nebyla ani dost málo koketní.

Mnohem důležitější nález byl učiněn v pokoji Orliaca. Jisté dokumenty, které se nalézaly v obálce na jeho stole, kde pracoval, zmizely. Ihned bylo učiněno opatření, aby se pátralo v tomto směru.

Až do 30. ledna nevyskytlo se nic nového.

Toho dne psaly noviny, že Jean S.... na kterém lpělo podezření, že spáchal zločin, byl nalezen v malé vesničce, Saint-Martin-Terresus, ležící na horní Vienně vzdálené asi pět mil od Limoges.

Po krátkém výslechu byl zproštěn ubohý člověk strašné obžaloby, která na něho byla nevinně uvržena.

Osmého dne přišel do svého domova, a od té doby se z něho nevzdálil. Že nepsal své vyvolené — jest totiž odhodlán vzíti si Adélu Bossutovou — stalo se jedině z té příčiny... že psáti neumí.

Byl vyzván, aby se odebral do Paříže, čemuž se ihned podvolil. Adéla Bossutová byla následkem toho puštěna na svobodu.

Čas utíkal, aniž se podařilo soudu učiniti jediný krok ku předu. Bylo zcela přirozené, že noviny vytýkaly velmi prudce tento neúspěch policii. Ministr vnitra byl interpelován v té věci; bylo mu dáno dosti zřejmě na jevo, že on jest zodpověden za své úředníky, kteří, jak se zdá, jsou buď nedbalí neb neschopni. Nescházelo mnoho, a zločin v „Rue Blanche“ by se byl stal příčinou krise. Ostatně byl každý přesvědčen, že chef policie bude co nejdříve sesazen.

Ale život v Paříži jest tak pestrý, že se v brzku vyskytla nová událost, která zvědavost obrátila na svou stranu.

Obavy o život Orliacův úplně přestaly, neboť tento se vůčihledě zotavoval. Jakýsi journal použil veřejného interessu, který zbudil zločin u Orliaců, a začal znova tisknouti jeden jeho román, který vydával s ohromnými reklamami.

V první polovici března upoutaly dvě nové události pozornost na drama v „Rue Blanche“.

Přinesl je „Nouvelliste“ slovy následujícími:

„Zvláštní nález, v skutku zcela neočekávaný, vyskytl se v záležitosti Orliacově, na kterou, doufáme, naši čtenáři ještě nezapomněli.

Musíme se nejdříve zmíniti o okolnosti, o které se až dosud nestalo žádné zmínky.

Každý se jistě pamatuje, že nástroj, kterým byl zločin spáchán, bylo kladivo zednické. První podezření padlo na Jeana Sarona, který, mimochodem řečeno, slaví svůj sňatek příští úterý s Adélou Bossutovou, komornou paní Orliacové.

Nuže, Jean Saron, kterému bylo kladivo ukázáno, poznal je ihned, neboť bylo jeho majetkem.

Můžeme si pomysliti, jak by toto přiznání bylo svědčilo proti němu, kdyby jeho alibi nebylo dokázáno způsobem tak nezvratným.

Ale jistota jeho neviny dodává jeho slovům velké váhy. —

Praví, že když opravoval se svými kamarády dům v „Rue Blanche“, toto kladivo mu zmizelo; buď že je sám ztratil, aneb že mu bylo ukradeno.

Zmínil se o tom tehdy staviteli, který to potvrzuje. Byl by snad vrahem jeden z oněch dělníků, kteří nějaký čas pracovali v domě a kteří mohli při té příležitosti studovati zvyky nájemníků?

Proti této hypothése, která se zdá býti na první pohled dosti možnou, dá se namítati, že, když dělníci v „Rue Blanche“ pracovali, byl podzim, následkem čehož chodili z práce o půl šesté večer, nemohl tudíž žádný z nich, leda že by se byl někde schoval, zkoumati, co se večer v domě děje.

Mimo to víme, že vyšetřování policie obratně vedené — jednou není vždycky — tuto domněnku úplně vyvrátilo.

Spíše se zdá, že kladivo to nalezl vrah někde v koutě, kde leželo pohozeno, a kde si ho Saron nevšimnul, a kde se vrah bezpochyby ukryl, čekaje na příhodnou dobu k provedení zamýšleného zločinu. Tuto novou domněnku potvrzuje okolnost, že vrah byl ozbrojen revolverem a že ke kladivu přišel pouze náhodou.

Ale přenechme spravedlnosti, aby si vymotala toto spletené pásmo, a promluvme si raději o druhé události, o které jsme se zmínili hned na začátku tohoto článku.

Každý ví, že všechny věci, které se naleznou v Seině a odevzdají úřadům, bývají dodány do Morgy, kdež zůstanou po nějaký čas vystavěny; později uloží se do skladiště, kde zůstanou až do toho dne, kdy se dokáže, že jsou úplně zbytečné.

Jest tomu asi osm dní, co rozkázal vrchní hlídač Morgy jednomu ze sluhů, aby odnesl ze sálu, kde bývají věci vystaveny, předměty, které tam ležely již dva měsíce.

Než je však odevzdal, prohlížel, jako obyčejně, ještě jednou každý kousek. Rozumí se, že, jako každý v Paříži, znal z novin všechny podrobnosti vraždy v „Rue Blanche“.

Když skládal několik kousků oděvu do uzlu, v němž byly nalezeny, byl náhle překvapen, jak se podobaly těm, o kterých Orliac vypravoval, že je měl vrah na sobě.

Čtenář se bude pamatovati na výpověď Orliaca. Pravil, že onen muž — arciť jak dalece mohl vůbec v této hrůzyplné noci pozorovati — měl na sobě dlouhý svrchník, barvy olivové, a že měl na hlavě měkký klobouk.

Nuže: v onom uzlu, o kterém jsme se zmínili, byl svrchník podobné barvy, zelené sametové kalhoty a plstěný klobouk se širokým okrajem.

Když nahlédl hlídač do knihy, ve které se zapisuje, co a kdy do Morgy přijde, nalezl, že tyto věci byly tam dodány devatenáctého ledna večer (bude to bezpochyby chyba v datu) lodníkem, který je vytáhl ze Seiny u mostu „de la Concorde“.

Bylo na nich viděti, že ležely jen velmi krátce ve vodě. Byl právě odliv, Seina klesala vůčihledě. Uzel, který byl zaobalen do kusu plátna beze všeho jména, a který se zdál býti utržen z většího kusu, padl na vyvýšený břeh, kde, když voda odtekla, zůstal ležeti na suchu.

Orliac byl ihned spraven o tomto nálezu. Náš přítel nemůže však určitě říci, jsou-li to ony šaty, jež měl vrah na sobě; jest to ostatně docela přirozené.

Brzy však zmizel i ten nejmenší stín pochyby. Uvidíme ihned, jak. Policie, v jejíchž rukou se nachází revolver, jenž byl nalezen v pokoji Orliaca, dala si velikou práci, aby nalezla zbrojíře, u něhož byla zbraň koupena.

Nebylo to tak snadné. Neboť tento revolver — druhu zcela obyčejného — neměl na sobě žádnou známku, mimo anglické slovo „patent“ — dle kterého se nikterak nedalo určit, odkud pochází.

Konečně, po dlouhém pátrání, dozvěděla se policie, že byla zbraň tato koupena pátého ledna u jednoho zbro-

jíře na boulevardu Strasburském, který prodává velmi levně revolvery horšího druhu.

Šťastnou náhodou pamatovala si žena onoho obchodníka, že prodala za jedenáct franků tento revolver pátého ledna člověku, který měl měkký klobouk, olivový svrchník a hrozné dlouhé kníry, kterým by se byla dala s chutí do smíchu. Vypadaly, jako kdyby byly falešné.

Také byl tento prodej zaznamenán v její knize; a byl to toho dne ten jediný.

Paní tato byla zavolána na policii, kdež jí byly ukázány nalezené šaty.

Prohlásila beze všeho váhání, že jest to oblek onoho kupce.

Připomněla si ještě jednu podrobnost, které si dovede všimnouti jen ženská.

Když podávala muži revolver a brala od něho peníze, viděla, že má jeden knoflík odřený, tak že vykukovalo dřevo skrze trhlinu.

Na svrchníku byl nalezen podobný knoflík.

Ostatně nemohla podati žádných bližších zpráv o onom muži: podotkla jedině to, že se zdál vyhýbati se světlu, a že měl klobouk tak vtlačený do čela, že nebylo hořejší část jeho obličeje viděti. A když mu dávala zpátky, dával si peníze až k očím, jako kdyby byl nesmírně krátkozrakým. Ruce měl bez rukavic, a obchodnice tvrdila, že byly velice bílé a jemné, tak že se velmi lišily od celého zevnějšku a chování toho člověka.

Tato poslední poznámka nezdá se nám býti příliš důležitou. Kdo chce mnoho dokazovati . . .

Ale nechť tomu jest jakkoliv, tímto jsou nalezeny stopy velmi vzácné.

Ostatně musíme potvrditi, že policie, proti které se před několika nedělemi začalo velice reptat, nijak neumdlévá. Kéž by se jí podařilo, aby vypátrala vraha a odevzdala spravedlnosti! Zdali pak toto přání se vyplní? Pravda je, že tři dny na to měly jedny večerní noviny, které se prodávají na boulevardu, hned na začátku následující článek tištěný velikými písmenami:

Zatčení vraha v „Rue Blanche“.

„Právě v okamžiku, když chceme tisknouti, dovídáme se, že jakýsi Marcel B . . . byl dnes ráno zatčen a obžalován z vraždy.

Jde o zločin v „Rue Blanche“, který připravil paní Orliacovou o život, a z kterého vyvázl náš soudruh Orliac jen zázrakem.

Aniž bychom se chtěli pouštěti do podrobností, kterých naše dobře známá diskretnost nám nedovoluje se dotýkati, můžeme přece potvrditi, že na této osobnosti lpí nejvážnější podezření — ba řekněme raději, že proti ní mluví důkazy přímo přesvědčující.

Zítra přineseme zprávy co možná obšírné.“

List dostál slovu, a následujícího dne měl dlouhý článek, jejž zde otiskujeme:

„Konečně zasáhla ruka policie vraha z „Rue Blanche“. Stalo se tak za okolností dosti podivných, které, mimochodem řečeno, nesvědčí o veliké chytrosti našich policistů — které nám celá Evropa závidí.

V prvním vyšetřování stala se zmínka o jistých cenných papírech, o kterých Orliac prohlásil, že zmizely. Bylo to pět obligací města „Lille“ — půjčka z roku 1860 — které náš kolega, jak nám sám vypravoval, koupil ze svých prvních úspor, a na kterých mu proto mnoho záleželo, ne tak pro jejich cenu, ale z pověrčivosti, kterou ostatně každý pochopí.

Čísla oněch papírů — které mají každý cenu asi sto franků, byla poznamenána, aby se na ně nic nevydávalo.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

V háji.

Jarní črta od *Fr. Smutného.*

Navštivme útulný, ne příliš prostranný háj, rozložený po kamenité, zvolna k potoku sklánějící se stráni. Křoviny lískové a trnkové, habry, sosny a modříny, mladé břízky i doubky tvoří tu vespolek malebné skupiny, mezi nimiž libují si zvláště milí naši pěvci.

Vřelý dech Vesny také v těchto místech vyvolal nový život. Lísky zahaleny jsou v hebké třásně jehnědové, jež však nebudou asi již míti dlouhého trvání; povadlyť většinou a opadávají, jakmile jen vítr silněji zavane. Půda pod nimi oděla se též svěžím rouchem; téměř přes noc vyrojilo se na ní tolik něžných podlisek, že ze značné vzdálenosti již se modrá.

Včelky, jež teprve nedávno opustily teplé úly, s bzukotem poletují nad těmito prvními kvítky jarními, sbírajíce s nich jemný pyl. Na modřínech jemné, zelené chmýří dere se kvapem z pupenců na venek; i dřín, jenž tu samoten mezi lískami stojí, oděl se již zlatožlutým květem. Toliko na habrech a dubech drží se dosud zbytky svadlého listí, však i ty budou musiti brzo rozloučiti se s nimi, neboť raší již nové pupence, z nichž co nejdříve rozvinou se svěží, smaragdové listy . . .

Jest pěkné dubnové jitro. Na blankytné obloze toliko několik nepatrných, jemně nadechnutých bílých mráčků. Teplý, jedva znatelný zefyrek pohrává zeleným jehličím a jásot plesajících pěvců rozléhá se veškerým hájem. Poslechněme jen blíže! Jaká to směsice zvuků ozývá se ranním klidem přírody! Přiletly až k nám všichni otužilejší opeřenci a radují se z příchodu Vesny společně s těmi, již s námi zimu trávili i z blízkých rolí zalétá sem jako na pozdrav velebný hymnus skřivanů, vznášejících se k azuru nebeskému. Všecky ovšem přehluší hlučným svým zpěvem neunavné pěnkavy. Ony nejvíce oživují naše háje; i když za nejpříznivější nepohody zpěv jiných pěvců umlká, pěnkavy až do omrzení prozpěvují svou známou píseň. Lesníci však příliš rádi jich nemají; viníť je, že jim sbírají nově zasetá semena v pasekách.

*

Byť však pěnkavy sebe více hlučely, nedovedou přece odvrátiti pozornosti naší od ostatních jejich druhů.

Velký budníček, jenž usedl na ohebném vršku mladistvé sosny, činí se, pokud síly jeho stačí, by jeho hlásek nezanikl mezi ostatními. Jakoby věděl, že jednoduchý, poněkud jednotvárný jeho zpěv je nám vždy velice milým. Zvláště k poledni, když ostatní pěvci si hoví, příjemně oživuje tišinu lesní.

Nedaleko budníčka ve skupině mladých modřínův ozval se lahodný, jako trilky znějící zpěv. Červenka zvolila si nejvyšší z nich za koncertní podium i pěje s opravdovým ohněm. Rudá skvrna na jejím hrdélku plane ve zlatých paprscích slunečních leskem rubínovým. Roztomilý tento ptáček musí často trpce pykati za lásku k našim krajům; jakmile nastane na jaře trochu příjemnější počasí . . červenka již k nám se vrací, nepamatujíc na to, že vánice a nepohody, jež později často nastanou, potrestají ji za tuto nedočkavost. Pojednou umlkla ve zpěvu i slétla ku praménku, vytryskujícímu opodál mezi omšenými kameny, by svlažila vyprahlé hrdélko. —

Za to začal na borovici dobrácký, nám vždy věrný strnádek svou prostou písničku. Prostou a skromnou jako jeho povaha, přece však každému milou. Sotva že slunko usměje se srdečněji na naše nivy a sníh začne mizeti před tímto úsměvem, strnádek ladí už hrdélko k radostnému zpěvu a umlkne teprve k podzimu.

Zvučný, poněkud melancholický zpěv kosův překonal na okamžik všecky. Sedí nehybně na vrcholku starého habru i pěje zvolna svou umělou píseň. Je však z míry nedůvěřiv. Jakmile spozoruje, že někdo se přibližuje, ihned odletí.

To sýkorky jeví na pohled více srdnatosti; alespoň před člověkem nikdy neprchají. Čiperná koňadra bez ostychu poskakuje po nízkých borovičkách, vesele ozývajíc se svým zvonkovým hláskem. Párek uhelníčků pak proléza všecky skuliny ve zbytcích lomů, jež jsou v hořejší části háje, pátraje po tom, zda nehodila by se některá za stánek rodinný. Sýkory volí si ovšem nejraději za obydlí vyduté stromy, kde jich však není, musí přizpůsobiti se poměrům a spokojiti se s jinými, méně jim milými bydlišti.

Vedle hlásku sýkor ozývá se z lomů též zpěv rehka domácího. Tmavý jeho šat zakmitl se na útržku skály, obrostlém do polovice plazivými ostružinami. Rehek je hotovým všudybylem i uvelebí se všude, kde najde jen trochu příhodné místo pro své obydlí. Ve hlučných městech, tichých vsích i odlehlých, osamělých lomech setkáváme se s ním. Z opeřenců, již poblíže obydlí lidských se zdržují, rehek je mi snad nejmilejším. Jeho skřehotavé zvuky není ovsem ani dobře možno zváti zpěvem, za to však jeho čilost musí nakloniti mu každého. Časně z rána vítá již červánky, věštící den, a za šera večerního ještě se ozývá, ba ni pochmurné a deštivé počasí ho nezastraší.

Obratností ve zpěvu nad rehka vyniká zelenavý zvonohlík, ačkoliv i jeho nelze připočísti ku dokonalým pěvcům. Neveliký tento ptáček usadil se na uschlém vršku borovice, vyrůstající na samém pokraji lomův, a prozpěvuje vrzavou svou píseň, vrtě sebou neposedně na všecky strany. Neunaví se však ni dosti málo takovým „namáháním", nýbrž zpívá pilně celý den, neohlížeje se po tom, zda komu produkce jeho se líbí čili nic.

Jinak nežli zvonohlík zapěti dovede polní jiřice, jež usedla téměř proti němu na jiné sosně. Je-li to táž, která loňského roku v lomech na mladém smrčku v hnízdečku pečlivě zrobeném mláďata odchovala a po celé jaro tato místa příjemnými činila, nyní pak opět hodlá tu se usídliti? Těžko to uhodnouti: že však většina pěvců vyhledává druhý rok opět míst, kde jich nikdo nevyrušoval, je příliš známo . . .

Mezi tím, co zaujati jsme byli příjemnými melodiemi různých pěvců, jeden z bělavých mráčků, jež pozorovali jsme již dříve, značně vzrostl a zahalil na okamžik slunko, jež prve světlo své v hojné míře na všechny strany rozsévalo. Náhlé zmizení zdroje světla jakoby polekalo pěvce, neboť většinou umlkli.

Pominut zde zajisté leckterý pěvec, jehož zpěv pobyt v našich hájích činí nám příjemným, pisateli šlo však hlavně o to, by třeba slabými barvami zachytil dojem, jaký naň učinila jedna z vycházek do jarní přírody.

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Čechy", skvostné a illustrované dílo pamětní. Společnou prací spisovatelův a umělců českých vedou Fr. A. Šubert a F. A. Borovský. Díl IV. sešit 70—73. (Polabí 6—9. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Hrady a zámky." Popisuje August Sedláček. Dílu VI. sešit 13. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Salonní bibliotéka." Redaktor F. Schulz. Číslo 55. Obsahuje: „Dumy a legendy" Otokara Mokrého. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Dramatická díla Jaroslava Vrchlického": Sešit devátý. Obsahuje: „Julian Apostata." Tragedie o pěti jednáních. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

„Sebrané básně a vlastní životopis Jana Havelky." Vydání posmrtné. S podobiznou. Nákladem knihkupectví Edv. Hölzela v Olomouci.

„Naše děti. Jejich život v rodině, mezi sebou a v obci, jejich poesie, zábavy a hry i práce společné." Popisuje Frant. Bartoš. Nákladem knihkupectví J. Barviče v Brně

„Bibliotéka paedagogických klassiků českých i cizích." Redaktor a vydavatel Fr. Bayer. Ročníku III. sešit 1. (19) obsahuje: „Jana Ev Kosiny sebrané spisy." Svazek 1. Nákladem spisovatelovým v Přerově. V kommissi J. Mercyho v Praze.

„Františka Pravdy sebrané povídky pro lid." Druhé vydání. Dílu 1. sešit 1. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Matice lidu." Rediguje Primus Sobotka. Ročníku XXII. číslo 1—3. Obsahuje: „Železná koruna." Historický román od J. Svátka. Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých v Praze.

„Libuše, Matice zábavy a vědění." Ročníku XVIII. číslo 2. a 3. obsahuje: „Upomínky Karoliny Světlé." Nákladem „Libuše, Matice zábavy a vědění" v Praze.

„Dějepis všeobecný." Pořádá Dr. Jos. Emler. Oddíl I. „Dějiny středověké." Od konce století pátého až do konce století patnáctého. Sepsal prof. Fr. Šembera. Sešit 26. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 00 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI 10. června 1888. ČÍSLO 17.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

IV.

Jan Maria přistěhoval se v ustanovený čas do San Catalda. Cítil se úplně zdráv a změna místa a novost scenerie účinkovala velmi blahodárně na jeho mysl. Slunce bylo přímo jarní, a na večer, když bylo v domě chladno, rozdělal starý Francesco ne veliký sice, ale veselý oheň v kamenném, pěkně římsovaném krbu, vedle něhož Jan Maria čaj svůj pil, svého Shelleye četl, do Spinozy se zahloubal, nebo myšlénky svoje veršem i prosou na papír vrhal. Cítil se v San Cataldě hned doma. Bylo mu někdy, jakoby se dávné „Havranické dny“ vracely.

Avšak bylo to přece tak docela jiné! Žil zde v té samotě svým ideálům jako někdy v Havranicích, ale vědomí, že bytost čistá, která celou jeho duši zaujímati začínala, s ním pod jednou střechou bydlí, dodávalo nynější jeho existenci posud netušený čar, a okolnost, že Caterinu na blízku téměř jen tušil (tak málo ji vídával), zvyšovala pouze poetický nimbus. Bylo mu někdy, jakoby žil v básni, ne ve skutečnosti. Nerozplyne se to vše jako fata morgana? Ne! To nebyla žádná hallucinace! Bylo zde tolik slunce, světla, svěžesti, cítil srdce svoje tak vřele a živě bíti, tolik nových, života schopných nadějí v něm klíčilo! Byla to zdravá, silná, radostná skutečnost.

Myšlénky rojily se mu nyní opět s nebe a ze země. Každý pohled vržený na campaň zbudil v něm báseň. Po celé dny bloudíval tou zelenavou, zlacenou, neskonale snivou krajinou, které se žádná druhá na zemi nepodobá. Duše jeho jako jeho zraky nemohla se dosytiti. Konal po té vlnící se pláni dlouhé pouti až k horám, které ji lemují, přicházel takto k ztraceným v náhlých dolinách bařinám, v kterých se stáda ohromných, polodivých krav a volů brodila, přicházel na luka, po nichž se davy koňů proháněly, na vršky, kde kozy skotačily, tak hnědé a plavé a graciosní jako antilopy, zastavoval se u pastýřů, kteří si byli obydlí svá ze starých, polorozsypaných římských hrobek zřídily, neb odpočíval v stínu zřícených chrámů a paláců z dob cesarských, jejichž sloupy ve vlhké trávě ležely, žloutly, se rozpadávaly. Nekonečné vodovody, zlacené sluncem, běžely campaní jako dlouhé řádky hexametrů, opěvující slávu Říma. A věru byla ta pláň otevřenou knihou, a všechny ty zbytky architektur byly fragmenty velké, heroické básně... A nikde živé duše, všude pusto, všude ticho... Hroby a rum! Avšak všude též to nevyslovitelné kouzlo nad tím nesmírným rovem, pod kterým dávné Latium pohřbeno tlí, ta země síly a mužné velikosti. A podivno, ten hřbitov nejslavnější pod sluncem minulosti nezasmušoval! Naopak, Janu Marii mluvila zde nad hrobem zašlých civilisací příroda zřejměji než kde jinde o věčné síle své, o svém věčném znovu rození, o nehynoucím mládí, o tom, že smrt jest chimerou, a jedinou pravdou že život, nezdolný a vítězící. Nad hrobem tolikerých minulostí snil nejraději o své budoucnosti.

„Já uzdravím se,“ šeptal si s úsměvem proti slunci, „zmužím se, vrátím se do Čech. Já naučím se pracovat a užitečným býti jako každý jiný. A přede vším dokáži, že jsem poetou! Co nyní píšu, to není více diletantství, a žádný nevlídný úsudek, žádná lhostejnost mě více nerozdráždí... Ó, jak byl jsem pošetilý! Jaké dítě!“

Zahleděl se do dřímavé unylosti campaně, kde zvuku nebylo a žádný větřík větví staré, osamělé před ním pinie ani nezakolíbal. Hleděl na Sabinské hory, fialové v slunci, v jejichž hlubokých úžlabinách temné stíny tiše ležely, jakoby tam dřímaly, jejichž temena se sněhem třpytila, na jejichž prsou sem tam bílé nějaké město viselo jak orlí hnízdo. Měl jakýsi pantheistický pocit lásky k té hmotě, sálající jasem. Dopouštěl se málem poetického modlářství Kananejských, posýlajících slunci a luně zbožňující políbky.

„Jak,“ zvolal, „opustiti tento krásný svět, ten krásný život? Zemřít, odejíti, když mi ještě ani není dvacetsedm let! Tak závistivá by byla příroda, že by mi kalich odňala, než jsem se napil? Vždyť poznal jsem teprve stíny života, neznám ještě taje jeho a jeho hlubiny, ani jeho radost! Vždyť pravé lásky ještě posud jsem nepoznal!“

Vzdychl si z hluboka, neb srdce jeho svíralo se bolestně.

„To nebyla láska tam daleko za mořem . . . s tím upírem . . . To byla bouře mých smyslů. A Gemma? To byla hračka, rozmar umělce, ne vášeň člověka. Však Beatrice snů mých, ta teprve se mně zjevila! Nenašel, nemiloval jsem před tím *duši*."

A myslil na Caterinu. Vstal s balvanu, na kterém byl seděl, pozvedl hlavu, kterou byl v rozjímání na prsa spustil. Odvrátil se od hor a před ním táhl se hřbet dlouhého, nevysokého pahrbku. V okamžení, když k němu vzhlédl, zjevila se tam postava na koni. Vystupovala temně ze světlého pozadí průhledných nebes. Byl tím zjevem překvapen. Byla to dáma v prosté, tmavé amazone s nedlouhou vlečkou, za pasem blyštěl se jí malý revolver, v ruce měla krátký bičík. Na hlavě měla pouze černý krajkový závoj, visící jí do čela a na ramena, a byl lehce a volně s jedné strany kol hrdla obtočen. Z pod závoje vykrádaly se její vlasy, v slunci jasné a plny paprsků. Byla to Caterina. Hnala se kolem něho a neviděla jej, neb oči její byly oslněny a do dálky na hory upřeny; když se mu až na dva kroky přiblížila, když jí němou poklonou pozdravil, zalekla se a trhla koněm nazpět, který se zastavil. Teď polil jí ruměnec.

„Odpusťte," řekla pak zdvořile a klidně, když malý její zmatek pominul, „byla bych vás málem zajela."

„Dal jsem dobrý pozor na sebe," odvětil s úsměvem, „a nebylo tedy nebezpečí."

Chvilku stála jako v rozpacích, nevědouc, co činiti, pak kývla přívětivě hlavou na pozdrav a šlehla koně bičíkem. Za okamžik byla daleko. Ztepilá její postava, oblita slunečním svitem, ztrácela se pomalu v modré mlze bezezvučné, dřímající campaně.

„Beatrice mých snů!" řekl si Jan Maria tiše a bral se pomalu domů.

Bydlel teď už více než celý týden v jejím domě, a dnes poprvé byl s ní těch několik slov promluvil. Byl ji posud vždy jen z daleka spatřoval. Žila tak tiše, uzavřeně jako zakletá v tom starém, pustém domě, v té truchlivé a velkolepé, čarokrásné samotě. Jako v pohádce!

Za to viděl se se Suntarellou často navštěvovala jej pilně, vyptávala se horlivě na jeho zdraví, na to, jak je spokojen se vším ve své nové domácnosti, na chování se starého Francesca, který bývá prý někdy bručivým. Občas mluvila též o contessině, a mladý muž tajil radost, s jakou každé zmínce o ní naslouchal. Myslil, že své tajemství skrývá. Suntarella nechala jej schytrale v tom klamu a vypravovala čím dále, tím více o Caterině a její rodině. Toho večera svěřila mu „ve vší důvěře", jak nešťastná byla hraběnka Soranesi ve svém manželství, jak tesknila zpět tam někam daleko za hory, kde se byla zrodila, jak nalézala jedinou útěchu ve svém dítěti a s jakou láskou Caterina na ní visela.

„Contessina jest andělem, andělem," končila Suntarella a utírala si slzy pohnutí. „ale, ale . . ."

„Nuž, ale?" tázal se s úsměvem, ale srdce mu nějak nepokojně tlouklo, čekal na její slovo.

„Ale má svou hlavu!" řekla Suntarella. „To má po otci, po otci. Sangue della madonina, ten byl svéhlavý."

Mladý muž se smál, bylo mu lehčeji.

„Viděl jsem dnes contessinu na procházce, daleko odtud na koni."

„Toť je také jedna z jejích svéhlavostí, vidíte! Co se jí naprosím! Pravda, nyní, za našich časů netřeba již se tak báti jako dříve, královští karabiniéři projíždějí celou campani od hor k moři křížem, krážem. Ale přece mohlo by se státi neštěstí. A víte, co mi odpovídá na moje výstrahy? Zde, říká, na blízku mě každý zná a já znám každého a máme se na vzájem rádi — a dále odsud? Mlčí a ukazuje mi svůj revolver! Ta nezná strachu, svatá pravda. I to má po otci. Račiž Bůh ji ochraňovat."

A znamenala se křížem.

Janu Marii se to líbilo, že se nebála. A jak krásně seděla na koni. Viděl ji, jak se ztrácela v té modravé glorii campaně jako Beatrice do empyrea.

Později, když Francesco oheň rozdělával pravil mu mladý muž:

„Nebylo by možné najati zde koně na blízku? Chce se mi jezdit, ty dlouhé procházky pěšky mě unavují."

„Toť velmi snadné," řekl Francesco, „nájemce contessinin má zde na statku celé stádo a dává též contessině koně k disposici, kdykoli si toho přeje. Kdyby pán si tedy přál, vyjednal bych vše sám s kmotrem Nucciem, i co se sedla týče —"

„Byl bych vám velice zavázán, příteli," řekl Jan Maria a netázal se ani, kým ten kmotr Nuccio byl. Nebylo ostatně třeba. Francesco zařídil vše hned druhý den k největší spokojenosti svého nového velitele, a když jej tento za jeho namáhání zvláštním darem odměnil, byl okouzlen a pravil s velmi srdečným úsměvem: „E così siamo contenti tutti!"

Teď teprve opojoval se Jan Maria kouzlem nekonečné campaně, pil to kouzlo velkými, plnými loky! Zdávalo se mu, že mu křídla narostla. Někdy, když na divé proháňce pláni se mu náhle buď kopule svatého Petra v záplavě slunce zjevila, nebo když jindy s druhé strany obrys Colossea se před ním nenadále ze stínů těžkých mraků vynořil, letěl pak až k samým branám Říma, a když jimi, zejícími mu vstříc, ulice města na něho volati se zdála, aby vešel, trhl koněm zpět, obrátil a letěl zpátky do zlatého deště paprsků, které slunce prchající za hory za sebe metalo jako Parth na útěku své šípy a kopí. Někdy překvapil jej hluboký soumrak a jel pak poušti plnou stínů a mlh, bloudících příšerně pod chladným, žlutým nebem, na kterém sem tam ještě dlouhé pruhy, jako roztrhané draperie purpuru hořely. Někdy neodolal zvoucím branám a projel Římem, hnal koně odlehlými ulicemi, vnikl k zbytkům antického města, letěl kolem zřícenin fora, pustil se kolem rozvalin therem Caracallových opět za bránu na via Appii, po které až k hrobce Caecilie Mettelly jel, zrak pořáde na Albánské hory upíraje, které, modré jako nebe, snivé jako zjevy, s obrysy lahodnými jako rhythmus ódy jej vábily, a pak bouřil ohromným obloukem zpět k osamělému domu v San Cataldě, stápějícímu se do šera pozdního večera. Z oken jeho vylévalo se světlo jezdci vstříc, jako by jej vítalo, a jednou při takovém návratě nesl se zvuk piana daleko po pláni jemu v ústrety. Byl už hustý soumrak, ale den byl tak teplý, že dvéře vedoucí z pokoje contessiny na terrassu byly otevřeny nechány. Jan Maria zastavil koně a naslouchal. Hrála sladkou, prostou, starou nějakou italskou skladbu. Bylo cosi zašlého, zapomenutého, dojemného v těch zvucích, něco jako vůně uschlých růží. Stál dlouho, dlouho v mlze, která houstla kolem, a krotil

netrpělivost svého koně. Když hudba umlkla, dojel domů. Toho večera cítil velké unavení, rozechvělost a horečku. Večerní mlha v campaně byla morově na něj sáhla. Nevyšel dva dny, ležel na svém divanu a slyšel v ustavičném polosnu bez přestání sladké, melancholické zvuky té zašlé, dojímavé, jakoby vyrudlé hudby.

„Beatrice mých snů!" zašeptal si a nyni teprve cítil jasně a ostře stesk, který mu byl po celý čas tak neurčitě v srdci vězel: teď věděl a řekl si upřímně, co jej tížilo a co jej tak zimničně, nepokojně po campani štvalo. Po celý týden byl doufal, že ji opět někde v té divoké, opuštěné, truchlé a čarovné samotě potká, že se mu zjeví jako tenkráte v záři slunce — a byl marně doufal! Po celý čas ani vidu, ani slechu po ní, až ten vzdech sladké oné písně.

„Vyhýbá se mi?" tázal se smutně. Kývl hlavou. „Uzavírá se! Jsem jí v cestě."

Suntarella jej právě navštívila, byla polekána, nebyť téměř ničeho po dva dni požil.

„Jste nemocen?" tázala se ho. „Včera jste nejedl a myslila jsem, že vám nechutná, ale dnes opět —"

„Nejsem nemocen," odvětil, „jen trochu dlouhými jízdami znaven. Zítra pojedu do Říma na několik dní. Prohlédnu si vatikánské sbírky."

A v tom rozhodnutí byl mimoděčný, dětinský jakýsi vzdor.

Druhý den stál u okna a hleděl do zahrady. Lekl se radostně. Caterina se tam procházela, zahalena v starý turecký shawl, měkký, temnomodrý, s širokým lemem, někdy křiklavých, nyní však vyrudlých a sladce souladných barev. Hlavu měla nepokrytou a paprsky slunce se smykaly po měkkých, světlých jejích vlasech, a měnily je v krásnou, bledou zář.

Jan Maria sotva oddychoval, bál se, aby ji nezaplašil jako laň. Pozvedla teď oči k jeho oknům, neviděla ho, neb stál za záclonou, a zraky její zůstaly chvilku tam utkvělý, a odvracovaly se pak pomalu a spustily na cestu, po které kráčela. Jaké zraky! Tak klidné byly a tak hluboké a vlahé!

Jan Maria byl by teď rád doma zůstal, ale kočár již čekal, styděl se plán svůj měnit, a odjel. Ostatně odcházela také už ze zahrady.

„Což ona o mne dbá!" řekl si smutně po cestě do města.

A ona o něm snila! Byla slyšela, že churaví. Srdce její bylo oltářem slitování a soustrasti, poslouchala Suntarellu něměl. Konečně řekla:

„Nejkrásnějším povoláním jest býti milosrdnou sestrou nebo lékařem."

„Nebo ženou lékaře?" usmála se Suntarella. „Ku příkladu pana Luigiho."

Dívka neslyšela.

„Seděla bych vedle jeho lože," myslila si, „a plašila bych chmury a stíny s jeho čela, kdybych k tomu měla práva."

Zamyslila se hluboce. — Pojednou ji napadlo:

„Neměla jsem s ním tenkráte snad několik slov promluviti, když koňmo jsem jej potkala v campani? Ah, ano, byla jsem nevlídná." Bolelo ji to. „Avšak," dodala v myšlénkách, „co mu na tom záleží!" A to ji bolelo ještě více. Celý večer byla velmi smutna. Myslila opět na tu báseň monsignora Astucciho. Jan Maria a Načiketas splývali jí opět v jednu osobnost.

„Měla bych další ty fragmenty čísti," myslila. „Kdo ví, není-li tam nějaká útěcha?"

Otevřela kabinet a začala pracně nečitelný rukopis luštiti. Byly v něm velké mezery, a viděla záhy, že se z něho ničeho o „druhém daru" nedoví, který Načiketas na bohu smrti žádal, neboť zlomky, které nyní četla, začínaly a zněly takto:

Po vyplnění obou Smrti darů
děl Načiketas: „Žádost moje třetí
buď odpověď na velkou otázku:
Ty klid nám dáváš — jaký jest to klid?
Rci, prah když překročíme života,
co za ním leží? Plaš mou pochybnost!
Dí někdo: „Dále žijem po smrti,
a zachováme vlastní osobnost
jen jasnější tam světlo vzejde nám."
Však druhý praví: „Není tomu tak,
tam zapadá vše, splyne všechno s vším."
Nuž, pověz mi, ó Jamo: co tvůj klid,
zda vyšší já — či hluchá nicota?
Tvá odpověď buď třetím darem mým.

Smrt zvedla ruce v živém odporu:
„Dar jiný žádej!" rychle zvolala,
„ten nemohu ti dát! Tak táže se
již celé lidstvo marně od věků,
i vyšším duchům jest to tajemství."

Děl jinoch na to: „Nepovolím ti."
Smrt prosila jej: „Ustup! Moudrým buď!
Vše žádej si, čím člověk šťastným jest!
Sto let ti dám sladkého života,
chtěj stáda koňů, slonů nesčetná,
buď bohatým a deset synů měj!
Nuž, králem buď a vládni dlouho tak,
až unaven sám žádat budeš smrt!
A k tomu zdraví dám ti, moudrost, vše,
co plným nazýváte blaženstvím!
Měj vládu světa, po kraj naplním
ti kalich nejsmělejších přání tvých!
Žen krásných lásku dám ti blouznivou,
žen, z jejichž očí svitat bude ráj,
jimž zpěvem harmonickým přetékat
rty budou jako vínem opojným!
To všechno měj, však ustup od toho,
na Smrti žádati, by řekla ti,
co přijde po smrti!"

Však jinoch děl:
„Ty málo dáváš, Jamo lakotný!
Vždyť sláva klamnou jesti, dětskou hrou,
a život nejdelší jest okamžik.
Ty koně, slony, trůny, koruny,
ty sladké družky, zpěvů opojnost,
to vše v tvůj tíhne nenasytný klín,
a nelze nikomu se radovat,
kdo zří, jak krása vadne, láska mře!
Ne, svůj chci dar, nic jiného než ten!"

*

Tu povolila, přemožena, Smrt
a promluvila — — — —
— — — — — — —
nad všechny světy duše větší jest
ta nedotknuta, neboť jsoucnost jich
z ní temeni, bez ní by nebyly!
Přec nejvzdušnější z věcí, hmotnější,
než ona jest, jež jádro jader všech
v dutině srdci vězí věci všech —
— — — — —
Kdo chtíčů nezná, strach kdo přemohl,
kdo smysly vládne, pokoj ducha má,
ten v klidném pravdy světle uzří ji,
svou duši věčnou, jistou, velebnou!

Jest sluncem, jehož stínem jesti duch,
ve změně věčné, ona beze změn,
ty odpočiváš, ona v pouť se dá,
ty spíš, a ona těká světy, bdíc:
má mimo žití ona jsoucnost svou.
Kdo osvětlen jest jejím poznáním,
ten, vida v tělech všech ji bez těla
a věčně nehynoucí v hynoucím,
vše jímající a přec středem vždy,
ten, vida vše to, déle nestrádá.
— — — — — — —
Však nemysli, že věda najde ji!
Tu marná všechna zkumná učenost,
neb duše pouze duši zjeví se,
když duše chce . . .
— — — — — — —
Tak Jama promluvil
a Načiketas myslil radostně:
„Pak jesti někde místo bezpečné,
kde z tebe, smrti, více není strach,
kam hrůza tvoje nikdy nevnikne,
a slzy ne, ni strasti života . . .
— — — —
a vešel v onen v taji skrytý dům,
v němž beze jména všeho Nejvyšší
své sídlo má . . .

To bylo vše, čeho se Caterina dočtla. Odložila rukopis a v hlavě bylo jí jaksi pusto, nedovedla chápati, nevěděla, našla-li tu útěchu, kterou byla hledala. Zdálo se jí spíše, že ne. Nic než smrt, smrt a smrt v těch podivných řádcích . . . Jakási velikost, ano, ale zdála se jí mrazivou. Jí tlouklo srdce tak vřele, byla tak přístupna radosti! Byla vážná, ano, ale nebyla povahy melancholické, milovala slunce, světlo, život, radost, ač nemilovala hluk a prázdné radovánky. Milovala zemi a urážello ji téměř to pohrdlivé od ní odvracování se. Což neměla existence zde svůj velký význam?

„Život jest tak krásný," myslila si, „a je nevděkem nevážiti si toho daru nevyzkoumatelné lásky a moudrosti. Ne, Načiketas měl se vrátit zpět. Což to nebyl druh samovraždy, co takto spáchal? Proč nepřijal ten návrh Jamův, ta stáda, tu moudrost, dlouhý věk, a konečně tu vládu královskou? Jak mohl býti šťasten a co mohl štěstí poskytovat jiným! Duch, věčnost, nesmrtelnost! Pojmy velké, vznešené. Avšak proč pohrdati zemí docela? Zdá se mi to hříchem."

Zavřela rukopis do kabinetu.

„Již to nechci čísti, ani o tom přemýšleti," pravila si. „Ta báseň mne sklamala. Na počátku, ano, když vešel Načiketas v dům smrti, obětuje se, ó tu mě zajímal, tu byla jsem jím nadšena, tak krásný byl a trpící. Ale potom, když myslil jen na své blaho, ne už na toho otce, ku kterému se přec opět vrátit mohl . . ."

A Načiketas splynul zase v jedno s panem Plojharem a bylo jí zas teskno k smrti. Zdálo se jí, že činí jemu a ne více Načiketovi výčitky. Zamyslila se znova.

„Ne," pravila si. „On jednal by jinak, nezapomněl by na toho, koho miluje —"

Zarazila se.

„Koho miluje as, pro koho as truchlí?" tázala se sama sebe nesměle a lekla se. „Co mi po tom? Bože, jak jsem pošetilá!" zvolala hlasitě a dodala smutně. „To jedno vím, že o mne nedbá. A proč by také měl?"

Neodvážila se déle mysliti, bylo to tak trudné. Sedla ku klavíru a nechala ty staré zašlé, sladké, zapomenuté melodie, o kterých netušila, jak jej byly dojaly, za sebe mluviti a oděla všechen svůj smutek, všechen svůj stesk, všechny matné vzdechy své těmi zvuky snivými a kouzelnými jako šero, zvuky, které se vlnily a které větřík po soumraké campani daleko, daleko zanesl až do šelestu rákosí, kde zapadaly a zmíraly. —

Zatím dojel Jan Maria dávno do Říma, jel hlučnými ulicemi plnými slunce, plnými lidí, plnými ruchu, plnými hrčení kočárů, plnými lidských hlasů a šumu fontanů, těmi ulicemi, do kterých starý věk své velké vážné stíny házel, doba feudální se chmuřila, do kterých renaissance s jasným úsměvem gracie a krásy se dívala, ulicemi, po kterých malebný barok své festóny a maskaróny rozvěšoval, v kterých nový věk se pružně svými aspiracemi a vymoženostmi chlubil: a město Romula a Scipionů, césarů a papežů, město nesmrtelných umělců a světobornych duchů zjevilo se mu onoho dne, jemu z pouště přišlému poutnikovi, konečně v plném čaru, v plné slávě, v nevyrovnatelném svém významu. Bylo mu, jakoby teď teprve otvíral oči. Neobdivoval se jednotlivostem, obdivoval se celému Římu, celý jej miloval.

Paní Giovannina byla překvapena jeho nadšením, když po dlouhé jízdě křížem krážem po městě se doma zastavil, ale usmívala se pouze spokojeně:

„Vždyť jsem vám to prorokovala, že se vám Řím zalíbí! Ale teď mi řekněte, co dělá Caterina."

Zasmušil se trochu.

„Myslím, že je zdráva," řekl, „zahlídl jsem ji náhodou, než jsem odejel."

„A nevzkázala mi ničeho?" ptala se paní Giovannina.

„Nevěděla asi, že jedu do Říma, viděl jsem ji pouze z okna," odvětil, a pak si myslil: „Proč jsem jí to nevzkázal? Proč, než jsem do kočáru vstoupil, nevešel jsem do zahrady, abych se zeptal nemá-li ničeho z města zapotřebí? Byla to prostě nezdvořilost!"

(Pokračování.)

Povídka o „nervose".

Napsal *Václav Schwab.*

(Dokončení.)

„Nebyl jsem tedy andělem, ale za to bylo mi souzeno poznati andílka v podobě roztomilé, šestnáctileté dívky, jejíž zjev hned v prvním okamžiku obetkal celou moji bytost dosud nepoznaným kouzlem . . ."

Došli jsme až k tichému zátiší, jež tají opodál rybníku ve Stromovce skupina širokolistých javorů. Pohodlná sedadla vyzývala nás k odpočinku.

„Poznal jsem ji ve veřejné zahradě v R., kam mne přítel můj vyzval na procházku. Společnost dívek, mezi nimiž jsem „svoji" roztouženým okem vyhledal, hrávala tu různé společenské hry. Přítel se s nimi znal. Uvedl mne, představil . . . Šťastná náhoda popřála mi, že jsem se mohl posadit zrovna vedle ní, sedící tu tak roztomile, půvabně a skromně. Steré půvaby, jichž nebyla si zajisté vědoma, obestíraly její něžnou bytost . . .

Hrávali jsme tu pak často společně. Nejraději hru, při níž člen společnosti obchází celý kruh a radí šeptem, kam má kdo uložiti věc, již mu byl soused napověděl.

Jak šťasten jsem byl, mohl-li jsem pošeptati svojí sousedce něco velice příjemného! Pozdržel jsem se vždycky nejdéle u jejího ouška . . . Jak bylo lahodně svůdné, jak mocně dráždilo svým broskvovým koloritem moji touhu! Ký div, že jsem se nezdržel a políbil jednou růžový okraj toho sladkého, měkkého ouška, v němž nebylo ani naušnic! Ucítivši polibek mých rozechvěných rtů, zadívala se na mne s uzarděním, leč také s důvěrou . . . Porozuměli jsme si. Srdce naše se sblížila . . .

Tak vlíbal jsem se do jejího ouška, tak vloudil se do jejího srdce!

Od té doby rozhostil se klid v mojí duši, čeřený jen sladkými tuchami lásky. Přilnuli jsme k sobě jako dva květy na jednom pupeni se sluční; dech její byl dechem mým, její úsměv byl mým úsměvem . .

Příteli, vy nevíte, co to jest býti milován šestnáctiletým srdcem, jež dosud pro nikoho nepocítilo hnutí vřelejšího, jehož čistá myšlénková hladina nebyla dosud zvlněna tím rozkošným chvěním blahého vědomí lásky, v jehož nitru, volném a nestísněném, počne se obraz vaší bytosti šířiti, počne prostupovati celou její bytost a ona zaplane nejmocnějším žárem, svěří vám všecky svoje city, svoje tužby, všecky naděje, celé svoje dětství, svoji přítomnost i svoji budoucnost vám dá — za to první štěstí vaší vřelé lásky, jež ji oblažilo měrou svrchovanou?

Nevíte, a proto nikdy nepochopíte, že opanoval celou duši moji mocný pud získati srdce její po celý život. Vnitřní uspokojení, jež rozhostilo se v prsou mých vědomím, že jsem šťastně milován, uvedlo mne v takový klid, jakého jsem dosud nikdy nepoznal.

Již jsem nebyl tím úzkostlivým pozorovatelem každého nepravidelného pohybu ve svém ústroji, zapomněl jsem na to na vše, ponořen veškerou myslí a celou pozorností svojí v následování života andělské bytosti svojí kochanky.

Předmětem mých myšlének nebyl více život můj vlastní, ale život mojí roztomilé dívky, která pod zrakem mým rozvíjela se v růžičku nejkrasších půvabů. Pozoroval jsem tahy její obličeje, odkrývající pátravému oku vždy nových a nových podrobností, jichž soubor a každá zvlášť staly se vděčným předmětem mých studií. Každého dne nacházel jsem u ní nových půvabů, v nichž zračily se dokonalé pudy srdéčka nevinného dítěte. Studoval jsem její povahu, nuanci za nuancí, zrak za zrakem, rys za rysem a vděčné to studium vyplňovalo celý můj volný čas. Již nechtělo se mi tápati ve tmách mlhavé budoucnosti, v nedozírných hlubinách blížící se smrti; žít chtěl jsem teď, žít, u ní a pro ni, dlouho žít . . . . A moje nervy, které jižjiž oslabovaly, jižjiž hrozily úplným rozkladem, pojednou v loktech její příchylnosti, ve sladkém objetí její vřelosti vzpružily se, volajíce mne k pořádku . . .

Žít, žít, avšak opravdově žít! K té myšlénce dospěl jsem, seznav konečně po nějakém čase, že jest povinností mou, abych dívku, v níž jsem vzbudil cit lásky a tuchu štěstí, opravdu šťastnou učinil. Tak, jak jsem dosud žil, tím neuspokojil bych ani sebe, natož ji, která zajisté vším právem nebude očekávati, abych se stal její lásky hrobařem.

Cítě sledy jejích vřelých, láskyplných polibků na žhavé skráni, přemítal jsem o všem, co jsem dosud vykonal a čím jsem povinen. Povinnost! Ten pojem byl mi dosud cizím. Žil jsem dosud jako dítě, ode dne ku dni, neznaje pojmu povinnosti, jež velí člověku: ty musíš pracovat, chceš li dojít cíle . . . A s požehnáním její opravdové lásky šel jsem *pracovat* . . .

Příteli, nemějte mi za zlé, musím vám říci do očí, že jste sám vinen svou nemocí. Pracujte, a uvidíte, že vás nervy přestanou týrat . . .

S hrstkou zbylého jmění odejel jsem do Prahy, abych tu nastoupil službu. Odhodlal jsem se, jak vám povědomo, pro průmyslový velkozávod V—ův. Byl jsem přijat — štěstí provázelo mne při prvním kroku — a mužně, s požehnáním lásky v srdci započal jsem svoji práci. Nelekal jsem se ničeho a třeba vysílen, vracel jsem se domů s myslí veselou, těše se vzpomínkami na minulé blaho a živě se nadějemi v budoucí štěstí rodinné. Vždyť se nejednalo jen o život jediný!

Při práci, maje mysl upjatu k dílu a nemaje času ohlížeti se na citlivost nervů, tak jsem ducha i tělo otužil, že jsem býval považován za nejzdravějšího pracovníka, a svěřovány mi úkoly dosti obtížné. Připouštím, že bych nebyl snad k práci tak přilnul, kdybych nebyl měl určitý cíl před očima, k němuž jsem vzhlížel jako plavci na moři ku „Hvězdě mořské" s důvěrou se modlí, ale to vědomí utužovalo síly mé a činilo ze slabocha obra pevné vůle . . . Snad bylo právě dobře, že jsem vlezl do takového Babylonu . . . Hukot páry, vrzání a rupání kol, pištění kohoutků, bouchání, sykot a praskot, zmatek různých zvuků, jež vzbuzuje obrovské nitro továrních strojů, uvedl nervy moje v jakýsi stav ztrnutí, jehož následek byl ochabnutí citlivosti nebo, ať tak dím, zmírnění dráždivosti nervů. Zvykl jsem si, jak se dobře říkává . . . Při tom otužoval

jsem tělo různým způsobem, procházkami, koupáním, tělocvikem, pravidelností v jídle . . . Dnes mne vidíte! . . ."

Přítel se odmlčel. Zahleděl jsem se na něj poznovu se zalíbením, jak se pojednou vztyčil a rozšířiv prsa, zdál se imponovati celému světu svým dokonalým zevnějškem. Byl to krásný muž! . . .

„Konec dopovím krátce," pokračoval, když jsme se k další cestě vzchopili. „Po dvou letech práce a praxe dosáhl jsem, jak vite, nynějšího postavení svého a nečekaje ani na písemnou smlouvu, rozběhl jsem se, dostav měsíční dovolenou, za svou drahou duší, jež v hrdinném odříkání očekávala mne s úsměvem oddanosti na rtech . . .

Za týden choval jsem již v náruči sladkou žínku, jež stala se mojí nejoddanější družkou . . ."

„Milostpaní je venku?" dovolil jsem si otázati se umlknuvšího přítele.

„Ano, až v Ústí nad Labem. Najal jsem jí tam letní byt, aby se zotavila. Toužím již po ní. Dnes odjíždím za ní . . . Ale pardon! Teď jsem vám vyzradil, co jsem vám zamlčel, chtěje podrážditi vaši zvědavost."

„Tím není, tuším, věc ještě odbyta," namítal jsem. „Pravil jste, že jste dnes u zvláštní náladě slavnostní."

„Povím vám všechno již," usmál se, „chcete-li býti ještě mým společníkem na zpáteční cestě. Půjdeme přímo na nádraží."

Byl jsem ochoten pana T. provázeti.

„Dnes odjíždíte?"

„Dnes. Čtěte!"

A podal mi telegram:

„Přijeď nejbližším vlakem! Marie je hrozně rozčilena a touží po tobě. Tvá sestra . . ."

„Nuž co? Nejsem šťastným? Já prý byl nervosní — k smíchu!"

Ta slova přítelova a jeho smích napjaly mne ještě více.

„Vysvětlete mi jen —"

„Vysvětlení žádáte? Povím vám to, jakmile se vrátím z Ústí . . . Přijďte si k nám pro vysvětlení. Přivezu si ženu domů."

Již jsem počínal pochybovati o upřímnosti pana T., podezřívaje ho ze zlomyslnosti.

Došli jsme ku stanici tramwaye. Pan T. byl již všecek netrpěliv. Díval se stále na hodinky, mluvil stále jen o cestě, o době odjezdu . . .

Byl jsem již mrzut, že mne stále udržuje v napjetí, a při tom jsem mu záviděl to štěstí, jež mně byl právě vylíčil. Jeli jsme skoro mlčky až k nádraží státnímu. Vešli jsme.

Ve dveřích vrazí do nás služka pana T., všecka poděšena, s telegramem v ruce:

„Milostpane, nový telegram! Přiběhla jsem právě, jak jste poručil."

S kvapem odtrhl zálepku a rozprostřev papír, četl nahlas s hlasem radostí rozechvěným:

„Jsi šťastným otcem zdravého klučíka! Tvá sestra . . ."

Dočetl, složil rukou nervosně se třesoucí telegram, a objal mne:

„Nuž, jsem šťasten?"

„Opravdu!" odvětil jsem, dojat neobyčejným tím obratem, s takovou opravdovou vážností, s jakou ani kněz nepronáší svoje „amen", modlí-li se na kazatelně, a stiskl jsem příteli ruku . . .

Opětoval moje stisknutí a kvapil ku kase.

Díval jsem se za ním dlouho a v oči mé stoupaly slzy, když jsem zřel, s jakým chvatem kupoval lístek, s jakým rozechvěním vstupoval starostlivý ten otec do kupé třetí třídy . . .

Jezdíval obyčejně v druhé.

Večerní.

Básně *Evy z Hluboké*

I.

Den zlatý na sklonku. Jdu od tebe
a v polosnu zřím ještě oči tvoje,
kam zadívat se pak, než na nebe!
Hle! Září v plné kráse — bez závoje, —
sní? Nesní, — láká modrým úsměvem
své berušky. — Den zlatý na sklonku, —
jdu od tebe, — — —
kde které srdce — tepe do zvonku,
kde který sen — dlí v nebi svém!

Ne, zemi nevidím teď v podvečer,
mám tebe ještě srdce, duši plnou
a odnáším tě s sebou do těch sfér,
jež topí žal svou pozlacenou vlnou,
jež kropí čelo luny paprskem
a jiskrou hvězd. Ne, zemi nevidím
teď v podvečer,
kde která touha — rozlétá se s ním,
kde který sen — dlí v nebi svém!

Ah, tonu zase již v ten okamžik:
tam nebe tuší jiných nebes chvění,
já tuším vroucí našich duší styk —
to nekonečné, čisté políbení;
i naše láska byla srpečkem,
v co zjasní se? Ah, tonu zase již
v ten okamžik,
kde které štěstí — letí dál a výš,
kde který sen — dlí v nebi svém!

II.

To všecko, co mi okřídluje duši,
sny opájí a kropí písněmi,
co pod hvězdami v toužení mne vzruší
a k nebi vznášíc táhne ku zemi,
to všecko, čím se srdce chvěje, buší,
co zasypává cestu růžemi:
je tvé!

Stín, který kmitne ve přeletu
mým okem, záblesk radosti a cit,
jímž ani chvíli nenáležím světu,
ten osud, který nechci opustit,
byť slzou pálil ony růže v květu,
mé srdce, dokud nepřestane bít:
je tvé!

Ty slzy, které měsíc jenom vidí
a vlny vzdechů, prudké žaloby,
ty vzkazy, jichž se hlava neuhlídá,
ta světla, která čelo ozdobí,
to štěstí, jež se v prsou s bolem střídá
a kdyby mohlo — úsměv dalo by:
je tvé!

Má modlitba, jež v pozdní noci svítá
a vše, co letíc stíhá křídlem svým,
má vzpomínka, jež s modlitbou se splítá,
když na hvězdnaté nebe pohlížím,
to všecko, čím tě oko moje vítá,
to všecko, čím tě oblažiti smím:
je tvé!

III.

Zář měsíčná zem do pohádky,
sny do polibků čaruje,
zřím, jak tam srostly mezi vrátky
dva stíny v jeden.
Jez v dálce tiché žaluje,
teď třešeň šeptla, kaštan tichne,
a pak si všecko listí vzdychne. —

Já hledím na ty hvězdy rudé
a modré, žluté do běla,
vím — s tvojím je a navždy bude
můj osud spředen — —
jak hvězda s hvězdou; věděla
bych ráda, sejdem-li se my kdy,
tak v jeden stín! Dí měsíc: „Nikdy!“

Na lovu v Britanech.

Ze svých potulek za písní maloruskou vypravuje *Lud. Kuba.*

(Dokončení.)

Teď nastala mi práce s chorem, ne příliš příjemná. Ona část totiž, jež do dvora vpuštěna nebyla, skupila se na blízku a pěla taktéž. Uraženou svoji ochotu pomstily odmítnuté zpěvačky jak náleží. S největšími obtížemi jsem tři toliko sbory zapsal. Asi o 11. hodině jsme chor propustili a unaveni odebrali se k čaji, kde nás táž příjemná společnost a zábava jako včera očekávala. Na usilovnou žádost všech přítomných použil jsem pianina k některým ukázkám z české národní a umělé hudby, jejíž půvaby tu došly nadšeného ohlasu, zejména Smetanovu „Rozmysli si, Mařenko“ a prostonárodní „Strašák“ bylo nutno několikráte opakovati. Vida takovýto zájem naučil jsem hned přítomnou mládež „strašáka“ tančiti. Pak jsem napsal v rychlosti spanilé pianistce hudbu tohoto tance pro piano — a v malé již chvíli všichni jsme se točili, tleskali, dupali a na sebe hrozili při rozmarných zvucích naší „Šla Nanynka do zelí!“

Avšak ani na tom nebylo dosti. Musil jsem i slova sděliti. Všichni se jim rychle naučili, a v brzku otevřenými okny do čarovné ukrajinské noci vylévaly se zvuky české písně z hrdel spanilých Malorusek!

Rozkošná zábava tato skončila se teprv po jedné hodině s půlnoci. Dnes i já súčastnil se doprovázení dam do sousední „dáči“ (letního bytu). Avšak nikomu nebylo do spaní. Když jsme došli ku dřevěnému schodišti verandy, usadili jsme se všichni na četných stupních s pravidelností, jakou vídati při apotheosách na divadle, zadívali jsme se na měsíc vysoko nad námi plovoucí a zapěli společně:

A vže (už) tretij večir
jak ja dyvčinu bačiv (vyhlížel)
na četvertyj ja prichodyv
a vona j nevychody:
Vyjdy, vyjdy, dyvčino,
potěš moje serdce, rybčino!

Teprv po několikáté písni jsme se rozloučili a odebrali na lůžka.

* * *

Následujícího dne navštívil mne Ivan Leontěvič Sidoreňko, kozák sela Britan. Statná to postava, typu spíše velkoruského. Dlouhý vous a poněkud i vlas, obé již prošedivělé. Oblečen byl v důkladný kaftan ke kolenům sahající, v šaravary a vysoké juchtovice. V ruce držel plochou čapku.

Písní zná mnoho a starodávných, leč nápěvy od něho zapisuji se s neobyčejnými obtížemi. Hlas neustále nejen tremoloval, ale i různými fiorituramí se zdobil, což ale vše při jeho hlase ne zcela čistém a nevelké dovednosti pěvecké bylo velice nezřetelné. Hlavní překážkou však bylo to, že ani v jediném případu nebyl nápěv v souhlase se slokou předchozí. Neustále měnil,

přetvořoval. To není následek nevědomosti, špatné znalosti písně, nýbrž je to prostě hudební vlastnost, s jakou se zejména u starších lidí na Malé Rusi často stýkáme při zapisování písní.

Dověděl jsem se od něho, že prý „rabotčí“ (dělnické) chory ruské sbírají někdy peníze a že potom vysýlají jednoho ze svých druhů na Don, aby se tu přiučil novým písním a domů je přivezl. Co na tom pravdy, nevím; nikde jinde jsem o tom ani nečetl, ani neslyšel.

Také si stěžoval, že se za našich časů všecko mění a vše podrobuje novotám: písně, lidé, šat, zvyky atd. Také v Britanech. Ještě před deseti lety nenosila tu žádná žena ani dívka sukni, nýbrž dva kusy černé látky, jeden napřed, druhý v zadu. Nahoře pak byly červeným šálem k tělu přivázány.*) Nyní však nosí sukně.

Po odchodu Sidoreňkově pořádal jsem si své věci k odjezdu, jenž mi po obědě nastával. Práce moje byla skončena až na Romaneňka, který mi ještě návštěvu slíbil a jehož jsem také dychtivě očekával.

Přišel teprve k polednímu. Usedl jsem s ním a s některými přítomnými slečnami na „krylcu“ (verandě). On vyňal ze záňadří půl archu papíru. Bytě si tam napsal počáteční verše písní, jež mi chtěl zazpívati.

Prohlédnuli jsme jeho rukopis a divili se jeho pěknému písmu i poměrné správnosti napsaného textu. Zdálo se mi, že se chtěl nešťastný Ivan Ivánovič pochlubiti svým vzděláním. Vzdali jsme mu zasloužilou pochvalu.

Kryněak se s naivní samolibostí usmál a pak se vzdechem pravil: „U menja bratja charošeňkie“ (mám znamenité bratry)!

Řekl jsem mu, že vím, že dokonce jednoho sám znám, Timofeje Ivánoviče. Kryněaka to velice potěšilo; usmál se spokojeně.

Potom jsme se věnovali písním. Romaneňko tomu dal ráz příliš „akademický“. Držel vážně půlarch před očima a četl píseň za písní. Za každou počkal, načež jsem mu řekl, znám-li, či má-li ji zpívati. Zvláštní náhodou byly to většinou písně, o nichž jsem věděl, že jsou již zapsány a vydány. Několik jsem si však přece do svých papírů uložil.

Právě jsem jednu z písní dopisoval, když vstoupil na „krylco“ Vasil Nikodimovič, nesa v ruce kalíšek bílé vodky.

„Zdrástvuj, Ivan Ivánovič!“ zvolal na Kryněaka. „Hle, jak tě máme rádi! Nesu ti sklenku vodky!“

Kryněak se vděčně uklonil a vztáhnul uctivě ruku po kalíšku. Jakmile jej ucítil v ruce, vzpřímil se, oči mu vzplály, a počal zpívati:

> Rjumočky (kalíšky) po stolikam
> pochaživajut (chodí),
> čaročky (sklenky) i pljašečky (láhve)
> s soboj (sebou) govorjat (hovoří)!

Při poslední slabice vznesl „rjumočku“ ke rtům, a v následujícím okamžiku byla dnem vzhůru.

Vraceje kalíšek, poděkoval a poprosil o papiros. Byl mu ihned podán tabák i papír. Když však svíjel papiros mezi prsty, aby jej slipnouti mohl, ukázalo se, že vzal místo jednoho papírku — tři!

„Tys už zase opilý!“ volá žertem Vasil Nikodimovič. „Tři papírky! Vždyť to nebude hořet!“

„I bude, — a bude to silnější,“ liboval si Ivan Ivánovič.

Toho dne byl Romaneňko na tom stupni, odkud mu bylo možno vrátiti se k pořádnému životu a snad i ku zdraví. Aspoň tak myslím. Počaltě toho dne sama sebe si vážiti, ba dospěl k jakési pýše a hrdosti, oceňuje svoje dovednosti. Vrchol této probuzené pýchy, ba skoro samolibosti dal nám poznati po obědě. Na onen půlarch totiž, kde měl napsané písně, vykreslil na druhou čistou stranu sebe, hrajícího na housle, a velkými písmeny se podepsal s důstojností, s jakou se to jen pod portréty a na úředních spisech činí:

Ivan Ivánovič Romaneňko.

Vyžádal jsem papír tento od něho na památku a velice jsem litoval, když jsem při návratu svém do své domoviny poznal, že se mi na cestě ztratil.

Rozloučil jsem se s Ivanem Ivánovičem a mohu říci nikoliv lhostejně; potom jsem poslal pro koně a hotovil se k odjezdu. —

Sedím již na voze. S krylca mává několik klobouků a šátků a zavznívá volání: „Proščajtě!“ Kočí prásknul bičem a koně již letí k rozevřeným vratům.

„Tpru!“ vzkřikl náhle vozka na koně a škubnul jimi zpět. Popatřím, co se stalo.

Ve vratech se právě objevil svátečně oděn, s kyticí v rukou a se smeknutou čepicí — Romaneňko. Nebýti rázného trhnutí vozkova, byli by jej koně přejeli.

Klaněl se hluboce, přál šťastné cesty, zdraví atd.

Mávnul jsem mu též kloboukem na rozloučenou, vozka švihnul do koní — a za nedlouho jsem z Britan viděl zase jen kupu šedohnědých střech jako hromadu hřibů. —

Vzpomínal jsem na zažité dojmy posledních tří dnů, a než jsem se nadál, byli jsme v prvé vsi, v Koseljakách, kde má Ivan Ivánovič „uschovány“ své housle. Nyní měla ta osada pro mne více zajímavosti než při předvčerejší jízdě.

S toutéž rychlostí uplynula mi druhá část trati, cesta do Zonek, kde uprostřed návsi roubili právě budovu na „požárné instrumenty“. Zde jsme napojili koně a nastoupili poslední část trati — do Něžína. Ale i ta uplynula, dík zajímavému mému kočímu.

Vozka můj, majitel „postojalého dvora“ (zájezdní hospody) v Britanech, měl po příkladě svých rodáků i v létě důkladnou černou beranici. Což divu, že mu potůčky potu čáraly po obličeji jako po stráni!

Podíval se na můj slaměný klobouk a se vzdechem podotkl, že je as lehký. Dal jsem mu jej prohlédnouti a zodpověděl i jeho několik otázek, co stál atd.

„A co stála vaše beranice?“

„Dva ruble.“

„A je-li pak dosti teplá?“ — V témž okamžiku jsem se zalekl své otázky, očekávaje, že mi ubohý zpocený vozka na pichlavou otázku odpoví spravedlivým hněvem.

On však klidně setřel nový ručej potu, jenž mu chvatně spěchal na špičku nosu, a prostodušně odvětil: „I dost — dost —“

Když slunce žhavost svých paprsků počínalo mírniti, byl jsem již opět v Něžině v přátelském středu svých rodáků, bratří Dobiášů.

*) Kroj tohoto způsobu však dosud na nejednom místě na jižní Rusi je zachován.

Pastel.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Polem sukně pestří se a šátky.
Do vsi venkovanky z mše jdou zpátky.

Mezi osením, hle, cestou dlouhou
klikatou se pestrou vlní prouhou.

V světlou zeleň nach vlčího máku,
chrpy azur k oslnění zraku

Směs těch šátků šije roztomile.
Jabloně a tlohu květy bílé

Každým dechem vánek na ně sehvívá
a nad nimi v modru skřivan zpívá.

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Pokračování.)

Áčkoliv jsou tyto obligace v stálém prodeji — zvláště u menších burs — nebývají jejich roční tahy v žádných důležitějších novinách ohlasovány, rozumí se až na listy odborné.

Obyčejně, když se chce někdo dozvěděti, zdali některá obligace vyšla, musí jíti k panu K . . . bankéři v ulici „de la Chaussé d'Antin", jemuž bylo druhdy svěřeno vydání dlužných úpisů a který až doposud ty věci obstarával.

Nuže, před několika dny přišel do bankovního závodu pana K . . . člověk, jenž si dal ukázati přehled tahů a pozorně je prohlížel, zároveň se díval do své tobolky, kde měl něco tužkou zaznamenáno.

Pojednou radostně vykřikl a přistoupil k okénku v pažení, za nímž seděl úředník, a zaklepal. Když úředník otevřel, ptal se ho, zdali je to pravda, že číslo 61.488 vyhrálo tisíc franků při tahu, který se odbýval 1. září.

Úředník se podíval a řekl, že ano, dodávaje, že výhra se vyplácí za měsíc po tahu, a proto že si může peníze vyzdvihnouti.

Muž rozplýval se děkováním, a když nabyl jistoty, že může přijíti v kterýkoliv den a hodinu, odešel řka, že co nejdříve se vrátí. Když úředník vypravoval tuto příhodu svým soudruhům, zvolal jeden z nich:

„Číslo 61.488 vyhrálo? Ale mně se zdá, že jest to jedno z oněch, která jsou na listině zaznamenána, aby se na ně nic nevydávalo?"

Úředníci spěchali se přesvědčit. Bylo tomu vskutku tak, a po krátkém hledání našli, že jest to jedna z obligací, které byly ukradeny našemu příteli Orliacovi.

Na neštěstí zapomněl se úředník zeptati na jméno a adressu toho člověka. Ale bylo pravdě nepodobno, že, když se o výhře dověděl, si nepřijde pro peníze, které mu tak neočekávaným způsobem padly takřka s nebe.

Ihned vzkázalo se na policii, která poslala jednoho ze svých úředníků do bankovního závodu, aby zde očekával příchod onoho člověka.

Nečekal příliš dlouho.

Asi ke třetí hodině přišel onen muž a obrátiv se na téhož úředníka banky, podával mu obligaci.

Měla skutečně ono číslo. Bylo zřejmé, že jest to jedna z ukradených listin.

Úředník vyzval muže, aby vešel do kanceláře. Zde byl požádán, aby několik okamžiků sečkal. Mezi tím byl zavolán pan Destrem, policejní komisař, který začal ihned muže vyslýchati.

Tento začal koktati, že se jmenuje Jules Davérac, že bydlí v Paříži v ulici Puebla číslo 125., že má ten dům najatý, a že jeho pokoje opět sám pronajímá.

Když se ho komisař ptal, odkud má tuto obligaci, neodpovídal chvíli; pak řekl, že ji dostal od jednoho ze svých nájemců, který mu zůstal dlužen za byt.

Nejdivnější na této záležitosti jest, že pan Davérac tvrdí, že dostal tuto obligaci jen do zástavy od svého dlužníka. Šel se jen náhodou podívat, zdali bylo na ni něco vyhráno. Když viděl, že ano, napadlo mu, aby si výhru vyzdvihl sám, a z oněch peněz koupil jinou obligaci, kterou chtěl vrátiti pak na místo oné, která mu byla svěřena.

Tento nepěkný úmysl, který snad nepodléhá zákonu, svědčí přece o veliké morální zkaženosti člověka, který se až do této doby těšil nejlepší pověsti a jemuž až doposud se nedalo ničeho vytýkati.

Nejdůležitější věcí však jest pronásledovati tuto stopu, která se tak neočekávaně policii vyskytla.

Pan Davérac líčí svého nájemníka co člověka velmi bizarrního, napolo šíleného, který se zabývá vynálezy a jenž má v nájmu dva pokojíky skoro na střeše.

Tento člověk se jmenuje Marcel Bidard — jméno to jest známé uličníkům pařížským — a jest ženat. Jeho žena živí se praním. On sám nevychází skoro nikdy ve dne, za to bývá někdy celé noci pryč, a jak se zdá, vlastně nic užitečného nedělá; a jak pan Davérac se vyslovil, žije ve velké bídě.

Několik měsíců již neplatil byt, a, ačkoliv určitě sliboval, že zaplatí, nedostal pan Davérac od něho nic. Hrozil mu tedy vybozením. Na to mu odevzdal Bidard — 21. ledna — pět obligací města „Lille", řka, že si je za krátký čas, až zaplatí, vezme nazpět.

Toto datum — bylo to druhého dne po vraždě v „Rue Blanche“ — shodovalo se až příliš s podezřením, které vyvolaly tyto nové okolnosti, tak že nebylo možno déle váhati.

Ihned byl vydán rozkaz na zatknutí tohoto Marcela Bidarda, což se také stalo předevčírem ráno, právě v okamžiku, když se tento vracel v pět hodin ráno domů.

Nemusíme snad již ani podotýkati, že ostatní čtyry obligace, nacházející se v rukou p. Davéraca, mají taktéž ona zakázaná čísla.

Pan Besnerier dal již předvolati obžalovaného, a nepochybujeme, že vyšetřování bude teď rychle pokračovati. Neopomineme našim čtenářům přinésti podrobné zprávy.“

Ještě téhož dne přinesly večerní noviny „Cloche du Soir“ sensační článek o zatčení Marcela Bidarda:“

„Ulice „de Puebla“, kterou chodí málo pravých Pařížanů, vine se kolem parku „de la Butte-Chaumont“.

Dnes ráno dal jsem se zavésti na toto místo, jak toho můj úřad reportera vyžadoval.

Dům, který má číslo 125, nevyhlíží příliš vábně. Jest to staré stavení, stojící jaksi osamotněle, neboť na obou stranách jsou prázdná místa. V oknech, která jsou bez záclon, visí všeho druhu hadry, pověšené tam za tím účelem, aby uschly, což trvá dosti dlouho, neboť černá a špinavá façada domu čelí na sever. Dům má čtyry poschodí. V přízemí je vinárna „u krásné Mexikánky“, jejížto comptoir vyplňuje silná dáma, zrozená v tropické krajině . . . v Brusselu. Na tuto obrátil jsem se nejdříve, abych se něčeho dozvěděl o jejím sousedu.

Povídala mně, že zná jen velmi málo pana Bidarda, a že si nepřeje se s ním blíže seznámiti.

„Proč?“ ptal jsem se.

„Bidard je člověk suchý (a Tartufe byl přece tlustý!), dlouhý jako den bez chleba, obličej má žlutý a vpadlý, který celé dny se zaměstnává ďábelskými výmysly (??), který chodí domů v noci, a který ještě ani sou neutratil „u krásné Mexikánky“ za všechna tři léta, co bydlí v domě.“ (Tím si arciť můžeme vysvětliti, proč je té dámě tak nesympathický.)

„Co jste to povídala o těch ďábelských výmyslech? Co tím rozumíte?“

„Což pak já vím? Každou chvíli dělá oheň.“

A když jsem si dovolil poznámku, že tato výstřednost jest v zimě k odpuštění, rozzlobila se tato dobrá dáma a odpověděla mně, že oheň a oheň je rozdíl, že je oheň poctivý a oheň . . . který se nemá dělat.

Zdá se mi, že Bidard má v celé čtvrti pověst maga aneb alchymisty, a krásná Mexikánka se pranic nedivila, když se dozvěděla, že byl zatčen pro vraždu.

„A co mně můžete říci o paní Bidardové?“

„Ah, to je poctivá žena; pracuje ve dne v noci, aby uživila toho ničemu, svého muže. — A podívejte se, právě jde domů.“

Ke krámu blížila se malá, ale velmi tlustá ženština, s růžovým, skoro dětským obličejem.

Když viděla dvéře vinárny na polo otevřené, zastavila se a pozdravila krásnou Mexikánku. V tom však zpozorovala také mě, a domnívajíc se nepochybně, že jsem od policie, zarazila se.

Přistoupil jsem k ní, a řekl jsem jí, kdo jsem.

K svému nemalému překvapení jsem spozoroval, že byla tomuto setkání ráda.

„Chcete se mnou mluviti, pane?“

„Ano paní, jde o . . .“

„Mého ubohého muže. Ah pojďte, pojďte pane! Kdybyste věděl! Zastanete se ho, že ano?“

Až doposud šlo vše vesele, ale od toho okamžiku, co jsem se sešel s paní Bidardovou, musím se přiznati, že mně nebylo více do žertu.

Tato statečná, dobrá a intelligentní žena mně vnukla ihned takovou sympathii, které jsem se vskutku nenadál. Nemohu arciť nikomu vnutiti ono přesvědčení, kterého jsem nabyl při dlouhé rozmluvě s paní Bidardovou.

Jsem však jist, že k němu dospějí moji čtenáři sami.

Hned na první pohled udělala na mě paní Bidardová velmi dobrý dojem. Navzdor tomu, že její postava jest malá a tlustá, a že byla více než jednoduše oblečena — měla na sobě obnošené, zaprášené šaty z černého merina, černý, slaměný klobouk a rozedřené botky — zdálo se mně, že má něco velice ušlechtilého ve svém zjevu. —

Spozoroval jsem, že její krátké, tlusté ruce, pokažené těžkou prací, mají ještě doposud krásnou formu.

Když jsem šel za ní po schodech do jejího bytu, všiml jsem si, že její chůze, ačkoliv byla nyní trochu těžkopádná, bývala původně velice graciosní, tak že ani bída nemohla úplně tyto stopy zahladiti.

Musím přede vším podotknouti, že má paní Bidardová šedivé vlasy, což zajisté odstraní každou domněnku o nemístné galanterii.

Vylezli jsme až do čtvrtého poschodí, po dosti slušných schodech. Když jsme přišli nahoru, spozoroval jsem něco jako žebřík, který končil ve stropu.

„Jakže,“ zvolal jsem, „tam zůstáváte?“

„Ano, pane, na půdě,“ odvětila smutně se usmívajíc, „a jestliže se bojíte unavení“ —

Styděl jsem se, že jsem dal své překvapení tak na jevo, a jal jsem se chutě stoupat.

Za chvíli byli jsme na místě, v onom krásném bytě, za nějž, jak si domácí pán stěžoval, již tak dlouho činži nedostal. Každý popis jeho byl by zbytečný. Kdo nezná takový byt ve střeše . . . nesmíme mysliti na komůrku básníkovu, jejížto okénko má vyhlídku na střechy a — do růžové budoucnosti. Ne — ten zde byla vlastně ta pravá půda, která se táhla po celé délce domu; nevím, který stavitel vystavěl tuto podivnou věc. Je to celá síť trámů, břeven, pilířů a opor upomínajících na kostru lodi. Část prostřední, která jest též nejvyšší (může se tam státi totiž rovně), jest rozdělena příčkou z latí na dvě části, tak že tvoří dvě místnosti. Jedna z nich slouží za ložnici, ve které se nachází bidná, železná postel, stůl, dvě nebo tři slaměné židle; druhá pak za jídelnu (!!!), která jest osvětlena kulatým okénkem, z něhož jest čarokrásný pohled na Paříž.

V této jídelně — aneb spíše kuchyni — stojí pec k tavení. Ptal jsem se sám sebe, jak ji sem asi dostali! Všude, i na podlaze ležely retorty, láhvičky k destilování, tuby všeho druhu, pokály, flacony, a bůh ví, co ještě, celý arsenal Mikuláše Flamela . . . a kamenů, že by se jimi mohla vydláždit celá vesnice!

V jednom rohu stojí stůl, na němž jest celý stoh papírů a sešitů, které jsou červenou nití sešity. Ony dvě

prostory, které se ztrácejí do klonící se střechy, jsou plny všelijakých předmětů, které jsem nemohl dobře rozeznati. Zahlédl jsem pouze kusy železa, olova a zinku, dále nějaký stroj, který se ve stínu podobal ohromnému pavouku. To vše dohromady tvořilo prazvláštní celek, celé peklo podivnosti, uprostřed něhož tichá paní Bidardová se svým růžovým obličejem, modrýma a hlubokýma očima se zdála býti dobrou vílou, vězněnou nějakým démonem.

Musím říci, že tento první dojem se brzy rozplynul: nebylo zde žádného pekla, žádné uvězněné — a snad ani žádného démona.

„Pane," pravila ke mně paní Bidardová, „jsem velmi šťastná, že jste přišel. Váhala jsem až doposud jíti sama do některé redakce a poprositi někoho z pánů žurnalistů, aby mě vyslechli... myslím však, že bych byla dnes se k tomu odhodlala.

Snad by mě byli dobře přijali, neboť — ale prosím vás, abyste to nevyzradil — jsem sestra pana X—, který byl dlouho vaším kolegou a jenž zemřel před dvěma lety."

Jmenovala mně jednoho žurnalistu, na kterého jistě ještě žádný z nás nezapomněl a jenž byl jedním z našich nejoblíbenějších soudruhů. Nemohu vyzraditi jeho jméno, neboť paní Bidardová si přeje, aby nebylo jmenováno v tomto smutném případě dříve, než bude úplně objasněn.

Slíbil jsem jí, že budu diskretním, a ujistiv ji, že se jí noviny zastanou, prosil jsem ji, aby pokračovala.

„Mně je třicet osm roků," pravila. „Zdám se býti mnohem starší: to je však následek neštěstí, které nás potkalo. Nestěžuji si na to, snášela jsem klidně svůj osud, a mohu říci, že ještě teď jej přijímám s radostí."

Musím se přiznati, že se mně zdála tato resignace v této bídě, a hlavně nyní, když lpí tak hrozné podezření na jejím muži, býti přílišnou.

Má tvář prozrazovala bezpochyby moje myšlénky, neboť paní Bidardová podotkla ihned:

„Divíte se, jest to přirozené. Ptáte se sám sebe, jak jest to možné, aby byl někdo v této bídě spokojen. To je tím, že neznáte mého muže a že nevíte, jak naděje, lépe řečeno jistota na lepší budoucnost nám pomáhá snášeti náš smutný osud."

„Jest tomu již dlouho, co jste vdaná?"

„Dvanáct let. Bylo mně dvacet šest roků, když jsem si vzala pana Bidarda, který byl tehdy profesorem chemie v jedné koleji v Bretagni.... a chcete-li, povím vám krátce, jak jsme se vzali.

Můj bratr a já byli jsme siroty, beze jmění. Naši rodiče měli malý obchod a protloukali se jakž takž životem. Zemřeli krátce po sobě, v nekolika nedělích, tyfem, který tehdy zuřil, tak že jim nebylo možno zajistiti budoucnost svých dítek. Nedělám jim proto žádnou výčitku. Byli to hodní, svědomití lidé. Bratr odejel do Paříže. Nedostalo se mu sice velkého vzdělání, ale za to měl živou obraznost a tak přispůsobil se rychle novým poměrům. Jeho originální sloh a jeho sršící duch udělaly jej brzo známým, jak sám dobře víte.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

FRANTIŠKA STRÁNECKÁ,
česká spisovatelka

zemřela dne 27. května v Brně v 49. roce svého věku. Zesnulá byla na Moravě to, čím nám v Čechách jest Božena Němcová. Pilná a bystrozraká pozorovatelka národního života, vyvažovala z tohoto nevyčerpatelného zdroje své rázovité, pravdivé a zároveň poetické kresby, které učinily ji v kruhu českého čtenářstva tak oblíbenou. Roku 1868 vydala sbírku „Moravských pohádek", v které osvědčila se co výborná vypravovatelka, věc to nad míru nesnadná — zvláště při pohádce, kde vkus umělecký splývati musí s rozenou naivností předmětu samého. Také v docela samostatných kresbách, črtách, povídkách. Stránecké byl sloh spisovatelčin stručný a vynikající zvláštní silou, která svědčí o její tvůrčí rozvaze a pevném uměleckém vědomí. Spisy své vydala většinou na Moravě, avšak dosti značný počet jich vyšel také v časopisech pražských, zejména ve „Květech", „Světozoru" a v „Zlaté Praze". Část souborného vydání některých prací Stránecké přinesla Šimáčkova „Libuše" a „Moravská bibliotéka".

Výlet do Gronska.

V alpských a jiných horských klubech známý norský athlet Nansen chystá se ke prozkoumání nesmírných sněhových polí gronských. Bohatý dánský kupec opatřil jej penězi k tomuto odvážnému podniku a Nansen shromáždil již kolem sebe četnou společnost, která jej bude doprovázeti. Celkem považuje se tento podnik za zoufale dobrodružný, ale vůdce a jeho družina pevně doufají, že se jim podaří přejíti Gronsko, ano, dostati se až na severní točnu. Jest to ovšem naděje, ve které sta jejich předchůdců bylo sklamáno; avšak svědčí, že podnikavost a pohrdání nebezpečím nevyhasly ještě v žilách potomků starých Vikingů. Gronsko jest pro takové výpravy jedním z nejtvrdších oříšků na zeměkouli. Objeveno bylo v devátém století od Islanďana Gunbjörna a jako dnes, tak již tenkrát bylo pověstno svými věčným sněhem pokrytými břehy a horami. Nazvali tuto zemi Hvidsaerk, Země bílá jako plátno, jako košile. Ale jiný Islanďan, Eric Červený, vyplul kolem západního břehu a nalezl tam dvě malé osady a tolik trávy, že nazval kraj ten Greenlandem. Zemí zelenou, pod kterýmžto lichotivým názvem země ta až dosud známa jest. „Černá Smrť" a Eskimáci zničili ony první osady, a břehy gronské byly zase tichy, až navštívili je opět Frobisher,

*

Davis a Baffin. Tento dostal se až k mysu Yorku v průplavu teď zvaném Smithově. Dr. Kane dorazil dále, až přes 82. stupeň severní šířky a po něm dojeli Nares a jiní až k mysu Britannia a spatřili Palaeocrystické moře, které ukrývá poslední tajemství bílého severu. To stalo se vše na pobřeží západním.

Scoresby prozkoumal břeh východní až k pusté zemi krále Viléma a pozdější výzkumy dospěly až k zemi Edamově. Avšak nesmírné spousty ledové a sněhové svírají větší část těchto krajů a toliko na západě nalézají se některé dánské osady. Podél úžiny Davisovy a zátoky Baffinovy, od Julianshaabu až k Upernaviku žije asi dvanáct tisíc lidí bílého plemene, živíc se hlavně rybářstvím a obchodem s tukem, kožemi a kajčím peřím. Také podivný arktický nerost, cryolit, vyváží se od těchto otužilých kolonistů a kromě toho jest tu hojnost kovových pokladů, olova, mědi, zinku, železa, jakož i granátů a křišťálů, jen kdyby byly přístupny. Dobré kamenné uhlí dolujе se až na 70. stupni sev. šířky a tam také aklimatisován jest od missionářů černý dobytek a ovce. Ale vnitro této obrovské zmrzlé země jest naprosto neznámé. Zima jest nevýslovně krutá. Krátké jaro a léto trvají od května do srpna, a v červenci, kdy slunce nezapadá, bývá neobyčejně horko — až 84 stupně Fahrnh. ve stínu. Rostlinstvo vybují potom zázračně, tráva roste válem, malé, zakrslé břízy, nikdy vyšší než půl druhé stopy, vypouštějí své slabé větvičky a drobné listy a na vysočinách a horských hřebenech ve vnitrozemí sníh částečně roztaje. Voda vrhá se do fjordů a zátok a velké ledovce se uvolňují, svážejíce se do moře, s hrozným lomozem, plujíce pak dolů po severním Atlantu co nebezpečné hory ledové. S tisíců a tisíců gronských srázů ulamuje se tento led a vyčnívaje pak až na 500 stop ze zelených vln hrne se v mohutném šiku na jih, ochlazuje vzduch ledovým dechem a přinášeje zkázu tak mnohé lodi velrybářské, ano i mnohému přesatlantickému parníku. Podle těchto ledovců dá se soudit na ohromné spousty sněhové a ledové, které nalézají se v nitru Gronska. Na sta a sta mil leží tu sníh a led jako jediný rubáš, zahalující hory a doly, klesaje do strží a zvedaje se po horách na tisíce stop vysokých. Sněhové laviny, bouře a oslepující sněhové vichřice jsou tu domovem. A přece neničí se tu život zvěřeny, ano jest zde nade vše pomyšlení hojný. Zrovna jako moře oplývá velrybami, plyskavicemi, lososy, tak jeví se bílá poušť plna polárních medvědů, lišek a sobů, kteří žijí tam, kde příroda zdánlivě veškerý život ubíjí. Zejména ptactva jsou tu nesčíslná hejna a kromě ptactva vodního velké množství havranů, sokolů a orlů. Také velcí psi, divocí jako vlci, pobíhají krajem a povídá se, že také tur obývá ještě tuto nehostinnou půdu. Domorodci jsou zakrsalí, nevědomí a nuzní Eskymáci, jichž celý život od narození do smrti jest nejtužším zápasem s nevlídnou přírodou. Nicméně jsou tito lidé se svým domovem spokojeni a jsou povahy veselé. Jinde, v krajích šťastnějších, kam náhodou se dostanou, umírají brzo steskem. Eskymáci bydlící poblíže dánských lodních stanic mají tu výhodu, že mohou si výměnou opatřiti mouku, kořalku, kávu, cukr, tabák a palivo. Vzdálenější Gronlanďané žijí podobně jako bílí medvědi toulajíce se s ostrova na ostrov a živí se tukem velrybím a masem tulením, trávíce ve svých boudách osm měsíců trvající noci. Oděv šijou si kostěnými jehlami z ptačích koží a saně vyrábějí si z žeber velrybích. Taková země k výletu pěšky neb na saních neláká, a přece najdou se odvážlivci, kteří se o procestování této ledové pouště pokoušejí. Nicméně považují zkušení seveřané přejíti Gronsko a zvláště dostati se až k severní točně za nemožné. Gronsko jest bezpochyby, ostrov a kdyby se Nansenovi podařilo proniknouti od mysu Alexandrova co možná nejseverněji, uzřel by tu asi Palaeocrystické moře, které by mu zamezilo další cestu k polu, k té koruně naší zeměkoule, která otáčí se tichá a osamělá pod hvězdou polární.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Salonní bibliotéka.“ Redaktor F. Schulz. Číslo 59. Obsahuje: „Dámy starších salonův polských.“ Studie Ed. Jelínka Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Repertoir českých divadel.“ Číslo X. obsahuje: „Maloměštští diplomati.“ Veselohra o třech jednáních. Napsal Josef Štolba. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

„Bídníci.“ Román. Sepsal Viktor Hugo. Z francouzského přeložil V. Vávra-Haštalský. Sešit 32.—33. (Druhé vydání.) Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

Nové vydání románů a novel Emilie Flygaré-Carlénové. Sešit 5 obsahuje: „Zasvěcení chrámu v Hamarbě.“ Román. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Máj.“ Romantická báseň Karla Hynka Máchy. Illustroval Viktor Oliva. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Arbesovy sebrané spisy.“ Dílu II. sešit 6. obsahuje: Povídky, novelly a kresby. II — Moderní upíři. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Vojna a mír.“ Od hrab. L. N. Tolstého. (1864—1869.) Přeložil V. Mrštík. Sešit třetí. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Slovník naučný.“ Díl XII. „Doplňky a opravy.“ Sešit šestý (celého díla 236.). Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Dějepis všeobecný.“ Pořádá Dr. Jos. Emler. Oddíl I. „Dějiny středověké.“ Od konce století pátého až do konce století patnáctého. Sepsal prof. Fr. Šembera. Sešit 27. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Listárna redakce.

Neuveřejníme práce zaslané pod značkami: „J+B“ — „Rabelais“.

Číslem příštím končí druhé čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra“
v Praze, Salmova ulice čl-lo 9 n.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpolední

ROČNÍK XVI. 20. června 1888. ČÍSLO 18.

Mořská panna.

Vypravuje Pitacco di Giorgio.

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

Nyní snad už nikdo nevěříte v mořské panny, v ty kouzelné bytosti s tělem zpola dívčím a zpola rybím. Jejich podivný zjev neplaší již mladých námořnických hlav, v nichž rok od roku narůstá nový rozum; teď plaveckou mysl zaujme leda panna, běhající o dvou nohou po suché zemi, panna bez rybího ohonu a s hovornými ústy, která sice někdy také se koupává v moři, domnívá-li se, že ji nikdo nevidí, avšak přespává přece jen vždy pod málo čarovnou, lidskou střechou a živí se obyčejnými pokrmy, jež docela nic čarovnými. Avšak za mého mládí, před třiceti, před dvaceti pěti lety bylo jinak. Tehdy i nejstarší plavci v mořské panny nezvratně věřili, a všickni, i nejmladší, byli by přísahali na smrť, že vodní tu bytost spatřili již nejméně stokráte sotva několik kroků před sebou.

Také já jsem ji mnohokráte vídal, a byl bych se do krve potýkal s tím, kdo by mi byl řekl, že lhu nebo že jsem si spletl rozum. Povím vám příběh, jak jsem mořskou pannu spatřil naposledy. Vodník, o kterém nám přítel náš Venceslao Vincitore včera vypravoval, zasluhuje, abychom si také vzpomněli na jeho mořskou družku dříve, než na oba úplně zapomeneme. Nyní, když už nemáme před jejich mocí žádného strachu, můžeme si o nich povídati a jejich konskům do syta se nasmáti, aniž se nám odmění za to svojí pomstou.

Bylo mi již bezmála třicet let, když Italie mne pojednou omrzela. Nemilá příhoda přinutila mne, že jsem dal domácímu kraji s Bohem. Žil jsem od té doby stále v Livorně a měl jsem v pevném úmyslu zůstati tam až do smrti, poněvadž mne tam připoutávala růžolící Orsola, dcerka prodavačky ryb na velikém tržišti. Ale v poslední chvíli, právě když jsem chtěl s Orsolou se oženiti, vlezl mi do lásky kozel s břitvou a s mýdlem. Úlisný holič Secadanari, kterému všechno město neříkalo jinak než „Lacertola“, t. j. ještěrka, zalichotil se mé nevěstě, a já jsem ostrouhal kolečka. Chlap lstivá a špatná! Byl sice o patnácte let starší než já, ale měl za to krámek na hlavní ulici a dva mosazné talíře nad ním. Orsola dala u výběru přednost vyleštěným plechovým talířům, a zamilované srdce moje osiřelo — — —

Avšak dobře tak pro mne i dobře tak na holiče: za rok po svatbě Orsola mu utekla s jakýmsi krejčím, a když jsem o tom později doslechl, modlil jsem se upřímně za to, že prozřetelnost mne neučinila jejím mužem. Nicméně zůstal jsem už věren zlaté svobodě, a pranic mne netíží myšlénka, že teď jsem už starým mládencem, který nemá rodiny a jehož srdce pro vždy vyprahlo. Jsem jako stará liška: spálím-li se v něčem, spálím se zajisté jenom jednou. Jest to chvalitebná vlastnost, které nemálo si vážím, třebas by se nelíbila mladíkům a ženám.

Když tedy jsem byl holičem přemožen a Orsolou oklamán, opustil jsem bez dlouhého prodlévání Livorno se smutným předsevzetím, že zajdu utlumit své bolesti někam až do nejvzdálenějšího kouta světa. Kráčel jsme bez valného rozmyslu tam, kam mne nohy nesly. Netrvalo dlouho, a donesly mne již na rakouskou půdu, leč tam odhodlanost do dalekých cest zneenáhla mne opouštěla. Slunce pražilo cestou zostra do mé nešťastné hlavy, a tak pomalu z ní skorem všechna zoufalost a teskllivost se vykouřila. Obcházel jsem teprve zátoku Terstskou, a již nechtělo se mi valně dále. Uvízl jsem tedy v Miramare. —

Bylo to r. 1856 v měsíci březnu, kdy slunce již pálí jako oheň a kdy přece venku v sadech a ve vinicích není nic, čím toulavý dobrodruh by si zapudil hlad a žízeň. Tenkráte právě počínali stavěti nádherný zámek Miramare pro arcivévodu Maxmiliana, jenž v tom čase byl velitelem rakouského válečného loďstva. Najímali hojně dělníkův, i dostal jsem tam ihned práci. Chopil jsem se jí oběma rukama; nebyl jsem jako mnozí pobudové, kteří se pořádnému zaměstnání vyhýbají a kteří ustavičně se omlouvají jedinou myšlénkou: „Nač bych hledal práce, když jsem žádné neztratil?“ —

V onom čase arci Miramare nebylo ještě ničím, ba nemělo ani nynějšího jména. Kdo míst oněch neviděl po několik let, potom jich téměř ani nepoznal. Dříve tam byl nevlídný, odlehlý mořský břeh, a na něm jednak nízký suchoparný porost, jednak tvrdá, holá skála. A nyní, jak víte, jest tam stkvělý zámek o třech patrech s mohutnou čtyřhrannou věží, celičký z bílých istrianských.

vápencových kvádrův, které na slunci se lesknou, až zrak přechází. Před zámkem jest přístav a nad ním rozsáhlé zahrady, plné klikatých pěšinek, plné stromův i květin a plné vůně. Pomyslím-li na to vše, mimoděk vzpomínám si na báchorky z dětských let.

Byl jsem zaměstnán na lodici, která dopravovala stavivo k budově, a měl jsem se při tom dobře. Plat měl jsem lepší než před tím v Italii, a představeni moji zacházeli se mnou jako s každým jiným svědomitým pracovníkem vlídně. Líbilo se mi tam nemálo, a přál jsem si, aby stavba se protáhla hodně dlouho, aspoň tak, až bych si dobyl slušné úspory, o niž jsem již v prvých dnech počínal spřádati plány ve své hlavě a na kterou jsem si pořídil pevný sáček. Pracoval jsem s chutí a těšil se vždy na večer, kdy několik soudruhů scházelo se se mnou na příkré, skalnaté výspě u moře, odkudž jsme pohlíželi na bělavý, zamlžený Terst na levo nebo na rozsáhlou, modravou pláň vodní před sebou, a vypravovali si o rozmanitých krajích, které kdo viděl, a o událostech, kterých kdo zažil. Bylo nám volno a blaze v oněch chvílích odpočinku za příjemného soumraku, kdy západ planul v červáncích, kdy moře lehounce šplounalo, kdy tichý vánek chladil naše skráně a kdy tráva, zvlhlá večerní rosou, voněla pod námi. Ano, tehdy zdálo se nám, že vše vůkol nás, vzduch, země i voda dýše spokojeností a mírem, a často teprve až o půlnoci jsme odcházeli na svoje lůžka.

Jednoho krásného měsíčného večera, tuším, že v červnu, seděli jsme jako obyčejně na vysokém břehu a poslouchali starého plavce, který nám vypravoval o bitvách námořních. Vzduch ani se nepohnul, rovina mořská ztišena a jako zrcadlo uhlazena se leskla, a s hůry pohlíželo na nás temnomodré nebe svýma nesčíslnýma hvězdnatýma očima. Většina dělníků spala již v nedalekém prkenném domku. Z jeho zadního rohu zavznívala vesele česká píseň jakéhos zahradníka, který k nám přišel nedávno před tím z tvé vlasti, Venceslao Vincitore. Pamatuji si zcela dobře, jak ustavičně si opakoval: „Šla Nanynka do zelí, do zelí — — —“

Tu ozvaly se za námi spěšné kroky a hned přistoupil k nám plavec Fabio Delbianco. Byl všecek vzrušen a udýchán. Kývl na nás rukou a řekl rychle:

„Hoši, nechte řeči a pojďte se podívat! Na druhé straně za staveništěm mořská panna koupe se v moři. Jest ji viděti téměř jako ve dne.“

„Bláhovče!“ odpovídal někdo s nedůvěrou. „Nejspíše nepokojná pliskavice provádí po dobré večeři kratochvíli.“

„Pliskavice nemá ani vlasův ani rukou, můj milý Tomáši,“ Delbianco hájil svoji novinu. „A mořská panna, kterou jsem právě viděl, má vlasy černé jako uhel a ruce bílé jako sníh. Podíval jsem se dobře, nežli jsem k vám přišel, a nejsem bláznem.“

„Nu — což, a má-li také rybí ocas?“ otázal se jiný trochu zvědavě a trochu žertem. Ostatní jsme hleděli na plavce a byli jsme na rozpacích.

„Ovšem že má, dlouhý a štíhlý, a pořád jím mává ve vodě. A proč se vyptáváte? Vstaňte a pojďte se přesvědčit vlastníma očima, jest to sotva pět set krokův odtud. Jediným pohledem více se dovíte, než ode mne mnohými otázkami.“

Vstali jsme tudíž a žertujíce šli jsme za plavcem. Když jsme minuli staveniště, pokynul nám, abychom byli tiši. Potom nás dovedl kousek dále na místo, kde břeh byl rozryt ostrými a strmými skalisky. Chovali jsme se zcela dle Fabiova rozkazu a sotva jsme se odvážili dýchati. Nejenom zvědavost, ale také jakýsi zvláštní pocit pověrčivého rozechvění počínal se zmocňovati nás všech. Mlčeli jsme a čekali dychtivě věci, které se měly udáti v té chvíli před naším zrakem.

Fabio Delbianco vyvedl nás konečně na jednu příkrou skálu a potom beze slova ukázal dolů do moře a změřil nás sebevědomým pohledem.

Právě před námi asi sto krokův ode břehu nějaké bílé těleso leželo nepohnutě na hladkém povrchu mořském. Jasná záře měsíčná padala na ně svým plným, světlým proudem. Postřehli jsme v ní vše a zachvěli se úžasem.

Mořská panna! — — —

Ano, ona to byla! Viděli jsme ji ležící naznak na vodě, jakoby odpočívala nebo spala. Její obličej byl bílý, a všickni tušili jsme v něm mladistvou dívčí krásu; s hlavy splývaly jí roztáhle do vody dlouhé, temné vlasy. Ruce oblé a dlouhé ležely podle těla při bocích bez pohnutí. Viděli jsme také její hrdlo a svůdný ovál ňader, která se zdála býti utvořena ze stříbra nebo utkána z měsíčného jasu. Od vlasův až po pás vše na ní oslňovalo poněkud stlumenou bělostí. Však dále tělo vybíhalo ve tmavý súžený a teprve na konci zase rozšířený rybí ocas —

Pohlíželi jsme několik minut na podivný ten plovoucí předmět před sebou beze slova a bez pohnutí. Bylať všecka pozornost naše uchvácena nevídaným úkazem, jenž byl každému zcela novým, i tomu, který před tím tvrdil, že viděl mořskou pannu již nejméně tisíckráte ve svém životě. Teprve po chvíli někdo odvážil se vysloviti pochybnost a pravil:

„Žena to jest, toť jisto. Avšak ani se nehýbe. Možná, žeť to nějaká žena z okolí, která utonula koupajíc se v moři. Já v mořské panny nevěřím! Pojďme pro loďku a podívejme se na ni z blízka.“

Někdo se přidával k jeho náhledu, ale přece nikdo se nehýbal, a každý hleděl jenom upjatě před sebe na zvláštní divadlo.

Pojednou mořská pana se pohnula. Pozorovali jsme, jakoby se otřásla. Pak štíhlý ocas počal se zvolna kývati na pravo a na levo, jen jako ve hře.

Tak uběhlo zase několik minut, a my každý pohyb ten jsme provázeli překvapenýma očima a s myslí stále napjatější.

Náhle ocas zvedl se nad vodní povrch, mrskl pak prudce do moře, až voda daleko a s hukotem se rozstřikla, a než jsme se nadáli, panna již stála ve vodě. V té chvíli viděli jsme jen hlavu, pokrytou hustými, černými vlasy, pak ramena i ruce až po lokty a polovinu ňader. Ostatek těla ukryt byl pod vodou, jejíž povrch se čeřil a rozbíhal v lesklých kotoučích na všechny strany.

Byli jsme u vytržení nad tím kouzelným mořským zjevem. Zvláštní cit, částečně příšerný a částečně lahodný uchvacoval při tom naše mysli. Leč nebáli jsme se, neboť nás bylo asi deset mužův, a v podobných případech jenom samota člověka nejvíce leká.

Mořská panna počala svůj rej Plovala chvilkami do kola, zastavovala se opět bez pohnutí, lehala celou svojí délkou na vodu, nebo zvedala ruce nad hlavu, spí-

nala je a řítila se veškerým tělem do vlnek mořských. Několik vteřin byla pod vodou, načež opět vynikla nad povrch, vždy asi deset kroků dále od místa, kde se potopila.

Hra její trvala dosti dlouho; kdy se začala, nevím, ale my jsme ji pozorovali již skorem hodinu a dosud nezachtělo se jí přestati. Konečně Fabio Delbianco učinil konec našemu divadlu. Když mořská panna se přiblížila skorem až k samé skále, na jejímž vrcholu jsme stáli, zvedl kámen, a než jsme mohli zabrániti, hodil jej do vody. Kámen dopadl s hlučným žblunknutím asi tři kroky vedle ní.

Mořská pana mávla oběma rukama do výše, a z úst ozval se jí tlumený výkřik, v němž nebylo sice žádného slova, ale bylo přece z něho patrno něco jako pláč, úzkost a zděšení. A než jsme se nadáli, už byla pod vodou a více se neukázala. Slyšeli jsme sice po několika okamžicích zrovna pod skalou, kam dohlednouti nebylo lze, tiché šplíchnutí, jako by někdo zase z vody se vynořoval, avšak nemohli jsme se dopátrati, co bylo toho příčinou.

Čekali jsme ještě asi čtvrt hodiny, a když už všude bylo úplné ticho, vrátili jsme se domů a s nemalým vzrušením ulehli ku spánku.

Nazejtří arci nemluvilo se mezi námi o ničem jiném než o mořské panně a o jejích šprýmech, které prováděla v noci před našima zrakoma. Po práci pak, sotva soumrak padl na zem a na moře, byli jsme už zase na skále a čekali, zjeví-li se nám opět mořská panna čili nic. Tehdy neukázala se, podobně ani druhého večera. Teprve třetí noci, když už jsme se domnívali, že ji více neuvidíme, přiběhl Fabio Delbianco se zprávou, že mořská panna opět se koupe.

Kvapili jsme ovšem bez meškání ku břehu a s námi všichni dělníci, kteří ještě nespali a kteří minule mořské panny neviděli.

Byl pozdní večer a zase jasný, vlažný a tichý. Světlo měsíčné linulo se s hůry ve stkvělých, bílých paprscích. Hvězdy v tom jasu jakoby shasínaly, a nejmenší z nich, zdálo se, přestaly svítiti docela. Moře bylo hladké a naproti měsíci ostře se třpytilo. Všechen břeh, kamkoli bylo lze dohlédnouti, stápěl se v měsíčné záři, a podobalo se, že jest jemně posypán jinovatkou nebo bělavým popelem. Ale bylo teplo a vonný vzduch, nasycený zápachem rozmariny a trávy, zdál se býti protkán jedním směrem lesknoucími se vlákny, která byla průhledna a tenounká jako pavučiny. Vše bylo klidné a docela světlé, jenom stín, kde byl jaký, byl tím temnější a podobal se tmavému otvoru.

Mořská panna byla v nejlepším skotačení, a ačkoliv jsme jí byli velmi na blízku a mnozí dosti hlasitě dávali výraz svému obdivu, přece nás nepostřehla. Probáněla se jako předešle na vodě, potápěla se, odpočívala a občas zvedla nad povrch vodní dlouhý ocas a pokaždé jím švihla hlučně do moře. (Dokončení.)

Do oken Vám jaro dýchá.

Báseň *Ant. Klose.*

Do oken Vám jaro dýchá
květem, písní laškující,
září kolem rtů i čela —
a Vy tam tak smutná, tichá
sedáváte s bledou líci,
jak byste nic nevěděla

Horečně Vám hlavu svírá
průsvitná a slabá ruka,
a noc bez hvězd, propasť celá
z očí Vám kams v prázdno zírá —
že mně při tom srdce puká,
jako byste nevěděla.

Jako byste nevěděla,
co vždy do těch slov je dáno,
když se ptávám: Bude zdráva? —
a odpověď rozechvělá,
jak ji slýchám večer, ráno,
že mi smrt či život dává?! —

Z oken zří zas očka snivá
pod tím bujným vlasem rusým,
z něhož líc se rdí a bělá;
dlaň mi kyne, úsměv kývá: —
že Vás víc než vidět musím,
jako byste nevěděla...?!

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Byl zase trochu rozladěn a paní Giovannina se divila, co se mu náhle stalo. Začala mu tedy vypravovati, co vše v Římě nového. V ‚Belle arti' mimořádná výstava obrazů španělské akademie, mnoho se o nich mluvilo. v ‚Teatro Valle' hrála Virginia Marini, v ‚Costanzi' Salvini, v ‚Argentině' zpívala nějaká pařížská zpěvačka. V Quirinalu byl ‚cercle' u královny, toiletty báječné, královna měla brokátovou robu docela nové růžové barvy, protkanou stříbrnými renaissančními květy, tak jemnými, že se ‚jen tušily', ve vlasech a na šíji smaragdy, byla tak krásna, že při jejím zjevení se dámy i páni jen s těží potlačili výkřiky obdivu. A ještě něco o královně. Nedávno na večer vyšla po tmě na balkón, myslila, že jí nikdo nevidí; ale někdo

*

na piazze ji zpozoroval, zastavil se a za okamžik shromáždil se lid, někdo škrtl sirkou, po něm druhý, třetí, a náhle jako jedním vnuknutím, vzplanulo jich tisíc a takto bylo nenadálé a originelní slavnostní osvětlení liliputánskými pochodněmi improvisováno. Obecenstvo tleskalo, volalo „Evviva"! a královna se smála, tleskala též a děkovala. „Ach, jaký to klenot dobroty, krásy a gracie ta královna Margherita!" končila paní Giovannina nadšeně.

Pan Plojhar milerád přisvědčil, a vyslyšev takto všechny římské noviny, přestrojil se pro jistotu, kdyby mu napadlo, jíti do divadla, a vyšel si na Corso, kde byla obvyklá večerní tlačenice lidí a kočárů, řev prodavačů večerních listů a voskových zápalek, smích zahalečů před kavárnami, život a ruch. Dnes jej to vše nějak těšilo, možná proto, že ten život a ruch byl dlouho v té samotě a odloučenosti v campagni postrádal, možná proto, že mládí se v něm mocněji než dávno před tím ozvalo, mládí, kterému se stýská v poustevnách, a které třeba spoutáno a povaleno, přece občas se vzpřímí, s úsměvem plným slunce, jara, s touhami plnými sladkosti, s neurčitým srdce tlučením, jakoby něco neznámého, netušeného očekávalo. A podivno, i hlad se dnes dostavil v té úplně z tohoto světa náladě, a Jan Maria čekal pouze na odbití sedmé hodiny, aby pospíchal v ‚Café de Rome', kde obyčejně obědvával. Nebylo tam dnes ještě plno, a slyšel tedy v poměrném tichu rozhovor dvou pánů, sedících u stolu nedaleko něho. Mluvili právě o divadlech, zdáli se nadšeni, jeden z nich horoval nejdříve o Salvinim a pak o Virginii Marini a její Messalině v Cossově tragedii stejného jména, o závěrečné scéně, kde Messalina-Marini k smrti raněna na jeviště vyjde, kde v slabém jejím výkřiku ‚Claudio' slyšet lze, jak krev ji dusí, o tom, jak rovně jako socha těžce na tvář padne, a křečovitě prsty do země zaryje. Vypravování toho pána bylo tak živé, že si Jan Maria umínil jíti do ‚Valle', jakmile tam paní Marini v Messalině vystoupí. Zatím ujal se druhý pán opery: „A v ‚Argentině' jste v této stagioně ještě nebyl?" tázal se. „Stagione tam sotva začala, nějak se opozdili," řekl tázaný, „co tam hrajou?" Po celou dobu ‚Carmen' — ale jak! Přijela paní Galli-Marié z Paříže, bude zde až do velkonoc. Utvořila, jak známo, úlohu ‚Carmen' v Paříži. Ach, to nelze popsati — jděte a uvidíte."

Jan Maria již nenaslouchal. Myšlénky jeho začaly náhle blouditi, upomínky se mu hemžily v mozku, v srdci, v duši. Chvěl se rozčilením. O paní Galli-Marié byla jednou paní Dragopulos mluvila, v onen večer na bále, když jej zvala k sobě na druhý den, slibujíc, že mu zazpívá a zatančí scénu v krčmě z ‚Carmen' . . . On byl přišel, ona tančila . . . Zavřel oči a odstrčil svůj dessert.

„Sklepníku!" zvolal.

Tento přišel s povinným úklonem.

„Je dnes opera v ‚Argentině'?"

„Ano, pane, ‚Carmen', jako vždy," odpověděl sklepník, přihlídnuv do novin, ležících vedle na stolku pod zrcadlem. „Začátek v osm hodin," dodal.

Jan Maria se podíval na hodinky.

„Dobře. Zavolejte mi na kočár," pravil pomalu, jakoby se rozhodoval proti své vůli, nebo v zápase s ní.

„Proč tam půjdu?" rozjímal pak, než kočár přijel. „Abych upomínky volal zpět, upomínky, které mě ponižují?" Ale srdce jeho bilo tak prudce, krev vřela mu v žilách. Zdálo se mu, že jej pálí ty její polibky na rtech, na srdci, ty polibky, jež proklínal. Proklínal! Ale v náhlé reakci svých rozkypěných smyslů toužil po nich, aspoň po upomínce na ně, a hudba ‚Carmen' měla ty upomínky oživovat. A v mlze, která vystupovala z požáru vzrušených jeho smyslů, zjevila se teď bledě, neurčitě jakási postava, zahalena v starý turecký shawl vybledlých barev, stála pod starými stromy, paprsky slunce svítily ji v měkkých, světlých vlasech a oči její byly plny tichého pathosu, oči hnědé, tmavé, vlahé jako laňky, a slyšel cosi jako zmírající echo zapomenuté, dávné melodie . . .

„Beatrice!" šeptal si náhle zase kajícně, ale pořáde ještě divým čarem oné minulosti ovládán, oné minulosti plné utrpení, ale též nevýslovné rozkoše a nesmírného vzruchu.

„Kočár čeká," řekl sklepník.

„Jaký kočár?" ptal se roztržitě.

Sklepník se s takovým udivením a s tak divným úsměvem na něj podíval, že se mladý muž začervenal.

„Ah, ano, ano," řekl tiše a nesměle, dávaje mu dvoufrank zpropitného, a pospíchal z restaurantu. Vrhl se do kočáru.

Sklepník byl za ním vyšel až na ulici.

„Kam pojedu?" ptal se kočí.

Jan Maria mlčel.

„Do Argentiny!" řekl za něho sklepník a zavřel dvířka kočáru.

„Osud!" šeptal si mladík a choulil se do konta . . .

Po té krátké cestě do divadla děly se s ním pravé divy. Cítil v sobě jakýsi vzdor proti světu, proti svým náhledům a předsevzetím, a neurčitě proti Caterině, té Beatrici, ztrácející se ustavičně v mlhách, vznášející se pořáde v nedosáhlých výšinách. Přišel příliš brzy do opery. Sál se teprve pomalu plnil. Ale bylo mu to téměř příjemné, seděl a přemýšlel, rozjímal a kochal se ve svých vzdorech a rozvinoval své nejnovější názory, všechny toho večera při dessertu v ‚Café de Rome' zrozené.

„Žíti, žíti, žíti! ano, avšak v radosti!" volalo to v něm. „Vrhat se do pestrého, divokého proudu lidské vášně, opojovat se rozkoší, rozkoší až šílenou! Mládí uplyne tak rychle a kdo ví, budu-li vůbec dlouho živ. — Myslím, že nebudu. Jsem jist, docela jist, že nebudu! Jmění moje — pouhé trosky! Jaké povolání? Žádné! Talent můj se neosvědčil, a i kdybych talent měl, což zbude mi času, abych dospěl k jeho vyvíjení a uzrání? Ponese kdy ovoce? Vím určitě, že ne. Ta země, o které jsem snil s láskou od nejútlejšího věku, odbyla mě od sebe jako macecha. Jsem jí cizím, a ona stala se mně také cizí. Ne, ne! Není tomu tak! Miluji ji, miluji ji posud. Bůh, který srdce moje vidí, ví, že bych krev svou posud s nadšením, s radostí pro ni cedil. Krev! Kde je ten boj, v kterém bych ji pro ni vylévati mohl, v kterém bych skončil jako muž? Toho boje není a nebude, a hádat se snad proto, aby nějaký nákladní lístek na poště, nějaký nápis na nádraží byl i v *druhém* jazyku' vyhotoven, to nedovedu . . . . Hádat se někde ve V— nebo v Pekingu o podobné almužny, jak to ti advokáti na těch snémích a v těch směšných parlamentech činí, nedovedl bych též, a ostatně by mě tam ani nikdo neposlal. Ne, nemám vlasti, nemám povolání, nemám ani nejobyčejnější vyhlídku na normální věk . . . Co mi zbývá tedy? Okamžik přítomný; jej chci tedy uchytit, chci žíti

jako jiný, ne, jako málo kdo, chci vrhnouti se v rozkoš, v šílenství, vrhati se do propasti všech radostí, pohřbít tam ty trosky svého jmění, ty trosky svého zdraví, pohřbít tam vše, zapomenout na všechen ten hrozný bol sklamaných nadějí a krásných tužeb a snů!“

Oči a tváře mu hořely a tělo se mu chvělo rozčilením. Měl pocit Sardanapala zapalujícího hranici ze ssutin svého bohatství. Mezi tím začala hudba hráti, španělský, snivý a ohnivý zároveň její kolorit působil mu sladkou, smyslnou rozkoš, smíšenou s jakousi melancholií Bylo to kouzlo jako páry hašiše. Zavřel na polo oči, neviděl, co se na jevišti děje, slyšel jen tóny, které na něho jaksi fysicky účinkovaly, tepny jeho bily dle jejich rhythmu, jako proud jeho krve dle nich koloval. Pojednou však slyšel lidský hlas, tiše o sobě zpívající. Posud nebyl hlasy od zvuku nástrojů téměř ani rozeznal. Hlas, který se nyní ozval, nebyl už svěží, ale píseň, kterou pěl, pěl s takovým výrazem, dokonalosti tak neobyčejnou, že se Jan Maria podivil. Otevřel oči. Carmen vrhala právě svůj první, osudný, sladký a vášnivý pohled na ubohého don Joséa.

Jan Maria zapomněl obdivovati se umělkyni, cítil prudkou, pichlavou bolest v srdci, jako by ho kdo velkou jehlou bodnul. Znal ten pohled, v kterém se peklo s nebem mísilo! Věděl, co bolesti, co strádání, co kleteb za sebou přivádí. Tak, jen že moci o celé peklo silnější, o celý ráj opojnější, byla na něj paní Dragopulos vždy pohlédla, když jej jediným zábleskem svých upírových očí podmaniti chtěla. Neviděl již ‚Carmen‘ ani koho jiného, viděl jen ji, jen ji, jen ji!

„Nevím,“ šeptal si, „jest to pro to nebe, nebo pro to peklo, nebo snad pro oboje zároveň, že bych se opět do té trýzně vrhl, v které jsem téměř zahynul; ale cítím, že po ní žízním, žízním.“

A dýchal tak silně, že jeho soused se k němu překvapeně obrátil; byl to poloviční chrapot. Zastyděl se a zpamatoval.

„Velká umělkyně,“ řekl poněkud zmateně, tak na zdařbůh.

Ale soused jeho jej neslyšel, odvrátil se a hleděl nyní upřeně s výrazem obdivu do lože v přízemí, blízko samého jeviště, a Jan Maria sledoval mechanicky směr toho upřeného pohledu, pozoruje zároveň, že celé jeho okolí jaksi vzrušeně se tam dívalo.

„Něco sensačního?“ pomyslil si, ale sotva došly zraky jeho k té loži, cítil se jako bleskem dotknut. Zbledl smrtelně.

Muž a dáma byli právě tam vstoupili. Stáli ještě, muž upravoval galantně a starostlivě křeslo, a ona stála chladná, hrdá, krásná a dívala se téměř s opovržením na jeviště, a aniž by hlavou hnula, zase na obecenstvo a konečně na muže, který křeslo jí upravoval. Na toho pohlédla netrpělivě jako na otroka. Byla to paní Dragopulos a její choť. Byla čarokrásná, tak krásná, že celé divadlo se za chvilku obracelo jen k ní. Hudba i umělci byli na okamžik zapomenuti, ona byla středem vší pozornosti, všeho obdivu, všeho podivu. Byla robou z atlasu amethystové barvy oděna, jejíž tablier a život bohatě a mistrně starým zlatem vyšívané byly, střih obleku byl dle střihu Marie z Medici v Louvru, vysoký, stojací, kulatý límec šatů byl též starým zlatem a perlami pošit a jakýmisi drobounkými cetkami metalických barev, jiskřících se jako kapky rosy, v pravou aureolu změněn. Mramorová její tvář, dlouhá šíje a graciosní kontura její hlavy zdály se proti fialové tlumenosti a bleskotnému svitu límce jako divuplný květ na lodyze s pozadím velkého, duhově se třpytícího listu. Vlasy její, mající též barvu starého, brunátného, ale žhavého zlata, byly na způsob jako u Canovovy Venuše ve Florencii upraveny, samá vlna, samá kštice, samá gracie, clonící harmonicky čelo a spánky a obnažující luzný a hrdý týl. Neměla ani květin, ani brillantů, ani perel v účesu, věděla, že krása jejích vlasů nepotřebuje ozdob. Kolem šíje však měla podivný klenot, byl to collier z temného zlata ve tvaru psího obojku; byl celý hustě nýtky z drobných drahokamů okován, tak drobných, že jejich třpyt se v jedno sloučil a jako bledofialové světlo kolem toho hrdla ze sloni ne hořel, nýbrž se pouze kmital a jen občas, při pohybu se živěji zajiskřil.

A toiletta tato plna historických a klassických reminiscencí z gallerií v Louvru a v Uffiziích, s tím jaksi cynickým akcentem onoho originalního collieru nebyla přece maskaradou; jakýsi nepopsatelný, veskrze moderní parisianism mírnil vše, uváděl vše diskretně v soulad s okolím dnešního dne a vše sloužilo pouze jedinému cíli: postaviti její krásu do nejvýhodnějšího světla.

„Vyslyšel mě můj zlý nebo dobrý duch, když jsem tak divoce po ní toužil?“ myslil si Jan Maria a v uších mu hučelo a chvěl se na celém těle, a nemohl očí od ní odvrátiti.

Seděla ve svém křesle a polo víčkami zacloněné její zraky procházely se nedbale, lhostejně, pomalu a líně po celém prostoru divadla. Pojednou se však otevřely šířeji, dlouhý paprsek žhavý a přece chladný z nich vyletěl jako šíp, avšak ihned spustily se zase clony, a oči nezastavily se, odvracovaly se opět lhostejně a utkvěly posléz na jevišti.

Jan Maria věděl však, že jej byla zahlédla a poznala. Co se dálo s ní v okamžiku, když jej shlédla a nyní, když se zdálo, že o jeho přítomnosti neví! Věděl, že to horlivé její dívání se na jeviště bylo přetvářkou. Bylo příliš horlivé! Ale jaké myšlénky skrývala asi za tou krásnou maskou bledou, hrdou a klidnou? Zbuzovaly upomínky v nitru jejím, lásku či nenávist? Chvělo se srdce její jako jeho? Byl by se také rád odvrátil, ale nedovedl to, neměl k tomu síly, byl očarován, zajat, spoután Hledě stále na ni, pozoroval, že ob čas, aniž by proto hlavou hnula, kradmo po něm zrakem šlehla, zrakem zkoumajícím a rychle opět zpět prchajícím, když se s pohledem jeho střetl. Nehnula ani svalem obličeje, avšak kolem úst začínal jí zákmit jakéhosi úsměvu, záhadného, podivného, ne svítiti ale svítati. Byl to úsměv triumfu, nemohl se mýliti Cítila, že jej byla opět podmanila jako dříve jediným pouze vzplanutím svých cikánských očí? Či byla to toliko uspokojená ješitnost? Neboť v celém divadle se to jevilo, jaký obdiv zjev její způsobuje. Sama královna, která před koncem jednání se ve své loži objevila, pozvedla jednou svůj lorgnon ze sloni a dívala se s patrným obdivem na paní Dragopulos.

Když spadla opona, vstal Jan Maria rychle. Měl pocit, že se mu blíží jakýsi rozhodující okamžik. Utekl se též ke přetvářce, zdál se lhostejným, nedíval se už přímo do její lože, viděl však dobře, že ona teď plně na něho hleděla, že očekávala, že ji pozná a pozdraví.

Když tak nečinil, zdálo se mu, že pohled její se stával trochu úzkostlivým. Choť její s ní mluvil, nenaslouchala, a pohyby jejího vějíře prozrazovaly rozechvění, které tajila. Cítil krutou jakousi radost, cítil, že si přála, aby se jí opět přiblížil, aby usmířeně před ní se klonil! Ačkoli v tom okamžení ji divoce žádal, nechtěl jí přece dopřáti triumfu, aspoň ne snadného.

„Jsemť jejím žákem," myslil si a přemohl se a nepohlédl v její stranu. Chystal se vyjíti ze sálu. Zahlídl, jak se náhle, téměř prudce, k svému muži obrátila, rychle a hrdě něco mu zašeptala s výrazem královny, dávající otroku tajné rozkazy, viděl, jak svou krásnou a pyšnou a svůdnou hlavu směrem kývla, kudy on se bral, a jej tak svému muži naznačila, který jej nyní, hledě lorgnonem, očima hledal. Pak vstal pan Dragopulos a vyšel z lože.

Jan Maria věděl nyní, že dobyl skvělého vítězství, věděl, že svého chotě vyslala, aby jej hledal a v ingressu jako náhodou potkal. Nemýlil se. Když vyšel z hlediště, stál pan Dragopulos, trochu krátkozraký, už co dokonale směšný manžel na číhané, pohledy jeho těkaly po výchozích s patrnou snahou někoho poznati.

Jan Maria uspořil mu práci, bál se také trochu, že by jej pohodlný ten choť velitelské ženy snad dokonce nenalezl. Šel tedy rychle sám přímo k němu, a hrál si na překvapeného.

„Vy v Římě, pane Dragopulos," zvolal ... „Avšak, odpusťte, snad se mýlím, avšak, i nemýlím li se, vy zajisté mne už neznáte ... Setkali jsme se jednou na Korfu a pak též v Athénách ..."

„Nemýlíte se v osobě, a těší mě nesmírně, že se opět s vámi setkávám," řekl pan Dragopulos trochu unaven, patrně, že takové konvencionelní lži už příliš často opakoval.

„Nebyl bych se nikdy nadál," začal Jan Maria, „vás zde nalézti."

„Proč?" divil se bankéř, „to vám tak divné setkat se s někým zde? Kde chcete, aby se lidé z celého světa setkali, ne-li v Římě a v Paříži?"

„Pravda," odvětil Jan Maria, a srdce jeho bilo mocně rozčilením, když pan Dragopulos dodal:

„Avšak pojďte, žena moje je též zde, bude tak potěšena vás uviděti, tak potěšena jako já."

Jan Maria poklonil se němě a začervenal se lehce za sebe, toho muže i za ni, říci nedovedl slova, ani v loži ne, když před ní stál a podanou mu její ruku s velkou formálností políbil. Sklopil před jejím zrakem zmateně svůj, a sedl těžce na taburet, který mu pan Dragopulos zdvořile přišoupl. Nohy se mu třásly. Ona zdála se naopak klidna, ku podivu klidna; byla chvilku úplně velkou dámou, trochu blaseovanou, slovy, pohyby i pohledy, nic nepřipomínalo onen tón polosvěta, v kterém si tak často a tak cynicky libovala a jehož symbolem se zlatý ten psí obojek na jejím hrdle zdál.

Jan Maria podléhal kouzlu té zdánlivosti, jako by nevěděl, co se na dně jejím skrývá. Nepřišlo mu to na mysl. Trvalo dosti dlouho, než věděl, co s ním mluví, byl opojen krásou její, blízkostí její, dotknutím její ruky a slabým, však sladkým, poetickým parfumem fialek, vycházejícím z jejího šatu, z celé její osoby. Mimoděk vzpomněl na tu zahradu na Korfu. Tenkráte, v té noci ...

„Jsme zde jen na krátko," vypravovala. „Trávíme tuto zimu v Neapoli, přijeli jsme jen na bál u ruského vyslance. Chcete-li nás navštíviti, musíte si pospíšit."

„Hôtel Quirinale," umístil pan Dragopulos teď své jediné slovo.

Mluvila o Neapoli, o římské společnosti, zmínila se zběžně o Korfu.

„Ah Korfu," řekl pan Dragopulos roztržitě a nejapně. „Tam jste se, tuším, častěji s mou ženou setkával? Mluvila později o vás často ještě nedávno."

„Ano," smála se nuceně. „Pamatovala jsem si komický přízvuk vaší ruštiny a uváděla jej často za příklad, když jsem se zasmát chtěla. Mluvíte ještě rusky, a ještě tak špatně?"

A než odpověděti mohl, pokračovala rusky:

„Můj muž nerozumí jediného slova, tedy není ostychu třeba. Je v tobě ještě stopy, třeba nejslabší stopy oné lásky, na kterou zapomenouti nemohu?"

Hlas a výraz tváře neprozrazovaly v nejmenším obsah těch slov. On však nedovedl zdáti se tak chladným.

„Jak možno zde o tom mluviti!" zvolal. „Kde vzal bych sílu, abych se neprozradil posuňkem, očima!"

A vrhl rychlý pohled na pana Dragopulosa a nedovedl opět lehkému ruměnci a ostré výčitce svého svědomí zabránit.

„Před kým se obávat?" řekla pohrdlivě a vrhla také pohled na svého muže. „Rci, golubčiku, proč odložil jsi svou uniformu? Tak, jak si teď, líbíš se mi méně."

Dotkla se nahodile rukou svého obojku, a tón její byl jaksi v souhlasu s tím odznakem způsobu ‚canaille'.

„Neoblíknu jí více," odvětil mladý muž a zachmuřil se, neboť všechen trud života ozval se mu okamžitě v duši a kouzlo té ženy stalo se náhle méně mocným. „Nepřipomínejte mi tu uniformu a vše, co s ní souvisí, všechno to utrpení, všechny ty krvavé rány oné doby —"

Zamlčel se.

„Jak málo jste se změnil! Váš přízvuk je stejně směšný jako dříve," řekla opět francouzsky na znamení, že prozatím se odříká všeho intimního vysvětlování. Věděl ale také, co tou směšností jeho přízvuku říci chtěla, věděl, že ta výčitka se více všeho toho týkala, co se jí vždy zdálo příliš delikátním v jeho povaze, než v pravdě snad jeho ruštiny, která jí byla přece lhostejnou. Mlčeli chvíli oba rozladěni. On upomínkami a ona neurčitým pocitem, že se dostala svou poznámkou na scestí.

Zatím byli zase na jevišti dávno hráti začali.

Pan Dragopulos, jeho žena a Jan Maria dívali se teď upřeně na jeviště, avšak myšlénky jejich těkaly nejrůznějšími směry.

„Padám opět v její moc," řekl si Jan Maria. „Vidím ji v pravém světle a nemám přece síly odolati! Je mi k smrti smutno. Padám, padám, vím to, a přece není možné, abych se břehu zachytil. Zhynu! Ale co! Cítím, že to kletba, avšak jak sladké je to prokletí ..."

Ona viděla, jak bledl rozechvěním, neboť, ač se obracovala k jevišti, nepřestala přece nepozorovaně každé pohnutí jeho tváře svými zkoumavými pohledy sledovati.

„Není ještě tak jisto, že jej opět v moci držím," myslila si, „ač se ke mně vrací. Pozoruju vnitřní jeho boj. V těch očích jeho je cos, co mi vypovídá válku. Nevím co to je, ale vidím, že váhá. A já, proč jej vlastně vábím? To kouzlo, které jej tak ozařovalo, to

nedotknuté mládí, ten téměř dívčí úsměv — to vše minulo. Co tedy s ním? Avšak bez boje se ho vzdáti? Ne. Nejlépe bude útok plnou silou.“

‚Carmen‘ začala na jevišti právě svým tancem dona Joséa v záhubu vrhati. Paní Dragopulos dívala se chvilku na ni a pak obrátila se náhle k mladému muži, hltala jej bez ostychu pohledem plné, plamenné lásky, plným náruživosti, plným žáru šílené až smyslnosti.

„Jaká to umělkyně,“ řekla tak hlasitě, že to musili až na jevišti slyšet. „Řekněte mi, pane, viděl jste tuto scénu kdy mistrněji, opravdivěji hráti a zpívati?“

Byla taková bezohlednost, taková drzá vyzývavost v těchto slovech, takový cynism v tónu, v té narážce, že Jan Maria trnul; zbledl upomínkou na onu noc, kde ta, která se nyní v přítomnosti svého muže svou svůdností chlubila, mu byla tentýž tanec tančila, tutéž píseň zpívala, zbledl tou upomínkou, při které se mu všechna krev zpět do srdce hnala a jako do nějaké propasti tam padala, avšak nestoudnost té ženštiny zaplašila rázem vše, co bylo poetického, mysteriosního v tom tehdejším zavíření jeho smyslů. Věděl dnes, že to nebyla láska, ale byla to konečně přece jen vášeň, a v té bývá také poesie a mysterium, i když je nesvatou. Tenkráte klesla mu alméa sama svými rhythmy, svými zpěvy a svou vřelou krví opojena do náruče — ale teď, když připomínala mu to bez ruměnce, s úsměvem před tím chotěm, kterému se byla prodala za milliony, neviděl v tom všem nic než hnusnost. Pravda, sňatek těch dvou byl koupí, on koupil za svou čest a svoje milliony ‚princeznu‘, jméno nejslavnějšího lesku, krev byzantinských císařů, a ona koupila za to jméno, za tu krev, všechnu svou nádheru, ty bakchanalie ješitnosti a neřesti, tu svobodu žíti prostopášně bez míry pod pláštěm počestnosti. Avšak nehodnost muže neomlouvala její skleslost. Byli oba hnusni.

Jan Maria cítil skutečnou ošklivost, téměř fysickou. Neměl chuti ani síly promluviti

Když mlčel, opakovala svou otázku a zároveň jako náhodou dotekla se jeho ruky, ležící na balustrádě lože, tvářic se, jakoby tam hledala svůj lorgnon. Byla rukavici stáhla a při jejím dotknutí, nervosním a něžném, projelo mu to tělem jakoby proud elektřiny, bled, chvěje se, klonil se ku předu, chtěl jí něco říci, ale rty jeho třásly se příliš.

„Vyhráno!“ řekla si tiše s úsměvem.

(Pokračování.)

Věřím…

Báseň *Ilje Georgova.*

Já věřím ještě v zemi,
jež soucit má k nám němý
a za práci dá chléb.

Že věčně má svou krásu,
ať přelítne sta časů
přes lidskou, horkou leb.

Až pro krásu cit zmizí
a bude srdcím cizí,
a proti pěsti pěsť,

až ironický, hluchý
věk pravdy přijde suchý,
tu bude stejně kvést.

Tak veliká a vlídná,
zřít bude v slzách klidná
do lidských, bludných drah.

Hvězd mír na květném čele
své luhy, lesy stmělé
dál bude halit v nach,

by člověk trudem jatý,
pln trpkosti a ztráty
a pln nečistých zlob,

v ní našel stopy Boží,
chléb pro hlad, jenž se množí,
a květy na svůj hrob.

Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

II. Alhambra.

I.

Dráha z Malagy do Bobadilly vede nejdříve kolem četných závodů průmyslových, skladišť a dílen, pak projíždí smavým údolím říčky Quadalhorce, protkaným všude cestami a kanály, mezi nimiž prostírají se zelené louky, rozsáhlé oranžerie a tu i tam vynikají i palmy štíhlé. Silně pokročilé jaro zavánělo již veškerým krajem, a plným dechem a s rozkoší dýchal jsem do sebe čistý, kořenný vzduch jižního toho kraje. Jen někdy vítr zavál odněkud z blízka ten protivný zápach olivový, který až sem mne pronásledoval. Hnědá pole viničná odrážela se od zeleného okolí táhnouce se pořád po nižších stráních Sierry Alhamy; se všech stran kynula bohatá příští úroda. — Čím dál, tím dráha více stoupá plazíc se podél svahů a pořád nedaleko břehu Guadalhorce, až ku stanici Aloře, malému to městečku malebně rozloženému pod Sierrou del Hacho. Nádraží obklopené zahrádkami s palmovím a jinými jižními stromy leží již 200 metrů nad šumící řekou.

V krajinách nižších a méně skalnatých, než už bylo tady, trať všude je vroubena vysokými nopaly a alojemi, jichž silné, tvrdé listy někdy až zvýší člověka se pnou

a z jejichž středu vypíná se štíhlý stonek s uschlými, ramenovitě rozloženými květy tak, jako veliký mnohoramenný svícen. V planinách mnohdy po délce několika kilometrů takové keře alojové vyhlídku ti ekazí a máš-li jinak dlouhou chvíli, můžeš je počítati. Nejedeš-li expressním vlakem, postačíš; španělský vlak se nepřespěchá, není-li toho velmi nutně zapotřebí —

Teď cestovati po Španělsku není ovšem tak úzkostlivo, jako bývalo ještě nedávno, řekneme před padesáti lety, kdy poboční nebo kapesní zbraň nosili tam místo perořízku a kudly. Sic nevím, jak by se mi bylo vedlo, kdybych opouštěje trať železniční sítí byl se vydal kamsi na neschůdné horské cesty a do hlubokých lesů, ale zbytečně Španěly pomlouvat nechci. V mnohých krajích, po rozumu našem velmi osvícených a s názory docela správnými o cizím majetku, přepadnou cestovatele třeba v železničním kupé; z čehož však pro nikoho omluva nevyplývá. Ale tolik s dobrým svědomím mohu ujistiti, že to, co se povídá o španělských mordech, že z horka nakvašený ten obyvatel jihu hned má nůž nejen po ruce, ale také v osrdí svého bližního, z největší části je báchorkou.

Jsou však jiné věci, které v jižním Španělsku tuzemce i cizozemce nepříjemně obtěžují. Na každé stanici houf žebráků přepadá vlak a cestující; beze vseho ostychu stoupnou na stupátko, derou se otevřeným oknem, ano, jsou-li otevřena i dvířka vagonu, bez rozpaků vtírají se až do samého kupé tak, že někdy nezbude než násilím tu bandu odehnat. Sotva že na jedné straně člověk se jich zprostil, oběhnou nebo docela podlezou vlak a honem vtírají se oknem i dveřmi na straně druhé.

„Perdone usted por Dios hermano!“

A jestliže vyslyšíš jejich volání a ustrneš se nad jejich bídou, blahořečí a žehnají, — aspoň pokud je slyšeti můžeš.

„Va usted con Dios, caballero!“

„Dios guarde a usted!“ a tak pořád jméno boží do řemesla svého pletou.

Divná věc, že žádný jim v tom nepřekáží, ani dva četníci, kteří vždy a pravidelně doprovázejí každý vlak. V Andalusii je žebroty velmi mnoho, neboť nehody posledních let, zemětřesem, cholera a nešťastná fyloxera rozmnožily přenáramně chudobu, které snad z upřímných, humanitních ohledů větší volnosti je dopřáno než jinde. Cizinec nesnadno rozezná chudobu nezaviněnou od žebráků z řemesla, kteří hlavně v zimě a z jara zdržují se v mírném podnebí provincie granadské; mezi těmito je také mnoho žebráků cizích, nejvíce francouzských a německých zvláště Elsasanů, kteří se zvláštní rafinovaností turistům francouzským za Francouze, německým za Němce se vydávají vlasteneckou soustrast na obou stranách probouzejíce, a při ostatních jakožto oběti annexe žalují na krutý osud. — U každých dveří každého chrámu stává celý houf otrhaných, špinou z daleka čpějících a neduživých postav, které ukazováním šeredných svých neduhů a všelijakých ran, přirozených i umělých, spíše hnus, než útrpnost působí o almužnu protivně žebrajíce. —

Z Alory kraj rázem se proměňuje: trať velikým nákladem postavená stoupá ještě více a přichází do divokých pustin skalních, soutěsek to řeky Guadalhorce v Sieřře de Alhama, zvaných Hoyo. Asi patnáct delších a kratších tunelů, mostů různých a ramp svědčí o nákladu a práci, kterou stál ten kousek cesty; divíme se však spíše divoké kráse, kterou podobně nalézti zřídka a kterou zvyšuje náhlý kontrast úrodného, zeleného kraje, který ještě před chvilkou měli jsme před očima. A teď nic než holé, šedivé skály, vystupující s obou stran do vysoka, že ani modra nebe dohlédnouti nelze, sbíhající se někdy docela úzko k sobě, že zdá se, že rukou bys na druhou stranu dosáhl. V úzké té rozsedlině pak dráha pracně si cestu klestí, prodírá se tu skalami mohutnými, onde zase po vysokých mostech hluboké příční rozsedliny projíždí. Všechen život zde na okamžik mizí a jen zdola hučí sevřený Guadalhorce.

Mám rád tu divokou, skalní přírodu, zejména když se na ni dívám jen tak z okna a na chvilku věda, že za nedlouhou dobu dostaneme se z této neúrodné a neplodné poušť do nádražní restaurace.

Několik málo kilometrů před Bobadillou zase sjíždíme do roviny. Trať dělí se v Bobadille ve dví a vlaky ze Sevilly a Cordoby s naším tady se sjíždějí. — Koho to zvláště interessuje, ten věziž, že bobadillská restaurace nesplnila naděje v ni kladené: ani potřebného času člověku nedopřáli, aby uevoli svou nedostatkům restauračním odpovídající náležitě rozvinul a po španělsku horliti se učil.

Je-li v nádražních restauracích čarokrásné Andalusie nouze, tož ve vagónech je nadbytek. Myslím to tak: každý Španěl, ať kamkoli cestuje, na cestu nějakým božím darem se opatří; čím delší cesta, tím božího daru víc v poměru přímém. A sdílný ten Andalusan ze všech svých zásob tak ochotně, přívětivě a úpravně zároveň nabízí, že člověk mimoděk obává se, aby odmítnutím neurazil.

Ve Španělsku také ponejprv jsem litoval, že nekouřit je mým koníčkem: ne proto, že bych byl býval po všechen ten čas kouřil cigaretty té nejlacinější chuti, ale že mi vždycky bylo líto těch udivených tváří, které nemohly nikterak pochopiti poděkování:

„Muchísimas gracias, señor! Siento infinito el negar usted lo que desea, mas — yo no fumo!“

Španěl nabízeje mi cigarettu nenaděje se na svoje Usted gusta? nepřijatí, které mnohému z našich úslužníků zachrání doutník. Jak jen dva Španělé se sejdou, jeden podává cigarettu, druhý cerillas čili fosforos, voskové sirky; kde Španělů víc, tam obé chodí pořád z ruky do ruky.

Jak tomu mnoho nerozumím, tož myslím, že nikdo tak kouřit nedovede jako Španěl: zvolna a s náležitým porozuměním, novou cigarettu nezapálí, dokud požitek vykouřené ještě mu vězí v chuti, — a již ani nevím, jak mi líčívali tyto sladkosti nepoznané. — Kouří se celý den, ovšem, ano i při obědě, zejména ve přestávce před dessertem!

Doutník, puro, kouří jen velmi málo a zřídka; proč? nevím, snad že je dražší: za to balíček cigarett o 30 kusech stojí jenom jeden real, asi 12 krejcarů. —

Jedeme teď kolem Antequery, z jejíhož opevnění původu římského ještě mnoho zůstalo stop, pak neustále stoupáme údolím Guadalhorce, blížíce se veliké skále milenců, Peña de los Enamorados. Stará zkazka vypravuje, že jakési děvče maurické zamilovalo se do španělského kavalíra, s nímž prchlo, ale milenci vidouce, že sluhové Maura-otce je pronásledují, objali se naposledy a v tom pevném objetí, ústa k ústům přitiskuuta, vrhli se se skály dolů. Jinde bývá v obyčeji, že milenci, když okolnostmi

přinuceni byli vzíti nohy na ramena, někde za větrem pokračují ve své lásce, aspoň pokud je milování neomrzí, a když pronásledovatelé už jim jsou v patách, milenec práskne do bot definitivně, oba zůstanou šťastně na živu, ale ubohé děvče odnáší za sebe i za něj. Co lépe, rozhodni čtenář. — A o rozvalinách hradu archidoňského, nedaleko odtud, zase povídají, že za válek granadských maurský král jakýsi jej obýval. Isabella královna že s velikým vojskem jala se hrad obléhati, ale nemohla nic pořiditi a maurský vládce jenom se koukal s hůry dolů a vysmíval se marnému namáhání. Brzy však karta se obrátila: kde nic tu nic zjevila se svatá Panna, zavedla královnu po tajné stezce horské, o které před tím nikdo neměl tušení, a dobyvatelé překvapili Maura v okamžiku, kdy se toho nejméně byl nadál. Nikdo se tudíž diviti nebude, že i Maurský král leknutím hlavu a všecku svou dřívější veselost ztratil, jen tolik rozumu mu zbylo, že nepřátelům živ a zdráv dáti se nechtěl, nýbrž na koně sedl a přes cimbuří a skálu svého hradu do propasti skočil, kde ovšem s rájem pozemským rozloučil se na vždycky. Asi horlivě při té cestě do Edenu koně svého pobádal, neboť stopy kopyt prý dosud na okraji skály viděti možno. Také cestu, po které Maria Panna Isabellu vedla, lze viděti, ale jen z dálky: — docela přirozeně, poněvadž to není než písčitá jakási prohlubeň ve skále, jejíž okraje z dálky ostře se odrážejí, z blízka však v široký prostor se rozplynou. Že také otisky koňských kopyt mají svou příčinu docela přirozenou, o tom nikdo nechtějmež pochybovati.

(Pokračování.)

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Pokračování.)

Já zůstala jsem u jedné tety — bylo mně tehdy dvaadvacet let — která měla malý domek, jehož pokoje, opatřené nábytkem, pronajímala. Pan Bidard u ní zůstával již několik roků. Nyní mu jest čtyřicet šest let, tenkrát mu bylo třicet.

Pan Bidard jest syn sedlákův. Když byl dítě, dostal více ran než polibků. Již ve svém mládí měl horoucí přání dobyti si prací samostatnosti.

Učil se tak dobře, že si jej vzal jeden z učitelů, který poznal jeho neobyčejné vlohy, k sobě a úplně jej vydržoval. Pan Bidard absolvoval s vyznamenáním universitu a dostal konečně místo, o kterém jsem vám vypravovala, na koleji v Quimperu, v městě, ve kterém jsem též já žila.

Jest Bretoněc, a já jsem též z Bretaně. Jsme oba vytrvalí a energičtí.

Ale abych se vrátila k vlastnímu vypravování. Pan Bidard, když si odbyl své přednášky, přicházel domů a obědval s námi.

Mám vám říci jednu z jeho chyb — která však jest v mých očích jeho předností? Pan Bidard neobyčejně rád mluví. Musí mluviti. Ticho jest mu nesnesitelné. Kdyby nemohl pronášeti myšlénky, které mu v hlavě víří, praskl by mu mozek.

A tak vykládal pan Bidard i při stole — aniž by se o to staral, zdali jej kdo poslouchá — své theorie vědecké, kterým věnoval všechen svůj prázdný čas.

S námi obědvali ještě tři jiní nájemníci, a bylo to velice směšné, jak si tito navykli mluviti o svých vlastních záležitostech, aniž brali ohled na dlouhé výklady pana Bidarda, jehož nikdo neposlouchal, lépe řečeno, jehož nikdo neslyšel, tak tomu byl každý zvyklý.

Musím podotknouti, že jeho konversace, aneb vlastně jeho monology nebyly právě příliš zábavné pro ony mladé lidi, kteří s ním odědvali; byliť to úředníci, kteří si přáli především trochu si oddechnouti.

Pan Bidard mluvil stále o chemii, o chemii transcendentální. Měl již tehdy v hlavě zárodek originální a stkvělé theorie, o které vám vypravovati nebudu, ale která mě — zajisté se tomu podivíte — mě, mladou dívku, tak překvapila, že vám to nemohu ani vysloviti. Mně dostalo se jen prostředního vychování: ale já byla pilná, a co hlavního, velmi zvědavá. Jeden z bývalých nájemníků mé tety zanechal této několik knih, které jsem velmi pozorně pročtla; těm mám co děkovati, že jsem alespoň v hrubých obrysech porozuměla theoriím pana Bidarda.

Poslouchala jsem jej tedy; ano, byla jsem vlastně jedinou posluchačkou jeho přednášek, které měl, jak se zdálo, každý večer jen pro sebe. Jeho nadšení mě dojímalo. Odvážila jsem se jednou mu odpověděti a učiniti mu několik námitek, abych mu dokázala, že aspoň trochu rozumím tomu, co povídá.

Ah, pane, nikdy nezapomenu na výraz, který se zračil ve tváři mého drahého manžela v ten večer. Byl u vytržení. Přísahám vám, že jsem se mu zdála býti více nežli krásnou, božskou, ideální! . . . Pochopíte, co následovalo: stala jsem se od té chvíle jeho žačkou, jeho tajemníkem. Ujišťuji vás, že nás mohla nechat teta o samotě beze vší bázně. Věda byla mojí gardedamou. Zkrátka, jednoho dne jsme poznali, že nemůžeme žíti jeden bez druhého, a tak jsme se vzali, a teprve tehdy jsme poznali, že se milujeme — nejen vědecky — ale upřímně a vroucně.

Byli jsme ženati as rok, když má teta zemřela. Zůstal po ní domek a několik set franků — o které jsme se s bratrem rozdělili.

Musím hned doložiti, že můj bratr, jak se později dozvěděl o našich stísněných poměrech, mě přinutil vzíti si též jeho polovičku dědictví. Byl to dobrý člověk.

Pan Bidard snil již dlouho o tom, usaditi se v Paříži. Byl jako zahrabán v tom malém venkovském městě a cítil, že mu zde nebude nikdy možno nalézti prostředků k experimentům, které chtěl dělati. Mimo to, ačkoliv si pilně dopisoval s několika pařížskými učenci, hořel touhou, vejíti s nimi do osobního styku.

Co vám nyní řeknu, bude se vám zdáti nepochybně směšné, totiž to, že jsem tato přání se svým mužem stejně sdílela. Ano, byla jsem ještě ctižádostivější nežli on, ale prosím, rozumějte dobře, byla to ctižádostivost ušlechtilá, a jsem takovou až po dnešní den, kde se již blížíme vytouženému cíli.

Díváte se kolem sebe, a usmíváte se asi v duchu našim bláhovým snům o bohatství. Mýlíte se však; ani můj muž, ani já nevíme a nechceme věděti, co to jest býti bohatým. Žijeme bídně, velmi bídně. Já chodím prát a vydělám, co mohu. Ale naše potřeby jsou tak skrovné! Máme jen jedno přání, a sice to, aby byla uznána jedna z nejskvělejších myšlének tohoto století . . ."

Zde pronesla paní Bidardová ve své horlivosti několik jmen, několik technických výrazů, které jako by jí byly uklouzly bez jejího vědomí. Nejsem příliš silným v této vědě a nechci se dělati učenějším, nežli jsem.

Nerozuměl jsem tomu dobře. utkvěla mně pouze tato dvě slova: „fysiologie minerální", jejichžto smysl dobře nechápu. Bál jsem se, aby paní Bidardová se nepustila do nějakých dlouhých výkladů, které, přiznám se k tomu na svou hanbu, bývaly by perly házené . . . laiku, a tak jsem se pokusil uvésti řeč na vlastní předmět naší rozmluvy.

„Zkrátka," pravil jsem, „přišli jste do Paříže, a vaše plány se vám nezdařily."

„Nemylte se! Pravila jsem vám, že jsme skoro u cíle."

„Ale žijete ještě velmi stísněně a nemohli jste již několik čtvrtletí zaplatiti činži . . ."

„To je pravda."

„Dále víte, že jest váš manžel obžalován z vraždy, které prý se dopustil z nouze."

„To je absurdní. Nejen že jest pan Bidard poctivým člověkem, ale on ani není schopen nějakého násilného skutku. Nikdy se nerozčílí, jen tehdy, když se zastává svých vědeckých theorií."

„Jak ale potom vysvětlíte okolnost, že papíry, které byly ukradeny v ‚Rue Blanche' při oné vraždě, byly jeho majetkem?"

„Nijak. Pan Bidard sám vše vysvětlí. Co se mne týče, nevěděla jsem ani, že je měl, a že je odevzdal domácímu."

„Dovolte mně jen ještě jednu otázku, paní Bidardová, neboť nechci déle zneužívati vaší laskavosti. Vy byste mohla jedním slovem odstraniti podezření, jež lpí na vašem manželu. Byl v noci z devatenáctého na dvacátého ledna doma?"

Paní Bidardová odvětila zcela klidně:

„Ne, pane. Pan Bidard tráví třikrát v týdnu velkou část nocí u jistého učence . . ."

„Který se jmenuje?"

„Nevím, zdali mám právo jej jmenovati. To je věc pana Bidarda. Mohu jen říci, že můj muž bývá často v noci pryč; z jakých příčin, udá — uzná-li za dobré — sám."

„Doufám, že bude moci k svému prospěchu dokázati své alibi . . ."

„Ah, v tom ohledu jsem bez starosti. Prosím vás pouze, ale to z celého srdce, abyste laskavě působil tomu, by se v této záležitosti nepsalo o panu Bidardovi způsobem žertovným, ano nepříznivým, jako se stalo v dnešních ranních listech. Pan Daverac si dovolil o mém muži tvrditi, že jest bizarrní, ano poloviční blázen. Pan Bidard jest muž neobyčejně intelligentní, který žije pouze své vědě, a jenž jest úplně neschopen činu špatného. Očekávám trpělivě jeho propuštění na svobodu, a byla bych nerada, aby, než vyjde z vězení, měl býti špatně posuzován k vůli omylu, kterého se dopustila policie."

Poroučel jsem se. Dojem, který jsem si z tohoto podkrovního bytu odnášel, zůstane pro mě nezapomenutelným. Kdo jest tento Bidard? Jest to skutečně nějaký vzácný učenec, aneb jeden z oněch dobrodruhů, jejichžto bláznovství jest nakažlivé, zvláště pro okolí, v němž žijí? Ne! Tomu nemohu uvěřiti.

Poznal jsem jeho intelligentní, energickou ženu, a mám-li souditi o jejím muži podle ní, dovoluji si skorem tvrditi, že jest spravedlnost, ačkoliv mnoho proti němu svědčí, opět na nepravé stopě."

Tento článek způsobil velikou sensaci a veřejné mínění počínalo se již kloniti k tvrzení našeho žurnalisty.

Účastenství stávalo se čím dále tím živějším, ano skoro vášnivým. Noviny, tito pozorní sluhové lidské zvědavosti, přinášely každý den nové zprávy. Jedny z nich uvedly na scénu vyšetřování jednu z hlavních osobností, která až posavad zachovávala mlčení. Tvrdili totiž, že náš kolega Orliac, byv konfrontován s obviněným Bidardem, tohoto určitě poznal. Orliac pokládal za svou povinnost zaslati listu následující odpověď:

„Ctěný kollego, dovolte mně, abych poopravil zprávu, kterou jste — arciť beze všeho zlého úmyslu — uveřejnil ve svém váženém listu. Nic není mně sice tak bolestné jako míchání se do polemik, které se utvořily o neštastném dramatě v ‚Rue Blanche'. Ale, ačkoliv jest pravda, že jsem sám sobě přísahal použíti vší své energie, vší moci své vůle, abych pronásledoval, našel a vydal spravedlnosti vraha paní Orliacové — neboť, kdybych byl býval jen sám raněn, rád bych odpustil — neobávám se s druhé strany ničeho tak, jako abych se nedal unésti svými city, a umínil jsem si svatosvatě, že dobře uvážím a prozkoumám usnesení úřadů.

Byl jsem vskutku konfrontován s mužem, který byl uvězněn. Věc měla se takto. Pan vyšetřující soudce mi zajisté odpustí, že budu veřejně opakovati to, co jsem řekl jemu. Jestliže jest nutné udržeti některé věci v tajnosti, myslím, že tyto se mohou zcela dobře říci.

Pravil jsem doslovně toto:

Muž, kterého jste mi ukázali, zdá se mně míti postavu vraha; ale, ačkoliv jest dosti hranatým, postrádám u něho oněch známek síly, které mě při onom překvapily. Tento člověk jest suchý, vrah mně připadal silný a tělnatý. Konečně jsem viděl, že měl husté a dlouhé kníry, jichž obžalovaný nemá, jest úplně bezvousů

Nato oblékli obžalovaného do dlouhého olivového svrchníku, dali mu na hlavu měkký klobouk, a připevnili mu falešné kníry. To vše se stalo ve vedlejší místnosti.

Když na to vešel k nám, zvolal jsem v prvním překvapení:

To jest on ten bídník!

Zde však mně dovolte, abych promluvil co spisovatel a navštěvovatel divadla. Když v některém kuse musí herec z jeviště odejíti a publikum má zůstati v domnění, že se nehnul s místa, nastrčí se na místo něho figurant, mající podobnou postavu a tentýž oblek. Na krátký čas

docílí se illuse, která úplně stačí k efektu, o nějž právě jde.

Nuže, za malou chvíli na to, když jsem byl pronesl ona slova, podotkl jsem k soudci, že, kdyby se mně, nebo komukoliv, kdo viděl vraha v noci v oné hrozné, tragické chvíli, objevila náhle podobná postava, oblečená v tento šat, a co hlavního, s těmito vousy, ať by to byl již kdokoliv, třeba já sám, musil by míti za to, že má před sebou vraha.

Neuznal jsem tudíž formálně tohoto člověka za vraha. Nemohu to tvrditi na své svědomí, a také nic netvrdím.

Odpusťte mně tento můj dlouhý dopis; ale snad ani není třeba se omlouvati, když chceme dáti pravdě volný průchod?

Račte přijmouti, atd. atd."

Fréderic Orliac, který měl zajisté dosti příčin poslechnouti hlasu vášně, byl uznán od všech jako vzor hrdinné nestrannosti.

Dojem, který způsobila rozmluva paní Bidardové se žurnalistou, již tento popsal, začal rychle mizeti, zvláště když se objevilo, že obchodník se zbraněmi, u kterého byl onen revolver koupen, beze všeho váhání řekl, že poznává v obžalovaném onoho tajemného kupce.

Mohla býti vůbec ještě nějaká pochybnost, když považíme, že Bidard zcela určitě odepřel říci, kde a jak trávil noc z devatenáctého na dvacátého ledna?

To jediné, co snad můžeme konstatovati — a to sice dle jeho vlastního výroku, který jeho žena a krásná Mexikánka potvrdily — jest, že odešel z domova v jedenáct hodin večer a že se vrátil v pět hodin ráno.

Na otázku, jak přišel k oněm papírům, které zastavil domácímu, dal tak podivnou odpověď — kterou na vhodném místě uveřejníme — že musil každý poznati její nesprávnost.

Marcel Bidard byl postaven před soud.

Proces začal 27. června, to jest po více než pěti měsících po vykonaném zločinu.

Žádná nová událost týkající se vraždy se nevyskytla. O obžalovaném si zbájili lidé celou legendu. Říkali o něm, že jest to jakýsi druh Baltazara Claësa, který obětuje vše své vášni k vědě, a jenž nepochybně spáchal tento hrozný zločin jen z té příčiny, aby si zaopatřil nutné prostředky k provedení nějakého drahého experimentu.

Mělo se všeobecně za to, že advokát bude dokazovati šílenost a nepříčetnost obžalovaného.

V té době, ve které se začal odbývati tento proces, nedávala se náhodou žádná sensační premiéra v divadle, též žádná změna v ministerstvu nebyla k očekávání, také žádný zajímavý zločin nebyl spáchán, tak že záležitost Bidardova patřila k nejpřednějším zábavám toho času.

Lidé si trhali v pravém smyslu slova vstupenky k přelíčení z rukou: románopisci, umělci, herci, akademikové, krásné ženy všech stavů zaplavili soudní síň, ba vnikli až za lenošku presidentovu. Když se obžalovaný objevil, nastal v obecenstvu ruch, který trval hezkou chvíli. —

Marcel Bidard byl postavy vysoké a k tomu neobyčejně suché; dlouhá vazba mu nešla patrně příliš k duhu.

Jeho dlouhé tělo dělalo dojem, jako by bylo rozlámáno na několik kousků: ba zdálo se, že se drží na nohou pouze nějakou zázračnou rovnováhou. Hlavu měl kulatou, lebku klenutou a docela lysou, pouze kolem do kola táhl se úzký věneček bledých vlasů, silně prokvetalých. Podobal se úplně oněm figurám hvězdářským, které představují Saturna, a jeho kruhy. Lebka nad věnečkem byla skoro tak vysoká, jako tvář pod ním, tak že vlasy obepínaly hlavu zrovna v polovici. Obličej byl bledý, beze všech vousů, nos velký, rty silné, brada vyčnívající, čelisti mohutné. Oči měl velké, modré, velmi jasné.

Ve tváři obžalovaného jevil se výraz hlubokého smutku. Na otázky presidentovy odpovídal tichým hlasem, kterému se snažil dodávati jistoty, ale který se chvilemi chvěl utajenými slzami. Ostatně vyslýchal jej pan president de Sampayre se svou obvyklou příjemností a trpělivostí.

Pan státní zástupce vešel v zápas s panem Français, slovutným advokátem.

Nebudeme se zdržovati s připravnými formalitami; zmíníme se pouze, že výslech svědků podal nejednu příležitost k projevu všeobecné sympatie k panu Orliacovi, a přistoupíme ihned k výslechu obžalovaného, jejž podáme tak, jak se při soudu odbýval.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Něco o balletu.

Ve francouzské Chronique Scandaleuse osmnáctého století povídá se také dosti nevinná historka o několika královských princeznách, které se jednou dopoledne octly ve Versaillu v té poněkud nepříjemné situaci, že nevěděly, co si dlouhou chvílí počít. Byly právě odrostly gouvernantce, jich průvodkyně, „la dame de compagnie", podřimovala před polední snídaní; mistr účesného umění byl již odešel, učitel kreslení ještě nepřišel, poslední kousek od Glucka neb Piccinilho byl na klavírku přehrán, nejnovější novella od pana de Crébillona prohlédnuta, opice, pejsci a papoušci uškádleni až přes samé meze i zvířecí trpělivosti a čas na procházku ještě nebyl. Co si měly tedy les Filles de France, co si měly dcery Francie počít? I vyslaly jsou sluhu do strážnice palácové gardy, a ten se, jak se slušelo, za okamžik vrátil s hojnou zásobou dlouhých, hliněných dýmek, s tabákem, bubnem, kostkami a láhví vína páleného, a vznešené dámy přisednuvše k bubnu, jakožto stolu, jaly se po příkladu švýcarských gardistů svého pana otce vrhati kostky, bafati ohromnými kotouči štiplavého dýmu a srkati po malých sklenkách ohnivého nápoje, provázejíce tuto zábavu nejjadrnějším klením. Zábava ta nebyla snad zrovna královská, ani ušlechtilá, ale stačila na ukrácení chvíle, a více nežádaly. Nuda pro Francouzsku nejhroznější věc

na světě, a královské princezny přestaly se nudit. Něco podobného děje prý se teď v Paříži. Dámy vysoké aristokratie usmyslily si, že nebudou se nudit, a chtějí se tedy věnovat balletu. Aristokratické ballety mají se prý oživiti v nejlepších domech pařížských a dámy vznešeného rodu chtějí prý vystupovati v karafiátových tricotech, krátkých gazových sukénkách, aksamitových střevíčcích, vůbec tak, jako vystupují divadelní tanečnice. Ano i tomu ztrnulému, hroznému úsměvu tanečnic z povolání mají prý v úmyslu se naučit pro obveselení své modrokrevné společnosti. Ostatně svět mužský své vznešené kollegině již předešel, věnuje se, jak v denních listech dočísti se lze, ušlechtilému povolání provazolezeckému a clownskému s největší horlivostí. Jinak možno též, že nynější plebejský svět příliš ostře posuzuje zábavy nejušlechtilejší racy lidského pokolení. Bývalť ballet druhdy skutečně zábavou královskou. Do Francie uveden jest Kateřinou Medicejskou a velká výpravná hra: „Cyrce a její nymfy“ provozovaná v Louvru r. 1581 stála prý maličkost tři millionů franků, které pracně vydělati musila opovržená selská canaille. Ballety staly se u dvorů modou, ano i anglická královna Alžběta měla svého „tanečního kancléře“, sira Kryštofa Hattona, a tak také Jindřich IV. těšil se službám přísného ministra a bystrého diplomata, který za slavnostních příležitostí uměl hopkovati tak lehounce jako moderní Coulonové a St. Léonové. Vážný Sully byl cvičen v pirouettování sestrou svého královského pána a vynikl svými pas seuls před očima celého dvoru. Sám kardinál Mazarin zasvěcoval mladistvého Ludvíka XIV. do tajemností choreografického umění a složil s básníkem Benseradem proslulý ballet „Cassandra“, v kterém tančil panovník sám, přestrojen za damu. Arciť bylo panovníčkovi tenkráte teprve třináct let. Vůbec zastávány až do časů Lullyho úlohy dámské ve francouzských balletech mladými pány. Lully uvedl v operním balletu „Triumf lásky“ na prkna čtyři sličné tanečnice. Vášeň Ludvíka XIV. pro ballety až do těch dob, kdy madame de Maintenon a Pèrca la Chaise proměnili tohoto rozmařilce v nevrlého a více kuchařskému umění holdujícího pobožnůstkáře. Za dnů své slávy vídal král nesmírně rád ballety v meziaktí Molièrových komédií. Nepřátelé výborného dramatika říkali mu do očí, že se Jeho Veličenstvo nudí posloucháním jeho kusův a musí se aspoň v meziaktí trochu zotavit; přátelé dramatikovi říkali mu, že jest Jeho Veličenstvo posloucháním jeho kusův tak unešeno, že si musí aspoň v meziaktí trochu oddechnout, dívajíc se na ballet, při kterém není třeba mysliti.

Ballet sedmnáctého a počátkem osmnáctého století byl však docela rozdílným od nynějšího. Byly to ballety klassické, mythologické, allegorické, historické, romantické ano i filosofické! Chamfort vypravuje, že se po provozování proslulého Corneilleova „Qu'il mourut“ někdo z přítomných tázal balletního mistra, zdali by snad nemohl komponovat do tance maximy Larochefoucauldovy, zrovna tak jako za dnešních dnů tázal se někdo nějakého transcendentálního hudebníka, nechtěl-li by složiti do hudby „Ústavu Spojených států amerických“, načež jmenovaný hudebník řekl, že by to šlo snadno, protože hudebníkovi dnešních dnů do textu slovního vlastně nic není. V polovici minulého století přestal však býti ballet velkolepým a přestal čítati ke svým adeptům nejhrdější větve nejhrdější šlechty evropské. Do mody přišel ballet lehký, elegantní, malebný i ačkoliv nalezl tak nadaných představitelek, jako slečny Sallé, Guimardovu a Camargo, nezískal přece tanečnicím váženého společenského postavení. Opovržlivý název „Filles de l'Opéra“ udílen jim u týchž princův a šlechticův, kteří zahrnovali je zlatem a démanty. Byly vyobcovány z církve a třeba za živobytí zbožňovány, pochovány jsou po smrti ve společné „šachtě“. Za revoluce klesla vážnost k „dívkám od opery“ ještě hlouběji hlavně proto, že súčastnily se velkých protináboženských slavností pořádaných Robespierrem a jinými. Mythologické ballety přišly opět do módy za císařství, ale za opětné vlády bourbonské byl ballet v samých kořenech ohrožen. M. Sosthène de Larochefoucauld, vrchní dozorce nad královskými divadly byl smrtelným nepřítelem krátkých sukniček. Balletní sbory namítaly, že nemohou tančit v sukních sáhajících až po kotníky, a bouřily se proti kompromissu, jenž po příkladu divadla St. Carlo v Neapoli dovoloval jim tančiti v oděvech žen tureckých. Většina balletek a balletních mistrů francouzských vystěhovala se do Londýna, ale ani tam jim štěstí nepřálo. Sukničková theorie Larochefoucauldova však ne dosti dlouho opanovala, jak viděti jest dosud na obrazech slavných tanečnic Taglioni, Cerito, Rosati, Carlotty, Grisi a Fanny Ellslerovy. Teprve za druhého císařství zprostil se ballet zase všech pout, zprostil se jich až přes příliš. Nicméně jest i takto uměním vyžadujícím horlivého, neunavného cviku a vrozené krásy, důvtipu a půvabu a onoho vzácného uměleckého taktu a ušlechtilosti, které kde jsou, budí dojem skutečné krásy beze vší poskvrny lascivnosti.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Poetické besedy“ (Redaktor Jan Neruda) číslo XXXVI. obsahuje: „Obrázky.“ Básně od Ad. Heyduka. Nákladem knihkupectví Ed. Valečky v Praze.

„Kabinetní knihovna.“ Svazek XXXIII. Obsahuje: Jana Liera „Feuilleton“. Díl II. Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

Číslem tímto končí druhé čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Po čas prázdnin od 20. června do 15. září jest redakce a administrace „Lumíra“ v knihtiskárně pana Jana Otty na Karlově náměstí.

Administrace „Lumíra“

v Praze, Salmova ulice číslo 9 n.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI. 1. července 1888. ČÍSLO 19.

V kovárně.

Báseň *Ant. Skůčka.*

V strojů ruchu, v dusném vzduchu,
mrakem dýmu zahalen,
na železo buší žhavé
v koutě svojí dílny tmavé
bez oddechu celý den.

Jaro tady, květy všady,
obloha se usmívá,
skřivan dal se do jásotu;
on však zná jen jednu notu
píseň svého kladiva.

Zdá se časem jeho hlasem,
že to mocně burácí:
Nač ten život s všemi trudy?
V dlani jenom mozol rudý
údělem ti za práci?

V příští době zdali tobě
může štěstí pučeti?
Zda rozdrtíš těžké kruhy,
které připjal osud tuhý
v pokutu své oběti?

Otrok pouze hladu, nouze,
zvěř jsi, štvaná chrtů stem,
ale jedna rána v hlavu
vyprostí tě z jejich davu,
jedna rána kladivem.

Aspoň více bledé líce
ženy a ten smutný zrak
neotráví tvoje chvíle;
ten zrak, který zasmušile
hledí oknem do oblak!

Tak to časem jeho hlasem
v tmavé dílně burácí,
jako smutných zvonů hrany
splétají se kladiv rány,
v jiskrách ocel krvácí. — —

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

„Chtěl bych tu scénu ještě jednou vidět,“ zvolal pan Dragopulos, a začal tak tleskati, že celé obecenstvo za sebou k potlesku strhl.

„A vy?“ ptala se ona s úsměvem, kterému jen on rozuměti mohl.

Sklopil oči.

„Božsky! božsky!“ volal pan Dragopulos.

„Hleďte,“ řekla jeho choť s ironií, „jak jest můj muž nadšen. Hledal byste tuto slabost u něho? Ale má též své ideály, věřte tomu nebo nevěřte. Co říkáte tomu: Dnes jsem musila s ním do villy Doria-Pamfili vyjet. Hádejte proč! Chtěl tam onu louku vidět, do které dle římské pověsti prý Beatrice Cenci ty anemonky zasila, kterými je tak slavna. Ta louka totiž. Teď, koncem ledna! Také do paláce Barberiny mě zatáhl, též proto jen, abych se podívala na podobiznu té samé Beatrice. Chodili jsme po těch znamenitostech jako nějací ‚sight-seeing‘ cestující commisové. Tak směšné! A všechno následkem nějakého

románu ve feuilletonu, nevím, kterých novin. Apropos, horujete také pro tu Beatrici? Mně se nelíbí "

„Snad proto, že se o ní příliš mluví," řekl roztržitě Jan Maria a byl okamžitě daleko od paní Dragopulos, od divadla, od Říma, tam venku na té samotě v tváři Sabinských hor, v té mlčící, truchlící campagni, kde vítr teď asi v suchých travách a v rákosích svištěl a pravěké pinie po stráních dumaly. Tam v tom polopustém domě v San Castaldě seděla teď sama, opuštěna ta, kterou porovnával někdy s Beatricí Cenci, a častěji ještě s druhou Beatricí, s ideálem Dantovým. Viděl ten klidný, tklivý její pohled, to čelo s glorií čistoty... Bylo mu úzko, jakoby se jí byl nevěrným stal, jí, která sotva věděla o jeho existenci! Vzdychl z hluboka, oči jeho byly smutné a nad míru snivé.

Paní Dragopulos pohledla na něj s udivením. Byl vždy tak záhadným. Co se to teď zase v něm dělo? Mysl jeho těkala, nemohla pochybovati.

„Slyšte," řekla prudce, „na koho myslíte?"

Obrátil k ní zraky a v těch viděla zřejmě, že nemyslí na ni, cítila, že čar její na okamžik zažehnán. Ozývalo se v ní cosi jako zloba. Zamyslila se na chvilku. Snad se přece mýlila, snad myslil pouze na *jejich* minulost.

„Můj golubčiku," začala sladce po rusky švitořit, „ty se chmuříš. Proč? Snad proto, že ti mluvím o věcech tak lhostejných v okamžiku, když se láskou chvěješ? Ó ty moje dušinko, jak jsi prostý. Což nevidíš, že se bojím, že ti padnu před celým tím obecenstvem do náručí? Což nechápeš, že se pouze mluvením takových nesmyslů na uzdě udržím? Ach, jak tě posud miluji! Slyš, přijď do Neapole! Mám tam svou yachtu. Ujedeme spolu někam k africkým břehům, ale nepřiblížíme se k zemi, lidem. Sami, sami budeme na moři, na tom moři modrém jako lapis lazuli. Jen hvězdy a moje oči budou ti svítit jako tenkráte, víš... v Řecku... víš —"

„Pro boha zadrž," prosil ji, a nejprudší bolest bouřila mu v prsou a v srdci. Nevěděl sám určitě, co jej uchvacuje, ale všechno působilo mu bolest: ty upomínky, ten žár v jeho krvi, to víření smyslů, ten odpor proti její cynické vyzývavosti a ten závratný čar v jejím oku, v jejím hlase, a pak ta cudná, bílá vidina té dívky tam daleko, v šeřící se pusté, zadumané campagni. Jak ty dojmy všechny mezi sebou zápasily, jak to vše na něj padalo! Bylo to jako břemeno, tak těžké, že pod ním klesal. Pleť volala: ano, ano! Duše, srdce se vzpíraly, bouřily se a křičely: ne, ne!

Vidouc, jak trpí, a myslíc, že to pouze žhavou vášní k ní, řekla téměř měkce:

„Máš pravdu. Zde nelze mluviti. Zítra po páté budu sama, nepřijímám nikoho a čekám na tebe."

Vstal, aby se s ní loučil. Byla opět klidná, byla opět tou velkou, krásnou, trochu blaseovanou dámou.

„Počítáme na vaši návštěvu, můj muž a já," řekla chladně a zdvořile, podávajíc mu nedbale ruku.

„Hôtel Quirinale," dodal pan Dragopulos pro jistotu, potřásaje mu pravicí.

„Ah, co přetvářek, co lži, co podlosti!" šeptal si Jan Maria na ulici, když se pěšky domů ubíral. „Jaký kal, jaký kal!"

A smutným jeho zrakům zjevovala se opět a tím čistší v té své ušlechtilé prostotě vážná, krásná Caterina, v té své chudobě, která ji spíše povznášela než tížila, a jak milá byla i v té malé slabosti, v které cudně svůj nedostatek pozemského statku skrývala! Ach, pouhá myšlénka na paní Dragopulos vedle Cateriny byla profanace, byla nevěra!

„Nevěra? Což ji v pravdě miluji?" tázal se sám sebe. „Ach, vždyť snad milovati ani nedovedu! Miluji lásku, jak mi onen démon tenkráte na Korfu o sobě řekl... Ale práhnout po lásce není ještě milovati! A pak, a pak, jakým právem mohl bych ji chtíti zváti svou, já ubohý člověk, s kterým se rozkotal koráb života?... V hospodské téměř hádce pochoval jsem sílu svou a zdraví... a života nedovedl jsem se vůbec nikdy zachytiti. Oddal jsem se snům a snům, a usnul jsem v krajině, z které dýmá zimnice, a probudil jsem se pln morového jejího dechu. Ne, ne. Jiná jest přede mnou cesta než ta, k tobě vedoucí, ó ty Beatrice, věčně vzdálená!... Rozkoš, propast, smrt!" — —

Druhý den byl stále v horečce, nemyslil než na paní Dragopulos. Vábila jej a odpuzovala. Zdála se mu zosobnělým hříchem: sladkostí, plnou trpkostí.

„Půjdu k ní," myslil si, když se odpůldne z domu bral, „půjdu k ní a řeknu jí upřímně, že ji nemiluji, ale že ji podléhám. Řeknu jí též, jak jsem chud a nešťasten, poprosím ji, aby se ode mne odvrátila, aby mě nechala zemřít v míru a pokoji."

Šel se svěšenou hlavou a přemlouval se pošetile, že tomu věří, že jí to řekne, a přemlouval se, že tomu věří, že ona velkodušně se odřekne svého triumfu! Že se stane sentimentální! Necítil směšnost svého počínání.

A tím samým časem stála paní Dragopulos před zrcadlem a dívala se na svou báječnou krásu a vzpomínala na něho, a myslila si: „Tento zjev určila příroda pro skvělejší vítězství než může dobývání toho chorobného srdce býti. Co mě nyní vlastně k němu vábí? Lord Berkley je krásnější. A krása u mužů je vlastně anomalie. Toužím po lásce k nějakému netvoru... Co se mi tedy na něm nyní líbí? Dívčí jeho skromnost a cudnost, která mě tenkráte dojala, uchvacovala, ta zemřela zde na těchto prsou. Proklínal mě a zlořečil mi a urážel mě později. A to mě tak na okamžiky vzrušilo, byly to výbuchy pravé vášně. Ale teď? Včera?"

Zamyslila se na chvilku: „Ano," řekla si, „je mi to jasné. Trpí, trpí, stojí to na jeho tváři psáno, a netrpí jen duševně, on trpí tělesně, on zemře, zemře. Milovat nemocného je také jakousi monstruositou. Chápu tu velkou dámu v středověku, o které jsem slyšela, že se podala malomocnému. Jaké kouzlo rvát se o něj se smrtí! Une danse macabre! Jaká to závrať bičovat náruživost jeho až k šílenství, aby jej za sebou vlekla jako splašený oř svého jezdce. Bude do slova láskou zmírat! Ó jak příšerná to rozkoš tisknouti jej k sobě, držeti jej, aby smrt jej neodnesla co kořist svou, viděti denně pečeť té smrti na čele jeho růsti, rozplameňovati jej k boji proti smrti, hrozíc neustále, že mu kalich rozkoše ode rtů odtrhne, a přece každým polibkem, každým obejmutím té hrozné smrti jej v ústrety poháněť! Myslím, že jej budu pak milovati jako snad nikoho dosud, když tak strašná sokyně jako smrt mi bude denně ztrátou jeho hroziti. Ó to bude něco nového, posud nepocítěného!"

Hlava klesla jí do dlaně a zamyslila se opět, náhle se vztyčila a zvolala:

„Ale jak, bude-li příliš dlouho živ, omrzí-li mé, pomine-li ta choutka a bude-li mě nemoc jeho odpuzovati časem, jak mě dnes vábí?“

Chodila chvilku po pokoji. Pokrčila rameny.

„Pak ho odhodím jak uvadlou kytici neb opotřebovaný šat. A nepřežije-li to nové sklamání, tím hůře pro něho, či snad tím lépe?“

A dala se do smíchu.

Jan Maria chodil nepokojně po ulici Nazionale téměř před samým hôtelem Quirinale, kde paní Dragopulos bydlela. Pohlédl na hodiny, bylo teprve půl páté. Příliš brzy! Kdo ví, není-li pan Dragopulos ještě doma? Nepřichází zajisté do pokojů své ženy, nepošle-li ona pro něho, avšak jak snadně setkáváme se v hôtelu s lidmi někde na chodbách, s kterými se sejít nechceme. A nechtěl toho pána potkati. Bylo mu ho téměř líto, tak směšnou a hnusnou hrál ubožák ten úlohu a Janu Marii bylo vždy tak stydno, když ho viděl, když s ním mluvil. A jak snadno mohl každou chvilku vyjíti z hôtelu! Jan Maria pustil se spěšně ulicí Quatro fontane, na jejímž rohu stál, zamyšlen přišel tak až do ulice Sistiny, a zahlídnuv terassu před Trinità de' Monti, napadlo mu, že vrhne pohled na věčně krásný Řím, než se dá na zpáteční cestu do ulice Nazionale. Když přišel ke schodům vedoucím vzhůru k portálu kostela, zachvěl se. Vzpomněl si, jak tam tenkrát s pocitem umírajícího klesl, tenkráte v té noci, kde jí, své Beatrici, poprvé byl hleděl do očí. Duše jeho plnila se upomínkou na ni jako září. Pohledl mimoděk na klášter, kde byla léta trávila. V tom zaslechl zpěv a viděl, že dnes kostel otevřen. Byla neděle, den zpívaných tam nešpor. Spěchal vzhůru a ocitl se v kostele, aniž se toho nadál.

Zimní slunce se již silně sklánělo za kopuli svatého Petra, a dlouhé jeho růžové paprsky vnikaly okny do kostela, bílého, soumrakého a elegantního jako nějaký salón. Byl naplněn obecenstvem: někteří chodili sem k vůli zpěvům, tak proslaveným v Římě, druzí k vůli příbuzným, meškajícím na vychování v klášteře, mnozí zastavovali se zase jen tak bez účelu v chrámě, vracejíce se po procházce z blízkého Monte Pincia, a menšinu tvořily osoby, které prostě pobožnost tam vedla. Když tam Jan Maria vstoupil, blížily se nešpory již konci. Na kůru hrála jeptiška na varhany, a druhá zpívala. Co provozovaly, byla sladká, stará, prostá italská hymna, místy pravda trochu příliš světská a ne docela bez koloratury, avšak v Italii není to nic nezvyklého, a hlas té jeptišky byl tak lahodný a čistý, tak snivý, jako nějakého ptáka, a smiřoval s tím někdy trochu operním rázem hudby. Tato měla ale pro Jana Marii ještě zvláštní jedno kouzlo. Zvuky té písně byly tytéž, které byl nedávno v pusté samotě campagne slyšel, tytéž, které se šerem k němu z pokoje Cateriny nesly! Ohlédl se mimoděk a spatřil nahoře na kůru bledou, zažloutlou tvář té zpívající jeptišky; nezdála se již docela mladou přes svěžest a lahodu svého hlasu. Výraz jejího obličeje byl klidný, v pravdě nábožný, bylo pravou útěchou na ni hleděti, ač nebyla krásná. Byla však více, byla zajisté dobrá.

„Dobrá jako chléb, jak říkají Francouzové,“ myslil si Jan Maria, a dodal: „jako chléb duše.“

Hleděl opět k oltáři, jejž vysoká mříž od ostatního kostela dělí. Za tou mříží klečely mladé dívky, schovanky klášterní, rozdělené dle školních ročníků; byl to pohled jako na záhony květin. Všechny měly bílé závoje, které jim dlouze s hlav do týlů splývaly, a jejichž přední záhyb jim do čela visel, a z pod té průhledné bělosti hleděly růžové jejich tváře tak půvabně na svět! Některé byly veselé, hledaly očima, usmívajíce se, své příbuzné a známé v kostele, některé, nábožné, hleděly vážně vzhůru na oltář, který plál nesčíslnými světly, některé zdály se lhostejné, některé zamyšlené; ale všechny byly půvabné. Jan Maria byl divně dojat. Na tomto místě, tam u toho oltáře stávala tedy po léta každou neděli Caterina, také s bílým závojem na hlavě, a naslouchávala těm sladkým zpěvům a hledívala vzhůru tam na onen oltář, kde u prostřed toho množství bledých, žlutých plamenů zlatá monstrance jako mystické slunce hořela... Před toutéž monstrancí byla se na kolena vrhala, když zaznělo znamení zvonu jako právě teď. Mimoděk poklekl též na koleno, schýlil hluboce hlavu, udeřil se do prsou, a jakýsi pocit hluboké kajicnosti a pokory před tím symbolem slova, tělem učiněného, se ho zmocnily. Oči jeho byly vlhké... Pozvedl hlavu, celý prostor za mříží byl teď bílým dýmem kadidla zastřen, a plameny voskových světel a zár zlaté monstrance kmitaly se vonným tím oblakem, a zdálo se mu náhle, že se blízko oltáře zjevuje Caterina: byla bledá, krásná a pathetické její oči hleděly tak prosebně k němu, a zamávla bílým, dlouze plynoucím závojem, a sladký ten hlas, zpívající svatou hymnu nezdál se mu více že přichází s výše kůru, nýbrž z toho bílého, vonného dýmu, vanul od jejích rtů a ochlazoval rozpálené jeho čelo jako vánek. Tu schýlila se hlava jeho opět nízko, nízko, jako oheň cítil všechnu palčivost hříchů, a rty jeho, chvějící se, zašeptaly: „Můj Bože, smiluj se nade mnou!“...

Zpěv dozněl, varhany umlkly, dým se rozplýval, dívky byly zmizely, kostel se prázdnil, svíčky se shasínaly — a on klečel pořáde ještě s hlavou na prsa schýlenou. Soumrak byl sladký, ale chlad stal se pronikavým, a zbudil jej z jeho pohroužení... Pozdvihl hlavu, bylo kolem prázdno a ticho, ale venku chvěl se ladný hlahol klekání vzduchem, a otevřenými dveřmi viděl ohromnou zář zapadlého již slunce. Vyšel z kostela a stál nad Španělskými schody, na tomtéž místě, kde ona byla tenkráte stála, opřena o kamennou balustradu. Neslyšel šum kolemjdoucích, neviděl nic než tu zář na nebi za Vatikanem, a v jejím zlatě tonul určitě a ladně obrys Petrské kupole, jejíž linie jej vždy tak okouzlovala jako hudba. Teď zdála se mu ta kupole, sálající sluncem, nesmírnou, pozdviženou monstrancí, a schýlil opět hlavu jako v kostele... A za ním byla ulice Sistina, ona ulice, kterou Caterinu doprovázel tenkráte v té lunné, bílé, téměř strašidelné noci, ta ulice Sistina, jež vedla k ulici Nazionale, a v té stál hôtel Quirinale, kde Pelagie, zajisté již netrpělivá nad jeho loudavostí, čekala, neboť určená hodina již byla minula... A nyní viděl náhle oba ty dva zjevy vedle sebe: Caterinu s tím čistým čelem, s těma hlubokýma očima laňky, a ji, Pelagii, s tím závrať působícím zrakem, který pálil a mrazil zároveň. Ó, Pelagie byla krásnější, byla, avšak byla to tvář děsně krásné Medusy obracející v kámen... Žár toho oka připomínal peklo, muka, hřích. Zachvěl se opět a opět.

Tou ulicí, kterou šel s Caterinou, tou samou ulicí měl teď jíti k ní! Do svého otroctví, do své zkázy!

*

„Ne, nikdy!“ zvolal náhle, pevně a rozhodně v svém nitru. „Půjdu domů,“ dodal a sešel s dvou stupňů Španělských schodů. Pak se zastavil. Bylo mu tak nevolno.

„Mám ji urazit, tak urazit?“ tázal se a upíral zraky dole na fontánu, jako by od jeho třpytné vody očekával odpověď: „Měl bych tam jíti, žádá to aspoň zdvořilost,“ rozjímal dále. „Svou chladností a odměřeností svých slov mohl bych jí tak snadně na jevo dáti, že mezi námi propast...“

Postavil nohu opět na stupeň s kterého byl sešel, a obrátil se tak opět k ulici Sistině. Ale jakmile pohlédl na kostel, zdálo se mu, že v hustém již šeru opět Caterinu vidí s tím pathetickým tichým výrazem v laňčích zracích, a kynoucí mu opět bílým závojem ...

„Urazím ji ... mohl bych ...“ Nedomyslil. Vzpomněl si na hraběte Něvarova, na varující jeho slova: „Urazíte ji, ale budete zachráněn ...“ Vztyčil hlavu. „Pravda,“ řekl, „a konečně pozejtří si již na tuto mou urážku ani nevzpomene, odjede a neuvidím ji snad více na tomto světě ...“

Ale to jej bodlo. „Neuvidíš ji více!“ šeptal si, a všechna rozkoš, všechna divoká, plamenná radost, všechno opojení, všechna šílenost těch polibků tělo a duši hubících, vše to hnalo se nyní jako řvoucí vody nějaké potopy na něj, a děsné ty proudy podrážely mu nohy, unášely jej, slabého, vzdávajícího se již bez zápasu svému osudu, svému třeba zatracení!

„Život můj je ztracen,“ znělo to v jeho srdci, „zpět do toho proudu rozkoše a šílenství, opojení, zapomenutí.“

Avšak vřením jeho krve, závratí jeho mozku, vzkypěním jeho smyslů, vírem jeho myšlének ozval se tichý, tichý, sladký hlas, sladký jako Caterinin, a ten zašeptal:

„A kdyby bylo pravda, kdyby život tvůj byl ztracen, nebylo by to tak krásné zemříti důstojně, v klidu a resignaci? Kdo dává ti právo zahazovat do kalu a do rmutu zbytek toho života, který jsi lépe pojmout nedovedl? Chceš proto bídně zemříti, protože jsi nemoudře žil?“

Schýlil opět hlavu.

„Bože, slitování!“ šeptal jako před tím v kostele.

Pak se náhle vzpřímil. Nad ním začínaly vycházeti hvězdy...

„Ne, nezemru snad ještě, nač tu zoufalost?“ pravil si. „Ale buď, jak buď, chci míti aspoň právo zraků svých pozvedati k tomu, co čisté a svaté pod tvým nebem, ó Bože můj!“

A mlha kryla mu oči, mlha bílá jako dým vonného kadidla, a vlahou slz kmitaly mu hvězdy nad hlavou opět jako paprsky oné zlaté, mysticky zářivé monstrance v tom kostele, kde ona byla co neděli po léta klečívala. A náhle bylo tak klidno v jeho srdci, bylo mu tak lehce! Cítil tak jasně, jak ji miloval! Pokušení se rozplynulo jako zlý sen. Pomalu sešel se Španělských schodů a na náměstí dole vstoupil do kočáru prvního fiakra, který dle zvyku římských bratrů svého cechu rovně ukazováček pravé ruky pozdvihl, volaje zároveň ono sakramentální „Vuole,“ které jako echo ze všech koutů ulic věčného města na pěší doráží. Přijel domů. Paní Giovannina ho vítala v předsíni. Divila se; tak nezvyklá hodina! Nemohl přece ještě býti po obědě?

„Nejsem,“ řekl, „ale necítím pražádný hlad. Nebudu snad obědvat.“

„Poškodíte svému zdraví,“ vyčítala mu. „To nelze, to nelze. Chcete mi něco k vůli učiniti?“

„Vše, signoro, co v mé moci.“

„Nuž, pak obědujte dnes se mnou. Ovšem, můj oběd je prostý. Sama připravila jsem si dnes ‚timballo‘, o kterém můj muž vždy říkával, že je slavný, a jsem, přiznávám se, na svůj ‚timballo‘ pyšná. Jiného nedostanete nic, než prosté ‚fritto misto‘. Přijímáte?“ A hleděla téměř úzkostlivě na něho. Viděl, že by ji hluboce ranil, kdyby nepřijal. Byla celá potěšena.

„Za chvíli budeme jísti,“ zvolala, „přihlédnu jen, aby Teresina nepřesmažila naše fritto.“

A odběhla do kuchyně.

Bylo mu v její společnosti dnes velmi volno. Bylo mu vůbec tak volno! Svět zdál se mu tak růžovým. K tomu vypravovala paní Giovannina ustavičně o Caterině, a když jí konečně již nic o ní nenapadlo, začala velmi vtipně donnu Paolinu pomlouvat. To bylo ale na štěstí již po obědě, když mu malý kotlíček černé kávy podávala.

„Pojedu zítra opět do San Catalda,“ řekl Jan Maria.

„Ah, jak ráda bych zase spatřila Caterinu,“ zvolala.

„Proč nejedete tedy zítra se mnou?“ tázal se. „Strávíte příjemně den v její společnosti, zadržím fiakra a k večeru vás poveze zpět do ulice Giulia. Večer nebo kdykoli chcete.“

„Ráda pojedu!“ zvolala, „těším se na to.“ A bylo ujednáno.

(Pokračování.)

Mořská panna.

Vypravuje Pitacco di Giorgio.

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

(Dokončení.)

Dívali jsme se zase asi hodinu, až pojednou v moři nedaleko mořské panny něco žbluňklo, a ona, tiše zakvílic, pro tu noc zmizela. Něco ji zaplašilo, mínili někteří, avšak já, stoje po straně Fabia Delbianca, zpozoroval jsem, jak mávl rukou k moři. A zdálo se mi, že mu z té ruky opět vyletěl kámen.

„Proč jsi ji zahnal?“ otázal jsem se Fabia a obrátil se k němu.

„Koho?“

„Mořskou pannu.“

„Jak bych ji zahnal, vždyť jsem byl tich jako ryba,“ řekl nevrle.

„Ano, avšak viděl jsem, jak jsi na ni něco hodil do moře jako předešle, nejspíše kámen. Proč nám kazíš tak pěknou podívanou?“

„Co tě napadá, ani rukou jsem nehnul! Nevím, proč bych ji plašil, když i já rád se dívám,“ odpověděl úsečně

a šel za ostatními, kteří se již rozcházeli hovoříce o tom, co právě viděli.

Od té doby vídali jsme mořskou pannu pravidelně vždy každý třetí den, vlastně každý třetí večer. Čekali jsme na ni na skále i tehdy, když už měsíc ani nesvítil, i spokojovali se tím, postřehli-li jsme v temnu večerním její obrysy a naslouchali jejímu čilému šplíchání. Od onoho večera, když jsme ji podruhé pozorovali, hlídal jsem obezřele Fabia Delbianca, hodí-li zase do moře kámen čili nic. Avšak i on bedlivě mne pozoroval a po všechen čas, co jsme byli diváky, ani rukou nepohnul, leč že ku konci si utočil a zapálil cigarettu. Ale ani ta okolnost na oko nepatrná mi neušla. Poznal jsem, že pokaždé, jakmile se objevil plamének jeho zápalky, mořská panna ukončila rejdění a zmizela jako obyčejně pod příkrým skaliskem. Byl jsem přesvědčen, že Fabio ji světélkem svým opět plaší a odhání.

Vytýkal jsem mu to, ale on mne krátce odbyl řka, že by bylo velmi nesmyslno, kdyby si pro tu mořskou potvoru nemohl ani po libosti zakouřiti. Ostatně prý mu můžeme býti povděčni za to, že nás na mořskou pannu upozornil, a komu kouření jeho není po chuti, nechť ani na ni se nedívá a zůstane ležet ve svém pelechu.

Tak chodili jsme se dívat na vodní ten zjev už asi čtyři neděle. Tmavé noci zatím minuly, a měsíc opět svítil celou svou tváří. V posledních dnech býval s námi divákem také mladý stavitel Kristian Lončar, který řídil jednu část stavby. Když o mořské panně poprvé zaslechl, dal se do smíchu a řekl nám, že všickni, staří a mladí, jsme dokonalí blázni. Slíbil, že nás o tom přesvědčí, jakmile se mu nahodí k tomu prvá příležitost, a že také zažene mořské panně choutky plésti nám chlapům pošetilý rozum.

Když tedy mořská panna zase se ukázala, vzal si dva muže, odešel ku staveništi zpět, sedl tam na malou lodičku a plul opatrně podle břehu až ku skaliskům. Čekali jsme se zatajeným dechem, jak asi výprava jeho se vydaří. Avšak mořská panna, když se jí přiblížil asi na sto kroků, ponořila se rychle do vody a byla ta tam.

Kristian Lončar poručil veslovati spěšně k onomu místu, kde zmizela. Ohledal tam dlouhou tyčí hlubinu mořskou, a když ničeho nenalezl, zamířil rovným směrem ku skaliskům. Avšak sotva že loďka přiblížila se k prvému kolmému výběžku, kámen jako hlava veliký sřítil se prudce těsně vedle lodky do vody a zastříkal jej i oba průvodce hlučnou slanou sprchou, až všickni vykřikli leknutím a překvapením.

Mladý stavitel hnedle se vzpamatoval a zlostně zahuboval.

„Chyťte ji! Chyťte ji!“ volal pak na nás nahoru na skálu. „Někdo zde jistě jest a hodil na nás veliký kámen. Však počkej, dostaneme tě!“

My všickni jsme se rozběhli po skaliskách, a Kristian Lončar se svými dvěma muži vyskočil z loďky a prohledával proti nám. Leč všechno pátrání bylo marno. Nenašli jsme pranic než chomáč mořské trávy a několik bílých kostic sepiových, ležících na břehu. Byli jsme jisti, že jsme dobře prohledávali a že jsme ve skalách neminuli ani jediné skuliny; proto nezdar náš byl tím podivnější a záhadnější. Konečně uhoněni a upachtěni a rozechvělejší než kdy jindy vrátili jsme se domů.

Stavitel ještě asi dvakráte nebo třikráte později díval se s námi, ale připlouti k mořské panně na lodce více se nepokoušel. Za to dával si bedlivý pozor na místo, kde pravidelně zmizela, a nejednou za dne si je pečlivě obhlédal. Mořská panna totiž zjevovala se nám jako obyčejně dále. Domněnka naše, že pokus stavitelův na dobro ji zapudil, byla mylna. Patrně dbala jeho nástrah velmi málo a spoléhala úplně na svoji obratnost a chytrost, kterou osvědčila dostatečně již poprvé.

Kristian Lončar spřádal nejspíše proti ní nějaký nový záměr. Nemluvil o ní s námi skorem nic, ačkoliv vždy byl mezi námi, toliko jednou, když mořská panna zvláště byla bujna i směla, a když každý úd její bylo zřetelně v měsíčném světle viděti, pravil podrážděn:

„Myslil jsem s počátku, že jest to snad nějaká ryba. Ale jest to opravdu žena, obyčejná pozemská žena a žádná panna mořská! Kdybych nebyl rozhodně přesvědčen, že zabiju člověka, střelil bych po ní! Však doufám, že nás nebude dlouho klamati. Jsem jist, že ji uchvátím!“

Mluvil to pevně i opravdově, avšak my jsme mu nevěřili. Naopak, od toho večera, co ji nadarmo honil, byli jsme tím více utvrzeni ve víře, že to mořská panna jest, a že by bylo pro něho a snad i pro nás všechny lépe, kdyby raději ji nechal na pokoji a nedráždil ji proti nám, aby pak za to nám nějak se nevymstila.

Jednoho pozdního večera byli jsme jako obyčejně všickni shromážděni na skále a pohlíželi dolů k moři, kde mořská panna zase poskytovala zajímavou podívanou našim očím. Také stavitel Kristian Lončar byl mezi námi, avšak toho dne neměl téměř ani stání. Ohlížel se chvílemi na všechny strany, a kdykoliv pohlédl na mořskou pannu, vždy se pohrdavě usmál. Asi po půlhodinném dívání nepozorovaně se vytratil z naší společnosti. Zahlédl jsem, jak rychle chvátal ku staveništi, leč domníval jsem se, že se nasytil po vůli nočního divadla a že jde spat. Avšak za několik okamžiků odcházel zase jiný divák, po tě hned opět jiný, a za čtvrt hodiny odstranilo se jich asi deset, ačkoliv druhdy všickni vytrvali vždy až do konce.

Poznal jsem ihned, že jsou srozuměni se stavitelem a že se zanášejí nějakým úmyslem, který patrně se týkal mořské panny. Byl jsem proto nemálo roztržit i zvědav a ostražitě se rozhlížel vůkol na všechny strany. Však nepostřehl jsem pranic nápadného. Kromě našeho hloučku nespatřil jsem nikde ani človíčka a vůbec nic živého, leč mořskou pannu, laškující ve vodě. Bylo úplně ticho všude. Mořská pláň byla rovna i klidna, vzduch nepohnut, a na ospalou zemi padala mdlá záře měsíce, jehož pravá polovina v několika posledních nocech poznenáhla mizela. Někdo tiše prohodil, že za čtyři nebo za pět dní noci již budou tmavé, a že nebude mořskou pannu viděti tak jasně jako za svitu měsíčného.

„Stavitel slíbil, že ji uchvátí,“ ozval se někdo na tu poznámku, „neučiní-li tak nyní, dokud večery jsou světlé, pak věru bude mu počkati do nového měsíce. Však on počká! A myslím, že měsíc několikráte se mu vysměje, nežli se pánovi podaří mořskou pannu dostati. Tací mladí lidé ničemu nevěří a mnoho mluví. Arci, řeč se mluví, ale skutek utek'!“

„I jen ho nech!“ promluvil opět jiný. „Co nám po tom? Co si upeče, to si sní! Má-li dosti odvahy, nechť

si ji honí. Já aspoň nechtěl bych ji pronásledovati, ba ani hoditi po ní kamenem, jak učinil tuto Fabio Delbianco. Proč bych něčemu ubližoval, co mi nepřekáží a co mi neškodí?"

Fabio Delbianco pohodil lhostejně hlavou a zapálil si cigarettu. Uhodl jsem, že mořská panna, jakmile spatří zažehnutou zápalku, ihned zmizí, a také tomu bylo tak. Ponořila se rychle do moře a již ani na okamžik neukázala se. Bylo jisto, ze té noci více ji neuvidíme.

Dívali jsme ještě asi minutu na moře, kde se potopila, načež zvolna jsme se obraceli k odchodu do svého prkenného stavení. Ale v témž okamžiku nesrozumitelné hlasy několika mužův ozvaly se pod skalou, a mezi nimi zavznělo pronikavé volání a prosby nějaké ženštiny.

„Ach, gospodinové dobří," bylo slyšeti odtamtud, „pusťte mne, prosím! Ničeho jsem vám neučinila zlého, koupala jsem se jen v moři, nechte mne jíti domů! Proč mne chytáte?"

„Aj, holubičko mořská!" ozýval se zvučný hlas Kristiana Lončara. „Ty žes nám neučinila ničeho zlého? Arci, neučinila's dosud na štěstí, ale chtěla jsi učiniti a byla bys bezpochyby učinila! Nepamatuješ se již, jak jsi nás chtěla před nedávnem zabiti na těchto místech balvanem?"

„Nechtěla jsem vám ublížiti. Bála jsem se vás, i chtěla jsem vás jen odstrašiti, byste mne nepronásledovali. Věřte! Ach, pusťte mne!"

„Však nepustíme! Nejsme dětmi, abychom ti hned věřili. Bez příčiny jsi se nekoupávala a nás neklamala už přes měsíc na těchto místech! Až se dovíme, co tě sem lákalo nebo nutilo, pak buď pustíme, buď nepustíme, podle toho, co jsi měla při tom v úmyslu. A odkud jsi, panno mořská — haha!"

„Z nedaleka odtud, z vesničky tam za svahem. Nechte mne jíti, gospodine!"

„Hle, a proč jsi se nekoupala tam u vás? Myslím že tam máte vodu stejně teplou jako zde i stejně slanou, a že také ani tam nebylo ti třeba obávati se žralokův. A bez důležitého úmyslu zajisté nebyla bys zjevovala vnady svoje tolikerým mužským očím. A čí jsi?"

„Můj otec jest rybářem. Jmenuje se Teodoro Smoquina, a mnozí z vašich lidí ho znají — optejte se! Zhyne strachem, nepřijdu-li mu dnes domů."

„Neboj se, nezhyne! Dáme mu třeba věděti, že jsi u nás, ale dnes už z návratu tvého nebude nic. Musíš se vyspati za naším zámkem. A teď pojď!"

Dívka ještě bědovala i prosila, avšak stavitel odpovídal jí jen žertem nebo smíchem a pobízel ji k spěchu. Při tom napomínal svoje druhy, by dávali na ni bedlivý pozor, aby jim neupláchla jako poprvé.

Za malou chvilku vystoupili ze skalisek k nám. Teprve nyní bylo nám možno mořskou pannu dobře si ohlédnouti a ukojiti svoji zvědavost.

Byla to mladá dívka jiskrných zrakův a smělých tahův. Ačkoliv prosila, bylo přece v jejím vzezření patrno něco jako zášti a vzdor. Bylo jí asi dvacet let, a její paže i vůbec všechny údy byly skorem tak mohutny, jako by byla mužem. Ale byla přece jen hezkou ženou.

Byla oděna tenkým přiléhajícím živůtkem z bílé vlny a starou tmavou sukní. Hlavu měla nepokrytu a nohy bosé. Z vlasův i ze sukně tekla jí ještě voda v malých potůčkách, a těsný živůtek lepil se jí na tělo. Jeden muž, který šel podle ní, nesl staré veslo, obalené kusem jakési plachty; to byl její rybí ocas, když byla ještě mořskou pannou — — —

„Znáte někdo tuto dívku?" otázal se Kristian Lončar, když jsme průvod jeho obstoupili. „Odvolává se na mnohé známosti mezi vámi —"

„Fabio Delbianco mne zná! Mne i mého otce!" hlásila se hned dívka.

Stavitel volal Fabia, ale toho mezi námi nebylo. Teprve nyní jsem si vzpomněl, jak v prvém okamžiku, když jsme zaslechli, že dívka jest chycena, vyskočil a úprkem utíkal zpět ku staveništi. Leč hrubě jsem si toho nevšiml.

V té chvíli s oné strany zavzněl pokřik a hovor. Někdo odtamtud volal na nás:

„Pojďte sem! Chytili jsme podloudníky! Starého Teodora Smoquina a jeho bratra Pavla! Dostali jsme ptáčky i s jejich loďkou a se zbožím!"

Dívka, sotva že slova ta zaslechla, vykřikla pronikavě a chtěla utíkati. Avšak mužové ji zadrželi. Byla to zvláštní náhoda: tam postihli a chytili podloudníka Teodora Smoquina, a zde uchvátili jeho dceru! —

Můžete si pomysliti, jaký byl tehdy poprask v Miramare; teprve pozdě v noci dostali jsme se na lůžka. Všechna událost a jmenovitě zjevy mořské panny v posledních nocech rázem se nám objasnily.

Starý Teodoro Smoquina byl podloudníkem a pomocí svého bratra dovážel na barce rozmanité zboží tajně z Itálie do Rakouska a naopak. Mohl sice přistati již někde na blízku Benátek, které tehdy právě náležely ještě Rakousku, ale on vážil cestu raději až do zátoky Terstské, kde byl domovem a kde zboží jeho dostávalo se většího odbytu. Kromě toho blíže Benátek břeh všecek se hemžil celními strážníky, kdežto v zátoce Terstské byl už mnohem jistější. Jmenovitě okolí Miramare bylo v ohledu tom dosti jisto, neboť celníky ani nenapadlo, že by podloudníci mohli se odvážiti tam, kde bylo plno lidí zaměstnaných při stavbě zámku. A přece se odvážili a dosti dlouho se jim dařilo. Dcerka podloudníkova Marietta byla jim vydatnou pomocnicí. Mezitím co upoutávala svým zjevem na jedné straně pozornost všechněch bdících mužů, přistal otec její a strýc pokojně na druhé straně za staveništěm a odnesli propašované předměty směrem ku Tržiči nebo ku Gradišce.

Tehdy nejeden z nás byl vyléčen z pověry v mořské panny, i smáli jsme se ještě na lůžkách bláhovosti, s jakou jsme v ně věřili.

Naše mořská panna Marietta byla s oběma podloudníky zavřena přes noc v nevelké prkenné boudě, kam se ukládalo rozmanité stavební nářadí. Z rána všickni tři měli býti vydáni úřadům. Zatím ustanoveno několik mužův, aby bděli přes noc u dveří jejich dřevěného vězení. K službě té hlásil se také dobrovolně Fabio Delbianco. Všiml jsem si ho dobře toho večera: prve byl velmi rozechvěn a polekán; za to později, když byl ustanoven za strážce, se rozveselil a neustále pokřikoval do boudy na vězně a častoval je posměšnými vtipy.

Nazejtří ráno čekalo na nás nové a věru nemalé překvapení. Naši milí zajatci, naše milá mořská panna s oběma muži zmizela z dřevěné boudy. Pátráno hned, kdy asi se to stalo a kdo byl v té době hlídačem. Strážcové tvrdili, že Fabio Delbianco. Ohlíželi se tedy všude

po něm, avšak i on, ptáček, byl ten tam. Ulétl nejspíše, ano, docela jistě s podloudníky a s mladou podloudnicí, která mu patrně někdy před tím odloudila srdce. —

Potom také jsme si vysvětlili podivné Fabiovo si počínání. Uhodli jsme, proč házel kamení do vody nebo proč rozsvěcoval zápalky; dával Mariettě znamení, kdy může již ukončiti svoji plaveckou hru. Byl zajisté s podloudníky spolčen a pomáhal jim tak všemožně ku zdaru.

Pátrali jsme sice po uprchlých, jak jsme mohli, ale bez výsledku. Jakoby je bylo moře pohltilo. Upláchli nám šťastně a z dálky se nám jistě vysmáli. — Také mladý stavitel, když vše to rozvážil, zasmál se srdečně a řekl:

„I nechť si jdou! Marietta jest hezká dívka, i bylo by škoda, kdyby své mládí poskvrnila vězením. Také Fabio Delbianco jest dobrý chlap. Snad případ tento bude jim pro budoucnost výstrahou i pokynem, aby byli živi poctivě, jak se sluší. Nechť tedy jdou s pokojem a — nechť jsou šťastni!“

Sekáči z luk jdou.

Báseň *Ant. Klášterského.*

Sekáči z luk jdou, snědou mají tvář,
jdou zvolna, těžce, kosy na ramenou,
a na obloze bleděmodré zář
měsíce srpek nad lesní tká stěnou.

Po stráních, dolech, cestách širokých
je chlad a stín. A vše usnulo právě.
Jen poutník-potok dál svůj vede smích
a cvrček zpívá v orosené trávě.

Ze sousední vsi zvony slyšet mníš —
ta ves již ve tmě, v parách nedohledná —
však jenom slabě, jako ze sna spíš,
jež nad mořem snad slyšet ony ze dna.

Jsou blízko vsi. A větřík jejich hlav
se vonný tknul jak výkřik němý květů,
jež voněly a plály z dlouhých trav
a na lukách dnes padly v kos jich letu . . .

Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

II. Alhambra.

I.

(Dokončení.)

Pak jedeme dále krajem čerstvým a bohatým, rozmanitým a příjemným na pohled, kolem Lojy ve zúženém údolí Genilu mezi horami Periquetes se strany levé a El Hacho se strany pravé; hojné vody, potoky řítící se ve pěkných vodopádech do Genilu osvěžují kraj, zúrodňujíce jej, z hustých řad vrboví, topolů a osyk, jimiž vroubeny jsou vody, prokukují úhledné dvorce s poli a lukami. Už blížíme se Granadské pláni . . .

Staré království granadské je po krajích pyrenejských nejhornatější ve Španělsku: Sierra Alhama, Sierra Contraviesa, de Almijara, de Baza a jiné, posléze Sierra Nevada a nejvyšší hora iberského poloostrova Mulahacen. Řetězce horské, pusté a holé, beze vší okrasy stromové, z červenavého mramoru nebo pískovce vysoko čnějí do modrého nebe a jen nejvyšší vrcholky odrážejí od blankytu svůj bílý sníh; za to hluboká údolí dýchají rozkoší jarní květeny a činí Granadu nejkrásnější provincií španělskou. — Na vysokých průsmycích horských sem tam uvidíš vesničku nebo městečko jako přilepené ku skalním stěnám nebo schoulené ve výklenku skalním, nad nímž pnou se rozvaliny maurského hradu nějakého povaleného, jako ten archidoňský v bojích o nadvládu křesťanského kříže nad půlměsícem muhamedanským. Každý takový svědek zašlých romantických časů je středem podivných pověstí, jichž jádrem bývá nejobyčejněji zakletý poklad, — právě tak jako v pohádkách všeho chudého lidu, který ve svém nedostatku utěšuje se aspoň vzpomínáním na bohatství. Obraznost jeho vykouzluje mu tu nejkrásnější ve smutnou náhradu za trpkou, drsnou skutečnost, plnou strádání a ještě častěji bídy a nouze. Jako žíznivý blouzní o pramenech křišťálové vody, po případě o sudech dobrého piva a, je-li gourmand, o batteriích šampaňského, a jako hladový k tomu ještě bohatou tabuli si přimýšluje, tak chuďas sní jen o hromadách zlata; největší boháč nedovede vymysliti tolik půvabu a tolik nádhery jako pohádka chudého lidu . . . Ve španělských pověstech, a myslím i v jiných, tam, kde o poklad běží, chuďas nějaký ho nalezne ve chvíli, kdy ho potřebuje nejvíc, pak ouzkostlivé jej skrývá, — aby jej bohatého neokrádali tak jako dříve chuďasa, na kterém páni obyčejně nejvíc chtějí.

O ušlechtilé povaze a vysoké mysli starých Maurů z podání lidu mnohem více se dozvíš nežli z učených knih souvěkých dějepisců. A trvám, že prostá ta tradice často je věrohodnější nežli strannické líčení náboženských fanatiků, kterým nebývalo, — a řekněme srdnatě, že nebývá, — nic hroznějšího nad člověka jiné víry, třeba byl skutkův andělských. Za časů maurských všem lidem ve Španělsku dobře se vedlo, vládcům i porobeným, a všickni, ať muhamedáni, ať katolíci, ať židé v pěkném míru vedle sebe žili. Však o tom věci se vypravují až

k neuvěření nám potomkům, kteří nic pilnějšího nemáme na práci nežli se škorpit a hašteřit. — Když pak po zlatých letech maurského panství půlměsíc v prach byl pošlapán, arciť zvítězilo znamení trpícího Krista, jak se chlubivali, ale blahobyt, pokoj a mír pryč se poděl a byl ten tam . . . Nevěřícím muhamedánům rozdíly v náboženství, řeči a zvycích nic nevadily, ale s citem katolických králů snášelivost se nesnášela. Štvali ten ubohý, rytířský národ, až uštvali jej docela. Města dříve kvetoucí, bohatá a veliká teď nemají už ani zbla své bývalé slávy a jsou jen chatrné hadry, na kterých původního brokátu sotva že rozeznáš. Každý kámen zbylý z těch starých dob je trpkou žalobou na to, kterak špatně rozumělo se intencím golgatského mučenníka . . .

Tu povídačku o bohatém Mauru, kterak laskavě přijal do svého domu španělského šlechtice, který kdesi kohosi v hádce zavraždil a teď před pronásledovateli prchal, a jak, když dozvěděl se, že zavražděný byl jeho jediný syn vroucně milovaný, tomu, jemuž pohostinstvím se nabídl, řekl: „Jdi do stájí mých, vyber si nejlepšího koně mého a prchni daleko, daleko odtud," — tu povídačku asi zná každý; je v každé čítance nebo v každé cvičební knize. Já alespoň žádnému cizímu jazyku jsem se neučil, aniž jsem zkusil dovednost svoji na velkodušnosti politování hodného maurského otce. — A takových pohádek mohl by člověk napsati celou kroniku.

Ovšem ani španělští Maurové nebyli docela bez chyby; mnohé šeredné věci o nich se vypravují a smutný osud Abencerragů dostatečným je toho příkladem. Však přes to přese všechno věci krásných je mnohem víc a když ještě všechny památky — ponejvíce stavitelské —, které po nich čas a zloba lidská ušetřily, k tomu přibereš a uvážíš, kterak dovedl ten národ milovati umění a vědu, kterak ve všech těch věcech ušlechtile si vedl, musíš jej milovati a musíš míti slitování nad jeho osudem, musíš litovati, že zanikl tak hojný pramen krásné pravdy, k němuž nerozpakovali se přicházeti lidé osvícení z celé střední Evropy, a že místo něho přišel život líný a zbujnělý americkým bohatstvím, že přišla inkvisice, ještě k tomu pod farizejskou rouškou svaté katolické víry . . .

Nynější obyvatel bývalé Andalusie je živé, veselé povahy, lehkověrný a mnohomluvný, ale poctivý a upřímný, pyšný na svůj andaluský původ a svým hrdinstvím rád se vychloubá, byť i mnoho pravdy na tom nebylo; miluje hudbu a zpěv jako veškeru zábavu vůbec, a nade všecko je mu poesie. Tolik i povrchní cestovatel snadno pozná. — Z národních krojů málo uvidíš, všude již francouzská moda vládne, až na ty pláště a mantilly, o kterých již zmínku jsme učinili. Bohužel neměl jsem času chodit po španělských vesnicích a zkoumat blíže domácí kroj pánů i dam.

Z potomků Maurů zbyla jen nepatrná část ve vysokých údolích Sierry Nevady. S potulnou cháskou cikanů, zvaných gitanos, setkáme se ještě.

Bylo již pozdě večer, když blížili jsme se Granadě a venku nic nebylo lze rozeznati, leda tu a tam křivolaké silhouetty aloji a z dálky mihotavé nějaké světlo. Příjemný vzduch dral se otevřeným oknem vagónu, jako by zanášel na pozdrav vůni zahrad generalifských . . .

Konečně vystupovali jsme na nevelikém, neúhledném nádraží, před kterým čekaly povozy čelnějších hotelů. Chtěl jsem býti docela blízko, co možná nejblíže u Alhambry, a proto neštítil jsem se delší cesty až k fondě Washington Irwing (pojmenované tak na památku slavného kronikáře Alhambry), jenž je u samých zdí starého hradu arabského. Když zavazadla všech, kteří ještě přisedli, byla v pořádku, dali jsme se po kostrbaté silnici na cestu k Alhambře na protějším konci města. Bylo sic v omnibusu místa dost, ale sedl jsem raději na kozlík ke kočímu, abych viděl, co ve tmě jen bylo možná, a cvičil se při tom ve španělské konversaci. Co jsem viděl, byla jen temná silhouetta vysokých domů a klikatých, úzkých uliček, vlekoucích se do nekonečna. Slabá plynová světla vrhala dlouhé stíny balkónů do tmavé hůry a překážela spíše rozhledu, než mu pomáhala. Všude bylo ticho. Každou zátočkou doufal jsem, že již vybředneme z toho labyrintu, však naopak zdálo se, jakobychom víc a víc se zamotávali, až konečně v ulici de los Gomeres cesta začala se šířiti a stoupati, a velikou branou Puerta de las Granadas vjeli jsme do sadův a zahrad Alhambry. — Ubozí dva mezkové zapřažení do omnibusu s námahou vlekli velikou tíži do příkrého vrchu a vozka pořád pobádal krátkou holí unavené spřežení. „Pero negro!" křičel ne moc lichotivě temnotou každým okamžikem a každé zvolání provázel silný úhoz na hřbet náručního, kterému se již docela nechtělo.

Chlad ovíval čelo moje, když otevřel jsem okno svého pokoje a zadíval se na temné obrysy širokých zdí Alhambry, zahalené v temnotu noční a v tu svou starou, dávno zašlou slávu. Všecky pověsti a pohádky, které rozpoutávaly obrazotvornost dítěte, pak dějiny a tragédie maurských králů, které tak rád čítával jsem jako hoch, pak popisy a líčení, jimiž na cestu jsem se připravoval, od Irwingových zkazek až do cestopisných feuilletonů Ulbachových, několik těch příručních guidů ani v to nezabíraje, — všecko to teď táhlo myslí mojí a prsa šířila se mi rozkoší nevýslovnou, že Alhambře jsem tak blízko . . .

A čas byl právě tak tuze příznivě sladkému snění: v míru pozdního večera vlhká země dýchala životem a nedočkavou touhou . . . Už dávno ty časy zašly, kdy v Alhambře jiný býval ruch a jiné veselí, kdy králové maurští používali tady rozkoší těch nejbujnějších v pohodlí, bohatství a přepychu, jaký snad již ani mysliti si nedovedeme, kdy sultánky zapřádaly milostné pletky tam, kde toho dělat neměly, kdy čarokrásné princezny dávaly se unášet kavalíry z neznámých krajů, když už k vůli jinému ne, tož snad jen proto, aby později se o nich povídalo a psalo, a už dávno minuly ty časy, byly-li vůbec, kdy Alhambra byla plná kouzel a čar, o kterých teď také jen se povídá a píše, třeba že jim nikdo nevěří; ani ten, kdo to píše, ani ten, kdo to čte.

Tak v tom vzpomínání na nešťastného Boabdillu, na ukrutného otce jeho abul Hašema, na čaroděje Ibrahima Ebn-Abu-Ajeeba, na princezny Zaïdu, Zoraïdu a Zorahaïdu také jsem šťastně ve fauteilu u okna usnul, ale lhal bych, kdybych povídal, že se mi o tom všem zdálo a že ve snu viděl jsem postavy těch starých muhamedánů a muhamedánek docela zřetelně a jako živé před sebou. Podobné sny, ať už v románech, novellách, pohádkách, anebo posléze v cestopisech, tuze zřídka srovnávají se s pravdou a mají za hlavní úkol zvyšovat effekt a za vedlejší čtenáře uvádět v omyl, aby fantasii pisatelově, bez toho dost bezuzdné, ještě více se obdivoval. — Mně

tedy nezdálo se docela nic, neboť spal jsem tak jako něco, co se obyčejně do peci a krbů přikládává a čehož naprostá nehybnost a bezevládí dojista dobrým byly by obrazem mého stavu toho večera, kdybych přílišnou upřímnosti svého spánku jsa přemožen, se byl stranou nenaklonil tak, že fauteil ztráceje polohu stálou i s obsahem hleděl dodati těžišti svému polohu co možná nejhlubší. Tak dostal jsem se s kobercem podlahy ve styk nad potřebu blizký, s čímž však ani v polosnění nijak jsem nesouhlasil. Nahlédl jsem po přemýšlení velmi krátkém, že dalším vzpomínáním na zakleté princezny ani jim ani sobě nepomohu, zavřel jsem okno a brzo po té v pohodlné posteli pokračoval jsem v zaměstnání dříve tak prosaicky přerušeném.

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Pokračování.)

President: „Jste obžalován, že jste se vloupal pomocí falešných klíčů v noci z devatenáctého na dvacátého ledna tohoto roku do domu, ve kterém bydlel pan Orliac s paní, že jste paní Orliacovou uhodil kladivem, kterážto rána měla za následek okamžitou smrt, dále, že jste vystřelil z největší blízkosti na pana Orliaca z revolveru, a konečně, že jste si přivlastnil několik obligací, které se nacházely na stole pana Orliaca. Co na to můžete odpověděti?“

Bidard, nejistým hlasem: „Nemohu odpověděti nic jiného, pane presidente, než to, že jest to hrozná mýlka a že jsem nevinen.“

P.: „Prozkoumáme tuto záležitost. Asi před desíti lety byl jste profesorem v koleji Quimperské. Až do té doby, zdá se, že vaše chování nezavdalo příčinu k žádným stížnostem. Vy jste se oženil, a když zemřela teta vaší ženy, a vám připadlo po ní malé dědictví, dal jste se unésti svou ctižádostí. Žádal jste za propuštěnou a odstěhoval jste se do Paříže. Jak velké bylo toto dědictví?“

B.: „Asi čtrnáct tisíc franků, z nichž polovička patřila bratru mé ženy. Tento nám ji ostatně za několik roků šlechetně odstoupil.“

P.: „Měl jste tedy čtrnáct tisíc franků k disposici. Na místě, abyste pomocí této sumy si zaopatřil nějaké postavení, žil jste den ode dne z kapitálu, který mizel nejen tím, nýbrž také následkem zbytečných koupí všeho druhu chemikalií a mineralií. Mimo to jste prováděl bláznivé experimenty, které též pohlcovaly hezké sumy peněz. Ponenáhlu dostavila se u vás bída, a tato poslední dvě léta byl byste musil v pravém smyslu slova zemřít hlady, kdyby se vaše zmužilá žena nebyla odhodlala k těm nejhrubším pracím, aby vám zaopatřila to nejnutnější. Jest to vše pravda či ne?“

Při této otázce se Bidard vztyčil a odvětil již hlasem jistějším:

„Jsem sám sobě a své zmužilé ženě povinen, abych se ohradil proti některým věcem, které jste právě pronesl. Nekupoval jsem žádných zbytečných věcí a nepromrhal jsem peněz v bláznivých experimentech. Pokouším se o rozluštění jednoho z největších problémů vědeckých a zasvětil jsem této práci všechny své prostředky materielní, jakož i moralní. Co se týče mé ženy, sdílí tato mé práce i mé naděje: její oddanost slouží jí i mně jen ke cti.“

Tato slova, která byla pronesena velmi důstojně, udělala na všechny velmi dobrý dojem.

Dále pravil president: „Jedna věc jest tedy zjištěna, totiž ona, že jste úplně bez prostředků. Poslyšte! V obžalobě se tvrdí, že zločin, jenž se vám klade za vinu, jste spáchal jen proto, abyste si zaopatřil peníze. Nuže tedy, večer dvacátého ledna neměl jste ničeho, a byl jste dlužen domácímu pánu dosti slušnou sumu; druhého dne pak dal jste mu, abyste jej upokojil, k uschování několik obligací ‚města Lille‘ v ceně asi pěti set franků. A hleďte, právě tyto obligace byly ukradeny v téže noci panu Orliacovi. Jak nám vysvětlíte tuto okolnost?“

„Věc má se takto: Bylo pět hodin ráno. Šel jsem náměstím ‚de la Trinité‘ a přemýšlel jsem o velice důležitých věcech, týkajících se mé vědecké práce. Před zábradlím parku zakopl jsem do něčeho. Byla to veliká obálka s nějakými papíry. Chtěl jsem si právě zaznamenati zajímavou formuli, která mně napadla. Šel jsem tudíž k plynovému plameni, poznamenal jsem si na obálku svoji myšlénku, a strčil jsem vše do kapsy.“

„Podle vaší řeči, která ostatně je málo pravděpodobná, zdvihl jste onu obálku jen z roztržitosti, aniž byste se do ní podíval, patrně též z roztržitosti, a bezpochyby jste dal papíry v ní se nalézající též jen z roztržitosti svému domácímu?“

„To stalo se následovně. Ony papíry zůstaly v mé kapse. Jednou potkal jsem pana Davéraca, který mě zastavil, a způsobem dosti hrubým na mně žádal, abych mu dal to, co mu jsem dlužen. Nemám mu to za zlé. Byl ve svém právu. Odpověděl jsem mu, že nic nemám, že musí počkat, a chtěl jsem jíti dále. On do mne strčil, kabát se mně tím rozepjal, a papíry z něho vypadly. P. Davérac poznal na první pohled, že jsou to cenné papíry. Já jsem se ani nepodíval. Navrhl mně, abych mu dal ty papíry do zástavy. Svolil jsem ihned, jsa šťasten, že jsem se zprostil jeho naléhání, zvláště v okamžiku, kde jsem měl docela jiné věci v hlavě. Neznal jsem cenu těchto papírů, ba nevěděl jsem ani, že jsem je měl. To jest ryzí pravda.“ (Lehký šumot v posluchačstvu.)

„Děláte se příliš naivním. Vaše výpovědi se samy potírají. Chcete nám namluviti, že ony papíry, které jste náhodou našel, zůstaly ve vaší kapse skoro měsíc, aniž byste si byl vzpomněl na ně se podívati. Kdyby tomu bylo tak, byla by je nalezla jistě vaše žena...“

„Má žena neprohlíží nikdy mé kapsy ani mé papíry.“ (Veselost.)

„Budiž. Přistupme však nyní k důležitějšímu: Pravil jste, že jste šel okolo páté hodiny ranní náměstím ‚de la Trinité‘. Odkud jste se vracel tak časně z rána?“

„Vracel jsem se... Pracoval jsem třikrát týdně, v noci, u jistého učence, který byl tak laskav, že bral podílu na mých theoriích, a který mně pomáhal při mých experimentech. Vracel jsem se od něho.“

„Jak se jmenuje onen učenec?“

„To nemohu říci.“

„Kde tedy bydlí?“

„Kdybych vám řekl jeho adressu, prozradil bych též jeho jméno, a já myslím, že k tomu nemám práva.“

V posluchačstvu začal se jeviti nepokoj. Několik výkřiků nevole přerušilo obžalovaného. President byl nucen pohroziti obecenstvu, že dá sál vykliditi, nebude-li úplné ticho. —

„Žádám vás ve vašem vlastním prospěchu,“ pravil pak k obžalovanému, „abyste se vzdal tohoto absurdního způsobu odpovídání. Jest pravda, že vycházíte často v noci, své ženě říkáte, že jdete pracovat k onomu učenci... smyšlenému... Možná, že ona byla spokojena s tímto vysvětlením, ale před soudem musíte se zodpovídat jinak, zde musíte mluviti určitě, a hlavně pravdivě. Chcete nám říci, jak a kde jste trávil onen noční čas?“

„Nemohu říci nic než to, co jsem již dříve řekl.“

Nyní povstal obhájce pan François a pravil:

„Pane presidente, přičinil jsem se, seč jsem mohl, abych se od svého klienta dozvěděl tuto věc. Jak se zdá, jest pan Bidard zavázán nějakým slibem, který zrušiti mu nedovoluje jeho svědomí.“

„Páni soudcové to uváží. Vaše mlčení, obžalovaný, bude se považovati co důkaz vaší viny. Vy jste nešel v pět hodin ráno náměstím ‚de la Trinité‘. Vloupal jste se pomocí falešného klíče do domu pana Orliaca.“

„Ne, pane presidente.“

„Ve svém bytě máte kamna k tavení; bezpochyby jste si onen klíč sám udělal?...“

„Ne, pane presidente.“

„V oné noci, když byla spáchána vražda, měl jste na sobě kabát olivový. Žádný z vašich sousedů vás v něm nikdy neviděl. Zdá se tedy, že v těch tajemných nocích chodil jste na nějaké místo, kde jste nechtěl, aby vás někdo poznal...“

„To je nesmysl.“

„V obžalobě se praví, že několik dní před vraždou jste obcházel večer v deset hodin dům Orliaca, bezpochyby proto, abyste si mohl vzíti otisk zámku.“

„To je mýlka jako vše ostatní.“

„Dále se v ní praví, že jste vnikl do domu, a poněvadž jste věděl, že paní Orliacová jest sama doma, uhodil jste ji kladivem do hlavy... kde pak jste našel ono kladivo?“

Obžalovaný se nedal touto náhlou otázkou chytiti do pasti.

„Nenašel jsem žádné kladivo.“

„Ve chvíli, kde jste se dobýval do stolku paní Orliacové, byl jste překvapen neočekávaným příchodem jejího manžela. Vrhl jste se na něho. Postřelil jste ho z revolveru. Pak jste sebral s jeho stolu obálku s cennými papíry a utekl jste. Kladivo jste na ulici odhodil. Pak jste šel k Seině a hodil jste tam svrchník a klobouk. Na to vrátil jste se v pět hodin ráno domů.“

„Pane presidente, dovolíte mně nějakou poznámku?“

„Mluvte.“

„Jsem duch precisní, matematický. V okolnostech, které provázejí tento zločin, jest jakási podrobnost, která mne překvapuje. Mně jest lhostejná, neboť nejsem vrah; ale snad by mohla přivésti spravedlnost na pravou stopu.“

Hlas Bidardův byl úplně změněn. Mluvil tak, jako kdyby se jednalo o věci jemu úplně lhostejné, jako kdyby vysvětloval pouze nějakou vědeckou pravdu.

„Zdá se, že vrah nejdříve uhodil paní Orliacovou kladivem. Držel bezpochyby kladivo v pravé ruce. Tímtéž pokoušel se asi vylomiti zámek u stolku. Když přišel Orliac, buď je měl v ruce, aneb je hodil na zem. Zdá se však spíše, že ho neměl, neboť pak by se byl vrhl na Orliaca s kladivem, kdežto jest známo, že použil revolveru. Opakuji tedy, že kladivo leželo asi na zemi. My ale víme, že nepatřilo vrahovi, nemohlo tudíž prozraditi jeho stopu. Proč pak je tedy vrah zdvihl a na ulici, několik metrů za domem zahodil? Vždyť tam nalezeno, svědčilo v stejné míře proti němu, jako kdyby je byl nechal ležet v pokoji... proč je raději nehodil se šatstvem do Seiny?...“

„Nechápu, co chcete dokázati svým výkladem,“ pravil president. „Co z toho odvozujete?“

„Dovolte mně ještě jednu poznámku. Proč vzal vrah právě ony cenné papíry, které, jak jsem nyní sám již pochopil, jsou nebezpečny, když se chtějí udati! A když již tak učinil, proč je na ulici zahodil?“

„Zapomínáte, že tato poslední věc jest od soudu uznána za nepravou. Ale táži se vás ještě jednou, co tím chcete dokázati?“

„Nic! Pravím jenom, že to vše jest velmi podivné.“

Publikum, které očekávalo, že se doví něčeho zajímavého, začalo nespokojeně bručeti.

„Obžalovaný,“ začal opět president, „za chvíli uslyšíte svědky. Jeden posluha tvrdí, že ve vás určitě poznává onoho muže, jenž několik dní před vraždou obcházel dům Orliacův. Dále svědčí proti vám žena onoho zbrojíře, která vám prodávala revolver, a konečně ještě někdo, jehož svědectví není sice tak určité, ale přece velmi důležité, jest to jedna z vašich obětí... Napomínám vás tedy ještě jednou, Bidarde, abyste mluvil pravdu.“

„To také činím; jsem nevinen.“

„Řekl jste nám tady sám, že se zabýváte studiemi transcendentálními, při kterých vám někdy pomáhá onen neviditelný učenec, jehož nechcete jmenovati. Jaký jest předmět těchto studií?“

Bidard se na chvíli zamyslil.

„Jsou snad vaše theorie tak fantastické.... jako váš spolupracovník?“

Obžalovaný pozvedl hrdě hlavu a odvětil skoro tvrdě:

„Pane presidente, každému člověku jest něco svato. Pro mě jest věda vším. Dovolíte mně tudíž, abych nevydával v posměch před publikem, které nerozumí těmto pracím, theorie, jejichž zkoumání a vývoj jest úkolem mého života.“

Po této urážlivé odpovědi nastala v celém sále pravá vřava. President, jenž bezpochyby sdílel všeobecnou nevoli, ani se nepokoušel napomenouti posluchačstvo k pořádku, nýbrž čekal, až se hluk sám utišil. Po té pravil:

„Zdá se, že ani nechápete, jak nezdvořile se chováte vůči pánům soudcům. Musím míti za to, že vaše práce jsou rovněž jen tak smyšlené, jako vaše roztržitosti. Vaší ženě uklouzlo mimovolně několik slov, z kterých jsme se dověděli, že studujete fysiologii mineralií — výrok tento, mimochodem řečeno, sobě odporuje, neboť o fysiologii může se mluviti pouze při tělesech ústrojných, a nikoliv při hmotě bezústrojné — slova ta dokazují úplnou nevědomost a patrný úmysl soud mystifikovati."

„Ah, myslíte, pane presidente?" zvolal prudce Bidard, ztrativ svou chladnokrevnost. „Vidíte, že jsem měl pravdu, když jsem mlčel, a to budu také na dále!"

„Jak chcete. Nevíte již nic, co byste ještě dodal?"

„Ne," odvětil Bidard suše.

„Sedněte si."

Musíme říci, že tato poslední část výslechu vypadla velmi v neprospěch obžalovaného. Proti důkazům obžaloby uváděl věci postrádající i stínu pravděpodobnosti. Nic nemohlo ospravedlniti jeho skoro urputné zamítnutí, aby dokázal své alibi, které patrně dokázati nemohl.

Všeobecně se schvalovalo, že chtěl president poskytnouti obžalovanému příležitost, aby — je-li toho schopen — dokázal — svou vědeckou způsobilost. Neboť, kdyby byl jasně a určitě vysvětlil své theorie, — třeba sebe smělejší — byl by si získal beze vší pochyby sympatie aspoň jedné části posluchačstva, a když ne to, byli by alespoň soudcové poznali, že mají před sebou monomana, kteréžto poznání budí vždy lidskou útrpnost.

Na místě však, aby se této příznivé příležitosti uchopil, odepřel Bidard způsobem urážlivým každé vysvětlení.

Obhájce p. François zdržoval se všeho mísení se do věci. Mladí advokáti, kteří jej vždy velmi pečlivě pozorují, tvrdili, že seděl na svém místě skoro bez pohnutí, hlavu opřenou do obou rukou; takto prý obyčejně sedává, praví oni, když má nějaký případ, v němž se vyskytují neobyčejně těžké okolnosti.

Nyní přišli na řadu svědci, čímž ale nezískalo se v procesu pranic nového.

Nejdřív byl vyslýchán úředník, který našel kladivo, na to sluhové, pak domácí pán Bidardův, jenž svého nájemníka pořádně zostudil, ač sám se přiznal, že tomu člověku ani dost málo nerozumí.

Následovala scéna velmi dojemná; posluha z ‚Rue Blanche' a žena zbrojíře veřejně prohlásili, že Bidarda poznávají.

Bidard musil se znova obléci do pověstného olivového svrchníku, vzíti na hlavu měkký klobouk a nalepit si na svrchní ret veliké kníry, což činil s patrnou nechutí.

Pohled na něho vzbudil v sále hlasitý smích. On pokrčil jen rameny, neřekl však ani slova

Oba výše uvedení svědci byli ve svém mínění ještě potvrzeni. Ano, to byl ten oblek, ta postava, vůbec celé chování toho neznámého. Neviděli sice tehdy jeho tahy, protože klobouk je skrýval, ale zbrojířka tvrdila, že podle ruky je to dojista on.

Na vyzvání presidentovo, co tomu říká, Bidard sotva odpovídal: byl velice bledý a jak zdálo se, s těží jen krotil hněv, který každou chvíli hrozil propuknouti.

Na to byl volán plavec, který nalezl u vody šaty. Když řekl, co věděl, povstal p. François a pravil:

„Pane presidente, prosím, abyste se laskavě zeptal svědka, kterak mohl nalézti na břehu Seiny večer dne 19. ledna tytéž šaty, které podle svědectví páně Orliacova, které hned uslyšíte, vrah měl na sobě, když spáchal zločin, totiž mnohem později, až o půlnoci, nebo v jednu hodinu?"

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Národní divadlo. (Ostrovského „*Les*" — Tylova „*Lesní panna*" — Šamberkova „*Rodinná vojna*" — Valabrégue a Ordonneau „*Není Durand jako Durand*" — Labiche a Gondinet „*Ze tří nejšťastnější*".) — Pohostinské hry páně Vojanovy

Ostrovského „Les" jest jedna z nejzajímavějších novinek letošní sesony. Nemýlíme-li se, jest to poslední práce jeho. Pěkná základní myšlénka její vyslovena jest jasně v úplném titulu: „Duše lidská jest jako les", les Danteovský, ve kterém honí se divoké šelmy — vášně — a to vášně všeho druhu. Základní myšlénka ta jest ovšem na drama příliš všeobecná, ale spisovatel uvádí zde několik zajímavých setkání poutníka — pozorovatele, s těmito šelmami. Vdova Olga Pavlovna, bohatá statkářka (sl. Křepelová), známá svou „ctností a štědrostí", chová v domě svém chudou příbuznou Věru Danilovnu (pí. Bittnerová) a zároveň syna své nebožky přítelkyně Alexeje Bulanova (p. Bittner), sběhlého to studenta. Před lidmi říká, že je spolu zasnoubila, ale zatím chce si podržeti Bulanova pro sebe a Věra Danilovna má jménem svým krýti tento ohavný poměr. Ubohá dívka miluje však Petříčka (p. Sedláček), syna dřevaře Vosmibratova (p. Kolár); jeho otec by svolil, ale žádá malé věno. Olga Pavlovna chce však celé svoje jmění zachovati Bulanovu a proto upadá Věra nad svojí beznadějnou láskou v zoufalství. Chce se utopit, ale v tom vstoupí jí do cesty Nešťastlivec (p. Šmaha). Je to vzdálený příbuzný tetinčin, kočující herec, — Olgu Pavlovnu navštíví co major — hrdý na své umění, statečný a šlechetný jako málokdo z těch boháčů v tetině salonč, kteří, když poznají ke konci jeho pravý stav, jím pohrdají. K tomu se uteče Věra se svým zoufalstvím a prosí jej za pomoc; on jí upřímně lituje a chce jí pomoci, ale sám nemá ničeho: jest piják a propije vše, co vydělá. Tu vzpomene si, že jest mu Olga Pavlovna něco dlužna, ale že nemá nic psaného, vynutí na ní s pistolí v ruce potřebnou sumu a založí tak štěstí mladého párku. Tento Nešťastlivec jest postava velice zajímavá, autorem vypracovaná až do detailů, při níž může herec dokázati, co umí. Pan Šmaha se v ní vyznamenal. Také ostatní figury jsou pěkně kreslené a pro herce vděčné — ale ten karakterní material jest na kus přílišný, tak že se děj

*

v něm každou chvíli ztrácí. Tak celé druhé jednání není nic jiného nežli karakteristika Nešťastlivce. Podobné šířky se v románu snesou, ale na jevišti vadí. Přes to však jest „Les“ dílo nevšední ceny literární, výsledek velikých studií, jakož i mnohého přemýšlení. — Hrálo se vesměs velmi dobře.

Tylova „*Lesní panna*“ jest práce dosti slabá, která se „Strakonickému dudáku“ nijak rovnati nemůže, ačkoliv fakturu mají oba kusy stejnou. Divadelní správa vypravila ji patrně jenom k vůli výpravě, k níž naskytuje se v textu dosti příležitosti (tance víl, boje s cigány a indiány atd.). P. Kovařovič složil k ní zvláštní hudbu a baletní mistr p. Berger propletl ji tolika různými tanci, že se z prostonárodní hry stal hotový balet. Ačkoliv se hudba pěkně poslouchala a některé tance byly dosti originální a celá výprava bohatá, přece nedodělala se „Lesní panna“ toho úspěchu jako „Dudák“ anebo „Jiříkovo vidění“. Snad proto, že to bylo něco podobného. Při vší zdánlivé pestrosti se program výpravné hry nejdříve vyčerpá.

Vedle výpravné hry jest nejlepší podporou kasy v letních měsících hodně veselá komedie. Domácí novinka toho druhu nebyla po ruce žádná: ze starších zvolena Šamberkova „Rodinná vojna“. Šamberkovy komedie mají mezi obecenstvem, které se rádo směje, nejlepší pověst. Vtipy se jen honí, řízné i méně řízné, tak že divák ze smíchu téměř nevyjde. Při „Rodinné vojně“ nebylo chvílemi pro samý smích slyšeti slova. Kousek je známý a tak nemusíme se o něm rozpisovati — dodáváme pouze, že ostrou tchyni zdědila po pí. Seifertové sl. Křepelová.

Z cizích komedií sehrány byly dvě shora uvedené francouzské frašky. Komedie Valabrègnova má látku, která v různých variantech byla již mnohokráte spracována. Jsou dva Durandové, bratranci, jeden jest slavný advokát a druhý zámožný kupec. Kupec jest jednou omylem považován za advokáta, a ten omyl zjedná mu krásnou žinku. Několikráte chce se kupec přiznati k svému pravému stavu, ale nemá dosti zmužilosti, neboť jeho žena a ještě více jeho tchán jsou do slávy Durandovy zrovna zamilováni. I zůstává na dále slavným advokátem, a svého bratrance, skutečného advokáta, když je navštíví, musí pak přirozeně vydávati za kupce. Tato mystifikace táhne se z advokátní kanceláře až na práh soudní síně a jest podkladem situací ku podivu veselých a rozmanitých. Tu a tam mohlo by se vyčítati něco nemožného, ale při takové komedii nebéře se to s logikou tak přísně. Jenom když je opravdu vtipná a veselá jako naše novinka. Sehrána byla s vervou. Oba Durandy hráli pánové Bittner (advokát) a Sedláček (kupec), tchána p. Frankovský, jeho dcerušku sl. Dumková.

Druhá komedie byla rovněž od dobré firmy: Labiche a Gondinet a k tomu jedna z lepších týchž spisovatelů. „Ze tří nejšťastnější“ zní její titul. Kdo jsou ti tři šťastní? Starý mládenec Jobelin, milenec nebožky paní Marjavelové, jeho synovec Arnošt, milenec druhé paní Marjavelové a konečně Marjavel sám. Štěstí Jobelinovo je velice pochybné: žíjeť jenom v samých vzpomínkách a mimo to neustále se leká, aby se jeho přítel Marjavel nedozvěděl o jeho poměru k nebožce Melanii. Štěstí Arnoštovo jest ještě pochybnější: všeho se děsí, tak že z rozčilení ani nevyjde: mimo to však jen zřídka paní Marjavelovou vidí o samotě, neboť její muž má ho tuze rád, chce ho míti neustále kolem sebe a ukládá mu všelijaké ne právě příjemné služby. Za to Marjavel neleká se ničeho, baví se se svojí Hermancí kdy a jak chce, může si zkaziti žaludek dle libosti, ona jej hýčká a opatruje, a ubohý Arnošt musí na místě smluveného dostavenička vařiti stenajícímu muži lektvary. Jaký div, že se brzy té romantické lásky nasytí a touží státi se také takovým Marjavelem, totiž klidným a spokojeným manželem? Ačkoliv jsou některé scény dosti kluzké, přece, jak viděti, jest hlavní myšlénka rozhodně mravná, neboť lze ji vysloviti asi tak, že býti milencem cizí ženy jest spíše očistcem nežli rájem. Forma naší novinky jest celkem fraškovitá, ale toť privilej letních měsíců. Sehrán byl kousek ten výborně; zvláště sl. Danzerové (Hermance) a pp. Frankovskému (Marjavel), Sedláčkovi (Arnošt), Mošnovi (Krampach, sluha z Elsasu) a Kolárovi (Jobelin) náleží zásluha o pěkný úspěch kusu.

Ke konci dokládáme, že vystoupil dvakráte pohostinsku p. Vojan, člen společnosti p. Švandovy: poprvé v titulní úloze Moserova „Zlatohlávka“ a podruhé co Kaunic v Bozděchově „Zkoušce státníkově“. Poprvé líbil se více jak obecenstvu, tak i kritice. Jeho Kaunic byl však celkem mdlý. Vystoupil za účelem engagementu, a byl, jak slyšíme, také již engažován. Na škodu naší činohře nebude, neboť má hezkou postavu a značnou již routinu — za to však slabý hlas, schopný sice lehké konversace, ale nikoliv velikých tónů. Máme za to, že úlohy druhých milovníků budou mu dobře slušeti.

B. F.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Silhouetty.“ Drobnokresby a črty od J. Arbesa. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Salonní bibliotéka.“ Redaktor F. Schulz. Číslo 57. Obsahuje: „Salomonida“ Román od Serváce Hellera. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Osvěta.“ Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor Václav Vlček. Ročníku XVIII. číslo 5—6. Nákladem vlastním. V Praze

„Cena duše.“ Kázání a jiné řeči. Napsal Rev. Albert Warren Clark, M. A. V kommissi knihkupectví Krause a Voleského na Král. Vinohradech.

Číslem tímto začíná třetí čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Po čas prázdnin od 20. června do 15. září jest redakce a administrace „Lumíra“ v knihtiskárně pana Jana Otty na Karlově náměstí.

Administrace „Lumíra“

v Praze, Salmova ulice číslo 9 n.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpolední.

ROČNÍK XVI. 10. července 1888. ČÍSLO 20

Kuřátka.

Vypravuje Guiseppo Spongia.

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

Kdybych byl pánem, slavil bych letos na zimu svoje padesátileté narozeniny a přijímal bych také od pánův okázalá blahopřání. Ale poněvadž jsem toliko prostým plavcem, není ovšem na slávu ani pomyšlení, a svůj půlstoletý život uzavru leda tím, že si dopřeji dosyta vína, bude-li jaké. Vám pak zajisté nikomu ani na mysl nepadne, byste mi odříkali přání a přinesli mi dárky a kytice. Ba! Jest to tak velmi dobře naličeno, že jsem chud a prost jako chaluha mořská, neboť mám velmi měkké srdce. Nedovedl bych přijímati po pansku poklony a naslouchati srdce rvoucím řečem a rozplakal bych se při takových příležitostech bezpochyby, jako malý kluk. Aspoň tak myslím; nezkusil jsem toho, neboť až dosud po celý můj život nikdo mi ještě nepřál. —

Avšak co na tom! Svými padesáti lety věru bych se nechlubil jako spíše tím, co jsem za tu dobu viděl a čeho všeho zažil. Tím mohl bych se pyšniti i před zkušeným sluchem. Věřte mi, že jest málo starých plavců, kteří užili tolik plavby a uviděli tolik rozmanitých končin světa jako já, Guiseppe Spongia, kuchař na parníčku „Viole“. Od svého desátého roku jsem neustále na moři, což bylo příčinou, že jsem se naučil vlásti lépe vařečkou než pérem. Jsem, hoši, ze staré školy, kde ještě neučilo se čísti. Kniha a péro za mého mládí zdály se býti pro chudé dítě maličhernosti a přepychem. Ostatně takových učeností jsem do té chvíle zhruba ani nepotřeboval. Na čtení nemám času, a každou loď, kde kdy jakou spatřím, poznám z daleka, aniž mi jest nutno zpytovati nápis na jejich bocích. Nelituji tedy, že jsem se neučil mudrcem.

Jsem sice nejmladším členem vaší družiny a doufám, že také co nejdříve budu první, který z vás kapitánovi uteče, ale řeknu směle, že nikdo jste nezažil tolika rozličných dobrodružství, tolika kratochvílí, i tolika psot jako já. Mám tedy aspoň nějakou příčinu, abych nebyl všude spokojen a abych si vybíral.

Za svých čtyřicet plaveckých let byl jsem už nejméně na padesáti všelikých lodích ve službě a z těch nejméně na dvaceti kuchařem. Jest to arci zaměstnání nepříliš plavecké a bohužel podceňované, avšak dobrý kuchař na lodi jest zrovna tak důležit jako dobrá plachta, dobré veslo nebo příznivé povětří. „Čistota půl zdraví,“ říká se, a věru mohlo by „Dobrý kuchař půl plaveckého zdaru“ býti také vhodným příslovím. A vždyť všichni sloužíte jen pro to sousto.

Už ani dobře nevím, kde všude jsem byl námořníkem a kde kuchařem. Mnohé lodi vytratily se mi již dávno z paměti, čehož opravdu nežeIím. Zapamatoval jsem si pouze některé, kde jsem byl jakž takž spokojen a které mne přivábily na déle než na rok na svoji palubu. Ovšem někdy jsem byl nucen i proti své vůli zachovati některé dosti dlouhou věrnost, když jsme totiž byli na dalekých cestách, odkudž nebylo jiného návratu; vykonal jsem, přátelé, již několikráte cestu kolem světa a přece chodím pořád po svých nohou a také mluvím jenom svým jazykem. Abyste mohli posouditi, kde a jaké lodi se honosily druhdy mými službami, povím vám jenom několik jmen, která zajisté všickni dobře znáte. Byl jsem na italské „Amelii“, „Romě“ a „Orsu“, na anglickém „Eardsonu“, „Calypse“ a „Siamu“, na francouzském „Imperialu“ a „Auroře“, na ruské „Nadeždě“, na řeckém „Constantinu“, na norské „Nanně“, na rakouském „Progressu“, „Verbanu“, „Titanii“, Achillu“, „Ettoru“ a Bůh sám ví ještě na jakých jiných, jejichž jména mi lámou jazyk. Přeča-to si vzpomínám na svoji dobrou nebožku matku, která mne jako malé klouče posýlala ve zlosti vždycky tam, kde pepř roste; jistě chuděrka netušila, že se tam dostanu ve svém potulném životě několikráte a že přece pokaždé se vrátím odtamtud živ a se zdravými údy, ačkoli nejednou mi hrozila opravdová pohroma způsobem všelijakým.

Avšak na žádné lodi nesloužil jsem tak dlouho jako na italském obchodním parniku „Lucanu“, který jsem opustil jediné proto, že kapitán mi předpisoval jinou úpravu jídel, než jaká už po dvacet pět let byla uznána za nejlepší v mé kuchařské hlavě. To mne dohřálo, i pomyslil jsem si: Když já se nepletu do tvého kapitánského umění, proč ty chceš míti o kuchařství lepší rozum než já? Neboť na lodích jsou chvíle, kdy i přísný kapitán musí mlčky poslouchati kuchaře, poněvadž nemá jeho rozumu. A rozumíš-li, kapitáne, lépe polévce a makaronům, vař si sám! —

Ale nechci vám déle vypravovati, jak jsem s „Lucana“ odcházel, poněvadž bych se při tom nejspíše znovu dopálil a stropil bych vám nadarmo trochu křiku. Povím vám raději o jednom podivném plavčíku, se kterým jsem na „Lucanu“ sloužil, o plavčíku, který byl veliký jako hora, silný jako dub, zarostlý jako medvěd a při tom citlivý jako matka k svému prvnímu dítěti.

Stanovisko našeho parníku „Lucana“ bylo v Livorně. Odtamtud jsme podnikali dlouhé obchodní cesty veškerým Středozemním mořem: do Tunisu, do Alexandrie, do Cařihradu, ano i Černým mořem do Oděsy a do Simferopolu, a vozili jsme vše, co jenom páchlo dobrým obchodem.

Do služeb „Lucana“ jsem se dostal divnou náhodou. Parník se zastavil v Neapoli, kdež jsem právě před tím ztratil práci, i hledal jsem nové. Jest tomu deset nebo jedenácte let. Abych řekl pravdu, vybíral jsem si, ačkoliv jsem už neměl ani penízku v kapse. Nechtěl jsem totiž státi se ničím jiným než zase kuchařem, a rozumí se, že takových služeb není v žádném přístavě nazbyt. V tom čase zakotvil tam „Lucano“ a měl hned v prvé noci nehodu, že ztratil dva muže. Kuchař upil se mu do smrti, a jeden plavec byl zabit v pračce.

Sháněli tedy za oba mrtvé náhradu; parník vydával se na dalekou cestu, i nebylo jim možno bez nových dvou mužův, zvláště bez kuchaře, obejíti se. Tak jsem dostal opět práci v lodní kuchyni, na palubu pak byl přijat jakýsi Filippo Caligaris, o kterém vám chci vypravovati malou povídku, totiž příběh, jak jsem jej viděl na vlastní oči.

Jak už jsem se zmínil, Filippo Caligaris byl podivný člověk. Byl starým vdovcem, kterému před patnácti lety umřela žena i dítě, a on zůstal bez rodiny ve světě. Pojednou po dlouhém čase, po celičkých patnácti letech počalo se mu stýskati, i toužil a vzdychal po nějakém předmětu, ku kterému by mohl přilnouti oživujícím srdcem. Radili jsme mu, aby oženil se, a někteří žertem i do opravdy počínali mu vypravovati o nevěstách s krásou nebo s věnem.

Avšak milý náš Filippo Caligaris vrtěl hlavou a říkal rozpačitě:

„Ženu — to nikoli! Nedostal bych takové, jaké bych si přál. Ošklivé nechci, a mladá i pěkná mne, chlapa pomalu již padesátníka, věru si nevezme. A pak, co s mladou ženou, nemohu-li ji plaviti s sebou? Darmo bych si ji vzal pro choutky jiným mužům. Lásky ženské a blaženosti manželské nasytil jsem se již až po krk. Chtěl bych raději dítě. Ach, kéž bych měl dítě, kéž by mi byl zůstal můj malý, zlatý Luigi!“

A kdykoliv svoje úvahy a vzpomínky takto skončil, pokaždé slzel a odcházel stranou, kde by nebylo viděti jeho pohnutí

Někteří námořníci se mu smáli; někteří s ním cítili a litovali ho, že jest tak zcela opuštěn a že nemá ničeho, o co by se mohlo opříti s důvěrou jeho stárnoucí srdce. V takových chvílích mnozí námořníci chovali se k němu velmi šetrně a nepronásledovali ho svými žerty a vtipy, k nimž dostali choutky hned prvého dne, když přišel na loď. Musím podotknouti, že, jak bývá mezi plavci obecným zvykem, překřtili také brzo našeho Filippa Caligara. Říkali mu „tatík Dattero“, neboť, kdykoliv si mohl opatřiti zásobu datlí, živil se výhradně tímto sladkým ovocem.

Představte si, jak asi vypadalo, když tento muž slzel; tento muž, který byl šest stop vysoký, s obličejem hustým vousem zarostlým a s plecemi tak mohutnými, že moje ruce nedostačily by jej objati — a plakati! A přece viděli jsme ho dosti zhusta, jak se díval zamženým okem někam do dálky, nebo jak potají si stíral slzu, kanoucí mu po opálené tváři. Tušili jsme při tom vždy, že zajisté se mu zželelo jeho opuštěnosti a že by nesmírně rád něco uchopil do svalnatých rukou a přitiskl něžně i vroucně ku své roztoužené hrudi. — —

Tehdy přávali jsme mu ústraní a nevyrušovali ho z dumavých myšlének. Avšak sotva že poněkud okřál, hned nalezlo se dosti lehkomyslníkův, kteří tatíkovi Datterovi zpívali pohnutlivé písničky, aby ho dojali, nebo připomínali mu, jak smutné as jest na světe živoření, nemá-li člověk žádného tvora, k němuž by mohl přilnouti s upřímnou láskou.

S počátku Filippo Caligaris byl mně zvláště nakloněn, jelikož jsem s ním byl nejmladším členem mužstva na parníku. Proto zhusta vyhledával mé společnosti, sedával vedle mne třebas hodinu nebo dvě a spokojil se vždy tím, řekl-li „dobrý den“ nebo „dnes máme příznivé povětří.“ Po všechnu ostatní chvíli mlčel, a já také, poněvadž jsem obyčejně nevěděl, co mluviti.

Jednou, když tak dosti dlouhou dobu mlčky seděl, zvedl ke mně mírné oči, díval se mi okamžik do obličeje a pak se zeptal tichým hlasem:

„Jsi-li pak, příteli Guiseppe Spongio, také ženat?“

„Mám ženu,“ řekl jsem mu, a myslím, že jsem se ani nezačervenal při té lži.

Filippo Caligaris okamžik přemýšlel, načež dotazoval se mne dále.

„Ženu — ano! Však to není ještě vše. A máš-li také děti?“

„Mám pět dětí, bratře, pět! Velká to starost pro moje bedra —“

„Což starost! Péče o děti jest vždycky sladká. Však bys se staral rád i o deset — nenaříkej, člověče šťastný!“ řekl zajíkavě a odešel utřít si někam pokradmu své slzy.

Od té chvíle byl ke mně již mnohem sdílnější a prokazoval mi všemožně svoji přízeň. Avšak jakmile se dověděl, že jsem ho obelhal, uzavřel přede mnou svůj jazyk jako na zámek a vyhledal si nového důvěrníka. Tomu pak svěřoval svoje tužby a svoje vzdechy tak dlouho, dokud se mu nevysmál, nebo dokud si neztropil z něho nový notný žert. Obrátil se od něho smutně a pátral po jiném, koho by mohl obmysliti svou důvěrou. Tak poznenáhla vystřídal všechny námořníky na „Lucanu“, až konečně začal zase u mne. Tentokráte neutíkal jsem se ke lžím a snažil se zavděčiti se mu opravdovou sdílností. Shodli jsme se dobře a brzo z nás byli nerozluční přátelé. Ovšem, hodili jsme se k sobě výborně: on byl starý vdovec a já starý mládenec, což, domnívám se, jest v podstatě stejno.

Konečně veliká změna udála se s tatíkem Datterem. Jeho strádání pojednou šťastně se skončilo, nalezlť předmět svých dlouhých tužeb a přání. Arci, trochu divný předmět, až mužstvo parníku div si nevysmálo plic z jeho nápadu. Avšak přítel můj byl blažen, byl vesel a usmíval

se. Nový, utěšenější život rázem otevřel se před ním. Poslechněte, jak se to stalo.

Vypravovali jsme se z Livorna na novou plavbu. Večer před odplutím většina plavců byla v městě, aby se nasytila co možná nejvíce hlučných radovánek; věděli dobře, že od toho dne musí všickni holdovati několikaměsíčnímu postu. Já jsem se vrátil na loď se soumrakem, ale nechtělo se mi spáti. Usedl jsem si tedy na přídě parníku a přemýšlel o rozličných věcech, nejvíce o cestě, kterou jsme měli před sebou. (Dokončení.)

Z básní Jakuba Ćišinského.

Z lužického přeložil *Adolf Černý.*

Omnia vana.

Když s věže slyším, čas jak letem chvíle honí,
když zřím, jak ve tmách noci denní záře hasne,
fialy kterak zmírá modré oko jasné
a sníh jak bílou hlavu níže k prsům kloní;

Když vidím, jak strom žluté listí, slzy roní,
jak pro žernov jen klíčí, zraje zrno klasné;
když kosa břinčí květu v trávě k smrti časné
a junáku rtem kovovým zvon k míru zvoní;

Když vidím, že, což ráno kvete — večer hyne,
vše odkvete, že všecko zajde, všecko mine:
ach, potom duše má se v palnou slzu taví!

Duch potom, jehož touha po životě pne se,
od země záhuby se výše k nebi nese:
zdaž za oblaky smrti moc se nezastaví? — —

Moc lásky.

Mé duše hloubí sladká táhne melodie,
ve strunách vane dechem lásky, míru, štěstí,
radosti výkřik vábí z nich, jak lásky zvěstí
když zpít se holub směje a květ rosu pije.

Mé duše hloubí divá duje melodie,
ve struny bije žalostí a bídy pěstí,
z nich bolest rve a pláč, jak cestu kdy si klestí
s kořistí krahujec a v květ kdy kroupa bije. —

Toť kouzlo bídy, žalosti a kouzlo lásky,
v němž nešťastná Ty, moje drahá, nad vše milá,
ó Lužice, mých chudých zpěvů vodíš zkazky!

Jak harfa jest mé srdce ve Tvé svaté ruce.
Mně je, jak akkordy Ty sama z ní bys bila,
ve vlnách struny když se láska pojí k muce.

Na lukách.

Barevní brouci na lukách bzučí,
v červáncích blýská večerních řeka,
od keřů blíž to lehounce zvučí,
po kvítkách lásky slzička stéká.

K dřímotě hledík motýlí voní,
v poupěti purpur kolébá růže,
k modlitbě zvonky večerní zvoní...
Pobožně modlit kvítko se může.

Na zemi s nebes anděl se blíží,
paprsky luny šat jemu tkají;
k ospalým květům vzduchem se níží
a jeho křídla jak harfa hrají.

Sedřímly kvítky, zavřely zvonky,
z hlaviček vůně schýlených stoupá;
potichu anděl sčítá jich stonky,
kolébá je a ve stříbře koupá.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

V.

Caterina stála právě u okna, když paní Giovannina přijela. Překvapena sběhla se schodů jí vstříc a vyšla před dům, když opatrná Nina pomalu s pomocí pana Plojhara s kočáru sestupovala. Caterina vítala ji s radostí a podávala též mladému muži ruku; vítala je oba, jakoby oba byli jejími milými hostmi. Sama to ani nepozorovala, jak beze všeho ostychu, skoro tak důvěrně jako s Ninou s ním mluvila. Když pobízela, aby vešli do domu, přiběhla Suntarella, obličej její, vždy trochu antické, tragické masce podoben, jevil dnes všechny příznaky nejděsnější zoufalosti.

„Tak krátce před snídaním přijíždíte," zvolala místo všeho pozdravu, „v den, kde náhodou téměř nic v domě nemáme! Čím ukojím váš hlad?" A zaskřípala zuby.

„Jsem tak hladová," odvětila paní Nina se smíchem, „že mi bude i suchý chléb jak paštika chutnat, a ten přec máte?"

„A pro vás, pane, jsme také nechystaly s Angiolinou," obrátila se stařena k panu Plojharovi. „A do svého pokoje také nemůžete, všechna okna a dveře jsou vy-

sazeny. Francesco je myje.“ A obrátila zraky vyčítavě k nebi, jako by na osud žalovati chtěla.

„Hrůza!“ zvolal pan Plojhar hrobovým hlasem a s úsměvem na rtech.

Dámy se smály. Caterina sklopila na chvilku poněkud oči a pravila pak prostě s milým úsměvem:

„Nezbude tedy nic jiného, Suntarello, než aby pan Plojhar prozatím pod mou střechu vešel, když ho tak krutě z vlastního jeho příbytku vyháníš. Jdi a upokoj se! Učiňte s Angiolinou nějaký malý zázrak v kuchyni, a ať už dopadne, jak milý pán Bůh chce, snîme to společně s Ninou a s panem Plojharem, a zaručím se ti, že nikdo z nás nebude reptat. Doufám, že za vás příliš mnoho neslibuju?“

Obrátila se k svým hostům. Paprsky z těch krásných, vážných, teď usmívajících se očí šlehly Janu Marii přímo do zraků, a začervenal se lehce samým štěstím. Caterině zatlouklo srdce živěji, když tu radost v jeho zracích zpozorovala, vzala Ninu mlčky kolem pasu a vedla ji na schody. Jan Maria šel o krok za nimi, byl rád, že spolu štěbetaly, že mohl mlčet a hlasu jejímu naslouchat. Suntarella poněkud ukonejšena zmizela do kuchyně, odnášejíc svrchník mladého muže, kterého se na chodbě zbavil.

Hosté vešli do Caterinina pokoje, který sloužil v domě Soranesů za salón. Paní Giovannina odložila, nepřestávajíc ani na okamžik mluviti a vypravovati, a Jan Maria mohl se klidně ohlížeti. Prostor v kterém se nacházel a který byl posud jen jednou při první návštěvě své povrchně viděl, zajímal jej velice. Vždyť to byl její pokoj a zdálo se mu, že všechny ty zlaté paprsky, které se tam chvěly, nepocházely ze slunce, svítícího venku nad campagní za spuštěnými stóry, ale přímo z jejích, z Catererininých zraků. Pobízela jej, aby sedl.

„Jak zajímavý to předmět,“ řekl, zastaviv se před ebenovým vykládaným kabinetem někdy monsignora Astuccího. „Toť čistá renaissance!“

Obě dámy byly se právě nedaleko usadily.

„Je to moje pýcha,“ usmála se Caterina.

Mluvila tak bez ostychu, jako by jej dávno znala a často se s ním setkávala. Přítomnost Niny dodávala jí jakési nenucenosti.

Mladý muž to pozoroval záhy, a ta přítomnost působila i na něho podobným způsobem.

„A hádejte, od koho ta madonna tam vedle krbu,“ řekla Nina, pyšníc se jaksi svou familiárností v domě dávných hrabat Soranesů a zároveň svou znalostí malířských škol, o nichž v pravdě neměla ani ponětí.

„Dle madonny v galerii paláce Doria hádal bych na Rondinelliho,“ řekl za chvilku Jan Maria.

„Každý tak říká,“ zatleskala paní Giovannina do rukou, vesele jako školačka.

Caterina se mlčky divila, proč má vlastně takovou radost. Nina to určitě sama nevěděla, proč je v tak růžovém rozmaru, tušila jen jako z daleka, že se stává mimovolně prostřednicí mezi těmi dvěma podivnými, plachými, velkými dětmi. Jest-li to, co činí, k jejich dobru nebo ne, na to neměla dosti času k uvažování. Ostatně byla ženou a Italkou, tedy dvojnásobně nakloněna do doutnajících jisker lásky dmychati, aby vyšlehla v plný plamen. Když na ty dva se dívala, musila se usmívat. „Ó svatá prostoto,“ šeptala si, „myslite si, že vás neprohlížím. Jen si odvracujte zraky od sebe dle libosti a usmívejte se, jako by nic, vždyť já vím!“

Netušící pan Plojhar byl se zatím u harfy vedle piana zastavil.

„Contessino,“ tázal se, „vy hrajete na tomto téměř posvátném nástroji?“

„Nehraju, bohužel,“ odpověděla Caterina. „Škoda, že vyšla harfa tak z módy. Jinak by mě byli zajisté v klášteře naučili na ni hrát. To je nástroj nebožky mé matky. Hrávala na něm překrásně.“

Zamlčela se trochu smutně, ztracena na okamžik jako v upomínkách. Pak dodala:

„U vás doma, zdá se, že harfa obyčejnější než zde? Matka moje naučila se v Praze na ni hráti.“

„U nás se už také málo hraje,“ odpověděl Jan Maria krátce, neboť zraky jeho zachytily se na miniatuře na plátku slonové kosti malované. Visela na zdi vedle samé harfy. Byl to ženský obličej, sladký, snivý a zajímavý. Oči byly tytéž jako u Cateriny. Úprava vlasů byla podivná, staromódní, a dodávala tak jako zastaralý střih šatu tomu obrázku cosi na zašlé doby připomínajícího, něco téměř elegického. Cítil se mimoděk pohnut.

„Jak sympathická, sladká, poetická to tvář!“ řekl tiše a vřele, a v snivých jeho očích bylo tolik sladké sympathie, tolik snivé poesie, když je obrátil ku Caterině, že tato nevědomky vstala a se mu přiblížila, jako by mu děkovati chtěla.

„Je to moje matka co mladá dívka,“ řekla též tiše a pohnutě.

„Jste jí velmi podobná, contessino,“ řekl Jan Maria a začervenal se poněkud, vzpomněl si totiž, že se byl právě té podobizně obdivoval. Nevypadalo to teď jako banální poklona? Chtěl ten dojem rychle setříti. „Totiž jen částečně,“ poopravil se. „Výraz tváře je jiný. U vás není té melancholie —“

Mlčel, bylo mu trochu úzko, zdálo se mu, že porovnáním se zaplétá čím dále, tím více, a byl v rozpacích.

Caterina však nezdála se, že to pozoruje, a sama necítila nejmenších rozpaků.

„Ó, ta melancholie, má pravou legendu za příčinu,“ ale věru smutnou,“ řekla klidně a docela se stínem jakéhosi úsměvu, jako při vzpomínce na něco dávno minulého, tak dávno minulého, že se to zdá už více pohádkou než něčím jiným.

„Ach, contessino, povězte mi ji!“ prosil s výrazem dětinné, docela nevědomé důvěřivosti v těch šerých jeho zracích, o kterých Caterina tak snívala.

Usmála se dobrotivě a kývla lehce hlavou jako slibem.

„Ó, mamma mia!“ zvolala pak náhle dojata a sňala bleskem, s pravou italskou živostí miniaturu se stěny, a přitiskla ji téměř vášnivě ke rtům. Prosila tím drahý onen stín za odpuštění, že historii jeho vypravovat chtěla? S těží byla by asi na tu otázku odpověděla. Sedla na taburet před otevřeným klavírem a držíc miniaturu teď skrytou v obou rukou, pustila je tiše do klína.

„Ó, zajisté,“ řekla, „vy se neusmějete, když ta legenda bude poněkud sentimentálně a romanticky zbarvena? Je to s ní jako s kostýmem na těch starých rodinných obrazech, nese příznaky své doby na sobě. Je-li nějaká směšnost v tom, nevidím ji. Tklivost, která z nich zároveň mluví, převládá tak silně, že tu slabou jejich

stránku přehlížím. A nebudou obrazy našich vrstevníků a příznaky našich legend těm pozdějším rovně tak podivné jako nám to dědictví předků?"

„Jsemť vašeho náhledu," řekl Jan Maria tónem úplné přesvědčenosti, která nebyla líčena. „Svým časem bude ‚naturalism' tak terčem úsměšků jako dnes ‚romantism'. Ale o to se nyní právě nejedná."

Mlčeli. Za chvilku začala Caterina vypravovat:

„Bylo to tedy v době o mnoho sentimentálnější, o mnoho romantičtější, než je naše, když moje matka, na polo ještě dítětem, se učila hráti na harfu. Učila se k vůli Ossianovi, kterého už znala a zbožňovala. Bylo to v Praze... Myslím, že nad tím městem bloudí také mlhy a stíny jako nad výšinami skotských hor? Ten dojem aspoň dělaly všechny matčiny popisy na mě. Představuji si, že tam věží a hradů bez čísla, že temná, veliká řeka se tam pod gigantickým mostem valí, že hučí a se pění. Na zábradlí toho mostu stojí jako přízraky obrovské sochy. Kolem města jsou samé temné lesy a vysoké hory. Na podzim bouří tam vítr příšerně prázdnými ulicemi a plaší hejna ptáků z polopobořených, pustých paláců, vystavených v terassovitých zahradách, stoupajících po příkrých skalách vysoko, vysoko — ah, vy se usmíváte!"

„Nemohu jinak," řekl. „Líčíte mi scenerii z nějaké zimní pohádky a —"

„Nerušte tedy mou illusi!" zvolala živě. „Nechte mi *mou* Prahu!"

„Tedy ano," řekl Jan Maria, „líčíte docela věrně."

„Nevypravuji dobře;" zvolala. „Neměla jsem vám ještě říci, že se moje matka učila na harfu hrát. To mělo později přijíti! Zapomeňte to."

„Už se stalo, contessino."

„Děkuji," kývla mu s gracií roztomilého děcka. „Kde tedy jsme? Ano, v té posmurné Praze. Pomyslete si nyní nad tím městem obrů a stínů noc nejtemnějšího modra, plnou hvězd. Myslím, že tam jsou hvězdy mlhavější, ale tím větší než u nás, méně jasné, ale mysteriosnější?"

„Uhodla jste," přikývl jí, jako by tomu věřil, docela vážně.

„V takové noci jela jednou moje matka, pomněte, je na polo ještě děckem, v těžkém, starodávném kočáře. A víte odkud? Ze svého prvního bálu! Ale bál ten musil být nějak v létě, neboť odbýval prý se v nějaké velikánské, osvětlené zahradě, a jela v odkrytém kočáře domů. Jeli, ona a její matka, po tom dlouhém mostě, a matka mi vypravovala, že voda tenkráte pod ním tak šuměla a takový strašidelný dojem na ni dělala, že ji od té doby často i zde ještě, v San Cataldě, ve snách slýchala. Byla to ale také pro ni noc tak významná! Byla opojena hudbou a tancem a zajisté i slovy, kterými se jí byli v zahradě obdivovali — Vždyť vidíte, jak byla krásna!"

A Caterina pozvedla miniaturu, ukázala mu ji na minutu a políbila ji něžně. Ruce klesly jí pak zase do klína, a mluvila dále:

„Matka moje dřímala na polo, když v ulici za mostem ji náraz kočáru o kámen náhle probudil. Otevřela oči široce, široce, a hle, docela blízko kočáru byl dům, jehož přízemní okna s chodníkem téměř na rovni byla. Jedno z těch oken bylo otevřené a mladý muž tam stál, plavovlasý, krásný, s velikýma očima, které těkaly po hvězdách a nyní se blouznivě na tvář mé matky upíraly, tak blouznivě, že cosi jako strach, leknutí pocítila, ale zároveň přece radost. Byla pořáde ještě jako ve snách. Ten mladík byl jí jako zjevem. Ani nevědouc, co činí, hodila růži, kterou v ruce měla a která jí byla s vlasů do klína spadla, rovně do otevřeného okna, a růže zavadila o čelo toho jinocha. To vše stalo se jako bleskem, neb kočár rachotil rychle dál. A nikdo o ničem nevěděl. Matka mé matky dřímala vedle ní tak jako kočí na kozlíku, a koně snad též. Bylo to právě jako ve snu."

Caterina zahleděla se opět do miniatury a zamlčela se; výraz její tváře byl snivý. Jan Maria stál tiše a nevyrušil ji jediným slovem. Za chvilku pokračovala:

„Mladý ten muž byl hudebníkem, a náhoda, která v životě tak velkou hraje úlohu, vedla jej v dům rodičů mé matky, když pro ni učitele na harfu hledali. Oba mladí lidé poznali se okamžitě. Nepotřebuji vám říci, že se milovali. A jak blouznivě! Jak po ossiansku! Říkala mu také ‚Ryno' a on jí ‚Minona', ačkoli se jmenovala prostě Anna, a on — nějak končící syllabou ‚lao', podobně jako ‚Venceslao', ale nebylo to to. Zapomněla jsem už jak."

„A konec vaší legendy?"

„Smutný!" řekla. „Nejdříve byl odpor rodičů. Pak svolili, však krátce po zasnoubení zemřel mladý onen muž. Matka moje oplakávala ho dlouho. Otec můj znal celou tu historii. Seznámil se s matkou v Miláně, kam ji rodiče její zavedli, aby v dáli spíše zapomněla. Léta ucházel se otec můj o ni, než svolila. Docela ale nezapomněla nikdy. Chovala památku té první lásky věrně v srdci, a sama vypravovala mi vše. Byla věru jako mou přítelkyní, mou sestrou. Ah, jak sladká léta jsme zde trávily spolu v tomto domě! To ani popsati mi nelze. Mamma mia, mamma mia!" A líbala opět miniaturu a velká slza jí skápla s očí.

„Jak jest to vše dojemné," řekl Jan Maria, a bylo mu, jako by jí měl podat ruku.

Caterina pověsila miniaturu na obvyklé místo, a teď teprve zpozorovala pojednou, že Nina byla z pokoje odešla. Nevěděla, kdy. Nezáleželo na tom, ale stala se náhle plachou při myšlénce: „Jak se to stalo, že s ním tak důvěrně jako s dávným přítelem rozmlouvám? Pláču před ním, vypravuji mu nejintimnější tradice své rodiny!"

Cítila v sobě neurčitý nepokoj, ba zlobu. Nepokoj konečně bez příčiny! Nebyla přece nic činila, za co by zasluhovala výčitku? A zlobu na sebe, protože byla nepokojná. Bála se, aby její tvář neprozradila ty dojmy. Jak ráda byla by vyšla z komnaty, ale neměla příčiny, a o samotě jej přec nechat nemohla. Bylo jí to téměř trapné. Seděla chvilku bez pohnutí před klavírem. Čekala, že promluví.

Jan Maria však byl zabrán do myšlének a mlčel. Posléze měla jakési vnuknutí. Ruce její dotkly se kláves a zahrála krátkou, prostou píseň, sladkou, zastaralou, mající pro něho něco známého, byl to onen tklivý ráz, tak vlastní české národní písni.

„Ah, toť okouzlující," zvolal sotva že dohrála, „odkud tu melodii máte!"

„Je to epilog k mému vypravování," odpověděla zase s celým vnitřním klidem svým. „Tu píseň složil ‚Ryno' pro ‚Minonu'. Slov neznám, ač ji matka někdy zpívávala. Předmětem byla prý ona růže, kterou mu matka tenkráte v noci hodila. Slova pocházela též od něho, byla česká. Ve svém mládí matka tím jazykem prý dosti

plynně mluvila. Já znám z něho jediné slovo, slovo z té písně: ‚*růže*.‘“ Caterina vyslovila ‚rûdže‘.

Byl by ji objal. Znělo to cize, ale sladce a sonórně, a celé kouzlo hlubokého jejího hlasu chvělo se prodloužením ‚û‘ toho slova. Zdálo se mu, že vůně květiny, jejíž jméno pronášela, dýchala z těch rtů.

„Ah, jaké touhy a upomínky ve mně budíte!“ řekl snivě. „Nikdy jsem o tom sníti nemohl, že zde, v hluboké samotě římské campagně tolik o své Praze, o své vlasti uslyším! A jak poetickým k tomu způsobem.“

„O *své* Praze říkáte? Obávám se, že jste uslyšel o ní málo, ale příliš mnoho o *mé* Praze, té fantastické, která dle všeho, dle skeptického vašeho úsměvu aspoň, jen v mé obraznosti existuje.“

„Konečně se ani tak nemýlíte, jak se vám v tomto okamžení zdá.“ řekl Jan Maria a vzpomněl si na Prahu, jak ji byl někdy osvětlenou fialovými blesky nějaké velké bouřky s Hradčan viděl. „Celkem má se ta *vaše* Praha k té, jak ji lidé obyčejně vidí, asi jako legenda k historii. Je velká otázka, na které straně větší pravda.“

„V tom, co teď podotýkáte, je jádro,“ řekla. „Řím není také vždy takovým jako tenkráte v noci ‚Befany‘, když jsme se na něj spolu dívali. A přec to byl ten pravější Řím než ten, o kterém statistika mluví. Jak jste byl tenkráte smuten,“ dodala tiše za chvilku.

Pak se mu podívala přímo do očí těmi svými krotkými, dětinskými a přece tak vážnými zraky.

„Vysvětlujte mi slova zoufalství, vámi tenkráte pronesená.“

Zasmušil se poněkud.

„Nebude vás to bavit,“ řekl vyhýbavě.

„Myslíte, že neporozumím?“ řekla prostě, ani uražena ani s pretensí. „Vždyť mám tak trochu slabý pojem o neštěstí všech podrobených národů v Evropě. Ač i tyto pojmy jsou více legendární než historické, zajisté.“

Měla tak divnou nad ním moc. K čemu to sloužilo mluviti s ní o poměrech jeho vlasti? A přece poslechl. Krátkými, ale vášnivými slovy líčil jí útrapy a bol neblahé oné země, v které se byl narodil. Naslouchala pozorně, cítila hluboce s ním. Více s ním, než s tím krajem, který, přes všechno úsilí, jež činila, aby si jej představovala co něco skutku existujícího, pro ni přece jen do jisté míry v ossianské oné mlze zahalen zůstal, kterou ho její fantasie ode dávna přiodívala. Mezi jeho řečí myslila také, že se v ní začíná jasniti.

„Není mi více hádankou,“ řekla sama sobě, „proč jsem s ním dnes hned na začátku tak důvěřivě mluvila jako s dávným přítelem. Ta jeho země, o které jsem od dětství slyšela, v které se odehrávala historie mé matky, ta samá země, o které mi hned při našem prvním setkání mluvil, byla ideálním jakýmsi pojidlem mezi námi, druh jakéhosi krajanství. To nás tak rychle sblížilo!“

A zdálo se jí, že by té zemi povděčnou býti měla, a věřila, že to vše pravda, ryzí pravda, co si takto myslila. Na to nepřišla, že tím ideálním pojidlem mezi ním a ní byla prostě věčná její o něm duma, a myšlénka, že o no ní nedbá, a konečně vidina těch jeho očí, o kterých blouznila, že jsou ‚dva úsvity‘.

Jan Maria neměl nejmenší tušení o tom, na co právě myslila, a končil trpkými slovy, že jest vyhnancem, „a fugitive and a vagabond on earth,‘ dodal, cituje anděla z Byronova Kaina, připomenuv si, že Caterina zná anglicky. Oh, jak bylo mu smutno a jak ten smutek všude za ním se ploužil jako jeho stín. Kde byl ten posvátný háj, do kterého furie vejíti nesměly?

Caterina pozvedla hlavu.

„Kdybych byla mužem,“ řekla, „nikdy bych nezoufala.“

Sotva ta slova dozněla, litovala jich. Začervenala se. Vždyť jej urážela. Což mu takto nevyčítala nemužnou slabost?

„Proč vzdáváte se naděje?“ poopravila se rychle. „Právo zvítězí konečně nad násilím! Nestalo se tak zde u nás v Italii? Proč přestáváte doufat?“

„Proto, že se tam doma vzdávají naděje,“ zvolal. „To zlo nepoznala nikdy Italie, to zlo, které u mne doma nákazou se šíří: smiřovati se se svým pokořením! S tím pokořením bezpříkladným, nade vše snižujícím! Italie měla svůj velký ideál a nikdy se ho nespustila. Té pevnosti u nás není. Není ani ideálu. V okamžiku, kde se začínáme přizpůsobovati hanbě (v politice tomu říkají akkomodovati se okolnostem) — v tom okamžiku přestáváme ji cítit a začínáme ji zasluhovat.“

Caterina svěsila hlavu, neb Jan Maria byl bolestí zbledl, a to ji píchlo u srdce. To její mlčení, kterému nerozuměl, jej bodlo též. Cítil teď ještě prudší bolest. Byl tu svou vlast v cizině tak obžaloval, tu vlast, o které tvrdil, že ji miluje, byl ji takovým způsobem líčil, že ani tento anděl slitování pro ni jediného slova omluvy nenašel. Caterina mlčela!

Pojednou však zatřásla hlavou.

„Coraggio!“ zvolala s povzbuzujícím úsměvem. „Nevěřte tomu, není všechno ztraceno! Jsou-li u vás také podlí lidé jako všude, jsou zase takoví jako vy, kteří tíž a hanbu otroctví cítí a pobouřeni jejich vyváží hnusný hřích těch ostatních. Dokud jediný člověk na svém právu stojí, nemůže to právo býti ztraceno.“

„Mluvíte jako muž,“ řekl téměř zahanben, „a já žaloval jako děcko!“

Bylo tolik pokory, pravé, upřímné v jeho hlase.

„Jak je dobrý a měkký,“ myslila si, ale nedovedla ničeho říci; zapálila se jen poněkud a srdce její bilo rychleji.

Nastala pomlčka, a oba cítili pojednou udivení, že jsou zde spolu tak sami, byla taková nezvyklost v tom, a hleděli s jakousi vděčností na paní Giovanninu, která právě dvéře otevřela.

„V pravý čas, jako na divadle,“ myslil si Jan Maria a mezi tím, co Caterina nyní dychtivě s Ninou mluvila, odstoupl stranou a díval se opět na Rondinelliovu madonnu a rozjímal právě jako tenkráte v noci na terrasse před kostelem della Trinità:

Proč mluvil s tou mladou, krásnou dívkou takové divné pro ni věci? Což neměl nic jiného na srdci než tu starou, dávnou bídu tam v Čechách? Což ji to mohlo zajímat? Oh, ano! Té krásné lítosti v těch vážných, hlubokých očích! Výčitka, kterou si byl učinil, rozplynula se před tím.

„Suntarella činí pravé divy,“ řekla Nina, když se Caterina ptala, kam byla utekla.

„Pomáhala jsem jí vařit a oznamuji, že všechno hotovo a že budem jíst!“

„Už?“ divila se dívka.

„Utekl ti čas tak rychle?“ tázala se Nina, a nečekajic na odpověď, zvolala: „K stolu! Signor Jamaria.“ Pan Plojhar to přeslechl, zabrán v rozjímání.

„Signor Jan Maria,“ opakovala korrektně Caterina. Jak krásně to vyslovovala! Tenkráte slyšel hned.

„Pojďte, děti, mám hlad,“ řekla Nina francouzsky s tím hrozným svým přízvukem, ale s nejdobrosrdečnějším úsměvem, a běžela napřed, otvírajíc dvéře.

Jan Maria podal Caterině rámě a vedl ji do jídelny.

(Pokračování.)

O k o.

Báseň *Ant. Skůčka.*

Smrt uzamkla již nad ním víčka ledná,
když přišla noc, uhasl jeho svit:
hluboké bylo, — propast nedohledná,
kde utrpení tmavý květ je skryt,
a bylo jako noc, jež tají vzdechy steré
v záhybech nesčetných své řízy šeré.

Vždy v dálku upřené, jak ony břehy
by hledalo, kde vykoupení jest,
kde nerani víc útrap žhavé šlehy,
kde v květy pučí ostré trní cest.
Však břehy v dálce, k pouti málo síly,
a „zůstaň s námi!“ za ním hlasy kvílí.

Hlas ženy nemocné a šesti dětí,
jimž choroby květ vdechl v líčko hlad.
O. buďte klidny, on vám neodletí,
vždyť musí denně v ruku chléb vám dát
Snad břehy ony smavé hosti štěstí,
však osud velí dál kříž těžký nésti

Jak před rokem je dosud vidím pláti
a smutné jako večer v jeseni;
kdos velkým rysem dovedl v ně vpsáti
tragiku žití, boj i úpění,
i mrazný chlad, s nimž rány snáší hluše,
kdo naděj všecku vyhostil již z duše.

Svůj nalezlo břeh u hřbitovní stěny,
ve hlavách hrobu tmavých růží keř —
či vzpomínkou je, nevím, zasazený.
Z hřbitova šel jsem, kraj se halil v šeř,
a zřel jsem v dálce, les kde s mlhou splývá,
to oko hluboké, jak vstříc se dívá — —

Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

II. Alhambra.

2.

Motto: L'Alhambra, l'Alhambra, palais que les génies
Ont doré comme un rêve et rempli d'harmonies,
Forteresse et créneaux festonnés et croulants
Où l'on entend, la nuit, de magiques syllabes,
Quand la lune, à travers les mille arceaux arabes,
Sème les murs de trèfles blancs . . .
Victor Hugo.

Kdo by hledaje v Granadě Alhambru po vynikajícím paláci nějakém se ohlížel, nebo po věžích, façadě do očí bijící nebo po něčem, čím palác vůbec a arabské zejména od prostých domů činžovních se liší, ten ničeho takového nenacházeje v očekávání svém patrně byl by sklamán. Já na své noční pouti z nádraží do vyvolené fondy ovšem z Alhambry neviděl jsem nic, ale ani ve dne nebyl bych viděl o mnoho víc. Neboť i při sluneční illuminaci zbytky Alhambry a jejich zdí, vystavěných na vysokém vrchu na jihovýchodní straně Granady, ať již z města nebo s hůry s Generalifu na né se díváš, nečiní dojem paláce, nýbrž jen zašlé pevnosti, z níž králové granadští naposledy bojovali na záchranu zviklané své nadvlády. Vlastní sídlo maurských veličenstev zaujímá poměrně jen malou část veškeré pevnosti, jejíž hradby věžemi okrášlené nepravidelně po celém hřebenu vysokého vrchu se táhnou.

Příkrá, ne široká ulice calle de los Gomeles, nazvaná tak po jakési proslulé rodině maurské, vede k první bráně řeckého slohu, puerta de los Granadas, na úpatí vrchu; vystavěl ji Karel V. na místě staré brány arabské Bib-el-Aujar, kterouž provenienci snadno poznáš podle dvouhlavého orla císařského, držícího erbovní štít velikého císaře. S obou stran tohoto odznaku dva geniové, Hojnost a Mír, vystavují kamenné svoje údy na pospas větrům, dešti a bouři, ale jestliže podle těchto otlučených strážeň habsburského znaku na bezpečnost jeho souditi bychom chtěli, smutně náš závěr dopadnouti by musil: štít také skoro k nepoznání je pošramocen.

Táhlé, široké stezky usnadňují příkrý výstup ke starému hradu a sady rozložené na úpatí a svahu celého vrchu zpříjemňují cestu poutníku dojista zamyšlenému — nebo kdo by se nezamyslil stoupaje k Alhambře! Snad jenom uličníci granadští, pospíchajíce nahoru skotačit na velikém dvorci nebo v ssutinách Karlova paláce všelikou provádět koninu, neoddávají se tomuto zaměstnání, filoso-

lům velmi užitečnému, někdy také plodnému . . . Topole, olše, cypříše, stromy morušové, olivy a akacie šumí a šumí, a nic není divu, že z tohoto šumotu zdá se vyzpívati dlouhá, truchlivá elegie . . . V oblázkových stružkách podél cest stékají prameny čisté vody, osvěžujíce vzduch čerstvotou a příjemnou vlhkostí, a omývají kořeny starých stromů, které tenkrát, když já v jich slabém stínu svým myšlénkám audienci jsem dával, v prvním byly rozpuku. V rozkošné jara předtuše dýchalo všecko v tom vzduchu, kterým jasné slunce ranní září se skvělo.

Ještě před samým vchodem do pevnosti druhá památka po Karlovi: pilar de Carlo Quinto. V Andalusii a beztoho ze také jinde mnoho věcí Karla V. připomíná, někdy víc, než je potřeba; rovněž tak jako jeho nástupce, pošmurného Filipa: průvodčí za každým slovem připomíná, že tohle vyvedl anebo vyvésti dal el grande Carlo Quinto, to zase Felipe segundo, a že to neb ono k jeho slávě uděláno bylo. Pilar je tedy veliká, monumentální fontána, okrášlená různými soškami, basreliefy a nápisy, časem již schátralými jako uplynulá sláva světská vůbec, a podpírající mohutné zdivo přilehlé věže. Věž solidní maurské práce méně té podpory potřebovala než samolibost císařova, jemuž na počesť Luis de Mendoza, markýz de Mondejar tuto věc postavil. Že by se byl dobré věci mnohem lépe zavděčil rozdávaje nemalý náklad na tuto kašnu mezi chudé, není pochyby: neboť ani velkým uměním kamenný pomník nevyniká.

. . . . . A posléze velikou branou, nade kterou ušlechtilý, podkovovitý oblouk maurský se klene, vstupujeme na nádvoří Alhambry, branou Spravedlnosti — puerta del Juicio říkají teď, jak po arabsku říkali, nevím. Zubatá věž, vysoko ještě se vypínající nade branou, barvy rudě červenavé a divně odrážející se od modré oblohy, dřív asi lépe byla chráněna a ostříhána; teď už ani za stráž ospalých invalidů nezdá se státi a je prázdna a pusta. Když jsem vcházel, nebylo nikde živé duše . . . . Nad obloukem na bílé mramorové desce je vytesána ruka s nadloktím a rozepjatou dlaní na druhé straně portálu klíč: prý na znamení, že nepřátelé nezmocní se Granady, dokud ruka klíče nedosáhne. Avšak ruka pořád ještě po klíči se vypíná a přec už dávno, dávno tomu, co danrové vypudili el rey chico z rajského jeho útulku, z čehož vidno, že ani Maurům čáry a kouzla nepomáhají nic. Ostatek nezaručuji, že sami Maurové věc tu tak si vykládali: teď prostý španělský lid ve všem maurském vidí cosi tajemného, čarovného a se všemi těmi památkami nějaké kouzlo neb alespoň kouzelnou povídačku spojuje, jak už svrchu jsme napověděli. Otevřená ruka byla a je dosud Arabům ochranným znamením, které zaplašuje od prahu domu kteréhokoli nepřítele, snad také různé druhy přátel domácích a pět prstů připomíná věřícím pět hlavních předpisů islamu: modlitbu, posty, dobročinění, svatou válku a pouť do Mekky; rozpjatost ruky snad je symbolem pohlavku. Na arabských staveních v severní Africe (a bezpochyby také jinde u Arabů) pravidelně najdeš tuto ochrannou známku proti nepřátelům, vymalovanou nade vchodem aneb i vytištěnou co nejpřirozeněji rukou namočenou v krvi beránčí. Také klíč má u Arabů nějaký význam, tuším asi podobný jako klíče našeho svatého Petra, vždy věrného portýra království nebeského. Zlomyslník jeden poznamenal, že obě ty věci značily asi tolik, že bohatým ruka spravedlnost otevírá, chuďasům však že spravedlnost zavřena je na klíč. Podle různých zjevů, kterých ještě my tu i tam býváme svědky, soudě, tento člověk ještě nejsnáze může míti pravdu, neboť známo, že při vážení a vahách, jichž kupci a spravedlnost stejně hojně užívají, ruka levá nenepodstatnou hraje úlohu. Někdy, ne vždycky! — Socha boží rodičky ve bráně postavená teď všecka kouzla a čáry s úspěchem zahání a zapuzuje.

Brána spravedlnosti byla soudem bagatelním, jen tak pro ty menší přestupky hašteřivého poddanstva, neboť uslyšíme, že věci záhadnější, na které delšího přemýšlení bylo potřeba, odbývaly se jinde. Však v puertě del Juicio králové maurští vykonávali spravedlnost nikoli jen proto, aby věži a bráně mohli dáti významné jméno, nýbrž spíše z té příčiny, že neradi připouštěli nezasvěcený lid do nitra svých paláců, ani ne na jich dvory, vyřizujíce společné záležitosti hned u vrat: buď neměli důvěry ku svým poddaným, nebo ku pannám svého serailu, nebo posléze ku oběma stranám, což podle pohádek a pověstí nejvíce je věrohodno. Král Jusuf Abul Hadžiak, který asi v ten čas, co náš nesmrtelný Karel IV. universitu zakládal, puertu del Juicio dokončoval, dal zaznamenati tuto událost několika nápisy a dodati k tomu, že není boha nad boha pravého a Muhamed že je jeho jediný prorok a že není moci a není síly mimo Allaha. Musulmané dovedou do dnes až k závidění pevně věřit, co dervišové jejich k věření jim předkládají.

Když procházel jsem klenutými oblouky brány spravedlnosti a vstupoval na rozsáhlý dvůr cisteren, plaza de los Algibes, už také jakoby kouzlo nějaké mou duši jalo. Avšak přes všecko kouzlo vlastního maurského paláce neviděti. Patrně toto čarování není než effekt, po kterém člověk píšící se shání — pomyslí sobě soudný čtenář, a trošku bude míti pravdu: ale jen trošku, jinak návštěvník ať kterýkoli musil by býti jako ten osel granadského aguadora, kterým nehnou ani pádné rány pánovy hole, neřku-li mysterie dějin a povídky různého druhu. — Karel V. navštívil kdysi Granadu a s velikou slávou v Alhambře se ubytoval; avšak sině unylého paláce byly příliš úzké tomu panovníkovi, kterému celý svět sotva by byl stačil, aby choutky jeho byly nasyceny — anebo tížilo jej svědomí a všecky stěny volaly k němu trpké svoje výčitky — krátce, rozhodl se vystavěti palác nový a 10.000 dukátů z každoročních 80.000, jež Maurové v Granadě zbylí mu platili, obětoval svému rozmaru. Říši měl Karel V. dost velkou, myslím, prý ani slunce v ní nezacházelo, a paláce mohl stavěti, kde chtěl — ale místa vhodnějšího nad Alhambru nenalezl. Dal pobořiti celou zimní část Alhambry, mnohem krásnější ještě než to, co zbylo, a začal stavěti budovu, která snad všude jinde byla by krásnou památkou pro potomstvo, jenom tady non erat locus. Všichni ti duchové zlí i dobří, kteří dosud v pohádkách Alhambry žijí, vzbouřili se proti tomuto barbarství a stíhali kletbou ruce stavitelů: přes to, že Filip II v započatém díle pokračoval, ani on je nedokončil, a teď jen čtyry pusté zdi ve výši prvého poschodí, každá 59 metrů zdéli, trčí k modrému nebi. Ku konci minulého věku, asi 1793 španělský stavitel Josef Martin de Aldeguëla s ingenieurem Domingem Bolestou a jeho žákem Silviem Bonillou měli palác dokončiti, ale ani tenkrát k tomu nedošlo. Dle bohatých architektonických okras všech tří volných façad byl by to býval,

jak řečeno, krásný pomník tehdejší renaissance, třeba trochu těžkopádné. Císařovo pyšné „non plus ultra“ přec tady nezvítězilo, třeba že vyryto je na každém kameni, kde jen místa zbylo. Vnitřek paláce je okrouhlý dvůr, snad ku zápasům býků určený, kolem něhož prostírají se vzdušné galerie, nepokryté střechou, jako celý palác; přes mírné podnebí toho kraje vítr a déšť, mimo to také vzpomenutí uličníci měrou dosti velikou tady hospodaří.

Odvracíte se s ošklivostí a velikým smutkem od kamenného svědka Karlovy nešetrnosti, ku které Louis Ulbach přirovnává jenom zuřivost Ximenovu, který dva milliony arabských rukopisů dal spáliti .... A takových že jest království nebeské? Skutku Karlova litujete ještě mnohem více, když vstoupili jste do Alhambry, nebo tam vidíte teprve, co že jsme ztratili a čeho již nabyti nelze.

Na nádvoří de los Algibes stává po celý den vysoký, statný muž, opálené tváře, černých očí a hustých černých knirů, oděn jsa fantasticky malebným krojem andaluským. Když spatří cizince, béře se k němu zvolna a poněkud hrdě jako ten jelen ve známé bajce, a nabízí se opatřiti na večer cigánskou taneční zábavu přikládaje ku své nabídce hned ústní cenník; posléze prodává svou fotografii těm, kdož ji koupí, za 2 pesety. Kdo je to? Snad umělec, spisovatel, herec, muzikant, nebo veřejný řečník nějaký, který čistý výnos svých podobizen obětuje na cigánskou ústřední matici školskou? — Není to ani umělec, ani spisovatel, ani herec, ani muzikant, neřku-li veřejný řečník, nýbrž sám král de los gitanos Mariano Fernandez, král cigánů obývajících děravé podzemní království na vrchu Albaycinu u Granady. Sic pomlouvají jej, že je vlastně jenom pretendentem, a vlastním pánem té chásky že je jiný — už nevím, jak ho jmenovali — ale neumím rozhodnouti, co na tom pravdy.

(Pokračování.)

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Pokračování.)

Plavec byl člověk malý, zavalitý, ducha obmezeného. Každá otázka se musila několikrát opakovati, nežli ji pochopil.

„Dejte pozor,“ řekl president, „našel jste večer devatenáctého ledna onen balík, ano či ne?“

„Co se toho týká,“ odvětil, „na to mohu přísahati. Také na to, že byl právě pondělek a že jsem byl tak trochu rozveselen.“

„Jste si jist, že někdy nemáte úterek ještě za pondělek?“ ptal se president potutelně.

„Na mou věru, to se mne někdy stává.“

„Tak že jste si mohl zmásti devatenáctý leden s dvacátým ...“

„To ne; pravím, že to bylo devatenáctého.“

„A toto datum,“ ujal se slova obhájce, „je napsáno také v knize Morgy, a onen strážce, jenž je zapisoval nemůže býti snad obviňován, že si plete pondělky s úterky.“

„Nicméně,“ odvětil president, „zdá se vše nasvědčovati tomu, že se stala mylka v těchto dvou údáních. Nezdá se vám to též, pane obhájce?“

„Držím se toho, co jest napsáno,“ odpověděl advokát.

Obecenstvo vidělo v tom poslední stéblo, jehož se obhájce chytal. Chování plavce svědčilo málo ve prospěch jeho paměti, co pak se týče strážce Morgy, mělo se všeobecně za to, že pan obhájce nemohl dobře ručiti za jeho střízlivost.

Konečně předvolali pana Orliaca. V sále nastal nemalý ruch.

Přítomní žurnalisté pozorovali s bolestným překvapením smutnou změnu, která se stala s jejich kolegou.

Vykračoval si druhdy přímě s hlavou vztyčenou, s nasazeným monoklem, což dodávalo jeho tváři výrazu výsměšného, skoro vyzývavého.

Nyní přicházel shrbený, a na očích měl modré brejle. Hlasem tichým, sotva slyšitelným, opakoval své dřívější údání. Co se týče Bidarda, zůstal též při své první výpovědi, netroufal si určitě tvrditi, že jest vrahem.

„Pane Orliacu,“ pravil president, „řekněte pánům soudcům, jaké následky měla ona hrozná rána, již vám vrah zasadil.“

Orliac se lehce zachvěl.

„Rána na hlavě se brzo zacelila. Ale otřesení mozku bylo větší, než se s počátku myslilo: pracuji velmi těžko, a pozoruji, že mně hrozně seslábl zrak.“

Mezi obecenstvem ozval se soustrastný šepot.

„Bidarde,“ ozval se znova president, „před vámi stojí jedna z vašich obětí. Unikla na štěstí smrti, ale bude to ještě dlouho trvat, než se úplně pozdraví. Máte nějakou zvláštní příčinu nenáviděti pana Orliaca?“

„Ale já přísahám,“ zvolal Bidard, „že jsem tohoto pána nikdy neviděl. Což pak on mne zná?“

„Vskutku,“ pravil Orliac, „neviděl jsem nikdy tohoto člověka, mimo snad onu neblahou chvíli, o které se právě jedná.“

„Bidarde,“ zvolal nyní president, „nehlásí se vaše svědomí k slovu? Před tváří muže, jemuž jste zabil ženu, a ranil jej takto vlastně dvakráte, zapřisáhám vás ještě jednou, řekněte pravdu!“

„Pane presidente,“ odvětil Bidard, „ještě nikdy necítil jsem tak bolestně, že se nemohu ospravedlniti. Trpím hrozně, že jsem obviněn z této děsné a podlé vraždy ... Na svoji čest vás ujišťuji, že jsem nekradl ... že jsem nevraždil ... Skládám na potvrzení toho slavnou přísahu!“ Bidard stál vzpřímen, s rukou zdviženou, tak theatrálně, že to bylo skoro směšné; v sále rozlétl se také potupný výsměch.

„Přál bych vám, pane,“ pravil Orliac, „abyste mohl dokázati svoji nevinu.“

Toto přání, pronesené tak prostě obětí zločinu, zdálo se zvyšovati ještě vinu pachatelovu. Potlesk, který zazněl ze sálu, jenž byl však ihned potlačen, dokazoval zřejmě, jaké sympatii se těší Orliac a jak prudkou nevoli vzbudilo chování se vrahovo. Poslední svědci byli vyslýcháni. Proti předvolání paní Bidardové opřel se obža-

lovaný zcela rozhodně; nikdo nemohl pochopiti, proč tak činí, a dojem, jejž vyvolalo toto jeho jednání, byl nejnepříznivější.

Bylo již dosti pozdě, když se ujal slova státní zástupce; pokračování debaty bylo odročeno na druhý den.

V celku, když se odpočte několik pravdě nepodobností, svědčí proti Bidardovi stokráte více důkazů, než měl soud proti velikému počtu obžalovaných, kteří byli přece tímto uznáni vinnými. Již to, že ony cenné papíry byly u něho nalezeny, a pak ono formální prohlášení svědků, že jej určitě poznávají, potvrzují každého v tom, že bude odsouzen.

Připadlo se také na domněnku — a ne zcela neprávem — že onen neznámý učenec jest asi členem organisované bandy, kterážto hypotésa vysvětluje ony noční tajemné vycházky Bidardovy.

Co se týče polehčujících okolností, nemůže zde o nich býti ani řeči. Pohnutka, jakož i provedení zločinu bylo stejně hanebné. A když naše zákony připouštějí odsouzení k smrti, naskytuje se zde příležitost, kde by se nejen mohlo, ale mělo provésti.

Takové bylo asi všeobecné mínění v Paříži, jehož obyvatelé se známou svojí dojmům lehce přístupnou povahou litovali více živého Orliaca než jeho mrtvé ženy. Jeho nestrannost, jeho laskavost proti bídníku, který zničil jeho život, a jehož vinou bude mu bezpochyby snášeti muka horší nežli smrt, byla podivuhodná. Nastala totiž obava, že oční nerv bude následkem otřesení ochromen; a bohužel stává se často, že s jednoho oka přechází ochromení též na druhé.

Odsouzení Bidardovo bude jen smutnou náhradou za tato muka; ale veřejnému mínění dostane se tím aspoň zadostiučinění.

S nedočkavostí, avšak s důvěrou čekalo se na rozsudek poroty, když druhého dne z rána přinesl „Nouvelliste“ tajemnou zprávu, která způsobila všeobecné překvapení.

Zněla takto:

K vraždě v „Rue Blanche“. — Upozorňujeme své čtenáře, že v dnešním sezení poroty bude se jednati o neočekávané události, tak zvláštního druhu, že ji ani nemůžeme naznačiti, dobře vědouce, že by jí nikdo neuvěřil, která však změní úplně tvářnost procesu a způsobem neodvolatelným dokáže nevinnost obžalovaného.

Můžeme si pomysliti ohromný effekt, jejž způsobila tato tajemná zpráva. Chodby soudního paláce byly v pravém smyslu slova obleženy. U dveří sálu, v němž zasedala porota, nastala pranice. Stráže byly zdvojnásobeny. Snad ještě nikdy nepodobal se soudní sál tak divadlu při slavné premiéře jako dnes. Od rána zakoušel president, soudcové a advokáti nejprudší obléhání.

V sále byl před příchodem soudního dvora nesmírný hluk. Když Bidard v průvodu četníků se ubíral k lavici obžalovaných, byl by býval málem přivítán jako herec, jenž hraje první roli.

Byl klidným jako vždy, ale zdál se býti smutným.

Zdálo se, že on jediný necítí mocné vzrušení, které vřelo v žilách všech přítomných. Či snad nevěděl o náhlé změně okolností, kterou přinášely noviny?

Zdali pak to vše nebyla ale jenom ohromná novinářská kachna, která byla vyslána za tím účelem, aby vědavost publika přivedla na nejvyšší stupeň?

Obhájce, pan François, jenž byl obklopen se všech stran, zpečoval se odpovídati na otázky, jež se na něj se všech stran hrnuly.

„Uslyšíte, panové, uslyšíte.“

Oči všech přítomných upíraly se na obličej presidentův, jehož kulatá, červená tvář byla úplně klidná.

Co se týče porotců, ti šeptali mezi sebou, nahýbajíce se jeden k druhému; na těch jediných bylo spozorovati, že se něco tajemného připravuje.

President obraceje se k Bidardovi pravil:

„Pane Bidarde (oslovení ‚pane‘ bylo ihned spozorováno), až doposud jste se zpečoval udati nám, co jste dělal v noci z devatenáctého na dvacátý leden. Setrváte při svém mlčení?“

„Pane presidente,“ odvětil obžalovaný, „musím se vám za vaše naléhání sice poděkovati, jsem ale nucen... nucen svým svědomím, slovem, které nesmím zrušiti, abych mlčel.“

President se obrátil na to k soudcům:

„Pánové,“ pravil, „díky okolnosti, která vám bude hned objasněna, dozvěděli jsme se jméno osoby, u níž pan Bidard trávil onu noc.“

Zazněl výkřik. Bidard sklesl vyděšen na lavici.

„Neobmezenou mocí svého úřadu, a když jsme byli o tom promluvili s panem státním zástupcem, rozhodli jsme předvolati a vyslýchati tohoto svědka.“

Státní zástupce kývl hlavou na důkaz souhlasu.

„Strážníku,“ pravil president silným hlasem, klade na každé slovo přízvuk, „zavolejte pana Jindřicha Feuillada.“

Celým sálem to hnulo, jakoby byla projela elektrická rána. Jak! Jindřich Feuillade, tato chlouba Francie, tento rozhodný a často šťastný protivník Pasteurův, neunavný obhájce fysiologie spiritualistické, tento muž, proti jehož zásadám se může sice bojovati, jehožto jméno však jest známo v celém světě, muž, který byl před několika měsíci za příčinou svých stoletých narozenin oslavován všemi novinami, k jehož poctě bylo uspořádáno tolik dojemných slavností!?

A jak bylo teprve obecenstvo dojato, když vidělo, jak přivážejí z pokoje, jenž byl ustanoven pro svědky, v lenošce slavného starce, který sice již nemohl choditi, jehožto poprsí však bylo vztyčeno, oko živo a pleť svěží!

Se všech stran zazněl hlučný potlesk, který potlačiti presidentovi ani nenapadlo. Byla to skvělá, zasloužená ovace, nebylo v celém sále člověka, jehož srdce by nebylo bývalo dojato, v jehož oku by se nebyla zaleskla slza.

Všichni přísedící soudu vstali na jeho počest.

Tato scéna měla do sebe něco velikolepého. A mezi tím mával Bidard rukou a křičel zoufale, skoro šíleně:

„Já to neřekl! já to neřekl!“

Konečně podařilo se strážím utišiti tuto bouři nadšení. Nemálo přispěla těmto arciť ku pomoci zvědavost, která byla mocnější než i všechny hrozby a prosby.

Lenoška se stoletým starcem byla přišoupnuta naproti presidentovi.

„Pane Feuillade,“ pravil k němu tento, „buďte tak laskav a složte přísahu. Přísaháte, že budete mluviti pravdu, úplnou pravdu, nic než pravdu?“

„Přísahám,“ odvětil učenec hlasem pevným.

„Znáte obžalovaného?“

„Zajisté, a mám jej za nejpoctivějšího a nejintelligentnějšího člověka, kterého jsem poznal ve svém dlouhém životě.“

To byl slibný začátek. Bidard, s hlavou v rukou opřenou, štkal jako malé dítě.

„Prosím, řekněte pánům soudcům vše, co víte.“

„Pánové,“ pravil učenec, „dovolte mně především, abych vám vysvětlil, proč jsem zde, a proč jsem zde nebyl již včera. Tento muž nespáchal vraždu, která se mu klade za vinu, podám vám ihned důkazy jeho nevinnosti.

Divíte se, že, maje tyto důkazy v ruce, mohl jsem tak dlouho otáleti s jejich odhalením?

Musím se k něčemu přiznati, což mně jest dosti těžké, chci-li vám vysvětliti, jak jsem toto nevysvětlitelné váhání zavinil.

Jsem stár, mrzák, tuto lenošku opouštím jen, když jdu spat. Jsem z jiné doby a mám tu velkou chybu — kterou si nemohu odvyknouti — že jsem úplně lhostejným k všedním událostem života. Tak nečtu ani jedny noviny, vyjma vědecké, a tím se stalo, že jsem se ničeho nedozvěděl o nespravedlivé a hanebné obžalobě svého vzácného přítele a spolupracovníka, pana Bidarda.

Tážete se, jak to přijde, že, ano jest tomu již pět měsíců, co jsem ho neviděl, jsem se po něm nesháněl, když jest mi drahým přítelem? V tom ohledu nejsem vinným. Poslal jsem dvakrát k jeho ženě, která mně vzkázala, že pan Bidard jest na cestách, abych se jeho mlčením a jeho nepřítomnosti neznepokojoval. V mém stáří jest člověk diskrétní. Nenaléhal jsem více na paní Bidardovou a čekal jsem trpělivě na návrat toho zázračného člověka.

Včera večer zaklepal někdo na mé dvéře. Byli to pánové François a Frédéric Orliac. Byl jsem potěšen, že jsem se s nimi seznámil. Dozvěděl jsem se od nich věc následující:

Bidard, který byl obžalován, že spáchal dvojí vraždu v noci z devatenáctého na dvacátý den ledna, zpečoval se rozhodně říci, kde trávil onu noc. Paní Bidardová, která to věděla, nechtěla to také prozraditi. Včera večer však odevzdal jeden z mých bývalých žáků, pan Moric Parent — jehož jméno je, doufám, dostatečně známo v Paříži a který mne den před tím byl navštívil — panu advokátovi François lístek s prosbou, aby jej odevzdal panu Orliacovi a s ním jej přečetl. V onom lístku stálo pouze moje jméno a vyzvání, aby pan Orliac s paní Bidardovou o mně promluvil.

Musím podotknouti, že pan Moric Parent jest originál, člověk neobyčejně intelligentní, který má vzácnou dovednost řešiti bez obtíže i nejtěžší problémy. Jak uhodl, že já v této záležitosti hraju roli, aniž jsem o tom sám věděl? Jak to navlékl při své návštěvě, že se ode mne dozvěděl věc, o níž, já ani nevím, že byla řeč? Tolik jest však jisto, že pan François a pan Orliac se odebrali k paní Bidardové, která, když uslyšela, že její muž bude najisto odsouzen — a viděla, že ono tajemství jest skoro prozrazeno — dala se obměkčiti prosbami advokátovými a pana Orliaca, kterému musím vzdáti čest, že, ačkoliv jest obětí zločinu, která se klade obžalovanému za vinu, přičinil se ze všech sil, aby zjednal pravdě průchod.

Zkrátka, paní Bidardová řekla, že její muž byl v oné noci u mne. Přišli pro mne, a zde jsem!

Nyní zbývá ještě vysvětliti, proč pan Bidard mne nechtěl jmenovati. Chci-li na tuto otázku odpověděti, musím vám, pánové, udělati jakési vyznání. Žádám ctěný soud za laskavé shovění.“

Pan Feuillade získal si srdce všech příjemným způsobem, jak o každé věci mluvil. Když se zmínil o vyznání a prosil o shovívavost, cítil každý, že to jest jen jemná ironie, pod níž se skrývá opravdová a hluboká lítost, že musí mluviti před publikem o jistých slabostech, které by byl rád zamlčel. Každou chvíli byla jeho slova provázena souhlasným šepotem, někteří začali i tleskati, když se byl zmínil o šlechetném chování Orliaca, jenž se sám namáhal, aby nevinnost obžalovaného přišla na jevo. Musíme vyznati, že to byla nestrannost velice vzácná: z přítomných byl asi málokdo schopen něčeho podobného. President vyzval pana Feuillada, aby pokračoval, načež tento pravil:

„Pánové, vynasnažím se, abych vám to pověděl co nejstručněji. Nezapomenu, že nesedím na katedře profesorské, ale máte-li dobře porozuměti této věci a pochopiti především, proč můj přítel, pan Bidard, mlčel při tak hrozném obvinění, musím se dotknouti jistých vědeckých podrobností a žádati vás, abyste jim věnovali celou svoji pozornost.

Ti, kteří mne sledovali po osmdesát roků, co pracuji, vědí dobře, že jsem zůstal povždy věren týmž vědeckým zásadám: ano, přiznávám se, že to byla s mé strany také trochu tvrdošijnost, s kterou jsem se opíral proti novým theoriím. V akademii věd prohlásil jsem slavně, že jsem nezvratným zastáucem stálosti druhů.

Vím, že hlavně proto jsem znám v širších kruzích, a mám-li jakousi pověst, jest to ona, že mne nazývají zatvrzelým reakcionářem, rozumí se, že mluvím jen o názorech vědeckých.

V mém stáří se lidé mění zřídka, není-liž pravda? I ti, kteří se nejvíc horšili nad mojí stálou neustupností, přijímali ji jakožto věc, na které se nemůže ničeho více měniti. Nikdy jsem nepochyboval, že mne najde smrt, ‚bez konečného pokání‘, jak mnozí budou tvrditi.

Nuže, pánové! Slyšte ono hrozné vyznání, které musím vyřknouti. Nyní, když mně jest sto let, budu vinou, a sice opravdovou vinou mého drahého a učeného — velmi učeného přítele, pana Bidarda, rozhlášen za větrnou korouhvičku. Kdo ví, nebudu-li považován za renegáta? Co si však mohu pomoci? Zde tento muž mně otevřel oči. Dokázal mně, že jsem se mýlil. Musím se k tomu přiznati. Jest to trochu dříve, než jsem si myslil, to je vše.

Proč jsem se zdráhal uznati nové theorie, pokusím se vysvětliti vám co možná nejjasněji. Jest známo, že se roztřiďují všechny věci v přírodě ve dvě oddělení: ústrojné, do něhož se počítají zvířata a rostliny, a neústrojné, jež obsahuje kameny a kovy, jinými slovy, v jedno životné a druhé neživotné.

*

FEUILLETON.

Náboženství v Číně.

Číňané jsou v mnohém ohledu národ tak podivný, že nikoho nepřekvapí, jak nesmírnou důležitost přičítají tomu, čemu říkáme „štěstí". Nedávno zaslali poddaní císařovi, sídlící v Lasse v Tibetu, do Pekingu žádost k Jeho Veličenstvu, aby rozkázal, by císařský kalendář byl každoročně rozesýlán co možná nejdříve. Nejednalo se při tom tak o zprávy astronomické a všeliké úřední, jako o to, aby zvěděly se pro ten či onen rok šťastné dny, hodiny a místa k vykonávání všelikých obřadů i denních záležitostí. Každá událost v životě, ať sebe všednější, závisí, jak se Číňané domnívají, svým úspěchem na době, kdy se vykoná, a proto jest důležito věděti, jest-li ten neb onen den šťastný či nešťastný. Následkem toho jest říšský kalendář nejrozšířenější knihou v Číně. I tam, kde přikládá se údáním kalendáře malá víra, jsou nucem jimi se říditi, neboť pověra jest pod ochranou dvoru. Kdyby vojevůdce prohrál bitvu, nebo kapitán ztratil loď, stačilo by k jeho odsouzení, kdyby se shledalo, že se postavil nepříteli, neb vyjel z přístavu v den, jenž byl hvězdami naznačen co nešťastný. Následkem toho drží se kalendáře i skeptičtí filosofové, kterých jest v čínském úřednictvu hojnost. Voltaire pravil o Angličanech, že mají devětadevadesát náboženství a jen jednu omáčku. Číňané nemají vlastně žádného náboženství, za to ale nesčíslné množství pověr. Nauka Confuciova tvoří základ víry státní; ale nauka ta jest spíše sbírkou mravoučných pravidel než náboženských dogmat. Pokažený způsob budhismu s obrazy a obřady, které by zakladatel jeho Gautama zatratil, jest náboženstvím lidu, avšak neučí o žádném božství a nepoukazuje k žádnému posmrtnému životu. Náboženství, jakožto uspořádaná soustava bohoslužby, s budoucími odměnami a tresty mezi lidem schází. Nemají týdenního dne odpočinku a společných slavností zasvecených nejvyšší bytosti. Pouze císař, jakožto nejvyšší kněz, vykonává v určitých dobách jisté obřady podle starodávného zvyku, avšak lid nemá s tím co dělati a věří náhradou za to v množství všelikých duchů. Tito jsou neviditelné, vzdušné bytosti, někteří bílé a dobré, přátelé lidí, jiní černé a zlé, trestající hřích, i jest jich všude dost, na horách i řekách u krbu i u dveří, vůbec všude v průvodu člověka. Těmto duchům se obětuje, mužové dávají jim víno, ženy čaj. Tato víra v duchy jest tak stará jako Confucius sám. Kněži budhističtí vystavěli pro lid chrámy a naplnili je netvornými modlami, představujícími duchy, kteří v dobách starých považováni byli za neviditelné, ano za nepochopitelné lidským rozumem. Nápadný úkaz této pověrčivosti objevuje se často v pekingském „Říšském Věstníku". Guvernér jistého kraje oznamuje na příklad, že se povodní strhala hráz, že ale na štěstí vody opadly dříve, než způsobeno velké neštěstí, a to zajisté působením dobrotivého ducha, jenž v onom kraji sídlí a jehož pomoc byla vzývána. Guvernér tedy prosí císaře, aby udělil tomuto dobrému duchu nějaké vyznamenání, načež Jeho Veličenstvo rozkáže, aby byl duch do vyšší třídy přeložen i aby se pověsil zlatý řetěz na jeho sochu. To jest na první pohled směšné, ale zdaž neději se podobné věci také jinde? Zvláštní důležitost mají nejenom šťastné dny a hodiny, ale také šťastná místa. Číňan často tělo svého otce několik měsíců nepochová, dokud mu astrolog nepoví o šťastném místě, kde by se vykopal hrob. Dále musí býti při stavbě domu určen šťastný směr, kterým má se položiti střecha, aby majitel bydlel pod ní bezpečně. Že jsou lichá čísla šťastná, věří každý Číňan bez rozdílu stavu. Jsou tři mocnosti: nebesa, země a člověk; troji světla: slunce, měsíc a hvězdy; troji poměry v životě: císař, ministři a poddaní; člověk, jeho otec a jeho syn; muž, žena a dítě; chrámy mají tři dvory a jsou tři třídy duchův: nebešti, pozemšti a pekelní. Jest sedm světem vládnoucích mocností: slunce, měsíc a pět planet. Devět jest číslo kouzelné, ale pět číslo nejmocnější všech. Jest také pět hlavních ctností: dobročinnost, spravedlnost, způsobnost, opatrnost a věrnost, a konečně jest také pět ročních dob, nikoliv čtyři, a pět úhlů světa. Že společnost tak skrz naskrz prosycená pověrami dala se udržet ve státním svazku po celé věky, že tato společnost, tak stará jako egyptská, přečkala Řecko a Řím a mnohé říše mladší, jest úkaz, jejž možná vysvětliti pouze mohutnou páskou soustavy patriarchalní: základem veškerého řádu a ve všech vrstvách čínského národa jest poslušnost dětí rodičům, úcta, jíž povinni jsou mladí lidem starým a živí mrtvým. Každá zámožnější rodina staví chrámek zasvěcený památce předkův a každý, kdo nestal se nedbalým nejsvětějších povinností, navštíví aspoň v jeden den s jara hroby svých rodičů. Když přišli do Číny jesuité, nenalezli v tomto ctění zesnulých ničeho, co by nesrovnávalo se s křesťanstvím, i získali mnoho vyznavačův; ale za nimi přišli jejich soupeřové řádu sv. Dominika, jimž podařilo se opatřiti si papežské rozhodnutí ve smyslu opačném, a tím zasazena v Číně šíření se křesťanství rána, z které se později už nezotavilo. Jsouť Číňané k tomu, co snad možno u nich zváti náboženstvím, velmi lhostejní, ale úcta k otcům a praotcům, živým i mrtvým jest hluboce zakořeněna v jejich srdcích a tvoří tak společenský a politický tmel, jenž udržel jejich říši po nepamětné věky pohromadě.

Knihy redakci „Lumira" zaslané.

„Básně" Aloise Svobody. Nákladem vlastním. V Příbrami.

„Česká bibliotéka rodinná." Pořádá Bedř. Frida. Ročníku IV. svazek 2. obsahuje: „Plukovník Chabert" a „Za opatrovanství". Z francouzského přeložil Pavel Projsa. Nákladem knihkupectví Al. Hynka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta 1 zl 65 kr
na půl léta 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI — 20. července 1888. — ČÍSLO 21.

Své milé ženě.

Básně *Adolfa Heyduka.*

I.

Co jest ten život? Pouhý klam a žal . . .
Jak zřídka usměje se na nás nebe.
blah, komu Pánbůh jednu duši dal!
Já nemám v světě nikoho, jen Tebe,
a Ty se hněváš?

Ó nečiň tak a přítulnou zas buď,
pojď, vyhlaď mi těžké chmury s čela,
mně žalem chce se rozskočiti hruď
hůř, než by dýkou vraha krvácela,
a Ty se hněváš?

Jdou strasti za námi jak spousty mlh,
a brázdí líce nám a srdce kruší,
i mně jich přívalem zrak náhle zvlh',
jen anděl jako Ty je sdílně suší,
a Ty se hněváš?

Jak dlouho pro mne kvésti bude svět?
Jar skrovných několik, snad jedno jen!
V těch myšlénkách vždy léčil mne Tvůj ret,
jak Vesna léčí bleskem sťatý kmen,
a Ty se hněváš?

Buď smír, ó spěš! Jak káně letí čas;
v té chvíli zlé vždy stárnu o sto roků,
pojď, Vesno má, dej zář mi z pod svých řas,
šíj' obejmi, já Tebe kolem boků —
rci, proč se hněváš?

Co beze mne bys byla tady . . . mluv?
Květ u cesty, naň prachu též se klade;
buď šťastna tedy zbytek těch mých dnův,
vždyť, kde jen jsem, Tě v duši nosím všade,
a Ty se hněváš?

Což bude někdo snad tak rád Tě mít,
až budu zapomenut v hrobě tlít?
Ba nikdo, věř, jen ten, kdo v duše tísni
vše polibkem Ti vyjevil a písní,
a Ty se hněváš?

II.

Mdlou hlavu položenou v křesle
snem toulal jsem se v polích kdes,
tu v hnízda zřel, ty ptačí jesle,
tam poslouchal jsem šumět les;
tu písně zasvitly mi v zoři
tam drobných zvěstí plna chýž,
však čela žádná k mému hoři
se netkla; hněval jsem se již.

Tak dlel jsem: čelem táhly dumy,
řas mříže uvěznily zor . . .
V tom slyš, slyš! Síňkou něco šumí
jak mladé ptáče letší s hor;
snad píseň mrakem uplašena
mně letí vstříc, ó jak jsem blah,
aj hle, to moje zlatá žena
ve plstěných svých střevíčkách!

III.

Vždy s jara bolest v hruď se klade,
ať srdce staré jest, ať mladé,
leč každé posud ruka milá
svým obejmutím vyléčila.

Tré rukou jest, jež z vůle vyšší
to rozbolené srdce tiší:
buď matčiny, buď milé ženy,
neb dětskými-li nahraženy. —

Jak šťasten jsem, že pro zlou chvíli
z těch tří mi aspoň jedny zbyly,
jež, když mi v oči slzy vplynou,
kol krku léčivě se vinou.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Déjeûner dînatoire byl veselý. Suntarella přinášela plné mísy do jídelny a odnášela je odtamtud téměř prázdné a vždy s dodatkem nejlichotivějších pochval pro sebe a Angiolinu. Konec hodů činila omeletta, kterou paní Giovannina byla připravovati pomáhala a byla tak výtečná, že Jan Maria přisáhal, že je pravých kvasů Balthasarových hodna.

Byli tak šťastni jako děti. Slunce bylo jarní, campagne jeden úsměv, plná zlaté záře. Otevřeli okno, a paní Giovannina vybídla pana Plojhara, aby si při černé kávě svou ruskou papirosku zapálil, a Caterina jej též k tomu měla.

„Je to rajský parfum, taková dobrá cigaretta," řekla Nina Caterině. „Sama bych si jednu zapálila, kdyby mi ji pan Jamaria nabídl."

Rozumí se, že se ihned stalo.

„Měla bys to také zkusit, Caterino," domlouvala pak dívce.

Caterina se zdráhala, pak ale na domluvu paní Niny pokusila se přece, a bylo smíchu, když očima mžourala a kouř polykala a kašlala. Odložila ji.

„Nedovedu to," řekla vesele. „Když don Clemente se mnou před měsícem obědval, vybídla jsem jej po obědě také, aby kouřil, a když se dlouho zdráhal, řekla jsem mu, že si zakouřím též. Počínala jsem si právě jako teď, vysmál se mi."

„Je don Clemente zdráv?" ptala se Nina. „Avšak to vlastně není ani možné, když zůstává asi sto kroků od Isoly Farnese, kde všecko malarií hyne, lidé, zvířata i stromy, snad i kamení!"

A obrátivši se k panu Plojharovi, vysvětlovala:

„Je to starý kněz, žije v pensi, v nemožné krajině. Nevím, je-li blázen, nebo pouze podivín. Myslím, že se zanáší magií."

„O, jak ho pomlouváš!" zvolala Caterina. „Není podivín, není-li totiž archaeologie podivínstvím. Don Clemente, pane Jene Maria, byl sekretářem mého strýce monsignora Astucciho, jehož jméno snad znáte? Byl to znamenitý učenec. Nejoblíbenějším jeho studiem byla dávná Etrurie. Nuž, dobrý don Clemente se od něho nakazil. Cílem jeho života jest nyní, jak říkává, hledat etrurské hroby. Ale vím, že má ještě jiný cíl: být nekonale dobrým."

„Abys na něm chybičky nechala!" smála se Nina.

„Nemá žádné!" hájila ho Caterina, „leda tu fanatickou vášeň pro dávnou Etrurii, je-li to chyba."

„O, říká se" — začala Nina, ale zamlčela se, když úsměv s tváří Catereniny zmizel.

„Mluví se frivolně o něm," řekla Caterina, „mluví se posměšně někdy o něm. A proč? Protože co docela mladý muž měl velkou vášeň, velkou a ideální pro dámu, která jej ani neznala. Je to zlé, smáti se takové věci. Je to přece něco tak vážného a krásného, taková více visí než něčemu jinému podobná, intensivní, celý život trvající láska, připomínající onu, již měl Dante pro svou Beatrici."

Nina tomu dobře nerozuměla a pravila:

„Myslíš tedy, že ji ještě miluje? A nevíš opravdu, kdo to byl?"

Caterina se usmála.

„Don Clemente chová jakousi něhu," obrátila se k panu Plojharovi, „jakousi žehnající sympathii pro všechny milence. Béře každou lásku do ochrany. A mimo to, co činí dobra! Žije jako žebrák v starém, na polo sesutém domě u Isoly Farnese. Je to hrozná, pustá vesnice, plna bídy a horečky. Don Clemente je tam pravým otcem všech jeho pomoci potřebujících. Myslím, to že jej tam více drží a láká než ty etrurské hroby, které nalezl, studuje a ještě hledá. Ó, ten dobrý don Clemente, půjdu jej co nejdříve navštívit."

„Není to trochu daleko?" ptala se Nina.

„Pojedu na koni," odpověděla Caterina. „Nedaleko leží staré Veji a grotta Campana," obrátila se zase k panu Plojharovi.

„Mám v úmyslu prohlédnout zbytky Vej a grottu Campanu," řekl mladý muž. „Vyptám se Francesca na cestu" —

„Tu vám mohu též udati," řekla dívka.

„Jeďte s Caterinou, až navštíví dona Clementa," řekla prostě paní Nina, „když Veji leží tou samou stranou."

Mladý muž neodvážil se nejen odpověděti, ale i oči pozvednouti, které na svoji papirosku upíral.

„Nemám pravdu, Caterino?" tázala se docela klidně paní Nina, a uvnitř se smála těm dvěma, jak dělali vážné tváře a mlčeli.

„Ano, máš pravdu," řekla pomalu Caterina, „a chce-li mě pan Jan Maria doprovodit, přijímám."

Nyní pozvedl oči k ní od své cigaretty, a čtla tolik vděčnosti a radosti v nich, že ani nenaslouchala, jakými slovy jí odpovídal.

Mluvilo se ještě chvilku a pan Plojhar vstal, aby se loučil.

„Slíbila jste mi," řekl pak paní Giovannině, „že mně učiníte návštěvu a si můj zdejší byt prohlédnete. Půjdu tedy a přesvědčím se, dala-li paní Suntarella už všechny dvéře a okna zavěsit."

„S bohem zatím," řekla Nina. „Pobesedím si ještě trochu s Caterinou o všelijakých záležitostech, a pak přijdu."

Odešel a asi za hodinu přišla paní Giovannina dle svého slibu, ohřála se u jeho ohně v krbu; začínalo být chladno. Rozprávěla vesele o všelijakých lhostejnostech, pak řekla:

„Slíbila jsem Caterině, že nás doprovodíte na malé procházce, tam někam pod ty staré pinie, odkud je ta krásná vyhlídka. Caterina čeká na nás v zahradě."

Procházeli se asi půl hodiny, oba mladí lidé mlčeli téměř pořáde, a paní Nina vedla veselý, mnohoslovný, celkem ale prázdný rozhovor. Pojednou, když viděla, že

se slunce začíná k západu kloniti, zmocnil se jí ohromný, neočekávaný stesk po Římě.

„Je zde smutno jako v hrobě!“ zvolala. „Jen už zpět do města, zpět! Jak zde jen můžete být živi! Brrr . . .“

A nedala se zdržovat, spěchala do domu, že jí sotva stačili, a volala už z daleka na Francesca, aby dal zapřáhnout. Chodila nepokojně, netrpělivě po pokoji. Bylo jí to pravým ulehčením, když fiakr konečně práskl do koňů a když ujížděla. Provodili ji až ke kočáru a dívali se za ní. Pokud ji vidět bylo, kývala jim šátkem.

Mladí lidé loučili se pak v průjezdě.

„S bohem,“ řekla mu Caterina. „Budete-li míti chuti, pojedem pozejtří do Isoly Farnese k donu Clementu, který vás pak milerád do Vej doprovodí.“

Rozumí se, že měl chuti, ale nepřišlo tenkráte k té vyjížďce. Nastaly totiž deště a chladný vítr. Byl by rád na čas do města jel, lákaly jej sbírky v galeriích, ale tam by neměl naděje, že uvidí Caterinu, kdežto ji zde přece aspoň z daleka někdy na chvilku zahlédl. Nebo přestal-li na hodinu déšť, ukázalo-li se slunce, vyšla buď na terassu, nebo do zahrady na malou procházku. Nic krásnějšího pak, než vidět ji, vznášející se kol těch starých stromů, s jejichž dlouhých větví démantové krůpěje padaly a v slunci se třpytily, viděti ji zahalenu do toho modrého tureckého shawlu, jehož jeden cíp jí temeno hlavy kryl, leže na světlém vlnění hebkých, bohatých vlasů. Věru že byla glorie kolem ní!

Jednou stál u otevřeného okna. Šla kolem a zahlídla ho. Pozdravil, a ona, děkujíc, zastavila se a pravila:

„Jaký čas, pane! Obávám se, že k té návštěvě u dona Clementa ještě dlouho nepřijde.“

„Co dělat, contessino! Učím se odříkání,“ nutil se Jan Maria do žertovného tónu, a myslil při tom jen pořáde: jak je krásná!

„Divím se, že nejedete do Říma,“ řekla, „nestýská se vám zde?“

„Ve společnosti Shelleye!“ zvolal a pozvedl svazek básní, které v ruce držel.

„O, já Shelleye tak málo znám, a ráda bych“ — nedořekla.

„Contessino, přejete si jeho básně čísť?“ tázal se mladý muž.

„Ráda, velmi ráda bych je četla,“ řekla, „nevím ale, stačí-li moje angličina.“

„Zkuste!“ zvolal.

„Kdybyste mi je chtěl tedy někdy na pokus zapůjčiti —“

Než dořekla, zmizel od okna a letěl do zahrady. Udýchán stál za chvilku vedle ní a podával jí knihu.

„Jak jste laskav,“ řekla.

A ta všední, obyčejná frase zněla tak krásně z jejích úst, byla tak plna dobroty. Kráčejíc dále, obracovala listy. Chodil vedle ní. Zdálo se jim to tak prosté, že tu spolu v té staré zahradě chodili.

Suntarella je viděla z okna, kývala si hlavou a řekla si:

„Sluší jim to.“

Mluvili o Shelleyi, pak o poesii vůbec. Jan Maria se podřekl a musil se pak přiznat, že píše verše. Byla překvapena, ale za chvilku řekla:

„Vlastně jsem si to už dříve jednou myslila, že jste poetou.“

Pak se zamlčela; bylo to vyznání, že o něm přemítala. Cítil její rozpaky, a zamluvil tedy rychle ten její výrok, který jej přece tak neskonale blažil! Byla tedy na něho myslila! Zdálo se mu, že chodí s Beatricí po ráji. Zatím skrylo se slunce za mrak, a chystalo se zase k dešti. Tím byl z ráje vyhnán, neb lépe řečeno, opustil jej sám, když Caterina před padajícím lijákem uprchla.

Druhý den nevěděl, má-li zase u okna čekat, má-li se ukázat, kdyby opět do zahrady přišla. Nezaplaší ji tím, když to bude jaksi jistotou, že jej vždy tam u okna najde? Rozjímal ještě, když se náhle pod stromy zjevila. Hleděla přímo k jeho oknu, a když jej tam viděla, přišla blíž, usmála se a pravila:

„Nemohla jsem se ani dočkat, až vám řeknu, jakou mám radost! Rozumím Shelleyi docela, angličina moje stačí. Četla jsem včera ‚Alastora‘. Jen jedna věta je mi nejasná. Chtěla jsem ji napsat a ji k vám s prosbou o vysvětlení poslat. Pak ale jsem si myslila, že vás snad náhoda opět k oknu přivede.“

Vyňala knihu z pod svého modrého shawlu, otevřela ji a hledala tu větu na založené stránce.

Jan Maria vyšvihl se na okno a seskočil prostě s nepříliš vysokého patra.

Lekla se a vzkřikla tiše, docela tiše:

„Polekal jste mě . . . Jak je vám . . .?“ a byla lehce zbledlá.

„Které je to místo v ‚Alastoru‘?“ tázal se s úsměvem místo odpovědi.

„Zde, zde,“ pravila, oddychujíc poněkud těžce a prst, kterým ukazovala, třásl se jí. „Vy jste si neublížil?“ řekla zase tiše.

Jan Maria potřásal hlavou opět s úsměvem, mezi tím, co to místo polohlasně četl, pak vysvětlil jí, čemu nebyla porozuměla.

Nechodili dlouho po zahradě, a byli oba spíše zamlklí. On byl dojat její o něj starostí, a ona stísněna, jsouc si vědoma, že se prozrazuje.

„Co prozrazuji?“ tázala se sama sebe, a otázka ta jí působila zmatek.

Při loučení pravil jí:

„Contessino, nebudete-li opět něčemu rozumět —“

„Budu se vás opět tázat,“ řekla. „Zahrada stane se, vidím, jakousi kollejí pro vykládání Shelleye. Ale, prosím, neskákejte na svou katedru oknem!“

„Ne, contessino, přijdu zítra dveřmi.“

A tak si dali jakési dostaveníčko, aniž sami toho pozorovali. Teprve když byl každý z nich sám ve svém pokoji, přišlo jim to na mysl, a ač se jí to zdálo chvilkami podivné, dostavila se přece.

Tenkráte ale a od toho dne, když se téměř pravidelně v zahradě scházeli, mluvili už méně o Shelleyi a o poesii zvlášť a o vážných věcech vůbec. Začínali si ty bezvýznamné věci povídati, které se zdají tak významnými, když se dva lidé začínají milovat.

Jen ob čas, když pozorovala na jeho čele chmuru, jež sice před jejím světlým zjevem prchala, ale přece jen stopu zasmušilosti za sebou nechala, jala se po příčině její pátrati. Neřekl jí nikdy, že se mu zdává někdy, že zárodek smrti v sobě nosí, ale líčil jí nyní obšírněji tu druhou tíž, která jej už z doby útlého mládí k zemi krušila a o radosti života jej olupovala: byl to beznadějný, jak se mu zdálo, úpadek toho starého, ně-

kdy tak slavného českého království. Vida její pozornost, vnímavost a hlubokou její sympathii, stával se výmluvným, tak že ji někdy uchvacoval. S celou silou svého nadšení, své lásky pro ony nivy krví a slzami zbrocené, s celým peklem svého zášti proti odvěkým vrahům svého lidu, se vším zápalem a vzletem básnické své vlohy, beze všeho poučování a téměř beze jmen a dat, jal se před jejími zraky smělou, poetickou, trochu fantastickou budovu českých dějin stavěti. Cizí ten svět, netušený, zvláštní, měl na ni účinek jako objevení nové hvězdy, která zraky v udivení k sobě poutala, a obzvláště to zázračné z mrtvých vstání českého lidu, které jí Jan Maria tak nad míru tklivě a zajímavě líčil, dojímalo ji hluboce. Cítila při tom cosi jako při čtení evangelia.

Jan Maria netušil sám, jakým býval v těch okamžicích poetou, a byl překvapen, když mu jednou řekla: „Kdo by to, co mi zde vypravujete, napsal, způsobem takovým, aby to tisícům tak šlo k srdci jako mluvená slova vaše mně, zasloužil by si díky nejen vaší vlasti, ale lidstva!“ Zamyslil se a srdce jeho pravilo mu: „Byl by to krásný úkol života a velký cíl poety . . .“ A viděl v Caterině náhle svou musu. Pro ni pak splynuly ty jeho Čechy, ta daleká za horami země, v které se matka její zrodila, ta země, jejíž jméno z nejútlejšího dětství znala a kteráž pro ni tentýž význam měla jako vybájené kraje, v nichž všechny Suntarelliny pohádky se odehrávaly, splynuly ty jeho Čechy v mysteriósní jakousi totožnost s ním, s jeho duchem, s jeho celou osobností. Polomythičnost toho kraje shodovala se se zjevem toho krásného, bledého, zasmušilého, z daleka přišlého muže. Její fantasie vídala v něm něco bludnému rytíři nebo hellenskému heroovi podobného. Jako oni, přišel též z neznáma se zvláštním jakýmsi nimbem kolem sebe, a chvěla se někdy, aby opět do neznáma nezmizel jako fantóm, aby neodešel jako oni — na Mont Salvage nebo na Olymp.

Pohoda byla už docela jasná a slunná, ale nezmiňovali se nikdy o té vyjížďce do Isoly Farnese, ba nemyslili ani na žádnou procházku mimo dům. Ta stará zahrada, plná slunce a stinná zároveň, byla jim tak drahá a měla pro ně už význam památného místa s glorií sladkých upomínek: byla je sblížila.

Večer, když Jan Maria u plápolajícího ohně vedle krbu sedával, zavíral oči a myslíval na Caterinu, a zjevovala se mu opět tak, jak ji byl na procházce pod stromy viděl. Ó, jak byla krásná, krásná! Nic malicherného nebylo u ní, vše tak vážné, a přece byla samá gracie. Byla jako Michelangelovy výtvory: síla a sladkost se tu spojovaly, pronikaly se, splývaly v soulad. V prostotě její bylo též něco velkého jako v nesmrtelných postavách toho největšího všech mistrů. Ani si ji v nějaké tak zvané brillantní, „dobývací“ toilettě představiti nedovedl. Tak málo asi jako některou ze Sibyll v Sistině. Mimoděk napadla mu jednou paní Dragopulos.

„Vari, ďáble!“ vzkřikl a utíkal se k vidině své Beatrice jako k oltáři čistoty a spásy! A pak se usmál. Vždyť mu ta žena byla už tak lhostejna, vzpomínal tak málo na ni, že mu nebyla nebezpečná, a nebylo ani třeba vzývati Beatrici. A Beatrice podpírala mezi tím hlavu o ruku a myslila na něj. Myslila nyní už bez přestání na něho.

„Není šťastným,“ opakovala si ustavičně. A pak myslila na to, jak sladko dávati útěchy.

„Je někdy tak bledý a znavený,“ vzdychla si mimoděk, a zase jí přišlo na mysl, jak krásné to povolání býti milosrdnou sestrou.

„Je to podivné,“ dumala dále. „Jakmile pozoruji u něho nějakou slabost, cítím se silnou a mám přání býti mu podporou.“

Náhle vzplanula v ní otázka: „Co to vše znamená?“

„Je to láska?“ zašeptala si. Srdce jí bilo, ale neodpovídalo za ni, jen tiše, tiše šeptalo cos v ní: „Snad!“

Tak to trvalo nějaký čas, když Jan Maria jednoho dne od svého bankéře v Římě billet obdržel, jímž jej bezodkladně k sobě zval. Byly to nemilé záležitosti. Čekal už dávno zásylku peněz z Prahy, která nepřicházela. Byl trochu znepokojen. Odhodlal se, že pojede hned do města. Snad se vrátí v obvyklou hodinu k procházce v zahradě. Vzkázal contessině, že jej jistá záležitost do Říma volá, a dal se ptáti, nemá-li pro něj nějaký rozkaz.

„Contessina vám děkuje,“ vyřizovala Suntarella. „Není jí však ničeho třeba. Prosí toliko, abyste paní Giovanninu pozdravil, uvidíte-li ji.“

„Sotva,“ odpověděl. „Vyřídím svou záležitost a vrátím se pak hned nazpět, tak že ještě před večerem přijedu.“

Nedaleko Ponte Molle potkal fiakra na silnici, jedoucího z města. V kočáře seděla stará paní a mladý muž. Zdál se mu povědom, ale nemohl si hned vzpomenout. V tom však pozvedl onen pán pozdravuje klobouk.

„Ó, pan Luigi Galli!“ napadlo Janu Marii, a klonil se dámě, kterou měl za matku mladého doktora.

„Contessina dostane hosti,“ řekl si, když se byly kočáry minuly. A měl jakýsi nepříjemný pocit. Nebyla mu paní Giovannina jednou řekla, že si matka Giggiho vřele contessinu za snachu přeje?

„Ovšem od takového přání k uskutečnění jest ještě daleko!“ těšil se a zapomněl za chvilku na pana Galliho a jeho matku. Byl svou peněžní záležitostí zaujat.

Paní di Galli byla se poněkud zamračila, když ji pan Plojhar pozdravil. Uhodla, kým jest.

„To je ten cizinec,“ tázala se syna, „bydlící v San Cataldě?“

„Ano, mamma. Výtečný člověk!“ odpověděl Giggi klidně, dívaje se na slunce svýma veselýma očima. „Nějak se zase sbírá k dešti,“ dodal.

„Výtečný člověk!“ opakovala matka. „U tebe je každý dobrý, výtečný, nevíš-li náhodou o něm, že spáchal vraždu.“

„Co máte proti tomu cizinci?“

„Nemám ráda lidi s dobrodružnými nápady. Každá výstřednost jest následek nějaké nesrovnalosti, buď v mozku nebo v srdci. Ostatně se bojím, aby nekompromitoval Caterinu.“

Luigi se usmál.

„Nebylo by divu, kdyby se do ní zamiloval,“ řekl. „Avšak tím by ji přece nekompromitoval? Caterina je klidná, vážná a rozumná.“

„Takoví lidé dělají pak právě ty největší hlouposti, když se do toho dají,“ řekla matka suše.

„Možná, když se do toho dají. Ale Caterina se do takových hloupostí nedá. Ne tak snadno.“

„I já mám v ni tu největší důvěru, a miluji ji jako svou vlastní. Jinak bych teď nejela s tebou — abych ji

prosila, aby se stala do opravdy mou dcerou.“ Hleděla mu do očí a usmála se.

„Co to mluvíš, probůh?“ divil se Giggi. „To vypadá, jako bys chtěla —“

„Vypadá!“ přerušila ho matka „Je tomu tak! Poprosím ji, aby se stala tvou ženou. Vidím, že sám se k tomu kroku neodhodláš. Je to starý můj plán, víš to. Jsi tak nemotorný,“ pokračovala s něžným úsměvem, který jejím slovům ten pravý smysl dával, „tak nemotorný, že bys vše pokazil, kdybys sám za sebe mluvil. Ah, chci míti tvé štěstí zabezpečené než zemru, a jsem stará, hodně stará —“ a slza vyskočila jí z očí.

„Mamma, mamma,“ chlácholil ji Giggi a líbal jí ruce, a pak dodal: „Tak promyšlenou intrigu osnovati! Kdo by to byl o tobě řekl!“

(Pokračování.)

S n í h.

Báseň *Jaroslava Vrchlického*

Ji Dacian zřel ve zajateň davu
těch, kteří v katakombách ctili Krista.
Jak v extasi zřel krásnou její hlavu,
jež jako lilje s pelem zlatým čistá
se nad žoldáků vznesla drsnou vřavu.
Jí kynul stranou: Smrť ti kyne jistá,
ó dívko, vol již, obětnice čeká,
za mříží lačný tygr s lvem se vzteká
a kotel smolný, špalek již kat chystá.

To řekl nahlas, ale tiše stranou
jed vášně tajně vlíval v ucho její:
Co bůh mi tvůj, co víra tvá, ó manou
a nektarem mne láká kouzelněji
vlas, jehož vlny, čisté zlato, kanou
v lesk úbělový ve tvém obličeji!
Chci nahou tebe zřít — ve sladkou shodu
tvých vděků vhroužit zrak — hned na svobodu
tě pustím — obětuj jak v obyčeji!

Však ona hrdá, cudná stála před ním:
O tyrane, věz, nesmí krásy moji
se nikdo, nikdo zrakem dotknout všedním!
— Že nesmí? vykřik', drábů kynul roji.
Stem vilných zraků ne jen zrakem jedním
má živé nebo mrtvé v pýše svojí
být hltáno tvé liliové tělo!
Šat dolů s ní! — Sta rukou k skutku spělo . . .
Kde největší shon, tam ať nahá stojí!

Sta paží po ní sáhlo v drzém křiku,
jí dralo řízu pouze lehce spjatou,
však ona v tichém modlila se vzlyku,
jak ve snách hlavu uklánějíc zlatou:
Ó Pane, z andělských svých světlých šiků
jen jednoho mi pošli, černošatou
ať kolem prostře noc! — Však pod jich dlaní
jak svadlá lilje brzy hlavu skláni,
svůj vzdor již zaplatila žití ztrátou.

Nuž, mrtvou hoďte nahou v pospas davu!
A stalo se. Však sotva tělo půdy
se dotklo, která sluncem žehla v lávu,
tu v bílých hvězdách s modra nebes všudy
se rojil sníh ve hustším, hustším splavu
a v cudný závoj halil její údy,
tak rychle, divem na ňadra jí lehnul.
Vděk její nikdo z davu nepostřehnul,
zřel v sněhu lilie kvést, kdo šel tudy.

Kuřátka.

Vypravuje Guiseppo Spongia

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

(Dokončení.)

Byl líbezný večer ku konci března. V té době již lépe se přemýšlí a odpočívá na ztichlé palubě pod širým nebem než v dusných útrobách parníku, kde duní vytápěný stroj a kde páchne dehet. Bylo dosti temno, neboť měsíc v oněch dnech nesvítil. Přede mnou na jedné straně zvučelo hlučné město, mrkající mnohými drobnými světly; na straně druhé rovina mořská prostírala se do daleka a ztrácela se ve tmách. Dole v moři, při samé stěně parníku, honilo se nesčíslné množství malinkých rybiček, jejichž štíhlé boky se blýskaly jako zelenavé jiskry. Kdykoliv některá se vymrskla nad vodu, světélko hned shaslo, ale sotva že se dotekla zase mořského živlu, zaplálo znovu zvýšeným jasem. Někde v městě hodiny bily desátou, odjinud z dálky bylo slyšeti písknutí vlaku.

V tu chvíli zalomozily schůdky, spuštěné s parníku na nábřeží, a někdo vstoupil na palubu. Podivil jsem se, že některý plavec tak brzo se vrací.

Obrátil jsem se, abych viděl, kdo přišel, i poznal jsem přítele Filippa Caligara, jak stál pod svítilnou a prohlížel nějaký předmět, zaobalený v šátku. Po chvilce zvedl opět hlavu a rozhlížel se vůkol.

„Koho hledáš, starý brachu?“ zvolal jsem na něho.

„Ty to, Guiseppe Spongio? Dobře, že tě nalézám, ohlížel jsem se právě po tobě.“

„Máš nějakou novinu? Proč jsi nezůstal ještě v městě s ostatními plavci?“

„Nebyl jsem ani s nimi. Pro starou hlavu noční toulky již nejsou. Jsem dnes šťasten.“

„A proč?“

„Něco si nesu —“

„Ano, vidím, také už jsem se chtěl otázati, co tak něžně jsi prohlížel prve pod svítilnou. Nalezl jsi něco vzácného, nebo tě někdo pansky podaroval? Co to máš v šátku?“

„Slepici, bratře, slepici, strakatou, s pěknýma očkama a s červeným hřebínkem —“

„Slepici — probůh, a prosím tě, kdes ji vzal? Snad jsi ji nechytal s cikány?“

„Nikoli, koupil jsem si ji za peníz poctivý. A čemu při tom se divíš?“

„Co se slepicí na lodi? Či chceš, abych ti ji uvařil? Uvařím, hochu, je-li mladá, bude s makarony dobrá —“

„Co myslíš, Guiseppe Spongio, uvařit! Spíše mlsný jazyk bych si upálil! Nekoupil jsem si slepice k snědku, nýbrž pro potěchu a pro radost. Ach, pořád něco scházelo mému starému srdci a mé starostlivé péči! Slepice chce sedět.“

„Tedy kvočna? Prosím tě, Filippe Caligare, což opravdu jsi nenalezl jiného předmětu lásky své? Proč jsi nekoupil si psa, nebo kočky, nebo ptáka, který zpívá?“

„Nesu si také osm vajec a zejtra slepici nasadím. Budu zajisté z ní míti větší radost než ze psa, nebo z kočky, nebo ze ptáka, který zpívá. Proto jsem tě právě hledal, příteli Guiseppe Spongio, abych se sdílel s tebou o svoji radost a abych tě zároveň požádal o malou pomoc. Snad neodepřeš?“

„Mluv, brachu starý! Pro tvoji strakatou slepici s pěknýma očkama a s červeným hřebínkem učiním všechno! Toť víš, že ničeho neodepru!“

„Vím, že máš někde ve skladišti nějakou starou posadu na drůbež. Předešle viděl jsem dvě, v nichž jsi měl kachny a kuřata pro kapitánův stůl. Máš-li některou prázdnu, půjč mi ji pro moji slepici. Udělám jí tam hnízdo a zejtra požádám kapitána, aby mi dovolil umístiti ji na palubě.“

„Inu, jak chceš! Mám posad několik, a z rána si vybereš, která se ti bude líbit.“

„Děkuji ti, bratře! Hned ráno slepici nasadím. Ach, ani nedovedeš si pomysliti, jak se těším na kuřátka! Nikoli jako na pamlsek pro svoje hrdlo — Bůh chraň! Ale těším se, až se vylíhnou, jak budou vesele tíkati, jak klovati, jak čile běhati a jak útulně se schovávati pod kvočnu. Vidíš, příteli zlatý, nyní se mi zdá pojednou, že už nejsem ve světě tak sám a tak opuštěn jako dříve a že mám aspoň něco, oč jsem povinen se starati a nad čím bdíti —“

Zasmál jsem se potichu těm podivným slovům svého přítele.

„A máš-li pro slepici také zrní?“ otázal jsem se po malé přestávce.

„Zrní nemám. Chtěl jsem sice koupiti zásobu, ale nedostal jsem ho již, koupil jsem slepici teprv až večer, a v té chvíli skoro všechny obchody byly zavřeny. Nu což, slepice příliš si nevybírá! Pochutná si také dobře na mých datlích, na mém chlebě, na mé rýži a na mých makaronech. Naleznu-li někde ve přístavě pro ni něco lepšího, koupím jí milerád. Zatím budu s ní se děliti o svůj oběd. Ale masa jí nedám, slyšel jsem, že slepicím nesvědčí.“

Mluvili jsme ještě dlouho do noci o slepici, o vejcích a o budoucích kuřátkách. Přítel můj Filippo Caligaris byl všecek vzrušen, a zdálo se, že omladl. Snil o té malé pernaté havěti jako mladík o krásné dívce, k níž přilnulo jeho srdce. Stále se usmíval a hovořil nejrozmanitější něžné nesmysly, z nichž každý, kdo by ho dobře neznal, domníval by se právem, že v jeho vlasaté a vousaté hlavě všechno není v pořádku. Krátce řečeno, náš námořník zamiloval si svoji kvočnu a již v prvé chvíli se radoval, že tužby jeho budou vyplněny v kuřátkách. Té noci ani jsme si nešli lehnout do svých lodních brlohův. Zůstali jsme na přídě na čerstvém vzduchu, který páchl mořskou vodou, a nad námi prostírala se vysoká klenba nebes, temnomodrá a bez mráčku, plná mihotavých hvězdiček.

Lehl jsem si na podlahu, a Filippo Caligaris seděl vedle mne, drže slepici v šátku na klíně. Když v hovoru našem nastala přestávka, oči se mi klížily, i počal jsem dřímati. Avšak můj soudruh té noci nedopřál mi odpočinku. Hnedle počal mne tahati za ruku, jakoby si byl vzpomněl na nějakou důležitou událost.

„Poslechni, příteli,“ pravil rychle ke mně, „sedíme spolu již několik hodin, držím slepici v rukou, a ještě jsi ji ani neviděl. Podívej se!“

Rozhrnul na polo šátek, rozžehl zápalku a svítil opatrně na svůj poklad.

Zvedl jsem hlavu s nevelkou chutí, jen abych mu učinil po vůli.

Slepice nejspíše také již spala, ale při světle otevřela rychle oči a počala sebou na všechny strany škubati. Patrně ani jí nebylo vytržení ze sna příjemno.

Byla to docela obyčejná slepice, ani zvláště krásna, ani zvláště ošklivá, taková, jakých tisíce běhají po selských dvorech. Avšak láska jest slepa, proto zamilovanému příteli se líbila jako nic jiného na světě. Pozoroval jsem, jak něžně a vroucně utkvíval očima na její strakaté chocholce a na nepatrném hřebínku. Tehdy i já jsem si pomyslil, že jest blázen.

Teprve když jsem ho upozornil, že není dobře slepici bouřiti a že by jí tak snadno mohla zajíti chuť seděti na vejcích, uposlechl a dal jí pokoj. Zakryl ji zase pečlivě šátkem, ale přece ani na okamžik ji nedal z rukou. Mně pak ještě až do jitřního šera bylo poslouchati stkvělé plány, kterými si kreslil budoucnost. A nyní mi řekněte, viděli jste již někdy chlapa podivnějšího? —

Hned časně ráno, jakmile kapitán se probudil, tatík Dattero si vyprosil od něho dovolení, aby směl kvočnu ubytovati v posadě na palubě, kde by nebyla v cestě. Přinesl jsem mu tedy příhodnou klec, on v ní

urobil pohodlné hnízdo a postavil ji do kouta vedle mé špižírny, kde by byla chráněna před větrem, před deštěm a před jakýmkoliv úrazem. Potom vložil do posady osm vajec a pustil na ně slavnostně kvočnu. Ta chvilku se točila kolem nich a kvokala, načež si sedla na ně.

Obličej Caligarův, rudý jako bronz sluncem a povětrností, zazářil radostí. Oči se mu leskly, brvy se chvěly, tváře sálaly ohněm. Sedl na bobku u posady a nevšímal si ničeho vůkol než své kvočny, která se třásla strachem nevědouc, co dále s ní zamýšlí. Nejspíše ani dosti málo nerozuměla jeho sladkým slovům, kterými ji obsypával, ani lahodným pohledům, které mu zářily z očí. Ubohá kvočna! Šťastný Filippo Caligaris! —

Co bylo pak smíchu a žertů po veškerém parníku! Od kapitána až do posledního plavce každý věděl nějaký vtip a otíral se jím, kde mohl, o Caligara. Někteří kokrhali, někteří krákorali a někteří zpívali z brusu nové písničky o jeho kvočně, neboť, jak známo, příležitost činí zloděje, a příležitost podobně i z lidí jinak docela obyčejných činí básníky.

Avšak můj přítel toho všeho pranic nedbal, leda že se nevinně usmál. Všecky myšlénky jeho byly v těch dnech daleky pozemských věcí a tonuly jenom v nebi, které spatřoval v proutěné posadě. I když měl službu a kdy tedy byl upoután na jiné místo, ohlížel se neustále k mé špižírně, za níž se skrývalo jeho bohatství, zacloněné stydlivě starou houní. A sotva že služba jeho se skončila, už tam byl a nazdvihoval obezřele cíp pokryvky a díval se do vnitř třeba celou hodinu, zapomínaje při tom na vše ostatní, co se dělo vůkol, ano i na jídlo, na pití a na kouření.

Na to, aby kvočna netrpěla hladu a ničeho nestrádala, arci nezapomněl. Několikráte za den donášel jí čerstvé vody a ze svých obědů vybíral jí nejlepší sousta. Zvláště makarony byly jí pochoutkou, i spolykala jich tolik, že obyčejně na Caligara nezbylo pranic.

Jednou, vida, jak opět všechny odnáší z kuchyně přímo k posadě, chtěl jsem ho trochu poškádliti otázkou. Za chvilku jsem ho zavolal a zeptal jsem se ho:

„Nu což, brate, jak ti dnes chutnaly makarony? Připravil jsem je jiným způsobem."

Můj přítel jen kývl hlavou a mlaskl si, jakoby měl ú-ta ještě plná laskomin.

„Dobře, Guiseppe, dobře mi chutnaly. Už dávno jsem nejedl makaronů tak znamenitých. Těším se již na podruhé. Brzo-li nám je zase ustrojíš?"

„A jak chutnaly tvé kvočně?" otázal jsem se pak se smíchem.

„Také výborně, nenechala ani jediného sousta. Eh, bratře, ty se mi, jak vidím, vysmíváš! Ale rád si utrhnu ten trošek pokrmu od úst, a utrhnu si ještě více, jen co budou kuřátka. Víš-li pak, že již zejtra budu prohlížeti vejce, jsou-li všechna dobrá? Bude to již týden, co jsem slepici nasadil."

Nazejtří tedy náš starostlivý námořník prohlížel obsah hnízda, avšak týž den byl pro něho skutečně malým neštěstím. Zkoumaje obsah vajec proti slunci, nalezl, že jenom pět bylo dobrých, kdežto tři byla čistá. Filippo Caligaris byl všecek zamlklý a zarmoucen, jakoby byl ztratil veliké bohatství. Teprve na naše domluvy, že pět kuřátek mu také způsobí tolik potěšení jako osm, a bude-li to přece málo, že při příležitosti bude moci vychovati si jiná, poněkud ho upokojila a přivedla zase do obyčejné míry. Ale úplně spokojen přece nebyl.

Byli jsme zvědavi, co učiní s čistými vejci. Ale on, jakoby to byl četl na našich obličejích, nepromluvil ani slova a hodil je jedním rázem s paluby do moře. Však neušlo nám, že si hluboce vzdychl.

Konečně po dalších čtrnácti dnech touhy a nedočkavosti pět malých hezkých kuřátek se vylíhlo. Nejenom tatík Dattero byl nevýslovně šťasten, nýbrž i mnozí z nás měli z těch čilých, živých klubíček opravdovou radost a zanášeli je pokrmem. Tehdy ovšem cudná plena byla s klece odstraněna, a kuřátkům dopřáváno Božího slunéčka, světla a tepla. Jenom na noc Caligaris posadu vždy pečlivé zakrýval, aby spánek jeho miláčků nebyl ničím nepříjemným vyrušován.

V tom čase pluli jsme právě Černým mořem k Oděse. Všechna plavba mořem Středozemním byla pokojna, až teprve Černé moře uvítalo naši loď s nevlídnou tváří. Sotva jsme minuli Bospor, už nás zajala bouře a zmítala námi jako malou kocábkou. Měli jsme mnoho práce a mnoho obav, ale na štěstí netrvalo to dlouho. Za dva dny vítr se utišil, mračna se rozprášila, déšť ustal, a slunce zase vysvitlo. Toliko rozpoutané moře zmítalo sebou neustále, jako by ani utišiti se nechtělo. Arci, taková spousta vody, jestliže se rozproudí a rozzuří, nesnadno se udobří; trvá obyčejně čtyři, pět dní, než zase nabude klidu a než povrch svůj srovná a uhladí.

Za tehdejší bouře Filippo Caligaris zakusil největších úzkostí. Klec s kvočnou a s kuřátky musil odnésti do kajuty, kdež byla tma a dusno. Snažil se svým chovancům připraviti co možná největší pohodlí, ale což bylo platno! Zaobalil-li je do šátku, hrozilo jim nebezpečí, že se zadusí; pustil-li je po kleci, kutálela se ubožátka při prudkém komíhání parníku sem tam jako kuličky. A při tom pořád se plašila a tíkala, div si nestrhala slabých hrdélek.

Proto náš starý druh pozdravil prvý záblesk slunce s nesmírným potěšením. A jak jenom povětrnost dovolila, hned vynesl posadu z tmavého nitra lodi a upevnil ji na zábradlí paluby, aby kuřátka po chuti mohla se nasytiti pohodou a baviti se pohledem na moře, které se pěnilo a vlnilo pod nimi. Byl skorem ustavičně u nich. Zásoboval je potravou, hovořil k nim nejsladšími slovy, pozoroval jejich švitoření a bystré pobíhání a smál se, až mu oči slzely, jak kuřátka se snažila udržeti na tenounkých nožkách, když některá mohutná vlna pokoušela se zvrátiti jejich rovnováhu.

Téhož dne po polednách Filippo Caligaris musil se rozloučiti na hodinu se svými mazlíčky, poněvadž byl zavolán k čerpadlu. Já v té chvíli jsem už chystal večeři, když pojednou několik plavců na palubě dalo se do hlučného smíchu, a někdo odtamtud hlasitě zavolal:

„Tatíku Dattero — Caligare, kde jsi!? Honem sem pospěš! Někdo ti otevřel posadu, a kuřátka ti uletěla do moře!"

Vyběhl jsem také z kuchyně, abych se přesvědčil, je-li tomu tak.

Bylo to pravda. Zahlédl jsem kvočnu, pohazovanou vlnami, a jedno kuřátko, které právě se snášelo na chabých křidélkách za svou matkou do studeného, hltavého živlu. Ostatní kuřátka v tom víru již zmizela.

V tom okamžiku skutečně nemálo jsem se ulekl. Co tomu řekne Caligaris? —

Avšak můj přítel přilétl náhle jako střela a očima div nepohltil prázdné posady. Pak pohledl do moře a leknutím se zapotácel —

„Zastavte!“ vykřikl prosebně na kapitána a sepjal ruce nad hlavou.

Kapitán jenom se usmál té bláhové žádosti. Ovšem, kdo by byl tak lehkomyslný, aby zarážel velikou loď pro několik malých, téměř bezcenných kuřátek? —

Tatík Dattero již více neprosil, neboť poznal, že by to bylo marno. Ale v nejbližším okamžiku vyšvihl se na zábradlí a jediným odvážným skokem k našemu největšímu úžasu byl v moři —

Byla to hrozná podívaná na toho starého muže, jak se snažil dostihnouti místa, kde kuřátka jeho zmizela, a jak při tom zápasil s burácejícími vlnami. Obličej jeho byl bledý na smrt, a v každém tahu zračilo se největší zoufalství. Vidím ho v duchu ještě dnes, jak vztyčoval zarostlou hlavu a pátral po vlnách, postřehne-li někde svoje miláčky.

Kapitán dal rozkaz k zastavení a poručil hoditi za Caligarem několik ochranných kotoučův. Avšak on ani si jich nevšiml a nestaral se o vlastní zachránění. Spěl jenom tam, kde jeho blaho a útěcha se potopila.

Parník náš, ačkoliv se zastavoval, přece zatím poskočil o kus cesty v před, a náš nešťastný druh zůstal asi dvě stě kroků za námi. Viděli jsme, jak už dostihl místa, kam prve kvočna s kuřátky slétla, a jak ještě chvilku se udržoval na vlnách. Najednou vztyčil pravici nad hlavu. Něco v ní držel. Ale při tom vykřikl tak pronikavě, tak zoufale a bolestně, až se nám zúžil dech v prsou. A hned po té stáhl ruku zase zpět — a zmizel pod vodou.

V okamžiku následujícím měli jsme již bárku spuštěnu na moři a pluli chvatně za ním. Nenalezli jsme ho již, ač jsme dlouho pátrali. Vylovili jsme jenom utopenou kvočnu a jedno kuřátko, také mrtvé. Když jsme je přinesli na palubu, kapitán podíval se na ně zasmušile a na krátko se zamyslil. Potom se rozhlédl po rozvlněném moři a pravil měkkým hlasem:

„Marné hledání! Vlny nám ho již nevydají zpět. Vraťte mu kvočnu i kuřátko, nechť těší se po smrti tím, čeho zlý osud mu nedopřál v životě.“

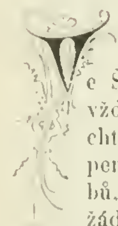
Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

II. Alhambra.

2.

(Pokračování.)

Ve Španělku ode dávna o všecky trůny se prali a vždycky nějakého nápadníka mají v záloze. — Nechtěl jsem si kazit dojem přirozených, nezakoupených tanců, jejž přinášel jsem s sebou od Arabů, jasněji řečeno od Arabek afrických, a proto žádný obchod s Jeho Veličenstvem v té věci jsem neuzavřel. Za to, třeba že nejsem zvyklý od králů a císařů kupovat fotografie, tuto od své negativní zvyklosti výjimku jsem učinil a králi Fernandovi hmotné podpory neodepřel. Mariano Fernandez vzal dvě pesety, hluboce se uklonil a zvolna odcházel na obvyklé stanovisko u zdi, shlížeje dolů do údolí Darra a na protější Albaycin, kde se hemžilo polonahým jeho poddanstvem.

Za severní stranou Karlova paláce přiléhající k Alhambře je mírný úvoz a neúhledné stavení se vchodem stejně neúhledným. Procházeje malou předsíní — ani nevím, jak ocitl jsem se v prvním nádvoří Alhambry, v patiu de los Arrayanes, v nádvoří myrt; také patio de la Alberca, dvůr s nádržkou nebo krátce Mezuar, koupel, mu říkají. — Přechod byl tak náhlý, neočekávaný, že zdálo se mi, jako bych v doby dávno zašlé byl odčarován. S tímto kouzlem myslím to do opravdy nepřeháněje nic. Dokud podivný císař neznešvařil Alhambru, patio de los Arrayanes bylo střediskem paláce maurského. Uprostřed dvorce bílým mramorem vydlážděného je bassin vroubený hustým myrtovím, asi půldruha metru hluboký, tvaru obdélníkového a kol do kola štíhlé sloupy podporují klenbu plnou divných, krásných arabesek a nápisů. Čas tady pozměnil jen velmi málo a snadno přimyslíš si maurský život do prostory teď prázdné. V jasné, čerstvé vodě bassinu proháněla se dříve na sta zlatých a stříbrných rybiček, jimž jemné ruce sultánek házívaly denní potravu. Také jsem hodil kousek housky seřídlým potomkům arabských ryb a profanoval takto památku bílých těch ramen odalisek musulmanských. Největším totiž potěšením každého svědomitého turisty jest dělati totéž, co před tolika a tolika sty lety na tom neb onom místě se dělávalo. Tak v trůnní síni nějaké historicky důležité každý si poposedne chvilku na sametový trůn okoušeje vladaření, jinde položí se do lenošky, na které ten neb onen výtečník sedě dramata, básně, písně nebo jiné lopotné věci pro obveselení vrstevníků i potomstva dělával, na klavír Mozartův, Beethovenův — a těch všude mnoho existuje — každý musí si alespoň ťuknout, ne-li zahrát, a průvodcové ochotně to dovolují uznávajíce, že tímto způsobem nástroj jen se rozbrnká a tím žádaného nátěru starobylosti snáze nabude. Ano znal jsem mnohé, kteří v Chillonu podle všech lehacích pravidel kladli se na kamenné lůžko bývalých chillonských odsouzenců k smrti. Tak daleko však horlivost jejich přece jíti nedovedla, aby se také dali shodit do šachty dolů, umořit hladem nebo utopit, jako ona příliš svědomitá Angličanka, která by se byla vrhla se skal Meillerie do hlubin lémanských, kdyby ji nebyli dokázali nad slunce jasněji, že Rousseauův Saint-Preux existoval jen v Nové Heloise a nikoli ve skutečnosti. —

Arabský básník napsal na stěnu patia de los Arrayanes o něm samém: „Jsem jako šperk nevěsty obdařený vší krásou a všemi dokonalostmi“ — a pověděl málo slovy

všecko, jak na dobrého člověka od péra se sluší . . . Poslouchal jsem jen zmatené výklady španělského průvodčího nevěda, kam pohlédnouti dříve . . . .

Cokoli viděl jsem obrázků, obrazů, ano i fotografií Alhambry vůbec a jednotlivých částí zvláště, žádný z nich skutečnosti věrně neodpovídal: buď zdály se rozměry vetší nebo menši, buď to neb ono náležitě nevynikalo, ale vždy něčeho se tomu nedostávalo. Písmo teprve s Alhambrou ničeho nesvede a pouhý popis ani z daleka nepodá představy přibližně věrné. Jestli umění hudební by Alhambru znázornit dovedlo, nezkoumal jsem šťopkářem nejsa, ale mám oprávněnou naději, že ano, neboť muziku lze udělat na všecko a ke všemu, jen když se nad to napíše: totoť jest mýdlo, totoť jsou svíčky.

Z patia de los Arrayanes malá seslá síň, dříve jedna z komnat sultanek, vede do patia de los Leones, do lvího dvoru.

Lví dvůr je zázrakem Alhambry: zde stavitel všecko svoje umění soustředil a překonal sama sebe. Lví dvůr není veliký, jak jsem si ho byl dle různých obrazů představoval; obdélník o 32 metrech délky, 20 m. šířky spíš malý, útulný se zdá ničím nerovnaje se rozsáhlým nádvořím našich residencí, kde důkladně o to postaráno, aby wachtparády měly dost místa a lokajové volný prostor roztahovati se. Patio de los Leones je mnohem spíše nekrytá síň než dvůr: zde je všechno v harmonickém, něžném souladu elegantní architektoniky, všecko svědčí o půvabném vkusu, který počítal jen na smyslný, lehký požitek při tichém vody šumění ve snivém ovzduší a pod oblohou temnomodrou, z níž slunce plné svoje jasno sálá. I zdánlivá nesouměrnost rozestavených sloupců, které podpírají vzdušné arkady, v úplný lad tu splyne . . . Až dech se ti tají a mimoděk štipneš se do ramena, abys přesvědčil se, bdíš-li nebo je-li pravda, co pověděl veliký básník kráčeje tudy: Donc je marche vivant dans mon rêve étoilé . . . .

Neboj se, dlouho ve svém snu hvězdami protkávaném kráčeti nebudeš, nedají ti. Sotva jsem se tady porozhlížeti začal, vynořila se odkudsi ze zákoutí vytáhlá postava nějaká — s fotografickým apparátem: chci-li se dát fotografovat v patii de los Leones buď stoje malebně opřen jsa o sloup nebo sedě — snad myslil se skříženýma nohama jako Turek. Apage — a nekaz mi radost! Měl bych to péknou památku: ten krásný, teď tak poeticky klidný a opuštěný dvůr znešvařený postavou potulného zvědavce, který ještě k tomu měl by býti středem a to ostatní, to jedině krásné, jen pozadím! Fotograf sváděl neustále ukazuje různé podobizny jednotlivcův i celých společností, kteří dopustili se toho hříchu: tím však mne nepřesvědčil a nesvedl, spíš odstrašil.

Jednoduchý, obdélníkový tvar dvorce zbohatěn jest tím, že z prostředka všech čtyř stran kolonády tvoří malé čtyřhranné pavillonky podepřené celým lesem štíhlých sloupků. Jen střechy neúhledné, šeredné, zastupující terassy a teprve nověji pořízené, krásy nepřidávají jsouce jako ostré trny bez nichž růže, jakož známo, nerostou. — Půda, vesměs bílými, mramorovými plotnami dlážděná odráží světlo sluneční a rozmnožuje moře jasu, ve kterém Alhambra se koupe. Arabové však uměli velmi dobře zmírniti horký vzduch a všude sváděli čerstvou, jasnou vodu horskou, která ochlazovala rozpálené ovzduší tak, že v něm bylo nevýslovně příjemno; půda křiž na kříž je prodlážděna úzkými průplavy a ryhami, a kde jen možno bylo, v koutech, uprostřed síní, chodeb a portiku udělali nádržku, z níž prýštival vodotrysk. Prolamovanou klenbou, kterou štíhlé mramorové sloupy podpírají a jejíž umělá práce vypadá spíš jako bohaté krajky porozpjaté mezi sloupovím, libý průvan vál neustále dokonávaje v hořejších vrstvách chladicí práci vodotrysků. Vzduch provívá dosud bohatou stukaturou, ale stružky a vodojemy již vyschly.

Profesoři děje- a zeměpisu dosti usilovně starají se o to, aby obecně známo bylo, že lví dvůr jméno svoje nese od kašny či nádržky dvanáctiúhelníkové, umístěné uprostřed dvora a podepřené dvanácti lvy takto řečenými, tesanými zhruba; „tak řečenými" jenom, neboť stejně dobře mohly by tyto obludy představovati jiný druh šelem, ať psovitých, ať kočkovitých, neb i krotká zvířata domácí. Přes tuto neurčitost či snad právě proto souhlasí pěkně s čarovným svým okolím. Prý bývaly časy, kdy lvové ti mluvili svěřujíce si na vzájem, co který z nich slyšel. Když z otevřených tlam nechrlili vody, stačilo prý jen pošeptati jednomu něco do tlamy a ze všech jedenácti ostatních pošeptaná slova se opakovala. Teď už neopakuje se nic, kdybys těm potvorám sebe krásněji do huby zpíval.

Hlavice mramorových sloupů kolem dvorce, štíhlých tak, že skoro bojíš se opříti se o ně, abys jich neporušil, dosud nesou stopy bohatého zlacení a barev; práce štukatérské, časem přece jen pošramocené, teď nákladem státním se opravují, ale velmi zvolna: lešení zde bylo, pracovníka nikoli.

Proti vchodu dvora, na druhé, kratší straně obdélníku jsou síně, ve kterých maurští králové řešili spletitější záhady spravedlnosti brousíce si svůj právnický rozum. Tady se vykonávalo, nač Porta del Juicio nebyla dost dobrou, a rozsuzovaly se spory velkých pánů granadských; brána spravedlnosti byla jen pro vulgus vulgaris. — To by ovšem nedostačovalo ku znamenitosti, nebo z rozsudků tady vynesených nezůstalo nic makavého, ani ne mučidla, beze kterých spravedlnost lidí mnohem bohabojnějších, než byli ti pohané, tenkrát se neobešla. Za to jiná zvláštnost poutá návštěvníka, ať už je laikem nebo odborníkem ve štětci: jsou to tři obrazy, malované na kůži a připevněné na stěnách. Islam zapovídá svým vyznavačům zobrazovati živé bytosti — proto asi také lvové ve dvorci jejich jména žádnému kloudnému zvířeti nejsou podobni — a z té příčiny mnozí, kdož staré haraburdí vyhledávati, oprašovati a rozpoznávati životním učinili sobě úkolem, tvrdí, že obrazy zmíněné ani od Arabů nejsou, ale že nějaký křesťanský otrok je maloval. Kdyby závažnější důvody mne nepřesvědčovaly, věřil bych už k vůli kuriositě jejich odpůrcům, kterým by upřímně líto bylo, kdyby o vzácnou tuto památku přišli: neboť tyto kožené pozůstatky jsou tuším jediné svého druhu a původu. Jeden z obrazů představuje lví dvůr sám, druhý jakési shromáždění králů maurských a třetí posléze zápas dvou rytířů, jemuž ženské stvoření jakési přikukuje. Patrně šlo tady o dámskou přízeň a oba bojovníci pro hezké děvče statně životy svoje nasazovali, statněji, nežli chránili potom Boabdilu krále a nešťastnou svou vlasť. Viděti z toho, že přese všecka pořekadla lidé přece jen mnoho se nemění.

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Pokračování.)

Pro mne zůstalo toto základní rozdělení jaksi principem vědy, v mých očích byl to rozhodný důkaz proti theoriím, jichž účelem jest dokázati jednotu stvoření a pozvolný vývoj bytostí i věcí.

Jednoho dne, budou tomu nyní asi dvě léta, navštívil mne pan Bidard, přinášeje mi odporučovací list jednoho z mých kolegů. Musím říci, že byl onen list psán skoro ironicky, a že v něm dosti zřejmě byla naznačena nedůvěra, kterou pisatel jeho měl o zdravém rozumu svého odporučence. Proč přicházel pan Bidard ke mně, když věděl, že jsem zásadným odpůrcem theorií, kterých on se zastával? Ptal jsem se ho na to. Odpověděl mně, že právě ta příčina jej k tomu přiměla. Byl tak svou věcí jist, že si přál potýkati se až do krajnosti, aby jeho vítězství bylo úplné. Ze začátku mě trochu urážela tato domýšlivost, ale brzy jsem poznal s překvapením, že mám před sebou muže vzácné intelligence a neobyčejného vzdělání, jakých jsem málo v životě poznal.

Pan Bidard vyslovil své přesvědčení zcela jednoduše tímto způsobem, které se mně však zdálo býti největším rouháním: „V přírodě není nic neživého. Vše žije, vše se rodí, vše trpí, vše se vyvíjí, vše zmírá . . . zvíře, rostlina . . . jakož i kámen.“

Můžete si představiti, co v tomto tvrzení bylo pro mě neslýchaného, překvapujícího, ano urážlivého?

A přece jsem byl uchvácen démonem zvědavosti, a pak přáním, abych uvedl v nic tyto důkazy nového svého nepřítele, jehožto moc jsem dobře cítil.

Nuže, pánové, já jsem byl poražen, ale co to stálo? Po dvě léta chodil ke mně pan Bidard čtyřikrát, nebo pětkrát v témdni, a strávil se mnou několik hodin nočních. Proč nočních? Jedině z té příčiny, že v mém stáří dějí se zvláštní úkazy, co se týče schopnosti. Spím od osmi hodin večer až do půlnoci, v tuto hodinu se probudím: Můj duch jest jasnější, více vědecky podnikavý. A pak . . . toto přiznání jest mně však obtížné . . . cítě, že mé staré přesvědčení klesá, že pode mnou povoluje ono lešení, které jsem po celý svůj život pomalu stavěl, byl jsem tak zbabělým, že jsem chtěl pracovati, aby o tom nikdo nevěděl . . . konečně, a při tomto vyznání sklánim hlavu a biju se v prsa, žádal jsem na panu Bidardovi, ne sice, aby prisahal — ale aby mne slíbil, že nebude dříve s nikým mluviti o naší společné práci, teprve až mu dám k tomu své svolení. Byli jste svědky, jak se zpěčoval mě jmenovati: snad by byl šel i na popravu, aniž by byl promluvil, a to jen proto, aby takový starý blázen jako já neměl tu malou nepříjemnost přiznati se, že zaměnil své přesvědčení za myšlénky, proti kterým tak dlouho byl bojoval . . .

Jestliže tedy zde jest muž, před nímž by každý měl hlavu skloniti, jest to tam ten, který sedí na lavici obžalovaných, onen učenec, jenž jest zároveň muž čestný a hrdina poctivosti.“

Při těchto slovech vztáhl pan Feuillade ruce proti panu Bidardovi, který se červenal jako mladá dívka.

Se všech stran sálu ozval se hlučný potlesk: soudcové, advokáti, — ano i státní návladní — všichni, jsouce nakažení enthusiasmem povstali. Každý se tlačil k Bidardovi, každý mu chtěl stisknouti ruku, což přivádělo strážníky do nemalých rozpaků, hleděli upřeně na presidenta a čekali na nějaký rozkaz, avšak marně.

Také pan Feuillade byl se všech stran obklopen a nesčíslnými otázkami zahrnován. Jak se to mělo s těmi živými kameny?

Pan de Sampagre, president, který se zabýval pracemi psychologickými, hořel touhou něčeho se dověděti. Nemoha déle svému přání odolati, zjednal nejdříve ticho, a pak poprosil pana Feuillada, aby byl tak laskav a něco bližšího sdělil o svém vynálezu.

„O vynálezu pana Bidarda,“ opravoval jemně pan Feuillade. „Není to ode mne falešná skromnost, když to pravím. On byl hlavním pracovníkem v laboratoři, já byl jeho skromný, a někdy dost nemotorný pomocník. Jeho vynález jest znázornění jednoho aforismu Cardana, tohoto obdivu hodného blázna šestnáctého století, aforismu, ve kterém vidíme obyčejně pouze rozmar alchymisty; nerost žije, trpí i umírá. Nuže, ta věc jest pravdivá. Nerost jest také živočich, anebo celý shluk živočichů, jichž nehybnost a nečinnost jsou pouze zdánlivé. A tak jest nejenom minerální biologie, nýbrž také fysiologie a pathologie. Krystal jest jednotník, jehož rány se zaceluji a zahojují. Mezi nerosty je boj a jak řekl již Sainte-Claire-Deville, velké krystaly pohlcují malé. Mezi nerosty jsou dravci. Jsou nerosty, které hynou ve vyhnanství.*) To všecko pan Bidard nezvratně dokázal. Nejsou to žádné hypothesy, nýbrž fakta. Příroda jest řetěz bez konce, jest zázračná, jejížto dokonalosti se musí obdivovati i ti největší skeptikové, a ještě více její síle hybací, kterou žijí světy.“

Pan Feuillade mluvil v tomto smyslu ještě nějakou chvíli, připisuje všechnu čest těchto výzkumů panu Bidardovi, jehožto práce budou již brzo uveřejněny. Slavný učenec se chce přičiniti ze všech sil, aby pro pana Bidarda byla zachována po jeho smrti stolice mineralogie.

Státní zástupce, byv požádán panem presidentem, ujal se slova. V krátkosti dal nešťastnému učenci úplné zadostiučinění. Nejen že od žaloby upustil, on ji odvolal, načež byl Bidard ihned od soudu propuštěn na svobodu.

Následovala scéna velmi dojemná. Orliac, veda paní Bidardovou, přistoupil k nevinnému, kterého obejmul, řka hlasitě, jak jest šťastným, že mohl také, arciť jen skromně, přispěti k objasnění pravdy.

Bidard vrhl se do náruči pana Feuillada. Všeobecná veselost.

Tableau! jak stojí na dramatických manuskriptech.

— — — — — — — — — —

„Tuze hezké!“ pravil Fiévet, hlavní reportér ‚Nouvellistu‘, když scházel se schodů paláce spravedlnosti, „všechno se to objímá, to je velmi hezké! ale což zločin! . . . a což vrah?! . . .“

*) Viz práce pp. Thouleta, professora při fakultě v Nancy, Maria Pilona, Monniera, Vogta a jiných.

„Bah!“ odvětil jeho kolega. „Záležitost zůstala nevysvětlenou, není první, ani nebude poslední.“

„Ale co je pravda, to je pravda, policie, to je pěkná věc!“

„Nový pan policejní ministr se také nedověděl.“

„Co říkáte neočekávanému zakročení Morice Parenta?“ tázal se Fiévet.

„Kdo pak je to ten Moric Parent?“ ptal se jeden nováček.

„To je dosti podivný člověk, ne však výstřední. Musím se přiznati, že mě jeho zakročení v této záležitosti nemálo překvapilo. A hle, tam přichází! . . .“

Fiévet naň zavolal. Moric Parent byl asi čtyřicetiletý, trochu přitloustlý. Již dlouhý čas nebylo o něm ničeho slyšeti. Vědělo se arciť, že odejel na několik měsíců do Nancy, kde studoval s panem Bernheimem tajnosti vnuknutí. Když zaslechl zavolání Fiéveta, zdvihl hlavu, a zaměřil k skupině žurnalistů. Sotva stiskl svým známým ruku, předložil mu Fiévet náhle tuto otázku:

„Poslouchejte, mezi námi, kdo jest vrahem paní Orliacové?“

Moric se dal do smíchu.

„Myslíte, že umím zaklínat duchy?“

„Když to nemůže nikdo vypátrat, zbýváte pouze vy, abyste to objasnil, vždyť se zabýváte podobnými věcmi.“

„To je velmi lichotivé pro mě: ale já jsem již přestal se jimi zabývati.“

„Ale jděte!“ zvolal Mariétal, dramatický autor, který nechybí při žádném velkém procesu a při každém si dělá poznámky, které ve svých kusech zužitkuje. „Což pak jste to nebyl vy, jenž zachránil Bidarda?“

„Pravda,“ doložil Fiévet. „Vy jste vypátral Feuillada.“

„To přece nebylo tak těžké!“

„Pro vás snadné, ale pro jiného . . .“

„Poslouchejte,“ pravil Parent, a zavěsil svou ruku do Fiévetovy. „Snad vám to dokážu. Policie vyhledala onoho posluhu, zbrojíře . . . proč nehledala také učence?“

„To byla věc obžalovaného . . .“

„To znamená, že jí pravda nebyla nade všecko. Tak by neměla jednati spravedlnost! Její úlohou jest, aby vypátrala pravdu, a má pátrat v každém směru, ať jest to ve prospěch obžalovaného, aneb proti němu. To jsou však náhledy, které není možno vpraviti do hlavy takového vyšetřujícího soudce. Z výpovědi obžalovaného věnuje se pozornost jen těm, které mohou svědčiti o jeho vině, a nikdy těm, které mohou dokázat jeho nevinnost. Tentokráte, ku příkladu, se řeklo: že onen učenec jest vymyšlený. Bylo to tak nejpohodlnější. Ani jim nenapadlo, že by mohl obžalovaný mlčeti z nějakých vážnějších důvodů, které mu jdou nad vlastní prospěch. V tomto případě se dokázalo, že jest to možné. Já, který nejsem členem ani policie, ani soudu, pomyslil jsem si, že snad Bidard mluvil pravdu. Po tomto nápadu jsem jednal: ptal jsem se, pátral jsem, a našel jsem Feuillada. Přísahám vám, že to nebylo těžké, bylo zapotřebí jen trochu vytrvalosti . . . a najmout si na hodinu kočár.“

„Ale co vás k tomu přimělo, vzíti si takovou práci?“

„Myslete si třeba, že jsem si chtěl dopřáti toto zajímavé divadlo, které jsme právě viděli. Nebavilo vás chování těchto velkých soudních úředníků, kteří ihned zapomněli, že tři měsíce trápili člověka, který ničeho nezavinil? . . . to bylo velmi komické! A pak, kdo ví? snad jsem měl ještě jinou příčinu.“

„Jakou?“

„Oh! . . . tu snad nikdy neřeknu.“

„Dobrá! ve vašich očích se něco zalesklo, co znám. Vy jste ještě neřekl poslední slovo v této záležitosti . . . to je dobré znamení. Ale měl byste nám říci vše . . .“

„Mám zde vůz,“ dodal honem Mariétal, „mohli bychom se projeti my tři po boulevardu.“

„Budiž,“ pravil Moric s úsměvem. „To je poprvé, co mně můj tak zvaný černokněžnický talent něco vynese.“

„Hoří touhou, aby nám to mohl sděliti,“ šeptal Fiévet Mariétalovi do ucha.

Za chvíli sedali všichni tři muži do kočáru.

Moric Parent nezdál se míti tak na spěch s povídáním, jak Fiévet byl tvrdil. Seděl v pozadí kočáru, zabrán do svých myšlének, s očima na polo zavřenýma.

Ačkoliv oba páni byli velmi zvědaví, netroufali si jej vyrušovati; zavezli jej však, aniž si toho hrubě všiml, před kavárnu, posadili ho k osamělému stolu, kde se nemusili obávati nepovolaných posluchačů.

Moric dal si to vše líbiti, usmíval se sice trochu ironicky, ale neříkal nic. Teprve když stála jídla na stole, podíval se ostře na své přátely a pravil krátce:

„Čekám.“

„Na mou pravdu,“ pravil Fiévet se smíchem, „uděláme nejlépe, když budeme upřímní. Tak poslyšte. Morici, vy nejste obyčejný člověk. Když jste se do této záležitosti vmísil, když jste přispěl Bidardovi na pomoc, neudělal jste to z pouhého rozmaru. Vy něco víte, řekněte nám to.“

„Na mou čest, nevím nic.“

„Vy jste uhodnul, že jest Bidard nevinen . . .“

„Uhodl? ne. Byl jsem pouze nestranným pozorovatelem, to je má celá zásluha.“

„Dejme tomu. Kdo pak je ale vrahem paní a pana Orliacových? Tato otázka se zrovna vnucuje. Kdybych ji předložil někomu jinému nežli vám, bylo by to směšné, kdežto takto jest to zcela přirozené.“

„Kdybych jej znal, radil byste mně, abych ho udal?“

„Zajisté. Nechati vraha na svobodě znamená tolik jako vydávati v šanc život svých bližních.“

„To je možné“ přisvědčil Moric. „Ale mluvme vážně. Nezapírám, že hledám. Jest to v mé povaze zabývati se podobnými problémy, tak jako jiní se oddávají pití absinthu neb požívání morfia. Ale přání není ještě skutečnost. Neznám dosud pravdy.“

„Ale dovíte se ji . . .“

„Jestli jsem hned při prvních krocích nesešel s pravé cesty . . .“

„Máte nějakou domněnku?“

„Tak skoro, povím vám, co vím; pak budete tak moudří jako já, a budete moci, budete-li chtít, sami pátrati dále. Já nerad ze sebe dělám orakulum. Také nepovažuji za svou povinnost napravovati křivdy. Napadlo mně pouze, abych se pokusil zachrániti Bidarda, to je vše. Co se týče potrestání zločince, to je věc spravedlnosti nebo jeho samotného . . .“

„Myslíte, že se sám udá, že se odsoudí? . . .“

(Pokračování.)

*

FEUILLETON.

Jakub Ćišinski.

(Jakub Barth.)

Velký duch v umění pomůže si sám: překoná formu, přemůže zastaralé předsudky, nedbá hlasů okolo pokřikujících — a stane nad tím vším vítězem. Takové divy dály se ve všech literaturách všech národů a všech věků: podobný úkaz můžeme pozorovati v přítomných dnech v nepatrné literatuře lužických Srbů. Je to literatura, která se do nedávna nemohla vykázati skoro ani jediným jménem vážné literární hodnoty. Handrij Zejleř jest jediné jméno v dosavadní lužické poesii, které může býti v cizině jmenováno a poněkud obstojí. Byl to bez odporu jemný lyrik. Některá čísla, zbásněná dobře v duchu národním, jsou i docela pěkná a roztomilá — ale takových nalezne se poskrovnu v záplavě ostatních prostředních a slabých. Zejleř neměl formy. Rým lužický a vůbec forma básnická byly u něho stále ještě nedokonalé a chudičké. To ovšem neničilo cenu jeho nejlepších věcí, poněvadž v nich vítězil jeho jemný cit nad formou — ale způsobilo, že jeho slabší věci (a těch je převelká většina) nadobro odpadají. Tím zbývá pro lužickou literaturu hrstka lyrických básniček, dobrých sice, ba i rozkošných — ale přece jen hrstka. A při té až do posledních let zůstalo — poněvadž Zejleř neměl epigonů. Epigonů vážných! Neboť z oné záplavy písniček a veršů, kterou vyvolalo tvoření Zejleřovo u vrstevníků, nevybereme ani zrnka dobrého. Špatnou formu a špatné assonance (neřku-li rýmy), ano, to vše tyto básničky mají — ale básnický duch Zejleřův, jemné pozorovací nadání a vzácné umění, psáti ohlasy národních písní, to vše zůstalo při Zejleřovi a odešlo s ním.

A tu r. 1884 vyjde objemná „Kniha sonettow“, zářící formou a blýskající myšlénkami — formou překvapující, v Lužici netušenou a myšlénkami rovněž netušenými. Div — lužickým jazykem psáti *takové* sonetty! Mladý auktor jejich (nar. r. 1857) vycizeloval v nich formu k netušené dokonalosti. Sonety jeho vyznačovaly se jak silou výrazu a mocí obrazů, tak pádností a úsečností zevní formy jazykové: nebyla to přeslazená řeč epigonů Zejleřových, byla to mužná řeč sebevědomého básníka; nebyly to hračky a efemérní nápady, byly to kusy a tóny duše hluboce myslící, byly to výrony srdce pravdivě cítícího. Žádná nucenost — ale jen pravdivost ve všech látkách i v provedení. Básník uhodil na pravou strunu tak dobře v mohutném oddílu prvním „Na serbskej zemi“, jako v jemném, nevelikém, ale snad nejcennějším oddílku celé knihy, „W cichej samoće“. Všecko je lyrika čistá a hluboká, cit ryzí a nefalšovaný, slovo a celá forma pravé, nehledané a nenucené.

Přirozeno, že „Kniha sonettow“ vzbudila příslušné hnutí: získala mladému básníku sympathie a obdiv na straně jedné — menší, z většiny katolické, nedůvěru a nepřátelství na straně druhé, evanjelické: básníka a intencím jeho neporozuměno.

A on se nyní přihlásil s knihou novou, váhy nemenší! V minulých dnech právě vyšla objemná (160 str.) kniha jeho nových poesií pod názvem „*Formy*“. Kniha ta přiměla nás právě k napsání těchto řádků. Z ní patrno, že Ćišinski jest básník snahy seriosní, jehož význam pro lužickou literaturu přítomnou sbírkou vysoko vzrůstá. On potřebuje ku svému tvoření jazyk dokonalý, poddajný, bohatý nejen výrazem, ale i tvary — i podrobil jej ohni všelikých forem, a výsledkem této práce, podniknuté čistě ve prospěch jazyka básnického, jest kniha „Formy“. Práci tu podnikal *básník* — i není kniha snad pouhou sbírkou hraček nebo školních příkladů, ale nese na čele znamení ducha původcova. Rozdělena jest v tyto oddíly: Motýli, Ballady, Romance, Sonetty, Sestiny, Kanzony a Kanciony, Madrigaly, Trioletty a rondeau, Ghazely, Epištoly, Satiry, Epigrammy, Písně příležitostné. Nejvýznamnějším oddílem pro básníkovo tvoření jest první, „Motýli“. Tu se ozývá struna Ćišinskému nejvlastnější: struna lásky ku přírodě a k člověku jako členu přírody. Básník rozumí přírodě a cítí s ní, cítí i osud pomíjejícnosti lidské. Básně „Příchod jara“, „Letní noc“, „Podzimní tucha“, „Tužba“, „Hřbitov“, „Hřbitovní stromy“ jsou zcela pěkné a originalní. V oddíle tom zní i třetí struna Ćišinského, struna lásky k vlasti. Ale zde nejsou právě nejlepší jeho básně vlastenecké, dokonce ne snad nejlepší čísla knihy; lepší jsou v oddíle „Sonetty“, jako „Moc lásky“ a „Dvě slova“. Oddíl ten vůbec řadíme cenou k oddílu prvému. I sestiny (všecky), některé kanzony (Chvála lásky, Otázka), trioletty a rondeau (Výše hlavu a oko k nebesám výše! Srdce, vytrvej!), ghazely (všecky), epištoly (též) a některé ze satir jsou pěkné, originalní. Slabší básně jsou tu ovšem také — ale celek činí dojem hluboký, vážný, nad mnohou básní se zamyslíte, mnohá vám padne do duše svou originalností, na všech pak je znamení zvláštního, svého ducha, znamení vyslovené básnické individuality. Při tom rádi přehlédnete několik opakujících se obrazů a bizarrních nápadů — vás uchvátil vážný proud knihy. Kolik citu jest v básních, zobrazujících často lapidárně, jindy velice jemně touhu básníkovu po vzdálené domovině! Kolik citu v básních, opěvujících nešťastný osud nešťastného národu básníkova! A to nejsou tuctové básničky vlastenecké — aspoň ne z většiny.

Odkládáme knihu s úplným uspokojením a těšíme se na novou — „Příroda a srdce“.

Lužičanům roste pěkný poeta! *-m—*

Listárna redakce.

Neuveřejníme práce znamenané: „K. A.“ — „S. Y. E.“ — „J. P.“ (K práci atd.) — „D.“ — „St. Bř—ý.“

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpolední.

ROČNÍK XVI. 1. srpna 1888. ČÍSLO 22.

Divoký baron Gerard.

Obrázek z časův poroby lidu českého. Od *Josefa Svátka.*

I.

Listopadové slunce vycházelo v rudé záplavě nad rozsáhlými lesy třeboňskými, haleno jsouc v ranní páry, jež vystupovaly jak z oněch lesů, veškeu východní a jižní obzor lemujících, tak z močálovitých bařin, které ještě na počátku XVIII. století, kdy vypravování naše jedná, vyplňovaly největší část vlnité krajiny mezi městy Veselím a Třeboní. Středem krajiny této vlekla Nežárka líně vlny svoje, omývajíc špinavými vodami svými husté rokytí a rákosí po obou březích, klikatě se beroue k západu, jakoby se ani nechtěla rozloučiti s krajem, jenž sice vody její stále rozhojňoval, ale za to tím méně prostory dělné ruce rolníkově ku zdělávání rolí poskytoval. Proto byla krajina tato jen slabě zalidněna a jednotlivé dědiny ležely i na vzdálenost několika hodin od sebe; teprve vždy po dlouhých dobách spatřoval poutník, nevlídnou krajinou touto ku předu se beroucí, věž kostela neb omšenou střechu staré tvrze, kolem niehž se nízké chaty vesnic rozkládaly.

Za listopadového jitra roku 1710, kdy čtenáře do krajiny této uvádíme, jevila se tvářnost její ještě teskněji než kdykoli jindy, neboť vlažné počasí podzimní, které řečeného roku panovalo, podporovalo jen ještě více tvoření se výparů a mlh z močálovité půdy a z okolních nízkých lesů, tak že paprsky vycházejícího slunce vlhkým obalem tímto jen slabě pronikaly, barvíce pouze vrcholky pahorků a stromů bledou červení, kdežto vše ostatní bylo v jednotvárnou šedivou barvu zahaleno.

Po stráni jednoho z pahorků na severním okraji této zasmušilé krajiny vedla dosti nesehůdná cesta dolů do močálovité nížiny, a to nesčetnými oklikami, neboť rovnému směru jejímu zabraňovaly tu rybníky, tam bařiny a onde opět hadici se tok Nežárky. Na nejvyšší části pahorku, který se na východní straně dosti příkře dolů skláněl, stál zvětralý kamenný kříž, snad na památku toho zde postavený, že se tu bylo druhdy nějaké neštěstí událo.

Po cestě této dostoupil vrcholu pahorku onoho jitra mladík, jehož městský oblek nasvědčoval tomu, že ranný tento chodec není rodákem zdejší krajiny, jakž to také bylo lze souditi z toho, že se s patrnou zvědavostí rozhlížel po nevlídné nížině, která se nyní před ním prostírala. Patrně byl zde cizincem a, ač veškeré okolí bylo beze všeho půvabu, zahleděl se přece s mnohým zájmem k jihu, kde se mu jediná stopa toho jevila, že jest i bařinatá tato nížina aspoň v jedné části své olidněna.

Spatřil totiž asi ve vzdálenosti půl hodiny na mírné vyvýšenině, kolem niž se Nežárka ve velikém polokruhu vinula, vysoké stavení o dvou nízkých střechách, které ještě před stoletím asi pouhou zemanskou tvrzí bylo, nyní ale po přistavění druhé polovice své pyšným názvem „zámku“ se honosilo. S jedné strany bylo obklopeno zahradou, s druhé několika hospodářskými budovami, tak že tvořilo na nízkém poloostrově nad řekou jakýsi celek o sobě, kdežto o několik set kročejů dále vypínal se nevelký kostelík se čtyřhrannou věží, kolem něhož stálo asi dvacet chat vesnických, tvořících vlastní dědinu, druhý to celek k panské budově příslušný. Stromoví však nebylo ani ve vsi, ani v okolí jejím takměř žádného, a proto souhlasilo pusté a holé její vzezření dokona s rázem veškeré ostatní krajiny, jakoby obé bylo pospolu srostlé.

Mladík nezdál se očekávati veselejšího obrazu se stanoviska svého, ač by snad každý jiný byl se cítil nelibě dotknuta pohledem na zpustlou tuto dědinu, v níž ani zámek, ani kostel nejevily vlídnějšího zevnějšku než sešlé chaty poddaného lidu; naopak sledoval jen směr cesty, která by jej ku vsi oné přivedla, a tu seznal, že se voznice pod pahorkem ve dvě části dělí, tak že v prvním okamžiku rozeznati nedovedl, kterým směrem by se měl ku předu dáti.

Bezvolně rozhledl se kolem sebe, jakoby po někom pátral, kdo by mu pravou cestu k dědině označil, a tu padl zrak jeho na kamenný kříž nad roklí, na jehož podstavci uzřel sedícího starce, jehož byl dříve spatřiti nemohl, an týž seděl na straně kříže od cesty odvrácené.

Viděl, že stařec upírá na něj zraky své, a proto popošed k němu, pozdravil jej vlídně, tázaje se, kudy se nejblíže do dědiny Ostrova dostane?

„Tam vidíte proklaté ono hnízdo před sebou,“ odpovídal drsně stařec a měřil postavu městsky oděného mladíka, jakoby se divil, že týž právě do jmenované vsi míří; „pod strání se dáte cestou v levo a za půl hodiny jste na Ostrově.“

„Děkuji vám, dobrý muži,“ odpovídal mladík, „a jdete-li také vy do Ostrova, pak nám cesta tím spíše ujde.“

„Bůh mne chraň toho," zvolal stařec se zjevným výrazem ošklivosti ve svraskalé tváři, „abych kdy vstoupil na grunty toho cizáckého lotra barona Gerarda, jenž se pánem na Ostrově nazývá a bičem svých poddaných jest! Jsem poddaným třeboňským a beru se cestou v pravo k Valům, ač si tudy skoro hodinu zajdu, jen abych se vyhnul pozemku ostrovskému."

Mladík s podivením rozhorlenému starci naslouchal.

„Proč nazýváte dědinu tu proklatým hnízdem a vyhýbáte se jí už z daleka?" tázal se s rostoucím zájmem. „Jsem měšťanský synek ze Soběslavě a poprvé přicházím do této krajiny, a sice právě do Ostrova, pročež pochopíte otázku mou."

„A vy jste ještě neslyšel o lotrasu Gerardovi, o němž celé Třeboňsko a Budějovsko vypráví?" zvolal stařec jaksi nedůvěřivě.

„Přišel jsem před nedávnem z cest jako tovaryš počestného řemesla soukenického nazpět do rodného města Soběslavě," odpovídal mladík, „a proto nevím mnoho o tom, co se v odlehlém tomto koutě našeho kraje děje."

„Pak děkujte Pánu Bohu za to," znělo zase ostře z úst starcových, „že nevíte ničeho o onom katanu lidu poddaného a o jeho zlotřilých kouscích, kterými svůj pych na veškeré krajině provádí. Bůh buď milostiv ubohým oněm lidem, kteří jej musí pánem svým zváti! Selský stav zkouší, Bohu buď to žalováno, v ubohé zemi české již skoro po celé století útrap a běd převelikých od panstva a od oficírů panských, kteří grunty selské jen za dojnou krávu považují a poddaný lid robotami přemáhají; ale co baron Gerard na Ostrově provozuje, to volá k nebesům o pomstu, a přece jej pomsta tato ještě nezachvátila!"

„Snad přepínáte příliš, dobrý muži," namítal mladík: „slyšel jsem sice v Soběslavě také o tom, že je baron Gerard přísný pán, ale lotrů a katanů mu přece ni vlastní jeho lidé nespílali."

Stařec usmál se jízlivě a pohodiv hlavou odsekl rychle:

„Ba právě, ti ubožáci vám pěkně pověděli pravdu, aby snad za to v podzemním sklepě na zámku v kládě pykali! Či není to katanství, když divoký ten cizák ukládá poddaným roboty tak velké, že políčka svá jen v noci mohou obdělávati? když nesmí žádný z nich ani věrtel obilíčka, ani kousek dobytka do města prodati, nébrž vše musí pánovi za cenu takou dáti, jakou on sám si ustanoví, aby pak ve městě za vše trojnásob více shrábl? Či není to ukrutenstvím, když z kratochvíle štve honicí své psy na lidi a ďábelskou radost z toho má, když psi z obětí svých kusy masa trhají? když po lidech jako po divé zvěři střílí, v chatrčích jejich je napadá a čeládce své je zmlátiti dává, že mnozí to již smrtí zaplatili? A činí tak nejen na gruntě svém, ale i na gruntech cizích, a nejvíce na nás poddané třeboňské nevraží, že s námi vrchnost a pan regent milostivě zacházejí; přisáhal, že každého poddaného třeboňského, vstoupí-li na půdu jeho, psy dá vyštvati, a skutečně již mnohé z našich nelidsky ztýral. A toto vše by se nemělo zváti katanstvím a lotrovstvím?"

„Probůh, což tu není v zemi práva královského, aby řádění takové bylo překaženo?" zvolal mladík, jenž byl horlivé řeči starcově s rostoucím udivením naslouchal. „Což si nebohý ten lid na bohaprázdné bezpráví takovéto nemá kde stěžovati?"

„Haha, s pěknou by se potázali!" smál se jízlivě stařec. „Kdo se opovážil kdy stížnost si vésti, byl do smrti utýrán; jiným byla několika rýnskými od padoucha toho ústa zacpána, a když si regenti a oficíři ze sousedních panství u práva v Praze na pych baronův naříkali, vysmál se on všem citacím před soud královský a provozuje svou zvůli dále, jakoby chtěl býti živým dokladem té staré kletby, která na Ostrově spočívá."

„O jaké to kletbě mluvíte, starče?" tázal se mladík zvědavě.

„Vy nevíte o tom, co se na Ostrově na začátku válek husitských událo?" tázal se stařec a v očích jeho se tajemně zajiskřilo. „Leč kterak byste mohl něco o husitských válkách věděti! Teď páni jezovité ve školách a na kazatelnách kletbu na slavný onen věk národa českého metají, misionáři jejich pálí každou starou knihu českou jako kacířskou — kdež byste mohl tudíž o dávné minulosti české vědomosti nabyti! Nuže, vidím v oku vašem poctivost českou a mohu vám svěřiti, že zovou mne naši na Třeboňsku písmákem, který dovedl před lačnými misionáři hezkou haldu starých knih českých psaných i tištěných ukryti, a proto mohu vám také říci, odkud kletba na Ostrov přišla, chcete-li mne vyslechnouti."

„Věřte, dobrý starče, že vám za to povděčen budu," odpovídal kvapně mladík: „prošel jsem za řemeslem hezký kus světa a dovedu již také posouditi, že v Čechách není vše tak, jak by mělo býti."

„Ba, hůře nemůže býti," pokračoval stařec s žalným povzdechem dále, „na veškerém širém světě než v ubohé zemi české od těch dob, co nám panstvo naše na Bílé hoře utratili neb z vlasti vyhnali, co krutý Švéda kraje naše v poušť obrátil a co na panství někdejších pánů a rytířů českých řádí cizáci, jejichž obrazem je baron Gerard, také potomek cizích oněch rodin, které se v Čechách jako pijavice usadily a zubožený lid v neslýchanou porobu uvedly. Bůh sám na nás zapomíná a když lid selský před třiceti lety chtěl si se zbraní v ruce svobody dávné dobyti, byl tím hůře pokořen a všickni vůdcové jeho zvěšeni, a my ostatní musili malomocně na potupnou smrt jejich hleděti!"

Svěsil stříbrovlasou hlavu na prsa mocně oddychující a na okamžik se odmlčel při vzpomínce na časy dávno minulé.

S velikým účastenstvím hleděl mladík na starce před sebou, o němž počínal tušiti, že v něm spatřuje nejspíše potomka Bratří českých, kteří i po třicetileté válce potají zůstávali věrni víře otců svých a knihy jejich v úkrytu nedostupném chovali, aby víru tuto zase na potomky své přenášeli. Tajných těchto „husitů" bylo zejména ve východních a v jižních Čechách i na počátku XVIII. století ještě mnoho, a jedním z nich byl i stařec tento, který se při nenadálém setkání tomto s mladým cizincem o minulosti české rozhovořil, přesvědčen jsa ve své znalosti lidí, že se mu při mladíkovi tomto netřeba žádné zrady obávati.

Po chvíli pozdvihl opět hlasu a pokračoval:

„Však chtěl jsem vypravěti o kletém onom Ostrově, který je skvrnou v dějinách husitství, skvrnou to, jež měla učení mistra z Husince před ostatním světem zostu-

diti a svatý kalich národům zošklivíti. Tamto na ostrově v Nežárce," při tom ukázal pravicí k zámku, jenž se před nimi nad vodou vypínal, „tam usadila se r. 1421, kdy krajina tato byla ještě pusta, hanebná sekta Adamniků, která tam ďábelské reje své provozovala na hanbu národa našeho, až jí veliký náš rek Žižka z Trocnova mečem a ohněm v záhubu přivodil, aby svaté učení Husovo nemohla více hanobiti. Do čtyr set mrtvol nahých, jak mužských, tak ženských, válelo se na ostrově v Nežárce, ni jediného z ďáblů adamnických nebylo ušanováno a mrzká těla jejich zůstala na pospas dravé zvěři a krkavcům. Od těch dob zůstal ostrov pustý, ant se každý proklatému místu onomu zdaleka vyhýbal, a teprve po dvou stoletích vystavěl tam jeden z pánů Valských tvrz a založil dědinu, jíž zůstalo jméno Ostrov, ač ji chtěli Hamrem nazývati. Ale nikomu tam nepřálo štěstí, zakladatel tvrze skončil pádem s koně, potomci jeho rovněž zahynuli vždy smrtí předčasnou a konečně se tam usadili cizáci Gerardové, ale již první z nich, otec to nynějšího barona, skončil v souboji, a syn jeho, ten, bohda, zhyne také smrtí hanebnou, která ho už dávno měla z ruky katovy stihnouti!"

Stařec ustal ve vypravování svém a pak rychle povstav, položil mladíkovi ruku na rameno a s otcovským výrazem na něho pohlížeje, pravil:

„Nevím, co vás vede na Ostrov, mladíku; ale věřte slovům mým, že byste měl kroćeje své nazpět obrátiti, neboť v kletém místě onom nebude žádné podnikání vaše štěstím provázeno."

Mladík se zachvěl při slovech těchto a pohnutým hlasem odvětil:

„Jdu do Ostrova, dobrý starče, abych si odtamtud družku života svého odvedl. Seznámil jsem se o posledních trzích v Soběslavě s dcerou tkalce Balcara z dědiny Ostrova a také již jsme spolu zaslíbeni, neboť stařičký otec můj Václav Hazuka postoupí mi řemeslo své, seznav, že Bětuška je hodné děvče a bude mi dobrou ženou, když jest otci svému dobrou dcerou. Proč by lidé tamní měli též pod starou kletbou onou trpěti, která jen zlovolné pány na Ostrově stihá?"

Stařec zavrtěl truchle hlavou a pravil:

„Bohu buď žalováno, že nevinný musí s vinným trpěti. Já vám, statečný hochu, nemohu nic dobrého z cesty vaší na Ostrov prorokovati, ba jsem přesvědčen, že ukrutník Gerard dívku onu ani ze statku svého nevyhostí, neboť již tak dosti ztrát utrpěl tím, že mu polovička poddaných z gruntů uprchla."

„Mohu za Bětušku právní výkupné složiti," zněla odpověď mladíkova; „a za dobrý peníz každá vrchnost poddanému vyhostění dá."

„Peněz může divoký baron ovšem dobře potřebovati," zasmál se stařec, „neboť slyšel jsem, že na zámku už dlouho tráví jen z toho, co na cizích gruntech uloví; ale i to teď pomine, anať naše vrchnost právě v těchto dnech baronovi zemským právem grunty své třeboňské zapověděla."

„Nuže, pokusím se o to, neboť miluju Bětušku příliš, než abych se pro ni všeho neodvážil," pravil mladík odhodlaně a podával starci pravici, kterou týž vřele stiskl.

„Bůh vás provázej," loučil se s mladíkem; „přeju si, aby se obavy mé na vás nevyplnily, neboť bylo by vás škoda, kdyby se také na hlavě vaší měla kletba ostrovská splniti! Vaše cesta vede tuto v levo, já pak se pravou ubírám."

Pohledl ještě jednou se soucitným výrazem v oku na mladíka a pak spěšně po stráni dolů odcházel, aniž by jediný pohled byl vrhl v stranu, kde se zámek Ostrovský vypínal.

V zadumání hlubokém, jaké v něm bylo vypravováním starcovým vzbuzeno, bral se též mladík po chvíli dolů k cestě, jež se od pahorku klikatě mezi bařinami k dědině Ostrovu vinula. (Pokračování.)

Večerní nálady.

Básně od *Frant. Xav. Svobody.*

I.

Na vrchu šumí les, věž stojí na temeni.
Sem lidé stoupají po stezkách v tichém snění,
zpěv slyší slavíků a lesní cítí dech,
když na věž vstupují po starých kamenech.

A každý, kdo tu dlí, v kraj daleký se dívá
na vesnic obrysy, na les, jenž v obzor splývá,
a každý dojat tam, kde leží krajina,
své ruce v nadšení a touze rozpíná.

Zrak štěstím planoucí se v širá lada hrouží,
když stíny večerní se od hor tichých dlouží,
a z lesů na bocích, když lidé dolů jdou,
je slyšet daleko jich píseň veselou.

II.

Jsa klidný po práci, červánků večerních
lesk zlatý mám tak rád,
poslední slunce zář, jež hasne v klíně jich
a do prostor jde spat,
ty zlaté červánky, laskavý oheň v nich
nad pruhem velebným hřebenů lesnatých.

Pod jilmem šumivým před chatou bývám rád
a cítím v těle svém,
jak zvolna země kol přijímá vážný chlad
v mlčení velebném,
bez stesku, oddaně a smířena jde spat
jak člověk pracovník, když počne umírat.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Neměl nejmenšího tušení, proč matka ho doprovází, když z Říma vyjeli. Byl jí ráno řekl, že je do La Storty k nemocnému povolán, kterého už byl dříve jednou v Římě léčil, a že se cestou u Cateriny zastaví.

Paní Galli ustrojila se na rychlo, a řekla mu prostě, že té příležitosti k návštěvě v San Cataldě použije. V tom nebylo nic kromobyčejného — a nyní vyšla taková věc na jevo!

„Nuž nenamítáš přece ničeho proti tomu?“ tázala se matka po přestávce.

„Myslím, že Caterina nesvolí,“ řekl zamyšleně. „Jsme sice dobří přátelé, srdeční kamarádi, chceš-li — ale —“

„Ó, v takových věcech se vyznáme my ženské lépe,“ smála se paní Galli. „Jen na mě spolehej.“

„Mamma mia, košík je vždy nepříjemná věc,“ řekl Giggi, „i když člověk vášní neplane, aniž ješitností hoří.“

„Tobě košem!“ zvolala s hrdým úsměvem, plným té posvátné domýšlivosti mateřské, která bývá někdy tak dojímavá.

„Připusťme možnosť,“ smál se Giggi.

„Poslyš a nesměj se,“ řekla matka vážně a svlékala okázalým způsobem rukavice.

„K čemu se to připravuješ?“ divil se, hledě na podivné její počínání.

„Jedeš do La Storty, viď, a necháš mě u Cateriny v San Cataldě,“ začala mu vysvětlovati. „Nuže, až s ní budu sama, promluvím s ní, a přivedu všecko do pořádku. Hleď, snímám zde ty dva tenké zlaté kroužky, můj a tvého otce snubní prsteny, s pravé ruky a navleku je na čtvrtý prst levé ruky. Svolí-li Caterina, vrátí se prsteny na staré, obvyklé místo. Stane-li se opak — věc ostatně nemožná — ponechám prsteny zde a jakmile vstoupíš při svém návratu z La Storty do pokoje, ponesu svou levou ruku jako náhodou na čelo. Nuž, uvidíš-li prsteny na ní, víš, že jsi zamítnut. Caterině neřeknu, že o mých námluvách víš, a nebude v tom pravdě nepodobném případu odmítnutí žádných pro tebe rozpaků. Doufám, že jsem mluvila zrejmě a exaktně jako legální nějaká listina?“

„Podivuhodně, mamma mia,“ zvolal polo vážně, polo se smíchem. „A ta ubohá Caterina nebude tedy tušiti, jakými mysteriósními znameními spolu před ní mluvíme?“

„Nebude. A tak uspořím ti i jí nepríjemnost, stane-li se to co za nemožné pokládám. Nebudeš ani minutu v nejistotě.“

Navlékala opět svoje rukavice, klidně, s výrazem dokonalé jistoty o svém vítězství.

„Můj osud buď tedy v rukou tvých a jejích,“ řekl, a oba se zamyslili. —

Caterina vyšla ihned svou tetu přivítat, když Suntarella ji její příjezd oznamovala. Vyšla až před dům, kde paní Galli ještě se svým synem rozmlouvala, a ho k tomu měla, aby se brzy z La Storty vrátil.

„To se divy dějou!“ zabručela Suntarella, která za Caterinou pomalu se schodů stoupala. „Kdy ta už zde nebyla!“

Neměla nikoho z příbuzenstva contessiny obzvláště ráda, vyčítala všem, že pro Caterinu nemají ani dosti lásky, ani dost ohledů.

„Vidíš, jak umím slovo držet,“ řekla paní Galli, když se objímaly a líbaly s neteří. „Neřekla jsem ti posledně v Římě, že tě brzy navštívím?“

Zatím obracel kočí zase směrem k silnici a Luigi vysvětloval, že se nemůže zdržovat, že pro matku přijede a pak že si zde pobude.

„Ale neotálej tam dlouho a zůstaň pak déle zde než obyčejně,“ prosila Caterina. „Jsi jako pták, hned vždy odletáváš a zmizíš.“

Paní Galli se usmívala tím svým milým, toskánským úsměvem, dobrým a přece plným finessy. Byla Florenťankou, ne pouze rodem, ale tělem i duší, a neodvykla si, ač většinu svého života byla v Římě strávila, ani svou zvláštní florentinskou výslovnost. Bylo by se jí to nejen affektací, ale v jistém stupni zradou na rodném městě zdálo.

Když byla plášť a klobouk odložila, chodila nepokojně po komnatě a nechtěla usednout.

„Chci si krev zas trochu do oběhu přivésti, mám nohy docela ztrnulé,“ vymlouvala se, ale v pravdě bylo to rozčilení, co jí sedět nedalo.

„Kdyby byl Giggi aspoň sklenici vína přijal,“ řekla Caterina, „ale je tak svědomitý, myslí pořáde jen na své pacienty, na sebe zapomíná. Je dokonalý. Jak hrdá můžete býti na svého syna, teto!“

„Myslíš?“ ptala se paní Galli a zastavila se před Caterinou a vzala ji za hlavu i políbila ji na čelo. Zářila radostí.

„Jak krásná as byla teta, když byla mladou,“ myslila si Caterina, hledíc na jemné, bledé ty tahy, které následkem radosti právě slabým, růžovým květem se projasňovaly a mládly, a na dlouhé, temné ty oči, které byly v tom okamžiku plny světla a vlahé.

„Jezte vy aspoň nějaký biscuit a ohřejte se vínem,“ prosila nahlas mezi tím, co takto rozjímala.

Teta Galli nutila se do biscuitu a připíjela k tomu trochu vína.

Na cestě si říkala, že nezačne záhy o své záležitosti mluvit, teď ale nebyla jiné myšlénky schopna, a neměla klidu déle čekati.

„Ah, co,“ rozhodla se, „nejlépe hned jednat.“

Ale ku podivu, věc, která se jí byla zdála tak snadná, prostá, o které vždy myslila, že se sama sebou vyřídí, ukázala se jí pojednou co složitá a těžce přístupná. Nevěděla, jak začíti, a měla neurčitý, nepříjemný pocit, který si vysvětliti nedovedla. Nevěděla, jakým způsobem, jakým sdružením představ jí pojednou ten mladý muž na mysli tanul, jejž byli s Giggim na silnici potkali. Zamračila se nevědomky a mlčela.

Caterina vyptávala se na rozličné známé v městě a nepozorovala hned, že teta zatvrzele neodpovídá, konečně se zarazila.

„Co je jí?“ divila se a zamlčela se též. Za chvilku však upřela svoje vážné, produševnělé zraky na tetu a opakovala tu otázku nahlas.

„Co je vám, probůh?“ řekla ještě jednou, poněkud starostlivě, když paní Galli pořád neodpovídala. Tato však řekla si v duchu:

„Ah, co! je to tak prosté, nač váhat,“ a vzala svou neteř náhle oběma rukama za ramena, políbila ji téměř vášnivě a zvolala: „Caterino, buď jeho ženou!“

„Jeho ženou?“ opakovala dívka mechanicky po ní. „Koho?“

Ta otázka: „koho“ byla zbytečná, věděla to dobře, a ani jí nenapadlo snad předstírati, že nerozumí. Teta byla tak často narážky činila, a Suntarella byla přímo s ní o tom více než jednou mluvila.

Caterina věděla tedy určitě, co a koho teta míní, nebyla to ona, byl to pouze její jazyk, který se tázal. Zároveň zmocňoval se jí však neurčitý, nepříjemný pocit, bylo jí, jakoby někomu ubližovala, jakoby někoho klamala. Paní Galli si však to „koho?“ docela jinak vykládala. „Dívčí stud a skromnost,“ myslila si, „a trochu čtveráctví zároveň.“

„Ah,“ řekla nahlas. „Chceš, abych ještě zřejměji mluvila? Hraješ si na překvapenou! Oh, ty zlá, zlá Caterino. Ale víš dobře, koho myslím. Víš, že pro mě na světě neexistuje nikdo než můj Giggi a pak ty! Ty víš, že si to dávno přeju, ty víš, jak tě Luigi má rád, a já vím, že ty jej máš tak ráda jako on tebe! Mýlím se?“

Caterina mlčela, ten nepříjemný pocit se vzmáhal víc a více.

„Mýlím se?“ opakovala paní Galli a hladila jí vlasy.

„Mám Luigiho velmi ráda — “ řekla pomalu.

„A budeš jeho ženou!“ zvolala paní Galli a tiskla tvář mladé dívky k srdci.

Caterina cítila náhle jakousi slabost, něco jako zbabělost, něco jako couvání před rozhodujícím činem. Hlava její zůstala chvilku na prsou staré paní ležeti, byla taková úleva v tom mlčení, v tom skrývání tváře. Avšak ta skleslost mysli pominula záhy a v jejím nitru dálo se něco hrozného. Bylo jí, jakoby se něčeho lekla, srdce se jí téměř zastavilo, mrazilo ji a hučelo jí v uších. Bylo jí, jakoby zřejmě lhala a klamala. Vyčítala si podlé pokrytectví. Vyrvala se prudce s objetí paní Galli a hleděla jí přímo do očí. Byla bledá a rty její se třásly.

„Ne, teto, ne!“ zašeptala. „Odpusťte, ale nemohu — “ více říci nedovedla.

„Ty nemyslíš to do opravdy!“ zvolala paní Galli a zbledla též.

Bylo krátké mlčení.

„Ty to nemyslíš do opravdy!“ opakovala.

„Nelhu nikdy, teto,“ řekla dívka tiše.

„A proč odmítáš mého syna?“ tázala se paní Galli, a vlastní její slova jí tak zarmoutila, že jí oči zvlhly.

Caterina mlčela. Obličej její bledl však ještě více. Co měla říci? Viděla pojednou v prázdnu, do kterého zírala, mlhavý jakýsi přízrak, dívající se na ni ne očima, ale dvěma úsvity... Slabý vzdech vyšel jí třesoucíma se rtoma, slabý, snivý úsměv, ne, pouhý úsměvu stín vznítil se jí v očích a zdál se, že jí poletuje kolem úst jako motýl nad květem.

Paní Galli však uviděla úsměv ten určitě a uhodla jeho záhadu a jeho význam.

„Ah, ty miluješ jiného!“ chtěla zvolat, neb ona též viděla jakýsi přízrak, viděla toho mladého, bledého cizince, jedoucího do Říma, a pozdravujícího ji a Giggiho s kočáru. Bylo to jako blesk. Potlačila svůj výkřik. Caterina nechtěla býti ženou jejího syna, okamžikem stala se jí tedy téměř cizí. Náhle zela mezi nimi propast.

„Jakým právem mohu jí teď něco vyčítat,“ myslila si. „Vždyť mi ta dívka není více ničím.“ Na tváři její zjevil se bolestný, smutný rys, jejž tam Caterina nebyla nikdy před tím viděla. Rozlítostněna propukla v pláč.

„Oh, já vás urazila,“ řekla tiše a vzala jí za ruku. „Odpusťte.“

„Ne, ne, neurazilas mě,“ řekla paní Galli dojata. „Ale vidíš, byl to sen mého života,“ dodala pak a slza jí tekla pomalu po tváři.

Caterina klekla na koberec a položila jí hlavu do klína.

„Já nemohu, já nemohu!“ opakovala plačíc. „Odpusťte.“

Na chodbě bylo Suntarellu slyšet.

„Vstaň!“ řekla rychle paní Galli. „Vše zůstane mezi námi. Umyj si rychle slzy čerstvou vodou.“

Suntarella vešla a Caterina pospíchala poslušně s odvrácenou tváří do své ložnice. Máčela si tam oči vodou.

„Já to vždy tušila,“ říkala si mezi tím, „a nikdy mě to ani nepobouřilo, ani radost nepůsobilo. Tak klidná, pokojná jsem bývala... a teď...“

Zakryla si tvář oběma rukama a bylo jí tak bolestno. Avšak ať zavírala oči, jak chtěla, ty ‚dva úsvity‘ se jí pořáde před zrakem kmitaly.

Slyšela pootevřenými dveřmi, jak teta Galli klidně se Suntarellou rozmlouvala a jak jí pravila: „Caterinu rozbolela tak náhle hlava —“

„Ah,“ zvolala rozzlobeně Suntarella, „teď snad contessina uvěří! Mluvila ráno s tou starou čarodějkou Cechinou, a varuji ji vždy před ní. Má uhrančivý zrak. Ale ovšem ‚jettatura‘ je prý hloupá pověra! Teď je u těch mladých lidí všechno pověra! Snad i madonna, pomalu, ne? Pán Bůh odpusť mi hříchy.“

Caterina soudila, že to vhodný okamžik a vrátila se tedy do pokoje. Mlčela, když jí Suntarella znovu kárala a před ubohou žebračkou Cechinou varovala.

Mezi tím rozjímala paní Galli v úkrytu svého srdce.

„Není ještě vše ztraceno,“ říkala si. „Snad se mýlím. Může to být, že ten cizinec se její fantasie dotekl. To není ještě láska. On sám snad na nic podobného nemyslí.“

„Snídaně čeká,“ řekla Suntarella, když myslila, že byla contessinu dost vyplísnila.

„Nuž, pojďme,“ řekla paní Galli, „mám, věru, hlad.“

Caterina byla tonem jejího hlasu potěšena, ač věděla, že v něm, jako ve slovech tetiných, byla pouhá diplomatická přetvářka. Ukázalo se to při snídani, kterou nespokojená, reptající Suntarella téměř tak nedotknutou odnesla, jak jí byla přinesla. Slova vázla též, jistá chladnost se strany paní Galli a nervósní ostýchavost se strany její neteře se brzy dostavily, a obě ženštiny měly jen jedno přání, aby to nepříjemné položení brzy končilo. Když přišly do salonu zpět, chopily se obě dychtivě ručních prací a oddaly se vyšívání s horlivostí až úžasnou. Hodina za hodinou loudaly se pomalu, zdály se nekonečné a jen nahodilé příchody Suntarelly činily

kýžené oasy v tom trapném mlčení neb nuceném hovoru. Konečně bylo rachot kočáru pod oknem slyšet. Oběma vypadly práce z rukou, obě cítily pravé ulehčení a obě upřely oči na dvéře, ve kterých se Giggi objevil. Veselé jeho oči zajiskřily se přes všechen zdánlivý jeho obyčejný klid, a zraky zaletěly zvědavě k mladé dívce. Její vnitřní zvlnění bylo sice patrné, na její tváři však nebylo lze z výrazu její zmatenosti na nic určitého hádati, nemohl tedy dle toho o výsledku matčiných námluv souditi. Obrátil se rychle k paní Galli. Její pohnutí, její dojmutí, její lítost zmizely pojednou, když uviděla tvář svého syna, bolest bodla ji krutě v srdci a náhlá zloba proti Caterině ji zachvátila. Luigi zamítnut! Teď, v tom okamžení teprve cítila velkou tu urážku jemu a mateřskému jejímu citu učiněnou. Tvář její zapálila se hněvem. Pozvedla prudce levou ruku na čelo, aby mu umluvené znamení dala.

„Jak jsi dlouho meškal,“ zvolala, „nemohla jsem se ani dočkati. Pospěšme si do Říma zpět.“

Caterina spustila hlavu. Luigi zarazil se na okamžik, pak ale propukl v dobrosrdečný, upřímný smích. Dřívější, bolestný výraz na tváři matčině byl by jej zajisté dojal: její hněv však, ten prudký, nepřirozený pohyb ruky a představa, že jednala dle umluveného znamení jako v nějaké divadelní hře, působilo na něj komicky. Za to umluvené znamení začal se ostatně patřičně styděti. Bylo mu, jakoby tu ubohou Caterinu zákeřnicky napadali, jakoby ji podváděli. A ona hleděla tak prosebně k němu, a takový zmatek se jí jevil na tváři, taková nejistota, která se zřejmě tázala: „Víš o tom, co tvá matka na mně chtěla?“ Bylo mu jí od srdce líto, vyčítal si něco zradě podobného. Styděl se a začervenal se, a smích jeho umlkl.

Matka to zpozorovala a vykládala si to křivě. „Ubohý,“ myslila si a vrhla na Caterinu mračný pohled.

Dívka jej zachytila a pozvedla mimoděk mléčky slabě ruce. Rty její se chvěly, jakoby o odpuštění prosily, a spustila opět hlavu. Byla neskonale dojímavá v tom němém bolu, v tom dívčím zmatku. Luigi šel k ní, mužná jeho upřímnost neváhala okamžik.

„Caterino,“ pravil srdečným a pevným hlasem a vzal ji za obě ruce, „nermuť se. Vím vše. Buď klidna, tys mi neukřivdila. Ani mně, ani nikomu jinému.“

Překvapení a radost zasvitily jí v očích.

„Ty víš . . .“ začala nesměle.

„Všecko, žádost matčinu i tvoji odpověď, a to bez čárů. Měli jsme umluvená znamení, já a mamma. Hleď jen na ty její prsteny, jsou dnes na levé ruce; pamatuješ se, že je nosí vždy na pravé? To znamená: ‚ne Giggi, ona tě nechce za muže.‘“

„Ah,“ řekla Caterina velice překvapena, a vzhlédla k tetě, a slabý, dětinný úsměv se jí jako paprslek rozléval po tváři.

„Ó, Giggi, ty jsi bezohledný! Stavíš mě do tak nepravého světla a vydáváš mě posměchu!“ zvolala paní Galli, začervenajíc se hněvem do temna, a vstala prudce.

„Odpusť, mamma mia, odpusť,“ řekl s takovou až dívčí něžností a vzal teď jí zase za obě ruce, které hladil a líbal. „Chybili jsme! Moje chyba ale je větší, já neměl svolit. Jinak ale než vyznáním celé pravdy nebylo lze chybu naši napravit.“

Paní Galli byla přítulností jeho odzbrojena. S láskou hleděla na syna a obrátila se pak ne bez rozpaků k mladé dívce. Neřekla ničeho, ale Caterina spěchala k ní a políbila jí tiše ruku.

„Odpouštíte?“ tázala se pak tiše, šeptem, a oči její bloudily od matky na syna.

„Zůstane mezi námi vše jako před tím?“ řekl Luigi. „Vidíš, Catino, máš úplně pravdu. Jsme bratr a sestra. Kdyby bylo jinak, což bych byl nějakého prostřednictví potřeboval a připouštěl? Posoudila jsi náš poměr úplně dle pravdy. A jaké štěstí, že jsme tak blízce příbuzni! Jinak bych se ti nyní nejspíše vyhýbal a stranil bych se snad. Ale tak se zapomene rychle. Neztratilas přítele, věrného a pravého, věř. V čas potřeby ti to dokážu, Caterino.“

„Můj Giggi, můj synu!“ zvolala paní Galli pohnuta až k slzám.

Caterina mu silně tiskla ruku jako přítel příteli, ale mlčela.

Giggi pokračoval žertovným tonem, do kterého se poněkud nutil: neb cítil, že byl pohnut.

„Bylo by tě, Catino, věčná škoda,“ řekl. „Mám jen jednu velkou lásku, jednu vášeň: medicinu! Strašná by to byla pro mou ženu sokyně! Lituji napřed tvé snachy, mamma mia, ožením-li se totiž vůbec kdy. Jaké to budou scény, až mi na to přijde, že mi moji pacienti a zajímavé jejich případy více na srdci leží než triumfy její vítězné toiletty na posledním bále a všechen skrytý obdiv a patrná závist jejich přítelkyň!“

Všickni tři se zasmáli s nejrůznějšími pocity, skrytými pod zvuky toho smíchu, a pak nastalo malé, hluboké mlčení, které prapodivně na ně účinkovalo. Cosi elegického ozvalo se v srdci Luigiho i v srdci obou ženštin.

Suntarella objevila se co spása. Stála mezi otevřenými dveřmi, vedoucími do jídelny.

„Je libo k stolu?“ tázala se klidně, a všickni tři vstali téměř radostně. Vítali tu změnu.

Suntarella odstoupila stranou, aby v cestě nestála, a nikdo si nevšiml podivného úsměvu na její tváři. Byl zchytralý a spokojený. Nikdo nebyl její přítomnost vedle v jídelně zpozoroval, a slyšela z jejich rozmluvy právě tolik, co potřebovala, aby uhodla vše.

„Dobře, dobře, paní Galli,“ šeptala si, slyšíc teď její živý rozhovor. „Jen se tvařte veselou! Suntarellu neošidíte. To bylo tedy tvoje bolení hlavy, malá zmije?“ myslila si, když uslyšela teď tichý Caterinin hlas, pobízející Luigiho, aby matce vína nalil. A když slyšela opětný nucený jeho smích, cítila dokonce cosi jako pomstychtivost a škodolibost. Musila si malého, zlomyslného triumfu dopřát. Vešla do jídelny.

„Pane Luigi,“ začala s tou důvěrností, ku které jí známost s mladým doktorem z let jeho chlapectví opravňovala. „Jak vede se tomu vašemu pacientovi v La Storta?“

„Znáte jej, Suntarello?“ tázal se místo odpovědi.

„Neznám, ale obávám se, že vám zemře. Nepřinesl jste mu dnes zajisté štěstí.“

„Jak to myslíte?“ divil se.

„Inu, vy arciť se mi vysmějete. Jste učený, a já hloupá, pověrčivá žena. Dost jste se mi nasmál k vůli mé starosvětské víře. Nuž, když jste dnes dopoledne přijeli, seděla ta čarodějnice Cechina nedaleko naší zahrady. Chtěla jsem vás varovat, abyste dnes *ničeho* nepodnikal,

ze nebudete míti v *ničem* štěstí, neboť uhranula vás zajisté. I ubohou contessinu uhranula, když od ní almužnu přijímala. Bolí vás ještě hlava?" Obrátila se ku Caterině a pak pospíchala z pokoje, aby neuhodli dle její tváře, že ví všecko. Jejich mlčení jí stačilo. Dnes se jí pan Luigi konečně zapomněl vysmívati!

Když odjeli, lehla si Caterina na divan do svého pokoje. Cítila se velice unavenou. A přece musila stále přemýšlet. „Kdybych ho nebyla poznala," šeptala si, „byla bych Luigiho zamítla?" Neodpovídala si na tu otázku. Zapomněla náhle na Luigiho, a myslila jen na toho druhého. A bylo jí tak sladce a úzko.

Suntarella byla též zamyšlena. Netázala se na nic. Stála u svého okna. Myslila též na toho druhého.

„Má pravdu contessina," šeptala si zase ona. „Je mladší, je mnohem hezčí a doufám, že je bohatý. Jak mohl by jinak ten zahálčivý zde život vésti? Jen jedna otázka: Miluje ji také?"

Suntarella se lekla, pak se ale chlácholila: „O, zajisté! Jak by to bylo jinak možné! Ale přece bych jen ráda, aby se už určitě vyslovil." Zadumala se hluboce a pak se usmála. „Je třeba těm mladým lidem trochu pomoci, aby věděli, co chtějí. K čemu bychom my staří to byli prodělali před nimi?" A mimoděk si vzpomněla na ty dávné časy, když se všechno světlo slunce pro ni soustřeďovalo v zracích toho snědého, vysokého, krásného Beppa . . . který ji pak později tloukl a docela jednou nožem bodl. „Co na tom?" řekla si, když jí to teď napadlo. „Bylo to z lásky! Byl žárlivým."

A dala se do pláče, neboť Beppo byl už dvacet let v zemi. Padl v půtce s papežskými karabiniery.

„Ladri! Birbarti! Maledetti!" zvolala Suntarella při vzpomínce na ně a zaťala pěst a k vůli nim přála svatému otci, že ztratil světskou vládu, ač byla jinak nejhorlivější katoličkou.

(Pokračování.)

Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

II. Alhambra.

2.

(Pokračování.)

Jinde nikde na arabských stavbách nenajdeš okras z oboru živočišstva, ale přes to nelze říci, že jim rozmanitosti se nedostává. Hojné a přerůzné arabesky buď malované, buď ze štuku, oživují stěny galerií a sálů mnohem působivěji a půvabněji než italská quadratura svého času; zejména však nápisy tvoří podstatnou část ornamentiky. Písmo arabské poskytující hojné příčiny k ornamentickým tahům, samo jakoby bylo pěknou arabeskou alespoň pro neznalce, který nevidí v něm než nesrozumitelné, do sebe všelijak zamotávané tahy. — Ostatek Arabové a tuším také Turci ještě mnoho dbají krasopisu, a co se u nás povídá o velkých pánech vzhledem ku čitelnosti jejich písma, tam s pravdou by se asi nesnášelo. Malý toho příklad, kterak kaligrafie i ode trestu smrti dovedla pomáhati. Když v Egyptě před několika lety bylo povstání Ahmeda Arabi paše, sebrali a zavřeli mimo mnohé jiné také jednoho ze stoupenců jeho, nebezpečného rebelanta, a bez dlouhého zdržování odsoudili k smrti. Než došlo k exekuci, arrestant škrabal po stěně průpovídky z koranu a velebil Allaha i proroka jeho, však písmem tak pěkným, že se všichni divili, kdo to viděti mohli, a oznámili věc místokráli. Mustafa effendi byl povolán k Tevfikovi, smluvili se — a teď ten muž je učitelem obou synů kedivových, Abbasa beje a Mehemeda Aliho beje; alespoň v loni ještě jim umění svoje vštěpoval dopisy jim psáti pomáhaje. Náhodou znal jsem osobně toho starého ferinu, který teď je nejoddanějším služebníkem Jeho Výsosti, vaří mimo to znamenitě, fotografuje a nosí brejle.

Po obou delších stranách lvího dvoru otevřené galerie vedou ke dvěma sálům, v pravo ku sálu Abencerragů, v levo ku sálu dvou sester, zvanému Dos Hermanas ode dvou velikých, krásných ploten mramorových, vsazených po obou stranách malého bassinu, tesaného rovněž z bílého mramoru. Obě síně tvoří pendanty k sobě, obě jsou krásy stejné, a zejména stropy, vlastně klenby, jsou divem práce a trpělivosti. Španělové říkají jim media aranja, půl pomeranče. Gautier přirovnal je ku velikému dortu nebo ke krápníkové klenbě jeskyně, z níž ozdoby stukaterské splývají jako hrozny mydlinových bublin hrajíce všemi barvami. Slovy sotva je možno popsati a vylíčiti tu spoustu kleneb a klenbiček, které spojují se v jednu větší, a ty zase s jinými ve větší, až utvoří celou tu pyšnou, vysokou polokouli lesknoucí se červení, modří, bělostí a nejvíce zlatem. Stěny všecky opět pokryty jsou okrasami ze štuku a níže plotnami z pálené hlíny s kaleidoskopickými, stále se měnícími tvary.

Na mramorovém roubení bassinu v sále Abencerragů je několik červených, trošku pobledlých skvrn, — stopy krve nešťastného rodu, památka krvavého křtu, při němž Abencerragové té krásné síně byli kmotry, docela bezděky. — Za panování posledního krále granadského Boabdily rodiny Alabeků, Abencerragů, Zegriů a Gomelů byly nejmocnějšími z rodů šlechtických v království; mezi nimi Abencerragové zaujímali místo první, a hlava jejich, Albin Hamid, byl zejména miláčkem královým, kteráž přízeň jakémusi závistníku z rodiny Zegriů nedala spáti. O panskou lásku lidé odjakživa se derou a přese všecky trpké zkušenosti zapomínají vždycky, že ona ne po nich, ale po tvorech quality daleko nižší raději skáče; už takovými jsme, že samochtíc v porobu dáváme šíji, a my Čechové nejvíce. A že panská láska jenom porobu znamená, dokazovati netřeba, ač nechceme-li do lesa bolestných upomínek dříví dovážeti. Šeredně tedy pomluvili u krále Abencerragy vůbec a Albina Hamida zvláště: že prý o život mu ukládají vlády zmocniti se chtíce, ano onen proradník, aby krále ještě více dopálil, zaříkal se, že sám a ještě tři hodnověrní svědkové viděli Albina, kterak za cypříši v zahradách generalifských s královnou věci ne-

dovolené tropil k nevěrnosti manželské ji sváděje. Zlolajníci neviděli nic, ale věděli, že slabému králi láska ženská je nad korunu královskou, v čemž ostatek Boabdil nebyl a není ve světě samoten: žárlivý panovník uvěřil ničemným řečem, dělal, jakoby nic, a povolal vynikající členy Abencerragů jednoho po druhém na Alhambru. Jakmile pozvaný, netušící ovšem nic zlého, vkročil do lvího dvora, zmocnili se ho Zegriové, kteří patrně i službami katanskými králi se nabídli, zavedli do vedlejší síně a tam hlavu mu sťali, bez výslechu, bez vyšetřování. Ani pomodlit se mu nedali, bezbožníci Třicet šest Abencerragů potkal již tento neveselý osud, když věc prozrazena byla pážetem, jenž pána svého doprovázel a sám nějak z Alhambry unikl čenichaje krev. Z toho v Granadě veliký zmatek, hrůza a zděšení. Strana Abencerragů, počtem i významem dosti silná, vzbouřila se do opravdy proti králi, který jen s namáháním revoluci utišil a příčinu svého krutého trestu veřejně prohlásil. Královna mimo to měla býti pro svou nevěru za živa upálena, jestliže do třiceti dnů nenajde čtyři rytíře jakožto ochránce své nevinnosti. Po těch věcech, které se staly, není divu, že nebohá paní ztratila všecku víru v počestnost, neřku-li rytířství mužů maurských, a obrátila se ve své tísni na Dona Juana de Chacon, pána Carthagenského, aby se třemi soudruhy své volby česť její uchránit přišel. Don Juan věděl, co se sluší, nerozpakoval se ani chvilku a v určitý čas dostavil se k zápasu, jehož výsledek slouží tentokráte ke cti katolickým zbraním. Třeba bojování dosti ztuha jest pokračovalo, posléze přece don Juan porazil Mahandona Gomela, vyvoleného soupázasníka svého, druhové jeho po řadě těm ostatním bídné životy skracovali: vévoda de Arcos poklátil Aliho Hamida Zegriho, don Alonzo Aguilar jednoho z Alabeků, a Don Fernando de Cordoba arcizrádce Mahomeda Zegriho, který duši maje na jazyku skroušeně doznal, že všecky obžaloby jak proti Abencerragům tak proti královně byly jen lží ošemetnou. Tím alespoň královně dostalo se náležitého zadost učinění; pro Abencerragy, chudáky, bylo už pozdě.

Jako všude o všem, tak i tuto našli se lidé, kteří pochybovali pravíce, že podobné červené skvrny na mramoru lze nalézti často, že je to jen takový kaz; kdyby skvrny modré byly, ovšem vypravování zdálo by se pravdě podobnější, neboť Abencerragové nebyli lidé sprostého druhu a měli modrou krev. Jiní zase knihy píší o tom, že Abencerragové ani nebyli tak hanebně povražděni a že vůbec ani neexistovali. Také Boabdilu zejména Irwing v ochranu béře dokládaje, že oněch 36 hlav spadá na účet jeho otce. Těžko pravdy se dopátrat, když jsme při tom nebyli.

Malé dvéře ze sálu dvou sester vedou do útulného kabinetu, miradór de Lindaraja, také přeplněného okrasami, s malým rozkošným okénkem, štíhlým, bílým sloupkem rozděleným na dvi, s vyhlídkou na malou, utěšenou zahradu, jako zapadlou do prostřed toho labyrintu sálů, chodeb, dvorců a dvorečků. „Jak překrásná je tato zahrada," praví nadšeně arabský nápis jeden na stěně miradoru, „kde květiny pozemské závodí s hvězdami nebes! Co může srovnati se s onou alabastrovou nádržkou naplněnou vodou čistoty křišťálové? Nic nežli luna v úplňku, když svítí uprostřed jasného nebe bez mráčků!" — Tenkrát snad tomu tak bylo do slova, teď jen cum grano salis tento chvalozpěv vezmi, neboť alabastr během času nějak sešedivěl, křišťálové vody vyschly a měsíc za hezké přirovnání pěkně by se poděkoval. Za to v té opuštěné zahradě tím více jest elegické poesie.

(Dokončení.)

Viď, ty bys nešel...

Báseň *Evy z Hluboké.*

V cizinu, tam kde se stopa tratí
v lesklých kruhů nedostupný střed,
odkud stěží bludná noha vrátí
ke krbům se vlídným domů zpět,
kde se v hluku tepot srdce ztrácí,
když ho touha v zašlé doby vrací,
kde by naše štěstí uvadalo
jako růže květ,
když mu nebe slunce, rosu vzalo:
viď, — ty bys nešel?

Zmizely by cestičky mých písní,
trylky ptáčků, rozlíbaný les,
neslyšel bys v sladkobolné tísni
z křovin, smrčí: „Miláčku můj, kdes?"
Co ty vlny zvoní přes kamínky —
neslyšel bys, nikdy o mně zmínky
hvězdy by ti nešeptaly vzkazem,
blaha tichý ples
nepršel by s nebe k tobě na zem, — —
viď, — ty bys nešel?!

Mně by s tebou všecko odcházelo:
štěstí, láska, život, cesty cíl,
odevšad by prázdno ke mně zelo,
že tu nejsi, nebudeš, kdes byl,
já bych písničkami přes hor stíny
hledala tvou stopu do ciziny,
snad bych klesla pomatena letem,
snad by první skryl
rozruch máje opojným mne květem.
— Viď, — — ty bys nešel!

V cizinu — teď, kdy nás láska pojí,
kdy nám tisíc poupat rozkvétá,
kdy tys mým, a já jsem — navždy tvojí,
jak bys mohl jíti do světa?
V našem světě jen se nebe klene
čisté, mnohou chvilkou vyzlacené,
jež tak malá, ale blahem velká
s nebe přilétá;
ach, mé srdce tichne, více nelká:
viď, — — ty bys nešel!

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Pokračování.)

Kdo ví? Ale nyní se vraťme k mé domněnce. Jest dvojí. Vždy mně bylo divné, s jakou nedbalostí se studují podobné záležitosti. Nevěnuje se dost velká pozornost věcem, někdy arciť nepatrným, které by však častokráte vedly na pravou stopu."

„Jak to?"

Moric byl trochu bledý, zápasil patrně s ‚démonem pátrání', jak Fiévet vždy se smíchem tvrdil.

„Bidard," pokračoval Moric, „který jest duch mathematický, pronesl dvě pozorování, kterým soud patrně neporozuměl. Pravil předně, že jest velmi podivné, proč vrah, když střelil po Orliacovi, tam revolver nechal a odnesl kladivo, které nemohl držeti přece v ruce. To jest skutečně zcela zvláštní. Co o tom soudíte?"

„Bezpochyby kladivo zdvihl — —"

„Ale proč? Vždyť to kladivo mu nepatřilo, našel je někde v domě... nemohlo tedy proti němu svědčiti..."

„Já bych myslil," pravil Mariétal, „že vrah, ztrativ hlavu, zdvihl je zcela mechanicky..."

„To znamená, že všecko, co vám jest nepohodlné, odstraňujete nějakou domněnkou více či méně pravděpodobnou. Tímto způsobem zavrhl soud ono dvojí svědectví, plavce a strážníka Morgy, kteří tvrdili, že šaty byly nalezeny devatenáctého večer, tedy před vraždou, ony šaty, které, jak v obžalobě bylo řečeno, vrah měl na sobě v noci na dvacátého. Ti oba byli opilí, řeklo se zkrátka. Jak pak si ale máme vysvětliti tuto věc: v knize Morgy jest zaznamenáno, že byly šaty odevzdány devatenáctého, a hned za tím stojí napsáno, že byly přineseny dvacátého v osm hodin ráno? Buď jest tato druhá poznámka nepravou, aneb ta první. Může někdo proti mému rozumování něčeho namítati?"

„Žádným způsobem. Ale co z toho odvozujete?"

„Ah, vaše obyčejná netrpělivost se hlásí. Až dosud jsem mluvil pouze o věcech, které jsou známy z procesu. Přistupme nyní k něčemu jinému. Věříte nyní, že jest Bidard člověk poctivý?"

„To se rozumí. Kdo by o tom pochyboval?"

„Oh! já jistě ne. Chci jen věděti, jste-li přesvědčeni, že není schopen nějaké lži."

„Nu, ano..."

„Nuže tedy, musíte mu věřiti, když pravil, že nalezl obálku s obligacemi před parkem ‚de la Trinité'..."

„Nevím, proč bych to neměl věřit..."

„Dobře. Kde bydlí tento pan Orliac?"

„V ulici ‚Blanche' v čísle 26."

„Když se jde k ‚MontmartERU', stoupají čísla. Kladivo bylo nalezeno před číslem 30., což znamená, že vrah, když vyšel z domu, musil jíti ulicí nahoru, kde za nějakou chvíli kladivo odhodil... jak mohl ale potom ztratiti obligace na náměstí ‚de la Trinité', když leží toto na zcela opačné straně, tak že, kdo chce z čísla 26. v ulici ‚Blanche' tam přijíti, musí se dáti směrem dolů?"

Oba páni překvapením vykřikli: „V skutku, na to nikdo nepomyslil."

„Musil se patrně vrátit," podotkl Mariétal.

„To je jen pokračování vaší první domněnky, že vrah, který tuto celou záležitost tak dobře si vymyslil, náhle ztratil hlavu. Šel tedy nejdřív ulicí nahoru, aby tam odhodil kladivo, a pak šel zas ulicí dolů, aby tam ztratil obligace. Přiznejte se, že, chceme-li tyto sobě tak odporující věci uvésti v souhlas, musíme míti k tomu notnou dosi dobré vůle..."

„Ale — snad byli dva vrazi."

„Orliac viděl jen jednoho — ten samý člověk, kterého zastihl v pokoji své ženy, vrhl se na něj a postřelil jej..."

„Co s tím vším však hodláte?"

„Kdo vám řekl, že něco hodlám? Naznačil jsem vám tři věci. Šaty, které byly nalezeny, neměl vrah v oné noci na sobě, neboť byly hozeny do Seiny před vraždou. Dále, jak jest to podivné, že vrah nechal v bytě revolver, a odnesl kladivo, neměl-li k tomu nějakou zvláštní příčinu..."

„Jakou?"

„Ta by se musila teprve vypátrati. A konečně, že jest pravdě nepodobné, aby byl obligace po zločinu odhodil na náměstí ‚de la Trinité', a kladivo v ulici ‚Blanche' ve směru docela opačném..."

„Milý příteli," pravil Fiévet, „to vše může být zcela logické. Nám však zdají se tyto podrobnosti docela beze všeho významu. Jsme pořád na tom samém místě. Paní Orliacová byla zavražděna, a Orliac ušel smrti skoro jen zázrakem, to je důležité. Nyní jde však o to, nalézti vraha, a musím vám říci, že vaše učené pojednání — které bylo velmi zábavné — nám neposkytlo nejmenšího světla o této temné záležitosti."

„A já vám přisahám, že jsem vám řekl vše, co vím."

„Ašak vy to vypátráte!"

„Prozatím hledám; a nyní mně dovolte, abych vás opustil, obědvám u hraběnky Wasiniské, a sotva mně zbývá čas, abych se mohl převléci."

Celkem byli oba přátelé dosti sklamáni, jak se mohlo souditi z několika slov, které Fiévet vyměnil po tichu s Mariétalem.

„Není pochyby, schází," pravil Fiévet.

„Mně zdálo se vždy, že více mluví, než ví," odvětil dramatický autor.

Oba pak stiskli vřele ruku Moricí Parentovi, načež ze rozešli.

Čas míjel.

Záležitost Orliacova byla skoro zapomenuta; pozornost publika byla obrácena opět k novějším událostem, které se mezi tím vyskytly, k velikému potěšení novin, které měly zas o čem psáti.

Nejspíše ještě čas ob čas některý z reportérů o ni zavadil, když se mu naskytla příležitost tepati policii, zmínil se rád o zločinu v ‚Rue Blanche', aby poukázal, jak tato záležitost jest ještě pořád zahalena v úplné tajemství.

Avšak asi za dva měsíce po skončeném procesu Bidardově oznamovaly noviny, že Orliac, který se opět úplně zotavil, si vezme hraběnku Wasiniskou, majitelku tří millionů, jejíž palác v ulici ‚Velasquezově' byl pravým divem vkusu a nádhery. Celý feuilleton byl věnován této cizince — která však jest více Pařížankou než rodilé Pařížanky — jejíž půvab, elegance a nevyčerpatelná dobročinnost se stávaly skoro pověstnými.

Co se týče Orliaca, gratuloval mu každý, arciť ne bez nádechu závisti; což nemálo jeho samolásce pochlebovalo. Avšak nebyl mu osud dlužen tuto odplatu po oněch hrozných zkouškách, které musil přetrpěti? Byl by býval málem oslepl, ano i jeho rozumu hrozilo jednu chvíli veliké nebezpečí!

Stal se co možná ještě populárnějším. Se všech stran ohlašovalo se, že připravuje k tisku nové dílo s tímto originelním titulem:

„Můj poslední román."

„To bude pendant k románu pana Macé ‚Můj první zločin'," podotkl kdosi.

‚Nouvelliste', který vždy první přináší vše, o čem ví, že publikum zajímá, ohlašoval za nedlouho hned na první straně, že bude vydávati tento román, který začne vycházeti nejdéle ve dvou měsících, hned po ukončení roztisknutého románu ve feuilletonu.

Orliac začal opět vycházeti. Byl stále elegantní, vyhlížel však trochu strnule ve svém vybraném obleku, scházela mu ona veselá nenucenost, kterou se druhdy vyznačoval.

Byl jaksi schváceн. Mžoural trochu očima. Vyhýbal se rozmluvám, a nejčastěji kynul pouze rukou svým bývalým druhům, když se s nimi někde setkal. Tomu se však nikdo nedivil: měl se státi v brzku velkým pánem, a tak se již nyní hleděl sprostiti všech nepohodlných známostí.

Čekalo se s netrpělivostí na jeho sňatek, který se jaksi prodlužoval. Byl nyní již přes rok vdovcem, a na drama v ‚Rue Blanche' se skoro úplně zapomnělo.

Co více, Orliac neposýlal novinám rukopis svého románu. Pan Guersaint, redaktor ‚Nouvellistu', začínal býti netrpělivým. Neměl ničeho proti tomu, aby posýlal pokračování den za dnem, ačkoliv jest tato methoda velmi nebezpečná. Ale začátek chtěl již míti v rukou. Posýlal mu list za listem. Na všechny odpovídal krátce: „Buďte klidný, jsem hnedle hotov."

Klidný! klidný! to se lehko řekne. Ale když má někdo na starosti takový žurnál jako ‚Nouvelliste', nemůže jen tak na nejisto čekati. Konečně byl román beztoho dosti draze zaplacen. Vydalo se již množství peněz za inseráty. Jest sice pravda, že se čekalo na jeho sňatek, který měl ho učiniti zajímavějším. Ničeho nebylo možno se dočkati. Teď se tomu však musil udělati nějaký konec, neboť román, který se tiskl a za jehož prodloužení bylo požádáno, stával se přímo nemožným.

Jednoho dne vpadl Guersaint do redakce jako puma.

„Hoši," křičel, „my jsme ztraceni! S Orliacem je zle. Přicházím právě od něho. Kule, která mu vjela do hlavy, nadělala mu tam mladé. Má jich celé hnízdo v mozku. Jest skoro slepý. Nemůže psát ani řádek románu, a my s ním musíme začít za týden. Viděl jsem ho... ten vyhlíží! Zdá se, že nic nechápe. Vlastně by člověk řekl, že chápe tuze moc, vidí věci, kterých jiní nevidí. Jeho rána na čele dělá dojem hluboké díry, z které jakoby se na vás dívalo oko. Mozek mu ucházi. — ale do toho mi nic není. Ostatně není divu, víte, co se stalo? Se svatby sešlo, hraběnka Wasiniská dala svůj palác do prodeje, a ujela do Italie. To je novina, co? Povídám vám, ztracený člověk! A což román? Řekl jsem mu: ‚Můj milý, vidím, že je vám špatně, ale takhle mě nesmíte nechat na holičkách. Co by říkali abonenti?' Mlčel. ‚Poslouchejte, bidníku,' povídám, ‚co by říkali moji vznešení, sladcí abonenti?' Nic! Jako kdybych mluvil s hluchým! To mě ale dopálilo... ‚Což záloha! a peníze za inserování!' křičel jsem! Kýval jen pořád takhle hlavou, jako pagoda! Máte aspoň nějaký scenář? ptal jsem se ho. Při této otázce změnil se hrozně výraz jeho obličeje, a s úsměvem, při kterém šla člověku zima po zádech, mi odpověděl: ‚Ano, takový scenář je, má ho však Moric Parent'."

„Moric Parent!" zvolal Fiévet.

„Nevyrušujte mne," zlobil se redaktor. „Také já jsem řekl tu samou věc: ‚Moric Parent'."

‚Ano, ano,' přisvědčoval Orliac, ‚řekněte mu o něj. Ať napíše někdo román podle jeho scenáře... podle našeho scenáře...'

A pak doložil posměšně (byl při tom hrozně ošklivý):

‚Vždyť jsem to byl já, který mu k němu poskytnul látku!'

‚Ale váš podpis?'

‚Počkejte.'

Pokynul mi, abych mu přišoupl malý stolek, a jal se psáti. Pojednou pozdvihl hlavu a řekl mně:

‚Třese se mně nyní... ruka!'

Na to mi podal lístek, na kterém bylo zplnomocnění, aby román, napsaný podle scenáře Morice Parenta, byl vydán pod jeho jménem. Podepsal se na to. Zde mám ten list. Nyní jde však pouze o to, najíti Morice Parenta. Co to ale všecko znamená, to ať mně někdo chytřejší vysvětlí, já tomu nerozumím!"

„My však máme vyhráno!"

„Pochybuji! Já této fantastické historce nevěřím. Parent nemá asi ničeho, scenář snad ani není napsán, jako není ‚Můj poslední román' snad ani začat, a my sedíme v kaši až po krk! A kdo ví, kde Parent vězí?..."

„Kolik je hodin?"

„Půl čtvrté."

„Jest tomu asi týden, co chodí Moric proti svému obyčeji každý den ve čtyry hodiny k Tortonimu... a ještě včera mně řekl se smíchem, — ten člověk se taky divně směje — že, kdybych od něho něco chtěl, najdu jej tam každý den ve čtyry hodiny."

„Jdi ho hledat... čekej tam na něj, a jestli nepřijde, sežeň ho na nějaký způsob! Musím s ním mluvit! Musím!"

Po těchto slovech odešel Guersaint do svého kabinetu a bouchl za sebou vztekle dveřmi.

„Parent nepsal nikdy žádný román," pravil jeden z členů redakce.

„Jen kdyby v tom scenáři byla nějaká myšlénka, román by se už napsal," podotkl druhý.

Fiévet vzal klobouk a odešel.

Když bily čtyry hodiny, vešel Moric Parent k Tortonimu.

Fiévet ho očekával s netrpělivostí. Řekl mu dvěma slovy, oč jde.

„To je ale všecko jen pouhé plácání, že ano?“ ptal se ho Fiévet.

„Mýlite se,“ odvětil Moric, „to je věc vážná,“ a za chvíli opakoval: „velmi vážná.“

„Vy tedy máte scenář?“

„Ano.“

„Který Orliac zná?“

„Před osmi dny jsem mu ho nabízel . . .“

„Přijal ho?“

„Nemohl jej odmítnouti.“

„Jste pořád stejně záhadný!“ podotkl Fiévet trochu posměšně. „Nuže věc se má takto: Guersaint byl u Orliaca, který vás mu odporučil, řekl: že jste napsal velmi zajímavý scenář. Mezi námi řečeno, myslím, že vám při tom napomáhal!“

„Mýlite se . . . on je všeho původcem . . .“

„Budiž! Jestli se scenář Guersaintovi zalíbí, bude vše v pořádku, . . . vy stanete se ihned renomovaným romanopiscem . . . neboť váš první román bude ihned tištěn v ‚Nouvellistu‘! Co tomu říkáte?“

Moric chvíli přemýšlel.

„Má Guersaint v rukou autorisaci Orliacovu?“

„Ano . . .“

„Dobře, půjdu s vámi . . . neškodí, když to někdy takhle přijde . . .“

„Co?“

„Odpusťte; mluvím sám k sobě, jsem již tak zvyklý. Ještě slovo. Musím se zastavit u Orliaca s lístkem . . . dovolíte?“

„Prosím.“

Moric napsal tento jediný řádek:

„Odevzdám scenář o páté hodině.“

Zapečetil ho, a dal ho sluhovi s přísným rozkazem, aby jej ihned doručil Orliacovi.

„Dostanu odpověď?“ ptal se sluha.

„Nemyslím. Na každý způsob se zeptejte, a dostanete-li nějakou, přinesete mi ji do redakce ‚Nouvellistu‘.“

Fiévet a Moric vydali se taktéž na cestu. Potkali Mariétala, který, když se dověděl, oč jde, se jich více nespustil . . . Zajímavý scenář! Z toho by se dal udělat snad kus! byla jeho první myšlénka.

Všickni vešli do kabinetu Guersainta, který měl zrovna ‚v prádle‘ nějakého začátečníka. Zaslechli právě, jak na něj zahřímal:

„Máš-li něco v kotrbě, dobře . . . pakli ne, tedy s pánem bohem.“ (Dokončení.)

FEUILLETON.

Poštovní idylka.

Napsala *Julie Chlumecká.*

V přízemním pokojíku, jehož otevřená okna vedla do dvora poštovní budovy venkovského městečka, stáli dva mladí lidé. Dívka opřená o rám okna se založenýma rukama a mladý muž s kloboučkem v ruce a převlečníkem na ramenou byli zřízenci poštovní a sešli se zde poprvé i naposledy snad — však stejný obor práce, stejné strasti i radosti povinnosti poštovních úředníků vázaly je k sobě kolegialností, která se přes všechny formality přenáší a nechá je mezi sebou hovořiti tak, jakoby se již léta znali.

„Těšila jsem se velice na své první místo,“ pravila dívka a hlas její vyvolal ozvěnu v prázdném pokoji, neb nábytek expeditorův byl odvezen a její dosud nedošel: jen na zdech viselo několik rytin a mezi okny starý, rezavý revolver.

„Toužila jsem se stát samostatnou již z příčin, o kterých se nerado mluví.“ Zamlčela se a dodala tišším hlasem: „Čeká na moji podporu bratr, který by snad nemohl ani dostudovat. Chtěla jsem být učitelkou, ale zemřela mi matka a ztrativši jedinou podporu, kterou mi její pense skytala, musila jsem volit kratší cestu než dlouholeté studie k dosažení samostatnosti. Ale jsem tomu nyní ráda — neboť moje povaha potřebuje změny a stav učitelský jí nedává. Doufám, že budu šťastna. Již co praktikantka — —“

„Ano v praxi,“ přerušil její řeč expeditor se smíchem, „to jsme páni! — nemáme žádné starosti, vše, co vážné, má na zodpovídání představený, a praktikantu zbývá mnoho času na snění o nastávající hrozné zkoušce, ku které se ovšem málo připravuje, a o své nastávající neobmezené moci nad několika posly a postiliony. Jak rád vzpomínám si na časy ony — co jsem si o sobě myslil, když jsem první den nosil péro za uchem! Bože, nebylo nade mne! — Ucho mě sice pálilo, — ale jen když jsem byl pán! — Se vším jsem házel s jakousi pohrdavou pýchou, a šel-li jsem do úřadu, celý dům to musil zvědět, jakoby pošta beze mne neobstála, a celé moje pyšné ‚aspirantství‘ málem by bývalo propadnutím korunováno.“

Expeditor se smál a kolegyně jeho rozesmála se srdečně také, bezpochyby na svou vlastní důležitost co praktikantka vzpomínajíc.

„Ale zodpovědným úředníkem být, drahá slečno, není lehká věc,“ pravil mladík po chvilce vážné, „služba poštovní je přísná a nevděčná. Naše čest i dobré jméno tisíckrát je napadeno a ohroženo každým, kdo se namane. Vy musíte se všemi vrstvami lidí zacházet a z těchto devadesát devět procent nehledí na vás jako na úředníka, ale jako na osobu jimi placenou, která je zde k vůli nim a povinna jejich adresy a vůbec vše, co si přejí, psat. Není jiného úřadu, který by byl tak málo chráněn proti všem a přečasto nesmyslným nárokům obecenstva a není úředníků s větší odpovědností nad poštovní.“

„Nestraště mě,“ smála se dívka, „právě na to se těším! — pracovat samostatně, bez rozkazův, pracovat s jakýmisi překážkami, s nadějí na pochvalu, přijít bezprostředně do styku s lidem, jej poučit, vštípit mu větší důvěru k povolání, jehož si velice vážím — pomáhat mu trpělivě a laskavě vysvětlovat, co mu jinde úsečně poroučejí, to jest mým ideálem!“

*

„Ach ideály," vzdychl expeditor — „milá, nezkušená hlavičko, obecenstvo se přičiní, aby vás o ně co nejdříve připravilo! Varuji vás, milá přítelkyně, před podobným úřadováním! Nevěřte nikomu! vaše laskavá slova dojdou u toho vámi milovaného lidu posměchu — vaše sebe nepatrnější poznámka bude rozšířena jako prozrazení úředního tajemství — zkusil jsem to také — ale udali mě — neb zdejší obecenstvo vůbec jest nesmírně nevděčné. Vy musíte se obrnit nejen trpělivostí a vlídností, ale také neohrožeností. V chování svém buďte ku každému chladná a odměřená. Odpusťte mi, že vám první krok ku samostatnosti tak ztrpčuji, vy zajisté jste si vše jinak představovala, ale lépe bude, začnete-li hned s vědomím, že musíte se všeho idealismu v poštovském zaměstnání zříci, než aby vám lidé jeden růžový obrázek za druhým rvali a ještě se vašemu sklamání vysmáli."

„Ach bože milý," povzdechla dívka, „toť ovšem zcela různé od mých krásných plánů, ale co, když nestanu se takovou pessimistkou, když mě nějaký ten nezdařený pokus neodstraší?"

„Pak vám k tomu přeji mnoho štěstí," odpovídal expeditor, podávaje jí ruku na rozloučenou, neb vůz poštovní naň již čekal.

Expeditorka, vyprovázejíc ho, vzpomněla si na revolver v bytu visící a vrátila se pro něj, ale mladík pravil:

„Není můj, nalezl jsem ho také již při svém příchodu sem, budiž zase vaším dědictvím."

Stiskli si ještě jednou srdečně ruce, přáli si na vzájem štěstí, a vůz odnášel mladíka do velkého města, a dívka vrátila se zamyšlená do kanceláře, urovnat od svého předchůdce převzaté věci.

Čas ubíhal, expeditorka vžila se do svého povolání svým způsobem. Konala své povinnosti ráda a vesele, byla svědomitá i pilná, drobné své starosti nesla lehce a cítila se úplně šťastnou. Svůj s úřadovnou sousedící pokojíček okrášlila dle příjmů a možnosti. Velkou podobiznu své zemřelé matky zavěsila nad své lože, kolem drobné fotografie a mezi ně nově nabitý a vyčištěný revolver. Tento přivedl do pořádku starý listonoš, vysloužilý voják, který mermomocí chtěl slečnu učit střílet, ale ona nechtěla, tvrdíc, že zlodějové utekou před pouhou ranou bez míření a poranění, neuteče-li ona před nimi dříve.

Vše šlo hladce. Zapomnětlivým neb nedbalým vedlo se nyní na poště velmi dobře. Expeditorka byla neunavná ve psaní poukázek, nákladních lístků, ba i celých psaní, ve vyhledávání posledních pošt a stanic, v opravování starých, rozbitých škatulí, které z ohledu na dobrou vůli té neb oné paničky bála se poslat zpět. Konečně lidé zvykli si tak, že se doma vůbec nic nepsalo. Adresy na balíky, objednávky, kratičké zprávy, později i delší, špagát, který nebyl právě doma při ruce, vše doplňovalo se teprve v poštovní kanceláři. Při tom ale musila slečna přečasto spolknout hořkou pilulku domluv vůkolních poštmistrů a konduktérů za zásilky špatně opatřené a mimo to svou vlastní práci mimořádně večer do kolika hodin doháněť. Radovala se, že se jinak postavení její utvářilo, než jak byl expeditor předpověděl, a těšilo ji, řeklo-li se někdy, „nu, jste přece drobet lepší než tam ten".

Však Damoklův meč vznášel se nad její nezkušenou, ideálů plnou hlavou a dopadl těžce již po první podzimní besedě. Paničky, vyčerpavše za tento první besední večírek veškeré jich pozornosti důstojné předměty i okolnosti, svatby, zasnoubení, zkažené šaty, nepořádné služky, nemoci i povětrnost, obrátily pozornost svou na poštu.

„Co ta ženština tam?" začla paní důchodňová, která jako všechny ostatní běžela se na ni první den podívat.

A nyní spustilo se se všech stran tolik povídání o smělosti těch děvčat, kam se nyní derou, jak nemělo by se to vůbec ani dovolit, a po velmi dlouhém a duchaplném hovoru, v kterém ubohá expeditorka na největší nihilistku korunována byla (kdežto ona sama, pijíc thé se smetanou, pletla bratrovi punčochy), vzpomněla si jedna z nich, že nosí právě takovou neb aspoň velmi podobnou mašli jako její slečna dcera.

„Zajisté že škatuli otevřela a dle vzorků vybrala," vece paní adjunktová.

„Jestli zrovna nevzala," ujala se slova paní revisorka, „mně se aspoň zásilka se vzorky ztratila."

Ovšem, dnes poprvé to prozradila, což bylo ovšem velice nápadné, ale přirozená náchylnost k pomlouvání nedala v nich zvítězit přesvědčení, že, kdyby to pravdou bylo, byl by to celý kraj již v první půl hodině od paní revisorky zvěděl. Vzpomínaly tedy nyní milé tyto dámy, kolikrát jim služka vyřizovala, jak ‚slečinka z pošty' velkou jehlou a tlustou nití půl hodiny rozbité jejich zásilky spravovala, jak nerozumně jí za to pochválily, a ona zatím to dělala proto, aby se do škatul mohla podívat. Že jim ale služka zároveň vyřizovala, jak měla málo peněz k vyplacení, aby milostpaní scházejících sedm neb dvanáct krejcarů ráčila příležitostně laskavě poslat. A na to milostpaní pravidelně zapomněla, a expeditorka ‚pro dobrou vůli' raději ze své služby to dosadila, na to všechny jako na smrt zapomněly, ale chopily se udatně příležitosti řádně si poklepat.

Výsledek toho byl, že dostala ‚slečinka na poště' druhý den as z pěti domů vzkázání, opováží-li se do jejich zásilek nahlížet, bez milosti bude na direkci udána. Nyní došlo na slova expeditora-předchůdce.

Kdosi poslal psaní. Druhého dne okazoval odesilatel list, kde mu přítel píše, že psaní ono nedostal. Listy se patrně na cestě setkaly. Zajisté se vše v krátkém čase vysvětlilo, ale ten, jenž pověst tu do oběhu přivedl, styděl se nejspíš ji odvolat, a proto ‚ztratilo se psaní' šeptali si tajemně, ‚ano, ano, ztrácejí se psaní', mluvilo se hlasitěji, a v krátkém čase ztratilo se nejméně padesát psaní a společnost neměla lepší zábavy, než na cti utrhat bezbranné dívčině. (Dokončení.)

Listárna redakce.

Neuveřejníme práce znamenané: „První sníh." — „Zemi."

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI. 10. srpna 1888. ČÍSLO 23.

Večer.

Báseň *Viktora Huga.*

Když měsíc ve mlhách se zjeví svítě v mechy,
když zdá se, že stín živ, že divným šepce hlesem,
když večer sije kol jen chvění, děs a vzdechy,
tmy bledé táhnou lesem;

Se zvonkem na šíji když vůl se domů vrací
jsa roven básníku, jenž stár svou cítí mdlobu,
zpěv jehož ještě zní a ve stínu se ztrácí
a zní před vchodem hrobu;

Ó chceš-li na toulku my do polí se dáme,
a travou pomalu my budem kráčet tiše,
na nebe plné hvězd se v dálku zadíváme;
zříť člověk v polích nebe spíše.

My budem blouditi nivami zelenými,
my všecko opláčem, co mizí tu a zmírá,
nad květ se skloníme s dušemi soucitnými,
nad květ, který noc otevírá.

A zcela po tichu my půjdem v rozhovoru.
Vše velké, sladké jest, ač taj vše obepřádá;
my srdce otevřem všech harmonií sboru,
jichž zpěv k nám s výše padá.

Jak hvězda světlem svým tak žena krásou svítí.
Tvá krása okouzlí mé oči světla kvasem,
my smutek, ve hloubi jenž duši se nám nítí,
smísíme s nebe jasem.

Noc chmurná, poklidná vše na modlitbu mění,
ať denní je to hluk, ať ruch, při němž se dříme:
Tak hořkost života a jeho utrpení
my v samou lásku proměníme.

Celá lýra 1888. Přel. *Jar. Vrchlický.*

Divoký baron Gerard.

Obrázek z časův poroby lidu českého. Od *Josefa Svátka.*

(Pokračování.)

II.

Na nádvoří zámku Ostrovského panoval téhož jitra čilý ruch, neboť byla tam shromážděna čeleď barona Gerarda, hotovíc se k vytrhnutí na lov, jak to vyzbrojení její a smečka psů loveckých dosvědčovaly. Kůň baronův stál pohotově osedlán, čekaje na pána, až by ze zámku vyšel, před branou ve zdi nádvorní pak se kupili ve skroušených postavách mužští poddaní barona Gerarda, aby sloužili k nadháněni při lovu, jak jim to bylo poručením pánovým od šafáře zámeckého kázáno.

Šafář tento, jejž baron ještě z dob své důstojnické služby ve vojště císařském posud svým „kaprálem" nazýval, hovořil na dvoře s panským myslivcem, mrze se očividně na to, že musí za mlhavého jitra teplou jizbu opustiti a po lesích se plahočiti.

„Sám das vi," pravil proto nevrle k myslivci, „kam se chce milostpán s veškerou touto výpravou na lov vydati! V našem lese není už ani chlupu po nějaké zvěři; také vše, co peří má, je už dávno vystříleno, tak že se již i vrabci naší krajině vyhýbají, a přece dnes takové přípravy k lovu, jakoby lesy třeboňské neb krumlovské s množstvím zvěře tamní byly naším gruntem! Poddanou čeládku tamto musil jsem sehnati do posledního muže i kluka, a přece vím, že z celého lovu ani chlupu, ani pírka domů nepřineseme."

„Také já se tomu divím," přisvědčoval myslivec; „nejspíše že si zase jednou zabrousíme do lesů třeboňských, jako jsme už tak často byli učinili."

Kaprál zavrtěl však hlavou a odvětil:

„Podobné žerty si nesmí už ani milostpán sám dovoliti, tím méně s celou výpravou loveckou na grunty třeboňské se odvážiti. Vrchnost třeboňská zapověděla právem královským pánu našemu grunty svoje a krajský dragoun přibil včera tamto na vrata mandát se zápovědí, když jej pan baron přijmouti nechtěl a dragouna s ním ze dveří komnaty své vyhodil.“

„Pak jsem věru dychtiv zvěděti, ve kterou stranu se dáme a co stříleti budeme,“ pravil myslivec; „dovíme se toho za okamžik, neboť milostpán tamto již přichází.“

Baron Leopold Jakub Gerard vycházel právě ze zámku, oděn jsa v oblek lovecký, maje přes rameno přehozenu krátkou brokovnici vzácného díla a po boku tesák lovecký. Byl vysoké, kostnaté postavy, v lících jeho jevily se patrné stopy zhýřilého a zpustlého života, který dostupoval vrcholu svého, když baron před rokem i choť svou, pravý to opak rozmařilé a surové povahy své, od sebe odpudil, a nyní jediné vášním svým nezřízeným hověl. Držení těla jeho prozrazovalo bývalého vojína, z očí jeho plál divoký oheň, před nímž se vše třáslo, jak to bylo lze zříti na pokorném chování se čeledi jeho, která při spatření jeho ihned ustala v dosavadním hovoru, a každý z přítomných jen plaše pod se hleděl.

Ještě hlouběji pak skláněli své šíje ubozí poddaní před branou stojící, neboť blížil se pán nad jejich majetkem i životem, který je mohl jediným pohledem svým zdrtiti, a kterému platil život jediného ohaře jeho více než život všech těchto tvorů lidských, kteří mu byli na milost a nemilost vydáni.

Náhodou padl zrak tyrana tohoto na skroucené postavy nevolníků před vraty a baron zvolal na kaprála svého:

„Dostavila se ta sběř do posledního muže, jak jsem byl kázal?“

„Ano, milostivý pane,“ odpovídal šafář, „všickni jsou zde, až na jediného Balcara, který nemocen leží.“

V očích baronových zablesklo se divoce a vztáhnuv ruku ke smečce psů vykřikl:

„Okamžitě vezmi dva psy a vyštvi jimi padoucha toho z pelechu jeho! Já mu bičíkem tímto pro dnešek vyženu líčenou nemoc ze shnilého těla a po čtrnáct dní bude se moci od zítřka váleti v podzemním žaláři za to, že se opovážil rozkazu mému vzdorovati!“

Vše se zachvělo do nejhlubších útrob při nelidském rozkazu tomto, ale nikdo se neodvážil ani očí svých pozdvihnouti, tím méně nějaké pohnutí jeviti, nechtěl-li stejně krutým trestem býti stižen.

Šafář pak vzav od psovoda dva ze psů rychle odcházel ze dvora, aby se odebral do vsi a přivedl nešťastníka, o němž věděl, že pro náhlou chorobu sotva dovede na nohou státi.

Baron přistoupil na to ke koni a popleskávaje ho po hrudi, dával mu libost svou na jevo způsobem takovým, že by nestranný pozorovatel výjevu toho byl užasnul nad kontrastem, jaký jevil se v chování tyrana tohoto vzhledem ku člověku a k němé tváři.

„Račiž Vaše Milost,“ pravil myslivec přiblíživ se pokorně k baronovi, „kázati, ve kterou stranu mám lid napřed poslati, aby řetěz k lovu zatáhli.“

„Hoj, dnes budeš honiti zvěř, jaké jsi nikdy ještě nehonil,“ zněla odpověď baronova; „vyjdeme si do lesů u Ledenic, kde se od několika dní, jak jsem o tom ve Veselí slyšel, utábořila tlupa cikánů; černým těm psům náš dnešní hon platí, když nesmíme více čtvernohou zvěř na Třeboňsku stříleti!“

Myslivec ustoupil jakoby zděšeně na krok při slovech těchto a ostýchal se opakovati otázku, zda lov skutečně na tvory lidské veden bude.

„Nuže, co takto vyjeveně očima kroutíš, chlame?“ osopil se na něho baron. „Cikány budeme nejen honiti, ale také stříleti, a kterého živého dostaneme, hned na strom věšeti! Tak dovoluje císařský mandát, právě vydaný, kterým se veškeři cikáni v zemích císařských mimo zákon dávají, tak že je každý jako vzteklé psy může stříleti a věšeti, aniž by musil za to odpovídati. Tak honí je už na Novohradsku a na Budějovicku, nuže i já si lovem cikánů zakázané honění čtyřnohé zvěři nahradím!“

Opět zachvělo se nitro všech, kdož slova tato slyšeli, ale nikdo neodvážil se ni brvou pohnouti. Věděliť starší z mužův, že podobné mandáty na hubení plemene cikánského byly už za císaře Leopolda I. v Čechách vydány, nyní byl nešťastný lid hnědé pleti opět tedy mimo zákon prohlášen a každý mohl cikána bez trestu zabiti.

S němým úžasem pohlíželi nevolníci před branou na sebe a jen někteří nedovedli potlačiti bolné vzdechy, neboť i porobencům těmto, ač jim byl cikán osobou nejopovrženější, musil se tento záměr pána jejich vrcholem zvířecí krvelačnosti jeho zdáti.

„Teď víš,“ mluvil baron k myslivcovi dále, „v kterou stranu se má čeládka tato dáti, a ty se ještě o provazy postarej, na kterých zvěsíme každého z těch černých synů pekla, jenž kuli naší nepadne!“

Máchl rukou a myslivec musil mlčky jíti, aby rozkaz tyrana tohoto vykonal.

Divoký štěkot ozval se v tom před vraty, kterými šafář přiváděl starce sotva se vlekoucího, kol něhož dva haňáni se zuřivým vytím obskakovali a jehož rozedraný oděv svědčil, že krutý rozkaz baronův, aby nebožák ten byl psy s lůžka svého vyštván, byl doslovně vykonán. Za oběma muži mladá dívka se srdcelomným nářkem spěchala, nedbajíc útokův psů, kteří též na ni tesáky své cenili, kdykoli se ke starci přiblížiti chtěla, aby jej v chůzi podporovala a psy od něho odháněla.

Byl to starý tkadlec Balcar, který jediný se nebyl na rozkaz baronův k nadhánění dostavil a nyní násilím před pána vlečen byl; dívka ona pak byla dcera jeho, která ve smrtelných úzkostech nešťastného otce provázela, aby o milost pro něho žádala.

Baron Gerard byl se mezitím vyšvihnul na koně a pobodnuv jej vyřítil se pln vzteku proti starci, jejž bičíkem svým přes hlavu udeřil, tak že šediny jeho ihned byly krví zbarveny.

„Ničemný padouchu!“ řval při tom. „Ty se opovažuješ rozkazu mému vzdorovati? Prvním musíš býti dnes mezi honci a až se z lovu vrátím, po čtrnáct dní budeš v kládě seděti!“

A opět bičíkem na starce namířil.

„Milost, vznešený pane, milost!“ vzkřikla úpěnlivě dívka a vrhla se na kolena, vztahujíc ruce své k ukrutníkovi na koni. „Otec můj jest nemocen a zhyne na cestě! Já sama chci za něho na robotu jíti!“

Baron jakoby neslyšel slov jejich pohlížel na dívku, jejíž lepé tváře v okamžiku tomto ještě vábnějšími se zdály, a pravil s faunickým výrazem:

„U čerta, z tebe se udělala hezká kůstka, co jsem tě neviděl, děvko! Nuže, podívám se ti jindy blíže do očí, a protož chci dnes milostivým býti a můžeš si ničemného otce svého zase domů odvésti!"

Trhl koněm stranou a kynul myslivci, jenž se s provazy vracel, aby se dal s honci a s čeledí na pochod.

Sám pak mrštiv ještě zrakem po dívce, která otce svého objímala a rychle ze dvora odváděla, vyřítil se ze vrat, kázaje myslivci, aby ve dvou hodinách byl s honci pod zříceninou tvrze ledenické, odkud výprava proti táboru cikánskému měla počíti.

V ustanovenou hodinu přiklusal baron Gerard do hluboké rokle pod troskami tvrze ledenické, kdež poručil myslivci, aby nejdřív sám tábor cikánský v lese na druhé straně rokle stopoval a zprávu o tom přinesl. Honci byli rozděleni ve dvě tlupy, které se měly po obou stranách rokle ku předu bráti a pak za táborem opět se v řetěz spojiti, aby cikánům nebylo uniknutí možné. Baron sám se třemi čeledíny svými roklí vzhůru postupoval.

„Kdokoli z vás," křičel za odcházejícími honci, jejichž jednu tlupu šafář vedl, kdežto druhé se měl myslivec později v čelo postaviti, „bude tím vinen, že nám jen jediný z těch psů cikánských uprchne, bude bez milosti na místě uprchlíkově ihned oběšen!"

Takž brala se děsná výprava tato, jaké bohužel tehdáž na mnoha stranách v jižních Čechách proti nebohým synům kmene hindského byly podnikány, ku předu a již na polovici cesty setkal se baron Gerard s vracejícím se myslivcem, který sděloval, že cikáni táboří na mýtině lesní před jižním koncem rokliny, tak že prý velmi snadno se všech stran nepozorovaně obklíčeni býti mohou.

„Nuže, budeme míti vydatný lov a ni jediný z těch černých padouchů nám nesmí uniknouti!" zvolal baron s divokým chechtotem. „Teď spěchej za tlupou tamto na levé straně a jakmile první ránu mou uslyšíš, počni též mezi cikány páliti, nechť jsou to ženy nebo děti — nikdo ze zlodějského plemene toho nesmí býti šanován!"

„Je-li to zločinem, stříleti lidi jako dravou zvěř," pravil k sobě myslivec, když za honci vzhůru spěchal, „pak nechť padne vina na tvou hlavu, krvežíznivče!"

V půl hodině na to počal se na mýtině v lese ledenickém odehrávati hrozný výjev, jemuž rovné bylo vídati za předešlých století jen v Americe, když běloši mečem a ohněm vyhlazovali s povrchu zemského syny rudého plemene, vraždění to tvorův lidských, které k nejtemnějším skvrnám v dějinách člověčenstva patří.

Jako do smečky krvelačných vlků pálil baron Gerard mezi cikány, již se buď kolem vozů a stanů svých tísnili, neb na vše strany se rozprchávali, marnou spásu v útěku hledajíce. Poněvadž též myslivec a čeledínové baronovi, střelnou zbraní ozbrojeni, příklad pánův následovali, válelo se v táboře cikánském ihned několik mrtvol, nejvíce to mužů hnědého plemene, kteří se byli první při spatření nepřátel vzchopili a na útěk se dali. Ženštiny a dítky, srdcelomné výkřiky se sebe vyrážejíce, hledaly ochranu ve stanu, jenž byl mezi dvěma vozy postaven, zapomínajíce na to, že jim slabá pokrývka stanu není žádnou ochranou proti vražedným kulím nepřátel.

Štvaní cikáni, kteří byli do lesa zaměřili, byli odtamtud zase nazpět hnáni od honcův, již mu ili katanskou úlohu svou konati, nechtěli-li se snad od tyranského pána svého téhož osudu dočkati, a takž mohl baron Gerard zcela pohodlně po ubohých uprchlících stříleti, tak že mu ani jediná z vyhlídnutých obětí neušla.

Uprostřed vražedného boje tohoto vrazil mladý cikán, jenž se zdál někoho v divé vřavě uprostřed tábora hledati, do stanu mezi vozy a v okamžení na to letěl zase zpět, veda s sebou dívku, která byla co do ztepilosti postavy a ladného obličeje pravou kráskou temné pleti své, a jako štvaný jelen ubíhal s ní do lesa s takovou rychlostí, že se jako stín mihnul mýtinou.

Zraku baronovu však neušli tito dva prchající a spatřiv krásnou cikánku, kteráž ihned vášeň jeho vzbudila, namířil bez otálení po ochránci jejím a zasáhnuv jej kulí svou, skolil jej k zemi, tak že mladý cikán i dívku s sebou strhl.

„Tu hezkou kůstku mi zachováš pro zábavu na Ostrově, kaprále!" vzkřikl na šafáře, jenž byl právě z lesa do tábora vrazil. „Svaž ji ruce a dva chámové ať mi ji střeží, aby vítězoslavný průvod můj do zámku zdobila!"

Stalo se dle rozkazu jeho a v okamžení na to byla krásná cikánka odváděna na bezpečnější místo do lesa, kdežto v táboře nové vraždění nastalo. Řetěz honců byl zoužen a ostatní prchající lapeni, tak že nikdo z celého nešťastného kmene cikánského z krvavé lázně této nevyvázl.

Většina mužů a mladíků byla postřílena, čtyři byli jati a před barona přivedeni.

„Který z vás chce býti katem ostatních tří, ten ujde provazu!" zahřměl nelidský baron na cikány tyto. Leč ni jediný z nich nechtěl si zachovati život popravením ostatních soudruhů svých.

„Pak vzhůru se všemi na nejbližší strom!" kázal divoce Gerard a sedláci musili vykonati práci katanskou, k vůli níž byl myslivec provazy s sebou přinesl.

V několika okamženích houpaly se čtyry mrtvoly cikánů v povětří, z celého kmene nebylo žádného muže více na živu.

„A nyní nakupte chrastí a suchého listí kolem stanu!" vzkřikl baron poznovu na lidi své. „Přísahal jsem, že ani žen ani dětí cikánského plemene nebude šanováno, a přísaze své dostojím!"

I tento hrůzný rozkaz byl vykonán a v krátké chvíli plál oheň na všech stranách stanu, z něhož zoufalý nářek žen a dětí cikánských zazníval. Která z ubohých obětí plamenům uniknouti chtěla, byla od barona kulí skolena, ve čtvrt hodině bylo dílo zhouby dokonáno. Mimo dívku cikánskou, kterou kázal prostopášný ukrutník pro sebe zachovati, neušel z celého kmene cikánského nikdo smrti, více než dvacet životů lidských bylo zde utraceno, jakoby se bylo o vyhlazení divoké zvěři jednalo.

„Mrchy cikánských těch psů nechte krkavcům a dravé zvěři lesní na pospasy!" kázal vítězoslavně baron Gerard, když byl krvelačným zrakem bojiště přehledl. „Kdo mi o jiné tlupě cikánské v krajině naší zprávu přinese, abych na ni podobný lov mohl podniknouti, dukátem bude odměněn!"

*

Po té dal znamení k návratu, a čeleď i honci, vedouce ve středu svém jatou krásnou dívku cikánskou, vraceli se za baronem k Ostrovu nazpět.

Když zanikl i poslední šumot kročejů jejich, pozdvihl se zpola mladý cikán, jenž byl chtěl dívku zachrániti, a jen lehce raněn jsa, mrtvým se stavěl; přehlédnuv krvavé divadlo kolem sebe, zvolal s divokým bleskem v temných očích svých:

„Pomstím se ti, krvelačný bílý muži, žes mne oloupil o dívku srdce mého; žes pohubil kmen můj, jehož králem by mne byla ruka milky mé učinila! Pomsta má tě zachvátí a nešťastní bratří moji budou na tobě pomstěni!“ Vrhnuv ještě poslední pohled na oběti děsného vraždění tohoto, vzchopil se a v okamžení zmizel v hustém lese, jenž byl opět v hluboké ticho pohřížen, jakoby mír jeho nebyl v ničem býval porušen.

(Pokračování.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

VI.

Jan Maria vrátil se dosti pozdě do San Catalda. Byl velice znaven, zasmušen a zamyšlen. Ona záležitost, volající ho do Říma k bankéři, u kterého měl úvěr velkým obchodním domem v Praze zaručený, byla jej velmi rozladila. Byl u něho hned po svém příjezdu sumu peněz vybral, jež nyní už vyčerpána byla, a očekával na dopis, Leopoldovi zaslaný, novou část peněz. Přišla sice, avšak o mnoho menší, než se domníval, tak že po vyrovnání účtů s římským bankéřem jen velmi málo pro nové výdaje zbylo. Zároveň došlo psaní. Leopold oznamoval mu, že jisté papíry, koupené někdy pro něho, nyní značně klesly, tak značně, že ztráta byla více než citelná, téměř bolestná, a Leopold radil, aby se rychle do Prahy vrátil, že bude nyní nevyhnutelně zapotřebí, aby se Jan Maria ve svých výdajích obmezil, a že vůbec bude s celým svým jměním v krátké době u konce, bude-li dále pouze z kapitálu živ. Úroky pak nestačí už i na skromnou existenci. „Přišel čas,“ psal Leopold, „kde se nutně musíš k nějaké práci odhodlat. Pomni, že ti hrozí mizina.“

Jan Maria vyrovnal svůj dluh u bankéře, sebral, co zbylo, a chodil pak po Corsu na slunci. Aby trudné myšlénky a dojmy zaplašil, vešel do galerie Borghese, hledal útěchu u výtvorů velkých mistrů, aneb aspoň chvilkové zapomenutí. Náhodou setkal se v ‚sále zrcadel‘ s důstojníkem z italské válečné lodi, jehož byl v Cařihradě znal. Odlesk známé, přátelské té tváře zjevila se mu nenadále v křišťálové hladině mezi pestrými guirlandami, jimiž Mario de'Fiori zrcadlové stěny té síně tak graciósně pomaloval.

Bylo to radostné překvapení pro oba mladé muže. Měli společné krásné a zajímavé upomínky na dobu trávenou v Bujukdere, na dojmy a malá dobrodružství v té staré, malebné Brusse, a na vyjížďku odtamtud na blízký mýsický Olymp.

Objali se vřele, a když hlučné vítání jejich pozornost navštěvovatelů galerie k sobě obracovalo, vyšli z paláce, a v protější ulici Condotti navrhoval důstojník, aby toto svoje setkání splendidní snídaní oslavili. Nejskvělejší restaurant v Římě, Spillmann v téže ulici, zdál se pro takovou příležitost jako stvořen. Jan Maria souhlasil a byli oba tak veselí, že se při šampaňském až do slzení rozesmáli, rozešli se pak v nejrůžovějším rozmaru. Jan Maria zajel domů do ulice Giulia, a rozjaření jeho obrátilo se tam náhlou reakcí v hlubokou melancholii: býval vždy smuten, kdykoli trochu více nad obyčej vína vypil. Smával se sám často sentimentální povaze svého ‚opilství‘. Teď nebylo mu však do smíchu. Peněžní jeho nesnáze, na které u Spillmanna si ani nevzpomněl, ležely mu nyní těžce v mysli. Sedl k stolu a psal Leopoldovi odpověď. „Neprodleně domů jeti,“ psal, „znamenalo by pro mě urychlenou smrt. Cítím tu vaši zimu až sem. Nemohu se vrátit. Pošli hned žádané peníze. Ať nezbude třeba nic. Vím beztoho, že brzy zemru.“

Poslední tato věta jej zarmoutila velice. Cítil lítost sám nad sebou. Rozechvěn vyskočil s křesla.

„Ne,“ zvolal, „Vždyť tomu nevěřím!“ A chtěl psaní roztrhat. Ale nechtělo se mu jiné psát. Přeškrtl tedy závěrečnou větu, zapečetil list a donesl jej sám na poštu. Pak sedl do fiakru a jel až k bráně del Popolo. Tam vystoupil a poslal kočár zpět. Byl tak nepokojný, že se mu sedět nechtělo, a umínil si, že půjde do San Catalda pěšky. Nešel po silnici, bloudil po stezkách i bezcestím. Slunce se nížilo. Chůze účinkovala na něho dobře. Vzduch, který se značně ochladil, rozptyloval jeho melancholii, a radostný pocit, že se blíží místu, kde Caterina mešká, vzrušoval ho příjemně. Avšak ta mimovolná narážka na smrt, kterou byl ve svém listu učinil, zněla mu přece jen jako neurčitá disharmonie na dně duše dále, mrak nechtěl úplně s jeho čela. Po dlouhém chození a bloudění, když se bylo úplně setmělo, dorazil domů.

Suntarella přišla jako obyčejně, když se z města vrátil, aby se ho ptala, má-li velký čili malý hlad. Po svém bohatém snídaní u Spillmanna nechtělo se mu jíst a cesta byla jej tak znavila, že mu nebylo volno. Toužil jen po samotě. Myslil na pošmurnou lyrickou báseň, kterou v něm pinie skloněná nad rozpadlým římským hrobem byla vzbudila. Chtěl ji napsat, ale dobrá Suntarella neodcházela i když ji byl krátce pouze o koflík čaje a něco chleba poprosil. Její dnešní neodbytnost jej mrzela, nechtěl však přece žádnou nelibost na jevo dávat, a odhodlal se tedy, že s ní promluví. Doufal, že jej dlouho mučit nebude.

„Vy měli jste dnes hosta?“ řekl na zdařbůh, napadlo mu, že byl dopoledne pana Galliho s matkou potkal.

„Ó, vy jste se nejspíše na silnici viděli? Ovšem, musili jste se potkat,“ řekla Sunterella, a měla po taji radost, že sám o doktorovi mluvit začínal.

„Úbohý pan Galli," dodala s povzdechem, „myslím, že dnes nebude mít nejlepší spánek."

„Jak to?" divil se Jan Maria.

„Ah, zlobím se tak na contessinu! Jsem tak ráda, že mi sama o ničem neřekla; kdyby se mně svěřila, musila bych ji plísnit. Bylo by to moji povinností. Ale tak, když nic nevím než to, co jsem tak náhodou jen z vedlejšího pokoje slyšela, mohu mlčet!"

„Nerozumím vám naprosto, paní Assunto," řekl Jan Maria a nelhal.

„Inu, neměla bych to snad dále povídat," řekla a sklopila trochu hlavu jako v kajícnosti. „Avšak je tak těžko mlčet, a vám to mohu přece svěřit! Vy mě neprozradíte u contessiny, ani nepovíte moje tajemství dále. Na vás se mohu spoléhat!"

„Myslím, že to nebude nic tak hrozného," řekl s úsměvem.

„Ó, ano, je to hrozné, co to nerozumné dítě vyvedlo!" durdila se Suntarella a hleděla plně a pátravě na něho. „Krátce: byli zde na námluvy, on i paní Galli. Hleďte, tak hodný, dobrý, hezký člověk — a contessina jej zamítla, docela a určitě zamítla!"

Vzdychl z hluboka a radost jevila se mu v očích, ale mlčel.

Suntarella byla spokojena.

„Neměla to dělat, nejednala dobře ani moudře, řekněte sám!" zvolala za chvilku.

„Nemám práva soudit," řekl a sklopil oči. „Contessina má zajisté své příčiny a důvody."

„Ach, ty její příčiny!" odpověděla s úsměvem, zdánlivě opovržlivým. „Jako kdybych je slyšela, ty příčiny! Řekne: nemiluji ho. Čisté důvody! Láska by přišla později sama. Kdybych contessinu neznala a nevěděla, že nikoho, ale pranikoho nezná, řekla bych, že miluje snad někoho jiného. Tak ale, věru, nevěděla bych, koho! Leda snad starého našeho Francesca!"

Jan Maria se usmál a mlčel.

„Ale odpusťte, přinesu vám raděj váš čaj," řekla teď stařena, jakoby se upamatovala, a vyšla z pokoje.

„Myslím, že jsem mluvila zřejmě," šeptala si venku na chodbě a dusila v sobě smích.

Jan Maria vstal a hodil k psaní připravený papír do ohně. Už neviděl tu pinii, klonící se v soumraku pod pruhem purpurových, dohořívajících oblaků nad ssutinou římského hrobu, už necítil žádnou bázeň v duši, ale divokou jakousi naději, jakési znovuzrození, cosi jako úsvit nového života. Zamítla Luigiho! Měla zajisté vážnou příčinu, milovala snad jiného. Ten jiný mohl býti on sám. Ó ano, ano, nemohl se mýliti! Což neprozrazovaly ji její úsměvy, její pohledy? Nebyla celá její čistá duše v nich? „Beatrice!" zvolal a sáhl si mimoděk na to svoje bujně vzrušené srdce. Při tomto posuňku vypadl mu list z náprsní kapsy. Leopoldův list. Radost jeho změnila se náhle v žal.

„Ó bože můj!" zašeptal, „což mohu ji říci: buď mou? Jsem téměř žebrákem. Nemám, kam hlavu položit. Jsem jako ta ‚hruška v širém poli', o které se u nás tak dojímavě zpívá a mluví! Tak sám, tak opuštěn a každému cizí. Stojím mimo společnost! A ruce moje, což vědí, co to práce? Ah, nejsem mužem, jsem děckem, rozmarným děckem! Hanba mně!"

Klesl do křesla vedle ohně a zakryl si rukama tvář. Ani nepozoroval, že místo Suntarelly teď Angiolina vešla a že mu čaj na stolek vedle křesla postavila. Odešla tiše, jak byla přišla.

„Když vzpomenu, jak jiní žijou, jak pracují, se lopotí, zápasí — ale jak sladce jsou odměněni," rozjímal Jan Maria. „Žena stojí jim po boku, děti rostou kolem. Ó prsa se těm lidem dmou hrdostí a srdce jim buší štěstím! A takový blahý, tichý, požehnaný život jsem nikdy chápat nedovedl! Jak často jsem vidinu takové existence odbýval téměř s pohrdáním! To bylo mi vše vždy příliš po šosáčku. Ó, raděj jsem se uzavíral do svého jalového sobectví a snil a snil a snil, že pro mne cos lepšího musí osud chovat . . . A nyní vidím, že jsem svůj život zahodil! Pozdě, pozdě, pozdě prohlédl jsem!"

Hlava mu klesla na hruď těžce, jako umírajícímu.

„Caterino, Caterino," šeptal a viděl ji před sebou tak, jak ji viděl pod stromy v zahradě kráčeti, zářící spanilostí, dobrotou, čistotou. V tom napadla mu však též Pelagie. Jako přízrak temnosti a zloby zjevila se v té záři, vycházející ze zraků jeho Beatrice. Náhlý, nevolaný, ničím neodůvodněný byl ten zjev, pouze jako stín vedle světla.

„Milosrdný bože!" zvolal polekán tou vzpomínkou, „jak smím o Caterině snít a v lásku její doufat? Já, já! Jak tomu dávno a krev moje vzkypěla divoce tam v divadle, když její prsty se dotekly mé ruky! Ne, ne! Z toho ráje čistoty jsem vyhnán, a na prahu jeho stojí ne anděl, ale ďábel sám a směje se mému zoufalství. Kdybych šlépěje tvoje v prachu líbal, Caterino, nečisté moje rty by je znesvětily!"

Zalomil rukama. A pojednou zněla mu zase ta frase v uších, kterou byl dříve Leopoldovi do Prahy psal: „Vím, že brzy zemru." Ale celé jeho tělo vzpjalo se teď mocně proti tomu rozsudku, všechna jeho mladost, všechny jeho síly vzpíraly se tomu tvrzení, výkřik vydral se mu z prsou: „Ne, není tomu tak, já lhal! Já lhal!"

A srdce jeho bilo prudce, únava jeho mizela, temné myšlénky prchaly a bylo mu, jakoby jaro v sobě cítil a se v záři slunce koupal. Vůně květů a trav, zdálo se mu, že se nese pokojem. Vzal lampu a předstoupil před zrcadlo. Tváře jeho hořely, oči sálaly dlouhými paprsky. Usmál se.

„Jsem zdráv," pravil spokojeně, hleděl chvilku na sebe a postavil zase lampu stranou.

„Jsem zdráv a toť to nejhlavnější," řekl si. „Jsem mlád, jsem silným. Já chybil, nepojímaje posud svou životní úlohu, podléhal jsem příliš každému útoku, každému dojmu, však to dá se ještě napraviti. Vždyť mám vůli pracovat a nemám méně schopnosti než milliony normálních lidí. Pravda, zbloudil jsem, nejsem hoden jediného pohledu z hvězdného zraku té dívky — ale utíkám se k ní jako k oltáři, objímám její kolena, klekaje v prach. Chybil jsem, ale jak upřímně litoval jsem svého pobloužení! Ó, řeknu jí vše, vše, a ona pochopí, odpustí a spasí mě! Neodvrátí se ode mne, neb oči její nelhou, a nemýlím se, četl jsem to v nich, nejsem jí lhostejným!"

Kam zmizela jeho zoufalost? Nebylo po ní stopy. Byl mlád, život ležel před ním širý, širý, ztrácející se do nekonečna jako ta campagna, kterou byl před hodinou kráčel, a naděje svěží, krásná, se vším tušením, se všemi sliby jara skláněla se nad ním jako ona červánky

politá pinie u toho římského hrobu, kterému všechno to zlo, jež jiní i on sám sobě byl učinil, teď přirovnával. Ta hrobka byla minulost, rozpadávala se v rum, byla prázdná, neboť ten, jenž v ní někdy ležel, byl k novému žití vstal, k novému žití, plnému blaha lásky...

Jak bylo mu volno! Vypil trochu toho zčernalého, už dávno vychladlého čaje na stole, shasl lampu a chodil ještě dlouho po tmě po pokoji, zapaluje cigarettu za cigarettou. Konečně neudržel se unavením už na nohou a klesl na lůžko. Hleděl odtamtud oknem na hvězdy. Oči se mu zavíraly. Neměl už určitých představ, jen tu jednu myšlénku měl stále na paměti: poví jí vše, a ona bude jeho spásou! I ten pojem ztrácel určitosti. Poslední, co se mu v obraznosti zrcadlilo, byla ona červánky politá pinie, skláněla se nad ním, a byla to zároveň Caterina, a hvězdný úsměv jejího zraku vešel v jeho duši a odlesk jeho jevil se mu na rtech a svítil mu do usínajících už očí. Vědomí jeho ponořilo se do mysteria hlubokého spánku, jako hvězda do nedomyslného bezdna prostoru zapadá. —

Ráno probudil se s jakousi tíží na prsou a v každém údu. Vstal téměř tak unaven, jak byl lehl. Chladná voda, kterou se vždy s pravou rozkoší dlouho myl, vrátila mu konečně trochu svěžesti. Pak se strojil před zrcadlem, a cítil se spokojen, vida ruměnec na své tváři. Ó, byl zajisté úplně zdráv! Byl se včera pouze trochu ušel.

Zpíval si tiše úryvky ze všelijakých oper mezi tím, co svou toilettu dokončoval. Pochod z ‚Normy‘, pak ‚Casta diva‘, ale ne dlouho, neb při slovech ‚casta diva‘ musila mu hned Caterina napadnout a myšlénky jeho se zastavily u jejího obrazu. Začal o tom rozjímat, jakými slovy o své lásce s ní promluví, a jakými o svých omylech a o svém pobloužení... Zarazil se. Ó, jak jí to vše říci a neuraziti cudný její sluch? Bylo mu nevolno. Ne, chtěl teď raději uvažovati, jakým způsobem se uchopí nějakého úkolu v skutečném životě. Ona mu snad sama poradí, byla tak rozumná, tak opravdová a vážná přes všechnu svou dívčí prostou, nehledanou poesii a gracii. Ona poradí, ale on učiní návrhy, dá jí na vybranou. Má se naturalisovat v Italii a dáti se do královské mariny vřaditi? Anebo odhodlala by se jíti s ním někam na Kavkaz, kde by si za skrovný zbytek svého jmění malý statek koupil? Vždyť miluje Caterina samotu! Žije tak prostě, tak docela mimo společnost, mimo hluk. A zařídil by jí tam tak útulný, milý domek. Prostý zajisté, avšak ne chudobný... Myslil hned na samé orientální koberce, měkké a vkusné, kterými by stěny jejího pokoje ověsil, podlahu, divan, stoly pokryl. Nestýskalo by se jí tam po vlasti zajisté, s tou velkolepou krajinou před okny... A jemu? — Bylo mu bolno, bolno. Ach, vždyť téměř žádné vlasti neměl. Miloval ji, tu neblahou zemi, celou silou duše své, ale byl v ní cizincem. Bylo mu jako by ho byla vypudila za své hranice. Miloval ji více co chimeru, co ideál než co skutečnost. A moje verše?... tázal se, a vzal sešit do ruky, do kterého byl ty přepsal, které se mu zdály nejlepší ze všech, jež byl posud složil. „Což to něco znamená?“ pokrčil rameny. „Což je bude někdo čísti?“ Byl zase smuten, odložil je, nedělal více plánů. Poodešel k oknu a otevřel je. Byl tichý den pod mrakem, a stromy v zahradě šeptaly si tichounce a dřímavě. Konejšilo ho to. Bolest se mu pomalu zase z rozvlněných citů ztrácela a tichý jakýs, resignovaný smutek, ne docela bez sladkosti, zůstal na dně jeho mysli. Stál takto hodnou chvíli, když Suntarella zaklepala a vešla. Celou noc byla své plány kula, a ráno, věrná jim, přemlouvala Caterinu, aby dnes na tu dávno určenou návštěvu k donu Clementu si konečně vyjela. Předstírala, že nutno bylo radikálně čistiti, že se stydí za ta okna a dveře! A pak ten ubohý don Clemente! Zdálo se jí prý o něm, nehezký to byl nějak sen. Kdo ví, není-li churav? Snad potřebuje pomoci, které mu tam v té poušti nikdo neposkytne. Ta stará, poloslepá Ersilia, jeho hospodyně, zanedbává vše, je vždy třeba, aby ji ob čas někdo povzbouzel a trochu vyplísnil. Don Clemente to však nedovede. On nepozoruje ničeho. Ale jediné slovo contessiny, kterou Ersilia zbožňuje, stačilo by, aby se v Isole Farnese zase vše na nějaký čas k lepšímu obrátilo. Caterina rozmýšlela se chvilku.

„Pojedu,“ řekla pak, „ať mi Francesco koně osedlá. Avšak jsem vlastně trochu vázaná. Pan Jan Maria —“

„Řeknu mu, že byste dnes svůj slib splnila —“

„Ne tak, jinak to musíš říci,“ odmlouvala contessina, lekajíc se nějak toho slova ‚slib‘.

„Dobře, zeptám se ho, nemá-li dnes náhodou chuť podívat se na ty staré hroby, vy že jedete k donu Clementovi.“

S úsměvem šla pak do kuchyně, vzala připravenou kávu a donesla ji panu Plojharovi.

„Obsluhuji vás dnes sama,“ řekla pozdravujíc, když se Jan Maria od okna obrátil. Francesco je zaměstnán, sedlá koně pro contessinu. Radila jsem jí, aby jela navštívit dona Clementa. To je ten starý kněz nedaleko Isoly Farnese, víte? Ubohá contessina, je tak zamyšlená. Doufám, že trochu tou cestou pookřeje. Kdo ví, na co myslí? Nemohu nijak na to přijít.“

Panu Plojharovi zatlouklo srdce prudčeji.

„Contessina mi slíbila, že mě někdy seznámí s donem Clementem,“ řekl nesměle.

„Ano. Vzpomněla si na to. Řekla, že by ráda věděla, zdali byste dnes ty staré hroby si prohlížeti chtěl. Nemáte-li chuť, nechte to na podruhé. Řeknu contessině, že dnes prosíte, aby vás omluvila —“

„Ne, naopak,“ vzkřikl až polekaně, a nepozoroval ani tu lehkou ironii v jejím zchytralém úsměvu. „Řekněte contessině, že čekám, že, že —“ zajíkal se. Co by jí byl rád všechno vzkázal!

„Tedy pijte svou kávu,“ řekla odcházejíc, „a povím Francescovi, že pojedete též —“

Koně hrabali netrpělivě nohami a házeli hlavami. Francesco jim domlouval a Jan Maria prohlížel starostlivě sedlo, na kterém contessina jeti měla, je-li dobře připjato. Konečně přišla Caterina svým lehkým, graciósním krokem, oděna svou prostou, temnou amazonou, s malým, kulatým kloboučkem, se závojem do půl tváře na hlavě a s bičíkem v ruce. Pozdravili se, a malá, energická její ruka, tiskla dnes tu jeho poněkud silněji a vřeleji než obyčejně. Bylo to následkem neurčitého, nejasného pocitu. Bylo jí od včerejška, jako by někdo se stavěl mezi ni a toho přítele, kterého se však spustiti nehodlala... To vše bylo však tak mlhavé, že si toho vědoma nebyla, a nepozorovala ani, že v tom ruky podání bylo nějakého, třeba jemného jen rozdílu proti jindy; jemu však neunikl slabý ten důkaz teplejšího citu, a radost plnila mu srdce a zářila mu z očí. Pomáhal jí na koně. Sklonil se s tou

pravou, pokornou rytířskostí, která se tak ušlechtile od galantnosti a rutinované zdvořilosti liší, a nastavil dlaň, aby na ni stoupla. Ohlídla se mimoděk na Francesca, který jí tu službu vždy prokazoval. Avšak neváhala, svěřila svou nohu jeho ruce, stoupla na čekající jeho dlaň, lehce jako péro vyhoupla se na koně, kterého, šeptajíc zároveň mladému muži ‚díky', něžně po krku pohladila, a chopila se pak uzdy, již jí starý Francesco odevzdával. Suntarella stála o krok opodál, svěřovala contessině všelijaké vzkazy pro Ersilii a ujišťování nejoddanější pokornosti pro dona Clementa. Jan Maria mohl tedy snadně mlčeti a své zraky krásným pohledem na graciósni jezdkyni a smělé pohyby, kterými netrpělivého koně krotila, nasytiti.

„Šťastnou cestu," zvolala konečně Suntarella, propouštějíc jaksi contessinu a hleděla spokojeně za ujíždějícími, kteří se dali směrem k silnici. „Dobře jim to sluší, co, Francesco?" řekla stařena.

„Ah, krásné mládí," vzdychl Francesco, „jaro života!"

Nevěděl, že totéž byl před ním už Metastasio veršem vyslovil —

(Pokračování.)

Večer.

Báseň *Aug. Eug. Mužíka.*

Noc jako moře v svět se valí
a zřítelnici nebe kalí.
Jsi sám a vzpomínat je těžko v také době;
spi — zanech minulost a nepouštěj ji k sobě —
To měsíčný tam neplá svit,
to kdesi v dáli požár lit'.

To bylo snad v tvé vlastní duši . . .
Leč ostatní jsou všickni hluší.
Slyš rachot zoufalý — to krov tam v žáru praská,
ten popel — bolest je, a požár — to je láska.
Nech dopraskat vše v tuto noc —
ti nikdo nejde na pomoc.

Ne — nejsi sám, to mnohá živá
tam naděj zvolna dohořívá.
Ach, těžko jako v tvou se roli mnohým sněží,
než vzejde osení, tak mnoho sněhu leží.
Ten šerý sníh — a přec to pod ním pučí
a z dáli z hluboka již mocné jaro hučí.

Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

II. Alhambra.

2.

(Dokončení.)

Věž Comares, ohraničující jednu stranu patia de los Arrayanes, zavírá v sobě největší sál Alhambry, řečený vyslanecký, de los Embajadores, nejnádhernější a pro historickou vzpomínku, která k němu se víže a je pravdiva, nejzajímavější: zde totiž královna Isabella přijala Columba prosícího o podporu ku objevení nové cesty do Indie. Columbovy podmínky nebyly přijaty a veliký plavec již odcházel z Granady, když někteří z grandů a nejvíce kancléř pokladu Luis de Sant-Angel za něho se přimlouvali, ano kancléř 5300 dukátů ze svého na výpravu nabízel. Ostatek známá historie. Z okna sálu vidíte úvoz, za kterým most Pinosský, kde poslové královnini dohonili Columba, když tento již vzdával se vší naděje na uskutečnění svých smělých plánů.

Předsíň sálu vyslaneckého, věštící již nádheru, kterou síň veliká oplývá, má po obou stranách dva výklenky z bílého mramoru, jemně tesané, los babucheros, kde věřící odkládali svoje trepky na důkaz neobmezené úcty a oddanosti.

Tři okna sálu vyslanců, v každé stěně — vyjma ovšem dveřní — jedno, tvoří sama svými výklenky a také úpravou malé síně. Volná vyhlídka z nich na Albaycin a údolí řeky Darro je krásná k nepopsání. Docela dole dere se ten divoký proud, brzo ztráceje se do podzemních kleneb a jeskyň, brzo řítě se z nich jako bystrá ručej alpská spěchaje k řece Genilu, s nímž spojuje se za předměstím granadským Antequeruelou. Stopy strži ukazují, kterak Darro podemílá a trápí svoje břehy, a myslili už dávno, že, půjde-li to takhle dále, Darro odnese alespoň kus Granady s sebou do Genilu.

Darro tiene prometido
El casarse con Genil
Y le ha de llevar en dote
Plaza Nueva y Zacatin.

Že totiž Darro slibiv spojiti se s Genilem přinese mu věnem celé Nové náměstí, pode kterým teče, a veškeru část města, Zacatin. Pán bůh toho pro Granadu nedopustil a také nedopouštěj! Ztratila by tím to nejhezčí. — Chef-d'oeuvre sálu vyslaneckého je strop z cedrového dřeva: jeden úhel arabesky jedné vplétá se tu do úhlu arabesky druhé v nesmírné rozmanitosti, že okem těch zápletek sledovati nestačíš, a nestačil bys ani rukou, kdybys dosáhnouti mohl. Stěny zdobené nesčetně mnoha různý-

mi ornamenty ze štuku nesou nápisy z koranu o chvále boží, moci a bohatství těch, kdož v něho věří, pak také o chvále Abu-Nazara, který, jestliže za živa do nebe se dostane, lesk hvězd a planet zastíní. Tak slavný a velkolepý byl Abu-Nazar sultán, když písař onen tyto věci o něm napsal. Patrně však do nebe se nedostal ten muž, ani za živa, ani po smrti, nebo hvězdy velké i malé, stálice i oběžnice, družice i komety — všecko to svítí, jako svítívalo za těch čas. Však nevím, je-li to pro nás štěstím nebo neštěstím. — Na druhého sultána Abu-Abdallaha, který o této části Alhambry také dal pracovati, pochvalami nikterak nezapomněli; ale co tam o něm stojí, nikdo mi nepověděl. Beztoho že pravdivého nic.

Dlouhou chodbou dostaneš se, čtenáři milý, ze sálu vyslanců do appartementu královniných. Peinador, tocador a mirador de la Reina jmenují se ty rozkošné komůrky, ve kterých sultánky odbývaly svoji toilettu. Tocador je otevřený pavillon, takořka vznášející se v závratné výši nad úzkým údolím darrským; zde snívaly panovnice shlížejice na veliké město a za ním na tu velikou, širokou pláň, ze které později křesťanské vojsko na ně přišlo, odtud krmívaly holuby a holubice, jež jediné směly vznésti se k těm výšinám. Vyjma sultána, ovšem; o kleštěncích a komorných nemluvím, beztoho za nic byli počítáni. Nedaleko vchodu na zemi je deska z bílého mramoru s několika otvory, z nichž vonné páry vystupovaly halíce bílé, vnadné tělo krásné králové . . .

Vítr lehoučký právě tak, aby ho v tomto popise upotřebeno býti mohlo, zanášel sem první jarní vůně z Generalifu, když nahýbal jsem se přes roubení tocadoru dívaje se na rozloženou dole Granadu, na skály rozryté Darrem, na protější mraveniště Gitanů, pak na bílé vrcholky Sierry Nevady, které zdály se tak blízko v tom jasném, čistém vzduchu. A nad tím vším vysoko na modré obloze slunce zářici mnohem víc a mnohem jasněji nežli u nás v severním kraji. Pavillon byl opraven za Karla V. a později ještě za Filipa V, jehož manželka Isabella z Parmy také se tady parádila. Fresky na stěnách jsou ještě z těch dob: iniciálky jmen královských manželů, obklopené amoretky a květy, dosvědčují potomstvu, kterak vznešené panstvo se milovalo. Odevšad tady dýchá ještě láska s veškerou svou poesii; proto raději pospěšme odtud, abychom se naposledy ještě nezamilovali. — Té radosti jsem si nedopřál, abych podepsal se na věčnou paměť na kamennou ballustrádu, popsanou do černa a rozrytou tisícem jmen návštěvníků; ani ne tak proto, že by známá průpovídka náležitou našla applikaci, ale že bych se byl musil začervenat vida sebe tam, kde v kámen vyryli svoje jména Chateaubriand, Byron, Victor Hugo . . .

Sestoupili jsme zase do malého dvorce a odtud galerií do královských lázní, baños reales, malých to kobek, ze kterých ještě teď, v té opuštěnosti, sálá smyslnost a opojení z těch časů, kdy naplněny byly vůněmi a dokud koberce pokrývaly mramorovou podlahu a pohovky rozloženy byly podél stěn. Temné světlo padá shůry malým oknem na veliké nádržky mramorové, do kterých dle libosti pouštěla se voda; v kabinetu sousedním v nádržce mnohem menší koupávali se malí princové a princezny. — Tato místa, plná omamující sladkosti, povídají nejlépe, že Alhambra nebyla sídlem moci a síly, velikosti a slávy, ale jen lásky a rozkoše, lásky se všem jejími taji, rozmary a sladkostmi.

Jen en passant zmiňujeme se o sále, vhodněji o sklepení de Secretos, které Karel V. zříditi dal, bůh ví proč, snad jenom pro hračku, neboť tajnosti mohli mu povídati také jinde. Každý kout čtyrhranné této akustické kuriosity odráží slova slabě šeptaná jen do kouta diagonalně protějšího; mluvícího ani v bezprostřední blízkosti neslyšíš, za to v protějším koutě všecko jasně a zřetelně dojde ti k uchu, o čemž banální jakýsi vtip mého průvodce také jasně mne přesvědčil. Mimo tuto vlastnost všecky čtyry kouty vynikají značnou umouněností, neboť každý, kdo sem přijde, aspoň do jednoho strčí nos. — Starou mešitu palácovou přeměnil Karel V. v kapli, velkou síň poboční v oratorium: tu i tam ještě viděti zbytky a zlomky arabesek, stopu podkovovitého oblouku a stropu z řezaného cedrového dřeva. Karel ničil tady právě tak dobře jako v Cordobě a náhrady za to nepodal. — Také jen en passant odbudeme pusté stně, jež obýval kdysi tento císař a jež ničím nevynikají než stále se opakujícími nápisy „Plus oultre“ nebo arabským „Bůh sám je vítěz“. Non plus ultra Karlovo pronásleduje vás i do zmíněné capilly real, jakoby Karel i pánu Bohu chtěl připomínati, že nad něho ve světě nic. Přes to přese všecko Karel skončil jako každý jiný člověk, a vzpomeneme-li si na San Yust a na císařovu podagru, tož bídněji než mnohý z millionů jeho poddaných.

Však nikoli mimochodem podotčeno budiž, že proslulá vása alhambraská, „která sama jediná byla by slávou každého musea“, teď je umístěna v malém musei v postranní jedné síni. Kdysi v šestnáctém věku našli ve sklepích alhambry tři stejné takové nádoby ze žlutavé emailované fayence s okrasami zlatými, modrými a bílými, ale jen jednu dovedli zachovati: dvě druhé zmizely a nikdo neví kam. Také tu zachovalou špatně opatrovali, strážcům skoro před nosem nějaký ničema jedno ucho vásy urazil. Tím však Španělové vinu svoji se sebe nesmyjí, svádíce toto svrchované uličnictví na Angličany. Vása je vysoká 1·36 metru, měříc v objemu 2·25 metru; kdo chceš, vypočítej si přibližně, kolik její krychlový obsah obnáší, obyčejný tvar vás při tom v úvahu bera.

V odlehlém místě Alhambry průvodčí ukazoval síň přepaženou železnou mříží: prý klec pro sokoly maurských králů. Pověst však vypravuje, že bylo to vězení nebohé Johanky šílené, matky Karla V. Když vzpomínáte na holé, nedostavěné zdi paláce, kterému ustoupiti musila celá zimní část čarokrásného zámku, když vzpomenete, kterak znetvořena byla cordobská mešita Karlem císařem, přemýšlíte mimoděk, nebyl-li syn mnohem větší blázen než matka.

Propustil jsem průvodčího a vymoh si dovolení, bloudil jsem po Alhambře sám a sám, nemoha odloučiti se od těch míst, které v hlubokém mlčení svém vyprávěly celé legendy a pohádky krásné, jako z tisíce a jedné noci. Myslil jsem, že nezbývá v Alhambře již nic, z čeho by se nové podivení, nové nadšení vysoukati dalo. Ale myšlení mé sklamalo mne jako nevěrné děvče. Neviděl jsem dosud celého okolí palácového, těch věží kolem, a neviděl jsem Generalifu . . .

Buď — anebo!

Novella *J. Lerminy.*

(Dokončení.)

Když spatřil Morice, jehož znal již dlouhá léta, šel mu vstříc, a podávaje mu ruku, ptal se ho netrpělivě:

„Kde máte scenář? Dejte ho sem, rychle, rychle!"

„Zde," pravil Moric, vytahuje z kapsy tenký sešit.

„Dobře. Čtěte nám to..."

„Nebudu překážet?" ptal se Mariétal.

„Ne... povíte mi pak svoje mínění, dvoje mínění je lepší než jedno, a troje ještě lepší. — Zůstaň také, Fiévete. A teď poslyšte! Žádný z nás nebude Morice vytrhovati, žádné poznámky, ty si nechme, až bude hotov. Bude-li nás to nuditi, — nu, jaká pomoc. Musíme to ale vyslechnouti až do konce, abychom věděli, může-li se z toho něco dělat nebo ne."

„Dovolte, jen dvě slova," pravil Moric. „Myslím, že jest mou povinností, abych vás upozornil na to, že tento román asi nevydáte..."

„Proč ne? Je tak hloupý? To vám děkujeme, pak nemusíte ani číst."

„Jest velmi zajímavý... ale vy ho nevydáte..."

„Tážu se ještě jednou: proč?"

„Poněvadž jste galantní člověk."

Guersaint, který dobře cítil, že je to ironie, zamračil se trochu, pak zakašlal a řekl:

„Žádné hlouposti! Dejte se do čtení... nevím, co tím vším chcete říci, ale já bych rád věděl, na čem jsem."

„Počkejte ještě chvíli," pravil Moric. „Čekám na odpověď..."

Guersaint netrpělivostí jen hořel.

V tom bylo zaklepáno na dvéře: Byl to sluha, který přinášel Moricův lístek otevřený, na který Orliac připsal toto slovo: „Dobře!"

„Nyní jsem k vašim službám," pravil Moric, jehož hlas se trochu chvěl. „Prosím také, abych nebyl vytrhován. Povaha hrdiny musí se trochu obšírněji líčiti, aby byla pochopena. Kdyby se z toho měl dělati román, musil by spisovatel teprve vše dobře vypracovati, co já mohu jen naznačiti."

„Ale, tak už začněte!" zvolal Guersaint s notným zaklením.

„Už začínám. Tedy hlavní osoba se jmenuje... budeme ji jmenovati Pierre Janet. Jest narozen na venkově; otec jeho byl člověk brutální, od kterého obdržel více ran než konsků chleba. Když mu zemřela matka, poslal ho otec pracovat na pole. Pierre byl slabounký, měl na své stáří velkou hlavu, povahy byl snivé, trochu lenivé. Práce hmotné se hrozil.

Jeho otec, který chápal opět jen tuto, myslil, že ve škole se jen maří čas. Nicméně posýlal tam nějaký čas hocha, a tak se naučil tento čísti, psáti a trochu počítati. Za krátký čas ho vzal však otec zase ze školy a posýlal jej pást krávy. Ve žních musil však pracovati v polích jako ostatní. Unavovalo ho to až k smrti, naříkal li si však na zemdlenost, spráskal ho otec bez milosrdenství, a hoch pracoval dále, prolévaje hořké slzy.

Tak to šlo až do jeho šestnáctého roku. Tehdy mu zemřel otec. Lidé myslili, že má nějaké peníze; ale mýlili se. Všechna jeho pole byla zadlužena, tak že synovi nezbylo po otci ničeho mimo volnost.

Ten jí užil a dal se odvést. Jejich vesnicí táhli kdysi vojáci. Pohled na jejich skvělé uniformy byl jedinou šťastnou vzpomínkou jeho života. Mezitím vyrostl a sesílil. Vybral si jízdu. Následuje popis života vojenského. Pierre jest svéhlavý, neposlušný a hrubý. Se svými představenými žije v ustavičném boji, v němž ovšem podlehne. Tím vytvoří se jeho povaha. On pochopí celou moc pokrytství a za půl léta po odvodu jest vzorným vojákem. Uvnitř ovšem zuří. Blouzní o tom, jak by zabil svého kapitána, a při manévru zachrání mu život. To mu udělá oko, tak že, než mine pět let, jest furýrem. Až posud vlastně nežil. Svět zdá se mu rájem, jehož klíčem jsou peníze. A on jich nemá. Vykrade tedy plukovní kasu. Jest ztracen, ale kdo jej zachrání, jest — žena. Žena starší nežli on; jí jest 35 let, jemu 22. Ona zbožňuje tohoto mladíka, který zůstal i v městě venkovanem. Hraje si jaksi na jeho matku, jako často bývá u žen, které jsou starší nežli jejich milenci. Jest sice vdaná, ale muž ji opustil. Dětí nemá. Pierre stane se zároveň jejím milencem i dítětem. Ona ho učí lepším způsobům; on jest vůči ní poslušným a povolným. Poprvé ve svém životě cítí kolem sebe teplé ovzduší sladkého štěstí. Zdá se mu, že jej ty plné lokte hýčkají — nejsou sice pružné jako u dívky dvacetileté, ale za to zdají se mu pod hlavou tím měkčí.

Žena ta jest romantická, ba zabývá se i literaturou. Pozná, že jest Pierre opravdu nadaný, že má značný pozorovací talent, ba že dovede také všelicos improvisovati. Pošle některé jeho rukopisy do místního listu, který je vytiskne. Článek se líbí. Co nevidět přijde Pierre z vojny domů a přestěhuje se se svou milenkou do Paříže. Ona jej vede a ve všem mu radí. Zejména líčí mu často skvělou budoucnost. Nevzdělaný voják dá se do práce a pracuje horlivě. Je chudý, ale což na tom? Což pak nemá ona několik tisíc franků renty? A co je její, je také jeho? Věčný to důvod, který přemohl již mnoho skrupulí. Ostatně, co jest přirozenější? On ji miluje, ona ho zbožňuje. Ah! kdyby byla svobodná! Ona nechce, aby Pierre o tom mluvil. Vždyť jest mnohem starší nežli on, skoro stará, kdežto on jest mladík, pln života! Následuje malá potyčka, ve které jest hned zprvu ona přemožena.

Pierre opouští službu s výtečným vysvědčením. Ve vojsku litují, že odchází. Někteří posmívají se mu arciť za zády, nazývajíce ho „milencem staré", ale to je vše. Nyní jsou v Paříži. Pierre je připraven k boji. Jest to silný chlapík, který chce přijíti k cíli za každou cenu. Začátky jsou těžké. Žurnalisté a románopisci nepřicházejí nováčkům vstříc, naopak nemohou jim přijít ani na jméno. Ale ona jest zde, ona jej povzbuzuje a zázračným pudem naznačuje mu dvéře, na které má zaklepati. Stal se konečně lokalkářem časopisu druhého řádu sice, kterému

se však dobře daří. Kdyby jej tak mohl koupiti! Potřeboval by asi dvacet tisíc franků! Ale kde je vzíti? Což pak je nemá ona? Vždyť jí je zas později vrátí, až zbohatne. Ona dá se obměkčit. Tak se stane vrchním redaktorem. Šťastný rok přivede žurnal do květu. Uveřejnil v něm svůj první román a obrátil jím na sebe pozornost. Dostane zakázku na druhý, arciť za mírný plat. Nyní se již nestará o svůj žurnál, neboť se mu zdá, že by se tím snížil, ostatně se přestalo tomuto tak dobře dařiti... jsou zde dlužníci... které ona zaplatí. Jemu je dvacet osm let, a jí čtyřicet.

Ale ona zkrásněla v pařížském ovzduší. Lidé si ji ukazují při novinkách v divadle. Říká se jí „hezká paní Janetová". Její muž jest jedinou překážkou, aby se z této nepravdy stala pravda. Tento zemře. Pierre přemlouvá ubohou ženu k sňatku, jí zdá se on býti tím nejšlechetnějším člověkem. Sňatek se uskuteční.

Dobré činy bývají vždy odměněny, a tak také Pierre Janet dodělal se v krátké době neobyčejného úspěchu. Získal si velký počet čtenářů. Jeho romány nebyly právě originelní, ale vyznamenávaly se zvláště tím, že byly jaksi zahaleny neproniknutelnou rouškou. Na začátku postavil problém, který se zdál býti nerozluštitelným. Pak ponenáhlu s velikou obratností odstraňoval jednu překážku za druhou. Čtenář sledoval tuto hru s podobným interesem jako partii šachu. A to se líbilo. Jediná věc se mohla namítati: člověk viděl mechaniku, ale darmo hledal srdce. Nechť tomu bylo však jakkoliv, stal se bohatým, a žil uprostřed hlučné společnosti, byl vždy přítomen prvnímu představení v divadle, při dostihách v cerklu atd. Oblékal se elegantně a byl, zkrátka řečeno, v modě.

Co dělala jeho žena? Žila — a stárla. Bylo jí přes padesát. První známky churavosti se začaly okazovati, neboť její síly byly dávno stráveny vášní, které věnovala celý svůj život. Byla jako naduřelá, vrásčitá, jedním slovem velmi ošklivá. A pak byla unavena. Chtěla žíti klidně, jako žijí starší dámy, kdežto on se vrhal do víru společenského, jsa v nejlepších letech. Ona tím trpěla, ačkoliv se ještě radovala z jeho úspěchů.

On byl chladný, ale zůstal přece zdvořilý. Uvnitř si zoufal a nenáviděl ji. Skrýval tuto ženu jako svůj hřích. Kdyby byl býval svobodným, jaký sňatek by byl mohl uzavříti. Toto závaží táhlo jej do propasti zoufalé lítosti. Jednoho dne, při jakémsi procesu, svedla jej náhoda s jakousi cizinkou, krásnou ženou. Mluvil s ní, a zalíbil se jí. Byla to žena svůdná, jako bývají obyčejně cizinky, duchaplná, smělá. Domníval se, že bude míti malou práci s touto dámou polosvěta, za kterou ji držel. Ale mýlil se. Tato dáma se svými způsoby trochu excentrickými je ze vznešené společnosti. Jest vdovou, ale netouží po druhém sňatku. Pierre se jí líbí, ona to neskrývá. Ale on jest ženat, okolnost to velmi nemilá. Přijímá jej co svého přítele a důvěrníka, baví se s ním velmi intimně, dovolí mu líbati jí ruce, někdy i její vlasy, ale dále nic.

Pierre se šíleně zamiluje. Tato láska je podporována též jeho tajnou ctižádostí. On je bohatý, ale ona dáma je milionářkou. On si dobyl sice již jakési pověsti, ale ona jest okouzlující. Kdyby se oni dva mohli spojiti, žili by v pařížském ráji.

Pierre si řekl, že uskutečnění tohoto snu rozbíjí se jen o jednu překážku: jeho starou ženu, která se nemá k tomu, aby umřela.

Usmyslil si, že ji zavraždí. Když se na tom ustálil, vymyslil si zvláštní plán po způsobu těch, jež vyhledávají tak dychtivě čtenáři. Účelem jeho bylo zbaviti se nenáviděné osoby, a sice tak, aby ho spravedlnost nemohla stíhati, ba co více, zjednati si všeobecnou sympatii. Přemýšlel o tom mnoho; na tomto plánu nedalo se nic opravovat jako na plánu obyčejného románu. Tento román musil být hotový jedním rázem, neboť při tom nedostával žádné korrektury.

Všecky kombinace, jež zkoušel, zdály se mu nedokonalé, až konečně vznikla v jeho hlavě myšlénka, při které sám se zachvěl, myšlénka: buď — anebo!

Vrah musil býti v takových poměrech, aby se ho ani podezření nemohlo dotknouti. K dosažení cíle toho napadl mu prostředek sice nebezpečný, ale jistý; a sice ten, aby zavražděni byli dva, z nichž jeden byl by vrahem druhého. Jedním ze zavražděných byla by jeho žena. On, vrah — na oko zavražděný — buď by zůstal na živě, anebo nezůstal. Když by zemřel, nevěděl by o ničem a nelitoval by ničeho. Když by zůstal na živě, byl by šťasten. Jak připadl na tuto myšlénku, přemítal o jejím provedení. Znal celou literaturu toho druhu, i počal studovati způsob, jakým by ženu svoji měl zavražditi. Náhoda mu přála. Nalezl kladivo, jež nějaký zedník v domě zapomněl, uložil je, a čekal. Obtížnější bylo, kterak zavražditi sebe. Zde užiti kladiva nebylo možné. Nůž byl také nebezpečný, a to proto, že se jím může člověk poraniti jenom povrchně, a že bylo se co obávati, aby mu zbraň nezůstala v ruce, což by mu ovšem zmařilo celý plán. Bambitka zdála se mu lepší, ale za to hrozně nebezpečnou. Pod záminkou, že chce líčiti zastřelení v románu, radil se s lékařem, a dal si do podrobna vysvětliti stavbu lebky. Což pak se nestalo již častěji, že takový ubožák, který se chtěl zavraždit, se chybil, ať se již střelil do úst, do srdce, nebo do spánku? Ranou do úst může si člověk zohaviti tvář; rána k srdci může býti seslabena odporem šatů. Nejlepší zdálo se mu spoléhati na pevnost lebky; vždyť jsme již řekli, že byl odhodlán ke všemu, že heslem jeho bylo: buď — anebo!

Zbývala ještě jiná starost, sestrojiti totiž vraha, jemuž podobného nebylo by možno nikde nalézti. Za tím účelem koupil si u jakéhosi překupníka cestovní plášť, starý klobouk a veliké kníry, a v tomto přestrojení bloudil po kolik večerů kolem svého vlastního domu, jenom aby ho lidé pozorovali. V témž přestrojení šel si koupit revolver. Když takto všecko připravil, určil den, kdy tento plán, stejně důmyslný jako hanebný, má býti proveden. Několik hodin před zločinem hodil pak do Seiny onen plášť, v kterém obcházel svůj dům a kupoval revolver. Na to odebral se k hraběnce, bavil se s ní co nejpříjemněji, a potom vrátil se domů.

Poněvadž měl za užitečné zavdati policii jakousi záminku k vyšetřování, pohodil, když se vracel domů, na jednom náměstí obálku s několika ne právě cennými papíry. Byl přesvědčen, že po této stopě policie zcela jistě půjde. Schválně porouchal zámek, aby se podobalo pravdě, že bylo otevřeno padělaným klíčem. Na to šel rovně do pokoje své spící ženy, mávl kladivem, a jedinou ranou, jako když kovář udeří na kovadlinu, rozpoltil jí lebku. Smrt následovala ovšem ihned.

Druhá polovička jeho úkolu byla obtížnější. Aby pomátl policii, otevřel okno a vyhodil kladivo na ulici, co

mohl nejdále, jakoby vrah, utíkaje, cestou je odhodil. Na to zavřel okno, vzal revolver, který si v onom cestovním plášti koupil, přiložil si jeho hlaveň mezi oči, spustil, a klesl bez vědomí, jako mrtvola. Zbraň, kterou jen lehce držel, mu vypadla, čímž odpadalo podezření samovraždy. Tak dosáhl svého cíle, který si vytknul: buď — anebo! — — Mrtev nebyl, a přece byl vdovcem!"

„Pak," zvolal Guersaint, „zabil Orliac ženu svoji sám!..."

Všichni tři muži byli bledi, jen Moric měl lice zardělé.

„Vždyť jsem ho nejmenoval," pravil. „Dovolte, abych dokončil. Jako předvídal ten, jehož budu ještě nazývati Pierre Janet, spravedlnost ocitla se na nepravé cestě. Jeho hrozné poranění, jeho dlouhá choroba, tichá bolest, s jakou snášel hroznou smrt své ženy, to vše získalo mu v nejvyšší míře přízeň veřejnosti. Jeho první výslech dopadl zrovna skvěle. Bylo ovšem nebezpečí, aby, když přijde k vědomí, se něčím neprozradil. Jeden neopatrný výrok mu uniknul, ale nikdo mu nerozuměl. Když totiž lékař ze soucitu jej těšil, že jeho žena mrtvá není, prohlásil zcela rozhodně, že ano. To bylo vše. Na to se zamlčel, přemítal o tom celou noc, a druhého dne líčil obšírně hrůznou onu scenu zrovna tak, jak ji byl před zločinem nastudoval. Jeho výpověď sloužila za základ dalšímu vyšetřování.

Když byl obžalován Bidard, přišel někdo k němu a pravil:

„Vrah dopustil se troji neopatrnosti: předně, že hodil do řeky před zločinem šaty, které téhož večera byly nalezeny, za druhé, že ztratil cenné papíry v jiném směru nežli kladivo, a za třetí, že se střelil do hlavy, čímž vydal se v nebezpečí horší nežli smrt, v nebezpečí šílenství."

Pierre pochopil a zasadil se o to, aby Bidard byl zachráněn. Nicméně až na tuto příhodu vše dařilo se šťastnému vrahovi co nejlépe; a byl by se stal manželem bohaté hraběnky, kdyby otřesením mozku nebyly se u něho jevily počátky slepoty a příznaky šílenosti. Tajil jedno i druhé, pokud mohl, ale hraběnka uhodla pravý stav věci a opustila Paříž."

„Pierre, či vlastně Orliac, tedy věděl, že jej podezříváte?"

„Sdílel jsem s ním každý týden, co jsem objevil."

„Vy jste ho zabil."

„Ne, já ho potrestal. V tuto hodinu bude Orliac již zuřivým šílencem, neboť tento scenář četl jsem mu již před týdnem, a oznámil jsem mu, že jej odevzdám dnes večer do rukou buď žurnalisty nebo soudce."

V tom vrazil jeden z redaktorů do dveří a zvolal celý vyděšený:

„Právě teď skočil Orliac v návalu horečky s okna."

Všichni se zamlčeli a pohlíželi na sebe.

„To je všecko hezké," zvolal Guersaint, „ale já jsem bez románu! Musím vzíti nějakou plácačku od pana X... Ale ten Orliac byl povedený lotr!"

Přel. *B. F.*

FEUILLETON.

Poštovní idylka.

Napsala *Julie Chlumecká.*

(Dokončení.)

Přičiněním všech nahromadilo se tolik věcí, že by desátý díl byl stačil připravit člověka se služby, ale expeditorka zde ještě byla, avšak radosti z práce své neměla již žádné. Každou chvíli vyskytlo se něco nového, tak že byla v stálém strachu a rozčilení před novou nehodou. S udáváním na direkci běhalo se do vůkolních pošt a přes tu chvíli bylo se poštovnímu úřadu z nějakého přestupku zodpovídati. Direkce žádala, aby se poštmistr zodpovídal, proč neotvírá se úřadovna v čas. Tento psal: „Nikdy se to nestalo, aby nebyl úřad v čas otevřen, ale obecenstvo chodí na poštu jako do krámu, kdy se mu zlíbí."

Direkce psala, proč nechá se obecenstvo čekat hodinu v předsíni, když úředník v kanceláři nic nedělá. Ukázalo se, že jednou čekal někdo pět minut, když se přijímala nějaká důležitá depeše. Důtky od direkce tedy jen pršely, ba ani trestu nescházelo a expeditorka nejraději by byla utekla.

Skromnost a přirozená zdvořilost expeditorčina měnila se pod tlakem různých těchto nepříjemností v plachost a takořka v poníženost. Chtěla svou vlídností lidi odzbrojit, však tito viděli v tom jen špatné svědomí a nejistotu. Bezpočtukrát chtěla odejít — však pan poštmistr, který na to již byl zvyklý a expeditorky si vážil a její spolehlivost ve všem ocenit uměl, nechtěl ji propustit.

Konečně se obávala, že by odchodem svým vyvolala teprv bouři podezřívání, a hrdá jsouc ve vědomí své neviny, setrvala tedy nešťastná, přestrašená na místě, v okolnostech tak nepříznivých, ba krutých, které činily z dívky na nejvýš pořádné a svědomité osobu nejnespolehlivější a pro poštu přímo nebezpečnou.

Pan poštmistr pátral, odkud tyto pověsti původ braly, ale nemohl nikoho dopadnout, až jednou někdo začal v předsíni láteřit na poštu vůbec a na expeditorku zvlášť a mezi jinými špatnostmi vyčetl jí přímo, že bere z psaní peníze. Poštmistr ovšem ihned horlivého strážce poštovní bezpečnosti pro urážku na cti žaloval.

U soudu dostalo se expeditorce skvělého zadostučinění, avšak vrátila se přece nezvyklými výstupy soudní síně nanejvýš pobouřená a rozčilená. S úmyslem odejít a s přesvědčením zítra dát výpověď a pevně na ní setrvat, usedla, aby urovnala denní účet, příjem i vydání, a přebytek odvedla poštmistrovi. Denně posílal se tento přebytek dle předpisu do hlavní kasy představené direkce. Včerejší suma činila osm set, kterouž ráno poštmistr do kanceláře přinesl a tato se na místo určené poslala. Expeditorka, uzavírajíc účet, napsala si tuto sumu zvlášť. Zároveň ale napadlo jí, že se odeslaly peníze pryč, na-

*

psala tudíž opět sumu tuto pod první — zcela mechanicky. Rovněž mechanicky počítá bez myšlénky a chtění, osm a osm — zbude osm.

„Zbude osm," opakovala — vytáhla přihradu psacího stolu, chtíc takto počítaný obnos srovnat — přejela rukou oči — „osm a osm — zbude osm" — ale zde nic není. Kolikanedělní rozčilení, dnešní veřejné přelíčení a s ním spojené nepříjemnosti rozrušily její duševní rovnováhu nesmírně, ale tímto pozbyla vší rovnováhy. Dech se v ní zatajil — zbledla a nedovedla nic jiného myslet, než „osm a osm, zbude osm". Stokrát psala počet tento na papír — nestačil, vzala jiný a vždy psala ono osudné „zbude osm". Kdyby byla jen minutu rozumně mohla přemýšlet, kdyby se byla služky optala, která ji k večeři volala — vše by se bylo urovnalo, ale nikoliv — zmatena jsouc, polekána a nešťastna, nechala se omluvit a zůstala sama s hrůzou nad tímto případem v kanceláři.

Kterak mohla by jít mluvit s rodinou svého milého, laskavého představeného, když neví, kam podělo se osm set, které jí svěřil! — „Zdaž nebude soudit celý svět, že jsem si je nechala? Bože, dnes — soudím se, že mě nařkli ze špatnosti, a nyní skutečně nevím, kde mám peníze, které jsem přece dostala! — snad nechala jsem je ležet, a někdo je odnesl? snad spálily se? Ale mně byly dány a já nevím, kde jsou!

Položila hlavu do dlaní. Horké čelo neochladilo se v rozpálených rukou, ba ani dobrodějná slza nesmočila žhavé oči.

Vzpomínala na první dni svého úřadování, na své sny a ideály, na své štěstí, že má účel a cíl života v tom, když mladšího bratra učiní prací rukou svých mužem vzdělaným — vzpomněla na hrdost svou a radost, když první službou, již si čestným způsobem zasloužila, uhradila veškeré své vydání, a ještě se marnotratně předplatila na zábavný časopis, což se jí zdálo vrcholem všeho blaha. Jak těšila se, že vezme si na dobu prázdnin chudé děvčátko z města pro jeho zotavení a svou radost! Jak těšila se na zbudování pomníku na hrobu své matky!

Bolestné zaštkání otřáslo jejím tělem.

Ó ta drahá, drahá matka! Dávno mrtvá již, a zde nešťastné její dítě, jemuž celým srdcem, plným mateřské obětavosti a lásky, vše nejlepší přála a jemu žehnala, tone v zoufalství a poprvé neželí její smrti. Neb čeho by se na své dceři byla dočkala? Toho, že zítra opustí své postavení co zlodějka provázená zasloužilým opovržením všech, kdo se jí zastávali, a posměchem a zlobou ostatních. A bratr její? Ten zvykl si ji za druhou matku považovat a hleděl na ni jako na vzor dívčí povahy — jak odvrátí se od ní v dětském ještě nemilosrdenství od té, co . . . Nedomyslila — kvapně pozvedla hlavu.

Víčka oční zacukala sebou křečovitě, ostré světlo lampy bolestně bilo v horečně rozpálené oči. Sevřela zuby, aby potlačila výkřik hrůzy nad děsným tím obrazem a vstavši, potácela se do svého pokojíku. Široký pruh světla vpadl tam z kanceláře dveřmi ozářiv část bílé stěny — obraz její matky, kol drobné fotografie „revolver". Dívka zastavila se a držíc se otevřených dveří zahleděla se na obraz matčin. Ty její laskavé, tmavé oči hleděly tak vážně, a přece usmívala se ústa její na dceru, která poslední sílu sbírala, aby zadržela rozum již již z mezí se vysmekující. Hledíc v tvář laskavé ženy, zapomněla na okamžik svého rozčilení a sepjala ruce — dvéře za ní samy se přivřely, pruh světla se zúžil — na bílé stěně leskl se revolver — ostatní mizelo v stínu.

„Hle! Zde je východ, zde! — zítra nebude třeba mě vyhnat bez cti a smilování" — a ruka vztáhla se po zbrani. Oko zalétlo nesměle k obrazu matčině. Kouzlo tváře její však zmizelo — neb oči zkalené nerozeznaly více rysů předobré matky, jen temný obrys rámu a světlejší partie obrazu vynikaly neurčitě ze stínu.

Ruka dotkla se zbraně — chladná ocel zastudila v horké prsty tak, že uleknuta couvla — v tom ozvaly se nad ní v bytu poštmistrově kroky, „zítra přijde pan poštmistr pro peníze, snad nyní pro ně jde", prolétlo jí hlavou — strhla zbraň; rána padla.

Čtvero dveří rozlétlo se rázem po ráně domem se rozléhající. Poštmistr s paní slétli přímo se schodů do kanceláře, kde již listonoš na smrt bledý bral se stolu lampu, aby spěchal do pokojíku. Paní poštmistrová jej předešla. Než protlačil se mezi postilionem a dvěma plačícími služkami, držela sama v náruči dívku s ranou ve spánku. Proud krve řinul se po bledé tváři a bílém hrdle, zamknuté oči zachvěly se a velké slzy leskly se jí v řasách. Mezi tím, co poštmistr zamykal do stolu peníze a osudný počet, spěchal listonoš pro lékaře, odnášeje s sebou starý, bůh ví po kom zděděný revolver.

Za několik okamžiků přiběhl lékař. Rána nepatrná — pouhé škrábnutí — „více zkušenosti se střelnou zbraní a mohla být smrtelna," pravil „a co ke všem čertům jí tu slotu zde necháváte?" obrátil se na přítomné.

„Už je pryč," pravil listonoš, děkuje bohu, že se nechtěla učit střílet. Za půl hodiny omdlelou vzkřísili.

„Ale děvče, děvče, osm od osmi zbude nula a ne osm," pravil pan poštmistr, starý pán, který ještě po starém způsobu počítal mezi tím, co jeho paní laskavě hladila hebké její vlasy. Tato uchopila měkkou tuto ruku a líbajíc ji, zarděla se poněkud studem, ale více radostí nad vysvětlenou záhadnou ztrátou.

Skutek její udělal effekt! Nechtěli přece nikoho uštvat k smrti a myslíce, že stalo se tak následkem soudu atd., zalekli se všickni, kteří se nějak súčastnili proti expeditorce, a tak zjednala ticho sobě a snad i svým nástupcům.

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Repertoir českých divadel." Číslo XI. obsahuje: „Starý pán." Komedie o pěti jednáních. Sepsal Al. J. Palm. Z ruštiny přeložil Dr. Pavel Durdík. — „Bílá růže." Črta o jednom jednání. Napsal F. Cavallotti. Přeložila M. Kalašová. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

Listárna redakce.

Neuveřejníme práce zaslané: „P. V." — „Š—j."

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XVI. 20. srpna 1888. ČÍSLO 24.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer*.

(Pokračování.)

Mladí lidé jeli hezký kus cesty po silnici a pronášeli jen málo lhostejných slov. Srdce jeho bylo tak plné vážných, radostných citů, že téměř přetékalo, a hlas jeho prozrazoval hlubokým záchvějem při každém nepatrném slově, co se v nitru jeho děje. Byl by rád přímo s ní promluvil, bez odkladu, avšak zdálo se mu to tak podivné, hned, z nenadání o své lásce se vyslovit, tak z čista jasna ji prositi, by se k němu snížila, aby jej spasila, nehodného, ale neskonale milujícího . . . To vše chtěl, musil jí dnes říci, avšak scházelo mu to první slovo, po kterém to ostatní se samo zajisté dostaví. Myslil, že Caterina netuší, co se s ním právě děje, avšak mýlil se. Dívka, na pohled klidná, cítila instinktivně ta slova vášně, jež se mu ze srdce na rty drala, uhodla, jako vnuknutím, že cosi vážného, rozhodujícího se připravuje, že osud její se snad dnes na této vyjížďce rozhodne. Hleděla občas kradmo na jeho líc. Ó, nyní, v tom okamžení neměla už pochybnosti: ano, miloval ji. A ona? O tom už též nebylo pochybnosti. Bylo jí tak úzko a tak blaze! Pootevřela rty, srdce jí tak bilo, že musila hlouběji dýchat. Oči její obracely se mimoděk k horám a výše k obloze.

„Bože!“ zvolala mimoděk tiše, a lekla se pak toho hlasitého vzdechu.

Jan Maria slyšel, že byla cosi řekla, nebyl doslechl, co, a tázal se tedy: „Pravíte, contessino?“

V úzkostech svých a v zmatku řekla spěšně: „Je dnes to pravé počasí pro vyjížďku.“

„Ano, to pravé počasí,“ odpověděl.

Žádný z nich nemyslil na to, co mluví. Rozhlíželi se kolem. Den byl teplý a tichý a posud pod mrakem. Vzduch byl vlažný, a ač slunce vidět nebylo, byl přece sladce stlumeným světlem prosáklý. Bylo jisto, že pršet nebude, ty mraky byly příliš průhledné, a za nimi bylo tolik jasu, že nebylo pochybnosti, že se konečně probere. Celá krajina barvila se do fialova, i ty jednotlivé zelené stromy v dáli měly kolem korun slabě fialovou zář.

„Je to zvláštní osvětlení, až pravdě nepodobné,“ řekla Caterina, na niž toto naladění scenerie, tak nezvyklé, tak ‚ne z tohoto světa‘, podivně účinkovalo, bylo tak harmonicky s jejími snům podobnými pocity v souhlasu! Hleděla chvilku ještě před sebe a pak se obrátila k svému společníkovi, jakoby od něho nějakou poznámku očekávala. Lekla se změny jeho tváře. Byl úžasně zbledl a byl zasmušen, tak zasmušen, že jí to u samého srdce bodlo. Zapomněla okamžitě všeho, co jí od včerejška znepokojovalo, všeho, co jí od prvního okamžiku jejich dnešní vyjížďky rozčilovalo. Teď nebyla v tom otázka, miluje-li ji či ne! Nevěděla teď o ničem než o nevýslovné bolesti a hrůze, kterou jí onen stín smutku na jeho čele, onen ‚stín smrti‘ působil, onen ‚stín smrti‘, jenž ji co fixní idea od té chvíle pronásledoval, když byla mimoděk Jana Marii své vidině o Načiketu v indické básni strýce Astucciho přirovnávala. Poslední dobou byl ten strach zmizel, teď ji zachvátil silou křeče.

„Ah, vy trpíte!“ zvolala útrpně, též zbledlá. „Jste bled! Co je vám?“

A trhla uzdou a byla těsně vedle něho.

Rety jeho ševeliły, šeptaly, ale nebylo slyšet, co. Co se s ním dělo, nevěděl sám jasně.

Mezi tím, co se Caterina byla po krajině rozhlížela, sbíral myšlénky své a řekl si: „Nyní přišel okamžik, nyní anebo nikdy.“ A nehledal už to první slovo, byl je našel. Chtěl zvolati „Caterino!“ Nebyl jí posud nikdy jménem jejím oslovil. Což nebylo celé vyznání v tom zvolání? V okamžiku, když otvíral rty, aby sladké to jméno vyslovil, ucítil však tak prudkou fysickou bolest v prsou, že s těží výkřik potlačil. V hlavě měl závrať a bylo mu pojednou, jakoby mu ruce, kterými uzdu koně držel, byly něčím cizím, jako by se oči jeho nějakým podivně zbarveným sklem na svět dívaly, a v ústech cítil opět přisládlou, odpornou chuť krve, jako tenkráte v noci při tom hrozném záchvatu před kostelem Trinità. Smrtelný strach, že před Caterinou s koně sklesne, že jí poskytne hnusné divadlo, přiváděl jej na okamžik až na pokraj zoufalství, ale dodal mu zároveň tímto nadlidskou sílu. Přemohl tu hrozící mdlobu, neklesl s koně, a když teď na něj hleděla tak plná lásky a soucitu, vracel se mu lesk opět do očí, a zoufalá láska k životu jej zachvátila.

„Contessino," řekl tiše, ale vášnivě, „já nenávidím smrt."

Smyslu svých slov byl si teprve vědom, když je sám vlastním svým hlasem pronesená uslyšel, a když viděl, jaký smutek a jakou bolest jí působila. Světy byl by za to dal, kdyby to nebyl řekl.

„Jste churav?" zvolala. „Ó, co je vám, pro bůh!" A oči její byly vlhké.

„Nejsem!" pravil s tak přesvědčivým důrazem, že tomu sám uvěřil.

„Co vás tedy tak náhle zarmucuje?" ptala se, ani nevědouc, jak důvěrně s ním mluvila a jak plna lásky na něj hleděla.

„Oh, dostal jsem včera dopis z domova —" řekl na zdař bůh a zamlčel se.

Co to mluvil? Nechápal sám. Co měl ten dopis s nynější jeho zasmušilostí co dělat? Stálo tam ovšem, že je na mizině, a musil jí to někdy říci, byla to nutnost a povinnost jeho, milovala-li jej. ale teď, teď to nebylo na místě. Zuřil proti sobě, pro tuto nemotornost svého jazyka, tupost a nelogičnost své mysli, chtěl chorobu svou zapírat, a uchopil se tak nejapného prostředku!

„Zemřel vám někdo z přátel?" ptala se Caterina, která jiného spojení mezi smrtí a tím listem si myslit nedovedla.

„Nemám tam přátel. Nikdo mi nezemřel. Avšak smrt je tam domovem. poněvadž tam není života," řekl Jan Maria, mluvě jako v deliriu. To mrazivé dotknutí smrti v okamžiku, když o lásce své mluvit chtěl, uvrhlo jej v zoufalství. Jaká chmura visela nad světem! Vše, co jej kdy bylo bolelo, rozrývalo nyní znova v tomto okamžiku strádající jeho duši. Viděl náhle opět svou nicotu, neštěstí své země, beznadějnost ztraceného svého života. Caterina mlčela a zamyslila se též. Jeli beze slova svou cestou. Byli dávno od silnice odbočili a brali se dosti hlubokým úvalem. po jehož stráních skupiny ilexů, sem tam oliva a staré duby stály. Potok hučel a pěnil se kolem balvanů, které se byly odněkud v něj převalily, a voda klátila vysokým rákosím na mnohých místech břehu vyrostlým. V oblacích prolamoval se pomalu otvor, byl zatím ještě pouze velkou, žlutou skvrnou, z které jemný, jemný déšť slabých a jako vlhkých paprsků padal a se po celé krajině šířil. Okraje otvoru opalisovaly jako vnitřek lastury. Na Caterinu se to vše dívalo tím nepochopitelným zrakem věcí, jenž, lidskému a animalnímu tak málo příbuzen, přece jsa plný duše se mu účinkem tak velice podobá. Bylo jí tak podivně; ač takto nevědomky tím věčnem, na ni z konečného zírajícím nad okolností povznešenu se cítila, ač zcela se soucitu s Janem Marií oddávala, neubránila se přece jakémusi sklamání. jež se hluše, neurčitě, ale smutně v ní ozývalo!... Když dříve tak rozechvěn na ni hleděl, nemyslil tedy na ni, nebyl tou láskou pohnut, o které ona snila? Caterina nepoutala tedy, jak se domnívala, v té chvíli výhradně jeho mysl? Ne! Ta mysl bloudila daleko na severu! Vzpomínal na rodný kraj a připomínal si nyní jeho neštěstí, na ni, na Caterinu nemyslil... Jak byla se zmýlila! Všechna ta něha v jeho zracích patřila oné idealní sokyni! Úsměv tiché resignace, ale ne docela beze stínu trpkosti, jevil se jí nyní na rtech, a stud roznécoval jí ruměnec, více však uvnitř než na tváři. Brzy ale vytýkala si svou sobeckost. Jak mohla jen na chvilku zapomenout na to hlavní: že Jan Maria trpí! Oči její hleděly tiše na tu žlutou. světlou. velkou, stále rostoucí, stále jasnící se skvrnu na obloze, a zdálo se jí, že slunné ty paprsky jí srdce v hrudi rozehřívají. Něco z té záře bylo v její očích a na rtech, když nyní promluvila. aby jej ukonejšila.

„Pane Jene Maria," řekla pomalu, a bylo cos kouzelného v tom hlase, vycházejícím tak hluboko z hrudi, a mladý muž slyše svoje jméno změněné jako v hudbu, pohlédl téměř udiveně na ni. Znělo to tak slavnostně, tak vážně! Zraky jeho upřely se na ni tázavě. „Proč nevěříte v život?" řekla, „život jest jistina a pravda. Smrt je pouhý klam. Kdo zoufá. páše sebevraždu se zavřenýma očima. Kdo otvírá oči široce, široce. kdo přes nejbližší okolnosti do velikého prostoru hledí. ten doufá. A kdo pevně, svatě doufá. ten sklamán nebude."

Netušila. jak vášnivě, divoce se naděj v jeho srdci v tom okamžiku vzpjala, co mu tak hluboce do očí hleděla a tak sladce mluvila. Obrátila zraky opět vzhůru k oblaku. za kterým se slunce skrývalo a který teď se stával celý duhový, na okrajích jinak bílý jako tající sníh, promíchaný paprsky.

„Kolikráte," začala za chvilku zase mluviti, „kolikráte jste mi opakoval, že u vás doma přebývá smrt. Řekl jste mi, že vám tam bylo vždy největší bolestí, dívati se co svědek na trapnou agonii zmírající vlasti. A co trpkých, divokých výčitek, činěných vašim krajanům, jsem od vás slyšela! Někdy bych mohla mysliti, že svůj lid nenávidíte, kdybyste mi o něm. o jeho z mrtvých vstání, o jeho obětech, o heroickém jeho snášení křivd nebyl tolik krásného a dojimavého tak nadšeně pověděl. Hleďte, utvořila jsem si o tom lidu svůj úsudek. Nadchl jste mne, a ačkoli jej celkem tak málo znám, ačkoli mi tolik nejasného v představě o něm, myslím, že se v nejhlavnějším nemýlím. Vidím jasněji než vy, neboť vás zaslepují slzy vašeho bolu, tak spravedlivého a krásného."

„Chtěl bych ten úsudek slyšet!" zvolal Jan Maria. „Ale buďte milostiva!"

Usmála se a řekla za chvilku vážně:

„Nazval jste lid svůj jednou Lazarem mezi národy. Myslil jste při tom na Lazara z paraboly. Já však připomínám si raději Lazara, bratra Marie a Marty, co symbol vašich Čech. Když Kristus toho Lazara na světlo zpět, k novému žití volal, k novému žití a zajisté i vyššímu, neb projíti mysteriem hrobu a míti nad hlavou aureolu zázraku jest velkým posvěcením — tenkráte vlekl vrávorající Lazar zajisté svůj příkrov z kobky za sebou. Znamenal ten příkrov smrt? Ne, pouze minulost. Budoucnost byl paprsek v jeho oku. A tak je to s vaším lidem. Vleče svůj příkrov ještě za sebou, ale bude živ. Tak jako moje Italie k nové slávě a nesmrtelnosti z poníženosti vstala!"

„Ó, věřím všemu!" zvolal, a všechen jeho smutek zmizel, všechen jeho bol, a nemyslil už ani na život, ani na smrt, ani na vlast: jen na ni myslil a na neskonalou svou lásku. „Caterino!" zvolal chvějícím se hlasem a zamlčel se.

Viděl, že rychle, však ne uraženě, spíše s radostí po něm okem šlehla, když jí beze všeho a tak mimoděk a prostě ‚Caterino' oslovil. Nyní přišel okamžik! Cítil tak nesmírnou v sobě radost, tak neskonalé štěstí! Vyjížděli

právě z úzkého úvalu; Caterina pohnula svého koně o několik kroků ku předu. Širá campagna ležela teď opět v rámci těch strmících fialových hor před nimi, slunce bylo se bílým mrakem prodralo a široký pruh zlata padal na rozvlněnou pláň. Zrovna proti nim v dáli čněla skála a na ní kupily se nějaké budovy neurčité pod stínem plujícího oblaku, a zdály se s rozplývajícími svými obrysy nesmírné.

Caterina zastavila koně, a když Jan Maria jí těsně po boku jel a rty jeho se zachvěly, uhodla sladká ona slova, která s nich se padat chystala, a zmatena, couvajíc před nimi instinktivně, ač po nich lačnila, pozvedla ruku a zašeptala: „Tam to místo jest Isola Farnese.“

Jan Maria couvl též před svými slovy, neboť to, co říci chtěl, zdálo se mu náhle tak banální, tak bezpočtukráte už opakované, že se studem až zarděl. Ta váhavost trvala však jen mžik.

Vzal jí prudce za ruku. Výkřik jeho duše: „Já vás miluji,“ bouřil mu už hrdlem na rty, v tom ale pozvedla Caterina bičík a ukázala překvapeně v stranu, od které Jan Maria odvrácen stál, a skoro v tomtéž okamžiku letělo cos jako přízrak rychlostí vichru kolem nich. Byla to jakási kavalkáda, směs pánů v nejelegantnějších anglických oblecích a dam v „nejravissantnějších“ jízdeckých šatech s vlajícími vlečkami a závoji, dav groomů je doprovázel, smečka psů nejušlechtilejší rasy letěla před čarokrásnými jejich koňmi a campagna, před chvilkou tak pustá a mlčenlivá, hlaholila lidskými hlasy, štěkotem psů a frkáním a dusotem ořů. Kavalkáda mihla kolem, ale jedna z dam zastavila se s doprovázejícím ji pánem, byla překvapeně vykřikla a trhala svého koně tak prudce za uzdu, že se ušlechtilé zvíře vysoce na zadní nohy vzpínalo a koně, na němž Jan Maria seděl, poplašilo Jan Maria zbledl smrtelně: ona jezdkyně byla paní Dragopulos. Kůň její stál teď klidně dva kroky od něho; hleděla mu přímo v tvář; úsměv její byl zdvořilý a roztomilý.

„Ah, vy!“ řekla důvěrně, přátelsky a trochu blahosklonně zároveň a zdála se co nejpříjemněji překvapena.

Jan Maria vzpamatoval se, sňal klobouk a pozdravil formálně a chladně. Zdál se klidným, ale cítil v žilách mráz.

„Je to k víře nepodobné, kde se lidé všude setkávají,“ řekla paní Dragopulos. „Zde v té poušti.“ A usmívala se co nejvlídněji a tak nevinně! Oči její spočívaly na tváři Cateriny. Koně jejich stály nyní téměř vedle sebe. Jan Maria mohl je porovnati. Jak byly obě krásné, ale jak rozdílně krásné. Měl však málo chuti k takovému rozjímání a viděl jen jako mlhou jejich obrysy proti světlému za nimi šedu oblohy.

„Sir George Berkley,“ pravila nyní paní Dragopulos, obrátíc se k mladému muži, s kterým jela, krásnému jako bůh Apollo, „seznamuji vás s dávným přítelem z řeckých ostrovů —“ A ukazujíc na Jana Marii, vyslovila poněkud skomoleně jeho příjmení. Pak dodala se sladkým, nevinným úsměvem, pohlížejíc na Caterinu.

„Toť zajisté vaše sestra? Budu šťastna, když mě s ní seznámíte.“

„Mýlíte se,“ odpověděl tak tiše, že ho sotva slyšet bylo.

„Tedy sestřenka?“ ptala se s úsměvem ještě nevinnějším a hlasem, z kterého vyznívala ironie.

„Slečna di Soranesi,“ řekl krátce, a třásl se hněvem, a pak s přízvukem prozrazujícím hluše zášť, jmenoval paní Dragopulos Caterině.

Dívka byla jako ve snách, tušila, že se zde něco vážného děje, ale nevěděla určitě, co.

„Jest mi zvláštním potěšením seznámiti se s vámi,“ švitořila Pelagie sladce. „Jsme tak staří přátelé s panem Plojharem, vaším — Ah ne, zapomněla jsem, že není vám ničím! Nejste ani jeho sestrou, ani —“ zamlčela se, a ohlížela se. „Ztratili jste nejspíše svého grooma?“ tázala se. „Bloudíte tak sami samotinci pouští jako Pavel a Virginie. Jaká k závidění idylla!“

Přes tvář Cateriny přelétl slabý ruměnec. Konečně chápala, že ta krásná dáma jí chtěla nějak urazit. Proč? Nemohlo to býti než k vůli němu. Óh, to bylo bolestné! K vůli němu! Tedy si osvojovala nějaké nad ním právo? Jan Maria byl smrtelně zbledl.

„Ano,“ řekl, „slečna di Soranesi, jedouc z nedalekého svého domu do Isoly Farnese na návštěvu, poslala svého grooma k vůli zapomenuté maličkosti zpět, a dovolila mi, bych jí, když jsem se s ní zde tak nenadále setkal, jako teď s vámi, až do Isoly Farnese doprovodil.“

Caterina hleděla na něho ne bez překvapení.

„Proč lže?“ myslila si. „Vždyť nečiním nic nepravého, když s ním jedu na procházku.“

Paní Dragopulos smála se však hlasitě jeho výmyslům o groomovi a nahodilém setkání a zvolala: „Jak roztomile to povídáte! Privilej básníků! Vy děláte přece ještě verše a bajky, doufám?“ A vypadala tak nevinně!

Prsty jeho se svíraly tak křečovitě, že přelomil bičík, s kterým si nevědomky hrál.

Sir George obrátil se ku Caterině, pozdvihuje zdvořile klobouk.

„Contessino,“ pravil, „měl jsem čest se s vámi setkati, není tomu dávno, bylo to v domě markýzy Paoliny Valmariny. Odpusťte, nepoznal jsem vás hned.“

„Ó, pamatuji se nyní též,“ řekla Caterina. „Viděl jste od té doby donnu Paolinu?“

Jan Maria i Caterina byli tomu Angličanovi v duchu za to vděčni, že tak trapnou rozmluvu přerušil.

„Pojedem kousek s vámi, béřeme se též směrem k Isole Farnese,“ řekla Pelagie, a všickni čtyři jeli nyní v jedné řadě ku předu.

„Proč nepřišel jste ke mně, jak jste slíbil?“ tázala se Pelagie pana Plojhara. A pak obrátila se ke Caterině. „Je tak nestálý, ten váš přítel. Nebýti této honby na lišky, ku které mě sir George přemluvil, byla bych již dávno Řím opustila, a byli bychom se s panem Plojharem beze všeho ‚s Bohem‘ dání rozešli! Takoví přátelé, jak my jsme byli! Ne, jakými posud jsme!“ Obrátila se k Janu Marii. „Jak jste při poslední návštěvě o tom našem přátelství blouznil!“ zvolala. „A víte, že se můj muž hněvá proto, že nás nyní tak zanedbáváte? Ovšem netušili jsme, že máte příjemnější společnost.“ Usmála se na Caterinu a zároveň vyletěl jí blesk zášti a opovržení z očí.

Caterina porozuměla tomu pohledu, nelekala se ho, mlčela pouze a sklopila oči.

Sir George jí vykládal velmi obšírně a důkladně, jak se lišky honí, a byl pevně přesvědčen, že mu horlivě naslouchá.

*

Paní Dragopulos švihla svého koně a zašeptala po rusku: „Slyšte mě.“ Byla mžikem o pět kroků napřed.

Nenáviděl ji, proklínal ji, ale, chvěje se po celém těle, poslechl.

Sir George a Caterina jeli spolu za nimi.

„Je to vaše milenka?“ ptala se, ohlédnuvši se na Caterinu a mluvic stále rusky.

„Poslyšte,“ řekl ji, skřípaje zuby, „bude lépe pro vás i pro mne, nepoženete-li mě až na pokraj šílenosti. Jediné urážlivé ještě slovo proti té, jejíž jméno — ach, je to zneuctění pro tu dívku o ní *s vámi* mluvit.“ A zaťal pěstě.

Mlčela chvilku. Pak pohledla na něho.

„Neboj se žádné scény s mé strany,“ řekla mu a měřila jej opovržlivým pohledem. „Urazil jsi mě posledně. Ne, urazil jsi pouze mou ješitnost. Odpouštím ti. Vlastně jsem už ani na tebe, ani na tu urážku nemyslila. Ale řekni, proč jsi nepřišel?“

„Poněvadž mám hrůzu z vás a z těch, které jsou vám podobny. Poněvadž tě nenávidím, poněvadž tě proklínám,“ syčel Jan Maria.

„A poněvadž tvoje ctnost a tvoje věrnost se mne báły?“ řekla s chladnou ironií. „Nuž, konečně i to je mimovolná poklona, a ješitnost moje může být spokojena. V jednu z těch tvých tak zvaných ctností věřím a přikládám jí cenu v jisté míře: míním tvou upřímnost. Ty ostatní jsou směšné a velmi nestálé. Nuž, budu též upřímná — a pak se rozejdeme.“

Mlčela chvilku. Pak pokračovala:

„Především věz tedy, co vlastně dávno víš, že moje láska k tobě nebyla nikdy více, nikdy nic jiného než kapricem. Ta první na Korfu, pravda, nebyla beze trochu víření smyslů. Ale to vzplanutí nedávno v divadle, které ti tak hlavu mátlo — to byl chorobný pouze nával. Zdál jsi se tak nemocným. Zmocnila se mne strašidelná jakási zvědavost — milovati mrtvolu.“

Jan Maria se zachvěl.

„Tím lépe pro vás, nebyl-li jsem vám nikdy ničím,“ řekl zasmušile. „Nuže, rozejděm se!“

„Ještě ne,“ zvolala. „Musím ti ještě říci, že miluji toho krásného člověka, který za mnou jede, a že on mě miluje, jako snad muž ženu ještě nikdy nemiloval. Přijde za mnou do Neapole a pojedu s ním po té lodi, na kterou jsem tě v okamžiku slabosti zvala. Dobře udělals, že jsi druhý den nepřišel na mé pozvání — byl bys se trpce sklamal.“

„Nežárlím, a přeju vám i jemu štěstí,“ řekl Jan Maria chladně.

„Stálo by mě to slovo, a zastřelil by tě,“ pokračovala Pelagie a usmívala se při tom sladce.

„Snad bych mu byl vděčným,“ vzdychl Jan Maria. „Ostatně se nebojím.“

„Není také třeba,“ odpověděla. „Nestojíš mi za pomstu. Odhodila jsem tě, když jsi mě více nezajímal. Ah, golubčiku, věř, tys ten nejsmutnější na světě milovník, a ten nejnepříjemnější, kterého jsem kdy měla. Pravý syn své doby, ty plnou radost života ani cítiti nedovedeš. Užíval bys rád číš rozkoše až do dna, ale chtěl bys při tom býti na polo svatým. Ty nudíš sebe a jiné a nazýváš to těkáním za idealem. Je to slovo samo o sobě už dnes špatného vkusu. Postrádáš naivnosti v neřestí a nedostává se ti rafinerie. Jdi s bohem nebo s ďáblem. Náš román je u konce. Konět jinak než ty dávno otřepané: žádná kletba, žádné vrhání se mezi milence a sokyni. Ne, golubčiku! Celá moje historie s tebou je ta: kousla jsem do jablka, které mě lákalo na okamžik, ne z hladu, ale z dlouhé chvíle, z přesycenosti, a pak viděla jsem, že je nechutné! Takové jablko prostě zahodíme — a odplivneme si!“

A Pelagie odplivla skutečně.

(Pokračování.)

Divoký baron Gerard.

Obrázek z časův poroby lidu českého. Od *Josefa Srátka*.

(Pokračování.)

III.

Na severním konci dědiny Ostrova stála nízká chatrč, došky krytá, která se sice nelišila mnoho od ostatních chalup chudičké vsi, na niž by ale byl bedlivější pozorovatel shledal přece leckteré známky toho, že obyvatelé její mnohem více dbají čistoty a pořádku než ostatní sousedé ve vsi, kteří na rozedrané zdi chat svých žádné péče nevynakládali a udržování čistoty vně i zevně za zbytečnost považovali.

Stěny chatrče oné, jakoby z vísky již vystrčené, ač byly taktéž jen z vepřovic hrubě zdělány, byly přece čistě obíleny a nízká dvě okénka i dvéře byly čistě umyty, jsouce důkazem toho, že v chatrči pracovitá ruka ženštiny vládne, která nechce žíti spůsobem ostatních nuzáků ve vsi, jejichž příbytky se od chlévů nemnoho lišily.

Chatrč tato byla obydlím starého tkalce Balcara, jenž zde přebýval se svou dcerou Bětuškou, živě se, pokud mu toho robota panská dovolovala, tkalcovstvím, jehož výrobky občasně do Soběslavě donášel, dobývaje si tím slušnější výživy, než jaké ostatním poddaným pána ostrovského přáno bylo.

Seznaly jsme starce tohoto i dceru jeho již při samém výjevu na dvoře zámeckém, kde Bětuška byla zjevem svým tolik docílila, že ubohý otec její nemusil jíti na lov, jehožto namáhání by jej snad bylo o život připravilo.

Náhlá choroba byla starce den před tím na lůžko uvrhla, s něhož jej byl nelidský rozkaz baronův strhl, a nyní odváděla jej Bětuška opět k loži, neboť surovým nakládáním šafářovým byl tak velice shrocen, že se sotva mohl na nohou udržeti.

Dcera jeho, s jejíchž půvabných lící nyní růže zmizely, podpírala chorého otce a dovlékla jej nazpět k chatrči, aby jej poznovu na lůžko připravila a potěšnými slovy skleslou jeho mysl opět povznesla.

Chvěla se strachem nejen o život otcův, leč také vzpomínkou na děsná slova baronova, kterými byla sice otci jejímu milost pro dnešek udělena, která ale nic dobrého osobě a cti její nevěstila.

Jen pomnění na slib milence jejího, že brzo ji vyprosí z poddanství pána ostrovského a družkou života svého ji učiní, dodávalo jí zmužilosti v trapném postavení tomto, v němž se nejen o život otce svého, ale též o čest svou panenskou musila obávati.

Uloživši chorého otce opět na chudobné lože, s něhož byl tak surovým způsobem stržen, a připravivši mu odvaru z bylin léčivých, které ji byla před rokem zesnulá matka znáti naučila, poklekla pak u lože otcova, zahřívajíc rukama svýma studenou ruku starcovu, která se stále ještě chvěla, neboť veškera duševní i tělesná síla jeho byla děsným výjevem ranním rozrušena.

„Bůh ti vše odplatí, dobré dítě moje," šeptal stařec, „co pro otce svého činíš; vyvázneš snad brzo z poroby ukrutníka toho, jenž jest pánem naším, a prosím jen Pána Boha, abych se dočkal dne, kdy tě dobrý ten hoch jako ženu svou do domu svého v Soběslavě uvede."

„Nemluvte o smrti, drahý tatíčku," lkala dívka; „uzdravíte se zase a budete s námi ve městě ještě dlouhá léta žíti, neboť mi slíbil dobrý můj Ondřej, že také za vás složí baronovi výkupné, a já budu dnem nocí pracovati, abych mu peníze ty zase jinak nahradila."

Výraz radosti objevil se ve tváři starcově při slovech těchto a hluboce vzdychnuv, odvětil:

„Ano, byla by moje radost největší, kdybych i já mohl se vybýti s místa, na němž nespočívá žádného požehnání božího. Bojím se ale, že ani složení výkupného nepřivede nelidského barona k tomu, aby opět jednoho poddaného ztratil."

„Věřte, tatíčku," ubezpečovala dívka, „že ho pohled na několik těch zlaťáků, o které je teď na zámku tak veliká nouze, již oblomí, aby též vám výhost dal, jinak učiníme, co již tak mnoho poddaných zdejších učinilo."

Stín člověka mihl se právě kolem okénka a Bětuška ohlédnuvši se, radostně vzkřikla:

„Hle, tatíčku, Bůh sám Ondřeje přivádí, aby dotvrdil slova má! Věřte, že ještě dnes bude přání vaše splněno, abyste Ostrov mohl se mnou opustiti!"

Vzchopila se a běžela ke dveřím, jimiž vstupoval do nízké světnice mladík, jehož jsme byli ráno na pahorku u kamenného kříže poznali.

„Buď Pán Bůh pochválen!" pozdravoval, tiskna srdečně ruku dívčinu, a překvapeně na lože pohlížel, očekávaje, že otce Bětuščina za stavem jeho nalezne.

„Navštívil mne Pán Bůh," pravil stařec, pravici svou mladíkovi podávaje; „ale za krátko bude zase dobře; však víte, že my staří jsme už jen jako pára nad hrncem a že vetché kosti mnoho nevydrží."

„Jen řekněte, tatíčku," ujala se horlivě slova dívka, „že je tím ukrutný náš pán vinen, že jste musil ulehnouti."

A vypravovala pak stručnými slovy milenci svému, jenž soucitně k lůžku starcovu přisedl, co se krutého bylo s otcem jejím před hodinou událo.

„Ten ničemník!" zvolal mladík plu soustrasti, když byl líčení toto vyslechl. „Teď věřím již dokonce, co jsem byl o ukrutném baronovi ostrovském slyšel. Ale zbavím vás dalšího trápení v pekle tomto a ještě dnes složím právní výkupné za vás oba tyranovi onomu a budete mne bez prodlení do Soběslavě následovati. Otec můj mi postoupil domek i řemeslo a za podíl matčin přivedu si ženušku a otce jejího pod svou střechu."

Přivinul dívku k sobě, která mu vroucím pohledem lásky děkovala.

„Bůh vám odplatí za tento dobrý úmysl váš k nám," pravil stařec, patrně okřívaje pod dojmem potěšného obratu tohoto a vděčně tiskna ruku mladíkovu; „však připravte se na to, že nás baron tak zhola nepropustí, neboť od té doby, co mu již tak mnoho poddaných s gruntů uprchlo, zapřisáhl prý se, že nikomu nedá výhostu."

„Nebojím se toho, dobrý otče," odpovídal mladík s úsměvem; „na zámku ostrovském jest prý teď zlato vzácné a ještě dnes vám totéž zjedná výhost, neboť se bez prodlení k baronovi odeberu."

„Jest na lovu," pravil starý Balcar, „a pochybuji, že se z něho vrátí v dobrém rozmaru, třebas veskeří poddaní byli k němu hnáni. Neníť na statku ostrovském čeho více loviti a třeboňské lesy jsou baronovi zakázány. Nebude to tedy dobrá chvíle s ním mluviti, až se bez kořisti vrátí."

„Tím spíše budou nuzákovi zlaťáky mé vítány!" smál se mladík, nesdíleje obavy starcovy, a obrátil pak řeč na to, kterak si hodlá hospodářství své domácí zaříditi, až bude Bětuska jeho ženou, a to byl ovšem předmět, který dovedl oba mladé lidi na dlouho upoutati, mezi čímž chorý stařec v posilňující spánek upadl, z něhož byl teprve po poledni hlučným rykem se silnice přicházejícím vyrušen.

„Pan baron vrací se z lovu," pravila Bětuška, na jejíchž lících byly se průběhem doby, kdy milenec meškal po boku jejím, opět někdejší růže objevily, „a zdá se, že přece hojnou kořisť s sebou přináší, neboť takovéto veselé fanfáry nedal už dlouho troubiti."

Povzdáli jen vyhlížela okénkem na silnici, po níž se lovecký průvod blížil, neboť pravil jí jakýsi hlas, aby se nezjevovala prostopášnému pánovi, který byl k ní ráno tak nestoudná slova promluvil, že ostýchala je milenci svému sděliti, aby mysl jeho proti ukrutníkovi ještě více nepobouřila.

Mladý Hazuka však přistoupil až k okénku, aby seznal muže, jenž tak nechvalné pověsti po veškerém kraji požíval, a od něhož přece osud milenky jeho i otce jejího závisel.

„U ďasa!" zvolal s udivením, když byl průvod přehlédl; „vždyť honci nenesou ničeho, co by na lov upomínalo! Teď věřím, že na statku ostrovském není ani stopy po zvěři, a přece myslivec troubí, jakoby nejméně šestnácteráka přinášeli! Však hle, přece něco ulovili — hezkou dívku cikánskou, kterou se svázanýma rukama uprostřed průvodu vedou!"

„Té ubohé buď Bůh milostiv!" pravil stařec pololhlasně k sobě, když byl na loži poslední slova mladíkova

zaslechl. „Lapili ji zajisté na potulce její lesem a je-li skutečně k světu podobná, jak pravíte, tož pochopuji, proč si ji vilný baron jako kořist na zámek přivádí."

„Rozumím již tedy choutkám pana ostrovského," prohodil mladík, pohlížeje dále za loveckým průvodem, který se nyní dědinou dále k zámku ubíral; „myslím také, že se bude nalézati v lepším rozmaru, než jakého vy jste se, otče, při něm obával."

„Dejž tak Pán Bůh," pravil stařec, který se byl spánkem opět poněkud posilnil, tak že se mohl na lůžku vztyčiti; „dejž tak Pán Bůh, ačkoli při divokém pánu našem jest se vždy třeba na nejhorší připraviti."

Za hodinu na to bral se mladý Ondřej Hazuka z nízké chatrče Balcarovy na zámek, provázen jsa zvědavými zraky žen ve vsi, neboť již se byla roznesla pověst, že za Balcarovou Bětuškou přišel ženich z města, a že ji jde již výhost na zámku vymáhat.

„Kéž bychom také my tak šťastny byly a z poddanství ukrutného barona Gerarda se dostaly!" vzdychaly tak mnohé ze žen, které se byly mezitím od mužů z lovu se navrátivších dověděly, jak krvelačným způsobem si byl baron v lese ledenickém počínal. „Nejdřív vystřílel všechnu zvěř v lesích a na polích, teď střílí cikány a za krátko dá se snad i do nás ubohých! Potěš nás Pán Bůh sám v opuštěnosti a bídě naší!"

Na zámku dověděl se mladý Hazuka od baronova šafáře, že jeho Milost ještě stoluje a po dnešním lovu na cikány velmi veselé mysli jest, popíjeje prý tak statně, jakoby vinný sklep jeho byl od země až ke klenuti stropu naplněn, kdežto prý sluha již poslední láhve ze sklepa vynášel.

„Přes to však," dokládal šafář, jehož si byl Hazuka několika sedmnáčniky do ruky získal, „varuji vás, abyste pana barona, až vás předpustí, ani v nejmenším nepodráždil, neboť v bujném stavu takovém je schopen každého činu a snadno byste se mohl s jeho bičíkem neb s něčím ještě horším seznámiti."

„Jsem synek měšťanský," odtušil mladík sebevědomě, „nemá tedy baron Gerard práva k osobě mé sáhnouti."

Šafář pokrčil jen ramenoma, jakoby chtěl naznačiti, že pán jeho má velmi málo respektu před jakýmikoli nároky právními, a slíbil mladíkovi, že jej po tabuli u barona ohlásí.

Trvalo to ještě dlouho, než baron Gerard měšťáka k sobě předpustil, aby žádost jeho vyslechl, neboť hotovil se po skončené libaci navštíviti mladou zajatou svou, aby s ní veselí dnešního dne dokončil. Proto netvářil se příliš vlídně na cizího mladíka, když týž do jídelny jeho vstoupil, a proto také zhurta mu kázal, aby rychle přednesl, co mu má sděliti.

Hazuka seznal ze zardělého obličeje prostopášného šlechtice, jak velkou oběť byl týž bohu Bacchovi přinášel, a že tudíž opatrně s ním jednati musí, aby rozčilenou mysl jeho nerozvážným slovem nepobouřil, jak mu to byl již šafář radil.

„Jsem měšťanský synek ze Soběslavě Ondřej Hazuka, milostivý pane barone," počal tudíž uctivým hlasem, „a přicházím, abych Vaši Milost požádal o udělení výhostu pro dceru tkalce Balcara, poddaného Vaší Milosti, s kterou míním ve stav svatého manželství vstoupiti."

„U ďábla!" vzkřikl baron Gerard hněvivě. „Jáť myslil, kdo ví o jak důležitou věc se jedná, a holobrádek ten mi přichází se zamilovanou pletkou! Z toho nebude nic; ta hezká kůstka, která mi právě dnes do oka padla, zůstane na Ostrově a hned zítra musí se ke službě na zámku dostaviti!"

Mladík cítil, kterak mu veškerá krev do líci vstupuje nevolí nad těmito surovými slovy vilného šlechtice, přemohl ale pohnutí své a pokračoval:

„Složím za ni, milostivý pane, předepsané výkupné padesáti zlatých, jakožto za dceru chalupníkovu, a hodlám složiti též výkupné sto zlatých za otce jejího, který pro stáří a chorobu není Vaší Milosti k žádné robotě více schopen a do jehož chalupy Vaše Milost snadno jiného robotníka nalezne. Oboje výkupné pak mohu hned vyplatiti, jakmile Vaše Milost oběma výhost z gruntů svých udělí."

Poslední slova vyvolala náhlý obrat v mysli baronově, neboť půldruhého sta zlatých nebylo již dávno ve vyprázdněné kase na zámku ostrovském pohromadě.

„U čerta," zahučel si do vousů, „ta luza měšťanská má více peněz než poctivý šlechtic! Nuže, z toho chlapa se dá zajisté více vymačkati. — Nabízíte mi," pokračoval pak hlasitěji dále, „nejnižší míru výkupného, já ale své poddané cením výše, neboť starý Balcar musí ještě dlouho na mých gruntech robotovati. Nesložíte-li plné dvě stě zlatých výkupného, nedám žádného výhostu; tak čiperná holka, jako je dcera Balcarova, převáží u mne robotu desíti poddaných!"

Při tom se faunicky zachechtal, vzpomínaje v mysli na ladný obraz půvabné dcery tkalcovy, o níž si byl již ráno umínil, že se musí státi obětí jeho smyslné vášně.

Mladý Hazuka již jen násilím potlačoval rostoucí vnitřní rozhorlenost a vida nezbytí pro osud milované dívky, jemuž by tatáž na ostrově neodvratně byla propadla, odhodlal se k tomu, že vyhoví i tomuto požadavku baronovu, a proto odtušil:

„Složím tedy dvě stě zlatých výkupného, ale pod tou výminkou, že Balcar a dcera jeho budou moci ještě dnes grunty vaše opustiti."

„Ho ho!" zachechtal se opět baron Gerard surově. „Tak rychle to nejde, neboť podobná koroptvička se tak lacino z hnízda nepropouští! Dříve musím při ní užiti příslušného mně práva, které se jus primae noctis nazývá!"

„Co jest to, pane barone?" tázal se chvějícím se hlasem a líce jeho zbledly, neboť zdál se něco hrozného tušiti.

„Jus primae noctis jest staré právo prvé noci," zachechtal se surově baron; „nevěsta vaše musí totiž noc u mne na zámku stráviti! Pak teprv se jí výhostu ode mne dostane!"

„Vy jste ničemný padouch a nikoli šlechtic!" vzkřikl mladík, nejsa více sebe mocen nad hanebným požadavkem prostopášného barona. „Složím výhostné na krajském úřadě a ten mi pak dopomůže ku právu mému!"

Se slovy těmi vyrazil z komnaty a bouchl za sebou dveřmi, až okna v celém zámku zařinčela.

„Ha, to mně ty, bídný cháme!" zařičel v nejdivějším vzteku svém baron Gerard a vyřítiv se od stolu, strhl se stěny nabitou loveckou pušku svou a rozevřev

okno, namířil do dvora, po němž mladý Hazuka ze zámku ubíhal.

V tom padla rána a nešťastný mladík, trefen jsa kulí vznešeného vraha, skácel se u vrat zámeckých mrtev k zemi.

Děsný zločin vykonán a spitý baron potácel se, jakoby byl pouhou zvěř lesní skolil, k zajaté cikánce, která mu rozčilení jeho výstupem se smělým mladíkem způsobené měla nahraditi.

Poplach vraždou touto způsobený přivábil vedle čeledi zámecké též lid vesnický k mrtvole nešťastného mladíka, jíž pak několik mužů k chatě Balcarově odnášelo.

Nikdo se neodvážil jediné slovo na odsouzení zločinného skutku baronova pronésti, neboť každý se obával téhož osudu z vražedné ruky baronovy.

Jen v němém zoufalství zatínali mužové pěsti a ženy si ulevovaly bolestnými vzdechy, dokud se v okolí zámku nalézaly, načež teprve ve vsi daly průchod nářku svému, litujíce hlasně nevěsty, jíž mrtvého ženicha přinášeli.

Uprostřed cesty setkal se smutný průvod s Bětuškou, která takměř pološílena nad ohromující zvěstí, jaká jí byla již došla, přibíhala v zoufalé bolesti své a spatřic mrtvolu milovaného Ondřeje, se srdcelomným výkřikem u ní k zemi klesla a omdlelá bez vlády ležeti zůstala.

Soucitné ženy odnášely i ji k chatrči Balcarově, aby ji ze mdlob jejich vzkřísily. Ve dveřích tu stál stařec jako sloup strnulý nad pohledem tímto, a strhané zraky jeho obracely se s jednoho těla na druhé, neboť v prvním okamžiku domníval se, že mu i dceru mrtvou přinášejí. Takž v jedné chvíli byl zločinnou rukou zdrcen luzný obraz domácího štěstí, jejž si před hodinou byl s dcerou a nastávajícím zetěm v mysli maloval, byl oloupen o vše, co mu bylo na světě nejdražším, a v nezměrném bolu svém, jenž mu dával zapomínati i na slabost tělesní, vztyčil zaťatou pěst proti zámku a příšerně znějícím hlasem zvolal:

„Proklet buď, hanebný zlosyne, jako je prokleto sídlo tvoje! Zhyň smrtí neohavnější a památka tvá buď prokleta až do světa skonání, žes prolil krev nevinnou, která k Bohu bude o pomstu volati!“

„Ustaň, starý sousede,“ promluvil k němu polohlasně muž poblíž stojící; „zastihne tě taktéž pomsta pánova, doví-li se o slovech tvých, která jsou sice pravdiva, ale život tě ve sklepě na zámku státi mohou!“

„Nebojím se toho vraha více!“ zaznělo z úst starce, jehož síla životní zdála se v hrůzném tomto okamžiku býti všecka nově vzpružena. „Ještě této hodiny opustím prokleté toto místo, a kdybych i po kolenou měl odtud lézti!“

„Pravdať,“ podotýkal soused, „dnes tě nedá baron honiti, neboť i čeleď jeho jest krvavým skutkem tím všecka omráčena, tak že nikdo ti nebude překážeti, opustíš-li na vždy grunty ostrovské.“

Stařec objal dceru svou, kterou byly ženy právě vzkřísily, a která se nyní otci se zoufalým nářkem na prsa vrhla.

„Ah, je to pravda, tatíčku můj?“ volala se strhanýma zrakoma se smrtelnou bledostí v lících. „Můj Ondřej mrtev a já ještě živa zde?“

„Pamatuj na otce svého, drahé dítě,“ dodával jí útěchy stařec; „pamatuj i na otce Ondřejova, kterému musíme aspoň mrtvé tělo synovo odevzdati. Bůh sám pomstí nás všecky, když jsme malomocni proti vrahovi!“

V tom padly zraky dívčiny na mrtvolu milencovu a s novým nářkem vrhla se na ni, nejsladšími slovy k životu ji probuditi se snažíc. Vše slzelo při pohledu na výjev tak truchlý, v němž vrcholilo zločinné řádění divokého barona Gerarda, jež ničím více nemohlo býti překonáno.

Jedině starý Balcar utlumoval nadlidským namožením sil hlubokou bolest svou, neboť bylo se mu obávati též o život jeho dítěte, a proto obrátiv se k sousedovi pravil:

„Opatři mi kolesu nějakou, starý druhu; ještě této hodiny opustím Ostrov, abych vykonal poslední službu nešťastnému mladíkovi, který ráj svůj hledaje, nemohl v pekelném místě tomto než opět peklo nalézti! Srdce mi praví, že však bude pomstěn, neboť zločinem tímto jest míra nepravostí katana ostrovského dovršena!“

Za hodinu na to pak vyjížděl nízký vůz selský z dědiny, veza mrtvolu zavražděného mladíka, za ním pak stařec s dcerou svou se potácel, neohlednuv se více na kleté místo, v němž trudný život jeho byl tak děsného zakončení došel.

Nikdo z vesničanů neodvážil se je provázeti ze strachu, aby též na sebe hněv divokého barona nevyvolal, a jen němé pohledy byly za oběma vysýlány, pojíce se s utajenou prosbou, aby kletba nešťastného starce, nad ukrutníkem pronesená, došla splnění svého.

Na návrší u kamenného kříže odpočíval v šeru večerním opět stařec, z dědiny Valů se vracející, jehož jsme tamže za jitra téhož dne byli seznali, a ten od starého Balcara uslyšev, co se bylo s nešťastným mladíkem na Ostrově událo, a pohlednuv na zkrvácenou tvář mrtvoly na voze, pravil s hlubokým povzdechem:

„Předpověděl jsem mu na tomto místě ráno, že jej v kletém onom hnízdě hříchů dávných i nových nepotká nic dobrého, a slova má se k žalu mému až příliš brzo vyplnila. Však ještě vládne nad námi Bůh, jenž zločin tento bez trestu nenechá, a spravedlnost lidská se musí státi ramenem trestu tohoto. Oznamte primátoru v Soběslavi, že se zlosyn cizácký na Ostrově i vrahem stal, já podobně i regenta na Třeboni vyzvu, aby vykonal povinnost svou, by zbavena byla krajina tato ukrutníka, jenž se tak drze posmívá všem zákonům lidským i zemským! Bůh potěš vás a otce nešťastného mladíka tohoto!“

S kletbou na rtech obrátil se k Ostrovu a pak smutný průvod s mrtvolou opustil.

(Pokračování.)

Ve vzpomínkách.

Báseň *Evy z Hluboké.*

I.

Padaly hvězdy, jako když zlatým
zapláče deštěm nebeský strop,
a já jsem snila: „Hrstkou těch slzí,
nebeská sféro, hlavu mi skrop!“

Tichounko v křoví chvěla se píseň,
opojný růže dýchala žal,
padaly hvězdy zdlouha a světle,
stříbrný srpek nad nimi stál.

S skropeným čelem zřela jsem k nebi,
padaly hvězdy, sršely níž,
hasnuly v temnu šumících větví
svitnuvše srdci: „Doufati smíš!“

Daleko bylo tehdá mé nebe,
šla jsem mu přece s nadějí vstříc,
do srdce mého z očí tvých drahých
padaly hvězdy — — nezhasly víc!

II.

Když zvonů píseň rozlítne se,
vždy mlha zrak mi zasloní,
co každičké to srdce nese
mi upomínek, snů a tuch,
než dozpívá, než dozvoní, — —
ví Bůh!

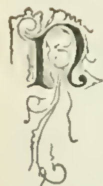
Mne dojímá ten zvuk, ten táhlý,
když ustává a znovu zní,
ten přechod v ticho poznenáhlý,
když roj se splétá šťastných scén,
jak motýlové přeluzní —
v můj sen.

Já tvoje milá slyším slova
a zlehounka, jak tehdá — víš —
tvou hlavu líbám znova, znova.
Již zvonkům umlk' srdce ton,
mé stále tepe v ňader skrýš:
„Jen on!“

Ta zvonů píseň! — Vzpomínati
a toužit musím den co den, — —
ta s večerem se vždycky vrátí;
leč splní-li se jedna z tuch
a vrátí se vždy šťastný sen —
ví Bůh.

Léčivé prameny u starých Čechů.

Ze studií ke kulturním dějinám českým. Napsal *Č. Zíbrt.*

Nepůjde nám v tomto článku o systematické líčení historie jednotlivých lázeňských míst v Čechách a na Moravě. Chceme jen ukázati, jak staří rádi užívali při nemocech léčivých vod svých, podíváme se na svoje pradědy, kdy počínala po novém způsobu mluvení „saisona lázeňská“.

Čechové záhy poznali účiny svých domácích teplic. Připomeňme si jen, že již ke konci stol. XV. nadšeně pěje slavný humanista Bohuslav Hasištejnský latinskou báseň na Karlovy Vary. [1]) o nichž napsáno několik monografií za doby staré i nejnovější.

Předkové naši poznali sice při svém styku s cizinou také teplice cizí. Pěkným dokladem toho je zápis v Denníku českého poselstva ke králi francouzskému r. 1464. Autor píše vedle jiného o pobytu v Padenu (Badenu): „Myli jsme sě s pěknými pannami a paniemi i hraběnkami v teplicech, a byli sme veseli, tak že pan Bavor opět želel, že sě jest kdy oženil.“ [2])

V městě Bourbonu je prý také teplice. „Tu sme sě myli v té teplice a pasovali jsme sě dvorně“ (l. c. 442).

Měli však dosti léčivých vod ve své domovině, vod záhy slavných. [3]) Z nich vynikají Karlovy Vary a Teplice.

Jak páni staročeští do teplic jezdívali, hned již povíme. R. 1560 píše pan Vilém z Rožmberka panu Henrychovi ze Švamberka: „Kdož mi račte oznamovati, že se do Varův strojíte, i všeho toho, čímž byste nedostatku zdraví svého pomoci ráčili, věrně vám vinšuji; než tak, jakž zprávu mám, i také sám s velikou znalostí ty Vary poznal (z čehož ze všeho pán Buoh pochválen bejti rač) ty Vary jsou znamenitě prudky a jest potřebi s rozumem jich užívati. Má věrná upřímná a švakrovská rada by byla, abyste ráčili s sebou jednoho neb dva lékaře vzíti, tak abyšte ráčili věděti, kderak v nich se chovati máte, aby ani mnoho, ani málo se nestalo.“ (V archivu Třeboňském Origin. Fam. Švamberk 22.)

---

[1]) Báseň ta je v Boh. Hasisteinii Farrago poematum, vyd. Tom. Mitis, 1570 (v univ. knih. pr., sign 52 G 16), str. 179. R 1829 vydal Jean de Carro její polyglottu: „Ode latine sur Carlsbad composée vers la fin du quienzième siècle par le baron Bohuslav Hassenstein de Lobkovitz, avec une traduction polyglotte ...“, Prague, 1829.

[2]) Vyd. Dr. J. Kalousek v ČArch. VII. 444.

[3]) Seznam jich v ČČMus. 1831, str. 80—115.

Pánu ze Švamberka lázně dobře prospívaly. Pan Vilém hovoří o tom v listu z r. 1564 v tenhle rozum: „A poněvadž vám předešle po Vařích dobře bylo, že jste se některé léto na zdraví lépe měli, rada by má byla, abyšte, kdyby vám zase lépe bylo, vypravili se do Teplic; neb tu není žádného času sobě potřebi obírati, než kdykolivěk muože se jeden mejti. Nebylo by škodné i toho koštovati . . .“ (V archivu Třeboňském l. c.)

Jindřich ze Švamberka patrně rady švakrovy neposlouchal. Četli jsme totiž v jiném listě téhož archivu (Orig. Fam. Švihovský), že se umlouval o jízdu do Karlových Varů s Břetislavem z Rýznburka a ze Švihova. Tento poslal mu r. 1564 list, z něhož vypisujeme: „Znám to, že by snad VMti i mně mohlo prospěšno býti, bychme byli do Varuov jeli; ale mnozí mě odrazovali, že jsem tam nejel a VMt také že jste ráčili pro nedostatek zdraví doma zůstati. Bohdá se obadva doma zhojíme; neb dnes mi přišlo ze Žačě oznámení, že jeden bohatý velmi primas v Žatci, jménem Peřina, myl se dva dni ve Vařích a přijedvše zase do Žačě, třetí den umřel. Tak se obadva milýmu pánu Bohu poroučíme, Jeho svaté milosti.“

Břetislav Švihovský měl prý již v lázních vše připraveno a hospodu zjednanou. Již vyjel, ale na cestě uslyšel, že letos tam mnoho lidí kolem Varů umírá — tedy se vrátil. Zprávu o tom posýlá zase panu ze Švamberka: „Co se doteječe Varův, ten úmysl muoj byl jest, ješto jsem tam i poslal a hospodu sobě zjednal i peněz něco dal a tak mně odmluvili, ježto jsem také již vyjel byl a v Nepomuce ležel, i praveno mi, že by něco počínalo tam promírati okolo Varův, i tak já jsem se zase obrátil a tam dojeti nechtěl z té příčiny. Však ještě úmysl muoj jest, dá-li pán Buoh k máji měsíci tam se vypraviti, leč peněz jmíti nebudu moci: nebo jednostajně ty chrastivosti na mně velmi jsou a zbejti jich nemohu, ani choditi a dostoupati na nohy, než naději se k pánu Bohu brzo polepšení. Však tak udělám, nemeskajíce posla svýho hned tam vypraviti, aby mi hospodu i všecko zjednal a přezvěděl, mrou-li čili nic, a VMt též račte učiniti a zatím se postarám o peníze“. (V archivu Třeboňském. l. c.)

Uvedené doklady s dostatek potvrzují, jaké důvěře těšily se lázně u pánů staročeských. K nim přidáváme jiné svědectví, z archivu Jindřichohradeckého. V účtech (sign. VI. R. 1615) poznamenáno: „Od vezení mladého pána do Teplic a odtud 15 kop. 30 gr.“

Zajímavo jest rozhlédnouti se aspoň zběžně po staročeské literatuře o teplicích. Uvádíme na prvním místě spis *Thom. Jordána z Klausenburka, Kniha o vodách hojitedlných neb teplicích moravských, vydané r. 1580* (z latiny upravený).

Znal teplice v Čechách a na Moravě i v cizině. Oplývaje vzděláním na ten čas opravdu velikým, rozebírá a probírá, z čeho která voda léčivá se skládá, jaká látka má který účin, proti které nemoci dlužno vody té užívati, jak si nemocný má vésti při hojení se v lázních.

Vykládá na př., jakých kotlíků mají nemocní při pití léčivého pramene užívati (str. 121): „Kotlíkové pak ti mohou na soustruhu z dřeva udělání býti, nebo kovové jsouce studení, kdyby z nich nádobí ku pití uděláno bylo, studenost by v vodu uvodili a nezdrželi by tak dlouho horkosti. Též se jest obávati, aby při cínovém nebo měděném náčiní něco plevejsu, neb grunšpatu se nezrodilo. Jestliže by se pak komu dřevěnní nelíbili, nechť užívá hliněných polivaných, anebo džbánkův, kteříž k té potřebě udělání býti mohou; aneb mohou býti z dřeva jesenového, lípového, bukového, a líbilo-li by se komu, z jalovcového a jedlového, tak aby do jednoho každého šestý díl másu našeho aneb blízko tří čtvrtí žejdlíku vešlo.“

Zevrubně vypsav, kolikrát kdo bude se koupati, aby mu to bylo s prospěchem, přidává pokyn o spánku po obědě (str. 126, 127): „Sna poledního ať se varuje; nebo páry vodnaté vstupují do hlavy a nemohúce rozraženy neb rozptýleny býti, urážejí mozk, a tolikéž skrz spaní voda se zadržuje. Mnozí příkladové mohli by ukázáni býti toho, že někteří spíce o poledni mrtví jsú nalezeni.“

Jakožto základní radu, aby teplice dobře účinkovaly, klade Jordán pořádek života (134): „Pokrmův ať užívá dobrou dužnost dávajících a záživných, však ať nepříliš málo, ani nepříliš mnoho jí. Mysl ať jest veselá, hodování skvostné, s kratochvilnými věcmi ať se obírá —“

Kniha Jordanova chová v sobě cenné zprávy pro topografii moravskou.

Vypočítává totiž (na str. 186) všecky teplice moravské, pojednávaje pak o nich o každé zvláště. Jsou to následující: „*Losinská* (má v sobě síru nejčistší, aneb radše páru sirnatú a trochu sanitru, o kterémž však pochybováno býti může). *Hranická* (zdržuje v sobě vitriol, kámen vápenný a hlínu červenou). *Virovanská* (hlínu červenou neb rudku tesařskou). *Bochořská* (hlinku žlutou a něco soli). *Slatinská* (má síru, kámen vápenný a alún). *Buchlovská* (síru hojnou a něco sanitru. *Petrovská* (má páru sirnatou a hojnost gypsu). *Korytnenská* (síru hojnou, sůl a hlinku žluttou). *Trenčinská* (síru, alaunu hojnost a sůl). *Zahorovská* (sůl, vitriol a pryskyřici). *Suchalozská* (pryskyřici, vitriol, sůl a hlinku žluttou). *Jezero u Čejče* (má v sobě hojnost sanitru a síry).“ [4])

Důvěra v lázně trvala patrně i ve století XVII. Prostá úprava teplic nevyhověla již požadavkům, stále vyspívajícím ve větší a větší pohodlí. Zařizovány byly lázně nádherněji než za časů starých, vydávány knihy, v nichž učený skladatel naduřelým slohem velebí zázračnost těch kterých teplic, líčí, jaké zábavy jsou připraveny příchozím nemocným a pod.

Knih takových, jež některým léčivým vodám měly činiti reklamu, jest v literatuře české několik a nejsou bez zajímavosti, tím spíše, že posud nikde (pokud víme) v nové literatuře neděje se o nich zmínka. Jednotlivých narážek ve spisech Balbinových o léčivých vodách českých nechceme se tu dotýkati. Za to krátce povíme o knížkách naznačených, ježto v sobě chovají některé drobty kulturně-historické. (Pokračování.)

---

[4]) Srv. Tom. Pešina z Čechorodu, Prodromus Moravographiae. 1663, l. a 5. —

Svědomí.

(Le crime de Bernardin.)

Napsal *Albert Delpit.* Se svolením spisovatelovým přeložil *Rudolf Adámek.*

I.

Seděli všichni tři před porotou. Muž Jan Morel, člověk přihlouplý: černé, upřené oči s oním soustředěným pohledem, v němž nikdy nezasvitne jiskra myšlénky. Hnědé a význačné obočí vystupovalo ostře na bílé tváři. Žena Michelina, jakási pařížská grisetka, vlasů rusých s oním fádním, mléčným nádechem, nepravidelné, ale hezké tváře. Bledá pleť byla místy pokryta jemnými trudy. Mezi drobnými rty bylo viděti jemné ostré a bílé zoubky. Byla oděna jednoduše, ale koketně. Žena vidí v jakémkoli divadle vždycky divadlo. A třeba se porotní síň nevyrovnala Opeře, jest nicméně místem, kde se člověk může ukázati. A pak, vždyť mluvilo se v novinách tolik o Michelině Morelové! Zločin rueilský otřásl tak mocně veřejným míněním.

Třetí obžalovaný, Bernardin Morel, byl bratr Janův, švat Michelinin. Nešťastný Bernardin byl ve velkém dramatě, které se chystala porota rozuzliti, osobou obětovanou. Hrál „nutnou úlohu", jak se říká v zákulisní mluvě. Obecenstvo mělo tedy k němu jen velmi nepatrné uznání. Jan a Michelina nadchli docela jinak lid. Žárlivý muž, jenž utluče milence ženina železnou holí a hodí jej do vody: toť velmi zajímavý vrah, zvláště počínal-li si při tom opatrně. Což jest to jeho vinou, že svéhlavá mrtvola zločin vyzradila? Také Michelinu nalézali zajímavou. Nepomáhala-liž muži zabiti svého vlastního milence? A spolehliví zpravodajové vypravovali tolik podivných historek! Uváděli jednotlivě nejmenší podrobnosti z jejího života. V týž večer, co stal se zločin, večeřeli všichni tři v hostinci starého Virgila. Ona byla obzvláště vesela. Popíjela nenuceně champagneské, ba prohodila i několik šprýmovných slov. Hrdinka románu! Některé neuznané ženštiny měly do konce Michelininu fotografii, jak se opírá cudně o rámě mužovo. Z hostince odebrali se všichni tři na Západní nádraží, kde měl býti spáchán zločin v brzku pověstný

Ubohý Bernardin! jak dobře bylo znáti, že na něm spočívá opovržení obecenstva! Každý očekával výsledek rozsudku, který se chystala vynésti porota, uzavřená tam za těmi hrůznými dveřmi. Lidé zkoumali pohnutí, jež se zračilo ve strhaném obličeji Janově, v zsinalých licích Michelininých. Ale nikdo neuznal za hodno zabývati se Bernardinem. Kdo to vlastně byl? Sprostý spoluvinník, který jednal toliko z bratrské lásky. Neměl přednosti Othella z městského obvodu nebo Desdemony ze zadní krčmy jako oba druzí. Odsoudí ho, a odbyto! Ale psycholog byl by zkoumal hlavu muže toho se zájmem. Hladký, hubený a zapadlý obličej vypadal podivně. Tmavošedé oko zíralo přímo v před s jakousi bystrostí Drobná postava nebyla prosta uhlazenosti. Slaboučké ruce se pohnuly chvilemi v prudkém, křečovitém záchvěvu. V hloubi oci tohoto opovrhovaného Bernardina žila myšlénka. Jaká? Posluchačstvo trestního soudu se o to nestaralo. A když se otevřely v pozadí dvéře před porotci, když si všichni přítomní pohnutím povzdychli jako parterre v pátém jednání dramata, hleděl každý jen na muže a na ženu. Jsou odsouzeni? Jaký bude trest? Smrť? ó ukrutnosti! Nikoli. Rozumný lid doufal ještě v polehčující okolnosti. Vyhnanství nebylo by příliš zlé, aby sloučilo v Nové Kaledonii manžely, kteří si tak dobře mohli porozuměti. Láska, nalezená opět ve zločinu, a galejní vězení smyje nevěru: pěkná ta rodina mohla by býti za příklad Kanakům!

Po výroku poroty vynesl soud rozsudek. Jana Morela odsoudil k nuceným pracím, a Michelinu do žaláře. Nešťastný muž, a neméně ubohá žena! Budou na vždy odloučeni! Některé citlivé duše byly dojaty, hezká očka zvlhla. Ba jedna čiperná Pařížanka pravila k mladíku, který ji doprovázel: „To jest srdcervoucí." Sprostým Bernardinem opovrhovalo se trochu více než před tím. Vždyť byl jenom uznán za nevinna. Tento člověk, byv propuštěn na svobodu, nebyl hoden, aby ještě na okamžik poutal pozornost nejdůchaplnějšího obecenstva na světě.

II.

Když se Bernardin ocitl samoten na nábřeží, potácel se nejprve jako zpitý. Strávil právě tolik měsíců ve vězení! Po tolik dní a po tolik noci bloudily jeho oči po stále stejných zdech jeho chladné cely! Čerstvý vzduch ho omamoval. Veselé červnové slunce vrhalo široké paprsky na Pont-au Change a na boulevard du Palais. Lidé přecházeli, smějíce se nebo rozmlouvajíce o svých záležitostech. Bernardin Morel je bezděčně následoval. Vmísil se v dav, překvapen jsa, že ho nikdo nezná. Vyslechl ty a ony, i žasl při pomyšlení, že se mohli lidé starati o něco jiného, než o rueilský zločin.

Nežli jej zapletla bratrská láska do chmurného dramata, které tížilo jeho život, byl prostičkým úředníkem. Dostav nepatrné dědictví, jež mu neslo 1200 franků důchodu, uchýlil se v r. 1872 do malého bytu o třech pokojích v šestém poschodí na Voltairově nábřeží. Vstával za svítání, a odcházel si nakoupit starých knih, potloukaje se před úřední hodinou po nábřežích. Někdy usedl na lávku a zdržel se čtením staré knihy, kterou si právě koupil. Nemyslí nikdo, že kupoval knihy vzácné. Zbožňoval romány z doby prvního císařství a restaurace: ony knihy s růžovými obálkami, plné licoměrné zcitlivělosti, v nichž mluví hrdinové bizarní řeči. Potom si kupoval „Petit Journal", ze kterého četl jenom feuilleton. Uložil jej pečlivě do kapsy: byla to večerní pochoutka, odměna za den. Šel do úřadu, pracoval jako negr, posnídal bílého chleba a láhev mléka, a v pět hodin byl svoboden.

Tu oddával se svým „rodinným radostem". Ubíral se pěšky k svému bratru, skrovnému obchodníkovi ve třídě de Neuilly. Tam večeřel v zadní krčmě s Janem a Michelinou a zakončil svůj počestný den počestnou partií domina. Potom vracel se na Voltairovo nábřeží, stále pěšky, nedopřávaje si nikdy dostavníku, toho nákladného vydání. Lehl si a četl svůj feuilleton. Pak klidně usnul, aby druhý den zase započal. Nikdy nezavadily o jeho

mozek cizí myšlénky. Miloval bratra i švakrovou; ale nikdy ho nenapadlo, že by jaké drama mohlo zkaliti život těchto dvou bytostí, zdánlivě tak těsně spojených. Nezastal-li náhodou Micheliny večer doma, říkal Janovi: „Slyš! tvoje žena tu není?" I hrál zcela pokojně domino a nevšiml si zamračené tváře bratrovy.

Jednoho krásného dne propuklo drama k hlubokému ustrnutí Bernardinovu. Mezi oběma manžely vyměněna trpká slova, pak vzájemné výčitky, konečně násilnosti. Jednou v neděli spatřil Bernardin bratra ve velkém rozčilení. Malý kramář uchopil ho za rameno a pravil temným, přidušeným hlasem: „Zabiji ženina milence: skončí to špatně." Bernardin řekl si večer na odchodu: „Hatí se to, hatí," ale přece se příliš nedivil. Četl tohle už v románech paní Cottinové a ve feuilletonech svých novin. Příhoda ta nezdála se mu pranic novou. Žena oklame muže, muž chce zabiti ženina milence: tak to velí přirozený řád světa. Každý pořádný feuilleton vypravoval podobný příběh. Bernardin jen litoval, že se vyskytl v jeho rodině.

Když bylo třeba pomoci Janu Morelovi při spáchání zločinu, poslechl Bernardin jako člověk málo vzdělaný, velmi laskavý, podrážděný a tuze měkký, to jest ochotně, ale s povzdechem při vzpomínce na klidný svůj život, který byl rušen pro takovou maličkost.

Vždyť bylo veta po tom klidném životě! Ve vězení nastala mu nová muka. Naučil se mysliti. Romány ho více nebavily; dramata ve feuilletonech ho nezajímala. Jeho román, jeho drama bylo to jediné, oč se staral. Každou minutou, každou vteřinou prožil znova ohavnou tragedii, do které byl násilně stržen; znova prožil zločin do nejmenších podrobností. A ponenáhlu vkrádala se do této posud zatemnělé duše cizí myšlénka tak, jako vniká paprsek sluneční do zavřeného pokoje. Měl-li pak právo pomáhati svému bratru? Byl mravně vinen čili nic? Tato bodavá myšlénka ho neopouštěla. Nespal více. Jeho čivy se tříbily, a v tomto nemocném mozku svitalo cosi jako záblesk rozumu. Jedna probdělá noc řadila se ke druhé; dni bez konce následovaly po dnech. A stále trýznily ho nové a nové výčitky klíčící v duši, která počínala přemýšleti.

Když došlo k přelíčení, nebyl to více týž člověk. Skrovný úředník stával se popudlivým a podrážděným. Odpověděl bez obalu na všechny otázky, jež mu kladli, nesnaže se lháti nebo se vymlouvati. A když se ocitl na svobodě, zdálo se mu, že vychází z dlouhého, těžkého sna. Najednou přešel z čiré tmy na plné světlo. Neznámé jméno Bernardina Morela stalo se přes noc pověstným. Telegrafovali toto jméno všade. Vytiskli je ve všech novinách na světě. I domníval se Bernardin Morel, že všichni lidé, s nimiž se setká, budou míti jméno to na rtech, že každý se bude zabývati zločinem rueilským, a že se nikdy nevyprostí z děsné tragedie. O! nikoli, nebyl to více týž člověk jako před šesti měsíci!

Vrátil se pomalu podél Seiny do malého bytu na Voltairově nábřeží. Nic se u něho nezměnilo. Na stěnách tytéž přihrádky z měkkého dřeva, jež mu sloužily za knihovnu; vzadu úzké, železné lože; tu a tam obvyklý nábytek; moleskinové křeslo, stůl, pouzdro s dominem. V koutě sbírka feuilletonů z „Petit Journalu". A přece se necítil doma. Vrátil se to jiný člověk. Tělo schřadlo, duch se změnil.

Nejprve měl slastný pocit: to když ulehl do čistých pokryvek, do jiných pokryvek než ve vězení; pak cítil, že se ho pomalu zmocňuje neurčitá mrákota. Ponenáhlu snesl se mu na mozek spánek, čivy ochably, a poprvé po šesti měsících usnul Bernardin tvrdě.

III.

Tu pojal ho strašlivý sen. Zdálo se mu o zločinu, na vlas, jak se udál. Večeřel s bratrem a švakrovou u starého Virgila; vsedl do rueilského vlaku; pak vyčíhali nešťastníka. Utloukli ho železnou holí; dovlekli tělo na malé káře až k Seině, a tam hodili mrtvolu do vody. Po celou noc vířil týž přízrak v mozku nešťastníkově. K ránu procitl zpocen, s údy skláceným, zmítán jsa zimnicí. Úsvit ho ponenáhlu utišil. Vyšel, a ubíral se k lesíku boulogneskému. Bylo mu třeba zeleni, svěžího vzduchu, pronikavé vůně, zvlhlých haluzí.

Touto procházkou se velmi zotavil. Byl kliden až do pěti hodin večer. V tom okamžiku otřásla jim nervosní mdloba, kterou si nedovedl vysvětliti. Nacházel se právě na konci stromořadí v lesíku boulogneském. Díval se na elegantní vozy, jež přejížděly sem a tam, ale neviděl jich. Nadarmo jej obklopovaly všechny radosti pařížské. Vnitřní práce konala se v něm, a on toho nepozoroval. Mechanicky ubíral se stromořadím zpět až k boulevardu des Batignolles, a došed na předměstí de Clichy, vstoupil do hostince starého Virgila. Poslouchal jakéhosi tajemného popudu, a nerozuměl mu. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Perla.

Perly byly od nepamětných časů považovány za jeden z nejvzácnějších a nejkrásnějších skvostů a hledány namnoze s horečnou dychtivostí a nešetřením práce a nákladu. Perly jsou původu organického, nalézajíce se v skořepinách sladkovodních i mořských měkkýšů. Tito loví se na Ceylonu, v perské zátoce, na Madagaskaru, Panamě, v Australii, Kalifornii a v řekách škotských, anglických, walesských a českých. Drahocenná čistá perla z řeky Conway ve Walesu jest vzácným skvostem v královské koruně anglické.

Jak dostala se perla do skořepiny a proč nalézá se jenom v některých lasturách téhož druhu a ne v jiných? Plinius a Dioscorides domnívali se, že jsou to kapky deště, které se dostaly do skořápek. Jiní myslili, že jsou to slzy. Hindové praví, že perlu stvořil bůh Višnu, a Číňané, že pochází od duhy, která spadla na zem a roztříštila se v nesčíslné krůpěje. Perský básník Saadi vypravuje: „Jednou spadla kapka vody do moře a zvolala v úžasu: Co jsem já u porovnání s nesmírným oceanem? Jsem méně než nic v těch nekonečných propastech. Tu pojala ji lastura a z kapky vody stala se nádherná perla, hodná zdobiti diadem královský."

*

Moderní věda neshoduje se o příčinách vzniku perel. Myslí se, že povstávají následkem nějaké nemoci lastury, snad tím, že vnikne do skořepiny cizí látka, na příklad zrnko písku, a zvíře vylučuje kolem ní perleť tak asi, jako včely pokrývají voskem do úlu vniknuvší předměty, které jinak odstraniti nemohou. Avšak ukázalo se, že některé perly jsou duté, ale jiné veskrze hutny a téhož složení a barvy. Jiní myslí, že se perly tvoří z přebytku vápnité látky, z které povstává skořepina sama. Linné vkládal drobné částky cizí látky do lastur a skutečně obalily se tyto perlovinou. Totéž děje se v Indii a Číně, ale takto utvořené perly nevyrovnají se nikterak těm, které povstaly přirozeně.

Lesk perly jest zvláštní a nikdy prý nebyl úplně napodoben. Na neštěstí perly lesk ten ztrácejí stářím, kyselinami, plynem a rozpadnou se někdy v prach; aby zachovaly lesk, mají se klásti do suché magnesie. Zkažené perly mohou nabyti původní krásy, neproniklo-li porušení ještě do středu.

Perly kulaté jsou nejoblíbenější, ale nedosahují nikdy té velikosti jako obdélné neb hruškovité. Druhy orientální jsou skoro vždy kulaté a barvy bílé neb žlutavé; druhy panamské mají podobu padajících krůpějí a jsou tmavé. Znetvořené perly, tak zvané barokní, ukazují se jako zvláštnost. Skoro největší sbírka barokních tvarů nalézá se v Drážďanech. Cena podobné perly ve sbírce Devonshireské páčí se asi na 20.000 zl.

Perly mají rozličné barvy; jsou bílé, černé, růžové, modré, šedé a karafiátové. Černé perly jsou v naší době hledány, dříve však, zvláště na Východě, neměly velké ceny. „Orientalci," píše Tavernier, „mají nejraději nejbělejší perly a nejčernější diamanty." Peršané rozdělují tento skvost ve dvanácte tříd podle tvaru a barvy.

Perla první jakosti musí iridisovat, míti jasný lesk, čistou bělost neb jemný azurový nádech. Při spracování na ozdoby se perly obyčejně rozřezávají v polovice aneb se provrtávají, což vyžaduje veliké pečlivosti, aby se nerozštěpily. Obchodní cena jako u drahokamů měnila se vždy podle panujícího vkusu a záliby sběratelů. Cena některých historických perel jest úžasná. Perla Kleopatřina cenila se na milion sestercí čili asi osmkrát sto tisíc zlatých. Sir Thomas Gresham měl perlu v ceně sto padesáti tisíců zlatých. Ve Francii těšily se perly největší oblibě za časů Kateřiny Medicejské: za Ludvíka XIV. byly však zatlačeny diamantem.

Největší perla, známá Pliniovi, vážila asi osm a padesát karátů. Proslulá perla Filipa II., španělského, známá pod jménem „La Pelegrina", váží čtyři a třicet karátů. Má podobu hruškovitou, vylovena byla na Panamě a cena její páčí se na čtrnáct tisíc čtyři sta dukátův.

Jméno „La Pelegrina" bylo dáno ještě jiné perle, o níž se pravilo, že jest největší v Evropě známou a také nejkrásnější. Byla přinesena z Indie a prodána Filipu IV., králi španělskému, teď však nalézá se prý v držení jedné šlechtické rodiny ruské. Vážila sto dvacet karátů. Perský šáh a imám maskatský mají perly báječné ceny. Největší dosud známá perla, nikoliv ale nejdrahocennější, nalézá se ve sbírce Hopeově v Kensingtonském museu; váží tři unce a jest podoby hruškovité.

Že bývaly perly za starověku do nápojů rozpouštěny, povídá se. Známa jest tato pověst o Kleopatře a také císař Claudius rád prý pil takový drahocenný nápoj. Podobné pošetilosti dopustil se za dnů anglické královny Alžběty jmenovaný již Sir Thomas Gresham, bohatý obchodník; když se totiž vyslanec španělský před královnou vychloubal bohatstvím svého pána, odpověděl Sir Thomas, že má její anglické Veličenstvo poddané, kteří mohou na jediný oběd utratit celodenní důchody krále španělského. Na to pozval vyslance k obědu a roztloukl před jeho očima na prášek perlu, již nechtěl dříve prodati za nabízených mu sto padesát tisíc zlatých, a vsypav prášek do sklenice vína, vypil je na zdraví královny.

V zálivu Perském zabývá se ročně lovem perel asi třicet tisíc lidí. Perlová loviště v Červeném moři jsou skoro vyčerpána. Proslulá jsou loviště ceylonská, východoindická a žaponská. V Americe loví se na březích kalifornických a v zálivu Mexickém, kde byla loviště známa již Aztekům, a Španělé našli nesmírná množství perel v jejich pokladech. Jeden z mexických pohlavárů nabízel španělskému králi roční poplatek, sestávající ze sta liber perel. Na trzích španělských bylo jich tenkráte prodáváno nesmírné množství. V Anglicku jsou oblíbeny škotské perly růžové, ale celkem nemají perly evropské, ať kdekoliv se nalézají, lesku a krásy orientálních a amerických.

Perly mořské vynášejí z hlubin cvičení k tomu potápěči. Práce ta jest namáhavá a nebezpečná. Lovci perel jsou ohrožováni žraloky, hledají proti nim ochranu u zvláštních zaklínačů, kteří je svými kouzly odhánějí. Schytralá vláda anglická, vidouc svůj prospěch v této pověře, platí zaklínače ze státní pokladny.

Potápěč může zůstati pod vodou až do šesti minut, s potápěcím zvonem aneb přílbou arciť celé hodiny. Největší hloubka, do které se takový lovec spouští, jest asi třicet metrů, hloubka obyčejná asi patnáct metrů. Do hloubí moří berou s sebou asi čtrnáct kilogramů kamení za přítěž.

Vynesené perlovky nechávají se napřed na hromadách, až zahynou a samy se pak otevrou. V těch hromadách se často prodávají, tak že se trh mnohdy podobá herně. Neví kupec napřed, co vlastně nalezne. V některé skořepině není perly žádné; v jiné i sto se jich nalezne. Nemalý výtěžek poskytuje perleť sama. Do Evropy přiváží se jí ročně asi 15.000 tun. Místo, kde byla perla ke skořápce přirostlá, uhladí se perleťovým práškem.

Saisona lovu na Ceylonu jest v březnu a dubnu i scházejí se tu pak nejrůznější národové, lovci, klenotníci, obchodníci, všichni dychtiví zbohatnouti. Jediný člun vyváží pak za den na břeh na tisíce perlových ústřic. Nejsprostší druhy perel vyvážejí se do Číny.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta 1 zl 65 kr
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVI. 1. září 1888. ČÍSLO 25.

Otázky.

Báseň *Jos. V. Sládka.*

Byl dříve hrot, či dřív byl pluh,
když lidstvo z ráje vyhnal Bůh? —
Zdaž prv' je živil planý klas,
či dřív smrtelným výkřikem
zvěře se zachvěl les a luh?

Zdaž chvěl se první zvěře vrah —
zda člověk, náhle svržen v prach,
hles' modlitbou, či kletbou vzkřik',
a k oběma když Bůh byl něm,
či vzdor ho pojal nebo strach?

Zdaž soustrast cítil dřív či hněv?
a na oblohu pohleděv,
kdy zžasnul nad velebou hvězd,
kdy ponejprv ho dojal květ
a hudba vod a ptačí zpěv?

Kdy prvně cítil lidský rod,
že přes záští a strach a pot
má velký, zářný lásky cíl? —
že všichni jsme jen jedna krev
a světější je pluh než hrot?

A zvítězí-li hřích či ctnost,
a člověk jak v své síle rost'
a za článkem kul článek pout,
či se silou i násilí
poroste na vši budoucnost?

Tak ptal jsem se kdys hledě v dál,
když zlatý západ na zem plál
a svatým tichem, květem niv
s rachotem děl jel vojska těm
a rolník strnut v poli stál.

Tak ptal jsem se, když lidský tlum
šel z divadla, kde plný dům
byl „Králem Learem“ rozechvěn,
a venku nuzná stařena
polomrtva klesla ke stupňům.

Tak ptal jsem se u továren,
u chrámů, škol a tiskáren,
na hřbitovech — a odpověď
jsem nezvěděl, a neznal ji
ni pán z učených čítáren.

Jen jeden děl: „Toť jisto, čas
že vzdělanosti nadal nás,
však nejisto je, bohužel,
zda bude míti z lidských děl
kdy větší radost Bůh neb ďas.“

Divoký baron Gerard.

Obrázek z časův poroby lidu českého. Od *Josefa Svátka.*

(Pokračování.)

IV.

Veškera Soběslav byla pobouřena, když se následujícího na to jitra rychlostí blesku roznesla městem zpráva, kterak syn mistra Hazuky byl od nevěsty své a od otce jejího přivezen co mrtvola do domu otcova a že padl zákeřnickou rukou divokého pána na Ostrově, když jej byl žádal o výhost dívky, kterou chtěl manželkou svou učiniti.

Vše spěchalo do domu Hazukova, aby se očitě přesvědčili o novém násilném skutku barona Gerarda, a s hrůzou tu patřil každý na mrtvolu zavražděného mladíka, jenž u všech, kdož jej znali, pro milou a veselou povahu svou, pro přičinlivost a zkušenost ve světě nabytou byl vážen a milován a platným členem obce se státi měl. Shrocen tu byl mladý, nadějný život, a to surovou vášní prostopášníka, jemuž veškeren kraj klnul a jenž dosud všemu stíhání spravedlnosti lidské dovedl se vymknouti.

Zájem občanstva soběslavského v děsné události této byl tím větší, neboť v středu jeho žila nešťastná choť barona Gerarda, když byla surového chotě svého opustiti musila, a s níž každý nejhlubší soustrast cítil, váže si jí jak pro utrpení, jehož byla po mnohá léta zakoušela, tak pro dobročinnost a ctnosti její, kterými se snažila konejšiti hněv boží, jejž choť její na sebe vyvolával, a mírniti rány všem, kdož byli zločinnými skutky ukrutníka ostrovského nějak utrpěli.

Paní tato také byla mezi prvními, kdož se snažili krutý bol nebohého otce zavražděného mladíka potěšnými slovy zmírniti, a tatáž útěcha platila také starému Balcarovi a dceři jeho, jimž všecku pomoc svou nabízela.

„Bětuška jest nyní dcerou mojí, vznešená paní," rozhodl však starý Hazuka, „a setrvá pod střechou mou i s otcem svým, neboť nemám jiných přátel nad ně, a místo její jest tuto i nyní, jakoby je byla po boku syna mého zaujímala. Ona zatlačí oči mé, jako je byla mému Ondřejovi zatlačila, a dejž Bůh, abyste mohla i vy nehodnému manželu svému tak učiniti; ten ale nedočká se štěstí podobného, neboť krev syna mého volá o pomstu!"

Při slově starcově také zůstalo, a Balcar i s dceron usídlili se v domě Hazukově, z něhož byla třetího dne nešťastná oběť vraha ostrovského vynesena k pohřbu slavnému, jemuž rovna nebyla starožitná Soběslav již od mnoha let viděla.

V plném sezení konšelů byla usnesena žaloba na barona Gerarda pro zločin vraždy ke komoře královské v Praze a současně došla k témuž soudu podobná žaloba od regenta třeboňského, načež již v několika dnech na to vyšel mandát místodržících královských proti obžalovanému baronovi, jehož míra nezákonitosti a vzpírání se řádům zemským vraždou touto byla dovršena.

Způsobilať krvavá událost ostrovská též v Praze povyk všeobecný, tak že místodržící královští nesměli více od zpupného šlechtice dáti s sebou zahrávati, nýbrž s veškerou přísností zákona proti němu zakročiti musili. Na Ostrov byl vyslán úředník královský s četou žoldnéřů, kteří vraha jíti a do žaláře ve věži Daliborce na Hradčanech v Praze dopraviti měli.

Leč baron Gerard, vystřízlivěv z opojení sveho osudného dne, který byl posledním nešťastného Ondřeje Hazuky, a jsa si vědom, že tehdáž nevyvázne již tak lehce stíhání práva zemského, prchl ze zámku svého, ještě nez tam byli stihatelé jeho přikvačili, a nikdo nedovedl královskému úředníkovi udati, kde se skrývá, neb kde útulek nalezl.

Věděl sice o tomto úkrytu „kaprál" baronův, ten však byl příliš věrným kumpánem pána svého, než aby skrýš jeho prozradil; a takž musil úředník s nepořízenou odjeti z Ostrova, aby krajské hejtmany v Budějovicích a v Táboře ke společnému stíhání uprchlíka vyzval.

Na vše strany vysláni tudíž krajští dragouni, aby stopu barona Gerarda vypátrali, a ve veškerých jižních Čechách nastal všeobecný hon na uprchlého ukrutníka, neboť i vesnický lid, který byl ode dávna proti tomuto pověstnému utiskovateli poddaných rozhořčen, súčastňoval se ve stíhání jeho, aby týž mohl královskému soudu v Praze k zasloužečenému potrestání dodán býti.

Leč všecko úsilí stihatelů bylo po dlouhou dobu marné, neboť po baronu Gerardovi jakoby se byla země slehla; nikdo nevypátral ani nejmenší stopy po něm, a když se počala i pověst šířiti, že baron asi jest již dávno v bezpečí za hranicemi českými, kteroužto pověst zejména „kaprál" ostrovský co nejhorlivěji potvrzoval, počalo se ve stíhání uprchlíka ustávati a krajští dragouni vraceli se z výprav svých se zprávou, že veškeré namáhání jejich bylo marné a že baron zajisté již mimo zemi českou meškâ.

Krajští hejtmani dali o nepříznivém tomto výsledku zprávu královským místodržícím do Prahy, kde se následkem toho také již obecně za to mělo, že se baronu Gerardovi podařilo přes hranice uprchnouti a tak trestajícímu rameni spravedlnosti lidské uniknouti.

Po nějakém čase odvoláni tudíž i z Ostrova oba biřici, kteří na zámku tamním meškali, aby barona jali, kdyby snad jednou potaji do sídla svého se odvážil, a takž mělo se již dokona upustiti od stíhání uprchlého zlosyna, a na Ostrově zůstal jen královský úředník, aby zabavený statek Gerardův pro královskou komoru spravoval.

S ranním jitrem jednoho dne uprostřed prosince, kdy již vysoký sníh veškeru krajinu pokrýval a všeliké další pátrání v lesích a v hornaté krajině pomezní nemožným činil, opustili oba poslední krajští dragouni zámek ostrovský, aby se do Tábora navrátili.

Cesta jejich vedla po návrší, kdež jsme se byli na začátku vypravování svého s nešťastným mladým Hazukou setkali, a kde pod křížem tamním oba jezdci pojednou schoulenou postavu jakéhosi člověka spatřili.

Rozedraný oděv člověka toho, který se však vzdor nuznému odévu svému nezdál žádného účinku panujícího mrazu pociťovati, byl dragounům svědectvím, že tu mají světoběžného tuláka před sebou, jehož jim kázala povinnost jejich ihned zadržeti.

„Ať jsem ďáblův," zvolal jeden z jezdců, „není-li to černá kůže cikánská! Toho chlapa zastřelím jako prašivého psa, hne-li jen sebou k útěku!"

A také již karabinu svou k ráně připravil, v čemž jej i soudruh jeho následoval, divě se jen tomu, že cikán již dávno před tím nebyl prchl, neboť byl musil se stanoviska svého už dříve po rovině blížící se tyto strážce zákona spozorovati.

V tom se již také postava pod křížem schoulená vzpřímila a oba jezdci poznali v ní skutečně mladého cikána, který k velikému udivení jejich zdál se je zde přímo očekávati, neboť jiskřícíma zrakoma k nim pohlížel.

My pak v něm poznáváme mladíka hnědého kmene hindostánského, jenž jediný byl ušel krvavé řeži pod zříceninami tvrze ledenické a vybaviv se z kupy mrtvol povražděných soudruhů svých, krvavou pomstu baronu Gerardovi přísahal.

„Nemyslím na útěk před vámi," pravil k jezdcům, „neboť naopak vás zde očekávám."

„Tak málo si ceníš uši svých, černý pse," zachechtal se jeden z dragounů; „neboť při nejmenším uřezáním uši ztrestán budeš, že jsi se opovážil přes hranice české kročiti. Sem ruce, abych tě spoutal za drzost tvou, že nám schválně do rukou vbíháš! S koněm mým pak o závod až do Tábora pojedeš!"

Přehodiv karabinu přes rameno, vytáhl provaz, aby cikána jím na rukou spoutal a jej ke koni svému přivázal.

„Dříve mne vyslechněte," odpovídal klidně cikán, „a pak se se mnou zajisté opačnou cestou dáte."

„U všech všudy ďáblů! ta černá kůže si s námi ještě žerty tropí!" zlobil se druhý dragoun a pohnal koně svého proti cikánovi, aby jej plochou šavle své po zádech několikrát přeměřil.

„Sečkej, prudký hochu," napomenul jej však soudruh jeho; „tuším, že nám ten chlap chce něco sděliti, neboť by zbůhdarma nedával své uši v šanc! Mluv, plemeno proklaté, proč jsi nás zde tedy očekával?"

„Vydám vám v ruce toho, kterého jste dosud marně po celém kraji hledali," odpovídal cikán s divokým výrazem pomstychtivosti v temných očích svých.

Oba dragouni až v sedlech svých poskočili při těchto neočekávaných slovech cikánových.

„Barona Gerarda?" zvolali oba jakoby z jedněch úst.

„Ano, toho vraha bratří mých a lupiče milenky mé!" opětoval cikán s týmže drsným názvukem.

„Přisámbůh, pak se nebudeš musiti více o své uši báti, to-li dokážeš!" zvolal první dragoun. „Rychle mluv, kde uprchlého barona nalezneme!"

Cikán máchnul rukou v povětří a odvětil:

„Dříve mi slibte, že vyprostíte dívku srdce mého z vazby na zámku ostrovském; jinak ani slova více ze mne nedostanete. Jen pro ni se odvažuji mezi bílé lidi vkročiti."

„Na zámku ostrovském však není žádné uvězněné cikánky, neboť jsme tam meškali kolik týdnů, aniž bychom byli o takové co zvěděli."

„A přece dlí Lea ve sklepě zámeckém, kde jsem s ní ještě této noci zamříženým oknem v zahradě hovořil. Baronův šafář drží ji tam ve vazbě, donášeje jí potají potravu, jako ji donáší pánu svému do skrýše jeho, kterou jsem před nedávnem já jediný vystopoval."

„U ďábla!" zamručel dragoun do vousů. „Ten černý chlap ví více, než všickni královští úředníci a krajští dragouni dohromady! — Dostaneme-li barona Gerarda v moc svou, pak buď jist, že ti pomůžeme nejen ke tvé hnědé krásce, ale že ti pan krajský hejtman dá též bezpečný glejt po celých Čechách."

„Pak mne následujte do ledenického lesa," odpovídal cikán s výrazem spokojenosti nad tímto ujištěním: „tam se skrývá baron Gerard v podzemním sklepení zřícenin tvrze ledenické, nedaleko místa, kde ten krvelačný dravec pohubil kmen můj! Tam jej také pomsta moje zachvátí!"

„U všech všudy rohatých!" zlobil se dragoun po zprávě této. „Kdo by si to byl pomyslil, že ten prožluklý baron nám takřka před nosem sedí a nám se posmívá, kteří jsme ho po veškerém kraji hledali! Nuž, hajdy vpřed, tak vzácný lov nám nesmí ujíti!"

A za několik hodin na to nalézal se skutečně baron Gerard v moci krajských dragounů, neboť za pomoci cikánovy přepadli jej ve skrýši jeho tak nenadále, že byl dříve spoután, než jen na obranu neb na útěk pomysliti mohl.

Takž vykonal cikán pomstu svou, kterou byl lupiči dívky své přísahal, a měl ještě to zadostučinění, že mu mohl spoutanému říci, kdo vlastně to byl, jenž jej právu vydal, což malomocný vztek v ukrutném baronovi vyvolalo, který byl pak jen ještě zvýšen, když v zámku ostrovském na to patřiti musil, kterak uvězněná dívka cikánská opět byla milencovi svému odevzdána.

Z Ostrova byl jatý baron Gerard vezen přes Soběslav, kde dopadení jeho veliký ruch i uspokojení v obyvatelstvu vyvolalo, a přes Tábor do Prahy, kde k rozkazu královských místodržících do žaláře ve věži Daliborce vsazen byl, aby ortel svůj očekával.

Bez prodlení zasedl velký soud královský v budově purkrabského úřadu na Hradčanech, aby nesčetné zločiny obviněného barona vyšetřoval a soud nad ním vynesl.

Přes všecko zapírání vezňovo, který se ve vazbě své i před soudem zbaběle choval, byl usvědčen ze zločinů svých a najmě ze zavraždění mladého Ondřeje Hazuky, tak že o jeho odsouzení žádné pochybnosti býti nemohlo.

Baron Gerard byl odsouzen ku smrti mečem a v tajné poradě usnesl se královský soud i na tom, aby zpupný násilník tento, jenž stavu šlechtickému tak velikou pohanu způsobil, nebyl milosti císařově doporučen.

Rozsudek tento vyvolal v Praze i ve veškerých Čechách, kde ukrutnosti barona Gerarda ve známost přišly, všeobecné uspokojení, neboť příliš často byli šlechticové za předešlých let pro podobná provinění trestu unikali, aneb jen krátkou vazbou v Daliborce za ně pykali.

Zvláště obyvatelstvu města Soběslavě bylo zadostučiněním, že vrah příslušníka obce této měl za zločin svůj mečem katovým zhynouti, ač tam jinak každý cítil nejhlubší soustrast s nešťastnou chotí odsouzencovou, která v těžkou mdlobu upadla, když jí zpráva o výsledku procesu chotě jejího byla sdělena.

„A já jej přece milovala a posud miluji!" zvolala ubohá paní, když ji byli opět vzkřísili. „On nesmí zhynouti na popravišti, a byť i veškeren svět jej opustil, já ho neopustím! Ona, jíž byl miláčka zavraždil, spojí se se mnou, aby mu byl život od císaře darován. Něžná mysl dívky té nezná pomstychtivosti, a bude-li ona pro něj o milost žádati, pak velikým tímto důkazem sebezapření přemůže i nejzarytější nepřátely nešťastného chotě mého!"

Oblekši se v oděv smuteční, jakoby již vdovou byla, spěchala do domu mistra Hazuky, kde, vrhši se k nohám ustrnulé Bětušky, úpěnlivě k ní volala, aby byla orodovnicí za vraha milence svého, neboť jenom v rukou jejích prý osud téhož spočívá.

„Ano, učiním, co vám srdce vaše šťastně vnuklo, vznešená paní," pravila prostá dívka venkovská; „vy jste byla strážným andělem naším, dokud jste na Ostrově dlela, vám nemohu žádné prosby odepříti."

„Bůh tě žehnej, dcero má!" zvolal, slzy roně, starý Hazuka, a položil ruce své na hlavu dívky šlechetné. „Také mé srdce netouží po žádné pomstě více, neboť ztrativ syna, nalezl jsem dceru, která jest útěchou posledních dnův mých!"

Rovněž učinil i starý Balcar, žehnaje dceru svou, že chce velkomyslně odpustiti vrahovi miláčka svého, ano vyprositi mu milost císařovu od smrti potupné.

Jak vysoko stály tu tyto tři osoby stavu nízkého nad šlechticem, který byl jimi druhdy tak velice povrhoval, že i život jejich níže cenil než poslední němé tváři na zámku svém!

Takové vznešené povahy rodily se v lidu českém i v době nejhlubšího pokoření a ponížení jeho!

(Dokončení.)

*

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Jan Maria svěsil hlavu. Nejurážlivější slovo, které lze ženě vmetati v tvář, dralo se mu na rty, ale nevyslovil je. Vztek vzplanul a shasl v něm jedním okamžikem. Mlčel, cítil jen nevýslovné, děsné ponížení.

„Zasloužím to," řekl si, a žena ta se mu zdála tou měrou skleslá, že pro ni onu útrpnost pocítil, kterou vždy v něm zbouzely nevěstky.

Pelagie sytila své zraky strádáním, které tvář jeho jevila, a pak řekla:

„Nuž, nyní po tom vyznání jdi, na nikdy neshledanou!"

Obrátila se do zadu a způsoby, slova a posuňky změnily se náhle. Seděla na svém koni kliduá, graciosní, od hlavy k patě pravá, velká dáma.

„Pohovořila jsem si zase jednou po rusky," řekla s okouzlujícím úsměvem. „Jsem tak zamilována do toho jazyka, že se každé příležitosti chápu, která se mi naskytne, abych jím mluvila. Avšak, sir George, bude asi už dosti nesnadné, dohoniti naši společnost?"

Pak se připojila těsně ku Caterině a podávala jí ruku.

„Jsem vámi okouzlena!" řekla. „Ten nenadálý váš zjev zde v té poušti účinkoval na mě tak zvláště. Řekněte, sir George, nepřipomíná vám slečna di Soranesi docela dámu Unu, jak ji Spenser ve vaší zamilované ‚Fairy Qeen' hned v prvních stancích líčí? Zdejší scenerie je v souhlasu s onou v básni, a pan Plojhar není tomu bludnému rytíři, s kterým ‚Una' jede, také nepodoben. Doufám, slečno, že se někdy ve společnosti sejdeme. Až do té doby zůstanete mi v upomínce co ‚dáma Una', to samé kouzlo, které se popsat nedá, vychází z vás jako v oné básni, kterou sir George neustále recituje."

Šlehla koně a letěla tryskem v dáli a mávala rukou a kývala hlavou a volala ještě několikráte „Adieu, ma toute belle", až konečně se svým společníkem v hlubší nějaké cestě zmizela.

Caterině bylo volno, když jí více neviděla. Ona i Jan Maria mlčeli a jeli jen pomalu ku předu. Bylo jim oběma, jakoby byli otupěli pod těžkou nějakou ranou. On cítil se nejen nešťasten, ale hluboce pokořen, jako do prachu svalen.

„Je po všem, po všem," myslil si. „Jak lze jí nyní o lásce mluviti? Byl bych jí dobrovolně vyznal vše, vše. Ale tak to přijít nemělo. Ne tak. Moje vyznání bude se nyní zdáti vynuceným, neupřímným omlouváním."

Caterina plakala uvnitř nad ním i nad sebou. Ale více ještě nad ním než nad sebou. Jak zdál se nešťastným! Jak trpěl! Nemohla se podívat na tu bledou, zasmušilou tvář, v které nervy hrály a sebou trhaly. Prosila Boha o sílu aspoň k zdánlivému klidu! Byla by ráda něčeho promluvila, aby trapné to mlčení přerušila, nevěděla však co a bála se svého hlasu.

Jan Maria chtěl jí říci: „Caterino, můžete mi odpustit? K vůli mně snášela jste urážku od té —"

Ne, nebylo to možné. Byl by snad vypukl v pláč a v proklínání svého osudu! Ó, kéž mohl koně svého bodnout a daleko, daleko po té pláni uhánět až do nedozirna. Campagna končila tam někde u moře. Ah, být na dně toho moře! Zaťal zuby do rtů, až mu krev vytryskla, a utlumil tak divoký výkřik, kterým si stísněná jeho prsa ulehčiti chtěla.

Dívka sebrala nyní všechny síly své, věděla, že musí býti silnější než on.

„Tu stojí dům dona Clementa," pravila, a hlas a rty její se třásly. „Doufám, že toho přítele doma nalezneme."

„Doufám," vzkřikl téměr, tak málo měl hlas svůj v moci

Oba poháněli stejným impulsem hnuti své koně, tak že za několik okamžiků téměř šíleného letu se před pustým, starým stavením zastavili, v kterém don Clemente žil. Ani on, ani ona nedotekly se pohledem té krajiny tak zajímavé, která živě Poussainovy obrazy připomínala, jenž tolik svých motivů z římské campagně čerpal. Bylo zde vše jako u něho, ten modrý vzduch, ty ostré stíny, to zlaté slunce, ty staré ilexy v skupinách, ty balvany, ty vody, ty téměř fantastické budovy na nedaleko čnějící skále, celá ta poetická melancholie a síla přírody. Dům byl na polo už ruinou, zasmušilý jako po vydrancování, prostranný, chudobný a malebný.

Caterina seskočila sama bez pomoci s koně, a vedla ho k velkému dubu, kde ho přivázala. Jan Maria činil totéž. Šli k domu. Hned v jeho síni uslyšeli ženský rozzlobený hlas, přicházející s hořejšího patra, a pak druhý, mužský, chlácholivý, hlas samého dona Clementa.

„Ersilia je v špatném rozmaru," usmála se nuceně Caterina.

Přešli šerou síní a stoupali kamennými schody vzhůru. Otevřenými dveřmi hleděli z chodby do prostranného pokoje. Byl téměř prázdný. U prostřed stál velký, těžký dubový stůl, u okna menší, pokrytý papíry, vedle malý stojan s knihami. Několik slaměných židlí stálo řadou podél bílené, zažloutlé časem už stěny, a u druhého okna, zdálo se, že rozpadává se v prvky staré, rozedrané křeslo s vysokým lenochem. Před ním byl kousek vyrudlého koberce na kamenné podlaze rozprostřen. U stolu uprostřed komnaty vadila se stará, chudobně však čistě oděná Ersilia se svým pánem. Měla velké nůžky v jedné ruce a druhou tloukla vášnivě do kupy na stole rozbaleného plátna.

„Jste pánem, vím," křičela, „a musím vás poslechnout, ale třesu se zlostí. A přísahám při svatém kříži —"

„Nepřísahejte, Ersilio," řekl tiše don Clemente, jehož Jan Maria v tváři vidět nemohl, byl zády ke dveřím obrácen.

„Ah, hleďte!" řekla Ersilia téměř klidně a ukázala velkými nůžkami na hosti, které teď spatřila.

Don Clemente se obrátil. Na žluté, suché, vráskovité jeho tváři, v temných, pokorně a klidně hledících jeho očích zasvitl milý úsměv.

„Vítejte, contessino,“ zvolal laskavě a podával jí ruku a pohledl pak trochu tázavě na mladého muže, stojícího u dveří za Caterinou.

Dívka se zapálila. Co se jí dříve zdálo tak prosté a přirozené, že Jana Marii sem k starému svému příteli přivedla, aby s ním si ‚grottu Campanu‘ prohlédl, bylo jí nyní, od té chvíle, co se setkala s paní Dragopulos, velice trapné. Musilo v tom býti přece něco neobvyklého, pohoršujícího, když ta žena, ta hrozná, krásná žena, vyskytnuvší se tam v širé campagni jako zlověstné zjevení, jí proto tak urážeti směla. Teď, když stála před starým knězem, teď to teprve jasně cítila, jak ji ta žena urážela, a žasla: jak bude don Clemente o tom souditi? Vzmužila se. Ten starý přítel byl tak dobrý!

„Done Clemente,“ pravila, a hlas její se trochu chvěl, „přivedla jsem vám hosta. Pan Plojhar jest zde cizincem, přijel z města, v kterém se narodila moje matka. Pan Plojhar jede podívat se na ‚grottu Campanu‘ a na zbytky starých Vej.“

Byla nápadně spěšně mluvila, a Jan Maria, vida její ruměnec, uhodl jeho příčinu, a samou soustrastí a samou lítostí s ní zapálil se též. Doufal, že hodně hlubokou poklonou svůj zmatek zakryje.

Don Clemente mlčel chvilku, oči jeho staly se snivé, a úsměv jeho prozrazoval jakési pohnutí. Hleděl s jednoho na druhého. Nehezká, ostrými tahy téměř karikaturní jeho tvář zdála se až krásná, tak okouzlující byl jeho neskonale dobrý úsměv.

„Těší mě, že jste přišli,“ řekl konečně prostě a podával jim ruce zároveň.

Uhodli, že se domníval, že jsou milenci, chování jejich dávalo k tomu závěrku právo a příčinu. Rozpaky jejich rostly. Na štěstí spasila je Ersilia.

„Oh, contessino,“ naříkala, vzpomínajíc na svůj spor a doufajíc ve spojení Caterinino, „nelze to už dále snášet! Kdybyste věděla —“

„Mlčte, Ersilio,“ řekl don Clemente mírně. „Nežalujte na mě —“

„Hleďte a suďte!“ rozkřičela se znova stařena. „Ten kus plátna je vše, co don Clemente v domě má a z čeho bych mu mohla ušit košile! Potřebuje je jako vzduch a vodu. Ty jeho staré už nelze opravovat —“

„Ticho, Ersilie,“ řekl teď vážně. „Neobtěžujte mé hosti těmi směšnostmi —“

„Ne, contessina mi musí pomoci,“ křičela Ersilia vášnivě dále a mávala nůžkami. „Pomyslete, don Clemente tvrdí, že nepotřebuje nové prádlo! Ve vesnici našel starou čarodějnici, která prý těch košil má více třeba! Aspoň na jednu kdyby si ponechal, aspoň na jednu nebo dvě, pro drahé rány našeho Spasitele!“

A zlostí se dala do pláče.

„Odpusťte, Caterino,“ prosil zkormouceně a zmateně kněz, „odpusťte Ersilii, že vás —“

„Čiňte, jak vám don Clemente kázal,“ řekla Caterina. „lépe dovede o věcech souditi než vy a já.“

„Nedovede, nedovede!“ zvolala stařena. „Aspoň co se prádla týče! Nemíchám se mu do jeho latiny. A pak, contessino, přísahám, že na košile stříhat ani nedovedu. Ať nejsem spasena, lhu-li, a don Clemente mě k tomu nutí.“

„Na štěstí to dovedu však já, a přišla jsem tedy v šťastnou hodinu, abych vám pomohla,“ řekla Caterina.

A odkládala klobouk a svlékala rukavice, a připevnila si velkou jehlicí vysoko vlečku amazony, aby jí nepřekážela. Všechny její rozpaky, všechna utrpení byly na chvilku zmizely.

„Vy se spolčujete s ním?“ řekla stařena vyčitavé sice, ale o mnoho klidněji než před tím. Byla úsměvem mladé dívky jako očarována. Odevzdávala jí velké své nůžky.

„Jak jste dobrá!“ zvolal don Clemente. „Děkuji vám.“

Caterina stříhala.

„Taková maličkost,“ usmála se a vysvětlovala pak klidně Ersilii důležitou nějakou podrobnost svého počínání.

„Sedněte, pane,“ pravil don Clemente Janu Marii a dali se do rozhovoru. Don Clemente vypravoval horlivě o zajímavosti okolí, čemu mladý muž jednotlivými, krátkými slovy přisvědčoval.

„Hleďte poslední můj nález,“ řekl kněz a ukázal mu velký střep etrurské vásy a bronzový náramek.

Pan Plojhar hleděl sice více kradmo na Caterinu, a rozjímal o tom, co se v jejím nitru děje, ale podařilo se mu dávati nějaký zájem pro ty starožitnosti na jevo, vzal náramek do rukou, prohlížel ho chvilku a sdělil pak vášnivému archaeologovi, že podobné šperky se též v Čechách nalezly. Tím dostal se nadšený don Clemente do plného proudu, vykládal široce a výmluvně své theorie o době vzniku těch předmětů a šíření se jich obchodními cestami po Evropě, a Jan Maria s maskou upřené pozornosti na tváři mohl klidně mlčet a oddávati se svému dumání.

Caterina rozmlouvala zatím tiše s Ersilií.

„Netrapte se k vůli tomu plátnu,“ řekla jí. „Chtěla jsem donu Clementovi beztoho pro jeho chudé malou stůčku poslat, a je lepší o něco než toto. Dostanete to zítra. Nemluvte s donem Clementem o tom, a dejte mu ty košile ve vsi ušit. Vím, že tam máte švadlenu. Zapravím pak její účet. Jste spokojena?“

Ersilia byla šťastna, obracovala oči k nebi a povznášela tímtéž směrem ruce.

„Teď však,“ řekla, když jí Caterina napomínala, aby byla opatrně klidnou, „musím na to myslit, abych vás nějak uhostila. Mnoho v domě není, ale hlad vám proto trpět přece nedám.“

A odkvapila do kuchyně. Caterina trhala a stříhala plátno horlivě dále. Don Clemente se na ni konečně od okna ohlédl na konci svého výkladu. Docházel mu dech, tak horlivě byl mluvil. Jan Maria vstal.

„Pojedu nyní dále do Vej,“ řekl, „a prohlédnu si pak také ‚grottu Campanu‘. Klíč k ní má tedy, jak pravíte, cicerone v Isole Farnese?“

„Vždyť půjdu s vámi,“ zvolal don Clemente, „uspořím vám tak aspoň ty tlachy ciceronovy. Ale dříve musíte si odpočinout a něco pojísti.“

Jan Maria vymlouval se, prosil, aby ho nechal bez průvodu jet, ujišťoval také, že nemá hladu, ale nebylo nic platno.

„Dopřejte aspoň svému koni oddechu,“ řekl kněz. „Holá!“ zvolal s okna, „Gioachino!“ A když se odně-

kud dlouhý, nemotorný výrostek vyskytl, tázal se ho: „Zdali pak jsi se trochu o koně postaral?"

Po uspokojující odpovědi obrátil se zase k hostu. „Je to hoch," řekl, „jenž mi mého osla opatřuje. Hodný hoch! Má srdce k zvířatům. Víte, že to u nás v Italii, bohužel, vzácností."

„Půjdu však přece dohlédnout a pomohu mu trochu," řekl Jan Maria a pospíchal z pokoje. Měl srdce tak těžké a toužil po okamžiku o samotě. Gioachino napájel a krmil koně za domem a vedl s nimi celý rozhovor, tázal se jich všelicos a zdálo se, že němým jejich odpovědím rozuměl. Jan Maria sedl opodál do trávy na povalený, přeražený kamenný sloup a pustil hlavu těžce do rukou, opřených o kolena. Bylo mu jako raněné zvěři, která konečně nalezla úkrytu. Bylo mu, jakoby se mu krev z otevřené rány lila: to sice nehojí, ale je v tom ulehčení. Člověk otupí . . .

Tím samým časem klesla Caterina s potlačeným vzlykem na židli a odložila plátno a nůžky na stůl. Prsa její dmula se těžkým vzdechem.

„Jste unavena, Caterino," řekl kněz, „a místo abyste si odpočinula, dáváte se do práce!"

„Ó, to nevadí," řekla se slabým úsměvem a potlačovala slzy, které se jí tak mocně do očí draly, že ji téměř přemáhaly. Jak ráda byla by i ona tvář svou do dlaní skryla! . . .

Don Clemente pozoroval její rozčilení a bolest za tím úsměvem. Soucit jevil se mu na tváři. Chtěla mu něco svěřovati? Mlčel chvilku, pak pravil:

„Onen pán tedy —"

Srdce jí bilo tak silně, že je slyšela. Uhodla myšlénku starého přítele. Rychlým posuňkem ruky zastavila jeho otázku a vysvětlovala spěšně, že pan Plojhar si u Suntarelly v San Cataldě byt najal. Že je tichý a milý. Že s ním několikráte mluvila. Že jej sama na pobízení Niny pozvala, aby ji k donu Clementovi doprovázel, až tam návštěvou pojede.

Don Clemente mlčel, když končila, jakoby ještě něco očekával. Jí bylo po tom vysvětlování lehčeji kolem srdce.

„Obávám se," řekla, „že to není docela slušné, že jsem s tím pánem jela, aspoň dle obyčejného úsudku lidí, dávajících zákony ve společnosti. Ale nenapadlo mi to, až teprve zde v pokoji. Řecte, chybila jsem? Pak mě pokárejte."

„Ne, nechybila jste, má dcero," řekl klidně. „Není v tom nic zlého."

A hleděl s takovou laskavostí na ni, že se jí srdce rozehřálo. Okamžik jí bylo, jakoby se mu měla vrhnout k nohám a zcela se mu svěřiti, vše, vše mu pověděti. Její sny, její sklamání, její bolest, ten výstup —

„Nelze to!" zašeptala si, „ne teď!"

Schýlila hlavu a stála mlčky, brzy ale se vzpřímila, neb Jan Maria se vracel.

Bylo-li mu dříve v pokoji úzko a cítil li se pak o samotě silen, netrvalo to dlouho. Nepokoj se ho brzy zase zmocnil a toužil po změně místa. Chtěl se opět o to pokusit, aby ho don Clemente bez prodlení do Vej pustil. Na koni bude mu snad lépe? Poletí někam daleko s větrem! Žíznil po prostoru bez mezí, po zápasu s větrem. Vstoupil rychle do komnaty a sdělil donu Clementovi svůj úmysl. Ten však nepovolil a Jan Maria ochabl v boji s jeho důvody. Utrmácen usedl k oknu a jako oběť naslouchal tak dlouho novým výkladům o staré Etrurii, až Ersilia s celým sloupem talířů vešla, které jí ochotně contessina z rukou brala.

„Musíte se spokojiti s tím, co máme," řekla Ersilia a spěchala zase do kuchyně. Přišla pak s velkou misou dýmajících maccheronů.

„To je vše," řekla a otvírala láhev výtečného vína, jež donu Clementovi přítel jeden z Genzana co rok posýlal a které tento pro hosti a pro nemocné uschovával.

Caterina nutila se k vůli svému hostiteli do toho, aby něco požila, a vypila žíznivě trochu vína; totéž činil Jan Maria, a oba byli Ersilii, která pořáde mezi jídlem přicházela a odcházela, i donu Clementovi v duchu za to vděčni, že neustále mluvili a jejich mlčení tak málo pozorovali.

Když don Clemente zase o etruských hrobech a o pokladech v nich nalezených vypravoval, vzpomněla si Caterina na onen zlatý šperk, po monsignorovi Astuccim zděděný, a vypravovala o tom, jak jej v tajné přihrádce kabinetu našla.

„Ó, pamatuji se docela určitě," zvolal don Clemente, „že mi monsignor jednou sdělil, že takový šperk kdysi nalezl. Nevím, jakou náhodou se stalo, že jsem ho nikdy neviděl. Jak jsem dychtiv jej tedy spatřiti!"

Caterina vzpomněla si, že ten šperk měl býti jejím svatebním. Usmála se bolestně. Byla teď jista, že se nikdy neprovdá. Chtěla don Clementovi říci, že mu tu starožitnost s radostí daruje, když se takto ozval:

„Monsignor řekl mi jednou docela, že vám ten poklad dá, měl podivnou fantasii, že se tím věncem ozdobíte co nevěsta. Řekl mi s úsměvem: budete jistě déle živ než já, oddáte Caterinu. Ó, vy budete zajisté sto let živ, ale já zemru brzy. Podivno, jak se aspoň ta druhá část jeho proroctví vyplnila."

Nyní nemohla mu Caterina již říci, že mu ten šperk daruje. Říci teď, že se nemíní nikdy vdávati, zdálo se něčím nedelikátním naproti tomu mladému, mlčícímu muži, na jehožto lásku stále mysliti musila.

Řekla tedy prostě: „Nuž přijeďte brzy ke mně, don Clemente, a uvidíte vzácné ty předměty."

„Přijedu brzy," odpověděl, a vstali od stolu a sedli k oknu. Když ještě kotlíček černé kávy vypili, kterou Ersilia co velký přepych a s patrnou pýchou servirovala, navrhl don Clemente konečně tu tak dlouho odkládanou jízdu do Vej.

„Já zůstanu s Ersilií," řekla Caterina, „musím jí ještě všelicos stran toho šití vysvětlit a pak přihlédnu trochu, jak se vaší domácnosti vede, je to přísný Suntarellin rozkaz."

Kněz vzal ji za ruku a usmál se na ni s výrazem tak soucitným a snivým, tomu, co byla právě pověděla, tak málo odpovídajícím, že dívka zmateně se odvrátila. Zdálo se jí, že stařec jí v duši čte, že uhodl, proč chce býti sama. Tušil, jak těžké měla srdce?

„Nechtěl byste, pane, Gioachinovi říci, aby mi zároveň s vaším koněm mého osla osedlal?" řekl don Clemente Janu Marii. „Odpusťte, ale myslím, že přihlédnete sám, jak ten hoch vašeho koně přistrojí, jinak poslali bychom Ersilii."

Hleděl opět na dívku, která stále klopila oči.

Jan Maria rozuměl, že s ní chce býti chvilku o samotě. Odešel beze slova.

Když nebylo více kroků na chodbě slyšet, řekl don Clemente:

„Caterino, vy máte něco na srdci. Odpusťte. Nemluví ze mne všetečnost. Zdá se mi, že byste ráda mluvila, ale že nemáte odvahy. Mýlím-li se, řekněte to a mlčím."

„Uhodl jste," zašeptala, „uhodl! Ó, mám srdce těžké, těžké. Ale, pro bůh, netažte se nic více!" zvolala hlasitěji a rychle. „V tomto okamžiku nemohu mluvit."

A hleděla úzkostlivě ke dveřím.

„Upokojte se," řekl něžně. „Nebudu se ničeho tázat a počkám, až sama promluvíte."

„Ano, ano, u mne," šeptala.

Mlčeli chvilku. Pohledla na něho.

„Ach," řekla, „kéž bych měla vašeho klidu, jasnosti vaši duše, jak lze takového štěstí dosáhnouti?"

Melancholický úsměv přelétl mu tvář.

„Musila byste míti mé stáří, abyste měla můj klid," řekl s jakýmsi přídechem smutku.

Vzpomněla si na legendu, jež se o jeho velké vášni, o dlouhém jeho utrpení vypravovala. Jak ji to v té chvíli dojalo! Ano, s ním mohla mluvit v důvěře, on ji porozumí, on, který věděl, co to láska a odříkání! Zdálo se jí také, že ho teď poprvé úplně chápe. Ta láska čistá, něžná, velká k ženě, která mu zůstala ideálem, ta resignace svatá byla jej po cestě slz a vzdechů k druhé lásce, k nejvyšší lásce, k lásce k Bohu vedla. Nemohla i ona tou cestou kráčet, a k onomu cíli dojíti? . . .

(Pokračování.)

Léčivé prameny u starých Čechů.

Ze studií ke kulturním dějinám českým. Napsal *Č. Zíbrt.*

(Pokračování.)

Roku 1696 vydal v Praze *Karel Val. Kirchmajer z Rajchvic* knihu „Starodávní Kukus-Studnice, nyní v nově vyzdvižený Hradištský živý pramen, jehožto počátek, příležitost, starodávnost, hojitedlné mineralie, oučinlivost, užitečnost a náležité užívání v nejmožnější krátkosti sepsána jsou od . . ." V Čechách jsou prý hojivé vody rozmanité. „Nachází se pak sem i tam po všech dílech světa, zemích i krajinách nesčíslný počet takových pramenův (léčivých); jakožto také v našem starodávním království českém, totiž Chebský kyselý pramen, Karlovy Vary, Teplická a svatojanská lázeň s jinými mnohými lidskou paměť od dávna převyšujícími, . . . o kterýchžto, poněvadž již hojné rozličné knihy vypravují, nechci já tuto žádnou zmínku činiti . . ." (str. 6.).

Chce jen nemocným ukázati na nově zařízenou lázeň „Kukusovou studnici" . . . „Ta Kukusová studnice leží v jednom nad míru veselém háji nad řekou Labem proti polední straně, a prejští se na třech místech, totiž od vejchodu, od půlnoci a od západu. Jest pak těch třech pramenův prejštění tak silné, že velikou hojnost vody ze sebe vydávají, scházející se do jedné kašny z kamene čtverhranného pevně vystavené a pěkným klenutím přikryté, pod kterým letního času u velikém množství nemocní před slunečnou horkostí se schraňují a občerstvují, nejináč než jako v nějakém chladném sklepě, na pohodlném sedění." (9.)

„Za kostelem stojí dům, v kterémžto viděti jest veliký měděnný kotel na způsob pivovárského a dva jiný menší kotlíky . . . . v kterýchžto kotlech (voda) topením se ohřívá, a na obouch koncích z většího, jakož i také z menších kotlův mosaznými čepy do káď, v zemi vsazených a k lázni připravených, se vpouští a potom do lázně po troubách, řemeslně udělaných, ven vytýká.

Co se pak dotejče samého domu, nachází se v něm až posavad osm rozdílných lázní, z kterýchžto v jedné každé od čtyr až do šesti osob bez překážky koupati se může. V těch lázních kdožkoli se prudí neb myje, vedle svého oblíbení může sobě teplou neb studenou vodu skrze čepy do lázně připouštěti i ven z lázně vypouštěti. Pro chudý pak lidi jsou také dvě lázně připravené.

Hned pod samou lázní ukazuje se nad míru veselá zahrada, třemi vyskakujícími prameny ozdobená, majíc to nejpěknější vyhlídnutí k nížeji tekoucímu a mostem přikrytému Labi; vejše pak pěkný plac k projíždění a k jezdění o závod neb do kroužku pro panstvo přistrojeny jest viděti. Podobně když z lázně do zahrady jíti chceme, přednáší se tu jedna znamenitá galerie a odtad do háje kratochvilná k procházení se cesta, vedle které stranami všelijaké ptactvo, vzláště slavíčkové, šusticích vod milovníci, líbezně prozpěvují. Od mostu pak vedle řeky vejšeji i doleji krásné rozkládají se luky až k městu král. Jaroměři (kady netoliko jde silnice, ale také pošta od Prahy do Vratislavi se béře), vedle kterých nad míru veselo a kratochvilno jest se procházeti." (10. 11. 12.)

„A co víceji jest: pro větší obveselení a ukrácení dlouhé chvíle vzáctná vrchnost tolikéž pánům hostům pro vyražení kratochvilnou myslivost milostivě vysaditi a dovoliti ráčila." (13.)

Zajímavá jest tato místní pověst, kterou Kirchmajer na konci popisu lázní přidává: „Ale však nemohu pominouti to také oznámit, co se vedle zprávy některých lidí z vesnice, Šloten nazvané, před lety sto a třidciti při tomto živém pramenu zběhlo, že totižto jednomu starci, jménem Vier Eklovi, když na druhé straně za Labem, kde nyní jest plac jízdný, koně pásl, ukázal se jemu ve spaní jeden starý člověk a řekl: ‚Když se probudíš, najdeš vedle sebe tři pruty zlatý ze země vyrostlý a jestli ty to zatajíš a žádnému nepovíš, budeš moci sobě každý rok jednou takový pruty na tomto místě ulomiti. Jakož se také potom stalo, že po tři následující léta takový pruty k ulomení jemu se představily, jichžto on také v Jaroměři židům prodal, ale když to jiným vyjevil, nikdy více na takový pruty trefiti nemohl." (14, 15.)

Ve druhé kapitole rozepisuje se dlouze a široce o „chymické operaci a vyšetřování, totiž rozpouštění, rozdělování, vaření a párou vypouštění, calcinirování" na dosvědčenou „hojitedlných mineralií a jejich činlivosti, které se při tomto živém pramenu nacházejí".

Spousty učených vývodů Kirchmajerových nebudeme tu vypisovati, dovolujíce si laskavého čtenáře poukázati, zvláště je-li chemik, k „dobrozdání“ chemika staročeského.

V kapitole třetí vypočítávají se užitky tohoto pramene, čili je zde nakupena řada nemocí kde jakých, od hlavy až k patě, — a proti všem prý účinkuje téměř zázračně pramen Kukusový.

Lázně možná prý užívati „skrze *napájení, koupání, kapání, paření*“ (50), o tom zase následuje široký výklad . . .

„Pokrmy a nápoje v čas trvajícího uzdravování mají býti posilňující a záživlivý . . ., jacíž býti mohou všeliké dobré vody, nové máslo, vejce, kuřata, kapouny; také v čas zemdlení mandlová polívka, zvláštně jestli tyto potravné věci s dobrými bylinami, jakož sou šťovík, salát, andyví, cikorí, borák, volový jazyk, skorconera, jitrocýl, jahodník, vařiti se budou . . . Podle těch se také povolují čerstvé, mladé, křehké hovězí, telecí, jehněčí, kozlečí a skopové maso; křehoučké mladé srny, mladí zajíci, jeřábky, koroptve, bažanty, kapouny, holoubata, kvičaly, drozdy, skřivany, křepelky a jiné polní i lesní ptactvo, jakého vůkol naší lázně hojně se nachází. Naproti pak zapovídá se staré a houževnaté hovězí, svinské, kozlové a všeliké uzené maso, též klobásy, jelita, jitrnice, kyty uzené; také staré jeleny a divočí, domácí i lesní starý holuby, husy, kachny, zajíce, vokruží, ledvinky, játra, uzené neb nasolené slaniny a všechno jiné, což staré a houževnaté jest.

Chléb ať jest z dobré pšenice, pro chudý pak z vejražku neb z lepší mouky žitné; obojí ať jest dobře vypečený, trochu nasolený a s anýzem neb feniklem promíchaný. Naproti pak varovati a zdržeti se mají od všeho nevypečeného, černého, příliš starého a teplého chleba neb žemle, máslem neb medem napuštěné.

Když se pak dnové postní natrefují, povolují se k požívání pstruhy, prostřední a mladé štičky, malý a prostřední kapry, vokouny, ježdiky, míky, menší říčný i potočný ryby, mřeně, lipány, běličky, *žáby střepnaté*, bobr, šneky, losos, raky někdy toliko a na mále. Naproti pak sluší se zdržeti ode všech sušených, nasolených, uzených a marinirovaných neb kladených ryb: ku příkladu od herynků, štokfiše, plotejská, sardelů, prykův, línův, jiker, bělic a ode všech ryb pečených.

Co se jiných, mimo ryb, pokrmův dotýče, připouští se vejce na měko vařené; od těsta pak nic se nepřipouští, jedině že by některými zelinkami, špenátem, rozinkami, jablkami, švestkami, řeckým vínem a těm podobnými bylo nadívané. Také se povolují uherské neb brněnské vařené švestky, sušená jablka, suché třešně, višně, šípky, vlaský prunelli, sladká řípa neb mrkev, suchá řípa, mladá kapusta, spenák, andyví, třený hrách, vařené aneb pečené hrušky a jablka; ječný šlem, krupky, rejže, panadl; zadělání z malin, svatojanských jahůdek, dráče, agreštu, šípkův, řeřichy, citroun okroužně skrájený s cukrem etc., ale však všecko skrovně. Naproti pak zapovídá se česnek, vošlejch, cibule, hrách, čočka, ledvinkový hrách neb bob a všecko, co se dělá z těsta, koblihy, paštyky, buchty etc.

Co se salátu dotýče, povolují se andyví, vázaný a hlávkový salát, scorconera, cikorí, mladý chmel, šťovík, kapary, špargl, borák, kerblík.“

„Zahorčující koření“ vůbec se zapovídá. „Po stole více pro všetečnost, nežli pro ukrácení hladu povolují se merunky, moruše, maliny, čerstvé fíky, višně, pargametky neb jiné sladké, dobré hrušky, jahody, míšenská jablka, melouny etc., ale však ze všeho málo a zřídka, sice by uškodily . . .“

„K závírce pak obědu pro zavření a posilnění žaludka . . . slouží místo těch nadnešených konfektův cukrový anýž, koriandr, fenikl, pomorančový a citrounový konfekty, kořen cikorie, zadělaný kdoule, citrouny, piškoty, rozinky, řecké víno, švestičky etc. Od sedlských konfektů, jakož od koláčův, pletýnek, koblihův a všeho toho, což z mastného a hustě nadělaného těsta jest, . . . potřeba jest se zdržovati.“

Jako nápoj odporučuje Kirchmajer mozlerské aneb „dobré staré české víno“; těm, kdož rádi užívají „dvojího šenkýře“, „dobře vystalé pšeničné neb ječné pivo, ječnou neb skořicovou vodu . . .“ — chudým „patoky a ředinu“.

Při tom při všem má nemocný zachovávati „pohodlný čas, míru a způsob“. —

O lázni Kukusské bylo jednáno s podobnými chvalozpěvy, jakými ji velebí Kirchmajer, r. 1726 v dissertaci na akademii Lipské.*)

(Dokončení.)

*) Viz Christianus Michaël Adolphi Dissertatio in Academia Lipsiensi de fonte soterio Kukussensi in Bohoemia, Lipsiae, 1726 (v univ. knih. pr., sign. 48 B 26); podruhé vydáno 1733. Tractatus de fontibus quibusdam soteriis, Lipsiae et Wratislaviae, 1733, str. 131—219 (l. c., sign. 48 G 44).

Svědomí.

Napsal *Albert Delpit*. Se svolením spisovatelovým přeložil *Rudolf Adámek*.

(Pokračování a dokončení.)

Táž jídla poručil si v hostinci jako na večer zločinu. Po večeři odebral se na nádraží sv. Lazara a vsedl do vlaku. Za půl hodiny vystoupil na rueilské stanici. A stále mechanicky, bez vědomí, jako pod nátlakem neznámé vůle, potloukal se kolem domu, v němž spáchán byl zločin; byl to poctivý stateček v pařížském obvodu, malý, chatrný a směšný, s konskem zahrady jako dlaň velké. Bernardinovi zdál se býti příšerným a děsným. Nebyl to již obyčejný dům, byl to *ten* dům. Skráně nešťastníkovy bušily. Horečná zimnice zmítala celým jeho tělem. Přecházel opět a opět kolem plotu, snaže se spatřiti, a boje se, aby nespatřil. To trvalo hodinu. Po té odtrhl se od svého pozorování, a kráčel k rueilskému mostu.

Nádherná červnová noc: vzduch dýchal rozkošnou vůní. Byla to jedna z oněch nocí, za kterých milenci

v objetí oddávají se snění pod hustým listím. Řeka plynula radostně, obrážejíc vyjasněnou oblohu. Bernardin, opřen jsa na mostě, cítil, že hrůzy jeho rostou. Strašlivé mámení jej obestíralo. Nevšímal si ani skvělé noci, ani vesele tekoucí vody. Zdálo se mu naopak, že se Seina rozevírá, a z ní že vystupuje mrtvola, ukazujíc mu sinou tvář. Nešťastník nemohl se více udržeti na nohou. Jektal zuby; měl strach, měl děsný strach. Bylo mu třeba svrchované energie, aby sebral všechny síly, a prchl jako šílenec, ani se neohlednuv.

O půlnoci vrátil se domů; ulehl a usnul těžce jako den před tím. Jako včera, napadl ho týž přízrak. Snil ve spánku o zločinu, jako jej večer znova prožil. Druhý den a následující noc opakovalo se totéž. A každý večer, ať se nalézal kdekoli v Paříži, konal znovu příšernou procházku. Chodil do hostince starého Virgila, vsedl do vlaku, sestoupil v Rueilu, a potloukal se kolem domu. Když se opíral na mostě, otevírala se před ním Seina, aby mu podala mrtvolu jeho oběti. V noci potom snil o zločinu, který za večera prožil.

Lidé mohli jej osvoboditi: svědomí ho neosvobozovalo. Byly to výčitky ve své nejbřitčí podobě: výčitky, jež vířily v mozku bez ustání, bez odpočinku. Jakási duševní bouře trhala na dně duši nešťastníkovu, aby ztrestán byl za zločin, který nepotrestali lidé, musil jej znova vykonávati každý večer a každou noc!

Za dne těkal jako šílený po Paříži. Hleděl se rozumně přemluviti, dokázati si, že není vinen. „Vždyť jsem nevinen, když mě porota osvobodila." Nikoli. Byl vinen, poněvadž ho neosvobozovalo svědomí! Trochu světla stačí, aby ozářilo čirou temnotu. Trochu výčitky stačí, aby strýznilo duši nejtemnější. A u něho byla výčitka nesmírná, jen že nepovědomá; snášel ji, ale pozbýval rozumu. Všechna tělesná muka, která způsobil své oběti, procítil v mukách duševních. Bylo to jakési šílenství, jehož byl si vědom za dne, a které jej s večerem obestřelo. A tato trýzeň trvala měsíc. Po celý měsíc nebylo jediného večera, aby nebyl vykonal příšernou procházku; nebylo jedné noci, aby nebyl měl příšerný sen.

Jednoho dne v jasné chvíli pojal jej šílený odpor. Viděl zřetelně. Bylo třeba, aby jej výčitky zničily, nebo aby on zahladil své výčitky. Musili se spolu chytiti v zápas, a jeden zvítěziti nad druhým. Chtěl buď aby jeho šílenství bylo úplné, nebo aby se jeho rozum stal zase dokonalým. Když otevřel mechanicky noviny, vyrazil radostný výkřik. Četl v „*Divadelních zprávách*" tyto řádky: „Dnes v jednu hodinu předčítá se v divadle des Fantaisies Parisiennes umělcům „*Zločin rueilský*", drama ve 4 jednáních. Bernardin vyskočil. Ach! večer a v noci byl pronásledován, kdežto dny jeho byly klidny. Nuže! má prostředek, jak smýti svůj zločin. Tím, že jej znova na své oči spatří, zapláší jej z mozku!

Za hodinu na to přišel do divadla des Fantaisies-Parisiennes. Ředitel, slavný Chesnel, neměl daleko k úpadku. Nevěděl již, kde mu hlava stojí. Řekl v té chvíli svému společníkovi:

„Na mou čest! toť aby člověk pochyboval o umění francouzském. Hrají kusy s písničkami, kterým obecenstvo tleskalo už dvacetkráte, a ejhle, už si jich nepřeje! Dávám féerie, které sháním v Londýně, a obecenstvo o ně nestojí! Nuže, učiníme nový pokus, budu hráti drama ze života. Znamenitě. *Zločin rueilský*. Nic z literatury: to vynese peníze!"

Sotva dopověděl, když mu vyřizoval sluha, že si Bernardin Morel přeje s ním mluviti.

„Bernardin Morel? Kdo jest to, Bernardin Morel?"

„Nevím, pane," šeptal sluha.

„Snad jest to ten, který pomáhal při zločinu," prohodil společník; „obžalovaný, který byl uznán nevinným."

Při těchto slovech vytřeštil ředitel oči. Což se chce štěstí naň pousmáti? Bernardin Morel, jeden ze tří pověstných vrahů!... Náhle se zarazil v tomto radostném záchvatu. Což, přichází-li se opříti uvedení zločinu na jeviště?

„Nechť vejde," pravil.

Bernardinovi, který se ubíral do ředitelovy pracovny, bylo velmi nevolno. Tázal se, s jakou bude uvítán. Co hodlal vlastně nabídnouti? Říditi sám zkoušky, ukázati, jak se vše dopodrobna sběhlo. Chtěl tak znova viděti smyšlený „*Zločin rueilský*", aby se mu konečně skutečný zločin rueilský vytratil z chorobného mozku. Bude jeho nápad přijat? Neodmrští ho? Nenadál se ani dost málo, že v něm spatří ředitel des Fantaisies-Parisiennes svého spasitele.

Slavný Chesnel a jeho společník byli opravdu ohromeni jeho zjevem. Bernardin Morel nebyl více člověk, nýbrž zjevení bytosti strašidelné. Mohlo se mysliti, že to postava z Edgara Poëa, jež procitla ve skutečnost. Šaty nešťastníkovy visely na něm tak jako uschlé roucho sochy na stvrdlé hlíně. Ale zarputilý skeptik, jakým byl Chesnel, se dlouho nerozčiloval.

„Jak že! Opravdu? jste to vy, Bernardin Morel? Máte dobrý nápad!... Však já vím, co mi chcete nabídnouti! Dohled při zkouškách. To jest, chcete viděti zblízka herečky? Vy šelmo!"

Bernardin Morel trnul, nechápal, pomaten jsa cynickou nešetrností ředitelovou. Tento pokračoval po bodrém způsobu veselého chlapíka z boulevardů.

„To se rozumí, přijímám vás. Budete říditi zkoušky. Povíte nám dobře o všech *efektech*. Ráno před premierou dám vám 2000 franků za vaši práci. Budu míti pouze právo dělati kusu s vaším jménem ohromnou reklamu. Neděkujte mi, nemáte zač. Smlouvu vám pošlu k podepsání domů. Vězte, že si vyminuji odstupné. Padesát tisíc franků. Zítra. V poledne jest zkouška."

A Bernardin odešel zmámen, ohromen, svržen s výše svých hrůz doprostřed nenucenosti života divadelního. Což byl člověk, který s ním právě mluvil jemu roven? Může tedy být takhle přivítán on, vrah? Mohlo se s ním tedy takhle mluviti, s ním, tvorem výčitkami strýzněným?

IV.

Zkoušky šly velmi dobře. Očekával se ohromný úspěch. Pravda, že neviděl nikdo jakživ tak podivného regisseura, jako byl Bernardin Morel. Naslouchal čtení kusu s napjatou pozorností. Sotva že učinil několik nepatrných poznámek. Nejprve myslilo se, že nebude k ničemu. Pokud trvalo rozdílení úloh a práce ve foyeru, byl Bernardin zticha. Zůstal v koutě, hově si na kožené lavici, oko maje upřené. Herci hleděli naň s počátku zvědavě. Pak mu ponenáhlu přivykli. Tiskli mu ruku, mluvili s ním jako s každým jiným.

„Dobré jitro, můj milý Bernardine! Jak se vede, Bernardine?“ říkali s hladkou důvěrností zákulisní.

Vrah rueilský, člověk svědomím otupělý, počínal si při všem tom, jakoby neviděl a neslyšel. Příkrá protiva jeho samotářského a tohoto divadelního života se ho nedotkla. Zůstal týmž, jsa spolu při vědomí i obestřen přízraky. Již myslil Chesnel, že vyvedl hloupost; najednou dal se Bernardin poznat. Uvádělo se právě ve scenu třetí jednání. Nevědělo se kudy kam, váhalo se, tu vyřítil se Bernardin ze zákulisí s výkřikem:

„Tak se to nestalo!“

I opakoval s podivuhodnou určitostí celou práci, vykonanou již regisseurem. Udal na vlas podrobnosti, vylíčil úchvatným způsobem žárlivost a hněv Jana Morela až do dne, kdy jeho výstřední vztek ho dohnal ke zločinu. Dával znamenité rady herečce, které byla přidělena úloha Michelinina. Svou vlastní osobu líčil způsobem tak účinným, užil tak mohutných výrazů, že si Chesnel mnul ruce se slovy:

„Kolosální účinek! Zvýším ceny míst.“

Jednoho dne nastudil se umělec, který měl úlohu Bernardinovu, a žádal za dvoudenní dovolenou. Chesnel chtěl jej zatím nahraditi napovědou. Bernardin se tomu opřel. Vzal úlohu, a hrál sám. Bylo to opravdu děsné. Všechny hrůzy, které vířily v mozku nešťastníkově, všechen strach, který ho doháněl k šílenství, vše to vložil do své tváře, do hlasu, do posuňků. Ostatní herci byli ohromeni. Jakživi neviděli hráti s takovou mohutností; žádný herec nedosáhl tak mocného účinku. Ba jeden z nich dostal z Bernardina strach; to onen, jenž představoval oběť. Mladičký hoch, který sotva vyšel z konservatoře, trochu bojácný, urostlý, tak že mohl na divadle provésti úlohu, kterou prožil Michelinin milenec. Jmenoval se Dalbert a těšil se na své první vystoupení. Ale když viděl hráti Bernardina, těšil se již mnohem méně. Chvěl se po celou zkoušku. Herečka, jež hrála Michelinu, malá blondýnka jménem Marie Deschampsová, velmi koketní a dosti sličná, hleděla ho upokojiti. Vždyť to nepotrvá. Churavý herec pozdraví se z rýmy a vše půjde jako dříve. Nepředvídali žádný, co se stane.

Chesnel nebyl nikdy na rozpacích, naskytl-li se mu prostředek k zisku. Jednou po zkoušce řekl k Bernardinovi:

„Pojď přece do mé pracovny, můj starý Morele; musím ti něco říci.“

A když byli o samotě, dodal:

„To není všecko. Ty jsi, upřímně řečeno, obdivu hoden. Chci, abys hrál ty. Dám ti 500 franků za vystoupení: padesát představení je zajištěno. Jest ti to vhod?“

Je-li mu to vhod! Žádný nešťastník by nezatoužil po takovém blahu. Od té doby, co hrál na místě churavého herce, nastalo v něm velké utišení. Jeho čivy se ztišily. Zdálo se, že výčitky ochably, pronásledujíce méně krutě svou oběť. Vykonával sice každého večera touž příšernou procházku, ale již ne s tak šílenými hrůzami. V noci rovněž byly jeho přízraky méně děsné.

Zkoušky trvaly padesát dní. Po celý ten čas byl Bernardin Morel šťasten. Jakmile zvěděl, že mu úloha náleží, jakmile mohl ji opakovati den co den od poledne do čtyř hodin, přestala jeho duševní choroba rázem. Ráno vstával časně a procházel se. Posnídal vesele a přicházel do divadla první. Jenom tu pálila jej jakási zimnice. Ta týkala se však pouze kusu, uvedení ve scenu, umělců, kteří v kuse hráli. Při zkoušce rozčiloval se náramně nejen pro svou roli, nýbrž i pro role jiných. A denně činil týž dojem na herce, na strojníky i hasiče, kteří vystrkovali své zvědavé hlavy skrze kulisy, aby lépe viděli a slyšeli. Po zkoušce stával se Bernardin zase tichým a klidným. Někdy zašel s ostatními do kavárny. Každý v něm nalezl dobrého druha, kromě Dalberta, který nebyl s to, aby se upokojil. Nadarmo pokoušela se malá Marie Deschampsová jej uchlácholiti.

„Proč se bojíš? Tys bloudek. Však tě nesní, jdižiž!“

On však zavrtěl hlavou, jsa tuze málo o tom přesvědčen.

Po zkoušce vracel se Bernardin domů. Nechodil více k starému Virgilovi jako druhdy; nekonal více příšerné procházky. Zlá ta doba minula. Nyní chodíval po večeři do malé kavárny v ulici du Bec, kde neznali jeho jména. A tam trávil svůj večírek jako pokojný měšťan s malým důchodem. Stával se den ke dni mírnějším. Byl zdvořilý a přívětivý ke každému. I řekla mu jednou odpoledne Marie Deschampsová:

„Buďte přece laskav k Dalbertovi. Děsíte toho hocha.“

Bernardin byl velice udiven, i choval se od té doby k Dalbertovi obzvláště přívětivě. Mluvil s ním velmi laskavě, a pozval ho dvakrát nebo třikrát na večeři, tak že se mladý herec ponenáhlu upokojil, ba přestal se ho dokonce i báti.

Konečně nadešel slavný den. Kus způsobil nesmírný hluk. Na boulevardu, ve všech divadlech, v novinách, kde jakýs literání kroužek, všude mluvilo se mnoho o „Zločinu rueilském“. Připovídal se velký úspěch. Zvláště první vystoupení Bernardina Morela napínalo zvědavost v nejvyšším stupni. Již napřed se posuzovalo. Jedni shledávali v tom pohoršlivou výstřednost, druzí naopak nazývali to originálním pokusem. Zákulisní nediskrétnost prozradila, že Bernardin vzbudí obdiv. Kus vyhlašovali umělci souhlasně za „úchvatný“. I rostla zvědavost v té blaseované Paříži, jejíž pozornost lze upoutati jen hlučnou reklamou. Rostla tak znamenitě, že nechtěl Chesnel připustiti nikoho k hlavní zkoušce; nikoho, ba ani ony slavné kritiky, kteří podávají své zprávy hned druhý den.

Jednoho jasného rána říjnového mohli okolojdoucí čísti na ohromných návěstích, rozsetých po celé Paříži, ohlášení premiery. Za dne vydražily se lístky nesmyslnou měrou. V šest hodin večer stálo křeslo v orchestru dvacet pět louisdorů. V osm hodin stouplo na padesát. Do čtvrt na devět dostavil se každý. A jaká to společnost! Byly tu všechny znamenitosti pařížské. Poprvé přišli lidé do Fantaisies-Parisiennes na premieru tak, jak se u Francouzů na premieru chodí. Všichni ti lidé, uvyklí setkávati se za podobných okolností, hleděli na sebe se zvláštní tváří, jakoby chtěli říci:

„Zdá se, že to bude úžasné!“

Zatím šlo na jevišti všechno velmi dobře. Bernardin Morel byl jako obyčejně velmi přesný. Nevyznamenával se nikdy mnoho a toho večera ne více než jindy. O sedmé hodině večerní vstoupil nepozorovaně do své lóže, rozsvítil plyn, a usedl před zrcadlo. Na stolku leželo čer-

vené a bílé líčidlo, zaječí tlapka, vše, čeho bylo třeba, aby se mohl naličiti.

„Nepotřebuješ mne, můj milý Morele?“ tázala se ho Marie Deschampsová, jdouc mimo korridorem.

„Děkuji vám, slečno,“ odvětil, nechtěje nikdy užiti důvěrnosti svých soudruhů.

„Jakživ se nedovedeš naličiti,“ odtušila malá blondýnka.

A úslužně ponořila zaječí tlapku do nádob s červeným a bílým líčidlem a přejela ji tvář Bernardinovi, který s úsměvem svolil. Nebyl nikdy v lepší míře. Upřímná veselost zářila mu z očí. Oblékal se čiperně. Herci myslili, že ho trochu omamuje pomyšlení na úspěch. Pootevřenými dveřmi zalétal sem radostný hluk od kulis, ten ruch zvláštní ve dny premiery. Přebíhá se sem tam, tu jde kolem švadlena, tu znepokojená kadeřnice; v to mísí se všeliké volání: „Vím jistě, že můj šat z druhého jednání nebude dobře.“ Anebo: „Jdetež! hleďte, moje vlásenka jest příliš rusá!“ A chvílemi vážný a lhostejný hlas inspicienta, který volá z konce chodby na schodech: „Pánové a dámy, začne se!“ A nepočínalo se přece pořád. Důvtipný Chesnel dovedl napínati očekávání obecenstva. Teprve ve tři čtvrti na devět dal regisseur trojnásobným slavnostním uhozením znamení.

V tom okamžiku vcházel malý Dalbert do lóže Bernardinovy, aby se podíval, je-li jeho druh připraven. Stanul na prahu. Spoluvinník Jana a Micheliny Morelové dřímal sladce. Jsa na polo zvrácen na židli, hlavu opřenu v ruce, s úsměvem spokojenosti na rtech, Bernardin zalétal v oblasti snů. Člověk ten, který po tolik neděl trpěl, zdál se býti úplně v moci svého duševního klidu. Spal jako člověk šťastný, bez starosti, bez trudu. Dalbert vypravěl to na všechny strany. V divadle nemohli se z úžasu probrati. Na mou věru, ten se nestaral tuze o své první vystoupení! Musili Bernardina zbuditi a ohlásiti mu, že se blíží okamžik jeho vystoupení na scénu.

První jednání bylo u konce. Bernardin Morel v něm vůbec nevystoupil. Ale od počátku druhého plnil celý kus. Druhé jednání počínalo výstupem mezi oběma bratry, prudkým výstupem, ve kterém líčil Jan svůj hněv, žárlivost, osnoval zločin a prosil Bernardina o pomoc. Když se tento objevil, nastalo dlouhé pohnutí v obecenstvu. Šepot nesl se z orchestru k balkónům, a z balkónů do lóží s takým šumem, že se kus zdržel zrovna o pět minut. Štěstí pro Bernardina; neboť by byl málem padl do mdlob. Pocítil neobyčejný dojem. Divadlo přeplněné lidmi, těch patnáct set hlav obrácených k němu, to oslňující světlo jej náhle potřeštilo. Ale brzo se vzpamatoval. Hned na to hrál s přirozenou drsností svou úlohu k rostoucímu úžasu obecenstva. Nebyl to více herec, nýbrž člověk; nebyly to více city strojené, nýbrž prožité vášně. Bernardin Morel hrál úlohu Bernardina Morela, ne jakoby to byl učinil herec na divadle, nýbrž jak to učinil on ve skutečnosti. A ponenáhlu vkrádala se nová pomatenost do mozku tohoto člověka. Stával se zase spoluvinníkem a vrahem. Neměl již před očima prosté umělce, kterým uloženo představovati kus. Viděl Jana Morela, viděl Michelinu Morelovou, viděl bytosti lidské, uvržené do dramata, do dramata, na kterém měl podíl, do dramata, které odehrával najednou znova na jevišti!

Když spadla opona po druhém jednání, povstalo celé hlediště, propukávajíc ve bouřlivou pochvalu. Účinek, který se ukázal při zkoušce na hercích, opakoval se při premieře na obecenstvu. Ta umírněnost ve hře, ta síla přednosu, ta mohutnost v posuňcích otřásly diváky. Na jeviště hrnuli se všichni kolem Bernardina, aby mu blahopřáli. Ten však sedě na židli, neviděl a neslyšel. Šeptal zcela potichu jako trpící děcko:

„Zle je se mnou!... Zle!“

I položil si ruku na bledé a rozpálené čelo, na němž se perlily drobné krůpěje potu. Myslilo se, že jest unaven; vzdálili se. Zůstal téměř sám ve chladném stínu kulis, oko upřené, zachvácen opět svým někdejším mámením. Když se vrátil na jeviště k třetímu jednání, byl zase úplně sebe mocen.

Úspěch se ještě zvýšil, dostoupiv i nadšení, neboť Bernardin oddával se čím dále, tím více svému šílenému zápalu. Žil zase skutečně ve zločinu rueilském do všech jeho děsných podrobností. Prošel znova týmiž duševními fasemi jako druhdy. Viděl opět bratra a švakrovou. Nešťastný Dalbert stal se mu milencem Michelininým, který zneuctil jeho rodinu, bytostí, již dlužno zabíti. Nikdo nemohl si vysvětliti, co burácí pod lebkou Bernardinovou. Cosi jako chladná zběsilost, rostoucí v mozku blázna!

A přece zdálo se, že jest úplně sebe mocen. Hrál začátek čtvrtého jednání jako vyspělý herec. Byl tu výstup na život a na smrt, který hráli Dalbert a Bernardin. Tento byl obdivuhoden v klidu a ironii. Hned na to zauzlovalo se drama s divou surovostí. Poněvadž censura nedovolila, aby se vražda provedla železnými holemi, počínali si spisovatelé jinak. Zatím co Jan Morel a Michelina drželi oběť nepohnute na mramorovém stole, škrtil ji Bernardin slabým provazem. Bylo to opravdu hrůzné. Bernardin vrhl se na Dalberta s tak zuřivým záštím, že se strhla čtyřnásobná bouře potlesku. Vložil své oběti kličku na krk a prudce zatáhl. Bylo slyšeti přidušený výkřik, vzdech, pak nic více. Bernardin zůstal státi v pozadí jeviště, zsinalý, třesa se na celém těle. Jektal zuby, a pot vyvstával mu na strnulé a bledé tváři. Chvíli tu nelze vypsati. Obecenstvo volalo zuřivě.

„Výborně! výborně!“

Ženy omdlévaly, i muži se přiznávali, že se nemá hnáti realismus tak do krajnosti.

Z nenadání spadla opona. Bylo slyšeti, jak se chodí a běhá po jevišti; dvéře se otvíraly a zavíraly; pak volání. Bezděčná nevolnost zmocňovala se každého. S křesla na křeslo nesla se otázka:

„Co to má znamenat? co se stalo?“

Rozlétla se pověst, že se hledá divadelní lékař. Po chodbách tvořily se skupiny, když tu opět zvolna zvedala se opona, a objevil se regisseur, potáceje se, bledý jako stěna. Trhaným hlasem, zajíkaje se, oznámil tuto ohromující zprávu:

„Pánové .... dámy ...., stalo se právě velké neštěstí ... Pan Bernardin Morel uškrtil našeho soudruha Dalberta ...

*

FEUILLETON.

Ženská práce.

Nynější doba jest vynikající měrou dobou kongressů, porad a světských synod neshromažďujících se jako církevní sněmy minulých věků k určování článků víry a k zatracování kacířství, ale ku zkoumání různých steskův, k jich odpomožení a vůbec ku podpoře zájmův rozličných tříd lidské společnosti. Taková porada, mající na zřeteli prospěchy ženských pracujících tříd, byla před krátkým časem odbývána za předsednictví paní Fawcettové ve Washingtonu, v Americe. Anglicko, Škotsko, Irsko, Dánsko, Norsko, Švédsko, Italie, Německo, Francie, Indie, Canada a Spojené obce severoamerické byly zastoupeny v tomto ženském parlamentu, kde kromě o ženské práci rokováno o ženské otázce vůbec, jako zejména také o vychování dívek k samostatnosti ve světě. Ve všech oborech konstatován velký pokrok proti letům minulým. Škoda, že nebyla ve Washingtonu přítomna žádná žena turecká. I ta byla by mohla říci svým západním sestrám, že nynější osud jejich družek jest daleko šťastnější než za dnů lady Montaguovy; že život v haremu není již daleko tak smutný a jednotvárný, jako býval, že nádherné klavíry, pařížské čepečky a róby nejsou tam již neznámy, a že zašití do pytle a utopení v Bosporu přestalo již býti trestem provinivší se odalisky. — Zaměstnání žen ve Spojených obcích amerických bylo hlavním předmětem, o kterém se mluvilo. Vyšlo na jevo, že v šestnácti státech Unie jest více žen než mužů. V Massachusettsu počítá se o sedmdesát tisíc ženských hlav více než mužských, a ženy z Novoanglických států vůbec zaplavují státy ostatní přebytkem hlavně svých intelligentních ženských sil. Na nejkrajnějším jihu a na nejzazším západu potkáváme se s yankeeskou učitelkou, vtipnou, pracovitou, čilou, ráznou. S vývojem a pokrokem společenským ve Spojených obcích šíří se také obor zaměstnání žen. Konstatovalo se, že jsou teď ženské zaměstnány asi ve třech stech oborů, kdežto před rokem 1840 měly pouze sedm placených povolání. — Rovněž zajímavo jest zvěděti, že se od té doby ženy americké ubránily výčitky, že i nejschopnější a nejnadanější žena zůstane vždy jen napodobitelkou a samostatně že ničeho netvoří ani nevynalezá. Patentní úřad americký podal data, dle kterých vzaly si od roku 1840 až do konce roku 1886 ženy patenty skoro na dva tisíce vynálezů, z nichž byl jeden první podmořský teleskop, a to již roku 1815. Ženy sestavovaly nové záchranné čluny, oule, parní generatory atd. Nicméně nutno uznati, že se přece většina těchto patentů vztahovala k opravám a zdokonalením přístrojů vymyšlených a vynalezených od mužů. Skutečně nejdůležitější vynálezy tohoto věku: šicí stroj, elektrický telegraf, telegrafie podmořská, typový psací stroj, stereoskop, telefon, fonograf, elektrické osvětlování, parní pluh, žací a mláticí stroj a jiné neocenitelné průmyslné a mechanické vydobytosti nepovstaly initiativní vynalezavosti ženskou. Naproti tomu závodí ve Spojených státech ženy zdatně s pohlavím mužským v různém zaměstnání životním. V New-Yorku živí se dvakrátstotisíc žen nejrozmanitějším zaměstnáním. V Londýně živí se ženy kromě učitelek, vychovatelek, švadlen, pradlen, kuchařek, modistek, děláním doutníků, naplňováním střelných nábojů, hotovením tužek a umělých květin, kolorováním obrazů a fotografií, ručním malováním ozdobných navštívenek a jiných v Anglii tak oblíbených lístků, čalounictvím, sazečstvím, deštníkářstvím, řezáním a lepením obálek, knihvazačstvím, květinářstvím, loutkářstvím atd. To je vše práce chudých ženských tříd. Pro nejchudší a nejchuravější zbývá také nejbídněji placené dělání krabiček na sirky, přebírání sušeného ovoce a luštěnin atd. Výdělek těchto ubožek je chatrný, ale právě mezi nimi jest vzácný lidský materiál, neboť pracují do únavy a o polohladu nesahajíce k žebrácké holi. Zajímavo jest, že velká část chudých a intelligentních anglických dam živí se umělým vyšíváním. Jsou to zejména kruhy šlechtické. Bohaté jejich sestry starají se o náležitý odbyt, sestoupivše se také ve zvláštní prostředkovací komitét, tak že hotovitelka nepřichází do styku ani s kupujícím obecenstvem, ani s bezohledným překupníkem. — Na zjezdu washingtonském rokováno také o zřizování vzdělávacích ústavů pro ženy, a sice ústavů praktických, k samostatné výživě připravujících. Jsou to zejména školy průmyslové a obchodní. Není pochyby, že škol takových za nedlouho množství se zřídí, zejména v Americe.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

Nové vydání románů a novel Emilie Flygaré-Carlénové. Sešit 6. obsahuje: „Zasvěcení chrámu v Hamarbě.“ Román. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Jarý věk.“ Obrázkový časopis pro mládež. Ročníku šestého číslo 11. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Vojna a mír.“ Od hrab. L. N. Tolstého. (1864—1869.) Přeložil V. Mrštík. Sešit 4—6. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický.“ Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 9.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Sebrané spisy Václava Beneše-Třebízského.“ Dílu V. svazek 22.—23. V Praze 1888. Sádrové poprsí Václava Beneše-Třebízského pro odběratele spisů jako prémie za doplatek 2 zl. 80 kr. (při zásylce poštou neb drahou účtuje se za bednu a balné 50 kr.). Krámská cena 4 zl. 80 kr. Nákladem knihkupectví F. Topiče.

„Zábavné Listy.“ Nejlacinější obrázkový časopis pro lid český. Redaktor J. L. Turnovský. Ročníku X. Sešit 18. Nákladem knihkupectví A. Hynka v Praze.

„Veselé čtení pro náš lid.“ Humoresky, frašky, žertovné anekdoty a t. p. Redaktor Vilém Šálek. Ročník I. Sešit 12. Nákladem Fr. Vaňka ve Val. Meziříčí.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI — 10. září 1888. — ČÍSLO 26.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Jan Maria se vracel pomalu po schodech vzhůru.

„Muka, muka!“ pravil si tiše. „Jak mám tu bouř, ten nepokoj, vše to zoufalství v sobě skrýt a tajit? A kde je východ z toho bezedna?“

Když vešel do komnaty, řekl don Clemente:

„Povedu vás z Vej a od grotty Campany ještě na jiná zajímavá místa, o kterých žádný průvodce nevypravuje. A vy, contessino, podřimněte si zatím zde v lenošce, co my po stopách dávné Etrurie bloudit budem.“

Uhodl, že si přeje samoty, a měl v úmyslu mladého muže hodně dlouho na procházce zdržeti.

Když odešli, vrhla se Caterina do křesla, ne aby spala, ale aby si oddychla. Ersilie byla někde mimo dům. Byla sama, sama. Konečně!

„Ó, můj ty bože!“ zvolala a vypukla náhle v dlouhý, křečovitý pláč. Nemohla se utišit.

„Jaká bolest, jaká bolest!“ štkala a tlačila obě ruce k srdci. Pláčem znavena a když už neměla slz, pozvedla hlavu a viděla oknem Ersilii přicházející od Isoly Farnese. Rychle rovnala si vlasy a utírala oči. Hledala klidnější, obyčejnější posici, vzpřímila se na křesle. Noha její zavadila o knihu, kterou nevědomky asi s vedle stojícího stolku shodila. Mechanicky ji zvedla a otevřela. Doufala, že Ersilia, vejde-li, na ni hned nepromluví, uvidí-li, že čte, a tak získá času, aby se opět utišila. Pohled její padl v knize na tato slova:

„Ó, lásko, co mohu o tobě říci, jak tě chváliti! Za tebe dal bych vše, co moje, avšak co mohl bych míti, co by tebe hodné bylo? Přece dám ti vše, co mám, co jesti mé: tělo své i žití a nejtajnější přání svého srdce chci dáti za tebe, a pak to vše ještě za nicotu pokládati! Všechnu radost smyslů, všechnu zálibu duše rád pro tebe v oběť přinesu! Neb ty jediná máš větší nade vše pro mne ceny, jsi mi větším užitkem, jsi luznější, libější, více oblažující než vše! Ty jediná mě sytíš, jistě mé léčíš a jedině blaženě dáváš žíti!“

Udiveně, živě dotknuta, pohledla na titul knihy. Byla to sbírka traktátů, a slova, která čtla, stála v pojednání „O ceně lásky“, sepsaném Hugonem ze Sv. Victora. Jednalo se tam o lásce k Bohu. Ale v tom okamžení neznala Caterina žádných v lásce rozdílů, chápala jen tu jednu jedinou, tu lásku, která ji tak tížila i blažila zároveň.

„Ó, pro tebe chci všecko dáti, tělo i žití a všechna přání duše své,“ zvolala, „a pak to vše ještě za nicotu považovati! Ty jediná máš pro mne cenu,“ a znova lily se jí slzy z očí a štkala, štkala, tak že Ersilii ani nepozorovala, když do komnaty vešla.

„Nebesa, co je vám?“ zvolala stařena, „vy pláčete jako Maria Majdaléna pod křížem! Co je vám?“

„Nic, už nic, Ersilio, milá, dobrá duše,“ odpověděla Caterina, „utište se, vidíte, už nepláču,“ a polykala slzy.

„Kdyby se tak ti páni vrátili!“ zvolala Ersilia. „Oči vaše jsou začervenalé, opuchlé —“

Dívka byla polekána.

„Pro boha,“ zvolala, „dejte mi rychle čerstvou vodu, bych se umyla. Ah, kdyby přišel —“

„Don Clemente?“ tázala se Ersilia a hleděla pátravě na ni, tak že se dívka začervenala. Stařena usmála se schytrale.

„Byla jsem také mladá, contessino,“ řekla, „a věřte, že jsem byla trochu hezčí tenkráte než dnes. Nu, nepátrám, ale takové slzy se rychle usuší. Malé nedorozumění? Ne, ne, netážu se už na nic. Jak bych se směla odvážit. Kde je to šití?“

Caterina pospíchala, aby jí horlivě všelicos stran toho šití vysvětlila. Pak prosila opět o vodu.

Stařena jí přinesla a zároveň malé, trochu slepé zrcátko, jediné v domě, které jí ráno při toilettě sloužilo. Caterina lekla se, když se uviděla. Stopy pláče byly příliš patrné. Stařena uhodla, co ji trápilo.

„Což kdybyste napřed do San Catalda jela?“ tázala se. „Gioachino by vás mohl na oslu doprovodit. Mohla byste mu také hned při té příležitosti to slíbené plátno svěřit. Spolehejte na mě, že vás omluvím u dona Clementa, ač u něho ani omluvy třeba není. Kdybyste vraždu spáchala, hledal by a nalezl ve svatém písmě nějaký verš, který by vás omluvil a očistil. A ten pán . . . Slíbila jste mu, že na něj zde počkáte?“

„Ne, Ersilio. Byl tak laskav, že mě doprovodil sem, z čehož nenásleduje —“

„Dobře! Jel s vámi sem a Gioachino doprovodí vás zpět, a ten pán —“

„Omluvte mě u něho. Vyřiďte mu, že —“

Dívka nevěděla co.

„Že mu poděkujete, až se vrátí odsud do San Catalda. Zatím uschnou vaše slzy —“

„Ano, řekněte mu, že“ — mlčela — „Bože co, co!“ myslila na hlas.

„Řeknu, že vás dohoní, aby jel po silnici.“

„Třeba, třeba,“ řekla dívka spěšně, a v úzkosti spěchala dolů se schodů.

„Není možné, abych s ním jela sama, sama tou dlouhou cestou! Jaká by to byla pro něho muka, jaké pro mne trápení!“ pravila si mezi tím, co Gioachino jí koně předváděl a na svého ve vsi vypůjčeného osla složenou houni místo sedla hodil.

Ersilia kladla mu na srdce, aby neztratil po zpáteční cestě, co mu contessina pro dona Clementa v San Cataldě svěří.

„Tak skončí vše dobře, a později se tomu zasmějete, contessino,“ řekla stařena, když se s dívkou loučila, netušíc, jak jí svými narážkami mučila

Caterina sklonila hlavu a jela rychle. Gioachino klusal pomalu za ní. —

Byla dávno, dávno v pusté campagni zmizela, když se don Clemente a jeho host do prázdného domu vraceli. Starý kněz, věda nyní dle slov Catеrininých určitě, že jakýsi román mezi těmi dvěma mladými lidmi se odehrává, nedivil se pranic, že Jan Maria tak roztržitě a zasmušile jeho výkladům naslouchal, třeba don Clemente s celou svou učeností se vytasil, ve Vejích mu všechny omyly většiny archaeologů naznačoval, výmluvně a pádně mu dokazoval, že jen na tomto místě etruská „Arx“ někdy státi mohla, a že jen touto cestou Camillus do města se při útoku dostati mohl a jedině zde u toho hustého křoví že možně mohl státi Junonin chrám, do kterého se Římané nejdříve ze všech budov města dostali. Co záleželo Janu Marii na Římanech, co mu byla „Arx“, celé mesto Veji, co grotta Campana se všemi svými zajímavými prý etruskými malbami! Mlčel zatvrzele a kouřil rozčileně papirosu za papirosou, tak že se don Clemente konečně nakazil, že mlčel též, že též už nemyslil na Etrurii a že každou chvilku nabídnutou mu cigarettu přijímal, hověl takto jediné své lidské slabosti.

„Jedině když jej kouřit vidím, nevěřím, že je andělem,“ říkávala vždy Ersilia sousedkám a kmotrám, když se s nimi u starého, kamenného čerpadla scházela, z kterého vodu na hlavě ve velké, starodávné měděné nádobě domů nosila, kterou by lecjaký sběratel byl draze zaplatil. —

Don Clemente byl velmi překvapen, když mu Ersilia vypravovala, že contessina s Gioachinem už dávno odjela.

„Bylo jí smutno v domě, nějak jí silně rozbolela hlava, radila jsem jí, aby raději domů se odebrala a lehla,“ vypravovala a pak se obrátila k mladému muži, který se rozčilením jako v horečce třásl.

„Pozdravuje vás, poděkuje prý sama za tu zdvořilost, že jste ji sem doprovodil.“

„Sedněte,“ pobízel don Clemente, vida, že se Jan Maria sotva na nohou drží. Bylo mu ho líto.

„Musí býti mezi nimi nějaká náhlá, po cestě sem teprve povstalá disharmonie,“ myslil si a trápilo jej, že nemůže pomoci.

„Děkuji,“ řekl Jan Maria. „Ale i mně je nevolno a pojedu tedy také raději domů.“

„Dohoníte snad contessinu,“ řekla Ersilia, vědouc však dobře, že to již možné nebylo. „Řekla, že pojede po silnici.“

Když vyšla z pokoje, řekl don Clemente nesměle:

„Vidím, že jste bolestně dojat. Odpusťte mi mou upřímnost a nebojte se, že se chci do vašich záležitostí vtírat. Chci vás jen potěšiti: myslím totiž, že v tom postupu contessiny Cateriny není nic jiného než plachost. Napadlo jí teprve zde, nevím z jaké příčiny, že se nějak prohřešila proti společenským obvyklým formám. Vybídla prý vás sama, byste ji sem doprovodil, a nyní si dělá zbytečné výčitky.“

Na chvilku byl Jan Maria těmi slovy nějak utišen. Brzy ale padl do své zádumčivosti. Ne, uhodl lépe. Nechtěla býti v jeho společnosti. Vždyť on sám se té cesty zpět do San Catalda bál. Dobře činila, že před ním prchala. Zhrozila se ho prostě! A měla proč. Což neměl sám pocit, jakoby byl bohem opuštěn, zavržen? Světlé tváře, jako její, musily se od něho odvracovati. Bylo to kruté, ale spravedlivé. On patřil tmám a bolesti.

„A přec,“ mihlo mu hlavou, „mohlo se vše vysvětliti a napraviti! . . . Ona však nechce!“

Rozloučil se s donem Clementem téměř mlčky. Ersilia ukázala mu cestu, kde se dostane na silnici.

„Bylo by možné ji dohonit?“ napadlo mu pojednou, když chvilku jel. „Což kdyby si toho sama přála?“

Několik dětí hrálo si nedaleko před nízkým domkem, chýlícím se stranou, jakoby se na spadnutí chystal.

Jan Maria slezl s koně, podělil děti malými stříbrnými mincemi, pak vzal děvčátko asi osmileté se živýma, rozumnýma očima za bradu a ptal se ho s úsměvem:

„Neviděla jsi dámu na koni kolem jeti?“

„Viděla,“ odpověděla dívka.

„Jak je tomu dávno?“

Dívka hleděla na slunce, zamyslila se a řekla:

„Nevím.“

Pak hleděla zpět do síně domu.

„Mamma,“ zvolala hlasitě.

Snědá, hubená ženština s visícími, temnými jako havran vlasy, s bílými zuby, které obnažila úsměvem, vstoupila na práh. Byla rozmluvu jeho s dětmi slyšela.

„Je tomu více než hodina, co kolem jela,“ řekla a zablýskla bystře očima. „Byla krásná jako anděl z ráje. Ale nejela po silnici. Totiž ne dlouho. Viděla jsem ji odbočit tamhle po stezce. Dlouho jsem se za ní dívala.“

„Ah, bože můj,“ myslil si Jan Maria, „je to patrné, že ji nelze dohonit, že tomu nechtěla, že přede mnou prchá.“

Děkoval krátkým slovem, vyšvihl se na koně a bodl ho ostruhami.

„Je podivný, mohlo by se mi o něm zdát,“ mumlala žena a zamyslila se, a hleděla za ním. Pak zavolala na děti, aby jim darované peníze odňala.

Jan Maria zastavil brzy svého koně. Cítil zas to podivné píchání v prsou jako ráno. Oddychoval si trochu a jel pak krokem dále. Bolest ho přešla a začal zase na Caterinu a na svou zoufalost mysliti. Ale bylo mu nějak

pusto v hlavě, zdálo se mu, že je všemi těmi dojmy příliš unaven, divil se, že je jaksi ospalý, řekl si, že je tupý. A ta cesta byla nekonečná. Když přijel konečně do La Storta, vzmáhala se v něm taková nepochopitelná lhostejnost ke všemu, že si začal dělat výčitky.

„Což ji nemiluji?“ tázal se sám sebe. Usmál se nad pošetilostí té otázky. Cítil neobyčejnou, podivnou žízeň. Zastavil se před krčmou u samé silnice, už venku za městečkem, kterým byl projel. Slezl s koně a sedl na kamennou lávku. Přinesli mu na požádání víno, a pil hltavě. Byla mu z toho až hlava těžká. Hleděl na slunce, které se klonilo níž a níž, a nebyl schopen chtíti, aby vstal. Všechna vůle byla v něm jako mrtva. Hledal omluvu pro svou nehybnost, svou lenost.

„Lépe, bude-li úplná tma, než přijedu do San Cataldu,“ myslil si. „Pak aspoň ji nemohu už dnes uvidět, a dobře tak. Musil bych vysvětlovat, a nemám k tomu dnes síly. Napíšu jí zítra psaní. Napíšu jí vše, krátce a jasně. Nedovedl bych jí to nikdy tak říci, jak to napsat snad dovedu. Kdybych s ní mluvil, oči její viděl, úsměv —“

Zavřel oči a viděl ji, a bylo mu tak podivně. Jakási něžnost snivá se ho zmocňovala, něco konejšivého, ba dřímavého se v něm ozývalo jako táhlý, měkký zvuk. City jeho, představy pozbývaly určitosti víc a více a pak nemyslil už nic . . . Bassový hlas jej probudil z úplného sna.

„Vy spíte, pane.“ řekl hostinský, „a slunce už zapadlo. V naší krajině pod širým nebem je to nebezpečné. Za čtvrt hodiny můžete mít zimnici.“

„Pravda, pravda,“ řekl Jan Maria a trhl sebou, když nabýval vědomí, jakoby se lekl, a nevěděl, čeho. Cítil velký stesk dávno, než se mu upomínka na příčiny k němu vracela. Zaplatil spěšně za vypité víno, a hostinský mu pomáhal na koně.

Když odjel, řekl hostinský ženě:

„Nepil mnoho, ale zdá se mi úplně opilým. Nevím, nespadne-li s koně.“

„Co ti po tom, když zaplatil.“ řekla lhostejně a ospale.

„Zaplatil dvojnásobně,“ smál se muž.

„Nuž, tedy co?“ řekla žena a věsila si šňůru laciných korálů kolem krku, která jí byla spadla do klínu.

Slunce bylo zašlo, šeřilo se už silně. Jan Maria hleděl na širou campagni, která se zdála, že se k nebi kouří. Vlhko pronikalo mu šaty. Vzpomněl si, že se nechce dnes více s Caterinou setkati.

„Přijedu příliš brzy domů,“ řekl si. „Nebude ještě úplná tma a mohla by být náhodou před domem.“

Hleděl na oblohu, byla jasná, ačkoli se soumrak již těžce po nížině vlekl.

„Vím, co učiním,“ myslil dále. „Udělám velký kruh.“

Trhl uzdou, odbočil od silnice a dal se směrem, jakoby chtěl k bracciánskému jezeru jet, o němž don Clemente s ním mluvil a jež neznal. Ulomil větev s cypřiše, stojícího mu v cestě, a beze vší příčiny šlehal proti svému zvyku koně, který se dal do útěku. Bylo mu to příjemné. Letěli s větrem. Campagna byla teď už docela temná, sem tam viděl v dáli nějaký oheň pastýřů. Pak přišli do nějaké bažiny, a trhl koně instinktivně zpět. Ubohé zvíře bylo umdlené, a když cítilo, že se pod jeho nohami půda boří, začalo se po celém těle třásti. Jan Maria, sedící jako v mdlobě na jeho hřbetě, probudil se poněkud a měl s ním útrpnost. Hladil ho. Hleděl k obloze. byla také už šerá, jen na západě byl žlutý pruh, a na severu bylo jasno.

„Není ještě dosti tma, ubohý koníčku,“ řekl, a byla to jakási fixní jeho idea, že je příliš světlo. Trhal uzdou a obrátil se, jel teď směrem k moři. V hlavě bylo mu pořáde více a více pusto a k tomu začala zase ta nesnesitelná bolest v prsou, ale tenkráte zuřivě. Zavřel oči, zdálo se mu, že má víčka těžká a že se mu blíží mdloba.

„Bude nejlépe, pojedu-li teď rovně domů,“ napadlo mu náhle, když dobrou chvíli jel, a ponechal koni, už jen pomalu ku předu kráčejícímu, úplnou volnost.

„Jak těžce myslím,“ zašeptal si a jeli dál a dál a dál tou zádumčivou, temnou campagní, mlčící a příšernou jako hrob . . .

Kůň se pojednou vzepřel a zafrkal polekaně. Jan Maria byl by s něho málem spadl. „Co je?“ zvolal jako někdo násilně probuzený. Viděl hlubokým šerem stádo velkých volů, bílých, s ohromnými rohy. Muž, který je hnal, byl na koni a měl dlouhé kopí s železným, zablesknuvším se hrotem v ruce. Zdálo se to vše tak podivné, vypadalo to tak dobrodružné, nějak jako v pohádce, tak nezvyklé, nevídané. Nemohl si hned dobře vzpomenouti, kde je a co chce.

Na nebi kmitaly spoře hvězdy.

„Znáte San Cataldo?“ tázal se muže s hrotem, když nabyl úplného vědomí a když mu bylo jasno, že bloudí.

„Jak bych neznal?“ zněla odpověď.

„Na které leží straně? A jak tam daleko?“

Muž ukázal rukou a řekl:

„Za hodinu tam budete i při mírné jízdě.“

Stádo přešlo, kroky jeho duněly tichou krajinou a úryvky melancholické, jednotvárné písně, kterou si jeho hlídač zpíval, mísily se do temného toho hluku.

Jan Maria měl nyní jen jedno přání, jen jednu myšlénku: býti pod střechou. Cítil se velice nemocen. Bylo mu jako tenkráte před klášterem Trinità. Strach neurčitý, ale až strašidelný se ho zmocňoval. Byl by koně rád pobnal, ale cítil, že mu prudký pohyb činí zle. Což zbloudí-li v té poušti a zahyne li sám, opuštěn, tonoucí v té tmě jako v moři? Zachvěl se a mimoděk opakoval slova, která byl ráno pronesl: „Nenávidím smrt.“

Upíral úzkostlivě oči na hvězdu, dle které si byl dle udání muže s kopím směr pamatoval, kterým ho cesta domů vedla. Jel a jel a jel, a nebylo té jízdy konce a v hlavě jeho mátly se všechny pojmy. Zdálo se mu, že už jede celou noc, a byl si vědom, že každým okamžikem slábne. Pustil uzdy a hleděl kolem sebe. Zaradoval se. Bylo mu, jakoby tu krajinu poznával. Jistě, byli již blízko San Catalda! Otvíral oči široce, namáhal se, aby pronikl tmu, nahnul se silně ku předu. V tom okamžení měl takovou závrať, že se mu zdálo, že se zem i nebe boří, a zároveň ho chytil křečovitý kašel. Zavřel oči, držel se hřívy koně a vytáhl nohy ze třmenů. Myšlénka, že by mohl spadnout a že by jej polekaný kůň v trysku za sebou pouští vlekl, visícího za třmenem, zježila mu vlasy. Zaklátil nohama, aby se přesvědčil, že je má volné. Zároveň cítil, že prsty jeho povolují, že hřívu pouští, že se pomalu stranou kloní, a byl úplně slep a zaslyšel hrozné hučení v uších, pak cítil, že se pomalu s koně sesouvá, že padá, že se něco

*

pod ním krušilo, když dopadl, že něco podivně zasvištělo... Pak bylo mu horko na prsou, a věděl, že to krev, která se mu leje z úst a za šat zatéká... Pak přišla mrákota úplná... Netrvala příliš dlouho. Otevřel oči a smysly se mu vrátily úplně. Věděl vše, co se s ním bylo událo, měl jasné představy, ale ačkoli duše bděla, ležel přec jako mrtvé tělo, jako věc. Byl tak sláb, že jediným údem pohnouti nedovedl.

„Co bude se mnou?“ tázal se; ale docela klidně, jakoby se ho to ani netýkalo. Bylo v té otázce spíše něco jako zvědavost než starost o své zachování. Na smrt nemyslil ani na Caterinu. Byl nejvíce tím překvapen, zaujat a poražen, že všechny předměty kolem tak docela jiné vzezření, tak docela jiný ráz a výraz měly, než byl kdy před tím pozoroval. Cítil horký dech na obličeji. Viděl, že to jeho kůň, který se byl zastavil, když s něho spadl. Jan Maria viděl, že leží v rozkrušeném rákosí, na vyschlém okraji tůně. Rákosí kolem něho klátilo se slabě a svištělo. Stranou čněl strom.

„Je to divné,“ dumal Jan Maria, „jak nepravdivé pojmy jsem posud o tom měl, co to kůň, strom a rákosí! A teď to vím tak jasně! Čím to je?“

Chtěl ruku pozvednout, ale nemohl.

„Je to snad smrt?“ napadlo mu. „Byla by vskutku pouhým probouzením se k vyššímu, jasnějšímu, určitějšímu poznání a pojímání?...“

Ale v tom začaly se myšlénky jeho kalit, cítil v sobě horečku bouřit a tepat — věděl tedy, že ještě žije. Kůň začal se klidně vedle něho pásti. Janu Marii bylo, jakoby se musil smát. Nevěděl proč, ale bylo mu to k smíchu, že se ten kůň tak klidně pase, kdežto on umírá. Ale ta myšlénka, pojem umírání, vzbudil teď opět náhlou hrůzu v něm. Chtěl zvolati „pomoc!“ Ale místo toho slova vyšel mu nový kašel z prsou a hned na to lil se mu nový proud krve z úst, horký a hojnější než ten první. Bylo se mu v úzkostech smrtelných podařilo, že se poněkud od země pozvedl, ale teď klesl zpět, slyšel opět krušení lámajícího se rákosí, a nová mrákota naň přicházela. Neztratil však hned úplně vědomí. Viděl ještě, že kůň netrpělivě nohama zahrabal, pak že hlavou hodil a konečně že od něho cválal někam v dál...

Teď byl tedy úplně sám, a bylo mu nevýslovně smutno. Oči se mu chtěly zavírat, ale bránil se proti tomu. Pokud viděl a slyšel — byl živ! Hluboké ticho té pouště zdálo se mu však brzy jako zvučení jediného nekonečného tónu, který mu hrůzu působil. Myšlénky stávaly se čím dále, tím neurčitější... Tu šířila se nějaká zář širým nebem a připoutala mroucí jeho zraky k sobě. A hle, teď klonil se bledý, bílý jakýsi obličej nad ním, zastřený stříbrným závojem, kterým nevýslovně luzný jas pronikal. Jan Maria se usmál blaženě.

„Kristus!“ zašeptal. „On neklame a neopouští! Chodí pustinou, ah...“

A ztratil úplně vědomí.

Ten bledý, bílý obličej s tou sladkou září pod závojem byl měsíc. Stál vysoko na nebi, a pod ním hluboce, hluboce ležel tak bled jako on Jan Maria, a kolem byla poušť a ticho a hlucho. (Pokračování.)

Co jest píseň?

Báseň *Adolfa Heyduka.*

Co jest píseň? Zádech květů,
jenž, když křídla rozpial jih,
při mladistvých ptáků vzletu
z šípu upleti se zdvih'.

Kdož by slovem dostihnouti
růže jarní vůně chtěl?
zříš ji pouze výš se pnouti,
list se chvět a lesknout pel.

Urve-li ji duše mladá,
o hrotný se raní trs,
a nach z rány opět padá
v šípu jarem zkvetlý prs.

Léčivé prameny u starých Čechů.

Ze studií ke kulturním dějinám českým. Napsal *Č. Zíbrt.*

(Dokončení.)

Zázračný účinek jiného pramene, totiž „Uzdravujícího studničného pramene král. města Hradiště hory Tábor“ popsal *J. H. Míčka* v knize tištěné r. 1732 v Hradci Jindřichově.

Po věnování rozhovořil se spisovatel o historii pramene jmenovaného. „Dotčený pramen z jednoho někdy bejvalého horního díla povstal, nebo po hornicku mluvě: kaňky a doly tam před tím na zlato staveny byly, na několik set krokův od královského města Tábora na převeliké vysokosti naproti východu položený, od neobyčejné příjemnosti, s veselými polmi a zelenými loukami se táhnoucí, odkudž znamenitá řeka Lužnice povstává.“ Lázně zde posud vystavěny nejsou, ale autor doufá, že se tak brzy stane a budou tu pro pohodlí nemocných vystavěny příbytky jako v lázních jiných. „Co se příbytku dotýče, nic sice až posavad není staveno; doufám přece, že slavný magistrát co nejdřív potřebnej příbytek takovej vystaví a jiným Varům neb lázním rov-

nej spraviti dá, že jedenkaždý tu dle libosti něco sneze." (l. A 5.)

S povídavou učeností rozepsal se široce o vlastnostech léčivého pramene, „o vlastních vejtazích, zdravých sebou vezoucích mineraliích neb prejštěninách, kterých důkladně já abych skusil, všechny někdy v učených a chymických dílnách s ohněm i bez ohně známých bejvalych vod průb a skušení dle osvícení Vicarii, Vallerii... s nejpilnějším pozorováním předsebe vzal a skusil jsem, že ten zdravý a znamenitý pramen dle svého oučinkování ne teplej, než studenej, i v největší zimě nikdy nezamrzne; nýbrž mnohem více teče, podle barvy celej čistej, jasnej a drobet zelenej až do lázně čistej a neposkvrněnej, v svej chuti příjemnou kyselost a drobet vostrosti s sebou přinášející, následovně velmi chutný i k pití síru vícej utíkající než trvající, vitriolím a něco sanitru v sobě mající." (l. A 5, 6.)

Vyčítá pak kde jaké nemoci, proti nimž pomáhá pramen Táborský.

„Jest nyní ještě zapotřebí jeho zdravé moci a oučinky vyjádřiti. Slouží tehdy on všem těm, kteří od studených šlemův časté bolení hlavy trpějí; zahání závrat, zbuzuje stracenej appetit neb chuť k jídlu, otvírá zacpání ledviny, žil, jater, sleziny; zapuzuje píchání, bolesti zatvrzení, otoky jejich; pomáhá všem mateřským těžkostem, v kolice neb žraní v břiše a kamení v zadržení moče, v nedužívosti, v truchlení, větřích, žloutenici; zahání a rozděluje nadejmání, posilňuje všechny mdlý a malátný oudy; spolu dnou zlámaným, neb v kloubech nemocným může obzvláštní potěšení nazván býti; rozděluje začínající podagrické na nohách boule, mezi hlavou a masem sraženou krev, oudův houby a jiné takové zrostliny; jest výbornej prostředek ve všelikých nečistotách kůže, jako s. v. v prašivině, piháech, otrusu hlavy, trudovatosti, lišejích etc." (l. A 8.)

Vypsaná zázračnost zdála se mu asi pravdě nepodobnou; proto přidává řadu nemocí, ovšem řadu skrovnější, při nichž voda Táborská neprospívá.

„Jako ale žádná lázeň až posavad na světě se nenachází, která by všem lidem sloužila; něco podobného o našem znamenitém pramenu mysliti máme; pročež museji se od něho varovati všickni ti, kteří souchotinovatí a k hektyce a krve vyhazování oddání jsou; jest také škodlivý v píchání boku, červené nemoci, ouplavici a plinutí, v palčivých nemocech, v jizjiž přetýkající vodnatelnosti..." (l. A 8.)

Povědév ještě o mírnosti, střídmém jídle a pití, končí: „S čímž zavírám a všem tam přicházejícím hostům od pána Boha nejvýš požehnaného pocházející effect neb oučinek vinšuji."

Ant. Filip Jan Král napsal knihu „Ušťasněný Liboch! též prospěch nemocných! aneb zdávna skrytá, nyní ale vyjevená k uzdravení lázeň t. j. krátké, však předce gruntovné popsání o té v královským Litoměřickým kraji na panství Liboch a to sidce nedaleko týž vesnice Liboch se vynacházející pramenité studničné vodě...", 1754. V Praze, u Karla Jos. Jaurnicha.

Spisek tento psán jest hroznou, nezáživnou češtinou a s rozvleklou povídavostí. Nového tu celkem málo; patrně užíval spisovatel jiných podobných popisů míst lázeňských a po jich vzoru slátal svou knihu.

Na l. A 2, A 3 je dosti pěkný popis krajinky okolo Libochu. Následuje pak důkladný popis „Zkoušení" této vody. Kromě všeho jiného přiznává se skladatel: „Taký jsem s *magnétem* probu učiniti nezanechal a vyšetřil, že některé díly od ni přitáhl." (l. A 5.)

Po dlouhatánské řadě všech možných i nemožných nemocí, jež pramen léčí, — při čemž spisovatel s netajenou zálibou si všímá zvláště „spanilého a často stonajícího ženského pohlaví" a vtipkuje „zoufalý Venušerytířy" a „Cupido Amazonky" — uvádí se neja-ným a naboptaným slohem psané poučení, „kdy, jak dlouho, v jaký míře ona Libochovská voda vnitřně se potřebuje" — „kdy, jak dlouho a jak často v té Libochovský ohřívanej vodě koupati se má a co při té koupeli zapotřebí jest."

Po obvyklém líčení diaety otištěny jsou doklady, kdo a z čeho se v Libochové uzdravil, na př.:

„Pavel Mareš ze Želíze naproti tomu, ačkoliv on na obouch nohách docela contract byl, však nicméně ten muž skrze pilné koupání v naší prospěšný Libochovský vodě, tak daleko uzdravení dosáhnul, že aspoň skrze příspěch berly všudy snadno jíti může."

„Pan Hynek Vejha byl dlouhý čas s mornými podákrickýma bolesti trápen, jedině že zdejší lázeň potřeboval, dosáhnul vinšované zdraví."

Knize Královë se podobá jiná, kterou tu naposled uvádíme. Liší se od ní poněkud slohem, ale psána je přece hroznou češtinou. Její líčení lázně Hlubocké podobá se všem ostatním, již uvedeným.

Jan Frant. Löw z Erlsfeldu, pán na Lojovicích a Modleticích, věnoval knihu tu Adamovi Františkovi knížeti v Švartzenberku, knížetcímu landtgraběti v Kleggově, hraběti v Sultzu, pánu v Gimbornu. — Název její jest: „Hydriatria nova t. j. krátké vypsání o v nově nalezené *Hlubocké Lázni* od starodávna „*Smradlavá voda*" nazvané...", vytištěno v Star. M. Pražském v impresí Univ. Carolo Ferd. v kolleji S. J. u S. Klimenta.

Na vrchu Ticholovci u Přeštic měly býti r. 1743 léčivé lázně znovu zařízeny. Vedle všeho jiného „krabice má býti vyvěšena s následujícím písmem (na jedné straně):

Pro lázně zvelebení a zachování
ať se platí od koupání,
jedenkaždý dle možnosti —
bude učiněno dosti.

(Na druhé straně):

Kdo se myje, ať sem dá co chce,
ženě není povinen dát nic více,
ona má svůj deputat a službu neb plat,
z toho povinna jest sloužiti
a ráda vidět každého." *) — —

Mohli bychom ještě zajíti odtud na jiné pole, totiž do literatury, která připisuje zázračné působení některých vod svatým, zvláště panně Marii. O tom je také plno „kronik" a „zpráv", v nichž kromě nábožných rozjímání není mnoho zajímavého. Tedy jich pomijtme, přidávajíce jen na konec nábožné pořekadlo staročeské:

„Bez Boha marné teplice
i lékařů na tisíce!" **)

*) Říčák, Děj. m. Přeštic, 1864, 196.
**) F. Weber, Amuletum, vyd. 1645, str. 156.

Svatá Cecilie.

Báseň *Enrica Panzacchiho.* (K obrazu Rafaelovu.)

Ta dívka pro sfer hudbu jasnozvukou
jež zapomněla tóny naše
se ztrácejíc ve planet vírném reji,
ta krásná svatá ze svých svatých rukou
nechala padnout k zemi plaše
svou kytaru, mír v tichém obličeji,
zří výš a sladkou hymnu duší kvílí,
kde Quido se a Francia narodili.

V azuru jemném dále žije tiše
tvar sličných údů v plné kráse
i oči zář i zlato vlasů plavých,
a jako vůně z keře růží dýše
a kolem do kola dál rozlévá se:
tak nadšení z té duše, z tahů smavých
se rozlívá, vzpomínka víry staré
se milá v nitru vzbouzí v síle jaré.

Ó trouby, zvonky a cymbály hlučné,
i ty violo lásky snivá,
jenž svůdně tak u její nohou sníte,
víc nebudete zpěvy její zvučné
provázet, ona výš se dívá;
jsouť touhy božské v její očích skryté,
zmlk' dávno ret, duch volný v čilém plese
za svět do dálky, do dálky se nese.

Dál za svět, dále, kde se stavit hodlá?
z mlh dál, jež smysly naše halí:
kde čisté světlo utajené v stínu,
dál od světa, kde pohanská si modla,
již vonná kadidla se pálí,
ždá oběti dle prokonsula kynu,
tam, kde rty neznají, co zovem stenem,
kde hřích a bolest jsou jen pouhým jménem.

Cíl zářný, svatá, dostoupilo v tobě
i vrchol plný světlých divů
italské umění svém ve rozvoji,
když, hrdý věk co zkrušen v svojí mdlobě,
na Italie každou nivu
se sneslo v plné síle, kráse svojí,
kdy, Umbrie, ty šťastný kraji blahý,
mu svatým hnízdem byly vše tvé svahy.

Ó vzpomeň, Umbrie, na chvíli onu!
S Apenin srázů vítr splýval
ti hudbu mystických slov blíže nesa
a František jat hudbou těchto tónů,
květ, slunce, brouky vzýval
a holubice i byliny lesa;
na celý svět v serafa lásce patřil
a se vším v Boha myšlénce se bratřil.

A z ňader chorých a vyhublých posty
a z poustevnických sluji šera
z řad flagelantů vyšly v bájném květu
tu lásky divy, tam umění skvosty,
ať díla lyry, štětce, péra,
vždy nové, nové ku úžasu světu.
Ó duchu lidský, kudy tvůj let pílí,
než přiblíží se k závratnému cíli!

Nuove Liriche 1888.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

Divoký baron Gerard.

Obrázek z časův poroby lidu českého. Od *Josefa Svátka.*

(Dokončení.)

V.

V císařském hradě ve Vídni byl dosedl na trůn Habsburkův mladistvý Karel VI., jenž byl ku vládě povolán po svém záhy zemřelém starším bratru Josefovi I. a panování své zahájil prohlášením ku svým ministrům, že chce, aby se v zemích jeho dála spravedlnost bohatým i chudým, a nikdo aby před soudem žádné přednosti nepožíval; k audiencím pak měl býti předpuštěn každý, kdokoli by se k panovníkovi s nějakou prosbou neb stížností chtěl přiblížiti.

Tato liberálnost mladého panovníka byla příčinou toho, že v jedné z prvních veřejných audiencí, které Karel VI. udílel, byly předpuštěny též dvě ženštiny v hluboký smutek oděné, které byly za tím cílem obtížnou cestu z Čech do Vídně vážily.

Byly to baronka Gerardová a prostá dívka vesnická z Ostrova, Bětuška Balcarová, které se v audienční síni před císařem na kolena vrhly, aby jej žádaly o milost pro barona Gerarda, od královského soudu v Praze k smrti odsouzeného.

„Jestiť to první rozsudek na smrt, jenž mi byl k potvrzení právě předložen,“ pravil císař vážným hlasem; „uvažuji tudíž pečlivě případ tento na svědomí svém, než ortel podepíši, leč spravedlnosti musí býti zadost učiněno, byť byl odsouzenec stavu sebe vznešenějšího. Pochopuji

žádost vaši, paní baronko, že chcete vyprositi odsouzeného choté svého od smrti potupné; leč proč i cizí dívka tato stává se orodovnicí za něho?"

„Byla nevěstou mladíka onoho, jejž nešťastný choť můj o život připravil," odpovídala baronka Gerardová v hluboké skroušenosti

Udiveně pohledl císař na dívku, která s bolným výrazem ve rmutném oku k němu prosebně rukou svých pozdvihovala.

„Ty za vraha ženicha svého oroduješ?" zvolal císař, hluboce jsa dojat sebezapřením mladé prosebnice.

„Já mu odpustila, Císařská Milosti," odpovídala chvějícím se hlasem Bětuška; „Bohu náleží pomsta, učil mne stařičký otec můj, a stejně děl i otec nešťastného Ondřeje mého. Milost, milost mu přejte, pane nejjasnější, a srdce mé vám bude žehnati!"

„Tys věru dívka šlechetná, odpouštějíc i největšímu škůdci svému," pravil císař s rostoucím obdivem; „podobného sebezapření bych nebyl u nižádného z lidí tušil, a proto nemá šlechetnost tak neobyčejná zůstati bez odměny. Věz, že daruji život vrahovi ženicha tvého, leč násilný skutek jeho byl tak ohavný, že vytrpěti musí veškeren strach smrti a teprve na popravišti milost mu bude ohlášena; pak doživotní vazbou mu bude za zločin jeho pykati."

Obě prosebnice vrhly se poznovu k nohám císarovým, s pláčem mu děkujíce, že potupnou smrt z ruky katovy od odsouzence odvrátil.

A neméně vroucně děkovala potom baronka Gerardová osiřelé nevěstě, že vyprosila aspoň život chotě jejího, neboť jen jí náležela zásluha, že baron Gerard neměl zhynouti na popravišti.

„Bůh přiloží mi na váhu, co jsem učinila pro nepřítele svého," odvětila šlechetná dívka; „až zatlačím oči otci mému, budu vás, vznešená paní, následovati do kláštera, do kterého jste odhodlána vstoupiti. Tam budu se modliti za spásu nešťastného Ondřeje svého, jenž nepřipraven musil vstoupiti před soudnou stolici boží."

Když pak se obě zase do Soběslavě vrátily, žehnali též oba starcové dívce, která se byla tak šlechetně ku vrahovi svého miláčka zachovala, ve městě však bylo mnoho těch, kteří nad takovouto neobyčejnou dobrotivostí hlavou vrtěli a bez obalu své mínění v ten rozum pronášeli, že měl divoký baron Gerard za zločiny své přece jen na popravišti skončiti, jak právo bylo nad ním vyřklo.

Baronka Gerardová před odchodem svým do kláštera karmelitek srdečně se rozloučila s Bětuškou, která se veškeré ostatní společnosti lidské stranila a jen péči o oba starce a modlitbě za duši miláčka svého se oddávala.

„Za nedlouho přijdu i já za vámi, vznešená paní," pravila k slzící baronce: „tatíček můj velice schází a brzo budu státi samojediná ve světě, kde žádné útěchy více pro mne není. Děj se vůle boží, já již jen službě jeho chci se věnovati."

Tak rozešly se obě ženštiny, stavem svým tak rozdílné a přece bolem a neštěstím sjednocené.

V Praze pak byl současně baronu Gerardovi před soudem královským předčítán z Vídně došlý konečný rozsudek a zároveň mu řečeno, že bude na něm poprava již příštího jitra vykonána.

Se vzdorovitou lhostejností vyslechl odsouzenec ortel, který jej poslední naděje zbavoval; divoký baron Gerard zůstal si důsledným i při vyhlídce na popraviště, neboť neměl ovšem ani tušení o tom, jaký osud jej očekává.

V žaláři Daliborky počínal si jako zběsilý, laje veškerému světu za to, že co šlechtic má zhynouti pod mečem katovým, kdežto nebyl se prý ničím jiným provinil, nez že poddaného člověka za smělost jeho stihl trestem, který ve zpupnosti a hrdosti své za úplně zasloužený pokládal a jenž prý nanejvýše pokutou peněžitou na šlechticovi stihán býti mohl, jako se v tisícerých jiných případech bylo dálo.

Proto odmítl také všelikou pomoc duchovní a vyštval s obvyklou divokostí svou mnicha, když týž k němu do žaláře přišel, aby jej s Bohem smířil a na poslední cestu připravil.

Následujícího jitra ale se přece zachvěl, když kat s holomky svými k němu do žaláře vstoupil a ruce mu spoutati i hrdlo obnažiti chtěl.

Hned ale vzepřel se v něm starý duch zpupnosti a divokosti a s výrazem nejhlubšího opovržení vzkřikl:

„Neopovažuj se, ničemný cháme, jediným prstem se dotknouti těla šlechticova! Chci umříti čestně jako šlechtic a jen meč tvůj smí se mne dotknouti! Baron Gerard ukáže katanům soudu královského, kterak čestný šlechtic umírá!"

Po těch slovech vyšel se vztyčenou hlavou a pevným krokem z kobky žalářní a kat musil jej mlčky následovati, aniž by byl na něm obvyklou toilettu popravní vykonal.

Obklopen četou střelců hradních bral se odsouzenec z Daliborky na prostranství před zadní branou hradu pražského, na němž bývaly ode dávna popravovány osoby stavu šlechtického, pročež tam také socha sv. Barbory, patronky umírajících, stála, jak ji na témže místě dodnes lze viděti.

Členové královského soudu a četní diváci byli zde shromážděni, neboť poprava kavalíra nebyla v Praze již od dávných let konána, proces divokého barona Gerarda pak byl ve všech vrstvách obyvatelstva pražského veliké napnutí vyvolal.

Nevšímaje si slov mnichových, poklekl odsouzenec odhodlaně u špalku, odhalil sám hrdlo a očekával smrticí ránu mečem katovým.

Ještě v posledním okamžiku byl naplněn hrdostí, že se ho kat nedotknul rukou svou, neboť bylo i sebe menší dotknutí se takové u osob šlechtických pokládáno za nečestné, jež navždy památku odsouzencovu zneuctívalo.

Kat pozdvihl meč k osudné ráně, v tom ale zvolal president soudu královského: „Milost!"

Jako pružinou tknut vzkočil odsouzenec na nohy a vítězoslavným pohledem kolem sebe se rozhlednuv, pravil zcela lhostejně:

„Tragedie se proměnila v komedii! Mohl jsem věděti, že císař nedá život šlechticův ani za deset životů poddaných parobův!"

„Jeho Milost Císařská však vás odsuzuje na místě trestu smrti k doživotnímu žaláři v Daliborce!" zaznělo na to z úst presidenta hlasem, v němž se hluboké opovržení nad touto bezpříkladnou frivolností odsouzencovou zřejmě jevilo.

Takovéhoto obratu nebyl se divoký baron Gerard nadál, a on, jenž byl smrti na popravišti tak zpupně vstříc hleděl, byl zdrcen vyhlídkou na doživotní žalář, a to ve státním vězení, které k nejtěžším v Čechách patřilo a jehož hrůzy byl již za dosavadní vazby své v míře dostatečné seznal.

Nyní teprv byla veškera vzdorovitost jeho sklácena a pod dojmem osudu tak krutého sklesl omdlelý k zemi a bez vědomí byl s popraviště odnesen nazpět do Daliborky, jež se mu měla od tohoto dne státi živým hrobem.

Dav zvědavých přišel o krvavé divadlo, ale obecně šel hlas v lidu, že šlechtický vrah jest způsobem tímto ještě krutěji potrestán, než kdyby byl smrt na popravišti vytrpěl.

Podobně se soudilo i v Soběslavi, když tam došla zpráva o výjevu na popravišti hradčanském v Praze, a starý Balcar, na lůžku smrtelném se nalézající, zašeptal:

„Ušel smrti potupné, ale tak klidně, jako já nyní, přece od Boha nedosáhne. Dítko mé stane se služebnicí Páně a proto se žehnáním na rtech umírám!“

Za hodinu na to zatlačila Bětuška staričkému otci oči a po několika dnech pojily se již modlitby její s oněmi baronky Gerardové v klášteře mnišek karmelitek, v němž obě trpce zkoušené tyto ženštiny, věkem i stavem tak rozdílné, došly útulku společného.

Divoký baron Gerard pak strávil ještě plných sedm let v žaláři Daliborky na Hradčanech v Praze, než smrt životu jeho konec učinila. Na Ostrově podnes si lid vypravuje o zločinném řádění jeho, jak i my jsme je tuto dle současných zpráv a listin soudních byli vylíčili, podávajíce pravdivý obrázek z doby nejhlubší poroby lidu českého.

Dřímající řeka.

Báseň *Ant. Skůčka.*

Ve květu dosud září rosa svěží
jak slza, která s víček noci kane,
a na dně vody nebes modro leží;
se břehu větru dech sem nezavane,
ni z hustých keřů, v kterých jaro voní,
k pozdravu píseň ptáka nezazvoní.

A lehké křídlo vážky blýskající,
jež nad lekníněm letem krouží smělým,
bys marně hledal. Jenom východ rdící,
jenž průlomem se dívá osamělým,
balvanu v řece, netknutému věkem,
hluboké vrásky zdobí růží vděkem.

Cos zadunělo. Nad obloukem v dáli
vlak letí k předu, ztajen mlhy clonou;
jak černý pták dým prchá mezi skály,
až zmizí zcela lesů za oponou
a rachot vozů tichne; ale náhle
jak výkřik kvílí zapisknutí táhlé.

A z chatrče, jež skryta třešní květem,
vyběhlo děvče, loďku odvázalo,
jež protější břeh dostihnula letem,
a serpentinou dál se vzhůru bralo;
jak vlčí mák jí šátek rudý plane
na pruhu stezky, smrčky lemované.

Pak vítězný tón padl v ticho ranní,
a dlouhé stíny rýsují se v trávě,
kamení drobné zazvonilo v stráni,
jak by tam někdo probudil se právě.
A nad mou hlavou jako těžká střela
nočního ptáka peruť zašuměla — — —

Prostá duše.

Povídka od *Gustava Flauberta.* Přeložil *Václav Černý*

I.

Celé půlstoletí záviděly měšťanky Pont-l'Évêqueské paní Aubainové její služku Félicitu.

Za sto franků ročního platu obstarávala jí kuchyni a domácnost, šila, prala, žehlila, uměla strojiti koně, krmiti drůbež, tlouci máslo a zůstala věrnou své paní, — která nebyla ani dost málo příjemnou osobou.

Paní Aubainová provdala se za sličného, ale nemajetného mladého muže, který zemřel počátkem roku 1809, zanechav jí dvě malé děti a množství dluhů. Tu prodala veškeré své nemovitosti kromě dvorce Toucques a dvorce Gefosses, jejichž roční důchod obnášel kolem pěti tisíc franků, a opustivši svůj dům v Saint-Melaine, přestěhovala se do jiného, méně nákladného, jenž náležel jejím předkům a stál za tržištěm.

Tento dům, krytý břidlicí, rozkládal se mezi silnicí a uličkou, vedoucí k řece. Uvnitř měl půdu velmi nerovnou, po které nebylo lze přejíti bez klopýtnutí. Úzká předsíň dělila kuchyni od síně, kde paní Aubainová celé dni meškala, sedíc u okna ve slaměné lenošce. U prken-

ného, bíle natřeného pažení stálo řadou osm mahagonových židlí. Na starém pianě pod tlakoměrem byly nakupeny jehlancovitě rozmanité krabice a kartány. Čaloun, ve kterém byly vetkány dvě pastýřky, kryl se strany žlutý mramorový krb ve slohu Ludvíka XV. Hodiny uprostřed zobrazovaly chrám Vestin — a celý příbytek zaváněl trochu plísní, neboť podlaha ležela níže než zahrada.

V prvním patře byl nejprve pokoj „milostpanin", velmi prostranný, potažený papírovými čalouny s bledými květy a s podobiznou „milostpánovou" v obleku šviháka z dob první republiky. Sousedil s menší komnatou, kde bylo viděti dvě dětská lůžka bez žíněnek. Po té přišel salon stále uzavřený a naplněný nábytkem v soukenných povlacích. Dále vedla předsíň ke studijnímu kabinetu, knihy a písemnosti plnily prostorné skříně knihovny, která obklopovala se tří stran veliký psací stůl z černého dřeva. Jeho dvě postranní stěny mizely pod perokresbami, krajinomalbami, provedenými vodními barvami a Audranovými rytinami, památkami to lepších časův a bývalé nádhery. Vikýř ve druhém patre osvětloval jizbu Félicitinu, která měla vyhlídku na luka.

Vstávala na úsvitě, aby nezmeškala mši, a pracovala bez přerušení až do večera; potom, když bylo po jídle, stolní náčiní v pořádku a dvéře dobře uzamčeny, zahrabala polínka pod popel a usínala před ohništěm, držíc v ruce růženec. Nikdo neukazoval při smlouvání tolik neústupnosti jako ona. Co do čistotnosti, naplňoval lesk jejího nádobí jiné služky zoufalstvím. Jsouc nad míru šetrna, jedla pomalu a sbírala prstem po stole drobty chleba, — chleba to dvanáctiliberního, pečeného výhradně pro ni a trvajícího vždy dvacet dní.

Nosila za každého počasí kartounový šátek připjatý v zadu jehlicí, čepec zakrývající jí vlasy, šedivé punčochy, červenou sukni a přes kabátec zástěru s náprsenkou jako posluhovačky nemocných.

Její obličej byl hubený a hlas hřmotný. Ve dvacátém pátém roce byl bys jí hádal čtyřicet. Od padesátého roku nebylo na ní znáti žádného věku; — a jsouc stále zamlklí, podobala se přímou svou postavou a odměřenými posuňky dřevěné ženě, konající své práce na způsob automatu.

II.

Měla jako každá jiná svou historii lásky.

Její otec, zedník, zabil se, spadnuv s lešení. Potom jí zemřela matka, sestry se rozptýlily a jakýsi statkář přijal ji do služby a svěřil jí, ač byla velmi malá, hlídání krav na poli. Třásávala se zimou ve svých cárech, pívala, ležíc na břiše, vodu z močálů, pro nic za nic bývala bita, až konečně ji vyhnali pro krádež třiceti solů, které se nedopustila. Vstoupila do služby v jiném dvorci, stala se tu děvečkou, a poněvadž se svým hospodářům líbila, družky její jí záviděly.

Jednou večer v měsíci srpnu (bylo jí tenkrát osmnáct let) vzaly ji s sebou na pouť do Colleville. Byla zrovna ohlušena, omámena hlukem šumařů, světly ve stromech, pestrou směsicí krojů, krajkami, zlatými křížky, tím množstvím lidstva najednou křepčícího. Stála skromně stranou, když ji jakýsi mladík, slušného zevnějšku, který tu kouřil z dýmky, opřen jsa oběma lokty o voj u vozu, vyzval k tanci. Platil za ni ovocné víno, kávu, koláče, koupil jí šátek a domýšleje se, že mu porozuměla, nabídl se, že ji doprovodí domů. Na zemi u ovesniště strhl ji surově k zemi. Ji pojal strach i dala se do křiku. On utekl.

Jindy z večera na cestě k Beaumontu chtěla předhoniti veliký vůz sena, který se pohyboval zvolna ku předu, a spěchajíc podle kol, poznala Theodora.

Promluvil k ní, jakoby nic, řka, že mu musí všecko odpustiti, poněvadž „měl tenkrát v hlavě".

Nevěděla, co mu má odpověděti, a bylo jí, jakoby se měla dáti na útěk.

On začal hned hovořiti o žních, o přednějších osobnostech v obci, neboť otec jeho odstěhoval se z Colleville a přesídlil do dvorce v Écots, tak že jsou teď sousedy. — „Ah!" řekla ona. On doložil, že rodiče přejí si jej zaopatřiti. Ale nikdo ho nenutí, a on si vybere nevěstu podle své libosti. Ona sklopila hlavu. Tu se jí tázal, pomýšlí-li na vdávání. Odpověděla mu, usmívajíc se, že to není hezké, žerty si z ní tropit. — „Což si nějaké tropím? Přísahám ti, že ne!" a ovinul jí levou ruku kolem pasu; kráčela, spočívajíc v jeho objetí; zvolnili krok. Vál vlažný větřík, hvězdy se třpytily, ohromná kára sena kolísala se před nimi a čtyři koně volným svým krokem zdvíhali prach. Pak bez vybídky zahnuli v pravo. Políbil ji ještě jednou. Zmizela ve stínu.

Příští týden dostal Theodor dostaveníčko.

Scházeli se v odlehlé části dvoru za zdí pod osamělým stromem. Ona nebyla po panensku nevinná, — ale rozum a vrozený pud cti nedaly jí poklesnouti. Tento odpor rozněcoval jeho vášeň, tak že umínil si, že si ji vezme. Byla na váhách, má-li tomu uvěřiti. On se jí slavně zapřisahal. Brzo se jí přiznal k čemusi velmi nepříjemnému. Loni koupili mu rodiče náhradníka, ale za kratký čas mohl by býti přece jen zase odveden; pomyšlení na vojenskou službu jej děsilo. Tato bázlivost byla Félicité důkazem lásky; její se tím zdvojnásobila. Odbíhala v noci, a když přišla k dostaveníčku, mučil ji Theodor svými obavami a úsilnými prosbami.

Konečně jí oznámil, že půjde sám na prefekturu, aby všecko důkladně přezvěděl, a že jí budoucí týden přinese zprávu mezi jedenáctou hodinou a půlnocí.

Sotva nastalo určené okamžení, běžela milenci naproti.

Místo něho nalezla jednoho z jeho přátel

Ohlásil jí, že ho už více neuvidí. Aby se zachránil před odvodem, vzal si Theodor starou, ale velmi bohatou ženštinu, Mme. Lehoussaisovou z Toucques.

Byla to nesmírná rána. Vrhla sebou na zem, strhla zoufalý nářek, volala Pána Boha a stenala tak o samotě v poli až do východu slunce. Pak se vrátila do statku, oznámila, že hodlá odsud odejíti, a ku konci měsíce, když dostala svou mzdu, svázala veškeren svůj skrovňoučký majetek do šátku a odebrala se do Pont-l'Évêque.

Před hospodou poptávala se jisté měšťanky ve vdovském čepci, která hledala právě nějakou kuchařku. Mladé děvče toho příliš nevědělo, ale jevilo tolik dobré vůle a tak málo požadavků, že paní Aubainová konečně řekla:

„Budiž, přijímám vás!"

O čtvrt hodiny později byla Félicité uvedena do její domácnosti.

S počátku žila zde v jakési chvějné bázni, kterou jí působily způsoby domu a vzpomínka na „milostivého pána", vznášející se nade vším. Pavel a Virginie, první

sedmiletý, tato sotva čtyřletá, zdáli se jí býti stvořeni z nějaké vzácnější látky; nosila je na zádech jako kůň a paní Aubainová bránila jí líbati je přes tu chvíli, což ji nad míru zarmucovalo. Přece však cítila se býti šťastnou. Lahodou nynějšího způsobu života rozplynul se její zármutek.

Každý čtvrtek přicházeli titéž stálí hosté na partii bostonu. Félicité připravovala před tím karty a zahřívadla. Přicházeli právě o osmé hodině a vzdalovali se, dříve než odbila jedenáctá.

Vždycky v pondělí z rána rozložil po zemi své haraburdí vetešník, který bydlel u silnice. Po té naplnilo se město šumotem hlasů, ve který se mísilo řehtání koní, bekot ovcí, chrochtání vepřů s drsným rachotem vozů po ulici. K poledni, kdy trh byl nejživější, objevil se na prahu starý venkovan vysoké postavy, s čepicí v týle, zahnutého nosu; byl to Robelin, pachtýř dvorce v Gefosses. Nedlouho na to — zase Liébard, nájemce toucquesský, malý, červený, tlustý, v šedivé kamizole a ve vysokých botách s ostruhami.

Oba dva přinášeli své velitelce slepice nebo sýr. Félicité mařila pokaždé jejich úskoky a oni odcházeli plni úcty k ní.

V neurčitých dobách přicházel k paní Aubainové návštěvou markýz de Gremanville, jeden z jejích strýců, který přišel labužnictvím na mizinu a žil teď ve Falaise na posledním kousku svých statků. Objevoval se vždycky o snídani s ohyzdným pudlem, jehož tlapy pomazaly všechen nábytek. Krom svého namáhání, aby se zdál býti člověkem uhlazeným až k nadzvednutí svého klobouku, kdykoli řekl: „můj nebožtík otec“, naléval si, dávaje se uchváceti zvykem doušek, za douškem a vedl kluzké řeči. Félicité dávala mu zdvořile na srozuměnou, aby odešel: „Máte už dosti, pane z Gremanvillu! Až podruhé!“ A zavírala dvéře.

Otvírala je s radostí před panem Bouraisem, bývalým advokátem. Jeho bílý nákrčník a lysina, náprsenka jeho košile, volný hnědý svrchník, jeho způsob zaokrouhlovati při šňupání rámě, všecka jeho osobnost budila v ní onen zmatek, jenž v nás působí podívaná na lidi kromobyčejné.

Jelikož spravoval majetek „milostivé paní“, zavíral se s ní po celé hodiny v pánově studovně, měl ustavičně strach, aby si nezadal na cti, měl nekonečnou úctu k úřadům a domýšlel se, že umí výtečně latinsky.

Aby děti příjemným způsobem poučil, daroval jim zeměpis v obrazech. Vypodoboval rozmanité výjevy ze života, lidojedy s peřím ve vlasech, opici, ana unáší dívku, Beduiny na poušti, lov na velryby a t. d.

Pavel vysvětloval Félicitě tyto rytiny. To bylo její celé literní vzdělání.

Vyučování dětí bylo svěřeno Guyotovi, nuznému to, podřízenému úředníku na radnici, slynoucímu svým krásným písmem a tím, že měl ve zvyku brousiti nožík o botu.

Když bylo jasné počasí, chodívali časně z rána do dvorce Gefosses.

Dvůr se rozkládá na stráni, stavení uprostřed a v dáli jeví se moře jako sivý pruh.

Félicité vyňala ze svého košíku řízky studeného masa, i snídali v místnosti sousedící s mlékárnou. Byl to jediný pozůstatek milohrádku nyní zmizelého. Rozedraný papír na stěnách se průvanem třásl. Paní Aubainová skláněla čelo, sklíčena jsouc tíhou upomínek, děti neosmělovaly se otevřít ústa. „Můžete si hráti!“ řekla, a už byly v prachu.

Pavel lezl po stodole, chytal ptáky, dělal kola na vodě v kaluži, aneb tloukl holí do velikých sudů, které duněly jako bubny.

Virginie krmila králíky, běhala o překot, trhajíc chrpu, a bystrost jejích nožek odkrývala její malé, vyšívané kalhotky.

Jednou na podzim večer vraceli se odtud pastvinami domů.

Měsíc v první čtvrti ozařoval část nebes a mlha vlála větrem jako šerpa po Toucquesských lučinách. Voli natažení uprostřed na trávníku hleděli klidně na tyto čtyři osoby jsoucí mimo ně. Na třetím pastvišti několik se jich zdvihlo a začali před nimi do kola kroužiti. — „Nebojte se!“ pravila Félicité a šeptajíc jakési zaříkadlo, hladila po hřbetě toho, který se nacházel nejblíže, ten se obrátil stranou, ostatní ho následovali. Ale když přešli následující pastvinu, zavznělo za nimi strašlivé řvaní. Byl to býk, kterého mlha skrývala. Blížil se k oběma ženám. Paní Aubainová jala se utíkati. — „Ne! ne! ne tak rychle!“ Přece však zrychlily krok a slyšely za sebou zvučné supání, které se víc a více blížilo. Kopyta býka bušila jako kladiva do luční trávy, hle, teď se dokonce za nimi rozběhl! Félicité se obrátila, nabrala do obou hrstí ze země hlíny a hodila mu ji do očí. On svěsil tlamu, potřásal rohy a třásl se vztekem, strašlivě řva. Paní Aubainová na konci pastviny se svými dvěma dítkami hledala pomateně, kde a jak by se dostala na druhou stranu příkopu. Félicité stále před býkem, ustupovala a házela naň ustavičně chumáče drnu, které ho oslepovaly, a křičela zatím: „Pospěšte si! pospěšte si!“

Paní Aubainová vskočila do příkopu, pomohla Virginii, Pavlovi za sebou, spadla několikrát nazpátek, snažíc se vyhoupnouti se přes jeho sklon, až se jí to s napjetím veškerých sil konečně podařilo.

Býk dohonil Félicitu u ohrady, jeho slina stříkala jí do obličeje; ještě vteřinu a rozsápe ji. Měla ještě čas vklouznouti mezi dvě plaňky a veliké zvíře, všecko jsouc překvapeno se zastavilo.

Tato událost byla po mnohá léta látkou rozhovorů v Pont-l'Évêque. Félicité nebyla na ni nikterak hrda, netušíc snad ani, že vykonala něco hrdinského.

Zaměstnávala ji výhradně Virginie; — neboť teto se následkem leknutí zmocnila choroba nervů a pan doktor Poupart radil k mořským lázním v Trouville.

Tenkráte nebyly ještě tak navštěvovány jako dnes. Paní Aubainová dala si všecko vysvětliti, tázala se o radu Bouraisa, konala přípravy jako na dalekou cestu. Její zavazadla byla tam dopravena den před odjezdem na káře Liébardově. Druhého dne přivedl s sebou tento dva koně, ze kterých měl jeden na sobě ženské sedlo, opatřené sametovým opěradlem, a na hřbetě druhého tvořil jakési sedadlo svinutý plášť. Paní Aubainová se na něj ze zadu vyhoupla. Félicité vzala si na starost Virginii a Pavel vsedl na osla pana Lechaptoisa, který jim jej zapůjčil pod tou podmínkou, že dají na něho bedlivý pozor.

Cesta byla tak špatná, že urazili osm kilometrů za dvě hodiny. Koně zapadali až po kolena do bláta a aby

se z něho dostali, prudce sebou trhali nebo klopýtali o koleje; jindy zase musili skákati. Liébardova klisna na jistých místech náhle se zastavovala. On čekal trpělivě, až se zase dala na pochod, a mluvil o osobách, jejichžto majetnosti se rozkládaly vedle cesty. Tak uprostřed Toucques, když kráčeli podle jedněch oken vroubených řeřichou, pravil, pokrčiv při tom ramenoma: „Tuhle zůstává jakási Mme. Lehoussaisová, která si vzala mladého muže . . .“ Ostatek Félicité nezaslechla; koně klusali, osel běžel cvalem; všickni zabočili na stezku; vrata se otevřela, objevili se dva čeledínové; i sestoupili před mrvištěm na samém prahu u dveří.

Matka Liébardová, spatřivši svou paní, nešetřila projevů radosti. Předložila jim snídani, která se skládala z ledviny, drůbků, jelitka, zadělávaných kuřat, pěnivého ovocného vína, koláčů se zavařeným ovocem a švestek, provázejíc toto všecko zdvořilostmi k milostivé paní, která se jí zdála kypěti zdravím, ke slečince, která se stala „roztomilou“, k panu Pavlovi, jenž ku podivu „sesílil“, nezapomínajíc ani jejich nebožtíka dědečka a babičky, které Liébardovi oba znali, jsouce ve službách rodiny již od kolikátého kolena. Dvorec byl jako oni starožitného rázu. Stropové trámce byly červotočivé, stěny kouřem zčernalé, dlaždice pokryty prachem. Za dubovou rohatinou kupilo se domácí náčiní všeho druhu, rožně, talíře, cínové misky, léčky na vlky, ovčácké nůžky; náramná stříkačka byla dětem nad míru k smíchu. Na třech dvorech nebylo ani jednoho stromu, na němž by bylo nebylo u zpodu hub aneb ve větvích chumáčů jmelí. Vítr jich srazil několik k zemi. Zapustily u prostřed zase kořeny a všecky se shýbaly pod množstvím ovoce. Došková střecha nesouměrné tloušťky, podobná hnědému aksamitu, odolávala nejmocnějším návalům větru. Ale kolna se už rozpadávala. Paní Aubainová pravila, že bude na to pamatovati, a poručila, aby přistrojili koně.

Do Trouville bylo ještě půl hodiny cesty. Malá karavana slezla a šli přes Écores pěšky; bylo to úskalí strmící nad přístavem, a tři minuty později, na konci nábřeží, vstoupili na dvůr „u zlatého beránka“ u matky Davidovy.

Virginie cítila se první dny méně slabou, výsledek to změny povětří a účinků lázní. Koupala se, nemajíc příslušného obleku, v košilce; a její chůva ji oblékala v celní budce, které lázeňští hosté k tomu účelu užívali.

Odpoledne vyjížděli s oslem za Černé skály směrem k Hennequeville. Stezka stoupala s počátku mezi půdami pahrbkovatými jako trávník v parku, pak vedla na horskou planinu, kde se střídaly pastviny s ornými poli. Vedle cesty strměly ze směsice ostružin cesminy; tu a onde klátil se v modravém vzduchu veliký uschlý strom větvemi sem a tam.

Skoro pokaždé sedali si k odpočinku na louku mající Deauville v levo, Havre v pravo a širé moře před sebou. Třpytilo se ve slunci, jsouc hladké jako zrcadlo, tak klidné, že bylo sotva slyšeti jeho šum; v úkrytě cvrlikali vrabci, a nesmírná klenba nebes to všecko pokrývala. Paní Aubainová sedíc pracovala o svém šití, Virginie pletla u ní sítí, Félicité čistila kvítí od trávy levandulové; Pavel, který měl dlouhou chvíli, byl by nejraději odešel.

Jindy zase, přeplavivše se ve člunu za Toucques, hledali lastury. Odliv mořský nechával na povrchu mořské řasy, lasturové skořepiny, hvězdýše; a děti běhaly chytajíce chumáče chaluh, jež vítr unášel. Dřímající vlny šplounajíce po písku sem a tam válely se podél břehu, jenž se táhl do nedozírné dálky, jsa stranou k pevné zemi vrouben písečnými náspy, které jej dělily od Maraisu, rozsáhlé to, travnaté planiny, podobající se svým tvarem hippodromu. Když se vraceli tudy zpátky, Trouville dole na úbočí pahorku při každém kroku vzrůstalo, i zdálo se, jako by se všemi svými nerovnými domy se rozvinovalo v půvabném neladu.

Bylo-li některý den příliš parno, nevycházeli ze svého pokoje. Oslňující jasno z venčí metalo světelné prouhy mezi mříže záclon v oknech. Ani hnutí na ulici. Dole na chodníku nikdo. Toto ticho rozlévající se vůkol zvyšovalo klid ještě více. V dáli bušila kladiva loďařův ucpávajících podlodí a dusný vítr přinášel dehtovou vůni.

(Pokračování.)

Slunce.

Báseň *Aug. Eug. Mužíka.*

Nad jezerem slunce spočívá,
proud paprsků vroucích z něj padá,
jak kvočna kdy tělem zahřívá
svá vejce a kuřátka mladá.

To jezero pod sluncem chví se a třese,
jen pozvolna táhne stvoření div.
Jen teplo a lásku, a v plese
plod ku světlu záhy se vznese — živ.

Tam na dně semeno mloka dřímá,
tam v úkrytu chvastavé žáby je plod.
Tam hluboký sen dosud mušli jímá,
než zrodí perlu — tu liliji vod

A všecko k velkému otci vzhlíží
a k přírodě matce důvěrně lne,
to slunce se stále hlouběji níží,
a příroda s plody výš k němu se pne.

Ty, Praduchu, stojíš tak nade mnou,
ty jako slunce veliké hoříš,
cos pracuješ rukou tajemnou . . .
Co ze mne to, Bože můj, tvoříš?

*

FEUILLETON.

Mrtvé moře.

Mrtvé moře v Palestyně jest zajisté jedním z nejpodivnějších jezer na povrchu zemském. Jeho u porovnání s hladinou mořskou neobyčejně hluboká poloha, všechen život ničící vlastnosti jeho vody, velkolepá krajinná scenerie jeho břehů, divoké obyvatelstvo synů pouště, které zde rozbíjí své stany, a konečně tragický osud někdy úrodného údolí Siddim, jehož města Sodoma a Gomorha tak hrozným způsobem zašla, vše to rozšířilo po světě o jezeru tomto pravdě nejnepodobnější pověsti a bajky, které udržely se od nepamětných dob až do časů novějších. Strabo píše o Mrtvém moři a jeho okolí: „Země podobá se zde popelu, břehy jsou horké a daleko a široko vane morový zápach... Povídá se, že toto moře, jehož dno jest také pokryto popelem, povstalo zemětřesením a ohněm.“ Seneca vypravuje, že hozená do jezera cihla se nepotopí. A Tacitus praví: „Zkázou měst v tomto údolí stalo se, že v tomto, druhdy úrodném kraji ničeho neroste, neboť smůla a síra půdu a všechen vzduch otrávily.“ V biblické Knize moudrosti Šalomounově stojí psáno: „Zpustošená země bezbožných ještě se kouří a stromy nesou tam nezralé ovoce.“ Později vypravovalo se, že ptáci, letící přes jezero, otravnými výpary omámeni, do něho padají. Ještě v středověku vypravuje se, že jest voda jezerní tak horká, že by lodi na ní uhořely, a běda tomu, kdo by se tam chtěl snad vykoupat. Jezero že vypadá jako rozlité olovo, v kterém zrcadlí se bledé slunce. Na místě, kde propadla se Sodoma, že utvořila se sirnatá a smolná propast, z které se jako z pekelné výhně stále kouří. Kol do kola vroubí ji černé, příšerné skály. Nikde kolem není čerstvého pramene, stromu, role, lidského obydlí, za to ale veškerých pekelných hrůz s dostatek.

Všechny tyto bajky vyvrátil teprve začátkem nynějšího století Ulrich Jasper Seetzen, který obešel v letech 1806 a 1807 východní i západní břeh Mrtvého moře. Cestou, kterou podnikl v oděvu derviše, bylo mu překonati nesčíslné nesnáze. Po mnohých marných pokusech podařilo se mu najíti průvodčího. Nesměl však s sebou vzíti peněz a ničeho cenného, aby nepadl za oběť loupeživosti Beduinů. Měl s sebou jen stříbrné hodinky, a ty mu byly ukradeny, později však vráceny, ale polámané. Celkem odbyl obě cesty šťastně a vrátil se s důležitými zprávami o Mrtvém moři do Jerusaléma.

Roku 1812 spatřil cestovatel Ludvík Burckhard Mrtvé moře s hor vroubících je na východu, ale na břeh dolů nesestoupil. R. 1836 přišel tam Irčan Costrojan, provázen jsa pouze jedním sluhou, a přeplul jezero v člunu, avšak nenašed čerstvé vody, onemocněl, a byv dopraven do Jerusaléma, zemřel tam v klášteře františkánském. Roku 1837 přinesl mnichovský profesor dr. Schubert k Mrtvému moři první tlakoměr. Nemohl se dosti vynadivit, když rtuť vystoupila neobyčejně vysoko, ano na hořejší konec roury až narážela. Myslil, že jest tlakoměr nějak pokažen, ale v Jerusalémě nejevila rtuť zase nic neobyčejného, a tak přišel k náhledu, že leží Mrtvé moře o mnoho hlouběji než hladina moře Středozemního, v čemž potvrdil jej Angličan Beeke, který byl téhož roku se svým soudruhem Moorem ony končiny navštívil.

Rok na to byl tam geolog Josef Russegger a po něm jiní vědečtí cestovatelé z Anglie a Ameriky. Poslední a na docílené výsledky nejbohatší výpravy podniknuty byly r. 1864 z Francie vedením vévody de Luines. Tento dal přenésti malý parník z Jaffy do severního chobotu Mrtvého moře a vstoupil naň s pěti průvodčími a několika šejky vůkolních arabských kmenů, kteří se k němu chovali přátelsky. Konečně navštívil tyto kraje štutgartský geolog dr. Oskar Fraas. Ve vydaném od tohoto učence spise čte se: „Ponejprv spatřil jsem severní chobot Mrtvého moře a vrchy po obou jeho stranách se vypínající s hory Olivetské u Jerusaléma. Jest to pohled překrásný. Ještě zřetelněji vidí se tato část jezera s terassy kláštera betlemského. Skoro každý cestovatel blíží se Mrtvému moři s domněnkou, že nalezne skutečně něco příšerného; zatím překvapen jest zvláště s jara až utěšeným vzezřením celého okolí. Ústí Jordanu jest porostlé všelikým stromovím, a viděl jsem tu množství volavek čekajících, až některá ryba do jezera zabloudí, v jehož vodě ihned hyne. Na severním břehu jsou velké houštiny i vyplašili jsme tam divokého kance. Kolem ozýval se zpěv slavičí a na sta holubů vrkalo vesele, dokud jsme je nevyplašili. Ano i trhliny skal jezero vroubících oděny byly zelení; a to tedy bylo to Mrtvé moře, o kterém na západu tolik hrůz nabájeno! Tu nebylo viděti olověné, líné spousty vod, které jsou tak těžky, že se ani nerozvlní, nýbrž jasná, na břehu zelenavá, dále pak tmavomodrá voda, v které zrcadlilo se čisté nebe a zelený břeh. Na dnu nebylo bahna; ptáci litali vesele přes jezero, nepadajíce tam omámeni; nikde nebylo cítit sirných výparů, které, jak Pococke vypravuje, poutníka otravují. Jenom ranní mlha vznášela se nad vodou a kouř z ohně, jejž si tam za horami rozdělali Beduini. (Dokončení.)

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne.

ROČNÍK XVI. 20. září 1888. ČÍSLO 27.

Máji.

Báseň *Adolfa Heyduka.*

Chvíle blaha, máje doby,
všecko samý lesk a květ,
červánky se nebe zdobí,
růžemi se zdobí svět.

Samá záře, samá vůně,
samá píseň, samý zvuk;
leknín zdiven stoupá z tůně
a pták klesá v ňadra luk.

Samá kouzla, samé divy,
samé kvítí, samý ruch;
samou láskou k boku nivy
útulně se vine luh.

Máji, to-li všecko zmůže
síla tvá, již laskav buď,
nasyp červánky a růže
také v chorou lidskou hruď!

Dítě.

Vypravuje Guiliano Borri

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

Narodil jsem se v Terstu. Bylo to právě v okamžicích, když pohřeb se smutnou hudbou ubíral se podle oken našeho malého domku v ulici nedaleko přístavu. Slýchal jsem o tom častokráte za svého mládí. a pokaždé bylo mi do pláče, když byla řeč o mé matce. Ach, té truchlivé doby bolesti a želu! V té hodině rodička má umírala, a otec bled a něm skláněl se nad naším lůžkem nevěda, má-li slzeti nad sebou, nade mnou nebo nad svým neštěstím.

Tehdy nikdo mi neprorokoval šťastného ani spokojeného žití, a nad mojí malou, křiklavou hlavou spřádány byly sousedy a sousedkami nejrozmanitější osndy, jen žádný dobrý. Okolnosti, za jakých jsem se stal občanem terstským, byly pověrečným myslím všech našich známých příliš významny, aby z toho neosnovaly věštby o mé budoucnosti, v níž krátký život byl mi nejčastěji určován.

Ale jako na posměch všem pověrečným domněnkám rostl jsem jako z vody a byl brzo nejčipernějším terstským kloučetem, které naplňovalo křikem a dováděním od rána do večera všechny ulice starého města, ony úzké, nerovné ulice s těsnými domy, vrzajícími dřevěnými schody a visutými okenicemi, kdež dnes jest vše dosud takové, jako bývalo před padesáti lety, kdy Terst byl ještě malým a neúhledným městem. A než se kdo nadál, přerostl jsem svého otce o hlavu.

Teprve potom, jak se zdálo, list se obrátil, a proroctví bab o mém neštěstí počínalo se vyplňovati. Z čista jasna padlo na mne a nespustilo se již mých krokův.

Řeknu vám krátce, co to bylo: Zamiloval jsem si malou zpěvačku Bianku Impasturovou, která obcházela každého večera se svým strýcem, starým houslistou, hostince terstské zpívajíc. Znal ji všecek Terst, a každý nazýval ji nejinak než „Rosignuolo“, ačkoliv zpěv její ani z daleka nebylo lze přirovnati k pění slavičímu. Bylo to spíše tedy jméno posměšné, ale nic naplat, mne lákalo, a vše, co souviselo s Biankou Impasturovou, mne okouzlovalo. Ač mi bylo již skorem dvacet pět let, byla to přece teprve moje prvá láska, i nedivte se tedy, že jsem se dokonale zbláznil.

Moji známí brzo uhodli, co jest příčina mých náhlých tužeb a zádumčivých vzdechův, i vysmívali se mi proto při každé příležitosti. Také brzo mne pokřtili zpěvaččinou přezývkou „Rosignuolo“ a pokřikovali na mne tak zejména na nejživějších ulicích pro moji zlosť a pro kratochvíli mimojdoucích.

Avšak nic naplat. Láska moje k hostinské pěvkyni rostla při každém jejím setkání a učinila mne otrokem jejích vrtochův. Asi rok plouhal jsem se den co den za ní do noci po hostincích, žárle při tom na každého hosté který o Bianku jenom okem zavadil, a obávaje se, aby

mi snad někdo zpěvného klenotu mého neodloudil. Až do svého dvacátého čtvrtého roku jsem byl plavcem a přicházel jsem do svého rodiště jenom třikráte nebo čtyřikráte za rok, a to vždy toliko na kratičký čas. Než od té doby, co jsem Bianku spatřil, nechtělo se mi už z Terstu. Nechal jsem plavectví plavectvím a stal se dělníkem ve přístavním skladišti jednoho kupce. Však několikráte hrozil mi výhostem, když jsem mu od nejpilnější práce utekl do města hledat svého bezkřídlého slavíčka. Konečně zdálo se mi už, že se zadusím láskou, i umínil jsem si připoutati k životu svému život Biančin stůj co stůj. —

Když jsem to řekl dívce, padla mi kolem krku a div že mne neusmrtila nekonečnými polibky. Byl jsem spit její láskou a při tom pohnut jako baba.

Od Bianky šel jsem rovnou cestou domů ke svému otci a oznámil mu svůj úmysl oženiti se co nejdříve, a žádal jsem ho, by mi odevzdal můj dědičný podíl.

Otec podíval se na mne, jakoby nebyl pranic překvapen.

„A koho si vezmeš?“ otázal se pak lhostejným hlasem.

„Bianku Impasturovou —“

„Bianku Impasturovou — kdo to jest? Či? Neznám —“

„Jest zpěvačkou, otče.“

„Ach, ovšem, Rosignuolo, vím už! Slyšel jsem také nejednou o tom, ale moje stará lebka nechtěla věřiti takovým tlachům. Každému jsem říkal, že můj Guiliano s tou poběhlicí se nezasnoubí nikdy — a přece! Zastával jsem se vinníka, ať! A jaký chceš ode mne, člověče, podíl?“

„Podíl po své matce. Co zbylo po ní, vím, že náleží také mně —“

„Tvoje matka byla bohata poctivostí, šlechetností a bolestmi. Kromě toho měla také tebe. Její poctivost, šlechetnost i utrpení ulétly s ní na věčnost, toliko tys po ní zůstal. Jsi svým pánem, dělej si tedy, co dělej. Jiného nezbylo “

„A což podíl od tebe, otče? Ten mi nenáleží? Máš domek —“

„Ano, domek, ale ten jest můj. Jeho pánem jsem já sám a ani jediného kamene neodevzdám z něho tvým nerozumným choutkám, buď ujištěn. Bolí mne, že tak učiniti jsem nucen. Ostříhal jsem jej čistý pro tebe a pro tvoji ženu, kterou jsem viděl už v duchu tichou, srdečnou a počestnou po tvém boku, nikoli pak pro rozpustilou zpěvačku v hospodách, která jest na posměch lidem. Ano, postarám se také hned, aby toto moje malé bohatství v případě, že bych brzo zavřel na vždy sestarané oči, přišlo do hodnějších a vděčnějších rukou.“

Nevím, byla-li to lítost nebo hněv, co mne pudilo od otcova domku. Šel jsem zrovna zase ke své nevěstě, která mne uvítala hned otázkou, jak jsem pořídil. Styděl jsem se za svůj neúspěch, proto jsem jí vše zapřel. Řekl jsem, že otec souhlasí se sňatkem a že domek v brzku prodá a pak mi díl můj bez odporu odevzdá.

Bianka byla spokojena, a za několik neděl po tom slavili jsme svatbu. — Snad skutečně nepostřehla ani, že mého otce mezi hosty nebylo, nevím. Vím pouze, že se mi nezmínila o tom až teprve po svatbě chtějíc, abychom navštívili otce, kterého téměř ani neznala. Avšak našel jsem nějakou výmluvu, že jsme nešli nikam. Byla srozuměna a zase dlouho na otce mého nevzpomněla.

Po svatbě bydlil jsem s Biankou a jejím strýcem v jejich starém bytě. Ale za čtrnácte dní měl jsem už líbánek až po krk. Z malého slavíčka vyklubal se rychle malý drak s jednou sice jenom hlavou, ale s neunavným jazykem. Bianka byla vzorem rozmařilosti, hašteřivosti, nepořádku a vůbec všech oněch ženských vlastností, kterými se zprotivují mužům až na smrt. Vše to až do svatby přede mnou opatrně skrývala, ale potom odhalila rázem všechny svoje ctnosti mým ustrnulým očím. Dříve čilá a veselá, nyní lenivá i mrzutá, dříve tichá a spokojena, nyní stále hubující i vzdorovitá, hněvivá mladá saň, která se mi stala brzo nevýslovným břemenem.

Netrvalo dlouho, a Bianka už mne posýlala k otci mému pro slíbený podíl. Odcházel jsem při tom vždy z domu a vracel jsem se pozdě, arci s prázdnem. K otci svému ovšem nikdy jsem nešel. Možná, že by mi byl tehdy přece něčím přispěl, ale neodvážil jsem se vstoupiti na práh jeho domku. Byl jsem příliš hrd, abych se snad doprošoval, nebo dokonce dožebrával jeho pomoci, a pak styděl jsem se před ním nad míru.

Konečně musil jsem s barvou ven. Bylo to asi v měsíci máji, a já jsem byl už čtvrt roku Biančiným manželem. Žena mne opět vyčítavě a jízlivě posýlala pro můj podíl dodávajíc velitelsky, abych jí bez něho nepřicházel na oči. Tehdy právě byla neděle, ale u nás sváteční ten den začal se nadávkami a zlořečením. Dopálil jsem se také a řekl Biance pravdu o svém domnělém podílu. Pak jsem vzal čapku a odkvapil z domu.

Vrátil jsem se až večer nepříliš stišen a upokojen. Hněv a lítosť vřela stále v mém rozrušeném nitře. Byl bych nejraději skočil do moře, které šumělo přede mnou a lákalo mne vlažnými vlnkami ve svoji věčnou, uspávající náruč. — —

Obydlí naše bylo zamčeno. Strýc mé ženy byl pryč, což ovšem bylo jeho obyčejem, ale také Bianka byla z domu. Čekal jsem hodinu, ale nikdo nepřicházel. Ptal jsem se pak sousedův, a ti mi řekli, že před večerem strýc jako druhdy odcházel s houslemi, a Bianka co nejlépe vystrojená ho následovala. Šli tedy po starém zvyku po hospodách.

Sedl jsem si na práh obydlí jako malomocný žebrák. Nevím už, co mne tehdy zdrželo, že jsem nešel se utopit. Bylo mi do pláče, ale skřípal jsem při tom zuby. Chvílemi chtěl jsem vniknouti do bytu mocí a rozbiti i zpřevrhati tam vše, čím pohnouti by se mohlo, ale vždy jsem se ještě zdržel a opanoval.

Byl to špatný večer. Hlava div mi nepraskla návalem krve a nejpodivnějších myšlének. Nevím, kolik smělých plánů se vystřídalo za těch několik hodin v mém rozechvělém mozku, v rozpálené hlavě. Pamatuji se jen, že smrt v nich byla nejčastěji mocným pokušitelem, ale vždy něco neznámého pudilo ji zase novou myšlénkou ode mne.

V domě už všechno spalo, ale v uličkách starého města, na jehož rozhraní mezi městem novým jsme bydlili, bylo ještě dosti živo a chvílemi dosti hlučno. Jednou také zaslechl jsem asi ze druhé nebo třetí ulice, když dvéře jakéhosi hostince se otevřely, strýcovy housle a Biančin hlas vesele zpívající Otřásl jsem se ošklivostí,

a hrdlo sevřelo se mi pojednou jako kleštěmi. Ale přece jsem nevstal ani na krok s prahu.

Pak jsem počítal netečně hodiny, které odbíjely čtvrť za čtvrtí na nedaleké věži.

Vše vůkol zdálo se mi smutné a zasmušilé, i pokřik opilců, klopýtajících kostrbatými uličkami. Ale přece vše zdálo se mi býti šťastnější a spokojenější mne, jemuž bylo stále teskněji a smutněji v roztrpčených prsech.

Pak přece poněkud jsem ochladl a se vzpamatoval. Plány v mé hlavě přestaly se roditi, za to jeden v ní se utvrzoval. Čekal jsem jen návratu ženina, ale ona dlouho nepřicházela, jako mně naschvál. Ba ovšem, nemohl jsem se už s ní spřáteliti, bylo by to marno. Jedna veliká úloha života mého již se dohrála smutným koncem, i záleželo na mně, abych začal novou moudřeji a spokojeněji. Jak myšlénky, názory a vůbec rozum lidský ve kratičké době se mění! Ve kratičké době čtvrti roku. Před třemi měsíci pokládal jsem se za nejšťastnějšího tvora na zemi a očekával od Bianky nejrůžovější budoucnosti, před třemi měsíci Bianka byla před mýma zrakoma vzorem ženské šlechetnosti a krásy, před třemi měsíci nemohl jsem vydržeti půl dne bez její společnosti a jejího hlasu: nyní byl jsem nešťastníkem bez naději v radosti a blaho, a žena moje byla přede mnou souhrnem všech těch věcí, které chtěj nechtěj musíme nenáviděti a jim se vyhýbati. — — —

Bylo již pozdě po půlnoci, když strýc se ženou moji přišli.

Když mne Bianka spatřila sedícího na prahu, zasmála se posupně a řekla:

„Tys tu, Guiliano? Haha, a já jsem se těšila, že jsi odešel už nadobro, a že budu míti od tebe pokoj. Proč jsi tam nezůstal? Či snad neseš svůj podíl?“

Neposlouchal jsem jejích uštěpačných urážek.

„Kde jsi byla, ženo?“ zeptal jsem se přísně, když domluvila.

„Co ti po tom? Či chceš přece věděti? Byla jsem zpívat, abych nestrádala při tobě nouzí. Tys mne oklamal! Nebrala jsem si žebráka, který pracuje den ode dne za bídný groš, jenž stačí sotva na suchý chléb, kterému jsem za svobodna neuvykla. Jez si jej sám! Brala jsem si muže, který mi sliboval jmění a bezstarostnou, příjemnou budoucnost za oběť, kterou jsem lásce jeho přinesla —“

„Ty, a přinášeti oběti! Kéž ti, ženo, hrdlo oněmí!“

„Za tvůj klam a za tvou lež? Tys měl už dávno přestat mluviti!“

„Otevři!“ rozkřikl jsem se zuřivým hlasem a udeřil vší silou do dveří.

Strýc, který měl klíč, otevřel dvéře, a Bianka bez ustání zlořečila.

Nepromluvil jsem už ani slova. Vstoupil jsem rychle do světnice, sebral tam trochu šatstva, které jsem si byl pořídil ještě před svatbou, a pak jsem mlčky vycházel ze dveří. Byl jsem už na ulici, když Bianka vyhodila za mnou ještě několik kousků prádla, volajíc, abych si jen odnesl všechno svoje bohatství. — — —

Tak jsem se rozcházel se svojí ženou s pevným úmyslem, že navždy. — —

Kráčel jsem tichou nocí májovou s uzlem šatstva a prádla ulicemi terstskými, kam mne nohy vedly, jen abych se dočkal jitra. Ráno už jsem nešel do skladiště do práce. Šel jsem přímo k přístavu a hledal loď od lodi plavecké služby. Po několik dní pokusy moje byly marny, že až jsem zmalomyslněl. Však přece asi za týden nebo za deset dní uchytil jsem se na obchodním korábu dalmatském, který se strojil co nejdříve vyplout do Turecka. Do té doby byl jsem živ jako bludný pes. Ve dne jsem buď sháněl službu, nebo spal za městem někde ve stínu, v noci jsem proseděl většinou v krčmách, dávaje pozor, abych se nikde nesetkal s Biankou. — —

(Pokračování.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Zatím stála Caterina u okna a čekala a čekala a utírala si slzy, tekoucí jí pomalu po líci.

„Ne, nečinila jsem dobře!“ vyčítala si. „Rozhněvala jsem jej, urazila! Ó, nevrátí se více sem! Zajisté zajel do města, a neuvidím jej nikdy více!“

Zalomila rukama. Suntarella přicházela ob čas k ní a vyptávala se znova a znova, proč se contessina nevrátila v jeho společnosti. Nebyl takový spěch s tím plátnem pro dona Clementa. A co značily ty slzy a vzdechy? Co se to, pro boha, bylo stalo? Ale marně se vyptávala. Caterina neodpovídala než vždy jedno a totéž.

„Nemuč mne. Netaž se. Nevím to sama.“

A zase šla k oknu a naslouchala, neuslyší-li dusot jeho koně. Neslyšela než šelest rákosin, když vyšla na terrassu. Týchž rákosin, ve kterých jako mrtev ležel!

Suntarella ji vtáhla do pokoje.

„Chcete se přes moc rozstonat?“ vyčítala ji. „Co vás trápí?“

„Suntarello,“ řekla Caterina, „jak můžeš býti tak klidná, když —“ zamlčela se.

Chtěla říci „když ho snad potkalo nějaké neštěstí!“ Ale v tom napadlo ji něco docela jiného.

„Což,“ myslila si, „kdyby byl tu ženštinu opět potkal, a možné to bylo; což, kdyby s ní byl do Říma jel? A konečně, proč ne? Vždyť bylo patrné, že ji miloval! Vždyť se s ní v Římě scházel mezi tím, co ona, Caterina, o něm blouznila a snila!“ Zbledla a vstala prudce.

V tom otevřely se dvéře, a Angiolina se známkami velkého zmatku na tváři se tam zjevila a kývala Suntarelle, aby vyšla na chodbu.

„Francesco vás hledá,“ řekla jí tak hlasitým šepotem, že to bylo polootevřenými dveřmi až do pokoje slyšet. „Zdá se, že se stalo neštěstí!“

V okamžiku stála Caterina vedle nich.

„Co stalo se?“ vzkřikla bledá a chvějící se po celém těle. Obě ženštiny mlčely polekaně. Caterina netá-

*

zala se po druhé, letěla na schody, kde slyšela těžké Francescovy kroky.

„Pověz mi vše — rychle!“ vzkřikla velitelsky na starce.

„Nevím nic určitého, contessino,“ odpověděl, „tu dole stojí kmotr Nuccio a diví se, že „Strale“ se vrátil bez jezdce sám, kouřící se a zapocen. Víte contessino, „Strale“, ten hnědouš, na kterém —“

Caterina byla už sešla se schodů. Vrhla se na kmotra Nuccia.

„Povězte všechno!“ prosila ho se sepjatýma rukama.

„Nevím ničeho,“ odpověděl překvapen jejím zjevem a polekán jejím zoufalstvím kmotr Nuccio. „Vyslal jsem hochy, aby hledali. Bude to nesnadné v noci, ale mají psy s sebou —“

„Pochodně, svíčky, lucerny!“ volala Caterina do prázdna a táhla kmotra Nuccia za sebou z domu.

„Stůjte, contessino, pro milosrdenství boží,“ prosila ji Suntarella, která ji teď dohonila. „Kam chcete v noci? Nechte ty muže —“

„Nuccio, Nuccio!“ ozval se hlas svěží a mladistvý nocí, táhlý a jasný: přicházel z nepříliš daleka, a po něm ozvalo se hluboké zaštěkání psa.

„Tiše!“ řekl Nuccio. „Pacomo volá, zdá se, že jsou na stopě! Hola, zde jsem,“ houkal do noci, tvoře si hlásnou troubu z rukou, „co je?“

Okamžik bylo ticho v té slavné, krásné noci, rozlévající se po širé campagni s bezednou němostí; jen vítr šeptal sladce a snivě jako prodlouženým vzdechem na své mysteriosní pouti do neznáma. Pak ozval se lunným, dřímavým mlčením týž hlas a chvěl se tišinou a zmíral s větrem, který ho nesl a odnášel.

„Našel jsem ho!“ volal ten hlas. „Nevím, je-li živ. Pojďte mi někdo na pomoc. Odneseme ho!“ A zase štěkal pes a zavyl příšerně.

Caterina trhala se z náruče Suntarelly, která ji držela. „Pomoc!“ zvolala, „pomoc!“

Francesco přišel s rozsvícenou lucernou.

„Kde jsi?“ houkal Nuccio. „Pacomo, kde jsi?“

„U tůně pod vrškem!“ chvěl se svěží hlas slavnou nocí zpět.

„Zde!“ řekl Francesco a dal Angiolině lucernu. „Posviť nám, nebude ani při měsíci škodit, dcero Suntarello, nějaký koberec nebo pokrývku, abychom ho mohli lépe nésti, když nejsou máry —“

Za chvilku brali se všichni směrem k tůni, i Suntarella šla s nimi, zdržujíc stále Caterinu, která jí ani neviděla, ani neslyšela, a která napřed letěla. Mužští houkali stále, že už jdou, a Pacomův hlas nepřestal je stále k spěchu pobízeti.

Přišli k místu.

„Zde,“ řekl Pacomo, a Angiolina pozvedla lucernu, jejíž světlo padlo na bledou, mrtvou, celou krví zbrocenou mladíkovu tvář. Angiolina a Suntarella daly se do hlasitého pláče a volaly na světce a anděly ráje, na boha a na madonnu. Caterina nevypustila jediného slova z úst. Pomáhala rozprostírat koberec, na který mužští tělo opatrně položili. Pak vzal každý z mužů jeden cíp.

„Ten čtvrtý vezmi ty, Angiolino,“ řekl Francesco. „Jsi silná.“

„Ruce se mi třesou, bojím se,“ řekla s pláčem Angiolina: ale pokoušela se, aby poslechla jeho velení. Caterina však odstrčila ji rozhodně, ač vlídně.

„Sviť, Angiolino,“ řekla svým hlubokým, sladkým hlasem, který se ani nechvěl. A chopila se sama čtvrtého cípu.

„Pojďme!“ řekla. A tak pomáhala jej odnášet. Nikdo nemluvil slova. Jen vzdechy bylo slyšet a pes zaštěkl ob čas na měsíc . . .

Tak jej tedy přinesli domů. Nehnul sebou. Položili jej na zem. Suntarella rozsvítila rychle lampu v jeho pokoji, a Angiolina svítila lucernou do ložnice, kam ho mužští nesli a rozžehla tam svíčku. Contessina stála na prahu.

„Uložte jej opatrně na postel,“ řekla a vrátila se do pokoje, vzala tam papír s jeho kasetty a psala:

„Luigi, při všem, co Ti svaté na světě, při živém bohu Tě zaklínám, přijď okamžitě! Jde o můj život. Jde o mnoho více —“

Složila list a dala ho do obálky.

Mužští svlékli zatím nemocného, který sebou ještě ani nehnul a sotva dýchal. Položili jej na postel a Suntarella jej myla čerstvou vodou.

„Pacomo!“ zvolala contessina z vedlejšího pokoje: když přišel, dala mu list.

„Znáš byt pana Galliho? Byl's tam častěji.“

„Ano, contessino. Není tomu dávno, když jste poslala jeho paní matce —“

„Dobře. Vyber nejlepšího koně z celého stáda a leť. Budu ti vděčna.“

Usmál se a zmizel.

Nuccio odešel, Francesco a Angiolina seděli venku na chodbě a šeptali si potřásajíce hlavami.

Suntarella přinášela ocet, kolínskou vodu a pokoušela se s contessinou, aby ho vzkřísily. Bylo to marné. Jan Maria se neprobudil. Dýchal však a ševelil rtoma, tak že věděly, že žije. Konečně nahlédly, že pomoci nemohou. Sedly v jeho pokoji, kde lampa hořela, a nechaly dvéře do ložnice otevřeny a postavily tam svíčku tak, aby byl v stínu.

Suntarella modlila se růženec, a Caterina seděla a podpírala si hlavu o ruce a nemyslila, necítila, nemodlila se, celá její bytost soustřeďovala se však v jediný, zoufalý, němý výkřik duše: „Bože!“

Ob čas setřásla tu olověnou tíž se sebe, vstala a kradla se do jeho ložnice, pohledla na něho, položila mu ruku na srdce, zkoumajíc, jestli mu ještě bije. Utíkaly se se Suntarellou opět ku kolínské vodě, ale zůstalo vše při stejném . . Tak míjel pomalu čas . . . Zdálo se to stoletím. Avšak nezůstalo vše nezměněno, jak se to zdálo; neboť nemocnému vracelo se teď pomalu vědomí. Pohnouti sebou arci nedovedl, ale věděl, co se s ním bylo dělo, a věděl, že už neleží na kraji té tůně v rákosí. S namáháním pootevřel oči a poznával předměty ve svém pokoji. Nemyslil na to, jakým asi způsobem se tam dostal. Uslyšel i šepot vedle v pokoji a poznal Sunterellin a contessinin hlas. Ale oči jeho nesnesly tu záři, která otevřenými dveřmi přicházela, musil je opět zavříti.

„Jak je to vše divné,“ říkal si, a když ještě jednou oči otevřel a své ruce spatřil, tak tiše, bez pohnutí ležící, kterými vládnouti nemohl, zdálo se mu, že to jsou před-

měty o sobě, k němu nenáležející; a to mu kalilo zase jasnost představ.

Přicházelo na něj zase něco jako dřímota, ale neusnul. Jen víčka byla těžká jako olovo, a duše bděla, ač jaksi mlhou zastřena. Za to byl sluch velmi bystrý.

„Ah, konečně, kočár!" zaslechl teď jásající, ač přitlumený hlas Caterinin, a bylo mu tak sladko hlas ten slyšeti.

Pak nastal neurčitý jakýsi hluk. Dvéře vedle v pokoji, na chodbu vedoucí, se otevřely.

„Luigi, Luigi!" zvolala Caterina. „Bůh ti to odplať! Pojď!"

Jan Maria rozeznal její krok od kroku Luigiho, když vešli, a cítil zavřenýma víčkama i zář světla, které Caterina nad ním držela.

„Rci," šeptala tiše Caterina, ale slyšel ji přece, „rci Giggi, umírá?"

„Ještě ne," řekl doktor za chvilku, a Jan Maria cítil, jak po jeho tepnách sahal.

„Ty jej zachráníš?" šeptala zase Caterina. Dlouho nepřišla žádná odpověď. Konečně slyšel slovo: „Sotva "

„Ah!" řekla Caterina docela na hlas, „pak zemru též!" a postavila svíčku, kterou ruka její déle neudrzela.

„Co to znamená?" tázal se Giggi překvapen, ač její list a vypravování hocha Pacoma jej byly na cosi podobného připravily.

„Já jej miluji!" řekla Caterina vášnivě, a dlouho zadržené slzy ji vyhrkly z očí a zaštkala.

Jan Maria sebou zachvěl, pocit tak nesmírného štěstí ho zachvátil, až se mu zdálo, že umírá. Sebral všechny síly své, chtěl promluvit, chtěl se vzpřímit, ruce vztáhnout, avšak podařilo se mu pouze pootevřiti oči na jediný okamžik.

„Tiše!" zašeptal Luigi Caterině, která, zdálo se, že se chce nemocnému na prsa vrhnout, a zadržel ji v prudkém jejím pohybu. Nebylo toho třeba.

Zachytila jeho pohled, uviděla blažený jeho úsměv, ale viděla též, že mdloba jeho se vracela. Zastavila se ve svém posuňku, tak náhlém, mimovolném, obrátila pouze oči vzhůru.

„Bože!" zašeptala, „ty nedáš mu zemříti!" a záchvěv hlasu a tvář vyjadřovaly divokou, vášnivou naději. S němou prosbou vzala zase doktora za ruku.

„Učiním, co mohu, a Bůh mně pomoz!" řekl Luigi dojat, a překvapení jeho a bolestný jakýsi úsměv, vyvolaný vášnivým vyznáním mladé dívky, zmizely mu náhle s tváře, kde se nyní na jich místě energie a dychtivost, plně svou povinnost vykonati jevila.

VII.

Dny minuly a Luigi činil, jak to řekl, vše, co mohl, a dlouho, dlouho váhal, než konečně Caterinu jediným slovem naděje potěšil. Ač to bylo slovo slabé, neslibující ničeho, stačilo jí to přece tak dalece, že jí to vracelo život a sílu. Nehnula se po celou tu smutnou, strašnou dobu téměř na chvilku od jeho lože, sloužila mu jako milosrdná sestra, nespala, nejedla, nežila. Byla bledá a měla široké, temné kruhy pod očima, a Suntarella obávala se o její zdraví, ba o její život.

„Zachráníte-li ho," říkala Giggimu, „pak zachráníte životy dva; neboť věřte, contessina mluvila zajisté jen pouhou pravdu, když vám řekla, že zemře s ním. Ó, já vím, co to láska, pane. A znám contessinu. Dle toho tedy jednejte."

„Což mohu zázraky činit?" řekl jí rozzlobeně. „Vždyť vidíte, že konám vše, co v moci mé —"

„A s pomocí boží učiníte zázrak," řekla Suntarella, „budete-li jen chtít," a neměla nejmenší ironii pro jeho učenost a vědu, jako jindy mívala, a věřila v jeho téměř všemohoucnost.

Musil se usmát. „Pokusím se o ten div," řekl — a ejhle, toužebný zázrak se uskutečnil.

Jan Maria vrátil se od samého kraje hrobu k novému životu. Síly jeho překonaly po nesmírném zápase smrť, pustila ho ze svého objetí. Oči jeho nabývaly lesku, na tváři rozsvécoval se lehký ruměnec, a úsměv plu naděje a štěstí zářil mu ode rtů, kdykoli zraky jeho Caterinu spatřily. Spánek jeho, ne déle horečný, začal jej síliti, a kuchařské umění dobré Angioliny slavilo některý den pravé triumfy. Jan Maria, ač sláb a bled a znaven, začal tak normálně žíti, že doktor Luigi Galli jednoho dne prohlásil, že jej už dále tak často nevyhnutelně v San Cataldě třeba nebude jako posud a že se nyní opět horlivěji svými pacienty v Římě zaměstnávat hodlá.

Téhož dne, když jej Caterina při jeho odjezdu až na schody vyprovázela, vzala jej pojednou za ruku, a než tomu zabránit mohl, přitiskla ji ke rtam.

„Díky!" šeptala zároveň, a celý její obličej byla jedna světlá zář a oči její tonuly v slzách.

Luigi byl tak dojat, že mluvit nemohl. Konečně řekl: „Caterino, nedovedu tě klamati. Nejásej příliš brzy."

Když úsměv její shasl, bylo mu líto, že tato slova pronesl, a dodal tedy spěšně:

„Bude lépe, přestěhuje-li se náš přítel, až bude silnější, do města. Tam budu vždy na blízku, a kdyby —"

„Řeknu mu to," odpověděla a utřela si slzy s povzdechem.

Pak si řekla: „Ne, Luigi se mýlí samou opatrností. Nebezpečenství minulo." A usmála se opět.

Nemocnému však nepřibývalo tak rychle sil, jak se bylo se začátku zdálo. Ležel po celý den na divaně zadumán, nyvé, často v lethargii až znepokojující

Caterina přicházela stále k němu do komnaty jako dříve a trávila tam celý svůj čas. Její přítomnost byla mu pravým zřídlem života Slyšet její hlas, bylo mu štěstím, a nemohl zraky svoje dosti její krásou, její grácií nasytiti. Nevěděl, kdy byla krásnější, tenkráte-li, když ozařoval ji oheň, za chladných dnů v krbu plápolající, nebo v glorii slunečného svitu, proudícího za krásné pohody otevřeným oknem do komnaty. Vypravovávala mu svým sladkým, měkkým, z hloubi prsou přicházejícím hlasem tolik, že se mnohdy sama divila, odkud jí všechny ty myšlénky, ty reflexe a upomínky přicházely. Myslila-li, že by jej vypravování unavovalo, zpívala mu tiše bez průvodu jakéhokoli nástroje prosté písně: často mu předčítala, tu z Tassa, tu z Shelleye, nebo celé sceny a akty z Racina, z Alfieriho a Moliéra, když viděla, že pro tyto autory zvláštní jevil zálibu. Tak míjely jim dny v úzkém přátelství, plném delikatessy s obou stran. Sladká ta intimnost nebyla nikdy vřelejším pohledem ani nejslabší narážkou na jejich city znepokojována.

Jednoho dne však byl tak zamyšlen, že jej ani „Šibalství Scapinova" k úsměvu nepřinutila, ač Caterina výjev s bastonádou a pytlem neodolatelně předčítala.

Odložila knihu, mlčela chvilku a pak, berouc svoji práci, tázala se starostlivě: „Cítíte se opět churavějším?"

„Ne," odpověděl a pozvedl s povzdechem k ní oči, vlhké a prosicí.

„Co vás tedy trápí?" tázala se a položila mu se sesterskou důvěrností ruku na rameno.

Vzal tu ruku a přitiskl ji silně k srdci a řekl tiše: „Dvojí věc mě trápí. Neuhodnete?"

„Neumím hádat," usmála se. „Vzdávám se, a tedy mi to povězte. Dvojí věc? Za prvé?"

„Za prvé," řekl a chvěl se dojmutím, „za prvé, že nevím, byl-li to sen nebo pravda, že jste řekla tenkráte v oné noci, když jsem mezi životem a smrtí zápasil... Ó, řekla jste tenkráte skutečně: Já jej miluji?"

„Řekla jsem to a opakuji to; neboť vím, že i ty mne miluješ. Tvůj pohled odpověděl tenkráte za tebe," pravila prostě s hlubokým citem a nebeským klidem, noříc velké, nevinné, zázračně krásné své zraky v zraky jeho. —

Tykala mu! Vyznala mu opět lásku svou! Jan Maria nebyl slova schopen, zazářil nekonalým blahem a tiskl ruku její znova k srdci, ke rtům, a hluboký vzlyk pozvedl mu prsa, ač do vlahých, blouznivých jeho oči slza nevstoupila.

Hleděli dlouho, němi, druh druhu v snivém zbožňování do zraků. Posléz ukázal se však mrak na jeho čele a pustil její ruku.

„Co trápí tě ještě?" tázala se poněkud udiveně a jako by se zbouzela.

„Caterino," řekl a sklopil oči. „Caterino, jak tíží mě vědomí, že toho blaha nezasluhuji! Caterino, ty netušíš, jakých propastí má život... Ty nevíš, co je vina, nízkost, hanba. Ty netušíš, jaké peklo jsou výčitky, jak palčivá je kajicnost... Caterino, já vím, že v horečném rozčilení těch dlouhých nocí jsem ti kusy svého života vypravoval, že jsem tvou duši vypravováním všech těch hrůz nečistých vášní mučil, urážel, Caterino, jak smím, jak mohu se ti přiblížit... já... já"

Položila mu ruku na ústa. Ruměnec přelétl jí tvář. Ano, byl mluvil, divoce, byl se obžaloval, byl ji zaklínal, aby svou světlou tvář od něho odvrátila, aby jej opustila, smrti a zoufalosti a peklu přenechala. Byl se tak černě líčil, že Caterina žasla, nevěřila, nechápala, přede vším ale jej litovala, neboť jedno bylo zřejmé: že nesmírně trpěl! Pro utrpení měla jen jeden cit: slitování.

„Jene Mario," zašeptala, „nemluv nikdy více o tom."

„Nemohu přece mlčeti," zvolal. „Caterino, nemohu tě klamat!"

„Nemluv více o tom," pravila svým tichým, hlubokým hlasem a hleděla svýma čarodějnýma očima v jeho oči, a on se zamlčel, ukonejšen kouzlem těch pohledů.

Za chvilku pravila mu: „Hleď, přemýšlela jsem mnoho od té doby, co tě miluju, přemýšlela jsem sedíc vedle tvého lůžka a vidouc tě téměř umírajícího. Tvým obviňováním se krvácela mi duše, ale láska moje zároveň spíše rostla. Byl jsi nešťastný, příteli. Nevím, jaký tajuplný zákon nás k tomu nutí, ale pro dokonalé máme pouze obdiv, my ubohé, slabé tvory ženské, a lásku naši, tu pravou, uchvacující, která se neptá, která nezkoumá, tu poskytujeme toliko nešťastným a chybujícím."

Hlava její chýlila se pomalu k jeho prsům a spočinula na jeho rameně.

Tak bylo tedy konečně úplně jasně mezi nimi, a všechny stíny a pochybnosti byly zmizely.

Teď věřil Jan Maria, že i před bohem bylo mu prominuto a že byl spasen.

(Pokračování.)

Jitro.

Báseň *Aug. Eug. Mužíka.*

Kol temno rozlilo se — víno duchů.
Já plným douškem pil, až spitý jím
jsem poznal mnohou záhrobní až tuchu,
již stihnout sotva dáno smrtelným.

Teď z opojení, které smysly halí,
se zvolna vzbouzím, žíti cesty hledám.
Již vzešlo slunce. K němu zraky zvedám,
až bolí a se světlem znovu kalí.

To slunce — jak by letěl nebem v třesku
Eliáš prorok na voze, jenž plamen
Svůj zůstav plášť mi. Odepjal jej s ramen
a spouští ke mně v plápolavém lesku.

Proud záře svaté světu v tvář se leje,
vzduch jako moře — jeden světla příval,
a z nedaleka křídly jitra spěje
sem hymna slavná, jak ji prorok zpíval.

Národní píseň.

Studie povahopisná od *Ludvíka Kuby.*

Poláci jsou v pojmenování svých písní určití.

„Pieśń narodowa" jim značí píseň umělou, ale zpopularisovanou. Slétla v příhodné chvilce se stolku básníkova na ulici, vnikla v lid, stala se jeho majetkem. Je to obyčejně píseň patriotická nebo politická. A není-li, stala se historickou aspoň pro pohnutou dobu, v níž zpovšechněla.

„Pieśń ludowa" jest už rodu nižšího. Šedý krov, květnatá lučina, mihotavý lesní svit, horská tišina — toť různé tvary její kolébky. Mívá někdy podobný osud jako její družka „narodowa", leč převrácený. Tato vylétla z těsné koby básníkovy na volný vzduch, kdežto s dítkem širých polí a svobodných hor stalo se naopak. Lačný nadšenec ji lapil, uzavřel v úzkou klec tištěné sbírky

a zanesl do salonů. Zde musí baviti nudící se společnost. Zrovna jako ubohý kanárek.

U nás v Čechách máme také tyto dva druhy a máme k nim rovněž dobré názvosloví. Ale toto máme v duplikátech, jež mícháme. A to je chyba.

Nazýváme-li píseň z lidu pošlou písní *národní*, nazvem umělou a zpovšechnělou její sestru písní *znárodnělou*. To je v pořádku. Ale ten měl nešťastný nápad, kdo uvedl v potřebu název „prostonárodní". Vůči jménu tomu musil název „národní" značiti píseň *znárodnělou*. A tak má píseň „národní" význam jednou ten a podruhé onen. To je zmatek. Přidržme se kterého koliv, ale jen jednoho. Jsem pro názvosloví první, poněvadž je jadrnější, ve významu svém ostřejší. —

O písních znárodnělých si povídati nebudeme, nýbrž o národních.

Národní písně jsou ptactvo.

Ptactvo rozeznáváme krotké a divoké. První jest zlomený, shrocený tvar druhého. Onoho si povšimne málo kdo, toto je vzácným. První dá se zavolati, zobe z ruky; druhé je plaché.

Krotkým ptactvem jsou písně kolující již v tisknutých sbírkách. Znějí z úst inteligence, zpívají je ti, kteří je nestvořili. Opakuje nám je každý mechanicky anebo s divadelní přehnaností, kdy chceme a jak chceme; jsou přibroušeny dle našich choutek; mají přistřižené brky jako ochočená kavka. Můžeme si je na papíře zevrubně prohlédnouti, jako prohlížíme pelichajícího domácího opeřence.

Divokým ptactvem jsou písně s křídlem neskráceným. Původní své domovině odcizeny nebyly, sídlí v hluši lesní a ve volné přírodě, kotví v nitrech prostého, ethnograficky zachovalého lidu, z jehož duše vytryskly. Poletují plaše „s dřeva na dřevo", píšťalkou se přivábiti nedají; musíme seděti trpělivě na čekání, a nebo spokojiti se, když nám je náhoda v dostatečné blízko uvede. A pak nám jen mihem ukazují svá pestrá, nesetřeným pelem originelnosti zdobená křídélka a hned zase prchají.

U nás se rozdílu toho mezi písněmi nedělá, poněvadž ho bohužel už — není.

Opravdu není. Skoro všechno to ptactvo bylo spochytáno a uloženo do sbírek, v nichž mrtvě visí jako postřílené sluky na provázku; a co sebytáno nebylo, pohynulo žízní, poněvadž vyschl pramen, z něhož čerpalo život: umělecké zanícení lidu a jeho tvořivá vzrušenost. Lid na písně zapomínal a ony zemřely hladem jako ptáče v kleci, když jsme opominuli dávati čerstvou vodu a nový semenec.

Pramen národní písně na našem venkově vyschl a vlasť naše poskytuje už jen smutný obraz háje, do něhož jedovatý vzduch zavál a všecko ptactvo otrávil.

Bídu tu způsobil duch doby nové. Je zkázo- i dobronosný. Bohužel jeho příboj regulovati se nedá. Je jako povodeň: něco přinese, něco odnese. Přináší vytřelost a civilisaci, odnáší naivnost a poesii.

Je to dle jedněch pokrok, dle Rousseaua úpadek. Lid svrhuje se sebe pověrčivost, víru v kouzla, pohádky a zázraky; ale současně mizí v něm potřeba esthetická, tvořivost umělecká. Potom už nejen nic nového netvoří, ale vytvořené zapomíná.

Zpěv byl potřebou nejstarším národům, zpěv jest ruskému, polskému a jihoslovanskému lidu selskému chlebem vezdejším. A říkalo a říká se jim: nevzdělanci! Myslím, že slovo to plně oprávněno není. Kdo má esthetickou potřebu, již jest na jistý stupeň vzdělán. Zapomene-li lid zpívati, postrádá této potřeby, poklesl. A má se *to* snad nazvati pokrokem?

Je ostatně ten pokrok znáti na nynějších výkvětech prostonárodního krasocitu, na těch osamělých, zmrzačelých výhoncích, jež sem tam objeví se na košatém druhdy, nyní pak od housenek ožraném a uschlém stromu české národní písně, který už jen smutně trčí jako osamělá, shnilá vrba na klikatém břehu, bez naděje na nové jaro, na nový život; je to viděti na těch netvorných krslících, jež sem tam se ještě zlíhnou jako nehodní potomci lepších předků na smetištích velkoměstského předměstí, odkudž šíří se po celé zemi a stávají se majetkem poslední krčmy nejzazšího venkovského zákoutí.

Na Moravě není ještě tak zle, na Slovensku je lépe, a čím dále na východ, tím více temné barvy na obraze tom mizejí a nahrazují se jasnějšími. Teprv tam — na slovanském východě — možno postřehnouti rozdíl — ptactva krotkého a divokého. U nás máme už jen to prvé. Je to bída. —

U nás tedy divokého onoho ptactva není; proto nám ho nelze studovati a neznáme ho. *Ono* však je přirozeně vlastní národní písní, o které proto také nemáme správné představy, pravého ponětí.

Pohlížeti na píseň lidu jako na skladbu umělou bylo by chybné. Při provozování umělé komposice je každá úchylka vadou, reprodukující síla má co nepřísněji říditi se předpisem, svým partem. Skladba je cosi absolutního; proto jen bezděčná změna se trpí a vždy ještě považuje se — za chybu.

Jinak je v písni národní. Poslouchejme ji chvilinku a pozorujme! Již při druhé třetí sloze vyslídili jsme odchylky. A tak jde to dále. Zapisujeme-li ji, zmocňuje se nás zmatek nad tou nestálostí, neočekávané změny nás matou, a možná, že ruka bezvládně tužku vypustí. Přáli bychom si míti nějaký fonografický aparát, aby bylo možno zachytiti každý tvar, všechny odchylky; ale i pak byla by práce nesnadná.

Vůbec můžeme býti bezpečni, že píseň z druhu „divokých", jak jsme ji jednou slyšeli, nikdy více neuslyšíme. Mezi jednotlivými slohami jsou rozdíly malé. Ale zvětšují se už tenkrát, když *tutéž* píseň *tentýž* zpevák opakuje. A to se stupňuje, dáme-li ji zazpívati jinému pěvci, nebo sháníme-li se po ní dokonce v jiné vesnici a v jiné končině. Tu se mezery mezi varianty stále víc a více šíří. Odtud dí polské přísloví: „co wieś — to pieśń", a stejného významu je podobné přísloví ruské: „čto górod — to nórov, čto děrevňa — to obyčáj," t. j. co město — to mrav, co ves — to obyčej.

Změna ustavičná jest charakterním znakem pravé písně lidu. Ona není tedy nic absolutního; mění se jako počasí a nebo lépe jako zpěvákova nálada, jejíž věrným obrazem jest. Je zrcadlem duše lidské. Vlny, vířící nitrem pěvkyně, prozírají i její zpěvem. Zpěv jest dívky zrádcem. Je to její „kľúčik (klíček) od srdiečka", kterým se nám aspoň na okamžik otevírá pohled do tajemného nitra její duše.

Avšak stálá změna je spolu známkou života, vlastností každého organismu. Pravá píseň národní v původním svém stavu je také organismus. Víme o ní jen, v jaké

formě se nám zjevila dnes, když jsme ji poprvé slyšeli. Ale v jaké formě budeme ji slyšeti zítra, jak byla zpívána včera, v jakých tvarech zaznívala vůbec po celou dobu od svého vzniku, jenž nám také není znám — to všecko nevíme. Jeví se každým dnem jinakou, jako bylina, živočich, jako člověk, s jehož duší srostla. Vzpomeňme si na zemřelého přítele. Kterou z jeho tvářností si máme v mysli své obnoviti? Tvářnost děcka, chlapce, jinocha či muže? A připomeneme-li si píseň — v kterém její tvaru to učiníme, když jest také co chvíli jinakou?

Píseň je organismus; a z toho přirozeně plyne, že nelze o její vzkříšení, o obnově života mluviti tam, kde už zhynula. Právě tak, jako nelze v mrtvolu duši zpět vdechnouti. Věřme na příklad v její z mrtvých vstání „s tělem, které za živa měla“, a hned se nám sama naman e námitka: vždyť ona těch „těl“ měla mnoho! Ve kterém se má tedy zjeviti? — A víra naše se láme jako hůlka.

Opravdově mluviti by se mohlo toliko o zachování či obnově *podmínek*, za jakých ona žije. Ale možno jen mluviti; činiti nelze nic. To vězí v božské a ne v lidské moci. My nemůžeme píseň zachovati právě tak jako živý květ, pestrého motýla nebo brouka. Z prvého nám zbude špinavě žlutá skvrna v herbáři, ze druhého tuhá křidélka se scvrklým tělíčkem na napínacím dřevě a ze třetího mrtvá skořepina ve čpavém lihu. Zachytili jsme u každého jeden toliko a ještě neúplný tvar, k němuž dostoupili v krátkém žití svém a při němž zarazili jsme další jejich vývoj.

A na takovouto skrovničkou míru omeziti se musí i snahy těch, kdož sní o tak zvaném „zachování“ písně národní. Mají vlastně říkati jen *uchování*. A co vlastně uchovají? Jeden její mrtvý tvar, mumii s němou tváří, jíž marně budou klásti otázky: jaká byla, když se zrodila? jak by se byla vyvíjela dále? Uchovají toliko suchou notovou kostru, vězící v pěti drátcích notových linií. —

Měniti se je tedy heslem písně lidu.

Nastává otázka: komu to právo přináleží?

Píseň lidu nenáleží nikomu a náleží všem. Rodičové její jsou neznámi, ale za to stala se miláčkem každého, všichni ji s otcovskou láskou zahřívají na svých ňadrech. Kdo jí dal vznik, neznámo, ale o její výchově, o její vývoji pracovali všeci. Vykonávali na ní povinnosti rodičské, požívají tudíž na ni i rodičského práva. Všechen lid může ji měniti.

Kladu důraz na slovo *lid*. Nelze je tu zaměniti slovem národ. Národem jsou všichni, kteří se k jednomu určitému jazyku hlásí, lid pak jest národa toho jádro. Ono uchovalo svoji národopisnou individualitu v kroji, zvycích, mravech atd., dává celku zvláštnostmi svými ráz.

A pouze tomuto jádru ono právo náleží. Lid může svoji píseň všelijak formovati — a také ji formuje — bez ujmy písně. Zachovalť se své podstatě, žije v ovzduší, v jakém vznikla píseň, jest dědicem tradic, jež vyznávali tvůrci těch písní. Proto se díti budou změny opět v duchu písně, nic cizího v ni vneseno nebude.

Vyšším vrstvám se práva toho dostati nemůže. Životem, vychováním, vzděláním odcizili se více méně lidu a snad už jen společný jazyk a jednotné jméno ještě je pojí. Načichly světoobčanskou bezbarvostí, nebo se jí už zcela oddaly. Nejsou proniknuty živly domácími, duchem lidu, a proto jejich změny by byly cizími podstatě písně, dály by se školským směrem, jemuž za vzdělání své děkují.

Vůči nim je tedy píseň nedotknutelnou, vůči nim chová se upjatě jako skladba umělá, vůči nim je tvar písně ve sbírce zachycený právě tak předmětem neměnitelným jako komposice hudebního mistra. Občan z města má právo toliko přivoněti k onomu polnímu květu — víc nic. Chce-li toho požitku dosáhnouti, musí hrdou šíji svoji k němu skloniti. Nechce-li tak učiniti a utrhne-li jej, uvadne mu květ v ruce, poněvadž mu městský vzduch nesvědčí.

Lid naopak snižovati se tak nemusí; máť květů těch plné srdce, plnou duši. Vrchovatou hrstí může jimi kol sebe plýtvati. Žije v nich a ony v něm. Je mezi nimi nejužší přátelství, ba příbuzenství. —

S tím měněním není ovšem věc všude tak jednoduchá, jak jsem to v předchozích řádcích naznačil. Má to jeden choulostivý háček.

Do lidu vniká ponenáhlu duch doby nové a lid svoji individualitu pomalu ztrácí. Ten proces podstoupili a podstoupí všechny národy. Jen že se to neděje všady soudobně a ve stejné míře. Někde proces ten teprve začíná, u nás v Čechách je už skoro u konce. Proud ten ubírá se od západu na východ, kde metamorfosa ona je teprv ve svých počátcích.

Z toho plyne, že by právo měniti píseň nemělo býti všude stejné, že by se mělo omezovati v té míře, v jaké lid své prvobytnosti se odcizuje.

Ono však se omezovati nebo dokonce ubírati nedá. Ono je právem historickým, jehož lid od časů nejdávnějších požíval, a takové odvěké právo nedalo by se i tehdy bráti, kdyby i bylo jakých výkonných orgánů, jichž se zde ovšem nadobro nedostává. Zde ani kontrolu, ani justici provésti nelze.

Následek toho je zřejmý. Do písní mísí se živly cizí. Vedle písní původních nacházíme písně pokažené, s odleskem hudby novověké, cizí, západní. Píseň stává se slepencem, v němž směstnávají se prvky původní a naplavený nános pozdější. Badatelům se tu naskytuje příležitost nasbíraný materiál prohlížeti, děliti čisté od porušeného, a v exemplárech pomíšených děliti opět staré od nového, domácí od cizího, jádro od náplavu.

Nemyslím, že by kdo oprávněn byl podnikati nějakou očisťovací akci, zbavovati píseň cizích příměsků. Aspoň pro nynější dobu ne. Teď zatím třeba jen zkoumati, činiti závěry, podávati výsledky nabytých zkušeností a takovou cestou nejprve *abstrahovati tvar původní*. A teprv když v té otázce bude sjednocenost a všechny pochybnosti a nejasnosti odstraněny a objasněny budou, teprv potom snad bude možno užíti dlátka a jím odstraniti nečistotu, pod níž se původní tvar ztrácel. Při předčasném upotřebení dlátka mohly by se původní formy pokaziti.

(Dokončení.)

Veský kostelík.

Báseň *Fr. X. Svobody.*

U cesty na návsi se bělá v kaštanech,
na střeše tašky jsou, na báni starý plech,
dva schody ku vchodu se výší kamenné,
a v dveřích křivka znát je kliky odřené.

Dokola chalupy a statků bílý štít
naslouchá ve svátek, když počnou písně znít,
když varhan zbožný zvuk a kněze vážný hlas
ve starých krásách svých se mocně ozve zas.

Na střeše vížka ční, pod bání plechovou
s provazy tenkými zřít obrys zvonků dvou;
ten větší na večer i ráno zvonívá,
když z práce veský lid neb na ni chodívá.

A oba pospolu lid do kostela zvou
na tichou ranní mši, ve svátek na velkou,
a malý zvonek pak sám jenom tenkrát zní,
když zbožný vesničan vzdech vydal poslední.

A z obce, z okolí k zpovědi chodí lid,
hřích svůj sem odnáší a smírný hledá klid,
zde složí viny své a do chatrčí svých
se vrací cestami v myšlénkách pobožných.

Pak přijde svatá noc, lid beze hříchu sní
a jako přímluva věž přímo k nebi ční,
nad vískou ve prosbách je zdvižen její kříž
a přes vše jako smír se klene hvězdná říš.

Prostá duše.

Povídka od *Gustava Flauberta.* Přeložil *Václav Černý.*

(Pokračování.)

Hlavní zábavou byl návrat bárek. Jakmile měly za sebou bóje, začínaly kroužiti. Plachty byly s dvě třetiny se stěžňů svinuty a spodní plachtu na předním stěžni majíce vzdutou jako balon blížily se ku předu, plynouce šplíchajícími vlnami až do prostřed přístavu, kde kotva pojednou padla. Potom se loď postavila u nábřeží. Lodníci házeli přes okraj škubající sebou ryby; řada vozů je očekávala, a ženy v bavlněných čepcích se hrnuly, chápajíce se košův a objímajíce manžely.

Jednoho dne promluvila jedna z nich k Félicitě, která za malou chvíli na to vešla do pokoje, jsouc plna radosti. Našla sestru a Nastasie Lerouxová, rozená Baretteova, objevila se, chovajíc u prsou kojence, pravou rukou vedouc druhé děcko a po levici majíc malého lodnického klučíka, majícího pěsti na kyčlích a čepici na uchu.

Po čtvrthodině paní Aubainová ji propustila.

Setkávali se s nimi pokaždé u vchodu do kuchyně aneb na procházkách, na které chodívali. Manžel se neukazoval.

Félicité pojala k nim vřelou náklonnost. Koupila jim povlaky, košile, kamna; bylo viděti, že ji vykořisťují. Tato slabost popuzovala paní Aubainovou, která mimo to neviděla ráda důvěrných způsobů Félicitina sestřence, — neboť tykal jejímu synovi; — a protože Virginie pokašlávala a počasí nebylo už příznivé, navrátila se do Pont-l'Évêque.

Pan Bourais poučoval ji stran volby nějakého gymnasia. Caenské bylo pokládáno za nejlepší. Pavel byl tam poslán a srdnatě se loučil, těše se myšlénkou, že bude žíti v domě, kde bude míti soudruhy.

Paní Aubainová snášela odhodlaně synovu nepřítomnost, poněvadž nemohlo býti jinak. Virginie zpomínala na něho čím dále, tím méně. Félicité pohřešovala jeho šramotu. Ale nové zaměstnání v brzce ji vyrazilo: od vánoc vodila každodenně malou dívku na katechismus.

III.

Když se byla u dveří poklonila, kráčela ku předu pod hlavní loď mezi dvěma řadami stolic, otevřela lavici paní Aubainové, usedla a rozhlížela se kolem sebe.

Chlapci na pravé, děvčata po levé straně plnili lavice chrámové; farář stál pod kazatelnou; na jednom z oken oltářního výklenku vznášel se Duch svatý nad nejsvětější Pannou; na druhém byla vyobrazena na kolenou před malým Ježíškem, a sousoší za svatostánkem představovalo svatého Michala, jak sráží draka do propasti.

Kněz podal z prvu přehled posvátných dějin. Viděla v duchu ráj, potopu, věž Babylonskou, hořící města, vymírající národy, zvrácené modly; a uchovala si z této oslňující směsice úctu k Hospodinu a bázeň před jeho hněvem. Potom plakala, slyšíc o Kristově utrpení. Proč jej ukřižovali, jeho, jenž miloval dítky, nasycoval zástupy, uzdravoval slepé a ráčil se dobrotivě naroditi u prostřed chudých na slámě v chlévě? Setí, žatva, vinice, všecky ty důvěrné, ze života vzaté věci, o nichž mluví evangelium, vyskytaly se v jejím životě; putování Páně je zasvětilo, i milovala tím něžněji ovečky z lásky k Beránkovi a holuby k vůli Duchu svatému.

Přicházelo jí za těžko představiti si jej; neboť byl netoliko ptákem, ale nad to i plamenem a jindy zase dechem. Snad jest to jeho světlo, co se v noci třepotá na pokrajích močálů, jeho dech, co žene mračna, jeho hlas, co zvony v souzvuk ladí; i hroužila se ve vroucí modlitbu, kochajíc se v chladu a ve klidu chrámovém.

Co do článků víry, nechápala z nich ničeho, nesnažila se ani pochopiti. Farář rozmlouval, děti odříkávaly, ona konečně usínala a náhle se probouzela, když odcházejíce klapaly svými dřevěnkami po dlažicích.

Na tento způsob naučila se mnoho slyšením katechismu, neboť její náboženské vychování z mládí bylo zanedbáno. Od té doby napodobila všecky náboženské výkony Virginiiny, postila se jako ona, zpovídala se zároveň s ní. O božím těle vystrojily společně oltář. První přijímání jí z prvu nad míru znepokojovalo. Byla plna starostí o střevíčky, o růženec, o knížky modlitební, o rukavičky. S jakým chvěním pomáhala jí matce oblékati!

Po celou mši cítila jakousi tesklivost. Pan Bourais zacláněl jí jednu stranu chrámu; ale právě před ní byl zástup dívek majících bílé vínky ve vlasech a spuštěné závoje, jakoby to byla sněhová pláň, i poznávala z dálky malého svého drahouška po její hezoučké nad jiné šíji a zbožném jejím výrazu. Zvonek zazněl. Hlavy se sklonily, nastalo ticho. Při zvucích varhan zapěli zpěváci a zástup Agnus Dei; pak sebou tlum chlapců hnul, a za nimi zdvihly se dívky. Pomalu, s rukama sepjatýma kráčely k oltáři tonoucímu v záři světel, poklekaly na prvním stupni, přijímaly jedna za druhou velebnou svátost a vracely se v témž pořádku na svá klekátka. Když došlo na Virginii, Félicité se nahnula, aby ji viděla; a s obrazností, kterou pravá láska propůjčuje, zdálo se jí, jakoby ona sama byla tímto dítětem; Virginiina postava stávala se její, její šat ji odíval, její srdce tlouklo jí v hrudi; v okamžiku, kdy zamhouřivši oči otevřela ústa, byla by málem omdlela.

Druhý den časně ráno dostavila se do sakristie, aby jí pan farář podal svátost oltářní. Přijala ji zbožně, ale nepocítila té rozkoše.

Paní Aubainová chtěla míti ze své dcery dívku dokonalou; a poněvadž jí Guyot nemohl naučiti anglicky ani hudbě, ustanovila se, že ji pošle do ústavu k Uršulinkám v Honfleuru.

Dítě nenamítalo ničeho. Félicité vzdychala; paní se jí zdála býti necitelnou. Pak si pomyslila, že má její velitelka snad pravdu. Tyto věci vymykaly se její soudnosti.

Posléze jednoho dne zastavila se přede dveřmi stará bryčka, a z ní vystoupila jeptiška, která přijížděla pro slečinku. Félicité podala zavazadla vzhůru na střechu, vložila je na srdce kočímu a vpravila jí do kufru šest nádob se zadělávaným ovocem a asi dvanáct hrušek s kytičkou fialek.

Virginie byla v posledním okamžení jata prudkým štkáním; objímala matku, která ji líbala na čelo opakujíc: „Jen zmužile, dítě! jen zmužile!"

Stupátko se zdvihlo, povoz odejel.

Tu padla paní Aubainová do mdlob, a večer všickni její přátelé, rodina Lormeauova, paní Lechaptoisová, slečny Rochefeuillcovy, pan de Houppeville a Bourais se dostavili, aby ji potěšili.

Ztráta dcery byla jí s počátku velmi bolestná. Ale třikrát v témdni dostávala od ní psaní, druhé dny psávala jí sama, procházela se v zahradě, trochu četla, a tím způsobem vyplňovala prázdeň svého času.

Félicité chodívala ráno ze zvyku do Virginiiny komnatky a rozhlížela se po stěnách. Stýskalo se jí, že nemůže už rozčesávati její vlasy, šněrovati jí botky, ukládati ji do postýlky, — a že nevidí neustále její hezoučké tvářičky, že ji nemůže držeti za ruku, když společně vycházely. Pokoušela se ve své prázdni dělati krajky. Ale její prsty jsouce příliš hruby, trhaly nitì; ničeho nechápala, ztratila spaní, podle jejích slov „nic po ní nebylo".

Aby se „vyrazila", prosila o dovolení, aby k ní směl choditi na návštěvu její sestřenec Viktor.

Přicházel v neděli po mši svaté, růžových tváří, obnažených prsou a zaváněje vůní lučin, které byl přešel. Ona mu ihned prostřela na stůl. Obědvali spolu tváří v tvář a ona jedla co možná nejméně, střehouc se útrat, i přecpávala jej pokrmy tak, že konečně usnul. Při prvním zvonění na nešpory jej probudila, vykartáčovala mu kalhoty, uvázala mu nákrčník a ubírala se do kostela, opírajíc se s mateřskou hrdostí o jeho rámě

Jeho rodiče ukládali mu vždycky, aby od ní něco přinesl, ať už balík moučného cukru, ať mýdlo, pálenku, časem i peníze. Přinášel jí na správu své šaty, a ona přijímala tuto práci, jsouc ráda, že má příčinu, která jej nutila, aby zas přišel.

V měsíci srpnu vzal jej otec s sebou na pobřežní plavbu. Byla doba prázdnin. Příjezd dětí ji potěšil. Ale Pavel stal se rozmarným a Virginie nebyla už ve věku, aby jí tykala, což vnášelo jakousi nucenost, cosi odcizujícího v jejich styk.

Viktor plul po sobě do Morlaixu, do Dunkerque a do Brightonu; při návratu z každé cesty přinesl jí nějaký dar. Ponejprv krabici z lasturových skořepin, podruhé kávovou číšku, potřetí velikého perníkového panáka. Zkrásněl, měl souměrný vzrůst, malé knírky, veliké, upřímné oči a malý kožený klobouček, posunutý k týlu jako lodivod. Bavil ji, vypravuje jí příběhy protkané výrazy námořnickými.

Jednou v pondělí, 14. dne měsíce července 1819 (datum toto utkvělo jí navždy v paměti) oznámil jí Viktor, že jest najat na dalekou plavbu a pozejtří v noci že vstoupí v Honfleuru na loď, aby dostihl svůj koráb, který měl co nejdříve odplouti z Havru. Bude snad dvě léta vzdálen.

Vyhlídka na nepřítomnost tak dlouhou Félicitu hluboce zarmoutila. Aby se s ním ještě rozzehnala, obula ve středu večer, když byla paní povečeřela, své kaloše a urazila čtyři hodiny, které dělí Pont-l'Évêque od Honfleuru.

Když byla před božími mukami, místo aby se dala v levo, pustila se na pravo, zbloudila ve skladištích, vrátila se zpátky; lidé, k nimž promluvila, pobízeli ji, aby si přispíšila. Obešla kolem vnitřní přístav naplněný loděmi, narazila na spojovací lana, pak se půda snížila, světla se křižovala, a ona myslila, že se minula smysly, spatřujíc koně na obloze.

Na pokraji nábřeží druzí koni řehtali, lekajíce se moře. Jeřáb, který je zdvihal, spouštěl je zase do korábu, kde procházeli se cestující mezi soudky s vínem, košíky sýra, pytli s obilím, bylo slyšeti slepice kdákati, kapitán láteřil; a nějaký lodnický hoch stál, podepřen jsa loktem o stožár, lhostejný k tomu ke všemu. Félicité, která ho nebyla poznala, vykřikla: „Viktore!" on zdvihl hlavu; ona pádila ku předu, když tu pojednou lodní žebřík vytažen byl zpátky. Loď, kterou doprovázely ženy zpěvem, vyplula z přístavu. Její žebra praskala, těžké vlny bičovaly její příď Plachta se stočila, nebylo viděti

nikoho; a na moři, stříbřeném měsícem, tvořila tmavý bod, který více a více bledl, menšil se, zmizel

Félicité, jdouc kolem božích muk, chtěla poručiti Bohu, co měla na světě nejdražšího, i modlila se dlouho stojíc, tvář majíc skropenou slzami, oči zdvižené k oblakům. Město spalo, celníci se procházeli, a otvory splavu padala bez ustání voda, hučíc jako bystřice. Dvě hodiny odbily. Hovorna se přede dnem neotvírala. Obmeškání by paní zajisté pohoršilo; a přes svou touhu, aby mohla zlíbati drahé dítě, ubírala se zpátky. Služky v hospodě právě vstávaly, když vycházela do Pont-l'Évêque. Ubohý hoch měl se zmítati tolik měsíců po moři! Jeho předešlé cesty ji nelekaly. Z Anglie a z Bretaně jest návrat snadný, ale Amerika, osady, Antilly, to vše ztrácelo se v nejistých končinách, na druhém kraji světa.

Od té doby myslila Félicité výhradně na svého sestřence. Bylo-li slunečno, soužila se, že má žízeň; bylo-li větrno, bála se o něj k vůli prachu. Poslouchajíc vítr, jenž hučel temně v krbu a shazoval břidlici, viděla jej v duchu bičovaného touž vichřicí na vrcholu roztříštěného stěžně, s tělem schýleným, pod rouškou pěny; aneb — vzpomínky to na zeměpis v obrazích — byl pojídán divochy, chycen v lese opicemi. Zápasil se smrtí na pustém pomoří. A nemluvila nikdy o svých obavách.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Mrtvé moře.

(Dokončení.)

Kolem Mrtvého moře nalézají se všude stopy dřívějších osad: rozpadávající se zdi, nádržky vody, cisterny a sklepy. V roční době dešťův táboří zde Beduini pod svými stany; s jara odtáhnou zase do hor, kde nalézají pastvu pro svá stáda. Na západním i východním břehu, jakož i na výšinách starého Moabu přichází se na náhrobky, sestávající obyčejně ze čtyř kamenů, z nichž jeden leží na zemi a dva na něm stojící nesou jako sloupy největší kámen čtvrtý. Jsou to hroby náčelníků beduinských kmenů. Na skalních stěnách, jednotlivých kamenech a zříceninách jsou vytesána rozličná znamení, čtverhrany, kříže, kruhy Tatáž znamení vypálena jsou také na velbloudech a jiném majetku Beduinů. Podle nich poznává se hned, kterému kmeni území a zboží náleží.

Na západní straně, as uprostřed, jest od starodávna proslulý pramen Engedi, arabsky ʿAïn Džidi, to jest pramen kozlí, a z vypravování křižáků známý je pod jménem „Diamant pouště“. Hory jsou tu nejméně 1300 stop vysoké. S výšiny vede neschůdná stezka dolů ke břehu. Potkávají se tu otrhaní synové pouště pasoucí stáda koz a ovcí, beduinské ženy nosící ohromné otepi chrastí na zádech a osli s nákladem soli. Asi 65 metrů nad jezerem vznikají z pod plochého skaliska dva sladké, čisté prameny, jichž voda jest vlažná, i spojují se v rozkošný potůček, který ale v létě brzo po svém vzniku v kamenité půdě se ztrácí. Mezi rozmanitým křovím kolem pramene roste také pověstné sodomské jablko, jehožto vědecké jméno jest Calotropis gigantea. Ovoce má podobu a barvu jablka, ale když se rozmáčkne, zbude v ruce jen slupka, tenký obal semenice a vlákna kolem ní, což dalo vznik pověsti, že obsahují jen prach a popel. Kromě toho roste tu strom gummový (Acacia Seyal), strom lotusový (Zizyphus Latus) a pistacie a citlivky. Zde v Engedi, kde sladkovodní pramen všechen tento život vykouzluje, je slyšet slavíka, skřivana, koroptev i křepelku. Motýli, vážky, kobylky, brouci a včely litají a bzučí kolem vonných květin, ještěrky skrývají se ve skalních trhlinách, malí hlemýždi visí na lístcích a také člověk se zde usídlil. Až do dnes pěstují Beduini dole na břehu ječmen a tři velké, nyní vyschlé a rozpadávající se nádržky vody, jakož i zříceniny budov svědčí, že jest Engedi prastaré místo, které bývalo druhdy četně obydleno. Když se Kleopatra zmocnila Jericha, pěstován tam i zde keř balšámový, nyní vymizelý. Také palmy zde bývaly a víno: porovnáváť Sulamit v písni Šalomounově svého přítele s vinohrady engedskými.

Na jihozápad zvedá se podivuhodný, půldruhé hodiny dlouhý, as 50 metrů vysoký vrch Usdum, jehož jméno připomíná starou Sodomu. Hora skládá se z čisté soli, která však jest nahoře většinou pokryta vrstvou křídovou. Na půl cestě z Engedi k Usdumu stojí jehlancový útes Sebbeth, na jehož vrchol jen s těží se lze dostati Jen mladší členové francouzské výpravy vévody de Luynes vylezli až na vrchol, kde spatřují se do dnes trosky staré židovské pevnosti Masady. Ale i zde, na příkré výšině, neodumřel všechen život. Ze ssavců pozorován tu kozorožec, který jest tu dosti hojný. Arabové číhají na tuto zvěř u pramenů, kam se chodí napájet. Kozorožci odhazují čas od času rohy. Beduini sbírají je a přinášejí do Jerusaléma, kde zhotovují se z nich jílce k nožům a dýkám.

Solná hora Usdum, srázná a plná rozsedlin, spadá strmě k břehu. V ní nalézá se zajímavá jeskyně s čistými solnými krápníky. Světlo do ní padá přirozeným otvorem s hora. Na úpatí hory leží mohutné balvany. Pozoruhodný jest tu skoro 40 stop vysoký, kolmo stojící solný sloup, stojící osaměle poblíže břehu. Arabové, jejichž prorok přijal vypravování o zkáze Sodomy a Gomorhy z bible do koranu, povídají, že jest to žena Lotova, proměněná za svou zvědavost v solný sloup. Arabové nazývají Mrtvé moře „Bachr Lut“, to jest moře Lotovo.

Nejnápadnější u Mrtvého moře jest jeho neobyčejně hluboká poloha. Leží totiž 394 metry pod hladinou Středozemního moře a vyplňuje tedy nejhlubší dosud známou úpadlinu na povrchu zemském. Jako jest Everest v Himalájích nejvyšší horou na zemi, tak jest Mrtvé moře nejhlubší její propast. Od Jaffy stoupá půda k Jerusalému do výše 760 metrů, odtud k Mrtvému moři sestupuje se na 1154 metry. Hloubka jezera zrovna uprostřed mezi ústím Jordanu a výběžkem pevné země, zvaným Lisân, jest 350 metrů.

Druhou zvláštností jest naprostý nedostatek života v jeho vodách. Není tu ani stopy po živočichu a rostlině.

*

Ani ryba, ani korýš, ani korál nemohou tam existovati. Voda zničí tu všechen život Přenesené sem mořské ryby ihned lekly. Zděného obydlí kolem celého jezera není a žádná loď nebrázdí jeho vlny. Jen za dob křižáků, kteří měli v zemi Moabské tvrz Kerak, pluly lodky rytířův od břehu k břehu. Později rozložilo se po jezeře mrtvé ticho. Naplavené od Jordanu dříví, křoví a celé stromy se suky ztratí v jezeře za krátko kůru a plují na povrchu jako vybělené kostry.

Vše to stává se následkem přílišného množství solí rozpuštěných ve vodě jezerní. Hlubinou solnatosti přibývá. Se dna vylovil vévoda de Luynes solné křišťály. Voda jest následkem toho velmi těžká a vše na ní snadněji plove. Lidské tělo pluje na ní jako korek. Jinak není Mrtvé moře touto solnatostí na povrchu zemském osamělé. Také Solné jezero v Utahu v Severní Americe, jezero Urumia v perském Armensku a jezero Eltonské v jižním Rusku jsou tak solí nasyceny, že nežije v nich ničehož.

Na severozápad od Mrtvého moře, tam, kde leží dnes bídná vesnice Riha, byla za časů Josuových pevnost Jericho. Za časů Kristových stálo tu kněžské a palmové město, které opatřil Herodes I. římským vodovodem. O Engedi děje se zmínka za Davida, a za časů Kristových žila zde sekta Essejských, židovský to mnišský řád, jenž živil se pouze rostlinami a měl u lidu pověst lékařů, věštců a světců.

Na srázné hoře Sebbeth stávala kdysi židovská pevnost Masada, kterou zřídil Herodes I. proti Arabům. Židé zmocnili se jí r. 66 po Kristu ve válce proti Římanům, a když ji tito opět dobyli, nalezli tam pouze starou ženu a pět dětí živých. Ostatní posádka zhynula vlastním mečem raději, než aby se vydala v ruce nepřátel.

Před solnou horou Usdum na místě, kde jest teď mělká zátoka Mrtvého moře, stávaly kdysi v kvetoucím údolí Siddim města Sodoma a Gomorha, jichž zahynutí učinilo Mrtvé moře památným pro všechny věky.

Národní divadlo. První novinkou počínající právě sesony zimní bylo Ohnetovo pětiaktové drama „*Kníže Panin*". Ohnet jest tak oblíbený, že se ho obecenstvo nemůže ani nasytiti. Jeho romány jdou v pravém slova smyslu na dračku — jaký div, že praktický autor přelévá každý román ihned v drama, které opět jako román jde světem. Což na tom, že jsou jiní románopisci hlubší, jiní dramatikové obratnější nežli on, což na tom, že vážná kritika pověděla mu již kolikráte trpkou pravdu — to vše čtenářstvu nijak nevadí, Ohnet jest a zůstane jeho miláčkem. Proč? Poněvadž se postavil na totéž niveau, na kterém stojí většina romány čtoucího i divadelního obecenstva. Když stopujeme celou jeho činnost, zdá se nám, že ani neměl nikdy jiných aspirací.

„Kníže Panin" jest také předělán z románu a původ svůj nijak nezapře. Když jej srovnáme s „Majitelem hutí", u nás tak oblíbeným, má tento rozhodně lepší formu nežli naše novinka, ale jinak není velikého rozdílu. „Panin" jest se stanoviska dramatického práce dosti slabá. Jednotlivé akty nejsou dosti uzavřeny, nemají svého určitého charakteru, jsou to jedním slovem kusy románu, vždy po několika kapitolách. Při všech šířkách zůstává diváku přece všelicos nejasným, co se v románu zcela dobře vysvětlí, a zejména konec působí dojem dosti nehotový. Přes to vše dodělal se „Kníže Panin" úspěchu velice krásného. Divadlo bylo plné a potlesku hojnost. Divadelní správa s tímto kusem nepospíchala, což svědčí jen o jejím dobrém vkusu, nicméně bychom se pranic nedivili, kdyby po těchto zkušenostech sáhla i k „Velkému lomu".

Obsah „Knížete Panina" vypravěti nebudeme: jest až příliš dobře znám z románu. Zmiňme se pouze o provedení. Kníže Panin jest špatný člověk; ožení se s dcerou bohaté pekařky Desvarennesové jenom pro peníze, jež nesmyslně rozhazuje, ale při tom jest jí nevěren — máť nejednou několik milostných poměrů. Jest úlisně zdvořilý, ba sladounký, a hned zase zpurný a hrubý, jak toho potřebuje. Konečně dopustí se veřejného podvodu a krádeže, čímž upadá do rukou spravedlnosti. Pan Bittner má již celou řadu podobných lotrů ve svém repertoiru a zastal dobře i tohoto. Jenom jednu stránku jsme při jeho Paninovi postrádali. Kníže Panin dobývá si vítězně srdcí ženských. Představujeme si jej krásného a mužného, a pan Bittner je zajisté hezký muž; než měl toho večera nehezkou, ba skoro odpornou masku. A pak ve scénách s Michelinou a Jeannou myslíme si Panina spíše mužnějšího a přímějšího nežli sladounkého.

Ženské úlohy jsou v kuse tři: pekařka Desvarennesová, její dcera Michelina a její adoptované dítě Jeanne. Pekařka jest žena z lidu, která i při svých millionech podržela svoji původní drsnost; paní Sklenářová hrála ji o nějaký stupínek jemněji nežli pařížská Pasca, která úlohu tu vytvořila, a nechybila. Poněvadž vystoupila poprvé po své dovolené, byla uvítána věnci a kyticemi. Citlivá Michelina svědčila dobře sl. Kubešové zrovna jako resolutní Jeanne sl. Danzerové. Z pánů vynikal vedle p. Bittnera p. Šmaha (Cayrol); měltě tak měkké, dobrácké tóny, jakých by u tohoto intrigána nikdo nehledal. Ostatní důležitější úlohy obsazeny byly vesměs dobře, a sice takto: Herzog p. Frankovský, Delarme p. Slukov, mladý Desvarennes p. Sedláček. Režii obstaral dobře pan Seifert. *B. F.*

Číslem tímto končí třetí čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra" i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA" předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra"
v Praze, Salmova ulice číslo 9 n.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 00 „

Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patiak původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Samova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XVI. 1. října 1888. ČÍSLO 28.

Při západu.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Když slunce žhavá růže opadává,
ó jak tu bývá smutno, smutno duši!
Jak bolí západu ten lesk, ta sláva,
jak srdce teskněj buší!

Po stráních, řekou lístky svoje rudé
ta růže slunce zapadajíc ztrácí.
Jak bylo, víš, však nevíš, jak ti bude,
než růže ňader, srdce, vykrvácí.

Lesk poslední se ve klínu vln třese,
dnu s bohem poslední, a noc již chvátá;
to číš, již ruka neznámá v tmě nese,
číš perlami hvězd vrchovatá.

Však tyto dcery noci nenahradí
dne hasnoucího žhavou růži mroucí,
s ní klesá v hrob vše, co jsme měli rádi,
proč mohlo srdce tlouci!

Díš: zkvete zítra zase v kráse svěží
a totéž, jak se nad vlnami třáslo. —
Ó nikoli, to slunce kdes již leží
na klíně minulosti, zhaslo!

A nové slunce v nové snahy vzplane
a v nový trud a v radost nepatrnou;
co's propás' dnes, to pro vždy, pro vždy skane
a svane v stíny, jež se valem hrnou.

A proto smutek vždycky duši jímá,
při slunce západu jak mračno vstává:
v tom hrobu dne kus tvého žití dřímá,
když slunce žhavá růže opadává…

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Od toho dne byl život jejich neskonale šťastným. Teď, když už nic mezi nimi nestálo, žádné tajemství, žádná záhada, když jeden druhému na dno srdce hleděl, teď vypravoval jí klidně život svůj, všechny radosti i trudy své: krásný sen svého dětství v Havranicích, své utrpení v akademii a v službě na lodi, své přátelství s Konstantinem, jejich blouznění a utopie. Přeložil jí ono psaní, které mu byl z jižní Ameriky poslal, a vzrušen takto znova Konstantinovým horováním a jeho žalobami, vzpomněl opět na dálné Čechy a utíkal se k ní pro útěchu ve chvílkách, kde jej bolest a beznadějnost poměrů v rodném kraji přemáhala. Nyní bylo mu také docela jasné, proč s ní vždy a hned od začátku tak vážně o svém domově mluvíval. Věděl, že by jej jinak úplně chápat ani nemohla, kdyby nevěděla, co mu v duši vře, a pak, nemusil po tom toužiti, aby tu ubohou zemi milovala? Mohl úplně šťastným býti, neřekne-li někdy Caterina jako Noemi v bibli: „Tvůj bůh jest bohem mým, a tvoje vlast jest vlastí mou?"

Ó, jak bylo mu teď volno, když viděl, jak mu rozumí, když v očích jejích četl, jaký zájem osudy jeho lidu v ní vzbuzují! Řekla mu jednou, jakou velkou, zvláštně zbarvenou legendou se ten jeho kraj a všechny ty staré křivdy, to umírání, to z mrtvých vstání pro ni staly. Líčila mu, jak tragický, někdy příšerný dojem jako šlehy požáru jeho vypravování v ní působilo, a pak dlela se zálibou při tom, co se jí v tom dlouhém mučednictví zdálo hvězdným svitem. Pak mu sdělila s úsměvem, jak jej byla blouznivě ztotožňovala s jeho vlastí, jak jeho povaha a osudy s mlhavými pojmy, které si o Čechách dělala, v jedno splývaly.

Jan Maria se zamyslil a řekl zasmušile: „V jistém ohledu máš pravdu. Jsemť pravým synem své země, svého národa. Jako on mám aspirace, ale nemám sílu je usku-

tecniti. Jako on vykrvácel jsem v malicherném boji, podlehl nepříteli, který nezasluhuje než opovržení. Pád bez velikosti. Neskonati ranou se zbraní v ruce, ale vysílením, jak smutný to osud! Býti přemožen Římem, jako Karthago, to bylo tragické, ale Vídní —"

Zachvěl se nevolí, zapomněl na Řím a Karthago, na Vídeň a Prahu a viděl pouze sebe na Hradčanech v osudný den svého sporu s nadporučíkem Müllerem, viděl se v té krvavé srážce, o které byl nedávno Caterině vypravoval, a propukl v divoký výkřik náhle jej schvacující zoufalosti.

„Nebyl to boj tenkráte v té staré klášterní zahradě," zvolal. „Caterino, byla to rvačka! A proklínám tu hodinu, neb tenkráte byla síla moje zlomena, tenkráte byla mi mladost moje odňata, tenkráte byl jsem oloupen o nejvyšší své blaho — tenkráte bylas mi vyrvána ty, Caterino, kterou jsem ještě ani neznal, vždyť byl tenkráte kořen mého života podťat! Já neuzdravím se už nikdy více, já zemru, a ty, ty nebudeš nikdy mou! A byla to pouhá rvačka, zbytečná, nedůstojná rvačka!"

Celé jeho tělo třáslo se konvulsivně, a jí zmíralo srdce úzkostí; neboť v té chvíli viděla stín smrti určitě na jeho čele, a mráz ji pronikal a bolest ji přemáhala. Slova jeho zdála se jí prorocká. Násilně však setřásla to hrozné dojmutí. Vzala jej za obě ruce.

„Nebyla to rvačka," řekla mu, sbírajíc všechny svoje síly. „Proč se snižuješ? Co si vytýkáš? Vzplanul v tobě spravedlivý hněv, nesnesl jsi urážku vmetenou v tvář tomu, co ti svaté! Nezabil Mojžíš onoho mrzkého Egypťana, který se odvážil lid jeho před jeho zrakem trýzniti?"

A když mlčel, sklonila se nad ním, a světlé její vlasy padaly mu na tvář a čarodějné její oči svítily mu v zrak a rty její šeptaly: „Jak můžeš říci, že nebudu nikdy tvou? Jsi mým, mým na věky." A rty jejich se setkaly poprvé a nemyslili více ani na život, ani na smrt, věděli jen, že jsou nesmrtelni a že nebe není výmyslem.

Za několik dní na to vypravoval jí o své matce a o havranickém zámku a přinesl malou, kdysi v orientu koupenou skřínku shotovenou ze sloni, stříbra a vonných dřev, v níž své milé památky choval, a mezi nimi miniaturní podobiznu paní Plojharové a dosti nedokonalou fotografii havranického zámku. Caterina byla tím velice potěšená, měla sto roztomilých poznámek, které jej dojímaly, a tolik otázek, které celou její něhu a celou delikatessu její povahy na jevo vynášely, tak že Jan Maria se ještě šťastnějším cítil než před tím a že by jí byl nyní rád ještě výše kladl — kdyby to bylo vůbec možné bývalo.

Caterina prosila jej s dětskou zvědavostí, která tak kouzelně s vážným klidem jejím kontrastovala, aby jí i ty ostatní předměty v té skřínce uložené ukázal, a Jan Maria převrátil kasettu na stolek, který takto celý zažloutlými papíry, suchými květinami a všelijakými různými drobnůstkami pokryt byl. Nebyla tam ani jedna památka na paní Dragopulos; neboť nikdy nebyl by Jan Maria ten relikviář svatých upomínek její stopou znesvětil a mohl tedy nyní bez uzardění, beze zmatku na všechny Catery otázky odpovídati. Chápal se předmětů na zdař bůh a vysvětloval: Ten kousek mramoru byl z Parthenonu, svadlá ona růže od domnělého hrobu Virgila, tato malá hračka z páleného náplavu nilského pocházela z Kahýry. Tato větvička s uschlými jabloňovými květy byla s havranické štěpnice, tento balík listů byl od matky, to zde byly její vlasy, toto klíč její rakve.

Po chvilce pohnutého mlčení řekl pak s úsměvem: „Hle, zde tento lístek je památka mého blouznění! Obsahuje přísahu věčného přátelství s Konstantinem. Podpis je psán jeho krví. Já odevzdal mu tentýž dokument též svou krví podepsaný."

Zamyslil se a vzpomněl na dávno minulé ty dny a na přítele a jeho osud, a mimo ozvala se v duši jeho otázka, zdali Konstantin as ještě mezi živými?

„A co jest toto?" vyrušila jej Caterina z dumy a ukázala na podivnou malou krabičku, mající tvar plochého flakónu s hrdlem, jehož otvor hermeticky šroubkem uzavřen byl. Krabička ta zdála se stříbrná, na jedné straně byla umrlčí hlava a na druhé tři kříže hrubým černým smaltem provedené.

„Je to též památka našeho s Konstantinem blouznění," odpověděl. „Řekli jsme si jednou, že mohou nastat momenty, kde nutno volit mezi smrtí potupnou neb samovraždou. Tenkráte rozčiloval processssnihilistů celý svět. Smrt jedem zdála se nám tragická. Vidíte, jak divadelní nádobka tu naši možno poslední spásu skrývala. Ale jed, který Konstantin, nevím odkud, zaopatřil, není žádným žertem, a je posud v té krabičce."

Bral jí flakón z ruky. Caterina usmívala se.

„Jaké byli jste děti, ty a tvůj Konstantin," řekla, „ale zajímavé děti, děti poetové." Usmívala se, ale nepustila flakón.

„Ne," řekla, „uschovám krabičku, nebo ti ji vrátím, až jsem jed z ní odstranila."

„Caterino," řekl s úsměvem, „ty mi nedůvěřuješ! Ty myslíš, že bych byl schopen — Ne, ty to myslit nemůžeš! Ty víš, jak visím teď na životě! Ach, žíti, žíti, žíti!"

A klekl u její nohou a objal ji kolem pasu, a ona klonila se k němu, položila mu tvář na temeno hlavy a mlčeli.

Když přišla Suntarella do pokoje, skládal své památky zase do kasetty; na onen flakón, který Caterina byla za ňadra uschovala, nevzpomněl už ani on ani ona.

Při všech svých vzpomínkách, při všech svých vyznáních a vypravováních, nezmínil se Jan Maria už ani jednou o paní Dragopulos. Zmizela úplně z jeho paměti, byla nyní zaplašena jako zlý zjev temnosti, jejž anděl světla zažehnal. Vždyť věděla Caterina nyní vše a nebylo třeba ji znova nečistotou a hnusem toho přízraku mučiti. Věděla, že se byl k ní utekl jako v chrám nějakého božstva, a když, volaje o pomoc, byl kolena její objal, tu bylo se to cudné božstvo milostí k němu sklonilo, a polibkem těch rtů byla planoucí na jeho čele skvrna shasla, a očištěn svou kajicností a jejím smilováním směl tedy k ní vzhůru hleděti a zapomínal na minulá ta muka. To jej více trápit nemusilo; ale byla jedna ještě věc, o které se jí nebyl posud zmínil: o své chudobě! Vypravoval sice, jak se, okolnostmi nucen, se statkem havranickým rozloučiti musil, věděla, že se byl následkem svých zásad služby vzdal — ale o téměř úplné jeho mizině nevěděla. Věc podivná, on sám o tom téměř nevěděl, neboť aspoň na to nemyslil. Posledně žádané peníze byly bez dalšího vyjednávání za jeho nemoci z Prahy přišly, necítil tedy nejmenší nedostatek a byl tak zvyklým jej necítiti, že si nedostatek dobře představiti ani nedovedl, a doba změny

zdála se mu tak daleka, že mu málo kdy seriósně na mysl přišlo, že opravdu kdy nastane, a že bude nutno jakýkoli krok pro budoucnost učiniti.

Pro budoucnost! Vždyť na ni nemyslil! Byl tak šťastným v přítomnosti, že myslil, že vše potrvá až do konce tak. Mohl býti tvor na světě blaženější? Ona jej milovala, zbožňovala! Ssála každé slovo od jeho rtů, každý pohled z jeho zraku! Čítal jí sem tam své básně ve spěšném prosovém překladě a vídával pak snivý výraz jejího oka, pohnutí krásné její duše, tak čisté, tak vážné. Bylo to pro něho více, než ukojení ješitnosti: věděl, že duch její velkými myšlénkami básníků a myslitelů Italie, Francie a Anglie nasycen jest, jaká byla to tedy útěcha, viděti její nadšení! Teď měl konečně jistotu, že byl poetou! To znamenalo míti úkol pro život. Ona nelhala a ona mýliti se nemohla. Věděl sice, že láska její tomu, co z duše jeho vykvetlo, větší cenu přisuzuje, než by snad od střízlivého, přísného soudce očekávati směl, to věděl dobře; ale bylo mu to její zachvění se, byl mu ten snivý paprsek v jejím zraku, který se tam vždy objevil, kdykoli jí něco předčítal, co mu bylo z nejtajnější hloubi nitra vytrysklo, byly mu tyto známky tichého nadšení přece jen jistou zárukou bohem jemu dané vlohy.

A tak byla mu Caterina vším: spásou, musou, těšitelkou. Jaké jiné blaho mohlo ještě na světě býti? Byl poeta a byl milován.

Přišla-li mu pak přes všechno ono štěstí a blaho ob čas dumavá myšlénka o možné brzké smrti a o jeho mizině, zaplašil takový stín jediným na ni pohledem.

Avšak lidské štěstí jest tak změně podrobeno, jest tak nestálé, že nejmalichernější mnohdy příčiny je neočekávaně podvrátí, a bozi nepřestali posud lidem záviděti.

Jaro, které začínalo campagni v moře květů měniti, květů skrytých sice posud v poupatech, však hotových, aby v daný okamžik se rozbřeskly ve plnou slávu nesčíslných vonných hvězd, to jaro vzalo jednoho rána náhle pošmurnou na sebe masku těžkých mraků. Visely asi den na nebi jako pohřební draperie, a pak otevřely stavidla svých vod a nekonečný déšť lil se po dni a noci s malými přestávkami jako nová potopa na zem. Při tom neustal vítr ledově fičeti, a těžké mlhy bloudily od hor a měnily se v nové deště, kdykoliv se zdálo, že nebe už všechny svoje slzy bylo vyplakalo. Celá campagna byla jedna bařina, z které dýchal mráz.

Caterina radila Janu Marii nyní, aby se do Říma stěhoval; nechtěl však o tom ani slyšeti.

„Tam je ještě smutněji,“ řekl, „a jak bez tebe mohl bych žíti?“

Caterina přemýšlela o tom, odstěhovat se k paní Giovannině na nějaký čas a býti mu tak v Římě tou věrnou společnicí jako zde.

„Ne, ne,“ pravil jí, „Nemluv o tom, to jest nemožnost.“

Nemohl jí vysvětliti, proč tomu nechtěl. Myšlénka, jak by jiní na poměr jejich pohlížeti mohli, byla mu tak trapnou, když mu nyní poprvé napadla, že klid jeho prchal a zimničné rozčilení se dostavilo. Tento nepokoj a k tomu vlhko, které do domu vnikalo a se žádným ohněm v krbu úplně zahnati nedalo, působily zhoubně na jeho posud tak útlé zdraví. Stal se bledším, nespal a horečka jím lomcovala.

Caterina, polekána, psala Luigimu, který nyní už do San Catalda nejezdil, nevida více toho potřebu a očekávaje ostatně návrat svého pacienta do Říma. Na vyzvání Caterinino dostavil se ihned. Potřásal hlavou, když vyšel z komnaty nemocného a když proti Caterině usedl, která jej netrpělivě ve svém pokoji očekávala. Viděla vážnou jeho tvář a srdce přestávalo jí strachem tlouci; potlačila však strach a bolest hrdinsky. Chtěla věděť celou pravdu.

„Co soudíš o jeho zdraví?“ řekla a skrývala chvějící se své rty za šátek.

„Caterino,“ odpověděl, hleděe jí do očí, „neklamal jsem tě od začátku. Rci, ty jej mi —“ zamlčel se.

Uhodla a doplnila: „Ano, miluji! Miluji jej vášnivě. Celou duší svou. Nuž, nyní mluv dále.“

Luigi chtěl tak učiniti, avšak selhalo mu. Byl lítostí přemožen. Vstal.

Caterina bledá, ale v okamžiku tom silná, povstala též.

Položila mu ruku na rameno: „Ty vzdáváš se znova naděje?“ zašeptala a zavřela oči. Luigi hleděl stranou.

„Myslím, myslím —“ zamlčel se opět.

„Ó, ty mě trýzníš!“ vzkřikla bolestně.

„Odpusť! Máš pravdu, nejlépe říci vše. Nemohu říci: zemře dozajista v krátkosti; ale musím říci: myslím, že dlouho žíti nebude. Ano hyne. Kořen jeho života je jaksi podťat. Nyní o tom pochybnosti už není. Ukazují se symptomy . . . Caterino, buď silná. Jsi v pravdě nábožná, vím to. Podrob se vyšší vůli . . . Ah, nemám víry a nedovedu těšit!“

A zlobivě utřel si slzu, za kterou se pošetile styděl.

Caterina byla zavrávorala. Mlčela dlouho, pak tázala se hlasem ku podivu pevným:

„Co teď ještě možno učiniti? Kdy myslíš — Chci říci, jak dlouho —“ pevný dosud hlas jí selhal.

„Obávám se, že to půjde dosti rychle.“

Pak začal jí vědecky vykládati, co v nemocném porušeno, proč zbývá tak málo naděje. Ale dívka už neposlouchala. Věděla jen jedno: že není naděje. A ona byla věřila, že bude zachráněn, ona snila o štěstí, o blahu v budoucnosti.

„Myslíš,“ řekla za chvíli, „že by bylo lépe, kdyby Jan Maria jel do Říma?“

„Pro tebe by to bylo lépe, kdybys jej trpět neviděla. Pro něho — je to lhostejné.“

Caterina se usmála. Což se jednalo o to, co by pro ni lépe bylo? A myslil Luigi, že by zůstala zde, v tom prázdném domě, kdyby on odešel?

„Nedávno,“ začala pak opět, „nedávno řekls mi ale, že by bylo lépe, kdyby v městě byl, než zde.“

„Tenkráte měl jsem více naděje. Stav jeho se zhoršil, Caterino, zhoršil značně. Příčina je mi tajná. Kdo dopátrá se přírody? Kdo prohlídne celý organism člověka tak do podrobna, že by s mathematickou určitostí soudit mohl? Je pro nás ještě tolik nevyzpytatelného —“

Caterina neposlouchala dále. „Co činit?“ tázala se ještě jednou.

„Ponechat jej osudu,“ řekl po krátkém mlčení. „Ty ale Caterino . . . Matka moje tě prosí, abys se mnou jela do Říma, abys hledala útočiště v jejím domě . . . Já vím, že to neučiníš, ačkoli chce sem do San Catalda dvě jeptišky poslat, které by —“

„Ne, Luigi, ne,“ řekla Caterina. „Neposílej nikoho. Není nám, není mně a věrné mé Suntarelle nikoho za-

*

potřebi. Zůstanu s ním zde sama. Kdyby jel do Říma, jela bych s ním."

„Věděl jsem to. znám pevnou tvou vůli a proto ti neodmlouvám. Pro povahy jako tvoje jest nejlépe vypiti kalich utrpení do dna. Samy se pak domáhaji klidu. Buď s bohem. Přijedu opět co nevidět. Hleď, aby byl klidným. to je jediný jeho lék."

U dveří se vzpamatoval. „Ach," řekl, „zapomněl jsem. Zde pro tebe psaní od donny Paoliny a zde druhé pro tvého nemocného. To jeho přinesla Nina k nám. a to tvoje odevzdala mi donna Paolina včera, když jsem ji navštívil. Pomysli. jsem též jejím lékařem. To znamená, že budu brzy v Římě v módě."

Odešel a Caterina klesla na židli a zakryla si tvář. Nebyla myšlénky schopna, byla jako těžkou ranou ohromena a nevěděla. co činiti; jen toho si byla vědoma, že zaplakati nesmí. Uhodl by vše, kdyby zarudlé její oči viděl. A zatím to ještě věděti nesměl . . . Lpěl na životě . . . Jaký úkol připravovat jej na smrt! . . . Polekána odpuzovala tu myšlénku od sebe.

Otevřela dopis donny Paoliny jen, aby oči zaměstnala. Písmena tonula však jako v mlze a nedovedla je čísti, a pak. když se jí to přece podařilo. nevěděla, co jí donna Paolina chce, nechápala obyčejný význam slov. Konečně vyrozuměla, že jí činí donna Paolina tentýž návrh jako teta Galli. Chtěla. aby přijela do Říma, nabízela jí též, že vyšle ošetřovatelky, neb byla prý slyšela, že se Caterina stala jakousi milosrdnou sestrou. a vyznala se upřímně. že se jí to nezdá pravým pro Caterinu povoláním. a připojila cosi o nepravém světle, které by pokračování toho milosrdí časem na mladou, osamotnělou dívku v neustálém styku s cizím mladým mužem v tom pustém domě vrhati mohlo.

Caterina tomu v té své tupé roztržitosti ani dobře neporozuměla. a ani jí nenapadlo. odkud as donna Paolina tak podrobné zprávy o ní čerpala. Složila psaní. které bylo svou službu vykonalo; připoutalot její pozornost aspoň povrchně k sobě a zdrželo oči její od pláče. Jinak na donnu Paolinu a na to, co píše, za pět minut už ani nevzpomněla.

Mechanicky pořádala si před zrcadlem vlasy. které jí v nepořádku do čela visely. Ten jediný její posuněk zoufalství, když po odchodu Luigiho na židli klesla, byl tak divoký! (Pokračování.)

D í t ě.

Vypravuje Guiliano Borri.

Z „Plaveckých povídek" od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Za několik dní jsme vypluli ze přístavu terstského. Těšil jsem se na ten okamžik nevýslovně jako na vykoupení. a přece byl jsem velice pohnut a sklíčen u srdce, když náš „Centaur" zvedal s lomozem kotvu. Bylo mi smutno téměř až k slzám. Zdálo se mi jako proti mé vůli, že v Terstu zanechávám vše, co poutalo mne ještě k životu, i své vzpominky na mládí utěšené. a že od té chvíle budu jenom živořiti světem. Vnitřní cit přece táhl zrak můj k oněm skupinám neúhledných střech, mezi nimiž byl též domek, v němž bydlila Bianka se svým strýcem. Což Bianka, myslil jsem. Ale pod tou jednou střechou za několik měsiců už zapláče maličký obyvatel, jehož jsem otcem. —

A přece nebylo mi možno vrátiti se a smířiti. Kdybych i chtěl, potkal by se každý pokus můj u ní s novým odporem. Tak loučil jsem se už předem se svým dítětem, které dosud se nenarodilo, a které snad ani nespatřím nikdy. — — —

Bylo svěží jitro, když „Centaur" se hnul a vyplul z terstské zátoky. Rovina mořská leskla se a místy planula nachem v prvých paprscích vycházejícího slunce. V městě bylo ještě klidno. a také lodi ve přístavu stály bez pohnutí. Stožáry jejich s lanovím podobaly se v jitřním vlhkém oparu vzdušném okleštěnému lesu, opředenému obrovskou pavučinou. Toliko na naší lodi bylo veselo a hlučno.

Námořníci. většinou Dalmatinci, chápali se radostně práce a prozpěvovali si při tom. Jejich zářící obličeje plesaly a lesknoucí se oči pohlížely k jihu toužebně vstříc své dalmatské domovině. Jak jsem záviděl těm šťastným. spokojeným hochům! Jak také já bych byl rád jásal v jitřním májovém vzduchu pod modrou klenbou nebes a ukazoval ve tvářích i v oživených očích lásku k otčině! —

Odcházel jsem z Terstu bez jakéhokoliv rozloučení. Bianky jsem od jmenované noci, kdy jsem se odstěhoval od ní, už nespatřil. a také ani otci svému nedal jsem s Bohem. Styděl jsem se pořád ještě před ním. ba tím více. čím více jsem poznával svoje pochybení. Tolikéž ani se žádným přítelem jsem se nerozloučil. Míval jsem druhdy dosti přátel, ale v manželství svém jsem velmi zanedbal všecek styk přátelský. Byl jsem rozmrzelý na vše. a pak nepochyboval jsem, že by každý druh můj na mně hned poznal, že mi nekvetou růže v manželství, do něhož jsem před nedávnem dychtivě vstoupil. Vzdaloval jsem se tudíž svého rodiště snad na dlouhou dobu, aniž mne kdo vyprovodil. aniž kdo uronil ke mně slovíčko potěšitelné, aniž kdo na mne vzpomínal. Kdo by vzpomínal? Otec o odchodě mém neměl ani zdání. a věrnější přátelé. kteří mi ještě zbyli. nevěděli také pranic o změně, která v životě mém se udála. Toliko žena moje se strýcem věděli, ale ti mne nevyprovázeli, nerozloučili se se mnou a zajisté také nevzpomínali.

Teprve za několik dní probral jsem se přece trochu ze svého truchlivého zadumání a nabyl zase poněkud lepší míry. Ve společnosti veselých a dobrosrdečných druhů zapomínal jsem na palubě „Centaura" na mnohé neblahé okamžiky a obrázky z krátkého manželského ráje, ale hlavní, mocný dojem a ustavičná vzpomínka na Terst provázela mne všude.

Loď naše ubírala se za svým cílem k Cařihradu, u každého důležitějšího přístavního města se zastavujíc. Někde jsme se zdrželi jeden nebo i dva dny, podle toho, kolik se přikládalo nebo skládalo zboží. Tak trvala nám cesta do Cařihradu skorem čtyři neděle, a tolikéž i zpět. Jen že tentokráte nezakotvili jsme až v Terstu, nýbrž v Pulji, kdež bylo „Centaurovo“ vlastní stanovisko a kdež bydlil jeho majetník.

Byl jsem na „Centauru“ již půl léta, aniž jsem za všechnu tu dobu zavadil o Terst nohou nebo jenom pohledem. Co se tam dělo, nevěděl jsem a nepátral jsem po tom. Jenom jednou, na podzim, setkal jsem se v Pulji s jedním z bývalých druhův, kterého nebylo tajno, jaká nevůle vznikla mezi mnou i Biankou a že jsem se s ní ve zlu rozešel. Mluvil o rozmanitých věcech a při tom řekl jako mimochodem:

„Nyní už nemusíš se vyhýbati, příteli, Terstu. Otec tvůj jistě nehněvá se více na tebe, a Bianka odešla se svým strýcem před nedávnem z města, nevím kam.“

„Ach, což navštěvovatelé terstských hostinců nechtěli již poslouchati její zpěv?“

„Snad, nevím. Ale doslechl jsem, že již brzo bude musit věnovati všecku péči svoji povinnostem mateřským, a za takových okolností na zpěv nebývá pomyšlení.“

Chtěl jsem něco odpověděti, ale nevěděl jsem co. Zamlčeli jsme se oba, a teprve po chvilce přítel můj vyvedl mne z rozpaků hovorem o nějakém zcela jiném předmětě.

Od té doby vzpomínal jsem na ženu svoji každodenně, čím dále častěji, a litoval jsem, že ani nevím, kde jest. Cítil jsem účastenství ne tak pro ni, jako pro onoho malého tvora, pro svoje dítě, které snad už někde plakalo opuštěno svým otcem. Nejteskliběji mi bylo o svátcích vánočních, kdy vůkol mne každý plavec „Centaura“ usmíval se tklivou štědrovečerní náladou, toužil po svém domově a vypravoval s láskou o svých milých, kteří zajisté také srdečně a s láskou na něj vzpomínali. — —

Kdo na mne vzpomínal? Nikdo! Moje dítě, je-li živo, není ještě vzpomínek schopno. Snad vzpomíná můj otec, avšak jest dosti možné, že dosud mi neodpustil a že každou myšlénku na syna svého zapuzuje s nelibostí ze staré hlavy. A na koho já jsem měl vzpomínati? —

Té doby kotvili jsme právě při ostrově Hvaru před městem téhož jména. Připluli jsme tam na štědrý den dopoledne a měli jsme se tam zdržeti přes svátky, tedy tři dny. Asi tři nebo čtyři plavci, kteří pocházeli z tamního okolí, dovolili se od kapitána a pospíchali domů navštívit svých drahých. Jak byli blaženi a veseli té chvíle! My ostatní, kterým nebylo dopřáno stráviti štědrý večer doma, odešli jsme před soumrakem do jedné hvarské krčmy na nábřeží a zůstali tam seděti při víně po celou noc.

Nevím, bylo-li to ohnivé víno nebo míra štědrovečerní, která všechny plavce učinila měkčí, příchylnější a sdílnější, pamatuji si jen, že k ránu každý vypravoval to, co nejvíce mu leželo na srdci, nechť už to oblažovalo radostí, nebo zarmucovalo bolem. Byla to přátelská zpověď námořníkův, která rozvazovala jazyky i nejvíce malomluvným. Také mně jej rozvázala. Vypravoval jsem rodinné události svoje za poslední rok, a všickni poslouchali se živým účastenstvím. Několik občanů hvarských, kteří seděli u sousedního stolu a naslouchali našemu hovoru, kývalo na mne soustrastně hlavami, a jeden z nich, když jsem dopovídal, podal mi hrsť tabáku a řekl měkkým hlasem:

„Kuř, brate! Nehleď, že ti jej podávám mozolnou rukou. Věřím ti, neboť také mne mnohá tíseň souží. Nechtěj, abych vypravoval. Tys přece šťastnější mne.“

„Šťastnější, co myslíš, člověče? Jsem nejnešťastnějším tvorem na zemi. Dnes, kdy každý hovoří o domově svém a o svých dětech, nejvíce to cítím. Kdo jest synem, vzpomíná s touhou na rodiče, bratry a sestry, kdo jest mužem, myslí s láskou na ženu a děti. Já mám také dítě, ale nevím pranic o něm. Jsem otcem bez dítěte, tak jako dítě mé nemá takořka ani otce. Nevíme o sobě, kde jsme, a snad nikdy se neshledáme. Ach, věř mi, brate, netoužím po ničem, než po svém děcku. Kdybych věděl, že je naleznu, ještě dnes bych se rozběhl za ním. Odnesl bych si je a byl bych blažen —“

„To se ti, brate zdá! Co bys, jsa plavcem, s dítětem počal? Až by ti po třetí zaplakalo, měl bys ho dosti a hledal bys, jak je vrátiti tam, odkud jsi je vzal. Hm!“

„Nemysli! Kdo nemá na světě nic než bolest, rád nosí s sebou potěšení, byť i někdy tížilo. Starému a slabému junákovi těžká puška je také břemenem, ale přece jí neodloží nikdy, jako vetchý lakomec plného měšce peněz ani na chvilku se nezbavuje. Já bych nalezl v dítěti svém největší štěstí a nikdy by mne nemrzelo. Kéž bych je měl!“

Muž už nepromluvil ani slova. Měl hlavu skloněnu ve dlaních, a mně se zdálo, že spí. Asi po půl hodině pojednou se zvedl, podíval se upjatě na mne a odešel z krčmy.

Hovořili jsme dále o všem, čím překypovaly naše city, a než jsme se nadáli, rozednívalo se. Bylo viděti již kus jasnící se oblohy malým, nečistým okénkem, když hostinský, ospalý i mrzutý, přistoupil k našemu stolu a otázal se:

„Jest mezi vámi plavec z Terstu, jenž se jmenuje Guiliano Borri?“

„Guiliano Borri jsem já, co chceš!“ řekl jsem a vstal s lavice.

„Máš jíti hned ven, někdo na tebe čeká!“ řekl hostinský a zase odcházel.

Vzal jsem hned čapku a vykročil ze dveří, přemýšleje, kdo asi mne volá. Vždyť z obyvatelů hvarských nikdo mne nezná, a kdyby to byl některý plavec, který zůstal přes noc jako hlídka na „Centauru“, byl by bez okolků vstoupil do krčmy.

Proto jsem byl nemálo překvapen, když jsem nalezl venku v jitřním šeru asi deseti- nebo dvanáctileté děvčátko chudobně oblečené, třesoucí se chladem a nabírající do pláče. Když jsem se objevil, hledělo na mne rozpačitě a nesměle, jakoby se bálo.

„Ty mne, dítě, hledáš?“ otázal jsem se co možná přívětivě děvčátka a přistoupil k němu.

„Jsi Guiliano Borri? Nejsi-li, zavolej mi ho brzo!“

„I jsem, a co mi přinášíš? Kdo tě posýlá tak časně po ránu?“

„Máš hned jíti tam nahoru za město do kapličky Gospe Krulnice, někdo tam na tebe čeká. Ale máš si pospíšiti a přijíti jistě —“

„Aj, a proč mám jíti až do vzdáleného kostelíčka? Proč ten, kdo na mne čeká, nepřijde rovnou ke mně? Nezmýlilo jsi se dítě? Nehledáš snad mne, nýbrž jiného?“

„Nezmýlila jsem se, jsi-li Guiliano Borri z Terstu. Musíš prý nahoru do kapličky sám, něco prý tam nalezneš, proč, já nevím. Brate, jdi už, jdi!“

„A kdo tě posýlá ke mně? Snad nechceš, dítě, stropiti si ze mne žert?“

„Ach nechci, nikoli, jen jdi! Nevím, kdo mne posýlá, neznám —“

„Mlč! Však dobře víš! Poslal tě otec nebo matka? Jinak nevstávala bys tak časně.“

„Ani otec, ani matka; nesmím ti, brate, říci, nech mne, jdi!“

A dítě dalo se do tichého pláče a hledělo na mne prosebně mokrýma očima.

Všechno to, co jsem viděl a slyšel, bylo mi nerozřešitelnou hádankou. Však chtěl jsem se mermomocí dopátrati pravdy i přistoupil jsem blízko k děvčátku.

„Čí jsi?“ řekl jsem zhurta a uchopil je rychle za ruku. Avšak děvčátko vykřiklo pronikavě, vytrhlo se mi z ruky a uteklo do nejbližší uličky.

Stál jsem chvilku před krčmou, jsa na rozpacích, co mám činiti. Nemám dbáti toho dětského poselství a vrátiti se do krčmy k vínu? Či mám poslechnouti a jíti do kapličky?

Rozednívalo se valinou. Obloha na východní straně byla již zcela jasná a čistá. Bylo zcela ticho všude a úplné bezvětří. Bylo viděti, že bude krásný den. Nebe na všech stranách kromě východu bylo vysoké i modré, a několik velikých hvězd domrkávalo na něm. Domy hvarské jakoby spaly ve studeném jitřním vzduchu. Naproti východu, právě před nejjasnějším místem oblohy, za nedalekou nízkou zdí jakési zahrady stály tři palmy, jedna veliká a dvě malé, a zdálo se, jakoby byly nakresleny na onom světlém prostranství ranních nebes. Byl překrásný hod boží.

Po několika minutách vrátil jsem se do jizby a vypravoval ostatním plavcům svoje malé dobrodružství s otázkou, jak se mám zachovati, mám-li jíti čili nic.

„I jen jdi!“ pobízeli mne všickni. „Co se ti může státi? Lupič te tam nebude očekávati, neboť nemáš, oč by tě oloupil. Nejspíše ještě milostná nějaká příhoda tě tam očekává. Jsi mladý hoch, a kdož ví, neláká-li tě tam srdce některé hvarské krasavice? Jen jdi, aspoň nám povíš, cos tam viděl nebo našel. A bojíš-li se, půjdeme někdo s tebou, aspoň se projdeme po celonočním sedění, chceš?“

Rozhodl jsem se, že tedy do kapličky půjdu, ale sám. Nechtělo se mi míti při tom svědky.

Nezdržel jsem se déle v krčmě a dal se hned na cestu k záhadné kapličce Gospe Krulnice. Bylo svěží dalmatské jitro prosincové. Okřál jsem valně, když jsem jím chvilku kráčel. Za městem dal jsem si jakýmsi starcem, jenž vycházel z posledního stavení, ukázati nejbližší cestu ku kapličce. Uviděl jsem ji brzo před sebou, přilepenou na skalnatém výstupku stranou pod pochmurnou pevnůstkou Spagnuolo.

Cesta byla nerovná a nanejvýš kamenitá, ale přece také nanejvýš příjemná a skutečně líbezná. Všechno vůkol zdálo se hleděti svátečníma očima a dýchati slavnostní lahodou. Hvar, jak víte, jest jedním z nejutěšenějších ostrovů dalmatských. Ten dlouhý a úzký pruh země po všecek rok zelená se a kvete. Cesta po obou stranách byla obrostlá aloem, mezi nímž na řidších místech prohlédal bělavý porost šalvějový. Jinde zase husté keře myrtové zaváněly, snoubíce se s dlouhými pruhy rozmariny právě kvetoucí. Tu a tam jednotlivě z houští té zvedal se strom vavřínový, mohutný strom svatojanského chleba nebo přítulný stromek mandloně.

Ačkoliv do vrchu, kráčel jsem přece stále rychleji a rychleji. Byl jsem nedočkav zvěděti, co mne v kapličce očekává. Tušil jsem něco zvláštního a neobyčejného, něco překvapujícího, ale těšil jsem se na to, nevěda proč. Podivná ta předtucha uvedla mne do zvláštní míry. Cítil jsem v nitře svém měkkost, a se vším, co jsem viděl vůkol sebe, nebo nač jsem vzpomínal, byl bych rozdělil svoji radost a tiché blaho, které toho rána rozhostilo se mi v prsech. Vzpomínal jsem arci nejvíce na své dítě, o němž jsem pevně doufal, že již se narodilo. Litoval jsem skorem, že nejsem v Terstu, odkud bylo by snad možno pátrati po zmizelé Biance a tudíž i po něm, po nebožátku. Tehdy bylo mi tak podivně volno a zároveň i tak podivně teskno, že bych byl se nerozpakoval ihned smířiti se s Biankou, kdybych se byl s ní sešel. Ano, ani známky zášti necítil jsem toho dne proti ní.

Než by se byl kdo nadál, stál jsem před kapličkou Gospe Krulnice jenom na několik krokův. V tom okamžiku teprve jsem se zarazil, a nerozhodnost opanovala moje smysly. Nevím, jaká slabost tehdy se mne zmocnila. Jindy nikdy nepocítil jsem obav nebo rozpakův tak mocných jako tenkráte. Něco mne již nutilo, abych do kostelíčka nevstupoval a odešel zase dolů do Hvaru na náš „Centaur“, a také už jsem se obrátil.

Viděl jsem před sebou Hvar v úplně skvělé sluneční záři. Vzduch zdál se býti protkán průhlednými zlatými vlákny a napuštěn zvláštním zamodralým nádechem. Ani nad městem nebylo viděti stopu kouře nebo zamlženějšího vzduchu. Z husté skupiny domů strměla katedrála hvarská velebně k blankytné klenbě nebes jako veliký temnošedý pomník. A naproti prostíralo se lahodné moře s přístavem a dále, směrem jihozápadním, zcela zřetelně viděl jsem nedaleký hornatý ostrov Vis.

Avšak pojednou opět jsem se obrátil ku kapličce. Proč váhám, čeho se bojím? V kapličce bylo ticho jako v hrobě, a patrně byla zavřena jako obyčejně. Očekává-li mne někdo, pak nemůže býti nikde jinde než v malé, úzké předsíňce kostelíčka. A člověk tam už bude sotva. Jinak zajisté byl by mi již vyšel z předsíňky vstříc, nebo byl by se mi aspoň ukázal. Snad přece ono děvčátko ráno nemluvilo pravdu. Možná, že některý zlomyslný nebo žertumilovný člověk, snad dokonce některý plavec z „Centaura“ dívčinu schválně poslal ke mně s tím vzkazem, aby mne vyvedl neschůdnou cestou nadarmo až ke kostelíčku.

Učinil jsem několik rychlých krokův a vstoupil odhodlaně do předsíňky.

Ale sotva že jsem překročil nízký, kamenný práh, hned div že jsem nevykřikl úžasem.

(Dokončení.)

Lesům.

Báseň *Ant. Skůčka.*

Hmavé hvozdy, stinné, kde si v náruč vine
ostružina zrádná balvan zvětralý
a kde před západem mech vždy dýše chladem,
než v něm čistá rosa vzplane křišťály,
stín váš zpět mne vábí, a můj vzdor je slabý,
hluboko jste příliš v srdci zůstaly!

V kanceláře stěny, kde jen beze změny
nuda vstříc se dívá včera jako dnes,
fantasie plaše kreslí kouzla vaše:
nachýlené buky, dole rudý vřes,
slyším po den celý, na kmen zpráchnivělý
kterak datel klepe v sýkor družný ples.

A když tmavé vlasy noc již rozpřádá si,
tuším bílé hvězdy padat s nebe v mech:
to světlušky žhavé zazářily v trávě,
velký démant každá z nich má na křídlech;
sukovitá těla stromů usnou zcela,
ale písně slyší zníti ještě v snech.

Tak mi denně vrací při klopotné práci
obraznost má snivá taje vaše zpět.
Šípek v boku skály v poupata se halí,
já vztahuje ruku jeden chytit květ,
náhle ale raní trn mne ostrý v dlani,
a já svírám jenom bodlinatou snět — —

Národní píseň.

Studie povahopisná od *Ludvíka Kuby.*

(Dokončení.)

Konečně kažení písně do krajnosti se neděje. Věc sama se přirozeným sledem reguluje. V té míře, v jaké vnitřní bytost lidu podléhá vlivům cizím a v jaké se tudíž píseň kazí, v míře stejné spolu zaniká záliba ve zpěvu a vysychá mohutný kdys pramen božské tvůrčí síly lidu. Když je lid tak [d]alece odcizen původní své podstatě, že by už nic svého [s]amostatného nevytvořil, je už i tvořivost jeho zcela pod[t]yta a rozsype se v prach. Rovněž i láska k původním [v]ýtvorům zmizela, a po dokonaném takto procesu nemá [l]id už ani schopnosti ani vůle výtvory předků svých ka[z]iti. To se dálo jen v době přechodní. Potom se už může na nejvýše na ničemný odlesk pouliční kapelnické „muziky“. —

Píseň se tedy hojně mění. Nové tvary, rozmanitost, [o]zdůbky jsou jejím heslem. Shání se po nich jako sle[č]inka po novém čísle modního časopisu. Je parádnice. [A]le koketkou není. na nejvýš sama pro sebe jako plachá [d]ívčina, jež s úsměvem těší se svému obrazu v temné [l]esní studánce.

Spíše lze píseň nazvati fialkou. skromnou fialinkou. [N]ikam se drze nevtírá, s krásami svými na trh nechodí, [o] obdiv cizí se neuchází, rozvíjí kalich svých čistých [p]ůvabů tiše v nejvzdálenějším zákoutí, kde ji nutno obe[z]řele hledati. A ještě ji najdeme spíše náhodou než zú[m]ysla.

Koketkou není na žádný způsob. Nesnese cizího pohledu. Postřehla-li, že je pozorována, je konec. Mizí [z] rtů pěvcových a prchá. Jak jsem pravil: jako plachá [d]ívčina.

Této je vůbec valně podobna. Chytá se velmi obtížně [a] s nezaručeným zdarem. Možno říci: národní píseň je [m]otýl.

Musíme jej lapiti, když k nám mimoděk v blízku [u]sedl. Propaseme-li chvíli tuto, je konec. Stíhati jej je skoro marno; uniká nám tím spěšněji, čím více kroky zrychlujeme. — A píseň rovněž tak.

Dívka slovenská žne trávu a poetičnost chvíle té zvyšuje ještě překrásným svým zpěvem. Blížíme se, a ona. zabrána v práci. nepozoruje nás. Zastavíme se na chvíli. napájíme se nějakou minutu z číše krásy, již nám tu vlídná ruka náhody podává. Ale pak si pomyslíme: „Tu píseň si musíme zapsati! Sedneme si na příkop a švarná ‚děvočka‘ musí nám ji od začátku opakovati.“ Možná, že na rozhodnutí to měl vliv i přídech romantismu, jímž jsme si v duchu projektovanou idylu ihned zbarvili; ale to je teď věcí vedlejší. Vykročili jsme. Dívka zaslechla kroky, umlkla a obrátila se.

„Pomáhej Pánbůh,“ snažíme se doporučiti se přízni hezké zpěvačky, zastavivše poblíž ní své kroky.

Zpěvačka poděkovala sice s úsměvem, ale v něm skrývá se záhadná neurčitost, z níž by se také mohlo vyčísti: „Co pak asi ten člověk tu chce?“

„Hezky zpíváš,“ začneme ji lichotiti.

Žnečka začne se hrdličkovati. Jsme v rozpacích, nesměje-li se vlastně nám.

„Zazpívej ještě!“ pobízíme ji v nezkušenosti své, nevědouce, že právě takovéto přímé vyzvání jest prostředkem, který nejjistěji — selže.

Smíšek se hrdličkuje opět a ještě více. Konečně se otáže lakonicky: „A čo?“

„Třebas tu, co jsi teď zpívala!“

„A co já viem jakú!“ odpoví s pohrdlivostí. Pak se obrátí, začne žnouti dále a více si nás nevšímá, více neodpovídá.

Jdeme dále s ubohými troskami luzného obrazu, jejž jsme si na vratkých nohách naděje zbudovali a jejž nám odmítavost nedůvěřivé dívčiny jako budku z karet rázem zbořila. A když jsme hodně daleko, zazní nám opět — jako na posměch — její skřivánčí hlásek. Snad

se zastavíme na chvilku a obrátíme, snad větřík ten v nás zanítí opět jiskřičku naděje — ale kdybychom šli dále, udělali bychom lépe. Jeť všechno marno.

Ano, národní píseň je motýlek, a ten si z blízka křidélka svá prohlížeti nedá. Leda bychom se k němu doplazili nepozorovaně. Ale ani pak ještě není „dělo v šljapě“,*) jak Rus říká.

Jestiť známo, že ještě není zdar zaručen, když se nám podařilo nešustnouti travou a na krok, na dva se k motýlovi přiblížiti. Záleží na tom, abychom ho rychle rychle a jistě dvěma prsty uchopili a v tomtéž okamžiku tělíčko mu se stran stiskli. Síťky užívati je aspoň nebezpečno. Při nejopatrnějším jednání a rychlém usmrcení nezůstanou křídla neporušena; jestli pak zápas déle trval, otloukl, otřepil a zkazil se motýl docela.

A stejně i píseň. Měli jsme dívku nechati při práci, usednouti nepozorovaně stranou a melodii zachytiti. Slov bychom snad byli od ní spíše dosáhli. Takovým způsobem dosáhli bychom píseň neporušenou, čistý výlev okamžité nálady, nelíčený výron citů.

Bohužel takovýto lov je zřídka možný. Možný skoro jen těm, kdo mezi lidem ustavičně žijí a sběr písní jen mimochodem a příležitostně pěstují. Ale sběrateli putujícímu jest jinak. Omezen časem, nemůže spoléhati na vzácnou náhodu, musí jednati rychle a rázně, musí užívati síťky.

Doptá se na známé pěvecké síly, pozve si je nebo je navštíví. Pak podstoupí trudnou a obtížnou práci, aby lichocením, pobízením, domlouváním, slibováním, penězi a někdy i lstí přiměl osoby ku zpěvu.

Ale motýl síťkou chycený nikdy není neporušený! Ptejte se lidí zkušených, a každý vám řekne, že takový vynucený, vyprošený, objednaný, koupený zpěv není čisté víno. Hospodář, u něhož ona pěvkyně pracuje, vezme vás stranou a řekne: „To není ten pravý zpěv! Máte ji slyšeti, když si zpívá sama v poli při práci! To je jiný hlásek, jiný duch zpěvu, ano i melodie jiná: volnější, svobodnější, smělejší!“ Avšak co naplat, musíme býti spokojeni i s tím, co nám osud uštědřil.

Ostatně blaze ještě, není-li nám dlouho s motýlem v síťce zápoliti. Hůře, když není možno píseň v takové době co nejrychleji zapsati. Nuťte zpěváka k opakování, a stísněnost jeho se stupňuje, nálada stále mizernější, přítomnost cizích posluchačů, před nimiž jako před soudem jest zpěváku seděti, vždy obtížnější. Je-liž potom něco nepochopitelného v tom, že taková píseň, s obtížemi zapsaná, různí se od zpěvu polního, když uvážíme vše, co bylo řečeno o měnivosti a nestálosti písně národní? I zde nepřestává býti píseň zrcadlem duše zpěvákovy a její různých stavů, nálad. Zdlouhavým způsobem a po častém teprv opakování zapsaná píseň se pak valně podobá motýlu, zdolanému v síťce po dlouhém zápase.

Pozorování taková zejména dobře se činí v Rusku. U nás, t. j. na Moravě a na Slovensku, kde lid už poměrně více jest „civilisován“, jsou sice tvary písní utkvělejší, stálejší, ale přes to vše i zde nabude každý sběratel podobných zkušeností.

Po úvahách takových zmocní se každého při pohledu na sbírku národních písní nedůvěra, podezřívavost, ba jsme uváděni v pokušení, namáhavě snesené materialy zlehčovati. To by nebylo spravedlivé. Naopak: právě proto, že klasobraní na poli hudební ethnografie jest tak obtížno, máme si toho, co již učiněno bylo, vážiti.

Čím více budeme o nedostatcích sbírek písní uvažovati, tím více vzroste v očích našich předmět sám: národní píseň totiž a její rozvoj, a tím cennější bude pro nás to, co nám „aspoň“ zůstalo, aby o předmětě onom třeba jen kuse vyprávělo. Před duchem naším vyroste mohutný strom — píseň národní — jehož obrovský peň rozštěpuje se v mohutné větve, a tyto opět ve větvičky, haluze, letorosty, listy a květy. Kdybychom kmen rozřízli, mohli bychom z jeho „lit“ vyčísti ohromné stáří stromu. Bohužel však: i kořen, i kmen jsou nám už zakryty pláštěm věčného zapomenutí. Pouze něco posledních květů bylo serváno, usušeno a tak „zachováno“. Z toho pak hádáme na celek asi tak, jako geologové ze zbytků zkamenělin komponují dohromady předpotopní živočichy, jako historikové a archaeologové z rozbitých popelnic a kamenných mlatů snaží se sestaviti obraz mythických dob národů. Proto také často sběratel padne na mnohou píseň s takou radostí, s jakou očišťuje zaujatý archaeolog zanesenou urnu; neboť ze zvuků těch zavanul mu dech dávných, šerých dob, pocítil, že ona melodie jest pradávným pamětníkem neznámých nám dějů, že jest téže ceny jako v museu vystavená bronzová starobylá ozdoba.

Kdybychom měli věrný obraz rozvoje písně národní, kdybychom znali její embrya, vývoj těchto a všechny převody dalších forem, měli bychom tu kus kulturní historie národa. My máme toliko chudé její sledy, skrovné po ní zůstatky. Važme si jich tedy, čím jsou skrovnější. —

Sbírky národních písní mají tedy velikou cenu, znamenitý význam, přinesou veliký užitek. Ne však, jak už výše vyloženo bylo, takový, jaký se jim obecně přikládá, „zachování“ písní totiž. Neboť národní píseň je bylina, která se přesazovati nedá. Myslil-li by někdo, že sbírky jsou květináče a skleníky, kde se má píseň zachovati přes nepříznivou dobu a potom opět vsaditi do původní půdy, mýlil by se. Kořínky jí přeschly a více se neujme.

Popularisování písní národních ze sbírek je sice počínání záslužné a opravdové chvály hodné, ale že by prostředek ten mohl vésti k tomu, aby se píseň národní, láska k ní, tvořivost a hudební nadání v lid opět vštípily, tomu uvěřiti nelze. To je opačný proud s hůry dolů, směr nepřirozený.

Smutné je poznání, že ztrátu, utrpenou zánikem písně národní, nemůže si národ nijak nahraditi. Desateronásobný počet zpěváckých spolkův a trojnásob horlivé pěstění umělé hudby bude vždy náhražkem nedostatečným. To uzná každý, kdo měl příležitost obdivovati se na př. chorovému pění ruského lidu. Něco takového hudba umělá nikdy nenahradí. Tato jest se stanoviska akademického dokonalejší, vyspělejší, poněvadž mohla počíti odtamtud, kam hudba národní dostoupila. Hudba národní však ji převyšuje v ohledu mravním: jest matkou hudby umělé, jíž odkojila na svých mohutných, zdravých ňadrech; jest ovládána principem republikánské svobody a rovného práva, jakého pěvci vůči písni požívají, kdežto v hudbě jest skladatel poručník a hudebníci poslušní jeho sluhové; jest v ní sjednocena tvůrčí síla se silou reprodukční, neboť lid jest skladatelem i výkonným umělcem; jest

*) Slovný překlad: věc jest v klobouku; a značí: je vyhráno!

původu čistě uměleckého, neboť lid netvoří a nezpívá na výdělek nebo na zakázku; dovedla každého učiniti „hudebním“, stala se nevyhnutelnou stravou duševní veškerenstvu, jeho aesthetickým „chlebem vezdejším“, kdežto hudba umělá přístupna jest více méně jen těm, kdož mají peníze, pěstuje se jen od jisté vrstvy — bezmála jako pouhý sport — a záliba a porozumění pro hudbu nikdy tak nezpovšechněly ve vrstvách vzdělaných jako v lidu; zde jsou všichni vším: skladatelem, výkonnými hudebníky i posluchačstvem, kdežto tam jest vše odděleno a kromě toho jest i statný pluk těch, již „hudbě nerozumějí“. Není tudíž hudba umělá s to nahraditi lidu hudbu prostonárodní.

Ale užitek sbírky národních písní ponesou přece, a to veliký. Budou poučovati.

Mají podobnost s herbářem. Mají podobnost v tom smyslu, že jako tam písním, tak zde zase květinám málo je zpomoženo: uchovávají se v obou jen tělesné jejich ostatky. Ale můžeme ve sbírkách jako v herbáři studovati. Mají podobnost i s nemocnicí, jež podává material ke studiím lékařským. Pitváním se mrtvému už na nohy nepomůže, ale mladí medikové se poučí. Zkrátka můžeme sbírky nazvati školou, v níž úlohu učitele hraje — píseň národní.

* * *

Je to vůbec zvláštní zjev. Píseň národní sama je zanedbanec, který nikdy do školy nechodil, k němuž ale jiní do školy chodili a chodí. A nebyla to smeť, ti jeho školáci: Glinka, Chopin, Smetana . . .

Žáci tito byli také vděčni; neboť hold, jejž svému učiteli skladbami svými vzdali, byl hold královský.

Byl tím zahájen v hudbě evropské směr, paralelní se směrem realismu v literatuře. Čím byly literatům svět, příroda, tím byla hudebníkům národní píseň. Tedy také přírodou.

Příroda pak jest Bůh. Jeho dech posvětil i píseň lidu, v níž ukryta jest moc božská. O tom byli už staří národové přesvědčeni. Ale přišli k přesvědčení tomu na základě svého mythického názoru na svět. Odtud báje o Orfeovi, Tyrtaiovi, Lumírovi, Daliborovi.

My přišli k témuž poznání positivní cestou realismu, charakterisujícího naši dobu. Z účinku soudili jsme na věc. A účinek, jejž národní píseň měla, byl božský: za dob Zábojových probouzela lid český ze mdlob a vtiskovala v oživlé dlaně zbraň na obranu vlasti; v době husitské ochromovala zvukem svým rámě nepřítelovo, z něhož kopí a meče vypadávaly, a obracela celé voje na útěk; a v době naší stála jako kouzelný lék k ruce buditelů našich, stala se zázračným zrnem hořčičným, z něhož vypučela obrovitá bylina: slovanská hudba Glinkova, Chopinova a Smetanova.

A myslím, že božské dílo její ještě není skončeno.

Prostá duše.

Povídka od *Gustava Flauberta*. Přeložil *Václav Černý*.

(Pokračování.)

Paní Aubainová měla jiné starosti o svoji dceru.

Ctihodné sestry shledávaly, že jest sice velmi milá, ale slaboučká. Sebe menší rozčilení ji seslabovalo. Od piana bylo nutno zcela upustiti.

Její matka byla s klášterem ve pravidelném spojení.

Jednou ráno, když se listonoš nedostavil, stala se velmi netrpělivou: přecházela po pokoji od svého křesla k oknu. Totě v skutku něco kromobyčejného! Už čtvrtý den nižádné zprávy.

Aby ji svým příkladem potěšila, Félicité jí pravila:

„Hle, milostivá paní, vždyť já jsem šest měsíců nedostala ani zprávičku! . . .“

„Od koho pak?“

Služka tiše odvětila:

„Nu . . . od mého sestřence!“

„Ah! váš sestřenec!“ A krčíc ramenoma jala se paní Aubainová pokračovati ve svém procházení, což mělo znamenati: „Kdo by na toho vzpomněl! . . . Ostatně, co na něm záleží! plavčík, nuzák, něco krásného! . . . kdežto má dcera . . . Jenom pomyslete! . . .“

Félicité, ačkoliv vychována v drsnosti, se na paní rozhněvala, pak zapomněla. Zdálo se jí zcela přirozeným, že jí jde hlava kolem k vůli dcerušce.

Obě děti měly u ní stejný význam, týž svazek jejího srdce je spojoval a i osud jejich měl býti týž.

Lékárník jí pověděl, že Viktorova loď přistala k Havanně. Četl tu zprávu v novinách.

Pomýšlejíc na doutníky, představovala si Havannou zemi, kde se nic jiného nedělá, než kouří, a Viktor chodil mezi černochy v tabákovém oblaku. Je možno, „kdyby bylo třeba“, navrátiti se odtud po pevné zemi? Jak daleko jest odtamtud do Pont-l'Evêque? Chtějíc to zvěděti, tázala se pana Bouraisa.

On přinesl svůj atlas, pak se jí jal vykládati o zeměpisných délkách, a na tváři zračil se mu pedantský úsměv vůči Félicitině zaraženosti. Konečně jí naznačil koncem tužky v zářezech vejčité skvrny černou, téměř neviditelnou tečku, dokládaje: „Tuto.“ Félicité se shýbla nad mapu; tato síť barevných čar unavovala její zrak, ničeho jí nevysvětlujíc, a když ji Bourais vyzýval, aby pověděla, co jí činí rozpaky, prosila ho, aby jí ukázal dům, kde bydlí Viktor. Bourais pokrčil rameny, kýchl, a nesmírně se smál: taková prostosrdečnost budila v něm veselost, a Félicité nechápala příčinu, — ona, která se spoléhala snad, že uvidí dokonce i podobiznu svého sestřence — tak byl její duševní obzor obmezen.

Za patnáct dní po tom vešel jako obyčejně o trhu do kuchyně Liébard a odevzdal jí dopis, který jí posýlal její švakr. Jelikož nikdo z obou neuměl čísti, obrátila se o pomoc k paní.

Paní Aubainová, která počítala oka na pletivu, položila je vedle sebe, rozpečetila psaní, trhla sebou a tichým hlasem, s temným pohledem řekla:

„Oznamuji vám . . . neštěstí. Váš sestřenec . . ."

Byl mrtev. Jiného tam nebylo řečeno.

Félicité klesla na židli, opírajíc si hlavu o stěnu, a zavřela víčka, která náhle zrudla. Pak se sklopeným čelem, svislýma rukama, ztrnulým zrakem chvilkami opakovala:

„Ubohý hošík! ubohý hošík!"

Liébard ji pozoroval a vzdychal. Paní Aubainová se lehce chvěla.

Nabídla jí, aby šla navštívit svou sestru do Trouville. Félicité posuňkem odpověděla, že nemá toho potřebí. Nastalo ticho. Dobromyslný Liébard uznal za vhodné odejíti.

Tu pravila:

„Co jim na tom záleží!"

Hlava jí klesla nazpět a čas od času nadzvedala se jako stroj.

Dvorkem šly ženské s nosítky, s nichž kapalo z prádla.

Spatřivši je oknem, vzpomněla si, že má prádlo v luhu, včera je vyprala, dnes bylo třeba je vymáchati, i odešla z pokoje.

Její prkno a sud stály na kraji v Toucques. Hodila na příkrý břeh kupu košil, vyhrnula si rukávy, chopila se své tlučky, a silné rány, které rozdávala, rozléhaly se v sousedních zahradách. Luka byla prázdná, vítr čeřil řeku: ve prohlubni skláněly se vysoké byliny jako vlasy mrtvol splývající po vodě. Tlumila svou bolest, byla až do večera velmi statečná; ale ve své jizbě se jí poddala, ležíc v posteli na žíněnce, zarývajíc tváře v podušku a pěsti do skrání.

Mnohem později zvěděla od samého kapitána Viktorova okolnosti jeho úmrtí. Pustili mu v nemocnici příliš žilou pro žlutou zimnici. Čtyři lékaři drželi ho najednou. Zemřel jim pod rukama, a představený jeho pravil:

„U čerta! zase jeden!"

Jeho rodiče zacházeli s ním vždycky surově. Ona se s nimi raději nestýkala, a oni nepokoušeli se sblížiti se s ní z nepaměti nebo ze zatvrzelosti chudiny.

Virginie chřadla.

Svírání v prsou, kašel, ustavičná zimnice a promodrávající žilky na tvářích prozrazovaly hlubokou jakousi chorobu. Pan Poupart radil ku pobytu ve Provenci. Paní Aubainová se k tomu odhodlala a byla by bez váhání vzala svou dceru domů, kdyby se byla nebála podnebí Pont-l'Evêqueského.

Učinila smlouvu s pronajimatelem povozů, který ji vozil každý úterek do ústavu. V zahradě jest tam taras, odkud jest viděti na Seinu. Zde se Virginie procházela, zavěšena jsouc v matčino rámě, po spadlém listí révovém. Někdy slunce, proniknuvši mračny, přinutilo ji přimhouřiti oči, když hleděla na lodní plachty v dálce a na celý obzor od zámku Tancarvillského až k majákům havreským. Potom si usedly v zahradní besídce. Matka jí opatřila soudek výtečného Malaga; a smějíc se při myšlénce, že by se mohla opiti, pila ho vždy za dva náprstky, nikdy více.

Síly se jí opět vracely. Podzim uplynul klidně. Félicité dodávala paní Aubainové mysli. Ale jednoho večera, když byla v okolí na nějaké pochůzce, nalezla přede dveřmi kabriolet páně Poupartův: on sám byl ve předsíni. Paní Aubainová vázala si klobouk.

„Přines mi zahřivadlo, sáček, rukavičky, ale honem!"

Virginie měla zapálení plic: stav její byl snad beznadějný.

„Posud ne!" odvětil lékař a oba dva vstoupili do vozu pod pýřím poletujícího sněhu. Stmívalo se. Bylo velmi chladno.

Félicité odkvapila do kostela, aby tam rozžehla voskovou svíci. Pak běžela za kabrioletem, který asi za hodinu dohonila, vyhoupla se hbitě na zad, držíc se třepení, když jí přišla myšlénka: „Dvůr nebyl zavřen." A spustila se.

Druhý den za svítání dostavila se k doktorovi. Navrátil se a odejel zase na venkov. Pak zůstala v hospodě, domnívajíc se, že někdo z příchozích přinese list. Konečně na úsvitě odejela poštovským rychlíkem lisieuxským.

Klášter se rozkládal na konci srázné uličky. Jsouc asi u prostřed, zaslechla podivné zvuky, hlas umíráčku.

„To zvoní někomu jinému," myslila Félicité a trhla prudce zvoncem.

Po několika minutách ozvaly se loudavé kroky, dvéře se pootevřely a jeptiška se objevila.

Ctihodná sestra se soustrastným vzezřením děla, že „právě skonala". V témž čase zvuk umíráčku sv. Leonarda se zdvojnásobil.

Félicité přišla do druhého poschodí.

Na prahu pokoje spatřila Virginii ležící na znak, s rukama sepjatýma, ústy otevřenými a hlavou schýlenou do zadu, pod černým křížem, skláněјícím se nad ní, mezi nehybnými záclonami, které nebyly ani tak bledé, jako její tvář. Paní Aubainová v nohách lůžka, které oběma rukama objímala, vyrážela ze sebe steny smrtelného zápasu. Převorka stála v pravo. Tři svícny na prádelníku vrhaly rudé pruhy a v oknech bělela se mlha. Jeptišky odvedly paní Aubainovou.

Po dvě noci nehnula se Félicité od úmrtního lože. Opakovala tytéž modlitby, kropila příkrov svěcenou vodou, zase si sedala a hleděla na mrtvolu.

Ku konci první probdělé noci zpozorovala, že jí tvář sežloutla, rty zbledly, nos sešpičatěl, oči zapadly. Několikrát je políbila a nebyla by příliš užasla, kdyby Virginie je byla otevřela; podobným duším věci nadpřirozené jsou zcela pochopitelny. Oblékala ji, zavinovala ji do prostěradla, spouštěla ji do rakve, vplétala jí vínek, rozplétala jí vlasy. Byly rusé a nadobyčejně dlouhé na její věk. Félicité jich ustřihla velikou kadeř, jíž polovici uschovala za ňadra, ustanovujíc se, že se od ní nikdy neodloučí.

Tělo bylo po přání paní Aubainové, která následovala pohřební vůz v uzavřeném povoze, převezeno zpátky do Pont-l'Évêque.

Po smuteční mši musilo se jíti ještě tři čtvrti hodiny cesty na hřbitov. Pavel kráčel v čele a vzlykal. Pan Bourais šel v zadu, za ním nejpřednější občané, ženy v černých smutečních pláštích a Félicité. Tato myslila na svého sestřence a že mu nemohla prokázati tuto poslední čest, rozmnožovalo její žal, tak že jí bylo, jakoby ho pochovávali zároveň.

Zoufalství paní Aubainové bylo bez mezí.

Zprvu reptala proti pánu Bohu, vinic jej z nespravedlivosti, že jí vzal dceru, — jí, která se nikdy nedopustila zlého, a jejíž svědomí bylo tak čisto! Avšak ne! měla ji odvézti na jih. Jiní lékaři byli by ji zachránili! Obviňovala se, chtěla ji dosíci zpět, volala úzkostlivě uprostřed svých snů. Zvláště jeden ji pronásledoval. Její manžel, oblečen jako námořník, vracel se z daleké cesty a oznamoval jí s pláčem, že dostal rozkaz, aby Virginii vzal s sebou. Tu se umlouvali, jak by našli pro ni někde úkryt.

Jednou vrátila se ze zahrady, všecka jsouc zmatena. Právě se jí (ukazovala místo) zjevili otec a dcera, ruku v ruce, a bez hnutí pouze na ni hleděli.

Po několik měsíců zůstávala, nejevíc známky života, ve svém pokoji.

Félicité jemně jí domlouvala, že je dlužna šetřiti se pro svého syna a pro druhé dítě v upomínku „na ni".

„Na ni?" opakovala paní Aubainová, jakoby se probouzela. „Ah! ano!... ano!... Vy na ni nezapomínáte!" Narážka na hřbitov, jehož návštěva byla jí důtklivě zakázána.

Félicité chodila tam každodenně.

Přesně o čtvrté hodině kráčela podél domů, stoupala do vrchu, otevřela branku a přicházela k Virginiinu náhrobku. Byl to malý sloupec z růžového mramoru, s deskou u spodu a se řetězy kolem do kola, obklíčujícími malou zahrádku. Záhonky mizely pod květným příkrovem. Ona kropila listí, obnovovala písek, klekala na kolena, aby mohla prsť lépe rozrýti. Paní Aubainová, kdykoliv sem mohla přijíti, pocítila úlevu, jakousi útěchu.

Pak minula léta jsouce si všecka podobná a beze všech jiných změn kromě návratu velikých svátků: velikonoci, nanebevzetí panny Marie, Všech svatých. Domácí události činily mezníky, k nimž se později ve vzpomínkách vracely. Tak roku 1825 dva sklenáři bílili předsíň; roku 1827 kus střechy, spadnuv do dvora, usmrtil jednoho člověka. V létě roku 1828 přistoupila paní Aubainová naposled ke stolu Páně: Bourais se kolem této doby tajemně vzdálil a staré známosti pomalu vymíraly. Guyot, Liébard, paní Lechaptoisová, Robelin, strýc Gremanville, ochromený už dávno pakostnicí.

Jednou v noci přinesl poštovský konduktor do Pont-l'Évêque zvěst o červencové revoluci. Za nedlouho potom jmenován byl nový podprefekt: baron de Larsonnière, bývalý vyslanec v Americe, který měl u sebe kromě své ženy ještě švakrovou se třemi dcerami, už dosti velikými. Bylo je vídati v jejich zahradě, oblečené ve volných blusách, měly s sebou černocha a papouška. Navštívily paní Aubainovou, která neopomenula jejich návštěvu jim opětovati. Jakmile se z daleka objevily, přibíhala Félicité, aby ji o tom zpravila. Ale jenom jedna věc byla s to, aby ji vyrušila — dopisy jejího syna. Nevěnoval se žádnému povolání, trávě všechen čas v hostincích. Platila za něho dluhy, on dělal zase nové; a vzdechy paní Aubainové, pletoucí krajky u okna, zaléhaly k Félicitě, která v kuchyni předla.

Procházely se společně v zahradě a rozmlouvaly vždycky o Virginii, tážíce se na vzájem, jestli ta neb ona věc by se jí byla líbila, co by asi při takové příležitosti řekla. Veškeré její drobotiny zaujímaly skříň v pokoji se dvěma postýlkami. Paní Aubainová prohlížela je jen velmi zřídka. Jednoho letního dne se k tomu odhodlala a milé drobnůstky rozlétly se z almary.

Její šaty visely v řadě pod prknem, na kterém byly tři panny, obruče, dětské hospodářství, umyvadlo, kterého užívala. Vyňaly do jedné všecky sukně, punčochy, šátky a rozestřely je po obou postelích, dříve než by je zase složily. Slunce ozařovalo ubohé tyto předměty, a ukazovalo záhyby utvořené pohyby těla. Vzduch byl teplý a modrý, kos hvízdal, vše zdálo se z hloubi srdce dýchati něhou. Nalezly malý plyšový klobouček s dlouhou plstí, barvy kaštanové; ale byl všecek prohlodán moli. Félicité vyprošovala si jej pro sebe. Jejich oči na sobě na vzájem utkvěly, naplnily se slzami; konečně rozevřela paní náruč, služka do ni klesla a objaly se, ulevujíce své bolesti polibením, které je vyrovnávalo.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Mlčení.

(B. D.)

Jak děcko, když mu někdo hračku vzal,
my vzkřiknem, když nás první stihne žal.

Když rána za ranou nám srdce kruší,
ulevujeme slzou těžké duši.

Pak slovo k příteli rty hlesnou tu a tam, —
pak díme si: Jest nejlíp trpět sám.

Tak vzkřikem, slzou, slovem, chvějným rtem
dál, k mlčení, — však marně — bojujem; —

až samo ve své velké velebnosti
se teprv nad hrobem nám rozehostí.

J. V. S.

Vlaštovky táhnou.

Hejna městských výletníků vrátila a vracejí se po mokrém létě do svých kamenných domovů doufajíce, že jim krásný podzimek nahradí aspoň částečně trampoty letošní deštivé saisony. Avšak z věrohodných kruhů ozývá se a vidí zvěst, že utrpení naše bude dovršeno brzkou zimou. Do našich městských zahrad slétají se sýkory: ptáci, kteří tu přezimují, ozobnou tu a tam první bezinky, a vlaštovka již odletěla. Ještě před krátkým časem činila své pilné přípravy na dalekou cestu. Víme, že pud vlaštovčin jest neomylný a že jest nejopravdovějším ano nejspolehlivějším ze všech tlakoměrů a aneroidů. Vlaštovka jest host, kterého vítáme, když přijde s kukačkou, a s nímž vždy neradi se loučíme, když odlétá, aby založil si nový krb někde na mysu Dobré naděje a vychoval si tu novou rodinu, s níž se proletuje zlatou záplavou jižního slunce. Ano, již není o tom pochybnosti; přítelkyně nás všech,

*

vlaštovka, Hirundo rustica, již jest opět ta tam. Shromáždila svou čeleď a vycvičila si mláďata na dlouhou cestu přes moře. Nad rybníky, na střechách domů slétaly se k tajemnému sněmování, na němž staří poučovali mladé, že to není pravda, co o vlaštoví rodině povídali dávní přírodopisci, že to není způsob řádných vlaštovek zalézati na zimu za komíny neb do dutých stromů, neb zahrabávati se do země, přetrvati tam mrazy a sníh v zkřehlosti a otupělosti: ona, vlaštoví mláďata, že musí se svými skušenými rodiči pryč, daleko, přes velké vody, tam, kde ještě nikdy nebyla, ale kde je hezky jako zde, snad ještě krásněji, a že se sem zase jednou vrátí. Teď že už zde pro ně není nic; trávníky sežloutnou, vody zamrznou a duchové mlhy a sněhu zadýchají na pustý kraj. Proto že jest povinností každé moudré vlaštovky pořádně se sebrat a dát se do cviku, napínat hezky prsní svaly, naučit se veslovat všemi dvanácti pery v ocásku a těmi dlouhými krajními zvlášť, kmitat hezky pružně křídly a učit se vyhýbat, třeba letěla jako šíp, na píď vzdáli suché větvi neb neočekávaně se objevivšímu štítu a zděnému výstupku; slovem — chovat se tak, jak se na pořádného stěhovavého ptáka sluší.

Poslední letní a první podzimní dny byly velmi pěkné, ale vlaštovka zná tajemství, která jsou skryta i nejmoudřejším úředníkům meteorologické stanice. Shlukly se a mobilisovaly ve velkých hejnech a odlétaly denně v spořádaných houfech s přesností řádně vedené, couvající armády. Zákon jejich příchodu jest obyčejně pevný, ale odchod jejich obestřen jest tajemností. Víme, že přilétají k nám v druhé polovici dubna. Táhnou přes Španělsko a Pyreneje, jiné přes Italii, jiné přes Palestinu a Řecko. V Italii setkávají se téměř s určitostí v den po sv. Josefu, 20. března. Rok co rok obývá týž párek totéž hnízdo, v ničem-li se mu neubližuje. A kdož by ublížil vlaštovkám! Někde krmívají děti mláďata, a staré vlaštovky, nic se o ně nebojíce, poletují vesele kolem cvrčíce, jakoby děkovaly. K takovým pohostinným místům vždy znova se vracejí. Nikdo jim nic neudělá. Vlaštovka jest na našem venkově ptákem, k němuž hledí se s něžností. I rozpustilý kluk, jenž vybírá hnízda všech ptáků, nechá vlaštovku být, a zaletí-li do komory nebo chodby, chytí ji, prohlédne si její ocelové, modré peří, podívá se jí do moudrých, výmluvných a nebojácných oček a pustí ji zas. Kromě všeobecné příchylnosti k vlaštovce chrání ji snad také u surovějších lidí domněnka, že maso její není jedlé. „Vlaštovka má maso koňské“ — říkával mi dobrý kamarád, rozpusta, pouštěje chycenou vlaštovku s opovržením. U nás se tedy vlaštovka šetří. Jen jeden případ znám, kde se toho nečiní: rozmrzelý sváteční lovec vrací se s nabitou puškou po nezdařeném lovu domů; „aby rána v pušce nezůstala“, vypálí si blíže návsi po vlaštovce: obyčejně nepadne, ale někdy padne, zvedne se a hned zase zahodí. To bylo velké hrdinství!

Ve spojení s pravidelným návratem vlaštovky na totéž místo buďiž zde opakována známá, třeba snad nepravdivá anekdota, kterou vypravuje Buffon. Roku 1777 nebylo v zimě mnoho sněhu a jaro bylo velmi krásné. Na jezero Ženevské vrátily se vlaštovky v polovici dubna. Nějaký poetický švec v Basileji chytil jednu a dal jí malý nákrčníček s rytým nápisem: „Hirondelle, qui est si belle, Dis-moi l' hiver où vas-tu? — Vlaštovko krásná, řekni mi, kam letíš na zimu?“ — A příštího jara vrátila se vlaštovka s odpovědí: „Athènes, chez Antoine; Pourquoi t' en informes-tu? — V Athénách u Antoina; proč se na to ptáš?“ — Jest to velmi hezké, ale učenci nám říkají, že vlaštovky přezimují v Africe a ne v Athénách. Ať tomu jakkoli, ony jdou, aby se vrátily, a jest to jenom výlet, nikoliv rozloučení. Jak mnohý z nás by tak rád s nimi! Avšak cesta jejich není bez nebezpečí. Bouře a vichr rozráží jejich šiky a smetá je jako žluté listí do mořské hlubiny. Vypravuje se, jak mnohdy slétají na lodi, chtějíce si odpočinout. Mnohé umírají vysílením a jen zdravé, silné dospějí zaslíbené země, kam jejich pud je vede!

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Čechy“, skvostné a illustrované dílo pamětní. Společnou prací spisovatelův a umělců českých vedou Fr. A. Šubert a F. A. Borovský. Díl IV. seš. 77—78. (Polabí 11—12.) Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Dějiny devatenáctého století.“ Oddíl druhý: „Boj monarchické Evropy s revolucí francouzskou až do vypuzení císaře Napoleona I. na ostrov sv. Heleny.“ Sepsal prof. dr. Jan Mil. Krystůfek. Sešit 6—8. Nákladem knihkupectví Edvarda Valečky v Praze.

„Památník Podřipského Sokola Roudnického.“ K oslavě dvacetiletého trvání spolku 1868—1888, a na památku dostavění tělocvičny za sokolským heslem: „Vlastní silou“ vydal: Redakční odbor slavnostního výboru. Nákladem Podřipského Sokola Roudnického.

„Dějepis všeobecný.“ Pořádá Dr. Jos. Emler. Oddíl I. „Dějiny středověké.“ Od konce století pátého až do konce století patnáctého. Sepsal prof. Fr. Šembera. Sešit 27. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Sebrané spisy Josefa Kajetána Tyla.“ Dílu třetího sešit druhý a třetí. Pořádá J. L. Turnovský. Nákladem knihkupectví Al. Hynka v Praze.

„Karla Havlíčka rodinné listy brixenské.“ Vydal V. V. Zelený. Nákladem knihtiskárny Karla Šolce v Hoře Kutné.

„Matice lidu.“ Rediguje Primus Sobotka. Ročníku XXII. číslo 4. Obsahuje: „Železná koruna.“ Historický román od Josefa Svátka. Díl čtvrtý. — Číslo 5. obsahuje: „Národopis.“ Sepsal dr. Jaroslav Vlach. Díl druhý: Kmenové australští a polynéští. Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých v Praze.

„Chrt.“ Obraz ze života. Napsal Václav Kosmák. Sešit 3—10. Nákladem českého knihkupectví Emila Šolce v Telči.

Číslem tímto začíná čtvrté čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra“
v Praze, Salmova ulice číslo 9 n.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne.

ROČNÍK XVI. 10. října 1888. ČÍSLO 29.

Písně Evy z Hluboké.

I.

Ta rosa lásky žhavá,
jak v srdce padá, padá!
Již, miláčku můj, více
tě nemohu mít ráda.

Když objímám tvou hlavu
tak horoucně, tak těsně,
má křídla tebe cloní,
a mraky táhnou přes ně.

A mraky, ty nás vzruší
zas do žalů a trudů,
však já tu lásku naši
jak anděl chránit budu.

Já u ní budu bdíti, — —
a co mi na skráň padne
hvězd, přinesu je tobě,
byť rudé růže žádné.

Vždyť zná a ví a věří
tvá zlatá, drahá hlava,
jak v srdce padá, padá
ta rosa lásky žhavá.

II.

Nehněvej se, miláčku,
že jsi marně čekal,
přijdu třebas každý den,
jen si srdce nekal.

Ach, tys ani netušil,
že jsem byla blízko,
jako pták když přilítne
s keře na křovisko.

Ale pak jsem odešla
zase do daleka,
jako pták když cizího
šelestu se leká.

A zas k tobě, miláčku,
spěchám do objetí,
jako pták když pro štěstí
do křoví si vletí.

III.

Červená se gdouloň
do krvava,
o čem, miláčku můj,
se ti zdává?

Počkej! Neprozrazuj!
Zavru oči,
a tvé sny jak ptáče
pod ně skočí.

Chodím po pěšině
do soumraku,
všecky touhy tvé mám
ve svém zraku.

Červená se gdouloň
na záhoně,
chceš-li políbení — — —
přijď si pro ně!

IV.

Vylítlo sluníčko,
vylítlo z kalicha,
vidiš, ta slzička
přece jen osychá.

Odlítlo sluníčko,
odlítlo kolikrát,
a já jen do dálky
ptala se: „Máš mne rád?"

Letělo sluníčko,
letělo k obláčku,
věř, že nám zasvítí,
můj zlatý miláčku!

V.

Šípkových růžiček
plné cesty,
jakoby družiček
bez nevěsty.
jedna je růžová,
bledší druhá,
jiná zas nachová:
šípkových růžiček,
jakoby družiček
celá duha.

Poupat i rozvitých
plné keře,
dávám si kytky z nich
do kadeře,
sluneční pocely
na tisíce
červánkem posely
poupat i rozvitých.
Dávám ti kytku z nich
do pravice.

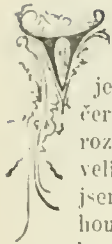
Jdem spolu cestičkou
plnou růží,
stanu se růžičkou.
jak se úží;
vraťme se nazpátek
kolem šípků,
růží a poupátek!
Jdem spolu cestičkou,
stanu se růžičkou
od polibků.

Dítě.

Vypravuje Guiliano Borri.

Z „Plaveckých povídek" od *Jos. D. Konráda.*

(Dokončení.)

V jednom koutku předsíňky snesena byla hromádka čerstvých myrtových haluzek, pečlivě srovnaná a rozprostřená, a na tom lůžku spočíval jakýsi neveliký obdélný předmět, pokrytý houní. Neviděl jsem nic, než ty větvičky myrtové a tu vlněnou houni, ale rázem uhodl jsem vše, co pod pokrývkou bylo schováno mému zraku.

Přistoupil jsem k malému lůžku, odkryl opatrně pokrývku, a přede mnou leželo maličké děcko, teple leč chudobně zaobalené a ve zdravém spánku chutě si oddychující.

Dítě! Bože můj! Maličké dítě s růžovými tvářičkami a s malým, bílým lístkem, přišitým na šátku na prsou — — —

Klekl jsem si ku svému nálezu a četl pololhlasně neobratným jazykem několik slov, která byla napsána na lístku. Ale div jsem se neskácel překvapením. V očích se mi zatmělo, v uších zahučelo, jakoby veliká vlna se mi převalila přes hlavu. Protřel jsem si oči, oddychl si a četl znova hlasitěji a pozorněji obsah lístku. Ale tichou, opuštěnou předsiňkou kostelička Gospe Krulnice čtení moje neznělo jinak než:

„Dítě Guiliana Borriho z Terstu."

Chvíli jsem byl všecek vyjeven a jako vyděšen. Něco nanejvýš neznámého i podivného zalomcovalo mi v prsech i v mozku. Bylo v tom cosi jako stesk a bol. Ale pak hned uchopil jsem děcko do svých rukou a nedbaje, že je probouzím ze spánku, líbal jsem je vášnivě a náruživě, div jsem ho neumačkal svými polibky a lokty.

Nemluvně dalo se do pláče, a mně nezbývalo, než je konejšiti. Avšak nedovedl jsem toho. Plakalo ustavičně hlasitěji a hlasitěji, chvílemi až se zajíkajíc. Ukryl jsem je tedy zase obezřele do houně a utíkal s ním velikými skoky dolů k městu.

Před samým Hvarem setkal jsem se zase s tím starým mužem, který mi ukazoval prve cestu ku kapličce. Když jsem ho míjel, zastavil mne otázkou:

„Kam pospícháš, brate, div že si plic nevydýcháš?"

„Na loď do přístavu —"

„A co to neseš v houni křiklavého? Každý by soudil, žes loupil, jak utíkáš —"

„Dítě si nesu!"

„Dítě, brachu milý? A co ty, cizí plavec, s dítětem? Kdes je vzal?"

„Našel jsem je tam v kapličce Gospe Krulnice a nesu si je na loď."

„Aj, tedy Gospa Krulnica tě jím obdařila? Hm, zdaleka asi ten malý tvor sem zabloudil. Neznám žádné ženštiny, která by —. A víš, brate, jakého dítěte se ujímáš?"

„Hm, vím li! Slabého, opuštěného, malomocného dítěte. To vím!"

„Ano, ale také dítěte, které nemá otce —"

„Jak to víš, starče?"

„Jak to vím! Otaž se celého města nebo celého ostrova, a každý ti poví, že matky odnášejí ke Gospě Krulnici jenom takové děti, které nemají otců, rozumíš? Už dávno zvonek odtamtud nezvěstoval, že zase nový tvor čeká na milosrdnou duši, která by se ho ujala, až teprve ty odtamtud si přinášíš malý živý nález. Co si s ním počneš? Avšak opravdu nevím, odkud se tam vzal. Znám snad všechny svobodné ženštiny na našem ostrově, ale o žádné nevím, že by v této době byla matkou. Proč jsi ho tam nenechal?"

„A co ti, člověče starý, po tom? Máš, jak vidím, více řečí než srdce!"

Řekl jsem to zostra, a nevšímaje si déle starce, jenž ještě něco mluvil, pospíchal jsem rychle k přístavu. Když jsem dospěl k „Centauru", bylo několik plavců na jeho palubě, a sotva že mne spatřili přicházeti s plačícím dítětem, způsobili poplach ve veškerém přístavě. Kde kdo byl, každý přiběhl s otázkami a se smíchem.

Byl jsem zmaten a rozčilen. Vím, že jsem neustále jenom říkal:

„To jest moje dítě! To jest můj syn! Nedám ho od sebe ani za živý svět!"

Na štěstí přišla k tomu brzo žena našeho kuchaře, která právě v tom čase měla také malé dítě u prsou. Okřikla zhurta povykující námořníky, popadla mi čerstvě nemluvně z rukou a odnesla je do své kabiny, kdež mu dala píti. Pamatuji se na to dobře a slyším ještě dnes její sladký hlas, jak dítě chlácholila. Asi za hodinu zase vyšla na palubu, zasmála se vesele a zavolala na mne:

„Pojď sem, Vlachu" — neříkala mi jinak než Vlachu — „pojď se podívat!"

Šel jsem za ní tedy dolů a cestou jsem jí děkoval za její laskavost:

„Děkuji vám, že jste se ujala mého synka. Odsloužím se vám za to!"

„Eh co," řekla žena odmítavě, „jak jsem ho mohla nechati hladovět a plakat? Však mne neubylo! A jak víš, Vlachu, že jest to opravdu tvoje dítě?"

„Inu, jak vím! Třeba mi jen podívat se na ně, a hned poznávám, že jest moje. A pak mám lístek, kdež jest to napsáno. Patrně žena moje mi synka poslala."

„Eh mlč, třeba ti jen podívati se na děcko, a přece nic nevíš! Blázne! Myslíš pořád, že máš syna, a zatím jest to holka!" A zasmála se plným hrdlem.

Stál jsem několik okamžiků před ženou kuchařovou mlčky, a myslím, že jsem při tom vyhlížel velmi nerozumně a směšně. Zadíval jsem se na dítě, které už bylo převinuto a zase spokojeně spalo. Potom také jsem se rozesmál.

„To jest mi lhostejno, matko," řekl jsem vesele, „jen když mám své dítě!"

Od té chvíle jsem se s lodi skorem už ani nehnul. S počátku ovšem bylo mi odstraniti některé překážky a přemoci svízele, které se stavěly mému dítěti v cestu.

Nejdříve kapitán náš nechtěl o rozmnožení plavecké družiny na „Centauru“ ani slyšeti. Teprve, když jsem chtěl opustiti raději jeho loď než svoje dítě, a když i kormidelník za ně se přimlouval, svolil. Pak jsem měl novou potiž. Co na lodi s dítětem, kterému bylo dle úsudku všech zkušenějších otců a kuchařovy ženy teprve několik neděl? Tu starost ovšem byla menší. Kuchařova žena nabídla se mi vyhlídati dítě při dítěti svém za nepatrnou odměnu, a sotva jsem ji přinutil, že přijala ode mne plat větší. Kuchař, její muž, proti tomu nic neměl. Když jsem k němu přišel s prosbou, aby mi té služby zeniny nezamítal, přimhouřil jenom dobrácky oči, kývl hlavou a plácl mi pravicí na podávanou ruku.

Dcerka moje rostla jako z vody. Měl jsem z ní nesmírnou radost, čím dále větší a větší, toliko jedna věc stále mne mrzela při tom. Nevěděl jsem totiž, jak dítě se jmenuje. Snad Bianka po matce? napadlo mne několikráte. Snad Guiliana po otci? Ale při tomto nápadu vždy jsem zavrtěl hlavou. Konečně jsem se rozhodl a pojmenoval dcerku na tak dlouho, než skutečného jména jejího zvím, podle místa, kde jsem ji nalezl. Kaplička nad Hvarem zasvěcena byla Panně Marii, Madonně del Rosario, i říkal jsem tudiž děvčátku Marie, neboť jméno to zvláště se mi líbilo. Časem pak jsem jménu tomu uvykl, jakoby je bylo dostalo na křtu.

Dokud nebylo dítěti šest let, měl jsem je stále u sebe, nechť to bylo při plavbě na lodi nebo někde v přístavě. Po všecek ten čas sloužil jsem stále na „Centauru“, který se mi stal zvláště milým a významným. Kapitán brzo se spřátelil s malou Marií, a když počínala se batoliti mezi plavci na palubě, smál se na ni, žertoval s ní a vnadil si ji rozmanitými pamlsky. Často, když ji tak viděl čilou, řekl ke mně:

„Škoda, mladý muži, že dítě vaše není hochem; byl by z něho znamenitý námořník.“

Mne ovšem také někdy napadla taková myšlénka, ale zapudil jsem ji pokaždé brzo, nechtěje hněvati nevděkem Boha. Byl jsem šťasten, že jsem měl aspoň děvčátko.

Také všickni plavci měli Marii rádi a hráli si s ní jako s vlastním dítětem. Často, když jsme přistali u většího města na několik hodin, kdy bylo lze odběhnouti jim s lodi, vraceli se, přinášejíce děcku mému hojnost lahůdek a zahrnujíce je hračkami.

Ale když dcerka moje dospívala šestého roku, padla jí prvá nezbytná povinnost na mladistvá bedra. Kývala na ni škola, a já jsem se při tom zasmušoval. Věděl jsem, že bude mi rozloučiti se se svým dítětem a od té doby vídati je jenom málokdy, a to ještě na krátký čas. Ale nebylo arci pomoci, scházelo mi toliko rozhodnutí, kde vlastně nyní mám si vyvoliti domov svůj, neboť posledních šest let pouze „Centaur“ byl mým domovem.

Někteří plavci, kteří měli rodiny, radili mi, abych dal Marii k nim, a slibovali jí dobrého vychování. Jeden nebo dva měli ženu a děti ve Spletě, jeden ve Trogiru, jiný na Kurčole a jiný zase až v Dubrovnice. Byl jsem na váhách, kam s dítětem. Leč nechtělo se mi k žádnému. Srdce a jakási touha táhla mne k mému rodišti, vábila mne k Terstu, kdež jsem zažil tisíce radostných okamžikův a odkudž jsem před několika lety odcházel jako vyhnanec nebo uprchlík nanejvýš jsa pohnut a roztrpčen.

Terst lákal mne k sobě neodolatelnou mocí. Nikdy za oněch posledních několik let, kdykoliv jsme v přístavě jeho zakotvili, nepřitahoval mne k sobě jako teď. Obyčejně zůstal jsem vždy stále na lodi, jenom s večerem na malou chvilku do města odcházeje. Nyní jsem počítal, kdy tam doplujeme. Připravoval jsem se k velikému činu, i byl bych jej měl už rád za sebou jako každý člověk, který si předsevzal provésti něco důležitého a neví, jak to dopadne. Tudíž také já byl jsem netrpěliv a zároveň i teskliv.

Dopluli jsme do Terstu na počátku měsíce března. Tehdy za krásného teplého dopoledne, kdy slunce zářivě svítilo s modrého blankytu nebes do modrých vod přístavu, vzal jsem dcerku svoji za ruku, dříve co možná nejlépe ji ustrojiv, a vedl jsem ji do města. Byl jsem tehdy neobyčejně zamlklý a poněkud i sklíčen.

Nešli jsme dlouho. Brzo došli jsme do úzké ulice nedaleko přístavu a zastavili se před úhledným domkem. Ulice v té chvíli byla téměř liduprázdna. Teprve za několik minut jakási ženština vyšla ze sousedního domu a kráčela podle nás. Neznal jsem jí, nepamatoval se na ni.

„Bydlí-li ještě v tomto domku starý Carlo Borri?“ otázal jsem se ženy.

„Ovšem že bydlí,“ odvětila neznámá a přeměřila nás zvědavým pohledem.

„A sám?“

„Sám; mám-li vám ho vyvolati z domu?“ nabízela se horlivě.

„Nikoli, půjdeme dovnitř k němu. Děkuji,“ řekl jsem a vstoupil s děckem na práh.

Sotva jsem se dotekl ovzduší domovní chodby, zdálo se mi býti už vše známé i přívětivé a zamlouvalo se mému srdci. Zastavil jsem se s dítětem zase.

Avšak s druhé strany otevřely se malé dvéře do dvorka a zahrádky vedoucí, a v nich objevil se dlouhý muž poněkud sehnutý s otýpkou dříví v rukou. Byl to otec.

Když nás uzřel, zastavil se a zadíval se pronikavě na mne. Přistoupil jsem blíže k němu s obnaženou hlavou, veda dítě za ruku. Zdálo se, že mne poznává.

Náhle pustil dříví na zem a rozpřáhl proti mně obě ruce.

„Guiliano, hochu, tys to!?“ volal radostně a tiskl mne k prsům.

„Přicházím, otče, s velikou prosbou. Odpusť mi a nezamítej —“

„Dávno jsem odpustil, jen mluv, všechno pro tebe učiním.“

„Neprosím za sebe tak jako za toto dítě,“ řekl jsem a ukázal na malou Marii.

„Tvoje to dívka?“ otec otázal se spěšně, a oči živěji mu zasvítily.

„Moje dcerka, tvoje vnučka —“

Otec shýbl se k dítěti, vzal je do náručí a něžně líbal. Při tom slzel.

„Pojď!“ řekl pak a vedl mne do světnice, nepouštěje dítěte z rukou.

Tak tedy jsem se sešel zase se svým otcem. Vytýkal mi jen to, že jsem už dávno nepřišel. Čekal a hledal mne prý hned tehdy, když se dověděl, že jsem se rozešel se ženou — —.

*

Deerka moje zůstala pak už v Terstu u svého děda. Navštěvoval jsem je, jak jen mi bylo možno vzdáliti se při příležitosti s lodi, což stávalo se pravidelně jednou za měsíc. Potom také vstoupil jsem do služby na jinou loď, již přístav terstský byl domovem.

Než jsem se nadál, moje dítě vyrostlo v pannu a dospívalo rychle v statečnou ženu. A když před třemi lety po delší plavbě jsem se vrátil zase do Terstu, sehnutý otec můj brzo mi zvěstoval zajímavou novinu. Smál se při tom, a veteché tváře oživovaly se mu zápalem.

„Milý hochu, deerka chce se nám vdávat. Nic naplat, musíme strojiti svatbu —"

„Marie — vdávat? Co myslíš, otče, už, tak mladá?"

„Haha, už! Vždyť ji bude letos dvacet let. Už dávno měla právo na vdavky."

„Hle, jak čas utíká," divil jsem se. „A koho, otče, deerka má si vyvolila?"

„Zdá se mi býti pěkným hochem. Marie mnoho mi již o něm navrkala, ale to víš, má stará paměť není pro takové šepty dobrým posluchačem. Také on mne už žádal za její ruku, ale odkázal jsem ho na tebe. Však ještě dnes tu bude. Jest prý strojníkem a má se při tom dobře. Také prý jest jakýmsi příbuzným našim, ale já nevím, však se přesvědčíš. Dělej, jak nejlépe uznáš. Byl bych rád, aby dítě přišlo do dobrých rukou. Můj domek bude mu věnem."

K večeru skutečně přišel Mariin milenec, dříve než jsem mohl důkladně vyzpovídati deerku. Nepřeháním, braši, povím-li, že to byl statný chlapík a že se mi zalíbil na první pohled. Když mi vypověděl dopodrobna, čím je, jaké má příjmy a vše to, co jest důležito zvěděti každému otci, jenž má vdávati jedinou dceru, vyptával jsem se houževnatě dále:

„Jak se jmenuješ?"

„Guiliano Borri."

„Cože? Což máme stejná jména? Odkud jsi?"

„Jsem snad vaším příbuzným, jak se domnívám Narodil jsem se v Terstu."

„A či jsi? Čím byl tvůj otec?"

Mladík se začervenal. Okamžik mlčel, jakoby váhal, a pak mluvil tichým hlasem:

„Matka má byla zpěvačkou a zemřela před několika lety. Otce svého nepoznal jsem, neviděl jsem ho nikdy. Býval prý dělníkem ve přístavě a opustil matku ještě před mým narozením."

Nevím, co v tom okamžiku se dělo se mnou. Teprve po chvíli zpamatoval jsem se v malé zahrádce za domkem, a oba mladí lidé stáli vedle mne rozpačiti a úzkostliví.

Ještě téhož dne jsem se přesvědčil, že mladík jest mým synem. A což dívka?

Již nazejtří odplul jsem s příhodnou lodí na ostrov Hvar, abych pátral po původu své dosavadní dcery. Za týden byl jsem zase zpět a spokojen se svým pátráním. Ve Hvaru po nedlouhém hledání jsem objevil, že Marie slula vlastně Ankou a byla dcerou chudobného rybáře. Narodila se před dvaceti lety v posledním hvarském domku. Otec její, který tehdy o štědrém večeru seděl s námi v krčmě a počastoval mne tabákem, neměl nic než několik potrhaných sítí a jedenácte dětí k tomu. Když slyšel, že bych měl rád dítě, odnesl do kapličky Gospe Krulnice svoje nejmenší, požehnal je křížkem a pozval mne tam svou jednou holčičkou.

Toť jest vše, konec pohádky. Či chcete ještě zvěděti konec o obou mých dětech? Myslíte snad, že nechaly své lásky? Bůh chraň! Nechtěly ani slyšeti, aby byly bratrem a sestrou. Co jsem měl činiti? Měl jsem je oba tak rád, že bych byl dal život za ně, a miluji je tak dosud. Ale pohádky své přece neskončím otřepanou svatbou. Řeknu vám pouze to, že v zimě děti moje očekávají po druhé čápa. Budeme-li tou dobou v Terstu, pozvu vás všechny na křtiny.

Podzim v lese.

Napsal *Jan Seidl.*

Už — podzim?!

Člověk by tomu ani nevěřil! Ještě hřeje i slunko, dosud nalezneš i ptáka známého na keříku, chvilkou spatříš i osamotnělého motýla . . .

A přece. — Ne, není to více léto, ani pozdní léto to není, cítíš to dobře. Neřekl ti to snad nikdo do očí, ale svírající jakási tesknota tě ovanula kráčejícího přírodou! Odkud jen se vzala! Před nedávnem ještě seděl jsi v trávě, u břehu potoka. Vrby se zelenaly, mladí konipásci, vyspělí, poletovali s kamene na kámen . . ., s topoliku zněl cvrkot strnadů, z pozdního ovsa za tebou časem zazvučelo křepelčino volání, nad pokosenou loukou vznášela se poštolka, rodina lindušek popelila se na pokraji pasekv — slyšels mladé pěnkavy švitořící ve větvích borovic, hlásil se čermák, pěnice štěbetala . . . A jaký to byl vzduch ještě, jenž lákal tě k chladnému potoku!

Vzduch sytý teplou vůní, výparem země i rostlin. A vzduch ten tě opojoval, lehal ti takořka na prsa, na tělo i na mysl: myslím, že jsi i básnil . . .

A dnes? Hle vrby! Požloutly a nevrle střásají nezvyklé roucho, topolík jakoby se vytáhl z vížící ho hroudy, a což ten potok! Na první pohled ovšem se nezměnil, ale pozoruj, pozoruj! Nezdá se ti, že plyne divočeji, jakoby cítil, že bude brzo upoután, a že vší mocí chce uniknouti blížícímu se žaláři? Snad vypadá jenom tak divokým, protože není konipásků více ani drozda vodního, již, hovíce si na vyčnívajícím kameni, dodávali mu vzhledu klidného . . . A což ty borovice! Co jim jen chybí? Tváří se jako jindy, ale myslím, že se přetvařují. Zelený vzhled jejich nejde jim od srdce. Jen přistup blíže a uslyšíš . . . Úzkostlivých vzdechů nedovedou zatajiti, šumí teskně a malomocně sklánějí své hlavy . . . Chybí jim něco! Ba — chybí jim takořka vše. Předně věrná druž pěnkaví, jichž rodiny veselým zpěvem a štěbotem nepřestávaly je bavit, chybí jim brávník, jehož dumný nápěv budil v nich poetické myšlénky, chybějí jim hrdličky i holoubci, jichž erotický vrkot přiměl je k blaženému tulení se . . . Stojí jako jindy ty borovice, jedna podle

druhé, ale připadají si jako osamělé — vížíci je navzájem ponto: zpěv, štěbot, skřek, švehol — to vše jim chybí! A totéž chybí i celému lesu ostatnímu . . . Duby, buky, habry, jilmy, olše . . . smrky, jedle, dříny . . . vše jsou osamoceni, smutni, jako bez myšlének . . .

Inu, jest podzim.

Jdeš-li ujetou, uprášenou silnicí, ještě tak tak dáš se oklamati zeleným mechem, podél příkopů nějakou houbou hnědou nebo nažloutlou, jež z pouschlé traviny se vybavila; opusť však silnici! Předně — Ano, babí léto! Pavučiny! Těch lekati se nesmíš; holí oháněje se ku předu, snadno jimi proklestíš si cestu . . . Padající list s buků! . . .

Nyní je ti jasno. — Padá list, žlutý, narudlý, jakoby mramorovaný list, šumně vybavuje se s větvice, zatřepetá se a lehce usedá do mechu . . . S listím padá ještě něco jiného. Jsou to bukvice vyloupnuvší se z ježkovité slupiny, hranaté, hnědé lesklé bukvice . . . Co jich tu leží po zemi! Co jich teprve spadne . . . Nyní věříš? . . . Pojď ještě dále. V lese smíšeném, jako tento, v němž stojí pouze jedle a buky, mnoho té změny nepoznáš. — Mech jest týž, list uschlý po zemi týž — toliko zeleň, na př. jahodoví, mařinka vonná, jaterník pouschly; to však mnoho nevydá . . .

Jsi v mladém, listnatém lesíku. Habří pojí se s lískami, doubci a boučky v neproniknutelnou houšť. Stěží učinil jsi několik kročejů — nyní stojíš a pátráš . . . Zeleň listů ovšem pohynula, to však více tě nepřekvapuje, ale naslouchej chvilenku . . . Nic . . . nic . . . nic? Vskutku nic! Ani hlásku, ani písknutí!

Kdybys byl přišel ještě před týdnem, byl bys aspoň drozdíka spatřil, nebo zaslechnul, nebo čermáčka, snad i opozdivšího se mladého slavíka, pěnici, černohlávka . . . Je ti smutno, brachu, viď! Pojď však ještě dále . . . Paseka, znova zarůstávající . . . Mladá smrčinka, z níž místy vypíná se břízka, místy doubek, habřík . . .

Nyní chápeš asi poesii takové stříbrozlaté břízky. Kmen — stříbro, listí — zlato . . . Jak smutně třepetá se to zlato, jak smutně zohýbává se to stříbro . . .

Štěstí ještě, že pohlíží na celou tu změnu s modře přižloutlého blankytu odpolední slunko. Takto aspoň vyjímá se pozvolné odumírání slavnostněji . . .

Jdi dále pasekou, jež spadá v nehlubokou úžlabinu. Tráva pod nohama ti šelestí, zdřevěnělé trní malin a ostružin praská pod tíží tvého kroku, šípky, jež místy tobě se zjevily, rdí se, jakoby se styděly za svou nahotu, ptačí bez, jeřabiny . . . Jsi u rokle. S protější strany zírá na tebe skalní stěna, z jejíž trhlin vypnulo se letem množství širokého listí na dlouhých stvolech . . . Listí to pokrylo celou stěnu a písečné výběžky . . . Za léta poskytovalo utěšený pohled. Šeď skály a světlá zeleň listu lákala tě takořka dolů, do hlubiny . . . Dnes ale?

List sežloutnul, sevrknul se, tráva podlouhlá, řasná, sešedlá, toliko kapraď zelená se ještě, ale smutně se kloní . . . Na dně úžlabiny zurčí potůček, po jehož okrajích roste množství různého trní; dlouhé pruty ostružin srůstají v jedno pletivo . . . I jejich list schne a vadne, místy však černá se ještě ovoce jejich, tvoříc jedinou upomínku na život a na květ . . .

Hle, v potůčku cosi se splouchá. — — Kos! Jediný kos, jediný pták na celé tvé pouti, i tento však nese oděv smutku! Odložil světlejší oděv mládí a obleknul se do šatu vážného . . . Vykoupav se a protřepav zvlhlé peří, sezobne trpkou ostružinu a někde na povadlém trse zanotuje tichou píseň. Sestup do rokle a roklí do mělkého údolí, v něž tato ústí . . .

Právě zapadá slunce.

Před tebou jeví se hrbolatá plocha: pásma rolí, černajících se a žloutnoucích. Plochou tou vinou se stromořadí přihnědlá, jakoby rezavá . . . A nad tím sklání se nebeská obloha . . . Je bez mráčku. Jediná světlá žluť ji pokrývá, k západu žluť tato hustne, stává se sytější a sbíhá se přímo nad temnou čarou lesů ve skvělé, žluté, okrouhlé těleso . . . slunce . . .

Zachází — — pohasíná — —

Z rolí a luk vystupuje lehoučká pára, kouře ohníčků mísí se s bělavou mlhou, jež pozvolna zahaluje rozhled a rozplyne se toliko vlivem plného měsíce v neurčitou, průzračnou massu . . .

Kdybys postál a vyčkal noci — snad přišel bys změně té celé na kloub, poznal bys, odkud to ticho v lese i po kraji, to smutno, to prázdno . . .

Nad tebou zašumělo by časem jako vzdálenou bouří, zaslechl bys ztajenou směsici hlasů i hlásků, otázek a odpovědí . . .

„Kam, kam?“ tážou se ti mladí.

„Dále — vždy dále . . .“ odpovídají staří. — — —

Ano, dále k jihu! — U nás je podzim, co nevidět bude zima! — —

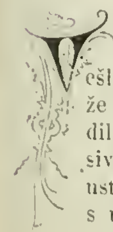
* * *

Podzim v lese má i veselé stránky, než ty vylíčil jsem jinde . . . K obveselení mysli slouží často i obrázky — bídy . . . Z nejveselejších těchto jsou asi postavy bosých stařen a otrhaných dětí vlekoucích suché úlomky po kradmo a se strachem . . . Také zjevy podzimků v lese . . . Člověku skoro napadá, kdeže mají tito ubožáci svůj — jih?

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Vešla nyní tiše do jeho pokoje a měla tolik síly, že se ho tázala: „Jak je ti, Jene Mario?“ a hladila mu vlasy jako matka. Zazářil na ni svýma sivýma očima, plnýma něhy, které se zdály, že ustavičně za ní „díky, díky!“ volaly, a řekl s úsměvem: „Myslím, že mi volněji.“

Vzal jí onen list z ruky, který byl Luigi pro něho přinesl; Caterina ani nevěděla, že jej v ruce měla.

„Pro mne?“ tázal se a pohledl na adressu. Poznal písmo a zasmušil se mimoděk. List byl od Leopolda z Prahy. Jan Maria vzdychl, když jej rozložil, list byl tak dlouhý, a bával se vždy těch dlouhých z Prahy listů, přinášívaly mu tolik zla! Jednalo se opět o ty nenáviděné peněžní záležitosti? Měl chuť odložiti nemilé to čtení, pak ale řekl si: „Buď jak buď!“ a zmužil se. Začal dosti klidně číst.

Caterina odvrátila se od něho, poodešla k oknu a hleděla do zahrady, šedé, mlhavé, a poslouchala, jak déšť na stromy padal a do oken bil. Myšlénky její však bloudily, bloudily, a srdce její chvělo se opět jako tenkráte v té hrozné noci jediným výkřikem: „Bože!“ Zavřela oči a položila čelo na chladicí tabuli okna.

Jan Maria četl. Byl uhodl, jednalo se opět o peníze. Leopold rozpisoval se široce. Především radil mu opět k brzkému návratu do Čech, a pak podával dlouhý, dlouhý rozpočet, jehož resultát dokazoval, co Jan Maria vlastně dávno věděl a co mu Leopold už dávno napověděl — že mu totiž nezbylo než chatrné trosky bývalého jmění.

„Jsi-li opravdu tak nemocen,“ psal Leopold, „že se hned vrátit nemůžeš, nuže zapůjčím Ti peníze, které budeš ještě potřebovati až do času svého úplného vyléčení se, aneb, lépe řečeno, až v čas lepšího u nás a teplejšího počasí. Prosil bych Tě však, abys trochu méně vydával než až posud. Sestra Tvoje nesměla by o tom věděti, že Ti peníze půjčuji, nepřipustila by tomu. Vidím, jak se diviš, snad rozčiluješ. Můj milý, nesuď sestru svou, tu ubohou, než uslyšíš vše. Řeknu Ti nyní něco nad míru trapného, seber síly své, abys zůstal klidným. Skrýval jsem před Tebou posud, jako před celým světem, tajemství, které jím dnes však už není. S Tebou měl jsem o tom snad dříve mluvit, avšak znaje, jak Tě vše neobyčejně dojímá, a doufaje též, že se věci zlepší, mlčel jsem. Nyní vzdávám se však naděje naprosto, aspoň na dlouhý čas. Polituj mne a slyš! Ode dávna pozoroval jsem u Rosy Marie jakousi na tak mladou osobu neobyčejnou lakotu, která ani Tobě ani nebožce Tvé matce skryta zajisté nezůstala, jakési zimničné bažení po bohatství. Kdyby se byla u ní jako u mnohých jiných ta žízeň po zlatě poměrnými výdaji, touhou po okázalosti velkých toilett, skvělého domu a těch tisíc jiných frivolností naší patricijské, po aristokratickém lesku se honící společnosti vysvětlila, byl by to zjev obyčejný. Avšak sestra Tvoje bažila po penězích jen k vůli penězům. Stalo se to chorobou. Nikdo netušil, jaké boje jsem s ní vedl, aby se slušně šatila, i ženská ješitnost v ní shasínala. Každý sebe menší výdaj, sebe nutnější, stál mě vždy dlouhé zápasy. A přece nemusila žena moje spořit, neboť přiznávám se Ti, že jmění moje značně vzrostlo a stále roste. Co se s Rosou dělo, nebylo dlouho zjevné, avšak krátce po Tvém odjezdu dostoupil stav její duševní pravé krise. Hluboká a těžká melancholie se jí zmocnila. Kdykoli jsem domů přišel, našel jsem ji v slzách. Na moje otázky, co ji hněte, odpovídala mi vždy, že to dobře vím, a lomívala rukama a volávala: „Co si počít, jak pomoci?“ A zuřila, když jsem uhodnouti nemohl, co svými narážkami myslí. Hádal jsem marně, vysvětlovat však nechtěla. Konečně začala se svým známým s tím svěřovati, co ji tak tlačilo. Říkala jim, že jsme úplně na mizině, že ví, že bude přinucena žebrati. Někteří myslili, že jsme vskutku utrpěli těžké snad peněžité ztráty, ku kterým se přiznat nechci, a tlumené ty pověsti kolovaly brzy Prahou a začaly i mému úvěru škoditi. Tu teprve dostaly se i mne k sluchu, a pátraje po původu těch bajek, přišel jsem konečně k pravému pramenu svého neštěstí. Nepotřebuji Tě déle trápiti podrobnostmi: Rosa Maria trpí fixní ideou, domnívajíc se, že je žebračkou, a, nemohouc se smířiti s tou neblahou myšlénkou bídy, chtěla si už i na život sáhnout. Trpěl jsem nevýslovně, snášel, snažil se pomoci. Konečně byl jsem nyní přinucen ji na nějaký čas aspoň lékaři za hranicí svěřiti, který má po celé Evropě známý asyl — —“

Následovalo jméno lékaře, místo, kde ten asyl se nachází, a zbožná modlitba k Bohu, aby tu ubohou, trpící ženu buď vyléčil neb k sobě povolal. List končil napomínáním, aby Jan Maria byl mužem a neštěstí tak s resignací snášel jako on, Leopold, nejnešťastnější z manželů, to činí.

List vypadl Janu Marii z ruky, a byl hrůzou tak zkamenělý, že ani bolest, ba, jak se mu zdálo, ani žádné rozčílení necítil, ač se po celém těle třásl. Zakryl si oči. Viděl svou sestru, jak ji vídal v Havranicích, krásnou, klidnou, šťastnou, zapomněl na vše, co mu ji bylo později odcizilo, a představoval si ji nyní ještě mladou a zajisté ještě krásnou, ale s těma neklidně bloudícíma očima na duchu chorých, s těmi horečnými výkřiky bolestně zkřivených úst, s těmi posuňky šílených, tak divnými, cizími, příšernými, s tím vším, co se popsati nedá, co člověku krev v žilách v led obrací, a při té představě cítil v mozku divnou závrať a v srdci měl ostrou, neurčitou, strašnou bolest, a chytl se za hlavu: ta milosrdná zkamenělost, která smysly a údy jeho držela, jej náhle pustila, a v nesmírně bolestném vzrušení zakvílel tak zoufale, s tonem tak hluboko z pukajícího srdce vycházejícím, že Caterina slyšíc ho se k němu polekaně vrhla. Klesla na kolena vedle divanu, objala jej a položila hlavu jeho na svá prsa; neboť domnívala se, že umírá. Viděl její úzkost, cítil její srdce mocně bíti, uhodl její myšlénky: a to vrátilo mu vládu nad sebou nad tou ukrutnou bolestí.

„Odpusť, odpusť,“ prosil ji, a pak, když vedle něho sedla a obě jeho ruce držela a v oči mu hleděla tím svým věrným, snášejícím, k Bohu o smilování volajícím zrakem, vypověděl jí tiše, co mu Leopold o sestře psal, a slzy útrpnosti, které dívka pak nad losem té neznámé prolévala, konejšily jej poněkud. Sám nenašel ani jedné slzy, kterou by své bolesti ulevil. Konečně vzpomněl si i na první část toho neblahého psaní: býti úplně na mizině mělo nyní, když jej Caterina milovala, když její osud s osudem jeho spojen byl, docela jiný význam, než kdy před tím. Dříve byl si mimoděk myslil: „Co na tom, vždyť dlouho živ nebudu!“

Teď však chtěl, teď musil žíti, a poměry jeho peněžní měly svůj určitý úkol. Nikdy nebyl palčivost té otázky tak jako v tom okamžiku cítil.

„Velký Bože,“ napadlo mu teď zároveň, „a jak soudí, jak mohou cizí lidé o našem poměru souditi?“ Bylo mu jasno, že pověsti její ubližuje! Žilť v té samotě zde s ní ne jen už v jednom domě, ale téměř v témž bytě! Nebylo povinností jeho nyní říci: „Caterino, ty mne miluješ, buď tedy mou ženou?“

Nebyl ještě toho rána o tom snil, jak se teď určitě pamatoval, že by jej snad povětří v Egyptě vyhojilo, a neměl vidu o tom, jak ona s ním pluje modrým mořem k břehům té tajeplné země, která mu mohla zdraví a jistotu života vrátit a tedy štěstí jeho zabezpečiti? A jak jinak mohla Caterina s ním do Egypta než co jeho žena? Velký Bože, a nyní jak mohl jí to říci, to nebedajné slovo: „Buď mou ženou!“

Nebyla bohata a nedbala, avšak jak ukrutné na ni zvolati: „Buď ještě chudší se mnou!“ Ah, což by to

neznamenalo prostě: „Rozděl se o to málo, co máš, ještě s nešťastníkem, který se vkradl v tvůj dům, v tvé srdce, s člověkem, který posud nedovedl jediného sousta chleba si vydělat!“ . . . Viděl se co nejpodlejšího tvora na světě, byl pravý vyvrhel!

„Caterino!“ zvolal zoufale a vyrval jí své ruce. „Caterino, nedotýkej se mne, jsem hnusný tělem i duší, kaž, aby mne vyhnali z tvého domu jako psa; neboť já bídný nemám už ani tolik síly, abych sám odešel!“

A vstal a vrávoral. Caterina tímto novým, vášnivým výbuchem, který chápat nedovedla, sama k zoufalství rozlítostněna, musila všechny síly duše a těla sebrati, aby sama neklesla.

Nutila jej zpět na divan, konejšila jej slovy a polibky jako dítě, a když tvář svou v polštář zaryl a jí neviděl, obrátila oči k nebi v němé, přebolestné modlitbě. Muka jejich byla přílišná, rozčilení příliš intensivní, než aby trvala.

Po dosti dlouhém, obapolném mlčení utišili se poněkud. Jan Maria začal jí nyní vysvětlovati, co poslední jeho výbuch znamenal, mluvil těkavě, neboť myšlénky jeho pozbývaly na ten čas pomalu jasnosti. Dívka jej vyslechla a porozuměla.

„Ah,“ řekla pak s vyčítavým pohledem, „pro tak málo polekal jsi mě tak nesmírně! Bůh ti to odpusť. Já odpustila už.“ A políbila jej na čelo a usmívala se.

Díval se na ni udiveně. Ona však položila mu ruku na ústa, když chtěl znova mluviti, a pravila: „Přede vším buď klidným, pak si promluvíme o budoucnosti.“

To poslední slovo píchlo ji u srdce. Vzpomněla si na to, co jí byl Luigi řekl. Vždyť nebylo budoucnosti! Přece nezmizel její úsměv, byl jako onen mučedníků v arenách. Rovnala mu podušky na divaně a začala znova mluviti, tiše, sladce, konejšivě, jako s dítětem. Těšila jej. Jak mohl tak podléhnouti dojmům! Vždyť se vše napraví, až bude zdráv. Nač si dělat starosti? Uživiti se, toť přece tak snadné. I pro ženu, jak teprve pro muže! Donna Paolina jí nabízí místo. Ne, ne, nepřijme to, konejšila ho, když sebou netrpělivě trhl, bude s ním, se svým mužem živa. A začala o tom, jak bude zahálčivou, rozmarnou, a on se bude musit o ni důkladně starat. Bude se mu chtíti zalíbit, bude krásné šaty potřebovat, množství, množství. Šperků má dost, staré památky rodinné, a pak ten etrurský poklad. Ten svatební její šperk! Jak bude oslňující ten klenot, jak bude lesk jeho bělostí svatebních šatů zvýšen. Kašmír bude lepší než hedvábí, více v souhlasu s tím starodávným zlatým věncem-diadémem. Po sňatku půjdou spolu do Čech. Anebo snad do jedné z těch podkavkazských kolonií, s tím idealním klimatem, o kterých jí vypravoval jednou s nadšením. San Cataldo beztoho nelze déle držeti. Ale co na tom? Donna Paolina je tak intimní s Aldobrandinimi, kteří mají sousedské velké statky, a oni potřebují San Catalda k vůli zaokrouhlení svých pozemků. Donna Paolina postará se, aby ten skrovný statéček výhodně jim prodala. Nuž, a tak budou docela bohati, ona, Caterina a její muž. A svou pílí zdvojnásobní Jan Maria to malé jmění v brzku. Rosu Marii nenechají v tom asylu. Bude s nimi žít. Ta velká, krásná kavkazská příroda a jejich láska a péče že by nepůsobily blahodárně na horečně bloudícího jejího ducha? Ah, medicina pochybuje o jejím uzdravení? Dobře, ale Bůh dělá ještě divy, před kterými pak ta věda zahanbena stojí! A jak často! Ba každý den . . .

Tak mluvila a v okamžiku, když tak mluvila, věřila tomu všemu, všemu, držela se svých slov jako tonoucí břehu, a venku naříkal jednotvárně vítr a déšť šuměl smutně, a hluboké šero padalo na campagni k smrti truchlivou, na veliký ten hrob, a konejšen tím šerem, tím jednotvárným šelestem větru a deště, a sladkými, tichými zvuky Caterinina hlasu a balšámem její útěchy, usínal znavený Jan Maria pomalu . . . A pak vidouc, že usnul, zamlčela se a pustila tiše jeho ruku a vstala, a cítila nyní teprve v tom hluchém tichu, když jí vlastní její slova už nešálila, že nebyla v pravdě ničemu z toho, co řekla, věřila, a poklekla tiše na koberci a rty její šeptaly: „Bože můj, umírni tu bolest, abych pod ní neklesla! Není-li to tedy vůle tvá, bych šťastnou byla, dej mi aspoň sílu, abych se tomu rozsudku podrobila a abych bez reptání snášela, co na mne uložíš.“

Hlava její klesla jí pomalu na prsa. Tak zůstala chvíli, pak vstala, jakoby se byla upamatovala. Vyšla tiše z pokoje a dala rozkaz, aby tam nikdo nevešel a spánek jeho nerušil. Na domluvu Santarellinu pojedla docela něco a vypila malou sklenici vína. Byla si vědoma, že jest jí tělesné síly nevyhnutelně zapotřebí, aby pod svým křížem nepadla. Chodila potom dlouho po pokoji a posléz vrátila se k němu. Spal posud. Rozžehla svíčku a postavila ji tak, aby hlava jeho v stínu zůstala. Přiložila pak do krbu a sedla do křesla nedaleko okna.

Déšť padal posud, vítr vál někdy divoce, tak že oheň v krbu poplašen vzplanul a rudě do šerého pokoje zašlehl. Jana Marii to však nerušilo, ležel bez pohnutí a dech jeho nebyl těžký.

Caterinu to uspokojovalo, že se zdál tak klidným. Sama znavena podepřela hlavu o vysoký lenoch křesla a duch její těkal v neurčitu, jako zrak její venku po tmavé, šumící zahradě.

„Načiketas!“ napadlo jí pojednou a viděla v polospánku, do kterého padala, onu postavu z indické básně . . . „Šel ztepilý jak v lese mladý dub — a mladost s tváří jeho svítila — jak zlatá záře vesny nesmrtná — však smutek zároveň jak dumný šer“ . . . Tu počaly se oči její, které se pomalu zavíraly, slzami plnit . . . Ó, nekráčel Načiketas sám už v „Smrti dům“ . . . Viděla po jeho boku postavu druhou, která se k němu tulila a v zraky jeho hleděla, v ty zraky, které se šeřily a jasnily zároveň jako dva úsvity. Ta postava byla ona, Caterina sama! Ano, byla to její duše láskou zářící, ta se ztápěla v ten luzný, snivý šer jeho zraků . . . S pocitem něčeho sladkého a truchlivého zároveň ztrácelo se nyní její vědomí do hlucha a prázdna, jako vzdech do noci . . .

A několik kroků od ní ležel na divanu Jan Maria a snil též. Avšak kdyby byla nyní slyšela, jak dech jeho se stal nepravidelným, težkým, úpějícím, jak se měnil v kvílení! Kdyby byla nyní utrápenou jeho tvář spatřila! Jan Maria měl děsivý sen. A začátek jeho byl přece tak plný míru! Zdálo se mu, že vidí tisíc a tisíc kvetoucích slunečnic, a bylo to v té staré, vlhké zahradě v Havranicích, nějak nadpozemsky zidealosované a do nekonečna rozšířené. Bylo tam rajsky slunno, něco jako úsměv světic a andělů leželo ve vzduchu. Slunečnice se vlnily jako žluté moře, a pojednou začaly zvonit, zvonit, zvonit, hlahol jejich, nejdříve tichounký a sladký jako

vůně, rostl a mohutněl a byl čím dále, tím temnější a příšernější: tu úsměv zahrady zmizel a šerem jako nesmírné stádo orlů neslo se teď tisíc a tisíc velkých kovových zvonů mračným, černým obzorem a Jan Maria letěl za nimi. Náhle viděl se v Praze. Avšak nebyla to ta Praha, kterou znal, byla gigantická: budovy její dotýkaly se nebes, kolem hučely pralesy, Vltava pěnila se a házela vlny jako rozbouřené moře, a ulice zdály se, že od jejích břehů dlouhé, dlouhé prchají, ztrácejí se do nekonečna, do mlh, do propastí, a byly pusty, prázdny, jen ohlasem těch orlů-zvonů naplněny! Nesmírná hrůza byla v hromu toho vyzvánění, bylo patrno, že to byly hrany pohřební pro celé soudu propadlé město. Fialový blesk projel teď nebesy a Praha podobala se v tom příšerném osvětlení nesmírné zsinalé tváři umírajícího v zoufalství. Pojednou hemžily se všechny ulice lidstvem bědujícím, šíleně volajícím a ukazujícím k nebi.

(Pokračování.)

Pyramida Quebeh.

Báseň *Aug. Eug. Mužíka.*

Děl Farao: Mně postavíte horu,
kde není hor, chci svoji horu míti.
Chci, Israeli, vídat tam ji čníti
a stínit čelem v plápolavou zoru.

Ji u nohou jak Chanan, posměch tvorů,
rván bude větrem písek, mech a sítí,
a pyšný mrak, jenž zvykl sám se stkvíti,
v Lybii prchne před ní v marném vzdoru.

Toť triumf můj i hrob, má pýcha, touha,
tělo mé myšlénky, ať dojdone k sluchu
všem národům, jich rozumu se rouhá.

A děla poušť: Nuž stav to dílo věčné
— chrám skvělé hanby, pomník malých duchů
a bídy lidstva bezdné, nekonečné.

Prostá duše.

Povídka od *Gustava Flauberta.* Přeložil *Václav Černý.*

(Pokračování a dokončení.)

Bylo to ponejprv v jejich životě, neboť paní Aubainová nebyla povahy sdílné. Félicité byla jí za to vděčna jako za dobrodiní a milovala ji od té doby se zbožnou úctou a zvířecí oddaností.

Félicitě zbylo teď dosti času na dobročinnost. Když zaslechla na ulici bubny nějakého pluku na pochodu, vyběhla přede dvéře se džbánem ovocného vína a dávala vojákům píti. Ošetřovala onemocnělé cholerou. Podporovala Poláky; ano jeden z nich se vyslovil, že by si ji vzal. Ale rozhněvali se; neboť jednou ráno vracejíc se z kostela zastihla ho v kuchyni, kam se byl vloudil a přivlastnil si svíčkovou pečeni, kterou klidně pojídal.

Kromě Poláků byl tu otec Colmiche, stařec, o kterém se soudilo, že prodělal hrůzy roku 1793. Žil na břehu řeky v ssutinách chlévku. Uličníci dívali se na něho skulinami ve zdi a házeli po něm kamením, které dopadalo na jeho postel kde ležel, jsa otřásán ustavičně katarrhem, s předlouhými vlasy, zapálenými víčky a s ranou na ruce. Opatřila mu prádlo, snažila se vyčistiti jeho brloh a pomýšlela na to, jak by jej umístila v prádelně, aby nepřekážel paní Obvazovala jej každodenně, někdy mu přinesla koláč, posadila jej na slunci na otep slámy; a ubohý stařec třesa se děkoval jí mdlým hlasem, bál se, že ji ztratí, a vztahoval za ní ruce, jakmile ji uviděl odcházeti. Zemřel; ona dala sloužiti mši svatou za pokoj jeho duše.

Toho dne ji potkalo veliké štěstí: o snídani objevil se černoch paní de Larsonnièreové, nesa v kleci papouška se žerdí, s řetězem a s visutým zámkem. Lístek od baronky oznamoval paní Aubainové, že, jelikož jest její manžel povýšen za prefekta, dnes večer odjedou; a prosila ji, aby přijala tohoto ptáka na památku a na důkaz její úcty.

Papoušek zaměstnával už dávno obrazivost Félicitinu, neboť pocházel z Ameriky, a toto slovo jí připomínalo Viktora, tak že se na něho u černocha dotazovala. Ano jednou dokonce prohodila: „Paní byla by ráda, kdyby papouška měla.“

Černoch pověděl to zase své velitelce, která, nemohouc ptáka vzíti s sebou, tímto způsobem se ho zbavila.

IV.

Papoušek nazýval se Loulou. Tělo měl zelené, konec křídel růžové, čelo modré a hrdlo zlaté.

Měl unavující zálibu v tom, že hryzl svou žerď, trhal si peří, a rozléval vodu ze své vaničky. Paní Aubainová, kterou nudil, darovala jej navždy Félicitě.

Tato jala se ho učiti. Brzo opakoval: „Roztomilý hošík! Služebník, pane! Poroučím se, Marie!“ Byl umístěn u dveří a leckdo se divil, že neslyší na jméno Jacquot, poněvadž každý papoušek se nazývá Jacquot. Pří-

rovnávali jej ke krůtě, nezvedenci. Každé takové slovo bylo jako rána dýkou pro Félicitu! Podivná svéhlavost, Loulou nemluvil, jakmile se někdo na něho díval!

Nicméně vyhledával společnost; neboť v neděli, když slečny Rochefeuilleovy, pan de Houppeville a noví stálí hosté: lékárník Onfroy, pan Varin a kapitán Mathieu hráli partii karet, tloukl křídly do okna a počínal si tak zuřivě, že nebylo svého slova slyšeti.

Tvář Bouraisova, který se zase objevil, zdála se mu bezpochyby býti velice směšnou. Jakmile jej zahlédl, začal se pokaždé smáti, smáti ze všech sil. Hlahol jeho hlasu odrážel se na dvoře, ozvěna jej opakovala, sousedé přibíhali k oknům, smáli se také; a pan Bourais, aby ho papoušek neviděl, plížil se podle zdi, zakrývaje si tvář kloboukem, až se dostal k řece, pak vcházel zahradními dveřmi, a pohledy, které na ptáka metal, nebyly zrovna něžné.

Loulou dostal od řeznického tovaryše šňupku, dovoliv si vstrčiti hlavu do jeho košíku; a od té doby hleděl ho vždy skrz košili štípnouti. Fabu hrozil, že mu zakroutí krk, ačkoliv nebyl ukrutný přes tetování svých rukou a veliké své licousy. Naopak! byl spíše nakloněn papouškovi až na to, že jej chtěl z bujného rozmaru naučiti několika nadávkám. Félicité, kterou tyto způsoby lekaly, umístila jej v kuchyni. Řetízek byl mu sňat a on se toulal po celém domě. Když skákal po schodech dolů, opíral se o stupně křivým zobákem zdvíhaje pravou nohu, pak levou; a ona se obávala, aby mu takový tělocvik nezpůsobil závrať. Onemocněl, nemohl ani jísti, ani mluviti. Utvořil se mu na jazyku tipec, jak jej mívají slepice. Vyléčila jej, vytrhnuvši mu tuto mázdru nehty. Pan Pavel foukl mu jednoho dne neopatrně kouře do nozder; jindy zase, když jej paní Lormeanová škádlila koncem slunečníku, uvázl mu na jazyku šroubek, který ubohý papoušek konečně nadobro spolknul.

Postavila ho do trávy, aby se občerstvil, a na minutu poodešla; a když se zase vrátila, papoušek ten tam! Hledala jej zprvu v houští, na břehu říčním a po střechách, neslyšíc svou paní, která na ni volala: „Jen dejte pozor, vy blázníte!“ Potom prohlížela kde jakou zahradu v Pont-l'Évêque a zastavovala mimojdoucí: „Neviděl jste snad někde mého papouška?“ Těm, kteří papouška neznali, ho popisovala. Pojednou se jí zdálo, že rozeznává, jak za mlýny na úpatí stráně cosi zeleného sem a tam poletuje. Ale když přišla na vrch, kde nic, tu nic! Jakýsi podomní obchodník ji ujišťoval, že jej napadl před chvílí v Saint-Melaine v krámě matky Simonovy. Ona se tam rozběhla. Tu nevěděla, co chce říci. Konečně se vrátila, bez dechu, střevíce rozedrané, smrt na jazyku; a sklesnuvši u paní na lavici, vypisovala jí všecky své cesty, když tu lehká tíže spadla jí na rameno: Loulou! Kýho výra dělal? Snad se neprocházel po okolí?

Vzpamatovala se z toho jenom stěží, aneb spíše nevzpamatovala se z toho nikdy.

Následkem nastuzení dostala zánět v krku; nedlouho potom chorobu usní. Tři léta později ohluchla: a mluvila velmi hlasitě i v kostele. Ačkoliv její hříchy byly by se mohly bez necti pro ni aniž pohoršlivě pro svět rozléhati po všech končinách diécése, uznal pan farář za vhodné přijímati její zpověď jenom v sakristii.

Přeludné zvuky začínaly jí mámiti sluch. Často, když jí paní rekla: „Můj Bože! jak jste hloupá!“ odpověděla: „Ano, milostivá paní!“ hledajíc nějakou věc kolem ní.

Malý kroužek jejích pouěti zúžil se ještě víc, a vyzvánění zvonů, dobytčího bukotu pro ni už nebylo. Všecky bytosti pracovaly s mlčením přeludů. Jediný zvuk zalétal jí nyní k uším, hlas papouškův.

Jakoby jí chtěl vyraziti, napodobil tik-tak rožně, pronikavé volání prodavače ryb, pilu truhláře bytujícího naproti, a při zvucích zvonku napodobil paní Aubainovou: „Félicité! otevřit! otevřit!“ Rozmlouvali spolu, on odříkávaje do omrzení tři věty svého repertoiru, a ona odpovídajíc mu nesouvislými slovy, v nichž se však vylévalo její srdce. Loulou byl jí v jejím osamocení skoro synem, milencem. Poskakoval jí po prstech, hryzl jí lehce rty, připínal se k šátku na krk, a když sklonila čelo kývajíc hlavou po způsobu kojných, velká křídla jejího čepce a křídla ptačí třepetala se zároveň.

Když se kupila mračna a hrom rachotil, papoušek tu křičel, rozpomínaje se snad na přívaly rodných svých lesů. Crčení vody rozčilovalo jej k šílenosti: třepetal zděšeně křídly, lítal u stropu, všecko převracel a vyletoval oknem brouzdat se v zahradě; ale brzo se zase vracel na jeden ze stojanův a poskakuje, aby si osušil peří, ukazoval brzo ocas, brzo zas zobák.

Jednou z rána za třeskuté zimy roku 1837, kdy jej postavila ke krbu, nalezla jej mrtvého uprostřed klece, s hlavou svislou a spáry v železných drátech. Nával krve k hlavě bezpochyby ho usmrtil. Félicité myslila, že ho někdo otrávil petrželí; a přes to, že neměla pražádných důkazů, padlo její podezření na Fabua.

Plakala tolik, že jí paní řekla: „Nuže, dejte si ho vycpati!“

Tázala se o radu lékárníka, který papouškovi vždycky přál.

Psal do Havru. Jistý Fellacher vzal na sebe tuto práci. Jelikož však poštovský rychlík zásylku nezřídka zmátl, ustanovila se, že jej donese sama až do Honfleuru.

Bezlisté jabloně vroubily pokraje cesty. Příkopy pokrýval led. Kolem dvorců štěkali psi; a ona, majíc ruce pod pláštíkem, v malých, černých dřevěnkách a se svým košíkem kráčela hbitě u prostřed cesty.

Přešla les, minula Haut-Chêne, dorazila ku Saint-Gatienu.

Za ní řítila se v oblaku prachu, jsouc unášena svahem, pošta u velikém trysku jako smršť. Vida tuto ženu, která se nedala vyrušovati, vztyčil se konduktor nad střechu svého povozu, a poštovský křičel též, kdežto čtyři jeho koně, které zastaviti nebyl s to, pádili čím blíže k ní, tím rychleji; dva přední ji už zasáhli; trhnuv otěžemi smykl jimi stranou na pokraj, ale napřáhl zuřivě ruku a vší silou jí svým velikým bičem šlehl od života až k týlu tak prudce, že sklesla na znak.

Její první pohyb když přišla opět k sobě, byl, že otevřela košík. Loulou vyvázl na štěstí bez pohromy. Cítila na pravé tváři palčivou bolest; její ruce, když si tam sáhla, byly červené. Tekla jí krev. Usedla na hromadu křemenův, utírala si tvář šátkem, pak snědla kus chleba, jejž byla z opatrnosti vložila do košíku, a těšila se ze své rány, hledíc na ptáka.

Přišedši na Ecquemauvillský vrch, spatřila světla honfleurská, která se třpytila jako množství hvězd; dále rozprostíralo se nejasně moře. Tu ji zastavila jakási slabost a bída jejího dětství, sklamaná první láska, odjezd sestřenců, smrt Virginiina jako vlny mořského příboje přišly jí najednou na mysl a stoupajíce jí k hrdlu, dusily ji.

Pak chtěla mluviti s lodním kapitánem a nepověděvši, co její zásylka obsahuje, doporučila ji jeho starosti.

Fellacher podržel papouška dlouho u sebe. Sliboval jej pokaždé na příští týden; ku konci šestého měsíce oznámil, že je bedna na cestě; o papouškovi nebylo více řeči. Už bylo na tom, že se Loulou nikdy nevrátí. „Ukradli mi ho!“ myslila.

Konečně přišel — skvělý, stoje na stromové větvi, která byla přišroubována k mahagonovému podstavci, jednu nohu v povětří, hlavu zahnutou a kousaje ořech, který vycpavač z lásky k velikoleposti pozlatil.

Uzavřela jej do svého pokoje.

Toto místo, kamž dopřávala jen málo komu přístupu, vyhlíželo jako kaplička a bazar zároveň, tolik obsahovalo náboženských předmětův a věcí rozmanitých.

Veliká almara stála těsně u samého vchodu. Naproti oknu vedoucímu do zahrady byl vikýř hledící do dvora; na stole u postele s popruhy stál hrnec na vodu, dva hřebeny a kostka modrého mýdla na děravém talířku. Po stěnách bylo viděti růžence, pamětní peníze, několik obrazů matky boží, kropenku z kokosového ořechu; na prádelníku, pokrytém prostěradlem jako oltář, krabici z lasturových skořepin, kterou jí byl daroval Viktor, pak kropicí konev a míč, sešitky krasopisné, zeměpis v obrazích, pár střevíčků; a na klíči od zrcadla zavěšený na stužkách plyšový klobouček.

Ba Félicité pěstovala tento způsob úcty do té míry, že schovávala i jeden svrchník pánův. Veškeru veteš, o které paní Aubainová nechtěla už věděti, brala do svého pokoje. Tak měla tam umělé kvítí na pokraji prádelníku a podobiznu hraběte z Artois uvnitř vikýře.

Pomocí prkénka byl Loulou umístěn na římse u krbu, vyčnívající do pokoje. Každé ráno, když se probudila, spatřovala jej ve svitu ranního šera, a tu si vzpomínala na zašlé dny a nepatrné události až do nejmenších podrobností, bez bolesti, plna poklidu.

Neobcujíc s nikým žila ve mrákotách náměsíčnice. Průvody o božím těle ji oživovaly. Chodila sbírat mezi sousedkami svíčny a koberce, aby jimi okrášlila oltář, který se stavěl na ulici.

V kostele hleděla vždycky na „svatého Ducha“ a znamenala, že má do sebe cosi jako papoušek. Jeho podobnost zdála se jí patrnější na épinalském obraze, zobrazujícím křest Spasitelův. Se svými nachovými křídly a smaragdovým tělem byl pravou podobiznou Loulovou.

Koupivši jej zavěsila ho na místě hraběte z Artois — tak že jedním pohledem viděla je oba zároveň. Splynuli v její mysli a papoušek byl posvěcen tím poměrem k Duchu svatému, který se stával v jejích očích živějším a pochopitelnějším. Bůh Otec, aby se vyslovil, nevyvolil si zajisté holubici, poněvadž tito ptáci nemají hlasu, ale spíše některého z předků Loulových. A Félicité modlila se, hledíc na obraz, ale čas od času obracejíc se poněkud k papouškovi.

Chtěla vstoupiti do řádu milosrdných sester, ale paní Aubainová jí to rozmluvila.

Nastala znamenitá událost: sňatek Pavlův.

Byv zprvu notářským písařem, potom v obchodě, v celním, pak v berním úřadě, ano byv i na čas zaměstnán u správy lesův a vod, v třicátém šestém roce náhle vnuknutím nebes odkryl svou dráhu: registraturu, a ukazoval tu tak vysoké schopnosti, že jistý vysoce postavený úředník nabídl mu dceru, slibuje mu svou záštitu.

Pavel zvážněv přivedl ji ke své matce.

Pohrdala mravy pont-l'évêskými, hrála si na vznešenou, urážela Félicitu. Paní Aubainová pocítila úlevu, když zase odjela.

Týden potom dověděli se o úmrtí pana Bouraisa v jakési hospodě v dolní Bretagni. Pověst, že si sáhl sám na život, se potvrdila, vznikly pochybnosti o jeho poctivosti. Paní Aubainová zkoumala jeho účty a poznala brzy litanii jeho podvodů: zadržování nedoplatků, zatajené prodeje dříví, falešné kvitance atd. Mimo to měl nemanželské dítě a „poměr s nějakou ženštinou z Dozulé“.

Tyto hanebnosti ji velice rmoutily. V měsíci březnu roku 1853 byla uchvácena bolestí na prsou; její jazyk zdál se býti obalen kouřem, pijavice nezmírnily bolesti; a devátý večer skonala, majíc svého věku právě sedmdesát let.

Nikdo netušil, že jest tak stará, za příčinou jejích hnědých vlasů, jejichž prameny obtáčely bledou, od neštovic důlkovatou tvář. Málo přátel jí litovalo, ježto její způsoby jevily jakousi hrdost, která odpuzovala.

Félicité ji oplakávala, jako snad žádný pán nebývá oplakáván. Že zemřela paní dříve než ona, mátlo její myšlénky, zdálo se jí býti nesrovnanlivé se řádem světovým, nedovoleno a ukrutno.

Deset dní později (čas to, co by přichvátal z Besançonu) přišli dědicové. Snacha prohledala kde jaký šuplík, část nábytku si vybrala, ostatní prodala; pak se navrátili zase do registratury.

Sesle panina, její stolek, její ohřívadlo, osm křesel zmizelo! Místo rytin zračilo se žlutavými čtverci na stěnách. Odvezli s sebou dvě postýlky se žíněnkami a ve skříni nebylo viděti už ničeho ze všech věcí Virginiiných. Félicité chodila z poschodí do poschodí, jsouc smutkem omámena.

Druhého dne objevila se na dveřích cedule; lékárník jí vkřičel do ucha, že jest dům na prodej.

Zapotácela se a byla nucena si usednout.

Zvláště ji rmoutilo, že jí bude opustiti její pokojík — tak pohodlný pro ubohého Loulou. A upírajíc naň teskliv pohled, vzývala svatého Ducha a osvojila si modlářský zvyk modliti se klečíc před papouškem. Někdy slunce, vniknuvši vikýřem dovnitř, ozářilo jeho skleněné oko, ze kterého pak vyšlehl veliký zářivý paprsek, jenž ji přiváděl u vytržení.

Měla tři sta osmdesát franků ročního důchodu, které jí paní v závěti odkázala. Zahrada poskytovala jí vařivo. Co do obleku, měla se čím odívati až do nejdelší smrti, a svítiva ušetřila, chodíc spat, jakmile se setmělo.

Nevycházela skoro, aby se vyhnula vetešníkovu krámu, kde bylo vystaveno něco bývalého nábytku. Od svého ohluchnutí pokulhávala na jednu nohu, a jezto jí ubývalo sil, matka Simonová, jež byla přišla v obchodě o jmění, přicházela každého rána naštípat jí dříví a načerpat vody.

Zrak její slábl. Okenic již neotvírala. Mnoho let uplynulo. A dům se nenajímal a neprodával. Bojíc se, aby ji nevyhnali, nežádala Félicité za nijakou opravu. Latě na střeše práchnivěly; po celou jednu zimu pršelo jí na podhlavnici. Po velikonocích vyhazovala krev

Tu se matka Simonová utekla k doktorovi. Félicité chtěla věděti, co jí schází. Ale jsouc příliš hluchá, aby mu rozuměla, zaslechla pouze jediné slovo: „Pneumonie". Bylo jí známo a tiše odvětila: „Ah! jako milostivá paní." Zdálo se jí býti přirozené, že má sejíti touž nemocí jako její velitelka.

Čas, kdy se měly stavěti oltáře, se blížil.

První býval vždycky pod kopcem, druhý u pošty, třetí asi u prostřed ulice. O tento vznikla řevnivost mezi sousedkami, až konečně zvolily dvůr paní Aubainové.

Bolesti a zimnice se vzmáhaly. Félicité se soužila, že nemůže nic učiniti pro oltář. Aspoň kdyby mohla něco na něj postaviti. Tu pomyslila na svého papouška. To není slušné, namítaly sousedky. Ale pan farář popřál tomu svého schválení, a Félicité byla tomu tak ráda, že ho prosila, aby přijal, až zemře, Loulou, její jediné bohatství.

Od úterka až do soboty, předvečera Božího Těla, kašlala častěji a častěji. Večer se jí obličej svraštil, rty jí přilnuly k dásním, objevilo se dávení, a druhý den za šera, cítíc se velmi slabou, dala si zavolati kněze.

Tři dobré ženy ji obsluhovaly při posledním pomazání. Pak oznámila, že by mluvila ráda s Fabuem.

Přišel svátečně oblečen a cítě se stísněným, truchlivým tímto ovzduším.

„Odpusťte mi," pravila, snažíc se vztáhnouti k němu ruku, „myslila jsem, že jste ho usmrtil!"

Co mělo znamenati takové tlachání? Podezírati jej z vraždy, člověka jako on! a jímala jej zlost, chtěl buráceti.

„Vždyť vidíte, že není už při dobrém rozumu!"

Félicité mluvila chvílemi se stíny. Ženy odešly. Matka Simonová snídala.

Po malé chvilce vzala papouška a přistoupivši k Félicitě, pravila:

„Nuže, dejte mu s bohem!"

Ačkoliv nebyl mrtvolou, rozežírali jej červi; jedno z křídel bylo zlomeno, koudel vyčnívala mu z břicha. Ona však, jsouc teď slepá, líbala jej v čelo a tiskla jej k tváři. Matka Simonová jej zase vzala, aby ho postavila na oltář.

V.

Traviny vysýlaly letní vůni, mouchy bzučely, slunce ozařovalo řeku a zahřívalo břidlici. Matka Simonová, navrátivši se do světničky, libě podřimovala.

Hlahol zvonů ji probudil; lidé šli z kostela. Blouznění Félicitino ustalo. Myslíc na procesí, viděla je, jakoby šla zároveň.

Školní děti, zpěváci a hasiči kráčeli po chodnících, kdežto prostředkem ulice šli: nejprve Švýcar s halapartnou, kostelník s velikým křížem, učitel přihlížející ke chlapcům, jeptiška starostlivá o svá děvčátka; tři nejšvarnější, nakadeřená jako andílkové sypala na cestu růžové lupení; jáhen s roztaženýma rukama řídil hudbu a dva chlapci s kaditedlnicemi obraceli se při každém kroku k velebné svátosti, kterou držel pod nebesy z nachového aksamitu, nesenými ode čtyř zádušních úředníků, pan farář ve krásném mešním rouše. Proud lidstva tlačil se vzadu mezi bílými koberci, pokrývajícími zdi domů; přišli ke kopci.

Studený pot skrápěl skráně Félicitiny. Matka Simonová stírala jí jej plátnem, pravíc sama k sobě, že jednou nastane i jí to okamžení.

Šum zástupu se vzmáhal, na okamžik velice zmohutněl, zanikal

Výstřel z moždířů otřásl tabulemi v okně. Byli to poštovští, pozdravující monstranci. Félicité otočila zřítelnice a pravila co mohla nejtišeji, strachujíc se o svého papouška:

„Nestalo se mu nic?"

Smrtelný zápas jí začal. Chrapot čím dále tím prudší zdvíhal jí ňadra. Bubliny pěny vyvstávaly jí v koutcích úst a celé její tělo se chvělo.

Brzy bylo lze rozeznati temné zvuky rohů, jasné hlásky dětí, hluboké hlasy mužů. Chvilkami všecko utichlo a lomoz kroků, který květy tlumily, podobal se dupotu stáda po trávníku.

Kněžstvo objevilo se na dvoře. Simonka si vystoupila na židli, aby dosáhla k vikýři, a tímto způsobem viděla s hora na oltář.

Na oltáři vroubeném ozdobně anglickými krajkami visely zelené guirlandy. U prostřed byla malá skřínka se svatými ostatky a po celé délce stříbrné svícny a porculánové vázy, ze kterých se vykláněly slunečnice, lilie, pivoňky, náprstníky a chumáče hortensií. Toto množství zářivých barev sahalo od prvního patra šikmým směrem až po koberec rozprostírající se po dláždění: vzácné věci vábily k sobě zrak. Ve schránce na cukr ze zlaceného stříbra byl věneček fialek, v mechu třpytily se naušnice z alençonských drahokamů, dvě čínská stinítka stavěla na odiv své krajiny. Loulou zakrytý růžemi ukazoval jen své modré čelo, podobné desce lazuru.

Zádušníci, zpěváci, děti seřadili se po třech stranách dvorů. Kněz stoupal zvolna po stupních a položil na krajky své veliké, zlaté, zářící slunce. Všickni poklekli. Nastalo hluboké ticho. A kaditedlnice, houpajíce se prudkým letem, sklouzaly se po svých řetízcích.

Azurový dým stoupal do jizby Félicitiny. Rozevřela nozdry, vdychujíc jej s mystickou smyslností; pak zavřela víčka. Její rty se usmívaly. Tlukot jejího srdce zneenáhla slábl, jsa čím dále tím mdlejší a tišší, jako když pramen vysychá, jako když ozvěna zaniká; a když vypouštěla poslední dech, zdálo se jí, že vidí mezi pootevřenými nebesy obrovského papouška, vznášejícího se jí nad hlavou.

*

FEUILLETON.

Vlaštovky.

Od *J. V. Sládka.**)

Vlaštovky nám odletly
v jednom oka mihu,
večer slovo daly si,
dnes už táhly k jihu.

My se smutný loučíme,
ale ať si letí, —
vždyť na jihu čekají
také na ně děti.

Budou tleskat ručkama,
s jásotem je vítat,
až je opět uvidí
nad chatkami lítat.

Děti sluncem osmahlé,
kadeřavé hlavy,
budou na ně dívat se,
jak si hnízda staví.

A budou je poslouchat
ve večerním šeru,
jak si cvrčí pohádky
dálném o severu.

Zimní literarní saisona jest zahájena. Co nám letos přinese? Vrchlického, Zeyera, Sv. Čecha, Heritesa, Jiráska a pět, deset jiných „předních jmen". „Stále titéž jako po deset, dvanáct let." brouká si mnohý rozmrzelý ctitel literatury, zrovna jakoby to byla škoda, že tolik dobrých sil udržuje se po léta v téže pracovitosti a svěžesti. Ba, že je to už trochu nudné; ti lidé měli by se již odebrati na zasloužený odpočinek a ustoupiti jiným. Ale ti jiní, jak se zdá, nerazí si cestu žádným novým směrem, nejsou o vlas češtější než jejich předchůdci a do vychvalovaného ruského a Zolovského realismu se jim také nechce. „Hrozny visí příliš vysoko," ušklibne se některý „kyselobrvý Časista" a přejme mu tu radost, ti starší i ti mladší, všichni, kdož pracují s přesvědčením, že kousek, praví, čisté poesie, povznášející srdce a zušlechťující mysl, národu našemu dnes ještě a vždy také prospěje!

Radostno jest, že se také trochu pomýšlí na náš nárůdek dětí. „Ústřední Matice školská", upustivši letos od vydání kalendáře, bude tisknouti dětský almanah. Kniha taková při množství výtisků, v kterých by se dojista odbyla, měla by velikou váhu. Jenom na redakci jest, aby si zabezpečila přispění všech dobrých spisovatelů. Každý z nich zajisté by něco napsal, co by se do srdcí českých dítek vštípilo. Má také to být něco Zolovského? Nikoliv. Dejme dětem jas a slunce, přejme jim radost neskalenou z pohádkových postav, z mluvící přírody, třeba z „klamných" snů, učme je milovati vlast a její dějiny a neprobouzejme je v drsnou skutečnost. Ta probudí je někdy sama až příliš záhy.

Jinak bude, jak se zdá, i společenský život pražských literatů mezi sebou letos osvěžen. „Umělecká beseda", v které panovaly po léta tak neutěšené poměry, osvěžila se koncem jara převratem, jenž poslouží tomuto spolku jen k dobrému. Na čelná místa předsedy a místopředsedy literarního odboru zvoleni jsou Sv. Čech a Jar. Vrchlický, a ti shromáždí kolem sebe nejen celý mladší literarní svět, ale i své starší přátely. Hlavní věcí jest, že se dá výhost všelikému kancelářskému pedantství, jenž spolku umělcův nesluší. Literati budou se snad scházeti v „Umělecké besedě" pouze k vzájemnému se seznání a rozmluvě i zábavě, a nikoliv k vzájemnému se trhání. O to jest už teď postaráno s dostatek na sesterské Moravě. My zde nechme si svou práci, veselou mysl a bratrské přátelství.

Také „Národní divadlo" veplulo plnými plachtami na svou zimní výpravu. Četli jsme v novinách celou řadu věcí, které se připravují, a přejeme divadlu ve všem, co chystá, zdaru. Ale jednu věc musíme pánům připomenout. V celé té dlouhé řadě uvedených jmen schází zase letos jako loni jméno Julia Zeyera. Je to velkopanskost se strany divadelní správy, nebo rancuna, nebo co, že přechází se přes jednoho z našich největších poetů takto k dennímu pořádku? Velkopanskost k Zeyerovi — od koho? kdo má k ní práva? Nikdo z divadelní správy, nikdo z českého spisovatelstva vůbec. Rancuna? Té by mohli páni nechat — je trochu všední. A obecenstvo? — To je pouze beránek, na kterého svalují se hříchy jiných. Dovede-li se obecenstvu s klidnou tváří dáti mnohá lehčí strava, obstál by před ním zajisté také jednou, dvakrát za zimní dobu „Libušin hněv", „Legenda z Erinu", „Sulamit" atd. Bavme obecenstvo, ale povznášejme je také; a my tvrdíme, jako již jednou na těchto místech, že se Zeyer svého dne dočká, jako se ho dočkal Smetana. Příchod toho dne snad nynější divadelní správa prodlouží, ale nezadrží jej. *J. S.*

*) Z nové sbírky dětských básní: „Skřivánčí písně".

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Slovník kapesní polsko-český" (diferenciální). Sestavil Vilém Vočadlo, professor při c. c. real. gymnasiu v Táboře. Sešit 9. a 10. Nákladem knihkupectví Arnošta Pešla v Táboře 1888.

„Dějiny hry šachové v Čechách od dob nejstarších, až po náš věk." Studie kulturně-historická. Napsal Čeněk Zibrt. Vydáno péčí České associace šachové. V komisi c. k. česk. univ. knihkupectví: Bursík & Kohout

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasýlkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Šalmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI. 20. října 1888. ČÍSLO 30.

Před gorillou Frémietovou.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Jak hnusný op chyť v náruč svou, jak svírá
tu mladou, nahou dívku, jež se třese
a darmo brání se, div neumírá,
ví, co ji čeká v sluji v temném lese.

Však triumfu řev vyzněl v pokřik divý;
vjelť šelmě oštěp pod rameno pravé,
chtíč hnal ji v před, leč bolesti hlod živý
ji k skále vboď polednim sluncem žhavé.

A klesla ruka balvan třímající,
jen levá dívčí lup svůj k sobě tiskla,
v srst huňatou skryt oval svěžích lící
i plný prs, jímž nářku vlna tryskla.

Tak umělce je zachyť pevným dlátem
co děsný symbol odvěkého boje,
jenž v nitru všech hřmí se zimničným chvatem,
jímž v úděl, kráso, padlo věno tvoje!

Ta gorilla, toť všednosti rmut, špína,
pud zvířecí, jenž myšlénku v kal vrhá,
to banálnost, jež brutálně vždy spíná
vzmach křídel, s nichž láj hvězdné peří trhá.

To bída, péro jež vyráží z ruky,
zhasíná lampu, mistru štětce drtí,
to bojů s předsudky jsou těžké muky,
vše, vhodnou škraboškou co bývá smrti.

Však vítězství! Již letí oštěp spasný,
jenž schromí potvoru, když nejvíc řádí,
jen vytrvej, tvůj sen se vtělí jasný:
Jsouť nesmrtelné ideal a mládí!

A šelma s tíží dál se vlekouc v houští
jen slintá v posledním sil překypění
a bez výsledku zmítajíc se pouští
svůj lup a v dál jen řve a zuby cení.

Strýček paní Felińské.

Povahopisná črta z pamětí Evy Felińské. Podává *Edv. Jelinek.*

Takových strýčků, jako byl strýček Evy Felińské,*) není více na světě! Jeho odchodem se světa odešel člověk zvláštní, typický. Nic podobného nevidíme nyní již kolem sebe.

Na jeho záda vlezlo šedesáté let, když jej mladičká tehdáž Eva Felińská poznala. Tloušťka jeho byla toho času již tak znamenitá, že jen s těží vstával a s nemalou námahou tělo své s místa na místo přenášel. Přes to troufali si tvrditi staří, že i strýček tento kdysi byl hubený a čiperný, čemuž však věřiti bylo velice nesnadno. Tvář měl velikou, podélnou, oko černé, nos ploský, trochu sražený. Zpodní ret, velice masitý, vymykal se rtu vrchnímu a spadal téměř až na bradu, což dodávalo strýčkovi vzhledu velice přísného.

Čelo měl starověkým způsobem „podholené", s hora visela malá „čuprinka".

Šatil se po polsku.

Na všední den nosil kapotu ze sukna šeré barvy, s bílým županem vezpod; ale když někam zajížděl, neb dům vůbec opouštěl, vždy odíval se *kontušem.* Měl jich několik, každý jiné barvy; dle toho nosil také župan atlasový a drahocenný pás, zlatý neb stříbrný, protkaný hedvábím. Pasy tyto byly za starodávna tkanivem tak mistrným, že každý jednotlivý bylo možno obraceti několikráte, vždy jinak, tak že vždy ukazoval jinou barvu a dobře se hodil k jinému kontuši. Za velikou nemotornost pokládáno, kdo nedovedl se strojiti tak, aby kontuš a pás tvořil náležitý soulad. Pás zakončovalo zlaté třepení, na dobrou píď široké. Takové pasy noseny

*) Eva Felińská narodila se roku 1793 na Litvě a zůstavila po sobě v literatuře památku velmi pěknou, zejména rodinné pamětníky a vzpomínky o cestě po Sibiři, kdež dlouhý čas přebývala. O dceři její, Paulině Felińské, psáno bylo u nás obšírněji. (Viz Salonní biblioteky svazek LVI.)

na vrchu kontuše, převazovaly se na životě několikráte, načež svázány s předu mistrným uzlem tak, aby zlaté třepení pěkně dolů splývalo. Toto zavazování vymáhalo nemálo cviku i obratnosti a dodáváme již jen, že v Slucku nalézala se velká, slavná továrna na výrobu znamenitých pasů zlatých, stříbrných a hedvábných. Zaniknutím starodávného kroje zanikla ovšem také slavná továrna.

Ale vraťme se k strýčkovi. Nebylť on vždy tak ponurý, jak se snad zdálo; ve společnosti a zejména v takové, která mu byla po chuti, projevoval humor dobrý a čilý. Tu stával se z člověka zamyšleného vtipkář, jenž rozličné a zdařilé vystřeloval *koncepta*. Ale málo komu podařilo se viděti strýčka veselého, obyčejně byl zamlklý a zamyšlený.

Přese zevní přísnost byl strýček Evy Felińské mužem ženě vřele oddaným, otcem citlivým a dobrým pánem svých poddaných. Temnou stránkou jeho povahy byla veliká prchlivost, která by se byla vyvinula v míře ještě větší, kdyby nebyl nalezl ženy právě takové, jaké měl potřebí. Byla to žena pracovitá, mírná, srdce nejlepšího, upřímně a vřele muži oddaného, ač ve slovech to nikdy na odiv nestavěla a neprojevovala. Byla moudrá bez přílišné učenosti, plná lásky a shovívavosti ke každému. Měla zvláštní takt a nadání ku šťastnému zažehnávání hrozivých výbuchů mužovy prchlivosti.

Manželství těchto dvou lidí bylo možno nazvati šťastným, úplně šťastným.

Často zamyšlený manžel, sedě po celý den při svém stolku, nepromluvil k ženě ani slova, ale přítomnost její nesmírně mu byla potřebna. Jen když měl potuchu, že sedí na pohovce v témž co on pokoji, když slyšel hrkot jejího kolovrátku, neb spatřoval ji mihotati z pokoje do pokoje — to mu stačilo. Ale jakmile se vzdálila třebas jen na několik hodin v záležitostech hospodářství, anebo když zajížděla na „folwark“, což se však jen zřídka stávalo: tu strýček pln neklidu, nic nedbaje těžkosti svých údů, přes tu chvíli vstával a vyhlížel ven z okna nevrací-li se již žinka jeho. Nespatřiv jí nikde a vstávaje marně — vzdychal i teskno mu bylo. Teprv když spatřil zelenou bryčku a strakaté koně vjíždějící do dvora, tvář strýčkova opět se vyjasnila; sednul si opět klidně do křesla, mlčel a byl spokojen.

A skutečně!

Nebylo možno nepřilnouti k této ženě. Paní Felińská neznala ženy, která by se stejnou prostotou splňovala křesťanské ctnosti.

Vládnouc značnými důchody, kteréž muž svěřoval její péči, neměla žádných osobních *fantasií*. Šatila se co nejjednodušeji, hleděla si v obleku jen pohodlí a čistoty, kteráž neodstupovala od ní ani v nejpokročilejším stáří. Na hlavě nosila bílý perkalový čepeček. Na vršku tohoto čepce spočívaly okuláry, které jen v okamžiku potřeby sejmula k očím. Jinak okuláry stále byly zavěšeny „nahoře“, a skla jejich svítila „*jako drahokamy v diadému*“. Hospodářství vedla klidně, křiků nečinila i měla štěstí do dobrých a spolehlivých služebníků. Jakkoli se strýček nikterak o hospodářství nestaral a stále jen při stolku svém seděl, přece každý věděl, že on jest pánem domu a nikdo nevážil lehce němé, zamklé jeho síly.

Domácí lidé vyprávěli si, že strýček, znaje svou popudlivost, úmyslně vzdaloval se všelikých podnětů.

Toliko slavné toho času *kontrakty* (trhy) v Mińsku a Nowogrodsku zaměstnávaly jej bezprostředně. Tam kupčil rozličně a dělal „interesa“: peníze přijímal i půjčoval, ano vliv jeho na kontraktech byl prý tak značný, že dělo se vše dle jeho vůle.

Často přivážel domů ohromné množství zlatých peněz. Tu stávalo se, že strýček povolal k sobě do pokoje mladičkou Evičku, zavřel tajemně dvéře, načež v měděnci, naplněném teplou vodou, *koupali* spolu dukáty. Mýdlo nebylo posledním činitelem při tomto obřadu. Proč strýček tisíce svých dukátů koupal, nezaznamenala Evička určitě, ale domýšlí se, že dělo se tak, aby cena jejich tím získala. Nebylo totiž tehdáž zvykem na Litvě zlaté peníze vážiti; cena přisuzovala se jim hlavně dle vzhledu.

Což divu, že za takových okolností děti vždy toužebně očekávaly strýčkova příjezdu z proslavených kontraktů mińských a nowogrodských. Mińský začínal dne 7. března, nowogrodský dne 19. téhož měsíce. Dětem nejednalo se ovšem o prospěch různých „interessů“ obchodních, spíše jen o věci, které strýček odtamtud přivážel. A byla toho vždy spousta i směs arcipotěšná: materie anglické, stužky, květiny umělé i galanterie, samé věci dobré a krásné.

„Jaká to byla radost,“ volá Evička Felińská, „když postřehly jsme strýčkovy sáně, vlekoucí se cestou z kontraktů! Ať už dostal někdo něco či nic, na tom valně nesešlo, alespoň bylo *na čem pásti oči*. Jaké to sličné květinky, stužky, medaljony, zlaté řetízky, rozmanité *materie* a *frašky*. Bylo po několik dní na co se dívati a o čem mluviti.“

Kontrakty tyto byly jediným polem strýcovy činnosti. Doma zaměstnával se jen zahradnictvím a — stavitelstvím. Zvláště na zahradě dal si mnoho záležeti a nežele̲l tu ni práce ni nákladu. Od jídla nikdy nevstával, ani když ve vsi chalupy hořely, ale když blesk udeřil do krásných jeho jabloňů, jen s těží bylo jej zdržeti.

S povahou strýčkovou bylo, že někdy dost malá příčina dávala mu podnět k velikým bouřkám. Ale manželka jeho, bdělá vždy domácího klidu, uměla mužovu prchlivost znamenitě krotiti a tím i hrozivé bouřky zaklínati a zaháněti. Jestliže se sběhla nehoda nějaká, kterou nebylo možno zatajiti a která hrozila zpěniti krev mužovu, začala paní teta vádu *sama*. Domlouvala a krutým trestem hrozila provinilcům tak prudce, že se kypící již strýček ani k slovu dostati nemohl: tím bylo vyhráno! Zatím co teta záležitost „vyřizovala“, strýc tlumil hněv v zubech, čekaje na příležitost k vybuchnutí. Než se však k slovu dostal, první nával hněvu zmizel, a to do té míry, že poznenáhla sám počal rozjitřenou ženu konejšiti.

„Dej pokoj Jejmost,“ vece chlácholivě „nerozčiluj se příliš! Mohla bys to zdravím zaplatiti, ten hlupák za to nestojí. Co se stalo, stalo se. Třeba zapomenouti o tom...“ Obrátiv se pak k provinilci, dodal: „Klid se! Ať tě oko mé více nevidí. Krev se mně bouří, když se na tebe dívám.“

Rozumí se, že dotčený „lotr“ vykonal pak velmi rád pánův rozkaz.

Tetina dobročinnost, ačkoliv nikdy o ní nemluvila, měla zvučnou pověst ve všem vůkolí. Ctnosti její byly praktické, nikoli theoretické. Od rána do večera nezamykaly se její dvéře, leda když ji choroba poutala k lůžku.

Každý vesničan přicházel k ní přímo s každým svým steskem, s každou svou potřebou Jeden potřeboval chleba, druhý léky, tam ten setbu a jiný zas pomoc k oženění. Nikdo neodcházel na prázdno. Ve dvoře udržovala teta pro potřebu selského lidu zvláštní lékárnu. Netoliko, že léky štědře udílela, ale i sama také těšila, zejména zanedbané děti veské. Udílela radu, pomoc i útěchu — při křtinách, svatbách i pohřbech.

Každý týden kázala teta péci více chleba, než ho bylo pro dvůr potřebí. Takové přespočetné bochníky uzavírala zvláště a nazývala je *majetkem hladových.*

Jednou spatřila teta mezi veskými dětmi chlapce desiti- neb jedenáctiletého. Byl tedy starší ostatních, což tím více pozornost její vzbudilo, že pro chléb „hladových" přicházel.

I jala se ho vyptávati, čí on jest? jak se nazývá? a *co doma dělá?*

Chlapec odpověděl, že se jmenuje Omelko, a že nedělá nic, poněvadž na práci nic nemá.

„To zle," vece dobrotivá hospodyně, „to zle, můj kochaný, že neděláš nic. Přivykneš-li si nyní na chléb hotový, nebude ti později po chuti pracovati. Staneš se zahalečem. To je hanba a hřích."

Rozmlouvajíc pak s chlapcem ještě chvíli, pravila:

„Víš co, potřebuji řešeta. Mohl bys se naučit dělat řešeta. Dobrou bych ti dala náhradu . . ."

„Ale což, když neumím dělat řešeta?" odpověděl chlapec.

„To vím, ale kdybys chtěl, došel bys k dziadžkovi (strýci), který je dělá, odkoukl bys práci — a pak sám bys se pokusil . . ."

Omelko nepromluviv ani slova, odešel. Za několik dní přišel Omelko do dvoru opět — s výrazem vítězství na tváři. Nesl ovoce svých snah, řešeta!

Ale počet dobrých skutků tety paní Felińské byl nesčetný. Dobrodějný duch její bděl nad blahem všeho vůkolního lidu jako anděl strážce.

Pan Šejnoch.

Vypravuje Dr. *Zikm. Winter.*

Přítomný obrázek bude věrnou podobiznou vojákování století šestnáctého. A bylo to vojákování vedle našich moderních pojmů prapodivné. Vojačilo se ze žoldu. Vojnami husitskými, kdy veškeren národ o nejdražší statky své bojoval slavně a hrdině i vítězně, těmi dlouhými boji vzbudil se duch vojanský, jenž nezmizel ani po vojně husitské za dlouhá léta.

Čechové dávali se na cizí službu, a jest dosti dokladů toho, že Čechové na cizích službách vedli sobě s husitskou statečností, věrností a nezištností, s jakou, bohužel, jen Čech sloužiti uměl a umí.

Jen pohlédněte v kšaft jednoho z těch vojínů, kteří bojovali v cizině za věci cizí. Mžikem postřehnete, co z toho měl „požitečného". Byl to Jan Sosnovec z Vranova, jenž r. 1446 psal: „Já Jan Sosnovec z Vranova poručenství činím z dopuštění božího, kteréž jest na mne milý bůh dopustil nyní zde na poli před městem Zusen v zemi Bestwalské, poručil sem syna svého i ten veškeu statek, kterýž sem měl na poli, totižto koně a voděni i tu službu, kterážby mi měla dána býti, urozenému p. Záviši z Klinštejna a p. Jindřichu Ceckovi z Pakoměřic a panoši Jiříkovi z Chrástu, aby s těmi koňmi a stanem, zbroji učinili jak budú chtieti s takovúto výmluvú, prodali by koně, aby synu mému hotové peníze dali, — a Vám věřím, milí páni, že nad ním právě učinite i nad mú ženú; a ty milý synu, věřímť, že za mú duši budeš činiti, což naydál moci budeš" — —

Na konci pak svého kšaftu připomíná český voják v cizí službě umírající dluhů, jimiž jsou mu jiní povinni, řka: „Dluh za nebožtíka pana Sokola služby 20 kop, za kůň 10 kop; a to jest mnoho dobrým lidem svědomo, že jest tak a tím sem to zmeškal, že sem neupomínal, že sem v zemi nebyl a to mi se tím dlí." A bratru zvonceimu, aby se vrátil domů, odpovídá listem dojemným: „Nač mám jeti, mám-li protráviti ten kůň i jíti žebrat, toho se bojím, neboť mi jest snáze psotu a biedu trpěti mezi cizími, nežli mezi svými a takéť věděti dávám, že mi je nelze jeti ani na koni ani na voze; neb neumřelibych ot ranie mé, ale umřel bych ot zimy, jakož netuším, bych z té nemoci vyšel . . . já, ten kůň pošli buď já živ anebo nebuď, prodada jej, daj ženě mé a dětem, ať se na to živí, jak umějí. Prosím tebe, buď na ně laskav, všakť jsú krev tvá a oni také ať poslúchaji tebe a slúži jako strýci, kterýžby poslúchati nechtěl, kaž jej řeči, kyjem, pakli by vždy nechtěl, ale žeň jej od sebe jako jiného lotra. Také prosím, pomoz mi upomínati p. Krušinu; počet sem s ním učinil na Frankenštejně, že mi je ostal 75 kop za koně a za vodění, pak mi dal na to kůň za 30 kop a slúžil sem na to teď rok se dvěma koněma a o toto pře mezi námi, že by mi nechtěl dáti za službu" *) — —

Ejhle voják! Doma nechá ženy, dětí v chudobě, pojma jen koně svého a oděni, a jde sloužit až do hrdla ztracení službou, za niž mu ostanou ti, kdož ho najali, věrně — dlužni.

V století následujícím — šestnáctém — se povahy poněkud mění. Totoť dvé zůstává stejným, že vojíni čeští jako druhdy bývali stateční a že Čechovi vždy zase byla cizí služba nevděčna.

Toť zůstává jednostejným. Ale změna v tom, že vojenství stalo se znenáhla řemeslem, a to řemeslem po straně horší: mistr šidil tovaryše a tovaryš — pokud při cechovních přísných řádech bylo lze — šidil mistra.

Jeden příklad posluž za mnohé. Císař Ferdinand roku 1556 dává „list věřící" Karlu Třebickému strau „šancknechtů, kteří vzavše peníze, utekli mu a on u mustrunku nemaje jich všech ku škodě přišel." **) Dostává

*) Arch. pražs. č. 88. fol. 227.

**) Arch. c. k. místodržitelství Missiv. č. 51. fol. 109.

*

tedy listu věřicího, aby si nevěrné vojáky světem honil a soudem i právem na nich postihoval peníze.

Tedy bylo mezi knechty — tak říkali vojákům — lehkomyslné chasy dost a dosti. Ale víc a trestuhodnější cháska byla mezi těmi, kteří ten ubohý lid český, chrabrý, prostý, do cizích služeb najímali, a tím slovem dostali jsme se konečně k panu Šejnochovi.

Páni ze Schönaichu, jimž říkáno po česku Šejnochové, byli vojácká rodina. Čtemeť v historii města Litomyšle od Jelinka (II. 114), že jeden z Šejnochů, Fabian, roku 1547 u Mühlberka vlastní rukou lapil a zbroje sprostil Arnošta Brunšvického, nepřítele císařova; druhý Šejnoch, Šebastián, že stal se pro své bojovné zásluhy roku 1549 hejtmanem v knížectví Hlohovském a oba zapůjčivše císaři Ferdinandovi I. 26.000 tolarů, přijali na místě ouroku z těch peněz panství Litomyšlské.

Z těch a jiných Šejnochů nejčastěji dával se na službu císařskou válečnou Matiáš: císař smluviti dával s Šejnochem, kolik má najati knechtů, po čem je najati, kam je vésti a co sám za práci a vůdcovství chce záplaty míti. A když to komora smluvila, vydán jest Šejnochovi nejednou list věřicí, na nějž po krajích českých najímal jonáky bojechtivé za žold ne právě stkvělý. Ferdinand vyzývaje roku 1546 do boje dí, že dá „dobrou službu“, a to za pacholka bez zbroje 4 zlaté měštěně, s ručnicí 5 zl. a úplně vyzbrojenému 8 zl.*) Důstojníkům Ferdinand sliboval a dával plat na onu dobu slušný zajisté: čtemeť v jiném provolání,**) že dostane „leytingar“ 25 zl., trubač 12 zl., fendrych k pěti stům pěším, „kterýžto fendrych aby osoba hodná a zachovalá byla“, 16 zl.; rotmistr k jednomu praporci tolikéž. Vše na měsíc, a zlatý aby počítal se ve 24 groších bílých, což jest hnedle našeho půl dukátu.

Tak platil císař na vojáky i Šejnochovi. Ale pan Šejnoch z vojáků českých vydělával nevěrně, neupřímně, ba hanebně. Však se dočtete.

Roku 1551 dává císař Ferdinand psáti do Čech a do Moravy i do Slez listy veřejné, aby za peníze všude fedrováni byli Jiřík a Matiáš, bratří Šejnochové, jimž poručil „k své potřebě dva tisíce šancknechtů a 600 koní vozníků spěšně objednati“.***)

Páni Šejnochové jezdili tedy po české korunně semo tam a najímali a slibovali. V Žatci městě bubnem přivolali a do vojny najali Jana Slováka, Martina Krejzu najali v Husinci, Jana Divůčka v Praze v Novém městě, řezníka Klímu v Starém městě, Matesa v Turnově a jiné jinde. Všickni najati jsou na tažení ke „králi anglickému“.

Císař na odpor tomu pravil, že je zve do pole na pomoc králi španělskému.

Tedy vytáhli do pole. Už v Berouně poznali drábové čili knechti, což to čistého generala mají. Jeden z nich — Jan Havíř — vypravoval osm let potom v soudě komorním: „Matyáš Šejnoch neplatil hejtmanům a hejtmané byli by nám rádi platili i rotmejstři, i neměli čím, neb za sebou peníze zadržoval a co mu v Berouně profantu dali, to všecko za peníze prodával.“ Toť první šilutářstvo pana Šejnocha. Kdekoli mu měšťané dali na vojáky profiant za darmo: prodal to vojáčkům a vydělal. „V Domažlicích dali za deset kop chleba, za ten chlíb také Švamberk (jeden z podvůdcí) peníze k sobě přijal a dal je potom jemu.“

Jan Divůček z Nov. města pražského vůbec dí: „Kdekolivěk na tažení bylo a profanty nám dávali, tehdy on Šejnoch vždycky nám takové profanty prodával za peníze zas.“*) Při tom vojáků nešetřil.

Jeden z nich žaluje: „Co sme měli utahovati (podle najednání a smlouvy) po čtyřech mílích, to nás po šesti natahoval.“

A jiný český voják žaluje: „Bylo u veliké horko, okolo pěti neb šesti mil jakž nás uhnal, že sme nikam dál nemohli. Litovali nás jiní národové, že sme tak co o hrdlo šli, ješto sme neměli podle polního práva než po třech neb čtyrech mílích táhnouti.“

Šejnoch šidil české vojáky kde moha, ba i na přívoze z jich krvavých malých peněz přivydělal sobě.

Dí o tom Pavel Mates z Turnova, jeden z nich: „Když sme se v Špéru převáželi a do města jíti chtěli, to v paměti mám, že jsme nedávali než po vídeňském penízi přes Rejn, potom byl křik od drábů, že jim po krejcaru vyrazil.“

A kollega Matesův podivného a přeslavného českého jména Jan Žižka ze Starého města pražského vysvětluje i doplňuje svrchu psanou charakteristickou žalobu, řka: „U Špéru od přívozu se tolik neplatí, jako on nám vyrazil, po čtyrech černých penězích.“

Toť dosti slušné procento! Pan general platil tedy za vojáka přívozníkovi penízek jediný a vypláceje týdenní mzdu strhl sobě peníze čtyři aneb hodně tlustý německý krejcar. Z dvou tisíc „šancknechtů“ pěkná lichvička! Dobrý Šejnoch z vojáku těžíval ještě jináče — a to nám teprve vysvětluje, proč s nimi utahoval více mil, než kázalo „právo vojenské“.

On totiž dával sobě od vesničanů, jimž byla návštěva vojáků nemilá, zvláště platiti za brzký neb okamžitý odchod!

Svědčiť soudu jeden voják: „Posílal svého profantmejstra napřed, že tu mají ležeti drábi, a sedláci musili dělati ouplatek, aby nás dále vedl předse.“

Ale sám vojínům neplatíval ochotně ani správně.

Martin Závora, jeden z rotmistrů druhdy Šejnochových praví soudu: „Nemám v paměti, jak ten klášter slove, kde sme tehdáž v tom tažení k králi englickému leželi: chodili sme v zbroji s nebožtíkem Vlasákem a Prachatickým, aby nám žoldy naše dodány byly na první měsíc — lofgelty — i nemohli sme sobě tu nic zjednati. I šli sme s tímž k Šejnochovi toužíc mu toho, že nám zaplaceno není, tehdy Šejnoch nám na to žádné odpovědi nedal i odešli sme zase do ložumentů svejch.“

Tedy rotmistrům — důstojníkům — nedal odpovědi; však přišel-li prostý voják domlouvat se žoldu neb čehosi jiného, ten dostal odpovědi.

Týž svrchu psaný Závora o tom praví: „Poslal pro nás a my sme nevěděli, voč. A on sobě sepsati kázal Holečkovi na Jana Slováka z Žatce, čím ho mínil trestati. Sám ho odsoudil a artykule naň sepsal bez vědomí jinejch a kat stál již před stromem s koštišti. I podal na nás (Šejnoch), co tomu říkáme, že mu chce pardus

*) Arch. c. k. místodržitelství. Missiv. č. 38. fol. 148.
**) Ibid. č. 38. fol. 137.
***) Arch. místodr. Missiv. č. 50. fol. 21.

*) Všecka ta historie, dosti nechutná, ale poučná, líčena dle svědomí zapsaných v knize soudu komorn. 14 G v Museu.

kázať dáti? Ani toho Jana Slováka před sebe nepouštěl, aby ho vyslyšel; přece jej kázal katu vzíti na řetěze, jakž na lancouchu seděl, a vymrskati jej přece skrze ležení kázal; i chtěl s něho sundati košili kat a my se přimlouvali k profousovi, aby toho nečinil, aby mu se větší posměch nestal. I mrskal ho po košili až ven z ležení. Já pak dál za ním nešel, i já jinejm řekl, že pro nás nebylo potřebí posílati, ponévadž ho sám odsoudil beze všeho regementu."

(Dokončení.)

Villa v jeseni.

Báseň *Aloisa Škampy.*

Park je opuštěný, s keřů padá listí,
smutně pliská u zdi starý vodomet,
bassin zasypaný nikdo neočistí,
na záhoncích jiným vadne pozdní květ.

Průlinami stromů šikmo dolů svítí
odpolední slunce v mlhu stříbrnou,
tajůplné šero v hustých větví síti
slabé jeho střely sotva rozhrnou.

V písku vlhkých pěšin krok již neozve se,
prázdně trčí lávky kolem bludných cest —
je tu všady teskno, pusto, jako v lese,
cítíš ve svém srdci, že tu podzim jest!

Z vábné krásy léta, jež tu jednou žila,
dávno ani stopy vůkol neuzříš;
sama prostřed parkuční tu hrdá villa,
zlacenými hroty patří v modrou výš.

Spuštěny jsou dolů všecky žalusie,
uzamčena vrata — nikdo nedlí tam,
po lidech teď října snivá poesie
našla si tu asyl místo vnadných dam . . .

Kadeřavé trsy divokého vína
rozplétá kol po zdech, krov jim ovíjí,
plazivými stonky pavlan obepíná,
jenom rámy oken světle pomíjí.

Jako žhavé oči blýskají se tato
v ostré záři slunka, jež sem prokmitá,
ruměn plané révy oblévá jich zlato,
celá villa tone pod ním zakryta.

Rumělkou i nachem listy všade planou,
kouzlo sytých barev podzim na ně vtkal,
vidíš celou stavbu jako malovanou,
červánkový plamen dokola ji vzňal . . .

Nádherna tu stojí v parku tmavé hloubi
jako zlatý zámek z pohádkových let,
samota a ticho velebně se snoubí
s nimbem její krásy v jeden luzný svět!

Všecek očarován patříš na tu vnadu,
opíjíš se snivě dlouhým pohledem,
cítíš, jak tu náhle v opuštěném sadu
hnul se v tobě život starým pod ledem . . .

Upomínka sladká ozve se ti v skráni,
a jak tato villa s mrtvou velebou —
před očima duše v bájném zadumání
vlastní tvoje mladost stojí před tebou . . .

Dětství blahá píseň k srdci se ti hlásí,
myslíš na svůj osud, ptáš se ve snění:
zda jak ve tvém jaru tolik pro tě krásy
bude kdys on míti ve tvé jeseni?

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Jan Maria pohledl též k nebi a vlasy jeho se zježily; od západu a od východu, od jihu a od severu valila se vojska v těžkých oblacích na nesmírných koních, apokalyptická ta vojska rachotila jako tisíc bouří krup, střechy se bořily pod dusotem těch horám podobných a nyní dolů se nořících ořů, věže a kostely se ssuly neb vzplanuly pod údery kopí z blesků v rukou těch divokých jezdců. A zvony hučely dále a lidé padali hrůzou jako morem poraženi a požáry šlehaly a řvaly v zápasu s vichry . . . Tak rozpadávala se při rouhavém smíchu těch nadlidských jezdců jako druhá Sodoma Praha v prach a popel a ze sídla staré její slávy, z Vyšehradu, jakoby z nejvlastnějšího jejího srdce, vystříkl obrovský, horký proud krve a šlehl nebesa do tváře. „Je to spravedlivé!" zvolal Jan Maria a slyšel hlas burácející jako moře: „Já připravil té zemi diadém královny, však jí se líbilo býti děvkou. Zapírala svého Boha a smilnila s ohavnými modlami — já soudil ji" — Jan Maria zaplakal. Tedy byla přišla poslední hodina a vyplní se to staré proroctví! Již roznášeli ji na kopytech koňů svých ti vrazi, českou tu zemi, od věků souženou! A nemiloval boha více pro jeho spravedlnost, a záštiplné jeho zraky hledaly toho soudce na nebi a zvolal: „Kde jsi, ó Bože? A kým jsi? Otcem naším ne, toť patrné," a zíral vzhůru. Místo nebes viděl teď tam nahoře černou propasť, a z té čnělo cosi neurčitého jako tvář ohromná, z které mlhy místo vlasů splývaly, slunce hořela jí pod čelem místo očí; a obličej

ten měl výraz nejděsnějšího šílenství a z úst hučel mu smích takový, že krev v žilách se v led obracela, a šepot ozval se Janu Marii v nitru: „Což nevíš,“ šeptilo to v něm, „že bůh v záchvatu šílenství stvořil tento svět?“ A na to zazněl pustým, nyní úplně se bořícím světem nesmírný chechtot, a v těch nade vše hrozných zvucích poznal Jan Maria určitě hlas své sestry a cítil více než trpkost a úzkost smrti...

A hle, z těch krvavých sluncí, tvořících démonické zraky boha-šílence, zřely horečně rozčilené, divoké její oči... S výkřikem „Rosa Maria!“ setřásl násilně smrtící tu můru se sebe, ne však hrůzu svou. Oči jeho byly vytřeštěné, slyšel posud nesmírný ten hluk zvonů a ohlas toho chechtotu a nevěděl, co se s ním děje. Na jeho výkřik probudila se Caterina a přiskočila k němu.

„Co je ti, pro Boha!“ zvolala, bledá leknutím a hrůzou, které jí bezsmyslné zraky jeho působily. Těkaly jako pohledy pomatence.

Jan Maria uchvátil ji divoce za ruce.

„Modli se se mnou!“ vzkřikl. „Hodina přišla! Sahá na mne smrt!“

„Upokoj se,“ zastenala. „Zavolám pomoc.“

„Ne, ne!“ řekl. „Nikdo nepomůže. On mohl by, však nechce. Volej na něj, Caterino, ať se smiluje! Tebe snad uslyší. Já nenávidím jej!“

„Koho?“ ptala se a chvěla se po celém těle.

„Tvého boha,“ šeptal a otvíral oči, jakoby jej hledal ve stínech pokoje. „On to dopustil! A dobře tak, dobře! Ať ji roznesou, tu zemi, na kopytech, proč své zhanobení snášela s tupým klidem otroka!“

„Utiš se,“ prosila Caterina. „Probuď se —“

„Ah, já se neprobudím více!“ zvolal zoufale, „já zemru, zemru, a já chci žít, Caterino, žít, žít!“

A padl na zem, a hlava jeho klesla těžce a čelo jeho ranilo se o ostrý roh stolu, tak že krev proudem vytryskla, a zároveň lily se mu slzy z očí.

„Ty zůstaneš!“ zvolal divoce na Caterinu, „ty zůstaneš na bílém světle, a já budu v jámě, hluboko, hluboko, a ty mě zapomeneš!“

Klesla vedle něho, držela jej v objetí, horečka jeho přecházela v její mysl, vlnění jeho nervů zmocnilo se i jejího těla, poslední stopa klidu jejího zmizela, hrůza hleděla jí nyní tak divoce téměř jako jemu z očí, třásla se jak on, nebyla svých smyslů více schopna než on, byla šílená jako on. Začala jej vášnivě líbat. Tiskl ji k sobě.

„Caterino, zemři se mnou!“ zvolal pomaten. „Ah, ty nechceš, nechceš!“

Líbala jej beze slova, líbala jeho ránu, jeho krev a jeho slzy byly na její tváři, na jejích rtech a mísily se s jejími slzami.

„Zemru s tebou!“ blouznila horečně. „Piju slzy tvoje, piju krev tvou, jsem tvoje, tvoje, Jene Maria, s tebou předstoupím před boha, a slituje se nad námi nad oběma, nebo zavrhne nás oba — ale nerozloučí!“

A byla jako spita a tiskla hlavu jeho k prsům. Pak hleděla mu v oči a vtiskla mu dlouhý, dlouhý polibek na rty, a zdálo se, že umírá, neb oči její se zavíraly a hlava klesla jí zpět. Omdlela. Jemu však vrátily se náhle všechny síly těla i ducha, všecka touha mládí, nevyslovně sladká rozkoš proudila mu všemi žilami, krev jeho vřela, žádost nesmírná a plamenná strhla smysly jeho v šílený, slepý, hluchý vír, táhl to luzné, sladké její tělo k sobě a horoucí jeho rty hledaly její tvář, její šíj, její rty.

Caterina otevřela oči, probouzejíc se z krátké mdloby a z horečného záchvatu, jenž ji na okamžik byl tak mocně zachvátil; čistě, svatě, snivě, jako vycházející hvězdy zazářily ty zřítelnice v jeho vášní se kalící zrak. Zachvěla se; z jeho úsměvu, z jeho očí šel neznámý, cizí výraz, který jí více hrůzy působil než předešlé jeho delirium. Nevěděla, co to znamená, ale neouvla instinktivně a sňala třesoucí se ty jeho ruce se sebe.

„Nech mne,“ řekla klidně a s podivením. „Jene Maria, jsi to ty?“

Pustil ji, probudil se okamžitě z toho nového, nad předešlé horšího, kletého šílenství. Klekl před čistotou toho zjevu a zvolal bolestně:

„Odpusť mi, Caterino! Odvrať tvář svou ode mne! Nejsem hoden tvého pohledu!“

A zakryl si tvář, která mu planula ruměncem.

I přes její tvář přelétl nyní slabý ruměnec, o kterém nevěděla. Ohlížela se po pokoji, jakoby se někoho na něco tázat chtěla.

„Co se to s námi dálo?“ řekla konečně udiveně, přiblíživši se k němu a kloníc se nad ním. „Ah, ty krvácíš! Ty krvácíš!“ zvolala, spozorovavši znova jeho ránu.

„Není to nic,“ odpověděl. „Malé poranění —“ Byl úplně vystřízlivěl.

Zazvonila, otevřela dvéře, a když Suntarella přišla, kázala jí, by přinesli čerstvou vodu.

Jan Maria byl v jakýchsi rozpacích, když byli opět sami. Netrvalo však dlouho. Francesco přinesl vodu. Caterina byla opět celou duší milosrdnou sestrou. Mezitím, co se myl, připravovala mu obvazek na čelo.

„Je mi docela dobře,“ řekl teď Jan Maria. „Cítím pouze umdlení. Myslím, že budu dobře spát.“

Zdál se klidným, úplně klidným.

„Nuže, dobrou noc,“ řekla Caterina se svým obyčejným, krásným, dětinným úsměvem. „I já jsem velmi umdlena.“

A potřásli si ruce a rozešli se.

Bylo ujednáno, že Francesco bude v ložnici u nemocného nocovat.

Jan Maria ležel se zavřenýma očima, ale nespal. Činil si nejtrpčí výčitky z toho zavíření smyslů svých, z té divoké žádosti, a odprošoval andělský její zjev za tu urážku, o které nevěděla. Zapomínal na svůj sen, na dopis z Prahy a ležel konečně bez pohybu na znaku, bez myšlénky, tup a k smrti znaven tolikerými dojmy, tolikerými bouřemi. —

Caterina byla klidna, tak klidna, že se tomu divila. Byla též jaksi tupa a na dně duše měla neurčitý pocit nepříjemný, divný. Šíleli jsme oba? tázala se sebe sama. A viděla ten divný, cizí úsměv jeho. Zachvěla se, bylo to tak trapné. Lehla, doufala, že usne a že zapomene. Chtěla spát, vždyť musila býti silnou. Suntarella sedla vedle její postele. Bylo to Caterině příjemné. Vzpomněla na doby dětství, kdy stařena jí tak dlouho vždy pohádky vypravovala, až usnula. A když nyní unavením přemožena usínala, napadaly jí celé kusy těch starých pohádek, a do těch fragmentů bájí vmísila se jí náhle báseň monsignora Astucciho. Viděla ztepilou jinošskou postavu s truchlým zrakem. „Načiketas“... zašeptala... A pak jí mihlo

cosi duši, něco jako příšerná pověra: „Pila jsi jeho slzy, jeho krev," šeptal jí tajuplný v nitru hlas, „jsi teď jeho, nerozlučně jeho, v životě a v smrti, jeho na věky" . . . A usnula s podivným, záhadným úsměvem.

Suntarella zahleděla se do bledé její, spící tváře a potřásala, smutná, hlavou.

„Jinak to přišlo, než jsem myslila," šeptaly svadlé, chvějící se její rty, a pak rozjímala o tom, co ta lidská láska, a když jí srdce zabolelo, chopily se suché její ruce růžence, nad kterým konečně i ona usnula.

Bylo ticho v domě i venku, v pusté campagni mlčel teď vítr a nešuměl déšť, jen bez přístřeší pes vyl někde daleko, v táhlém, žalostivém pláči „na smrt", jak pověra tvrdí. Na smrt, která jest a není jako čas, a která bez přestání kráčí, jako on letí.

VIII.

U Jana Marie dostavila se na druhý den úplná duševní lethargie. Nemyslil ani na život, ani na smrt, ani na blaho, ani na neštěstí. I tělo jeho bylo bez pružnosti, cítil celou svou tíži, neb pozvednouti ruce, pohnouti hlavou zdálo se mu přímo nesnadným úkolem. Výraz jeho obličeje nebyl však zasmušilý, a dřímota, která se ho od čas na chvilku zmocnila, přiváděla lehký ruměnec na jeho tvář, který Caterinu i proti jejímu přesvědčení klamal. Zdálo se jí, že je klidným, a byl pouze unaveným. Den minul pokojně; a následující byl zrovna takový, a tak minulo půl týdnu.

Zatím přestaly venku deště a jaro slavilo nyní plné triumfy na zelené, květy kryté campagni: země i nebe byly jeden jas, jediný velký symbol života, vítězícího nad smrtí. Zdálo se, že ty zlaté paprsky činily divy i uvnitř smutného domu v San Cataldě. Otupělost, lhostejnost mizela Janu Marii z duše, oči jeho měly opět lesku a úsměv vrátil se do nich a na jeho rty, kdykoli se Caterina objevila v pokoji. Síly jeho, zdálo se, že se mu vracely. Francesco ustrojil ho každé ráno, a když se oteplilo po svěžesti noci a časného rána, vedl jej buď do zahrady neb před dům, kde nemocný na lehkém pleteném křesle usedl. Pak dostavila se Caterina s knihou, s ruční prací a hovořila a švitořila, předčítala mu, neb prozpěvovala mu nejmilejší jeho písně, jak to byla dříve činila. Poslouchal a kochal se hudbou jejího hlasu, zavíral oči na polo a oddával se myšlénkám. Připomínal si často tu horečnou, divokou noc, kde jí byl prosil, aby s ním zemřela, kde se na ni byl díval s tím pohledem nesvaté vášně, a dělal si nejtrpčí výčitky a nechápal to náhlé překvapení smyslu, to jejich zbouření v okamžiku, kde by se toho nikdy nebyl nadál. Ó, jaké mysterium ta temná, černá propast, na jejímž dně chtíče jako spoutaní ďáblové leží . . . Ach, byl oltář svého božstva zneuctil jediným sice jen pohledem, avšak přál si smrt co spravedlivý trest za ten mimovolný hřích! Smrt! . . . Lekl se: Zemříti znamenalo rozloučiti se s ní na věky! Ona zůstane zde pod smavým nebem a zapomene jej! Nezapomene jej rychle, ale konečně zapomene jej přece, až bude dole pod zemí, kam slunce nevnikne! A otvíral široce oči a hltal vzduch, jakoby se ještě jednou vší tou září, vším tím kouzlem spíti chtěl, než klesne do tmy, do tmy . . . Zakryl si tvář.

„Tuší, co se ve mně děje?" tázal se sama sebe.

A ona tušila, ale mlčela. Neměla více naděje, a myslívala s krvácejícím srdcem: „Ó, Bože, zda to určitě ví, že musí odejíti! Zapomněl tu hroznou noc, kde jsme oba šíleli? Přeje si ještě, abych šla s ním? Ah, jak mám jej těšiti? Jakými slovy jej připraviti k tomu, čemu uniknouti nelze?"

A byla-li sama, myslila ustavičně jen na smrt, na smrt, které se byla dříve bála, kterou byla nenáviděla. Posléze však začala jí klidně do tváře hleděti. Každý večer vyhledávala si nyní ty básně monsignora Astucciho a přemítala o těch slovech: „Pak jesti někde místo bezpečné — kde z tebe, smrti, více není strach — kam hrůza tvoje nikdy nevnikne — a slzy ne, ni starost života" — . . . Zdálo se jí, že v těch slovech velká útěcha. A jak podivná to náhoda, že tyto verše našla právě v onen den, kdy Jan Maria po prvé do jejího domu zavítal! A v tentýž den našla onen šperk a psaní monsignora Astucciho, v němž o nalezení etruského hrobu mluvil, toho hrobu, v kterém spočíval král bohatýr a dívka, o které se domníval monsignore, že byla dobrovolně zemřela s mužem, kterého milovala . . . Jaká to náhoda prapodivná.

„Náhoda?" tázala se Caterina a zamyslila se hluboce. „Zemříti s tím, jejž milujeme! Ah, jak sladká to smrt!" Ta náhoda byla snad pokynem!

Vzala ty šperky nyní opět na sebe, dívala se opět do zrcadla a necítila nižádnou pověrečnou hrůzu. Vzpomněla si teď také na to, že byla řekla, že Načiketas se měl vrátiti zpět, když smrt mu to povolila a dary mu dávala. Co mohl šťastných učiniti, byla si tenkráte myslila. Tomu se však nyní jen usmála.

„Tenkráte nemilovala jsem," řekla si, „a nevěděla tedy, že celý svět mizí a neexistuje vedle milovaného předmětu. Je to snad hříšné, ale je tomu tak."

Odkládala své šperky.

„Na co tu myslím?" zachvěla se, „na samovraždu? Uchovej mne bůh!" A kvapila z pokoje. Bála se svých myšlének.

Avšak ten jeho výkřik: „Caterino, zemři se mnou!" byl se jí do duše vryl, a nemohla jej více odtamtud vyhladiti. — -

Luigi Galli přicházel nyní opět častěji, a Caterina pozorovala s podivením, že Jan Maria, který jej byl dříve tak radostně vždy vítal, se nyní zasmušoval, kdykoli ho uviděl, a jednou, když mladý doktor živě o tom vypravoval, jak usilovně pracuje, jak je zaměstnán, a s jakým nadšením se svému povolání věnuje, vyšlehl z očí nemocného divoký záblesk nenávisti. Luigi Galli to neviděl, díval se právě na Caterinu, k níž se s pravou bratrskou láskou choval a pro niž teď téměř ženskou něžnost na jevo dával.

Dívka zachytla ten blesk zášti, vylétnuvší ze zraků milencových, a ucítila palčivou nad tím bolest a velké překvapení.

Když Giggi odešel, tázala se Jana Marii, čím jej Giggi urazil a co se mohlo příčinou tak náhlého nepřátelství proti doktorovi státi.

Nemocný se zasmušil ještě více, zbledl a řekl krátce: „Nemluv mi o něm." A odvrátil se.

Caterina potřásala smutně hlavou, nedovedla si to mysliti, co v něm vřelo: byla to závist umírajícího proti

muži kypícímu zdravím, závist člověka, který si vyčítal, že život svůj promarnil, neužitečně prosnil, proti člověku, který měl krásné povolání a je všemi silami těla a duše plnil. Bylo v tom ještě něco více: Jan Maria začal žárliti.

To vše nedovedla dívka ovšem tušiti, avšak přišel den, kde to vyšlo zřejmě na jevo, kde se Jan Maria k tomu přiznal.

Bylo tak slunno, teplo jednoho rána venku v té širé campagni, že Jan Maria, cítící se právě silnějším a zdravějším než dávno před tím, se nechtěl se zahradou, ba ani s nejbližším okolím domu spokojiti. Navrhl malou procházku, a Caterina ráda svolila. Vzala slunečník a svou práci a Francesco nesl jim plaidy. Šli velmi pomalu asi půl hodiny a našli rozkošné místo na malém pahorku, korunovaném starým planým fíkem. Tam rozprostřel Francesco plaidy do trávy, a oba usedli. Dívali se mlčky kolem, oba neobyčejně klidni, oba mocným, snivým kouzlem přírody v tichém štěstí a mimovolnou, neurčitou nadějí jati.

Vysoká tráva vlnila se jako příboj moře nesmírnou, mlčící campagní až k těm trčícím horám, azurně modrým a vzbuzujícím poetickou touhu zaletěti k nim a prozkoumati, jakou neodolatelnou magii to ve svém lůně skrývají, která jim pohádkového vzezření dává a tak tajuplně vábí.

Zelené, vlnící se moře travin jevilo všude velké ostrovy, temné a vonné, nesmírné to kolonie nesčíslných fialek, které pravými oblaky své k nebi se vznášející vůně celou krajinu v obrovskou, nejsladší poesii dýmající kaditelnici měnily. I ty skály na blízku, vypadající jako sbořený chrám, šedé a zvětralé, byly fialkami celé zhvězděné. Campagna zdála se ódou věčně vítězícího nad smrtí života.

Nedaleko pod nimi kráčelo pomalu stádo bílých volů a honák na koni, s dlouhým kopím v ruce, pozdravil je vesele a dal se pak do zpěvu. Jediné slovo, které z jeho písní rozuměli, jediné, které jim vítr v plném zvuku přivál, bylo slovo: „láska“.

Usmívali se na sebe a mlčeli. Bylo jim tak sladce a nepotřebovali si ničeho říci.

Ale za nimi ozval se nyní zase jiný zpěv; starý pastýř seděl na sousedním kopci mezi šedými balvany, ovce jeho pásly se klidně střežené psem, a stařec pletl dřevěnými jehlami velkou modrou punčochu a při tom prozpěvoval si nosovým, ječícím, směšným hlasem kusy nějakého, časem vyrudlého madrigalu. A jediné slovo, jehož jasný zvuk jim vánek přinášel, bylo opět: „láska“. Zajisté mladý jejich zjev přivedl tomu pastýři zapadlé, dávné vzpomínky na mysl, uhodli to, a nebyl jim více směšným. Působilo to snivě elegicky.

Jan Maria utrhl květ, zadíval se do něho a pravil:

„Je to podivné, že ještě nikdo tomu na dno nepřišel, co to vlastně jest láska, ačkoli každý o tom sní, mluví a mnoho přemýšlí. Tato květina ji cítí na svůj způsob jako my, ono stádo tam pod kopcem se pasoucí ji neurčitě zná, a myslím, že i ten kámen hluše ji tuší, neb co jiného by mohlo krystalisováno býti, ten život a ruch a život tak zvané mrtvé hmoty, ne-li jakás obdoba lásky? A myslíš, Caterino, že slunce a hvězdy nemilují? Řídí je prý též a přitažlivost. Jak nejasná to definice, jak z nouze nalezená slova, která vlastně pranic nevysvětlují! Čím jsou ony síly jiného než touhou, a čím je láska jiného než touha? Touhou! Jak věčná pro nás to hádanka!“

Caterina zamyslila se též a pak odpověděla:

„Pro myslíš, že to *věčná* hádanka? Myslím, že ani nám lidem, ani jiným tvorům nic nezůstane věčně hádankou. A poněvadž pro lásku, tu největší ze všech záhad, zde není luštění, zdá se mi, že to jeden z nejzávažnějších důkazů o naší nesmrtelnosti. Ono luštění najdeme tam, kam všickni spějeme.“

Lekla se konce svých slov, mimoděk byla je pronesla, a hleděla plaše na Jana Marii, nedotekla-li se nešetrně jeho skryté před smrtí hrůzy.

(Pokračování.)

Šlechtická čest.

Napsal *Jean Richepin.*

Město Besançon jest jedno z nejživějších v celé Francii. Průmyslem hodinářským bohatne zámožné měšťanstvo a hojný výdělek vábí sem hejna dělníků. Poněvadž jest město opevněno, zdají se obyvatelé jeho ještě četnější, [illegible] se nemohou rozejíti po předměstích a [illegible] jsou nuceni tlačiti se na úzkém prostranství mezi hradbami. Následkem toho jsou domy vesměs vysoké a ulice neobyčejně živé. Kdyby se na obzoru nez[illegible] hory, zapomněl by člověk, že jest v hrabství [illegible]ndském, a domníval by se, že jest v některé čá[illegible] říše: ale čím více stoupáme z dolejší čtvrti továrnické do hořejší části města, tím více cítíme venkov. Domy jsou zde nižší, na místě výkladních skříní kupeckých vidíme pouze uzavřená vrata, a všechen ruch pomalu tichne, čím více se blížíme katedrále. Nicméně cesta vedoucí k ní není pustá, neboť město jest zbožné a zvláště v neděli hemží se zde zástupy věřících. Ba i mezi týdnem přichází sem procházkou dosti lidí, aby se potěšili krásnou vyhlídkou, která se otvírá s návrší před katedrálou. Ale hned za katedrálou jest již úplné ticho. Zde bydlí místní šlechta. Je to jediná ulice dosti srázná, zarostlá travou mezi dlážděním, na jejímž konci zvedá se skála. Do tohoto kouta zaléhá městský ruch jenom slabě a tlumeně, jako hukot dalekých vod. Veškeren hluk naráží se o katedrálu, která ovšem brání také vyhlídce na město. Zdá se, jakoby ty šlechtické paláce, svědkové dob dávno minulých, skrývaly se v tomto zákoutí před naší moderní dobou.

V jednom z těchto tichých a vážných domů bydlela markýzka de Villers-Doisnay d' Aubentel.

Ačkoliv jí bylo teprve padesáte let, měla již všecky známky stáří. Její rovná a suchá postava začínala se

vůčihledě ohýbat a dostávala již ty ostré kontury, které přináší s sebou zima života. Zvláště na hlavě zanechala ta zima stopy nejpatrnější: markýzka měla vlasy docela bílé. Tak zdála se její pergamenová pleť tím žlutší, obě hluboké vrásky na tvářích, které dodávaly ústům výrazu trpkého, zdály se tím hlubší, ten veliký nos, jehož stín zakrýval polovici obličeje, zdál se tím smutnější. Pouze fialové oči její věkem neutrpěly. Snad udržela jejich svěžest rosa hojných slz. Neboť markýzka se mnoho v životě naplakala.

V třiceti letech ovdověla; měla na starosti dvě děti a k tomu jmění skoro žádné. Markýz hýřil, hrál, tropil všeho druhu skandály, ve kterých ženy hrály hlavní roli, a když byl bezmála na mizině, zemřel. Mladá paní zaplatila dluhy, které zanechal, a z celého, kdysi značného jmění zbylo jí něco polností s domem v Besançoně. Ale markýzka byla paní statečná; prodala všecky svoje šperky, jakož i vzácné věci ze svého domu, a peníze uložila, tak že měla přece pět tisíc franků ročních důchodů. Ovšem že musila za těchto skromných poměrů změniti docela život. Zřekla se všech styků s bývalou svojí společností a zasvětila všechen svůj čas i všecky svoje prostředky vychování svých dětí. Aby nemusila mnoho vydávati, podržela svoji dceru Marketu doma a vyučovala ji sama. Šetřila totiž na syna Petra, který měl udržeti a znova proslaviti jméno jejich rodiny. A právě proto byl Petr miláčkem markýzky, která si na svém jméně nesmírně zakládala. Mimo to byl Petr sláb a často churav, jako to bývá u posledních potomků starých rodů. Za to Marketa byla silná a zdravá, snad proto, že byla starší nežli bratr, a sice o čtyry roky. A tak nepotřebovala ustavičné péče jako on a nedělala markýzce žádných starostí, kdežto Petr byl ve svém dětství několikrát na smrt nemocen. Proto byl mladý pán všemožně hýčkán.

Tato patrná přednost ostatně Markétu nijak nezarmoutila; byla' vychována v tom přesvědčení, že jinak býti ani nemůže, a tak sama zahrnovala bratra vší možnou něžností a láskou. Od té doby, co nabyla rozumu, dohodla se mlčky s matkou, že se budou obě slepě obětovati tomuto slabému hochu, v němž měl poznovu zkvésti starý kmen Aubentelů.

Oběť ta nebyla marná. Opatrnou péčí udržely mladého Petra při životě a při veliké svojí šetrnosti mohly mu dáti vychování, jehož potřeboval pro svoje budoucí povolání, totiž službu vojenskou, tu jedinou, kterou mohl nastoupiti chudý šlechtic velikého jména. A tak, když odbyl nižší třídy ve škole klášterní, vstoupil do školy vojenské, z níž vyšel co nastávající poručík.

Aby uhradila výlohy tohoto nákladného vychování, žila markýzka po deset let jako skrblice a Marketa snášela s ní oddaně tento pro pány bídný život. Bydlely samy se starou služkou ve svém smutném domě beze všeho přepychu, ba někdy nedopřály si ani věcí potřebných. Žily prostě, jako se žije v chudších rodinách měšťanských, nosily šaty zcela jednoduché a hleděly, aby jim vydržely vždycky hodně dlouho, a vydávaly vůbec jenom nejnutnější, aby nijak nezadaly svojí šlechtické cti. Chodily pouze do kostela a jednou za čas k několika málo známým, jenom pokud jim to ukládala zdvořilost. Za to rozdávaly o vánocích i velkonocích poměrně hojné almužny chudým z jejich farnosti. Ale do společnosti nechodily nikdy, ačkoliv nejpřednější kruhy šlechtické hleděly je k sobě všemožně přivábiti. Kdyby se byly měly důstojně v společnostech objevovati, byly by musily skrátiti mladého markýza, a k tomu nemohly se nikdy odhodlati.

Nicméně nežily tak docela osaměle. Dvakráte za týden přijímala markýzka hosty; ale tyto společnosti kapse její tuze neublížily. Zvala k sobě pouze čtyry osoby, a sice: kanovníka Lindrata a jeho sestru Adolfinu, barona Huberta de la Chenardière a jakéhosi irského vyhnance, hraběte O'Graeme. Oba tito šlechticové byli velice chudi a všichni čtyři hosté byli velice staří. A tak sehráli pouze několik partií whistu, vypili nějaký koflík čaje a poslouchali zbožně Marketu, když při pianě zpívala.

Nemá-li člověk ničeho, spokojí se s málem. A tak těšily a bavily Marketu nesmírně tyto prosté a jednotvárné společnosti. Nestýskalo se jí ani za mák v tomto ovzduší starých lidí a nenudila se při jejich vždy stejných hovorech. Naopak, nic nezdálo se jí přirozenějším a příjemnějším nežli tyto hovory, jichž předmětem bývaly vždycky nadšené vzpomínky na minulost a vychvalování rozličných předsudků šlechtických. Tato malá společnost byla jejím světem, jejím životem.

Když Petr vyšel ze školy, bylo Marketě tři a dvacet let. Byla to roztomilá dívka v plném květu mládí, která se i v těch úzkých poměrech svých dokonale vyvinula. Pod plavými, skoro rudými vlasy měla pleť skvěle bílou, která upomínala beze všeho přepínání na horský sníh, zbarvený růžovými červánky ranního slunce. Tento čerstvý květ byl v tom šerém domě jediným zábleskem světla a veselosti. Povaha Marketina vyvinula se zrovna tak jako její tělo. Zůstala poněkud dítětem, kdežto její krása měla již všecky půvaby vyvinuté ženy. Její duch, vedený markýzkou k myšlénkám vážným, k sebezapírání a hrdosti kastovní, zůstal přece volným a svěžím. Byla pořád mladistvá, veselá, ba skoro dováděvá a při tom rozkošně naivní. Zvyklá jsouc ode dávna životu tichému, spořivosti a odříkání všeho druhu, ani po ničem jiném netoužila: jediné přála si, a to upřímně, aby její bratr udělal kariéru. A při tom byla šťastna.

Nicméně pozorovala jednou, že tomu jejímu štěstí něco schází. To ji znepokojilo. I pátrala sama u sebe, ale marně. Někdy se zastihla, jak seděla zamyšlená, nevědouc proč, ba ani nač. Uprostřed vyšívání prsty se jí zastavily a její oči upřely se někam do prázdna, až se jí začaly dělati mžitky, jakoby se dívala do ohně. Při tom bývala nepokojná a často se pojednou zachvěla, jakoby jí někdo ze zadu dýchnul do vlasů.

Jednou hrajíc na pianě Bachovu fugu, kterou uměla z paměti a která ji jindy nijak nedojímala, dala se tiše do pláče. Po druhé, když se modlila, zdálo se jí, že se Kristus na ni usmívá, ba v té chvíli bylo jí tak, jakoby se někdo dotekl lehce jejích rtů.

Markýzka a její malá společnost brzy si toho všimli, že se s Marketou stala jakási změna; všimli si toho tím spíše, jelikož se neuměla Marketa nijak přetvařovati. Mezi dvěma partiemi whistu odbývali potichu poradu o té věci, kdežto Marketa, nevšímajíc si jejich tlumeného hovoru, probírala na klavíru všelijaké akordy.

„Mám za to," pravil irský hrabě, „že se v ní hlásí povolání klášterní. Jedna z mých dcer byla zrovna tak a stala se jeptiškou. Začne to s roztržitostí, která později přechází v ekstasi."

„Ah!“ ozval se baron, „to hned býti nemusí. Já soudím, že je to u slečny pouhý rozmar nebo nějaký vzdor, a nic jiného. Děti mívají hlavu.“

„Milý příteli,“ namítala markýzka, „Marketa nebyla nikdy ani rozmarná, ani vzdorovitá. A pak, vy zapomínáte, že není více dítětem. Je to žena.“

„Eh, eh!“ ozval se kanovník, „to je právě to, dobře jste řekla, paní markýzko.“

„Ale bratře,“ zakřikla jej sestra jeho Adolfina, „při vší úctě, kterou k vám chovám, mám za to, že jste řekl hloupost.“

„O ne, ó ne,“ bránil se kněz, „žádnou hloupost, nýbrž pravdu. Příčinou takovéto změny bývá láska.“

Všichni svorně namítali, že se Markéta s nikým nestýká.

„Ovšem,“ pokračoval kanovník, „nechci tvrditi, že někoho miluje, ale myslí na lásku, to je vše. Znám dobře první záchvaty lásky v srdci čistých dívek. Ve zpovědnici slyšel jsem věci, o kterých vy možná nemáte ani tušení. To, co slečna Marketa nyní cítí, jest ona neurčitá touha, o které mluví svatý Augustin, když praví: „Ještě jsem nemiloval, ale byl bych rád miloval.“

Konečně uznali, že myšlénka kanovníkova mohla by býti správná, a začali tedy mluviti o vdávání. Každý chtěl říci svoje mínění i začali mluviti hlasitěji, což probudilo Marketu z jejího blouznění. Přestala hráti a hovor ihned ztichnul; nicméně před tím ještě zaslechla tento konec rozmluvy mezi kanovníkem a markýzou:

„Na mou věru, nyní, když váš syn má budoucnost pojištěnou, měla byste slečnu Marketu provdat.“

„Děvče bez věna se za nynější doby těžce provdá, pane abbé.“

„Ovšem; ale já znám někoho, kdo by si toto děvče bez věna vzal ihned.“

V tom spozorovali, že Marketa hraje pomaleji, a báli se, že by je mohla slyšeti. Mluvili tedy tišeji, a ona nezachytila více praničeho; viděla pouze, jak markýzka návrh kanovníkův zcela rozhodně, ba nevrle odmítá.

Marketa byla velice upřímná a přiznala se téhož večera své matce, že bezděky zaslechla část jejich rozmluvy. Zároveň se tázala beze všeho falešného studu, se zvědavostí naivní a počestnou, o kom kanovník mluvil. Markýzka byla zrovna tak upřímná jako dcera a netajila jí ničeho. Kanovník činil opravdu určitý návrh. Mladík, který si chtěl vzíti Marketu bez věna, byl jakýsi p. Chamerot, který, ač teprve třicetiletý, platil za jednoho z nejbohatších továrníků v Besançoně.

„Pochopíš,“ pravila markýzka, „že jsem o tom nechtěla ani slyšet. Ty přece nemůžeš býti paní Chamerotovou. A když o vdávání již mluvíme, musím ti říci, kterak o tom smýšlím a kterak ty o tom smýšleti máš. Podle zákonů, kterými se dle vůle měšťáků i my spravovati musíme, máš právo děliti se se svým bratrem o malé dědictví, které nám z bývalého jmění našeho ještě zbývá. Tvůj podíl byl by, milá Markéto, příliš skrovný, než abys mohla nalézti ženicha tebe důstojného. Jindy byl by tě král opatřil věnem a byl by tě dal některému šlechtici od svého dvora. Nyní jest opravdových šlechticů málo, a ti, kteří si zachovali svou čest neporušenou, nemají obyčejně mnoho nazbyt. Vzíti si některého z nich bylo by tolik, jako vlézti do bídy, které jsi bez toho již dosti užila. A tak nezbývá ti nežli voliti mezi šlechtou bohatou, ale ne bezúhonnou, mezi šlechtou, která činí moderní společnosti všemožné ústupky, anebo mezi zbohatlými šosáky, jako tento Chamerot, který si naplnil měšec bůh ví jak, a který si myslí, že jest tvoje krása na prodej.“

„Milá matko,“ odvětila dívka, „měla jste dobře, když jste na místě mém návrh ten zamítla. K podobnému obchodu nebyla bych nikdy svolila.“

„Mé drahé dítě,“ pravila markýzka, „vím, jak ušlechtilé a vznešené máš zásady. Proto jsem se opřela tomuto nabídnutí. Proto také odvážím se žádati na tobě oběť snad příliš velikou. Ale já tě znám — jinak bych mlčela. Markýz nemůže s tím, co má, žíti tak, jak toho jeho stav vyžaduje. To, co mu nyní dávám, nijak mu nestačí. Nemá-li zakrsati někde v zákoutí, musí se zaskvít, musí se obklopiti jakýmsi přepychem. Proto musíme jeho jmění nějak rozmnožiti. Čím, uhodneš sama. Nemyslíš, že bychom měly přiřknouti markýzovi ono právo staršího, zrušené od lidí, kteří nemají smyslu pro slavné jméno? Zeptej se svého šlechtického svědomí. Nemohu ti věc tu blíže vysvětlovati, neboť nerada bych tě nějakým hrubým způsobem žádala za službu, která tě navždy odsoudí k samotě — ale doufám, že mi rozumíš, není-li pravda?“

Dvě veliké slzy vytryskly z očí Marketiných a tenkráte věděla, proč jí bylo do pláče. Když slyšela o vdávání, bylo jí tak, jakoby v její duši roztržena byla jakási záclona, která jí něco tajila; v té chvíli tušila, že její nevysvětlitelná zádumčivost měla původ svůj v tužbách srdce a v požadavcích přírody, o kterých neměla jindy ani ponětí. Naslouchajíc markýzce, pocítila jakousi touhu, posud tajemnou, ale za to mnohem mocnější nežli kdykoliv před tím. Zároveň počala želeti onoho možného a neznámého štěstí, kterého se měla na vždy odříci. A tak musila se všemožně přičiniti, aby přehlušila v sobě tento vnitřní hlas. Musila sebrati veškerou svoji vůli, veškerou svoji statečnost, aby potlačila tuto naději tím živější, jelikož se právě nyní teprve probudila — ale Marketa byla tak hrdinská. Zatlačila i svoje slzy. Se slepou energií postavila se na výši oběti, kterou matka od ní žádala. Nozdry se jí chvěly rozčilením a zároveň ukojenou hrdostí — nicméně podala klidně a vážně markýzce ruku, ne s poslušností dítěte, které chce být od rodičů pohlazeno, nýbrž s posuňkem slavným a vítězným, jakoby chtěla přísahati, a pravila hlasem pevným:

„Milá matko, rozumím vám. Jsem hrda, že mohu poznati přísnou rozkoš, jakou v nás budí vykonaná povinnost. Já se nevdám!“ —

Jakoby markýzka neměla na světě jiné starosti, když nyní budoucnost jejího syna byla zajištěna, roznemohla se brzy po této rozmluvě a cítila, že dlouho nevydrží.

Při smrtelném loži své matky a u přítomnosti markýza obnovila slavně Marketa slib, který dříve učinila.

„Děkuji ti, dcero,“ pravila markýzka „A nyní mohu pokojně zemřít.“

Markýz, který byl příliš zvyklý, aby se pro něho všichni obětovali, než aby se nebyl stal sobíkem, přijal i tuto oběť beze všeho zdráhání, jakoby se to samo sebou rozumělo. Nicméně pochopil, že slova jeho matky, plná péče o něho samého, mohla by se zdáti Marketě poněkud chladná, a proto sestru politoval.

„Ubohá sestra!“ pravil.

„Ovšem," odvětila matka. „Ubohé dítě! Zapomněla jsem na ni. Odpusť mi, drahá deeruško. Víš, že tě mám také ráda. Ne, ne, přece jenom nemohu docela pokojně zemřít. Co z tebe bude?"

„Nestarejte se o můj osud," odvětila Marketa. „Jestli že vás, milá matko, Bůh k sobě povolá, uteku se k Němu též. Vstoupím do kláštera."

„Dobře, dcero," pravila markýzka. „Lepšího manžela, nežli jest Ježiš, nenajdeš."

Neskonalá blaženost ozářila tahy umírající. Její slova zněla vždy slaběji, až konečně se zdálo, že jenom spokojeně oddychuje. Umírala ráda a zcela klidně. Pojednou se však znova vzchopila. Měla ještě jednu starost.

„Poslyš, Marketo," šeptala. „Tvůj děd odkázal kdysi velké sumy Karmelitkám. Jdi k nim. Řehole jest sice přísnější, život u nich horší, ale ty přijmou tě bez věna. Slyšiš? Bez věna!"

A když jí Marketa přisvědčila, vypustila klidně markýzka ducha. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Podzimní večery.

Podzimní večery, dumné a chladné,
s tím retem zamlklým, bojím se vás,
jako strom chvěju se, že mu zas spadne
list, jenž mu dodával vděku i krás.

Podzimní večery, jasné a snivé,
dech váš pln vzpomínek mám vždy tak rád:
s vámi ta duše má obrázky tklivé
v barvách tak lahodných umí si tkát.

Podzimní večery! V tom lidském žití
ve vás tu pravdě jsme nejblíže snad;
hledíme vzhůru, jak hvězdy se třpytí:
zář padá v oči nám, do těla chlad.

Ant. Klose.

Národní divadlo. Jeřábkova „*Veselohra*". — Šubertův „*Praktikus*". — Ostrovského a Soloveva „*Divoška*".

Uvádění starších, na polo neb na dobro již zapomenutých prací na jeviště Národního divadla jest zajisté dílem velice záslužným; neboť při některých věcech teprve na jevišti objeví se jejich skutečná cena. Některá práce má z minulosti slušnou pověst a třeba již dávno nedostačuje, a jiná zapadla a hle, představením objeví se v ní zakopaný poklad. Jakou cenu má Jeřábkova „Veselohra"? Myšlénku má věru rozkošnou; kdyby měla lepší formu, náležela by bez odporu mezi přední naše komedie. Na odlehlém statku Samotíně hynou dámy — totiž paní, její dvě deerušky a její neť — dlouhou chvílí. V tom se dovědí, že jejich bratranec Květenský, k němuž se nikdy nehlásily a jehož také osobně neznají, jest básníkem; i prosí ho, aby pro ně sepsal a jim poslal nějakou komedii, kterou by mohly po domácku hráti. Pro mužské úlohy mají herce pouze dva, totiž nápadníky obou sester: professora Žvanila, který tam přijel na návštěvu, a polesného Rohouna. Mladý básník chce je vytrestati za jejich hrdou nevšímavost a komedii jim nepošle — za to však jim ji přijede zahrát. Objeví se mezi nimi pode jménem rytmistra Lamberta a poplete svojí uniformou hlavy všech dam, i paní tetinky, tak dokonale, že se mezi sebou notně pohádají. Mimo to žárlivý polesný vyzve jej k souboji, k němuž však pan rytmistr pošle na místo sebe professora Žvanila, jehož sám byl vyzval. Zároveň pozve veselý básník všecky dámy k dostaveníčku a sice na totéž místo, v touž hodinu, kdy se souboj má odbývati. V rozhodné chvíli pak vystoupí sám, dá se poznati, a když se na něho začnou sypati výčitky, odpoví klidně, to ze je ta veselohra, kterou na něm žádaly. Není-liž to látka hodná závidění? Škoda jen, že její zpracování jest notně zastaralé a vůbec ne právě šťastné. Tak zejména chování se všech těch dam činí dojem velice nepříznivý; sotva že se ten cizí voják mezi nimi objeví, nadbíhají mu zrovna o závod a hádají se před ním hned první den, až trapno poslouchati. Co jediné snad „Veselohru" na repertoiru Národního divadla aspoň na nějaký čas může udržeti, jest dobrý humor, který vane celým kusem a který obecenstvo nade vše jiné vysoko cení. Sehrána byla „Veselohra" znamenitě: pp. Frankovský (Rohoun) a Mošna (Žvanil) byly velice dobré figury, a p. Seifert (Lambert) okouzloval Samotínské dámy (sl. Křepelovou, Kubešovou, Dumkovou a Turkovou) jako pravý první milovník. Jaký div, že se obecenstvo výborně bavilo a ochotně přehlédlo slabší stránky kusu, které jsme vytkli.

Šubertův „Praktikus" očekáván byl s velikou zvědavostí, a to hlavně proto, že v titulní úloze hledán byl portrét osoby, která v naší veřejnosti hrála kdysi vážnou roli. A tak po celé první dva akty panovalo v divadle patrné rozechvění. Nás interessovala novinka Šubertova hlavně z té příčiny, že to byl první moderní kus autora, který až posud ke všem svým pracím čerpal látku z dob minulých. Byli jsme také zvědavi, jak s tou stingou, které se říká látka moderní, bude zápasiti Jedna věc nás příjemně překvapila hned na samém počátku: mezi hovorem prvního aktu činí se totiž některé trefné narážky na náš veřejný život, které vyvolaly místy hlasitý souhlas, místy nevrlý odpor. Jak viděti, sáhl autor do živého, pomyslili jsme si. Dotkne-li se někdo jakkoliv života veřejného, nesmí se lekati nepříjemností, a Šubert se jich nelekal. Jsme přesvědčeni, že mnohý příkrý úsudek o jeho práci vyplýval z důvodů osobních a strannických. Z našich dvou hlavních politických stran neholdoval žádné a „sedl si mezi dvě židle", doložil kdosi trefně. Nicméně není „Praktikus", jak by se z těchto řádků souditi dalo, komedií politickou; mnohých otázek veřejných se sice dotýká, ale neluští ani jedinou. Kdo je ten praktikus? Isidor Kupka, poslanec, velice obratný žurnalista a hlavní redaktor politického denníku „Naše právo". Má skvělé postavení, z něhož mimochodem ře-

*

čeno, dovede všemožně těžiti, a hodlá učiniti skvělou kariéru: neboť celá jeho strana se mu pro jeho politickou obratnost slepě obdivuje. Jeho kolega ze sněmu dr. Plachý, je také bystrá hlava, nemá sice těch všelijakých praktik pro život politický tak důležitých, ale za to jest povaha ryzí a ideální, což by se ovšem o Kupkovi říci nemohlo. Za památného sněmování v roce 1869 napíše Plachý vládě tak ohnivé a zároveň věcné memorandum, že majitel „Našeho práva" jej získá ihned pro svůj list. Kupka vidí, že jest mu Plachý postaven skoro na roveň, a bojí se, aby co nevidět jej nezastínil, zvláště když uprázdněné místo ve klubu důvěrníků dostane se Plachému a ne jemu, jak očekával. I umíní si, že nebezpečného soka odstraní. Provede to věru obratně. Dá Plachému napsati prudký úvodní článek, který radou svou ještě sám tak přiostří, že stává se velezradou. Plachý jest poslancem a spoléhá tudíž, že jej sněm chrániti bude, ale ten jest týž večer před vytisknutím článku rozpuštěn a tak upadá Plachý v ruce soudu. Kupka dověděl se první o rozpuštění sněmu, ale důležitou tu zprávu zamlčel a právě na ni zbudoval svůj ďábelský plán k zničení nepohodlného soka. Totě jádro kusu, kolem něhož seskupeno jest ještě hojnost děje vedlejšího, jako smrt matky dra. Plachého, která umírá zármutkem nad neštěstím svého syna, dále beznadějná láska paní Vyšínové k němu a konečně téhož poměr k dceři radního Bartáka. Děj hlavní uzavřen jest téměř jednáním třetím, tak že na akt čtvrtý zbývají všelijaké ty scény s damami — z děje hlavního pak ovšem veřejné demaskování Kupky. Celá ta aféra Kupka contra Plachý sestrojena jest velmi obratně, slabší jsou scény intimní. Tak zvláště jedna věc není šťastna. Paní Vyšínová uvede Plachého na dráhu politickou, on jí za to děkuje a najednou před ní pokleká. Proč? táže se divák. Ale odpověď dostaví se ihned. V pootevřených dveřích objeví se Kupka, který hned při prvním setkání slečně Bartákové vypravuje, kterak její ženich klečel před paní Vyšínovou. Tato domnělá nevěra vyplňuje většinu čtvrtého aktu. — Sehrán byl „Praktikus" pěkně. Úskočný Kupka svěděčil výborně p. Bittnerovi, zrovna jako poctivý Plachý p. Slukovu. Ostatní větší úlohy byly v rukou pí. Sklenářové (pí. Vyšínová), p. Šmahy (majitel listu), p. Šimanovského (poslanec Koráb), sl. Danzerové a Křepelové (nevěsta a matka doktora Plachého). Pěkné episody měli: p. Sedláček, jako člen redakce Spousta, byl pěkný pendant k výtečnému žurnalistovi z „Maloměstských diplomatů" — p. Mošna (šosácký radní Barták), pp. Šamberk a Řada (mluvčí selských deputací v redakci u p. Kupky). Zevnější úspěch byl zvláštní. Obecenstvo se rozhodně bavilo, ale z příčin, jež svrchu jsme naznačili, nechtělo býti tak nadšeno jako jindy.

Poslední novinkou byla Ostrovského Solověva „Divoška". Hned začátek této komedie jest bez odporu podivný. Bohatý statkář Ašmétěv skoro neustále cestuje. Doma se nudí; sotva že několik dní na svém statku pobyl, začne hvízdati, což bývá znamením brzkého odjezdu. Jeho žena Marie Petrovna navede hezkou Barušku, dceru správce Zubova, naši to „divošku", aby se k pánovi měla a aby ho hleděla všemožně baviti — tím hodlá Marie Petrovna těkavého muže svého udržeti doma. Nad tím asi každá žena, zvláště žena milující, jakou byla Marie Petrovna, zavrtí povážlivě hlavou, a můžeme říci, že i nám tato skoro nemožná hypothésa nemálo v kuse vadila. Co stane se dále? Ašmétěv přestane hvízdati, prohlásí, že zůstane doma po celé léto, a začne svým způsobem se dvořiti sličné dívce. Ona říká mu tatíčku, proto že jí nosil cukroví, když byla maličká, líbá ho na potkání, až se chudák sotva na nohou drží, objímá se s ním hlavně, když jsou sami doma, vůbec chová se tak, že divák nevychází z podivení. Co nevidět začíná její přílišdivoká láska Ašmétěva, který, jak sám dí, zvyklý jest pouze „rozkošem jemnějším", unavovat, on se bojí o své zdraví a tak počne se jí vyhýbati. Ona ze vzdoru uteče za statkářem Malkovem, jehož nedávno sama líbala a který jí právě před tím udělil za její poměr k Ašmétěvu pořádnou lekci. Marie Petrovna se nad nevěrou muže svého trápí a vyčítá Barušce její chování, podotýkajíc, že prý to „myslila jen žertem", až se konečně odhodlá ke kroku rozhodnému. Ptala se své chůvy, co by ona byla činila, kdyby byla svého muže zastihla při nevěře. „Kopla bych ho!" odvětí chůva, a Marie Petrovna umíní si, že ho kopne též. Ohlásí mu, že od něho odejde, a to zrovna v té chvíli, když on unaven divokou Baruškou, začne si libovati ve své „mírné" ženě. A jak to končí? Smířením obou manželů a sňatkem Barušky se statným Malkovem. — Jak viděti, má „Divoška" látku podivnou a dle běžných pojmů ne právě nejmravnější. Jak nevinná jsou tak zvaná nemravná dramata francouzská proti konci druhého aktu a proti důvodům, jimiž Ašmétěv odbývá Barušku! — Sehrána byla „Divoška" pěkně. Titulní úlohu měla ovšem pí. Bittnerová, která ji celkem dobře provedla, ačkoliv se nám zdá, že některá místa nezněla dosti naivně. Vůbec ta divoška nečiní dojem stejný — ne ovšem vinou pí. Bittnerové — tak zejména neví člověk, je-li Baruška nevinná, či rafinovaná. Titul „Divoška" vysvětlí sice všelicos, ale přece zůstávají divákovi všelijaké pochybnosti. Zcela dobrým Ašmétěvem byl p. Bittner, Marií Petrovnou sl. Danzerová. Zvláště originální figurou v každém ohledu byl p. Šmahův Zubov, ačkoliv šla z něho skorem hrůza. Rovněž na místě byl p. Sedláček v úloze úředníka Veršinského, jakož i p. Vojan v úloze Malkova. Menší úlohy měli sl. Křepelová (matka Ašmétěva), p. Mošna (soused Bojev) a sl. Volfová, jejíž chůva Mávra byla však pravým kabinetním kouskem. *B. F.*

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Bibliotéka paedagogických klassiků českých i cizích." Redaktor a vydavatel Fr. Bayer. Ročníku III. sešit t. (19) obsahuje „Jana Ev. Kosiny sebrané spisy". Nákladem vydavatelovým. V komisi J. Mercyho v Praze.

„Sebrané spisy Josefa Kajetána Tyla." Dílu čtvrtého sešit 17. a 18. Pořádá J. L. Turnovský. Nákladem knihkupectví Al. Hynka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne.

ROČNÍK XVI. 1. listopadu 1888. ČÍSLO 31.

Z lesních pěšin.

Básně *Evy z Hluboké.*

I.

Poslední pablesk jehličí zlatí
ohnivě prše do ostružin,
toulá se cestou, stokrát se vrátí
za mušek rojem, až v nebi mizí,
táhne se s třásní jedle i břízy
večerní stín.

Mohu li bloudíc pěšinou lesní
na tebe, drahý, nevzpomínat?
Což to mé srdce o štěstí nesní,
když tu má noha v rokytí stane,
z lesů když tmavých k čelu mi vane
večerní chlad?

Ó, bys byl u mne! Šepotá tiše,
jak by chtěl se mnou toužebně snít
v pohádce, strom, když haluzí kníše,
milostný ptáků hovor, šum listí
do štěstí umí duši mi vpřísti
večerní klid.

Slyšel bys písně, miláčku, u mne,
viděl bys hvězdy opojný lesk. — —
Nejsi tu, nejsi! Větvice šumné,
pěšina lesní klikatá, dlouhá,
a to mé srdce — samá jen touha. — —
večerní stesk. — —

II.

Les plný světel, těkajících stínem
a plný písní byl a šelestu,
dva hlasy něžně — každý v smrku jiném —
se volaly a našly: „Kde's, kde's?“ „Tu!“

A potom ztichly. Písně oněměly,
a světla zlatá shasla na větvích. — —
Les náhle vidím teskně zatemnělý,
jak ve smutečních závojích.

Ne večerní, — ta milá dojímavě, —
tma těžkých mraků duši stísnila,
můj krok jen — šustí v tenké lesní trávě,
ó, kéž bych tady sama nebyla!

Ne ticho po klekání syté vůní
v let plaší ptáče, když tu samo dlí,
a nezří hvězdy na mne z lesních tůní, —
mé srdce jen se chvěje — nemodlí. —

Tma! — V žití také někdy náhle padne,
a ptej se nebe: „Kde máš světel svit?“
A ždej a pros — — jen odpoví ti: „Žádné,
i ve tmě můžeš slzy osušit!“

A mně by se tu chvíli nezastesklo,
ať visí stíny s nebe, se větve,
zas kdyby oko tvoje v mém se lesklo,
jen kdybych tady měla srdce tvé!

III.

Kde jsou ty písně, jež jsem zpívat chtěla,
tak sladké, šťastné, vroucně zperlené,
že každá z nich by nebe otevřela
a vyjasnila oči zkalené,
že stesky, žaly, chmury, mraky, tmu,
by v úsměv změnila a ve blankyt,
kde jsou ty písně — — —,
jež ve tvých očích měly zřídlo mít
a po tvém srdci jíti do rhythmu! —

Ach, zapadly mi jako mušky zlaté
tam v lesích do zvonečků vřesových,
co pěšinek se kříží — na té, na té —
mi zmizely, jak záře očí tvých,
a já je zpívat chtěla pro tebe
svou celou láskou, celým štěstím svým;
ach, zapadly mi
v noc přehlubokou letem tesklivým,
neb za hvězdami — stouply do nebe!

Vyhrál.

Z vypravování přítele napsal *Otakar Červinka.*

Jezdíval jsem se svým otcem na studie a ze studií městečkem R . . ., které leželo sice blíže Prahy, ale mělo tu výhodu, že v něm byl jediný lepší hostinec v té krajině na cestě k nám, kde bylo možno nejen naobědvati se, ale zvláště koně dobře nakrmiti. Pro tyto výhody skoro vždy jsme se v městečku tom stavívali.

Byl jsem ještě velmi mlád, tak že o znalosti lidí neb alespoň posudku jakémsi o nich nemohlo u mne býti ani řeči. Přece však utkvěl mi z té doby, nyní již více než 25 let vzdálené, v paměti muž, o kterém právě vypravovati chci.

Byl to bývalý úředník — jméno jsem zapomněl — a co jest též jméno po smrti člověka? praví básník. Hovoříval téměř vždy výhradně s mým otcem. Stávalo se ale, že několikráte si blahosklonně povšimnul též mne. Mluvíval s otcem německy, tak že jsem všemu nerozuměl, ale obracel se v rozhovoru s ním někdy ke mně a pozoroval jsem, že o mně jest řeč. Zdá se, že mi připisoval jakési vlohy; učíval mne z paměti jakýmsi hříčkám slovním, ovšem že německým, kterým jsem tehdy málo rozuměl. Týkávaly se nejvíce narážek na úředníky, byrokracii tehdejší atd. Dělávalo mu to potěšení, když jsem některým se naučil, ač jsem raději utíkával ven z hostinské světnice pohrát si venku se svými bratry, kteří mne pro výroky onoho muže škádlívali. Byl spíše malého vzrůstu, as padesátník, přižloutlé tváře; čelo měl vysoké, vrásčité; nosil vlasy valně prošedivělé trochu v nepořádku, vousy na způsob francouzských; oči jeho byly živé, takořka hrály, když mluvil. Oděv jeho nic zvláštního neprozrazoval, jen že býval trochu nedbalý. Čítával, jsa sám, skoro vždy noviny. Řeč svou doprovázel živými posuňky; byl pln narážek na stávající poměry, štiplavý, satirický, a proplétal své narážky rád citáty slovutných spisovatelů. Zajisté byl velice vzdělaný neb alespoň sečtělý a světa znalý. Tenkráte, když si mne poprvé více všimnul, usedl jsem do vozu k otci s divnými dojmy, které onen muž ve mně zůstavil. Otec mi jmenoval starého pána, řka, že býval v Praze osobností známou; nyní ale prý se o něm říká, že — a tu učinil posuněk, ukazuje na čelo. — Já z toho dle svých dětských pojmů se domníval, že to člověk na rozumu pomatený, a tím více se ho bával, utíkaje pokaždé, když mne náhoda (při opětném navštívení hostince městečka R . . .) s ním svedla. Otec ale o tom jinak soudíval, řka, že jest ovšem člověk vskutku nadaný a že je to vysvědčením chudoby poměrů naší doby (tehdejší), že to nikam nepřivedl; býval prý jednou též velmi zámožný, ale nešťastný. Léta plynula. Stával jsem se dospělejším: počínal jsem na svět hleděti jinýma očima. Přestal jsem se pana ** bát, ano i v rozhovor jsem se s ním někdy pustil; ba hleděl jsem na něj s interessem, chovaje tajné přání, bych se dověděl tajemství život jeho zastírající, které jej učinilo tak duševně rozervaným; bylo mi 18 let. On však stárnul vůčihledě rychle. Ve svém chování se ale nezměnil vzdor svému stáří. Počínal jsem jezditi někdy ze studií již sám. Chystal jsem se k maturitě a k studiím universitním. V ten čas posloužila jednou náhoda mému přání seznati onoho muže blíže.

* * *

Jel jsem domů na vánoce, bylo to, tuším, r. 1865. Byl z rána jasný den, ale k poledni se zachmuřilo. Sněhové vločky poletovaly vždy hustěji. Chtěl jsem doraziti blíže k domovu, ale mračna zahalivší nebe a ostrý vítr půlnoční, přihánějící drobný, hustý sníh přímo do očí, přivedly kočího k tomu, že, jda podle kočáru, se otázal: „Mladý pane, hle jak nad lesy Č . . . visí mračna: za hodinu nebude na krok viděti, koně jsou unaveni: nebylo by dobře, abychom v R. počkali, až se to přežene?“ „Ne,“ odpovídám, „rád bych, abychom dorazili alespoň do M . . , ne-li až domů.“

Kočí něco ještě namítal, potřásaje hlavou, ale nedostav odpovědi, popohnal koně. Příroda ale tenkráte nežertovala. Nedojeli jsme ještě městečka R., když se spustila vánice; cesty polní, kterými jsme k vůli ukrácení jízdy dali, plnily se sněhem tak, že koně po několika marných pokusech zaklusati, svěsivše hlavy, zpoceni, jen krokem dále jeli.

Odevzdal jsem se osudu a nenamítal jsem ničeho proti tomu, když kočí vítězoslavně odbočil v levo, do městečka R., trochu stranou ležícího. Sestoupil jsem u hostince a vešel do jizby, kde obyčejně jsme s otcem bývali. Byla prázdna. Pamatuji se ještě dnes na ni. Bílé stěny byly jen několika obrazy kryty. Obrazy ty obsahovaly dle vkusu tehdejší doby mimo obrazy panovnické rodiny as dvě krajiny a potom výjevy ze života Napoleona I. Vše to v barvotisku přímo úžasně provedeno. Z nich upoutaly pozornost mou zvláště dva; jeden zobrazoval přechod Césara nové doby přes Alpy s obligátním vůdcem Savojardem a orlem, vznášejícím se nad jeho hlavou, druhý pak rozehnání sněmovny tak zvaných 500 v Paříži. Tento poslední poutával zvláště proto mou pozornost, že na něm bylo velmi malebně znázorněno, jak utíkají přívrženci Bonapartovi přes lavice sněmovny, ohroženi dýkami senatorů. Tyto skupiny snad proto se mi líbily, že mne upomínaly na podobné výjevy ve škole, na slavné bitvy, kdy poražené spasila před výpraskem mnohdy jen obratnost útěku přes skamna školská.

Tenkráte mne dívání se na obrazy ty záhy omrzelo. Poobědvav, chodil jsem od okna k oknu, hledě do sněhové metelice; na odjezd nebylo ani pomyšlení.

V tom se otevřely dveře a můj známý ** vešel.

„Aj,“ přivítal mne, „v zajetí?“

Přišel celý zmrzlý a zasněžený, hleděl s klobouku sníh máváním setřásti.

„Nic neškodí,“ dodal na mou rozpačitou odpověď.

„Hej,“ vzkříknul na hostinského, „láhev vína. Pijete přece víno?“

„Děkuji,“ odvětím, „obědval jsem; přál bych si raději černou kávu“.

„Dobrá; přineste nám za chvíli kávu a — je-li libo — kouříte přece?“

Odpověděl jsem s oním rozpačitým úsměvem nováčků kuřáků, který bývá tak půvabně směšný:

„Kouřím rád, ale jen portorika neb z dýmky“.

„Zkuste jednou havanna,“ pravil patrně v dobré náladě, žertovně, podávaje mi doutník.

Zapálili jsme si; sklenka mělnického, ač ne pravého, rozvázala mi ústa. Nevím, čím se to stalo, že jsem se cítil najednou ke člověku tomu tak, skoro bych řekl, vábeu. Čilý rozhovor byl brzy v proudu.

„Odbýváte tedy letos maturitu,“ otázal se mne můj známý mezi jiným; „a co hodláte potom?“ —

„Nejsem posud rozhodnut,“ — odpovím bezstarostně; „snad půjdu na universitu, — možná, že jinou dráhu nastoupím.“

„Odpověď podobnou jsem od vás očekával i neočekával,“ odpověděl on, bystře mne pozoruje, jako vždy; „očekával jsem ji proto, že souhlasí s úsudkem mým, který jsem si o vás z fysiognomie vaší utvořil, — a neočekával jsem ji proto, poněvadž předpokládám, že otec váš, tak zkušený světa muž, snad dráhu vaši buď vytknul již, neb aspoň naznačil.“

„Naopak,“ odpovídám; „moji rodiče ponechávají rozhodnutí mému úplnou vůli; a přiznám se, že láska takořka vášnivá k přírodě mne silně táhne na venek.“

Zamyslil se.

Pouštěli jsme chvíli mlčky modré obláčky dýmu do vzduchu. Jsou chvíle v lidském životě, které nevynikají sice ničím zvláštním, ani okolím ne; ale zvláštní nálada chvil těch činí, že na ně vzpomínáme i po letech.

Podotknu hned, že chvil podobných má mládí více než stáří; čím staršími se stáváme, tím více jich ubývá. Větší střízlivost staršího věku jim vzniknouti namnoze brání. Nálada již skoro vánoční, těšení se na rodiče a bratry, na volné procházky po zasněžených lesích a polích s puškou v ruce a tisíce jiných okolností naladilo mne svátečně; z venku k tomu ozývající se vytí metelice, která častěji do oken sněhem šlehla jakoby je někdo koštětem pohladil, pohodlí u teplých kamen s doutníkem, černou kávou a se zajímavým společníkem, který měl něco tajemného do sebe a mně se stal dosti sympatickým, vše působilo k jakés harmonické náladě mysli.

„Poslyšte, mladý příteli,“ pravil můj společník, přerývaje mlčení. „Vím, že nemám práva, vám raditi; vím dále, že rady bývají jen proto žádány a udíleny, aby se mohlo s jedné strany říci: já jsem radu dal, — s druhé ale aby ji z pravidla uposlechnuto nebylo; vím dále i to, že půjdete svou drahou životem, — vlastně vy půjdete bez dráhy, — to jest vy podléháte vlivům zevnějšího světa, poněvadž žijete pouze ve svém vlastním vnitřním světě. Tací lidé jsou ti nejšťastnější na světě, — mají-li jmění. Nemají-li ho, jsou to ti největší ubožáci, poněvadž pro svou napraktičnost, jak to svět nazývá, to nepřivedou nikdy k ničemu, t. j. k praktickým úspěchům. K tomu jsou dnešní poměry sociální, literární, politické v našem státě a specielně v našem národě tak nevyvinuty, že povahy takto jen svým vnitřním ideálům žijící nemohou existovati. Nemají-li jmění, musí sloužiti, — a to je potom trpký chléb, věřte mi,“ dodal zasmušile, a zraky jeho tak smutně zasvitily, že jsem mimovolně soustrastně, ano s úctou se na něj zahleděl. — „Lidé tací se nedomohou též nikdy žádného postavení společenského, nezřeknou-li se alespoň na venek, před světem ideálů svých. Nemusím vám jmenovati příklady jiných národů, ale hleďte u nás: kdo nebyl knězem, aby se mohl nerušeně působení literárnímu věnovati, nepřivedl to daleko a šel drahou plnou bolů a trpkostí, až dotrpěl. — Znám poněkud poměry vašeho otce: — dnes jest to s ním ještě sice dost dobře, — ale též on je idealista, a věřte, přijde krise . . .“

Zamlčel se.

Přiznám se, že jsem tehdy všemu dobře nerozuměl. Svět a jeho tisíceré vztahy mi byly pohádkou z Tisíce a jedné noci. Ale nepochyboval jsem, že jakýms proutkem kouzelným se budoucnost přede mnou otevře. Nikdy jsem o ni nepřemýšlel. Ale divil jsem se jen jeho znalosti lidí; byl jsem tehdy v době onoho kvasu duševního, který předchází literární tvoření, a dávno jsem potajmu skládal básně. — Jak on to uhádnul? Jak dovedl čísti v duši mé, řka, že všechny rady jeho pro mne byly by marny?

„Cítím s vámi sympaticky,“ začal opět, „snad proto, že vaše oči mne upomínají na oči děvčete, které jsem za mládí znával. Nebudu vám raditi,“ pokračoval po chvíli, „ale budu vám vypravovat povídku. Někdy mívají podobenství větší účinek než mravokárná napomínání, třeba by sebe lépe míněna byla lidmi zkušenými a mnoho utrpěvšími.“

Dokouřiv doutník, nezapálil nový. Pouze mně opět nabídnul. Neodvážil jsem se odříci, abych ho v náladě udržel. Přiznám se, že též zvědavost v tom měla valného podílu a že též víno více účinkovalo. Láhev byla prázdna. Zavolal hostinského:

„He, přineste čerstvou láhev.“

Hostinský mlčky uposlechl a brzy byla zde. Já se zdráhal píti.

„Pijte jen, mladíku,“ pobízel, nalévaje mně i sobě. „Máte ještě dalekou cestu před sebou a promrznete řádně, než se domů dostanete. Víno vám neuškodí. Nuže, na zdraví, — na šťastné a veselé svátky a nový rok.“

Připil jsem, on pak sklenku jedním douškem vyprázdnil. Nacpal a zapálil si dlouhou dýmku, patrně pro něj uchystanou.

V kamnech hostinský přiložil, až to vesele praskalo, venku zuřila metelice, a my poposedli ke kamnům ohřívajíce se. On začal vypravovat. Řeč jeho, obyčejně živá, úsečná, stala se během povídky klidnou, poutavou; v místech ale, kde své vášně, utrpení líčil, vmyslil se opět tak v ony dávno minulé příhody, že opět pohnutí nad klidem zvítězilo. Řeč jeho se tu přizpůsobila ději vypravovanému, a on vypravoval tak poutavě, že jsem pochopil, že v něm bylo v skutku nadání umělecké.

* *
*

„As před dvaceti a několika lety žil v Praze mladík jménem Evgen. Otce již ztratil a měl pouze stařičkou matku, které patřil jakýsi podíl na statku jejího bratra, u kterého žila. Z toho podporovala svého syna ve studiích. Mladík studoval pilně; poháněla ho dílem vděčnost a láska k matce, dílem jeho povaha, již z domu k pilnosti a spořivosti vedená. Měl úmysl stůj co stůj vydobyti si slušného postavení ve světě. Byl ovšem s druhé strany přece jen idealista. Domníval se, že se jemu musí podařiti nabyti bývalého jmění, o které rodina jeho přišla, následkem čehož otec jeho utrápen zemřel. Chtěl matku

svou jednou uvésti do vlastního — Odbyl maturitu a chystal se nastoupiti studie právnická na universitě. Tehdy ještě byly patrimoniální úřady; bylo to před r. 1848. Odbyl první zkoušky a poštěstilo se mu pomocí přítele jeho nebožtíka otce vstoupiti na jistém panství do služby. Hodlal zatím v studiích právnických pokračovati, doktorát odbyti a tak časem svou dráhu si proraziti. Na panství onom získal si svědomitostí a pořádným životem záhy lásku svých představených. Zároveň ale dostal zálibu pro hospodářství. Tehdy nebylo hospodářských škol jako dnes. Zdály se mu vyhlídky též lepší a rychlejší než při dráze právnické. Vstoupil do prakse a štěstí mu přálo tak dalece, že brzy získal poněkud samostatnějšího místa na onom panství.

Stalo se tehdy, že úředníci panství toho pořádali o masopustě ples. Na plesu tom zalíbila se mu dívčinka jedna svou neobyčejnou sličností, spojenou se skromností a chováním, které se mu zdálo okouzlujícím. Pokračoval i dále ve známosti. Byla dcerou jistého rolníka, a Evgenu se podařilo získati si přístup k nim. Byl neobyčejně vlídně přijat od rodičů, kteří v něm viděli výhodnou partii.

Bohužel měl pan vrchní též dvě dcery na vdání. Evgen se jemu a hlavně jeho paní líbil, a rodiče by nebývali proti tomu, aby se byl časem o jednu z nich ucházel. Ale jemu se o tom ani nezdálo. Jejich vychování, tehdáž pouze německé, jej nevábilo; on byl z oněch, dnes již téměř neznámých lidí, kterým vlastenectví bylo vyznáním víry. Pokračoval tedy důsledně ve dvoření se krásné Verunce. Tehdy ale měli páni vrchní zcela jinou moc nad svými podřízenými. Dávána mu nelibost na jevo; on byl přesazen do vzdáleného dvora. Dány mu i přímé pokyny, aby své známosti zanechal a více svého povolání si všímal, a když konečně se hlásil, že by se oženiti chtěl, — zpříma mu to odepřeno a řečeno mu, že, učiní-li tak, bude musit štěstí své hledati jinde.

Evgen se nepoddal a — ztratil místo. Byl se ještě rozloučiti se svou Verunkou.

„Neodcházím na dlouho; budu pokračovati ve svých studiích; dříve či později podaří se mi získati místo a potom si tě uvedu domů jako svou milovanou žínku.“

Ona stála bledá, nemluvíc slova. Rodiče její byli sice vlídní jako dříve, ale rozpačití.

„Verunka má ještě dost času na vdavky,“ pravil konečně otec; „budete nám vždy vítán; ale nepovažujte se vázaným.“

Evgen to pochopil; zarmoutil se, neboť prohlédl poprvé, že ztrátou postavení ztratil též onen nimbus, který ho činil v očích praktických rodičů Verunčiných vítaným ženichem. Časy nebyly skvělé. Bylo zde více dětí a konečně bylo jejich váhání pochopitelno.

Zarmoutil se; ale opět se vzpamatoval.

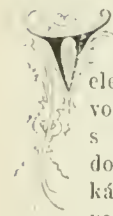
„Dobře,“ řekl; „přičiním se, abych mohl jednou svou žádost za ruku Verunčinu opakovati. Nechci ji ale do té doby vázati“.

Líce starých se vyjasnily; nikoliv ale Verunčiny. Rozloučily se s Evgenem přátelsky.

(Pokračování.)

Z haličskoruských úvah předsvatebních.

Vybírá *František Řehoř.*

Velevýznamnou a při tom nejslavnější událostí v životě Malorusův jest svatba, v různých krajinách s různými slavena odchylkami co do času i co do obřadů, ano z každé vsi dala by se uvésti jakási zvláštnost, již naprosto neznají ve vsi třeba vedlejší. Jak pravím, každá ves a tím více každé okolí na ohromném prostranství Malé Rusi má vedle jistého počtu svatebních obřadů a typických písní společných celému národu ještě silu vlastních a originalních neboli místních ceremonií a písní svatebních. Z obřadních scen tak zvané *pohane vesile* praktikuje se posud v některých stranách Ukrajiny, kdežto na Rusi haličské zachovala se po něm tu a tam zmínka a narážka na ně už nejasná, jako na př. v písni ze stryjského okolí:

> Dobrý večer, naši svatové, my do vás.
> Zaletělo naše housátko mezi vás.
> Naše housátko jest značené,
> má na sobě peří zlacené.
> Vy sobě peříčko oškubejte,
> ale naše house nám vydejte.

O každé svatbě zachovává se přesně i ta nejnepatrnější ceremonie a při každém obřadu týž duševní postup, ale tím nepravím, že by týž akt díti se vždy musil slovy neměnitelnými a ze zobecnělé formy nesmělo se snad ani slova vypustiti, ani dodati. Ovšem chválí se, pakli svatební funkcionáři úkol svůj provedou podle ustálených pravidel, než i ze své iniciativy dovedou nečekanou praktikou, nebo řečením nad pomyšlení vtipným ten který obřad učiniti zvláštním. Proto za čelné funkcionáře, jako jsou družbové, mládenci a kuchařka, vodívají se osoby po celé vsi známé humorem a vtipem, k nimž druzí svatebčané mají se s obzvláštní pozorností, dbajíce, aby hlavně jim svatebních požitků ne-li v hojnosti aspoň na tolik se dostalo, jak praví píseň:

> — — — — —
> dejte jim piva píti,
> by dovedli hovořiti!
> Podejte jim chléb zajísti,
> by trefili odpověď upřísti.

Leč jsou též při svatbě obyčeje a průpovědi, které nemohou býti v ničem měněny. Poukazuji jenom na *prošču.*

Z četných písní svatebních vane hluboká poesie, kdežto jiné jsou rhythmické formule obřadní, jež z prvopočátku měly jistě význam symbolický a mythologický; z mnohých písní a z nejednoho obřadu dovedeme si vybaviti představu, jak asi odbývala se svatba za pradávna, kdy unášení a koupě dívek k manželství bývaly v obyčeji, o čem dovídáme se mimo z Nestora i z jiných ruských kronik. Památka na násilné uchvacování nevěst dochovala se ve svatebních písních a obřadech u Rusínů podnes. Mám na mysli právě onen obřad, kdy domácí před svatebčany, kteří si přicházejí pro nevěstu, aby ji odvedli k ženichovi, zamykají chasu a teprve po delším smlouvání a vyjednávání pouštějí je do světnice. Rovněž povšechný jest

obyčej, že se nevěsta hledí ukryti, jakmile ji bojaři chtějí s sebou odvésti k jejímu muži, a brání se proti přemoci, když byla nalezena. S doklady tu podanými ruku v ruce jdou písně:

Přistup, přistup, Maryško do stola,
obstoupili bojaři do kola:
koňmi hrají — dvůr rubají,
šavličkami vytínají,
Maryšku hledají.
Houknuli bojarové na dvoře.
„Schovej mne má matičko v komoře!"
— Nepomůže, moje dcero, komora,
obstoupili bojarové dokola!

*

V neděli ráno, ve vsi zahráno,
zahráno, zabubněno, bojary pobuzeno.
Vstaňte, bojaři, vstaňte,
koně si osedlejte,
sami se oblekejte
Pojedeme z rána pod vysoký zámek,
zámku lámati, Maryšky dobývati.
— — — — — — — — —

V následující písni lze postřehnouti přechod od divokého násilí k mírnější koupi nevěst:

Vstane tvoje matinka raničko,
přepočítá dětičky rychlounce:
všechny dítky, všechny, jen jediná schází,
jen jedné není, vzali ji krahujci,
vzali ji krahujci, sivou zezulinku,
sivou zezulinku, mladou Olenočku.

Na koupi nevěst zdají se ukazovati fráze námluvčích, v některých stranách posud zachovávané. Porovnáme-li jen „chodíme a hledáme ke koupi jalůvku", nebo „domníváme se, že máte na prodej jalůvku" s úslovími na trhu, když jde o koupi skutečnou, cítíme jaksi, že dotyčné frase nemohly by povstati, kdyby mezi namlouváním děvčete a opravdovou koupí kusu dobytka nebývalo něco společného. Dalším důležitým momentem pro naše tvrzení jest svatební obřad prodávání nevěsty skoro všude posud praktikovaný a to jest skutečně licitování, při němž bratr nevěstin nechce vydati sestru ženichovi prve, až mu za ni zaplatí. Význam ceremonie sesilují tyto případné verše současně pěné:

Bratříčku, náměstníčku!
sedni si na židličku,
uč se smlouvati,
sestru prodávati.

*

— — — — — — —
nedej sestru za groš, za dva,
nedávej ji ani za čtyry;
oj, dej ji však za rubla,
u tě sestřička jedna.
Vystřel, bratře, z luka,
se sestrou bude rozluka!

*

Oj Tatar, bratr, Tatar,
prodal sestru za tolar,
rusou kosu za šesták,
ruměnou tvář také tak.

A když Roman v Sučavě na jarmarku přiznal se tázavšímu se Turčínu, že má sestru Olenu, týž chtěl ji od něho rovněž koupiti:

— — — — — —
„Dám ti stříbro nevážené,
dám ti zlato nespočtené."
Pryjšov Roman do domočku,
skłonyv na stil hołovočku,
taj hadaje si dumočku,
čy prodaty Olenočku?
— — — — — —

Nepochybně i dary, jaké ženich přináší otci nevěstině, byly prvotně kupní cena za dceru. Názor ten přispěje opodstatniti píseň s patrnými sledy dávnověkosti:

Jichała Vormjanočka (Arménka):
mynuła naši vorotečka (vrata):
— Jiď, Ivasenku, z namy
do Turok na jarmarok:
darunky kupovaty,
testeňka (tchánu) daruvaty.
Pyšnoho testeňka maješ,
velykoho daru choče:
konyka voronoho,
sidelća (sedlo) zolotoho.

Melodie obřadních písní svatebních jsouc po většině velice dojemnou, výmluvně nám svědčí o onom hlubokém smutku dívčině a svatebčanův, jímž za pradávných časů provázelo se takové manželství z přinucení, buď oním únosem nebo prodejem dívky v cizí, neznámé jí okolí do nevole snazší nebo těžší.

* * *

Doba svatbám přející jest masopust nebo-li *mjasnyce*, na něž se těší vdavek chtivá děvčata, popěvujíce si:

Oj, děvčata, oj sestřičky, blíží se mjasnyce,
vezmou li nás sliční chlapci, budem mołodyce.

Zdá se býti na místě podezřívati národní pěvkyni z lhostejnosti ku stavu manželskému, leč o jiném přesvědčí každého dolejší dvojverší, jímž vyzývavě namířila její uražená láska na hocha, pakli mašopust nechal pro ni minouti bezvýznamě:

Já malovaná, ale ne pro tebe,
minuly mjasnyce, neviděla jsem tebe.

Jak rozumějí masopustu hoši, vidno z těchto kolomyjek:

Půjdu ku děvčátku švarnému, švarnému,
vezmu si je na mjasnyce za ženu, za ženu.

*

Kdyby páni povolili a kněží nás oddali,
o těch mjasnycich, má milá, už bychom se pobrali.

Všeobecně se pod masopustem rozumějí tak zvané zimní mjasnyce, počínající vánocemi, úžeji až jordánem a končící jako u nás ostatky masopustními. Druhou svatební érou jsou teplé mjasnyce a třetí veliké mjasnyce. V období druhém, jež spadá mezi velikonoce, vlastně mezi neděli provodní a Petrivku, povšechně do měsíce června a července svateb strojí se málo, jednak že rusínská rodina jest zaujata jarní prací v poli, jež končí se asi k svatodušním svátkům, jednak podle zděděného zvyku nehodí veseliti se, pokud úroda není sklizena, zejména se nemá tančiti a se svatbou bez tance mohou spokojiti se jen vdovec a vdova, proto se raději odkládá. Také na pořádnou svatbu času se nedostává, ježto po senoseči jsou brzy žně a těmi nastává plno práce.

(Dokončení.)

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Nezdálo se. Hleděl zamyšlen vzhůru do nebe a cítil pouze trochu onu závrať, kterou mu byl vždy, už co hochovi, pojem o věčnosti a nekonečnosti prostoru způsobil, když přemýšlení o něm jej k oné hranici představ přivedlo, kterou žádné myšlení překročiti nedovede. Byl slova její dobře slyšel, byl se slabě zachvěl, avšak sladkost a blaho okamžiku byly v té chvíli příliš silné, okřidlovaly příliš mimoděčnou jeho v žití naději. Cítil se sluncem tak proniknut, že nemohl si představiti tmu.

„Věčnost," řekl za chvilku. „Nesmrtelnost." A potřásal hlavou, jakoby ty pojmy od sebe odháněl. A úsměv jeho pravil: „Pijme slunce a světlo!"

„Ty v ni nevěříš?" tázala se tiše s němou útrpností a klonila se k němu.

„Věřím a nevěřím," odpověděl pomalu a snivě, jakoby mu slova odněkud z daleka na jazyk přicházela. „Myslím, že budu dále nějakým způsobem, až nebudu zde co ono já, které nyni s tebou mluví, tebe miluje... Však jaké jest to bytí, když s něčím mi neznámým splynu, když, jsa takto, přece jen nebudu! Ne já! Ah, je to hrozná myšlénka! Nebo aspoň neutěšená. Já ne já, a ty ne ty! Splynu-li já, splyneš ty s něčím jiným, co není ani ty, ani já — můžeš si to mysliti co spojení?"

Položila mu svou vzdušnou ruku na čelo a klonila se ještě níže k němu.

„Což je to v lásce jinak?" tázala se ho s úsměvem ještě snivějším, než byl jeho, a tak neskonale sladce zářícím. „Hleď, můj Jene Marie, od té doby, co tě miluji, přestala jsem vlastně býti já, jsem jen tebou, v tobě! Býti s tebou jedno, splynouti úplně s tvou bytostí, jest největší moje touha. A to je snad právě podstata lásky. Zdá se ti to v odporu s tím, co jsi právě řekl! Není tomu tak. To splynutí s tebou je touha po tom, co v tobě věčného mimo to, co považuješ za své vlastní já. Proto je láska věčná, proto je silnější než smrt, jak v písmě psáno."

Světlé její vlasy splývaly jí v paprscích přes tvář a dotýkaly se jeho čela, hvězdné její zraky nořily se v zraky jeho, hluboko, hluboko, a na rtech jejích zdálo se, že duše její jako motýl seděla, úsměv její byl jako chvění se křídel Psychy, a svěží, sladký její dech byl jako ovanutí větérku prošedšího kvetoucí korunou věštícího nějakého stromu.

„O moje Beatrice!" řekl tiše, tiše. „Jíti zbožně za tebou znamená vcházeti do empyrea!"

Avšak v tom okamžení jako blesk z pekel mihla mu myšlénka hlavou, že nepůjde za ní do žádného světlého příbytku blaha a nevýslovné slávy boží jako Dante. To bylo blouznění! Jak hrozná byla proti tomu skutečnost! Ah ano, Beatrice zůstane zde, v té slunné campagni mezi květy a ptáky — a on půjde sám dolů do té vlhké země, na které ráj ten kvete... Ona jej zapomene!...

Zasmušil se a zavřel oči, jakoby světlem unaven, avšak učinil to jen proto, aby mlčet mohl a aby Caterina neviděla slzu, která se mu násilně do očí tlačila. Tvář jeho jevila takto hluboký smutek, aniž by o tom věděl. Dívka lekla se, vidouc ten temný stín na jeho čele. Ležel bez pohnutí se zakrytými zraky. Bodlo ji to jako dýkou. Nebyl jakoby mrtev? Odklonila se náhlým posuňkem od něho. Bála se, aby její pohnutí nespatřil, kdyby oči otevřel. Vstala, jakoby si chtěla kytici fialek natrhat, a sešla pomalu několik kroků s vršku. Když cítil, že se vzdaluje, pootevřel oči a viděl ji nyní dole mezi květy klečet.

„Jak je klidná," myslil si. „Až mne zde nebude, ach, tak klidná jako teď bude dále fialky si trhat, položí je zajisté na můj hrob... první, druhý rok... Později... Oh, je to přirozené, že mě zapomene! Vpravuje se už nyni v mou ztrátu! ‚Najdeme luštění tam, kam všickni spějeme.' Těmi slovy chtěla mě těšit, připravuje mě na smrt. Krásná její duše je plna víry, kterou by ráda i v mou co balšám kanula!... Celá dnešní její rozmluva byla jakýmsi konejšením. Ano, ano, chtěla mi říci: příteli buď silným, vzdej se do svého osudu! Hle, já jsem silná."

A začal v nespravedlnosti své cosi jako zlobu cítiti. Ten její klid, ta její síla ho ranily.

Caterina, netušící jeho muka, chorobnou jeho rozdrážděnost, tak náhle a netušeně povstalou jako nějaká křeč, vracela se pomalu s velkou kyticí fialek.

Jan Maria zavřel opět oči, tvářil se, jakoby byl usnul. Bál se promluviti, měl temné o tom tušení, že by mluvil trpce a že je nespravedlivým. Tušil to, ale neměl sílu se zmužiti.

Caterina sedla nedaleko od něho a hleděla zamyšleně na něho. Ležel dlouho tak bez všeho hnutí.

„Dřímá?" myslila si dívka. Zdálo se tak, a nechtěla jej tedy rušit. Tvář jeho byla nyní klidná, neboť Jan Maria začal se uvnitř přece mírniti a cosi jako polospánek se ho za chvilku v skutku zmocňovalo, neboť tělo jeho bylo slabé.

Caterina hleděla dlouho v dál, na nebe, zdálo se jí, že by upřený její pohled spánek jeho znepokojoval. Konečně vrátily se její oči však přece k němu zpět.

„Je jako mrtvý," zašeptala si opět a zachvěla se.

V tom okamžení zahrál spícímu nevědomý úsměv na tváři.

„Jaký mír na jeho obličeji," rozjímala Caterina. „Všechen ten jeho smutek zmizel jako stín. Jak je nyní krásný. Díky tobě, sladký spánku! Ty zaplašuješ věčné naše mučitele: pochybnosti a přání. Což teprve sestra tvoje — smrt? Což není spánek pouhým symbolem smrti? Ano, sen toť smrt na několik hodin. Proč se tedy toho dlouhého spánku lekat, když ten krátký tak nám vítaný?... Kde jest teď jeho duše?... ‚Ty spočíváš a ona na pouti — ty spíš, a ona těká světem, bdíc.' — Tak to stojí v těch verších, které mě čím dále, tím více poutají, útěchu podávají a mě přesvědčují... Je-li spánek spásou ode všech trampot pouze na čas, a smrt spásou konečnou a věčnou, jak jsme pak nevděčni, vola-

jice ‚svatý, sladký spánku!‘ a ne též ‚sladká, svatá smrti‘?“

Přiblížila se k spícímu na krok.

„Ano, ano,“ šeptala, „miluji tě, sladká, svatá smrti! Tvá veleba, tvůj velký klid, tvá bohaplná velikost svítí mi zde s toho čela vstříc, na které jsi pečeť svou již vtlačila. Řekla jsem životu, ejhle to muž, kterého miluji, pro něj chci žíti! A život odvrátil se ode mne a řekl mi: ten muž není v domě mém. Ó svatá smrti, říkám nyní tobě: ejhle to muž, kterého miluji, s ním chci zemříti . . . a ty se neodvrátíš, jak to život učinil . . .“

Zachvěla se. Bodlo ji to vyčítavě v hloubi svědomí. Jakým právem směla klepati na vrata domu smrti? Ne, ona nesměla s ním odejíti. Ani smrt ji nechtěla! Ó, byla krutá jako život krutým byl. Oba chtěli ji od něho odloučiti . . . To bylo tvrdé . . .

Caterina zaštkala a Jan Maria probudil se ze svého lehkého polosna. Posadil se prudce, ruměnec přelétl jeho tvář a horečné rozčilení, chorobná malomyslnost jím zaklátily jako třtinou.

„Ah,“ zvolal, „ty mne už oplakáváš jako při pohřbu!“

„Ne, ne,“ bránila se polekaně, zmateně a slabě.

„Oh, myslíš, že to nevím?“ mluvil nesmyslně v polovičném deliriu dále, „a myslíš, že to nečtu v očích tvých, že tě unavuji, že toužíš po úlevě, a v očích toho Luigiho, kterého nenávidím, myslíš, že to tam není zřejmě psáno, že čeká už každý den na ten můj skon, který tak pomalu se blíží?“

Cítil, že byl krutý, nespravedlivý, monstruósně nevděčný, ale šílená zoufalost jím lomcovala.

Caterina se chvěla po celém těle, klesla vedle něho a položila mu rámě kolem šíje.

„Buď klidným,“ prosila jej, „nedbám tvých výčitek, ty víš, že mi křivdíš. A jemu též.“

„Zacházíš se mnou jako s děckem! Nebude to dlouho trvat, myslíš si a snášíš. Jsi dobrá, vím, a já jsem zlý. Ale tvoje dobrota, tvůj klid pochází z toho, že tvoje milování je chladné. Já tě miluji, Caterino, jak jedině v pravdě milovati možno: u věčném vytržení, šíleně, zoufale, s nebem i s peklem v duši! A tvoje láska“ — zamlčel se.

Caterina mu hleděla do očí.

„Nevděčný,“ pravila a slzy jí polily, „moje láska je silnější, neb umí snášet.“ A hlava jí klesla na prsa pod nesmírnou tíží bolesti.

Jan Maria propukl v divoký, zoufalý pláč. Kajicnost jeho byla nyní velká jako před tím jeho vina.

„Ó Caterino,“ prosil. „Můžeš mi odpustit? Ó, kdybys věděla, jaká snáším muka! Caterino, ty víš, že žíti nemohu! A ty, ty mne zapomeneš. To není výčitka, bude to časem, vím, dlouhým časem . . . ale bude to . . . A pak vím, že budeš někdy jeho, Luigiho . . . A to opět není výčitka! On zasluhuje tě lépe než já, a dobře činíš, a já vám žehnám! Ale, Caterino, přece jsou to muka bez konce, já budu pro tebe legendou, budeš někdy své dceři o mně vypravovat s dojmutím, s úsměvem elegickým, jako tvoje matka tobě o tom hudebníkovi v Čechách vypravovala! Bude to opět cosi jako ta legenda o té růži!“

A plakal až mu srdce usedalo. Caterina byla beze slov. Nesmírná bolest povalila ji téměř k zemi. Ano, ano, takový byl život. To nebyly fantasie, žádné horečné blouznění, co pronášel, to byla pravda! Každý bol se časem mírní, každý, každý. A bude-li živa, bude i jí ta nesmírná vášeň, kterou nyní žila, vysnilým snem, a ta velká bolest nad jeho ztrátou bude jí časem odňata jako každému, ta velká bolest, která jediná nesmírnosti její lásky hodna byla! A lidé chválí za to přírodu, že nám dala konečné zapomenutí! Ona ji za to nenáviděla v tom okamžiku Odejmouti jí bolest její, toť bylo dopouštěti se svatokrádeže v jejím srdci. Vzpřímila se vzdorovitě.

„Jene Marie,“ řekla velkým hlasem, ku podivu pevným a slavnostním. „Já věřím v Boha, a při živém Bohu ti přísahám, že se mýlíš.“

Hleděl překvapeně a tázavě na ni.

„Nebudu nikdy Luigimu ani komukoli jinému náležet,“ řekla Caterina a pozvedla ruku k přísaze.

Vzal ji za obě ruce.

„Nepřísahej!“ zvolal, „nechci, abys život svůj mé památce obětovala. Nechci, abys truchlila do smrti. Chci, abys šťastnou byla! Propouštím tě ze všech přísah. Jsem sketa. Ne, byl jsem sketou, ale teď, v tom okamžiku nejsem jím více! Ty, tys mne spasila. Vrátilas mě mně samému. Caterino, co choroba moje zavinila, neklaď to na duši mou! Vyznám se ti ze všech hříchů svých: Záviděl jsem v poslední době Luigimu. Tížila mě převaha jeho duše, síla jeho tížila mou slabost. Caterino, byl jsem šílencem! Byla to horečka moje, která mě tak nízkým, podlým činila. Ah, neumím ani milovat, nemiloval jsem nikoho než sebe . . . Ne, ne! Já křivdím sobě, já lhu! Nyní, v tom okamžiku to opět cítím, že přes všechnu podlost svou a slabost dítěte jsem tě miloval a miluji a chci tebe hodným býti aspoň v těchto posledních už okamžicích svého života.“

Caterina položila mu hlavu na rameno, ale promluviti nemohla. Byla k smrti znavena tolikerými silnými dojmy, a srdce její bylo jako v kleštích. „Ne smrt, život je hrůza,“ myslila si. „Nebýti pochopena jím, jejž miluju!“ A hned na to vyčítala si zase tuto myšlénku. „Ne, ne,“ řekla si v hloubi duše, „on miluje mě, o tom není pochybnosti, i všechen jeho omyl i ta křivda, kterou mi činil, pochází jen z jeho nesmírné lásky . . . A jej měla bych ztratit a žíti? . . .“ Tulila se těsněji k němu, a drželi se v němém objetí . . .

„Půjdeme domů,“ řekla konečně tiše, „slunce začíná příliš páliti.“

Těmi slovy byl čar přerušen. Vraceli se ze snů v střízlivější svět . . . Přála si býti samotna, beze svědků. Nesměl ji nikdo vidět, a docela on, on ne, jak pod tíží svého kříže konečně klesati začala.

Jan Maria vstal a dali se na cestu zpět k domu. I on dychtil po tom, býti beze svědků, chtěl síly své sebrati, chtěl jasně v sobě viděti a čísti, chtěl vše ze svého srdce vyrvati, co tam planého a chorého. Cítil, že byla krise jeho osudu blízko, cítil s úžasem, že něco nového, divného, posud jím nevídaného, neslýchaného se v krátce s ním stane. Co? . . . Zachvěl se, přes všechnu tu nově nabytou energii . . . Kráčeli mlčky vedle sebe až k samému domu.

„Nechceš do zahrady?“ tázala se nyní, když stáli v průjezdu.

„Ne, Caterino,“ řekl tiše. „Půjdu do svého pokoje, odpočinu si a nabudu úplného klidu. Pak přijdu k tobě na terassu, budeš-li tam.“

„Zajisté, budu tam na tebe čekat." odpověděla a rozešli se. Ona spěchala vzhůru po schodech a nezadržovala déle svých slz, padajících jako rosa.

Jan Maria šel pomalu do svého pokoje. Odhodil klobouk, klesl do křesla a zakryl si rukama tvář.

„Co se se mnou děje?" řekl si. „Ah, nic zvláštního. Umírám. Je to tak prosté."

Ale zachvěl se několikráte a bylo mu nesmírně těžko, nesmírně líto všeho, všeho... Té jeho mladosti, toho slunce, všech věcí, všech citů — i těch jeho bolestí... Jí, jí, jí však především! Štkal uvnitř, prsa se mu zdmula, tělo jeho sebou křečovitě trhalo, ale ani jediná slza nepřišla mu do očí. Vzpřímil se.

„Konečně," řekl si nahlas, „konečně chci býti mužem! Nuže, ano, zemru. Bože dej mi k tomu sílu, abych smrti přímo do tváře hleděť mohl a se netřásl! Ah, s bohem, živote!"

Jakési jasno šířilo se slabě v jeho nitru. Jal se rozjímati o životu, avšak ne o tom, který krátký, prchající ještě před ním ležel, nýbrž o tom, který ležel už za ním... Daleko... co věc, která byla a už není...

„Co byla moje chyba? Proč nemohl jsem býti šťastným?" pátral chladně v minulosti. „Ó je to prosté: neměl jsem nikdy dosti odvahy žíti, nedovedl jsem se vpraviti v svět, který byl kolem mne. Ten svět považuje pak takové lidi mého druhu za nepřátely, a buď je pronásleduje, nebo jimi opovrhuje. Život má jen jednu cestu, rovnou, jistou, určitou. Krok od ní stranou — a běda tobě, kterýs ho učinil! Zhyneš. Co chce život? Abys tou drahou šel, kterou ti ukazuje, a neohlížel se na pravo ani na levo. A já? Já to nechápal a nedovedl. Mně nechtělo se po vykázané dráze kráčeti slepě, poslušně, já o tom příliš přemýšlel, kam vede. Ohlížel jsem se bez ustání na pravo a na levo, a odbočil jsem ponenáhlu, mimoděk daleko. Já neviděl nikdy to, co bylo blízko, dálka, nedozirno bylo to, co mě lákalo, vábilo. Do toho nedozírna jsem padal, padal, jak se noci bloudící poutník do propasti řítí. Zírat do nedozírna, zapomínat, na co všickni pamatují, bloudit za cílem, který stále prchá, to nazývá se býti visionářem a někdy poetou... Umírám mlád... Bože, velmi mlád. Ale duše moje konečně nežila nikdy zde. Snad rozbřeskne se tedy v jiném bytí, jehož obdobu a způsob ani tušit nedovedu, snad rozbřeskne se tam plné to světlo, které zde jen slabě ve mně kmitalo. Poesie je snad tušení, které tam se pravdou a skutkem stává. Nereptám více. Byl jsem básníkem a děkuju Bohu za ten zdroj sladkých, velkých a bolestných pocitů. Že to, co ve mně kvetlo, neuzrálo v ovoce, bolí mě, však nepoddám se bolu, vždyť doufám, že to znova a krásněji ve mně vykvete... tam. Ah, Bože můj, jsem hotov odsud odejíti. Konečně, smrti, se tebe nebojím! Život je sladký, ano, ale ty jsi snad sladší ještě než on."

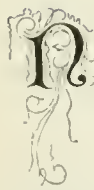
Hlava jeho klesla pomalu zpět na lenoch židle, a zraky jeho bloudily oknem po stromech, ozářených sluncem, po kterých ptáci lítali, skákali, štěbetali... Zavřel na chvilku oči. Bylo to tak sladké, co viděl, půvabné, krásné, bál se, že mu bude líto toho svitu, těch stromů, těch ptáků, že bude opět slabým. Za chvilku vstal. Vyňal všechny své rukopisy a srovnal je v krbu. Pak škrtl sirkou. Ten zvuk zdál se mu ku podivu ostrý, zasyčel jako had, tak že se Jan Maria zachvěl, ale přiblížil hořící zápalku přece k papírům, ze kterých malý plamen vyšlehl, rychle rostl a brzy vysoce zaplanul.

(Pokračování.)

Pan Šejnoch.

Vypravuje Dr. *Zikm. Winter.*

(Dokončení.)

Někdy pan Šejnoch k drábům vedl si s okolky ještě kratšími.

O tom ku příkladu vypravuje Martin Krejza z Husince: „Když bylo za Špérem u Durumus města, tu Šejnoch přijevší z města do ležení, drába jednoho, svého pacholka, pobodl a do vsi jel a tam drába druhého probodl."

Sám aby došel větších peněz, neštítil se Šejnoch ani komedie. U města Bonnu totiž týž surový Šejnoch, jenž dráby na potkání bodal, navedl tyto své ubohé vojáky, aby mu před městem zadrželi koně a představili jakous vzpouru pro nezaplacení žoldu — a to vše aby jen činili na oko. Tou strojenou bouří a komedií chtěl donutiti pány z Bonnu, aby hodně zaplatili, chtějí-li míti chasu bouřnou s krku.

Prostičce o tom divadle vypravuje Jan Havíř, voják Šejnochův. Navedl prý je takto, že „vjede do kola, pak kázal kůň pod sebou držeti a mluvil: Netáhněte, však mustrher nám peníze prohrál."

Jasněji vypravuje Divůček: „Když jest vyjel pan Matiáš Šejnoch u Bonnu ven mezi dráby, tu jest jim řekl, chcetelí míti peníze? A to my, že rádi! On pak: že také rád a radči i my; já prej pojedu do města a vyvedu vám komisaře ven, a tu pode mnou kůň chyťte a netáhněte nikam, až vám peníze dá."

Týž voják dále stručně oznamuje, kterak se ten klam u Bonnu vydařil: „Tak vyjel jest s komisařem a komisař chtěl aby (drábi) před se táhli, ale oni, majíc od svého hejtmana povolení, nechtěli táhnouti, a on komisař počal jich práti, aby moci šli, a oni zase chápajíc kamení házeli po něm a tak jest on od nich musel ujeti."

Tedy patrno, že klam se zdařil. Čeští vojáci před městem Bonnem způsobili sobě nemalou ostudu, Bonnští je položili zajisté za lotry a lupiče, kteří bez práva vynutili kamením peníze — a peníze sebral pan Šejnoch, praví Divůček upřímně: „Přijímal peníze od komisařů krále englického a hejtmanům neplatil ani rotmejstrům a oni nám drábům také neměli čím platiti."

Není důvtipný způsob, kterým šidil Matiáš Šejnoch konečně i englické mustrherry a komisaře, kteří mu za vojáky platili; vedl si tak jako strůjce divadelních komparsů a průvodu; postavil totiž tytéž muže ve dvou úlohách. Jednou platil na ně mustrher anglický na zdravé a venku

„na place zmustrované" a když mustruňk odbyt, spěchali z rozkazu Šejnochova mnozí honem do svých hnizd a tu byli od přechozího mustrherra počítáni znova za nemocné!

Vypravuje o tom na soudě několik vojáků.

Jeden dí: „Když bylo u posledního mustruňku u Harasu, kázal mi Šejnochů písař, abych lehl, kdyžbych přišel od mustruňku, kdyby písař ten jeho Šejnochů přišel s komisařem neb mustrherem; a tak těch osob několik bylo, na které podruhé takovou měrou peníze bral."

Jiný vypravuje: „U Wurmsu po mustruňku vyšel ven Holeček, písař páně Šejnochů, do ložnmentu, kde sme ležali, a řekl mně: Pavle, pojď se mnou, vyhledáme, kde ti nemocní leží po ložuncích! I našli sme nemocných dosti, kteří u mustruňku prej byli, i zapisoval je po druhé jménem leejakýms, pravíc, aby ležali, když mustrherové ven vyjedou."

Než u jednoho vojáčka se tento klam nevydařil, a to z komické příčiny. Pan Šejnoch aneb sluha svého pána — písař Holeček — položili jednoho z drábů, Klímu, řezníka staroměstského, za nemocného, aby podruhé popsán byl, a dobří páni zapomněli mu dávati jísti. Nemocný tedy vstal s ložumentu a šel po svých. Sám o tom vypravuje pánům komorního soudu: „Když sme se mustrovali v Harase v kláštere a když sme se odmustrovali, prišel písař Šejnochů, velel mi se nemocným dělati a tu mne podruhé zapsal, když přijedou komisaři, žeť dadí dva regaly (peníze), abych se nemocným dělal — i nemohl sem vyležeti hladem." Co tomu říkal pán, neví se.

Nejbolestněji dotekl se Šejnoch svých vojáků konečně tím, že jich praporečníkem učinil žida, jenž nezapřev své obchodnické povahy, s vojáků takměř kůži dřel, půjčuje na sto procent. Čteme v svědectví jednoho z vojínů: „On Šejnoch fendrychy nám všecky smetal, udělal fendrycha žida a rychtářova pacholka."

Jiný dí obšírněji: „Nevědouce co činiti, musili sme to, co nám dal, zvlášť pak my nemocní, od něho vzíti, a tak nám žoldu nezaplatil, ani obcuku nedal a nám pak nemocným ještě míň než zdravým dal, neb se domníval, že tam scepeníme, a okazoval mi na Holečka, svého písaře, a on zas Holeček na pána a naposledy pak pan Šejnoch nám vokazoval na žida, abychom k němu šli a prosili ho, aby nám půjčil. I byl ten žid fendrychem; jakož pak týž žid štrychem židovským, když komu z nás regalu půjčil, tehdy mu musil dáti dva."

Posléze se vojáci vzbouřili do opravdy. Bylatě už věru míra nepoctivostí na nich páchaných vrchovata, až přebíhala.

O té bouřce a konci výpravy Šejnochovy mluví svědkové vojáci na soudě poněkud nesvětle takto: „Když se drábi pozdvihli proti Šejnochovi, tehdy on ujevše pryč na koni, nechal tu vozů i všeho a drábi vzali ty vozy, vztrkali je vsecky na jednu hromadu a vzali Adama Liského, místoprofousa, musel jim je zase odmykati."

A jiný vypravuje: „Drábi se zbouřili, chtěli naň, byli by jej vysekali, an on jel do toho Burmsu, s Žebrou a Švamberkem utekli a Janus a Adam zůstali s drábу; přísahal jim klekši Janus, že od nich nikam nepůjde — a tak drábу on Šejnoch na se pozdvihl, bylibу ho rozsekali."

To jedno z toho vypravování nad slunce světlejší, že rytíř Šejnoch, když bylo nejhůře — utekl. Přidal tedy general českého vojska ke všemu ještě zbabělost. Teď ho tedy známe celého a není potřebí více s ním se zaměstnávati. Ani také kniha víc nepraví. Svědectví všecka v ní hojná opakují vždy zase tytéž věci a výsledku soudního z knih ortelních nebylo lze dohledati se. Sic jináče právem domnívám se, že ani vůbec vážného ortele do knih nezapsali: nebyltě Šejnoch žalován od komory královské, že jednal nepočestně, veda vojsko z poručení krále do ciziny. Z toho nikdo ho nevinil, a když nebylo žalobce, nebylo soudu.

V knize zapsáno stojí jenom nadpisy, že Šejnocha pohánějí jednotliví — dva — tři — z oněch vojáků českých, kterýmž buď bitím ublížil, aneb jim za žold pozůstal dlužen. Jen to nalezl jsem v archivě c. k. místodržitelstva,*) že píše císař arciknížeti Ferdinandovi roku 1560, aby přiměl Šejnocha k záplatě drábům.

V listě stojí psáno: „Jsou nám suplikací Lope de Pila a jiní stížnost do Matiáše Šejnocha, kterýž předešlého času dva tisíce šancknechtů do Nydrlantu na pomoc králi Hyšpanskému vedl, podali, nás v tom, aby hejtmané a knechti zaplaceni od něho byli, prosíc." (Víděň, pondělí po sv. Dorotě.)

V listě právé psaném tedy nic toho, že by Šejnoch i králi byl nečest způsobil a že by za to do smrti zasloužil Daliborku. Ovšem slušno vyznati, že málo let před tím nalezli jsme v starych listech jiného vůdce, člověka neurozeného a řádu nižšího, rotmejstra Duchka, Šipkova syna, jenž také neupřímně vedl sobě jako Šejnoch. A vina toho člověka, rakovnické vojsko vedoucího, byla potom jasně a velice ostře vytčena — a přece nic se mu nestalo, nežli že nucen byl vrátiti peníze Šejnochovým způsobem nabyté. Čtemeť**) r. 1541, že viní Diviš Rubin a Jeremiáš Bakalář na místě purkmistra a vší obce města Rakovníka, „že při posledním veřejném tažení (l. 1543) přijav od nich rotmeystrství a službu na jistý počet drábů (56 osob) na ten počet bral jest plat a k svému užitku obracel, ješto v tom provinil se předkem proti králi, potom proti všem stavum a naposledy proti obci".

Jako Šejnoch bral i rakovnický Duchek, general menší, peníze za víc vojáků, než skutečně choval; a který byl ortel na vinu těžkými slovy svrchupsanými? Ortel byl, aby Duchek, „poněvadž podle ceduli řezaných toho počtu drábů zouplna neopatřil — osm osob se k tomu počtu nenašlo — aby vrátil, co za osm osob přijal." A dost. O trestu za to, že provinil se králi, všem stavům čili vší zemi České a naposledy městu, kteréž ho vyslalo, o trestu nic. A tak zajisté zvedlo se panu Šejnochovi ze Šenajchu. Ač-li ho uznali páni v komoře povinným býti vojákům, zaplatil, a bylo dobře. A že bylo dobře, to víme zcela neomylně z knihy missivarum,***) kde ještě několikráte v letech těch dává císař bratřím Šejnochům patenty, aby sbírali vojsko.

*) Missiv. č. 62. fol. 208.
**) V deskách zem. Miscell. č. 71. fol. 66.
***) V arch. c. k. místodrž. č. 50.

Šlechtická čest.

Napsal *Jean Richepin.*

(Dokončení.)

Za několik měsíců na to vstoupila Marketa do kláštera Karmelitek a přijala jméno sestra Brigita. Stalo se, jak předvídala matka: klášter přijal ji bez věna, tak že mohla zanechati celý svůj podíl svému bratru Petrovi.

„Vždyť jsem to říkal, že půjde do kláštera," pravil hrabě O'Graeme, když se vracel z kostela, kde nová sestra skládala slavné sliby.

„Na mou věru," odvětil kanovník, „přiznám se, že tomu nemohu ani teď ještě uvěřiti. Vždyť byla slečna Marketa tak veselá! Uchovej Bůh, abych chtěl pochybovati o upřímném úmyslu, který jí dojista samo nebe vnuklo. Ale zdá se mi, že se snad přece jenom rozhodla tuze rychle. Vždyť se ani se mnou neradila."

„Moje sestra," prohodil nedbale markýz, „měla, tuším, vždycky náklonnost k životu klášternímu."

„Odpusťte," ozval se kanovník, „ale já vím docela jistě, že přede dvěma měsíci ještě na to ani nemyslila. Ba cítila dokonce jakýsi nepokoj, který se v jejím věku zhusta dostavuje, a který se zapuzuje obyčejně způsobem docela jiným. Tehdáž mluvilo se do opravdy o tom, provdati ji. Vědělo se pro ni o dobré a bohaté partii a vyprávěl jsem o tom vaší paní matce. Myslím totiž pana Chamerota, který jest muž velice řádný a který nežádal věna pražádného. Paní markýzka nechtěla ani slyšet a odepřela docela rozhodně svého svolení k tomuto sňatku, protože pan Chamerot není šlechticem."

„Moje matka byla v tom ohledu zbytečně přísná," odvětil markýz, jehož šlechtické zásady se ve vojenské škole valně pozměnily.

„Máte pravdu," odvětil kanovník. „A považte, že tento sňatek mohl prospěti i vám. Pan Chamerot jest zde osobou velice váženou, co nevidět stane se poslancem."

„Moje sestra neřekla mi o tom všem ani slova. Věru, to stálo za rozmyšlení. Člověk musí někdy plovati s proudem. Měla si ho vzít."

„Takové slečinky mívají hlavičku!" mínil baron de la Chenardière.

A tak oběť Marketinu nepochopili ani ti, kteří ji přece mohli tušit, a co více, neuznal ji ani ten, který byl její příčinou, ten, jemuž se šlechetná dívka tak hrdinsky obětovala.

Ale sestra Brigita tento nevděk světa netušila. Nyní byla docela šťastna, že vyplnila, co slíbila, a že vykonala svoji svatou povinnost. Tento vznešený cit nahrazoval u ní skutečné povolání, které, jak víme, ji do kláštera nevedlo. Byla sice nábožná, ale neznala oné vášnivé zbožnosti, která zkvétá ve stínu klášterním. Bylať na to příliš zdravá a silná, duch její příliš otužilý a klidný, než aby byla schopna náboženského vytržení, oné zbožné horečky, která tráví srdce jako plamen, ale za to zachovala si i v klášteře duši docela jasnou a veselou. Vědomí vykonané povinnosti dodávalo jí potřebné síly, tak že se ráda podrobovala tvrdým předpisům nového povolání svého, neustálým modlitbám, přísným postům, nočnímu bdění, když volal zvonek k pozdní bohoslužbě. Bez toho vědomí byla by snad podlehla onomu náhlému přechodu, který nutil její zdravé tělo ke kruté askesi. Někdy přece litovala ne svého kroku, ale toho neznámého štěstí, jehož se odřekla, a které zdálo se jí tím svůdnějším, jelikož je spatřovala v zrcadle své bujné fantasie. Právě proto zdálo se jí tak krásným, že o něm ničeho bližšího nevěděla. Vzpomínala na svoje nejasné touhy, které kdysi cítila, studovala je ještě ve vzpomínce a při vší své nevinnosti stanovila jejich pramen. Kdyby byla mohla jim povoliti, byla by nyní ženou, milovanou manželkou a matkou! A přece nemísil se mezi tyto vzpomínky ani stín nečisté myšlénky. Byl to pouze rozkošný obraz života docela jiného, nežli byl život její, života důvěrného, rodinného, plného sdílné lásky, pro kterou cítila se býti stvořenu. Kdyby byla měla pro klášter to pravé povolání, byly by se jí takové myšlénky zdály hříšnými. A přece místo aby je zapuzovala, obírala se s nimi s patrnou láskou; ale také její hrdost, ba i její svědomí nacházely v nich potravy. Čím krásnější si představovala ony věci, kterých se odřekla, tím větší zdála se jí její oběť. Čím méně se cítila způsobilou pro život klášterní, tím byla hrdější, že se k němu odhodlala. Jestliže se ozvala lítost v srdci jejím, hýčkala ji na okamžik, jakoby obracela nůž v ráně, a mučila se sama, hledajíc v tom tím větší zásluhu.

Časem však pozbyly i tyto radosti pro ni půvabu. Ospalá jednotvárnost kláštera umlčela v ní znenáhla i poslední ohlasy života světského, které se ještě někdy ozývaly v jejím srdci. Marketa stávala se vždy více sestrou Brigitou, vždy více Karmelitkou a navykla na dobro všem těm povinnostem klášterním, které vyplňují každý okamžik a celou duši pravé jeptišky. Její kypící zdraví hynulo v těsném vzduchu klášterním, při namáhavých, nekonečných modlitbách, při ustavičném klečení na ledových dlaždicích domácí kaple. Slabá, nedostatečná strava, noční bdění a všeho druhu moření těla činily ji chudokrevnou; svěží barvy jejích lící bledly, líce samy vůčihledě zrovna zapadaly pod temným závojem její kukle. Její pleť kdysi tak skvělá dostávala bledě žlutý tón vosku a stávala se průsvitnou jako hostie.

Zároveň s tělem měnil se i duch. Čím více slábla, tím více odvracely se její myšlénky od života skutečného a obracely se k věcem nadpřirozeným. Konečně vyčítala si jako záchvat bídné ješitnosti ony čisté radosti, které jí jindy působilo její svědomí. Zdálo se jí, že, hledajíc ono vnitřní uspokojení, bývala jaksi sobeckou, ba že málem zbožňovala sama sebe. Její oběť nezdála se jí více sama o sobě krásnou, nýbrž jenom tím, že ji přinesla Bohu.

Jediná podivná myšlénka držela se v její hlavě, jakýsi zbytek šlechtické pýchy chvěl se v radosti, kterou pocítila pokaždé, když si vzpomněla, že její čin dobře posloužil slavnému rodu Aubentelů.

Zprávy, které časem o svém bratru dostávala, oživovaly tento poslední lidský zákmit v její duši. Pomocí

svého titulu a slušných prostředků, kterých nabyl hrdinským skutkem své sestry, postupoval markýz v armádě dosti rychle. V šesti letech stal se setnikem, a byl nyní přidělen k jenerálnímu štábu. Na malé výpravě do Afriky získal si řád. Právě měl býti přidělen k jakémusi důležitému vyslanectvu. Takovéto světské zprávy slýchala sestra Brigita s nemalým potěšením. Vzpomínala při nich na svoji matku. Netroufajíc si, radovati se sama k vůli sobě, radovala se k vůli matce, která jistě byla nevýslovně šťastnou, vidouc nejmilejší svoje přání takto vyplněna. Často mezi nábožným rozjímáním se zastavila a představovala si všecko štěstí, jež bratru svému přála a jehož jediným pramenem zdála se jí její oběť. Jsa mlád, vzdělán a šťasten mohl žíti přiměřeně svému stavu a časem mohl nalézti si ženu, která by ho byla hodna, dívku ovšem šlechtickou a velice bohatou. Tak zaleskne se poznovu takovým skvělým sňatkem starý erb Aubentelů. A sestra Brigita byla vždy znova hrdá na svůj rekovný čin.

Z takových sladkých snů vyburcována byla ranou hromovou. Jednoho dne obdržela totiž od svého bratra suchý list, v němž jí beze všech bližších podrobností prostě oznamoval, že on, markýz z Aubentelů, vezme si za ženu dceru židovského bankéře, či vlastně její dva miliony.

Sestra Brigita byla tak zdrcena, že by se málem byla rouhala. Nemohla uvěřiti, že Bůh ve své spravedlnosti mohl dovoliti skutek tak ohavný. Proto tedy odřekla se ona, ubohá dívka, vší radosti, všech nadějí, proto vyloučila se ze světa, proto tolik vytrpěla? Neboť ona skutečně trpěla, a to mnoho — nyní se k tomu přiznávala. Ne, ona nevstoupila do kláštera ze své dobré a svobodné vůle, neboť necítila v sobě žádného povolání, vnutila se do toho hábitu, jenom aby mohla vykonati hrdinství, jaké matka na ní žádala. A v tom šerém hábitě vzpomínala na svět a na vše, co v něm opustila. Toužila po tom, nač měla právo, totiž po radostech rodinných, po tom štěstí, jež Bůh přece dovoluje, a litovala, že ho nepoznala, že ho nikdy již nepozná, litovala toho všeho nyní dvojnásobně. Ano, to vše zašlapala do prachu, zmořila si ducha i tělo, vraždila se pomalu, a její bratr za to vše, co k vůli němu vytrpěla, odplatil se jí takovou hanebností. Vezme si židovku, on markýz z Aubentelů, bratr oné Markety, která tak hrdě zamítla toho poctivého Chamerota, jen proto, že nebyl šlechticem. Tak poskvrní svou krev i svoje jméno tímto sňatkem, on, syn oné markýzky, která obětovala svému erbu celý svůj život, ba i vlastní svoji dceru! Neboť ona, Marketa, byla u tohoto oltáře v pravém slova smyslu obětována, obětována za čest jejich domu, byla obětována hned od dětství, ve svých myšlénkách, citech, v každém kroku svém! Při této vzpomínce ozvalo se poznovu všecko, co k vůli bratrovi kdy vytrpěla, a její raněné srdce zaúpělo bolestí. V té chvíli počínala sestra Brigita nenáviděti i samého Boha.

To trvalo pouze okamžik, ale rána, která ji stihla, byla tak hrozná, že otřásla celou její bytostí.

Když se neobjevila sestra Brigita v kapli na druhé ranní pobožnosti, přišly za ní do její celly. Zde ležela na zemi, bez vědomí, ztuhlá, v křečovitém záchvatu, s očima vytřeštěnýma, pěsti měla pevně zaťaté a z hrdla dral se jí sýpavý chrapot. Po dvou hodinách záchvat povolil, ale nervy seslábĺé přísným životem klášterním byly tak otřeseny, že po tom děsném napjetí nastalo úplné ochabnutí. Sestra Brigita ležela jako mrtvá. Nicméně nezemřela hned, ale její mdloba byla tak hrozná, že nebylo pro ni jiného odpočinku nežli spánek věčný. Nemyslila více na nic a byla ke všemu úplně lhostejnou. Tak vlekla se nějaký čas jako stín. Časem se zase modlila, ale beze vší vroucnosti, bez nadšení, jenom jako stroj. Vždyť ani již nežila, ale vegetovala. Nehledala více v modlitbě žádné útěchy, ba ani neprosila Boha za odpuštění pro svůj minulý vzdor. Odříkávala tupě předepsané modlitby, hlavně proto, že jimi přehlušovala poslední vzpomínky a že jako písně chůvy uspávaly ji v konečný spánek.

Jenom v hodině smrti, v tom rychlém přechodu, kde člověk v jediné minutě přehlíží celý svůj život, obírala se opět myšlénkami pozemskými. Uprostřed modlitby a posledního zápasu vyhrkla ze sebe tato trhaná slova, v nichž ozývalo se ještě její zoufalé sklamání:

„A to vše nadarmo! Židovku! Ne, šlechticů již není!“

Při posledních slovech nabyla její tvář výrazu pyšného a pohrdavého. Pak přejela si rukou oči, jakoby si chtěla utříti slzy nebo zapuditi nějaký protivný obraz a již zase vrátila se jí její stará energie zářící z těchto posledních jejích slov.

Oběti zbytečné jsou snad nejkrásnější!

B. F.

FEUILLETON.

Belletristický obrázkový časopis „Ruch“ oznamuje v minulém čísle, že koncem roku přestane vycházet. „Národní Listy“ přinesly o tom feuilleton, v kterémž pan Kuffner na základě Darwinovy theorie o vítězení silnějšího nad slabším v boji o život píše zcela chladně úmrtní lístek tohoto časopisu, jenž sloučil se se „Zlatou Prahou“, a na konci, dobře-li jsme rozuměli, pronáší domněnku, že snad by lépe bylo, kdyby povstal náhle tvor ještě silnější než „Zlatá Praha“ a pohltě všechny dosavadní časopisy, zabezpečil by spisovatelům skvělé honoráře, a co jest hlavní věcí, čtenářstvu ryzí výbor literárních prací. Není pochybnosti, že má tato ostatně již po léta v kruzích spisovatelských přetřásaná otázka mnoho do sebe. Nač má spisovatel, za svou namáhavou práci dosud tak nuzně placený, pracovati pro čtyři, pět různých nakladatelů, z nichž ani jeden neplatí lépe než druhý, — proč nesrazí se spisovatelstvo v jeden šik a nevydává si svůj časopis samo? Kdyby dnes naši přední novellisté prohlásili strike, — jaký poplach by tu nastal v redakcích, připravujících se právě k číslům novoročním! O spisovatelích veršem nemluvíme, neboť ti časopisy „neživí“, v čtenářstvu u nás jako všude jest jen malý kruh, jenž by básně vůbec v listu postrádal. Ale prosaikové, ti jsou páni situace. Proč ten strike nečiní? Protože přes bídnou

*

mzdu chtějí míti své věci vytištěny, protože (pan Kuffner se usměje) — jsou mezi nimi skutečně takové blázni, kteří nepíšou pro honorář, t. j. kteří by psali, i kdyby vůbec placeni nebyli, protože spisovatelství jest přece něco hlubšího než pouhé řemeslo, a pravý belletrista psát musí, jako musí pták zpívat a nesletí po písničce hned s hrušky neb jabloně, aby vybíral krejcárky. Na světě jsou už takoví blázni, jsou k smíchu, pravda, ale bláznit je neodnaučím. Kromě toho je snad každý spisovatel bez výminky tak trochu žádostiv, aby svět zvěděl, co vytvořil. Kázání v prázdném kostele není kázáním a myšlénka přirozeně hledá půdu, v které by klíčila dále. Jsem jist, že, kdyby dnes časopisy a nakladatelé placení honorářů vůbec zastavili, vycházelo by u nás přece básní a novell dost, a dobrých básní a novell. To budiž řečeno na uhájení umělecké cti našeho spisovatelstva a na uhájení jeho lásky k písemnictví a k národní věci vůbec. Avšak jiná otázka jest, může-li spisovatel skutečně býti živ pouze paprsky luny a krajíčky vlahé po luzích a nivách se vznášející mlhy? — Jest otázka Arbesova, zdali, když nejprostší úřední sluha, jenž společnosti prokazuje službu, na příklad roznášením exekučních lístků, když sluha ten má od společnosti aspoň snesitelně zabezpečenou existenci, zdali něčeho podobného nezasluhuje spisovatel, jenž zastupuje kulturní stránku životní a k zušlechtění a radosti jednotlivců i družstev přispívá nekonečně více než onen muž exekuční lístky roznášející? Arbes si asi před dvěma lety rozluštil tuto svou otázku docela svým bláznovským způsobem. Proč by dobrý spisovatel neměl být také placen ze státních, zemských, okresních peněz? tak asi, jak to u nejlepších spisovatelů dělají v Norsku? Myšlénka ta jest příliš dobrá, než aby nebyla směšnou. Stálé služné tisíce neb dvanácti set zlatých, desíti, dvaceti spisovatelům v zemích koruny české — nad tím by strnul nejen pan ministr Dunajewski, ale strnutí zachvacovalo by progresivně vždy menší a menší pány, vládnoucí veřejnými pokladnicemi. To tedy naprosto nejde, ba ani v té formě ne, že by se spisovateli platilo z veřejných pokladen „od kusu". Bylo by to v skutku hrozné, kdyby tímto způsobem za práci zvláště vynikající vyhodila země neb stát pět, šest tisíc ročně! Jsou tedy spisovatelé odkázáni sami na sebe, na svépomoc. Proč ji nevyužitkují do krajnosti? Proč nevypovědí nakladatelům a nevyvolají v život toho draka, jenž pohltil by vše ostatní? Proč nezarazí si časopis, jehož by byli podílníky, nepíšíce nikam jinam než do listu svého? Věc jest jednoduchá. Každý tvor na světě, tedy také drak musí se krmit. Krmení obstarává — jako na př. ve Stromovce u kaprů — obecenstvo nebo, jako na př. u všech našich belletristických časopisů jednotlivec. Stačí naše obecenstvo na to, aby udrželo list, jenž by, řekněme, pouze dvaceti spisovatelům zabezpečil ročně příjem aspoň 1000 zl.? Troufáme si říci, že nikoliv. Největší hmotné oběti, největší reklama zabezpečují u nás dosud i nejrozšířenějším časopisům pouze život, více ne. A jest u nás jen dvacet spisovatelů? Co budou dělat ti druzí? Inu, založí si také zase list a budou draci dva. Potom vzniknou vnitřní spory a bude časopisů zase tolik jako dnes. Upřímně řečeno, je to škoda, že se v tom směru aspoň pokus neučiní. Bylo by to něco nového, čtenářstvo, vidouc v čele síly nejlepší, snad by se také srazilo v pevný šik, a hmotná cena spisovatelské práce by vystoupila. Sežene spisovatelstvo kapitál? Dovede snésti též risiko? Má dosti obchodnického ducha? Nestihne takový společný podnik osud jiných spolků, jako druhdy našich dělnických, potravních atd., kde v každém spolku „Mravenec" odchoval se vždy nějaký mravencojed, jenž ty hodné mravence spolykal? Myslíme-li, že se věc zdaří, učiňme ten pokus! Tím však již napřed můžeme býti jisti, že jednoty se nedocílí a nynější nakladatelé také ruce nesloží v klín. To je už ten zápas o život. Získala by tím literatura? Nikoliv. List musil by míti nějakou určitou barvu a pod jeden klobouk dnes a vůbec nikdy spisovatelstvo nedostanete. Naše literární zahrada se svými lipami, štěpy, růžemi a bejlím se vám nelíbí. Ale kdybychom to všechno sporáželi a vytrhali a naseli samé hlávkové zelí, líbila by se vám ještě méně. Pan Kuffner poukázal ve svém feuilletonu na pařížského „Figara", jehož zakladatel skupil kolem sebe řadu výtečných spisovatelů, zavázav si je, že nebudou psáti jinam než do listu jeho. To šlo v Paříži, ale nejde tak u nás. Řekněme dnes prvnímu českému nakladateli a majiteli „Zlaté Prahy", panu Ottovi: „Pane, zde jsme, budeme psát jen pro Vás, ale plaťte nás." Co řekne tento v každém ohledu podnikavý, prozíravý a řádný nakladatel? — Se svou obvyklou roztomilostí řekne: „Ano!" — a rovněž tak roztomile dodá: — „ale . . ." — „„Ale?"" vyhrkne jeden jako španělský grand pyšný odchovanec Mus. — „Ale," odpoví pan Otto klidně, „zaručte se mi, že se počet mých odběratelů zdvojnásobní." — Věc je ta, že jinde nakladatel vyplácí, protože dostává, a u nás je vypláceu, protože nedostává! Časopisecká a vůbec knihová krise má své kořeny v nedostatečném konsumu. To by bylo věru zle, abychom si v Čechách nedovedli udržet pět, šest dobrých belletristických listů! A my je nedovedem udržet. Důkazem toho jest zaniknutí „Ruchu". Je tedy skutečně zle a nový velký list by zlo to ještě zvětšil. Jednoho časopisu začíná však býti skutečná potřeba: listu belletristického, jenž by řízen byl směrem tak horlivě zastávaným od vydavatelů „Času" a jejich přátel. Je-li skutečně u nás pracovníků toho směru, ať vystoupí a razí si cestu prací, jako razí si ji polemikou. Čím dříve se to stane, tím lépe. Ušetří se tím mnoho zbytečných slov. Uvidí se hned dvojí: předně, dovedou-li ti pánové jíti sami cestou, kterou tak horlivě jiným ukazují, a za druhé: přijme-li je obecenstvo, nebo odmítne. Tím bude věc vyřízena.

J. V. S.

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. Úsudkův o zaslaných pracích nepodáváme, oznamujíce pouze, otisknou-li se čili nic. Z rukopisův došlých do 27. t. m. neuveřejníme žádný.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI. 10. listopadu 1888. ČÍSLO 32.

Při čtení Quinetovy knihy „Nový duch“.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Co největšího myslil's ve svém žití,
co nejhlubšího cítil's v jeho pouti,
hleď v chvíli smrti před svým zrakem míti,
hleď naposled to srdcem obsáhnouti.

A v myšlénce té, jak tvou půjde skrání
a v citu tom, jímž srdce tvoje vzplane,
ti bude lehké jak sen umírání,
v nic krůpěji tvůj život tiše skane.

Tak mudrc praví. Snad děl pravdu ryzí;
já básník, života jenž poznal tíhu,
já snílek, jemuž všecko v přelud mizí,
tím neskojen odkládám jeho knihu.

A pravím k sobě: Proč až na smrt čekat,
bych silným být moh' v onom pomyšlení?
Je těžší život a mne nesmí zlekat,
když v sobě hotov jsem jak v snu i v chtění.

Co největšího myslil jsem kdy v žití,
co nejhlubšího cítil v srdce tůni,
to stále na cestu mi hvězdou svítí,
to stále edenskou mi dýchá vůní.

A tuto cenu, již jsem získal prací,
odkládat nechci až k hodině smrti;
toť vesna má, jež stále se mi vrací,
toť síla Herakla, jež zmoky drtí.

Co největšího myslil jsem, je se mnou,
co nejhlubšího cítil, cítím posud,
a klidně vejdu v neznámou říš temnou,
jak poklidně svůj nyní nesu osud.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Jan Maria sedl a hleděl, jak se pomalu vše v kouř a popel obracelo, vše, co byl snil a trpěl, vše, co mu bylo drahé, sladké a trpké, všechno jásání, všechno zoufání, všechny tužby a touhy. Zdálo se mu, že to celý jeho život. Nesmírný smutek zachvátil jej znova na chvíli, ale mírnil se pomalu v odříkání, jehož melancholie nepostrádala čaru. Jan Maria byl silen. Konečně! Dívat se na ten popel, to bylo jako dívat se na sebe v rakvi, v hrobu, v ničotě . . .

„Jméno moje zanikne, než se ozvalo,“ šeptal si, „zapadne beze stopy jako ten popel, který vítr roznese . . . Co na tom?“ dodal pak s úsměvem nevýslovně snivým a hleděl k slunné obloze.

Pak přisedl k stolu. Psal své sestře. Psal jí krví svého srdce, byl to poslední bolestný jeho výkřik. Vylil poslední slzy svoje, když se s ní takto písemně loučil na věky. Byla-li přístupna lásce, musilo ji to pohnouti co jí psal, i mlhou, která mysl její obestírala. Nemohl více pro ni učiniti, než milovati ji láskou dávnou, láskou z těch prvních let svého dětství. Na nedostatek její lásky sesterské si ani nevzpomněl, byla nešťastná, a věděl, že ji na tomto světě už neuvidí — to stačilo, aby se moře jeho něhy rozvlnilo až od samého dna . . . Vylil celé bohatství své lásky, všechen poklad svého hlubokého citu v šero její duše. Konečně napsal i Leopoldovi list, krátký, ale srdečný, a dával mu s Bohem.

Bylo mu pak lehčeji kolem srdce. Neměl už více starostí světských. Rozdělil peníze, které, ještě měl, na různé části, dílem na zaplacení všelijakých výloh (i svého pohřbu), dílem na dary pro Suntarellu, starého Francesca a dobrou tu Angiolinu. Pak psal svému bankéři v Římě.

aby vyplatil jistou sumu Luigimu, a poukázal ho na svého švakra v Praze. Nyní nezbývalo ničeho více. Mohl jíti, kam Bůh jej volal. Ó, jak byl šťastným! Směl zemříti zde, pod její střechou, blízko ní. Ona zatlačí mu oči!... Sebral všechny síly svoje. Musil býti nyní klidným, chtěl jí říci, jak je odevzdán do svého osudu a doufal, že jí tím podá útěchy. Jak jí to říci a zůstati klidným? To nevěděl. Ale říci musil jí, že cítí, že umírá a že je připraven klidně odejíti, musil ji prositi, by mu odpustila vše, co krutými slovy byl jí zlého učinil . . .

Mimoděk uspořádal si vlasy a kravatu před zrcadlem, než vyšel z pokoje. Usmál se. „Zůstáváme dětmi až do posledního okamžiku,“ řekl si a kráčel pomalu, ne bez namáhání vzhůru po schodech.

Caterina byla ve svém pokoji, a dvéře na terassu byly otevřené, krásné boží slunce proudilo jimi sem s té modré campagni, plné svitu a stínu, plné velikosti, smutku a jasu, a zároveň s tím slunným proudem nesl se šum stromů ze zahrady do pokoje, a štěbotání ptáků a vůně sladká, silná, svěží.

Caterina stála před zrcadlem, i ona spořádala si vlasy, když kroky jeho slyšela, hleděla úzkostlivě na sebe, nemá-li příliš zarudlé oči.

Když vešel, usmála se na něho a byla překvapena tím snivým, hlubokým mírem, zářícím z jeho zraků. Bylo cosi téměř svatého v tom výrazu, cosi sladce blouznivého, cosi blaženého. Oči jeho svítily a šeřily se opět jako dva úsvity, avšak úsvity jakési naděje, vycházející na obloze lepšího nějakého žití.

Caterina podávala mu ruku, jakoby jej vítala z daleké nějaké cesty. Posuněk ten byl mimovolný a myšlénka, která jej působila, nejasná.

„Jste zcela změněn v tváři,“ řekla mu, „jako byste byl dostal šťastnou nějakou zprávu.“

„Změněn?“ opakoval snivě po ní. „Ne, Caterino. Naopak. Jsemť to opět já. Našel jsem konečně sebe sama. Dříve, před chvílí, tam na tom pahrbku byl jsem změněn, k nepoznání změněn.“

Hlas jeho byl tak tichý, šel jí přímo k srdci, i v tom hlasu bylo jako v očích něco podobného paprskům. Neodpověděla mu, vzala jej za ruku a vyšli spolu na terassu. Caterina sedla a přitáhla zároveň sesli vedle sebe pro něho, on ale klekl jí k nohám, vzal ji kolem pasu a hleděl jí do očí.

„Ó, Caterino,“ řekl tiše a vroucně, „proč zjevil jsem se na tvé cestě? Proč vkročil jsem mezi tebe a slunce, mezi tebe a blaho? Já vrhl na tvůj život stín, já chorý na těle a duši.“

Položila mu ruku na ústa, slova její zmírala jí v hrdle a dusila ji, oči její však jej prosily, aby dále nemluvil, takto nemluvil.

On však odtáhl tu drahou její ruku od svých úst a pokračoval:

„Ne, Caterino. To není to, co jsem ti říci chtěl... Vím, že mne miluješ a že proto i ten stín, který jsem vrhl na slunnou dráhu tvou, ti bude drahým na vždy jako moje památka. Nemohu si z toho výčitku činiti, že jsem tě miloval! To nebylo dílem ani mým, ani tvým. Láska jako dech boží duje, kam chce. Cos jiného chtěl jsem ti říci, Caterino. Já byl dnes nespravedlivý, krutý, surový. Pomni, že ze mne mluvila choroba, horečka, šílenství. Caterino, zaklínám tě při naší lásce, odpusť mi!“

Dívka dýchala těžce, nemohla ani promluviti, ani sebou pohnouti, srdce její bylo jako mezi mlýnskými kameny. Zavřela oči a zaťala zuby, a bledá její tvář byla jako mrtvá. Bolest její byla příliš krutá. On se s ní loučil!

„Caterino,“ šeptal mladý muž, „vím, že mi odpouštíš. Vím. Ale řekni mi to, třeba posuňkem, když bojíš se propuknouti v pláč. Hleď, uzavřel jsem své účty. Všechnu závist svou, trpkost, zoufalství odhodil jsem od sebe, a všechnu lásku svou, takto zjasněnou a zvýšenou, beru s sebou tam . . . tam . . . Ty víš, Caterino, co říci chci. Buďme oba klidni. Ty mi tedy odpouštíš?“

Sklonila se k němu, políbila jej horoucně na ústa, ale neotevřela oči. Byl by v nich četl, že i ona umírá.

Jan Maria držel hlavu, která mu klesla na rameno, dlouho v objetí. Pak vstal a sedl vedle ní.

„Bylo to hříšné a pošetilé,“ pokračoval, „brániti se proti smrti, když už nebylo uniknutí. Bylo něco dětského v tom. Zardívám se, nebylo to mužné. Hleď, Caterino, je to podivné. Když jsem teď sebe opět poznal a viděl, jak málo důstojnou hraju úlohu v tom zápasu, tu řekl jsem si: „Nuž nemůžeš-li žíti, pak odvaž se a doveď zemříti.“ A, hleď, Caterino, bylo mi, jako bych byl pustil břeh, za který jsem se tvrdošíjně držel, a nyní unáší mě proud. Caterino, odpusť mi i tuto pro tebe tak krutou rozmluvu. Ale musil jsem ti to říci. Památka moje bude ve světle čistším před tebou, když všechno zvíš. Znáš všecku moji slabost, přej mi, abych ti i pevnost svoji dokázal. Což to není pro tě útěcha, když vidíš, že se klidně vzdávám v neodvratný osud svůj?“

Tiskla mu mlčky ruku, a v očích, které nyní otevřela, plála všecka její láska, všechna její bolest.

„Dosti těch muk!“ prosila Boha na dně své duše.

„Nebudu ti více o tom všem mluviti,“ řekl jí za chvíli. „Přestáli jsme to nejkrutší. Dávám ti takto s Bohem, ne v agonii, ne v divokém zápasu nervů posledních okamžiků, kdy už člověk není svůj. Ne, klidně, v resignaci, odevzdán ve vůli toho, v kterého věříme oba, každý na způsob svůj. Caterino, žehnám ti. Buď šťastna. Bolest tvoje bude těžká, ale ne na vždy. Hleď, je mi to útěchou, že bol tvůj časem se umírní, je mi útěchou to, co mému sobectví bylo mukou. Budu ti legendou, jak jsem dříve žaloval, ale suď nyní dle mého úsměvu, jak myšlénka ta mi lahodí. Býti legendou, to znamená míti kolem sebe paprsky aureoly! Budeš mě viděti světlem tak krásným a sladkým! A v té podobě budu navždy v duši tvé živ. Ty nezapomeneš mě, ale nebudeš proto nešťastnou. Toť útěcha, s kterou odcházím. A nyní ani slova více o smrti.“

Caterina vstala, hleděla před sebe v širou tu krajinu s tím ohromným, nedozírným horizontem, modrým a plamenným. Ten velký, majestátní klid hmoty a prostoru hlásal sílu osudných, nepřemožitelných zákonů. Bylo v té velikosti něco krutého, krušícího jako v pojmutí starého fáta. Dívka to hluše cítila, a vzdor její vzplanul.

„Ne,“ zněl výkřik její duše, „nic není lásky moji mocnější. Loučiti se s ním, podávati se osudu? Připustiti, aby byla nekonečnost prostoru a času mezi ním a mnou? Ó, jak krutá to myšlénka, ale hroznější ještě než ona, jest představa, že mezi ním a mnou by mohl život stát. Život se všemi zvyky existence, každý den se svým prázdným zaměstnáním, s banální starostí, se svou střízlivostí!

Každý takový den, který i povrchně pozornost k sobě poutá, jest hroudou země, padající na rakev drahých zemřelých. Pod tou tíží hroužì se rakev vždy hloub a hloub! Moje láska a můj bol měly by se podobati některé z těchto ssutin v campagni? Byly někdy chrámy, a když božství odešla, tu drolily se, drolily, a každý den vyrostlo nějaké bejlí, nějaký lišejník, který pomalu, pomalu, ale jistě stěny a základy jejich sežíral... každá krůpěj deště, rosy přispívá k jejich zmizení..."

Obrátila se prudce k Janu Marii.

„Půjdu s tebou!" zvolala hlubokým, sonórním svým hlasem, čistým, plným, mocným a sladkým, jako zvuk zvonu.

Hleděl s udivením na ni. Nerozuměl tomu slavnostnímu, velkému zvuku, neboť Suntarella byla se mezi rozjímáním dívky u dveří do pokoje vedoucích vyskytla a zvala Caterinu a Jana Marii k stolu.

„Jdu," byl jí klidně odpověděl, ač věděl, že sotva sousto pojí, a myslil nyní, že Caterina odpovídá též na vyzvání stařeny.

Dívka pochopila okamžitě jeho omyl, a cosi jako úsměv zahrálo jí kolem rtů. Ale nechala jej v tom omylu. Vždyť nesměl prozatím ani věděti, co míní, na co naráží. Byla té náhodě, malicherné a směšné, povděčna. Zachránila ji od vysvětlování, které podat nesměla. Sebrala své síly a pravila pak:

„Vidiš, že začínám býti klidnou. Ta mimovolná moje hlasitost byla poslední stopou mého rozechvění. Víš, proč jsem klidnější? Myslím, že — že se nerozejdeme..."

Vzdychl pouze. „Ona ještě doufá," myslil si a sklopil oči.

Na štěstí dala se Suntarella do vypravování všelijakých příběhů a na konci řekla:

„Což, abych vynesla stolek sem a abyste zde na terasse jedli? Slunce sem ještě dlouho nepřijde, a rozvinu pro jistotu markýzu."

Jídali nyní velmi často spolu, nebyl-li ve svém pokoji poután, bylo pro ně pro oba zvláštní kouzlo v tom. Bylo jim tak vždy, jako by měli společnou domácnost.

„Učiň tak, Suntarello," řekla dívka. „Byla by škoda, neužiti toho tepla a té vůně."

Pomáhala stařeně malý stolek vynésti a usedla mladému muži po boku. Suntarella postavila tam prostá jejich jídla, víno a vodu, a odešla. Ani on, ani ona nejedli, mluvili tiše a sladce o věcech lhostejných, všechno, co cítili, co jeden druhému v duši vdechnouti si žádal, všecka jejich něha zněla pouze ve zachvění jejich hlasů, zářila pouze z hloubi jejich očí; slova, která pronášeli, byla bez významu a hrubě o nich ani nevěděli. Smíchali trochu vína s vodou a pili z jedné sklenice a rozdělili se o několik soust chleba. Byla to pravá agape.

Suntarella plísnila je zle, když viděla, že nejedli, a když odnášela vše, jak to byla přinesla. Za dveřmi však si utírala oči.

Jan Maria a Caterina zůstali ještě na terasse v sladkém, tichém, mírném snění, bylo jim tam, jakoby seděli na dně toho hlubokého slunečného svitu, na dně oceanu světla. Za hodnou chvíli vyrušila je Suntarella svým prudkým příchodem.

„Contessino," volala již z pokoje, než ještě vyšla na terassu. „Dostáváte návštěvu! Donna Paolina jede."

Oba mladí lidé vstali nemile dotknuti a stáli minutu v rozpacích.

„Odejdu," řekl Jan Maria, „setkati se s někým cizím, zde —"

Bylo mu nevolno.

„Odejíti bude již pozdě, nechcete-li ji potkat," řekla Suntarella, „je asi už na schodech, nezahlídla jsem kočár, až když byl před domem."

„Zůstaňte na terasse," řekla Caterina, „usednu s ní v salónu a povedu ji pak do zahrady. Kdyby vyšla na terassu, pak vás seznámím, ale napadne jí sotva, aby vyšla. Po cestě bude raději v chládku pokoje."

„Nejlépe tak," řekl Jan Maria.

„Můžete nás poslouchat, je zajímavá," řekla Caterina, „nechám dvéře otevřené," a vešla do salónu.

„Ne, zavřete je raději," řekl mladík.

Caterina jej však už neslyšela ani Suntarella, byly už v pokoji, a když vstal, aby sám zavřel, bylo pozdě, slyšel už hlas donny Paoliny, příjemný a plný, slyšel, jak se s Caterinou vítala, a pak ptala se blahosklonně Suntarelly, jak se jí vede.

„Díky, paní markýzo," odpověděla stařena suše, a slyšel ji ze salónu vycházeti a dvéře za sebou zavírat.

Dámy usedly. Jan Maria viděl donnu Paolinu v zrcadle, visícím nad krbem proti otevřeným dveřím, vedoucím na terassu. Byla krásná, ač už ne mladá, velkou damou každým pohybem, a pravou Římankou pyšným držením těla. Prostá, temná její toiletta mluvila zřejmě o svém pařížském původu.

„Je to tak laskavé, že jste přišla," řekla Caterina. „Čím bych vás občerstvila —"

„Zde vše, co potřebuji," řekla donna Paolina a nalila si vody do sklenice na stole stojící. „Víš, Caterina mia dolcissima, že jsi bledá a že máš vpadlé tváře? Ó, má milá, vím vše, a nemůže to tak déle trvat."

„Co víte?" tázala se dívka, klopíc poněkud oči a zapálivši se lehce.

„O tom cizinci, který v tvém domě tak těžce stonal. Paní Galli ví vše od svého syna, a já vše od ní. Jen že paní Galli, nechci zrovna říci, že více povídá, než ví, ale mohu říci, naznačuje o mnoho více než to, co jí syn její povídá. Luigi je tak diskretní, mračí se hned, když vidí, že bych se něčeho dověděti chtěla; matka jeho je méně delikátní. Víš, čeho se paní Galli domnívá? ačkoli, jak ti pravím, mi to neřekla zjevně. Nuž, že to není pouze křesťanská láska, která tě poutá k tomu nemocnému — ale i... nuž, hádej, co? Hádej! Ach, ty se červenáš, tedy jsi to uhodla. Pravda, ta hádanka nebyla těžká."

Donna Paolina se smála, Caterina mlčela. Janu Marii bylo jí líto. Co měl nyní činiti! Nic. Musil tiše seděti.

„Nuž, nechme toho," řekla Donna Paolina. „Nač bych ti vyčítala trochu romantického blouznění? Bez toho se nikdo neobejde. Je to jako ty dětské nemoci, které každý prodělá. Nechme toho. Přišla jsem k vůli věci vážné, jedná se o něco jiného než o pouhé tlachy. Psala jsem ti, zvala tě, a ty nepřišla jsi, neodpovídala."

Hrozila jí s úsměvem prstem.

„Odpusťte, teto," prosila dívka.

Donna Paolina nebyla sice její tetou, ale poněvadž stupeň jejich příbuzenství se tak těžce ustanoviti dal, určila jej donna Paolina takto samovládně a svémocně.

*

„Dávám ti plnou absoluci," žertovala donna Paolina. „A nyní k naší záležitosti. Nemohu se zde dlouho zdržovati, jsou dvě hodiny a jedu na five o' clock ku kněžně Torlonii. Pojedeš se mnou hned do Říma, nebo ti mám dáti ještě nějaký den na rozmyšlenou?"

„Což mají vaše záležitosti takového spěchu?" tázala se dívka překvapeně.

„Záležitosti moje nemají konečně takový spěch, promluvíme později o nich. Jedná se jen o tom zatím, abys se vůbec do Říma odhodlala. Buď pojeď tedy hned, nebo přijeď trochu později, ale v určitý den. Žádné slibování. Nejlépe bylo by přece, kdybys jela hned."

„Jste velmi laskava," řekla dívka po malé přestávce tiše a dodala také tiše sice, ale velmi určitě: „Nepojedu, odpusťte."

Donna Paolina sebou trochu netrpělivě trhla.

„Jaká tvrdošíjnost!" zvolala, „a proč nepojedeš?"

Caterina neodpověděla na to, a řekla pouze:

„Ta vaše záležitost týče se asi, teto Paolino, toho učitelského místa, které jste mi jednou nabídla? Nejspíše se ta věc už uskutečnila, a přišel tedy čas, abych se rozhodla? Nuž, myslím, že nejsem schopna asi. Krátce, myslím, že prozatím vám mohu jen děkovati za vaši péči, ale nemohu se rozhodnouti."

„Caterino," řekla donna Paolina, „ty víš, jak to s tím neblahým tvým, malíčkým jako dlaň statkem, zle vypadá? Neudržíš San Cataldo."

„Vím," řekla Caterina klidně a pak dodala mimoděk zamyšleně: „Je mi to teď lhostejné."

„Totě divné," řekla donna Paolina. „Nechci pátrati po tvých důvodech. Ale věz, nejedná se o to místo. Byla to pošetilá ode mne myšlénka, ano, bylo to tvrdé. Udělat učitelku ze slečny de Soranesi! Byl to nával liberalismu, emancipační manie . . . Leží to jaksi ve vzduchu . . . Ah, měla jsi příčinu se na mně hněvati. Ale nehněvala jsi se?"

„Neměla jsem příčin k hněvu, měla jsem jich pouze k vděčnosti," řekla Caterina.

„Je mi to milé, že uznáváš, že tě mám ráda," odpověděla donna Paolina, „a chtělas-li mi býti za tak málo vděčnou, budeš to zajisté větší měrou, až se dovíš, oč se jedná. Ustanovili jsme se s mužem, že založíme tvoje štěstí, že ti připravíme skvělou budoucnost."

Donna Paolina mlčela a hleděla na dívku, aby užila plné odměny své velkodušnosti; ale na tváři Cateriny jevil se pouze truchlivý, ba bolestný úsměv. Štěstí! Budoucnost! Což něco takového pro ni bylo na světě? Její štěstí klonilo se k hrobu, a do něho padala celá její budoucnost. Vytrhla se ze svého rozjímání, viděla, že donna Paolina čeká na odpověď.

„Nerozumím vám," řekla tiše, a nechápala vskutku, co donna Paolina asi zamýšlí.

„Neuhodlas by, ale pochopíš hnedle, jakmile ti dám pokyn," řekla donna Paolina. „Caterino, přijímati dobrodiní není prý příjemné, říkají hrdí. Ty jsi snad také trochu hrdá, a proto ti bude milé, dovíš-li se, že ti nechceme prokázat žádné dobrodiní, já a můj muž. Naopak, očekáváme, že nám prokážeš službu. Službu pouze, ne oběť, má milá."

„Co mohla bych pro vás učiniti?" divila se Caterina. „Tak ráda vám vyhovím."

„Nuž, tedy slyš. Řeknu ti to krátce. Vyhledali jsme ti ženicha."

Caterina zbledla lehce. „Oh . . .!" řekla slabě a pozvedla ruce, jakoby se bránit chtěla.

Donna Paolina se usmála.

Jan Maria sotva dýchal. Co cítil, nevěděl sám, ale srdce mu bilo až slyšitelně. (Pokračování.)

Vyhrál.

Z vypravování přítele napsal *Otakar Červinka.*

(Pokračování.)

Evgen se obrátil opět do Prahy. Najal si skrovnou, podstřešní komůrku a začal se opět po nějakém místě ohlížeti. Při tom hodlal dále ke zkouškám se připravovati.

Podařilo se mu získati nepatrné místo. A tak rozdělil čas svůj mezi své povinnosti úřední ve dne a své studie v noci. Příjmy jeho byly tak skrovny, že někdy ani nevečeříval; ale nic si z toho nedělal, doufaje, že časem přece cíle dojde. Mezitím pohoršily se poměry jeho strýce; matka mu nemohla více podpory posílati. Psal několikráte Verunce ale dostal jen jednou odpověď, a konečně utichla korrespondence docela.

Jediné dědictví po otci byly dva losy. Dvakráte do roka býval pln naděje. Vždy, když se blížilo 1. května a 1. listopadu, býval on, který jindy tiše své věci zastával, pln hovoru ke svým kollegům. Přicházeje domů, vždy rozvinoval oba losy, zkoumal čísla serií a dělal rozličné arithmetické pokusy, aby se dopočítal, zdali vyhraje.

Téměř vždy doufal, že se konečně naděje jeho splní: ale vždy byl sklamán. Čas míjel, a nic se s ním nelepšilo. V úřadě nepostoupil, doktorát též nemohl odbyti. Viděl, že má před sebou cestu dlouhou, trnitou, s nejistými vyhlídkami. Následkem toho vžil se do té fixní idee, že jen výhra mu jednou pomůže. Teprve když minul den tahu, a on opět nevyhrál, býval vždy opět tak ochlazen, že se vrátil do svého klidu, říkaje: vše marno.

Tak uplynula dvě léta a více.

Bylo to 31. dubna. Evgen bloudil kolem Prahy sám a sám pohlížeje na záře ohňů zapálených na výšinách ve vůkolí. Hleděl s výšiny Ladvé k severu, domnívaje se, že spatří též ohně, které zapálili as v tu dobu poblíže dědiny, v níž bydlila jeho Verunka. Byl divně naladěn; příjemný, teplý, jarní den jakoby novou naději byl vlil do jeho žil. Díval se na rej mladíků, kteří poblíže něho přes oheň skákali, zapálená košťata vysoko do vzduchu metajíce. Připadly mu na mysl pověsti o čarodějnicích, Valpurgina noc Göthova Fausta. Tanula mu na

mysli postava a tvář jisté dámy, paní N., krásné a elegantní, kterou potkával často v Praze, a jež také zvláštní náhodou sličného mladíka si všímala jdouc neb jedouc na svou villu za Bruskou, kde sama žila, — býval u ní též někdy pozván, jsa pro svůj společenský talent a dobrou hru na piano oblíben.

Evgen zastavil se na zpáteční cestě v jakési předměstské hospůdce, aby povečeřel: byla sobota a vše plno. Hudba vířila a taneční párky v divém reji před ním se se kmitaly. Nevěděl ani sám jak — a již byl v kole. Zavdával sličným tanečnicím — a nevěděl opět, jak se dostal pozdě v noci do své podstřešní komůrky. Rozsvítil; čtyři holé stěny ho uvítaly. Na stole ležely rozloženy expliky a pandekty. Nevšímaje si jich, přistoupil ke stolku a otevřev klíčkem, vyňal starou tobolku. Usedl ke stolu, rozevřev chvatně a prohlížel v ní dvě listiny; byly to losy. Zítra měl býti tah. Vypsal si serii losů na kus papíru a činil opět arithmetické pokusy pouze jemu známé. Měl totiž Evgen jistý předsudek, pověru. Věřil v čísla šťastná a nešťastná. Tak bylo 7 číslem nešťastným, 16 šťastným, 21 významným. Serie jednoho losu byla 1299 a číslo 7. Souhrn první dával 21, tedy číslo významné, kdežto 7 bylo číslo nesťastné. Srovnával ta čísla a zahloubal se tak nad tím, že na vše ostatní zapomněl. Zdálo se mu skoro jisto, že vyhráti musí. Vžil se tak do toho stavu, že již sama sebe viděl, co asi počne, až oněch 150.000 bude míti. První jeho pomyšlení byla matka a Verunka. Koupí si villu poblíže Prahy. Ovšem že bude musit míti vlastní ekypáž a sloužícího. Zařídí si villu dle vkusu svého a bude žíti své matce a Verunce, stane se mecenášem literatury; politikové, spisovatelé u něho najdou vždy otevřený dům. Stane se sám spisovatelem. Jeho žinka bude v roztomilé, domácí toilettě podávati čaj. Bude se u něho debatovati o literatuře, vědách, umění a politice, — stane se slavným — Nepozoroval, jak čas míjel. Podepřel hlavu oběma rukama a pohlížeje na své losy — usnul . . .

Náhle se probudil. Bylo mu chladno. Poloodstrojen vrhnul se na lůžko, aby usnul. Ale nemohl nikdy na dlouho usnouti. Teprv k ránu se mu to podařilo. Zdálo se mu, že je v reji čarodějnic někde v Šárkách u Prahy; nejdivnější mu bylo, že pí. N. byla mezi nimi. Vábila ho za sebou. Její vysoká postava v čarodějnickém kostymu byla neodolatelna; černé oči sálaly žáry pekelné. Vyvedla ho až na zubatý hřeben skály, když pak se doplahočil až k ní, strčila se smíchem do něho — on sletěl do propasti; v tom se probudil.

Probudil se za bílého dne. Zdálo se mu, že je jako znovu narozen; jakási zvláštní nálada veselá ho ovládala. Byl takřka přesvědčen, že něco neobyčejného jej dnes potká. Chodil chvíli ulicemi, načež zašel do kavárny. Ale ani tam dlouho nevydržel. Byl krásný den. Bloudil do oběda po Praze. Na oběd chodil do zapomenutého nyní hostince na starém městě. Byla to přízemní místnost s nízkými okny, kde i o samých polednách bývalo někdy v odlehlejší části jen pološero. Usedl na své zvyklé místo do polotmavého koutku, kde nepozorován se mohl svým myšlénkám oddati. Čekal schválně na odpolední číslo úředního listu. Konečně se ho dočkal. Vzal je napohled lhostejně do ruky nutě se ke čtení telegrammů, politických zpráv; ale tajná moc ho pudila převrátiti listy až ke zprávám bursovním.

Konečně se tam dostal. Četl: „Losy . . .“ „První výhra připadla na los s. 1299 č. 7.“

Zatmělo se mu před očima. Držel list křečovitě až u samého obličeje, aniž do něho hleděl. Ač věděl, že něco přijíti musí, přece — když to přišlo — byl nevýslovně překvapen. — Tu jej vytrhl hlas sklepníka:

„Račte dovolit — onen pán si přeje novin . . .“

Sklepník se zajisté domníval, že usnul. Evgen se ale vzchopil a otvíraje tobolku vyňal zlatý a podávaje ho sklepníku, pravil:

„Nechte mi ty noviny.“

Překvapen zevloval naň sklepník.

„Prodejte mi ty noviny,“ opakoval Evgen, nutě se k mírnosti.

„Dovolte,“ — pravil užaslý sklepník, „přinesu vám jiné, přejete-li si, — tyto ale nesmím z lokálu dát odnésti —“

Evgen se vzpamatoval.

„Ach tak, máte pravdu,“ děl, podávaje mu noviny. Zaplatil a spěchal do svého bytu.

Stále se domníval, že se přece jen mýlil. Otevřel spěšně stolek, vyňal los — a šel s ním na Václavské náměstí (tehda Koňský trh) k peněžníkovi G. . . Vyňal svůj los a pravil na oko chladně:

„Třeba mi peněz; kupte ode mne tento los.“ —

Peněžník vzal los a blíže naň pohlédnuv spatřil na rubu jeho podepsané jméno otce Evgenova.

„Ach,“ pravil, „vašeho otce jsem znal dobře. Škoda toho pána. Stávali jsme dlouho v obchodním spojení.“

Evgen si odkašlal.

„Nyní, po tahu spadlo losům na ceně; ale radil bych vám, abyste si ho ponechal, aneb ho alespoň jen zastavil — —“

Prohlížeje číslo a serii losu, dal se do smíchu:

„Ale, pane, vy máte štěstí — vždyť je v první výhře!“

„V první výhře!?“ opakoval nyní Evgen nepochybuje již o svém štěstí.

„Gratuluji vám, pane,“ pravil s poklonou peněžník G . . . . „a pokládám se za šťastna, že vám budu moci výhru vyplatiti; přejete si celý obnos najednou aneb jen částku? Na druhou část vystavím vám ovšem poukázku na můj bankovní dům a budete si ji moci kdykoli vyzvednouti.“

Evgen peněžních záležitostí úplně neznalý a mimo to nenadálým štěstím pomaten pravil:

„Prosím, byste mi celou výhru vyplatil.“

Peněžník se poklonil a začal počítati obvyklou při výhrách srážku.

„Zbývá vám, pane 147.000.“

„Dovolte, pane,“ pravil Evgen, který si vzpomněl, že by v jeho bytu taková suma jistou nebyla. — „rozmyslil jsem si to, chci se teprve rozhodnouti, kam větší částku peněz uložím: zatím ponechám ji ve vašem závodě a přeji si, abyste mi dnes vyplatil na účet 5000 zl.“

Peněžník se opět poklonil. Doručil mu 5000 zl. a na ostatní část výhry poukázku na svůj bankovní dům.

Evgen odešel kvapně do svého bytu. Zamknul se na dva západy. Uložil pečlivě poukázky na bankovní dům G . . . do své tobolky. Na to počítal vícekráte hotové peníze; nemohl se toho nasytit. Při tom stále kul nové plány o budoucnosti. Konečně peníze i poukázky s tobolkou

pečlivě do stolku zamknul a položil se na divan, chtěje své myšlénky do jakéhosi přirozeného chodu přivésti. Nechtělo se mu to dařiti; unaven nevyspáním v noci a rozčilením duševním konečně usnul.

Probudil se v samý večer. Na spaní nebylo více pomyšlení. Zároveň se ale obával opustiti byt. V tom zaklepáno. Uleknul se, jakoby se lupiči k němu dobývali. Vyňal rychle ze skříně nabitou pistoli, kterou tam stále choval, a vykřikl: „Kdo to?"

„Já, mladý pane!"

Poznal známý hlas. Vstoupila žena jemu posluhující; ulekla se ho téměř: stál s pistolí v ruce před svým stolkem.

Evgen se zastyděl.

„To jsem se ulekla," pravila žena, podávajíc mu list. „Hle list, který dnes odpoledne přišel. Dvakráte jsem zde již byla, ale mladý pán snad spal — ".

„Chystám se na cesty" — roztržitě odpověděl Evgen, otevíraje psaní.

Paní N. zvala ho k jour-fixu, který se u ní odbýval a kde býval vždy hostem. Byla to jediná upomínka na bývalé svazky jeho zvěčnělého otce, a pí. N. byla jediná, která, jak se zdálo, i v chudobě na Evgena nezapomněla. Byla totiž dcerou dávného přítele otcova, též již mrtvého, a samotna ve světě.

Evgen rychle se přistrojil. Vzal tobolku, nevěda sám proč, s sebou. Stále se ale obmeškával. Tu z obavy ztráty, tu oděv svůj rovnaje. Konečně se vypravil na villu paní N. za Bruskou.

Přišel poněkud pozdě. Hosté již se téměř rozešli.

„Aj, pane Evgene," pravila žertovně sličná paní N., zapomínáte na své přátely; „kdybych vás neznala, zeptala bych se, která sličná dcera Evina byla tak šťastná, že vás mohla zdržeti "

„Odpusťte, milostpaní; byla to vskutku paní sličná, vždy mladá, paní nejmocnější na světě!"

Přítomni ještě as dva hosté, kteří právě byli na odchodu, nad domnělým jeho vtipem se rozesmáli.

Paní N. se na něho s podivením zahleděla, domnívajíc se, že buď nevčasné žerty si z ní tropí, aneb že mu snad v hlavě přeskočilo. Znala ho co pořádného mladíka, puritána téměř, který byl pro krásné pohlaví slepým, jen svým povinnostem žil, a mimo společnosti, jež ona pořádala, nikam nechodil. A právě pro tyto vlastnosti byla mu nakloněna. Její čelo se poněkud zachmuřilo.

„Tedy vskutku dáma?" pravila poněkud chladně.

„Hned budu míti čest, vám ji, milostpaní, představiti. Ale přiznám se, že jsem trochu unaven kvapem, kterým jsem spěchal sem."

Paní usedla na divan a on jí naproti. Přítomní dva hosté, pochopivše, že jsou zbytečnými, poroučeli se.

Evgen zahleděl se v neobyčejně sličné tahy své společnice. Byla to dáma as o dvě neb tři léta mladší Evgena, tedy as 27letá, brunetka; zdála se ale mnohem mladší Byla plného, krásného vzrůstu, její obličej téměř pravidelný vynikal oním produševněním, které nás jímá více než sama dokonalá, ale chladná krása. Ale její oči byly naplněny ohněm takřka magickým; alespoň pro někoho byly oči ty neodolatelny; hledícímu v ně hlava se točila jako nad propastí nedohlednou; marně se Evgen tázával, z jakých hlubin oheň ten vychází, zda z pekla hloubi, neb s nebes výši.

Pokojová postavila na stůl čaj a zákusky. Když osaměli, pravila paní N. nalévajíc Evgenovi čaj:

„Nuže, čekám vašeho sdělení, a sice, přiznám se, trochu netrpělivě . . ." dodala s úsměvem, který měl ukryti lehkou zvědavost.

Evgen však jakoby víc a více klidu nabýval ve společnosti její. Pomalu srkaje čaj, pravil:

„Neuhodla jste posud, milostpaní, o jaké paní jsem mluvil?"

„Ne," pravila paní N., nyní již vskutku netrpělivě. „Váš bývalý vtip vás na čisto opustil, — začínáte být nudným — mluvte!"

„Nuže, představuji se vám jako miláček všemocné paní Fortuny nevím odkud — z pekla neb z nebe. Vyhrál jsem dnes 150.000." — dodal, snaže se býti lhostejným.

Paní N. lehce vykřikla. Domnívala se vskutku, že s jejím přítelem není vše v pořádku.

„Možno-li?" řekla konečně s onou pochybou, která byla výrazem její obavy.

Evgen, vyňav tobolku, podával jí poukázky na bankovní dům G . . .

„Vskutku," pravila paní N. jako ve snách, — „gratuluji vám. — Co hodláte nyní počíti?"

„Nevím sám. Ano, přiznám se upřímně, že mne mé bohatství netěší, ubírá mi klidu; nevím, kam peníze uložit. Obávám se lupičů ve dne v noci."

„Znám pomoc," pravila paní se zvláštním výrazem v očích; „uložte je u mně: zde jsou místnosti dosti pevné a nepřístupné; mimo to spolehlivá stráž. A doufám," doložila s okouzlujícím úsměvem, „že u mne budou jistě uloženy . . ."

Evgenu se točila hlava; byl velmi bled a díval se na ni pohledem vděčnosti . . .

„Jste bledý, unaven, napijte se vína," pravila soucitně domácí paní, nalévajíc mu.

„Vskutku," pravil Evgen, upomínaje se, že téměř po celý den nejedl ničeho.

„Vidíte, a nic neřeknete: — nuže, jste srozuměn?"

„Jsem vám vděčen, milostpaní," pravil vždy s větším a větším zápalem, „u vás se neobávám žádné ztráty . . ."

„Pst," pravila dáma, kladouc prst na ústa . . .

„Nemohu déle prodlévati," pravil přemožen city Evgen, „nemohu tajiti, co k vám cítím; dříve má nízkost, chudoba mne zdržovala. — Nyní mohu směle vyznati, že vám náležím . . ." Klekl před ní na kolena.

„Upokojte se," pravila s pohnutím ona, kladouc ruku na jeho skloněnou hlavu. — „Víte, že jsem svazkem nerozlučným na jiného upoutána navždy."

„Ano," pravil hořce Evgen, „na muže, který jest vás nehoden, který vás urážel a uráží, a kterého nemůžete vskutku milovati."

Odtáhla ruku s jeho hlavy. Oči její se zarosily. Mlčela.

Evgen pozvedl hlavu a odvážil se obejmouti ji, odtahuje něžně jednou rukou ruce s očí jejích: nezdráhala se, pohlížejíc naň zrakem svým čarovným, z neznámých hlubin pocházejícím a dlouhými, tmavými brvami pozastřeným.

„Vy mne milujete?" . . . skláněla se k němu, jako mimovolně povolujíc jeho výbuchu náruživosti.

„Miluji vás více všeho na světě, — vše mne sklamalo! — Buď má, opusť se mnou tuto zem, — jinde, daleko, kde nás nezná nikdo, budeme žíti šťastně.“

Tak mluvil v blouznění, a již se setkali rtové jejich ke dlouhému, horoucímu políbení.

Náhle se paní N. vzchopila. Vstala.

„Odpusťte, pane,“ pravila, „jest pozdě, — můžeme zítra dále hovořiti.“

„Vy mne tedy nemilujete?“ pravil bolestně Evgen.

„On jest přece mým manželem —“

Vidouc zoufalý jeho výraz doložila:

„Hleďte se dnes dobře vyspati, jste ještě příliš rozčilen. Zde máte klíček od pokoje, který sluhovi naznačím. Najdete v něm pokladnu, — zde od ní druhý klíček, — do níž své papíry uložíte. Zamkněte vše dobře a klíče podržte u sebe. Učiňte mi tu laskavost a navštěvte mne zítra opět.“

Zazvonila. Přišli sloužící, kteří dle rozkazů daných Evgena do onoho pokoje uvedli. Evgen uložil papíry, zamkl pokoj a vrátiv se k paní, pravil francouzsky:

„Zde jsou oba klíče: máte klíč daleko cennější ve svých rukou: od mého srdce; mohu vám tedy svěřiti také tyto dva.“

„Nikoliv,“ pravila ona, „jsem vaší důvěrou poctěna, ale nikoliv překvapena; podržte klíče u sebe.“

Políbiv jí ruku odešel. (Pokračování.)

Z básní Antonína Klášterského.

Starý příběh.

Pták zpíval, smál se celý svět —
Nad těžkou knihou klonil tvář;
řek': Ještě trochu přemýšlet
a pak si vyjdu v zlatou zář!

A vzduch byl květů pln a číst
a paprsek tak lákal ven. —
Jen ještě stránku, ještě list,
dost dlouho trvá teplý den!

Zmlk' pták a slunce úsměv has,
však šerý stín tak náhle rost'. —
Teď ještě ne, teď není čas,
však za chvíli ho bude dost!

Vstal, jak by život znavil jej,
ven vyšel z domu svého vrat
a zachvěl se, když v obličej
mu zadul náhle mrazný chlad...

Cestou.

K vám dlouhá cesta, ideály,
a ke slávě a k umění,
a podle ní se táhnou v dáli
jen hroby, smrti znamení.

Tam leží ti, kdo příliš záhy
na dlouhé cestě upadli,
kdo koleji jdeš jejich dráhy,
zříš věnce na nich uvadlý.

Ty zadumáš se nad ním chvíli
a musíš zase dál a dál
a nevíš, zda jim došly síly,
či zda je kámen cestou sklál.

A je ti jako těm, kdo vidí,
když celé dni a noci jdou,
kol v horkém písku kostry lidí
a před sebou poušť nesmírnou...

Z haličskoruských úvah předsvatebních.

Vybírá *František Řehoř.*

(Dokončení.)

Hlavní příčina, proč každý teplým mjasnycim se svatbou se vyhýbá, vězí v přednůvce, zkrátka, v nedostatku na všem, kdežto svatba řádná po rusínském zvyku a obyčeji a s ohledem na skrovné příjmy hospodářské vymáhá sumu poměrně ohromnou. Pouze boháči mohou dovoliti si svatební vydání v tento čas, méně majetní odkládají svatbu do podzima nebo na zimu. Odtud i pořekadlo, „jak se žení boháč, noc jest kratší, a jak se žení chudý, noc jest delší“, a ježto dále letní sňatek málo kdy, tuším, vyhovuje podmínkám dokonalé svatby, ač konečně různými okolnostmi může být ospravedlněn, jest ve většině případů na svém místě o letní svatbě národní zpěvný výsměšek:

Oženil se teď rok na Petrivku,
vzal děti do torby, šel na vandrivku.

A že podzimek jest nejpříhodnější doba pro svatební veselí, neupře snad nikdo ze čtoucích; ostatně rusínská píseň naráží na jeseň (oseň) častěji než na jinou dobu, o čemž se tu hned přesvědčíme z několika ukázek dotčených písní:

Skazav by'm ti, mamo, mamo, skazav by'm ti nene,
koby'š dala svoju dočku v oseny za mene.

Děvče, našedši raněného kozáka, dochází ho léčit, a on za samaritánskou službu tu mu slibuje:

— — — — — — — — — —
Oj neplač, divčyno, neplač, čorňava,
holovoňky nezbavlaj ša

jak já zdorov budu, tebe nezabudu,
a v oseny poberem ša.

— — — — —

V písni vojenské hoch na vojnu odcházeje svou milou těší rovněž podzimním návratem:

Ta pysaty budu, posylaty budu,
išče j sam povernu ša (vrátím se),
išče bo z toboju, za božu volu
v oseny poberu ša.

A hochova odpověď v milostné kolomyjce dozajista měla vážnější příčinu, pro kterou nebylo lze jejímu přání této jeseni vyhovět, než byla ta, již tu teprve za příčinu používá, aby, když vinen sám, stala se spoluvinnicí též ona na letošním nezdaru:

Já na poli, mládenečku,
žala a vázala,
ale svoje bílé líčko
šátkem zakrývala.
— Kdybys bývalo, děvčátko,
toho nepravilo
byla by se's, moje milko,
v té jeseni vdalo.

Nejvíce svateb slaví se ve velké mjasnyce od *Matky Boské* (27. srpna) až do *Pilypivky*, t. j. po advent, jen že na počátku tohoto období vypravuje svatbu málo kdo pro nával práce se svážením obilí a se setím. Prvá svatba bývá o *Česném Chrestě* (26. září), ač výjimkou i dříve. Jinde čekají až do *Pokrovy* (13. října), kdy práce v poli z většího jest skončena.

Zůstavuji ti, srdéčko moje, krásu sivou,
vyhlížej mne, srdéčko mé, na Pokrovu svatou.

Po tomto svátku svatby slaví se nejhlučněji, any popotřebné peníze dají se snadno za obilí sehnati. V krajinách, jako v okrsku Monastěrisk, kde se pěstuje tabák a tabáková výplata čeká na pěstitele teprve k vánocům, hojně svateb bývá v měsících zimních.

* * *

Kolik jar má býti děvčeti, aby se smělo očepit, po tom se tu z pravidla nikdo netáže a neholduje-li se zrovna pořekadlu „tehdy lyka dři, když se dere, tehdy dívku dej, když berou", padá na váhu pouhá výška děvčete, slovem, jak je vyrostlo. Často útlounká jak jedle vdá se po přání rodičův, kteří k vůli výhodné partii obětují dítě čtrnáctileté, ač i těmto ukvapeným případům protiváhu drží sňatky, při nichž rozhodovalo přísloví „ženi syna, když chce; když můžeš, vdávej dceru". Oproti tomu u desíti z tuctu pozdní sice, ale oprávněn bývá nářek:

Kvapila jsem brzy s vdaním a ztratila léta,
k muži jsem se upoutala, neužila světa.

Diví se otci, proč tak mladinkou ji provdal: či nevařila mu snídaní dost časně, či bílých šátků neprala, že dali ji muži, na kterého posud nepomýšlela?

Nikomu se nedivím,
jen svoji matince,
že mne za muže dala,
patnácte let dívce.

Nikomu se nedivím,
jenom sama sobě,
proč jsem se dala namluviti
kozačenku tobě.

Proč jsem se dala namluviti
a z rozumu svésti,
proč jsem ti dala kosu rusou
na věky rozplésti.

Na prospěch oběma snoubencům nevycházívá, pakli rodičové na léta nehledí, jak žádoucno, vždyť někdy dovídají se staří až po námluvách, když pro ně vyzdvihují křestní listy a duchovní na povážlivé mládí nevěstino upozorní. Při synech jsou nuceni jednati s rozvahou, už odvodní systém posunuje ženitbu za dvacátý čtvrtý rok. Za to do třiceti let čeká málo který, ať si mu jest známo nebo není, že, kdo „do dvaceti neučen, do třiceti neženat a do čtyřiceti nebohat, sumou jest hlupák". Skoro lze za to míti, že nadpoloviční většina řídívá se příslovím „nelenuj si ráno vstáti a za mlada oženiti". Co tu právě řečeno, nemusí býti bráno úzkostlivě, právě naopak, existuje četněji frasí, jimiž obě hoření dokonale dají se přetrumfnouti, a kdyby na konec zdejší mladík měl se jimi strašiti, snad byl by mezi Rusíny samý staromládenec. Z oněch pessimistických buďtež uvedeny tyto: Neženil se, nestaral se, oženil se — zarmoutil se. Ožeň se, nermuť se, budeš panovati: žena bude stádo pásti a ty nadháněti. Ožeň se, nebryzni se, štěstí tobě půjde: budeš míti času k spaní, jísti co nebude. Ožeň se, nestarej se, půjde ti vše pod rukou: žena půjde za barščem (polívkou) a ty za moukou. Pokud neženil se, potud veselil se.

Černěji malovati nemůže lidská filosofie haličskoruská sedmou svátost, a přece *mołodeć*, jedva má poslední assent za sebou, spěší uskutečnit vysněnou budoucnost, třeba si o něm lidé říkali, že „košile nemá a ženiti se myslí", ano spěší i ten, na kterého se hodí přísloví, že „chlop žení se tehdy, když bídu přemáhá — a pán tehdy, když jeho bída přemáhá". Těch bez ničeho, skoro holých kandidátů ženitby přísloví dobírá si zas takhle: „Pracoval bys? *Najko.* — A jedl bys? *Dajko.* — Oženil bys se? *Óho!* — A košile kde? Mlčí." Jiné přísloví s tímto jdoucí do páru naposled nemlčí jako tuto, ale odpovídá za něho „oj, rozhovořili ste se".

Kdyby vším tím, co právě předesláno, mužská pleť rusínská měla se říditi, uvázla by v drápech pessimismu na úkor žádoucí rovnováhy; aby tedy nebyla pro rodinný život napolo ztracena, optimismus pomohl stvořiti radikálního strážce ve formě účinné písně, ve které přichází k platnosti hlas přírody:

Čas máte žito žati, klas má nachýlený:
mám na čase oženit se, již mám hlas změněný.

Ale rodiče vymlouvají:

Tam v hoře dva javory, třetí zeleňounký:
nežeň ty se, můj synáčku, vždyť jsi mlaďounký.

S odpovědí synáček spokojen ovšem nebývá a naříká znovu:

Matko, matko, co děláte,
že mne ženit nenecháte!

Přístupnější synově prosbě matka jej utěšuje:

Čekej synu do jeseni,
nabažíš se mladé ženy.

Týž vyrovnávací systém píseň přenesla mezi milence, čehož neopomíjím doložiti při děvčeti, když s vdavkami náramně pospíchajíc, rozvážnějším hochem k trpělivému čekání jest namlouvána:

— — — — — — — —
vyrostla rosnička na toku:
zařekej dívčinko do roku!

ať jej za to zhurta odbývá:

leda bych rozumu neměla,
na tě do roku čekala.

Ženské pohlaví jest pomalé a za mlada sličné. Polosmutný výraz očí ovívá sluncem osmahlé tváře, dodávaje jim lahodného, hlubokého vzezření a tím onoho půvabu dívkám maloruským, o nějž se předčasným vdáváním tak brzy připravujou. Děvče provdavši se již v patnáctém jaru, po roce, dvou ztrácí sličnost, tvář hubení, žloutne a pihovati, až po několika letech zevnějšek ženy změní k nepoznání. Ztrátu krásy podporujou ještě těžká práce a nemoci nikým neléčené. Proto ženy rusínské sličnosti nevynikají; pozorujeme-li na dívce stydlivou jemnost a živost při práci, na ženě vlastnosti těch nepostřehneme. Ale úsudek můj neplatí o všech ženách a místech. Jsou vesnice proslulé krásou žen, kdežto v jiných zase krásky nenalezneme. Zjev ten si vysvětlíme tím, že daleko od sebe vzdálené vsi, najmě na Podolí, tvoří pro sebe osamělé kolonie, v nichž všecky rodiny jsou spolu blíže nebo vzdáleně pokrevněni a lid tudíž zachovává jistý rázovitý zevnějšek, který dědičností spíše upadá, než se zušlechťuje. Choditi daleko pro nevěstu není na haličské Rusi v obyčeji: není-li nevěsta domácí, pochází nejdále ze vsi sousední; nevěsta z druhé, z třetí nebo ještě vzdálenější vesnice bývá vzácna; a nevěsta, pro kterou ženich přijel si po železnici, vdá se jistě v dalekou stranu proto, že se s ním seznámila, když sloužila ve městě a on tam vojákoval.

Strašidlo.

Napsal *Frank Stockton.*

Na sklonku krásného letního odpoledne, — bylo to ještě záhy v létě, — stál jsem na verandě rozsáhlého letohrádku, který byl mým domovem. Byl jsem právě poobědval a díval jsem se se zvláštním vědomím blahobytu a radosti na širošírý trávník a štěpnice a háje, rozkládající se za ním a potom, došed na druhý konec verandy, rozhlédl jsem se po širých pastvinách, z nichž právě vracelo se zvolna krásné stádo k dojení, na obilná pole, jejichž zeleň právě začala přecházeti v žluto. Mimoděk — neboť se vzpírám ze zásady takovým pocitům — zmocnil se mne příjemný pocit majetkový. Nemůže to trvati dlouho a to vše, co vidím kolem sebe, bude skutečně mé.

Asi o dvě léta dříve vzal jsem si za ženu neť Johna Hinckmana, majitele tohoto krásného statku. Byl velmi stár a nedalo se očekávat, že zůstane dlouho na živu, i upsal již v závěti veškerý majetek bezpodmínečně mé ženě. To, zkrátka, bylo tedy příčinou mého nynějšího pocitu. Ačkoliv, jak jsem řekl, jsem ze zásady žádnou takovou věc v sobě nepozbuzoval, nemohl jsem se přece kárati proto, že podobná myšlénka tu a tam ve mně vznikla. Nevzal jsem si ženu pro peníze jejího strýce. V pravdě očekávali jsme oba, že právě následkem tohoto sňatku bude úplně vyděděna. Bylať neť Johna Hinckmana jeho hospodyňkou, jedinou oporou a útěchou a když opouštěla jej k vůli mně, neočekávala s jeho strany žádné laskavosti. Avšak ona ho neopustila. K našemu překvapení vyzval nás strýc, abychom žili u něho, a náš poměr k němu stával se vždy přátelštější a příjemnější, a pan Hinckman vyslovoval mi od nedávna často svou spokojenost nad tím, že ukázal jsem se býti člověkem podle jeho srdce; že mne zajímala stáda ovcí a krav i polní a luční úroda, že jevil jsem schopnosti hospodářské, že, až jeho nebude, budu věnovati tomuto místu tutéž péči a pozornost, která byla jemu tak dlouho největším potěšením Byl stár, teď nemocen a vše to ho již unavovalo. Vědomí, že nejsem, jak byl dříve očekával, pouhým městským panáčkem, bylo mu v posledních dnech slabosti velikou útěchou. Nás to hluboce rmoutilo, že starý muž brzo asi umře. Byli bychom ho rádi opatrovali u sebe dlouhá léta; ale když už odejíti musil, bylo to příjemné vědět, že on i my jsme tak spokojeni s uspořádáním všech věcí. Nepovažuj mne za chladného a bezcitného, šlechetný čtenáři. Vmysli se na několik okamžiků do mého postavení.

Ale kdybyste se byl kdo v té době, kdy jsem stál na té rozkošné verandě, vmyslil na moje místo, myslím, že by vám nebývalo zrovna příjemno zůstati tam dlouho · neboť, jak jsem tu stál, dívaje se do polí, ucítil jsem na rameně dotknutí. Nemohu říci, že se mne dotknul někdo skutečně, ale měl jsem pocit pravící mi, že osoba, která se mne dotkla zdánlivě, byla by tak učinila skutečně, kdyby byla mohla. Mžikem jsem se obrátil a viděl jsem státi podle sebe vysokou postavu v stejnokroji ruského důstojníka. Couvnul jsem, ale neblesl. Viděl jsem, kdo ta postava jest. Bylo to strašidlo, — opravdový duch.

Před několika lety v tomto domě strašívalo. Věděl jsem to dobře, neboť jsem zjevení sám viděl. Ale před mým sňatkem strašidlo zmizelo, a od té doby nebylo po něm ani vidu, ani slechu; a musím se přiznati, že mne to těšilo dvojnásobně, když jsem si pomyslil, že tento statek, nezadlužený a v ničem nevázaný, opustilo teď také strašidlo, které zde obcházívalo.

Ale zde bylo zas. Ačkoliv jinak vypadalo a jinak bylo oblečeno, poznal jsem je. Bylo to totéž zjevení.

„Pamatujete se na mne?“ řekla postava.

„Ano,“ odpověděl jsem. „Pamatuji se na vás v té postavě, v které jste se mi zjevil před nějakým časem. Ačkoliv teď docela jinak vypadáte, cítím, že jste totéž strašidlo, které jsem již dříve viděl.“

„Máte pravdu,“ řeklo strašidlo. „Těší mne, že tak dobře vypadáte a jak se zdá, jste šťasten. Ale John Hinckman, pokud vím, jest velmi bídný.“

„Ano,“ řekl jsem: „jest stár a nemocen. Ale doufám,“ pokračoval jsem, nikoliv bez jakéhosi mráčku obavy, „že jeho očekávaná smrt není v žádném spojení s vašimi vlastními nadějemi nebo záměry?“

„Nikoliv," řeklo zjevení. „Jsem úplně spokojen se svým nynějším postavením. Nemám dnes službu a rozdíl času mezi vaší zemí a Ruskem dává mi příležitost býti zde, když se u vás chýlí k večeru, a navštíviti místa a pohledy mně velmi známé a milé."

„Na ten rozdíl času jste bezpochyby počítal, když jste oblekl tuto uniformu?" podotknul jsem.

Strašidlo se usmálo.

„Musím se přiznati," řeklo, „že hledám zde postavení pro jednoho ze svých přátel, a mám příčinu domnívati se, že je dostane."

„Milostivé nebe!" zvolal jsem. „Jest to možné, že má v tom domě zde strašit, jakmile starý pán vypustí duši? Proč má býti tato rodina trýzněna tak hrozným způsobem? Po každém, kdo zemře, nepřestěhuje se přece do domu strašidlo?"

„O, nikoliv!" řeklo zjevení. „Jest na tisíce míst tohoto druhu, o která se nikdo nenamáhá. Ale strašení zde jest velmi výhodné a jest o ně mnoho uchazečův. Doufám, že se vám můj přítel bude líbit, dostane-li to zde."

„Líbit!" zastenal jsem. Ta myšlénka byla mi hrozná. Strašidlo patrně zpozorovalo, jak hluboce jsem byl rozrušen tím, co řeklo; neboť na jeho tváři objevil se výraz soustrasti. Když jsem se tak na ně díval, napadla mi myšlénka. Když už musím míti strašidlo v domě, dal bych přednost tomu zde. Může strašidlo zastávat službu na dvou místech? Vždyť, když je ve východní Sibiři ráno, máme zde ještě noc, a když zde máme bílý den, mají tam tmu; nemohl by někdo strašit na obou místech? Vždyť jest to dosti obyčejné, že jedna osoba zastává dvě služby. Ta věc, zdálo se mi, dá se provésti, i učinil jsem opatrně na to narážku.

„Děkuji vám," řeklo zjevení. „Ale ta věc nedá se tak urovnat. Noc a den nejsou mezi Rusí a zdejškem patřičně rozděleny a kromě toho jest nutno, aby zdejší strašidlo bylo stále na místě. Vy se přece pamatujete, že jsem přicházel zrovna tak ve dne jako v noci?"

Ó, ano! Já se na to pamatoval. Byl jsem teď dvojnásobně nešťasten, že strašení nepatří pouze k jednolhůtním.

„Jakž to je?" tázal jsem se, „že si duch každého člověka neobstará své vlastní záležitosti sám? Já si vždycky myslil, že se to tak děje."

Zjevení zavrtělo hlavou.

„Jen si pomyslete," odpovědělo, „jaké naděje by měl duch člověka bez zkušenosti a bez vlivu v zástupu neodbytných uchazečů, zběhlých ve všech úskocích a podporovaných protekcí v takových případech nutnou. Jsou ovšem případy, kde člověk po smrti může strašiti ve vlastním domě, ale to stává se jen proto, že místo nestojí za nic a není o ně konkurence."

„A ten náš nový příchozí," zvolal jsem u velké sklíčenosti, „vezme na sebe podobu pana Hinckmana? Uvidí-li moje žena takové zjevení, bude to její smrt."

„Duch, který zde bude strašit," řekl můj soudruh, „neobjeví se v podobě Johna Hinckmana. Jsem rád, že tomu tak, libo-li vám; neboť vy jste jediný z lidí, s nimiž hovor můj jest tak nenucený a příjemný. Mějte se dobře."

A po těch slovech nestála přede mnou žádná postava ruského důstojníka.

Několik minut zůstal jsem státi bez pohnutí s očima upřenýma do země, docela jiný člověk než ten, který se byl právě rozhlížel s takovou rozkoší po krásné krajině. Stín, nikoliv stín noci, zakryl všechno. Tento krásný statek nedostane se nám čistý a bez břemene, jak jsme myslili. Byl obtížen hroznou tíhou, byl zabaven strašidlem.

Madléna odešla nahoru s Pegramem. Pegram byl naše děcko. To jméno bylo mi z celého srdce protivné, ale v rodině Madlénině dědičné, a ona stála na tom, abychom je svému dítěti dali. Madléna byla celá pryč do Pegrama, často až příliš pryč; neboť mnohokrát, když bych si byl přál stráviti chvíli ve společnosti své ženy, musil jsem býti sám, neboť byla docela zmizela s Pegramem. Arciť byla u nás ženina sestra a měli jsme chůvu, ale přes všechno to byla Madléna tak dokonale pegramisovaná, že jsem musil mnohé hodiny, o kterých jsem si ve svém očekávání manželského štěstí myslil, že je prožiju ve společnosti tvé ženy, tráviti sám neb se starým pánem, nebo s Bellou.

Bella byla roztomilé děvče; mně sice ne tak okouzlující a půvabná jako její sestra, ale snad zrovna tak milá některým jiným lidem, jednomu z nich však jistě. Byl to Vilém Crenshaw, můj bývalý spolužák a nyní civilní inženýr v jižní Americe. Vilém byl prohlášený ženich Bellin, ačkoliv se k němu formalně co k takovému nikdy nepřiznala; ale Madléna a já jsme přáli z celého srdce tomu sňatku, a záleželo nám velmi na tom, aby se Bella prohlásila, ano, byli jsme si v pravdě docela jisti, že, až se Vilouš vrátí, bude všechno v pořádku. Mladý inženýr byl kapitální hoch, měl překrásné vyhlídky a byl můj nejlepší přítel. I ustanovili jsme si, že bude mladý párek po sňatku zůstávati u nás. To by ovšem bývalo rozkošné pro Bellu i její sestru, a já jsem si nemohl přáti lepšího soudruha než Vilouše. Neměl potom již odcházeti do vzdálených zemí, a kdo si pak mohl představiti roztomilejší domácnost, než bude naše?

A teď byla tu ta hrozná vyhlídka na domácí strašidlo!

Tak minul týden a Johna Hinckmana nebylo více. Učiněno pro něho vše, co jen úcta a láska mohly kázati, a nikdo netruchlil nad jeho smrtí více než já. Kdyby bylo mohlo býti po mém, byl by zůstal na této zemi živ tak dlouho jako já sám.

Když potom celý dům přišel do obvyklého klidu, začal jsem pomýšlet na příchod očekávaného strašidla. Cítil jsem s jistotou, že to budu já, komu se nejprve zjeví, a s mým želem a neklidem nad jeho očekávaným příchodem mísil se pocit zvědavosti, jak asi bude vypadat. Že nepřijde v podobě Johna Hinckmana, bylo jedinou malou útěchou v celé té věci.

Ale minulo několik neděl, a já ducha nespatřil i začal jsem se domnívati, že snad odpor, který jsem projevil k přechovávání takového hosta ve své domácnosti, měl účinek a tak mi bude ušetřena tato trampota. A teď zaujala mé myšlenky jiná věc. Bylo léto, odpoledne bývala krásná a jednou vyzval jsem Bellu, aby si vyšla se mnou na procházku. Byl bych raději šel s Madlénou, ale ona se vymlouvala, protože prý má mnoho co dělat s něčím, co asi mělo býti, jak jsem se domníval, nějakou pokrývkou na dětský oltář Pegramův. Vyloupla se z toho pokrývka na jeho kočárek, ale koncem konců bylo to jedno: ona jít nemohla. Když jsem nemohl mít Madlénu, bylo mi velmi příjemno vyjíti si na procházku s Bellou.

Byla milé děvče a na těch procházkách mluvíval jsem s ní vždycky o Crenshawovi. Mé přání, aby si vzala mého přítele, co den bylo větší. Ale dnes odpoledne Bella váhala a vypadala trochu zaraženě.

„Nevím, půjdu-li dnes na procházku.“

„Ale vždyť máš už klobouk,“ doléhal jsem. „Myslil jsem si, že jsi se ustrojila na procházku.“

„Ne,“ řekla ona: „myslila jsem, že si vyjdu někam s knihou.“

„Ah, vždyť nemáš knihy,“ řekl jsem, podívav se jí na ruce, z nichž jedna držela slunečník.

„Tys hrozně pravdivý,“ odpověděla a usmála se trochu. „Dojdu si pro něco do knihovny.“ A odběhla.

Ve všem tom bylo něco, co se mi nelíbilo. Byl jsem pevně přesvědčen, že sešla dolů, připravena na procházku. Ale mne nepotřebovala, to bylo dost zřejmo. Odešel jsem na dlouhou procházku sám a když jsem se vrátil, byla večeře hotova, ale Bella se neobjevila.

„Vyšla si někam s knihou,“ řekl jsem. „Půjdu se po ní ohlédnout.“

Sešel jsem dolů do hustého háje na konci lučiny, prošel jsem ho, ale nespatřil jsem ani stopy Belliny. Avšak brzo na to zahlédl jsem její světlé šaty na otevřeném místě nedaleko před sebou. Popošed několik kroků viděl jsem ji teď docela, a každý může si představiti můj úžas, když jsem ji tu spatřil, jak stojí ve stínu stromu a mluví s mladým člověkem. Byl ke mně obrácen zády, ale podle postavy a celého vzezření viděl jsem, že je mlád. Klobouk měl trochu pošinutý na stranu, v ruce měl krátký bičík a na nohou jezdecké boty. Byli zabráni v nějaký velmi vážný hovor a nezpozorovali mne. Byl jsem tím výjevem netoliko překvapen, ale přímo zaražen. Byl jsem jist, že sem Bella šla na dostaveníčko s tímto mladým mužem, který mi byl naprosto cizím. Nechtěl jsem, aby Bella věděla, že jsem ji viděl s ním, a tak jsem zašel kousek zpátky a začal ji volati. Netrvalo dlouho a spatřil jsem ji přicházeti k sobě a jak jsem očekával, samotnu.

„Vskutku,“ zvolala, dívajíc se na hodinky, „nevěděla jsem, že je tak pozdě.“

„Bavila tě tvá kniha,“ tázal jsem se cestou domů.

„Já vůbec ani nečtla,“ odpověděla.

Neptal jsem se jí více. Nebylo mou věcí v této záležitosti ji vyslýchat. Ale večer řekl jsem všechno Madléně. Ta zpráva ji velmi mrzela a rmoutilo ji velice, že nás Bella patrně chce klamat. Když toho byla potřeba, dovedla se má žena úplně od-pegramisovat a zasáhnout bystrým a rozvážným skutkem do záležitostí lidí jiných.

„Zejtra půjdu s ní,“ řekla. „Přijde-li ta osoba ještě jednou, nechci, aby se s ní setkala sama.“

Odpoledne na to odešla Bella zase s knihou, ale vzdálila se sotva na několik kroků, když připojila se k ní Madléna s kloboukem a slunečníkem, i zašly spolu do háje. Vrátily se v čas k večeři, a když jsme sedali k stolu, pošeptala mi Madléna: „Nikdo tam nebyl.“

„A neřekla ti ničeho o tom mladém muži, s kterým tam včera mluvila?“ tázal jsem se, když jsme později byli sami.

„Ani slova,“ odpověděla, „ačkoliv jsem jí dávala příležitost, jak jsem jen mohla. Myslím, že jsi se snad přece mýlil.“

„Jsem jist, že jsem se nemýlil,“ odpověděl jsem. „Viděl jsem toho člověka tak zřetelně jako tebe.“

„Tedy s námi jedná Bella velmi nesvědomitě,“ řekla. „Přeje-li si společnosti mladých lidí, ať nám jen řekne, a pozveme je k nám do domu.“

Nesouhlasil jsem docela s touto poslední poznámkou. Já nechtěl, aby se Bella seznamovala s mladými muži. Já chtěl, aby si vzala Vilouše Crenshawa, a konec. Ale umluvili jsme se, že slečně o tom ani slova neřekneme. Nač bychom se vtírali do jejích tajemství: má-li něco na srdci, ať nám to řekne sama

Odpoledne co odpoledne pak Bella odcházela jako dříve se svou knihou; ale my nechodili s ní, aniž jsme se zmínili o její nové libůstce k osamělým procházkám a studiím. Jednou měli jsme hosti a ona nemohla odejít. Toho večera, když jsem již spal, probudila mne Madléna lehkým zatřesením.

„Poslouchej,“ řekla, „s kým pak to Bella mluví?“

Noc byla teplá a všechna naše okna i dvéře otevřeny. Bellin pokoj nebyl daleko od našeho a slyšeli jsme ji určitě, jak mluví stlumeným hlasem. Hovořila patrně s někým, jehož hlas jsme neslyšeli.

„Půjdu k ní,“ řekla Madléna, „a podívám se, co se to děje.“

„Ne, ne,“ zašeptal jsem. „Mluví s někým, kdo stojí venku. Nech mne sejít dolů a promluvím s ním.“

Hodil jsem na sebe šaty a skradl se tiše se schodů. Otevřel jsem zadní dvéře a obešel dům až ke straně, kde bylo Bellino okno. Sotva přišel jsem k rohu, viděl jsem pod samým oknem toho mladého muže, kterého jsem před několika dny dopadl mluvícího s Bellou; pohlížel vzhůru, měl klobouk na stranu a v ruce jezdecký bičík.

„Hej!“ zvolal jsem, žena se k němu.

Po tom zavolání obrátil se ke mně a viděl jsem určitě jeho obličej. Byl mlád a hezký. Ve tváři měl něco jako poloviční úsměv, zrovna jakoby byl právě řekl něco velmi vtipného. Ale nečekal, aby skončil, nebo na mne promluvil. Blízko u něho byl velký, obrostlý strom, a on, vstoupiv zaň rychle, zmizel mi s očí. Kol dokola bylo dosti křovin a mohl se dostat pryč nepozorován. Hledal jsem asi deset minut a potom jsa jist, že ten člověk uniknul, vrátil jsem se do domu. Madléna rozžehla lampu a volala na mne se schodů, dopadl-li jsem ho; někteří ze služebnictva byli vzhůru a dychtivi zvědět, co se děje. Pegram křičel; ale v Bellině pokoji bylo ticho. Madléna nahlédla tam otevřenými dveřmi a viděla ji tiše ležet v posteli. Neřekly si ani slova; žena vrátila se do našeho pokoje a mluvili jsme pak dlouho o té věci.

Ráno odhodlal jsem se dáti Belle příležitost k mluvení a u snídaně řekl jsem jí:

„Neslyšelas ten hluk dnes v noci?“

„Slyšela,“ řekla klidně. „Chytili jste toho člověka?“

„Ne,“ odvětil jsem dosti podrážděn, „ale přál bych si, aby se tak bylo stalo.“

„Co bys byl udělal, kdybyste ho byli dopadli?“ tázala se mezi tím, co neobyčejně pomalu a rozvážně nalévala si smetany.

„Udělal!“ zvolal jsem. „To nevím, co bych byl udělal; ale jedna věc je jistá: byl bych mu dal na srozuměnou, že nechci, aby se v noci potulovali cizinci kolem mého domu.“

Bella se při těchto posledních slovech trochu zarděla, ale neodpověděla slovem, a tak té věci necháno.

(Dokončem.)

*

FEUILLETON.

Spolek mladších českých belletristů „Máj“ změnil své stanovy v ten smysl, že budou moci do něho přistoupiti i spisovatelé starší a že činnost spolková bude směřovati hlavně k podpoře nemocí neb stářím k práci neschopných členů. To jest půda, na které stojí „Spolek českých žurnalistů“, jenž domohl se již výsledkův, byť ne zrovna skvělých, přece již takových, že jeho členové pro případ pohromy chráněni jsou aspoň před nouzí. „Spolek českých žurnalistů“ a pensijní spolek týchž spisovatelů vděčně uznává podporu, jaké se mu dostalo a dostává od naší veřejnosti. „Spolek českých belletristů“ nebude snad tak šťasten, ale přece je dobře, že vstoupil v život a o zabezpečení existence svých neštěstím stižených členů se aspoň pokusí. Spoléhati při tom na dobročinnost veřejnosti nebude asi možno a již pouhé dovolávání se jí nějak se příčí citu každého spisovatele. Býti Šimonem Lomnickým na pražském mostě jest velmi smutná úloha. Nicméně doufáme, když sto jiných spolků v Čechách těší se veřejné podpoře, že nalezne sympathie i spolek, jehož členové pro český kulturní život až dosud vykonali nejvíce. Na věci takové však nelze spoléhati, i zbude „Spolku českých belletristů“ za hlavní oporu vlastní síla a svépomoc. Spolek dobře učinil, že zřekl se vydávání vlastního časopisu a knih. To překáželo by přátelskému poměru s nakladateli, kteří jakožto prostředníci mezi spisovatelstvem a obecenstvem veliké mají zásluhy o rozkvět naší literatury, — a kteří, což pro spolek českých belletristů jest důležito, mohou co nejvydatněji působiti k hmotnému prospěchu tohoto družstva. V první řadě jest žádoucno, aby se belletristé srazili v pevný šik, aby spolek jejich nabyl váhy. Dobrou vůlí a svorností dá se pak mnoho vykonati. Jest na spolku samém, aby si vyhledával zdroje svých příjmů; jisto jest, že najde je, bude-li jich hledati, — my chceme pouze ukázati na některé. — Zakladatel pařížské „Revue de deux Mondes“ neplatil ze zásady žádného honoráře debutantům na svých stránkách. Kdo měl první svůj článek v „Revue“, musil se spokojiti s pouhou ctí, býti přijatu do sboru spisovatelů toho listu. Všechny naše belletristické časopisy mohly by se dohodnouti na tom, že za první práce nebudou novému spisovateli platit ničeho, ale dají honorář „Spolku českých belletristův“. Nováček spisovatel, aspirující na přijetí do spolku, zajisté by nenamítal ničeho proti této malé oběti, která jednou na prospěch jeho samého by se obrátila. Podrobnosti tohoto opatření daly by se snadno vytknouti, kdyby se na ně přistoupilo. — Spisovatel, třeba již starší, vydá knihu. Se svým nakladatelem ať dohodne se jakkoliv, avšak je-li členem spolku, ať sobě vymíní, že nakladatel kromě honoráře vyplatí spolku českých belletristův jistou sumu. Nakladateli to neublíží. Věc není tak hrozná, jak se zdá. Sbírka básní na př. vyjde o 1000 výtiscích. Zdraží-li se každá jednotlivá knížka o 1 krejcar, dostane spolek 10 zl. Nakladatel ztráty nedozná, a čtenáři již na tom nesejde, dá-li za knihu o 1 krejcar více nebo méně. To by byl velký zdroj příjmův spolku českých belletristův. Dále dejme tomu, že by každý časopis odváděl spolku pouze 5 kr. z každé vytištěné stránky, což by zajisté bez velkých obětí učiniti mohl, — jak velice by to spolku prospělo! — Každé chvíle přichází nějaký spolek k belletristům o proslov, deklamaci, přednášku. Za vše to mohla by se dáti malá náhrada spolku. Ano, i od našeho divadla mohlo by se žádati, aby za každou premieru odvedlo malý poplatek do pokladny spolkové. Kdo by o tom přemýšlel, nalezl by podobných zdrojů příjmu více. Vše záleží na tom, jak se „Spolek českých belletristů“ zorganisuje; dobře však jest, že vůbec vstoupil v život na ochranu hmotných zájmů svého členstva.

To vše jsou ale pouhé maličkosti u porovnání s jediným prostředkem, který by otázku hmotného postavení belletristických spisovatelů rozluštil rázem; rozumí se hmotnou otázku dobrých, oblíbených a pravých spisovatelů, nikoliv pouhých diletantův neb nenadaných aspirantů spisovatelstva: jest to hojný odbyt knih a časopisův. Nakladatel zaplatí milerád čtyř-, pětinásobný honorář, nalezne-li kniha hojně čtenářstva. To je ten starý stesk a bohužel marný. U nás čte se ještě příliš mnoho německy. Troufáme si říci, že do českých rodin chodí, ne-li více, tedy zrovna tolik časopisův německých jako českých. To jest opravdová hanba, a což hůře, nikdo se už za ni nestydí. A ten počet cizáckých knih a časopisův v našich českých rodinách bude růsti! Čtli jsme v novinách, že letos chodí v pouhé Praze o půl páta sta dětí do českých škol méně než loni. Jaké to budou rodiny, až tyto pro nás ztracené děti dospějí? A otcové takových zašantročených dítek chodí se smělou tváří do české společnosti, a společnost ta se jich neodříká a nevyvrhuje jich ze sebe. To jsou „ta stáda“, kterým píseň Kollarova není ničím! To jsou ty odpadky, které dusí náš národní život na všech stranách.

Toužíme-li, že dnes hmotný stav českých belletristů jest bídný, budiž nám rozuměno; že tomu tak, cítíme všichni, a jest naším právem domáhati se nápravy: ale když se věci nezlepší, na pracovitost, vytrvalost a tvořivost spisovatelstva vlivu to míti nebude. Jest v českém lidu pramen tvořivosti, který na povrch musí, a vyřine se stejně silně, ať postavíte mu nádhernou fontanu, neb necháte jej proudit na poušti. *J. V. S.*

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Hrady a zámky.“ Popisuje August Sedláček. Díl VI. sešit 16. a 17. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

Nové vydání románů a novel Emilie Flygaré-Carlénové. Sešit 9.—12. obsahuje: „Profesor a jeho chráněnci.“ Román. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasýlkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVI. 20. listopadu 1888. ČÍSLO 33.

Vyhrál.

Z vypravování přítele napsal *Otakar Červinka*.

(Pokračování.)

Pozdě přišel domů a ihned usnul. Probudil se opět za bílého dne.

Objednal prvního krejčího, aby mu co nejdříve ušil šaty dle nejnovějšího střihu. Na to pomalu se přistrojil, prošel dvakráte Příkopy, načež zašel do kavárny k snídani. Prohlížel časopisy, zdali bude někde zmínka o štěstí, které ho potkalo. Nemohl ničeho najít.

K poledni procházel se opět po Příkopech; tu potkal svého kolegu z úřadu, Emila.

„Co děláš?“ tázal se Emil, „myslil jsem, žes churav, poněvadž jsi nepřišel do kanceláře; chef se po tobě několikráte ptal.“

„Eh — dej pokoj s kanceláří, — nač já toho potřebuji. Ale víš co, — pro všechno — neříkej chefovi nic. — Snad jsem vskutku churav. — A bude to notná švanda, až se dozví —“

„Co myslíš?“ tázal se podiven Emil. „Pospíchám k obědu.“

„Pojď se mnou k Sch . . .“

„Co do tebe vjelo?“ vyvalil oči Emil; „myslíš, že ubohý úředník — jako já nebo ty — má peníze na rozhazování? K Sch . . .? Víš-li, co to je?“

„Nestarej se,“ řekl Evgen, „jen pojď, všechno ti povím; musím mít společníka; a tys jediný, jemuž se mohu svěřiti.“

Vzali se pod paží a šli.

Evgen objednal znamenitý oběd. Emil, který Evgena skutečně si vážil, poněvadž povahy jejich se doplňovaly jaksi, posavad nedůvěřivě na vše pohlížel. Ale vida vážnost a opravdovost Evgenovu a věda zároveň, že byl člověk opatrný, oddal se své živé letoře a veselé hostině. Žertoval a šprýmoval očekávaje, až mu Evgen tajemství své sdělí; konečně bylo po tabuli. Evgen nechal přinésti šampaňské.

Emil, pozdvihnuv první pohár, pronesl:

„Na tvé zdraví, Evgene! A nyní mluv, co se stalo: umřel ti bohatý strýček v Americe, světíš dnes nějaký významný den, či jsi ulovil nějakou nevěstu s padesáti tisíci?“

„Nikoliv, já vyhrál.“

„Vyhrál!“ zvolal udivený Emil. „A mnoholi?“

„Sto padesát tisíc.“

Emil byl jako ohromen. Viděl, že Evgen mluví vážně. Vzal opět plný pohár a pravil:

„Gratuluji ti srdečně; a nyní, co hodláš počíti?“

„Vidíš,“ pravil Evgen, „dávno jsem byl o tom přesvědčen, že mne něco neobyčejného potkati musí, že vyhráti musím. Víš, že jsem byl vychován v dostatku, že jsem na službu nikdy nepomýšlel; že ale, jsa přinucen sloužiti, jsem mužně hleděl povinnostem svým dostáti. Nikdo ale nevěděl, co se ve mně děje. Tisíceré plány jsem kul pro případ výhry. Villa u Prahy s nejmodernějším komfortem zařízená, bibliotéka, obrazárna; ve ville matka má, která by si u mne konečně po trampotách svých odpočala. Statek někde v krajině úrodné a při tom krásné, jaké jen na českém severu se nacházejí; dráha spisovatelská a snad časem i politická. — Do villy neb do zámečku na statku sličná ženuška, — to byly sny mé. A nyní? Věru, jsem jako bez myšlének. A proto jsem tomu velmi rád, že jsem se s tebou sešel.“

„To je příliš mnoho najednou,“ pravil Emil s úsměvem. — „Mluvil jsi o ženušce, — máš snad známost?“

„Měl jsem,“ — pravil Evgen, vzpomínaje na Verunku. „Ale divno, že jsem na ni skoro ani nevzpomněl. Myslím ostatně, že tomu skoro konec.“ — A vypravoval příhody své, když opouštěl službu ve V.

„To je ovšem jako skončeno; já bych to ale ještě jednou zkusil, ač je děvčat na vybrání dost. Měli-li jste se ale vskutku rádi, a jestli ponze rodičům se zdálo, že v poměrech tvých na sňatek není pomyšlení.“

„Nevím; cítím nyní, jsa neodvislým, že ani chování se Verunky ke mně nesvědčilo o velké lásce. — Ale nechme toho prozatím. Nyní na to času dost!“

„A kde máš peníze uloženy?“

„V bankovním závodě G . . .“

„To je dobrý dům; prohlédl jsi řádně úpisy? — A kam jsi je uložil?“

„Obával jsem se, že by v mém dosavadním bytu nebyly příliš v bezpečí, a svěřil jsem je tedy jisté mně dobře známé paní N . . .“

„Nebydlí paní ta za branou ve ville N . . .?“

„Bydlí! Jak to víš?“

„Známá to villa. Je to divná historie. Ona vede velký dům, aniž by kdo věděl, odkud prostředky k tomu béře. Je provdána, ale nemá dítek. Její muž s ní nežije, ač nejsou rozvedeni. Praví se, že v cizině hraje o vysoké peníze. Vůbec ty nejpodivnější pověsti o paní té kolují.“

„Trochu mne znepokojuješ,“ pravil s úsměvem Evgen. „Ostatně ještě dnes tam chci jíti. Papíry uložil jsem sám do skříně v pokoji její villy, od něhož mám zde u sebe klíč. Zde,“ pravil, okazuje klíče — „klíč od pokoje a zde od pokladny. — Co ty bys učinil?“

„Dobře; já bych peníze vždy u sebe podržel, — nehraje-li v tom úlohu něco jiného,“ — dodal s delikátním úsměvem.

Evgen se zapálil. „Mluv dále,“ pravil roztržitě.

„Lehce najdeš vlastní, spolehlivý byt a pořídíš si kasettu, ve které papíry budeš míti dobře uloženy. Já bych s onou paní známost neprodlužoval.“

„Jsem jí velmi zavázán,“ pravil jaksi v rozpacích Evgen. „Byla jediná, která mne v mé chudobě slovem i skutkem podporovala. Jsouc dcerou po zemřelém příteli mého otce, byla mi přítelkyní, skoro matkou. Bylo by to ode mne nevděčné, nyní jí nedůvěřovati.“

„Jednej, jak myslíš; já ti jen chtěl říci své mínění, o které jsi mne žádal —“

„Nuže?“

„Jak pravím, zařídil bych se sám, vzal matku k sobě; hleděl bych se dobře oženiti; potom bych se snažil žíti vědám, uměnám a svému národu býti všestranně prospěšným. Po případě bych složil doktorát a měl bych svět a dráhu otevřenu. Tak mnoho k tomu cest...“

„Máš pravdu,“ pravil Evgen jako ve snách. „Děkuji ti za radu. Ještě dnes půjdu k paní N. — Věř mi, že na tebe a tvou dobrou radu nezapomenu.“

„Čas, bych šel,“ pravil Emil, pohlížeje na hodinky. „Přijdu pozdě do úřadu; chef bude bručet; nu, pro jednou nebude zle.“

Objali se. Emil spěchal pryč.

Evgen zůstal v myšlénkách sedět. Doutník mu uhasl. Rada Emilova se ho dotknula. Byl jaksi nespokojen sám s sebou. Umínil si, že s paní N. promluví vážně, aniž by se poddával citům jako včera.

Chodil chvíli v okolí villy, a po šesté večer zazvonil u vchodu.

Domovník otevřel a uvedl ho dále. Vešel do svého bytu a podával Evgenovi lístek.

„Kde je paní N.?“ zvolal užaslý Evgen.

„Odjela dnes ráno.“ — „Odjela? a kam?“

„Snad v lístku se ráčíte dočísti.“

Netrpělivě otevřel Evgen lístek.

„Milý příteli! Zvláštními okolnostmi jsem přinucena ihned za svým mužem odcestovati za hranice, do B... Vrátím se ale do tří, nejdéle čtyř neděl. Vaše N.“

Evgen stál jako s nebe spadlý. V hlavě jeho se počínalo strašně rozednívati. „Uveďte mne do pokoje.“

„Ujišťuji, že to marné,“ pravil domovník.

„Poroučím vám,“ vzkřiknul Evgen.

„Nemáte k tomu práva v cizím domě.“

Evgen vida, že se přenáhlil, pravil mírněji:

„Uveďte mne do pokoje, kde jsem včera byl. Zapomněl jsem tam něco.“

„Ráčíte míti klíč? Pojďme.“

Domovník vedl ho nahoru. Evgen otevřel pokoj; váhal chvíli, načež kvapně, ač chvějícíma se rukama otevřel kasettu. Vykřikl téměř radostí: papíry tam byly. Otevřel je, aby se přesvědčil: ale zavrávoral leknutím — byly to papíry bílé, prázdné. Evgen vyběhl ven. Šel přímo k bankéři G...

„Přál bych si jistou částku na účet mého požadavku.“

„Račte býti pan Evgen?...“

„Ano.“

„Vždyť dnes vaše paní choť vyzvedla vaším jménem zbývající část peněz. Je nám líto, že jste nám déle úvěru...“

„Moje choť!“ vzkřiknul Evgen. „Vždyť nejsem ženat! A vy jste to vyplatili?!“

Peněžník se zarazil.

„Předložila správné poukázky a přiložila jako legitimaci vaši visitku s několika řádky. — Zde jest.“

Otevřel kasu a vyňal z ní papír.

Byla to vskutku jeho visitka. Na prázdné straně stálo povědomou Evgenovi rukou:

„Milý pane G.! Doručiteli lístku tohoto vyplaťte požadovanou sumu, jako bych to já sám byl. — Evgen.“

„Hanebnice!“ vzkřiknul Evgen. Vyběhl z účtárny. Měl při sobě ještě oněch 5000, které včera vyzdvihnul a při sobě podržel. Vyzvednutí průvodního listu za hranice ho zdrželo, tak že teprv druhého dne noční poštou mohl odjeti. Tehdy ještě Praha ovšem nebyla spojena s B... železnou drahou.

Teprve sedmého dne večer dojel do B... Bylo to pověstné místo lázeňské, kde se scházela společnost vyšších kruhů, holdující rozličnému sportu, hlavně hazardní hře.

Najal pokoj a sešel do salonu.

První skoro, kdo mu do oka padl, byla paní N. Nalézala se v průvodu neznámé mu dámy obklopena dvořícími se mladými šviháky i obstárlými pány, kteří ale vzdor tomu štěstí své ještě ve všem zkoušeli. Zářila krásou, štěstím a toilettou... Spatřivši ho vstupujícího do sálu zbledla tak, až se zdálo, že omdlí. Chtěje se ale zbytečného hluku uvarovati, přistoupil Evgen mlčky ke skupině paní N. obklopující. Dáma se rychle vzpamatovala.

„Ach, pan Evgen... To je vskutku krásné od vás, že jste přání našemu vyhověl. — Pan Evgen...,“ představovala jej své společnici a přítomným. „Můj muž, bohužel, jest v klubu. Seznámím vás...“

„Nebudu ho zatím vytrhovati,“ pravil Evgen, který nabyl zatím úplného klidu; „těší mne, že vás, milostpaní, nalézám kvetoucí a zdravou.“

Rozproudila se živá zábava. Evgen mimovolně cítil, že podléhá kouzlu této démonické pro něho bytosti.

„Cítím se dnes trochu unavena,“ pravila paní N. za chvíli. „Nepopřál byste mi toho potěšení navštíviti nás za hodinu? Je to v levém křídle, číslo 7.“

„S radostí,“ pravil Evgen.

Paní N. se svou společnicí odešla.

Evgen procházel se zatím skvělými salony. Mladý, elegantní muž, v jehož obličeji ale stopy vyžilosti a únavy bylo lze viděti, uvedl ho též do tajné místnosti, kde

holdováno hazardní hře. — Rychlé míjení peněz, střídání štěstí, — vše to opojilo Evgena.

„Nezkusíte též své štěstí?" pravil k němu jeho průvodčí.

„Nechci se dlouho zdržet," odvětil Evgen.

„Jen jednou, dvakráte; nemůžete ničeho ztratit."

Evgen si dal říci. Štěstí mu přálo. Peníze se před ním kupily. Zvláštními dojmy rozjařen, umínil si pokusiti se o štěstí ve velkém. Vsadil téměř vše, co při sobě měl, i vyhrané peníze na jednou. Byla to tak značná suma, že ostatní hráči hry se zdrželi. — Jeho karta vyhrála. Štěstím svým opojen umínil si přidržeti se ho. Vsadil opět celou výhru na jednu kartu. — V tom bila jedenáctá hodina. Trhl sebou, umíniv si po této hře ihned přestati. Bankéř zamíchal a odkryl karty. V pravo padl spodek, v levo eso. Evgen odkryl svou kartu: sedmička, jeho nešťastné číslo. — Prohrál vše. Neměl více peněz ke hře. Jako zmámený spěchal do čísla naznačeného mu paní N... Bylo zamčeno. Odešel do svého pokoje přecházeje skoro celou noc netrpělivě.

(Dokončení.)

Píseň podzimní.

Od *Aug. Eug. Mužíka.*

Konec — konec — zvučí vítr
letě prázdném po sadě
jako jezdec, který spěje
po prohrané velké bitvě
od armády k armádě.

Jako žerď, zkad odestrojen
prapor, holý stojí strom
Jako děla, která hřměla
a teď navždy oněměla,
v mraku nebes mlčí hrom.

Dováleno — dokonáno.
Kolem ticho posupné.
A kraj platí listím žlutým
jak dukátem nově kutým
vítězi své výkupné

Z jižního Španělska.

Rozpominky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

III. V okolí Alhambry.

Alhambra nebývala jen palácem, nýbrž palácem a celým městem o sobě bezmála, a její zdi obejímaly vedle staveb pevnostních ještě množství rozmanitých příbytků a věží, kam dvořanínové ukládali tělo umdlené celodenní zahálkou a kde narovnávali ohnuté hřbety. Že takových darmochlebů bylo tam mnoho, z počtu a rozlehlosti všech těch vedlejších stavení, zachovaných více anebo méně, usuzovati není nesnadno; mimo to pochopíme, že živnost dvořanínská při známé povaze těch jižních národů, kteří za sebe třeba i mysliti dají, jen aby sami nic dělati nemusili, zvláště bujně kvetla. A na dvoře králů granadských asi nemyslil nikdo, ani král, ani dvořanstvo, a za ně také nikdo hlavy si nelámal, a když, tedy lámal tuze špatně, jinak by to tam s nimi bylo dopadlo veseleji.

Alhambra, po česku asi tolik co „červená", jmenuje se tak proto prý, že o ní pracovali v noci při červené záři velikých pochodní smolných, jak dějepisec maurský, jakýsi Alkatib, kdysi kdesi poznamenal pro věčnou paměť nebo snad jen proto, aby jiní měli po něm co opisovati. Jiná verse původu méně ctihodného vypravuje, že Alhambře dala jméno přezdívka al-Ahmar (červený) Muhammeda I., který měl zrzavé vousy a vůbec nějak červeně vypadal. Člověk neznající ani památné poznámky o červených pochodních, ani vousů Muhammeda I. spíše mysliti by mohl, že pojmenování pochází od barvy železité, červenavé půdy, na níž Alhambra stojí, a od těch červených věží a zdí táhnoucích se kolem do kola, nazvaných po dnes Torres Vermejas. Buď si tomu jakkoli: nejsme učenci, abychom hypothesy stavěli a dlouhé psali rozpravy o ničem, potom se o nich hádali potírajíce všecko, omylem třebas i samy sebe; k dobrému taková věc nevede. Prohlédněme raději ty červenosti z blízka.

Hned proti východu paláce, na západní straně nádvoří de los Algibes, rozkládají se zbytky staré pevnosti Alcazaby, tři schátralé věže: Torre del Homenage, Torre Quebrada a Torre de la Vela, spojené kusem staré zdi, opravované sic, ale už trochu dávno, prý v XVI. věku, tak že od těch časů zeď měla pokdy dost rozpadnouti se znova. Jen první z věží dosud jest zachovaná aspoň potud, že z ní mohli udělati vězení; arciť sálů, síní a pokojů Alhambry tam už není, jinak by tam zloděje, tuláky a podobnou bandu snad nestrkali. Poněvadž turistům jen zřídka a výminečně se přihází viděti vězení z blízka, vnitřku Torre del Homenage jsem neviděl. Z ostatních divů jen poslední jest zajímava jak svou massivní stavbou, tak zejména grandiosním rozhledem, který skýtá její plochá střecha, k níž vede klenuté, úzké a příkré schodiště a několik pustých síní. — Ještě živě vznáší se mi na mysli velikolepé panorama jižního španělského kraje... Celá Alhambra se svými dvorci, zahrádkami a tichými bassiny rozkládala se pod námi, pak mrtvé, holé zdi nedokončeného paláce Karlova, jehož prázdnými okny i nepokrytým hořejškem viděti bylo pustý, okrouhlý vnitřek, vedle toho kostelík svaté Panny Marie, klášter sv. Františka a několik domkův obklopených skromnou zelení. Dále Generalife s temně zelenými zahradami, pak Sierra de Cogolla, odkud Darro se řítí, se skalnatými vrchy Moclinem a Colomeron, severněji Sierra Elvira, pustá a vypálená vulkanickými ohni, které prý dosud v jejím nitru se bouří, na východ a na jih vysoká Sierra Nevada a Sierra de Alhama, jejíž nejvyšší vrcholy Mulahacen a la Veleta obrážely svoje bílá, sněžná temena od modrého, čistého nebe. Soutěska Darra, kte-

*

rou viděli jsme již z Alhambry, byla teď ještě níže a hlouběji, a šumot řeky ještě temněji dolétal nahoru. Potom na západ veliké to mraveniště granadské jako obrovský plán, a za ním veliká pláň, kterou Rio Genil se vinul přes Santa Fé spěchaje do vzdáleného Guadalquiviru... A slunce věčně krásné, tady krásnější a úpalnější nežli v chladném našem kraji, pořád vylévalo proudy svých zlatých paprsků přes jarní krajinu lesknoucí se v čistém vzduchu a přes širou zemi dýšící novým, bujným životem.

Když jsem na věž vystupoval, setkal jsem se s francouzskou rodinou, s níž jsem se seznamoval již minulého dne při table d'hôte v hôtelu. Byl otec, pan de H***, bratranec tehdejšího francouzského ministra financí, matka a dcera, hezké černovlasé děvče velkých, tmavých očí. Nečekej, milý čtenáři, že jsme se do sebe zamilovali: na to nebyl jsem tak zbrklý ani já, starý kocour, ani ona, mladé kotě, — a románem ve fantasii upředeným nechci tebe obtěžovati; ale to za zlé mi neměj, že k vůli tomu hezkému děcku použil jsem své chatrné známosti jazyka španělského potud, že propustil jsem svého průvodčího, který tou mluvou mi svoje rozumy i nerozumy vykládal, a připojil se s ochotným jejich dovolením k těm Francouzům, jimž jiný člověk nějaký zase po francouzsku vysvětloval, čeho bylo třeba. V tomto případě neznalost jazyka k něčemu dobrému byla; ale nikdo z toho souditi se neopovažuj, že by to o každé řeči platiti mohlo, na příklad o němčině. Pán bůh tě chraň, člověče, abys, k hezkým děvčatům dostati se chtěje, německy se důkladně nenaučil: nebyl bys jim vzdělaný dost. Kteréhož náhledu i jiní lidé, ano i státníci moudřejší mne byli a jsou.

Francouzský průvodčí tedy důkladně o všem okolí se rozpovídal, zatím co já té černooké svoje polní kukátko podával, tvrdě beze všech podstatných důvodů, že ukazuje jasněji než její. To snad toho jest příčinou, že ze mnoha jmen pověděných pamatoval jsem si sotva polovičku a teď darmo na mapě po ostatních se sháním. Z toho zase vhodné naučení vyvoditi bych mohl, kdyby to k něčemu prospělo; ale věru, že bych jen hrách na stěnu házel kázaje, aby každý mládenec spíše geografie a místopisu si hleděl než hezkých tváří a velkých, tmavých očí...

Na jedné straně ploché střechy věže la Vela jest ještě malá vížka a v ní zvonek, který má pro Granadské zvláštní zajímavost. Předně stanoví se jím čas rozdávání vody z cisteren Alhambry, pro niž aguadores z celého kraje docházejí, pak udává také noční hodiny zvláštním přístrojem, k němuž jsem se však dostati nemohl. Ale kdybych se i byl dostal, hodinářská kolečka třeba sebe uměleji skládaná popsati sotva bych dovedl. Dokud jsem byl mlád, a asi v ten čas, kdy odhalovaly se mi tajnosti věd a různých dovedností čítankou a početnicí, uměl jsem sice s hodinami zacházeti, ale jen negativně, rozkládaje kuchyňské pendlovky svého děda nebožtíka až na součástky nejmenší. Chudák dědeček nikdy nemohl pochopiti, proč jeho starý, dobrý času udavatel tluče najednou čtyři a dvacet, třicet, ano až i čtyřicet hodin, proč zastaví se z ničeho nic, třeba že děd mazal a mazal, až babička, také již nebožka, proti nesčetnosti mastných skvrn po podlaze pozvedla hlasu svého. — „Stárneme oba," těšil se dobrý, starý muž, vykládaje si nepravidelnost svého chronometru marasmem, který však v podstatě nebyl ničím jiným nežli nezbedností jeho vnuka.

Ještě větší důležitost má zvoneček vzpomenutý pro granadské záležitosti svatební. Proč a kterak? Povím hned. — Jednou za rok, 2. ledna, zvoní jím celé 24 hodiny na památku dobytí Granady toho dne roku 1492. Granadští ještě do dnes mají z vítězství toho takovou radost, že každý pospíchá oslavit té události, popotáhnout alespoň trošku za provazec a zaklinkat si. Nejvíce děvčata se o to derou, ani ne tak z vlasteneckého nadšení jako spíše proto, že každá, která jen málo při zvonění pomůže, vyzvoní si ženicha do roka a do dne. Panny a panenky, běžte honem do Granady!

„Smím si také zazvonit?" tázalo se to tmavooké francouzské děvče našeho vykladače, když otec i matka zahloubáni byli v obdiv zasněžených hor.

Průvodčí, šelma stará, se ušklíbl, pohlédl na slečinku, pak na mne a nepovídal nic.

Děvče se začervenalo, pisatel těchto řádků také, a román už by mohl začíti... Ale nezačal. — Jihovýchodní část okolí Alhambry sice daleko je větší, ale pustější a prázdnější mnohem. Mnoho je pobořeno, místo starých, krásných budov arabských stojí teď prosté domky, nebo rozkládají se zahrady, pak místa pustá, nevzdělaná, sloužící za rejdiště usmoleným a špinavým klukům. Kostel Santa Maria z nových dob, asi z předešlého věku, stojí na místě dřívější mešity; na místě paláce Muftiho, Muzy a lázní jsou teď zahrady, ovšem prosté, jednoduché, v nichž salát a petržel již neskrývají ve svém stínu milostné pletky dvorského panstva. V ústraní jedné takové zahrádky ukazují za nové zpropitné zbytek také jakési modlitebny maurské, přesně ve slohu Alhambry, pak dva lvy podobné dvanácti spolubratrům ze lvího dvora. Sem tam i jinde najdeš ještě nějaký ten kousek staré nádhery a slávy.

Z toho ostatku ještě nejzajímavější jsou některé věže mimo ty, které již svrchu jsme vyjmenovali. Ode vchodu Puerty del Judicio v pravo ve stejných asi vzdálenostech jsou Torre de las Carceles, Torre de los Siete Suelos, Torre del Agua, Torre de las Infantas, Torre de la Sultana a Torre de las Picas; — jsou zajímavy spíše tím, co se povídá o nich, než tím, co povídají samy. Skoro každá z nich má kolem sebe gloriolu pohádek a pověstí, samy jsou většinou pusty nebo pobořeny a obráceny v ssutiny.

Torre de los Siete Suelos, věž o sedmi poschodích, jest nejsmutnější svým vzhledem a svou vzpomínkou... Její branou totiž poslední Alhambry vládce a pán, Boabdil el Chico, s veškerým dvorem opouštěl svůj palác a svoje království odevzdávaje se na milost katolickým králům... Věž má jen čtyry poschodí a prý nikdy neměla jich více. Zlomyslný návštěvník jeden poznamenal, že král, utíkaje s takové výše, v poschodích se přepočítal; což jest dost možná věc, neboť není obyčejem oddávati se mathematickým reflexím na outěku. A Boabdilovi musilo být asi divně okolo srdce, když při tom čerstvém pochodu také ještě všecku svou slávu nepřátelům zanechával. Zdrcen jsa tím neštěstím a snad také hanbou, Boabdil prosil pak Ferdinanda a Isabellu, aby po něm již nikomu nebylo dovoleno touže branou vycházeti. Prý Isabella slitovala se nad tou melancholií a průchod od té doby byl zazděn. Později francouzské vojsko věž poškodilo, vyhodivši jednu její část do povětří: kusy zdí povalují se teď v trávě, a různé bejlí na nich roste.

Přání Boabdilovo však vyhověno, třeba bezděky: sřiceniny zasypaly východ docela. Ale do Alhambry a z ní chodí se přece, třeba jinudy.

V pěkné Torre de las Infantas s některými pozoruhodnými síněmi bydlívaly dcery maurských králů, odkudž také její jméno; je, tuším, obydlena dosud. Také k ní víže se mnoho pověstí, ale jedna z nich, pohádka o třech princeznách, zvláště je pěkná.*)

Povíme ji v krátkosti.

Byl jeden král, jako v každé jiné pohádce, ale neměl nic, ani tři syny, ani tři dcery; ty však přijdou za malou chvilčičku. Ten král se jmenoval Muhammed a poněvadž byl leváček, byl velmi nešikovný. Mnozí jiní panovníci nebývali sic leváčkové, ale často ještě nešikovnější. Jednoho dne Muhammed, projížděje se ve svém království, potkal hlouček jezdců, kteří se vraceli z výpadu do území křesťanského. Jejich oslů a mezků, obtěžkaných bohatou kořistí, král si nevšímal, byl bezpochyby na ně ode dvora zvyklý, ale oko jeho padlo na krásnou, skvostně oblečenou pannu, která plačíc seděla na jednom z těch soumarů, sotva poslouchajíc útěšných slov své dueně. Třeba byl Muhammed už starý, nebo snad právě proto, bez meškání tu slečnu španělskou sobě oblíbil, a dobře udělal, nebo, kdyby toho byl neučinil, byl by této pohádky už konec. A ještě není. Vojáci maurští musili za zvláštní poctu si pokládati, že směli vydati krásnou kořist svému králi: v duchu však jisté mu moc neblahořečili. Aby se slečně v harému nestýskalo, Muhammed jí ponechal její chůvu, „moudrou Chadigu“; proč moudrá byla, brzo uslyšíme. — Král byl nešika, jak jsme pověděli, jenom ne in puncto mulierum: dovedl totiž za pomocí Chadígy španělskou slečnu přemluvit, ta dala se na maurskou víru, stala se sultánkou a porodila za příslušný čas trojčata, tři princezny. Muhammed byl by raději tři prince viděl, ale na konec byl pyšným i na tři dcery.

Svolal hned všecky hadače, kouzelníky a astrology, aby se o budoucnosti svých děvčat něčeho bližšího dověděl. Staří páni strčili hlavy dohromady, přemýšleli, koukali na hvězdy a povídali posléze:

„Dcery, ó králi, jsou majetek velmi nejistý; ale nejvíce bude Tvé opatrnosti potřebí, až přijdou do let, kdy budou moci se vdáti, — pak opatruj jich sám a nesvěřuj jich nikomu.“

„No, no,“ myslil Muhammed, „když nic jiného, však nebude tak zle. Ale opatrnosti nikdy nezbývá,“ dodal v duchu.

Matka brzo po té události zemřela, a Muhammed zavezl mladistvé princezny do překrásného zámku na břehu mořském, Salobrenny, a odevzdal je péči moudré Chadigy.

Princezny žily sice v královském přepychu, ale ode všeho světa odloučeny. Ke své obsluze měly houf otrokyň, k zotavení rozkošné zahrady s nejkrásnějšími květy a nejbujnějším ovocem, všecko, co jen srdce ráčilo, jenom ne mužskou tvář. Tady kvetly všecky tři a rozvíjely se v nadobyčejné krásky. Jmenovaly se Zaida, Zoraida a Zorahaida. (Pokračování.)

*) Washington Irving: Alhambra.

Strašidlo.

Napsal *Frank Stockton.*

(Dokončení.)

Ten hovor mne i Madlénu velice mrzel. Byli jsme teď jisti, že Bella věděla, že nás není tajna její známost s tím mladým mužem a že jest stále odhodlána neříci nám ničeho ani v důvěrnosti, ani na omluvu. Chovala se k nám nehezky, a my nemohli jí to nedati na jevo. Ona sama byla také zamlklá a docela jiná než to veselé děvče, kterým bývala.

Řekl jsem Madléně, aby šla k Belle a promluvila s ní jako sestra, ale ona to odepřela.

„Ne,“ řekla. „Znám Bellinu povahu a byla by z toho mrzutost. Má-li se už něco státi, ať začne ona.“

Odhodlal jsem se učiniti konec tomuto nemilému pocitu, který mi byl skoro zrovna tak nepříjemným jako nějaká scena. Bude-li možno, překazím návštěvy toho mladíka. O Belle nemohl jsem již nikdy míti to dobré mínění jako dříve, ale bude-li ten nestydatý člověk vzdálen a Vilouš Crenshaw se vrátí a chopí se své věci, jak na řádného ženicha sluší, bude snad ještě všechno dobře.

A teď — je to věru ku podivu — začal jsem toužiti po zjevení, jehož příchod byl mi slíben. Uvažoval jsem, jak bych se Bellina tajného nápadníka zbavil, i shledal jsem, že rozluštění této otázky jest dosti obtížné. Zastřelit jsem toho člověka nemohl, a bylo věru nesnadno překaziti setkávání se dvou osob, jimž neměl jsem co poroučet. Ale napadlo mi, že, kdybych si mohl zabezpečit pomoc očekávaného strašidla, byla by věc snadná. Bude-li jen poněkud tak úslužné a zdvořilé jako to, co strašilo tu dříve, přispěje zajisté ochotně k rodinnému štěstí a pomůže nám přetrhnouti tento nešťastný svazek. Kdyby svolilo býti přítomnu jejich dostaveníčku, bylo by vše vyřízeno. Věděl jsem z vlastní zkušenosti, že námluvy u přítomnosti strašidla jsou nad míru nepříjemné a v tomto případě věřil jsem, že budou nemožny.

Každou noc, když všechno v domě utichlo, obcházel jsem kolem, prohlížeje vrata, dvéře a balkony, dívaje se za komíny a štíty v naději, že spatřím zjevení, které jsem ještě před nedávnem očekával s takovou nevolí a odporem. Kdybych se mohl setkati třeba jen s tím, které sloužilo teď v Rusku, myslil jsem, že by mi také dobře posloužilo.

Třetí neb čtvrté noci po započetí svých obchůzek potkal jsem na stezce nedaleko domu toho mladého chlapíka, který nám způsobil již tolik nepříjemností. Má rozhořčenost nad jeho nestydatým příchodem neznala mezí. Měsíc byl trochu zahalen beránkovými oblaky, ale viděl

jsem, že vypadá jako jindy šviháckу a má klobouk ještě více na stranu, jak tu stál rozkročeně s rukama vzadu a držel svůj jezdecký bičík. Přistoupil jsem rychle za něho.

„Nuže, pane!“ zvolal jsem. Nezdál se býti ani sebe méně zaražen.

„Jak se daří?“ řekl a kývnul trochu hlavou.

„Jak se opovážíte, pane,“ zvolal jsem, „vkrádati se do mého domu? Jest to podruhé, co vás zde dopadám, a teď povídám, abyste se hleděl dostati odsud, co nejrychleji můžete. A naleznu-li vás zde ještě jednou, naložím s vámi jako s nočním lupičem.“

„Věru,“ pravil, „bylo by mi velmi líto, kdybych vám způsobil tolik nepříjemností. A teď, dovolte, abych vám řekl, že jsem se snažil, co jsem jen mohl, vyhnouti se vám z cesty, ale poněvadž jste se tak mermomocí chtěl se mnou seznámit, myslil jsem si, že bude dobře vyjíti vám vstříc, jak toho žádá společenský mrav.“

„Už dost těch vašich impertinencí!“ zvolal jsem. „Mluvte, co zde hledáte?“

„Nuže,“ odpověděl s malým úsměvem, „chcete-li to vědět, nezáleží mi na tom, když vám to řeknu. Přišel jsem se podívat na Bellu.“

„Vy jeden ničemo!“ vzkřikl jsem, zvedaje svou pádnou hůl. „Kliďte se, sice vám rozbiju lebku.“

„Dobrá,“ řekl, „dejte se do toho.“ A vzpřímiv se, švihl bičíkem do své pravé boty.

Bičík projel naskrze oběma nohama. Bylo to strašidlo!

Jako omráčen couvnul jsem a usedl na květinový záhon, o který jsem byl klopýtl. Neměl jsem síly ani moci promluvit. Viděl jsem strašidlo již jednou, ale tímto náhlým objevením byl jsem celý bez sebe.

„A teď, myslím, víte, kdo jsem,“ řeklo strašidlo, přiblíživši se a stojíc přede mnou. „To, co zde bylo dříve, řeklo mi, že vaše paní nemá ráda duchy; ale o slečně Belle se mi nezmínilo. Ale při sám ďábel, bylo by mu to málo pomohlo: neboť nebýt zde té roztomilé mladé dámy, nebyl bych zde také. Jsem duch Bucka Edwardse, který byl tam dole v našem kraji velmi dobře znám asi před sedmdesáti lety. Býval jsem vždy dvorný k dámám a kdykoliv se k tomu naskytla příležitost, neopominul jsem ji. Nicméně býval jsem někdy příliš dvorný: pobouřil jsem jistého žárlivého chlapa, nějakého Rugglesa, a ten mne jednoho krásného rána v měsíci září zastřelil v souboji. Od té doby strašil jsem s delšími a kratšími přestávkami asi v tuctu domů, kde byla hezká děvčata.“

„Chcete říci,“ tázal jsem se teď, nabývaje opět síly, „že by to duchovi za to stálo, vrátit se na zem k vůli děvčeti?“

„Což pak si to o nás myslíte?“ zvolalo zjevení Bucka Edwardse. „Domníváte se, že jen staří lakomci a láskou utrápené dívky přicházejí zpět, aby si udělali dobrý den? Ne tak, pane! Každý z nás, kdo za něco stojí, vrací se, najde-li jen příležitost. Při sám rohatý, víte-li, že jsem se dvořil Bellině babičce? A byli jsme to, na mou věru, veselý párek! Nikdo o tom slůvka nezvěděl, a to bylo tím veselejší.“

„Hodláte tedy zůstati zde a věnovati svou pozornost mé švagrové?“ tázal jsem se úzkostlivě.

„Zajisté,“ zněla odpověď. „Což jsem již neřekl, že jsem proto přišel?“

„Nevidíte to neštěstí, které způsobíte?“ tázal jsem se. „Překazíte bezpochyby sňatek s výborným mladíkem, kterého si všichni přejeme —“

„Překazím sňatek!“ ušklíbl se spokojeně duch Bucka Edwarse. „Kolik sňatků jsem již překazil! Poslední, co jsem před svým odchodem z této země učinil, bylo něco takového. Ona si nechtěla vzíti toho pána, který mne zastřelil.“

To strašidlo nemělo očividně ani kouska svědomí.

„A nedbáte-li na to,“ řekl jsem velmi rozhněván, „mohu vám říci, že děláte zlou vůli mezi mladou damou a nejlepšími přátely, kterých má na světě, a že to může skončiti velmi nešťastně.“

„Nuže tedy, drahý pane,“ řekl duch, „jste-li vy a vaše žena skutečně jejími přátely, proč se chováte jako blázni a děláte mrzutosti?“

Neodpověděl jsem na tu poznámku, ale dával jsem mu velmi horlivě na vědomí, že řeknu slečně Belle do slova, co on je zač, a tak tomu udělám konec jedním rázem.

„Řeknete-li jí, že se procházela a mluvila s duchem toho mladíka, jenž se ucházel o její babičku — doufám, že bude hledat v papírech staré dámy a najde tam některé z mých listů; — to ji připraví o rozum. Vyznám se v dívčích povahách, pane.“

„Já též,“ zabědoval jsem.

„Nerozčilujte se,“ řekl on. „Nechte si děvče jít svou cestou a všechno půjde dobře! Dobrou noc.“

Ulehl jsem do postele, ale nespal jsem. To byla hrozná situace. Švagrová, které se dvoří strašidlo! Bylo kdy na světě muže, jenž vydán byl takovým mukám! A já je musím snášet sám! Nebylo nikoho, komu bych mohl sděliti to tajemství.

Několikráte ještě po tomto výstupu viděl jsem osudné zjevení mladého šviháka ze starých dob. Kýval na mne hlavou vesele, ale já o to nestál, abych s ním mluvil. Jednou odpoledne hledal jsem po domě svou ženu a rozumí se, že jsem vešel nejprve do pokoje, kde ležel Pegram ve své malé postýlce. Dítě spalo a nikdo nebyl u něho. Stanul jsem a díval se zamyšleně na svého syna. Bylo to hezounké dítě a patrně velmi nadané; a přece nemohl jsem si už nepřáti, aby už byl starší, neb vůbec samostatnější, jinými slovy, aby už nebylo potřeba, by se jeho matka točila stále kolem něho. Kdyby se spokojila trochu méně s Pegramem a trochu více se mnou, byly by zajisté mé sny o manželském štěstí uskutečnění bližší.

A jak tyto myšlénky přecházely mou hlavou, pozvedl jsem oči, a hle, u druhé pelesti malé postýlky stál nešťastný duch Bucka Edwardse.

„Krásný klučina!“ řekl.

Moje rozhořčenost nad tím, že vidím tuto nestydatou existenci vkrádati se do svatyně mého domu, neznala mezí.

„Ty bídný vetřelče!“ zvolal jsem.

V tom okamžení vešla do pokoje Madléna. Bledá a zasmušilá šla přímo k postýlce a vyzvedla dítě. Potom obrátila se ke mně a řekla:

„Stála jsem ve dveřích a viděla, jak se díváš na mé dítě. Slyšela jsem, cos mu řekl. Očekávala jsem to již dříve.“ Řekla a s Pegramem na ruce odešla z pokoje.

Duch byl zmizel, když Madléna vstoupila. Plu hněvu a hořkosti, — neboť má žena nikdy dříve tak se mnou nemluvila, — seběhl jsem se schodů a z domu ven. Bloudil jsem dlouho a daleko plu bolestných myšlének. Když jsem se vrátil domů, nalezl jsem lístek od své ženy. Stálo tam:

„Odstěhovala jsem se s Pegramem k tetě Hanně a Bella šla s námi. Nemohu dále žíti pod jednou střechou s někým, komu jest mé dítě ‚bídným vetřelcem‘.“

Usedl jsem ve svém zármutku; v tom šeru byla teď aspoň jiskra útěchy. Ona si vzala Bellu s sebou. Má první myšlénka byla odebrati se za ní do města a vše jí vysvětliti; ale ihned mi také napadlo, že bych s ní musil mluviti o zjevení, a byl jsem jist, že by se nikdy nevrátila s Pegramem do domu, kde straší. Musím tedy, abych opět dostal svou ženu, opustit tento krásný dům? Celé dva dny lámal jsem si hlavu a bloudil zasmušile kolem.

Na jedné ze svých zamyšlených procházek potkal jsem strašidlo.

„Co tady děláte?“ zvolal jsem. „Bella je pryč.“

„Vím to,“ odpovědělo to se svou obvyklou impertinentní ledabylostí. — „ale ona se vrátí. Až přijde vaše žena, bude nucena slečnu přivésti s sebou.“

Tu probleskla mi hlavou myšlénka. Prospěje-li to, Bella se nevrátí. Ať se děje, co děje, to neodbytné zjevení veselého, mladého švihaka nebude míti žádné omluvy, proč potlouká se po mém domě.

„Nevrátí se nikdy, dokud budete zde vy,“ pravil jsem.

„Tomu nevěřím,“ odpovědělo to chladně.

O té věci jsem tedy více nemluvil. Usmyslil jsem si, co učiním, a bylo to zbytečno zlobiti se s tak páře podobným tvorem, jako byl tento. Ale něčeho mohl jsem se snad od něho dověděti.

„Řekněte mi,“ tázal jsem se, „kdybyste z jakékoliv příčiny opustil to místo zde, kdybyste se, jak říkáme, vzdal své situace, měl byste nástupce?“

„To vám ani nenapadej, že bych šel,“ řeklo to opovržlivě. „Se mnou nesvedete ničeho těmi svými malichernými úskoky. Ale to vám řeknu, abyste měl pokoj, že, kdyby mi přece napadlo, odtud se vystěhovat, budete zde míti strašidlo jiné dříve, než napočitáte pět.“

„Proč,“ zvolal jsem dupaje, „má býti zrovna tento dům obětí strašidel, když jest na sta, ano tisíce jiných míst, kde se nikdy žádné zjevení neukáže?“

„Starý hochu,“ řeklo strašidlo s rukama založenýma a s polopřimhouřenýma očima, „není to dům, který přitahuje duchy, ale je to někdo v něm; a tak dlouho, dokud vy jste zde, bude tu strašit. Ale nemusíte si to brát k srdci. V některých domech jsou myši, jinde zimnice a jinde strašidla. Au revoir!“

A byl jsem sám.

Tak tedy nemohli jsme tohoto příšerného břemene nikdy býti zproštěni. S těžkým srdcem a těžkýma nohama kráčel jsem hustým hájkem ke svému druhdy šťastnému domovu.

Nebyl jsem doma ani půl hodiny, když objevila se Bella. Přijela ranním vlakem a neměla s sebou ničeho, než příruční tašku. Pohlédl jsem na ni s ustrnutím:

„Nešťastné děvče,“ zvolal jsem, „což pak jsi to ani tři dny nemohla vydržet jinde?“

„Jsem ráda, že tak mluvíš,“ odpověděla, berouc si židli, „neboť teď vím, že asi dobře tuším, o co se jedná. Utekla jsem s Madlénou, abych se od ní dověděla, co je pravou příčinou všech těch hrozných zmatků mezi vámi. Povídala mi, co jsi řekl a já nevěřím, že jsi kdy užil takových slov o Pegramovi. A teď se tě chci na něco zeptat. Byla jsem v tom všem já něčím vinna?“

„Nikoliv,“ řekl jsem, „přímo ne.“ A teď, osmělen okolnostmi, dodal jsem: „Ale onen tajný tvůj návštěvovatel nebo přítel mnoho zavinil.“

„Já si myslila, že je tomu tak,“ odpověděla. „A teď, Jiříku, chci ti něco říci, co tě asi velmi zarazí.“

„Zaráželo mne v poslední době tolik věcí, že teď už vydržím snad všechno.“

„Dobře tedy,“ řekla. „Ta osoba, kterou jsem někdy vídala, a kterou jsi jednou dopadl pod mým oknem, je strašidlo.“

„Tys to věděla?“ zvolal jsem. „Já vím, že to je strašidlo, ale že bys ty měla o tom tušení —“

„Už tak!“ odvětila. „Prohlédla jsem ho od samého počátku. Byla jsem trochu překvapena, ano trochu jsem se bála, když jsem to viděla, ale brzo poznala jsem, že mi to zjevení nemůže ublížit, a nemůžeš si ani představit, jak to bylo zábavné. Mne vždycky strašidla nějak vábila, ale že setkám se s takovým jako to zde, jsem neočekávala.“

„A tys tedy věděla, že to není skutečný muž,“ řekl jsem, stále pln úžasu nad tím, co slyším.

„Skutečný muž!“ zvolala Bella s velkým opovržením. „Domníváš se, že bych si takto učinila známost se skutečným mužem a dovolila mu, aby přicházel pod mé okno a mluvil se mnou? Byla jsem odhodlána, neříci to nikomu, neboť jsem věděla, že byste to neschvalovali a překazili byste mi ten žert, ať už tak neb jinak. Teď bych si ale přála, abych byla s vámi o tom promluvila.“

„Ano,“ řekl jsem, „bylo by nám to uspořilo mnoho nesnází.“

„Ale, Jiří,“ pokračovala, „ty si ani nemůžeš pomyslit, jak k smíchu to bylo! Takové směšné, domýšlivé, staromodní, hejskovské strašidlo!“

„Ano,“ řekl jsem, „když to bylo živo, dvořilo se to tvé babičce.“

„Ta nestoudnost!“ zvolala Bella. „A domýšlíte se, že jsem to měla za skutečného muže! Jednou, když to se mnou mluvilo, ustoupilo to do růžového keře a bylo tam tak dlouho, až splývalo v jedno s růžemi a listím.“

„A vy jste to věděla po celý ten čas?“

Tato slova byla promluvena dutým hlasem od někoho blízko nás.

Obrátivše se rychle, spatřili jsme ducha Bucka Edwardse, ale nebylo to již to veselé strašidlo jako druhdy. Klobouk svezl se mu do zadu s hlavy, kolena byla do sebe vpadlá, ramena svislá, hlava sklesla a ruce houpaly se mu jako přivázané na provázku.

„Ano,“ řekla Bella, „věděla jsem to po celý ten čas.“

Duch pohlédl na ni vyhaslým, mlhavým zrakem a teď začal mizet, nikoliv náhle, jako obyčejně, ale pomalu, jako nerozhodně. Napřed zmizelo tělo, potom hlava a zůstal jen klobouk a boty. Také ty se potom znenáhla ztrácely a poslední, co jsme viděli z někdejšího Bucka Edwardse, byla špička skleslého jezdeckého bičíku.

„Je pryč," řekla Bella, „už ho více neuvidím."

„Ano," řekl jsem, „je pryč. Myslím, že tvé poznání jeho pravé podstaty zlomilo na dobro toho sebevědomého ducha. A teď, co máme dělat s Madlénou?"

„Nebyl to duch, kterého jsi nazval vetřelcem?" tázala se Bella.

„Zajisté to byl on," odvětil jsem.

„Dobře tedy, jdi a pověz jí to."

„O strašidle a o všem!" zvolal jsem.

„Zajisté!" řekla ona.

A tak jsme odjeli spolu k Madléně a já jí pověděl vše. Nalezl jsem ji už bez hněvu a tonoucí v zármutku. Když jsem skončil, jakkoliv celá pegramisovaná, vrhla se mi do náručí. Tiskl jsem ženu a své dítě k prsům a všickni plakali jsme radostí.

Když se Vilouš Crenshaw vrátil do vlasti, povídali jsme mu celou tu věc, a on řekl, že ho to ani sebe méně netrápí.

„Takového soka se nebojím," dodal. „Což pak s takovým ženichem!"

„Ale něco vám řeknu," pravila Madléna, „bylo by dobře, abyste už nějak rozhodl sám. Takového děvčete jako Bella bylo by přece jen škoda pro strašidlo."

Crenshaw vzal si to k srdci a na podzim měli jsme svatbu. Oddavky byly v malém kostelíku nedaleko od nás. Byla to tichá svatba a přítomna byla pouze rodina ženichova a nevěstina.

Na konci obřadův cítil jsem, nebo viděl — zajisté však neslyšel — tlumený povzdech hned vedle sebe.

Obrátil jsem se, a hle na schůdku u kazatelny sedělo strašidlo Bucka Edwardse. Hlavu měl schýlenou, a ruce, držící bičík, spočívaly mu bezděky na kolenou.

„Na mou duši," reklo to, „tak si to pomyslit! Nebýt tenkrát zastřelen, mohl jsem se státi té dívčiny dědečkem!"

Musil jsem se usmát.

„Teď už není pomoci," odvětil jsem.

„Taková řeč při svatbě!" řekla Madléna, šťouchajíc mne vyčítavě loktem.

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer*.

(Pokračování.)

„Neboj se, milá Caterino, že žádáme, abys slepě poslechla," jala se donna Paolina zase mluviti. „Uvidíš jej, seznámíš se s ním, a pak, pak jsem jista, že se vše samo sebou upraví. Je roztomilý, mladý, krásný, a bude bohatý. Schází mu pouze jedno — nemá jména, toho však ty mu podáš, a tak nebudeš mu ani v nejmenším zavázána za bohatství, kterého svým sňatkem nabudeš."

Caterina mlčela. Donna Paolina čekala dlouho na její odpověď, když nepřicházela, začala opět mluviti.

„To vysvědčení," smála se, „ti musím dáti, že nejsi zvědavá. Ani se mne neptáš, kdo to je, proč ti jej navrhuji, a jaký to úmysl nás, mě a mého muže, k tomu všemu vede. Jsi jako socha. Spíš? Vzbuď se přece!"

A žertovně jí potřásala. Caterina zdála se vskutku, jakoby se probouzela.

„Mám-li vám říci prostou pravdu," řekla konečně, „pak se vám vyznávám, že vám ani zdaleka nerozumím. Mohla jste se mnou arabsky mluvit, a věděla bych zrovna tolik jako teď."

„Vidím," odpověděla donna Paolina, „že bude nejlépe, řeknu-li ti všecko důkladně a docela jasně. Nuž, tedy poslouchej, ale, prosím tě, pozorně, abych dvakráte mluvit nemusila. Víš, že nemám dětí, a víš, že můj muž je posledním markýzem Valmarina, že statky jeho a jméno připadnou někdy baronovi Valmarinovi, hlavě poboční větve té někdy tak velké a slavné rodiny toho jména. To všechno víš, ale nevíš snad, ač se tím konečně netajíme, že na světě ani já, ani markýz nikoho tak nenávidíme jako právě toho barona, který se přímo s ďábelským úsměvem vždy tak starostlivě po našem zdraví vyptává. Velký díl našich statků padne mu neodvratně do rukou, ale některé z nich a všechno ostatní značné bohatství markýzovo možno zachrániti od toho hrabivého, nedočkavého dědice. Dej nyní pozor, abys dobře chápala, ty sladká moje dušinko. Věz, markýz má syna nemanželského, miloval nějakou herečku, která dávno zemřela, ještě než jsem markýze znala. Nejsem tedy na ni žárlivá, a existence tohoto syna nebyla mi před mým sňatkem tajemstvím. Markýz dal mu skvělé vychování, a mladík ten je nyní jeden z nejhezčích, nejelegantnějších důstojníků v armádě, se skvělou karriérou v budoucnosti."

Donna Paolina mlčela chvilku, čekala, že Caterina promluví. Dívka ale mlčela.

„Adoptovat ho," pokračovala donna Paolina za chvilku, „a ustanoviti jej za legálního dědice jména a statků, jak jsem to navrhovala, to prý nejde a vedlo by to prý k nekonečným processům, a baron mohl by konečně vyhráti. Bude tedy lépe zajistiti roztomilému našemu chráněnci aspoň možnou část dědictví, velmi značnou, a odejmouti ji takto baronovi. Zbývá jen ještě jedno: zaopatřiti mu krásné jméno. Nyní chápeš snad konečně?"

„Ne," řekla Caterina krátce a upřímně.

„Ach," jevila donna Paolina svou netrpělivost, „to je pravdě nepodobné! Nuže, vysvětlím to: Ty jsi poslední Soranesi; pojmeš-li jej za chotě (pomni, že obdařeného polovicí veškerého jmění markýzů z Valmariny) bude to snadné, abychom mu vymohli, aby tvé jméno na něho přešlo. Budeš hraběnkou Soranesi-Cremona (mladík ten se nyní tak jmenuje) a zaujmeš místo ve společnosti, které ti patří dle jména, které jsi zdědila, ovšem že, bohužel, téměř bez jediného bajoccu po svých otcích. Teď chápeš?"

Caterina se zapálila a vzpřímila se poněkud.

„Donno Paolino," řekla a bojovala se svou nevolí, „zdědila jsem své jméno po otcích bez bajoccu, říkáte

Pravda, ale zdědila jsem zároveň přece pravý pojem o cti, tak že vím, že s tím jménem kupčiti mi nedovoleno."

Donna Paolina byla uražena, ale chladná.

„Vytýkáš mi tedy, že ti navrhuji, abys učinila něco nečestného? To jsem nečekala."

„Odpusťte," řekla Caterina živě, „nechtěla jsem vás uraziti a pravím pouze, co cítím."

„Tím opakuješ svou urážku!" zvolala markýza a zahořela nyní hněvem. „Vytýkej mi raděj přímo, co proti mně na srdci máš."

„Teto Paolino," řekla dívka sice mírně, avšak marně se snažíc, aby všechnu svou uraženou pýchu potlačila, „budu vám tedy přímo vytýkati. Nejednala jste dnes, odpusťte, delikátně. Byla jste posud ke mně vždy velmi laskava a měla jste právě na to ohled bráti, že vám k vděčnosti zavázána jsem. Vy přišla jste nyní a tvářīte se, jako byste žádala, bych zaplatila svůj dluh. A přece nemohu věřiti, že to opravdu tak pojímáte."

Markýza se poněkud zarazila, prostá důstojnost té dívky nezůstala bez dojmu na ni.

„Snad jsem chybila tím bezohledným způsobem, jakým jsem ti tu věc sdělila," řekla za chvilku. „Markýz měl pravdu. On to chtěl jinak nastrojiti. Řekl: Seznámíme je, a bude-li mu Caterina příznivá, bude se jí to, co na ní žádáme, docela přirozené a prosté zdáti."

„Děkuji markýzovi," odpověděla Caterina, „děkuji mu, neboť dává tím na jevo, že mě zná a že si mne váží. Měl pravdu, donno Paolino."

Donna Paolina se usmála.

„Nuž, vidíš, není vše ztraceno!" zvolala. „Vrátíme se k návrhu mého muže. Pojedeš se mnou do Říma. Seznámíme vás, holoubátka —"

„Ne, nyní už to není možné, když jste už tak přímo mluvila," řekla Caterina.

„Jdiž, jdiž," smála se markýza, „což jsi tak jistá, že pan Cremona na tebe neučiní dojem? Neviděla jsem nikdy poručíka, kterému by husarská uniforma lépe slušela. Jaká distinkce v každém jeho pohybu, a hlas, když zpívá romanci, a oči, — ah, slovem, je okouzlující!"

Caterina mlčela.

„Kdy pojedeš tedy do Říma? Hned dnes?" tázala se markýza.

„Dnes ne," řekla Caterina a sklopila oči.

„Tedy kdy? Chci určitou odpověď," naléhala markýza.

„Určitou odpověď?" opakovala dívka s podivným úsměvem a nepozvedla sklopené oči.

Donna Paolina ztrácela trpělivost.

„Ano," řekla, „určitou odpověď a žádnou ozvěnu svých otázek."

„Nemohu ji dáti, tu určitou odpověď," odpověděla dívka tiše a nepozvedla oči.

„Ah, ty se dle všeho s panem Cremonou vůbec ani seznámiti nechceš?" zvolala markýza a červenala se hněvem.

„Ne, nechci, vězte to, když mě nutíte," řekla tiše a určitě Caterina.

„Jsi-li opravdu tak upřímnou," zvolala markýza, „pak buď upřímnou až do konce a řekni mi bez obalu, proč. Ale neskrývej se za žádné skrupule své delikátnosti, za žádnou pietu k památce všech hrabat Soranesů od začátku světa."

„Nuž," řekla dívka a vstala, „budiž." Hleděla donně Paolině přímo do očí, bez ostychu, bez zardění. „Příčina je prostá, miluji jiného, a nikomu jinému než jemu nemohu a nechci náležeti."

„Ah, jaké překvapení!" zvolala donna Paolina, „to je pravé melodrama, na mou čest! A kdo je ten ‚jiný'?"

Jan Maria vstal, nutilo jej to, aby vyšel a zvolal „já!" zdálo se mu, že by měl nyní po jejím boku stát, avšak ta narážka na melodrama jej zdržela. Zdálo se mu to náhlé objevení se směšné. Klesl na svou židli zpět. Donna Paolina slyšela ten pohyb, šramot židle a uhodla okamžitě, kdo na terasse rozhovor jejich poslouchal. Byla bez sebe nevolí. Donna Paolina nebyla konečně zlá, aspoň ne horší než většina lidí, avšak běda tomu, kdo ji urazil! A Caterina urazila ji tím, že skrývala svědka jejich rozmluvy, a ještě více tím, co markýza nazývala nevděkem. Býti nevděčným, zdálo se jí vždy největším hříchem, proto že nevděk od činění dobra odstrašuje, a donna Paolina nechtěla nic jiného, než dobro činiti vždy a všude. Myslila, že není sobeckou, a to byl největší její klam a omyl. Její náboženství mělo prostě toto dno: činiti dobré proto, aby to vynášelo nebeské úroky. Prapodivně si mátla výrok: „Cokoli některému z chudých učiníte, učiníte mně." Každý ten chudý, kterému štědře pomáhala, nebyl pro ni nic jiného než maska, kterou Spasitel na sebe bral, aby ji zkoušel. Kdyby někdo byl prostředek vynalezl, jak chudinu a bídu z toho světa odstraniti, byla by ho nenáviděla a za hodna považovala, by se na hranici upálil. Ta chudina zde musila býti! Pro ni byla božskou institucí jako církev, království, aristokracie a vše, co jí pojišťovalo vynikající místo ve společnosti lidské. To vše bylo vlastně jen proto zde, aby donna Paolina blaze žila na zemi a pak bez příliš velkého namáhání do bran nebeského království vešla. Za přebytek svůj kupovala si laciné vstupenku do ráje! Avšak z těch příštích úroků chtěla a žádala donna Paolina malou splátku už zde, na hříšném tomto světě. Chtěla slzu pohnutí v očích těch viděti, kterým dobrodiní prokazovala, chtěla výkřiky obdivu nad andělskou svou dobrotou slyšeti . . . Takové reminiscence byly jí někdy sladké, když seděla za soumraku ve svém pokoji, v den, kdy nejela ani ku královně, ani do společnosti a když návštěv nepřijímala. Měla ta dojímavá díku vzdání pro ni tutéž cenu jako vzpomínky na některou úžasnou kadenci Adeliny Patti, na zvláště povedenou deklamaci kterékoli ze slavných herecek. Ty slzy, ty výkřiky vděčnosti způsobily příjemný vzruch citů jako ty kadence a deklamace. Co byla dnes od Cateriny očekávala! Jak živě představovala si výstup v tom poloprázdném domě v San Cataldě! Neobejme Caterina její kolena, až uslyší, že bude bez mála dědičkou markýze Valmariny? Ah, to bylo hanebné, jak ji ta dívka zklamala! Olupovala, okrádala ji o požitek tak čistý, andělský, na který s plnou jistotou počítala! Zloba její neznala mezí. Vzala nyní Caterinu tak prudce za ruku a trhla jí tak silně, že dívka málem klesla.

„Kdo jest ten jiný?" opakovala svou otázku.

Caterina mlčela, uražena a překvapena tak přímo surovým hněvem.

„Co vám na tom může záležeti," řekla konečně.

„Vždyť vím, kdo to je!" zvolala donna Paolina se vší brutálností velké dámy, která jí náhle býti přestává.

„Vždyť vím, kdo to je! Onen neznámý, nemožný, kterého jste někde na silnici sebrala a teď i v domě skrýváte a hejčkáte, slečno Caterino di Soranesi!“

„Ah, mlčte!“ zvolala Caterina prudce a hrdě. „Nedotýkejte se toho, kterého považuji za svého manžela.“

Donna Paolina zasmála se smíchem hlučným a sprostým jako kterákoli z prodavaček na trhu.

„Ah, ty jsi vzácná!“ řekla hrubě. „Byla bych hnedle řekla čistá — avšak o tom pochybuji.“

Jan Maria vstoupil do pokoje. Nebylo déle možno tiše naslouchat. Pravda, co mohl dělati? S mužem by se střílel, nebo by se na něj vrhl, co však s donnou Paolinou? Nevěděl, jen to cítil, že se zjevit musí, že jeho to povinností bránit Caterinu proti dalším urážkám.

„Paní markýzo,“ řekl, „jakým právem smíte sahati na čest muže, kterého neznáte? Avšak o to se nejedná. Jakým právem však smíte se Cateriny dotýkati, Cateriny, mé nevěsty?“

Donna Paolina hleděla s opovržením na mladého muže, ale dojem, který na ni činil, nebyl ten, který na jevo dávala. Trpící jeho tvář byla tak krásná, celý zjev jeho tak distingovaný, a cosi tklivého v očích a ve hlasu ji neočekávaně odzbrojovalo. Hněv její se náhle mírnil, všechna vulgárnost, která ji byla před chvílí tak hyzdila, zmizela. Byla chladna. Za chvilku řekla:

„Mám právo mluviti, co se mi zdá pravdou, a mám právo býti přísnou a bdíti nad dívkou, která je mou příbuznou, a nad jejím chováním. Markýz Valmarina jest jejím poručníkem. Chtěl-li jste se ucházeti o slečnu di Soranesi, s ním měl jste nejdříve promluviti. Ale vy, pane, co učinil jste místo toho? Jednal jste co počestný muž? Beze vší delikátnosti vedral jste se do domu a kompromitujete dívku, o které tvrdíte, že ji milujete. Žijete zde, jako byste byl jejím manželem, přijímáte oběť její pověsti. Pane, já si vás nevážím.“

Jan Maria mlčel chvilku, pak řekl:

„Vy se mýlíte. Avšak vyhovím i vašemu nespravedlivému přání. Odjedu zítra do Říma. Uzdravím-li se, ospravedlním se v očích pana markýza, poručníka mé nevěsty.“

„Ne,“ zvolala Caterina. „Není třeba se ospravedlniti. Nedbej paní markýzy, co nám do ní, co do toho, co si myslí? Markýzo, vy soudila jste o mně nízko — a přece byla jsem vám dobrá dosti pro vašeho chráněnce. O kom smýšlela jste urážlivěji, o něm nebo o mně?... Já si vás nevážím.“

„Ó, drzá!“ zvolala markýza bez sebe a pozvedla mimoděk ruku.

„Jděte!“ řekla Caterina hrdě, s opovržením. Nenáviděla markýzu smrtelně, ne pro to, co o ní soudila, ale pro to, že urážela Jana Marii.

Markýza zbledla hněvem.

„Jdu,“ řekla, „ale postarám se o to, abych tu tvou idyllu ti překazila. Vy můžete zůstati, pane, umírejte klidně v San Cataldě, máte-li ten vrtoch! Konečně, vy najal jste si byt a máte právo v něm bydleti. Ale jsou na štěstí také ještě zákony, které zabrání dívce, aby nedávala svou nestoudností celému světu pohoršení. Poručník její uchopí se všech prostředků, které mu ty zákony přisoudí, aby ji odsud na čas vašeho zde přebývání odstranil. Bude to sice poněkud skandalósní, ale u slečny di Soranesi to už na váhu nepadá.“

Šla ke dveřím a zasáhla Caterinu svým zášti a opovržení plným pohledem. Ale u dveří vyskytla se pojednou překážka. Suntarella byla celý ten výstup z vedlejšího pokoje slyšela. Teď stála proti markýze zsinalá vášní a z očí šlehaly jí plameny. Vlasy její zdály se ježící se hřívou nějaké lvice. Dlouhé její prsty křivily se jako zavírající se spáry, jednou rukou ryla se do tváří a druhou zdvihala k nebi.

„Stůjte, paní markýzo,“ řekla a hlas její chvěl se sice vášní, ale nehřměl, byl spíše tichý a syčící. „Stůjte,“ řekla, „povím vám slovo.“

Markýza zastavila se mimoděk.

„Vy jste zlá, zlá jako ďábel,“ řekla Suntarella a opírala se o dvéře. „Ať vás Bůh zatratí!“

Markýza dělala posuněk, jakoby jí velela, aby stranou stoupla.

Suntarella sebou nehnula.

„Slyšte,“ řekla šeptavě. „Pamatuji se na ženštinu, když jsem byla ještě mladá. Říkalo se, že byla někdy bohatá a slavná jako královna. Bývala prý zpěvačka a tykala si s knížaty a s králi. Ale když já ji znala, byla něco jako zosobnělý mor! Stará, vrávorající, hnusná, od hlavy k patě jedna rána, pokrytá cáry, samý hmyz. Nikde jí netrpěli pod střechou. Z daleka jí házeli almužnu, kusy chleba jako prašivému psu.“

„Co mi do tvých povídaček, bloude,“ řekla markýza. „Odstup.“

„Konečně umírala,“ pokračovala stařena, nedajíc se rušiti. „Umírala... Víte jak? Za vsí byla jáma, kam se házelo vše, co zcepenělo, vše, co bylo nejhnusnější! Tam umírala na shnilé slámě. Volali k ní kněze, nechtěl jít, ale kmotry ho přinutily. Podával jí tělo Páně zdaleka na dřívku, a spadlo, tak že beze svátosti zhynula. Takový buď váš konec též! Ať Bůh mě vyslyší. Jedna buďte rána morová, hrůza lidem a hnus, a bez těla Spasitele vypusťte duši!“

Odstoupila od dveří a otevřela je.

Donna Paolina zachvěla se pověrečnou hrůzou, sklopila hlavu a vyšla beze slova.

Všickni stáli v pokoji mlčky a bolestně ztrnuli, až když hrčení odjíždějícího kočáru uslyšeli.

Suntarella vrhla se nyní na Caterinu a líbala ji a plakala hlasitě a dávala jí nejsladší jména a přerušovala svoje výlevy lásky nejdivočejšími kletbami proti donně Paolině.

Caterina byla dlouho nehybnou, konečně vyprostila se z jejího objetí.

„Nemysleme už dále na ni,“ řekla, „ani na to, co se stalo.“

„Ach, Caterino,“ zvolal Jan Maria, „co k vůli mně snášíš, co k vůli mně zkoušíš! Ó, Caterino, jak jsem neskonale bídný a nešťastný! Jsemť příčina tvého utrpení!“

Caterina podala mu ruku, chtěla jej těšiti, on ale nedal jí mluviti.

„Nyní,“ řekl, „nezbývá, než abych se rozhodl a spěšně odjel. Donna Paolina, ač zlá a nespravedlivá, má celkem pravdu. Bylo to sobecké, chtíti zemříti zde, a nejednal jsem vůbec správně. Jen okolnosti mohou mě částečně omluvit.“

„Miluješ-li mne,“ řekla dívka, „pak nemluv již slova více o tom, co se stalo. Vše zůstane při starém, ty neodjedeš a všemu ostatnímu se směji.“

„Mýlíš se, Caterino," řekl. „Ta žena hrozila a bude jednati. Není mi jasno, co podnikne, ale podaří se ji snadně činiti ti nějaké nepříjemnosti. Buď musím já odsud nebo ty. Což, abys jela na několik dní k své tetě Galli?"

„Na několik dní?" řekla Caterina s nesmírnou bolestí, „několik dní tě nevidět? A co bychom tím získali?"

Jan Maria mlčel, odpověděl na tu otázku pouze v duši:

„Mezi tím zemru zde."

Myšlénka, že zemře sám, daleko od ní, svírala mu srdce. Ale vzmužil se a zůstal klidným.

„Ne," řekl. „Zůstaň zde. Bude lépe, vyhledám-li si nějaký asyl v Římě, někde blízko Luigiho, který se mne zajisté ujme. Až mi bude lépe —"

Nedovedl to vyřknouti, věděl, že mu lépe už nebude, a věděl, že ona to ví též.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

* * *

Je duše lidská vrchol všeho žití
a nic než pýr a nežli ptáče kvapné
a nic než příze pavoukových nití,
jež venku mezi dvěma stromy napne.

Tak průhledná a měkká jako tkaní
vždy čeká, co jí okamžik dá příští,
a trochu jasných paprsků jen na ni
a ve slunci už duhami se blýští.

A letí mušky modravé a třpytné,
to myšlénky jsou, láska, ples a štěstí,
co za slunný se den jich v síti chytne!
A síť se chví, jak křídlem zašelestí.

A letí vosa — vášeň, bolest, vina,
a do tkaniva jemného se vrhá:
ta lidská duše jako pavučina
se stejně lehce zachvívá i — trhá.

Ant. Klášterský.

Národní divadlo. („*Madeleina Bungová.*" Komedie o čtyřech jednáních. Napsal Oskar Vijkander. Přeložil Jan Lier. — „*Václav Hrobčický z Hrobčic.*" Drama o třech dějstvích. Napsal Lad. Stroupežnický. — „*Fotografie.*" Veselohra o jednom jednání. Napsal Otta Pinkas.)

Madeleina Bungová jest krásná Pařížanka, která po tříletém manželství svému muži, konsulovi Bungovi, ze Štokholmu ujede. Proč? Protože muže svého nenávidí a protože miluje bratrance Bungova, mladého Axela ze Sperlingu. Generalní konsul pozoroval již dávno, že Axel pokukuje po jeho ženě, ačkoliv již na polo jest zasnouben s Bungovou sestrou Ellenou. Právě proto ho posýlá do Paříže, neboť jest přesvědčen, že v cizině na Madeleinu zapomene a za to tím vřeleji přilne k Elleně. Po něžném rozloučení odjíždí mladý pán, provázen hojnými pokyny své přísné matky a hojnějšími slzami dobré Elleny, ale v témže voze, do něhož Axel usedl, zahlédl Bungův sluha Henrik zahalenou dámu, ve které poznal paní konsulovou. Bunge hledí skandální tuto událost zatajiti a rozhlásí, že jeho žena odejela do Paříže k těžce nemocné matce své. Ale Henrik zná jeho tajemství a tak stává se jeho velice drzým a nepohodlným důvěrníkem. Je to divný člověk: bývalý kejklíř, pak sklepník a nyní sluha, napolo Mefisto, napolo americký šarlatán. Je také Pařížan a k tomu strýček Madeleinin, ačkoliv nikdo, ani sama Madeleina, netuší, kdo nosí livrej jejího muže. Do služby konsulovy dal se proto, že tam tušil kalnou vodu, ve které možno dobře lovit, a také se neklamal. Axel dlouho v Paříži nevydrží. Jeho matka se ze zármutku nad bídným skutkem jeho těžce roznemohla, a on, jak se o tom doví, pospíchá domů. Madeleina s ním, a vrací se jakoby nic do domu, který tak zrádně opustila. Konsul ji slavně uvítá, tak že o rodinném jejich dramatu nemá zase nikdo tušení, ale sotva že ji uvedl skrze řady svátečně oděného dělnictva do salonu, uvězní ji v jejích komnatách. Nastává otázka, co bude dále, neboť to jest teprve konec druhého aktu. Madeleina skutku svého nelituje, naopak, poučena různými brošurkami o svobodě žen, má za to, že jednala docela správně, a přeje si jen, aby její muž zadal za rozvod, tak aby si mohla pak vzíti milovaného Axela. Ale Bunge, který ji zbožňoval a ve svém čistém citu těžce byl uražen, nechce o rozvodu slyšet, ale přemýšlí o pomstě. Pozoruje, že Axel se vrací kající k Elleně, která, když se jí ze všeho upřímně vyznal, také mu odpouští, a proto na plesu, uspořádaném na oslavu Madeleinina návratu, prohlašuje konsul přítomným hostům sňatek své sestry s Axelem. Zároveň vyzve ovšem ve vší tichosti svou ženu, aby opustila jeho dům. Nyní ji propouští, když nemůže již po boku Axelově býti šťastnou. A zuřící Madeleiny ujme se její strýček, neboť konsul vykázal jí slušný důchod.

Jak viděti jest ta celá věc velice duchaplně zosnována. Od konce prvního aktu, kde se oznamuje zmizení Madeleinino, roste interes diváka s každou scénou, a každý odchází dojista uspokojen s rozluštěním. Leckdos vyslovil své podivení nad tím, že jest prý v tom kuse málo švédského, ovšem — naše novinka nezapře školu francouzskou, ale konečně lidé civilisovaní mluví v Štokholmě právě tak jako v Paříži nebo u nás. Sehrána byla „Bungová" výborně. Zvláště se vyznamenala slč. Danzerová v titulní úloze. Všimli jsme si dobře, s jak malými prostředky dovede docíliti potřebného účinku. Přáli bychom jí, aby mohla častěji ukázati svoje posud nedoceněné umění. Podobně ostatní, totiž slč. Křepelová (Axelova matka), slč. Dumková (Ellen), p. Slukov (konsul Bunge), p. Bittner (Henrik) a p. Seifert (Axel) byli docela na svém místě.

„Václav Hrobčický" má látku rozsáhlou, vlastně románovou, kterou autor s podivuhodnou obratností dovedl

vměstnati ve tři akty, a to beze všech proměn. Hrobčický jest kavalír starého rázu, který nemůže se nijak spřáteliti se zrušením roboty a který v sedláku vidí ještě v roce 1872, kdy děj náš se odehrává, jenom svého poddaného. Uprostřed panských lesů jest samota patřící sedláku Vrbovi; Hrobčický rád by ji koupil, ale Vrba nechce ji prodati, ačkoliv jest po uši zadlužen, neboť zámeckého pána pro starší jakési křivdy nenávidí. V tom udeří blesk do statku Vrbova a Hrobčický nechá jej do základů vyhořeti, ačkoliv má v kolně dobrou stříkačku. Vrba dá tento „kavalírský" čin jeho do novin a tím vzplane mezi ním a bývalou vrchností boj na novo. Vrba si fouká, neboť spoléhá na svoje pojištění, ale hned se dovídáme, že společnost, u které byl pojištěn, učinila bankrot, a tak jest pyšný sedlák na mizině. S radostí skoupí Hrobčický jeho dluhy a již se těší, kterak „zpupného poddaného" ze statku vyžene. Ale tu se do té věci vloží Hrobčického syn Jiří a prodav vzácný rodinný pohár nabízí tajně Vrbovi potřebné tisíce. Ten nechce od pánů žádné milosti, ale pojednou obrací se udiven k Jiřímu s otázkou, proč se vlastně o něho tak stará. A to je celá historie. Vrba měl dceru, kterou někdo svedl a která při porodu zemřela. Tehdáž přísahal, že zabije svůdce, kdekoliv jej nalezne, a nyní se dovídá, že svůdcem tím byl syn jeho úhlavního nepřítele. Žene se po něm s napřaženou sekerou — ale zničen klesne k zemi, když si vypomene, že by dítě jeho dcery stiženo bylo novou hanbou, kdyby jeho dědek stal se vrahem. I odpustí Jiřímu, ale peněz vzíti nechce. Sotva že Jiří ze spáleného statku odešel, přichází tam jeho nevěsta Marie Kalenicová z Kalenic, paní několika sousedních panství. Svitořivá selka v návalu radosti jí vyzradí, že mladý pán nabízel jim pomoc. Slečna Kalenicová tuší jakési tajemství, neboť selka jest celá ustrašená, že věc tu vyzradila, a poněvadž zná smutnou historii její dcery, domyslí se snadno, proč její ženich chová se k Vrbovům tak velkomyslně. Jediný pohled do očí Vrbova vnuka jí odhalí celou pravdu. Bouřlivé tyto scény ve vyhořelém statku skládají druhý akt, jehož konec jest jaksi vrcholem kusu. V jednání třetím má autor co dělat, aby všecky ty zbouřené vlny zase utišil. Vrba, jak jsme řekli, nechce peněz přijati, ale chystá se, až bude vyhnán ze statku, odejeti do Ameriky. Jiří mu pohrozí, že mu dle zákona dítě vezme, a tak jen z lásky k vnukovi skloní Vrba šíji a přijme peníze. K tomuto pokoření odhodlá se tím spíše, jelikož se těší, kterak podráždí starého Hrobčického, až mu vysází svůj dluh. A to také učiní s velikou rozkoší. Hrobčický trne, kde Vrba vzal peníze, ale neopatrné slovo faráře Zemana, přítele Jiřího, prozradí mu pravdu. Co mu zbývá, nežli smířiti se se skutkem Jiřího, když zvěděl o jeho tajné příčině? A slečna Kalenicová? Odpouští Jiřímu, když viděla, jak mužně a poctivě se o dítě staral, a jako svatební dar koupila mu nazpět rodinný pohár.

Celý tento obsáhlý děj odehrává se v několika hodinách, ovšem že se místy něco z minulosti vypravuje, ale nikde tak, aby tím vznikaly délky. Vůbec jest kus, jak již řečeno, velmi obratně konstruován. Jiná jeho přednost jest svědomitá kresba povah, jakož i hojný detail genreový, kteréž upomínají živě na „Furianty". Tak oba protivníci, Hrobčický i Vrba, farář Zeman, typ kněze vlastence ze staré školy, assekurační agent Kmínek, zvláště pak Vrbová, která, „když vidí před sebou dobrého člověka", musí mu všecko říci, jsou vesměs figury podařené. Velice zajímavý jest zoufalý monolog Vrbové na konci druhého aktu, když vidí, co svou švitorností vyvedla; jest plný skoků, jako vidáme u lidí prostých.

Sehrán byl „Hrobčický" výborně. Pro oba soky měl autor dobré síly, pro Hrobčického p. Kolára, pro Vrbu p. Šmahu. Rozkošnou Vrbovou byla slč. Křepelová, která v poslední době zastala velmi dobře celou řadu různých a ne právě snadných úloh. Mladým Hrobčickým byl pan Seifert, slečnou Kalenicovou pí. Bittnerová. Faráře Zemana hrál s důstojnou vážností p. Šimanovský. Menší úlohy agenta Kmínka a obchodníka se starožitnostmi Strakoše zastali zcela případně pp. Frankovský a Sedláček. Zevnější úspěch „Hrobčického" byl velmi pěkný; hlučný, jednomyslný potlesk byl důkazem, kterak se kus všeobecně líbil. Autor, ač živě volán, se neobjevil.

Pinkasova „Fotografie" jest drobotina, která nemá jiného cíle, než aby obecenstvo několik minut vesele bavila. „Fotografie" nenudí a je-li dobře sehrána, jako u nás, dovede také rozesmáti. Vážně o ní přemýšleti se ovšem nesmí. Je to řada všelijakých nedorozumění, jaká snadno mohou vzniknouti, když děvče, místo, aby rodičům svého milence řádně představilo, položí na stůl jeho fotografii. Mezitím přijde do salonu někdo jiný, položí tam fotografii svou a rodiče považují ho přirozeně za vyvoleného ženicha. Je-li ten někdo starší a k tomu dvoudenní vdovec, stává se ovšem situace dosti komickou, a jsou-li milující děvčata v domě dvě, jest zmatek nad zmatek, že se v něm divák sotva vyzná. Osob jest v kusu dosti: rodiče (slč. Křepelová a p. Šmaha), jejich dcera a její sestřenka, obě zamilované dívky (slč. Dumková a Kubešová), jejich milenci (pp. Vojan a Sedláček) a dvoudenní vdovec (p. Frankovský).

Ve dnech dušičkových sehrán byl dvakrát odpoledne známý „Mlynář". Nečiníme proto divadelní správě žádných výčitek, naopak přáli jsme jí ze srdce ty plné domy po oba dny. Že se nehrál v divadle německém, nepadá na váhu, tam nechodí lid. O představení dokládáme jen tolik, že hrála Marii slč. Dumková velmi pěkně, Konráda p. Vojan; Rychnovský p. Kolarův stojí vždy za podívanou. *B. F.*

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Kabinetní knihovna." Svazek XXXIV. Obsahuje: Frant. Heritesa: „Ze starých časů." — Svazek XXXV. obsahuje: „V bludišti lásky." Báseň M. A. Šimáčka. Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka.

„Vojna a mír." Od hrab. L. N. Tolstého. (1864—1869. Přeložil V. Mrštík. Sešit 10.—15. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček"

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nov.
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVI. 1. prosince 1888. ČÍSLO 34.

Desdemona.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Rozplitám dlouhé vlasy
a chystám se již spat;
ten svět je pln divné krásy —
Ó časy, minulé časy!
Kde žár byl — teď je chlad.
Rozplitám dlouhé vlasy
a chystám se již spat.

Rozpínám svůj pás zlatý.
Jak nápěv ten zněl jen?
Můj každý den list je svátý.
Ó naděje, jste ztráty
a všecko dým a sen!
Rozpínám svůj pás zlatý —
Jak nápěv ten zněl jen?

Slyš, kroky chodbou hluči,
kdes v dálce zmírá zvon.
Tak srdce pukat se uči . . .
Ach, kterak do náručí
mi druhdy spěchal on!
Slyš, kroky chodbou hluči,
ó běda, to jest on!

Ó mám již ten nápěv starý,
o jivě zpěv to jest!
A vidím svíce a máry . . .
vše splývá mi v moři páry
a cítím jen tuhou pěst,
a tmou ten nápěv zní starý,
to píseň o jivě jest.

Rozplitám dlouhé vlasy
a chystám se již spat;
ten svět je pln divné krásy . . .
Ó časy, minulé časy,
mou duši táhne chlad.
A přece — proč vlhnou mi řasy,
vždyť s anděly jdu spat!

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

„Ó šťastná myšlénka!“ zvolala Caterina. „Šťastná myšlénka, obrátit se na Giggiho! Je to pravý přítel, je ryzí jako zlato. Budu mu psát, vše a hned. Pošlu jej k markýzovi. Markýz je celkem vážný a poctivý muž. Promluví-li Luigi s ním, nedá se svou ženou k ničemu strhnouti, co by klid náš zde rušiti mohlo. Slib mi aspoň, že nebudeš dříve odsud chtíti, než jsem Luigimu psala a od něho buď odpověď dostala, nebo než on sem přijede.“

„Buď si,“ řekl Jan Maria velice unaven a rád, že získal malou lhůtu. Kdo ví, snad se osud jeho zatím vyplní?

„Budu hned psát,“ řekla Caterina a šla k svému stolku pro papír.

Jan Maria odebral se pomalu, nejistými kroky do svého pokoje. Bylo mu, jakoby nesl novou tíž. Vrhl sebou na postel. Jaký nový zmatek působily bolestné, poslední ty dojmy! Jak kalil se jeho sotva a pracně dobytý klid! Ah, donna Paolina mluvila úžasné věci, tím úžasnější, poněvadž za jejím záštím se konečně přece jen kus pravdy skrýval, tak dalece aspoň, co se urážek jeho osobě platících týkalo. Ubohá Caterina! Jak měl se nyní chovati, co si počíti, aby jí co možno nejméně zla působil? Jedno bylo jasné: že jeho smrt jí bude vysvobo-

zením! Přál si, aby už byl konec. Divil se, jak posud mohl tak houževnatě na životě lpěti, na těch krátkých chvilích, které mu ještě zbývaly. Co jej zde zdržovalo? Odpověď byla jasná: Caterina! Caterina, ano, ale každý okamžik jeho žití byl jí vlastně trápením, i památka jeho bude jí kletbou, olupující ubohou, osamotnělou tu dívku o její přátely na tom smutném světě. Jakou útěchou byla mu nyní myšlénka, že Luigi Galli jí bude podporou, že jí bude bratrem, a doufal, že časem i chotěm. Radost nad tou nadějí naplňovala jej též útěchou, viděl, že sobectví jeho, jež v něm dříve tu trpkou žárlivost vzbuzovalo, bylo na dobro překonáno. Poněkud ukonejšen, ležel tiše, bez pohnutí, mezi spánkem a bděním, a horečka skrytá a tichá hlodala nepozorovaně, ale stále a jistě na slabém už kořenu toho mladého, osudu propadlého, zničeného žití.

Mezi tím psala Caterina rychle Gigginu. Když list svůj odeslala, chodila nepokojně po komnatě a přemýšlela. Což, nepořídí-li Giggi ničeho u markýze? Což, kdyby to doopravdy možné bylo, aby ji pod nějakou záminkou násilně od Jana Marie odervali, třeba na krátko? Na krátko — to znamenalo by pak snad na vždy! Zalomila rukama. Ten svět byl tak zlý, ty jeho zákony tak kruté a nespravedlivé, že bylo všechno možné! Ovšem, kdyby byl jejím chotěm, jak donna Paolina řekla... Kdyby byl? Proč jím už nebyl, když se oba tak milovali? Dívka se zarazila.

Suntarella vešla do pokoje a vyrušila ji z toho rozjímání

„Co dělá nemocný?“ ptala se dívka.

„Ah, contessino,“ řekla stařena. „Utrhne mi to srdce, a zemru žalem. To vše dohromady, co se zde děje, je pro mne už trochu mnoho. Byla jsem teď v jeho pokoji. Vkradla jsem se tam, leží na posteli a spí. Spí tiše, ale vypadá jako mrtvý —“

Caterina sebou divoce trhla a vrhla se ke dveřím. Suntarella ji držela.

„Ne,“ řekla, „spí tiše, a není mrtev, nebuďte ho! Ale, Caterino, vy víte, že nemůže býti dlouho živ, ačkoli ještě po domě chodí. Chodil dnes! Ale bude zítra ještě chodit?“

„Proč mě mučíš?“ tázala se dívka zasmušile.

„Proto že vám říci chci — nuž, že bychom přece měli poslati pro kněze. Což není křesťanem? Není katolíkem? Chcete, aby tak odešel bez útěchy církve, bez svátostí? Pošlete pro dona Clementa, je to povinnost. Víte ostatně, že se někdy zázraky stávají příchodem Pána Boha do domu.“

Dívka hleděla na ni chvilku zamyšleně. V očích jejích stalo se jaksi jasně, a něco jako úsměv jevilo se v nich.

„Budu donu Clementovi psáti,“ řekla pomalu, „jdi, Santarello, buď mu na blízku. Zazvoním na Angiolinu nebo na Francesca, až napíšu.“

Suntarella byla potěšena.

„Aspoň zemře jako křesťan,“ šeptala si. „Ta sladká jeho duše bude mezi anděly tou dobou, co mi zde plakat budem — a rváti se s takovými ďábly jako donna Paolina.“ A oči její zasvítily divokou nenávistí.

Caterina držela péro v ruce a hleděla oknem na campagni, koupanou světlem klonícího se už slunce. Myšlénky její vznášely se k té záři jako venku ti skřivánci a vracely se zpět do její duše, právě jako oni ptáci s pozlacenými sluncem křídly zpět do šera svých v trávách hnízd se vraceli. Všechno pobouření, všechna bázeň utichla v ní pomalu. Zdálo se jí, že vidí ty míruplné oči dona Clementa, tak plné dobroty a snivosti a evangelické lásky. Byl mezi nemocí Jana Marie dvakráte vždy na krátkou jen návštěvu do San Catalda zavítal, a soustrast a něžnost, které svým tichým, trochu blouznivým způsobem na jevo dával, získaly mu sympathii nemocného a zvýšenou ještě lásku Catеrininu. Netázal se jí ničeho, nesvěřovala se mu s ničím, prostě proto, že ani jednoho, ani druhého třeba nebylo. On viděl ji na dno srdce, jako ona celou velkou a jasnou jeho povahu chápala. Myslila nyní na dona Clementa s plnou a svatou důvěrou, kterou k němu chovala, a neurčitá útěcha, jež se jí byla zmocnila, když Suntarella jeho jméno před chvílí pronesla, nabývala pevné tvářnosti.

„Ano, on mě vyslyší,“ řekla si tiše a usmála se. Ještě přemýšlela chvilku a pak psala:

„Kdyby hladem umírající padl na Váš práh, done Clemente, váhal byste jediný okamžik mu pomoci? Vím, že ne. Nerozmýšlel byste se zajisté a nemyslil byste na to, jaké budou následky Vašeho dobrého skutku. A ten člověk, kdo ví? mohl by se později snad Vaším vrahem státi! Ale i kdybyste to napřed věděl, nedbal byste a pomohl mu. Vždyť Vás znám, kde vzala bych jinak odvahy se nyní k Vám obracovati, k Vám o pomoc volati? Slyšte mne. V moci Vaší, done Clemente, leží na okamžik osud, smutný osud dvou nešťastných. Osud muže, kterého miluji, a osud můj. Jsme nešťastni, ale nedala bych své slzy, svou bolest za všechno štěstí toho světa, v kterém lásky není. Láska! Jak odvažuji se o ní s Vámi mluviti? Prostě proto, že znám Vás a Vy mne. Done Clemente, vím, jak velký o ní máte pojem, a dle toho, že o ní s Vámi mluvím, suďte, jak velký pojem o ní mám já. V okamžicích smrtelné úzkosti mizejí všechny ohledy, všechna šetrnost a delikatessa, a proto nedivte se mé smělosti, když k Vám takto volám: Vím, že jste v mládí svém miloval, a miloval jste tenkráte jako já dnes, celou duší svou, každou myšlénkou! Vy překonal jste vše, vím to též, Vy milujete Boha a bližního. Vím, že jste dokonalý; dokonalý, neboť znáte slabost lidskou a jsa silným, máte pro ni přece slitování. Slabost! Ah, vždyť je to síla, to, co se nazývá slabostí! Aspoň pro nás ubohé ženy. Řekla jsem, že milujete Boha. Já to nedovedu, jak bych si přála a jak Vy to umíte. Tu lásku Bůh žádal na Vás, protože Vám dal mohutnou duši, na mně žádá lásku k tomu svému tvoru, který se mi stal vším. Bůh svěřuje nám lásku co vlohu a ptá se nás na konci, co jsme s tím svěřeným pokladem vykonali. Je to i jeho nejdražší a to jediné, co má s námi společného.

Done Clemente, pamatuji se, že jste mi jednou citoval středověkého bohoslovce, mluvě mi o lásce k Bohu. Nemohu ta slova nikdy zapomenout. ‚Jak mocná jsi, ó lásko,‘ volá onen muž, na jehož jméno se nepamatuji. ‚Jak mocná jsi, ó lásko, neboť ty jediná byla jsi s to stáhnouti Boha s nebe na zem a pozvednouti člověka z prachu k nebi!‘ —

Ah, done Clemente, takové tedy jsou moje pojmy o lásce. Odpusťte, píšu-li zmateně, nedbejte příliš mých slov, nesuďte je přísně, nerozbírejte, horečka mnou lomcuje, cítím to, ač se mi zdá, že jsem klidna. Obávám

se, že se rouhám Bohu. On však je nejvyšším slitováním, a Vy slitujte se jako on!

Done Clemente, muž. kterého miluji, tak miluji, že Vám to vším tím, co jsem napsala, jen slabě naznačiti dovedu, muž ten umírá. Vy jej znáte. Ne. Vy jej neznáte, Vy jste jej pouze viděl. Vy neznáte jeho duši, a Vy neznáte, jak je nešťastným. Nuže, ten muž umírá, a nemá nikoho na širém světe než mne, mne a jenom mne. A nyní chce odsud, a já nemám při něm státi! Poslední jeho vzdech, poslední jeho pohled viděli, slyšeli by lhostejní lidé někde v Římě, v nějaké nemocnici, snad surovci — ah, nedovedu domysliti . . . A proč se to má státi? Protože donna Paolina uražena ve své ješitnosti nás oba snižovala, neb aspoň snižovat se snažila způsobem nehodným a nedůstojným. Strašlivá ta ženština hrozí mi nějakými zákony, kterými mě chce co poručenku svého muže odsud násilně odvádět. Pobyt toho muže pod mou střechou je prý veřejným pohoršením. Možno, že se jí nepodaří, co chce, že to prázdná hrozba, ale zajisté se jí podařila už jedna věc: vzbuditi nepokoj v jeho duši. Dělá si výčitky, nazývá se sobcem, bojí se těch piklů donny Paoliny k vůli mně a umíraje pospíchá odsud, ‚aby mě déle nekompromitoval‘.

Nuž, done Clemente, nyní slyšte, co na Vás žádám, a žádám to proto na Vás, poněvadž Vás považuji za nejlepšího člověka na zemi. Přijeďte sem a oddejte mě s Janem Marií církevně. Žádám takto na Vás, abyste se hříchu proti svým povinnostem co kněz dopustil, ale ne před Bohem se ho dopustíte. Mám o zákonech slabý jen pojem, ale vím přece, že nesmíte oddat okamžitě dva lidi bez, nevím jakého, dovolení a bez, nevím koho, svolení. Nevím také, jaký na Vás čeká trest, proviníte-li se tak dalece proti předpisům: avšak při památce na tu velkou, ideálně svatou a neskonalou lásku, která byla snem Vašeho mládí a podstatou Vašeho života, a při velebě Vaší nekonečné, neobsáhlé lásky k Bohu zaklínám Vás, přijeďte okamžitě a vyplňte mou prosbu! Pro tu velkou, vznešenou povinnost slitování proviňte se proti té menší, ne božskými, ale světskými zákony Vám uložené povinnosti! Vím také, že v Italii platí pouze sňatek občanský před zákonem a veřejností. Avšak o tu veřejnost a ty zákony mi nejde. Budu-li s tím, kterého miluji, před Bohem svázána, pak budu ještě na Vás žádati, abyste to oznámil hned donně Paolině. Znám ji a její úctu před církví, nebo lépe řečeno před vysokou hierarchií: od toho okamžiku, co zví, že uzavřen církevní sňatek náš, nebude mír náš rušiti, bude nás pouze nenáviděti. Postaviti se proti církvi, toho neučiní. Vymůže pak docela na svém muži i povolení k sňatku občanskému, zajisté, ale na tom už nezáleží. Záleží jen na tom, aby ten, jejž miluji, jak snad jen Boha milovati máme, v klidu zemříti mohl a nevyrván z mého objetí. Nuž, více říci není třeba. Rozvažte následky pro Vás z toho kroku, a je-li trest, který by Vám uložili, příliš přísný, je-li větší než Vaše se mnou smilování, pak neodepište a nepřijeďte sám. Pošlete nám pouze kněze, který by umírajícímu poslední podal útěchu. Vaše mlčení bude mi znamením, že nelze vyplniti mou prosbu. Neklamu-li se však, jste-li tím, za kterého Vás mám, pak budu na Vás čekati a uvidím Vás s vycházejícím sluncem!“

Caterina psala jedním proudem, rychle, v tiché horečce, která jí mezi psaním byla přišla, a složila svůj list, aniž jej pročtla. Zazvonila a odevzdala jej Francescovi. Pak klesla na pohovku, a nyní teprve cítila, že byla k smrti unavena. Myšlénky její trápily ji dlouho. Všechna muka nejistoty se teď dostavovala pomalu. Přijde don Clemente? Vyhoví jejímu přání? A učiní-li tak, jaké budou z toho pro něho následky? Začala si dělat výčitky. Byla jako tonoucí jednala, který se chytá břehu. To bylo jí omluvou . . . Vyšla na terrassu, stíny byly už hluboké a na temnícím se nebi proklubávaly se slabé drobné hvězdy. Soumrak a svěží větřík ji poněkud konejšily, srdce její tlouklo méně horečně, tváře jí už nepálily, a pomalu sešla dolů do příbytku Jana Marie. Byla potěšena, když slyšela a viděla, že tiše spí. Byl se už na lůžko odebral. Myslila, že jej ten spánek sílí, netušila, že byl horečkou, tichou, ale sžírající, omámen, a že plamen jeho života pomalu, ale postupně dohoříval.

Když se Francesco v noci od dona Clementa vrátil, bděla ještě se Suntarellou v pokoji vedle ložnice nemocného.

„Neseš odpověď?“ šeptala Caterina na chodbě, kde na ni Francesco čekal; rozčílení bránilo jí hlasitěji promluviti.

„Nenesu,“ řekl Francesco, „don Clemente nebyl doma, odjel někam, a nemohl jsem se ho dočkati. Myslil jsem, že by mne zde mohlo býti třeba, a zanechal jsem tam tedy váš list.“

„Dobře,“ odpověděla s jakýmsi ulehčením. Takto nebylo aspoň ještě jisto, že prosba její byla oslyšána. Za chvíli řekla mu: „Jdi spat. Dnes bdí Suntarella. Vzbudí nás, bude-li třeba. Můj ubohý Francesco, jak jsi unaven!“ Objala starce.

Francesco ale nešel spat, seděl se Suntarellou dlouho v pokoji nemocného.

Jan Maria zbudil se asi za dvě hodiny po odchodu mladé dívky a žádal vodu, napil se, a za chvilku padl opět do té hlubobé lethargie, která se podobala úplnému spánku.

K ránu měl však určitý sen. Zdálo se mu, že byl v Havranicích, vše bylo tam jako za dávna, ležel tam ve svém pokoji a jitřní hvězda dívala se oknem na něho. Vedle jeho postele seděla matka. „Ah, konečně jsi přišla!“ řekl jí tak beze všeho udivení, jak se ve snu dávno zemřelí vítají „Kde byla jsi tak dlouho?“ Oči její byly plny tajemství, a bylo něco tak hrozného, neznámého v těch pohledech, že se zachvěl. „Tys přišla pro mne!“ vzkříkl, a měl nyní vědomí, že je v hrobě, a ona že jej tam držela . . . Chtěl se jí vyrvati, chtěl prchati, ale držela jej pevně, pevně. Zastenal tak hlasitě, že se probudil. Sen se rozplynul okamžitě, ale hrůza mu zůstala, a trvalo to hodnou chvilku, než se úplně vzpamatoval.

„Cítíte nějakou bolest?“ tázala se Suntarella, která k němu přiběhla.

„Ne, ne,“ odpověděl, „byl to pouze zlý sen,“ a odvrátil se na druhou stranu. Bylo mu toho nesmírně líto, že měl hrůzu před matkou, dělal si výčitky tak dlouho, až znova usnul. A měl vidinu druhou, zase o ní. Tenkráte seděla na svém úmrtním loži a držela jej za hlavu oběma rukama, dívala se blaženě na něho, šeptala jako tenkráte: „Dítě, budeš šťastným . . .“ Probudil se mocně dojat, chtěl své city potlačiti, ale nezdržel se slz. Kontrast posledních slov matčiných s osudem celého jeho

*

života byl tak ostrý! Vypukl v usedavý pláč. Tlumil jej, aby nebyl slyšen, a schoval tvář do podušky.

„Jsou to poslední moje slzy," pravil si tiše na omluvenou, „poslední."

A když mu téci přestaly, jal se rozjímati.

„Pozoroval jsem několikráte," řekl si, „dle vypravování svědků u lože umírajících, že se těmto, jsou-li posledním chvilkám života už blízci, o jich dětství, o rodičích neb vůbec o dávno zemřelých osobách zdává. Nuž, není pochybnosti, blíží se mi konec všeho, všeho, všeho. Ty tam mé touhy, naděje . . . Láska, mládí, štěstí, ty tam. Avšak bolest, trpkost pominuly též . . . Co ještě činiti zbývá? Ah, ještě ta povinnost . . . Odejíti odsud . . . Ta bolest rozloučiti se s ní . . ."

A myšlénky jeho pozbývaly opět určitosti. Ale pocit, že bude jednati, jak si byl ustanovil, že odjede do Říma, bděl určitě na dně všech snů a tížících ho můr. Nevěděl, že venku už svítá.

Ale Caterina to věděla, neboť nebyla po celou noc téměř oka zamhouřila. Stála nyní na terasse a hleděla v širou krajinu na všechny strany. Nejvíce však v stranu, kde ležela Isola Farnese a dům dona Clementa.

Vše bylo ještě šedé a jitřní hvězda tonula osamělá, krásná, bílá mezi mlhou na zemi a šerem nebes jako mezi dvěma propastmi. Bylo chladno, a dívka halila se do svého shawlu, větřík hrál jí vlasy a mírnil horečný tlukot tepen ve spáncích. Ponenáhlu ukazovaly se hory co dlouhý, temný, modrofialový pruh. Pak ukázal se na nebi křiklavě červený, krvavý šleh, jakoby se otvírala hluboká na něm rána, avšak z úst té rány lil se brzy ichor bohů, zlatá jejich krev, nejdříve bledožlutě, pak topasově, pak jako jantar, a za nedlouho byl celý obzor krokusový, jasem prokvětlý, čistý, a dole začaly předměty určitých svých kontur nabývati, zarůžověla celá země, a z té delikátně průhledné záplavy modraly se hory, brunátněly stromy, skály, a voda v tůních a v potoku zachytila jas a třpytila se metalicky, perleťově, a oblaka, která odněkud z neznáma připlula jako lodi, svítila růžově dolů na usmívající se zemi.

A něco z toho úsměvu padlo do duše mladé dívky, jejíž vlasy slunce zlatilo, jejíž tváře zora líbala, Caterina usmála se zářivě, neb hle, po pláni modravé, zelenavé, po silnici, jejíž bílý prach byl jako růžovým pelem pokryt, zjevily se a přibližovaly se dvě postavy jezdců: don Clemente a za ním sakristán z La Storta. Don Clemente! Nebyla se v něm sklamala! Temná, vysoká, suchá, trochu donquijotská jeho postava rýsovala se ostře na světlém pozadí, a tak, jak teď na svém oslu seděl, s hlavou pokorně sklopenou jako v modlitbě, zdálo se, že má kolem hlavy apoštolskou nějakou zář. Caterina mávala mu šátkem, zdálo se však, že jí neviděl, neboť neodpovídal na její pozdrav; vešla tedy do pokoje, opravila rychle nepořádky své toiletty a šla mu tak na schody vstříc. Slyšela jej na vrata klepat a spěchala, aby mu sama otevřela. Suntarella ji však předešla a líbala zdráhajícímu se don Clementovi právě ruku, když se dívka v průjezdu objevila.

„Díky, díky," šeptala šelestícími rty Caterina, nemohouc jiného slova pronésti.

Don Clemente byl též velmi pohnut a kýval mlčky hlavou a usmíval se s nevýslovně něžnou vážností na ni.

Ani Suntarella, vždy tak hovorná, nenašla svou obvyklou výmluvnost. Neřekla slova a spěchala připravit kávu, aby se don Clemente po té cestě, konané tak svěžím ránem, nějak zahřál.

Caterina jej vedla nahoru do salónu, kde oba mlčky usedli.

(Pokračování.)

Vyhrál.

Z vypravování přítele napsal *Otakar Červinka.*

(Dokončení.)

Den začal svítat. Včerejšek přicházel Evgenovi jako sen. Čerstvá voda, kterou se umyl, ho opět vzpamatovala.

Spěchal po snídaní do naznačeného mu bytu paní N... Byt byl prázdný. Právě tam uklízeli.

„Kde je paní N . . .?" tázal se s tajnou předtuchou.

„Odjela včera; zde je lístek, který mám odevzdati.

„Milý příteli!" četl. „Sotva jsem do svého pokoje přišla a čaj připravila, přišel můj muž celý bez sebe se zprávou, že vše, co při sobě měl, prohrál. Vracíme se do Prahy, kde, doufám, že Vás opět spatří Vaše N . . ."

Evgen spěchal dolů, aby se ihned na zpáteční cestu vydal. Bohužel zbylo mu po včerejší prohře sotva na cestu. Až na hranice mohl cestovati poštou; odtud musil již pěšky.

Zkrátím svou povídku, pokračoval můj soused s jakýmsi nádechem trpkosti, odkládaje vyhaslou dýmku.

Byl překrásný, májový, v pravdě jarní den. Na západ táhly se lehké chmury; plný měsíc vycházel. Vše kypělo životem. Stromy odívaly se svěží zelení, zpěv ptactva mísil se v šum neviditelných bytostí . . . staré matičky země.

Ve ville paní N . . . byla skvělá večerní společnost. Domácí paní zářila krásou a duchaplností. Znamenitý virtuos na housle byl opojoval vybrané posluchačstvo svým uměním. Konečně poslední hosté se rozcházeli. V tu dobu rozlehl se na dvoře křik a váda, která se po schodech blížila. Paní N . . . právě se chystala odejíti do své komnaty, když se dvéře kvapem otevřely.

„Evgene!" Vykřikla paní N . . . s hrůzou.

Byl to vskutku Evgen, — ale jak vypadal! Zaprášený šat a sešlé boty, bez klobouku, dlouhé, tmavé vlasy a vousy v nepořádku, a v očích se jevilo cosi ne hněvu, ale šílenosti podobného.

Evgen zavřel dvéře za sebou na klíč, přistoupil krokem až k samé paní N . . ., vyňal pravou rukou z náprsní kapsy pistoli a chytiv levou rukou za ruku paní N . . . pravil zticha s ledovým důrazem:

„Vykřiknete-li, roztřepím vám lebku okamžitě. Nevážím si již života svého, který jste zničila. A nyní mluvte: kde jsou mé peníze?"

Hleděla na něho němě, snažíc se s počátku ruku svou z jeho ruky vyvinouti; on ji držel pevně, miře na ni zbraní; ruka její zčervenala a bolest jí vynutila slzy z očí, — z těch krásných, magických očí, které ho jednou očarovaly.

„Mluvte, madame."

Neodpovídala; cítil jen, jak se ruce její a celé tělo chvěje; viděl, že je mdlobě blízka; oči se jí zavíraly.

Pohnula se v něm lítost. Pustil zvolna její ruku; ona klesla na pohovku a zakryla tvář oběma rukama. On stál před ní. Cítil, jak v něm vítězí cit soustrasti. Cítil se jaksi zahanben jako muž vůči této bezbranné ženě.

„Valerie" — promluvil zticha. Viděl, jak mezi prsty se jí prýští slzy. Snažil se jí odtáhnouti ruce s obličeje. Při dotknutí těchto rukou jakýsi palčivý oheň projel celým jeho tělem.

„Odpusťte, přenáhlil jsem se," pravil pološeptem, „ale jsem pološílený, nevím, co dělám."

Mlčela stále.

Klesnul na kolena, drže její ruce ve svých.

„Odpusť, Valerie," šeptal, líbaje její ruce.

„Hanebno jest, pane, s bezbrannou ženou tak surově nakládati. Co žádáte ode mne?"

Pohlédla na něho těma očima, kterým nedovedl vzdorovati, — ne s hněvem, ale s těžkomyslným úsměvem. Cítil, jak hněv jeho mizí, jak se v něm budí cit pouspalý s nebývalým žárem. Jeho rozčilení, přestálé utrpení a namáhání dlouhé cesty stupňovaly jeho vytržení.

„Valerie," šeptal, „žádám tvou lásku."

„A to-li jsou důkazy lásky tvé?" pravila s přídechem trpkosti. „Tak nakládá muž se ženou, kterou miluje?"

„Odpusť, byl jsem tak neštasten, domníval jsem se býti tebou podvedenu, zklamánu; — byl jsem šíleným, — přál jsem si smrti."

Viděl, že se na něho usmívá, a byl by pro úsměv ten do pekla kráčel; stáhnul její ruce na svá prsa, její hlava se sklonila, — on ji vašnivě obejmul a šeptal při tom:

„Vše zapomenu pro ten okamžik blaha".

Náhle se ozval praskot, dvéře se rozletěly, a jimi vstoupil mladý muž doprovázen vrátným.

Pokynul mu, aby se vrátil.

Valerie se první vzchopila z obětí Evgenova:

„Můj muž!" vzkřikla zastírajíc tvář.

Evgen se obrátil a vzkřiknul hněvem a překvapením: poznal mladého muže, který ho do herny v B . . . uvedl, kde o poslední peníze přišel.

Evgen chopil se pistole, kterou byl na stůl odložil. „Jsem zničen, ale dříve se pomstím."

S těmi slovy namířil na paní N., která omdlévala. V tom přiskočil příchozí a zachytil ruku Evgenovu, snaže se mu zbraň vyrvati. Rána vyšla. — Evgen ucítil náraz na prsou . . . Vše se zahalilo ve tmu, ve které nejasně zasléchal výkřiky — šum . . . Pak nastalo ticho. Pozbyl vědomí.

* * *

Když přišel k sobě, nemohl se dlouho vzpamatovat. Ležel ve své posteli polozastřené před svitem dne. Vzchopil se na lůžku a snažil se rozhlédnouti se po pokoji. Byl ale velmi sláb. Poznal, že to jeho pokoj vlastní. Pohnutím svým upozornil na sebe. Přišourala se stařenka u stolku při okně v modlitební knížce čtoucí.

„Matko!" zvolal Evgen, — „ty zde?"

„Chvála bohu, již mne poznáváš! Bude zase dobře." a sedla s úsměvem jen matce vlastním k jeho posteli.

„Co se to se mnou dálo?" tázal se Evgen. „Na nic se nepamatuji."

„Byl jsi dlouho nemocen. Dověděla jsem se toho dopisem tvých domácích a spěchala jsem sem, abych tě obsloužila, ježto jsi nikoho zde neměl."

„Drahá matinko!" pravil Evgen. „A dlouho-li jsem nemocen?"

„Tři neděle jsem již zde. — Ale nemluv mnoho, vidím, že tě to namáhá."

Obličej Evgena se zachmuřil; nejasné obrazy buď snů neb skutečnosti vyvstávaly mu na mysli. — Přišel doktor.

„Aha," pravil, „vidím, že je již lépe. Krise překonána. Nyní klid a opatrnost. Za čtrnácte dní bude zcela dobře."

Čtrnácte dní!

Evgen se pomalu pozdravoval. Ale mysl jeho zůstala zachmuřena. Málo mluvil s matkou a jen vyhýbavě odpovídal na její otázky. Přišel ho též jeho přítel Emil navštívit.

Evgen mu poděkoval stisknutím ruky.

„Přicházím ti sděliti, že náš chef uslyšev, že se opět uzdravuješ, nabízí ti po úplném pozdravení dřívější tvé místo, kteréš tak vzorně zastával."

Evgenovi vstoupily do očí slzy. Přál si ale potajmu s Emilem promluviti.

Když jednou matka jeho do kostela odešla — bylo to v neděli — a Emil byl přítomen, otázal se ho:

„Řekni mi něco, Emile."

„Čeho si přeješ?"

„Co se stalo s paní N.?" . .

„S paní N.? To je zvláštní historie. Zmizela z Prahy tentýž den as, co jsi onemocněl. Povídá se, že prý odjela k sestře své do Italie. Jiní praví, že vstoupila do kláštera. Villa její jest pronajata, snad prodána cizím lidem."

Evgen neodpověděl slova. Nenarážel vůbec nikdy již na minulost, jakoby se obával odhaliti nějaké strašné tajemství.

Emil ctil jeho zármutek a nedotýkal se nikdy minulosti.

Evgen nastoupil dřívější svůj úřad. Byl-li již dříve tichým, stal se nyní ještě uzavřenějším. Pouze s Emilem důvěrněji obcoval.

Konečně se podařilo po letech, že byl povýšen. Vzpomněl si na Verunku. Vzal si dovolenou a zajel do V . . . Ve statku ho nepoznali. Byl velmi změněn. Hospodář ovdověl. Nebydlil již ve statku, nýbrž v městečku B . . . Evgen se vyptával na všechno mladého hospodáře, také již ženatého. Byl to statný muž, který jaksi důvěru k němu jevil.

„A jak se vede Verunce?" tázal se konečně ostýchavě Evgen.

„Mé sestře? Ta je dávno provdána. Měla známost s jistým hospodářským úředníkem, který o místo své přišel a do Prahy odešel. Dlouho na něho čekala, ačkoli rodičům nebyl příliš po chuti. Nepřáli dlouhé známosti: byl též nestálým, a obávali se, že s ním nebude šťastna. Verunka však nedala a nedala si říci. Jednou přišla zpráva, že prý výhral los a pak se z toho zbláznil. Je ho škoda, znal jsem ho, ač jsem byl malým hochem, když k nám chodil; a měli jsme ho všichni rádi."

Evgen neslyšel více; dal s bohem a vícekrát se tam nevrátil. Nastal rok 1848. S Evgenem se stala změna. Pustil se do plného proudu politického. Chtěl alespoň něčím se státi prospěšným. Ale ani zde mu štěstí nepřálo. Vynikl sice jako žurnalista a národní agitátor. Ale při nastalé reakci dlouho byl vězněn. Matka jeho i strýc mezitím zemřeli. Když byl z vězení propuštěn, byl starcem skoro na těle i na duchu, ač byl v nejlepších, mužných letech. Na obdržení nové služby nebylo pomyšlení. Na štěstí zanechal mu strýc skrovný důchod."

Vypravující utichl. Po chvíli řekl:

„Vidíte, kdybych byl pokračoval na jedné dráze ve studiích, mohlo něco ze mne býti. Dnes jsem bez rodiny, bez povolání — směru —, ničím." V tom vstoupil kočí do jizby:

„Koně jsou zapřaženy. Pospěšme, mladý pane. Pojedeme silnicí, která není tak zaváta, a máme daleko."

Rozloučil jsem se s neznámým a nespatřil ho nikdo již. Zemřel prý.

Na cestě jsem v kočáře usnul přemožen unavením. Probudil jsem se teprve, když povoz před domem rodičů zastavil. Byla již noc. Vypravování pana*** mi přicházelo jako sen.

Tiché štěstí.

Báseň *Ilja Georgova.*

Slunce blysklo, všecko kvetlo,
a já v slunná pole vyšel;
do mé duše padlo světlo,
se všad hlas jsem tichý slyšel . . .

Táhlo teplo moji hrudí,
jako v létě v luzích bývá . . .
Cítím, v duši mé se budí
divný pták, jenž sladce zpívá.

Tiché štěstí, tiché štěstí!
Uleh' jsem si pod větvemi . . .
Zřel jsem, jak vše musí kvésti,
lehce jak a volno je mi . . .

Jsem jak čistý pramen z lesa,
kam jen laně chodí píti,
kam jen datel v kůru tesá
a kde šumí dlouhé sítí!

Tiché štěstí, jak to bývá,
bleskem přišlo a tak letem;
co v mém srdci, láskou zpívá,
a co sen, to vše je květem!

Přijď, o přijď teď v tmavém šatě,
chci ti slíbat smutek s čela!
Jenom bych se díval na tě,
a ty bys mně rozuměla!

Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

(Pokračování.)

III. V okolí Alhambry.

(Pokračování.)

Zaida, nejstarší, byla neohroženého ducha a ze svých sester ve všem první, jak tomu bylo již při vstoupení do světa vůbec, byla všetečná a ráda chtěla vědět všecko do nejmenších podrobností.

Zoraida měla smysl pro krásu a dojista jen proto dívala se tak často do zrcadla nebo do studánky a měla tak velikou náklonnost ku květinám, šperkům a jiné toho druhu parádě.

Zorahaida, nejmladší, byla mírná, plachá a nad míru citlivá, při tom něžná, jak vysvítalo z různých zvlášť oblíbených květin, ptáčků a jiných zvířátek, o něž pečovala s velikou láskou. Také její zábavy byly něžného druhu a měly do sebe vždy něco zamyšleného a snivého. Vydržela sedět na balkóně celé hodiny, při tom dívat se na hvězdy a měsíc a vzdychat. Mimo to bouřka a udeření hromu dostačilo, že padla do mdlob. — Všecko by bylo dobře šlo, ale jednoho dne zvědavá Zaida seděla u okna pavillonu, co zatím její sestry odbývajíce siestu odpočívaly na divanech a při tom zažívaní ob čas usínaly. Pojednou pozornost Zaidinu zaujala loď přistavší ku pobřeží: s lodi vystoupili ozbrojenci maurští vedouce s sebou několik křesťanských zajatců. Hned všecky tři holky byly u okna, jako když kolem dívčího pensionátu jde oficír nebo také dobrovolník, a koukaly pozorně hustými záclonami. Mezi zajatci byly tři španělští rytíři, mladí, krásní, pyšně si vykračujíce i v okovech, a to princeznám zvláště imponovalo. Chudáci děvčata nevídala než osmahlé, hrubé tváře rybáků pobřežních, a nebude tedy ni-

komu s podivením, že Zaidě zalíbil se na první pohled ten nejpyšnější v šarlatovém obleku a Zoraidě ten modrý, půvabný a elegantní mladík; něžná Zorahaida neříkala nic, jen povzdechla a dávala potaji přednost tomu zelenému, snad proto, že byl bledý. — Průvod se zajatci dávno již zmizel, ale princezny koukaly ještě pořád. Pak usedly na divan, mlčely a přemýšlely. Neštěstí bylo hotovo.

V tomto podivném stavu natrefila je moudrá Chadiga, a princezny jaly se jí vypravovat dnešní příhodu; nebylť mezi těmi damami tajností.

„Ubozí mladíci," poznamenala Chadiga, „jistě jejich zajetí způsobí v jejich otčině mnohé šlechetné panně krutý žal. A vy, dítky, nemáte ani pojmu o životě, jaký ti rytíři vedou ve své zemi. Znám to z mládí: taková nádhera při turnajích, takové uctívání paní a panen, taková láska a takové seranady při měsíčku!"

Tím zvědavost děvčat byla jen zvýšena: Zaida nestačila se vyptávat, Zoraida dívala se do zrcadla, když se mluvilo o krásách španělských dam, a Zorahaida po tajmu vzdychala při vzpomínce na zastaveníčko při měsíčku. Každý den Chadiga musila teď vypravovat o španělském milování: což mohla, neboť měla toho zkušenost. Konečně zpozorovala moudrá dueña, že jen přilévá oleje do ohně, zapomněla, že nemá před sebou již děti, nýbrž dozrálé panny. „Jest čas, zpraviti o tom krále," myslila si.

Otrok, který Muhammedovi donášel Chadiginu gratulaci k narozeninám princezen, podal králi úhledný košíček, v němž na vinných a fíkových listech ležela čerstvá broskev, merunka a švestka ve svůdném čerstvém půvabu zralého ovoce.

Muhammed pochopil. Ihned dal připraviti jednu z věží Alhambry pro princezny a sám vydal se na cestu převést princezny sem pod vlastní bezpečnou ochranu.

Muhammed svých dcer již tři roky neviděl a sám jich krásou byl oslněn. Zaida byla štíhlého, hrdého vzrůstu, předstoupila před otce a hluboce se před ním poklonila jako před vládcem a pánem. Zoraida byla prostřední velikosti, vzrůstu svůdného, krásy nevšední, která toilettou ještě byla zvýšena. S úsměvem přistoupila k otci, políbila mu ruku a pozdravila jej několika verši arabské básně. Zorahaida byla plachá a nesmělá, vzrůstem menší než obě sestry, a její krása byla toho jemného rázu, který hledá protilásky a ochrany. Nebyla stvořena k panování jako Zaida, neoslňovala jako Zoraida, ale byla jako zrozena k tomu, přimknouti se na prsa mužské lásky, v ní uhnízditi se a cítiti se šťastnou. Přiblížila se k otci nesměle, ale jak k němu vzhlédla a spatřila otcovský úsměv na jeho tváři, vrhla se mu do náručí a dala se do pláče.

Vydali se tedy na cestu do Alhambry. Poslové vysláni napřed oznamovali všude přísný zákaz Muhammedův, že pod trestem smrti podél cesty nikdo se nesmí ukázati a všecky dvéře a okna aby byly zavřeny. Princezny jely podle otce na krásných, čistě vyšperkovaných arabských koních, ověšených šarlatovými čabrakami a stříbrnými zvonečky, tak že již zdaleka líbezný souzvuk oznamoval blížící se královský průvod.

Byli již nedaleko Granady, když na břehu Genilu dohonili hlouček maurských vojínů s několika křesťanskými zajatci, mezi nimiž byli právě ti tři rytíři, kteří již nahoře princeznám hlavu spletli. Vojáci nemajíce již času ustoupiti s cesty vrhli se tvářemi na zem a klaněli se v prachu; rytíři však, buď nerozuměli rozkazu, nebo byli příliš pyšní — krátce, zůstali státi dívajíce se klidně na královský průvod. Muhammed zlostí byl by z kůže vyletěl, ale nemoha poručil žoldnéřům, aby okamžitě zpupným rytířům křesťanským pomohli na věčnosť. Ale princezky, už víme proč, obklopily otce prosíce o milost; ano, i tichá Zorahaida cvičila se zdatně ve výmluvnosti. Také náčelník té tlupy dovolil si poznamenat, že zajatci jsou rytíři velmi urození a že by bylo škoda velikého výkupného. To účinkovalo, neboť peníze mají větší moc nežli všickni knížata a králové světa nejen teď, ale měly už tenkrát.

„Dobrá," pravil král, „ušetřím jejich života, ale za trest ať konají v červené věži Alhambry nejtěžší práci."

Princezny zamyšleně jely dále. A z toho zamyšlení a z té trudnomyslnosti nevybavily se ani v Alhambře přes to, že zde žily v přepychu a pohodlí, že většího ani nelze si pomysliti. Každý z nás ví, co zamyšlení a trudnomyslnost taková znamená. Člověk nejí, nepije, dýchá těžce čili vzdychá, není nemocen, a přece něco mu schází. Toto něco jest někdo. Darmo Muhammed příčiny té churavosti hledal, darmo zahrnoval své dcery klenoty, zlatem, stříbrem, hedvábím a drahými látkami, — na ten pravý klenot ovšem nepřipadl. Holky měly dávno jiné diamanty na mysli.

V té nesnázi král poprvé se svým rozumem byl u konce a povolal tedy na radu moudrou Chadigu. Chadiga slíbila, že smutku přijde na kloub, třeba že už dávno věděla, co v tom vězí, neboť ženské mají pro milování a všecko, co s ním souvisí, velmi hluboké porozumění.

Povíme stručně, že dueña vybírajíc různé věci, které by princezny potěšily, zmínila se jakoby mimochodem o čarokrásném zpěvu tří španělských rytířů. „Ale pro bůh" zarazila se ve svém líčení, „proč se tak červenáte najednou, chybí vám snad něco, milé děti?"

„Nic, docela nic, dobrá matko, jen vypravuj dále."

„Když jsem včera šla kolem červené věže, viděla jsem, kterak ti tři rytíři po denní práci odpočívali. Jeden hrál na kytaru a druzí dva zpívali střídavě a tak krásně, že strážcové jejich byli jako okouzleni. Allah mi odpusť! Nemohla jsem se ubrániti touze, když slyšela jsem písně své domoviny. A pak vidět tři tak vznešené, hezké mladíky v otroctví!" — Stará panna až slzela.

„Snad bys mohla, dobrá matko, přičiniti se nějak, abychom je uviděly," pravila Zaida.

„Myslím," dodala Zoraida, „že trochu hudby by nás obveselilo."

Zorahaida neříkala nic, jen povzdechla a objala něžně Chadigu.

„Nebesa mne chraňtež!" křižovala se moudrá Chadiga „co pak to povídáte, děti? Váš otec dal by nás všecky popraviti, kdyby něco takového uslyšel. Ovšem ti rytíři jsou patrně velmi urození, ušlechtilí jinochové, ale co nám na tom záleží? Jsou nepřátelé naší víry a vy nesmíte bez ošklivosti na ně ani mysliti!"

Ale nic platno, Chadiga posléze povolila přece, jak dalo se očekávati, dovedným způsobem přemluvila vrchního strážce Husejna Babu, starého renegáta, tak že již druhého dne ti rytíři pracovali pod věží princezen a při poledním odpočinku jali se zpívati španělskou romanci. Tenkrát španělské romance měly ještě větší renomé než

teď a také mnohem větší účinek. Časy se změnily a španělské romance s nimi: neboť stává se nezřídka, že při doslechu této hudební formy zavíráme dvéře i okna, aby nic z ní k nám nedolétlo. Jinak princezny: poslouchaly oběma ušima tím více, poněvadž od Chadígy byly se naučily trochu španělštině, a milostná slova písně hluboko dojala jejich srdce i ledví. Když se to druhý i třetí den opakovalo, princezny znenáhla objevovaly se i na balkóně, házely rytířům nepozorované růže a jiné květy, a všecko se to milovalo již docela bez pokrytu.

Muhammed zatím radoval se z té pěkné změny a chválil Chadígu za její věrnost a dovednost v úřadě.

Pojednou však rytíři zmizeli a již se neobjevovali pod balkónem. Chadíga oznamovala, že příbuzní jejich je vykoupili. Bylo po radosti, a princezny měly nejkrásnější příčinu vadnout poznovu.

Chadíga těšila, jak mohla, při čemž muži a jejich věrnost pochodili nepěkně: Chadíga totiž nemohla zapomenout jistému ferinovi, že ji nechal sedět. Třetího dne však všecka uděšena a bez dechu přišla do komnat princezen: stala se zrada, veliká zrada! Španělští rytíři opovážili se chtít s ní, nejvěrnější všech služebnic, vyjednávat o únosu princezen. „Že já měla jsem se dočkati takové urážky!“ dodávala plačíc „ať mi nikdy více nemluvíte o španělských rytířích!“

„Nu,“ odvážila se říci posléze nejstarší princezna „jakž, kdy bychom byly hotovy s nimi utéci, je něco takového vůbec možno?“

Chadíga pojednou ustala v nářku a vzhlédši pravila: „Možno? ovšem, že je to možno, rytíři již podplatili Husejna Babu a vymyslili celý plán. Ale již ta myšlénka, podvésti vašeho otce, který mi tolik důvěřuje,“ dodala, rukama lomíc.

„Ale nám náš otec nikdy nedůvěřoval ani dost málo,“ pravila nejstarší z princezen, „nýbrž zavírá nás neustále jako vězně.“

„Ovšem, to je pravda,“ odvětila stará panna trochu se mírníc, „odkvétáte tady jako růže v květináči. Ale přec, — utéci ze své vlasti!“

„A není-liž země, do které bychom utekly, vlastí naší matky? Nebudeme-liž tam žíti na svobodě? A nebude míti každá z nás místo starého, přísného otce mladého, hezkého chotě?“

„Ovšem, i to je pravda; ale já ubohá, což mne byste zde nechali samotnu, aby otec veškeru sílu své pomsty na mne vychrlil?“

„Nikoliv, dobrá matko: což nemůžeš utéci s námi?“

„O ráda, mé dítě, a abych pravdu řekla, tož, když jsem tu věc s Husejnem Babou uvažovala, slíbil mi, že se o mne postará, budu-li vás při útěku provázeti.“

Ukázalo se, že moudrá Chadíga již napřed všecko umluvila jak se španělskými rytíři, tak s věrným strážcem Husejnem Babou, a již tuto noc měly princezny dáti se unésti.

Okolo půlnoci Husejn Baba dal také umluvené znamení, Chadíga připevnila hedvábný řebřík k oknu a sestoupila nejdříve sama. Obě starší princezny následovaly s tlukoucím srdcem; ale nejmladší, Zorahaida, když na ni přišla řada, váhala a chvěla se. Více než jednou položila svou něžnou, malou nožku na hedvábnou příčku, ale rovněž tolikrát zase ustoupila, kdežto ubohé její srdéčko tlouklo vždy silněji, čím děle váhala. Pohlédla vážně zpět do komnaty, vykládané hedvábím; žila v ní ovšem jako ptáček v kleci, ale byla v ní jista a bezpečna; kdo mohl jí říci, jaká nebezpečí ji očekávají, ulétne-li do širého světa? Pak myslila zase na svého rytířského, křesťanského milence a její nožka hned spočívala na řebříku, najednou vzpoměla však na svého otce a ustoupila znovu. Ale zbytečně bychom jen líčili zápas této bytosti tak mladé, něžné a půvabné, ale přece tak nesmělé a nezkušené.

Nadarmo prosily dole sestry, aby Zorahaida si přispíšila, Chadíga pobádala a Husejn Baba klel, — bylo pozdě: kroky nočních stráží se blížily a princezny musily si pospíšiti. Milenec Zorahaidin mohl se zbláznit žalostí, že jeho nejmilejší nepřišla. Per parenthesin: pokud víme, nezbláznil se, myslím, že později našel si jinou. Obě princezny sedly si na koně ke svým rytířům, Chadíga chytla se Husejna Baby, a tryskem hnali ke hranicím.

(Pokračování.)

Žárlivost.

Napsal *Luigi Capuana.*

Novomanželé uchýlili se do svého rozkošného hnízdečka, ztajeného mezi stromovím, zrovna jako ptáci.

„Hle: náš sen stává se skutkem.“

„A přece zdá se mi snem více nežli prve.“

Rebeka pohlížela na něho zpod svého červeného slunečníku, jehož odlesk barvil jí tvář jako nejkrasší ruměnec, a zamilovaně se usmívala, a Maxim tiskl jí pevně ruku, jakoby se chtěl přesvědčiti, zdali opravdu nesní.

„Škoda, že se musíme co nevidět z něho probuditi.“

„Ty bys chtěl . . .?“ tázala se Rebeka.

On zavrtěl hlavou a pravil:

„Lépe se probuditi a žíti v sladkých vzpomínkách, nežli se zde omrzeti — a odcházeti odtud sice později, ale za to s menší láskou.“

„Ty jsi skeptik!“

„Nejsem, ale znám lidskou povahu. Tu nepředěláme! Jaká jest, taková jest.“

Rebeka tvrdila opak.

„Naše láska,“ pravila, „nesmí podléhati obecnému zákonu, který jsi vytknul, naše láska bude výjimkou. Ta vznikla zvolna, zrůstala tím, že jsme byli vzdáleni od sebe, a propukla pak najednou jako plamen, který sžírá všecko. Sama nevím, kterak se ve mně vyvinul onen mocný cit, jehož nebyla jsem nikdy před tím schopnou . . .“

„Kterak mi lichotíš!“ vpadl jí do řeči Maxim.

Pohodila hlavou, jakoby chtěla pokořiti jeho domýšlivost, ale hned na to spojila se jejich ústa dlouhým, vroucím polibkem.

„Aby nás tak někdo viděl!“

Kolem byly jenom stromy, jejichž mladé listí zářilo v slunci; jenom bujná luční tráva a ona jarní kvítka, jež smaragdový trávník mění v nejpestřejší koberec.

„Slyšíš?“ pravila, „ptáci zpívají hymny na naši lásku.“

„Stáváš se romantickou.“

„To víš!“

A líbali se na plném výsluní, pod tím zářícím červnovým nebem, v tom rozkošném horském zákoutí na břehu Komského jezera, v jehož ocelové hladině shlížely se okolní stráně, poseté villami a vesničkami.

Den ubíhal jim za dnem, ani sami nevěděli jak. A když přišel večer a slunce zvolna zapadalo za černými kopci a v tichém kraji ozývalo se pouze smutné tikání ptáka, bloudícího se stromu na strom, a hledajícího ztracenou družku, když stromy se pojednou zachvěly a v šeru vždy houstnoucím počaly se zvolna rozhoupávati, a když na nebi vynořily se první hvězdy: tu cítili se oba svým štěstím jaksi přemoženi; ať již se vedli za ruce, anebo leželi v kypré trávě, anebo se dívali s okna na daleký obzor, v této chvíli usnula jim vždycky slova na rtech.

Jen jednou měla Rebeka k němu otázku.

„Poslyš,“ pravila, „nemiloval jsi ještě nikdy žádnou ženu jako nyní mne?“

„Žádnou.“

„A také žádná nemohla by tě tak milovati jako já.“

A zase upadli ve své mlčení. Večerní větřík chladil jim láskou rozpálené tváře. Zdálo se, že v této slavné chvíli sblížili se, možno-li, ještě více.

* * *

Tázala se ho často a důtklivě, jakoby se chtěla, děj se co děj, domáhati pravdy.

„Nuže... nemiloval jsi žádnou jinou?“

„Žádnou.“

„Opravdu ne?“

„Ne.“

Maxim vida ji i na minulost tak žárlivou, tiskl jí s úsměvem ruce, aby ji upokojil.

A její černé oči zářily zrovna hrozivě pod svraštěným obočím. Přála si, kdyby to bylo možné, aby jeho minulost byla *tabula rasa.* Hrozila se toho pomyšlení, že v jeho srdci žijí snad upomínky na ženy jiné. Toto podezření kalilo jí poněkud její štěstí. Když ho viděla trochu zamyšleného, pověsila se mu na šíji a probudila jej vášnivým políbením. Líbila mu tváře i rty a ptala se ho žárlivě, nač mysli? nač asi vzpomíná? Tvrdila, že ji málo miluje, když nezapomněl na vše ostatní. Ona prý zapomněla. Pro ni začal život teprve tehdáž, když se jí ozvalo srdce a zabušilo jemu vstříc.

Maxim se vážně usmál.

„Začínáš se nudit?“

„Proč mi to říkáš?“

„Protože jsem tak na dobro zaujat přítomností, že nemohu ani jedinou minutu mysliti na věci jiné jako ty.“

Rebeka se zamlčela a mrzelo ji to.

„Mýlíš se,“ pravila po chvíli. „Netroufám si věřiti ve své štěstí ani tehdáž, když tě držím v náruči. Bojím se, že ti tak úplně nestačím jako ty mně, abych ti mohla ostatní všecko nahraditi...“

„Což jsem ti to neřekl?“

„Ovšem, ovšem... Hleď, pod těmito stromy jsme se ještě nelíbali!“

Slunce, které sotva pronikalo hustým listím, sypalo myriady zlatých jisker na Rebeku, jejíž pěkné formy v elegantním, šedivém obleku skvěle vynikaly, a Maxim se jí obdivoval, ačkoli oči jeho dlouhou procházkou na ostrém slunci poledním byly unaveny.

Zastavili se pod stromy a opřeli se zády o dva sousední kmeny; ospalá nálada okolní přírody, sžíhané palčivým sluncem, přecházela také na ně. Hmyz temně bzučel, a z husté trávy, jak o ni zavadili nohou, vznášela se hejna motýlků.

„Je zde tak ticho, jako by na tisíc mil nebylo živého tvora.“

„Stýská se ti po městě?“

„Mně? Chtěla bych zde žíti celou věčnost jako na oase lásky!“

„Mně,“ pravil Maxim, „mně by stačilo, kdybychom mohli žíti zde jenom o dvě neděle déle, nežli máme ustanoveno.“

Rebeka slyšíc zase jeho skeptický tón se jaksi rozhorlila. Byla uražena, že začíná o ní pochybovati. V té chvíli přála si opravdu žíti zde celou věčnost. Ale zatím počínala pochybovati sama a mořila se celý den oním podezřením, které jí nechtělo z hlavy, zastírajíc jí lehounkou mlhou poslední úsměvy jara.

„Kterak jsem pošetilá!“ pravila sama k sobě. „Co jest mi po minulosti?“

* * *

A přece druhého dne, když prohlížejíc všelijaké papíry na dně jeho vaku nalezla obraz jakési dámy, zbledla jako smrt.

„Nemýlila jsem se!“ zvolala zděšeně.

Ona mladá, hezká hlavinka, zastíněná širokým slunečním kloboukem, pohlížela na ni svýma velikýma a hlubokýma očima, a zdálo se, jakoby se usmívala. V tom lehce nastíněném pozadí, které se jí klenulo kolem hlavy, dělala dojem, jakoby se ztrácela v mlhavé dáli.

Rebeka potácela se s touto podobiznou, která jí v ruce pálila, do pokoje, kde Maxim houpaje se v americké lenošce četl.

„Kdo je to?“ tázala se ho hlasem, který chvěl se rozčilením.

Maxim se vzchopil, jakoby jí chtěl obrázek vytrhnout, ale ona mu jej podala a sama klesla do druhé lenošky zastírajíc si tvář dlaněmi.

„Co že? Chceš to opravdu vědět? Ale, Rebeko! —“

Rebece bylo do pláče, ale samým rozčilením plakat nemohla, seděla sklesla, tlačíc ruce na oči.

Maxim padl jí k nohám, líbal jí ruce, čelo i vlasy a pravil:

„Nebuď pošetilá. Je to obrázek starý již čtyři léta. Snad se pamatuješ? Vyprávěl jsem ti o tom ten den, nežli jsme jeli sem. Pamatuješ se?“

Rebeka si vzpomněla a byla znova pobouřena.

„To je ona?!“ zvolala: „To je ta, kterou jsi miloval? Mne jsi si vzal z pouhého rozmaru. Jdi, nech mě! Nechci tě vidět, aspoň ne teď! Jdi, nech mě!“

Ale v tom již tál její hněv jako sníh na slunci, neboť ji Maxim tím vřeleji objímal a šeptal jí do ucha:

„Mýlíš se, mýlíš se! Jsi dítě!“

Tomu hlasu a tomu objímání nemohla odolati: pozvedla bezděky tvář: byla ještě zachmuřená s očima hrozivýma a rty bolestně sevřenými, ale její srdce chvělo se radostí, když jej viděla u svých nohou. Byl tak něžný a pozoroval s úzkostí její obličej.

„Ano, ano, ty ji miluješ až posud!"

Ale sotva že tu ošklivou větu dopověděla. Bledé rty se jí opět zarděly a blažený úsměv její pravil něco docela jiného, nežli mluvila ústa.

„Již ji nemiluješ?"

„Ne, přisáhám ti to."

„Miloval jsi ji více nežli mě?"

„Nač to porovnání? Což pak lze milovati dvakráte týmž způsobem? A potom —"

„Potom?"

„Ona milovala mě více nežli já ji — bylo mi jí až líto."

„Opravdu?"

— — „Mohu na to přísá — —"

„Ne, nepřisáhej, tvoje slovo mi dostačí."

Zacpala mu ústa rukou, aby nemohl přisáhat, a pravila:

„Co jsem vystála! Jak jsem zahlédla tento obrázek, bylo mi, jakoby mi vrazil do srdce dýku. A přece, když jej tak žárlivě schováváš, snad přece . . ."

„Nezapírám, že jest mi milý, ale jen co upomínka."

Rebeka pohlédla mu upřeně do očí, a nastavila mu ústa po polibcích žíznivá.

A několik dní o tom ani nemluvili.

* * *

Ale jednou z rána, když seděli v jeskyni na měkkém mechu zastíněni proudy břečťanu, který visel se stropu i stěn, obrátila se pojednou k němu a pravila:

„Maxime, já jsem žárliva!"

„Jaký to nesmysl! Na pouhý stín? . . ."

„Ach, nebyl to stín, když jsi ji miloval, líbal a objímal jako nyní mě!"

„Ubohá! Kdyby nás tak viděla a slyšela, kterak by ti záviděla!"

„Byla hezčí nežli na obraze, viď?"

„Byla velmi hezká. Ty pěkné linie její ovální tváře jsou na obraze jako ve skutečnosti; ale ta svěžest, její úsměv, ty tam nejsou. Jak vidíš, mluvím o tom docela klidně . . ."

„A poslouchej . . . líbala lépe nežli já? Či vášnivěji? Zbylo ti, když tě líbala, také něco z její duše na tvých rtech, jako když tě líbám já?"

„Ne, to bylo něco jiného."

„Ty mě chceš jen odbyti, viď? Chci věděti všecko, všecko, rozumíš?

* * *

Ona oválni a svěží tvář, ona usmívající se ústa viděla Rebeka před sebou, kudy chodila, a v noci se jí o nich zdálo, byla to pro ni hotová muka! Ať mluvila o čemkoliv, ať dělala to nebo ono, vždy znova musila se ho tázati:

„A co ona? Ona také?"

A zase ozvala se v ní celá hrdost ženy i milenky.

„Že byla velmi hezká? Dejme tomu. Ale podle všeho nepatrná! Škoda, že tu není, aby viděla, kterak já umím milovati, aby poznala vášeň, která mi bouří v prsou! Viď, že jediný z mých polibků je lepší nežli všecky polibky její, nežli všecko její objímání, viď?"

„Co ti mám na to říci? Ó vy, ženy! Když vás netýrá nikdo jiný, týráte se samy. To je přece zbytečnost!"

„Máš pravdu, máš pravdu — nebudu na to mysliti."

Ale myslila na to více nežli dříve, ačkoliv se neodvážila o tom mluviti od té doby, co pozorovala v jeho odpovědích jakousi mrzutost. Myslila na to více než dříve, zvláště v oněch důvěrných chvílích, které jim bývaly jindy tak sladké — tu vídala pokaždé ona se usmívající ústa, onen svěží, ovální obličej, ty veliké, upřené oči pod širokou střechou klobouku, krátce, celý ten osudný obraz a zdálo se jí, že ji ta žena Maxima bere a že se jí posmívá, tak jakoby ty všecky opojné rozkoše jejich lásky, kterou považovala ona za něco nového a výminečného, byly pouze zbytkem číše, kterou se pěnící přijal Maxim z ruky její sokyně . . .

„Bože! Ty mě děsíš!" pravil k ní pojednou Maxim.

„Mně se zdá, že se zblázním!" odvětila.

* * *

Také on myslil nyní častěji na tu hezkou tvář, která se stavěla mezi něho a jeho mladou ženu. Činil si výčitky, že byl poněkud nevděčným k té ubohé bytosti, která jej tak milovala a která k vůli němu tolik trpěla nerozumnou žárlivostí Rebečinou. Vzpomínka na polo již vybledlá nabývala opět svěžích barev, nabývala života, až se jí sám hrozil.

„Že to Rebeka nepozoruje," myslil si, „vždyť si křísí sokyni!"

A chvílemi měl tisíc chutí, říci jí to.

A když ona pohlížela na svou sokyni se sebevědomým posměchem vítěze, když pohrdala tou ubohou, vzdálenou a zapomenutou, jakoby chtěla sama sebe přesvědčiti o svém vítězství, cítil Maxim nevýslovně něžný soucit k té ubohé, která si nijak nezasloužila takové urážky a která nemohla se nijak brániti.

* * *

Necítili se více sami v tom svém čarovném zátiší.

Ohlas minulosti, před níž chtěli uprchnouti, vtíral se jim neustále za parných dnů i milého soumraku večerního i za temných nocí a kalil jim jasnou potud mysl.

„Tím jest vinna ona, Rebeka," myslil si Maxim.

„Tím jest vinen on!" myslila si Rebeka a nemohla mu odpustiti, že jest mu svatou tato upomínka. Říkala si, že, dokud bude Maxim chovati tak žárlivě tento obrázek, nebude ona míti pokoje. Divila se, že již sám nepřišel na tu myšlenku jí ho obětovat, jaksi náhradou za to, co již vytrpěla a co ještě trpí.

Čekala, že to Maxim pochopí, čekala, že jí najednou řekne:

„Tu ho máš, ty, žárlivá! Roztrhej ho, spal ho, učiň s ním, co se ti líbí!"

A když viděla, že nechápe, anebo nechce chápat, postavila se jednou sama před něho a těžce oddychujíc pravila:

„Máš mě rád?"

Maxim chtěl ji vzíti za ruce a přivinouti ji k sobě.

„Kterak ti sluší ty ranní nedbalky!"

„Máš mě rád?" opakovala, „ano? Nuže, znič ten obrázek, a sice před mým zrakem!"

A vlekla ho k jeho vaku.

Maxim zbledl.

„Ty to žádáš?" tázal se jí, dívaje se jí upřeně do očí.

„Ano . . . Prosím tě za to! . . . Je to šílenství . . . ale nemohu si pomoci. Zkoušim mnoho! . . ."

„Hleď!" pravil, sahaje po obrázku rukou se chvějící. „Mám tě tak rád a přece váhám Byla by to veliká zbabělost! Musili bychom se za to stydět."

„Maxime! Neviděla jsem tě nikdy tak dojatého."

„Ovšem, ovšem! Již po několik dní děje se se mnou cosi podivného. Ruka ukrutná sáhla mi až na dno srdce a nalezla tam věci, které tam dřímaly již dávno a které tam mohly dřímati věčně. Nechtěl jsem ti to říci, ale ta nerozumná žárlivost mne k tomu donutila. Ty žehráš na minulost, na kterou jsem sotva kdy vzpomenul a která — když jsem vzpomínal. — nechávala mne lhostejným. Pravím ti, že nejednáš moudře . . . Ale, abys neměla ani nejmenší příčiny k stížnosti, vezmi si ten nevinný obrázek, dávám ti jej! . . ."

Rebeka nečekala, až domluví, ale přiskočila ke stolku, kam položil obrázek.

Po několika okamžicích Maxim, který se odvrátil a přivřel oči, aby neviděl čin, za který se styděl, — slyšel, jak se tiše k němu přiblížila, cítil, jak vzala jej jemně za hlavu a obrátila ji k vedlejší stěně, na níž visela rozkošná krajina, nejmilejší jeho obraz.

„Podívej se!" pravila.

V rohu rámce jejího usmívala se na něho ta krásná hlavinka s oválovou tváří, s velikýma očima a širokým slaměným kloboukem.

„A nyní, když vím, že jsi můj, celý můj, docela jisté . . . nechtěl bys zde zůstati aspoň ještě čtrnáct dní s tím ubohým, pošetilým blázinkem, který tě tak miluje?"

Přel. *B. F.*

FEUILLETON.

Paprslek.

Chudým listím podjeseně
chvěl se slunce paprsk dlouhý,
na kmen, mechu do zeleně
vrhal jasné, zlaté prouhy.

Kam nepadl jaro celé,
kam mu v létě listí brání,
padá teď v své záři skvělé
jako smírné pousmání.

Padni také v naše snění,
paprsku ty smírný, dlouhý,
když v té naší podjeseni
list i květ jsou přelud pouhý.

J. V. Sládek.

Jak to vypadá uvnitř naší země?

Dle Iry Saylesa v Amer. Nature.

Koho by nezajímala otázka, na jakých asi základech spočívá půda, po které všichni jsme odsouzeni kráčeti? Jaké jest nitro naší země, a jak souditi máme o její budoucnosti? Jsou dvě vědy, které mohou nám na to dáti odpověď: geologie a fysika. Výsledky výzkumů konaných na obou těchto polích jsou si jaksi na odpor, ale právě tím snadněji můžeme důsledky obou vzájemně vymeziti.

Nepotřebuje to žádného zvláštního dokladu, abychom se přesvědčili, že uvnitř naší země jest horko. Láva, která se ob čas vylévá za hromového rachotu z hrdel sopek, provázena často deštěm popelu ze spálených hornin a sloupem ohně sršícího z jícnu, jest nám makavým toho svědectvím. Chceme-li jen docela malý úsudek z úkazu toho si učiniti, musíme říci, *že jest pod korou zemskou rozsáhlý oceán roztavené hmoty.*

Avšak ještě o něčem jiném nás geologie poučuje. Pozorujeme-li povrch zemský, shledáváme, že nejeví se nám jako hladký povrch koule, nýbrž že rozryt jest hlubokými údolími, že přepažen jest mohutnými řetězy horskými, že má vysočiny i nížiny, zkrátka, že není tak stálým, jak bychom se do žulové té kůry nadáli. Ještě za dob historických lze sledovati, jak jisté končiny zemské ponenáhlu klesají a jiné se zvedají. Lesy a římské silnice pod vodou ukryté svědčí nám, že půda, na níž druhdy stávaly, musila býti vyšší než nyní, a naopak daleko od břehu posunuté chatrče rybářské a mnoho metrů nad hladinou nynější se na skalách táhnoucí čáry pobřežní makavým jsou důkazem, že země z moře se vynořuje. A postup zemětřesení rovněž tak dokazuje nám, že musí *hmota pod povrchem země místo své měniti.* A to možno jest jediné ve případě tom, je-li hmota tato tekutou.

Sestupme do báni. To, co nejvíce nám bude nápadno, jest, že teplota, čím hlouběji do země sestupujeme, tím jest větší, dosahujíc v jisté hloubi stupně, na nějž nemá změna teploty na povrchu zemském vlivu žádného. Pod tímto stupněm pak teploty pravidelně přibývá. Třeba že není číslo, které nám udává vzrůst teploty při určité míře do hloubky, na všech místech stejné, přece konečným výsledkem tohoto fakta nemůže býti nic jiného, než že uvnitř musí *dosáhnouti teplota takového stupně, že veškeré nerosty i skaliny se rozpustí a roztaví.* Tím ovšem nedošli jsme ničeho jiného, než potvrzení důsledků vyvozených z pozorování sopek, vyzdvižení a prohlubin na povrchu zemském.

Čtěme nyní dále v dějinách vývoje a života naší země. Víme, že není to jen doba nynější, která jest svědkyní změn na povrchu zemském. Již tehdy, když se skaliny, nyní v pevný kámen utuhlé, na dně dávných moří usazovaly, byly sopky. Ano, celé dlouhé trhliny brázdily tvář mladé země a z jejich rýh vyřinovala se na povrch tekutá, žhavá hmota porfyrů i čedičů a jiného tak zvaného sopečného kamení. My můžeme na jisto říci, že

tento hřbet horský vypjal se v době křídové a jiný opět v době třetihorní nebo snad v periodě starší. A což jiného mohlo býti toho příčinou, že dávná moře, z nichž vznikly naše mořské útvary sedimentérní, posud nespočívají v témže loži, než že podzemní síly jejich dna ponenáhlu vyzdvihly a vody vylily? Jedna vráska za druhou ryla se do žulového čela naší matky země, ponenáhlu, ale stále. Ovšem nebylo to vše dílem dne jediného. Miliony a ne tisíce let jsou rámcem, na němž tkány jsou dějiny země: tisíceletí jsou pouze dny v této historii. Veškerá tato fakta nám nezvratně dokazují, že *podzemní žár byl důležitým a trvalým činitelem mezi silami geologickými.*

Zároveň shledáváme, že není místa, které by nevydávalo svědectví této síle; vždyť všady můžeme nalézti vyvýšeniny a propasti, které byly následkem jejím. Není tedy uvnitř země žádného ohrazeného jezera rozžhavené hmoty, jak někteří se domnívali, nýbrž jest tam hmota jednolitá, vesměs mající nesmírně vysokou teplotu. Geolog tedy vypočítá vám z přírůstku teploty, stoupáme-li do hloubky, že v té a té hloubi musí panovati takový žár, že veškeré horniny se roztaví. Při tom však třeba vzíti také na to ohled, že podmínky ostatní rovněž jsou uvnitř země jiné než na povrchu jejím. Nejen teploty přibývá do hloubky, nýbrž také tlaku. A my víme, že, čím tlak jest menší, tím spíše těleso se roztaví, a naopak. Někteří fysikové dokazují, že přírůstek tlaku jest mnohem značnější než přírůstek teploty, a tím by ovšem nemohlo to nikdy k tomu dojíti, by horniny nitra zemského se roztavily. Při tom však se zapomíná, že hornina, na kterou současně působí veliký tlak a veliká teplota, mění se v povaze své a stává se mnohem *lepším svodičem tepla;* proto přírůstek žáru vždy jest větší než přírůstek tlaku. Musí tedy uvnitř země býti hmota tekutá. Došli-li jsme však sem, třeba počítati také s vlastnostmi tekutin. Následkem nesmírné pohyblivosti nejmenších částic sděluje se žár jedné nejrychleji druhým a hmotě veškeré, tak že teplota musí býti vesměs stejnoměrná a nemůže zde býti žádné řeči o tom, že by jí do hloubky přibývalo. Celé jádro zemské musí míti stejný žár. Totéž neplatí však o tlaku: přírůstek jeho pokračuje neustále, tak že brzy dosáhne maxima rozpínavé síly tepla, překročí ji a utvrdí nejvnitřnější jádro úplně.

Kdy bychom udělali ideální průřez zemí, shledali bychom v ní tyto vrstvy:

1. Pevný obal zevnější.
2. Vrstvu polotekutou.
3. Vrstvu tekutou.
4. Vrstvu polotekutou.
5. Pevné jádro.

Pevný obal zevnější jest následkem nedostatku tepla. Vrstva druhá jest následkem toho, že tlak a žár nedostačují k tomu, aby ji rozžhavily úplně, jak stává se ve vrstvě třetí, ve které žár dostupuje maxima. Ve vrstvě čtvrté překonává poněkud tlak maximum žáru a v pevném jádru zvítězil úplně tlak nad největším žárem. Ve středu zemském jest, beřeme-li průměrnou její váhu $5\frac{1}{2}$, tlak 7.180.593.750 liber na jednu čtvereční stopu, tlak to tak ohromný, že žádná známá látka by nemohla se roztaviti v nejvyšším žáru zemském. I vodík by byl tak tvrdým jako diamant. — Ještě zbývá promluviti o tom, odkud se béře teplota v naší zemi. Prvním zdrojem všeho tepla zemského jest zadržený pohyb. Jest všeobecně známo, že dvě těla, jež se srazí, oteplí se: kladivo, jímž pereme do kovadliny, ohřeje sebe i kovadlinu. Když částečky ve všemmíru rozptýlené počaly se srážeti soustřeďujíce se zákony gravitace, tu každý pohyb, jenž byl při tom zmařen, přeměnil se v náležitý aequivalent tepla. Sestupování se částic těch dálo se velmi rychlým pohybem směrem ke středobodu, a v tomto pak veškerý pohyb byl zadržován. Za druhé pak teplo tímto způsobem vzbuzené bylo příčinou chemických proměn mezi atomy; tyto síly chemické staly se rovněž zdrojem tepla. Když pak veškerá hmota se soustředila, bylo vedro tak veliké, že mnohé prvky byly pouze ve stavu plynném. Konečně pozbyla celá hmota tolik žáru, že začaly se prvky srážeti, a sice v pořadí tom, jak který z nich mohl žáru vzdorovati, a tím počala se tvořiti prvá kůra. Posléze pak ochladil se povrch tak dalece, že i voda mohla se srážeti, a tím opět vznikly nové akce chemické, které staly se zdrojem tepla. Když pak přišel její čas, zplodila země bytosti ústrojné. Voda počala řinouti se po úbočích zdvihajících se hřbetů, počala snášeti dolů do mladých oceánů úlomky hornin, a tak tvořila vrstvy usazelé. Povrchní slabá vrstva často zlomila se tíží nových skal, a tím přišly horniny sedimentérní do styku se vnitrným žárem, kterýž ráz jejich změnil a přeměnil je ve skály. Posléze pak slunce proniklo paprsky svými odvěký mlhavý závoj a plenky novorozené země, ohřívalo teplem svým něžnou její hruď a zúrodňovalo její vyvíjející se síly. A od samého počátku ani na okamžik nepřestalo slunce sypati plodné paprsky své na povrch země. Toto pak teplo v podobě bytostí ústrojných ukládalo se neustále v týž povrch; a ačkoliv my toho velmi málo znamenáme, přece nahromadily se ho tam v dobách geologických spousty ohromné.

Fr. Klapálek.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Poetické besedy“ (Redaktor Jan Neruda) čís. XXXVIII. obsahuje: „Na domácí půdě.“ Básně Jaroslava Vrchlického. Nákladem knihkupectví Ed. Valečky v Praze.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887.“ Sešit 1. a 2. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Rakovnické obrázky.“ Sepsal Dr. Zikm. Winter. Řada druhá. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Ústřední knihovna.“ Redaktor F. X. Svoboda. Sešit 238—240. obsahuje: Gaja Julia Caesara: „Paměti o válce Gallské“ Přeložil Alois Breindl. Část prvá. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Libuše, Matice zábavy a vědění“ Ročníku XVIII. číslo čtvrté obsahuje: „U řezaček.“ Charakterní obrázek z opuštěného světa. Napsal M. A. Šimáček. Nákladem „Libuše, Matice zábavy a vědění“ v Praze.

„Velký Slovanský kalendář na rok 1889.“ Ročník 18. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne

ROČNÍK XVI. 10. prosince 1888. ČÍSLO 35.

Černý květ.

Vypravuje Pietro Turrin

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

Jsem, přátelé, proti vám mladíkem co do let i co do plavecké služby a nevím skutečně, zavděčím-li se vám svou povídkou. Ze života svého plaveckého neznám žádné zvláštní události, žádného zvláštního dobrodružství, které by činilo čest námořníkovi a které by nebylo také již vám známo. Na palubě „Violy“ začal se můj plavecký život, jak víte. Pamatujete si všickni zajisté dobře, když jsem na ni přišel. Také já přečasto si vzpomínám, že jste se mi smávali, s jakou horlivostí a domýšlivostí ve své schopnosti uchopil jsem se tehdy své podřízené služby. Arci, tehdy jsem se domníval, že nejdéle za rok už budu aspoň kapitánem; dnes si myslím, že bych měl dosti, kdybych tak asi za deset let se stal kuchařem na našem parníčku — ovšem, kdyby do té doby náš výtečný Guiseppe Spongia stal se větším pánem; neboť při vši své kuchařské ctižádosti přeji mu upřímně a srdečně co možná dlouhého věku.

Jsem rodákem zaderským, a původně v letech mého mládí zdálo se mně i mým dobrým rodičům o velikých cílech. Shodoval jsem se s nimi v úmyslu, abych byl pánem, jakých není mnoho na světě. K tomu ovšem bylo třeba, abych se učil, ale mně knihy a sešity nevoněly příliš; raději jsem se proháněl po škole se svými mladými druhy po nábřeží, po městském sadě a v okolních vinicích, jejichž majetníci nejednou přišli si k nám postěžovat na krádež hroznův. —

A poněvadž Štěstěna neuštědřila mým rodičům mnoha peněz, stalo se, že jsem se nemohl státi ani bez studií pánem. Moji rozumní učitelé vylili mne na vždy ze škol, právě když mi bylo sedmnácte let, a kdy tudíž nebylo už snadno určovati, jaké povolání dalo by se nejlépe připoutati k mému nepokojnému mládí. Po zvyku moudrých otcův rodičové moji dali mne pak na čtrnácte dní učiti ševcem. Doufali, ubozí, že to mi napraví hlavu a nažene chuti k opravdovým studiím; ale ani ten mnohdy blahodárný prostředek neosvědčil se. Nechtěl jsem býti sice ševcem, ale přece také o knihách nechtěl jsem ani slyšeti; co tedy se mnou?

Kdybych byl býval jenom poněkud stálejší, byl bych se stal snad konečně přece členem poctivého cechu opánkářův, leč po čtrnácti dnech můj mistr vzkázal po mně mému otci, že děkuje za takového učenníka, abych prý si hledal učení jinde.

Pak po nějakém čase jakýsi vzdálený strýc mne dostal do kadetní školy. Rodičové moji byli tomu povděčni, neboť těšili se mnohými známými případy, kdy i nejšpatnější studenti stali se znamenitými důstojníky. S počátku se zdálo, že tentokráte byli šťastni ve volbě mého povolání. Avšak za nedlouho, bylo mi tehdy již asi devatenácte let, objevil jsem se pojednou na rodném prahu se zkormucující zvěstí, že vojenští páni mne poslali na dobro domů. — —

Tehdy rodičové nemazlili se příliš se mnou. Otec řekl mi přísně, bych si vyhledal co nejdříve nějakého zaměstnání, ať už jakéhokoliv, jinak že nebude míti ohled na moje dospívající léta a pomůže důtkami, s kterými jsem nemohl se spřáteliti nikdy ani v nejrozpustilejších klukovských časech.

A tak jsem se stal z čista jasna služebníkem u hraběnky Silvie Marmoliové.

V této službě šlechtické byl jsem nejstálejší a nejspokojenější. Poznal jsem, že osud nechtěl míti ze mne pána, nýbrž sluhu, i přijal jsem tento úděl jeho s tichým odříkáním. Ostatně neměl jsem při tom mnoho práce, a dařilo se mi dosti dobře. Budu vám vypravovati malou povídku ze života té hraběcí rodiny, u kteréž jsem sloužil úplných osm let až do té chvíle, než jsem odešel plavčit na náš porouchaný koráb.

Když jsem se vrátil z kadetní školy, hraběnka Silvia Marmoliová bydlila v Zadru již asi půl léta a byla v městě již dosti známou osobou jak svými zvláštnostmi, tak i svými penězi. Byla vdovou, a jediný její syn Viktor byl mladíkem mých let. Před tím žila prý stále na svém statku kdesi nedaleko Neapole, odpočívajíc klidně na troskách svého mládí a hovíc úplně choutkám svého synka. Ale když veselé hrabátko natropilo tam vznešené mateři několik důkladných ostud, pro které měla nepříjemné opletání s rozhořčenými úřady, rozhněvala se nejenom na tyto, nýbrž i na vše, co bylo italské, a odešla na vždy ze své vlasti. Nerozmýšlela se dlouho a zakotvila svoji otřesenou lodičku v mém rodišti, v Zadru.

Když jsem hraběnku poznal, byla asi čtyřicetipětiletou, vážnou, přísnou a nesdílnou ženou. V její uzavřenosti a bezúhonnosti každý by se domníval spatřovati také její bezúhonnou a důstojnou minulost. Ale, jak mi ostatní služebníci její vypravovali, nebývalo tomu druhdy tak. Byla jen ochablá jako herec po skončené těžké úloze.

Hraběnka Silvia Marmoliová byla už vdovou asi patnácte let. A ten všecek čas věnovala prý jenom tomu, aby nevychovala řádně svého syna a aby zaměnila svoje roucho vdovské za roucho svatební. Bývala po svém smutku po zemřelém hraběti nejveselejší a nejbujnější ženou v tamější společnosti šlechtické, až stala se svým chováním i svým nezvedeným synkem pověstnou výstrahou i těm, kteří ji druhdy opravdově ctili a skutečně si jí vážili. Ona ovšem toho neviděla. V sobě spatřovala vzor lepé šlechtičny a v dítěti svém tisíc nejkrásnějších vlastností, kterým se podivovala a které podporovala shovívavostí a penězi.

Když jednou dvanáctiletý Viktor zapálil z pouhé svévole na matčině statku několik dělnických chatrčí a se smíchem díval se na tento svůj čin, zpozdilá matka smála se s ním a ani ve snách jí nenapadlo, aby mladého zločince pokárala nebo potrestala. Učitel hochův, který k tomu se odvážil, táhl nazejtří propuštěn z domu.

„Hle, můj malý Nero!“ chlubila se všude svým dědicem a nelitovala ani nákladu, kterého zbudování nových domků vyžadovalo, ani mrzutostí, které měla tehdy s úřady. Tak ona žila, a tak mladý šlechtic rostl a prospíval.

Teprve při odchodu z Italie do Dalmacie mnoho se změnilo. Ne-li při Viktorovi, tedy zajisté při hraběnce. Tenkráte konečně poznala, že její vlasy pozbývají povážlivě černého lesku, její oči kouzelné i svůdné záře, a tváře mladistvé a hebké svěžesti. Tenkráte konečně nabyla trudného přesvědčení, že není pomyšlení na nové manželství, leč by chtěla zasnoubiti někoho se svými penězi. A to přece nechtěla.

Při prvém vkročení do hraběcí služby v Zadru dům šlechtický zdál se mi býti učiněným klášterem. Toliko nečetní služebníci způsobovali trochu šumu a života v oněch pošmurných zdech, dýšících chladem a znějících ozvěnou. Mladý pán nebyl toho času doma. Ale když za nedlouho se vrátil, byl ho hned plný dům, i tam, kde bylo místo služek.

Byl to veselý chlapík, jakého jsem dosud nespatřil, ačkoliv na vojně měl jsem příležitost k rozmanitým podobným zkušenostem. Prováděl kousky, za jaké by rozpustilý kluk styděti se nemusil, a prováděl také kousky, za které by se zastyděl i člověk třikráte starší než byl on. Ale on byl šlechtic a měl stále dosti peněz, pročež svet byl k němu příliš shovívavým, zrovna tak jako jeho matka. Nikdy neslyšel jsem o ženě tak slabé a malomocné ku svému dítěti. Hraběnka Silvia Marmoliová milovala Viktora onou nerozumnou, pošetilou láskou mateřskou, která bývá odměňována později nevážností a nevděkem. Když Viktor byl kloučetem, nekárala ho nikdy, nýbrž vždy jenom chválila a smála se na něho. Ale když dospíval do mužských let, nedovedla, vidouc jeho chyby a poklesky, napomenouti ho ani slovem. Chtěla-li přece promluviti, hlas uvázl jí v hrdle, zachvěla se, zavzdychla a obrátila se od něho, jakoby sama byla vinnou. A on se smál při tom plnými ústy, jakoby vzdechy a zachvění její mu působilo potěšení.

Konečně také pohostinný Zader měl už dobrodružství Viktorových dosti. Dal paní hraběnce zjevně znáti, že čtveráctví mladého šlechtice nebylo by lze dále přijímati jinak než s trestním zákonníkem v ruce. Tehdy bydlila v Zadru už na pátý rok.

Hraběnka Silvia Marmoliová snad tehdy poprvé v životě svém odhodlala se k rozhodnému konání. Dala si zavolati Viktora do své komnaty, a když přišel, udeřila na něho přísným hlasem. Rozprávka jejich nebyla příliš dlouhá ani příliš hlučná.

Když se rozcházeli, hraběnka byla bledá i uslzená, za to mladému hraběti oči hořely a tváře se rděly netajenou radostí. Koho spatřil, na toho volal:

„Juchuchu! Půjdu na daleké cesty, pryč z mizerného Zadru, pryč z Dalmacie!“

Mladý hrabě půjde na daleké cesty! To bylo tedy výsledkem jeho hovoru s matkou.

A hned pustil se do příprav. Za měsíc byl přichystán a hotov k odchodu. Když se loučil s hraběnkou, plakala tato hlasitě a prosila ho, aby neodcházel, aby zůstal u ní, jinak že zajisté steskem a želem se jí utrhne srdce.

On řekl krátce, jak jest nesmírně rád, že může z domu a že bude brzo psáti.

A když odešel, podobalo se, že hraběnka opravdu zahyne žalostí. Div očí si nevyplakala a vlasů nevytrhala zármutkem. Naposled, když jí bylo zaplatiti pokutu za jakýsi Viktorův hřích později objevený, rozhněvala se na Zader jako druhdy na Italii a rozhodla se, že nešetrné to město dalmatské opustí.

Tak se stalo, že za nedlouho potom stěhoval jsem se s hraběnkou ze svého rodiště do nového sídla, do Dubrovnika. Byl jsem tomu povděčen a těšil se na nové bydlo.

Hraběnka vyvolila si Dubrovník z několika příčin. Byla katoličkou, a město ono zdálo se jí býti nejkatoličtější a tudíž i nepříhodnější pro její modlitby a pokání, k němuž se připravovala. Dubrovník jest městem, které dožilo, jest svící, která dohořela. Čím býval druhdy, vše bylo veliké a čestné, plné mohutnosti a síly. Ona v tom chtěla shledávati jakousi příbuznost se svým životem, jehož hlavní děj už také se dokonal, a nepochybovala, že čestně, šlechetně a důstojně.

A tak tedy Dubrovník, bývalé útočiště králův, stal se útočištěm hraběnky Silvie Marmoliové právě v těch dobách, když jí počínaly šedivěti vlasy.

Šlechtična koupila dům v dubrovnickém předměstí Pile, odkud nebylo daleko do gružského přístavu, v rozkošném prostranství, zvaném „Mezi zahradami“. Stavení bylo obklopeno se všech stran sadem, jednak zdivočelým, jednak pěstovaným, a život z okolí doléhal tam jen vzdáleným šumotem. Dům i všecko, co k němu náleželo, nechť ro byly zelené okenice, oprýskaný balkon, cypřiše v zahradě a veliké smokvoně, ovinuté břečťanem, hodilo se dokonale k veškerému vzezření naší hraběnky.

Ona příchodem svým do Dubrovnika v mnohém ohledu velmi se změnila. V Zadru dům její podoben byl klášteru, ale dům v dubrovnickém předměstí Pile podobal

se hrobce nebo veliké rakvi. Ani služebníci nemohli si promluviti hlasitěji a vykročiti směleji. Každý kráčel jenom po špičkách, jakoby se bál, aby nikoho nezbudil, nebo aby se neprozradil. Hraběnka trávila většinu dne ve své komnatě, a jak se mohlo souditi, modlila se. Snad za svoje bývalé slabosti a za svého syna. Před velikým křížem na hlavní chodbě hořelo pořád dvanácte voskových svěc a viselo několik věnců z čerstvých květin. Všecek dům páchl tou voskovou vůní mrtvol, a i věnce voněly tak podivně jako ty, o kterých víme, že jsou určeny na rakev. Pak všeobecná zamlklost a stísněnost zveličovala ten příšerný ráz domu.

Velitelka naše sotva že za den s kým promluvila. Ačkoliv velice pobožná a kající se, přece byla nepřístupnější a přísnější, než kdy před tím. Bylo ji viděti na zažloutlém obličeji a na mdlých očích, že není jí ani za mák povědom onen tichý mír a spokojenost, které poskytuje opravdová modlitba a odříkání. Pohledy její byly nevlídné a vždy rozkazující, a málo kdo dovedl se zachovati zcela po jejích přáních. Všechno vzezření její dávalo patrně na jevo, že pokládá ostatní svět jen za předmět k tomu stvořený, aby jím mohla opovrhovati, nechť to byl člověk, nechť to byla věc jakákoliv. Byla to zkostnatělá šlechtična, odumřelá všemu, co ji kdysi zajímalo, a neporozumívající tomu, co ji mohlo ještě zajímati a v čem mohla nalézti skutečné potěšení.

Však konečně přece asi za dvě léta našla předmět, k němuž vyklíčila její záliba opravdová.

Byla to věc na oko zcela nepatrná, černá květina — černý karafiát.

Dostala keřík té zvláštní květiny od jisté starošlechtické paní dubrovnické. Snad nějaký podivný význam, snad dokonce pouhá pověra připoutala hraběnku Silvii Marmoliovou k tmavému karafiátu tak pevně, že byl jediným jejím potěšením, které by nebyla dala ani za nejvzácnější šperk světa. Dala karafiát, ve drahém hrnci zasazený, postaviti do komnaty, která byla její modlitebnou. Tam jej ostříhala jako tajemství a nedovolila nikomu, aby květině se přiblížil. Sama ji zaiévala a ošetřovala.

Ostatních hojných květin, které rostly v naší zahradě, ani si nevšimla. Sad už dříve dosti pustý byl by bezmála úplně zdivočil, kdyby se ho byla neujala občas ruka některého milosrdného služebníka, který si tím krátil dlouhou chvíli. —

O mladém hraběti Viktorovi věděli jsme pouze málo. Hraběnka nemluvila o něm nikdy s nikým, a toliko z častých zásylek peněz, které odcházely z Dubrovníka za vzdáleným šlechticem, zvěděli jsme, kde se zdržuje. Kromě toho všetečná komorná přinesla nám ukázat dvou nebo tří dopisů jeho, z nichž jsme zvěděli o něm určitějších zpráv. Hraběnka listy synovy nedovedla tak bedlivě ostříhati jako karafiát.

Pan hrabě, puzen touhou po dalekých krajích, odebral se původně kamsi do Ameriky, ale nevydržel tam dlouho. Za několik měsíců ubíral se již nejkratší cestou do jiného dílu světa, že bylo až na podiv, jak náruživým se stal cestovatelem.

„Milá matko," psal tehdy mezi jiným, a byl patrně v dobré míře, neboť hraběnce tykal, „nabažil jsem se již Nového světa a právě dávám Kolumbově zemi s Bohem. Ubírám se do jižní Afriky, a netřeba Ti zajisté dlouho hádati, jaká přání spojuji s tímto psaním. A odvykla-lis už hádankám, tedy řeknu prostě, že bych rád, aby Tvoje dobrota a laskavost očekávala mne v podobě poukázky u bankéře v Kapském městě. Divíš se asi, co mne tam pudí. Přiznávám se, že se nechci rozděliti o vítěznou palmu žádného cestujícího badatele, kteří se tam pouštějí, jak jsem vždy čítal, toliko za výzkumy a za vědou. Také nebažím po lovech lvích ani po nesnesitelných vedrech, ani po pýše, že jsem byl až u Mysu Dobré Naděje. Mne tam vábí něco docela jiného, a jako upřímný syn nechci Ti toho zatajovati. Jedu tam za černoškami — — —

„Nelekej se, neboj se o mne! Buď přesvědčena, že v ohledu tom nečiním ani Tobě ani sobě hanby. Nemohu odolati té černé touze. V Americe spatřil jsem značné množství těch temných krasavců a krasavic, ale tam není přece mouřenín dokonalým mouřenínem, či lépe řečeno, mouřenínka dokonalou mouřenínkou; té dlužno hledati v nejpřirozenější její vlasti, pod žárnou oblohou afrického jihu. Ubírám se tedy tam a doufám, že se tam zdržím dosti dlouho. Hodlám se potloukati od výtoku řeky Konga zemí Křováckou a Kapskem, pak kromě Kapského města navštíviti Port Elisabeth a Grahamstown, býti nějaký čas občanem kaferským a učiniti si snad malý výlet na Madagaskar. Ovšem dosud hodlám. Zalíbí li se mi tam nějaká ohnivá dcerka plemene ethiopského, zůstanu u ní a dám snad dalším africkým potulkám výhost —

„V Dubrovníce přeji Ti zdraví a všeho dobra. Doufám, že tamější dům Tvůj nebude vyžadovati tolika vydání jako dům v Zadru, zvláště když píšeš, že žiješ velmi odloučeně a skromně. Snad bylo by prospěšno, kdybys propustila některé zbytečné jedlíky, jako jest na příklad Pietro Turrin a starý Guiseppe. Tuším, že v Africe budu potřebovati více příjmův než v Americe, pamatuj tedy na to. Kromě toho neškodilo by také napomenouti našeho správce, aby lépe hospodařil."

Na štěstí tento dopis dostal se nám do rukou teprve asi za půl druhého léta po tom, kdy došel hraběnky. Jinak zajisté já i starý Guiseppe, který byl u rodiny Marmoliových již za nebožtíka hraběte, byli bychom se obávali výpovědi.

Avšak paní naše nebyla tehdy zajisté příliš pozorna ku všem Viktorovým přáním. Peníze mu sice poslala, ale zbytečné jedlíky ponechala si v domě.

V jiném dopise, ještě zcela novém, mladý hrabě liboval si velmi v Africe, kde byl téměř už dvě léta. Nepsal mnoho. Vedle obvyklé upomínky o brzké zaslání peněz připsal zběžnou rukou jenom těchto několik slov:

„Máme podobné štěstí. Jak vidím, jsem po své matce, dobré hraběnce Silvii Marmoliové. Ona nalezla zalíbení v černém karafiátu, a já jsem si zamiloval černou růži. Jsem se svou černou květinou dokonale spokojen a šťasten —"

Brzo potom komorná dala nám ochotně přečísti ještě jedno krátké psaní, však to již nebylo pro nás žádnou novinkou. Mladý hrabě stýskal si v něm trpce, že dostává čím dále méně a méně peněz, a navrhoval hraběnce, aby prodala svůj veliký rodinný statek v Italii, ten statek, který byl už posledním bohatstvím šlechtické rodiny Marmoliových. Ale statek ten byl již prodán před čtvrt

letem, a mladý pán zajisté netušil, že prohýřil už někde snad mezi Kafry valnou část peněz zaň stržených, a že veškero dříve značné bohatství sevrklo se na obyčejný dům se zpustlou zahradou v Pile u Dubrovníka a na trochu těch skvostův, které zakrývaly před lety hraběnčiny obnažené údy, nyní pak kus po kusu zakrývaly její hmotné nesnáze, onu nahotu, která jest hanbou šlechticův.

(Dokončení.)

Vidění.

Báseň *Karla Sity.*

Šel jsem luny za svítání
v háj, zelený háj,
slyšel jsem tam z nenadání
hrát, jak na šalmaj,
nevěřil jsem sluchu ani,
tich' byl celý kraj.

Poslouchal jsem, šel jsem dále
odkud zněl ten hlas,
libeznějʼ a zvučnějʼ stále,
potom divě zas;
a ten hlas jak někde v skále
ozvěnou se třás'.

Hned jsem myslil: Snad to mámí
lesních žen mne zpěv,
už jsem lesa průlinami
viděl jejich zjev
tam šerými pod skalami,
ve mně stydla krev.

Anebo to vyplašený
zpívá noční pták;
nebo snad jen vyděšený
sluch mne šálí tak?
Stál jsem u té skalní stěny,
nevěděl jsem jak.

V tom ta skála rudě vzplála,
jak by to byl žár,
nad ní bílá kaple stála,
dávný, starý tvar,
nad ní dub jako ta skála
zvětralý a stár.

Toho dubu každým svazem
vítr třás', — či běs?
projel kostmi jako mrazem,
neměl však ni hles;
i ten zpěv teď ztichnul rázem;
mrtvý byl ten les.

Šel jsem blíže, neviděná
moc mne táhla tam,
branka byla otevřená,
ale prázdný chrám,
u krypty jen byla žena
a já s ní byl sám.

Polo klečí, polo leží
jako ten, kdo pad',
že jsem od kamene s těží
moh' ji rozeznat,
jenž tu mrtvých spánek střeží,
a z ní čišel chlad.

Měsíc oknem prokukoval,
měsícová zář
padala, já pozoroval,
v kamennou ji tvář
a její prst ukazoval
v kryptu pod oltář.

Mrtvé-li to, neb to žije?
musil jsem jít blíž —
vyskočila, dech mi pije,
objala mne již
a já cítil kolem šíje
kamennou tu tíž.

Vzkřik' jsem: „Kletá moc to jaká
volala mne sem?“
Zasmála se: „Jen zpěv ptáka —“
svalila mne v zem.
„Život ptáček, který láká,
čihař Smrt, — ta jsem!“

Z jižního Španělska.

Rozpomínky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth.*

III. V okolí Alhambry.

(Pokračování.)

Však byl již také nejvyšší čas: na Alhambře zazněl hlahol trub, vzplály poplašné ohně a v okamžiku skoro všecky pohraniční strážní pevnosti jim odpovídaly.

„Náš útěk je prozrazen,“ pravil Husejn Baba. „Nic neškodí, máme hbité koně, noc je temná, můžeme snadno pronásledovatelům ujíti.“

Ale uniknouti zdálo se již skoro nemožno; most přes pomezní řeku Puente del Pinos byl také již osvětlen a hemžil se ozbrojenci. Husejn Baba vzpřímiv se ve třmenech ohlížel se okamžik a pak zahnul v pravo; ostatní za ním, pak všickni vrhli se do proudu vln.

Dostali se šťastně na druhou stranu a Husejn Baba, který tady znal každou díru, zavedl je již bez úrazu po skrytých stezkách skalních až do Cordoby. Tam princezny ihned byly přijaty v lůno církve, byla svatba a potom dojista také křtiny.

A co se stalo s Chadígou? Ve spěchu a v utíkání málem bychom na ni byli zapomněli. Při té pekelné jízdě moudrá Chadíga přimknula se na Husejna Babu jako klíště, vykřikla při každém skoku a byla v té chvíli ne právě příjemnou společnicí, ale když měli přebroditi řeku, tu její strach neměl žádných mezí. „Neobjímej mne tak pevně,“ volal Husejn Baba; „drž se mého pasu a ničeho se neboj.“

Držela se sice oběma rukama, ale když rytíři, chtíce poodpočinouti, zastavili na druhém břehu, byla Chadíga pryč. „Kde je Chadíga?“ zvolaly princezny plny nepokoje.

„Allah sám to ví," odvětil renegát, „můj pás povolil, když jsme byli uprostřed řeky, a Chadiga byla stržena proudem. Staniž se vůle Allahova! ale můj pás byl zlatem tkaný a velmi drahocenný!"

Nebylo však času na žalování a princezny oplakávaly Chadigu až doma. — Avšak mráz kopřivu nespálil; rybář, který kousek dále po proudu svoje sítě rozkládal, vytáhl ji na suchou zem a podivil se nemálo svému lovu. Co se dále stalo s Chadigou, kronika nevypravuje; tolik je jisto, že podala další důkaz své veliké moudrosti, že nikdy více nepřišla Muhammedovi na oči.

Ten také již nikdy více nikoho o radu se netázal a Zorahaidu dal střežiti více než kdy jindy. Beze vší pochyby krásná princezna litovala své nerozhodnosti, neboť byla teď zamyšlena a tichá ještě více než kdy před tím. Ob čas sedávala na balkoně všechna smutná a dívala se toužně v tu stranu, kde leží Cordoba. Zemřela mláda a byla pochována v jednom sklepení věže de las Infantas.

Pověsť dodává, že ještě dosud za jasných, měsíčních nocí možno viděti princezny procházeti se po osamělých místech kolem Alhambry, ale když člověk je osloví, že zmizejí. To jest jen pověsť; ve skutečnosti dámy tam se procházejí opravdu, také na místech osamělých, ale neztratí se, i když je člověk osloví.

Branou de los Picos, nazvanou tak podle špičatých zubů věžní stavby, vyšli jsme úzkým, neschůdným úvozem de los Molinos na cestu vedoucí k zámku Generalife, vroubenou s obou stran hustým stromovím a vegetací již tenkráte z jara zbujnělou. Kterak krásná jest asi ta cesta nejdřív hlubokým údolím, pak mírným svahem nevelikého návrší za léta a v podletí! A jak snivě útulno bývávalo tady asi druhdy! Ach, druhdy, druhdy! Pořád a pořád aby tady člověk těch starých, báječně krásných časů se rozpomínal a rozpomínaje brkal o kameny, které zub času sice ohlodal, ale při tom navalil na stezku jindy měkkou, posypanou žlutým pískem. Jestliže chodec tudy jdoucí příliš hluboce se zamyslí hlavu sklopě, brzo dlouhé větve divokých jasmínů neb oleandrů přes cestu se rozpínající dají mu ponaučení, že mysliti jen na sultánky, princezky, odalisky, krásné otrokyně, a řekněme jedním slovem na ženské vůbec ani dnes není radno a s prospěchem.

Raději, človéče, se tady poohlédni po té bujné přírodě, která sama sobě jsouc ponechána zde i v celém tom čarokrásném okolí chce ukázati, že v kráse a v umění přece jen dovede daleko víc a díla mnohem vznešenější nežli její pán a podmanitel... Asi za čtvrt hodiny došli jsme ku Generalifě, která bývala letním sídlem granadských královen, jejich Ginaraliph, dům lásky, — la casa de campo Alhambry, jak říkají Španělé.

S protějšího vrchu mezi zelení prokukuje ten zahradní skvost na Alhambru, s níž nerozlučně je spojen. Generalife je malý palác, zevně jednoduchý jako všecky stavby maurské, s několika málo okny, obloukovou galerií a terrassou, ale vnitřek teď již jen málem vyniká. Nevím, či kazisvětná ruka zabílila krásné arabesky a bílí je neustále hromadíc na jemné stukatury vrstvy vápna čím dále tím tlustší tak, že teď z té čarovné práce, které ještě v Alhambře jsme se obdivovali, nezbývá zde než hrbolatá, drsná stěna. Generalife náleží teď, tuším, markýzi Pallavicinimu.

V jedné z větších síní je celá sbírka začernalých podobizen španělských králů. A stranou, jako v zapomenutí, starý obraz nějaký posledního krále granadského Boabdily. Tvář jeho je mírná, jemných, pěkných tahů s nádechem těžkomyslnosti a melancholie, jasné pleti a tmavých vlasů. Je-li to opravdu on, tož byl asi nerozhodný a nestálý, jak jej líčí, ale z toho dobrého oka jeho a z celé tváře nevyčteš nic o té krutosti a nepřístupnosti, již mnozí mu připisují. Oblečen je tady ubohý ten král divně fantasticky jako Turci na našich trafikách, jak asi jakživ sám se neoblékal. Průvodčí jen jaksi s opovržením naň ukazoval, s pýchou obraceje se k ostatním obrazům, o jejichž představitelích snad už neví ani historie.

Vlastním půvabem Generalify jsou její zahrady, její vodotrysky a vodomety, — a bývaly dříve ještě více. Sem uchylovali se králové z lesklého ruchu Alhambry do útulného zátiší, kde nesoudili, kde neudíleli audiencí, kde jen milovali. V Alhambře nedělali mnoho, tady nemohli dělat nic než odpočívati v měkkém náručí nějaké sultánky. Veškero okolí Generalify vyhlíží jako rozsáhlé, umělé schodiště zahrádek a zahrad, dlážděných mramorem a protkaných nesčetnými umělými záhony a záhonky květin těch nejdivnějších, nejkrásnějších a překlenutých stinným loubím hustých jižních stromů. Již tenkráte, když jsem jimi procházel, za prvního jara, zahrady pečlivě ošetřované se zelenaly a mnohé záhony bujně kvetly. Poněvadž jeden genevský přítel, učený professor a botanik, mě prosil, abych mu z Afriky a pokud možno z pouště saharské nějakou květinku, najdu-li, přinesl, a já na to tam pozapomněl, vyhledal jsem tuto květ co možná nejpodivnější, a jemu pak presentoval. Když pak starý přítel v jedné revue najednou uveřejnil pěkné pojednání o nejnovější zvláštní proměně flóry saharské, přiznám, neměl jsem již té odvahy k vůli pravdě kaziti mu radost. — V každém z těch zahrádkových stupňů, spojených s druhými širokými schody, je malá, bílá besídka, polo zakrytá také loubím přes ni vedeným, a jinde zas malé jeskyně upravené z hustých myrt lákají ve svůj chlad. A všude, skoro podél každé stezky teče čerstvá, čistá voda, v každém koutě jest vodotrysk, z každého koutečku konká aspoň rourka nějakého vodometu; všude je čerstvo a libezně, vzduch příjemný a sladce vlhký. A to všecko jest prý jen zbytek staré krásy... dříve prý celý vrch byl jako provrtán samými kanály a voda v zahradách prováděla prý krkolomné kousky vodovodného umění. Mramorové plotny, dírkované na mnohých místech, nesou toho stopy, kterak dovednými přístroji i na stezkách voda vysoko prýštívá nebo prýštívala. Za mé přítomnosti z těch vodotrysků jen málo bylo v činnosti, a nadšení, které pro generalifské umění vodařské dávám na jevo, čerpám jednak z vypravování zahradníka tamějšího, jednak, a měrou větší, ze vzpomenutých dírek, kanálků a trubiček, seřaděných všelijak, teď odpočívajících. Prý když majitel nynější sem přijíždívá, rád hosty své tím překvapuje. Ti nevědouce o tom procházejí se zahradami, — najednou jemné proudy vod vystříknou jim odkudsi z kouta do tváře, uděšeni uchylují se stranou, ale od tamtud nová chladná sprcha vodního prachu! Ubíhají-li stezkou, najednou řada vodotrysků jemných jako stříbrné niti začne prýštiti jim pod nohama a vysoko vzhůru. Kam ohlédnou se, sevšad voda buď teče, nebo prýští, nebo padá, nebo stříká...

V jedné z těch zahrádek ukazují dva veliké, staré stromy, „cypřiše sultániny“, které jasně dokazují, že proti ženské nevěře ani težké zámky, ani eunuchové, ani opatrnost žádná nic nezmůže. Pod těmito cypřišemi totiž sultánky milovaly, koho milovat měly nejméně, a zde prý také to bylo, kde onen z Abencerragů byl přistižen při krádeži zapověděného ovoce. Již tenkrát prý cypřiše byly staleté — od těch dob nová století korunami jejich přešla a snad ještě přejde, třeba že už silně na jednu stranu se chýlí.

Opojná vůně se všech stran, pak to bublání a šumění vody, která do vody padá, činí to místo rájem všech duší, které milovaly, milují a milovati budou.

Moje francouzské dítě tmavooké naslouchalo s utajeným dechem žvastu našeho průvodčího, který, jakmile pozoroval, že má vděčné posluchačstvo, prováděl až divy ciceronské mnohomluvnosti.

„Nevěřte mu, slečno, ani slova,“ pravil jsem děvčeti.

„Ale, vy jste zlý! Nekazte mi přece radost z takových krásných věcí “

„Tak vy se nehněváte na ty, kdo tady tak vroucně milovali?“

„Ne, — proč?“

„A na ty, kdo milují?“ všetečně odpověděl jsem otázkou.

Pohledla na mne tázavě, jakoby nerozuměla podivné logice mých myšlének, a neodpověděla. A dobře udělala, že neodpověděla, jinak bych se byl nějakému tomu láskyplnému vypravování přece nevyhnul. Ulomila jen větvičku z cypřiše sultánek a nenuceně, prostě dala mi z ní půli . . .

Nevím, jak hrozné věci byli bychom ještě slyšeli, kdyby starší část naší společnosti nebyla upozornila na vyhlídku s vysoké terrassy Generalify, s níž oko spočine najednou na všech těch zahradách, které sklánějí se po stráni vrchu v jednotlivých odděleních a jako v širokých stupních, pak přes hluboký a temný úvoz Darra vidíte celou Alhambru červenavou a celé město granadské s jeho věžemi, kopulemi, stěsnanými domy, úzkými ulicemi a širokými náměstími. Sierra Nevada zdá se odtud tak blízko, že bys rukou tam dosáhl . . .

Nedaleko Generalify jest ještě několik starých stop slávy a síly maurské, jako palác Darlaroca, palác Los Alixarès, zbytky lázní, cisteren a jiných staveb, jež popisovati nesnadno, poněvadž z nich nezůstalo než několik povalených kamenů.

Ale v jižním tom slunci, plném lesku a života, všecky ty omšené ssutiny dýší trudnou melancholií.

(Dokončení.)

* * *

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Pokračování.)

Dívka nabyla dříve než on jakéhosi klidu. Bylo to přirozené. I naděje i zoufalství byly od ní už odstoupily a nešlehaly, nevzrušovaly její duši, která se v hloubku odříkání a v podrobení se osudu nořila. Osud byl zvítězil, nebránila se mu více a byla s ním téměř smířena. Vždyť konečně i ona nad ním vítězila svým pevným předsevzetím, že půjde drahou svou. Podrobovala se osudu Jana Marie, ale určila si svůj.

„Vy učiníte tedy, done Clemente,“ řekla, „o co vás žádám?“

„Učiním,“ řekl krátce a tiše.

Vzala jej za ruku a hleděla mu vděčně do očí.

„A nebudou následky pro vás z toho příliš kruté?“ tázala se; „řekněte, co hrozí vám, když —“

Přerušil ji posuňkem ruky a pravil: „Ó, to není nic, nemluvte o tom.“ Pak pokračoval: „Věru, myslím, že nemůžete jinak jednat, než jak jste se rozhodla. Pojedu odsud do Říma. Posuzujete donnu Paolinu, myslím, docela správně, způsobila by vám zajisté velké nepříjemnosti. Znám ji: není zlá, ne docela zlá, ale lidé průměrně dobří dovedou býti velmi tvrdými. Také v tom se nemýlíte, že vás nechá úplně na pokoji, uslyší-li, že církevní obřad vykonán. Bude vám pak nepřítelkyní, jak sama jste podotkla, anebo lépe řečeno nebude vás více znáti. Donna Paolina je církvi fanaticky oddána, ale nemá mnoho křesťanského citu.“ Řekl to hlasem velmi smutným.

„Vzdávám se její přízně,“ řekla Caterina vážně, „vždyť se vzdávám všeho na světě.“ A jako unavena spustila ruce a hlavu a seděla na své židli jako obraz mdloby.

„Caterino,“ řekl kněz a vzal ji soustrastně za ruku. „Nechci se o to pokusiti vám podávati liché nějaké útěchy. Vím, že bolest vaše tak veliká, že myslíte, že jí zahynete, a kdo by vám ulehčiti chtěl, ten by vás jen dráždil a urážel. Útěchu dává jen Bůh. Najdete ji později někdy sama, až on to uzná za dobré. Nyní nezbývá než pláč a ještě jedno: volání k němu, který vždy vyslyší.“

Caterina sebou nehnula: i don Clemente těšil ji tedy tím, že se časem utiší! I on, který tolik byl trpěl, byl jako ti ostatní! Žádný nedovedl chápat, že to pro ni hrůza největší, to vyhojení se časem! Ach, měla tedy zapomínat! To byl celým člověčenstvem přijatý zákon přírody, a lidé byli za to vděčni! Vstala prudce.

„Spojte nás před Bohem, done Clemente,“ řekla, chápala se toho posvátného svazku, který jí práva dával neloučiti se s ním. „Co Bůh spojí,“ šeptala si, ale neskončila svou větu. „Nejen lidé, ale žádná moc osudu to nerozloučí,“ znělo to dutě v jejím vědomí.

„Nuž, veďte mne k svému ženichu,“ pravil kněz a vstal též.

Caterinina bledá tvář zaplála ruměncem. Kněz stál už zde, hotov spojiti ji s mužem, kterého si byla duše její vyvolila, a on, ten muž, kterého milovala, nevěděl

posud o ničem a nemyslil ani na sňatek! Myslil na smrt a loučení se s ní! Stála váhavě, co nyní říci? V tom otevřely se dvéře a Jan Maria se v nich objevil. Byl se rozhodl, chtěl odejet, proti svému slibu nechtěl na odpověď Luigiho čekati. Ta mohla býti nepříznivou a cítil, že, chce-li vůbec odjeti, že to musí učiniti hned, za den snad nebude už míti dosti ani tělesných sil. Vstal a dal se Franceskem pečlivě strojiti.

Slyšel od Suntarelly že contessina již vstala a že možno s ní mluviti. O donu Clementovi se stařena nezmínila, ostýchala se mu to říci: myslila, že byl kněz jen proto přišel, aby mu poslední pomazání poskytl, a lítost bránila jí se nemocnému o tom zmíniti. Vedla jej nahoru přes schody — bylo mu už těžko po nich stoupati — a teprve u samých dveří zašeptala mu: „Don Clemente jel kolem, viděl contessinu na terrasse a ona ho pozvala . . .“ A po těchto slovech otevřela dvéře a spěchala chodbou zpět, aby skryla svůj pláč.

Jan Maria opíral se trochu unaveně o veřeje, když vstoupil, klesl pak, pozdraviv, na nejbližší křeslo. Mlčel. Uhodl, co Suntarella zjevně říci se ostýchala. Věděl, že don Clemente nepřišel náhodou, a věděl tedy, proč jest zde. „Považuji mne za umírajícího,“ myslil si smutně, a hned na to se usmál. Jak byl bláhový! Což to bylo hříchem? A za co jiného jej mohli považovat?

„Ó, proč stoupáte do schodů!“ vyčítala mu Caterina vidouc, že těžce dýchá. Don Clemente podával mu ruku a mlčel

„Jste laskav, že jste přišel,“ řekl Jan Maria. „Vy prosila jste dona Clementa, aby přišel, Caterino?“

„Ano.“ řekla a sklopila oči.

Jan Maria mlčel chvilku, pak řekl: „Nemohu teď na konci svého života býti lhářem a pokrytcem, když jsem jím nikdy před tím nebyl. Done Clemente, ctím vaše povolání, ctím církev, ale nejsem, co se nazývá dobrým katolíkem, ba nejsem ani úplně věřícím křesťanem. Nedovedu Boha tak si představovati, jak tomu učíte, ač v něj neurčitě věřím, a proto jsem jej také nikdy živě milovati nedovedl, ač jsem často po tom prahl. Zůstal mi abstrakcí. Krista miluji, protože mu rozumím. Miluji jej nadšeně. Dle toho, co jsem nyní řekl, suďte, možno-li, já abych přijal a vy abyste udělil onu útěchu, kterou jste mi poskytnouti přijel. Pojímám svátost těla Kristova co symbol, a co takový byla by mi krásnou, významnou a velkou útěchou.“

„Pojímejte ji tedy tak,“ řekl don Clemente snivě, „když to jinak neumíte. Vše, co velké a svaté na světě, je podobenstvím, na jehož dně je Bůh. Pravdu absolutní zná jen on, jsa pravdou sám. Vy nechápete ho, on ale vás a proto bude vám milostiv. Avšak, pane, nepřišel jsem proto, abych činil nátlak na vás stran svátosti, které jste si nežádal, ačkoli rád vám ji udělím, cítíte-li se jí hoden co symbolu.“

„Vy nepřišel jste proto?“ divil se Jan Maria a hleděl na Caterinu. Učinila krok blíže k němu.

„Ne,“ řekla, „don Clemente přišel proto, aby nás oddal. Prosila jsem jej a on mne vyslyšel.“

„Vy jednala jste na svůj vrub, bez úmluvy se svým ženichem, bez jeho vědomí?“ tázal se udiveně don Clemente.

Caterina mu neodpovídala. Vzala udivením němého Jana Marii za ruku. Na sladké její tváři byl odlesk úsměvu a ruměnec slabý jako první svítání.

„Vyznala jsem ti dříve než ty mně, že tě miluji,“ řekla mu tiše, „a nyní žádám tě zase o to, na co jsem čekati měla, až ty mne požádáš. Ale co mi zbylo jiného? Slyšel jsi donnu Paolinu. Myslíš, že ji nechám klid tvůj rušiti? Myslíš, že tě odsud pustím? Anebo že tě vydám boji s tvými ohledy? Chceš-li do Říma, půjdu s tebou. To mohu však pouze co tvoje žena, abych tvou delikatesu nepobouřila, a abys o žádné oběti pošetile mluvit nemohl. Já nedbala bych ničeho, ani toho, co se nazývá slušností. Když jsem tedy dona Clementa prosila, aby přišel, když ti nabízím svou ruku, nedopouštím se hříchu proti dívčí skromnosti, neboť jednám pod nátlakem okolností, a šetrnost k tvým citům mne jedině vedla.“

Tiskl ruku její k srdci.

„Caterino,“ řekl za chvíli pohnutě, „nevím smím-li takovou oběť přijati . . . Ó, nemám dosti síly, abych odolal! Ó, skonati tedy přece zde, tobě na blízku . . . Bože můj, což zasloužil jsem si takového štěstí? Mluvte, done Clemente, je to vše možné . . .? A zákony —“

„Nestarejte se o nic,“ řekl don Clemente, „smíte a můžete přijati, co vám contessina nabízí.“

„Psala jsem už Luigimu též,“ řekla Caterina, „a don Clemente pojede odsud do Říma, dám mu tvoje papíry, vím, kde leží, on a Luigi půjdou na tvoje vyslanectví, telegrafní cestou se takové kroky rychle uspořádají. Pamatuji se na podobný případ s jednou z mých spolužaček, která byla oddána s cizozemcem na —“

Zamlčela se, polkla závěrek věty „na smrtelné jeho posteli“.

Jan Maria to nepozoroval, byl zabrán do myšlének.

Suntarella otevřela dvéře vedoucí do jídelny, z které vešla do salónu.

„Směla bych vám posloužiti, done Clemente,“ pravila pokorně; „vedle přichystala jsem vám kávu. Zahřejete se, než začnete . . .“ Mlčela chvilku a pak dodala: „Není vám ničeho třeba zde —?“

„Ano,“ řekl don Clemente. „Přineste krucifix a dvě svíčky. Pak zavolejte sakristána a starého Francesca. Budou svědky.“

„Svědky?“ divila se Suntarella.

„Ano,“ řekl don Clemente, „a zatím vypiju koflík horké kávy, za kterou vám děkuji, dobrá Suntarello.“

Šli do jídelny, kde don Clemente vskutku půl koflíku kávy vypil. I Caterina i Jan Maria vypili každý as tři kapky z toho, co jim Suntarella byla nalila; co pili, ovšem nevěděli.

Stařena nemohla se ze svého udivení probrati, ale rozsvítila svíčky, přinesla krucifix a zavolala ty svědky, kteří se divili jako ona, k čemu je vlastně volali.

„To je jako svadba,“ potřásala Suntarella hlavou.

Don Clemente vysvětlil jim všem několika slovy, o co se jedná, a vzal sám, když udivením jako v sloup obráceni stáli, dva polštáře s divanu a položil je na zem před improvisovaný oltář, kde svíčky hořely s každé strany krásného starého krucifixu ze sloni.

Caterina byla zatím ebenový kabinet otevřela a vyňala zlaté skvosty, někdy v etrurském hrobě nalezené a po monsignorovi Astucciovi zděděné. Ukázala je donu Clementovi.

„Ráda vyhověla bych přání nebožtíkovu,“ řekla: „přál si, jak víte, abych se v den své svadby těmi šperky zdobila. Avšak není mi to možné. Zdá se mi to tak ne-

příhodné. Dnes musilo by se to mně, vám, všem příliš theatrální zdáti.“

Položila je na stůl, kde don Clemente je na tři sekundy okem znaleckým prohlížel. Nikdo se jich netknul, zapomnělo se na ně za minutu.

Caterina a Jan Maria poklekli a don Clemente konal tiše a zanícené a pohnutě svatý obřad. Pokoj plnil se tlumeným štkáním Suntarelly a starého Francesca, avšak nevěsta i ženich odpovídali tiše, vážně a klidně.

Nuž, byli svoji! Don Clemente pomohl Janu Marii s polštáře vstáti a vedl jej k divanu, kde nemocný usedl. Caterina se k němu sklonila a vtlačil jí polibek na čelo. Pak vzal ten zlatý etruský věnec a položil jej na její hlavu. Byla divokrásná s tou září zlata nad bledým čelem, s těmi polozavřenýma očima, nyjícíma, snivýma, hlubokýma a s tím nezemským na rtech úsměvem

„Zasvěcuji se hrobu,“ myslila v hloubi duše. „A ty, můj Jene Marie, zdobíš nevědomky smrti oběť!“

Jak málo tušili přítomní, kde myšlénky její těkaly!

„Nyní,“ řekl don Clemente, „pojedu do Říma. Buďte s Bohem!“

Hluboce dojat podával mladému muži ruku. Jan Maria ji držel ve své.

„Ó, done Clemente,“ šeptala Suntarella, „jak, vy chcete tak odsud“ —

Jan Maria uhodl.

„Zůstaňte,“ prosil kněze. „Zůstaňte chvíli se mnou o samotě.“

Don Clemente porozuměl, dal rukou znamení a všickni se tiše vzdálili.

Když byli sami, pravil Jan Maria:

„Řekl jsem vám, done Clemente, že nepatřím mezi věřící. Však nemluví ze mne zatvrzelost, ani pošetilá pýcha. Lituji, že jsem věřit nedovedl, a lituji, že jsem víry nehledal s větší horlivostí, snad byl bych ztracený ten poklad nalezl. Řekl jste mi, že byste rád mi poskytl svátost, kdybych ji žádal . . . Done Clemente, toužím po tom symbolu. Jsem-li hoden? Suďte mne. Vyznám vám všechny hříchy své.“

„Mluvte,“ řekl don Clemente, „mluvte ve jménu Boha slitovníka.“

„Done Clemente, byly okamžiky zoufalství, v kterých jsem v Boha věřil a jej zároveň nenáviděl, nenáviděl proto, že dopouštěl křivdy proti těm, kteří mi nevýslovně drahými byli. Nenáviděl jsem jej k vůli tomu, že zapomínal na onu zemi, v které jsem se zrodil, dávaje ji v podnož cizincům. Odpustí mi Bůh?“

Don Clemente odpověděl:

„Bůh není člověkem. Ten splácí nenávist nenávistí. Bůh ví, že jste jej nenáviděl omylem, a že jej tedy milovati dovedete, až jej poznáte. Ta nenávist je lepší než lhostejnost On zná vás lépe, než vy se znáte. On se smiluje. Chápe vás. I já viděl rodnou svou zemi v službě cizinců. Mluvte dále.“

„Těžkým hříchem mým,“ řekl Jan Maria, „byla nenávist. Tasil jsem v slepém zášti zbraň proti člověku, abych jej zabil. Vy se chvějete? Slyšte ale mou omluvu. Příčina našeho sporu nebyla osobní, byla taková, že bych snad i v tomto okamžiku po zbrani sáhl . . . On i já byli jsme stejně vinni, Bůh odpusť nám oběma. Done Clemente, muž ten zničil těžkou ranou moje mládí, mou sílu, můj život. Muž ten oloupil mě tenkráte o nejsladší moje blaho na zemi, neboť dnes umírám jeho poraněním a takto odňal mi Caterinu. Done Clemente, před Bohem a na svou čest, v této chvíli mu odpouštím plně a volně beze stínu záští, beze stínu trpkosti, a s takovým úsměvem smíru v duši, jak bych si jej přál ve zracích Kristových viděti, až poslední hodina moje se dostaví . . . Řekte, smyl jsem onen hřích?“

Don Clemente vzal jej za ruku a řekl tiše: „Smyl jste jej!“

Jan Maria sklonil hlavu, mlčel okamžik a pak pokračoval:

„Život můj nebyl čistý a nebyl beze sobectví. Smysly moje mne zavedly na scestí. Já poznal následkem toho, co jest zoufalství a trpká výčitka svědomí. Klesl jsem hluboko, opovrhal sám sebou, done Clemente, mnohou vylil jsem slzu kajicnou Láska moje ke Caterině mě povznesla. Byla čistá, velká a pravá. Jeden jediný byl okamžik, kde kleté pokušení ke mně přistoupilo, kde smysly moje do starých osidel mě lapit chtěly, avšak jediný pohled netušící Cateriny mě spasil. Done Clemente, i v nejhlubší své skleslosti byla čistota idealem, po kterém duše moje volala. Smím dle toho souditi, že nikdy úplně nepropadl jsem zkáze? . . . Done Clemente, toť vše, co říci mohu o sobě . . . Poklesky menší unikají mojí vzpomínce.“

Mlčel unaveně.

Don Clemente pravil tichým, snivým a slavným hlasem:

„Ačkoli jste bloudil, vrátil jste se v dům svého otce. Bůh zkouší naše duše, aby se staly hodny té volnosti, kterou jim poskytl. My lidé klesáme, avšak prahneme-li po Bohu, tedy po dobru, a milujeme-li bližního, pak jsme na cestě, vedoucí nazpět k nevině. Velký hřích je velkou spásou, následuje-li velká, pravá, volná kajicnost. Vy stojíte na prahu nového bytí. Vejděte klidně do neznáma. Vy měl jste snahu vznášeti se a Bůh vás povznese. Kdo může věděti, jaké zkoušky, jaké boje tam na nás čekají, než dostoupíme té dokonalosti, že Bůh nám řekne: teď jsi zcela můj? Avšak kdo zde už do vzletu se pouští v touze po výši, ten zajisté tam stoupá a stoupá výš a výše, až tam zazáří slávou původní, která mu duchem božím od začátku dána byla a kterou hříchy svými zatemnil. Vejděte v míru, provázen láskou posilněn božím smilováním do nové budoucnosti, plné tajemství a plné naděje!“

Jan Maria hleděl mu v oči, z kterých velké, svaté plálo nadšení, a mír a klid vešel mu jako zázrakem v duši. Sklonil hlavu a tichá modlitba dětská, jak se ji byl v Havranicích učil, plynula mu s novým významem polonevědomě se rtů.

Don Clemente modlil se nad ním a dal mu rozhřešení. Pak otevřel dvéře. Všickni vešli a poklekli, don Clemente podal nemocnému tělo Páně.

Jan Maria přijímaje, cítil se šťastným, nevýslovně šťastným, neboť před jeho zrakem tanula velká, sladká vidina Kristova, tak jak ji znal a miloval z obrazů primitivů italských, viděl Spasitele tak, jak jej byl Fra Angelico v klášteře svatého Marka ve Florencii maloval tam v té celli, kde Kristus při poslední večeři apoštolům chléb a víno podává, a srdce jeho tlouklo opět tím nadšeným tlukotem jako vždy před výtvory svatého onoho mnicha. Ale teď bylo to nadšení živější a blaženější, ne

boť zdálo se mu, že ten milovaný zjev se k němu klonil a s úsměvem slitování jej z hluboké jeho pokory k sobě pozvedal . . .

Po modlitbě ulehl Jan Maria na divan a don Clemente udělil mu poslední pomazání, načež opět všickni z pokoje odešli. Po krátkém oddechu řekl Jan Maria:

„Děkuji vám, done Clemente. Buďte s Bohem. Buďte Caterině útěchou, až zde nebudu. Bůh dá jí štěstí. Čistou jako lilii vám ji odevzdávám. Pomněte těchto mých slov, a opakujte je tomu, který šťastnější než já, a zajisté i jí hodnější, po dráze života s ní půjde. Přál bych ji i sobě, aby to byl Luigi Galli. Opakujte mu všechna moje slova, neboť víte, že pomluva a nízké podezřívání i její čistotě se přiblížiti osmělily. Vyriďte Luigimu též můj bratrský pozdrav a dík. Byl čas, kde jsem mu záviděl a na něj žárlil. Nechť mi odpustí. Ah, je to dodatek k mé zpovědi.“

Usmál se slabě.

Don Clemente vstal, tiskli si mlčky ruce, objali se a mlčky, avšak hluboce dojati se takto loučili.

Po odchodu dona Clementa panovalo hluboké ticho v domě v San Cataldě. Nikdo nemluvil nahlas, dvéře se zavíraly a otvíraly s největší opatrností, a ženštiny mimo Caterinu plakaly každou chvíli někde v skrytě, jako v záchvatu. I starý Francesco zaštkal několikráte během dne. Caterina však zdála se klidná. Seděla celý den vedle Jana Marie ležícího na divaně a klesajícího každou chvilku do jakéhosi polospánku. Nikdo nevěděl, jak ten den vlastně uplynul. Vše dálo se jako ve snu. K večeru odvedl Francesco nemocného do jeho pokoje a uložil ho. Pozdě v noci přišel ještě lístek od Luigiho.

„Činíme vše, co nám možné,“ psal, „don Clemente a já. Daří se nám dle přání. Buď klidna, Caterino, mluvil jsem s markýzem a don Clemente s donnou Paolinou. Nebude nikdo klid Váš rušiti. Pozejtří přijedu do San Catalda, dříve nebude možné ani mně, ani donu Clementovi, který mi praví, že tvůj muž je pouze slabý a pomoci mé jinak na tu chvíli nepotřebuje.“

Caterina četla ten lístek Janu Marii, a oba usmáli se tomu, že psal Luigi „tvůj muž“. Bylo jim to tak divné a pravdě nepodobné.

Když Jan Maria do opravdy usnul, šla Caterina do svého pokoje. Klesala unavením, a prosíc, aby ji vzbudili, kdyby toho třeba bylo, ulehla a usnula tvrdě. Noc minula klidně. Ráno však, sotva že se Caterina byla ustrojila, vešla Suntarella uplakána.

„Ah, myslím, že to poslední už den,“ vzlykala, „buďte silná, silná.“

Caterině třásly se nohy, pospíchala k němu. Byl celý změněný, a něco jí pravilo: „Je to poslední jeho den.“ Srdce se jí svíralo křečovitě, avšak všechna slabost minula okamžitě. „Poslední jeho den?“ opakovala si. „Ano, avšak i můj.“

Jan Maria prosil, aby jej Francesco strojil, a dal se pak nahoru do salónu donésti. Neměl stání ve svém pokoji. Den byl slunný, teplý, čarovně krásný, země, nebe jeden úsměv míru a radosti. Caterina dala divan na terrassu vynésti, uložila tam nemocného a nehnula se od jeho boku. Vypil docela ještě něco vína na její naléhaní, silně vodou ztenčené. Odpůldne usnul, a Caterina vešla do pokoje, nechavši dvéře otevřené.

„Neměli bychom poslati pro Luigiho?“ tázala se Suntarella.

Caterina zamyslila se na chvilku, pak řekla: „Není toho už třeba.“

Suntarella divila se, jak byla klidná. Hladila ji po tváři.

„Jdi,“ prosila ji Caterina, „jdi na terrassu k němu. Napíšu zde krátký list pro dona Clementa.“

Suntarella šla, a Caterina otevřela ebenový kabinet. Zlatý věnec nalezený v etrurskám hrobě zazářil jí jasně vstříc. Posadila si ho na hlavu a podívala se do zrcadla.

„Již se nechvěju jako tenkráte, když jsem si zpomněla poprvé na smrt,“ šeptala si. „Tenkráte, když poprvé vešel do toho pokoje!“

Zamyslila se, sňala věnec, uložila ho do škatule, a napsala na její víko: „Památka donu Clementovi. Catarina di Soranesi.“ (Dokončení.)

Vzpomínka.

Báseň *Bohdana Kaminského.*

Na prahu našeho domu
nehnuté pohlížím v dál —
Bože, jak dlouho je tomu,
co jsem se vejíti bál?

Divná noc hvězdnatá padá,
z hluboka hučí si les,
smutek pad' na širá lada,
na naši zapadlou ves.

Všecko, jak bylo to kdysi;
na kraji lesa náš dům,
půlměsíc nad krajem visí,
tak plným tesklivých dum.

Já tenkrát zdrcen a kleslý
vzpomínal v zoufalých snách,
jak v rakvi zavřené nesli
matku mou přes domu práh . . .

Já tenkrát hleděl v noc temnou,
prázdna se bál i jít spat —
a až tak přejdou tu se mnou,
kdo bude na prahu stát? . . .

Muka v naději.

Napsal hrabě *de Villiers de l'Isle-Adam.*

Pod klenbami soudního paláce v Zarragoze ubíral se jednou večer ctihodný Pedro Arbuez d'Espila, šestý převor dominikánů Segovských a třetí velký inkvisitor španělský, provázen bratrem vykupitelem, který měl dohled nad mučírnou, do jednoho z podzemních žalářů. Před ním kráčeli dva sluhové svatého soudu s rozžatými svítilnami.

Zámek v těžkých dveřích zaskřípěl, a oni vešli do smrdutého sklepení, kde při slabém světle svých luceren spatřili uhelník, pak džbán s vodou a dále v koutě lože, kde na prohnilé slámě seděl přikován za krk otrhaný muž, spoutaný na rukou i na nohou. Byl vyzáblý a zmořený, tak že nebylo možno na první pohled uhodnouti jeho stáří.

Tento vězeň nebyl nikdo jiný, nežli rabbi Aser Abarbanel, aragonský žid, který obžalován z lichvy, vězněn byl již celý rok a denně skoro mučen. Nicméně měl tvrdou kůži a podrobiti se nechtěl. Byl hrdý na svůj starý rod — jako všichni opravdoví židé — neboť pocházel dle talmudu od Othoniele a tudíž i od Ipsiboe, ženy toho posledního soudce israelského. Tato vzpomínka dodávala mu zmužilosti v největším utrpení.

Ctihodnému Pedrovi Arbuezi vstoupily slzy do očí, když si pomyslil, že duše tak statečná se tvrdošijně vyhýbá spáse. Přistoupil k chvějícímu se rabbimu a pravil:

Milý synu, zaplesejte: vaše utrpení zdejší bude co nevidět ukončeno. Užil jsem naproti vaší zatvrzelosti všemožné přísnosti, ale tato moje bratrská přísnost má také svoje meze. Vy jste neplodný fík, který, když nenese ovoce, bude vykopán a uvržen do ohně . . . ale pouze Bůh rozhodne o vaší duši. Snad zasvitne vám Jeho nekonečná milost třeba v poslední chvíli. Musíme doufat! Máme mnohé příklady toho druhu . . .

Pro dnešek budete mít úplný pokoj — odpočiňte si. Zítra však účastníte se slavného auto-da-fé. Bude vás pouze tři a čtyřicet. Náš oheň jest ovšem jenom slabý stín plamenů věčných; mimo to se vás plamen sám ani nedotkne. Jak víte, klademe obětem na čelo a srdce mokré a ledové obvazky, tak že smrt dostavuje se teprve za dvě, někdy i za tři hodiny. Vy budete státi až v poslední řadě a tak budete míti dosti času vzývati Boha a obětovati mu tento křest ohněm, který jest dílem Ducha svatého. Doufejte, že vás Bůh osvítí, a spěte dobře!

Po těchto slovech pokynul dom Arbuez, aby sňali ubožáku pouta, a něžně jej objal. Na to políbil jej bratr vykupitel a prosil tiše žida, aby mu odpustil muka, kterými se přičiňoval o jeho spasení — pak políbili jej oba sluhové a jejich polibek skrze stažené kapuce byl němý. Když tento obřad byl u konce, zvolna odcházeli — vězeň zůstal opět sám v čiré tmě.

* * *

Rabbi Aser Abarbanel s ústy zprahlými a tváří mučením vyzáblou díval se chvíli na zamčené dvéře, ve kterých soudcové jeho zmizeli. „Zamčené?“ . . . Mezi zdí a těmito dveřmi zalesklo se na okamžik světlo vzdalujících se luceren. Sladký záblesk naděje, dílo jeho usláblého mozku, zachvěl celou jeho bytostí. Vlekl se blíže k tomu divnému zjevu. Vložil tiše a s velikou opatrností do skuliny prst a druhou rukou táhl již dvéře k sobě . . . Jaké to překvapení! Divnou náhodou otočil sluha velikým klíčem v rezavém zámku dříve, nežli dvéře zapadly. Tím způsobem zůstalo otevřeno.

Rabbi se odvážil vyhlédnouti ven.

V slabém šeru vzdalujících se světel rozeznával ihned do polokruhu táhnoucí se černé zdi a v nich několikeré točité schody, — zrovna naproti svým dveřím spatřoval pět nebo šest kamenných stupňů, jimiž jako černou branou vcházelo se na širokou chodbu, z níž mohl viděti zdola pouze první oblouky.

Protáhl se skrze dvéře a doplížil se až k oněm stupňům. Ano, byla to chodba, ale nekonečně dlouhá! Osvětlena byla zsinalou září několika lamp, jež visely s klenutí — vzdálené pozadí bylo úplně v stínu. A po celé délce té chodby neviděl ani jediných dveří. Pouze v levo rozeznával vysoká, zamřížená okna, jimiž díval se do chodby soumrak asi večerní — podle slabých červánků, jež tu a tam zlatily dlažbu. A jaké hrozné ticho! Nicméně tam v tom temném pozadí mohl se skrývati nějaký východ, vedoucí na svobodu! Naděje židova byla slabá sice, ale houževnatá, neboť byla to naděje poslední.

A proto bez váhání pustil se dlouhou chodbou, krče se pod vysokými okny. Kráčel zvolna a tiskl se ke zdi. Když si sedřel některou sotva zacelenou ránu, kousl se bolestí do rtů, ale ani nezaúpěl.

Pojednou ozvalo se v té dlouhé kamenné aleji šoupání sandálů. Zachvěl se a nesmírná úzkost sevřela mu hrdlo. Zrak se mu zakalil. Bylo po všem. Schoulil se do tmavého kouta a více mrtvý nežli živý čekal.

Byl to sluha svatého soudu. Kráčel chodbou rychle, v ruce kleště, s kápí přes hlavu staženou a záhy zmizel na točitých schodech. Byl to zjev děsný! Hrůza zdrtila rabbiho tak, že nemohl sebou pohnouti a zůstal tak v onom koutě klečeti ve mdlobách celou hodinu. Ze strachu před děsnějším ještě mučením, kdyby byl přistižen, chtěl se již vrátiti do svého vězení. Ale stará naděje mu v duši šeptala to sladké „snad“, které se ozývá i v nejvyšším zoufalství. Vždyť se stal s ním zázrak! Proč by pochyboval? I myslil znova na možný útěk. Ač byl zmořen bolestmi a hladem, ač chvěl se úzkostí, přece kráčel ku předu. Ale ta jako hrob smutná chodba neměla konce! A on pohlížel toužebně do černého stínu před sebou, neboť v něm hledal kýžený východ.

Leč v tom ozvaly se poznovu kroky, ale tenkráte pomalejší a vážnější. Z černého pozadí vynořily se postavy dvou inkvisitorů v hábitech bílých a černých, s velikými klobouky, po stranách zahnutými. Hovořili tiše a zdálo se, že o něčem živě rokují, neboť rozhazovali rukama.

Aser Abarbanel zavřel oči, srdce mu bušilo, div se neroztrhlo, a pod jeho sedranými šaty vyrazil mu na

těle studený pot jako v smrtelném zápase. Položil se ke zdi a vzýval v duchu Boha Davidova.

Když došli oba inkvisitoři k němu, zastavili se pod lampou — a sice jenom náhodou, jako se v rozmluvě stává. Jeden z nich naslouchaje svému soudruhu, postavil se tak, že díval se zrovna na rabbiho. A tento pohled, který si rabbi špatně vykládal, bodal ho jako žhavé železo; cítil při něm všecka muka, která by stihla zajatého uprchlíka. Úzkostí zatajil se mu dech a mráz běžel mu po těle, když dotklo se ho roucho druhého dominikána. Ale věc divná a přece přirozená: oči inkvisitora, který byl patrně zamyšlen nad tím, co má svému soudruhovi odpověděti, dívaly se zrovna na žida — ale neviděly ho!

Po několika minutách ubíraly se příšerné postavy dále krokem stejně volným, vždy tiše hovoříce, až zmizely na týchž schodech, jimiž rabbi dostal se nahoru. A neviděli ho! Ubohý žid v první chvíli tázal se sám sebe, je-li snad již pouhým stínem, že ho oko lidské nevidí? Příšerný obraz vytrhl ho z jeho snění, zdálo se mu totiž, že vidí na zdi, rovně před sebou, ty přísné oči, které před chvílí na něho se upíraly. Trhl zoufale hlavou a vlasy se mu zježily... Ale ne, ne! Sáhl na zeď a přesvědčil se: byl to jejich obraz, který mu prve utkvěl v očích a nyní se obrážel na zdi.

Ku předu! Obrátil se znova k smutnému stínu, ve kterém hledal vysvobození. Sotva třicet kroků a bude v něm. I nastoupil rychleji další bolestnou cestu, lezl po kolenou, po rukou, po břiše a záhy octnul se v temném konci děsné této chodby.

Pojednou pocítil na rukou, jimiž se po zemi plazil, jakousi zimu; byl to proud chladného vzduchu, který vnikal do chodby štěrbinou pod malými dvířky, jimiž končily obě zdi.

„Ah, Bože! kdyby tak ty dvéře vedly někam ven, pod širé nebe!“

Tato nová naděje působila ubohému člověku závrať. Hmatal po nich od hůry dolů, neboť pro čirou tmu na ně neviděl.

Žádná závora, žádný zámek. Ale za to klika! Vzpřímil se radostí. Stiskl ji, klika povolila a dvéře se tiše před ním otevřely.

* * *

„Allelujah!“... šeptal vděčně rabbi hluboce oddychuje při pohledu, který se mu objevil.

Dvéře vedly do zahrad. Nad nimi klenula se hvězdná obloha! Bylo jaro, a na něho usmívala se volnost, usmíval se život! Za zahradami táhl se sirý kraj a na obzoru zvedaly se temně modré obrysy blízkých hor. Ach, tam kynula spása! Poběhne celou noc ve stínech těch citronových hájů, jejichž vůně se k němu nese. Jak bude v horách, bude zachráněn. Zase bude dýchati do sebe ten svatý, čistý vzduch, zase rozvlní vítr jeho sporé vlasy, a jeho uvadlé plíce se zase osvěží. „Pojď ven, Lazare!“ volal jakýsi hlas v jeho jásajícím srdci. Aby poděkoval Bohu za tolik milosrdenství, vztáhl ruce a pozvedl k nebi oči. Byl u vytržení.

V tom zdálo se mu, že stín jeho rukou obrací se jaksi k němu: zdálo se, že stinné ty ruce jej drží a objímají a že ho někdo tiskne ke svým prsům. A věru, vysoká jakási postava stála vedle něho. S důvěrou obrátil k ní svoje oči — ale zkameněl hrůzou a úžasem.

Byl v náručí velkého inkvisitora ctihodného Pedra Arbueze d'Espila, který naň pohlížel s očima zaslzenýma jako dobrý pastýř, který nalezl ztracenou ovečku...

Podivný ten kněz tiskl ubohého žida k svému srdci tak horoucně, že si ostnatým pasem zranil pod habitem prsa až do krve. Leč ctihodný Pedro Arbuez necítil v té chvíli bolesti, neboť pohnutí jeho bylo příliš veliké. A zatím, co rabbi Aser Abarbanel s očima hrůzou stočenýma chroptěl úzkostí v náruči asketického mnicha a poznával, že veškeré fáse tohoto osudného večera byly pouze jedinou nepřetržitou řadou utrpení, jež způsobila mu vždy živá a slepá naděje — velký inkvisitor naklonil se těsně k němu, až jeho žhavý a dlouhými posty pobouřený dech pálil rabbimu šíji, a pravil tónem trpké výčitky:

„Jak že, milý synu! Zítra kyne vám snad spása... a vy jste nás chtěl opustit?!“

Přel. *B. F.*

FEUILLETON.

Vánoční spisy pro mládež.

Vezměte dnes do ruky kterýkoliv anglický časopis — kromě ryze odborných — a najdete tam celé dlouhé sloupce, pojednávající o „Literatuře vánoční“. Čtěte „Times“, čtěte „Athenaeum“ a kterýkoliv z měsíčníkův, všude hemží se to nejrozmanitějšími tituly spisů, určených arciť v první řadě pro ty, kterým jsou vánoce svátky nejutěšenějšími — pro děti. Péče, která se tomuto odvětví literatury věnuje v Anglii, jest úžasná. Nejpřednější umělci závodí spolu a nejpřednější spisovatelé neváží to pod svou důstojností schýliti se k maličkým. Vždyť letos i starý Browning velmi ochotně vydal sebe do rukou illustratorní konzelnice slečny Greenaway a první anglický aesthetický kritik, starý Ruskin, kterémuž jde tak málo co pod vous, spokojeně se usmívá. Zdá se, jakoby v listopadu a prosinci celá polovice myslícího světa náležela dětem, a to ne pouze letos, ale již po dlouhá, dlouhá léta, za dobu několika pokolení. Nedivme se potom, že také velká část společnosti anglické vypadá docela jinak než naše. Láska k dobrému čtení, vštěpovaná dítěti ve škole i mimo školu tvoří to, co by se u nás nazývalo zázrakem. Není-li to na naše poměry podivné, že lidé staří čtou dobrou povídku a dobrou knihu básní až do posledních let, že státníci, jako Disraeli, kteří spravovali nekonečné državy a jedním slovem zastavovali vítězná vojska cizí v postupu, v první prázdné chvíli oddechu psali novelly a romány, že Gladstonové čtou povídky, že z řečí politiků i učenců vyznívají každým obratem citáty z velkých básníků? — Kde nabralo se v těch lidech té lásky k umění, kde té šetrnosti k duševnímu kapitálu vůbec? Nejprve arciť v politické svobodě toho národa, ale neméně v jeho vycho-

vání již od útlého dětství. Duševní, stále pokračující vzdělání, láska ku kráse zachovávají tu záviděni hodnou svěžest i v těle často stářím neb nemocí zlomeném, a nikde na světě není tolik mužů plných síly a starců plných květu jako tam na onom severním ostrově, ať již vady jeho a hříchy jsou také v jiném ohledu sebe větší.

U nás v Čechách jsme s literaturou, hlavně pro útlejší mládež určenou, stále ještě v počátcích, a není toho celkem mnoho, čím bychom vyplnili knihovničky svých dětí; ale potřeba dobré literatury dětské začíná se všeobecně cítit, a to již mnoho znamená. Pracovníků vystupuje čím dále, tím více, a bohdá že za několik let budeme již míti i svých českých knih pro českou mládež hodnou hrstku.

K této krátké úvaze, která by arciť mohla vyplniti mnohou stránku, přiměly nás letos hlavně dvě knížky, obě arciť co do původu starší, ale tak pravého českého zrna, ty věčně svěží pohádky Boženy Němcové a K. Jar. Erbena. „Vybrané báchorky národní“, vypravuje Božena Němcová (illustroval Viktor Oliva) a „Národní pohádky a pověsti“, vydal Karel Jar. Erben (illustroval Viktor Oliva), obě knihy vydané nákladem F. Topiče v Praze, nazývají se ta dvě zlatá zrnka, která letos tak vyciselovaná spadla našim dětem do ruček. Každý je zná, ty slovenské báchorky: „O zakleté sestře“, „O dvanácti měsíčkách“, „O ptáku ohniváku“ atd. atd., počtem desíti, jak nalézáme je v knize Boženy Němcové, a pohádky: „O zlatovlásce“, „O Jezinkách“, „O třech přadlenách“ atd., počtem osmnácti, jak otištěny jsou zde v Erbenovi, ale také úpravou patří tyto knížky k těm nejlepším, jaké dosud v Čechách pro mládež máme. Illustrace jsou vybrané, krásné, mnohé v pravdě pohádkově nadchnuté. To jsou dvě knížky, jak bychom přáli si, aby byly všecbny obsahem i úpravou.

Vzácnou knihou pro děti, však ještě více pro ty, kdo studovati chtějí celou poesii života našich venkovských dítek, jest dílo prof. Františka Bartoše *„Naše děti“*. Jejich život v rodině, mezi sebou a v obci, jejich poesie, zábavy a hry i práce společné. (V Brně 1888. Nákladem knihkupectví J. Barviče.) V předmluvě čteme následující pozoruhodná a pravdivá slova: „Domnívám se, že většina dětských říkadel a popěvků, zábav a her v tuto sbírku pojatých i našim nynějším i všem budoucím dětem českým dobře se hodí. Neberme našim dětem, co se u nich po staletí osvědčovalo, co tolika jich pokolením nové a nové radosti a ušlechtilé zábavy poskytovalo, jejich síly tělesné i duševní osvěžovalo a rozvíjelo; zvláště když to, co jim naše paedagogická literatura za to v náhradu skytá, druhdy nade vše pomyšlení chatrné a nejapné bývá.

Methoda naší samorostlé „školy mateřské“, kterou něžná láska našich matek svým miláčkům vybásnila, sotva kdy bude překonána kterou methodou suchého rozumu a chladného srdce, jež se vnucuje nyní našim dětem leckterými plody té naší „zahrádkové“ literatury. Říkejte a pějte dětem ty drobné básničky a popěvky plné srdečné lásky k Bohu a ku přírodě a pravé, ušlechtilé poesie, tu nevyrovnanou naši ptačí řeč, ty srdečné i žertovné koledy, a deklamujte jim vedle toho ty „didaktické“ a „mravoučné“ básně našich novověkých „spisovatelů pro mládež“, a zeptejte se jich pak, co se jim lépe líbí?! — A což ty rozmanité hry dětské nejsou-li výbornou gymnastikou tělu i duchu dětskému?“

Každá stránka této vzácné knihy poskytuje nám hluboký názor do dětské duše, svěží, otevřené jako porosený květ z rána. Našim dětem v Čechách bude při čtení poněkud vaditi hanácké, valašské a slezské nářečí, avšak dílem zvyknou si na ně, dílem se dá vše na hlásky české snadno převésti. Bylo by žádoucno vydati podobnou knihu o životě, poesii atd. dětí v Čechách. Velkou část všeho toho mají děti naše s dětmi na Moravě společno, ale máme zde také ještě mnoho, čeho jsme v knize Bartošově nenalezli. Dětem našim na Moravě i v Čechách dal prof. Bartoš dílo cenou svou skvostné.

Ve prospěchu nakladatele, jenž knížku s velkou pečlivostí vypravil, budiž zde uvedena také sbírka dětských básní, vyšlých pod názvem *„Skřivánčí písně“*, od Jos. V. Sládka (illustrováno od Douby), nákladem Jana Otty v Praze. Ještě před vánocemi vyjde valná část písní těch uvedených v hudbu Karlem Bendlem.

Doufáme, že nám příště bude možno promluviti ještě o jiných knížkách, které se letos počítati mohou do dětské literatury vánoční. Dosud nám jich nakladatelé k posouzení a odporučení nezaslali. To budiž omluvou autorům, jejichž díla zde uvedena nejsou. *J. V. S.*

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887.“ Sešit třetí. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Přítel mládeže“ Obrázkový časopis pro českou mládež. Číslo 1. Nákladem knihtiskárny bratří Peřinů v Hradci Král.

„Hrady a zámky.“ Popisuje August Sedláček. Dílu VI. sešit 14. a 15. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Slovník naučný.“ Díl XII. „Doplňky a opravy.“ Sešit 12. (celého díla 243.). Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Jarý věk.“ Obrázkový časopis pro mládež. Ročníku šestého číslo 20.—21. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Česko-německý, slovník zvláště grammaticko-fraseologický.“ Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 11.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Květy.“ Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy. Redaktoři: Svat. Čech, Dr. Servác Heller. Ročníku X. sešit říjnový. Nákladem Vlad. Čecha na Král. Vinohradech v Praze.

„Sborník illustrovaných románů.“ Dílu druhého sešit 22. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Osvěta.“ Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor Václav Vlček. Ročníku XVIII. číslo 9—10. Nákladem vlastním. V Praze

„Zábavné Listy.“ Nejlacinější obrázkový časopis pro lid český. Redaktor J. L. Turnovský. Ročníku X. Sešit 26. Nákladem knihkupectví A. Hynka v Praze.

„Vojna a mír.“ Od hrab. L. N. Tolstého. (1864—1869.) Přeložil V. Mrštík. Sešit 16.—17. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta 1 zl. 65 kr
na půl léta 3 „ 30 „
na celý rok 6 „ 60 „
Se zasýlkou po poště
na čtvrt léta 1 zl. 75 kr
na půl léta 3 „ 50 „
na celý rok 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVI. 20. prosince 1888. ČÍSLO 36

Vánoce hřbitova.

Báseň *Ant. Klášterského*.

Jde podzim přes hroby a žloutne na nich tráva,
svým listem jako déšť je akát zasypává
a počne padat sníh. Jsou vánoce, ples dětí.
Již záhy stmívá se a šeří, kolem pěti
kam hlediš, v oknech zář, jak smála by se s dětmi
Však hřbitov tichý je, ne prázdný. Na sta ze tmy,
hle, kmitá světélek; to tam, kde děti dřímou,
jsou stromky vánoční. A schvívajíc se zimou,
teď dáma ve smutku jde mladá, klade plačky
na nízký malý rov drobnůstky steré, hračky
a hrstku ovoce. A světla planou v mlze.
Ó je to bláhové a přec to pohne k slze!

Jan Maria Plojhar.

Napsal *Jul. Zeyer*.

(Dokončení.)

Po té vzala papír a napsala tento list:

„Done Clemente, poslední slova, která pronáším zde na zemi, platí Vám, Vám a Luigimu. Vám i jemu děkuji z hloubi své duše. Řekněte Luigimu, by mi odpustil bolest, kterou mu působím. Je silný a překoná ji. Žehnám mu. Vás neprosím, abyste mi odpouštěl, Vy mě chápete. Zemru s tím, kterého miluji. Není to žádný čin zoufalosti. Jsem klidná, úplně klidná. Nemůže to býti hříchem, neboť láska, pouze láska mě vede k tomu, co činím. Ve starověku by zajisté nikomu nebylo napadlo mé jednání kárati. Sestoupiti dobrovolně s někým do hrobu, zdálo se přirozené a prosté těm, kteří tenkráte silně milovali. Bylo to jako provázeti někoho na cestu.

Hleďte, done Clemente, máme přece jen ještě tu starou římskou, tu starší etrurskou krev v žilách, my děti dávného Latia! Není to předmět pro rozjímání archaeologa? Vidíte, že jsem klidná, done Clemen e, vždyť dovedu i v této chvíli ještě žertovat! A neměla bych snad! Ó, smrt jest krásná, ale neskonale, nevýslovně vážná. Je mi, jako bych ji už cítila vedle sebe, fantóm její hledí na mne. Tlukot srdce se zastavuje — ale srdce se nechvěje. Nebojím se smrti, bojím se jen toho, co se nazývá útěchou. Neboť ta útěcha znamená zapomenutí, a to zapomenutí je to pravé rozloučení. Život, věčnost mezi ním a mnou? Ne, done Clemente, to nechci, to nesnesu. A proto jdu s ním, a chybuji-li přece, Bůh mi to odpusť! Buďte zdráv, don Clemente, a šťasten! Vše, co jest mým, dávám do rukou Vašich, dělte to mezi své chudé a mezi ty, kteří mně a jemu sloužili. Vy rozdělite spravedlivě. Ujměte se zvláště mé staré, dobré Suntarelly! Těšte ji a řekněte ji, jak vřele jsem ji milovala, a jak mne to bolí, že se s ní loučit nemohu. Ale nelze to!

Ještě jednou s Bohem! Pozdravujte Luigiho, milovala jsem jej co nejdražšího bratra. I matku jeho pozdravuji a donně Paolině odpouštím. Nechť i ona mi tu předvčerejší mou nevoli odpustí. Dobré Nině řekněte, že i na ni jsem si vzpomněla v těchto posledních okamžicích.

Bůh Vám žehnej, done Clemente! Na shledanou tam v tom neurčitu, v hloubi Boží lásky a Božího smilování!

Caterina di Soranesi-Plojhar.“

Dívka podepsavši se takto, zarazila se, usmála a políbila dětinsky něžně to jméno, kterým se poprvé a naposledy podepsala.

Složila pak list, připevnila jej ke skřínce, ve které etrurské šperky ležely, a postavila do kabinetu, který nezavřela. Pak vyňala stříbrnou krabičku s jedem, jejž byl Jan Maria někdy od svého přítele Konstantina dostal, a kterou mu byla odňala. Položila si ji do kapsy, a bledá klidná a tichá vyšla na terrassu

Jan Maria nespal už. Oči jeho bloudily po širé campagni, a Suntarella mu něco tiše vypravovala, čemu on as nenaslouchal, neboť když se zjevila Caterina, usmál

se, a úsměv jeho znamenal: „Konečně přicházíš!“ Bylo viděti, že jeho myšlénky jí úplně a výhradně zaujaty byly.

Caterina pohlédla na něj a zachvěla se lehce. Byla svou matku umírati viděla a později jednu družku z klášterа, kterou velice milovala. Věděla to, co jest smrt, a znala její příznaky. Nemohla se mýliti. Ta smrt, o které před chvilkou donu Clementu psala, že vidí její fantóm po svém boku, ta smrt stála již vedle něho, stín její byl na jeho čele zjevný. Nehrozila se jí, věděla, že ji s ním nerozloučí, a tedy neměla pro ni hrotu.

„Jdi, dobrá Suntarello,“ řekla stařeně. „Odpočiň si. Bude-li třeba, zavolám na tebe, nebo zazvoním. Podřimni si chvilku.“

Suntarella váhala, avšak poslechla. Caterina se za ní pohnutě dívala, loučila se s ní v duchu. U dveří se stařena zastavila, vrátila se k ní a řekla:

„Poslechnu, ale slibte, že i vy poslechnete, že i vy si podřimnete, až se vrátím. Vidím, že unavením sama klesáte.“

Caterina se podivně usmála.

„Podřimnu si,“ řekla krátce, pak vzala Suntarellu za hlavu a políbila ji několikráte prudce. „Ty dobrá, věrná duše,“ šeptala jí, „ty drahá, dobrá duše!“ A přitiskla ji k sobě. Pak sebrala opět síly své a řekla: „Nuže, jdi.“

Suntarella potřásala hlavou, ty oči Caterininy byly tak divně svítivé, rty její tak ledové.

„Má horečku,“ myslila si stařena. „Kéž jest už brzy konec toho trápení! Ať Bůh jej k sobě povolá, když pomoci už není, jinak rozstůně se i ona!“ A utírala si slzy.

Caterina sedla vedle Jana Marie. Drželi se za ruce a mlčeli. Slunce se klonilo. Jan Maria díval se na tichou, snivou, truchlící campagni, nevýslovně dojímavou výrazem své ničemu nepřirovnanlivé individuality, na campagni tak luznou harmonii všech linií a čarem svých barev. Záplava jasné záře padala na ni s nebe a stoupala s ní co reflex opět k nebi zpět. Janu Marii zdálo se pojednou zase jako tenkráte, když ležel v krvi uprostřed rozkrušených rákosů, že věci docela jinou, výmluvnější, určitější, od obyčejného pojímání tak se různící tvářnost na sebe berou. Začal je chápati v podstatě, ač si to, co cítí, to, jak je vidí, jasně definovati nedovedl. Bylo mu opět, jakoby se nový jakýsi, neznámý smysl v něm probouzel, který byl druhem jakéhosi vidu, spojeného však s jimavostí a s porozuměním tělesnému vidu docela cizími. Pojednou chápal i sebe lépe, i život, i smrt, a věděl, že to vše bylo cos jiného, docela jiného, než jak to byl posud pojímal. Jak to bylo vše prosté!

„Ah,“ řekl, „jaké to překvapení, jak jednoduché to luštění záhad!“

„Na co myslíš?“ tázala se Caterina překvapena udiveným výrazem jeho tváře.

Při zvuku jejího hlasu klesl Jan Maria náhle zpět ve své staré já. Ten nový smysl, to nové chápání shaslo, bylo mu, jakoby duše jeho, to vyšší, jasnější vědomí opět oči zavřely. Náležel zase zemi a hleděl na ni okem zemským. S tím dávným vědomím vrátil se i trud.

„Caterino,“ řekl tiše a snivě, „zdá se mi, že přišla chvíle loučení.“

Caterina se usmála.

„Nemyslím,“ řekla krátce.

Oba mlčeli zase chvilku.

Nevěděl, jakým způsobem se to stalo, ale pojednou vzpomněl na Čechy a bylo mu nevýslovně smutně.

„S Bohem ty země slz,“ řekl, „s Bohem! Živý nenašel jsem místa na tvém srdci. Kosti moje nenajdou místa v lůně tvém. A já tě miloval!“

Pronesl to česky.

Caterina klonila se k němu.

„Blouzní?“ myslila a stala se nepokojnou.

Na čele jeho stály velké krupěje potu a všechny jeho nervy začaly pracovat. Viděl výraz jejího oka a řekl s namáháním:

„Byl to pozdrav mé vlasti.“

Za chvilku dodal:

„S Bohem, Caterino. Buď šťastna. Přišla hodina.“

Chtěl usednout, dusil se. Caterina mu pomáhala. Zavřel oči. Popošla rychle k stolku, kde stála voda, nalila čtvrt sklenice, chvějící se její prsty otevřely s namáháním stříbrnou krabičku s jedem, který vysypala do vody. Vzala sklenici a vrátila se k Janu Marii. Když ji cítil vedle sebe, otevřel opět oči. Hleděl trochu jako vyděšeně kolem sebe, pak se vzpamatoval.

„Buď s Bohem,“ řekl ještě jednou.

„Ne,“ řekla dívka s nadpřirozeným klidem, pevně a určitě. „Ne, Jene Marie, my se nerozejdeme, my se neloučíme. Jdu s tebou, spolu předstoupíme před Boha slitování a lásky! Spolu půjdeme dolů pod zem.“

Hleděl na ni, oči jeho zazářily. Nerozuměl docela, ale slova „půjdeme spolu“, „nerozloučíme se“ zdála se mu hudbou.

Dívka vypila jed. Odporný, mdlobu působící zápach vstoupl jí do nozder a pak do mozku. Dopivši, odhodila sklenici proti balustrádě. Křaplavý zvuk rozbíjející se nádoby zněl podivně v tom velebném večerním tichu, posvěceném přítomností smrti. Caterina klesla na kolena. Podivný pocit ji zachvátil, nesmírná bolest jí proběhla jako elektřina celým tělem a zanechala tupost a chlad na všech údech. Chtěla mu říci: „Umírám s tebou,“ ale jazyk její neměl už k tomu schopnosti. Hlava její klesla na jeho klín, a poslední záchvěv rozumu a chápavosti byl jí hrůzou nesmírnou, měla vědomí, náhlé vědomí, že páchala křivdu, nevěděla už jasně jakou, avšak s leknutím nesmírným, ohromujícím tělo a duši, propadla se v tmu nebytí . . .

Jan Maria chápal jen napolo. I jemu bylo temno v mysli, mlhavo. Vzal ji oběma rukama a obrátil nehybnou už její tvář k sobě. Tak byla tenkráte jeho matka jemu činila, když umírala v Havranicích . . . Její úsměv zdál se mu, že se teď vrací k němu ač ji neviděl, ani stopy její vidiny . . . Pohledl ještě jednou kolem sebe . . . Campagna dýmala pod padajícím šerem jako ohromná kadidelnice k nesmírnému nebi . . . Nepochopitelný pocit se ho chopil, cítil cosi jako ulehčení.

„Smrt je něco jiného než jsem vždy myslil,“ znělo to opět v něm, ač to už ani šeptat nedovedl. „Caterino . . .“ chtěly rty jeho zaševeliti, a nahnul se k té zsinalé, mramorové tváři, na které byl výraz hrůzy zřejmý.

Zachvěl se, klonil se níž a jako zlomen v půli klesl tváří na její tvář, kterou byl poslední silou od svého klínu až k svým prsům pozvedl . . .

Campagna dýmala se strašidelnými parami. Hluboký šer padal s nebe, které se začínalo hvězdami jako tep-

nami oživovati... Bylo ticho, hluboké ticho, vítr ševelil jen ob čas stromy...

Suntarella vešla tiše na terrassu. Hrůzou ztrnulá stála chvilku, pak dotýkala se horečně vzňata obou mrtvol. Nechtěla tomu věřit, když ale už nebylo pochybnosti, sedla na zem. Nevolala nikoho, nemodlila se, hleděla k nebi, hleděla na širý, temný, zasmušilý, strašidelný kraj, a zvuky hluboké a hlasité, které z dokořán rozevřených jejích úst teď vycházely, neměly nic lidského, nic slovům ani pláči podobného. Takové zvuky jako ty, které se nyni temným vzduchem nesly a do větru a ticha zapadaly, znalas ty, zasmušilá, temná campagno, znalas je dobře v oněch dobách, když slula jsi ještě Latiem, a když pyšný a věčný Řím ještě slávou svou nenaplňoval svět, ale když vlčice ještě kolem tebe v horách vyly pod těmitéž rojícími se jako dnes hvězdami...

Píseň.

Od *H. Š.*

Brašnu na zádech, v ruce hůl,
přes vrchy kráčím dnes směle;
dnes nepatří mně království půl,
mně patří království celé.

Mám věrných poddaných na tisíc
a znám je všecky jménem,
neb dnes jsem — kdo má otroků víc? —
svých rozmarů souverenem.

Vysoko nad mraky palác můj
se leskne jak mramor bílý.
Motýlu pravím: S poselstvím pluj,
že přijdu, než večer se schýlí.

U květin loudím: Koberec
mně pestrý pod nohy střete!
K ručeji hovořím: Pověz přec,
kde nejkrasší květina kvete?

A větérku velím: Skočnou mi hraj!
Tak spěju výše a výše,
a každým krokem se šíří kraj
to roste má královská říše.

Teď sotva již mohu postihnout,
kde obzor v modru se tratí,
a přece ještě i nejzazší kout
mně slunce na povel zlatí.

Černý květ.

Vypravuje Pietro Turrin

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

(Dokončení.)

Služebná naše družina ucítila tu velikou změnu v poměrech panstva také brzo. Čeho jsme v posledním čase očekávali den co den, to přišlo jednoho krásného rána.

Hraběnka oznámila nám pánovitě, že při její odloučenosti od hlučnějšího života, kdy všecek čas svůj věnovati chce toliko službě boží, značný počet služebnictva jest jí jenom překážkou a na obtíž, a že uznává tudíž za nutné propustiti všechny mimo jednoho mužského a tři ženské. Tím vyvoleným byl jsem já.

Když jsem potom řekl starému Guiseppovi, že požádám hraběnky, by si ho ponechala místo mne, zasmál se nuceně, zavrtěl velikou hlavou a odpověděl:

„Jen toho nech, hochu! Nač usekávati psu ocas na dvakrát? Kdybych nešel dnes, šel bych zejtra zrovna tak, jako i ty půjdeš. Jsem jist, že paní hraběnka ani vás čtyř zbylých ve službě dlouho neunese. Už nyní jste jí značným břemenem. Nenechala si vás proto, že jste nejobratnější, nýbrž proto, že jste nejlacinější. Mne ani by nechtěla, neboť mám větší mzdu než ty, a zmenšiti mně ji bylo by tolik, jako přiznati se k dodělávajícímu bohatství.“

Bylo to pravda. Ale přece vydrželi jsme my čtyři u hraběnky ještě asi půl léta, však mezi tím zběhly se rozmanité pozoruhodné věci.

Prvou důležitou událostí byla ztráta černě kvetoucího karafiátu — —

Květina, jakmile odkvetla, uvadla a zhynula úplně. Marné bylo pilné a obezřelé zalévání, marné přesazování do jiné prsti, marné povolávání všech zahradníků, kterých v Dubrovníce a okolí dopíditi se bylo lze: karafiát byl u konce se svým životem, a každý suchý stonek jeho vůči hledě hlásal, že více neporoste.

Hraběnku ta ztráta dojala zajisté více než před lety úmrtí jejího manžela. V jejím stesku a žalosti pozorovali jsme s podivem, že v poslední době stala se velikou podivínkou, neboť nedalo se nikterak mysliti, že by to bylo pouhou přetvářkou nebo planou šlechtickou rozmařilostí. Jenom matka, které umřelo jediné dítko a které nezbylo na světě už žádného potěšení, dovede tak opravdově truchliti, jako truchlila za uschlým karafiátem hraběnka Silvia Marmoliová. My jsme při tom přestali pochybovati, že v hlavě její jest vše tak, jak má býti v hlavě rozumné ženštiny.

*

Rozumí se, že malý počet jejích přátel, který jí ještě zbyl a kterému neopominula oznámiti svoji citelnou ztrátu, neopomíjel jí navzájem vysloviti v dopisech svoji soustrasť. Také synu svému Viktorovi na místě zásylky peněz poslala dojemnou zvěsť o zahynutí černokvěté rostliny a doufala, že snad aspoň on, pohnut neštěstím, které ji stihlo, umenší utrpení její a oznámí jí, že se obrátí také s bludného scestí na stezku pokání. Ona zajisté zasluhovala úlevy a politování. Těch chyb, které ji nyní trestaly, snad nezavinila všech. Snad značný díl jejich měli nésti také ti, kteří ji vychovávali. Oni už tehdy za jejího mládí ukládali do její hlavy časté zlo, nejednu vlastnost nedobrou, a ona sklízela nyní všechno to i s mnohonásobným úrokem.

Ba věru, také nám bývalo hraběnky mnohdy srdečně líto. Jinak zajisté, kdyby nebylo toho měkkého pojítka, nebyli bychom vydrželi dlouho v jejím domě. Dvanácte svěc před velikým křížem na hlavní chodbě sice už nyní nehořelo, mrkala tam toliko malá olejová lampička, a také věnce s domnělou umrlčí vůní byly již dávno suchy, a nikdo jich nevyměňoval za čerstvé, ale po domě, nechť to bylo kdekoliv, vše bylo přece ještě mnohem děsivější, chladnější a příšernější než s počátku.

Avšak mladý hrabě Viktor Marmolia nedával dlouho o sobě žádné zprávy. Listy jeho, dobývající jindy na matce peněz, působily teď jako hrách na stěnu, ba ještě méně. Arci, kde nic není, ani smrt nebéře. On snad konečně nabyl o smutné té skutečnosti přesvědčení, proto nepsal. Proč by psal? On neznal listův, které mají jiný účel. Avšak jednou, po čase dosti dlouhém, kdy hraběnka již se domnívala, že na několik psaní svých marně očekává synovy odpovědi, a kdy ke smutku po uschlém karafiátu počínal se jí vkrádati do duše i stesk po ztraceném Viktorovi, dostalo se jí určité zprávy o něm způsobem velice neobyčejným a věru podivným.

Zpráva ta přišla neočekávaně jednoho dne na večer, v měsíci září.

Seděl jsem tehdy na opelichaném balkoně, který vyčníval z prvého patra domu proti jihu směrem k hlavní silnici našeho předměstí. Přes tu stranu zahrady bylo viděti rozsáhlý kus dubrovnického okolí. Hleděl jsem v trudném zamyšlení, ze kterého poslední dobou téměř ani jsem nevycházel, do prázdného vzduchu před sebou, a v prsech cítil jsem zvláštní tíseň, jakoby se mi stýskalo po něčem milém a vábném. Toužil jsem snad po veselejším životě, po přívětivějším domě, po spokojenějším pánu. Byl jsem velmi sklíčen oním dojmem, který přemohl všecek dům, a lahoda překrásného pozdního odpoledne zářijového nikterak mne nezajímala. Nevšímal jsem si nepohnutých jehlanců cypřišových ani velkých smokvoní, obtočených hustým břečťanem, ani zdivočelých záhonů růžových a řeřichových v naší zahradě. Oči moje přelétaly netečně utěšené prostranství „Piazza Clausel“, nezavadily ani o strmou, skalnatou pevnost Svatého Vavřince, vyčnívající přede mnou z moře, nespočinuly ani na okamžik na rozkošné rovině Jaderské, která dále se prostírala do nedohledna a při zapadajícím slunci zjevovala pohledu obraz nádherně kouzelný.

Byla mi dlouhá chvíle a smutno „Mezi zahradami“, ačkoliv místo ono, plné letohrádkův a vonících květin, jest nejkrásnější částí Dubrovníka. A přece nedovedl jsem zapřísti se do myšlének, které by mne vyvedly poněkud z mého zadumání.

Chýlilo se rychle k večeru. Slunce potápělo svoji zářivou tvář zvolna u Gruže za Ilinou glavicí, a bylo zjevno, že již nedaleko čeká soumrak.

V té chvíli zavrzla malá, zelená dvířka, vedoucí ze zahrady na ulici, a za několik vteřin spatřil jsem s balkonu velikého, hranatého člověka, který nesl v rukou jakýsi objemný předmět, zakrytý širokým šátkem.

Jeho mohutná postava, jeho svalnaté údy, zvětralá pleť a všecko drsné vzezření dosvědčovaly na prvý pohled, že jest nejspíše námořníkem.

Když přišel až před balkon, spatřil mne a zastavil se.

„Bydlí v tomto domě paní hraběnka Silvia Marmoliová?“ otázal se po italsku.

„Bydlí, ovšem. A čeho hledáte, příteli? Snad dokonce paní hraběnky?“

„Ano, paní hraběnky, přeji si s ní mluvit. Doveďte mne k ní, brachu!“

„Paní hraběnka nikoho nepřijímá, zvláště tak pozdě na večer. Povězte mi co chcete, nebo co přinášíte, a já vám přinesu od ní hnedle odpověď. Pojďte dále!“

Námořník vstoupil do předsíně, zakýval tam na mne hlavou a hovořil:

„Mně jest lhostejno, pustíte-li mne k paní hraběnce čili nic. Naopak, budu radši, odbudeme-li věc, za kterou přicházím, spolu. Jsem velmi stydlivý a nemotorný před paními. Odevzdejte jí tuto maličkost, a já si zde počkám zatím na zpropitné. Vyřiďte, příteli, že i ostatní plavci opatrovali ji po všechnu cestu a proto také očekávají, že se rozdělím s nimi o důkaz štědrosti vaší vzácné paní.“

Při tom se smál své výmluvnosti, a tváře mu hořely vinným červánkem.

„A co mám ještě vyříditi paní hraběnce?“ dotazoval jsem se námořníka.

„Co? Ach, tak! Řekněte jí, že toto přichází od pana hraběte Viktora Marmolia z Afriky. Plujeme odtamtud — anebo ne, počkejte! Ale řekněte to tak, ano! Pan hrabě to odevzdal našemu kapitánovi, by to dovezl paní hraběnce. Počkejte, tu máte ještě psaní, málem byl bych je zapomněl v kapse, v tom nejspíše bude ostatní zpráva. A kapitán vzkazuje uctivě, že by byl přišel sám, ale nemá času. To víte, za hodinu plujeme z Gruže, a on by rád se proběhl do té doby městem. Tak, hochu, tu máte. Vezměte to opatrně do obou rukou a neupusťte!“

„A co to je?“ otázal jsem se nedůvěřivě a hleděl s plavce na ukrytý předmět, který mi podával. Co mi vypravoval, zdálo se mi jenom kratochvílí.

„I podívejme se zvědavého! Co to jest? Dárek od mladého pana hraběte, řekněte. Jen jděte, však paní hraběnka již sama na to se podívá. Ale to vám povídám, neodkrývejte toho — kouše, haha! A nezapomeňte na zpropitné.“

Sebral jsem tedy balík i psaní a odnesl to do komnaty hraběnčiny. Když jsem jí vyřizoval cizincův vzkaz, pokynula mi, abych břemeno své složil na podlahu, a dopis vytrhla mi nedočkavě z ruky. Sotva vyslechla všecko moje vzkázání; byla příliš roztržita a pohnuta, aby mi dobře rozuměla. Chvatně pospíšila ke stolu a podala mi odtamtud nepříliš značnou bankovku jako odměnu pro čekajícího posla. Bylo to dosti málo. Styděl jsem se, když jsem ji plavci odevzdával.

On ji přijal nedbale, obrátil se a odcházel bez pozdravení z domu.

Vystoupil jsem zase na balkon, abych pokračoval ve svém zadumání. Zatím slunce už zapadlo, a vzdálenější předměty oblévaly se šedivým šerem.

Asi po pěti minutách ozval se z komnaty hraběnčiny veliký, děsný výkřik. Projelo to všemi prostorami domu až do základův. Zaslechl jsem ještě potom jakýsi hlomoz, jakoby kus nábytku padal na podlahu, a hned zase pád jiný. — Pak bylo okamžik ticho, avšak jenom okamžik. Než jsem se vzpamatoval z největšího překvapení, nové podivení uchvátilo moje smysly. Z komnaty zaznívaly zvučně táhlé, zajikavé hlasy dětského pláče —

Za minutu byl jsem já i všecky tři služky u své velitelky. Ležela bez sebe na podlaze, a tváře její byly bílé jako sníh. Zdálo se, že jest mrtva. Ale za to nedaleko ní, tam, kam jsem složil přinesený dárek, sedělo na zemi na pestrém koberci, z něhož se vyklubalo, malé pachole — maličký mouřenín.

Ženštiny měly tisíc chutí padnouti při spatření toho černého hostě zděšením také do mdlob. Stálo mne mnoho namáhání, než jsem je přiměl, aby se utišily a přispěly velitelce naší ku pomoci. Činily to s chvěním a s bázní. Neustále se ohlédaly po malém občánkovi se strachem, nepustí-li se snad do nich.

Ale on neměl ani pomyšlení na odpor. Seděl a plakal — — —

Teprve po dlouhé chvíli podařilo se ženám hraběnku přivésti k vědomí. Byla velmi sesláblá a jako zlomená. Musily ji ponechati na lůžku, sotva by se byla udržela na nohou. Ale jakmile k oživenému sluchu jejímu dolehl zase dětský pláč, zalomila rukama, zabědovala a volala, bychom toho křiklavého tvora odnesli z komnaty pryč, někam daleko, bychom jej pohodili na ulici nebo do moře, nebo kamkoliv, jen aby ji nepřišla na oči jeho černá postavička a aby neslyšela už více jeho zvučného, drsného pláče. A div že znovu zase neomdlela.

Byli jsme spleteni a poděšeni všichni. Nevěděli jsme, co máme činiti, co do rukou uchopiti. Popadl jsem mouřeninka, a komorná, která mi pomáhala přikrýti jej jeho kobercem, neopominula zvednouti také psaní, které leželo opodál pohozeno. Běžel jsem s dítětem dolů do jizby, kde bydlila kuchařka a služka, a tam snažil jsem se všemožným způsobem černoška uchlácholiti. Byla to skutečně těžká práce. Zpotil jsem se při ní jako v největším vedru, a byl jsem tak rozmrzen, že bych byl nejraději utekl z domu.

Nevěděl jsem, co s kloučkem počíti. Hovořil jsem naň, zpíval jsem mu, houpal jej, hrozil mu pěstí i očima, ale nic naplat. On křičel a křičel, a vydržel dlouho, neboť mu bylo již nejméně půldruhého léta — —. A ani um a důvtip ženských hlav nebyl s to, aby ukonejšil toho malého, vytrvalého křiklouna.

Teprve pozdě na noc dítě přestalo plakati. Nikoli naším chlácholením, ale únavou, přemoženo jsouc dřímotou. Sotva doplakalo, usnulo a spalo až do bílého rána.

Však nazejtří pohlíželi jsme na jeho malou, černošedou, zamodralou a kudrnatou hlavičku již jinýma očima než prvý večer. Dopis mladého hraběte, který komorná zvedla v komnatě, dal nám k té plačtivé mouřenínské hádance náležité rozřešení.

To psaní bylo tentokráte dosti dlouhé, obsahovalo plné tři stránky. Již ta okolnost byla zvláštní, neboť v posledním čase hrabě Viktor posýlal zprávy své matce na třech řádcích.

„Urozená paní hraběnko Silvie Marmoliová,“ psal mladý šlechtic tónem, z něhož nedalo se rychle uhodnouti, je-li zlomyslný nebo žertovný. „Váš dopis o ztrátě oblíbené černé květiny nemálo zkormoutil moji synovskou mysl. Napadlo mne nejednou, zdali byste tak hořekovala, kdybych i já pojednou Vám uvadl a umřel. Sotva, neboť cítím srdcem i očima, že desetkráte více zabývá myšlénky Vaše uschlý karafiát nežli vzpomínka, jak mně se daří. Řeknu Vám upřímně, že nevalně. Zdá se mi, že jsem churav, že stále mi něco schází — jak by nescházelo, když jsem šlechticem na mizině a nevím, kde hledati přispění, kde vydatného léku!

Ale i při těch nesnázích nezapomínám býti upřímným synem. Vy jste mnohokráte vyhověla mým potřebám, odhodlal jsem se tudíž zavděčiti se Vám malým dárkem. Vy jste ztratila svůj černý květ, já Vám posýlám zaň černý květ svůj vlastní, byste měla přiměřenou náhradu.

Jmenuje se Silvio — po babičce. Ale jména toho nedostal na křtu, nýbrž toliko ode mne. Můj malý Silvio jest totiž pohanem — nelekejte se toho přiznání! Nechal jsem ho tím, čím byla jeho matka. Až vyroste, anebo, chcete-li, dejte ho třebas hned pokřtíti, ale nechte mu toho jména. Mně se líbí a uvykl jsem mu již, že těžko bylo by odvykati —

A víte, čemu máte děkovati za ten černý kvítek? Ničemu jinému než své vážné zprávě, že majetek naší rodiny už nadobro se rozprášil ve vroucím africkém vzduchu. Věru jsem si nikdy nepomyslil, že bohatství naše má dno tak mělké a snadno vyčerpatelné. Proč jste mne neupozornila na to opravdově dříve, dokud byl čas ještě uskrovniti se? Mne zpráva Vaše o našem zchudnutí hrozně překvapila, a zrovna tak překvapila i ty, kteří měli na starosti vychovávati mého synka. Když jsem jim nemohl platiti, přinesli mi ho, toť zcela přirozené. Avšak bylo by zcela nepřirozené, kdybych si ho byl ponechal u sebe a u svého nedostatku a chtěl na něm zkoušeti pravidla moudrého vychování, kterého neznám. — — —

Vzpomněl jsem si hned na Vás a doufám-li, že vnuka svého vlídně přijmete, nemýlím se zajisté ve Vaší pobožnosti křesťanské a v mateřské lásce. Kdybyste malého Silvia nechtěla přijati jakožto náhradu za zahynulý karafiát, přijměte ho aspoň se zbožným úmyslem, abyste učinila z něho křesťana. Odevzdávám ho zcela do vůle Vaší, paní hraběnko!

Byl bych ho přivezl sám, ale nebylo mi možno. Řeknu to bez zapírání — nemám na cestu tak dlouhou peněz. Byl jsem rád, že kapitán, jemuž jsem kdysi ještě v lepších časech pomohl z jakési tísně, nabídl se mi, že hošíka přijme na svoji loď a bezpečně Vám jej odevzdá. Chcete-li také mne míti u sebe, pomozte mi ještě naposledy a pošlete na cestu. Jinak skutečně neznám už pražádného prostředku, který by mne odtud vysvobodil.“ —

Tak psal hrabě Viktor. A matka jeho, hraběnka Silvia Marmoliová?

Bylo nesnadno uhodnouti, co se dělo v jejím pobouřeném srdci. V prvých dnech po této ráně nehnula se ani s lůžka, a několikráte bylo nám volati k ní lékaře. Ležela jako bez života, a toliko pláč černého vnuka,

kdykoli dolehl až do její komnaty, velice ji rozčiloval a děsil. Pokaždé dávala rychlými posuňky na jevo, abychom dítě odstranili z domu.

Měli jsme s hošíkem opravdový kříž. Vyplakal skoro celý den a byl by snad zahynul hladem, kdybychom mu občas nebyli vpravili nějaké sousto pokrmu do úst. Teprve po mnoha dnech trochu se upokojil, ale bylo zřejmé na něm viděti, že nemůže nikterak se spřáteliti s novým bydlištěm. Viděli jsme, že mu schází mnoho. Ale co, buď jsme neuhodli, a poznali-li jsme, nedovedli jsme tomu odpomoci.

Později malý Silvio již neplakal, ale stonal. Když jsem se odvážil o tom zmíniti se hraběnce, doufaje, že tvrdost její zatím se obměkčila, zazuřila a vyhnala mne z komnaty. Zželelo se mi srdečně toho ubohého černého květu. Zavolal jsem k němu lékaře na svůj vrub a modlil jsem se vroucně, aby toto přispění moje bylo blaho dárné opuštěnému tvoru.

Lékař přišel, pokoukal se na dítě, přemýšlel chvilku, zavrtěl pak hlavou a předepsal nějaký lék. Potom odešel mlčky, nepřijav ode mne odměny za návštěvu

A zase uplynulo zdlouhavě několik neděl Přiblížil se již prosinec, měsíc zimy, měsíc vánoc, dalmatský měsíc tuhé bory. V domě „Mezi zahradami" nic neměnilo se k lepšímu.

Hraběnka Silvia Marmoliová neopouštěla od té doby, co byla pod jednou střechou s pokrevným černochem, ani na minutu své komnaty. Jakoby se byla zapřisáhla, že nepřestoupí prahu a že zůstane na vždy v jizbě, která se podobala hrobce.

A malý Silvio neopouštěl už ani na okamžik lůžka svého v ženské světnici.

Mám úplně čisté svědomí v tom, co týče se toho děcka. Sloužil jsem mu ochotně a jak jenom nejlépe kázalo moje pohnuté srdce. Věřte mi, zaplakal jsem někdy nad ním lítostí a želem. Byla mu sotva dvě léta, ale ono zajisté rozumělo, jak mu přeji. Sedával jsem u jeho lůžka třeba několik hodin, a ono hledívalo na mne smutnýma očkama tak tklivě, ach, tak tklivě a vděčně — —. Kdož by neplakal!

Jednou, asi týden před vánočními svátky, komorná vstoupila ke mně do jizby, právě když jsem zase ostříhal malého nemocného, a vypravovala důvěrně:

„Paní hraběnka dostala právě telegram, odněkud prý z daleka" —

Avšak sotva dořekla tato slova, dvéře se otevřely, a hraběnka stála ve světnici —

Rozhlédla se nepokojným zrakem vůkol, pak přiskočila k lůžku a schýlila se nad ně. Rozevřela ruce, zavzlykala, ale jako přemožená klesla na kolena.

„Můj ubohý broučku, mé dítě zlaté, už jsi sirotkem, otec ti zemřel!" vyrazila zoufale ze sebe a rozplakala se hlasitě. Pojednou zase vstala a chtěla vzíti dítě do rukou.

„Milostivá paní, jest nemocno!" namítal jsem, chráně děcko oběma rukama.

„Ať, nechťsi, zase se uzdraví, musí se uzdraviti!" volala a skláněla se nad dítě, které na ni upřelo na okamžik upjaté oči. Pak je zase zvolna zavíralo.

„Spí!" šeptala hraběnka a rozkazovala posuňky, bychom ho nevzbudili.

Ovšem že spalo. Usnulo, aby se nevzbudilo. Jeho bílá dušička pospíchala z malého černého těla někam ke vzdáleným končinám africké vlasti, a na té vzdušné pouti snad se střetla někde s duší svého otce — — —

Král Honza.

Byl kdys Honza král —
a on kraloval,
že ho sedlák na svém stole
hrudkou maloval

Jeho celá zem
rájem byla všem,
a v tom ráji nejšťastnější
on na trůnu svém.

Ráno si naň sed',
žezlo svoje zved'
a dvořanům narovnával
nakřivený hřbet.

Byl-li žebrák zde
žádat právo své,
„Kdyby mne to říši stálo,"
Honza vzkřik', — „je tvé!"

Po té práci rád
šel se nasnídat,
ale děcko v celé říši
nesmělo mít hlad.

Krajíc svůj si vzal,
řek': „Jsem sice král —
na, sedláče, — jez ty první,
ty's ho vyoral!"

Měl své vojsko též,
a byla to řež,
když se tak někomu chtělo
do Čech na loupež!

Po vojně však řek':
„Každý z nás byl rek,
složme pány generály
zas do škatulek.

Domů každý z vás
odebeř se zas
orat, kovat, děti chovat,
ostatní vem ďas!"

Když jim která z vlád
chtěla právo brát,
udělali revoluci,
Honza ved' je rád.

Tak to bylo, když
Honza měl svou říš', —
škoda, že jen ve pohádce
a tak dávno již!

J. V. Sládek.

Z jižního Španělska.

Rozpominky z cest. Píše Dr. *Jiří Guth*

III. V okolí Alhambry.

(Dokončení.)

Na konec ještě kousek historie o Alhambře a trochu povídání o starých, dávno zašlých časech tak, jak jsme to četli ve starých kronikách anebo slyšeli.

Maurové Granadští pokládali Alhambru za div umění a vypráveli, že král, když ji založil, zabýval se čarováním, aneb alespoň alchymií, kterou si opatřoval ohromné ty summy zlata a peněz, jež stavba paláce toho stála. My té pověsti nevěříme, ale věříme rádi, že člověk, který Alhambru vystavěl nebo vystavěti dal, byl panovník moudrý a šlechetný, ušlechtilého ducha, neboť krása jen z krásy se rodí.

Abú Abdalláh, t. j. otec Abdalláhův, zvaný od maurských dějepisců Muhammed Abul Ahmar nebo krátce Abul Ahmar zvaný, z kmene Beni Nasr, zakladatel Alhambry, spatřil světlo světa asi roku 1195. Už tenkráte bývalo zvykem, že každý dobrý tatík z té duše rád všecko obětoval, jen aby dětem svým poskytl vzdělání co možná nejlepší a tak aby jim zajistil snazší pouť tím klopotným životem, než ji měl sám. Tak i Abú-Abdalláh, nejsa z krve královské, odnesl asi několik dvojek, trestů a karcerů, než proběhl všecky školy nízké, střední a vysoké, kterých v Granadě bylo tenkráte více než teď v celém království českém. A když od professorů se mu odlehčilo, on všecko uměl a i jinak svůj rozum a rozvahu svoji proukázal, stal se guvernérem Arjony a Jaenu, kdež svou rozšafností a spravedlností všude jen přátely a přívržence si získal, což později s velikým mu bylo prospěchem. Brzo totiž zemřel král Abú-Húd bez potomků, a většina krajů maurské říše hned prohlásila se pro moudrého Abul Ahmara, po nich i ostatní za nedlouho tak učinili a učinili dobře. Roku 1238 Abul Ahmar vítězně vjel do Granady a jal se opanovati svou říši jako král, první svého rodu. Byl to panovník, jakých pohledat opravdu těžko. Měl snad všecky výtečné vlastnosti, a kterých neměl, dějepisci ochotně přidělali. Předně dosadil za místodržící ve svých provinciích jen takové lidi, kteří vynikali statečností a moudrostí, neboť uznával, že není vždycky dobře, povolat na nejvyšší úřady ty nejhloupější, soudě jako Sokrates, že jako švec, má-li udělat dobré boty, musí to umět, tak i místodržitel. Podivná věc, že jako vlastnost zvláště vzácná při něm se uvádí, že přístup k němu měli nejen bohatí a mocní, ale také chudí a nuzní. Špitály a chorobince ten král zakládal, sám všude dohlížel, přicházeje neopověděn, školy a university zřizoval, ano i jatky a veřejné pece stavěl, aby lid dostával zdravý, nefalšovaný chléb, mimo to také o lázně, vodovody a kanály se staral, v čemž mnohým, i nekrálům, příkladem slúžiž. Bývaliť — anebo jsou dosud, nevím určitě, — různé moudré hlavy, které však raději pro věci malicherné se kočkují a škorpí, než by věcem tak důležitým, jako je vodovod a kanál, náležitou věnovali pozornost. — Nehledejme tedy v tom nic podivného, že lidem pod vládou Abul Ahmara dobře se vedlo a že všude byl blahobyt.

A to dobré bydlo zlým sousedům nedalo spáti. Říkám nerad, že ti sousedé byli křesťané, kteří snad ze samé lásky křesťanské a k uctění kříže chtěli pobořiti pěknou budovu maurského štěstí. První arcibiskup granadský, Talavera, pověděl, že Maurům schází víra křesťanská, křesťanům dobří skutkové Maurů; ale ctihodný ten muž zapomněl docela, že víra bez těch dobrých skutků je mrtvá. — Ferdinand Svatý již zle na říši Abul-Ahmarovu dorážel a maurský panovník k žalu svému nahlížel, že síly jeho s nepřítele nejsou. Chtěje zachrániti, co se ještě zachrániti dalo, odebral se tajně do tábora Ferdinandova a předstoupiv před něho, pravil: „Jsem Muhammed, král granadský. Důvěřuji tvé spravedlivé mysli a v ochranu tvou se odevzdávám. Přijmi vše, co mám, a učiň mne svým vasalem!“ — Ferdinand byl šlechetným dosti, že nechtěl dáti se zahanbiti přímostí svého nepřítele, spokojil se s mírnými podmínkami a s Muhammedem upřímné přátelství uzavřel.

A od těch dob králové granadští byli vasaly panovníků španělských. — Při obléhání Sevilly Muhammed podle úmluvy přišel na pomoc Ferdinandovi s pěti sty rytíři a v truchlivém boji proti vlastním bratřím pomáhal mu vítěziti. Když pak r. 1248 z výpravy té do Granady se vracel, zdál se již předvídati smutnou budoucnost svého království, a když lid radostně jej vítal jako vítěze: „Není vítěze mimo Boha!“ odpovídal. Slova ta stala se později jeho heslem, kteréž v Alhambře všude, kde se jen místečka našlo, dal napsati.

Po svém návratu z této výpravy začal stavěti červený palác. Sám prý ke stavbě dohlížel, často sám ruky pomocné k dílu přikládal a veškeré dílo vedl. —

Ještě mnoho pěkných věcí vypravují o tomto králi, za jehož panování „Granada byla stříbrnou vasou, naplněnou smaragdy a hyacinty“, až je člověku líto, že panovníků takových ve světě tak málo.

Dokončení Alhambry, chudák, se nedočkal, — zemřel při polním jakémsi tažení ve vysokém stáří, jeho nástupce, skoro stejně slavný Júsuf Abul Hadžak, teprve dílo ku konci přivedl, dílo krásné, čarokrásné, které vzniklo v čas, kdy veškerá ostatní Evropa tísněna byla středověkým barbarstvím . . . . Tam, v nejzazším jejím konci strom vzdělanosti, vědy a umění bujně kvetl a hojné vydával ovoce.

Temná předtucha Abul Ahmara vyplnila se dosti záhy. Nástupcové jeho znova a znova vzpírali se proti poddanství králům španělským a Múlej Abú Hášim, který r. 1466 vládu po otcích nastoupil, odepřel přímo platiti obvyklý poplatek, řka, že „mincovny granadské nerazí již zlato, nýbrž ocel“. A na dosvědčenou toho zmocnil se hned pomezní pevnosti Zahary. Tím dán byl počátek konce.

Španělé v krátce dobyli bohaté město Alhamu, kteráž porážka tak dojala Granadské, že hlasitě reptali proti zpupnému svému pánu, který pozdě pro Alhamu naříkal. Ay de mi Alhama!

Mulej byl zapuzen a na jeho trůn dosedl Abú-Abdalláh, zvaný Boabdil; Španělé říkali mu Boabdil el Chico-Boabdil dítě, pro jeho malou, útlou postavu. — Ten však byl příliš sláb, než aby zachránil říši, na kterou útočeno se všech stran a kterou rozervané vnitřní poměry valně nesesilovaly.

Malagy, kam utekl se Abú Hášim, reyes catholicos dobyli r. 1487; dvě léta potom města Bazu. Když přes tyto úspěchy Boabdil svoje království po dobrém dáti nechtěl, královna Isabella v čele 50.000 mužů jala se r. 1491 obléhati poslední baštu islamu ve Španělích.

Obléhatelé, aby nabyli pevného bodu ke svým operacím, vystavěli opevněný tábor Santa Fé, z něhož později vzniklo stejnojmenné město. V nesčíslně mnoho půtkách obě strany prokázaly velikou statečnost, a Maurové snad přece by byli odolali, ale posléze nouze zlomila odvahu, ne sice obležených, než jejich vůdců; což horší bylo. Boabdil vešel 25. listopadu 1491 v tajnou smlouvu s Ferdinandem a Isabellou, dle níž za malé knížectví v horách Alpujarrajských odevzdati měl za dva měsíce Granadu v ruce nepřátel; Španělové zavázali se mimo to ponechati Maurům životy, majetek a svobodu náboženství. Ale když pověst o této smlouvě přece pronikla na veřejnost a lid počal se bouřiti, Boabdil vydal Granadu ještě před lhůtou určenou 2. ledna 1492. Španělské vojsko obsadilo Alhambru a Ferdinand a Isabella slavili slavný vjezd do dobytého království. Isabella jako nová královna granadská zářila prý štěstím a drahokamy.

Zatím však, na druhé straně města, temným údolím Darra jiný průvod se ubíral, ne tak četný a skvostný, a radostný mnohem méně. — Boabdil opouštěl Alhambru. Aby nemusil ponížení svoje ukazovati městu a svoji hanbu aby ukryl, přemožený král odcházel pozadu, přes návrší de los Martyros úzkým úvozem, teď zarostlým aloem, fíkovníkem a křovinami. Na břehu Genilu, na místě, kde bývala malá mešita muhammedánská a kde teď stojí kaple San Sebastiano, malá tabulka označuje pro věčnou paměť, že tam odevzdány klíče Granady a snad také Boabdilův meč, který dosud ukazují v Madridské Armerii. Odtud Boabdil jel zvolna až ku vesnici jakési, kde očekávala jej veškera jeho rodina, kterou v noci před tím z Alhambry byl poslal, aby choť a matka jeho nemusily snášeti hanbu s ním a aby ušly dotěrným zrakům vítězovým. S výše jednoho z vrchů Alpujarry, s Padulu, Boabdil naposled pohleděl na Granadu; pahorek ten sluje teď La Cuesta de las Lagrimas, pahorek slz, a jeho temeno El Ultimo Suspiro del Moro, poslední vzdech Maurův. Tam totiž Boabdil vypukl v pláč a lkání, jehož hloubku pochopí asi jenom ten, kdo kdy nějaký trůn opouštěl. Ze čtenářů myslím žádný. Musí to být asi horší, než když student musí z prázdnin do učení ... „Alláh akbar!“ volal Boabdil, a matka jeho Aija, která často a darmo snažila se vpraviti více energie a síly do toho slabého ducha, ještě kárala svého naříkajícího syna, řkouc: „Dobře činíš, oplakávaje jako žena to, čeho jako muž hájiti jsi nedovedl.“ — Když později biskup Guevara toto Karlu V. vypravoval, byl tento císař s matkou Boabdilovou docela jednoho mínění. „Kdybych já byl býval jím a on mnou, byl bych Alhambru spíše svým hrobem učinil, než bych žil v Alpujaře bez království.“ Ovšem, lehko dělat píšťaly, když člověk sedí v rákosí, jako seděl Karel V.

Maurské drama v Alhambře skončilo velmi smutně sic, ale ne tragicky. Boabdil byl dobrák člověk, ale na královskou tragoedii neměl dostatečnou dávku morální síly a velikosti, které každá slušná truchlohra nezbytně vyžaduje . . .

Boabdil neměl stání ve staré vlasti, přeplavil se do Afriky a žil u panovníka fezského, snad docela v jeho službách. Padl v boji.

Maurové berberští věří dosud, že vrátí se doby starého království, které znova přijde v jejich moc, že v mešitě kordobské znova jejich modlitby k Allahovi vznášeti se budou, že v Alhambře zase zasedne maurský král, a považují Andalusii za svoje dědictví, o něž jen nestatečností a zradou Boabdilovou byli oloupeni. Byl Boabdil věru „zimním králem“ granadským, aspoň proto, že také v zimě ze svého království nestatečně utíkal! — Mnohé rodiny arabské mají prý ještě staré mapy a různé doklady o svých pozemcích a zahradách v Granadě, ano i klíče od domů, jež pečlivě uschovávají, aby, až zase všecho dobudou, měli čím otevříti dvéře starých svých domů!

Přejme jim to těšení, — mnohý z nás nemá beztoho také víc než trochu té naděje . . .

Que angoste y miserabile seria nuestra vida, sino fuera tan dilatada y espaciosa nuestra esperanza!

K podobizně básníkově v knize veršů.

Báseň *Bohdana Kaminského.*

Chceš cosi říc', rtem jak by chvělo se ti:
„I přes myšlénky nové půjdou davy
a věk, jenž v prázdno letí,
mít pro ně bude úsměv pohrdavý.
Leč myšlénka, ta sama sobě stačí —
a ona jest a jednou v kráse prosté
přes váš křik, vy chleba vyznavači,
to símě její v zlaté klasy vzroste.“

Jim stačí to, že jsou. Ty's v knihu svoji
je v posvěcené, lepší chvíli vložil,
a dojde li tu k boji,
ty to, co snil jsi, co jsi v mukách prožil,
tu hlídáš sám. — A chce-li někdo krve,
jak otec pro své děti milované
své vlastní čelo k ráně stavíš prvé:
„Zde bij! — Leč v tam těch za mne mstitel vstane!“

Z drobných povídek Catulla Mendèse.

Žebrající Amor.

Slečnu Brigitu nikdo nikdy nemiloval. Jaký div? Oči její upomínaly na oči pošilhávající zvěře, kolem úst nebylo úsměvu a její pohyby postrádaly veškerého půvabu. Ona sama také nikdy nemilovala, protože neměla srdce. Ale bůh Amor se nad slečnou Brigitou smiloval a přísahal při šíji své matky, že opatří jí všecko, co jí schází, aby mohla cítit i budit lásku. Maje pásku na očích a tabulku na krku, na níž psáno bylo: „Jest slepý proto, že se příliš mnoho díval na krásné ženy", jal se u skladů u Louvru žebrat a nastavoval svou zlatou mošnu Pařížankám, jež vcházely a vycházely, šustíce elegantními robami svými. Jednu prosil o pohled, slibující rozkoš ráje, druhou o tajemný úsměv Jocondy, který hned okouzluje a hned k zoufalství dohání; jinou prosil o ten všemohoucí půvab, který mění kousek tylu v krajky setkané vílami a který rámě i sebe suššízdobí měkkými liniemi labutího hrdla. Jelikož Pařížanky Amoru ničeho odříci nedovedou, naplnily mu s ochotou jeho mošnu, a on donesl všecky ty vzácné almužny slečně Brigitě. Nyní jest slečna Brigita milována, neboť má svůdné oči, božský, krutý úsměv a gracii ve stupni nejvyšším; ale sama nemiluje, protože nemá srdce. Nemysleme si, že bůh Amor žebraje u skladů u Louvru zapomněl na ten dar, bez něhož nic nemá ceny — on prosil krásné Pařížanky, které šustíce elegantními robami svými, chodily kolem něho: ale srdce mu Pařížanky dáti nemohly, protože ho samy nikdy neměly.

Kastilské dobrodružství.

Maje ruku na rukojeti svého kordu, procházel se don Manuel, mladý šlechtic, který přišel do Madridu podívat se na slavnosti při křtinách infanta Baltazara, za krásné noci po ulicích, jakoby hledal milostné či jiné dobrodružství. V tom vyrazila z jednoho domu dáma v černém plášti, zahalená hustým závojem, běžela rovně k donu Manueli a pravila:

„Jste-li, jak se zdá, šlechtic a kavalír, zachráníte urozenou dámu, které hrozí ztráta cti a života! Můj muž byl by mě málem zastihl při milostném dostaveníčku u jednoho ze svých přátel, na něhož jest žárliv. Sotva že jsem vzala plášť a sběhla se schodů. Ale on poběhne za mnou! Zadržte ho, prosím vás, za každou cenu! Neboť, dohoní-li mě, bude to moje poslední chvíle!"

„Buďte, seňoro, bez starosti," odvětil don Manuel.

A zatím, co dáma dále pospíchala, postavil se mezi dvéře, z nichž co nevidět vyrazil jakýsi muž velice rozhorlený, jak se dalo souditi dle divokých jeho vyhrůžek a posuňků.

„Pane," pravil don Manuel s korrektně dvornou poklonou, „přišel jsem teprve před několika dny do Madridu a tudíž není divu, že jsem v tomto městě, stejně velikém jako krásném, zabloudil. Buďte tak laskav a povězte mi, kudy se dostanu do ulice San Bernardino. Očekává mě tam dáma, která mě miluje a která mi slíbila, že dnes večer, až její duéňa usne, otevře mi okno."

„Jděte mi s cesty," vzkřikl druhý, „vidíte, že spěchám."

„Já také spěchám zrovna jako vy, neboť ta, která mě očekává, má ty nejkrásnější oči pod sluncem. Ale vy, jak se zdá, nemáte chuti pomáhati mi v milostném dobrodružství mém. Vážím si vašeho delikátního smýšlení a těší mne, že jsem poznal ve vás šlechtice tak ctnostného. Nemluvme více o ulici San Bernardino! Ale ukažte mi aspoň cestu k některému kostelu, který chová vzácné ostatky. Strávím na modlitbách noc, kterou jsem obětovati chtěl sladké lásce."

„Jděte k čertu a pusťte mne!"

„Jakže? nemám se tedy ani modlit, ani milovat?"

„Svatý Jakub můj svědek!" zvolal zoufalý manžel, „vy si tropíte ze mne blázny!"

„Na vašem místě," odvětil don Manuel, „byl bych to již dávno pozoroval!"

A již tasili kordy. Byl to krásný souboj; kordy se blyštěly v šeré noci a řinčely, až radost poslouchati. Souboj trval dlouho, neboť oba sokové byli stejně obratní i stejně stateční.

„Nyní," myslil si don Manuel, „bude dáma pod závojem již v bezpečí."

A sotva že to domyslil, vnikl mu kord jeho protivníka pod levý prs tak hluboko, že klesl ihned s výkřikem k zemi...

„Smiluj se Bůh nad vaší duší!" zvolal vítěz, chystaje se běžeti dále,

„Dovolte," pravil don Manuel hlasem chroptivým, „ještě slovíčko! Jest dáma, kterou stíháte, mladá a krásná?"

„Co je vám po tom?"

„Mnoho. Nerad bych umíral k vůli stařeně vousaté a mžouravé —"

„Vězte tedy, že doně Anně jest sotva dvacet let a že je to nejkrásnější žena z celého Madridu!"

„Bohu díky!" zvolal don Manuel a vypustil ducha.

Masopustní úterý na vesnici.

Julie řekla mu ve dveřích, zatím co v salóně hrála společnost whist: „Zítra v úterý budu u svého strýce ve Villemomblu. Vy říkáte, že mě milujete a že mě musíte každý den vidět: nuže, přijďte zítra také do Villemomblu. Procházejte se po jediné ulici, kterou vesnice ta má, zrovna pod okny mého strýce. Vedle v domě jest kupec. Procházejte se hezky trpělivě kolem jeho krámu. K polednímu pootevru okno a zdaleka se na vás usměju. To je více nežli zasluhujete!"

Druhého dne záhy před polednem byl již ve Villemomblu a procházel se kolem zmíněného krámu, pohlížeje netrpělivě na okno, v němž se měla jeho Julie objeviti. Mrazivý vítr šlehal mu do tváře, cuchal mu vlasy a vál mu do očí drobounký písek. Nevšímal si toho: kdyby byl řádil orkán, nebyl by mu ustoupil. Vždyť se

těšil, že ji každou chvíli spatří v okně a že okřeje jejím úsměvem! Tento úsměv odmění jej bohatě za všecko nepohodlí a za všecky nepříjemnosti a proto klidně chodil podél domů a čekal. Lidé jej začínali pozorovati. Aby pozornost jejich odvrátil, zastavil se před krámem, kde vyloženy byly maškarní obleky všeho druhu, vesměs staré a ošumělé, skoupené kdo ví kde, a vedle nich groteskní škrabošky a obrovské falešné nosy. Toho dne odbýval se totiž ve Villemomblu maškarní bál. Náš hrdina prohlížel si výkladní skříň, jakoby jej nanejvýš zajímala, ale zatím byl velice nepokojný, neboť zvonili poledne a Julie se neukazovala. To okno bylo pořád zabedněno jako hrob! Ale tu si vzpomněl, že mu Julie řekla: „Mějte trpělivost!“ a proto díval se dále do výkladní skříně na falešné nosy, na pitvorné škrabošky i osumělé maškary.

Pojednou si všimnul, že ho prodavačka jaksi nedůvěřivě pozoruje. Myslila si patrně, kdo jest asi ten cizinec, který si její zboží tak dlouho prohlíží? Proč nevejde do krámu a proč si něco nekoupí, nebo aspoň nevypůjčí? Ze samého strachu, aby Julii nekompromitoval, vrazil tedy do krámu a po mnohém rozmýšlení vybral si — vzpomínaje na krásný, růžový nosík Juliin — obrovský, papírový, červený, modře a zeleně prokvětalý nos, jaký by dovedl přivésti v ekstasi kluky z celé vesnice. Prodavačka zabalila mu jej do novin, on vzal jej pod paždí a jal se znova procházeti po chodníku. Půl jedné! a okno neustále zavřeno! Což Julie zapomněla, či jest toho dne ještě krutější nežli jindy a nechce mu dopřáti almužny, kterou mu slíbila? Mezi tím rval mu vítr noviny, v nichž nos byl zabalen, a ten dobýval se vždy více na světlo boží. Měl tisíc chutí někde jej pohoditi, ale bál se, aby jej někdo neviděl a proto jej znova zase balil, až mu vítr roztrhal noviny na dobro. Nicméně neztrácel trpělivost. Konečně! konečně! Záclona v okně se pohnula, a již pozoroval zcela určitě, že někdo okno otevírá. Za několik vteřin spatří ten krásný, něžný úsměv, který plnil jeho duši rozkoší nevýslovnou. Měl se co přemáhati, aby nevztáhl k oknu ruce. V tom se Julie objevila. Ale na místě něžného úsměvu vypukla, jakmile se vyhnula z okna, v šílený, křečovitý smích, který se ani nemohl utišiti. Náš hrdina, na nejvýš udiven, sáhl si bezděky na obličej a poznal ubožák — že v roztržitosti, když mu vítr před chvilkou vzal noviny, nasadil si na tvář ten obrovský, papírový, červený, modře a zeleně prokvětalý nos!

Přel. *B. F.*

FEUILLETON.

Pomníky megalithické v Bretoňsku.

Dle Tomáše Wilsona v Amer. Naturalist. 1888.

Tajemné šero zahaluje první doby, které člověk trávil na zemi. Den ode dne vnikáme hlouběji v tajemství jeho života, shledávajíce stopy, které po sobě byl zanechal. Jednou z těchto šlepějí, člověkem ve tvář země vtištěných, a to šlepějí obrovskou, jsou pomníky tak zvané megalithické.*) Jméno toto bylo dáno pomníkům vystaveným z obrovských neotesaných kamenů, které byly člověkem vztyčeny v dobách předhistorických. Nejhojněji nacházíme je ve Francii, a sice ve středu, na západě a jihu jejím, řidčeji na severu a východu; velmi hojné jsou též ve Velké Britanii a v Irsku, ve Španělích a Portugalsku, v Dánsku a Švédsku; řídké jsou v Belgii a Hollandě, v Porýnsku a v západním Německu, téměř žádné nejsou v Italii. Vůbec se nevyskytují v Norsku a v Evropě Východní, tak že asi čára tažená od severu k jihu přes Drážďany jest jejich hranicí. Nacházíme je však též v Sev. Africe mezi Marokkem a Tripolisem, v Palestině, v Asii, v Jižní a Střední Americe, ne však v Americe Severní.

Nejhojnější jsou v Bretoňsku, což vysvítá z toho, že ve provincii této jest jich 1600, kdežto ve Francii celé čítá se 6300 megalithických pomníků. Jménem Bretoňska známy jsou nejzápadnější departementy francouzské: Finistèrre, Côtes du Nord, Ille a Vilaine, Morbihan a Loire Inférieure.

Osazení Bretoňska člověkem předhistorickým stalo se v době zvané neolithickou čili v době hlazených nástrojů kamenných. Má se za to, že přišel do země této z východu více méně vzdáleného a způsobil revoluci v civilisaci člověka palaeolithického, neboť byl rolníkem a pěstitelem dobytka, kdežto tento hlavně honem se zabýval. On nebyl více nomadem, nýbrž utvořil jakousi spořádanou společnost a zřídil jakousi vládu. Jeho umění se však lišilo od umění člověka palaeolithického, neboť nevyřezával podoby tvorů živých, které byl viděl, nýbrž ozdoboval svůj oděv, okrašloval své nádobí hrnčířské čarami a body, sestavenými dle geometrických vzorův a později pak nosil rozmanité ozdoby bronzové. Poněvadž byl již usedlým, podnikal též práce dlouho trvající a namáhavé a vykonával herkulovské divy, stavě své pomníky. On zajisté měl již jakési náboženství, poněvadž s úctou pohřbíval své mrtvé, dávaje jim do hrobu nejvybranější z jejich šperků a stavě jim náhrobky, jež velikolepostí svou nás překvapují. Ten člověk zahynul, zmizel s povrchu zemského, ale díla jeho přečkala ho a jsou němými svědky jeho ducha a síly.

Ve Francii jsou pomníky megalithické ve správě státní, která zřídila kommissí podřízenou ministru uměn, zakupující pomníky, jež uzná za hodny zachování a opravy. Kommissi tato má jistý roční důchod na výdaje s tím spojené, avšak členové její konají úkol svůj bezplatně.

Tyto pomníky megalithické jsou druhu různého a mají také různá jména, z nichž uvedeme tyto:

Dolmeny (jméno to odvozeno z řeči bretoňské, v níž *dol* znamená tabuli a *men* balvan) mají podobu jedné nebo celé řady komůrek, sestávajících ze stěn a kamenů krycích; komůrky ty opatřeny jsou dveřmi a často též chodbou. Jejich vchod byl asi v jedné rovině s okolní půdou a má se za to, že byly kryty pahorkem

*) megas = veliký, lithos = kámen.

země. Obyčejně mají půdorys čtverečný, mnohdy však též kruhovitý a bývají někdy jen asi šest stop dlouhé, čtyry stopy široké a rovněž tolik vysoké, někdy však jsou až třicet stop dlouhé, šestnáct stop široké a osm stop vysoké. Většina jich skládá se z jedné komůrky, některé však mají až i šest komůrek postranních. Stěny vystavěny jsou z obrovských kamenů, které hranou nebo koncem svým do země jsou zasazeny, strop pak tvoří obrovské ploché balvany, které bývají mnohdy tak veliké, že jediný postačí krýti celou komůrku. Balvany ty jsou žulové a vůbec neotesané. Kameny krycí váží pět, deset, dvacet až i čtyřicet tun.

Obyčejně vede ku komůrce hlavní galerie neb korridor, který jest stejně jako komůrka zdělán. Chodba tato bývá čtyři stopy široká a rovněž tak aneb i vyšší, tak, co by člověk prošel. Často bývá vchod do komůrky nebo vchod do korridoru zvenčí, nebo vchody oba zataraseny velikým balvanem. Východ obrácen jest k různým stranám světa. Nejvíce jich otvírá se k jihovýchodu.

Má se za to, že dolmeny byly pohřebišti mrtvol, které dříve již kdesi byly odpočívaly; soudí se tak z toho, že často jsou kostry úplně nepřirozeně položeny a často též pomalovány, což se mohlo zajisté teprve tehdy státi, když maso bylo pryč. Možno, že lidé ti měli jakýsi den sváteční, nějaký den dušiček, ve který mrtvoly pohromadě do těchto dolmenů ukládali. Tomu nasvědčuje ta okolnost, že vchod jejich bývá někdy úplně zatarasen a jen ve dveřním kamenu jest udělán otvor okrouhlý neb oválový, mající 16 neb 20 palců v průměru, tak že tělo lidské jím projíti nemůže.

Nejznámější dolmen jest u Crucuno, který také cestovatelům nejvíce jest ukazován. Jest nejzachovalejší a sloužil před tím, než přešel v majetek vlády, za stáj.

Mnohé dolmeny přikryty jsou hlinou, a těm říká se *tumuly* (z lat. tumulus, pahorek, mohyla) a panuje domněnka, že veškeré dolmeny byly druhdy takovýmito tumuly. Dolmeny kryté hlinou úplně se rovnají dolmenům prostým. Kryt jejich skládá se z vrstev rozbité žuly, střídajících se s vrstvami hlíny, pobřežního bahna a ornice z okolí.

Menhiry (*hir* znamená to, co nachází se na konci) jsou ojedinělé balvany koncem svým do země zasazené, tak že jako neotesané a nepravidelné sloupy k nebi trčí. Menhir Penmarchský jest 25 stop vysoký, Cadiouský 28 stop, Mount-Dolský 31, Plouarzelský 36½ stopy, Plesidyský 37 stop vysoký. Menhir Lochmariquerský, jenž jest skácen a zlámán, jest 67½ stopy vysoký, 13½ široký, 7½ stopy silný a váží 347 tun. Menhirů jest v Bretoňsku 739 a stojí osaměle.

Jsou-li menhiry srovnány v řady, tvoří tak zvané *alignementy*, jichž jest v Bretoňsku 23. Nejvíce jest jich v Carnacu, totiž 6, jež dohromady mají 3000 menhirů. Menec u Carnacu má 835 menhirů, jež srovnány jsou v jedenáct rovnoběžných řad, zabírajících prostor 3778 stop dlouhý a na začátku 328 stop a na konci 200 stop široký.

U Kermario jest 678 menhirů v 9 řadách, 4037 stop dlouhých a na šířce stejné jako u Menecu stojících.

U Erdevenu jest 13 řad 6886 stop dlouhých, na začátku 839 stop, na konci 180 stop širokých, z 1120 menhirů sestavených.

Nyní ovšem všechny tyto menhiry nestojí; skoro polovice jich jest pokácena a mnohých z nich dokonce bylo upotřebeno ku stavbě. Dojem, jaký činí na cestovatele, jest ohromný. Zvedají se země své hlavy jako obři hledící v zamyšlení před sebe, jako by hledaly ty lidi, kteří je vztyčovali. Dlouhé, rovnoběžné řady, srovnané jako armáda, táhnou se krajinou, dodávajíce jí rázu zcela zvláštního. Stojí zde jako svědkové, byť němí, přece nesmírně výmluvní dávné vzdělanosti, věků dávno minulých. Působí nejen svou ohromností, ale také svou prazvláštní jednoduchostí a tajemností. Jejich osamělost, jevící se hlavně porovnáním s okolím, nesoucím moderní díla lidská a jejich zasmušilé mlčení dojímá v pravdě velebně. Nenesou na sobě žádných nápisů a nemají žádných dějin. My o nich pouze víme, že jsou to díla lidská.

Jiným tvarem těchto pomníků jsou *cromleche* (*lech* znamená malý kámen), totiž kruhy menších kamenů. Tyto cromleche často připojují se k alignementům.

K čemu sloužily menhiry a alignementy, nelze rozhodnouti. Kolem nich, právě tak jako v dolmenech byly nalezeny často pazourkové nástroje a rozbité nádobí hrnčířské, hlavně kol paty menhirů. Bylo mnoho theorií vystaveno, jimiž měl býti účel jejich vysvětlen. Jedni domnívali se, že to byla válečná ležení, jiní zase, že byly místy, kde scházel se lid za účely náboženskými neb snad i jinými. Vše to jest stejně opodstatněno, jako pověst lidu bretoňského, že jsou to kamenné sloupy, ve které bylo proměněno vtrhnuvší bezbožné, svatokrádežné vojsko hněvem božím. Ze skulptur, které na památnících těch místy se nalézají, nelze ničeho se domýšleti.

Fr. Klapálek.

Národní divadlo. („*Myška*“. Veselohra o třech jednáních. Napsal Ed. Pailleron. — Moserův „*Bibliotekář*“.)

Pailleronova „Myška“ jest jedna z nejlepších komedií moderního repertoiru francouzského. Látka její jest docela prostá: skorem žádný zevnější děj, pouze zajímavý proces duševní, ale vylíčený s takovou pravdivostí, a při tom s takovou poesií, že diváka nejen přesvědčuje, ale také podivně dojímá. Nastíníme v krátkosti obsah. Max de Simiers míval u všech dam velké štěstí, a proto necítil potřebu připoutati se k jedné; přešla léta, a on stal se starým mládencem. Když se ukázal, viděl, že nečiní více ten dojem jako jindy, a když mluvil damám o lásce, nabízely mu všecky svoje přátelství. Rozmrzen opustil Paříž a uchýlil se na venkov, aby si zde vyhledal jiný cíl života; neboť až posud bývala láska nejenom jeho zábavou, ale jaksi osou jeho života. Hledal v ní svou kariéru, jako jiní v hodnostech nebo bohatství. Na venkově navštěvuje svoji starou přítelkyni Klotildu de Moissand a co nevidět začne se jí kořit. Člověk svou povahu tak brzy nepředělá. Ale Klotilda není svobodná, má muže, který z přílišného hýření stal se duševním mrzákem. Žije v blázinci a jeho choroba jest velice povážlivá. Následkem toho žije Klotilda jako v polovičním smutku ve svém horském zátiší; s nikým se nestýká nežli s Maxem a tak není divu, že se do něho upřímně zamiluje. To pozoruje místní farář, pozoruje to její matka, a obě ty prosté duše trnou při tom pomyšlení, že by Klotilda mohla proti svým povinnostem se prohřešiti. Aby tomu předešli, hledí Maxe od Klotildy odvrátiti a upozorňují

*

jej vším možným, více méně neobratným způsobem na mladší, nevlastní sestru Klotildinu — Martu — ale marně. Marta jest příliš nepatrná svým zjevem i svým celým chováním — říkají jí „Myška“, že umí tiše vklouznout do pokoje, tak že toho nikdo ani nepozoruje. V tomto mladém, nepatrném děvčeti, které ovšem vedle Klotildy mizí, vidí Max pouhé dítě a odbývá ji pouze jízlivými poznámkami, když, ne ovšem sama ze sebe, nýbrž z rozkazu matčina, staví se někdy mezi něho a Klotildu. Když se tento plán nedaří, jest stará paní de Moissand celá zoufalá. V tom přijedou za Klotildou dvě její přítelkyně, Hermína a Pepa, velice koketní to Pařížanky. Stará paní svěří se jim se svými obavami a prosí je o radu a pomoc; ony pak jí slíbí, že budou hnáti tak dlouho útokem na srdce Maxovo, až ho od Klotildy odvrátí. Zatím jest tato volána od svého notáře do Paříže a téhož dne odjede. Obě přítelkyně, staré to známosti Maxovy z minulých let, přičiňují se, jak mohou, aby si jej naklonily: Hermína láká jej svým vzdycháním, Pepa zase smělými řečmi a podnikavým chováním. Při tom jedna druhou Maxovi pomlouvá, tak že se mu obě zprotiví a on počne si všímati nepatrné „Myšky“. Jednou přinese Max z pouti všelijaké drobnosti; staré paní dá kytici, Pepě, která mnoho jí, perník, Hermíně beránka a Martě nabízí to, co prý jí náleží — pannu. Marta ji zlostí smačká. „Ale, Myško,“ napomíná ji Max, „kaziti hračky není hezké.“ „Jmenuji se, pane, Marta de Moissand,“ odbude jej rozhodně tato a odběhne s pláčem. Max poznává, že v ní urazil probouzející se ženu, i prosí ji pak za odpuštění; v té scéně nahlíží v její prostou, čistou duši a jest okouzlen. Srovnává ji s Hermínou a Pepou a vidí ten rozdíl. K tomu ještě nalezne Martino album a v něm na každém listě svoji podobiznu — vidí, že ho Marta miluje, a to rozhodne nadobro. Jižjiž chce jí vyznávati lásku, ale v tom někdo přichází — je to vracející se Klotilda. Max přiznává se jí ke své lásce, uznává, že by to byl nerozum, aby on, starý člověk, nabízel ruku svoji osmnáctiletému dítěti, prosí Klotildu, aby jí to nějak řekla, ale ze všeho jest patrno, že by nebyl s to od Marty se odloučiti. Klotilda, která sama Maxe miluje a nyní jest volna, neboť muž její právě zemřel, hrozně zápasí, ale z lásky k němu i k Martě vloží sestru svoji v jeho náručí.

Jak viděti z tohoto náčrtku, jest onen proces v srdci Maxově hlavní věcí v celém kuse a jeho skvělé vylíčení hlavní předností naší komedie. Vedle toho však vyniká „Myška“ také velice zdařilými figurami a dialogem nad jiné duchaplným. Právě pro tento vtipný dialog, zvláště pak pro ty všeliké jemné přechody psychologické vyžaduje „Myška“ výborného provedení. U nás sehrána byla velmi hezky. Titulní úloha připadla sl. Dumkové, která v ní svým prostým, srdečným tónem, jakož i jemným odstiňováním všeobecně překvapila. Výbornou Klotildou byla pí. Sklenářová. Hermínu provedla velice jemně sl. Danzerová; pro sl. Volfovou úloha Pepy se nehodí, nicméně zahrála ji nad očekávání slušně. Úplně na svém místě byl p. Seifert v úloze Maxe. Menší úlohu měla sl. Křepelová (pí. de Moissand). „Myška“ se vůbec líbila — zvláště starým mládencům byla prý pravým balsámem — ale domy přece nedělala. Bude někdo namítati, že vyžaduje obecenstva vzdělanějšího, ovšem — ale na „Bibliotékáře“ nebylo také plněji.

Moserův „Bibliotékař“, který svého času ve dvorním divadle Vídeňském na celou skoro sesonu opanoval repertoir, jest velmi dobrá situační fraška, které se člověk pořádně zasměje; a proto, že jiných nároků nedělá, nelze jí ničeho vytýkati. Nazvali jsme ji fraškou, neboť má rozhodně fraškovité figury, a některé nadobro fraškovité situace (zvláště konec třetího aktu). Sehrána byla znamenitě. P. Sedláčkův nesmělý a nemotorný bibliotékář, p. Kolárův drsný, podivínský strýc, jakož i p. Mošnův Gibsen, krejčí to deroucí se do společnosti gentlemanů, byly figury plné neodolatelné komiky. Dokonalými gentlemany byli pánové Slukov a Bittner. Oběma mladým děvčatům (sl. Dumková a Kubešová) slušely jak úlohy, tak i toiletty velmi dobře. *B. F.*

Ctěnému čtenářstvu „Lumíra“.

Příštím číslem nastoupí časopis „Lumír“ svůj **sedmnáctý ročník**, i žádáme veškeré své čtenářstvo o setrvání v přízni, kterou našemu listu až dosud bylo věnovalo. Víme sice velmi dobře, že steskem pramálo se docílí, ale přece nelze se tajit tím, že nynější hmotný stav české belletrie jest velmi trapný. Potřeby čtení stále ubývá, cizí časopisy a knihy šíří se v Čechách měrou úžasnou a listy naše jeden po druhém hynou, nebo jen živoří. Jak velkou práci vykonal „Lumír“ v českém písemnictví za posledních šestnáct let, budiž k posouzení ponecháno jiným, však to zajisté bylo každému z našich čtenářů zřejmo, že list náš plnil svou úlohu poctivě, odhodlaně a vlastenecky. Na čtenářstvu jest, chce-li si „Lumíra“ zachovati na dále čili nic. Redakce jest si také velmi dobře vědoma nedostatků a vad listu svého. Avšak nedostatky ty a vady dají se odčiniti pouze přispěním čtenářstva samého. Bez hmotné podpory není vycházení dobrého listu možné. Doufáme pevně, že se této podpory dostane „Lumíru“ na příště hojněji než v letech minulých, i nadějeme se v tom laskavého přispění každého z našich čtenářů, jemuž časopis náš stal se milým.

Redakce „Lumíra“.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

LUMÍR

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ

ROČNÍK SEDMNÁCTÝ

1889

REDAKTOR A VYDAVATEL

JOS. V. SLÁDEK.

V PRAZE.
NÁKLADEM J. V. SLÁDKA. — KNIHTISKÁRNA J. OTTY.
1889.

OBSAH.

Básně původní.

Básně přeložené.

Povídky a dramata původní.

Povídky přeložené.

Články a pojednání.

Články drobné.

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasýlkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII 1. ledna 1889. ČÍSLO 1.

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

Vysoce vážené paní Hedvice Štolbové.

Siéno, ó ty trůníš v glorii
na slunných výšinách a větrové
kol tebe dujou dech jak volnosti,
ty toskánská kolébko umění!
Tvůj genius trysk' v noci barbarství
jak čarný květ v soumraku doubravy,
a polibek, jejž na čelo ti vtisk',
tam podnes plá, a nikdy nezbledne
tvá aureola v lidí paměti,
ó soupeřko ty, města nad Arnem
jež jméno samo z květů vzalo své!
Jak málo hřmotný trh a střízlivost
té naší doby tebe tknuly se!
Ty v sluni sníš o minulosti své,
tvé vysoké, pošmurné paláce,
piazza tvá, ó jací svědkové
to mohutných tvých dějin odvěkých!
A kolem tebe modrý Apennin
se k nebi pne a věje na tě chlad,
a posýlá ti z lůna lesů svých
do pyšných, věkovzdorných fontánů
tvé jasné vody, které zpívají
a pláčou, bublají a třpytí se
tak čisté, průhledné, jak nad tebou
je tvého nebe blankyt, sladce tak
jak toskánské tvé mluvy čarný zvuk!

Jak často zastavil jsem kroky své
u fontány tvé, Brandy, zamyšlen,
jež na vodu, na jasnou bohata
jak na vzpomínky, z kterých záře jde.
Pod vysokými těmi oblouky
chlad hledaje se Dante zastavil,
on vzpomněl na ně v božské básni své,
a stříbrné ty vody vlažily
ret Kateřiny, velké svaté Tvé,
ten ret, z kterého taká vymluvnost
se linula, že církve knížata
a papež sám své hlavy sklonili
před prostou dívkou, dcerou barvíře:
v tak velký oděl, svatý majestát
Bůh robu svou, pokornou v čistotě.

U Fontebrandy vídal zajisté
syn velký tvůj, tvůj Memmi, spanilé
tvé dcery, s nádobou když měděnou
pro vodu večer přicházívaly,
jak v lese laňky k brodu stoupají.
Z nich utvořil si snivý ideal
pro světice své, ženy s dlouhýma,
na polo zavřenýma očima,
jichž liliovým, světlým postavám
cud aureolu tvoří nejkrasší.

U Fontebrandy vždy jsem myslíval
na Piu z Tolomeů, splýval mi
zjev její bílý, snivý, nyjící
s tím idealem Memmiových žen,
a zajisté že mnoho, mnohokrát
zrak její zrcadlil se v hladině
vod Fontebrandy, když se vracela
z niv siénských, kde květy trhala,
v stín paláce, jenž stojí ještě dnes
tak pyšný, vážný, sluncem politý,
v svém tichém majestátu nedotknut,
kdež ty, ó Pio, a tvůj mocný rod
už dávno v prach a niveč zmizely . . .
Však ne! Ty, Pio, věčně budeš žít,
tvůj tklivý nářek, pláč tvůj holubí
zní staletími k nám a bude znít,
až po nás nebude už stopy víc,
a mučennická tvoje očista,
ta ležet bude jako lunný svit
vždy na Maremmě, zdřímlé v zakletí.
Vždyť Dante vdechl sladkou vidinu
tvou nyjící na velké pozadí
své poesie, tvrdé nad démant.
V snu jeho o tobě, ty řekla's mu,
šer limbu jasníc bílým zjevem svým:
„Až na svět vrátíš se a spočineš

po dlouhé pouti své, ó vzpomeň si
pak na mě; Pia jsemť, již zrodila
Siéna, již Maremma zhubila...“

On vzpomněl na tebe dle prosby tvé,
a žádný žal, veř, tklivěj nemluvil
kdy k srdci lidskému než, Pio, tvůj!
Tvé utrpení tak mě dojalo,
že cizí pěvec v chmurách severu,
tak daleko siénských slunných niv
o tobě vyprávět chci srdcím všem,
jež velké lásky hluboký znají bol.

Den tiše skláněl se, den před svatbou,
a Pia vyšla z domu otců svých,
ze síně soumračné, jak z hlubin vod
květ bílý vynoří se lekínu.
Za Apennin se slunce chýlilo
a přísně pyšné domy bleděly
v šer ulic siénských, však náměstí,
kde mocných Tolomeů stojí dům,
jsouc prostrannější, posud rdělo se
tím sladkým světlem zory večerní
tak růžím podobným, a jako pel
svit kouzelný ten padal na tvář teď,
na čelo, na ruce a na šaty,
na celý světlý, luzný dívčí zjev,
jenž na prahu stál chvilku paláce
a úsměvem se zdál těch vážných zdí.

Šla Pia, provázena chůvou svou,
dnes naposled se modlit do chrámu;
vždyť zítra mocný Nello z Pietry
po svatbě v zámek svůj ji odvede,
tam někam na chlum vrchů modravých.
Teď naposled se chtěla pomodlit
pod katedrály smělým oblouken,
před oltářem, jenž o sloup mohutný
se stranou opíral a tonul vždy
jak v moři v světle z lamp a ze sviček.
Byl svatému Ansanu zasvěcen,
jenž ochráncem byl krásné Siény,
neb on to byl, ten junný bohatýr,
jenž město celé dávno, před věky,
byl obrátil na víru Kristovu
a zaplatil svůj nesmrtelný čin
pak hroznou mukou, čistou krví svou.

Stál obraz jeho na tom oltáři,
tvář jasně jako slunce zářila
tím krásným jeho, svatým nadšením,
a temno vlasů bylo paprsky
už blížící se jeho glorie
jak zlatem proniklé, a očí hloub
o zjeveného ráje zázraku
u velkém podivení mluvila.
Ta junná, bohatýrská, sladká tvář
do dětství luzně Pii zářila,
jak v úsvit líne ranní hvězdy kmit.

Kdykoli slýchala o andělích,
jichž jasná krása plní nebesa,
neb o recích, již činy konali
tak stejně vznešené jak odvážné,
hned její obraznost je oděla
tou svatého Ansana podobou,
a říkala li někdy chůva jí,
že (bude-li jen zbožná, pokorná)
v čas vhodný pak se pro ni objeví
jun skvělý jako v krásných pohádkách
na zlatém koni očí démantových,
tu hned i toho bohatýra vždy
jen v svatého Ansana postavě
si myslit musila a blouznila
pak v dětské bláhovosti docela
o něčem tajuplném, podivném,
o čem tak často mluvit slýchala,
o sňatku mystickém, jejž uzavřít
lze s někým v ráji ještě za živa.
Proč nemohla by tedy nevěstou
být svatého Ansana?...

Nevěstou
když vskutku byla teď, ne dítětem,
a naposled když nyní kráčela
do katedrály, by se loučila
na dlouho s vyvoleným svatým svým,
tu s úsměvem na dávné svoje sny
si vzpomněla a maně řekla si:
„Jak různý život jesti od toho,
čím býti zdá se, než jej poznáme!“
Jak bylo vše tak divně dálo se
s tím jejím zasnoubením...

V paláci
část zadní, odloučená, odlehlá
od velkých síní hlučných, nádherných
jí byla domovem. Tam vyrostla
jak v stínu klášterním a málo kdy
tvář jinou viděla než matky své
neb staré chůvy. Někdy návštěvou
jen dívka přišla v stejném stáří s ní,
neb s přísným hledem stará příbuzná,
neb onen kněz, jenž víru vykládal
a číst ji učil, psát a modlit se.
Máť učila ji zpívat, na harfu
a loutnu hrát, a v duši vštípila
jí celý poklad písní nejdražších.
A otec její syna strádaje
jí, místo jemu, denně vykládal
o slávě předků, pych až vzbouzel v ní,
a s výmluvností vzletnou, silnou tak,
o rytířství jí mluvil křesťanském
a o významu velkém Siény,
že duše její mocně plamennou
se vzňala láskou k městu rodnému.

Jen málo ulic znala nejbližších,
jen ty, co vedly od vrat paláce
buď do kostelů nebo v šero bran
vždy střežených, za které vedli ji,
když jaro přišlo, někdy na nivy
a v olivové háje stříbrné.
Však z komnaty v tom patře vysokém,

kde v tichu rostla, širý rozhled byl
v kraj libý, požehnaný, toskánský,
a často duše její bloudila
za modré hory v neznámou jí dál,
o které nevěděla víc než to,
že jiná města tam též k nebiční,
však žádné krásné tak a vznešené
a slávou ozářené nesmrtnou
jak její Siéna, a blouznila,
že ona, kdyby byla jinochem,
by vyšla v cizí onen, dálný svět
a celého by mečem dobyla,
ne pro sebe, však pro Siénu svou.

(Pokračování.)

Po svatbě.

Novella od *Boženy Víkové-Kunětické.*

Pokud mně bylo třicet let, totiž pokud mně třicet let ještě neminulo, považoval jsem se v každém ohledu za rozšafného a moudrého muže, k čemuž mě také mnohé životní moje plány, konsekvence a události opravňovaly. Nejprv hleděl jsem být co možná opatrným, poněvadž jsem považoval za nejhrubší lehkomyslnost důvěřovat světu a lidem. Od koho, anebo čím jsem se své opatrnosti přiučil, to podnes nevím, neboť byl jsem vychován pod dozorem svého otce, který byl dosti velký pudivítr; tolik je ale jisto, že po třicátém roce opatrnosti i rozšafnosti mojí značně ubývalo, a když jsem dosáhl roku pětatřicátého, oženil jsem se s krásnou zpěvačkou Arnoštou Podvalskou, která mě poprvé uchvátila v opeře Mignon.

Nepamatuji se posud, že bych byl viděl ženu krásnější tváře, bělejší šíje, s titěrnějšíma nožkama i rukama, s bohatším černým, lesklým vlasem, s očima hlubšíma, v nichž je skryto veškeré tajemství, kouzlo i hřích édenu, ženu se rty rovněž tak plnými, vášnivými a koketními. Celá její bytost sálala. Bylo v ní tolik žáru a tolik divné poesie, že jsem se ve přítomnosti její chvěl.

O život její zákulisní jsem se nestaral, vědom jsa si svého směšného puntičkářství, kdybych byl chtěl s minulosti takové ženy hrubou rukou trhati závoj, jenž ji kryl. Ostatně znal jsem zákulisí dosti dobře a věděl jsem, že nemohu požadovat od něho více, než může poskytnouti. Znal jsem herečky, kterým sám jsem se posmíval, jestliže byly poctivými a žily jako statisíce obyčejných žen a dívek žije. Z toho ze všeho jest patrno, že nemusil jsem se v pospolitém životě našem s Arnoštou obávati nijakého sklamání ani odhalení, jež by mne jen trochu překvapovalo.

Arnošta mimo to nevyprávěla mně o své minulosti nikdy ničeho kromě těch triumfů, které slavila za pohostinských svých her v Miláně, v Petrohradě, v Berlíně a Varšavě. Považoval jsem za velkou oběť s její strany, že chce se státi ženou mojí, jsouc teprve šestadvacet roků stará, nalézajíc se na výsluní své slávy, krásy, obdivována jsouc, zbožňována, velebena.

Zdědil jsem po své matce několik set tisíc zlatých a to jediné mě upokojovalo, neboť byl jsem pevně ustanoven poskytnouti Arnoštce po svém boku život úplně bezstarostný, pohodlný a zábavný. Za tou příčinou koupil jsem brzy po svatbě, jsa právě s ní na cestě do Paříže, prostřednictvím jakéhosi jednatele ve Vídni, statek Borkovany nedaleko Jizerských hor, o němž jsem byl ujištěn, že leží v krajině stejně rozkošné jako zdravé a že příští léto budu moci tam s mojí chotí tráviti v nerušeném klidu, po kterém tolik a tak vroucně prahla. Cítila se svým dosavadním životem unavena a těšila se jako dítě na ty dny, kdy bude moci ráno vstávati aniž by na nočním stolku uviděla spoustu not, ze kterých večer ještě studovala, a naškrábané libretto, kterému se musí učiti nazpaměť.

Nemohla si ani představit, že bude zpívati jen tenkráte, když si to bude přát, že nebude nucena čísti kritiky politování hodných nedouků, že nebude nucena líčiti svou spanilou tvář „tou hroznou míchaninou, která tvoří na našem obličeji nepodajný pancéř a činí z nás jiného člověka, jehož sami nepoznáváme“, jak sama pravila, že nebude muset klonit se řediteli a prokazovati laskavosti režisérům.

Tulila se ke mně, opakujíc, že jí všecka ta nastávající její budoucnost připadá jako růžový, vzácný sen, jenž ve skutečnosti ani možným není.

„Ale, má drahá,“ pravil jsem jí, dříve nežli jsme přijeli do francouzského Švýcarska, hladě ji po hedvábných lících, „život rodinný neposkytuje vavřínů.“

„Ale růži ano, milý Prokope! Nechtěj mne upozorňovati na věci, které jsou mně lhostejny. Vždyť víš, že spálila jsem všecky vavříny, jež jsem kdy obdržela.“

„Až na jediný věnec, milá Arnošto.“

Moje choť zabodla útlou špičku své pravé nohy do země a pravila klidně, pohlížejíc při tom oknem vagonu, neboť jsme seděli ve vlaku, do dálky na skupinu rozkošně modelovaných hor.

„Ty mně přec dovolíš vzpomínky?“

Co jsem mohl odpověděti, vida ji tak vážnou a krásnou?

„Ovšem, Arnošto, dovolím ti vše, co je ti milé,“ pravil jsem tedy s podivuhodnou shovívavostí.

„Děkuji ti. Nebude toho mnoho, buď ujištěn.“

Vzpomínal jsem proto přece, jak vypadá ten věnec, jejž pověsila zrovna nad svým lůžkem, což bylo nejlepším důkazem, že dovedl jsem žárliti a býti nepokojným při každé věci poněkud záhadnější.

V myšlénkách svých shledal jsem věnec docela obyčejný, beze zvláštní podoby, bez tištěných slov, bez trikolory a vůbec beze všeho, co mohlo být nápadné, nebyla-li tím právě jeho jednoduchost. Trvalo to dosti dlouho, než jsem na tuto věc zapomněl, ačkoliv naše jízda poskytovala dosti rozmanitostí a zlatého štěstí. Konečně jsem si řekl, že jsem blázen, který žárlí na kus uschlého listu, a přijal u vědomost, že za takových okolností, totiž za takových vlastností své povahy neměl jsem se s Arnoštou nikdy oženiti, nemoha přece od ní požadovati,

*

aby měla mysl a srdce tak tiché a zdravé jako sedmnáctiletá holčička, jež v náruči mé přichází od vyčouhlé gouvernantky, která ji vodívala do divadel, když se dávaly kusy, o jejichž cudnosti nebylo žádné pochyby.

Nebudu vypisovati celou naši cestu svatební. Nelišila se asi pranic od ostatních podobných cest, kdy se na různé znamenitosti dívá jedním okem, učené výklady poslouchají jedním uchem, kdy na úpatí Mont-Blanku díváme se do oči své ženy a u jezera Genevského umíráme touhou políbiti její rty.

Koncem dubna přijeli jsme do Prahy a odtud rychle stěhovali se do Borkova, kde jsme nalezli vše tisíckráte líbeznější, rozkošnější a idyllićtější, než jak jsme si to představovali.

Jediné, co jsem si ještě vyminil, prose o to svou ženu na kolenou, byl onen věnec nad jejím lůžkem, který jsem v Borkovanech za celý svět nechtěl spatřiti na žádném místě vůbec, tím méně na místě tak důstojném a vznešeném.

Arnošta usmála se a nechala jej viseti ve své ložnici, jakoby předpokládala, že po návratu našem do Prahy nebudu míti proti tomu námitek.

O tom ovšem chtěl jsem se během léta v Borkovanech rozhodnouti.

Náš statek ležel co nejvýhodněji, poskytuje se všech stran zajímavé vycházky a překrásné vyhlídky, neboť ležel na malém, zvolna stoupajícím vrchu, jenž byl patrně části nedaleko počínajícího pohoří Jizerského. Okolní krajina byla velice lesnatá, což přivádělo moji ženu v ustavičné nadšení, nemluvě ani o tom, že mohli jsme denně pozorovati nádherné proudy Jizery, vidouce je na několika místech se vinouti jako lesknoucího se hada v záři slunečné.

Vesnička sama o sobě byla malá, čistá, plná krásné poesie, skryta v náručí velkých, širokokorunných lip jako hnízdo pěnkavky, s malým kostelíkem, jehož vížka byla dřevěná a prastará, s rybníkem uprostřed návsi, na němž bylo vždycky živo.

Co se týče našeho obydlí, bylo dosti prostranné, neboť jsme měli vyjma jídelnu, salon a ložnici ještě několik pokojů k disposici. Obývali jsme dům, jenž podobal se svým zevnějškem nějakému klášteru, anebo aspoň faře, ovšem faře velké a pohodlné, poněvadž v průčelí nalézalo se aspoň dvacet oken dosti malých a nesymmetrických. U stavení rozprostírala se velká zahrada, v níž bylo všecko chaosovitě nahromaděno, jako by civilisace našeho zahradnictví se jí jaktěživa nedotkla a jako by to byl zbytek pralesa z dávných, předpotopních dob. Buky, duby, modříny, lípy, olše, smutečné břízy, agaty, smrky, jedle i borovice, kastany, všecko bylo v ní k nalezení mohutné, plné síly, velkolepé, s větvemi do sebe propletenými, dlouhými a bujnými. Tu a tam byla ukrytá lavička, avšak ta během času zarostla divokým vínem, také břečťanem, anebo docela ocitla se v zajetí různých keřů, které ji podrůstaly a svíraly se všech možných stran. Bylo tam několik besídek též a právě ty byly nejpůvabnější a nejroztomilejší z celé zahrady, neboť podobaly se jeskyním v mohutné spoustě zeleni pracně zbudovaným a bylo v nich šero, tajemno, útulno a panoval v nich příjemný chlad.

U jedné z těchto besídek bylo malé jezírko, do něhož jsem slíbil Arnoště zaopatřiti zlaté a stříbrné rybky, které hodlala krmiti a vychovávati. Nalezli jsme také v zahradě velkou klec, která patrně bývala vězením některému dravému ptáku anebo zlatým bažantům. Možná, že tam bývali papoušci anebo aspoň jeden zvláště milý a učelivý.

Slíbil jsem své ženě orla do této klece, protože si ho výslovně přála. Několik vodotrysků velmi nevkusných musili jsme teprve zříditi, aby vykonávaly svou funkci právě tak, jako jsme musili záhony nechat opraviti, aby nebyly karikaturami. Arnošta vyvolila si svůj pokojík na straně východní, ve stínu širokokorunných dubů, které zněly od nejprvnějšího rána až do pozdního večera koncertem ptačím, a to působilo na její duši zrovna konzelně.

Když poprvé vstoupil jsem do jejího pokoje s pocitem, jako bych vcházel do nějaké svatyně jerusalemské, byl jsem překvapen jeho úpravou rozkošnou a vábnou. Arnošta vytvořila si z něho budoir nejpohodlnější, nádherný, příjemný a vkusný. Pamatuji se dosud na ty velké palmy v jednom rohu zaslánějící malý perský divan, jenž stál v jejich úkrytu a byl právě k tomu stvořen, aby odpočívala na něm žena tak dokonale krásná, jako byla moje Arnošta. Nescházel tam ani elegantní kuřácký stolek, poněvadž moje choť kouřila velmi ráda papirosy a koketovala tímto zvykem, jenž ji ještě více emancipoval. V meziokní měla pověšenou loutnu, na které doprovázela se při zpěvu, probírajíc se v jejích strunách hravě a lehce růžovými prsty.

„Hleď, zařídila jsem si vše tak, abych žila jako v pohádce,“ pravila ochotně ukazujíc mně své celé bohatství. „Ještě dovolíš mně jezditi na koni a střílet vrány, Prokope.“

Slíbil jsem jí všecko, co si přála, jsa přešťasten, že jí mohu dokázati, jak si pokynů jejích vážím.

Nastávaly nám dny, na něž s blahým rozechvěním budu povždy myslet. Žili jsme šťastně jako ptáci, nemajíce jiné starosti, jen jak bychom se více milovali a kde bychom jeden druhému připravili sladší překvapení. Arnoštu neviděl jsem nikdy smutnou, za to ale chvěl jsem se kolikráte před její divokostí, náruživostí, prudkostí, povstávající u ní náhle, jako by byla nervósní, což jsem si nikdy nedovedl vysvětliti, snad protože jsem o tom málo přemýšlel. Přijímal jsem svou ženu takovou, jako byla, ačkoliv to nebylo snadné, neboť měnila se často a rychle. Někdy bývala veselá až k rozpustilosti, jindy vážná a klidná a časem podobala se orlu, jenž vyprostil se z okovu a užívá vzácné svobody.

Byly chvíle, kdy jsem se o ní domníval, že není ke mně docela upřímná, avšak byly zase chvíle, kdy usmívala se jako anděl a pohlížela mně do očí plnýma něhy a důvěry. O lásce se mnou nikdy nemluvila, ale o vděčnosti velmi zhusta, ačkoliv jsem jí to jednou přísně zakázal.

Ujišťoval jsem sám sebe bezpočtukráte, že mě miluje, ale vždycky zase musil jsem si to znovu opakovati, poněvadž jsem cítil, že se o lásku její bojím, aby nebyla pouhá fata morgana.

(Pokračování.)

Básníkům.

Od *Jaroslava Vrchlického*

Vždy nové, vždy svěží, jako když sněží
s jabloně květů z jara,
ve klidu a boji písně se rojí,
z lidských to ňader hárá.
Ať v plesu, ať v stesku vzplá v čarném lesku,
vždy srdce výheň stará!

Tvář často je kámen, v nitru však pramen
perlí se, zpívá, tryská,
a houštím všech sporů, přes balvan vzdoru
vzedme se, šumí, blýská,
a zpěvný ten strumen chvíli jen stlumen
tká duhy na křoviska.

Ó nezhasíš žáru, ve vln těch sváru
nestavíš žádných hrází!
Vždy je to jak s ptákem: nezlekán mrakem
perly své nebem hází,
a snět-li se zlomí, na jiné stromy
pryč letí bez nesnází.

Ať večer, ať z jitra, dnes v dur a zítra
píseň ta v mol se splétá,
teď doufá, pak jásá, teď v boj se kasá,
teď růží hrsti metá,
přemítá a váží, stojíc na stráži,
kde lidskosti strom zkvétá.

Ať plný plod zralý, lístek ať malý
se stromu toho padne,
vše píseň v klín chytá, ze všeho splítá
šperk, který neuvadne,
v šíp ostrý ková plamenná slova
ve chabé srdce, zrádné!

Ó bratři, jimž přáno, zřít v lidstva ráno,
je vás co ptáků v lese!
Co ňadra vám stačí, písní svou ptačí
jásejte vstříc mu v plese!
Kdož ví, zda bůh v hmotě při vaší notě
přec v odvet neozve se?

Nastuzení.

Od *Josefa Thomayera.*

Podobá se pravdě, že společnost střední Evropy, a český národ nikoliv na posledním místě, považují atmosféru — vzduch s jeho prouděním a měnící se teplotou — za nejhlavnějšího škůdce pokolení lidského. Živlové příhody, lidské vášně, dravé šelmy a bůh ví, co ještě všechno hrozného, jsou nám pouhou hříčkou proti nebezpečí, jež vidíme ve změnách teploty a proudění vzdušného.

Abychom se nebezpečí tomu ubránili, oblékáme se, zvláště děti, způsobem takovým, že kroj Eskymáků a Čukčů v nejkrutější zimě je pouhým plaveckým krojem proti šatu na příklad pražského dítěte, když ukazuje teploměr 6—8 stupňů nad nullou. Věru, že nemůžeme ani Hospodinu dosti býti vděčni za to, že nenechal český národ při stěhování národů zabloudití do krajin polárních: tam bychom byli mohli patrně existovati jediné ve vanách a bassinech s teplou vodou jako krokodilové v řekách rovníkových.

Vždyť třeseme se strachem, dostaneme-li se do světnice, v níž okna a dvéře jsou proti sobě otevřené. Křičíme zděšením v železničním vagoně, jsou-li okna po obou stranách otevřená. Všecko tu úpí: průvan, průvan, a málem vzniká scena, jako na maloměstském jarmarku, když uteče z boudy Indián. Nepouštíme dětí za mrazivých dnů ani na krok z pokoje, aby se nenastudily, vytápíme příbytky způsobem nesmyslným — jen aby změna teploty nám neuškodila, abychom se nenastudili.

A daří se nám při tom výborně. Od těch dob, co nosíme všeho druhu vlněné prádlo, od těch dob, co vypadáme jako ambulantní sklad „rukodělného“ zboží a chráníme se z celého srdce svého, ze vší duše své tímto způsobem před nastuzením, od těch dob, co se chráníme průvanu a studeného vzduchu, změnily se zdravotní poměry zcela podstatně. Městské děti vypadají v zimě v létě jako pivoňky. Nikdo více nekašle. Neduhy, o nichž se domníváme, že nastuzením vznikají, zrovna jako by se do země propadly. Jsou celé krajiny, v nichž ani co nejchvalněji známý nejstarší pamětník nepamatuje se na někoho, který by byl rýmou trpěl. A lékařské spolky budou snad po příkladu divadelních vlaků pořádati výletní anginové vlaky na veliké vzdálenosti, tak aby členové spolků těch aspoň jednou v životě viděli, jak vypadá zapálená mandle.

Jak hravě se tu píše satira! Jak bohatý material poskytuje tu lidská pošetilost k výsměchu!

Na všech stranách střeží se společnost naše všech změn teploty vzduchové a přece marně. Stačí tu snad sofisma, že člověk přese všechnu opatrnost svou onemocněvši někde se přece jen poklesku dopustil, někde se přece neuchránil? Anebo není snad pravdě podobnější, že o vzniku a příčinách nemocí panuje v názorech nejširších kruhů mnohý blud?

Ba věru jest nevyzpytatelno, jak houževnatě stojíme při jednom předsudku a jak nečinně pohlížíme na nebezpečí, v jehož náručí někdy ochotně se vrháme. Každý ví, že nemírné pití lihovin škodí, každý ví, že nemírné pití lihovin má v zápětí celou řadu nervových, duševních a jiných nemocí. A přece marný jest až dosud zápas proti návyku tomuto. Marné všecko kázání. Ohromná většina lidí pije více, než potřebuje, a nedbá možného ne-

bezpečí. A při tom tatáž většina lidí bojí se nastuzení a chrání se před tímto nebezpečím způsobem, řekněme ihned, pošetilým.

Jeť nepopíratelnou pravdou, že názory o nebezpečenství, jímž hrozí atmosféra, jsou u velikého počtu lidí nesprávné, a že způsob, jakým proti nebezpečenství tomu bojujeme, jest rovněž nesprávný; že vlastně u věci této panují dvě celé skupiny falešných představ.

Již v nejstarších dobách věřilo se ve škodlivost vzduchu, resp. průvanu, zimy i horka. Třeba jen na důkaz nahlednouti do klassických spisů Hippokratových, aby se člověk přesvědčil, jak zakořeněna byla víra v působení studena a chladu, v působení různých proudění vzduchových. Není se také čemu diviti, že názor tento záhy vzniknul. Již dávno se pozorovalo, že v jistých dobách ročních jisté nemoci jsou častější. Zánět plic jest na příklad nemoc, o níž druhdy panovala neoblomná víra, že nastuzením vzniká. Nemoc tato vyskytuje se v zimě a na jaře průměrně dvakráte tak často jako v létě a na podzim. Bylo tu ovšem na snadě souditi, že v teplotě a proudění vzduchu, jaké v zimě a na jaře panují, leží především příčina. Poněvadž pak dalo se zjistiti, že někdy nemocný krátce před zánětem kdesi se nastudil, byla blízka konkluse, že hlavně v zimě a na jaře člověk se nastudí a tím zánětem plic trpí. Že jsou četné případy zánětu plic u lidí, u kterých nebylo lze žádné nastuzení zjistiti, to nebylo závadou, rovněž ne, že zánět plic ani v létě, ani na podzim docela nevymizí. A bylo třeba velikého počtu set let, než povážlivě otřeseno dogmatem o vlivu nastuzení na vznik zánětu plic. Podobných zjevů pozorujeme v dějinách lékařství veliký počet a musil bych celá čísla listu tohoto vyplniti příklady podobnými. Všude je genesis stejná. Víra v nebezpečí nastuzení byla zakořeněna. Jestliže někdo onemocněl, když se byl nastudil, bylo přirozeno, že nemoc jen následkem nastuzení vznikla. Podobných logických poklesků v úsudku za panování mocné theorie těžko lze se uchrániti.

Takovým způsobem sestrojena imponující řada nemocí, o nichž se věřilo, že nastuzením vznikají. Což divu, že musil zavládnouti před nastuzením panický strach u každého? Vždyť snad o všech zánětlivých affekcích všech možných útrob a tkaní soudilo se, že nastuzením vzniknouti mohou. Vezmeme-li do ruky některou starší knihu o nemocech, zvláště vnitřních, jednající, ztrneme nad ohromným počtem nemocí, kteréž po mínění tehdejším nastuzením vzniknouti mohly. Tak se ku příkladu věřilo, že všechny záněty postihující srdce, a sice nejen srdečník, ale i sval srdeční a nitroblánu téhož, nastuzením vzniknouti mohou. Ještě knihy před 12—15 roky tištěné tvrzení takové přinášejí. Dnes ovšem málo kdo se ještě najde mezi lékaři, kdo by mínění takovému věřil. Avšak podobná se strany autoritativní šířená mínění vnikla a vniknouti musila do tříd nejširších a zde ovšem po způsobu svém klíčila a se rozvíjela, nakazujíc rozmanité praktické výkony jakožto ochranu proti nastuzení. Proto nemůže se nikdo diviti ohromnému rozšíření strachu před nastuzením.

Leč zrovna tak, jako názory lékařů byly původci takovéto mezinárodní paniky před změnami teploty a prouděním vzduchu, mělo by se zajisté s též strany upozorniti, že názory o nebezpečenství nastuzení byly přepjaté a z veliké části neodůvodněné.

Neboť názory o počtu nemocí nastuzením vznikajících valně se změnily.

Ostatně naučila se lidská společnost přepjaté péči proti nastuzení na příklad v průběhu jistých nemocí zase jen od lékařů. Mnohý čtenář se zajisté pamatuje, jaké tortuře podrobováni byli nemocní při rozmanitých nakažlivých osutinách. Příbytek, v němž nemocní takoví leželi, hrůzostrašným způsobem vytápěn; nemocní dokonce do peřin zašíváni, aby dokonce nejjemnější vánek nemocného se nedotknul, okna úzkostlivě ubedněna a nikdy nevětráno, měnění prádla považováno za nebezpečné a k tomu ještě nemocní traktováni horkými nápoji všeho druhu. Jestliže nemocní takovéto mučení přece jen často přestáli, ukazuje to nejlépe, že člověk není přece jen stvoření tak příliš bídné, jak by se zdálo, ba že pravdu měl starý klassik lékařský tvrdě, že „aegrotus nonnunquam et medicum et morbum vincit". (Někdy nemocný i lékaře i nemoc přemůže.)

Dnes je nám podivno, že mohlo míti tak dalekosáhlé následky učení zakládající se na soudu, jejž logika ode dávna považuje za nesprávný. Člověk utrpěl působením na příklad chladného vlhka a pak za kratší neb delší dobu onemocněl. Z těchto dvou fakt učiněn úsudek, že chladné vlhko způsobilo nemoc. A přece přesný důkaz nepodán; že tomu tak skutečně, snad někdy. Bylo nutno, že učení o vlivu nastuzení musilo se horem pádem bortiti, jakmile badání lékařské nastoupilo tutéž cestu jako všeliké jiné přírodní vědy: jakmile počalo žádati pro každou povšechnou větu důkazy přesnější. Proto také vliv nastuzení popírá se naprosto při nemocech, o nichž před třiceti roky by bylo bývalo blasfemií tak tvrditi. Dnes přestává se na příklad věřiti, že nastuzení způsobí zánět plic, nebo hostec kloubní, nebo úplavici, nebo úbytě míšní, nebo zádušný kašel, růži a tak dále a tak dále. A to jsou vesměs nemoci, při nichž čas od čas nastuzení jako příčina hlavně obviňováno.

Zbyla ještě valná skupina nemocí, jako katarrhy rozmanitých sliznic, záněty mandlí, některé záněty ledvin a jiné, při nichž dosud v nastuzení jako ve příčinu nemoci se věří. Leč kdo ví, mnoho-li z víry té již za dvacet roků zbude? Netvrdím, že všechny názory naše jsou při té anebo oné skupině nemocí již zcela správné, avšak že jsou odůvodněnější než druhdy, to jest pravdě velmi podobno. (Dokončení.)

Úsměv.

Báseň *J. V. Sládka.*

Když svět mne znavil honbou svou a lhaním
a štěstí zdá se mi jen plachá báj,
po niž se bojem, touhou marně sháním,
dvě malé ručky jsou můj celý ráj.

Dvě malé ručky, hebké, teplé, bílé,
jež kolem šíje se mi ovinou,
dvě světlé oči, které se tak mile
zahledí v moje s prostou nevinou.

Kde rána jest, jež teď by zabolela,
kde hořký hněv, jejž hněvem splácel bych,
kde propast žití sebe více stměla,
již neozářil by ten dětský smích?

Jak stíny noci mizí chmury s líce,
když do nich čistý paprsk jitra pad',
a třeba duše chtěla sebe více
nade vším zoufat, musí milovat!

A není tíže, jíž bych nerad nesl,
neb cítím každým srdce záchvěvem,
že, kdybych stokrát mdlobou pod ní klesl,
vždy zvednu se tím dětským úsměvem.

Čaroděj — upír.

Skizza z názorů lidu od *Otakara Červinky.*

Úpal letního slunce opíral se o vysočinu severočeskou. Utěšený byl to pohled na vlnící se obilí, přerývané místy lány svěžího jetele neb sytou zelení řepy. Krajina byla mírně zvlněná, zdánlivá rovina, prorytá však hlubokými doly, jejichž úbočí pokrývaly lesy, které však z údolí jen jakoby kradmo do roviny vyhlížely. Jen k jihozápadu byly mohutnější vlny krajiny na obzoru pokryty tmavými bory. Na západ se modral za jasné pohody obrys Řípu, na sever Bezděz, Vrátenská hora a lesnaté vrchy, mezi nimiž zámek Houska leží. Za velmi jasných dnů na severovýchodu Ještěd, ba za ním i Krkonoše své pěkné obrysy jevily. Na východ a jih spočinul zrak na žírných polích, která vydána úpalu slunce červnového v záři jeho se chvěla na obzoru, jakoby se vlnky po nich přeháněly, tak že vzdálené vyšší předměty, vížky kostelní, zahrady, stromy atd., zdály se jako od země odtrženy, pohříženy do jasných přehánějících se vlnek, jakoby jejich úpatí omývala mělká, bezbarvá, pohyblivá voda.

Na kraji pole stál vysoký muž as šedesátiletý. Mohutná postava jeho zdála se nad obyčej silnou. Byl oděn plátěným, sešlým, dlouhým, šedým kabátem; spodky jeho téže látky i barvy končily ve vysokých botách; na hlavě měl čepici, jak se na venkově říká, „na facku"; v ústech měl dýmku, v rukou pak držel širokou motyku tak zvanou kraclí, kterou rovnal okraje rolí. Tvář jeho, hladce oholená, měla zvláštní tvar, podlouhlý, k velkým ústům s tenkými rty se prodlužující; nos jeho byl neobyčejně velký a s čelem na zad skloněným tvořil téměř rovnou čáru, ale byl masitý, téměř beztvárný; oči jeho byly malé tmavé a bystré; pleť hnědá, téměř bronzová, mnohými charakteristickými vráskami prorytá. Vlasy měl řídké, ale vzdor svému stáří posud tmavé; krk měl krátký, silný, tak že hlava jeho nízko mezi mohutnými plecemi seděla.

Jmenoval se Fryk; k rozeznání od jeho soujmenovců, jichž as polovina osady tak se nazývala, jmenováno ho starým Frykem.

Býval dříve dozorcem lihovaru; tam se naučil znamenitě rozeznávat jakost vyráběné lihoviny, což mělo za následek rozrušení jeho soustavy nervové. Jeho hřmotná postava, která se zdála schopna skály lámat, byla by v úsudku pomátla povrchního diváka. Byl sotva s to rukama vládnout a mohl jen lehčí práce vykonávat, jako urovnávat okraje polí po zasetí a, sloužila-li mu trochu síla, též orat. Později však se musil i toho vzdát; pouze pro svou spolehlivost byl nyní při práci trpěn.

Též jeho nohy byly neohebné a chůze zdlouhavá. Nejtrapnějším bývalo pro něho, měl-li při výplatě přijmouti skrovnou svou týdenní mzdu. Silné jeho, třesoucí se ruce marně se namáhaly sebrati peníze se stolu, k obveselení mládeže veské na to patřící; zvláště když peníz neobratností rukou svých se stolu shodil a potom marně se namáhal shýbnouti se a jej se země zvednouti, vyluzovalo nezbedný smích mládeže ženské i mužské, na který odpovídal vždy rozhorleným hlasem, medvědímu bručení podobným:

„Když jsem býval jako vy mlád — skály jsem mohl lámat" — bručíval, „ale nyní k stáru — až vy budete tak staří —"

A vskutku upomínal fysiognomií i postavou svou na medvěda, kterého vědátoři Brtníkem nazývají.

Byl ale jinak dobrák a spolehlivý člověk.

Dlouhým stromořadím ovocných mladých stromů přiblížil se k dělníkovi mladý jezdec.

„Jak se vede, Fryku?"

„Inu, vzácný pane, je teploučko. Vrány mají žízeň; hle, jak sedají v houfech na řepové pole a otvírají vyschlá hrdla; to prý z trestu, že neměly na Golgatě útrpnost —"

„A co máte nového? Teprve dnes vrátil jsem se z delší cesty —"

„A nevíte? Zastřelil se kaplan N... Zítra bude pochován na svatém poli. Sám pan děkan a mnoho kněží bude přisluhovat. Za mého dětství se tak nedělo; sebe-

vrah býval vyvezen v noci na rozcestí do lesa a tam zahrabán —"

To vše vyprávěl přerývaným, bručivým hlasem, opřen o svou motyku.

„Viděl jste to někdy?" tázal se jezdec.

„Ano — jednou sám jsem při tom pomáhal. Pamatuji to jako dnes. — Ale nebudete se mi smát, vzácný pane?" Ne hned získá si u našeho prostého lidu vzdělaný člověk — „pán" důvěry, obyčejně uzavírá se lid „pánům" se svými city, svým pozorováním, svou vírou a pověrou.

„I to, to! Vypravujte jen!" děl mladík.

Starý Fryk upravil si dýmku a počal.

„Je tomu již přes 50 let," začal opřev se oběma rukama o motyku. „Pomáhal jsem z mládí svému strýci, který byl pohodným ve zdejší krajině. Tehdy bývali z pohodných vybíráni též pomocníci katovi, kteří měli za úkol pohřbívání sebevrahů a vůbec osob, jichž dotknuti nebylo ostatním dovoleno. Stalo se, že zemřel v blízkém městě L... mladý člověk vlastní rukou. Byl to takový písmák, mnoho četl a snad se pro to pomátl. Kdož to ví, lidé vypravovali rozličně — o nešťastné lásce a podobné. Bůh ví, co pravda. Poněvadž zemřel vlastní rukou, nesměl býti pochován v posvěcené zemi. Příbuzní se též k němu nehlásili — snad také ubožák nikoho neměl. — Přišlo nařízení od vrchnosti, aby byl na křižovatce lesní v noci pochován. Nařídil mi tedy můj strýc, abych v noci zapřáhnul, že pojedeme do L...

„Proč?" zeptal jsem se s podivením. „Snad nějaký padlý kus?"

„Uvidíš!" zabručel nevrle strýc.

„Já jen proto, abych věděl, do jakého vozu zapřahnout — snad do fasuňku?"

„Hoď na vůz košatinu a trochu slámy k posezení."

Dále se mnou nemluvil. Odešel, bruče něco mezi zuby, čemu jsem dobře nerozuměl — jako: Mám vzít jen jednoho koně? Snad postačí. — Z večera vydali jsme se do města L. na cestu. Byly tam as 3 hodiny cesty. Svítil úplněk jako rybí oko. Teprve později počaly se přes měsíc tmavá mračna přeháněť.

Strýc si zapálil a prásknul do jediného koně, který nás vezl v lehkém vozíku. Tak jsme uháněli poli a lesem, který se až blízko k městu táhnul. U osamělého domku za městem čekal na nás již druhý pomocník. Zastavili jsme. Leželo tam na marách něco, co jsem nemohl rozeznat.

Strýc seskočil a zvolal na mne: „Chop se ho za nohy, a ty," volal k pomocníku, „za hlavu a hoďte ho na vůz."

Odhrnul jsem černý příkrov, předmět na marách přikrývající, a spatřil jsem tělo mladého člověka — nebožtíka.

Mráz mne obešel. Nemohl jsem leknutím ani sebou hnouti. Neodvažoval jsem se ani dobře do jeho tváře, úplným měsícem ozářené a příšerně bledé, skoro pohlednouti. Jen to jsem spozoroval, že byl mlád a dosti hezký. Nápadné mi bylo, že neměl oči zcela zavřené, ale jen přivřené a že se mu v záři měsíční trochu leskly. Byl černě oděn — tak se mi zdálo — a v bledé tváři odrážela se tmavá vousiska. Hlavu měl nepokrytou, ústa pootevřená, zuby zaťaté, bílé, lesklé.

„No, jak dlouho budeš na něj civět?!" vytrhnul mne z ustrnutí hlas strýce.

Mžikem, neohlédaje se, popadl jsem mrtvolu za nohy, strýc v prostředku a pomocník u hlavy. Všoupli jsme ho na vůz. Kůň, cítě mrtvolu, nepokojně nohama hrabal a ohlížel se po nás.

Jelikož v předu košatiny jen pro jednoho bylo místo a můj strýc koně řídil, musil jsem s pomocníkem v košatině stát.

Stlačili jsme se oba co možná napřed, přikryli tělo nebožtíka slamou, abychom neviděli jeho zsinalou tvář — a již to letělo k pohřbu.

Byl to podivný průvod pohřební: bez rakve, bez kněze, bez jediné duše, která by hrstku hlíny na rakev hodila, neb slzičku ať již líčeného neb skutečného bolu uronila.

My, kteří jsme „obřad" vykonávali, ovšem jen na to jsme myslili, abychom byli co možná brzo hotovi a nepříjemného břemene zbaveni.

Takový jest člověk — zvyk je všechno.

Brzy se ocitla pole za námi a přijeli do lesa, kde nebožtík měl býti na křižovatce pochován.

V tom nad námi zakrákoral ze sna vyplašený havran a nedaleko se ozval hlas sůvy —

Zachvěl jsem se hrůzou a pokřižoval se a náhodou padl při tom zrak můj na mrtvolu.

Otřásáním vozu, dlouhou jízdou po špatné cestě spadla s mrtvého těla sláma. Ruce, které měl nebožtík dříve na prsou složené, rozevřely se a visely po obou stranách těla bezvládně.

Jeli jsme právě hustým mlázím, smrčím. Cesta byla tak úzká, že jen jeden vůz mohl projeti a ještě po obou stranách cesty o větve mlází se otíral, tak že to šumělo, jako by neviditelné ruce chtěly nás zadržeti.

Tu jsem hrůzou vykřiknul — nebyl to sen. Měsíční svit na tvář umrlce padající ozářil oči jeho — napolo otevřené a k měsíci se upírající — ústa — tak se mi zdálo — se pohybovala.

Co ale bylo nejdivnějšího a co mne přestrašilo tak, že jsem chtěl s vozu seskočiti a utéci, bylo to, že ruce nebožtíkovy rozevíraly prsty a křečovitě se chytaly větví po obou stranách cesty stojícího mlází, kterým jsme ujížděli.

„Co tropíš!" vykřiknul hněvivě můj strýc.

„On se hýbe!" zvolal jsem dušeným hlasem.

„Co se ti zdá?" pravil pomocník můj, vedle mne stojící, který byl ale tak nachmelen, že na polo spal. „Něco se ti zdá — tak mu dám jednu a nechá toho."

Byl by snad úmysl svůj provedl, kdyby nebýval tak přes příliš na svých nohou nejistý.

„Tím hůře pro něho," zamručel strýc a uháněl s dvojnásobnou rychlostí.

Zavřel jsem hrůzou oči.

Nevím, jak dlouho jsme tak lesem uháněli. Přes měsíc se převalovala mračna, mrtvolu stíny svými zakrývající.

Konečně jsme byli u křižovatky.

Strýc seskočil s vozu, uvázal koně a rozkázal:

„Hurtem, hoši! Chopte se ho a do jámy s ním."

Můj soudruh seskočil, popadl nebožtíka za hlavu z košatiny visící a tahal jej s vozu.

„No tak pomoz!“ volal na mne. Já mechanicky chytil za nohy, ale mrtvola se nehýbala.

„Někde to vázne,“ zvolal pomocník. Strýc přiskočil. Ano, vázlo to: nebožtík měl prsty zaklesnuté v košatinu.

Strýc zaklel hrozně; mocí odtrhnul ruce nebožtíka a strhl ho takto s vozu. Hned na to chopil se lopaty, tělo hozeno do přichystaného hlubokého rovu, který jsem teprve nyní zpozoroval. „Počkejte hoši!“ vzkřikl opět, skočil do hrobu i nasadil železnou lopatu na krk mrtvoly. Na to opět vystoupil. „Aby nám nemohl škodit,“ zamumlal mezi zuby. „Rychle!“ vzkřiknul opět na nás strýc. Podal každému po lopatě a mžikem byl rov zaházen.

V okamžiku seděli jsme opět na voze a uháněli, až kůň, celý zpěněný, zastavil u nás na dvorku. Nevím, kudy a jak dlouho jsme jeli. Já stále viděl jen ty pootevřené oči nebožtíka a ruce jeho větví lesního mlází se chytající. I když jsem přišel domů a oči zavřel, stále jsem to viděl.

Roznemohl jsem se z toho. Dostal jsem, jak se říká, horečku. Pustili mi žilou a to pomohlo. Nevěděl jsem později, zdali se mi to vše v horečce zdálo, aneb zdali jsem to vskutku vše viděl.

Mlčky vyslechnul mladý muž vypravování. Při posledních jeho slovech ale nemohl se více opanovati a zvolal: „Ale ten člověk musil být živ, když se rukama chytal větví stromů a oči otevíral. Snad mu bylo ještě pomoci a vy jste ho za živa pochovali —“

„I to, to!“ zvolal v jistém sebevědomém rozhorlení starý Fryk. „Což pak nevím, co je živý a co mrtvý? Vždyť měl prsa prostřelená a doktor napsal vysvědčení, že jest na čisto mrtev — umrtní lístek — Ale, víme, byl to černokněžník —“

„Černokněžník?“ otázal se jezdec, chtěje vyslechnouti zcela náhledy starého muže.

„Ano — byl to takový — čaroděj —“

„Co je to?“

„Hm, vzácný pán dobře ví, ale nechce se přiznat. To je takový člověk, který mnoho ví a může. Tomu nic neuškodí — on se udělá třeba nezranitelným. Zda ví pán, co to je fest?“

„Slyšel jsem o tom, ale nevím již dobře —“

„Takový člověk, kterému žádná kulka neuškodí v boji. — On nosí na holém těle kůži lidskou, z nebožtíka, který sedm let v zemi ležel a také byl ‚fest‘.“

„A po čem ji pozná?“

„Taková kůže je, když nebožtík již sedm let v hrobě ležel, stále neporušená. Takovou měl prý také Bonapart —“

„A proč chtěl srýpnout — neb srýpnul tomu nebožtíkovi strýc váš hlavu?“

„Aby nemohl v noci z hrobu vstát a nám škodit —“

Rozešli se. Jezdec cestou rozvažoval k domovu, mnoho-li v povídce starého Fryka pravdy a mnoho-li fantasie s pověrou smíšené.

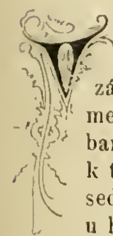
Tanuly mu na mysli pověsti o upírech mezi Slovany, ba po celé Evropě druhdy všeobecně rozšířené a na jihu slovanském a na Malé Rusi posud se udrževší.

„Ejhle!“ pravil k sobě; „jak uvnitř své duše lid náš posud s pokolení na pokolení prastaré zkazky ze šedé dávnověkosti přechovává; povrch, zevnějšek lidu se přizpůsobil sice poměrům civilisace: uvnitř jeho je ale celý nám na mnoze neznámý svět víry a pověry, poetický a dětinský — a my chodíme vůkol něho, aniž i jen tušení máme o jeho bohatosti. A může někdo lid náš z gruntu poznat, kdo s ním neciti a nevmyslí se do jeho názorů, které tak úzkostlivě před zraky nezasvěcenými skrývá?“

Mladá paní.

Napsal hrabě *de Villiers de l'Isle-Adam.*

Krásná jako noc, a zrovna tak nejistá.
Alfred de Vigny.

V zámku Fontevalském slavila se svatba. V parku mezi vysokými alejemi, posud ozářenými řadami barevných lampionů, umlkly pojednou housle hrající k tanci, neboť byla již půlnoc. Hosté bydlící v sousedství ubírali se zvolna ke svým povozům stojícím u hlavních vrat a pozvaní vesničané pospíchali polními cestami k domovu hlasně si prozpěvujíce. Byli veseli, neboť na louce v parku vyvaleny byly sudy ozdobené pentlemi v barvách nevěsty a po celý den teklo z nich víno plným proudem.

Nový pán zámecký Gabriel du Plessis les Houx podal z rána téhož krásného dne, bohužel již uprchlého, v zámecké kapli ruku svou slečně Sylvabele de Fonteval. Byla to vášnivá lovkyně, jakási amazonka; dívka štíhlá, mladá, s vlasy hnědými a pletí úžasně bílou.

Tři a dvacet a dvacet let! K tomu krása, bohatství a elegance — jaký div, že se jevila budoucnost mladým manželům v barvě rajsky růžové.

Sylvabel opustila ples již o půl jedenácté a meškala tu chvíli — bezpochyby — v komnatě svatební. V zámeckých oknech zhasínala světla jedno po druhém, až se zámek téměř úplně ztajil v šeru. — Jenom ve skleníku u vchodu zahrady bylo světlo. U zahradního stolku, na němž stál trojramenný svícen s rozžžatými svícemi, seděli dva muži.

Jeden z nich byl sám pan du Plessis — druhý pak baron Gérard de Liuville, jeho strýc, diplomat dosti vážený. K nalehavé prosbě svého synovce rozhodl se pan de Linville, že zůstane tuto noc v zámku. Druhého dne měl se odebrati do Švédska za jakýmsi tajným posláním.

„Milý barone,“ zvolal pojednou Gabriel, „děkuji vám, že jste zůstal. Můžete mi aspoň poraditi ve věci nad míru důležité. Vyprávěl jsem vám, jak šíleně, jak horoucně miluji svoji ženu — někdy blednu a chvím se, ba koktám jako chlapec, když mě osloví. Naproti tomu cítím, že Sylvabel nemá pro mě leda jakousi sympatii docela povrchní, zkrátka, cítím, že mě nemiluje. Je to dítě, které vyrostlo na koni, s puškou v ruce, děvče divoké, nezkrocené, unuděné, příliš mužné při tom svém rozkošném zevnějšku, jež znajíc moji dobráckou mysl a

zároveň moji nesmyslnou lásku, mnou poněkud pohrdá. Sylvabel přijala ruku, kterou jsem jí nabízel, spíše k vůli mému jmění — bohužel, jest tomu tak — nežli aby mi byla oddanou a poslušnou ženou. Dost možná, že mne také dříve či později zradí. Moje povaha jest pro ni tuze klidná, tuze tichá, tuze, abych tak řekl, umělecká a blouznivá — jedním slovem málo pevná a energická.

K tomu ke všemu má ona, tuším, velice bystrý zrak, ba řekl bych, že jakýmsi tajemným způsobem všecko uhodne. Nepochybuji ani za mák, že mne prohlédla skrz na skrz a že hodlá se mnou dělati, co se jí bude líbit. Považte na příklad to: dnes večer ustanovila, že si hned ráno vyjedeme koňmo na honbu! Bezpochyby chce ukázati celému zámku, jak málo ji dnešní noc unavila — kterou mimochodem řečeno, tráviti mám sám. Potrvá-li tento stav věcí jenom týden, budu ztracen — co mohu potom čekati od budoucnosti? A proto chci vás jakožto muže světa zkušeného prositi, zdali byste nevěděl nějaký prostředek, kterým by bylo možno poněkud opraviti ten špatný dojem, který jsem na ženu svoji učinil. Poraďte mi, co mám dělat, aby mě milovala? abych jí dokázal, že nejsem takový plachý snílek, za jakého mě považuje, že mám také to, co ona nazývá „povahou". Poslechnu slepě vaši rady, ať jest ona jakákoliv, jako voják, beze všeho rozmýšlení, jako pijeme sebe trpčí lék, který nám předpisuje slavný jakýsi lékař. Spoléhám se v té věci úplně na vás, jako se člověk v záležitostech čestných spoléhá na svoje svědky: neboť jde tu o moji čest a zároveň o moje štěstí."

Baron Gérard pohledl s úsměvem na svého mladého žáka a chvíli přemýšlel; pak se naklonil k jeho uchu a celých pět minut cosi mu šeptal. Gabriel se asi dvakráte nebo třikráte zachvěl, pohlížel udiveně na svého strýce, ale nenamítal ani slova.

„Zítra ráno odjíždím do Stockholmu," končil pan de Linville vstávaje od stolu; „pište mi, jaký bude výsledek," dodal hlasitěji. „Zejména chovejte se docela přirozeně, jak vám to radím!"

„Děkuju vám z celého srdce! Šťastnou cestu a na shledanou!" odvětil Gabriel rovněž vstávaje a tiskna strýci ruku.

Na to odebrali se oba do svých pokojů. Dokládáme, že náš diplomat měl mnohem lepší noc nežli mladý manžel.

* * *

„Vzhůru Gabrieli, vzhůru! Či ještě spíte?"

Tak volala pod okny svého manžela časně z rána paní Sylvabel du Plessis les Houx sedíc na pyšném hnědouši a provázena smečkou vesele skákajících a štěkajících psů. Při tom svraštila čílko mezi černým obočím a zapráskala jemně pracovaným bičíkem.

V tom zaslechla klusot koně; ohlédla se, a hle, z aleje zrovna za ní přijížděl tryskem Gabriel.

„Dobrý den, milá Sylvabel," pravil, „jak vidíte, jsem o celých deset minut dříve na místě, nežli bylo umluveno — jako vždy," dodal s lehkou úklonou.

„Tak? Ah, ovšem," pravila dívajíc se na hodinky, „a kde jste jezdil? Někde v šeré aleji? Blouznil jste, není-li pravda, ba snad dokonce skládal jste . .?"

„Chcete říci verše? O ne: skládal jsem tuto kytici pro vás."

„Vy jste galantní," děkovala mu Sylvabel zastrkujíc si růže do živůtku.

„Je to moje povinnost," pravil Gabriel, „a mimo to činím tak s největší radostí," dodal chladně pau du Plessis.

Krásná amazonka byla jaksi překvapena vážným tónem svého manžela; podívala se na něho jaksi udiveně a řekla netrpělivě:

„Jeďme! Snídati budeme někde v pasece na mechu."

Za těch několik prvních hodin, co honba trvala, pronesl Gabriel sotva dvacet slov, ale ze všech vanul dobrý humor a touha po delší honbě.

Zabil dva zajíce, jednoho tetřeva a osm křepelek a hodil je honci, který za nimi jel.

K poledni usadili se na překrásné pasece. Požili každý kus paštiky, vypili každý dvě sklenky šampaňského, snědli něco čerstvých jahod a zapili kávou. Na to zapálil si Gabriel cigaretu a pozoroval honbu veverek nahoře ve větvích; když pak dokouřil, zvolal:

„A teď zase na koně! nejste-li totiž, milá Sylvabel, unavena?"

„Na koně," odvětila tato a v malé chvíli na to uháněli již zase přes pole.

Pojednou přeběhl jim přes cestu asi třicet kroků od plotu zajíc. Letěl jako blesk, psi za ním.

Gabriel po něm střelil, ale chybil ho.

„Hloupý Murmoro!" pravil s vlídným úsměvem, ale zase nabíjel spěšně zbraň: „skočil mi do cesty zrovna, když jsem namířil, a zkazil mi ránu."

A vypáliv poznovu, skolil krásného toho jezevčíka na dobrých sto kroků.

Sylvabel překvapená zachvěla se při tom pohledu.

„Jakže?" zvolala, „což pak ten pes může za vaši neobratnost? K čemu ho zabíjíte?"

„Je mi ho líto, neboť měl jsem ho velmi rád," odvětil klidně Gabriel. „Ale — jsem již takový, že nemohu snésti, když mi někdo v něčem překáží nebo odporuje; někdy se dám strhnouti hněvem ke skutkům až násilným, jako teď. Kdybych byl vojákem, zastřelili by mě za čtyři a dvacet hodin. Je to chyba, která mi v mládí způsobila mnoho trpkých chvil. Pokoušel jsem se již přemáhati tuto slabost, ale marně; pokusím se o to k vůli vám ještě znova, ale za výsledek neručím."

Sylvabel stiskla pevně bičík a zamlčela se. Byla jaksi zamyšlena. — A zase jeli dále. Gabriel mluvil o všem možném, ale o té věci ani slova, jako by byl na ni již zapomněl. Asi za hodinu vyletělo zrovna před nimi se svým obyčejným křikem hejno koroptví; Gabriel namířil a střelil: ale z celého hejna nespadlo ani pírko.

„Věru totě nesnesitelné!" zabručel tiše a ku podivu klidně. Ale tím jest vinen můj prožluklý kůň: trhl sebou, když jsem mířil."

Když to pověděl, vzal z pouzdra bambitku, strčil hlaveň koni do ucha a střelil. Zároveň seskočil velmi obratně na zem dříve, nežli kůň mohl dopadnouti. Ubohé zvíře dokonalo po krátkém zápase.

Sylvabel vyvalila na něho své veliké modré oči.

„Pozbyl jste rozumu?" zvolala, „to je šílenství! Co vám to jen, Gabrieli, napadlo, zabiti tak pěkné a vzácné zvíře k vůli nepatrné koroptvi?"

„Máte pravdu, madame: nicméně řekl jsem vám před chvílí, že nesnesu odporu. Je to slabost, snad vro-

zená: ale nemohu si pomoci. Dejte mi svého koně, obrátil se k honci, půjdete pěšky, neboť beztoho se již vrátíme."

Když jeli k zámku vedle sebe, prohodila nesměle Sylvabel.

„Slíbil jste mi, že budete krotiti svoji prudkou *povahu* — a hle, zuřil jste opět."

„Tentokráte zvítězil nad mojí dobrou vůlí starý zvyk," odvětil Gabriel; „ale slibuji vám, drahá Sylvabel, že budu nad sebou příště lépe bdíti; ano, abych se vám zalíbil, a abyste byla se mnou spokojena, vynasnažím se, abych se stal, ne-li dokonale trpělivým a mírným, aspoň méně dráždivým."

Slova ta prohodil s ledovou galantností. Paní du Plessis les Houx neřekla na to ani slova a tak jeli mlčky až do Fontevalu. Právě počínal soumrak.

* * *

Večeře byla rozkošná.

V noci zapomněla mladá paní zastrčiti dvéře své ložnice, a tak z rána šeptali si mladí manželé opojeni láskou nejsladší svoje tajemství. Pojednou podívala se Sylvabel tak podivně na svého manžela a zhasínajíc noční lampičku, jako by se ostýchala přiznati se při světle k tomu, co chtěla říci, pravila:

„Gabrieli, dobyl jsi mne za jediný den, ne tím svým řáděním, jemuž jsem se v duchu usmívala, ale něčím jiným. Muž, který má tolik síly, že po celý den a celou noc se nezapomene ani na okamžik u přítomnosti té, kterou vřele miluje, a činí to, co mu zkušený přítel poradil, muž takový dokázal, že stojí ještě výše nežli jeho rádce a že má povahu dosti pevnou a mužnou, která jest hodna lásky. To můžeš dodati, až budeš psáti do Švédska našemu strýci a příteli, baronovi de Linville."

B. F.

FEUILLETON.

Děti zahradníci.

Jste-li milovníci květin vyjeďte si v červenci do Molde. Je to sice hodně daleko, v Norsku, téměř na samém pobřeží severního polárního moře, tak ve stejné zeměpisné šířce s jižním pobřežím Islandu, — ale jste-li milovníci květin, bude vám ten výletek státi za to. Byl jsem tam jednou v ten čas a můžete mi věřit. Molde jest malé přístavní místo. Přijeli jsme tam k poledni. Moře bylo klidné, modré, nebe čisté a zdálo se, že plujete někde na pobřeží italském. K velkému parníku přibočilo několik loděk, roje jiných táhly s měkce vydutými plachtami nás si nevšímajíce do širého moře. Byly to loďky rybářské, prosté, hrubé, silné, a na nich podobné jim větrem a bouří ošlehané postavy rybářů. Ale loďky byly ozdobeny růžemi, a kde který rybář, každý měl květinu v kabátci, nebo držel ji v zubech. Na břehu bylo také tak. Malé zahrádky před dřevěnými domky skvěly se v květinovém rouchu jara, kams vešel do síně, všude vítal tě květ, ba i na tom malém hřbitově nebylo téměř hrobu, na němž by nevoněly vázy a mísy natrhaných růží, rezed, pelargonií atd.

„Vážíme si svého krátkého leta," odpověděl s úsměvem náš hostitel podávaje nám z kalíšků, rozestavených po stolech a skříních, po krásné růži. „Jiného tu nemáme nic, ale květiny očekáváme po celý rok, těšíce se na měsíc červenec. Starost o ně mají hlavně naše děti."

Jiný obrázek: Jdete špinavou, zablácenou, pokoutní uličkou londýnskou. Bída a zanedbanost zeje na vás z těch pustých domů, rozbitých oken, polovylomených dveří. Houfy špinavých dětí vítají vás s pokřikem. Tu se zastavíte. V prvním patře okénko čisté a pod ním dřevěný truhlík, plný pečlivě ošetřovaných květin. Nad ním kloní se z oken ven čistounká tvářička malého děvčátka. Obrázek k malování. Kde se to v té bídě vzalo? „To je dílo naší dětské květinářské společnosti," řekne přítel. —

„Jaká to společnost?"

„Povím vám. U nás v Londýně je snad nejvíce bídy a nejvíce neřesti ve světě, ale nikde ve světě není také tolik dobročinných společností. Dětská květinářská společnost jest jednou z takových. Lidé, kteří ji založili, myslili si to tak: Žádná tma není tak šerá, aby se poněkud nerozptýlila, když do ní padne aspoň jediný paprslek. Zní to všedně a otřepané, ale srdce, které aspoň něco na světě miluje, není ztracené. To je ta vějička, na kterou naše společnost chytá ty malé otrhance zde v londýnských zákoutích. Rozdává jim přes leto k opatrování květiny a koncem leta odměňuje ty děti, které vypěstovaly nejpěknější exempláře. Ani byste nemyslil, s jakou chutí se ti malí zahradníci své práce chápou a jak hrdi jsou na ni. Péče o květiny budí i péči o sebe a s květinovým hrnkem zavítala do tak mnohé zanedbané chudé domácnosti čistotnost a úhlednost. Takový květináč bývá někdy lepší než mnohý z našich bohatých mravokárných kazatelů," dodal přítel s úsměvem a měl snad pravdu.

Třetí případ, jejž laskavě sdělil nám přítel Fr. Thomayer, ředitel pražských městských sadů: Loni uspořádali ve Vlissingenu v Holandsku výstavu květin, které od školních dítek vypěstovány byly. Květin bylo přes dva tisíce. Tolik by se jich nenašlo ani v celé Praze, aspoň ne takových, které by se mohly připustiti na výstavu. Vlissingenští žáci dostanou v lednu seznam takových rostlin, které lze pěstovati v obydlí, jako fuchsie, begonie, vanilky, pelargonie, tradescantie atd.; z těchto pak obdrží každý žák vybrané rostliny, a sice po jednom krejcaru. O to stará se společnost dam a pánů, která jednak dobrovolnými příspěvky, jednak ale milodary a také dary rostlin od některých zahradníků zásobuje školy potřebnými rostlinami. Dítky vyberou či lépe zaškrtnou si v listině rostliny, které pěstovati hodlají, a vrátí listinu společnosti.

V měsíci květnu nastane podílení a žáci odnesou si rostliny domů. Aby se ale předešlo možnému podskoku, o to postarala se společnost následujícím způsobem.

*

Především podotýkáme, veškeré rostliny že jsou stejně vyvinuté, a sice *zakořenělé řízky*. Mezi kořeny se prostrčí drát tak, aby oba konce vyčnívaly nad zem, a stáhnou se tak, aby sice rostlina měla k rozšíření se dosti prostoru, ale nic více. (Drátek prochází zemí v místech, kde se dělí kořeny od stonku.) Tímto způsobem jest naprosto nemožno rostlinu vytáhnouti aniž by se poškodila, tím méně snad lze navléknouti na drát jinou. Nedosti na tom: oba konce drátu se spojí a splombují, na spojce pak vytlačeno jest jméno společnosti a číslo, jež má rostlina v listině, kterou žák byl odevzdal.

V srpnu odbývá se výstava a vystavené rostliny musí míti známku v úplném pořádku.

Ceny udílejí se za nejlepších pět rostlin 4, 3 atd. Po výstavě uspořádána bývá dítkám slavnost, při níž provádějí se různé hry, kolotoče atd., a dámy je častují kávou, koláči atd.

Také naši vychovávatelé školní mládeže uznávají morální účinek toho, zabývají-li se školní dítky pěstováním květin. Staví-li se nová škola, postarají se páni učitelé o to, aby získali při škole kus pozemku. Zahrádka se zřídí — ale podívejte se na ni za rok neb za dva. Napadne vám: to že jest ona školní zahrádka, která má tak blahodárně působiti na ducha naší mládeže? Jsou ovšem čestné výjimky, mohli bychom jich jmenovati několik, které by sloužiti mohly za vzor, avšak sotva by to věci prospělo. Pohněvali bychom si ty, které bychom zapomněli jmenovati. Vydáme se tedy raději na cestu — do Norska, Anglie anebo do Hollandska. *J. V. S.*

Národní divadlo. (Shakespearův „*Jindřich IV*".) Seznam osob k Jindřichu IV. lehce by dovedl leckohos nadobro odstrašiti: král, princové, přátelé královi a baroni strany králi nepřátelské, celkem devatenáct mužův a sotva dvě ženy! Co to může být? Hra historická, líčící vzpouru panstva proti králi, tedy samá politika — ale politika na jevišti jest nudná, a proto . . . Nicméně hraje politika v Jindřichu IV. roli velice podřízenou, jest pouhým rámcem, ve kterém se pohybují nikoliv matné stíny v rezavém brnění, chlubící se slavnými jmény, nýbrž postavy živé, s celou svojí velikostí i se všemi slabostmi svými, které na trůně, zrovna jako za stolem v krčmě, jsou především lidé. A právě to čistě lidské zachovává historickým hrám Shakespearovým vždy stejný interes a vždy stejnou svěžest. Tak zvláště charakteristická jest scéna, kde spiklenci se dělí o říši; Glendower podotkne, že při jeho narození se chvěla země, a že umí duchy citovat — Hotspur se mu směje a věru mnoho nescházi, aby na se meče tasili. Jak zajímavý jest poměr v rodině královské! Princ jest veselá kopa a bouří více, nežli se sluší na jeho stav; král činí mu výčitky a staví mu za vzor svého nepřítele Jindřicha Percyho, který jest jedním z předních hrdin celé Anglie. Srovnávání s Percym prince jen dráždí, ale v rozhodné chvíli, kdy týž Hotspur ohrožuje otcův trůn, objeví se v mladém Jindřichu jeho pravé jádro: jedním rázem stává se z lehkomyslného hýřila hrdina a důstojný dědic koruny. Vše to jest tak všeobecně platné a pravdivé, že to podrží na věky svoji zajímavost. A což ten humor, kterým obmyslil autor postavu Falstaffovu! Ten je tak mocný, že divák zapomíná pro něj na všecky ty hrdé barony i s králem dohromady. Ba skoro se mu zdá, jako by ten boj na konci kusu aranžován byl jen proto, aby mohl Falstaff ukázati svoji vychloubačnou zbabělost. Tak mají se psáti historické hry, aby byly nejenom dramatisované stránky kroniky, nýbrž především historie lidských tužeb, snů, radostí i zápasů! — Sehrán byl Jindřich IV. velmi slušně. Především slovíčko o Falstaffovi. Falstaff páně Šmahův byl výborná studie, vypracovaná s nevšední pietou a píli až do nejmenších detailů, nicméně, ačkoliv všecky jednotlivosti byly trefné a správné, přece celku něco scházelo, a to přirozený humor! Falstaff jest jedna z nejkomičtějších postav všech literatur, každý, ať na jevišti nebo v hledišti, se těší, jak se s ním zasměje, a toho jsme právě při Falstaffu p. Šmahově postrádali. Máme v našem činoherním personálu herce, který má ten vzácný dar, že již pohým objevením svým dovede vyvolati bouři smíchu, a to jest p. Šamberk. Ten by byl pro Falstaffa jako stvořený. Jeho humor jest pověstný, a pouze tím humorem liší se Falstaff od obyčejného opilce a dareby, jakým vlastně jest. Výborným Hotspurem byl p. Slukov; jeho postava i mohutný hlas svědčí znamenitě takovému bohatýru. P. Seifert byl velmi dobrý princ: byl veselý, nicméně i uprostřed divoké pitky stál vždycky o něco výše nežli ostatní nevázaná společnost. Jenom na jednu věc musíme jej upozorniti, že totiž nemilosrdně nakládal s verši. On, tak obratný recitator! A nový překlad podobných libovolných korrektur nemá zapotřebí! Pan Šimanovský, který hrál krále, říkal verše ze všech nejlépe. V menších úlohách zaměstnáni byli pánové: Řada, Bittner, Vojan, Chramosta a Sedláček (Glendower, Tomáš Percy, Douglas, Poins). Zcela na místě co lady Percyova byla sl. Danzerova. Režie p. Kolárova zasluhuje všeho uznání.

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887." Sešit čtvrtý. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Přítel mládeže" Obrázkový časopis pro českou mládež. Číslo 3. Nákladem knihtiskárny bratří Peřinů v Hradci Král.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasýlkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 10. ledna 1889. ČÍSLO 2.

Po svatbě.

Novella od *Boženy Vikové-Kunětické.*

(Pokračování.)

Po příjezdu našem do Borkovan počala si psáti denník, ujišťujíc mě, že to bude velmi zábavné, a když jsem ji prosil, aby mně z něho něco přečetla, zasmála se hlasitě a řekla, že to nemožné.

Jednou seděli jsme v jejím pokoji, ona na pohovce pod palmami a já u nohou jejích na nízké podnošce, drže ruku její ve svých a dívaje se pln obdivu na její obličej bílý, krásný, a na její šíji plnou, svůdnou a čistou; připadla na myšlénku vypravovati mně něco ze svého mládí a o svých různých příhodách, pokud možná, stručně, aby mne to neomrzelo.

„Jest přece žádoucno, abys konečně znal také moji minulost, neboť jsem už pět měsíců tvou ženou a ty nevíš o ní více, jen že musila rozhodně nějaká existovati.“

„Děkuji ti již napřed za vše, co z tvých rtíků uslyším,“ ujišťoval jsem ji jsa přesvědčen, že bude mne u této divokrásné ženy každá sebe nepatrnější zpráva zajímati.

Bylo to brzy po obědě. V oknech byly žaluzie spuštěny, také v pokoji panovalo úplné šero, moje choť měla pohodlný župan z bledě růžového mervilleuu, ve vlasech poupě, jež si utrhla v zahradě, a kouřila papirosu, pouštějíc chvílemi modravé obláčky vzhůru, načež se tyto pozvolna rozplynuly. „Můj otec,“ počala svoje vypravování, když si ještě jednu cigarettu připravila, „můj otec byl tichý člověk. Pracoval od rána do pozdního večera, neboť pocházím z té kasty lidstva, kde se pracovat musí, usilovně a s napjetím. Vzpomínám velmi často na jeho starosti a trudy, o nichž se mnou nikdy nemluvil, které jsem ale tušila, neboť jsem přemýšlívala velmi mnoho. Byl to človíček titěrný, s rukama neustále se chvějícíma, s lysou hlavou, shrbený, bezvousý, s velikými okuláry na nose a s hrubými pantofli na nohou. Chodil obyčejně v modré plátěné zástěře a sedával na zemi nohy maje skřížené. Obývali jsme jedinou světničku, ve které jsme měli všecko, co bylo naším majetkem. — Ach, Prokope, jsou to vzpomínky zlaté, věř, že zlaté! Matku jsem ztratila ve čtvrtém roku a už v desátém tušila jsem nejasně, že chci výš, výš, ach tak vysoko jako ten orel, když oblaků se dotýká! Snívala jsem už tenkráte o slávě a nádheře. Otec ovšem o tom nevěděl. Posýlal mě pilně do školy a byl rád, jestliže jsem přinesla vysvědčení dobré a měla své knihy v pořádku. On zatím dělal různé tajtrlíky, šašky, komedianty a vojáky, neboť živil se hračkářstvím, a myslím, že byl ve svém oboru geniem. Pamatuji se na ty strakaté figury pohybující nohama i rukama, kývající hlavou a šermující mečem, jež bývaly rozvěšeny podél světnice na drátě a byly tak rozkošné a originelní. Prohlížela jsem je povždy s dechem utajeným, považujíc svého otce za neobyčejného člověka a jeho ruce za posvěcené. Bylo na nich mnoho pozlátka, tak že se třpytily, jako by byly ze zlata. Každý měl jinou tvář a v ní jiný výraz. Někteří byli také v kutnách, ale těch jsem nenáviděla. Uprostřed těchto tatrmanů, kupců, židů, králů, kněží strávila jsem svoje dětství až do roku patnáctého.

Potom mně zemřel otec a já zůstala na světě sama jako troska z korábu, jako pohozený stonek z keře, jako osamocený zvuk, jenž vyzní do prázdna. Neměla jsem přátel ani příbuzných, neměla jsem známosti ani dobrodinců. Nepochopuju posud, kde nabrala jsem síly dále žít a naděje, že to vůbec dokážu. Po pohřbu mého otce ujal se mne místní regenschori, u něhož jsem nabyla prvního hudebního vzdělání. Na to odporučil mě do Prahy do pěveckého ústavu, a tak octla jsem se na počátku dráhy, která mně přinesla mnoho vítězství, slávy, ale také mnoho žalu a slz. — Z otcovského domu neodnášela jsem si nic jiného než jednoho zvláště pěkného šaška, který kroutil hlavou a měl šaty atlasové s malinkými rolničkami . . . Mám jej posud.“

Arnošta odložila zbytek první cigaretty a přijímala ode mne druhou, kterou jsem jí zatím zapálil. Učinivši několik tahů, položila se na pohovku, opřela si hlavu o bílé, kulaté rámě a dívajíc se ke stropu, v jehož středu byl namalován rej bakchantek, pokračovala zvolna:

„Bylo mně devatenáct roků, když jsem byla angažována k opeře. Nepřinášela jsem si k svému povolání nic než čeho jsem nutně potřebovala: pěkný hlas, svěží postavu, vášnivé srdce a tisíce neukrotitelných, divokých tužeb. Neměla jsem nikoho, kdo by mě zušlechťoval, nikoho kdo by mě káral, kdo by mě přátelsky miloval, kdo by působil na mého ducha, na moji mravnost, učil mě být poctivou, dobrou, velkomyslnou a šlechetnou,

Ani od otce nezachovala jsem si žádných rad, ponaučení, výstrah, žádného požehnání, příkladů, neboť starý ten muž věnoval celý svůj život, veškeré snažení, cítění a péči svým tatrmanům, jimž chtěl vdechnouti ještě duši — jen ještě duši! — Honila jsem se po triumfech, po lásce, po obdivu, po ctitelích a chtěla jsem být velkou, nesmrtelnou, nedostižitelnou. Hm — Ovšem, byla jsem velmi bujné stvoření tehdá — A s tím srdcem v největší míře pobouřeným a nerozvázaným poznala jsem svou první lásku! — — —"

Arnošta vypustila široce hustý oblak dýmu, tak že na chvíli zastínil její tvář.

„Byl to muž krásný, málomluvný, vážný, ale když líbal moje rty, bylo v těch políbeních tolik žáru a tolik nezkrocené vášně, že jsem nemohla neuvěřiti, jak velice mne miluje. Nabízel mně také svou ruku, já však ji nepřijala, majíc tisíce jiných plánů a tisíce jiných illusí. Rozešli jsme se a on odejel někam do Francie."

Při posledním slově jejím napadla mě velká úzkost. Domýšlel jsem se totiž, že nebylo to nadarmo, proč si Arnošta naši svatební cestu přála právě do Francie, kdežto já hodlal do Španěl. Neřekl jsem jí však ani slova, nemaje dosti odvahy vyslechnouti její přisvědčující odpověď, kterou jsem najisto očekával.

„A co dál?" tázal jsem se, nutě se ku klidu.

„Co dál?" opakovala ona, odkládajíc druhý zbytek papirosy, neboť při druhé části svého vypravování končila rychle a prudce. „Co dál?"

„Skoro nic — Pak nastaly moje pohostinské hry, o kterých jsem ti již referovala a které nepřinesly mně nic než únavu tělesní i duševní, neuspokojení, indisposici a touhu zbaviti se toho kočovného, divokého života. V tom čase poznala jsem tebe. — Ach, jak je u tebe krásně, jak příjemno hověti si na tomto divanu pod záštitou širokých palmových listů a vypravěti tobě to všecko, co už minulo, čeho nepotřebuji se více obávat, a vykouřiti v míru a klidu dvě papirosy."

„Je to všecko, co's mně chtěla říci? Nevynechala jsi ničeho?" tázal jsem se, líbaje její ruku, kterou mně zase podala.

„Ničeho, co můžeš věděti."

„Máš tedy přede mnou tajemství, Arnošto?"

„Toť k smíchu, příteli! Tys horší než zpovědník, nějaký páter Innocenc."

„Odpověz mně, Arnošto, prosím tě pro všecko, co je ti drahé. Událo se něco v tvém životě o čem nesmím věděti?"

Arnošta podívala se dlouhým pohledem na mou tvář a mlčela. Za chvíli pravila pevně a důtklivě:

„Ne, neudálo."

Byl jsem skeptikem. Mohl jsem jí uvěřiti zcela, aniž bych na okamžik o této její odpovědi pochyboval, anebo aspoň uvažoval?

Nikoliv, to možné nebylo.

* * *

Stávalo se velmi zhusta, že Arnošta vyjížděla sama na svém koni, kterého jsem jí daroval, sotva že projevila přání koňmo jezditi. Byl to pravý arabský kůň, který nosil hrdě hlavu a kráčel lehce a elegantně. Arnošta dovedla velmi dobře jej říditi, poklepávajíc mu občas na jeho krásnou šíji a držíc bičík graciosně, jako by produkovala se před publikem. Vyjímala se na koni obzvláště pěkně jako vůbec při všem, cokoliv podnikala. Jezdívala hodinu i dvě hodiny cesty mezitím, co jsem byl nucen trpělivě na ni čekati, a navracejíc se, vrhala se mně v náruč unavena jako dítě po svévolné hře, zavírajíc oči, usmívajíc se a šeptajíc, že se jí chce spát, ach, tak spát! Odnášel jsem ji pak na její perský divan, vyzul její jezdecké boty, uvolnil její šat, odňal jí bičík a kochal jsem se, kleče u ní, pohledem na její růžovou tvář a na ty oči zavřené, které hodlaly usnouti. Později mně vypravovala, kde byla, co ji okouzlilo, kde odpočívala, a kterak je Jizera krásná, jako by se z ní víly rodily.

Bylo to tenkráte ku konci května, v čase, kdy příroda je nejvznešenější básní, kdy rodí za minutu myriady nových životů, květů, lístků, kdy je omámena láskou a vylévá svou tvůrči moc proudem, chvatně, s nadšením, tak že pociťujeme závrať při pohledu na její mohutnost a božství.

Lesy šuměly a voněly, louka se zelenala, poseta pouze pestrobarevným kvítím, něžným a snivým, nebe bylo modré a vzduchem bylo slyšet jásání ptactva a písně venkovanů, kteří měli srdce volné a duši plnou melodie.

Nedivil jsem se Arnoště, že ráda vyjížděla. Neužila posud nikdy venkova v takové míře a bylo jí všecko nové, neobyčejné, uchvacující. Přinášívala mně ohromné kytice z lučních květů, nebo motýle a brouky, jež nachytala. Jednou docela přinesla mi hnízdo s mladými skřivánky, již úzkostí se chvěli.

„Musíme je donésti zpět, tam, kdes je nalezla. Pamatuješ si ono místo?" pravil jsem, přijímaje co možná opatrně od ní drobnou havěť.

„Pamatuji. Ale proč mám je dát zpět?"

„Protože patří matce! Protože potřebují její péče a lásky k životu, bez které by musili zahynouti, a ty nebudeš přec vražditi, kdy se všecko miluje?"

Arnošta pohlížela na mě zděšeně. Nemohl jsem postihnouti ani jediného oddechu pod jejím černým živůtkem a pozoroval jsem pouze, že se její rty chvějí. Vysvětloval jsem si to přílišným účastenstvím s těmi malými ptáčky.

„Doneseme je zpět," zvolala náhle, uchopivši se svého klobouku. „Ale rychle — jen rychle — rychle!"

Než jsem se mohl vzpamatovat, kývala na mě již se svého koně a tak mně nezbývalo, než ji následovati. Vraceli jsme se tenkráte již za čiré noci — —

Jednou vyjela brzy po ránu a nevracela se ani k polednímu, což mne naplňovalo úzkostí, zdali ji nestihlo nějaké neštěstí anebo aspoň nějaká nehoda. Ustanovil jsem se ji vyhledati, ačkoliv jsem ani určitě nevěděl, v kterou stranu jela a kam peležila cíl své cesty. Vydal jsem se za ní pěšky, domnívaje se, že budu moci proniknouti spíše tam, kam s koněm nemohu. Slunce pálilo hrozně, příroda byla unavena a zdála se oddychovati těžce, jako by ten žár spaloval všecky její síly. Na východě počala se rojiti hluboká mračna, ze kterých občas se zablesklo krátce a tiše. Vzduch byl nesnesitelný, ptactvo poplašeno a hladina Jizery byla zachmurená a děsně klidná. Tu a tam mihnul se pták táhle pokřikuje a ulétal střelhbitě dál, hledaje patrně ochrany před blížící se bouří. Byl jsem přesvědčen, že bouře musí za-

stihnouti mě dřív, než se budu moci vrátiti, avšak to mě nezastrašilo, neboť vzpomínka na mou ženu, která byla tak osamělá uprostřed toho smrtelného ticha kolem, mě popoháněla neustále vpřed. Chvilemi jsem utíkal a chvilemi byl jsem zoufalý vědomím, že neznám cíle své cesty a že zatím co já zde letím jako bezsmyslný tam k tomu lesu, u něhož bělá se rozkošný statečék, nalézá se snad Arnošta na straně opačné a kluše plným cvalem k domovu, aby bouři předstihla.

Ušel jsem nejméně hodinu cesty a octnul se u velkého, nádherného lesa, jenž tvořil jaksi obzor k našemu statku v Borkovancích a který velice často byl projektován Arnoštou za výletní pro nás místo. Avšak nebyli jsme tam posud, neboť cesta k němu byla neschůdná a kamenitá, tak že s koní podobná jízda nebyla pranic příjemného. Když jsem vycházel z domu, napadlo mě, že by mohla právě tam má žena být, neboť byla odvážná a vykonávala pravidelně to, co si umínila. Mimo to nebyla posud na této straně a bylo úplně možné, že jela tam dnes, protože se dlouho nevracela. Učinil jsem několik kroků podél lesa, když zadul silný vítr, jenž pronikavě zahvízdal lesem a ohýbal stromy hravě, ačkoliv byly dosti silné a husté. V korunách jejich to praskalo a stenalo; zde byla slyšet rána a tam zvláštní hukot, jako by na blízku byl vodopád. Byla to ouvertura k bouři, jež následovala jí v zápětí.

Z oblohy vyšlehl dlouhý, ohnivý blesk, rozraziv černá, hustá mračna jako tekutý proud zlata, jenž s nebe se lije, a hned potom zaduněl hrom, jako by nepřicházel s výše, ale z hluboka, z podzemí, z říše velkého satana, z jeho příšerných království, a vyrinuv se odtamtud, zdál se stoupati ten hrozný zvuk vždy výš a výš, podobaje se kletbě, již věční odsouzenci nebi v tvář metají. — A zase blesk! — Toť ohnivý meč archanděla, jenž kletbu tu velebně od bran nebeských odmítá. — A opět ten hromový, dutý rachot, vzdorný, plný vroucí vášně a nezkrocené zloby. Počal zvolna, lstivě, přitlumeně, ale náhle zavzněl jako výkřik statisíců, kácejících se v bezedné lůno děsné propasti — —

(Pokračování.)

Pia de' Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Tak žila Pia. Jednou (bylo jí
as devět tenkrát let) v den májový,
když chodila v té staré zahradě,
na kterou vrhal palác velký stín,
máť její přišla k ní a za ruku,
za útlou vedla hocha plachého,
o čtyři léta asi staršího,
než byla Pia. Řekla: „Pio, hleď!
Víš, koho vedu ti? Toť ženich tvůj,
až vyrosteš a Sandro Ghizi též,
pak manželé z vás budou. Zasnoubil
tě otec jeho s ním a otec tvůj.“
A k Sandrovi se obrátila pak
a řekla: „Polibuj svou nevěstu.“

Stál rozpačitě Sandro, sklopil zrak
a nehnul sebou. Pia hleděla
svým dětským velkým zrakem dumavým
na ženicha a řekla: „Nechci jej,
je bázlivý, já reka pouze chci,
jenž dovedl by dobyt celý svět.“
A vidina svatého Ansana
se zjevila jí v plné slávě své
a mračila se jak na vetřelce
na Sandra, který zaplál ruměncem.

Tu smála se Prudenzia, její máť,
a řekla pouze: „Prostořeká jsi!
Však později nahlídneš, že mlčeti
a poslouchati losem jesti žen
A zajisté že bude Sandro rek,
by světa třeba také nedobyl.
Teď v zahradě s ním hraj, je hostem tvým.“

A Pia déle nebránila se,
a záhy byli dobří přátelé,
až líto bylo jim, když na večer
jim řekli, že je po hře, skvělý hod
že připraven na jejich oslavu.
A dlouho zůstal Pii v paměti
kvas slavnostní, neb v síni seděla
co nevěsta na křesle vysokém
a propletli jí vlasy perlami,
a Sandro všecek oděn v brokátu
po boku seděl jí, a dýku měl
za pasem třpytící se rubíny,
a sloužili jim jako snoubencům
z mís ozdobených květy vonnými.
Však pocelovat když měl Sandro zas
svou nevěstu, tu opět plachým byl
a odvrátil se, smích pak z toho byl,
a Piu smích ten k slzám urazil
a odvedli ji tedy na lůžko.

Čas minul, minul. Nikdy Sandro však
v dům Tolomeů nevkročil už víc,
neb brzy po tom slavném snoubení
spor vypuk' v městě vážný, vášnivý,
a Sandrův otec v podezření pad',
že zradu proti městu kul, a dřív,
než do vyhnanství odsoudili jej,
sám v nevoli se vlasti vzdal a šel
si novou hledat někde v cizině,
nad velkou křivdou k smrti roztrpčen.
Tím byly všechny svazky zrušeny,
a Pii jméno Sandra z paměti
sléz vymizelo . . .

*

Minul, minul čas,
a přestávala býti dítětem,
a byla překvapena velice,
když jednou hlučný hod byl v paláci
a když jí řekli: „Pio, ozdob se
a mezi hosti pojď." A vstoupila
v tu hlučnou síň tak sladce zmatena,
jak kdyby vyšla z celly klášterní,
a bylo jí jak ptáku drobnému,
jenž poprvé si z hnízda vyletěl.
Ten večer všechno se jí kořilo,
a hrdá byla na ni její máť:
s tak krásným klidem tiše mluvila,
tak pln byl důstojnosti panenské
zjev její luzný . . . Její hluboký klid
však přece vzrušen byl, když slyšela,
jak velké činy Nello z Pietry
byl pro Siénu konal, hrdinské,
jak Florenčanů zmařil nájezdy
a zároveň na jejich spojence
jak útočil, jak všude zvítězil!
Tu hořely jí tváře nadšením,
a reka uviděti dychtila,
jenž slávu Siény tak rozmnožil!

Den druhý na to Nello z Pitry
vjezd slavil svůj, a celá Siéna
vstříc jásala mu. V okně s mátí svou
též stála Pia, a když kolem jel
na pyšném koni svém ten snědý muž
s tím hnědým zrakem, smělým, hlubokým,
s tím temným vousem, který plynul mu
na zlatý pancíř, ó když kolem jel,
tu Pia déle nezdržela se
a mezi tím, co matka mávala
mu závojem, tu růži s ňader svých
mu hodila, a padl rudý květ,
tak rudý jako srdce, koni v krok
a Nello hbitě s něho seskočil
a růži zveď a bystře jako blesk
zrak jeho sokolí se obrátil,
kde dívka stála, celá blažena,
však beze zmatku v nevinnosti své.
A hluboce se na to poklonil
a dále jel a zmizel z náměstí.

Teď každý den se hody slavily
na jeho poctu, všude zvali jej,
a Tolomeů pohostinný dům
se snažil předčit všechny ostatní.
Tak vídala jej Pia zblízka teď.
O, jaký byl to pravý bohatýr,
jak výmluvně ty oči mluvily,
jak vysoký byl, jeho posunky
jak volné, ušlechtilé, jeho tvář
jak vážná, když se zamyslil a když
si snědou rukou hladil dlouhý vous
tak temný, ač byl stříbrem prokvětlý.
A jeho hlas, ó, jak byl hluboký!
A to, co vypravoval, jímalo
až ku podivu mysl veškerou:
jak třásla Pia se, když nebezpeč
neb zápas líčil, a jak bylo jí
pak volno, s úsměvem když vyprávěl,
jak Bůh jej zachránil . . . „Ó, zajisté,"
si myslívala, „stojí archanděl
mu po boku se štítem z démantů!" . . .
S ní téměř nepromluvil, zdravíval
jen hlubokou a dvornou poklonou,
a byla ráda, mohla naslouchat
mu lépe tak, po boku matky své.

Tak minul měsíc as, a na večer
se jednou Pia brala zahradou
za palácem a právě vázala
si z růží kytici, když vešla k ní
máť její dobrá, vždy tak pečlivá,
a za ruku ji jala s úsměvem
tak zvláště něžným, Pia dojatá
že hlavu na prsa jí vložila
a nořic zraky v matčin vlhký zrak
že šeptala: „Ó, ty mě miluješ?"
A matka hladila jí vlasy řkouc:
„Ó, Pio zlá! Ty ještě tážeš se?
Však nyní slyš, vždyť nesu novinu."
Hlas se jí třás, a Pii zdálo se,
že byla bledá. Srdce tlouklo jí,
ač nevěděla, proč, než matka dál
tak pravila: „Tvůj otec poslal mě
a ještě někdo. Hádej přece, kdo!
Ty vrtíš hlavou? Nello z Pietry!
Ah, teď se směješ? Dobré znamení!
Mé dítě, otec tvůj tě zasnoubil,
a ženich tvůj jest Nello z Pietry.
Mluv Pio má, jsi Bohu povděčna?"

A Pia velice se divila,
však necítila radost ani žal,
a řekla pouze: „Vděčna jistě jsem,
je bohatýr tak velký, slavný tak . . .
Však vousy jeho jsou už šedivé
jak mého otce . . ." Matka smála se
a řekla pouze: „Pojď, už čekají!"
a vedla dceru v šerou, velkou síň
kde ženich čekal ji, a po cestě,
než překročila práh, se zakmitla
před zrakem jejím vnitřním Ansana
tvář spanilá a jasná v glorii,
a vzpomněla si, tak že byla vždy
as myslila si svého ženicha . . .
A ještě něco náhle jako dým
ji neurčitě v paměť vstoupalo,
a zatáhla svou matku za rukáv,
když ruku zvedla k dveřím vysokým,
a zašeptala: „Matko, poslyš mě!
Teď napadá mi . . . vždyť jsem nevěstou
už zasnoubenou z dětských přece dnů . . ."

„Ó jdižiž!" matka její smála se,
„vždyť víš, že Sandro Ghizi odešel . . .
ta smlouva dávno jesti zrušena."
A otevřela dvéře. Nello vstal
a vstříc jim chvátal, vtiskl polibek
na bílé její čelo; pozvedla

zrak k jeho zrakům, hnědým, hlubokým,
kde smělý háral duch, a obdiv zas
ji mocný jal; a pyšná byla tak,
že veliký ten hrdý bohatýr
ji ze všech zvolil ve Siéně žen,
a skrývajíc svou luznou, cudnou tvář
na ňadrech matky, tiše šeptala:
„Ó, jak jsem šťastna, matko předrahá!“

Tak stala Pia tedy nevěstou
se Nella z Pietry, jenž pánem byl
v Siéně předním a jenž mocně vlád'
Marémmě celé v četných zámcích svých.

„Ó věru, jako v snu se dálo mi,“
si na vše vzpomínajíc, myslila,
když v katedrálu vešla s chůvou svou.

Šer hluboký vlád' celým kostelem,
jen oltář plál svatého Ansana
ve záři bílých svíček voskových
a ticho nerušené, posvátné,
týž mělo účinek co velký zvuk,
jenž stále stejný, proud jak hlubých vod,
nás podmaňuje, s sebou odnáší,
kams v neurčito, někam mimo nás
Čar ticha rázem dívky zmocnil se
a křídla obraznosti, nesoucí
ji v modrou výši vždy, se rozpjala,
a po modlitbě prahnouc, spěchala
tak rychle k oltáři, že stačiti
jí chůva nemohla, a zvedala
už Pia ruku k malé kropence
na prutu zavěšené železném,
když ze stínu se sloupu vynořil
zjev, který tak ji mocně překvapil,
že ruka její zastavila se
a nehybna zůstala ve vzduchu
jak zkamenělá... Hle, jaký to div!
Zjev, který náhle před ní v světle stál,
sám svatý Ansano to v pravdě byl!
Hle, jeho junná, sladká, krásná tvář,
ty temné vlasy jeho, paprsky
už blízké aureoly proniklé!
A zářících těch očí vlhá hloub
o zjeveného ráje zázraku
u podivení zřejmé mluvila!...

Klam trval však jen krátký okamžik,
muž mladý prsty vodou svěcenou
si ovlažil a vznesl ruku pak
té naproti, jež na něj hleděla
tak plná obdivu, tak vznícena —
a prsty její když se dotknuly
teď jeho prstů, aby přijaly
té vody svěcené, tak dvorně jí
a v pokornosti podané, tu hned
si byla Pia klamu vědoma
a viděla, že stínu podoby
zde nebylo se svatým Ansanem,
to nadšení jen jeho zraků měl,
ten sladký půvab vesny života.

(Pokračování.)

Nastuzení.

Od *Josefa Thomayera.*

(Dokončení.)

Není ostatně čemu se diviti, že v novější době počíná se vliv nastuzení klásti na lehčí váhu. Jsou kromě uvedených ještě četné jiné okolnosti, které myslícímu člověku ujíti nemohou a které přece jen škodlivý vliv teploty a změn její považlivě illustrují. Tuto aspoň některý příklad. Při pohřbu stařičkého císaře německého Viléma tlačili se dle udání berlínských listů statisíce lidí po několik hodin v ulicích, jimiž pohřeb ubírati se měl. Tou dobou vál velice ostrý severovýchodní vítr a teploměr ukazoval čtyři stupně pod nullou. Očekávalo se tehdy, že počet nemocných v následujících dnech jistě valně se rozmnoží. Avšak nebylo tomu tak. Nemocnice vykazovaly ve dnech po pohřbu obvyklý průměrný počet přijatých nemocných a praktičtí lékaři rovněž nepozorovali žádného rozmnožení nemocných. Švýcarský lékař A. E. Fick stopoval osud 96 osob, jež se byly nastudily. Z těchto 44 vydány byly v šanc ochlazení až do pocitu mražení, 43 nastudily se kontrastem — náhlým ochlazením rozehřátého těla, a 9 trvalým ochlazováním jen jediné části těla (na př. nohou). Ve veliké většině případů nastuzení neonemocněli a jen několik jich — odneslo rýmu. V krymské válce, odbývané z valné části za počasí neobyčejně drsného, nepozorováno žádné zvláštní rozmnožení nemocí, považovaných tenkráte za následek nastuzení, na př. zánětu plic. Taktéž vykazují zdravotní zprávy námořnické, že námořníci málo podobnými neduhy trpí. Každý pak, kdo kdy jakou cestu mořskou konal, pamatuje se zajisté na ostrý vítr, jenž během plavby na palubě vane. Leč právě tento ostrý vítr považují na příklad angličtí námořníci za neobyčejně „zdravý“ a chválí jej do konce i jako prostředek proti mořské nemoci. Jak málo ostatně škodí delší pobyt ve chladu, resp. trvalé ochlazování těla, může se každý Pražan přesvědčiti u Vltavy při nakládání ledu v zimě. Viděl jsem zde vícekráte státi lidi při mrazu až po kolena ve vodě. Zvláště se pamatuju z jedné kruté zimy na šedivého kmeta, který ve vodě stoje, kry ledové po dlouhou dobu chytal a ku břehu hnal. Stařec ten byl patrně zvyklý léta tak činiti, jinak by na stará kolena podobných pokusů se neodvážil. Jaká křiklavá protiva to vůči lidem, kteří se v kožichu i fotografovati dávají!

Jakož vidno, dá se nalézti dosti příkladů, v nichž právě vliv temperatury a změn její na člověka jest nepopíratelný, a přece se obávaný účinek nedostaví. To

ovšem není žádný důkaz, z něhož by nutně vyplývalo, že nastuzení v životě lidském jest zjevem lhostejným. Možno vždy namitnouti, že životní energie mnohých lidí je dostatečným hrřením proti škodlivostem vzduchu a jeho teploty. Kdybychom hodili sto lidí, kteří plovou, do vody, tu není to zajisté žádný důkaz proti existenci utopení, jestliže lidé tací zdrávi vylezou na břeh. Může se zajisté státi, že z jiného sta lidí nevyváznul by jediný.

Avšak není-li uvádění podobných fakt, jako bylo shromáždění lidu při pohřbu císařově, žádným důkazem, z něhož by při nejmenším nevalný vliv trvalého chladna na lidské tělo vysvítal, pak jest to také zajisté nesprávný soud, jestliže vyhlásíme zánět ledvin za následek nastuzení v případě, v němž nemocný každodenně v ostrém větru na příklad do své kanceláře kráčí. Neboť ani tam ani zde nepodán důkaz, který by aspoň poněkud upomínal na provádění důkazů v matematice.

Nemálo jest dále zajímavo, že nemáme vlastně představy o tom, jakým způsobem nastuzení škodí. Tvrdíme si, že nastuzení vzniká náhlým ochlazením horkého těla, anebo trvalým působením chladu, zvláště vlhkého chladu na tělo lidské anebo jeho části. Až sem je názor ten jasný, avšak každý další krok je domněnkou, ne-li čirou fantasií. Říkalo se, že v části vydané působení chladu na pospas ochladí se krev a ochlazená proudí zase do vnitř těla, kdež některou, zvláště náchylnější část podráždí a v nemoc pohrouží. Anebo, že chlad podráždí nervstvo, podráždění to že se přenese na jiná vlákna, která ovládají průsvit cev krevních. V cevách krevních následkem toho nastane v jisté části těla překrvení a to má býti zdrojem nemoci. Obojc podobná i jiná mínění nejsou dostatečně opřená. Není pochyby, že chlad má vliv na povrchní cevstvo krevní, s nímž se více méně těsně stýká. Avšak zjev ten nestačí, aby vyložil vznik onemocnění vnitřních. Je vůbec jen málo zjevů pokusem aneb pozorováním ve příčině této zjištěných. Na příklad je známo, že ochlazení stěny aneb dutiny břišní má v zápětí mocnější pohyb střevní, avšak podobně přesně zjištěných fakt mnoho není.

Máme-li tedy stručně říci, co je zjištěno ve příčině vlivu nízké teploty na lidské tělo, tu jest nám vyznati, že všeobecně se sice uznává škodlivý vliv nízké teploty na tělo, že však na jisto nevzniká tolik nemocí nastuzením, jak se dříve za to mělo; že konečně u nemocí, o nichž se dnes souhlasně věří, jako by jedině nastuzením vznikaly, není všude podán dostatečný důkaz, že panující názor jedině jest správný. Z toho ale zajisté plyne, že panující strach před nastuzením není tak oprávněným, jak by se za to míti mohlo a se také má.

Pravil jsem však shora, že ve příčině nastuzení panují dvě veliké řady mínění nesprávného. Jedno: o počtu nemocí nastuzením vznikajících jsem právě něco málo obšírněji objasnil. Přicházím nyní k mínění druhému. To pak týká se ochrany před nastuzením. Všeobecně má se za to, že se člověk uchrání nejlépe zhoubného vlivu nízké teploty, když se tělo naše obleče tak, ze zahalující látky chladu k tělu nepřipustí. Mínění toto má osudné konsequence. Veliký počet lidí obléká se přes příliš teple. Veliký počet městských dětí nosí dvojí i trojí vlněný šat od podzimku do jara. Ba nejen to, ve velmi četných rodinách nesmí dítě v chladných dnech ani vyjíti. Nebezpečí návštěvy kostela představují si mnozí rodičové pro své děti jako ohromné. Procházka za mrazivého dne připadá mnohé matce jako házení dětí draku do hrdla. Příbytky se přečasto nesmyslně vytápějí a v těch děti zůstávají střeženy jako zakletá princezna.

Podobně ale jako děti počínají si namnoze také dospělí. Vlněné prádlo je dnes rozšířenější, než si člověk pomysli. Možná, že polovina Pražanů nosí vlněné košile. Dvoje, troje nohavice u pracujících tříd našich nejsou žádnou vzácností.

Zdaž to všechno správné?

Jest ovšem pravda, že tvorové kolem nás jsou poměrně u porovnání s člověkem velmi teple odění. Ovce, jak výtečný jeden můj přítel praví, nosí pravého „Jaegra" celý rok. Avšak z teplého roucha zvířecího činiti závěrek na potřebu nesmyslně teplého šatu pro člověka, bylo by rovněž nesmyslno. Má-li kočka měkkou teplou srst, která ji chrání před zimou, nevysvítá z toho nikterak, že člověk má nositi podobně teplé roucho. Kočka chytá myši a přece nikdo nežádá na svém bližním, aby činil totéž. Nosí-li husa v zimě v létě na těle peřinu, nebudeme z toho dovozovati, že člověk má nositi také peřiny a živiti se na drobno sekanými kopřivami. Jsouť právě fysiologické poměry zvířecího života o něco jiné než fysiologické poměry života lidského a nesmíme si vybírati z poměrů oněch u zvířat jen to, co následkem právě panujících theorií jest nám k jistému účelu vhod.

Takovéto chránění se před nízkou teplotou pomocí těžkého šatu není ale na jisto prospěšné: Lidský organismus nadán je darem, přivykáním a odvykáním. Tento dar mnohdy tak blahodějný, že bychom nejednou bez něho k zoufalství doháni byli, má ale také své stinné stránky. Tak zajisté v naší věci. Tělo teplému šatu přivykne a zchoulostiví. Cítí i malé rozdíly v temperatuře intensivněji než tělo otužené. Konečně přece jest nemožno konstruovati šat, ve kterém bychom nízké temperatury nepocítili a rozdílů nepostřehli. Takovým způsobem, pro to, jaký dnes u velikého počtu lidí jest zvykem, se šatiti, nedosahujeme cíle žádoucího, alebrž opaku. Lidé tací zchoulostiví a tím spíše, myslím, hrozícím škodlivostem podléhají. Jeden příklad: Tvrdí se, že záněty mandlí a sliznice hltanové jsou mnohem častější u měšťáků nežli u venkovanů. Záněty tyto do dnes z valné části se přisuzují nastuzení. Pokud právem, nevím. Ale tomu-li tak, nebude nerozumný oblek městský as v příčině této bez viny. Kdož jsa z venkova, nepamatuje se na děti klouzající se bosou nohou na ledě? Kdo nepamatuje se na lidi v prostých plátěných šatech v nejprudších mrazech? A obojí bez zjevného uškození. Z toho nelze ovšem dedukovati, že odporučuji velkoměstským dětem, aby chodily se klouzat bosy, anebo pražským švihákům, aby v zimě oblékali se do šestikopového plátna, ale spíše z detailů takových vysvitá, že návyk a otužilost in puncto zdraví divy tvořiti dovedou.

Je ostatně více podobných méně závažných momentů, které proti přílišnému oblékání svědčí. Na příklad finanční stránka. Ta však je mnohým lidem lhostejná. Za druhé ale je důležito, že je vždy více k politování ten, který potřebuje v životě více věcí, než jiný. Otužilý člověk vycházeje z domu, nenechá doma otužilé tělo svoje, kdo vázán je na teplý, složitý oděv, ten aby hned po ránu konsultoval teploměr a měl na snadě množství rozma-

nitých obleků podobně jako onen vídeňský umělec, který měl zvláštní dýmku i pro nedělní odpolední vycházky.

Slovem nelze neviděti v otužení nejlepší a nejlacinější zbraň proti působení teploty vzduchové a náhlých změn její. Člověk se věru ostýchá opětovati ještě na sklonku devatenáctého století podobné otřepané pravdy. Ale jsou jisté věci, které nepochybně budou do skonání světa uznanou pravdou, kterých ale nikdo poslouchati nebude. Kdyby ale strach před nastuzením a průvanem nevrážel do člověka obyčejně směšným způsobem téměř při každém kroku, nebyl bych se odvážil, na novo tuto napsané přetřásati.

Je mi lhostejný praktický význam, jehož řádky předchozí docílí, ale přes to zůstane mým přesvědčením, že jedině časným přivykáním k chladnější temperatuře, časným používáním studené vody k mytí i koupeli a nikoliv z míry teplým šatem uchrání člověk své hříšné tělo před škodlivými vlivy nízké temperatury i změn její.

Ze „Zpěvů dělnických“.

Básně *Ant. Klášterského.*

Slunce v dílně.

Když mi někdy do dílny
zlaté slunce slétne,
něco mne tak zabolí,
zírám oknem do polí
na to nebe modravé,
na ty louky květné.

Jako moře zvlněn klas
do zlata se třpytí —
zmlkne chvíli dunivá
hudba mého kladiva,
myslím, jak je dlouhý den
a jak těžké žití.

A pak cítím únavu,
tělo jako zdrané,
ba i perlík pojednou
sotva že jej pozvednou
ruce moje nad hlavu,
jak se těžkým stane.

Ale pak si vzpomínám
zase na své děti,
jak si hrají před prahem,
a po mraku neblahém
úsměv už mi přes ústa
ze srdce ven letí.

Rostou, rostou jako z vodi,
pracovati třeba,
aby nouze prokletá
nevzala jim za léta,
po čem se mi zastesklo,
za ten kousek chleba.

Aby černý, dusný mrak
na čílka jim nesed' —
Bože, jak ten perlík teď
jako stéblo, jako sněť,
pozvednu jich nad hlavou
v jedné ruce deset!

Píseň o kladivu.

Jako píseň zaznívá
buchot mého kladiva
úsečně a krátce,
hromová a vítězná,
drahá mi a líbezná,
velká píseň práce.

Nad hlavou se povznáší,
tisíc jisker rozpráší,
rozpálí se, svítí,
vedeno mým ramenem
prolétí i plamenem,
do žáru se řítí.

Něco tvými nárazy,
kladivo, mi přechází
v krev i svaly rázně,
praví mi tvůj blízký vzor,
abych šel vždy ohni vzdor
směle, prostý bázně.

Zni, ó zni a buš a hraj,
ať to zvučí v tichý kraj,
v kterém se už stmívá,
ať to slyší žena má,
která v jizbě nad náma
děcku píseň zpívá.

Měkký cit a pohádky
musí míti od matky
i syn pracovníka,
mou však hlavu v sudbu zlou,
nuže zni, ať na tu mou
kolébavku zvyká.

Zni, ó zni a v hromu svém
provázej mne každým dnem
na dál celým žitím,
vypovědět ranou zkus
pevné mojí duše kus,
vše, co chci a cítím.

A až jednou utuhlý
vložen budu do truhly,
při níž děti stanou,
zvíš svůj úkol poslední:
kladivo mé zabední
hromovou mne ranou!

Starý salašník.

Lázeňská črta. Napsal *Edvard Jelinek.*

Slovo o horských výletech. — Společenské vycházky ze Zakopaného — Disciplina. — Theorie a praxe. — Ledacos o tom. — Na Maguru! — Únava v půl cestě. — Přečkání na polance. — Rozmluva se starým salašníkem. — Synek jeho Lukáš. — Nevlídné přijetí. — Návrat společnosti. — Staročeská sentence.

V popředí životního programu lázeňských hostí v Zakopaném, rozkošné to vísce v údolí polských Tater, nalézají se výlety, *wycieczky.* Většina hostí přijíždí do horalské vísky s pevným předsevzetím, že pronikne mohutné horstvo a žírná jeho údolí křiž křížem. Přeje-li počasí, rozbíhají se lidé na vše strany na výlety kratší i delší. Nezřídka přechází se i na slováckou stranu, nocelmje se na salaších neb v boudách pečlivě za tím účelem zřízených polským spolkem Tatranským. Rozumí se, že společnost na takových výletech je důležitá věc. Co byste dělali samojediní v oblačných výšinách, uprostřed větru a sněhu? . . .

A v Zakopaném nikdy není těžko sehnat společnost, která s vámi poleze Bůh ví kam, třebas až na kraj světa. Vždy najdete několik lidí, které mrzí doma sedět za pecí. Ale záleží také na tom, společnost dobře si vy-

brati, několik pánů a dam. Ne příliš mnoho, ale také ne příliš málo. Čím jsou dámy mladší, tím lépe. Stáří 16—20leté odporučuje se vřele. Na pět takových dam jedna tchyně prý stačí. Ve společnosti podnikající horský výlet musí panovati disciplina, jíž vymykati se není dovoleno ani damám. To nejde, milostivá, abyste dělala „grimasnicu“, v půl cestě byla unavena, chtěla nás všelijakými „kaprysy“ týrat a sekýrovat. Na horách je volnost, ale volnost tu musí každý občan stejně užívati a povšechným zákonům se podřizovati co nejpřísněji — jako v republice Švýcarské.

Kdo nechce — ať zůstane doma.

Tato krutost není ostatně tak zlá, jak se snad laskavým čtenářkám zdá. Směřujeť jen k požitkům dvojnásob znamenitým. Tolik je jisto, že přílišná galantnost nedovedla by nikam, ani na Maguru.

Za to společnost disciplinovaná sama sobě jest potěšením. Sleze horského obra jako nic, a vyplázlé jazyky pochutnávají si pak třebas na všední brynze jako na medvědích prackách. Vzácná to pochoutka! — — —

Tu jednoho dne byl jsem laskavě pozván do společnosti, která na zejtří umluvila výlet k jeskyním na Maguře. Vydrápat se na Maguru je prý hračka a proto také dámy pranic nenamítaly proti účastenství. Přijal jsem pozvání vděčně přes to, že jsem kolem Magury kroužil již před týdnem. To neškodí podívati se tam i po druhé. Ostatně vábila mne tentokráte zejména společnost, kteráž v tomto případě důmyslně i čiperně byla sestavena. Zrovna byla taková, jak má býti — —

A skutečně!

Na zejtří, dost brzy po východu slunce vykročili jsme ze Zakopaného statečně. Bylo nás i s průvodci čtrnáct osob, poměr velice případný, tak že každý mohl si za bezprostředního společníka vybrati, ke komu nejvíce choval náklonnosti. Při volbách těchto nepochodil jsem zle; měl jsem čest a potěšení přes kameny a potůčky pomáhati jedné varšavské Jadvuně, kteráž rozuměla výletní discipline tak znamenitě, že dlouho mi nedovolila přítěžovati si lezenici do hor všelijakými galantnostmi. Ale konečně podlehla přece . . . Chci tím jen naznačiti, že výše vzpomenutá krutost někdy také jen theoreticky se provádí a v krásných ženských očích na ještě krutější překážky naráží. No, pomozte si, nechtějte nést bílý, červeně vyšívaný kožíšek slečny Jadvuny. Ona oduševněna ideou discipliny zdráhá se, ale vy . . . vy za každou cenu horujete pro zradu jinak velice chvalitebné zásady. Pomáhal jsem tedy přes potůčky a nosil červeně vyšívaný kožíšek. K tomu ovšem musím vzpomenouti, že každý horský výletník na Tatrách má býti opatřen kožíškem (*serdakem*), kterýž neocenitelné služby koná v orlích výšinách.

Nebudu se rozšiřovati o ostatní společnosti, podotýkám jen, že razil nám cestu výtečný průvodce a že nosiči nesli na mohutných svých bedrech spousty horské kuchyně. Měli jsme s sebou vše, kromě brynzy, o niž jedinou nouze není na salaších. Hošík jakýs nesl dva kotlíky, aby v příhodné chvíli také čajový var zlepšoval naši náladu.

Co do nálady, byla od samého začátku v nejlepší míře. Slečinky udeřily na veselý ton, tak že dříve než zmizela očím našim poslední chata zakopanská, daleko široko rozléhal se smích i zpěv rozjařené společnosti. Zaléhalo to do údolí i k výšinám.

Tak to má býti!

Přese všechny tyto výhody a různou přízeň okolností nebyl jsem tenkráte příliš nadšen pro trmácivou lezeninu po strmých výšinách, ztrácejících se v ranních mlhách. Obrovský štít Magury puul se tak hrozivě do oblaků, že při pouhém pohledu na vzdálenost i výši nestydatě ve mně ubývalo chuti dostati se až k cíli. Musím se totiž přiznati, že jsem byl tenkráte z dvou předešlých pochodů notně unaven, což pociťoval jsem povážlivě netoliko v nohou, ale i na prsou. V posledních dnech přepínal jsem trochu své síly a dnes jen s těží jsem se přemáhal.

Domněnka moje, že se zas „rozejdu“, sklamala mne velice. Neměli jsme za sebou ani tisícovku stop, když všichni počali na mně pozorovati ochabnutí. Skutečně, kolena mi hanebně klesala.

Mrzutá věc!

Na štěstí nalézal se v naší společnosti báječně dobrodušný doktor, kterýž uhodnuv, co by mně přišlo nesmírně vhod, sám mně navrhl, abych počkal na *polance* pod Magurou, kamž se celá společnost po návštěvě jeskyní na oběd vrátí. Jednalo se tedy asi jen o dvě neb tři hodiny samoty.

Jakkoli jsem nerad opouštěl, byť i na krátký čas, velice rozveselenou družinu, a jen s nemalým sebezapřením svěřil Jadvuňu jinému ochotníku, přece vyžádal jsem si svolení, abych uspořiti si směl nejpernější kus cesty, hodně příkrý a kamenitý svah. K výhodě té dopomohla mně také okolnost, že jsem kdysi již před tím drápal se po těchže stezinách.

Po krátkých námitkách zůstal jsem na polance sám. Vlastně ne úplně sám. Kromě mne zůstal na *polance* hošík s dvěma kotlíky na přípravu čaje. Zároveň svěřili naší péči celou kuchyň, kterou nositi k výšinám bylo by ovšem na prosto zbytečno. Ale netoliko, že velkolepou kuchň svěřili mému vrchnímu dozoru, také delikatně podotkli . . . zejména dámy . . . že pro ukrácení chvíle mohu . . . Laskavý čtenář domyslí se zajisté, co tím bylo míněno. Slečna Jadvuňa do té míry byla dobrotiva, že mne důvěrně upozornila, *kde* a v které bečce nalézá se výtečná paštika. Takové pokyny nejsou v horách nikdy k zahození. —

Chvíli jsem se díval za vzdalujícím se zástupem. Trousili se za sebou postupujíce stále výše a výše, dále a dále. Konečně při nějaké zatáčce zraku mému zmizeli a objevili se teprv zas po půl hodině v bezprostředním již sousedství šedivých obláčků, kteréž zatabovaly ponenáhlu obzor.

Ale k dešti ještě nebylo.

Ztrativ své přátely s dohledu, rozhlednul jsem se po *polance*. Pěkná, žirná to lučina, plná trav a kvití. A co povím! Asi sto kroků ode mne, zrovna jako na zavolání, nalézala se salašnická chatrč. Byl to nuzný příbytek pro lidi i dobytek. Jedinou jeho ozdobou byl mech zachytnuvši se tu a tam na stěnách.

Ale i taková nuzotina stává se královským přístřeším v náhle udeřivši nepohodě a slotě. Padne-li s nebes černý mrak, salaš téměř jediným jest bezpečným útulkem. Toužil jsem tedy nejen pro sebe, ale i pro svou společ-

nost pohostinství zajistiti za prahem mechové chatrče — pro každý případ.

Neváhaje dlouho, namířil jsem přímo k salaši.

Podivno! Jinde na salaších vycházeli lidé alespoň ze zvědavosti vstříc, děti vykukovaly z děr a dobytek udiveně zvedal hlavy — ale tam, jakoby mrtvo bylo a beze známky života.

Což!

Vešel jsem nízkými vrátky. Dusné bezvzduší a temno zarazilo mne poněkud na prahu.

Kdosi zamumlal v protějším koutu na uvítanou. Zostřiv zrak, spatřil jsem tam při kádi ohromného člověka.

Pozdravili jsme se.

„No, příteli," začal jsem rozprávku, „prodejte mi trochu dřeva na podpálení pod kotlík."

Obr neodpověděv, vyšel ze stavení, ale vrátil se v malé chvíli. Přinesl na loktech palivo.

„A co myslite, bude pršet?"

„Vítr mraky odnese . . ."

A zase nic.

Nebyl to patrně člověk příliš hovorný. Odpovídal jedním neb dvěma slovy, a pak zas mlčel. Za to mohl jsem si jej tím důkladněji prohlédnouti. Mnoho kultury na něm ovšem nebylo, choval se dost drsně, ano, nevlídně, ale vzhled neměl surový. Spíše vyhlížel na člověka mrzutého, kterého pranic nezajímá celý svět. Stoje neb sedě před ohromnou kádí, jako stroj lopatou v ní míchal. Vous neměl, ale brada jeho jistě velmi dávno břitvu neviděla Měl to tam jak na strništi, ostré a v neladu. Na hlavě seděl mu jako přirostlý široký plsťák, stářím podivně skroucený. Košile a gatě zrovna byly dle toho. A věk? Hádal bych šedesát let . . . ale to málo . . šedesát let měl kdysi za lepších časů . . . To tak na horách bývá lidské stáří tak klamné

Dostávaje od salašníka stále jen úsečnou a neochotnou odpověď, uchýlil jsem se na trávník před chatrč, kdež rozdělav oheň, připravoval jsem čaj. Dostal jsem zrovna chuť. Pátraje pak po příhodné zákusce, objevil jsem mezi jinými lahůdkami také láhev lancutské zlatovky z vinopalen hraběte Potockého.

To by tak bylo něco pro mého mrzutého salašníka, pomyslil jsem si v duchu a — nerozvažuje dlouho — pozval jsem jej na královské hody. Také jsem mu podal řízek slaniny.

Salašník neodmítnul.

Sednul si proti mně na pařez i vyprázdnil číšku jedním douškem.

Dolil jsem mu druhou číšku, pak třetí . . .

(Dokončení.)

Flašinet.

Napsal *Fr. Coppée.*

I.

Hudba vyvolává staré vzpomínky — často bolestné. Nikdo by nevěřil, jak smutným dovede býti v listopadovém soumraku plačtivý hlas flašinetu, hrajícího starodávnou polku!

Starou polku, při které se tančívalo před patnácti lety, když vám, madame, bylo osmnácte let. Nyní jste smutná, sešlá blondýna, nosíte modrý sametový, notně odřený klobouk a strkáte pod holými platany na pustém boulevardu malý kočárek, v němž dřímá vaše třetí dítě.

Jak jste byla krásná tenkrát, když se hrávala tato polka v domácích bálech, při sklenicích malinové šťávy a obyčejných koláčích! Tehdáž měla jste svěží, correggiovskou tvář a čarovné kadeře, zlaté jako zralé žito — při druhém děcku ztratila jste jich bohužel! celou polovici . . .

Věna jste neměla! Ovšem. Kde by také vzala věno dcerka menšího úředníka, o němž pravidelně podávali jeho představení pouze tuto zoufalou zprávu: „Dobrý a skromný pracovník, jest docela na svém místě!" Ubohý muž! Na bálech, kam vás provázel, netroufal si posaditi se ke stolu, kde hráli pánové whist o deset sous, ale sahal si neustále do kapsy, zdali neztratil tři franky, které si připravil pro drožkáře na zpáteční cestu.

Věna jste neměla! Když jste vcházela po boku otce v tenkých, růžových šatech, všecka zrcadla v saloně vám říkala, že ho nemáte zapotřebí. Nikdo netušil, že maminka zůstala doma k vůli toiletté, že vám žehlila sukně na stole v jídelně a že vy sama jste si ušila ty svoje hezounké šatičky. Nikdo nevěděl, že máte rozpíchané prsty — vždyť jste měla rukavice dlouhé až po loket!

Poslouchejte tu starou polku, kterou hraje v listopadovém soumraku dýchavičný ten kolovrátek. Nepřipadá vám jako zpěv šílence, přerývaný pláčem?

Při této polce jste se mnoho natančila. S kým nejvíc? S tím krásným, tmavovlasým mladíkem, jemuž i ty vojenské kníry i ten dobře střižený frak výborně slušely, a jehož jste ve svých myšlénkách nazývala prostě Frédéric. Kdykoliv ta polka začala, přišel pro vás, — při mazurce též, i při valčíku. Váš hlas se trochu chvěl, když jste mu odpovídala „ano pane"; a vaše ruka chvěla se též, když jste ji kladla v ruku jeho. Byl to synáček z rodiny velice zámožné, ale, jak se proslýchalo, zhýralý, který měl souboj — jaká to sláva! — a jemuž otec již po dvakráte zaplatil dluhy.

Když vás držel kolem pasu, hezky pevně, a když ve chvílích oddechu opírala jste se o jeho rámě, rychle oddychujíc a celá rozjařená, přiváděl vás do rozpaků, kdykoliv se vám podíval do očí a kdykoliv hlasem tichým a vřelým učinil vám nějakou poklonu co možná uctivou, poklonu o vaší toiletté, o květině ve vašich vlasech, o jakékoliv věci pranepatrné, ale vy jste v ní tušila něco zcela jiného a chvěla jste se strachem a rozkoší zároveň!

Bohužel! Takový mladík, jako byl p. Frédéric, nechodí dlouho do solidních domácích věnečků! Začal chodit jinam, kam vy jste nemohla; jaký div, že jste bývala často proto smutna, ačkoliv jste nechtěla doznati ani sama před sebou pravou toho smutku příčinu. Zatím

uplynula dve, tri, čtyři, pět let. Vy jste více nenosila růžových šatů, neboť jste byla nyní trochu bledá; ale při domácích bálech, kam jste bývala zvána, hrávali pořád ještě starou onu polku, která vás upomínala na pana Frédérica.

Konečně nezbývalo nežli smířiti se s osudem a vzíti za vděk s jiným. Byl to mladík asi třicetiletý, velice nesmělý, který v každém bále prováděl jenom ty nejlubenější. K jiným se neodvážil. Jindy jste si ho sotva povšimla a často při čtverylce jste na něho dokonce zapomněla, ačkoliv byl zapsán ve vašem tanečním pořádku. Tehdáž, jenom to řekněte, zdál se vám ten dobrý p. Julius jaksi ubohým! Jak by ne? Nosíval nevkusné kravaty a rukavice čištěné gummou. Nicméně vy jste si jej vzala, neboť konečně je to hodný muž a pečlivý otec. Nyní jest zrovna takovým podřízeným úředníkem, jakým byl váš nebožtík otec, a jeho představení podávají o něm na vlas takovou zoufalou zprávu: „Dobrý a skromný pracovník, jest úplně na svém místě.“ A tak není naděje, že bude kdy postupovat. Když se mu narodil druhý hoch, stal se ten ubožák pojednou ctižádostivým. I napsal dvě odborné brošury, ale mimo pochvalný dekret jiného uznání se mu nedostalo.

Tři děti — dva hoši a později děvče — to je trochu mnoho! Starší studuje, ovšem, ale jenom rodiče vědí, jaké je to stojí oběti. Je to vůbec bídný, všední život, den za dnem! Otec odchází hned z rána a v kapse nese si nějaký zákusek na poledne — housku s máslem a malou láhvičku vína — neboť, nežli se usadí do své kancelářské lenošky, dává po soukromých ústavech hodiny. Vy, paní, dlouhé chvíle nemáte; kdo má tolik práce jako vy, tomu zdá se i ten nejdelší den ještě krátkým. A při vší té práci žádná radost! Za celý rok byla jste v divadle jedenkrát, a to ještě na lístek darovaný.

Vy jste tak moudrá, že si proto nestěžujete. Ale ta stará polka, kterou hraje flašinet, vám připomíná, že jednou večer, když jste jako dnes strkala před sebou kočárek s dítětem, byl by vás málem přejel skvělý kočár, ve kterém jste docela dobře poznala krásného pana Frédérica. Seděl ukryt drahocennou koží a vida, co se děje, zkřikl hněvivě na kočího — a po vás se mrzutě ohlédl . . .

Ten flašinet jest nesnesitelný, není-li pravda? Na štěstí nyní umlknul. Však co nevidět bude také noc. Obzor jest sice ještě zahalen krvavou parou od západu slunce, ale na ulici rozžíhají lucerny. Vraťte se domů, paní, k svému Juliovi. Váš drahý synek jest již dávno ze školy doma a když vás doma neuvidí, nebude se učit. Vraťte se domů, paní. Váš manžel přijde také co nevidět ze svého úřadu, hladový a znavený, a vy víte, že bez vás nedovedla by služka upraviti s brambory a cibulí ten kousek hovězího, který zbyl od včíra!

II.

Hudba vyvolává staré vzpomínky, — často bolestné, a nikdo by nevěřil, jak smutným dovede býti v listopadovém soumraku plačtivý hlas flašinetu hrajícího starodávný kvapík!

Nač myslíte, paní hraběnko, poslouchajíc jej? Proč stojíte zamyšlená a jako zkamenělá u okna svého boudoiru? Co může připomínati vám, ženě šťastné, mladé a krásné, tento starodávný kvapík, který hraje flašinet na smutném boulevardu za holými lipami vaší zahrady?

Připomíná vám veliký amfitheatr Johnsonova amerického cirku, plný zvědavých tváří, jak jste jej často vídala za doby své jezdecké slávy. Dva negerští virtuosové skončili právě svůj komický koncert, a stolba přivádí vašeho hrdého koně — víte, toho bílého s černými skvrnami. Na to vcházíte vy vedená cvičitelem v červeném fraku, s vysokým kloboukem, do něhož jste byla, jenom se přiznejte, poněkud zamilována jako všecky jezdkyně při vaší společnosti. Vy pozdravujete obecenstvo a jediným skokem stojíte na plochém sedle. Bič zapráská, orkestr spustí hlučný kvapík na plechové nástroje a hop! hop! vy již letíte!

Tehdáž byla jste, hraběnko, stvoření v pravdě olympické! Bylo vám sedmnácte let a nohy měla jste jako kapitolská Venuše. Byla v nich síla i půvab! Upomínala jste na ty dokonalé krásky, kterých nelze docíliti leda křížením ras a smísením dvojí krve, jako se děje v Novém světě.

„Krásná Ada! Američanka!“ šeptal zbožně celý sál, a opojená tímto triumfem prováděla jste vždy smělejší a závratnější pirnety.

První část „cvičení“ končila vždy dlouho trvajícím potleskem. Zatím, co štolbové vystupovali na stoličky s praporečky a obruči, a zatím, co clown pro radost galerie povalil jediným polickem svého soudruha k zemi a pozvedal jej delikátně vzadu za kalhoty, objížděla jste krokem sedíc na kraji sedla lehounce jako motýl. To bývala vždy nejhezčí chvilka pro vaše obdivovatele. Svoji hrdou hlavu ozdobenou květinami držela jste vzhůru a zpod gázových sukének, lehounkých jako oblak, vynikaly vaše krásné nožky oblečené v růžové tricot.

Za takovéto chvíle odpočinku spatřila jste poprvé hraběte, který jest nyní vaším manželem. Tehdáž byl to jeden z nejbujnějších světáků pařížských. Stál v uličce při vchodu do stájí, veliký, štíhlý a koketní ve svém upjatém kabátu s větvičkou bezu v knoflíkové dírce, v šedivém klobouku, a poklepával si na rty zlatým knoflíkem své hůlky. Druhého dne přišel zas a pak chodil den za dnem; a vy jste klopila rozpačitě víčka, když vaše oči se setkaly s těmi jeho bledými, zamilovanými zraky.

Byl do vás zamilován, a to šíleně. Ale vy byla jste poctivá dívka. V pěti letech jste osiřela, když váš otec se při produkci v cirku zabil. Společnost se vás ujala. Starý clown Mistigris učil vás frančině, pak trochu číst a psát. Byla jste miláčkem těch poctivých kejklířů a později stala jste se pýchou jejich podniku. Vydělávala jste si své živobytí zcela poctivě, ačkoliv jste se ukazovala v tricotu, a když vám hrabě jednou večer nabízel onen tyrkysový šperk, a to hrubě, odbyla jste jej velmi důrazně: mnoho nescházelo a byla byste jej švihla bičem před celou společností — jenom se pamatujte, bylo to vedle slonovy boudy.

Tím rozpoutala jste ještě více jeho vášeň. Cirkus Johnsonův jezdil po Francii. Hrabě sledoval vás z města do města, až konečně v Nantech vás unesl a nemaje otce ani matky, kteří by mu překáželi, pojal vás za ženu.

Ve večerním soumraku zní ten kvapík smutně, není-li pravda, paní hraběnko?

První týdny žhavých líbánků strávili jste v odlehlé vesnici na břehu moře. Co potom? Muži se smáli vašemu jockeyovi a ženy se pohrdlivě ukrývaly za svými vějíři, když se o vás začalo mluviti. Hrabě se rychle roz-

hodil a na několik let ujel z vlasti. Ubohá hraběnko, jak jste se ve Florencii nudila, v tom černém paláci, kde vás dával hrabě vychovávat a kde jste po celé hodiny musila sedati nad otevřenou knihou. Leč byla jste žena vděčná — když ne milující — a chtěla jste se hraběti zalíbit, chtěla jste se státi jeho hodnou. Ale k tomu bylo ovšem zapotřebí času, a váš jinak trpělivý manžel každou chvíli musil vás upozorňovati, že se to neb ono neříká, že se to neb ono nedělá; dodával k tomu vždycky „drahoušku“, ale říkal to tak suše, že vás to hrozně mrzelo.

Každá žena dá se do jisté míry vychovati. Za tři léta byla jste opravdovou hraběnkou. Hrabě, který v museích zíval a nemohl se nijak rozehřáti pro staré mistry, odvezl vás do Paříže. Okenice starého paláce, tak dlouho uzavřené, rozlétly se vesele a vy jste usedla k prvnímu obědu v prostranné jídelně, před velkým obrazem, z něhož se díval na vás praděd hraběte, královský generál, v pudrované paruce, s modrou stuhou na červeném fraku; díval se na vás tak přísně, jako by vám chtěl vyčítati, že jste ženou jeho pravnuka... Zde opět užila jste hojně smutné samoty. Konečně sestavil vám váš manžel malou společnost kněží a jeptišek. Ty černé sukně obojího pohlaví jsou zoufalé, není-li pravda? Po šest let navštěvujete každého rána jesle a školy a nudíte se večer ve své opuštěné lóži. Dětí nemáte a také míti nebudete. Léta utíkají! Co horšího, vy cítíte k hraběti pouze hlubokou vděčnost a upřímné přátelství a co nejhoršího, vy o něm přemýšlíte. Je to dokonalý gentleman, ovšem, ale plný aristokratických titěrností a nudný jako koncert. Nyní jest mu čtyřicet osm let, a není divu, je-li vážný — ale při tom jest dosti fádní směsice velkopanských zvyků, barvených vousů, všelijakých předsudků, šedivých klobouků a zkaženého žaludku.

Proč ten ukrutný flašinet hraje neustále onen starý kvapík, při kterém jste lítávala na svém bělousi? Nyní zase vidíte se v cirku, ku konci svého „cvičení“, jak posýláte obecenstvu polibky na rozloučenou a hromový potlesk opájí vám smysly. Hraběnko, jste šílená? Srdce vám buší, když vzpomínáte, jaká to byla rozkoš, když krásný cvičitel v červeném fraku veda vás před obecenstvo stiskl vám něžně konce prstů — —

Konečně flašinet umlkl; na obloze vždy temnější jen stěží rozeznáváte veliké kostry holých stromů. V tom vejde tiše sluha přinášeje lampu. Postaví ji na stůl a dí svým obřadním hlasem:

„Pan farář od sv. Tomáše očekává paní hraběnku v saloně.“ *B. F.*

FEUILLETON.

Něco divného se u nás v literatuře děje. Ten literární „krach“, o kterém přede dvěma neb třemi lety právě na těchto místech psáno, že objevuje se na obzoru, máme teď už nad hlavami jako mrak. Tu a tam již uhodilo a blesk vyžádal si své oběti. Některé listy, o nichž se domníváno, že stojí skalopevně, zašly, jiné, aby se udržely, ztenčily svůj obsah, a jiné chytají se posledního stébla novoroční agitace, provolání a insertů, aby udržely se nad vodou. Rukopisy, zvláště ve stolcích mladších spisovatelů, se hromadí, — nikdo jich nechce. Na všech stranách ozývá se stesk: „Kam se to řítíme, a jak to skončí? Vydavatelům našich belletristických a polobelletristických časopisů ježí se vlasy na hlavě. Koulejí očima, zatínají pěstě, naříkají, ale nic na plat. Obecenstvo je lhostejné. Vrhli jsme se do svěžího, malého proudu, a to koupání dělalo nám tam radost. Pluli jsme v něm jako ryby. Tak čerstvé, omlazující bylo všechno v něm. „Pánové, pozor!“ zvolal někdo na břehu. „Skoupáte se!“ — Bylo to obecenstvo. Ale my, — kdež! — Proud stával se dravějším. Začali jsme se jeden druhého chytat, porážet se, potopovat. A teď nás to chytlo — — žbluňk! jsme dole pod Niagarou. Vír nás uchopil a otáčí nás volným tempem do kola a do kola. Na břehu stojí člověk s klidnou tváří a pokuřuje si v blahém vědomí bezpečnosti. Mohl by nám podati ruku, když nás vody točí kolem něho, — ale nepodá. Čeká klidně: Podat vám ruku, pánové — nač? — Vždyť já se vás dočkám. Jsem zřízenec „Pohřební společnosti“. — Ten člověk je naše obecenstvo.

Nuže, — stesky a nářky nepomohou. Někdo se musí utopit a někdo dočkat se z toho zisku. A je to zcela přirozené, že obecenstvo v tom vyhraje, a ne my. Jest nutno počítati s poměry, jak jsou, a ne, jak by si je tu a tam některý z nás přál. Především pak nutno jest uvésti nářek náš a výčitky činěné obecenstvu na pravou míru.

Říká se, že se teď nic nečte. To není pravda. V Čechách čte se dnešního dne více než kdykoliv dříve, rozumějme věci politických a belletrie. Píšeme pouze o této. Máme spoustu listů venkovských. Každý z nich přináší povídky, causerie, a tu a tam básně. Máme valný počet listů pražských, u nichž belletrie zaujímá první místo. Naše velké listy politické pěstují belletrii. Každý den dostanete svou část velkého románu, svou drobnou povídačku. V neděli jste zásobeni na dva dni. Vezměte do ruky Národní listy, Hlas Národa, Českou politiku, Pražský denník. A nepřeháníme zajisté, řekneme-li, že v neděli rozletí se po zemích českých jedno sto tisíc výtisků belletristických příloh. Do roka máte jich přes pět milionů, a to za pouhé neděle. Připočtěte k tomu ve všední dni jen polovici toho počtu, co tu je milionů a milionů listů, které se obecenstvu dostanou do rukou, a to pouze několika shora jmenovanými podniky. — A jest veliké množství jiných menších, výlučně neb zpola pro belletrii určených.

Čte se tedy dost a dost, — ale co se čte? — Belletristické „píce“ — jinak to nazvati nemůžeme, — dává se obecenstvu na fůry, a ono ji spotřebuje všechnu. — ale jaká jest? — Krvavý román! Jaké to zděšení bylo tu ještě před několika lety, když vydával takový Bensinger neb Paseka? — Dnes? — Krvavý román zaujal svůj hřeby a svěracími šrouby ozdobený trůn ve všech našich nejpřednějších denních listech. „Man's Love from Man's Life is a thing apart.“ Něco jiného můžeš milovat, a něčemu jinému žít. Něco jiného kázat, a něco jiného

*

provozovat. Literatura má za účel bavení i zušlechťování, nikoliv dráždění. Ale dráždidlo láká, a proto pošleme zušlechťování k čertu. Neděje se to pouze u nás, děje se to také jinde. Londýnský „Graphic", nejrozšířenější illustrovaný list na světě, přináší románové přílohy nad kterými se musí každý poctivý literát rdít, — tak krvavé, strašidelné, hloupé, — ale ony napínají a redakce vydělává. To je nesvedomitost páchaná na lidstvu a zločin páchaný na literatuře.

Probírejme se belletrií většiny našich listů venkovských. Tiskařský lis potřebuje krmiva. Kde se ho nabrat? Všude. Dočkali jsme se v posledních letech v literatuře netušeného rozkvětu. Máme básníky i novellisty, kteří se mohou směle odvážiti i za hranice české země — ale vyrostlo také spisovatelského plevele, jehož množství — kdyby to k závidění bylo — mohla by nám záviděti každá země v křesťanstvu. Plody jejich zaplavují české království od Krkonoš až k Šumavě. Člověk žasne nad tím, že se povídky a básně tak blbé vůbec v lidském mozku zrodit mohou. A to vše se tiskne s největší nonchalancí na světě.

Vkus se systematicky a vědomě kazí, odporaost se vzbuzuje, neváženost k belletrii a belletristům se pěstuje, a potom divme se, že pro dobrou věc není u nás místa.

J. V. S.

Národní divadlo. Kuklovi *„Anatomové"*. — Shakespearův *„Sen v noci svatojanské"*. — Vrchlického *„Pomsta Catullova"*.

Novinka p. Kuklova jeví u porovnání s prvotinou téhož autora, s „Anatomy", rozhodný pokrok. Je to práce efektní faktury, ale zároveň solidního zrna. Obrat v povaze hlavní figury může se snad zdáti někomu smělý, ale nemožný není. Povahy jednotlivých postav kresleny jsou na jednoaktovku velmi pečlivě. Jenom zdá se nám, že látka jest na jedno jednání příliš obsáhlá, tak že při těch pěkně založených postavách byla by stačila na kus celovečerní. Naznačíme krátce obsah. Petr, syn po chudém tkalci v Krkonoších, miluje Kristu, dceru bohatého sedláka z údolí. Zároveň uchází se o ni jiný, jemuž přeje otec, protože je bohatší, kdežto Krista miluje Petra. Ale Petr je divoch a, jak jen slyší o svém soku, pohaní Kristu a na jejího otce vztáhne ruku. A tak vezme si Krista bohatého Jakuba. Právě v den svatby jejich vtrhnou přes hranice Prušáci — jeť to v roce 1866. Při malé potyčce s ustupujícím vojem domácím vypálí statek Kristinina otce, ba, co více, pruský důstojník pokukuje příliš směle po sličné nevěstě. Jakub uprchne ze strachu před ním se svojí ženou do hor. Bloudí do noci, až na smrt umdlení ocitnou se u chatrče Petrovy matky. Jakub prosí o vpuštění, ale nalezne je pouze pro svoji ženu. Jeho samého Petrova matka přes práh nepustí. Petr zatím toulal se celý den zoufale v lesích, až na noc přivedl jej téměř násilím jeho strýc k domovu. Vida před svou chatrčí Jakuba, nechá Kristu vejít dovnitř a sám vrhne se ze zadu na něho. Ale Jakub jej přemůže a vysvětlí mu, že o Kristu připravil se vlastně sám svou nezřízenou divokostí, a že proto jemu zazlívati nemá práva. V tom přichází pruská hlídka v čele s důstojníkem, v němž pozná Jakub původce svého neštěstí. I pustí se za ním do lesa. Mezitím mluví Petr s Kristou; doví se, jak ho milovala, ale že pro jeho divokost bála se svěřiti mu svoje štěstí; nyní však že jest mezi nimi po všem, neboť Jakuba prý si velice váží. „A což, kdyby v této bouřlivé době přišel k úrazu?" táže se Petr. „Nechtěla bych to přežít," odpovídá Krista. V tom padnou rány. Krista se uteče do chatrče a z lesa přivleče se raněný Jakub. Prušáci jsou mu v patách i s důstojníkem, jehož Jakub netrefil. Jakub je ztracen; ale Petr z lásky ke Kristě rychle se rozhodne. Dopraví Jakuba do chatrče a sám postaví se Prušákům do cesty. Přes jeho mrtvolu vniknou tito do chalupy, ale zatím unikli všichni příkrou lesní pěšinou . . .

Sehrána byla naše novinka velmi pěkně. Petr i Jakub (pp. Slukov a Šmaha) byli postavy plné síly a srazili se jako mlaty. Také velmi dobře provedeny byly obě úlohy ženské: Petrova matka (sl. Křepelová) a Krista (sl. Danzerová). Menší úlohy měli pp. Frankovský (Petrův strýc) a Řada (pruský důstojník). Úspěch novinky byl velmi čestný.

„Sen v noci svatojanské" sehrán byl v obsazení částečně novém. Milostné párky hráli pp. Sedláček a Vojan, a slečny Danzerová a Kubešová. Velmi dobrým Pukem byla sl. Dumková, jenom že tuze rychle mluvila. My v zadní řadě rozuměli jsme ji sotva desáté. Zcela na svém místě byl p. Seifert v úloze Oberona, méně sl. Turková v úloze Titanie. Divadelní umělci athénští byli, jako vždy, neodolatelní.

Mezi reprisami poslední doby vynikala vedle „Snu v noci svatojanské" Vrchlického „Pomsta Catullova". Na místě pí. Bittnerové, která veškeré úlohy v kusech Vrchlického vrátila, převzala partii Akmy slč. Kubešová a provedla ji s rozhodným úspěchem. To byla ta prostá, poetická dívka, jakou si autor představoval. A právě té prostoty vážili jsme si při výkonu jejím nejvíce. Poetické, blouznivé dívky bývají z pravidla sentimentalní zvláště na jevišti; slečna nebyla jí při vší své vroucnosti ani za mák. Její drobounká postava, jakož i slabší hlas hodily se k úloze té zcela dobře. Ostatní vesměs pěkné výkony: p. Seiferta (Catull), pí. Sklenářové (Clodie) a p. Šmahy (Metellus) jsou známy.

B. F.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne

ROČNÍK XVII 20. ledna 1889. ČÍSLO 3.

Ballada moderní.

Báseň *Jar. Vrchlického.*

Bdí na loži v myšlének žáru,
ve obraznosti chví se spáru
a chladným umem krve varu
chce kázat klid a rozvahu;
teď skočí s lože, sedne, píše
a počítá a sotva dýše,
krev hřmí mu v skráň, prs dme se výše,
a Satan stojí na prahu.

Tu kolečka, tam páky, šrouby,
by vše to k sobě klaplo, snoubí
na zatracené dílo zhouby
a v potu tváře počítá;
blesk v myšlének teď sjel mu šero —
jen kulometu stisknout péro
a rázem smrtí tisícero
v řad bojujících zavítá.

V balonu lehkým dechem plynu
nad tábor, v hor a v noci stínu
jenž dřímá, noční nad krajinu
jak meteor se tiše vznést
a ze sta jícnu zvratem kliky
mor, zkázu chrlit v spící šiky . . .
On slyší úpění a křiky,
krev střiknout vidí ve tvář hvězd.

Pak v neprůzračném proudu plášti,
jejž líný vánek sotva zvrašti,
torpedo hněvu pln a zášti
sám nezřen vléci pod lodě,
v ráz v čilé ruky vzmachu hbitém
loď rozmetati dynamitem,
v nach zbarvit pláň i s nebes štítem,
že kouř jen zbude na vodě!

Tak přemítá a badá, váží,
zří na hřídel i na závaží,
jej naděj nese, bázeň sráží,
kdo vystihne tu námahu?
On cítí, holomkem je smrti,
jež rukou jeho davy škrtí
a davy kácí, davy drtí,
a Satan stojí na prahu.

Tam stojí a v své černé pěsti
on drží vše, co sluje štěstí,
čím k důstojnosti můž' se vznésti
neznámý posud z lidu muž,
má v ruce kordony a řády
a výsady a přízeň vlády
a peníze a dívčí vnady — —
Ó mozku, vři, ó srdce buš!

Co zbořené měst štíty, brány?
Co klasné lány podupány?
Co lidské údy rozmetány?
Zde úspěch, sláva, velikost!
Co krev, co nářky vdov a dětí?
Co hnáty, lebky v jedné změti,
když tomu zisk jde ve zápětí?
Chce tomu svět — on viny prost!

On ve velkém je lidstva katem.
Co štětcem, knihou, pérem, dlátem
se zvedlo v duchu láskou vzňatém,
vše zdeptá strojem pekelným.
On — vzdělanosti ironie! —
se v masku vynálezce skryje,
jenž lidskosti v tvář drze bije
v své stopě maje krev a dým.

V svou dílnu vesel sochař kráčí,
pln víry oráč sije, vláčí,
strom žití zvoní písní ptačí,
vše raší v květ a ku blahu,
syn pekla jen nad svými stroji
v zlé vnořen dumy zhoubu strojí.
Duch lidstva pláče. V stínu stojí
se šklebě Satan na prahu.

Starý salašník.

Lázeňská črta. Napsal *Edvard Jelínek.*

(Dokončení.)

Konečně rozvázal se mu jazyk, ovšem sám snad ani nevěděl, jak.

Utkal jsem rozmluvu příhodnou otázkou: „A což, to vy tak stále jste tu sám na salaši? Nemáte nikoho kolem sebe?“

Salašník opřev hlavu o kostnaté své ruce pověděl, že má tu tři děvčata a dva kluky. Na otázku, kde jsou, odvětil s temným posuňkem, že spatřiv naši společnost, tolik *mladých pánů*, poslal je rychle k dobytku... za horu. „Lépe, když pánům ani na oči ne přijdou!“

„A proč?“ tázal jsem se důvěrně

„Proč, proč!“ vzdechnul stařec z temna, mávnul nevrle rukou a zahleděl se k štítu Magury.

Dolil jsem mu zase čišku.

„Proč?“ ozýval jsem se naléhavě několikráte za sebou.

Teprv po hodné chvíli a neodbytném, ač přátelském naléhání ukonejšil starý salašník mou zvědavost.

Opřev svá široká záda o hrubý trám a sepnuv ruce u kolenou, rozhovořil se poznenáhla asi takto.

„Býval jsem přívětivější k cizincům, kteří od mnoha let naší polankou k Maguře se ubírají. Sám jsem jim chodil vstříc a všelijaké konal služby... za dne i v noci, v pohodě i slotě. Na sta pánů vedl jsem bezpečnými stezkami k nejkrásnějším místům našich hor... Tu jednou, před mnohými již lety, ubírali se tudy zase páni, bohatí a vznešení. Provázelo je plno služebníků a několik průvodců. Chladná prška zahnala je na salaš pod chudé mé krovy. Poněvadž dobytek tehdáž plaše se rozběhl, sám jsem vyšel ven a pánům k obsluze jsem nechal synka svého Lukáše. Byl to bystrý hošík, nic se nestyděl s pány hovořiti a obsluhoval je čiperně. Než jsem se vrátil, zamilovali se všichni do mého synka.

„Člověče!“ vece jeden z nich, pán již letitý, ke mně. „Co bys tomu řekl, kdybychom si Lukáše vzali s sebou do Krakova. Uděláme ti z něho *zucha*, že ho ani nepoznáš, až se zas pod tvou slepeninu vrátí. Bude řídit panské koně, nosit jídla u hraběcího stolu... a vydělá si tolik, že i pro tebe na přilepšenou zbude.“

Tož! Když páni tak laskavě mluvili a tolik pěkného synkovi slibovali — což jsem měl činiti? Však tady mnoho neztratí: ať se podívá Lukáš do světa, ať se otře, ať si zmlsne panské živobytí.

Ptali se pak Lukáše, jestli by chtěl s nimi. Lukáš zvěděv, že dostane modrý fráček se stříbrnými knoflíky, hned tisíc projevil chutí.

„Inu, s Pánem Bohem,“ řekl jsem, a páni synka si vzali...

Lukáš v panských domech dorůstal a po našich horách se mu nestýskalo. Neviděl jsem jej mnoho let, jen tak někdy jsem slýchal od našich hochů, kteří byli v Krakově u vojska, že Lukáš má se dobře... tuze dobře...“

„No a což, nepsal vám?“ přerušil jsem salašníkovo vypravování.

„Na co by psal... já neumím číst...“ pověděl stařec, jakoby mimochodem a na omluvu synovu.

„Tak uplynulo mnoho let. Zatím umřela žena moje a já osamotněl na salaši docela. Nebylo s kým rozmlouvati a těšiti se... Což divu, že vzpomněl jsem si na Lukáše a že zatoužil jsem spatřiti jej. Vzkázal jsem mu, aby se přišel podívat na starého otce, ale synek v panské službě neměl pro takové věci čas...“

Stařec umlknul, jako by hledal v paměti potrhané nitky svého vypravování; teprv po chvíli zas pokračoval: „Jednoho léta, když už sněhy začaly padat a dobytek sehnali jsme do vsi, napadlo mi v steskuplné chvíli, že bych se mohl podívati na synka svého sám. Což! Však Krakov není na konci světa a za svých mladých let byl jsem tam dvakrát. Vypravil jsem se tam tedy po třetí... se sedmou desítkou na zádech. Co jsem nejlepšího měl, hodil jsem na sebe, v ruce sevřel jsem sukovku... a hajdy k synkovi!... A víte, abych nepřišel k němu na prázdno, nesl jsem v kobzaru dýmku s pěkným kováním... Ten se potěší, až mne z čista jasna uvidí před sebou. Starý táta vzkřikne: Lukáši! a už mu lesklé kování znamenité dýmky zakmitne v očích. Poplácáme a požvaníme si... a pak zas s Bohem, synku!“

Salašníkovu drsnou tvář přelétnul v tom okamžiku lehký, jakoby potměšilý úsměv. Ba, ba, posmíval se sám sobě!

„Ale co vám povím, ta cesta do Krakova *tenkráte psí byla* poutí. Mrznul jsem a zemdlelé na kost údy sotva jsem zvedal. Nešlo to tehdáž již tak, jak za mladých let. Někdy noha ani ven nechtěla ze sněhu... Čtyři dni trmácel jsem se a týral nemilosrdně, pátý den z večera dorazil jsem do Krakova. Čím více blížil jsem se k městu, tím více jsem spěchal. Oj, což to radosti probíhalo všemi žilkami, když ocitoval jsem se na cíli té dlouhé, trmácivé cesty... Třásl jsem se jako dítě, těšil i radoval, že již již spatřím synka svého. Však již nedaleko bylo k němu... Vstupuju do města šerou a slavnou branou, klekám a modlím se před obrazem Matky Boží, nad níž kmitalo světélko věčnosti. Pak zvedám znavené své údy naposled a jako osvěžený mládenec běžím přes velké náměstí, kolem skvělých kostelů a paláců... k synkovi! Posléz v ulici široké a krásné stanul jsem před hraběcím domem... Totě zámek! Ve všech oknech zářilo světlo a kolem hrčelo sto nádherných vozů. V průjezdu stál huňatý člověk, s vysokou, stříbrně kovanou holí, jakoby na stráži, aby nikdo kromě pánů do nádherného domu se nevloudil. Pomáhal jen paním, oděným jak princezny v pohádkách, z povozů, přijíždějících a odjíždějících, kořil se jim až k zemi a zvědavou luzu odháněl...“

Salašník umlknul zase, jako by podržeti se chtěl u této vzpomínky.

„V tom domě dobře se měl můj synek,“ šeptnul po chvíli, „a žil tam s pány jako pán. Říkali, že tam slouží, ale jaká to služba stát u dveří, otevírat a zavírat je?... Chodit v rukavičkách po pokojích a dojídat i dopíjet,

co na panských talířích a v číších nedojedí, nedopiji . . ."

Salašník temně se ušklíbnul.

„Dobře věda, že by mne v té nuzné haleně dobrovolně nepropustili," pokračoval salašník, „vyčíhal jsem příznivého okamžiku. Zrovna když do průjezdu vjíždělo několik vozů a huňatý ten člověk plno měl práce — proklouznul jsem nepozorovaně. Hajdy! A už jsem vstoupal po schodech, po měkkých kobercích, uprostřed světel a čarovných barev . . .

Hledal jsem synka . . .

Rozevřel jsem jedny dvéře — synka tam nebylo, rozevřel jsem druhé dvéře — synka tam nebylo, rozevřel jsem třetí dvéře — také tam synka nebylo.

Jen plno cizích, vznešených pánů, pokuřujících a porozprávějících. Spatřivše mne podivili se zprvu a pak rozesmáli se vesele. Ovšem, nevšední návštěva na panských kobercích.

Chtěl jsem pověděti, že hledám jen synka svého, Lukáše, ale můj nesmělý šepot zalehal v jejich smíchu. Kdosi mně srazil s hlavy širák, který jsem zapomněl sejmouti . . . Tu jeden z těch pánů, nemálo rozhoršen mým netušeným příchodem, rozevřel protější dvéře a zvolal na služebnictvo nevrle: „Hola! Podívejte se, jak jste bděli, ničemové! Vyveďte toho člověka."

Sotva vyzněla tato velitelská slova, vyřítil se na mne kdosi z tamtoho pokoje. Svalnatá ruka jeho chytla mne za znak a než jsem se vzpamatovati mohl — letěl jsem se schodů. Ten pán, který mne vystrčil za dvéře, měl modrý fráček se stříbrnými knoflíky a bílé, jak horský sníh punčochy . . .

Chtěl jsem vykřiknout, ale nemohl jsem . . . Dýmka, kterou jsem nesl synkovi, vylítla mně z kapsy a rozbila se na schodech . . .

Tvář salašníkovu pokryl v tom okamžiku černý mrak. Příšerným úšklebkem sevřel pevně ústa, jako by váhal hlasitě vysloviti slovo, jež na zsinalém rtu se mu chvělo.

„No, a co?" ozval jsem se po chvíli.

Salašník nevrle mávnul rukou. Schýlil se k mému uchu, porozhlédnul se úzkostlivě a jaksi žalostným vzdechem šeptnul: „Pane! Víte . . . ten pán v tom modrém fráčku se stříbrnými knoflíky, který mne za dvéře vystrčil a ještě za mnou zaklel . . . pane . . . to byl můj . . ."

„No . . . no!"

„Můj Lukáš!" vyrazil z uhnětených prsou.

Po té salašník složil rozháranou hlavu do široce rozevřených dlaní a z těžka si oddychnul. Po vráskovité tváři sešlého starce splynulo několik slz.

„Což vás synek nepoznal?" ozval jsem se nesměle, opatrně.

Tu stařec povznesl bystře hlavu, ostře mi pohlednul do očí i přidal s přídechem nevlídné jízlivosti:

„Poznal, nepoznal — Lukáš v službě byl a pán jeho poručil vetřelého salašníka za dvéře vystrčiti . . ."

Na to salašník umlknul téměř úplně. Blabolil, ale nerozuměl jsem mu dobře. Z nesouvislých, ledabyle prohozených slov vyrozuměl jsem, že salašník se potkal se svým synkem kdysi později, ale *tenkráte* netroufal si již stařičký otec překročiti po druhé panské prahy. Zdrtilo starce netušené uvítání. Tak, jak přišel, šel zas. Po několika dnech nuzně připlazil se opět zpět na salaš, utrmácen a zarmoucen hluboce v duši. Při pohledu na zasněženou Maguru klnul jen okamžiku, kdy synka jeho Lukáše poprvé spatřili a oblíbili si páni.

Upadli jsme oba do tiché dumky. Jakkoli ještě ledaco toužil jsem slyšeti z úst starého salašníka, přece ušetřil jsem jej zvědavými otázkami.

Tu pojednou vyzněl za námi rozjařený smích.

„A . . . provádíte salašnickou filosofii," zvolal kdosi ze zástupu.

„Ano, ano!" odpověděl jsem nevesele.

Všickni přinesli si s romantických hor tolik hladu, že pro nic jiného neměli smysl — než pro jídlo. Hned celý zástup tábořil v polokruhu, v jehož středu přitulně pod kotlíkem praskal oheň. Dobrobyt a veselá mysl všech zaplašily poněkud také s mého čela chmuru. Starala se o to vítězně zejména Jadvuňa, která štědře mně vyprávěla, co krásného na Maguře spatřila.

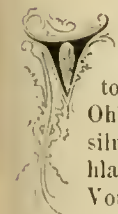
Zatím ztratil se salašník Bůh ví kam.

Zas plno bylo veselí a smíchu, věrně dle staročeské sentence, že *„cizí hoře nedělá lidem žal"*.

Po svatbě.

Novella od *Boženy Vikové-Kunětické.*

(Pokračování.)

V tom okamžiku položil mi kdosi ruku na rameno. Ohlédnuv se skoro polekán, spatřil jsem vysokého, silného muže, s velkým, slaměným širákem na hlavě, která byla velmi ušlechtilá, ba vznešená. Vous měl dlouhý, kaštanový a oči modré, krásné a hrdé. Nemohl jsem se okamžitě upamatovati, kde jsem tvář tu ve svém životě již viděl.

„Dovolte, pane," pravil ke mně prve, než jsem se ještě ohlédl, avšak potom se zarazil. Jeho obličej zbledl a na rtech mu bylo patrno, že je nesmírně rozrušen, neboť se křečovitě svíraly. Teprve za dlouhou chvíli podával mně ruku s chvatem skoro horečným.

„Ach, to jsi ty, Prokope Daneši!" zvolal, a já nemohl poznati, zdali je to výkřik radosti anebo hněvu. „Opravdu ty sám? A proč na mě tak divně hledíš? Pospěš přec — prší! Schovám tě ve svém domě. — — Ještě jsi se neupamatoval! Ach, toť dobře! A moje matka byla tvou kmotrou."

Teď teprve jsem situaci náležitě pochopil.

„Hanuši! Kýho výra! Jaké to štěstí," zvolal jsem, vrhna se do jeho náručí, neboť jsem byl bez sebe radosti i úžasem. Byl to můj nejmilejší soudruh od útlého dětství, kterého jsem však více než sedm let neviděl. Za ten čas změnil se velmi. Měl delší vous, tvář poně-

*

kud svraštělou, rty stažené a mezi očima dvě hluboké, drsné rýhy. Býval kdysi švihákem i galanthomem, ale teď mně připadal jako vážný ekonom, jenž má velké starosti.

Chtěl jsem se vyptávati ho na staré věci, avšak Hanuš Harmach mě táhl rychle ku předu, kde na malém svahu bělal se ten rozkošný statek, který mě vždycky tak okouzloval. Začalo silně pršeti, tak že bylo skutečně rozumnější se někde ukryti. Za nedlouho nalézali jsme se v pokoji příjemném, kde byla ručnic celá zbrojnice, mnoho jeleních a dančích hlav, různých parohů a celé věnce lesních květin. Z toho jsem poznal, že můj přítel stal se náruživým střelcem, nepřestávaje při tom být horlivým botanikem. Rozhlížel jsem se po pokoji, v němž panoval velký pořádek a vlídné ticho.

„Jsi ženat?“ tázal jsem se nejprve, neboť z ohledu na mé poměry mne to nejvíce zajímalo.

„Nikoliv — Ale odlož přece. Promokli jsme, jak se patří. Chceš župan? Můžeš jej mít. — Je to zvláštní náhoda. Viděl jsem před sebou muže, jehož jsem považoval za doktora Heveru z Rábí a chtěl mu nabídnouti přístřeší po čas bouře — zatím poznávám Daneše! — Buď mně vítán v mém zlatém domě! Na zpáteční cestu není dnes ani pomýšlení —

„Ach, děkuji ti. Ale musím skutečně vrátiti se do večera.“

Harmach shýbnul se po nějaké knize na svém stolku.

„Ovšem, zapomněl jsem, že's ženat.“

„Ty víš?“

„Není to nic neobyčejného, vždyť četl jsem o tom ve všech domácích i cizozemských novinách. Dovolíš, abych objednal svačinu a představil tě své rodině.“

„Řekl jsi přece, že nejsi ženat.“

„Ne, nejsem. V tom štěstí jsi mne předstihl. Avšak mám dceru, gouvernantku i hospodyni, které všecky umírají bezpochyby zvědavostí, poznati mého hostě.“

„Jsi vdovcem?“ tázal jsem se znova, nemoha si vypravování jeho v hlavě nikterak srovnati.

Hanuš se usmál a položiv ruku na mé rameno, při čemž se díval přímo do mých očí se zvláštním výrazem, odpověděl:

„Ano, Prokope, jsem vdovec.“

Svačina byla v malé chvíli připravena a Harmach uváděl mě do prostranného pokoje, jehož okna byla zarostlá divokým vinem, tak že tvořilo přirozené žaluzie. Byla to jídelna elegantní a rozkošná svou úpravou a cosi milého, čistě venkovského, co není možno si zaopatřiti ani za bohatsví Kroesovo, vanulo nám z ní vstříc. U stolu seděla mladá dáma sličného, poněkud bledého obličeje, vysoké, štíhlé postavy, s rusými, krásnými vlasy, majíc na sobě jednoduchý, šedý šat s granátovou broží u krku, pak děvčátko asi čtyř- anebo pětileté, jež podobalo se malé víle, oblečeno v krajkách a stužkách, s vlajícími černými kadeřemi, jež splývaly kolem jeho hlavy nesvázané, svévolně, plným proudem a dosahovaly až k jeho pasu, s ručkama kulatýma, bílýma, jako byla jeho přelíbezná líčka a čelo, pod kterým zářilo dvé velkých očí půvabem neskonalým. Jako malá princezna vyskočila, sotva že jsme vstoupili, a přihopkovala nám vstříc, usmívajíc se na mě přátelsky. Hanuš odhodil jí vlasy s čela a pravil jemným, tichým hlasem, který se prudce chvěl nepochopitelným dojmutím.

„To je moje dceruška Eva.“

Potom ji vyhoupnul do své náruči, zlíbal jí celý obličej náruživě a obrátil se k mladé dámě u stolu:

„Představuji Vám, slečno, svého přítele Prokopa Daneše,“ pravil uctivým tónem. „Slečna Albína Zámišová, Evina vychovatelka.“

Celé okolí moje, v němž jsem se tak neočekávaně octnul bylo pro mě nové, a díval jsem se na ně s účastenstvím velikým.

S Hanušem byli jsme stejně staří, mívali stejné rodinné poměry, jsouce vychováváni za těchže pravidel a methody, užívali jsme společně letní saisony na venkově, hrávali jsme jedním míčem, pouštěli stejné draky, měli jednoho a téhož učitele frančiny a ruštiny. Naše matky byly vzácné přítelkyně, které chodívaly spolu do divadel, do koncertů, do plesů, majíce stejné toiletty od téže firmy, za těchže podmínek a jsouce obě půvabné a elegantní. Naše přátelství bylo zvláště vřelé až do roku osmadvacátého, načež jsme se rozešli, neboť já cestoval po Švýcařích a Německu. Když jsem se po třech letech navrátil, zmizel zase Hanuš z Prahy, aniž jsem se mohl dopátrati, kam. Ostatně měl jsem tehdy hlavu plnou matčinou smrtí a starostmi z toho povstalými, tak že skutečně nemohl jsem se o přítele svého zajímati tou měrou, jakou by bývalo slušno.

Teď setkávali jsme se po více než sedmi letech zase.

Cítil jsem, že miluji Hanuše více než jindy, neboť mně imponoval svým klidem, svým otcovstvím a pak celou svou domácností, jež působila na mě jako doušek pramenité vody. Účinkovala na mě moc poetického kouzla, na ní spočívajícího.

Dříve, než jsme počali jísti, vstoupila ještě stará paní s ohromným batistovým čepcem na hlavě, s bílou, širokou zástěrou a s brejlemi na dlouhém, tlustém nose. Dívala se na mě přes brejle a usmívala se, jako bychom se znali od počátku světa. Náležela patrně k lidem, již mají všude dobré přátelé a již každého oslovují, podávajíce mu obě ruce. Časem zdají se být dotěrnými, ale z pravidla jimi nejsou. Mají pouze srdce dosti velké, aby pojmuli do něho celý svět.

„Paní Jindřiška Arbochová, vládkyně mého domu.“ Můj přítel snažil se žertovati, avšak v celém jeho zevnějšku spočívalo cosi pochmurného, těžkého a dusícího. Časem zadíval se mně ztrnule do obličeje, tak že jsem si jeho pohled nedovedl vysvětliti.

Hovořili jsme o různých věcech a příhodách. Hanuš vypravoval Evě, kterak jsme chytali kdysi raky, při čemž by mně byl málem jeden utrhnul nos. Pamatoval jsem se také na tu veselou příhodu. Slečna Zámišová súčastnila se hovoru jen, pokud bylo nutno, avšak věnovala mu dosti pozornosti. Připadala mně jako věštka s tím vznešeným stínem na svém čele. Líbila se mně rozhodně, tak že jsem se právem domýšlel, že nemůže žena tak příjemná v úzkém styku s mým přítelem býti mi naprosto lhostejnou.

Při svém odchodu žádal jsem jej, aby mě s celou svou rodinou navštívil, že to bude mojí ženě zvláště příjemné, najde-li sousedy, s kterými by mohla sympatisovat. Hanuš díval se do jednoho z růžových keřů u vchodu zahrady, když odpovídal.

„Přijdu, poněvadž nemám příčiny ti to odříci.“

„Brzy?“

„Brzy!“

Eva přinesla mi krásnou, tvrdě červenou růži, kterou jí vychovatelka za tím účelem utrhla. Vyhupujíc se na špičky, podávala mi ji s roztomilým úsměvem, který jí nadmíru slušel.

„Ah, tys pozorná,“ pravil jsem, pohladiv ji po líčku.

„Dej ji své holčičce.“

„Nemám žádné, Evo! Dám ji ale své ženě, ta miluje také růže.“

Odešel jsem nadšen pro tu spokojenou, šťastnou domácnost. Vrátiv se domů netrpělivý a úzkostlivý zvěděti, co se s Arnoštou událo, nalezl jsem ji v jejím pokoji kouřící klidně papirosu. Byla doma již několik hodin a přijela právě, když počalo pršeti.

„Kdes byl?“ tázala se mne, hotovíc se jíti se mnou k večeři.

Vypravoval jsem jí vše, co se událo.

„A jak se jmenuje tvůj přítel?“

„Hanuš Harmach. Zde ti nesu růži od jeho dcerušky, která je zosobněnou dětskou poesií.“

Pohlednuv na svou ženu, spatřil jsem ji bledou jako lilii, se rty pootevřenými, opírající se celým tělem o skříni. Růži ode mne přijala, ale ruka se jí třásla, jako by přijímala ode mne smrtící jed.

„Jsi churava?“ tázal jsem se, polekaně přiskočiv.

Zavrtěla mlčky hlavou.

„Přeješ si něčeho?“

„Nikoliv, děkuji ti. Byla to lehounká mdloba po rychlém útěku před bouří“ vypravila namáhavě ze sebe, což mne znovu polekalo, a přitiskla rty na nádhernou růži od Evy.

„Mám ráda růže,“ dokládala, a já viděl, že se na dlouhých, hedvábných řasách jejích chvěje velká slza.

* * *

(Pokračování.)

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

A záře blouznivých těch zraků teď
jak úsvit v nitro její vnikala,
a srdce její, spící dosavad
snem hlubokým, se v spánku pohnulo,
a touha neznámá jí, podivná,
s dna duše na rty vábila jí vzdech,
vzdech dlouhý, tichý, klid však rušící.
a Pia víčka očí sklopila
tak bílá jak dva lístky z lilie
a jak ty řasy jejich slonily
svou temnou nocí snivý jejich zrak,
tak sladký zmatek jakýs, plný však
též tesknoty, mhou duši kalil jí
a nevěděla, co se děje s ní —
že láska celé její bytosti
se zmocňovala cudné, panenské,
to Pia netušila . . . Poklekla
a spjala ruce. Žádná modlitba
však nepřišla jí v paměť . . . Pozvednout
pak zraku k světci obávala se,
cos šeptalo jí, že by její hled
ne na světce, na muže toho pad',
jejž neviděla již, však tušila
na blízku kdes v těch stínech hlubokých,
již katedralu měnily už v sluj.
Strach jakýs měla, chůvu chopila
za ruku třesouc se a šeptala:
„Již domů pojď . . .“ a vyšla z kostela
a jako ve snách městem kráčela
ni jednou zraku nepozvedajíc.
Však chůva dobře juna viděla,
jak z povzdálí jim šerem sledoval,
až v pošmurný teď viděl vcházet je
a majestátní Tolomeů dům. —

Noc celou na to Pia nespala
a bledá ležela na loži svém
jak z mramoru a stejně nehybná
a její rty si stále šeptaly:
„Co, bože můj! ach, se mnou děje se?
Proč je mi smutno tak? Jsem nevděčna!
Vždyť závidění hodný jest můj los.
Proč stále slzy v oči tlačí se?“

Však ráno, když k ní matka vkročila,
tu zdálo se jí, že to náhle ví,
co tak ji tížilo a tlačilo:
ó, zajisté myšlénka loučení
s tou drahou, sladkou matkou bylo to,
co tak jí srdce krutě svíralo.
V pláč vypukla, a matka tlačila
ji k ňadrům pevně, nad ni schýlena
pak šeptala: „Ó, promiň, Pio má!
Jak povolnosti své teď lituji!
Však slabá jsem a tvrdý otec tvůj!
Má holubice bílá, vydaná
pro celý život, dřív než ze spánku
se duse tvoje světlá probrala!“

Tak šeptala a hořce plakala,
a Pia udiveně hleděla
na její žal, jejž chápat nemohla,
a řekla pouze: „Nerozumím ti.“

„Tím líp, tím líp.“ jí matka šeptala
a líbala ji znova. Přinesly
teď její dívky perly, rubíny
a skvostná roucha, závoj jako sníh
a odívaly Piu. Do chrámu

pak vedli ji a všechny ulice
se lidem plnily a voláno:

„Hle, anděl s nebe kráčí Siénou,
Bůh krásou oděl ho a pokorou.
Ó šťasten jest, kdo zváti může svou
tu spanilou, kvetoucí ratolest
z pně mocných Tolomeů vznešených!“

Jak hrdě Nello hlavu povznášel!
jak hrdě kráčel hlučnou ulicí!...
A v katedrále posléz stáli teď,
a kněz jim ruce svázal, prsteny
teď měnili a Pia pozvedla
zrak plachý vzhůru, v tvář by hleděla
sléz tomu, jenž jí nyní manželem,
a Nello pravil: „Ó, jak šťasten já,
že v boji také jednou podleh' jsem.
Ne smrtelný, však bůh mě porazil!
On zjevil se a hned byl vítězem,
bůh lásky, který nás všech silnější.“

A mezi tím, co dvorně mluvil tak,
zrak Piin bloudil, cos ji nutilo
v dav hleděti, a náhle viděla
zrak blouznivý a bledou, známou tvář,
tvář, kterou znala od včerejška jen,
a přec jí bylo, jak by znala ji
už dávno, dávno... On to opět byl,
ten krásný jinoch, který včera stál
u svatého Ansana oltaře...
Jak hleděl na ni! Bože, jaká zář
mu z očí šla a jaké nadšení,
a jaký smutek též! Jí zdálo se,
že slova, která mluvil manžel jí,
o mnoho hlouběj', krásněj', pravdivěj'
z těch očí linula se, znějíce:
„Jest láska moje silná jako bůh,
tak schvátila mě, že jí umírám...“

A Pia třásla se a zavřela
jak v bázni oči, které odvrátit
už síly neměla, a její muž
ji kolem pasu vzal a odváděl,
neb nohy její pod ní klesaly,
a bylo jí, jako by zmírala,
a náhle chápala co ráno dnes
jí byla matka štkajíc šeptala,
mráz šel jí tělem, paměť jako v tmu
jí zapadala, nevěděla, jak
se z chrámu v otcův navrátila dům.

Tam velké byly hody, hudba, zpěv,
a Pia byla šťastna, na chvíli
když do zahrady staré utéci
se mohla sama. Lehla do trávy
a při šumění stromů sbírala
svou mysl blouznivou a horečnou.

Chlad konejšil ji: „Byl to pouhý blud“
jí šeptal nyní hlas, „chorobný sen!
Stín obraznosti, který rozplyne!
Vždyť nikdy více neuvidím jej!
Jak beze jména, tak bez jsoucnosti
ta vidina, jež pobouřila mě.“

Tak Pia těšila se, povstala,
by v dům se vrátila, v tom vyskytla
se chůva její stará v zahradě
a začala se s pláčem loučiti.
„Ty odejdeš, a já jsem stará tak,“
jí pravila; „ach, zemru dříve snad,
než do Siény navrátíš se zas.“

A začala pak Piu chváliti,
o její kráse hrdě mluvila,
o její ctnosti a pak povídat
se jala švitořivě jako pták
o tom, jak celé město nadšeně
se dneska Pii obdivovalo,
a pojednou jí řekla: „Pomysli,
má sladká lilje, onen mladý muž,
jenž v chrámě včera k tobě přistoupil,
to Sandro Ghizi jest! On vrátil se...
Však trochu pozdě, věru, hledá-li
z let dětských nevěstu! Té vzácnější
si dobyl šlechtic, myslím, hodnější
než kterýkoli Ghizi velké cti
znak Tolomeů s erbem spojit svým!“

Tak žvatlala, a Pia mlčela...
Co vidinou jen bylo před chvílí,
to nyní mžikem bylo bytostí!
Zde Sandro někdy stál, v té zahradě,
zde pravila jí matka: „ženich tvůj!...“

A propast mezi nimi zela teď...
„Ach Sandro, Sandro!“ Pia zalkala.
„Ty přišel's pozdě! Běda, běda nám!“
Když vytřeštěným zrakem dívala
se na ni chůva, Pia lekla se
a svatým křížem znamenala se
a přisahala, nikdy, nikdy víc
že nepustí už jeho vidinu
před duši svou.

Však za to nemohla,
že zahlídla jej v šeré ulici,
když s Nellem z brány města vyjela
na jeho hrad na chlumu modrých hor.
Zrak sklopila a tulila se blíž
na prsa toho, jenž se před bohem
byl mužem jejím stal, a povzdechla. —

Hrad, v kterém žila, čněl nad hustými
a hlubokým lesy, pod nimiž
pláň rozvlněna, žírná, zelená
se šířila, a v dálce, jako sen,
na výšinách Siéna ve slunci
se zjevovala jako v glorii.
Spíš uhodnouti mohlo srdce jí,
než rozeznati s určitostí zrak.
Tam Piiny bloudily myšlénky,
když Nello vyjel v lesy bukové

a ona sama, sama seděla
na šedé baště nebo v komnatě
tak úzké jako cella klášterní.
Jak byla bledá, Pia neblahá!
Ba neblahá, neb nyní zjevil se
jí život v nahé pravdě, bez klamu.
Již nebyl Nello tím, co myslila,
to nebyl bohatýr! Kam zmizela
ta zář, již kolem něho viděla,
když tenkrát vjezd svůj slavil v Siénu?
Muž tvrdý byl to, smělý, odvážný,
však beze vzletu duše, myšlének,
byl mlčenlivým teď a pochmurným
a chladným tak, když nekypěla krev
mu vášní k ní, za kterou styděla
se Pia nyní . . . Zachvívala se
před smyslností zraků planoucích,
před láskou, která něhy neznala . . .
Jak jinak na ni oči hleděly,
ach, muže, jehož jméno vyslovit
rtům zabránila svým . . . A přece žil
zjev spanilý jí stále v paměti!
Když mimoděk ten obraz vznikl v ní,
vždy na kolena v prach se vrhala
a volala o pomoc k andělům
a nad tím hříchem trpce plakala . . .

(Pokračování.)

Martin Kuthen a jeho nakladatel.

Literarni obrázek od *Dra. Zikm. Wintera.*

Za onoho starého času býval poměr mezi spisovatelem a nakladatelem jinačí nežli dnes. Dnes přineseš rukopis nakladateli a on ho buď přijme, neb nepřijme. Přijal-li, pak se už spisovatel nestará o nic, než aby mu po vytištění díla nezapomněli poslati honorář — některý z nedočkavosti shání se po něm už dřív. Druhdy tak nebývalo. Spisovatel „to“ napsal a o vytištění starati se musil sám svým grošem a neměl-li ho, nezbývalo nežli žebrotou u rozličných mecenatů dobyti sobě nákladu buď před tiskem, buď po vytištění. Z dedikací v starých knihách poznáváš velmi světle, kterak uměl spisovatel požebrati; někdy je v knize celá hromada erbů a erbíčků všelijakých těch literarních dobrodinců, které chytil moudrý spisovatel právě těmi erbíčky. To jim lichotilo, bez lichocení nebyl by ten onen dal ani knoflíku sehnutého. K honoráři pomáhal sobě pak spisovatel tím, že hotové dílo prodával, a když trh byl mdlý, tedy knihy „darem“ posílával konšelům rozličných měst a české šlechtě, čekaje za to nějakou „poctu.“ Mnohý při tom pochodil s takovým zdarem, jako se dnes knihkupcům obyčejně dívá, pošlou-li balíčky toho, „co týden dal“, zámožnějším a vzdělanějším třídám našeho národa. Nejedni konšelé vzkázali spisovateli, že „mu z daru děkují“ a „příště aby jich — chudou obec — ušetřil“.

V těch příčinách je historie Kuthenovy kroniky české velice poučna a pro nedostatek podobných zpráv dosti vzácna a zajímava.

Pavel Severýn z Kapí Hory, tiskař knih, pobídl Martina Kuthna, na onen čas ingrosatora knih městských v Staré Praze, aby sebral nějakou českou kroniku. Kterakou námluvu a najednání tiskař s autorem měli, toho nelze opravdu říci, neboť, když se r. 1539 dostaly o to strany obě na soud konšelů staroměstských, tvrdil nakladatel i spisovatel každý něco jiného. To jedno ovšem bylo jisto, že Martin Kuthen měl už od prvopočátku tu moudrou snahu, za malou práci získati co možná největší užitek. Že si malou dal práci, o tom svědčí kronika sama, na kterouž očekávali katolíci i kališníci s hrůzou. Byltě totiž Kuthen velmi uštěpačný pán, umíval psáti štiplavé veršíky, ba uměl i zrádné cedule na vrata v universitě lípati. Tedy se obě strany luterského spisovatele báły. Ale bylo zbytečno. Praví Jireček, že Kuthen při své uštěpačnosti byl „dvořan naproti nepřízni s bůry nikterak necitelný; kronika jeho je dílo učené a politicky docela obojetné“. Ale po našem skromném soudě ani vědecky kronika za mnoho nestojí. Je to sebránka. Už tenkráte bylo lze mezi historiky nejsnáze dostati se.

Když byla kronika vydána, pohádali se všelijak spisovatel s tiskařem, a Martin Kuthen, jejž znám z jiných processů za človíčka velmi škorpivého, položil k soudu písemnou žalobu, „že maje v úmyslu kroniku českou vydati na vyřezání špalíků náklad jest nemalý učinil a maje potom zvláštní naději a víru ku Severýnovi na jeho pěkná slova spoléhaje tu kronyku k vytieštění jemu jest dal na ten spůsob, aby mu takových exemplářů potom polovici dal. Ale potom, když ta knižka dokonána byla, po mnohém rozmlouvání ta cesta jemu od Pavla jest byla podána: chtěl-li by té kronyky jmíti, aby jemu za práci jeho dvacet kop míšeňských grošů (deset našich dukátů) a za papír čtrnáct kop grošů českých (čtrnáct našich dukátů) dal, kdež pak on Martin na to podání, ačkoli jinde laciněji k tomu jest přijíti mohl, však nechtěje dalších škod nésti ty peníze s těžkostí svou velikou jest objednal, s kterýmižto na hotově jest, žádaje podle vlastního Pavla podání, aby k tomu přidržán byl a takové peníze od něho přijal a také kronyky jemu vydal.“

Přečet žalobu, nemůže člověk jináče než dáti právo Kuthenovi. Pořídil-li špalíčky, chtěl-li platiti papír a byl-li ochoten i díl práce tiskařské popraviti deseti našimi dukáty: to věru měl pak právo na polovic exemplarů své duševní práce. Tou žalobou vidí se býti pan Severýn jedním z těch nakladatelů, kteří chtějí tučněti lichvou. Než vyslyšme odpověď a obranu Pavla Severýna, kterou pražským konšelům vykládá jeho přítel právní. Jsa moudrým advokátem nejprv zajisté všecko popírá. Odpírá, aby jakou smlouvu Severýn s Martinem Kuthnem o ty kroniky měli, tuto o tom zprávu čině: „Když ty kronyky k vytisknutí přijal, jiného jest mu nic nepřiřkal ani se podvoloval: (jen to mu pravil), že jemu sám od sebe přátelství učiniti chce a lépe, než-li by on se tomu nadál, a té vůle že jen vždycky byl. Ale poněvadž on

Martin na tom jest přestati, což jemu podáno bylo, nechtěl, ale v soudy se s ním dal, že také jiné vůle není než, co mu právo přinese, že tomu obvyknouti musí; tím dokládaje, že nemoha již déle nezbednosti Martina a častého od přátelů nabádání snésti, tři cest jest mu podal, aby z nich sobě, kterúžby koli chtěl oblíbil, ale on žádné ujíti nechtěl."

Z dlouhé řeči advokátovy vysvítá, že Kuthen přines rukopis kroniky do tiskárny nic obzvláštního nevyjednal, než ubezpečil se na slova tiskařova, že „mu za to přátelství učiní a lépe než by se nadál". Když byla kniha hotova, podával Severýn tak málo přátelství, že se Martin toho nenadál. Odpověď na odpor Severýnova prokuratora učiněna v soudě tato, „že Martin jsa postaven na prvnějším jemu podání peníze jest vyjednal a také skrze to ke škodě přišel; teprův že jsou jemu ty cesty od Pavla podány. I by pak smlouvy žádné s ním neměl, že jest on knížku svou k němu jakožto k řemeslníku přinesl, aby vytištěna byla, a za tu práci podle vlastního podvolení že zaplatiti chce, neb jinde k tomu lacinějí přijíti o šestnáct kop grošů českých jest mohl." Na to vedl svědky a žádal konečně za spravedlivé opatření. Tím slovem skončilo se líčení žalobcovo, tím slovem dal v jev, že již nemíní více mluviti. Zbyla tedy ještě duplika pohnaného. Od něho pravil tedy advokát: „že Pavel ho k sbírání té kronyky přivedl, ješto on by toho byl nikdyž před sebe nevzal, a to všecko, jakž jesti pak sám k tomu se přiznával, že jest ve čtyřech nedělích sebral a hnedby tak mnoho v tom času vydělati chtěl a on nic jiného v tom jesti nehledal než veliké škody jeho, když ještě ani nákladu na to učiněného sobě jest nerozčetl."

Když tedy obě strany požádaly spravedlivého v soudě opatření: kázali páni konšelé oběma vystoupiti na síň čili mazhaus. Konšelé pak v radní síni radu spolu brali, komu dáti z obou právo. Nahlédali i „v města tohoto právo" a v posléze přijali většinou hlasů tento ortel, jejž Severýnovi a Kuthnovi, opětně do rady zavolaným, přečten.

Byl tohoto rozumu: „Poněvadž mezi Martinem Guthenem a Pavlem Severýnem žádná se smlouva o imprimování české kronyky nestala a v tom cest některých sobě podavše přistoupili k tomu a Pavel Severýn Martinovi Guthnovi podal, co za práci i za papír od něho jmíti chce a on Martin obmysliv peníze Pavlovi S. podle podání jeho jemu je dáti chtěl, a on pověděl, že s toho sešlo, a té vejmínky, aby čas jemu Martinovi uložil, toho nepokázal, než to se našlo, že jeden druhého škody nežádá; i jeden ani druhý v tom škody aby nenesl, takto k sobě se zachovati mají: napřed Severýn od Kuthna má peníze přijíti, do třetího dne je má Martin K. dáti, zde na právě vyčisti, neb mluvil, že s nimi na hotově jest, a nad to Martin má mu půl druhého sta těch kronyk Pavlovi Severynovi dáti a Severyn má mu ostatek Martinovi propustiti a nemá jich zadržovati do třetího dne. Stalo se die mercurii po přenešení sv. Václava r. 1539 za purkm. Petra Velikého." Obě strany ortel přijaly a bezpochyby — jakož zvykem bývalo — z něho poděkovaly. Ale co to, že nejdou ze síně soudní domů, že advokáti oba se svými stranami v šepty se dávají, písař že převrhuje v knize svědomí listy, jakoby hledal něco, a co to, že servus purkmistrský nevolá na jiné strany, aby vstupovaly a líčily při svou? To je to, že spisovatel a nakladatel ještě jednu při sami spolu dovésti mají až do ortele. Pře začíná se tedy hned, a my z ní poznáme kus bouřné historie obou pánů mezi sebou, prve než se dostali o kroniku českou na soud spolu. V nové při této změnilo se soudní postavení obou hněvníků: pan Severýn žaloval, Kuthen byl žalován. Nakladatel vinil spisovatele, „že nenáležitě do domu jeho přišedši a čeleď z domu jeho vystrojivši v pokoji, kdež on své věci chová, jest mu drancoval a věci některé bez přítomnosti jeho bral, jakožto špalíky, kteréž jsou jeho, ježto ten a takový skutek mohl by za zlodějství počten býti, že se jest něco více mohlo na ten čas ztratiti, o čemž on ještě vědomost míti nemůže."

Proti této žalobě, kteráž slovem „zlodějství" dosti perna a hodně domluvna jest, odpovídal od Martina Kuthena prokurator, „že tomu odpírá" a když odepřel, jal se vyvraceti žalobu. Prý „bral jest Kuthen špalíky své a to jest mohl dobře učiniti, poněvadž jeho jsú byly a on na ně znamenitý náklad učinil a čeledi jeho že jest nikam nevyšikoval, neb jest to i při přítomnosti jednoho tovaryše učinil, žádaje, aby byl na své poctivosti opatřen." Po témž čtení jsou jacísi svědkové, jichž zpráv neznáme. Po nich zase od Pavla praveno: „že dům jeho každému otevřen není ani pokojové, protož tam bez odpovědi vjíti neměl ani věci jeho vynášeti, neb ty špalíky jemu od něho dány byly." A na to ukázal „svědomí" — to jest, zase čteni jsou z knihy jeho svědkové. Když dočtena svědomí, která se hodila na to, jal se opět hovořiti advokát od Kuthena, „že mu špalíky nedal a také že nesa s děvečkou svou ty špalíky ven, s týmž Pavlem jest se potkal, avšak že jest jemu Pavel tehdáž nic neřekl, než o jiné věci že jsou mluvili." A hned dal čísti svědomí, která po jeho mínění, co právě děl, měla pokázati Taková svědomí zapisovala se dávno před stáním a od každé osoby svědkovy bylo straně, která svědka vedla, platiti písaři a někdy i svědkovi, zameškal-li co, neb vážil-li cestu.

Týmže způsobem jako prve skonána i tato pře: když po replikách a duplikách nic nového více nebylo praveno, oddaly se obě strany spravedlivému považení.

Staropražští konšelé svým ortelem vypověděli v týž den, „die mercurii post translationem Scti Venceslai" za purkmistří „Petri Magni" takto: „Poněvadž on Pavel Severýn toho jest nepokázal, aby ty špalíky on Martin ingrossator jemu dal do impresí tak, aby jich zase vzíti neměl a prve on Martin do domu a do té impresí chodil a on Pavel v tom jemu aby překážku činil, toho jest se ze svědomí nenašlo, ani aby jemu co jiného mimo ty špalíky vzal, z těch příčin Martin jemu tou žalobou povinen není a to také k ujmě poctivosti jeho býti nemá nyní i na časy budúcí a věčné."

S tím bychom dobře mohli skonati historii spisovatele a nakladatele staročeského. Víc v nadpise přítomné drobotiny se neslibuje. Ale snad čtoucí nepohorší se, přidáme-li na poznanou osoby Kuthenovy — ovšem jen stručně — zprávu o jeho soudě, který měl, jsa už písařem městským a nadán přídomkem ze Šprinsberka neb Šprimsberka roku 1543 s universitními pány. Obšírně čte se o tom v knihách soudu komorního. Hned první svědectví poskytuje obrázek, z něhož v ráz postřehujeme poměr městského písaře a spisovatele pana Martina k děkanov-

a direktoru koleje Rejčkovy, učenému mistru Zikmundovi z Helfenberku.

Jakub Šlejfíř svědčí: „Když jsem byl před panem Sixtovým panem purkmistrovým domem, pan Martin byl na hoře s písařem rychtářovým a s mistrem Zikmundem — písař stál u mříže u schodů, tehdy jest mluvil pan mistr latině a pan Martin mu odpověděl: Mistre Zikmunde, mluv český, ne každý latině rozumí! Tehdy mistr mu pověděl: Však toho nezapřím, mluviti to budu kdežkoli, že jsi ty, Martine, nevěrný, že nevěrně učinil proti učení pražskému a proti závazku svému. Potom se dali v hádky a písar páně rychtářů je okřikl, aby toho nechali, poněvadž jsou ku právu přistoupili a jsou lidé rozumní.“ A ptáš-li se, kterak se dostal bakalář Martin Kuthen s professorem universí pražské do bytu purkmistrova, aby si tu na mazhauze nadali, k tomu odpoví druhé svědectví, z něhož vyrozuměti tu smutnou pravdu, že dal Martin pana professora na ulici písařem rychtářským a sluhami právními „obstaviti“, což po novočesku zní, že ho dal sebrati policajtem. Jiřík Streje, jenž ho obstavil, svědčí: „Nebožtík pan Jiřík, rychtář, rozkázal mi, abych obstavil, kohož mi koli rozkázáno bude od Martina — i to sem učinil, že sem obstavil mistra Zikmunda příjmím Antoše, pro dva tisíce, jak v sobě dále obstavuňk šíře obsahuje, v Železné ulici u apoteky nebožtíka Beneše: i při tom nechtěl jest mu Martin toho věřiti na čest i na víru i žádal mne, abych s ním šel ku panu purkmistrovi, tehdáž držel jest purgmistrský ouřad pan Sixt z Otrsdorfu, i nebyl na ten čas doma, byl na nějakém pochovávání, a oni chodíce oba spolu po mazhauze hádali se a mistr Martinovi pověděl ta slova, žes ty, Martine, nevěrný, a že jsi nevěrně proti závazku svému učinil, kterýmž jsi témuž učení pražskému zavázán. Potom v tom pan purkmistr přišel a v tom jest mistr Zikmund dán na závazek až do jitra od pana purgmistra.“ To jest, pana professora pustili na slib cti a víry, že se ráno v radnici postaví a tu že odpoví na obvinění Kuthenovo. Z toho bouře v universitě dobře pochopitelná: právo městské nesmívalo sbírati jen tak ledabylo příslušníky almae matris obyčejné, natož děkana! „Pan rector universitatis mistr Jinřich z Helfenburku vstoupil ve čtvrtek po svatém Havle před purkmistra a pány do rady s knězem Pavlem, farářem sv. Havla, Petrem, farářem od sv. Václava ze Zderazu, Jiříkem, farářem sv. Jindřicha, a tu jsou stěžovali sobě lehkomyslnosť Martina Guthena, kterou jest učinil Zikmundovi, při tom žádali, aby mistra z nepořádného stavuňku propustili, že jest osoba svobodna jsouc obdařena privilegiem od císařů a králů a že k tomu právu nepřináleží, aby ho zastavili, že jest Martin Guthen hrozil a strojil se jiné pány mistry právem jako hnilice sbírati.“ Ale purkmistr a rada dali právo svému písaři Kuthnovi proti mistrům. Ale začátek těch zlých věcí a několikonásobných sporů a pří líčení byl tento. V Michli umřel starý Chalupa. A poněvadž ves slušela universitě, byl Chalupa poddaný a robotný pánů professorů. Podle smutného práva tehdejšího přišli tedy vyslaní z university popisovat statku nebožtíkova. Z nich byl právě Zikmund z Helfenburka. Ale „nevěsta“ starého Chalupy zapřela nějaké zlato — páni je nalezli — sebrali Dorotu nevěstu do vězení pro tu „neupřímnosť“ — a Doroty se ujal městský pan písař Kuthen, práva i jeho spádů znalý a všemi mastmi mazaný. Ten obrátil osten žaloby proti mistru Zikmundovi vině ho, že daleko víc peněz a zlata Dorotě v komoře pobral, nežli ouředně oznámil, a tudy že Dorotu chtějí loupiti.

Podivná historie ta plna jest všelikerakými drobnostmi zajímavými a my ji vypisujeme u větším kulturním díle, kdež náleží. Tu šlo jen o charakteristiku škorpivého českého kronikáře. Tu jednu měl Kuthen s valnou většinou českých spisovatelů společnou povahu, že byl kapsou chuďas, že byl samý dluh, přes to že v posléze chytil se obchodu plátenického. Kuthen měl naposled tolik dluhů, že sobě žádal až i císařovy ochrany! Bál se, aby ho nedali věřitelé do městské šatlavy. Čteme v knihách c. k. místodržitelství list Ferdinanda krále, psaný v srpnu r. 1546 Staroměstským, v kterémž listě toto: „Vznesl na nás Martin Kuten z Šprinsperku, kterak by znamenité těžkosti od věřitelů svých nesl a že by jim rád platce býti chtěl“ — prý se soudí o dědictví u soudu komorního — „dokudž ta pře ke konci nepřijde. Nás se vší ponížeností prosí, abychom na něho milostivé vzhlédnouti a jeho v tom, aby od věřitelů svých bezpečen býti mohl, opatřiti ráčili.“ Na konec poroučí císař, aby vyžádali konšelé od věřitelů Kuthenovi sečkání. Psáno na Hradě Pražském ponděli o vigilii sv. Vavřince.

Tato zpráva je nová a nesnáší se s dosavadním tvrzením, že Kuthen zjednal sobě „těženim z výhodných příležitostí značné jmění.“ Či lamentoval králi klamavě? Obojetní lidé všecko umějí.

Milostná novella.

Napsala *Matilda Serao.*

I.

Fulvio se nklonil, vzal z ruky Paoly zmrzlinu, kterou mu s nejsladším úsměvem podávala, a pohlédnuv jí do očí pravil:

„Miluji vás.“

„Nesmíte mě milovati,“ šeptala mu s největším klidem a usmívala se dále.

„Proč?“

„Proto že mám muže,“ odbyla jej, ale docela vlídně.

„Co na tom?“

A tmavomodré oči Fulviovy zaleskly se vášní. Ona stála před ním stále klidná a stále se usmívajíc, celá růžová; z pod černých, krajkových rukávů prosvítaly její bělostné ruce. Na černých krajkách a na bílých rukou zářily náramky plné drahokamů, teď zrovna spadly jí až na tepny a ona šoupala je nazpět k lokti s velikou na oko pečlivostí pohrávajíc zlatými řetízky i jemnými kruhy jejich. Fulvio rozmrzen pustil lžičku na misku, až to zazvonilo.

„Jděte,“ šeptal hněvivě, „jste protivná, nenávidím vás.“

Paola pohodila lehce hlavou jako nad nemocným, jehož nelze vyhojiti, a odcházela od něho. Hosté shlukli se kolem piana, kde jakýsi bledý mladík s velikou, černou kakadou provázel zpěv stiblé, bíle oděné dívky, která

slabounkým hláskem zpívala jednu Bizetovu romanci. Byla to romance orientální. jakási bizarní nenie, v níž vedle dlouhých vzdechů veselé trilky se honily. Dvě nebo tři dámy se nad tím zamyslily, až jim roztála zmrzlina na miskách; tak je dojal nářek orientální dívky. Manžel Paolin houpal se v lenošce a klidně pokuřoval, dívaje se roztržitě na štíhlou postavu své ženy, která celá v černých krajkách zářila černými korálky. Svěží vánek mořský vnikal čtyrmi okny do hlubokého salonu. Fulvio stál opřen u okna a díval se jako by zamyšlen na moře. Paola nabízela cigarety pánům i dámám, které si troufaly kouřiti. A její ruka. která podávala cigarety. byla tak bílá a pěkně formovaná, že v srdci Fulviově ozvala se opět něžná láska.

„Odpusťte mi," pravil obraceje k ní svoje prosebné zraky.

„Nevím. příteli, co bych vám měla odpustiti," pravila vlídně Paola.

„Jsem surovec a vy jste dobrá."

„Ne, ne," odbývala jej a chtěla zase odcházeti.

„Zůstaňte u mne aspoň okamžik," šeptal hlasem skoro plačícím.

„Nemohu, příteli, tito pánové chtějí kouřit. Můj muž také čeká na cigaretu."

Uprchla lehounká jak motýl a nabížela s úsměvem muži svému cigarety. On na ni pohledl zcela klidně a spokojeně jako člověk úplně šťastný a vybíral si pomalu cigaretu chytaje při tom žertovně ženu svoji za prsty. Zdálo se, že si oba manželé povídají v té chvíli něco hodně sladkého; byli oba tak mladí, tak hezcí, a tak dobře se k sobě hodili, že jejich přátelé pohlíželi na ně s patrným zalíbením, jako se díváme na dva milence. Fulvio stál u okna docela sám, pohlížel také na ten krásný párek, ale blednul. Pak učinil dva nebo tři kroky ku předu — ale v tom blížila se k němu ona vždy stejně pružná a roztomilá.

„Zhasla vám cigareta — přejete si ohně?"

„Nebojíte se," pravil se zuby zaťatými, ale s úsměvem co možná roztomilým, „nebojíte se, že vašeho muže zabiju?"

„Zhasla vám, není-li pravda?"

„Uvidíte, že ho zabiju."

Neřekla mu na to ani slova, ale odcházela zvolna od něho a její tvář stala se jaksi vážnou, jako by jí byla jeho slova ranila.

Nyní všichni činili poklony slečně Sofii, která tak pěkně zpívala „Loučení arabské hostitelky", a útlá dívka, jaksi zamyšlená, se skromně usmívala.

„Máte rád Bizeta?" tázala se Sofie Fulvia, který se také přidružil k společnosti.

„Bizeta?" opakoval jako ve snách.

„Ano, tážì se vás, máte-li rád jeho skladby?"

„Dosti rád," odpověděl roztržitě.

Dívka pohlédla smutně na něho a opakovala, jako by pro sebe, první slova francouzské písně.

„Puisque rien ne t'arrête . . ."

Ale on neslyšel zabrán jsa do svých myšlének.

„ . . . adieu bel étranger," dodala Sofie docela po tichu.

U piana se zatím všichni smáli. Bledý mladík s velikou kakadou vrátil se nedávno z Londýna a vypravoval nyní svým neapolským přátelům, jak horlivě se všecky ty anglické *misses* a *mistresses* učí vášnivým italským romancím: napodobil jejich kroucení a jejich nehezké posuňky se živostí pravého Neapolitána; vzpomínal s hrůzou na ty severní mlhy, v nichž po delší dobu meškati musil. Všichni se mu smáli, zvláště muž Paolin; Paola sama stojíc podle něho chladila se velikým vějířem z černého atlasu, na němž jakýsi fantastický malíř vymaloval měsíčnou noc. A Fulvio nemoha mluviti s Paolou. díval se na ni, a to tak upřeně a vášnivě, že ona asi dvakrát nebo třikrát musila mrknout. Ale on sebou ani nepohnul, jako by byl sám hypnotisován, hltaje z jejích očí, které se na něho nedívaly, nevýslovné konzlo. a ona přirozeně, jako by přílišné světlo ji obtěžovalo, pozvedla široký vějíř a ukryla za ním tvář. Nyní neviděl Fulvio nic nežli její život lesknoucí se černými korálky a tu hezkou, pozdviženou ručku, tisknoucí atlasový vějíř. Všichni se smáli karikaturám mladého hudebníka: Fulvio měl oči plné slz. Sofie pohlédla na něho a lehce, smutně se usmála. V tom vnikl okny vedoucími na moře sladký zvuk mandoliny. Smích umlknul a všichni napjali sluch. Zvuk se blížil a celá společnost vyhrnula se na terasu. Moře bylo černé zrovna jako noc; jenom nahoře na černém nebi chvěly se hvězdy. A na tom tmavém moři jela loďka majíc na přídě krvavé světélko, které se obráželo ve vodě: na loďce někdo hrál. ale viděti ho nebylo. Pouze něco neurčitého se v loďce bělalo, jako bíle oděná dáma. A krvavé světélko obráželo se v moři, a neviditelná mandolína sladce naříkala. a bílý stín seděl bez hnutí, jak po vodě loďka plynula. Celá společnost se zamlčela.

„Látka k romanci," ozval se mladý hudebník přerušiv první mlčení.

„Milostné duetto," doložil jiný z pánů.

„Nevyrušujme jich," pravila vlídně Paola.

„Vy tam v té loďce," vzkřikl její muž, „dobrý večer, dobrý večer a dobrou zábavu!"

Celá společnost opakovala.

„Dobrý večer a dobrou zábavu!"

Pojednou plamínek, který hořel na přídě loďky. ponořil se do vody a zhasnul, mandolína umlkla, a loďka plynula ve tmách a tichu.

„Ti milenci jsou tuze pyšní," mínil muž Paolin.

„A blažení," dodal Fulvio.

„Proč jim závidíte?" tázal se pianista. „V Neapoli máte loděk plné břehy, a bílých šatů plné domy."

„A mandolín snad ještě více," dodal muž Paolin.

„Co mně po loďce i hudbě i bílých šatech!" zvolal Fulvio. „Ale oni se milují, a to jim závidím."

„Nebuďte sentimentální," ozval se kdosi z přátel.

„Láska je to nejkrásnější," pravil Fulvio s hlubokým přesvědčením.

„To jste řekl něco nového!" smál se muž Paolin.

„Nu, tak se ožeňte," mínil pianista. „Fulvio, pohleďte na signoru Paolu a jejího muže a vezměte si z nich příklad. Ožeňte se!"

„Ano, ožeňte se," opakovala vlídně Paola.

„Raději bych zemřel," zašeptal Fulvio. Zatím se společnost vracela do salonu. Po celý večer umlouvali vyjížďku po moři na dvou loďkách a s hudbou.

Někteří myslili, že by bylo lépe vyčkati, až bude úplněk. Ne, mínili jiní, výlety při měsíci jsou již obyčejné, všecko jest vidět a jízda není tak zajímavá; lépe jest jeti v noci jako ti milenci. To mínily zejména dámy; pánové navrhovali, aby se vzala na vodu večeře. Na prahu dveří vedoucích na terasu řekla Paola zdaleka k Fulviovi.

„Pojedete také?"

„Ne; poslyšte," pravil tento hlasem tlumeným.

Ale ona na terasu nevyšla. Některá z dam chtěla odejíti, a tu Sofie, aby společnost ještě pozdržela, jala se zpívati tance se stínem z Dinory. Hosté stojíce naslouchali, ale málo vycvičený hlásek její nestačil na ty všecky složité trilky, jimiž ozvěna Dinoře odpovídá. A tak zpívala ten valčík, jako by plakala.

„Dejte mi můj vějíř," pravila Paola k Fulviovi, který zůstal sám na terase.

„Ne, dokud mne nevyslechnete," odvětil tiskna vějíř ke rtům.

„Dejte mi můj vějíř," opakovala vlídně, ale určitě.

„Vyslechněte mě, vyslechněte mě, zapřisáhám vás, je to věc velice vážná . . ."

Paola mu více neodpověděla, ale vrátila se do salonu; nyní roznášel sluha poháry malagy, v nichž vloženo bylo po kousku ledu, a ona obcházela hosty vlídně se usmívajíc. Když obešla všecky, vzpomněla si na onoho hosta svého, který stál sám na temné terase mezi černým nebem a černějším ještě mořem.

„Dejte mi vějíř, milý příteli."

„Vyslechněte mě," pravil on poznovu. A jeho hlas chvěl se takovou bolestí, že se před nim zastavila. V saloně rozjaření vínem zpívali ve sboru neapolskou píseň. Ona zatím naslouchala slovům Fulviovým.

„Poslyšte. Musím s vámi mluvit. Je to věc velice vážná. Neskákejte mi do řeči, Paolo, prosím vás. Vyslyšte mě, musím vám říci tolik věcí. Nyní mluvit nemohu. Je zde plno lidí, lidí šťastných, a já jsem svrchovaně nešťasten, Paolo, jestliže mě nevyslechnete. Buďte trpělivá, prosím vás. Zkouším mnoho. Vy ovšem ne, ale buďte aspoň soucitná. Musím s vámi mluvit, ale o samotě. Slyšte. Já zůstanu zde, na terase. Zavřete dvéře, lidé budou myslit, že jsem odešel. Prosím vás, zavřete je. Váš muž půjde spat . . . a já chci s vámi mluvit. Budu zde na vás čekat. Až usne, přijďte."

„Nepřijdu," odvětila vlídně.

„Poslyšte, Paolo, jsem jako umírající. Tam se smějí a zpívají, ale já sotva dýchám. Přijďte . . ."

„Nepřijdu," opakovala stejně klidně.

„Poslyšte ještě. Zapřisáhám vás ve jménu vašeho svědomí, svědomí to ženy počestné, zapřisáhám vás vaší dobrotou a vaším soucitem, neodepřete mi tuto poslední přízeň . . . Přijďte . . ."

„Nepřijdu."

„Nepřijdete-li, Paolo, zabiju se."

Pohlédla na něho plaše.

„Zabiju se, Paolo, jestliže nepřijdete. Jste křesťanka. Snad byste mě nenechala takhle umřít."

„Přijdu," odvětila.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Z malých idyl bídy.

I.

Jest podvečer nejmladšího jara. Vzduch čistý, chvíle plna ticha a míru.

Na stráni pod lesem chaloupka šedá, vetchá, stará. Před chaloupkou zahrádka o čtyřech záhonech, obrazena pobořeným plotem. A u tohoto stojí dívka as sedmnáctiletá; tvář bledá, postava slabá, prostředně vysoká, a přece značí celé vzezření svěžest; jest okrasou zde mladost, jež obrazí se nejlépe ve výrazu snivého oka. Dívka ssaje plným douškem večerní vzduch, a oko hledá v mladé trávě první stopu fialek. Jest jí tak volno u srdce, tak blaze, chtěla by vyslovit tu radost duše svojí širému světu, chtěla by vyvolat až vzhůru k těm oblakům to, co plní ji těchou, radostí. A přec neumí city své odíti v jiná slova než v tichý povzdech: „Jak krásný jest ten svět!" Že ještě před půl hodinou lopotila se na panské práci, na to v tu chvíli nevzpomene.

Po stezce směrem ku zahrádce ozvou se pádné kroky. „To otec, a s ním, s Vítem!" Pobledlou tvář pokryje ruměnec. Očekává oba s úsměvem na rtech.

„Matka ve světnici?"

„Ano, tatínku."

A o samotě s ním, s Vítem, dovedou si tak málo říci, a přece by neměnili přítomnou chvíli za nic jiného ve světě. Snad opětujou jen prvý vzdech dívčin. „Jak dnes krásně!" Snad ani nemluví o kráse, snad mluví o pojmu jim bližším, snad i nemluví, a drží se jen za ruce tiše, pohlížejíce sobě v oči, kdož to ví? A když matka zavolá dceru k večeři, jež nahrazuje i prošlý oběd, zdá se jim ta chvíle na zahrádce tak krátká.

A přec v tu dobu není snad šťastnějších duší nad obyvatele chaloupky, jen že muž a žena nemají myšlének tak všeho materialismu prostých, jako jediné dítě jejich, oni těší se nad skrovným výdělkem mozolovité práce své a pojídají tak pobožně chléb těžkou prací rukou svých vydělaný.

A mladší dva? Očekává je podobný osud bídy a strádání, a přece jsou plni útěchy a radosti a naděje.

„Jak krásný jest ten svět!"

A kdyby vyšli z toho malého světa svého v svět veliký —, a poznali blahobyt boháčů a různé ony choutky a potřeby jim neznámé, vzdychli by též „jak krásný jest ten svět?" A byli by pak potěšeni světem svým? —

Blaze jim, že ho neznají! —

II.

Zimní odpoledne. — V „ratejně" dvorské vše pohromadě v polední dobu, chvíli odpočinku.

Muži spěchající na oběd, — ženy otáčející se kolem plotny, — děti volající po matce a — jídlu. —

Světnice sama oddělena v čtyry přístěnky. A za jedním z oněch prkenných přepažení na bídném lůžku mladá žena. — A při ní nemluvně malé, jedva narozené. — Tvář ženina jeví únavu, smrtelnou bledost —

U stolu společného v prostřed ratejny stojí dva muži. Otec narozeného dítěte a jeho soudruh.

„Buď tak dobrý, kamaráde, — víš, — musím k zápisu, a — nemám než dřeváky, — půjč mi boty." —

A „kamarád" s ochotou vyndává z pod postele staré boty, — notně již popraskané boty, — ale to nevadí, a kamarád je neroztrhá více, — jsou dosti veliké. —

*

Mužové i ženy odešli do práce, děti nasycené se utišily a uchýlily ku hře. — Muž stojí ve svátečním ustrojení u postele ženiny, — vedle ženština, „babička“, — držící v rukou zabalené v šátek nemluvně.

„Nu, pozdrav tě Pán Bůh, ženo,“ praví muž na rozchodu a podává této pravici. A oba skloní se nad nemluvňátkem, žehnajíce je křížem.

A v této chvíli jediné společné myšlénky cítí se sami tak svatými, — tak povznešenými nad ten svět. — Oni nechápou, že posvěcuje je ta nevinnost nejsvětější tvářičky jejich děcka na ně zírající, — ale jim zdá se, že pohlíží na ně z této tvářičky sám andělíček boží, — a slzy vstoupnou jim v oči. —

Žena pro tuto chvíli zapomene na přestálé utrpení, zapomene, že dala život opět jen životu plnému boje o ten vezdejší chléb. —

Máť chudina tak málo těch chvil povznášejících nad prostotu života — blaživých vroucností nezkaženého citu; a když pak zavítá k nim podobná chvíle co něco tak cizího jim, a přece tak krásného, — tu dovede ozlatit jim ten život svou nebeskou září tak, že bez reptání a bez stesku plahočí se dále tím životem svým plným odříkání a muk. —

A. Zemanová.

Národní divadlo. (Sofoklova „*Antigona*“). Takové referáty, jako dnešní, píšeme s radostí. Když si umělecké dílo jenom svojí prostou velikostí a krásou podmaní obecenstvo a strhne je k nadšenému potlesku, totě přece ideál divadelního představení. A věru tak četné, vybrané a tak animované obecenstvo jako při premiéře Antigony jsme již dávno v divadle neviděli. Můžeme směle říci, tato prostá, ušlechtilá poesie, která poprvé před 23 věky rozkoší a povznešením rozvlnila hruď Athéňanů, slavila tyto dny na našem jevišti triumf, jaký mnohé moderní dílo, vyšperkované všemi vymoženostmi divadelní techniky, mohlo by ji záviděti. Dům byl vyprodán a po celý večer panovala v divadle nálada právě slavnostní. Kusem kasovním jako „Excelsior“ ovšem „Antigona“ býti nemůže; nicméně můžeme s potěšením konstatovati, že ještě při druhém představení byla návštěva velice hojná.

Sehrána byla „Antigona“ na jevišti našem důstojně. Úlohu titulní provedla pí. Sklenářová velmi krásně; zejména její loučení se s domovem i životem uchvátilo posluchače. Její hlas zněl plně a ty vážné verše plynuly jí z úst jako dojemná hudba. Tutéž chválu musíme vzdáti p. Seifertovi za jeho Haimona. Vladař Kreon připadl p. Šimanovskému, který měl pro tu úlohu i vhodný zjev i ten pravý tón; škoda jen, ze se jeho jindy tak pěkný orgán tenkráte poněkud tratil. Ovšem, Kreon mluví skoro neustále z pozadí jeviště, a tu by bylo zapotřebí hlasu mohutného, aby nad celou scénou dominoval. Kdyby nebylo p. Slukova zapotřebí pro úlohu posla, která také vyžaduje mocného hlasu a herce zkušeného, řekli bychom, aby Kreonta převzal na svá statná bedra. Ale p. Slukov se se svou úlohou loučiti nemůže, neboť nenašel by náhradníka. Plachá poetická Isména svěřena byla sl. Danzerové. Při vší úctě, jakou chováme k umění sl. Danzerové, musíme vyznati, že se nám její Isména dosti nelíbila. Ona jest každým hnutím umělkyně moderní; kothurn jí nesvědčí. Isménu měla hráti pí. Bittnerová. Mohutný Teiresias byl p. Šmaha, zjevem i tonem pravý věštec. Ale zvláštní pozornost obrátil k sobě p. Bittner v úloze hlídače. Mluvil ve slohu, takže jeho úloha nijak nevystupovala z rámce, ale při tom vytvořil ze svého hlídače výbornou figuru, drsného to muže z lidu, kterýž co kontrast proti vladaři a jeho rodině byl na svém místě. O chórech se veřejné mínění značně rozcházelo: jedni si chválili, že pěkná hudba Mendelssohnova budila v nich zvláštní, přiměřenou náladu, jiní si stěžovali, že zpívané chóry rozvoj děje citelně zdržovaly a přerušovaly. Nám se hudba chórů velice líbila, nicméně litovali jsme těch krásných a hlubokých veršů, které ve zpěvu nadobro mizely. Obecenstvo mělo je sice v ruce, ale to dosti nepomáhalo. Nám líbilo by se mnohem více, kdyby je náčelníci jednotlivých chórů pěkně odříkávali, jako se to za doby novější také tu a tam činí. Překlad, jak textu mluveného od prof. Krále, tak i sborů od prof. Dolanského, jest krásný a plynný; zde není to obyčejnou frásí, neboť prof. Král vystříhal se všemožně každého násilného přestavování slov, takže se jeho překlad snadno mluví i poslouchá. Ke konci vzdáváme ještě p. Seifertovi za jeho velice pečlivou režii povinnou chválu.

B. F.

Literarní neopatrnost, která by snadno ublížiti mohla cti bezúhonného muže, nalézáme na str. 65. právě vydaného životopisu Boženy Němcové od Josefa Hanuše (Matice lidu, svazek první na r. 1889). Spisovatel uvádí tam citát z pamětí paní Karoliny Světlé tohoto znění: „Shledala jsem Němcovou ve společnosti mladíka, v jehož nadání skládala největší naděje. Bylť to skutečně člověk duchaplný, ale jinak bezcharakterní.“ — Za slovem mladíka uvedeno jest v závorce: „(K. Bendla?)“ Jest to patrně poznámka pana Josefa Hanuše, který si nerozmyslil, že ublížiti může pověsti našeho všeobecně váženého hudebního skladatele Karla Bendla, který vůbec v oněch letech byl na všeliké spojení se staršími literáty příliš ještě mlád, nebyv pak nikdy literarně činným, tím méně na vydání nějakého časopisu ve spolku s Boženou Němcovou, s níž nikdy ani nemluvil, pomýšleti mohl. Pan Josef Hanuš měl patrně na mysli překladatele Bendla, i dopustil se dvojí chyby, předně té, že uvedl nepravé křestní jméno, a za druhé té, že vůbec jméno uvedl a jednal tím proti intencím paní K. Světlé, která vzácným jemnocitem uvedla faktum, ale jména osoby pominula. Šlechetná Božena Němcová sama nebyla by zajisté svolila k uveřejnění jména spisovatele, který předstíraje vydávání obrázkového časopisu, v kterém by prý Božena Němcová i její muž nalezli hmotného opatření, bral z chudé její ruky — zálohu. Ostatně bychom životopis překladatele Bendla musili blíže znát, abychom byli oprávněni i k mrtvému přistupovati s výčitkou. Věci takové jest nejlépe nechati odpočívat v svatém pokoji.

J. V. S.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XVII 1. února 1889. ČÍSLO 4

Montsalvač.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

(Juliu Zeyerovi.)

Sbor rytířů:

Vysoké hradu cimbuří
plá sluncem v hvozdy dálné.
Oj, vítr když se rozzuří,
jak bije v tesy skalné
a úpí hymny žalné!
Nechť nebes týn se zachmuří,
to cimbuří
všem, kdož jdou kol, plá, svítí
v žití.

Jeden hlas:

Tam ze smaragdu uměle
démantu šperkem spjata
plá mísa v zdobě přeskvělé,
v ní Kristova krev svatá.

Kdo víru v srdci zachoval
a při tom něhy růže,
jen zaslouží, kde svatý Gral,
že rytířem být může.

On vidí v noci setmělé,
kdy v stínech svět se tají,
ku svaté míse andělé
jak sborem přilétají.

On může v jich se vmísit dav
a tichý mezi nimi
té svaté krve rudý splav
pít ústy žíznivými.

A v očích nové síly jas,
zdráv může vesel vstáti
a chápat kouzlo tajných kras,
jež vesmírem zři pláti.

A čísti v duši člověka
a rozuměti zvěři,
zřít pevný přístav z daleka,
co jiným se noc šeří.

Sbor rytířů:

Bezčetný poutníků jest sbor,
jenž dole v stínech kráčí.
Červánek dávno zmizel s hor,
noc jako havran kvačí
blíž perutí svou dračí.
Nám ale jako meteor
plá v duši, v zor
tvůj, Kriste, odkaz, nám svítí
v žití.

Věrná služba.

Vypravuje Zahir Kedić.

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

Tuším, že ani nevíte, kde byla moje kolébka. Domníváte se, že jsem se narodil nedaleko Cařihradu, a zatím spatřil jsem světlo světa v největším hercegovském městě Mostaru, v neúhledném zákoutí, kam ustavičně doléhá šumění vod Neretviných. Obývali jsme malý kamenný domek na blízku staroslavného mostu, malý děravý domek s neomítnutými stěnami, s jedním patrem a s nerovnou kamennou střechou, na kteréž vždy, bylo-li slunné počasí, vyhřívala se líná stará kočka ve družné společnosti opelichané kavky. Co nám tehdy poskytovalo možnosti žíti a nemíti hladu, věru nevím. Až dosud jest mi to hádankou, kterou rozřešiti již několikráte nadarmo jsem se pokoušel.

Otec můj sedával od rána do večera v přízemí našeho domku a vařil tam na prostém ohništi kávu. Byl totiž kavárníkem, avšak mnohdy po všecek den ani jediný host o práh náš nezavadil, a bylo-li někdy přece kolem ohniště hlučněji, byli to zajisté otcovi přátelé,

kteří přišli pobesedovat nebo vypít koflíčku černého moku zadarmo. A přece vždy měli jsme svoji snídani, svůj oběd i svoji večeři, a nikdy nebylo ani mně ani mé malé sestřičce choditi v roztrhaném oděvu nebo marně toužiti v dětství po hračkách a pamlscích.

Vychování moje bylo velmi pečlivé, chtěliť rodičové ze mne míti úředníka, čehož arci tehdy bylo dopřáno jenom nemnohým smrtelníkům. Leč vše zcela dobře se dařilo. Rychle uběhla mi dětská léta, plničká milých, lahodných a tklivých vzpomínek, a než jsem se nadál, Neretva přála mi tichým šuměním už po dvacáté k narozeninám. V té době připravoval jsem se vstoupiti do malé řady kjatibův, to jest písařův, a domáhati se odtamtud v některém krajském městě bosenském nebo hercegovském úřadu defterdara.

Ale úřednické naděje moje pojednou zvrhly se v niveč, rozplynuly se jak dým. —

Matka moje náhle zemřela, jako by ji kosou podťal, a rozkvétající sestra moje za několik dní šla za ní na Mostarský hřbitov, litována jsouc známými a oplakávána otcem.

Od té doby náš prostý dům byl učiněnou poušti. Otec byl jako tělo bez ducha. Sedával sice pořád den co den v přízemku u ohniště, však to bývalo obyčejně vyhaslé, a zanesla-li k nám někdy náhoda hostě, bylo mu tužiti se trpělivostí, než se dočkal kávy.

Doufal jsem, že otec ze zármutku svého časem poněkud se vybéře, ale mýlil jsem se. Čím dále tím byl smutnější i zadumanější, a nic nemohlo jej ze zasmušilosti vytrhnouti. Konečně, nevím proč, znesvářil se zle s úřadem, a tím ovšem byla nadobro zatarasena cesta mé úřednické budoucnosti. To náš smutný život ještě více ztrpčilo.

Měl jsem nejlepší naději státi se jednou majetníkem naší zanedbané kavárny a s ní i domu s oprýskanými stěnami, s kostrbatou střechou a prastarou kočkou, když otec, vrátiv se z neobyčejně dlouhé vycházky, pravil ke mně z čista jasna chladným hlasem:

„Prodal jsem domek a vše v něm sousedu Omerovi. Nezůstaneme déle v Mostaru. Připrav se. Za týden odejdeme odtud ke strýci Mehmedovi. Tam snad bude lépe.“

Více neřekl a strojil se hned na cestu. A za týden ubírali jsme se již k Metkovićům a odtamtud pluli jsme k novému, leč velmi vzdálenému sídlu.

Strýc bydlil v přívětivé vesnici nedaleko Cařihradu, však ještě na pobřeží evropském. Ach, byl to libezný útulek, který nás očekával. Vesnice Bojadži kioj má krásnou polohu u samého Bosporu naproti městu Kanlydže, které má již základy na půdě asijské, uvěříte tedy, že jsem byl novému bydlišti povděčen.

Však dobrá mysl má opět brzo byla zakalena nepříznivým osudem. Otec můj, jenž doufal najíti v novém domově osvěžení a zapomenutí na rány v Mostaru utrpené, neokřál ani na chvíli, nezbavil se svého zármutku ani na okamžik. Vadl a scházel jako podlomený strom a za rok zamhouřil na vždy oči, aniž se dočkal mého zaopatření, kteréž mu vždy leželo pilně na starostlivém srdci. A já, ač mi bylo již více než dvacet let, stal jsem se darmošlapem krásné vesnice a břemenem dobrého strýce, který mi poskytoval bezplatně přístřeší i stravy, kdežto já mezitím v bezvýsledném shonu po nějakém zaměstnání utratil jsem do posledního haléře malé jmění, které jsem zdědil po otci.

Teprve po dalším roce nečinnosti a prázdných toulek, když jsem skrovné bohatství svoje vyčerpal až na dno, dopídil jsem se nepatrného živobytí v naší vesnici, i uchopil jsem se nové činnosti oběma rukama, jen abych nebyl na obtíž strýcovi.

To byla tedy důležitá změna v mém životě, však jiná mnohem důležitější pohnula značně mými vratkými city brzo po té. Ach té sladké, čarovné doby první lásky!

Vracel jsem se každodenně z místa svého zaměstnání, jež bylo malý konsek za vesnicí, domů a potkával často na té cestě mladou dívku, která v tu dobu docházívala vždy se dvěma velikýma nádobama pro vodu do blízké studnice. Hned poprvé, když jsem její švižnou, ztepilou postavu spatřil, srdce ozvalo se mi podnikavým tepotem. Neviděl jsem jí nikdy před tím, ale ani dosti málo jsem nepochyboval, že pod její cudnou rouškou ukrývá se sličný obličej a kouzlo libých dívčích vděkův.

Pokaždé, když jsem pružnou a vábnou bytost dívčinu, oblečenou vždy prostým, leč nanejvýš čistotným oděvem, spatřil, byl jsem nemálo osvěžen, jako bych byl žíznivý se napil z čistého okřávajícího zřídla. Však když někdy nepodařilo se mi s dívčinou se potkati, scházelo mi až do nového setkání všude cosi a byl jsem velmi mrzut. A přece, ačkoliv dívka každým novým spatřením vždy hlouběji se upevnila v mém srdci a opanovávala je vítězně svou domnělou krásou, neměl jsem dosti odvahy, abych se k ní důvěrněji přiblížil nebo jenom sebe kratším promluvením ji oslovil. Obával jsem se, že by jediným odpuzujícím pohledem nebo nelibým slovem zavrhla a na vždy zaplašila moje malé naděje a veliké tužby, které den ke dni horoucněji ulpívaly na její mlčelivé, zakryté kráse.

Tak moje tichá, leč vroucí láska trvala asi čtvrt léta, a ještě jsem neměl žádné známky, že by dívka pohlížela na mne jinak než lhostejnýma zrakoma. Mezitím měl jsem dosti času dověděti se, či jest. Hankia byla dcerkou chudého Achmeta Ramadana, který měl hodně dětí a hodně nedostatků hmotných k živobytí. Kromě toho měl ještě tři soumary, které pronajímal každému, kdo jen trochu slušně zaplatil, nejčastěji cizincům, obhlížejícím poutavé vnady Bosporu. Nebyla tedy Hankia ani pět nebo šest ostatních dítek jeho vychovány v přepychu.

Však čím méně děti Achmeta Ramadana mohly se chlubiti zámožností, tím více mohly se pyšniti údělem neobyčejné leposti a krásy. A ze všech dětí Achmetových Hankia byla nejspanilejší. S kýmkoliv jsem o ní mluvil, každý se zmiňoval s pochvalou o jejím milém, půvabném zjevu, který obracel na se pohledy lidí již tehdy, když jako malé a později větší dospívající děvčátko s obličejem ještě nepokrytým objevovala se na vesnické ulici. A do jaké sličnosti rozvila se asi tehdy, když minula její dětská léta a když bytost její stala se pokladnicí oněch skvostův, které jsou nejvábnějšími a nejdražšími klenoty panenství!

Ta všechna chvála, kterou jsem o Hankii slyšel, podněcovala srdce moje vždy k většímu plápolu, jenž byl tím mocnější, čím byl tišší a skrytější. A ovšem, co měl jsem si počíti já ubožák, nemající v tom čase nic jiného, než tělo a duši a mimo to jen takové prostředky životní, které sotva stačily ukojiti můj hlad a nejnutnější potřeby

chudého člověka? Bylo by bývalo tedy pošetilé pokoušeti se o přízeň dívčinu bez naděje, že mohu uživiti ženu a založiti si aspoň trochu spořádanou a spokojenou domácnost. Nezbývalo mi než posunouti naděje a přání taková velmi daleko do budoucna a spokojovati se zatím nemluvnými, leč přece výmluvnými pohledy na cestě za vesnicí.

Dívka s počátku skorem ani si mne nevšímala. Jak jsem ji z dalcka již spatřil ztepilou, pružnou a důstojnou blížiti se, tak také mne mijela, jako by mne na blízku nebylo. Arci nemohl jsem nikdy v nápadnou důvěrnost nebo příchylnost její doufati, vždyť víte, jaký mrav v ohledu tom jest u Turkův a jak uzavírají se námluvy a sňatky. Ale přece nepatrný pokyn rukou, nachýlení hlavy, významné pohlednutí mohlo býti naší tajnou mluvou. Víry, mravy a způsoby jsou rozličny, však srdce a láska jsou všude stejny a neptají se obyčejně při tom, srovnává-li se jejich vzplanutí s národností a náboženstvím čili nic.

A tak konečně dělo se také u mne i u Hankie. Ona zajisté již dávno zcela dobře porozuměla mluvě mých očí, a já posléze v onom úzkém proužku obličeje, který nezakryt vyzíral mi vstříc hlubokýma a snivýma, leč i s počátku chladnýma očima, postřehl jsem toužennou odvetu, a nitro moje naplnilo se při tom nevýslovně sladkým blahem a radosti. Jak jsem byl šťasten, když jsem spatřil, že ovládající oči dívčiny při setkání našem živěji se zaleskly a že pod tím jasným zrakem ukrývá se její něžný, laskavý úsměv!

Však také ještě jiná okolnost mne přesvědčovala, že Hankia přeje mým tužbám a němým hovorům. Kdežto jindy jsem ji potkával vždy asi za tři nebo za čtyri dny jednou, spatřoval jsem ji později skorem den co den, i bylo patrno, že vědouc, kdy se pravidelně vracím z práce do vesnice, vycházela touž chvíli zúmyslně ke studnici pro vodu.

Tak známost moje s Hankií trvala skorem už rok, aniž jsme na sebe slovíčko promluvili. Však žhoucí, plamenné pohledy její, sálající nejsrdečnější oddanosti a láskou, pověděly mi mnohem více než tisícerá slova i sebe hovornějších i výmluvnějších úst. Měl jsem sice již několikráte v úmyslu osloviti ji, abych poznal, jak zní libezná odpověď z jejích rtův, ale nikdy nenaskytla se mi k tomu žádoucí příležitost. Buď s Hankií kráčela malá její sestřička, buď byli na blízku lidé, chodící tou dobou nejvíce pro vodu, anebo konečně, nahodila-li se nejlepší příležitost býti s dívkou nepozorován, hrdlo rázem mi se zavřelo, prsa se zúžila, i ztratil jsem pojednou všecku odvahu k milostným vyznáním, ačkoliv každý nový pohled dívčin vybízel a podněcoval mne k odhodlanosti a k činům.

Pojednou chování dívčino nápadně se změnilo. Každý pohled její, ba i každý pohyb jejího půvabného těla dával na jevo jakousi úzkostlivost. Zdálo se mi, že si přeje, bych konečně se odvážil a promluvil, aby i ona měla příležitost promluviti. Ale než jsem k tomu nalezl příhodný okamžik a než jsem se dostatečně osmělil, Hankia přestala choditi pro vodu, a asi čtrnácte dní jsem jí nespatřil ani u zřídla, ani ve vesnici.

Na místo ní chodila pro vodu jiná, asi jedenáctiletá dceruška Achmetova, i odhodlal jsem se jí jednou optati, proč Hankia více se neukazuje.

Děvčátko nepovědělo mi nic důležitého, však aspoň také nic nevítaného.

„Hankia jest doma," zněla jeho nejsrozumitelnější odpověď na moje dotazování.

„A proč nedochází jako dříve pro vodu?" byla moje další, snad příliš smělá otázka.

„Nevím!" odpovědělo děvčátko a pospíchalo rychle ode mne.

Konečně asi po čtrnácti dnech jsem Hankii zase spatřil. Vycházela z vesnice chvatným krokem proti mně, na všechny strany pozorně se ohlížejíc. Tentokráte neměla v rukou nádob na vodu, bylo tedy patrno, že vyšla z domu za jiným účelem.

Ubírala se přímo ke mně. Veškera chůze a každý pohyb její mne přesvědčoval, že zajisté veliká příčina přimčla ji, by se odhodlala vyjíti mi vstříc a osloviti mne.

Srdce mohutně mi zabušilo. Zrychlil jsem také kroky, ale pamatuji se velmi dobře, jak před očima mi poskakovaly mžitky a jak mi hlavou táhly mrákoty.

V tom už byla přede mnou a zastavila se. Chtěla právě promluviti, ale hrozebný, hněvivý hlas, zaznévši v tom okamžiku od vesnice, umlčel ji slova na rtech.

Vzhledl jsem a spatřil blížiti se kvapem starého Achmeta Ramadana. A než jsme se vzpamatovali z toho překvapení, a než někomu z nás se podařilo promluviti, otec dívčin už přikvapil, uchopil Hankii zlostně za ruku a odváděl ji zpět do vesnice, při tom mi klna a hroze rukou. A než jsem se opět vzmužil a z traplivého podivení probral, Hankia byla již ta tam, a s ní, zdálo se mi, láska a štěstí moje ulétlo kraj světa.

V následujících dnech arci jsem dívky více nespatřil, a nedivil jsem se tomu. Otec její, jemuž láska moje a dívčina nejspíše nebyla vhod, ostříhal zajisté Hankii, aby nemohla se mnou poznovu se stýkati a zalévati tak bujný cit milosti ve svých mladých ňadrech.

Byl jsem velmi nešťasten a velmi skličen, i myslil jsem nejinak, než že všecek můj život budoucí odporem Achmetovým se rozpadává a rozplývá v niveč. Však přece, kdykoliv jsem si vzpomněl, jak vroucně a opravdově Hankia se mnou hovořila žhoucíma zrakoma, počínal jsem zase doufati, že nepodaří se ani sebe větší snaze otcově lásku z prsou dívčiných vypuditi. A toto doufání bylo mi jedinou útěchou.

Těšil jsem se nadějí, že čas, tento nejlepší vítěz nad lidskými vášněmi a úmysly, obměkčí přece někdy srdce a přísnost Achmetovu a dá mi přiblížiti se zase k Hankii, jejíž láska obstojí v každé zkoušce, i v těžké zkoušce dlouhého čekání. Jaká to pošetilost! Domníval jsem se najíti zase v čase spásu a ztracené štěstí, a nepadlo mi ani na rozum, že dlouhá doba může býti spíše na úkor lásce než otcově nenávisti.

Avšak brzo byl jsem trapně vyveden ze svých omládajících nadějí a potěšujících domněnek. Spíše smrti byl bych se nadál než zprávy, která div neutrhla mého rozechvělého srdce.

Po vesnici rozlétla se pojednou novina, jaké štěstí potkalo rodinu Achmeta Ramadana. Bohatý paša Hajredin zahlédl před nedávnem Hankii, a vábná bytost její upoutala ho tak, že pátral po její rodině, a přesvědčiv se o dívčině výborné kráse, dobyl ji i proti vůli její velmi snadno u chudého otce pro svůj cařihradský harem.

*

Když jsem se o tom dověděl, Hankia již byla asi třetí den z domova u svého nového velitele, a Achmet Ramadan chystal se s ostatní rodinou svou ji následovati. Starý ten muž byl šťasten, neboť jest vzácnou náhodou státi se okrasou haremu bohatého paši, tím vzácnější, poskytne-li to otci, bratřím a sestrám lepšího bydla a snazšího živobytí.

Za to já jsem myslil, že se zadusím žalem a hořkostí. Nenáviděl jsem Achmeta Ramadana na smrt, ačkoliv každý rozumný a nestranný člověk zajisté by uznal, že nejednal vůči mně nesprávně, nýbrž že velmi dobře zaopatřil dceru i sebe. Útulná vesnice Bojadži kioj ztratila pro mne veškeren půvab a stala se mi zdrojem nevyličitelných zármutkův a bolestných vzpomínek. Jmenovitě onen kus cesty za vesnicí u pramene, kdež jsem obyčejně Hankii potkával, budil v mých prsou veškery trapné city mého neštěstí. Zřídka jsem tamtudy prošel, aniž se mi nedrala mhla do očí a aniž mi srdce nezabušilo hlasitým tlukotem. Nejednou se mi zdálo, že Hankia vychází opět jako druhdy se dvěma nádobama z vesnice, že krásná, úchvatně libezná se blíží ke mně a že zabodává vášnivé oči do mých kalných zrakův. A pokaždé, jakmile jsem procitl z takových přízrakův, bylo mi mnohem truchleji a teskliněji, i zdálo se mi, že odevšad zírá na mne mrtvá, netečná prázdnota. Ano. Bojadži kioj byla mi pustou, nevlídnou vesnicí, byla hrobem mé skromné naděje, mých tužeb, mého štěstí, byla mi vzpomínkou všeho toho, co hrozilo zbaviti mne zdravého rozumu.

(Pokračování.)

O nynější lužické literatuře.

Příspěvek ku poznání kulturních snažení lužických Srbů. Napsal *Adolf Černý.*

Jsou doby v dějinách národů, jimž se divíme pro pohnutost jejich, pro oheň, kterým dovedl národ vzplanouti za ideje vznešené, pro sílu, kterou vzkypěla životní moc národu a jež vztyčila vysoko prapor jeho duševní či hmotné, ale vždy imponující přesily, mohutnosti a velikosti.

Takových dob neměl národ lužickosrbský.

Odhrnujíce, pokud možno, mlhu jeho nejstarších dějin, odhalujeme jej jako nejtišší kmen polabské bašty slovanské, usídlený v kraji, odděleném od ostatního světa spoustami lesů, v nichž se i zrádná bahna tajila. V odloučené té vlasti bydlel lid, jenž nám skytá vzor, typický obraz tichého života slovanského, jenž v tichosti své, nepozorován, neobáván a proto nevšímán zachoval se až našim dnům jako živý obraz života vyhubené větve polabských Slovanů. Nezapsán v dějiny rekovnými činy ani významnou evolucí duševní, spíše skoro ztracen v historii, jež se jen tak mimochodem o něm zmiňuje — a přece tady, živý, živoucí a mající naděje i právo k dalšímu životu!

Naděje a právo.

Usuďme o tom z následujícího přehledu jeho snah literárních posledních let a dnů. Prve, nežli obrátíme oči své na literaturu lužickou, přiveďme si na mysl, že chceme mluviti o písemnictví národku, osamělého uprostřed rozsáhlé populace německé jako kapka oleje uprostřed oceánu, o písemnictví národku 177tisícového, roztýleného po sedmi stech šedesáti třech vesnicích a nemajícího ni jediného svého srbského města. O literatuře národku, jenž jest divem Evropy našeho věku. Neznám a nenalézám aspoň nikde jinde příkladu jemu podobného.

I.

Chceme jednati o nynější lužické literatuře, ale nemůžeme o ní mluviti jako o literatuře *jedné*. Lužičané jsou tak nešťastni, že jsou u veškerém životě, tedy i v písemnictví rozděleni na *Hornolužičany* a *Dolnolužičany*. Dělí je jazyk dosti citelně rozdílný. Lid obecný v mnohých případech těžko se mezi sebou dorozumí, je-li ze dvou končin Lužice: z Horní (z okolí Budyšína) a Dolní (z okolí Chotěbuze). Je tedy od pradávna dvojí literatura lužická, jest i obecenstvo literární rozděleno na dvé — a v tom chyba. Kniha hornolužická nenachází odbytu u Dolnolužičanů a naopak. Jest tím tudíž *každá* kniha lužická odkázána na polovici svého lidu. Není tištěna pro 177 tisíc Lužičanů vůbec, ale buď zvlášť pro 101 tisíc Hornolužičanů, nebo pro 76 tisíc Srbů dolnolužických. To jest ovšem důležitá a neblahá okolnost, která první tísní lužické poměry literární — podobně jako škodí národním zájmům lužickým vůbec.

To je příčina a překážka, která leží v lidu samém. Překážka ta není zaviněna, je diktována historií a musí se s ní počítati jako s neodčinitelným historickým faktem. Bohu žel, že s neodčinitelným! Vyskytovaly se sice skoro ve všech dobách literární historie lužické snahy po sblížení, po případě sloučení obou nářečí, hornolužického a dolnolužického, v literatuře i veřejném životě; snahy to vážné, důležité, poháněné a povzbuzované přesvědčením o užitku, jaký by z uskutečnění jich vyplynul — ale skoro bezvýsledné. Jak vážným momentem v národním rozvoji lužických Srbů by bylo splynutí obou větví lužických, o tom nejlepší svědectví vydává to, že Michal *Hórnik*, Lužičan, jehož jméno jistě známým, milým a váženým zvukem ozývá se po všech vlastech slovanských, že střízlivý učenec ten sám jest nejznamenitějším zástupcem této myšlénky. Jen přehlédněme jeho činnost a poznáme, že ve všech směrech hleděl a hledí přispívati ku žádoucímu onomu, bohužel však tak nedostižnému sblížení. On sám doznává, že sblížení jest na ten čas nemožným.

Je však jiná neblahá okolnost, která nebyla původně v jádro lidu vložena, jež se teprve v dějinách ukázala, byla v národ lužický sice cizím obratem dějinným vmetena, ale v literaturu Lužičany samými uvedena. Míním tu nešťastnou *roztržku církevní*, která se i s literaturou skřížila a jí v postupu a zdárném prospívání zdržovala a překážela jí i překáží. Je to smutná kapitola v dějinách lužického života národního i lužické literatury, kapitola, které si musíme bedlivě povšimnouti, chceme-li porozuměti různým zjevům v lužickosrbském životě literárním.

Reformací rozděleni Lužičané na katolíky i lutherány. Ubozí, nedosti na tom, že rozštěpení jazykem, — ještě roztržení ve vyznání náboženském bylo zapotřebí, aby dále štěpilo, rozkládalo a odcizovalo nárůdek beztoho maličký uprostřed vždy bouřných vln živlů cizorodého. Učinil jsem přirovnání Lužičanů ku kapce oleje na vodách. Ale vidím, že není zcela správno a případno. Připadají nám jako nepatrná kapka oleje, která se s vodou nemísí, a třeba nepatrná, samostatně plove po povrchu vodním — připadají nám tak, pohlížíme-li zpět v šero dějin. Ale ohledáváme-li blíže okolnosti a poměry jak srbské, tak německé, zdají se nám Lužičané býti spíše houbou, hozenou na vodu. Chvilku plove po hladině, ale voda pomalu vniká v její póry, dutiny její zveličuje, naplňuje, činí ji těžší, až ji strhne na dno a pohřbí v hlubinách svých . . Ale vari, těžké myšlénky! Nechtěl jsem býti pessimistou, vždyť jsem vytknul za úkol přítomné stati nejen důkaz, že mají Lužičané nynějších dnů právo k dalšímu životu — ale i naději!

Kdosi mi vytkne, k čemu se rozčiluji? Lužičané byli rozděleni v katolíky a evangelíky — a co dál? Ó, mnoho! Předně rozdělena celá literatura *obsahem* na *katolickou* a *evangelickou*, tedy rozpolténo čtenářstvo hornolužické*) na dva tábory, kteráž roztržka posud trvá. Za druhé i ve *formě* zevnější rozdělena literatura hornolužická propastí na dvé. Ještě dnes píší se knihy z valné části buď výhradně pro evangelické neb katolické čtenáře. Totiž spisovatelé sami si toho asi nepřejí (s výjimkou při spisech náboženských) — ale čtenáři jejich sami roztřiďují jejich knihy v katolické a evangelické a čtou jen buď ty, buď ony. Jak to, pro Bůh, možno? Toť holý nesmysl. Což prostý čtenář pozná, psal-li knihu katolík či lutherán? — I ovšem, že pozná, na prvý pohled. Vyvinul se v lužické literatuře dvojí *pravopis*: katolický a evangelický. Tato roztržka v pravopise vládla již v minulém věku a nepodařilo se ji posud odstraniti. Řekněme přímo: umíněností evangelíků. Nepíšeme tendenčně, nestojíme výlučně při jedné ani při druhé straně, jsme upřímnými přátely všech Srbů bez rozdílu — ale svědomí nás nutí, že ten výrok zaznamenáváme.

Byl sice evangelický kněz Michal Brancel (otec velikého Srba, Abrahama Brancela či Frencela) prvním, jenž sestavil rozumný pravopis lužický — ale byl to také evangelický duchovní Běrling, jenž způsobil dvojakost pravopisu svou knihou „Didascalia seu orthographia Vandalica“ (1689). *Katolíci* (Ticin) přidrželi se slovanštějšího způsobu psaní Brancelova, kdežto *evangelíci* psali nadále německejším pravopisem Běrlingovým *). Kdežto na katolické straně objevovala a jeví se vždy snaha po zřízení způsobu psaní analogicky podle pravopisův českého a polského (Jordan, Buk, Hórnik) a přece i po přiblížení k evangelíkům v orthografii, drželi se evangelíci houževnatě německého psaní, ba zapadali v toto napodobení němčiny v pravopise vždy hloub a hlouběji (Matej a jiní). Povstali sice z nich dva učenci, Smoleř a Pful, kteří společně s katolickými horlivci, Jordanem, Bukem a Hórnikem, zbudovali pravopis nový — ale tím jednoty nedocíleno. Přibyl pouze *třetí* způsob psaní. Tento nový pravopis v *latince* nenašel přízně u lidu, jenž měl dvojí pravopis ve *fraktuře* (katolický a evangelický). Nenašel přízně a rozšíření proto, že nebyl v starých pravopisech připraven. Tak zůstal nadále pro evangelický obecný lid pravopis Běrlingův, Matejův a jiných, čili evangelický, pro lid katolický pak Brancelův, Ticinův, Světlíkův, Tecelinův a druhých, čili katolický pravopis; vzdělanější pak měli nový, jednotný pravopis analogický v latince. Tak jest podnes. Neboť, ačkoli Hórnik radikální přeměnou lidového pravopisu katolického ve fraktuře znamenitě se přiblížil jednotnému pravopisu, tak že ke splynutí zbývá pouze ponenáhlé přijetí latinky, zůstávají evangelíci konservativně při svém německém pravopise, neměníce na něm skoro ani dost málo, neblížíce se tedy pravopisu jednotnému.**)

Následek této nejednoty jest seslabení, rozčástění čtenářstva. Věci, tištěné novým pravopisem, dobývají si těžko přístupu v jádro lidu; ještě nejspíše nacházejí odbytu u katolíků, poněvadž jejich lidový pravopis blízek jest pravopisu novému. Pro tuto příčinu píší a tisknou se knihy, přímo lidu určené, jedním z pravopisů lidových, podle toho, které části národu jsou více určeny. Zhusta pořizují se dvě redakce téhož spisu, jedna ve smyslu pravopisu evangelického, druhá katolického. Ku př. hospodářský časopis hornolužický, „Serbski Hospodař“, tiskne se zvlášť pro evangelíky a zvlášť pro katolíky (evangelíkům přikládán jest jakožto příloha „Srbských novin“, katolíkům pak přílohou ke „Katolickému poslu“). Obojí vydání je téhož obsahu! —

*) O němž jedině zde může býti řeč, poněvadž Dolnolužičané přijali šmahem všichni reformaci a nebyli tedy nábožensky rozděleni.

*) Obšírně o vývoji lužických pravopisů viz *„Slovanský sborník“* 1887 str. 224. a dále, ve článku „Michal Hórnik“.

**) Evangelíci píší ku př. ß=s, ſ=z, ʒ=c a pod., kdežto katolíci mají ſ=s, ʒ=z, c=c atd.

(Pokračování.)

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Čas pomalu ač minul, minul přec,
nž zeleň bledla svěží na nivách,
a dávno zvadl vonný na nich květ,
a ptáci mlčeli už v lesinách,
jen skřivan ještě zpívaje se nes'
do vedrem zbledlé hloubi blankytu
a padal jako bleskem sražený
zas k zemi, umlkaje znavením . . .

A Pia též jak vedrem zmořena
na lůžko jednou klesla v horečce,
neb byla o něm snila celou noc.

ji zdálo se, že s ním zas mluvila
v tom šerém kostele, že za ruku
ji pojal, že jí trpce vyčítal,
proč v dětství daný porušila slib.

A Pia plakala po celý den
a děla: „Bože můj, co platno mi,
že bdíc, ten obraz jeho přesladký
si z duše rvu, ach, silou veškerou?
On ve sny moje, krutý, vedral se
a mučí mě a mučí!... Bože můj,
a horší jest, že nezjeví-li sen
mi dlouho jeho tvář, pak smutna jsem...“
A do prsou se bila kajicně.
Pak vzpřímila se řkouc: „Chci silná být,
a manžel můj mi budiž podporou!
Ó, vyznám se mu, vždyť jsem bez viny!
To pokušení pouze ďábla jest!
Ó, zajisté, mě láska vyléčí,
ta pravá láska, láska povinná.
Jsem nespravedlivá, má choroba
mě dráždí proti choti... Miluje
mě Nello posud, milovat jej chci
i já, a Bůh nám pomoz oběma!“

Tak pravíc, rychle s lůžka povstala
a v bílý závoj zahalila se
a vyšla z hradu.

Vyjel Nello dnes
do bukového lesa, věděla,
že z lovu nyní brzy vrátí se,
a znala cestu, kudy vychází
vždy z hlubokého stínu bučiny.
Pod plané růže sedla hustý keř,
a čekala a slova hledala,
by prosté jemu pověděla vše
a přece dojemně, vždyť prositi
jej chtěla, aby chybu prominul.
A zdálo se jí, nyní Sandro že
už nemá moci, nemá přístupu
už do svatyně její duše, teď,
když Nello opět tam se navrátí.
Ó, bude vyhojena, šťastna zas,
až na ni pohledne jak tenkráte,
když matka její přivedla ji v síň,
kde s otcem na ni čekal... Pozvedla
teď hlavu. Slyš! už blízko dusot zněl,
krok jeho koně... Bylo šero už
a v hloubi nebes jako z jantaru,
kmit večernice tonul jako pták
per stříbrných... Už z lesa vynořen
se blížil Nello. Pia s výkřikem:
„Ó, choti můj,“ se jemu vrhla vstříc, —
však jeho kůň tím zjevem polekán
se vzpřímil rovně, strachem šílený,
a když jej Nello trhl za uzdu
a bodl do krve, tu v nevoli
a v pýše oř jej shodil se sedla.
A Nello vzplanul hněvem jako bouř,
za hřívu držel jej a tasil meč.
„Stůj!“ Pia zvolala a vrhla se
na ruku jeho téměř zoufale.
„Ó, šetř ho, šetř ho!“ s pláčem prosila,
„vždyť celá vina moje, moje jest!“
Však Nello bled jsa vášní, odstrčil
ji prudce tak, že padla do mechu,
a dřív, než vstala, nořil už svůj meč
do hrudi nešťastného zvířete.
Pad' ušlechtilý oř a za krátko
již nehnul údem. Pii zdálo se,
že smutný, zmírající jeho zrak
se na ni dívá s němou výčitkou.
Tu schýlila tvář štkajíc do dlaní
a myslila, že srdce pukne jí.

A tomu muži chtěla svěřit se!
Teď viděla, že jest to nemožné.
Ne, bez pomoci, sama snášeti
své břímě musila...

Teď kráčeli
bez jediného slova v temný hrad,
a v síň když vešli, Pia pravila:
„Ó, Nello, promiň mi!“

A zasmušen
jí odpověděl: „Co jsi hledala
na oné křižovatce prokleté?
Mor na lichost těch ženských rozmarů!“

Však Pia potlačila v srdci svém
bol probuzený tvrdostí těch slov,
a andělskýma svýma očima
naň hleděla a k němu tulíc se
mu šeptala: „Jen říci chtěla jsem
ti, Nello drahý, že tě miluji!“
On usmál se a chladně řekl pak:
„S tím, paní moje, mohla's čekati,
vždyť neměla tvá zpráva taký spěch,
a kůň můj mohl proto dále žít.“

A zamyslil se teď nad ztrátou svou
a odešel, a Pia pravila,
když sama stála v pusté komnatě:
„Ne, toho muže nelze milovat.“

To bylo poprvé, co řekla to
tak jasně, určitě, ač dávno již
to srdce její v hloubi cítilo.
A hlava její klesla těžce tak
na římsu krbu, oči zavřela,
a zjev když Sandrův dral se v paměť jí,
tu zvolala: „Ne, Sandro, odejdi,
ni tebe nechce znáti srdce mé.
Zlo jesti láska, odříkám se jí.“
A bylo jí, jako by do rakve
ji kladli chladnou, bledou, zemřelou.

Od toho dne už málo mluvila,
a Nello nejdřív nedbal, později' však
z těch zraků jejích zřejmě uhodl,
že jest jí lhostejným, a uražen
ji začal chladně míti v nelásce.

Už začaly se lesy pestřiti,
jak bledé zlato byly, rudé též
a nevadnoucí čněly ostrovy
z nich temnozelené: to ilexů
a sosen byly háje rozsáhlé,
a v pláni jako mha a oblaka
šeď olivových zahrad zdála se.

Teď častěj' lákal Nella v lesy lov,
a samotněla Pia víc a víc
a dívala se upřeněji vždy
v tu stranu, kde Siéna ležela,
a vzdychala: „Nemám-li zemříti,
pak třeba mi, bych zase město své
a drahou matku uviděla svou!"

(Pokračování.)

Po svatbě.

Novella od *Boženy Víkové-Kunětické.*

(Pokračování.)

Od toho dne stala se s ní patrná změna, která nemohla mně nikterak ujíti. Vycházela zřídka kdy ze svého pokoje, píšíc neustále, zpívajíc a preludujíc na loutně bez ladu a skladu, kupíc tón na tón, chaosovitě, rozčileně, ba se šíleným neladem. Přijímá mě vlídně i šetrně, avšak cítil jsem předobře, že nebyl jsem nikdy vítán. V náručí mi spočívala nehybná jako z mramoru, s očima široce otevřenýma a s dechem neklidným, rozbouřeným, horečným.

Časem přinutil jsem ji k vycházce zahradou, která byla rovněž čarovná jako divoká, a tu jsme sedávali mlčky na záhadných lavičkách, nebo jsme krmili ryby a orla, anebo docela bezúčelně bloudili jsme jejími neschůdnými stezkami, které ztrácely se pod záplavou vysoké trávy a vynořily se opět daleko od nás koketně a vyzývavě.

Nebylo mi volno při těchto procházkách. Zdálo se mi, že v patách za námi šelestí krok jakési ohyzdné příšery, která nás neunavně honí, jsouc rudá v tváři hněvem a mstou.

Mimo to Arnošta mluvila velmi málo, a mluvila-li více, bylo ještě hůř, neboť z řečí její nevybral jsem si pranic utěšeného pro svou ztrýzněnou mysl, v které se počínaly rodit myšlénky a úvahy někdy ohromující. Považoval jsem celé její chování za ošklivý rozmar, avšak musil bych býval politování hodným člověkem, abych se sám sebe nezeptal:

Jaký to bude život, bude-li míti podobných rozmarů více a budou-li se opakovat častěji? Chvěl jsem se o svou spokojenost a duševní mír, neboť byl jsem právě takovým egoistou, jakými jsou miliony lidí ostatních. Hrozil jsem se, že jsem připoután k ženě, která nemá pojmu o povinnostech, jež manželský stav ukládá, a o vzájemné sdílnosti, jíž vyžaduje.

Nabídnul jsem jí, aby zaměstnávala se poněkud hospodářstvím, že jí za tím účelem nechám zříditi zvláštní stáj pro její kravičku, kterou si bude moci sama podojiti, zvláštní klec na drůbež, kterouž si bude moci opatrovati, že bude mít svou máselnici, svoje hrábě, kropicí konvici, svoje pávy, krocany a perlinky. Doufal jsem, že, bude-li o trochu více zaměstnána, pozbude té nevčasné melancholie a zádumčivosti. Vyslechnuvši návrh můj od počátku až dokonce, položila obě svoje ruce na moje ramena a pravila s lehkou trpkostí, kterou jsem sotva postřehl:

„Je to všecko hezké, avšak mně to nestačí. Chtěla bych mít — dítě, můj milý."

Zasmál jsem se plným srdcem, neboť mně přání její připadalo velice komické, ukvapené a naivní. Řekl jsem jí, že na to je ještě času dosti a že dozajista bude jednou velmi krásnou a roztomilou matinkou. Zřídil jsem jí také na nedalekém rybníku lehkou, graciosní lodku a brzy jsem seznal, že veslařský sport miluje celou duší. Jezdívala v měsíčných nocech někdy do jedenácté hodiny, někdy i déle, a jestliže mně dovolila, abych ji provázel, byla veselá, rozmaru plná, smála se a zpívala, až se to tichou nocí rozléhalo. Byl bych žehnal té chvíli, kdy jsem připadl na myšlénku zaříditi jí zde možnost projížďky po jezeru, avšak shledal jsem záhy, že ji i lodka nudí a unavuje.

Harmacha jsem očekával den ode dne dosti netrpelivě, a jeho prodlévání trvalo mně příliš dlouho. Chtěl jsem se mu svěřiti se vším, poněvadž jsem uznával, že mně není možno zůstati tak zcela bez přítele a důvěrníka, když nenalezl jsem u své ženy tu sdílnost a účastenství, které jsem očekával. Mimo to býval od jakživa mým přítelem, jemuž jsem mohl důvěřovati v každém případě, znal jsem ho co ctihodného, rozumného a v největší míře rázného člověka, tak že přítomnost jeho zde mohla mně poskytnouti dosti rady a býti mně úplně vítanou. Zatím uplynulo pět neděl a on posud nepřijížděl, což jsem nedovedl si nikterak vysvětliti.

Také mojí ženě trvalo to poněkud dlouho, neboť pravila mně jednou v zahradě:

„Proč nejede tvůj přítel?"

„Nevím, má duše. Snad přijede už brzy."

Ona svázala si kytičku a pravila dále:

„Co říkáš, Prokope, mému úmyslu, zde v té poušti přezimovati? Obírám se tímto plánem již delší čas, a čím dále, tím připadá mně zajímavější. Představ si všude sníh a led, oblaka vznášející se v bezprostřední blízkosti země, tuhou zimu a můj pokojík plný vonného tepla. Ach, přála bych si prožiti jednu zimu tak idylicky, bez obavy, že za každým krokem setkám se s ekypáží bývalého mého ctitele, bez nutnosti procházeti se tím chaosem pouličním, který je tak suchopárný a unavující. Co tomu říkáš?"

Upřímně řečeno, lekl jsem se jejích slov. Nebyl jsem nikdy uvyklý tak pustému životu, jenž byl zde nutným a jejž jsem také předvídal, ba naopak, v zimě chtěl jsem se vždycky baviti co nejvýtečněji, jsa přítelem divadla, tance, koncertů, redut i bruslení, a návrh mé ženy neměl pro mě docela nic okouzlujícího. Ale miloval jsem ji příliš, než abych mohl jí něco odříci, a doufaje,

že změní svůj úmysl, sotva že uvidí v této krajině první jinovatku, slíbil jsem jí vše, čeho si přála. Byla mně za to nesmírně vděčna a políbila mě několikrát na čelo, což už se dávno před tím nestalo.

Druhý den potom, odpůldne, stojíce na malém balkonu, jehož dvéře vedly do jídelny, spozorovali jsme kočár, jenž velkým úsilím si razil cestu kamenitou krajinou přímo k našemu statku. Zapřaženo bylo pár skvostných vraníků a na kozlíku seděl kočí v livreji. Jediná možnost tohoto zjevení byla, že přijížděl Harmach se svou rodinou k nám.

Také Arnošta to uznávala a ubíhala s tvářemi planoucími, aby učinila potřebnou toilettu.

Byli to skutečně Harmachovi. Přijížděl on s Evou a se slečnou vychovatelkou. Uvítal jsem jej s otevřenou náručí, tak velice mně jeho příchod byl milý a tak velmi jsem byl mu za něj vděčen. Chopiv se malé Evy, odnášel jsem ji na svých rukou po schodech nahoru do pokojů a ujišťoval ji po cestě, že je malá, půvabná dívčinka, která zasluhuje, aby ji každý miloval.

Harmach se slečnou Albínou kráčeli napřed, aniž by slova promluvili. Uved je do salonu, očekával jsem nedočkavě svou ženu, která zdála se mně nápadně dlouho prodlévati, což nebylo ani slušným, ani přátelským projevem. Harmach však činil, jako by ničeho nepozoroval, a prohlížel skvostně vázané verše Puškinovy, ležící na stole. Rozpředl jsem hovor jakýs se slečnou gouvernantkou, omlouvaje zároveň svou choť, že nebyla nikterak připravena k přijetí tak neočekávaných a milých hostí. Tázal jsem se jí, kterak se jí líbí v této krajině, a ona ujistila mě, že velmi dobře.

„Věnovala jsem se zcela životu paedagogickému, a naše malá Eva soustřeďuje v sobě veškerou možnost, využitkovati jej co nejlépe. Jsem bez přátel i bez příbuzných, a považuji za velké štěstí, že jsem dostala se v kruh, kde jsem milována i ctěna.“

„Ano, můj přítel je výborný muž,“ odvětil jsem, nevěda honem co říci. Slečnin bílý obličej přelétl na okamžik růžový obláček, jako když slunce vychází, a poněvadž při tom jevila dosti rozpaků, pomyslil jsem si, že se zdá býti jí Harmach skutečně velice výborným mužem a obrátil jsem se k Evě, která tulila svou krásnou hlavu do klínu vychovatelky.

V tom zaslechl jsem šustot kročejů v předpokoji, který mně oznamoval, že Arnošta konečně přichází. Mimoděk ohlédl jsem se po Harmachovi a spatřil jsem jeho čelo svraštělé, oči planoucí a rty stažené jako pod návalem prudkého duševního otřesení. Nebyl obrácen ke dveřím, kterými měla Arnošta vejíti, avšak vzdor tomu, že musil slyšeti, když vešla, zůstal pak seděti ztrnulý a jako přimrazen.

Moje žena vešla krásná jako bohyně, oblečena v šat, jenž jsem posud na ní neviděl. Byl temnočervený, s krátkými, loktovými rukávy, vysokým límcem, jednoduchý, ale vkusný, a slušel jí znamenitě. Připadala mně trochu bledá, avšak přičítal jsem to pravé barvě jejího obleku. Při svém vejití do salonu zadívala se nejprve na malou Evu a v tu chvíli, ví bůh, čím to bylo, pocítil jsem v srdci takový zmatek citů různých, že mně bylo úzko. Hlava mě pálila, ruce se třásly, myslil jsem, že omdlím, aniž bych věděl, co se se mnou událo.

(Pokračování.)

Milostná novella.

Napsala *Matilda Serao.*

(Dokončení.)

II.

A přišla. Noc byla již hluboká. Na nebi kmitaly chvějící se hvězdy. Na pusté cestě, která se táhla pod terasou, leskla se řada světel až k Neapoli. Všude bylo prázdno a ticho. Dvéře vedoucí na terasu se tiše pootevřely a bílý stín vystoupil z nich a blížil se k Fulviovi, který zde čekal již tři hodiny.

„Děkuju vám,“ pravil snaže se rozeznati po tmě tvář Paolinu.

„Co podnikáme, jest velice nebezpečné,“ odvětila ona s velikou vlídností.

„Vím to,“ pravil a sklopil oči.

Neříkal více ničeho. V té chvíli, kdy vyrval Paole onen osudný slib, byla jeho vášeň neobyčejně divoká. V první chvíli, co na ni čekal, opakoval si neustále, co jí řekne. A ona nepřicházela. Slyšel, jak hosté odcházeli, jak chodili po domě sluhové, uklízejíce v saloně, jak zavírali okna: slyšel klidné hlasy Paoly a jejího muže, jak spolu hovořili; ale nerozuměl jim. Pak zhasli světla a nastalo hluboké ticho. Počal býti netrpělivým. Netroufal si ani se pohnouti; nervy se mu chvěly a v rozčilení svém neustále opakoval, co jí řekne, jako dítě, které zoufale vzpomíná na naučenou a polozapomenutou lekci. Paola nešla. Spočetl stokráte lucerny dole na ulici; bylo jich tři a třicet — ostatní počítati nemohl, neboť v dálce splývaly. Aby ubil čas, chtěl počítati hvězdy, ale po každé se zmátl. „Kolik jest asi hodin?“ myslil si. „Což je ta noc věčná?“ A již počínalo se u něho ozývati zoufalství. „Snad Paola nepřijde?“ Co mu zbývalo, nežli skočit do moře. Za celý svět nechtěl se na terase dočkati rána. Samým rozechvěním byl tak sklesly, že již zapomínal na místo i čas. V tom pootevřely se dvéře a stín Paoly vynořil se z nich. Nyní nevěděl, co jí říci.

„Co mi chcete říci, příteli?“ tázala se ho.

„Že vás miluji.“

„To jste mi již řekl. Víc nic?“ A chtěla zase odejít.

„Miluji vás, miluji!...“

„Příteli, můj muž spí zde vedle. Zabzučí-li mu u ucha komár, nebo praskne-li některý kus nábytku, nebo promluví-li někdo z nás trochu hlasitěji, vzbudí se, a my zemřeme.“

„Jak rád bych s vámi zemřel,“ zašeptal hlasem se chvějícím.
„Zemříti k vůli vám! Ano, kdybych vás milovala, ale já vás nemiluji.“
„A proč se vydáváte v nebezpečí smrti?“
„Ze soucitu.“
„Více ke mně necítíte?“
„Soucit a přátelství.“
„Vy, ženy, jste hrozné.“
„Ubohý Fulvio!“ vzdechla si vlídně.
„Nechci, abyste mne litovala. Chci, abyste mě milovala.“
„Milovati vás nemohu.“
„Musíte. Vy jste mě oloupila o můj klid a rozrušila jste celý můj život. Či si myslíte, že život člověku není nic? Či myslíte, že může žena tak sladce se usmívat, tak sladce se dívat a tak sladce mluvit beze všech následků, jako se usmíváte, se díváte a jako mluvíte vy?“
Ačkoliv byl tak blízko Paoliny, přece neviděl slz, které jí vyhrkly z očí.
„Byl jsem šťastný člověk, nežli jsem vás poznal. Těšil jsem se ze svého mládí, ze slunce, z krásné své vlasti i ze svých přátel. V duši mé bylo klidno a jasno a to je přece nejvyšší štěstí, jakého lze zde, na světě, dosáhnouti.“
„Bůh může vám navrátiti onen váš jas a klid,“ zašeptala ona vlídně.
„Bůh . . . toho o to neprosím.“
„Já však ho prosím, a to neustále, aby se nad vámi smiloval a vás aby upokojil.“
„Raději mě milujte. Opusťte svého muže, svou matku, svůj dům, své sluhy, vše, co jste milovala, vše, co jste zbožňovala, a pojďte se mnou. Odejdeme daleko. Budeme dosti šťastni, uvidíte. Budeme také nešťastni, vím to, ale co na tom? Takový jest život. Láska jest mocnější nežli všecko. A já vás zbožňuju, moje Paolo, pojďte se mnou.“
„Vy jste blázen, příteli,“ řekla opírajíc loket o zábradlí a zahleděla se na moře.
„Ne, anebo, chcete-li, jsem blázen. Co na tom? Ale vím, že bez vás žíti nemohu, vím, že vás potřebuji, a že vás chci. Nikdo po vás tak netouží, jako já. Magnetismu vůle neodolá nic, ta roztavila by i železo i diamant. Vy jste žena, máte srdce lidské, a cit, milujete, nenávidíte, a tak musíte cítiti magnetism duše, která po vás prahne. Váš muž vás má, ale netouží po vás, je to zvíře. Ach, kterak jej nenávidím! Dnes večer chtěl jsem jej zabit, zabiju ho zítra, jestliže se mnou nepůjdete. Ale vy půjdete. Vždyť jste přišla sem, na terasu. A proto pojďme! . . .“
Vzal ji prudce za ruku, jako by ji chtěl unésti.
„Ne,“ pravila.
„Pojďte!“
„Ne.“
„Proč?“
„Protože vás nemiluji.“
„Ó Paolo, Paolo, nemluvte tak,“ vyhrkl ze sebe Fulvio s pláčem.
„A jak mám mluvit?“
„Raději mlčte. Zvuk vašeho hlasu, tak sladkého a tak chladného, přivádí mě v zoufalství. Mlčte, prosím vás . . .“

Paola mlčela. Fulvio opřel se rovněž o zábradlí a dusil v sobě pláč. Ona sklopila hlavu na prsa jako v hlubokých myšlénkách. Dole ulicí jel vůz, z něhož ozýval se bujný smích. Paola pozvedla hlavu.
„Neplačte, Fulvio,“ pravila.
„Již nepláču,“ pravil.
„Buďte statečný.“
„Jsem dosti statečný.“
„Slyšte, co vám pravím já, vaše přítelkyně. Vy se snadno pozdravíte.“
„Nikdy.“
„Ba ano. Jste poctivý muž?“
„Jsem.“
„Nuže, pak se vyléčíte. Vášeň jest věc nepočestná. Hleďte, já mám muže. To zdá se býti odpovědí všední, ale je to odpověď poctivá. Když jsem byla děvčetem, říkávala mi matka: muže, kterého si vezmeš, musíš milovat. A kdybys ho nemohla milovat, musíš ho aspoň ctít, musíš mu být věrná a oddaná, musíš mu zachovati tělo i duši, a třeba bysi zmírala bolestí. A tak nemluvila pouze moje matka, tak mluví každodenní zkušenost. Tato počestnost a věrnost, která přechází z matky na dceru, jest povinností, kterou člověk koná, ať děje se cokoliv.“
„Třeba ať zemře, není-li pravda?“
„Ne, z vášně nikdo neumírá. Vášeň slepá uráží muže, který zde vedle klidně spí s plnou důvěrou, bez nejmenšího podezření. A to je nespravedlivé. Neboť muž, i když uzavírá sňatek z hmotných ohledů nebo ze ctižádosti, přináší velikou oběť. Svěřuje nám své jméno i své srdce, nabízí nám svoji věrnost i svoji svobodu; pojí se k nám poutem nerozlučným; chce pracovati za nás i za naše děti. My jsme jeho útěchou i jeho slávou. Celý den myslí na to, kdy nás opět uvidí, a nejkrásnější zdají se mu chvíle, které tráví doma po našem boku. Ó, jaký poklad malých i velkých obětí jest láska manžela! Vy jí neznáte, neboť místo lásky cítíte pouze vášeň, a ta nevidí a nezná ničeho, ani sebe.“
„Muži bývají ženám svým nevěrni,“ šeptal jako ve snách.
„Ovšem, ale proto je přece milují. Nic nepřetrhá onen pevný svazek, který utužila slova, slzy, polibky a vzdechy; nic nepřetrhá ono pouto, které pojí smysly i srdce. A pak přijde vášeň a chtěla by to dokázati. Kdo jste? Mladý muž, mně cizí. Naše cesty se setkaly a v té chvíli začal jste mě milovati. Co jste pro mě učinil? Nic. Co můžete pro mě učiniti? Nic. Mám jméno, a to mi chcete vzíti; mám čest a vy chcete, abych ji odvrhla jako cár, mám úctu přátel, chcete, abych jí pohrdla, mám věrnost manžela, a tu mám zradit; mám klidné svědomí, a to mám ztratit navždy. Proč? Proto, že vy mě milujete? Ten, který zde vedle tak klidně spí, miluje mě též.“
„Není pravda.“
„Což vy o tom víte? Jenom my, ženy, víme, kdo nás miluje. Mluvíte o svých právech? Ubohý můj muž zasvětil mi celý svůj život; jest mi bratrem, otcem, manželem, milencem, přítelem, rádcem i ošetřovatelem v nemoci, pracuje pro mě a všecko se mnou snáší. A nyní přijde člověk cizí, sobec, a z pouhého rozmaru nabízí mi život bezectný . . . Proč vás vlastně poslouchám, proč

s vámi mluvím? Nevím, kdo jste. Jděte mi s cesty. Jděte!"

„Paolo, vy mě nemilujete."

„Řekl jste pravdu, nemiluji vás."

V tom zablesklo se v pokoji jejího muže slabé světélko. Oba se zachvěli. Ale hned byla zase tma. Fulvio a Paola pohledli mlčky na sebe a rozuměli si. A klidně, tiše, jako by chtěla již umřít, Paola zašeptala.

„Svatá Panno, smiluj se nad mou ubohou duší."

Potichu se modlila. Fulvio mlčel a čekal. Ale bylo docela ticho, žádné světlo se neokázalo, nic se nepohnulo a nikdo nešel. Myslili, že se mýlili. Chvíli čekali On se neodvážil promluviti a říci jí poslední slovo. Zdálo se mu, že se v tu černou noc všecko nad jeho hlavou sřítilo. Nicméně pozvedl oči a viděl, že ona se na něho tázavě dívá, jako by jej prositi chtěla, aby již odešel.

„Co mám dělat?" tázal se jí ledově.

„Odejeďte," odvětila se starou vlídností.

„Kam?"

„Kam chcete, vše jedno."

„Hodně daleko?"

„Ano, daleko."

„Smím se vrátit?"

„Ne."

„Až za několik let."

„Nikdy."

„A co budete dělat vy?"

„Léta uprchnou, a pak budu mrtva."

„Paolo, již nikdy vás nespatřím?"

„Nikdy."

„To bude moje smrt."

Jí sklesly ruce, jako by neměla pro to odpovědi.

„Tedy s bohem."

„S bohem."

Ani si nepodali ruku. On se obrátil a prošel temným salonem jako náměsíčný. Ona naslouchala, jak se tratí jeho kroky v domě a stála bez pohnutí jako zkamenělá. Pak ho spatřila, jak se potácí sám tou pustou ulicí a jak mizí ve stínu sám jako stín. Pak se obrátila. U jejího ucha ozval se známý hlas:

„Paolo, ty Fulvia miluješ."

„Ano," odvětila svému manželu.

A ti dva zoufalí lidé pohlédli si do očí.

Přel. *B. F.*

FEUILLETON.

Milostivá paní!

Stále Vás mám na očích; tu Vaši krásnou, elegantní postavu, tu Vaši bezvadně modelovanou hlavu, tu Vaši bílou, aristokratickou ruku, ten Váš lehký, pružný chod a ten Váš srdečný, andělský úsměv, který Vás činí tak nevýslovně sličnou a patří jediné jen bytosti na světě — ne Vašemu muži, milostivá paní, — ale Vašemu děcku. — Tím úsměvem netajíte se před nikým, — ať to každý vidí, že jste šťastna — šťastna, jak jen mladá matka může být, když kloní se nad kolébkou svého jedináčka, jenž odpočívá tu v závěji krajek, kvetoucí jako růže, zdravý jako řípa.

„Ano, zdravý jako řípa, jako míšenské jablíčko. Jen tiše, tiše, ať ho nezbudíme. — Spí jako dudek — Tak, přivřeme mu dvéře. — Nu, počkejte, zdá se mi, že se budí. — ne, jen se podívejte, zdali pak je roztomilejšího malého poupěte na světě než ten klučina?"

A zase ten Váš úsměv, jejž by Vám záviděti mohla madonna, kdyby právě ona nevěděla, že Vy matky všechny se usmíváte stejně, tím štěstím, jehož srdce plno jest tak, že štěstí každého jiného srdce zdá se menším Vašeho.

Ale teď, milostivá paní, pojďte. Vybídla jste mne dnes za nepřítomnosti svého manžela k Vám. Váš manžel je takový bručál a chce Vás míti celou jen pro sebe a je mu tak lhostejný celý svět kromě Vás a jeho obchodu. Ten ošklivý muž, kdyby to věděl, že mezi tím, co udílí v komptoaru celé armádě svých účetních, příručích a korrespondentů rozkazy, kdyby to věděl, že se právě chystáte na vycházku do města s jeho přítelem! Co pohlížíte tak plaše polozavřenými dveřmi do svého budoarku, kde v kolébce spí ten Váš malý brouček?

Jen rychle, milostivá paní, jde na dvanáctou a Váš manžel k jedné se vrátí, ano, rychle. Zde Váš hermelínový kožíšek, zde bobrová čepička, zde rukavičky, rychle, rychle. — Jen ještě mžik, abyste se rozloučila? Dobře, dobře, chůva si sedne ke kolébce, komorná tam k oknu, panská tam k druhému, všechny tři budou s utajeným dechem čekat, až se brouček probudí. Nic se mu nestane, pranic, Vaše služebné jsou věrné a dítěti ublížit nedají. Jak ráda byste to děcko políbila! Ale ne, zbudila byste je a proto dotknete se špičkami prstů jeho bujných, zlatých vlásků a šeptáte jen: s bohem, s bohem, mé zlato, bůh tě opatruj. — A teď rychle pryč. Ty hodiny jen jen letí, dobře, že jste dala zapřáhnout. Ty Vaše koně jsou jako vítr. Váš manžel dal Vám je k svátku a s nimi tu krásnou ekypáž a kočího přibral z jednoho panského domu a grooma též, — stálo to nehorázné peníze, ale co dbát takové maličkosti, když zdařil se právě ten krásný obchod s Londýnem! — Pozor, milostivá paní, ty bujné ryzky se trochu plaší, jsou v tom mrazu venku netrpělivy a potom, což pak se ty dvě zimou se třesoucí děti, prodávající drehničku pro ptáky, musily právě usadit před vraty Vašeho domu? — Jak na Vás oči vyvalují, jedno jako druhé, ten kluk i to děvče. Ale není to závist, milostivá paní, ne, — není to udivení, ne, nic to není, — ony se ty děti jen tak dívají a nevědí o tom, jako třesou se zimou a nevědí o tom. Ten výraz jejich tváří je tak strnulý, tak tupý, jak choulí se k sobě. Jim je asi jen divno, jak ty koně bujně hrabou a do dláždění křešou. „Vidíš, zase jiskra! vždyť jsem ti to řekl, že se jiskry dělají také ze sněhu, — zas, hleď, a zas, což pak jsem hloupý?" — a Váš kočár odhrčel, milostivá paní, a já v něm s Vámi! Jak šťasten byl jsem v tu chvíli! Povšimla jste si, milostivá paní, toho svého grooma? Co je to za člověka? Groom, jak se sluší, nezapře, že byl odchováu v šlechtickém domě, ale všimla jste si toho zvláštního trhnutí v koutku oka, když jsem mu poručil: „Do Židovského města, — na

František.“ — Zdá se mi, že as něco tuší. Lidé takoví mívají dressuru loveckých psů. Toho grooma nemějte, milostivá paní, — pusťte ho, není-li pravda, ano, hned zejtra, ten člověk by nám překážel. Pojedeme přes Příkopy? Ani nemluvíte. Vám je to tak něco nového. — Jsme u cíle. Stát! Jak plaše se ohlížíte. Podejte mi rámě, milostivá paní. Tuto část Prahy jste ještě neviděla. Jak dusno je zde, viďte, ano, ano, vezměte si svůj mušlínový šáteček, ale za chvilku si zvyknete, ten vzduch, dýchá zde tisíce lidí v zimě, v létě, ve dne, v noci, a v noci dusnější, těžší v těch doupatech, v nichž schouleni jsou jako brav. A těch dětí, co je zde! otrhaných, špinavých, zpustěných, vidíte, už zase na Vás hledí, ale pohledem jiným než ty tam u Vašich vrat — ty zde jsou zlé! — Všechny? — Proč se tak kolem Vás kupí? Proč pak chytají Vás polo bojácně, polo přítulně za šaty? Viděly Vás někdy? — Ne. Ale hle, jsme zde před domem, kde patrně něčemu takovému, jako je kočár neb krásná dáma, jsou zvykly. Ano, zde něco dostávají, zde se někdo na ně usměje, zde je pohladí, zde dá jim jíst. Jíst! To je, milostivá paní, u těch dětí vše. Jíst! Co že jest jim třeskutý mráz? — polo bosy a polo nahy bronzdají se sněhem, cvakají zuby a smějou se při tom, co je jim dusný vzduch v přeplněné noclehárně chudého lidu? — spí tam pevným děckým spaním, ale hlad, to je jiná věc. Jíst! Vidíte ty bledé, zmořené dětské tváře? Umíte v nich číst? Stojí Vám to za to, abyste si rozmyslila, co znamenají ty čtyři písmeny, jež jsou tam vryty, neviděny, ale mluvící řečí hroznou: hlad! Jak je to všední, milostivá paní! To slovo slyšíme všude, stále, a srdce naše jsou tvrda jako kámen. Vždyť jsou toho plné noviny, vždyť čteme o tom básně, novelly v krásných vazbách, vždyť ti ošklivi lidé z hladu kradou a vraždí se, a je to tak odporné, je to tak všední! — A děti, které mají hlad! — Proč jsou ty děti na světě? — Proč volala je sem bída? — Už jsou tu, milostivá paní, a nám je to jedno, zrovna jakoby nebyly. Našemu štěstí a našemu klidu neuberou krůpěje. — Proč se tedy ptáme? — A teď, milostivá paní, podívejte se zde na toho klučinu. Hezky nevypadá, je pravda, ale kdyby malíř chtěl namalovat obraz bídy, vhodnějšího modelu by nenalezl. Hadry, cáry, roztrhané boty, ty bídu nedělají, najdete jich u každého vetešníka, ale ta tvář toho dítěte zde! Je tak dobrá a tak ubohá! Usmívá se, když Vás vidí, a přec, kdybyste se dobře podívala, viděla byste, že za tím úsměvem je beznadějnost. Dnes od Vás čeká kousek chleba, zejtra, přijdete-li? — Dále dítě jistě nemyslí. Ale Vy, která se na ně díváte tím soucitným zrakem, vidíte, jak to moře lidské bídy je hltá, hltá, až je pohltí v hrobě neb zločinu.

A nyní si představte, milostivá paní, že z pod toho klobouku dívá se na Vás těma smutnýma očima tvářička Vašeho dítěte. — Zachvěla jste se? — Ó, to by byla jiná věc! Moje dítě! — Ale nezapomeňme, proč jsme přijeli.

Přijeli jsme se podívat, jak několik dobročinných rukou tu dětskou chudinu zde krmí. Bůh jim žehnej za to, není-li pravda? Sedm set těch hladových ptáčat v lidské podobě přichází co den sem a na jiná místa, kde rozdávají jim zob. Je to na ně podívání, vizte je! Jak šťastno jest každé to dítě hrnkem teplé polévky, krajíčkem chleba a troškou příkrmu! — Sedm set nasycených chudých dětí! víte, co to na stránkách životopisu sedmi set lidských bytostí znamená? — Ach, nevíte. Vy jste byla vychována v hojnosti. Vy jste byla jedináčkem svých rodičů tak, jako dnes je děcko Vaše, a jako Vy dnes ke kolébce děcka svého, tak skláněla se Vaše matka k Vám. Vy jste dorostla mezi lidmi, kteří považují pěkný byt, měkké lůžko, krytý stůl za právo své, jako člověk zdravý za právo své považuje spaní. A bída? Ta Vám byla pohádkou, mnohdy i dráždivě pěknou pohádkou, neboť jste jí nikdy sama nepocítila. Učili Vás náboženství, učili Vás, že jsme všichni bratři, ale co Vám z toho zůstalo v srdci? Jste jemná, soucitná, ale proto, že na jistém plesu netančila jste valčík, naplakala jste se více než kdy nad veškerou bídou světa. Co Vám je vlastně po ní?

Nezdá se Vám, milostivá paní, že my, lidé bohatší, všichni do jednoho jsme vlastně tak trochu malými tygry? — Máme vstoupit? Chcete se podívat do té jídelny chudých dětí? Ne, nechoďte tam, srdce by Vás navždy bolelo, — a Vy nemohla byste nikdy přistoupit ke kolébce svého děcka, aniž byste mu záviděla. Vy nemohla byste vzíti lepšího sousta do úst, aby Vám nezhořklo pomyšlením, že za sousto to bylo by sto jiných, která by člověka nuzného nasytila. Po Vašem klidu, milostivá paní, byla by veta. A tedy jeďme domů. A bude-li Váš pan manžel mrzut, že přijela jste pozdě k obědu, slibte mu, že se to k vůli podívání se na lidský hlad nikdy více nestane, a nebude-li mu po obědě chutnat doutník, kupte mu bedničku stozlatových havanských, a bude-li mu champagnské špatné, objednejte je přímo z Francie a na své šaty z Paříže k našemu elitnímu plesu také nezapomínejte. Vy jste hodná a zajisté uposlechnete mých rad. Na jednu však jistě nezapomínejte: toho svého grooma propusťte, on vidí nerad lidskou bídu, on nerad vidí, když stýká se s ní i jeho pán. Ten groom, milostivá paní, to je Vaše ostýchavost, Vaše neupřímnost, Váš nesoucit. Propusťte ho, milostivá paní, a budete ve svém bohatství a ve své kráse šťastnější.

J. V. Sládek.

Národní divadlo. („*Světec či blázen?*“ Drama o třech jednáních. Napsal José Echegaray. Přeložil Jar. Vrchlický.)

Každý, kdo se od svého okolí jakýmkoliv způsobem liší, upadá snadno v podezření bláznovství. Don Lorenzo (p. Slukov) liší se od své matky, své ženy, svého přítele svou naprostou, dle všeobecného mínění až přepjatou poctivostí. Dozví se od své umírající chůvy Juany (slečna Křepelová), že vlastně ona jest jeho matkou, a že jeho domnělý otec přijal jej za svého, jen aby zachránil své ženě jmění, které by jinak po jeho smrti bylo připadlo jeho příbuzným. Jak slyší don Lorenzo, že jeho jméno i jeho jmění není vlastně jeho, a že obojí náleží příbuzným jeho domnělých rodičů, rozhodne se ihned, co poctivý muž, že se obojího vzdá. Leč není to tak snadné, jak si představoval. Vidí, že by tím rodinu svoji uvrhnul v chudobu, a co více, že by tím učinil nešťastnou svoji jedinou dceru (slečna Kubešová). Ta miluje totiž mladého vévodu de Almonte; pyšná vévodkyně dlouho sňatku tomu brání, leč právě téhož dne, kdy si Lorenzo přivádí do domu umírající Juanu, povoluje prosbám svého syna a sama přichází žádat jeho jménem za ruku Lo-

*

renzovy dcery. Lorenzo ví, a jeho žena (pí. Sklenářová) i jeho přítel dr. Tomás (p. Řada) jej na tò důtklivě upozorňují, že, prohlásí-li se za syna Juany, zmaří tím na vždy sňatek a snad i útlý život své dcery, leč nade všecky ohledy, ba i nad city rodinné mocná jest u Lorenza láska ku pravdě. Ve velké scéně s matkou opakuje původní svoje rozhodnutí, že nechce býti déle zlodějem jména i jmění cizího. Juana vidouc, že vyzrazením onoho tajemství synu svému špatně posloužila, zničí list Lorenzovy bývalé matky, jediný to písemný důkaz toho, co synu svému v slabé chvíli ústně svěřila, a na to mu tvrdí do očí, že jeho matkou není, a dělá vůbec, jako by o té celé romantické historii ničeho nevěděla. Když Lorenzo nicméně na svém stojí, prohlásí jej dr. Tomás za blázna a povolá sluhy z blázince, aby jej dopravili do ústavu. Obáváť se u svého přítele divokých výbuchů, neboť Lorenzo, chtěje na své umírající matce vynutiti pravdu, tak zoufale ji k sobě přivinul, že mu zůstala mrtvá v náručí. Sluhové z blázince, neznajíce Lorenza, vyzradí před ním účel svého příchodu; on se dovídá, že jeho žena i jeho přítel mají jej za blázna, leč těší se, kterak jim dokáže listem své domnělé matky pravdivost svého tvrzení a tudíž i úplnou svoji příčetnost. S plnou důvěrou jde do stolu pro osudný list, leč na místě něho nalézá prázdný papír. Něco takového dovedlo by člověka i docela normálního připraviti o rozum. Lorenzo podává prázdný list své ženě, příteli, a konečně i dceři a všichni mu jej vracejí s pokrčením ramen. Jsou přesvědčeni, že se minul s rozumem, on však má za to, že se umluvili, aby se ho zbavili, a zlomen jejich, jak se domnívá, necitelnou vypočítavostí, odchází do ústavu.

Naše novinka potkala se nejen u nás, ale i jinde s úspěchem velice rozdílným. Někteří ocenili hlubokou základní myšlénku, jakož i brillantní formu, ve které jest oděna. Jiní viděli v této vážné studii pouze tuctové drama sensační, nemající jiného účelu, leda důkladně otřásti nervy diváků, a právě z té příčiny, že skutečně člověkem mocně zachvěje, a také snad proto, že vyžaduje upjaté pozornosti a že k přemýšlení zrovna vybízí, odsuzovali ji dosti příkře. Ovšem, kdo se leká rozechvění z díla uměleckého — třeba se doma pro připálenou pečeni rozčílí mnohem více — dále, kdo se hrozí na jevišti myšlénky, jako čert kříže, ten ať na kus Echegarayův nechodí. Ten vyžaduje obecenstva vážného. Jiná jest ovšem otázka sensačnosti a jakési dělanosti, kterou mnozí se stanoviska ryze uměleckého novince naší vyčítají. Kus dělá dojem jaksi sensační, ale snadno lze poznati, že autor drama toho druhu psáti nechtěl. Měl patrně svoji základní myšlénku a vymyslil a zároveň přizpůsobil si celý děj tak, aby, jak náleží, vynikla. Pouze k vůli ní psal svůj kus a ne k vůli jednotlivým efektním scénám. Pravíme-li, že si děj přizpůsobil, máme na mysli hlavně tu shodu událostí v prvním aktu: umírající Juana vyzradí tajemství, které po dvacet let bedlivě skrývala, právě tehdáž, když vévodkyně říká o ruku Lorenzovy dcery. Ovšem, to má do sebe cosi dělaného, ale jakmile přijmeme ty poměry, jak si je autor sestrojil, musíme se jen obdivovati neúprosné logice, s jakou je dále luští. A dále: podvržené dítě, medaillon, dle něhož se má poznati, list dávno zemřelé matky atd., jsou podle nynějších názorů aparátem romantickým, připouštíme, ale nemožná není ani jedna z těch věcí, a pravdě nepodobná také ne. Za to skutečně pravdě nepodobnou zdála se mnohým myšlénka, že se Lorenzo hodlá vzdáti jmění, které mu nenáleží. Spíše prý by se každý o jmění soudil, nežli by se ho dobrovolně vzdával. Třeba by věděl, že mu nepatří? tážeme se my. Pomalu dojde nerozumné pachtění se po pravdě v umění tak daleko, že člověk poctivý a vůbec čistý a dobrý nebude smět se objeviti v díle uměleckém. Pamatujeme se, když se hrál svého času krásný „Jean Baudry“, bylo mu vyčítáno něco podobného. Kdo pak prý by nastoupil, jako Baudry to učinil, kdo by se obětoval? Třeba by věděl, že není milován? tážeme se opět my. Vyhlásiti vše dobré a krásné za překonanou romantiku jest heslo pro veškeré umění přímo vražedné.

Leč vraťme se k naší novince. Řekli jsme, že byla psána k vůli základní myšlénce. Tomu nasvědčuje zejména první polovina druhého aktu. Totě učiněná disputace, má-li či nemá-li Lorenzo provésti svůj úmysl.

V tom ohledu upomíná „Světec či blázen“ poněkud na některé kusy Ibsenovy a částečně i Dumasovy. Ovšem může zase někdo namítati, že podobné otázky luštiti není úkolem jeviště. Každá doba a v ní zase každý autor pracuje jinak: zatracovati některý směr, zvláště, když má tak znamenité stoupence, není radno. Lorenzo jest skvělá studie psychologická ve velkém slohu; kdyby to byl stejně zdařilý genre, neměl by tolik odpůrců.

Sehrána byla naše novinka pěkně. Jestliže kde, tedy zde jest titulní úloha skutečně úlohou hlavní. Ta být v špatných rukou, padá celý kus. Pan Slukov si dal na donu Lorenzovi velice záležeti, dlužno však také uznati, že mu role ta, jako málokterá, výborně svědčila. Ještě nedávno kdosi tvrdil, že p. Slukov krásně vyhlíží, krásně mluví, ale „jde prý málo do hloubky“ — tenkráte slavně překonal všecky podobné výčitky. Celý ten zajímavý a namáhavý duševní proces prodělal s neobyčejnou přesností a věrností. Nedal si ujíti ani nejmenšího. Vedle pana Slukova vynikla slečna Křepelová v úloze Juany. Ostatní úlohy nejsou tak důležité. Celkem byly také dobře sehrány.

B. F.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Kabinetní knihovna.“ Svazek XXXVI. Obsahuje: Julia Zeyera: „Doňa Sanča.“ Tragedie o čtyřech jednáních — Svazek XXXVII. obsahuje: Edvarda Jelínka: „Slovanské návštěvy.“ Paměti a vzpomínky. Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883–1887.“ Sešit šestý. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Dramatická díla Fr. A. Šuberta. Sešit třetí. Obsahuje: „Praktikus.“ Drama o čtyřech dějstvích. Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 00 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patlak původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímame jen frankovane.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XVII 10. února 1889. ČÍSLO 5.

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

A ejhle! náhle sen se vyplnil,
neb večer jednou, když byl zasmušen
u krbu dlouho seděl, Nello děl:
„Mé zprávy stihly velmi nemilé,
pře hrozí mně o statek v Maremmě,
je nevelký a leží v bažinách
a zámek tam jak hrob je kamenný,
vždy pro ty připraven, kdož delší čas
by žíti chtěli v jeho chmurných zdech.
Mně za měsíc vždy jesti měniti
tam posádku, sic mor ji udáví;
lid proto „zámkem smrti“ zove tvrz.
Přec budu statně hájit práva svá,
a proto do Siény pojedem
na delší asi čas. Dřív zákonů
se dovolám a zbraní uchopím
se tenkrát jen, když práva nenajdu.“
Tak pravil Nello večer při krbu
a druhý den jel s Piou v Siénu. —

Jak rodné město svoje vítala,
tu drahou Siénu, jež, hrdinná,
se věžmi ježila. Tu Siénu,
o které zpívalo se s obdivem,
že matkou jesti mužů rytířských,
a každá žena v ní že spanilá
Ó, jaká slast, zas vidět náměstí,
kde paláce se pnuly k blankytu!
Ty křivé, úzké, strmé ulice,
ty domy majestátní, vysoké
na jejichž průčelích ve soumraku
se znaky pyšných rodů kmitaly
tak pestře, zlatem, stříbrem, zdobené!
Ty kostely ve svaté nádheře!
Ty fontány, v nichž vody jásaly
a třpytily se!... A teď přáno jí
zas vítati ten drahý otcův dům,
zas vejíti v ty síně zvučící
při kroku mužů jako obřímé
a polotemné sluje podzemní!
A sladké, ach, jak byly večery
v té staré, vadnoucí teď zahradě,
pod stromy tichými, jež ronily
list za listem do trávy s výše své.
Teď byla Pia šťastna; s chůvou svou
neb s matkou někdy vyšla v ulic ruch
neb v ticho kostelů, i za bránu
se na procházku někdy vydala
do olivových zahrad patřících
zde Tolomeům, tam zas Nellovi.

Klid v její duši byl, teď vídala
tak málo přísnou svého muže tvář,
a zdálo se, že mizí z paměti
ji vidina ta sladce vábící,
jež děsívala její svědomí,
a spokojeně sobě šeptala:
„Ó, pevnou vůlí možno zvítězit,
a Bůh mé slyšel, Bůh mi pomáhá!“

Na večer jednou s chůvou vracela
se ze zabranské, dlouhé procházky
a přišla v tichou, šerou ulici,
kde studna Branda dřímat zdála se
pod svahem, krytým sady hustými,
z nichž bílé domy v soumrak hleděly.
A dlouhou chůzí Pia uhřáta
pod stinné Fontebrandy oblouky
chlad hledat šla, a kloníc luznou tvář
nad zábradlím z tvrdého kamene,
kus nebe na hladině spatřila
vod modravých a hvězdu jedinou,
jež zrcadlíc se, zdála démantem
se býti obrovským, jenž ponořen
se na dně třpytil v hloubi fontánu.
A řekla chůvě: „Hleď, květ stříbrný,
ta hvězda spadla z klenby azurné!“

A nahnula se hloub — a ztrnula,
neb vidouc nyní vlastní bílou tvář
jak v zrcadle, též druhou spatřila
tak těsně za sebou, tak blízko své,

tak nyvou, jasnou krásou zářící,
a zároveň šept nyní ozval se,
ach, hlasu sladkého, jak ptačí zpěv!
„Buď bohu chvála," šeptal tichý hlas
„že dopřál mi vás vidět, madonno!
Tak bílý narcis kloní v strumen vod
svou vonnou hlavu, když chce azur pít,
jenž tam se zrcadlí... A rosa pak
mu perlou skane jako nyní vám
ta slza z oka, vláha nebeská!
Vy pláčete! Ó, Pio, recte, proč!"

Však Pia slova říci nemohla,
jen ruce sepjala a chtěla jít...
Kde bylo její pyšné vítězství?
On zjevil se, a ona věděla,
že ještě miluje ho, víc než kdy,
a myšlénka, že chtěla vypudit
jej z duše svatyně, ta lákala
jí v oči pláč, a velkou lítostí
ji plnila... Přec chtěla odejít...
Však vstoup' jí v cestu. „Pio!" zaúpěl
„vždyť vím, že nejsem hoden pohledu
z tak andělského oka, přece vás
při živém bohu, paní, zaklínám,
ó, nedejte mi žalem zahynout!
Ó, recte mi, že žádná nenávist
se v srdci vašem proto nevzmáhá,
že smělým byl jsem tak."

A ruce spjal
jak před oltářem, bledý jako smrt.

Tu Pia k nebi obrátila tvář
svou krásnou, pláčem lásky koupanou,
a stále ještě němá, podala
mu olivovou malou ratolest,
již byla ulomila v zahradě.
„Dík!" šeptal Sandro, chůva nyní však
svou paní pobízela: „Domů pojď!
Mně úzko tak! Oh, kdyby viděl nás —".
A mlčela, a Pia chvěla se
a viděla, že temné postavy
se blíží žen se džbány na hlavách,
a chtěla jíti. On však prosil ji:
„Jen jednou dovolte mi, madonno,
bych s vámi mluvil, a pak odejdu
v svět širý na vždy!"

Chůva zvolala:
„Toť nemožné, jest paní střežená,
kde chtěl byste, můj pane, mluvit s ní?"

„Jen povolte, madonno, prosbu mou,
a postarám se o to, kdy a kde!"

Tak prosil zas, a Pia zmatena
mu hlavou kývla, a pak spěchala
od místa, celá hrůzou chvějíc se. —

Dny minuly, a žila v úzkostech,
a víc než jednou vyznat chtěla vše,
buď Nellovi neb aspoň matce své,
však Lapa, chůva její, pozvedla,
když slyšela o tomto záměru,
jak v hrůze ruce k nebi, volajíc:
„Chceš jeho smrt, ty dítě nešťastné?
Na hlavu tvoji padne jeho krev!
Tvůj manžel, chceš-li jemu svěřit se,
ti odpustí snad, ano, ale věř,
že Sandra zabije! A matka tvá?
Ta bude mlčet, ano, zajisté,
však postará se, na to spolehej,
by Sandro Ghizi zmizel! Bude klid
tvůj dražší jí než ubohého krev.
Což málo takých lidí v Sieně,
již do těla by zrádně dýku svou
mu třeba v samém chrámě vrazili
i za měšec jen zpola plněný?"
Ta hrozba Piu němou činila,
a v tuhý led jí obracela krev;
však Lapa jednou, když ji na večer
na lůžko vedla, takto pravila:

„Já mluvila s ním, Pio, s ubohým!
Ó věř mi, věř, on láskou zahyne.
Ty slíbila's mu, víš to, rozmluvu.
Nuž, v katedrálu zítra na večer
se vydáme, chrám bývá pustý tak
v tu pozdní hodinu, a posvátné
to místo jistotu mi podává,
že nemůže to žádným hříchem být,
co říci tobě chce ten ubohý!"

A Pia, bledá jako mrtvola,
jí odvětila: „Mučíš mne jak on!
Já nepůjdu! Ne, nikdy, nikdy, mlč!"

A byla bolem jako schvácená,
den celý ležela jak v horečce,
však na večer se rychle strojila
a řekla Lapě. „Já to slíbila!
Nuž, se mnou pojď, já rozloučím se s ním."

Jak usmála se lstivě stařena!

Chrám temný byl a prázdný, příšerný,
jen věčné lampy zlaté, stříbrné,
se před oltáři sem tam kmitaly
a vzplanutím vždy pohyb dávaly
těm velkým stínům, které padaly
od klenby smutně jako příkrovy:
dva oltáře jen světly zářily
a bledojasný průlom tvořily
v tmě hluboké: Ansana svatého
to oltář byl a Matky bolestné.
Ten druhý stranou stál hned u vchodu,
mříž vysoká z kutého železa
jej od prostory chrámu dělila,
a jemným, hustým mříže lupením
zář drahokamů hvězdně lila se
od koruny, jež zlatá skvěla se
na čele matky boží z mramoru,
a v jílci meče, jenž jí hluboce
ve svatém srdci trčel.

(Pokračování.)

Věrná služba.

Vypravuje Zahir Kedic.

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Rozhodl jsem se, že vesnici opustím. Nepoutalo mne k ní nic než prostý rov otcův a živobytí, které nestálo za mnoho, mohl jsem se ho tedy lehce odříci. Pustil jsem se tudíž do Cařihradu, doufaje tam najíti jiné, možná-li, i lepší zaměstnání.

Také jiná ještě příčina vábila mne z vesnice k tomu velikému městu. Doufal jsem ve své mladé nevychladlé lásce, že budu tak aspoň blíže Hankii, třebas jsem neměl ani nepatrné naděje, že mi osud dopřeje někdy s ní se setkati.

Štěstí mi přálo. Hned prvý den dalo mi do rukou dobrou službu. Někdo mi řekl, abych se hlásil o zaměstnání na lodi „Neello di kare“. Šel jsem tedy rovnou cestou do přístavu, představil se kapitánovi a byl jsem za chvilku přijat.

Víte sice, přátelé, že „Neello di kare“ byla nějaký čas mým útočištěm a že jsem s lodi té pak utekl, což, jak vždy se přiznávám, byl můj nejnerozumnější skutek v životě. Však nevyprávěl jsem vám dosud, jak vše to se událo, poslechněte tedy:

Vpravil jsem se do nového zaměstnání svého velmi brzo, a za čtvrt roku nikdo nebyl by řekl, že jsem teprve začátečníkem na dráze námořnické. Také kapitán brzo si mne oblíbil a nejednou srdečně se mnou si pohovořil. Naslouchal s upřímným účastenstvím vypravování o mé minulosti, kdy jsem chtěl býti tureckým úředníkem a kdy zatím jsem se stal prostým plavcem, a přízeň svoji dával mi na jevo zejména tím, že mi svěřoval vykonávati rozmanité soukromé služby, týkající se jeho osoby.

Rád jsem si s kapitánem pohovořil. Vypravoval jsem mu všechno ochotně i upřímně, toliko lásky své jsem v hovorech svých nevzpomínal. Pokládal jsem každou vzpomínku na Hankii za příliš posvátnou, abych ji zjevoval cizímu sluchu. Myšlénky na moji lásku byly ukryty v mém nitře, a pouze potají jsem se jimi obíral.

Vedle srdečnosti a dobroty kapitánovy ještě jedna nepatrná věc byla pohnutkou, že jsem k němu brzo přilnul, a věrná náklonnost moje změnila se za nedlouho v dokonalou oddanost. Jméno jeho bylo totiž také jako otce Hankiina, Ramadan — Mustafa Ramadan, ale ve všem jiném zajisté byl skutečným opakem onoho starého muže, kterého jsem si nedovedl představiti jinak než obětujícího dceru svou za vlastní hmotný prospěch.

Kapitán Mustafa Ramadan byl z Rodosta, města asi deset mil na břehu mořském od Cařihradu vzdáleného. Tam také měl svoji rodinu, svůj malý harem, který teprve před nedávnem, stav se kapitánem, si založil, a kam nejraději tíhly jeho myšlénky. Byl ještě velmi mlád, a štěstí ruku v ruce s jeho dovedností a zkušeností plaveckou učinilo ho na podiv brzo a maloletého velitelem naší lodi. Ale každý, kdo ho znal, přál mu toho z plna srdce, každý byl přesvědčen, že dovede plniti úřad svůj právě tak bezpečně, správně a svědomitě, jako jiný třebas i dvakráte starší kapitán.

Byl jsem na lodi již přes půl léta, a zalíbilo se mi tam, byl jsem spokojen. Nebýti ustavičných vzpomínek na Hankii, byl bych býval bez odporu zcela šťasten.

Jednou na jaře, bylo to v měsíci dubnu, loď „Neello di kare“, zakotvená právě v přístavě Cařihradském, strojila se na cestu k přístavům Levantským, kam byla její obyčejná plavba. Chvíli před odplutím dostala vznešené cestující. Hajredin paša přepravoval totiž po naší lodi do nového sídla ve Smyrně svoji družinu a svůj harem.

Neznal jsem Hajredina paše jinak než dle jména. Když jsem ho spatřil na lodi, nestaral jsem se o jeho jméno a ani mi nepadlo na mysl, že jest velitelem Hankiiným. Ba arci, ani ve snách by mne to nebylo napadlo. Hajredin paša byl už sestaralý, valně sešlý, šedivý muž, jistě nejméně šedesátník. Jeho poněkud sehnutá postava, jeho vráščitý obličej a mrtvá, zažloutlá pleť a jeho začervenalé, ustavičně jako uplakané oči nedávaly domnívati se, že jest ještě náruživým milovníkem ženského mládí a ženských půvabův. Každý spíše by myslil, že slasti haremu náležejí u něho již dávno ke vzpomínkám minulosti, a harem, který plavil s sebou, že jsou jenom trosky bývalého, možná, že dávného života bujarosti a síly, nebo snad trosky zvyku, jenž nutí vznešené Turčíny pyšniti se četnými ženami.

Vypluli jsme z Cařihradu po polednách, a loď ubíhala nejpřímějším směrem k Dardanelám. Byl jasný, slunný den, dýšící teplem a lahodou. Moře Marmarské, jehož hladinu loď naše čile rozrývala, bylo klidné a lesklo se přívětivým povrchem. Na obloze nebylo ani mráčku, ani obláčku, a vše slibovalo plavbě nejpříznivější povětrnost.

Mezi plavbou kapitán mne poslal pro nějakou věc do nitra lodi v onu stranu, kde byly kajuty stěhujícího se haremu. Sestoupil jsem po příkrých schůdkách do nevelké místnosti, osvětlené několika malými, kruhovitými okénky s hůry a opatřené na dvou stranách řadami úzkých dveří, vedoucích do kajut. Za minutu jsem tam vykonal, co mi bylo nařízeno, i obrátil jsem se opět k východu, abych vystoupil na palubu, když právě za mnou zazněl nepatrný šramot, jako když dvéře pomalu a opatrně se otvírají.

Obrátil jsem se a skorem byl bych až vykřikl překvapením a úžasem.

Přede mnou stála ztepilá, velká huriska, a oči její zářily jako oheň.

To byla ona, to byla Hankia! Stála, ani sebou nehýbajíc. Pravicí držela kliku dveří, do kajuty vedoucích, a levicí tiskla si k srdci. Bylo viděti, že také ona jest radostně překvapena. Pozoroval jsem na viditelném proužku jejího obličeje, jak se rdí, jak tváře její hoří ruměncem, a ňadra zvedala se jí rozechvělým oddychová-

ním. Jediný ten pohled její, který na mne upřela, stačil mi úplně, abych poznal, že nezapomněla mé lásky a že i ona dosud mne miluje.

Ale v tom okamžiku vrzla blízká dvířka, a Hankia jako střela zmizela ve své kajutě.

Vyšel jsem na palubu všecek jsa omámen a opojen tím neočekávaným zjevením. Podlaha točila se mi pod nohama, a krev vířila mi v žilách klokotem. Teprve později v jiném koutě lodi nabyl jsem při nové práci opět klidu a chladnější mysli. Tam také na dotaz můj, je-li vznešený cestující s haremem Hajredinem pašou, bylo mi přisvědčeno.

Asi za hodinu, nedlouho před západem slunce, paša s ženskou společností svou objevil se na vyvýšeném, lepším cestujícím vyhrazeném místě paluby, aby pookřál na vlažném vzduchu podvečerním, který obléval veškeru loď i okolní moře nevýslovnou lahodou. Po chvíli dal se do hovoru s naším kapitánem, a oba mužové mezitím několikráte se obrátili k jedné ženě z těch pěti nebo šesti, které svou přítomností okrašlovaly palubu. Uhodl jsem hned, o kom hovoří, poznal jsem tu ženu na prvý pohled; byla to zase Hankia. Nyní v nádherném, pestrém šatě zdála se mi mnohem krásnější než druhdy, a nemohl jsem oči ani odtrhnouti od ní. Také ona, sotva že nahoře se objevila, pátrala po námořnících jiskrnýma očima, a když mne spatřila, dívala se na mne tak upjatě, tak vroucně a zároveň i tak tesklivě, že až dech se mi zatajoval v rozbouřených prsech — — —

Asi za půl hodiny kapitán rozešel se s Hajredinem pašou a zaujal místo na velitelském můstku. Však zpozoroval jsem ihned, že stala se s ním v té půlhodině veliká změna. Byl všecek zamyšlen a pochmuřen, a neustále obracel zraky tam, kde byla Hankia. Co se s ním jen událo? Hajredin paša hovořil s ním přec velmi vesele, a jak někteří plavci zaslechli, vypravoval mu prý skorem jenom výhradně o té krásné ženě. V ohledu tom neřídil se obvyklým pravidlem, které Turkům káže mluviti o ženách svých co nejskrovněji. Co mohlo tedy velitele našeho pohnouti k té náhlé zádumčivosti a tesknotě?

Po chvíli kapitán se obrátil a zavolal mne k sobě významným posuňkem.

„Budu, Zahire, potřebovati velmi tvých služeb," pravil mi důvěrně, když jsem se přiblížil. „Nemám na blízku nikoho upřímnějšího a věrnějšího nad tebe, a jsem přesvědčen, že nikdo nevyplnil by přání mého správněji a věrněji než ty. Chci tě za něco žádati, co není tvou povinností a k čemu tě nemohu nutiti. Avšak je-li mi třeba přátelského přispění, doufám, že mi ho neodepřeš. Než nejsi-li odhodlán ke smělým činům, zavrť hlavou, a já ti nebudu míti za zlé, nehledám bázlivce, hledám statečného přítele!"

„Jsem tvůj, kapitáne, s tělem i duší," odvětil jsem přesvědčivě. „Rozkaž, co mám učiniti, a já to vykonám bez rozpaků. Čeho ty si přeješ, k tomu netřeba zkoušeti věrnou oddanost a statečnost, to rozumí se samo sebou. Jsem odhodlán ku každému činu!"

„Slibuješ mi tedy — —?"

„Slibuji!"

„Dobrá — a nyní pohleď!" pravil a ukázal skrytě na Hankii. „Tam tu odalisku musím unésti Hajredinu pašovi stoj co stoj! Brzo, ještě dnes v noci! Mám k tomu důležitou příčinu, a nyní není času, bych ji vykládal. Teď poznáváš, jaké služby od tebe žádám. Chceš mi býti při únosu nápomocen? Chceš smělý ten čin provésti?"

Cítil jsem, jak při těch slovech krev tuhla v mých žilách a jak jsem zbledl. Podíval jsem se na kapitána tupýma očima a nebyl jsem schopen v tom okamžiku promluviti. Zdálo se mi, jako by se pokoušela o mé síly a vědomí závrať.

Kapitán minutu čekal. Pak se usmál trpce a mávl odmítavě rukou.

„Ach — ty se bojíš!" pravil s výčitkou: „Nu — nechťsi! Jdi s pokojem a neprozrazuj, co jsem ti řekl, jest to mým tajemstvím. Na plano jsi sliboval, jdi, brachu!"

Náhle jsem se vzmužil. Ochablost i mrákoty pojednou minuly.

„Nikoli, kapitáne, nebojím se ničeho! Co jsem slíbil, to vykonám! Nezrušil jsem ještě daného slibu nikomu, nezruším ho tedy ani tobě, kterého nade všechno si vážím!"

„Děkuji ti, Zahire, věřím, neklamal jsem se v tobě. Poslyš! V noci dopravíme odalisku na tuto malou loďku, a ty se spustíš s ní na moře a doplavíš ji do mého domu v Rodostě. Tam ji odevzdáš a tam také vyčkáš mého návratu z plavby. To všechno bude ti zajisté hračkou. Však horší věcí bude, jak dostati ženu nepozorovaně na loďku?"

„Ponech to, kapitáne, mé péči," sliboval jsem určitým a pevným hlasem. „Dej mi jen dosti volnosti, abych se mohl pohybovati na blízku Hajredinova harému, a ručím ti za to, že únos zdaří se dokonale, aniž kdo bude míti tušení o tom!"

„Máš-li tolik důvěry v svoji obratnost a chytrost, buďsi! Zavážeš si mne tím jenom k větším díkům. Však také já budu přemítati, jak nejsnáze bychom došli k cíli."

Po té hned jsem se vydal k pašovým kajutám, a dobrá náhoda mi přála. Jak jsem doufal, Hankia brzo večer se ukázala, právě v okamžiku, kdy bylo mi možno přiblížiti se k ní a promluviti. Řekl jsem jí to krátce několika slovy:

„Hankio, čekej na mne v noci. Unesu tě pašovi a odplavím s lodi!"

Neřekla nic, nepromluvila ani slova. Ale v témže okamžiku jsem cítil, jak mne uchopila vřelou pravicí za ruku a pevně ji stiskla. A zároveň vystřelil proti mně souhlasný žár jejího oka. Byla srozuměna hned, aniž minutu se rozmýšlela. V jejím pohledě i stisknutí bylo netoliko přisvědčení, nýbrž i její láska i vděčnost. Pak kývla ještě hlavou a vklouzla zase tiše do své kajuty.

Vyšel jsem nahoru, abych zpravil kapitána o úspěchu svého počínání. Ach, jaká to byla těžká služba! Věřte mi, stokráte raději byl bych šel se vrhnout střemhlav do chladného moře. Všecka mohutnost mé lásky rázem obživla při Hankiině dotknutí, všecky tužby a horoucí přání moje náhle se probudily. Ona odevzdávala se mi tak ochotně, tak oddaně, nevidouc žádného nebezpečí, nýbrž toliko svoji lásku, a já zatím ji klamal a loupil pro jiného člověka — — —

Měl jsem ještě dosti dlouhou chvíli času, abych o tom přemýšlel. Několikráte chtělo se mi odepříti kapitánovi další pomoc, několikráte vkrádala se mi do duše myšlénka, bych ho zradil, avšak vždy dané slovo, slib můj zvítězil nad takovými slabostmi. A konečně, když

jsem vše rozvážil chladnějším rozumem, nemohl z únosu míti škodu nikdo jiný, leč jenom Hajredin paša, kterého jsem nenáviděl jako největšího nepřítele svého. Toliko ještě Hankia bude chvíli v nesetrném klamu, ale až z něho bude vyvedena a až se spatří v haremu mladého kapitána na místě v poddanství starého paše, možná dost, že bude změně té spíše povděčna, než aby jí litovala. Možná dost — ach, jak bolestné to myšlénky! A co mně se týkalo, přál jsem té krásné bytosti mnohem raději kapitánovi než komukoliv jinému, a to mne přinutilo zapuzovati všeliké vratké myšlénky o nevěrnosti a odporu.

Asi k půlnoci, právě ve chvíli, když jsme byli městu Rodostu nejblíže, připravil jsem lodičku, a kapitán mezitím všechny činné lodníky zaměstnal na rozličných místech tak pilně, by nemohli býti svědky mého počínání. Po té, když vše bylo přichystáno, a když nebylo obávati se odnikud nepovolaných očí, dal mi ještě lístek, bych jej odevzdal v domě jeho v Rodostě, a v němž patrně bylo vysvětlení o novém vábném přírůstku jeho harému. On sice mi řekl, že důležitá příčina ho nutí zmocniti se té krásné ženy, avšak což není důležitou věcí dobýti si takové ozdoby pro svůj harem? Potom mne vyzval, bych se měl dále k dílu.

Kývl jsem jen hlavou na srozuměnou a sestoupil do nitra lodi. V místnosti před kajutami byla skoro úplná tma. Jenom několik mdlých proužkův dralo se tam s hůry okénky z tiché měsíčné noci a protínalo tmavý prostor bledými, nepohnutými, jako strnulými paprsky. Těch několik proudů chudého měsíčného světla nestačilo nikterak, aby aspoň částečně osvětlilo ostatní místnost ve stínu.

(Dokončení.)

O nynější lužické literatuře.

Příspěvek ku poznání kulturních snažení lužických Srbů. Napsal *Adolf Černý.*

(Pokračování.)

Rozdělení Srbů lužických v katolické a evangelické má ještě jiný vliv na literaturu. Nejen, že ji rozdělilo *formálně* na evangelickou a katolickou, ono ji — aspoň její valnou část — i *obsahem* roztřídilo ve dvě části, jak již výše praveno. Ono jí dále i náboženskou dráhu do nedávných dob výlučně, nyní z většiny vymezilo. Obě strany potřebovaly hájiti svých interessů náboženskými spisy, literatura psala se ve směru náboženském a všecky ostatní směry — vyjímaje domácí jazykozpyt — pomíjeny a zanedbávány. A když se vyskytly, dáván jim nátěr náboženský. Pro postup *národnosti* samé byl takovýto druh literatury užitečným beze všeho odporu; hověl nábožnému duchu lidu a poutal jej tedy k srbské knize. *Literatuře* samé, jež je sobě sama cílem, však takováto jednostrannost a jednotvárnost neprospěla. Podnes sluší většinu knih literárního trhu lužického odpočísti na pouhé náboženské potřeby lidu — ostatním směrům mnoho nezbude.

Literatura, jak my si ji podle moderních požadavků představujeme, zvláště belletrie, může býti v Lužici pěstována pouze miniaturně — vzhledem ke druhu literárního obecenstva. Intelligentního čtenářstva je hrstka. Několik vlasteneckých kněží, kterých má Horní Lužice málo, kdežto Dolní jich skoro nemá, několik vlastenců v učitelstvě, a těch jest míra rovněž žalostně skrovná, několik jedinců mezi lékaři a právníky — a jsme u konce. Celá ostatní massa čtenářstva jest vesnický lid obecný, jemuž ještě se nedostává dostatečného navedení k srbskému čtení a psaní ve školách, tak že učí se syn od otce na staré biblí, když národní škola si jeho potřeb nevšímá. Z toho patrno napřed, že hlavní zřetel obraceti sluší k potřebám lidu, hlavně ke spisům náboženským a hospodářským, a že tudíž bývá ostatní literatura dosti chudě opatřována. Dále, že jest kupujícího obecenstva literárního velmi málo. Knihy vážnějšího významu literárního a novým pravopisem tištěné vesničan nekoupí a intelligence jest velmi poskrovnu! Povídková i básnická literatura lužická je velice chudičká — ale ani se tomu příliš nedivíme, povážíme-li, že není jí skoro pro koho psáti.

Je však ještě jiná příčina chudoby lužické belletrie, kteráž neleží ve čtenářstvě — ale ve spisovatelstvě. Jest nedostatek tvořivých sil, není spisovatelů. Vezměme jen do rukou belletristickou „Lužici“; vyberme si jména, která jsou podepsána pod belletristickými příspěvky: Jakub Čišinski, M. Bjedrich, Mato Kósyk (Dolnolužičan), M. Rocha (Dolnolužičan), Šyman (pseudonym), Jan Waltař, Jan Wjela, M. Žur, Wjelan, K. A. Fiedleř, Frant. Rocha (Dolnolužičan), Pful, J. Kral, J. Nowak-Kašečanski, M. Wjesela, Jak. Šewčik, M. Zarjenk. Již celkový počet je slabý. Ale ani ten nemůžeme vážně vzíti. Odpočteme-li studenty a síly méně vážné, literáty, kteří pěstují belletrii jen mimořádně, neb síly opravdu slabé — zůstanou nám pouze *Čišinski* a *Kósyk.* A přihlédneme-li ještě blíže, odhodláme se skoro i k vyloučení Kósyka (Dolnolužičana), poněvadž jeho básničky, v „Lužici“ nyní otiskované, nejsou věci nové, nýbrž uveřejňované ze starší zásoby (1882) a po většině již slabé. Básník Kósyk sám není již ani ve své vlasti, jest v Americe (ve státě Jowa) a poslední léta nic nového nepíše. Zbývá tedy jako vážná a plodná síla pouze Čišinski (Jakub Bart), hornolužický básník dobrého zrna, jejž oceníme na svém místě. Podobně učiníme při ostatních belletristech. Šlo nám nyní pouze o ukázání číselného nedostatku spisovatelů, píšících pěknou literaturu lužickou.

K těmto četným okolnostem, které vadí literatuře lužické, přistupuje ještě nová, totiž neutěšené poměry nakladatelské. Nevyjde-li kniha péčí „Matice“ nebo některého náboženského spolku (jsou dva takové spolky, katolické „Towarstwo swateju Cyrilla a Methodija“ a evangelické „Lutherske knihowne towařstwo“), nebo nesmiluje-li se nad ní soukromý nakladatel, kterýž se napřed vzdá naděje, že by peněz svých zase nabyl, nebo

nevydá li konečně knihu spisovatel nákladem svým — pak nespatří vůbec denního světla. Nakladatelů z povolání, obchodních, nebylo a není naprosto.

To asi bylo třeba předeslati, abychom se dovedli postaviti na stanovisko, se kterého sluší na literaturu lužickou pohlížeti. Sic, kdybychom ji posuzovali jako literaturu vůbec, vybrali bychom z ní velmi málo, co by obstálo před takovým soudem. My sice se přičiníme, posouditi ji takto nestranně, ale tím jen umožníme, že čtenář, položiv si obrázek nynější literatury lužické, jak jej vykreslíme, na folii lužických poměrů literárních, které jsme právě dolíčili, tím snadněji a správněji ocení lužickou literární práci jako *práci národní*.

II.

Lužičané mohou se nyní pochlubiti opravdu vážným jménem v poesii. R. 1884 vyšla dosti objemná a úhledná knížka poesií, novým pravopisem tištěná, pod názvem „*Kniha sonettow*". Je to, mimo sebrané spisy Zejleřowy, jediná sbírka básní nové literatury hornolužické vůbec. Obsahuje třicet osm původních znělek vážné, důstojné nálady básnické a skoro virtuosního provedení. Forma těchto sonetů, tak vybroušená a dokonalá, naplňuje nás tím více podivením, poněvadž jsou to také skoro první lužické znělky vůbec. Mimo jediný původní sonet Zejleřův („Mój ludo!") a několik překladů ze „Slávy dcery" jest jen několik znělek v starém „Lužičanu". — To je vše. Na „Knize sonettow" podepsán jest Jakub *Ćišinski* a sbírka opatřena mottem: Facta loquuntur. Kniha vzbudila na Lužici pozornost a vzrušení ve dvojím směru. Jedni, upřímní přátelé všeho srbského a nestranní pozorovatelé a posuzovatelé, přijali ji s nadšením jako důkaz, čeho je schopna lužická řeč v poesii, a že i zapomenutý lužický Srb dovede pravou básní promluviti. Facta loquuntur! — volali vstříc ostatnímu světu a zvláště druhé straně v národě, která přijala knihu s chladnou reservou, skoro bych řekl nerada, se závistí a s předcházející již nedůvěrou a předpojatostí. Vždyť byl auktor její mladý člověk, nedávno ještě student, nikdo jiný, než Jakub *Bart*, jenž odvážil se raziti dráhu novým myšlénkám a novému rázu i formě v lužické poesii. Neušlo nám, že skoro veškeří jeho odpůrcové a nepřátelé byli a jsou — na straně evangelické. Závisť jest kletbou malých národů! Ale při tomto smutném faktu budiž Ćišinskému i nám blahou útěchou a náhradou, že nechuť proti němu ve straně evangelické rozšířena jest jen na několik hlav, a že má i zde na své straně mnoho vážných jmen. Každý nepředpojatý vezme do ruky „Knihu sonettow" s potěšením a odloží ji s uspokojením. Básník podal se v ní celý. Ukázal, že možno je také psáti *správné* verše a rýmy lužické, že není třeba utíkati se k hrozným assonancím, které se tak zahnízdily v lužickém veršovnictví, že vypudily všechen smysl pro správnost srbského rýmu. Řeč Ćišinského imponuje nám silou, úsečností a plastičností; určitost její a pádnost nelze druhdy v češtině napodobiti. Ji dokázal básník, seč jest lužický jazyk ve verši! Doposud se v Lužici nikdo, ani sám Zejleř, mnoho nad napodobení národní písně nepovznesl — až Ćišinski odvážil se vysloviti své myšlénky jinak, formou umělejší, koncepcí mohutnější, obrazy vznešenějšími. U něho objevuje se reflexe, která je daleka poesie národní. Reflexe je vtisknuta všem jeho výtvorům, nejen knize sonettow. V té pak se jeví nejvýznačněji, poněvadž se podává hromadně. Nejsilněji působí v malém oddíle sbírky, „W ćichej samoće" (V tiché samotě), kterýž pokládáme za básnicky nejvýznamnější z celé knihy, potom v prvním a nejobjemnějším, „Na serbskej zemi". Zde ozývá se v souzvuku s reflexí jiná struna Bartovy poesie, struna lásky k nešťastné zemi rodné a národu, z něhož básník vyšel. Neblahý dějinný osud této ubohé země ladí ji k výkřikům žalu, jindy k tiché elegii, ale i ke hřímavému slovu povzbuzení. Hned první, úvodní znělka celé sbírky, „Słowjanam" (Slovanům), je tak mocná, že neznám mnoho ji podobných. K tomu dokonale komponována a obratným veršem i rýmem provedena, že ji člověk čte několikrát a vždy více zalíbení na ní nachází. Vylíčení opuštěného postavení Lužičanů, lapidární, jak jen umění dovoluje, tvoří nápověď znělky, dopověď pak obsahuje zvolání o pomoc, vrcholící ve slovech:

> Na pomoc, kdož ve útrobě lidské city
> má a slyší smrtonosných vln jak lítý, —
> dříve než muž poslední v tom člunu zhyne!

Znělky „Lubin", „Pod Lubinem", které se silou této rovnají, jsou společně s touto nejlepší ozdoby vlastenecké poesie lužické. Ony i elegické „Sprewja pod Hrodźišćom", „Sprewine doły" patří k básnicky nejdokonalejším číslům celé sbírky. O ceně oddílu „V tiché samotě" již jsme se vyslovili; přidáváme jen, že do tohoto oddílu slušely by i „Mikławšk", „Pola křiža", Wjesna lipa" a „Kukow" z oddílu prvého

Znělka „Omnia vana", otištěná česky v loňském Lumíru, pochází z této knihy.

„Kniha sonettow" je nejvážnější slovo celé novější literatury lužické i nejvážnější slovo Ćišinského samého. Napsal sice a vydal i první lužické původní drama, veršovanou činohru v pěti jednáních „Na Hrodźišću" (1880), ale tomu nemůžeme přisouditi ani z daleka významu „Knihy sonettow". Zejména mu škodí neurčitost charakterů; skoro ani jedna povaha, hrdinu samého (Wjelesława) nevyjímaje, není dosti ostře nakreslena. Jinak je to pokus pozoruhodný, zvláště jakožto pokus v celé lužické literatuře naprosto první.

Více ještě slibovali jsme si od sbírky „Formy", pokud mohli jsme souditi z ukázek, uveřejňovaných v měsíčníku „Lužici". Obsahovalyť poslední dva ročníky mnohé vskutku silné básně Ćišinského, které svědčily o tom, že básník od vydání „Knihy sonettow" neklesá, ale opravdu stoupá. Nyní již „Formy" vyšly, jak jest čtenářstvu našemu známo. V očekávání svém nebyli jsme celkem sklamáni „Formy" obsahují vedle některých slabších básniček" věci rozhodně dobré, nestojící obsahem aniž formou za básněmi „Knihy sonettow", ba překvapující svou dokonalostí. Některé formálně slabé i obsahem chudé básničky (jako „Mladým Srbům", „Žebračka" atd.) pocházejí z mladších jeho let a odpadají při posuzování pokroku básníkova od „Knihy sonettow". A ten jest nepopíratelný. „Formy" jsou kniha vážná, jak bylo již v Lumíru na svém místě povědéno, z nějž jest patrno, že se Ćišinski vyvíjí vskutku na dobrého básníka. Jen vymaní-li se ještě z některých starých tradic, ve které někdy zapadá, ku př. z občasné snahy po rozvleklém romantismu,

Zvláště se nám zdá, že mu ballada nesvědčí;*) tu se mu vždy přidruží nedobrý romantismus, který celou práci rozvleče, rozvodní a tím pokazí. Škoda. Při pádnosti a úsečnosti Bartovy formy spíše bychom od něho očekávali, že *stvoří* lužickou balladu, která byla dosud naprosto nešťastna. Jsme však oprávněni doufati, že se i toto očekávání vyplní. Předně nás v naději té utvrzuje forma Ćišinského, o níž byla řeč, krom toho snaha po realismu. Nic si z toho neděláme, že se dal někdy unésti (i v dramatě „Na Hrodžišću") romantismem, od něhož je tak blízko k sentimentálnosti. Již „Kniha sonettow" a zvláště novější básně (na malé výjimky) prozrazují realistu v pozorování i obrazech. I jsme přesvědčeni, že dospěje Bart jistě k dokonalému uměleckému ovládání sama sebe i látky a že v mnohém směru lužické poesii prospěje.

(Pokračování.)

*) V tom utvrzují nás i ballady nejnovější jeho knihy „Formy".

Sostenuto.

Báseň *Evy z Hluboke.*

Tiché, sladké chvění s nebe září dolů
do lesních cest šera a pak k srdci — sem;
ač tu bloudím sama, drahý můj, jsme spolu
pod řasami smrčí vzpomínkami, snem!
Nad břízami srpku proužek tenký plane
a s ním nekonečné, zlaté moře hvězd;
a když jedna skane,
je to vzkaz tvůj z dálky? Z lehounka to chvojím,
rokytím a vřesem, jako retem tvojím
zašepotá: „Jest!"

Cesta širým nebem stříbrno se bělá,
jako samo štěstí, utajené — tam;
abych drsných pěšin světa zapomněla,
k cestě bílých růží k nebi ulétám.
A tu zrak můj náhle k větvovi se sklopí,
jež se temně druží v zlatý nebe svit;
vidím pěšin stopy
siré, smutné; — dumám, proč jich nepominem.
Jenom v srdci láska jejich žalem, stínem
dál mi velí jít!

Věčný lásky symbol! Hle, tam tyčí mírně
z borůvčí se obraz kříže k nebesům,
na všech cestách stoje smutně, a přec smírně,
vím, že našim žehná vzpomínkám i snům.
Bez paprsků, růží! Jen když potkám tebe
někdy v pěšin světa pásmě setmělém,
změní se mi v nebe. — —
Bez paprsků, růží ať jdou cesty chladné,
jen když někdy v oči jas tvé lásky padne,
a pak — k srdci sem!

Po svatbě.

Novella od *Boženy Víkové-Kunětické.*

(Pokračování.)

Viděl jsem ve zraku jejím tolik žáru a tolik vášně, že jsem byl tím poděšen. Učinivši rychle několik kroků, jako by se chtěla přiblížiti ke gouvernantce a dítěti, zůstala pojednou státi a obrátila se k Harmachovi, který touž dobou povstal.

Představil jsem je navzájem, avšak zdálo se mně skoro, že je to zbytečné. Arnošta se nutila k úsměvu, podávajíc svou malou ruku hosti, a Harmach, dívaje se do její tváře upřeně, jako by byl krátkozraký, s okem nejasným a nehybným přijmul její ruku mlčky a pustil ji hned zase, sotva že se jí dotekl. Přemýšlel jsem, není-li uražen dlouhým jejím prodléváním, a byl jsem připraven, co možná ji omluviti. Za krátkou chvíli potom uznal jsem, že napraví Arnošta dozajista vše, neboť byla vtělenou přívětivostí k našim hostem. — —

Po svačině, kterou jsme odbyli v besídce u rybníčka se zlatými rybkami, protože v ní bylo nejstinněji, nabídla se má žena Evě, že jí ukáže orla i rybky, že jí ukáže svého koně a svou lodku. Litoval jsem ubohou, že má tak skrovnou zásobu zajímavých věcí zde. Eva okamžitě vyskočila, a právě chtěla ji Arnošta chopiti za ruku, když Harmach pravil slečně Albíně:

„Prosím, slečno, doprovázejte ji — bývá nezpůsobná, ta divoška."

Mojí ženě nezbývalo, než jíti podle gouvernantky a dívati se na to božské dítě, kterak úzkými, neschůdnými stezkami zahrady utíká. Pochybuji, že řekla slečně Albíně mnoho laskavých slov, neboť byla pojednou zaražena a pohlížela jen upřeně na malé nohy Eviny, kterak prudkými skoky razily si cestu přes drn i přes záhony.

Po jejich odchodu přisednul jsem blíže k Harmachovi, povděčen jsa tomu v míře největší, že s ním mohu několik slov o samotě promluviti.

On si hladil vous, jsa zamyšlen, a pak pravil náhle, jako by se ze sna vytrhnul:

„Kolik je zde jiter?“

„Asi 2000, ale nejsou asi valná,“ odpověděl jsem.

„Proč ne? Mám některá pole výborná. Seji všecko možné. — Zůstanete zde dlouho?“

„Nevím posud. Mé ženě se líbí zde, neboť připadá jí ten život v trávě, v květinách, pod modrým nebem a za hučení Jizery jako sladký sen.“

Harmach kopnul do jedné nohy zahradního stolu, neodpovídaje.

„A což ty, Hanuši? Ty zde přezimuješ? Jak dlouho jsi již zde, vypravuj! Ach, kdybys tušil, jak mně je potřeba přátelského slova! Mluv něco! Proč jsi tak zasmušilý? Co se s tebou stalo? Povídej! Vždyť přece jsi šťasten?“

„Nu, ovšem, šťasten, neboť šťasten je více méně každý člověk. Některý je šťasten, obdrží-li skyvu černého chleba, a já zase jsem jím svým dítětem. Ej, Prokope, štěstí je divná věc! Leskne se a láká, avšak hoň je a ono prchá! Zjevuje se nám jako vzdušný přelud žíznícím karavanám na poušti. Skoro bych řekl, že ho vůbec není, totiž toho štěstí pravého, velkého, o němž sní všickni lidé na zemi, každý po svém způsobu.“

„Máš dítě.“

„Opakuješ neustále totéž. Dítě! Ovšem. Dítě nemá však matky, a to zůstane povždy jeho kletbou, jejíž část padá na moji hlavu. Mimo to jest vůbec život neštěstím, které nemohu u dítěte svého zameziti, a to je pro mne zase mukou. Co je očekává? Pozlátko odloupané s marnivosti, ctižádosti, vykonané povinnosti, s lásky, s přátelství, s obdivu, nu a co víc? Hodiny plné trudu a žalu, budoucnost smrtí končící, přemítání, co jest člověk a co jeho určení, příval sterých starostí a odříkání. Jako každý člověk je více méně šťasten, tak je každý měrou stonásobně větší nešťasten.“

„Co se s tebou děje? Stal se z tebe hrozný pessimista. Nepochopuji tě, poněvadž pamatuji se na tebe, jakožto na člověka plného snahy a krásných tužeb.“

„Mám je dosud. Toužím viděti celé lidstvo šťastnější než jsem sám.“

„To jsou pohrobní elegie.“

„Proč pohrobní?“

„Tvá choť přec zemřela?“

Harmach neodpovídal, snad že otázku moji přeslechl. Uznal jsem za dobré, upozorniti jej na slečnu Albínu, kterou v mysli své řadil jsem k dobrým andělům. Řekl jsem mu, že zdá se mně, jako by ona mateřina místa u Evy nejlépe zasluhovala.

„Ano. Je to zlaté srdce,“ odpověděl Harmach klidně; ale mně se to pranic nelíbilo, neboť podobným tónem mluvíme o zlatém srdci osmdesátileté stařenky, která miluje svoje pravnuky.

Všecko moje snažení obnoviti náš dřívější důvěrný styk se nepodařilo. Vetřelo se cosi mezi nás mně neznámého, avšak důležitého a pevného, co nemohli jsme lhostejně ignorovati, ale čemu jsme podléhali jako velkému zlu.

Ujišťoval jsem se v duchu, že to následkem dlouhého odloučení, avšak sám jsem tomu nevěřil. Naopak, za těch sedm roků nalezli bychom materiálu na celý rok k hovoru a byli bychom šťastni, že můžeme si říci všecko, všecko! Naslouchal jsem ševelu listí nad hlavou, spřádaje v těch tajemných zvucích své myšlénky, když Harmach otázal se mne, poklepávaje prsty o stůl:

„A ty? — Ty žiješ jako v báchorce. Ráno ti dává láska dobré jitro a večer dobrou noc. Jak se to krásně vstává a jak blaze spí.“

Nevím čím to, že odpověděl jsem pouze:

„Je zde velmi zdravo.“

Tak dlouho těšil jsem se na tuto chvíli a teď neřekl jsem mu pranic. Jeho zachmuřená, neprůhledná tvář mě odstrašovala a byla mně tak cizí jako každého člověka, s kterým se setkáváme poprvé za okolností docela lhostejných.

Potom jsme vstali, hotovice se podívati za damami, avšak již na první křižovatce potkali jsme slečnu Albínu, která si trhala růže.

„Kde je Eva?“ tázal se Harmach chvatně a skoro nevlídně.

„Odešla s milostivou paní nahoru.“

„Bude čas k odjezdu.“

Slečna Albína se vrátila s námi a mně bylo líto té ušlechtilé dívky, kterak byla trapně dojatá a pobouřená výbuchem svého velitele. Chtěla pospíšiti napřed, avšak já jsem ji zadržel, upozorňuje svého přítele, že Arnoště bude velmi milé, když ještě před odchodem učiníme společnou návštěvu v jejím pokoji, odkud pak můžeme malou Evu svěřiti péči slečny Albíny.

Gouvernantka kráčela rychle před námi, jako by nechtěla nás vyrušovat.

„Tuším, že pozbudeš ke mně důvěry, Prokope,“ pravil Harmach, bloudě zrakem po zahradě. „Nečiň tak, hochu. Mám tě rád stejně, jako jsem tě míval, a vím, žes poctivec. Avšak v člověku žije něco, žije druhá bytost, řekněme, a ta podává svoje požadavky a své právní listiny, proti kterým není pře ani soudu. Pozoroval jsem prve, že rázem chceš přetrhnouti vše to, co nás kdy poutalo svatým svazkem přátelství — nečiň to! Jsi tak čist jako hladina nebes nad námi a jako stříbrný tok naší Jizery. Ctím tě jako dřív, vážím si tě. Ale zde, oh, zde, Prokope, to bouří a válčí jako by mělo moje srdce za své vzíti.“

Harmach mluvil pojednou s takovou něžností a s takovým bezejmenným smutkem, že jsem mu nerozuměl. Cítil jsem pouze, že jest u mne, že ho miluji a že slova, která ke mně pronesl, ukládám v duši svou jako úlomky ryzího zlata, která budu čítati vždy ke svým duševním pokladům. Podal jsem mu ruku a byl bych, nevím co, obětoval, kdybych na okamžik mohl položiti svou hlavu na jeho prsa a naslouchati tlukotu jeho srdce.

„Ožeň se, Hanuši,“ řekl jsem, jsa přesvědčen, že mu radím to nejlepší. „Ožeň se — ale rozumně, opatrně, s rozmyslem. Máš dítě, které potřebuje rozšafné matky. Přemítej — což nikoho, totiž žádnou, pražádnou ženu nemiluješ?“

„Znáš mne. Býval jsem vždy žulový ve svých citech. Těžko je bylo dobyti, ale ještě těžší dobytým změniti náhle tvar. Miloval jsem jen jednou v životě — matku mého dítěte.“

„Nevylučuj možnost, milovati podruhé. Vždyť je to lidské, vždyť je to přirozené.“

„Ovšem. Mohl bych milovat, ale zase jen — matku mé Evy.“

Svěsil jsem hlavu, přemožen tou houževnatou vytrvalostí.

Dosedše ke dveřím pokoje mé ženy, zaslechli jsme za nimi jemnou, snivou píseň, jakou slavík své děti uspává, jakou kroti se tyran a nevolník dobývá si svobody a povznesení. Bylo v ní tolik něhy a posvátného kouzla, že podobala se tmavorudému světlu věčnému, jež z lásky a úcty k Bohu hoří s půlnocí před oltářem. Zachvívala se citem plným lásky, poesie, vznešenosti a prosby. Byla to modlitba, kterou pochopuje i divoch na poušti i dandy jda za svou kurtysánou.

Naslouchali jsme chvíli mlčky, jsouce překvapeni i omámeni. Harmach byl silně bledý a oddychoval těžce, jako by byl na smrt nemocen. Slečna Albína sepjala ruce, a rty se jí chvěly, snad opakujíce ta tichá, sladká, posvátná slova, jež plynula s melodií. — Nemohl jsem se ubrániti hrdosti, neboť to zpívala má žena. Byl jsem v tu chvíli asi tak pyšný, jako když zpívala posledně před svým sňatkem a byla zasypána věnci, kyticemi a blahopřáním. Neměl jsem jiné touhy, jen zulíbati její čarovné rtíky, z nichž lilo se na svět požehnání.

Otevřel jsem tiše dvéře. Malá Eva seděla na čínském divanu, majíc ručky položené na čele mé ženy, která klečela u jejích nohou a dívajíc se k ní vzhůru, zpívala, vyhovujíc patrně přání toho krásného dítěte.

Pojednou chopila se jejích rukou a líbala je, líbala. Chtěl jsem říci Harmachovi, že má ráda vůbec malé děti, ale slovo mně uvázlo na rtech. Harmach, opíraje se o rámě slečny Albíny, byl nevýslovně dojat a v jeho očích byl vlhký závoj, jako by tam slza zakotvila.

V tom nás Eva zahlédla a upozornila mou choť, že jsme v pokoji. Arnošta uleknutě vyskočila, jako by byla přistižena při velkém zločinu.

Tonž dobou můj přítel již zase stál chladný, klidný, jako by vstupoval na kathedru.

Při odjezdu našich milých hostí spozoroval jsem v ruce Evy malého šaška, zvonícího rolničkami, v bledě žlutém kabátci a hedvábných kalhotách.

Arnošta darovala jistě dítěti věc, která byla srdci jejímu nejbližší.

Sotva že kočár vyjížděl ze dvora, vyběhla Arnošta na balkon a opřevši se o něj rukama, pohlížela zrakem vytřeštěným za hrčícím povozem. Ještě v dálce kmital se široký klobouček Evin se světle červenou stuhou a skromný vínek růžový na klobouku slečny Albíny.

Slunce zapadalo, ztápějíc svou nádhernou líc v růžovém jezeře červánku, a krajina jako políbením lásky dotknuta, náhle vzplanula jásavě.

Přistoupil jsem k své ženě, nemoha se dočkati jejího pohledu a jejího prvního slova. Vzal jsem ji jemně kolem pasu její kouzelné postavy. Obrátila se ke mně chladně a vyděšeně.

„Co chcete?“ tázala se mne hlasem dutým, cizím, pyšným, jakým mluvíváme k dotíravému žebráku, jenž se nechce hnouti.

„Co chci? Chci tebe, svou ženu, které jsem zasvětil svůj život, své srdce a svou čest,“ odpověděl jsem uražen.

Dívala se mně ztrnule do tváře a pak naklonila se s balkonu, jako by chtěla ještě zachytiti stín ujíždějícího kočáru.

„Arnošto!“

Po tomto zavolání, v němž byla celá má zoufalost i úzkost skryta, vzchopila se rázem a šeptala sipavě:

„Kdo jste? — — Nedotýkejte se mne! Já se vás děsím! — Proč jsem u vás? Co ode mne požadujete? Chtějte mou ruku, dám vám ji, mé oko, dostanete je, můj vlas, všecko, avšak má duše je vám cizí! Ne, ne, nedotýkejte se mne! Pro věčného boha! Nenáležím vám! Vidíte to červené otevřené nebe na západě? Tam dlí svatá rodina! Kdo má právo trhat zlaté svazky rodiny? Zdali kněz? Ten ubožák, jenž nemá práva ani rodinu založiti? Ten chuděra, jenž neví, co je to úsměv dítěte a objetí ženy? — Já jím pohrdám! Já nedbám těch zákonů, které dovedou spojiti chladně dvě duše, jež nemají si nikdy náležeti, a vynutiti slib, který se může za každé okolnosti rušiti, a ne-li, který ubíjí, usmrcuje náhle jako blesk. — — Uznávám jedinou autoritu, a to je rodina! Muž, dítě a žena. Muž, který je otcem téhož dítěte, kterému jest matkou žena. A k tomu není potřebí kněze s pluviálem, ani slibu, ani přísahy. — — Nedotýkejte se mne! Nemáte k tomu práva. Kdo vám je udělil? Církev? Loutka na drátkách, která kýve hlavou, jak si kdo přeje?! — — Ah, mne pálí hlava — mne pálí hlava. — Co jest mně? — Ne, ne, nechte mne! zde spočívaly ruce Evy — ruce Evy!“

(Pokračování.)

Trpasličí plemena lidská.

(Dle prof. Flowera v Nature Vol. 38. Č. 967, 968.)

Jest podivuhodno, že v tak mnohém podání, jež rozšířeno bylo u národů starých a později za pouhé smyšlénky bylo považováno, přece v době novější shledáno bylo zrnko pravdy. Podobně má se to s vírou v trpaslíky. Spisovatelé řečtí i římští vyprávějí nám o lidech vyznačujících se velmi nepatrnou postavou. Již třetí zpěv Iliady počíná se líčením zástupů Trójských, kteří prý přicházeli s hlukem jako havrani, kteří letí se křikem ku proudům oceánu, nesouce zhoubu Pygméům. Na vasách řeckých skutečně nalézáme znázorněny bitvy mezi havrany a těmito Pygmeji, kteří jsou lidmi zakrslými s velikými hlavami, tahy černošskými a hustě kadeřavým neboli vlnatým vlasem. Samo jméno jejich, odvozené z řeckého πυγμή, vzdálenost mezi loktem a kotníky na ruce dospělého muže, ukazuje na postavu velmi malou.

Zprávy rázu spíše vědeckého nalézáme u Aristotela, Herodota, Ktesia, Plinia, Pomponia Melona a j. Aristoteles klade své trpaslíky do vnitra Afriky ku pramenům Nilu, kdežto Ktesias popisuje plémě trpasličí ze vnitra Indie. Zpráva Herodotova (II. kniha, 32.) jest velmi obšírná a vypráví o pěti Nasamonicích (kmene Libyckého, obývajícího Syrty), kteří podnikli výpravu výzkumnou do vnitra Afriky a tam objevili národ trpaslíků.

Tyto vědomosti zašly a v minulém století; vysvětlovány byly zprávy tyto rozmanitými báječnými povídačkami, jež cestovateli vyprávěny byly o opicích. Teprve v době novější, když důkladnější výzkumy učiněny byly v různých částech povrchu zemského vzhledem k jeho lidskému obyvatelstvu, znova obrácena byla k nim pozornost. Hlavně získal si zásluhy o rozřešení otázky této de Quatrefages, professor anthropologie v Paříži, spisem svým „Les Pygmées“.

Obraťme se nejprve k dalekému východu. V oceánu Indickém jest skupina ostrovů, nazvaná Andamany, a sice rozeznáváme Velký a Malý Andaman. Prvější rozdělen jest úzkými průlivy ve tři ostrovy, totiž Severní, Střední a Jižní Andaman. Malý Andaman leží asi 20 mil na jih od skupiny hlavní. Ačkoliv ostrovy tyto leží tak blízko při cestách obchodních, přece obyvatelstvo jejich až do dob novějších bylo neznámo. Máme sice o nich zprávy, jednak od arabského jednoho spisovatele z devátého století, jenž zjišťuje, že pleť jejich jest hrozná, jejich vlas vlnatý, jejich vzezření a oči strašlivé, jejich nohy velmi velké a že chodí zcela nazí; jednak též zmiňuje se o nich Marco Polo slovy: „ten lid není o nic lepší než divoká zvěř, a ujišťuji vás, že všichni lidé z tohoto ostrova Angamanainu mají hlavy jako psi a zuby a oči také takové; vskutku ve tváři své jsou právě jako velicí psi“. Roku 1788 byl učiněn pokus, zříditi tam trestnickou kolonii, leč bylo od toho upuštěno, poněvadž domorodci chovali se velmi divoce a nepřátelsky proti všem cizincům. Tato jejich nenávist, již jevili proti přistěhovalcům, měla svou příčinu v tom, že Andamanci trpěli velice od čínských a malajských kupců, kteří je odváděli do otroctví. Jejich osamělost jest však nyní tím důležitější, poněvadž řeč jejich, zvyky jejich, ano veškerý jejich ráz zůstal nezměněn a nepomíšen jinými kmeny.

Roku 1857, když bylo potlačeno sepojské povstání a vláda indická měla velmi mnoho vězňů, znova přikročeno k tomu, aby na Andamanech byla zřízena kolonie, což skutečně provedeno tak, že nyní nalézá se tam na 45.000 přistěhovalců, z nichž více než tři čtvrti jsou vězni.

Účinek osady této na domorodce jest hrozný; odbývá se tam nyní týž proces, který zbavil Tasmanii domorodého obyvatelstva. Přes všechnu péči a šetrnost, kterou správcové osady domorodcům věnují, propadají tito pozvolné záhubě nerestmi a nemocemi. Proto zachovány byly pečlivě zprávy o jejich přirozeném rázu, společenských zvycích, jejich umění, řemeslech, tradicích i řeči, což jest hlavně zásluhou generala Edwarda Horace Mana.

Domorodci dělí se v devět rozdílných kmenů, z nichž každý obývá zvláštní okrslek. Osm jich žije na Velikém Andamanu a jeden na Malém Andamanu, jenž posud téměř jest neprozkoumán. Ač každý z kmenů těchto mluví různým nářečím, přece na všech lze sledovati společný původ.

Co se týče jejich výšky, tu máme spolehlivé zprávy od Mana, jenž měřil 48 mužů a 41 ženu. První měli průměrnou výšku 1·494 m., druhé 1·405 m.; nejvyšší muž měl 1·633 m., nejnižší 1·373 m., nejvyšší žena 1·512 m., nejnižší 1·321 m. Tyto míry byly určeny dle lidí živých, a prof. Flower, jenž vypočítával výšku tu na základě koster, došel k výsledkům ještě o něco nižším. Jejich vlas jest hustě kadeřavý, vlnatý, a jednotlivé vlásky mají průřez elliptičný tak jako u Negrů. Barva kůže jest velmi tmavá, leč přece ne docela černá. Hlava jest kulatá a čelisti nepříliš vyniklé. Vůbec význačné pro Negry rysy, totiž vyniklé čelisti, veliké, silné rty, široký a sploštělý nos, jsou zde tak málo vyvinuty, že sotva je poznáváme; ale v poměrech kostí přece shledáváme velkou příbuznost s pravými Negry.

Andamanci žijí v malých osadách ve velmi prostičkých chatrčích vystavěných z větví i listů stromových. Vzdělávání polí jest jim úplně neznámo, a rovněž nepěstují žádné drůbeže a domácích zvířat vůbec. Dělají si jednoduché hrnce z hlíny, sušené na slunci anebo poněkud pálené v ohni, avšak jen rukama, neznajíce hrnčířského kola. Rovněž jejich oděv nedá nám mnoho práce, kdybychom jej chtěli popisovati; těch několik věcí, které nosí, mají jen pro ozdobu a ne, aby tělo své chránili. Koží zvířecích neznají užívati. Hotoví si velmi pěkné čluny vydlabané po indiánsku ze kmenů stromových, které však nemohou se odvážiti na volné moře, nýbrž slouží jim pouze ku přejíždění po četných průplavech. Za to však jsou vesměs výtečnými plavci a potápěči. Ačkoliv neustále užívají ohně, přece neznají způsobu, jak jej rozdělati, a proto dá jim to velikou práci stále oheň jednou již rozžehnutý udržovati. Neznají užívati žádných kovů, avšak v domácnosti nahrazují rozmanitá kovová nářadí skořápkami lastur, hotoví rozmanité věci z křemene a krájejí bambusovými noži. Mají kamenné kovadliny i kladiva, pletou velmi silné provazy z vláken rostlinných, ze kterých hotoví též sítě, rohožky, koše a j. Jejich hlavními zbraněmi jsou luky a šípy. Mají oštěpy, jimiž zabíjejí želvy i ryby, nenosí však v boji žádných štítů. Potravu svou, která jest živočišná i částečně rostlinná, vždy vaří a pojídají z pravidla velmi horkou. Nemají žádných rozčilujících a opojných nápojů, spokojujíce se jen vodou, a také tabák a podobné věci byly jim před příchodem Evropanů úplně neznámy. Velmi význačný jest pro tento národ poměr rodinný, o němž Man vypráví doslovně toto: „Tvrdilo se, že rozšířen jest mezi nimi system pospolného manželství, a oženění se že není ničím více, než že muž vezme k sobě ženského otroka; avšak naopak dalecí jsouce toho považovati smlouvu tu za dočasné ujednání, které může býti dle libosti jedné nebo druhé strany zrušeno, nedovolují pro různost letory ani z jiných příčin, aby svazek takový byl rozpoután; a ana bigamie, polygamie i polyandrie jest neznáma, manželská věrnost až do smrti není výjimkou, nýbrž pravidlem, a znesadní-li se spolu manželé, což však jen zřídka se stává, snadno spor jejich jest urovnán zakročením přátel aneb i bez něho.“ Man však jde ještě dále a tvrdí: „Jeden z nejnápadnějších rysů jejich společenských poměrů jest zjevná rovnost a láska mezi manžely, a šetrnost a ohled, se kterým se ženami jest jednáno, s prospěchem by mohl býti příkladem jistým třídám naší vlastní země.“

Sluší také připomenouti, že kanibalství a vraždění dětí, dvě neřesti to tak obyčejné v životě divochů, nikdy jimi nejsou páchány.

Zbývá nám ještě otázka, jakého původu jsou tito lidé. Za rozluštění její děkujeme hlavně Quatrefagesovi a Hamymu.

Mimo Andamance nalézáme na četných ostrovech roztroušených v oceánu mezi Asií a Australií ještě dva

kmeny, totiž Papuy či Melanésany a Polynésany. Prvější žijí na Nové Guinei, Salomonských ostrovech, Nových Hebridech, Nové Kaledonii a Fidži a jsou příbuzni Negrům africkým, majíce tmavou barvu a vlnatý vlas; liší se však podstatně od Andamanců zvláště svou vysokou postavou a dlouhou, úzkou lebkou. Obývali dříve větší oblast, byli však vytlačeni Polynésany, kteří jsou malajského plemene, mají pleť hnědou a vlas rovný. Také tento kmen není s Andamanci příbuzen.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Skřivánek.

Oko ho nezří,
nebo ho slyší,
jak písně seje
s blankytných výší.

Pozemský prášek,
opeřený,
křídloma tluče
v nebeské stěny.

S jásavou písní
ke slunci spěje —
„Ticho," zem šeptá,
„skřivánek pěje!"

Josef Kallus.

Benjamin Constant.

„Ne, věřte mi, náhledy toho druhu mne dráždí, neboť buďte jist, jest to pouhá předpojatost. Za našich dnů se nelíbí nic jiného než bezbarevnost, choroba, anémie, smrt. Aby se obraz líbil, musí býti malován v dešti neb v mlze, pod mrakem, ve vzduchu sazemi naplněném. Jest to nevrosa, ona nevrosa, o které se mluvívalo jen co o zvláštních případech, a která konečně se opravdově vzmáhá. Na mou čest, já do konce budu věřiti v nákazu v umění, jak věřím v nákazu při cholerė a neštovicích. Pessimismus, který pozvolna zaplavil naši literaturu, vnikl do barev, do malířských dílen, rozložil se na paletách. Malíři naší doby vidí vše do černa a malují do šediva. Samo sebou se rozumí, že obecenstvo následovalo jak ovce pastýře. A věru, odváží-li se některý malíř vložiti na plátno červený ton, brrr! — tu již Jeremiášové našeho Salonu lomí rukama, křižují se, sypou si popel na hlavu a křičí, že to dílo k vyhození. „Moda" prohlásila, že červeň není více „distingovaná". A přec, hleďte, aniž bychom chtěli dle způsobu Leporella vypočítávati do nekonečna, — vezměme jen tak na zdař bůh tři mistry francouzské, jejichž nadání jest nepopírané a nepoptratelné: Watteau, Delacroix, Millet, zdaž tito tři nestvrzují, co jsem pravil? Zdaž jejich malby jsou souchotinářské, jak?"

Opřen jsa o polštáře pohodlného tureckého divanu, naslouchal jsem bez hlesnutí slovům pana Benjamina Constanta, který pro slůvko nahodile v rozhovoru prohozené ihned se rozhorlil. Umělec rozčíleně přecházeje po svém atelieru, zahloubal se celým zápalem jižního svého temperamentu do předmětu, který patrně mu byl drahým. Jedním rázem dal překypěti všemu, co mu srdce tísnilo. Přiznám se, byl jsem šťasten, že jsem dovedl rozpoutati bouři, která mi dala poznati theorie, zásady, sympathie i antipathie tohoto umělce, odhalujícího takto celou svou duši v upřímném a krásném vzletu enthusiastickém, tak vzácném za nynější doby! — Ostatně tvůrce slavného obrazu „Žízeň" dále valně se o mne nestaral, všecek jsa pohroužen ve svůj předmět, pokračoval, jako by jen pro sebe hovořil: „Nuže, jest nutno, by se dal povel k reakci. Chci bojovati proti tomuto lymphalismu v malířství. Zbožňuji jas, slunce, žití. Tak jako moji mistři Rubens, Veronese, Valasquez, tak i já chci, aby pod koží mých osob proudila červená krev a nikoli šťáva z mrkve. Chci-li malovati Theodoru, zajisté že si nevezmu za model nějakou souchotinářku. Co chtějí vlastně všickni ti zakaboněnî krajináři? Zdaž příroda jest bledá? Trpí-li květiny bledničkou? Zdali stromy musí užívati železa Bervaisova? — Mluví se o jemných tónech, o lomených, tupých barvách, o harmonických, šedých stínech. Jdětež! Celá hodnota šedých tónů záleží v nahodilostech špatně cíděné paletty, toť vše. Vyhýbám se v Louvru „salonu carré" z bázně před rýmou; neboť malby Davidovy mají temperaturu desíti stupňů pod nullou. V samém měsíci srpnu musí si tam člověk vyhrnouti límec kabátu, chce-li tam vůbec vydržeti. Naopak před obrazem „Svatba v Káni Galilejské", tu se člověk směje, volně dýše, hovoří, miluje. Jest jako by odtamtud vycházel jas velkého ducha. Ah! Veronese, jaký to titán! A jak ti mladíci si škodí, kteří, nemohouce jej obdivovati v Benátkách, nechodí alespoň v Paříži jej studovat, a to často a dlouho! — Hleďte," pokračoval mistr, „mám jakousi důležitou zakázku pro Sorbonnu. Však já nepokryji zdivo šedými tóny, to přísahám! Budu hleděti, bych pracoval tak jasně a skvěle jak Veronese; bezpochyby, že mi pak řeknou, že to není ani citupiné, ani uchvacující, ani subjektivní. Co na tom záleží? Kdyby lidé tuto prázdnou zmalátnělost provádějící někde v Maroku, Tunisu či v Kahiře, v parnu padesáti stupňů měli kresliti tělo lecjakého pobřežního lupiče — jak já to kdysi činil, — pak zajisté že by zapomněli na tu svou malichernou svéhlavost své neplodné hádky. Obdivovali by se všemi, co v pravdě krásným. Ach, ovšem! kdybychom tam byli — !"

S tím okem zářícím za sklem skřipce, s tou tváří zanícenou zdál se umělec v té chvíli žíti v jakémsi snu. — Tak dobře shodovalo se vše kolem mne s těmito zásadami lásky světla! Jaký to dokonalý soulad mezi orientalistou a jeho bytem! Atelier Constantovo jest jediný proud světla, samý přepych jasu slunečního, umístěný v tiché zákoutí batignolleské v tom letohrádku umění, který již byl prožil svou dobu slávy a věhlasu. Zde se odbývaly — v atelieru malíře Bonnata — ony plesy báječné, kde za jediné noci se vyčerpalo tolik vzletu, vtipu, originality a veselosti. Ale tomu jest již pět let! Pět let! Toť celý věk pro zapomnětlivou Paříž! —

Benjamin Constant jest zrozen v Paříži, opustil ale již ve svém čtvrtém roku hlavní město a přesídlil se svými rodiči do Toulousu, kdež tak zdomácněl, že si odtamtud i ponechal jakýsi lehký přízvuk, který jeho

řeči dodává tolik půvabu, jak zvláštního rázu. — Jakmile si byl odbyl své školské studie, vstoupil do „école des beaux-arts“ (malířské akademie) v Toulousu, odkud byli vyšli již četní znamenití umělci (Falguières, Cot, Laurens, Mercié). Avšak Paříž vábila mladého učně: volala jej hlasem neodolatelným a on spěchal bez meškání. Hned po svém příchodu vstoupil co učeň k malíři Calmaelovi. Podnikl zápas o cenu římskou stejně s Blanchardem, který však obdržel první cenu (grand prix). Z desíti malířů, kteří všichni naplněni illusemi, nadějemi, nadáním a mládím, tehdy vespolek závodili, tři již zemřeli: Blanchard před šesti lety v plné slávě; Médart před třemi lety v blázinci; Gaston Jourdain, umělec velké ceny, zemřel na cestě, nepoznán a zneuznán. Benj. Constant se neucházel po druhé o římskou cenu. Ze své malé dílny v ulici Bonaparte zaslal do Salonu obraz, provedený s citem a pěkným koloritem, nadezvaný: „Pozdě!“, představující „Slávu a Štěstěnu“, které vstupují k jakémusi umělci právě ve chvíli, kde tento vypouští duši. — Na štěstí, že tento první úspěch neměl býti pro autora temnou věštbou osobní. Sláva i Štěstěna ovsem přišly, ale když obě tyto bohyně zaklepaly na dvéře, malíř sám, zdráv a vesel, přišel jim vstříc. Od té doby každý jeho do salonu zaslaný obraz byl pro mladého umělce tolikerým úspěchem: ano r. 1884 byl i jmenován členem čestné legie.

Připomenouti hodno, že malíř rychlý tento úspěch děkuje jedině své ráznosti, intelligenci, své neobyčejné přirozenosti, svému nepopíratelnému, velkému nadání. —

Avšak teprv r. 1872 našel svůj pravý směr, když procestovav Španělsko, jel do Tangeru, na pobídnutí Fortunyho, jehož byl potkal v Granadě. Všecek jsa uchvácen skvělostí Alhambry, chtěl studovati z blízka potomky oněch lidí, kteří kdysi v ní přebývali. Pobyl dvě léta v Maroku; uchvácen krásou jižního slunce, pracoval bez ustání, vzdoroval parnu, žízni, horečce, nebezpečí všeho druhu, by svou duši napájel rázem lidí a předmětů přebývajících v nepřehledném písku severní Afriky.

P. Tissot, dlouholetý representant Francie v Tangeru, pravil o něm: „Nikomu se nepoštěstilo podati tento kraj tak věrně a pravdivě. V tom ohledu práce Benjamina Constanta daleko vynikají nad práce téhož druhu i nejslavnějších umělců.“

Ach, Orient! toť hlavní náruživost malířova, vždy obživující, vždy věrná a stejně vřelá. Zdá se také, jako by byl chtěl urvati kus té země, vřele milované, by ji přenesl k sobě, jako by chtěl z ní uschovati vůni a dech. Dílna jeho nezdá se býti více Paříž, jest to Východ se svým uměním vybíravým a skvostným svou nádherou a skvělostí, svým jasem, zlatem, bohatstvím a přepychem. — Stěny mizejí pod koberci, látkami hedvábnými, aksamitem, vyšíváním, skvostnými čalouny. Zde bohatá dalmatika byzantinská, zlatohlavy skvělé vroubené a koberce modlitební, které po mnohý již věk byly konaly pouť do Mekky: tu zas červené kabátce zlatem ozdobené, šátky rýhované jak křídla libelly. Všecky tyto látky jsou sem tam pohozeny na pohovkách, upraveny na stupních, pohozeny jak v zapomenutí na křesle, spadají se dveří, pokrývají podlahu, visí se zábradlí malé galerie, která s obou stran obklopuje prostrannou síň.

Zbraně maurské z doby Boabdila, dýky se stříbrnou pochvou, arabské ručnice s dlouhými hlavněmi, jemně vykládanými: jatagany ozdobené arabskými písmeny, handžáry v aksamitových pochvách, ocelové narguilé, nářadí ebenové, malé stolky, pak šachovnice vykládaná, perská zrcadla s okrajem prazvláštně, naivně malovaným; sedla a pokrývky marokánské, které se zdají býti vyšívané paprsky slunečními pro běhouny pouště; strakaté prapory, půlměsícem zdobené, téměř páchnoucí prachem svatých bojů, — zdá se, že celý Východ, živý a skvělý, zde uložil ve třpytné apotheose část svého bohatství.

A všecky tyto zrak oslňující divy září, jásají, svítí, jiskří, míhají se, pohrávají, dorážejí na sebe, spojují se a konečně se slučují v záři světla, spadajícího s širokého okna, v jediný harmonický a mihotavý jas, podobný dešti hvězd nesmírného a velkolepého ohňostroje.

Sám, ve své dílně, oslněn vidinou, která ob čas jej schvacuje, může umělec snadně se vmysliti daleko pryč, v ono Maroko, jehož nelitostné nebe, vyprahlá zem a ohnivé slunce mu odhalilo celé své tajemství a kterému on, jak nový Prometheus, dovedl urvati plamen, s nímž oživil a rozohnil obrazy své.

Z franc. *Paula Endela* přel. *J. E.*

Národní divadlo. („*Ravuggiollo.*“ Komedie o třech jednáních. Napsal Ferdinand Šamberk.) Pan Šamberk může býti s úspěchem své novinky spokojen; jeho „Ravuggiollo“ přivábil obecenstva zrovna tolik jako „Antigona“, a že se to obecenstvo nenudilo, dokazoval ten upřímný smích, který každou chvíli otřásal domem. Byl ten smích jako bouře v horách, hučel vlastně neustále. Jiného asi pan autor nechtěl docíliti, a dojista se nehorší, jestliže kritika na jeho „Ravuggiollovi“ při nejlepší vůli nic jiného nežli některé vtipy pochváliti nedovede. Pravíme „některé“, neboť jsou ty vtipy p. Šamberkovy hrozně míchané, vedle skutečně dobrých slaboučké až hrůza povídat. O vážné práci, které i ta nejlehčí komedie přece jenom vyžaduje, nemůže se zde mluviti. V každém aktu rozvíjí se nový děj, tak že kus dělá spíše dojem různých veselých scen, nežli jednotného díla. Obsah vypravěti nebudeme, dokládáme pouze, že se kus nazývá po tragedii, kterou napsal jakýsi propadlý oktaván, jenž si hned na začátku naší novinky přivedl místo maturitního vysvědčení slečnou baletku. Sehrán byl „Ravuggiollo“ znamenitě, zvláštní zásluhy dobyli si o hlučný úspěch toho večera p. Frankovský (Krocan, kousavý, starý voják, nejlepší figura kusu), slč. Volfová (hospodyně u plukovníka, jehož jest Krocan sluhou), p. Kolár (starý plukovník), slč. Kubešová (oktaván, autor zmtněné tragedie), dále slč. Dumková, pp. Mošna a Sedláček. Nepotřebujeme ani dokládati, že byl autor volán a když se objevil, uvítán upřímným potleskem. *B. F.*

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVII 20. února 1889. ČÍSLO 6.

Věrná služba.

Vypravuje Zahir Kedic.

Z „Plaveckých povídek“ od *Jos. D. Konráda.*

(Dokončení.)

Však byl jsem tmě spíše povděčen nežli světlu. Noc a tma byla mi nejlepším pomocníkem při vykonávání mého smělého činu. Nejdříve jsem se dole zastavil a obezřele na všechny strany naslouchal. V kajutách nic nehýbalo se, toliko ze dvou nebo ze tří bylo slyšeti nepatrné oddychování těch, kteří tam spali.

Klid a ticho vůkol mne působilo na mne velmi příznivě. Žádný podezřelý zvuk nebo pohyb mne nerozčiloval, nic mne nevyrušovalo. niméně přece sáhal jsem po dveřích kajuty Hankiiny rukou chvějící se a s nepokojným srdcem.

Dvéře i ve tmě nalezl jsem zcela snadno, i zaklepal jsem na ně tiše.

V téže chvíli dvéře se otevřely, a Hankia vystoupila připravena k útěku. Spatřil jsem ji v chabém proudu měsíčné záře, i uchopil jsem ji za ruku a vyvàděl rychle po schůdkách na palubu. Ona ani nehlesla, ochotně a spěšně mne následujíc.

Nahoře stál kapitán u připravené lodičky a vítal nás vděčným posuňkem.

Hankia, vidouc jej, zarazila se na okamžik, jako by váhala, ale hned zase se vzchopila, přistoupila na moji němou žádost k lodičce a vkročila do ní.

Za minutu byl jsem s ní na moři a odrazil čile na pravo ke vzdálenému břehu. Kapitán stál u palubního zábradlí tak dlouho, dokud mu lodička naše nezmizela s očí. Pak teprve zaujal zase svoje místo velitelské, a jak jsem do dálky zaslechl, dával hlučný rozkaz k rychlejší plavbě, neboť loď únosem se zdržela.

Byla klidná, hluboká jarní noc. Necelý kotouč bledého měsíce stkvěl se na tmavomodré obloze a oblèval hladinu mořskou řídkou jako uspávající záři. Mezi naší lodičkou a místem na obzoru, nad nímž měsíc se vznášel, prostírala se široká třpytivá cesta, jako by moře bylo polito roztaveným stříbrem. Pouze na opačné straně tichá, téměř úplně hladká plocha mořská byla mnohem temnější.

Plul jsem rychle již asi hodinu, aniž kdo z nás promluvil. Já jsem neměl odvahy ozvati se nebo zapřísti hovor s podivnou krasavicí, i snažil jsem se zakrýti veškero neobyčejné pohnutí svoje tím, že jsem se obořoval horlivě do vesel. A Hankia seděla naproti mně na úzké lávce, zahalená skorem všecka ve veliký šátek, jenom oči její se blýskaly jako dvě jiskry. Očekávala zajisté, že brzo promluvím, a divila se pak, proč tak nečiním.

Byla to traplivá chvíle! Představte si, že jste na moři sami se spanilou ženou, která vás miluje vroucně i oddaně, a že také vy ji milujete víc než všechno na světě, představte si, že ona očekává od vás milostného hovoru, kdežto vy ji odvážíte na pospas jinému mužovi, ačkoliv byste ji nejraději udusili ve svém objetí, představte si, že vás skráně i tváře pálí, krev vře v těle, srdce hlasitě tluče, a že chvílemi zrak váš jest tak oslepen rozechvěním, že nevidíte ničeho vůkol, že nevěříte, je-li to vše skutečností nebo hrozným, bolestným snem, a uvěříte bezpochyby, že by nebylo žádnou zvláštností, kdybych byl pozbyl rozumu.

Hankia, marně čekajíc na moje oslovení, pohnula sebou a promluvila.

„Kam plujeme, Zahire?“ otázala se mne něžným hlasem, jako když stříbrem zazvoní.

„Do Rodosta —“ řekl jsem na to, a hlas nápadně mi selhal.

„Do Rodosta — jak jsem šťastna, že mne unášíš, jak ti děkuji!“

Neřekl jsem na ta slova nic, nevěděl jsem, co bych měl pověděti. Také Hankia chvilku mlčela, jako by čekala mé odpovědi, načež zase se ozvala vroucněji:

„Ani nevíš, jak jsem okřála a se zaradovala, když jsem tě spatřila. Věřila jsem, že mne spasíš z odporných pout Hajredinových, věřila, uhodla to hned —“

„Což, Hankio, nelíbilo se ti v bohatém harému Hajredina paše?“

„Jak by se mi líbilo, co myslíš! Já, která jsem milovala vždy toliko tebe, která jsem byla násilím odvedena

do haremu, která jsem vzdorovala přáním i rozkazům Hajredinovým jenom pro tvou lásku — jak by se mi líbilo!“

„He, já jsem se domníval, že's spokojena,“ prohodil jsem, jen abych něco řekl.

„Ty jsi se domníval — a proč mne unášíš!?“ zvolala vášnivě a vztyčila hlavu.

Nevěděl jsem opět, co říci. Díval jsem se stranou na moře, neboť nemohl jsem snésti žárný pohled Hankiin, která do mne takořka zabodávala oči.

„Ty si mne plavíš do Rodosta,“ ozvala se odaliska zase po chvíli měkkým hlasem, „máš tam byt, zůstaneš tam už stále se mnou, nebo se vrátíš zase na loď?“

„Ponechám tě tam, Hankio, a vrátím se zase na loď —“

„A kdy se mi vrátíš? Brzo-li? Ach, jak budu skomírati touhou do tvého návratu!“

„Nevím, nevím — nech mne, ženo!“ zvolal jsem prudce, pohnut zoufalstvím.

„Co mluvíš, Zahire Kedići!“ vykřikla Hankia s úžasem. „Jak to mluvíš ke mně? Tvé oči byly vždy jako slunce teplé, a měkké jako hedbáví, plny něžnosti a lásky. A nyní mluvíš tvrději než Hajredin paša! Ty mne unášíš z lásky, a prvé promluvem tvoje jest slovem tyrana. Ach té bláhové naděje! Doufala jsem býti ženou milovanou, a jsem zase otrokyní!“

„Já, Hankio, tě budu milovati na věky nejvřeleji, z celého srdce!“

„A proč mne odpuzuješ nevlídnými slovy? Proč zavíráš srdce svoje?“

„Nesmím! Nenáležíš mně, jsi ženou jiného, a mně nemožno ani hovořiti s tebou“.

„Náležím jenom tobě! Nechci býti už otrokyní Hajredina paše!“

„Nejsi jí, však jsi ženou našeho kapitána! Pro toho tě unáším!“

Hankia vykřikla, jako by jí nůž do prsou vrazil. Pojednou vyskočila, strhla si roušku s obličeje a nachýlila se rozechvěnou tváří ke mně.

Byl jsem opojen, omámen. V měsíčné záři viděl jsem obličej Hankiin zcela zřetelně a jasně. Sálal z něho žár, svítily v něm třesoucí se, nepokojné oči, vyhlížela jako krásný, luzný dravec, nerozhodný, co má činiti, však podrážděný až do krajnosti. Cítil jsem na svých tvářích horkost jejího obličeje, cítil jsem, jak mne ovíval žhavý její dech, a bylo mi, jako bych se měl v tom okamžiku zalknouti nebo potopiti se před její svůdnou přítomností. Krása její, dosud netušená, nepoznaná a tak náhle zraku mému zjevená okouzlovala mne, ovládala moje smysly, veškeru paměť mou až k šílenství.

„To-li jest tvoje láska, Zahire Kedići, kterou jsi mi slibovat výmluvnýma očima tam na cestě k studnici za naší vesnicí!? Tak se mi odměňuješ za moji věrnost, za moji lásku, kterou jsem pro tebe zachovávala čistu a neposkvrněnu doufajíc, že se shledám zase s tebou a s tvým milujícím srdcem!? A ty jako necitelný lupič, člověk šalebný, bez srdce jsi mne uchvátil a odnášíš mne do spárů jiného bezcitného člověka, jehož nemohu, nechci milovati! Ty obětuješ mne a moji lásku, moje nejkrásnější city za hrst peněz —“

„Ustaň, Hankio!“ zvolal jsem poděšen jejími slovy a jejím chováním. „Miluji tě — ale nesmím! Slíbil jsem kapitánovi, že mu budu při únosu tvém nápomocen — slíbil jsem dříve, než jsem věděl, že ty —“

„Slíbil — nechť! A nechci ku kapitánovi, nechci do jeho haremu! Toužila jsem jenom po tobě, hořela jsem po tobě nedočkavostí a láskou, chci jen tebe!“

„Moje povinnost, můj slib jest vznešenější a přednější než moje láska!“

„Však nikoli dřívější! A co mi do slibu, co mi do tvé povinnosti! Chci tebe, jen tebe, tvoje objetí, tvoje polibky! Chci býti tvou! Neodevzdávej mne svému kapitánovi, dovez mne k sobě nebo někam daleko, kde nás nikdo nezná a nepozná, půjdu za tebou všude, jen mne nevydávej, nezamítej! Ach, Zahire Kedići, kdybys tušil, co všechno jsem vytrpěla pro svoji lásku k tobě, kdybys tušil, jak veliká touha po tobě zachvívala mým srdcem, kdybys věděl, kolik bojův, kolik přemáhání a síly mne stálo, bych ti byla uchována čista tak, jak's mne vídal u studnice, ach, kdybys jen věděl, smiloval bys se nade mnou a splatil vše láskou — —“

A po těch slovech, jak bývá u žen, dala se do štkajícího pláče. Byl to onen zvláštní, pohnutlivý ženský pláč, jemuž odolá jenom málo srdcí mužských. Nebylo divu, že jsem se počínal v citech svých také rozplývati, a oči mi vlhly. Vztáhl jsem k Hankii ruce, abych ji uchlácholil. Loďka naše kolébala se na moři, obě štíhlá vesla ležela podle mne, zapomněl jsem veslovati

Ale sotva že jsem se dotekl Hankiiných rukou, vzchopila se, vzdechla z hluboka a jediným skokem byla na mých prsech, až lodička mocně se zahoupala. Při tom odaliska ovinula mi ruce kolem krku a přitiskla tvář svou k mému obličeji.

Ten náhlý výbuch její lásky mne vytrhl pojednou z měkkosti a vzpamatoval. Odtrhl jsem ženu silou od sebe a přitiskl ji na dno loďky, až zaúpěla. Zmítala sebou, bránila se. Dobývala se na mne, plačíc a vzdychajíc, ještě chvilku, a když pak shledala, že setrvám ve svém odporu, vymrštila se a chtěla skočiti do moře.

Uchopil jsem ji za šat a stáhl ji prudce zpět do loďky. Tam jsem ji držel pevně tak dlouho, dokud se neztišila. Netrvalo to dlouho, za několik minut valinou ochabovala a pak ležela klidně, všecka se chvějíc a tiše plačíc.

Vzal jsem opět vesla do rukou a pokračoval rychle v plavbě. Hankie jsem nespouštěl při tom ani s očí, obávaje se nového vzbouření její vášně a opětného odporu. Ale ona nepohnula ani hlavou, ani rukou. Kdyby nebylo znáti její údy, jak se třásly jako schváceny a zlomeny, zdálo by se, že jest mrtva. I pláč později umlkl na jejích ústech, patrně se jí zmocnila bolestná, zoufalá malomyslnost.

Veslovai jsem, co jen jsem mohl. Bylo mi příliš úzko, třásl jsem se a — plakal jsem — — —. Věděl jsem, že jednám čestně a šlechetně, a přec jsem slzel. Arci. Vždyť v té chvíli vydal jsem slibu kapitánovi danému v šanc všecko svoje štěstí budoucí! Vždyť v té chvíli krutým způsobem jsem se loučil s nejdražší bytostí, pro kterou bych byl jinak obětoval bez rozpakův veškeren život svůj, loučil jsem se s ní právě v okamžiku, když mi sama vyznávala svoji horoucí lásku, když mně nabízela svoji náruč, svoje rty a veškeren veliký pramen svých vnad a vděkův — — —.

Ale dovesloval jsem — byl jsem tím hrd, ač nešťasten.

Asi o čtvrté hodině ranní, když už na východě jasnila se zora, přistal jsem nepozorovaně u Rodosta, které si hovělo ještě všecko v jitřní dřímotě. Dotekl jsem se něžně rámě Hankiina, a ta vstala tiše s hlavou sklopenou a šla se mnou.

Kráčeli jsme rovnou cestou k domu kapitána Mustafy Ramadana. Když se otevřely jeho dvéře, odevzdal jsem tam dopis velitelův a ukázal na Hankii. Než jsem se nadál, cizí pravice uchopila ji za ruku a vtáhla do domu.

Hankia obrátila se ještě za mnou a hlasitě zaplakala. To bylo její rozloučení. Více jsem neslyšel ani neviděl. Utíkal jsem pryč od domu, pryč z Rodosta, nevěda ani kam. Toulal jsem se několik dní od města k městu, od vesnice k vesnici, zmořen a utýrán nejenom na těle, nýbrž i na duchu. Konečně zabloudil jsem zase až do Hercegoviny, přešel odtamtud do Dalmacie a vstoupil do služby na nepatrnou loď obchodní. Stal jsem se tedy zase námořníkem, leč při tom jsem se pilně vystříhal, abych se nikdy nesetkal s kapitánem Mustafou Ramadanem.

A přece jsem se setkal, ovšem za dlouhou dobu — po patnácti letech ve Smyrně. Poznali jsme se hned a několik slov stačilo, bychom se dorozuměli. Když jsem mu vypravoval o své lásce k Hankii, ustavičně vzdychal a kýval hlavou, jako by již o všem věděl. Pak také se rozhovořil, však co mluvil, příliš zkormoutilo mou mysl.

Kapitán Mustafa Ramadan byl synem Achmeta Ramadana z vesnice Bojadži kioj, byl tedy Hankiiným bratrem. Opustiv rodný dům svůj v dětských téměř letech, neznal sestry své, a teprve od Hajredina paše na lodi své se dověděl, že sestra Hankia jest vzdornou jeho otrokyní, vzdornou, hněvivou, vzpouzející se věnovati mu svoji lásku, kterou nedovedl vynutiti na ní ani sebe většími laskavostmi, sliby nebo hrozbami. Zželelo se mu nešťastné sestry i rozhodl se, že ji před chtivými vášněmi starého paše uchrání, a vyhlédl si mne za pomocníka. Teprve když přišel domů, dověděl se, čím jsem Hankii byl a jak blízkou i ona byla mému srdci. Pátral po mně, hledal mne, ale marně — —.

Ptal jsem se pak po Hankii hlasem tichým a chvějícím se.

Kapitán mávl rukou. Zamyslil se na okamžik a pak vypravoval:

„Zůstala pořád v mém domě, přestěhovala se se mnou později i do Cařihradu. Nežila dlouho. Zdraví její vůčihledě vadlo, až život umřel; tělo její odpočívá už pátý rok na krásném hřbitově Skutarském. Denně myslila na tebe a umírajíc vyslovovala tvoje jméno — — “

Tenkráte jsem zakusil opět trpké hodiny, div že jsem zase lítostí nezaplakal — — —.

Řeknete snad, že jsem byl špatně odměněn za svoji poctivost a za věrnou službu. Však nikoli. Odměna dokonalá, veliká jest v mých prsech. Vědomí, že ani sebe větší kouzlo nedovedlo mne uchýliti od daného slibu a od mé povinnosti, dává mi úplnou odvetu za to, co jsem v lásce své ztratil. Jsem počestný člověk, který mnoho vytrpěl a málo dobrého zažil, však mám úctu před sebou, a to stojí za to, bych si vážil svého života.

To jest konec mé povídky — mé prvé a vaší poslední — — —.

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Vcházejíc
v chrám temný, Pia zastavila se
tam mimoděk, a Lapa šeptala:
„Pros matku boží o klid duše své!“
A Pia hlavu k prsům sklonila
a vešla v kapli, Lapa zavřela
mříž tiše, sama před ní klekajíc.
Stál mramorový v kapli monument,
v němž pyšný biskup rozpadal se v nic;
ten bílý mramor, třpytnou slávou svou
hrst kryje prachu, tvořil skupiny
kol sarkofagu bronzem zdobeným,
tu andělů, tu světců . . . Chvějný stín
a světlo míhavé, klam života
těm sochám dávaly . . . A náhle z nich
se jedna, nejvíc ponořena v tmu
a klečící před samým podstavcem,
jak divem hnula, Pia trnula,
to v bílém plášti Sandro Ghizi byl!
Krok učiniti Pia nemohla,
jak zkamenělá byla leknutím
a stála v záři světel bez hnutí,
tvář obrácenou k Matce bolestné,
a oči její, vlahé slzami,
tak zdálo se, že žalovaly jí:
„Jen tvoje srdce, mečem proklané,
bol větší cítí, než můj jesti bol! . . .“
Jí u nohou a v stínu hlubokém
a krytý hrobkou toho biskupa,
že nikdo z chrámu vidět nemoh' jej,
dlel Sandro na kolenou v pokore
a šeptal tiše jako v modlitbě:
„Ty kráčíš, Pio, v kráse svaté své
jak nové slunce, které z dlaní Bůh
do světa pustil, aby slávu svou
nám znova ukázal a moc . . . Neb kdo,
když tebe vidí, Bohu nežehná
a nezpívá mu chválu, povděčen,
že tvorem takým, jak jsi, Pio, ty,
svět zdobí svůj co zářnou korunou?
Ó Pio, Pio, já tě miluji!
Ty snem jsi byla mého jinošství,
tam daleko v Provenci, kde jsem žil
blíž moře, jehož jasnost bezedná

*

jak zrak tvůj jest, však ne tak nebeská.
Já v Provenci žil, v zemi matky své,
a trubadurů zbudil sladký zpěv
se v srdci mém, jsemť, Pio, básníkem.
A hledaje nadzemský ideál
já v mysli vždy jen k tobě zalétal,
jen k tobě, Pio, kterou dali mně,
když děckem ještě byla's jako já...
Hleď, když jsem rostl, splynul obraz tvůj
mi s tím, co pod nebem se zdálo mi
vždy nejkrásnější, splynul s městem tím,
po němž jsem toužil, žíznil, hladověl...
A posléz přišel jsem a spatřil tě...
Já neznal tě a láskou uchvácen
jak bleskem hned při prvním pohledu
já domníval se, že jsem nevěren
té, která snem mi byla nejdražším.
Pak ale viděl jsem, že nevěra
má domnělá jen byla vnuknutím!
Mne vedla láska sem v ten šerý chrám,
bych poznal, Pio, koho dal mi Bůh!
Bůh dal mi tebe, ale žel, ó žel,
že osud vzal, co Bůh mi přisoudil!"

A Sandro sklonil tvář svou do dlaně
a štkal, až srdce usedalo mu.
A Pia stála obrácena v sloup
a měla v srdci smrt a hleděla
zas na tu sochu bledou z mramoru
a myslila v své duši hluboce:
„Ó rci mi, Matko sladká milosti,
jest větší bol než můj, než jeho bol?"

Pak položila bílou ruku svou
na hlavu jeho takto šeptajíc:
„Ó, Sandro, ustaň, lítost se mnou měj!
Tím pláčem srdce moje rozrýváš!
Jak mám být silnou, ty když slabým jsi?"

On pozved' tvář a hleděl v její zrak,
a oba dlouho mlčeli, však šla
zář jakás jako hvězd jim ze zraků
a paprsky jim dštily ode rtů,
a duše jejich obě na vzájem
si říkaly tak zřejmě: Miluji,
ach miluji tě teď a na věky!

On posléz však se slova ujal zas:
„Ó rci mi slovem, co mi zrak tvůj di!
Ó, rci mi, Pio, že mě miluješ!
Jest zrak můj spitý! Očaruj též sluch!"

Tu usmála se smutně, praví mu:
„Co myslím, víš, a více nežádej!
Vždyť nejsem volna... a že brání mi
má povinnost, bych řekla mysl svou,
to víc ti zjevuje než slova zvuk...
Má povinnost! Ó, Sandro, zbouzím se!
Ó, klekni se mnou zde před oltářem,
a prosme Boha, by nám síly dal
ji konati, tu tvrdou povinnost!"

A jako lilje, bouří zlomená,
na tvář svou padla, bolem zmírajíc.

Teď ale on zas sílu měl a řek':
„Já nepřišel, ty světlo duše mé,
bych s výše tvé tě táhl v nízký prach...
Já vím, že jest mi s tebou loučit se,
však dovol mi, bych nešel z města hned,
ó dej mi času, abych přivykl
tě neviděti více v životě!
Slib, opět že se se mnou sejdeš zde."

Tu Pia vstala, náhle silná též,
a pravila: „Ne, Sandro, nikdy víc!
Že miluju tě, buď ti útěchou...
Ó Bože můj, teď jsem to vyřkla přec,
to slovo, které těžkým hříchem jest!..."

Stud vzplanul v tváři jí a mlčela
a bojovala těžký, těžký boj,
on za ruku ji držel pevně však
a řekl: „Bůh sám tomu slovu dal
ti skanout se rtů jako růže květ...
Ó, nech mi ruku tvoji celovat
a šatu tvého lem a šlépěj tvou...
Ó Pio, Pio, pamatuješ se,
v té vaší staré, stinné zahradě
jak spolu hráli jsme, jak nechtěl jsem
tě pocelovat tenkrát při hodu?"
A oba mlčeli a blaženě
se ztráceli v těch dávných vzpomínkách
a zapomněli přítomnosti žal...
Pak jal se Sandro sladce švitořit,
až ohlas budil kleneb vysokých,
a lampy jako hvězdy kmitaly,
a bylo jim, jako by v lese kdes
za letní noci spolu chodili,
a Pia nyní pamatujíc se
na slovo, které byla pronesla
kdys v domě chmurném svého manžela,
že láska zlem, teď hlavou potřásla
a pravila: „Jest blahem láska vždy,
i když ji nutno krví zaplatit
a slzami a hořem bez konce!"

Však slova ta ji opět vedla zpět
do smutné skutečnosti, vložila
na jeho ústa bílou ruku svou
a pravila: „Jest čas už k loučení."

A jako v křeči srdce chvělo se
jí při tom slově, však když temně vzkřik'
a prosil: „Slib mně, že zas uvidím
tvou blahou tvář, že opět dovolíš,
bych s tebou mluvil." — Tak když prosil ji,
tu sebrala své síly veškeré
a vzala za ruku jej, vedla jej
blíž k oltáři a tak mu pravila:
„Můj Sandro, ne. Na vždy se loučíme.
Bez viny jsme, bez viny zůstanem.
Můj obraz zavři čistý v srdce své.
Jak trpíš, vím. Však trpím méně já?

Což smíme reptat zde, před sochou té,
jež, nejkrutější přece, největší,
bol snášela, jejž snášeti jen lze?
Buď silným, Sandro. Bolest cestou jest,
jež vede v svatý nás Jerusalem.
Tam palma štěstí roste, nikdy zde.
My putujeme strmou cestou tam . . .
Buď s Bohem zde, a tam buď vítaným . . .

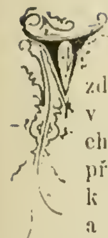
Já s tebou znova, Sandro, snoubím se,
neb tvou jest duše má, mé myšlénky
a mého srdce tlukot nadšený.
Zem loučí nás, však láska spojuje."
Zem pomine, však láska zůstane.
Můj Sandro, snubní dej mi polibek, —
tak čistý, cudný, svatě bratrský,
jak toho místa svatost žádá to."

(Pokračování.)

Po svatbě.

Novella od *Boženy Víkové-Kunětické*.

(Pokračování.)

Vzdor tomu, že jsem byl výbuchem jejím uražen v nejhlubším záhybu své duše a že jsem měl sto chuti vrhnouti se na ni a ji zadusiti, musil jsem přece ji zachytiti ve své náruči, neboť klesala k zemi ve mdlobách. Donesl jsem ji do jídelny a zde tiše a bez hluku, abych nepobouřil služebnictvo, jsem se pokoušel o její vzkříšení. Namluvil jsem si, že mluvila v pomatení, podoben jsa člověku, který nechce uvěřiti, že má ztratiti všecko, co je mu svato a draho. Zahříval jsem jí ruce, líbal její alabastrové čelo a věřil, že mě miluje, jako já miluju ji.

Když po dlouhé době otevřela oči a podívala se na mě, pravila tiše:

„Mám těžkou hlavu. Co pak jsem nemocna, Prokope?"

„Jsi, mé zlaté dítě. Potřebuješ klidu. Tvá duše je jako aeolská harfa: zazvučí bolestně při každém nepatrném dojmu."

Odvrátila ode mne hlavu a mlčela. Zdálo se, že přemýšlí, co se s ní událo:

„Nejsem ti obtížný?" tázal jsem se, tiskna jí ruce.

„Ach, nikoliv. Je mně jen neskonale smutno," odpovídala a dala se do křečovitého pláče. — —

Mám její denník k disposici. Bude nejlepší, když část svého vypravování nahradím tímto denníkem. Psala ho krví srdce svého, toho srdce, které nemohlo nikde klidu nalézti.

* * *

V Borkovanech. 3. července 18 . .

Dnes dostala jsem následující dopis, který zde doslovně opisuji, neboť original jeho chci spáliti. Titul scházel, nemohu ho tudíž ani já uvésti. List je psán kvapně a na některých místech není skoro čitelný.

„Zapřisáhám Vás, ukončete tuto komedii. Je to směšné, ale nemáme vděčného publika, které by to pobavilo. Vyzvete svého manžela k rychlému odjezdu do Prahy za příčinou jakoukoliv. Co z toho má být? Pamatujte, že Váš muž je mým přítelem! Co jste mluvila s Evou? Klade mně otázky, kterých se děsím a jež považuji za zbytečné. Vzpomeňte si na den 15. září roku 18 . . Pravila jste tehdá: „Ach jaký to nesmysl! Můj bože, to stvořeníčko s růžovou, pitvornou tváří, které se neustále ošklibá a kroutí, s tím vřeštivým hláskem, holou hlavou a velkýma ušima mělo by být příčinou mého odstoupení? Co Vám napadá? Jen výš, tam kde září hvězdy slávy, kde mě ovinou paprsky obdivu a nadšení! Je mně dvacet roků a já bych už měla kojit a rodit, starat se o pleny a vařit kaši? Ach, to by byl podivný triumfální vjezd do zlatého paláce slávy. — Máte, tuším, dosti dobré vůle vychovati to bezzubé stvořeníčko."

„Ano, mám," odpověděl jsem. „Připomínám Vám pouze, že by bylo zbytečné někdy po něm pátrati. Jděte a přijměte hold publika po svém šestinedělí."

A Vy jste šla. Při odchodu Vašem dítě zaplakalo, ale Vy jste je neslyšela. Druhý den hodil jsem Vám věnec. Snad jste jej ani mezi tím přívalem květin nenalezla. — Co žádáte? Unavila Vás sláva? Postarejte se tedy o rodinu. Či nedovedete to více? Kolik ctitelů jste vyslyšela? — — Jděte, já Vás neznám. Nudíte se? Ano, takový růžolící andílek by se Vám dobře hodil. Vy — počestná! Postarejte se, ať je naše tête-a-tête u konce. Slyšíte? Nebo řeknu Prokopovi — všecko." Harmach.

4. července.

Když jsem byla děvčetem tak deseti- neb dvanáctiletým, rozumovala jsem velmi mnoho, tak že neměla jsem kolikráte ani času ke spaní. Tu jsem přemýšlela co je obloha, co země, co jsou lidé i co je hlad, zločin a dobro. Můj otec neměl času, dávati odpovědi na takové dětinské nápady a pak už byl také stár a unaven. Matky jsem neměla a nevěděla jsem, co je to vroucí polibek mateřský, ani jak je měkký její klín. Vyrostla jsem sama beze vší pomoci a byla jsem povahy prudké, kruté, sobecké. Taková povaha je nejhorším dědictvím, neboť plodí zločin, aniž by pomýšlela na pokání. — Ach, to růžové, pitvorné stvořeníčko! —

Mně bylo dvacet let a měla jsem ještě v dobré paměti figury svého otce. Co z toho, že dala jsem mu život? Otec jich vytvořil sta za měsíc a nepodržel si ani jedinou!

Tenkráte ještě mě lákalo jeviště, hudba, zpěv, zářivé cetky, atlas, vlečky, muselín. Nebylo tomu dlouho, co jsem byla angažována. Očekávala jsem nejméně trůn ve svých illusích, přirovnávala jsem se k světicím, jež vynášeli andělé na bílém dykytovém prostěradle přímo do nebe. Myslila jsem, že jsem zrozena vykoupiti štěstí lidstvu svým hlasem, svou písní. Hlas můj byl jako zvonky a já opojená jsem mu naslouchala, trilkujíc si

i v noci, když jsem se ze spaní protrhla. Chtěla jsem být kněžkou umění, a netušila, že jeviště není chrámem. Chtěla jsem se stát démantem v diadému našich pěvkyň, a netušila jsem, že to není pravé vzácného, takový démant, jenž může být nahrazen každou chvíli jiným — třeba padělaným. Jen když na nějakou dobu září a uchvacuje. — Šla jsem hledat své povznesení, a nalezla jsem svou nicotu. Hledala jsem hold, a bylo mně podáno jarmareční dryáčnictví kupčících kramářů. Chtěla jsem lásku, a byl mně podán peníz.

Ach, jak jsem tím byla unavena! Byla-li jsem ve dvaceti letech ještě duševně nevyvinutým dítětem, stávala se potom ze mne rychle žena, jež na své otázky dovedla si odpověděti sama a volala do světa, jak je bídný a nudný, tak nudný!

Provdala jsem se, vědouc, že se můj život změní, když ne přirozeně, alespoň výhodně. — Ale běda! Manželství vychovává si ze šerých stínů vzpomínek velikány, obry, kteří přepadají naše srdce, lomenují naši duši a volají zuřivě: „Pamatuješ se?“ Kroutíme se v úzkosti, zavíráme oči, zatínáme pěsti a svíráme rty — ale pamatujeme se! Kdo jsem? — Všecko mlčí jako mrtvé kolem nás. — Jen muž mé líbá, hladí moji šíji — jdi dál, co chceš? — A z venku slyšet jako slabý pláč, kvílení nää, nää — — Co to? Odkud to? Už jednou slyšela jsem ten žalný ston ve svém životě.

Vzpomínka vzrůstá v obra: „Znáš mě?“ Chytám se za srdce, cítím, že mně hlava hoří, vlas se ježí, tělem zachvívá zvláštní krutá, velká bolest, tak od kříže vzhůru — roztahuje se, množí, na čele vyvstává mně pot. — Chci křičet, ale dusím se. — Konečně bolest povoluje — povoluje — — Co to bylo? Skryju hlavu v poduškách, zacpu si uši, koušu se do rtů, ale — pamatuji se! Takové okamžiky se nezapomínají. — Viděla jsem zmořenou, zsinavou ženu s očima kalnýma a rukama bezvládnýma, jak se ohlíží po svém dítěti. Buď požehnána, matko! Tys světice, tys vtělená láska a dobro! Ty své dítě neopouštíš

Ano, v takové obry vychovává si manželství vzpomínky. Přepadají nás všude, v přírodě, doma, v noci; ve dne, rvou nám srdce, že z něho tryská krev. — Aj, hle, já mám muže? Je-li možná? Toť výtečné. Ale, můj milý, jak se to stalo, že jsem vaší ženou? Jmenujete se Hanuš? Jste otcem mého dítěte? Oh, jděte, to nejsou jeho oči, to není jeho hlas, to není jeho políbení ani objetí. Znám to předobře všecko, neboť jsem matkou jeho dítěte. Slyšíte? Jděte, vy nejste Hanuš! —

Ale Hanuš přichází skutečný, živoucí, s chladným čelem, ledovým pohledem, s hlavou vztyčenou, jako by byl korunován, se rty sevřenými, říká mně, milostivá paní, objímá se s mým manželem — a nepřichází sám!

Koho to přivádí? Hltám zrakem ty dlouhé, krásné vlasy, to velké oko, oválnou, sněhobílou tvář, purpurové rtíky, čílko, malé ručky, ghazelí nohy, naslouchám s dechem zatajeným, okouzlena, pomatena andělskému hlásku, jenž zvoní ne jako zvonky stříbrné, ale jako zlaté, jenž směje se, jásá, dovádí. Kdo je to? Víla, rusalka, anděl. — Ah, ne, co myslíte? — To je mé dítě, které zbožňuji, jemuž chci zlíbat nožky i krček, které má vlasy jako já, oči jako já, a je bujné, ba divoké jako já! — Vždyť je to mé dítě, já sama jsem jeho matka a tam ten přísný, vážený muž, s tím čelem svraštělým, který stíhá lačně každý pohyb děvčátka, to je jeho otec. Nu, což? Chci zlíbati, přivinouti je k sobě — avšak ne, vždyť já nesmím, neboť vedle mne stojí můj muž. —

A teď se tážu nebe i země, odkud se béře tolik bídy, tolik zoufalosti v duši lidské, kdo vyřknul tu velkou kletbu nad mojí hlavou, která třeští a je žhavá jako rozžžavené železo? — Co se stane? Evo! Co pak mne neznáš? Jsem tvoje matka, která ti dala život! Složila ručinky na mé čelo a já jí zpívala. Slzy se mně při tom řinuly s očí a padaly do jejího klínka horké a veliké. Cítila jsem dobře, že mne nezná, ale že moji bídu ve svém srdečku tuší. — Oh, kdyby bylo možno pověděti Hanušovi, kterak trpím! — Ale, do Prahy neodjedu. Proč bych utíkala? Vždyť nepášu nic zlého a pak vím, že jsem na blízku dvou drahých, milovaných duší. Čím jsem jim? Ani ne tím, čím je ta malá, chvějící se hvězda nad nimi, jež blaží jejich srdce, když usínají. — —

15. července.

Pravila jsem Danešovi, procházejíc se s ním v zahradě, neboť časem si takové procházky výslovně přeje, tak že není vyhnutí:

„Moje rybky asi trpí hladem. Nebyla jsem u nich už dlouho. Co říkáš, Prokope, abychom je přestěhovali do Eviččina jezírka. Vypravovala mně, že má v něm jen málo ryb, a potěšily by ji asi nesmírně Také moje hrdličky se jí líbily, a což teprve papouš musil opakovati neustále: Chci jíst! Chci jíst! Dej mně kousek! Co máš? atd. Teď naučila jsem ho zcela zřetelně volat: Evo! Malá Evo! Co by to dítě mělo radosti!“

Prokop, který od nějakého času je dosti zdrženlivý, odpověděl zvolna:

„Máš svobodnou vůli. Proč bys jí nedala rybky, hrdličky i papouše? Jsem spokojen se vším, co uděláš.“

„A kdy se podíváme do Veselí?“

„Mám teď mnoho práce. Víš, že jsem uvázal se u vedení hospodářství, a teď právě počnou žně. Mohla bys snad sama některý den tam zajeti, je-li ti čas dlouhý. Slečna Albína poskytne ti společnost v případu, že by Harmach byl v polích.“

„Ovšem to by mohlo být. Ale jak pojedu? Na koni? Kam dám rybky a papouše?“

„Můžeš jet v kalesce a celé bohatství pro Evu uložiti do ní. Vaněk pojede s tebou, aby se ti na zpáteční cestě něco nepřihodilo, kdybys se déle zdržela.“

Byla jsem srozuměna a toho dne nebylo šťastnější bytosti nade mne. Prokop měl dosti příležitostí býti se mnou spokojen, pozorovala jsem však, že ho něco tísní.

Rozhoduji se neustále, kdy mám jeti. To očekávání, ta netrpělivost a všecky malé přípravy k tomu mají pro mě steré kouzlo. Jest možno, že Hanuš bude v polích, a ta naděje mně dodává velké síly. Ostatně i kdyby byl náhodou doma, nemohl by mě přivítati nevlídně, neboť je tam slečna Albína a jeho hospodyně.

Ptám se tak časem sama sebe: „Je možno, abych mu byla zcela lhostejná?“ Vždyť svítí tytéž hvězdy, které svítívaly, když odvážíval si mě z divadla domů unavenou, polousínající v jeho náručí, když balil mě do svého kožichu a líbal tiše moje čelo, aby mě nevzbudil! Srdce se mně chvěje, vzpomenu-li na ty chvíle, na ty večery i na něho, který klečel u mých nohou mlčenlivý, ale s okem planoucím a nadšeným, který nebyl ni-

kdy unaven mým štěbetáním, ani nasycen mých polibků, který mě zbožňoval, jehož jsem byla životem, duší, přítomnosti i budoucnosti.

„Arnošto, modlím se k tobě," říkával, skrývaje svou hlavu horkou do mého klína. „Znič mě a budu ti ještě žehnati."

A mně bývalo tak neskonale blaze, když viděla jsem jeho lásku, cítila jeho obdiv, jeho vášeň, jeho trýzeň a mohla mu své ruce potopiti do vlasů, hladiti jeho čelo, natahovati jeho vous, ukryti svou hlavu na jeho prsou a přijímati znovu žár jeho dlouhých polibků. Ta první láska je svatá! V té sestupuje k nám Bůh! — Škoda, že zrodil v nitru našem tužby, jež mocnější jsou jeho a jež činí z nás netvory — —

Avšak ne, nevěřím jeho klidu, nevěřím jeho pýše, nevěřím jeho tváři, na které je led a sníh. Přísahám, že nevěřím, neboť věřit nechci, věřit se bojím.

(Pokračování.)

Trpasličí plemena lidská.

(Dle prof. Flowera v Nature Vol. 38. Č. 967, 968.

(Dokončení.)

Španělové osazující Philippiny nalezli ve vnitřní hornaté části ostrova Luzonu mimo malajské obyvatelstvo, jež bylo v převaze, lid velmi malý, pleti černé s vlnatým vlasem jako afričtí Negrové. Tak nápadna byla tato podobnost, že nazvali je „Negritos del Monte" (malí Negři hor). Jejich místní jméno bylo Aigtas nebo Inagtas, což znamená „černý", a z toho vzniklo jméno Aëta, kterým nyní obecně jsou známi. Pozdějším zkoumáním zjištěna byla průměrná výška mužů 1·433 a žen 1·384. V ohledu mravním mají mnohé rysy společné s Andamanci. Aëtové jsou věrni v manželství a mají pouze jedinou ženu. Láska rodičů k dětem jest velmi silná a tyto na vzájem chovají k nim lásku rovněž tak velikou jako úctu. Zajímavé jsou obrady snubní. Nastávající párek vyleze na dva při sobě blízko stojící tenké stromy a jeden ze starších kmene ohne je k sobě. Jakmile čela jejich na vzájem se dotkla, jest sňatek uzavřen. Po té následuje veliká hostina s hojným tancem.

Později nalezeno bylo obyvatelstvo, náležející témuž kmeni skoro na všech tamějších ostrovech: na Formose, ve vnitru Bornea, na ostrovech sandalských, na Xulle, Bourou, Ceramu, Floresu, Soloru, Pantaru, Lomblemu, na východním poloostrově Celebesu atd. Sumatra a Java jsou jediné velké ostrovy, jež neukazují tohoto plemene, vyjma snad některé kmeny smíšené a některé zbytky průmyslu, jenž však nepřekročil věk kamenný.

Avšak i na pevnině asijské byly nalezeny jejich stopy, roztroušené to kmeny žijící v nepřístupnějších krajinách horských, a to obyčejně ve stavu zpustlosti a barbarismu, následku to útisků, jež musili snášeti od národův okolních. Často jsou mišením rysy jejich tak setřeny, že sotva jest možno je sledovati. K nim patří Semangové poloostrova malajského, Sakajové z Peraku a Mojové z Anamu. Také v Indii Přední podobné kmeny obývají horské svahy Himalaje.

Vidíme, že místo, kde nacházejí se kmeny Negritů s krví nejčistší, jsou buď ostrovy téměř nepřístupné, nebo krajiny, ve kterých pro jejich fysikální poměry jiné národy žíti nemohli a nechtěli. Všecko to poukazuje k tomu, že Negritové zajisté byli původním obyvatelstvem obou Indií a ostrovů východoindických, odkud byli vytlačeni nejprve Papuy, pak i s těmito Polynésany a posléze plemenem asijským.

Význam Andamanců pro vědu jest veliký. Jsou nám zbytkem lidstva, které odsouzeno jest ku zahynutí a následkem osamocení uchovalo rysy původního obyvatelstva v největší čistotě.

Přejděme nyní ke druhé pevnině, kde taktéž dle zpráv spisovatelů starověkých žijí kmenové trpasličí. Jest to Afrika. Mimo vlastní a všeobecně známé obyvatelstvo africké, totiž pravé Negry, již dávno známi byli též Hottentotti a Křováci, oboje bydlící v jižní části toho kontinentu. Křováci zdržují se ve skalnatých a hornatějších krajinách, bydlíce v jeskyních, živíce se jedině honbou. Jsou velmi obratní střelci lukem, a sousední vzdělanější národy jednají s nimi jako s nepřátely a vyvrheli, poněvadž, nedostává-li se jim jiné kořisti, nikterak nešetří jejich stád. Několik individuí bylo již i do Evropy přivezeno a jsou tudíž ve fysikálných vlastnostech svých dobře známi. Jejich vlas jest nejkrajnějším příkladem vlasu vlnatého. Není sice tak dlouhý a hustý jako Negrů, avšak vypadá, jako by jednotlivé chumáče zkadeřené byly dohromady spojeny. Jejich pleť jest žlutá, velice upomínající na pleť Mongolů. Lícní kosti jsou velmi široké, čelo úzké, nos plochý a široký, ale čelisti jsou méně vyniklé než u Negrů. Rty jsou velmi silné.

Abychom mohli s určitostí zjistiti jejich výšku, k tomu nebylo dosud s dostatek materialu. Dle Quatrefagesa jest u mužů 1·372 m. a žen 1·320 m. Topinard udává větší výšku, totiž 1·404 m.; Fritsch, který měřil šest mužů v jižní Africe, a určil střední výšku 1·444 m. Jest pravdě podobno, že v ohledu tom málo liší se od Andamanců, ač pleti, tvarem hlavy, svými rysy a poměry těla velice od nich se různí.

Máme mnoho důvodů, abychom soudili, že Křováci představují nám nejstarší plemeno, které obývalo jižní část Afriky, které však ještě dříve, než Evropané tam vnikli, bylo potlačeno severnějšími kmeny Negrů, s nimiž se částečně smísilo a tím dalo vznikouti kmenu Hottentottů, kteří podrželi vzdělanost a usedlý způsob života Negrů, ve mnohých rysech svých však upomínají na Křováky.

Afrika střední obydlena jest rozmanitými kmeny Negrů, kteří ukazují charakteristické znaky tohoto plemene. Tyto kmeny byly seskupeny na základě zvláštností jazykových dohromady jakožto Bantu. Jsou to rozmanitá

mezi nimi roztroušená místa, kde objeveni byli opravdoví Pygmeové Homerovi, Herodotovi a Aristotelovi.

Prvou zprávu o nich přináší Andreu Batell z Essexu, který byl roku 1589. Portugalci jako vězeň do Angoly poslán, kde strávil téměř osmnáct let. Ve vydaných pamětech svých praví: „Severovýchodně od *Mani-Kesoku* jest druh malých lidí, jménem *Matimbas*, kteří jsou tak velicí jako dvanáctiletí chlapci, ale velmi tlustí a živí se jedině zvěří, kterou zabíjejí ve svých lesích luky a šípy. Platí Mani-Kesoku daň a přinášejí všechny sloní zuby. Nechtějí vstoupiti do žádného domu *Marambů* a nestrpí, aby někdo šel tam, kde bydlí. A stane-li se, že nějaký Maramba nebo z lidu Longského jde, kde oni bydlí, tu zřeknou se toho místa a jdou jinam. Ženy nosí luky a šípy tak dobře jako muži. A jeden z těchto jde sám a sám do lesů a zabíjí gorilly otrávenými šípy svými."

Přejdeme-li jiné rozmanité zprávy, vypráví nám Du Chaillu o podobném kmeni mezi Gaboonem a Congem, jehož průměrnou výšku šesti žen udává na 1·424 m. a výšku jednoho měřeného muže 1·372 m.

Dr. Wolff popisuje lid pod jménem „Batuů" barvy světlejší, než ostatní Negrové, mezi nimiž v roztroušených osadách bydlí, jejichž výška nepřesahuje 1·40 m., ale jejichž průměrná výška není větší než 1·30 m. R. 1870 seznámil nás Dr. Jiří Schweinfurth poprvé, když pronikl do vnitra Afriky od severovýchodu, s malinkým plemenem lidským. Ve své vlasti mají lidé tito, jak se zdá, dvě jména: *Akka* a *Tikki-Tikki*. Jest velice zajímavo, že jméno Akka nalezeno bylo při jednom trpaslíku vyobrazeném na pomníku z dob staroegyptských. Bylo to poprvé na dvoře Mounzy, krále Monbuttu, když setkal se Schweinfurth s Akky. Zdá se, že žijí pod ochranou tohoto krále, ale vlasť jejich jest dále na jih a západ, asi při 3° sever. šířky a 25° vých. délky. Dle zpráv, jež mu byly sděleny, zaujímají značné území a rozděleni jsou v devět rozmanitých kmenů, z nichž každý má svého krále, nebo-li náčelníka. Žijí jako ostatní trpasličí kmeny africké jedině honbou, jsou velikými lovci slona, na nějž útočí svými luky a šípy.

Výměnou za jednoho ze svých psů dostal Schweinfurth od Mounzy jednoho z těchto malých lidí. Později dostali se Mianim, italským cestovatelem, jenž sám po cestě zahynul, do Evropy dva tito Akkové, kteří byli skrz naskrze vědecky prozkoumáni. Veškeří téměř žijící anthropologové spěchali si je prohlédnout. Rovněž u Akků nemáme posud žádné s jistotou úplnou známé průměrné výšky. Zápisky Schweinfurthovy byly zničeny ohněm i s mnohým jiným materialem, jejž byl přinesl, a jsou tudíž zprávy jeho pouhými upomínkami. Quatrefages má za to, že výška průměrná mužů jest 1·396 m. u žen 1·294, tedy rozhodně ještě menší než u Andamanců. Dospělá jedna žena, kterou měřil Emin paša, byla 1·164 m. vysoká, kostra, kterou měřil prof. Flower, měla 1·218 m. výšky a druhá byla asi o 1 cm. větší.

Vlas jejich jest velice vlnatý, pleť bledší než u většiny Negrů, ale prognathismus, šířka nosu, a tlouštka rtů dosahuje u nich stupně největšího. Jediný rozdíl, kterým liší se od obyčejných Negrů mimo bledou pleť a nepatrnou výšku, jest, že lebka jejich jest kratší a širší.

Dlužno ještě podotknouti, že poměr jednotlivých kostí mezi sebou a ku rozměrům celého těla shoduje se úplně s týmiž poměry dorostlých lidí, náležejících plemenům normálním, nikoliv však s poměry, jaké nalézáme na kostrách lidí zakrslých. Proto v ohledu tomto nikterak nepodobají se Pygmeům, zobrazeným na řeckých vasách.

Srovnáváme-li pečlivě všecky kostry a tvar hlavy, shledáme, že patrně náležejí k typu Negrů, lišíce se rozhodně od Andamanců a Křováků. Hamy pojmenoval je Negrilly. Jejich vztah k Negrům vlastním jest asi týž, jako Negritů k vysokým Papuům.

Všechny posavadní výzkumy poukazují k tomu, že i Negrillové jsou původním obyvatelstvem střední Afriky a byli teprve později silnými a vzdělanějšími Negry potlačeni. Nyní jsou rozptýleni v jednotlivých obcích mezi svými podmaniteli a obhajují stěží svoji existenci.

Prof. Flower vyslovuje domněnku, že v sousedství jižní Indie byl asi střed, ze kterého celé plémě Negrů se rozšířilo, a sice na západ přes africký kontinent a na východ přes ostrovy pacifické, a že naši malí Andamanci jsou nejméně modifikovanými potomky prvých členů veliké větve lidstva, charakterisované černou pletí a vlnatým vlasem.

Marná touha.

Napsal *P. Bonnetain.*

I.

Podívej se, maminko, francouzský námořník! Kterak je bledý!..."

Při těchto slovech upozornila mladá dívka slunečníkem malajského kočího, aby zastavil.

„Diano, tys dětinská!" horšila se vévodkyně.

Ostatně sama zvědavá, obrátila stará tato dáma svoji tvář k pestrému zástupu Japanců, Číňanů, Birmanů a Siamců, mezi nimiž stál veliký námořník, osmahlý, suchý, ba hubený, jemuž po bledém čele splývaly husté, tmavé vlasy. Člověk ten potácel se v náručí dvou strážníků v ohromných, červených turbanech, kteří mu na hlavu lili tvrdošíjně vodu: děkoval jim za jejich přílišnou ochotu, bránil se jim a hleděl jim vůbec vyváznouti.

Bylo to v Singapuru, na zaprášené ulici, na kterou pražilo palčivé, indické slunce.

„Nějaký opilec!" prohodil konsul, sedící v kočáře naproti oběma ženám.

Námořník to zaslechl. Jedním trhnutím odstrčil strážníky a prodral se řadou tuzemců až k samému kočáru. Nemotal se v tu chvíli, ale byl ještě bledší.

„Nejsem opilý, pane," zvolal, „jsem nemocen!"

V tom ale o krok ustoupil a sáhl bezděky k hlavě, aby sejmul čapku. Vedle banálně vážné tváře konsulovy zahlédl v kočáře za nadzdviženou záclonou jinou tvář mla-

distvou a růžovou, vroubenou bledými vlasy, z níž dívalo se na něho dvé modrých, soucitných očí. Za ní spatřil ještě jinou tvář hodně malovanou, jejíž oči skrývaly se želvovým binoklem. Ustoupil ještě o krok celý zardělý, plaše a přece hrdě jako zvíře, když bylo bito.

„Pane!“ volala na něho modrooká blondýnka s vlídným úsměvem.

Přistoupil opět blíže a sklopil oči.

„Odkud jste?“

„Z Korsiky,“ odvětil tiše. Pierre Bastiani — tak se náš plavec jmenoval, pověděl damám několika slovy svoji smutnou historii. Loď „Neposkvrněné Početí“, po které jeli do Kočinčiny, se ztroskotala, mužstvo se většinou zachránilo a vrátilo se již domů; pouze on, zmořený ubožák, musil pro svoji chorobu zůstati v nemocnici. Nyní bylo mu lépe a cítil se dosti silným k návratu do vlasti. S touhou nevýslovnou očekával nějakou válečnou loď, která by jej vzala na palubu, ale žádná dlouho nejela...

Konsul si vzpomněl, poznal ho a potvrdil jeho výpovědi. Zároveň však mu začal vyčítati, že se toulá po hospodách a že se opíjí.

Bastiani nedal mu domluviti. Jeho oči, dříve tak nesmělé, se nyní zableskly spravedlivou nevolí; i přistoupil až k samému kočáru.

„Já se neopíjím, to není pravda,“ bránil se, „jsem dnes poprvé venku; věřte mi, slečno, že se neopíjím, jenom to slunce mě zmořilo a ta moje nemoc. Já za to nemohu, že se potácím.“

Vyhlížel zrovna zoufale: vyzáblý, zsinalý, s těmi rozcuchanými vlasy, že bylo až úzko naň pohlédnouti. Dívka jej pozorovala celá dojatá, pak ale se odvrátila nemohouc snésti toho žhavého pohledu, který tím více sálal, čím byla tvář jeho bledší.

„Prosím vás, pane konsule,“ tázala se svého souseda, „kdy bude moci ten ubožák vrátiti se do Francie?“

„To nevím, slečno,“ odvětil konsul. „Snad za měsíc, nebo za dva, až tudy pojede nějaká státní loď.“

„Ach, to je dlouho!... Nemohli byste jej vypraviti s naším poštovním parníkem hned zítra?“

Konsul činil obtíže; vymlouval se na zákony, namítal, že jest dost času, že by to přišlo draze, atd.

„Ale vždyť slyšíte, že jest nemocen a že by se tak rád vrátil domů! Prosím vás, pošlete ho! Výlohy, které s tím budou, zapravíme my, není-li pravda, matinko?“

Vévodkyně dívajíc se na druhé straně z okna, odvětila krátce „ano“ a hned na to obrátivši se doložila:

„Pojedeme?“

S ochotným úsměvem naklonil se konsul z vozu a pravil k námořníkovi:

„Přijď večer do konsulátu. Pojedeš poštovní lodí!“

A vůz hrčel dále. Strážníci salutovali a Bastiani pohlížel vděčně za odjíždějícím děvčetem; stál tak hodnou chvíli jako zkamenělý na té zaprášené cestě a nic nedbal, že palčivé indické slunce bodalo jej do očí.

II.

„Djemnah“ naložil uhlí a všecky zásoby a čekal jen na znamení, aby vyplul z přístavu. Mezi prvními cestujícími ubíral se na loď Bastiani. Nebyl již tak bledý jako den před tím a také tím činil lepší dojem, že byl čistě ustrojen. Přes bílou vlněnou košili měl modrou plaveckou kazajku se širokým límcem. Na rameně nesl si svůj uzlík. Již zdaleka hledal někoho mezi cestujícími na palubě a nemoha jej nalézti, sklopil oči a pokrčiv rameny vystoupil na loď.

Zde bloudil těžkým krokem svým z chodby do chodby s ubytovacím lístkem v ruce a každý se za ním zvědavě ohlížel; bezpochyby proto, že byl tak vyzáblý. Konečně ujal se ho sklepník a dovedl ho k lékaři, který pohlédnuv na něho dupnul zlostně nohou a zvolal:

„To je bláznovství! Co to tomu konsulovi napadlo? To není možné, my vás vzíti nemůžeme.“

Ale tvář plavce se svraštila takovou bolestí a takovým zoufalstvím, že lékař se poněkud vyjasnil a jal se ho vyptávati.

„Jakési dámy... jakási slečna... která také je zde na parníku, řekla konsulovi, aby mne poslal, řekla také, že za mne zaplatí.“

Lékař byl velice překvapen, a vyzval plavce, aby počkal, že přijde hned. A odběhl.

„Milý příteli,“ pravil vraceje se, „můžete mluvit o štěstí, že se vás vévodkyně ujala. Je to sice nerozum, že vás rovně z nemocnice posýlají na loď — ale když chcete... Jste cestující jako jiný a pojedete v třetí třídě. Dámy za vás platí.“

Bastiani koktal jakési poděkování. Obrátil oči ke dveřím, jako by doufal, že se v nich musí objeviti jeho dobroditelka. Ona že jest dcera vévodkyně? Ani se tomu nedivil. Byl přesvědčen, že jest něco lepšího nežli ostatní lidé. Pokrčil rameny, kterýmžto posuňkem končíval veškeré svoje úvahy, a odcházel celý spokojený. Na konci chodby jal se hvízdati, tak se těšil, že co nevidět vydá se na cestu do vlasti.

Když složil věci na vykázaném místečku, vyšel na palubu. V tom se loď pohnula. Cestující posýlali poslední pozdravy známým, stojícím na břehu. Náš plavec objevil mezi hlavami na zadní části lodi bílý klobouk s modrým závojem, po kterém poznal ihned mladou dívku, a bezděky, ani nevěda, učinil několik kroků ku předu.

„Kam pak,“ zakříkl ho jeden z plavců.

Náš Korsikán se zarazil. Bílý klobouk a modrý závoj zmizely v davu. Teprve nyní si vzpomněl, že dále nesmí. Zrovna před ním bělal se v slunci veliký nápis, který, ač mu oči přecházely, ihned přeslabikoval. „Druhá třída“ stálo na něm velikými literami a pod tím menším písmem: „Vstup cestujícím třetí třídy se nedovoluje.“

Zůstal státi na témž místě hezkou chvíli; jako se těžce pohyboval, tak i těžce myslil. Nicméně pochopil, že tato branice zamezuje mu přístup k jeho dobroditelce. A přece cítil jakousi zvědavost, ba touhu ji opět spatřit, ji aspoň slyšet. Vyčítal si, že jí dosti neděkoval, když se za něho přimlouvala, ale cítil zároveň, že by to nyní také jinak nedovedl.

Zvolna vracel se na zad až ku klecím, kde byla zvířata. Bylo v nich na sta opic a papoušků. V jiných menších, drátěných, byla celá hejna pestrých a žvatlavých ptáků. Sem postavil si bambusové sedátko, které mu jeho dobroditelka poslala, a na něm trávil celé dny a byl blažen při tom pomyšlení, že ona na něm snad kdysi seděla.

Při tom přemýšlel ve své prosté duši o tisícerých věcech, nejvíce ovšem o ní: vzpomínal, jak je krásná, ale nepustil se na té cestě ani o krok dále — vždyť byl svojí chorobou tak unaven! „Kdyby se tak přišla

na mě podívat?“ šeptal si rozpačitě. Někdy, když zrovna měl od kašle pokoj a tím jaksi volnou chvíli, čekal ji skoro jistě. Večer vzpomínal na to, co vystál za ty dlouhé měsíce, co strávil na lodi, a zejména potom nemocen v Indii. Již na lodi byl churav, plíval krev a málem byli by ho nechali, když loď chytila, shořeti v jeho hamaku. Na to vše vzpomínal, věděl, že jest těžce nemocen a smrti se nelekal — pouze to si přál, aby mohl zemříti doma, na Korsice.

III.

Dny plynuly zrovna jako ta voda, hned modrá, hned zelená, hned od červánků krvavá, hned zase fialová za prchavých soumraků. Někdy mihla se kolem nich jiná loď, docela blízko, tak že dobře rozeznával lidi, jak s ní pozdravovali.

Na parníku bylo děsné parno, horší skoro pod plachtou nežli mimo ni, a k tomu zápach z klecí, který činil pobyt při nich nesnesitelným. Někdy si přál Bastiani nějakou bouři, aby vymetla z lodi ten těžký vzduch a ochladila jeho čelo.

Mladou dívku pořád ještě nespatřil; jednou poslala mu lenošku, jindy knihu, a to bylo vše. Kdyby byl zdráv, mohl by ji přece spatřiti. Mohl by, ač nepatřil k mužstvu lodnímu, pracovati s ostatními, mohl tam běžeti na zad, kde ona byla, s nohama bosýma, bez kazajky, pouze v triku hluboko vystřiženém, krásný, jako býval před lety, když se po něm ještě dívky ohlížely! Cítil dobře, že jest nyní ošklivý a odporný! Chudák! Ah! Santa Madre, co by za to dal, kdyby mohl aspoň jednou před ní ukázati svoji obratnost a sílu, jakou míval, nežli ho stihl jeho neduh. Chtěl vstát a chodit, a nevýslovné zoufalství se ho zmocnilo, když viděl, že je slabší každým dnem, že hůře dýchá, že se mu dělají před očima mžitky a že kašel může roztrhnouti prsa.

„Což nepřijde,“ myslil si. „Což jí nikdy, nikdy nespatřím?“

Někdy vytáhl ze záňadří škapulíř a líbal vášnivě pustlé, špinavé jeho hedbáví.

„Madonno! Svatá Madonno! dej, ať přijde,“ šeptal. „Proč vlastně nejde? Jiní sem také chodí, každý den po snídani, a krmí z dlouhé chvíle zvířata piškoty a ovocem. Je zde ovšem špinavo, ale vždyť si může trochu zdvihnout šaty, jako to dělají vsecky dámy. Tak zle tu přece není...“

Celý den ležel v horečce. Kdyby byla přišla, byl by cítil místo horka chládek a místo zápachu vůni domácích pomoranců... Proč nejde? Konečně vyptával se na ni sklepníka, ve kterém poznal svého krajana. Ptal se, co dělá.

„Má se dobře,“ pravil sklepník, „jest pořád v zadu, kreslí nebo hraje..“

Pak vyzvídal, nosí-li ještě ten bílý klobouk s modrým závojem. Sklepník nevěděl. Bastiani si přál, aby mu ji celou popsal. Ve voze totiž viděl ji špatně a nemohl si zcela určitě představiti, jak vyhlíží. I myslil si ji tak jako Madonnu, kterou viděl před lety někde v kostele.

Pak se vyptával, co dělala v Singapuru, a byl celý udivený, když slyšel, že se vrací z cesty kolem světa.

„Co ji to napadlo?“ myslil si. „Takoví boháči! Že nesedí doma! Já, kdybych nebyl musil, nebyl bych se hnul z domova!“

Hlas té mladé dívky byl milý. Vzpomínal si na něj určitěji nežli na obličej a opakoval si slova její, hledě napodobiti její přízvuk. Kéž by ji mohl opět slyšet! Ale ne, tu hudbu sotva kdy ještě uslyší! Měl tisíc chutí se zdvihnouti a rozběhnouti se tam na zad lodi, spatřiti ji a třeba zemříti tu chvíli.

Jednoho dne měl náramnou radost. Vzpomněl si totiž, že se jmenuje Diana. Její matka ji tak volala. Nyní si vzpomněl. Hezké to jméno! Neznal je a myslil si, že je dívka ona cizinkou, ale opakoval si je neustále, a liboval si, jak pěkně zní. Kam pohlédl, viděl je napsáno, ba i v šumění vody i v hlučení stroje rozeznával neustále to krásné, sladké, drahé jméno!

Tak minuly týdny. On slábnul vždy více, ale celé dny, ba celé noci vzpomínal jenom na ni. Každého rána přicházel doktor do jeho kabiny, ale on s pomocí sklepníka vyšplhal se již na palubu k svojí lenošce, tak že doktor musil za ním. Již ho neprohlížel. K čemu? Nosil mu pouze vždy něco sílícího, ne-li k jídlu, aspoň k čichání, aby necítil zápachu z klecí. Když odešel lékař, býval nemocný sám. Zvolna a dlouho obědval, drže misku na kolenou, pak pozoroval život kolem sebe, jak arabští topiči klečíce se modlí, jak dává důstojník rozkazy, jak se dívá dalekohledem na moře a zapisuje do svého zápisníku. Při tom počítal čtvrti hodin a nerad vítal soumrak, neboť tím loučil se pokaždé s nadějí, že ji toho dne spatří. Za to však přicházel k němu právě před večerem jeho krajan, sklepník, a vyprávěl mu po italsku, co toho dne dělala. Seděla prý s kapitánem u stolu a smála se...

Bastiani nemohl se přemoci, aby při tom necítil jakousi trpkost.

Pak přišla noc a všecko kolem spalo, i moře, jenom stroj hučel, a v jeho hlavě honily se vždy tytéž myšlénky, neboť on spal vždy méně a méně.

Jednou ráno spatřil za doktorem vévodkyni, i nemohl se přemoci a obrátiv k ní prosebné zraky svoje, chtěl ji vyznati, po čem tak horoucně touží. Ale jazyk mu selhal a slova, jež ze sebe v té chvíli vypravil, byla nesrozumitelná.

Lékař a vévodkyně pohlédli na sebe, hleděli jej upokojit několika vlídnými slovy a hned odcházeli. Bastiani se těšil, že matka o něm s dcerou promluví a že ji přivede. Sebral všecky síly, sešel sám do své kabiny a oblékl si sváteční šaty a vrátiv se nahoru, otevřel před sebou knihu, kterou mu poslala, — které však nečetl, neboť čísti neuměl, — a očekával ji se vší určitostí.

Místo ní přišla její komorná a přinášela mu talíř ovoce.

„Slečna vám posílá něco na ovlažení...“

A již zase odcházela.

On vyrazil ze sebe výkřik, výkřik zoufalý, a klesl do své lenošky jako mrtvý. Nyní bylo po všem. Nyní věděl, že nepřijde nikdy. Věděla dobře, že jest velmi nemocen, a poslala k němu svoji komornou. Bylo mu tak, jako by mu v hlavě i v prsou něco se utrhlo. Plakal, a jeho slzy řinuly se na to pěkné ovoce. Opice, cítíce jeho vůni, tahaly jej za rukáv skrze zábradlí. On toho nepozoroval.

Večer v kabině cítil horečku. Chodbou zalétal k němu zvuk piana, a co více: její zpěv. Viděl ji ve snu, viděl ji krásnou, ve skvělých šatech, s květinami ve vlasech, slavenou a milovanou, a blaženě se usmíval, smáčeje podušky hojnými slzami.

Druhého dne nemohl ani vstáti a jen s těží se rozpomínal na svoje noční vidiny. V tom přišel doktor.

„Pane doktore," tázal se ho nemocný, „když se hází mrtvola do moře, jdou se cestující dívat, není-li pravda? jdou všichni?"

Lékař jej hleděl upokojiti a přivésti jej na jiné myšlénky. Ale marně; on opakoval stále tutéž otázku. Musil mu konečně přisvědčit. A ubohý nemocný opakoval si neustále, dnem i nocí, ve snění i bdění, v klidu i v horečce:

„Ona také přijde, ona také přijde!"

S těmi slovy na rtech vypustil duši.

IV.

V třetí třídě otevřeli obě křídla plechových dveří, jimiž před dvaceti dny Bastiani vcházel. Odstranili všecko s cesty a co nevidět vynášeli nahoru po úzkých schůdkách rakev. Postavili ji na samém kraji a otevřeli mřížku. Lodní tesař pokryl ji trojbarevným praporem; sklepník přinesl ze salonu čtyry svíčky a rozestavil je kolem ní. Plavci postavili se s obou stran. Z dola od moře šuměla tiše voda.

Zatím cestující přicházeli jeden po druhém; přišla také vévodkyně s dcerou. Rakev viděli pouze ti nejpřednější, neboť tři jeptišky klečely kolem ní a za nimi stál kapitán s františkánem, misionářem, který oblečen byl v čínský šat. Jeden z plavčíků držel svěcenou vodu. Mnich otevřel breviář, a všichni poklekli mimo kapitána, který obrátiv se k jednomu plavci pravil:

„Zcela pomalu!"

Ten odběhl s rozkazem a brzy na to zdálo se, že parník se na dobro zastavil.

„De profundis clamavi ad te Domine!"

Jeptišky tiše odpovídaly. Plamínky svíček plápolaly, tak že se zdálo, že každou chvíli zhasnou.

„In nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti. Amen."

Kněz pokropil rakev — při každém hnutí švihl sebou na bílé rochetě jeho falešný cop jako had.

Pak sňali s rakve prapor. Rakev byla bílá, sbitá ze starých beden; na jednom prkně černal se dosud nápis: „Mokro škodí! Pozor!!!"

Všichni povstali. Plavci podvlékli pod rakev provazy a pošinuli ji k samému otvoru. Ještě hnutí, a již vznášela se rakev nad vodou.

„Pomalu, hoši," zvolal kapitán, „zadržte!"

Plavci zadrželi rakev nad samou vodou. Kapitán přiložil k ústům stříbrnou píšťalku, vzdal čest, a při této divné hudbě zmizela rakev pod vodou. Z dola ozvalo se temné žbluňknutí, voda se zčeřila a v nejbližší chvíli byla zase tak klidná jako před tím.

„Plnou parou!" nařizoval kapitán.

Stroj zahučel, parník se opět rozletěl k další cestě. Cestující se rozcházeli. Vévodkyně pravila k dceři:

„Na válečné lodi neměl by ani rakev . . ."

„Dobře, že jsem ho neviděla ani živého, ani mrtvého," odvětila Diana, „darmo by se mi o něm zdálo."

Přel. *B. F.*

FEUILLETON.

Hvězdy.

Zářné hvězdy na nebi
plny tiché veleby
k tmavomodrým výšinám
co mne, hvězdy, táhne k vám?

Na poušti i na moři
poutník s vámi hovoří,
vězeň zbuzen luzným snem,
pohledne k vám s úsměvem.

Na dobro i zločiny
z nebes tmavé hlubiny
váš se line jas a třpyt
na náš boj i na náš klid.

Na kolébku, každý hrob
svítily jste od pradob,
přes poslední hrob i žal
vy budete svítit dál.

Němé, velké, bez rmutí
na nebeském klenutí
samy vy, — a člověk sám,
— a přec nás to táhne k vám.

J. V. Sládek.

Národní divadlo. (*„Aféra Clémenceauova."* Napsali A. Dumas a Artois.) V Paříži budila kdysi naše novinka slušnou sensaci, neboť „aféra", která jest její látkou, přihodila prý se skutečně, a sice za poměrů dosti podobných, jaké se v kuse líčí. Mimo to dávala prý se v Paříži mnohem pikantněji, zejména co se týče modelu v jednání prvním i třetím. U nás, jak jsme mohli pozorovati, se mnoho nelíbila, ačkoliv byli herci po jednotlivých aktech až třikráte voláni. Bezpochyby vadila ji tuze široká exposice, tak že teprve ve třetím jednání začíná vlastní drama. Mimo to má hned první akt proměnu, na níž se musí skoro čtvrt hodiny čekati, neboť všecky osoby vystupují potom v maškarním přestrojení. Jinak jsou ty obě polovičky prvního jednání samy o sobě velice pěkné: jedna jedná v dílně sochaře, druhá na maškarním bále u téhož, v obou je hojnost zajímavého detailu, nicméně mají ráz úplně románový. V první polovici prvního jednání představí nám autoři mladého sochaře Pierra Clémenceana, se všemi jeho tužbami a názory o lásce a umění; v druhé polovici uvedou na scénu dobrodružnou jakousi hraběnku Dobronovskou a její dceru Izu; v druhém aktu pak teprve zasnoubí se Pierre s Izon. Konflikt začíná v jednání třetím, ačkoliv divák již dříve tušil, že k němu dojde, neboť Iza je zrovna tak povrchní a frivolní, jako jest Pierre opravdový a

*

vážný. K tomu přidruží se ještě jiná věc. Jakýsi mladý Rus, který ji vášnivě miluje, ale pro odpor rodičů vzíti si ji nemůže, přijede za ní do Paříže. Ona stane se jeho milenkou, ne z lásky, nýbrž pouze za peníze, neboť si navykla zbytečnému přepychu. Pierre se o tom doví a po prudké scéně se s ní rozejde. Žije delší dobu v Italii, šíleně pracuje, ale nemůže na ni zapomenout. Mezitím ona stane se milenkou jakéhosi cizího krále, ale tu si pojednou začne vzpomínati na svého muže, ne z lásky, ale spíše z rozmaru. A vědouc, jak on ji miluje, pozve ho k sobě. Sama mu jaksi vyznává lásku a on jí odpouští, ale když ji žádá, aby opustila ten palác, kde bydlí, a šla s ním, tu se zdráhá a vykládá mu s děsnou upřímností, že nechce býti jeho ženou, nýbrž pouze milenkou, tak aby mohla také zůstati milenkou jiných. Jaký div, že jí Pierre vrazí dýku do prsou. „Zabil jsem netvora!“ oznamuje krátce její matce a svému příteli.

Jak viděti z tohoto náčrtku, jsou v kuse mnohé efektní scény, které kdyby byly hloub propracovány, nemohly by se minouti s účinkem. Ale právě tyto scény jsou jaksi skizzovány — více se jen předvádí, co se stalo, nežli se vylíčuje, proč se tak událo. Vůbec má celý kus ráz více epický, což ovšem leží v látce samé. Jiný autor nežli Francouz neudělal by z toho románu snad ani to. Hrálo se pěkně. Vřelý, milující Clémenceau připadl panu Seifertovi, chladný, ale poctivý jeho přítel, mladý Ritz, panu Šlukovovi, a oběma svědčily úlohy jejich velmi dobře. Hlavní roli ženskou, Izu, provedla pěkně pí. Bittnerová: je to postava poněkud podobná jejím rolím ruským, které hraje ze všeho nejlépe. Hraběnku Dobronovskou zastala sl. Křepelová, šlechetnou matku Pierrovu sehrála krásně pí. Sklenářová, zvláště umírání její (zemře, když se dozví o neštěstí svého syna) bylo při vší prostotě velice dojemné. V menších úlohách byli zaměstnáni mimo jiné pp. Vojan (ruský milenec) a Řada (starý sochař Ritz). *B. F.*

---

* Básník Julius Zeyer odjel v těchto dnech do Paříže, kamž přesídlil se na delší dobu. Více než půldruhého roku meškal na venkově ve Vodňanech, i napsal tam velkou část svých nejcennějších děl. Zeyera provází do ciziny nejvřelejší přání četných jeho osobních i literárních přátel, aby mu Paříž poskytla tolik času a klidu k práci jako české pošumavské zátiší, i aby navrátil se do vlasti zdráv a šťasten.

* Jaroslav Vrchlický zadal v Národním divadle k provozování pětiaktové drama „Bratří“. Látka jest z českých dějin a líčí spor synů Drahomiřiných Václava a Boleslava. Sv. Václav líčen tu přísně podle tradic a zbožných legend českých. Vrcholem nového dramatu jsou čtvrté a páté jednání, které řadí se k nejlepšímu, co kdy Vrchlický napsal.

* Na divadle chrudimském budou prý provozovati Zeyerovu „Doňu Sanču“. Je-li tomu tak, provedou Chrudimští úctyhodný a záslužný kus práce, za který bude jim česká dramatická produkce vděčna.

* Na českém divadle jsme zase o jedno slovo bohatší. „Prvina“ bude se od prvního provozování „Jakobína“ zváti na příště v divadelních „muškách“ dosavadní „premièra“. Slovo utvořeno jest docela správně, jako každé, třeba kyselé jablko vyrostlo docela správné; — uvidíme jen, bude-li chutnat. Velká část buřičských českých literátův, kousnuvši do něho se ošklibá. Ale ti lidé se ošklíbali také, když jim na stříbrném tácu (čti „podnosu“) strčeno pod nos „divadlo v lesku“. A nyní se už s tím smířili. Nezbývá tedy ničeho, než obléci čamaru (čti „frak“) a chodit do divadla v lesku na prvinu.

* Slečna Marie Pospíšilová slaví na divadle berlínském triumfy a jako moudrá umělkyně vystřihává bělostnýma ručkama všechny lichotivé kritiky a posílá je do listů pražských k uveřejnění: „svým přátelům k radosti, svým odpůrcům k žalosti“. Uznáváme plnou měrou vzácný talent slečny Marie a litujeme velice, že nebyla našemu divadlu zachována, ale zaplavování českého čtenářstva skoro celým sloupcem výstřižků z berlínských listů, zdá se nám přece jen plýtvání místem, jehož by ve prospěchu českého dramatického umění mohlo býti moudřeji užito. Nejlépe arciť bylo by, kdybychom slečnu Pospíšilovu zase jednou sami viděli. Nemohlo by ji snad slavné ředitelství na jedno neb dvě představení pozvat? A nemůže-li toho ředitelství učinit, snad by nám mohl vypomoci nějaký spolek, jemuž by divadlo bylo propůjčeno k představení k účelu dobročinnému. — To by byly žně! — Za dobrou radu již napřed veškeré díky odmítáme.

* *„Padající hvězdy“* nazývá se první sbírka básní, kterou svým vlastním nákladem vydal Jaroslav Kvapil (v Praze 1889 v komisi Edvarda Valečky). Hlavní věcí jest, stála-li knížka skutečně za vydání a máme-li co dělat s opravdovým básníkem. Odpovídáme dvakrát, ano. Nalézáme ve sbírce několik básní skutečně cenných a važme si u mladého literáta vzácné svědomitosti, kterou věnoval formě. Nepřirozenosti a dělanosti výrazu, diktovaného jinde tak často rýmem, nalézáme zde jenom na málo místech, a i zde je čtenář milerád odpouští. Vytýkáme pouze, že nám mladý básník — před své vlastní nitro přílišně klade hustý závoj nové poesie francouzské. Víme s jistotou, že se v duši básníkově mnoho děje, že má mnoho vlastního citu i myšlének, ale nedíváme se na to bezprostředně. Padá na to příliš mnoho ve francouzských suffitách sbarveného světla Prvním požadavkem u básníka, jenž posloužiti má literatuře, jest, aby co možná nebyl nikomu nic dlužen. Jaroslav Kvapil se z těch svých literárních dluhů zajisté brzo vymaní. Dosti na tom, že již s první sbírkou svou vystoupil tak čestně a že na první ráz dobyl si i u kritiky přísné upřímného uznání svého talentu. Proč do knížky přijaty „Kočky“, „Bláznivé rondeaux“ a ještě dvě tři jiné neblahé věci, sice chápeme, ale vidíme je tam neradi. Vůbec s těmi rondeaux pozor! Na vybroušení hran a ploch takových brilliantů stačí jen mistr! Za to všechna čest sonorní formě „Elegie“ a ušlechtile klidné „Hebrejské melodii“. Krásné jsou také „Květiny“ a myšlénkově hluboká „Mrtvému dědu“.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 1. března 1889. ČÍSLO 7.

Křemenáč.

Črta od *Terezy Svatové.*

Kdykoliv vymývali v pivovaře sudy, neopominuly jsme my děti ze sousedstva přihlížeti k této pro nás zajímavé práci. Musily jsme ovšem za tou příčinou vylézti až na obrubu zpola rozpadlé zdi, kterou byl dvůr obehnán — ale vydrápaly jsme se tam rády, poněvadž podívaná stála za to. Pomahači tropili při této práci ledacos, co se nám dětem líbilo; polévali jeden druhého, schovávali se do prázdných sudů a kádí, stříkali na sebe atd.

Nejvíce hlouposti natropeno tu ovšem s Křemenáčem, poloblbým, zakrnělým to chudasem, který trpěn byl v domě pouze z milosti — a proto také byl hlavním terčem vtipů dovádivé chasy. A bylo to někdy dosti hloupé a dosti tvrdé, co s ním vyváděli, ačkoliv se tomu smáli nejen oni, ale i my děti na zdi, i pan starý, který na práci dohlížel. Zvláště tento starý „pan starý" mohl se smíchem popukat, když některý z pomahačů vychlístl z nenadání džber studené vody do kádi, kde Křemenáč uvnitř skrčen dno drhnul, anebo svalil-li někdo náhle sud, do kterého chuděra sotva se byl vyškrábal. Byly to žerty nejapné, ale Křemenáč je přijímal s velkomyslností starého, rozumného psa. A není snad hříchem, řeknu-li, že v povaze jeho bylo mnoho psích vlastností. Přezdívkou „Křemenáč" obdařil ho pan starý, když jednoho jasného jitra podzimního nalezl ho ve hvozdě podle mrtvoly toulavého „řemesla", který přenocovav v pivovaře, zapomněl ráno se probuditi.

„Co s klukem?" ptali se tenkráte domácí lidé, když nebožtíka do márnice odnesli a opuštěný chlapec na dvoře státi zůstal.

„Kluk zůstane zatím v pivovaře," rozhodl se po krátkém přemýšlení pan starý, „je jako křemenáč — ať se tuží," dodal, prohlížeje hocha, jehož široké, tupé oči lhostejně vyhlížely zpod kulaté beranice.

„Na moutě duchu jako křemenáč," opakoval kdosi, a všicknì se dali nápadu do smíchu.

Hoch skutečně, jak tu před nimi, jako by do země vražen, stál, podobal se houbě nějaké: dlouhé, režné, po paty sahající kalhoty na krátkých nohou, volná kazajka s delšími ještě rukávy — vše viselo a splývalo na něm v jeden zábyb, tak že nebylo znáti ani jediného tvaru z celého těla, na tom sploštělá, do ramen vražená hlava v kulaté, rudé čepici — porovnání s křemenáčem bylo dosti trefné. Kdyby byl vyhlížel o něco úhledněji, byl by pan starý zajisté řekl „kluk jako hřib", ale takto vřadil jej do druhu podřízenějšího. Od té chvíle neřekli v pivovaře chlapci jinak než Křemenáč. Později, když přezdívka vnikla dále mezi lidi, říkalo se mu tak v celém městě, ačkoliv se poctivě jmenoval Josef Vaněk, jak měl nebožtík ve své vandrovní knížce zaznamenáno. Jak stár byl, když jsme byli dětmi, nevím; ale starší lidé říkali, že vyhlíží stejně, jako když před dvaceti lety v pivovaře uvízl; jen brada prý mu za ten čas obrostla. Že nevyrostl a že docela zakrněl, nebylo vinou jeho, jako spíše vinou těch, kteří na něho, dokud byl děckem, nakládali často beze všeho rozumu a beze všeho svědomí. Uvykl tomu dření, že později stal se již takovým nebožákem, který na světě jiného nedokáže, než táhnouti jako ta němá tvář. Poněvadž bylo v domě pořád práce dost, musil pomáhati ve všem; musil dříví štípat, vodu nosit, sudy nakládat a drhnout, popel a saze vynášet, a nebylo tedy divu, vyhlížel-li při tom ještě hůře, než jak ho Pánbůh stvořil. Špína a hadry krásy nepřidají a při podobných pracích jinak nejde.

Vzdor tomu, že si poctivě vydělal každé to sousto, byl ještě vysazen všelikým ústrkům. Snad proto, že byl opuštěný a nehezký, že byl špinavý a hloupý a že neměl, krom té drahé duše, při sobě nic, čemu lidé ceny přikládají. Pracovitost a věrnost jeho nestály věru za to, aby si jich kdo všímal. — Vždyť ho živili a šatili za to!

A protože nikdy lepšího nepoznal, byl spokojen se svým osudem a obešel se bez toho, co nazýváme vlídností, radostí, láskou, citem — zkrátka, beze všeho, co srdce lidské povznáší a oblažuje. A tu nebyl by snad jakživ poznal ani jediného z těchto pojmů, kdyby náhoda nebyla přivedla v prázdný život jeho neočekávanou změnu.

Jednoho léta přivezl pan starý z hlavního města malé, bledé děvčátko, vnoučátko své, jemuž ve velkém městě nechtělo jíti k duhu. Svěží vzduch venkova měl dopomoci maličké k pevnějšímu zdraví.

Od té doby, co byla malá Eva v domě, nastala v životě Křemenáče změna — našel se totiž někdo, kdo byl

k němu laskavým. Ví Bůh proč, ale Eva měla nevzhledného ubožáka ráda, ač to domácí lidé ani pochopiti nemohli. Protože musila býti k vůli zdraví stále na vzduchu a musila se i hodně pohybovati, dovoleno jí tu a tam leccos, co mělo slabounké síly její podporovati.

„Pomohu ti," říkávala svým příjemným hláskem Křemenáčovi, když dvůr zametal, anebo jinou lehčí práci vykonával, a hned se ho přichytila jako starého známého.

S počátku hledíval na ni udiveně, nesměle, když se k němu přátelila, a mručíval jako pes, když někomu nedůvěřuje. Vždyť mu byla tak cizí v těch pěkných šatičkách, s kloboučkem na hlavě, plna jsouc stužek a krajek jako nějaká panenka. Jakživ nebyl nikomu na blízku, kdo by byl býval tak pěkně ustrojen jako ona, a proto se jí skoro bál, přistoupila-li k němu blíže. Ona však byla přítulná a neštítila se pranic jeho nehezké tváře, ani jeho mozolovitých rukou. Brzy chtěla, aby ji svezl na trakaři, brzy aby ji spustil také do prázdného sudu, anebo přesadil přes plot do zahrádky, což se jí zdálo býti mnohem lepší, než vejíti tam dvířky jako jiní lidé. Za tyto malé služby dělila se s ním o každou mlsku a smála se srdečně, když někdy nevěděl, jak se některá ta lahůdka jí. A i jméno jeho si zdrobněla, říkala mu Křemenáčku, aby to znělo jemněji.

Čas utíkal a přátelství obou rostlo. Křemenáč již nebručel na Evu, ani se jí nebál a nepřišla-li někdy do dvora, stále se ohlížel, jako by něco scházelo. Stýskalo se mu jaksi, když neslyšel ten tenounký hlásek na blízku. Však ona také štěbetala celý den a vypravovala mu, co jen věděla. O tatínkovi a mamince, o hračkách a o pejskovi „Belince", který má srst bílou a měkkou jako hedbáví a jiného nedělá, než leží v pokoji na kanapi, a o zlé kuchařce Pepi, která stále bručí a hubuje na děvečku Manču.

Křemenáč nerozuměl ani dvacátému, co mu povídala, ale proto ji přece poslouchal často s ústy otevřenými. Jak živ toho tolik neslyšel! Někdy byl z toho jejího povídání celý omámen a v hlavě se mu pletlo páté přes deváté; pomalu však zvykal těm řečem a porozuměl leccemus, o čem neměl dříve zdání. Ponenáhlu se to v něm usazovalo, proklubávalo a konečně sám také rozvázal a dával se do řeči. Nevěděl sice sám, jak do toho přišel, ale z čista jasna rozpovídal se tak, že jednoho dne na ráz pověděl Evě, jak před lety zloději otrávili domácího psa „Reka" a jak loni pomahač Novák spadl na spilce se schodů a zlomil si obě ruce . . .

Tyto dvě, pro něho tak veliké události utkvěly v slabém mozku nejpevněji a byly bezpečně také to jediné, co dovedl vypravovati.

Jindy líhával po celé nedělní odpoledne ve hvozdě s rukama pod hlavou složenýma, hledě tupě do úzkého okna, kterým nebylo nic jiného viděti než kus začernalé stěny pivovarské a jedinou větev, která dosahovala z venčí k zamazaným sklům; — a teď najednou nepromarnil ani jedné prázdné hodiny. Sedal sice ještě ve hvozdě, avšak s nožem v ruce, robě z kusu dřeva hrubé hračky pro malou Evu. Každé neděle utvořil nějaké hrabičky nebo lopatku a něco podobného. Nebylo to ani za mák hezké a úhledné, ale děcko to těšilo jako ty krásné hračky, které jí z domova stále posýlali.

„Nech práce a dej pozor na Evičku, ať si něco neudělá," rozkazoval nyní častěji pan starý, vida, že je dítě ve společnosti Křemenáče pokojnější než ve společnosti služky.

A posýlal je do krásné své zahrady, kde kvetly růže a voněla reseda, a kde neměl Křemenáč jiného na práci, než dívati se do modrého vzduchu a poslouchati děcko, jež štěbetalo a proháněla se vesele jako ti ptáci, co kolem poletovali. Nebo hráti si s maličkou, to nedovedl! Uměl jen poslouchati a konati, co se mu poručilo — a poroučeti dovedla malá Eva také.

„Máš zamazaný obličej a ruce, to je hanba — umyj se!" řekla mu jednou, a od toho dne myl a drhnul se u pumpy každého rána, že mu až kůže červenala pod studenou vodou.

A podruhé, když mu vyčetla, že je rozcuchaný jako vrabec, tu nelenoval a koupil si hned z uspořených krejcarů nový hřeben, aby se mohl řádně pročesati, poněvadž ten starý střípek hřebenu, který měl, sotva se dotknul husté hřívy jeho tvrdých vlasů; a on chtěl je najednou míti měkké a lesklé jako jiní lidé.

Tyto malé změny neušly ostatní čeládce, a znovu měli příčinu brousiti o chudasa svůj vtip.

„Dej pozor, Křemenáči, aby černé nezbělelo!" volávali na něho, když se u pumpy drhnul, a pročesával-li někde v koutku maštale svoje štětinaté vlasy, ptali se hned, půjde-li na námluvy, že se tak fintí?

Nejen co do zevnějšku, ale i v jiném se Křemenáč měnil. Dříve byl tupým jako špalek ke všem nájezdům, a nebolely ho ani úsměšky, ani nadávky, ba ani ty štulce, které mu dosti zhusta uštědřovali — a najednou začal býti citlivým. Ublížil-li mu kdo, věšel hned hlavu, kabonil se, a bylo-li to něco vážnějšího, zalézal do kouta a tam s tváří v dlaních ukrytou přemýšlel Bůh ví, o čem.

„Vida ho, zmetka, jak je najednou nedůtklivým," hubovala čeládka, když nechtěl býti spokojen se vším jako dříve, a mnohý z nich začal na ubožáka nevražiti.

Kdo ví, jak by to bylo s Křemenáčem dále dopadalo, kdyby se nebyl v čas uklidil se světa, kde tak málo znamenal, za nic neplatil a byl jen pořádným lidem na překážku . . .

Nebyl to zrovna veliký požár, který tenkráte v pivovaře vypukl, proto však strávil přece větší část rozsáhlé budovy.

Bylo to na jaře a pamatuji se dobře, jak my děti z nejbližšího okolí dívaly jsme se skrze plot, obrubou bujně rozpučelých keřů do sládkovy zahrady, kde zelenaly se již trávníky a kudy bylo také viděti na rudé plameny, jež vyšlehovaly chvilkami nad bílé vršky právě kvetoucích stromů. V nejzazším koutě rozsáhlé zahrady bylo viděti na kupě peřin Evičku pod dohlídkou Křemenáče. Umístili je sem mezi vynesený nábytek, aby nepřekáželi, anebo někde k úrazu nepřišli.

Křemenáč byl celý pitomý pohledem na oheň a lomozem a praskotem, který sem zaléhal od místa požáru. Chvěl se na celém těle a ani neposlouchal, co mu Eva povídala. Byloť děcko vzdor všemu dosti pokojné.

„Až tenhle dům shoří, vystavíme si nový, lepší — viď, dědečku?" řekla docela bezstarostně k panu starému, který vzdor zmatku přišel se k ní podívat. A klidně dívala se dále na červené jazyky, jež hltavě slizovaly vyschlé střechy, a na husté kotouče tmavého dýmu, které lehký vítr pozvolna dále odnášel.

Najednou pronikavě vykřikla a ukazovala na jedno otevřené okno domu, z jehož střechy vyskakovaly již také plameny.

„Má panenka, má panenka!“ zvolala a dala se do pláče, chytajíc se Křemenáče v lítosti za ruku.

Tento udiveně pohlížel na křičící děcko; nevěděl, proč se tak náhle rozplakala.

„Má panenka, má Maruška shoří“ — naříkala dále, a trvalo to dlouhou chvíli, než pochopil, oč se jedná.

Za okno kuchyně posadila ráno Eva svoji loutku, zapomněla na ni a teprve nyní ji spozorovala. Šatečky loutky červenaly se z daleka v okně, tak že je konečně i Křemenáč spozoroval. Ostatně znal dobře tu velikou, skvostnou pannu, kterou Eva nedávno z domova obdržela; vždyť byl prvním, jemuž ji běžela ukázat. Mohl tenkráte na ni oči nechati a ulekl se nemálo, když loutka pojednou krásné oči zavřela a hlasitě při tom zaplakala — zrovna jako malé dítě. — Myslil opravdu, že jest živa, a nemohl pochopiti, jak může plakati ten, kdo není z masa a kosti. Nyní pochopil rázem Evino leknutí i její nářek — nebezpečí, v kterém se panna nalézala, zdálo se mu býti ještě větší než ji.

„Přines mi panenku, přines Křemenáčku, prosím tě,“ žebronila Eva, neznajíc hrůzy své prosby.

Křemenáč chvíli stál a pohlížel očima rozšířenýma tam, kde červenala se sukénka panenky v otevřeném okně . . . Potom se vzchopil a jak dalece mu jeho neohrabanost dovolovala, pospíchal rovnou do zadních dveří hořícího domu.

— — — — — — — —

Pamatuji se dobře, jak Křemenáče z ohně vynášeli. Spozoroval ho na štěstí kdosi, když vklouzl do domu, a učiněn o tom hned poplach. Někteří z odvážlivců vrazili do vnitř a tam nalezli jej ležícího na schodech zpola udušeného a strašně popáleného. V zaťaté ruce svíral něco, co nemohli hned v první chvíli rozeznati. Když ho vynesli na vzduch a na světlo, poznali, že jest to vosková loutka v červených šatičkách. Odnesli ho do zahrady a uložili na žíněnku pod kvetoucí stromy.

Později, když nebezpečí požáru minulo, prohlédli jej blíže a vidouce hrozné rány jeho, poslali pro lékaře.

„Nebude to s ním dlouho trvat,“ prohlásil tento krátce a nařídil, aby jim raději ani nehýbali a nechali jej pokojně zemřít.

Zatím se vysvětlilo, co bylo příčinou, že se odvážil do hořícího stavení a tak samochtě život svůj zmařil.

„Blázen, blázen,“ mínilo se všeobecně, ale proto byl přece každý dojat.

Zvláště domácí lidé byli jako změněni a byli k nebožákovi samá pozornost.

Bezměrná oddanost jeho přemohla je všechny a jakživ nebyl Křemenáč tak vzácným, jako v těch několika hodinách svého těžkého utrpení. Tlačili se k němu teď všichni, a ti, kteří jím dříve jen pohrdali, rozplývali se soustrastí. Však on také ani nemukal vzdor hrozným bolestem a jen se tiše usmíval jak na pana starého, který mu soustrastně sahal na hlavu a stále se jen ptal, přeje-li si něčeho, — tak na paní, jež s pláčem ošetřovala jeho rány, tak i na ostatní, kteří smutně na něho pohlíželi. Zasáhl-li zlomený zrak Evičku, sedící s pannou v náruči u jeho lůžka, zablesklo oko jeho posledními paprsky — — nikdy necítil se tak šťastným, jako ve chvílích, kdy zvolna umíral.

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

A sklopila své čelo liljové,
a Sandro bledý, s pláčem políbil
ji třikrát tak, jak by ji kladl v hrob.

A Pia pevně oči zavřela,
by nečetl v nich bolest zoufalou,
a vrávorala z kaple, klesajíc
pod tíží svého kříže. Sandro však
ryl v prsa nehty jako šílenec
a šeptal: „Ne, při živém Bohu, ne,
já takto odříkat se nemohu!
To nebylo, má Pio, naposled
co s tebou mluvil jsem, tě celoval!“

Tak šeptal si, však ona prchala,
že stará chůva sotva stačila,
a chmurně Nello vítal ženu svou
a pravil: „Dlouho jste se modlila,
až příliš dlouho. Raděj konejte
svou pobožnost na večer v komnatě.
Tma v ulicích pro ženu počestnou
jest klíčem, jenž ji v domě zavírá.“

To pravil jí, a Pia zbledla tak,
že Nello překvapen se zarazil,
a v noci sen jej strašil podivný,
a vstal a v ložnici se její vkrad'.
O sloup, jenž lože nesl baldachýn,
stál podepřen a zíral v její tvář,
tak bledou a tak krásnou při kmitu
se stropu na řetěze visící
a klátící se lampy . . . Dlouho stál
a udiven pláč tichý uslyšel,
jenž ve snu tvář jí kropil slzami,
však ani slova nešeptaly rty . . .

Stál dlouho tam, a podezření had
jej uštkl jedovatě u srdce.
„Na stráži budu,“ posléz řekl si
a pomalu šel v komnatu svou zpět

Dny minuly a Nello uviděl,
že ženu střežit třeba nebylo,
již nevycházela, vždy zavřena

*

čas celý trávila v své komnatě
a nikdo přístupu teď neměl k ní
než matka její, která vzdychala,
neb uhodla, že šťastné nebylo
to drahé dítě její jediné.
Však marně tázala se: „Pio má,
co trápí tě, měj ke mně důvěru!“

Tím pevněj' Pia zavírala rty
a mlčela a záře horečná
těch velkých zraků jejích mluvila
o skrytém jejím utrpení jen.
Zrak ten však Nello nikdy neviděl,
neb mluvila-li s ním, vždy sklopila
jak unaveně oči, tlumila
hlas mimoděk. A Nello málo dbal,
pře jeho víc mu mysl jímala
než nyvý smutek ženy trpící.

Sen jedině v té době přetěžké
byl pro ni pravým, celým životem:
Když tělo spalo, dvojnásobně bděl
duch její trýzněný, a vše, ach, vše,
co nikdy, nikdy říci nesměla,
co Sandro slyšet nesměl smrtelným
svým sluchem, vše to jeho vidině
ve spánku sterým vzdechem vyznala.
Však ani tenkrát nešeptaly rty
to sladké jeho jméno. Zavřena
ta hudba v hloubi duše zůstala.

V tom boji mijel pomalu ji čas,
když večer jednou Lapa pravila:
„Ty sladká moje, zbožná vlaštovko,
ty umučíš nás, mě i matku svou
a toho ještě, jehož jmenovat
mně přísný vždy tvůj zakazuje zrak.
Ty umučíš nás tichým žalem svým!
Ó, ty chceš zemřít, viď? Co záleží
ti na tom, že nás také usmrtíš?
Jen když tvá pýcha tebe pochválí
a řekne ti: jak, Pio, ctnostná jsi!
Nuž, čiň, jak chceš, vždyť dlouho trvati
to nebude... Ach, jinoch ubohý,
jak stín se vleče, brzy klesne v hrob.“

Tak právíc, slzy utírala si,
a Pia cítila jak bodnutí
u srdce, mlčela však, zbledla jen,
a chůva tak se opět ozvala:
„Měj s matkou aspoň lítost, s ubohou!
že žíti chceš, jí dávej na jevo!“

„Co mohu činit?“ Pia úpěla,
a chůva horlivě tak zvolala:
„Ó, vyjdi aspoň z hrobu těchto stěn!
Pij boží vzduch, by tvář ti zkvetla zas,
a uvěříme v dobrou vůli tvou...
Ty moje rybko, potěš srdce mé
a poslechni... Pojď aspoň do sadu...
Já ukážu ti hvězdu, na niž zrak
on upírá, když myslí na tebe...

Sám řekl mi to, sám ji ukázal...
Těch málo slov, co o tobě mu dím,
jest celá radost jeho života!
Ó, jak jsi tvrdá, Pio, ukrutná!“

A s úsměvem ji závoj podala
a poslušnou ji táhla v šerý sad.
Tam svadlé stromy stály bronženy
do těžkých dum, a temných větví změť
kde nad fontánem řídla, nebe pruh
do hloubi zřel a s hvězdou třpytivou
se klidně v temné vodě zrcadlil.

Na Fontebrandu Pia vzpomněla
na večer, když s ní mluvil poprvé,
a přemožena upomínkami
na lávku klesla, tvář svou skrývajíc.

„Kde jsi, ó Sandro?“ v duši úpěla.
„Jsi daleko a bez útěchy jsem!
Mně zůstal pláč — i ten však hříchem jest.“

Tu zašeptil za ní hustý keř,
a polekaně když se ohlídla,
jej viděla tam státi... Vykřiknout
strach bránil jí, a prudce vstala jen
by prchala, však Lapa šeptala
ji zdržujíc: „Ó, hleď, jak bledý jest!
Chceš usmrtit jej? Slovo jediné
s ním promluv! Neboj se, jsem na stráži!“

A zmizela pod stromy jako sen
a sama stála v šeru Pia teď
pod nebem, které plné jasných hvězd
se větvemi do sadu dívalo
na jinocha, jenž, bledý, poklekl
a sladce tak a nyvě promluvil:
„Ó slovo moje, slzou kropené,
jdi přede mnou a za mě u ní pros,
by v milosti se ke mně sklonila.
Ó vnikni v její hruď a vrať se pak
sem v srdce mé jak ptáče do hnízda,
a vyzraď mi, zda srdce kamenné
jí v ňadrech leží... Řekni mi to jen,
a je-li tomu tak, už netřeba,
bys řeklo: zemři! Umru zajisté.“

A sklonil hlavu nízko v samý prach
a nehnul sebou. Pia k němu šla,
tvář její byla mrtvá, zsinalá,
led byla její ruka, kterou jal,
a k němu chýlíc se, tak prosila:
„Při lásce tvé, tě, Sandro, zaklínám,
spěj odsud! Prchni, mám-li živa být!“

„Ty bojíš se,“ jí řekl.

„O tebe!“
mu vyčítavým hlasem šeptala.

On ale zvolal: „Nedbám života!
Bez tebe, Pio, žít mi nelze víc.

Ó, osudný byl onen polibek,
jejž na čelo jsem vtlačit tobě směl!
Krev jako roztavené železo
mi v žilách vře! Já měl tě v náruči
a pustil tě! Ó, pošetilý hřích!
Ty řekla's, Pio, snoubím duši svou
s tvou duší, Sandro! Chci však tělo též!
Ó, nehleď na mě vyčitavě tak,
já vím, že každé moje slovo hřích!
Já vím, že ztracen jsem, kéž odvahy
bys měla jako já, ve hříchu žít!
Ó, našli bychom v pekle propastech
ráj sladší toho, Bůh jejž slibuje...
Ty ale ctnostná jsi, ó, vím to, vím,
ty svatou zůstaneš v svém sobectví
a muka moje slávu množí tvou.
Ó, odpusť, Pio, nenaslouchej mi.
Jsem šílený... Co mluvím? Přišel jsem
jen proto, abych ještě naposled
tvou šlápěj v písku zulíbati směl,
lem tvého roucha... Ó, jsem šílený!..."

A vrávoral a zdál se umírat,
a zraky jeho byly výčitkou
a shasínaly obráceny v sloup.

Tu vrhla se mu Pia na prsa
a pozdvihala ruce k nebesům
a hlasem velkým zvolala jak zvon
„Má jesti vina, mě zatratiž Bůh!
Má síla, ctnost má, stud, vše jesti klam!
Já zmírám žádostí po lásce tvé,
jest tělo moje plamen jediný,
jest žhavým vírem, a ty sleduješ,
kam divoká tě trhá vášeň má!
Ó vezmi mne, a líbej! Údy mé!
Mě nasytíš, jen když mě usmrtíš!
Hle, boží nebe na nás dívá se,
je svědkem nesčetnýma očima,
jak cudnost šlapu v prach, stud odhodím
jak obnošené roucho! Lépe jest,
bych zatracena byla na věky,
než abys trpěl ty jen okamžik!
Teď vezmi mě, jsem tvá, jak tomu chtěl's!"

A líbala jej s vášní horoucí
na ústa, na oči a na čelo,
však pološílen když ji k sobě trh'
a k srdci tisk, tu padla bez smyslu
a beze vzdechu, jako mrtvá v prach.

(Pokračování.)

O nynější lužické literatuře.

Příspěvek ku poznání kulturních snažení lužických Srbů. Napsal *Adolf Černý.*

(Pokračování.)

Význam Čišinského nespočívá toliko v samostatném tvoření básnickém jako v činnosti umělecké vůbec, ale i v tom, že vůbec uvedl nový ruch do lužické poesie. Již studium jeho výtvorů, honosících se nebývalou v Lužici pečlivostí a dokonalostí formalního provedení, vzbudilo a vzbudí leckterý talent i usnadní mu cestu k cíli. Ale on i přímo k tomu přispěl. V letech 1879—1881 redigoval *studentský* časopis „Lipa Serbska", měsíčník, věnovaný belletrii. Ročníky, jím redigované, jsou pěkné. Vystoupilo v nich několik mladých sil, které nyní dobré místo v literatuře zaujímají, jako Libš, Rězak, Bjedrich a j. „Lipa Serbska" je sympathický zjev v dějinách lužické literatury. Z ní a z „Łužičana" povstala nynější „Łužica".

Zdrželi jsme se u Čišinského déle, poněvadž on jest nyní nejlepší, ba skoro jediný básník lužický, najmě hornolužický. Mnoho veršů napsal i Jan *Wjela* (Radyserb), ale, bohužel, málo v nich poesie a umění. Patrnou známkou jeho básní jest napodobení tónu národního — ale v tom není původním, protože jde po stopě Zejleřově. Toho však nedostihuje. Přirozený, nehledaný cit, nálada, která sama diktuje formu národní písně, nenucenost látky, obrazů a obratů — to vše pracím Wjelovým schází. Vše je napodobené, rozvleklé, široké; mnoho slov a mnoho prázdnoty. Obyčejně se praví, že Wjela je zástupce srbské ballady; ale ta je právě nejslabší stránkou jeho tvoření. Ani látkou, ani provedením se nezamlouvá. Rozvleklost, vlastní pracím Wjelowým, je zvláště v balladách citelná. Celkem chýlí se Wjela k epice, ale šířka obyčejně utlačí myšlénku, tak dost jednoduchou, a celek dopadne až nudně. Několik pěkných prací však dokazuje, že by byl mohl více posloužiti lužické básnické literatuře, než vskutku posloužil. Nacházíme ku př. v „Časopise Maćicy Serbskeje" čiperně, svěže vypravovanou, humoristickou legendu „Swjaty Malin", ze které by několika škrty byla dobrá, svěží práce. I v jeho písních najde se leccos ne právě špatného — ale vše se ztrácí v mnohosti ostatního, které se co do ceny nevyrovná lepším jednotlivostem. Význam Wjelův podle našeho soudu nespočívá v poetické ceně jeho prací, ale v tom, že připravoval cestu nástupcům. Pěstoval on lužický verš v době, kdy se Zejleř odmlčel — a v tom jeho význam.

Podobný význam má i Karel Aug. *Fiedleř*, jenž byl v dobách vycházení „Łužičana" (1860—1881), hlavně pak v době, kdy jej sám redigoval (1866—1877), plodným básníkem lehkých písní erotických. Nyní jeu někdy k časové, příležitostné práci se odhodlá. Tedy vlastně nejnovější literatuře básnické skoro již ani nepatří.

Verše *Pfulovy* nemají významu žádného: jsou pouhým rozmarem starého pána, jejž mu rádi odpouštíme; máť pěkné zásluhy jinde. Totéž platí o četných slabých básničkách *Šymanových.*

Z mladšího dorostu zasluhuje povšimnutí zvláště Jakub *Šewčik*, jenž jest nadaným lyrikem. Jemný cit a dobré pozorovací nadání jsou vlastnosti jeho, budící naděje. Připomeneme-li pro zajímavost Jana *Waltaře* ro-

dem Němec, který několik drobných idyll napsal, přehlédli jsme celou nynější básnickou činnost v Horní Lužici.

Ještě snadněji přehlédneme ji v Lužici Dolní. Tu jest v novější době vlastně jen jediný básník, Mato *Kósyk*. R. 1880 vyšla jeho rozměrná idyllická, popisná báseň „Serbska swazba w Błotach“ (lidovým pravopisem ve fraktuře), v hexametrech psaná. Již dříve objevovaly se menší jeho básně v „Časopise Matice Srbské“, ale tato báseň obrátila k němu plnou pozornost. Roku 1882 uveřejnil v „Časopise“ novou velikou práci, epickou báseň „Přerada markgrofy Gera“. Široký proud řeči utlumuje v jeho větších pracích poněkud základní myšlénku. Je však v nich i v drobnějších jeho pracích mnoho pěkného. V posledních letech umlknul, tak že nyní otiskují se ponze zbytky z jeho starší zásoby, které nikterak jeho jménu neposlouží.

Zajímavým zjevem jest dr. Jiří *Sauerwein*, rodem Němec, jenž napsal hrstku dolnolužických písní, z nichž některé pod názvem „Serbske stucki“ jako otisk z „Časopisu Maćicy Serbskeje“ vydány (1877). Jsou mezi nimi některé dosti pěkné písničky s lokalním koloritem. Znakem poety však nejsou. Zůstávají pouhou zajímavostí pro svůj původ. —

Chudší ještě než báseň jest povídka lužická. Dolnolužičané nemají mimo několik povídek pro lid (Hendrich *Jordan*), většinou překladů nebo zpracování z němčiny, nic, Hornolužičané pak nemnoho více. Je tu předně Miklawš *Bjedrich*, jenž pracoval v humoresce. Bližší studium života a literatur by z něho jistě dobrého humoristu vychovalo. I k povídce vážnější by se jistě propracoval — ale nyní úhoruje nějaký čas, a to nám překáží, abychom si o něm úplný úsudek vytvořili. Posavadní jeho práce byly dobré náběhy, které však k individualním výtvorům dosud nedospěly.

Dobrý talent pro povídku prostonárodní jeví se i u J. *Nowaka Kašećanského*. Jsme přesvědčeni, že svým časem mladý tento theolog platně prospěje lužické povídce pro lid. Možno i, že s Bjedrichem společně utvoří lužickou vesnickou novellu.

Předlonského roku vyšla sbírka povídek pro lid pod názvem „Trójniki“ od *Radyserba* (Wjely). V povídce pro lid jest Wjela rozhodně šťastnější než v básni.

Celkem jest patrna snaha po *lidové* povídce, hovící názorům, zvykům a národním vlastnostem lužického lidu (ku př. jeho nábožnosti). Taková snaha jest v lužických poměrech užitečna a potřebna. Až budou nejnutnější potřeby lidu vyplněny, vyvine se jistě i dobrá literární povídka na Lužici. Je to podobně jako s básní. Až téměř do nejnovější doby psaly se básně skoro výhradně pro lid, a to ve formě písně, napodobující zhusta píseň národní. Proto lyrika tak dlouho vládla v Lužici, proto byl Zejleř celý lyrik, proto i jeho napodobitelé utápěli se v lyrice. Lidu se píseň líbila, on tvořil si i nápěv k ní a zpíval ji. Touto zálibou v písni vysvětlíme si i poměrně značný počet samouků z prostého lidu. Nejcharakterističtějším z nich jest loni zemřelý Petr *Mónk*, po němž zůstala mimo četné ještě nesebrané verše sbírka 416 písní, po velké většině příležitostných. Do valné záplavy písní, zhusta dost prázdných, vhodil Ćišinski *myšlénku* a novou *formu*. Stal se zakladatelem nové školy, která jistě kolem něho zkvete. — Tak i povídka lužická hoví posud potřebám lidu a čeká, aby se jí někdo ujal vůdčí, uměleckou rukou. Napsal sice sám Bart ještě do „Lípy srbské“ románek „Narodowc a wotrodźenc“, jenž se vymykal dosavadnímu tradicionelnímu genreu lidové povídky, ale od té doby nenčiněno skoro nic v tom směru. Tu klademe naděje mimo v Barta samého, jenž se snad ještě někdy novellistického péra chopí, hlavně v Bjedricha, jehož pojímaní života a kreslení jeho v povídce je slibné. Dále v Nowaka-Kašećanského, jehož klid se nám zvláště líbí. V letošním ročníku „Lužice“ přišli jsme na drobnou práci „Zornješko“. Kresbička ta překvapila nás pěkným koloritem přírodním, podařeným vystižením vesnického života srbského několika črty a svěžím slohem. Zvláště jemné vyznění celé práce nás překvapilo. Kresba pochází od mladého studenta, M. Zarjenka.*) Lužické povídce prospěl platně Filip *Řězak* překladem Babičky naší Boženy Němcové (lužicky „Naša wowka“, 1883). Srbské zpracování jest upraveno pro lužické poměry přidáním vylíčení některých lužických zvyků a obyčejů.

Z celého přehledu patrno, že mimo věci Ćišinského může nám nynější literatura hornolužická poskytnouti málo co positivního — ale že všude, i v poesii i v povídce, pozorovati možno nadějné kvašení, které slibuje oživení lužické belletrie. V Dolní Lužici ozývá se do trapného ticha pouze Kósyk.

Nebude snad bez zajímavosti a přispěje i ku bližšímu poznání nynějšího ruchu v mládeži lužickosrbské, podáme-li krátce obrázek praktické činnosti její ve prospěch literatury. O „Lipě srbské“ jsem již vzpomenul. Myšlénka o její založení vznikla na výročních „skhadźowankách“ (sjezdech) všech lužických studentů. Odtud vyšla i myšlénka o sebrání spisů Zejleřových, která uvedena i ve skutek. Péčí a přičiněním „serbskeje studowaceje młodosće“ umožněno vydání posud dvou hrubých svazků prací tohoto poety (1883); třetí svazek vyšel letos, dva pak budou ještě následovati. R. 1884 vydali „Almanach k wopomnjeću dźesateje hłowneje skhadźowanki serbskeje studowaceje młodosće“ (redakcí J. Libše), obsahující pěkné příspěvky belletristické a hlavně stati, důležité pro historii působení a snah studentských. Nejnověji pak usneseno postarati se o vydání sbírky humoresek pro lid. Vydání bude nabídnuto Matici Srbské.

III.

Mnohem šťastnější jsou Lužičané ve *vědě*. Ta již ode dávna s mnohem větším úsilím a zdarem pěstována než belletrie. Již staré doby vykazují jména, jako Frencel, Swětlik a jim podobná. Zvláštní ruch vyvinul se v našem století (od let čtyřicátých), kdy na kolbiště vědecké vstoupili J. P. Jordan, Smoleř, Pful, Buk, Jenč, Rostok, Hórnik a jiní. Výkvětem jejich prací je hlavně „Časopis Maćicy Serbskeje“, který obsahuje v posavadních *čtyřiceti* ročnících bohatou snůšku materialů k lužické historii, filologii, ethnografii atd. Lvího podílu dostalo se (nejen v Časopise, ale ve vědecké literatuře vůbec) filologii, a to zvláště lužickému jazykozpytu (Jordan, Smoleř, Pful, Buk, Wjelan, Hórnik a j.) a národopisu (sbírání písní atd.). V druhé řadě pilně pěstována historie národnosti a literatury lužické (Jenč, Dučman). Jiným odborům věnováno méně místa i času (Rostok, Dučman); při tom ještě hleděno hlavně k upravení terminologie vědecké

*) Naproti tomu nová jeho kresbička v prvém čísle letošní „Lužice“ je naprosto planá.

v srbštině. Ruch ten neklesá, spíše co do vnitřní hodnoty prací stále stoupá. V čele jeho stojí bez odporu nynější redaktor matičního „Časopisu“, přední zástupce nynějšího národního života vůbec, Michal *Hórnik*.

S neochabující svěžestí pracuje ve všech směrech. Můžeme směle tvrditi, že půl celé nynější literatury lužické projde jeho rukama. Obětavost jeho nezná v tom mezí. Korriguje a upravuje jazyk dobré polovice časopisův a spisů, které na Lužici vycházejí. Jako výborný filolog a znatel spisovného jazyka lužického, o jehož vybroušení a ustálení má veliké zásluhy, bdí nad čistotou jazyka i dodává spisům, jež prohlíží, ceny linguistické.

Velice si vážíme, že obstarává ve spolku s Jiřím *Luščanským* (Jurij Luščanski) katolický překlad Písma svatého Nového zákona. „Nowy Zakoń“, Hórnikův a Luščanského bude míti velikou cenu pro jazykozpytce slovanské, poněvadž v něm jest nejčistší jazyk lužický podle dosavadních výzkumů. Zvláštního kouzla dodává jazyku „Nového zákona“ klassické upravení a užívání aoristů, jimiž se lužický jazyk vyznamenává. „Nového zákona“ vyšly dosud dva sešity a třetí se tiskne (novým pravopisem).

Do nejnovější literatury patří také Hórnikův překlad „Rysu dziejów serbo-łužyckich“ od W. Bogusławského. Kniha Bogusławského vyšla r. 1861 (v Petrohradě). Auktor její požádal Hórnika, aby se postaral o překladatele nového jejího zpracování na jazyk dolnolužický; překlad chtěl sám svým nákladem vydati. Ale poněvadž se nenašel překladatel na dolnolužické nářečí, přeložil Hórnik sám dějiny ty do hornolužičtiny, doplnil je v části, jednající o snaženích Hornolužičanů v tomto století (poněvadž děje byly v novém zpracování načrtnuty hlavně pro poměry dolnolužické) i vydal společným nákladem s Bogusławským pod názvem „Historija serbskeho naroda“ (1884). Kniha nabyla Hórnikovým překladem kromě historické i filologické ceny. (Dokončení.)

Po svatbě.

Novella od *Boženy Vikové-Kunětické.*

(Pokračování.)

21. července.

Máme léto v plném proudu, možno-li tak říci. Žár slunce nezná mezí a podobá se vášni, jež nezkrotná a sobecká vpíjí se do země, která už pozbývá dechu a sil. Luka i pole jsou vyprahlé, nehybné, spálené a pohled na ně budí soucit i výčitku.

Ujížděla jsem na Danešově kalesce cestou kostrbatou, po jejíchž obou stranách bělají se vysoká žita, ve kterých rostou modré chrpy a červený koukol. Vaňka jsem s sebou nevzala, neboť nechtěla jsem být střežena ani okem nejdiskretnějším.

Z daleka viděla jsem Veselí na úpatí velkého lesa smrkového, o němž tvořívala jsem si krásné illuse hned po svém příjezdu do Borkovan, netušíc příčinu této své sympathie s ním. Žije v nás zvláštní, útlý cit, o kterém nevíme a o němž nepřemýšlíme, který je však prorokem velkých událostí a připravuje nás na ně způsobem šlechetným a velkodušným.

Papouš seděl vedle mne na železné tyči kozlíku a choval se způsobně. Rybky měla jsem ve velké, skleněné nádobě, kterou Prokop uložil pečlivě do zadní části kočáru.

Po cestě tvořila jsem si obrazy nejrozmanitější o své návštěvě a zdálo se mně, že všecky na vlas se budou se skutečností shodovati. Chvílemi jsem si přála, aby Hanuš byl doma, chvílemi jsem se toho lekala. Podle toho pak jsem svůj poměr k němu pojímala. Dech se mně však silně zúžil, když konečně vjížděla jsem do prostranného dvora, kde bylo vše nejvýše čisté a úpravné. Najednou jsem pochopovala, že přicházím sem jako cizinka, jako host, jenž zná paragrafy etikety, a ví, kterak bedlivě je musí zachovávati. Co chtěla jsem zde? Přináším papouše a rybky. Komu? Své dceři. Ale, probůh, ticho, ticho — jaký to nesmysl o tom přemýšlet! Jen klidnou tvář, žádné citlivůstkářství, žádné výstupy, paní Arnošto Danešová! Co jste si to jen umínila, brát hned k první své návštěvě papouše a rybky! Nebude to těm lidem zde nápadné? My nešťastnici máme mnohdy myšlénky zrovna šílené. Jak se chvěju seskočit s kočáru, na kterém přijíždím sama, bez průvodu, což jest ještě nápadnější. Co si jen slečna Albína pomyslí? A napověděl-li jí Hanuš něco, stávám se rozhodně směšnou.

Na dvoře bylo prázdno, jako bývá na venkově ve žních. Jen trochu holubů, pak páví a krocani majestátně se tam procházeli. Bylo mně nevýslovně úzko. Naslouchala jsem bedlivě, neuslyším-li někde dětský hlásek, jasný jako zlato, avšak nezaslechla jsem ničeho. Posléz vybatolila se z jednopatrového domu, v jehož oknech byly všude žalusie spuštěny, stará paní v naškrobeném čepci se svazkem klíčů za pasem široké, bílé zástěry, s dobráckou tváří a přívětivým pohledem, který mne velice upokojil.

„Ach, milostivá paní! To jsou hosté! Bezpochyby paní Danešová — Já tak z vypravování — Račte dál, račte dál. — Ó jé, u nás je teď pusto. Všecko je na poli. Prosím, zde na pravo po schodech — slečna Albína je ve své ložnici s Evou — ona spí odpoledne, ta maličká. — To jsou parna. Ach, ku podivu, taková parna. Tak, prosím. Zavolám slečnu Albínu.“

Stará paní chtěla otevříti mi dvéře do salonu, požádala jsem ji však, aby mne dovedla přímo k slečně gouvernantce, poněvadž bych nerada, aby maličká zůstala na okamžik sama. Panička kývala pochvalně hlavou s velkým nosem a velkým, bílým čepcem a dovedla mě ke dveřím vedoucím do ložnice mé dcery. Tam se náhle poroučela šeptem, odcházejíc po špičkách opatrně, jako by se bála, aby neučinila nejmenší výtržnost.

Vešla jsem, zvolna otevřevši, do nevelkého pokoje, v němž panovalo lahodné přítmí, jehož poetická nálada

a zvláštní, příjemná vůně, která se šířila kolem, činily na mne dojem posvátný a hluboký. Na jedné straně stojí dvě lůžka těsně u sebe, z nich jedno jest zasloněno modrými, hedvábnými záslonami s hedvábnými třásněmi a jest bílé, zlatými arabeskami zdobené, krásné, něžné, jako by v něm spali andělé. Bílé podušky mají v rozích velké, modré stuhy a jejich vyšívání jest široké a bohaté. Nad lůžkem visí velký obraz anděla strážce v černém vyřezávaném rámci. Druhé lůžko patří slečně Albíně, která s Evou spí.

Po kobercích byla rozházena spousta hraček, z nichž povšimla jsem si nejlépe malého šaška s rolničkami, kterého darovala jsem Evě, jako památku na dědečka — — Ó, mé božské, drahé dítě! Myslila jsem, že pozbudu smyslů, vidouc tě spočívat tak růžovou, andělsky čistou, v záplavě sněhového běla. Musila jsem násilně se zdržovat, abych neklesla k lůžku na kolena a neprobudila tě svými polibky a svými zoufalými výkřiky. Jsem u tebe, vidím tě, slyším tvůj pokojný dech — a nesmím, nesmím k tobě. V člověku vězí kus ďábla, a ten budiž stonásobně proklet, neboť on to tenkráte byl, jenž od tvé malé hlavinky, spočívající v bílé peřince jako poupě růžové v bílé kytici, hnal mě před lety bezsmyslně za chimérou, která neměla podstaty ani budoucnosti. — Jak ji Hanuš miluje! Má lůžko královské a jeho láska šelestí celým tím malým, kouzlaplným pokojem. Chtěla bych mu zlíbati za to ruce a pokleknouti před něho, jako před světce, za to, že má Evu tak rád — tak rád.

Slečna Albína seděla s hlavou opřenou o ruku nedaleko Evy a byla smutna, jako by obírala se velice truchlivou vzpomínkou. Spozorovala mne teprve pak, když jsem stála těsně u ní a přála jí dobrého dne. Umínila jsem si mladou dívku sobě nakloniti, neboť přátelství její může mně být nanejvýš prospěšno, uvážím-li, že je stálou společnicí Evinou. Příchod můj ji ovšem překvapil, ale má dost obratnosti, aby přijímala hosti s půvabnou grandezzou a elegantní přívětivostí. Obličej její jest ušlechtilý, ba vnadný, postava svěží, hlas příjemný, vlas jako zlatá příze.

Mimovolně mně připadlo na mysl, že Hanuš s touto nevšední dívkou stýká se každý den, v každý čas a za každých poměrů. Pozorovala jsem, že mně srdce zděšeně zatlouklo a hledajíc honem slov k početí hovoru, shledala jsem, že žádných nenacházím a že je v mé hlavě pusto a prázdno.

„Je vám libo, milostivá paní, zde počkati? Nebude vám to nepříjemno? Eva se probudí co nejdříve. Mimo to pan Harmach musí každou chvíli přijíti, neboť o páté hodině svačíme."

„Ovšem, že počkám," pravila jsem, nabyvši konečně zase klidu a usedajíc na lenošku, když jsem odložila svůj klobouk a své rukavice, poněvadž mně bylo velké horko. „Není vám, slečno, smutno, sedíte-li zde tak sama?"

„Nikoliv, milostivá paní, naopak jsem tomu velmi povděčna, naleznu-li chvíli, kterou mohu věnovat jen sobě a svým myšlénkám. Má snad každý z nás svůj vnitřní život, který s nikým nesdílí, a který je jeho tajemstvím."

„To malé děvčátko nepopřeje vám asi mnoho času věnovati se svému vnitřnímu životu."

„Nikoliv. Nežádám to ani od ní, neboť ji příliš miluji, abych ji od sebe odpuzovala."

„Skutečně, slečno? Nevypadáte tak, jako byste po vychovatelsku chtěla city svými kupčiti. Vy tedy opravdu dítko milujete?"

„Ano, milostivá paní. Přišla jsem k němu, když mu byl ne zúplna rok. Tenkráte právě navrátil se pan Harmach z Francie a požádal mě, abych pomohla mu děťátko vychovati, neboť byl už tehdá vdovcem a dítě po čas svého pobytu ve Francii měl u paní Cerbochové na Václavském náměstí v Praze. Živila jsem se kondicemi, vyučujíc francouzskému jazyku, literatuře, země- i dějepisu a hře na piano. Cítila jsem se však příliš osamocena a byla jsem nadmíru vděčna, že poskytne mně stálého domova a živobytí. První čas ovšem musila jsem se obmeziti na nejjednodušší začátky svého vychovávání, neboť Eva neuměla ještě běhat a říkala jen neustále ‚tata, papa, bumbu' atd. Byli jsme už zde ve Veselí, poněvadž pan Harmach, nezdržev se v Praze ani dva dni, koupil tento statek a ubytoval se i s námi tady. První čas bylo mně dosti teskno, ale žvatlání Evino a její vůčihledné pokroky mě upokojovaly a zajímaly. Věnovala jsem se jí s celou duší. Bděla jsem u ní v noci, uspávala ji ve svém náručí, počítala její zoubky, při kterých také onemocněla, což bylo pro nás pro všecky velmi kruté, šila jsem jí šatečky, opravovala její panny, vyprávěla pohádky, učila ji prvním krůčkům, rozvazovala ponenáhlu její jazýček a modlila jsem se za ni celou duší. Chtěla jsem jí být matkou v pravém slova smyslu, jsouc sama sirotek a vědouc, kterak to bolí, když máme kol sebe jen lidi cizí, mračící se a nevlídné. Později, když Eva vyrůstala, učila jsem ji vlast milovat, přírodu ctít, rozeznávat dobro a zlo, modlit se k Bohu, atd. Teď již nepřipadá mně, že není mým dítětem. Naslouchám jejímu oddychování, chvěju se o její zdraví, líbám ji, hýčkám, kárám, strojím, hraju si s ní, a je mým celým štěstím. — Ó, Bůh žehnej tomu nadanému, nevšednímu dítěti."

Slečna vypravovala vše prostě, bez pathosu a pestrého slovního zbarvení, já však při tom předobře cítila velikost její oběti, která ji v očích mých tak povznášela, že jsem záře z její bytosti nemohla snésti a oslněna nenáviděla ji ve svém sobectví. Mezi mnou a jí rozprostřela se náhle velká, zející propast. Tušila jsem v ní mimoděk sokyni v mateřství, sokyni v lásce, a její dobrota a velkodušnost mne podráždily. Slova její zněla jako výčitka, nebo jako úšklebek nad mými mateřskými city, které byly neoprávněné, poněvadž nevychovávaly, neučily modlitbě, lásce, dobru, poněvadž přicházely k hotovému bez oběti, bez probděných nocí, drze, nejsouce posvěceny ani Bohem, ani vděčností a láskou dítěte a nenesouce s sebou nic jiného — než zoufalost, trýzeň, beznadějnost a lásku tak velikou jako nekonečnost, jako vesmír, v němž se kmitá statisíce milionů hvězdných světů stříbrným svitem. Co to všecko bylo? Pranic — neboť mé dítě je mně odcizeno a nemám k němu práva. Ta žena zde naučila je běhat, myslit, cítit — česala jeho vlásky, líbala jeho rty, otevírala den po dni před jeho duší širší svět s větším obzorem. Čím jsem já? — Operní zpěvačkou, která dobře umí vyzpívat vysoké *C* a jako by udělala před obecenstvem závratný kozelec ve vzduchu, nechává si tleskati.

„Ach, učinila jste pro Evu mnoho," pravila jsem drsně, nečekajíc ani, až se upokojím. „Pan Harmach je vám jistě vděčen."

Gouvernantka upřela na mne zpytavě své modré, lesklé oči, jako by se chtěla přesvědčiti o pravém úmyslu této poznámky, a pak odpověděla skoro trpce:

„Co tím myslíte, milostivá paní? Vděčen? Zač? Za vše, co jeho dítěti prokazuju, dostávám slušný plat, tak že je mou povinností, činit vše, co mohu.“

„A nehodláte se nikdy provdati?“

„Provdati? — Ano, mívala jsem kdysi touhu, zakotviti svůj život v teplém lůně rodiny — avšak tužby ty zůstanou nesplněny.“

„Proč?“

„Poněvadž — poněvadž — Ostatně, milostpaní, prominte mi odpověď. Je velice těžká a pak byste jí neporozuměla. Jisto jest, že v rodině přebývá Bůh. Jen že, bohužel, někdo z nás marně po ni touží, kdežto druhý lehkomyslně a hrubě posvátné ty svazky trhá.“

Nevěděla jsem, mluví-li slečna o mně anebo ne. Viděla jsem ji však klidnou a pokojnou, tak že jsem poslední její slova, která byla ostrá jako meč, musila považovat úplně za nahodilá.

„Zajímáte mě, slečno. Těšilo by mě, kdybychom úžeji k sobě přilnuly. Byly jsme obě apoštolkami, vyšedší bez peněz a jména do světa. Vy apoštolkou vědy, já umění. Co nám překáží, abychom poznaly se docela?“

„Děkuju za důvěru, milostivá paní! — Avšak — hleďte! Záslonky se pohnuly. To jistě Eva se probouzí.“

Vyskočila jsem s pohovky, dychtiva jsouc uviděti zase oči své dcerušky. Otvíraly se zvolna, zamlženy zbytky zlatých snů, jako když květ korunku rozevírá a na ni chvěje se krůpěj rosy, která zapadá do jeho lůna. Ruce Eviny se pozvedly k hlavičce, natáhly se vzhůru, při čemž její rtíky pohnuly se v slabém zívnutí, jedna nožka vymanila se z pod přikrývky, pak druhá. Eva obrátila se na okamžik na druhou stranu, pak si promnula oči, zívla ještě jednou, až se jí bílé zoubky zaleskly, a posadila se.

Viděli jste již někdy probuzené dítko na lůžku, uprostřed bílých podušek, v košilce, jež s kulatých ramen mu spadá, s líceml zardělými, jako by andělé je zlíbaly, s vlásky chaosovitě rozpoutanými, s očima hlubokýma, vlhkýma, v nichž září ještě světlo nadpozemského života, se rtíky pootevřenými a planoucími, s čelem hladkým, klidným, jako ze slonové kosti? Viděli jste veškeru tu líbeznost, něhu, posvátnost? Východ slunce není tak uchvacující a nepůsobí na nás takovou čarovnou mocí, vyvolávaje v nás všecky city dobra a lidskosti, jako probuzení dítěte, jež svět teprv tuší, bolů jeho nezná, jemuž jest láska povinností a bezstarostnost modlitbou. Tak se květ lekninu vynoří z vod! Tak hvězda z bílého oblaku a myšlénka v hlavě velkého genia. Zde tušíme Boha, tvůrce krásy a nevinnosti.

Sepjala jsem mimovolné ruce a v očích cítila jsem palčivé slzy.

„Slečno,“ zvolala Eva jasným hláskem. „Vidíte mě? Probudila jsem se již a ráda bych vstala.“

(Pokračování.)

Z temna dálky.

Báseň *Jos. Kuchaře.*

Všecko zašlo, odplynulo,
touhy stesk i lásky jas, —
jen v to zamyšlené čelo,
jež se tolik natrpělo,
vzpomínka se vrací zas.

Všecko zašlo, odplynulo,
slunní dnové, útrap mrak,
jenom někdy v tiché snění
jako světlé pozachvění
z dálky kývne modrý zrak.

Všecko zašlo, odplynulo,
víra v štěstí, vznětů čas; —
jen tu duši, klid jež žádá,
časem sladce obepřádá
z temna dálky plavý vlas.

Všecko zašlo, odplynulo,
zemdlen nesu žití tíž; —
snad se v kratičkém již času
dostanu plavému vlasu,
drahým, modrým očím blíž.

Luk Lukič.

Napsal *Henry Greville.*

Dům Luka Lukiče Ruskina ležel na vrcholku malé skalky sotva patnácte metrů vysoké; pod ním plynula řeka Suzla, opisujíc malebný oblouk. Vlny její, nehluboké a zvolna tekoucí, vyjímaje dobu, kdy led tál, omývaly na druhém břehu hustý háj, les téměř panenský, díky jeho vzdálenosti od míst obydlených, neboť venkované nepřepravovali se již přes Suzlu, poněvadž nenalézali na této straně ničeho, co by neměli i na břehu svém. S balkónu Luka Lukiče bylo lze viděti na krásné pohody slunce, sklánějící se za vrcholky stromů, břízy střídající se s jedlemi, které se čeřily v nedohlednou dál.

Byl to šťastný koutek země. Vesnička Berjozy náležela ku korunním statkům; rolníci zde byli klidnější, zámožnější, samostatnější než kde jinde; žádný pán je netýral, a pokud nájemné bylo správně placeno, koruna nevyvolávala žádných sporů.

Ačkoliv nebylo v Berjozách panstva, přece tam byl panský dům, pocházející ještě ze starých dob. Dům se zahradou a něco polí, zakoupen byl lacino Lukem Lu-

kičem, důstojníkem pěchoty ve výslužbě, toužícím žíti klidně na venkově se svou chotí a svými pěti dítkami ze svých malých důchodů. Blízkost hlavního města kraje poskytovalo mu některé výhody, a pak, v Rusku malí zemané nečiní zvláštních nároků.

Byl to muž šestačtyřicetiletý, silný a pěkně rostlý, vlasy měl šedivé, krátce přistřižené, kníry prošedivělé byl drsný, ale dobrý, často broukal, ale dal se udobřit; přes to však byl umíněnosti neobyčejné, když viděl, že se jeho tužbám stavějí v cestu překážky; tužby ty však nikdy nevyslovil.

Opakem těch, kteří vše musí vypověděti jiným, budují hrady na písku a nechávají je sřítiti se, jakmile se jim zdá, že stavba jest ukončena, Ruskin nevyřkl přání, která mu obzvláště ležela na srdci, a žena jeho, ačkoliv si ji vzal z lásky a vždy choval se k ní něžně a pozorně, velice se obávala jeho hrozné, zamlklé fantasie.

Těžká byla první zkouška toho druhu a paní Ruskinová nevzpomněla na ni nikdy bez hrůzy; bylo to osmnácte mesíců po svatbě, pro malou klisnu, černou a lesklou jako negr ze Sudanu.

Krásné to zvíře přivedl do kasáren obchodník, který znal jeho cenu.

„Co za ně?“ tázal se Ruskin s tváří lhostejnou; zdálo se, že ani na ně nepohledl.

Žádaná suma byla více než dvakrát tak velká, než jakou mohl za koně dáti, avšak klisna byla pěkně rostlá.

„To jest příliš mnoho,“ řekl, obrátiv se.

Všichni důstojníci byli téhož náhledu: avšak obchodník věděl, že se kůň nekupuje jako pár rukavic; zůstal klidným a jenom prováděl zvíře každého dne v čas, kdy se důstojníci společně procházeli.

Od té doby stal se Ruskin nevrlým; nadarmo pokoušela se mladá jeho žinka, tehda v celé záři svého půvabu a krásného obličeje, jej rozveseliti; netečnost manželova byla tak nápadná, že Taťána stávala se žárlivou. Jistě měla sokyni, avšak kde?

Jedné noci, náhle se probudivši, slyšela manžela svého ve vzrušení skutečného návalu horečky volati nahlas:

„Chci ji, musím ji míti.“

Otázán byv, mlčel, ano i broukal na mladou žinku, jejíž žárlivost stále stoupala. Avšak, ačkoli dobře hledala, nenalézala ničeho.

Po několika dnech, byl to den výplaty, spatřila Taťána vcházeti na dvůr svého domu krásnou, černou klisnu. Zároveň objevil se Luk Lukič, vzal otěže z rukou obchodníkových a vedl zvíře do stáje. Otěže byly ovinuty kol šíje statného koně, který s hlavou schýlenou následoval svého nového pána.

„Ty jsi koupil tak drahé zvíře?“ tázala se paní Ruskinová, blednouc pohnutím.

„Bylo toho potřebí,“ odvětil její muž s mrzutou tváří, „jinak bych z toho zemřel. Kdyby mi je kupec nebyl chtěl prodati, tuším, že bych ho byl zabil! Dal jsem zaň trochu mnoho, budeme po celý tento rok chudasy, avšak to nic nedělá!“

„Kdybysi věděl, jaké jsi mi dělal starosti,“ pravila hodná Taťána v úplné oddanosti, „proč jsi mi o tom ničeho neřekl?“

„Neřekl? což jsem mohl? Svíralo mi to hrdlo, dusilo mne to! Jsem rád, že to vzalo konec, byl bych provedl nějakou špatnost!... Bůh mne ochraň!...“ připojil, dělaje znamení kříže.

Od toho dne byl zase ve své obyčejné míře. Jedna nebo dvě ještě bizarrní tužby jeho, vždy nevyřčené, odbyly se stejným způsobem a došly podobného konce, polekavše dříve jeho ženu, avšak od té doby, co se usídlil v Berjozách, nenaskytovala se více pokušení taková, a život v domečku u řeky byl tak slastný a tak nerušený, jak jen možno.

Jednoho dne, nedlouho po velikonocích, vrátil se Luk Lukič z města v dosti špatné náladě.

„Co se ti stalo?“ tázala se ho choť s úsměvem. Dobrá ta žena byla ještě hezká přes to, že mnoho s dětmi zkusila; bylo jí asi třicet pět let, a každého večera, probírajíc se ve vzpomínkách života, žehnala Bohu, že ji učinil tak šťastnou.

„Co se mi stalo!“ opakoval Lukič, „Stavějí školu, zde, ve vsi, u nás! Prosím tě, máme-li toho potřebí! Školu! K čemu to?“

„Ale, Luku Lukiči,“ pravila dobrá Taťána, zdá se mi, že to není tak zlé! Nevíme, co si s dětmi počít v této vesnici, jsou tak divoké, tak špatně vychované! Mohlo-li by je to učiniti trochu mírnějšími...“

„Ty tomu nerozumíš!“ zahučel důstojník. „Dostaneme sem učitele, mudrce, který bude chtíti vše zde mistrovat, jednoho z těch mladičků, snad panslavistu... Fi!“

Odplivnul nevolí, nebylť nikterak přívržencem moderních idei, a více neřekl.

Škola byla brzo hotova: čtyřhran z kmenů z hruba přitesaných, položený na několik pilířů z cihel, nad tím prkenná střecha; podlaha z trámů, strop též, štěrbiny ucpané mechem a uprostřed toho všeho kachlová kamna, to byl moderní palác vědy, zbudovaný v Berjozách. Mimo to obsahoval kuchyni a ložnici pro toho, jemuž bylo uloženo vštěpovati první pojmy osvěty klukům a holčicím vesnickým; ve světnici bylo železné lůžko, dvě židle a stůl z měkkého dřeva, pak umyvadlo a konvice na vodu.

„Nuže, co tedy dělá ten učitel?“ zahučel jednoho dne Luk Lukič, „dává na sebe dlouho čekat! jaký to velký pán!“

Druhého dne — bylo to ku konci června, v hodinu, kdy se slunce sklánělo za vrcholky lesa na druhém břehu — děti Ruskinovy, nejstarší dcerka v čele, vrazily v prudkém běhu do dvora, prolítly jej jako bouřka a vpadly do zahrady před svoje rodiče, kteří si hověli ve stínu.

„Tati, mami! už přišla!“ křičely jedno přes druhé.

„Kdo?“ tázal se Ruskin, zburcován ze své siesty a protíraje si oči.

„Učitelka! Přijela na vozíku, s kufříkem a slaměnou stolicí... Je mladá... je hezká... má obličej jako hoch...“

Všechny tyto úryvky křižovaly se vzduchem, neboť děti Ruskinovy byly hodné děti, ale jejich způsoby daleko nebyly takové, jak by si bylo přáti.

„Učitelka?“ tázala se paní Ruskinová, „Snad učitel chcete říci?“

„Ne, učitelka! Žádný učitel; stát poslal jen učitelku; zdálo se jim, že je to dost dobré pro nás,“ pravila Máša, nejstarší dcera, šelmovsky se usmívajíc.

„Žena,“ pravil s opovržením Luk Lukič, „to tak ještě scházelo. Hle, Taťáno, to bude společnost pro tebe.“

„Což já!“ odvětila paní Ruskinová, pohlížejíc na svůj drobný svět blaženým zrakem šťastné matky, „já nepotřebuji společnosti.“

Druhého dne byla neděle. Berjozy, ačkoli byly dosti důležity proto, aby měly školu, kostela neměly; zvonici kostela bylo možno viděti ve vzdálenosti čtyř nebo pěti verst; rodina Ruskinova ho však mnoho nedbala. Rusové mimo to nehledí na to jako na neodpustitelnou povinnost, aby každou neděli byli přítomni mši; avšak toho dne nepřekonatelná zvědavost přivábila všechny ke školní budově, a Ruskin, kdyby jej nebyla zdržovala jeho důstojnost, byl by tam šel také jako jeho děti.

Ke druhé hodině s poledne otevřely se dvéře školy a učitelka objevila se na prahu; pohlédnuvši kolem, dala se k řece, cestou, která vedla podle Ruskinovy zahrady.

Byla to krásná dívka čítající as dvacet pět jar, prostřední postavy, elegantní, švižná, avšak nikoli slabá, zdravého vzezření. Její pleť skvoucí bělostí, zvyšované leskem černých očí, ostře se odrážela od vlasů, taktéž černých, krátce přistřižených a kadeřících se v malých, hustých prsténcích kol její krásně modelované hlavy, hrdě vztyčené. K tomu se pojilo ne sice kouzlo v obvyklém slova smyslu, ale cosi zvláštního, svobodného, jako chuť divokého ovoce. Kdo na ni hleděl, uhodl, že není zvyklá nositi šat s vlečkou; její krásné ruce, ohebné a silné, byly by se nepodaly rukavičkám, a její vzrůst, plný a zaokrouhlený, pěkně se vyjímal v plátěných šatech, těsně přiléhajících, úplně však bez šněrovačky.

„Krásná to dívka!“ mumlal Luk Lukič, ihned však, jako by litoval, že to řekl, sevřel pevně rty a mlčel po celý ostatní den.

Děti však nechovaly se podobně; Máša, která nerozmýšlela se nad ničím dlouho, postavila se na číhanou přede dveřmi zahrady, a k šesté hodině přiváděla vítězoslavně učitelku, kterou pozvala dovnitř.

Paní Ruskinová chovala se přívětivě a vlídně jako vždy; děti ztichly rázem, v chování se mladé dívky shledávaly cosi ze své volnosti a brzy, dívky i chlapci, mluvili s ní, jako by se znali ode dávna. Když po večeři je opouštěla, vyprovázeli ji domů ve slávě, za jasné červnové noci, která zdála se býti prodchnuta tajůplnou září, cizí tomuto světu.

„Jak se ti líbí?“ tázala se Taťána svého manžela, když byli sami, v čas, kdy se ubírali na lůžko.

„Jak můžeš chtíti, abych to věděl?“ odvětil Luk Lukič, ani se neobrátiv. „Dívka, kterou člověk jednou viděl!“

Celou noc ležel nepohnutě na lůžku, oči otevřené, mezi tím, co spící žena jeho klidně oddychovala vedle něho. O učitelce nemluvil ani tento týden, ani ostatní, vyjma, že se tázal, jak se jmenuje.

„Sofie Savišna Mazurovna,“ odvětila Máša, která vždycky všecko věděla.

Sofie navykla si zatím navštěvovati dům Ruskinův, kde všichni, vyjímaje pána domu, činili jí pomyšlení; měla velmi nenucené chování, které ji chránilo před dotěrností, neboť zdálo se, že se cítí všude doma.

Děti z vesničky zvykly si na ni velmi brzy: po skončeném vyučování obklopily ji důvěrně a zavedly ji v krásná zátiší lesní, kde jí sbíraly lesní plody. Za horkých dnů červencových dala se provázeti k řece zástupem dívek již odrostlejších, které však převyšovala ještě o celou hlavu, a žádala na nich, aby ji naučily plovati. Její způsobilost ke všem téměř cvičením těla scházela jí jediné v tomto oboru; vzdor pevné její vůli, vzdor úplnému nedostatku plaveckého oděvu, obvyklému u ruských žen, vyjma nejvzdělanější třídu, nemohla se ještě udržeti nad vodou. Naproti tomu, mimo tyto občasné koupele, vstupovala při každé příležitosti až po pás do řeky, ať již oblečena nebo ne, nedbajíc, jestli se smáčí, kdykoliv jí napadlo přejíti brod, nalézající se několik set metrů nad domem Ruskinovým. Slunce pak osušilo rychle na ní tenký plátěný oděv.

Ku konci července slunce, již skracující svou dráhu, větve lesa, sklánějící se k večeru k řece, dýchaly touhou po občerstvení a odpočinku. Jednoho odpoledne k šesté hodině Luk Lukič pokuřoval si na svém balkóně z dýmky, pohlížeje na hluboký les na druhé straně řeky. Hleděl naň, ale neviděl jej. Mysl jeho zaujímala hlavička ověnčená hustými kadeřemi, dvě velké, černé oči v obličeji jako mléko bílém. Již od nějaké doby lekala se Taťána, vidouc ho zamračeného a ke všemu lhostejného, avšak dobrá ta žena neměla již tak pokdy lekati se, majíc na starosti rodinu a čeládku. (Pokračování.)

FEUILLETON.

* „Národní Listy“ přinesly v čísle ze dne 26. února pozoruhodný feuilleton z péra Kuffnerova o zmizelém dramatickém spisovateli Em. Bozděchovi. Lépe snad nebylo možno charakterisovati tohoto všude známého a nikým nepoznaného muže, který, jak už asi není pochyby, odebral se ze života tak tiše a tajemně, jako jej žil. Pisatel těchto řádků měl v poslední době často příležitost s ním se setkati. Bozděch chodil pravidelně k polední na procházku na Karlovo náměstí. Byl vždycky sám. Bystrým krokem obcházel sadem, v ruce maje hůl, nikoho si nevšímaje a na pozdrav odpovídaje vždy vlídně sáhnutím ruky ku klobouku. S pisatelem těchto řádků se vždycky zastavil na dvě, na tři slova, často také na delší rozmluvu. Nejvíce mluveno o divadle, nikdy o jeho vlastních kusech. Již dávno přál si, aby byly přeloženy některé kusy Echegarayovy, také Shakespeara byl by rád viděl naskrze v jiném rouše českém. Poslední dvě rozmluvy byly dosti dlouhé. Bozděcha zajímal spor o dramatech Shakespearových, které někteří kritikové připisují Baconovi. Několikráte před tím zmínil se Bozděch na otázku, jak se daří, o své chorobě: „Tak, tak. — lékař ničeho neví (trpělť chorobou měchýře, ačkoliv na pohled byl nejzdravějším z lidí) — je to divné, že příroda udolává člověka takovou věcí. — Jsem nervosní .. Nervosa zhoršuje nemoc, a nemoc nervosu; ostatně“ . . . (byl krásný lednový den a slunce již hřálo. — Bozděch se zastavil, pohledl letmo tazateli do očí a potom stranou s tím jemu zvláštním, klidným úsměvem) — „ostatné:

*

„Patet janua, exi!“ (Senecovo: „Brána jest otevřena — vyjdi!“) — nač si stěžovat?“ — Potom mluvilo se dále o Shakespearovi. — Za několik dní ještě jednou byl viděn na těchže místech. Odnášel Vrchlickému vypůjčenou knihu. „Vy také máte u mne něco, přijdu, přinesu to.“ Bylo to jedno číslo časopisu, které mu pisatel as před rokem zaslal. — „Není třeba, je to bezcenné.“ — „Dobře,“ pravil Bozděch. Patrně si všechny záležitosti své do nejmenší již pořádal a nechtěl nikomu zůstati v nějakém závazku. „Těším se na léto,“ pravil pisatel, „můžeme se zde častěji setkat a pohovoříme si.“ — „Budu rád,“ pravil Bozděch, „nevím o světě ničeho.“ — Na krátko spatřil jsem ho ještě ve čtvrtek před jeho zmizením. Byl klidným, přívětivým, vtipným jako vždy. V neděli odpoledne byl ještě v Národním divadle a poslechl si Smetanovu „Prodanou nevěstu“. Za hodinu neb dvě po tom, zanechav svou závěť na stole, odešel ze svého příbytku, jak se zdá, navždy. *J. V. S.*

Prsteny.

Prsten jest jednou z nejstarších a nejrozšířenějších ozdob. O jeho starobylosti svědčí sochy v Elephantě, v Indii, pravěké hroby a mnohé jiné památky. Jako symbol znamená moc, důstojnost, poctu a družnost. Farao, učiniv Josefa místokrálem egyptským, obdařil jej prstenem, a král Asver, dosadiv Mardochea na místo Hamanovo, spečetil prstenem svůj ukaz na prospěch Židův. Prstenu užívali také Židé k dotvrzení královských rozkazů; tak užila ho podvodně Jezabel, žena Achabova. Smlouvy bývaly spečetěny prsteny. V těchto případech byl zajisté prsten opatřen drahokamem s vrytým znakem neb nápisem.

Prstenu užíváno dále při udělování hodností kněžských, při zasnoubení, sňatcích a v upomínku na zemřelé. Za ozdoby sloužily v množství velikém. Seneca vypravuje o svých rodácích: „Naše prsty jsou plny prstenův; každý článek prstu ozdoben jest drahokamy.“ Jistý vznešený Říman měl na jedné ruce šestnáct prstenů. Římané měli své zimní a letní prsteny a Řekové pro každý týden v roce jeden. Heliogabal, největší hejsek ze všech římských císařů, nikdy nebral týž prsten dvakrát, ale tento zženštilý panovník byl ještě překonán jedním německým potentátkem, který měl pro každý den v roce nejenom jiný prsten, ale také jinou tabatěrku.

Nejvzácnější moc prstenu podle tradice byla, že obdařoval majitele výmluvností; protož byl důležitým u právníků, když vedli pře, a u básníků, když odříkávali své verše. Kdyby se pověra ta byla udržela, měli by zlatníci a klenotníci dnešního dne bohaté žně. Byl-li prsten s drahokamem, do kteréhož vryta znamení planet, myslilo se, že nadán jest čarodějnými vlastnostmi, i užíváno ho při mystických obřadech. Byl-li posvěcen králem neb knězem, chránil bezpečně proti některým nemocem.

Snubní prsten jest velmi starobylý a myslí se, že jest původu hebrejského. Snubních prstenů užívali Římané již v starých dobách svých dějin. Za časů Pliniových byly ze železa a magnetovce, což značilo vzájemné vzdávání se svobody; někdy sestával ze dvou obroučků, vložených do sebe, a opatřených jmény snoubenců. Domněnka, že ztráta snubního prstenu znamená neštěstí, jest ještě pověrou ze starých dob.

Prstenu užívala Benátská republika k zasnubování se dožete s mořem. Zvyk ten založen papežem Alexandrem po porážce Bedřicha Barbarossy admirálem Zianim, a po šest set let byl obřad ten co rok vykonáván. Dože hodil do moře prsten, říka při tom: „Zasnubujem tebe tímto prstenem s námi na důkaz naší opravdové a věčné svrchovanosti.“ Za více než patnáct století měl a má prsten důležitou úlohu při svěcení biskupů. Prsten jest zlatý, s rubínem, safírem a nejčastěji s amethystem. Bývalo zvykem pochovávati biskupy a opaty s jejich prsteny, ale to zavdávalo podnět k olupování hrobů a proto nabrazovány jsou pravé skvosty napodobenými. Za římského povstání r. 1849 ukraden z rakve papeže Bonifáce velký prsten ze zlatého bronzu s amethystem.

Korunovační prsten panovníků Velké Britannie jest jednoduchý zlatý kroužek s velkým rubínem, do něhož vryt jest kříž sv. Jiří. Když Marie Tudorovna, zvaná Krvavá, zemřela, poslána tato zvěst Alžbětě s prstenem a týž prsten provázel zvěst o smrti Alžbětině, zaslanou Jakubu VI. skotskému.

Prsteny bývaly také duté a uschováván v nich jed, jsa tak uchystán k samovraždě. Tak otrávili se Hannibal a Demothenes.

V republice římské byly prsteny s řezanými drahokamy obecné. Po bitvě u Canae r. 216 před Kr. nasbíráno jich na bojišti na mírky.

Jsou prsteny historické, jejichž pověst zachovala se ze starověku až na dnešní den. Jedním z nejproslulejších jest Polykratův, jenž vržen byv do moře, v rybě k svému majiteli se vrátil. Proslulým byl také agatový prsten Pyrrhův, na němž vyobrazen Apollo s husami. O prstenu Polykratově praví Herodot, že byl ryt Theodorem ze Samu. V chrámu Concordie v Římě byl uložen klenot, o němž říkáno, že jest prsten Polykratův, nebyl však rytý a nesouhlasil s popisem řeckého dějepisce.

V středověku ryty do prstenů pohanští bohové a bůžci, představující osoby z náboženství křesťanského. Isis znamenala Pannu Marii, Jupiter apoštola Jana, Serapis Spasitele a kupidové anděly.

Bez prstenů byla by velká část románů a dramat středověkých i novověkých nemožná. Podle prstenů poznávány ukradené děti, zavřené milenky, ztraceni rytíři a dnešního dne ztratila by mladá láska mnoho půvabu, kdyby nebylo prvního prstýnku, jenž potají na prst se nastrčí.

Listárna redakce.

P. J. R. Pokud víme, nebyly přeloženy.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII 10. března 1889. ČÍSLO 8.

Na hřbitově doma.

Ze vzpomínek *J. T.*

Po dlouhé době seděl jsem zase jednou na vršku poblíž naší vesnice. Byla krásná srpnová neděle. Den se chýlil ku konci a světlo denní stačilo zrovna tolik, že pohodlně bylo viděti červenou, šindelem pokrytou báň našeho kostelíčka i jednotlivé domky roubící veliký rybník.

Sám bůh ví, v čem spočívá to kouzlo rodné vísky. Sotva deset roků jsem v ní nepřetržitě strávil, dvacet šest roků jsem jí z největší části úplně vzdálen. Třinácte roků ji sotva jednou za leto vidím, jinde se živím, jinde nalezl jsem přátely a přece je mi celý svět cizinou a jen ta malá víska naše v údolíčku nehrubě velikém je jediným domovem mým. Stokráte jsem si pomyslil, jak by to bylo příjemno, kdybych si pod večer mohl zablouditi domů a promluviti se starými svými přátely o tom, co jsem ve světě viděl a slyšel. Leč z těch známých, milých tváří, k nimž vábívalo mne to tolik před lety, již málo jen mezi živými. Sešli se pospolu tam na protějším hřbitově ve stínu bříz a pod ochranou vysoké lesnaté hory. A spočívají tam klidně, bez sváru a vášně, že jim člověk věru závidí. Vzpomínám si na jednotlivce a neodolatelně mě vábil hřbitov k sobě. Večer se skláněl více a více nad vesnicí. V některé chalupě u rybníka zpívaly mladistvé dívčí hlasy. Podivnou náhodou — národní píseň, která v našem kraji vymírá více a více. Za deset roků, co toulám se po Čechách, sotva jednou slyšel jsem po českém venkově prostý lid zpívati národní písničku.

Pěkné zvuky písně nesly se lahodně přes rybník k mému sluchu a vzpomínal jsem si, jak jsme před dvaceti roky také chodívali pod večer a také národní písně zpívávali.

Blížil jsem se k hřbitovu. Po několika minutách stál jsem u nízké zídky hřbitovní. Smekám klobouk a opíraje se lokty o střechu zdi, pohlížím na jednotlivé dřevěné a železné kříže v šeru. Několik šedých, velikých lišajů poletovalo mezi stromy a to byla jediná stopa života v místě tomto. Oddávám se vzpomínkám, deroucím se neúprosně v mysl. Hle, na místě, kde stojím, pochovávali samovrahy, tuším, že jim teď vykázali zvláštní místo na hřbitově ve svěcené půdě. Samovrah byl vzácnost v našem okolí. Poslední, na nějž se pamatuju, byl můj nerozlučný druh z mládí, Václav. Před třiceti roky byli jsme nerozdílní. Pak nás škola rozloučila. Nevím, jak se to stalo. Ale v pozdějších letech jsme se právali. Pamatuju se dobře na jednu takovou rvačku. Nový přítel můj Jiří mně pomohl a Václav i jeho přítel — též již mrtvý — byli od nás nehorázně zbiti. Ale později nesvár zmizel. Když jsem byl na studiích, chovali se ke mně Václav i Jiří stejně zdvořile. Sami mezi sebou byli též dobří. A rostli jsme. Já dospíval na universitě, oni na vandru po světě. Leč po čase se vrátili a počali pracovati ve vsi. Tenkrát řezníkova Baruška dospívala a stalo se z ní děvče hezké. Oba kamarádi se do ní zamilovali. Jelikož pak Jiří byl vítězem, tu se Václav ve zhrzené lásce zastřelil. Všední historie, nezajímavá v době interessantních samovražd, jež zachvívají tisíci. Ale kus života pro kandidáty samovraždy poučný. Neviděl jsem šťastný párek více roků. Snad pět, či šest. Pak jednou, jakou náhodou, již nevím, vkročil jsem do stavení, kde zůstávala dřívější Baruška. Našel jsem světnici neuklizenou, všude nepořádek Baruška neúhledně ustrojená, bez předních zubů a — bez bývalé krásy. Věru, Václave, dnes bys se již pro ni nestřílel. Že jsi nepočkal!

Rozhlížím se, jak již podotknuto, po jednotlivých křížích a nečetných chudých náhrobcích a vzpomínám si, kam koho pochovali. Zde nejstarší vzpomínka. Bylo mně pět nebo šest roků, když hřbitov u nás opravovali. Udělali v něm cestičky a ty pískem vysypali. Nebožka babička vedla mne jednou po opravě na hřbitov a klekla v tiché modlitbě na písek jedné z nově vysypaných pěšin. Nechápal jsem, jak může někdo klečeti na pěšině, na níž není rovu. Ale babička zvědavci to vysvětlila. Modlila se na místě, kde její matka před udělánim silnic měla svůj rov.

A druhá stará vzpomínka: Bylo to před válkou anebo ve válce roku 1859. Ve škole jsme odpoledne dělávali cupaninu pro raněné. V těch dobách svítalo se v mé duši dětské, jaký význam má matka pro dítě. Když jsem vídával matku od časného jitra až do pozdní noci při práci až do únavy, odpočívající jediné v neděli odpoledne od práce při knize, projel mne mráz až do kostí, když jsem se rozpomenul, jak by nám dětem bylo, kdyby maminka zemřela. Tenkráte zemřela v sousední vesnici domkářka. Znal jsem ji i děti její od vidění. Sy-

nové mi připadali nevlídní. Když ji ale přinesli k nám na ves ku kapličce, odkud vycházel pohřeb, viděl jsem syna jejího v prostém „tisknutém" obleku u rakve matčiny hořce plakati. Vzpomněl jsem si na svou matku a bylo mi plačícího syna tak líto, že jsem se dal rovněž do pláče a šel s pohřbem na hřbitov. Pochovali tenkrát nebožku poblíž zídky, u níž jsem stál. Avšak dnes po třiceti letech sotva který z polosetlelých dřevěných křížů as ještě hrob nebožčin naznačuje.

Jen několik „panských" rovů zůstalo beze změny. Kříže a náhrobky sestárly, nápisy jsou polosetřené, avšak je to zde zrovna tak jako před lety. Tam hrob panského tajemníka. Byl starý mládenec. Po jeho smrti jako v písmě dědicové metali o roucho los. To bylo as roku 1860. Když měla býti pozůstalost jeho projednána, našli mezi papíry jeho nápis na vlastní hrob psaný v německých verších. Verše ty mu pak také na kříž napsali. Pak ale nastala událost, která živě rozrušila tehdejší mládež v naší vesnici. Dědicové neboztíkovi, jichž nikdo neznal, a kteří nesli ztrátu příbuzného s příkladným klidem, uspořádali po pohřbu na věci zesnulého veřejnou licitaci. Co je licitace, o tom ovšem ani nejsmělejší z nás neměl tušení. Panský dráb, který při příležitosti této vyvolával „ponejprv, po druhé, po třetí", získal u nás mládeže nemálo na úctě, jelikož jsme v drábovi netušili tolik vzácných vědomostí, aby i dražbu říditi mohl. Při té licitaci koupil jeden z přízniveů mých — bohužel již nevím, který — za několik krejcarů zeměpisnou mapu a dal mi ji presentem, jakožto dobrému žáku místní školy. Myslil jsem tenkrát, že se mi v učenosti tak hned někdo nevyrovná. A ještě si vzpomínám na nebožtíka. Sloužil dlouho u vrchnosti a vynikal znalostí světa nad jiné. Jednou — vlastně vícekráte — stonal, ale jednou pil karlovarskou vodu. Maminka naše mu ji ohřívala a on ji pil. Jelikož tehdejší vědomosti moje v oboru lékařství obmezovaly se na znalost zelené masti (která se dělala z rozmanitých bylin a másla o svatém Bartoloměji tlučeného), jakož i na puškvorec v kořalce naložený, o jehož málo příjemné chuti jsem se kdysi potají u babičky přesvědčil, imponovalo mi pití karlovarské vody ohromně. Myslil jsem, že jen vznešení lidé mohou míti nemoci, proti kterým je karlovarská voda dobrá. A jako příval jde vzpomínka za vzpomínkou při pohlížení na hřbitov v mysl mou.

Zde pochovali nebožtíka zámečníka, který mi vždy říkával, že už mnohým lidem dobře poradil, jeho že ni kdo neviděl opilého a podobně. Chuďas ale sobě neradil nejlíp. Ač po mínění jeho nebyl viděn opilým, pil přec a hospodařil od pěti ke čtyřem. Jednou mluvilo se o tom, že šikovný člověk dovede plochou rukou udeřiti na ostří břitvy, aniž by se pořezal. Zámečník, to že on už dávno dělal. Tak, aby to zkusil. Přinesli břitvu, zámečník plochou rukou na ostří udeřil a šťastně si dlaň hluboce poranil. Odpočívá svorně po boku nebožtíka pekaře. Chuďas pekař býval subtilní člověk, bylo by se zdálo, že kuřeti nedovede ublížiti; ale dovedl aranžovati domácí scény, které valně vzrušovaly celou ves. Pohádal se někdy se ženou a dopálil-li se, stěhoval příbytek svůj do vody. Házel peřiny do rybníka, mosazné svícny, židlice a bůh ví co vše z výbavy ženiny. Scény tyto patřily k hrozným pro mne a celý ustrašen jsem se jich jako divák účastnil. A ještě starého Blaňka si připomínám. Byl výminkář šedý, lysý. Ale o něm šla pověst, že on jediný dovede býti veselý, jako bývali naši předkové. Vzpomínám si na masopustní úterek jeden. Z přespolní vesnice byla svatba a svatebníci šli vesnicí naší. Vesnici však protíná potok, a starý Blaněk nešel silnicí, nýbrž potokem do kostela. Pak byl za sychravého počasí přítomen mši a po mši, ač zmoklý, výskaje, vracel se domů.

Malichernosti!

Nač tu vypisuju, co vzpomínal jsem si, stoje u hřbitovní zdi ve svém domovu. Co čtenáři po tom, jestliže ti malí lidé beze jména dělali tak či onak. Inu pravda.

Ale i spisovatel je někdy egoista. A já, píše tyto malicherné vzpomínky, byl naladěn dobře. Bylo mi příjemno. Viděl jsem se mladým hochem bez starosti, obklopen lidmi, o nichž se mi aspoň zdálo, že všichni myslí se mnou dobře. Zapomněl jsem, že mi oknem zaznívá ke stolu hluk tramwaye a jiného řevu velkoměstského. Bylo mi, píšícímu, jako tehdy u zdi hřbitova. Totiž dobře.

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Ať Sandro v zoufalství si vlasy rval
a volal o pomoc a zapomněl,
jaká jim hrozí velká nebezpéč,
hlas jeho uslyší-li v domě kdo,
v tom ale Lapa chvatně přiběhla
a zvolala: „Ó, rychle odsud, pryč!
Již domů přišel Nello! Prchněte!"
A k paní klekla, strachem chvějíc se,
a kropila ji vodou z fontánu.
Když otvírala Pia pomalu
zrak blouznivý, děl Sandro pokorně:
„Ó, promiň mi, vždyť byl jsem šílený!
Ty svatá jsi, neb lásce žertvovat
jsi chtěla vše, i ctnost svou beze skvrn!
Nuž, chceš-li, nikdy víc mě nespatříš,
jen řekni, Pio, že mi odpouštíš."

Co mluvil nevěděla, neboť mha
jí paměť zastírala, úsměv jen
na rtech jí svítil, byla blažena,
že viděla jej, vše, co věděla,
jen prostě bylo, že jej miluje,
a tklivý tak ten její úsměv byl,
že vida jej, se Sandro nezdržel

a propuk' v pláč. Však chůva kývala
a prosila jej snažně, aby šel,
a odcházel a zmizel pod stromy . . .

„Co děje se?“ se Pia tázala.
„Proč pláče nade mnou? Je pohřeb můj?“
A opět síly její prchaly
a ležela na zemi ve mdlobách.

Tu chůva vidouc, že už vzdálen jest,
se jala volat, pokřik pozvedla,
dům zbouřila a Nella přivedla . . .
Ten chladně kázal paní pozvednout
a odnést do ložnice. Zamyšlen,
sám za ní šel a hlavou potřásal. —

Noc byla temná, vítr přikvačil
a pokryl mrakem celou oblohu,
dům Nellův pohřížen byl do spánku,
i Pia spala nyní znavena.
U lože Lapa ještě seděla
a modlila se. Vešel Nello v síň
a kynul jí, že může odejít.
Když ale šla, ji náhle volal zpět
a hleděl na ni tak, že zmatena
se chvěla strachem, oči klopila.
Na jeho rtech, se zdálo, otázka
že vězela, již klásti zdráhal se
jak v rozpacích, a Lapa v zmatku svém
mu řekla pošetile: „Nevím nic!“
Pak lekla se, až na ni mdloba šla.
Zrak jeho vzplanul, chladně ale děl:
„Nuž, tedy jdi. Jsi, zdá se, ospalá,
a paní tvoje, zdráva docela,
tě nepotřebuje.“

Když Lapa šla
a Bohu děkovala, snadně tak
že byla vyvázla, sed' u lože
a zamyslil se. „Není pochybnost.“
tak rozjímal, „zde něco děje se.
Ta žena zrádná jest a klame mě.
Jak na dno přijít tomu tajemství?“
A bled', se zrakem divě planoucím,
a těžce dýchaje, bez pohnutí
na křesle seděl, hledě v její tvář,
a dlouhé hodiny tak minuly
a venku vítr hučel . . . Lampa už
teď dohořívala a svítati
se začínalo šedě . . . Pohnula
tu Pia sebou, něco šeptala,
a tlukot srdce se mu zastavil,
když opět tichý slyšel její pláč
jak tenkrát, poprvé když vkradl se
v šer její komnaty . . . Teď mluvila . . .
„Ó, běda mně . . . ó, běda, běda mně . . .“
A jemu vázl dech . . . „Jen dál, jen dál . . .“
děl s hlubým chrapotem a zatínal
jak zuby, tak i pěstě . . . Mlčela
však Pia chvíli. Vlasy ježily
se na hlavě mu, když sléz vykřikla:
„Nechť Bůh mě soudí, tvá jsem na věky,
nás láska spojila i těžký hřích! . . .“
Blesk oceli se šerou síní míh'
a temný výkřik zazněl zároveň.
Stál nad ní jako kat a zdvíhal už
svou dýku, náhle ale zadržel
ten prudký pohyb. Bleskla myšlénka
mu temnou duší. Kdo byl jeho sok?
Snad jeho jméno Pia zašeptá?
Stál zase tiše, v sloup jak obrácen,
však Pia mlčela, jen plakala,
a posléz jako mrtvá ležela . . .

Zas Nello zamyslil se hluboce,
do komnaty své bral se, když už den
se venku jasnil, a pak přemítal.
„Rod její mocný jest . . . Zde souditi
by těžko bylo . . . Hanba zjevná též
by byla příliš zde, a kdo můj sok,
to Pia nepoví . . .“ A tlačil v dlaň
si rozpálené čelo, dlouho tak
na místě seděl v dumu ponořen,
a posléz řekl: „Chladnost především,
a licoměrné, tiché chování . . .“

A mezi dnem se věru tichým zdál,
a laskavý byl k Pii velice
a s Lapou žertoval a chystal hod,
když přišla zpráva, on že vyhrál při
o onu malou tvrz, kdes v Maremmě,
lid kterou „Zámkem smrti“ nazýval.
A po tom hodu pravil ženě své:
„Jste zdráva, madonno, buď chválen Bůh!
Teď možno vám se se mnou vydati
na starý zámek, také v Maremmě,
kde k vůli lovu trávit chtěl bych čas . . .
Až stýskat se vám bude, vraťte se
zas do Siény.“

Pia mlčela
a myslila: „Ach, neuzřím ho víc!
Bůh sám to chce a zachrání mě tak
a v hřích mi nedá hlouběj' padati!“
Tak myslila a řekla manželu:
„Do vůle vaší ráda vpravím se.“

Den druhý konaly se přípravy,
a Nello řekl chůvě: „S námi jeď!
Jest Pia na tebe tak navyklá
a v starém domě bude veselej'
jí v společnosti tvé.“

A pohladil
jí vráskovitou tvář, a svolila,
ač dlouhé cesty velmi bála se.
Na večer Pii v ucho šeptala,
až samy dvě jen byly v komnatě:
„Já slíbila mu, že se brzy zas
sem vrátíme, a pak že uvidí
tě opět v zahradě.“

Tu těžký žal
pad Pii náhle v srdce, rukama

*

nad hlavou zalomila, zalkala:
„Mám tušení, že nikdy jeho tvář
už neuvidím! Nikdy, nikdy víc!“

A vstala, jak by chtěla k němu jít
a v náruč jeho drahou vrhnout se,
však Nello vešel. Klesla v křeslo zpět
jak zlomena. „Jest po všem,“ šeptala . . .

A z rána hned se dali na cestu. —
Ta dlouhá byla, dlouhá k podivu
a jiným směrem náhle brali se
než tím, kde naznačený ležel hrad,
a marně Lapa stěžovala si
na únavu, a vyčítala, lstí
že podvedena byla . . . Kam je veď'
teď Nello, zatvrzele mlčící?
Hrad, kam byl pozval ji, ten ležel přec
tam za pahorkem, který za sebou
už dávno nechali, a od něhož
se neustále vzdalovali jen!

Však Nello mlčel, v zlobě nanejvýš
ji káral ostrým slovem: „Poučíš
mě o cestě, kudy se bráti mám?
Měj trpělivost, mlč a modli se,
když čas ti dlouhý! Dobře vím, co chci.“

A takovým ji zasáh' pohledem,
že Lapa polekána mlčela . . .
Vlek' nyní lesy hlubokými je,
kde duby šuměly a silexy:
Klid nesmírný v nich dřímal, posvátný
jak ve hrobě . . . A v skutku byly jím:
pod jejich mechem trosky ležely
kdys mocných, slavných měst a začasto,
když Nello kázal oheň rozdmychat,
by odpočinuli a ohřáli
své údy skřehlé větrem mrazivým,
na dlazbě činili to některé
z těch dávných římských silnic zapadlých,
jež v šeru objevili povadlých
a vlhkých doubrav . . . Jedna posléz z nich
je vedla z hvozdů . . . Širá, vlnitá
pláň beze stromů nyní táhla se
do nekonečna, samá bařina,
z níž jako ostrov trčel sem a tam
jen pustý kopec . . . Jeden z těchto však
na chlumu šedou nesl, starou tvrz,
kol které vítr plakal. Černý mrak
se nad ní vznášel velkých havranů
a mhy se ploužily jí u paty.

To „Zámek smrti“ byl; řek' Nello tak,
když k bráně jeli už, a úzký most
když spustil se, a v pozdrav polnice
když hlasem vstříc jim hřměly příšerným.

„Jsme u cíle,“ děl Nello s úsměvem,
jenž neurčitý úžas vzbuzoval
u Lapy, která výraz zastihla
jak tygří v jeho zracích hrozivých

Však Pia byla příliš umdlena,
by oči otevřela, jako v snách
jen kráčela, když vzhůru vedl ji
do síně vlhké, šeré, sklenuté
jak hrobka nízce; sedla do křesla
a řekla pouze: „Proč mě vedete
v tu pustou, pane, smutnou končinu?
Zde lovit chcete?“

„Ano, vzácnou zvěř,“
jí odpověděl hlasem hromovým,
„je v síti už, a běda, běda jí!“

Tak zavolav ze síně odešel,
a rachot klíče v dveřích poučil
teď Piu ze sna vyburcovanou,
že Nello v této tvrzi věznil ji
„On podezřívá mě?“ se lekala,
a tlukot srdce se v ní zastavil.
Krok jeho zvučnou budil ozvěnu
na chodbě, a když v ticho zapadla,
klid v prsa Piina se navrátil,
po úžasu tak náhle vzbuzeném.
U okna stála . . . Mlha prosvitla
teď dlouhým, zlatým slunce paprskem,
a truchlá pláň, na kterou skláněl se
tak tiše večer, která vzplanula
teď nachem, jak by slunce raněné
ji polévalo jasnou krví svou,
ta pláň, se zdálo, že ji vítala,
že říkala: „I zde jest doma Bůh!
On všude tobě bude přítelem,
kde toho hodna budeš, spolehej!“
A clona když se protrhala pak
tím světla přívalem, jenž mocnějším
se stával, mocnější čím klonilo
se slunce níž (jak světlo poznání
se stává jasnější, čím duši blíž
smrt přistupuje), Pia uzřela
kus nesmírného moře třpytného,
a bílou plachtu, která prchala
od smutných břehů v dáli neznámou
jak duše spěchající na věčnost.

A tiché odříkání vzmáhalo
se v jejím srdci, hlavu sklonila
a zašeptala: „S Bohem, Sandro můj!
Zde trpkost hrobu trestem budiž mým
za hřích můj težký, tam však odměna
za utrpení mé a věrnost mou.“

(Pokračování.)

O nynější lužické literatuře.

Příspěvek ku poznání kulturních snažení lužických Srbů. Napsal *Adolf Černý.*

(Dokončení.)

Ze starších soudruhů Hórnikových ve vědě lužické jsou ještě na živu a dosud činni dr. *Pful*, K. A. *Jenč*, Michal *Rostok* a Handrij *Dučman*. Význam Pfulův nespočívá však v nynější činnosti jeho literární, ale v činnosti jeho před dvaceti a více lety. Tehdáž byl ve spolku se Smoleřem, Bukem a později s Hórnikem, hlavním tvůrcem nového pravopisu lužického, sestavil veliký slovník srbský i napsal část hornolužické mluvnice (hláskosloví), též německy vydanou a poněkud rozšířenou na „Laut- und Formenlehre der oberlausitzisch-wendischen Sprache“ (1867). Nyní jest skoro nadobro slepý, i jest jeho filologie v posledních letech více fantastická než vědecká. Práce své diktuje své ženě. — Podobně ostatní ukončili více méně svou činnost. K. A. *Jenč*, který mnoho sebral pro lužickou biografii, bibliografii i historii, již jen svoje práce doplňuje a opravuje. Tak i *Dučman* (doplňuje biografii a bibliografii katolické literatury) a *Rostok* (podal v posledním sešitě „Časopisu M. S.“ cennou sbírku topických jmen).

Za to dostalo se vědecké literatuře lužické osvěžení v mladších silách, které se zdarem a slibně vystupují. Jsou to katolický kněz Jurij *Libš* a evangelík prof. dr. Arnošt *Muka*. Oba ze spolupracovnictva bývalé „Lípy Srbské“, Muka dokonce její první redaktor. Ve zvlášť plodném roce 1884 vydal Libš svou „Syntax der wendischen Sprache in der Oberlausitz“ (nákladem M. Hórnika), knihu důkladnou, u které bychom si pouze přáli, aby byla sepsána *lužicky* místo německy. Ale spisovatel měl při tom, když se rozhodl napsati knihu německy, intence zajisté dobré; chtěl totiž přispěti ku poznání své mateřštiny i v cizím světě vědeckém

Téhož roku vyšla v „Časopise M. S.“ stať Mukova „Delnjołužiske Serbowstwo w lěće 1880“, zaujímající celý první sešit, počátek obsáhlé „Statistiky Serbow“, dovršené a kompletně vydané (s národopisnou mapou Lužic) r. 1886. Je to práce veliká, kterou ovšem nemohl Muka provésti sám, ale jen pomocí ochotných sběratelů. Z nich zvláště vzpomínáme studenta Mateje Handrika, jenž má zásluhu hlavně o statistiku pruské části Horní Lužice a který i jinak vzbuzuje naděje. „Statistika“ Mukova podává bohatý material nejen čistě statistický, ale i národopisný vůbec, ba i filologický (ve sbírce jmen topických a rodinných). Právě minulého roku 1887 dostala cenu 1000 marek dolnolužická mluvnice téhož spisovatele od společnosti knížete Jablonovského (Fürstlich Jablonowski'sche Gesellschaft) v Lipsku, jejíž nákladem také vyjde.

V lužické vědě jest ještě mnoho práce, i bude vždy látky dostatek. Jen kdyby se zlepšily nějak poměry nakladatelské a odběratelské, aby nemusila pěstována býti *lužická* věda *německy*! —

Na pěstování vědy jazykem dolnolužickým není ani pomyšlení. Samostatné publikace vědecké nenašly by čtenářstva a časopisu vědeckého není. Tu pouze Jindřich (Hendrich) *Jordan* (původem Hornolužičan) se ozývá svou činností sběratelskou v oboru národopisu (sbírá národní písně, pohádky atd.). A jeho sbírky ještě k tomu vycházejí v hornolužickém „Časopise Maćicy Serbskeje“.

IV.

Ostatek literární činnosti lužické vypadá na spisy náboženské a na časopisy. O zaopatření lidu náboženskými spisy pečují dvě náboženské společnosti. „*Lutherske knihowne towaŕstwo*“, v jehož čele stojí evangelický pastor Jaroměr Hendrich *Imiš*, vydává sbírky kázání a jiné duchovní spisy a kalendář „Bibliski pnenik“, vše evangelickým lidovým pravopisem. Společnost vedena jest energickou rukou Imišovou. V malé, zavalité postavičce této vězí podivuhodná síla energie, která často již Srbům platně prospěla. Imiš požívá neobmezené důvěry evangelické části Hornolužičanů (podobně jako Hórnik v části katolické), a, což hlavně váží, má přízeň u saského dvora. Pro lásku, které u lužických evangelíků požívá, přezděli mu Němci svého času „lužický papež“, „wendischer Papst“. R. 1882 vrhly se německé noviny znovu na lužické Srby, zvláště na Smoleře, jehož prohlásily za tajného agitátora ruského, který pomocí ruských rublů rozšiřuje mezi Srby strašidlo panslavismu. Věc vlekla se tak dlouho, že konečně r. 1884 Imiš napsal a vydal rozsáhlou polemickou a obrannou brošuru „Der Panslavismus“, kterou nenávistiplné hlasy německé žurnalistiky umlčel. Zajímavost této brošury a cena její literární spočívá hlavně v druhém přídavku, nadepsaném „Ze Smolerovy autobiografie“. Vylíčení jiných zásluh Imišových vymyká se rámci tohoto článku, i přestáváme na tom, co jsme pověděli. Mimo činnost společnosti stojí časopis „*Missionski pósol*“, vydávaný M. *Domaškou* a J. *Jakubem*. Časopis čistě náboženský, nemající jinak žádného významu národního aniž literárního.

Katolické „*Towaŕstwo swjateju Cyrilla a Methodija*“ vydává svůj časopis pro lid, čtrnáctidenník „*Katholski pósol*“, nyní redakcí mladého kněze Jakuba *Skaly* Časopis přináší i články hospodářské a jinak poučné pro lid a má rozhodně lužický národní ráz, kdežto měsíčník „Missionski pósoł“ je národně bezbarevný.

V Dolní Lužici není náboženského časopisu a i náboženských spisů poskrovnu vychází. Mrtvé ticho, které nás v celém národním životě dolnolužickém děsí, jest i v tomto odvětví literatury nápadno. Hlavní zásluhu o lidovou literaturu náboženskou má Jan Bedřich *Tešnař*, předseda Matice dolnolužické, jemuž také přísluší zásluha o upravení spisovného jazyka dolnolužického. Nyní soustřeďuje se celá literární činnost, tedy i náboženská, v dolnolužické Matici, která jest samostatným odborem Matice hornolužické.

Z dosavadního uznamenal čtenář, že jsem mohl jen o malém počtu samostatných knih lužických mluviti. Můžeme říci, že literatura lužická jest více časopisecká než

knihová. Také o belletristech lužických mluvili jsme hlavně na základě jejich činnosti v časopisech, málo na základě činnosti jejich knižní.

Mimo uvedené časopisy náboženské jsou v nejnovější literatuře lužické tyto časopisy:

„Časopis Maćicy Serbskeje“, vydávaný nákladem hornolužické Matice a redakcí Michala *Hórnika*. Význam jeho pro lužickou vědu oceněn na svém místě. Mimo vědu pěstuje ve druhé řadě také belletrii; ale poněvadž ji může jen málo místa věnovati a vychází pouze ve dvou sešitech za rok, spočívá hlavní jeho vážnost ve vědě.

Měsíčník *„Lužica“*, vydávaný Mukou a redigovaný společnou prací *Muky* a *Libše*, jest jediný belletristický časopis lužickosrbský. Až do předlonského roku vycházel redakcí Mukovou, r. 1887—1888 pak dělil se evangelík Muka o redakci s katolíkem Libšem,*) letos jest opět Muka sám redaktorem. V „Łužici“ zrcadlí se celý stav nynější belletrie lužické, takový, jaký jsme načrtli ve II. oddíle přítomné stati. R. 1885—1886 otřásl poměry jejími „Lužiski Serb“, časopis studentský podobného programu, jako „Łužica“. Takové rozčástění ovšem za daných poměrů vedlo k zahynutí jednoho z obou listů, a to „Lužického Srba“. Po úradě s jeho redaktorem M. Žarem zastaveno další jeho vydávání o předlonských vánocích.

To jsou časopisy, tištěné novým pravopisem. V evangelickém pravopise vycházejí jednou za týden *„Serbske nowiny“*. Redaktor jejich, Marko *Smoleř*, jest syn buditele lužického, Jana Arnošta Smoleře. „Serbske Nowiny“ jsou jediným politickým listem hornolužickým (ačkoliv „Katholski Pósol“ má také rubriku drobných zpráv politických). Vycházejí již 48. rok i jsou u lidu velmi oblíbeny, o čemž svědčí jejich poměrně velmi značné rozšíření (mají 2000 odběratelův).

Ve dvojím vydání, katolickém a evangelickém, vychází hospodářský čtrnáctidenník *„Serbski hospodař“* redakcí G. *Kubaše*, jakožto samostatná příloha „Srbských Novin“ a „Katolického Posla“.

*) Charakteristika lužických poměrů!

Dolní Lužice pak má jediný list *„Bramborski Casnik“*, týdenník o čtyřech stránkách malého kvartového formátu, dosti podivnou řečí psaný*) a ještě podivnějším duchem. Redaktor jeho E. *Śwjela* dostává, jak se zdá, jakousi subvenci od pruské vlády, i klesá tím časopis jeho na pouhý vládní lístek. Na malé prostoře směstnáno jest několik naivních výroků a úsudků politických, něco denních zpráv, nějaká povídka (vlastně anekdota) „O starém Fricovi“ anebo jí podobná — a to je celý obsah jediného listu dolnolužického. A lid by tak rád četl!

Sem hodí se připojiti kalendáře. Jsou tři: dva hornolužické a jeden dolnolužický. Dolnolužická *„Pratyja“* (= kalendář), vydávaná nákladem dolnolužického odboru Matice Srbské, na rok přítomný nevyšla. Škoda; lid třeba zvykati na srbské čtení a k tomu je právě také kalendář povolán. Hornolužická Matice vydává pro evangeliky kalendář „Předźenak“; pro katolíky vychází kalendář *„Krajan“*.

* * *

Tím můžeme ukončiti. Nemohli jsme kresliti obraz velké literatury, kterou by bylo těžko přehlédnouti. Nakreslili jsme pouze obrázek literárních snah národa snad nejmenšího na světě, stísněného poměry mimořádnými, jak jsme na počátku poznali — a přece neumlkajícího, naopak jevícího vždy nové snahy. Pohlížíme právě na dobu, ve které se objevují potěšitelné známky literárního života lužického, vidíme právě odrůstati nové pokolení literární, od něhož očekáváme osvěžení malého písemnictví lužického. Četa mladých nadšenců, jež vyšla v letech sedmdesátých, k níž počítáme Barta, Muku, Libše, Rězaka, Bjedricha, a jež se poprvé sešikovala v „Lípě srbské“, přinesla literatuře lužické omlazení již nyní patrné. Poněvadž pak se ukazuje, že hrstka tato bude rozmnožena mladým dorostem — budí se v nás naděje na lepší doby literární a tedy i národní v Lužici. Tím jsme u cíle svého článku, jímž jsme se vynasnažili dokázati, že mají Lužičané nejen právo k dalšímu životu, ale i naději.

*) Řeč charakterisuje již název „Casnik“. Znamenáť slovo „Casnik“ hodiny a nikoli časopis, jak mínil ten, kdo dával jméno tomuto listu!

Po svatbě.

Novella od *Boženy Vikové-Kunětické.*

(Pokračování.)

Dříve, nežli mohla guvernantka k ní přistoupit, ocitla jsem se u její postýlky a přivinuvši ji ku svému srdci, líbala jsem její vlasy, raménka, nedbajíc ničeho na světě, žádných paragrafů různých zákonů, žádné opatrnosti, výstřednosti, úsudků, úvah — líbala jsem jen své dítě, jsouc na ně hrda a milujíc je nekonečně, beze všech mezí chladného rozumu. Eva se nevzpírala, neboť jsem přesvědčena, že ji posud nikdo tak nelíbal. Slečna Albina? Ach, nikoliv, nikoliv. Kterak může ta mladá dívka viděti v ní celý svůj život, celé blaho, nebe i peklo? Kterak může s jejích rtů ssáti pro sebe sílu, naději, požehnání a povznesení? Nikterak! Umí ji říkat „má drahá“, ale nenaučila ji volat na sebe „matko“; naučila ji žít, ale nedala jí tělo a duši. To jsem jí dala já — já — já! Dala jsem jí svůj vlas, své oči, svůj hlas — kdo má právo mě ji brát? Nikdo! Jestliže někdo toho bude hájit, zničím jej jako červa a otrávím jej dechem své nenávisti. —

„Ah, milostpaní“ — ozval se za mnou hluboký, přísný hlas, jejž jsem okamžitě poznala; neboť pustila jsem Evu z náručí a ohlédla jsem se zmatena, pokořena, ubledlá.

„Nenadál jsem se, že jste zde. — Evo, nebuď divoká. — Jsem celý den v polích. Slečno, ustrojte laskavě

Evu. Milostpaní dovolí, abych doprovodil ji zatím do zahrady. Svačíme obyčejně za těchto parných dnů v besídce, jež má velmi stinné loubí, ačkoliv se vašim v Borkovanech nevyrovná.“

Nahnula jsem se ještě jednou k dítěti a políbila je na čelo. Potom jsem přijala jeho rámě a šla jako stroj bez myšlénky a bez vůle.

Po celou cestu nepromluvil na mne ani slova. Jeho výrazná, zamračená tvář byla neprůhledná jako z mramoru. V besídce bylo již prostřeno a paní Cerbochová chystala smetanu, chléb s máslem, med a sýr. Za malou chvíli přiběhla za námi Eva, volajíc již zdaleka:

„Čí je to papouš a či rybky? To jsou mé? Slečna tvrdí, že nejsou, ale já vím, že jsou — Ah, viďte, že jste je přivezla mně!“

„Ano, Evo, jsou tvé,“ odpověděla jsem, když mé dítě vrhlo se přímo na můj klín, a přitiskla jsem je k sobě.

„Jste hodná — Ale pomůžete mně dát rybky do rybníka — A což papouš? Víte, že volá na mne ‚Evo, malá Evo‘, jako by byl můj tatínek? Je to rozumný pták — jen to považte: on ví, že se jmenuju Eva a že jsem malá. Ku podivu! A má krásné peří! Chcete za něj hubičku?“

Ó, mé božské dítě! —

Po svačině jsme šli k rybníčku a uložili do něho ryby. Papouše jsme prozatím dali na malý stojan v prostřed zahradě, odkud volal neustále „Evo, Evo, malá Evo!“, z čehož má dceruška měla velikou radost. Hanuš byl málomluvný, ale ne nepřívětivý, tak že záhy jsem zapomněla, že nejsem zde doma, ale že tam, hodinu cesty, v Borkovanech, čeká mne jiný kruh, jiné povinnosti, jiný muž.

Honily jsme se po zahradě s Evou, jakobychom obě byly děti; byly jsme uhřáty, udýchány a pak pily jsme z téže sklenice vodu, když jsme k tomu dostaly od Hanuše dovolení. Každou chvíli chytila jsem své dítě do náruči, dívala se mu do očí, cítila jeho dech, líbala jeho čelo. Zdálo se mně, že dostávám křídla, že letím přímo k nebi, odkud na mne kývá Bůh. Trhala jsem růže a házela jimi po Evě, schovávala jsem se jí za křoví a potom ji honila skákajíc přes záhony, přese stezky, smějíc se, s vlasy rozpletenými, se sukní podkasanou a jsouc blažena neskonale. Slečna Albína vyšívala v besídce a Hanuš sledoval nás zvolna a beze slova. Někdy zachytila jsem jeho pohled a zdálo se mně, že na mně spočívá s bolestí i láskou. Snad jsem se mýlila, snad ne. — Nemohu říci ničeho. — Konečně vyhledali jsme také houpačku a poněvadž si toho Eva přála, houpala jsem se jí ku potěšení, žehnajíc jejím ručkám, které tleskaly, a jejím očím, které byly plny ohně a bujnosti.

„Houpačka dobře nedrží — Dejte pozor!“ pravil Hanuš přiblíživ se k nám.

„Skutečně“ zvolala jsem vesele. „Hleďme, byla bych se své výše spadla.“

„Ano, stává se tak časem,“ odpověděl on zúmyslně a pomohl mně dolů. Moje ruka se třásla, jeho nikoliv.

Nastal zase hon, ale začalo mně být úzko. V zahradě rozkládal se ponenáhlu stín, a na západě zardívalo se nebe jako nevěsta, jež svému ženichu ložnici otevírá. Večer se rychle přiblížil. Pro mne znamenalo to odchod, novou bídu a nový žal. Chytila jsem Evu a usedla s ní na lavičku pod širokým štěpným kaštanem. Nemohla jsem se zdržet štkání a smáčela jsem její vlas svými slzami.

„Už musím jít, Evo,“ šeptala jsem, jako bych doufala, že mě zadrží, nepustí, a že zde budu moci navždy zůstati. Skutečně polekala se velmi a volala vstříc přicházejícímu Hanuši:

„Nenech ji odejít — chce jít pryč od nás. Já ji nepustím.“

Hanuš odpověděl pouze:

„Vše k odjezdu vašemu připraveno.“

Nezbývalo mně tudíž nic jiného, než rozloučiti se s Evou i s tím klidným domem, který nebyl pro mne určen a jejž jsem považovala za jediný možný a přirozený přístav pro sebe na celém širém světě. Hanuš dopravil mne ku kočáru v polovičně mdlobě, kterou jsem ani přemoci, ani zakrýti nedovedla. Zas a zas obracela jsem se k svému dítěti, hledajíc jeho ručinku, jeho pohled, jeho vlas, a zas obracela jsem se toužebně po oknech prvního patra, kde stála její bílá postýlka s modrými záclonkami, v níž viděla jsem ji v košilce ze spánku se probouzející! Slečna Albína uklonila se mně hluboce, s podivným stínem na čele. Evu podala mně ještě do kočáru, abych ji obejmout mohla, začež jsem jí byla upřímně vděčna.

Soumrak ležel již jako šerý závoj na krajině, když chopila jsem se opratí a chtěla pobídnouti koně do klusu. V tom však přiskočil ke mně Hanuš a usedl mně po boku, nabízeje mně zdvořile průvod na polovici cesty, abych byla bezpečna a beze strachu. Přijal ode mne opratí, a já, ohlížejíc se ještě po Evě, která žalostně plakala, byla jsem jako bez ducha, neměla jsem v hlavě myšlénky a v srdci citu.

Vyjeli jsme ze dvora a ocitli se brzy za lesem, v polích a lukách, nad nimiž vznášel se teplý vánek a modrošedé nebe s krvavým západem, od něhož něco výše v bledozeleném jezeře oblohy koupala se večernice jako malý démant. Nastával tichý, teplý večer, plný vůně a lahody, v němž slyšeli jsme hukot Jizery valící se přes kamenité balvany jako vodopád. Zaslechli jsme mnoho cvrčků prozpěvujících svou monotonní píseň, a také netopýrové lítali kolem nás uděšeně a tajemně. Odněkud zdaleka zaléhal k nám zpěv pasáčka ženoucího kravky domů a zvonil tichem vůkol, jako by byl částí velké, nehynoucí básně červencového večera. —

Pozvolna utišila jsem se poněkud ze svého vzrušení, ale nemyslila jsem nikterak ani na nejbližší budoucnost. Věděla jsem pouze, že po mnoha letech jedu zase po boku Hanušově, kterého se mohu dotýkat, že bych chtěla tak věčně jeti, jen abych nemusila ho nikdy opustit. Ohlédla jsem se po jeho tváři, ale shledala jsem ji jako jindy vážnou a klidnou. Tušila jsem, že mně něco chce říci, avšak bylo mně milé, že mlčí a neruší blaho mého srdce. Cesta stoupala do nevysokého vrchu a byla kamenitá, tak že jsme jeli pomalu a namáhavě. Toho využitkoval Hanuš a pohlédl na mne, jako by hotovil se cosi říci. Viděla jsem, že jsou to tytéž oči, které měly pro mne celé hymny lásky a horoucí vášně. Zářilo v nich dosud něco sladkého a jemného.

Čekala jsem jeho první slovo s úzkostí i nepokojem, avšak Hanuš strhnuv si prudce klobouk s hlavy, přejel si čelo i oči rukou a na jeho tváři usídlil se oblak takového bezejmenného bolu, že není pro to slov ani po-

písu. Překonána, vyčerpána svými vlastními dojmy sepjala jsem ruce a položila hlavu na jeho rámě, připravena na vše, i na nejhorší.

„Hanuši," zašeptala jsem jako druhdy důvěrně. Mlčel, ale neodpudil mě. Díval se po obloze, na které prosvítalo již nesčetné množství hvězd, a nedával ničím na jevo, že cítí, jak jsem o něho opřena.

„Hanuši."

„Co chcete?"

„Jediný pohled váš soucitný a přátelský. Což nechápete, jak jsem bídná?"

„Mohu za to?"

„Nemůžete — ovšem. Ale buďte milosrdný. Milosrdenství je svato. Oh, kdybyste věděl, co trpím! Marně hádám, co se se mnou stane a co mně zbývá. Hanuši — miluju vás. Věříte mně? Nevím, je-li to dovoleno, ale neptám se po zákonu lidí tam, kde mluví Bůh. Co mám počít. Vše na světě jest mi lhostejno a jenom vy a jenom dítě mé jste celé mé bytí."

„To je přirozené, neboť tvoříme dohromady rodinu." pravil Hanuš trpce. „Proč tedy nejdete k nám, proč nespala jste své dítě dnes, proč odjíždíte, proč se mnou nevečeříte, proč — — Ah, odpovězte přece!"

Oh, to bylo kruté. Věděla jsem dobře, kam cílí a jakou odpověď očekává. Měla jsem říci: protože na mne čeká můj muž; ale pak by mě byl od sebe odvrhl, zasmál se, zaryl mi nehty do rukou a řekl: „Což nemáš tedy cti v těle, že mluvíš mi o lásce, ničemnice!" Tak jsem odpověděti tedy nemohla a proto pravila jsem pouze:

„Protože Bůh chce, abych zšílela svým bolem a zoufalostí."

Chvíli mlčeli jsme oba. Koně dali se zase do klusu a z dáli bylo viděti světla v Borkovanech, o nichž nemohla jsem si učiniti dobrého pojmu a které mně připadaly jako děsné vězení.

Hanuš podal mi mlčky oprati a chtěl opustiti kočár, neboť nastávala mi cesta povědomá a bezpečná. Ani jediného slova laskavého pro mne neměl! Ani jediného.

„Abych nezapomněl," pravil náhle, „ve Veselí byla jste posledně. Slyšíte — posledně. Bylo to již přespříliš, a já musím dbáti, abych neklesl v důvěře a v úctě u lidí, kteří jsou šlechetnější nežli vy! Neopovažujte se vícekráte přijíti, nebo jednoduše dám před vámi zavříti. Nahlédnete sama, že je nutnost i má povinnost."

Když jsem neodpovídala, dodal trochu jemněji:

„Co chcete u nás? Všecko je tam pro vás ztraceno."

Mně se zúžil dech, srdce se sevřelo, vykřikla jsem, až se to daleko čirou nocí rozlehlo. Byla bych snad spadla s vozu, kdyby mne byl Hanuš nezachytil.

„Vzpamatujte se," pravil tiše a cítila jsem, že mne slabě přitiskl na svá prsa. Ještě chvíli bojovala jsem sama se sebou a pak vypukla jsem v pláč usedavý, křečovitý.

Trvalo to dlouho, než jsem se utišila. Po celou tu dobu seděl vedle mne tiše, chovaje mne ve svém objetí a jenom žhavý, nepokojný jeho dech cítila jsem na svém čele. Najednou zachvěla jsem se na celém těle. Hanuš mě políbil. Okamžitě vzplála ve mně všecka moje divokost, nevázanost, láska — objala jsem ho oběma rukama, tak pevně, jako bych za celý svět nechtěla jej již pustiti.

V tom zaslechli jsme z dáli koňský dusot. Hanuš vyskočil.

„Napili jsme se jedu," pravil třesoucím se hlasem. „Otrávili jsme svou čest. — Ale stalo se to posledně — — Hleďte, jak se chvěju! Ocitli jsme se oba u propasti děsné a záhubné. Ještě jeden krok takový, a jsme oba v ní pohřbeni. Přísahejte, že mne nebudete již vyhledávati — ani Evu ne — Váš muž je poctivý muž — Oh, děsím se vzpomínky na něho — Budu bloudit celou noc. — Učiníte ze mne rozervance; nabyl jsem tak s těží klidu. Odjeďte odsud, anebo pojedu já. Přísahejte, že učiníte vše, co by zachránilo vás, mě i naše dítě!"

„Co mohu obětovat?"

„Vše, jen ne čest svého manžela, to by bylo ničemné. Odjedete?"

„Nemohu," zaúpěla jsem zmoženým hlasem.

„Nedonucujte mne k nejhoršímu!"

„Nemohu."

„Mám prostředek po ruce, který nás od sebe oddělí více, než kdybyste byla odsud na tisíce mil."

„Nemohu."

„Arnošto."

„Ach, ne — ne, mlčte již!"

„Víte, že jsem mužem cti. Sáhnu-li po prostředku své obrany, budu jej také hájiti."

„Čiňte cokoliv, já nemohu dělat nic — pranic."

„Nuže dobře, donucujete mě k nejhoršímu. Pamatujte si, že je to vaší vinou. Dobrou noc!"

„Hanuši."

„Nuže?"

„Dovolte, abych vám stiskla ruku."

Podal mně skutečně ruku. Byl nevýslovně bledý, tak že v matném svitu hvězd byl příšerný jako duch, jenž z podzemí přichází. Chtěla jsem ruku jeho zase pustiti, však on strhl mě na svá prsa a líbaje mé rty, oči i čelo šeptal, jako by byl pomatený:

„Odjeď! Zachraň mne! Bude to hrozné! Odjeď! Vždyť miluju tebe a tebe jen, ty démone mého života. Tato chvíle — proč ji mám minouti? Jsi aspoň na chvíli má. Ale zítra a navždy potom již dost — nikdy víc. Ach, jak to blaží. — Odjeď a zachraň mne. Touto chvílí je s námi všecko skončeno. Slyšíš? Zde nás slyší jen Bůh — Ale zítra bude nás střežiti již naše čest a naše dítě, které by jednou námi opovrhovalo. Viď, že odjedeš, má duše!"

Vyvinula jsem se z jeho náručí a odpověděla opět:

„Nikoli, nemám k tomu sil."

„Mám je tedy já. Nemysli, že ještě zítra budu zbabělcem. Chceš, abych hájil sám svou i Prokopovu čest. Budu, jako že je Bůh nade mnou, a kdybych celý život měl prožíti, potáceje se v něm jako opilý. Vystavím hráz — přes tu nepřekročíš ty ani já, neboť anděl ji bude střežit s čelem bílým a čistým jako lilie. Dobrou noc."

Nerozuměla jsem dobře jeho slovům, ale děsila mě. Ohlédla jsem se ještě za ním a viděla jsem, jak šíleně utíká dál tichou, svatou nocí. — —

Pak setkala jsem se s Prokopem, který přijel mi na koni v ústrety. Pozoroval asi, že jsem velmi rozrušena, neboť tázal se mne starostlivě.

„Stalo se ti něco?"

Odpověděla jsem, že ne, a omluvila se churavostí.

Venku svítí hvězdy, dole v zahradě to šumí jako utajený šepot nočních skřítků. — Co se stane?

Vidím mrak, v němž je skrytá bouře. Proč žijeme? —

Dobrou noc, má Evo! Dobrou noc, Hanuši!

(Pokračování.)

To není tady . . .

Báseň *Bohdana Kaminského.*

To není tady, kde jsem chodil s ní.
Zde potřísní
myšlénku každou všednost lačná.
. . . To bylo v horách, vím to jako dnes,
vše bylo velké, blízko u nebes
a pod nohou se tměla mračna.

To není tady . . . tam jsem volným byl,
a políbil
jí čelo bílé, plné vnady,
tam večer hořel, v zrak jí záři pad',
a my hleděli mlčky na západ . . .
ah ne, to není tady!

To bylo dávno, byl to pouze den,
kdy neklidem
jsem ptal se, vše to pravdou je-li
a přec-li člověk v štěstí věřit smí . . .
Víc nevím ani, co vše děla's mi,
jak touhou jsme se opíjeli.

. . . Však je-li štěstí, vždy je spálí mráz.
Leč není, — nás
jen chvíli těší klamné snění,
a kdybys prošel celý, celý svět
a hledal je, přec poznáš naposled,
ah ne, to tady není . . .

Luk Lukič.

Napsal *Henry Greville.*

(Pokračování.)

Hlas, jehož zvonivý tón tak často zněl v myšlénkách Lukičových, pronikl náhle až k němu; čilý hovor rozpředl se pod příkrým břehem:

„Nechcete jít?“ pravila Sofie, „bojíte se, vy, které umíte plovati? Hleďte, já neumím a půjdu.“

„Oh! nechoďte tam,“ volaly dětské hlasy; „vy neznáte řeky! je právě zde velmi hluboká; pomáčíte si šaty!“

„Proč pak ne!“ pravila dívka, vypuknuvši ve zvonivý smích.

Následovalo ticho, potom šelest rozhrnovaného vrboví . . .

Luk Lukič pocítil tak mocnou touhu sejíti k řece, aby zvěděl, co se děje, že vstal, odstrčil křeslo daleko od sebe, avšak to, co spatřil, připoutalo ho k místu.

Pohroužena až po ramena v modrých vlnách, které čeřily kol ní, kráčela zvolna řekou; jednou rukou držela nad hlavou tak, jako nosily antické ženy košíky na hlavě, balík šatů; druhá ruka opatřená holí zkoumala obezřele dno Suzly. Tápala nohou, bojíc se úrazu; pysky sevřené, obočí stažená, kráčela vážně na své nebezpečné, odvážné výpravě. Jednu chvíli byla pohroužena až po krk, pak vlny počaly jí líbati uši i bradu, kterou instinktivně zvedala . . . Luk Lukič potlačil výkřik úzkosti, a v téže chvíli vynořila se úplně, vylezla na příkrý sráz a stála na nízké trávě, ve stínu stromoví, prorvaném tu i tam paprskem slunečním, vznešená ve své vítězné kráse.

„Říkala jsem vám, že to dokážu!“ volala na vesnickou drobotinu, která zůstala na druhé straně, a nyní se smála a tleskala rukama. „A nyní jdu se projít. S bohem!“

Jedním pohybem nechala splynouti přes tělo již suchou košili a kabátec, který přinesla s sebou, obula hrubé kožené střevíce a dala se směrem k hustému krytu lesa, kde zmizela.

Jedno děvče po druhém, obleknuvši se, nastoupilo cestu do vesnice vypravujíc o tom dobrodružství.

Luk Lukič zůstal nepohnut, oči upřeny na spoustu stínů lesních, bez myšlénky, bez svobodné rozvahy; nemyslil na nic, avšak za neproniknutelnou záclonou zeleni viděl jako živou sochu z mramoru rýsovati se jasné obrysy Sofie.

Hlas jeho ženy ozval se za ním v domě, udíleje rozkaz, volajíc dítě . . . Zvedl čepici upadnuvší na zem a kráčel zvolna ku vrátkám zahradním. Když byl z dohledu, dal se do běhu a ocitl se brzo ve vrboví. Některé části oděvu ženského zůstaly tu rozvěšeny po větvích; pohlédl na ně upřeným zrakem a vstoupil do svého člunu, zde uvázaného.

Několika údery vesla byl na druhé straně. Váhal poněkud: les byl veliký, nebylo možno v něm se setkati . . . Položil se ve svůj člun a čekal. Řeka byla v tuto hodinu úplně opuštěna, nebylo tedy nebezpečí, že se s někým setká.

Taťana vyšla na balkon a volala ho. Zastiňujíc si oči rukou, dobrá ta žena pátrala zrakem po zahradě. Avšak ani zrakem, ani myšlénkou nedospěla druhého břehu a tak vrátila se domů. Veselý křik jeho dětí, hrajících si na balkoně, doléhal k sluchu důstojníkovu, avšak netkl se ho. Nepřemýšlel, čekal.

Konečně Sofie vyšla z lesa; někde na mýtině uvila si z kvítků věneček, který splýval na její ramena a ňadra; svoji volnou košili přidržovala lehce po levé straně, tak že viděti bylo její perleťovou pleť.

Kráčela zvolna, lehce se povznášejíc a zpívajíc polohlasem rolnickou píseň; měla plné ruce planého ovoce, které pojídala z dlouhé chvíle mezi každou slokou. Oči majíc skloněny k těmto lahůdkám, neviděla leč vysokou trávu, v které její nohy sotva otiskly svoji stopu.

Sestoupila právě až k hlinitému břehu a náhle se zachvěla; sedě ve své lávce, obrácen k ní, Luk Lukič ji očekával. Byl velmi bled a oči jeho svitily se jako oči vlka.

„Co zde děláte?“ pravila prudce Sofie.

Měla strach a snažila se opanovat se.

„Přišel jsem vás hledat,“ odpověděl směle.

Ačkoliv jí krev vstoupila do tváří, pohlédla naň vyzývavým zrakem.

„Kdo vám řekl, že jsem zde?“ pravila hrdým hlasem, celá se hněvem třesouc.

„Viděl jsem vás.“

Pohlédla naň upřeným zrakem: nezapomněla se ani na minutu.

„Proč jste přišel?“ pravila s tímtéž sebevědomím.

„Poněvadž . . .“ opravil se: „poněvadž je to nebezpečno a já nechci, abyste o totéž se znovu pokoušela.“

„Já nechci!“ — opakovala po něm ironicky Sofie. „Já nechci! Jste mým pánem?“

Neodpověděl.

„A jestliže chci já?“ pravila vzpřímivši hlavu.

Přimhouřila oči a její opovržlivý pohled jiskřil krutě skrze její řasy.

„Vy přece nemůžete chtíti to, co by vás mohlo uvést v nebezpečí,“ pravil Luk Lukič, měně náhle způsob řeči. „Pojďte, Sofie Savišno, vstupte do člunu, já vás převezu a pak půjdeme k nám na čaj; volali mne již. Pojďte!“

Pohlédla naň pozorně a shledala pod touto strojenou dobrosrdečností pohled vlka, který ji polekal.

„Ne,“ pravila, „nevstoupím do vašeho člunu. Odejděte, ať se mohu přebrodit.“

„Zůstanu,“ pravil on zatnuv zuby, „a vy musíte vstoupit!“

Pohlédla naň ještě jednou, pak pokrčila ramenoma a beze slova vkročila do vody, bez holí, úplně oblečena. Zatím, co uvolňoval vesla, byla již daleko; proud unášel barku; dříve, než byl s to ji říditi, sklouzla Sofie na hlubině a zmizela.

Luk Lukič s šíleným výkřikem uvolnil vesla, aby je mohl vnořiti do vody, avšak Sofie již objevila se nad hladinou a blížila se protějšímu břehu. Dosáhnuvši ho obrátila se k němu s týmž opovržlivým pohledem.

„Vy nechcete odejíti?“ pravila. „Nuže dobře, půjdu domů zmáčená.“

Stála zpříma ve vrboví; oděv její přilípl se na její tělo v obdivuhodných záhybech, její porouchaný věneček rozvonil se roně kol ní tisíce kapek.

„Sofie Savišno,“ pravil Luk Lukič vyskočiv na zem, „já vás miluji.“

„Vy mne milujete?“ opakovala s nevýslovným výrazem nudy. „Ah! můj Bože, to tak scházelo!“

„Sofie Savišno,“ opětoval nešťastník, „já vás miluji!“

„Vy, vy se nestydíte! Ženatý člověk!“

Luk Lukič se zarděl, jako by dostal políček.

„Odejděte,“ pravila dále, „je mi zima, nastydnu. Odejděte tedy!“

Dupla zlostí, voda rozstříkla se od ní na vše strany.

„Ženatý člověk! Má-li pak dobrý rozum!“ opakovala mladá dívka, jejíž zuby počaly drkotati. Zimou i hněvem bledla; oči zářily jí jako černé diamanty v této bledosti a na každé kadeři černých vlasů leskla se perla.

„Kdybych nebyl ženat, milovala byste mne?“ tázal se Luk Lukič, mávaje rukama v nervósním pohybu.

„Vás, ah! můj Bože!“

Dala se do smíchu, horečného, křečovitého smíchu.

„Avšak odejděte přece, nebo zavolám vaši ženu!“

Luk Lukič zbledl, pozdravil po vojensku a obrátil se na podpatku.

Provázela jej očima; vystoupil a zmizel. Ihned strhla ze sebe své mokré šaty, oblékla sukni a kabátec na své ledové tělo, shodila s nohou střevíce a dala se do běhu. Na vrchu stráně předhonila Luka Lukiče, který kráčel jako automat, jako omámen. Nevyměnili ni slova ni pohledu.

„Přines mi mé mokré šaty, nechala jsem je tam dole,“ pravila dívčině, která k ní přiběhla.

„Jak jdeš pozdě, Luku Lukiči!“ pravila Taťána, když její manžel vstoupil do jídelny, kde děti právě dojídaly svoji večeři. „Volala jsem tě; neslyšel jsi mne?“

„Slyšel,“ odvětil nepohlédnuv na ni.

Nalil si sklenici horkého čaje a postavil ji před sebe. Chvěl se rozčilením: zdálo se mu, že cítí na svém těle šaty Sofiiny.

„Kde jsi přece byl?“ pokračovala jeho žena; „vyhlížíš divně, jsi celý bled!“

Neodpověděl.

„Kde jsi přec byl?“ opakovala Taťána s naléhavostí manželky milující a milované.

„Na řece!“ zvolal silným hlasem. „A teď nechte mne na pokoji,“ připojil hrubě.

Děti se rozprchly jako vrabci, když uslyší ránu z pušky.

Taťána zůstala sama s manželem, hledíc naň se strachem a nedůvěrou. Jedl a pil nemluvě, maje hlubokou rýhu uprostřed čela mezi obočím.

„Svatá boží rodičko,“ pomyslila si náhle, „chraň nás od zlého! Vypadá jako tenkrát s tou černou klisnou.“

Luk Lukič nebyl více svým; jeho důstojná laskavost, jeho zvučný, poněkud hrozivý hlas, jeho stálé a často nevčasné míchání se do domácnosti, vše to zmizelo a jen zarputilé mlčel.

Taťána to vše nejprve nechápala. Kterak by mohla mysliti na nevěru po patnácti letech radosti a důvěry! Potom však náhle se jí vyjasnilo; pozorovala kol . . . Koho by mohl milovati, ne-li učitelku?

Miloval ji skutečně v divokém sobectví velikých vášní. Nevěděl ničeho o ní, ni o její rodině, ni o ničem, co by se jí týkalo. To bylo mu vše jedno! Toužil po ní tak, jako toužil po svém černém koni, a vida, že nemůže jí dosíci, soužil se v bezmocném hněvu. V některých okamžicích ji smrtelně nenáviděl a kdyby ji byl mohl rozdrtiti ranou své široké pěsti, byl by tak učinil se šílenou radostí.

Sofie na něho nemyslila.

Byla naň velmi rozezlena pro jeho šílený výbuch. Upoutána byvši po dva neb tři dny k lůžku zimnicí následkem své nerozvážlivosti, zuřila proti němu po celou dobu nucené zahálky. On nevděčil jí ono nejisté, ješitné uspokojení, které přináší často s sebou neopětovaná láska. Shledávala to hloupým, zcela jednoduše přijíti a říci: miluji vás!

Miluji vás! Pěkná vyhlídka! Co s láskou takového starého vojáka? — a ženatý člověk!

Když se uzdravila ze svého nastuzení, pozorovala, že její hněv se menší; byl ostatně k politování ten ubohý muž! Když byla mladou, milovala jednoho studenta, který toho ani netušil, a věděla, že to bolí, milovati toho, kdo námi opovrhuje.

Dvě neděle uplynuly od té doby, aniž se setkala s Lukem Lukičem; instinktivně vyhýbala se dlouhým, osamotnělým procházkám, vedena jsouc neurčitým tušením, že by mohla býti vyčíhána, pronásledována . . . Jednoho dne však přece nemohla se zdržeti.

Tam dole na lukách pleli len, věděla to a zmírala touhou súčastniti se této polní práce. Měšťanská dcera měla duši venkovanky.

„Pojďme, Fioklušo," pravila své malé služce, dívce sotva patnáctileté, „pojďme se podívat, jak plejou len!"

Šly obě bosy, jak bývá na vesnici zvykem: Fiokluša, hlavu nepokrytou, své plavé vlasy spletené v krátký cop, svázaný kouskem niti, nechávajíc jej hopkovati po hubených ramenech, podobala se domácímu skřítku; Sofie, kadeřavé vlasy pod širokým, slaměným kloboukem, veliká, silná, krásná jako Juno v květu svého panenství, — tak šly rovinou za prudkého vedra.

Po dlouhém odříkání se jaké to krásné odpoledne ve volném vzduchu! Slunce bylo již hodně nízko, když pomyslily na návrat. Pracovníci naložili poslední snopky lnu na vozy s tisícerou obezřelosti, aby ani zrnka zralého neztratili. Sofie zvedla ještě několik stonků lnu ozdobených lesknoucími se kuličkami a vracela se s Fioklušou potřásajíc jimi jako rolničkami. Zpívala národní píseň vyhazujíc do výše jemně nazelenalá semena: „Ah, lne, můj malý lne! vyrosti ke slunci a bude z tebe bílé plátno! . . ." Kráčely spěšně, neboť měly veliký hlad a dne bylo na mále; náhle, na rohu staré stodoly, přední to stráže vesnice, stín Luka Lukiče zastoupil jim cestu. Byl to v pravdě spíše stín než on sám, tak sestaral a změnil se!

(Pokračování.)

FEUILLETON.

O japonském umění.

Dle franštiny od *T. Dureta* vypráví *J. E.*

I.

V umění kresby a malířství Japonci s prvopočátku nic nového nevytvořili, nic nového nevynalezli, převzali vše od Číňanů, jejichž civilisace byla došla již největšího rozkvětu v době, kde Japonsko bylo v pouhých začátcích. V prostředcích práce, v počínání si v řemesle nestalo se žádné změny. V umění Čína byla pro Japonsko tím, čím kdysi Řecko bylo Římu, mistrem, vzorem, jehož napodobení jest s počátku hlavní snahou učně.

Ostatně Japonci nikdy nezapírali tuto svou odvislost od Číňanů; výtvory čínského umění, malby, práce z kovu a porculánu vždy mívaly čestné místo ve sbírkách i u kupců japonských. Tato velká úcta k Číně nepřipouštěla s počátku samostatného vývoje umění, a činnost japonských umělců obmezovala se na pouhé napodobování typů čínských, nejznamenitějších osobností z dějin a pověstí čínských, a když i někdy se vyskytne umělec, jenž líčí děje a typy japonské, tu alespoň sloh, způsob díla zůstává čínským. Tato doba odvislosti a imitace trvá asi až do druhé polovice osmnáctého století; není dobře možno s jistotou naznačiti dobu úplného vymanění se japonského umění z cizí poddanosti. Bezpochyby že dělo se to ponenáhlu; nejpatrněji jeví se tento převrat v době vzniku barevných tisků. Tyto barvotisky, v nichž Japonci prováděli pravé zázraky koloristické, tvoří vskutku jednu z nejzajímavějších stránek jejich umění. Jakkoli tento druh práce již i v Číně dávno pěstován byl, objevily se barvotisky v Japonsku teprv ku konci 18. stol.; od r. 1775 až do r. 1800 lze znamenati v tomto oboru značné pokroky, o nichž svědčí četné knihy obrázkové, uchované z této doby, jichž zvláště Britské museum chová několik velezajímavých. Nejen provedením, ale i předmětem svých obrazů jeví Japonsko v této době úplnou svou neodvislost vůči Číně, jsou to zejména vyobrazení výjevů z divadelních her i herců samých, kteří tvoří zvláštní, zajímavou a úplně originální stránku v umění japonském. Z této doby zachovala se nám mnohá jména[1] umělců více méně zručných; na př. Toyo-Fuza, jenž r. 1771 vydal celý svazek obrázkový; pak Yosuke-te-Harunakira, jehož vzácné dílo chová Britské museum, a který spolu s kreslířem Ottomaro jest jeden z nejslavnějších kreslířů své doby. Ale počátkem tohoto století objevilo se jméno umělce, který pro nás Evropany zdá se nejdůležitějším mezi všemi. Jest to kreslíř Hokusai, jehož díla jsou dosti četně zastoupena v Evropě. Ač zprávy o umělci samém jsou dosti chatrné, přece podařilo se dvěma Angličanům (Frederik Dickins a dr. Anderson), kteří po delší dobu v Japonsku žili, sesbírati dosti materiálu k bližšímu seznání tohoto zajímavého umělce. Hokusai se narodil roku 1760 v Yedu, v jedné z oněch klidných čtvrtí města, kde milo jest se procházeti v sadech bujné zeleni, mezi kvetoucími kameliemi. Jeho otec byl hotovitelem kovových zrcadel. Mladý Hokusai záhy byl dán do učení k umělci, té doby dosti váženému, jménem Shiun-sui-Hatsukava. Zdá se, že v první polovici svého žití Hokusai valně nevynikal nad své soudobníky; teprv později, když založil jakousi školu průmyslového umění, dovedl si připoutati valné množství žáků. By zásobil toto četné žactvo náležitými vzory a předlohami, vydal roku 1810 první svazek svého velkého díla, zvaného „Mangua". Slovo to znamená v naší řeči asi tolik, co „rychlé náčrtky". Uveřejněním této knihy dobyl si předního místa mezi umělci svého věku, ano i intelligence japonská, spisovatelé i herci, unaveni jednotvárností staré školy čínské, uznali jej za zakladatele směru nového. Zdá se že Hokusai se těšil neobyčejnému zdraví a dlouhému věku, neboť v předmluvě knihy, vydané když mu bylo osmdesáte let, se praví, že doposud má dobrý zrak a čile kreslí bez brejlí. Zemřel v Yedu ve stáří 89 let. Ostatně Hokusai není pravé a jediné jméno tohoto umělce. Jmenoval se vlastně Hachiyemon Miurajo. Zdá se, že často změnil své jméno, tak jest zjištěno, že dříve, než přijal jméno Hokusai, nazýval se postupně Sori, Suto a Ta-

*

mein. Jelikož příjmení Hokusai podržel nejdéle, bylo jak v Japonsku, tak i v Evropě přijato definitivně k naznačení jeho osobnosti. Ještě krátce před svou smrtí změnil své příjmení, přijav jméno Wi-itsu. Jest pochopitelno, jaké nesnáze tyto časté změny jména působí těm, jimž jde o to, sestaviti úplný seznam prací umělcových, a to tím více, ježto Hokusai byl umělcem velice pilným. Hlavní jeho díla ale pocházejí z druhé polovice jeho žití; když vydal velké dílo své, zmíněnou již „Mangun“ čítal již 50 let. První svazek tohoto objemného díla (skládá se totiž ze 14 svazků) podává předně nejhlavnější osobnosti legendy buddhistické, pak slavné hrdiny a vojevůdce z dějin čínských, po té následuje Japonsko: mniši, kněží, velmožové, mužové a ženy, řemeslníci a dělníci, zobrazení při různém svém zaměstnání. Dále, přecházeje k živočichům, umělec nám předvádí čtyřnožce, ptáky, ryby, měkkýše; konečně rostliny, květy, a k závěrku předměty všeho druhu, jako lodi, domy, všeliké budovy, skály atd., dle toho možno říci, že první svazek Manguy podává povšechný náčrtek veškerého viditelného světa japonského. Osoby a předměty zobrazeny jsou zvýší jen asi tři neb čtyř centim., a nahodile načrtnuty shora dolů po celé stránce, bez půdy pod nohama, bez pozadí; ale jsou vesměs nakresleny s takovou jistotou, pohyb každé osoby jest tak přirozený, patřící k dotčenému zaměstnání, že vidíš je se pohybovati, cítiš jejich život. Tento první díl „Manguy“ jeví také onu komiku, ten humor, ten cit pro sprým a vtip, jež jsou znaky výhradně japonskými. Tento svazek, tvořící jakýsi celek v sobě uzavřený, nevyžadoval pokračování; ale umělec nepochybně povzbuzen úspěchem, s nímž se potkal, uveřejnil od r. 1810 až do r. 1840 ještě dalších 13 svazků, v nichž z větší části se opakují předměty z prvého, ovšem že pozměněné a rozšířené: tak na př. svazek 9. obsahuje větší komposice, které dlužno čítati mezi nejzdařilejší práce umělcovy. Mimo toto dílo uveřejnil Hokusai ještě značný počet jiných prací, buď svázaných ve zvláštních knihách bez textu, co předlohy neb prostě obrázkové knihy; neb také illustrace k oblíbeným knihám, hlavně románům. Leč původních kreseb Hokusaiových se zachovalo velmi po skrovnu, pracovalť totiž hlavně jen pro ryjce, za účelem reprodukce; japonský kreslíř nakreslí práci svou na zcela jemný papír, který, připevněn byv na desku dřevěnou, mezi prací ryjeckou úplně se zničí; ostatně Britské museum přes to chová co velkou zvláštnost pět malých výkresů původních. Dle úsudku znalců jest Hokusai největším umělcem Japonska; náleží v malý počet oněch mužů, kteří dovedou dáti zvláštní ráz všemu, čehokoli se dotknou. Chceme-li však porovnati Hokusaie s našimi umělci evropskými, pak nelze jej vřaditi mezi malíře, dlužno jej posouditi jen co kreslíře, a tu ovšem obstojí porovnání s kterýmkoli umělcem, ano i mezi nejprednějšími by dílo jeho vynikalo. I co krajinář honosí se Hokusai podobnými přednostmi jako co kreslíř figurální. Jeho krajiny, sloučené z pozorování přírody i z výtvorů bujné fantasie, jsou plny poesie, hloubky a svěžesti. Ale přes všecky tyto vynikající vlastnosti nebyl tento muž ve své vlasti náležitě oceněn. Nepatřil k oné sektě umělců, která, pěstujíc starý směr školy čínské, výhradně si osvojovala právo tak zvaného „velkého umění“. Pocházeje z lidu a hledě si přede vším své výživy, kráčel s počátku tiše svou poutí pozemskou jako pilný dělník, pozoroval bedlivě a kreslil se zálibou výjevy ze všedního žití jej obklopujícího, čímž ovšem se mu dostalo jakéhosi podřízeného místa v tehdejším světě uměleckém. Když i na sklonku žití dovedl shromážditi kol sebe velký počet žáků, když i měl velký vliv na umělecký ruch a vzbudil obdiv některých kruhů společenských, přece jen činnost jeho zůstala obmezenou na nižší třídu lidu a nevnikla ani mezi aristokraty, ani ke dvoru. Teprv když úsudek evropský v něm schválil předního umělce jeho národa, pak teprv Japonsko dovedlo jej oceniti a vřadilo jej mezi vynikající muže své.

Národní divadlo. (Jeřábkův: „*Služebník svého pána.*“ — Fr. ze Schönthanů: „*Cornelius Voss*“. Veselohra o čtyřech jednáních.)

Jeřábkův „Služebník“ jest jeden z těch nemnohých českých kusů, k nimž může se vždycky bezpečně sáhnouti. Otázka dělnická, tvořící jaksi jeho základ, jest pořád stejně zajímavá, a forma, v jaké zde jest provedena, jest při svojí efektnosti docela solidní a v pravdě umělecká. A tak může se „Služebník svého pána“ vždycky po čase zase viděti. Když se minulý týden u nás dával, přijat byl živě, jako nějaká novinka. Hlavní úlohy byly v starém výborném obsazení: Dornenkron (p. Šmaha), Budil (p. Slukov), jeho žena (pí. Sklenářová). — Schönthanův „Cornelius Voss“ jest práce lehounká a dosti veselá, která toho, kdo nečiní velkých požadavků, dosti baviti dovede. Naproti jiným věcem Schönthanovým jest o něco jemnější, ale má stejnou s nimi vadu, že mezi absolutní hlouposti mísí se pojednou živly sentimentální, jako zde zejména na konci. Látka naší novinky jest asi ta: Vévoda z Falkenburku uloží svému dvornímu radovi hraběti Pernwaldovi, aby mu vyhledal a přivedl jeho synovce prince Curta, s kterým se před lety pro jeho příliš veselé kousky rozešel. Hrabě Pernwald jest figura, jejíž vzor nám jest dobře známý z „Vyslancova tajemníka“, starý to úředník, který by rád byl velikým diplomatem, jemuž ale chybí k tomu potřebný talent. A tak stýká se hrabě s princem každý den v domě své sestřenky baronky z Feldheimu a nemá ani tušení, že je tak blízko toho, jejž hledá; neboť princ vydává se za malíře Vossa. Pak se dokonce princ zamiluje do jeho dcerušky, vše zrovna před jeho očima, ale hrabě nevidí ničeho. Konečně přijede sám vévoda, věc propukne, ale skončí všeobecným smířením. Hrálo se velmi dobře. Hlavní úlohy měli: sl. Danzerová (baronka), sl. Dumková (dcera hraběte Pernwalda), p. Seifert (princ), p. Sedláček (přihlouplý mladík, v německých komediích dosti běžný), a p. Šamberk, který jakožto hrabě Pernwald, byl nejenom hodně veselá, ale také trefná figura. — Divadlo bylo vyprodáno a smíchu bylo až na zbyt. *B. F.*

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra" budtež adresovány: časopis „Lumír", Praha Samova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20 každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII 20. března 1889 ČÍSLO 9.

Neznaboh.

Z „Obrázků z lidu". Napsal *Otakar Červinka*

Byl parný den srpnový.

Pod žárem slunce zdála se dřímati širá pláň; jen chvílemi pozdvihly se vlnky obilí dechem lehkého vánku teplého větru, aby opět tak brzo ulehly. Vše mělo v jisté vzdálenosti nejasné obrysy; žita byla již dílem sklizena, dílem ležela skosena; některá však skláněla posud klasy žloutnoucí k vyprahlé zemi. Sytá zeleň jetelů, pokrytá místy inkarnátem, střídala se s pruhy pšeničnými na řadách ležícími, jejichž žluť více do červena přecházela; semo tamo bylo viděť mandele neodvezeného obilí; též bledé lány ječmene a zelenavé pruhy ovsa bylo lze snadno rozeznati. Řepniště pouze svou tmavou zelení se vyznamenávala; ale též široké, šťavnaté lupeny řípy vedrem zemdlené visely dolů svadlé.

Byla to žírná, otevřená, mírně zvlněná krajina, která se místy rovinou zdála. Byly toho příčinou vrstvy zemské, náležející křídovému útvaru severočeskému, nejvíce vodorovně položené a jen místy zborcené neb hlubokými doly rozryté.

Pouze na obzoru temněly se místy borové lesy; za nimi pak v třesoucích se tepelných vlnkách vzduchu šedaly se jednotlivé vrcholy známých homolí českého středohoří; ale zdálo se, jako by se též ukrývaly před vedrem slunce a krčily do roviny. Na vyšším vrchole Bezděze k severu ležícím matně se bělaly slavné zříceniny hradu.

Obrysy Ještěda, trochu v pravo od Bezděze, vyhlížely za borem „Hlubokou", a vzdušné kontury Krkonošů jako fata morgana vznášely se na severovýchodu, vdechnuty jemně, něžně, jako pomíjející sen mladosti, jako pohádka z tisíce a jedné noci.

Blíže obzoru, kde lesů nebylo — k západu, jihu a východu bělely se vížky kostelní a osady, ukryté v zeleni zahrad; zdály se dřímati polední spánek.

Tepelné vrstvy spodního vzduchu vlnily se jako čistá voda na obzoru a lámaly předměty, jichž se dotýkaly, tak že vížky kostelní a zahrady něco přes půl hodiny vzdáleném Vtelně jako nad vodou vznášeti se zdály.

Bylo téměř úplné ticho. Ani človíčka nebylo daleko široko viděti; patrně se sílili pilní pracovníci při obědě k odpolední namáhavé práci ve žních

Pouze odněkud vysoko ze vzduchu zazníval jakýsi stálý, jednozvuký bzukot uspávající — jako jednotvárný tón struny někde vysoko na nebi zavěšené a přerývaný někdy jasnějším zazvučením; byly to společnosti zvláštní odrůdy much, vysoko ve vzduchu se vznášející, které tento bzukot vydávaly.

Časem z jetele zaznělo volání křepelky neb koroptví, ale záhy zase umlkalo jako pod tíhou vedra poledního, vrány přelétaly časem líně, bez hlasu a zapadaly do borů nebo do řepnišť, kde bystře a vážně kráčejíce po řádcích, zvláštním, jim vrozeným pudem nalézaly nemocnou řepu, z pod které, vytrhnuvše ji silnými, rovnými zobany svými, vytahovaly obratně ponravy chroustů, kořínky její užírající. Pouze jedinou živější změnu v oblasti vzduchové tvořily v obzoru neobsáhlém hejna špačků, vířící v rozličných skupinách vzduchem. Tu se vznesli zvonovitě do výše, tu opět padali níže k zemi, aneb v podobě obrovského prstenu se rozlétli, aby se opět na to shlukli a do výše jako beztvárné mračno vznesli: příčinou pohybů těch zajímavých byl krahuj, vysoko nad nimi kroužící. Úlohou špačků bylo, dostati se nad krahuje; běda jim, nepodařilo-li se jim to; neboť s jistotou vyhlédl si bystrozraký, mrštný dravec nešťastnou oběť z houfu pod ním kroužícího.

A nade vším tím, nad celou tou smavou krajinou, krásné líci podobnou, klenul se temnomodrý, neobsáhlý blankyt, jen při obzoru něco bledší neb lehkými parami zastřený, které místy v temnější stíny ocelové barvy přecházely. A s něho sálalo ohnivé slunce žhavé paprsky na vyprahlou, žíznící zemi.

V malém hájku, prorytém hlubokými roklemi, zastavili se ve stínu březového a smrkového mlází dva mužové, doprovázeni pěkným, velkým a silným, černobílým loveckým psem.

Oba měli převěšené brašny lovecké a v rukou dvouhlavňové brokovnice. Odloživše zbraně, shodili lovecké brašny s plecí a na nich zavěšenou zvěř — as tucet to koroptví, a usadili se, vlastně převalili se únavou ve stíny mladých bříz do trávy. U nohou se jim uvelebil černobílý stavěcí pes „Orkán" silně dýchaje a vyplazuje jazyk, s přívětivou, spokojenou tváří, což u něho bývalo velkou vzácností.

Měl bych ti věnovat zvláštní kapitolu, statečný, neohrožený „Orkáne". Zde však bych snad jen unavoval, kdybych se zmínil o hrdinských tvých činech a neméně

hrdinské, předčasné smrti a proto vrátím se k oběma lovcům.

Vyšli, aby odstřelili na hranici ranné hejno mladých koroptví, „vidláčků“, které později, až by „zlaté ocásky“ dostaly, t. j. dorostlé a přepeřené byly (aneb, jak u nás místy říkají „vyštudírované byly“), nebylo by možná dostat. V nepřehledném poli mladého jetele bylo za vedra poledního snadno „vybírat“ jednu po druhé: nezapadaly daleko a držely. Tak se oběma lovcům podařilo v poměrně krátké době úloze své dostáti a nyní si dopřáli ve stínu zaslouženého odpočinku, očekávajíce, až se ochladí, aby se domů odebrali.

Mladší z nich, as 28letý muž, zapáliv doutník a položiv pod hlavu brašnu loveckou, pohlížel snivě do neobsáhlého blankytu nad sebou, aneb na obzor, kde se ponenáhlu chmury shromažďovaly.

Starší lovec „speřoval“ do páru zastřelené koroptve.

Tento starší lovec zasluhoval trochu více pozornosti. Byl to muž blížící se již sedmdesátce. Ale suchá, vysoká postava jeho byla posud plna síly. Měl tvář mírně oválnou, ale suchou a hranatou; nos dlouhý, ostrý a špičatý, čelo vysoké, trochu zpět ustupující, oči velké, hnědé, směle se jiskřící, což vše mu skoro podobu dravého ptáka sokola dodávalo, tak že jeho společník ho rád někdy žertovně „dravým ptákem“ nazýval, čemuž se šedivý lovec, nakrucuje si kníry, spokojeně usmíval. Lícní kosti byly trochu vyčnívající, mohutné sivé kníry přikrývaly ústa a míval zvyk, mluvil-li v rozčilení, stále je hrýzti. Bradu měl špičatou, povysedlou.

Sporé, šedé vlasy pokrýval myslivecký širák. Na sobě měl šerou, mysliveckou halenu, šeré, plátěné spodky a vysoké boty.

Byl výtečným střelcem vzdor své trochu staromódní, neúhledné dvojce na „tři západy“ a neúnavným lovcem. K výpravě lovecké našel's ho vždy pohotově. Vzdor svému stáři byl po celý den na nohou a vláčel se s těžkou svou puškou neb se zastřelenou zvěří neunavně v parnu, dešti neb ve sněhu. Byl vášnivým lovcem. Typ jeho připomínal některé typy jihoslovanské.

„Tuhle koroptev abych mezi ostatní nedával; je stará a k tomu rozstřelená, pro tabuli se nehodí.“

Společník jeho obrátil k němu trochu hlavu a odvětil, popatřiv nedbale na koroptev:

„Ah to je ta, co jsem s počátku zastřelil — vylítla blízko —“

„Vždycky říkávám, abyste nepospíchal a nechal koroptev odlétnout,“ — řekl starý s úsměvem.

„Co chcete, byla na mušce a prst na spoušti, a mimo to jsem viděl, že na ni sám míříte —“

„To je to — bál jste se, že ji odstřelím —“

„Ostatně“ — končil mladší — „byla to stará; nebyli bychom tak snadno mladé dostali, kdybych ji byl neodstřelil. Vezměte si ji domů — dobrá z ní polévka —“

Starý lovec byl s prací svou hotov; koroptve byly speřeny.

„A nyní abychom šli; již se ochladilo, přijde brzy bouře.“

„Hezky se to zde leží,“ odvětil mladý muž, „a nechce se mi ještě vstávat; ale konečně máte pravdu, mám doma mnoho práce —“

„Nemohu pochopit to stálé hledění do těch knížek,“ řekl s úsměvem staroch „Kazí to zrak a divno mi, že ještě jste si oči nezkazil, že tak dobře střílíte; mnohdy jda z noční hlídky domů, vídám v 11 neb 12 hodin a později s půlnocí světlo ve vašich oknech.“

„Díky bohu —“ odvětil mladý muž, zrak mi posud slouží; „co chcete můj drahý — musí tak být —“

„Snad máte pravdu. Ale ubírá to radosti života. Co do toho? To je lépe s puškou v ruce aneb v kole s děvčaty. Ale ty jako by pro vás nebyly na světě —“

„Aj starý, musíval jste bývat za mláda veselým brachem —“

„A posud!“ dodal stařec s jakýmsi nádechem hrdosti, kroutě a hryže sivé kníry. „Posud mnohého mladíka přeskočím, nebo v tanci přetančím, ač mi táhne sedmý křížek na záda.“

„Ba ano,“ dodal se smíchem jeho společník; „letos v masopustě, když jsem vás hledal — bylo to tehdy nutné. Vy jste přišel od zemřelého syna z C . . . a vyprávěl jste mi o něm se slzami v očích. A na to jste tančil o muzice v neděli celé odpůldne a celou noc a druhý den do samého poledne; v pondělí přijdu do hostince k obědu a ptám se po vás. Prý právě přestal tančit a odešel: řekl bych vám něco, ač jsem proti vám mladíček, ale po pohřbu syna — to není hezké —“

„Inu“ — řekl jaksi v rozpacích staroch, hryže knír, „to tak u nás zvykem — to ze zármutku,“ a mávnul rukou; oči jeho se podivně leskly. „Kdybychom my chudí lidé zármutku se poddali — kam by to vedlo? Jen to mě drží, že jsem vesel; beztoho to není nic platné —“

Nastalo pomlčení.

„Býval jsem takovým vždy,“ počal starý lovec po malém pomlčení. „Míval jsem statek u Cetna, ale flinta mne zavedla.“

„A karty,“ — řekl opět s úsměvem mladík, patrně s ním důvěrně známý, neboť stařec mnohdy nerozuměl žertu.

„Ano karty. Kníže mne měl rád. Nebylo nade mne v lovu, byla to vášeň. Ano, a večer, sedí-li sousedé po lovu pohromadě, slovo dá slovo; tančit se vždy nemůže, rozprávka někdy vázne a tu se sáhne ku kartám. Časem se to stane zvykem. To mne zavedlo; ale co platno. Prodal jsem knížeti statek, a on mi za to dal pár akcií na cukrovar. Stal jsem se, víte, jaksi jeho společníkem; byl jsem polou pánem, polou služebníkem. Cukrovar padnul, kníže s ním a nyní je kníže někde v cizí zemi. Akcie neplatí; dával jsem je jednou o posvícení flašinetáři za písničku, a on je nechtěl. Vzal raději kus chleba. Za to mi slíbil kníže do smrti zdejší hájemství. Zůstala mi jen má flinta, stará žena churavá a půl tuctu dětí; a tak jsem živ — děti jsou již z větší části zaopatřeny; některé dobře — jen nejmladší dvě ne — ale i ony najdou chleba; a já se budu vláčet s flintou snad až do smrti —“

„Ale to nebylo přece hezké, že jste tehdy tančil, když vám nejstarší syn Josef zemřel —“

„Co platno — jsme jen jednou živi. Vše vezme jednou beztoho na vždy konec —“

„Jak to myslíte?“ otázal se mladík, názorem jeho překvapen. „Což nevěříte, že jest život po smrti?“

„Nevěřím; to jen tak vymyslili kněží.“

„Ale náš duch?“

„Duchů ještě nikdo neviděl. Jsem stár a toulával jsem se ve dne v noci v lesích a po polích a nikdy jsem

ducha neviděl. Jedinkrát se mi v živobytí něco přihodilo, co si neumím vysvětlit. Jezdil jsem v mládí do Prahy s knížetem. Měli jsme koně jako vítr, za čtyři hodiny jsme bývali v Praze. Jednou jsme také v noci do Prahy přijeli. Obslouživ koně a povečeřev, chystal jsem se v maštali na dřevěné posteli ku spaní. Byl jsem unaven jen což a dřímal jsem brzy. V tom cítím, že někdo béře za konec houně u nohou, kterou jsem byl přikryt. Myslil jsem, že snad někdo ze mne žerty si tropí, a držím houni pevněji. Počnu zase dřímat. Za chvíli ale zase něco za houni béře a táhne ji se mne; až ji to stáhlo. Vzchopím se. Ve stáji bylo ticho, ani živé duše mimo koně. Houně ležela na zemi. Vstanu a přikryji se znova. Myslil jsem, že se mi to zdálo a že se mne houně sama spadla. Snažím se usnout. Sotva však chvíli tiše ležím, opět něco se mne houni stahuje a již je houně zase na zemi. Obešel mne mráz, vzdor tomu, že bylo v maštali teplo. Vyskočil jsem. ‚Je zde někdo?‘ Žádná odpověď. Světlo v lampě hořelo polozatažené. Já prohledal celou maštal, podíval se pod postel, ale nikde nic; nevím, co mne tehdy tak postrašilo; ale nemohl jsem více usnout —“

„Vždyť duchové nemají ruce —“

„Já to jen tak vypravuji; nevím, co to bylo. Nikdy jsem jinak nic neviděl. Slýchával jsem sice od dětství povídačky, že se tu a tam nebožtík zjevil, že obchází: ale vždy se to nějak vysvětlilo. Pro to však přece v žádné duchy nevěřím. Jednou též jsem šel pozdě v noci s veselou společností loveckou k domovu. Pili jsme trochu dlouho v hospodě, ale šli jsme pevně a střízlivé; bylo to pozdě na podzim a měsíc byl pod mrakem. Jdeme řadou za sebou pěšinou podle cesty. Bylo nás as čtyři nebo pět ze S... Tu naši psi začali vrčet a k nám se tlačit — a hle! kde se vzal, tu se vzal — po druhé straně cesty běží zároveň s námi velký černý pes — aneb nějaké jiné zvíře jemu podobné, zároveň s námi. Zdál se nám velký jako tele; psi vyli a vrčeli a bázlivě se k nám tlačili. Moji společníci to také viděli, ale žádný leknutím nevěděl, co dělat.“

„Proč jste na to nevystřelili?“ tázal se mladík.

„Ani nám to nenapadlo, a pak jsme neměli ani nabito; bývalo zvykem po honě vystřelovat pušky. Tu jeden z nás, tuším statkář K. ze S., zvolal ztichа: ‚Vidíte ho? To je ten pes, co tu o půlnoci hlídá poklad.‘ A pokřižovav se, běžel cestou klusem. My za ním, já s ostatními. Naši psi s námi, a ta noční obluda nám stále k levé ruce držela stejný s námi krok. Teprve u vsi to zmizelo. Ale možná, že se nám to jen zdálo — ač jsem to viděl na své oči vlastní.“

„Bůh je prý též pouhý duch“ — řekl společník jeho jako pro sebe.

„Není žádného boha. Kdyby byl, nedály by se takové nespravedlnosti; nemohl by se na to dívat. Jako se mnou. Což jest to maličkost, že může někdo připravit tak člověka, který mu celé jmění svěří a poctivě mu slouží, s četnou rodinou — o všecko? Na zemi není spravedlnosti — a jinde též ne.“

„Ale chodíváte přece do kostela, vídám vás —“

„To jen tak ze zvyku —“

„Jak můžete jen tak mluvit,“ pravil mladík poněkud horlivě. „Kdyby nebyl pořádek věčný ve všem, myslíte, že by mohl ten celý svět obstát? Je to pro nás lidi ovšem tajemstvím, proč se to vše tak na světě děje: ale věřte, nic se neděje bez příčiny a všechno je řízeno vůlí vyšší, nám neznámou, nevystihlou, a všechno povede jednou k spravedlivému vyrovnání křivd a nespravedlností tohoto světa —“

Starý lovec potřásl hlavou.

„Snad máte pravdu; ale nemohu to vše v hlavě dohromady srovnat. No, nechme toho. Pravdy neznáme žádny. O tom se jednou přesvědčíme všichni, kdo pravdu měl a kdo ne. Byl jsem vždy živ jako muž poctivý a chci tak zemříti: ale odplaty za to žádné nečekám. A konečně smrt — mluvíte o vyrovnání křivd a nespravedlností? Ano! Smrt je jedinou spravedlností — ta srovná boháče s chudým, šťastného s nešťastným —“

Po delším mlčení dodal:

„Bude čas, abychom šli, než zmokneme.“

Vskutku; západ se zatáhl šedivou clonou, ze které chvílemi přerývané hluboké rachotící zvuky se nesly, jako když těžký vůz po kamení zarachotí a náhle se zastaví. Mouchy, dříve vysoko ve vzduchu bzučící, usedly nízko k zemi na větve bříz. Vlaštovky osamělé se nesly za nimi, létajíce při zemi. Bylo mrtvo. Mladík chvíli naslouchal tomuto tichu. Na to zvedli zvěř a odebrali se k domovu. Orkán vesele před nimi běžel. Kontury Bezděze nejasně na šedém obzoru se rysovaly; prach na cestách se zdvihal; na polích úprkem pracovali a obilí sváželi. Černé pruhy spojovaly na západ mračna se zemí. Byl to vzdálený déšť. —

„Pospěšme, ať nezmokneme,“ pravil starý lovec.

Sotva domů došli, vypukla bouře.

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Níž hlava klesala jí, níž a níž,
a slunce nořilo se hloub a hloub
do svého hrobu, návrat slibujíc...
Tma byla už a sladká dřímota
nad Piou skláněla se — náhle zvuk
tak strašlivý však zazněl chodbami,
že Pia střásla jí a s výkřikem
že vyskočila... Napínala sluch
a oči vytřeštěné hledaly
v tmě neznámého cos a hrozného,
a vlasy ježily se na hlavě...

Skřek zazněl znova, ještě hroznější,
a zase skřek a zase, zas a zas.

*

ton hrůzou celý dům byl naplněn,
a Pia poznavši v těch výkřicích
přes nepřirozené jich zbarvení
hlas chůvy své, se vrhla šíleně
na dveře, které kruté jako vše
v tom domě zakletém, se chmuřily,
však povoliti nijak nechtěly
těm bílým, slabým rukám, bušícím
na temnou, němou jejich nehybnost.

Však náhle povolily, rozlétly
se do kořán a světlo pochodní
síň plnilo a oslepovalo
na chvilku Piu; Nello před ní stál,
tvář jeho byla zlá jak satana.
Dva pochopové vlekli za sebou
za ruce oběť poloubitou
a omráčenou nyní bolestí.
Když pustili ji, jako mrtvá věc
na zemi padla. Chvíli hluboké
po hrozném křiku ticho zavládlo.
a Pia jako v divé horečce
svůj mozek v hlavě vířit cítila
a oči její, obráceny v sloup,
se tázaly, co to vše znamená.

Tu Nello za ruku ji prudce jal
a zahřměl: „Bídná ženo nevěrná,
ten samý los, co Lapu, chůvu tvou
a spoluvinnici, teď čeká tě!
Ty slyšela's, jak kat můj v mučírně
ji polechtal? Hlasitě, na mou čest,
to pověděla domu celému!
Už vyznala, že úkol hrála svůj
v tvé cizoložné frašce, nevěstko!
Na kolena a jméno jeho rci!“

A trhl ji, chtěl v prach ji povalit,
však náhle byla Pia silnou tak,
že pevně stála. Bledá, vysoká
a chladná teď ho chvíli měřila
bez bázně zrakem opovržlivým
a pravila: „Krvavá urážka,
již potřísnil jste Tolomeů znak
tak bezeskvrný posud, žádá mstu!
Já stejnou urážkou vám odpovím:
Jste sketa, pane Nello z Pietry!
Jste sketa, ano! Neboť bál jste se
mě ve Sieně soudit, rytířství
kde bují květ! Tam Tolomeů dceř
by na sta byla našla mstitelů,
a protož vy, co bídný zbabělec,
jste zavlekl mě lstivě do bařin!
Na přímé slovo přímou odpověď
bych byla dala, v nebi ví to Bůh,
teď ale mlčet budu, vězte to.
Nuž, ať mě tedy mučí ten váš kat,
jest menší hanba jeho dotknutí
než spolek s vámi.“

Nello sebou trh',
pak řekl krátce: „Odpovězte mi,
kdo jest váš milenec?“

Však nehleděl
jí přímo v tvář. Když stále mlčela,
kýv' pochopům. „Nuž,“ řekl, „mučte ji.“
Však žádný z nich se nehnul. Zarděl se
a vzkřikl znova: „Zdá se, hluši jste?“

A Pia blíže učinila krok,
kde kati stáli, oni couvli však.
V tom pohnula se Lapa, zbuzena
jak ze sna, chvíli ohlížela se,
pak spatříc Piu, hořce zalkala:
„Ó dcero moje, ó jsem zničena!
Jest po mně veta! Údy zlámané
a rozdrolené, dech už držeti
mi nedovedou. Pio, umírám!
Však dříve řekni, že mi odpouštíš!
Bůh tresce mě, že jsem tě sváděla...
Ty čistá jsi! Ó všickni slyšte mě!
Vše, co jsem řekla, lží jest nesmírnou,
jen mukou vynucenou, ukrutnou!
Ó, Pio, Pio, odpusť, odpusť mi.“

A Pia sklonila se plačíc k ní
a zašeptala: „Lapo, na mně jest,
bych prosila tě o prominutí!
ty za mě trpíš...“

„Dost už,“ Nello řek',
„těch lstivých slz a lživých vytáček!
Do mučírny zas Lapu zavlečte!
Až jméno jeho řekne, pusťte ji.“

Tu vzkřikla Lapa jako šílená:
„Ne, zarduste mě, nemučte mě však?
Já povím vše, ó milost, útrpnost!“

A Pia k ní se vrhla, volajíc:
„Ó dopřejte jí v míru zemříti!
Což mne, můj pane, v rukou nemáte?
Mne tažte se, ne jí.“

Však Nello řek':
„Vy příliš mlčet, paní, umíte,
a proto mučiti dám znovu ji.“

Tu vzkřikla Lapa: „Raděj v peklo chci,
než jednou ještě muka snášeti,
nuž, tedy věz, ty kate proklatý,
že Sandro Ghizi sokem jesti tvým!“

Vzkřik' Nello jásavě, a zdrcena
si Pia v smutku zahalila tvář,
jí k nohám ale Lapa padla zas'
a děla líbajíc jí roucha lem:
„Ó, Pio, nyní vím, že prominout
mi nemůžeš už... Bůh mě zatratiž...
Jest Jidáš bratrem mým... já nemohla
však jinak... věř...“
a dech se krátil jí.

A Pia opět k ní se sklonila,
a polibek jí vdechla na čelo

a řekla: „Odpusť ti tvou křehkost Bůh,
tvá vůle dobrá byla, tělo však,
ach, slabé jen . . .“

A Nello rozkaz dal:
„Už vezměte ji, usmrťte ji však,
jest svědkem hanby mé, to dostačí,
by odsouzena, smrti propadla.
Smrt provazem je rychlá. Pospěšte.“

Však Lapa držela se paní své
a zuby cenila, když blížili
se pochopové, hrůza velká šla
ji ze zraků, a velký majestát
šel z bledé Pie lepé postavy,
jež jako anděl chůvu chránila,
a kati neměli dost odvahy,
by ruce vznesly na ten světlý zjev.
Tu rozzloben sám Nello přistoupil
a sáhl na ni. Lapa pustila
svou paní náhle, síly sebrala
a vzpřímila se: „Sketo!“ zvolala
a v tvář mu plvla, k zemi klesla pak
a byla mrtva. Strach ji usmrtil
a bolest nad tou Piou zrazenou . . .

Bled Nello stál a tvář si utíral
a sklonil hlavu, neboť Piin zrak
mu zřejmě říci zdál se: „Nesetřeš
tu skvrnu ponížení nikdy víc,
neb stalo se ti, jak jsi zasloužil.“

A stud mu čelo pokryl ruměncem,
a nenáviděl Piu smrtelně.
Šel z komnaty a kati za ním šli
jak jeho psi, a sama zůstala
teď Pia nad mrtvolou plačící. —

(Pokračování.)

Nitro země.

Pozorování, domněnky a fantasie vědecké sestavil *Boh. Bauše.*

— ten hrůzný dol se v takém zatřás chvitu
že zdálo se mi jak by vesmír vznítil,
se láskou, v kterémž, jak báj praví, citu
svět často v chaos zvrácen, jak ji cítil:
a tenkrát rovněž hřbet té staré skály
jak zde i jinde v ruinu se zřítil — —
Danteova „Pekla“ zpěv XII.

Jen malý proužek povrchu zemského jest jevištěm veškerého života organického a rozvoje: my sami do výše nemůžeme pro řídký vzduch, a do nitra země má vnikání nemenších obtíží. Co přístupno tedy přímému pozorování, jest pranepatrná část kůry zemské. Smělý duch lidský proniká ovšem tyto meze do dálky i do hloubky veden jednak neodolatelnou touhou po vědění, jednak mocnější snad ještě touhou, zmocniti se pokladů, které kryje lůno země. Veliké pravdy poznané vnikají jen pozvolna do lidstva, měníce ovšem důkladně celý názor světa. Jak dlouho jen trvalo, nežli lidstvo uvyklo názoru Koperníkovu, že naše malá země není středem všehomíra, nýbrž jen práškem, na nějž ostatní tělesa kosmická účinkují mocné zpět, vykazujíce mu dráhu a působíce na vzájem na sebe dle zákona všeobecné tíže!

A když poznána podoba země a změřen povrch zemský, přikročeno k úkolu zdánlivě nemožnému — zvážiti celou zemi a určiti hustotu její.

Method užito různých, od *Huttona* a *Maskalynea* ve Skotsku v letech 1774—1776, až po *Cavendishe* a *Cornua*, ale výsledky se zdařily, byť i na vlas se neshodovaly.

Dnes můžeme říci, že celá zeměkoule as 5·56kráte jest těžší nežli stejný objem chemicky čisté vody, a výsledek tento leccos nechává nás tušiti o nitru země; poučujeť nás, že mezi korou a jádrem jest hmotný rozdíl.

Vnikajíce při vrtání studnic, děr, v dolech a v tunelech do země, setkáváme se stále jen s kamenim buď usazenin průměrné váhy 2·6, se žulou hutnosti 2·7, neb čedičem třikráte vody těžším. Blíže k jádru musí se tedy nalezati hmoty těžší, hutnosti as železa. Avšak tu dotýkáme se již pole domněnek, o němž níže.

Do hloubky přibývá teploty; toť zkušenost stará, ač teprv koncem předešlého a počátkem nynějšího století výjev ten byl přesně zkoumán a vědecky pozorován.

Nejvyšší vrstvy země mají teplotu jen na teplotě ovzduší závislou, v zimě jsou studené, v létě teplé. Ale vnikajíce do hloubky, dostihneme záhy vrstvy, na kterou počasí i podnebí jest bez účinku, kde drží se průměrná as teplota roční bez patrného kolísání, v zimě v létě táž.

Tak postavil na př. slavný *Lavoisier* r. 1783 ve sklepě pařížské hvězdárny teploměr v hloubce 27,6 m., který po celé století okazuje stejnou teplotu 11,6° C.

Vrstva tato jest v rozličných krajinách v nestejné hloubce; u rovníku již v hloubce 6 m. teplota se nemění, kdežto v tundrách sibiřských jest do značné hloubky půda věčnou lednicí. V Jakutsku ve východní Sibiři nalezli při kopání studně ještě ve hloubce 116½ m. tři stupně zimy.

Doly příbramské výborně se hodí k pozorování přibývající teploty do hloubky, zvlášť v dolu sv.-Vojtěšském, přes 1000 metrů hlubokém; v této hloubce panuje stálá teplota 24° C., při 100 metrech přibývá tepla o 1·6° C. Teploty všude přibývá, ale nestejně dle povahy kamení, dle přístupu vzduchu a pramenů, mnohdy teplých.

Celkem v uhelnách rychleji stoupá do hloubky teploměr nežli v dolech rudných; patrně kyz v uhlí obsažený vyvinuje okysličováním se chemicky teplo. V To-

skánsku v uhelnách blíže *Monte-Massi* znamenali již při 13·7 m. přibytek tepla o 1° C., kdežto v Sasích přibude o stupeň teprv na 41·8 m.

Zajímavých dokladů došlo se při vrtání artesských studní, které místy dosahují až 700 m. hloubky (Rüdarsdorf u Berlína). V době nejnovější osvětlily poměry přibývání teploty některé velkolepé podniky technické.

U *Sperenbergu*, 42 km. jižně od Berlína, dosaženo vrtáním r. 1871 hloubky 1272 m. Považováno to za nejhlubší bod, do něhož člověk do země vnikl, ale od té doby u *Schladebachu* blíže *Halle* vyvrtána díra, která sahá až do hloubky 1716 m., a toť dnes tedy as nejhlubší bod dostižený aspoň nástroji lidskými, a pečlivě prozkoumaný.

Neméně poučná byla stavba velikého tunelu gotthardského, jehož délka obnáší 14.920 m. Největší teplota obnášela 30·8°, která panovala tam, kde nejvyšší hmota skal spočívá nad tunelem. Klesání a stoupání teploty kamení odpovídalo přesně obrysům hor nad tunelem se nalezajících. Při vjezdu u Göschenů byla teplota hor 8° C., stoupla pak na 15° a klesla opět v údolí Ursern. Pod nejvyšším místem, „Alpetligrat" zvaném, stoupla teplota až na 31°, ač ni o píd bod ten není blíže středu země nežli ostatní části tunelu.

Počítajíce se všemi těmito okolnostmi přibývání teploty, došli badatelé k tomu průměrnému výsledku, že na 33 m. průměrně přibude 1° C. Číslo to jest však jen přibližné.

Přímé pozorování má své meze, ač má nesmírnou důležitost theoretickou i praktickou. Usilovně prohlubují se nyní doly na rudy, kovy a uhlí vždy do větší hloubky, vždy smělejší navrhují se stavby tunelové v útrobách země. V jaké hloubce nebude možno více člověku žíti pro značné horko zde panující? Již nyní v nejbohatších dolech světa na zlato a stříbro ve státě *Neradě* blíže kalifornských hranic, kde v letech 1860—76 vydobyto zlata a stříbra v ceně 237 millionů dollarů, budou nuceni dolování zanechati pro teplotu 42—46° zde panující již ve hloubce 610 m.; zkoušeli i dolování v místech 50° C. teplých, avšak horníci tak mřeli a bývali na duchu pomateni, že práce musila býti zastavena.

Že teploty i v nedostupné hloubce přibývá, dokazují horké prameny, které na bezčetných místech ze země vytryskují, a více ještě činné sopky, které z lůna země roztopené kamení na povrch země vyrážejí.

Podivný zjev jest, že v moři teploty nepřibývá jako v pevném kamení, čím více středu země se blížíme, ale spíše všude klesá hloubkou. V největších hloubkách 3000—5000 m. panuje po celém povrchu zemském stejnoměrná teplota ne zcela dvou stupňů Celsia. Toť následek proudů studených, které stále od pólů k rovníku směřují. Kdyby těch nebylo, musila by v hloubce 3300 metrů zvýšiti se o celých 100 stupňů proti teplotě pobřeží, a v největší hloubce mořské, kterou známe na východním pobřeží Asie, kde vyměřena jest hloubka 8513 m., o celých 260°. Sem tedy jistě neúčinkuje vnitřní teplota země, účinek její, je-li jaký, hledati třeba mnohem níže v nitru.

O vysvětlení různých těchto zjevů jest třeba sáhnouti k hypothesám, které se opírají dnes sice o množství pozorování a výpočtů, nicméně dotýkají se prostoru, nám nikdy nedostupného.

Ale již několik staletí před zrozením se vědy geologické obrazotvornost lidská předstihla skutečná pozorování. Filosofové, opírajíce se o poznámky tu a tam ledabyle paběrkované, vymýšleli různé soustavy více odvážné a vtipné nežli pravdě podobné a logické, aby vysvětlili stavbu nitra země.

Staré paradoxon zapomínáno tou měrou, jakou vznikaly domněnky nové, pravdě podobnější.

Ale i dnes ještě jsou učenci daleci toho, aby panoval mezi nimi jediný náhled o tajemné této otázce, tak že vždy ještě ponecháno jest široké pole všem, kdož způsobem fantastickým vyšperkovati chtějí záhadný, nepřístupný tento kraj.

Aristoteles dokazoval, že střed země spadá do středu viditelného všehomíra; v tom shodovaly se všechny kosmogenické idee starých, že země jest osou světa, a slunce, luna, planety a hvězdy že jsou jen satelliti podřízení zeměkouli.

Počátek „světa" a počátek „země" bylo pro ně totéž.

Výzkumy astronomie převrátily po Koperníkovi důkladně tento názor světa; dnes víme, že země není všimmírem, že jsme jen částicí nepatrnou ve sluneční soustavě. Kdyby nebylo země a lidstva, vesmír sledoval by dráhu svou dále.

Jako před početím naší země hvězdy se skvěly prostorem světovým, tak nepřestanou ani svítiti, až lidstvo a planeta naše vezmou za své.

Mocná tato pravda jen pomalu vítězila, jsouc Newtonem určitě vyjádřena jakožto důsledek všeobecného zákona tíže, a přece kolik lidí přemýšlí o ní a jest si jí vědomo? Dosud většina myslí, že nebe a země jen podřízeny jsou jejich osudům, že oni střed jsou sluneční soustavy ve své domýšlivosti, vzniklé se zastaralého homocentrického stanoviska.

Od středověku až po doby moderní představovali si vnitřnosti země žhavé; tak soudil Pythagoras, Empedoklés, Plato; jejich náhled nalezl podpory v autoritě Descartesově a Leibnitzově a vřele zastáván jest zvlášť ve Francii vynikajícími badateli, jako jsou Daubrée, Faye, de Lapparent. Naproti tomu Anaxagoras a Demokrit, k nimž poněkud blíží se počátkem 18. věku *Woodwart*, měli za to, že chodíme po kouli naplněné vodou, obalené tenkou skořápkou, která zemi obaluje jako skořápka vejce.

A skutečně tento náhled o vejci tak se zakořenil, že teprv několik tomu let, co báchorka tato šťastně z vědy vymýtěna byla.

Tekuté jádro s tenkou slupinou křehkých zemin nemohlo by přec obstáti v prostoru světovém, kde měsíc i všechny planety mocně na zemi účinkují a jako nepřipouštějí klid ve spoustách mořských, tak by ani nitro země nemělo nikdy pokoje.

Dávno vyvrácena jest též domněnka, jako by sopky byly mocné sopouchy celou korou zemskou až po domnělé žhavé jádro sahající.

Možno, že přívrženci tekutého, žhavého jádra tak málo se blíží pravdě jako oni mystikové, kteří líčili nám nitro země, že pod našima nohama klene se obromná dutina, v jejímž nitru koluje slunce luna i planety, kryjící rostliny, zvířata i bytosti myslící, přirozenosti ale prazvláštní.

(Dokončení.)

Po svatbě.

Novella od *Boženy Vikové-Kunětické.*

(Pokračování.)

Další poznámka v denníku mé ženy jest psána teprve v měsíci září, což nutí mé, abych pokračoval sám v událostech se zběhnuvších po ten čas, co odložila své péro a poznámky své nezanášela.

Jest lehko pochopitelno, že tušil jsem ve své domácnosti rychle se blížicí rozkol, aniž bych poznával jeho příčinu, a věděl, odkud vane ten ošklivý, zlý vítr, který mé štěstí svírá dechem smrtelným. Marně snažil jsem se vyzkoumati, co vlastně se děje v nitru mé ženy, co v celém mém okolí; nedovedl jsem ničeho uhodnouti, jsa snad láskou svou k tomu příliš zaslepen aneb přesvědčen, že vůbec nic podobného možno není. Stavěl jsem se klidným, ale bývaly chvíle, kdy jsem skutečně třeštil, běhaje po lesích a lukách s hlavou rozpálenou a krví zpěněnou. Jistotou nezvratnou mně bylo, že Arnošta skrývá přede mnou nějaké tajemství života svého, důležité a hluboké.

Již to postačovalo, abych probděl mnoho nocí, zaměstnávaje se problémem její minulosti, která teď pojednou souvisela tak úzce s mou ctí a s mým doživotním blahem. Nebyl bych se nikdy nadál, že můj sňatek bude míti v zápětí takové hrozné kombinace, ačkoliv jsem byl připraven na vše. Bezpochyby proto, že jsem ničeho neočekával a ponévadž byl jsem přesvědčen, že nemůže se státi opravdu ničeho, co by mě pobouřilo, neřku-li zničilo. Má velká odvaha byla vylhána, to cítil jsem zřejmě teď, kdy viděl jsem kolem svého domu plížiti se dav příšerných stínů, které tvořily kruh vždy menší a užší, shlukujíce, přibližujíce se a nesouce zkázu a kletbu mému dosavadnímu klidu. Co mohl jsem činiti, nemaje ani pojmu o pravém stavu věcí? Arnoštu nalezl jsem vždy stejně chladnou a suchopárně přívětivou, vždy s týmž nevyzpytatelným pohledem i jejích čarokrásných očích, který mě k zoufalství přivésti mohl, a vždy ochotnu vyměniti se mnou několik jednoduchých, lhostejných slov, kterým jsem nemohl přikládati ani váhy, ani důležitosti Začali jsme spolu žít jako manželé z přinucení, kteří světu házejí sladký písek do očí, aby dobře neviděl a nepozoroval, jak jsou si cizí a jak jest jejich poměr krutý. Po celý čas sedávala na svém perském divanu, buď kouříc nebo po tichu si zpívajíc, a myslím, že bylo málo těch okamžiků, ne-li docela žádné, kdy při tom na mne myslila. Byl jsem poslední v článku jejích vzpomínek a byla dosti sobecká, aby pamatovala pouze na sebe, nedbajíc ani trochu co tomu říkám já, který jí obětoval svou svobodu, své jméno i své jmění. Vídávala, musila mě vídati bledého, se rty třesoucími se, s okem zapadlým, duševně i tělesně chorého, ale to jí nevadilo, aby nechopila se klobouku a bičíku a neodjížděla pryč, hodivši mi hlavou ledabylý pozdrav a nezeptavši se ani jednou: „Co jest ti? Trpíš mým chováním?“

Oh, byl jsem tak osamocen a tak nešťasten, že jsem záviděl svému poslednímu dělníku v poli, když mu žena s dítětem na ruce oběd přinesla a smála se na něho, že v tom úsměvu musil vidět své celé nebe! Tisíckráte vyčítal jsem si, že jsem oženil se tak neopatrně a bez rozmyslu, ale přece stíhal jsem žádostivě postavu své ženy a uznával, že ona jediná jen držela v rukou mé štěstí. Tajemná bledost jejího obličeje, záhadný smutek, jenž bytost její objímal, oči velké, výrazné, sálající, rty stažené, čelo pošmurné jako listopadový den, to všecko působilo na mne silou tak démonickou, že jsem ji odpouštěl své utrpení, presvědčen jsa, že ona sama trpí měrou svrchovanou.

Ale proč? Proč jen? Kde nalézti jsem měl gordický uzel, abych jej přeťal, roztrhl? Sledoval jsem každý její krok, každý pohled, každé slovo, ale nenalezl jsem v tom ani jediný paprslek, po němž bych dostal se k světlu, k ohnisku své bídy a nespokojenosti. Živě připomínal jsem si její slova po odjezdu Harmachově pronesená, ale ta byla příliš záhadná pro můj mozek, tak že jsem se neodvážil je luštiti.

Jednou mě napadlo, že jí Harmach není tak cizí, jak se domnívam, ale od té myšlénky jsem utíkal jak smyslů zbavený oddychuje těžce, s krůpějemi potu na čele, se rty vyprahlými a pádil ve svém myšlénkovém světě hledaje úkrytu, rady, pomoci před tou svou děsnou domněnkou, volaje sám na sebe, že jsem blázen, a tloukl jsem se pěstí do čela, jakobych pro živého Boha chtěl tu myšlénku z hlavy dostati nadobro ven, tak aby mne více neděsila a neukrádala mi poslední zbytek rozvahy a síly. Ale nadarmo. Od toho dne neblahé podezření nabývalo určitějšího a určitějšího tvaru, mohutnělo, zatínalo do mého mozku své dlouhé spáry a třáslo jím, třáslo, jako by jej rozdrtiti chtělo. Představoval jsem si Harmacha o jeho návštěvě u nás, jeho pohnutí i jeho ledový klid, a ji — ji — oh, ženo, tys mne podvedla, tys lhala, tys vraždila! V jakém poměru k sobě byli, po tom jsem ani nepátral, mně postačovalo již jen vědomí, že Harmach není jí lhostejným. Myslil jsem, že seznámil se s ní před svým sňatkem, dříve než odejel do Francie, a že on to byl, který jí ruku nabízel, a od něhož chová na památku uschlý, jednoduchý věnec.

Od její návštěvy ve Veselí, kterou jsem sám projektoval, maje z toho šílené potěšení, že mohu čerpati vždy nové a nové potravy pro své vzrůstající pochybnosti, nabyla jakéhosi divokého rozmaru, který byl u ní tak náhlý jako neočekávaný, a který nepřekvapil pouze mne, ale i služebnictvo, jež uvyklo si ji od nějakého času vídati zamlklou a v sebe uzavřenou. Zpívala, doprovázejíc se loutnou, celé hodiny, anebo vyjížděla na koni, bodajíc jej do slabin, až se vzpínal a vracel se s ní zpěněný a supějící z cesty, která neměla ani cíle, ani účelu. Oslovila-li mne, stalo se to krátce, drsně a nevlídně, a když jednou odporoval jsem resolutně úmyslu jejímu projížděti se za bouře v lodce, vztáhla po mně ruku, jako by mi chtěla dáti políček. Teď již nebyl jsem jí lhostejným, nikoliv; teď mne přímo nenáviděla: byl jsem jí obtížný, protivný, hnusný. Ani jsem neodvážil se pomýšleti, že bych ji políbil anebo že bych ji důvěrně oslovil. Kdysi potkali jsme se spolu v zahradě a ona vrátivši se se

mnou dovedla mne ke kleci, kde měla orla uvězněného. Klec byla otevřena a prázdna. Pohlédnul jsem na ni tázavě.

„Pustila jsem jej, neboť okovy nevolnictví bolí a ničují," pravila chladně. „Proč chtít jeho smrt? Leť, leť zlatému slunci vstříc. Měl jste viděti, jak se na mne podíval, když jsem mu otevřela a on ucítil, že mu kyne volnost a svoboda činu i vůle. V tom pohledu bylo vidět tíhu dosavadního uzavření, neboť vzplál zázračným plesem. Hbitě vrhl se do otevřených dveří a jedním křídel vzmachem octnul se v závratné výši střemhlav ulétaje dál, jako by se bál, aby v patách za ním neletěla také jeho klec. Hahaha!"

„Kdo ví, ulétal-li by tak, kdyby měl zde druha, jehož by s sebou vzíti nemohl," pravil jsem mimovolně.

Vyhrnula obočí do výše, pohlédla na mne a odpověděla klidně: „Ah, což o druha, kdyby neměl rodiny. Ale rodinu opustit, to je, příteli, zlá věc — zlá věc."

„Proč mně to povídáte, Arnošto?"

„Poněvadž to nevíte."

„A vy to víte?" otázal jsem se, přikročiv k ní blíže, rozrušen a pobouřen a uchopiv ji za ruku, kterou jsem křečovitě stisknul.

„Vždyť vidíte, že nemám dětí," odpověděla příkře, ruku mně vytrhnuvši.

„A vy mě proto nenávidíte?"

„Ah, nikoliv. Ale časem mi je k zalknutí."

„A co se s námi stane?"

„Ví jediné Bůh. Kdybychom byli aspoň staří, hráli bychom každý den spolu mariáš."

Zamlčel jsem se nad tou bezohledností a hrůznou odvahou, s kterou se mnou tímto způsobem mluvila.

„Víte, Arnošto, že zasluhuju od vás více, než mně podáváte. Nezapomínejte, že s vaším svolením stala jste se mou ženou."

„Nezapomínám," pravila temně a volným krokem ode mne odešla, aniž bych měl dosti zmužilosti ji zadržeti.

K Harmachovým nejela a oni také nepřijížděli. Nevěděl jsem, co to zavinilo, ale byl jsem již uvyklý, přijímati vše, co se mně podávalo. Najednou dostal jsem od Harmacha list, v kterém mne důtklivě zval, abych jej navštívil.

„Potřebuju tvého přátelství, přijeď," psal mi a byl jsem okamžitě hotov mu vyhověti. Toho člověka nemohl jsem nenáviděti, ani kdybych byl chtěl. Naopak zdálo se mi, že z každé jeho písmeny čtu: „Bláhovče, co myslíš? Jaké to ztřeštěné domněnky?"

Vyšvihnuv se na koně, hotovil jsem se k odjezdu, když s balkónu jídelny ozval se hlas mé ženy:

„Kam jedeš, Prokope?"

Zpozoroval jsem, že byla nespokojená a úzkostlivá.

„K Harmachovi," odpověděl jsem krátce.

„Proč?"

„Poněvadž mne o to žádal."

Ohlédnuv se, abych ji na rozloučenou pozdravil, spatřil jsem, že je v tváři na smrt bledá, a že pod očima má velké, zamodralé kruhy. Švihnul jsem však koně, a cvalem ujížděl jsem k Veselí. —

(Pokračování.)

Luk Lukič.

Napsal *Henry Greville*. Přeložil *Arnošt M. Mádl*.

(Pokračování a dokončení.)

„Sofie Savišno," pravil, „pojďte k nám povečeřet. Už jste dávno u nás nebyla." Umlknuv na chvíli, pak připojil: „Má žena vás očekává."

Při těchto lstivých slovech probudila se v Sofii úplná bezohlednost.

„Řekl jste jí, proč k vám nejdu?" pravila nemilosrdně.

Důstojník vrhl na ni zasmušilý pohled, avšak přítomnost Fioklušina jej zdržovala. Napadlo mu něco.

„Mluvíte francouzsky?" ptal se jí v té řeči.

Trochu té franštiny, které se naučil v lavicích vojenského gymnasia, seschlo se značně za třicet let. Avšak v tom okamžiku nebál se, že se stane směšným. Ostatně franština Sofiina nebyla o mnoho lepší než jeho.

„Miluji vás," pokračoval, „musíte mne milovati."

Mladé dívky kráčely čím dále, tím rychleji; byly již v široké ulici vesničky, a domy, osvětlené loučemi ze smolného dříví, skytaly jim ochranu.

„Běž domů připravit samovar," pravila Sofie Fiokluše, která rychle odběhla.

„Mluvte rozumně," pravila obracejíc se k Ruskinovi, „nepotřebujeme cizí řeči. Vy mne milujete? A mně to připadá jako urážka, odvážíte-li se mi to říci! Kdybyste o tom byl mluvil se svojí ženou, ubohé to stvoření by mi přálo smrt! A přece, Bůh buďiž mi svědkem! nepřeju jí leč dobrého! Jděte, Luku Lukiči, ženatý člověk má býti u své ženy! Je-li pravdou to, co jste řekl, pak vás lituji, avšak nemohu vám pomoci . . . Jdu domů, jděte a proste Boha, aby vám pomohl."

Nastala noc: důstojník uchopil ruku Sofiinu a tiskl ji tak, že potlačujíc výkřik nemohla se mu vymknouti; přišli před školu.

„Slyšte, Sofie Savišno," pravil, „nečiníte dobře, že se posmíváte muži, který trpí více, než může snésti."

„Neposmívám se," pravila; „pusťte mi ruku!"

Přitáhl ji blíže k sobě; cítila, jak prsty její takořka drtí se jeden druhým pod tímto tlakem, avšak nechtěla křičeti.

„Kdybych byl hezkým," pokračoval, „kdybych byl mladým, milovala byste mne!"

„Při Bohu vám přísahám, ne!" zvolala netrpělive Sofie. „Jste ženat, to je to!"

„To jediné?" tázal se, uvolňuje jí ruku jako člověk, kterého opouštějí síly.

„Což to vím?" pravila, dupnouc v hněvu. „Vím jen tolik: pro mě ženatý muž neexistuje . . . to ani není muž!"

„A kdybych nebyl ženat, vzala byste si mne?“ pokračoval tichým a chvějícím se hlasem; jeho ruce, třesouce se zimničně, hledaly kol, čeho by se zachytily. Dovrávoral se ke zdi stavení, opřel se o ni, zachvácen slabostí.

„Což to vím?“ opakovala Sofie, avšak již mírněji. „Nemůžeme věděti, co by se stalo, kdyby se země obrátila na ruby, není-li pravda? Jsem počestná dívka, Luku Lukiči, a nehodlám vyhýbati se nikomu... Jste ženat, to je to neštěstí, nemluvme o tom více!“

„Avšak nejsem vám protivným? Neproklínáte mne?“

Měla s ním útrpnost.

„Neproklínám vás, Luku Lukiči,“ pravila, „ačkoliv v pravdě mohla bych tak s plným právem... Nemám nic proti vám.“

„Jediné to, že jsem ženat?“ doléhal hlasem slabým, téměř dětinským.

„Nuže, ano! Hle! Buďme dobrými přátely, Luku Lukiči, a nemluvte mi již o těch hloupostech, nudí mne to, — a pak, dělalo by to klevety; jděte, vraťte se domů.“

„Chcete mi podat ruku?“

„Ne! Vy jste mne dnes pohněval,“ odvětila s nervosním úsměvem.

Dříve, než mohla se hnouti, vrhl se před ni; cítila na své bosé noze velké kníry a horké rty důstojníkovy.

„To jest nedůstojné!“ zvolala Sofie. Vběhla do domu a zavřela se.

Luk Lukič namáhavě povstal a vracel se domů jako napolo zabitý býk.

Neviděl ji více leda v kostele, jednou ještě, tehda však dovedla se mu tak obratně vyhnouti, že ji ani nemohl spatřiti. Ztrativši se v zástupu venkovanů učinila si ochrannou stráž dívek celé vesnice: při odchodu z kostela provázely ji a kráčely s ní zpívajíce ve sboru písně.

„Ženatý muž!“ přemýšlel Luk Lukič. „Kdybych nebyl ženat, vzala by si mne!... nebo kdybych byl vdovcem... avšak já nejsem vdovcem.“

Pohlédl na svou ženu. I ona velmi zhubeněla a změnila se během tří měsíců, avšak jinak byla čilá, hotova provázeti jej drahou života až na konec.

„Kdybych byl vdovcem!“ přemítal stále v bezesných nocích. „Kdyby zemřela, byl bych svoboden a Sofie by si mne vzala!... neproklíná mne... kdož ví, snad mne miluje, a to jediné ji nutí, aby se mne vzdalovala!“

Taťána onemocněla. Zármutek a dlouhé modlitby za nevěrného na kolenou před svatými obrazy vyčerpaly její síly. Jednoho rána dcera její Máša, uleknuvši se, když ji neviděla seděti u snídaně jako obyčejně, vkročila do její komnaty a nalezla ji omdlelou před obrazy.

Položili ji na lůžko a Máša poslala do města pro lékaře; dívka učinila tak o své ujmě, vědouc, že její otec, který s puškou již za jitra odešel, nevrátí se až večer, předstíraje, že byl na honě.

Když se vrátil, nalezl Luk Lukič lékaře sedícího u lůžka Taťány.

„Nebude to nic,“ pravil lékař, „avšak vaše choť je velmi slabá. Je to zvláštní! znal jsem ji tak silnou! Konečně však pro tentokráte nemyslím, že by tu bylo nebezpečí, avšak má zapotřebí hodně se šetřit.“

„Je těžce nemocná?“ tázal se hrubě Ruskin.

„Ne, ale může jí býti.“

„Trvalo by to pak dlouho?“

Lékař překvapen pohlédl naň, pak mysle, že starý infanterista as nikdy nebyl vybíravý ve svých slovech, neznepokojoval se tím.

„Netrvalo,“ pravil, „kdyby to mělo vzít zlý konec. Ještě jedna mdloba jako tato, a pak neručím za nic!“

„Je dobře,“ zahučel Luk Lukič, „děkuji vám.“

V následujících dnech neopustil ji ani na minutu. Bděl nad ní s pozorností, která nemocnou uváděla v rozpaky. I Máša, stojíc u lůžka, s jakýmsi podivením hleděla na svého otce; děti posuzují velmi přísně své rodiče, dávají-li jim tito sebe menší příležitost, a Máša věděla velmi dobře, že, zemře li její matka, že zemře žalem.

„Otce, jděte přec na hon,“ pravila mu třetího dne, „zůstanete-li uzavřen, onemocníte!“

Taťána uzdravila se a to velmi rychle. Něžnost její dcery jí připomenula, že je právě tak matkou jako manželkou a že nemá opouštěti svých dětí.

„Budou mne snad potřebovat, abych je bránila!“ pravila si. A napnouc veškeru svoji energii povstala s lůžka.

Když ji viděl již choditi, jednoho večera vrhl na ni Luk Lukič jedovatý pohled. Tak pevně doufal, že zemře! Kojíc ho touto klamnou nadějí, oklamala ho, podvedla! To mu má draze zaplatit. Že je potřebí ještě jedné mdloby? K té jí dopomůže!

Od té chvíle činil jí život peklem, při každé příležitosti jí plísně a bez rozumu vyhrožuje... děti skrývaly se při tom v koutech; jen Máša stála vždy při matce, přijímajíc za ni všechny výčitky, všechny přehmaty, aby jen odvrátila nespravedlivý a slepý hněv. Konečně jednoho dne zbil je obě, poněvadž se vrhly sobě do náručí, načež odešel zuřivě bouchnuv dveřmi.

„O maminko, jak je zlý!“ pravila Máša, tisknouc ke svému mladému, rozhořčenému srdci hlavu své matky, která ronila bolestné slzy.

„Ne, ne, milé dítě!“ odpověděla nešťastnice, „on není zlý, je šílený!“

Druhého dne zdálo se, že Luk Lukič nepamatuje se již na včerejší scénu, ano, byl i méně hrozným než obyčejně. Následující dny choval se podobně, a Taťána počala doufati, že se mysl jeho změnila. Ku konci týdnu odejel do města, kde měl co dělat, slíbiv každému přivézti nějaký dárek.

Ještě bylo viděti na silnici zdvihající se prach za jeho bryčkou, když Sofie ukázala se u paní Ruskinové. Služebníci nemyslili při tom nic zlého a učitelka byla uvedena bez ohlášení před Taťánu. Máša pozvedla hlavu s vyzývavým pohledem, hotova jsouc zahnati nepřítelkyni.

„Nech nás o samotě, mé dítě,“ pravila jí paní Ruskinová.

Máša poslechla, avšak nešla dále než do sousedního pokoje.

„Divíte se, že mne tu vidíte?“ pravila Sofie bez okolků, „tuším, že vám to není příliš vhod, avšak nebyla bych zde, kdyby byl Luk Lukič doma...“

Taťána začervenala se až po uši.

„Přišla jsem vám říci, že brzy odtud odejdu,“ pokračovala dívka; „žádala jsem za přesazení a myslím, že mne nenechají čekati. Řekla jsem: nutné příčiny; ať si pod tím myslí, co chtějí. Až budu vzdálena, myslím, že budete klidnější.“

Taťána cítíc, že se jí chvějí nohy, usedla; nabídla sedadlo učitelce, ta ho však nepřijala a zůstala stát.

„Chtěla jsem vám též říci, že mne to mrzí, velice mrzí," pokračovala. „Není to mojí vinou... netušila jsem ničeho... když jsem se to dověděla... pak! Bylo již pozdě!"

„On vám to řekl?" tázala se paní Ruskinová.

„Že mne miluje? Ano, řekl mi to! A já to považovala za tu největší urážku, kterou muž může ženě učinit! Nuže, Taťáno Ivanovno, myslím, že se již neuvidíme, nevzpomínejte s hněvem na mne, neboť vám přisahám, že jsem chtěla jen dobré."

Mluvila prostě, obyčejným svým drsným hlasem; obrátila se k odchodu.

„Mášo!" zvolala paní Ruskinová.

Dcera vstoupila s nepokojným zrakem.

„Obejmi tuto hodnou dívku," pokračovala matka, „a řekni jí, že na ni nezapomeneme ve svých modlitbách."

Sofie obrátila se k Taťáně; chvíli váhajíc, potřásla zprudka měkkou a slabou rukou, která se jí podávala, objala odhodlaně Mášu a odešla. Pohnutí neúčinkovalo již na tu poněkud drsnou povahu, a přece, když překročila práh toho domu, do kterého přinesla neštěstí, tísnilo ji cosi v hrdle a zakašlala několikrát.

Luk Lukič vrátil se z města v dosti dobré náladě; měl vzezření člověka, který se na něčem pevně ustanovil a na tom setrvává. Přinesl, jak slíbil, dětem pamlsky a pak činně účastnil se příprav ku každoročnímu lovu ryb.

Po všechna léta v měsíci září odbýval se na útraty státní v Berjozách veliký lov ryb. Vylovené ryby byly z části poslány arcibiskupovi, z části prodány v městě ve prospěch koruny. Delegát, schválně za tou příčinou od koruny sem poslaný, byl přítomen tomu výkonu, majícímu jaksi ráz slavnostní; do večera dohlížel při práci, noc strávil u Ruskinů a po odbyté práci odejel.

Všechny bárky vesničky i pobřežních samot nepostačovaly divákům, skupeným kol voru, na němž otáčely se rumpály s velikými sítěmi; ti pak, kteří neměli člunu, stáli na březích; byla to veliká událost a mluvilo se o ni po celý rok.

Den lovu se přiblížil; bylo krásné jitro, svěží a jasné; po ranní snídani úřední osoba, provázena Ruskinem, svým hostitelem, odebrala se na Tomnu, to jest na vor, na kterém se nalézaly rumpály, a vyhodili několikráte sítě. Popatřiv na první výtěžek; vrátil se proti svému zvyku Luk Lukič domů.

„Aj! Luku Lukiči, co zde děláš?" pravila jeho žena, uleknuvši se, když ho v jídelně potkala.

„Pojď se podívat na lov!" pravil Ruskin, ani na ni nepohlédnuv.

„Já! Co ti to napadá! Proč to?"

Váhal chvíli.

„Dozorce tě zve;" pravil, „že máš najisto přijít; lov je tak krásný!"

Taťána pohlédla na své šaty.

„Nejsem oblečena," pravila váhavě. Necítila žádnou touhu vyhověti tomuto zvláštnímu pozvání.

„Nuže, uvidíme, půjdeš?" pravil manžel s tajeným hněvem, „ucnecháš přece snad dozorce čekati?"

Pohlédla naň s jakousi bázní. Zvláštní to nápad, budiž však... Mimo to bylo možno, že se dozorce cítil povinným prokázati jí tuto zdvořilost... Přece však ještě váhala.

„Je to daleko, a já jsem slabá, nedojdu až tam!"

„Mám člun," odvětil Ruskin, „budeme tam v pěti minutách, pojďme!"

Přehodila si přes ramena šátek a poslušně ho následovala. Na břehu ve vrbovi očekával je člun; Taťána usedla a Luk Lukič, nepohlédnuv na ni, chopil se vesel.

Loďky seskupené kol voru měly veselé vzezření malého loďstva; každý hleděl na síť, která, jsouc velmi těžká a přeplněná, vyžadovala v té chvíli zdvojených sil čtyř silných vesničanů u rumpálů. Skřipot vesel Ruskinových přece však způsobil, že se několik hlav obrátilo... Sofie, stojící na Tomně, s úžasem na ně pohlížela... Luk Lukič upřel na ni oči plné plamenné vášně.

„Hej," volali naň, „pozor, je zde lano..."

„Taťáno," pravil Ruskin, „povstaň, zde, na levo, je lano..."

Mechanicky povstala, nachýlic hlavu...

Luk Lukič, zvedaje své veslo zručným pohybem, udeřil, jako náhodou, svoji ženu, která po hlavě padla do vody.

„Bídník!" vykřikla Sofie, „on ji zabil!"

Chtěla se vrhnouti za ni, avšak již pět neb šest vesničanů vskočilo do vody.

Ruskin naklonil se nad okraj bárky, jako by hledal Taťánu, která zůstala několik stop za loďkou. Výkřik srdcervoucí rozlehl se vzduchem.

„Matičko má!"

Máša, klesnouc na kolena, zalomila rukama.

Na tento výkřik zapotácel se Luk Lukič jako opilý. Před okamžikem měl jen jedinou myšlénku: „Musí zemříti!" Nyní napadla ho jiná: „Chybil jsem!"

„Chopte se ho!" zvolal dozorce.

„On ji zabil," pravilo tiše několik vesničanů.

„Viděli jste to?"

„Viděli, jako že je Bůh nad námi!"

Polo plujíc, polo váznouc na písčině byla bárka důstojníkova zachycena a on sám ocitl se na Tomně. Právě byla vytažena síť, vyvrhnouc k jeho nohám kupu stříbrem se lesknoucích ryb. Dal se klidně spoutati.

„Zde, zde!" volaly hlasy.

Obrátil hlavu a spatřil svou ženu, kterou dva silní potápěči vyzvedli nad hladinu Přinesli ji před dozorce, který se nad ni sehýlil.

„Žije," pravil konečně; „dýše; rychle, dítky, třete ji!"

„To jest mojí starostí," pravila Sofie, přikleknouc k Taťáně.

Máša stála na druhé straně. Ženy se seskupily kol, utvoříce tak neproniknutelnou záslonu, a každá dala nějaký kus šatu utopené.

„Netvore," pravil dozorce Ruskinovi, „jak jste jen mohl..."

„Nevím," odvětil slabým hlasem, který pohnul učitelku k útrpnosti; „jsem velmi rád, že žije, ano! velmi rád! Bůh budiž pochválen!"

Když přišla Taťána k sobě, odnesli ji domů. Dozorce dal zapřáhnouti a ihned odejel, odvážeje posud spoutaného Luka Lukiče, který se zdál býti ke všemu lhostejným. Chvílemi jen tiše zašeptal: „Bůh budiž pochválen!"

Na Rusi je v podobných případech velmi krátká procedura a den soudu nedává na se dlouho čekati. Ve-

liké množství lidí naplňovalo malý soudní sál, když vinník byl přiveden, a zachvění proběhlo veškeré shromáždění. To jest Luk Lukič, ten stařec s bílými vlasy a vousy, s tím plachým pohledem?

Ani se nepokusil o obranu. Otázán byv po pohnutce svého zločinu, nepopřel ani, že tak učinil po zralém uvážení.

„Byl jsem šíleným," pravil; „neměl jsem než jediné myšlénky, státi se vdovcem, abych mohl se oženiti se Sofií Ivanovnou. Pravila mi, že mne nechce, poněvadž jsem ženat — a tak se to stalo!"

Upadl opět v ustrnutí.

„Přiveďte jeho oběť," pravil president.

V posluchačstvu nastalo pohnutí. Co as řekne nešťastnice, bude svědčiti proti svému vrahu?

Vstoupila Taťána, opírajíc se o svoji dceru Mášu. I ona měla již vlasy bílé. Bleda, sotva na nohou stojíc, zdála se přicházeti z hrobu. Luk Lukič, ruce maje sepjaté, hleděl na ni s vytřeštěným zrakem; upřela naň dlouhý pohled pln něžné útrpnosti a oči její zazářily v slzách.

„Vypravujte nám o pokusu vraždy," pravil jí president.

„Nemám co vypravovati," odvětila pohnutým hlasem, který v hloubi duše dotkl se soudců. „Nepamatuji se na nic, leč jen na to, že jsem přísahala svému manželu milovati jej a jemu oddána býti až do hrobu. Byl vždy dobrým ke mně i ke svým dětem."

„On vás přece bil," doléhal úředník.

„Stalo-li se tak, stalo se to tím, že pozbyl rozumu, nemohu jiného říci."

Nemohli z ní jiného dostati; dali jí odvésti.

Soudní dvůr po dlouhé úvaze vynesl rozsudek: vinen; Luk Lukič byl odsouzen ke ztrátě všech svých občanských i politických práv a ke prostému vypovědění na Sibiř.

Vyslechl rozsudek, ani brvou nehnuv.

„Přejete si ještě něčeho?" tázal se ho president.

„V tuto chvíli i po všechny doby svého života," odvětil odsouzený, „děkuji Bohu, že nedovolil, aby má žena zahynula," pravil, nepozvednuv očí.

Po sále ozval se hluk. Přiváděli Taťánu.

„Paní," pravil úředník, „váš manžel jest odsouzen ke ztrátě všech svých práv a vypovědén do Sibiře, avšak zákon ve své moudrosti dovoluje, aby některé zločiny, jejichž příčinou byla vášeň, mohly vykoupeny býti milosrdenstvím lidským. Můžete ujistiti před soudem, že jste odpustila svému vrahu, a že, co se vás týče, nedychtíte po pomstě, ani že se naň nehněváte?"

„Já?" pravila Taťána povstávajíc se sedadla. „Po patnácte let byl můj manžel nejlepším chotěm i otcem: nával šílenství připravil ho o rozum, avšak Bůh dovolil, aby se mu zase vrátil, aby usmířil svoji vinu. Odpouští-li Bůh, kdož by se ještě mohl rozmýšleti? A já, já jej vždy milovala. Vraťte, pane soudce, dětem otce: učiňte dobrý skutek, a já vám budu žehnati po všechny dny svého života! On nezasloužil si trestu. Vina nemůže spadnouti na hlavu jeho."

„Na čí tedy?" tázal se soudce pohnut.

„Na moji," odvětila s hlubokou pokorou, „na moji, poněvadž jsem nedovedla si zachovati jeho lásku. Odpusťte mu, pane, neboť, kdybych věděla, že je ve vyhnanství nešťasten, nepřežila bych to, a jeho dítky byly by sirotky."

„Poněvadž oběť žádá, aby bylo vrahu odpuštěno," pravil president, „vzhledem k její výpovědi a ke článku 1496. trestního zákona, který se vztahuje na přítomný případ, zrušujeme rozsudek soudního dvora a propouštíme Luka Lukiče na svobodu v plném vlastnictví všech jeho práv."

Za nadšeného volání přítomných otevřelo se zábradlí před Ruskinem, jenž potáceje se vrhl se s pláčem do náručí své ženy.

„Pojď, můj ubohý muži! Bůh ti odpustil, nechtěje, abych zemřela; pojď, prožijeme ještě mnoho šťastných dnů!... Mášo, polib ruku svému otci, kterého nám Hospodin vrátil!"

Provázen ženou svou a dcerou vrátil se Luk Lukič domů. Slyše stále, že byl šíleným, konečně snad sám tomu uvěřil, avšak Taťánu ctí jako světici.

FEUILLETON.

— **„Úsměvy."** Písně Růženy Jesenské. (Poetických besed číslo XXXIX. V Praze 1889. Nákladem Eduarda Valečky.) Redaktor „Poetických besed" Jan Neruda zavděčil se čtenárstvu tím, že jeho přispěním vydána byla tato první knížka rozhodného básnického talentu. Čtenářům „Lumíra" známy jsou některé básně z knihy Růženy Jesenské. Byly tištěny pod pseudonymem Eva z Hluboké a vzbudily všeobecnou pozornost i v kruzích drobnějším básním méně přístupných. Zvítězily na první ráz svou prostou nehledaností výrazu, hloubkou a vroucností citu, svou opravdovostí a tím, že uhodily na strunu, jež chvěje se v každém lidském srdci, a to dotknutím tak plnozvučným a čistým, že jemu podobných v literatuře, zvláště ženou psané, nalézáme jen poskrovnu. Ve svém směru, to jest v tom, co nejplněji a nejvroucněji v jejich básních zní, má Eva z Hluboké v novějším písemnictví pouze jednu družku, Alžbětu Barrettovu Browningovu. Nečiníme co do všeobecného literárního významu žádného porovnání mezi českou básnířkou, vystupující s prvním dílem, a nejpřednější poetkou anglickou, autorkou „Aurory Leigh", ale v jednom ohledu jsou si blízky, podobnosti až úžasnou. Kdo četl Browningovy „Sonety z Portugalského" a čte Evy z Hluboké „Z lesů" a zvláště báseň „Tvé", „Tam vysoko" a jiné a jiné, neubrání se pocitu, že něžnost, hloubka a vroucnost české básnířky za týmiž vlastnostmi mnohých Sonetů z Portugalského si nezadají. Čteme sonet Browningové: „Jak miluji tě", v překladu, který arciť jest jen chladným stínem básně původní:

Jak miluji tě? — Řic' to, dej mi času —
Já miluji tě v hloub a šíř a výš,
jíž schopna duše má, v nezírnu když
cíl tuší bytí, ideální krásu.

*

Já miluji tě v slunci, v lampy jasu
prosté, jak dnů to nese klid a tíž,
přímo, jak ty o právo zápasíš,
čistě, jak ti, kdož hluší k chvály hlase.

Já miluji tě hlubokostí, silou
svých přešlých žalů, virou dětských dnů,
láskou, po všem, co svato, při mně zbylou,
svým dechem, slzami, stem úsměvů
celého žití! — a po smrti snad
budu tě ještě vroucněj' milovat.

A nyní čteme báseň Růženy Jesenské:

Tvé.

To všecko, co mi okřídluje duši,
sny opájí a kropí písněmi,
co pod hvězdami v toužení mne vzruší
a k nebi vznášíc táhne ku zemi,
to všecko, čím se srdce chvěje, buší,
co zasypává cestu růžemi,
je tvé.

Ty slzy, které měsíc jenom vídá
a vlny vzdechů, prudké žaloby,
ty vzkazy, jichž se hlava neuhlídá,
ta světla, která čelo ozdobí,
to štěstí, jež se v prsou s bolem střídá
a kdyby mohlo — úsměv dalo by — —:
je tvé.

Stín, který kmitne ve přeletu
mým okem, záblesk radosti a cit,
jímž ani chvilku nenáležím světu,
ten osud, který nechci opustit
byť slzou pálil ony růže v květu,
mé srdce, dokud nepřestane bít, — —
je tvé.

Má modlitba, jež v pozdní noci svítá,
a vše, co letíc, stíhá křídlem svým,
má vzpomínka, jež s modlitbou se splítá,
když na hvězdnaté nebe pohlížím,
to všecko, čím tě oko moje vítá,
to všecko, čím tě oblažiti smím:
je tvé.

Jaká to podobnost v citu a zase rozdílnost ve výrazu při stejné poetické ceně a za jak různých poměrův obě ty básně vyklíčily! Rozumí se, že Božena Jesenská neměla o básni Browningové ani tušení. Ve sbírce „Úsmevy" nalézáme několik stejně cenných básní. Celý cyklus „Z lesu" okouzluje vnitřní něhou a libeznou formou. K těmto druží se „Večerní" a „Tam vysoko", z kteréž k závidění krásné jsou sloky:

A celý východ — lesklý ametyst —
se fialovou září luzně chvěl,
tam toužila jsem s tebou, drahý, číst,
co žalů máme shrnout s bledých čel!
Hle! Nesmírno se vznáší nad hlavami,
co potká světem nás, je rozmar chvil,
jen láska naše — doputuje s námi.

Byť cesty jiné, stejný máme cíl,
byť žalů pouta, štěstí známe blesk,
já duši tvou, tys moji posvětil,
a kdo můž' za to, že je nebe lesk
tak mimo svět, v nějž láskou jen se hrouží! —
Tam — nedolétnu drobnou perutí,
tam — ani duše nikdy nedotouží!

Jiné básně opět jinými krásami vynikají.

Ovšem nalézáme také některé slabší, ale v které sbírce, zvláště když je první, jich není? — „Úsměvy" jsou veskrze rázu erotického, a jakkoliv thema se nemění, přece knížka nikde neunavuje. Vnitřní příliv a odliv jest stále jiný. Básnířka vyslovuje své „Io amo" vždy v nových variacích. Stopy cizího vlivu kromě národní písně v celé knížce nenalézáme. Vše, co psala autorka, jest její. To samo dodává již sbírce zvláštní ceny. Růžena Jesenská jest již v první své knize markantní individualitou a tedy jí zůstane. Ještě o něčem milo se zmíniti: o tom čistém, svěžím tonu, o tom ovzduší, které vane z celé sbírky. Jest to vzduch lesní a jsou to vlny křišťálového horského jezera. Přijdou ovšem i zde mravokárci; víme, že již také přišli, již po těch ukázkách básní Evy z Hluboké ve „Květech", v „Lumíru" a „Světozoru". Báseň erotická, psána-li mužem, budiž! ale báseň erotická psaná ženou! — to jest zajisté pro mnohé eminentně modestní kruhy hrůza hrůzoucí! Začali jsme Alžbětou Browningovou. Zmiňujeme se o ní ještě jednou. Její sonety bývaly by tehdejší anglické společnosti také „shocking" a proto vydala je jako „překlady z Portugalského". Růžena Jesenská může snášeti takové a podobné mračné pohledy s klidnou duší. Její poesie jest tak prosta všeho prachu jako ty lesní květiny, o kterých tak ráda zpívá; a jako ty si rádi utrhneme a matinky nic proti tomu nemají, když si je dcerušky připnou za živůtek, tak tu knihu její o lásce může, ano mělo by čísti každé naše děvče. Vyčtlo by z ní nejen vroucnost, ale i vážnou opravdovost a ušlechtilost lásky. *J. V. S.*

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887." Sešit desátý. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Sebrané spisy Václava Beneše-Třebízského." Dílu V. svazek 44.—54. V Praze 1889. Sádrové poprsí Václava Beneše-Třebízského pro odběratele spisů jako prémie za doplatek 2 zl. 80 kr. (při zásylce poštou neb drahou účtuje se za bednu a balné 50 kr.). Krámská cena 4 zl. 80 kr. Nákladem knihkupectví F. Topiče.

„Sebrané spisy Josefa Kajetána Tyla." Dílu čtvrtého sešit 6. a 7. Pořádá J. L. Turnovský. Nákladem knihkupectví Al. Hynka v Praze.

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. Úsudkův o zaslaných pracích nepodáváme, oznamujíce pouze, uveřejní-li se, čili nic. — Pan Jar. K. Ano. — Z ostatních prací zaslaných do 18. t. m. nedáme do tisku žádnou.

Číslem tímto končí první čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra" i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA" předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra"
v Praze, Salmova ulice číslo 9.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20 každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVII. 1. dubna 1889. ČÍSLO 10.

Nevěsta.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Tak jako z báje víla
ve bílém šatě celá
ku oknu přistoupila
a pohnutím se chvěla.

Byl západ, nebe tmělo
se v červánkách a plálo,
rudým se leskem chvělo
a ve vlasech jí hrálo.

Tisíce rudých růží
klín ztemnělý nes' řeky...
Jak přitulí se k muži
ty její útlé věky!

I snila zamyšlená
a nevěděla ani,
jak okno, strop i stěna
se třesou v jednom plání!

Červánky ve závějích
jí spánky nachem krášli,
tam rudé růže jejich
dvě bílé sestry našly

V havraní její kštici,
a sotva se jich tknuly,
nad úběl snivých líci,
ty v žár též zaplanuly.

A dívka nevěděla,
v svůj vnořena sen světlý,
že rudé růže s čela
jak ve krvi jí zkvetly!

Jozefka.

Napsal *J. L. Hrdina.*

Při nedávné návštěvě svého rodiště zašel jsem také ku vzdáleným příbuzným v blízké vesnici. Nebyl jsem tam, ani už nepamatuji, kdy. Vzdálená moje teta je usedlá matrona venkovská a ač má blíže k šedesátce než k padesátce, přece vypadá zdravá a kyprá, a hustý její černý vlas nemá dosud ani nejmenší chuti podlehnout změně osudu a barvy. Teta má veliký statek — říkají tam u „Posledníků" — a požívá ve vsi vážnosti neobmezené. Mluvím stále jen o tetě, ale ne snad proto, že je vdovou. Má muže, a sice muže zlatého, jakéhož si od jakživa přála. ale vše vlastně řídí jen ona. Strýček je proto, aby nosil na úřad daně, aby jako starosta obce podpisoval patrolujícím četníkům knížky služební a aby dohlížel na chasu a pole. Strýček se také ve světnici neobjeví, jen když přijde k obědu neb k večeři, a pod střechou stráví jen noc. Je chudák suchý jako šindel a ač s tetou jednoho stáří, přec je mnohem ustaranější a vlasy jeho už jako bělоučké chmýří odkvetlé pampelišky. Za to teta! Tlusté, červené tváře jako z cihel, asi tři laloky pod bradou a při chůzi se jen jen houpá. Prsty buclaté a na nich hejno prstenů zlatých, valně již otřelých, poněvadž v nich musí vykonávat všecku práci kuchyňskou a ušetřit jich — to nejde. Prsteny jsou na masitých prstech zarostlé, musily by se přepilovati.

Teta má čtyry dcery, všechny už na vdávání, a jediného jen syna. Ten studoval v Praze, ale že mu to nějak nešlo, vzala si ho starostlivá teta domů. Říkají mu Jeník. Ale ze špatného studenta je i špatný hospodář, a Jeník, jde-li na pole, má plné kapsy novin a papíru, tam si někde sedne, čte a píše básně. Co čte, to jsem viděl, ale co píše, toho jsem se nemohl dopátrat. Vzal jsem na tajný výslech nejmladší sestřenici. Boženu,

která chtěla býti učitelkou a za tím účelem už se dala krátce ostříhati. Ale do zámku přišel nový adjunkt, mladý, svobodný, a Božena se rozhodla zůstat doma. Adjunkt ovšem tu byl jen na výpomoc, na několik neděl, a zase zmizel. A že na zápis už bylo pozdě, Boženě z celého učitelství zbyly jen krátké vrkoče. Tu jsem tedy vyslýchal, co píše Jenik, ale nedověděl jsem se mnoho.

„Počkej tu do zítřka, uvidíš!“ byla šelmovská její odpověď.

„Co je zítra? Neděle. Vyjde snad první číslo nějakého místního listu?“

„Ah! — budeme hráti u ‚Kárů‘ v hostinci divadlo.“

„Divadlo! A Jenik asi napsal proslov?“

„Ty jsi taky! — proslov! Celý divadelní kus napsal a zítra to hrajeme.“

„To počkám. Anebo raději takhle, — půjdu na noc domů a zítra večer sem přijdu. V kolik hodin je začátek?“

Božena odběhla ke stolku a místo odpovědi mi přinesla „pozvání ku společenskému divadlu, kteréž se odbývá“ — To bylo vyvedeno na malovaném papíře nějakou venkovskou litografií. Jen místo, čas a vstupné bylo připsáno inkoustem.

„Tedy v osm hodin můžeš bezpečně počítati na moji přítomnost. Jako sestra autorova a jako herečka mohla bys mi z protekce reservovati pohodlné místo. Dobrou noc!“

A mohu říci, že na málokterou literární novinku jsem tak toužebně čekal jako na ten večer, kdy se dávala v blízké podlesní vesnici Jenikova premiéra.

Hned po obědě jsem se vydal na cestu a krátil jsem si zbytek času, jak jsem mohl.

„Proč nezačínáte dřív? — aspoň v šest!“

„To je těžko!“ šeptala mi teta, „víš, holky Peterkovy taky hrajou, ta mladší bude dělat vojáka, a chasu přes zimu nemají, tak až poklidí!“

V sedm hodin přiběhly sestřenice k večeři a hned zas odběhly do hostince, kde se stále konaly přípravy k Jeníkově tragedii.

Konečně nadešla očekávaná hodina.

Strýček si vyšel někam do vsi, teta prohlásila, že na takové hlouposti už není, šel jsem ze statku tedy sám.

Před hospodou stál zástup vesnické mládeže, jež s ústy otevřenými obdivovala se velikému transparentu nade dveřmi. Vše vyřezal sám Jenik. Byl jsem uveden do sálu a vykázali mi místo v první řadě, hned před jevištěm, jež bylo sbito z různých prken a omalované křiklavými barvami. Natěračskou práci připisovali vesnickému kováři. Nad oponou byly dvě papírové musy a vyřezané emblemy umění dramatického. Dvě figurky, představující holubice, nebyly podobny ani labutím, ani želvám. Rozviklané stolice sneseny z celé vsi, tak že v malém stavení neměli kam si sednout. Vedle mne v pravo seděla nějaká krásotinka, s hlavou k rameni nachýlenou, s rukama v klíně složenýma a zamyšlená dívala se na podlahu. Dle zevnějšku zdála se býti původu městského. Snad je tu u někoho návštěvou. V levo přisednul starý soused vesnický, ale dřív dle chvalitebného zvyku rozestřel na lavici kapesní šátek.

„Manipulovali tu barvami,“ povídal na omluvenou, „a nějaká kapka se nešetří.“

Orkestr zaujal místo vedle jeviště a spustil nějakou ouverturu. Jeden dřív, druhý později. Nevídáno.

Božena ke mně přiběhla ze zákulisí a šeptala mi, abych šel na chvíli tamhle stranou k oknu.

„Co se stalo?“

„Jen pojď!“

Snad se jim rozstonal některý rytíř a já budu musit... To by tak scházelo! Netrpělivě jsem opustil své místo.

„Poslechni, ta slečna, co sedí vedle tebe, je slečna Jozefka z Prahy, tady je návštěvou u pana faráře, on je její strýček. A náš Jeník se do ní zamiloval, složil k její poctě duešní kus a ještě jednu báseň.“

A jako blázen nechala mne stát a zase utekla.

Vrátil jsem se na své místo a usadil opět vedle té, jež mi byla tak naivním způsobem představena.

Za kulisami ozval se zvonek a hudba umlkla. Opona se vznesla. Ale uběhla hezká chvíle a nikdo se na jevišti neobjevoval. Vyňal jsem kapesní šátek a kousal dolení ret, jen abych udržel jazyk na uzdě. Sousedka moje se usmála a nadzvedla se se svého sedadla, aby se lépe podívala na jeviště. Zase zavzněl zvonek a opona spadla. To snad je první akt. Jaký má kus název? Snad to má býti přednáška o prázdném prostoru s demonstracemi?

Hudba spustila znovu, a sice tam, kde přestala. Rozkošné. Někteří diváci šli za kulisy, hovořili s herci a když se vrátili, sdělovali se smíchem, že ta mladší Peterkovic, co má vystoupiti na divadle jako voják, živou mocí nechce na jeviště. Tu zakročila panímáma Peterkova. Vešla za kulisy a za chvíli se vracela celá hněvem zapálena. Taková ostuda by se měla státi! „Doma, to dovede mlít hubičkou, to celý den odříkávala úlohu, ale tady se dá pojednou do pláče!“ stěžovala si sousedkám.

A v tom zavzněl zase zvonek a opona se vyhrnula znovu. Muzikanti umlkli a Liduška Peterkovic objevila se v uniformě vojenské. Oči měla pláčem ještě celé začervenalé. Uklonila se se sklopenými zraky, položila pravou ruku na srdce a už to začalo. Odříkávala naučenou úlohu, jako když mele, a slova nebylo rozuměti.

„Nahlas!“ vzkříknul někdo v zadu. Voják na jevišti se zarazil, nevěděl honem, kde přestal — a počal tedy znovu. Za chvíli objevil se Jenik jako nějaký rytíř a to Lidušku vysvobodilo. Měl přilepené veliké zrzavé kníry, — kdo ví, co za to dal! — na hlavě široký klobouk s pérem, ve tvářích černé čáry, jež měly znázorňovati vrásky, a přes ramena červený plášť. Jeho hlas byl tak sípavý, že diváci, nevědouce, že to tragedie, vypukli v smích. Konečně už hlas jeho změnil se v pláč, ale diváci se smáli.

Kus byl brzy sehrán. Muzikanti chápali se klarinetů, ale Jeník jim dal opačné znamení. Přednesl totiž ještě doslov k tomu, co se hrálo. Z děje samého jsem nezachytil nic, možná, že to také nic nebylo, ale tleskal jsem na konec silně jako moje sousedka, snad proto, že už byl konec.

„Jak jste se bavila, slečno?“ obrátil jsem se k své sousedce, opouštěje své sedadlo.

„Děkuji! — Ah, tam je můj strýček!“

A hodivši přes ruku černý šátek, proplétala se mezi lavicemi k východu sálu a dětinsky hopkovala kolem zdejšího staříčkého faráře. Přišel až později na představení a musil se spokojiti s místem vzadu, neboť nechtěl přecházením diváky vytrhovati a mladé vesnické herce přiváděti zbytečně v rozpaky. Počalo odklizení lavic,

prken, sesli. Jeník mne vyzval, abych šel zatím do šenkovny. Vyhledal mi tam místo za stolem, a zrovna vedle šedivého faráře. Představil jsem se mu, on mně, nabídl mi nádavkem šňupec, jejž jsem z ohledu na kapesní bílý šátek odepřel a zamluvil otázkou, zdali snad už odešla slečna Jozefka.

„Ano; prosím vás — někdo aby byl doma. Chtěl jsem, aby tu setrvala na další zábavu, ale Jozefka na to není. Divadlo, to je její koníček, třeba by hráli jen komedianti loutkami. Dokud byla v Praze, chodívala ob den do divadla, ale tady máme jinou práci. A nemohla se dočkat dneška. Ani nevím, jak se jí to líbilo. To už je tak její krev. Narodila se v divadle a — —“

„Rodiče její byli divadelními herci?“

„Totiž tak ne: otec její byl na venkovském panství správcem a matka její — to byla moje sestra. Bylo to asi rok po svatbě, kdy přijela do městečka kočující společnost divadelní a sestra moje vzdor churavosti šla s chotěm svým mezi ostatní honoraci do divadla. Hráli nějaký veselý kousek, tuze veselý, poněvadž sestra moje ze smíchu nevycházela; ale pojednou ji zachvátily mdloby, slabost, manžel ji rychle odvedl za kulisy a opona víc se nevznesla. Z domova šli sami, domů se pak vrátili s malinkou holčičkou, s Jozefkou. Jozefka rostla, sílila, ale matka za to den ke dni chřadla a vzdor všemu ošetřování zhasla. To bylo Jozefce šest neděl, a když jí byly dva roky, hrála si v dětské lhostejnosti se zlatým třepením černého sukna, jež pokrývalo v ložnici rakev otcovu. Pak jsem tu zbyl sám jediný k ochraně toho poupěte, ale že jsem tehda ještě kaplanoval a farář můj byl nedůtklivý mrzout, odvezl jsem Jozefku do Prahy k známé rodině, u níž jsem v době svých studií bydlil, aby mi ji opatrovali. Ze skrovné službičky jsem uhrazoval útraty a občas jsem Jozefku navštívil. Dnes už se mohu jinak starati o její existenci. Ale ač Jozefka už dospělá, nepotřebuje tolik, co potřebovala jako dítě. Nic ji netěší než divadlo. Já říkám: ty jsi se na divadle narodila, tam jsi se vdala a jistě tam tedy zemřeš —“

„Jozefka je vdaná?“ otázal jsem se kvapně.

„Totiž — nu, jaká pomoc, trpká pravda je lepší než sladká lež. Zdejší lid říká Jozefce ‚slečno‘, ale ona byla vdaná. Nikdo se mne na minulost její neptal, nač tedy rozpřádati zbytečnou řeč. Vy zítra odjedete a než se vrátíte zas někdy, kdož ví, co z nás bude. Jozefka už se vdávat nebude, to vím, ale má každý z nás své nepřátely. To bylo před třemi roky, kdy jsem obdržel faru u Plzně. Jozefce bylo sedmnáct let a že se octla ve věku, kdy potřebují děti nejvíce dohledu, zajel jsem do Prahy a vzal jsem Jozefku s sebou. Tak, tady budeš míti nyní domov, tuhle máš zahradu, tu drůbež, tady máš kuchyni, a bude-li ti dlouhá chvíle, tuhle je moje knihovna. Jozefka vžila se v hospodářství s chutí a po práci jsem jí popřál vždy oddechu. Dovolil jsem jí, by směla přijímati návštěvy dívek druhých, dovolil jsem jí chodit na návštěvu zase k nim, jen to mi nebylo valně vhod, když mne prosila, abych jí dovolil vstoupit mezi místní divadelní ochotníky. Namítal jsem to a ono, ale i šedivá hlava ustoupí mladickým prosbám. Svolil jsem. To byl Jozefčin živel. Chodil jsem na každé představení ochotníků a viděl jsem, že Jozefka má nejlepší vlohy, nejzdárnější úspěchy. Jen to se mi nechtělo líbit, že jeden z herců, jistý výpomocný úředník ze zámku, příliš laskavě se k Jozefce choval. Na jevišti, — no, přimhouřil jsem oko, — to jinak nejde, ale i po divadle obyčejně ji doprovázel se mnou. Jednou vypadla Jozefce z kapsy podobizna. Zvednu ji. To je on.

„Jozefko, jak se jmenuje?“

„Jiří.“

„A jak ještě?“

„Lisec.“

„No, na jméně nezáleží, jen je-li hodný člověk.“

„Je, strýčku.“

„Jak to soudíš?“

„Jen tak.“

„A co zamýšlí?“

„Chce si mne vzíti!“ A Jozefka sklopila rozpálené tváře.

„A uživí tě?“

„Obdrží v Praze lepší místo, než má zde.“

„Tak až je obdrží — —“

„Ne, strýčku, musí prý býti ženat, aby to místo dostal.“

„To je opravdu divné. Víš co, Jozefko?“

A vzal jsem jí za ruku a plnou hodinu jí kladl na srdce ten krok šílený. A když jsem se jí ptal, jak nyní soudí, řekla, že má Jiříka stejně ráda jako dřív.

„Jozefko, poslechni!“

„Moje srdce je mi bližší, než cizí rozum!“ odsekla mi jako na jevišti.

Pustil jsem její ruku, odešel na zahradu a srdečně jsem si zaplakal.

Jozefka se vdala.

Já sám jsem jejich ruce svázal a hostinu jim vystrojil . . .

„Na jevišti jsi se, Jozefko, narodila, na jevišti jsi se vdala, — nedej bůh, abys i na jevišti skončila pozemskou pouť.“

Jozefka mne neslyšela v tom hluku hostí svatebních.

Rozloučila se se mnou a odjela se svým chotěm.

Jeli ku Praze, ale já po celé tři roky jsem se o nich nedověděl. V divadelních kruzích jich nikdo neznal, mezi úředníky jsem jich nenašel, kam asi ten větroplach zavedl ubohou Jozefku?

Zatím jsem obdržel zdejší faru.

Jednoho dne přinesl mi listonoš psaní. Z Vídně. Ruka neznámá. Písmo nasvědčovalo, že pisateli se prsty chvěly. Snad to nějaký můj dávný spoluvysvěcenec oznamuje mi, že žije na pensi ve Vídni. Otevru list a čtu: „Milý strýčku!“ a na konci čtvrté stránky podpis mé neteře Jozefky. K tomu jsem musil udělat kříž a usadit se v lenošce. Byla to zpráva smutná. Jozefka mi vypisovala své utrpení, bídu, oznamovala, že měla synáčka, jenž brzy zemřel, a různé kapitoly z cesty křížové. Jiří obdržel výnosné místo, ale že brzy schladla láska jeho k Jozefce. Celé noci hýřil, stal se nevěrným a konečně zmizel z domova. Druhého dne přišla nějaká komise, sepsala každou věc v bytě, ptali se Jozefky po jejím muži a když jim se slzami sdělila, že sama chce jít po něm pátrat, pověděli jí pravdu: že její muž defraudoval tolik a tolik, že je stíhán a byt jeho se vším obsahem že se musí úředně zapečetit. Jozefka si vzala jen to, co stačilo k ukrytí nahoty. A nyní prý už třetí týden je v podnájmu u chudičké rodiny, je nemocna, prosila mne za odpuštění a tklivým způsobem se se mnou loučila. Ještě

*

v týž den jsem se vydal na cestu, vyhledal ubohou Jozefku, zaplatil dlužené nájemné za tmavou, vlhkou komůrku v podzemí a koupiv jí nový oděv, přivezl jsem ji s sebou. Jak ji mám představit svému lidu? Že je vdaná? Že její muž prchnul jako zločinec? — Dostal li se do ciziny, nevrátí se, a bude-li dopaden, zapadnou za ním dvéře žaláře a s Jozefkou se nesejde.

„Lidičky, tu je moje neť, sirotek po mé nebožce sestře. Od maličkosti byla u příbuzných v Praze a nyní bude u mne, dokud se jí bude líbiti.“

A do půlnoci jsem se modlil v pokání za ten hřích.“

* * *

Jednoho zimního večera potkal jsem na Václavském náměstí pana faráře z našeho podlesí. Díval se na mne bez odpovědi a cize, když jsem ho s pozdravem zastavil. Až když jsem mu připamatoval, usmál se jaksi nuceně a podal mi ruku.

„Byl jsem tu u konsistoře, krajane, mám tu nějaké řízení a že už bych se nedostal k vlaku, jdu k Štěpánu na noc. Mimo to chci ráno zajít na kliniku.“

„Jste nemocen, velebný pane?“

„Ještě se ptejte. Kašlu, nemohu spáti, v hlavě mi stále víří — —“

„Jozefka je zdráva?“

„Jozefka?“ opakoval bolestným hlasem a sklopiv hlavu, oklepával koncem holi své našlapaný sníh se špiček bot. „Jozefka? což vy jste neslyšel?“

„Nic! — snad není nemocna?“

„Ani vám nepsali vaši příbuzní?“

„S těmi si nedopisuji. Ale co se stalo Jozefce?“

„Zrovna v ten den po Dušičkách měla pohřeb!“

„Jozefka?“ ptám se opět. „Vždyť nemohu věřit.“

„Já to říkal, že umře na divadle, a stalo se Na den Všech Svatých hráli zase naši ochotníci divadlo, tentokráte vedla vše Jozefka sama. Vše jsem jí dovolil, jen aby zapomněla na útrapy nedávné minulosti. Také nebyl sehrán kus Jeníka Posledníkovic, ale ochotníci dávali jedno drama novější, těžší sice, ale Jozefka vzala nejtěžší úlohu. Sál byl nabit, i z okolních vesnic se sešli. A že je den v ten čas krátký, počalo se hráti hned odpoledne, aby přespolní dostali se za světla domů. Vše šlo dobře. V druhém jednání — nevím už, jak to přijde, ale Jozefka deklamovala svému stařičkému otci o své nešťastné lásce. Byla neobyčejně bledá, hlas její se chvěl — slzy se mi draly do očí. Když pak pravila:

‚Ať zlosynem teď, on dřív milým byl,
vždyť padlý anděl dřív byl andělem —‘

tu povstal náhle šepot mezi diváky, někteří obraceli se k oknům sálu a vyhlíželi na silnici. Vyvstanu také na lavici. Po silnici vedli dva četníci mladého, bledého muže v městském kroji. Ruce jeho byly spoutány. Jozefka na chvíli ustála ve své úloze a také vyhlédla oknem. Ale v zápětí ozval se výkřik a Jozefka sklesla. Všickni odvrátili se od oken a spěchali k jevišti. Křísili ji, omývali, — nedýchala. Odnesli ji do vedlejšího pokojíka a poslali jsme pro lékaře. Než přijel, byla Jozefka ztuhlá “

„A co se vlastně stalo?“

„Nu, na prahu smrti není zpověď těžká, ale doma u nás nikdo nemá o příčině toho nedokončeného a přec jinak skončeného dramatu ani potuchy. Jozefka poznala Jiříka, svého muže. Někde u Loun ho zatkli a tu ho vedli pod okny . . . A truhlář, jenž půjčil prkna na jeviště, honem je odnášel a do rána z nich zhotovena rakev Jozefčina.“

Nitro země.

Pozorování, domněnky a fantasie vědecké sestavil *Boh. Bauše.*

(Dokončení.)

Jiní tvrdili opět, že naše země provrtána jest dlouhým tunelem, ústícím na obou pólech. Nejbázlivější spokojují se tím, že předpokládají veliké vnitřní moře spojené s oceány povrchními.

Nevíme, kdo první připadl na myšlénku, že jádro země jest ze železa; ale kdyby ještě žil, s pýchou by pozoroval, že idea jeho se ujímá a má nových zastánců.

Jak na počátku praveno, vypočtena hutnost země mnohem vyšší, nežli jest poměrná váha hornin kůru skládající.

Jádro poukazuje na hmoty, jako jsou těžké kovy, a není pravdě nepodobno, že i ryzí železo zde může býti.

Do eruptivních hornin hmoty až z jádra těžko se dostávají a železo ve vlhkém vzduchu snadno se okysličuje. Zajímavý objev učinil r. 1870 *Nordenskjöld* na pobřeží gronského ostrova *Disko* u místa Oviťak. Nalezlť zde balvany železa 8000 kg. a 21.000 kg. těžké. Mimo to dvojí lože čediče, uzavírající kusy železa chemickými přiměsky na meteory upomínající. (Obsahovaly nikl, troilit a kusy eukritu.)

Nordenskjöld má za to, že čedič při erupci buď strhl kusy železa s sebou z nitra země, aneb meteory vnikly snad do měkké ještě hmoty čediče.

Tato analogie nitra země s meteority jest překvapující a kosmická ona tělesa mohou nám snad lépe objasniti složení země, nežli bude kdy možno přesvědčiti se přímo o hmotě vnitřní.

Také zemská magnetičnost jest argument dosti mocný pro náhled o železném srdci země.

Dotknuvše se různých náhledů více méně si odporujících, otevřme ještě s panem de Saportou*) knihu foliovou slovutného a hluboce učeného jesuity P. *Kirchera*, nadepsanou skromně „*Mundus subterraneus*“. Hluboká učenost a pravé pojmy, cesty, pozorování a pokusy střídají se tu s náhledy zpátečnickými. Jest to pravá encyklopédie z r. 1662, v níž střídají se zásady a upotřebení veškerých věd, které z daleka neb z blízka dotýkají se otázek principielních tehdejšího vědění.

*) L'interieur de la terre, anciens opinions etc. La Nature, Nro. 788, 1888.

Základní myšlénka díla snaží se provésti parallelu mezi tělem lidským — mikrokosmem — a zemí — geokosmem. Vlastní jádro této jest rozníceno; ale složení vrstev středních a povrchních jest velice různé. Našim vnitřnostem odpovídají průchody podzemní a propasti vodní (*hydrophylacia*), živící prameny a udržující spojení všech moří mezi sebou.

Z ohně ústředního vybíhají paprskovité nesčíslné žíly (*pyrophylacia*), které oživují a zahřívají zeměkouli, živí vulkány a dodávají teplo vřídlům horským: duchové oživující (sanguis spirituosus) účinkují podobně v těle našem. Ale jak by mohla země dýchati, kdyby neměla obšírné nádržky vzdušné, *aërophylacia*, obdobné plicím? Vzduch z těchto aërophylacií uniká průchody rozvětvenými a slouží s počátku k udržení žáru hmot, které by jinak uhasly; ale některé kanálky pronikají až ku povrchu. Uvolnivše se, rozpoutají větry: jsou prý takové kouty (při ústí Rhony a stráně vrchu Ventoux), z nichž větry mají původ. Mnohé detaily spisu jeho podnes musí zajímati geologa, jako data o přibývání tepla do země. Kircher nejen mnoho četl a kompiloval, ale i sám pozoroval. (Narozen byv ve Fuldě r. 1602, zemřel v Římě r. 1680.)

Ve všech starších epických básních vstupuje se do pekel. Klasický prototyp tohoto směru jest v Danteově Božské komedii. V jeho „Pekle" nalezáme celou cestu až ku středu země, kde vládne Lucifer, jenž jako

„— císař toho kraje neštastného
od ňader středu trčel v ledu cele."

Střídají se tu právě živly různé v té „zatracenců vlasti", ve zpěvu IX. líčí se i žhavé nitro zemské:

„— neb mezi hroby tolik žáru plálo,
z nichž každý v hroby s každé strany vniká,
že menším žárem železo by tálo."

Z výtvorů fantasie spadá sem ze sedmnáctého století pověstný humoristicko-satirický román dánského „Molièra" *Holberga* „Nicolai Klimi iter subterraneus" (Nikolaje Klimy cesta podzemní, vyd. 1741); zde popisuje planety, které kolují v dutinách země, a rozebírá mravy myslících bytostí, které obývají tyto světy. Však použil vymyšlené cesty té i Camille Flammarion ve spise *Mondes imaginaires* a *Les mondes réels*. Též k mysticismu nakloněný *Hoffmann* ve svých nočních povídkách, nazvaných „Elexír ďábla", vypravuje tutéž událost.

Holberg neosvětluje svůj podzemní svět zvláštním světlem, nýbrž nechává pronikati paprsky slunce mořem, které tvoří klenbu dutiny.

Čtenářstvu, zvlášť mladšímu, naší doby s dostatek jsou známy fantastické romány Jules Verneovy, ač, bohužel, jen menší jich část možno čísti v překladu českém. Jeho „*Cesta do středu země*" používá obratně různých theorií geologických a geogenických a spojuje je v půvabné vypravování o domnělé cestě se světa skutečného do divuplných dutin podzemních.

Jakýsi professor Lidenbrock, výstředně zaujatý vědou, nalezne starý dokument runami psaný slavným alchymistou XVI. století *Arne Sakunssemem*, jenž obsahuje zprávu o vniknutí téhož do středu země, a udán zevrubně den, kdy tam dle stínu islandské hory Seartaris možno nalézti vchod vyhaslou sopkou. (J. Verne zapomněl ovšem, že datum udané dle kalendáře v XVI. století nemůže se precisně shodovati s kalendářem nynějším rektifikovaným, tak že konec června před 300 lety udaný spadá s prvními dny července.) Tři turisté vypraví se tedy na nebezpečnou cestu. Dante-li nalezl nápis nad vchodem do podsvětí:

„ mnou vchází se do města věčné strasti,
mnou vchází se v noc, která nemá rána,
mnou vchází se do zatracenců vlasti"

vypravují se moderní turisté vedeni neodolatelnou vědychtivostí a vesele v útroby země. „Jsme již o 6000 stop hloub, nežli kdy lidé vnikli, na př. v dolech Kitz Bahl v Tyrolsku a v Kutné Hoře v Čechách," vykládá cestou professor.

(Zachovalať se tato pověst o domnělé hloubce zatopených kutnohorských dolů dosud, ač A. Vysoký v Živě 1856 ukázal, jak pravdě nepodobno jest toto udání Jiř. *Agricoly* ve spise Bermanus sive de re metallica dialogus, z r. 1529, kde udává hloubku dolů těch na 500 later.)

Turisté podzemní u Vernea nedostanou se sice do středu země, ale několik set kilometrů pod Evropu, kdež dostanou se do ohromných jeskyň oplachovaných podzemními moři a osvětlených jakýms výronem elektřiny, v nichž loví předpotopní ryby, vidí nestvůry vyhynulé, boj plesiosaura s ichthyosaurem a pod.

Sopka vyvrhne je konečně ven a tak končí fantastická jejich výprava. —

Střízliva věda má křídla fantasie tím více vázána, čím mnohostranněji věc se pozoruje a uvažuje.

Pravda nepopíratelná jest, že teploty všude a dosti pravidelně do hloubky země přibývá. Avšak co dnes známe z celého prostoru od povrchu zemského až ke středu, jest sotva pětitisící díl této vzdálenosti! Z tenounkého obalu dosud přístupného máme souditi na podstatu věcí uvnitř!

Není pochybnosti, že teploty do hloubky stále více přibývá, ale naivní lidé soudili ukvapeně, že dle toho ve hloubce 66 km., tedy ne zcela 9 mil, panuje teplota 200°, a že zde tedy všechno kamení musí býti roztavené. Horké prameny a láva sopek, která všude na zemi hmotou jest podobná, zdá se nasvědčovati náhledům o tekutém jádru. I sploštění země na obou pólech vysvětluje se jen otáčením se hmoty původně plasticky měkké.

V hloubce neúčinkuje ale jen veliké horko, jest třeba počítati i s ohromným tlakem, jakým na míle mocná vrstva zde na kamení účinkuje. Ve hloubce desíti mil panuje, toť možno, teplota 2000°, při které všechno kamení na povrchu se roztápí.

Avšak v této hloubce vládne zároveň tlak 20.000 atmosfér! Tlak tento zamezuje roztavení hmot, pod tímto tlakem zůstává jisté kamení tak pevným jako za studena na povrchu. Hmota zde není ani pevná ani tekutá: kdyby tlak povolil, jisto jest, že by hmota ihned bouřlivě vyvřela a i v páry se proměnila. Kdyby podařilo se vyvrtat díru až do této hloubky, probudili bychom snad hroznou sopku, která by s hromem páry, popel i lávu chrlila.

Za obyčejných okolností vtěsnány jsou však horniny pod tlakem, z něhož vyprostiti se jim není lze.

V které hloubce teplota konečně tlak přemáhá, zůstává zatím úplně nevypočitatelným.

Odtud různé náhledy o *tloušťce* kůry zemské. Kdežto někteří již ve hloubce $2^1/_2$ neb aspoň pěti neb šesti mil kladli hmotu tekutou, vyslovili se již A. *Humboldt* a *Cordier* pro větší hloubku, kterou na 20 mil páčili. Dnes jsou však badatelé, kteří soudí na 50 zeměp. mil, jiní na 200 mil a někteří i prohlašují, že není důvodu, proč by země až ku středu svému nemohla býti pevná.

Odkud tedy láva sopek? Kdyby tato měla pronikati až z domnělé tekutého nitra země, korou 200 mil tlustou, musila by patrně cestou ztuhnouti, nežli by dostala se ku povrchu zemskému. Sopky jsou výjevy více méně lokální. Jak praveno, jest za ohromného tlaku kamení pevné při teplotě, kde na povrchu by ihned zkapalnělo; když na př. utvoří se štěrbina pošinutím vrstev do hloubky sahajícím, tu z části kamenného magmatu sejme se tlak, a toto zkapalní a vyrazí štěrbinou; vždyť jest známo, že sopky rozkládají se hlavně v krajinách velikého vržení terénu povrchního. Výjevy sopečné neodpírají tedy nikterak ani náhledu o úplně pevném jádru.

Vnitřní teplo zdá se však dle všeho býti zbytkem původního vlastního tepla chladnoucí naší matky země. Teplo to vysáláno ponenáhlu do prostoru světového, v němž panuje prý mrazivá temperatura 100° pod nulou. Aspoň povětrní kámen z Quenggouku byl po pádu na naši zemi uvnitř shledán tak studený, že prsty při dotknutí zimou tuhly.

Dle chladnutí kůry zemské do jisté hloubky pokusil se i geniální *William Thomson* vypočísti dobu, kdy země naše tuhla v pevnou planetu, a posuzovati stáří země. Vypočetl dobu 20—200 millionů let. Zdá se, že skutečně v době, kdy nejhlubší vrstvy kůry zemské se tvořily, byla teplota země na povrchu vyšší. Žádný tvor živý nesnášel podnebí, kde první ostrovy žulové a rulové z pramoří vynikaly.

Vlastní toto teplo, nezávislé na paprscích slunce, ač sláblo, jeví účinek po celou dobu vývoje tvorstva až do doby t. zv. tertiérní, kde počínají se zvláštní pásma dle podnebí rozlišovati.

Dnes vládne náhled, že kůra zemská jest velmi tlustá, teploty sice že do hloubky přibývá, není třeba však představovati si, že kráčíme po blánce potažené přes chvějící se žhavé, tekuté jádro, které podléhajíc účinku měsíce a hvězd nepokojně by dunělo a pulsovalo, ohrožujíc stále pokojný vývoj celého tvorstva.

Matka země tlumí vřelé nitro, oheň její spoután tuhou korou, kterou čas a věčná vzájemná touha hvězd mezi sebou kol ní vytvořila.

Pokojně rozvinovati se může v malém pásmu mezi prostorem světovým a neznámým nitrem země svět organický; jak nepatrnou součástkou celku světového jest lidstvo, a kdož vypočte účinky kosmické na minutii, jakou jest v celku tomto jednotlivec?

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Po pohřbu Lapy nastal v domě klid,
ni kroky nebylo už slyšeti,
a venku husté mlhy visely
nad krajinou, a krakorání jen
se někdy černých ptáků ozvalo,
jak kdyby upomínat chtěla smrt
tím zvukem příšerným, že blízko jest.
Den za dnem ploužil se, a myslila,
„Co se mnou bude?“ Pia... Málo jen
teď Nella viděla a bála se,
by neodjel, neb dobře věděla,
co návrat jeho v město znamenal
pro toho, jenž byl celým světem jí.
A pravila si: „Vím, že nikdy víc
jej neuzřím, a podrobuji se
a snášet chci, co Bůh mi přisoudil.
Já hřešila, ač ne tím způsobem,
jak myslí Nello v surovosti své.
Však že jsem nepadla i v propast tu —
ne moji jest to, věru, zásluhou!
Já podala se v pravdě Sandrovi,
a anděl můj mě tenkrát zachránil
od zkázy tím, že mdlobou spoutal mě
a štících mých smyslů slepou bouř.
A Sandro šetřil mě..., On neunes'
mě, když jsem v náruč se vrhla mu!
Já líbala jej svými polibky,
já způsobila krve jeho var,
já metala mu šípy zraků svých
hned tenkrát v srdce, když jsem uzřela
jej v katedrále poprvé... Jen já
jsem vinna, Bože, tedy trestej mě,
a jeho zachraň... Nello v právu jest,
soud jeho kéž mě brzy odsoudí,
na ortel čekám..., Nechť mě umučí
zde v smutném hrobě dlouhým věznéním
neb rukou kata... Vůle buďiž tvá,
ty soudce přísný nad hvězdami tam,
však pro něho, ó slitování měj,
měj slitování s jeho mladostí,
s tou snivou něhou a s tou sladkostí,
jež v duši jeho jasnou vložil jsi!...“

Tak Pia denně k Bohu volala,
a zdálo se, že Bůh ji vyslyšel,
neb jednou zaslechla, jak na chodbě
vzkřik' zlostně Nello, písmo obdržev,
jak najatým řek' vrahům: „Prokletě!
On zmizel ze Siény! Unikl!...“

A věděla, o kom to mluvili!
Byl Sandro zachráněn! Snad vrátil se
zas do Provence!... Zajisté, že tak!
Tam vyhojí se z lásky chorobné,

on bude později šťasten, zajisté!
On zapomene ji! . . . A plakala
a nevěděla, zdali radostí
či žalostí nad vlastním slovem svým.

Však brzy zmužila se, šeptala:
„Své srdce, Bože můj, a lásku svou
co oběť tobě tedy přináším!
I proti vzpomínce se vydám v boj!
Již nebudu jej více milovat!
Hřích vymažu svůj takto, očistím
se od své viny. Bože, vinna ač,
přec zemru nevinně v svém žaláři!“

A hlavu sklonila a jako v hrob
se sama kladla . . . Nepočítala
už dni, jak mijely, a hodiny,
již nelkala . . . I jeho památku
již tedy nevolala v paměť svou
a myslila, že zapomíná jej —
však láska její mrtva, pohřbena
do nejvnitřnější duše svatyně,
jak sladká vůně byla kadidla,
co v chrámě utkví a tam zůstane,
i když se rozpadává, zpustošen,
v rum pomalu a v trosky . . .

Tedy tak
jí v nitru bylo . . . Venku v Maremmě
též pustost vládla, clona šedých mlh
co den se hustěj' kladla na zemi,
a ráno jednou Pia viděla,
že zbělel celý boží širý svět,
jak by byl sestár' za tu jednu noc . . .
A jako země v bílý příkrov svůj
se halila a pod ním dřímala,
tak Pia usínala v žalu svém
a bylo též jí, jak by dřímala . . .

Však jaro přišlo zas, a Pia též
se cítila tím sluncem dotknuta,
jež v Maremmě teď divy činilo.
Zrak otvírala, podivila se,
že ještě žije . . . Zeleň kryla pláň,
a moře květů vůni sýlalo
ji sladkou vzhůru . . . Stromy sem a tam
jak stráže u vod rozestavené
se zdály žlutí mladých lupenů
jak pozlaceny, mnohý přilít' pták
a na větvích se houpal, přitít' též
až k oknu některý, na římsu sed'
a rozjímal, zda pro hnízdo tu jest
snad vhodné místo, do zpěvu se dal,
však, když tu bledou shlédl náhle tvář,
ten hořící, tak velký temný zrak,
tu oněměl, na polo polekán,
na polo jako v blahé soustrasti
a rozpjal křídla . . . Letěl, letěl v dál
a Pia s touhou za ním hleděla,
jak v azur nořil se, ach, směrem tím,
kde ležela Siéna . . . Horký proud
slz lil se z očí jí, a nechtěla
už jaro vidět, slib ten života . . .
A přece, v noci spát když nemohla,
se vlekla k oknu, srdce tlukoucí
tak přílišně si tisknouc rukama,
a čaru v noci oddávala se,
svit pila luny, která bělostná
nad stříbrem stála posněžených hor
tam na severu . . . Nebo hleděla
kde moře neurčitý, hvězdný kmit
se v dáli šířil, z mlh a plamenů
to propast byla, nad níž koráby
se občas vznášely jak fantomy . . .
A jednou ráno, nebe jantarné
když průhledně se pnulo nad zemí,
dva plameňáky zřela veslovat
v tom čistém vzduchu, bílé jako sníh,
pel růžový na křídlech jejích kvet',
a dlouho nevěděla, ptáci to
či bílé mráčky, které koupaly
se v zoře jitřní . . . S břehů dalekých
sem byli zabloudili . . . Zmizeli.
Ó, všechno, všechno v dáli prchalo,
jen ona věčně zůstat musila . . .
Vzdech potlačila, reptat nechtěla,
vždyť vůle boží přece byla to,
že v úzkém zemře, vlhkém vězení.

(Pokračování.)

Po svatbě.

Novella od *Boženy Víkové-Kunětické.*

(Pokračování.)

Dorazil jsem tam, rychlou jízdou unaven, s koněm zpoceným a silně odfukujícím. Letěl jsem jako do pekel, nejsa si ani dobře vědom, proč zvíře i sebe tak mučím a čemu chci svou jízdou utéci, nebo čemu se přiblížiti. Byl jsem žádostiv zvěděti, čeho si Harmach ode mne přeje, a zároveň lekal jsem se, aby k rozmluvě mě nezval, která by nebyla nad mé síly a v které by ode mne nepožadoval více, než mohu dáti, vysvětluje mi při tom věci a pravdy, jež by byly ortelem mým dosavadním nadějím. Věděl jsem, že stane se něco důležitého, neboť člověk s příliš napjatou fantasií myslí a předvídá rychle a lušti správně.

Na chodbě setkal jsem se se slečnou Albínou a byl jsem překvapen její živostí, jejím úsměvem i růžemi na jejích lících, které z ní činily v každém ohledu dokonalou rusovlasou a něhyplnou krasavici.

Uvítala mě s nelíčenou radostí, podávajíc mně obě svoje ruce, jež jsem také vděčně uchopil.

„Host do domu, Bůh do domu. Buďte nám srdečně vitán.“

„Děkuji vám, slečno. Zjevujete se mně jako anděl u prahu ráje. Ovšem ten, jenž kyne, a ne ten, jenž hrozí. Je pan Harmach doma?“

„Ano, pane Daneši. Je ve svém pokoji, je-li vám libo. Bude asi nad míru povděčen, až vás uvidí.“

„A co dělá vaše maličká?“

„Běhá v zahradě. Jdu tam právě za ní.“

Poručil jsem se jí tedy, začež ona rozkošně kynula mně hlavou dík, a šel jsem přímo do pokoje svého přítele, kterého jsem nalezl nataženého na pohovce a kouřícího z dlouhé, skvostné dýmky.

V první chvíli jsem se skoro zarazil, spatřiv jej. Připadal mi velmi vyhublý, sestárlý, tak že jsem se domýšlel, že byl, anebo že jest nemocen; on však hbitě vyskočil a objímaje mne s velkou vroucností, pohlížel na mne skoro prosebně, držel mé za ruku pevně, nepustiv ji ani pak, když jsem seděl vedle něho. V okamžení zazvonil na paní Cerbochovou, která také skutečně hned přišla, usmívajíc se, mnouc si své velké, bílé ruce, a vyslechnuvši jeho rozkaz, aby přinesla víno, odešla zase potichu jako stín, zašustivši pouze ve dveřích svou širokou zástěrou, která byla jako z cukru.

Za krátko stálo na stole výtečné Harmachovo víno, jehož jsem vypil rychle za sebou dva kalíšky. Cítil jsem se po mnoha, mnoha dnech zase jednou spokojeným a šťastným, proklínaje své hloupé, divoké domněnky, které by slušely spíše nějakému romancieru, jenž s prospěchem mohl je využitkovati.

Ani chování Arnoštino, tím méně chování Harmachovo neshledával jsem podezřelým, ubezpečuje se v duchu, že rozmar mé ženy, má-li nějaké důležité příčiny, povstal z docela jiných důvodův, než o kterých jsem přemýšlel. A konečně, což nebyla její slova: „Vždyť vidíte, že nemám dětí“ dosti průzračná a nemohla už dávno uvésti mne na cestu pravou?

Přítomnost Harmachova působila na mne zrovna kouzelně, neboť jeho vážná tvář byla dosti poctivá, abych ji úplně důvěřovati mohl, což učinil jsem tím ochotněji, čím děsněji na mne působila domněnka, že Hanuš býval miláčkem mé ženy. Ostatně hodlal jsem jej pozorně vyslechnouti, poněvadž bylo patrno, že pro mne chová velice důležité zprávy.

„Mluv tedy,“ pravil jsem, zapáliv si doutník, který mně nabídnul.

Hanuš zastavil se přede mnou, neboť před tím chodil dlouhým, pádným krokem po pokoji, maje hlavu svěšenou, a položiv svoje ruce na moje ramena, pravil dosti klidně:

„Chci se oženiti.“

„Je-li možná!“ zvolal jsem jsa celý radostí unesen jeho neočekávaným rozhodnutím, které mi bylo novým důkazem, jak hanebně jsem je podezříval.

„Ano chci. Uznej sám nutnost toho. Slečna Albína žije juž po tolik roků se mnou pod jednou střechou, vydávajíc svou pověst na milost i nemilost celému okolnímu světu, a byla dosti šlechetná, že mne ani mé dítě neopustila, prokazujíc nám tak oběma velikou oběť. Eva nalezla v ní druhou matku, kterou by dozajista nepřála si nikdy ztratiti. Ctím ji tak hluboce, že není to pro mne nic nemožného, pojmouti ji za ženu. Zaslechl jsem totiž tu a tam poznámky, které mne pobouřily, urážejíce ji, tu světici, která je tak čista a vznešena, že je hříchem do nebe volajícím, házeti po její hlavě bahnem nekalých pomluv. Je to mou povinností oženiti se s ní. Albína jest mi nakloněna a když vyslechla včera můj návrh, zpozoroval jsem velmi dobře, že plním nejvřelejší její tužbu.“

Harmach si oddychnul, jako by byl promluvil řeč několik hodin trvající. Využitkoval jsem jeho odmlčení k srdečné gratulaci, ujišťuje ho, že lépe voliti nemohl, poněvadž slečna Albína je anděl, jakých jest na nebi sice dosti, ale na zemi velice, velice málo.

„Jsem rád, že rozhodnutí mé schvaluješ,“ pokračoval Harmach, měře opět pokoj svými dlouhými kroky. „U nás se mnoho tím nezmění, vyjma to, že ji budu říkati pouze Albíno a líbati jí ráno a večer ruce.“

„Oho, oho, můj zlatý,“ zasmál jsem se hlasitě. „Máš poněkud divné názory o manželství. Kde pak jsi vzal Evu? To je výborné! Líbati ženě tak dokonalé pouze ruce a nepolíbiti jí ústa i bohatý její vlas, jenž vypadá jako směs zlatých paprsků.“

„Přál bych si pouze, aby se vše co nejdříve odbylo. I Albína je se mnou srozuměna. Chceme odbýti vše krátce a tiše, nepobuřujíce zbytečně okolí, jež jest k tomu nakloněno. Pouze dva svědci — oběd žádný — přijímání gratulací žádné, návštěvy činiti žádné — nic — nic, juž k vůli mé dceři ne, neboť bylo by jí vše nápadné a činila by mně otázky, jimž se chci vyhnouti. Za tou příčinou chtěl jsem tě požádati o svědectví při mém sňatku, neboť věru mimo doktora Heveru nemám zde jediného přítele, jehož bych směl tou funkcí obtěžovati. Mimo to máš ty největší právo býti přítomnu mé svatbě — ano — chtěl jsem říci — Ostatně jsi mým dlouholetým přítelem a věru máš největší právo již z toho ohledu. — Churavěl jsem tyto dni a nemohl jsem se odvážiti sám k tobě zajeti, odpusť —“

„Pah! — Jsem šťasten, že mohu ti posloužiti. Nech se obejmout, Hanuši. Na mou čest, jsem v dobré míře tvým rozhodnutím. Považ, že jsem bloudil v labyrinthu tak směšných obav, že stydím se před tebou o nich mluviti.“

Harmach ohlédl se po mně skoro uleknutě.

„Nuže?“ tázal se.

„Ach, nemluvme o tom. Na teplých paprscích tvého štěstí chci zahřívati štěstí své, které mnoho, mnoho postonává.“

„Myslíš, že se ohřeje?“

„Jestliže se ohřeje! To ví Bůh! Jest již tak prostydlé, že vypadá jako kus nehybného ledu. — Považ, my si s mou ženou vykáme. Za osm měsíců po svatbě! A letíme cvalem k propasti, jako bychom byli slepí a na rozumu pomatení.“

„Cestuj s ní. Na cestách sbližujeme se více,“ pravil Harmach, pohlížeje ven do polí. Bylo mi podivno, že neptá se mne po vysvětlení toho všeho, avšak zdálo se mně, že je sám svými starostmi příliš zaujat.

„Ovšem,“ odpověděl jsem, „máš pravdu. Avšak je to velmi těžké, neboť rozmary její jsou tvrdošíjné. Umínila si tráviti zimu zde.“

„K tomu přece nesvolíš! Považ, bude zde pusto. Všude mráz a sníh. Neznáš to dosud. Nikam není možno vyjížděti, neboť jsou zde ohromné závěje. Byli byste obmezeni pouze na své pokoje, na domácí krb.“

„To by ale bylo znamenité! Věru znamenité. Pomysli si, že by Arnošta byla nucena stýkati se se mnou důvěrněji a oceňovati denně mou bezměrnou lásku k ní. Zůstaneme zde! Přisámbůh, zůstaneme!“

„Jen si vše řádně rozmysli.“

„Nerozmyslím si ničeho!“

„Jsem přesvědčen, že by bylo nejlépe, kdybyste odjeli — a basta.“ (Pokračování.)

Nebeské dobrodružství.

Napsal hrabě *de Villiers de l'Isle-Adam.*

Nyní, když sestra Eufrasie, to božské dítě, odešla do říše světla, proč bychom ještě zamlčovali pozemskou příčinu „zázraku“, který ji tak oslnil? Ovšem, ta ušlechtilá světice, která právě zesnula v dvaceti osmi letech co představená o chudinu pečujících Sester, jejichž konvent sama založila, tato čistá duše nebyla by se pohoršila, kdyby se byla dověděla, jaká vlastně náhoda přivedla ji na cestu, kterou sobě zvolila, náhoda, ve které viděla „vyšší pokynutí“ — nicméně, dokud byla živa, bylo lépe o tom pomlčeti.

Asi kilometr od města Avignonu stála v roce 1860 nedaleko zeleného břehu Rhony osamělá, špinavá chalupa. Jediným oknem, které opatřeno bylo železem pobitými okenicemi, dívala se na četnické kasárny ležící na konci předměstí, ve vzdálenosti pouze několika minut.

Zde žil již ode dávna starý žid, jemuž říkali Mojžíš. Tvář jeho byla bledá, uvadlá; lysou hlavu chránila čepice, jejíž látku ani barvu nebylo možno dobře určiti. Jinak byl žid ještě při síle, měl pevné svaly, tak že by byl mohl honiti se za Ahasverem. Nicméně skoro ani nevycházel a přijímal-li někoho ve své chatrči, činil tak jenom s největší opatrností. V noci celá soustava pastí a želez chránila jej za chatrnými jeho dveřmi.

Mojžíš byl úslužný — zvláště ke svým spoluvěrcům — ba někdy dával i almužny žebrákům, pouze k boháčům dovedl býti přísný, když jim půjčoval svoje poklady. Skeptické názory nové doby nezměnily ničeho v jeho zbožnosti; modlil se stejně, ať dával almužny, anebo ať půjčoval na vysoké úroky. Jednu měl zásadu, kterou vždy železně prováděl, ze *nemá nikdo nikomu pranic dlužovati.* A tou se vždycky řídil. Jestliže pro někoho něco učinil, žádal vždycky odplatu — pravidelně ve formě úroků — ale když někdo učinil něco pro něho, nechtěl ani za sebe menší službu zůstati dlužníkem.

Vyhlídku z okna svého měl rozkošnou; jen jedna „věc“ mu ji kazila. Na nízkém pahorku na břehu Rhony stála totiž starobylá „Kalvárie“. Jeden a dvacet schodů vedlo k těžkému kamennému kříži, na němž pněl gothický Kristus, časem již skoro úplně otřelý. Po jeho stranách stály dva malé, dřevěné kříže obou lotrů. Toto místečko bylo Mojžíšovi trnem v očích. Kdykoliv zabloudily jeho zraky v tu stranu, vždycky odvrátil hlavu.

Jednou v noci seděl Mojžíš skloněn nad malým stolkem, nohy měl na stoličce a na očích brejle, které obyčejně nenosil. Stolek byl plný zlata, perlí, diamantů a cenných papírů. Mojžíš měl v ruce zaprášený rejstřík a zapisoval do něho stav svého jmění.

Práce tato trvala mu hodně dlouho, neboť s ní ani nespěchal. Byl do ní tak zabrán, že neviděl ničeho mimo své poklady, ani neslyšel, leda cinkání svého zlata. Tak nevšímal si zmateného hluku a křiku, které po celý večer z dálky k němu se nesly. Neměl smyslu pro ně, nežli pro to, co viděl před sebou na stole.

„Tři miliony!“ zvolal nadšeně, připisuje poslední cifru do svých účtů.

Ale radost starce, který se konečně dočkal, po čem tak dlouho horoucně toužil, neměla dlouhého trvání. Pojednou se zachvěl. Neboť nemohl pochybovati o tom ani vteřinu — ucítil na nohou něco ledového. Odstrčil stoličku a rychle vstal.

Hrůza! Světnice byla plna vody, která neustálým přílivem šplounala o stěny i o jeho hubené nohy. Domek se chvěl v základech.

Mojžíš skočil k oknu, otevřel je a zděšením div nezkameněl. Kam mohl dohlédnouti, spatřil vodu, vodu, vodu — neboť mezi tím, co se kochal se svými poklady, vystoupila Rhona a zaplavila celé údolí.

„Bože Abrahamův!“ zakoktal.

Nerozmýšlel se ani okamžení, ale jakkoliv se chvěl hrůzou, svlékl rychle svrchní oděv, tak že si nechal jenom záplatované kalhoty, zul se a nacpal v největší rychlosti nejvzácnější věci se stolu do malé, kožené kapsy, kterou si zavěsil na krk. Ostatní věci doufal nalézti později pod zříceninami své chalupy. Zaměřil ještě k starému vaku, na němž ležel celý svazek bankovek, částečně již promočených. Strčil je ještě do své kožené kapsy, vystoupil na okno, pronesl třikrát hebrejské slovo „kodoš“, což znamená „svatý“, a vrhl se do vody. Bylť dobrý plavec a spoléhal na Boží milosrdenství.

Chalupa sbořila se hned na to tiše, skoro bez hluku.

Mojžíš se rozhlížel. Nikde žádné lodky! Kam zaměřit? Díval se stranou k městu, ale nyní zdálo se mu tam nesmírně daleko. Co počít? Z vod zvedalo se jediné místo a ozářeno plným měsícem samo svítilo nad šumící vodou — byla to Kalvárie, o jejíž stupně také již šplounaly kalné vlny.

„Utéci se k tomu kříži? Ne. Za celý svět ne!“

Starý žid byl pevný ve své víře a, ačkoliv nebezpečí hrozilo veliké, ačkoliv všelijaké novověké myšlénky hrnuly se mu v té chvíli do mysli, přece nechtěl děkovati za svoji spásu, třeba jen pozemskou — tomu tam na kříži.

Plaval na zdař Bůh. Pojednou projela mu hlavou myšlénka velice vtipná, která jej nemálo potěšila.

„Zapomněl jsem,“ pravil k sobě celý udýchaný (a voda řinula se mu z vousů), „že vedle ‚něho‘ jest také ten ‚zlý‘ lotr. U toho se přece mohu uschovati, nežli mne odtud někdo vysvobodí.“

A tak umlčev svoje námitky zaměřil energickým tempem ke třem křížům.

Ozářeny měsícem leskly se zdaleka a protože stupně k nim byly zatopeny, trčely zrovna z vod.

Byl již svrchovaný čas, že k nim Mojžíš zaměřil, neboť jeho údy byly skřehlé a namáhavou plavbou zemdlené. Díval se, těžce oddychuje, na lesknoucí se kříže, zejména na ten levý, který byl jeho spásou. Ale v tom vystoupil ještě proud a protože bylo dřevo spuchřelé, skácely se oba menší, o něco níže stojící, docela tiše do hučících vln.

Mojžíš se zarazil a pohlížel okem vytřeštěným na toto divadlo; samým zděšením zapomněl plavat a voda zalila mu ústa.

Nyní pouze velký kříž, „jediná naděje“, obrážel se na tajemném pozadí oblohy. Stařec udýchaný, skorem již klesající, zapomněl pojednou na všecky svoje námitky a veden jenom pudem sebe zachovati pustil se zoufale k hlavnímu kříži. Napínal poslední síly a každou chvíli pozvedal úzkostí slábnoucí zraky k vítěznému znamení.

Konečně dostal se z vody a rukama se chvějícíma uchopil kříž — nerad ovšem a také se, co mohl, nejvíce od něho odtahoval, ale bál se spustit se ho, aby mu voda nepodrazila nohy.

Ta neustále ještě stoupala, ba začínala jej i nazdvihovati. V tom objevily zoufalé jeho zraky na obzoru plachtu, objevily loď!

Jal se volati.

Loď zatáčela se k němu: tedy ho slyšeli.

V tom nazvedl jej proud a obrátil ho tak, že ruka jeho přišla zrovna na Kristův bok, a on díval se Spasiteli tváří v tvář! Byla to pro něho hrozná chvíle a přece se nemohl pustiti.

„Držte se pevně,“ volali na něho z daleka, „hnedle jsme u vás!“

„Konečně!“ šeptal starý Mojžíš, jemuž již umdlévaly ruce. „Ale ten zde,“ ukázal na Krista, „prokázal mi službu. Protože nic od nikoho zadarmo nechci, musím se mu odsloužiti. Dám mu tolik, jako bych dal každému jinému.“

A mezi tím, co se loď blížila, hrábl Mojžíš do své kapsy, vytáhl z ní zlaťák, a strčil jej, jak jen mohl, mezi prsty zkřivené nad hřebíkem pravé ruky.

„Jsme vyrovnáni!“ šeptal klesaje téměř bez vlády do rukou plavců.

Pochopitelný strach, aby nepřišel o svůj poklad, dodával mu potřebné síly po celé cestě až do Avignonu. Teplé lůžko v hospodě jej úplně zotavilo. Když opadla voda, hledal v ssutinách bývalého domova svoje peníze a skutečně mnoho také nalezl. Nestavěl více ničeho, nýbrž bydlel v Avignonu a dočkal se zde stého roku.

* * *

V prosinci po této podivné příhodě stalo se, že mladá, hezká dívka z té krajiny, velice chudý sirotek, jménem Eufrasie vzbudila pozornost jakéhosi bohatého měšťáka, který nemoha ji získati ani dary ani sliby, které jí činil, chtěl ji k vůli své přivésti hladem. I přičinil se potají o to, aby byla propuštěna z dílny, kde za frank denně obětovala jedenáct hodin svého mladého života. I byla tedy pojednou bez chleba a bez přístřeší, neboť hospodský, v jehož domě mívala bídný útulek za šest franků měsíčně, nemohl přece olupovati svoji rodinu a trpěti ji u sebe, když neplatila. Řekl jí, že jest sice hodná dívka, ale za tu hodnotu že nikdo nic nedá. Ostatně, dodal, mžouraje divně očima, jest prý to snad k jejímu prospěchu.

A tak v zimním soumraku právě v té chvíli, kdy večerní klekání neslo se větrem, to nešťastné, chvějící se dítě kráčelo smutně po zasněžené ulici a nevědouc, kam by se obrátilo, zaměřilo ke Kalvárii.

Snad sami andělé podpírali ji křídly svými, když unavena a uštvána stoupala po bílých stupních. Klesla u paty kříže a objavši jej zoufale, plakala.

Temeno kříže oblétalo hejno nočních ptáků, kteří seděli prve na kříži; příchod děvčete je vyplašil.

Dívka pozvedla hlavu a zahleděvši se na trpícího Krista pravila:

„Ježíši Kriste, pomoz mi a dej mi sebe menší almužničku, sice zde zemru hladem!“

Divná věc! Jak to dořekla, vypadl z pravé ruky Kristovy zlatý peníz a skutálel se zrovna na její černou sukni. Zachvěla se, zdvihla peníz a vzchopila se se země.

Byl to peníz starý s obrazem krále Ludvíka XVI.

Nerozuměla mu, ale byla v hloubi duše přesvědčena, že učinilo nebe zázrak. Ba přestala se skoro diviti, tak zdálo se jí to přirozené. Usmála se, políbila svaté nohy Kristovy a spěchala do města.

S nadšením v srdci, s odleskem nebe v očích, s prostou, upřímnou duší začala hned druhého dne pracovati o svém svatém díle. Nedbala obtíží, ani posměchu, ani zlých řečí, ani zavřených dveří, a v krátké poměrně době vystavěla z dobrovolných příspěvků prostý domek, ve kterém shromáždila kolem sebe několik jí příbuzných duší, které zrovna jako ona úplně chudé, zasvětily život svůj chudině.

Dnes odešla na věčnost, šťastná a vítězná, s tím pevným přesvědčením, že nebe svým „zázrakem“ samo postavilo ji na dráhu, po které až do smrti s radostí kráčela.

Přel. *B. F.*

FEUILLETON.

O japonském umění.

Dle franštiny od *T. Dureta* vypráví *J. E.*

II.

Přihlížejíce k žákům Hokusaiovým, shledáme jich celou řadu. Značný jest již počet těch, kteří chtíce nápomocni býti vlastní slávě své slávou svého učitele, připojili část jména jeho k vlastnímu podpisu. Jméno Hokusai se skládá ze dvou slov, a píše se čínsky o dvou částech: „Hoku-sai“, což znamená asi tolik co „dílna severní“, a mělo naznačiti severní část města, kde mistr tu dobu bydlel; žáci, aby naznačili, že díla jejich z oné slavné dílny pocházejí, připojili znak „Hoku“ ke svému jménu, z čehož pak povstala jména, jako: Hoku-kei, Hoku-jin, Hoku-mei a pod. — Dále jsou známa ještě jména mnohých jiných umělců, kteří, ač nebyli žáky Hokusaiovými, přece zdají se býti vedeni jeho vlivem. Knihy od těchto kreslířů pocházející jsou obyčejně men-

ších rozměrů, tištěny buď barvami neb jen černí, někdy též jen jedním, obyčejně bledomodrým tónem. Kromě těchto prací ale pěstoval se ještě jiný druh kreseb, totiž alba či sbírky větších listů obrázkových, malovaných vesměs živými, svěžími barvami, seřaděných dle vkusu a fantasie jednotlivce. Nejoblíbenějším predmětem na těchto lístech jsou výjevy z divadelních her, podobizny herců a pod. Tyto obrazy jsou na první pohled tak bizarrními, přehnanými, ano i odpuzujícími, že se zdá, jako by kreslíř se byl až příliš oddal své vlastní obrazotvornosti a odchýlil se na dobro od pravdy. Tomu však není tak. Jako japonská krajina se svými stromy ostře se odrážejícími, se svými rýžovými poli, svým bambusem jest nám tak cizí, zvláštní, že i při sebe pravdivějším napodobení se nám zdá jako neznámý, jiný svět, — podobně se to má s jevištěm japonským. Musíme se teprv blíže seznámiti, musíme hleděti vniknouti do všech zvláštností tohoto světa neznámého, chceme-li seznati všecky jeho půvabné i zajímavé stránky. Hlavy herců zdají se nám na první pohled kresbou naprosto konvencionelní, jelikož vesměs se sobě podobají; jsou však pravdivým obrazem japonských umělců dramatických, kteří dle jistých pravidel oholují si hlavu, barvami natrou tvář, namalují pevné, rázné tahy. Těžkopádnost osob ženských dá se vysvětliti tím, že úlohy ženské v Japonsku hrají mužové, ježto ženám přístup na jeviště jest zakázán. I pohyby zdánlive přepjaté, ruce daleko rozpřažené, ústa křečovitě roztažená, — to vše patří k mimice dobrého herce japonského. Až i ty bohaté šaty, barev pestrých, křiklavých, na nichž někdy jsou vyšity nejen květy, zvířata, stromy, nýbrž i celé krajiny — i to vše patří ke skvělé výpravě japonské historické tragedie.

Jistý francouzský učenec, který delší dobu po Japonsku cestoval, podává zajímavé líčení divadelní produkce, jíchž se súčastnil nejednou: „Pomlčím o kusech historických, nekonečných, jednotvárných, v nichž herci, odění bohatým, pestrým rouchem, představují všelijaké hrdiny, knížata a velmože z dávných dějin národních, a stojíce v popředí jeviště, deklamují nekonečné řeči, zatím co sbor, umístěn o stupeň výše v pozadí scény, psalmoduje jednotvárné zpěvy za průvodu japonské kytary. Tento druh divadelních her každého Evropana k smrti nudí, zatím co kusy méně vznešených předmětů, vybavené z nudné konvenience starého slohu historických her, mohou vzbuditi i při člověku japonské řeči neznalém živý zájem; neboť živost pohybů, zápal hry dobrých herců japonských jest vskutku podivuhodný. Zvláště mi utkvělo v paměti divadelní představení, jemuž jsem byl přítomen v Kiotu. Hrál se kus, jenž byl jaksi episodou z dlouhého, velmi oblíbeného románu japonského, jenž se nazývá „Věrní Rhoninové“. Náčelník těchto Rhoninoveů (Juranosuké) objeví se divákům v kruhu rodinném, oddán jsa opilství a zhýralosti, zvrhlosti morální, ovšem jen líčené; neboť právě touto přetvářkou chce tento jinak zcela dokonalý muž obelstíti nepřátely své, by snadněji mohl pomstíti smrt pána svého Yenia. Úchvatně líčil herec, ženu jeho představující, lítost a zármutek nad touto domnělou zvrhlostí pána svého. Po té Juranosuké, postaviv se v čelo věrných Rhoninů, vypraví se proti svým nepřátelům a zabije vraha svého pána. Po odbytém boji vrací se pak s částí svých věrných; avšak pro zvýšení effektů vymyslil si japonský pan regisseur pro tento slavnostní pochod prazvláštní scenerii. Na místě, co by herci vystoupili prostě z pozadí neb z kulis jeviště, připravila se z latí a prken cesta vedoucí z pozadí hlediště středem obecenstva až na jeviště. Toto zařízení usnadnilo se ovšem tou okolností, že japonské obecenstvo, sedící ne snad na židlech, nýbrž zcela jednoduše na zemi na pletených rohožích, nalézá se ve výši velice nepatrné, tak že pochod vojínů, povýšených značně nad udivené diváky, působil nad míru imposantně. Tito vojínové, s tváří přestálým bojem zachmuřenou, hlavami šátky zavázanými, rozedraným šatem, krvavými meči, vzbudili obdiv i hrůzu. Závěrek pak tvořila scéna, kde Juranosuké se loučí se svou zoufalou rodinou: neboť přes to, že vojínové byli vykonali čin hrdinný, obdivuhodný, přísný zákon je odsoudí k smrti. Nikdy za svého žití nešel jsem z divadla tak v hloubi duše rozechvěn, jak z tohoto představení japonského, a nyní, po desíti letech, věrně chovám v mysli i sebe nepatrnější detaily této dojemné hry.“

První vyobrazení divadelních výjevů provedl asi kolem r. 1800 kreslíř Katsu-Kawa-Shin-sho. Dále celá řada žáků slavného Hokusaie zabývala se kreslením divadelních scén a podobizen herců; z těchto byli nejoblíbenějšími s počátku tohoto století (asi kolem r. 1820—1830) herec Koshiro, jenž měl přezdívku „muž velkého nosu“, dále herec Rikuan, umělec slavné pověsti. Oba tito umělci, zvlášť poslední, velice často jsou zobrazeni na kresbách žáků Hokusaiových. Postava pro Japonce dosti vyvinutá, tahy výrazné, pohyby pathetické tohoto dramatického umělce znamenitý podávaly materiál mladým kreslířům a nemálo přispěly k oblibenosti jejich prací. Poslední umělci, kteří se tímto druhem obrazů zabývali, byli Toyokuni a Hiroshigé: zemřeli oba asi kolem r. 1860; s nimi uhasl i tento odbor umění, tak původní, tak zajímavý.

—

Národní divadlo. (Zeyerova „Sulamit“.) Tato zářící báseň Zeyerova připadala nám uprostřed běžných kusů repertoirních jako vysoká hora, vypínající se nad klidnou, střízlivou krajinou. Dole po rovných, pohodlných cestách jezdí lidé v různých vozech a kloboucích, jak je móda sebou přináší, ale temeno hory zdobí vždy stejný diadém červánků a hvězd. Šosáci vyhýbají se jí z daleka, ale kdo směle vystoupí na její příkré stráně, tomu dme se hruď rozkoší a povznesením.

„Sulamit“ jest ovšem velké části obyčejného obecenstva divadelního nepřístupna. Má příliš vážnou a hlubokou základní myšlénku a sytou, skvělými obrazy zářící dikci. Naslouchati při ní jediným uchem, naprosto nestačí. Tak může se člověk snadno nuditi. Ale za to, když se svěří básníku a s úctou velkým dílům povinnou stopuje vývody filosofa Aupiela a bolestné zápasy nešťastného Benajy, přesvědčí se, že jest tato posud málo oceněná báseň bohatým zdrojem moudrosti i krásy zároveň.

Řekli jsme, že jest „Sulamit“ až posud málo oceněna; má totiž poměrně málo ctitelů, ale za to jsou tím nadšenější. Přivítalť báseň Zeyerovu dlouho trvajícím potleskem, hned jak se vytáhla opona, dříve ještě nežli Benaja pronesl první slovo. Měl to býti patrně pozdrav vzdálenému básníku a zároveň ujištění, že budou dny Sanćy neradi postrádati.

V obsazení byly některé důležité změny. Malou, ale krásnou úlohu Batševy zahrála místo paní Sklenářové zcela dobře paní Vinklerová. Lilithu zdědila po slečně Pospíšilové slečna Danzerová; měla pro ni sice krásný zjev, divokou vášeň, ale celkem jsme jí málo rozuměli. Její pravý obor jsou přece jenom konversační role moderní, verše musí se trochu jinak říkati, mají-li zvláště při velkých rozměrech našeho divadla zůstati srozumitelnými. Tak celý sen Lilithin ztratil se úplně. Ostatní obsazení bylo staré: Šalomón (pan Bittner), Benaja (pan Seifert), Levona (paní Bittnerová), Anpiel (pan Slukov). Ti všichni dovedli velmi dobře veršům vyhověti; verš zůstal veršem a přece až na malé výjimky neurážela nikde nepřirozená deklamace.

Kus se, jak náleží, opět líbil, byliť herci voláni až šestkráte. Příští sesonu mohla by se opět nastudovati „Legenda z Erinu“.

„*Proletáři.*“ Drama o čtyrech jednáních. Napsal Řehoř Csiky. Z maďarského přeložil F. Brábek.

Společnost, která se nám v naší novince představuje, zasluhuje vším právem lichotivého titulu, kterým ji autor obmyslil. V kusech ruských viděli jsme všelijaké nečisté ruce, ale zde jest jich pohromadě více nežli kdekoliv jinde. Proč zde autor nakupil tolik stínů, vysvětluje satirická tendence kusu. Nedivíme se pranic, že se chystali Maďaři uvítati „Proletáře“ shnilou cibulí — nastavilť jimi Csiky svým krajanům znamenité zrcátko. „Taková je celá naše společnost,“ praví jedna z osob kusu, „samý proletář, podlízavý darmochleb a protežovaný ničema.“ Za to však zároveň slouží Maďarům ke cti, že tato trpká obžaloba na jejich divadlech zdomácněla.

Všimněme si blíže jednotlivých figur. Hned na počátku seznamuje nás autor s Kamillou Szederváryovou, která se vydává za vdovu po národním mučedníku, honvédském důstojníku Szedervárym, — který však nikdy neexistoval, — a co taková vydírá podpory od každého, u koho cítí nějaké peníze. Provozuje tuto živnost ve velkém, neboť má svého sekretáře, jakéhosi Mosolygóa, bývalého notáře, jenž pro podvod byl zbaven své hodnosti a nyní žije z milosti u ní a píše jí na všecky strany ty útoky na srdce i kapsy maďarských vlastenců. Zcela jinou, ale stejně pěknou živnost provozuje její přítel, schudlý šlechtic, pan Benedikt Zátonyi. V Sedmihradsku je totiž zákon, který dovoluje rozvedeným manželům vcházeti v nové sňatky. Zátonyi vezme si za ženu hezkou dívku a hledí ji dobře zpeněžiti. Čeká totiž, až se do ní zamiluje nějaký boháč, pak mu ji, za slušnou ovšem náhradu, postoupí a hledá zase nové zboží. Jeden takový případ této jeho praxe jest látkou našeho kusu. Szederváryová má krásnou dceru Irénu, do níž se zamiluje hlupák Timót, který celý svůj život strávil mezi ovcemi a z nich také nesmírně zbohatnul. Jak to Zátonyi pozoruje, ihned si ji vezme s tím plánem, že ji svému příteli Timótovi draze prodá. Ale Iréna miluje jiného, jakéhosi poctivého mladíka; k sňatku s Benediktem svolí jen po hrozných bojích a na zoufalé prosby své matky, která se před Zátonyim chvěje, neboť tento ví na ni ohavné věci. Ale když pozoruje Iréna mrzký plán svého muže, prchne od něho, sejde se se svým milencem a protože byla z příčin pochopitelných Benediktovou ženou pouze na papíře, podaří se jí doclliti rozvodu.

Sehráni byli „Proletáři“ velmi dobře. Obtížnou úlohu „vdovy“ Szederváryové — neboť obsahuje celý rejstřík nejrůznějších tónů — zahrála sl. Slavinská zcela slušně; zejména první jednání pěkně se jí povedlo. Manžel na spekulaci p. Zátonyi připadl p. Bittnerovi a dobře mu svědčil zrovna jako Iréna pí. Bittnerové. Zvláštnější jest figura Mosolygóa, který jest proletářem jenom z nutnosti a ne ze zalíbení. Klesá dále pode jhem hanby, které na něho první vina jeho uvalila, a nemá odvahy je setřásti; až teprve když Iréna ve svém neštěstí se k němu uteče, tu jaksi poctěn její důvěrou a úkolem na něho vzneseným probouzí se k lepšímu životu. Tuto nejzajímavější úlohu provedl velmi šťastně p. Šmaha. Dobrácký Timót byl jako zvláště sepsán pro p. Frankovského, zrovna jako přítel „vznešené vdovy“ Bankó, lenoch, který utratil celé svoje jmění a hledá nyní úřad, kde by se dobře měl a nemusil nic dělat — výborně se hodil pro p. Šamberka. Dosti choulostivou úlohu měla sl. Danzerová; hrála ženu, kterou Zátonyi prodal Bankóvi za dob, kdy měl tento ještě peníze. Náleží také do kruhu proletářů a pomáhá Zátonyimu v jeho pletichách, časem ozve se v ní však něco lepšího, až ku konci zahanbená samým Mosolygóem, hledí napraviti, co dříve zavinila. Poctivého mladíka, milence Irénina, který horlí nad zkažeností a prodajností svého okolí, sehrál slušně p. Sedláček, ač úloha ta byla mu cizí.

Režii obstaral se známou péčí p. Šmaha.

B. F.

Knihy redakci „Lumira“ zaslané.

„Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do XV. století.“ Napsal Svatopluk Čech. Illustroval Viktor Oliva. Nákladem knihkupectví F. Topiče v Praze.

Dramatická díla Lad. Stroupežnického Sešit čtvrtý obsahuje: „Václav Hrobčický z Hrobčic.“ Drama o třech dějstvích. Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka v Praze.

Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní, pokud o nich vypravují písemné památky až na náš věk. Příspěvek ke kulturním dějinám českým sepsal dr. Čeněk Zíbrt. Nákladem knihtiskárny Jos. R. Vilímka v Praze.

„Ze zápiskův soudce.“ Podává dr. Frant. Sláma. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Číslem tímto začíná druhé čtvrtletí XVI. ročníku „Lumira“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMIRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumira“
v Praze, Salmova ulice číslo 9.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasýlkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Šalmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVII 10. dubna 1889. ČÍSLO 11.

Možno-li?

Napsala *Tereza Svatová.*

— — — „Co tvrdíte, jest nepřirozené, nepravdivé — nemožné,“ řekla rozhorleně od něho odcházejíc.

„Pravdivé a možné,“ opáčil její slova s neústupností, která vyvolala na její zardělé tváři ještě temnější barvu.

A s podivným úsměvem díval se pak, jak pružná, elegantní postava její míhala se mezi hostmi. Rozsáhlý salon byl dnes přeplněn a měla co dělat, aby dostála povinnostem hostitelky. Proto nemohla se pozdržeti ani u toho, jehož zábava byla jí milejší všech ostatních. Poněvadž ji lákalo i thema rozmluvy, kterou s ní před chvílí zapředl, hněvala se v duchu na všechny ty, co jí překáželi, a byla na ně méně roztomilou než jindy. Jsouc mistryní vybroušeného mravu, překvapovala dnes přátely své roztržitostí v rozprávce a neklidem, který se jevil v každém jejím pohybu. Jemné ruce její poškubávaly brzy na krajkách bohatého jabotu, brzy na přívěscích náramku, brzy na vějíři, který visel na stříbrném řetízku u pasu — zatím co temné zraky bloudily po salonu, nebo upíraly se někam do neurčita, tak jako by zde nebylo ani živé duše. Nikdo z hostů nedovedl si vyložiti příčinu podivné té nálady a jedině doktor, jenž s teskným pohledem sledoval každý její pohyb, věděl, proč byla tak pobouřena. Ba věděl také, že pobouří se ještě více, až pokračovati budou v rozmluvě, kterou úmyslně byl započal a kterou ona tak náhle přetrhla. Že se k němu i k řeči opětně vrátí, věděl na jisto: vždyť ji znal — a nemýlil se. Přišla, když opatřila hosty tak, že jí nikdo nikde nepostrádal. S mladšími lidmi zavedla zpěv u piana, damám předložila svou nejnovější sbírku italských fotografií a pánům nabídla partii na kulečníku v sousedním pokoji.

Právě když se usadila s doktorem na pohovku, jež stála ve stínu vysokých palem v temnějším koutě salonu, přišel muž její, aby se pozeptal, jak se jí daří? Stěžovala si na bolení hlavy, když se jí dříve ptal, proč není v obvyklém rozmaru, svádějíc špatnou náladu na migrénu, kterou prý cítila již v každém nervu . . .

„Nyní jest mi již zcela dobře, děkuji,“ odvětila rychle a vlídně, plna však nepokoje, aby se snad neusadil a tak nezmařil zakončení rozmluvy s doktorem

Pan císařský rada se však jen dobrotivě usmál a oznámil, že se těší na partii šachu, kterou hráti přislíbil. A mrknuv významně na přítele, odcházel spokojen, že se manželka nalézá ve společnosti, jež se mu nezdála býti pranic závadnou — nebo silně prošedivělá hlava doktorova byla mu zámkem proti všemu nebezpečí. Proto klidně ubíral se středem salonu, kolébaje se drobátko na tenkých nohou a kývaje plešivějící již hlavou na známé, jež rozeznaly jeho oslablé, dobrácké oči.

„Trváte tedy na svém?“ zeptala se, když manžel zmizel ve vedlejším pokoji, temným pohledem na doktora pohlížejíc.

„Ano, milostivá paní, trvám na svém — že jedním z nejmocnějších faktorů v našem žití jest zvyk. A budete-li vážněji o věci té přemýšleti, uznáte zajisté pravost mého tvrzení,“ odpověděl doktor, pohlížeje raději na svislé listy palmy, jež se skláněly nad její hlavou, než do těch očí, které zářily proti jeho tváři.

„Nikdy, nikdy neuznám vašich theorií!“ vybuchla právě jako před hodinou, když jí vykládal o svých názorech, týkajících se pojmu „zvyk“.

„Jest smělé, co pravím,“ pokračoval, nedávaje se másti jejím výbuchem, „jest smělé, co tvrdím, ale jest to pravda! Zvyk jest mocnějším všech ostatních citů, on láme a ničí vše, co v cestu se mu staví a jako pravé děcko otce svého — času, hojí i rány nejtěžší . . . Neusmívejte se; opakuji poznovu, že zvyk jest velikým darem prozřetelnosti, jest mocnou zbraní proti všem nahodilostem života a zároveň pravým balsámem pro lidskou bídu —“

Zasmála se ostře, popuzena jeho neústupností a jeho klidem.

„Ale řekněte mi, drahý příteli, jak lze se zmocniti této mocné zbraně, tohoto léku všehojného?“ otázala se s lehkou ironií.

„Zvyknouti všemu není tak velikým uměním,“ odvětil vážně, „respektuje-li člověk dostatečně své povinnosti a používá-li materiálu, který uložen jest v každé lidské duši — vlastní vůle.“

A dříve, než mohla odpověděti, začal uváděti doklady, čemu všemu lze na světě zvyknouti. Mluvil o vězení i svobodě, o bohatství i chudobě, o radostech i žalu, o příchylnosti i odcizení, o štěstí i neštěstí, a tvrdil, že většina citů má základ svůj ve zvyku. Netajil také, že nevěří v žádné svazky příbuzenské, v žádný poměr pokrevní, v žádný magnetism duší spřízněných, ba i lá-

sku samu neostýchal se vzíti v pochybnost. Mluvil bezohledně, věcně, suše, jako na kathedře, neohlížeje se pranic na její obličej, z kterého během rozmluvy zmizela všechna krev.

Umínil si, že rázem přetne předivo, které osud okolo obou upředl, nebo věc začínala býti vážnou, situace nebezpečnou, začínalo se hráti o osudy rodin. Byl jist, že za okolností, do kterých se dostali, nebylo lze obstáti při vší síle. Zabředli příliš daleko, a zbývaly již jen dvě cesty. Buď musili couvnouti hned s nebezpečné dráhy, anebo pustit se dále po cestě klamu, zla a přetvářky. Cítil na sobě, že by nebylo již mnoho potřeba, a on by zvolil vzdor všemu cestu druhou. Uvykli příliš sobě a ona byla příliš ženou, než aby byl odolal. Byl přesvědčen, že jej miluje vášnivě, prudce, s celou vřelostí své letory, s celou neopatrností svého bouřlivého srdce. Umínil si, že vyléčí toto srdce, i kdyby sám při tom ztráty utrpěl.

„Nevěříte tedy ani v lásku?“ otázala se tiše, netroufajíc si pohlednouti k němu. Nutila se býti klidnou a pohrávala na oko lhostejně s třepením pohovky. Avšak ruce její, tyto zvláštní, oduševnělé ruce prozrazovaly, jak to uvnitř hárá a bouří.

Při pohledu na ty rozechvělé prsty nemohl se doktor zdržeti jisté vzpomínky. Vzpomněl si na krásné, líné ruce své ženy, které vždycky byly pokojné, vždycky netečné a bez života jako její nitro. Ach, jak je s počátku nenáviděl, jak dlouho to trvalo, než jim uvykl — a přece, jak ho během času spoutaly! Ano, jak uvykl té ženě, kterou nemiloval, které si nevážil, a která jedině mnohaletým stykem srostla s jeho bytostí ... Nebo jedině ona to byla, které chtěl obětovati i tu, již miloval.

„Nevěříte tedy v lásku?“

„To nepravím — ale věřím, že zvyk jest ještě mocnějším než láska. Vidíte to v manželství; láska svadne jako květ, rozplyne se jako pára, zhasne a dohoří, a to, co dále do života zbude, jest toliko zvyk obapolného obcování.“

„Znám manželství, kde není ani lásky, ani zvyku,“ zašeptala tiše.

„A také ne dostatek silné vůle,“ vpadl jí do řeči.

„A také ne štěstí,“ hlesla již se slzami.

Zamyslil se a hleděl na ni chvíli upjatě, ne však do očí, ale výše, na čelo a účes.

„Máte pravdu,“ pravil měkce, „vždyť celé to štěstí naše záleží hlavně od toho, jak dovedeme zvykati okolnostem a poměrům, ve kterých se nacházíme.“

„Takové štěstí jest ale štěstí nepřirozené, vynucené, jest to násilnictví v lepší formě —“

„Jmenujte si to, jak chcete — ale kdo ani toho nedokáže, jest slabochem.“

Bylo to tvrdé a vyznívalo to udeřením kladiva, co řekl — a její srdce se skutečně na okamžik zastavilo pod touto ranou. Začínala chápati.

„Mluvil jste dnes úmyslně?“ otázala se všecka zlomena.

„Úmyslně — k vůli nám všem,“ dodal temně, vstávaje se zoufalou již odhodlaností. Měl tisíc chutí uchvátiti ji do náručí a unésti ji někam daleko, daleko mimo ostatní svět. Avšak zvyk držeti se v mezích, zákonem společenským vykázaných, vzpamatoval jej brzy.

„Odpusťte mi, odpusťte, prosím vás,“ řekl tiše hledaje očima její zraky, v nichž zračila se divoká bolest.

„Pokusím se, abych zvykla,“ — zaštkala místo odpovědi a přitiskla na okamžik obličej tam, kde spočívala dříve jeho hlava — — — — — — — —

Byla to poslední zábava, kterou pan císařský rada dával v této saisoně. Pohostinný dům měl se uzavříti na dlouho.

„Odjedeme do lázní a pak se podíváme dále do světa,“ oznámil domácí pán překvapeným hostům, které shromáždil v úzkém, důvěrném kroužku při hostině na rozloučenou.

Nikdo nechtěl uvěřiti. Proč? Proč jen tak náhle? Za jakou příčinou zrovna nyní?

„Jest to přání mé ženy a tudíž není odvolání,“ odpovídal pan rada s úsměvem.

„Bude to naše opozděná cesta svatební,“ dodal čtveračivě na ženu pohlížeje.

Divnou náhodou zbledla tvář mladé paní zároveň s obličejem doktora, jenž sedě ve výklenku okna, bavil se s mladinkou neteří domácího pána; nikdo si toho však nevšiml.

— — — — — — — — — — —

Skoro rok utekl, nežli se vrátili. Mladá paní měla na cestě stále nová a nová přání. Když viděla hory, chtěla viděti také moře, když dojeli k moři, zatoužila spatřiti sopku — a když se přání jejímu vyhovělo, blouznila zase o ruchu velkoměstském. Chtěla užívati, užívati bujného života, chtěla se opájeti radovánkami, honila se po zábavách, navštěvovala divadla, koncerty, bály, opájela se skutečně až do únavy. A když se unavila, mluvila zase o obrazárnách, museích, znamenitostech, chtěla viděti všecko a neopominouti ničeho.

A tu bylo třeba oddechnouti si, pozdržeti se, někdy i vrátit se — a čas míjel jako voda.

Pan císařský rada, laskavý manžel její, byl stále trpěliv, stále přívětiv, stále ochoten. Ba i s jakousi vděčností hověl všem choutkám milované ženy. Vždyť se cítil na této cestě tak spokojeným, tak nevýslovně šťastným. Byla to pro něho opravdu pravá cesta svatební, pravé líbánky! Za všechna uplynulá léta svého manželství neužil lásky ženiny tolik jako za těch několik měsíců této rozkošné cesty.

Nikdy nebyla k němu tak pozornou, nikdy tak něžnou jako nyní.

Bylo to snad tím, že byli stále pospolu, stále jen sami, že se nikdo nestavěl mezi ně a jejich spokojenost. Pan rada dosti se o tom napřemýšlel, dosti hlavy nalámal, ale ptáti se ženy své přímo přece si netroufal. Nebo, jakmile začal mluviti o tom, co bylo a co jest, zachmuřovalo se hned její krásné čelo.

„Nemluv o minulosti, pro nás jest již jen budoucnost,“ prosívala hned rozčileně, a pan rada poslušně umlkal, nechtě ji zbytečně drážditi.

Dostavovaly se beztoho tu a tam jisté výlevy, jisté tajemné pro něho výbuchy, jako tichý pláč, několikahodinné mlčení, truchlivé zadumávání atd.

Při jeho téměř otcovské shovívavosti, při jeho andělské trpělivosti a dobrotě mizelo však i to ponenáhlu.

„Jak jsi dobrý, jaké zlaté srdce máš,“ říkávala pak mladá paní a tiskla a vinula se k němu jako děcko kající.

Pan rada byl čím dále spokojenejším, nebo, když se vraceli domů, měla choť jeho již chování důstojné, v citech svých ustálené ženy.

Mimo to přivezla si z cest ještě mnohé. Bohaté vzpomínky, vzácné zkušenosti, množství památek všech druhův, skvostné toiletty, drahocenné drobnůstky — o tom všem manžel věděl, avšak jedné věci sobě nevšimnul. Byl to ten zvláštní tah, ten cizí a jako zkamenělý výraz, který se během cestování usídlil na její tváři.

Pan císařský rada skutečně nepozoroval, že se sličného obličeje jeho ženy zmizelo něco, to jisté „něco“, které definovati nedovedli ani ti, kdož si toho povšimli.

„Jest jiná, změnila se,“ řekli skorem všichni hosté, když vrátili se domů z hostiny, kterou dávali radovic na oslavu svého šťastného návratu.

Ačkoliv paní radová byla v ten večer krásnější než jindy, ačkoliv zářila svým zjevem a oslňovala nádherou své pařížské roby, ačkoliv rozhazovala téměř rozkošné úsměvy a pohledy, ačkoliv překypovala roztomilosti a přívětivosti — postřehli to přece.

„Ztratila tímto rokem,“ shodovali se všichni, avšak žádný nedovedl, v čem hledati tuto ztrátu.

Jediný doktor uhodl hned, vycítil rázem, co jí schází. Poznal brzy, že zmizelo u ní, že ztratila ono kouzlo, jež mají jen ženy, které milují a touží, aby byly milovány . . .

Pozoroval ji celý večer a poznal z celého chování, že zvykla všemu: svému muži, jeho planým, prázdným řečem, jeho otřepaným vtipům, dobrotě jeho i těm apoplektickým záchvěvům jeho rtu a tváří —

Z několika pohledů, z kratičké rozmluvy, kterou s ní měl, přesvědčil se dokonale, že román její tajné lásky jest uzavřen, poslední kapitola dočtena, slovo ‚konec‘ vyřknuto. Povzdychl si ne bez trpkosti, když mu při loučení podala ruku jako každému jinému, když se usmála na něho stejně jako na mladíčka vedle stojícího, když mu stejným hlasem přála ‚dobrou noc‘ jako všem ostatním.

Cítil dobře, že jest nyní řada na něm zvykati pohledu, jak druhým rozdávati bude to, co druhdy náleželo jemu všechno a všechno.

Ze života praktického zoologa.

Podává *Josef Kořenský.*

I.

Učený cech praktických zoologů vyzbrojených drobnohledy, mikrotomy, skalpely a pinsetami promine mi, že rozmnožil jsem řadu jejich mužem, jenž sice nepřidržuje se ani filosofie Aristotelovy, ani kteréhokoli jiného učení mudrckého, nenáležeje ani k zastáncům theorie selekční, ani k odpůrcům jejím, ale jenž přispěl již znamenitě k rozhojnění nových vědomostí zoologických, jakožto pionýr odvážných výprav podnikaných do odlehlých konců světa k tomu účelu, aby předvedl nám vysoce zajímavé zjevy z exotické říše živočišné na domácí půdě evropské buď v zoologických zahradách a menažeriích, nebo v kočovných karavanách.

Sečetlý čtenář uhodne, že míním tu hamburského obchodníka Karla Hagenbecka. Kdokoli z přírodozkumců zavítá do Hamburku, zajisté neopomine navštíviti světoznámou jeho firmu, jež plnívá živou zvěří zvěřince všech zemí a všech národů. Podívej se jenom do zoologické zahrady berlínské, frankfurtské, pařížské, marseilleské, amsterdamské, kodaňské, bruselské, schönbrunnské, peštské, basilejské, janovské, varšavské, moskevské, petrohradské, a ptej se správců jejich, kdo jest hlavním jejich dodavatelem zvěře, a uslyšíš, že Hagenbeck. Londýnský Jamrach a jiní nemohou se s ním měřiti. Hagenbeckovi náleží mezi obchodníky s živou zvěří místo nejpřednější, anthropologové pak vzdávají mu za přivedení afrických, asijských, amerických a jiných pronárodů k nám do Evropy zasloužený hold vděku a obdivu.

II.

Začátky světového obchodu Hangenbeckova byly velmi skrovny. Otec nynějšího Karla Hagenbecka byl podnikavý muž, jenž důvtipně uměl rozšiřovati a zvelebovati svůj rybářský obchod v hamburské čtvrti svatopavelské, prodávaje hlavně uzené jesetry a kaviar z nich připravovaný. Důmyslnou přípravou masa jeseteřího těžil Hagenbeck s velikým zdarem a učinil jesetra před tím málo oceňovaného rybou hledanou a váženou, tak že cena její zvýšila se mnohonásobně.

Děti, které Hagenbeckovi zatím dorůstaly, pomáhaly svému otci s nevšední čilostí v jeho zaměstnání. Kromě dvou dcer byl to zvláště čiperný Karel, nynější hlava světového závodu, narozený 10. července r. 1844. Jakožto odrostlý hoch ovšem nikdy netušil, že jednou bude se pohybovati mezi lítými šelmami a jinou divokou zvěří jako mezi svými. Sestry jeho hleděly si již záhy vedle obchodu rybářského také ptačnictví, prodávajíce hlavně papoušky. Z Karla byl již obratný obchodník, když mu bylo 11 let, neboť již tou dobou prodával sám a sám na tržišti hamburském ryby, tržívaje za ně denně mnohdy až 80 dolarů. Mezi tím, co jiní z jeho soudruhů žili bezstarostný život ve školních lavicích, bylo Karlu vydělávati chléb pernou prací tělesnou již za útlého mládí. Brzy vidíme ho zabalovati rybářské zboží, brzy zase na rybím trhu v zimomřivé nepohodě.

Památným dnem v rodině Hagenbeckově nazvati můžeme onen den, když roku 1852 přibyl kapitán Mayen do přístavu s lodí, vraceje se z Gronska a přivážeje s sebou statného medvěda polárního. Kapitán Mayen měl dosti času již na své plavbě pomazliti se se svým zajatcem, a proto, nabaživ se ho, hleděl zbaviti se drahého strávníka, jak jen mohl. Ale kupec nepřicházel. Nebyť až do té doby nikde v Německu žádný obchod s divokou zvěří, kterou mohly tehdy potřebovati toliko kočovné menažerie a zoologická zahrada berlínská, toho času jediná svého druhu, a ta opatrována byla hlavně zvěří dodávanou z ciziny, zvláště pak od londýnského obchodníka

*

Jamracha, jehož nejlepším odběratelem býval kdysi také znamenitý zvěřinec Kreutzbergův.

Otec Hagenbeck, spojiv se s naturalistou Sahmienem, koupil polárního medvěda od kapitána Mayena. Byla to asi první veliká šelma, která dostala se do Hamburku. Nějaký mýval, nějaký párek drobných opiček a několik netu papoušků bylo vše, co z cizí zvěře ukazovalo se v Hamburku.

Ale od té doby, co zoologické zahrady počaly se zakládati v Německu, byla poptávka po zvěři větší a větší. Koráby, které vracely se ze zámořské cesty, bývaly obléhány agenty a nemohly hojné poptávce po divoké zvěři ani vyhověti.

Také otci Hagenbeckovi podařilo se leckdys nějaké „dobré“ zvíře koupiti v přístavě, aby je opět brzy dobře prodal kočovným menažeristům. Několik takových šťastných obchodů sílilo podnikavého ducha Hagenbeckova, který roku 1855 vyslal svého jedenáctiletého synka Karla přes Hanover do Bremerhavenu, by skoupil tam některá menší zvířata americká. Karel skoupil v Bremerhavenu co mohl a odvážel v omnibusu, který tehdy z Bremerhavenu vyjížděl (železniční trať mezi Hamburkem a Bremy ještě nebyla), nakoupenou zvěř. Na té cestě podařilo se zajatému mývalu vyváznouti z těsného vězení, načež toulal se po lüneburském vřesovišti asi půldruhého roku, přehlížeje kurníky a uvykaje životu evropskému. Leč smrtící kule učinila jednoho dne konec jeho loupežnému zaměstnání.

Karel měl zalíbení v odchovávání a ošetřování zvěře a rozhodl se pro obchod se živou zvěří, když mu otec dal na vybranou mezi ní a mezi obchodem rybářským.

V patnáctém roku svého věku byl Karel Hagenbeck prost školního učení a oddal se energicky svému povolání, vždyť již roku 1859 vydal se na cestu do Berlína, kde za zvířata, která byl přivezl k nabídnutí pro zoologickou oboru, utržil několik tisíc dolarů.

Obchod otce Hagenbecka rozšiřoval se potom očividně, zvláště když přikročilo se k založení (r. 1860) zoologické zahrady v Hamburku, jejímž prvním ředitelem byl dr. Brehm.

Roku 1863 vyslán byl Karel, jemuž otec svěřil již všecko řízení obchodu, do Crefeldu, aby skoupil zvěř z menažerie, která náležela vdově Renzové. Karel Hagenbeck byl první, jenž na místo se dostavil a se závdavkem 60 dolarů všecku zvěř koupil. Obchod, jejž Karel Hagenbeck tam uzavřel, vydařil se tak, že šťastný kupec prodal ještě téhož dne za 750 dolarů zvěř. Na zpáteční cestě setkal se Karel Hagenbeck se zástupcem londýnské zahrady zoologické, s p. Bartlettem a s konkurentem Jamrachem, kteří oba přišli již pozdě.

Vůbec měl Karel Hagenbeck štěstí, kdykoli nějaký větší obchod uzavíral, aby novou zvěř získal pro svůj závod.

Mezi dodavateli, s kterými Karel Hagenbeck stále byl v obchodním spojení, byl v prvé řadě Vlach Casanova, jenž skoupiv mnoho africké zvěře v Kahiře přijel s karavanou do Drážďan a tam Hagenbeckovi celou sbírku přenechal.

Otec Hagenbeck nemohl si přáti lepšího nástupce, nežli osvědčoval se syn jeho Karel, a proto, postoupiv mu celý obchod, užíval na stará léta odpočinku a zastával svého syna pouze za jeho nepřítomnosti.

III.

Novým rokem 1866 stal se Karel Hagenbeck ve svém závodě samostatným pánem. Jeho sestry Karolina a Louisa, jakož i dva mladší jeho bratři, Vilém a Dětřich, byli mu vydatně nápomocni. Jedna ze sester řídila dům, druhá hleděla si obchodu s papoušky a s jinými exotickými opeřenci, kterých zajisté odbyla již asi 40—50.000 kusů, vysýlajíc expedice na Madagaskar, do Brasilie a j.

V pohnutých letech 1866 koupil Karel Hagenbeck menažerii Scholzovu za 11.300 dolarů a s ní zároveň jejího krotitele, jenž od té chvíle produkoval se u nového pána. Válečný poplach neublížil závodu Hagenbeckovu, ale spíše pomohl mu rozhojniti zvěř laciným způsobem. Společnost zoologické zahrady frankfurtské odhodlala se v čas války a obležení prodati šelmy draze vyživované. Hagenbeck dostavil se do Frankfurtu den před bitvou u Aschaffenburku, a v půldruhé hodině byla koupě uzavřena. Sotva že však Hagenbeck koupenou zvěř domů přivezl, již den na to ubíral se do Vídně, aby skoupil novou zvěř od Casanovy, kterýž pro válečné poměry ocitl se se svým zvěřincem v nesnázích a peněžité tísni. Dříve, nežli dostavili se do Vídně zástupcové zoologických obor, přibyl Hagenbeck a koupil od Casanovy všecku zvěř, která záležela v 7 afrických slonech, v 1 lvu, ve 2 levhartech, ve 3 antilopách, ve 2 mladých pštrosech, ve 4 hyenách, v několika opicích, supech a čápech z rodu marabu.

Po válce pruskorakouské došlo v Berlíně na restauraci zoologické zahrady, která před tím jenom živořila. Novými akciemi, které byly vydány, ústav začal se rozšiřovati.

O rozkvět jeho staral se nový ředitel dr. Bodinus. Také ve Frankfurtě a jinde počaly se zoologické zahrady dílem obnovovati, rozmnožovati nebo nově zakládati. Poptávky po nové zvěři se množily. V té době přišel v pravý čas transport divoké zvěře z Afriky. Byl to opět Casanova, jenž shromažďoval mezi tím novou zvěř v Sudanu a v jižní Nubii, a ubíraje se s ní přes Kasalu, Suakim a Červeným mořem do Suezu. Ale tentokráte vracel se Casanova se zárodkem jisté smrti. Když cítil, že tělesných sil mu ubývá, tu uvědomil Hagenbecka o svém těžkém návratu Hagenbeck měl se ihned k odjezdu a brzy na to přibyl až do Suezu, aby uzavřel za přítomnosti notářovy obchodní smlouvu s Casanovou, který byl již v posledním tažení. V témže čase také Vlach Migoletti navracel se z afrických končin se zvěří, kterou Hagenbeck rovněž koupil. Když pak zvěř nakládána byla v Suezu do železničních vozů dráhy suezské, tu vzalo 16 pštrosů do zaječích a rozběhlo se po poušti Prostředek, jímž uprchlíci měli býti zase přinuceni k návratu, osvědčil se výborně. Ihned vyhnalo se na poušť asi 70 nubijských koz, které zastávaly na výpravě službu kojných, živíce svým mlékem mladé žirafy, antilopy, lvy a j. Jakmile pštrosové spatřili kozy, jejichž společnosti již byli uvykli na svém pochodu z Kasaly do Suakima, ihned přidružili se ke stádu a nechali se opět schytati.

Casanova, jenž pro slabost musil býti nošen v nosítkách na celé výpravě již z Kasaly do Suakima, skonal v Alexandrii 23. června (1870), téhož dne, když Hagenbeck nakládal zvěř na koráb, jenž ubíral se do Terstu. S Casanovou nezanikl obchod s divokou zvěří v Africe, protože již také jiní lovci se ho ujímali a jej provozo-

vali. Kromě Migolettia byl to „starý“ Cohn, jenž prožil v Sudaně a Egyptě asi 35 let, potom Meyer, Abazopulo, Menges a Engelke.

Touhou Hagenbeckovou bylo opatřiti pro svůj obchod také hrochy, za něž mohlo se tedy mnoho utržiti, protože vynikala jimi pouze zoologická zahrada londýnská, pařížská a amsterodamská. Hagenbeck vypravil tedy r. 1873 svého dvacetiletého bratra Dětřicha do Zanzibaru, aby on na dalších svých výpravách hleděl získati několik hrochů. Dětřichovi podařilo se po mnohých trampotách dostati jedno mládě, ale to brzy zahynulo. Leč také Dětřich roznemohl se v jedovatém tom podnebí a skonal po krátké nemoci, své vlasti již nikdy nespatřiv.

Roku 1874 rozšířil Hagenbeck svůj závod ve prospěch chované zvěře, které opatřil nové a pohodlnější přístřeší v předměstí svatopavelském. Obchod s papoušky a s jinými opeřenci předán byl již roku 1870 jeho sestře Kristině, která osvojila si nevšední znalost ptačího světa. Zvláště bylo třeba zříditi prostornou budovu pro slony, kterých sešlo se v Hagenbeckově závodě mnohdy až 20 kusů. Mnozí ze získaných slonů byli již ochočení a rozumné práci uvyklí, jiné bylo třeba v manéži teprve drešírovati a pro cirky vycvičovati ve všelikých kouscích a uměleckých výkonech, které potom budily pravý obdiv. Tak stal se Hagenbeck zároveň zakladatelem umělecké akademie, z níž vycházela zvěř vyškolená a učená. Bylo postaráno také o odborné vzdělání paviánů a jiných rodu opičích, aby zápoliti mohli s ostatními umělci ze říše zvířecí. Z té vysoké školy umělecké vyšlo také oněch šest proslulých slonů, kteří odbyvše přísná studia za řízení amerického černocha, produkovali se před vybraným obecenstvem v cirku Renzově, naplňujíce diváky úžasem. Učení paviánů, kteří dosáhli mistrovství ve škole jistého Vlacha, dávali představení v cirku Krembsově a vyznamenáváni byli všude největším potleskem.

Hagenbeck nespokojuje se ve svých obchodech jenom s Evropou, ale obrací svůj zřetel také do jiných dílů světa. Příznivou půdou pro jeho obchody zdá se mu býti Severní Amerika, kterou r. 1883 procestoval, navštíviv Nový York, Trenton, Filadelfii, Washington, Hamilton, Oxford, Cincinnati, St. Louis, Chicago, Buffalo a vodopády Niagarské.

Mezi soukromými odběrateli Hagenbeckovými jsou i hlavy korunované, jako císař rakouský, král italský, indičtí radžové, turecký sultán, nejnověji pak císař japonský.

Mnohdy docháziva Hagenbecka tolik zvěře, že její množství překvapuje diváka tím účinněji. Za takových příležitostí pořádává Hagenbeck výstavy tu onde v zoologických zahradách, které nabývají potom opět větší přitažlivosti, rozhojňujíce příjem, v němž též podnikavý Hagenbeck mívá svůj podíl. (Dokončení.)

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Však tentýž den k ní Nello promluvil:
„Vy nevíte, že v hradě zahrada?
Je pustá ovšem. Přec vám bude vhod
v ní občas vkročit. Nezabraňuji.“

Jak vděčna za to Pia byla mu!
Že takto přímo vydat dechu chtěl
ji morovému bařin pod baštou,
to netušila... Sad byl chudičký:
jen něco stromů, pažit pod nimi
teď plný sladkovonných fialek,
pak stará studna, šedým vroubená,
a lišejníky zlatým kamenem,
a vše to mezi bašty vtěsnáno
až příliš bylo; velký pohled však
v kraj širý byl od kaple na konci
té smutné zahrady... A den co den
teď Pia putovala ráno tam
hned po východu slunce. Dovolil
jí Nello trávit takto hodinu
v snu krásnějším, než ten byl v žaláři.

A jednou, když na stupních seděla,
jež vedly z domu v prostý tento sad,
a v širý kraj když snivě hleděla
v tu stranu, kde Siéna ležela,
tu zastavil se tlukot srdce jí,
neb proti ní tam venku v rovině
zjev náhle stál, ó drahý, drahý zjev...
Ó zajisté, to klam jen smyslů byl?
To Sandro nemoh' být! Pro Boha, ne!
A vstala prudce. Což byl pomaten?
Proč vrhal se v tu hroznou nebezpeč?
A proč jí, proč, ach, z hrobu burcoval?
Zpět chtěla do domu, však třásla se,
až učiniti kroku nemohla.

Šíp zafičel, jak pták když zahvízdne,
a trčel v stromě... Blanka visela
na jeho konci. Rukou třesoucí
ji sňala Pia, v roucho schovala
a sbírajíc své síly, prchla v dům.

Když slzami už slepá nebyla,
ta slova četla na blance napsaná:
„Teď, Pio, vím, že Nello vězní tě,
a slibuji ti spásu, přisahám!
V Siéně nikdo nemá tušení
o mučednictví tvém, neb zprávami
choť nelítostný klame celý svět,
vždy posílá je z hradů rozličných,
a nikdo nezná utrpení tvé.
Já odešel bych, klid tvůj nerušil,
žil v Provenci, však touha vedla mě

zpět do Siény... Tys tam nebyla...
Já hledal tě a našel... Vše teď vím...
Ve chaloupce se skrývám, ztracené
zde v bařinách, a pastýř ubohý,
muž poctivý a starý, pověděl,
co úžas zbudí v celé Siéně.
Ty trpíš, Pio, ach, pro vinu mou,
a žalem zmírám... Žalem? Láskou též.“

Ta slova Pia čtla, pak hodila
je v uhlí řežavé, jež ve krbu
od noci ještě zbylo předešlé.
Co měla činit? Jak jej varovat?
Mráz v tuhý led jí měnil v žilách krev.
List rychle z modliteb svých vytrhla
a jehlicí pak vryla v pergamen
ta slova spěšně: „Sandro, zaklínám
tě živým Bohem, prchni, odsud spěj!
Pro všechnu lásku, kterou z duše své
jsem vypuditi nikdy nemohla,
ač hříšná jest, pro všechnu lásku tu
tě prosím na kolenou: Ponech mě,
ó Sandro, osudu, jejž určil Bůh!“

Tak napsala a vyšla zase v sad,
a na všechny se strany ohlidla,
pak skryta za kaplí, vyňala list
a vidouc Sandra státi za keřem,
kde byl se nejdřív zjevil, pustila
list v bujný vítr, který právě vál...
Mhu měla na očích... Zda letěl tam,
kde Sandro stál? Zda Sandro viděl jej
kam dopadl? Ah, neviděla již,
neb schvátila ji mdloba... Za chvíli
když mysli její zas se vracely,
pláň prostá byla... Pia vešla v dům.

Na lůžko padla. Divá horečka
na pokraj samé smrti táhla ji,
a za dní, když zase povstala,
jí řekl Nello s krutým úsměvem:
„Jak vidím, počíná už Maremma
své dílo u vás. Jedy stoupají
už z bažin, k ‚Zámku smrti‘ plíží se,
a brzy zanechám vás samotnu,
neb nechci s vámi, věřte, zemříti.“

Jak blaženě se Pia usmála!
On tedy netušil, co stalo se,
a Sandro zachráněn byl, zajisté.
On odejde na zámek na horách
a dopřeje jí v míru zemřít zde!
Jak vítané jí budou výpary
těch bařin morových! V nich spása jest!
Jak byla klidná! Nello usmál se
a řekl: „Zítra, paní, vyjdete
přec do zahrady zas?“ A vstal a šel,
když hlavou „ano“ kývla. Tuto noc
sny měla sladší. Sandra viděla,
jak s Bohem dával jí, by odešel
do kraje zpěvů, v dálnou Provenci.

A když se probudila, šeptala:
„Ó, díky, Bože, že jsem uzříti
přec ještě jednou směla jeho tvář!
Ó, na věky teď zavřít mohu zrak,
mé slunce zašlo, budiž tedy noc,
jen tvoje světlo duši plniž mi.“

A pomalu šla chodbou k zahradě,
šer noci právě byl se rozplynul
a slunce vycházelo v slávě své,
a otevřela dvéře do kořán
a chtěla nohu klásti na stupeň,
na prahu ale něco leželo —
to člověk byl, a Pia vykřikla,
že ptactvo polekaně umlklo
u studně na kamenné obrubě,
že celý dům jak z hloubi zalkal s ní —
ten krvavý a bledý umrlec,
to Sandro byl, a Pia vrhla se
do prachu vedle něho, líbala
mu ústa, oči... krví třísnila
své bílé roucho, pustit nechtěla
jej z objetí, i když teď přiběhli
a Nello od něho ji trhat chtěl.

A Pia byla jako šílená:
už neplakala, tiše zpívala
a šeptala mu, vlasy dlouhými
krev stírala mu z ran a líbala
jej znovu zas, až dech jí nestačil,
až jako zkamenělá zůstala
a úsměv plný slz a zoufalství
jí v tváři strnul jako zemřelé...

A svědci toho bolu ztráceli
se jeden po druhém a stírali
si slzy s očí, nechajíce ji
na zemi sedět v bujném pažitě
pod šumícími stromy... voněly
kol v trávě fialky a na nebi
hnal vítr bílá, vzdušná oblaka
jak stádo labutí... A v klidu tom
v své bídě sama Pia zůstala
s tím smutkem bezedným jak nebes hloub
a hlavu jeho měla na klíně
a zlomena, tvář k němu chýlila...

Dva kroky za ní, v šeru chodby, stál
tak nepohnut jak ona, její choť,
na bolu jejím pásl zraky své,
a vida, sléz že padla v mrákotu,
dal rozkaz by ji nesli na lůžko
a někde zahrabali mrtvolu,
tam dole v otravných těch bažinách. —
Žal neusmrtil Piu. Vstala zas
po dlouhém čase, venku v Maremmě
když vesna shasla již, a těžký vzduch
se naplňoval zkázou smrtící.
U okna v síni bledá seděla
a na rovině hledal bludný zrak,
hrob Sandrův, který Nello naznačit
jí nechtěl, žárliv ještě po vraždě.

Teď vešel k ní a řekl: „Odcházím,
vás zanechám zde moru na pospas.
Teď klidně mohu jít, už po všem je,
už nebojím se soka žádného."

A ona bledá, krásná nadzemsky,
naň hleděla tím zrakem zářícím,
jak svaté lampy v chrámu svatyně,
a řekla klidně: „Nikdy, vězte to,
má duše Sandra nemilovala
jak právě nyní. Zmizel všechen hřích.
Vy otevřel jste dům mu dokořán,
on vešel, se mnou je, na okamžik
mě neopouští... Jej smím milovat,
a vás co vraha nenáviděti.
Již nejsem v moci vaší, volná jsem
a jemu zasnoubena na věky.
Ó, čeho nyní bát bych mohla se?
Smrt vede k němu. Vítána mi jest."

A Nello odjel zuby skřípaje.

Teď sama byla, avšak Maremma
se jala končit, věrný spojenec,
co Nello v krutosti své započal.
Kraj celý za krátko se změnil v poušť,
v níž ani stébla trávy nebylo,
zem byla výheň, nebe žhavý kov,
na suchých travách solné křišťály
jak jiní třpytily se, hustý prach
ve sloupech bloudil pláni, pozdvižen
až k nebi horkým větrem, dujícím
jak z pekel hloubi. Vzduch jak olovo
byl těžký, plný slaných výparů,
i samo moře v noci měnilo
se v oheň... Bledý rozléval se kmit
po jeho vlnách, jak by nesčetné
ty oběti, jež smrt svou našly v něm,
z pod jeho hladiny teď zíraly
na černé nebe zrakem horečným.
A nepokojně sebou házelo,
jak zlé by mučilo je svědomí,
a dutě o břeh pustý bušilo,
o vyprahlý a v smutek zakletý.

(Dokončení.)

Po svatbě.

Novella od *Boženy Víkové-Kunětické.*

(Pokračování.)

Nechtěl jsem mu odporovati, avšak v duchu viděl jsem již pokojík Arnoštin osvětlený, útulný, teplý, v jehož kamnech praskal oheň, na jeho oknech čarovné zimní květy, na stole čísky s horkým čajem a mandlovými preclíčky a potom Arnoštu, mou ženu, s vlasem rozpoutaným, divukrásnou, božskou, připravující papírosy a dívající se na mne vlídně — aspoň vlídně! Hle, jaký jsem byl žebrák nebohý!

Ale odjížděl jsem od Harmacha s tisícerými novými illusemi v duši.

Navrátil jsem se domů již za pozdního večera, poněvadž jsem u Harmacha musil povečeřet, což mi opravdu nebylo nemilé, protože kuchyň paní Cerbochové byla skutečným kabinetním kouskem země, odkud vycházela jídla jen výtečná a delikátní, a pak okříval jsem opravdu, pohlížeje na jasné, rozjařené tváře vůkol, mezi nimiž vždy pochmurný obličej mého přítele snažil se zjednati si místo čestné.

Na mých hodinkách bylo půl desáté, když vešel jsem do svého pokoje, kde bylo pusto a ticho, jež mně poněkud připamatovalo pravý stav mých manželských poměrů, na něž jsem ve svém okouzlení skoro zapomněl. Slézaje s koně, spozoroval jsem světlo v pokoji své ženy a věděl jsem tudíž, že ještě nespí. Na okamžik pocítil jsem nevýslovnou touhu navštíviti ji a referovati o své cestě, o svých úvahách i svých nadějích, avsak bál jsem se, aby nepřijala mě nevlídně a nebyla pohněvána, že ji vyrušuju, ať dělá již cokoliv. Nešel jsem k ní. Vytáhl jsem svazeček Byrona a začal jsem čísti v jeho knize plné vzdechů, elegie a zoufalství. Řádky však brzo tvořily před zrakem mým velký chaos, v němž proplétaly se, kroužily, vířily, že nemohl jsem zachytiti z nich ani slova, ani písmene. Vrátil jsem se vždy a vždy k stejným myšlénkám, hledaje v nich kámen mudrců k svému osvobození z jařma, jež mou duši, mé srdce i mou vůli tak hrozně tísnilo. Představoval jsem si nastávající štěstí svého přítele, které vznese jej až k oblakům na perutích světlého jeho anděla, jejž pojme za manželku, a přirovnával jsem své živobytí mrazivé s budoucností podezřelou a s přítomností tmavou, tmavou jako hrob, v níž není ohlasu pro mne ani účastenství. Zamyslil jsem se nad knihou, svíraje dlaní rozpálené čelo.

Pojednou slyšel jsem otevříti dvéře svého pokoje a když jsem překvapeně se ohlédl, spatřil jsem Arnoštu v nočním oděvu, bílou jako květ lilie, se rty bledými, okem nehybným, s rukama svislýma, vlasem rozpuštěným, tak že jí daleko pod pás dosahoval, blížiti se potichu ke mně. Zjevila se mně náhle jako duch a také jako duch vypadala se svým čelem alabastrovým, z něhož vanul chlad, a vznášejíc se beze šustu po kobercích s dlouhou vlečkou svého bílého šatu se širokými rukávy, z nichž vybíhalo rámě hodné sochařského veledíla, s lehce obnaženou šíjí a s vlasem černým jako mrak, vlnícím se, dlouhým a nádherným. Její oči zdály se být větší a hluboké jako propasť, jež dna nemá a nemá opory, které bychom se zachytiti mohli, když do ní klesáme hloub a hloub, ztrácejíce rozvahu, energii, sebevědomí.

Nezastřeným oknem vrhl měsíc do pokoje jasný proud svého bílého světla, který na chvíli spočinul na hlavě mé ženy jako záře aureoly, dodávaje její tváři výrazu nevýslovného a zázračného. Patřil jsem na ni s dechem zatajeným, nemoha pochopiti, proč ke mně přichází, proč mne vyhledává a proč vypadá tak podivně, jako by měla zlé sny anebo duši chorou až k šílenství. Domníval

jsem se, že přináší mně ratolest míru, ale marně jsem po ní pátral. Nenašel jsem jí ani v jejích očích, ani na jejích rtech, ani v jejích rukou.

Přistoupivši těsně ke mne, tázala se mne se zjevným neklidem:

„Co vám říkal Harmach?“

Tato otázka, v tento čas, za těchto okolností zasáhla mě jako blesk, jenž vraždí a usmrcuje. Celé peklo pochybností vyvalilo se zase z mého nitra, řvouc divoce a pustošíc každý klidnější koutek mého srdce se zuřivou bezsmyslností. Ne, ne, nebyl jsem blázen, ne! — — To je vášeň, co na jejím čele hárá, to jest zoufalost, jež ji ke mně přivádí, to jest smrt, již ve svém srdci nosí.

Chytil jsem ji za ruku a strhnuv ji na sebe, zasyčel jsem jako had, jehož postřelili:

„Proč se — proč se ptáš?“

„Chci to věděti,“ odpověděla ona, aniž by brvou nad svým okem pohnula.

Pustil jsem ji zase a přešel několikrát pokoj, neboť jsem cítil, že jsem schopen každého činu vůbec, bez dotazu, jednám-li správně nebo ne.

„Co ti mohu říci?“ řekl jsem pak, přemáhaje se ku klidu. „Neřekl mně nic, co bych nebyl předvídal.“

„Tak — Nu, a ty? tázala se temně Arnošta předpokládajíc patrně, že vím všecko.

„Já? Nu co mohu učinit? Žádal mne, abych mu byl svědkem, budu jím tedy.“

„O čem mluvíte?“

„O Harmachovi.“

„A co dále?“

„Proč ty otázky? Je to tak jednoduché vše uhodnouti, má drahá.“

Arnošta třásla se na celém těle, že se krajky u jejích rukávů a na jejích prsou zachvívaly.

„Mluvte přec, což nevidíte, že ničeho nechápu?“

Zasmál jsem se hlasitě. Stával se ze mne pojednou tyran, jenž labužnicky plesá, vida svou oběť nataženu na skřipci.

„Divím se tomu,“ pravil jsem, zastaviv se těsně před ní, abych mohl důkladně její tvář pozorovati. „Divím se veru. Ženy bývají zvláště předvídavé v případech takových. Mimo to slečna Albína je tak krásná, tak ušlechtilá, tak vzácná duše —“

„Slečna Albína?“

„Ovšem Což nepravila jste sama, že jest to roztomilá dívka?“

Má žena přejela si čelo rukou a dívala se na mne s ústy pootevřenými, ztrnule, vyděšeně, jako by očekávala ortel smrti.

Pokračoval jsem, když nedočkal jsem se nové otázky:

„Prokázala Harmachovi velké služby, a on se za to s ní ožení —“

Rty Arnoštiny zmodraly, její oči byly kalné, hleděly chvíli na mne vyjeveně, pak se zvolna zavíraly, na jejích zsinalých tvářích naskočily vrásky, ruce klesly bezvládně dolů, na prsou pozoroval jsem křečovitý záchvěv, jako když v duši struny veškerých nadějí se trhají, a v okamžení na to klesla k mým nohám bez výkřiku, beze zvuku, jako by byla střelena do srdce, přímo do jeho středu, a její tvář byla ztuhlá, ledová, jako tvář mrtvoly. Čelem svým dotýkala se mé nohy, to mi však nevadilo, abych ji toutéž nohou neodstrčil surově, bezcitně, nemaje více pro ni pohledu ani slova.

Odešel jsem z pokoje bouchnuv dveřmi, až se to staré hnízdo v základech otřáslo. Potom vyběhl jsem na dvůr a odtud prchal jsem jako štvaný jelen do tiché noci dál a dál.

Věděl jsem mnoho, tušil jsem všecko.

Tutéž noc odejel jsem z městečka Rábí do Prahy.

15. října 188*

Mám křídla — letím! Kdo mně brání, abych nevyletěla až k nebi svého zářného štěstí, v němž požehnání pro mne chystá láska dvojí: láska k dítěti a láska k jeho otci? Jsem volna jako oblak, jenž pluje na modrém jezeře oblohy, jako květ, jenž z rána vypučí, a jako píseň, jež zavzní na horách! Nic nepoutá mne! Nemám povinností, neznám zákonů a nikdo nemá práva mně je připomínati. Prokop Daneš — aj, kdo je to? Neznám žádného Prokopa Daneše, jenž ve svých rukou jařmo pro mé srdce chová a chřestí zlatými okovy, jimiž chtěl mou svobodu spoutati. To byl jen stín, vržený na okamžik na cestu mého života — šlápla jsem na něj — tak — přeskočila a teď je daleko, daleko za mnou! Cesta je volná, bílá, jasná, věnčená kvetoucími stromy, v nichž zpívají ptáci hymny božské lásky. Jen dál! Nuž, Hanuši, přitul mou hlavu úžeji ku svým prsům a ty, mé zlaté dítě, pojď a sedni na náš společný klín — nám nic nebrání se milovat. Vše je zapomenuto a zažehnáno. Jak ošklivé sny někdy člověk mívá — duši z těla by mu vyděsily! Ale teď vzplanula záře na obzoru mého života. To není západ zlatého slunce mého blaha, — ó, nikoliv, bohudíky, to jest jeho východ, velebný, nádherný a slavný. To vehází mé srdce do přístavu mé rodiny, kde je již očekávají, neboť Hanuš mě zbožňuje a mé děťátko má mě rádo! — Zde jsem, zde jsem! Slečna Albína? Ach, má drahá, my nepotřebujeme již gouvernantky. Budu svému dítěti gouvernantkou sama a jistě že k tomu dostačím. Lituju — ano — Ale což kdyby ta dívka se zpouzela? Což kdyby svůj poměr k Harmachovi považovala za vážný a stála u vchodu mého ráje a nechtěla mě do něho pustiti?

Musím s ní o tom mluviti. Pojedu do Veselí ještě dnes, ale nejprve klesnu do objetí Hanušova a povím mu, že k němu přicházím sproštěna veškerých svazků, neboť Prokop Daneš jest daleko a nenapadne mu asi nikdy, vrátiti se sem, kde čeká ho jen nenávist a výčitka. Ví všecko, uhodnul všecko. Ví, že nemá ke mně práv a že dopustil by se morální vraždy, kdyby na základě lidských zákonů šlapal po zákonech přírody, po zákonech Boha samého. Ne, ne! Prokop Daneš toho nikdy neučiní!

Celý týden čekala jsem, vrátí-li se, teď jsem přesvědčena, že nikoliv. Jsem hostem v jeho domě a nesmím déle jeho laskavosti zneužívati. Mé dítě, Hanuš mě volá — již jdu, již jdu!

Večer téhož dne.

Cítím, že je to nutné, abych opakovala si krok za krokem, slovo za slovem vše, co se v těchto několika hodinách událo, neboť zdá se mně, že budu-li to všecko viděti napsané vlastní rukou, oživené svou myšlénkou a prodchnuté svým duchem, uvěřím tomu spíše než takto, když chaosovitě proplétá se to řadou mých vzpomínek jako

událostí, na nichž jsme během času leccos přibásnili a do nichž nemůžeme se nikterak vpraviti.

Jsem dosti klidna ku psaní. Nalézám se v jakési duševní ztrnulosti, jakémsi omámení, jaké nás přepadá po velkém leknutí a po násilném otřesení našeho srdce, jež pak bojí se tlouci, aby při prvním úhozu nepuklo a se nezničilo. Tuším, že dovedla bych se teď ještě zasmáti, šíleně smáti, a cítím zároveň, že by mě ten smích usmrtil. Vůkol mne jest ticho, a to jest pro mne výhodné. Jsem přesvědčena, že nejmenší zvuk anebo šust by vyrušil mě z tohoto stavu, v němž nejsem si ještě docela vědoma své velké bídy. Naslouchám mimovolně a napjatě v tom tichu — avšak ne, neslyším ničeho.

Zavřela jsem také pečlivě okna i dvéře, ačkoliv se dusím. Co to? — — Zdálo se mně, že jsem pocítila náhlou palčivou bolest v mozku, jako by někdo rozpáleným železem mně do něho vjel — a zas — a zas — Oh! ta trýzeň — Ale nikoliv, to nebylo rozpálené železo, to byla jen oživená vzpomínka, podobna ohnivému meči. Ej, kdy se těch vzpomínek zbavím! Jsem živa vzpomínkami. Sotva že s jedněmi se spřátelím, vyskytují se nové příhody, rodící nové vzpomínky, a ty jsou vždy krutější a krutější. Hleďte tato — Ta se stane upírem mého srdce, mozku i duše, až mě vystřebe, zničí, pořád a neustále bude ssáti život z mých žil a z mého těla. Připadá mně, jako by plížila se okolním tichem, s okem hladově vytřeštěným a jako bych v každém jejím vzdechu slyšela: Chci pít tvou krev, chci hlodati tvé srdce.

Když jsem z Veselí ujížděla, podobná Mazepovi, držíc se hřívy svého koně, jehož jsem bodala, a jenž supěl a dělal skoky, jako by byl stejně šílený jako já, tu zdálo se mně také, že mě něco pronásleduje, honí a že mě to zadáví. To byla ta vzpomínka. Napřed jsem věděla, že před ní dvéře nezavru — vešla se mnou. Nuže dobrá — dobrá, diktuj, diktuj jen, vždyť já píšu — co mám také dělat, když nejsem matkou, nejsem milenkou a nejsem ženou? A čím jsem? Hrobem své vlastní duše — —

Vešla jsem k němu. Psal jakýsi list, o němž později pravil, že je to odpověď Prokopu Danešovi, mému zákonnému manželu. Proč ne, to všechno může býti. Teď může už vůbec všechno být. Spatřiv mě, vyskočil, a z jeho očí vyšlehl na mne blesk, ukrutného velkého hněvu. Jeho tvář byla svraštělá, jeho vlas i vous rozházený. Vrhla jsem se k němu, těžce oddychujíc, neboť jsem byla v největší míře rozčilena, chopila jsem se jeho ruky, líbala ji, tiskla k svým prsům a smála jsem se jako dítě, které mnoho očekává. Ze dvora doléhal tam hlas mé Evy, po níž jsem prahla jako po krůpěji rosy pro své znavené srdce. Mluvila jsem mnoho, neboť své štěstí a jeho illuse jsem chtěla najednou plným proudem vypověděti, abych ho přesvědčila, že jsem jen jeho a že k němu přicházím svobodná a volná. (Dokončení.)

Syn.

Napsal *Guy de Maupassant.*

Baron de Mordiane vycházel právě po širokých, pečlivě vytopených schodech z klubu. Zapomněl si zapnout kožich a tak, sotva že vystoupil ze vrat, ucítil pojednou chladno velice nepříjemné. Prohrál něco peněz a jeho žaludek již po nějaký čas špatně trávil, tak že musil býti v jídle co možná opatrný.

Zaměřil rovně k domovu a cestou vzpomínal na svůj veliký, prázdný byt, na sluhu spícího v předsíni, na svůj pokoj, kde tiše na plynových kamínkách syčela voda připravená k večernímu mytí, na širokou postel, starodávnou a parádní jako katafalk, a tyto vzpomínky zachvěly mu srdcem i tělem ještě nepříjemněji, nežli prve ledový ten větřík.

Již po několik let cítil, jak na něho doléhá tíha samoty, která často soužívá staré mládence. Kdysi byl pln síly, býval svěží a veselý; celé dny bavil se sportem a celé noci trávil v společnostech. Nyní stával se jaksi těžkopádným a málo co ho bavilo. Sport jej unavoval, hostiny škodily jeho žaludku a ženy jej nudily zrovna tak, jako jej před lety bavívaly.

Jeden večer byl jako druhý, titéž přátelé scházeli se na témž místě, totiž v klubu, pokaždé sehráli stejný počet partií, pokaždé hovořili o týchž věcech a každý týmž způsobem, pokaždé slýchal tytéž vtipy a tytéž klepy o ženách, tak že se mu již začínal protiviti život. Ba někdy myslil docela vážně na samovraždu. Zdálo se mu, že takhle to dále nepůjde, že tento prázdný, bezúčelný, lehký a přece zase tak těžký život by jej na dobro umořil; i přál si nějaké změny, nějakého oddechu, nějaké útěchy, ale sám dobře nevěděl, co by to mělo býti.

Na ženění nemyslil, neboť necítil dosti odvahy odsouditi se dobrovolně k melancholii, k manželskému otroctví, k tomu protivnému životu dvou lidí, kteří jsou neustále pohromadě, kteří se znají tak, že by nemusili téměř ani mluvit, a kteří uhodnou navzájem každou svoji myšlénku beze slova i posuňku. Soudil, že každá osoba jest nám příjemná pouze potud, dokud ji málo známe, dokud má pro nás do sebe cosi tajemného, dokud zůstává v příslušné vzdálenosti. Přál si rodinu, ale takovou, ve které byl by mohl tráviti pouze část svého života, a ne život celý, a tu vzpomněl si opět na svého syna.

Již celý rok na něho myslil a neustále rostla jeho touha jej spatřiti, jej poznati. Měl ho hned za mladých let v poměrech, o kterých se hned blíže zmíníme. Dítě bylo posláno na jih a bylo vychováno blíže Marseillu. Jména svého otce neslyšelo nikdy. Ten platil za ně nejprve kojné, pak dal hocha do škol a když vystudoval, dal mu ještě tolik, aby se mohl výhodně oženiti. Mlčelivý notář byl při tom všem spolehlivým prostředníkem a jméno otce nevyzradil synovi nikdy.

Baron de Mordiane věděl tedy, že jeho syn žije někde v okolí Marseillu, že platí za muže vzdelaného, že pojal za ženu dceru jakéhosi podnikatele staveb, který

mu odevzdal svoji živnost. Povídalo se, že si mladý pan stavitel zcela dobře stojí, ba že vydělává mnoho peněz.

Proč by se nejel podívat na tohoto neznámého syna? Nemusil by se prozraditi. Mohl by prozatím jej pozorovati a přesvědčiti se, zdali by nalezl v této rodině příjemný útulek?

Učinil pro svého syna, co mohl, a tak nemusí se obávati, že by jej špatně uvítal — a proto k němu pojede. Tato myšlénka vracela se mu v posledním čase dnem i nocí; viděl v duchu ten veselý, vlídný dům na břehu moře, kde nalezne svou snachu mladou a krásnou, své vnuky a svého syna, který jej bude upomínati na roztomilé a bohužel krátké ono dobrodružství minulých let. Litoval pouze, že mu dal již tolik peněz, a že ty peníze se v rukou jeho syna tak rozmnožily, neboť tak nemohl dobře hráti v jeho rodině úlohu dobrodince.

O tom všem přemýšlel na cestě k domovu, krče hlavu za límec svého kožichu, a pojednou se rozhodl. Kolem jel fiakr; zavolal na něj a dal se odvézti domů. A když mu jeho rozespalý sluha otvíral, pravil k němu:

„Ludvíku, zítra večer odjedeme do Marseillu. Zůstaneme tam asi čtrnáct dní. Připrav vše na cestu.“

* * *

Vlak ujížděl po písčitých březích Rhony, pak uháněl přes žlutavé pláně a míhal se kolem bělavých vesnic, v jejichž pozadí vypínaly se lysé hory.

Baron de Mordiane spal celou noc, a když se ráno probudil, pozoroval smutně svoji tvář v malém zrcátku svého necessairu. Ostré jižní světlo objevilo mu vrásky, o kterých posud nevěděl, neboť v jeho pařížském bytu panovalo moderní šero.

Prohlížel svoje uvadlá víčka, své vráščité spánky, i čelo a divil se té zpouště, kterou čas a rychlý život v tváři jeho způsobily.

Tím více toužil nyní po klidu a tehdáž snad poprvé těšil se, jak bude chovati na klíně svoje vnoučata. Ovšem že pořád ne.

V jednu hodinu po polední dojel v kočáře, který si najal v Marseillu, k jednomu z oněch jižních domů tak bílých mezi tmavými platány, že až píchají do očí.

Baron vida ten dům, usmál se a pravil:

„Tohle je roztomilé.“

V tom vyskočil z houšti klučina pěti- nebo šestiletý a zůstal státi na cestě dívaje se na cizího pána očima udivenýma.

Mordiane přistoupil k němu.

„Dobrý den, hochu,“ pravil.

Hoch neodpověděl.

Baron nakloniv se k němu, vzal jej v náručí, aby jej políbil, ale v tom zarazil jej silný zápach česneku, kterým byl hoch jako prosycen. I postavil jej rychle na zem a pomyslil si:

„To bude hoch zahradníkův.“

A kráčel k domu.

Před vraty sušilo se na provaze prádlo, košile, ubrousky, utěráky, zástěry a prostěradla, kdežto v jednom okně visely na provázcích několika řadami samé punčochy jako salámy ve výkladní skříni uzenáře.

Baron zavolal.

Objevila se služka, špinavá a rozcuchaná; vlasy splývaly jí do tváře a komediantsky červená sukně byla plná záplat a skvrn.

„Jest pan Duchoux doma?“ tázal se baron.

Tak pokřtil totiž baron před lety svého syna.

„Pan Duchoux?“ opakovala služka.

„Ano.“

„I je, je v pokoji a kreslí plány.“

„Řekněte mu, že jsem zde a že si přeji s ním mluvit.“

„Nu, tak si k němu jděte,“ odvětila služka.

A otevřevši dvéře, zavolala dovnitř:

„Pane Duchoux, je zde nějaký pán!“

Baron vstoupil otevřenými dvermi do velké síně, ve které bylo dosti šero, neboť okenice byly na polovici zavřeny. A tak sotva rozeznával lidi i věci, ale co viděl, zdálo se mu hrozně nečisté.

Za stolem plným všelijakých věcí seděl malý, lysohlavý mužík a kreslil něco na velikém papíře.

Přestal pracovati a učinil dva kroky hostu svému vstříc.

Vestu měl rozepjatou a kalhoty též, rukávy u košile měl pak docela vykasané — patrně bylo mu tuze horko — a na nohou měl zablácené střevíce, které ukazovaly, že před několika dny notně pršelo.

„S kým mám čest?“ tázal se barona.

„Jmenuji se Merlin. Přicházím se s vámi poradit, neboť rád bych zde koupil nějaký pozemek k stavbě.“

„Aha,“ přisvědčil Duchoux.

A obrátiv se k ženě, která v koutě pletla, dodal:

„Josefino, ukliď to s té židle.“

Při tom ukázal na židli plnou věcí.

Mordiane se ohlédl a spatřil mladou ženu, která zdála se již starou, ačkoliv jí bylo teprve dvacetpět let. Na venkově ženy záhy stárnou, neboť nemohou se tak šetřit, tak se umývat, tak pečovat o svou pleť jako dámy městské, a přece nelze upříti, že takováto péče zachovává ženám někdy až do padesáti let jakousi svěžest a krásu.

Paní Duchouxová měla přes ramena volně přehozený šátek, pěkné černé vlasy měla jen všelijak zatočené a hned z daleka bylo viděti, že je málo česá. Sebrala se židle dětské šatičky, nůž, kus provázku, prázdný květináč a mastný talíř a nabídla ji hosti.

Ten se posadil a zahleděl se na stůl, při němž Duchoux pracoval.

Mimo knihy a papíry válely se tam dvě hlávky salátu, nedávno uříznuté, nějaká miska, kartáč na vlasy, ubrousek, revolver a dva neumyté koflíky.

Stavitel všimnul si, že jeho host prohlíží stůl, a proto pravil s úsměvem:

„Odpusťte, je zde trochu nepořádek, ale to víte, kde jsou děti, nemůže býti jinak.“

A přitáhl si židli, aby mohl lépe mluviti se svým klientem.

„Vy byste tedy chtěl nějaký pozemek v okolí Marseillu?“ tázal se ho.

Jak se přiblížil, ucítil baron týž česnekový zápach, který vane na jihu z každého zrovna jako vůně z květin.

„To byl váš syn, jehož jsem viděl venku pod platány?“ tázal se baron.

„Ano, ano, a sice druhý.“

„Máte dva?“

„Tři, pane, jsou jen rok od sebe.“

Duchoux vyprávěl o svých synech s patrnou hrdostí.

„Páchnou-li všichni tak,“ myslil si baron, „bude v jejich pokoji jako v pařeništi.“

„Ano,“ pravil. „rád bych nějaký pěkný pozemek, s vyhlídkou na moře . . .“

Duchoux činil mu různé návrhy. Měl pozemků dvacet, padesát, třeba sto a více. pozemků různých, za různou cenu, tak že mohl vyhověti každému přání. Mluvil rychle jako mlýn, usmíval se neustále a skoro při každém slově zavrtěl svojí lysou hlavou.

Mordiane vzpomněl si na drobnou blondýnku, trochu zádumčivou, která mu říkávala tak něžně „drahoušku“, a jejíž vzpomínka nyní jediná zahřívala krev v jeho žilách. Ona milovala jej vášnivě, ba šíleně. Ovocem jejich poměrů byl hoch, jehož baron hned po narození zavezl na jih a jehož nikdy více nespatřili

Po třech letech zemřela na souchotiny daleko za mořem v té kolonii, kde byl její muž guvernérem Ten o jejím dobrodružství ve Francii neměl ani tušení.

Nyní měl baron před sebou toho hocha, který tónem skoro kramářským vychvaloval do nebe svoje pozemky. Mordiane vzpomněl si na jiný hlas lehounký jako vánek, který mu šeptával:

„Drahoušku, my se neopustíme nikdy, viď, že ne?“

A vzpomínal na ty modré, vlídné, hluboké oči a pohlížel na ty oči, které měl před sebou: byly také modré, ale prázdné, a tento směšný mužík podobal se dosti své matce a přece . . .

Ano podobal se jí, a to vždy víc a víc; podobal se jí hlasem i posuňky, ale podobal se jí, jako když opice napodobí člověka. Měl po ní mnoho rysů, ale všecky byly jaksi znetvořeny. Baronu bylo úzko při této hrozné podobnosti, která začínala jej tísniti jako můra, jako výčitka

„Můžeme si ten pozemek prohlédnouti?“ koktal.

„Ano,“ odvětil stavitel. „Kdy je libo?“

„Třeba zítra.“

„V kolik hodin?“

„Po jedné.“

„Dobře.“

V tom objevil se v otevřených dveřích hoch, jehož viděl baron v aleji, a zvolal:

„Tatínku-u-u!“

Nikdo mu neodpověděl.

Mordiane vstal a měl chuť dáti se na útěk, neboť nohy se pod ním chvěly. To „tatínku-u-u!“ působilo na něho jako rána hromová. Zdálo se mu, že ten česnekový hoch nevolá to na stavitele, nýbrž na něho.

Ta jeho přítelkyně, ta nepáchla česnekem.

Duchoux jej vyprovázel.

„Ten dům je váš?“ tázal se ho baron.

„Ano, pane, koupil jsem jej nedávno. A jsem na něj hrdý. Neměl jsem nikdy rodičů a neskrývám se s tím. Naopak jsem na to hrdý, neboť co mám, vydobyl jsem si sám, svým přičiněním“

Hoch stojící na prahu zvolal znova:

„Tatínku-u-u!“

Mordiane se zachvěl a dal se na útěk jako před velikým nebezpečím.

„On mě pozná,“ pomyslil si, „sevře mě v náručí, zvolá také ‚tatínku!‘ a dá mi na tvář políbení páchnoucí česnekem.“

„Tedy zítra, pane?“ tázal se stavitel.

„Ano zítra.“

* * *

Kočár ujížděl po bílé silnici.

„Na nádraží!“ křikl baron na kočího.

A sám slyšel dva hlasy, jeden vzdálený, sladký a smutný, jako by z hrobu vycházel, který mu pravil: „Drahoušku,“ a druhý zvučný, silný a zpěvavý, který křičel: „Tatínku-u-u!“

Zrovna tak, jako se volá: „Zloděj!“, když někdo něco ukradl a s tím utíká.

Druhého dne večer, když přišel do klubu, tázal se ho hrabě d'Etreillis:

„Tři dny jsme vás neviděli. Byl jste nemocen?“

„Ano, byl jsem trochu churav. Mívám časem migrénu.“ Přel. *B. F.*

FEUILLETON.

Česká světnice v „Hubičce“.

Po delší době byla opětně na jeviště Národního divadla uvedena Smetanova „Hubička“. Referentům hudebním přísluší se vysloviti, jak dalece s tímto faktem vůbec a s provedením zvláště jsou spokojeni. My zde se obracíme ku straně jiné. Nebývá sice zvykem (u nás) šíře se rozepisovati o zevní výpravě kterého kusu a z pravidla obmezí se kritika na poznámku zcela všeobecnou. Buď řekne, že úprava „byla celkem slušná“. anebo že „jevila některé nesrovnalosti“. Občas ale přece snad bylo by na místě trochu ostřeji přihlédnouti k oné slušné úpravě a věnovati více pozornosti oněm nesrovnalostem. Co se po vyhrnutí opony na jevišti zraku a sluchu našemu jeví, nepopiratelně má býti zcela jednotné dílo umělecké, o jehož součástech a celku všichni, básník, hudebník, herec, zpěvák, malíř, garderobier a režisér pracují. Účinek tohoto díla pak zajisté závisí jednak na možné dokonalosti každé součásti, jednak na jich harmonickém vyrovnání v souboru. Neprávem podceňuje se jedno nebo druhé. Pravda: básnická hodnota díla nezmění se v nejmenším nedostatečnou interpretací a skvostná dekorace nezvýší cenu špatné hudby, ale pokud jsme ve hledišti, upírajíce zrak i sluch k jevišti, vnímáme zároveň vše, co se na prknech jeví a děje, a nechceme býti nijakou nesrovnalostí vyrušeni. V tom zároveň leží oprávněnost kritiky nejen slova, hudby, hry a zpěvu, ale též kostymu a dekorace.

Mnoho by bylo psáti o tomto punktu a nejedno přísné slovo by vyšlo z péra; než pro tentokráte máme v úmyslu se uskrovniti.

Vidíme-li ve výpravě cizích kusův a oper dekorační a kostymní nemožnosti, najde se dosti omluv a výmluv, tak že na konec se jaks taks upokojíme, — ale žádáme

*

náhradu za svoji shovívavost na jiné straně tím důrazněji a právem tím důkladnějším. Míníme výpravu věcí domácích, českých, jejichž látka je čerpána z domácího, českého života. Není, trváme, třeba šíře dokládati takový požadavek, vždyť je jasno, že naše Národní divadlo je jediné místo, kde má a musí býti výprava českých věcí přesná a správná. Nenalézáme-li ji zde, kam se máme obrátiti? A přece jen dekorace a kostymy českých kusů na našem prvním jevišti v přemnohých případech jsou naprosto pochybené. Sama správa divadelní konečně vycítila, že s oním plátnem, jehož malbu vydávali dosud za „českou světnici“, dále se nedá manipulovati. Jen se upamatujme na „českou hospodu“ v „Prodané nevěstě“ a na všechny světnice ostatní s tím nesmyslným stropem, s vyřezávanými supraportami, s nevídanými obrazy na stěnách a j. S nekonalou trpělivostí brali jsme tím za vděk, až se správa sama nad námi ustrnula, objednavši novou dekoraci „české světnice“, kterou jsme při prvním představení „Hubičky“ viděli.

Nová dekorace je to arci, ale česká světnice to není! Víme sice dobře, že povalový strop, jak jej v této dekoraci shledáváme, na vlas se neshoduje s oním jen zhruba přitesaným, zčernalým trámovím, jak je na venku vídáme, ale chceme býti vůči němu shovívavými již proto, že aspoň zmenšuje nepříjemnou a nepřirozenou výšku prostoru. Ale tážeme se všech, kdo žijí aneb žili venku, kdo znají český venkov, kde kdy viděli ať ve statku, ať v chalupě stěny s omítkou až na cihly vypadalou? Kde je český hospodář, které by si některým oknem nechal čouhati shnilou slámu do svého příbytku, jako vidíme v levo při stropě? Je známa česká chalupa, kde v oknech jsou zasazena šestihranná skla jako v kostele? Visí někde v staré selské světnici obrazy takového druhu, jak je malíř namaloval na dekoraci? Zná někdo taková česká kamna kachlová, jako stojí v koutě světnice u Palouckých?

Tak mohli bychom kus po kusu probrati, otazníky by se jen rojily a číslo jejich zrůstalo, kdybychom přešli k nábytku s nevídanými u nás policemi a almarami, s kolébkou, v jaké žádné dítě českého sedláka nikdy nebylo uspáváno.

Oh, česká světnice venkovská vyhlíží na štěstí zcela jinak! Její stěny stkví se čistě bíle, jen dole se táhne podél zdí tmavší pruh, malým okénkem vpadá světlo, důkladná pec zabírá kout s pekelcem, na němž se dobře spí, aneb aspoň mládež spere, s řádným měděncem v kachlových kamnech. Arci to vše znáti vyžaduje nevyhnutelně intimní studium, dobrou znalost věcí, cesty po českém venkově, bez těch se obejíti není možno a odpustitelno. Proto vůbec nechápeme, proč objednávala se dekorace v cizině, v atelieru mimo Čechy, kde není možno předpokládati znalost, a sice podrobnou, detailovou, ne jen povšechnou znalost české světnice. Ráz cizí, nečeské, nepochopené práce zůstane na této pseudo-české světnici povždy nápadný.

Než snad ležely příčiny, proč dekorace byla objednána ve Vídni, jinde, snad čistě umělecká kvalita je tak velká, ze otázku po správnosti a věrnosti zatlačuje v pozadí? Není! Hřeší se zde již proti zcela primitivním zásadám malby dekorací: na postranních stěnách je namalováno plastických předmětů zbytečné množství, ač je zřejmo, že při moderní dekoraci směřující k účinku co nejvíce realnímu každá na ploše stěny namalovaná lucerna nebo cokoli podobného působí naivně. Ještě hrubším pokleskem jsou ale ony vydatné, silné, markantní stíny, které v uzavřené světnici — vrhá strop na stěny!! Nejen že to jest holou nemožností samo v sobě, ale i v další konsekvenci jest hříchem proti zdravým smyslům, padají-li štíny *proti* pramenu a proudu světla. Tedy ani na této straně nenalézáme platné omluvy, proč se správa obrátila o „českou světnici“ do Vídně.

Výtky, které zde činíme, nejsou malicherné ani obsahem, ani předmětem, jehož se týkají. Jest to sice jediná dekorace, ale nezapomínejme, že tu jde o Národní divadlo a v něm o obraz české selské světnice a že vůči těmto dvěma momentům smíme již jednou vystoupiti ne s přísnými, ale se spravedlivými požadavky.

Karel B. Mádl.

Národní divadlo. Posledních deset dní vyplněno bylo samými reprisami. Mimo Csikyho „Proletáře“ viděli jsme opět Vrchlického „Noc na Karlštejně“ a Stroupežnického „Furianty“. Představení „Noci na Karlštejně“ nebylo právě šťastné. Někteří herci citelně vázli a mimo to p. Šmaha značně chraptil, tak že ani nemohl hráti svého krále Petra s tou vervou jako obyčejně. — „Furianty“ uvedl opět na jeviště p. Mošna, který si je zvolil k svému pětadvacetiletému jubileu. Hraješ v nich starého výminkáře Dubského. O tomto zajímavém večeru svým čtenářům referovati nemůžeme, neboť jsme se do divadla nedostali.

B. F.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Eklogy a písně.“ Básně Jaroslava Vrchlického. Druhé, opravené a doslovem rozšířené vydání. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

František Ladislav Rieger. Obraz životopisný. Podává Jiljí V. Jahn. Sešit první. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Šípy a paprsky.“ Básně Adolfa Heyduka. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Dalmatské povídky“ od Josefa D. Konráda. Díl první. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Verše Otakara Auředníčka.“ Díl 1. V komissi knihkupectví Fr. Řivnáče v Praze.

„Moravská bibliotéka.“ Číslo 25. obsahuje: „Oblaky.“ Básně Josefa Kalusa. Nákladem knihtiskárny J. F. Šaška ve Velkém Meziříčí.

Nové vydání románů a novel Emilie Flygaré-Carlénové. Sešit 7. a 8. obsahuje: „Zasvěcení v chrámu v Hamarbě.“ Román, a „Profesor a jeho chráněnci.“ Román. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

Bayerova moravská knihovna pro náš lid. Sešit 1. a 2. obsahuje: „Jak byl Rapouch jun. vyléčen.“ Humoreska od V. Kosmáka. Nákladem knihtiskárny J. F. Kubeše v Třebíči.

„Žertem i do pravdy.“ Humoristické obrázky a črty od Karla Šípka. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Švanda dudák.“ Poutník humoristický. Ročník VIII. Vydavatel a redaktor Ignát Herrmann. Sešit 1—3. Nákladem knihkupectví F. Topiče v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpolední.

ROČNÍK XVII. 20. dubna 1889. ČÍSLO 12.

Jarní sujety.

Básně *Antonína Klášterského.*

Podjaří.

Není to jaro, co snesla noc vlahá,
dosud květ nenajdeš, země je nahá,
něco však děje se v poli a po lese,
cítíš a slyšíš to — k srdci to sahá;
dole tu na zemi, nahoře v mraku,
slov není pro to, jak zticha to roste
v srdci i ve vzduchu, ukryto zraku,
je to tak velké a zase tak prosté!

Praskot a hukot to hlubokých zřídel,
šumot to tajemný neznámých křídel,
či to jen vanutí duše tvé perutí,
jak chce do vysokých dalekých sídel?
Poupata na stromech, poupata v duši,
listy sil omládlých, mízy a šťávy —
za každým celý svět jarní se tuší,
buďte mi zdrávy, buďte mi zdrávy!

Vlažná noc jediná — stačí tak málo,
aby vše propuklo, vyznělo, vzplálo
do písně, do jasu, v květy a do klasu,
aby to bylo vše, co se ti zdálo.
Nad hlavou mrak se ti přehání temně
a hned zas modra kus — oko snad boží,
pod nohou jak když se zachvívá země,
nevěsta vedená k čistému loži.

Jarní větry.

Jarní větry dují. Je to teplý van,
jak když anděl letí od nebeských bran,
a kam proudí a kam letí, na řece i holé sněti
z kořenů to mládne, puká se všech stran.

Odkud, větry, jdete, kdo vás poslal k nám
probudit kde koho, vyrvat mrákotám,
kdo jen budí vaše hnutí a kdo vpřed vás letět nutí,
když vás douti slyším, u sebe se ptám.

Sním, že nejste více nežli křídel vzruch
nesčíslných ptáků, kteří dělí vzduch,
kteří se už zvedli v dáli, a jak křídlem zamávali,
přihnali dech jihu vlažný v zamlžený luh.

Stromy.

Ty naše stromy podle cest
zřím rád se halit v list a kvést.

V tom listí krouží jejich krev,
a jeho šum je jejich zpěv.

A mnohý, kdo jde kol nich teď,
jim rve ten list a láme sněť.

A strom? jen vzdychne, v jara čas
je zelený a svěží zas.

Zář na listí, list na větvích,
by ti, kdo jdou, šli stínem jich.

Motýl.

Zavedla jej vzdušná cesta
s lučin, po nichž stýská se mi,
a teď bloudí spletí města,
náměstími, ulicemi:

Letí, letí, neví kudy,
pod ním hučí vírem davy —
venku země plane všudy,
jedna zář a květ je smavý.

Letí, letí, nikde květu,
ani větve, nikde není,
kde by ustal ve svém letu,
složil křídla v unavení.

Umdlévá již jeho veslo
v nehybném a těžkém vzduchu,
jako by sem nezaneslo
jaro ani tichou tuchu.

Letí, letí... Z bílé školy
školáci se hrnou s křikem,
už jej shlídli, ve svévoli
čapky za ním letí mžikem.

Děti! Touha vyšší svede,
motýl jste, jenž městem letí,
jak jste smutné, jak jste bledé,
jak jste chudé, drahé děti!

Píseň.

Na poli mladé vlní se klasy,
na lukách květů duhový jas,
vzpomínám na smutné podzimní časy,
myslím si všecko zpátky zas.

Hluboké brázdy jako ty vrásky,
v které bol lidský na čelo vryt:
kdo nezná bolest, nepozná lásky,
nepozná štěstí ani klid.

Ale že v hloubi trpěla země,
vidí dnes jaro šťastný tvůj hled;
v bouři strom roste, pozvedá témě,
trp, abys rostl, abys kveť!

V maurickém kabinetu.

Vypravování z doby polského hnutí. Napsal *Edvard Jelínek.*

Byl jsem upozorněn, že kus světa za Varšavou, asi na třicáté verstě, nalézá se starošlechtická residence. Kdysi bylo tam prý velmi veselo a plno života, ale od řady let jindy nádherné sídlo osiřelo a zpustlo téměř úplně. Několik zachovalých kariatyd, konsolů a tympanonů podnes prý stojí za návštěvu zapomenutého kouta, v němž ovšem již dávno zapadla sláva minulých dnů. Také prý rozsáhlý park, obklopující sídlo, slynul velkolepostí a úpravou. Nad to roztrušovala štědrá Fama o tomto hnízdečku tolik podivných pověstí, ze klíčila ve mně ponenáhlu chuť i ochota napíti se ze zámecké studny, o níž se také vypravovalo, že je nejhlubší v celém vůkolí. Voda starožitným kolotočem tam čerpaná je prý studená jako led a čistá jako křišťál.

Nazvu to místo Kuzinovem.

Jednoho dne vydal jsem se z Varšavy na zdař bůh do Kuzinova. Toužil jsem právě po nějakém zalehlém zátiší a osamocení. Půl cesty urazil jsem železnicí, ostatek židovskou bryčkou, kterou jsem najal na poslední stanici. Opozděný oběd, ač podaří-li se sehnati jaký, hodlal jsem požiti teprv v Kuzinově. Zrovna se tak k tomu hodil čas, k čemuž přispěla zároveň ta okolnost, že cestou nalézaly se jen samé prabídné vesnice.

Počasí měl jsem ten den nepřívětivé a krajina činila dojem dost neveselý. Dlouhá, nekonečná silnice táhla se do věčna. Pak odbočil židovský vozka na pravo a řekl, že jedeme již dvorskou cestou, vedoucí přímo k residenci. Plno výmolů a co krok, to stopa zanedbání. Patrně již dávno žádný štěrk tu nelehnul a lehký vozík nejezdil. Jen selská kára a židovská archa! Smutný pohled skýtaly kdysi jistě statné aleje topolové... co vichr skácel, ležeti zůstalo. Na polámané haluze sedalo jen černé ptactvo, které jako by překvapené neobvyklým zjevem krákoralo do pusté hluši.

Když pak ujeli jsme ještě kus cesty dále, zjevil se Kuzinov ponenáhlu. Čím více jsem se mu blížil, tím bezpečnější nabýval jsem přesvědčení, že varšavská pověst vzezření jeho pranic neubližovala. Skutečně, zpustlá, řekl bych žalostně zpustlá residence. Korouhvičky dvou věžek, již z daleka viditelné, křivě trčely do vzduchu. Lupenatým stromovím neprorážel bílý jas, jen zdivo šeré, popukané a potrhané místy. S krovu smetnul vichr již nejeden prejs, pod římsou okapy dávno vypověděly služby.

Z blízka rozvíral se oku pohled ještě neutěšenější. Panské sídlo, pevně i nádherně založené, rozpadalo se. Přečetné ozdůbky drobily se v niveč ustupujíce zubu času a hrotu nedbalosti. Jen hlavní zdi, pnoucí se hrdě k výši, jako by vzdorovati chtěly až do skonání světa. Stály tu pevně zaryté v zemi, svědčily o dávné nádheře, jejíž byly jen kostrou. Nad velkolepým vjezdem skvěl se jakýsi znak k nepoznání sešlý. Paličky s korunky spadaly. Umě-

lou mříž nad širokými dubovými vraty ucpaly mnoholeté pavučiny. Na terase, stranou vystupující, plakalo několik zběďovaných mythologických figur. Té scházel nos, oné ruka, jiné nos i ruka. Prolámaná mříž nebránila vstoupiti do parku. Vedly k němu přímo s terasy široké bílé stupně, ale také rozpukané a přeražené...

Jestliže však kuzinovská residence činila hned na první pohled zevně dojem žalostný, působil vzhled její uvnitř přímo trapně.

Pravá to mrtvola v rozkladu. Každý krok připomínal sice slávu minulých dní, netěžko bylo postřehnouti tu i tam lesklý vlys, umělý konsol a nesraženou ještě kariatydu, ale vše tu leželo jako rubáš na mrtvém těle, z něhož duše života již dávno se vystěhovala. Nebylo právě potěšením blouditi komnatami, které mimoděk vzbuzovaly temné reflexe. Na duši věšely se přízraky osob, ježto kdysi v těchto místech hospodařily, panovaly, vládly.

Několik širokých stupňů vedlo k mezzaninu a prvnímu předpokoji. Druhdy vcházelo se tudy do salonů, velké jídelny, kabinetův i alkovny; ložnice a jiné útulky nalézaly se v povýšeném patře.

Procházel jsem pusté tyto prostory rychle. Bylo mi, jako by stropy měly padnouti na mou hlavu. Nepřívětivý dojem dovršil provázející mne klíčník či správce, kmet neduživý, neveselý, nevrlý. I on byl žalostným zbytkem lepších časů. Jen tak z vynucené zdvořilosti odpovídal na mé otázky.

Ba, ba!

Tak procházeje se, zastavil jsem se před ohromným benátským zrcadlem v půli prasklém. Zrcadlo sahalo téměř až ke stropu a viděl's se v něm celý... Ej, ej... právě tu v té kdysi nádherně vyzdobené komnatě odbývaly se skvělé dvorské plesy. Nejslavnější krásky z dalekého vůkolí shlížely se a koketovaly v tomto zrcadle. V něm shlížela se také mladičká vladařka Kuzinová, o jejíž kráse mythem se vyprávělo a jejíž modrým očím zázraky se přisuzovaly. A na parketách jako by ještě vytisknuty byly stopy špalíčků nejmenších na světě střevíčků... To fantasie tak si pomáhá, neboť střízlivý pohled spatřoval věci docela jiné. Nebylo již památky po drahocenných svícnech, po nichž zůstaly ve stěnách jen příšerné díry svědčící, že bohatě pozlacená ramena vyrazila snad loupežná ruka hrabivého násilníka. V jídelně překvapoval stůl, při němž pohodlně mohlo zasednouti sto osob. Však to byl jeden z těch polských stolů, kteréž žádnými dveřmi ni okny vynésti nelze...

Pak šlo ještě několik komnat, posledně herna a v čase četnějších sjezdů kuřárna. Nic tam nebylo zvláštního, ale můj průvodce zastavil se přece. Přistoupiv po chvíli ke zdi, stisknul neviditelnou pružinu — a otevřel tak tajná dvířka. *Dvorské spády*! Temné točité schodiště vedlo na patro, kdež nalézal se přeútulný kabinet v čistém slohu maurickém. Skryté toto doupě bylo zachovalejší všech ostatních. Při zdi zval k rozkošné pohově nízký divan, před ním stál černě vykládaný stolek. Jen postavit na lesklou plochu čašky s černou kávou! Ostatně všecko tam bylo en miniature. Z oken, kterými se dralo do kabinetu jen několik jasných paprsků, rozevíral se široký rozhled do parku i lesů.

„Skutečně pěkné, skryté hnízdečko“ pomyslil jsem si v duchu.

Také východ z tohoto brložku byl tajný. Stačilo zas jen stisknutí tajné pružiny a veřeje ihned se rozlétly.

Tu mimo vůli pohlednuv ke stěně, postřehl jsem nad divanem malý výlom. Známe se trochu v takových věcech. Byl to nad všechnu pochybnost prudký odraz výstřelu z revolveru.

Obrátil jsem se tázavě ke svému průvodci.

Podivno!

Šedivá hlava spadla mu na prsa a z oka řinula mu tichá slza. Těžká duma lehla na starcovo vráskovité čelo.

Ale vizte raději již, proč zvlhlo klíčníkovi oko ve skryté *maurické komnatce* zapadlého Kuzinova.

* * * (Pokračování.)

Po svatbě.

Novella od *Boženy Víkové-Kunětické*.

(Dokončení.)

„Kde je váš muž?“ tázal se mne, vytrhnuv mi prudce svou ruku.

„Nemám muže.“

„Jest mrtev?“

„Nikoliv, ale jest pryč, nezná mne již, jako já neznám i jeho.“

„To není možné, neboť byly chvíle, kde jste se mu oddala tělem i duší. Co chcete u mne? Nezapomínejte, že jsem mužem své cti a že ubíjím spíše srdce své nežli čest svou a čest svého dítěte.“

„Hanuši, pro věčného Boha, odložte ten ošklivý, ledový klid. Děsím se vás. Zavolejte mé dítě!“

„Vaše dítě vás nezná!“

Zalomila jsem rukama a skřížila jsem je na svých prsou.

„Co mám počít, mluvte? Chcete vraždit? Zde jsem a miluji vás. Víte, kterak trpím? Mé utrpení jest jako věčnost — bez konce. Slitujte se. Vždyť vaše srdce jen mně, mně samotné náleží —“

„Nezmiňujte se o tom,“ skočil mně do řeči Hanuš hlasem temnym. „Urážíte tím světici, která se stane mou ženou.“

„Vaší ženou? Vaší ženou?“

Můj výkřik byl tak pronikavý, že se rozlehl celým domem, prorazil okna, projel dvorem, a Bůh ví, kde se rozptýlil. Za chvíli po tom zaslechla jsem hlas své dcerušky blíže a jasněji.

„Avšak ona se vaší ženou nestane, to přisahám při budoucnosti naší Evy!“ zvolala jsem. „Povím jí všecko. Má žena ta srdce v těle? Nuže dobrá, budu se toho srdce dovolávati, až se pod mými prosbami ozve. Eva je dítě mé, a já si je vzíti nedám — ne, nedám — a kdo mně je bude bráti, toho zardousím těmato svýma rukama. Slyšíte, Hanuši? Toho zardousím —“

*

„Ztište se, nebo budu nucen zavolati domácí lidi. Proč nemluvíte o té věci pokojněji, s rozmyslem?“ pravil ztišeným hlasem, jako by se obával, aby jej nikdo neslyšel. „Chcete otráviti mou duši vědomím, že jsem okradl svého přítele o ženu? Chcete, aby mně klnul a měl každou hodinu denně právo mně přijít do tváře plivnout, anebo dát mně políček? Co by tomu říkala Eva, až by byla s to, aby pochopila velikost vašeho zločinu? Pro nás neexistuje zde na světě již svazku žádného. My jsme si cizí a nemáme ani práva, jeden druhému do snů se vkrádati a rušiti sobě na vzájem spánek. Vraťte se ku svému muži. Kdybyste chtěla čísti jeho list, pochopila byste jeho velkodušnost, která vzbuzuje obdiv i úctu. Vraťte se k němu. Jest to vaší povinností, vaším životním účelem, který nezmizí nikdy, ani kdybyste se mu vyhýbala ještě po padesáte roků. V lásce jeho spočívá váš klid, vaše spása a vaše budoucnost.“

„A co víc? To všecko mně nestačí, neboť nejste v tom ohrazen ani vy, ani mé dítě. Ó, Hanuši, vidím ve vašich očích, že z vás mluví cizí hlas, kterému vy sám nevěříte, a který zrodil se pouze ve vašem rozumu a nikdy ve vašem srdci. Máte dosti sil, ukázati mně dvéře a říci „jdi“, když předobře víte, že nemám jiného domova, jen vás, a jiného tepla než to, co vane z vašeho srdce? Poručte mi, abych zemřela, a nebude mně to nesnadné, ale vrátiti se k němu — k němu, ne — to je nemožno. Jako bych viděla jícen propasti, v které utone můj rozum a zdravá má myšlénka. Hanuši! — Hanuši!“

Chtěla jsem se přivinouti k jeho prsům, ale on mne prudce odstrčil. Všecka krev vlila se mu do tváře, tak že mu žíly na čele naběhly a bělmo v očích mu zrudlo.

„Jděte dál,“ pravil, těžce oddychuje. „Jděte dál.“

Klesla jsem k jeho nohám, ale on mne nezvedl. Díval se pouze na mne okem kalným, vyjeveným, opíkaje se o stůl, jako by se bál, že klesne k zemi. Kolem úst usadila se mu pěna a jeho rty naběhlé, sálající horrem, chvěly se. Objala jsem jeho nohy, dívajíc se k němu vzhůru, polozoufalá již jeho mlčením. Naše pohledy byly v sebe ponořeny, jako by nestálo žádné moci na světě, která by je od sebe odtrhla, a vrývaly se nám hluboko do duše, jež vášní zmírala. Ruka Hanušova spočinula na mé hlavě, a cítila jsem, jak je žhavá a jak je těžká. Uplynulo mnoho, mnoho chvil. Přede mnou otevíralo se nebe. Viděla jsem květy, slyšela zpěv, cítila sladký, lahodný dech jižního větříku.

V tom však chopil se Hanuš za hlavu a z úst vydral se mu děsný výkřik, který se podobal výkřiku přepadeného, jenž namáhá poslední své síly, aby se ubránil, aby prchnouti mohl před jistou záhubou. Třásl se na celém těle, jako by měl zimnici, potáceje se zároveň ode mne dál ke dveřím, — kterými vcházela slečna Albína vyděšena, neboť patrně slyšela jej vzkřiknouti, krásná, něžná, čistá, jako květ bílé růže, vedouc za ruku mé dítě — Evu, která netušila, že se jí zde vraždí matka, prahnoucí po jediném políbení jejích svěžích, drobných rtíků.

„Chraň mne, chraň před tou — ženou,“ zajektal Hanuš vztáhnuv ji s sebou na pohovku a skrývaje svou hlavu úzkostlivě na jejích prsou.

Albína hladila a líbala jeho zpocené čelo, šeptala mu slova, která nemohla jsem zaslechnouti, chovala jej jako choré děcko, a já — já stála jsem opodál nemajíc slova v hrdle a dechu v prsou, zničena, nevěříc v Boha a v duši lidskou, v nic na světě, a vědouc pouze, že jsem ztracena, že břehy mého života se trhají a proud záhuby že valí se s hukotem na mé illuse a naděje.

„Evo!“ zvolala jsem, chtíc zachytnouti ručku své dcerušky, ale ona ustrašena utekla se na klín své guvernantky.

Aj hle, rodina! — Byla jsem tam zbytečná, nepohodlná, vetřela jsem se k nim. Co zde? Myslila jsem, že se zalknu. Sebravši poslední zbytek sil, prchla jsem z domu, do kterého neměla jsem již práva vejíti, a kde přece zůstavila jsem všechno, co mohlo být požehnáním mého života. Pryč! Pryč! Ale kam? — Můj kůň donesl mne sem — nuže, jsem zde tedy. — Mohu zde zůstati? Ten dům jest Danešův! — Co mně zbývá? . . . . Ach, jsem tak unavena. — Chtěla bych spát bez probuzení — věčně spát.

V listopadu večer.

Ty mhy, jež se vznášejí nad Jizerou, připadají mně jako závoje s nebe dolů svěšené, husté, neproniknutelné, jako by měly zacloniti konec tragédie mého života, jenž neměl účelu a jest ztracený jako hvězda s nebe padající. Nechávám otevřená okna, ačkoliv je venku sychravo a zima.

Hu, jaká to zima! — — Palmy nad mým čínským divanem uvadly a listy jejich jsou skloněné truchlivě, jako by pod nimi spočívala bílá mrtvola ženy s vlasem černým a mokrým. — Ve studených kamnech stená hlas meluziny. Volá své dítě ta nešťastnice. Zdá se mně, že je to ston mého srdce, co slyším, a že v něm ozývá se se zoufalou vytrvalostí: „Evo! má Evo!“

Nemám žádné Evy víc. Ach, mně je zima! — Její ručky, její rty, její dech, všecko jest teplé, ale já nemám práva se o to ohřáti. Už po několik dní sedá na mém okně sejček. Jest to příšerný pták, nevím, proč mne děsí. — —

30. listopadu.

Chtěla bych ještě jednou své dítě viděti a zaplatila bych ráda ten jediný pohled svým životem. Ta touha vzrostla najednou ve mně, užírajíc celou bytost mou jako oheň, jenž šíří se dál a dál a pálí hrozně, stravuje veškeré moje cítění a myšlení.

Kdybych věděla, smím-li se odvážiti! — Venku je bílo, napadl sníh.

Měkce by se to běželo — tak malá hodina by stačila a já bych ssála do sebe hltavě vnady své dcerušky, kouzlo jejích očí, smích jejích rtíků a dětinský klid jejího čela. Malá hodina! Co jest to v čase věkův? Ale já nemám dosti sil ji využitkovat. Ne, nemám.

Připadá mně, že jsem velmi sestarala za poslední dny. Časem se mně krátí dech a můj obličej je bílý, plný vrásek, oči zapadlé, ruce se mně chvějí — Pozbyla jsem všeho. Nemohu ani zpívat, neboť hlas můj je stísněný, nepěkný, tak že jej sama nepoznávám.

Ah! Teď se mně kmitnula hlavou záplava světel, záře šperků, šust hedvábí, květiny, moc květin — hudba zpěv, šum, ruch — — To všecko už je za mnou! Zde neslyším nic jen tlukot svého srdce, které umírá. Arnošta Podvalská! Ach, ta už nezpívá! Zpěv její vyzněl v děsné smutném tónu, že takového neslyšel svět jaktěživ — — Avšak tobě, Evo, mé dítě, dovedla bych ještě zazpívat!

* * *

To jest poslední poznámka v denníku mé ženy, který jsem nalezl rozevřený v jejím pokoji, jako by byl přichystán, že ještě bude spát. Nepsala víc.

Druhého prosince odbdržel jsem od Harmacha list, ve kterém mne zapřisahá, abych vrátil se k ní a odpustil jí všecko. Odejel jsem z Prahy okamžitě, poněvadž jsem se už dlouho podobnou myšlénkou obíral, a do Borkovan dorazil jsem v noci, za ohromných závějí a skučení ledového vichru.

Rychle jsem se ubíral nevytopenými pokoji, v nichž bylo tma a dusno, k jejímu pokoji, v němž kdysi snil jsem svoje nejkrásnější štěstí. Arnošty tam nebylo. Okna byla otevřena, loutna pohozena, palmy uvadlé.

Hledal jsem ji vsude a když to bylo marné, vyběhl jsem ven na dvůr a odtud do polí, kde jsem nalezl při záři měsíce v čerstvě napadlém sněhu obrys dvou nožek, které patrně prchaly. Dlouhou dobu sledoval jsem je po cestě k Veselí, jako by byla měla Arnošta úmysl doraziti až do statku Harmachova, ale pak náhle obrátily se do pole a ztratily se těsně u břehu Jizery. — — —

Druhý den nalezli jsme její mrtvolu Byla oděna ve svůj noční oděv, ve kterém byla vždy tak krásná a okouzlující.

Ze života praktického zoologa.

Podává *Josef Kořenský.*

(Dokončení.)

IV.

Lovci, kteří opatřují zboží Hagenbeckovi a jiným obchodníkům toho druhu, prožijí mnoho dobrodružství, nežli stanou se pány zvěře. Ba, celý obchod Hagenbeckův jest dobrodružný. Zavedlo by nás to daleko a široko, kdybychom chtěli vypovídati dopodrobna, jak se zvěř pro obchod Hagenbeckův opatřuje, chytá a dodává. Jednou podaří se uloviti zvěř náhodou, jindy snadno nebo velmi těžko a draho, užitím všech možných prostředků.

Živých lvů zmocňuje se lovec snadno, jsou-li mladí a zabije-li se jejich matka. Rovněž tak zmocňuje se lovec tygřátek. Odrostlý lev nebo tygr chycený do jámy nebo do pasti nenechá se nikdy ochočiti a zůstává vždy krvežíznivcem, každému nebezpečným. Do pastí chytávají se v Africe též levharti a paviani, kdežto anthropoidní opice, jako gorila, šimpanz, orangutang, upadají do zajetí v nejútlejším mládí, poštěstilo-li se lovci jejich matku skoliti, která neopouštívá mládě ani v nejkrutějším boji, vycezujíc pro ně krev a hynouc ze samé lásky mateřské. To činívá i nemotorný hroch, nosorožec a slon. Lovci snažívají se odehnati mládě co nejdále od matky, která zhusta při tom umírá. Snáze uloví se mládě žirafino, protože je pronásledovaná matka opouští a jeho osudu ponechává. Tak počínají si i antilopy, pštrosové a j.

Jak zvěř bývá lovena, na tom Hagenbeckovi málo záleží, jen když on dostane zboží zachovalé a neporušené. Organisační talent lovecký osvědčil zvláště zesnulý Casanova v Nubii, kdež nástupci jeho v díle jeho pokračují. Casanova uzavíral se šejky loveckých kmenův afrických smlouvy, zakládal je penězi, určoval prémie a očekával lovce obyčejně v Kasale. Lovci pronikali mezi tím v zástupech močály, pouště a lesy, vracívajíce se z výpravy teprve po několika měsících a dopravujíce ulovenou kořisť až do Kasaly, která stala se od té doby tržnicí zvěřinářskou, neboť i od jinud přicházejí tam domorodci afričtí, aby vzácnou zvěř tu onde ulovenou dobře zpeněžili.

Zvěřinářský agent shromažďuje zatím zvěř ve volných ohradách a ošetřuje ji co nejlépe, aby se po namáhavém transportu zotavila a uvykla zajetí. Má-li již tolik zvěře pohromadě, že stojí za dopravu, najímá četné velbloudy i s průvodčími a chystá se s karavanou na cestu. Šelmy a mladí ssavci k chůzi ještě neschopní nebo slabí, jakož i drobní ptáci nakládají se v klecích uložení na velbloudy. Také dlužno pamatovati na zásoby vody, krmiva a jiných potřeb životních. S karavanou táhne zároveň celé stádo koz a ovec, sloužících za potravu jak průvodčím, tak i dravé zvěři a kojencům napájeným jejich mlékem. Kojeným lvíčátkům předkládají se dojnice, z jejichž vemene lvíčata ssají s plnou chutí a mají se k světu jako u vlastní matky někde na poušti.

Karavaně zápasiti jest s mnohými nesnázemi. Neníť jista ani před loupeživými beduiny, proti kterýmž brániti se musí vyzbrojenou eskortou. Kromě eskorty doprovázejí karavanu četní honáci, držící stáda žiraf, antilop, nosorožců, slonů, pštrosů a j. zvěři pohromadě. Leč při vší šetrnosti, která věnuje se zajatcům, mnohý kus hyne na pochodu, a na koráb dostává se pouze jeho kůže.

Také nakládání zvěře na loď působí mnoho obtíží. Sloni nechávají si obyčejně všecko klidně líbiti, když mohutný jeřáb lodní zdvihá je opásané do výše, aby je přenesl s pevniny na palubu lodi. Také žirafy snášívají s resignací svůj osud, roztahujíce své dlouhé nohy jako obrovský pavouk.

Hůře nežli na lodi daří se žirafám na další výpravě ve vozích železničních, ve kterých musí držeti své dlouhé krky po mnoho hodin, ba i po mnoho dní ku předu schýlené. Bývá to radostí, když žirafy zbavily se konečně své nevolnosti, a mohou podle chuti rozběhnouti se po ohradě. Poskokem hopkuje jedna za druhou a provozují umělecké kousky s komickou eleganci.

Nepokoje a vzpoury v Sudanu překazily zvěřinářský obchod a zdražily jímání a vývoz. Hagenbeck, zásobiv již zoologické zahrady zvěří sudanskou a nubijskou, obrátil svůj zřetel na území somalské a poslal tam svého agenta, aby jal se tam sbírati novou zvěř. Agent Menges podnikal veliké cesty mezi domorodci, ale výsledek jeho nákladné expedice nebyl tak příznivý, jak Hagenbeck očekával V zásylce té bylo nejvíce pštrosův a antilop. Menges koupil mezi Somaly 42 kusů pštrosů chovaných tam pro peří jako domácí drůbež. Avšak za hrozné bouře v Červeném moři zmítána byla loď tak děsně, že pštro-

sové vezení na palubě v improvisované ohradě polámali si hnáty. Toliko 11 kusů přestálo šťastně a ve zdraví bouři námořskou.

Brzy po této zásylce přibylo Hagenbeckovi 34 kusů nových pštrosův a proháněło se v ohradě na evropské půdě jako ve vlasti africké. Takové množství zvěře vzbuzuje u diváků pravdivý obraz života, jaký pozorovati lze toliko ve stádech zvířat proháněјících se na pláních afrických.

Jindy zase obdržel závod Hagenbeckův 25 hyen, které, byvše vysypány ze svých klecí jako brambory z pytle, kutálely se pocitem volnosti v ohradě a slavily sváteční hody na zdechlině jim předhozené.

Tuleňů, obrovských želv a statných aligatorů scházívá se mnohdy u Hagenbecka na tucty. Tuleňové chytají se k tomu cíli do sítí. Rybáři obkličují je sítěmi, které roztahují při brezích, kde tuleňové přespávají noc, načež, vehnavše je do sítí, vytahují je na břeh a posýlají do závodu Hagenbeckova, kde uchystáno je pro ně akvarium. Tam čekají, až kupec se přihlásí, načež rozesýlají se ze závodu v koších zaobalené. Bedny se zinkovým plechem osvědčily se nyní býti vhodnějšími nežli koše.

Take aligatoři a aligatorové želvy (Chelydra) lovívají se v lagunách amerických do sítí. Silák aligator zpouzí se sice vzdáti se na milost, ale přes všechen odpor bývá brzy spoután, přivázán na prkno, že se ani hýbati nemůže, a přichystán k vývozu. Druhdy vkládá se prostě do dlouhých beden, kde nevede se mu o mnoho lépe. Leč aligator nebo-li kajman přestává každé mučednictví s podivuhodnou vytrvalostí a dochází i po několika nedělích živ a zdráv určeného cíle. Jakmile zásylka s aligatory přibude do závodu Hagenbeckova, ihned rozevírají se bedny a ještěři ocitují se na svobodě.

U větším množství dostává Hagenbeck hadů, zvláště z Indie, kteří vynikají ohromnými rozměry. Kdysi byl v džanglích gangejských uspořádán zvláštní hadí lov. Lovci zapálili vyschlé houští při ústí Gangu a ulovili tak do sítí přes 600 hadů, které poslali dílem v bednách, dílem přivázané k bambusovým kmenům do Kalkuty. Do Hamburku dostalo se z nich 374 kusů v nejlepším zdraví. V Hagenbeckově závodě lze vídati leckdys množství hadů „na skladě". Mnoho místa se jim nevykazuje, a přece srovnávají se mezi sebou přátelsky, choulíce se ve spletilý chumáč tak, že těžko říci, kde jeden počíná a končí. Tam v zajetí snašívají zhusta vejce a vyvádějí mláďata na svět. Od jihoamerického hada řečeného *Boa murina* a největšího mezi ostatními hady dočekali se jednou v závodě Hagenbeckově asi 30 mláďat, která však brzy vzala za své.

O velbloudy, soby a indické slony není ovšem u Hagenbecka nikdy nouze. Z jižní Rusi objednáno bylo nejednou po celém tuctu drabařů, z Laponska rovněž tolik sobů, s Ceylonu několik slonů. Kdysi měl Hagenbeck na skladě 6 medvědů polárních, celou smečku medvědů hnědých a přes 100 kusů jeřábů afrických.

Ale což je to proti počtu zvěře, která již prošla obchodem Hagenbeckovým! Dle Hagenbeckova udání prodalo se v jeho závodě nejméně 1000 lvů, asi 400 tygrů, asi 700 levhartů, asi 1000 rozličných medvědů, 800 hyen, asi 300 slonů, asi 26 nosorožcův a to 17 indických a 9 afrických, asi 150 žiraf, asi 600 antilop, asi 180 drabařů, asi 120 dromedarů, asi 150 sobů a j.

Doprava zvěře z pasů tropických stojí mnoho peněz. Výlohy za dopravu ceylonského slona do Hamburku páčí se na 2000 marek neboli asi na 1200 zl.

Pro snazší manipulaci obchodní zařídil si Hagenbeck filialní závod v Novém Yorku.

S divokou zvěří, která do závodu přichází, umí Hagenbeck zacházeti jako s hračkou. Zesnulý ředitel zoologické zahrady berlínské, dr. Bodinus, nevěříval šelmám, a maje vpouštěti do klece divokého levharta, ozbrojoval se puškou a brával si pro větší jistotu k ruce také novofundlandského psa. Ředitel berlínského akvaria, dr. Hermes, neméně bývá opatrný, přijímá-li nebezpečného zajatce do komnat své podzemní říše. Jednou alespoň, obávaje se necivilisovaného orangutana, vyzbrojil své strážce pomoranči, jen aby rozlíceného anthropoida co nejlíbezněji ukonejšil a bez hluku uvedl do nové residence. Hagenbeck nedělá s dodanou zvěří žádných okolků a chápe se jí jako pravý krotitel jistou a bezpečnou rukou. S ohromnými hroznýši počíná si tak, jako by si hrál s provázky. Jenom jednou utržil si malé pohmoždění od nemotorného slona, na nějž dosud nezapomněl. Kůže svrbí ho v těch místech po dnes.

Kdo by měl zálusk na nějaké zvíře, které by chtěl doma chovati snad pro své potěšení, ten nechť projeví písemné své přání Hagenbeckovi a obdrží hned nebo později brocha šest let starého za 18.000 marek, indického nosorožce, a to samičku v nejlepších letech, za 10.000 m., párek tapírů indických za 10.000 m., tapíra jihoamerického za 800 m., učeného slona indického za 10.000 m., menšího dělníka za 5500—9000 m., párek berberských lvů za 6000 m., párek nubických lvů s oplozenou samičkou za 7000 m., za bengálského tygra 3000 m., za jaguara s polovičním ocasem 1000 m., za pumu 600 m., za medvěda polárního 1200 m., za medvěda hnědého 200 m., za velblouda 650 m., za párek lam 1200 m., za zebru 2500 m., za krásnou žirafu 4500 m., za bisona 2500 m., za paviana 40—100 m., za mořskou kočku 20 m., za kaloně 25 m., za aligatora přes 3 metry dlouhého 350 m., za hroznýše 2 metry dlouhého 40 m., za pštrosa somalského 700 m., za rheu americkou 120 m., za kasuara novoholandského 250 m., za jeřába obecného 50 m., za pelikána 125 m., za pár bílých labutí 75 m., za dropa 75 m. a t. d.

Hagenbeck přivedl mnohé vzácné zvíře poprvé do Evropy. Roku 1868, na příklad, dostalo se mu ponejprv afrického nosorožce ne většího, nežli prostřední vepř, ale Hagenbeck přece utržil zaň 1000 lib. šterlinků, tedy asi 12.000 zl. Koupila ho zoologická zahrada londýnská a chová ho jako drahý klenot podnes.

Také opice dželada byla Hagenbeckem uvedena na evropskou půdu poprvé. V Habeši ulovil ji jistý vídeňský švec, jenž jsa živ v Egyptě a potom u krále Theodora jakožto zajatec, přinesl ji do Evropy.

Mezi jinými novinkami byl též chudozubý takarů, americký mravenečník, kabar pižmový, fenek, somalští pštrosové, vzácná *Antilopa defassa*, a její příbuzná *Strepsiceros imberbis* a j.

V.

Kromě zvěře předvádí nám Hagenbeck od několika let též rozličná plemena lidská s celou jejich domácností a ve vší pravdivosti jejich zajímavého života, slýchaného

jenom z cestopisův a líčení ethnografického. Člověku netřeba vážiti nákladnou a namáhavou cestu do odlehlých končin světa a vidí před sebou obraz jako čarovně vykouzlený a přenesený z pasů studených nebo horkých v celé své věrnosti i s okolím, jež ten neb onen kmen národa jest obklopen.

Řadu takových národových výstav zahájili roku 1875 Lopaři. Tehdy šli dobře na odbyt sobové, pročež Hagenbeck, objednávaje soby objednal zároveň celou tlupu Lopařů s jejich stany, saněmi, psy, náčiním, dětmi, ženami a se vším, co náleží k jejich domácnosti. Když lopařská ta výprava, složená z několika osob a stáda sobů, přibyla do Hamburku, bylo celé město na nohách. Nebylo také divu! Vždyť každý mohl viděti na vlastní oči, jak Lopaři dovedně umějí stavěti a rozkládati svou přenosnou *kotu* (= chatu, stan), jak jímají do oka soby vyhlédnuté k dojení, jak se hotují se svými soumary na cestu vystěhovaleckou, jak matky hledí si svých nemluvňat v kolébce zavěšené na popruhu, jak hbitě unáší je zapřažený sob v lehkých saních a p.

První pokus vydařil se Hagenbeckovi znamenitě. Také v Berlíně byla výstava Lopařů diváky stále jako obležena. To bylo Hagenbeckovi pobídkou, pomýšleti na novou výstavu toho druhu. Rok na to objednal Hagenbeck u Cohna v Nubii karavanu dromedarů a tlupu Nubů, kteří v červnu 1876 skutečně do Terstu přibyli s množstvím žiraf, antilop, koz, stanů, koberců, rohožek, vodních vaků, hudebních nástrojův a se vším, co dovršovalo obraz afrického života. Byly-li zajímavy již pouhé osoby a věci, tu ještě podivuhodnější byly jejich divoké zápasy, tance, jízda a jiné zábavy.

Ještě větší karavana nubijská přibyla do Hamburku roku 1877, s níž Hagenbeck směle mohl se pochlubiti i v Paříži a Londýně, kde budila obecný obdiv.

Mezi tím přijížděla do Evropy tlupa Eskymáků. Hagenbeck získal pro svůj záměr inteligentního Nora Jacobsena, jenž s dovolením dánské vlády odplul s nimi ze západního Gronska do Hamburku. Tlupa ta záležela ve třech mužích, jedné ženě a dvou dětech. Eskymácký stan, eskymáčtí psi, kajaky (čluny), náčiní a oděv ovšem nescházely. Sotva že Eskymáci byli s představením hotovi v Hamburku, již ubírali se do Paříže, kam si je ředitel akklimatisační zahrady, Geoffroy St. Hilaire, byl pozval, a hned na to v dubnu (roku 1878) do zoologické zahrady berlínské. Tehdejší ředitel dr. Bodinus nebyl zprvu nakloněn takovým výstavám národovým, ale když viděl, že jinde tlupy Lopařův a Nubů přijímány byly s otevřenou náručí a se zvědavou nedočkavostí, tu konečně otevřel Eskymákům brány zoologické obory dokořán. A nechybil. S finančním výtěžkem spokojen byl Bodinus i Hagenbeck, který ukazoval Eskymáky také v jiných městech evropských.

Že pak výstavám toho druhu všude dobře se dařilo, pomýšlel Hagenbeck na nové a nové. Avšak s jednou výstavou pochodil špatně. Roku 1878 obdržel zprávu, že bylo by snadno získati pro výstavu několik Hindů, kteří zaměstnáni jsou ve službách v Londýně. Hagenbeck dlouho se nerozpakoval a objednal tlupu Hindu, mezi nimiž bylo šest žen. Hindové ti uvykli za svého pobytu v Anglii kroji evropskému a přišli v něm tak do Hamburku. Hagenbeck nesliboval si od Hindův oděných po evropsku mnoho, a proto, zřídiv ve svém domě krejčovskou dílnu, připravoval pro ně pestrý oděv podle střihu a vkusu indického. Šilo se od rána do večera. Jedna z indických žen řídila krejčovskou práci. Hagenbeck sháněl zatím indické nářadí, náčiní, pořizoval stany, připravoval slony k okázalým průvodům a p. Ale konec konců byl, že prodělal na „padělané“ výstavě asi 20.000 zlatých, přes to vše, že veřejný tisk podporoval jeho snahy všelikým způsobem. Illustrované listy přinášely obrázky, které představovaly scény ze života vystavených národů, v anthropologických společnostech diskutovalo se o charakterech vystavených Lopařů, Eskymáků, Nubův a Hindů, a politické listy denní i odborné věnovaly podnikům Hagenbeckovým všecku zaslouženou pozornost. Okulisti zkoumali tu zrak, kraniologové měřili lebky, jazykozpytci zabývali se s praktickým cvičením linguistickým, malíři skizzovali si ve svých mapách drastické výjevy ze života divokých národů věrně podle přírody a modeléři odlévali si v sádře dokonce i obličeje eskymáckého patriarchy.

Třetí karavana Nubů, kterou Menges vyslal z Afriky, vynahradila Hagenbeckovi vše, co prodělal na Hindech, a zostřila chuť k dalším jeho podnikům, neboť brzy potom objednal tlupu Patagonců, které Jacobsen přivezl nejprve do Havru a roku 1879 do zoologické zahrady drážďanské. Touže dobou přicházela z Nubie již čtvrtá karavana Nubů, z nichž někteří byli tkalci, zlatníci a jiní živnostníci, provozujíce řemeslo před diváky.

Hagenbeck umluvil se na to s Jacobsenem, že vypraví zvláštní loď do severních krajin polárních, aby kromě mořské zvěře získati mohli velikou tlupu eskymáckou pro okružní cestu Evropou. Výpravu řídil Jacobsen. Od té doby nazývá se kapitánem. Výtěžek zvěře nebyl značný, ale tím výnosnější byla četná tlupa Eskymáků labradorských. Leč brzy po jejich příchodu (r. 1880) objevily se mezi nimi neštovice. Eskymák za Eskymákem umíral, a ani jediný nevrátil se již živ do svého domova. Poslední zbytek eskymácké tlupy zašel v Paříži.

Pohromou tou dojat byl Hagenbeck citelně a neměl již v úmyslu pořádati nové výstavy. Avšak když roku 1881 kapitán Schweers přibyl se svou lodí do Hamburku, přiváželje s sebou neočekávaně zároveň 10 Ohňozemců, tu Hagenbeck ujal se jich s nejlepšími nadějemi a vydav se s nimi nejprve do Paříže, dal je očkovati. Přiměti je k očkování bylo velmi nesnadno. Teprve když také Francouzi podrobili se inokulaci před očima Ohňozemců, tu prošla operace hladce. Rovněž stálo to mnoho přemlouvání, nežli Ohňozemci, kteří zvykli jsou choditi tak, jak je Pán Bůh stvořil, vzali na se kalhotky, alespoň takové, jako jsou ku plování. Prostota jejich tím více lítila se Francouzům, a přitažlivosti jejich přibývalo den ode dne v Paříži, v Berlíně, v Lipsku i jinde. Vystavení Ohňozemci byli tehdy sice ušetřeni nákazou neštoviční, leč hynuli změnou podnebí a jenom málo navrátilo se jich do své vlasti.

Jak vydařila se Hagenbeckovi výstava Cingalců u nás v Praze, to zajisté každé dítě chová ještě v živé paměti.

Neméně dobře pochodil Hagenbeck s výstavou Kalmyků, přivezených roku 1883 ze stepí povolžských.

Kapitán Jacobsen, vyslán byv podporou ethnografického musea berlínského na námořské cesty, nezapom-

nal na svého spojence Hagenbecka a přivezl mu roku 1885 tlupu Indiánů od západních břehů severoamerických, kteří celým svým vzezřením upomínali badatele na protější sousedy japonské. Karavana černochů kamerunských, kterou Hagenbeck vystavil roku 1886, nebyla zajisté ještě poslední.

Pia de'Tolomei.

Báseň *Julia Zeyera.*

(Dokončení.)

A na večer vždy z bařin stoupaly
mor v klíně jimající výpary,
chlad měly v sobě, který smrtil sic,
však žádné nepodával úlevy
těm, kteří vedrem suchým hynuli.
Ty šeré, husté mlhy plížily
se jako lstivé šelmy hladové
a číhají, a k hradu blíž a blíž
a do vnitř domu zrádně vnikaly
jak hadi schytralí a vrhli se
na Piu slabou jako na kořist.

A Pia byla jako zmámena,
duch její kalil se a horečka
jí mozek zžírala a pila krev,
a stínem byla pouhým, krásná však
jak světice i v nových mukách těch.
Dvě černá slunce, zraky planuly
jí pod bělostí čela průhlednou,
a temné vlasy, dlouze plynoucí,
jak v roucho halily jí smutečné . . .
Žal velký změnil tichý její hlas
v zvuk kovový, v němž sladkost zůstala
ta jeho původní, a v bezesnných
a smutných nocech Pia sýlala
své žaloby nad mládím zničeným,
nad krutě zkrváceným lásky snem
v poušť Maremmy, a v chatkách chudobných
po pláni roztroušených, v bařinách,
lid bídný, život trapný trávící,
své vlastní zapomínal bolesti,
a plakal s ní, a ve dne hledaly
zjev její tklivý ženy u okna
a vztahovaly ruce vzhůru k ní
jak k světici, aby jim žehnala . . .

Muž starý v hradě žil, ten strnul se
nad utrpením jejím velikým,
u nohou sedával jí, podával
lék někdy jí, jejž Pia odmítla,
vždyť věděla, že spása jediná
smrt pro ni byla, kterou čekala.
Ten starý muž jí krátiti chtěl čas
a vypravoval, jak v těch bařinách
svět leží zapadlý . . . Jak Nello jí,
tak Řím že zabil někdy tento kraj,
zvěst stará hlásala to, pradávná,
že někdy města slavná stála zde,
že lesy kvetly, nivy smály se
v Maremmě, zardoušené Římany,
a mor, jenž všemocně zde kraluje,
že kletbou Etrurie ubité . . .
A dodal pak: „Tak pomsty vstane duch
a Nella stihne, vy až, madonno,
v hrob klesnete, který vám připravil."

Však ona pouze děla: „Prominout
i nepřátelům našim káže Bůh."

A stařec dojat na to řekl jí:
„Vy svatá jste," a když mu bránila
tak mluviti, děl na to s nadšením:
„Jest v moci mé, přec dát vám útěchu!
Nuž, ukážu vám místo, pochován
kde leží ten, jenž drahý v žití byl
vám nade vše!" A polo nesl ji,
neb příliš byla slabá, aby šla,
v tu vyprahlou teď, pustou zahradu,
kde Sandro někdy ležel zabitý,
a dole pod baštou jí naznačil
cos jako rov, tak nízký, pustý tak,
že slzy do očí jí stoupily,
a pravil: „Tam jsme zahrabali jej.
Co jsou mi hrozby Nella z Pietry!
Ať za to, že jsem vám to prozradil,
mě zabije, jak hrozil. Zaplacen
jsem vděčným vašich očí pohledem."

Od toho dne vidiny horečné
vší postrádaly hrůzy, k zápasu
když loudavý mor s Piou přikročil . . .
Zrak její, který stále upíral
se dole na ten nízký, pustý rov,
ve chvílích chorobného vzrušení
teď z pláně viděl město k nebi růst:
tak skvělé, nádherné a bohaté,
jak jedině ve snách je zříti lze,
kraj onen dávný, Římem ubitý,
se zjevoval jí v kráse zázračné!
A stíny zemřelých jak andělé
tam kráčeli, a nejkrásnější z nich
pod baštou seděl toho žaláře,
jenž jímal ji, na trůnu ze zlata
tam Sandro seděl, všech těch mrtvých král:
měl loutnu na klíně a sladký zpěv
zněl vzhůru k ní na baštu zvětralou
a písní k sobě toužně vábil ji:
„Ó sedni po mém boku, Pio má,
hleď, jak je krásná, lunná, bílá noc,
a sladce dřímá se to pod rovem,

když vedrem prahne strasti plná zem . . .
Ty zraješ, Pio, osamělý plod
na smutném stromě toho života,
jenž pro nás oba pln byl strádání . . .
Ó zraj, a brzy padni v míru klín . . .“

Tak zněla píseň jeho noc co noc,
a sladká touha, plna naděje,
teď pomáhala moru uvolnit
tu její duši, těžce zkoušenou. —

Však tělu teď též přišla úleva:
již sýlal svěží vítr Apenin
z těch kaštanových lesů, zelená
Maremma byla zas jak na jaře,
když deště přišly, ale stromů šat
byl pestrý, hnědý, zlatý, červený;
kouř z milířů a dálný v pláni zpěv
byl znamením, že lidé k práci své
se vraceli, že sili, orali
a uhlí pálili ti dělníci,
již ročně přicházeli s modrých hor
sem statky vzdělat pánům vzdáleným.
Vzduch čistý byl a v skrýše podzemní,
do hlubin blat se choulil zmije mor,
by podzim přespal, zimu, jarní dni
a svornou silou v létě povstal zas.

Dni krátily se, mhy zas padaly
na truchlou zem, a jednou ráno zas
svět bílý byl a dřímal hluboce,
a Pia ještě žila, dýchala,
však s lože svého nevstávala už
a denně slabší stával se jí hlas,
zrak denně větší, denně hvězdnější,
a vzdechy jen, jež zněly dojemně
jak raněného ptáka hlesnutí,
bol mimoděk na jevo dávala . . .

A jednou přijel Nello, vešel k ní
do komnaty, u lože sedl si
a bez lítosti takto promluvil:
„Vám dlouhý, paní, věru, třeba čas,
by v hrob jste vstoupila. Co váháte?
Vy nevíte, že chci se ženit zas?
Mně život kyne ještě veselý,
až zbaven vás, se vrhnu v jeho proud.“

A Pia usmála se tiše jen
a řekla pokorně: „Ne vina má,
že ještě žiju. Pane, odpusťte.“
A vzdychnouc, za chvilku se tázala:
„Vy byl jste ve Sieně, v městě mém,
tam slunno vždy . . . Ach, matku moji též
jste viděl, pravda? . . .“

Nello surově
jí odvětil: „Já viděl v rakvi ji,
tři neděle co náhle zemřela.“

Vzdech neozval se s lože, slzy dvé
však tekly velké, jasné, třpytivé,
po bledé tváři ženy zmučené,
a nikdo více slova neslyšel
z těch chvějících se rtů . . .

Zas minul čas,
a každým dnem se dvéře rozlitly
a Nello objevil se na prahu
a zaklel tvrdě, zrak když uviděl,
že ještě září, slabý její dech
že ještě ňadra pozvedává jí . . .

A venku luzné jaro přišlo zas,
zas ptáci sedali teď na římsu
a švitořili, neplašil je víc
zrak bledé zajaté, ten bolestný,
tam v šeru síně hořel pod víčky,
jež na polo vždy byla zavřena,
a ruce její matně visely
už s lože na zem, musil přistoupit
teď Nello těsně, by se přesvědčil,
že srdce její bije dosavad . . .

Však jednou ráno, zora růžová
když na východě plála v glorii,
se zvedla Pia, silna pojednou
jak zázrakem a vyšla z komnaty
a vrávorala v pustou zahradu,
kde stromy šuměly, na obrubě
kde staré studny ptáci zpívali,
a jako v snách šla travou kvetoucí
až k staré baště, šedé, zvětralé,
tam poklekla a nahnula se v dol,
kde nízký rov se ztrácel v bujících
a sněhobílých květech narcisů,
a všechny zlatým zrakem hleděly
ty květy na ni, vůně stoupala
k ní vzhůru z nich jak oblak kadidla,
a cos jak píseň šlo jí pamětí,
cos jako krásný, sladký, matný sen
a ohlas jakýs tajůplných slov
zněl v sluchu jí a vábil, vábil ji . . .
Kam? Nevěděla . . . Ó, kdo mluvil tak?
„Ty zraješ, Pio, osamělý plod
na smutném stromě toho života . . .
Ó, uzraj brzy, padni v míru klín . . .“

A viděla jej, Sandra, dole byl
pod sněhem narcisů, tam čekal jí,
a cítila, že byla uzrála!
Zrak nesla k nebi, Bohu děkujíc,
a umírajíc, s bašty dopadla
na jeho rov, sníh bílých narcisů
ji měkce přijal . . . Vlasů temný proud
se mezi květy, hebký, rozvlnil,
tvář její v trávě byla pohřbena,
a sledním dechem vtiskly její rty
tam polibek, kde Sandra kryla zem . . .

Asja.

Povídka *Ivana S. Turgeněva.* Přeložil *Adolf Černý.*

I.

Bylo mi tenkrát dvacetpět let — počal N. N. — jak vidíte, jsou to události dávno minulých dní. Sotva že jsem se stal volným, odjel jsem do ciziny, ne snad proto, abych „ukončil své vychování“, jak se tehdy říkalo, ale zkrátka proto, že se mi zachtělo, podívati se do božího světa. Byl jsem zdráv, mlád, vesel, peníze jsem měl, starosti na mne ještě nedolehly — žil jsem bez ohledů, dělal jsem, co jsem chtěl, zkrátka: kvetl jsem. Mně tenkrát ani na mysl nepřišlo, že člověk není rostlina, a že nemůže dlouho kvésti. Mladost jí pozlacený perník a domnívá se, že to je chléb vezdejší; avšak přijde čas, kdy i bochníčkem chleba za vděk vezmeš. Ale nač o tom rozjímati.

Cestoval jsem beze všeho cíle a bez plánu; zdržel jsem se všude, kde se mi líbilo, a vydával jsem se dále ihned, jakmile jsem pocítil touhu po spatření nových tváří — jmenovitě tváří. Mne zajímali výhradně jen lidé; nenáviděl jsem zajímavé pomníky, pozoruhodné sbírky, pouhý zjev námezdného průvodčího budil ve mně cit tesklivosti a zlosti; div že jsem rozumu nepozbyl v drážďanském „Zeleném sklepení“. Příroda na mne sic neobyčejně působila, ale nemiloval jsem tak nazvaných jejích krás, neobyčejných hor, skalních útesův, vodopádův; nepřál jsem si, aby se mne chytala a mně překážela. Za to tváře, živé, lidské tváře — řeči lidí, jich pohyby, smích — to bylo, bez čehož jsem se nemohl obejíti. Uprostřed množství mně bylo vždy obzvláště lehko a příjemno, rád jsem šel, kudy šli jiní, křičel, když jiní křičeli, a v týž čas jsem rád hleděl, jak ti druzí křičí. Bavilo mne pozorovati lidi . . . ale já jsem jich vlastně nepozoroval — prohlížel jsem si je pouze s jakousi radostnou a nenasytnou zvědavostí. Avšak zase zabočuji.

Tedy před dvaceti lety jsem trávil v nevelkém německém městečku Z. na levém břehu Rýna. Hledal jsem samotu, byl jsem právě tenkrát raněn v srdci jistou mladou vdovou, s níž jsem se seznámil v lázních. Byla velmi krásná a spolu chytrá, koketovala se všemi — i se mnou hříšným, — zprvu mne i povzbuzovala, ale potom mne nemilosrdně ranila, obětovavši mne za krásnolícího bavorského poručíka. Musím se přiznati, že rána mého srdce nebyla příliš hluboká; ale měl jsem za svou povinnost oddati se nějaký čas smutku a samotě — čím pak se mladost netěší! — i přesídlil jsem se do Z.

Toto městečko líbilo se mi svou polohou u paty dvou vysokých vrchů, svými chatrnými zdmi a věžemi, věkovitými lipami, obloukovitým mostem nad jasnou říčkou, ústící do Rýna — a hlavně svým dobrým vínem. Jeho úzkými ulicemi procházely se večer, tenkrát po západu slunce (byloť to v červnu), hezounké rusovlasé Němkyně a pozdravovaly, potkavše cizince, přívětivým hláskem: „Guten Abend!“ — některé z nich neodcházely dříve, dokud nevzešel nad příkré střechy starých domů měsíc a dokud se v jeho nehybných paprscích ostře nerysovaly drobné dlažice. Tu jsem se rád procházíval po městě; zdálo se, že měsíc na ně upřeně hleděl s čistého nebe; a město cítilo tento pohled i stálo pozorně a tiše, celé oblito jeho září, tou klidnou a v tu dobu duši tiše prochvívající září. Kohout na vysoké gothické zvonici leskl se bledým zlatem; podobným zlatem rozlévaly se úzké proudy vody po temném lesku říčky; tenounké svíčky (Němec jest opatrný!) hořely skrovně v úzkých oknech pod břidličnými střechami; vinná réva tajemně natahovala svoje točité úponky přes kamenné ohrady; cosi probíhalo v stínu kolem staré kašny na trojúhelném náměstí, náhle rozléhal se ospalý hvizd ponocného; dobrácký pes polohlasně vrčel, a vzduch se tak lísal k tváři a lípy voněly tak sladce, že prsa mimovolně vždy silněji a více z hluboka oddychovala, a slovo: „Gretchen“ — ne zvolání a ne otázka — tlačilo se na rty.

Městečko Z. leží dvě versty od Rýna. Často jsem se chodil dívat na mohutnou řeku a v blouznění (jež nebylo bez jakéhosi napjetí) o pletichářské vdově proseděl jsem mnohdy dlouhé hodiny na kamenné lávce pod osamělým, obrovským jasanem. Z jeho větví vyhlížela smutně malá soška Madonny skoro dětského obličeje a s červeným, meči prohnaným srdcem na ňadrech. Na protějším břehu bylo městečko L., nemnoho větší onoho, v němž jsem se usídlil. Jednou u večer seděl jsem na své zamilované lávce a pohlížel tu na řeku, tu na nebe a hned zas na vinice. Přede mnou drápali se bělovlasí hoši po bocích lodi, vytažené na břeh a obrácené vzhůru vysmoleným dnem. Loďky tiše pluly s mírně vzdutými plachtami; zelenavé vlny je omývaly, jen tak tak plynouce a hrčíce. Najednou jsem zaslechl zvuky hudby: naslouchal jsem. V městě L. hráli valčík· basa hrála úryvkovitě, housle se nejasně připojovaly, flétna čiperně pískala.

„Co je to?“ otázal jsem se kolemjdoucího starce v sametové vestě, modrých punčochách a v střevících s přeskami.

„To,“ odpověděl mi, přesunuv napřed troubel své dýmky z jednoho kouta úst do druhého: „to přijeli studenti z B. na komers.“

„Ale co, podívám se na ten komers,“ pomyslil jsem si: „dobře, že jsem v L. ještě nebyl.“ Vyhledal jsem převozníka a přepravil jsem se na druhou stranu.

II.

Každý snad neví, co to je komers. Je to slavnostní kvas zvláštního druhu, na nějž se scházejí studenti téže země čili téhož bratrstva (Landsmannschaft). Skoro všichni účastníci komersu nosí ode dávna ustálený kroj německých studentů: vysoké boty a malinké čapky s lemem známých květův. Scházejí se obyčejně k obědu pod předsednictvím seniora, t. j. starosty — a hodují až do rána, pijí, zpívají písně Landesvater, Gaudeamus, kouří, nadávají filistrům: mnohdy si najímají hudbu.

Právě takový komers odbýval se v L. před nevelkým hostincem „U slunce“ v zahradě, vysunuté do ulice. Nad hostincem i nad zahradou vlály prapory; studenti seděli za stoly pod přistřiženými lipkami; pod jedním stolem ležel ohromný buldog; stranou v břečťanové be-

sidce uvelebili se hudebníci a horlivě hráli, toť se rozumí, že se posilovali pivem. Na ulici, před nízkým plotem zahrady shromáždila se hezká hromada lidí; dobří měšťané městečka L. nechtěli propásti příležitost popatřiti na cizí hosty. Vmísil jsem se také v tlupu diváků. Těšilo mne hleděti na tváře studentů; jejich objímání, výkřiky, nevinné koketování mladosti, zářící pohledy, smích bez příčiny — nejlepší to smích na světě, — vše to veselé kypění mladistvého, svěžího života, tato touha ku předu — kamž jinam, než ku předu? — tento dobrosrdečný, bezstarostný život, vše to mne dojímalo a rozněcovalo. Mám jíti mezi ně? tázal jsem se sama sebe . . .

„Asjo, je-li ti libo?“ pronesl najednou za mnou mužský hlas po rusku.

„Ještě počkáme,“ odvětil jiný, ženský hlas týmže jazykem.

Rychle jsem se ohlédnul . . . Pohled můj padl na krásného mladíka v úřední čapce a široké kamizole; držel pod paží dívku nevysokého vzrůstu, v slaměném kloboučku, zakrývajícím celou horní část jejího obličeje.

„Vy jste Rusové?“ vydralo se mně mimovolně z úst.

Mladík se usmál a řekl:

„Ano, Rusové.“

„To jsem si nikterak nemohl pomysliti . . . v takovém zapadlém koutě,“ počal jsem . . .

„Ani my jsme se toho nenadáli,“ vskočil mi do řeči, „ale to je tím lépe. Dovolte, abychom se vám představili: jmenuji se Gagin a to jest moje . . .“ zajikl se na okamžik — „moje sestra. A dovolíte nám poznati své jméno?“

Pověděl jsem své jméno a pak jsme se dohovořili. Dověděl jsem jsem se, že Gagin, cestuje pro své uspokojení jako já, přijel před týdnem do městečka L. a zde se i usídlil. Abych řekl pravdu, nerad jsem se seznamoval v cizině s Rusy — Samolibost a pohrdání, zhusta i nutnost pojívaly se s opatrností a bázní . . . Člověk se náhle celý chvěl bázní, zrak nepokojně těkal kolem . . . „Otcové moji! neselhal-li jsem, nesmějí-li pak se mně,“ zdálo se, že pravil tento ustrašený pohled . . . Za okamžik se zase utvářila chladná vysokomyslná tvářnost, ustupující jen zřídka malým rozpakům. — Ano, vyhýbal jsem se Rusům, ale Gagin se mi na prvý pohled zalíbil. Jsou na světě takové šťastné tváře: každý se na ně rád dívá, hřejí vás opravdu svým pohledem. Gagin měl takový obličej, milý, laskavý, s velkýma měkkýma očima a s hebkými, kučeravými vlasy. Mluvil tak, že, třeba jste mu neviděli do obličeje, pouze po zvuku jeho hlasu jste cítili, že se usmívá.

Dívka, kterouž nazval svou sestrou, zdála se mi na prvý pohled velice roztomilou. Cosi zvláštního spočívalo v tazích jejího snědého, okrouhlého obličeje s nevelkým, tenkým nosíkem, skoro dětskými tvářičkami a s černýma, lesklýma očima. Byla graciosně urostlá, ale jako by nebyla ještě úplně rozvita. Nebyla nikterak podobna svému bratru.

„Nechcete vejíti k nám?“ řekl mi Gagin. „Myslím, že jsme se už dosti nahleděli na Němce. Naši by rozbili okna a polámali stolice, ale tito jsou až příliš krotci. Co myslíš, Asjo, máme jíti domů?“

Dívka kývla přisvědčivě hlavou.

„Žijeme za městem,“ pokračoval Gagin, „ve vesnici v osamělém domku, vysoko. Uvidíte, že je u nás pěkně. Hospodyně slíbila nám připraviti kyselé mléko. Nyní se co nevidět setmí a vám se lépe popluje přes Rýn při měsíci.“

Vzdálili jsme se. Vyšli jsme nízkou městskou branou (město bylo se všech stran obklíčeno starobylou buližníkovou zdí, v níž se posud i některé střílny zachovaly) do polí a ušedše asi sto krokův od kamenných hradeb, octli jsme se před úzkými dvířky. Gagin otevřel a vedl nás příkrou stezkou vzhůru. Po obou stranách stezky rostlo na stupních víno; slunce právě zapadalo a rudá, něžná jeho záře spočívala na zelených haluzích, na vysokých tyčích, na suché zemi, hustě poseté hrubým a drobným kamením, i na bílé zdi nevelikého domku s černými, šikmými trámy a se čtyřmi lesklými okénky, stojícího na samém temeni vrchu, na nějž jsme vystupovali.

„To je naše obydlí!“ zvolal Gagin, jakmile jsme se počali blížiti domku, „a tu hle hospodyně nese mléko. Guten Abend, Madame. Hned budeme jísti; ale dříve,“ dodal, „ohlédněte se . . . jaký to pohled!?“

Byl to opravdu překrásný pohled. Před námi ležel Rýn, celý stříbrný mezi zelenými břehy; na jednom místě hořel purpurovým zlatem západu. Městečko, tulící se ku břehu, ukazovalo všecky své domy a ulice; široko daleko se rozkládaly chlumy a pole. Dole bylo krásně, ale nahoře ještě krásněji, zvláště mne překvapovala čistota a hloubka nebe i skvělá průzračnost vzduchu. Svěží a hebký se tiše kolébal a válel ve vlnách, jako by i jemu bylo ve výši volněji.

„Překrásný byt jste si vybrali,“ pravil jsem.

„To Asja jej našla,“ odpověděl Gagin. „Nuže, Asjo,“ pokračoval, „postarej se o pohostění. Poruč, aby sem vše přinesli. Budeme jísti venku. Je tu lépe slyšeti hudbu. Pozoroval jste snad,“ dodal, obrátiv se ke mně, „jak některý valčík z blízka není k ničemu: samé otřepané, hrubé zvuky, kdežto z dálky, ku podivu! v týž čas rozechvěje všecky romantické struny.“

Asja (vlastně se jmenovala Anna, ale Gagin jí říkal Asja, i dovolte mi již, abych ji směl také tak nazývat) . . . Asja odebrala se dovnitř, ale hned se vrátila s hospodyní. Nesly spolu velký tác s hrncem mléka, s talíři, lžícemi, cukrem, jahodami a s chlebem. Usedli jsme a dali jsme se do jídla. Asja sundala klobouček; její černé vlasy, přistřižené jako u hocha, padaly v širokých prsténcích na šíji a na uši. S počátku se mne stranila, ale Gagin jí řekl:

„Asjo, přestaň se krčiti! on nekouše.“

Usmála se a za nedlouho počala se mnou sama mluviti. Neviděl jsem nepokojnějšího, pohyblivějšího stvoření. Ani na okamžik tiše neposeděla; vstávala, utíkala do domu a zase přibíhala, pozpěvovala si pololhlasně, často se usmála — a přepodivno: zdálo se, že se nesmála tomu, co slyšela, ale různým myšlénkám, přicházejícím jí do hlavy. Její veliké oči hleděly přímo, jasně, směle, někdy však se víčka její zlehka přivřela a tu se zdál býti její pohled hluboký a něžný.

Propovídali jsme asi dvě hodiny. Den dávno pohasl a večer, zprvu celý ohnivý, potom jasný a rudý, později bledý a smutný, tiše tál a měnil se v noc, ale beseda naše trvala dále, mírná a něžná, jako vzduch, jenž nás obkličoval.

(Pokračování.)

*

FEUILLETON.

O japonském umění.

Dle franštiny od *T. Dureta* vypráví *J. E.*

III.

Zvláštní místo zaujímá v knihovně japonské druh knih, které podobně jak „Baedeker“ a „Mayer“ mají za účel popisovati vynikající města i celé kraje. Tyto knihy, „Meisho“ zvané, zdají se býti v Japonsku velice oblíbené, jsou obyčejně illustrované a často velice objemné, popis některého kraje pozůstává z šesti, osmi, ano i z dvaceti svazků. Patrně jsou původu pradávného a zdají se pocházeti z Číny. Dá se souditi, že na počátku měly ráz více náboženský, totiž že měly seznámiti poutníka s vynikajícími místy nábožnosti zasvěcenými, s četnými chrámy, klášt ry a bonzeriemi. Na vyobrazeních nejstarších prací t ho druhu nevidíme než podobné stavby, a provedení těchto kreseb ovšem že se zdá čeliti pouze k tomu, aby se co možná pravdivě znázornilo popsané místo, o nějakém uměleckém snad provedení není ani řeči. Později „Meisha“ mimo tyto primitivní kresby podávají také výjevy z pouličního života, líčení způsobů a mravů toho kterého kraje, čím celé dílo nesmírně získává. Nejzajímavější z těchto knih starší doby jest „Myako-riusen-Meisho“ čili popis zahrad města Myaka, z roku 1790, v devíti svazcích. Myako vskutku jest obklopeno množstvím krásných sadů, přináležejících k různým chrámům a klášterům, které tvoří oblíbená místa výletní; neboť v Japonsku pojem chrámů a klášterů není tím snad, čím jest u nás Evropanů; naopak, slavnosti národní, veselí všeho druhu odbývá se v těchto sadech, v jichž okolí se nalézá množství hospůdek a krčem. „Todo-Meisho“, o šesti svazcích (vydané r. 1805) podává popis Pekingu. Zajímavým jest „Sankai-Meisho“ z roku 1799; toto dílo nelíčí snad města či kraje, nýbrž podává popis veškerého průmyslu japonského. Jednotvárné líčení chrámů a bonzerií tu ustupuje zajímavým výjevům z obecného života, zobrazení lidí, zaměstnaných všelikým způsobem, v dolech, v lomech, při honbě i lovu. Nade všecky poutavým ale jest „Yedo-Meisho“, popis hlavního města japonské říše (20 svazků z r. 1837), nejdokonalejší dílo svého druhu. Illustrace této knihy pocházejí od několika umělců, Hasegawa-Setsutau (žák Hokusaiův) kreslil zejména figurální scény, Buitsu krajiny. Jednotvárný, poněkud starodávný sloh starších knih zde ustupuje kresbě volné, živé, která znamenitě líčí nejen město samo a jeho okolí, ale i pouliční výjevy, podrobnosti z obchodního a průmyslového života. Kreslíř pomocí svého zručného olůvka provádí nás ulicemi Yeda, ukazuje nám vše, co vůbec viditelného; ohromné chrámy, zdi i brány zámku, nábřeží i mosty, konečně i všecky detaily krámů a prodavačů. Všecky tyto pohledy jen jen se hemží množstvím drobných osůbek v nejživějších pohybech, tak že, kdo chce míti pojem o Japonsku, jakým bylo před příchodem a usídlením se Evropanů, prohleduiž zajímavé listy tohoto díla.

Avšak od té chvíle, co Evropané vstoupili do Japonska, umění se tu jedním rázem změnilo. Předměty umění japonského pocházely od umělců, kteří spokojeni i s nejnepatrnější odměnou, kladli jedině svůj cíl, veškerou snahu svou v trpělivou práci, v pečlivé provedení některého vzácného díla; když ale pojednou Japonsko se stalo přístupno cizině, poměry ekonomické se valně změnily; výživa se stala dražší, a umělci, jako všickni jiní obyvatelé, počali se honiti po výdělku; chtíce pak vyhověti ohromným požadavkům ciziny, zvykli si pracovati řemeslnicky, díla jejich pozbyla znaku péče a dokonalosti a za nedlouho sklesla v pouhou bezcennost. Japonci za krátko pochopili, kterak mají přizpůsobiti svá díla vkusu evropskému, vkusu svých nových odběratelů; až dosud předměty japonského umění vyznačovaly se jednoduchostí, kresby zdály se jak maně nahozené, okrasy nepravidelné, fantastické; to vše nyní ustupuje způsobu více méně evropskému, při čemž nevkus se mísí s povrchním provedením. Ovšem v oněch odvětvích průmyslu, kde sám způsob provedení a podstata věci i materiál jest cosi Japonsku zvláštního, jako práce lakované, kovové a emailové, porculán a pod., Japonci doposud vyrábějí předměty, které přes to, že z velké části pozbyly již svého rázu původního, přec nepřestávají vzbuzovati obdiv i zájem znalců. Ale v kresbě, v malířství v užším slova smyslu jeví se úpadek úplný; neboť zde cena věci se zakládá pouze na původnosti a ryzosti slohu i formy. Nynější malíři a kresliři japonští žijí jaksi na rozhraní mezi tradicemi svého umění a importovanými náhledy evropskými, tak že tato nevhodná směsice podává pravou míchanici sobě odporujících živlů pro oko bedlivého pozorovatele. Japonci viděli i studovali odlitky, kresby i fotografie evropské, v nichž shledali dílo, formy a hlavně perspektivu jim naprosto novou; práce z této směsi pojmů vyplývající tvoří nevkusnou slouceninu zvrhlého slohu japonského a nedobře pochopeného slohu evropského. Může se tedy říci, že umění kresby i malby, které tak utěšeně vykvétalo v uzavřeném světě svém, následkem bližšího styku s Evropou svého původního rázu pozbylo, snad že vůbec vzalo za své! —

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

Románová knihovna „Světozora“. Svazek VIII. obsahuje: „Uražení a ponížení.“ Román F. M. Dostojevského. Přeložil V. Mrštík. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Slovník česko-cikánský a cikánsko-český, jakož i cikánsko-české pohádky a povídky.“ Sepsal a přeložil P. Jos. Ješina. Nákladem knihkupectví Karla Solce v Hoře Kutné.

„Vojna a mír.“ Od hrab. L. N. Tolstého. (1864—1869.) Přeložil V. Mrštík. Sešit 7.—9. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpolední

ROČNÍK XVII. 1. května 1889. ČÍSLO 13.

Kokos.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Kokosový ořech tvrdý;
namáhej se celou silou,
v posled s těží rozdrtíš ho
sekerou anebo pilou.

A tu, zázrak, často bývá
za tvou práci zisk jen malý,
slupka tlustá, dužinatá,
obsah dávno vyšeptalý.

Zřídka jenom z tuhé kůry
chlad a vonná něha mléka
na rty zprahlé jako rosa,
jako požehnání stéká.

Tak i život! — Můžeš slupku
tlouci krvavou svou pěstí,
zřídka najdeš trochu šťávy,
trochu rosy, mléka, štěstí.

Řek' bych, ušetř si tu práci,
škoda touhy, snův i dumy,
ořechy ty kokosové
smrt nejlépe louskat umí.

Červený mlýn.

Napsal *Jos. D. Konrád.*

Cesta z Budvy do Kastio Lastvy náleží k nejpůvabnějším krajinám jihodalmatským. Zvláště druhá polovice její od Sušćepana do Kastio Lastvy jest řadou sličných obrázkův krajinářských, z nichž monastýr Reževićský se svým nejbližším okolím a tolikéž i osada Drobnićská se svými sady a stráněmi nad jiné líbezností a krásou vyniká. Jest to učiněná vlast oliv, smokvoní, houští morušových, vlast úrodných vinic a přehojné, všude bující poetické myrty.

U Drobnićů, asi v polovici cesty mezi Sušćepanem a Kastio Lastvou, jest utěšené zákoutí, ukryté ve stínu hustého stromoví i ve stínu vysokého vrchu Strimije, jenž svoji příkrou, kamenitou plecí strmí 860 metrův nad blízkým usměvavým mořem Jaderským. To zákoutí zdá se býti nehybno a ticho, jako by tam nebylo živé duše. Teprve když po klikaté cestičce až do něho vnikneme, zahlaholí nám k sluchu spěšné bublání horského potoka a mile nás uvítá utlumený klapot nedalekého mlýna. Toť jest Červený mlýn.

Potok i mlýn jest nám zvláště v době znojných paren příjemným překvapením. Tam si odpočineme ve stínu velikých moruší, jimiž ani jeden palčivý paprsek sluneční nepronikâ, tam se napijeme s chutí křišťálové vody z potoka, který jest vlastně obrovským prýštícím se pramenem, jemuž ve veškeré jižní Dalmacii není rovno. Na úpatí Strimije vyráží totiž ze skalního otvoru veliký ten pramen a klokotavým úprkem pospíchá v náruči nedalekého moře. Jest tak mohutný, že žene po celý rok mlýn, jenž stojí asi osmdesát nebo sto krokův od skalního výtoku a jehož košem probíhá téměř všechna obilní úroda okolní krajiny.

Ano, tam jest sladký odpočinek. Ulehneme na chvíli na blízku klapajícího mlýna vedle šumějícího potoka, zapálíme si vonnou cigaretu a hledíme do temnozelených haluzí morušových, jimiž málokde proniká malý kousek modravé klenby nebes. Hledíme a zabíháme mimovolně do blahých vzpomínek, z kterýchž pak jenom neradi a s povzdechem se probíráme. Nejednou při tom se nám zdá, že slyšíme povědomé zvuky vzdálené domoviny české a pak mimoděk rozpínáme ruce, a rtové naši šeptají nevědomky jména drahých — — —

Anebo táhnou nám hlavou lehce rozmanité dumy a obrázky, které v ni utkvěly buď ze zajímavého nějakého hovoru, buď z pohnutlivých dalmatských dějin. Skoro

každý předmět, o který zrak náš tam zavadí, jest opředen poutavými pověstmi a povídkami, z nichž mnohá zrodila se teprve před nedávnem, mnohá pak poletuje od ucha k uchu již několik set let a přece pořád zůstává dojemnou a svěží.

Také Červený mlýn má tklivé dějiny, také ten jest omšen více událostmi nežli stářím. Budova jeho nestojí ještě dlouho, ale mlýn na týchž místech býval prý od pradávna. Jak si zasloužil jména „Červený“, není povědomo, říkalo se mu prý tak hned od jeho počátku, snad proto, že jeho červená tašková střecha velmi zřetelně nad nízké tehdy ještě stromy morušové vynikala. Snad, kdož ví!

V Červeném mlýně hospodařila po mnohá léta rodina Sulićova, v poslední době bratr a sestra. Oba byli svobodni, málo přístupni a ostatnímu světu takměř docela uzavřeni. Ačkoliv mlýn bývá domem hlučným a hojně navštěvovaným, přec páni jeho s okolním lidem jenom zřídka se stýkali. Dbali více svých sadů olivových a nevelikė vinice, kdežto ve mlýnici panoval skorem neobmezeně stárek Ante Paunović, letitý to muž, který sloužil Červenému mlýnu již od maličkosti, aniž ho někdy napadlo zkoušeti někde jinde mlynářského štěstí.

Proč bratr a sestra Sulićovi zůstávali svobodni, bylo každému nerozřešitelnou hádankou. Podobalo se, že všecek Červený mlýn jest nasáklý odporem proti stavu manželskému, neboť i starý Ante Paunović, ačkoliv mu bylo již skorem padesát pět let, nepomýšlel nikdy na nevěstu. A tak jednotvárný, nemanželský a trochu podivínský život ubíhal Červenému mlýnu obvyklou, spíše zasmušilou nežli veselou stezkou už více než dvacet let.

Pojednou udála se v tom nudném životě veliká změna. Jeden z obou majetníků mlýna, bratr Mita Sulić náhle zemřel. Jako by ho kosou podťal. Jednou večer vyšel jako obyčejně ze mlýna, aby venku po denním vedru poněkud pookřál, ale živ už se nevrátil. Asi za hodinu starý Ante přiběhl k sestře jeho se zprávou, že Mita leží asi dvacet kroků nade mlýnem u samého potoka a hlavu že má všecku ponořenu ve studeném vodním proudě. Byl už mrtev. Měl změněný, strhaný obličej, a v ruce držel několik malých oblázků.

Pravilo se, že padl, mrtvicí raněn, hlavou do potoka, kdež utonul, jestliže arci mrtvice neučinila sama náhlý konec jeho životu. Ale bylo také dosti úst, která rozhlašovala, že Ante Paunović zahubil Mitu Suliće, doufaje, že po jeho smrti stane se mužem Ančiným a tím také pánem v Červeném mlýně. Ante byl proto volán také do Budvy na úřad k výslechu, ale vrátil se odtamtud zase hned, aniž bylo možno odůvodniti podezření. Zůstalo to jenom smělou domněnkou. Vždyť nebylo ani pravděpodobno, aby tichý, starý ten muž, jehož padesátipětiletý život byl bezúhonný a čistý jako sklo, zahořel pojednou vášní ke stárnoucí Anče a dopustil se proto na stará kolena až vraždy. Proč by to činil? Milostné vznėty srdce jeho zajisté již dávno vyhasly, a majetku žádného nepotřeboval. Neměl žádného příbuzného, žádného přítele zvláště milého, a o vlastní živobytí nikdy nebylo mu se obávati.

Anče Sulićové bylo tehdy asi čtyřicet pět let. Zdála se býti spíše usedlou vdovou než pannou, a každý se domníval, že stráví ostatek života svého v ústraní zděděného mlýna, vyhýbajíc se ještě více než dříve mlečům i sousedům a nečiníc už nároků na rozkoše tohoto světa.

Ale každý byl na omylu. Za čtvrt roku po pohřbu bratra svého Anka pojednou jako by byla obživla. Tváře se jí rozehřály, oči zasvitily. Každého, kdo přišel, vítala, s každým dala se hned do hovoru, a přišel-li to mladý svobodný junák, byl hovor její nejdelší a nejsrdečnější.

„Anka Sulićová vyhlédá muže, chce se vdávat,“ říkali o ní mleči i sousedé, a kdo byl zvědavější, optal se na to také stárka Anta Paunoviće.

„Snad,“ odpovídal tento krátce a pokrčil vždycky rameny při takových otázkách.

„A koho si vezme?“ vyptávali se ještě zvědavější a nabízeli stárkovi cigaretu.

„Koho? Což já vím? Co mi po tom! Mne ne, o tom buď ubezpečen! Nechť si vezme, koho vezme!“

A více už neřekl ani za hrst nejlepšího tabáku.

Ostatně nebylo třeba dlouho hádati, doptávati se a plýtvati nedočkavostí. Za další dva, tři měsíce věděli to již všickni, i mohli se o tom přesvědčiti vlastníma očima. Jak náhle Mita Sulić odešel se světa a z Červeného mlýna, tak náhle objevil se tam Ančin muž, Miloš Stojković.

Co bylo zvědavých řečí, co šepotu, co hlav kroucení a pokyvování!

Ovšem, muž Ančin stál za hodně podivu a zvědavosti. Byl to šumný junák hladkých lící, kučeravých rusých kadeří a modrých očí. Odkud byl? Jistě z daleka, nikdo z okolí Červeného mlýna ho neznal. Ale nejpodivnějším bylo každému jeho mládí. Byloť Milošovi teprve dvacet pět let.

Dvacetipětiletý muž a čtyřicetipětiletá žena! Není-li to podivuhodno? Kdo neznaje jich byl by je spatřil, každý by se domníval, že jest to matka s lepým synem.

Miloš Stojković byl ze vzdáleného kraje. Až od Šibenika. Tam pozoruhodná řeka Kerka vlévá čisté proudy svoje do zpěněného moře. Kerka, tento Titius starých, poskakuje si na své krátké, ale bystré pouti po pěti vodopádech, z nichž vodopád Skradinski slap zvaný jest nejmohutnější a v době bouří, kdy Kerka se rozvodní, poskytuje nanejvýš úchvatné podívané. Pod vodopádem jest malý, půvabný ostrůvek, všecek kyprou zelení porostlý, a tam také po obou stranách jest několik vysokých kamenných mlýnů dalmatských, jednak v čistém proudě řeky se shlížejících, jednak v hustém stromoví pobřežním napolo ukrytých.

V jednom z těch mlýnů bylo Milošovo rodiště. Milošovo i sedmi jeho bratří a sester. Mlýn ten nebyl snad ani tak požehnaný melivem jako dětmi. Miloš byl třetím synkem otce svého, a jako všickni, učil se také mlynářem. V době, kdy synové dorůstali, bývalo ve mlýně zhusta více mlynářů nežli mlečův. A ovšem někdy byla také skorem větší chuť na oběd, než kterou mohla ukojiti i dosti veliká rodinná mísa. Proto starostlivý mlynář už záhy dbal toho, aby rodinu svoji zaopatřil. Jeden syn dostal se až někam do Charvatska, jeden oženil se s dcerkou sousedního mlynáře, a náš Miloš Stojković oženil se s majetnicí Červeného mlýna.

Ani nevěděl, jak. Jednou přišel do domu jejich jakýsi dávný známý otcův. Pohovořili si, porozumovali, a výsledek toho byl, že otec zavolal Miloše a pravil:

„Hochu, uděláš štěstí. Tuto Pero Mitrovic hledá ženicha pro mlynářku ze svého kraje. Jest sama dcera a má pěkný mlýn. Budeš mlynářem. Kdyby oba tvoji bratři byli ještě svobodni, drali by se o tak pěkné bydlo. Připravuj se k svatbě.“

Miloš Stojković kývl jen hlavou, neboť rozumělo se samo sebou, aby se podrobil vůli otce svého bez odporu a bez námitek. Ani se nezeptal po nevěstě, je-li lepa, je-li mláda. Byl opojen a zmaten tím náhlým rozhodnutím otcovým, nepomýšleť dosud nikdy na svatbu. Nejedna dívka sice již pohnula jeho mladým, vznětlivým srdcem, ale to byla pokaždé jenom krátká přeháňka mládí, aniž poznal při ní touhu po ženě. Ten krátký čas, který mu ke svatbě zbýval, uplynul mu jako ve snách. Později, když o otcově zprávě poněkud klidněji přemítal, probudila se v něm zvědavost po nevěstě. Několikráte chtěl se otázati pak přece otce po ní, ale neměl odvahy, cítil při tom něco jako lehkou obavu, aby odpověď nesklamala jeho domněnek a předtuch.

Miloš vytvořil si totiž už také v hlavě domněnky o své budoucí ženě. Představoval si Anku Sulićovou mladou dívčici s příjemnou, hezkou tváří. Ani jednou ho nenapadlo, že jest skorem dvakráte starší než on, a že nemá už svěžích líci. Jedinou hádankou mu bylo, zdali Anka ho bude milovati onou čistou, horoucí láskou, kterou si vždycky v duchu představoval v opravdu milujícím srdci. Tak jenom přemítal a byl tudíž nepatrně zvédav. A než se vzpamatoval, byl Ančiným mužem.

Bylo to trpké probuzení z předtuch a domněnek. Miloš doufal, že nalezne mládí i krásu, ale že snad nenalezne lásky. Než všecko bylo naopak. Mládí ani krásy nenašel, ale za to žena jeho zaplavovala ho nejplamennější láskou, div že v ní neutonul. Avšak takové lásky Miloš nikdy si nepředstavoval. To nebyla něžná, vroucí, upřímná milost dívčí; to byla vášeň čtyřicetipětileté ženy, která nyní chtěla najednou vynahraditi si všecky ty city, kterých jí nebylo dopřáno za jejího mládí a po kterých toužila tajně plných třicet let — — —

Miloš Stojković už několik dní po svém sňatku pocítil v srdci svém odpor a ošklivost. Oči najednou mu se otevřely, snad až příliš otevřely. Viděl pořád všechno větší, než skutečně bylo a než mohla unésti jeho tichá, sklamaná mysl. Věděl sice, že tak mezi ním a Ankou nemůže dojíti k žádné přátelské shodě, k žádné spokojenosti, tušil, že život obou bude nesnesitelným, ale nevěděl si v tom rady ani pomoci.

Také Anka brzo prohlédla. Pochopila vše rázem a otřásla se bolem a hořkostí. Ty tam byly všechny její oživené tužby a naděje, ty tam její prahnoucí city! Berouc si Miloše za muže, chtěla tím dosáhnouti vřelé odvety své vášnivé lásce, ale nyní s hrůzou pozorovala, že není s to, by v srdci mladého muže svého cit ten vzbudila, nechť se o to snažila, jak snažila. Každý pokus její narážel na jeho vzdor a způsoboval v nitru jeho nechuť, nevoli, protivenství. Když ho objímala, viděla, jak muž její se zachmuřuje a bledne, cítila, jak se chvěje; on neopětoval jejího objetí, ruce jeho netiskly její šíje, ale visely mu nečinně po bocích. Když ho líbala, zavíral oči, zatínal rty a odvracel rozechvělou hlavu. A nejednou se přihodilo, že se jí vytrhl z náručí a odkvapil ze světnice, ven mezi stromy, odkudž teprve po dlouhé chvíli se vracel bled a zamlklejší než jindy.

Za čtrnácte dní po sňatku také Anka přestala muže svého objímati a líbati. Za to hněv a výčitky, které vřely v jejím srdci, překypovaly ustavičně jejími ústy. Nepochopovala Milošova přirozeného odporu, nerozuměla již citům mladého srdce. V odporu tom neshledávala nic než jeho nevděčnost za to, že ho učinila z chudého mlynářova synka pánem ve svém Červeném mlýně. Nerozuměla, jak ubožák trpí, jak jest nešťasten, jak život jeho jest otráven.

Mladý mlynář, aby nebyl na ráně ani Ančiným nevlídným očím, ani jejím břitkým slovům, dlel skorem po všecek den mimo dům. Mlýn, kterého s počátku přece poněkud si všímal, svěřil úplně dozoru starého Anta Paunoviće, a odcházel k potoku, kdež ulehl v houšti myrty a mladých moruší do chladící zelené trávy a naslouchal tam šumění potoka vedle sebe a zpěvu pěnkav nad sebou.

Bylo mu nevýslovně smutno a teskno. Stýskalo se mu velice po hlučné, veselé mlýnici domácí, po známých mlečích a po všem tom rodném kraji na březích vzdálené, romantické Kerky. Jak rád by tam nyní byl, jak rád! Teď se mu zdálo, že tehdy nedovedl ani vážiti si těch blažených dob, které tam strávil.

(Pokračování.)

Nové zprávy o Táborském.

Sděluje dr. *Zikm. Winter.*

Vzdělaní Pražané Táborského znají. Kdykoli ohlédnou se po staropražském orloji, vzpomínají sobě na Jana Táborského z Klokotské Hory. Ne že by ho byl robil. Tato česká práce, pochlouba naše — a že česká práce to, českou hlavou i rukou vykonaná, to nezvratně ukázal historiograf města Prahy — toto české dílo vznik mělo sto let před Táborským, v druhé půlce věku patnáctého; ale Táborský rozuměl orloji lépe nežli kdokoli před ním a po něm, on ho spravil a spravoval, on ho vypsal v překrásné pergamenové knize, kterou chovají v archivě pražském jako zlato, a vypsal ho tak zevrubně a znalecky, že člověk nemůže než podivovati se tomu, kde se v malíři tom tolik astronomie a mathematiky nabralo.

Ale Táborského připomínají sobě také přemnozí vzdělaní venkované, a to s obdivem právě takovým jako Pražané. Táborský maloval a psal kancionály, zpěvníky, žaltáře do celého království Českého, Táborský měl na kancionály — moderně mluveno — vlastně fabriku. Kdo nevěříš, čti v Lumíru (1862. I., 86.). Přes vší hroznou dobu pobělohorskou, v níž loupen český národ o všecko všudy, v níž odváženo na všecky strany drahocenných památek naší vzdělanosti a našeho umění na plné vozy ven ze země, a to s takovou důkladností, že si dnes mu-

*

sime dáti libiti od ledajakéhos německého profesůrečka tu smělou řeč, že jsme jakživi nic svého neměli — přes ty hrozné doby pobělohorské přec leckde v městech českých po tu chvíli uchovali sobě kancional malovaný v dělnici mistra Jana Táborského a příchozímu cizinci rádi jim se pochlubují.

Než tohohle všeho dnes vlastně ani na mysli jsem neměl bera péro do ruky. Dnes minil jsem vypravovati nové zprávy o malíři — horologistovi.

Do pergamenové knihy archivu pražského svrchu vzpomenuté namaloval Táborský vlastní rukou svoji podobu. Je to tvář čiperného dědouška skoro nečesaného, šatem také ne parádníka, ale celkový dojem je vážný, ctihodný as tak, jako když pohlížíš k obrazu Sokrata, jen že náš český orlojník a umělec jest daleko hezčí dědeček, nežli malují a v kámen tesají Sokrata. A zajisté žádný z čtoucích, kdož obrázku archivního neviděli, nepředstavuje sobě mistra Jana z Klokotské Hory jináče nežli vážného a váženého starého pána. A teď přijde novinka:

Jan Táborský byl na ulici pražské bit. Byl bit! To nehodí se zajisté nijak do představy, jakou o něm máme, ale pravda pravá to, že byl na ulici bit. Ta bitva stala se mu léta páně 1560. a nejhorší při tom věc byla ta, že Táborský ani nevěděl zcela bezpečně, od koho se mu ran dostalo.

Kterýsi den před svatým Prokopem roku právě psaného přišel Jan Táborský k staroměstským pánům konšelům žalovat. Vinil „Mikuláše Krejčího v domě u Košíků, že v pátek po sv. Pavla obrácení, když Jan šel ráno po klekání do kostela, tento Mikuláš stoje za rohem u domu, kterýž slove dům Králové, na něj vyskočil, jej zsekal, zranil a zamordovati chtěl, ješto na něj žádné péče neměl.“

Páni zavolati dali souseda Mikuláše a ten vyslechnuv žalobu, odepřel všeho. Podáni jsou tedy oba na proces právní. První bylo, že si obě strany daly u přítomnosti konšelů dvou od písaře zapisovati svědky. Co svědkové pravili a písař zapsal, toho bohužel jsem nenašel. Když byly se svědky strany na hotově a páni uložili den, postavily se strany v soudě a průběh líčení pře té známe.

Přečtena žaloba. Pan Mikuláš hned zase učinil odpor; odepřel, že Táborského bil.

K tomu odpověď dal advokát Táborského opakuje žalobu; „vyskočiv na něho štus mu dal, až pochopy k templi na druhou stranu bral, kordu dobyv na něj sekal“.

Po té jsou čteni svědkové z knihy svědomí, která není před rukama. Když svědkové panem písařem radním dočteni, jal se zase hovořiti přítel právní „od“ Jana Táborského: „Svědkové se srovnávají o času i o místě, kdy se to a kde stalo, ráno přede dnem to bylo, kteréhož on Mikuláš šetřil, aby to za tmy vykonal, že by spatřín býti nemohl; místo pak také obral, aby snadně utekl, jakož pak to místo na patero jest rozchodné.“ Patrno, že stalo se to bití asi na tom místě, kde v Celetné ulici stojí nyní hotel dvorem anglickým přezvaný. Odtamtud opravdu lze běžeti na patero. „Dále také,“ pokračoval řečník právní, „i conjecturae ex antecedentibus, to jest domnění po předešlých příčinách se vysvědčují, že k němu, k Janovi Táborskému, zlou vůli on měl, jako s ním strany Anny, jeho, Mikuláše, švagryně, činiti měl, že jej za takovou příčinou k těžkosti přivesti chtěl, ale nemohl té zlé vůle tu vykonati.“ Byli tedy oba muži svoji hněvníci, měli spolu co činiti u soudu stran nějaké Anny — ale oč tu činiti bylo, nelze ani hádati.

Advokát Táborského skonal svoji první řeč následující hloupostí: „K tomu jsou potahové, že tím vinen býti musí Mikuláš, že jest zbledl, když o ranění Jana zmínka byla před p. purkmistrem Adamem Horským.“

Tohoto jalového trumfu uchopil se přítel strany druhé a začal repliku svou tím odsudkem, že protivník nic neprovozuje a nedokazuje: „Ti, kteří vysvědčují, že jest bledý byl, ať povědí, kdy jest on červený a kdo ho jinačejšího kdy než bledého viděl; kdo nic neukazuje (rozuměj: nedokazuje), také nic neobdržuje domněním. Ale on Mikuláš svými svědky to odvozuje, že toho času, jakž Jan jmenoval, doma jest byl i vokenice, když světlo bylo, otvíral a při svíčce s tovaryši dělal; tak tím vězením od něho stěžován býti neměl.“

Z těch posledních slov jde v jev, že měl Táborský v radnici pražské přec tolik protekce, že mu v první ráz zavřeli domnělého vraha. Ale líčení pře provedl Táborský a jeho prokurator velice mdle. Když odbyty repliky a dupliky vše v prázdných slovech, pravil advokát Táborského konečně, „že těch svědků již dále vykládati nic nechce, ano i jistá domnění jsou a mnoho těch vejtržností a sekání i mordů nočních v těchto městech se sbíhá a věděti se mnohdykrát nemůže, od koho se to děje, proto že připouští to právu.“

Právo tedy kázalo oběma stranám vystoupiti ven na mazhauz. Jak na sebe obě strany na mazhauze vzhlížely, to se neví, a jak vnitř konšelé se radili o výborného muže Jana Táborského z Klokotské Hory a jeho protivníka Mikuláše, to se také neví, ale ortel, když na obě strany zase bylo zavoláno, aby vstoupily, byl tento: „Poněvadž Jan Táborský toho jest podle práva na něho Mikuláše Krejčího nepokázal, že by ho zraniti měl, nébrž to se jest z průvodův obojí strany vyhledalo, že on Mikuláš té hodiny, když Táborský zsekán byl, z domu svého až ve dne jest nevycházel, z těch příčin Mikuláš Krejčí Janovi Táborskému tou žalobou povinovat není. Feria IV. postridie visitationis Elisab. a Maria et pridie Procopii 1560 magistro civium (za purkmistří) Esaia aliter Zacharia Pellione.“ (Kn. arch. praž. 990. fol. 270.)

Při tom orteli jen to divno, že pan purkmistr sám neví, jmenuje-li se Eliáš neb Zachariáš Kožíšek — ale ortel sám jest právnicky asi zcela bez vady. Na tak nedostatečné průvody čili svědky nebylo lze Mikuláše odsouditi a chudáka našeho milého, výtečného Jana zsekání a bití na věky věků zůstalo nepomstěno.

Co tu soudní kniha vypravuje, obyčejná jest historie v tehdejší Praze a v tehdejších Čechách vůbec. Ti dobří lidé tehdejší hned se prali. Křivé slovo a již letěl pohubek, poklavek, sklenice, hubatka, zlomek plotu, zlomek stolice; a tak činili všickni bez rozdílu stavů. Dnes to dělají už jen lidé sprostší — lidé vzdělanější mstu hledají jináče, rafinovaněji a bezpochyby i krutěji. Staří si natloukli, a natlukše sobě menšina šli k rychtáři, většina moudře mlčeli. Táborský šel k rychtáři a nepochodil dobře. Možná věc, že Táborský stal se obětí tehdejších nebezpečných poměrů pražských: ke dvoru královskému a k císařské stolici v Praze vždy táhla se z celého světa dobrodružná chasa ledajaká· a nebylo-li krále v Čechách, byl tu arcikníže Ferdinand ve jménu králově a místo jeho držící a Praha byla pořád městem předním v Evropě.

Vídeň daleko byla za ní! A tedy coż div, że do tak valného města přišla čeládka odevšad všelijaká a že za tehdejších prostých poměrů rychtář s několika sluhami dočista nic nepostačovali?!

Čtemeť téhož roku, co byl Táborský na ulici z rána bit, v jedné při o zbití nezletilého syna perníkáře Beneše, souseda novoměstského, divná a velmi domluvná slova tato: „Mnozí mordové a loupežové v těchto městech se dějí a nemůže se věděti, od koho, a lidé nesmějí pro to z domů ven vycházeti, ani čeládky své pro potřeby vysýlati.“

Táborský Jan z Klokotské Hory osm let po tom bití chystal se umříti. Čta v ouřadě zemských desk knihy městské, přišel jsem r. 1568 na kšaft čili poslední jeho vůli. Měl jsem upřímnou radost. Táborský figura nad jiné sympatická a slavná v historii českého umění — a kšafty mnohých lidí bývají neklamným obrazem jich nejvnitřnější bytosti: tu lze již pochopiti radost, když člověk najde takového muže kšaft. Než bohužel, obraz, jenž z posledního pořízení umělcova čtoucímu se před zrakoma rozvinuje, není utěšený. Zdá se, že Táborský v rodinných věcech nebyl šťasten. Byl po druhé ženat a v tom asi byl zlý ouraz — možná věc, že bití a posekání svrchu líčené v tom mělo svoji dobrou příčinu. Než o tom nesnadno rozumovati a nejlépe bude, přečte-li sobě každý kšaft onen sám, který v hlavních kusech podáváme. Přinesl si ho Táborský do městské rady sám osobně v šatuli upečetěný a dal ho do ochrany pánů konšelů. Už to je drobet podezřelo. Pravil při tom pánům, „aby manželka jeho náležitě opatřena byla po jeho smrti“.

Když pak téhož léta s tohoto světa odešel na onen budoucí, otevřeli páni kšaft u přítomnosti „přátel“. Pan písař jal se čísti: „Ve jméno svaté a nerozdílné Trojice Amen. Já Jan Táborský z Klok. Hory, písař knih, soused Starého Města Pražského“ —

A hned první kus poslední vůle věnován jest manželce, o kterou patrně Táborský měl péči na světě největší. V tom kuse připomíná, že jí, Kateřině, „společným vzdáním“ zapsal všecken statek a toho zápisu že i teď stvrzuje, aby jí v tom žádný překážky nečinil „ani děti moje s první manželkou splozené . . . vědouce o tom zápisu však jsou se k němu neozvaly, a by pak chtěly, však jsou tomu spravedlivě odporovati nemohly . . . také dcera má po smrti mé na těžkosť manželky mé nastupovati spravedlivě nemůže, neb po jejich mateři nic jest nezůstalo, nýbrž ještě mnoho kop dluhů bylo po ní zůstalo, kteréž jsem já těžce platiti musel“. V tom tedy hák. Byl to asi velmi smutný rodinný život, jak jej tu kšaft odhaluje.

Táborský patrno děti své vlastní odstrčil; zda to zasloužily čili nic, toho ještě nepověděl, než poněvadž důvod jeho, že matka jejich nic nezanechala než dluhů, nesrdečný ten důvod byl nedostatečen, jal se v druhém kuse pořízení svého vychvalovati nynější ženu svou: „Manželka po mne nic nevzala, neb jsem k ní neměl co přiložiti, neb čímžkoli nás oba spolu pán Bůh nadělíti ráčil, ona jest mi na to pracovati a toho věrně a pravě dobývati pomáhala a bez její na větším díle pomoci já k tomu jsem přijíti nemohl; i tehdy nebylo slušné ani spravedlivé, abych já to od ní odtrhnouti a dětem svým dáti měl, ale spravedlivě při ní zanechávám . . . Však proto Markyta Rybová, dcera má, kteráž toliko sama z nich živa zůstala, ode mne ne z povinnosti, ale z milosti k tomu, co jsem jí prve dal, za oddíl svůj deset kop a šatů s nádobím více než za druhých deset kop jest přijala a tím z statku mého jest vybyta, k čemuž jest se stojecí v radě s Jiříkem, manželem svým, přiznala. A ačkoli ani tím nebyl jsem jí povinen a byl bych jí ani toho nedal, neb toho hodna nebyla pro svů zpurnosť a neposlušenství a pro její mnohů bezbožnosť, kterůž jest mimo přikázaní Boží proti mně a více proti manželce mé nenáležitě prve i potom činila, ale učinil jsem to na snažnů přímluvu manželky své, a protož ničím jí manželka má povinna není po mé smrti: pakli by jí z své dobré vuole neb komu jinému z přátel mých (bude-li míti z čeho) co uděliti chtěla, při tom ji zanechávám. Co se pak dotýče talův na Horách, kde je koli mám, poněvadž manželka má jich se zbavuje a nic s nimi činiti míti nechce, o těch jiná pořízení má jinde se najíti mají: pakli by se nenalezla, nechť s nimi dělá, co chce. Léta Páně 1568, čtvrtek po třech Králích.“

Kšaft tento stvrzen jest čtyři léta potom, „když odporu nebylo“. Rok 1572 zdá se tedy býti létem, v němž Táborský umřel.

Divný kšaft! Znalec starých památek našich postřehne ihned, že je to divná poslední vůle, neobvyklá. O statku nijakém — mimo ty horské tály — není v celém spise ani zmínky a všecka slova všudy dotýkají se jen a jen neblahých věcí v rodině. Kdo čte kšaft ten a přemítá, každý zajisté učiní sobě svůj soud. Ale ať jdou ti soudové jakkoli a kamkoli různo: to jedno jisto, že Táborský, věhlasný správce i oprávce staročeského orloje našeho a umělý „písař“ přemnohých knih, v rodině svojí nebyl šťasten. Kde připuzen takhle psáti kšaft takřka umíraje, ten nemíval v srdci klid a u toho štěstí nesedalo.

Roku 1573 činí poslední pořízení manželka Táborského, Kateřina, svrchu přečasto dotčená. Odkazuje dům, jehož poloha se neudává, krám, „ležící podle Hlásné“, a všecko, co má statku, „Václavu Gamarytovi z Rovin, radě při appellacích, za přízeň a lásku“. Při tom poroučí svému dědici, aby z dědictví nabytého vyplatil záduší Betlémského kostela, kdež byla paní bezpochyby v prach země složena, dvě stě kop. Témuž záduší mimo to připisuje paní Kateřina Táborská „druhý krám u sv. Havla a to tak, aby najímán byl do roka ve dvě kopy“. A ty dvě kopy nájemného aby dostaly se Husovu kostelíčku.

Čtoucí pomní zajisté v kšaftě Táborského oné chvály, kterou mistr malíř své ženě vzdává, že mu pomohla k statečku. „Bez její na větším díle pomoci já k tomu přijíti jsem nemohl.“

Z kšaftu paní Kateřiny neomylně vidíme, čím že pomáhala našemu umělci pilná žena: těmi krámy! Co prodávala, nelze říci — u sv. Havla byly krámy na všecko — ale z té zprávy vysvítá nad slunce světleji, že už před třemi sty lety krám více užitku nosil kramáři nežli české umění umělci.

V mauríckém kabinetu.

Vypravování z doby polského hnutí. Napsal *Edvard Jelínek.*

(Pokračování.)

I.

Na začátku let šedesátých měla tajná policie ve Varšavě pilně na mušce hrstku mladých lidí, o nichž se dobře vědělo, že odbývají pravidelné schůzky „u hvězdy“, kdež všeliké se konaly přípravy k budoucím převratům a bouřím. Družina „u hvězdy“ byla proniklá více nadšením než rozvahou a rozmyslem. Jeden nadšenec přivedl druhého a tak rostla družina ode dne ke dni tím povážlivěji, čím těsněji se k sobě srážela. Z mladých hlav tryskaly smělé myšlénky, nevystihující snad střízlivou soudnost o věcech a okolnostech, ale konec konců vyplývající přece jen z pobudek vlasteneckého ideálu, zachváceného toho času již prudkou horečkou, působící epidemicky. Viselo to v povětří; stačila vlnka dost nepatrná k stržení lidí jinak vzdorujících. Časová píseň, prozpěvovaná na ulici, shromažďovala zástupy tisíců. V zemi kvasil nepokoj.

Když pak padl první povstalecký výstřel, byla celá družina pohotově jako jeden muž. Heslo znělo: na život i smrt!

K družině mladých lidí, scházející se „u hvězdy“, náležel také Zdislav Pavlovský, nadšenec zvláště smělý a podnikavý. Zdědil to po předcích a měl to v krvi. Děd jeho s matčiny strany sloužil pod slavnou korouhví bohatýrského Kościuszky a děd s otcovy strany pomáhal legiím Dąbrowského v Italii. Strýc jeden dvanácte let strádal na Sibiři a druhý byl odsouzen sloužiti jako prostý vojín na Kavkaze. Vzdálenějším příbuzným propadly statky konfiskací a údělem jiných bylo bědovati život emigrační. Což tedy divu, že zelená ratolístka z takového kmene schylovala se podobně. Nižší výstrahy nebyly s to jej zdržovati, neutlumitelný vznět vedl a hnal jej do samého středu hnutí.

Policie dlouho pohlížela s nevšední shovívavostí na schůzky „u hvězdy“; uspokojovaly ji raporty o každém hnutí jednotlivých účastníků těchto schůzek. Zvláštní péče věnována Zdislavu Pavlovskému, o jehož nevšední čilosti vykazovaly policejní raporty svědectví velice pozoruhodné. Jakýsi činovník napověděl prý, že to, co se o Pavlovském již vědělo, stačilo by vojenskému soudu na rozsudek, vyznívající jakutskou gubernií na Sibiři, po případě i kouli do čela namířenou. Pověst, že policie o něm tak smýšlí, pranic Pavlovského nezastrašovala, spíše jej naplňovala hrdostí a povzbuzovala k odvaze, kterou dovedl v rozhodných okamžicích spojovati s náležitou opatrností. Byla to vlastně spíše ducha přítomnost než opatrnost.

Tu jednoho dne, po dosti prudké srážce vzrušeného lidu s vojskem, přiběhl mladý Pavlovský téměř bez dechu domů. Stařičké matky nebylo v té chvíli doma. Namířil tedy rychle do komnaty své sestry, která vyšívajíc při okně, uděšeně pohledla mu do zbledlé tváře. Netušila nic dobrého.

Ale dříve, než mohli promluviti, ozvaly se z venčí těžké kroky, provázené třeskem šavlí, jichžto zvuk ostře odrážel se o kamennou dlažbu dlouhé chodby.

Zdislav trhnul sebou. Nezbývalo již času dlouho prodlévati.

Přitisknuv vřelé políbení na ledové čelo sestřino, rozrazil okno, jímž pak dobře mířeným přemetem skočil na nádvoří. Odtud dostal se zadním vchodem, nikým nestřeženým, na ulici, kdež v okamžiku zmizel uprostřed probíhajících zástupů lidí.

Byl to šťastný skok, šťastné uklouznutí!

Uniknul policii, která mu právě byla v patách. Sotva Zdislav seskočil na nádvoří, vnikla prudce do pokoje, ale nalezla v něm jen omdlelou dívku, již k vědomí přivedl teprv po chvíli dobrodušný kozák, vylivši bez okolku na ni nádržku se zlatými rybkami, nalezající se zrovna při okně.

„Izvinitě!“ vece vůdce této návštěvy s policejní zdvořilostí, ukloniv se zlehka. „Máme rozkaz zatknouti pana Zdislava Pavlovského.“

„Nenajdete jej tuto,“ šeptla chvějícím se hlasem Zoška a jakýsi horečný pohled vrhla oknem k nádvoří. Uvolnilo se jí, nespatřilať tam nikoho. Zdislav byl dávno již ten tam.

Přes to konána v domě důkladná prohlídka. Zdislav nebyl ani pod pohovkou, ani v komíně, tím méně v šupleti starožitného hodinového nástavce. Sebrav pak ještě několik bezvýznamných papírů, k nimž připletla se také podezřelá Zoščina motlitební kniha, odešel zatýkací aparát s nepořízenou. Ksenofont Rufinovič, kdysi *stojkový*, nerad odbyl účastenství v prohlídce tak na rychlo. Měl tisíc chuti prodloužiti je a nejraději byl by podrobil přísné prohlídce samu Zošku — ne snad proto, že by ji měl v nějakém zvláštním podezření, ale poněvadž nesmírně se mu líbila. Když ze mdloby se budíc, rozevřela své krásné, hluboké oko, Ksenofont Rufinovič usklibnul se labužnicky. Spatřoval ji okamžitě tak čarovnou, že... že pozapomínal skoro o příčině svého příchodu. Do té míry byl okouzlen, že sám schýlil hřbet, aby sesbíral několik zlatých rybiček, třepetajících se na svlaženém koberci, a nesmírnou rozkoš způsobilo mu sáhnutí k Zoščině bílému rameni, kdež v řasnatém rukávě také uvízla jedna ubohá obyvatelka vyklopeného akvaria.

Nic platno, Ksenofont Rufinovič byl jen podřízeným človíčkem a podrobiti se musil vyššímu nálezu. Opustili tedy všickni byt Pavlovského s nepořízenou, zůstavivše jen při vchodu dva kozáky na stráži, „kdyby se ptáček náhodou vrátil“.

Ale nevrátil se!

Věděl bezpečně, že ve Varšavě není již pro něho spolehlivého pobytu. Na jeho zatknutí byl dán rozkaz na vše strany, což mu sděleno v čas. Nezbývalo tedy než uprchnouti. Do soumraku skrýval jej ve podkrovním bytku na Tamce přítel, který jej pak také doprovodil za město směrem k Ujazdovu. Odtud namířil v noci temné a nevlídné k Radomi, kdež jej čekala již četa dobrých soudruhů. Dorazil tam po rozmanitých překážkách, přerušuje cestu několikráte a užívaje povozů dvorských i židovských. — —

Zatím vzplanulo povstání téměř v celé zemi, i tam, kde nebyl veden veřejný boj, naplňovaly vzduch výpary pronikavého hnutí.

Přes to boje chtivý a odvážný Pavlovský nedostal se téměř ani k ohni. Činnost jeho čety spočívala vlastně jen v pozvolném ustupování a skrývání se v lesích. Došlo k několika šarvátkám, ale ty nestály ani za řeč. Takový stav věci trpce sklamal roznícené touhy a naděje ideálního Pavlovského. Zmatek, nejistota a nedostatek jednotného plánu vedl všechny pokusy téměř při samém jejich zárodku v niveč.

Zkusili mnoho, ale nedocílili ničeho. Ohromné přesily stály proti nim a postupovaly pevným krokem ku předu!

Pavlovský snil o vítězném pochodu do Varšavy s vlasteneckou písní na rtu a s rozkvetlou haluzkou za kloboukem — a zatím? Každý den a každá hodina přesvědčovaly jej více a více o naprostém nezdaru věci, již posvětil tolik bezesenných nocí, tolik citových záchvatů, tolik tužeb a snů! Prozřel! Viděl již zřejmě nahotu neuprositelné skutečnosti, která byla žalostnější, nežli kdokoli z nich mohl se domýšleti.

Rozbité a rozptýlené čety stále jen ustupovaly. Posléz jevil se nedostatek nábojů a potravin. Odevšad přicházely zprávy co nejnepříznivější.

Pavlovský zoufal. Kamkoli pohlednul, vstříc zel rozevřený jícen záhuby a zničení. O návratu do Varšavy nebylo ani pomýšlení, také na místě zůstati nemohl. Bylo mu jako zavěšenému mezi nebem a zemí.

Netušené sklamání stísnilo jej tak, že nejraději byl by se vstříc postavil smrtonosnému výstřelu.

Ale nesměl a nemohl tak učiniti, neboť ve Varšavě zmíraly proň stařičká matka a jediná sestra, ku kterým také on lnul láskou nejněžnější. Spatřoval obraz jejich všady, tak jak ony všechny jeho kroky provázely horoucími modlitbami za šťastné zachování a navrácení.

Za takového sběhu okolností stalo se, že Pavlovský nenalezaje již nikde bezpečného útulku, ba ani prospěšného působiště, překročil hranice Kongresovky.

Podloudně přeběhnul do Slezska, odkud prchnul do Prahy, kdež nějaký čas skrývali jej dobří lidé.

Ale jakkoli toho času Čechové polským uprchlíkům mnohé prokazovali služby a nezřídka i sami sebe tím různým nebezpečenstvím v šanc vydávali, přece ani v Čechách nebyl Pavlovský jist svou osobou. Nezbývalo než hledati útočiště dále . . . dále . . .

Po měsíci zahnala jej emigrační potulka až pod Montblanc, kdež savojská chýška poskytla mu přístřeší bezpečné, ale nikoli šťastné.

Klesl tam zbědovaný, zmařený i vysílený, jako ušlapaný květ, se spoustou trpkých zkušeností v srdci a rozbitých ideálů v duši.

Leč přes naprostou neúspěšnost všech roznícených úmyslů lpěla na něm již nesmazatelná pečeť povážlivého *mjatežnika*. Stoha temných akt, přechovávaná v policejním archivu varšavském, vtiskla mu ji na bílé, čisté čelo. Věděl, že pečeť tu již nikdo nesmaže s jeho čela a že zabrání mu, ne-li na vždy, tedy na mnohá léta přístup do jediné a nejmilejší vlasti.

Nic na tom neměnila ani ta okolnost, že varšavská kniha tajné policie obsahovala vedle zpráv pravdivých také jen pouhé domněnky, které snad právě k Pavlovskému větší měly vztah než ku kterékoli jiné osoby. Ale v politických věcech má někdy pouhý motiv k podezření konsekvence — spáchaného zločinu.

Tak bylo také s Pavlovským!

Byl-li čímkoli vinen, i tak stihla jej sudba nejkrutější. Odtrhla jej nelítostně od domácího krbu, při němž opuštěny lkaly stařičká matka a jediná sestra, rozvíjející se jako růže a lilie zároveň.

II.

Náhlé odtržení Pavlovského od domácího krbu způsobilo v ochuzené rodině mezeru netoliko citlivou, ale i velice bolestnou. Zdislav, jediný mužský člen u Pavlovských, scházel všady. Postrádali ho jako syna, bratra i muže, jemuž dospívající věk ukládal čestné povinnosti v rodině i ve společnosti. Činil jim také vždy s největší pečlivostí zadost, tím více, jelikož nebylo druhé osoby, které by více náleželo státi vedle ovdovělé matky a mladičké sestry jako mužný ochránce a zástupce. Čím více matka stárla a čím více sestra dorůstala, tím opravdivěji pociťoval své povinnosti. Zejména Zoška, jsouc zavěšena o bratrovo rameno, směleji i volněji pohybovala se jak na ulici, tak ve společnosti. Matka pak s jakousi chloubou opírala se o něj a zjevovala se po jeho boku vždy se zrakem zářivým.

Katastrofa všemu tomu učinila konec rázem. Zdislav byl nucen náhle opustiti Varšavu nemoha ani přitisknouti poslední políbení na starostlivou tvář matčinu. Nad to nebylo ani naděje, aby obě později prohlášené amnestie mohly blahodějně dotýkati se také Zdislava, který příliš černě zapsán byl v policejní knize.

Což tedy divu, že prvotní zděšení, které matka málem životem nezaplatila, ustoupilo nevýslovnému zármutku a stísňujícímu stesku pronikajícímu do hlubin srdcí obou dam. K tomu ještě stálá obava, téměř smrtelný strach o zachování Zdislava ztrpčovaly každou chvíli jejich života. Marné bylo synovo ujišťování, že nalezá se v bezpečnosti a mezi lidmi dobrými, matčino srdce nevěřilo chlácholivým hlasům a spatřovala vše snad ještě černěji, než ve skutečnosti bylo. V bezesenných nocech lehal na ubohou paní hrozný přízrak, jako by svého drahého Zdislava spatřovala vlekoucího se bídně na Sibiř — v okovech, o hladu a mrazu. Ba, zjevovalo se jí příšerné vidmo šibenice nebo sto a tisíc nepohod těžkého života na tuláctví v cizině.

Zoška, která sama útěchy potřebovala, jen zřídka úspěšně konejšila matku. Nejčastěji obě propukly v hlasitý pláč, nemohouce utlumiti v sobě zármutek, dolehající na ně.

K dovršení zla vyskytli se i lidé, kteří sami snad nevědouce, nešetrným, neb přímo surovým způsobem rozdírali krvácející jejich srdce. Zejména jakýsi Kolčinský, navštěvující jejich domácnost občas, nerozvážným úsudkem dotekl se co nejbolestněji citu paní Pavlovské. V nešťastné chvíli vyslovil se neopatrně v ten smysl, že veškero Zdislavovo horlení vyplývalo z nevázané chuti po dobrodružství, kteréž tlumiti opominuly osoby nejblíže mu stojící.

Byla to surová narážka.

Tehdáž zachvěla se těžce stižená paní, ale odmítla co nejdůrazněji nevlídné nařknutí.

„Stihlo nás velké neštěstí," vece uražená paní, „ale jen bídní lidé mohou pochybovati o nejušlechtilejších pohnutkách, které vedly mého syna na cesty nebezpečí. Jsem hrdá na to, že odchovala jsem syna takového! O . . . vím . . . vím . . . jak ceniti a vážiti moudrost porobníků. Kdyby byl se vrátil synek můj jako vítěz, byli byste mně blahopřáli a nazvali byste jej bohatýrem. Na cestu sypali byste mu květiny a vítali jej hymnou vlastenecké chvály. Tak však, spatřujíce jej pokořeného a sklamaného v nejsvětějších touhách, nazýváte jej dobrodruhem. Ale já vám pravím, Zdislav horlil, trpěl, zkoušel . . . jako bohatýr . . . !"

A zakryla si oběma rukama tvář. Krev se jí pěnila a vystupovala k hlavě.

Zoška jen schylovala se k matce a utišovala ji.

(Pokračování.)

Asja.

Povídka *Ivana S. Turgeněva.* Přeložil *Adolf Černý.*

(Pokračování.)

Gagin kázal přinésti láhev rýnského vína; pomalu jsme pili. Hudba doletovala k nám jako dřív; zvuky její zdály se býti sladšími a něžnějšími, v městě i nad řekou rozsvěcovali. Asja náhle sklonila hlavu, tak že jí kadeře spadly do očí, umlkla i vzdychla a konečně nám řekla, že se jí chce spat, i odešla dovnitř; ale viděl jsem, jak, nerozsvítivši, dlouho stála u neotevřeného okna. Konečně vyšel měsíc a zahrál po Rýnu; vše se osvětlilo, potemnělo, změnilo, ano i víno v našich broušených sklenicích zazářilo tajemným leskem. Vítr ulehl, jako by křídla složil, a utichl; noční, vonné teplo vystupovalo do země.

„Už je čas!" zvolal jsem; „sic nenajdu převozníka."

„Čas jest," řekl Gagin.

Sestupovali jsme po stezce. Najednou se za námi sypalo kamení, to nás Asja doháněla.

„Což, ty nespíš?" otázal se jí bratr, ale ona, ani slovem mu neodpověděvši, proběhla mimo. Poslední zmírající kahance, rozsvícené studenty v hostinské zahradě, osvětlovaly od spodu listí stromů, což těmto dodávalo svátečního a fantastického vzhledu. Asju jsme našli na břehu, hovořila s převozníkem. Skočil jsem do lodky a loučil jsem se svými novými přátely. Gagin mi slíbil, že mne zítra navštíví; stiskl jsem mu ruku a podal jsem svoji Asje, ona však na mne toliko pohleděla a pokynula hlavou. Lodka odrazila a nesla se po bystré řece. Převozník, dobrý stařec, pohroužel veslo s napjetím sil do temné vody.

„Teď jste právě vjeli v pruh měsíčního odlesku a rozptýlili jste jej," volala na mne Asja.

Pohleděl jsem dolů; kolem lodky kolébaly se černé vlny.

„S Bohem!" ozval se opět její hlas.

„Do zejtřka," prohodil po ní Gagin.

Lodka přistala. Vystoupil jsem a ohlédnul jsem se. Na protějším břehu nebylo už nikoho viděti. Sloup měsíčního světla táhnul se zase jako most přes celou řeku. Jako by na rozloučenou připojily se zvuky starého Lannerovského valčíku. Gagin měl pravdu: cítil jsem, jak se všecky struny mého srdce zachvěly v odpověď na ty žalné nápěvy. Odebral jsem se domů ztemnělými poli, dýchaje zvolna vonný vzduch, i vstoupil jsem do své komnatky celý rozechvělý sladkými mukami bezpředmětných a nekonečných tužeb. Cítil jsem se šťastným . . . Ale čím jsem byl šťasten? Po ničem jsem netoužil, o ničem jsem nepřemýšlel . . . Byl jsem šťasten.

Div že jsem se nesmál z přebytku příjemných a rozehřívajících citů, ulehl jsem na lože a již jsem měl zavřené oči, když mně najednou přišlo na mysl, že jsem během večera ani jednou nevzpomněl na svoji ukrutnou krasavici . . .

„Co to znamená?" otázal jsem se sama sebe; „snad nejsem zamilován?" Avšak, dav si tuto otázku, usnul jsem, jak se zdá, ihned jako dítě v kolébce.

III.

Z rána (byl jsem již vzhůru, ale ještě jsem nevstával) ozval se pod mým oknem tepot hůlky, a hlas, jejž jsem ihned poznal jako hlas Gaginův, zapěl:

„A spíš-li? Kytarou
já tebe vzbudím . . ."

Pospíšil jsem otevřít mu dvéře.

„Zdrástvujtě," pozdravil Gagin, vcházeje dovnitř, „vyrušil jsem vás příliš záhy, avšak pohleďte, jaké jest ráno! Svěžesť, rosa, skřivánci pějí . . ."

On sám byl se svými lesklými, kučeravými vlasy, s rozhaleným krkem a růžovými tvářemi svěží jak jitro.

Oblékl jsem se; vyšli jsme do zahrady, sedli na lávku, dali jsme si přinésti kávu a počali jsme besedovati. Gagin svěřil mi své plány do budoucnosti. Vládna slušným jměním a od nikoho nezávise, chtěl se zasvětiti malířsví, i litoval jenom, že přišel pozdě k rozumu a mnoho času zbytečně ztratil; také já jsem se zmínil o svých předsevzetích, ba příležitostně jsem mu svěřil i tajemství své nešťastné lásky. Vyslechl mne vlídně, ale, pokud jsem mohl pozorovati, příliš silného soucitu s mou strastí jsem v něm nevzbudil. Vzdychnuv pro mne ze zdvořilosti jednou, dvakrát, navrhnul mi Gagin, abych šel k němu podívat se na jeho studie. Ihned jsem souhlasil.

Asju jsme nezastali doma. Podle slov hospodyně odebrala se na „rozvalinu". Asi dvě versty od městečka L. nacházely se zbytky feudálního zámku. Gagin přede mnou rozložil všecky své kartony. V jeho studiích bylo mnoho života i pravdy, čehosi svobodného a širokého; avšak ani jediná z nich nebyla dokončena a kresba se mi zdála býti nedbalá a nesprávná. Řekl jsem mu zcela upřímně své mínění.

„Ano, ano," přerušil mne s povzdechem, „máte pravdu; vše to je velmi povrchní a nezralé. Co dělat! Neučil jsem se, jak náleží, k tomu pak se hlásí ku svému

i proklatá slovanská nestálost a těkavost. Pokud o práci pouze blouzníš, rovnáš se orlu: zdá se, že bys zemi s místa vyšinul — ale v uskutečňování ihned seslábneš a ustaneš."

Počal jsem ho povzbuzovati, ale on mávnul rukou a sebrav kartony do náručí, hodil je na pohovku.

„Zachvátí-li mne utrpení, bude ze mne něco," promluvil skrze zuby; — „ne-li, zůstanu nedorostlým šlechticem. Pojďme raději hledat Asju."

Šli jsme.

IV.

Cesta k rozvalině vinula se po svahu úzkého, lesnatého údolí; na dně jeho běžel pramen a šumně proudil po kamení, jako by spěchal spojit se s velkou řekou, pokojně se lesknoucí tam, kde se ponenáhlu ztrácely hrubě rozryté horské hřebeny. Gagin mne upozornil na některá pěkně osvětlená místa; z jeho slov bylo patrno, že, není-li malířem, jistě jest umělcem. Brzy se objevila zřícenina. Na samém vrchu holé skály vypínala se čtyřhranná věž, celá černá, ještě pevná, ale v pravém slova smyslu rozseknutá podélnou trhlinou. K věži se připojovaly mechem porostlé zdi; tu a tam se zachytil břečťan; se šerých střílen a zbořených klenutí visely křivé stromky. K zachovalé bráně vedla kamenitá stezka. Právě jsme došli ku bráně, když se náhle před námi mihla ženská postava, rychle přeběhla po úlomcích a stanula na výstupku zdi právě nad propastí.

„A vždyť to je Asja!" vzkřikl Gagin, „jak je pošetilá!"

Vešli jsem branou a octli se na nevelkém nádvoří, z polovice zarostlém divokými jabloněmi a kopřivami. Asja právě seděla na výstupku. Obrátila se k nám obličejem a zasmála se, avšak nehnula se s místa. Gagin ji pohrozil prstem, já pak jsem ji ostře vyčetl její neopatrnost.

„Počkejte," pošeptal mi Gagin, „nedrážděte ji; neznáte ji: věřte, že by byla s to ještě na věž vylézti. Hle, tu se raději podivte vynalézavosti zdejších obyvatelů."

Ohlédnul jsem se, tam v koutku se uvelebila stařenka v malé dřevěné budce, pletla punčochu a po straně hleděla na nás přes brejle. Prodávala turistům pivo, perník a selterskou vodu. Usedli jsme na lávku a počali jsme píti dosti studené pivo z těžkých cínových konvic. Asja stále ještě seděla nepohybně, skříživši nohy pod sebe a zahalivši hlavu v jemnou, kopřivovou šerpu; úměrné obrysy její rysovaly se zřetelně a krásně na jasném nebi; já však jsem na ni pohlížel s nepřátelským citem. Hned s počátku jsem na ni pozoroval jakousi přepjatost, ne zcela přirozenou . . .

„Ona v nás chce vzbuditi podivení," myslil jsem si. „Nač to? Jaké to dětinské počínání!"

Uhodla patrně moje myšlénky, neboť náhle na mne vrhla ostrý a pronikavý pohled, zasmála se zase, dvěma nevelkými skoky seskočila se zdi a přiblíživši se k stařeně, požádala ji o sklenici vody.

„Myslíš, že chci píti?" promluvila na bratra, obrátivši se k němu. „O nikoli; tu na zdech jsou kvítky, které třeba nutně zalíti."

Gagin jí nic neodpovídal; ale ona se sklenicí v ruce počala lézti po rozvalinách, chvilkami se zastavovala, skláněla a se směšnou vážností vylévala několik kapek vody, jasně se lesknoucích v slunci. Její pohyby byly velmi milé, ale já jsem se na ni zlobil jako prve, ačkoli jsem se mimovolně kochal její lehkostí a hbitostí. Na jednom nebezpečném místě najednou vzkřikla a pak se zasmála . . . Dostal jsem ještě větší zlost.

„Leze jako koza," zabručela pro sebe stařena, odtrhnuši se na okamžik od své punčochy.

Asja konečně vyprázdnila celou svoji sklenici a čtveračivě se kývajíc, vrátila se k nám. Podivný úsměv pohrával zlehka jejími brvami, nosíkem a ústy: polodrze a polovesele mhouřily se a pohlížely její oči.

„Moje počínání se vám zdá nepřístojným," zdálo se, že povídá její obličej, „ale to je mi jedno: vím, že se vám líbím."

„Mistrně, Asjo, výborně," prohodil Gagin polohlasitě

Jako by se byla najednou zastyděla, sklopila své dlouhé řasy a tiše přisedla k nám jako vinnice. Nyní jsem si poprvé dobře prohlédl její obličej, nejproměnlivější obličej, jaký jsem jen kdy viděl. Za několik okamžiků již celý zbledl a nabyl vážného, téměř smutného výrazu; i rysy jeho se mi zdály lepšími, přísnějšími a prostšími. Celá ztichla. Obešli jsme rozvalinu kolem do kola (Asja šla v patách za námi) a kochali jsme se pohledy. Zatím se přiblížil čas k obědu. Když Gagin platil stařeně, objednal si ještě džbánek piva a obrátiv se ke mně, zvolal se škádlivým posuňkem:

„Na zdraví dámy vašeho srdce!"

„A což on má — což vy máte takovou dámu?" otázala se najednou Asja.

„A kdo by jí neměl?" odpověděl jí Gagin.

Asja se na okamžik zadumala; její líce se zase změnily a zase se na nich objevil vyzývavý, skoro drzý úsměšek.

Na zpáteční cestě se ještě více smála a ještě více dováděla. Ulomila dlouhou větvičku, dala si ji na rameno jako zbraň a obvázala si hlavu šerpou. Pamatuji se, jak jsme potkali četnou rodinu rusovlasých a pitvorných Angličanů: všichni jako na povel s chladným údivem provázeli Asju svýma skelnýma očima — a ona jako by jim na vzdory hlučně zapěla. Navrátivši se domů, odešla ihned do své komnaty a neukázala se až k samému obědu, oblečená v nejlepší svoje šaty, pečlivě učesaná, stažená a v rukavičkách. U stolu se chovala velmi slušně, skoro upejpavě, sotva že okoušela jídel a pila vodu z kalíšku. Patrně chtěla přede mnou zahráti novou roli — roli slušné a dobře vychované slečny. Gagin jí nepřekážel: bylo patrno, že si zvykl dávati jí ve všem za pravdu. Časem pouze dobrosrdečně pohlížel na mne a zlehka krčil ramenoma, jako by chtěl říci: „Ona je dítě; buďte shovívavým." Sotva že bylo po obědě, Asja vstala, poklonila se nám a stavíc si na hlavu klobouček, tázala se Gagina, může-li jíti k Frau Luise?

„Ode kdy se mne tážeš?" odpověděl on se svým stálým, tentokrát trochu zachmuřeným úsměvem. „Což pak ti je s námi smutno?"

„Nikoli, avšak slíbila jsem včera Frau Luise, že ji navštívím; myslila jsem si, že vám bude samým dvěma volněji: pan N. (ukázala na mne) ti ještě ledacos poví."

Odešla.

„Frau Luise," počal Gagin, vyhýbaje se mým zrakům, „jest vdova po zdejším měšťanu, dobrá, ale jinak sprostá stařenka. Velmi si zamilovala Asju. Asja se nerada seznamuje s lidmi nižších kruhů; poznal jsem, že

příčinou toho bývá vždy hrdost. Byla u mne pořádně rozmazlena, jak vidíte," pokračoval po malé pomlčce; „ale co činiti? Přísně zacházeti nedovedu s nikým, s ní pak tím méně. Jsem nucen býti k ní shovívavým."

Mlčel jsem. Gagin obrátil rozmluvu. Čím blíže jsem jej poznával, tím silněji jsem se mu naklonoval. Brzo jsem mu porozuměl. Byla to pravá ruská duše, pravdivá, poctivá, prostá, ale, bohužel, trochu mdlá, bez ráznosti a vnitřního ohně. Mladost v něm nevřela, zářila pouze tichým leskem. Byl velmi milý a rozumný, ale nemohl jsem si představiti, co z něho bude, až zmužní. Býti umělcem... Bez hořké, neustálé práce nerostou umělci, a pracovati, myslil jsem, pohlížeje na jeho měkké rysy, poslouchaje jeho pomalou řeč, — ne! pracovati ty nebudeš a uskrovniti se nedovedeš. Ale nebylo možno nezamilovati si jej, srdce to k němu táhlo. Strávili jsme spolu asi čtyři hodiny, sedíce hned vedle sebe na pohovce, hned zase pomalu se procházejíce před domem — a za ty čtyři hodiny sblížili jsme se dokonale.

Slunce zapadalo, byl čas, abych šel domů. Asja se pořád ještě nevracela.

„Jakou volnost má u mne!" pravil Gagin. „Chcete-li, doprovodím vás? Cestou stavíme se u Frau Luisy; zeptám se, je-li tam. Není to přílišná zacházka."

Sešli jsme do města a zahnuvše do úzké, křivé uličky, stanuli jsme před čtyřpatrovým domem, na dvě okna širokým. Druhé poschodí vystupovalo více do ulice než prvé, třetí a čtvrté ješte více než druhé; celý dům se svými starými řezbami, se dvěma silnými sloupy dole, s ostrou prejzovou střechou a s dlouhými dvířky na půdu v průčelí štítu zdál se býti ohromným, shrbeným ptákem.

„Asjo!" zavolal Gagin, „jsi zde?"

Osvětlené okénko ve třetím poschodí bouchlo a otevřelo se, i spatřili jsme temnou hlavičku Asje. Za ní vyhlížel bezzubý a nasleplý obličej staré Němkyně.

„Ano, jsem zde," odpověděla Asja, opřevši se lokty koketně o okno. „Mám se tu dobře. Tu máš, vezmi," dodala, házejíc Gaginu větvičku kakostu, „to znamená, že jsem dáma tvého srdce."

Frau Luise se zasmála.

„N. odchází," přerušil ji Gagin, „rád by se s tebou rozloučil."

„Tak? Nuže, dej mu moji větvičku, já se hned navrátím."

Zavřela okno a, jak se zdálo, políbila Frau Luisu. Gagin mi podal mlčky větvičku. Já jsem ji rovněž mlčky schoval do kapsy, odešel k přívozu a přepravil se na druhou stranu.

Pamatuji se, že jsem šel domů, o ničem nepřemýšleje, ale s podivnou tíhou na srdci, jako by mne náhle překvapila silná, známá, ale v Germanii řídká vůně. Zastavil jsem se a spatřil jsem vedle cesty nevelký záhon konopí. Jeho stepní vůně připomněla mi náhle vlast i vzbudila ve mně traplivou touhu po ní. Zachtělo se mi dýchati ruský vzduch, kráčeti po ruské zemi. „Co zde dělám, proč se vláčím cizinou, mezi cizinci?" zvolal jsem, a smrtelná tíže, kterouž jsem pocítil na srdci, změnila se náhle v hořké a palčivé pohnutí. Přišel jsem domů v docela jiné náladě, než v jaké jsem odešel. Cítil jsem se skoro rozzloben a dlouho jsem se nemohl upokojiti. Ovládla mne nepochopitelná mi zlost. Konečně jsem usedl a vzpomenuv na svoji podvodnou vdovu (officielnými vzpomínkami na tuto dámu končil každý můj den), vyňal jsem jedno z jejích psaníček. Ale ani jsem ho neotevřel: myšlénky mé se právě obrátily jinam. Počal jsem přemýšleti... přemýšleti o Asje. Přišlo mi na mysl, že Gagin v proudu hovoru narazil na jakousi obtíž, jež prý překáží jeho návratu do Ruska... „Konečně, je-li pak ona jeho sestra?" pronesl jsem hlasitě.

Svlékl jsem se, ulehl a snažil se usnouti; ale za hodinu jsem zase seděl na posteli, podepřen loktem o podušku, a znovu jsem přemýšlel o té umíněné dívce s rozpustilým smíchem... „Urostlá jest jako rafaelovská Galathea ve Farnesině," šeptal jsem, „— ano; a není jeho sestra..."

A pootevřené psaníčko vdovy docela pokojně leželo a bělalo se v paprscích luny.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Co čte lid?

Do kapitoly o pseudo-slovanském humbugu náleží zpráva, která ze „Slavjanských izvěstí" vnikla také do české veřejnosti. Zpráva ta pojednává o četbě lidové. I vypravuje se v ní, že na Rusi selské dívky rozumějí Shakespearovi a Puškinovi, z čehož patrno, že lid rozumí dílům klasickým a že netřeba vydávati proň zvláštní literaturu. Ba naopak prý spisy, psané zvláště pro lid, nebývají čteny, poněvadž tendencí trpí ujmy na ceně a protože se pro lid nehodí nějaká nižší literatura, podobná povídkám pro děti. Sám Lev Nikolajevič Tolstoj prý ubližuje svým spisům pro lid přílišnou touto tendencí. Z toho prý následuje, že netřeba tvořiti zvláštní literaturu pro lid, nýbrž spíše vydávati klasická dobrá díla národních spisovatelů lacino.

Tato nevelmi obšírná zpráva zasluhuje povšimnutí, dotýkajíc se předmětu veliké důležitosti, předmětu, hodného zevrubné a vážné diskuse.

Nazval jsem zmíněnou zprávu humbugem. A sice proto, že vnikla do české veřejnosti s poučným označením: Co ruský lid čte!!! Jak žasneme a trneme! Vždyť ze zprávy té nutno logicky odvozovati, že ruský lid obírá se Shakespearem i Puškinem a pohrdá literaturou nižší, pro lid tvořenou, ba i samým Lvem N. Tolstým! Jak v zrcadle této vyspělosti a vznešenosti jsme malí se vším svým uvědomělým lidem, o němž víme určitě, že nečte Shakespeara a nezhrdá Tolstým, nemaje potuchy ani o tom, aniž o onom.

Nu, vzpamatujme se z ohromujícího, zahanbujícího překvapení. Zpráva uvedená nezakládá se prostě na pravdě. Charkovské učitelky nalezly snad v některých sel-

ských dívkách vděčné a poslušné posluchačky, ale nenaučily ruský lid kochati se v Shakespearovi a zavrhovati literaturou „lidovou“. Naopak, jest známo, a zvláště A. N. Molčanovem v cestopise „Po Rossiji“ zevrubně doličeno, že ruský lid v ohromné své většině čte loupežnické, příšerné a krvavé povídačky, jimiž jest zaplavován — na vlas tak jako náš.*) Nemůže býti sporu o důležitosti a zřením ku blízkým socialním převratům o pilné nutkavosti otázky: Co má lid čísti?

Tu pak jest vysoce zajímavo věděti, jak snaží se otázku tuto řešiti na Rusi a jak u nás. Tam zavrhuje se tendenční fabrikace nižší literatury pro lid, která by jej udržela pořáde při četbě pro děti. Docela správně Neboť zralý muž a zralá žena s přirozeným důvtipem, jehož není mezi lidmi tak málo, jak se mnozí domnívají, se svými zkušenostmi a reflexemi, jež nespadají už nikterak do horizontu dětského, s touhou po uspokojivém čtení a s dychtivostí nabyti světla i podnětu ku přemýšlení o záhadách světových, společenských a rodinných, takoví čtenáři nemohou se spokojiti poučnými spisy pro mládež, poněvadž jim docela prostě odrostli, poněvadž byli životem vyzuti z dětských střevíčků, do kterých je neobuje vícekráte žádný mentor. A jakmile člověk, jenž samostatně chce mysliti, znamená, že jest voděn na provázku, pozbývá chuti a důvěry, cítí se poníženým a — vyhýbá se tendenční literatuře lidové, do jejíhož úzkého kroužku má býti zavřen.

Jak u nás přistupuje se k řešení otázky o četbě lidu? Docela zvráceně. Požadavek, poučovati lid jak nedochůdčata, oblažovati jej neslanými a nemastnými idylami, jimž se prostý člověk na vsi vysmáti musí, nábožnými a mravoučnými povídkami s pokryteckým obcházením a zalháváním pravd, jež lid zná, vyráběti proň zvláštní poručnickou literaturu s dotěrnou tendencí, vnucovati mu neumělecké a nesprávné životní obrazy, jimž lid nenvěří, vida na nich bubáky, a vzorné obrazy boží, v něž dávno pozbyl víry, byv z této víry samostatným nazíráním života vyveden, — tento požadavek klade se u nás za axiom, dle něhož my novočeští spisovatelé jako cizáci souzeni jsme. Člověk by věru myslil, že tak činiti mohou jen bachovští husaři. Ale nečiní. Naopak. Naši samozvaní strážcové, opatrovníci a otcovští přátelé českého lidu, apoštolové jeho rozvoje, sloupové naší samobytnosti a českosti kladou uvedený axiom jako kamennou hráz mezi české spisovatelstvo a český lid, bránice zuby nehty, aby naše spisy do lidu nevnikly. Staří autoři, Chocholoušek, Tyl a j. v. jsou podnes více rozšířeni a čteni*) než kterýkoli nový český povídkář, nikoli proto, že dokonalejší byli, ale prostě z té příčiny, že za dob, v kterých se objevili, nebylo toho zrazujícího kantorského poručnictví nad literaturou jako dnes, kdy naši mentoři, nasyceni čítankovými tradicemi a vězíce pořáde v době Nejedlých a Puchmajerů, nejenom nové publikace nikomu do ruky nekladou, nýbrž je umlčují a zavrhují. Tak zůstáváme na jedné straně my spisovatelé s nepatrným hloučkem literárního obecenstva a na druhé straně odloučeny širé masy lidu, tonoucí ponejvíce v záplavě modlících knih, snářů, jarmarečních odrhovaček, planetářů, rytířských a krvavých škvárů, povídek pro děti, misionářských a věroučných brožurek, jichž morálka zatarasuje cestu k srdcím přílišným dogmatisováním, a konečně kalendářů, které pohříchu z valné části privatní spekulací podnes za smetiště všech odpadků písemnictví považovány bývají.

Tu jest odpověď na otázku, co lid čte.

Od mentorů české literatury, kteří mají dosti času a dobré vůle, vésti naši nedostatečnou literaturu krutými výtkami a kategorickými požadavky k nápravě i dokonalosti, smíme očekávati, že své dílo chtějí dobře a úplně opatřiti. Budou tedy zajisté vděčni za toto upozornění na publikace, o něž kritikou a opravami veliké zásluhy si zjednati mohou. O nových tendenčních dětských povídkách pro lid, zdělávaných namnoze řemeslnými opisovači bez poetického posvěcení, nebudu dále mluviti. O misionářských drobotinách nevím, co pověděti; neníť mi známo, že by kde patrně účinkovaly. Úspěch jejich nelze znamenati ani o poutích, jež končí z pravidla nemravně a nekřesťansky, ani na poutnických procesích, jež lákají tolik lidu zahálčivého, potulného a prostopášného jako marodérskou arrière-gardu za sebou, že cenu jejich sluší považovati za velmi problematickou.

Povšimněme si tentokráte jen modlících knih. Lidu byla vzata bible, jejíž hloubka myšlénková, poesie citová a úchvatná energie lapidarní, ryzí řeči rozněcovaly srdce i osvěcovaly ducha. Za to vloženy do rukou lidu modlitební knihy. Jest samozřejmo, že náhrada by měla míti tutéž hodnotu. Pohříchu nemá.

Nehledíce k žádné věrouce, nejsouce ani uneseni ani podjati nějakým dogmatismem, můžeme a jako přátelé lidu, jako interessenti literatury, musíme se dívati na každou, tudíž i na modlící knihu jako na slovesné dílo umělecké. Jest pak na bíledni, že modlící kniha by měla obsahovati pečlivý výbor a souvislý, účelný soubor vzorného čtení, jehož skladba zasluhuje nemenší, ba spíše větší pozornosti nežli skladba čítanky. Jeť kniha modlitebná knihou hlubokého významu a veliké zodpovědnosti. Absolutní důvěra, kterou k ní miliony věřících chovají.

*) Mimobodem budiž poznamenáno, že i toto faktum potvrzuje znova pozorování každého, kdož seznámil se s uměním, několika literaturami a kulturním životem národů, jak se v nich obráží Podobá se věru, že lid, totiž veliká, širá masa prostého obyvatelstva venkovského, tvoří skrze celou Evropu jakous homogenní, základní vrstvu, která přes různosti jazykové a náboženské jest ve svých duševních kvalitách, svých mravech a své zvykové uzavřenosti mezi sebou mnohem jednotnější a srostlejší nežli se svými vlastními vyššími vrstvami společenskými, v nichž se národní různosti v bohatších formách vyvinuly a sebevědomím vypěstovány byly. Tato příbuznost všeho venkovského lidu od Bretoňska po Ukrajinu jest snadno pochopitelná, uvážíme li jak těsně přiléhá život prostého venkovana k životu přírody a jak privilegované třídy společenské u všech národů osvědčily také svou jednotu stejným přitlačením lidu k půdě; z podobných příčin vyvinuly se pak podobné účinky. Příbuznost lidu jeví se někdy až v komických podrobnostech. Tak nová vydání škvárů, jimiž zlopověstní moskevští literatoři pomocí kolportáže lid ruský oblažují, bývají tištěna s bedlivým zachováním chyb, jimiž prvé vydání oplývalo. Tyto chyby jsou totiž v očích prostého mužika neklamnou zárukou pravosti. Bez nich knihu nekoupí. Kdož si tu nevzpomene ihned na české planetáře, snáře a písničky, při kterých nakladatelé pečlivě si dávají záležeti na udržení švabachu, pravopisných i stilistických nešvar, jež v každém novém vydání opatrně zachovány jsou, a dnes, kdy generace latinskou abecedou osvícená dospěla, do latinky se přenášejí. Nakladatelé těchto výnosných publikací vědí dobře, proč tak činí!

*) Avšak i tito více mezi mládeží a ženami středního stavu, řemeslnictvem a městským dělnictvem než mezi venkovským lidem, který tuto hlavně na mysli máme.

*

vyžaduje, aby důvěra tato byla co nejlépe odměněna. Vzpomeňme na statisíce našich žen, které po týdenní lopotě nedělního odpoledne oddají se rozjímání s modlicí knihou v ruce, s tímto svým duchovním průvodcem v těžkostech a po trnitých i spletitých stezkách života, s tímto rádcem, který jest stálým autoritativním pramenem jejich celé filosofie a mravouky. Jsou to naše matky, naše ženy, naše dcery, jež skláněji se nad modlicí knihou v dojemné, krásné víře, před níž unikají všecky pochybnosti a vzniká touha, by věřící napojili se skutečně útěchou a silou ze zdravého, zázračného pramene víry ve věčné dobro a krásno.

Každé dílo umělecké, ovšem pak i slovesné, účinkuje obsahem a formou. Obě tyto stránky mají stejnou váhu. Obsah bez formy jest zahrabán v hroudě, forma bez obsahu jest jalová slupka; obojí pak o sobě mine se účinkem, byť samo nejlepší bylo. O dobrém obsahu modlicích knih pochybovati nepřipadne mi ani ve snách na mysl. Jeť v nich zajisté složen extrakt výborných nauk, byť byly navlečeny někdy jako perly na příliš subtilné a jindy na příliš tlusté nitky věroučné a ritualní. Zbývá tedy jen otázka, zdali forma hoví obsahu, zdali tato forma jest vybraným, krásným, okouzlujícím a tudíž i šťastným prostředníkem, zdali se povznáší na výši požadavků uměleckých. Odpověď na otázku nevypadá docela uspokojivě.

Ježto neběží zde o nic více než o upozornění, ježto v drobném pojednání nemůžeme probrati knihy všecky, vezměme ze sta knih v potaz jedinou a vyberme si právě takovou, která za lepší považována jest, vybroušenějšímu vkusu prý hoví a po pilném, stálém doporoučení skutečně ze značného rozšíření se těší.

Jsou to Albachovy „Posvátné zvuky“, modlitby a „uvažování“ pro vzdělané paní a panny. Již v titulu klopýtáme o cizí slovo, jež třeba nejprve přeložiti v německé „Erwägungen“, abychom porozuměli, že v knize jsou obsažena rozjímání. A od titulního listu jde to kostrbatými cizomluvy a nezáživnými periodami dále. Tam naleznete „dbalost na cizí statek“ (dvojsmysl, jemuž porozumíte zas teprve po překladu do němčiny), „prosbu za přináležející“, „srdečnou věrnost, jakouž bolestné lůžko v soucitném srdci plodí“, a podobné hříchy na jadrné náboženské češtině a plno slovních zkomolenin a nečeských vět, jež jako hluché, čtenářům nepochopené fraze účin knihy podrývají a její lekturu duchamornou, neužitečnou činí. Nejhůře však opatřeny jsou nábožné verše. Vedle několika pěkných, vroucích i stářím ctihodných písní naleznete v knize většinou bídné rymovačky, jež upomínají na nejvulgarnější zboží písničkářské a jsou učiněným rouháním proti Bohu a svatým. Jako svrchu při prose, tak i zde přestanu na několika málo ukázkách pošetilosti, jakých si každý, koho věc zajímá, v hojnosti z knihy vybrati může. Mimo jiné uctěn je v knize sv. Jan Nepomucký písničkou, jež svou hlouposti přímo uráží.

Rovněž hodí se pro vzdělaného věřícího velmi podivně píseň Kristova:

Půjdu, půjdu
do Jerusaléma,
tam co o mně psáno,
všecko se vykoná.
Řád svůj kněžský složím,
přestanu kázati,
těm bezbožným židům
o sobě mluviti atd.

Nebo v písni za zemřelé zas mistrné verše, které osvěcují nad slunce jasněji:

Králi hrůzné velebnosti,
zdarma bera do radosti,
spas mne, pramene milosti!

Tomu porozumí stěží kdo, nejméně pak ten, jehož duševní horizont lze ozářiti poesií takového druhu:

Mnozí chleba nemají:
lid chudý v bídě pracuje,
sotva má obživení.

Toť jsou do nebe volající křivdy, spáchané na majestátu poesie,*) křivdy, pro něž není omluvou, že takové rymovačky přebrány snad z úst lidu, v nichž vinou špatných učitelů zdomácněly. Nahradit je dobrými, krásnými a nikoli je udržet, to mělo by býti snahou nejpilnější.

Může taková nezáživná, nečeská, trivialnostmi zhyzděná kniha tak povznést, tak posilnit, tak zušlechtit, jak přáti jest a jak nevyhnutelně od modlicí knihy žádati musíme, chce-li se, aby respektována zůstala?

Předložil jsem jedenkráte tuto otázku kanovníkovi, jenž sám jest spisovatelem, mužem učeným a vlasteneckým. Kanovník připustil, že tovární výroba ubírá modlitebným knihám ceny, a odsoudil zvláště řečené Albachovy „Posvátné zvuky“, jakožto chatrný překlad německého originalu. Avšak — — dále ho věc nezajímala!

Úhledná neb strakatá vazba, zlatá ořízka, aprobace nezávadnosti věroučné, to vše nečiní ze žádné modlitební knihy užitečnou knihu, pakli kniha ta po lidsku, po česku, po umělecku nehoví svému důležitému poslání.

Nechci pochybovati docela o upřímnosti a dobré vůli těch, kteří české písemnictví přísné censuře po stránce vlastenecké, slohové, jazykové atd. podrobují, žalujíce pořáde na nedostatek literatury lidové.

Nechť přihlédnou laskavě ku knihám, jež se skutečně v rukou lidu nalézají. Jejich vroucí vlastenectví, jejich mravní bojovnost, jejich posvátné zanícení pro ryzotu jazyka a jejich dobrá shoda s faktory, kteří svou úřední autoritou o modlitební knihy péči míti mají, to vše jest zárukou, že v brzku budou nezáživné, nečeské a chatrně z němčiny přeložené modlitební knihy nahrazeny takovými, jež uchvátí pokladem obsahu a lepostí formy, knihami, sloužícími k největší okrase našeho písemnictví, knihami, z kterých právem každý básník se učiti může.

Jan Lier.

*) Básnictví náboženské nechce býti přec považováno za nižší druh nežli všecka jiná poesie? Či žádá se od čtenáře modliteb a rozjímání, aby shovívavě byl moudřejší než modlitba?

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVII — 10. května 1889. — ČÍSLO 14

Písně.

Od *Julia Zeyera.*

I.

Pod portálem šedé katedrály
lilji v ruce, v říze jako sníh,
v jasu stála, v plavých vlasech hrály
zlaté jiskry, mžely hvězdy z nich.

Druhou ruku proti ňadru tiskla,
bránit jak by chtěla radosti
jarně slunné, aby nevytryskla
jako ručej v bujné prudkosti.

Jako ve snách srdci svému děla:
„Vázo, blahem plná na pokraj,
ke rtům žíznícího sklonit chtěla
bych tvůj hlubý, šerosladký taj!"

Opodál, se zrakem v zemi vrytým,
bral se bledý, zasmušilý muž,
v sebezášti, s ukrutenstvím litým,
obracoval v ranách duše nůž.

Tiskl také k prsům chvějnou ruku,
se srdcem jak ona rozmlouval,
proklínaje věčnou onu muku,
které, štván, jak biči ucouval.

Pravil: „Šerý, krtkovitý plaze,
ryj a hlodej žití kořeny,
přervi je, vždyť žehnám tvoji snaze,
v rum když modly všechny zbořeny!"

A pak vzdych': „Ó, srdce, zřídlo žalů,
z něhož klidu zmizel krásný lad —
zda by vyrost' leknín z tvého kalu,
kdyby v dno ti paprsk čistý pad'?"

Nehleděl, kde ona stála posud
v cudném vděku, temných žalů lék . . .
Neviděl ji. Byl tak jeho osud.
V jasu stála — v šer on kroky vlek' . . .

II.

Vím o bájném lese,
každý paprslek
kde se šerem třese
jako polibek

Vím o jednom muži,
jenž tam putoval,
a pod planou růži
sen ho v náruč zval.

A v tom sladkém snění
jako hvězdný skvost,
červánků jak rdění
květ mu z srdce rost'.

Vím o jedné duši,
která těkala
lesní tenkrát hluší,
kouzla spřádala.

Přilákána vůní
uzřela ten květ,
v čarných očí sluní
úsměv se jí vznět'.

S kořenem to kvítí
bujně vytrhla
a pak krutě v síti
tůně zavrhla.

Trhla srdcem běsně
bolest, zvěděl spáč,
veta že po vesně
žití, propuk' v pláč.

Vím o poušti žhavé,
kam se potácel,
a kde v noci tmavé
zvolna zkrvácel. —

III.

Horo, horo vysoká,
proč mi v cestě ležíš?
Vodo, vodo hluboká
proč mi v dráhu běžíš?

Přes horu bych letět chtěl
k duši svojí drahé,
oči kéž bych líbat směl,
oči její smavé.

Proč se oči smějete,
já když žalem zmírám,
proč se jasně skvějete,
já když slzy stírám?

Horo, kéž jsi hrobem mým,
horo s temným lesem,
vodo, kéž jsi krovem mým
s věčným vln svých plesem!

Odpočívat v pokoji,
horo, chtěl bych v tobě,
mrtev dřímat ve tvojí,
vodo, chladné kobě,

Kdyby tam jen svítilo
věčné oči světlo,
co mě rajsky vznítilo
a mě k smrti zhnětlo!

IV.

Jako pozdní chůdce
Bože, Bože můj!
bludie vzav za vůdce
světlo, jejichž svit
v noci mezi stromy
v pustém lese kmit',

V beznaději hyne.
(Bože při něm stůj!)
zkáza když mu kyne
z bařin, v jejichž tmách
míhá chorý plamen
v horečných jak snách —

Tak já v propast žalů,
(Bože, Bože můj!)
trudů do přívalu
za přízrakem šel.
Za mnou žití brána
zavřela se, žel!

Když mě vidmo lživé
(Bože, při mně stůj!)
vedlo, šlo snad snivé
blaho kdes mi vstříc?
Žal, že jsem je minul
nenajdu je víc!

V.

Mládí, moje mládí,
zahozené žití,
kéž tě nehty mohu
z rumu zpět vyrýti!

Zapadlo mé mládí,
propadlo's mé žití,
dejž mi Bůh tvou paměť
dlouhým pláčem smýti.

Pláčem, krví srdce,
ztracené ty žití,
aby z hrobu tvého
smíru vzrostlo kvítí!

Červený mlýn.

Napsal *Jos. D. Konrád.*

(Pokračování.)

Co se natoužil a navzpomínal! Mnohokráte konal v mysli rozkošnou cestu po Kerčiných vodách k modravému Sinému moři, které tam zdálo se mu mnohem vlídnější a známější i krásnější než tady pod Červeným mlýnem. Mnohokráte v duchu míjel pobřežní skaliska té domácí řeky a procházel pak dalším bujným pobřežím, plničkým zelení, plničkým květu, vůně a zrajících plodův. Nejednou utkvěl myšlénkami na Skradinském slapu a zdálo se mu, že slyší zcela na blízku jeho hukot, jeho vroucí šumění, střikot jeho rozčleněného proudu, a že vidí zpěněný jeho běh, jak po skalnatých stupních pospíchá k širokému moři.

A jindy zase viděl v duchu, jak po Kerce ubírá se bárka za bárkou ke mlýnům, na mnohé z nich viděl známého mleče, jenž připlul z daleka, někdy až od samého Zadra. Mleči přistali s bárkami u mlýnův, složili tam obilí a pak se utábořili na blízkém břehu, aby tam čekali, až bude semleto; někdy to trvalo dva tři, někdy i více dní. Mleči vždy navečer rozdělávali si v táboře svém ohně, vařili si večeři, pokuřovali cigarety i z malých čibučkův a vypravovali si poutavé události ze svých domovů. Miloš Stojković skorem vždy za soumraku, když se mohl vzdáliti ze mlýnice, přicházel tam do tábora, sedl mezi mleče a naslouchal se vnímavou duší pohádkám, zkazkám, báchorkám i novinkám, které se řinuly s jejich hovorných rtův. Teprve pozdě na noc a vždycky s hlubokým povzdechem se vracel domů, naslouchaje pleskotu ryb, které nad tiše plynoucí hladinu Kerky se vymršťovaly.

Jak krásné to byly chvíle, jak sladké, nevýslovně blahé to byly okamžiky!

A jak trpká, jak hořká to byla skutečnost, která ho obklopovala!

Na místě Skradinského slapu šuměl podle něho prudký Strimijin potok, na místě zajímavého hovoru mlečův zněl mu stále v uších vyčitavý hlas Ančin — — —

Ty chvíle nečinnosti, kdy ležel nade mlýnem v houští, naslouchaje toliko zvuku potoka a pění ptákův, a kdy oddávati se mohl po vůli přitažlivým vzpomínkám, byly mu nejmilejší. Někdy také k potoku přicházeli lidé z okolních dědinek s plesnivými osliky, nabírali si vody do ploských sondkův a odváželi si ji domů, neboť letní slunce vysušilo tam jejich horské prameny. Anebo přicházely ženy s hromadami prádla, podkasaly si sukně, vstoupily do studeného živlu a praly tam mnohdy po celý den, rozvěšujíce prádlo po větvích a po velikých kamenech. Při tom starší si vypravovaly o svých starostech, mladší obyčejně švitořily a se smály, a Miloš Stojković pozoroval to ze svého stinného úkrytu s upjatýma očima a s myšlénkou, že všechny jsou i ve svých strázních a nedostatcích šťastnější nežli on, jenž byl pánem v Červeném mlýně. Ony měly s kým si pohovořiti, komu si postesknouti, s kým se poraditi, on však neměl nikoho. U ženy přibývalo mu jenom stesku, s Antem Paunovićem nebylo řeči, v celém okolí neměl známé duše, a rodiče i bratři a sestry jeho, jakož i vnadná oblast Kerky byli příliš vzdáleni. Kam měl se obrátiti? Na čí věrná prsa uchýliti horkou hlavu?

Jednou brzo po ránu Miloš Stojković po zvyku svém prošel mlýnici a obrátil se k svému každodennímu útulku. Bylo ještě velmi časně. Slunce nevystoupilo dosud nad příkrý vrchol Strimije, ale modrá, líbezně čistá klenba nebes byla už všecka ozářena jeho teplými paprsky. Potok zdál se šuměti hlasitěji než za pozdějšího dne. Malí drozdi zpívali, pěnkavky zvonily na stromech, mouchy vylézaly ze skulin a roztahovaly zvlhlá křidélka. Chvílemi přezrálé, medové plody morušové kapaly na ušlapaný břeh potoka. Tráva byla ještě skropena hojnou rosou a voněla zdravým zápachem. Někdy, aniž bylo lze poznati odkud, zavanul k potoku libý dech levandulový — —.

Miloš Stojković vrhl se do zrosené trávy, zamhul si oči a zahleděl se větvemi svého úkrytu někam do prázdna. Podobalo se, že sleduje upřeně malý bod, vznášející se vzdušnými výšinami někam k obloze. Kdož v tom černém bodě, v té malé, skorem nepohnuté tečce by tušil velikého orla, hnízdícího někde na nepřístupné stěně Strimije! Mladý mlynář při tom ani nepozoroval, co zcela na blízku něho se děje.

Pojednou uslyšel v potoce rychlé šplíchání. Ohledl se tam bezděky a byl velmi překvapen.

Na pokraji potoka stála mladistvá dívčina a prala. Byla mladá jako jaro, vzrostlá jako cypřiš a pružná i štíhlá jako prut rozmarinový. Milošovi až dech se zatajil, když tu luznou krásu před sebou spatřil. Její bílé tváře zardívaly se pilnou prací, oči, vzhledla-li prohlížejíc prádlo, se blýskaly, ňadra se zvedala, hruď se rozpínala zdravým oddychováním. Každý její úd, každý její pohyb tajil v sobě sto kouzel a vděkův.

Mladého pozorovatele svého neviděla, byltě ukryt za hustou listovou oponou, a kromě toho skorem ustavičně byla sklonena nad svou prací. Ale on viděl ji a byl očarován. Oči živě mu zakmitaly, srdce se zachvělo, všechno nitro naplnilo se sladkou tísní. Něco takového pocítil jenom málokdy, když v rodném kraji zjevila se zraku jeho některá sličná dívka. Ale nyní srdce zachvělo se mnohem víc a bylo mu teskliveji.

Pozoroval peroucí dívku po celé dopoledne. Neodvážil se skorem ani pohnouti, by jí z její nenucené prostoty nevypudil. Líbila se mu nadmíru, cítil dobře, jak valem zajímá jeho slabé, po skutečné lásce toužící srdce. Cítil to a nezpěčoval se tomu.

O polednách přišla jakási stará žena, přinesla dívce skrovný oběd, sebrala trochu vypraného prádla a zase odešla. Dívka krátce pojedla, napila se rukou z potoka a hned se dala zase horlivě do další práce. Čí byla, mladý mlynář nevěděl. Patrně z některé malé dědinky nebo samoty, jež byly roztroušeny nade mlýnem po horské stráni; stará žena přišla i odešla týmže směrem. Byla zajisté z chudé rodiny. Šat její, ačkoliv zcela čistý a úhledný, svědčil přece zřejmě, že pokrývá údy chudobné bytosti.

Miloš Stojković toho dne v Červeném mlýně ani se neomžil. Vrátil se domů až teprve před samým soumrakem, když dívka od potoka odešla, a místo večeře byl od ženy své počastován hněvivou výčitkou, že se stává tulákem, ačkoliv by si měl všímati mlýna i hospodářství. Ani nehlesl, ani se na ni nepodíval a padl zoufale na svoje lůžko.

Ano, mladá pradlena opanovala nevědomky jeho srdce. Byl si toho dobře vědom. Tentokráte po celý den nevzpomněl rodiště svého u řeky Kerky, ani mu mysli nezašuměly vábivé proudy romantického Skradinského slapu. Co mu byly srdečné zábavy známých hochův, co mu byly poetické toulky po Kerce za večerního šera, co hovory mlečův naproti obrazu dívky, který utkvěl pevně v jeho duši!

Od toho dne mlýna a hospodářství už teprve si nevšímal. Pořád jenom obcházel potok, ustavičně číhal, když někdy ženy s prádlem se blížily, nezahledne-li té, která ho okouzlila hned při prvém spatření. Ona byla teď jediným předmětem jeho čekání, jeho tužeb. Na ni se těšil, přijde-li, a trápil se obavou, že snad už nepřijde.

Za týden přišla zase. Zdála se mu svůdnější a krásnější než poprvé. Pil její krásu hltavě svýma očima, vzdychal utajeně a rozvíral ze stínu svého po ní rámě. Ale neměl odvahy, aby vystoupil a dívku oslovil. Třásl by se při tom, selhal by mu hlas.

S večerem zase odešla, zanechavši v srdci jeho hrozný nepokoj. Čím více ji miloval, tím více nenáviděl Anky. Jak veliký to rozdíl mezi ní a tou peroucí mladicí! Jak by zaplesal, kdyby nyní byl prost těch nesnesitelných pout, která ho s Ankou pojila a která nebylo lze zlomiti leda smrtí jednoho z obou! Jak by si zavýskl, kdyby byl svoboden a mohl si dobývati milostné přízně té prosté, chudé krasavice! Jak vroucně by opětoval její objetí, jak blaženě by jí splácel polibky! Jak jinak život by ho těšil, co půvabův a sladkých tajův svět by pak měl pro jeho milující, šťastné srdce!

A za týden dívka přišla opět. Tentokráte Miloš Stojković nevydržel za svým loubím. Před večerem, než odešla, vystoupil ze svého úkrytu a přikročil nepozorovaně až k ní.

„Dobrý den, dívko!“ oslovil ji hlasem tichým, třesoucím se a sotva slyšitelným.

„Dobrý večer!“ odvětila zvučně a vzhledla překvapeně k němu. Střetla se s jeho planoucíma očima a polekala se. On mlčel, a ona sbírala rychle svoje prádlo, aby odešla.

„Odkud jsi, dívko?“ otázal se po chvilce mlčení Miloš Stojković poněkud směleji.

„Z Blizikući.“

„Daleko-li to odtud?“

„Nedaleko — půl hodiny.“

„Jak se zoveš?“

„Novka.“

„A čí?“

„Radulovićova.“

Pak několik okamžiků mlčeli. On hleděl stále na ni, a ona si hleděla svého prádla.

„A kdo jsi ty?“ ozvala se pak Novka a upřela krátce na muže tázavé oči.

„Miloš Stojković.“

„Miloš Stojković? A odkud? Zde na blízku nikde není Stojkovićů —“

„Odtud — ,“ řekl mdle, tiše, a zajikl se při tom slově. Zajikl se a začervenal.

„Z Červeného mlýna?“ zeptala se dívka náhle hlasitěji a udiveně.

„Ano, z Červeného mlýna,“ mladý muž odhlesl jako stroj, jako mrtvá ozvěna.

„Muž Ančin?“

„Tak jest — muž Ančin,“ Miloš zase po ní opakoval a zachvěl se po všem těle.

Dívka hleděla na něho několik vteřin očima široko otevřenýma, plnýma zvědavosti. Slyšela již patrně o něm, leč do té chvíle ho neznala, ač už nejednou v duchu ho politovala jako každý, kdo doslechl, že není šťasten s hašteřivou Ankou. Nyní stál před ní, hovořil na ni měkkými slovy a hleděl na ni tklivě planoucíma zrakoma. Zachvěla se také, aniž věděla, proč. Pak náhle uskočila, uchopila náruč prádla a chystala se k odchodu. Pozorovala, jak jest jí podivně nevolno ve společnosti toho mladého muže. On hleděl na ni nanejvýš upřímně i vroucně, než ona nemohla snésti toho pohledu.

„Jak krásná jsi, Novko!“ zahlaholil po chvilce mlčení Miloš a vzdychl.

„Co chceš, člověče?“ řekla plaše a ani na něho nepohledla. Bála se.

„Jak krásná jsi, Novko!“ Miloš opětoval hlasitěji a vřeleji.

„Nechtsi!“ odsekla zprudka, pohodila odmítavě rukou a obrátila se k horám.

*

Mladý mlynář přistoupil až k ní a zastoupil jí cestu. Nevěděl ani, co činí, kam se odvažuje, co zamýšlí. Zapomněl, že jest ženat, a řítil se střemhlav za svým citem.

„Kdy zase přijdeš, dívko?“ řekl jí změněným, stísněným hlasem. „Přijď brzo! Jsi krásná jako víla horská, a mé srdce zhynulo by bez tebe hořem — přijď!“

„Ďáble!“ vykřikla náhle rozhněvaně, a líce jí zahořely nevolí a studem. Výkřik její rozlehl se pronikavě až v blízké stěně horské a zachvěl morušemi.

Miloš stál, ani se nehýbal. Byl zpit, omámen jejím zjevem a jejím hněvem.

„Jdi!“ vzkřikla opětně a máchla proti němu rukou, když se neměl k odchodu.

„Jdi ke své ženě, k Anče, ďáble!“ Oči jí svítily; údy se jí třásly rozčilením.

Miloš Stojkovic po tom rozkaze hned ustoupil dívce s cesty a více nepromluvil. Bál se, že by ji ještě více rozhořčil. Díval se za ní, jak chvatnými kroky, veliký uzel prádla majíc na hlavě, odchází mezi stromy morušovými a jak za minutu jako sličná, omamující vidina zmizela v šeru večerním. Měl tisíc chuti rozběhnouti se za ní a pověděti jí vše, čím srdce jeho skomíralo. Avšak vnitřní hlas mu kázal, aby se toho neodvažoval. Proto zůstal a dlouho ještě pohlížel do prázdna, do stromův a do rostoucí tmy směrem, kudy Novka odešla. A byl by jistě pohlížel ještě déle, kdyby se nebyl za ním ozval zlostný hlas Ančin.

„Záletníče!“ vykřikla žena jeho ostře. „Záletníče! Proto jsem tě učinila v Červeném mlýně mlynářem, abys se mi potají scházel s nepočestnými děvčaty —“

„Mlč, ženo!“ Miloš vykřikl necítě se hněvem. „A která jest nepočestná!?“

„Ta — Novka Radulovićova, však vím, že to byla ona. Pozorovala jsem tě už chvíli a viděla jsem, jak jste se rozcházeli. Proto nepočestná, že mluvila s tebou.“

„Ona jest čista, stokráte tebe počestnější! Ona si nekupovala mé lásky jako ty —“

„Nekupovala, protože nemá čím! Ale hlavu ti popletla, rozum zlámala. Ty bys byl lásku její kupoval za moje peníze! Stokráte budeš pykati kroku toho!“

„Ustaň ženo — mlč! A jdi domů!“

„Neustanu!“

„Jsem tvým mužem a poroučím!“

„Poroučíš!“ vykřikla s jízlivým smíchem, až to projelo Milošovým tělem jako led. „Ty mně poroučíš!? Jen věrný, bezúhonný muž má právo vlásti a rozkazovati své ženě. Jen věrný, počestný muž, pravím Ty jím nejsi! Teď já mám právo povrhovati tvými právy a svými povinnostmi k tobě. Teď já poroučím: Jdi domů!“

V maurickém kabinetu.

Vypravování z doby polského hnutí. Napsal *Edvard Jelínek.*

(Pokračování.)

Pohříchu, sběh všech takových okolností působil velice zhoubně na podemleté zdraví staré paní. Postonávala sice již od několika let, ale vzdorovala prudším záchvatům nezhojitelné choroby. Teprv stálé rozčilování poslední doby jevilo povážlivé následky, a sice do té míry, že vymiňovaly dosti pravidelné návštěvy obratného lékaře.

Doktor získal si brzy svrchované důvěry své pacientky, která svěřovala mu ponenáhlu i takové věci, které před jinými osobami tajila. Ano, svěřovala mu i stesky, které hlasitě vysloviti netroufala si ani před Zoškou. Osmělila ji k tomu netolika citová sdílnost doktorova, ale i určitá jeho výpověď, že za stávajících zdravotních poměrů nelze pomýšleti o jakémkoli odjezdu za hranice a tím zároveň o sblížení se se synem.

Tu jednoho dne, kdy doktor považován byl vlastně již za domácího přítele a nepohrdal u Pavlovských čaškou čaje, promluvila s ním stará paní zvláště důvěrně. Zošky nebylo v té chvíli doma.

Paní Pavlovská rozevřela před ním své srdce. Vyznala mu upřímně, že počíná ji trápiti myšlénka, co by se dělo se Zoškou, kdyby . . . a nedomluvila.

„Neznepokojujte se, milostpaní, takovými starostmi. Na to je času ještě dosti . . .“ odpověděl vlídně lékař.

Ale paní Pavlovskou nebylo tentokráte možno utišiti; v rozmluvě vracela se k témuž předmětu stále a namítajíc to i ono, zasteskla si k závěrku z hluboka:

„Kdybych dnes zavřela oči, bude tu Zoška sama!“

„I kdyby se tak stalo, pečovati budou o ni přátelé . . . lidé . . .“

„Přátelé . . . lidé . . .“ trpce opakovala paní Pavlovská, „ale v jejich zástupech nenajde se ani jediná matka . . . Víte . . . Zoška dospívá, již nyní slétají se kolem ní mladí orlové . . . Rozumíte mně přece . . .“

„Rozumím!“

„Oh! Chtěla bych spatřiti a poznati muže, který dříve neb později spojí snad její živobytí se svým. Oh . . . jako matka milující chtěla bych požehnati jim neb . . . varovati je . . .“

Slova ta prostá a nelíčená vyzněla z matčiných úst tak vřele a tak steskuplně, že sám doktor upadl v zádumu.

Mluvili pak o Zošce ještě hodnou chvíli.

„Jakou útěchou ulehčíte mému stísněnému srdci?“ šeptla paní Pavlovská posléz.

Tu vstal lékař a učinil několik prudkých kroků po komnatě. Zastaviv se pak před svou hostitelkou, promluvil asi takto:

„Jest proti mé zásadě plésti se do milostných záležitostí, ale v tomto případě sama donucujete mne býti nevěrníkem vlastních úmyslů. Svěřím vám malé tajemství . . .“

„Prosím!“

„Pamatujete se snad na pana Aleksandra Veluňského, dědice Kuzinova; vím z jeho úst, že byl vám představen lonského roku na jakémsi domácím plesu . . .“

„Bohužel . . . nepamatuji se."

„Tančil mazura se slečnou Zoškou a od těch čas blouzní o ní. Okouzlila jej . . . Nyní dověděv se — nevím od koho — že docházím k vám, docela vážně překvapil mne horoucí prosbou, abych mu získal přístup do vašeho domu . . ."

„Znáte jej?"

„Znám rodinu, jejíž jsem byl domácím lékařem. Pan Aleksandr zdědil po rodičích Kuzinov a Roztok s rozsáhlým hospodářstvím."

„To není hlavní . . . jak smýšlíte o něm?"

„Žádáte ode mne příliš mnoho. Přál bych si, abyste si zodpovídaly tuto závažnou otázku laskavě *samy* — ač bude-li vás zajímati jeho osoba . . ."

„Proč jste tak opatrný?"

„Jednal bych proti své zásadě, kdybych náklonnost neb předpojatost povzbuzoval pro něho. Jest to jeho i vaše věc učiniti si navzájem odpovědný úsudek . . ."

Mluvili pak ještě chvíli o dědici Kuzinova, ale lékař vzpíral se tvrdošijně vysloviti o něm jakýkoli osobní úsudek. Stál na tom, aby si učinily o něm soud vlastní, nepodlehající ani dobrým, ani zlým předsudkům.

„Nuže dobře," vece konečně paní Pavlovská, „tak uveďte jej tedy do našeho domu. Uvidíme, jaký to jest člověk!"

Lékař pokynul úslužně hlavou. —

Po několika dnech, když paní Pavlovská alespoň zdánlivě poněkud se zotavila, překročil dědic Kuzinova skutečně prahy pohostinného domu.

Hned jeho první návštěva získala mu svrchovaně přátelské smýšlení netoliko staré paní, ale i její rozmilé dcerušky, kteráž podřizovala jaksi náhled svůj matčinu úsudku. Její nesmírná dětská důvěra nemohla se ani odchylovati od jakýchkoli projevů milované matky, která vždy jen její dobro, blaho a štěstí měla na zřeteli. Zdálo se jí, že, kdo získal důvěru její matky, také na její náklonnost má právo. Nezatarasila tedy před ním mladé srdce své a uvítala jej rozkošným úsměvem vlídnosti, který nebyl sice ještě ničím, ale stačil dědici Kuzinova k — opětování návštěv.

Vídaly jej rády a chovaly se k němu velmi laskavě.

Neuplynul ani měsíc a pan Aleksandr plul již bezpečně k přístavu manželského života. Touhám jeho dařilo se nad všeliké pomyšlení dobře. Nespatřuje nikde překážky, požádal odhodlaně za ruku zbožňované Zošky, která zatím vpravila se úplně do nových myšlének, k nimž ji vlídně vedlo horoucí srdce matčino.

Zoška svolila!

Nedlouho pak potom odbýván způsobem velice tichým sňatek v chrámu svatého kříže. Zoška stala se paní Aleksandrovou.

Sňatek sám o sobě byl dosti smutný. Máti sklíčena zmáhající se zas chorobou, nemohla provázeti největší poklad srdce svého k oltáři. Mohla jen požehnati novomanželům s lože, které již neopouštěla. Také nepřítomnost bratrovu pociťovala v nejslavnější chvíli života trpce. Mohl ji jen poslati myrtovou haluzku do snubního věnce.

Ze všech snad nejvíce blahoslavila chvíli té starostlivá matka; spatřovala Zošku po boku muže milujícího a upřímně jí oddaného, volněji i klidněji hleděla před sebe . . .

Paní zmírající ulehčilo se velice!

III.

Medový měsíc Velunských novomanželů stal se pásmem strastiplných dní. Téměř po samém sňatku napověděli lékaři, že dnové paní Pavlovské jsou spočítáni. Upozorňovali na to, že katastrofu lze očekávati každého dne. Nevyléčitelná choroba plazila se tiše jako zmije, ale bezpečně a jistě. Zoška, dobře jsouc o všem zpravena, neustupovala skorem ani od lůžka zmírající matky, toužila býti při ní a sloužiti jí do posledního dechu. Dědic Kuzinova těžce sice nesl neblahý tento stav, zbavující jej takřka všeho, po čem tak horoucně toužil, ale jako muž rozumný a šetrný nedával na jevo ničeho, co by se nemile mohlo dotknouti dětského srdce jeho mladé ženy. Toho času Zoška vlastně ani ženou jeho nebyla, jen opatrovnicí a milosrdnou sestrou paní Pavlovské. Nemluvila o ničem jiném než o chorobě matčině a pro nic jiného také neměla smyslu. Pan Aleksandr, veda Zošku ke stupním oltáře, snil o prvních úsměvech mladé ženy, o jejím horoucím objetí, o klidném prožití šťastných chvil . . . medového měsíce . . . a zatím? Spatřoval jen zapadlou její tvář po probdělých nocech, jen slzy ve znavených očích a slýchal jen bolestný vzdech, deroucí se z ňader zoufající dcery nepokojně se zmítajících. Sebe menší trhnutí zvonku a sebe nepatrnější šeptnutí plašilo a vzrušovalo ji, utíkala od muže a spěchala vždy zas k matčinu lůžku, od něhož často po celé hodiny se nevracela.

Jediné, co Aleksandra uprostřed takových okolností konejšilo, bylo přesvědčení, že Zoška jeho sebezapření náležitě ocení a že k němu tím více a tím upřímněji přilne. Nemýlil se! Zoška, ačkoli nemluvila o tom, cítila velmi dobře mužovu bezmeznou shovívavost a oceňovala ji náležitě. Zmocňovala se jí jakási vděčnost, že neujel s ní — jak bylo napřed ustanoveno — do rozkošného zátiší Kuzinova, ale že sdílel s ní veškeré nepohody a vzrušující scény, vyplývající z těžkého strádání zmírající paní.

K dovršení domácí trýzně ztratila matka posléz i jasné vědomí. Jen chvílemi mluvila ještě souvisle a srozumitelně, jinak upadala v těžké blouznění a příšerné představy. Zdálo se, že její seslabený organism duševní zaměstnával se nyní téměř výhradně se Zdislavem, od jehož postavy mysl matčina ani násilně neuměla se již odvraceti. Jeho zjev pronásledoval ji jako přelud. Stále a stále chvělo se na matčině zsinalém rtu jméno Zdislavovo. Opakovala je za dne i v noci, ve bdění i dřímotě. Marné bylo chlácholení, že Zdislavu dobře se daří, že žádné mu nehrozí nebezpečí. Paní Pavlovská zápasíc patrně s jakýmsi hrozným přeludem, přála si a žádala spatřiti Zdislava. Chorobná myšlénka!

„Přiveďte mi synka!" úpěla a naříkala. „Nemohu zemříti nespatřivši ho!"

A jindy zas naléhala takto: „Proste na kolenou policmistra . . . gubernátora . . . cara . . . Boha . . . aby Zdislavu dovolili alespoň na chvíli přistoupiti k mému loži . . ."

Aleksandr pokoušel se skutečně splniti nejhoroucnější, ač chorobné přání paní Pavlovské. Ale vrátil se odevšad s nepořízenou. Policmistr a gubernátor krčili jen rameny, car byl daleko, Bůh vysoko.

Paní Pavlovská dověděvši se o těchto marných pokusech, zalomila rukama a vzdechla: „*Velké neštěstí!*"

Zošku i Aleksandra hrůzou pronikla zlověstná slova.

Za několik dní potom odebrala se paní Pavlovská do říše věčnosti. Nitka života, bojů a strádání přetrhla se. Smír, jen smír snesl anděl smrti na bezduché tělo, kteréž třetího dne odneseno k trvalému odpočinutí na pole povonzkovské. —

Matčinou smrtí změnilo se u Velunských ovšem velmi mnoho. Rázem zakryla mohyla bytost, které potud věnovala a posvěcovala Zoška všecku svou účast, všecky své myšlénky, touhy a modlitby.

Vrátivši se z Povonzek, vrhla se Zoška s hlasitým vzlykotem na prsa svého muže a děkovala mu vděčným pohledem za obětavou sdílnost, jakou po celou dobu matčiny choroby projevoval.

„Nyní patřím již jen tobě!" vzdechla, a schýlila opět bílé své čelo k němu.

„Jen mně!" opakoval roztouženě Aleksandr a odhaliv černý závoj panin přitisknul horoucí políbení na její ret.

Jeho dosavadní manželské prožití poskytlo mu málo tak sladkých chvil.

Přes to trvalo ještě dlouho, velmi dlouho, než ustoupily s čela a z duše mladé paní chmurné stopy bolestně pociťované ztráty. Zoška snažila se zakrývati před mužem svým neustupující zármutek, který ji stále ještě svíral a žádné jasnější nálady nepopříval, ale dobrá jinak vůle nesklamala muže. Aleksandr soudil a těšil se jen, že čas sám zacelí krvácející rány. Ponechával jí úplnou volnost, nevzpíral se ani samotě a uzavření, které vyhledávala. Nechtěla společnosti, nechtěla žádné zábavy. Nejraději skracovala si čas psaním dlouhých listů bratrovi, v nichž tklivým způsobem osvěžovala vzpomínky na ony neoželené časy mladších let, kdy celá jejich rodina při jednom šťastném byla shromážděna ohnisku. Zoška líčila co nejpodrobněji poslední dni matčiny, opakovala zvláště toužebné její přání spatřiti v poslední chvíli života Zdislava, a k závěrku obyčejně prosila Boha, aby alespoň jim — bratru a sestře — dopřál brzy se shledati. Zdálo se, jako by Zoška byla po matce zdědila toto přání. O shledání se se Zdislavem psala jako o jediné své tužbě. Jinak dopisovala o sobě, o choti svém a o své domácnosti poměrně málo, ač zejména o Aleksandrovi zmiňovala se vždy jen slovy srdečné oddanosti, příchylnosti a vděčnosti.

Dědice Kuzinova nedotýkala se sice zvláště mile ženina přílišná citlivost pro vlastní rodinu (jak sám se vyjadřoval), ale snášel ji šetrně. Bylo mu někdy, jako by pro samé rozjímání o zesnulé matce a vzdáleném bratru pozapomínala na vlastní jeho osobu, ale i v tom konejšil se okolnostmi a nadějí v hojivost času.

Nejvíce naději skládal ovšem do příštího jara, s jehož teplými a jasnými paprsky hodlal přesídliti na letní pobyt do Kuzinova, kdež chtěl zůstati po případě i v zimě. Spoléhal bezpečně, že v jiném ovzduší a mezi jinými lidmi také panina nálada valně se změní. Nemýlil se zásadně.

Po hrozně dlouhé a trapně se plazící zimě udeřil konečně teplý čas. Ledy roztály, nebe se vyjasnilo, sněženky již prorážely.

Do Kuzinova!

A tak se stalo, že dříve, než kdokoli se mohl nadíti, přesídlili Velunovští novomanželé do rozkošného letního zátiší, v němž vše již bylo připraveno „pro radost a útěchu" mladé paní.

Zošce líbilo se v Kuzinově nesmírně, neměla ani tušení o nádheře a kráse, která tam na ni čekala. Slýchala před tím o Kuzinovu jen mluviti a byla nyní tím více překvapena, čím menších si činila představ. Skutečně, vše tam bylo připraveno jako pro nevěstu odloživši teprv před chvílí svatební závoj. Množství krásných obrazů, zrcadel a gobelinů, bohatá knihovna a zejména rozsáhlý park — vše to zdálo se, jako by jen pro ni bylo pořízeno a stvořeno — pro její uspokojení a štěstí.

Také o společnost staral se pečlivý manžel horlivě. Přes tu chvíli přijížděl kdosi z bližšího nebo vzdálenějšího sousedství, představit se mladé paní, a také ona dojížděla do sousedství se svým manželem na návštěvy. Tak stalo se, že nedávno ještě cizí paní seznámila se s mnohými osobami, z nichž alespoň některé získaly si záhy její důvěru. Zejména k paní Wojnické, maršalkové, dojížděla ráda.

Nové ovzduší a nová společnost působily na mysl mladé paní skutečně velice blahodárně. Poznenáhla, ale bezpečně ustupovaly od ní otravující myšlénky, nálada stále klidnější ano i jasnější zmáhaly se jí. Dopisovala sice jako před tím bratru svému, její citová vřelost nebyla menší, ale nečinila ji nezpůsobilou pro vše ostatní. Stávalo se dokonce i občas, že mladá paní usmála se upřímně, čímž způsobovala nesmírnou radost svému choti. On toužil spatřovati ji stále usmívavou a veselou, podnikal také vše, co k tomu přispívalo. Proto nejraději zvával k sobě takové osoby, o nichž byl přesvědčen, že Zošku dovedou dobře pobaviti, ano i rozesmáti.

Do roka nedály se v Kuzinově hlučnější sjezdy a zábavy, zachovávali jaksi celoroční smutek, ale když výroční den úmrtí milované matky minul, zatoužil pan Aleksandr zaskvíti se před širším kruhem svých přátel a sousedů v plném lesku své možnosti a manželské blaženosti. Pobádal jej k tomu zároveň ohled k vlastní ženě, které již výborně svědčila společnost. Byl to nyní téměř jediný úspěšný prostředek proti stínům zasahujícím ještě podnes v osamělých chvílích jasné čelo panino.

Nejvhodnější příležitostí byly ovšem Zoščiny jmeniny, připadající zrovna v prvních dnech masopustu. V tu dobu také honba v lesích, sanice a j. skýtaly bohatý program zábavy. Bylo tedy k čemu do Kuzinova volati a zváti.

Sám pan Aleksandr uchopil se rozsáhlých příprav k nastávajícím jmeninám, k nimž sezval z blízka i daleka přes sto osob. Několik osob pozváno i z Haliče.

Zoška těšila se na slavný tento den srdečně, litovala jen jedné okolnosti: že nebude přítomen milený bratr Zdislav, jehož postrádala u každé takové příležitosti. Nemohla než dopsati mu a ujistiti jej, že by byla jistě nejšťastnější ženou na světě, kdyby také on s nimi mohl sdíleti tyto chvíle radosti a veselí. „Dala bych mnoho dní života za to," psala Zdislavu, „kdyby nám nebe popřálo spatřiti se na mé jmeniny v Kuzinově... Už tak dávno jsem tě neviděla... a nepolíbila. Můj drahý Zdislave, kdy asi splní se tento náš zlatý sen? Nemohu se nikdy cítiti úplně šťastnou, dokud nás od sebe dělí vzdálenost tak ohromná a poměry tak různé. Svírá se mi srdce, pomyslím-li, že požívám štěstí domácí péče po boku milujícího a milovaného muže, kdežto ty strádáš

mezi cizími lidmi sám a jediný. Nemáš snad ani člověka, s ním bys důvěrně mohl pohovořiti, tím méně ústa, k nimž bys mohl rty své přitisknouti . . ." A pak jako by jasněji, poněkud žertovně dodala: „Ale také musím přiznati, že tu máme krásné, velmi krásné slečinky, kterým by se Zdislav jistě nesmírně líbil a s kterým by rády mazura tančily. Dcera paní maršalkové je vtěleným andělem a kdykoli se na ni dívám, vzpomínám na Tebe . . . Ale vše to je jen sen, který na ten čas uskutečniti se nemůže . . ."

(Pokračování.)

Symbolika barev u starých Čechů.

Napsal Dr. *Čeněk Zíbrt.*

Půvabné kouzlo barev jímalo ode dávna duši lidskou tak, že přivykl člověk jednotlivým barvám přidávati zvláštní význam; vykládal jednotlivé barvy jakožto nositelky některých vlastností, jakožto symboly, které časem doznaly obecného rozšíření a ustálení. Symbolika barev byla předmětem četných rozprav a knih z doby nejstarší až po nejnovější. Sbírány hojné doklady z klassiků řeckých a latinských, aby pak z nich mohl spisovatel dovozovati, že jest správné jeho takové a takové vysvětlování významu některých barev. [1]) Při tom strhly se učené půtky jiných, kteří dokazovali, že staří neměli ještě vyvinutého smyslu pro rozeznávání barev a pro symboliku, že zmínky u klassiků, v bibli a jinde jsou jen pořídku roztroušeny a nemají důležitosti. [2]) Vážní badatelé obírali se a obírají otázkou, jak se vyvíjel u některých národů smysl pro barvy a jak se vytvářela symbolika barev. [3])

Jest zajímavo pozorovati, [4]) jaký význam měla symbolika barev již ve starověku zvláště v obřadech náboženských a jak po svém rozumu upravil si ji středověk, potřebuje jí v řádech rytířských (srv. turnaje, znaky, nošení barev některé paní) a při vývoji nádherného oděvu bohoslužebného, jenž měl barvou obřadního roucha označovati památku vyznavače nebo panny (barva bílá), památku mučedníka (červeň) a pod. [5]) Staré názory zdědil potom věk nový a udržují se podnes v rozmanitých formách.

Nejde nám tu dále o vysvětlování barev se stanoviska psychologického a esthetického. Položivše pod čarou literaturu, kdyby snad bylo někomu libo, zevrubné poznati jednotlivé názory a jejich vývoj, ohlédneme se po literatuře staročeské a všimneme si, jak také do Čech byly proudem od západu zaneseny výklady o významu barev.

Záhy měli Čechové středověkou oblíbenou báseň o barvách (Cancio de coloribus) po česku upravenou. [6]) Dle ní

„barvy všecky rostú na poli,
kteréž nosí zemská roli;
Buoh zjednal k své vóli,
co sě to znamená koli."

Tomu líbila se barva taková a jinému jiná. „Bílou nad jiné vychvalují bělohlávkové, černou zastávají černovlasatí, modrou, zelenou a červenou šperkovné ženy," jakž volá k posluchačům kazatel Veselý (Kázání 1730, 30).

S řády rytířskými dostal se do Čech všude jinde také známý obyčej, že páni nosívali na důkaz své oddanosti zamilovanou barvu některé paní. Veršovec staročeský poznal prý [7])

„. . . sličné stvořenie,
jemuž v světě rovné nenie;
podobnoť jest ke všie ctnosti,
krásy i všie šlechetnosti."

Její dobrota, andělská postava okouzlily jej. Těžká touha skličuje smutného. Chce jí býti věrným sluhou:

„Chciť jí s vierú nad jiné slúžiti,
bych sě mohl k ní přiblížiti,
k té, jenž mi veselé plodí,
kteráž *v mej barvě chodí.*"

Poznal ji v modré barvě, proto modrou barvu si oblíbil, proto nosí barvu tu na důkaz věrné služby své a oddanosti ku krásné paní:

V modrejť jsem ji barvě poznal,
hned jsem sě jí v službu přikázal,
té milé krásné panie,
jáť jí slúžím bez přestánie."

Přihodilo se podobně jinému. Blaží jej láska „anjelského rozkošného stvořenie". Chce krásné paní sloužiti, nad jiné ji chváliti. Je šťastný: [8])

„Slunce stkvúcie — toť již svietí,
mé srdečko ktve jako v kvietí
po té, ježto *v modrém chodí,*
mému srdci radost plodí."

Jiný miluje paní, která právě chodí „*v černém*", ve smutku. Ihned vzdává se veselí a přijímá smutek — to vše k její libosti, pro lásku svou k ní. Raději s ní

[1]) Srv. spis „De coloribus Anthonii Thylesii Cosentini libellus", vyd. 1533 (v univ. knih. pr.); Fulv. Morato, Del significato de' colori, 1535; L. Dolce, Dialogo nel quale si ragiona delle qualitá, diversitá e proprietá dei colori, 1565; Sicil, Le blason des couleurs en armes . . . . pour cognoistre d'une et chacune couleur la vertu et propriété, 1565; G. Priezacii De coloribus dissertatio, 1657.

[2]) Marty, Die Frage nach der geschichtlichen Entwickelung des Farbensinnes 1879.

[3]) Joh. Volkelt, Die Farben und die Seele (Otisk z Zeitschrift f. Philos., Bd. 79); Rabl-Rückhard, Zur histor. Entwickelung des Farbensinnes, Zeitschrift für Ethnologie, 1880, 210—221; Hartmann, Farbensinn der Naturvölker, l. c., 183 až 185; Grant Allen, Der Farbensinn, seine Ursprünge und seine Entwickelung, ein Beitrag zur vergleichenden Psychologie, 1880; R. Hochegger, Die geschichtliche Entwickelung des Farbensinnes, Eine psychologische Studie zur Entwickelungsgeschichte des Menschen, 1884. V knize této na str. 124. jest udána literatura tohoto předmětu.

[4]) Viz Menestrier, Traite des tournois . . . ., 1669, str. 277. atd., kdež obšírně pojednáno o významu barev; F. Portal, Des couleurs symbolique dans l'antiquité, le moyen âge et les temps modernes, 1867.

[5]) Schmied, Liturgik, 3. vyd., I. 201 a d., II 87 a d.

[6]) Otiskl ji Jul. Fejfalik. Altčechische Leiche, Lieder 698, 699

[7]) Fejfalik, Altčechische Leiche, Lieder, XII.

[8]) l. c., XIV.

smutek ponese, než by s jinou se veselil, jsa jejím věrným tovaryšem:[9])

„Ta jenž *v černém chodí*, jest má milá panie,
onať svým veselím mé srdečko rani,
s níť chci v smutku býti, opouště veselé,
s níť chci v tom trvati do vuole té panie."

Až dá paní smutku výhost, přijme zase místo zármutku utěšení, až jí milý Bůh obrátí smutek u veselí, dá se také náš panic na dobrou mysl, smutek — utek' — a bude zase u veselí sloužiti krásné paní:

„Až ta krásná panie přijme utěšenie,
žalostnému smutku dá odpuštěnie,
takéť mi to zjeví, smutnému k žalosti,
pro ni vždycky trpím smutek bez radosti."

Z básní těchto patrno, že cizokrajný obyčej rytířský v Čechách zdomácněl. Jako jinde, tak i ve vlasti naší mrav rytířský a vše, co s ním spojeno, na př. barvy na znacích, vždy ozdobněji a více fantasticky malovaných, nákladně vypravené kolby v pestrých oděvech dle barev erbovních, milostné písně o zbožňovaných paních, pověsti o dobrodružných výpravách a rekovných zápasech (poznáme to u Štilfrýda) — vše to působilo, že středověká symbolika barev ochotně byla v Čechách vítána, napřed jen mezi pány, šíříc se mezi vzdělanými vůbec, potom také vnikajíc zároveň s vlivem církevních výkladův a obřadního roucha mezi prostý lid.

Při tom všem nezapomínejme, že také domácí názory, čerpané hlavně z barev říše rostlinné, měly značný význam u vytváření se staročeské symboliky barev. Doklad toho zachoval Tkadleček (II. 51). Ve skladbě své připomíná červenou růži jako symbol vřelé lásky, barvínek a jiné byliny, stále se zelenající, jež podnes v tradici lidové znamenají stálost, naději. Zná rovněž čekanku a chrpu a význam jejich modré barvy — naději. Vzpomíná i žluté plěšky a její barvy, podnes neblaze proslulé. Z toho vysvítá, že již tenkráte o symbolice některých květin takové jaké barvy kolovaly zkazky prostonárodní, jejichž ohlas ozývá se podnes v písních, bájích a pověstech lidu českého.

Náš náčrtek symboliky barev u starých Čechů bude založen na některých dokladech z památek staročeských. Pokusíme se vždy na základě shodných citátů dovozovati, jaký základní, hlavní význam která barva měla a jaké jiné výklady k tomu se ještě družily. Z četných dokladů vybíráme vždy jen několik, ostatních, abychom řeči ukrátili, pominouce.

Bílá barva značila především *nevinnost, čistotu, svatost*. Štítný vykládaje Zjevení sv. Jana, pověděl mezi jiným: „Bielým koněm móžem ty rozuměti, kteříž držie stany zjevné svatosti" (Vyd. Vrťátko, 163). V podobný rozum v Postille rozjímá Hus (II. 5): „A to rúcho má býti bielé, to jest hřiechem nezprzněné".[10])

Vavřinec z Březové ve svém Snáři (list L) vysvětluje mezi jiným takovýto sen: „Má-li kdožkoli na sobě bilou košili — ta mu čistotu víry vyznamenává". Podobně čte se v ozdobném kancionalu klatovském na začátku v úvodní básni, že „bělost — čistotu znamená" (Pam. Arch. I. 189).

V pěkné básni „O rozličných barvách, z kterýchžto jednej každej vlastnost se ukazuje"[11]) rymuje Slovák Petr Benický (narozen 1603), že barva bílá značí stydlivého. Tak soudí rovněž Dan. Solnický (Compendium 1630, l. G): „Bílá znamená slavnost a čistotu". Zde je řeč o barvě církevního roucha.

Dle Fabricia viděl sv. Jan dvanáct bran do nebe rozličné barvy. Branou bílou — tak vykládá Fabricius — přicházejí do radosti nebeské panicové a panny (Mravná nauč., 1763, II. 233). Jiný kazatel rozhovořil se o sv. Bernardovi, že od svého dětinství nosil plášť barvy bílé, „plášť stydlivosti" (Plášť v plášti. 1724. l. 64).

Kněz Veselý obšírně se dal do výkladu barev (l. c. 29 a d.): „Představím já dnes, láskám vašim, boj a vojnu mezi barvami, která nejkrásnější jest." Bílá barva vyznamenává prý člověka pobožného a upřímného. „Bílá barva jest nejlepší k světlu a proto jest nejvzáctnější. V živlách vyznamenává vodu, v planetách měsíc, v ctnostech víru a čistotu, v kunstech a uměních vejmluvnost. Na nebi jest bílý měsíc, na zemi stříbro, mezi kamením diamant, mezi kvítím narcis a lilium. Bílá barva jest obraz slávy a proto před časy knížata na nějakou slavnost v bílé šaty se oblácěli."

Jiných souhlasných svědectví, že barva bílá znamenala starým Čechům čistotu, svatost, nebudeme přivozovati. Z uvedených dokladů to vysvítá s dostatek.

Barva bílá kromě toho znakem *radosti*. Rek Štilfrýd chystaje se do zápasu, volá: „Podajte mi praporce bílého, neb ta barva znamenává veselosť a radosť každého dobrého" (Výb. II. 44). Podobně rozumuje Jiří Šerer (Rozml. o křtu, 1591, l. L 4): „Jakož černé roucho jest znamení smutku, tak bílé jest znamení radosti a potěšení."

Radosti nebývá na dlouho. Snadno se mění v žalost. Radost není stálá a není trvanlivá také barva její. Bělost snadno se ušpiní.

„Biela barva dobrú naději miení,[12])
ale žeť sě snadně ušpiní,
protož ji mnozí viní,
že z radosti smutek činí" (Fejfalík, l. c.)

K bílé barvě hned přidáme barvu **stříbrnou**. Benický (l. c.) vysvětluje její význam:

„Královská důstojnost —
stříbrná, panství dost . . ."

Jinak o barvě té málo zmínek se vyskytá, zejména pokud se týče symboliky. Za to ve spojení a v sousedství barvy bílé bývá **barva červená**.[13]) Jako se líbívá podnes ruměnec na uzardělé mladistvé líci, tak již v starodávné písni milostné ulevuje děvuška své tužbě po milém:[14])

„Mój milý *biel, červen, krásen*,
jako letničí den jasný.
To div z diva,
žeť sem živa,
prořižť sě mé srdečko zniná

[9]) l. c., XV.

[10]) Jinde (II. 79) vykládá Hus barvu bílou za barvu bláznů, patrně vlivem evangelia: „. . . pohrzel jím Erodes i jeho lid a dal na něho rúcho *bielé* na znamenie, že jest *blazen*."

[11]) Otiskli F. V. Sasinek, Archiv Mat. Slov., II. 1. str. 42, Sobotka, Rostlinstvo, 49.

[12]) Srv. Vavřinec z Březové, Snář, list L. Komu se zdá, že má na sobě oděv, dostane ženu; „pakli oděv byl bílý, žena pěkná bude". Má tedy naději dobrou.

[13]) O barvě červené zajímavé doklady středověké viz u Bochholze, D. Glaube und Brauch im Spiegel der heidn. Vorzeit, 1867, II. 194 a d.

[14]) Otiskl Jos. Truhlář v ČČMus. 1882, 45.

Vstanúc i pójdu toho dle,
poptám, pronižť mé srdečko mdlé,
řkúc: Batičku,
zmilelíčku,
zev mi svú tvář, sokolíčku!“

Mládenec v Májovém snu (str. 92.) libuje si, jak jej líbala milka „ústky čistými jako červená róže“ a tiskla „bílýma ušlechtilýma rukama“. Šimon Lomnický vychvaluje sličnost panen staročeských, velebí zvláště „líčko pěkné růžové, pysky červené korálové“ (Kupid. střela, 181) a jinde „líčko růžové, pysky koralové, oči sokolové, zuby křišťálové, ruce bílé“ (153). Červeň s bělostí líbila se nejen zamilovaným, i Kosmas (II. 14) chválе spanilost knížete Spytihněva II., di (dle příkladu V. V. Tomka): „Tváře jeho byly sněhu bělejší a maličko přičervenalé v prostředku.“ Tak a podobně soudívalo se za starých časů a soudívá se podnes. Již kazatel Veselý (l. c., 32) poznamenal, že „vůbec se o krásném člověku říká, že jest krev a mléko“. (Pokračování.)

A s j a.

Povídka *Ivana S. Turgeněva*. Přeložil *Adolf Černý*

(Pokračování.)

V.

Ráno jsem šel zase do L. Namlouval jsem si, že se chci uviděti s Gaginým, ale vlastně mne cosi tajně táhlo popatřiti, co bude dělati Asja, bude-li zase „divy tropiti“ jako až dosud. Zastal jsem je pohromadě v hostinském pokoji, ale podivno! — nevím, zdali tím, že jsem v noci i ráno mnoho přemýšlel o Rusi — Asja se mi zdála býti úplně ruskou dívkou, ano prostou dívkou, div že ne služebnou. Měla staré šaty, vlasy si sčesala za uši a seděla ani se nehýbajíc u okna, vyšívala na rámě, skromně, tiše, jako by se nebyla po celý svůj věk ničím jiným zabývala. Nemluvila skoro nic, pohlížela pouze klidně na svou práci a její rysy vzaly na se takový bezvýrazný, všední výraz, že mně mimovolně přišly na mysl naše domácí Kátě a Máše. K dovršení podobnosti počala si polohlasitě prozpěvovati „Matičku, holubičku“. Hleděl jsem na její zažloutlé, pohaslé líčko, vzpomínal jsem na včerejší blouznění — i bylo mi čehosi líto. Počasí bylo překrásné. Gagin nám oznámil, že půjde dnes kreslit studii dle přírody; otázal jsem se ho, smím-li jej doprovázeti, nebudu-li mu překážeti?

„Naopak,“ odvětil; „můžete mi dobře poraditi.“

Vzal si okrouhlý klobouk à la Van Dyck, blůzu, pod paží vzal karton a odešel; připojil jsem se hned k němu. Asja zůstala doma. Na odchodu poprosil ji Gagin, aby se postarala o to, by polévka nebyla příliš řídká: Asja slíbila, že půjde do kuchyně. Gagin se odebral do známého mně již údolí, usedl na kámen a počal kresliti starý, dvojitý dub s rozložitými větvemi. Ulehl jsem do trávy a vytáhl knížku; nepřečetl jsem ani dvě stránky a on už papír počmáral; rozumovali jsme vždy více, a to, pokud mohu souditi, dosti moudře a chytře o tom, jak by se mělo pracovati, čeho se vystříhati, čeho se přidržovati a jaký jest vlastně význam umělce našeho věku. Gagin konečně prohlásil, „že mu to dnes nejde od ruky“, lehl si vedle mne — a už volně plynuly mladistvé naše řeči, ty vroucí, tu zádumčivé tu nadšené, ale skoro vždy nejasné řeči, v nichž se Rus tak rád rozplývá. Napovídavše se do syta, vrátili jsme se domů, naplněni citem uspokojení, ačkoliv jsme vlastně nic nevykonali a v ničem nikam nedospěli. Asju jsem našel právě takovou, jakou jsem ji opustil; ať jsem ji jakkoli pozoroval — ni stínu koketnosti, ni známky úmyslně přijaté úlohy jsem v ní nezpozoroval; tentokrát nebylo ji možno přistihnouti v nepřirozenosti.

„Aha!“ pravil Gagin; „uložila si půst a pokání.“

K večeru několikrát do opravdy zívla a záhy odešla do své ložnice. Já sám jsem se brzo rozloučil s Gaginým a navrátiv se domů, neblouznil jsem již o ničem; tento den minul v střízlivých citech. Pamatuji se však, jak jsem, uléhaje ku spaní, mimovolně nahlas prohodil:

„Jaký chameleon je tato dívka!“ — a jak jsem po chvilce přemýšlení dodal: „Ale, vždyť ona není jeho sestra.“

VI.

Minulo celých čtrnáct dní. Každého dne jsem byl návštěvou u Gaginých. Asja se mi patrně vyhýbala, ale nedovolovala si více žádné z oněch svévolí, jimž jsem se tolik divil v prvních dnech naší známosti. Zdála se býti uvnitř rozhořčena nebo zarmoucena; vskutku se i méně smála. Pozoroval jsem ji s opravdovým napjetím.

Mluvila dosti pěkně francouzsky i německy; ale ze všeho bylo patrno, že nebyla od dětství v ženských rukou a že dostala podivné, neobyčejné vychování, které nemělo pranic společného s vychováním Gagina. Na něm, nehledě na jeho klobouk à la Van Dyck a blůzu, bylo znáti měkkého, polozjemnělého velikoruského šlechtice, ale ona se nikterak nepodobala urozené slečně; ve všech její pohybech bylo cosi nepokojného; toto pláně bylo teprv nedávno zušlechtěno, toto víno ještě kvasilo. Od přírody stydlivá a plachá, zlobila se na svoji nesmělost a ze zlosti chtěla se stavěti nevázanou a smělou, což se jí ne vždy dařilo. Několikrát jsem s ní chtěl zavésti hovor o jejím životě v Rusku, o její minulosti, ale nedověděl jsem se nic víc, nežli že až do odjezdu do ciziny žila na vsi. Jednou jsem ji zastihl samotnu nad knihou. S hlavou, oběma rukama podepřenou, a s prsty hluboko do vlasů zarytými pohlcovala stránky.

„Výborně!“ řekl jsem, přiblíživ se k ní. „Jak jste pilna!“

Pozdvihla hlavu a vážně a přísně na mne pohleděla

„Vy si myslíte, že se dovedu jenom smáti.“ prohodila a chtěla se vzdáliti . . .

Podíval jsem se na titul knihy: byl to jakýsi francouzský román.

„Jen že nemohu pochváliti vaši volbu,“ poznamenal jsem.

„A, nač bych četla!“ zvolala a udeřila knihou o stůl; pak dodala: — „Raději si půjdu zadovádět,“ a odběhla do zahrady.

Téhož dne na večer četl jsem Gaginu „Hermana a Doroteu“. Asja zprvu pouze kolem nás obcházela, potom se však najednou zastavila, napjala sluch, tichounko přisedla ke mně a vyslechla čtení do konce. Následujícího dne jsem ji zase nemohl poznati, pokud jsem neuhodl, že jí náhle vjelo do hlavy, být domácnou a vážnou jako Dorotea. Slovem, jevila se mi býti polozáhadnou bytostí. Samolibá do krajnosti vábila mne k sobě i tenkrát, když jsem se na ni horšil. O jednom jsem nabýval vždy většího a většího přesvědčení, o tom totiž, že není Gaginovou sestrou. Nezacházelť s ní jen bratrsky i choval se k ní mnohem laskavěji, mnohem přívětivěji a zároveň i trochu nuceně.

Podivná příhoda, jak uvidíte, utvrdila mne v mém podezření.

Jednou u večer jsem přišel k vinici, obydlí Gaginých, i našel jsem dvířka uzavřená. Nerozmýšleje se dlouho, popošel jsem k pobořenému místu ohrady, jež jsem již dříve pozoroval, a přeskočil jsem je. Nedaleko od tohoto místa při cestičce nacházela se neveliká akátová besídka; přiblížil jsem se k ní a byl bych ji už minul . . . když mne tu náhle zarazil hlas Asje, pronášející ohnivě a plačky tato slova:

„Ne, nechci nikoho jiného milovati, než tebe, ne, ne, jen tebe chci milovati — a navždy.“

„Dosti, Asjo, upokoj se,“ pravil Gagin, „víš, že ti věřím.“

Jejich hlasy přicházely z besídky. Uviděl jsem oba nepříliš hustou spletí větví. Nezpozorovali mne.

„Tebe, tebe jediného,“ opakovala ona, vrhla se mu na šíji a s křečovitým vzlykotem počala ho líbati a tisknouti se k jeho hrudi.

„Dosti, dosti,“ opakoval on, hladě zlehka rukou její vlasy.

Několik okamžiků zůstal jsem zaražen . . . Pojednou jsem se zachvěl. — Mám jíti k nim? . . . Ani za nic! projelo mi hlavou. Rychlými kroky vrátil jsem se k ohradě, přeskočil přes ni na cestu a div že jsem neutíkal domů.

Usmíval jsem se, mnul jsem si ruce, divil jsem se náhodě, která tak nenadále potvrdila moje domněnky (ani na okamžik jsem nepochyboval o jich správnosti) — a zatím mi bylo velmi trpko u srdce. Ale, myslil jsem si, dovedou se přetvařovati! Avšak nač to? Jaký to divný rozmar — klamati mne! Toho jsem se od nich nenadál . . . A jaké to dojemné vysvětlení! . . .

VII.

Spal jsem špatně, ráno pak jsem časně vstal, připjal si cestovní tlumok na záda a oznámiv své hospodyni, aby mne neočekávala na noc, odešel jsem pěšky do hor vzhůru po řece, na níž leží městečko Z. Tyto hory, výběžky pohoří nazvaného „Psím hřbetem“ (Hundsrück), jsou velmi zajímavé v ohledu geologickém; obzvláště jsou pozoruhodné pravidelnosti a ryzosti svých čedičových sluji; ale mně nebylo do geologických pozorování. Nerozbíral jsem toho, co se ve mně dálo: jeden cit byl mi jasným: že jsem netoužil po shledání se s Gaginými. Namlouval jsem si, že jedinou příčinou mé náhlé nechuti k nim byla zlost na jejich podvod. Kdo pak je nutil, aby se vydávali za sourozence? Ostatně jsem se snažil, abych na ně ani nemyslil; toulal jsem se zvolna po horách i dolinách, zastavoval jsem se ve vesnických hospodách a klidně jsem se bavil s jich hospodáři neb hosty, nebo jsem ulehal na plochý, zahřátý kámen a hleděl, jak plynula oblaka a jak trvala podivuhodně krásná pohoda. Takto jsem strávil tři dni docela spokojeně — ačkoliv mne časem srdce bolelo. Moje nálada dobře se hodila k pokojné přírodě tohoto kraje.

Oddal jsem se docela tiché hře náhody, namanuvším se dojmům; střídaly se zvolna, procházely duší a zůstavovaly v ní konečně jeden jediný cit, v nějž se slilo vše, co jsem viděl, cítil a slyšel za ty tři dni — vše: i jemný zápach pryskyřice po lesích, i křik a tlukot datlův, povídavé žvatlání jasných potůčků s pestrými pstruhy na písečném dně, ne příliš smělé obrysy hor, i chmurné skály, čisťounké vísky se ctihodnými, starými kostely a stromy, i čápi na luzích, pohodlné mlýny s koly rychle se otáčejícími, veselé obličeje obyvatelů, jejich modré kamizoly a šeré punčochy, skřípavé, loudavé vozy, tažené tlustými koni, někdy i kravami, i mladí, dlouhovlasí chodci na čistých cestách, obsázených jabloněmi a hrušněmi . . .

Ještě nyní si rád vzpomínám na tehdejší dojmy. Zdráv buď, skromný koutečku německé země, se svou poctivě dobytou hojností, s patrnými všude sledy pilných ruk a trpělivé, byť ne spěšné práce . . . Buď zdráv a pokoj tobě!

Přišel jsem domů na samém sklonku třetího dne. Zapomněl jsem říci, že ze zlosti na Gaginovy jsem zkoušel vzkřísiti v sobě obraz kruté vdovy; — ale moje úsilí bylo marné. Pamatuji se, jak jsem, počínaje o ni blouzniti, před sebou uviděl selské, asi pětileté děvčátko s okrouhlým, zvědavým obličejem a s nevinně vyvalenýma očkama. Hledělo na mně tak dětsky prostosrdečně! . . . Zastyděl jsem se před jeho čistým pohledem, nechtěl jsem lháti v jeho přítomnosti a tu jsem se posledně a navždy rozžehnal se svým dřívějším předmětem lásky.

Doma jsem našel list od Gagina. Divil se neočekávanosti mého rozhodnutí, vyčítal mi, proč jsem ho nevzal s sebou, a prosil mne, abych k nim přišel, jakmile se vrátím. Přečetl jsem s nelibostí tento list, ale druhého dne jsem se přece odebral do L.

VIII.

Gagin mne přátelsky uvítal a zasypal mne laskavými výčitkami; ale Asja, jako by naschvál, jak mne jen spatřila, rozesmála se beze vší příčiny a po svém zvyku hned utekla. Gagin se zamračil, prohodil za ní, že jest bláznivá, a prosil mne, abych jí odpustil. Přiznám se, dostal jsem velikou zlost na Asju; bylo mi beztoho nevolno, a tu ještě tento nepřirozený smích a tyto divné posuňky. Ale tvářil jsem se, jako bych byl ničeho nepozoroval, i sdělil jsem s Gaginým podrobnosti své nevelké cesty. On zas mi vypravoval, co dělal za mé nepřítomnosti. Ale nemluvili jsme bez přestání: Asja přicházela do světnice a zase odcházela; konečně jsem řekl, že mám nutnou práci a že jest čas, abych se vrátil domů.

Gagin mne zprvu zdržoval, ale potom, pohleděv upřeně na mne, nabídl se, že mne doprovodí. V předpokoji ke mně najednou přistoupila Asja a podala mi ruku; stiskl jsem zlehka její prsty a sotva že jsem se jí poklonil. Přepravili jsme se spolu s Gaginým přes Rýn. Jdouce kolem mého zamilovaného jasanu se soškou Madonny, usedli jsme na lávku, abychom se pokochali pohledem. Tu se mezi námi rozvinul pozoruhodný rozhovor.

Zprvu jsme spolu vyměnili jen několik slov; pak jsme se odmlčeli, pohlížejíce na jasnou řeku.

„Řekněte mi," počal náhle Gagin se svým obyčejným úsměvem, „jakého jste mínění o Asje? Připadá vám zajisté nemálo podivnou, není liž pravda?"

„Ano," odpověděl jsem ne zcela bez rozpaků. Neočekávalť jsem, že o ni zapřede hovor.

„Aby se mohlo o ní souditi, třeba ji napřed dobře poznati," pravil. — „Máť ona velmi dobré srdce, ale svou hlavu. Je s ní těžko vyjíti. Ostatně byste ji nemohl viniti, kdybyste znal její historii."

„Její historii?" vskočil jsem mu do řeči . . . „Což není vaší . . ."

Gagin vzhlédl ke mně.

„Snad si nemyslíte, že není mojí sestrou? . . . Ne," pokračoval, nepozoruje mého napjetí, „jest opravdu mou sestrou, dcerou mého otce. Vyslechněte mne.

Chovám k vám důvěru i povím vám vše.

Můj otec byl člověk naskrze dobrý, rozumný, vzdělaný — a nešťastný. Osud s ním sic nenaložil hůře než s mnohými jinými: ale on ani první jeho rány nesnesl. Oženil se záhy, z lásky; žena jeho, moje matka, umřela velmi brzo; bylo mi šest měsíců, když odešla na věčnost. Otec mne zavezl do vesnice a celých dvanáct let odtud nikam nevyjížděl. Sám se zabýval mým vychováním a nikdy by se byl se mnou nerozloučil, kdyby byl k němu na ves nepřijel jeho bratr, můj vlastní strýc. Ten přemlouval otce, aby mne dal k němu, když nechce vesnici ani za nic opustiti. Strýc vykládal otci, že jest hochu mého stáří na škodu, žije-li v tak úplné osamělosti, že s takovým věčně unylým a mlčelivým učitelem, jako byl můj otec, zůstanu nevyhnutelně pozadu za svými vrstevníky, ba že se i mravy moje mohou snadno pokaziti. Otec se dlouho protivil napomínáním svého bratra, ale konečně ustoupil. Plakal jsem, když jsem se loučil s otcem: milovalť jsem ho, třeba jsem nikdy neviděl úsměvu na jeho rtech . . . ale v Petrohradě jsem brzo zapomněl na naše temné a neveselé hnízdo. Vstoupil jsem do vojenské, šlechtické školy a odtud jsem přešel ke gardovému pluku. Každého roku jsem přijížděl na několik neděl do vesnice a rok od roku nacházel jsem svého otce vždy tesklivějšího a tesklivějšího, v sebe ponořeného a zádumčivého až k plachosti. Chodil každodenně do kostela a odnaučil se skoro mluviti. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Divadlo. Jaroslava Vrchlického „*Bratři*".

Český kníže Václav, příjmením svatý, poskytuje básníkovi sujet nad míru vděčný i nevděčný. Vděčný vábivou zajímavostí psychologickou, rysy čistě lidskými a poetickými; nevděčný a choulostivý historickou tvářností, na niž ani po dovršeném téměř tisíciletí nelze pohlednouti se smírnou objektivností, poněvadž kníže Václav svatý jest a zůstává pořáde činitelem v nevyřízeném boji, jejž podnes o své bytí a nebytí bojujeme. V tomto zápase jeví se tento kníže bezmála jako náš současník, kterého činíme spolu zodpovědným za zdar a nezdar své věci.

V pravdě jsou Václavové dva.

Jeden vytržený legendou a vírou z dosahu lidské soudnosti, povýšený vroucí zbožností na trůn světce, ozářený glorií andělských ctností, krásný, líbezný jinoch, ideal milostivého panovníka, knížecí representant náš ve sférách nebeských, legitimní vévoda a pán české země, jenž ve svatosti své jako nesmrtelný vladař nad osudy svého věrného lidu věčně bdí a mocnou přímluvou svého svatého i knížecího majestátu před trůnem božím jest spolehlivou naší záštitou, která nedá zahynouti nám a našim budoucím; slovem světec, jejž vzýváme úchvatnou písní: „Svatý Václave, vojvodo české země!"

Druhý, historický kníže Václav jest silný ve víře a křesťanských ctnostech, avšak slabý ve vládě žezlem a mečem. Panovníkovi lze odpustiti všecky soukromé chyby, avšak žádnou vladařskou. Václav byl knížetem míru a dosedl na český trůn v čas, který žádal knížete bojovného. Proto byl se stolce svržen hrdostí národní, která nalezla své rameno v Boleslavu, jemuž citlivost přezděla „ukrutný"; neboť při svržení Václavově tekla krev.

Vrchlický, obrav si za reky svého nejnovějšího dramatu oba knížecí bratry, měl na výběr mezi Václavem legendovým a Václavem historickým. Prvý byl by krásným sujetem pro náboženský epos, nikoli však pro divadlo, leda v středověkém mysteriu; druhý vyzýval by k odporu a donutil by básníka, aby napsal apotheosu Boleslavovu a nikoli Václavovu.

Vrchlický povznesl se nad toto dilemma mistrnou koncepcí. Zbudovav své drama na sporé kostře historických zpráv, přibral z legendy rysů a barev pro spravedlivé rozdělení světla i stínu a vybavil tvůrčí silou poetickou z mlhavé dálky šerého starověku účinný, živý, dramaticky efektní obraz, jenž není prostou parafrasí kronik a není tendenční smýšlenkou. Objektivnosť básníkova až překvapuje.

Oba bratří chtí z té své duše dobru své vlasti, každý po svém rozumu a citu; oba jsou od prvopočátku v zásadním sporu, jenž subjektivním přiostřením dospěje k nevyhnutelné násilné katastrofě. Václav podlehne nutně jakožto mírumilovný slaboch, kterýž vyhýbá se rozhodnému boji za svou osobní moc i za volnost svěřeného národa; a povstane zase mučennickou smrtí očištěn k novému, věčnému životu v srdcích lidu jako světec nebeský a strážný anděl své vlasti. Boleslavu zůstává údělem sláva i svízel pozemská: on vítězí jakožto energická povaha, jako kníže a mocný vladař, jenž mečem statně hájí svobodu i celistvost země, avšak jakožto člověk pod-

léhá výčitkám svědomí a klesá pod břemenem hříchu bratrovraždy.

Možno-li si mysliti spravedlivější poesie? Povahy a osudy obou bratří jsou kresleny pevně, jasně přesvědčivě, oba jsou hlavními a rozhodujícími činiteli děje, kterýž logicky plyne a mocně i jednotně váže se z daných podmínek psychologických a dějinných. Všecky ostatní osobnosti jsou v tomto zápase podružnými faktory. I vrtkavý a fantastický, náhlých podnětů a dojmů poslušný Radslav, do jehož obraznosti vložil básník zjevy andělů, chránících Václava v souboji, čímž virtuosně použito tohoto zázraku k sesílení a zbarvení básně, aniž přece tento div byl zázrakem. I rázovitá, bojovná Drahomíra, jejíž slovanské tužby v době paralelních bojů všech západních Slovanů s německými Ottony nejsou anachronismem, vzpomeneme-li na Otokarův apel k slovanskému vědomí polských knížat a na četné jiné známky, jež nasvědčují, že slovanská knížata byla si jednoty svých národů vědoma. I Běla, k níž Boleslav v prudké, háravé své povaze vzplane nejprve bezuzdnou vášní a po odmítnutí rovněž tak krutým hněvem; že Boleslav tuto dívku žádá za ženu nad mrtvolou jejího otce, kterého v prchlivosti a v obraně své ohrožené autority probodl, není podivno, vzpomeneme-li sobě, kterak podobné knížecí námluvy a sňatky v starším středověku nebývaly vzácností. Rovněž tak docela správně hrdý a rychle rozhodnutý Boleslav podává i bez původní náklonnosti znova Běle ruku k sňatku, jakmile mu dokázána toho čestná povinnost; a konečně rozlití se pro tuto ženu ku krvelačnému hněvu, když pojme podezření proti bratrovi a proti ní. I v nemilované ženě nedá se žádný muž potupit. Nikoli tedy žárlivost, nýbrž pýcha domněle na novo a nejbolestněji uražená uspíší katastrofu. V tomto zdánlivě konvenčním a romantickém článku zauzlení poznati lze na novo delikatní ruku básníkovu. Boleslav neušel výtce, že uklidil bratra z nenasytné sobecké ctižádosti, z bažení po trůnu, byť tak učinil jen z úmyslu, aby po svém vědomí a svědomí co nejlépe vládnouti mohl. Tu padá do nahromaděné výbušné látky zásadních sporů jako zápalná jiskra divá myšlénka, nesnesitelná pro muže, myšlénka, která „hned se změní v mloka, mlok vzroste v draka, který plameny kol bude chrlit, zničení a smrt“.

Tak se i stane. Muž raněný a domněle podvedený v nejchoulostivější své stránce, v manželských právech, pozbývá poslední rozvahy. *Každý*; muž prudší krve, Boleslav, stává se slepě vrahem. Po katastrofě rozplývá se zběsilý drak jako fantom v nic. A spor o vládnutí žezlem ve prospěch země jest rozhodnut, aniž vyřízen byl zločinem, jejž způsobily podněty vedlejší. Posléze Boleslav, polepšen v povaze poznáním a pokáním z viny bratrovraždy, sám první vzývá *světce* Václava: „Ty's věčné kníže Čech, ó, prosím drž svou ruku věčně nad svým národem!“ Tímto smírným akkordem, touto modlitbou mocného pozemského knížete k svaté bytosti, jejíž moc není s tohoto světa, vyznívá velebně a čistě efektní nejnovější drama Vrchlického.

I jako báseň i jako divadelní kus poji se „Bratři“ důstojně k četným znamenitým výtvorům Vrchlického; stín, jenž chvílemi přes ladnou, skvělou a soustředěnou komposici „Bratří“ se mihne, jest vržen na obraz naším poměrem k látce, kterou pronikl, oduševnil a rozjasnil básník svou inspirací, kteráž uniká právu suchopárného kronikářství, ještě výše však strannickému trivialnímu patokaření. Ducha a řeč daleké, pološeré doby Václavovy vzkřísil a oživil Vrchlický duchem lidským, věčně platným a tedy věčně správným, použiv za podklad svědomitě skrovných spolehlivých dat historických.

O slušném provedení hry šířiti se nebudeme. Je to věc lokalní a časové nahodilosti, které vyhověly denní časopisy, v nichž arci pohříchu jako tak mnohdy ozvalo se nejedno osvědčení neschopnosti vniknouti do povahy díla básnického.

J. L.

— V únorovém čísle brněnské „Literarní hlídky“ nalézají se v dopise z Prahy následující řádky: „Zda spisovatelé sami mezi sebou při svých schůzkách nemívají soud zcela opačný o některém spise, než na veřejnosti říkají? (Mohli bychom zde uvésti výrok Sládkův a úsudek Nerudův o Heydukovi v *soukromém hovoru pronesený.*)“ Každý slušný člověk chápe, že mluviti o příteli veřejně jinak a v soukromí jinak jest licoměrnost. Z té mě tedy „Liter. Hlídka“ viní. Každý slušný člověk chápe, že vynášet na veřejnost hovor soukromý jest neslušnost, a té se tedy dopustil dopisovatel do „L. H.“, učitel na české realce v Praze pan Bílý, a redaktor „L. H.“ kněz J. Vychodil. Prof. Bílého neznám a nikdy jsem s ním nemluvil, má tedy své zprávy od jinud, a jak P. Vychodil mi psal, od prof. Masaryka. Prof. Masaryk však dosvědčil mi, že jsem s ním o Heydukovi nemluvil ničeho, co se v „L. H.“ tvrdí. Zaslal jsem P. Vychodilovi opravu. On slíbil, že ji do svého listu dá — a nedal; jsem tedy nucen prohlásiti v listu svém, že, co se v „L. H.“ tvrdí, jest nepravda. Moravští páni kritikové dotírají na Heyduka nejneslušnějším způsobem; pokud se zabývají jeho spisy, ať si konečně píšou cokoliv; jejich kritiky zapadnou a spisy Heydukovy zůstanou, ale to ať páni uznají, že poměr přátelství mezi dvěma osobami jest věcí svatou a nedotknutelnou, na kterou sahati nemají práva, chtějí-li vůbec býti počítáni mezi lidi řádné a poctivé. Kdyby pouze jednalo se o mou osobu, mlčel bych, ale obvinění, že jsem k svému dlouholetému a věrnému příteli Heydukovi licoměrným, nutí mne tuto úhonu co nejrozhodněji od sebe odmítnouti.

J. V. Sládek.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887.“ Seš. třináctý. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Matice lidu.“ Rediguje Primus Sobotka. Ročníku XXIII. číslo 4. obsahuje: „Božena Němcová v životě i spisech.“ Napsal Josef Hanuš. Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII 20. května 1889. ČÍSLO 15.

Soucit.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

PANÍ KAROLINĚ SVĚTLÉ.

Ó sladká roso soucitu,
jak těžko býváš vykoupena,
než andělem jak s blankytu
je duše tebou zastíněna!

Vždy osud musí do hrudi
svou železnou dřív třísknout pěstí,
než spící zdroj se probudí,
zkad trýskne bratřím vláha štěstí.

Dřív musíš vidět krev a krev,
než tvoje vlastní líná hne se,
dřív slza skane na rakev,
než těchou v oku zaskvěje se.

Dřív uplvanou Krista tvář
a zbodanou zřít musíš hložím,
než smilování svatozář
se dotkne srdce jasem božím!

Dřív udavači, katany
se musíš vléci k popravišti,
než citu růže zdeptány
se rosou něhy pozablýští!

A přece — nelaj člověku,
že v soucit duše tak je líná;
viz přírodu! — Ta od věků
přec nikdy nebyla též jiná.

Hleď v slunci rej a slunci zvrat,
kde chladný zákon všecko vodí,
viz světa běh i dějin spád
a ptej se, kdo jim voje vodí?

Jen soucit ne, ten jediný
a příští bůh šťastnějších lidí,
on stopen v ňader hlubiny
jen zřídka jak v snu náš krok řídí.

On jako poklad baječný
spí, hluboko nám v srdci stopen,
jej zvednout — ten je netečný
a jiný ani není schopen

A v něm jen přece nachový
jas lepších časů dřímat může,
jímž prasknou všecky okovy,
a z hloží trysknou vonné růže.

On spasitel všech jediný
kvíl davu v alleluja změní,
i pomsty hrom, jímž hlubiny
se otřásají v temném chvění,

On v znoj nadýchá úkoje,
on v hněvu vrásku slzou blýskne,
a velký vítěz bez boje
všem políbení míru vtiskne!

Všední these.

Drama o čtyřech jednáních. Napsal . . .

(Veškera práva vyhrazena.)

OSOBY.

Jiří Beneš.
Ferdinand Beneš, jeho syn.
Pavlína, choť tohoto.
Rudolf, jejich syn.
Ladislav Lipnický.
Klotilda, jeho choť.
Karla, jejich dcera.
Dr. Vladimír Zaleský.
Viktor, jeho synovec.
Anežka, jeho schovanka.
Dr. Jaroslav Dušek.
Kryšpín Koudelka.
Terezie, jeho choť.
Věnceslava, jejich dcera.
Bořivoj Strnad, spisovatel.
Jan, sluha Benešův.
Václav, sluha Benešové.

Mezi prvním a druhým jednáním uplyne doba patnácti let.

Jednání první.

Skvostně zařízený salon v letohrádku Lipnického. Pozadí tvoří otevřená veranda s hlubokým prospektem do parku, v němž vodomety a sochy. Pokoj oslňuje přepychem nábytku, koberců, záclon. Po stranách dveře okrášlené portierami. V rozích skupení květin se soškami.

Výstup první.

Ferdinand, Lipnický, Beneš, Strnad, hosté (v plesovém obleku), sluhové (nalévají šampaňské).
(Z vedlejších místností zaznívá hudba.)

Strnad (v ruce pohár). Na šťastný návrat Lipnického!

Hosté. Nechť zdráv se vrátí! (Připíjejí.)

Strnad. Prací, pílí a vytrvalosti dodělala se firma Beneš a Lipnický úspěchu, který i v dálné cizině došel uznání, a získal českému sklářství pověst světovou. Tlumočím zajisté přání nás všech, by i na výstavě v Melbournu, kam se šlechetný náš přítel zítra ubírá, výrobky vaše ku poctě českého jména vyznamenány byly cenou první.

Lipnický. Loučím se s těžkým srdcem ... nastupuji dalekou cestu; opouštím ženu, dítě ... (tiskne Ferdinandovi ruku), přátely. — Kéž snaha naše provázena jest zdarem úplným (připíjí se) a otevře průmyslu našemu nové, nevyčerpatelné zdroje.

Koudelka. Jest význam výstavy tak vzdálené pro zdejší obchod závažný?

Ferdinand. Nad míru důležitý, neb podaří-li se nám poraziti soutěž Belgie, náleží vývoz do Číny, Japonska a Australie nám.

Koudelka. Kdy se vrátíte?

Lipnický. Za čtyři neb pět měsíců.

Koudelka. To bylo by tak něco pro mne. Cestuji s velikou zálibou ... seznati cizí kraje, mravy, ... v tom spočívá zvláštní kouzlo.

Lipnický. Přenechal bych vám je milerád.

Koudelka. Choť vaše vás doprovodí ...?

Lipnický. Do Terstu.

Ferdinand. Svolí-li lékař.

Lipnický (přisvědčuje). Klotilda trpí poslední dobou silnou nervosou.

Koudelka. Pochopuji ... starostí o vás. (V zákulisí tleskot.) Co to? (Otevírá postranní dvéře.) Bravo, bravissimo! (Tleská.) To věřím!

Výstup druhý.

Pavlína, Koudelková, Klotilda, Věnceslava, předešlí.

Koudelková. Zameškali jste velmi mnoho. Tanec otevřen sedmiletým Rudolfem s čtyřletou Karlou našich hostitelů v rokokovém kostýmu. Ó, ó, ó, ... to byla podívaná! Dítky ušly s těží nebezpečí býti ulíbánu.

Lipnický. Toť nápad našich dam.

Koudelka. Velice trefný a originální ... jako vše, čím oplývá salon milostivé paní.

Klotilda. Vy pochlebníku!

Koudelka. Nežertuji ... ku příkladu dnešní tabule. Takového bažanta s lanýžemi aby pohledal. To je pochutnání.

Věnceslava. Ale papínku! ...

Lipnický (Klotildě). Na úsudku páně Koudelkově můžeš sobě zakládati.

Klotilda. Vypráví se o vás, že veškeren volný svůj čas věnujete kulinářskému umění.

Koudelka. Jako starostlivý otec, který chce ze svých dcer vychovati řádné hospodyňky. Zařídil jsem si bibliotéku odborných děl ...

Pavlína. Bibliotéku?

Koudelka. Kupuji totiž své rodině každou kuchařskou knihu, která kde vyjde.

Ferdinand. V tom jeví se systém ...

Koudelka ... ale praktický. Pokládám to za užitečnější, než plésti děvčatům hlavy romány, novellami nebo básněmi.

Pavlína. Podnikáte prý každoročně daleké labužnické cesty ...

Koudelka. Jedině za tím účelem, bych mohl rodinu svou o tom neb onom poučit, co nejasně v předpisech vysloveno. Mnohdy se ale šeredně napálím, jako minulý měsíc v Berlíně. Národ, který zaujímá v kulinářském odvětví místo poslední, nemůže vyniknouti v nižádném. Podívejte se na Paříž, vkročte na boulevardech do kteréhokoli restaurantu ... co vám tam předloží, v tom spočívá poesie ...

Strnad ... které si můžete dopřát vy; pro nás byla by poněkud drahá.

Věnceslava (ke Koudelkovi). Papínku, kdo jest onen pán, co právě hovoří?

Koudelka. Ať si ho ani nevšimneš! Jest to spisovatel.

Věnceslava. Má prý krásného psa.

Koudelka. Chrta — toť také jediné jeho štěstí.

Věnceslava. Proč?

Koudelka. Poněvadž pojídá dluhy svého pána.

Pavlína (Lipnickému). Neustále tak smuten ... (Lipnický líbá jí ruku.) Kéž by našeho rozloučení čas minul a my konali přípravy k vašemu příjezdu!

Lipnický. Ani nevím, proč mi tak teskno ... zvláštní, dosud nikdy nepoznaná tíseň svírá mé nitro.

Pavlína (polohlasně). Přemáhejte se aspoň před Klotildou ... ubohá trpí nevýslovně. (Spěchá k ní.) Budu jí ne přítelkyní, nýbrž sestrou, vaší dceři druhou matkou a přičiním se všemožně, bych aspoň částečně nahradila mezeru, kterou zanecháte.

Klotilda. Ladislave ...

Lipnický. Vzdaluji se nerad ... víš ale nejlépe, co vše si od zdaru výstavy přislibujeme. Buď zmužilé mysli a pamětliva, že, čím trudnější naše rozloučení, tím šťastnější bude můj návrat.

(Sluhové roznášejí zmrzlinu.)

Koudelka (k sluhovi). Posečkejte, příteli, čokoládové zmrzliny jsem veliký ctitel.

(Ferdinand vybírá rovněž — sahá po jednom talířku, který však přeteče.)

Koudelka. Děkuji ... jste velmi laskav ... (Usedne vedle Strnada.) Co nového v uměleckém světě? Míváte vždy nejlepší zprávy.

Strnad. Viktor, synovec doktora Záleského, vyznamenán byl na výstavě v Mnichově první cenou za nový svůj obraz: Husité po bitvě u Domažlic.

Koudelka (k své paní). Musíme Záleskému gratulovat.

Pavlína. Doktor předčítal nám Viktorův dopis. Ten hoch ztápí se v štěstí.

Koudelka. Naše domácí tvorba spěje ...

Strnad ... k úpadku.

Koudelka. Vy žertujete.

Strnad. Náš ruch — zvláště spisovatelský, rozvíjí prý se v míře tak úžasné, že nemožno jej podporovati. Dříve když vyšla za rok jediná dobrá kniha — ó, tomu bylo jinak — nyní ale, když jeden z našich básníků napíše za několik let celou bibliotéku ... ó ... to přestává vlastenectví — všechna obětavost.

Koudelka (pojídá). Svatá pravda.

Strnad. Účinky naší hniloby počínají se ostatně již jeviti a nebude-li zlu v brzku odpomoženo, ztratíme valnou část svých vědátorů a umělců. Počátek již učiněn. Doktor Dušek, síla to nad jiné vzácná, přijal profesuru na universitě charkovské. Ruská vláda přijala veškeré podmínky.

Koudelková. Tedy ho přece ztratíme?

Pavlína. Bohužel!

Beneš (k Strnadovi). Ve vašem tvrzení, mladý muži, spočívá mnohé zrnko pravdy; ohledně přítele Duška cho-

vám však jiné názory. Každý z nás musí pracovati směrem, který si vytknul, a nezůstati na půl cestě stát. Jsme národ malý, naše vymoženosti ve světě vzdělaném jsou ale ještě menší; pročež povinností každého, šířiti naši dobrou pověst třeba i v cizině. Kdybychom měli jen tolik vynikajících hlav, které by mohly prospívati pouze v naší vlasti, pak nalézali bychom se skutečně v úpadku.

Koudelka (prohlíží skleněnou misku od zmrzliny). A to je zvláštní!

Pavlína. Čemu se obdivujete?

Koudelka. Vynalézavosti naší mládeže. Na mísce od zmrzliny vyryto malým démantem: „Nepřijdu“.

Klotilda (překvapena vstává). Dovolte . . .

Pavlína. Odřeknuté dostaveníčko.

Ferdinand. Originelní. (Spěchá ku Koudelkovi.)

Klotilda (prohlíží a upustí misku, která se rozbije). Jaká jsem to nešika . . .

Lipnický (sbírá střepy). Škoda. Stopuji po delší čas rovněž jakousi milostnou zápletku, aniž bych se byl dopátral pravé stopy. As před měsícem, kdy pořádal jsem dýchánek na počest narozenin své choti, nalezl jsem zde v této váse malý proužek papíru se slovy: „Dnes o deváté v zahradním pavillonu“. V určitou hodinu . . .

Koudelka . . . čekal jste . . .

Lipnický . . . ale na nepravém místě . . . máme v parku patero různých kiosků. Porovnával jsem písmo to s jinými . . . jednotlivé tahy upomínaly mne sice na dosti známý rukopis — leč celek byl tak přeměněn, že nepodařilo se mi záhadu tu rozluštit. Ostatně, přesvědčte se sami. (Vyndavá lístek z tobolky a podává jej Pavlíně.)

Koudelka (ohlíží se). Kde je Věnceslava? (Pohlíží dveřmi v zákulisí.) Vždyť jsem si to myslil . . . je již opět s tím floutkem pohromadě.

Teresie. Dětinná, nevinná zábava . . .

Koudelka . . . mívá mnohdy vážné věci v zápětí . . V den narozenin paní Lipnické — jen se pamatuj — dvořil se ten spisovatel naší dceři způsobem rovněž velice nápadným. (Béře Benešovi lístek.) Dovolte . . . (prohlíží papír) ženská ruka . . . v tom já se znám. Dnes o deváté . . . Tohle D je mi nápadně podezřelé . . . aby tak . . .

Lipnický (zaslechnuv rozmluvu Koudelkovu odvádí tohoto). . . . byla z toho svatba.

Koudelka. Ba nebude . . . to by tak hrálo! . . . Dáme na ptáčka pozor.

(Hudba počne hrát — salon se vyprazdňuje — všichni odcházejí.)

Výstup třetí.

Záleský, Dušek, (v plesové toilettě verandou) Beneš, Lipnický Ferdinand, Pavlína, Klotilda, sluha.

Dušek (odevzdá na stupních sluhovi svrchní šál). Ples již započal?

Sluha. Odehrává se druhý valčík.

(Pavlína vrací se s ostatními a vítá příchozích.)

Beneš. Věda a spravedlnost opozdily se o celou hodinu.

Záleský. A byly by se málem musily zříci požitku, stráviti dnešní večer ve vaší společnosti.

Pavlína. Kde máte Anežku?

Záleský. Ochuravěla.

Pavlína. Přece ne vážně . . .

Záleský. Vzdor ujištění přítele Duška, že stav její nevzbuzuje nebezpečí, jsem v nemalých starostech.

Dušek. Ditko omdlelo následkem nervového záchvatu, který přivoděn patrně touhou po rodičích; neb v horečném blouznění volá neustále: kde je matinka . . . kde je tatínek? Ručím však, že Anežka po několika dnech opustí lůžko.

Beneš. Neblahý osud nešťastné té rodiny! Toť také jedna zevšednělá these, kterou společenský mrav v rozných případech nesprávně posuzuje a zavrhuje k vůli nahnilé slupce mnohdy zdravé jádro.

Záleský (odporuje). Ó, ó, ó —

Beneš. Rodina vaší schovanky náležela k výkvětu naší společnosti. Matka oslňovala krásou i duchem . . . jaký div, že kořili se jí tisícové. Dovedla vzdorovati všem až na jednoho . . . eh, vždyť znáte tu historku . . . Byvši usvědčena, přiznala se manželu svému . . . zřejmý to důkaz, že neklesla na stupeň poslední. Následoval rozvod (k Záleskému) na vaši radu, doktore. Vy jediným slovem roztal jste pásky tak šťastného druhdy manželství . . . vyžadoval toho uražený společenský mrav. Mladá žena jsouc zbavena chotě, dítěte, stála na pokraji zoufalství. Kdekoli zaklepala, zavřeli před ní dvéře, a když konečně svíjíc se u nohou svého manžela, žebronila o své dítě, o svou krev: odstrčili, vyhnali ji. Co zbývalo pak ubohé, než vrhnouti se do rozprouděných vln . . . Svět ji politoval, manžel zdrcen nad jejím nešťastným osudem chřadl až dotrpěl. Zeptá li se vás však Anežka jednou, jakým právem vehnali jste rodiče její v náruči neúprosné smrti . . . jakou jí dáte odpověď?

Záleský. Že strůjcem svého osudu jest každý sám. Lituji tragického konce této tak drahé mi rodiny, ale výčitek sobě nemohu činiti žádných. K jakému spěli bychom cíli? Člověk maje svobodnou vůli, zná hranice, za nimiž rozprostírá se propast, jichž překročiti nesmí. Páše-li se zločin, ať již z jakékoli příčiny, najde i nejpřísnější soudce nějakou omluvu. Urazíme-li však cit společenský z pouhé lehkomyslnosti, z neodůvodněné libůstky, musí míti taký přehmat trest v zápětí. Dejme tomu, že by se byl otec Anežčin se svou chotí usmířil. Bylo by tím zadost učiněno veřejnosti? Nikoli. Kruhy společenské zůstaly by uzavřeny nejen jí, ale i jemu. V manželství, byť muž byl světcem, nesmyje poskvrněnou čest ženy své. Vy hájíte své zásady jménem citu, já jménem práva

Ferdinand. Do jaké rozmluvy jsme to zabředli.

Beneš. Posuzujeme život ve svém stáří, každý se svého stanoviska . . .

Dušek (k damám) . . . a závidíme vám . . .

Záleský . . . neb šťastné manželství, jako vaše, jest za nynějších časů úkazem řídkým . . . hlavní výhrou.

Pavlína. Pokuste se o ni.

Záleský. Jsem nepřítelem sázek va banque — na číslo jediné. Advokátovi jest nedůvěra vrozena.

Pavlína (k Duškovi). A vy, doktore . . .?

Dušek. Při mém povolání jest změna stavu věcí rovněž nad míru povážlivou. Suďte sama. Minulý týden — byl již večer, tuším kolem devíti — sedím v pracovně a přemýšlím o slastech, jakých skýtá nám život, tedy o ženách v první řadě. Oženiti se bez veškerého hluku, někde v zátiší přivinouti k sobě milovanou bytost v svatební večer . . .

Pavlína (zakrývá se vějířem). Ó, ó, ó —

*

Klotilda. Doktore . . .

Dušek. . . . nemusí býti nikterak nepříjemné. V tom cink . . . někdo zvoní. Chudá vdova, matka několika nezaopatřených dítek potřebuje mé pomoci. Povinnost volá, co naplat. Sotva se vrátím, naleznu lístek spřízněné mi rodiny; ochuravělo dítko . . . nemohu odepřít. Po půlnoci jsem opětně vyburcován. V nedaleké továrně poraněn nebezpečně strojmistr; spěchám . . . konstatuji otřesení mozku, což blízkou katastrofu bude míti v zápětí. Odcházím rozladěn, zaslechnuv ne příliš lichotivá slova: „Nepomohl . . . je jako ti ostatní . . . nerozumí také ničemu . . ." Vracím se pozvolna domů — svítá — město oživuje . . . mé sny . . . svatební noc . . . vše rozplývá se jako bublina.

Pavlína. Kam spěli bychom, kdyby dorost řídil se dle našich zásad.

Dušek. K hotové anarchii v manželství. Bohudík, nenakazím svými názory zdejší ovzduší, neb odcestuji v nejbližších dnech. (Pohnutí.)

Pavlína. Do Ruska?

Dušek. Prozatím toliko k vyslanectvu do Vídně, podepsat smlouvu.

Pavlína (vstává). Všichni nás opouštějí.

Beneš. Nezapomeňte na daný slib, že prázdniny strávíte vždy u nás.

Dušek. Dovolí-li tomu věda, milerád. (Potřásá mu rukou.)

Ferdinand. A vaši nemocní, kterých zde zanecháte . . . ?

Dušek. Zdravým a méně chorým zbude dosti času připravovati se na cestu poslední a těžce nemocní pomohou si tam i beze mne sami.

Lipnický (k Duškovi). Klotilda usiluje vzdor našim vývodům, doprovoditi mne až do Terstu. Přál bych si toho nevýslovně, obávám se však, že naše rozloučení bude pak ještě bolestnější.

Dušek (ke Klotildě). Zrazuji rovněž, neb zpáteční cesta zůstavila by na vás trapných, dlouho trvajících stop. Zůstaňte u své dcery, u svých přátel, kteří se vynasnaží nahraditi vám dočasnou ztrátu chotě vašeho v míře zajisté svrchovavané. (Hudba.)

Klotilda. Můj úmysl je pevný, nezvratný; já doprovodím Ladislava.

Lipnický. Klotildo . . . !

Beneš. Když ne jinak . . . dovolíte, bych stal se vaším průvodčím.

Klotilda. Jak jste laskav!

Beneš. A nyní tuším, na čase, ukončiti rozhovor a oddati se bujnému veselí, byť i s malou přetvářkou.

Pavlína. Hosté budou netrpěliví.

Lipnický. Dítě pravdu. Nač ztrpčovati si dob, na které budeme po čas rozloučení svého vděčně vzpomínati? (Podává rámě Pavlíně. Všichni odcházejí postranními dveřmi — poslední Ferdinand s Klotildou.)

Výstup čtvrtý.

Ferdinand, Klotilda.

Ferdinand (obrátí se ve dveřích). Klotildo!

Klotilda (zaražena, váhá okamžik, pak prchá v popředí).

Ferdinand. Jen několik slov.

Klotilda (ohlíží se bojácně). Zapřisahám vás . . .

Ferdinand. Dva roky tomu, co vyšlo poprvé z mých úst „miluji vás a nemohu bez vás žíti".

Klotilda. Byla jsem tehda nezkušená žena, a vy dovedl jste z mé nerozvážnosti kořistiti způsobem, za který hanbiti se budu po celý život.

Ferdinand. Během té doby tonul jsem v blahu a doufal dosíci trvalého štěstí, až zřejmé vaše stranění se a dnešní „nepřijdu" vyrušilo mne z mých sladkých snů. Obava, že mohl bych ztratiti bytost tak zbožňovanou, jakou jste vy, přivádí mě přímo k zoufalství. Či byla to planá bázeň o vás, Klotildo? . . . Vy mlčíte?

Klotilda. Uhodl jste.

Ferdinand (těžce oddychuje). Co přimělo vás ku kroku tomu? . . .

Klotilda. Nutnost i rozum.

Ferdinand. Nikoli však srdce?

Klotilda (po krátké přestávce). Snad také.

Ferdinand. Co pravíte?

Klotilda. Mým úmyslem bylo již dávno přetrhnouti dosavadní svazky našeho přátelství, které, kdyby dnes neb zítra vyšly na jevo, zničily by nás oba. Můj choť by mne proklínal, dítě mé by mi odervali . . . Ne, ne . . . ni krokem dále . . . mě mrazí při pouhých slovech. Rozejdeme se . . . dosud je čas.

Ferdinand. Kdyby zapomenutí bylo možné.

Klotilda. Musí se tak státi. Zmítána jsouc do krajností, neznám spásonosnějšího východu, než kráčeti cestou počestnosti, kterou jsme neměli nikdy opustit. Kdybych měla vyprávěti, co vše jsem vytrpěla, sám měl byste se mnou útrpnost Povinnost káže, vyrvati ze srdce veškeré kořeny hříšné lásky naší . . .

Ferdinand. I kdyby záviselo na tom naše žití?

Klotilda. I tenkráte . . . nechť stane se cokoli.

Ferdinand. V předvečer odjezdu Lipnického, kdy nehrozí nám žádné nebezpečí, naopak: kde kyne nám naděje, kochati se na výsluní své nezměrné lásky, vy povrháte mnou v okamžiku, kdy život pln rajského opojení nás očekává. Schází mi sil odtrhnouti ode rtů pěnící se tu číši plnou rozkoší a blaha . . . žádejte třeba moji smrt, jen ne rozloučení naše.

Klotilda. Jsem rozhodnuta. Jakmile vrátím se z Terstu, uchýlím se s Karlou do vzdáleného venkovského zátiší, kde pobudu až do příjezdu Ladislavova. Nezvite o mně . . . zapomenete . . .

Ferdinand. Nikdy! Vy neodcestujete . . . vy neodjedete ani do Terstu.

Klotilda. Šílíte?

Ferdinand. Láskou k vám, bez které nemá život pro mě půvabu. (Běře Klotildu kolem pasu.) Má spáso jediná!

Klotilda. Co počínáte? (Hledí se mu vymknouti.)

Ferdinand. Co zmírajícímu útěchou . . . co duši spásou, nedosahuje hloubky toho, co cítím pro vás. Vaší lásky zapotřebí mi více než vzduchu; v okamžiku, ve kterém nekochal bych se pohledem na spasnou v dáli mi zářící hvězdu osudu svého, kterou jste vy, zhynul bych.

Klotilda. Nuže vězte: bojovala jsem dlouho . . . vytrpěla jsem hrozná muka, konečně zvítězila jsem, ale nad sebou. Já miluji svého chotě.

Ferdinand. Toť lež, v kterou sama nevěříte. A kdyby to i pravdou bylo, tož vězte, že v srdci mém místo jedině pro vás.

Klotilda. Probůh . . . slyším kroky.

Ferdinand (tiskne vášnivě Klotildu). Jen jediné slůvko.
(Klotilda shasne na stole hořící girandol, následkem čehož nastane na této polovině jeviště šero.)

Výstup pátý.

Lipnický, (později) Pavlína, předešlí.

Lipnický (vešel v okamžiku, kdy Klotilda shasínala a Ferdinand držel ji v objetí; zaražen). Ah . . . Slečno, váš otec vás hledá, spozorovali vaši nepřítomnost.

(Klotilda schoulena v lenošce.)

Lipnický. Nestrachujte se . . . neprozradím ničeho. (Kráčí v před.) Dovolite-li, nabídnu vám své rámě.

(Ferdinand všecek rozrušen zastoupí mu cestu.)

Lipnický (nanejvýš užasnut). Ferdinand! . . . Co to znamená? (Klidně s malou výčitkou.) Nemám sice práva posuzovati tvé jednání, žasnu ale nad tvou lehkovážností. Ženatý muž, s dívkou z počestné rodiny v této situaci.

Ferdinand. Pouhé nedorozumění . . . vysvětlím vše.

Lipnický. Rozvaž . . . kdyby vás byl zastihl někdo jiný . . .

(Postranní dvířka se otvírají.)

Pavlína. Ferdinande! jsi zde?

Lipnický (uleknut). Probůh . . . tvá choť . . . (Shasíná protější girandol.)

(Na jevišti nastane tma — park svitem měsíce bledě ozářen.)

Pavlína. Co se tu děje?

Lipnický. Umlouváme s Ferdinandem vážné obchodní záležitosti.

Pavlína. Kdo shasl světlo? ·

Lipnický. Nechtěli jsme býti nikým vyrušováni.

Pavlína. Toť zvláštní. (Shlédne Klotildu na stupních verandy a lehce vzkřikne.) Ah!

(Klotildu v okamžiku, kdy chce uniknouti do parku, ozáří měsíc plným světlem.)

Pavlína. Kam pcháš, Klotildo?

Lipnický (nanejvýš překvapen). Světice boží . . . to že je moje žena . . . moje choť? (Spěchá za ní.)

Pavlína. Vysvětlete přece, jaké tu vzrušení?

Lipnický (dohoniv Klotildu, vleče ji nazpět). Tvore bídný . . . podvodný . . .

Pavlína (rozžehla mezi tím světla). Jest to sen či skutečnost?

Lipnický. To tedy tvá vděčnost za moji lásku . . . tvá uznalost, že pracoval jsem do únavy, neznaje většího blaha, než shlížeti se v štěstí tvém. Žádná oběť nebyla mi velká . . .

Klotilda. Smilování . . . !

Lipnický. Já ctil . . . zbožňoval tě . . . kdykoli setkal se dech našich rtů, já domníval se, že ovívá mě nevinnost. Všechny tvé úsměvy nebyly však nic jiného než pouhý klam . . . tvé řeči mrzká lež . . . já hlupec věřil v tvoji počestnost.

Pavlína. Hrozný osude!

Ferdinand. Svou ctí se dokládám . . .

Lipnický. . . . že podlejších tvorů nad vás není pod sluncem. Býti zrazenu vlastní ženou, přítelem . . . o němž domníval jsem se, že druhým bratrem mým . . ó! jak možno dále důvěřovat v člověčenstvo . . . v spravedlnost samého boha!

Ferdinand. Suď, až vypovím.

Lipnický. Nechci slyšeti ni jediného slova. Ó hrůzná vidino! . . . z domnělého štěstí mého vytvořila jsi obraz strastiplných zjevů nevídané bídy. Ještě před chvílí blahopřáli mi . . . nebyl bych osud svůj vyměnil s nikým; a to vše pohrbeno jediným okamžikem! (K Ferdinandovi.) Nyní prohlížím tvůj tak mistrně zosnovaný plán. Já překážel vaší lásce . . . já měl v daleké cizině pracovati, byste beztrestně oddati se mohli beuzdné vášni. Ó, jak jste bídní . . . kterak vámi opovrhuji!

Pavlína. Strašná chvíle!

Lipnický. Co nyní počít? Veškeré mé sny o krásné budoucnosti . . . o rodinném mém štěstí . . . vše, vše jest zničeno. Oloupen o čest, o blaho rodinné, jsem roven žebráku, ba méně dáno mi ještě v úděl, neb i ten mívá jméno poctivé.

Pavlína. Nezoufejte!

Lipnický. Neúprosná ruka osudu dopadla na moji hlavu ranou zdrcující, ze které nevzpamatuji se nikdy více.

Pavlína. Nezapomínejte na svoji dceru.

Klotilda (v bolu ponořena). Moje dítě!

Lipnický (hledí se opanovat). Pravdu jste vyřkla; toť spásonosný můj anděl! (Pohlédne na Ferdinanda, zatínaje pěsti.) Bídáku! pohleď, co učinil jsi z nás všech! Tys přetrhal posvátné svazky, jež poutaly tě k rodině tvé . . . tys rukou smělou sáhl po tom, co bylo mně nejsvětějším . . . po mé cti; tebe musí — je-li bůh spravedliv — ztrestati neúprosně, zdrtiti ranou jedinou! (Malá přestávka.) Veřejný skandál uškodil by pověsti i oněch, kteří zasluhovali by spíše politování. Ne, na našich dítkách lpěla by nesmazatelná skvrna hanby, že by vás v rozhodném okamžiku jednou proklínaly. (Odhodlaně.) Vyrovnáme účet svůj beze svědků.

Pavlína. Co zamýšlíte?

Lipnický. Po tom, co se stalo, jest dosavadní poměr mezi námi nemožný; neb jediný pohled na tohoto lupiče mé cti přiváděl by mne v zoufalství.

Klotilda (u velikém vzrušení). Zapřisahám tě . . .

Lipnický (přísně). V této záležitosti přísluší rozhodovati mně. Dost možná, že úmysl můj zdáti se bude mnohým všední . . . našim poměrům nepřirozený; se svého stanoviska však považuji jej za jedině správný. (K Ferdinandovi.) Dole v písarně v mém stolku nalezneš, čeho potřebi. (Dává mu klíče.) V růžovém stromořadí budu tě očekávat . . . jdi! (Ferdinand váhá.) (Lipnický dupne.) Jdi . . . pravil jsem již.

(Ferdinand se potácí ven.)

Klotilda (pobliž zoufalství). Ztrestej mne způsobem jakýmkoli . . . vyžeň, zatrať mne, nepřipustím však, bys vydával v nebezpečí sama sebe.

Pavlína. Jednáte v návalu okamžitého vzrušení a přivodíte neštěstí daleko ještě horší . . .

Lipnický. Jsem rozhodnut. (Ke Klotildě.) Modli se, bych nevrátil se já . . . (Odejde verandou.)

Klotilda (za ním). Slitování . . . slyš . . . zapřisahám tě! (Klesne na schodech verandy.)

Pavlína (klesá na pohovku). Ó můj bože!

Klotilda (vzchopí se). Pavlíno, zachraň jich; vždyť jednání to šílenců.

Pavlína. Co jste to učinili!

Klotilda (potácí se v před). Chybila jsem; byla jsem ale pevně odhodlána, učiniti všemu konec. Vím, že slovům mým nebude věřeno. Bylo to okamžité pobouření

citu — nic více — já nepřestala nikdy chotě svého milovat . . . přísahám při lásce k svému dítěti. (Vykřikne šíleně.) Moje dcera! . . . oni mi ji vezmou! . . . Ne, ne. (vrhá se Pavlíně k nohám) zde viz mne u svých nohou! ne o svůj . . . o život otců dítek našich žebroním . . . (K verandě.) Zadržte! . . .

Pavlína (potácí se ke stupňům). Pojď, ještě je čas.

Klotilda (za ní). Rychle! . . .

(V tom zazní výstřel. — Klotilda vzkřikne a klesá k zemi.)

Pavlína (klesajíc na lenošku). Je po všem!

(Malá přestávka — pak slyšeti dunění kroků.)

Výstup šestý.

Ferdinand, předešlí.

Ferdinand (zsinalé tváře, v rukou drže revolver — po stupních dolů. Klesá.) *Klotilda* (s výkřikem kácí se k zemi). *Pavlína* (na pohovku). (Opona spadne.)

V maurickém kabinetu.

Vypravování z doby polského hnutí. Napsal *Edvard Jelinek.*

(Pokračování.)

A psala ještě mnoho, mnoho . . .

Zoška psala tento dopis právě v okamžiku, kdy manžel její v některé sousední komnatě rozprávěl s jakýmsi panem Gervazim Metelnickým, kterýž dost často přicházel do Kuzinova na návštěvu — ačkoli nikým nebyl zván a dle všeho ničí náklonost si nezískal.

Zvláštní, jakýsi vrozený odpor chovala k tomuto člověku jmenovitě paní Zoška. Unikala jeho společnosti a vyhýbala se mu, kde jen mohla. Bála se ho téměř dětinsky.

Byl to starý, mrzutý mládenec, dědic sousední vsi, člověk všeobecně neoblíbený pro podivínství a ostré rysy nevlídné povahy. Také zevnějšek neodporučoval jej nikterak. Trochu našedivělé vlasy, neobratně barvené, dostaly během času nátěr docela zvláštní, řekl bych nelidský a nepřirozený. Hrálo to tak trochu do zelena. Jinak měl člověk ten postavu hranatou a výraz tváře prozrazoval naprostý nedostatek jemnějšího citu, co v souhlase bylo s jízlivostí, kterou mnohého citelně ranil a každého od sebe odpuzoval. Nebylo jaksi volno vedle tohoto člověka, který na vše házel stín jízlivé přihany. Metelnický byl jmenovitě krutým nepřítelem žen, přibližoval se k nim snad jen pro to, aby jim nepříjemnost učinil, a zvláštní rozkoš způsobovalo mu, když mohl mezi muži vzbuzovati k nim nechuť a nedůvěru. Proslýchalo se, že člověk ten nikdy u žen štěstí neměl a že nyní jen mstou se živil.

Podobným tonem rozmlouval také s panem Velunským, který již po delší čas přemyšlel o tom, kterak mu naznačiti, že není rád vídaným hostem v Kuzinově. Ale v tom směru Metelnický těžce chápal; zavěsiv se, zakousnuv se, nepustil tak snadno svou oběť.

Došlo však konečně k aféře, která rázem sprostila Kuzinov nemilého navštěvovatele. Byla ovšem poněkud nemilá.

„A kde je stále vaše žena? Což se přede mnou skrývá?“ pověděl Metelnický poněkud nevrle.

„Nedivte se, pane sousede,“ vece hospodář otevřeně, ale tonem šetrným, „že naše dámy před vámi utíkají. Známa je vaše k nim nelaskavost, proto se vám vyhýbají . . .“

„Hm,“ mručel pan Metelnický, „tedy také vaše žena . . . ovšem, je taky jen ženou . . . jako všecky ostatní . . .“

„Pane Metelnický . . .!“ ozval se pan Aleksandr vážně.

„E co . . . samé idealisování, samé zbožňování, nemužné koření a nesmyslné důvěřování. Takové ženy, o jakých domněle šťastní manželé horují, nejsou na světě a nenarodily se ještě . . .“

Pan Aleksandr vstal.

„Dokud muž zahrnuje ženu bohatstvím,“ pokračoval Metelnický, „dokud hoví všem její rozmarům, snáší ji s nebe hvězdy a z moře perly — dotud snáší jeho oddanost, náklonnost jeho . . . dotěrnost. Ale běda . . . chcete, abych vám vyprávěl historie rozvodů . . .?“

„Proč mně takové řeči zde mluvíte?“ skočil již podrážděný trochu dědic Kuzinova do řeči.

Ale pan Metelnický, jako by neslyšel, dotíral ještě důrazněji. Vyjadřoval se velmi nešetrně. Rozmluva stávala se každým okamžikem prudší a nebezpečnější. Pan Aleksandr již planul.

„No . . . prohodil Metelnický na konec, „přeju vám, abyste si nikdy na tuto naši rozmluvu nevzpomněl. Ale tak mladá a hezká žínka . . . skoro bych ji podezříval, že jí pán Bůh nedal tak krásné oči jen pro vás . . .“

Tato závěrečná slova proměnila do té chvíle jinak klidného a dobrotivého pana Aleksandra razem v lítého dravce. Vyraziv ze sebe temný zvuk skočil jako šílený na Metelnického. Hrdlem v mocné ruce sevřeným přitisknul jej ke zdi.

Bylo štěstí, že nebylo po ruce žádné bambitky.

A kdo ví, co by se bylo ještě stalo, kdyby v témž okamžiku nebyla práh komnaty překročila zděšeným výkřikem poplašená Zoška.

„Pro Bůh, co se děje?!“ zvolala ustrašeně, spatřujíc muže svého v zápasu s nenáviděným Metelnickým.

Pan Aleksandr vzpamatoval se. Vypustil chvějícího se Metelnického z křečovitého sevření, pokynul přísně rukou ke dveřím a sám pak odvedl ženu svou do nejzadnější komnaty, kdež obyčejně po obědě popíjeli černou kávu.

Tam vrhnuli se oba na pohovku.

„Co se stalo?“ ozvala se první Zoška nespouštějíc nepokojné oko s Aleksandra, jehož prsa ještě bouřně se zmítala jako rozzuřený orkán nespontané hrůzy.

„Nic, nic, drahá Zoško,“ šeptal a chlácholil dědic poděšenou žínku. „On jen urazil mne a . . . tebe . . .“

„Ale tak jsi rozčilen . . . třeseš se dosud . . .“

„Ano . . . jsem prchlivý a nevím, co bych byl učinil, kdybys nebyla stanula mezi námi jako anděl. V takových

okamžicích jsem schopen všeho . . . i vraždy . . . v návalu neumím se krotiti a neumím mysliti jasně . . ."

„Ale ukonejši se již . . ." domlouvala neskonale vlídně Zoška.

„On tě urazil!" vydechl dědic ještě jako ze sna a schýlil rozbouřenou hlavu k bílému čelu věrné družky života.

V pevném, vřelém sevření pozírali si pak mlčky do očí.

Uplynula tak hodná chvíle.

Pronikli se až do hlubin svých duší a nenalézali tam ničeho, co by pokaliti mohlo blažené jejich vědomí.

V tu chvíli kulhal jak ďábel příšerný Metelnický z Kuzinova. Jeho hanebnému úšklebku ustupovali setkávající se s ním vesničané.

Toť démon!

IV.

Mezi hosty, pozvanými k Zoščiným jmeninám do Kuzinova, nalézal se také pan Tadeáš Rucký, jehož nevelký statеček nalézal se na pomezí haličském. Ze svého domu viděl na pohraniční stráž ruskou, která nedaleko odtud měla stanici a hlídky rozesýlala k přechodům i stezkám. Jakkoli také pan Rucký v době hnutí neležel doma na svém slamníku a všelico si dovoloval, přece zdráv a bez úhony vyvázl z každé povážlivé situace i dovedl i toho, že na sebe ani podezření ruských hlídek neobrátil. Říkalo se o něm, že je liška. I když nebyl doma, poručil svítit v okně, při němž obyčejně sedával, a to stačilo k planým ovšem domněnkám, že klidně sedí za pecí. Jako statkář a hospodář měl ovšem také často co dělati v sousedních okružních městech a městysech, kamž s výhodou pouhého certifikátu dojížděl na trhy . . . alespoň se říkalo, že jezdil na trhy. Buď jak buď, tolik je jisto, že přes tu chvíli jezdil neb loudal se přes hranice, což však nikterak pozornost nevzbuzovalo, naopak všedním zjevem na rozhraní dvou říší jej činilo. Mělo to velké výhody. Pan Rucký uměl dělat tvář tak nevinnou a člověka tak nepolitického, že i páni kapitáni propouštěli jej bez námitek. Přivykli si naň ponenáhlu úplně a všickni, ba považovali jej jako svého příslušníka a přítele, kterému není třeba u každé příležitosti hleděti na prsty. Rozumí se, že ve vhodné chvíli neskrblil ani rublem, ani kalíškem výtečné kontušovky neb staré litevské. Zejména ta druhá, ohřívající útroby téměř zázračně, získala mu na hranicích nejednoho příznivce. Kdyby prý byli všeckni Poláci takoví, to by bylo jinači . . . Slovem, pan Rucký byl se všemi v míru a po dobru.

Tato arci vzácná okolnost usnadňovala mu podniky někdy i dosti odvážné, pro jiného snad i velice nebezpečné. Převézti několik podloudně přes hranice, prosmyknout kompromitovanou osobu plotem strážníků nebylo u něho spojeno s obtížemi nepřekonatelnými. Podařilo se mu to šťastně několikráte, jen jednou byl nucen hledat s uprchlíkem útočiště v hustém lese a dát hlídce na pospas koně i povoz. Na štěstí nebylo zjištěno vlastnictví zanechaných věcí a Rucký hned druhého dne zas jako by nic kroužil na pomezí.

Musíme však již napověděti, v jakém se nachází poměru pan Rucký k hospodářům Kuzinova. Velunského znal málo, ač vídal se s ním občas ve Varšavě, za to však byl dávným domácím přítelem Pavlovských, u nichž často býval, zejména v dřívějších letech. S nebožtíkem starým panem Pavlovským pojilo jej přátelství z nejmladších let, ba říkalo se, že šťatné manželství přítelovo on zprostředkoval. Zošku hýčkal na vlastních kolenou, která nejinak než strýčkem jej nazývala a dlouho se od něho něžnými hubičkami obdařovati dávala. Teprv třináctý rok učinil přítrž tomuto milostnému poměru, ač se tím nijak vřelé přátelství nerušilo. Také Zdislava znal od dětinství a předvídal, co z něho bude. Nosíval jej kdysi na ramenech a andělíčkem, a také první jej seznámil se střelnou zbraní.

Nemůže tudíž býti s podivením, že Zoška vzpomněla si u příležitosti okázale chystaných jmenin také na dávného přítele své rodiny, na svého *strýčka*. Choť její netoliko, že nic proti tomu nenamítal, ale i rád byl takovému hosti, o němž z pověsti věděl, že umí společnost rozveselovati a při dobré náladě udržovati. Měl pan Rucký zvláštní dar vypravovatelský, jmenovitě povstalecké episodky uměl líčiti s nevšední vervou. Někdy si ovšem také trochu zalhal, z malých bohatýrů dělal někdy velké nebo na opak — ale jemu se ledacos odpouštělo.

Tak se stalo, že pan Rucký dostal pozvání do Kuzinova. Vyznívalo tonem tak srdečným i upřímným, že ihned se rozhodl je přijmouti. Těšil se zejména na Zošku, kterou už neviděl několik let.

Pozvání ho došlo asi tři týdny přede dnem Zoščiných jmenin.

Tu asi týden před chystaným odjezdem do Kuzinova dostal pan Rucký nenadálou a netušenou návštěvu. Člověk ještě mladý, pěkně urostlý a sympathického, ač poněkud znaveného vzezření překročil jeho prahy. Přišel v šatu cestovním a venku stála židovská bryčka.

Příchozí zůstal mlčelivě u dveří státi, jako by s otázkou na rtu, poznává-li jej hospodář.

Rucký učinil mu krok v ústrety a zostra podíval se mu do němé tváře.

„Oj, toť Zdislav!" vyrazil Rucký ze sebe a již vítal srdečně příchozího.

„Pan Rucký mě tedy přece ještě poznává," vece mladý muž, směleji již přistupuje k dávnému příteli celé své rodiny. „Tedy nezměnil jsem se k nepoznání."

„Ale kterak nepoznati hocha, jehož jsem na vlastním koleně kolísal a uspával. Však není změna tak veliká: Zdislav stále ještě na panenku vyhlíží . . ."

„Jen že černou hlavu také již šedivé nitky proplítají . . ."

„Frašky, frašky . . . pane kochauku . . . to jsou jen takové šediny, aby hezké slečinky věděly, že již ta tam jsou léta klukovská, jichž konečně dostihl věk mužný, plný síly a opravdivosti. Však jsi ještě včera, hochu, měl mléko na bradě. Ale vítám, vítám!"

A dříve, než se kdo mohl nadíti, seděli oba mužové při vřelé sklence zlatě zbarveného čaje. Hned také rozvinula se přátelská rozprávka, ve které probravše nejdůležitější své záležitosti, hned zabočili ke — Kuzinovu.

„Ano," začal roztouženě Zdislav, „psala mně nedávno Zoška, co se chystá na její jmeniny. Byl bych se málem rozplakal jako dítě nad osudem, který nás rozlučuje. Ubožačka naříká, že nepřítomnost moje ztrpčí jí rozkoš, jakou na její jmeniny chystají. Užije prý vše jen do polovice a stále postrádati mne bude po svém

boku. Sestřin stesk a jakási nevýslovná touha nedala mně déle zdržovati se v daleké cizině. Umínil jsem si přibližiti se k Zošce o několik set verst, a to hlavně pro naději, že z bližší vzdálenosti shledání naše přece bude možnější. Nuže . . . nedbaje žádných vedlejších okolností, vydal jsem se na cestu. Tak dostal jsem se až k vám, v naději i přesvědčení, že neodpudíte mne nelaskavě, ale . . .“

Pan Rucký stiskl mu srdečně ruku: „To se rozumí! Tys podnes můj Zdislav, tak, jak jsi byl před lety. Dobře jsi učinil, že jsi přijel. A co se tkne toho ostatního, rozmyslíme si vše a uvidíme . . .“

Do večera uvážil pan Rucký vše zrale. Vycítil zajisté, čím by se asi nejvíce zavděčil netoliko Zdislavovi, ale i Zošce, na jejíž jmeniny se pomalu již chystal.

„Což, kdyby tak bylo možno, překvapiti Zošku k jmeninám — Zdislavem?“ rozjímal v duchu.

Tatáž myšlénka tkvěla také v Zdislavovi, ač si ani netroufal vysloviti ji hlasitě.

(Pokračování.)

Červený mlýn.

Napsal *Jos. D. Konrád.*

(Pokračování.)

Mladý mlynář cítil pravdu a oprávněnostAnčiných výčitek, proto nemohl vypraviti ze sebe ani slova na omluvu nebo na obranu. Sám sobě zdál se býti bídným, opovržení hodným člověkem. Nebál se té chvíle Anky, ale nemohl jí odpověděti. Pouze do zubů něco zamumlal, odtrhl se od ní a chvátal podle blízkého olivového šadu dolů k moři, neposlouchaje už výhrůžek a hanlivého pokřiku ženina. Teprve dole u širé hladiny zaderské, která se rozlévala před ním a mizela dále ve tmách, a kteráž ani sebe menšími vlnkami nebyla zčeřena, poněkud mysl jeho ochladla a dala mu vzpamatovati se, aby nepadl za oběť své žalosti a svému zoufalství. Prodlel na chladivém vzduchu až skorem do půlnoci a neměl chuti vrátiti se domů. Byl by zůstal u tichého moře snad až do bílého dne, kdyby se byl neobjevil starý Ante Paunovic. Ten přišel klidně, zvolna, zamlklc. Položil pravici na Milošovo rameno a pravil:

„Pojď, Miloši, domu. Den ke bdění a noc ke spánku! Tady, byť bys tu i po celý rok se potuloval, ničeho nevyvzdoruješ ani nevytoužíš. Lepší muž spáč nežli muž bez činův. Nevzdychej a nehorši se! Pojď spat!“

„Nech mne, Ante, nech! Nepůjdu více do Červeného mlýna!“

„A kam chceš, gospodine milý? Snad do světa? V Červeném mlýně máš žínku —“

„Ach toho neštěstí, však vím! Mám tam žínku, a proto utíkám!“

„Bláhový! Tak mlád, zdráv, silen na těle, a přece tak malomocen na duchu! Což myslíš, že člověk jest stvořen na svět toliko pro radost, pro blaho a stálé štěstí? Sotva že se zrodí, již oplakává svůj budoucí život, plný protivenství a žalů. Již prvý den po svém narození musí dobývati si potravy své pláčem. Potravy a upokojení. Nemysli si, že jsi sám nespokojen a nešťasten. Hleď, kolik kde domkův a chatrčí, tolik hlav strádajících, tolik srdcí krvácejících. Jistě pod každou střechou našlo by se jedno. Ale skoro všude sídlí zároveň i trpělivost. Obrň se jí také, nevzdychej a pojď!“

„V Červeném mlýně nemůže býti trpělivosti, nýbrž jenom utrpení. Ach, Ante!“

„A přece tam už jest, v mé hlavě, v mém srdci. Ani nevíš, kolik hořkosti spolykám den co den od té doby, co lpí na mně křivé podezření, že jsem zahubil Mitu Sulice!“

Miloš Stojković podíval se na starého muže a šerem nočním postřehl, jako by se mu leskly oči. Nikoli žárem, ale slzou. Také hlas mu se třásl pohnutím. Neřekl nic, kývl jen hlavou, vzal Anta za ruku a ubíral se s ním k Červenému mlýnu. Byla krásná letní noc, hvězdy svítily, a jejich mdlý lesk odrážel se znatelně na světlém rubu olivového listí. Bylo ticho, jenom tu a tam ozvala se nepatrným zvukem krůpěj rosy, když se svezla po hladkém listě a padla do mokré trávy.

Oba mužové došli domů a po cestě již ani nepromluvili. Mladý mlynář ulehl, avšak neusnul, tonul v myšlénkách. Nemyslil na Anku, vzpomínal jenom Novky. Jak hrdě, hněvivě ho odmítla! Jak podivná, jak lepá a vábná to dívčina! Svým odpudivým chováním nezmenšila jeho lásky, naopak, tím více rozplamenila jeho touhu.

Také dívka byla všecka vzrušena. Zamítala Miloše, ovšem, ale srdce její bylo mu nakloněno. Nevěděla, proč. Snad jeho vroucí, něžný pohled, snad jeho měkký, prosebný hlas to způsobil. Už dříve, když slyšela, že jest jako lepá moucha, která se moří v síti lačného pavouka, cítila s ním nejupřímnější účastenství. Nyní ho poznala, a cit její byl jím ještě více zaujat. Nevěděla sice, co k ní mluvil, co chtěl, nerozuměla tomu dobře, ale tušila smysl jeho slov, s nimiž cudná počestnost její nesměla souhlasiti. A myslila na něho.

Mladý mlynář od toho dne byl ještě smutnější a zamlklejší. Chodil po mlýně a po okolí jeho jako loudavý stín. Hledal něčeho, aniž věděl, co ztratil. Arci skorem ustavičně zdržoval se u potoka na těch místech, odkud pozoroval Novku. Těšil se, doufal, že zase přijde, čekal týden, ale nepřišla, čekal čtrnácte dní, ale Novka neukázala se.

Mlýna ani si nevšímal. Nevěděl, co se tam děje, ani to, mele-li se čili nic. Neměl pro nic takového smyslu. Myšlení jeho utíkalo pořád nahoru k Blizikućím. Nejednou sice měl příležitost zaměstnati pozornost svoji doma u mlečův, nejednou snad mohl si postěžovati také starému Antovi, který byl už zase mlčelivý jako hrob. A často také mohl pozorovati, že ve mlýně něco neobvyklého, podezřelého se děje. Někdy večer, někdy přede dnem přicházeli lidé z blízkých hor anebo též

Černohorci, přinášeli a odnášeli břemena, která nemohla býti obilím ani moukou. Někdy i za dne vstoupili do světnice a pozdravovali se s Milošem jako s nejlepším přítelem, ale Anka hned mrkla na ně, zavrtěla hlavou a počala zcela jiný hovor. Mužové se zarazili, mluvili už upjatě, nedůvěřivě, a byli rádi, když mladý mlynář, jemuž zajisté už nedůvěřovali, se vzdálil.

Miloš Stojkovic toho nedbal. Bylo mu lhostejno, co vůkol něho se děje. Nedivil se ničemu, neshledával nic podezřelého, a kdyby shledával, co mu bylo po tom? Co mu bylo po mužích, kteří se před ním tajili, co po tom, co skrytého tropili s Ankou a s Antem? Mysl jeho byla upoutána toliko jediným předmětem, jedinou bytostí, a tou byla Novka.

Dcerka Radulovićova nepřicházela více. Miloš tušil, že on jest toho příčinou. Nevzdával se sice naděje, že ji zase spatří, ale viděl u potoka i po okolních sadech a vinicích vždycky jenom jiné ženy, kterých neznal. Několikráte také zabloudil až do Blizikucí a otázal se jednou někoho, kde jest stavení Radulovićovo.

„Tu to, stojíš před ním, brate!“ zněla neočekávaná odpověď.

Miloš se ulekl, že jest tak blízko Novčina obydlí, obrátil se a prchal odtamtud.

Konečně se domníval, že Novky více neuvidí. Jako by byla do moře padla.

„Snad odešla z Blizikucí, snad již se vdala,“ pomyslil si jednou, a dech mu se zatajil.

Avšak Novka náhle se mu zjevila, jako by byla s nebe spadla, jako učiněný přízrak.

Jednoho večera Miloš vyšel z Červeného mlýna osvěžit se příjemným chládkem. Usedl u potoka na veliký kámen, složil ruce v klín, svěsil hlavu a zadumal se. Potok bublal a přírodou jako by táhl jeden dlouhý, tichounký šepot. Večer byl zcela jasný, vlažný, dalmatský srpen, měsíc temnících se oliv a dozrávajících hroznův. Před Milošem táhl se do mírného návrší rozlehlý olivový háj, a naproti Kastio Lastvě vznášela se pravá polovina přibývajícího měsíce, jehož paprsky linuly prořídlými olivovými haluzemi a ovíjely všecek bledý, popelavý háj nevýslovným kouzlem.

Pojednou houští deset kroků za mladým mlynářem nepatrně zašustilo.

„Miloši Stojkoviči — mlynáři!“ ozval se odtamtud slyšitelný šepot.

Miloš Stojković sebou trhl, jako by se byl ulekl. Pak obrátil hlavu.

Z houští vykukovala ženská hlava a kývající ruka, aby přistoupil.

Vstal s kamene jako vymrštěn. Poznal tu hlavu, byla to Novka! Novka!

Jedním skokem byl v houští a dívce tváří v tvář. Viděl ji zcela dobře. Tváře měla zardělé jako temný nach, oči jí hořely, brvy se třásly, na čele lpěly veliké krůpěje potu. Cítil omamující horko, které na něho sálalo z jejího uhřátého těla. Poznal, že sem přiběhla letem, pospíchajíc. Chtěl ji uchopiti za ruku, ale dívka ucouvla. Měl něco na jazyku, jak ji uvítati, než nemohl to vysloviti. Novka ho předešla.

„Poslechni, Miloši Stojkovici, přicházím ti dat výstrahy,“ začala přerývaným hlasem.

„Mně dáváš výstrahu — a proč, Novko?“ mlynář tázal se překvapen.

„Dnes v noci k vám přijdou celní strážníci —“

„Nechť přijdou —“

„Nechť přijdou! Ano, přijdou, najdou v Červeném mlýně černohorský tabák a zatknou tě, odvedou tě do vězení. Proto přicházím, abych tě v čas varovala. Máš ještě dosti času, bys tabák někam odstranil a schoval vše, co by bylo podezřelé.“

„V Červeném mlýně že jest skrýš pašovaného tabáku? Co myslíš, dívko?“

„A ty, člověče, nevíš? Zeptej se kohokoliv, a každý ti to poví!“

Teď teprve v hlavě Milošově se rozednilo. Nyní pojednou uhodl, co vlastně byly tajné noční návštěvy ve mlýně a co se skrývalo v nedůvěřivém hovoru návštěvníkův. Byl nanejvýš překvapen a nemile dojat. Pohnul se nevolí a odporem.

„A jak víš, Novko, že celní strážníci dnes přijdou? Jak jsi se dověděla?“

„Náhodou. Byla jsem na vinici, zrovna u cesty, když se blížili tři celníci. Skryla jsem se za révový keř, aby na mne nepokřikovali, jak vždy činívají. Právě přede mnou setkali se s pandurem Jovanem Šamšalovičem. Zastavili se s ním, a jeden z celních strážníků mu rozkazoval, aby dnes o půl noci byl připraven, že půjde s nimi prohledávat Červeného mlýna, kdež prý jest ukryta hojnost černohorského a albanského tabáku. Slyšela jsem to dobře, to vím. Nyní ty se starej. Dobrou noc!“

To řekla a již byla ta tam. Miloš zaslechl jen zašustění větví, a bylo po vidění. Naslouchal chvilku, ale dívka ve svých měkkých opánkách vzdalovala se tak tiše, že nebylo slyšeti jejích kročejů. Chvilku stál ještě užaslý, jako ze sna vytržen.

Potom se vzchopil a rychle pospíchal domů. Ante Paunovic už spal, ale Anka ještě bděla, něco robíc, a uvítala ho nevlídně, kde že opět večerem se potuloval.

„Ba dobře, že jsem se potuloval,“ Miloš jí odsekl prudce. „Jinak nebyl bych věděl, že tento dům jest podloudnickou skrýší tabáku a že dnešní noci sem přijdou celní strážníci!“

Anka vyskočila, jako když za ní vystřelí. Nevyptávala se mnoho. Všecka jsouc uděšena vzbudila honem Anta Paunovice, pověděla mu krátce Milošovu novinu, a za minutu stárek vynášel už balík za balíkem ze mlýna někam mezi blízká skaliska a křoví. Mladý muž, který se na to mlčky a nevinně díval, podivil se, když spatřil, jaké množství toho podezřelého zboží bylo ukryto pod střechou Červeného mlýna. Anka při tom pobíhala po celém domě sem a tam, chvilkami vybíhala také před stavení a nenabyla dříve klidu a pokoje, až když všechen tabák byl z domu odnesen, a když vše zase bylo urovnáno.

Brzo po půlnoci celní hlídka zabušila na dvéře. Otevřeli jí hned a vpustili bez odporu do vnitř. Strážníci pátrali všude, prohledali každý kout, každou skulinu, prohledli důkladně také mlýnici i vše, kam by jen bylo možno skrýti vlákno tabáku. Ale nenalezli ničeho. Jenom jeden čichem vypátral místo, kde tabák býval obyčejně ukryt. Více nic. Udeřili tedy na Miloše Stojkoviče, na Anku a na Anta, nejvíce na tyto dva. Zapírali a zapřeli. Zvláště Anka dovedla se snadně z každé

léčky vysmeknouti. Pravila, že za živobytí bratra Mity podloudníci měli někdy ve mlýně útočiště, poněvadž Mita jim přával. Ale když zemřel, že přerušila všecek styk mezi nimi a Červeným mlýnem, tušíc v tom zlo a nebezpečí.

Strážníci potom ještě chtěli vyslýchati Anta Paunoviće, ale Anka se zasmála.

„Ten nic," pravila opovržlivě. „Ante jest příliš hloupý k tomu."

Potom hlídka odešla hubujíc, že se jí nepodařil lov, jak byla očekávala.

Teprve nazejtří mlynářka měla dosti času, aby se vyptala Miloše na všechny podrobnosti, jak se dověděl, že do Červeného mlýna přijdou celníci, a od koho.

„Od té — nepočestné!" řekl jí na to krátce pichlavým hlasem.

„Od které?" ptala se žena jeho nerozumějíc té narážce.

„Od Novky Radulovićovy."

„Od Novky!" vykřikla Anka a zbledla zlostí jako stěna. „Od Novky Radulovićovy! Já bláhová, že jsem toho hned neuhodla! Myslila jsem, že jste již přerušili svoje hříšné schůzky. Běda! Běda! Kuku mene, kuku mene! Do smrti se ukukám nad tvým nevděkem a nad svým utrpením. Nevěrníče! Ale počkej, zmije, oplatím ti. Ano, zle budeš želeti své nevěrnosti a svých hříchův. Ty i ona, hanebnice!"

(Pokračování.)

Asja.

Povídka *Ivana S. Turgeněva*. Přeložil *Adolf Černý*.

(Pokračování.)

O jedné své návštěvě (bylo mi už přes dvacet let), uviděl jsem u nás v domě poprvé slaboučké, černooké, asi desitileté děvčátko — Asju. Otec mi řekl, že je to sirota, kterouž vzal k sobě na výživu — tak se výslovně vyjádřil. Nevšímal jsem si jí příliš; byla divoká, plachá a mlčelivá jako zvířátko, a jakmile jsem vstoupil do komnaty svého otce, do oné veliké a mračné komnaty, kdež dokončila moje matka svůj život a kde se i ve dne rozsvěcely svíčky, ihned se schovala za voltaireovské křeslo otcovo nebo za skříň s knihami. Okolnosti se potom tak sešly, že mi po celá následující tři, čtyři léta služební povinnosti nedovolovaly pobývati v naší vesnici. Od otce jsem dostával každého měsíce krátký list; o Asje se zmiňoval zřídka kdy a to ještě jen zběžně. Bylo mu již přes padesát let, ale zdál se pořád ještě mladým. Představte si můj úžas, když jsem náhle, ničeho netuše, dostal od vesnického představeného dopis, v němž mne zpravuje o smrtelné nemoci mého otce a vyzývá mne, abych přijel pokud možno nejdříve, chci-li se s otcem rozloučiti. Jel jsem, div jsem hlavu nesrazil, i zastal jsem otce ještě na živu, ale již skoro v posledním tažení. Zaradoval se neobyčejně z mého příchodu, objal mne svýma vyhublýma rukama, dlouho mi pohlížel do očí, jako by zpytavým nebo prosebným pohledem a, dostav ode mne slovo, že vyplním jeho poslední prosbu, poručil svému starému komorníku, aby přivedl Asju. Stařec ji přivedl; držela se sotva na nohou a chvěla se na celém těle.

„Zde," řekl mi s namáháním otec, „ti odkazuji svoji dceru — tvou sestru. Dovíš se o všem od Jakova," dodal, ukázav na komorníka.

Asja zavzlykala a padla tváří na postel... Za půl hodiny vypustil můj otec duši.

Dověděl pak jsem se toto. Asja byla dcera mého otce a bývalé panské mé matky, Taťány. Pamatuji se živě na tuto Taťánu, pamatuji se na její vysokou, úměrnou postavu, přísný, moudrý obličej s velikýma, temnýma očima. Pravilo se o ní, že jest dívka hrdá a nepřístupná. Pokud jsem mohl vyrozuměti z neúplných výpovědí Jakova, sešel se s ní můj otec několik let po smrti matčině. Taťána už tenkrát nežila v panském domě, nýbrž u vdané své sestry, pasačky. Otec můj k ní silně přilnul a po mém odjezdu ze vsi chtěl se s ní i oženiti, ale ona sama, nehledíc na jeho prosby, nechtěla se státi jeho ženou.

Nebožka Taťána Vlasjevna, tak mi dokládal Jakov, stoje u dveří s rukama na zádech založenýma, — byla vždycky soudná, i nechtěla otci vašemu uškoditi. Jakou pak bych vám byla ženou? Jakou paní? tak ráčila mluviti, u mne mluvila-s". — Taťána se nechtěla ani přesídliti k nám do domu i žila dále u své sestry spolu s Asjou. Za dětství vídal jsem Taťánu toliko o svátcích, v kostele. V tmavém šátku na hlavě a se žlutou šálou na ramenou stávala v tlupě u okna — její přísný profil ostře se rýsoval na průhledném skle — a mírně i vážně se modlila, po starodávnu hluboko se uklánějíc. Když mne strýc odvezl, byly Asje všeho všudy dva roky a v devátém roce ztratila matku.

Jakmile Taťána umřela, vzal otec Asju k sobě do domu. On již dříve projevil přání míti ji u sebe, ale Taťána mu i to odřekla. Představte si, co se asi dálo v Asje, když ji vzali k pánovi. Nemůže doposud zapomenouti na ten okamžik, kdy ji poprvé oblékli v hedvábné šaty a políbili jí ruku. Matka, pokud byla živa, držela ji velmi přísně; u otce pak se těšila úplné svobodě. Byl jejím učitelem, kromě něho nikoho jiného nevídala. Nemazlil se s ní sice, to jest nezabýval se s ní příliš, ale miloval ji velice a ničeho jí neodepřel: vyčítalť si v duchu, že jest před ní vinen. Asja záhy poznala, že jest hlavní osobou v domě, věděla, že pán jest jejím otcem; avšak ona i záhy pochopila svůj původ; silně se v ní vyvinula samolibost, rovněž i nedůvěřivost; zakořeňovaly se v ní divné zvyky a prostota zmizela. Chtěla (sama se mi jednou k tomu přiznala), aby *celý svět* zapomněl na její původ; někdy se styděla i za svou matku, avšak hned se zase hanbila za svůj stud a pyšnila se matkou svou. Vidíte, že mnoho věděla a ví, čeho by neměla ve svém věku věděti... Je tedy vinna? Mladé síly v ní bujely, krev kypěla, ale na blízku nebylo ruky, která by ji

vedla . . . Úplná neodvislost ve všem! Není-li tu snadno ji omluviti? Ona nechtěla být horší jiných slečen: i vrhla se na knihy. Co řádného se tu mohlo vyvinouti? Život, nepravidelně započatý, nepravidelně i pokračoval, ale srdce v ní zůstalo nezkaženo a rozum neporušen.

A tak jsem dostal já, dvacetiletý mladík, na starost třináctileté děvčátko! První dni po smrti otcově zachvacovala ji zimnice při pouhém zvuku mého hlasu, důkazy mé laskavosti uvrhaly ji v tesklivost a pouze pomalu, ponenáhlu mi přivykla. Pravda, později, když se přesvědčila, že ji nejen za svou sestru uznávám, ale že ji i jako sestru miluji, přilnula ke mně vší silou: její city nikdy nebývají polovičaté.

Přivezl jsem ji do Petrohradu. Jakkoliv mně bylo bolestno s ní se rozloučiti — nemohl jsem s ní přece žíti pohromadě; dal jsem ji do jednoho z nejlepších pensionatův. Asja pochopila sic nutnost našeho rozloučení, ale tak se proto rmoutila, že se rozstonala a div že nezemřela. Potom se však podrobila nutnosti a strávila v ústavě čtyři léta; ale proti mým očekáváním zůstala takovou jako dřív. Představená ústavu často mi na ni žalovala: „Ani s přísností," pravila mi, „ani po dobrém s ní nelze nic pořiditi." Asja byla neobyčejně vnímavá, učila se velmi pěkně, lépe než všecky ostatní; ale nikterak se nechtěla podvoliti všeobecnému řádu, přímila se a škaredila . . . Nemohl jsem ji to míti ani příliš za zlé: jí bylo třeba buď se mazliti nebo dováděti. Ze všech svých družek snášela se jen s jedinou, nehezkou, pronásledovanou, chudou dívkou. Ostatní slečny, s nimiž se stýkala, z větší části ze vznešených rodin, jí nemilovaly, ubližovaly jí a bodaly ji, jak jen mohly; ale Asja jim v ničem ani na píď neustoupila. Jednou v náboženské hodině vykládal učitel o nepravostech. „Lstivost a podlízavost jsou nejhorší nepravosti," promluvila nahlas Asja. Vůbec šla dále svou cestou; pouze její způsoby se zlepšily, ač i v tom ohledu, jak se zdá, nepříliš pokročila.

Konečně jí minulo sedmnáct let: nebylo možno, aby zůstala déle v pensionatě. Octl jsem se v dosti značných rozpacích. Tu mne náhle napadla dobrá myšlénka: vstoupiti do výslužby a odjeti s Asjou na rok nebo na dvě léta do ciziny. Umíněno — vykonáno, a tak jsme spolu na březích Rýna, kdež se snažím zabývati se malířstvím a ona . . . starým čtveračením a dováděním. Nu, nyní se naději, že ji nebudete příliš přísně posuzovati; ona, třeba se stavěla, jako by jí na ničem nezáleželo — váží si mínění každého, obzvláště pak vašeho."

A Gagin se zase usmál svým klidným úsměvem. Stiskl jsem mu silně ruku.

„Ale," počal zase Gagin, „mám s ní kříž: je učiněný prach. Dosud se jí nikdo nelíbil, ale běda, jestliže si koho zamiluje! Někdy ani nevím, co s ní počíti. Onehdy si zase něco vymyslila i počala mi náhle vyčítati, že jsem se k ní stal chladnějším, a že ona jen mne miluje a po celý svůj život jen mne milovati bude . . . A při tom se tak rozplakala . . ."

„Tak to je . . ." prohodil jsem, ale hned jsem se kousl do rtů.

„Ale řekněte mi — otázal jsem se Gagina," zavládlať mezi námi úplná otevřenost, — „což se jí vskutku dosud nikdo nelíbil? V Petrohradě vídala přec mladé lidi?"

(Pokračování.)

FEUILLETON.

ANTONÍN H. SOKOL,
český spisovatel

zemřel v Brně dne 14. května v 42. roku svého věku. A. H. Sokol byl spisovatelem a žurnalistou z povolání, a činnost jeho byla neunavná a bohatá. Práce jeho, verše, povídky i veselohry, jsou dobrého zrna. Hlavním polem práce byla však zesnulému žurnalistika a v té zaujímal místo čelné. Byl muž přímý a poctivý a vlastenec ryzí. V dějinách českého písemnictví i žurnalistiky bude míti vždy čestné místo.

Národní divadlo. (*Ibsenova „Nora"* v překladu J. Arbesa. — Dvě jednoaktovky: *Krylov Alexandrov. Medvěd námluvčím. — Labiche a Marc. Michel: „Následky prvního manželství".*)

Ibsen nepíše své kusy, aby jako Sardou dějem přeumělé zapleteným a ještě uměleji rozuzleným napínal na skřipec divákovu zvědavost, nepíše své kusy jako Rusové, aby před zraky obecenstva předvedl několik více méně zajímavých figurek, ne, ani jedno ani druhé mu nestačí: děj, jakož i líčení charakteru, ač jinak pečlivé a zajímavé, hraje u něho roli přece jen podřízenou. Na první pohled poznáme, že hlavním zřetelem, pro který kus psán byl, jest základní myšlénka, jest, abychom tak řekli, jakási thése, kterou básník prací svou hodlá objasniti a dokázati. Tyto thése mají většinou ráz jaksi reformační; jsouť polemikou proti mnohým všeobecně přijatým a praktikovaným zásadám společenským. A tak budí každá nová práce Ibsenova vždy velký interes v čtoucím a divadelním obecenstvu, ale také často velkou oposici, která se ozve každou chvíli s jiné strany. Neníť lidem nijak příjemné a pohodlné sváděti je s vyšlapaných cest.

Děj „Nory" jest asi ten. Advokát Helmer žil po celých osm let se svojí ženou Norou v šťastném manželství. Pojednou však vypukne mezi nimi zlá roztržka, následkem které Nora opouští svého muže, své děti i svůj domov. Proč? Když se s Helmerem vzali, byl tento velmi churav, tak že dle výroku lékařů jenom cesta na jih mohla jej zachrániti. Poněvadž příjmy Helmerovy na to nestačily, vydlužila si Nora potají potřebnou částku; muži svému, který dluhů nenáviděl, řekla, že dostala ty peníze od svého otce. Ale člověk, který jí ty peníze půjčil, jakýsi Günther, žádal na ní pro větší jistotu také podpis jejího otce. Leč otec její byl právě tehdáž v poslední hodině, nemohla jej tudíž podobnými věcmi obtěžovati. Ale že svého muže stůj co stůj chtěla zachrániti, podepsala otce sama. Tím dopustila se ovšem podvodu.

ale nezapomínejme, že pohnutky její byly naskrz dobré, ba šlechetné. Ostatně ani si nebyla vědoma, že učinila něco špatného. Muž se na jihu vyléčil, vrátil se do vlasti a dostal výnosné místo ředitele bankovního. Nora zatím pilně dluh svůj splácela, tak že jí zbývala již jen malá částka. Leč tady začíná právě drama. Günther, její věřitel, jest úředníkem banky, jejíž ředitelem jest Helmer; ten chce jej z banky odstraniti, protože jest o něm známo, že se kdysi dopustil jakéhosi podvodu, ale Güntherovi na tom záleží, aby v bance zůstal, neboť vidí v tom jedinou cestu k jakési rehabilitaci. I prosí Noru za přímluvu u chotě, jinak hrozí vyzrazením nejen toho, že mu Nora jest dlužna, nýbrž i věci hlavní, totiž jejího podvodu. Leč Helmer Günthera podržeti nechce a tak ocitne se Nora v hrozné tísni. Ty její úzkosti až do konečného vypuknutí katastrofy vylíčeny jsou zrovna Sardouovsky a vyplňují ovšem většinu kusu. Když dostane Günther svoje propuštění, oznámí Helmerovi Nořin podvod. Ten svou ženu miluje, ale odsuzuje čin její snad příkřeji nežli sám zákon. V té chvíli zapomíná, že to jeho žena učinila jenom z lásky k němu a k otci. Nora očekává, že on celou tu věc vezme jaksi na sebe, že jí bude chtít pomoci, ačkoliv by to ani nepřijala, neboť jest hotova učiniti konec svému životu. Ale Helmer nejen že se k tomu nemá, ale je chladný a zavrhuje ji. „Před lidmi budeme žíti jako jindy," praví k ní, „ale takto nejsi mi více ničím. A zejména dítky ti nesvěřím." V tom však vezme věc náhlý obrat. Günther přemluven svojí bývalou milenkou lituje svého příkrého kroku a posýlá Helmerovi osudný dlužní úpis. Helmer vida, že veškeré nebezpečí minulo, velkomyslně své ženě odpouští. Ale ta nechce s ním více žíti vidouc, kterak se v něm sklamala, a opouští jej, aby ve světě a ve styku s lidmi si objasnila spor, který vypukl v jejím nitru mezi jejím přesvědčením a tak zvaným „dobrem a právem", jež hájí společnost.

Bylo namítáno, že, kdyby každá žena, která se podobně v muži svém sklamala, měla jej opustiti, obstálo by na celém světě málokteré manželství. Z toho bylo odvozováno, že jest Nora výjimkou a že jest zakončení kusu pravdě velice nepodobné. Ovšem, že je konec se stanoviska obyčejné zkušenosti příliš rafinovaný, ale nelze mu upříti logickou správnost. Manželé, kteří se v otázkách tak zásadních od sebe různí, by spolu žíti neměli. Obecenstvu se ten konec nelíbil, ba můžeme říci, že zmařil na dobro pěkný úspěch prvních dvou aktů. Kdyby byl autor skončil tam, kde se dlužní úpis spálí, byl by se obecenstvu nemálo zavděčil, neboť tak byl by kus dobře skončil, a to je hlavní věc. Ty pavučiny, jaké má v hlavě Nora, či vlastně Ibsen, pro širší obecenstvo neexistují.

Sehrána byla „Nora" pěkně. Titulní úloha podařila se pí. Bittnerové až na některé příliš pathetické výkřiky velmi dobře; zvláště líbila se nám v té scéně, kde zdobí vánoční stromek a brání se obavám ji napadajícím, dále v rozmluvě se starým doktorem, kde jí tento vyzná svoji lásku, a konečně ve velké scéně, kde zoufalstvím pološílená tančí tarantelu. Helmer připadl p. Slukovu, Günther p. Šmahovi, menší úloha bývalé Güntherovy lásky sl. Danzerové a starý, na jevišti skoro umírající doktor p. Bittnerovi — obsazení to vesměs velmi šťastné. P. Bittner byl v posledním aktu příšerně pravdivý, ale zase jiný nežli hynoucí Chevrial.

„Medvěd námluvčím" jest roztomilá drobotina, jedna z nejhezčích jednoaktovek, co známe. Dva staří bratři, velice idyllický to párek, mají u sebe svou neteř Lilu, kterou zbožňují, o překot rozmazlují a jako svůj nejvzácnější poklad bedlivě také hlídají. Lila má své staré strýce také ráda, ale ti přece srdéčko mladé dívky vyplniti nedovedou. A tak zamiluje se Lila do mladého profesora Barsova a nevědouc, jak by jej do domu svých strýců uvedla, vymyslí si zvláštní lest. Namluví jim totiž, že ji napadl při ranní procházce v lese medvěd, že jej Barsov mistrnou ranou zastřelil a tak jí zachránil život. Staroušk ové uvítají mladíka s nadšením, obskakují ho, děkují mu — ale v tom ozve se v nich podezření. I začnou s Barsovem hovor o puškách a honbě a brzy se přesvědčí, že jejich mladý hrdina jakživ ani nevystřelil. Zlobí se na něho, ale že nemohou svému miláčku ničeho odříci, svolují také k jejímu zasnoubení. V popředí celého kousku stojí výborně kreslené postavy obou stařečků, které při výtečném podání pp. Frankovského a Kolára tím více vynikaly. „Lépe," řekli jsme si, „ten párek sehráti nelze." Sl. Dumková byla roztomilou Lilou a pan Sedláček zcela dobrým Barsovem.

„Následky prvního manželství" jest žert trochu hrubšího kalibru, ale řízný a vtipný. Myšlénka jest asi ta: Mladičký vdovec rád by se znova oženil, ale něco mu vadí. Máť z prvního manželství své nebožky ženy dceru 48letou, posud svobodnou. Tato maličkost zkazila mu již několik sňatků. Proto si umíní, že o své dceři se prozatím nezmíní, až bude ženat. Miluje totiž hezkou dívku z venkova a chystá se právě odejeti k ní a slaviti tam svatbu, když v tom jeho nevěsta se svým otcem překvapí jej v Paříži. Na cestě slyšeli, že má dceruško a představují si nemluvně, jemuž nesou karkulku a hračky. Když vidí v domě starou dámu, považují ji za matku mladého vdovce, z čehož vzniká pochopitelně mnoho veselých situací. Nešťastný ženich ze strachu, aby mu dcera sňatek zase nezmařila, hledí ji na rychlo provdati. Nabízí ji svému sousedu, starému kapitánovi, který slyše o pěkném věnu dal by si říci, ale tak mohl by se náš vdovec státi co nevidět dědečkem a jeho mladá ženuška babičkou, o čemž tato nechce ani slyšeti. Ve svém zoufalství připadne nešťastný ženich na dobrou myšlénku: udělá ze své dcery svou tchyni. Přemluví totiž svého nastávajícího tchána, aby si ji vzal, čímž se všecko k obecné spokojenosti urovná. Kousek ten byl dobře obsazen a sehrán: mladý vdovec p. Seifert, jeho dcera sl. Slavinská, jeho nevěsta sl. Málková, jeho tchán p. Šamberk, a starý kapitán p. Kolár. Smíchu bylo tolik, že místy nebylo ani hercům rozuměti.

B. F.

Oprava. Do úvahy o Vrchlického „Bratřích" v minulém čísle vloudilo se několik chyb tiskových, jež smysl ruší. Tak na místě „Boleslav neušel výtce" (že bažil ze ctižádosti po trůnu), má státi: „Boleslav neušel by výtce.." Dále nepozbude v jistých případech rozvahy. „Každý; muž prudší krve", nýbrž „Každý muž prudší krve". Konečně nevzývá Boleslav světce, jehož „moc není s tohoto světa", nýbrž „z tohoto světa".

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII — 1. června 1889. — ČÍSLO 16

Všední these.

Drama o čtyřech jednáních. Napsal . . .

(Pokračování.)

Jednání druhé.

Nádherou oslňující zahradní salon Benešové. V pozadí hluboký prospekt parku, jehož střed tvoří malebné skupení květin se sochou a vodotryskem. Po stranách východy. Celkové zařízení nad míru vkusné: skvostný nábytek, koberce, záclony.

Výstup první.

Pavlína, Václav (starý, bělovlasý sluha).

Pavlína (ve vycházkové toilettě, postranními dveřmi; za ní sluha různými pouzdry obtěžkán). Uložte to v mém boudoiru. (Václav odnáší věci do protějších dveří.) Zdržela jsem se poněkud nakupováním dárků pro zítřejší narozeniny Karly. (Václav se vrací.) Společnost již pohromadě?

Václav. Panstvo odebralo se as před půl hodinou k zahradnímu kiosku.

Pavlína. Proč právě tam? (Odkládá.)

Václav. Když ráčila jste zakoupiti před patnácti lety tento zámeček, zasadili jsme, jak zvykem, v parku myrtu, neb pověst vypráví, že setrvá služebnictvo tak dlouho u své vrchnosti, až větvička doroste v mohutný keř. Této radosti dočkal jsem se já jediný a nenadál se, že myrta, kterou jsem pěstoval, zdobiti bude skráně mladého našeho panstva. Dnešního dne poprvé rozkvetla.

Pavlína (radostně). To znamení . . .?

Václav. . . . štěstí.

Pavlína. Děkuji za tuto příjemnou zprávu. Depeše nedošly žádné? (Václav dává záporné znamení.) Toť zvláštní.

Václav. Milostivá paní ráčí očekávati vzácného hosta . . .?

Pavlína. Jednoho z nejlepších, professora Duška z Petrohradu, s nímž neviděli jsme se drahnou řadu let. Dle mého výpočtu měl přijeti nejdéle dnes.

Václav. Nemýlím-li se, nebude daleko.

Pavlína. Kterak to?

Václav. As před hodinou, kdy ráčila jste vyjet, navštívil milostivou paní cizinec.

Pavlína. Proč jsi jej neuvedl dále?

Václav. Zdráhal se . . . přál si mluviti jediné s milostivou paní; jedná prý se o jakési překvapení; vrátí se však co nevidět.

(Sluha nese na stříbrném podnosu lístek.)

Pavlína (spěchá — pohlédne na navštívenku). Ah . . . toť on! . . . rychle!

(Václav se sluhou otvírají dveře a odejdou.)

Výstup druhý.

Dušek, Pavlína.

Pavlína (spěje mu v ústrety). Konečně!

Dušek (tiskne a líbá jí vášnivě ruku). Drahá přítelkyně, dovolte, bych stiskl vám ruku co starý, věrný druh, který se raduje, že po krušných dobách vyšlo vám opět slunko opravdové spokojenosti.

Pavlína (sáhne si k srdci). Jsem šťastna.

Dušek. Zúplna?

Pavlína. Více, než jsem kdy doufala. Očekávali jsme vás po patnácte let, a nebýt vašich sporých, ale vřelých dopisů, byly bychom se domnívali, že jste na nás zapomněl.

Dušek. Ó, ó, ó . .

Pavlína (s povzdechem). Dlouhý čas . . .

Dušek . . . musil uplynout k úplnému zapomenutí. Poslyšte nejprve moji omluvu. Můj úmysl, stráviti prázdniny ve vlasti své, byl zmařen nesmírnou prací, která mne v Charkově očekávala; neb musil jsem celou kliniku tamní fakulty téměř od prvopočátku vytvořit, co stálo mne pětiletého namáhání. Po té byl jsem povolán do Petrohradu, kde . . .

Pavlína . . . získal jste si evropské jméno.

Dušek (krčí rameny). Tak míjel rok po roce, až došla mě konečně překvapující zpráva o brzkém sňatku vašeho syna s Anežkou a Viktora s Karlou. Tu nemohl jsem ovšem déle otáleti a stav se povolání svému nevěren, spěchám osobně se přesvědčiti, čemu bych nebyl skorem nikdy uvěřil.

Pavlína. Vysvětlím vám vše . . .

Dušek . . . z dob posledních; neb nechci nikterak dotýkati se ran zacelených.

Pavlína. Neporozuměl byste celku. Budu mluviti stručně. Když nalezen Lipnický v předvečer svého odjezdu na smrt poraněn, byl jste to vy, jemuž se podařilo přivésti ubožáka k vědomí a zachovati mu život. Trvalo to ovšem velmi dlouho, než se zúplna pozdravil, ale zachován byl své Karle přec ... Ferdinand (zakryje si obličej hluboce vzdychnouc) snažil se zprvu dosíci mého odpuštění. Byla jsem příliš uražena, než abych byla mohla v tak krátké době zapomenouti ... odmítla jsem ho, a tím osud náš rozhodnut na vždy. Na rozkaz otcův odejel místo Lipnického na výstavu v Melbournu. Prozřetelnost však určila mu jinou cestu. Po čtrnácti dnech došla nás ohromující zvěst, že parník, s nímž Ferdinand odplul v zálivu arabském a Babet-Mandelu se ztroskotal. Ze tří set cestujících zachránilo se jich jen několik ...

Dušek ... mezi nimiž se váš choť nenalézal ...

Pavlína (zamyšlená). Kdož může s určitostí tvrditi?

Dušek. Dopřejme mrtvým klidu.

Pavlína. Mrtvým? Kdybychom to věděli s určitostí.

Dušek. Jak možno pochybovat! Ať člověk sebe sešlejších mravů, jiskru pravého citu zachová si přece; Ferdinanda byl by ... když již nic jiného, tož pud lásky k dítěti přiměl k návratu.

Pavlína (oddychne si). Máte pravdu ... snad nežije. Toť jediný bolestný náš bod, jehož dotknutí chrání se každý ... Mezi Klotildou a Lipnickým proveden zákonný rozvod ... dítě přiřknuto otci ...

Dušek. A matka? ...

Pavlína ... vstoupila do kláštera poblíž Arco, kde dlí až doposud. Toť tragická část našeho rodinného dramatu. Nyní o druhé, šťastnější jeho polovině. Se svým synem uchýlila jsem se v příjemné toto zátiší; tchán mě následoval. Neznám pod sluncem tvora, který co do dobroty srdce a vzácnosti povahy by se mu vyrovnal. Veškeru lásku přenesl na mne a své vnouče, jež stalo se nám oběma cílem našeho žití. Rudolf prospíval k naší radosti den ku dni, až dorostl v mladíka, který opravňuje k nejsmělejším nadějím. Jsem žádostiva, jaký dojem učiní na vás.

Dušek. Zajisté ten nejlepší; vždyť zdařil se po vás.

Pavlína. Doktor Záleský osvědčil se v dobách utrpení našeho co věrný přítel, s nímž udržovali jsme každodenní styk. Anežka, dorůstajíc v půvabnou děvu, dlela — kdy pěstoun její zaměstnán — v našem domě, kde vyklubala se poznenáhla vřelá láska dvou mladých duší, jimž milerádi požehnáme. Jeť Anežka rovněž jako Karla vzor dívčí něžnosti. Viktor navrátiv se před rokem z Říma, kde dokončil svá studia, zalíbil si Karlu takovou měrou, že požádal o její ruku, která mu nebyla odepřena. Tak slaviti budeme za krátko dvé svateb v den jediný ...

Dušek ... jimž samo nebe požehná. Karle patrně zamlčen osud Klotildy.

Pavlína (přisvědčuje). Matce povoleno dceři své dopisovati. Dokud byla tato nerozumné děcko, nebylo potíží: když dospěla však, sděleno jí, že Klotilda, — když Karla jednou nebezpečně ochuravěla, až se lékaři vzdali vší naděje, — učinila slib, že, bude-li zachráněno děcko její, věnuje celý život svůj Bohu.

Dušek. Toť nápad rozumný.

Pavlína. A také jediný, zjednati dceři lásku i úctu povinnou. Karly dochází měsíčně několik dopisů; čítávám je. (Tiskne Duškovi ruku.) Ó příteli, kdybyste mohl v ně nahlédnouti, posoudil byste míru neštěstí ubohé této ženy. Když jí Karla oznámila, že jest zasnoubena, a prosí o její požehnání, ... tu dostoupil její bol vrcholu. Prosila jsem Lipnického, by dovolil matce navštíviti svou dceru ... bylo by se mi to málem zdařilo; ale Záleský — znáte jeho zásady — zmařil vše. (S pohnutou radostí.) Novomanželé nastoupí však svatební cestu do Italie a zastaví se v Arco. (Klade prst na ústa na znamení mlčenlivosti.)

Dušek (líbá jí ruku). Poznávám anděla v podobě ženy.

Výstup třetí.

Anežka, Karla, Rudolf, na to Beneš, Lipnický, Záleský, předešlí.

Rudolf. Matinko, zameškala jsi ...

Anežka ... radostné překvapení ... (shlédne Duška — uklání se) ah, nejsme samotni.

Pavlína. Drahé dítky, nevím, nebylo-li mé překvapení příjemnější vašeho. Zde přítel náš, professor Dušek. (Představuje.)

Rudolf (srdečně). Buďte nám vítán.

Pavlína. Můj syn ... Anežka ... Karla.

Karla. Přála jsem si již dávno, seznati muže, jehož jméno se u nás pronáší s takovou úctou.

Dušek (dojat). Byla jste ještě malinka, když jsem vás na klíně chovával ...

Karla ... a život mně zachránil ... za jakou ale cenu! Má ubohá matinka! Lidé vyprávějí, že jsem jí velice podobna. Vy dovedete to ze všech nejlépe posoudit.

Dušek. Jeden a týž obraz.

Karla. Kéž byla bych i srdce tak dobrého!

Pavlína (k Rudolfovi). Oznam dědovi vzácnou návštěvu.

Rudolf. V ten okamžik. (Spěchá k verandě.) Zde přichází.

(Lipnický, Záleský, Beneš vstoupí.)

Beneš. Co se tu děje?

Lipnický (spatří Duška a vrhá se mu v náruč). Příteli!

Zaleský (rozechvěn). Professore!

Beneš (dojat). Dušku! ... (Rozevírá náruči.) Mně prvnímu přísluší právo přitisknouti ho na své srdce.

Dušek. Drazí přátelé!

Beneš. Kdykoli se můj časoměr zastavil, potkalo mě vždy něco nepříjemného; dnes vypověděl mi služeb svých po dvakrát ... byl jsem připraven na nejhorší ... a místo toho stíhá jedna radost druhou.

Záleský. Starý brachu! (Potřásá mu pravicí.)

Lipnický. Vaše zavazadla ...?

Dušek. Jsou ještě ve voze.

Beneš (zazvoní. — Václav vejde.) Věci našeho drahého přítele přenesete do modrého pokoje vedle mé ložnice.

Václav. K službám, milosti.

Lipnický. Tedy rychle.

Václav. Račte odpustit ... jakýsi nuzák prosí starého pána ...

Karla. Toť bezpochyby onen ubožák, jemuž jsme poskytli přístřeší.

Beneš. Kdož jiný! ... V tak nepříhodné době ... odbuď jej.

Václav. Má prý cos důležitého ku sdělení.

Beneš. Rudolfe, podívej se.

(Rudolf s Václavem odejdou.)

Karla. Před dvěma dny zastihli jsme poblíž zámku nuznou rodinu: otce, matku a choré děcko v zuboženém stavu, jimž štěstěna kmotrou při křtu nebyla. Pocházejí dle vlastní výpovědi ze zámožné rodiny; neštěstím přišli však o všecko, až zbyla jim jen žebrácká hůl. Ujali jsme se jich a dovolili jim pozdržeti se u nás tak dlouho, dokud se jim aspoň děcko nepozdraví. Dnes ráno dařilo se mu již značně líp.

Dušek. Prokazovat dobrodiní jest mnohem příjemnější, než je přijímat.

(Rudolf se vrací.)

Beneš. Nuže?

Rudolf. Jakýs poběhlík zvláštního druhu, odmítl peněžitý dárek.

Pavlína. Bezpochyby týž, jehož jsem cestou z města předhonila. Byl v stavu velice sešlém.

(Rudolf přisvědčuje.)

Beneš. A mně že něco chtěl?

Rudolf. Patrně nejapná výmluva . . . počítal u tebe as na větší almužnu. Odbyl jsem ho.

Výstup čtvrtý.

Viktor, pak Václav, předešlí.

Viktor (vejde protějškem v patrném rozčilení). Dobrý večer, moji drazí. (Líbá Karle ruku.)

Záleský. Viktore! Náš slovutný přítel . . . professor Dušek.

Viktor. Těší mne, seznati muže, který mi kladen za vzor.

Dušek (tiskne mu ruku). Vyhledal jste si zajisté lepšího, a učinil jste dobře.

Záleský. Tys ale nápadně jaksi vzrušen.

Viktor. Spěchal jsem.

Záleský (k Duškovi). Nevidí-li se tito dva (s pohledem na Viktora a Karlu) jen několik okamžiků, pak to jde jako o závod.

Viktor (k Pavlíně). Odstraňte společnost . . . přihodilo se . . .

Pavlína (uleknuta). . . . něco nepříjemného?

Viktor. Velice důležitého.

Pavlína (k ostatním). Nebude libo projíti se v podvečer v parku? Mne omluvte; musím zaříditi, co ku pohostění tak vzácného hosta zapotřebí.

Anežka. Ah ano . . . dovedeme professora k rozkvetlé myrté . . .

Beneš (odvádí Duška). Cestou vám ukáži skupení růží . . . . jedno pěstila Karla, druhé Anežka . . . . oběma vydařil se nápadně nový jeden druh . . . „professor Dušek“.

Pavlína (vyprovází je s Viktorem . . . pak se vracejí oba v popředí). Vy mne lekáte.

Viktor. Přijíždím z města. (Ohlíží se kolem.) Odpoledne došel mne tento list.

Pavlína (čte s patrným rozechvěním). „Hotel Union, číslo páté. Vyprošuji si okamžitou vaši návštěvu.“ (K Viktorovi.) To písmo přece znám, ač nemohu se upamatovati . . .

Viktor. Klotilda jest zde.

Pavlína (vzkříkne). Nebesa!

Viktor. Kdo četl poslední její listy, plny zoufalství, ve kterých prosí, by dopřáno jí bylo požehnati své dceři, musil býti na vše připraven.

Pavlína. Co počít!

Viktor. Klotilda nežádá než jediné setkání s Karlou.

Pavlína. Jehož následky jsou nedozírné.

Viktor. Zaručila se čestným slovem, že odcestuje pak okamžitě.

Pavlína. Vzrušení srdcí matky i dcery bude již při pouhém jen pohledu ohromující.

Viktor. A přece nebylo možno odporovati. Nešťastná ona paní vzbudila veškeru moji útrpnost. Zprvu jsem odpíral; když se však zapřisáhla, že volí raději smrt, než by se vrátila, aniž by uzřela svoji dceru, slíbil jsem, že budu vřelým přímluvčím. Rozvažte, kdyby uskutečnila svoji vyhrůžku!

Pavlína. O své ujmě jednati nám tu nemožno. Sdělíme Lipnickému ryzí pravdu.

Viktor. Čas kvapí.

Pavlína (zazvoní — Václav vejde.) Že prosím pana Lipnického . . . mešká v parku . . .

Viktor (na stupních verandy — pohlížeje ven). . . . v růžovém stromořadí nedaleko odtud.

(Václav odejde.)

Viktor (spěchá v popředí). Což, nesvolí-li?

Pavlína. Pokusíme se o to . . . doufám v dobrý výsledek.

Výstup pátý.

Lipnický, (později) Karla, předešlí.

Lipnický (vchází). Přejete si . . .?

Pavlína. Jde o věc velice vážnou. Slibte mi však dříve, že neoslyšíte proseb mých.

Lipnický. Uznáváte-li tak ve prospěch věci, za kterou se přimlouváte . . .

Pavlína (podává mu obě ruce). Bez vážných příčin bych se zajisté neodvážila . . .

Lipnický. Slibuji.

Pavlína. Kterak vám děkuji. Seberte ale veškeru svou zmužilost a zachovejte klid, jehož vám bude potřebí . . . Klotilda . . .

Lipnický (vzrušen). Světice boží! . . .

Pavlína . . . přeje si spatřiti svou dceru. Prijela . . .

Lipnický. Jest . . . zde? . . .

Pavlína . . . . dlí dosud v městě. (Lipnický težce oddychuje.) Byla jsem zprávou tou rovněž překvapena jako vy; po krátkém přemýšlení však nabyla jsem klidné mysli. Cos podobného mohlo se skoro očekávat. Klotilda snášela s uznání hodným sebezapřením po celých patnácte let rozloučení se svoji dcerou, kterou, jak z došlých dopisů zřejmo, vášnivě miluje; neb veškerá láska nebohé ženy té soustředila se v jediné bytosti, a tou jest Karla. Jaký div, že srdce překypělo! Cos podobného dovede správně posouditi opět jen matka. Předesýlám, že jedná se jen o jedinou schůzku . . .

Viktor . . . dnešní noci . . .

Lipnický. . . s Karlou?

Viktor . . . po které nastoupí nebohá paní okamžitě zpáteční cestu.

*

Lipnický. A Záleský . . . ?

Pavlína. Nikdo mimo vaši dceru nesmí zvěděti o ničem.

Lipnický (záporně). Náhlý odjezd náš — Karlu musil bych přece doprovázeti sám — vzbudí u večer v den Duškova příjezdu tak opravdové podezření, že dopátrají se pravdy.

Pavlína. Omluvím vás. (Nová myšlénka v ní probleskne.) Ah, mám to.

Viktor. Mluvte.

Pavlína. Vždyť setkání jest možno zde.

Lipnický (udiven). U vás?

Pavlína. Tam . . . (ukazuje do parku) v kiosku, na konci parku. V prvním patře jest ku svatbě našich dětí vše připraveno. Tam nebudete nikým pozorováni. Zadní dvířka zůstanou otevřena. (K Viktorovi.) Klíč máte . . .

Viktor . . . pouze od zábradlí.

Pavlína (spěchá ke stolku, v němž hledá, pak vyndá klíč). Zde k hlavním dveřím.

Viktor (schovává klíč). Již osm hodin . . . musím nazpět, rozloučím se jen s Karlou.

Pavlína. Odešlete ji sem.

(Viktor odkvapí.)

Lipnický (klesá na lenošku). Jsem zdrcen dojmem vaší zprávy již nyní . . . kde naberu sil, až nadejde doba našeho shledání!

Pavlína. Obáváte-li se vážných následků, tož vyhněte se jim: vždyť tu jde o schůzku s Karlou. Viktor ji uvede.

Lipnický. Já že bych — po tolika letech — neměl spatřiti druhdy tak milovanou tvář?

Pavlína. Neradím ani nezrazuji.

Lipnický. Myslím, že vyžaduje toho při nejmenším slušnost. V mé dceři mohlo by maně vzniknouti podezření . . .

Pavlína. Máte pravdu . . . na to jsem nevzpomněla. (Béře jej za ruku.) Ubohý příteli . . . nevědomky způsoben vám veliký bol, k jehož utišení bude potřebí dlouhého as času.

Lipnický (zmužileji). Učme se býti trpícími; kdož ví, co nás ještě očekává.

Pavlína. Karla přichází.

(Karla vešla — Lipnický jde jí v nápadném rozčilení vstříc.)

Karla. Viktor mi napověděl, že chováte pro mne velice příjemné překvapení; (pohlíží na oba) dle výrazu vašich tváří dal by se spíše očekávati opak.

Lipnický. Mýlíš se, milé dítě. Viktor děl pravdu. V posledních listech projevila dobrá matinka tvá přání, požehnati tvému štěstí.

Karla (radostně). Dále . . . dále . . .

Lipnický. Očekávali jsme tedy bližších zpráv v příčině jejího příjezdu.

Karla. O tom jste mi ničeho nesdělili.

Lipnický. Chtěli jsme tě překvapit. Tu dochází nás radostná zvěst, že tvoje matka právě přibyla.

Karla (rozechvěna). Moje matinka . . . že jest zde? Kde dlí?

Lipnický. Viktor odejel do města ji přivítat.

Karla (poněkud zaražena). A proč ne my?

Lipnický. Děje se tak na výslovný její rozkaz. Matinka přeje si dále, by návštěva její zůstala každému zatajena . . . z příčin, které ti sama později objasní.

Karla. Tomu nerozumím.

Lipnický. Uvítáš matinku dnešní noci v zahradním kiosku.

Karla. A ty? . . .

Lipnický. Doprovodím tě.

Karla. Ó, jak jsem šťastna! Vyplním všechny rozkazy, jen když popřáno mi bude přituliti se k jejímu srdci. Navysýlala jsem denně nesčíslných proseb k nebi . . . trvalo to ale dlouho, než jsem byla vyslyšena. Obraz mé nebohé matinky mizí v pološeru dávné minulosti, jako zahalen neproniknutelným závojem, za nímž skrývají se obrysy cheruba, ku kterému pohlížím s celou svou vroucností jako k Bohu . . . Toť slaviti budu zítra narozeniny, jakých nezažila jsem dosud . . . Matinka pobude u nás rozhodně delší čas?

Lipnický. To bude záviseti na ní.

Pavlína. Její slib . . .

Karla . . . překoná vzájemná láska naše. Vždyť oním dnem, ve který vstoupím v nový život a opustím otce svého, nastává jí povinnost rovněž vznešená . . . povinnost svatá . . .

Lipnický (líbá ji v čelo). Tys anděl dobroty . . .

Pavlína. Ticho . . . ostatní přicházejí.

Výstup šestý.

Dušek, Beneš, Záleský, Anežka, předešlí.

Beneš. Duškovi se náš park nad očekávání líbí.

Dušek. Prozrazuje jemný vkus svých pěstitelů.

Beneš. Zítra provedu vás zadní jeho části; dnes šeří se již.

Anežka. Zahradní kiosk nesmíte opominout.

Beneš. Ovšem že ne. (K Duškovi.) Tam tráví novomanželé první dny svého štěstí a blaha; vlastně upravil jsem přízemek pro sebe a patro pro Pavlínu, jako výměnek, nezbude-li zde pro nás jednou místa . . .

Anežka (zacpává mu ústa). Zlý dědečku . . .

Záleský. Viktor odejel?

Pavlína. Bezpochyby do města.

Anežka. Proč?

Pavlína (na rozpacích). Těžko udati pravou příčinu.

Anežka (přiskočí k ní). Karla slaví zítra narozeniny . . . zajisté v příčině dárku.

Pavlína. Bezpochyby.

Beneš. A nyní popřejte našemu hostu malého odpočinku, bude po tak daleké cestě rozhodně unaven.

Dušek. Ó, ó, ó . . .

Beneš. Nic naplat, příteli: mladá léta uplynula a starým kostem potřeba pohovy.

Pavlína. Obstarám zatím, čeho potřeba.

(Odchází s Anežkou, Karlou, Lipnickým a Záleským.)

Beneš. Nu . . . odložte, pohovte si; vyrušovati nebude nás nikdo.

Dušek. Co natěšil jsem se na sdílný s vámi okamžik, kterého postrádal jsem, vzdálen vás šťastných; neb vy jste přece jen mezi svými, kdežto já v cizině poukázán pouze na sebe. Nebýt práce, do níž zahloubal jsem se celou duší svou, sotva bych to byl vydržel. (Usedne k Benešovi.) Pavlína vyprávěla mi vše; jsem neskonale šťasten, že poměry vaše tak příznivě se změnily.

Beneš (zadumán). Nad očekávání . . . nedoufal jsem sám takové proměny. Má snacha jest žena výtečná, Rudolf vydařil se nám též; jen . . . můj . . . syn . . .

Dušek. Nač těch vzpomínek!

Beneš. Je to zvláštní. Vyšel mi z paměti, vždyť nemám žádného syna více: v posledním čase však mihá se mi jeho stín neustále před očima.

Dušek. Věci, kterých nemožno změnit, nutno zúplna zapomenout, obzvláště ve vašem stáří; vždyť máte náhradu.

Beneš (přisvědčuje). Pravda, ti kolem mne jsou zdrojem mého žití.

Dušek. Musím se přiznati, že Anežka i Karla učinily na mne dojem překvapující.

Beneš. Hodí se mezi nás; dalo to ale práce. Znáte Záleského . . .

Dušek . . . a jeho zásady.

Beneš. Dnešní stav jest výsledek dlouholetých bojů. Nebýt Lipnického, sotva by se štěstí našich dětí uskutečnilo. Záleský stárne jako my všichni, jest den ke dni popudlivější.

Dušek. Nedivte se . . . starý advokát . . .

Beneš. Odporoval dlouho; když však ku prolomení pásek, jimiž spojena jsou srdce oněch mladých lidí, sil mu nestačilo, povolil. Jen kdyby zůstalo vše při starém.

Dušek. Co mohlo by se změnit?

Beneš. Záleský má v zásadě pravdu. Rozvažte: naše děti nezvěděly ničeho. Kdyby snad Ferdinand přece nebyl mrtev . . . vrátil se . . . (Přejede si rukou čelo.)

Dušek. Takové myšlénky . . .!

Beneš. Co by následovalo?

Dušek. Rudolf v krátkém čase slaví svůj sňatek, a byť i vaše obrazotvornost proměnila se kdysi v skutečnost — k čemuž, jak jsem již pravil, není té nejmenší naděje — štěstí vašeho vnuka nebylo by tím nikterak ohroženo.

Beneš. Ale nás ostatních.

Dušek (vstává). Dopřejte si klidu a nevyrušujte svou mysl věcmi, o které dlužno raději ani nezavadit. Opustím vás na okamžik, bych odložil jen cestovní oblek; musím se přiznat, že jsem poněkud unaven; toť stáří, příteli . . . dostavilo se neočekávaně . . . bránil jsem se dost.

Beneš. Já též. (Vyprovází Duška k postranním dveřím.) Přijdu za vámi . . . mám toho tolik ještě na srdci — pak upřímně řečeno — je mi dnes jaksi nevolno, teskno.

Dušek. Budu-li dříve hotov, vrátím se k vám sem. Na shledanou, příteli. (Odejde.)

Beneš (vrací se). Nezměnil se, jest doposud týž jako před před lety . . . Ani nevím, čím to, že vzpomínky na prožité útrapy tíží mne, až svírá mi to dech. (Z venku slyšeti skok.) Co to? (Naslouchá.) Nebylo to nic; mé nitro est jakousi předtuchou podrážděno, že počínám se báti vlastního stínu svého.

Výstup sedmý.

Beneš, Ferdinand.

(Ferdinand ve velice sešlém obleku, lokte rozedrané, kabát zaplatovaný — jest bledý, chorého výrazu, v zimničném rozechvění — potácí se po stupních verandy dolů, kde upustí klobouk a zůstane státi.)

Beneš (nanejvýš překvapen vykřikne). Toť onen . . . tulák! (Silným hlasem) Ni krokem dál, zbloudilý muži! Co zde pohledáváte? Vaše vetření prozrazuje nekalý úmysl. (Sahá po zvonci.) Zavolám sluhy! (Táhne ruku zpět.) Ne, ne . . . stojíte nad propastí . . . jediné pohnutí a jste ztracen. Vraťte se . . . zpáteční cesta jest dosud volna . . . Rozvažte, že vrháte se v záhubu . . . snad máte někoho, jemuž byste pokleskem svým způsobil bol: snad (měkce) sešedivěl váš otec v poctivosti; snad máte syna, jenž proklínal by jednou vinu otce svého. (Těžce oddychuje.) Jděte a buďte pamětliv, že, klesne-li člověk jednou, nadlidských k tomu potřeba sil . . . (Počíná se třásti na celém těle.) Jaké to mámení smyslů . . . (pobliž Ferdinanda) toť zraku klam . . . (vzkříkne šíleně) Ferdinande!

Ferdinand (klesá k jeho nohám). Otče můj!

Beneš (v nejvyšším stupni vzrušení). To . . . že jsi . . . ty . . . mé dítě? (Vášnivě.) Ne, ne, pryč ode mne . . . já nemám žádného syna, můj Ferdinand je mrtev . . . zapomenut . . .

Ferdinand. Slitování! . . .

Beneš. Zpátky, bidáku! . . . tys proklet mnou na na věky. Věz, že denně vysýlal jsem k Bohu proseb, by kletba má pronásledovala tě krok za krokem; neb ty spáchals nejhnusnější zločin, zradiv otce svého, ženu, dítě . . . vlastní svoji krev; tys lásku moji vyrval z otcovského srdce . . . a rozšlapals ji v prach . . . v blátě . . . ty netvore!

Ferdinand. Ó hrůza!

Beneš. Místo cos měl učinit bídnému žití svému konec, vracíš se nazpět. Co chceš, můj život? nuže, vezmi si jej, zde jej máš.

Ferdinand (líbá mu kleče nohy). Odpuštění . . .!

Beneš. Kdo . . . ty . . . mé odpuštění? Před patnácti lety měl jsi se plaziti u mých nohou, jak činíš . . . dnes . . . snad bylo by se ti podařilo obměkčiti moje city; . . . dnes ale . . . když odcizil se a odumřel mi . . . odvažuješ se, smělče, před můj zrak?!

Ferdinand (vzpřímí se, vzkříkne a potácí se zpět). Nebyl bych se opovážil . . .

Beneš. Proč tedy přicházíš?

Ferdinand. Hněv tvůj je spravedlivý . . . nezasluhuji než tvé opovržení; to bylo také příčinou, pro kterou jsem tak dlouho váhal. Přísahám, že bylo mým úmyslem, poctivostí dosíci ve společenském životě opět postavení, které by vás bylo snad usmířilo. Tys mne však zatratil, a na mé snaze nespočívalo požehnání. Co jsem vytrpěl, ví jediné Bůh . . . a já: snášel jsem ale trestající ruku neúprosného osudu trpělivě, až síly mé byly vyčerpány. Jsem chorý na těle . . . duch můj je zdrcen: nemíním tím vzbuditi tvůj soucit. (s velikým přemáháním) než dotrpím však, jakýsi pud pobádal mě v před . . .

Beneš. A kdybys, umíraje u mých nohou, prosil o jediné slůvko, které by tě mohlo spasit, nevyřkl bych je.

Ferdinand. Otče!

Beneš. Nevyslovuj nikdy více toho slova, jehož stal jsi se tak nehoden. Jsi ztracen. Jediným vkročením v rodinný kruh náš ničíš nejen mír tohoto domu, ale i štěstí svého syna . . .

Ferdinand (nanejvýš dojat v slzách se rozplývaje). Mého syna! . . .

Beneš . . . jenž za krátko má vstoupiti v život jiný . . . daleko lepší tvého dřívějšího.

Ferdinand (vzchopí se). To nebylo mým úmyslem... pak raději odejdu a vyhladím veškeru stopu po sobě. Neuvidíš mne nikdy více... buď s Bohem! (Odchází.)

Beneš. Spravedlivé nebe!... Proč seslalo jsi na mne tuto ránu! (Zakryje si obličej a hlasitě štká; pak pohlíží za Ferdinandem, učiní několik kroků nazpět, vrací se však okamžitě.) Ne, ne... (bojuje sám s sebou) jen zmužilost! (Hledí za Ferdinandem.) Já vyrval ze srdce každý pocit... utlumil každou jiskru... (Ferdinand obrací se na posledním stupni verandy. Beneš po dlouhém boji... přemožen, rozevírá náruč.) Ferdinande... synu můj!

Ferdinand (spěchá k otci a klesá mu v náruč). Předrahý otče!

Beneš (propukne v pláč). Ty vracíš se v náruč otcovskou v cárech... rozedrán...

Ferdinand (u jeho nohou). Díky!

Beneš. Vstaň, dítě... (ohlíží se zdrcen kolem sebe — slabým hlasem) mohl by nás někdo překvapit.

Ferdinand (klesá). Dále nemohu... sil mi nestačí...

Beneš. Zde zůstati nemůžeš.

Ferdinand. Vím to...

Beneš (vzchopí se). Mám pro dnešní noc úkryt bezpečný..., tam... (ukazuje do parku) v zahradním kiosku; zítra postarám se o další. Půjdeme... vezmu jen klíč. (Obrací se ke stolku, z kterého Pavlína doručila Viktorovi klíč; hledá.) Paměť mě opouští... zdálo se mi, že uschoval jsem jej sem... a není zde... (ukazuje na protější dveře) mám ale ještě jiný tam... přinesu jej... (odchází... vrátí se však) ale vezmu s sebou světlo; bude tak lépe... dej pozor, by tě nikdo nespatřil. (Odejde.)

(Na jevišti úplná tma; delší přestávka.)

Výstup osmý.

Ferdinand, Pavlína, (na to) Beneš.

Pavlína (vejde s rozžžatým dvojramenným svícnem, ubírá se v popředí, spatří Ferdinanda, zarazí se, stupňuje úžas, při tom se chvějíc po celém těle... potácí se k Ferdinandovi, osvětlí jeho obličej, s šíleným výkřikem upustí světlo a klesá k zemi).

Ferdinand (v největším vzrušení).

(Na jevišti tma.)

Beneš (se vrací se světlem, spatří na zemi ležící Pavlínu... tlumí v sobě výkřik, poklekne k snaše, vezme hlavu její ve svůj klín... políbí ji v čelo a pohlíží strnule na Ferdinanda).

(Opona padá.)

V maurickém kabinetu.

Vypravování z doby polského hnutí. Napsal *Edvard Jelínek.*

(Pokračování.)

Když pak z večera opět zasedli spolu k čaji, měl Rucký plán již promyšlený. Bylo sice ještě mnoho záhadných a povážlivých okolností, ale smělá jeho mysl odstraňovala ponenáhlu jednu po druhé.

„Podařilo se to již několikráte, proč by se to nemohlo podařiti nyní?“ povzbuzoval Rucký sám sebe a z čista jasna udeřil na Zdislava: „Nuže, hochu, nemáš chuti se mnou vypraviti se do Kuzinova? Pokusil bych se o to dostat tě bez úhony přes hranice i zpět... Jen odvahu a smělé čelo. Zbabělost holé neštěstí...“

Zdislav místo odpovědi padl Ruckému kolem krku a zlíbal jej srdečně. Teprv po chvíli zvolal. „Neobáváte-li se vy mé společnosti, já jsem odhodlán na vše...“

„Bravo, hochu, taková řeč se mně líbí. Pojedeme spolu!“

Zdislav opět objal statečného podloudníka.

Plán pak sám promyšlen a umluven takto: Zdislav přestrojen za vozku sedne na kozlík bryčky p. Ruckého. Aby neučinil se nápadným svým po španělsku přistřiženým vousem — shodí jej. Zdislav, ač nerad, loučil se s krásnou ozdobou své tváře, nenamítal ničeho. Hranice přejedou za temna, nejraději v nepohodě. Za účel jízdy předstírati se bude jarmark, který v těchto dnech skutečně připadal a odbývati se měl v nedalekém pohraničném městě v Koruně. Nad to bude Zdislav opatřen policejním certifikátem znějícím na jméno Ondřeje Kubaly, dvoreckého hlídače, jehož duše uletěla sice již před několika měsíci do říše věčnosti, ale — bez „pašportu“, který nyní v případě potřeby výtečně se bude hoditi. Popis osoby ku podivu souhlasil s podobou Zdislavovou. Tentýž nos, tytéž vlasy a oči. Pod sedadlem v bryčce budou se nalézati šaty potřebné pro pobyt v samém Kuzinově.

Domluvivše se takto o způsobu překročení hranic, jali se rokovati o otázce neméně důležité, ano, po zdání pana Ruckého, mnohem povážlivější, nežli bylo šťastné minutí střeženého pomezí.

Kterak se zachovati v samém Kuzinově? S odůvodněnou obavou poukazoval zkušený Rucký zejména k tomu, že třeba na pozoru se míti před množstvím hostí, kteří u příležitosti Zoščiných jmenin sjedou se v Kuzinově. Rucký byl přesvědčen, že tam budou i osoby neznámé, snad dokonce i figury poloúřední z okruží, sezvané ovšem jen z donucovacích ohledů. Proto považoval Rucký za nutno, aby Zdislav zachovával v Kuzinově *incognito*, a sice nejpřísnější. Nikdo nemá tušiti, že ve středu Kuzinovské společnosti dlí z černé knihy dosud nevymazaný „mjatěžnik“, předák kompromitované družiny scházející se „u hvězdy“ ve Varšavě.

Po dlouhém rozjímání ustanovili, že Zdislav bude všem představen jako synovec Ruckého. Aby se tak spolehlivě mohlo státi, bylo ovšem nutno alespoň o den před ostatními hosty do Kuzinova zavítati a s Velunskými náležitě se dorozuměti. „Opatrnosti nezbývá,“ opakoval stále Rucký i netajil, že právě nával různých hostí na tento den jej poněkud znepokojuje. V duchu si říkal: „Čert nikdy nespí.“ Však šlo i o hlavu.

Ale tím pranijak od úmyslu zdržovati se nedal a cvičil jen tím pečlivěji *mladého zajíce*, aby s náležitou jistotou uměl zachovávati do krajnosti incognito. U přítomnosti společnosti měl se zejména k Velunskému chovati cize, odměřeně, s jakousi lhostejnou zdvořilostí, aby

ani stín podezření maní na sebe neuvrhnul. Tak umluvili vše do podrobna a čtvrtého dne k odjezdu se chystali. Čekali již jen na soumrak.

Tu proti všemu nadání dověděl se Rucký téměř před samým chystaným odjezdem, že hlídku na pohraničním přechodu obsadil z čista jasna jakýsi nový kapitán či inspektor. Vědělo se o něm jen tolik, že s ním není co žertovati. Chlapík prý sedí na hranicích jak lis a nepropouští bez pedantské prohlídky nikoho.

To byla ovšem překážka nad míru netušená a velice nemilá.

Poblízku byli sice ještě jiné přechody, ale poněvadž Rucký již od mnoha let jen tamtudy jezdíval, byl by tím podezření, aneb alespoň pozornost stráží po sobě obrátil.

Nezbývalo tedy, než odjezd odložiti, vyčkati a zatím také o jiném přechodním plánu přemýšleti.

Nehoda tato, ač brzy byla odčiněna, zarazila pana Ruckého a pokazila jeho rozmar. Náležel on totiž k těm lidem, kteří do každého podniknutí pouštěji se směle, ale setkavše se na prvním jeho kroku se sklamáním — podléhají pověře. Také v této nehodě spatřoval Rucký jakousi zlověst, která nepřestala již viseti nad jeho jinak jasným čelem. Zdálo se mu to býti pokynem, výstrahou. Ale jediný pohled na roztouženého a na vše odhodlaného Zdislava zatlačoval vždy znova všechnu jeho tajenou váhavost. Neměl ani již smělosti vzíti zpět plán, na nějž si byl vystavěl Zdislav tak krásný hrad nadějí: shledání se Zoškou.

Zatím změnily se do zítřka okolnosti opět úplně. Obávaný, nový kapitán zmizel právě tak nenadále, jak se zjevil. Byl patrně jinam povolán a vystřídal jen krátkou dovolenou svého předchůdce na pohraničním přechodu. Zvěst tato nejvíce ovšem těšila Zdislava, který byl již plný obav, že návštěva Kuzinova narazí na nepřekonatelné překážky.

Odchodem neznámého kapitána ustoupil temný mrak, zatahující cestu našich poutníků. Ustanovivše pak již na určito výpravu svou, vydali se skutečně na podloudnou cestu. Počasí i jiné okolnosti přály jim tentokráte neobyčejně. S nebe sypal se drobný, chladný déšť a v haluzích úpěl nepřívětivý větřík. Neproniknutelné temno lehlo na širodálnou krajinu. Z hvězd ani jediná netřpytila se na výšinách. Takové počasí zrovna potřebovali. Slota, do níž bys psa nevyhnal, přicházela velice vhod.

Tak vypravili se na cestu. Zdislav ve hrubé haleně seděl na kozlíku a zostra poháněl koně. Rucký schoulen byl v bryčce a nepromluvil ani slova. Na hranicích, kdež kmitalo několik nuzných světel, zastavili před strážní budkou. Dříve, než kdokoli z ní vyšel, vstoupil do ní sám Rucký. Zastal tam rozespalého člověka, protírajícího si líně oči.

Pozdravili se jako dobří známí, ale nebylo jim dnes jaksi do řeči. Rozespalý člověk přitisknuv na podaný mu papír pečeť — propustil Ruckého.

Vše šlo nad obyčej hladce. Nebylo ani nejmenší námitky. Sotva že si pověděli tam v budce několik lhostejných slov o zítřejším jarmarku a mizerném čase.

Rucký vrátiv se a usednuv zas na své místo, zvolal: „Janku, práskni do koní.“

Zdislav tak učinil a již byli „na druhé straně“.

Zdislav vydechl volně, ulehčilo se mu nesmírně.

Rucký šeptl: „Zaplať pán Bůh!“

Ale nedojeli ani k nedalekému můstku, amž by je nepoplašila jakási příšerná ozvěna.

„Co to?“

Zdálo se jim, že kdosi za nimi volá: „Stoj!“

„To nic, to se jen zdálo!“ namítal rozčileně Zdislav.

„Tedy zostra!“ pobízel Rucký.

A již letěli cvalem do černa lesa. V okamžiku zmizela pohraničná světla, od nichž se každou vteřinou vzdalovali směrem východním. Ani kozácký půhon nebyl by již postihnul jejich stopy. Celou noc sypala se prška a nevlídný větřík šuměl v rozkolísaných haluzích.

Do rána urazili skorem půl cesty, ale poněvadž měli na přímé čáře dvě městečka, zabočili z opatrnosti raději do vesnic. Zajížďka ta stála půl dne drahocenného času. Kromě toho rozvodnil neustávající déšť zejména veské cesty tou měrou, že opozďovali se nad všeliké pomyšlení. Ztratili již nadobro naději, že by do Kuzinova mohli doraziti před ostatními hosty, na co Rucký tolik dával váhy. Znepokojovalo jej toto opozdění velice, namítal, že vpadnou nepřipraveni do chumáče cizích lidí, obával se přílišného překvapení. Sebe menší neopatrnost mohla by porušiti jinak pečlivě střežené incognito. Zoška neměla ani pohnutím oka vzrušení své prozraditi. A kterak toho docíliti, zavítají-li do Kuzinova, kdy již plno rozjařených hostů bude neústupně obklopovati hospodáře? A což šepot služebnictva?

Zdislav všemožně konejšil pana Ruckého, ale jen s malým úspěchem. Ujišťoval, že stačí pouhé mrknutí, aby Zoška věděla a porozuměla, o co se jedná, ostatně také nepochyboval, že naskytne se v nejhorším případě alespoň jediný okamžik, aby jí do ucha šeptnul slovo: Incognito!

A pan Velunský? Pan Velunský nikdy v životě jej neviděl, nemůže tedy přijíti do nižádných rozpaků, tím méně, jelikož Zdislav představen bude jako synovec Ruckého.

Ke všemu tomu kýval Rucký jen povážlivě hlavou.

Na den Zoščiných jmenin hned po ránu přiblížili se naši podloudní cestovatelé šťastně asi do dvacetiverstové vzdálenosti od Kuzinova. V zapadlé a chatrné vísce učinili zastávku, a to hlavně za tím účelem, aby Zdislav shodil se sebe hlídačskou halenu a převlekl se ve svůj moderní oblek. Tak měl překročiti Kuzinovské prahy a padnouti do rozevřených náručí milované sestry — nč-li ovšem v okamžiku tom nebudou ji obstupovati cizí lidé.

Zdislav převleknul se nesmírně rychle a skutečně po krátké chvíli sednul vedle Ruckého jako jeho synovec.

„Tedy nezapomínat, že jsi přestal býti Zdislavem; pro celý svět, pro všechny oči a uši jsi nyní mým synovcem... Rozumíš...!“ napomínal přes tu chvíli Rucký svého mladého soudruha.

Ale roztoužený Zdislav, ač na srozuměnou pokyvoval hlavou, málo již dbal slov svého opatrovníka. Srdce i duše jeho již dávno byly v Kuzinově, kamž hnal také koně tryskem šíleným. Tvář jeho zářila nadějí i rozkoší, planoucí oko přestihovalo lesy i roviny.

Ba šílený trysk!

Každou vteřinou blížili se více a více...

Docela jiné nálady byl pan Rucký. Byl ku podivu zamlklý a jen s námahou odpuzoval od sebe příšerné vidmo.

Povoz závodil s větrem. Z koní dým vystupoval.

Ale dále... dále... až k vytouženému cíli!

(Pokračování.)

Červený mlýn.

Napsal *Jos. D. Konrád.*

(Pokračování.)

Marno bylo všechno Milošovo vysvětlování a upokojování. Vypověděl jí všechno právě tak, jak se o příchodu celní hlídky dověděl, avšak žena jeho mu neuvěřila. Bylo přece pravděpodobno, že jest s Novkou srozuměn důvěrněji. Proč jinak by mu dávala výstrahu, kdyby jí byl lhostejným? A proč on by se dívky tak horlivě zastával a ji obhajoval?

Konečně ustala zlořečiti, ale všechno vzezření její dávalo na jevo, že se zabývá nějakým neobyčejným úmyslem. Byla ustavičně bleda, roztržita i poplašena, chvěla se. Na muže svého nepohledla jinak než pokradmu, ale přece vždycky očima plnýma nenávisti a mstivého zášti. Úmysl, který se tajil v její rozechvělé hlavě, jistě nebyl šlechetný.

Jednou přede dnem Miloš Stojković pozoroval, že v Červeném mlýně zase byla podezřelá návštěva. Chtěl sice vstáti a obořiti se na tu neplechu, ale nechal toho, omrzelo ho to. Také ženě své ani se nezmínil, že o tom ví a že mu to není milo. Neměl k tomu zhruba ani času. Anka hnedle po ránu odešla z domu a vrátila se až po polednách. Potom hned poručila Antovi, aby zarazil mlýn a aby došel do Budvy něčeho nakoupit. Byla v neobyčejné míře, zamlklá, úzkostlivá a netrpělivá. Bála se něčeho, vzdychala zhluboka, jako by se dusila a jako by hrdlo její nemělo dostatku čistého vzduchu.

V noci Anka a Miloš byli ve mlýně sami. Ante Paunović nemohl se vrátiti z Budvy dříve, až zejtra o polednách, ne-li později. Manželé ten den ani na sebe nepromluvili, a když večer ulehli, mladý mlynář několikráte zpozoroval, jak Anka zvedá tiše hlavu a jak naslouchá k oknu. Bděl dlouho, konečně však usnul.

V noci ho probudilo několik prudkých ran na dvéře. Vyskočil s lůžka, aby otevřel, bude-li treba, avšak Anka byla již se světlem u dveří a vpouštěla do mlýna několik celních strážníkův. Dva z nich jedním skokem byli u Miloše a chopili se ho. Ostatní prohledávali mlýn, tentokráte s brzkým úspěchem. Našli několik balíků tabáku a ukázali ho vítězoslavně mladému mlynářovi.

„Jsem nevinen — nevím ničeho o tom," řekl jim mírně se lhostejnou hrdostí.

„A kdo jest vinen, když ne pán tohoto mlýna?" zasmáli se strážníci.

„Nevím —"

„Snad Ante Paunović? Snad tvoje žinka Anka, muži mladý?"

„Nevím! — Snad Anka, snad Ante! Já jsem nevinen, a vy mně křivdíte!"

Anka v tom přiskočila jako kočka. Zahrozila rukama a křičela.

„Nejsem vinna! Ty, Miloši, nezapírej! Jsem nešťastna, že tak musím říci o svém muži, ale zákon velí, abych toho netrpěla. Ano, gospodinové, dobře jsem se dověděla. Miloš spřežen s Novkou Radulovićovou pomáhá podvodníkům. S Novkou Radulovićovou, slyšíte!? Ona vás minule Milošovi prozradila, aby se měl v čas na pozoru, nyní to vím. Schoval před vámi tabák! Také té se chopte, podloudnice!"

„Už ji máme!" řekl jeden celní strážník se smíchem. „A hajdy!" pobízel Miloše k odchodu.

Mladému mlynáři nebylo při tom už pranic hádankou. Anka ho podle zradila nevinného! Anka, vlastní jeho žena, svoji vinu mstivě svalila na jeho bezúhonná bedra. Podíval se na ni mlčky pohledem zdrcujícím. Nebyla hodna, by na ni promluvil. Pak šel.

Byl odveden k soudu, a při přelíčení setkal se také s Novkou. Bránili se, jak mohli, dokazovali svoji nevinnost, ale marně. Nic nemohlo soudce přesvědčiti, že jsou oběti mlynářčiny žárlivosti. Nic, ani prosby, ani zaklínání. Vše svědčilo proti nim, a soudcovi nemohla se přičítati nesvědomitost, když pak oba odsoudil. Celkem to snad ani nebyl přísný trest. Miloši Stojkovićovi určen měsíc žaláře, Novce Radulovićové dvě neděle. Starý Ante Paunović, který pohnán jako podezřelý před soud, kdež všemožně se ujímal nevinných obžalovaných, byl konečně propuštěn na svobodu, neboť neshledáno na něm viny.

Miloš Stojković i Novka přetrpěli svůj trest a vrátili se domů. Mladý mlynář byl by sice z vězení rovnou cestou kráčel rád jinam, čím dále od Červeného mlýna, tím lépe, ale Novka ho tam vábila a poutala. Jenom pro ni tam se vrátil a snášel nesnesitelnou Ančinu blízkost. Jenom pro ni, která s ním nevinně zkoušela, pil ten kalich hořkosti dále. Zatím v okolí Červeného mlýna shledal už zcela jiné, světlejší ovzduší. Kde kdo byl, každý byl přesvědčen, že oba mladí lidé byli vězněni nevinně. Mladý mlynář hned to poznal. Kohokoliv potkal, každý ho vlídně pozdravoval, jako by měl úctu před tím měsícem žaláře, který lpěl na jeho dobré pověsti. Za to ve mlýně, kdež panovala Anka, jako když utne. Najednou bylo po mlečích, mlýn jen zřídka kdy smutně poklapoval.

Byly to smutné časy v roztomilém zákoutí pod Strimijí. Zářivé slunce podzimní nedovedlo otepliti ledový chlad, který se rozložil v Červeném mlýně a jenž rozšiřoval mezi Milošem a Ankou už zcela nepřekročitelnou propasť. Ale mnohem horší časy číhaly jako na skok a přihnaly se rušivě s ničící podzimní bouí. Přikvapily jako vichrice, jako hromobití, a zasáhly netoliko Červený mlýn, nýbrž i dům Radulovićův.

Jednou večer Novka zaslechla svého otce, jak se pozdravuje za stavením, smokvoňovými stromy se strany té hustě obrostlým, se dvěma nebo třemi muži. Neznala jich, nebyli z Blizikućí. Hovořili tam dlouho utlumeným hlasem, chvílemi šeptem nesrozumitelným. Teprve ku konci, když se rozcházeli, dívka postřehla několik slov otcových:

„Dělejte, jak za dobré uznáte. Neučiníte-li toho vy, učiním to já. Ani za živý svět neodpustím, čekám jen příležitosti. Zaslouží si toho! I smrt jest za zradu malým trestem!"

Nerozuměla smyslu těch slov, nepochopila jich dříve, až nazejtří.

Brzo po ránu rozletla se po veskerém kraji pohnutlivá novina. Komukoli se dostala k sluchu, každý ustrnul a se zhrozil, každý pohlížel k Červenému mlýnu.

Přede dnem dvě ženy ze sousedství, jdouce k potoku pro vodu, našly na prahu mlýna mlynářku Anku mrtvu. Byla jen z pola oděna, tak, jak opustila lůžko, a hlavu měla rozpoltěnu jedinou hlubokou sečnou ranou. Vnikly dovnitř s poplachem a povykem.

Mladý mlynář spal v jizbě, nevěda o ničem. Stárek Ante Paunović byl už vzhůru a kutil něco ve mlýnici. Nebyl ještě venku. Když zvěděl, co se stalo, zalomil zoufale rukama a zaběďoval nad Červeným mlýnem, plným hoře a neštěstí.

„Mlynář Miloš Stojković zabil mlynářku Anku!“ znělo po dědinách jihodalmatských jako stohlasá ozvěna. A „Dobře tak, proč ho zradila!“ bylo slyšeti už mezi tím

Zatkli ho zase a odevzdali k soudu, tentokráte dále než do Budvy. Šel, ani nehlesl. Na jeho zsinalých rtech chvěl se jenom tupý, beznadějný úsměv. Když ho vyslýchali, sotva že odpovídal. Zase mnohé podezřelé okolnosti svědčily proti němu, jeho všecko chování pravilo k soudcům, že mají před sebou zatvrzelého, necitelného vraha. Kdo mohl spíše usmrtiti mlynářku než Miloš Stojković, byv dříve od ní zrazen?

Jenom Novka Radulovićova byla o jiném přesvědčena. Když uslyšela, že jest Miloš odveden jako vrah Ančin k soudu, vzmužila se a přistoupila k otci svému.

„Otče,“ pravila s velikým pohnutím, „ty víš, kdo zahubil mlynářku Anku!“

„Víme to snad všickni. Kdo jiný, než její muž Miloš Stojković?“

Řekl to na pohled chladně, suše, ale obrátil se po těch slovech od dívky.

„Miloš Stojković to nebyl — ty víš, otče!“ zvolala Novka.

„A kdo to byl, dcero?“ odvětil Martin Radulović, zbledl a zachvěl se.

„Podloudníci —“

„Kteří podloudníci? Proč podloudníci by Anku zabíjeli, když se spolčovala s nimi?“

„Ti podloudníci, kteří hovořili večer před tím s tebou za stavením —“

„Zadrž, Novko! Ani slova — poroučím!“ zahřímal Martin Radulović jako bouře a zahrozil dceři. „Ty zůstaň v domě a nikomu se neukazuj — děj se co děj!“

„Co myslíš, otče!?“ dívka vykřikla zoufale. „Ty znáš vrahy a necháš bez přispění odsuzovati nevinného Miloše Stojkovice! Musíš ho zachrániti, musíš povědíti!“

„Mlč — nepovím! Co mi jest po Milošovi! Co po Stojkovicovi! Přišel sem, aby nám tu nasil strázni a bolesti. Nechť sám se háji a bráni. Já hájím a bráním toliko sebe a tebe. Smrť Ančina byla jen odměnou za její zradu a zadostučiněním za tvůj žalář —“

„Ale Miloš! Kdo toho obhájí a ubrání! Trpěli jsme spolu.“

„Co Miloš! Vraždy mu nedokáží a propustí ho zase brzo na svobodu!“

(Dokončení.)

A s j a.

Povídka *Ivana S. Turgeněva.* Přeložil *Adolf Černý*

(Pokračování.)

Ti se jí docela nelíbili. Ne, Asja potřebuje hrdinu, neobyčejného člověka — anebo malebného pastýře z horského zákoutí. Avšak, zapovídal jsem se s vámi a zdržel jsem vás tím,“ dodal, vstávaje.

„Poslyšte,“ počal jsem, „pojďme k vám; nechce se mi domů.“

„A což vaše práce?“

Neodpověděl jsem; Gagin se dobrosrdečně usmál, i vrátili jsme se do L. Spatřiv známou vinici s bílým domkem na vrchu kopce, pocítil jsem jakousi sladkost — a to na srdci; jako by mi tam někdo nepozorovaně medu nalil. Ulehčilo se mi po Gaginově vypravování.

IX.

Asja nás uvítala na prahu domu: očekával jsem nový smích; ale ona k nám vyšla celá bledá, zamlklá a se sklopenýma očima.

„Hle, tu zase přichází,“ pravil k ní Gagin, „a považ si, sám se chtěl vrátiti.“

Asja na mne tázavě pohleděla. Podal jsem jí ruku a tentokrát jsem silně stisknul její studené prsty. Bylo mně jí velice líto; nyní jsem mnohému při ní porozuměl, čeho jsem dříve nemohl pochopiti: jejímu vnitřnímu nepokoji, neznalosti ovládání sebe, snaze po vyniknutí — vše se mi stalo jasným. Pohleděl jsem v tuto duši: tajná tíseň dusila ji neustále, nepokojně se pletla a sebou zmítala nezkušená samolibosť, ale celá její bytost prahla po pravdě. Pochopoval jsem, proč mě ta podivná dívka zajímala; netoliko polodivokou krásou, rozlitou po celém jejím štíhlém těle, mne poutala, mně se líbila i její duše.

Gagin se počal hrabati ve svých kresbách, navrhl jsem Asje, aby se šla se mnou projít po vinici. Ihned s radostnou a skoro pokornou ochotou souhlasila. Sešli jsme do půl svahu a usedli na široký kámen.

„Nestýskalo se vám po nás?“ začala Asja.

„Což vám se po mně stýskalo?“ otázal jsem se.

Asja na mne stranou pohleděla.

„Ano,“ odpověděla. „Je pěkné v horách?“ pokračovala. „Jsou vysoké? Jdou výše než oblaky? Povězte mi, co jste viděl. Vypravoval jste to sice již bratru, ale já jsem ničeho neslyšela.“

„Když jste odešla,“ poznamenal jsem.

„Odešla jsem . . . protože . . . Teď neodejdu,“ a s důvěrnou přívětivostí v hlase dodala: „Vy jste se dnes hněval.“

„Já?“

„Ano, vy.“

„Proč pak, prosím vás . . .“

„Nevím, ale hněval jste se a rozhněván jste i odešel. Mrzelo mne velice, že jste tak odešel, i těší mne, že jste se vrátil.“

„I já jsem rád, že jsem se vrátil,“ řekl jsem.

Asja učinila ramenoma pohyb, jaký často dělávají děti, je-li jim dobře.

„O, já umím hádati!“ pokračovala. „Druhdy jsem poznávala z pouhého zakašlání otcova v sousední komnatě, je-li se mnou spokojen čili nic.“

Do té doby se mi Asja ani jednou nezmínila o svém otci . . . To mne překvapilo.

„Milovala jste svého otce?“ otázal jsem se a náhle jsem k veliké své zlosti pocítil, že se červenám.

Neodpověděla mi a začervenala se taktéž. Oba jsme se odmlčeli. V dálce po Rýnu plul a dýmal parník. Dívali jsme se oba na něj.

„Proč nevypravujete?“ zašeptala Asja.

„Proč jste se dnes dala do smíchu, jakmile jste mne spatřila?“ tázal jsem se.

„Nevím sama. Někdy je mi do pláče a přece se směju. Nesmíte o mne souditi . . . podle toho, co činím. Ach, dobře si vzpomínám: jaká je to pověst o Lorelei? Není-liž pravda, že možno *její* skálu viděti? Praví se, že dříve každého utápěla, ale když se zamilovala, sama se uvrhla do vody. Ta pověsť se mi líbí. Frau Luise mi všelijaké pověsti vypravuje. Frau Luise má takového černého kocoura se žlutýma očima . . .“

Asja pozdvihla hlavu a zatřásla kadeřemi.

„Ach, mně je krásně,“ pravila.

V tom k nám doletěly úryvkovité, jednotvárné zvuky. Sta hlasů opakovalo sborem a s mírnými přestávkami nápěv modlitby: dole po cestě ubírala se tlupa poutníků s kříži a korouhvemi.

„Kdybych tak mohla jíti s nimi!“ vzdychla si Asja, naslouchajíc zvolna slábnoucím hlasům.

„Což pak jste tak nábožná?“

„Kdybych se mohla jíti někam daleko pomodlit, kdybych mohla vykonati obtížný čin,“ pokračovala. „Ale takto dni mijejí, život prchne — a co jsme učinili?“

„Jste ctižádostivá,“ odpověděl jsem; „nechcete žíti nadarmo, ale chcete po sobě zůstaviti památku . . .“

„A což by to bylo nemožno?“

Div že jsem neodpověděl „Nemožno . . .“ Ale pohleděl jsem v její jasné oči a řekl jsem pouze:

„Pokuste se.“

„Povězte mi,“ pravila po krátkém mlčení, za něhož přeletovaly po jejím blednoucím obličeji jakési chmury, „líbila se vám velmi ta dáma . . . víte, ona, na jejíž zdraví pil můj bratr v rozvalině v druhý den naší známosti?“

Zasmál jsem se.

„Váš bratr žertoval: mně se dosud žádná nelíbila, ba mně se ani teď žádná nelíbí.“

„A co se vám líbí při ženách?“ otázala se Asja pohodivši hlavou s nevinnou zvědavostí.

„Jaká to divná otázka!“ zvolal jsem.

Asja se lehounce zasmušila.

„Neměla jsem se vás takto tázati, není-liž pravda? Odpusťte mi, naučila jsem se žvatlati vše, co mi do hlavy přijde. Proto se i bojím mluviti.“

„Mluvte, pro Boha vás prosím, nebojte se,“ vyhrkl jsem. „Jak jsem rád, že se konečně přestáváte v sebe uzavírati.“

Asja sklopila oči a zasmála se tichým a lehkým smíchem; nikdy potom jsem od žádné podobného smíchu neuslyšel.

„Nu tak vypravujte,“ pokračovala, prohlížejíc svůj šátek a přikrývajíc si jím nohy, jako by se usazovala na delší dobu: „vypravujte anebo čtěte něco, víte, jako jste nám četl z ‚Oněgina‘ . . .“

Zamyslila se náhle . . .

„Kde teď se kříž a větve pnou
nad matkou mojí ubohou,“

pronesla polohlasně.

„Tak to nestojí u Puškina,“ poznamenal jsem.

„Ba chtěla bych býti Taťánou,“ pokračovala stále zádumčivě. — „Vypravujte,“ pravila živě.

Avšak mně nebylo do vyprávění. Hleděl jsem na ni, celou oblitou jasnou září sluneční, pokojnou a krotkou. Vše kolem nás radostně zářilo, dole i nad námi — nebe, země i voda: zdálo se, že i sám vzduch byl prosycen září.

„Podívejte se, jak je krásně!“ pravil jsem, sníživ mimovolně hlas.

„Ano, krásně!“ odpověděla mi rovněž tak tiše, nehledíc na mne. — „Kdybychom byli ptáky, jak bychom se zdvihli, jak bychom letěli . . Až bychom utonuli v tomto modru . . . Ale my nejsme ptáci . . .“

„Ale křídla nám mohou narůsti,“ namítal jsem.

„Jak to?“

„Uvidíte, až to — sama zažijete. Jsou city, jež nás povznášejí od země Upokojte se, budeme jistě míti křídla.“

„A vy jste je již měl?“

„Co vám mám říci . . . Zdá se, že jsem až dosud ještě nelétal.“

Asja se opět zamyslila. Naklonil jsem se zlehka k ní.

„Tančíte valčík?“ otázala se náhle.

„Tančím,“ odpověděl jsem poněkud překvapen.

„Tak pojďme, pojďme . . . Poprosím bratra, aby nám zahrál valčík . . . Představíme si, že lítáme, že nám vyrostla křídla.“

Běžela k domu. Já běžel v patách za ní — a za několik okamžiků otáčeli jsme se v těsné světnici při sladkých zvucích Lannera. Asja tančila překrásně, unášela mne. Cosi měkkého, ženského proniklo najednou její panensky přísný obličej. Dlouho potom cítila moje ruka dotknutí jejího něžného těla, dlouho jsem slyšel její zrychlený, blízký dech, dlouho míhaly se mi před očima její temné, nehybné, skoro zavřené oči v bledém, ale oživeném obličeji, ostře ohraničeném spadlými kadeřemi.

X.

Celý tento den minul jak jen možno nejlépe. Veselili jsme se jako děti. Asja byla velmi milá a prostinká. Gagin měl radost, hledě na ni. Odešel jsem pozdě. Když jsme vjeli do prostřed Rýna, poprosil jsem převozníka, aby nechal loďku plouti volně po proudu. Stařec povolil vesla — a královská řeka nás unášela. Ohlížeje se, naslouchaje a vzpomínaje, pocítil jsem náhle tajemný nepokoj na srdci . . . pozdvihl jsem oči k nebi — ale ani tam nebylo klidu: nebe, poseté hvězdami, celé se chvělo.

pohybovalo, třáslo; sehnul jsem se k řece... ale i tam, v této temné, chladné hlubině kolébaly se a chvěly hvězdy; všude se mi zdálo vládnouti nepokojné rozechvění — a nepokoj ten rostl i ve mně samém. Opřel jsem se o kraj loďky... Šepot větru v mých uších i tiché zurčení vody za zádi loďky mne dráždily, svěží oddychování vln mne neochlazovalo; slavík na břehu zapěl a otrávil mne sladkým jedem svého zpěvu. Slzy my vstoupily do očí, ale nebyly to slzy bezpředmětné bázně. Co jsem cítil, bylo cosi jako by smutný, teprv nedávno zažitý pocit všeobsáhlých tužeb, kdy se duše šíří, zní, kdy se jí zdá, že všemu rozumí a vše miluje... Nikoli! ve mně zahořela touha po štěstí. Nesměl jsem ho ještě nazvati jménem — ale štěstí, štěstí do přesycení, — toť bylo, čeho jsem si žádal, toť bylo, čím jsem se trápil... A loďka plynula dále, a stařec — převozník seděl a dřímal skloněn nad vesly.

XI.

Odcházeje druhého dne ke Gaginým, netázal jsem se, miluji-li Asju, ale mnoho jsem o ní přemýšlel, její osud mne zajímal, těšil jsem se z neočekávaného našeho sblížení. Cítil jsem, že ji znám teprv od včerejšího dne; do těch čas odvracela se ode mne. A jakým poutavým leskem zazářil mi její obraz nyní, když mi konečně otevřela své nitro, jak mi byl obraz ten novým, jakým tajemným kouzlem byl proniknut!...

Šel jsem bodře známou cestou, pohlížeje neustále na bělající se v dálce domek; nejen že jsem nemyslil na budoucnost — já jsem ani na zítřek nevzpomněl; bylo mi velmi dobře.

Asja se začervenala, když jsem vstoupil, zpozoroval jsem, že se zase nastrojila, ale výraz její tváře nesrovnával se s ústrojem: bylť smutný. A já jsem přišel tak vesel! Zdálo se mi také, že chtěla po svém obyčeji odejíti, ale přemohla se — a zůstala. Gagin byl právě v onom zvláštním stadiu uměleckého zápalu a nadšení, kteréž v době záchvatu náhle ovládá dilettanty, domnívají-li se, že se jim podařilo, jak se vyjadřují, „zachytiti přírodu za pravý konec". Stál celý rozcuchaný a zamazaný barvami před napjatým plátnem a, široce se po něm rozháněje štětcem, skoro nevrle mi kynul hlavou, potom poodstoupil, přimhouřil oči a znova se pustil do svého obrazu. Nechtěl jsem ho vyrušovati i přisedl jsem k Asje. Její temné oči se ke mně zvolna obrátily.

„Dnes nejste taková jako včera," poznamenal jsem po marném namáhání vylouditi úsměv na její tváři.

„Ne, nejsem taková," odpověděla nevrlým a hluchým hlasem. — „Ale to nic nedělá. Špatně jsem spala, celou noc jsem přemýšlela."

„O čem?"

„Ach, o mnohém jsem přemýšlela. Jsem tomu zvyklá z mládí, ještě z těch dob, kdy jsem žila s matkou..."

Vyslovila s násilím to slovo a potom ještě jednou opakovala:

„Když jsem žila s matinkou... Myslila jsem si, proč že nikdo nemůže věděti, co ho na světě očekává; a proč zase někdy vidíš trápení — ale nemůžeš pomoci; a proč že se nikdy nesmí pověděti plná pravda?... Potom jsem si myslila, že nic nevím, že se musím učiti. Že jest zapotřebí, znovu mne vychovati, poněvadž jsem velmi špatně vychována. Neumím hráti na piano, neumím kresliti a také špatně šiji. Nic neumím, se mnou musí býti velice nudno."

„Jste k sobě nespravedliva," odpověděl jsem. — „Mnoho jste četla, jste vzdělaná a se svým rozumem..."

„Jsem tedy rozumná?" otázala se s tak naivní zvědavostí, že jsem se mimovolně usmál; ale ona se ani nezasmála. — „Bratře, jsem rozumná?" otázala se Gagina.

Ten jí však neodpověděl a pracoval dále, měně neustále štětce a vysoko zdvihaje ruku.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Slovanské paběrky.

I.

V těchto dnech meškal v Praze znamenitý románopisec polský Henryk Sienkiewicz.

Zvláště představovati Sienkiewicze našemu čtenářstvu není potřebí. Znáte jej z nejednoho překladu a z nejedné literarní zprávy. Nejvíce imponovala jistým lidem ta, která napověděla, že jakýsi nejmenovaný milovník vlastenecké literatury poslal mu z Kijeva 15.000 rublů „jen tak".

Ano, jen tak!

Sienkiewicz dostal totiž jednoho dne z čista jasna psaníčko, v němž se nalézalo kromě 15.000 rublů také několik slov. Vyznívala asi takto: „Kochaný pane! Váš nový román pobavil mne. Na důkaz vděčnosti za zábavu, kterou jste mně svou knihou poskytnul, přijměte laskavě přiloženou částku."

Podpis žádný.

„A myslíte, že si polský románopisec oněch 15.000 rublů nechal? To to! Rozmyslil si věc. Uváživ, že mezi jeho krajany je mnoho lidí potřebnějších, jaksi způsobilejších a oprávněnějších přijímati darů takových, poslal 15.000 rublů Krakovské akademii s přáním, aby peněz těchto užito bylo ve prospěch strádajících literátů a umělců polských, a sice ve způsobě nadací.

To byl ovšem kavalírský čin, důstojný zbožňovaného spisovatele.

Ostatně zdá se, že vynikající spisovatel polský skutečně se nemá tuze zle a že mohl kavalírství takové projeviti, což ovšem nijak podstatu jeho čestného činu nezmenšuje.

Sienkiewicz patří sice redakci velkého varšavského denníku, ale v redakci najdete jej nesmírně zřídka. Ta tvoření jeho nerozptyluje. Chodí do redakce jen tak pro zábavu, s papirosem v ústech, aby se dovídal co nového ve světě a o čem se někdy ani psáti nesmí. Bývá toho dosti v poměrech ruské censury.

Jinak slýcháme přes tu chvíli, že si pan Sienkiewicz někam odjel, obyčejně za granicu. Vizte ku př. program jeho od nového roku. V zimě trávil několik neděl u ja-

*

kéhosi šlechtice v Zakopaném (v polských Tatrách), jezdil s puškou v saních, což jej bavilo, poněvadž je náruživým lovcem, pak si odjel do Španělska podívat se na zápasy s býky. Vraceje se do vlasti zastavil se v Paříži, která také prý svědčí spisovatelům. Z Paříže do Varšavy, do redakce, aby zvěděl, co u nich nového. Mezi tím pozvali si jej do Krakova na veřejnou přednášku „o podstatách historického románu". Vyhověl. Na přednášku nahrnulo se zvědavých posluchačů tolik, že jevil se značný nedostatek místa. V tu samou dobu přednášel také u nás znamenitý český spisovatel, jehož význam pro nás rovná se jistě významu Sienkiewicze pro Poláky, ale jakkoli vstupné žádné se neplatilo, nahrnulo se zvědavého posluchačstva tak málo, že pohodlně směstnalo se u jednoho stolu . . .

Po přednášce odjel pan Sienkiewicz do Opatije na luzné břehy Adrie. To prý také neškodí spisovatelům. Po té vrátil se do Varšavy . . . napsal si něco . . . a teď byl v Praze, průjezdem do lázní, kdež zůstane několik neděl.

„V červenci mohli bychom se setkati v Ostendě," vece pan Sienkiewicz mimochodem v přátelské rozprávce svému českému společníku.

„V Ostendě," odpovídá našinec a zavrtí hlavou, jako by chtěl říci: „to by nebyla zrovna špatná myšlénka". V duchu si však pomyslil, že výprava do Ostenda narazí asi na malé překážky . . . poněvadž náš milý našinec má letos na programu výlet na — *Lišku*, kamž hodlá se vypraviti bez ohledu na červenec některý den po západě slunce, až totiž dodržení úředních hodin v praničem mu nebude vaditi. Na Lišce jej sice nebudou líbat mořské vlny, ani čekat ústřice a vzněty velikého světa . . . ale . . . já ani nevím, co ho tam na Lišce všecko bude očekávati, ducha jeho vzpružovati a síliti, k novým vzletům pobádati, podrážděné nervy hojiti, omdlené tělo křísiti.

Ostende zamluvili tedy brzy. Ale poněvadž se již rozprávělo o cestách a pan Sienkiewicz rád se obrací ve světě, prozradil posléz, že se zaměstnává úmyslem podívat se do Žaponska. Uvidíte, že tam pojede!

Co se Žaponska týče, bude našinci hej! Zajde si do Žaponska pana Náprstka na Betlémský plácek, nejlépe mezi polednem, když se chlebodajné úřady mají vyvětrávati, ale nevyvětrávají, aby se pak v nich zas do západu slunce vyseděti a „vyčinovníkovat" mohla tak zvaná *sinekura*. Leč o tom, co jest sinekura jinde a co je u nás, o tom obšírněji jindy . . .

Setkav se se Sienkiewiczem, činil jsem mimo vůli reflexe. Ovšem, Sienkiewicz je v Polsce jen jeden, u nich nemá také každý ustláno na růžích, ale přes to nemohl jsem se ubrániti porovnání vzbuzujícímu dojmy velice neutěšené. Jsou čeští spisovatelé, jichžto význam na kolbišti domácího písemnictví rovná se významu Sienkiewicze — opakuji to důrazně — máme honoraci básníků i románopisců, ale nespatřuji v jejich řadě ani jediného, jemuž hoví podobným způsobem společnost a její organisace. Za to bych mohl poukázati tu a tam k existencím naprosto nepoměrným. Nedostává se ani dobré vůle uvolňovati existencím takovým tam, kde životní výhody poskytovati bylo by možno beze všech obětí.

Ale . . . jen se týrejme, sužujme a svírejme. Zvláštní právo má k tomu ten, kdo udílí *černý chléb!* Jen žádný ohled neb dokonce šetrnost. Komu se to nelíbí, ať si jde jinam pro chleba. „A literatura? Co nám je po literatuře a po těch, kteří ji dělají! Beztoho nečteme a na literarní herlení umíme pohlížeti jen s patra!"

*

Národní divadlo. („*Nervósní ženy*". Komedie o třech jednáních. Napsali Blum a Toché.) První jednání naší novinky začíná velmi pěkně. Mladí manželé sedí při snídaní; on je rozumný a příjemný, ona nervósní v nejvyšší míře. Každé slovo, ba každé hnutí jejího muže ji dráždí. Vyčítá svému muži, že nosí zelenou kravatu. „Ale, drahoušku, vždyť jsi mi ji sama dala," odpovídá muž. „Nemohla jsem tušiti, že bude na tobě tak ošklivá." Zrovna jako muž dráždí ji komorná, sluha, kuchařka, švadlena, vůbec každý, kdo jí přijde do cesty. Následuje scéna za scénou, zvláště když přijde na návštěvu její matka, která jest na vlas taková jako dcera. „Nechci se, dceruško, míchati do tvé domácnosti," říká při každé příležitosti, ale míchá se do ní neustále a dceru zvláště proti zeti, jehož jakožto dobrá tchyně nenávidí, popichuje. Muž přijde domů o půl hodiny později, než slíbil; z toho udělá mu žena hroznou scénu. On jí pohrozí a ona křičí, že ji bil. Po pařížsku myslí hned na rozvod a aby muže k němu donutila, prohlašuje, že si vezme milence. „Kde bys jej vzala?" směje se jí muž. „Kdekoliv, třebas tuhle v adressní knize." Vezme adresář a kde náhodou otevře, najde jakéhosi cukráře Chapelouxa, jemuž hned zvláštním listem ohlašuje svoji návštěvu. Když se pak ubírá k tomuto dostaveníčku, běží za ní muž, její otec, i její matka a tu začíná ona „honba" z francouzských komedií dobře známá, kde samým nedorozuměním zaplétá se věc vždy více, až konečně divák sám neví, na čem jest. Že mají v tom moderní dramatikové francouzští nemalou routinu, netřeba dokládati. K tomu přimysleme si velice vtipný dialog a několik opravdu dobrých nápadů a pochopíme, že dovedou „Ženy nervósní" člověka, není-li zrovna jejich mužem, výborně pobaviti.

Nemalou zásluhu o pěkný úspěch naší novinky mají herci. Zvláště p. Mošna v úloze komického cukráře byl znamenitý. „Nervósní ženy" představovaly sl. Danzerová se sl. Slavínskou. Sl. Danzerová hrála velice trefně, bylo viděti, jak se v ní chvěje každý nerv, dělala ty scény jaksi v lepším stylu nezapomínajíc, že jest hraběnkou, ale mohla přece trochu více bouřit. V ostatních, větších úlohách zaměstnáni byli pánové Frankovský a Sedláček (tchán a zeť) a sl. Volfová, jejížto modistka skládala s p. Mošnovým cukrářem párek v každém ohledu důstojný. — Cukrářský krám, v druhém jednání pěkně aranžovaný, dělal svůj efekt. *B. F.*

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patiśk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 10. června 1889. ČÍSLO 17.

Všední these.

Drama o čtyřech jednáních. Napsal . . .

(Pokračování.)

Jednání třetí.

Salon v zahradním kiosku. V pozadí východ, zasklený výběžek na pavlán, k němuž vede několik stupňů. Na pravé straně vlaský krb, vedle tapetová dvířka; naproti okno s portierami. — Skvostný nábytek — těžké koberce; na stole girandoly, z nichž toliko jeden na krbu rozsvícen. — Jeviště po vytažení opony v pološeru, jen oknem pavlánu vrhá měsíc slabý svit do pozadí. — (Malá přestávka.)

Výstup první.

Beneš, Ferdinand.

(Beneš, ustaralé tváře, vejde tapetovými dvířky veda za ruku Ferdinanda, potácí se v před.)

Beneš. Tvůj šat jest svatební oblek tvého syna . . . nebyl zde jiný po ruce.

Ferdinand (nad míru bledý, v plesovém obleku). Otče, tys pravdu děl. Byv zapomenut, mrtev pro ostatní . . . neměl jsem se více vrátit. Můj příchod způsobí veliký převrat . . .

Beneš. Cesty osudu jsou nevyzpytatelny . . . Pro dnešek není se čeho obávat; zítra, až sobě odpočineš, uradíme se o ostatním. Přesídlíš do nedalekého lázeňského místa; do sňatku tvého syna musí zůstati tvůj návrat zatajen. Záleský by nepřivolil a Rudolf by si zoufal. Pak zbývá ještě Lipnický a Pavlína . . . Ubohá žena . . . nenabyla dosud vědomí. Dušek u ní mešká; sám Bůh seslal jej v dnešní den. Pospíším k ní . . . neb kdyby vyřkla jediné slůvko, jsme ztraceni. Vyrušován nebudeš, neb vchod vede sem ponze jediný, a ten uzavru. Jdi na lože, je ti odpočinku potřeba, já budu bdít; dobrou noc. (Odchází a vrací se od zadních dveří — políbí Ferdinanda v čelo.) Dobrou noc! (Odejde.)

Ferdinand (klesne do lenošky — po krátké přestávce je slyšet zavírati zámek). Ubohý starče! Pohled tvůj pln bolu přesvědčuje mne o neskonalé bídě mé. Odpuštění otcovské, po němž prahla duše má, jest dosaženo . . . co hledám zde ještě? zkázu ostatních! . . . Jediný krok na bezcestí, a také následky! Ó, tiho svědomí, pod kterou klesám ode dne svého provinění, proč nezdrtilas mne . . . proč vyrvalas mne z náručí smrti . . . vždyť bylo by lépe pro nás všechny bývalo! . . . Co nyní? . . . Toužil jsem po okamžiku, kdy mohl bych stisknouti a zulíbati ruce, které mi kdysi žehnaly . . . doufal jsem stráviti sečtené dny svého života v duševním klidu . . . mýlil jsem se; slunce života mého zašlo . . . vyhaslo na vždy. (Vstane, plíží se k girandolu, který shasíná.) Jaký boj odehrává se v nitru nebohého otce a nešťastné ženy mé . . . jaké bude as jich probuzení. (Potácí se k tapetovým dvířkám a odejde.)

(Na jevišti úplné šero. — Malá přestavka. — Zvenčí slyšeti jest odmykání.)

Výstup druhý.

Viktor, Klotilda.

(Viktor vejde hlavním vchodem — rozhlíží se — spěchá k svícnům, které rozsvěcuje, pak vrací se a uvádí Klotildu u velikém rozčilení v cestovním černém oděvu, na hlavě krajkový šátek.)

Viktor. Jsme na místě.

Klotilda. Síly mne opouštějí.

Viktor. Vzmužte se . . . zanechám vás na okamžik samotnu, bych uvědomil . . .

Klotilda (tlumeným hlasem). Karlu, moji dceru . . . neotálejte . . . (Viktor s úklonou odejde.) Čím bližší naše shledání, tím více se ho hrozím. Stud i žal svírá mi dech. Až optá se mne Karla, proč vrátiti se musím zpět v hrob zapomenutí . . . nemohouc ani v den jejího sňatku vtisknouti na její skráně žhoucí polibek — jakou dám jí odpověď? . . . Ó hrůzo, která jsi pomátla tolika nešťastníkům rozum, smiluj se i nade mnou . . . neb kalich utrpení mého vyčerpán jest až na dno! . . . Což Lipnický!? Moře vzpomínek probíhá mou duši připomínajíc mi mnou zaviněné neštěstí; vždyť s mým blahem pohřbeno i jeho . . . (Naslouchá.) Slyším kroky . . . ona se blíží . . . (Spěchá k tapetovým dvířkám.)

Výstup třetí.

Ferdinand, Klotilda.

Klotilda. Karlo, moje dcero . . . (chce obejmouti Ferdinanda; zpozorujíc však omyl vykřikne šíleně a potácí se přes celé jeviště nazpět.)

Ferdinand (nanejvýš užasnut). Klotilda . . .!

Klotilda. Vstávají mrtví z hrobů či spikla se proti mně sama nebesa?! Stojím na pokraji zoufalství; . . . strhni mne, příšerný zjeve, do hlubin bezedné propasti a bude po všem!

Ferdinand (nemoha se vzpamatovati). Jaký to hrůzný sen! . . .

Klotilda. Kéž by to byl sen, z něhož by nebylo probuzení! . . . Vy živ?

Ferdinand . . . proti své vůli . . .

Klotilda. Na mně spočívá kletba samého Boha. Zlořečila jsem onomu okamžiku, ve kterém jsem vás poprvé uzřela; proklínala jsem osudnou chvíli, ve které jsem vám popřála sluchu . . . a když zapomněla jsem vás nevěnujíc ni co mrtvému jediné vzpomínky, přicházíte mi opět v cestu připomínaje mi neskonalou hanbu mou.

Ferdinand. Jste v právu, pakli mi klnete.

Klotilda. Nespatřili jsme se od onoho strašlivého dne až dnes poprvé, kdy puzena láskou mateřskou spěchám své dceři v náruči . . . a místo toho připravil mi osud shledání to nejhrůznější! Já vedla život tak bezúhonný, že doufala jsem v svatou spravedlnost; neb může-li vinník činiti nárok na odpuštění . . , snad zasluhovala bych prominutí úplné. Prozřetelnost usoudila však jinak . . . jsem zničena pro celý svůj život! . . . neb jedinou jiskru naděje utlumila tato neblahá chvíle . . . Co stálo mne to vnitřních bojů, než odhodlala jsem se k zoufalému kroku, žebroniti o jediný pohled svého dítěte. Já nemohla však déle vzdorovat . . . duše má letěla sem na perutích lásky mateřské, by dožila se sklamání a ponížení nejhroznějšího!

Ferdinand. Jak podivná to hra osudu! Jsem hostem zde . . . toliko pro dnešní noc . . .

Klotilda. Co pravíte?

Ferdinand. Neštěstí, jež stihlo mne na moři . . . vy přece víte . . .

Klotilda. Ano . . . v den, kdy došla sem ona zpráva, proveden zákonný můj rozvod . . .

Ferdinand . . . považoval jsem za dané mi znamení, zříci se života. Bylo by lépe bývalo, kdybych byl sdílel osud s ostatními nešťastníky; Bůh určil však jinak . . . a k samovraždě scházelo mi odvahy. Nejbližší lodí odplul jsem do Indie, veškeré úsilí mé však, poctivou prací domoci se sebe nepatrnějšího postavení, zůstalo marné. Když prostředky mé byly vyčerpány, byl jsem poukázán na práci, kterou konaly tyto ruce. I tomu jsem uvykl. Nedostatek výživy a nepříznivé tamní podnebí vyčerpaly na dobro tělesné síly mé . . . chřadnul jsem vůčihledě — a očekával s toužebností den svého vykoupení. Tu probudila se ve mně pojednou touha spatřiti — než zemru — ještě jednou svou rodinu, svého ubohého, starého otce, a já . . . nemoha kouzlu tomu odolati, vydal se na cestu. Dnešního večera došel jsem cíle. Bylo to shledání zdrcující . . . (štká hlasitě) můj ubohý, nešťastný otec! . . . Já ránu již zacelenou rozjitřil poznovu . . . já připravil šedé jeho hlavě bolestné překvapení; připadá mi, jako by můj dech otravoval celé okolí . . . O mém úkrytu zde nemá nikdo tušení; mohu-li pro vás co učinit, obětuji třeba svůj život . . . jest beztoho bezcenný a ostatním na obtíž.

Klotilda. Od vás nepožaduji ničeho (vzpamatuje se), jedině zůstati pro okamžik v tomto domě samotna. (Ferdinand se zarazí.) Vy váháte?

Ferdinand. Můj pobyt zde musí zůstati utajen: . . . jde o štěstí mého syna.

Klotilda. Pak vzdálím se sama, aniž bych spatřila svou Karlu. Nemohu přece přijati zde své dítě, dlíte li pod jednou střechou vy. Pavillon tento určen ke schůzce s mojí dcerou . . . musí zde býti co nevidět; nezastihnou-li mne, budou pátrati a naleznou vás.

Ferdinand. Tomu nutno ovšem zabránit.

Klotilda. Rozsáhlý park poskytne vám na krátkou chvíli bezpečný útulek. (Prosebně.) Vy . . . . odejdete . . .

Ferdinand (přerušuje). Milerád.

Klotilda (naslouchá). Oni přicházejí . . . zapřisahám vás . . . jest to jediná prosba má . . . jinak zničíte mne před vlastním dítětem.

Ferdinand (těžce oddychuje). Buďte s bohem! (Odchází k tapetovým dvířkám.)

Klotilda. Na vždy! . . . Rychle . . . (Přirazí za ním tapetové dvéře.) V tom

Výstup čtvrtý.

Lipnický, Klotilda, (později) Karla.

(Lipnický vejde a zůstane u hlavního vchodu. — Klotilda stojí jako přimrazena u tapetových dveří.)

Lipnický (ubírá se pomalým, nejistým krokem v popředí — na obou lze pozorovati veliké rozechvění). Ač nám údělem, ubírati se každý směrem jiným, dovolte, bych přivítal vás co matku naší Karly bez trpkosti . . . neb nitro mé nechová vůči vám ni zášť, ni nenávist.

Klotilda. Děkuji vám.

Lipnický. Nemohu smlčeti, že náhlý příchod váš uvedl mne v nemalé rozpaky. Nevěda, jak dceru naši na vše připraviti, přicházím vás proto upozornit, že Karla nemá o stinných stránkách života našeho dosud ponětí, an vštěpoval jsem jí povždy zásady, které ukládaly jí, ctíti a milovati matku svou v míře svrchované.

Klotilda. Budu vám za to vždy povděčna.

Lipnický. Přál bych si tedy, by dnešní schůzkou nebyl nikterak setřen pel mladistvého srdce jejího . . . naopak, by utvrzena byla v domněnce, že mezi námi nepřihodilo se nic, co mohlo by ji uvésti v sebe nepatrnější pochybnost.

Klotilda. Slibuji vám to.

Lipnický. Pak ještě něco. Viktor mi sdělil, že zamýšlíte zítra nastoupiti zpáteční cestu. Prosím jménem Karly, by prodloužila jste svůj odjezd o několik dnů, neb jediná rozmluva nestačí vyplniti mezeru, která dělila vás tolik let. Na odhalení vašich srdcí bude potřeba schůzek několik, ku kterým milerád svoluji, a o nichž zpravím zítra Záleského. (Klotilda polo odporuje.) Neobávejte se nijakých následků . . . nechci býti vůči němu neupřímný. Mimo to bylo by zamlčení celé věci rozhodně na úkor, neb Karla jest chápavé dítě a jediná neobratná vytáčka mohla by míti nedozírné následky v zápětí . . . více vám nemám pro okamžik co říci.

Klotilda (třesoucím se hlasem). Vaše . . . šlechetnost . . .

Lipnický. Pro bůh, co jest vám? . . .

Klotilda (hledí se opanovati). Nic . . . již to přešlo . . . jsem připravena.

(Lipnický ukloní se a odchází k hlavnímu východu, otevře dvéře, kterými vstoupí;)

Karla (s výkřikem). Drahá matko!

Klotilda (objímá vášnivé svou dceru). Karlo . . . . má dcero! — (Lipnický odejde.)

Karla. Jak sladký to pocit spočinouti v tvé náruči! Pamatuji se — jen ale jako ve snu — kdy pečovala o mne něžná ruka tvá . . . byla jsem tehda nerozumné ale šťastné děcko. Co se vše během té doby změnilo! Mám tolik toho na srdci, že obávám se, bych pro jedno na druhé nezapomněla. (Usedne těsně u Klotildy.) Nejprve přijmi dík za oběť, kterou jsi mi přinesla, zříci se všeho, co poskytuje svět; . . . toho byla schopna pouze žena, jakou jsi ty.

Klotilda. Ó . . . nemluv tak.

Karla. Jaks dobrá . . . a přece z nás všech nejvíce k politování.

Klotilda. Snad, milé dítě . . .

Karla. Ač neprávem. Však o tom později. (Prohlíží Klotildu.) Jak jsi krásná a vznešená! . . . tak představovala jsem si tě, ač ne tak ubledlé tváře. Popisovali mi tě věrně, všichni . . . paní Benešová, papínek . . . O ty ani nevíš, jakou radost jsi mu příchodem svým způsobila.

Klotilda (vážně). Opravdu?

Karla. Kterak tě miluje! Když o tobě řeč, vše ho zajímá, nic neujde jeho pozornosti. On to byl, jenž naučil mne tebe zbožňovati.

Klotilda (sahá si k srdci). Karlo! . . .

Karla. Je-li v špatném rozmaru, tu zapředeme hovor o tobě. Čelo jeho se pozvolna vyjasňuje, temná nálada ustupuje usměvavé tváři.

Klotilda. Můj bože . . .

Karla. As půl hodiny odtud jest zamilovaná jeho procházka . . . tam v doubí poblíž strmých skal s čarovným pohledem na vůkolí. Letos z jara dala jsem na místečku tom vystavěti vkusný pavillon . . . dárek to k jeho jmeninám, jenž zdoben zlatým nápisem: „Stánek Klotildin“. Nemám slov, bych přibližně popsala radostné překvapení jeho. Když pohlédl na tvé jméno, tu zarosily se mu oči a přitisknuv mne k sobě pravil: Tys dobré dítě . . . snad jedno z nejlepších . . . Proč pláčeš ale, matinko?

Klotilda (potlačuje slzy a líbá Karlu). Radostí nad tebou.

Karla. Chtěla jsem ti o tom dopsati, ale otec nedovolil; patrně proto, by tím nezpůsoben ti bol. Když zmiňuji se o dopisech . . . vidíš, matinko . . . kdykoli jsem obdržela od tebe list, den takový byl pro mne svátkem.

Klotilda. Pro mne též. Tvé listy byly psány takou něhou . . .

Karla. Péčí paní Benešové.

Klotilda (bolestně dojata — pro sebe). Co vše uslyším!

Karla. Jak výtečná to paní! Dokud neuměla jsem psáti, tu ona vedla ruku mou; když dorůstala jsem, opravovala můj sloh, a ještě nyní neodešlu jediný dopis, který by ona nepřečtla. Mám paní té velice mnoho k poděkování; byla mi po čas našeho rozloučení druhou matkou.

Klotilda (polo bez sebe). Karlo!

Karla. Pro bůh, co ti je?

Klotilda (hledí se opanovat). Nic, než okamžité vzrušení. Mluvme nyní o tobě. Zítra slavíš své jmeniny . . .

Karla. Štědrý to pro mne den, neb přinesl mi tebe. Těšila jsem se naň ostatně velice; neb Viktor chová pro mne zvláštní překvapení. Ale nesmíš mne prozradit . . . byla jsem všetečnou. Jsou tomu as tři neděle, kdy vstoupila jsem do jeho pracovny. Již před tím napověděl mi, že maluje pro mne obraz, kterým způsobí mi radost velikou. Nikým nepozorována odhrnu záclonu . . . co spatřím? . . . Tvou podobiznu . . . tak podařenou, že zulíbala jsem ji . . . zdálo se mi, jako bych celovala tvé tváře . . . Nyní ale pohovořme sobě o jiné, důležitější věci. Jsem zasnoubena . . . a za krátko mám slaviti sňatek.

Klotilda (dojata — líbá Karlu na čelo). Žehnám ti, buď šťastna po boku svého vyvoleného. Ty jej miluješ?

Karla (pohlíží z prvu na Klotildu, začervená se a skryje tvář svou v náruči Klotildy. Malá přestávka). Ani věru nevím, proč jej mám tak ráda. Přišel . . . neznali jsme se . . . promluvil-li na mne, začervenala jsem se . . . a odešel-li, bylo mi po něm teskno. Jednoho dne, bylo to tam dole v parku — optal se mne, chci-li býti jeho *ženou*; srdce mi počalo tlouci . . . a já, ani nevím proč . . . vypukla v usedavý pláč. V týž večer zavolal mne otec do salonu — byli tam všichni shromážděni. — Záleský požádal jménem Viktora o moji ruku. Já svolila. Nepomyslila jsem ale na to, co bude následovat.

Klotilda. Mluv!

Karla (tiskne Klotildu křečovitě k sobě). Ty nás více opustiti nesmíš!

Klotilda. Karlo!

Karla. Po sňatku nastoupíme svatební cestu a zimu strávíme v jižní Italii. Než bych však dopustila, by otec můj zůstal samoten, obětuji raději celé své štěstí a zřeknu se Viktora.

Klotilda. Dítě! . . .

Karla (prosebně). Od tebe nyní vše závisí. Poskytneš-li otci mému náhradu za mne, pak odjedu a budu blažena.

Klotilda (u velkých rozpacích). Můj slib . . .

Karla. . . . jest neplatný, neb nikdo nepožaduje takovou oběť. Co by si ubohý můj otec počal! Žádám na tobě jediný tento důkaz lásky.

Klotilda. Pobudu u tebe krátký čas . . . promluvíme si o tom.

Karla. Sotva že získala jsem tě, měla bych tě opět ztratiti? To nemyslíš do opravdy. Ty miluješ mne . . .

Klotilda (tiskne ji k sobě). Karlo . . .

Karla. . . . a mého otce též . . .

Klotilda (bolestně dojata). Zajisté!

Karla. Budeme tě něhou a láskou zasypávat. Pak zbývá ještě Viktor, jehož vznešenou povahu musíš poznati, bys mohla posoudit, byla-li volba má správna. Paní Benešová bude ti věrnou přítelkyní . . . zkrátka, přičiníme se všemožně, zpříjemnit ti život dle svých sil. (Klečíc.) Ty svoluješ? . . . vždyť nemůžeš ani jinak.

Výstup pátý.

Lipnický, předešlí.

Lipnický. Odpusťte, že vyrušuji. (Karle.) Postrádají tvou přítomnost. Paní Benešová náhle a vážně ochuravěla.

Karla. Co se přihodilo?

Lipnický. Nevím.

Karla. Škoda, že musíme se již rozloučiti, já ti toho mám ještě tolik říci.

Klotilda (hledí se přemoci). Milé dítě! (Objímá Karlu.)

Karla. Na shledanou . . . (K Lipnickému.) Dnešní večer utkví mi po celý život v paměti. Matinka jest tak neskonale dobrá, že těžko k rozsouzení, kdo z vás obou přednost zasluhuje. Přála bych si, by i povaha moje a Viktorova hodily se k sobě jako ty vaše.

*

(Lipnický a Klotilda bolestně na se navzájem pohlédnou.)

Lipnický. Tvůj snoubenec tě dole očekává a doprovodí tě. Musím s matinkou ještě o různém porozprávět.

Karla. Kterak ti toho závidím... blažené té chvíle nedopřála bych nikomu mimo tebe. (Odchází k tapetovým dvířkám.)

Klotilda (předstihuje ji a chrání východ). Tudy ne...

Lipnický. To ložnice určená pro Rudolfa a jeho choť; točité schůdky z ní vedou rovněž k východu. (Otevírá dvířka. Klotilda ustupuje u velikém rozčilení.) Tma... toť zvláštní: když vcházel jsem poprvé, byl celý kiosk osvětlen.

Klotilda (líbá Karlu). Dobrou noc!

Karla. Dnes budu sníti o tobě. (Odchází s Lipnickým vyprovázena k hlavnímu vchodu, kde se obrátí a spěje Klotildě v náruči, pak odejde.)

(Klotilda klesne do lenošky a hlasitě štká.)

Lipnický. Byla jste se svou dcerou spokojena?

Klotilda (utírá si oči — pozvolna vstává). Překvapena... ona je anděl, soubor vší dobroty.

Lipnický. Těší mne, že snaha má nezůstala marna. Přemýšlel jsem o vašem budoucím poměru ku Karle a sdílím náhled, že sňatek její odstraní různé překážky v příčině vašeho dosavadního styku. Jakmile se naše dcera provdá, stane se plnoletou. Vše ostatní závisí pak jedině na Viktoru, který jest vám ze srdce nakloněn. Sňatek odbývá se as za čtrnácte dnů a myslím, že bude věci na prospěch, když pozdržíte se do té doby a Karle tím umožníte denní návštěvy.

Klotilda. Jste neskonale laskav.

Lipnický. Jen spravedliv. Novomanželé stráví letošní zimu buď v Římě neb v Neapoli, kde Viktor hodlá dokončiti započatou práci, a jelikož bude naší dceři pro první čas někoho potřeba, jsem srozuměn, když je doprovodíte.

Klotilda (opírá se o lenošku). Já... a... vy...?

Lipnický. Jsem obchodem vázán na tento dům, neb firma zůstala majetkem mým a vdovy po... (zamlčí se). Nyní Rudolf stane se mým společníkem, kterému hodlám později postoupiti celý závod. Co potom započnu, těžko dnes říci. Dosud hledal jsem spásu v práci, a také jsem ji nalezal. (Zamyšleně.) Jak bude však dále... Škoda, že musili jsme po letech se setkati... úplně sobě odcizeni... a byli jsme přece tak šťastni, jako bude nyní snad Karla. Místo vaše zaujal v duši mé ideal; (měkce) miluji doposud ženu, jakou jste bývala,... blouzním o ní... jsou to nejšťastnější chvíle mého života... (Klotilda pro štkaní nemůže mluvit.) Odpusťte, že dotýkám se předmětu, o kterém jsem se neměl ani zmiňovat. Probůh... co jest vám? (Kvapí k ní.)

Klotilda (klesá). Vzduch... čerstvý vzduch...

(Lipnický spěchá na pavlan a otevírá okno — pojednou zbledne a upírá vyděšeně zrak svůj do parku. — Klotilda vzpřímí se sotva na nohou se držíc — pozoruje Lipnického, který spěchá v zimničném rozčilení po stupních ke Klotildě, jíž vleče na pavlán. Klotilda pohlédne v park, vykřikne šíleně a kácí se po stupních k zemi.)

Lipnický. Kurové andělští... jaké to zraku mámení!... toť... Ferdinand! (Divoce ke Klotildě.) Bídnice... to vaše polepšení?! a vy odvažujete se beze studu před mou tvář... a vkrádáte se v nevinné srdce vlastní dcery s hříchem tak hnusným, že s ošklivostí musím se od vás odvracet. Ó, jak hluboko jste klesla!

Klotilda (zvedá se). Zapřisahám vás...

Lipnický. Vy obelhávala jste mne od prvního našeho setkání... vám nestačil trest, který stihl vás zaslouženě, mě nevinně... vy vracíte se pod záminkou mateřské lásky s tím vyvrhelem, o němž domnívali jsme se, že mrtev jest.

Klotilda. Při lásce k svému dítěti... nevím o ničem!

Lipnický. Usvědčím vás. Vaše nicota otevírá mi divadlo nové, daleko ohavnější dřívějšího! On žije tedy; uniknuv spravedlivému trestu... v dalekém zátiší zařídil sobě po vašem boku život pohodlný, a já hlupec věřil ve vaše pokání a chtěl vám svěřiti své dítě, maje s vámi útrpnost... Bůh varoval mne však v pravý čas a nedopustil také mrzkosti. Toť více, než mohu snésti... nebylo by divu, kdybych sešílel.

Klotilda. Vše svědčí proti mně, a přece nemohu... jinak...

Lipnický. Proč zamezovala jste Karle odchod těmito dveřmi? proč shasnuto světlo?... Vy se chvějete?.. Nyní pochopuji vše!

Klotilda (polo bez sebe). Byla to pouhá náhoda...

Lipnický (vypukne v šílený smích). ...po patnácti letech!... Jak nejapná to lež! (Naslouchá.) Co to?... on se vrací! (Hluboce vydychne.) Sama prozřetelnost vrhá jej do mých rukou!

Klotilda. Zabte mne a bude po všem!

Lipnický. Ani toho nebyla byste hodna... Rozhodný okamžik konečně nadešel... (Kráčí k tapetovým dveřím, z nichž vystoupí:)

Výstup šestý.

Viktor, předešlí.

Lipnický (překvapen potácí se zpět). To jste vy?

Viktor. Koho jste očekával?

Lipnický (divoce). Toho... (Vzpamatuje se.) Ne... nikoho... vás... Doprovodil jste...

Viktor. Karlu? Ano; mešká u paní Benešové, jejíž stav nepovzbuzuje nijakých obav více.

Lipnický (tlumeně ke Klotildě). Ta náhlá mdloba, chápu, souvisí patrně s jeho a vaším návratem; ovšem, trpěli jsme dosud ještě málo...

Viktor. Přicházím pro milostivou paní. Povoz jest připraven.

Lipnický (vrací se ke Klotildě — tichým, leč přísným tónem). Jděte! dceru svou neuzříte nikdy více.

Klotilda. Mějte milosrdenství!...

Lipnický. Pravil jsem... nikdy více!

Klotilda. Pak zbývá mi toliko jedna cesta...

Lipnický (odhodlaně). Nuže... nastupte ji!

Klotilda (potácí se k východu). Rozumím. (Odejde. Viktor za ní.)

Lipnický (sám, vrhá se do lenošky). Sesujte se na mne nebesa... a pohřběte mne ve svých ssutinách!... Já stále ještě doufal... já miloval tu bídnici... a věřil, že nadejde ještě jednou mého štěstí den... ó, jak strašlivé to sklamání! Mé ubohé, nešťastné dítě! i tobě ustlal osud lůžko tvrdé a připravil ti cestu trnitou; neb več možno ještě doufat?... Vidím toliko ztracený život! — (Kráčí k pavlánu a pohlíží do okna.) Zmizel!... Co by tu také pohledával, když jí tu více není. (Stojí zamyšlen na stupních.)

(Tapetová dvířka se pozvolna otevírají a vstoupí jimi Ferdinand.)

Výstup sedmý.

Ferdinand, Lipnický.

Ferdinand (ubírá se k lenošce, do níž klesne). Odešla!... Nešťastný osud připravil nám toto shledání!... Kdo uvěří, že byla to hra náhody?

Lipnický. Nikdo!

Ferdinand (obrátí se a vykřikne). Lipnický!

Lipnický. Kterého jste neočekával!

Ferdinand (klesá nazpět). Mě nepřekvapí již pranic.

Lipnický. Odkud přicházíte?

Ferdinand. Z hrobu zapomenutí, z něhož vyštvalo mne vlastní svědomí.

Lipnický. Vy vrátil jste se s Klotildou!

Ferdinand (záporně). Ne.

Lipnický. Lžete!

Ferdinand. Nemám příčiny.

Lipnický. Co nutkalo vás tedy k návratu?

Ferdinand. Sklamaná naděje.

Lipnický. Zanechte nejapných výmluv a nevyzývejte trestající ruku spravedlnosti, která vás může zasáhnouti v okamžiku, kdy toho nejméně očekáváte.

Ferdinand. Věřím v ni... Vždyť vykonala již svou úlohu.

Lipnický. Uchystali jste nám vzácné překvapení... Jaké jsou vaše záměry?

Ferdinand. Nemám žádných.

Lipnický. Odložte přetvářku; pro darmo nepřicházíte.

Ferdinand. Snad pro svůj trest...

Lipnický. ... který vás také nemine... Že šťastný druhdy život můj proměnil jste v poušť nekonečných útrap, neodpustím vám nikdy; že však vydávaje se za mrtvého, podváděl jste nás po celých patnácte let a návratem svým zničil štěstí našich dítek... to nepromine vám nikdo, ani váš syn!

Ferdinand. Můj syn!...

Lipnický. ... který, až zví celé pravdy, musí vámi pohrdat, rdíti se při pouhé vzpomínce na vás a klnouti vám, že poctivé jeho jméno poskvrnil jste takovým zločinem!

Ferdinand. Ne, ne... Rudolf nesmí ničeho zvěděti!

Lipnický. Já sám strhnu škrabošku klamu a odhalím obraz váš. Či myslíte, že znáti budu soucitu?

Ferdinand (klesá mu k nohám). Milosrdenství!

Lipnický. Zpátky!

Ferdinand. Jste také otcem!.... Žádejte mou smrt...

Lipnický. A kdyby na rtech vašich lpěl dech poslední, neušetřím vás!

Ferdinand. Svůj život kladu zde k vašim nohám... jen potupy mého syna mne ušetřte!

Lipnický. Prosíte marně. Toť slovo mé poslední a nezvratné... jako že Bůh jest nade mnou!

Ferdinand (zdvihá se). To rána krutá... ba nejhorší, která mne mohla stihnout.

Lipnický. Ale spravedlivá!

Ferdinand (přisvědčuje). Spravedlivá!... Mého žití je na sklonku... nač vy byste měl míti s ním také útrpnost... Já zničil vaše štěstí... zneuctil vaši čest. Vy vyhledáváte pomstu, toť zcela přirozeno... Já bláhovec doufal v odpuštění... ne ve vaše... zapomenuv, že provinění mé může prominouti toliko Bůh!... (Měkce.) Za sebe neprosím; jestli jste však na mého syna neuvalil svoji zášť, tož ušetřte mu oné bolesti; vždyť neštěstí jeho vrcholí se v tom, že otcem jeho bídák... (propukne v usedavý pláč. Lipnický vrhá se v lenošku.) Buďte milosrdným... (Potácí se tapetovými dveřmi ven.)

Výstup osmý.

Beneš, Lipnický, (ku konci) Ferdinand.

Beneš (otvírá pozvolna hlavní dveře, celý zdrcen, ohlíží se kolem, shlédne Lipnického s odvrácenou tváří — plíží se k němu). Ferdinande... Ferdinande...

Lipnický. Kdo volá strašlivé to jméno?

Beneš (uleknut). Lipnický!

Lipnický. Hledáte svého syna?

Beneš. Vy víte...?

Lipnický. Vše.

Beneš. Vaše choť...

Lipnický (divoce). Nemám žádné! (Měkce.) Odpusťte... nejsem sám sebe více mocen... sešli se zde...

Beneš. S Karlou?

Lipnický. S ním též!

Beneš (uleknut). Přicházím tedy pozdě. Nevěděl jsem o ničem... teprve Pavlína mi vysvětlila, a proto spěchám... Nehorště se, že stalo se tak vinou mou.

Lipnický (udiven). Vaší vinou?!

Beneš. Syn se mi vrátil... a já obávaje se okamžitých následků, ukryl jsem jej pro dnešní noc v tento pavillon, nemaje tušení, co se zde odehrá.

Lipnický (podepře se o lenošku). Oni nepřišli pospolu?

Beneš (záporně). Jaká to domněnka! (Vzlykaje.) Rozedrán... v cárech vrátil se mi.

Lipnický. A odpustil jste mu?

Beneš. Dlouho jsem vzdoroval... kdo může ale srdci rozkazovat, když překypí?

Lipnický (vzpomíná si). Klotilda setkala se s ním pouhou náhodou!

Beneš. Ni zdání neměla.

Lipnický. Já jí křivdil... ona je nevinna... (hořce) já ji zatratil!...

Beneš. Vy...

Lipnický. Nevěřil jsem jejím slovům, jejím přísahám... (Vzpamatuje se.) Klotilda si zoufá... vždyť vyslovila zřejmě svůj úmysl... a já ho schválil!

Beneš. Nerozumím...

Lipnický. Jde o její život... musím ji zachránit: zítra bylo by již pozdě... rychle! (Obrací se k východu.)

Beneš. Spěcháte...

Lipnický ... za nimi... dohoním jich... (Vrací se.) Vrátím se s Klotildou sem... jinam nemožno... odveďte svého syna ve svůj dům... je noc... zůstane rovněž nepoznán. (Zmizí hlavním vchodem.)

Beneš (klepá na tapetové dveře). Ferdinande... synu... to jsem já!

Ferdinand (vejde potáceje se). Otče!...

Beneš. Probůh... co ti jest?

Ferdinand (ohlíží se). Jsme samotni?

Beneš (přisvědčuje). Nestrachuj se ničeho.

Ferdinand. Krátká to doba, co jsi odešel, stačila ale k mému úplnému zničení.

Beneš (ohmatává mu ruce). Horečka tebou lomcuje. Musíme odtud.

Ferdinand. Kam?

Beneš. Do bezpečnějšího úkrytu.

Ferdinand. Řci raději: na věčnost!

Beneš. Klotilda se vrátí ... pojď ... ty se chvěješ ... Přinesu nějaký svrchní šat ... shasnu světlo ... (Odchází tapetovými dvířkami.)

Výstup devátý.

Ferdinand, Rudolf, (ku konci) Beneš.

Ferdinand (klesá do lenošky). Což není nikoho, kdo by se smiloval nad mým utrpením, nad mojí bídou?

Rudolf (objeví se hlavním vchodem a zarazí se při pohledu na Ferdinanda). Kdo to? (Jda v popředí.) S kým mám čest ...?

Ferdinand (překvapen). Jen pánu tohoto domu přísluší tato otázka.

Rudolf. Jsem členem jeho rodiny. Nápadné rozčílení mého děda, ve kterém mě opustil, přimělo mne, sledovati jej v tento pavillon. Patrně souvisí vzruch ten s náhlou chorobou mé matky. Stalo se rozhodně něco neočekávaného, něco velice důležitého.

Ferdinand. Vy jste ...?

Rudolf. Rudolf Beneš.

Ferdinand (vzkřikne u vytržení). Rudolf! ...

Rudolf. Znáte mě snad, pane ...

Ferdinand (celý zdrcen, těžce oddychuje). Nikoli .... Přicházím z daleka... váš děd poskytl mi přístřeší na jedinou noc.

Rudolf. Můj děd vás zná?

Ferdinand. Z dob dřívějších.

Rudolf. Tomu bude již as velice dávno, neb nepamatuji se ni v dobách svého dětství na vaši tvář ... Jste tedy přítel naší rodiny.

Ferdinand (zdrceně). Ano ... přítel.

Rudolf. Odpusťte mé zvědavosti. Mne zříte dnes poprvé?

Ferdinand. Ne ... tehda byl jste jedva malý hoch.

Rudolf. Pak znal jste bezpochyby též mého zesnulého otce?

Ferdinand. Vašeho ... otce ... (Skličeně) Ano ... znal.

Rudolf (odkládá). Ó, kterak jsem této náhodě povděčen! Můj dobrý otec. Kéž by se byl dočkal nynějších časů! On shlíží sice na nás s výše všehomíra ... vidí, jak všichni oplakáváme předčasný jeho hrob ... a ctíme jeho památku; co platno však, když nežije mezi námi ... Byli jste dobří přátelé? (Ferdinand rozpačitě přisvědčuje.) Pak blahořečím náhodě, která vás uvedla v náš dům. Dovolte, bych stiskl vám ruku ... (Ferdinand se velice namáhá chtěje mluvit ... vytřeští oči a potácí se k zemi.) Probůh ... co jest vám? (Kleká k němu a pohlíží mu v tvář.) Toť onen žebrák! ... (Tapetová dvířka se otvírají. Rudolf vstane a kráčí v pozadí.)

Beneš (vejde z tapetových dveří, v ruce plášť — shlédne na zemi ležícího Ferdinanda). Světice boží! (Běží k němu.) Ferdinande! ... je beze smyslů ... (Ferdinand přichází k sobě.) Otevírá oči ... mé dítě ... synu můj!

Rudolf (nanejvýš užasnut). Co slyším ... tvůj syn?

Beneš (zdrcen). Nebesa! ... Rudolf ...

Rudolf. ... můj otec! (Vrhá se na Ferdinanda.) Otče ...!

Ferdinand. Kdo ... volal ... spasné to slovo?

Rudolf. Já ... Rudolf ... tvůj syn.

Ferdinand (chce obejmouti Rudolfa, vzkřikne a potácí se v náruči Benešovo). (Opona spadne.)

Červený mlýn.

Napsal *Jos. D. Konrád.*

(Dokončení.)

Nikoli, nepropustí, otče, ty víš! Vezmou mu také nevinný život, anebo ubohého na dlouho uvězní. Tvoji vinou, otče, jenom tvojí. Tvoje a tvých přátel msta, tvoje zatvrzelost jest jedinou příčinou jeho politování hodného utrpení. Ale já ho neopustím, když ty nechceš! Já se ho ujmu, poběhnu k soudu a povím všecko!"

„Nešťastnice! Nesmíš nikam! Proč tak se ho zastáváš, jako by ti cizinec, učaroval?"

„Ano, otče, učaroval mému srdci! Miluji ho! Jen tobě to svěřuji — jemu jsem toho nepověděla nikdy a snad nikdy nepovím! Ale ujala bych se ho i tehdy, kdyby nebyl tak drah mému srdci!" zvolala, zaúpěla a dala se do usedavého pláče.

„Nesmíš, pravím!" zahrozil znova otec. „To, co víš, pochovej ve své duši!"

„Nemohu, umřela bych bolem! Miloš čeká, a já půjdu ho spasit!"

„Nuže, jdi si, zrádkyně, jdi!" Martin Radulović zoufale zaklnul. „Jak nehodné jsem si dochoval dcerky! Jdi mne zradit! Jdi, ženo cizí, nevděčná! Vol si: jenom jediná svoboda kyne mně a Miloši Stojkovicovi! Buď on ji bude užívat, nebo já! Vol si z nás obou! Vol za to, že jsem mstil tvé nevinnosti. Jdi mi splatit za moji otcovskou lásku a hrdost, nešetři mých šedin, jdi mne udat!"

A tak volal ještě dlouho, div Novka si nezoufala. Dvě veliké lásky vedly spolu krutý boj. Dětinská láska k otci a mocná láska k milenci potýkaly se na život a na smrt v jejím utýraném nitře. Která podlehne, která zvítězí?

Dům Radulovićův byl domem pláče, zoufalství a smutku. Když Martin Radulović se vybouřil, ztichl jako pěna a změkl jako máslo. Zrak jeho byl stále zakalen, a když někdy slovo promluvil, hlas se mu trhal a třásl. Které dětinské srdce by odolalo té otcovské lítosti a bolesti? Nenutil už Novky, aby mlčela, byl připraven na všechno její počínání. Pohlížel za ní s obavou, kdykoli vyšla z domu, ale nebránil jí toho, nevolal jí zpět, třebas nejednou se domníval, že odchází k soudu zradit jeho tajemství.

A ona šla. Nazejtří po hrozné probdělé noci nitro její, jak se podobalo, dobojovalo svůj krutý zápas. Oděla se svátečním šatem, přistoupila k Martinu Radulovićovi, pocelovala mu pokorně ruku a s pláčem chtěla vykročiti.

„Jdeš přece, Novko moje?“ otec otázal se něžně, ale ji to projelo srdcem jako meč.

„Jdu, otče, nemohu jinak. Svědomí i povinnost mi tak káže! Pokusím se Miloši Stojkovićovi přispěti, jak jen bude možno, ale tvých pečlivých šedin nevyzradím nikdy!“

„Jdi, dcero, šťastnou cestu! Čiň, jak ti rozum velí. Rozum, pravím, nikoli srdce! S Bohem!“

Pak odešla, a Martin Radulović ji provázel vroucími modlitbami, on, hříšný člověk, který snad ani se nerozpakoval za ukojení msty své připraviti skoro nevinného člověka o život. Po několik dní, co Novka byla mimo domov svůj, dlel na modlitbách, jako by chtěl od Boha vyprositi, by potlačil spravedlnost a dal zvítěziti nad ní černým skutkům.

Když Novka Radulovićova u soudu se ohlásila, že přichází osvětlit záhadné vraždy, podivili se nadmíru a hned ji povolali k výslechu. Tvrdila až příliš rozhodně, že Miloš Stojković jest nevinen. Vypravovala, že v předvečer vraždy spatřila nedaleko Blizikući tři neznámé muže, nejspíše podloudníky, kteří se umlouvali pomstíti se nad někým ze spáchané zrady. Nerozuměla jim dobře, ale zaslechla přece několikráte zřetelně jmenovati Červený mlýn a někdy také zdálo se jí, že jmenovali Anku.

„A proč, dívko, jsi nešla toho hned oznámit?“ otázal se jí soudce.

„Nevěděla jsem, oč se umlouvají. Teprve, když mlynářka byla nalezena mrtva, jsem uhodla.“

„A teprve teď přicházíš? Proč se ujímáš Miloše Stojkoviće?“

„Proto že jest nevinen. Myslím, že jest to mojí povinností.“

„Ovšem, je-li to pravda! Ty se miluješ s Milošem Stojkovićem!“ soudce řekl náhle.

„Nikomu jsem nic takového nepověděla, ani Stojkovićovi.“

„A přece to víme! Chceš mu pomoci z léčky, ano!? Rozumíme! To, dívko, sotva se ti podaří. Měla jsi se poraditi dříve s otcem svým i s rozumem, neboť není radno pohrávati si se soudem. Tři věci měj stále na paměti: pravdu, pravdu, pravdu!“

„Poradila jsem se s otcem, a on mi řekl: Jdi, dcero, šťastnou cestu! Čiň, jak ti rozum velí! Přicházím jenom s pravdou, že Miloš Stojkovic jest nevinen!“

„Dobře, dívko, uložíme ti přísahu, je-li pravda, co vypravuješ,“ pravil vyšetřující soudce.

„Budu ráda přisáhati, pak snad mi bude uvěřeno!“

Vyslýchali ji ještě dlouho, a pak přísahala. Chtěli mermomocí, aby označila určitěji některého z oněch mužův, kteří se o Ance umlouvali, než toho nedovedla. Tvrdila jen, že to byli zajisté obyvatelé jihodalmatských hor anebo podloudníci černohorští, ale ta neurčitost seslabovala její přísahu, čínic ji pravdě nepodobnou. Několikráte ještě jinak se pokoušeli dobyti z ní pravdivého vyznání, ale nepodařilo se to.

Posléze ji poslali domů s připomenutím, že ji ještě jednou zavolají.

„A což Miloš Stojković — bude nevinen?“ otázala se dívka nedočkavě.

„Není-li již nyní, později sotva bude,“ řekli jí. „Jak jsi zvědava, mladá dívko!“

Pak se vrátila domů, čekajíc dalšího soudu. Otec uvítal ji němou otázkou, ale zakalené oči jeho mluvily dosti zřetelně, co chce říci. Sestaral velmi za její nepřítomnosti obavou, že ho přijdou zatknout.

Když mu oznámila, že ho neprozradila, padl jí kolem krku a s pláčem jí děkoval. Bylo až na podiv, jak ten tuhý, houževnatý stařec se bál spravedlnosti.

Zavolání k opětnému soudu nepřicházelo, a Miloš Stojković také se nevracel.

„Jeho zapírání jest marno,“ říkali si lidé, kdykoliv se o tom rozhovořili. „Špatně si posloužil! Červený mlýn uchystal přátelům, a sobě oprátku. Ubohý člověk!“

Novka to slýchala, a vždycky se jí zastavilo srdce úzkostí. Opět krutý boj lomcoval jejím nitrem. Má-li jíti zase k soudu a pověděti tam všecko? Má-li místo Miloše Stojkoviće vehnati do vězení otce svého? Jak byla nešťastna, jak bídna, ubohа!

Pak jednou z čista jasna rozletla se po okolí Červeného mlýna zpráva:

„Miloš Stojković už se nevrátí!“

„Odsouzen?“ ptali se jedni.

„Odsouzen, nadobro odsouzen!“ zněla odpověď až ku podivu určitá.

„K smrti?“

„Prý k smrti, anebo do žaláře na dosmrti To víte, oko za oko —“

Někdo to donesl také k Radulovićovům. Novka po té novině vykřikla šíleně, a otec její zbledl a div neklesl pod tíhou té zdrcující zprávy. Neměl dosti odvahy obrátiti se a podívati se na svoji dceru, až teprve za dlouhou chvíli zvedl k ní oči.

Dívky už nebylo ve světnici. Zmizela tiše jako stín, a když Martin Radulović vyběhl před domek, nepostřehl již nikde její stopy. Bázeň ho pojala, div rozumu nezbyl. Kam jen odešla? Snad nespěchala k soudu přece ho zradit? Děsil se každého zvuku a třásl se úzkostí jako osykový list. Kde jest Novka!? — — —

Za hodinu se toho dověděl. Přinesli mu ji lidé bledou jako plátno, posetou ranami a potřísněnou krví. Našli ji pod skalní stěnou Strimije, kdež ukončila svůj boj — — —

Martin Radulović dceru svoji pochoval a pak hned se ztratil z Blizikući.

To bylo pozdě na podzim. Pak přes půvabný kraj jihodalmatský se přehnala zima, bohatá prškami, bouřemi a vichřicemi. A konečně zase ujalo se ve přírodě vlády oživující jaro, byl konec měsíce dubna, doba olivového květu. Na Miloše Stojkoviće málem bylo by se zapomnělo, když pojednou a neočekávaně objevil se v tichých Blizikućích. Propustili ho na svobodu. Soud nemohl mu dokázati vinu.

Pospíchal s planoucíma očima k Radulovićovům, k Novce — — — Ukázali mu na horském svahu malý obdélník, pokrytý kamením, z něhož už pučely mladé keříky šalvějové. Padl na hrob a dlouho setrval tam bez pohnutí. Teprve k večeru se vracel z chudého hřbitova Kráčel k Červenému mlýnu, ale nedošel tam. Zastavil se na místě, kde s Novkou poprvé se setkal. Vrhl se tam do měkké trávy, přitiskl ruce k očím a dal se do hoř-

kého pláče. Slzy se mu neprýštily z očí, avšak veliký žel lomcoval jeho vzlykajícím telem. Teprve pozdě v noci se zvedl. Stál chvíli nepohnut dívaje se k jasnému nebi, posetému mihotavými hvězdami. Jedna veliká a jasná náhle se utrhla a letěla dolů, asi tam, kde byl hrob Novčin. Dvě tři vteřiny byla po ní na obloze světlá, rovná čára, načež vybledla. Potok bublal, květ pršel tiše s olivových stromů —

Miloš Stojković ještě jednou zahořekoval. Pak se vzchopil a vykročil. Nikoli k Červenému mlýnu, nýbrž ke vzdálené oblasti rodné Kerky, aby v sousedství Skradinského slapu žil dále svůj bídný a strastiplný život.

V maurickém kabinetu.

Vypravování z doby polského hnutí. Nepsal *Edvard Jelínek.*

(Pokračování.)

V.

Zatím co pánové Rucký a Zdislav dojížděli, v Kuzinově zmáhal se slavnostní ruch. Téměř od samého úsvitu Zoščiných jmenin proměnilo se jinak tiché sídélko v neobyčejně čilé mraveniště. Různými cestami přijížděli rádi vidění hosté netoliko z druhých a třetích vsí, ale i s dalších stran rozsáhlých plání. O polednách byly již přeplněny stáje cizím koňstvem. V komnatách proudila společnost velice dobře naladěná a pestrá. Každý přišel políbit mladé vladařce Kuzinovské ruku, neb přátelsky přitisknouti ji k srdci. Gratulace a nádherné kytice sypaly se z rohu hojnosti, jeden druhého toužil předstihnouti v laskavostech a roztomilostech. Byly starší dámy s prošedivělým vlasem, byli žoviální hospodáři s vousem staropolským způsobem zakrouceným, též mladí lvové a nevšedního půvabu dívčí květy. Staří těšili se na přátelskou besedu, mladší a mladí všelijakým milostným úmyslům naděje své posvěcovali. Nejeden z přítomných komponoval si v duchu slavnostní přípitek, jiný zas na slavné poděkování se připravoval. Také gurmanům dobře bylo v duši při úkradmém pohledu na pyramidy talířů a sklenek. Když pak přijela na dvou vozech zvláště objednaná hudba z okružního města, pouhý pohled na housle a ohromnou basu elektricky působil na malé nožky krásných tanečnic. Tak bylo, že každou chvíli postaviti se mohlo k mazuru alespoň třicet párů A k polonéze všickni!

Sezvaní hosté dostavili se téměř bez výjimky v salonních oblecích, zejména dámy přiváděly k vítězné platnosti svůj dobrý vkus. Převládala barva jasná: bílá a růžová V této harmonické směsi zvláště do oka padaly dvě polo vojenské, vlastně úřednické uniformy. Vězeli v nich dva oficielní lidé, jichžto nebylo lze nepozvati. Ostatně byly to dobrodušné tváře a nezdálo se, že někomu překážejí. Ale to se jen zdálo: každý hleděl na ně s pečlivě ukrývanou opatrností. Ostatně předpokládali hostitelé, že oba tito starší pánové po hostině opustí společnost, jak v obyčeji bývalo. Však ani oni nemohli nevěděti, že byli pozváni jen z ohledu, a že v jejich společnosti mluvilo se s reservou.

Jakkoli tedy dali si tentokráte v Kuzinově dostavenìčko lidé různého věku a zároveň i různého postavení společenského, přece v jednom se znamenitě shodovali a svorně spolu souhlasili: v obdivu mladičké domácí paní, kteráž okouzlovala dnes každého, i posledního filistra. Zaskvěla se skutečně v plné nádheře svého půvabu a své nestrojené rozmilosti. Každý jí mohl záviděti i zbožňovati. Úsudek, „že je k políbení“, nevyklouznul bez ozvěny z jedněch nadšených úst, naopak stal se okřídleným slovem. Pánové předstihovali se ve dvornostech a nadšení, i svěřovali si mezi sebou, „že před takovou jako Zoška žínkou náleželo by klekati a modliti se“. Jiní nazvali ji andělem, hvězdou, diamantem . . . a Bůh ví, jak ještě.

Buď jak buď, tolik jest jisto, že vzhled Zoščin byl čarovný. Zevnějšek, vnitřní nálada a poněkud i nevšedně vkusná toiletta dělily se o tuto zaslouženou palmu slávy. Také před vlastním mužem zjevila se takto ozářenou dnes poprvé. Shodivši se sebe teprv nedávno černé roucho smutku, v němž i tvář její zachovávala nádech neustupujícího zármutku, zjevila se mu nyní docela jinou. Štíhlá, lepá postava její vznášela se uprostřed obdivovatelů jako králová, jako majestát. Její jasné oko zářilo jako diamant vetknutý v hustém jejím vlasu, splývajícím v bohatých proudech po mramorové šíji. A ten úsměv . . ., plný neskonalé lahody a vřelé oddanosti! K tomu nálada jasná, ani jediným obláčkem nezakalená, činila ji zjevem, ku kterému každý rád se blížil a od něhož nikdo nechtěl ustoupiti. Zoška stejnou laskavost udílela všem, mluvila vážně i žertovně, jak komu bylo vhod a milo.

Ó, obdivovali, obdivovali ji!

Kdosi dokonce napověděl, že jako Zošku představuje si slynoucí paní Alfredovou Potockou, jejíž společenský půvab zvěčnil starý básník polský Odyniec:

„Jest pravda, že krása taková podobá se slunci, že — ačkoli každý den viděna — nikdy nesevšední, ale vždy rozveseluje a na novo oživuje. Ano, ona i tím se podobá měsíci, že, ač sama svítí nejjasněji, žádnou z nebeských hvězdiček nezaslání.“

Přirovnání toto skutečně neobyčejně se hodilo na Zošku.

Na vše to hleděl dědic Kuzinova s neutajitelným uspokojením. Byl hrd i šťasten. S jakousi pýchou hleděl k Zošce, ke skvoucí se a zářící své hvězdě života. Nevadil mu obdiv, kterým žínku jeho všickni hosté obklopovali, těšil se spíše, že tak se dálo, a nejvíce jej těšilo, že Zošku pronikla nálada tak neobyčejně jasná a veselá. Skutečně, usmívala se tak rozmile a upřímně, jako by úsměv již nikdy neměl ustoupiti s její tváře.

Pravda, chvílemi v duchu si přál, aby raději již zas sami byli . . . do věrných očí si hledíce . . . a o štěstí svém šepotem rozmlouvajíce. Ano, on se tajně těšil, až zas sami se ocitnou mezi čtyřmi stěnami, v objetí vřelé,

srdečné oddanosti. V dědici Kuzinova dostával tím vrch egoismus, ale stávalo se tak jen chvílemi.

Jen v jednom okamžiku propuknul tento jeho egoismus neodolatelně. Stalo se tak, když Zoška pozorujíc na sobě povolení jakési stužky, odebrala se do vedlejší prázdné komnaty. Aleksandr běžel za ní a přivřel pak dvéře. Schýliv pak k ženě své hlavu a obejmuv ji, přitiskl na bílé její čelo horoucí políbení. Také ona přitulila se k němu a objala jej pevně kyprým ramenem.

Byla to jedna z nejmilostnějších chvil jejich života. Projela dušemi! Slov při tom potřebí nebylo. Skoro neradi vrátili se pak zas zpět do víru společnosti.

Musili!

Rozjařená společnost obstoupila vrátivší se manžely a nepustila je již ze svého skřipce. Nemohli se téměř ani na okamžik vzdáliti, nebo jen sobě se věnovati, stali se naprostými otroky těch, ježto si byli k sobě pozvali.

Veselá nálada netoliko že se udržovala, ale ona se i stupňovala. Dobrý rozmar a jasná nálada slavily právě triumf. Každý k tomu svou hřivnou přispěl.

Tu v okamžiku, kdy celou společnost hlasitě rozesmála jakási mistrně vypravovaná anekdota (jížto tvůrcem byl nevyčerpatelný pan maršálek), rozevřeli se náhle dvére.

„Pan Rucký!" zvolal dědic Kuzinova živě a již vítal se Zoškou srdečně posledního hosta.

„Ale, ale . . ." kárala jej rozmile Zoška, „čekali jsme vás již včera, a zatím přicházíte poslední . . ."

„To znamená, že se také poslední s námi rozloučíte," dodal pan Aleksandr přátelsky.

Rucký stiskl oběma vděčně ruku, ale nepromluvil. Jen se uklonil. Zrak jeho těkal po zástupech málo známých neb docela mu neznámých lidí. Aby zakryl poněkud svou rozpačitost, podotknul po chvíli, že opozdění má na svědomí vozka, který zabloudil a krom toho zajel prý také do škarpy.

„Ale musím vás, pane dobroději, nejdříve představiti," skočil mu hospodář do řeči, a již vedl jej k damám i pánům.

Ruckému bylo toto náhlení velice nevhod i ničeho již nedbaje, odtrhnul se, jako by úmyslně, od společnosti. Uchopil Zošku za ruku a zatáhl ji k oknu — za záslonu.

Dobře, že byli za záslonou!

Šeptnul jí tam tajemství.

Zoška, div že nevzkřikla hlasitě.

Věděla již, že spatří za okamžik svého bratra, milovaného Zdislava . . . vlastně ne, jen synovce pana Ruckého, jakéhosi docela cizího a lhostejného člověka. Rucký vážným pohledem zapřisahal ji, aby přemáhala své vzrušení, aby ničím neprojevovala blízký svůj poměr k mladému hosti.

Na úmluvu tuto popřála jim společnost sotva tři minuty, neboť sotva napověděli si několik slov, již vyplašila je z improvisovaného úkrytu jakási přátelská dotěrnost, která nemohla snésti tak dlouhé nepřítomnosti čarovné Zošky.

Odhrnuli tedy záslonu a nalézali se zase v ohništi sterých očí. Zoška jen stěží ukrývala své vzrušení. Hleděla nepokojně ke dveřím a pohrávala si roztržitě s vějířem. Krev zalila její tvář. Na štěstí nebylo to nikomu zvláště nápadno.

Rucký přál si ovšem promluviti stranou také ještě s panem Veluuským, aby jej upozornil na incognito, ale za daných okolností nebylo lze pomýšleti vytrhnouti jej nenápadně z kruhu přátel, kteří jej svírali jako kleště.

Nezbývalo tudíž, než zachovávati incognito i před chotěm Zoščiným, alespoň do okamžiku, kdy by možno bylo o samotě na vše jej upozorniti. Však venku čekal Zdislav a zdržovati uvedení jeho bylo by nápadno i služebnictvu.

„Ale pane hospodáři," ozval se Rucký s líčeným rozmarem, „zneužívám vaší hostinnosti. Abyste věděl, nepřijel jsem sám . . ."

„No . . . no . . . tím lépe. Host v domě, Bůh v domě!"

„Inu právě, také jsem tak smýšlel. Ostatně přivezl jsem vám dobrého tanečníka, hodného hocha . . . a zde spatřuji tolik krásných dam . . . spoléhal jsem se na ně . . . přisliboval jsem mu je . . ."

„Ale, kde jde? Přítel Ruckého také mým jest přítelem!"

To řka, sám spěchal ke dveřím. Ale Rucký předešel jej a v okamžiku uvedl svého *synovce* do víru společnosti.

„Mám čest představiti vám svého synovce, Konstantina Galského!" zvolal na prahu.

(Pokračování.)

Asja.

Povídka *Ivana S. Turgeněva.* Přeložil *Adolf Černý.*

(Pokračování.)

„Sama kolikrát nevím, co mi vjelo do hlavy," pokračovala Asja s týmž zádumčivým pohledem. „Někdy se i sama sebe bojím, Bůh ví. Ach, chtěla bych . . . Je to pravda, že nemají ženy mnoho čísti?"

„Mnoho netřeba, ale . . ."

„Řekněte mi, co bych měla čísti? povězte, co mám dělati? Budu vše dělati, co mi řeknete," dodala, obrátivši se s nevinnou důvěrou ke mně . . .

Nevěděl jsem hned, co jí říci.

„Nebudete se snad se mnou nuditi?"

„Prosím vás," počal jsem . . .

„Nu, díky Bohu!" vyhrkla Asja; „domnívala jsem se, že se budete nuditi."

A její malinká, horká ručka stiskla silně moji ruku.

„N.!" zvolal v tom Gagin, „není tento odstín temný?"

Šel jsem k němu. Asja vstala a vzdálila se.

XII.

Za chvíli se vrátila, zůstala ve dveřích státi a kývla na mne prstem.

„Poslouchejte," pravila, „bylo by vám mne líto, kdybych umřela?"

„Jaké to máte dnes myšlénky!“ zvolal jsem.

„Myslím, že brzo zemru; zdá se mi druhdy, že se vše kolem mne se mnou loučí. Lépe umříti nežli takto žíti... Ach! nehleďte tak na mne: věřte mně, že se nepřetvařuji. To se vás budu zase báti.“

„Což vy jste se mne bála?“

„Jsem-li taková divná, věřte mně, že tím nejsem vinna,“ přerušila mne. „Vidíte, už se ani smáti nemohu...“

Zůstala tak zarmoucená a znepokojená až do večera. Dálo se v ní cosi, čehož jsem nepochopoval. Často na mně utkvěl její pohled; pod tím záhadným pohledem se mi až svíralo srdce.

Zdála se býti klidnou — ale kdykoliv jsem se na ni podíval, vždycky mi připadalo, jako bych jí měl říci, aby se nerozčilovala. — Kochal jsem se jí, nacházel jsem tklivou líbeznost v jejích pobledlých tazích, v jejích nerozhodných, zdlouhavých pohybech — a jí se, nevím proč, zdálo, že nejsem v dobré míře.

„Poslyšte,“ řekla mi nedlouho před rozloučením, „trápí mne myšlénka, že mne máte za lehkomyslnou... Věřte budoucně vždy všemu, co vám budu povídati, ale i vy buďte ke mně otevřeným: já vám vždy řeknu pravdu, dávám vám čestné slovo...“

Toto „čestné slovo“ mně zase vyloudilo úsměv.

„Ach, nesmějte se,“ pravila živě, „sic vám řeknu to, co jste řekl včera vy mně: proč se smějete?“ — odmlčevši se na chvilku, pokračovala: „Pamatujete se, jak jste včera mluvil o křídlech?... Mně už vyrostla křídla — ale nemám kam letěti.“

„Prosím vás,“ odpověděl jsem, „vždyť máte před sebou všecky cesty volny...“

Asja mi pohleděla přímo a upřeně do očí.

„Vy jste dnes špatného mínění o mně,“ pravila, stáhnuvši obočí.

„Já? špatného mínění? o vás!...“

„Co to, že dnes tak pochmurně mluvíte,“ přerušil mne Gagin. „Chcete-li, zahraji vám valčík jako včera?“

„Ne, ne,“ zvolala Asja a sepjala ruce, „dnes ani za nic ne!“

„Vždyť tě nenutím, upokoj se...“

„Ani za nic,“ opakovala ona, blednouc.

— — — — — — — — — —

„Snad mne již nemiluje?“ myslil jsem si, kráčeje k Rýnu valivšímu bystře temné vlny.

XIII.

„Snad mne již nemiluje?“ tázal jsem se druhého dne, sotva že jsem se probudil. — Nechtěl jsem pohleděti do svého vlastního nitra. Cítil jsem, že její obraz, obraz „děvušky s rozpustilým smíchem“, vtiskl se mi do duše a ze se od něho nebudu moci tak hned odloučiti. — Šel jsem do L. a zůstal jsem tam celý den, ale Asju jsem spatřil jen letmo. Nebyla zdráva: bolela ji hlava. Sešla dolů pouze na minutku s obvázanou hlavou, bledá, slaboučká, skoro se zavřenýma očima; usmála se slabě a řekla:

„To přejde, to nic není, to vše přejde, není-liž pravda?“

Pak odešla. — Zastesklo se mi a udělalo se mi jaksi hrozně pusto; avšak dlouho jsem nechtěl odejíti i vrátil jsem se pozdě domů, nespatřiv jí více.

Následující jitro prošlo v jakémsi polosnu poznání, chtěl jsem se pustiti do práce — ale nemohl jsem: chtěl jsem nic nedělati a na nic nemysliti... ani to se mi nepodařilo. Toulal jsem se po městě; vracel jsem se domů a znova jsem vycházel.

„Nejste pan N.?“ — ozval se za mnou dětský hlas. Ohlédl jsem se; přede mnou stál nějaký chlapec. — „To vám posýlá Fräulein Anette,“ pronesl podávaje mi psaníčko.

Otevřel jsem je — i poznal jsem nepravidelnou a rychlou ruku Asje. — „Musím vás nutně viděti,“ psala mně, — „přijďte dnes ve čtyři hodiny ke kamenné kapličce na cestě poblíž rozvaliny. Dopustila jsem se dnes veliké neopatrnosti... Přijďte, pro Boha, poznáte vše... Řekněte poslovi pouze: ano.“

„Dostanu odpověď?“ otázal se mne hoch.

„Vyřiď pouze: ano,“ odpověděl jsem. Hoch odběhl.

XIV.

Vstoupil jsem do své komnaty, usedl a zadumal se. Srdce mi silně bilo. Několikráte jsem přečetl Asjin dopis. Pohleděl jsem na hodiny: nebylo ještě ani dvanáct.

Dvéře se otevřely — vešel Gagin.

Obličej jeho byl zasmušilý. Ujal mne za ruku a silně mi ji stiskl. Zdál se býti velmi rozrušen.

„Co vám jest?“ tázal jsem se.

Gagin si vzal stolici a usedl proti mně. — „Před čtyřmi dny,“ počal s nuceným úsměvem a zajíkaje se, — „překvapil jsem vás svým vypravováním; dnes vás překvapím ještě více. — Věru bych se neodhodlal s jiným... tak přímo... Ale vy jste urozený člověk, jste mým přítelem, není-li pravda? — Poslouchejte: moje sestra Asja vás miluje...“

Celý jsem ztrnul a povstal jsem...

„Vaše sestra, pravíte...“

„Ano, ano,“ vskočil mi do řeči Gagin. — „Pravím vám, jest šílená, ona mne připraví o rozum. Ale na štěstí neumí lháti — a důvěřuje mi. — Ach, jakou to duši má ta dívka... ale ona se zahubí, nevyhnutelně se zahubí...“

„Mýlíte se,“ počal jsem...

„Nikoli, nemýlím se. Včera, jak víte, skoro celý den proležela, ničehož nejedla, ale nestěžovala si... Ona si nikdy nestěžuje. — Neznepokojil jsem se, ani když u ní k večeru dostavila se nevelká horečka. Dnes ve dvě hodiny v noci mne vzbudila naše hospodyně: Jděte, praví, k své sestře; je s ní jaksi zle. — Běžel jsem k Asje a našel jsem ji nesvlečenou, v zimnici, v slzách; hlava jí hořela a zuby cvakaly. Co je ti? tázal jsem se. — Jsi nemocna? Vrhla se mi na šíji a počala mne přemlouvati, abych ji odtud odvezl jak možno nejdříve, chci-li, aby zůstala na živě... Ničeho nepochopuji, pokouším se ji upokojiti... Vzlykot její se pořád sesiluje... a náhle jsem v tomto vzlykotu uslyšel... Nu zkrátka, uslyšel jsem, že vás miluje. — Ujišťuji vás, že my oba se svým dobrým rozumem ani si představiti nemůžeme, jak hluboko cítí a s jakou neobyčejnou silou u ní city propukají; ty na ni působí tak neočekávaně a spolu neodbytně jako hrůza. — Jste velmi milý člověk,“ pokračoval Gagin, „ale proč si vás tak zamilovala, to, přiznám se vám, nepochopuji. Praví, že k vám přilnula na první pohled. Proto ona plakala tenkrát, když mne ujišťovala, že nechce kromě mne nikoho milovati.“ (Pokračování.)

FEUILLETON.

Růžové okno.

Z domu utrpení.

Napsal *Rudolf Jaroslav Kronbauer.*

Před více než deseti lety stal se v kosmonoské filiálce pro choromyslné strašlivý, záhadný zločin, jemuž padla za oběť mladá, jak vypravují pamětníci, prý velice krásná ošetřovanka z prvního platebního oddělení. Nejusilovnějšímu pátrání a nejpodrobnějšímu vyšetřování jak se strany zemských funkcionářů, lékařů, úředníkův a kommissí, tak se strany politických úřadů nepodařilo se vrhnouti trochu světla na záhadnou tuto příhodu, která, jak se samo sebou rozumí, rozechvěla měrou neobyčejnou celé okolí. Když jsem se v pozdějších letech dostal do Kosmonos jako druhý sekundární lékař, vypravoval mně tehdejší primář dr. K., nyní ředitel jednoho z českých ústavů pro choromyslné a vynikající psychiatr, podrobně celou událost, v historii ústavní svého druhu jedinou, která vylíčena rok na to ve výroční zprávě, budila v odborných kruzích pravou sensaci. „Nespal jsem tenkráte kolik nocí za sebou,“ vypravoval primář, „rozebíral jsem celý případ bystrým okem psychiatra a sledoval jej od počátku se železnou logikou státního zástupce a výsledkem několikaměsíčního přemýšlení, badání a nejsubtilnějšího zkoumání bylo zase jenom faktum, nevysvětlitelné a nerozřešitelné — více nic. Otevřené okno letního pavillonu do zahrady, v pokoji vše ve vzorném pořádku, ničím ani tknuto, na stole otevřená kniha se znamenací modrou stužkou, u lůžka mrtvola ženská s probodnutým srdcem a po vrahu ani té nejmenší stopy, nikde ani známky, která by vedla vyšetřující z labyrintu, za nímž hověl si v úplné bezpečnosti úkladný, sprostý, vychytralý a úskočný vrah. To bylo jisté — vrah uprchnul oknem. U okna stálo několik oleandrů v plném květu, krásných, velikých, rozkošných stromů ve velikých dřevěných kbelících. Vrah protáhl se kolem nich a setřásl přehoušli květů na zemi... Více nemohly ty rudé květy, které viděly sprostou, úkladnou vraždu, pověděti.

„Kdo byl vrahem?“ V první řadě padlo ovšem podezření na choromyslné, všichni opatrovníci podrobeni křížovému výslechu před krucifixem s rozžžatými svícemi, ale všichni do jednoho vypovídali jedno a to samé: Večer o sedmé hodině zavřeny dvéře korridorů na zámek a nikdo bez průvodu jednoho opatrovníka nevyšel ani na chodbu. V oknech jsou pevné mříže, vrata jsou zavřena — bylo skorem neuvěřitelno, připustiti domněnku, že by se některý z nemocných mohl dostati na dvůr a odtud přes vysokou zeď do zahrady, sousedící se ženskými odděleními. Ošetřovanka byla zavražděna dlouhým, ostrým nožem — kde je ten nůž? Všecky kouty prohledány, žumpa na dvoře byla přehrabána, že by se bylo našlo i jahelné zrno, slamníky choromyslných byly protřeseny, že by byl špendlík vypadl, deky rozpárány, prolezeny kalovody a stoky, ale po vraždeném nástroji nikde ani potuchy. Byli jsme tímto nezdarem rozmrzeni, nemohouce na důrazné dotazy a vybídky nejvyšších orgánů odpověděti ničím jiným, než že děsná událost v našem ústavě zahalena neproniknutelnou rouškou. Konečně, skorem po roce, položeno celé vyšetřování ad acta, my dostali přísnou důtku, na kterou jsme zapomněli, jako se zapomnělo na neblahou událost, o níž se už velice zřídka kdy mluvilo. Jenom ty oleandry, klonící se oknem ven a sypající rok co rok žhavé rudé květy své na zelený pažit, jako by volaly: Zde byla prolita krev. V kuchyni ústavní konstatováno při roční inventární závěrce, že chybí jeden dlouhý, ostrý a tenký nůž špičák. Nůž ten prý byl pohřešen v den vraždy. — Kuchyňský personál bál se přísného vyšetřování a mlčel. Pátralo se po této, ovšem velice nepatrné a nejisté stopě znovu, ale marné úsilí — tentokráte byl nástroj i vrah nezvěstný. Spálil za sebou všecky ty mosty, po nichž uhání spravedlnost za každým zločincem, držíc se ho houževnatě za paty, až ho udolá . . .

* * *

Minulo deset roků.

V dlouhé, čistě vybílené světnici bez obrazů, s obrazem Ukřižovaného v čele, kde leží z choromyslných tak zvaní „ležatí“ a z nichž každému nad hlavou šumí bílý anděl smrti, Asrael, čeká se k soudu božímu muž asi pětatřicetiletý, vyhublý, vyzáblý a vymořený, až z něho hrůza a mráz čiší. Na očích jeho, vyboulených jako po dáveuí, je znáti, že už hasnou, že skelnatí a že brzo se obrátí v sloup. Kolem je hluboké, vskutku mrtvé ticho. Ani hodiny tu nejsou, aby aspoň to tikání jejich zapudilo to strašlivé ticho. Nemocní, kteří umírají každým dechem, hynou tiše, ztrácejí se jako kupa sněhu, jíž podemílá proud a v následujícím okamžení béře ve svůj hltan. U dveří sedí obstárlý muž, opatrovník, u stolku, na němž nakupena hromada láhviček s léky. Čte v nějaké knize — nemá mnoho práce. Každou půl hodiny vstane, vejde do uličky s postelemi po stranách a odkryje s nemocných pokrývku — to dívá se, nezemřel-li některý z nich za tu půl hodiny, co četl. Tak tiše, tak oddaně, bez hlesnutí, bez bolesti umírají ti nebožáci, kteří po dlouhá léta snášeli nejstrašnější muka. Okno, jímž měl nemocný, o němž jsem mluvil, vyhlídku přes zahradu k oknům ženského oddělení, bylo zakryto k výslovnému přání těžce chorého španělskou stěnou. Trpěl asi ubožák strašlivými bolestmi. Oko se sice ani nepohnulo, zíralo ztrnule, řekl bych skorem udiveně ke stropu, ale ve tvářích, kde se křižovaly paprskovitě se sbíhající vrásky, každou chvíli to křečovitě zacukalo. Tiché, klidné na pohled usínání jeho nebyla oddanost a resignace, to bylo už smrtelné umdlení — chvílemi zdlouha oddychoval, aby ochladil hrozný žár v prsou nabíráním a vdychováním čerstvého vzduchu, otvíral ústa a zároveň zamykala se oční víčka.

Právě v tu chvíli vstoupil inspekční lékař. Postavil se k loži nemocného a pozoroval bedlivě jeho tvář. Rty se zlehka chvěly jako list za oknem před skulinou, kudy vane svěží větřík. Za okamžik se ústa zvolna pootevírala, jako by je od sebe vzdalovala neznámá síla. Zuby se od-

*

hrnuly — byly ku podivu čisté a bílé. Zdálo se, jako by v tu chvíli kmitla kolem toho čistého prahu duše. Muž byl zdánlivé mrtev.

Jeden z nemocných zaúpěl — lékař přiskočil k jeho lůžku, od mrtvého k umírajícímu. Opatrovník odstranil španělskou stěnu a otevřel okno, aby duše mohla k nebesům.

„Divný člověk“ — řekl v zamyšlení starý muž, dívaje se k protějšímu průčelí, kde houpalo se na přehrnutých přes římsu větvičkách na sta a sta rudých, krásných květů eufratské vrby — „proč asi nechtěl viděti ty květy, proč se jich tolik bál, když se probudil zde na lůžku a poprvé je spatřil?“

Byl to vskutku nádherný pohled na rozkvetlou skupinu něžných, jako krajkových květů — veliké okno jako by bylo zakryto krásnou, růžovou záclonou. Slunce svítilo právě na tuto stranu a ozářilo každý květ zlatou září — „kdyby mohl chuďas otevříti ještě jednou oči a podívati se na tu krásu, snad by měl předtuchu těch míst, kde mu hrozné utrpení jeho pojistilo místo na věčné časy,“ pomyslil si starý opatrovník.

Ohlédl se — nad mrtvolou stál ramenatý muž, truhlář ústavu, rozpřahuje ruce nad tělem.

Bral mu míru na rakev.

„Pět stop“ — vykřikl oknem na kluka, čekajícího u kůlny s prkny na povel, by vybral kus „podle míry“. — V tom, snad tímto výkřikem probuzen, otevřel člověk zdánlivě mrtvý ještě jednou kalné oči, záplava růžových květů bleskla mu do oka, nemocný zbledl možno-li ještě smrtelněji, zvedl se s nadlidským namáháním na loži a zasípal . . .

„Krev — krev — vidíte tam tu krev . . . velký bože . . . lidé, lidé, pro bůh, slyšte lidé dobří, já zabil Harrikovou — já . . . zapřísahám vás, věřte tomu, já — a tu — krev . . . pryč . . . pod oleandry je . . .“

Tělo sebou několikráte konvulsivně škublo, kolem rtů to zacukalo, klapky prudce se zdvihaly a oči potahovaly se bělmem jako bílou rouškou. Nohy se natáhly jako struny a ruka zůstala vztyčena směrem k růžovému oknu. Tělo najednou kleslo bezvládně, jako balvan, na žíněnku — muž byl opravdu mrtev.

Lékař, opatrovník a truhlář zůstali státi jako k místům přibiti — zejména truhlář vyboulil zděšením a hrůzou oči. To se mu ještě nepřihodilo, aby ten, nad kým rozpřáhl své ruce, ještě promluvil. Lékař, jemuž kmitla hlavou vzpomínka na událost před deseti lety, spěchal, aby věc oznámil primáři. Nebožtík, jehož chování bylo vždy záhadným, jehož zarputilá mlčenlivost a posupné vzezření mátlo i nejzkušenějšího lékaře, promluvil na prahu smrti nesouvislá sice, ale velice pozoruhodná slova. Pátralo se po této, ovsem že velice mlhavé stopě znova, legie dopisův a dotazů rozlétla se po všech možných místech za tím účelem, aby se vyšetřilo, přišel-li právě zesnulý v bližší styk se zavražděnou v době před vstoupením jich obou do ústavu. Výsledek byl celkem dosti zajímavý — vyšetřilo se, že dívka dne 13. července roku 1873 zavražděná „nepochopitelným způsobem v ústavě“, Kamilla Harriková jménem a zaměstnáním herečka, byla nějaký čas engažována u jedné lepší divadelní společnosti s jakýmsi Jindřichem R. Tehdejší kollegové jejich upamatovali se na ně a vypravovali, že se ti lidé milovali dosti vřele a dosti dlouho. Konec lásce učinila Harriková, která ujela od společnosti s nějakým bohatým důstojníkem. Poznámku dotčeného c. k. okresního hejtmanství, jež nám tuto zprávu podávalo, že Jindřich R. hrával intrikány, vzali jsme s díkem na vědomí.

Faktum je, že se ti lidé divnými cestami osudu dostali po letech do ústavu choromyslných. Více se zase nevypátralo — za to mnohem závažnějším bylo chování zesnulého po celou dobu od vraždy až k úmrtí. Bylo o něm všeobecně známo, že když šel kolem okna s oleandrovými květy, zakrýval si tvář rukou, zbledl jako plena a chvěl se na celém těle. Cella jeho byla právě proti růžovému oknu. Z počátku zakrýval si okno pokrývkou s postele, aby nemohl viděti růžové záplavy květů v protějším okně — deset roků prováděl, jak říkali lékaři i opatrovníci, toto podivínství, chřadl rok od roku, hubeněl očividně, třeba se mu dávalo každý den něco lepšího na přilepšenou. Poslední rok se slzami v očích prosil primáře, aby mu vykázal jinou cellu, ne s vyhlídkou na okno. Vyhovělo se mu, a za několik měsíců na to donesli ho na „ležačku“, kde tak strašlivě a za zvláštních příznaků skonal. Neunavný primář přišel po dlouhém vyptávání zase o krok blíže. Do ústavu přijata byla po druhé do kuchyně služebná, která před deseti lety již v ústavě sloužila. Ta upamatovala se, že byl Jindřich R. v dobu vraždy kuchyňským, jedním z těch choromyslných, kteří požívají naprosté důvěry a kteří vypomáhají v kuchyni, přikládajíce do kamen, loupajíce brambory, řezajíce mrkev, tuřín a podobné, a kteří za tyto práce mají tu privilej, že mohou zůstati o několik hodin déle venku. Ale to vše nestačilo ani na podezření. Věc uložena do registratury a od té doby považována za odbytou.

Oleandry rostly a kvetly rok co rok jako pohádkové stromy. Za léta zmohutněly tou měrou, že se musilo pomýšleti na to, dáti jim větší volnost, trochu více prsti, svěžejší a sytější, poněvadž dřevěné květináče byly už nadobro prohnilé a kořínky prorostlé. Zahradník odloupl pozorně dřevěný obal, oklepává starou, vyschlou a vyssálou prsť, když tu najednou vykřikne: „Co to — zde něco vězí?“, vytáhne, vlastně vyrve záhadný předmět s nasazením všech sil ze směsice zamotaných kořínků a když zbavil předmět hlíny a kolem do kola navinutých kořenů, poznal, že je to dlouhý, kuchyňský, rezem skoro sežraný nůž . . .

Nožem tím probodnuta byla Harriková a ochráncem vraha po celých deset let bylo lůžko růžových květů. Když oznámen nález primáři, zamyslil se a řekl: Jedna záhada je rozluštěna — kdo rozluští druhou? Byl Jindřich R. nešťastný, politování hodný šílenec anebo — sprostý vrah? —

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII — 20. června 1889. — ČÍSLO 18

Vrátilo se…

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Šero. Nebe olověné příkrovem se nad zem sklání.
Zástup lidí u rybníka . . . Tajný šept a hlasné lání.
Co se stalo? — Malé dítě vrhla na břeh tady voda.
Jaká hanebnice matka! — Hezké dítě? — Věru, škoda!
Vskutku! V písku pode hrází namodralé tílko leží,
jak ocunu bledý kvítek. Mraky jdou a vlny běží,
v rákosí jen vítr stená, opírá se do topolů.

Či to dítě? — Kdo ví, či je! — Co s ním? — Lid tak mluví spolu.

Do vsi máme přes hodinu. — Noc již tady, třeba spěchat!
A tlum na ta slova menší — každý hotov tady nechat
dítě ležet; soucit jejich náhle mizí, náhle vadne;
rozprchnou se jako ptáci, když mezi ně výstřel padne.

Po hrázi tu kmet se blíží. Stane, uzřel dítě z dáli.
Kývne zvolna lysou hlavou, zvedne je a v plášť svůj halí.
Rybák je to, tmi se v olších pár set kroků jeho chata.
Vítr divě zavyl v síti, stařec s děckem domů chvátá.

Na stůl v předsíň položil je, vlastním šatem přikryl tílko,
od božího těla svadlý věneček na bledé čílko
vsadil mu a k nohám stavil hromničku mu rozsvícenou,
ta jak rudá slza plála okénkem v noc zamlženou.

Kmet leh' v jizbu na své lože — otevřené nechal dvéře.
Či to asi dítě bylo? Dumal v polosnění, šeře.
Ubožáček, již má pokoj. — Svíčky plamínek se kloní
větru tahem, černé stíny po jizbě se kolem honí.
Nyní kroky — — kmet se vzpřímil. To je Lidka, jistě vrací
teprv teď se z panské práce. Venku kroků zvuk se ztrácí.
Jistě kdos ji doprovázel — — To ta mládež — — šestnáct roků
a již plamen touhy v srdci a již jiskra vášně v oku;
co však platno, vždyť my sami nebyli jsme jiní taky.

Stařec hledí oknem v dálku, jak tmou vítr honí mraky.

Vrzla dvířka, uzavřena byla pouze na petlici.
Ano, to je vnučka jeho Lída — — vidí: s bledou lící
stojí náhle v středu síňky, na děcko zří poděšena,
náhle křikne, a v tom křiku ne víc dítě, ale žena.
Moje dítě — — vrátilo se! — Stařec chvátá k ní, však bledá
ona rve si černé vlasy, upokojit se víc nedá:
Vrátilo se — — přišlo za mnou! — Co to pravíš, tvoje dítě?
Ano, moje, do rybníka po porodu okamžitě
vrhla jsem je, ale, Bože, ono nyní vrátilo se!

Vyběhla ven — — Jako ohlas v topolech a ve rákosí
zněl ten výkřik: Moje dítě, vrátilo se, vrátilo se!

Zčeřily se kalné vlny, výkřik splynul s jejich hlukem,
v síňce sám až v šeré jitro stařec plakal nad pravnukem.

Až jen jednou budu pánem…

Od *J. T.*

Byli jsme gymnasisté a lační jako vlci po knihách. Krasořečník, povídku, dramu, báseň, nauku o kování koňů, a bůh ví, co ještě všechno bez ladu a skladu oči hltaly. Nejdelší letní den byl krátký, tak že zkoušeli jsme čísti i za svitu měsíčního. Četli jsme chodíce po ulicích, při obědě, při vyučování ve škole, slovem všude.

Bylo mi asi dvanáct roků, když mi o oči zavadila povídka pro mládež nadepsaná „Boji se strašidel“. Tou dobou byl jsem ve čtení dipsomanem. Knihu tu se sice vypůjčil před večerem bratr, ale já jej úlisnými slovy přemluvil, aby mne nechal čísti „zároveň“. Nevím, je-li tato methoda čítací obecněji známá, ale my ji pěstovali se zálibou. V takovém případě totiž drželi jsme se s bratrem kolem krku a četli současně tutéž knihu. Kterémuž způsobu ovsem člověk hnedle odvykne. Ale tehda — knih nebyl výběr — byl u nás oblíben, třebas by nebyl vždy vyzněl v šalmaj míru. Já čítával rychleji než bratr a byl jsem se stránkou vždy dříve hotov nežli tento. Když pak v napjatém okamžiku mi dlouho stránku neobracel, pobádal jsem jej, aby četl rychleji. Kazil jsem tak jemu i sobě požitek lektury. Načež jsme si obyčejně na vzájem slibovali, že jeden druhého „nikdy více“ nenechá čísti zároveň. Leč při nadzmíněné knize „Bojí se straši-

del" byli jsme přes všechny úmluvy zase jednou svorni. Při oslňujícím svitu dvoukrejcarové lojové svíčky seděli jsme u stolku a držíce se kolem krku četli jsme a četli. Byt ztichnul. „Pán" a „paní" šli spat a hodina znenáhla míjela za hodinou. Leč my s napjetím sledovali — já ovšem časem bratra po chvalitebném zvyku k rychlejšímu čtení nabádaje — bázlivého a chvastavého hrdinu, jehož právě učili odvykati si strach. Blížila se pomalu půlnoc a my bděli posud. Věc to v našich poměrech neslýchaná. Ale za živou moc bychom si nebyli ulehli nedověděvše se, jak vypadne strasidelná historie, pomocí jejíž chtěl rytířský otec syna svého strachu odnaučiti.

Blížili jsme se již k této rozhodné sceně a nálada, v níž jsme se nalézali, byla důstojnému čtení přiměřená. V tom snížil se plamen svíčky, knot položil se horizontálně do posledních zbytků roztaveného loje, a světlo k zármutku našemu shaslo. Nebylo jiného světla a my nemohli dočísti historii do konce. V špatné náladě byli jsme přinuceni jíti spat.

Odstrojiv se potmě ulehl jsem na lůžko své. Leč nemohl jsem usnouti. Neúprosná situace, již jsem právě prožil, mi nedovolila. A přemítal jsem mnoho a dlouho. Myslil jsem si, jak se má člověk dobře, když je pánem! Může čísti sám, může čísti, co mu libo a jak dlouho chce. Nemusí se báti, že mu světlo dohoří. Neboť pán má na jisto lojových svíček důstatek. Avšak nebyl jsem zvyklý oddávati se beznadějným spekulacím. Dřímaje, pomyslil jsem si: „Až jednou budu pánem, to budou jiné časy. Nejzajímavějších knih si nakoupím a celé noci budu čísti beze strachu, že mi světlo dohoří." V tomto přemítání jsem šťastně usnul.

Od onoho večera uplynula hodná řada let a dávno dospěl jsem již k cíli životnímu, za nímž jsem kráčel. Nadešly poměry, jež se mi tehdá zdály býti tak žádoucími. Mohu si koupiti knihu, po které mám touhu, a nemusím se báti, že večer se světlem nevystačím. A neztratil jsem lásku ke knize, ač časem se člověk naučí dosti časně znáti všecky opravdově veliké spisy i jiných národů. Dosud sedám na večer u románů, básní, cestopisů a podobně. Leč to tam — ono napjetí, které před lety nechávalo zapomínati na okolní svět. Prošel jsem trpkou školu životní a zažil i viděl mnohé, čemu bych byl v románu nebo povídce před lety nevěřil. Přestává mne proto napínati děj vypravovaný a zajímá mne více způsob, jimž ten neb onen spisovatel děj svůj líčí. Zajímá mne více způsob než obsah práce. Vždyť konečně je to více méně libovůle autorova, jakým způsobem nechává obsah své práce se rozvíjeti. A na tomto nazírání ztroskotala se ona neztišitelná lačnost po knize, jež člověka blažila v mládí.

A netrávím více celé noci při knize. Nýbrž když nadejde obvyklá hodina ku spaní, zavírám klidně knihu, ať jsem dospěl kamkoliv. Po čem jsem toužil jako hoch, toho nedělám. Není více tehdejšího interessu.

A kolik podobných snů z mládí člověk v pozdějším životě neuskuteční! Celá řada se mi jich řine při vzpomínce do duše. Chodíval jsem v městě, v němž jsem střední školy studoval, často v neděli na procházku, kolem hostinské zahrady. V té hrávala hudba; bylo plno hostí tu v hlučném hovoru a veselí, tam při kuželkách. Na stolech byly plné košíky výtečných slaných rohlíků, jichž nejen já, ale všichni spolužáci bývali ctitelé, pěnící se pivo, ředkvičky a bůh ví co ještě. Jda kolem na procházku hledat brouků, nebo motýlů — obyčejně bez krejcaru v kapse, nejednou se závistí jsem naslouchal veselému smíchu hostí a věru že nejednou v duchu jsem si připovídal: „Až budeš pánem, budeš takhle také tráviti celé nedělní odpoledne v zahradních hostincích."

Zase uplynulo čtvrt století od těch dob. Přišel jsem jednou do téhož městečka, sám, nevyhledávaje nikoho, oživovat vpomínek z dob studijních. A zašel jsem do zahradního hostince, kolem něhož jsem druhdy s touhou chodíval. Zase zde bylo hojně hostí a slané rohlíky svůdně vyhlížely z drátěných košíčků. A zase se jedni bavili u stolů a druzi u kuželek. Já sedě sám, nikoho neznaje a nikomu znám naslouchal jsem hovoru hostí. Povídali si, jak kdo dlouho seděl v hospodě včerejšího večera, kolik „jich" kdo pil, že hráli karty, že pan A. vyhrál a pan B. prohrál, a že se pan B. při každé prohře tak zlobí. Pak mluvili o Praze. Že je tam hostinec, v němž mají až do dvou hodin s půlnoci čerstvá jídla, že v divadle Variété vystupuje člověk, jenž napodobí zvířecí zvuky a jehož by měl každý uviděti. A bůh ví, co ještě. Mně připadal při nediskretním onom naslouchání duch můj jako dům po vyhoření. Napadlo mi, jak jsem před lety po podobné zábavě marně toužíval, jak jsem se na ni těšival — až jen jednou budu „pánem". Věru, že jsem se nad svým přáním chlapeckým zastyděl. Po takových zábavách dnes více netoužím. Spíše — ač marně toužím po zábavách z let mladistvých, kdy jsem k vůli kvetoucímu leknínu nelitoval jíti na rybník půl druhé hodiny cesty vzdálený; kdy jsem uřícen a bez krejcaru v kapse chodil do vzdálených lesů chytat brouků i motýlů. Tak to s těmi touhami lidskými v životě smutně dopadá. Toužíme často po tom, čeho nelze více dosáhnouti. Jeť ta tam ona vášeň pro sbírání přírodnin a planý tlach hospodský se člověku právem zošklivi. Ba i slaných rohlíků přestane člověk býti ctitelem.

Zastaví-li se člověk jednou u podobných drobností, stane se povídavým a nedbá, že povídavost jeho zvěčněna má býti tiskem. Avšak jedné ještě historky si odepříti nemohu. Byl jsem kluk a nevěděl jsem, čím budu. Říkali o mně doma, že se sice učím, ale že jsem hoch divoký a že proto rodičům udělám málo radosti. V krajině naší byl člověk, který slušně studovav domohl se značného jmění, ač pocházel z rodičů chudých. Toho mi kladli za vzor. To pak nejen doma, ale i ve škole. Jest ale vzor ten již na pravdě boží a proto mohu mluviti otevřeně. Především pak jest jisto, že jsem si přál státi se také takovým pánem. Pamatuji se, jak přišel jednou k nám do hostince zahradního ve vsi. Když vstupoval do dveří zahrady, zvedli se všickni u stolu a jeden předstihoval druhého v uctivých pozdravech. A muž za vzor mi kladený blahosklonně s každým promlouval. Zářil přízní. Mluvil o cizích krajích, o vznešených osobnostech a všeličems jiném. Později dostalo se i mně, klukovi asi osmiletému, toho vyznamenání býti představenu tomuto modelu všech lidských dokonalostí. Dověděv se od mého otce, co tropím, že zvláště vášnivě rád čítávám zeměpisné knihy, ptal se mne vlídně, jak se jmenuje hlavní město Portugalska a kde leží předhoří Dobré naděje. Poněvadž jsem náhodou dovedl otázky zodpověděti, poklepal mi na líci a řekl mi neustávaje ve své blahosklonnosti, že „ze mne jednou něco může býti". Jakou jsem měl tenkráte radost, s těží je popsati. Můj vzor mi řekl, že ze mne může něco býti.

Čeho jsem mohl žádati si více? Myslím, že jsem málo blaženějších chvil zažil jako večer po první rozmluvě s mým vzorem. Vylezl jsem si na vrch u naší vesnice, položil jsem se ve stínu břízy a koukal do daleké krajiny pod horou se prostírající. Ani jsem si nevážil rozkošného výhledu do širého kraje jako jindy. Myslil jsem jen na to, jak jednou budu také takovým pánem jako můj vzor. Jak přijdu do zahrady s kuželníkem, jak pan farář, pan učitel, pan obroční a bůh ví jací vznešení páni také povstanou a budou mne zdvořile vítati, jak budu stejně blahosklonně ke všem se chovati. Zapomněl jsem na výprask, který obdržel jsem ještě včera, jelikož trhaje sítí na pletení čepice, zmáčel jsem se v bažině pod horou netušeným způsobem. A snil jsem tak blaženě, jak člověk dovede jen, když je mu osm roků.

Od těch dob uplynulo zase již mnoho roků. Nechci analysovati, pokud se sny osmiletého hocha uskutečnily, a nedovedu říci, jak daleko sahá dnes úcta nadzmíněných hodnostářů k osobě mé. Ale v jednom jsem vystřízlivěl nadobro. Setkal jsem se totiž po čase s modelem svým zas a slyšel jsem ho vypráveti zase. Vykládal, jak si ho kníže A. váží, kdy byl u hraběte B. na obědě, vykládal mnoho, ale všechno mi připadalo planým žvastem nadutě, prázdné hlavy. Nevím, pokud jsem se během času přiblížil k ctnostem tohoto ideálu, doma i ve škole za vzor mi kladeného. Ale doufám ve svůj osud, že nedá abych k ctnostem těm přiblížil se přes příliš. Při nejmenším doufám, že jsem k tomu snu z mládí svého ve skutečnosti nedospěl. Vidímť stále jasněji, jak je to dobře, když se člověku všecky jeho ideály nesplní. Jak je to dobře, když ty skvoucí květy nadějí mladistvých, o nichž básník praví, že je „sychravá vichřice roznese svadlé po stráních“, nedospějí vždy až k ovoci. A nenapadá mi pro to býti pessimistou. Neboť osud často s námi lépe to myslí než my sami a sny, jež jsme nedosnili, mohou patřiti často k dobré škole životní. A kdyby člověk stav se „pánem“, všecko vykonal, k čemu se druhdy strojil, vypadal by as obyčejně jako obyvatel jiné planety.

Všední these.

Drama o čtyřech jednáních. Napsal . . .

(Dokončení.)

Jednání čtvrté.

(Salon zlatotmavých tapet. Černý, brokátem potažený nábytek; koberce, záclony a portiéry. V pozadí a po stranách východy. Ve všem soulad, elegance a nádhera.)

Výstup první.

Lipnický, Dušek.

(Lipnický hlavním vchodem, Dušek postranními dveřmi.)

Dušek. Konečně! . . . Vaše nepřítomnost od včerejšího večera působila nám nemalou starost.

Lipnický (ve svrchníku). Zastihl jsem Klotildu až ve městě. Rozčilení její dostoupilo takového stupně, že musili jsme zpáteční cestu poodložit na ráno. (Odkládá, blíží se a tiskne Duškovi ruku.) Prožil jsem, příteli, noc, jako dosud ještě žádnou.

Dušek. Po patnácti letech . . . přihnala se bouře a uhodilo. Náraz byl ovšem prudký, ale to, co přihodilo se včera, mohlo se odehráti již dříve neb i později. Váš dosavadní stav byl nepřirozený, nezakončený.

Lipnický. Starý Václav oznámil mi, že udála se i zde vážná změna.

Dušek. Stav Ferdinandův jest povážlivý; následkem rozčilení dostavily se záchvaty anginy srdeční, hrozící nebezpečím života. Dík chloroformu . . . konal výtečné služby. Po celou noc dlí u něho otec se synem . . . Ubozí! Rudolf je jako by vyměněn . . . tápe ve tmách . . . hledá rozluštění . . . a pravdy mu přece nelze vyjevit. Jaký to převrat v den mého příjezdu!

Lipnický. A Karla . . . ?

Dušek. Bděla s Anežkou u paní Benešové, která vžila se s podivuhodným sebezapřením do nastalých poměrů . . . Jest zdánlivě nejklidnější; co trpí však ve svém nitru, o tom nemáme ovšem tušení.

Lipnický. Viktor s Klotildou budou zde co nevidět . . . co počít, doktore?

Dušek. Dobrá rada jest v tomto případě vzácná. Přemýšlel, uvažoval jsem . . . a utvořil si úsudek, že nezbývá než vyčkati, až jak se poměry ustálí. V rodině Benešově bude potíž nejmenší. Otec se s Ferdinandem usmířil. Pavlína bude při ryzé své povaze následovat jeho příkladu a u Rudolfa najde se vhodná výmluva, kterou celá záležitost uvede se v příznivější světlo. U vás půjde to poněkud obtížněji . . . k vůli Karle. U matky i dcery vypukl sopečný výbuch citu, který zamezovati znamenalo by tolik, jako jej rozohňovati. Klotildino vzorné chování vyžaduje rozhodné ústupky v příčině dosavadního života jejího, ku kterým svoliti musíte, jinak zničil byste klid a štěstí svého dítěte . . . Co vás se týče, pozoruji, že jste Klotildě nakloněn . . . (Lipnický odporuje.) Zbožňovanou bytost nezapomínáme nikdy. Z lásky k dceři své přál jste si, by zasloužený trest uvedl ženu vaši na cestu pravou, by poklesek, jehož se dopustila, byl jí povždy odstrašujícím příkladem . . . a to se podařilo. Já na vašem místě nabídl bych Klotildě smír . . .

Lipnický. Krok takový nutno dokonale uvážit. Bojuji sám s sebou; podlehnu-li neb zvítězím-li . . . obávám se obého: vždyť jediný pohled na ni připomíná mi děsnou naši minulost. Pak nezapomínejte, že bez svolení Záleského nelze ničeho provésti.

Dušek. To bude asi ten nejtvrdší oříšek . . . Názory jeho, byť i správné byly, jsou přece jen zastaralé, po kterých se mladí lidé nebudou ptáti . . . Zvěděl sice o všem. Beneš mne požádal, bych mu nezamlčel ničeho.

Lipnický. Co zamýšlí?

Dušek. Z advokáta se ani čert nevyzná. Byl mojí zprávou nanejvýš překvapen, řekl bych, skoro . . . zdrcen.

*

Vyložil jsem mu svůj náhled a varoval jej, štěstí vašich dítek býti snad na závadu. Vyžádal si rozmyšlenou do dnešního rána . . .

Výstup druhý.

Záleský, předešlí, (na to) Beneš.

Záleský (spěchá k Lipnickému, jemuž tiskne ruce, pak rovněž Duškovi. K Lipnickému). Přicházím pohovořit si s vámi a se starým Benešem.

Dušek. Vystřídám jej . . .

Záleský. Zůstaňte . . . před vámi neskrývám nijakých tajností.

Dušek (k Záleskému). Lituji, mne volá povinnost. Nevím, na čem jste se usnesl; nezapomínejte však, že osud tří rodin spočívá ve vašich rukou. Byť i mnohé zdálo se proti vašemu přesvědčení, buďte pamětliv, že mladí lidé neřeší thesy vašimi zásadami, nýbrž že u nich rozhoduje v první řadě hlas srdcí. (Odejde.)

(Malá přestávka.) — (Beneš vejde dveřmi, jimiž odešel Dušek, rozhlédne se a nabízí oběma němě sedadlo.)

Záleský. Čeho jsem se po léta obával, stalo se včera skutkem. Vím, že nezvolil jsem pro naši rozmluvu okamžik příznivý, nevyčítejte mi nešetrnost: kdo může však předvídat, jaké poměry zavládnou zítra nebo ještě dnes.

Beneš. Poslouchám.

Záleský. Váš syn se vrátil . . . Klotilda též . . . to znamená úplný převrat dosavadního rodinného života. Vaše dítky nevědí doposud o ničem; jakmile zvědí ale pravdu, jest nám rozluštiti problém, jehož dosah jest nedozírný. Především naskytá se otázka: jest možno pravý stav věci zatajiti? Myslím, že nikoli; počítejme proto tedy s hotovou již událostí . . . Pro Rudolfa bude zpráva ta zdrcující, neb váš vnuk dospěl oněch let, ve kterých se sám sebe otáže, proč opustil otec rodinu svou, kde žil po celý čas a proč vrací se, když dovedl nás postrádati po celých patnácte let . . . A Karle bude rozhodovati mezi vámi a Klotildou . . . duševní to boj, který, ať skončí tak neb onak, vždy značí morální porážku . . . Možná, že soudím příkře . . .

Beneš . . . ale spravedlivě. Dále.

Záleský. Přemýšlel jsem po celou noc o trapné naší situaci a dospěl konečně k přesvědčení, že náš další pobyt zde zdržoval by přirozený vývoj věci samé; odcestuji proto s Anežkou a Viktorem ještě dnes. Za měsíc neb dva, až poměry budou poněkud urovnány, promluvíme si o dalším.

Lipnický. Jinými slovy . . . na spojení našich dítek nemožno více pomýšleti . . .

Záleský . . . pro okamžik. Tak soudím já . . . a vyprošuji si nyní vaše smýšlení; neb výměna náhledů jest naší záležitosti jen ku prospěchu.

Beneš. Souhlasím zúplna.

Lipnický. Jakou záminku udáte v příčině odjezdu svého?

Záleský. Chorobu Ferdinandovu.

Lipnický (vstává a tiskne Záleskému ruku). Rozumím.

Záleský. K uvarování mylných výkladů prohlašuji, že jde zde o odročení a nikoli o překažení sňatku našich dítek. Když mám váš souhlas (k Benešovi) dovolíte, bych sdělil výsledek úrady paní Benešové.

Beneš. Později . . . ubohou očekává nyní trapný výstup: první rozmluva s Ferdinandem . . .

Záleský . . . ku které neměl jste nikterak přivoliti.

Beneš. Nemohl jsem tomu více zabránit. Ferdinand vyžádal si ji prostřednictvím Rudolfa.

Záleský. Jest zcela přirozeno . . . ke schůzce té dojíti musilo, ale v čase příhodnějším, až by první rozčilení ustoupilo potřebnému klidu.

Beneš. Toho se více nedožijeme.

Záleský. Kdo ztratil důvěru v sama sebe, ztratil vše; doufejte, starý příteli.

Výstup třetí.

Pavlína, předešlí, (na to) Ferdinand, Rudolf.

Pavlína (vchází hlavním vchodem — nadmíru bledá; Záleský a Lipnický spějí jí vstříc). Děkuji vám. Dobří přátelé jsou v dobách utrpení velikou útěchou, bez nichž by si člověk musil mnohdy zoufat. Co počali bychom si v podobném postavení bez vás? (K Lipnickému.) Přicházím co tlumočnice vaší dcery; dost možná, že věc, za kterou se přimlouvám, jest pro mne velice choulostivá, nicméně nemohla jsem odepřít . . . Karla vyprávěla mi o své matce s takovým zanícením, že seznala jsem, jak hluboký na ni učiněn dojem. Rozloučení mezi oběma jest nemožné; proto schválila jsem její i váš úmysl, pozdržeti zde Klotildu . . . rozhodně delší čas. Ubytování její v pavillonu jest však spojeno s různými obtížemi, obzvláště po včerejším večeru — proto bude prospěšnější — a méně nápadné — když nabídnete Klotildě pohostinství — — u — své dcery. (Lipnický odporuje.) Z lásky k svému dítěti musite tak učiniti; kdož ví, jakých jiných, daleko těžších obětí uloží nám osud pro blaho oněch, které milujeme . . . Karla vyzdobila malý salon vedle své ložnice květinami; vše je ku pohodlí jí tak drahého hosta zařízeno; tu radost jí pokaziti nesmíte . . . Co se nás dotýče, přesidlím s chotěm svým, jakmile to zdravotní stav jeho dovolí, do některého lázeňského místa . . . A nyní nechte mne na okamžik samotnu . . . . očekává mne těžká chvíle. (Záleský s Lipnickým odcházejí. — Beneš stojí bez vlády v prostředí. — Pavlína k němu s pohledem na protější dvéře.) Jsem připravena.

(Beneš odchází. — Malá přestávka.)

Ferdinand (podepřen o Rudolfa vchází; při prvém pohledu na Pavlínu, která se opírá o lenošku, zaražen se zastaví . . . když dojde prostředí uvolní si a kyne Rudolfovi, by odešel — Rudolf odejde). Vím, že v celém životě svém nezažila jste tak trapného okamžiku, jako tento; chtěl jsem vám bol ten uspořiti; můj . . . náš syn . . . dodal mi však odvahy . . . Nepřicházím zločin svůj, který jsem na vás spáchal, omlouvati; je tak těžký, že není proň odpuštění. Rád bych se s vámi jen rozloučil . . . neb z cesty, kterou nastupuji, jest návrat nemožný . . . Vše, co jsem zažil, byly spravedlivé následky mého provinění . . . vždyť to tak daleko se mnou dojít musilo . . . Zradiv vás . . . uvrhl jsem na sebe kletbu, která pronásledovala mne jak štvanou zvěř: mně den byl útrapou . . . noc hořem . . . Teprve když chabý život můj podlomen, zatoužil jsem po svém otci . . . Rudolfovi . . . a . . . po . . . vás . . . Jsem bídák, kterému nezbylo ni tolik odvahy . . . zemřiti zapomenut . . . nedovedl jsem vás ani této hanby ušetřit.

Pavlína (propukne v pláč). Ferdinande! . . .

Ferdinand. Pohled na mne vzbuzuje váš odpor a opovržení; dojem však, který způsobí má nicota na . . . naše . . . dítě . . . nevyhyne nikdy z jeho mysli . . . Trpká vzpomínka bude provázeti celé jeho žití vzdor tomu, že učili jste jej zachovati památku mou v úctě . . . i o to jsem se připravil . . . Můj otec mi včera napověděl, že sňatek Rudolfův jest mnou ohrožen: dnes to popírá . . . nejsa mocen ve svém rozechvění opravdové myšlénky . . . Bylo by to hrozné, kdyby i osud nevinných zničen byl člověkem, který co otec pozbyl práva na synovskou lásku.

Pavlína. Nevím o ničem. Záleský nám v okamžiku tak vážném nezpůsobí takový bol. Když odpustili jsme my . . .

Ferdinand (užasnut). Vy . . . že jste . . . odpustili . . . komu? (Pavlína po krátkém přemýšlení jde mu vstříc a podává mu s velikým sebezapřením obě ruce; on vzkřikne.) Pavlíno . . . ty . . . ty . . . Ne, ne . . . to mámivá vidina . . . přelud mé chorobné obraznosti.

Pavlína (s úplnou resignací). Smiřuji se s tebou.

Ferdinand (klesá jí k nohám). Choti má . . .

Pavlína. Probůh . . . vzpamatuj se.

Ferdinand. Nech mne spočinouti u svých nohou, — vždyť ani té milosti nezasluhuji, — bych želel zašlých dob . . . Po tvém boku otevírala se mi budoucnost blahem zářící . . . já zbloudil však a nenašel více spasné cesty. Vichr osudu zavál mne konečně ve váš střed . . . (propukne v pláč) a vy, místo co měli byste mi zlořečit, vy mi . . . odpouštíte!

Pavlína. Vstaň.

Ferdinand (vstává). Tvou velkodušnost dovede oceniti jen ten, kdo zná tíhu mého provinění; odměnu poskytne ti . . . naše dítě. Snad napraví syn, co zavinil otec. Kéž bys byla aspoň šťastnou . . . matkou!

Rudolf (vejde a spěchá k Ferdinandovi). Drahý otče!

Ferdinand (políbí jej v čelo třesa se na celém těle). Rudolfe! . . . — (Rudolf usazuje ho do lenošky.)

Pavlína. Proč přicházíš . . .?

Ferdinand. . . . ty miluješ svou matku?

Rudolf. Z té duše: není bytosti na celém světě, kterou bych tak zbožňoval.

Ferdinand. Ona toho také zasluhuje. Ne každý syn může se takovou matkou honosit . . . Mám prosbu k tobě, dítě.

Rudolf. Mluv . . .

Ferdinand. Slib mi, že celý život zasvětíš jejímu blahu, že nikdy nezapomeneš na povinnost, která ti ukládá, zájem její považovati za nejsvětější úkol svůj . . .

Rudolf. Přisáhám.

Ferdinand. Polib svou matku. (Rudolf líbá na nejvýš vzrušen Pavlínu.) Žehnám ti i tvému štěstí!

Rudolf (zamyšleně). Mému štěstí?

Ferdinand. Domníváš se, že na mém požehnání nespočívá . . .

Rudolf . . . nedomluv, otče. Mimo svou matku miloval jsem nejčistší láskou bytost ještě jednu, a obě tvořily v nitru mém nerozlučný celek. Tys návratem svým připojil se co třetí . . . místa v srdci mém bylo pro vás všechny dosti; proto marně snažím se rozluštiti záhadu, proč jedné z nich pojednou mezi vámi nevolno.

Pavlína. Mluvíš v hádankách.

Rudolf. Anežka za hodinu odcestuje.

Pavlína. Záleský . . .

Rudolf . . dal rozkaz k odjezdu. Místo co měli by se radovati, že nalezl jsem drahého otce, opouštějí nás a (s pohledem na oba) proč?

Ferdinand (rozechven). Protože . .

Pavlína . . . pro okamžik zapotřebí nám klidu.

Rudolf. Jiné příčiny zde není?

Pavlína (s malou výhrůžkou). Rudolfe . . .

Rudolf. Věřím tomu, neboť pravíš tak ty.

Pavlína. Kdo sdělil ti onu zprávu?

Rudolf. Můj děd.

Pavlína. Promluvím s ním . . . (Chce odejít.)

Rudolf (zastaví Pavlínu). My přece Záleského nemůžeme zdržovat, ať důvod jeho jakýkoli . . .

Ferdinand (vstávaje, potácí se — Rudolf mu přispěje). Buď bez starosti: překážku tvého sňatku odstraním, vždyť to má povinnost . . . jsem jaksi unaven: jen chvíli odpočinku — budeš spokojen . . . (Odejde s Pavlínou.)

Výstup čtvrtý.

Viktor, Klotilda, (na to) Lipnický, (ku konci) Karla.

(Viktor uvádí Klotildu hlavním vchodem — oba v cestovním obleku.)

Klotilda (rozhlíží se kolem) Tento salon . . .

Viktor. . . . jest náš společný. Zde v pravo byt paní Benešové . . . zde vašeho chotě. Ohlásím panu Lipnickému náš příchod . . . zároveň uvědomím Karlu, kterou jsem od včerejšího večera nespatřil.

Klotilda. Nemohu zde přece zůstati sama. (Lipnický vejde — Viktor tiskne mu ruku: po té se ukloní Klotildě a odejde.) Stálo mne to sice velikého přemáhání, vstoupiti bez uzardění v tento dům: Karla si toho ale výslovně přála

Lipnický. Já též . . . Minulé noci, či lépe řečeno, dnešního rána, sběhlo se mnohé, co vyžaduje okamžitou úradu . . .

Klotilda. Co věstí vaše zasmušilá tvář? přihodilo se . . .

Lipnický. . . . uhodla jste . . . něco velice nepříjemného.

Klotilda. Ochuravěla snad moje dcera . . .?

Lipnický (záporně). Sňatek její jest . . .

Klotilda. . . . zmařen?

Lipnický . . . odložen.

Klotilda (zastená). Ó . . . já nešťastná . . . totě mé dílo!

Lipnický. Vaším návratem . . .

Klotilda . . . zničeno vše . . .

Lipnický . . . změněno mnohé . . . doufejme, že ku prospěchu všestrannému.

Klotilda. Viktor zaručil se mi, že dosavadní poměr zůstane neporušen.

Lipnický. Slibil rozhodně více, než mohl dodržet. Na věci, která jest již hotovou událostí, nelze ničeho měnit. Naše dítě nezvědělo dosud ni jediného slova . . . a musím se přiznati, že působí na ně změna ta velice nepříjemně, jelikož jsou si Karla a Viktor oddáni z celého srdce . . . Přisliboval jsem si od spojení toho velmi mnoho. Osud však usoudil jinak. Nemusím podotýkati, že zpráva ta bude na Karlu působit velice bolestně, a jest proto naší povinností, poskytnouti jí náhradu, budete-li totiž chtíti vy . . .

Klotilda (užasnuta). Vy byste chtěl . . . (Tlumí v sobě radostný pocit.) Ne, ne . . . jste . . .

Lipnický... na pravé cestě. Jest naší povinností, neodpírati svému dítěti, co mu právem přináleží. Zde jest to ovšem nemožné... přesídlíme-li však do ciziny...

Klotilda (rozhodnutá). Odpírám...

Lipnický. Proč?

Klotilda. Žádáte sice mé dobro, ne ale prospěch naší deery. Mou minulost nezakryje nikdo... toť skvrna, která prosákla celý můj život. Nač klamati jiných a uvalovati na se tak těžkou odpovědnost? Rozvažte, že každý může mi říci: ty nejsi, zač se vydáváš, tvé dítě patří otci, nikoli tobě... My svět více nepřeměníme. Povinnost ku Karle vyžaduje, bych ji políbila naposledy.

Karla (vběhne). Nemohu se tě již dočkati. (Pohlédne na zdrcenou Klotildu a dojatého Lipnického.) To znamená...?

Lipnický. ... odjezd tvé matinky.

Karla. Ty... že bys mohla...

Klotilda. Činím to s těžkým srdcem, ale musí se tak státi.

Karla. Jaká nutká tě k tomu příčina? Co vyprávěl mi otec o tvém slibu, to přece pravdou?

Lipnický. Karlo!...

Klotilda (poděšena). Ty mohla bysi pochybovat?

Karla (propukne v pláč). Srdce mé je přeplněno žalem... nevím ani sama, co mluvím. (K Lipnickému.) Proč naučili jste mne, matku svou tak milovati, mohli jste mi říci, dokud jsem byla ještě hravé děcko: „jest mrtva“, a dnešní zármutek byl by nám všem uspořen. Jsem v letech, ve kterých se pouhými slovy odbyti nedám. Já nasla opět matku a jsem v právu činiti na ni nároky. Co musil by tomu říci svět: „V oné rodině událo se cos velmi vážného, když ani láska mateřská nedovede onen odpor přemoci.“ Dříve, dokud znala jsem pouze otce, bylo tomu jináče; nyní ale, co v srdci mém probuzen tvým návratem cit nový, dosud nepoznaný... nedovedu více bez tebe žíti.

Klotilda (líbá v pohnutí Karlu). Má deero...

Výstup pátý.

Pavlína, předešlí, (na to) Beneš, Záleský, Viktor, Anežka.

(Pavlína postranními dveřmi... zarazí se při pohledu na Klotildu.)

Klotilda (hledí marně ukrýti své překvapení. Lipnický rozmlouvá v pozadí s Karlou). Odpusťte, že překročila jsem práh vašeho domu.

Pavlína. Jste u svého... (opravuje rychle) u své deery...

Klotilda. ... kde doufala jsem nalézti útěchu... odcházím však se srdcem krvácejícím.

Pavlína. Vy se vrátíte...?

Klotilda. V zapomenutí. Nezbývá mi nic jiného.

Karla (k Pavlíně). Byla jste ke mně vždy tak laskava, že dodávám si odvahy, prositi o vaše přispění. Já matku nalezla tak dobrou, tak milou... mám ji však opět ztratit. Veškeré prosby naše, by zůstala nám zachována, byly oslyšeny... i přímluva mého otce minula se s účinkem.

Pavlína. Váš... otec...

Karla. Jak radostně by přitiskl matinku ve svou náruč... nechť on sám vám to vypoví. (Pohnutí.) Jsem pevně přesvědčena, když vy všichni upozorníte matinku na její povinnost, že přivolí.

Pavlína. Zajisté... ona tak učiní, vám k vůli.

Karla (objímá Pavlínu). Tisícerý dík!

(Záleský, Anežka, Viktor a Beneš vstoupí.)

Karla (představujíc Anežce Klotildu). Má matka!

Anežka. Jsem sestrou vaší deery, dovolte, bych milovala též vás. (Objímá Klotildu.)

Záleský. Včerejší večer utvi v rodině našeho přítele Beneše, jakož i nás ostatních, v radostné upomínce; neb vrátil se — co každý z nás považoval již za nemožné — zázrakem životu zachovaný otec Rudolfův. (Anežka a Karla v úžasu.) Touha po rodině... různé útrapy a daleká cesta zbortily poněkud zdraví pohřešovaného; jest však oprávněna naděje v úplné uzdravení, do které doby podvoliti se musíme jakési změně v příčině vašeho sňatku. Po zralém uvážení dospěli jsme k náhledu, (s poukazem na Beneše a Lipnického) že nutno vaše spojení poodložit na vhodnější čas...

Beneš (sklíčeně). Ovšem... nezbývá nic jiného...

Záleský. ... které tím nabude ceny trvalejší, štěstí nezkaleného, neb žehnati bude vám i ruka, za kterou byste se byli jen modlili.

Anežka. Jest Rudolf srozuměn?

Beneš. Nahlédne zajisté oprávněnou toho potřebu; ostatně přivedu jej.

Výstup šestý.

Ferdinand (veden) Duškem a Rudolfem, předešlí.

Beneš (uleknut). Nebesa... ty zde?

Dušek. Nemohl jsem tomu zabránit. Váš syn, zvěděv o rodinné poradě, přál si súčastnit se jí, ač celkový jeho stav zhoršil se nápadně. Musil jsem povoliti, obávaje se následků.

Ferdinand (všecek vysílen, strnulého zraku, jen s těží dovede se udržet). Tam... na pohovku.

Rudolf. Anežka bude tak laskava a upraví sedadlo.

Anežka (spěchá). Ze srdce ráda.

Ferdinand. Mám jakousi... předtuchu... že bude mne zde... zapotřebí. (Usedne, zrak jeho utkví na Anežce.)

Rudolf. Moje snoubenka, otče. (Anežka a Rudolf kolem Ferdinanda, každý s jedné strany.)

Ferdinand (hledí jí v tvář). Jsem nevýslovně šťasten, že popřáno mi spatřiti sličnou vaši tvář... Rudolf vyprávěl mi o vás tolik krásného... byl... jsem... dychtiv... (Vzpamatuje se.) Učiňte jej blaženým... on jest tak neskonale... dobrý... (Klesá do lenošky.)

Rudolf. Otče, vzpamatuj se.

Ferdinand (probírá se). Můj syn mi sdělil... že vaše sňatky... mají býti odloženy.

Anežka. Až zlepší se vaše choroba.

Ferdinand. To musili byste čekat... snad dlouho, až na... mou smrt.

Rudolf. O čem to mluvíš?

Anežka. Váš otec sám tak usoudil.

Ferdinand. Ten návrh nevyšel z jeho hlavy... on miluje až příliš Rudolfa... než aby mohl od něho... požadovati...

Dušek. Probůh, jen žádné zbytečné rozčilení.

Ferdinand. Nestrachujte se... záchvat již přešel, ... je mně líp. Přál bych si... promluviti v soukromí... několik slov... s přítelem Záleským.

Dušek. Ne... nemohu připustit...

Ferdinand. Nevzpírejte se tomu, doktore ... vždyť zůstanete u mne ... ostatní poodstoupí stranou ... naše rozmluva bude krátká. (Záleský dává ostatním znamení, by odešli.) Jsou mnohé okamžiky v životě lidském, které nutí i sebe přísnějšího mravokárce, dáti průchodu milosrdenství a útrpnosti ... Připouštím, že váš náhled, přerušiti sňatek dítek našich je správný ...

Záleský. Jde o pouhé odložení ...

Ferdinand. Nevěřím v onu bajku, jejíž účel zmírniti bol oněch, kteří trpěti mají nevinně ... Nečiním vám výčitek ... nejednal bych na vašem místě snad také jinak ... (Těžce oddychuje.) Přemýšlel jsem, kterak lze nahodilým poměrům vhodným způsobem, který by všechny uspokojil ... odpomoci.

Záleský. A nalezl jste jej?

Ferdinand. Nalezl; vždyť zhrozil jsem se toho ... co by po vašem odchodu následovalo. Rudolf požadoval by vysvětlení ... a kdyby zvěděl pravdu, probudila by se v jeho nitru nenávist ... k vlastnímu otci. (Záleský i Dušek odporují; měkce:) Máte pravdu ... činu takového by on ani schopen nebyl, ale trpěl by a všickni ostatní s ním ... Stejné obtíže jeví se u Lipnického ... všude jsem překážkou ... já ... svým žitím ... nezískám ... ničeho ... smrtí ... (Potácí se.)

Záleský. Co zamýšlíte? ...

Ferdinand ... zachráním vše ... (Omdlévá.)

Dušek (ustrašen). Tyto příznaky ... (K Záleskému) v ložnici na stole naleznete láhvičku chloroformu ... rychle ... pospěšte. (Záleský odkvapí.) Co se to s vámi děje?

Ferdinand. Nic ... nepátrejte ... po příčině ...

Záleský (vrací se s prázdnou láhvičkou). Jest prázdna.

Dušek (pohlédne na Ferdinanda a poděšen pokrývá si obličej). Co jste to učinil!?

Ferdinand. Jediný dobrý skutek v celém svém životě.

Záleský. Což není protiléku?

(Dušek zdrceně dává znamení, že není.)

Ferdinand. Urychlil jsem nesnesitelná muka ... zapřisáhám vás ... ušetřte rodinu mou hanby — že zemřel jsem vlastní rukou ... nikdo neví o ničem ... náhlá moje smrt nevzbudí úžas ... jest to má prosba ... poslední ... Slibujete? (Záleský a Dušek v žalu pohroužení svolují.) Pak ještě něco. (K Záleskému.) Pokuste se o smír mezi Lipnickým ... a Klotildou ... on ... jest muž ... šlechetný a odpustí ... když ne mně ... snad aspoň jí ...

(Dušek otevírá postranní dveře.)

Výstup sedmý.

Beneš, Rudolf, Pavlína, Lipnický, Klotilda, Anežka, Karla, Viktor, předešlí.

Beneš (spatří umírajícího Ferdinanda). Dítě ... synu můj! ...

Ferdinand (přichází poznenáhla k sobě, líbá Benešovi obě ruce — pak vzpřímiv se). Otče ... kde je Rudolf ... Pavlína ...

Rudolf (v jeho náručí obrací se k Duškovi). Žádné pomoci více? (Dušek neodpovídá.) Ó, strašná chvíle ...!

Ferdinand. Blahořeč jí ... a zachovej mi svou upomínku, ty ... ty ... jediný ... tak můžeš ... Doprovoďte mne na lože ... dech se mi krátí ... já nemohu ...

(Dušek, Rudolf, Beneš odvádí Ferdinanda; všeobecná sklíčenost. — Malá přestávka. — Po té se Pavlína vzchopí a spěchá za nimi ... ve dveřích setká se však s Duškem, který vede v bolu pohrouženého Beneše.)

Beneš (kvílí). Mrtev ... nežije více.

Pavlína (vykřikne). Ah!

Dušek (k Pavlíně). Nevyrušujte Rudolfa ... jest na svém místě.

Beneš. Proto se tedy vrátil?

Rudolf (vejde a bolem přemožen vrhá se matce v náručí). Matko ... ten okamžik nepřežiju ... zšílím ...

Dušek (spěchá k oběma). Co vás potkalo, jest hrozné, sdílím a pochopuji váš zármutek; nezapomínejte však na ony, k nimž víže vás povinnost rovněž svatá ... Zbyla vám matka a Anežka, které aspoň z části nahradíte utrpěnou ztrátu a jimž zasvětiti máte celý svůj život. Tak znělo poslední přání zesnulého.

(Rudolf líbá Pavlíně ruce, pak obrátí se k Anežce, jíž něžně obejme.)

Záleský. I mně uložen úkol, ač poněkud nesnadný. Štěstí Karly ...

Karla. ... bude buď dovršeno ... neb zničeno. (Ke Klotildě a Lipnickému.) Ve vaše ruce skládám celý svůj osud.

Záleský. Rozřešte všední thésu tu dojmem citu; vždyť jiného vám nezbývá.

Lipnický (otevírá náruč). Klotildo ... ženo má!

(Klotilda rozhlíží se po ostatních, kteří dávají souhlas na jevo — pak vrhá se s výkřikem v náruč Lipnického.)

Karla (kráčí k Viktorovi a podává mu obě ruce). Jsem vaší na věky!

(Opona spadne.)

Frant. Ruth.

V mauricképm kabinetu.

Vypravování z doby polského hnutí. Napsal *Edvard Jelínek.*

(Pokračování.)

Rozumí se, že Zdislav nejdříve byl představen Zošce, jako domácí paní.

Uklonil se uctivě a políbil s distinkcí velké dámy podanou mu — sestřinu ruku. Nikdo netušil, jaké přemáhání stálo toto přetvařování. Ó, jak horoucně byli by si za jiných okolností padli do náručí s výkřikem nevýslovné radosti a s proudem vřelých slz v očích! A tak? Stáli chladně proti sobě, beze slov a bez záchvatu. Ale srdce hlasitě jim tloukla, jako by orkanicky proraziti chtěla násilné, nepřirozené tlumení. Vážný, pronikavý pohled Ruckého střežil neuprositelně oba.

S lehounkým pokynem hlavy propustila domácí paní Zdislava, aby po řadě ostatní společnosti byl představen. Provedli první shledání nad pomyšlení mistrně. Rucký v duchu gratuloval Zošce a úkradkem stisknul jí ruku.

Pak vedli pana Konstantina k starším damám, po té k mladším a naposled k pánům. Dámy, zejména mladší, nemohly před ním zakrýti libezný úsměv — askuraci

přízně, a také pánové vřele mu potřásali rukou, ač nejeden z nich ihned v něm spatřoval — nebezpečného soka. Ovšem, byltě pan Konstantin pravým hrdinou a v očích plál mu oheň tisícerých jisker. Také chováním svým docíloval u dam úspěchů nevšedních, jeho obratnost ve slovech i pohybech přicházela každým novým okamžikem k úspěchům stále okázalejším. Šeptnul kdosi, že pan Konstantin je mezi pány tím, čím paní Zoška mezi damami. Prvenství jim nikdo nemohl popříti!

A přece, veškero vyznamenávání, jehož se oběma se všech stran dostávalo v míře tak svrchované, svíralo je jen a překáželo jim dvojnásobně. Nesli je těžce i trpce. Pozorováni a obdivováni ode všech, nemohli se takřka k sobě ani přiblížiti, a když se přiblížili — byli zas nuceni prováděti přetvářku tak hroznou, že každá chvíle jim vlastně mukou byla a do nekonečna se protahovala.

Ale se strany hosti nebylo tentokráte smilování. Sedli si na ně jako pijavky, ssajíce z nich krev.

A oni dva páni v uniformách kroužili stále jako krahujci kolem nich! Zejména malá očka toho přistárlého činovníka vpíjela se do půvabného zjevu mladé paní a pronikala také Zdislava.

Slovem, bratr i sestra podlehali krutým zkouškám. Přemáhání a tlumení nejvřelejších pocitů znavovalo je nesmírně, téměř nesnesitelně . . .

Těšila se Zoška, že po hostině rozejde se společnost po krásných stezkách nádherného parku, že pak bude jim popřáno vzdáliti se alespoň na okamžik a uniknouti trýzni . . . ale osudem bylo určeno vypíjeti kalich trpkosti do dna.

Hostina protáhla se do šera a se šerem padal s nebes prudký déšť.

Zoška zoufala, také Zdislav podlehal ochabování přepínaných sil. Kdykoli se k sobě blížili, vždy je někdo rozrážel a rozváděl.

Pan Velunský, chtěje se Zdislavu, vlastně Konstantinu zavděčiti, posadil jej při hostině k mladým, krásným damám. Proti všemu nadání zpozoroval, že se mladému rytíři nedaří v jejich společnosti tak, jak předvídal. Byl jaksi roztržit a nápadně často obracel planoucí své zraky ke štítu ohromné tabule, při němž seděla Zoška. Jinak však neobracel na to z hruba pozornost.

Brzy po hostině hlásila se zlatá mládež o tanec tím více, jelikož temno rychle uhodilo a s procházky po parku také pro stále padající déšť sešlo.

Polonéza šla výtečně, súčastnili se jí téměř všickni hosté kuzinovští. Osmdesátiletý pan Kryský, stařec otylý, ale dosud pružný, vedl v prvním páru shrbenou a sivovlasou paní Radiševskou, dědičku dvou sousedních vsí. Pak šly páry podle stáří, mladé, mladší i nejmladší.

Po polonéze zaduněl milostný mazur. Ovšem:

„Zahrajte nám mazur
páni hudebníci,
mazur mužný, pružný
ze mdloby budící.

Hej, po staropolsku
zatancujem sobě —
ještě srdce tluče,
neležíme v hrobě!“

Tak možno by bylo pěti s českým básníkem při vyznění prvních mazurových akkordů.

Nuže!

A také hned, jakmile znamení dáno bylo k mazuru, rozskočili se pánové k damám. Dvorně každý si hledal svou tanečnici. K Zošce přiskočilo s prosebnou poklonou najednou několik pánů. Každý chtěl první unésti mladou paní do mazurového víru. Nalézal se mezi nimi také incognitní Zdislav.

Zoška byla sice poněkud překvapena a v rozpacích, tolika tanečníkům těžko vyhověti, ale rozhlednuvši se v polokruhu, s líbezným úsměvem pokyn dala — Zdislavovi!

Tento ji ihned unesl do kola.

Zatím mazur nastal. Zoška se již vznášela a točila, do náručí incognita jako holoubek se tulila. Zdislav, slavný tanečník mezi slavnými tanečníky, holubcem před ní klekal, pak zas pružně se zvedal . . . a tak se zdálo, jako by tanečnici svou již ani z rukou vypustiti nehodlal. Také Zoška nežádala vrátiti se k místu neb vyhověti jinému prosebníku . . .

Tančili . . . tančili . . . s plným ohněm mazurové vášně. A mnohé si při tom šeptli šťastné slůvko . . .

Mezi tichými pozorovateli této společnosti byli sice lidé, kteří obdivovali nevšední vytrvalost, s jakou mladá paní Zoška se synovcem pana Ruckého tančila, dala snad i podnět k různým poznámkám závistivých lidí, ale jinak . . . dobře bylo všem. Ti, kdož se k Zošce nedostali, našli si zatím tanečnice jiné . . .

Také dědici Kuzinova, který nikdy netančil, byla vytrvalost tohoto párku poněkud nápadna, snad by se byl i zamyslil . . . ale jsa stále houfem přátel obstoupen, nemohl ani přemýšleti o tom, co viděl. To také bylo příčinou, proč pan Rucký nemohl s ním promluviti ani jediné důvěrné slovo, ač několikráte hledal k tomu příležitost. Toužil mu odhaliti tajemství, chtěl jej zasvětiti do incognita, ale vše se skládalo tak, jako by umluveno bylo nepřipustiti je k důvěrnému slovu. A skutečně! Rucký nedostal se k Velunskému.

Tak uplýval čas rychle.

Ti, kdož nebyli strženi do tanečního víru, seděli v sousedním salonku při zelených stolcích.

A tak tancem, hrou a vínem opojovali se všickni. Na nějaké ukončení rozprouděné zábavy nepomýšlel nikdo, také na nikom nebylo lze postřehnouti jakékoli stopy únavy. Stává se tak v Polsce nezřídka, že vrhnuvše se jednou do objetí veselého prožití, dovedou v něm setrvati od večera do druhého večera. Tak bylo i dnes.

Pan Velunský pečoval se svou žínkou neunavně o dobro i všeliké výhody svých hostí. Obcházel je stále a co komu na očích spatřoval, rád činil.

Asi o druhé hodině po půl noci nepozorovaně zmizela z kruhu neomdlévající společnosti Zoška. Tančili právě zastaralý jakýsi tanec, který jí poskytnul vhodnou výmluvu, že jej tančiti neumí. — Brzy po ní zmizel pan Konstantin-Zdislav.

Laskavý čtenář domyslí se zajisté, že Zdislav a Zoška umluvili si chvilku toužebného zátiší. Nastal vhodný okamžik a spěchali si do rozevřených náručí — beze svědků, bez cizích očí!

Také o tom nikdo neměl tušení a zmizení jejich nevzbuzovalo pražádnou pozornost.

Jediný dědic Kuzinova s nepokojem pohlížel ke dveřím, jimiž odešel právě Konstantin — a nevracel se. Jakási temná chmura zatáhla dědicovo vysoko klenuté čelo.

Také Zoška nepřicházela a nevracela se!

Tu Velunský, poněkud popuzen záhadou, proč tak dlouho se nevrací ani pan Konstantin ani Zoška, vyšel ven. Nebylo to nikomu nápadno, a také nikdo nepostrádal té chvíle jeho přítomnosti Všickni cele byli zaměstnáni tancem neb hrou.

Velunský hledal stopu své ženy.

Prošel první, druhou i třetí komnatu. Nepokoj jeho rostl — po ženě a mladém Konstantinu nebylo ani památky. Probíhal prudčeji ostatní komnaty, stále hořečněji a neklidněji. Dospěl až do salonku, z něhož se vycházelo přímo na terasu. Ani tam nebylo nikoho. A přece tudy vyšli oba! Skleněná dvířka, vedoucí na terasu byla uzamčena, klíč nalézal se v nich. Důkaz to, že tímto východem nevzdálil se nikdo.

Spoléhal se, že tam Zošku zastihne jistě . . . na vzduchu čistším a volnějším. Sklamání zarazilo jej velice.

Rozhlížeje se po zastrašující prázdni, mimo vůli pohlednul k zamaskovanému východu, od něhož temné točité schody šly na patro.

Zavrtěl nedůvěřivé hlavou a váhal okamžik.

„Co by tam dělala?“ tázal se sám sebe odpuzuje od sebe chorobné podezření.

Ale posléz přece se odhodlal k osudnému kroku. Bylo mu, jako by musil najíti ženu stůj co stůj. Jakýsi krutý přelud hnal a štval jej na patro. Hořečným machem stisknul skrytou pružinu. Tajná dvířka rozevřela se. Pak vrávoral temným schodištěm, koberci vystlaným, na patro. Jeho kroky nebylo slyšet, stoupal vzůru jako neslyšitelný i neviditelný duch. Dospěv k cíli, stanul na prahu přítulného dvorského spádu: před kabinetem s dalekou vyhlídkou do parku i lesů, zřízeném jako by jen pro libánky nejšťastnějších chvil života. Maurický sloh, orientalní divany a visuté svítilny dodávaly tomuto skrytému zatiší ráz pohádkový a tajůplný zároveň.

Velunský uchyloval se sem téměř každý den po obědě na čašku černé kávy, žinka oslazovala mu tyto tiché, rozkošné chvíle pohody . . . ale dnes . . . dnes . . .

Stanul na prahu a pohlednul k divanu magickou svítilnou ozářenému — div že hrozný úžas nesrazil jej se schodiště zpět dolů

Jeho vzrušené mysli zjevil se hrozný pohled!

Na nízkém divanu spočívala žena jeho v milostném objetí mladého muže — synovce Ruckého! Bílé její rameno vznášelo se ke Konstantinově skráni a ret jeho horoucí políbení tisknul na jasné čelo panino. Zoška tulila se k němu a on vášnivě ji svíral na prsou . . .

Velunský strnul. Dech v prsou se mu zatajil, hlasitého slova nebyl schopen. Jen orkanická bouře proudila všemi jeho žilkami, jejichž krvavý kvas srážel se mu v hlavě. Chtěl vzkřiknouti, chtěl ruku k rozmachu vzchopiti . . . nemohl! Jako na všech údech i smyslech ohromený stál tu v zemi zarytý, s okem vytřeštěným, s tváří zarudlou.

V tom zaslechl ženin milostný šepot: „Musíme jíti, aby nikomu nepřítomnost naše nebyla nápadna. Můj drahý, neprozrazuj se ani jediným pohledem ke mně. Oh! . . . Jak šťastna jsem! . . .“

A stisknuvše se ještě jednou, zlíbavše si skráně i ruce, násilně se vzchopili.

„Ano. nelze býti dosti opatrným. Nesmíme býti nikomu nápadni!“

To řka, mladý muž sám pobádal Zošku k odchodu. Tichým, vznášejícím se krokem zmizeli v protějších, rovněž skrytých dveřích, od nichž zas jiné schodiště vedlo k přízemí. Na chodbě se pak rozešli a každý vešel jinady do společnosti rozjařených tanečníků a hráčů. Tak, jak si z hruba nikdo nepovšimnul jejich odchodu, tak i příchod jejich s různých stran nevzbudil pražádné pozornosti.

Velunský ještě chvíli nepohnutě stál na místě. Bojoval jako by s příšerným snem, z něhož toužil se probrati.

Ale posléz i domněnka snu spadla s něho a před sebou viděl jen nahotu skutečnosti.

V uších začala mu zvnčet jízlivá slova Metelnického, s nímž měl před nedávnem prudký výstup pro drzé osočení, jaké vrhnul na ženy vůbec a tím i na jeho Zošku.

Vzpomínka na demonický zjev Metelnického zbavila jej téměř úplně vší příčetnosti a soudnosti.

Na rtu chvěla se mu již jen hrozná kletba, zmítající nyní bouřně jeho hrudi.

Učinil pak několik prudkých kroků, vyhlednul ven k temným lesům a udeřil se dlaní do čela.

Myšlénka prošlehla mu mozkem. Lekl se jí sice v prvním okamžiku, ale zjednala mu po chvíli alespoň tolik násilného klidu, že mohl se vrátiti zpět do společnosti.

Ano, vrátil se, krokem dosti pevným Jen zarudlá jeho tvář a křečovitě sevřená ruka vzbudily tu a tam trochu pozornosti.

Právě zněl zas mazur! Zoška jako světice se usmívala, laškovala a šla z náručí jednoho tanečníka do náručí druhého. Vznášela se lehce jako pírko a okouzlovala půvabem každého, kdo měl štěstí k ní pohlednouti. Byl jeden hlas, že Zoška omládla té noci.

Ba, nehleděla tak šťastně na milý svět již dávno . . . dávno. Štěstí i blaženost zářily jí z očí, tlumočila je každým pohybem.

Také incognito projevovalo nevšedně šťastnou náladu. Tančil do úpadu.

Velunský, vraceje se z maurického kabinetu, s hořkým úšklebkem odvrátil se od tohoto obrazu.

Se zdánlivým klidem, ale sevřen hroznou myšlénkou přisednul k pánům shromážděným u zelených stolků.

Dal se do hry. Hrál vášnivě.

K tomu pil jako šílený. Číši vyprázdnil vždy do dna. Tvář jeho rudla ješte více. Tak kvasil v něm hněv nepříčetnosti ješte více, prudčeji a hrozivěji!

Když přišla k němu Zoška s miskou zmrzliny — odstřil ji nevlídně. Omlouvali jej vínem a hrou, do níž se pohroužil tak, že již nevěděl, co se kolem něho dálo.

Nechtěl vědět, co se kolem dálo, chtěl jen pít a hrát . . .

Na úsvit byl ustanoven velký hon na zvěřinu v bohatém revíru Kuzinova. Slavný to byl revír a proslavovali se v něm slavní střelci. Sám dědic Kuzinova byl první mezi prvními!

Hon u příležitosti Zoščiných jmenin měl dopadnouti zvláště skvěle. Alespoň přípravy byly podle toho.

Proto každý, kdo jen trochu rozuměl pušce, zamluvil při honu své účastenství. Také z dam přihlásilo se několik náružívých lovkyň.

Od mazuru a karet chystala se společnost přímo do lesů. Stalo se tak krátce před úsvitem. Úsvit! Toť heslo lovecké!

(Pokračování.)

Asja.

Povídka *Ivana S. Turgeněva.* Přeložil *Adolf Černý.*

(Pokračování.)

Domnívá se, že ji prozíráte, že jistě víte, kdo ona jest; tázala se mne, nevypravoval-li jsem vám její historii — toť se rozumí, že jsem ji zapřel, že ne; ale prozíravost její je — zkrátka strašná. — Žádá si pouze jednoho: odjeti, odjeti hned. — Seděl jsem s ní až do rána: vynutila na mně slib, že zde již zítra nebudeme — a teprv potom usnula. — Přemýšlel jsem, přemýšlel, i rozhodl jsem se — že s vámi pohovořím. Po mém zdání má Asja pravdu; bude nejlépe, ujedeme-li oba odtud. A byl bych ji hned dnes odtud odvezl, kdyby mi nebyla napadla myšlénka, která mne zadržela. Může být . . . kdo ví? — že se vám snad moje sestra líbí? Je-li tomu tak, jak ji odvezu? — Hleďte, odhodlal jsem se odložiti všecek stud . . . Při tom jsem i sám cosi zpozoroval . . . Rozhodl jsem se . . . vyzvěděti od vás . . ." Ubohý Gagin byl celý pobouřen. „Odpusťte mi, prosím vás," oddal, „neuvykl jsem takovýmto zmatkům."

Vzal jsem ho za ruku.

„Chcete věděti," pronesl jsem pevným hlasem, „líbí-li se mi vaše sestra? — Nuže ano, líbí se mi . . ."

Gagin na mne pohlédl. „Ale," pravil zajíkaje se, „Viďte, že si ji nevezmete?"

„Jak byste mohl žádati, abych odpověděl na takovou otázku? Posuďte sám, mohu-li nyní . . ."

„Vím, vím," přerušil mne Gagin. „Nemám nižádného práva žádati od vás odpovědi, a otázka moje jest vrcholem neslušnosti. — Ale co mám dělati? S ohněm neradno žertovati. Neznáte Asju; je s to roznemoci se, utéci, naznačiti vám dostaveníčko . . . Jiná by dovedla vše skrýti a vyčkati — ale ne ona. Ona miluje poprvé — a to je ta bída! Kdybyste viděl, jak dnes plakala u mých nohou, pochopil byste mé zoufalství."

Zamyslil jsem se. Slova Gaginova: „dostaveníčko vám naznačiti," bodnula mne do srdce. Zdálo se mi, že by bylo hanebno, kdybych neodpověděl na jeho poctivou upřímnost zase upřímností.

„Ano," řekl jsem konečně, „máte pravdu. Před hodinou dostal jsem od vaší sestry list. Tu jest."

Gagin vzal list, rychle jej přečetl a spustil ruce na kolena. Výraz úžasu na jeho obličeji byl zajisté velmi směšný, ale nebylo mi do smíchu.

„Vy jste, opakuji, urozený člověk: — ale co nyní dělati? Jak? Ona sama chce odjeti a píše vám i viní se z neopatrnosti . . . a kdy to napsala? Co vám chce?"

Upokojil jsem ho, i počali jsme se pokud možno chladnokrevně raditi o tom, co bychom měli počíti.

Tu jest, na čem jsme se konečně ustanovili: abychom zlu předešli, měl jsem jíti k dostaveníčku a poctivě se jí vyjádřiti; Gagin slíbil, že bude doma a že nedá na sobě znáti, že by věděl o jejím listě; večer jsme se měli zase sejíti.

„Spoléhám se úplně na vás," řekl Gagin a stiskl mi ruku, „ušetřte ji i mne. Ale zítra přece odjedeme," dodal vstávaje, „protože vy si jistě Asju nevezmete."

„Dejte mi lhůtu do večera," žádal jsem.

„Budiž, ale vy si ji nevezmete."

Odešel a já jsem se vrhl na pohovku a zakryl si oči. Hlava se mi točila, nahrnulo se do ní mnoho dojmů najednou. Zlobil jsem se na Gaginovu upřímnost, zlobil jsem se na Asju, radoval jsem se i rmoutil z její lásky. Nemohl jsem pochopiti, co ji přimělo k tomu, aby vše pověděla bratru; nevyhnutelnost brzkého, skoro okamžitého rozhodnutí mne trápila . . .

„Bráti si sedmnáctiletou děvušku s jejími způsoby, jak to možno?" pravil jsem vstávaje.

XV.

V ustanovenou hodinu přepravil jsem se přes Rýn, a prvý člověk, kterého jsem na protějším břehu potkal, byl týž chlapec, jenž byl po ránu u mne. Patrně mne hledal.

„Od Fräulein Annetty," řekl šeptem a podal mi druhý list.

Asja mně dávala zprávu o změně místa naší schůzky. Měl jsem přijíti za půldruhé hodiny ne ke kapličce, nýbrž do domu Frau Luisy, staviti se dole a vystoupiti pak do třetího poschodí.

„Zase: ano?" tázal se mne chlapec.

„Ano," potvrdil jsem a šel jsem po břehu Rýna. K návratu domů nebylo času, po ulicích jsem choditi nechtěl. Za městskou zdí byla malá zahrádka s kuželníkem a se stoly pro milovníky piva. Vešel jsem tam. Několik již podnapilých Němců hrálo tu kuželky; se šramotem koulely se dřevěné koule, časem se ozývaly výkřiky souhlasu. Hezounká sklepnice s uplakanýma očima přinesla mi džbánek piva; podíval jsem se jí do tváře. Ale ona se rychle odvrátila a odešla.

„Ano, ano," prohodil sedící zde tlustý a červenolící měšťan, „naše Hannchen je dnes velmi roztrpčena, odvedli jí ženicha k vojsku."

Pohleděl jsem na ni, schoulila se do koutka a podepřela tvář rukou, po jejích prstech tekly slzy jedna za druhou. Kdosi chtěl pivo: ona mu přinesla džbánek a vrátila se zase na své místo. Její hoře na mne účinkovalo; počal jsem přemýšleti o setkání, jež mne očekávalo, ale moje myšlénky byly starostlivé, neveselé dumy. Nešel jsem s lehkým srdcem k tomu dostaveníčku, nemohlť jsem se oddávati radostem vzájemné lásky, měl jsem pouze vyplniti dané slovo, vykonávati těžkou povinnost. „S ní nelze žertovati" — tato slova Gaginova vjela mi do srdce jako střely. A zdaliž jsem se ještě před čtyřmi dny v lodce, unášející mne po vlnách, netrápil touhou po štěstí? Nyní se stalo možným — a já kolísal, já je odstrkoval, já byl nucen je odstrčiti . . . Nenadálost jeho mne rmoutila. Sama Asja se svou ohnivou hlavou, se svou minulostí, se svým vychováním přitažlivá, ale divná bytost — přiznám se, mne odstrašovala. Dlouho ve mně zápasily city. Naznačená doba se přiblížila. „Nemohu si ji vzíti," rozhodl jsem konečně, „ona se ani nedoví, že jsem ji také miloval."

Vstal jsem a, vtisknuv do ruky ubohé Hannchen tolar (ani mi za něj nepoděkovala), zaměřil jsem k domu Frau Luise. Večerní stíny plížily se již vzduchem a úzký pruh nebe nad tmavou ulicí rděl se odleskem záře. Zaklepal jsem slabě na dvéře; otevřely se ihned. Překročil jsem práh a octnul se v úplné tmě.

„Pojďte sem!“ bylo slyšeti hlas nějaké stařeny. „Čekám na vás.“

Učinil jsem po tmě asi dva kroky, čísi kostnatá ruka chopila mne za ruku.

„Jste to vy, Frau Luise?“ otázal jsem se.

„Ja,“ odvětil mi týž hlas, „ja, můj rozmilý, mladý pane.“

Stařena mne vedla nahoru po příkrých schodech, i zastavila se na síňce ve třetím poschodí. Při slabém světle, padajícím malým okénkem, uviděl jsem vráskovitou tvář vdovy po měšťanu. Protivný, lstivý úsměv rozšiřoval její vpadlá ústa a křivil její kalné oči. Ukázala mi na malá dvířka. Křečovitým pohybem ruky otevřel jsem je a za sebou zabouchl.

V nevelké světničce, do níž jsem vstoupil, bylo dosti temno, tak že jsem Asju hned neuviděl. Zahalená v dlouhý šál seděla na stolici u okna jako ustrašený pták. Oddychovala rychle a celá se chvěla. Bylo mně jí neskonale líto. Popošel jsem k ní. Ona odvrátila ještě více hlavu . . .

„Anno Nikolajevno,“ oslovil jsem ji.

Vzpřímila se náhle a chtěla na mne pohlédnouti — ale nemohla. Ujal jsem ji za ruku — byla studená jako led a spočívala jako mrtvá na mé dlani.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

JOSEF JAKUBEC,
básník český

zemřel dne 9. června v Jičíně v 31. roku svého věku. Poměrně krátkou lhůtu svého života vyplnil zesnulý prací, kteréž památka zůstane v české literatuře trvalou. Jakubec byl básník nejenom nadaný, ale také vědomý sobě svého cíle a pracující k němu usilovně a vytrvale. Od své cesty se neuchyloval. Život českého vesnického lidu byl hlavním polem jeho činnosti a psal o něm se zápalem, opravdivostí a nelíčenou prostotou. Mezi oněmi mladšími básníky, kteří vystoupili na veřejnost co samostatné individuality, měl on místo z nejčestnějších. Povahy byl tiché, ale přímé. Život na růžích mu neustlal. Stižen těžkou chorobou srdeční, byl odsouzen k zaměstnání úředníka v berním oddělení magistratu měst pražských, nejnezdravějších to a nejúmornějších místnostech, jakých má pražská radnice. Koho to tam mají mezi sebou, sotva asi někdo z jeho představených chápal, jaký život ten dusný vzduch a to věčné přítmí tam podkopává, na tom sotva komu asi záleželo. Jest těžko ubrániti se trpkosti i v nekrologu. Josef Jakubec narodil se roku 1858 ve Hlásné Lhotě u Jičína. Absolovav jičínské gymnasium vstoupil r. 1878 na universitu pražskou. Chtěl býti professorem, ale nemoc neúprosná a těžká bránila mu v dosažení tohoto cíle. Básnicky byl činným stále. Velká část jeho spisů vyšla v „Osvětě“. „Salonní bibliotéka“ vydala jeden svazek jeho veršovaných povídek. Bylo by žádoucno, aby také ostatní souborně vyšly. Širší obecenstvo teprv potom uznalo by velikost ztráty, kterou česká básnická literatura umlknutím Jakubcovým utrpěla.

Slovanské paběrky.

II.

Nejspolehlivějšími šiřiteli knih jsou vedle proniklé osvěty v rozlehlých vrstvách národa — *láce a kolportáže.* Bez nich zdržuje se citelně rozšiřování literatury a tím i význam její jest omezen. Kniha tištěna jen v několika stech výtiscích, anebo tlející ve skladech nakladatelů, má vliv velice nepatrný: za to zmáhá se význam takových knih, jichžto tisícové a statisícové rozcházejí se v národě. Jen takové knihy pronikají do krve a do kosti.

Kdysi vynikali jsme v tomto směru nad jiné národy slovanské, jmenovitě nad Rusy a Poláky. Drahota ruských i polských knih vzbuzovala nejeden stesk. Tehdáž naplňovalo naše laciné čtení pro lid obdivem ostatní Slovany. Také rozšíření těchto našich laciných knih nebylo v poměru nepatrné. Čtenářstva i rozšiřovatelstva přibývalo od roku k roku. Ale zdá se, že před několika lety zůstali jsme státi, ač necouvli-li jsme o krok zpět. Některým takovým podnikům, více méně vlasteneckým, odběratelstva *ubylo* a také kvalita (jmenovitě co do výběru) nesla ku předu. Vznikla sice celá řada nových, tak zvaných *laciných* sbírek, ale skutečné láce nebývá věru mnoho. Sešitkové vydávání původních i překládaných románů nemůžeme nikterak zařaďovati do laciné literatury.

Zatím učinili Rusové i Poláci ohromný krok ku předu. Přestihli nás docela nepředvídaně.

Poukážu zde jen ke dvěma případům: k Puškinovi a Mickiewiczovi, jejichžto spisy staly se nyní již veřejným majetkem. Výsadní rodinná i nakladatelská práva již minula, nových vydání obou předních věštců národa vyšla celá řada! V jubilejním roce Puškinovy oslavy (1887) vydal petrohradský nakladatel A. S. Suvorin sebrané spisy oslavencovy v 10 dílech za 1 rubl 50 kop. Toť ovšem cena před tím neslýchaná! Za to rozebráno bylo během *tří hodin* 6000 výtisků a po prvním vydání (15.000) sledovalo v kratičké době druhé i třetí, ještě četnější! Vedle Suvorina obstarali podobná vydání Puškinových spisů V. Komarov, L. Polivanov (v Moskvě), Pavlenkov a j. Poměrně nejdražší vydání, leč nejúplnější, opatřené všemi varianty a kritickými poznámkami, vydal „Spolek ku podpoře chudých literátů a učenců ruských.“ Také toto *drahé* vydání (7 hrubých dílů za šest rublů) vydáno v četných tisících a vyneslo nakladatelstvu velmi slušný výtěžek.

Tu již přestalo býti frasí, že *každý* občan může si zjednati duševní výtvary prvního věštce v zemi. O mravní podstatě tohoto zjevu zbytečno bylo by mluviti.

*

Ale namítne snad někdo, že Rusové jako národ mnohomilionový mají i v tom postavení zvláště příznivé. Budiž!

Pohledněme k Polákům. Je jich sice snad dvakráte tolik co nás, leč čtoucího občanstva v širokých vrstvách národa není více. Billance dopadla by pro nás spíše příznivěji.

Také sebraných sbírek Mickiewiczových básní vyšlo v posledních letech několikero. Překvapují přístupností rovněž jak spisy Puškinovy. Po dvouzlatkovém vydání lvovském vyšlo rublové vydání ve Varšavě. Jeho historie jest dosti zajímavá. Jistý polský *žid-vlastenec* (který nechce býti jmenován), přebývající, tuším, v Petrohradě, věnoval minulého roku na laciné vydání Mickiewiczových básní 25.000 rublů. Natiskli tedy ohromné tisíce Mickiewiczových básní, „aby vnikly také pod slaměné střechy polského lidu". A co povíte?! Za půl roku dostal vlastenecký mecenáš-žid oněch 25.000 rublů zpět! Náklad byl rozebrán a vyplatil se proti všemu nadání.

Matice Polská ve Lvově vydala téměř současně obsáhlý epos *pana Tadeáše* s podobiznou básníkovou a se životopisem z péra Chmielowského za 10 krejcarů, ve vkusné vazbě za 15 krejcarů! Zajímavý k tomu komentář napsal redaktor petrohradského *Kraje* E. Pilz do pamětní knihy, která se nalézá v Mickiewiczově domě v Karlových Varech.

Okolnost, že u Mickiewicze a Puškina minula třicetiletá lhůta, padá na váhu jen poněkud, zejména u nás, kde se platí, jak se dovídám, za odstupné právo všech spisů jednoho z nejpopularnějších a nejplodnějších spisovatelů dokonce celých 1000 zlatých, pravím: jeden tisíc zlatých! (Beneš Třebízský). Věru, toť tragikomika, při které nejveselejší úlohu hraje advokát — Němec, jenž pozůstalost upracovaného a ve vlasteneckém zanícení utouženého spisovatele projednává... Ovšem, advokát hraje tu úlohu vesele jen pro sebe...

O vydáních různých spisů ve prospěch spisovatelů promluvíme jindy. Ukážeme, že se takovým způsobem dostalo spisovatelům bez žebroty rázem až 40.000 rublů.

Učinil jsem s hora zmínku o kolportáži. U nás má nejlepší kolportáži německá kniha. Českou kolportáži pronikl jen světové percento knihkupecké (až 50 pct.).

V Rusku měl výtečnou kolportáži Spolek pro vydávání laciných knih (v Moskvě). V tom směru zmiňuji se však zvláště jen o znamenitém zřízení ruské *„Společnosti ku rozšiřování posvátných knih v Rusku"*, jejíž působnost má povahu misionarskou a podporována jest americkou biblickou společností. Nákladné *výpravy* rozšiřovatelů knih, od společnosti vysýlaných, zasahují až do východní Sibiře a v amurský kraj. Za jeden rok rozšířili v těchto pustých, osvětě těžce přístupných krajinách přes 20.000 knih.

Tu mimoděk vzpomínám si na onoho starého vlastence, který učinil si za úkol života rozšířiti v našem národě tolik českých knih, kolik jich Koniáš upálil. Vídal jsem jej v chlapeckém věku často, vždy obtíženého rancem českých knížek, které lacině prodával i rozdáva po vesnicích.

Ale to už je dávno... *

Národní divadlo. („*Cesta kolem světa za 80 dní*". Velká výpravná hra s předehrou v pěti jednáních a patnácti obrazích. Dle D'Enneryho a Vernea spracoval A. Pulda.) „Cesta kolem světa" jest starý známý, který jest v paměti divadelní správy co nejskvěleji zaznamenán, neboť asi před třinácti lety byl pro divadelní pokladnu pravou Kalifornií. Není divu, že v této smutné letní saisoně, kde každý tráví raději večery v zahradě nežli v divadle, sáhlo ředitelstvo k tomuto osvědčenému prostředku A zdá se věru, že i nyní vykoná svou službu; aspoň při několika prvních představeních byl u kasy nával takový, že lidé omdlévali. Přejeme divadelní správě řadu takových vyprodaných domů, jako byly ty první.

„Cesta kolem světa" jest snad nejlepší ze všech těch tak zvaných her výpravných, neboť především poskytuje k výpravě příležitost neobyčejnou, má hojný, napínavý děj, několik pěkných figur a vtipný dialog, tak že ač trvá skoro čtyry hodiny, neustále baví, každou chvíli něčím jiným. Sehrána byla velmi dobře, a vypravena byla skvěle. Úloha Phileasе Fogga připadla p. Bittnerovi, který jak šťastnou maskou, tak suchým, odměřeným tónem charakterisoval tohoto „výstředního" Angličana co nejtrefněji. Táž chvála náleží p. Seifertovu Amerikánovi. Veselý Passepartout jest pro p. Sedláčka jako stvořen, zrovna tak neustále se přestrojující špehoun Fix pro p. Mošnu. Z dam měly trochu větší úložky slečny Danzerová (Aouda) a Kubešová (Nemea). Hlavní úlohu měl p. Kolár, ne ovšem co guvernér Suezu, nýbrž co režisér, a dostál jí skvěle. Také pan strojmistr, mistr baletní a malíř dekorací zasluhují všeho uznání. „Cesta kolem světa" v těch čtyřech hodinách, jak se nyní u nás dává, stojí opravdu za podívanou. *B. F.*

— Společenské drama „Všední these", v dnešním čísle „Lumíra" ukončené, pochází z péra Frant. Rutha. „Všední these" nebyla k provozování na Národním divadle připuštěna a proto právě jsme ji uveřejnili. Spravedlivý soud nepředpojatého čtenářstva rozhodniž, bylo-li s kusem Ruthovým naloženo po právu. Právo provozovací na jiných divadlech si autor i redakce „Lumíra" vyhrazují.

Čislem tímto končí druhé čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra" i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA" předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra"
v Praze, Salmova ulice číslo 9.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVII. 1. července 1889. ČÍSLO 19.

Klasné pole.

Báseň *Josefa Kalusa.*

Na klasném poli stojí žneček řada.
Klas podsečený pod srpem jim padá
u bolném šelestění;
pějíce při tom jakous dumnou zkazku
ves hybný život rozvlněných klásků
smrtící zbraní v pole mrtvých mění.

Již brzo bude celé pole sžaté;
až v pokraj poslední, kde klasy zlaté
jak hedváb šumně vlají,
jak blíž a blíže zvoní ostré srpy,
úzkostně ku klasům se tulí chrpy:
to sestry s bratry se tak objímají.

I slyším tklivý pláč a něžný pocel —
v tom sličná stébla útlá přetne ocel
a zlomí žití krásné;
kol širým polem vzdechy teskné vlají,
tu pro člověka klasy umírají . . .
Sluněčko právě nad horami hasne.

Ze zápisků kočího.

Povídka od *Bohd. Kaminského.*

— Příteli Ladislavu Klumparovi. —

Když si někdy oblékám svůj žlutý kabát, myslím si, jak je to divné, co ze mne osud udělal. To, že bych já se někdy mohl státi kočím, nikdy věru mi ani ve snu nenapadlo. Když jsem byl ještě klukem, bál jsem se koní tak jako ničeho na světě. Utíkal jsem před nimi na sto kroků. Bylo to od té doby, když mi někde u Kravina jako šestiletému pulčeti drožka přejela ruku. Nestalo se mi, chvála bohu, tenkrát nic horšího, jen maminka to leknutí odstonala a drožkař to odseděl; já ale se od těch časů koni nepřiblížil.

Tatínek chtěl mne míti studentem.

Pravda, čítával jsem velmi mnoho a říkali o mně, že by mohl být ze mne studovaný pán, ale mně, sotva jsem vychodil obecní školu, mimo všelijakého říkání znechutilo se učení všechno. A vršovický náš učitel toho litoval, říkal, že bych to při svých talentech daleko přivedl. Ale mně se nelíbilo seděti ve škole. Venku bylo tak pěkně. Nikde mi nebylo tak blaze a volně jako tam u těch zdí, které ohraničují vinohradské villy, tam, kde hodně příkře táhne se dolů neschůdná cesta — teď tam říkají třída Jablonského — ach, tam bývalo mi nejkrásněji. Něco jsem četl, nebo jsem si hrál. Ach, já jsem býval velký dětina! Sehnalo se nás několik chlapeů nahoře a běda tomu, kdo stoupaje touto třídou nedovedl pochopiti nevýhodnosti svého postavení v hlubokém úvoze proti nám, kteří ozbrojeni kameny číhali jsme nahoře v záloze.

Kdybych měl dnes říci, co všechno jsem dělal tak do šestnácti let, věru bych ani nemohl. Tak utekl ten čas jako voda.

Jednou si mne tatík zavolal a řek' mi: „Klacku.“ — mezi otcem a synem nebylo nikdy žádného nedorozumění — „klacku, tohohle je už dost a víc tě živit nebudu. Mám vás ještě šest a kam se děje těch několik zlatek týdně. Půjdeš do fabriky a basta!“

Když můj tatík řekl „basta“, platilo to víc než kolek. Smiřoval jsem se tedy s osudem a věděl jsem, že fabrice neujdu.

Znal jsem jich několik. Jen ty za vodou, ty umouněné smíchovské nechtěly se mi pranic líbit. Jednou jsem k jedné z nich přišel právě v té chvíli, když se z ní

hrnul nekonečný dav ucouzených dělníků i dělnic. a tu se mi zdálo, jako by byli pustili hlad s bídou se řetězů. Proto, když se mi tatík zmínil o fabrice, ptal jsem se dost nesměle: „Do fabriky? A do jaké?“

„Však uvidíš,“ odpověděl tatík a já jsem uviděl.

Maminka na mně, kde co bylo, vyspravila a já šel s tatínkem až někam na konec Karlína. Do dneška se pamatuji, že první dojem, jaký na mne továrna učinila, byl mnohem lepší než u těch fabrik smíchovských.

Malou brankou vešli jsme na dvůr. Na pravo bylo nějaké stavení, které zdálo se mně míti nezvyklý u domu tvar — tak asi vypadalo jako fortepiano. Stavení to bylo s té strany, kudy šla silnice do Prahy, jednopatrové, s druhé strany dvoupatrové, protože ta část byla položena na svahu. Stavení druhé bylo pravidelnější a také úhlednější. V tom byly kanceláře a já do jedné z nich vešel s tatínkem, když nás zavolali. V pozadí byl ještě třetí dům, také dvoupatrový, vlastní továrna s komínem po levé straně.

Do té chvíle jsem nevěděl, čím vlastně budu, do jaké fabriky mne vedou. Teprve na dvoře viděl jsem velká zubatá kola, kusy litého železa, šrouby a tomu podobné harampátí, zejména obrovský jeřáb — poznal jsem, že tatík chce mne dáti do strojírny. Jasnější představy o své budoucnosti jsem ovšem neměl. A mně to bylo tak všechno nějak jedno. Jen to jsem si myslil, abych si vydělal na pěkné šaty, abych mohl chodit k muzikám a kouřit cigárka. — No, byl jsem ještě pulče, šestnáct, sedmnáct let.

Byli jsme přijati v prvním poschodí nějakým pánem, už tak prošedivělým. To byl milostpán. Dost vlídně vypadal, ale šel na mne zostra: „Tak co s tebou, kloučku? Jsi k ničemu? Taškář jsi, myslím.“ Povídal to všecko takovým hlasem, jako by huboval a přece jen z těch očí jeho zářila dobrota.

Tatík můj se celý třás' úzkostí, aby milostpán neřekl „ne“. Prosil, jak mohl, a mluvil dlouho. Lhal bych, kdybych řekl, že jsem poslouchal, co všechno se mezi nimi vyjednávalo.

Mne upoutalo celé okolí. Tuze mne zajímala na stole rozložená mapa, v níž byl zapíchán celý houf barevných praporečků, ale nad to imponoval mi model děla, opravdového děla se vším příslušenstvím. To mne zajímalo tak, že jsem si je prohlédl zcela z blízka. Stálo na skříni, v níž bylo velmi mnoho knih. Ale samé takové, že z nich šla hrůza. Ne, žádné pěkné říkání. U toho kanonu stál jsem dlouho. Napadlo mi v té chvíli, že snad já sám teď budu vyrábět podobná děla, a prsa dmula se mi a najednou třásl jsem se jako tatík strachem, aby milostpán neodřekl. Byl jsem si vědom vážnosti okamžiku. Jako bych v té chvíli byl jiným člověkem. Všechny dosud nejasné představy se najednou rozplynuly a já jsem si v duchu jasně představil, jak pracuji na obrovském kanonu, k němuž jako připravena ležela už dvě kola na dvoře, kam jsem viděl oknem.

Milostpán mne přijal. To jsem v té chvíli tatíkovi děkoval za přímluvu!

Tak jsem zůstal ve fabrice. Domů pustil mě milostpán jen v neděli a ve svátek odpoledne.

Musím se přiznat, že na všechno v továrně díval jsem se jako pitomý. Znal jsem z ní prozatím velmi málo. Starý milostpán mne odevzdal dělníku, který pracoval v malé dílně na všelijakých šroubech a jiných věcech z litého i kutého železa.

Ten mi řek' hlasem, jehož jsem se až ulek': „Mládě, teď se čiň, nebo poletíš!“

Nebylo to nikterak lákavé, ale znělo to jako hrom, vážně a důstojně — a neminulo se s účinkem.

Dělník, můj mistr, jmenoval se Ryšavý, ale všichni říkali mu Král. Proč, nevěděl jsem dlouho, až jednou řekla mi to služka milostpánů, Lojza. „Vy hloupý, to vy nevíte?“ povídala. Ryšavý hrával v ochotnickém spolku v Nuslích a jenom samé první role. Vybíral samé rytířské kusy, jak nemohl hrát krále, nehrál. Já tomu tenkrát nerozuměl, ale zdálo se mi, že se k tomu přece jenom nehodí. Já si vždycky monarchu představoval jinak, to musím říc'. Snad ostatně překážela mi ta jeho vždycky umouněná tvář.

V továrně jsem brzy zdomácněl. Bylo mi pouze líto, když jsem se dověděl, že u nás místo kanonů dělají se jen mlýnské stroje. Ale smířil jsem se i s tím, zvláště když kde kdo vychválil mně milostpána a že mohu být rád, jsem-li už jednou tady. Povídalo se o milostpánovi, že jest vybíravý a přísný, ale kdo jednou je přijat, ten musil by krást, aby šel od nás.

No, pracoval jsem s chutí a pochválen byl jsem několikrát.

Někdy jsem sloužil milostpánům a zejména mladým. Jeden z nich byl asi v mém stáří, druhý o něco starší.

Bydlil jsem v kumbálku v továrně a jídal jsem zároveň s čeledí našich pánů.

Milostpaní, jen co je pravda, vždycky ke mně hodná a přívětivá, si mne oblíbila. Věděla o mně, že rád čtu knížky, a půjčila mně jich mnoho. Byl jsem brzy pokládán za domácího a ani jsem nevěděl jak, stal jsem se důvěrníkem obou našich malých slečinek, Jiřinky, které se říkalo jenom Inka, i mladší slečinky Elly. Inka byla černovlasá a černooká a už tehdy bývala mnohem vážnější než Ella, která, ač byla teprve něco přes pět roků, obracela celý dům na ruby. Takový satanášek to byl. Neposeda veliká, ale rád měl ji každý.

* * *

Byl jsem v továrně asi čtyři léta. Postoupil jsem z oddělení zámečnického do strojírny a dostal jsem za vyučenou.

Starý pán mi při té příležitosti dal nový oblek, šest barevných šátků a pořádné, vysoké boty. Také kouřit mohl jsem i před mistrem. Denně k poledni a ke čtvrté hodině odpolední chodíval jsem pro naše slečinky do vyšší dívčí školy. Tak si na mne zvykly, že jen se mnou šly nejraději a zlobily se, když jsem přijít nemohl a šla pro ně Lojza.

Ó, to byly hezké doby, rád si na ně vzpomínám. Doprovázíval jsem slečinky domů, nosíval jsem jim učení a míval jsem radost z toho, jak rostou a jak hezká děvčátka to budou. Někdy se mne, klíšťata, jako vlastního tatínka chytly pod paží a Filipe sem, Filipe tam. Ani jsem nestačíval poslouchati o všech těch velkých událostech, které se za den zběhly ve škole.

Jiřinka, myslím, učila se lépe, bývala také daleko vytrvalejší a trpělivější než Ella, která byla vždycky jako rtuť.

V létě, v neděli odpoledne, stavíval jsem v zahradě kuželky. Starý pán velmi trpěl na to, když si mohl pozvati hodně pánů — nejvíc bývalo jich od divadla, samí tuze veselí páni. A pít uměli — to se musí říci, náramně dobře. Jeden z těch pánů jednou mi řekl, abych se přišel na něho podívat do divadla, že mi dá lístek. Šel jsem, ale toho pána bych byl věru nepoznal. U nás házel do kuželek, až se okna třásla a tam přišel v takové slávě jako Pánbůh, samé zlato a zlobil se, že s ním ani řeči nebylo.

Doma ve Vršovicích jsem nebyl, ani nepamatuji. Jako by z Karlína byly tam tři dny cesty. Ale mamince jsem poslal vždycky nějakou zlatku, kterou jsem si dal uschovat k našemu vrátnému Píšovi. Tam jsme se také scházívali, když přišla ke mně. Z těch šátků, které jsem dostal po vyučení, poslal jsem tři tatínkovi.

Od našich slečinek dostal jsem na svůj svátek stříbrný řetízek k hodinkám. Jak živ jsem neměl takové radosti jako tehdá, když mně jej Ella s velikým křikem a rámusem odevzdávala.

To dítě rostlo jako z vody a oči mělo — krásné oči, jako výhně, za podívání stály. Však jsem chudinku litoval, skoro tři léta stonala s očima, pořád měla je zanícené a nějaký čas musila i brejle nosit a to se zlobila, dupala jako posedlá, plakala a tím se jí oči ještě horšívaly.

Starší z pánových synů, Karel, vrátil se z Curychu, kde byl na technice, a je teď v milostpánově kanceláři. Je to také hodný pán, po tatínkovi, a radost je s ním mluvit. Ale do světa není. Celý den by seděl v knihách a pořád měří bůh ví co, jako by nové mašiny vymýšlel. Pořád a pořád maluje nové plány, žentoury, mlýnské stroje, turbiny a jak se to všecko jmenuje. Starý pán by si teď mohl odpočinout a také už tak mnoho pro továrnu nepracuje. Má radost ze svých dětí, ale milostpaní říká, že se o ně nestará. Buď sedí ve své kanceláři a čítá nějaké knihy a není-li tam, je docela jistě na radnici nebo na nějakých komisích. Je pravda, milostpaní má s ním kříž, aby se kolikrát doprošovala, chce-li s ním promluvit. Doma není s ním řeči. Je to pán hodný, od srdce dobrý, ale to se musí říci, že víc než o rodinu stará se o všelijaké vojny. Nabodá si do mapy praporečky a zůstal by tak nad tím sedět, ani k jídlu by nešel. Provádí celou vojnu, ví, kde stál který generál a kde by byl měl spíše stát. Vojnu z roku šestašedesátého prodělává už půl roku den jako den a vždycky mu to vyjde jinak. Jednou podle jeho musili bychom vyhráti my, podruhé Prušáci, a starý pán je nad tím celý roztržit. Jednou utíká od Králové Hradce až do Budějovic a podruhé zažene Prusy až za Žitavu. Nebo si posedí s těmi pány od divadla, mluví o politice a křičí až hrůza. A zatím je to přece jenom ten nejhodnější pán na světě a zlobí-li se, je to jen na oko. Kuřeti neublíží.

Měli pravdu ti, kteří mi říkali, že radost je u takového pána sloužit. A to, co říká milostpaní, nesmí se také tak brát do poslední slabiky. To se ví, milostpán má své koníčky, ale je na to dost bohatý, rodinu má rád, nevyhazuje zbytečně a o továrnu stará se také, třeba by se nezdálo. Potřebuje se jedním okem podívat a ví, co kde chybí a čeho je kde potřebí. A ve všem je správný na puntík. Až podnes jej vidím, jak lítal jako zběsilý a zbouřil celý dům, že v pravý čas neudělali turbinu, kterou slíbil dodati v ten den. Vykřičel se a bylo dobře. Za chvíli nikdo byl by ho nepoznal. Zavolal si mne, byl jako beránek, abych mu sbil prkenný truhlík podle nákresu, jejž byl sám zhotovil. Měl to být stroj na vylíhnutí vajec. Dnem — tak si to starý pán představoval a tak mi to vysvetlil — měla se do truhlíka vpouštěti stejnoměrně pára, aby udržel se stále rovný stupeň teploty.

Také hned společně se starým pánem vybrali jsme kde jaké vejce z kurníku a naložili do truhlíku k vylíhnutí. Starý pán se při tom usmíval jako dítě. Musil jsem potom roznésti pozvání mnohým známým po celé Praze, a skoro celé divadlo bylo pozváno k té slavnosti, až se truhlík otevře a milostpán ukáže svým hostům výsledky svého vynálezu. Proto on byl v poslední době tak roztržitým: kdež pak, myslil na takové věci!

* * *

(Pokračování.)

Vzkazy.

Básně *Evy z Hluboké.*

I.

Kamínky lesklé do mechu kanou,
rosou se barvy duží,
slyším tvé dojemné: „Na shledanou!"
cestička kde se úží; — — —
rosa se chvěje v jahodí rudém,
zdali, ach, spolu trhat je budem!

Cesta se v lese hlubokém tratí;
jak s ní má noha kročí,
nemohu bloudíc nevzpomínati
na tvoje sivé oči;
zamhouřím víčka, vidím je všude,
zdali, ach, ret můj líbat je bude!

Minul čas jahod, bloudění lesem,
rosička zbyla v řase
z té, jež se chvěla růžovým vřesem
v duhově lesklé kráse;
a jak ta rosa do srdce padne,
rozbolí srdce, anebo zchladne. — —

*

II.

Ó, pohlédni zas jednou v oko moje
tak celou duší, v níž se lásky chvěl
svit zázračný, by v písniček mých roje
zas akkord štěstí toužně zazvučel,
by srdce moje zapomnělo,
jak pro tě dlouho, dlouho touhou mřelo!

Víš, moje srdce zapomínat umí
chvil žalu, když v ně zrak tvůj zasvítí,
když sprcha slov tvých nad hlavou mi šumí
a naděje mi nechce odníti,
ať mizí všecko s času letem,
že láska má ti celým bude světem.

Ó, pohlédni v mé oko zase jednou
tím dlouhým v duši moji tonutím,
tou radostí, jež záříc mocí hvězdnou
pel zlatý zůstaví mým pernutím,
ať do nebe si cestu klestí
tvé velké lásky nesouce si štěstí.

III.

Tam za tu skálu v oheb louky svěží,
kde klikatí se potok olšovím,
jsem vkročic kdysi utlumila stěží
tvé jméno na rtech. Není snadno — vím —
tě zavolat sem z daleka, kde dlíš;
ať volá se mnou ozvěna všech skal,
ať k tobě letí píseň má i žal:
ty neslyšíš!

Vzduch vůní sytý chvěl se písní sterou,
vln tišilo se lkání za břehem,
a nad temnými smrky strání šerou
se vlaštoviček nesl valný sněm;
skok malých žabek jako broučků sled
se mihal přes pěšiny úzký pruh,
a haluzemi slunce polokruh
svit' naposled.

Zněl z vísky zvon. Zář modré nebes klenby,
nach červánků a bělost berušek —
mé čelo, oči v nejmilejší sen by
snad ukolíbal, kdybych do mušek
svou hlavu nenořila stříbrných,
a kdyby neposlala se skalin
mi hrdlička sem v zeleň, jas a stín
svůj drobný smích.

Květ pomněnek luk zeleň modře protkal,
a světlík bílé vločky rozházel;
tam kdybys mne byl, miláčku můj, potkal,
viď, se mnou ruku v ruce byl bys šel! — —
Tam s tebou dívat se a poslouchat
šum křídel, písně, vlny, listí, les
a slov tvých nekonečně blahý ples,
jak máš mne rád!

V maurickém kabinetu.

Vypravování z doby polského hnutí. Napsal *Edvard Jelínek.*

(Pokračování a dokončení.)

V.

S úsvitem vypravila se skutečně většina společnosti k honům. Doma zůstaly jen starší dámy a Zoška, která obstarávala ještě některé přípravy k lovecké snídani. Podivila se sama, že celonoční bdění nikterak ji neunavilo. Naopak . . . ještě si popěvovala a byla nejlepšího rozmaru.

Zatím, co Kuzinov tichnul a pustnul, les se oživoval. Ponenáhlu dojížděly lehké vozíky s veselými lovci a také náhonči spěchali ke svým stanoviskům.

Čas nebyl zrovna nejpříznivější, ale nebyl také nejhorší. Po několikadenní slotě změnil se velice. Slunce sice záhy proniklo haluzemi, ale na ně věšely se mlhy dosti nepříjemné. Plazily se po zemi a lehaly místy jako husté pavučiny. Zrovna jako by se byly do haluzí zamotaly. To nebývá lovcům vhod, ač jinak obraz přírody stkví se tak v nových půvabech, jichž měnivost působí tím čarovněji, čím vzdorovitěji staví se závoj mlh na odpor pronikavým paprskům. Co listí na stromech, tolik se houpá a třpytí brilantů svěží ranní rosy. Toť obraz jako ve staré báji. A každý zvuk, jenž z mlh vystupuje, zdá se, že jinak zní než obyčejně. Otřásá téměř každou větvičkou. Konečně však žár slunce přece vítězí a pronikajíc stíny i pološera svitem záře postupuje triumfálně až ke štítu svého poledního, nejvyššího stanoviska. Tu rozepěje se také ptactvo, hmyz rozlétá se, ještěrstvo rozlízá. Tu a tam také zmije se plazí a za obětí se vztahuje . . .

Tak i dnes bylo!

Dříve, nežli mlhy padly, stanuli lovci na svých místech. Rozstoupili se polokruhem proti široké lesní polance k níž náhončím bylo nařízeno štváti zvěř. Někteří z lovců sedali na pokácené kmeny, jiní pokuřovali a všickni čekali na zatroubení nebo první výstřel.

Také Velunský stál již na svém stanovisku. Zostra nabitá lankastrovka spočívala mu na koleně. Jen zvednout, namířit, stisknout a smrtonosnou ránu z hlavně pustit!

Podivno! Nikdo nepozoroval pánovo nesmírné rozčilení, které v něm bouřilo od okamžiku, kdy se vrátil

z maurického kabinetu. Zarudlost tváře připisovali vínu a kartám. Ostatně nikdo neměl příležitosti klidně jej pozorovati. Nejen že tajil vzrušení své, on také úmyslně vyhýbal se všelikému hovoru. Také v lese zaujal stanovisko takové, že nikomu nebyl na očích.

A přec . . . v muži tom bouřil krutý záchvat vášně, hněvu i neusmiřitelnosti. Za jeho zamklostí skrývala se netušená hrůza — která že nepropukla do té chvíle — bylo jen dílem z temna vycházejícího úmyslu.

Velunský nepatřil již sobě . . .

Zatím padla první rána

Na polanku vběhla vyplašená zvěř.

Hned pak se všech stran vyzněly rány, jedna za druhou, někdy i několik zároveň. Kotouče dýmu vznášely se nad mlhami . . .

Také Velunský si střelil.

Z jeho pušky vyšla jen jedna rána, ale stačila mu. Trefil!

Při bouchnutí ušklibnul se příšerně. Schýlil se trochu, jako by se přesvědčiti chtěl, nechybil-li, a pak nečinně již vyčkával průběh ostré střelby. Čím více namanulo se zvěře, tím hlučnější vyznívaly salvy. —

Lov přisliboval skvělý výsledek, každý mohl se pochlubiti několika „šťastnými“ výstřely. Bouchalo se skutečně výborně a bylo také do čeho.

Ba!

Potom dáno loveckým rohem znamení k ukončení honu.

Poslední rány dozněly.

Lovci scházeli se u společného stanoviště, horlivě rokujíce o znamenitém průběhu sportu. Ponenáhlu sešli se tam všickni. Čím více se k sobě sráželi, tím více přibývalo horlivých řečí. Gratulovali si na vzájem. Pánové činili dámám příhodné poklony obdivujíce jistotu a pevnost jejich výstřelů. Nejedno z těchto pochvalných slov bylo ovšem beze vší podstaty . . .

Tu kdosi spozoroval maní nepřítomnost pana Konstantina . . . synovce Ruckého.

„Ano, také se po něm ohlížím,“ prohodil již delší chvíli znepokojený Rucký. „Kam pak se ten hoch poděl? . . .“

Vyrazili na zavolanou do lesa několik táhlých zvuků z polnice.

Ozvěna nepřicházela žádná, troubení i volání zanikalo v lesní hluši. Uradili se tedy, rozejíti se po lese a hledati postrádaného lovce.

„Kde stál?“ ozval se kdosi.

„Šikmo proti panu hospodáři,“ odpověděla slečna Stanislava Urbaňská.

Šli po stopě. — — —

V několika okamžicích vyzněl z houštin temný signál: hú . . ., hú . . . hú!

Hned spěchali všickni v tu stranu.

Hrozný pohled! Uskočili zděšeni nechtíce věřiti vlastním zrakům.

Synovec Ruckého ležel bez ducha za širokým kmenem mohutného buku. Z otevřené rány na prsou prondila mu krev.

Němá hrůza pronikla svědky, obstupující oběť katastrofy. Ženy se zoufale odvrátily a lomily rukama.

„Neštěstí!“ šlo ode rtu ke rtu.

Sám Rucký, nevýslovně vzrušen schýlil se k chladnoucímu tělu svého *synovce* a projevil, že srdce jeho přestalo již tlouci.

„Ztracen!“ vyšeptl chvějným hlasem. Jeho šepot opakovalo ztrnule několik osob.

Jediný dědic Kuzinova zachoval míru klidu.

„Zaneste nešťastníka do Kuzinova!“ vece tiše a sám, nic již nepromluviv, dal se na zpáteční cestu. Předešel ostatní, kteří ho následovali mlčíce neb šeptajíce.

Také po celou cestu nepromluvil dědic s nikým ani jediného slova. Ani nepozvedl sklopenou, v zádumě pohroužením hlavu. — — —

Zatím čekala Zoška s bohatou snídaní na svou společnost. Na rtu pohrával jí úsměv a z očí zářilo jen štěstí!

Kdo však troufal by si postihnouti prostými slovy neobsáhlou bolest, která v několika okamžicích pronikla srdce i duši mladé paní?!

Zároveň s vracejícími se hosty stanulo před zámkem bezduché tělo — Zdislavovo. Leželo na loveckých nosítkách, přikryto porosenou haluzí.

Znepokojena neobvykle tichým návratem hostí, vyběhla ven před stavení. Jindy vraceli se lovci vždy za veselého smíchu a hlučného troubení. Dnes obstupovala je hrobová zamklost a z tváří zelo zděšení.

Hrozná scéna!

Zoška postřehnuvši nosítka a poznavši okamžitě podobu nešťastníka, se srdcervoucím výkřikem: „*Zdislav! Můj bratr mrtev!*“ klesla bez vědomí na jeho krvácející prsa.

„*Zdislav?!*“ vyrazil téměř šíleně opodál stojící dědic Kuzinova a vrhnul se k ženě . . .

Nebylo již pomoci, a také slov nebylo již potřebí.

Dědic sevřev křečovitě Zošku jako dítě ve svém náručí a vzpruživ obrovským násilím své ochablé síly, snesl ženu svou do ložnice, kdež položiv ji na divan, sám padl před ní na kolena.

„Čistá je jak světice, moje mučednice andělská . . .!“ chvělo se na zsinalém rtu zdrceného muže. Líbal ruce i skráně její, ale Zoška nepřicházela k vědomí dlouho. Teprv po chvíli pokoušeli se přichvátavší lidé křísiti nešťastnou paní. Podařilo se jim to později.

Tragické odhalení Zdislavova incognita poděsilo ještě více společnost. Vše stalo se, jako by v jediné minutě, nebylo žádných povolných přechodů, katastrofa udeřila jedním úderem. Nanejvýš poplašená společnost chystala se ovšem za takových okolností k rozchodu co nejrychlejšímu. V stájích již zapřahali. Všickni toužili vysloviti ještě jen upřímnou soustrast a pověděti . . . možno-li . . . několik slov útěchy. Jen nejdůvěrnější přátelé hodlali zůstati, aby těžce stižení manželé nezůstali sami.

Zatím však nenadálá událost znova vzrušila mysl všech a poskytla přece přichmurnou podstatu svou — *útěchu!*

Byla to ovšem útěcha netušená a neočekávaná.

Jaký to sběh osudu!

Ve chvíli, co Zošku k vědomí křísili a mrtvé tělo Zdislavovo do kuzinovské kaple přenášeli, cvalem dojížděl v tato místa policejní zatýkací aparát z nedalekého okresního města. Na několika koních a dvou vozech přijela policie i žandarmerie.

Stanuli tak, jak přicválali, před Kuzinovem; rozstoupili se, a dříve, než kdokoli se mohl nadíti, vstoupil kapitán Ivan Nikoforič Kalužin v průvodu dvou žandarmů do salonu, v němž ještě před nedávnem duněl a vířil ohnivý mazur.

Kalužin, jemuž zapletla se šavle mrzutě do nohou při samém vstoupení, prohlásil úsečně a krátce, že má rozkaz na zatknutí Zdislava Pavlovského — *mjatežnika.*

Žádal za vydání politického zločince.

Pan Rucký, jenž nejblíže stál Kalužinu, uvedl jej beze slov do kaple před mrtvolu Zdislava Pavlovského — mjatežníka.

Kalužin byl zprvu poněkud zaražen, ale prozkoumav okolnosti, s klidem učinil zadost své povinnosti.

Zjistiv totožnost osoby, sepsal protokol, dal jej svědky potvrditi a tak úkol svůj ukončil.

Sedli pak zas do vozů i na koně — a odjeli.

Smrt trhá pásku všeho!

Náhlý příjezd „revise“ způsobil snad větší poplach ve vůkolí, než v Kuzinové samém. Zvědaví lidé rozevírali okenice tu a tam. Nejvíce však třeštil zrak svůj belhavý soused Metelnický, z jehož úst již neustupoval šeredný, hnusný úšklebek. —

Pan Rucký, rozlučiv se s kapitánem Kalužinem, spěchal ke svým přátelům: k Zošce a jejímu choti.

On klečel u její nohou a ona jako ve snu tiše hleděla před sebe. V blankytných očích slzy jí utuchly. Jen bolestný vzdech dral se z ňader mladé paní.

Pan Rucký stisknuv Zoščinu ruku a schýliv se k jejímu bílému čelu, pověděl pevným hlasem: „Nelkejte nad smrtí, která vyrvala nešťastníka z obětí nejkrutějšího osudu. Přejte svatého klidu tomu, jenž by jinak nebyl uniknul těžkému strádání v dolech za Urálem, o hladu, mrazu a stesku smrtelném. Budiž pokoj jeho duši, kterého na tomto světě pro něj již nebylo.“

„*Ó smrti, dobroději jediná!*“

V tom smírný hlas pohrobního zvonku a vzlykot neutajitelný přerušily slova Ruckého. Zoška sklonila se na prsa starého přítele a mlčky podala ruku klečícímu manželu.

Šeptali pak modlitbu za památku Zdislavovu.

* * *

Pravdu děl pan Rucký.

Jen Sibiř čekala již na Zdislava . . . a za takových okolností navrácení ze Sibiře není! Bídně byl by zahynul uprostřed ledů a sněhů, s umrzlou slzou rozdírajícího stesku v žaluplném oku.

Zahnán do spoust věčné nevlídnosti, odtržen od vlasti a osob toužebně milovaných, odebral by se tam, kam dospěl nyní již bez zoufání, krutých bojů a klnutí.

„*Ó smrti, dobroději jediná!*“

* * *

Od těch čas není života v Kuzinově. Velunští manželé opustili několik dní potom své kdysi utěšené zátiší na vždy. Starý klíčník — vlastně správce — neuměl již ničím konejšiti mou zvědavost. Napověděl jen, že paní Zošku dlouho skličovaly myšlénky temné a těžké.

Věděla-li o všem, jak se co událo — není určitě známo.

Tolik však je jisto, že polnosti a les náležející ke Kuzinovu přešly brzy ve vlastnost „spolku veřejné dobročinnosti“. Není pochybnosti, že toto pořízení učinil zámožný Velunský.

V zámku nadobro opuštěném a zanedbaném bydlí nyní již jen starý klíčník. Je tam na vymření, hlídat nemá vlastně co.

Na rozloučenou šeptnul mně stařec ten do ucha, že na den Zoščiných jmenin zjevuje se ve velkém sále o půlnoci duch Zdislavův. Nese prý v ruce zlomenou korouhev, potřísněnou krví . . .

Vypravuje se o tom po celém vůkolí a proto nehledá tam nikdo ni nájem ni příbytek.

Tak pustne Kuzinov a rozpadá se! —

Tovární zvonek.

Báseň *Antonína Klášterského.*

Kdy bledne zář a ticho vůkol
a stín si lehá na příč cest,
tovární zvonek plně úkol,
nám hlásá, že je hodin šest.

Do dílen našich zní a volá
ten jeho vlídný, měkký hlas:
Již nechte práce, stavte kola
a ustaň kladiv hlučný ráz.

Jdi, lide práce, mdlý a chudý,
je večer a jsi prostý pout,
teď zapomenout všecky trudy
je čas a krbu vzpomenout.

Teď pot si setři s vlhké tváře,
ta každá krůpěj démant jest,
tys přes den neměl trochu záře,
měj aspoň večer — plný hvězd!

Měj úsměv dětí, lásku ženy,
měj ruky její vřelý stisk,
ať pevný zas a spokojený
jdeš zítra, sotva úsvit blysk'!

Jak volá zvon, já z dílny vyjdu,
v mou duši padá velký klid
a je mi, jak bych všecku bídu
měl náhle světu odpustit.

A myslím vždy, že bude v žití
a v celém světě bídy skon,
až každý bude srdce míti
as také jen, jak má je zvon.

Symbolika barev u starých Čechů.

Napsal Dr. *Čeněk Zíbrt.*

(Pokračování.)

Abychom se však neuchýlili od svého úkolu, vraťme se k výkladu o červeni, jež má několikerý význam v symbolice barev.[15]) Podle dokladů staročeských jest barva červená barvou *hořící milosti, lásky*:

„Červená barva u milosti hoří,
pravá milost rovná sě k moři,
ktož jí do starosti dvoří,
mušiť býti pro ni v hoři“
(Cancio de coloribus, l. c.)

Mistr Jan Hus vykládá o červeni v náboženském rozjímání a vysvětluje ji jakožto barvu lásky, dle něho ovšem ve smyslu duchovním (III. 45): „... proto kazatelé točeničce purpurové neb šarlatné sě přirovnávaji, jenž má barvu ohnivú; neb taková hořie láskú, milujiec ty, kterýmž slovo Božie káží, ty také od nichž zlého trpie.“ Dle zamilovaného vzdychálka Tkadlečka (II. 51) „róže červená svú šarlatnú barvú“ znamená „hořieci milost“; dle kancionalu klatovského (l. c.) znamená podobně červenost lásku. Benickému (l. c.) barva „červená milost dává“. U Solnického (l. c.) „červený barvy užívá se nejvíc při památkách sv. apoštolův a mučedlníkův; a znamená *lásku* a krve vylití těch svatých“ [16]) Kazatel Pelischotti vysvětluje erb (zelený jetel v červeném a bílém poli), spatřuje prý „v červený barvě lásku“.[17])

Veselý ve svém výkladu o barvách (l. c.) vyhlašuje barvu červenou za nejkrásnější. „Červená barva jest mezi živlami v ohni, mezi kvitím v růži,[18]) mezi kamením v carbunculu. A jako oheň mezi živlami jest nejpřednější, růže mezi kvitím nejvzácnější, carbuncl mezi kamením nejdražší, tak červená barva mezi barvami jest nejkrásnější.“

Jinak milují prý červeň lidé *udatní* (Veselý, 31). Rek Štilfrýd před bojem přeje si „praporce červeného; neb ta barva zapaluje srdce udatného“ (l. c.); přeje si potom „praporce šarlatného; nebť ta barva vyznamenává statečnost všelikého běhu rytířského.“

Podle výkladu Vavřince z Březové (l. c., L 2) znamená červený oděv ve snu *vítězství* a *radost*. „Odin byl-li by král v oděv červený se všemi svými dvořany, on potěšení míti bude z vítězství svých rytířův a poddaní jeho všickni z toho se radovati budou.“ Téhož asi rozumu jest jiný výklad Snáře (l. c., l. K 8): „... byl-li by někdo (ve snu) oblečen v oděv aksamitový a toho nemá, on bude míti krásnou ženu, a zvláště bude-li (oděv) červené barvy.“ Oděv barvy červené ve snách zvěstuje radost, veselost (l. L): „Oděv drahý míti na sobě: ten, kdož to viděl, ženu pojme. A byl-li oděv červený, žena *veselá* bude.“

Odstín barvy červené, barva *rudá* věští již věci neblahé, neštěstí. Snář Vavřince z Březové (l. L 2) soudí o tom: „Roucho neb oděv, zdá-li se někomu ve snách, an má sobě rudé barvy, takový má se obávati, aby nebyl od mocnějšího vypověděn.“ Zase praví Benický, že barva „*plamenná*“ jest barva „pochybných“. Veselému jest barva „*ohnivá*“ barvou „hněvivých“.

U Štilfrýda hněvivost znamená barva *brunatná*. Žádá, aby mu před bojem podali praporce brunatného; „tať barva znamenává *hněvivost* muže udatného“. „Brunatný“ značilo starým někdy hnědý, jindy fialový a nejčastěji tolik co purpurový, šarlatový. V tomto rozumu vykládá mistr Hus ve svém náboženském rozjímání barvu brunatnou, že je podobenstvím umučení Kristova (III. 51): „Fistule jest dřevo nízké a jinak slove kasia, jenž má kuoru brunatnú. A znamená v cierkvi svaté ty, jenž jsú pokorní a trpěliví a chudého duchu, jichžto jest královstvie nebeské. *Červevá neb brunatná* barva znamená podobenstvie umučenie Kristova, kteréžto oni v pravé pokoře vždy v svém srdci zachovávajice, a což nejvíce mohú, jeho následují.“ V básni o barvách mluví skladatel o barvě brunatné, jakožto o barvě ve službách milosti, lásky:

„Brunatnú barvu mnozí mají,
neb ta tajných věcí tají,
ktož pravú milost znají —
múdří sě s tiem často obierají“

O barvě *ryšavé* často rozjímali kazatelové staročeští při výkladu slova Adam. „Adam jest jméno židovské a znamená *červený* aneb *ryšavý*, protože Adam jest zformován z země červené“ [19]) Podobných náboženských úvah pominuvše, zmiňujeme se jen o tom, že barva ryšavá značila *falešnost*. Podle tvrzení Benického je to barva „falešných“ a podle starého pořekadla slovenského: [20])

„s cigana černého,
s chlapa *ryšavého*
zrédka co dobrého jest“

Vlasy zrzavé se nelíbily. — Veselý vtipkuje, že se za ně mnohý stydí a pořizuje si proto černou paruku — či abychom se přidrželi jeho terminologie — „*vlasopletku*“. Pověděl: „Mnozí, kteří se za zrzavé aneb šedivé vlasy stydí, nosí černé parokky, neboližto *vlasopletky*, aneb nějakou černou mastí sobě hlavu maží“ (l. c. 40).

Barva modrá byla Čechům znakem *stálosti, věrnosti* a tudíž *naděje* (blankytná), jindy byla to barva *žalosti, trpělivosti*. Staří národové milovali tuto barvu a bývala oblíbená zvláště na oděvu.[21]) V básni staročeské o barvách poučuje nás skladatel, že „modrý květ ustavičnost zvěstuje“, že

[15]) Srv. Bratranek, Beiträge zu einer Aesthetik der Pflanzenwelt, 1853, 178—184; Göthe, Farbenlehre, §. 765 a d; Sobotka, Rostlinstvo, 48; týž Výklady prostonárodní, 49.

[16]) Srv. Fabricius (l. c.): Do nebe „branou červenou přicházejí mučedlníci skrze vylití krve“.

[17]) Lidumila, aby byla Bohu milá, vyd. 1720, l. A 2.

[18]) Srv. Kázání Kristus co růže mezi trním se červenající, vyd. 1741, l. c.: „Růži za královnu všech kvítí vůbec prohlašuje jak její příjemnost, v které králové země jiný lid mají převyšovati, tak její královský *šarlat*, v kterém se knížata a královć *červenají*.“

[19]) V básni českolatinské Adamus indicatus, 1613, l. c. 4.

[20]) Archiv Mat. Slov. II. 1. 36.

[21]) Obšírně vylíčil Mencken, De caerulei coloris apud veteres usu, vyd. 1717.

„modrú barvu múdří chválé,
neb sě v ničem nezkale;
co čini, to všecko stálé,
protož jest ta hodná krále.“

V Tkadlečkově výkladu jako v květomluvě staročeské se dovídáme, že „blankytný *charpový* neboli *čekankový* květ“ znači naději (l. c.). Štilfrýd prosí napřed za praporec modrý: „ta barva znamenává nstavičnost muže šlechetného“. Před následujícím zápasem volá: „Podajte mi praporce blankytného; ta barva znamená chytrost muže každého.“

Báseň o barvách rozeznává podobně barvu modrou od blankytné. O významu této rymuje:

„Blankytná barva jestiť celá naděje,
nedbaj toho, když sě dobře děje;
tak jakž s vieru přeje,
tiem smutné srdečko okřeje.“

Hus v nábožném rozjímání (III. 68) vykládá „nebeskou barvu“ také za znamení naděje, u něho, jak se rozumí, naděje nebeské: „Jacinktus jest kámen nebeské barvy a znamená žádost a naději nebeskú.“ Benický líčí „nebeskou“ barvu jakožto znak „mysli stálej“; za to však „modrá — žalost zdá se“.

Jinak setkáváme se s rozmanitými výklady náboženskými o modré barvě.

Solnický tvrdí, že barva „fialová[22]) a modrá“ znamená „v protivenství *trpělivost*“. Veselý rozumuje o modři (l. c. 31): „Modrá barva u malířů jest nejvzácnější. Na nebi panuje, nebo nebe jest celé modré. Mezi kvítím má krásné lilia, mezi drahými kameny má sapphir, mezi etnostmi vyznamenává *spravedlnost* a *čistotu*, mezi nebeskými hvězdami má královoce. Jako pak mezi planetami královoc jest první, mezi etnostmi čistota a spravedlnost, mezi kameny sapphir, mezi kvitím lilia, mezi věcmi tohoto světa nebe: tak zde mezi barvami může se nejpřednější zdáti býti modrá barva.“

[22]) Štilfrýdovi znači barva fialová udatnost (l. c.): „Podajte mi praporce fiolného, ta barva znamenává udatnost muže každého.“

Fabricius vykládá, že modrou branou do nebe přicházejí vdovci a vdovy (l. c.)

Barva zelená znamenala kromě všeho jiného *vytrvalost, naději*. „Podejte mi praporce zeleného,“ volá Štilfrýd před soubojem, „neb ta barva jest *naděje* každého dobrého.“ V podání lidovém byliny stále se zelenající jsou znakem stálosti, naděje. Týž výklad asi zná již Tkadleček (II. 51), jmenuje „*dietelick*“ (jetel), „*břečtan*“ „*chvojku*“, „*barvienek*“, jenž jest všie počaté milosti vódce“.

Benický soudí, že barva zelená značí *stálého*. Pelischotti znamená v zelené barvě — *naději* (l. c.).

Jiné výklady se tříští podle různých názorů vykladatelových. Zdá-li se někomu, že má na sobě oděv, dostane se mu — jak sen vykládá Vavřinec z Březové — ženy; „pakli *zelené* barvy (oděv bude), bude *nábožná*“ jeho budoucí choť. Cosi podobného čteme v liturgickém výkladu Solnického. Zelená barva církevního roucha při obřadech znamená „rozjímání božských věcí“.

Proti tomu, že některým byla zeleň symbolem stálosti, rymuje báseň o barvách:

„Zelená barva jest lehké ceny,
ale jest snadná k proměnění,
libá k pohledění,
brzká také k proměnění.“

Široce opět rozhovořil se o barvě zelené Veselý. Zelená „*myslivská*“ (str. 32.) barva jest prý oblíbená u zmužilých. „Vyznamenává čerstvou, zmužilou a udatnou mládež. Unavené a mdlé oči posilňuje, s jarem panuje mezi krásným stromovím a bylinami, s smaragdem mezi drahými kameny, s čistotou mezi ctnostmi; nebo zelený smaragd jest obraz čistoty.“ Proto prý u člověka leckterého pro nepěkné jeho vlastnosti nevytrvá, puká se a láme. Zelenou barvu spatřil sv. Jan při trůnu božském (Apok. 4. v 3.). „Duha byla okolo stolice, na pohledění podobná šmaragdu . . .“

Posléze položíme barvu „*mořskou*“. Ta podle slovného výkladu Benického je symbolem „*búrlivých*“.

(Dokončení.)

Asja.

Povídka *Ivana S. Turgeněva*. Přeložil *Adolf Černý*.

(Pokračování a dokončení.)

„Přála jsem si . . .“ počala Asja, snažíc se usmáti, ale její bledé rty ji neposlouchaly, „chtěla jsem . . . Ne, nemohu,“ pravila a umlkla. Vskutku nemohla mluviti, hlas její vypovídal jí službu za každým slovem.

Usedl jsem vedle ní.

„Anno Nikolajevno,“ opakoval jsem, ale nemohl jsem také nic více říci.

Nastalo mlčení. Držel jsem stále její ruku a hleděl na ni. Byla celá stísněna jako dříve, těžce oddychovala a tiše hryzla spodní ret, aby nepropukla v pláč, aby udržela překypující slzy . . . Hleděl jsem na ni: v její plaché nehybnosti bylo cosi bázlivě bezmocného; jistě že unavením se sotva doplížila ke stolici a sklesla na ni. Srdce mi tálo . . .

„Asjo,“ řekl jsem sotva slyšitelně . . .

Pozdvihla ke mně zdlouha svoje oči . . . Ó, pohlede milující ženy, kdo tě popíše? Ty oči se modlily, důvěřovaly, prosily, oddávaly se . . . Nemohl jsem se protiviti jich kouzlu: sklonil jsem se k její ruce . . .

Ozval se chvějný zvuk, podobný přerývanému vzdechu, a na svých vlasech jsem ucítil spočinutí slabé, jako list se chvějící ruky. Pozdvihl jsem hlavu a spatřil jsem její obličej. Jak se náhle změnil! Výraz bázně s něho zmizel, pohled hleděl kamsi do dálky a táhl mne s sebou, rty se zlehka pootevřely, čelo zbledlo jako mramor a kadeře ulehly na zad, jako by je byl vítr s čela odvál. Zapomněl jsem na vše a stáhnul jsem ji k sobě — pokorně poddala se její ruka, celé její tělo pohnulo se za rukou, šál se svezl s ramen a hlava její tiše spočinula na mé hrudi, pod mými horoucími rty . . .

„Vaše . . .“ zašeptla sotva slyšitelně.

Ruce mé se svezly a objaly již její tělo . . Tu mne náhle jako blesk ozářila vzpomínka na Gagina.

„Co činíme!“ zvolal jsem a rychle jsem povstal... „Váš bratr . . . vždyť on vše ví . . . On ví, že jsem se nyní s vámi sesel.“

Asja sklesla na stolici.

„Ano,“ pokračoval jsem vstávaje a odcházeje do druhého kouta světnice. — „Váš bratr ví všecko . . . Musil jsem mu vše říci.“

„Musil?“ promluvila, jako by nic nechápala. Patrně nemohla se ještě vzpamatovati a špatně mi rozuměla.

„Ano, ano,“ opakoval jsem s jakousi zatvrzelostí, „a tím jste jen vy vinna, jen vy. Proč jste sama prozradila své tajemství? Kdo vás nutil, abyste všecko řekla svému bratru? On byl dnes u mne a sdělil se mnou vaši rozmluvu.“ — Nechtěl jsem hleděti na Asju i přecházel jsem dlouhými kroky po světnici. — „Teď je po všem, po všem.“

Asja povstala se stolice.

„Zůstaňte,“ vzkřikl jsem, „zůstaňte prosím vás. Máte co jednati s poctivým člověkem — ano, s poctivým člověkem — Ale, pro Boha vás prosím, co vás znepokojilo? Či jste zpozorovala ve mně nějakou změnu? Nemohl jsem se tajiti před vaším bratrem, když dnes přišel ke mně. — Co to mluvím?“ myslil jsem si a v hlavě mi zněla myšlénka, že jsem nestoudný podvodník, že Gagin ví o naší schůzce, že je vše zničeno a vyzrazeno . . .

„Nezvala jsem bratra,“ ozval se ustrašený šepot Asje, „on přišel sám.“

„Pohleďte jen, co jste způsobila,“ pokračoval jsem. „Nyní chcete odjeti . . .“

„Ano, musím odjeti,“ rovněž tak tiše odpověděla, „a pozvala jsem vás sem pouze proto, abych se s vámi rozloučila.“

„A myslíte,“ odvětil jsem, „že mi bude lehko s vámi se rozloučiti?“

„Ale proč jste to řekl bratru?“ odpověděla rozpačitě Asja.

„Pravím vám — nemohl jsem jinak jednati. Kdybyste se byla sama ne . . .“

„Já jsem se zavřela ve své komnatě,“ přerušila mne prostosrdečně; „nevěděla jsem, že má hospodyně ještě jeden klíč . . .“

Div že mne tenkrát toto její nevinné ospravedlnění z jejích úst nerozlobilo . . . a nyní na ně nemohu bez pohnutí ani vzpomenouti. Ubohé, čisté, upřímné dítě.

„A hle, nyní je vše u konce!“ Počal jsem znova. „Vše. Nyní se musíme rozejíti!“ Pohleděl jsem kradmo na Asju . . . její líce rychle červenalo. Ach, já jsem to cítil, styděl jsem se a bylo mi hrozně. Mluvil jsem sám jako v horečce. — „Nedala jste rozkvésti citu, jenž počínal klíčiti, sama jste roztrhala naše spojení, neměla jste ke mně důvěry, domnívala jste se o mně . . .“

Za mé řeči skláněla se Asja vždy více a více ku předu — a náhle padla na kolena, zakryla tvář rukama a propukla v pláč. Pospíšil jsem k ní, pokoušel se pozdvihnouti ji, ale ona se mi protivila. Nesnesu ženských slz: uvidím-li je, jsem hned bez sebe.

„Anno Nikolajevno, Asjo,“ opakoval jsem stále: „prosím vás, snažně vás prosím, pro Boha, přestaňte . . .“ A znova jsem ji ujal za ruku . . .

Ale k největšímu mému překvapení najednou vyskočila, — rychlostí blesku vrhla se ke dveřím a zmizela . . .

Když za několik minut vstoupila Frau Luise do světnice — stál jsem pořád ještě uprostřed, jako by do mne byl hrom udeřil. Nepochopoval jsem, jak mohlo to dostavenéčko tak rychle a hloupě skončiti, když jsem ještě neřekl ani stý díl toho, co jsem říci chtěl, co jsem *měl* říci, kdy jsem ještě ani nevěděl, jak může vše dopadnouti . . .

„Fräulein odešla?“ otázala se mne Frau Luise, pozdvihnuvši své žluté obočí, jak jen mohla nejvýše.

Pohleděl jsem hloupě na ni — a vyšel jsem ven.

XVII.

Vyšel jsem z města a pustil jsem se přímo do polí. Zlost, vzteklá zlost mnou lomcovala. Zasypal jsem se výčitkami. Jak jsem jen nemohl uhodnouti příčinu, jež přiměla Asju ku změně našeho setkání, jak jsem jen nemohl oceniti, co ji přinutilo přijíti k této stařeně, proč jsem ji jen nezdržel! Samoten s ní v této šeré, skoro neosvětlené světničce — měl jsem tolik síly a odhodlanosti, abych ji od sebe odstrčil a ještě jí výčitky činil . . . A nyní mne pronásledoval její obraz, prosil jsem ho za odpuštění; pálily mne vzpomínky na ten bledý obličej, na ony vlhké a plaché oči, na vlasy, rozpuštěné po nakloněné šíji, na lehké přitisknutí její hlavy k mé hrudi . . . „Vaše“ . . . slyšel jsem její šepot „Jednal jsem podle svého svědomí“ — namlouval jsem si . . . To je lež! Což jsem chtěl takovémuto rozchodu? Což jsem s to s ní se rozejíti? Což se jí mohu vzdáti? . . . Já hlupák! Hlupák! odpovídal jsem si zlostně . . .

Zatím nastala noc. Rychlými kroky zaměřil jsem k domu, v němž bydlela Asja.

XVIII.

Gagin mně vyšel naproti.

„Neviděl jste sestru?“ volal na mne již z daleka.

„Což pak není doma?“ tázal jsem se.

„Ne.“

„Nevrátila se?“

„Ne. Jsem vinen,“ pokračoval Gagin; „nemohl jsem toho snésti: proti naší úmluvě šel jsem ke kapličce; ale tam nebyla; nepřišla tedy?“

„Ona nebyla u kapličky.“

„Tedy jste ji neviděl?“

Musil jsem se přiznati, že jsem ji viděl.

„Kde?“

„U Frau Luise. — Rozešel jsem se s ní před hodinou,“ odpověděl jsem; „domníval jsem se, že se vrátila domů.“

„Počkejme,“ pravil Gagin.

Vstoupili jsme do domu a posadili se vedle sebe. Mlčeli jsme. Bylo nám oběma velmi nevolno. Neustále jsme se ohlíželi, pohlíželi na dvéře a naslouchali. Konečně Gagin vstal.

„To se mi nelíbí,“ zvolal; „srdce mi buší. Můj Bože, ona mne umoří . . . Pojďme ji hledat.“

Vyšli jsme. Venku bylo již docela tma.

„O čem jste s ní mluvil?“ tázal se mne Gagin, vtlačuje si klobouk do očí.

„Byl jsem s ní všeho všudy asi pět minut,“ odpovídal jsem, „a mluvil jsem s ní, jak bylo umluveno.“

„Víte co?“ vskočil mi do řeči, „nejlépe bude, když se rozejdeme; tak ji můžeme dříve najíti — V každém případě přijďte za hodinu sem.“

XIX.

Rychle jsem sešel s vinohradu a pospíšil jsem do města. Zde jsem proběhl rychle všecky ulice, nahlédl všude, i do okna Frau Luise, pak jsem se vrátil zase k Rýnu a běhal po břehu... Zřídka jsem potkával ženské postavy; ale Asju nebylo nikde k spatření. Už mnou nelomcovala zlost — ale chvěl jsem se tajemnou bázní, cítil jsem hrozný strach... nikoli, cítil jsem lítost, pouze vřelou lítost, lásku — ano! jenom něžnou lásku. Lomil jsem rukama, volal jsem Asju uprostřed houstnoucí noční tmy z prvu polohlasem, potom vždy silněji a silněji: opakoval jsem stokrát, že ji miluji, přísahal jsem, že se s ní nikdy nerozloučím; dal bych celý svět za to, abych mohl zase držeti její chladnou ruku, zase slyšeti její tichý hlas, zase ji viděti před sebou... Byla mi tak na blízku, přišla ke mně zcela odhodlaně, s úplnou nevinností srdce a citů, přinesla mi svou neposkvrněnou mladost... a já jsem ji nepřitiskl ke hrudi, připravil jsem se o blaženost viděti, jak by její líce rozkvetlo radostí a tichým nadšením... Ta myšlénka mne přiváděla v šílenství.

„Kam asi odešla, co asi učinila?“ volal jsem v tísni bezmocného zoufalství... Cosi bílého mihlo se náhle na samém břehu řeky. — Znal jsem to místo, tam nad hrobem člověka, utonuvšího před sedmdesáti lety, stál na polo do země zapadlý kamenný kříž se starým nápisem. — Srdce mi ztuhlo... Běžel jsem ke kříži; bílá postava zmizela; vzkřikl jsem: „Asjo!“ Divoký můj hlas mne samého postrašil — ale nikdo se neozval...

Rozhodl jsem se, že se půjdu přesvědčit, nenašel-li ji Gagin.

XX.

Ubíraje se bystře po stezičce vinohradu, uzřel jsem světlo v Asjině komnatě... To mne trochu upokojilo.

Přiblížil jsem se k domu; domovní dvéře byly zavřeny i zaklepal jsem. Neosvětlené okénko v přízemí se opatrně otevřelo a v něm se objevila Gaginova hlava.

„Našel jste ji?“ otázal jsem se ho.

„Navrátila se,“ odvětil mi šeptem. „Jest ve své komnatě a odstrojuje se. Vše v pořádku.“

„Sláva Bohu!“ zvolal jsem s nelíčeným výbuchem radosti, „sláva Bohu! Nyní je vše zase dobře. Víte však, že se musíme ještě dohovořiti.“

„Až jindy,“ odpověděl, tiše přivíraje okno, „až jindy; nyní s Bohem.“

„Do zejtrka,“ pravil jsem; „zítra se vše rozhodne.“

„S Bohem,“ opakoval Gagin. Okno se zavřelo.

Div že jsem na ně nezabušil. Chtělť jsem tenkrát Gaginovi říci, že žádám za ruku jeho sestry. Avšak takovéto námluvy a v takovouto dobu... do zejtrka, pomyslil jsem si: — a zejtra budu šťasten...

Zejtra budu šťasten! U štěstí není dne zejtřejšího ani včerejšího; ono nepamatuje, na minulost aniž myslí na budoucnost; u něho jest jen přítomnost — a ta není dnem, ale okamžikem.

Nepamatuji se, jak jsem se dostal do Z. Nenesly mne nohy, aniž mne vezla loďka: mne povznášela jakási široká, mocná křídla. Šel jsem kolem křoví, v němž pěl slavík, i zastavil jsem se a dlouho jsem poslouchal: zdálo se mi, že pěje mou lásku a mé štěstí.

XXI.

Když jsem druhého dne přišel k známému domku, překvapila mne jedna okolnost: všecka okna v něm byla otevřena, i dvéře byly dokořán; před prahem povalovaly se všeliké papírky, za dveřmi byla služka s pometlem.

Přiblížil jsem se k ní...

„Odjeli!“ vyhrkla, prve než jsem se jí mohl otázati, je-li Gagin doma.

„Odjeli?...“ opakoval jsem... „Jak to, odjeli? kam?“

„Odjeli dnes ráno v šest hodin a neřekli kam. Počkejte, vždyť vy jste, myslím, pan N.?“

„Ano, jsem N.“

„Hospodyně má pro vás list. Služka odběhla nahoru a navrátila se s listem. „Tu jest, prosím.“

„Ale to nemůže být... Jak že to tak?...“ počal jsem. Služka se na mne tupě podívala a počala mésti.

Otevřel jsem list. Psal mi to Gagin; od Asje tu nebylo ani řádečky. Počínal prosbou, abych se na něho nehněval pro tento nenadálý odjezd; byl prý přesvědčen, že po zralém uvážení schválím jeho rozhodnutí. Nenacházel jiného východu z postavení, jež se mohlo stati obtížným a nebezpečným — „Včera večer,“ psal, „zatím, co jsme oba mlčky očekávali Asju, uznal jsem nevyhnutelnost rozloučení. Uvažuji různé předsudky; pochopuji, že si nemůžete Asju vzíti. Ona mi vše řekla; pro její spokojenost byl jsem nucen ustoupiti jejím opětovným, usilovným prosbám.“ — Ku konci listu projevil lítost nad tím, že se naše známost tak záhy ukončila, přál mi štěstí, tiskl mi přátelsky ruku a žádal mne, abych se nesnažil je hledati.

„Jaké předsudky?“ vzkříknul jsem, jako by mne mohl slyšeti. „Nesmysl! Kdo mu dal právo, hledati je u mne...“ Chytil jsem se za hlavu.

Služka počala hlasitě volati hospodyni; její strach mne přivedl k sobě. Jediná myšlénka ve mně vzplanula: vyhledati je, vyhledati, ať by to stálo cokoli. Přijati tuto urážku, smířiti se s takovýmto rozloučením — toť bylo nemožno. Od hospodyně jsem se dověděl, že vsedli v šest hodin ráno na parník a odpluli dolů po Rýnu. Odebral jsem se do kanceláře: tam mi bylo řečeno, že si vzali lístky do Kolína. Šel jsem domů s tím úmyslem, že ihned složím své věci a pojedu za nimi. Náhodou jsem šel kolem domu Frau Luise... Tu pojednou slyším, jak mne kdosi volá. Zdvihnul jsem hlavu a spatřil jsem v okně téže světnice, kdež jsem se včera sešel s Asjou, vdovu po měšťanu. Usmívala se protivným svým úsměvem a zvala mne nahoru. Odvrátil jsem se a šel jsem dále; ale ona za mnou volala, že má něco pro mne. Ta slova mne zastavila i vešel jsem k ní do domu. Jak mám vyjádřiti, co jsem pocítil, když jsem vkročil do té světničky...

„Vlastně,“ počala stařena, ukazujíc mi malé psaníčko, „jsem vám to měla dáti jen v tom případě, kdybyste sám ke mně přišel; ale vy jste tak roztomilý mladý člověk. Vezměte.“

Vzal jsem si psaníčko.

Na malém kousku papíru stála tato slova, chvatně tužkou načrtaná:

„Buďte s Bohem, více se neuzříme. Neodjíždím z hrdosti — ne, nelze mi jinak. Kdybyste mně byl včera, když jsem před vámi plakala, řekl jediné slovo, jediné toliko slovo — byla bych zůstala. Ale vy jste ho nevyslovil. Patrno, že je takto lépe... Buďte navždy s Bohem!“

Jediné slovo... Ó, já hlupák! Toto slovo... jsem včera večer se slzami opakoval, svěřoval je větru, tvrdil jsem je uprostřed pustých polí... ale jí jsem ho neřekl, neřekl jsem jí, že ji miluji... Ano, já jsem nemohl pronésti to slovo. Když jsem se s ní setkal v té osudné komnatě, nepoznával jsem ještě jasně svou lásku; poznání to neprobudilo se ve mně ještě ani tenkrát, když jsem seděl s jejím bratrem jako beze smyslů v traplivém mlčení... ono propuklo s neutajitelnou silou teprv několik okamžiků potom, když jsem ji počal hledati a volati, polekán možností neštěstí... ale už tenkrát bylo pozdě. „Ale toť nemožno!“ namítne se mi; nevím, možno-li to — vím pouze, že je to pravda. Asja by bývala neodjela, kdyby v ní byl jen stín koketnosti a kdyby její postavení bylo iživé. Nemohla snésti toho, co by každá jiná snesla: a já to nepochopil. Zlý můj genij zadržel na mých ústech přiznání při posledním shledání s Gaginým před tmavým oknem, a poslední nit, které jsem se ještě mohl uchytiti — vyklouzla mi z rukou.

Ještě téhož dne vrátil jsem se s naplněným tlumokem do města L. a odplul jsem do Kolína. Pamatuji se, že jsem v tom okamžiku, když již parník odrazil od břehu a když jsem se v duchu loučil s těmi ulicemi, se všemi těmi místy, jichž jsem nikdy neměl zapomenouti — že jsem v tu chvíli uviděl Hannchen. Seděla na lávce u břehu. Obličej její byl bledý, ale ne smutný, vedle ní stál mladý, hezký jonák, smál se a cosi jí vypravoval; a na druhé straně Rýna vyhlížela dále moje malá Madonna smutně z temné zeleni starého jasanu.

XXII.

V Kolíně jsem přišel na stopu Gaginých; dověděl jsem se, že odjeli do Londýna; pustil jsem se za nimi: ale v Londýně zůstalo vše moje hledání marno. Dlouho jsem se nechtěl upokojiti, dlouho jsem se vzpíral, ale konečně jsem se musil vzdáti naděje, že bych je našel.

A více jsem jich také neuzřel — neviděl jsem Asju. Nejasné pověsti o něm mne docházely, ale ona pro mne navždy zmizela. Ani nevím, žije-li ještě. Jedenkráte, po několika letech, uviděl jsem v cizině v železničním vagoně letmo ženštinu, jejíž obličej mne živě upomínal na nezapomenutelné tahy... ale, snad jsem se pouze klamal nahodilou podobností. Asja zůstala v mé paměti touž dívkou, jakou jsem ji znával v nejkrásnější době svého života, jakou jsem ji viděl naposledy, podepřenou o lenoch nízké dřevěné židle.

Ostatně se musím přiznati, že jsem příliš dlouho po ní netesknil: říkal jsem si, že osud dobře rozhodl, nespojiv mne s Asjou; těšil jsem se myšlénkou, že bych asi nebyl býval šťasten s takovou ženou. Byl jsem tehdy mlád a budoucnost, ta krátká, rychlá budoucnost zdála se mi býti bez mezí. Co by se nemohlo navrátiti to, co minulo, myslil jsem si, ba ještě lepší a krásnější, než ono bylo? ... Poznal jsem jiné ženy, — ale cit, vzbuzený ve mně Asjou, onen žhoucí, něžný, hluboký cit již se nevrátil. Ne! Ani jediné oči nenahradily mi těch, jež na mně kdysi s láskou tkvely, žádnému srdci, tisknoucímu se k mé hrudi neodpovídalo moje srdce takou radostnou a sladkou mdlobou!... Odsouzen k osamocenosti života bez rodiny, v podružství trávím zbývající mi nudná léta; ale jako svátost opatruji její psaníčka a uschlý kvítek kakostu, týž kvítek, jejž mi kdysi hodila z okna. Dosud vydává slabou vůni — ale ruka, která mi jej dala, ona ruka, kterouž mi bylo jen jedinkrát popřáno přitisknouti ke rtům, snad již dávno tlí v hrobě... Ba já sám — — co je ze mne? Co zůstalo ze mne, co z těch blažených a rozechvělých dní, co z těch okřídlených nadějí a snah? ... Tak lehounký výpar nepatrné trávy přetrvá všecky radosti i žalosti člověka — ba přetrvá i člověka samého.

FEUILLETON.

Slovanské paběrky.

III.

Nejsme tak naivni, abychom nevěděli o stínech, které zasahují vzájemné styky národů slovanských. Podle řečí a vnucovaných, ale neujmutných theorií nelze skutečný stav jejich posuzovati. Než hradbou zlořádů, které se nezřídka pod pláštíkem tak zvané vzájemnosti slovanské dějí, a spoustou prázdných frasí, nedosažných myšlének probleskují tu a tam přece jasné paprsky nevycházející z nepříčetné potřeštěnosti, antigonismu a špinavého egoismu.

Příští historik vzájemnosti slovanské, bude-li pro věc upřímně a přátelsky zanícen, neopomine příznivou kapitolu věnovati ideální snaze, jakou jednotliví spisovatelé a horovatelé slovanští toužili bezprostředním literarním a společenským působením v pobratimých zemích vzájemnost slovanskou přiváděti *k praktické platnosti*. A v této příčině zajmou Čechové zajisté stanovisko neposlední. Nepře nám bohdá nikdo, že uprostřed nejtrudnějších poměrů projevovali jsme pozoruhodnou v tom směru čilost, způsobilost, vytrvalost a — dobrou vůli.

Můžeme poukázati k velmi krásným příkladům literarní a společenské účinnosti.

Ze starší doby ať vzpomenu mimochodem jen Václava Hanky a J. E. Purkyně. Jmenovitě Václav Vaceslavič projevoval nesmírnou čilost a účinnost, kterou zasloužil se o věc slovanskou nepopíratelně. Ve starých korrespondencích slovanských nalézáme jej přečasto — vždy jako prostředníka přátelského a úslužného. Výňatky z jeho četných dopisů uveřejňovány jako *zprávy z Čech* v nejvážnějších současných sbornících slovanských. Hankovy dopisy nevynikají sice vědeckou obsažností dopisů P. J. Šafaříka, ale byly svým časem vydatnou nitkou, kterou nás Hanka spojoval s ostatním Slovanstem. Nebyla to korrespondence nepatrná, pohltila kus života pracovitého člověka. Tak ku př. víme, že Hanka vyměnil si s polským šlechticem Januszem z Roscisz wa 100 do-

pisů, jejichž obsah směřoval výhradně ku sbližování dvou národů. A nepsal Hanka věru marně. Toho času dostávala musejní knihovna v Praze prostřednictvím jmenovaného šlechtice velké zásylky polských knih ze starší i současné literatury a na vzájem česká literatura stěhovala se do bibliotéky Ossolińských ve Lvově. K podobným výsledkům vedla korrespondence s hr. Działyńskim v Kórniku (v Poznaňsku). Také s Ruskem docílil Hanka pravidelný literarní styk. Ale když Hanka zemřel — jako by se nitka přetrhla. Úmrtí Hankovo vyznačeno jest v některých pražských knihovnách mezerami velice citelnými... Oceniti náležitě tuto rozsáhlou a zasloužilou činnost Hankovu jsme dlužni jeho památce, tím spíše, jelikož pozapomínáno o ní téměř úplně v čase, kdy spor o staré rukopisy tak krutě smýkal jej na vše strany. Snad nám bude dopřáno obšírněji rozepsati se o Hankovi později, dnes jen krátce dotkli jsme se jeho osoby.

Podobně jako Hanka v témž směru působil Purkyně. Učenec evropského jména byl také slovanským prostředníkem a sice velice vydatným. Byl to panslav nejušlechtilejšího zrna. Uveřejnil nejednu stať porůznu ve Slovanstvě, jmenovitě ve Varšavě. Dovídáme se, že společnost českých lékařů hodlá vydati sebrané spisy našeho slavného učence. Zvláštní svazek bude obsahovati jeho práce sepsané v jiných jazycích slovanských. Gratulujeme tomuto předsevzetí! Dávno přáli jsme si poznati Purkyni lépe — než známe.

Z mladšího pokolení přidružili se k Hankovi a Purkyňovi Zap, Rittersberg, Květ a j. K. V. Zap byl poněkud literárním prostředníkem mezi — Polskem a Chorvatskem! Dopisoval St. Vrazovi o novotinách literatury polské (viz zábř. „Kolo“ a Vrazovy sebrané spisy).

Také novější a nejnovější doba vykazuje snažení dosti pronikavé. První (a tuším jediná) česká mluvnice, sepsaná pro ruské obecenstvo, pochází od Čecha. Profesor Perwolf vydává obsáhlá díla v jazyku ruském (ovšem i v duchu ruském). Zvláště však u Jihoslovanů není česká literarní práce vzácným hostem. *Rady* akademie nauk v Záhřebě obsahují řadu vědeckých prací učenců českých, rovněž vědecké publikace srbské a bulharské. V těchto má prvenství a význam největší ovšem dr. Konst. Jireček. Několik zajímavých prací uveřejnili v bulharské literatuře také Škorpil, Voráček a j. Ostatně také školní literatura jihoslovanská, jmenovitě bulharská, vykazuje několik jmen českých.

Dotknul jsem se tak jen velice zběžně a bez pretense jakékoli úplnosti několika zajímavých zjevů — abych poukázati mohl alespoň několika slovy též k české práci na *Lužici*. Platí ona době nejnovější a jako vše na Lužici je ideální, také práce ta vyplývá z pobudek nejčistšího ideálu.

Poslední vydané sešity *jediného* vědeckého orgánu lužických Slovanů, „Matice“ budyšinské, vyplňují z nemalé části české práce. Jsou to zejména nápěvy národních písní, které na Lužici sebrali, sepsali a k vydání upravili Čechové Ludvík Kuba a Adolf Černý. Jsou to záslužné snůšky národní hudby nejmenší ratolesti slovanské, tím důležitější, čím ohroženější živel ten jest. Sbírky obou těchto horlivců vyšly také zvláště. Černého p. t. Zběrka narodnych hłasow łužiskoserbskich pěsni (Budyšin, 1887, 1888, dva sešity), Kuby p. t. Nowa zběrka melodyi k hornołužiskim pěsnjam (Budyšin, 1888).

Jméno Adolfa Černého srostlo téměř se současnou literaturou. Jeho zdařilé překlady z české poesie, zprávy literární i kratší články uveřejňuje pravidelně budyšinský měsíčník „Łužica“. Ne dosti na tom. Adolf Černý založil a svým nákladem vydává v Budyšíně „Srbskou knihovnu“, čímž oživuje literární ruch lužických Slovanů. Takového podniku nedostávalo se Lužičanům do té chvíle. Právě vydaný nový sešit Černého „Srbské knihovny“ obsahuje básně J. Čišinského „Přiroda a wutroba“. Jest si přáti, aby ideální podnik tento byl podporován také u nás, neboť jen tím způsobem umožní se další vydávání Lužičanům potřebné sbírky literární.

Na kolik jest A. Černý činný v české literatuře, a jak věcně i horlivě nás seznamuje s Lužicí, nemusím zvláště vytýkati. Připomínám však, že příští svazek výtečného varšavského časopisu pro ethnografii (Wisła) přinese obšírnou studii A. Černého „Zagroda łużycka“, opatřenou četnými plánky a kresbami.

Dotkl jsem se varšavské Wisły, vydávané drem. J Karłowiczem. S potěšením shledáváme, že do Wisły přispívá již několik spisovatelů českých. Minulého roku uveřejnil tam dr. Jiří Polívka pěknou bibliografii národopisné literatury české, nyní na řadu přichází Ad. Černý a ohlášen také již jest mladý náš badatel dr. Č. Zíbrt

Toť ovšem utěšené zjevy účinné vzájemnosti slovanské.

O jiných zjevech toho způsobu v literatuře polské zvláště se nezmiňuji.

Pohledneme-li zpět do lůna literatury české a účinnosti jinoslovanských spisovatelů v ní, nespatřujeme stejnoměrnou vzájemnost. Druhdy bývalo lépe. V posledňějším čase jen zaniklý „Slovanský sborník“ dovedl získati si patrnější zástup jinoslovanských spolupracovníků. Byla to zvláště charakteristická stránka „Slovanského sborníku“ Jinak také Ottův „Slovník naučný“ snaží se v tom směru pracovati.

*

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII — 10. července 1889. — ČÍSLO 20.

Z knihy básní J. S. Machara: „Třetí kniha lyriky".

Až umru...

Až umru?... Bože, jak v den jiný
se bude život dále brát;
nach zory zrána, večer stíny —
eh, známe už ten starý řád!

Po vlastech našich budou asi
dál v sybaritském přepychu
zas špatné verše, bídné časy
a hloupost bujet po tichu.

A přátelé i nepřátelé
přes jméno moje půjdou dál:
já mnohého tak zlobil skvěle,
já mnohému tak v cestě stál!

A člověk nebude zde více,
než s větve záhy spadlý list,
jenž hezky bujet začal sice,
však větrům padl za kořist.

Vše jedno. Ať se tomu davu
pakráčí o mně co chce zdát —
já znal zde jednu drahou hlavu
a vím, ta bude vzpomínat.

Líc bílá jako růže vodní,
zrak šedý, jemně dumavý,
a na té hlavě vlasy modní
jak resedy květ ryšavý.

Ta podepře se rukou bílou
za podvečerních teskných chvil,
a řečí známou, roztomilou
ti rtové šeptnou: fešák byl...

A recte mi, co pověst, sláva,
řeč přátel, světa, žití cíl,
když jedna krásná, drahá hlava
vzpomíná teskně: fešák byl!?...

Na věčnost.

V života divém vlnobití
nás církev, zákon nepojí,
my sešli se tak v trudném žití
jako dvě vlny v příboji.

Mě těší, že v tom víru všeho,
kde nad city jde cifer řad,
znám duši přec, jež řádem jeho
tak přísným, zná též pohrdat!

Jsa zbaven víry k světu, bohu
a zoufaje nad žitím svým,
teď aspoň lásce věřit mohu,
a toť mým credem posledním.

Teď chci ten kalich usouzený
po boku tvém, má duše, pít,
chci dál žít život pohrzený,
dál krvácet — však přece žít!

Ať mravokárci, hlupci davem
nad námi k soudu stáhnou ret —
my zhrdajíce jejich mravem,
soud posměchem jim dáme zpět.

A v rozkoši si prožit smíme,
až do mohyly život ten —
vždyť si jej, drahá, zaplatíme
ctí, krví — a to svojí jen...

Zima na vesnici.

Roj malých chatek k sobě stulen
v bělavém sedí kožichu,
a modravý kouř vydychují
jak vážní starci potichu.

Zem celá kryta skvoucím sněhem,
sad, pole — rubáš jediný,
jak tmavé stuhy černají se
v něm vyšlapané pěšiny.

Strom každý halen jinovatkou
se leskne bez vší poskvrny
a stojí bez hnutí jak v strachu,
by nestřás' háv ten stříbrný.

Je ticho. Časem vrznou vrátka
a zahalený lidský tvor
z nich vyběhne a zimou chví se
a před sluncem si cloní zor.

Na lomenici šedý vrabec
se čepýří a cvrliká —
jak smutná prosba žebrákova
ten jeho hlas tě proniká.

A vážné vrány chvilkou táhnou
vysoko vzduchem v krákotu,
let jejich níží se a níží
a usedají na plotu.

Vše zlatým světlem oblito je,
vše září, hraje v luzných snech,
lán, stromy, stříbroskvoucí dálka
i bájné květy na oknech.

A přec vše smutno jako v smrti,
tak teskno všude, kam zří zrak,
tak stuhlý, mrazný kraj ten celý,
že neřekl bys nikterak,

že zde kdy vůbec léto bylo
a květy, plno zeleně,
v těch lánech že se za večerů
snad milovalo nadšené,

že hedvábný mech kryl ty střechy
že v odpoledních ve chvilkách
se v prašných cestách batolily
maličké děti v košilkách . . .

* * *

Ach život prchá . . . co jsme milovali,
už zase, zase nevábí nás víc,
jak bychom pustým úhorem se brali,
kde roste pár jen planých makovic . . .

To nebyla láska, to byl boj,
co se tak mezi námi odehrálo:
to tisknutí rук, ten citů zdroj,
to se vše vlastně mezi sebou rvalo.

Ty polibky, chůze středem niv,
ty vzdechy, muka divé žárlivosti —
ten vítězem bude, kdo schlad dřív —
a já mám, slečno, toho boje dosti.

Kus vzbuzených citů svadl zas,
pomněnek modrých suchý, hnědý vínek,
kus pěkného žití má ten čas —
to vše dnes kladu v knihu upomínek.

A zkušenost hezkou chopil jsem
pro příští lásku, příští boj a časy —
jsem vítězem, slečno, vítězem,
a jak to s vámi bude dále asi?

Ta škeble, jež perlu v sobě má,
ať zavře se, ji chrání v přísném střehu,
sic zloupí tu perlu ruka zlá
a škebli hodí na písčitém břehu.

A stejný los byl by potkal mne,
kdybyste vy snad byla schladla dříve,
ach, je to tak směšně dojemné,
kus tragedie hloupé, pohnutlivé.

A vzdechy a stony, mukami
vás bude trýznit cit ten osamělou,
vy splatíte, slečno, slzami
útraty za tu naši válku celou.

Vy tentokrát slečno, splatíte
povinné sudbě daně, slzy, dluhy,
však jist jsem, že příště v půtce té
to všechno splatí zase někdo druhý . . .

Tak budem zase statírovat dále
neb hráti zase v jiné hloupé hře —
však on už zavzní zvonek nenadále
a půjdem dolů . . . krám se uzavře . . .

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

I.

Javornický kaplan, pater Vojtěch Konvalinka, zavřel s důstojnou vážností velikou knihu v černých tlustých deskách, ze které byl právě četl, připravuje se k zejtřejšímu nedělnímu kázání, dopřál si tiše s táhlým povzdechem špetky požitku tabákového, potom oblekl černý dlouhý kabát, prohlédl se starostlivou péčí jeho některá blýskající se místa, jež upomínala příliš výmluvně na brzkou výměnu tohoto ctihodného roucha, ohmatal kapsu, neschází-li šátek, vzal hůl s velikou kostěnou koulí, dědictví to po známém děkanovi ze sousedního patronátu, a pak, mihnuv se jen mžikem před skrovným zrcadlem, opouštěl spokojeně svoji útulnou kaplanku a ubíral se na nejobvyklejší a nejmilejší procházku.

Kráčel k nedaleké vesničce Lukavici; mlýn tamější byl jeho cílem. Lukavice byla pouze půl hodiny vzdálena od Javorníka, a pan kaplan Konvalinka podnikal tam přátelské návštěvy do půvabného, poetického mlýna dvakráte nebo třikráte za týden. Obyvatelé Lukavického mlýna byli jediná rodina, s kterou pater Konvalinka rád a zcela důvěrně se stýkal. Nikde, kromě se svým panem farářem, nepohovořil si tak příjemně jako tam; k ostatním okolním pánům bratrům duchovním bylo příliš daleko, aby k nim mohl konati častější procházky, a uhlazený výkvět Javornické společnosti skládal se toliko ze dvou učitelů, z nichž starší byl velmi nesdílný a uzavřený, kdežto mladší každé prázdné chvilky, ať v zimě, ať v létě, užíval vytrvale k milostným výletům do odlehlé, na jiné straně ležící vesnice. Nezbývalo tudíž velebnému pánovi, chtěl-li poněkud osvěžiti upřímným hovorem, než aby navykl lodičku svých výprav plavbě květnatými lučinami a vlnícími se žitnými poli podél rozkošného toku řeky Sázavy do blízké Lukavice.

Bylo pozdní sobotní odpoledne půvabného měsíce června. Když pater Konvalinka opustil faru a vynikl hlubokým úvozem obklopeným po obou stranách starými slivami, hojnými zelenými kuličkami hustě obsypanými, za vesnicí, slunce bylo ještě dosti vysoko, ale nepálilo již znojným žárem, který unavuje v hodinách poledních. V jeho mírně teplém, vlídném dechu kráčelo se velmi lehce a příjemně. Vzduch odevšad voněl květinami jara a význačným zápachem kvetoucího obilí. Skřivani vznášeli se z nízkého ječného pole k modré výšině a zpívali, cvrčci podnikavě cvrkali, mouchy bzučely, motýli líně poletovali s květu na květ, unaveni a zpiti neustálými toulkami celého dne.

Pater Konvalinka vykračoval si zvolna pěšinou, která se táhla skorem rovnoběžně se Sázavou a byla hranicí mezi úrodnými poli a bujnými lučinami. Vše to, co vůkol sebe viděl, slyšel a cítil, naplňovalo ho tichou spokojeností a blahým mírem. Byl dokonale šťastným člověkem, ačkoliv byl ustavičným chudým vesnickým kaplanem, kterému bylo již čtyřicet let a jenž trpělivě čekal už patnácte nebo šestnácte let na důstojnost vesnického faráře, která, jako by naschvál, nepřicházela. Byl příliš šlechetný, aby ji volal a po ní nedočkavě bažil. Věděl, že postup a zlepšení pro některého mladšího kněze předcházeti musilo vždy úmrtí staršího faráře, jichž na patronátě bylo šest nebo sedm, a kteří všickni kromě faráře Javornického těšili se nezkalenému zdraví. Toliko farář Konvalinkův už po několik let churavěl, což bylo také příčinou, že malý Javorník honosil se vzácností míti dva duchovní, ačkoliv příjmy farnosti byly tak skrovny, že sotva stačily, aby poskytly oběma kněžím slušného živobytí a dopřály panu faráři vystrojiti dvakráte za rok pro svoje druhy nezbytnou hostinu.

Co farářské budoucnosti se týkalo, velebný pán Konvalinka měl pouze jediné přání. Nebyla to touha po některé z far větších a výnosnějších, ani po důstojnosti, spojené s hodností farářskou, nikoli, ale bylo to tiché přání, aby mohl uvésti pod novou střechu svého sídla, kterému bude pak vlásti, paní Alžbětu Trojánkovou, šedesátiletou vdovu po diurnistovi, která žila v nedalekém městečku z nepatrných příjmův, živíc se spíše touhou, státi se již brzo hospodyní páně Konvalinkovou.

Příčina, která Javornického pana kaplana k sestárlé té vdově naklonila, tajila se ve výtečných oplatkách a ve výborném jablečném nákypu. Pan pater nepocítil snad nikdy vášně, než k těmto dvěma sladkým pokrmům. Až do jeho třicátého a několikátého roku pamlsky ty byly před ním úplně skryty a neznámy, a objevily-li se někdy, bylo to obyčejně v úpravě, která nezanechávala ve velebném pánovi žádné touhy, a jazyku jeho nezpůsobovala žádného většího vzrušení. Ale když při nejbližší Javornické pouti hospodyně páně farářova si povolala z městečka paní Trojánkovou do kuchyně na výpomoc, a když z ruky drobné vdovičky doputoval jablečný nákyp a velechutné oplatky k ústům velebníčkovým, pan pater Konvalinka byl okouzlen, a podobalo se, že v oněch nevinných pokrmech objevil si kus jiného, do té chvíle netušeného světa. A nálezem tím byl úplně spokojen.

Od té doby při každé hostině na faře Javornické byly obvyklou a přední starostí paní Trojánkové řečené zákusky, a ona se přičiňovala všemožně, aby jen panu paterovi se zavděčila. Pečlivá hospodyně pak pilně dbala toho, aby pro velebníčka pokaždé zbyla po hostině malá zásoba oplatků jakožto zvláštní pochoutka aspoň na týden nebo na čtrnácte dní. Už asi po třetí hostině velebný pán byl tak mile pohnut, že se loučil s odcházející paní Alžbětou Trojánkovou těmito slovy:

„Kdybych nebyl knězem, paní Trojánková, jenom za ten nákyp a za ty oplatky bych vám nabídl svoji ruku. Až budu farářem, požádám vás, abyste byla na mé faře hospodyní. Kdo jiný dovedl by mi tak úpravně osladiti život?“

Paní Trojánková neřekla na to nic, jen upejpavě se zasmála, a na vrásčitý obličej její slétl nepatrný červánek. Ale bylo až příliš patrno, jak byla potěšena a jaké naděje pojednou skládá zase do svých starých, dohořívajících let. Neřekla sice ano, ale jakmile od té doby přišly velebníčkovy jmeniny neb narozeniny, mezi prvými přáními byla vždy nejvýmluvnějším gratulantem vysoká

dřevěná škatule, plná vonných oplatků jako dárek od paní Alžběty Trojánkové, vdovy po c. k. diurnistovi, jak bylo vytištěno na každé přiložené visitce, neboť paní vdova nemálo si zakládala na tom, že nebožtík muž její uvedl ji do tak zvané maloměstské honorace, kde samostatný sedlák, vládnoucí dvěma sty korci polí, jest přece jenom prostým sedlákem, a kde odvislý písař za denní plat jest pánem.

Přáním a tichou touhou po zmíněných kuchařských výrobcích paní Trojánkové pan pater Konvalinka spokojoval se tedy úplně, a neznal snad už jiného bažení, než jediné tužby, aby svému kněžskému povolání činil vždy a všude dokonale zadost. Jeho život byl příliš šlechetný a jeho mysl příliš čista, aby daly vzniknouti citům, které by se nesrovnávaly s povinnostmi člověka, jenž se odhodlal věnovati všecek život svůj službě boží. Byl knězem vzorným, bezúhonným, a v jeho dobráckém, poctivém obličeji, příjemně kulatém a růžovém, obrážely se zřetelně všechny duchovní přednosti, kterými jeho nitro bylo bohato. Když stál v malém vesnickém kostele před oltářem, nebo když dojemným hlasem hlaholil s vetché kazatelny prostomyslným venkovanům slovo boží, zapomínal na všechno ostatní, i na křehké oplatky paní Trojánkové, a zalétal duchem do posvátné, velebné říše svatých a světic, rozehříval se v jejich záři, posiloval se jejich vytušenou blízkostí, a při tom se mu zdálo, že má křídla a že lehce se vznáší do krásných, blahých výšin. Tehdy drsné, opálené obličeje vesničanův zdály se mu vesměs čisté i šlechetné, jevící lásku i mír, a z hlavatých klukův a děvčat před mřížkami oltářními vykouzlil si lehce něžnou skupinu andělíčkův. Jenom s povzdechem, teprve když učitel Blažek přestal hráti neumělýma rukama na dýchavičných varhánkách, pan pater Konvalinka vracel se z posvátných snův k nevábivé skutečnosti všedního pozemského života, a mírný, měkký úsměv mizel pomalounku s jeho rtův.

Javornický pan kaplan byl pracovitý člověk a lidomil, aby ho pohledal. Nejenom že od chudých lidí nepřijímal žádných platů za křest, za vykropení a za jiné podobné výkony, ale mnohdy, viděl-li před sebou chudáka, přidal mu z vlastní kapsy několik desetníků nebo zlatku na přilepšenou. Takové hospodářství, jak žertovně říkal pan farář, nemohlo mu ovšem pomoci k žádným úsporám, ani k takovým, aby se mohl konečně už rozloučiti se svým oblýskaným kabátem. Pan kaplan toho mnoho nedbal. Když byl v kostele, byl vždy čist v rouše obřadním. A doma, nebyl-li připoután k péru a matrikám, nejraději se opásal velikou modrou zástěrou, se všech stran rozličnými barvami, fermeži a laky prosáklou a vládl buď rýčem ve farní zahradě, anebo truhlařil pilně v jednom koutě prostranného čeledníku.

Byl totiž náruživým truhlářem a poněkud také knihařem. Píla, hoblík, dláto a hrnky s klihem a barvami byly nejvídanějšími předměty v jeho rukou v prázdných chvílích. Všecek nábytek v jeho kaplance byl dílem velebníčkova umu truhlářského. Neukazovalo to sice znamenitého řemeslníka, všechno bylo jaksi těžkopádné a hranaté, zvláště satník, ale všechno bylo za to neobyčejně důkladné a pevné, že mohlo dobře přetrvati deset kaplanův. Také čeledník, kuchyň a jiná místa fary podávala hojné důkazy o páně paterově truhlářské dovednosti. Ostatní výtvory jeho roztroušeny byly v podobě truhlíků, válů, spravovaných stolic po celém Javorníce; zvláště kruhovými prkénky, jakými se přikrývá kysající zelí v soudcích, byla vesnička dostatečně zásobena, a kdo takového potřeboval, každý šel směle na faru.

Tak pater Vojtěch Konvalinka v Javorníce byl úplně spokojen při své práci, při svých malých příjmech, při prostém stole farním a při občasných oplatkách a jablečném nákypu. Nepociťoval větších potřeb a žádostí, nestýskal si nikdy. Obvyklý úsměv, podobný onomu dojemnému úsměvu, jaký se objevoval u něho při službách božích, pohrával skorem ustavičně na jeho ústech a činil velebníčkův kulatý, poněkud lesklý a začervenalý obličej i všechnu jeho velikou, snad trochu příliš svalnatou bytost nadmíru milou, příjemnou a důvěrnou. Byl-li ve zvláště dobré míře, nevycházel ani z toho dobrosrdečného, šťastného úsměvu.

Jím svítily vlídné tváře velebníčkovy také tehdy v sobotní červnové odpoledne, když si vykračoval zvolna stezkou mezi poli a lučinami z Javorníka k Lukavickému mlýnu. Sotva že se vymanil z hloučku dětí, pasoucích za vesnicí kozy a husy, a dal si trpělivě každým přejeti ústy a nosem po své ruce, zabral se opět do myšlének. Byl jimi všecek zaujat. Jindy se živým účastenstvím všímal si každé drobnůstky, podle které kráčel, neminul bez pozornosti ani přelétajícího ptáka, ani malé vážky přilétající od pobřežního vrboví, ani lučních a polních květin, které pode jmény kakostu, totenu, pryskyřičníku, suchopýru, koukole, zvonečků, chrp, straček a kopretin pestřily se před jeho zrakem; tentokráte však jenom letem zavadil očima svýma o ty skvosty jara, a nad žádným déle se nezamyslil. Myšlénky jeho předbíhaly ho rychle do Lukavického mlýna, ale nezastavovaly se u libých půvabův onoho obyčejně milého venkovského zákoutí, ani u pana otce Jiřího Přibyla, ani u paní mlynářky Marie, usmívající se také skorem ustavičně laskavostí a dobrotou, ani u hovorův obstarožného stárka Bartáka, který byl vždy nevyčerpatelným zdrojem veselých i smutných, vesměs však velmi zajímavých dobrodružství a historek. Mysl přívětivého kněze soustředěna byla té chvíle všechna u nejmladšího člena Přibylovy rodiny, u slečny Ludmily, která byla mlynářovým jediným dítětem.

Pater Konvalinka Ludmilu Přibylovou znal i neznal. Když před devíti lety se dostal do Javorníka, Ludmila byla asi patnáctiletým, rozvíjejícím se poupátkem, a všecko vzezření její dávalo již tehdy na jevo, že bude vábnou krasavicí. Poznal ji na kostelním kůru, kdež byla nejvycvičenější zpěvačkou nebožtíka pana učitele Vítka. Teprve později poznal a sdružil se s jejími rodiči, právě v době, když vypravovali Ludmilu do Prahy, aby po radě učitelově zdokonalovala se v umění pěveckém, k němuž, jak tvrdil, měla neobyčejné nadání.

Pamatoval se na ty dny, jako by to bylo teprve před měsícem. Pozvání mlynářova, který v radách a pokynutích knězových hledal dobrého přispění při výpravě své dcerky, byla tak srdečna a opravdově upřímna, ze docházel do Lukavic téměř den co den po všecek ten čas, než Ludmila do Prahy odjela. Konečně také na cestě z domova byl jí s otcem jejím vyžádaným průvodčím. Pan učitel Vítek byl uz vetchým starcem, i nemohl se vydati bez obtíží na delší cestu. (Pokračování.)

Symbolika barev u starých Čechů.

Napsal Dr. *Čeněk Zíbrt.*

(Dokončení.)

Barva žlutá netěšila se starých Čechů zvláštní oblibě a přízni. Byla barvou *hanby, potupy, bláznivosti.* Jasně vysvědčuje o ni píseň o barvách:

„Žlutú barvu toto hanie,
nebť jest hunsná klevetánie,
nejednu pannu, panie
nebo svým jazykem lstivě raní."

Tkadleček béduje zoufale, že jej Adlička opustila. Vše obrací se proti němu. „Tuť také pleška svú miezhú, svú *žlutú* barvú, jenž *na haně* vydána jest, proti nám" (l. c.).

Snář Vavřince z Březové nevěští ze snu o barvě žluté mnoho dobrého. Bude prý z toho jen nemoc, bude škaredost. Zdá-li se komu, že má na sobě drahý oděv, bude sňat se ženou: „byl-li by oděv ten *nážlutý*, žena ta bude nemocná." Bude-li to oděv barvy žlute, bude žena „bohatá a — škaredá".

Podle výkladu Beníckého „žlutá činí bláznivost". Jako v zemích sousedních, tak i v Čechách bylo židům přikázáno, aby chodili ve zvláštním kroji. Tak r. 1531 usneseno, že „nižádný žid nemá v svém rúše choditi s obojkem, než s ožidlím; pakli by nalezen byl v rúše s obojkem, tedy má to rúcho spadnouti na rychtáře." Brzy potom dne 1. ledna 1551 musili — jak vypráví Veleslavín v Historickém Kalendáři — židé z rozkazu krále Ferdinanda změniti oděv a na levém křídle svých plášťův nositi *žluté kolečko*, které také za Vratislava krále I. na svých šatech vyšité nosili.

Žlutá barva, jež podnes v lidovém podání není oblíbená a věští budoucí osud neblahý (srv. Sobotka, Rostlinstvo, 47), našla v kazateli Veselém svého obhájce. Velebí žluť, jako by to byla barva nejdražší, barva vzácná. „Žlutá barva jest barva nejdražší. Na nebi má slunce, měsíc a hvězdy, na zemi zlato, v zahradách citrony a pomeranče, na lidech *vlasy*, které tak vzácné jsou, že *žluté* aneb *zlaté* vlasy mezi všemi se za nejkrásnější počítají. Žluté vlasy měl David a proto se v písmě krásný jmenuje: ‚Byl ryšavý a pěkný'. Žluté vlasy měl Absolon, kteří tak vzácné byly, že se vážily na loty . . . Žluté vlasy měl také Šalamoun a služebníci jeho zlatým práškem místo pudru musili sobě vlasy své posypávati."

Z toho všeho i ze svatých citátů, jichž jsme ukrátili, všimneme si, že žluté, „zlaté", rusé vlasy byly považovány za krásné. Vytýká svým vrstevníkům Lomnický, že mnoho se tintí, že se líčí, „vlasy černé chtějí míti *rusé*" (Pejcha života, 81). Bartoloměj Paprocký (Nové kratochvile, l. 83) opěvuje půvaby své milky, chválí skvoucí zlatý vlas:

„Ukaž mi se, Majdaléno, a ukaž tvář svou,
tvář právě, jež barvu má růži obou dvou.
Ukaž *zlatý vlas* přestkvoucí, ukaž své oči,
hvězdám rovné, kterýmž kolo nebe točí;
Ukaž mi líbé ústa své, ústa růžové,
perel plné . . ., i ruku alabastrovou,
v kteréž zamčené jest srdce mé."

Proč značí Štilfrýdovi žluť *stálost*, nesnadno uhodnouti. Přeje si aspoň: „Podejte mi praporce *žlutého*; tať barva jest stálost každého šlechetného." V týž rozum přisuzuje Štilfrýd *pevnost* barvě *plavé.*[23] „Tať prý barva znamenává pevnost u vieře muže dobrého." Podivný jest také výklad Fabriciův, že do nebe vcházejí *branou žlutou manželové a manželky.*

O barvě *zlaté* rozjímá Hus (III. 54) po svém zvyku ovšem ve smyslu náboženském. „Šafrán jest květ a má barvu zlatú a znamenává *lásku*. Jakožto zlato mezi kovy nejdražšie jest, tak láska mezi všemi cnostmi. Jakož die sv. Pavel: ‚Najviece z nich jest láska.' — Tehdy nardus a šafrán rostú v zahradě cierkvi svaté, když věrní údové Kristovi milovanie božské a svého bliežnieho mezi sebú zachovávají. Šafrán zimnici kroti, tak pravá láska žádosti tělesné i světské uhašuje a pravé milovánie zapaluje."

Byla by tedy barva zlatá symbolem lásky. Proti tomu v úvodní básni Kancionalu klatovského (l. c.) zlato značí *slabost*, „stálost rovna zlatu". Ještě jiný výklad má Benický: „zlatá — *tesklivost* mívá".

Jako barva žlutá, tak i *barva šerá* doznávala *pověsti nepěkné.* Rozhorlený Tkadleček nazývá ji „vymyšlenou a kradenou . . ., z mnohých složenou".

Naříká si, že prý „svú vysokú myslí nad námi se vyzdvihuje".

Podobně báseň o barvách nechválí šeré barvy:

„Šerá barva výše sebe sáhá,
kohož pravá milost přemáhá,
v tom nebezpečná váha,
varuj sě jie jako vraha."

Jiný význam přidán šeré barvě od Štilfrýda. Je prý to barva *pokory*, tichosti: „Podejte mi praporce šerého, toť barva znamenává pokoru každého tichého." S tím by se shodoval výklad Fabriciův, že šedivá barva je znakem kajícnosti. Do nebe vcházejí podle Fabricia branou šedivou kající hříšníci.

Popelavá barva působí *vůli zlou*, jakž Benický vykládá. Vtipnější rozprávku o barvě popelavé a jejím významu zapsal Havlík z Varvašova (O obcov., vyd. 1613, l. 382). Při zábavě ptá se mezi jiným pan Vespazian: „Jaké barvy šaty měl by milovník nositi na znamení hořící a tejný milosti?"

„*Popelatou*," řekl tázaný, „nebo taková barva popeli se připodobňuje, kterýžto déleji a tejněji oheň v sobě chová."

Černá barva jest barva *smutku, neštěstí.* V náboženém výkladu Štítného (l. c., 263) černý kůň ve zjevení sv. Jana znamená hříchy. Podle básně o barvách

„černá barva smutek plodí,
vdovskému stavu sě hodí;
komuž žalost v srdci škodí,
mnohýť člověk v ní tak chodí."

Snář Vavřince z Březové neblaze prorokuje tomu, komu se zdá, že ve snách má na sobě černý šat. Dostane

---

[23] Barva „*bledá*" znamenala *licoměrnost, pokrytectví.* Štítný praví (vyd. Vrťátko, 264) ve výkladě Zjevení sv. Jana: „Tenť *bledý* kuoň obecně znamená pokrytce a licoměrníky."

se mu ženy, ale „černý oděv — *smutnou* a *žalostnou* ženu znamená (list L). Jinde vykládá sen v tento rozum: „Byl-li někdo oblečen v oděv aksamitový a toho nemá, on bude míti krásnou ženu; pak-li by byl *černé* barvy, vejde s tou ženou zármutek do jeho domu.“

Černá barva ve snách může však v některých případech znamenati také štěstí, radost, utěšenou novinu. Podle jmenovaného Snáře (list 05) „roucho černé barvy má-li někdo obyčej užívati a ve snách vidí se v něm, radost ho potká vedle způsobu toho oděvu. Pakli nemá obyčeje v černém oděvu choditi a ve snách uzří na sobě ten oděv, zármutek míti bude vedle způsobu toho oděvu. Pakli by se někomu zdálo, on se oblekl v černou košili, zármutek jeho bude větší. Kdožkoli má obyčej v černém choditi oděvu a vidí se v bílém oděvu, proměna bude z dobrého v horší v skutcích jeho. Ač roucho bílé poctivost vysvědčuje, avšak takové změněné skutky zlé ukazuje.“

U Benického rovněž „černá barva smutek nese“. Podobně černé církevní roucho podle Solnického značí „smutné těla umrtvení“. Šat černý byl oděvem smutečním. V uvedené již básni milostné líčí skladatel, že veselí se vzdává, smutek přijímá, poněvadž jeho krásná paní „v černém chodí“. Chce s ní býti „v smutku“.

V Zrcadle marnotratných, vyd. 1515, na listu 6 líčeno hospodaření syna marnotratníka.

„Když v měděné zatrúbí
a milého otce v hrobě schovají,
káže sobě syn *černé šaty* šiti,
chtě *smutným rúchem* v srdci radost skrýti.“

Kromě uvedených dvou dokladů mohli bychom tu položiti celou řadu souhlasných dokladů jiných, že smutek byl odedávna naznačován jako všude jinde, tak i v Čechách rouchem černým. Věc rozumí se zdánlivě sama sebou a zdá se, že nebylo potřeba blíže toho se dotýkati. Učinili jsme to však proto, ze bylo rozšířeno mezi Čechy ve století XVI. domnění, jako by obyčej ten byl zaveden do Čech teprve r. 1547. Veleslavín v Historickém Kalendáři (str. 53.) na př. píše: „L. 1547 v neděli před hromnicemi okolo 20 hodiny Anna, královna uherská a česká, kteráž před tím v pátek umřela, poctivě a slavně pochována v kůru kostela sv. Víta na hradě pražském. *Černým* suknem všudy v kostelci v pokojích královských obestříno bylo. A od toho času chtějí tomu a pamatují starší, že Čechové začali po svých milých přátelích *smutek* t. j. černý a dlouhý oděv nésti.“ Výrok Veleslavínův býval často opakován a některým i v době novější jest spolehlivým svědectvím, že před r. 1547 neznali Čechové „nosení smutku“. Tvrzení Veleslavínovo je však mylné, jak patrno z uvedených dvou dokladů, pocházejících z doby před r. 1547, a ze shodných dokladů jiných ještě, kterých, nechtíce unaviti, pomíjíme.

O popisech slavných pohřbů dovídáme se podrobnosti, s jakým nákladem všecko všudy černě bylo opatřeno na důkaz smutku. Dokladů bylo by opět až nazbyt. Vraťme se raději zase k výkladu o černé barvě.

Kněz Veselý široce rozpovídal se (l. c., 31 ad.) o pěkných i šeredných vlastnostech barvy černé. Zabíhá při tom do zajímavých podrobností. „A co já nyní mám říci o černé barvě? Když vzácnost a krásu jiných barev sobě rozjímám, skoro nic chvalitebného pro černou barvu nenacházím . . . Černá vyznamenává člověka *hněvivého* . . . A píší někteří, že člověku černému také i na srdci jeho rostou černé chlupy, které jeho *potutedlnost* a *nevěrnost* vyznamenávají. Černá barva jest *ďábelská*, neboť zlí duchové se černí i ukazují i malují. Černá barva jest *neforemnosti*, nebo o pěkném člověku žádný neřekne: ‚Tento člověk jest roztomilý jako kominíček, aneb mouřenínek,‘ ale raděj o černém a neforemném se říká: ‚Tento člověk jest jako cikán a kominík‘.“

Takto potupiv barvu černou, dává se kazatel na její obranu. Vyčítá její přednosti. „Černá barva mezi všemi barvami jest *nejmocnější* a jako před bleskem slunce vždycky hvězdy se skrývají, tak před černou barvou všecky jiné barvy se tratí a ačkoliv ona všecky jiné smazati může, ji smazati žádná jiná barva nemůže. Černá barva ty poskvrny, které bílá barva hned vyjevuje a ohyzdné činí, ukrývá a tají, tak že od oka lidského ne tak brzo spatřené bývají. Kterážto věc dostatečná by byla k tomu, aby černá barva nad bílou a mnohem více nad jiné barvy povýšená byla. Vezměme k tomu za svědky, aneb raději za soudce samé oči. Libomudrcové a ti, kteří vlastnosti přirozených věcí zpytují, když kořen aneb hlavní příčinu zkoumají, proč tyto dvě barvy, černá a bílá sobě na nejvýš jsou protivné, příčinu toho dávají tuto: „že černá barva způsoby k vidění potřebné spojuje a shromažďuje a tak oku nápomocná jest, aby lépej a snadněj vidělo, bílá barva ty způsoby rozptyluje a tak oku překáží, že nemůže dobře viděti, jakž toho sami skušenost máme, že, když jest tuze světlý den, aneb když na bílý sníh hledíme, oči nám zacházejí a nemůžeme dobře viděti. A tak černá barva jest zraku prospěšnější než bílá.“

Po tomto učeném výkladu vrací se Veselý ku zvelebení „nádherné“ barvy černé, proplétaje úvahu svou četnými svatými citáty. „Černá barva u Egypťanů obzvláštně se slunci přivlastňovala, poněvadž slunce svými zlatými paprslkami černé dělá tváře. Černá barva jest barva *svatá*; nebo ji sobě větší díl řeholních řádů vyvolil. Černá barva jest barva *učená*; nebo doktoři, ačkoliv mají na sobě pláštíček modrý aneb zelený aneb červený, ostatní však celé doktorské šaty jsou černé. Černá barva jest barva *radní*; neboť v ní obyčejně páni na radu se dostavují. Černá jest barva *panská*: nebo v ní největší mocnářové chodí.“ Ba je to barva *Bohu nejmilejší*. Veselý dokladem ze sv. písma dokazuje, že ve tmách Bohu se zalíbilo. „Černá jest sice noc, černé jsou tmy a předce v černých tmách svou božskou stolici postavil Bůh . . .“

Podle Veselého je dále barva černá *nejkrásnější* ze všech barev. Na důkaz toho uvozuje Horatia, že dí o Lykovi, jak byl spanilý, maje černé oči a černé vlasy. Proto, že byl „černooký a černovlasý chlapec“, všem se líbil.

Pro černost vlasů chválí také Kosmas knížete Spytihněva II. Byl prý to muž velmi krásný, „vlasů černějších než smůla černá“ (II. 14). Doklad tento a mnohé národní písně, jimiž opěvovány oči černé „jako trnečka“, přimlouvají se za tvrzení Veselého, že černooký a černovlasý bývá krásný. Zdali již proto černá barva jest nejkrásnější, usuzovati nechceme; raději nechať hájí Veselý sám černé barvy jakožto nejhezčí ze všech barev. „U mouřenínů, čím kdo černější, tím také za pěknějšího držán bývá. Proto se praví, že u nich obraz Krista Pána malován bývá černou barvou, obraz pak ďábla bílou barvou. A když Portugalové ponejprv do mouřenínské země

přišli, divili se Mouřeninové evropejským mravům a také v nich zaltbení měli, že pravili, že evropejští lidé ve všech jiných věcech je převyšují, krom samé barvy, že totiž to jsou bílí, mouřeninové pak černí t. j. peknější než evropejští."

Snahu měniti bílou tvář v černavou, snad pěknější, vidí prý Veselý často na souvěkých pannách a paních. „A vidíme často, že nádhernost zenská na bílé tváře černé flíčky sobě lepí, aby krásnější byly."

Konec konců zcela vážně tvrdí Veselý, že „černá jest nejnádhernější barva" (l. c., 29). Hodil se mu tento výklad dobře do náboženského rozjímání. Tvrzení jeho nenabude asi souhlasu. Treba černé barvy bylo užíváno za starých časů a podnes od mužů jakožto barvy oděvu slavnostního, proto přece černá barva obyčejně znamenala a znamená žalost, smutek.

Ze zápisků kočího.

Povídka od *Bohd. Kaminského.*

(Pokračování.)

Až mně ho je líto, našeho starého pána!

To byl zase rámus! Milostpaní poslala Lojzu do kurníku pro vejce na buchty a Lojza přiběhla a křičela, že v kurníku byl zloděj. Milostpaní začala křičet také, šla se s Lojzou přesvědčit, bylo dopuštění, musil přijíti vrátný Píša a milostpaní řádila zle, co prý tedy hlídá, když před jeho očima může každý pohodlně vykrást celý kurník, ještě chudinky slepice že nechá. Dvaaosmdesát vajec! Nu, a teď přišla celá věc na jevo. Milostpaní pustila se do mne, já ovšem byl jsem nevinen, a tak se všechno svezlo na starého pána. Lojza povídala, že páni se pohněvali a že na sebe nemluví. K obědu byl hrách. Milostpánovi to bylo jedno a potom se mi svěřil, že hrách ji nesmírně rád, raději než buchty, ještě z těch dob, když býval stárkem ve mlýně a o fabrice se mu ani nezdálo. A jen se při tom usmíval. „Až jen žena uvidí kuřata," povídal, „však ona bude jinak mluvit."

Ale stalo se neštěstí.

Najednou jsem přistih' našeho čertíčka, slečinku Ellu, jak pouštěla rourou z kotle páru do truhlíka plnou silou. Mohlo být zle. kdybych byl nepřišel. Přiskočil jsem a chytil jsem ji za ruku takovou silou, že vykřikla a na to zlostí celá bez sebe chytila kleště a hodila mi je po hlavě. Na štěstí jsem se uhnul.

Po dvoře šel starý pán a Ellinka, jako by ji na nože bral, křičela, běžela mu s pláčem žalovat, že jsem ji stisk' ruku, až má modřinu.

Proč jsem to udělal, to neřekla, ale já mlčel také. Jak starého pána znám, byl by se rozzlobil a potom bůh pomoz nám oběma.

Milostpán opět byl tak zamyšlený. Patrně měl zas plnou hlavu těch špendlíkových praporečků, a to musí v hlavě nějak šimrat. „Dobře ti udělal, ty ďáble," řekl jen Ellince a ta za jeho zády vyplázla na mne jazyk. To vím, že, kdyby to byl milostpán viděl, naše malá Ellinka byla by bývala bita. Musil jsem milostpánovi dojít zeptat se na radnici, kdy má přijít do té vodárenské komise.

Po cestě mi bylo Elly líto, když jsem se podíval na svou ruku. Musilo to chudáčka asi bolet. Má ruka je jako kleště a jeden z těch pánů od divadla, tlustý a kulatý jako melounek, jednou mi při kuželkách povídal, že na mé ruce dalo by se prostřít pro tři osoby.

* * *

Něco se musilo stát, nějaká chyba v počtech. Vyhrála milostpaní, ne starý pán.

Kuřata se nevylíhla, ale za to vejce se zkazila všechna.

Milostpaní to starému pánu vyčtla a slečna Jiřina hned vypočítala, jaká škoda z toho tatínkova nápadu vzešla. To počítání má slečna Inka po něm, jako zas Ella zdědila ten jeho oheň. Oba, když jim něco vleze do hlavy, vzbouřili by celý dům.

„A vy, Filipe, co vy to děláte?" povídala mi slečna Inka. „Podívejte se, co jste vyvedl! Mohli jsme mít aspoň třikrát buchty, koláčky a nákypu mohlo být až běda. To ale tatínek pořád jen vymýšlí nové experimenty a potřeby do kuchyně aby se kupovaly. Dvaaosmdesát vajec takhle pokazit! Vždyť je toho věčná škoda."

Ellinka byla by mi hodila hrnek na hlavu, Jiřina jen počítá škodu.

Tohle děvče kdo dostane jednou za ženu, bude mít dobrou hospodyňku. Tolik rozumu by nikdo nehledal v těch čtrnácti letech. V domácnosti neujde jí nejmenšího, všimne si každé maličkosti, odváží každý kousek soli dvakrát a domácnosti rozumí tak, že směle by mohla jí milostpaní svěřit uspořádání největší hostiny. Za to Ella je pořád jako posedlá, s chlapci by si hrála na vojáky a podívá-li se do kuchyně, jde jistě buď mlsat nebo překážet.

Od září chodí slečna Jiřina do francouzských hodin do města a to jde dvakrát týdně, v úterý a v pátek od čtyř do šesti hodin odpoledne.

Někdy jdu pro ni já, časem, když prší nebo je počasí nejisté, dá milostpaní zapřáhnout a jede pro ni sama. Říkává při tom, že beztoho nic těch koní neužijou, protože starý pán má své koně i landauer pro každého, kdo si mu v hospodě o ně řekne, jenom pro svou rodinu ne. To musí nějakou dobrou posici ve své vojně na mapě vyhrát a být potom ve výtečném rozmaru, když dá zapřáhnout a jede se slečinkami do Stromovky nebo do nějaké výstavy. Jen do divadla jezdí často, zvlášť na ty staré kusy, o kterých pak mluví někdy i se mnou, jako by nad ně nic nebylo ve světě. Na ty nové nadává. Já tomu nerozumím a tak nevím, má-li pravdu nebo ne. Do divadla vozí i slečinky, ale Inka, ta by, myslím, raději zůstala doma při nějakém vyšívání nebo vaření. Za to Ella je po divadle jako posedlá a tu by se člověk podivil, jakou paměť má ten divoch a jak hezky umí to doma povědět.

Někdy přijde ke mně a sehraje mi celý kus. „Až budu velká, Filipe, půjdu k divadlu,“ říkává mi. Zachází se mnou jako s nějakým strýčkem. Ale to je pravda, herečka by z naší Elly byla. Umí mluvit, jako by stála na jevišti, rozkládá rukama a když jednou tak přede mnou umírala jako princezna z nějakého kusu, nemohl jsem se zdržet a plakal jsem. Tak mne to dojalo. Ale ona se mi vysmála a řekla mi, že jsem hloupý.

To bůh ví, co v tom dítěti vězí. Když páni hrají kuželky, přisedne si někde na blízku a najednou utichne, jako by to ani nebyla ona. To pozoruje. Dívá se z jednoho na druhého a my potom abychom se smíchy roztřásli, když tak všecky ty pány napodobí. Jak opička to po nich dělá, krom té drahé duše. Po jednom z nich — je to drobný pán menší postavy a je také u divadla — dělá, jako by kouřila: pustí kouř a znovu jej chytí, že se ji člověk smát musí, kdyby nechtěl. Ten pán je totiž nějak až tuze šetrný a když mu náš starý pán dá nějaké lepší cigaro — jinak snad ani nekouří — chce té vůně užít a chytá kouř nosem. Od toho pána, jediného, co jich k nám chodí, nedostal jsem za stavění kuželek nikdy ani krejcaru zpropitného. Ale jinak je veselý a starý pán poslouchá ho nesmírně rád.

Když se starší mladý pán vrátil z Curychu, přibylo dost práce a milostpaní vzala ještě jednu služku. Říkala, že chce si také trochu odpočinout a pana Karla užít.

Ta nová jmenuje se Tonča a musí se říci, že je to opravdu hezká holka. Je odněkud z venkova a to u nás je první její místo v Praze. Smál jsem se jí, má-li už nějakého vojáka, ale ona se zapálila jak pivoňka a řekla, abych ji dal pokoj. Nechci to zapírat, že se mi v tom ohni jak náleží líbila a za dva dny na to jsem se s Lojzou pro nějakou maličkost ostře pohádal.

Bůh ví, co ta Lojza na mně najednou viděla. I u naší paní mne chtěla očernit. Snášeli jsme se přece až dosud velmi dobře a najednou kde mohla, přiložila mi polínko. Že prý se každou chvilku otáčím v kuchyni, jsem tam prý kolikrát za den a bůh ví co na mně ještě věděla špatného.

Což pak já za to mohu, že není tak hezká jako Tonča?

* *
*

Měl jsem to hezké posvícení! A mám po něm hezkou památku!

Zatrolená Tonča!

Já nevím, jak to se mnou přišlo, ale tahle holka pomátla mi hlavu tak, že jsem z toho mrzákem. Bůh ví, jak to bylo. Byl jsem zaměstnán u okružní pily, pan Karel stál chvíli u mne a povídali jsme si. Mladý pán potom odešel a já jsem řezal dál. V tom přišla Tonča, jest-li prý je mladý pán ještě tady, aby šel k svačině. A já se na tu holku dívám a zapomenu na všechno, pošupuji prkno k pile a najednou — —

No, bolest jsem měl, ale už je dobře.

Pila uřízla mi tři prsty z levé ruky a na pravé trhla mi kousek malíku. Ještě že to nebyla celá ruka, bohu chvála za to. Upad' jsem bolestí na zem a podlaha najednou byla plna krve.

Ještě dnes to slyším, jak Tonča křičela a jak se lidé sběhli.

Ellinka si hrála na dvoře a jak ten její výkřik zaslechla, vletěla do vnitř, vrhla se na mne a volala jako blázen: „Filipe, Filipe! Filipe!“ Křičela chudinka, až bylo úzko a plakala tak, jako by se bylo stalo neštěstí jí a ne mně. Tak mne líbala, jakobych byl vlastním její bratrem. Celé šatičky si pokrvácela a když přiběhla milostpaní a viděla na ní krev, myslila, že to k úrazu přišla její Ellinka.

V celé továrně bylo všecko jako bez sebe, poplašeno a já se později opravdu styděl, že mou vinou a k vůli mně strhnul se takový poplach. Ležel jsem jenom den v horečce a za čtrnáct dní byl jsem zase zcela zdráv.

Ale v dílně pracovat jsem více nemohl. Alespoň to ne, čemu jsem se byl vyučil.

Na štěstí náš dobrý milostpán věděl si rady hned.

Kočí Franc dostal místo školníka na Smíchově. Milostpán sám mu k tomu místu jako bývalému vojáku dopomohl a právě se ohlížel po nějakém člověku spolehlivém, když jsem stonal.

A tak přišel starý pán ke mně.

„Co tedy s tebou, ty nemotoro?“ povídal mi po svém způsobu ostře, ale hleděl na mne při tom jako na kamaráda. „Vidíš, vidíš, jaký jsi zajíc. Dívá se na holku a při tom by mu pila mohla hlavu uříznout, nic neví.“ A nabídl mi to místo po Francovi. „V továrně pracovat nemůžeš a tu službu kočího mohl bys snad přece zastávat, udržíš-li koně těmi šesti prsty. Rozmysli si to a řekni mi potom. Už k vůli tomu, že bys se mohl třeba s Tončou oženit, abys ještě o hlavu nepřišel.“

Starý pán potřeboval kočího ženatého k vůli tomu, že kočí u něho byl zároveň domovníkem, a aby byl tedy někdo doma, když bych já vyjel s koňmi.

Franc měl byt v přízemí obydelního stavení továrny: pokojík s kuchyní, takhle se ženou mohlo se tam krásně zůstávat, jako v salonech, a mne ta myšlénka na ženění už neopustila.

Těch prstů jsem už oželel a na svou nemoc, bůh to ví, jakživ nebudu si naříkat. Ba skoro se mi zdá, že to byla ta nejhezčí doba z celého mého života.

Ty naše slečinky byly ke mně tak dobré, tak laskavé, že jim toho nikdy nezapomenu.

Obě chovaly se ke mně tak vlídně, jako by to byli andělé, kteří mne přišli navštívit.

„Filipe, bolí vás to? Mnoho to bolí?“ ptaly se jedna přes druhou a já jich nestačil ujišťovat, že ta bolest ani za řeč nestojí. Snad jen tím jejich soucitem se mi ruce tak brzo zahojily. Tak byl bych chtěl třeba věčně stonat, jak v mém kumbálku sedávaly u mé postele, předčítaly mi z knížek anebo Ellinka prováděla mi divadlo, že jsem se musil rozesmát, i když se mi draly slzy do očí, že ty pánovy dcery jsou ke mně tak hodné, že jsem toho ani nezasluhoval.

Také jsem si tenkrát umínil, že svému pánu věrně dosloužím až do smrti, leda by mne vyhnal sám.

A tak byl jsem nejšťastnějším člověkem v životě, až na to, že jsem nevěděl, jak bych se zeptal Tonči, chce-li mne. Bylo to věru podivné, jak jsem přece uměl se mezi ženskými otáčet, a před Tončou jsem najednou nevěděl, jak ústa otevřít. Ale těšil jsem se, jen co se uzdravím, že nějak Pán bůh dá: a tak se také stalo.

Naše slečinky chodily ke mně den jako den a myslím, že ty jejich řeči uzdravily mne spíš než všechny ty masti pana doktora, kterého platil milostpán.

Když už bylo zas dobře, zkusil to se mnou Franc a šlo to ku podivu dobře. Učil mne držeti lícaly, povídal, jak zacházet s koněm náručním i podsedním a za tři neděle vyjel jsem prvně sám, že mi slečinky tleskaly. Ale musil jsem lícaly držet krátce, protože svými prsty bych byl snad koní přece neudržel, kdyby se mi byli splašili.

Ale na můj úraz dlouho naše zlaté slečinky nezapomněly a půl roku, jak mne viděly, ptaly se: „Už vás to nebolí, Filipe?"

A Filip byl by je nosil na rukou.

* * *

S Toničkou jsme se dohodli lehčeji, než jsem si myslil sám. Nenamlouval jsem si ji dlouho. Mé neštěstí bylo zároveň mým štěstím a ty tři uříznuté prsty pomohly mi více než nejhoroucnější vyznání lásky, kterému by se byla třeba vysmála.

Když jsem se jí ptal, chtěla li by býti mou ženou, řekla mi docela upřímně: „Ale z čeho budeme živi?"

Řekl jsem jí, jak to starý pán s námi myslí, a tu se holka dala do pláče a řekla mi, že už dávno měla mne ráda.

Když se to slečinky dozvěděly, dováděly jako děti, tleskaly do rukou a obě tančily spolu po pokoji.

Svatbu měli jsme na konec masopustu, v úterý.

Má žena dostala výbavu od milostpaní a starý pán byl na naší svatbě za svědka.

* * *

Když se nám po sv. Kateřině narodil chlapeček, požádal jsem starého pána, aby mu byl kmotrem, a starý pán šel. Chlapci jsme dali říkati Josef, po milostpánu.

Slečna Inka nosila mé ženě všelijaká lepší jídla a bývala u nás velmi často.

Bože, jak ty děti dospěly! Ani se člověk nenaděje a přijde si někdo pro ně. To mi přišlo na mysl teprve potom, když jsem sám vzal si svoji Toničku. Tu teprve mi napadalo, když jsem se na slečnu Jiřinu, tak hezkou a kvetoucí, podíval: „Kdo ví, nechodí-li už někdo za ní?" Je Jiřinka už tak plně dospělá a je z ní panna opravdu krásná, tak jako růžička. A taková tichá byla odjakživa, taková malá hospodyňka. To naše Ellinka byla odjakživa ďábel proti ní, takový divoch, sám starý pán říkal o ní vždycky, že je to čert, ne holka. Ale měl ji vždycky přece snad ještě více rád než Jiřinku, a sám říkával, že on byl zrovna takový. Za to oba mladí páni, Karel i Josef, nejsou téměř ani vidět a v domě jich nikdy ani pozorovati nebylo. Tak byli oba vždycky uzavřeni v sebe a ani jeden s druhým, ani se sestrami se příliš nemazlili.

Starší mladý pán býval vždycky nejuzavřenější, taková povaha samotářská. Nechodíval skoro nikdy do žádných společností, tak nějak se zdálo, jako by lidem nevěřil.

Proto jsme se všickni divili, když najednou skoro denně objevoval se u něho jakýsi mladý pán, s kterým velmi dobře se snášel. Mladý pán chodil k němu do továrny, tam sedávali dlouho v kanceláři u okna, kouřili a mluvili bůh ví o čem. Tykali si a byli spolu nejlepší přátelé.

Náš mladý pán chodíval vždycky jen sám, ale co se seznámil se svým přítelem, nevyhýbal se už lidem a chodil leckam. I se sestrami si někdy vyjel, což bylo událostí. Vezl jsem je do Stromovky a byl jsem tomu rád, že se přece mladý člověk začíná těšit ze života. Slečinky byly ve výtečném rozmaru, smály se a žertovaly a já jsem s chutí koně popoháněl. Ten přítel našeho mladého pána byl ve Stromovce také, pozdravil do kočáru a zdálo se mi, že se mu oči zaleskly, když jsem jel kolem. U restaurace potom náš mladý pán se slečnami vystoupil a procházeli se. Já se s koňmi projížděl a viděl jsem s kozlíku, jak ten cizí přišel k našim a jak se procházeli společně. Pan Karel s Ellinkou vedl se vzadu, před nimi na deset kroků šla naše slečna Inka s tím cizím pánem.

Doprovodil je potom až k povozu a tu jsem věru nevěděl, kdy bude konec toho loučení. Pořád a pořád měli si ještě co povídat.

* * *

(Pokračování.)

Truls, bezejmenný.

Napsal *Hjalmar Hjorth Boyesen.*

On narodil se v chatrči, ona ve velkém statku. On nevěděl, kdo jest jeho otec, ona byla dcerou Grima ze Skogli a byla jediná dcera, kterou měl. Téhož dne byli neseni ke křtu a jemu dali jméno Truls, protože mu vůbec nějak musili říkat; ona dostala jméno Borghilda, protože to bylo jméno každé nejstarší dcery v rodině po třicet pokolení. Oba plakali, když jim kněz lil vodu na hlavu, jeho matka konejšila ho, zapýřila se a ohlížela se bojácně kolem sebe; ale žena, která nesla Borghildu, pozvedla ji vysoko v náručí, aby ji každý viděti mohl, a kněz usmál se blahosklonně a lidé říkali, že nikdy neviděli tak krásné dítě. Tak to bylo, jak vstoupili do života — on dítě hříchu, ona dcera mohutného kmene.

Vyrostli spolu. Ona měla plné tváře, veselé oči, a její rty byly červenější než růže. On byl útlého, štíhlého vzrůstu, jeho tvář byla jemná a bledá a jeho oči měly podivný, zamžený pohled, jako by přemýšlely o nějaké smutné, doživotní hádance, kterouž rozřešiti nikdy nedoufaly. Na břehu, kde si spolu hrávali, vlny přicházely a odcházely i šplounaly zvolna zvukem nekonečné vzdálenosti. Borghilda smála se hlasitě, tleskala rukama

a házela kameny daleko do vody, zatím co on seděl bledý a zamlklý a díval se na velké, bělokřídlé mořské ptáky, plující modrým oceanem nebeským.

„Jak by se ti líbilo žíti tam dole v té hluboké, zelené vodě?" tázala se ho jednou, jak tu seděli, dívajíce se na kajky, jež plovaly a potápěly se a stavěly se na hlavy mezi morskými řasami.

„To bych tuze rád," řekl, „kdybys chtěla jít se mnou."

„Ne, já bych nechtěla jít s tebou," zvolala. „Tam dole ve vodě je studeno a mokro. A já bych si zkazila pentle na svém novém živůtku. Ale až dorostu a budu velká a upletu si vrkoče, potom dovezu se s hochy na lodce tam ke kostelu na vrchu a tam mne starý farář oddá a já budu mít na hlavě tu velkou stříbrnou korunu, kterou měla má matka, když se vdávala."

„A já budu smět jíti s tebou?" tázal se bojácně.

„Ano, budeš veslovat na mé lodce a budeš můj kormidelník, anebo můžeš býti mým ženichem, je-li ti to milejší."

„Ano, myslím, že bych byl raději tvým ženichem," a podíval se na ni tak dlouze a podivně, že se toho až zalekla.

Léta minula a dříve než se toho Borghilda nadála, byla dospělou dívkou. Pýři na bradě Trulsově stalo se hrubším, a také on začal tušit, že není více chlapcem. Když bývalo pozdní slunce a vítr šoumal ve velkých tmavých borovicích, potkávali se často náhodou u studně, na břehu, nebo na travinách u salaše. A čím častěji se setkávali, tím více měli spolu co mluvit; rozumí se, že byla to ona, která mluvila, a on se na ni díval velkýma, udivenýma očima a poslouchal. Ona mu povídala o jehňátku, které spadlo dolů po příkrém srázu a přece si neublížilo, o děcku, jak minulé neděle zatahovalo při křtu kněze za vlasy, aneb o dřevaři Larsovi, jak vypil petrolej, který mu jeho žena dala za kořalku a nerozeznal to.

Ale když se ubíraly služky kolem, zapomněla pojednou na vše, co povídala, a seděli, dívajíce se na sebe mlčky. Jednou mu vyprávěla o hoších, kteří s ní tančili o zábavě na dvorci Hongském a zdálo se jí, že zpozorovala hlubší barvu na jeho tváři a že zaťal obě pěstě a — strčil je pak do kapsy. To zavdalo jí podnět k přemýšlení, a čím více o tom přemítala, tím zvědavější byla. On hrál dobře na housle; což aby ho požádala, aby jim zahrál při obžinkách, které její otec vystrojí? Odhodlala se, že to učiní, a on nevěda, co ji k tomu přimělo, slíbil to ochotně. Za chvilku jí napadlo, že udělala něco krutého, ale jako většina dívek neměla srdnatosti zápasit s nepříjemnou myšlénkou, setřásla to se sebe a začala si z ticha prozpěvovat verš starodávné písně:

„Po vlnách bouřný vichr spěl,
tam v modré hloubi vodník dlel —
tak divně ta harfa zněla."

Upomínka na bývalé doby se jí vrátila, upomínka na ono jitro před dávnými lety, kdy seděli spolu na břehu a on jí řekl:

„Ano, myslím, že bych byl raději tvým ženichem, Borghildo."

Vzpomínka ta byla sladká, ale také hořká; a hořkost se zvedla a naplnila jí srdce. Hodila pyšně hlavou a zasmála se cizím, dutým smíchem:

„Nevěsta nalezence, ha, ha! Což by to byla krásná věc pro pomluvu v celém okolí!"

Žlutý motýl usedl jí na ruku a ona, tvrdě zamračena, chytla ho mezi prsty. Potom zadívala se útrpně na pohmožděná, ochromená křídla, jak ležel jí motýl na ruce a zašeptala mezi zuby:

„Ubohý tvor, proč mi, nezván, přišel do cesty?"

Žně byly krásné a obžinky vystrojeny podle toho. Velký dvorec Skogliův byl slavnostně osvětlen (neboť bylo již pozdě v září); dlouhé, rovné lojové svíčky zastrčené v mnohoramenných svícnech zářily stlumeně jako nějakým mlhavým kolem a rozptylovaly šero jen slabým, kmitavým svitem. A pokaždé, když nový host vešel, zaplápolaly plaménky svící a ohýbaly se průvanem a znovu se narovnávaly.

A také Borghildina srdnatost rostla a klesala kmitavým pohybem plamene, jenž zápasí s větrem. Kdykoliv klika cvakla, pozvedla oči a ohlížela se po Trulsovi; jednu chvíli si přála, aby jeho tvář nikdy více nespatřila, a v mžiku nejbližším pohledla dychtivě ke dveřím.

Tu vstoupil, pohodil housle na lavici a s přísnou tváří popošel k ní a podával jí ruku. Váhala, než opětovala pozdrav, ale když viděla hluboké stopy utrpení v jeho líci, vyšlo mu její srdce vstříc s velkou něžností, s něžností, jakou cítíváme k dítěti nemocnému a trpícímu bez naděje na uzdravení.

Položila ruku svou do ruky jeho a nechala ji tam chvilku bez vlády; ani jeden ani druhý neodvážil se projeviti radost, která v nich vyslehla nad tím, že se viděli. Ale když chtěla ruku odtáhnout, zachytil ji rychle a s náhlou vroucností v hlase pravil:

„Pohled na tebe, Borghildo, utišuje hlad, který zuří v mé duši. Střez se, abys nezahrávala sobě se žitím, Borghildo, byť to i bylo žití bezcenné."

Bylo něco tak beznadějně smutného v jeho slovech, že ji to bodlo. Odhalila slova ta skrytou hlubinu v jejím srdci a ona zachvěla se, cítíc svou vlastní bezcitnost. Jak mohla napraviti urážku, kterou mu učinila? Jak mohla zhojiti ránu, kterou mu zasadila?

Přistoupilo několik hostí, aby ji pozdravili a mezi nimi Syvert Stein, směle do světa hledící mladý muž, který býval v létě často jejím tanečníkem. Měl hranatou tvář, výrazné tahy v obličeji a spoustu jako len plavého vlasu. Jeho rod byl daleko široko pověstný svým vtipem a odvážností.

„Liknavě vítáš, Borghildo ze Skogli," řekl. „Ale co mdlé srdce nepodává, smělá ruka si vezme a já beru nezván, co mi nenabízeno."

Řekl a ovinul jí rámě kolem pasu a vyzvednuv ji od země postavil ji do prostřed síně. Truls stál a díval se na ně velkýma, vyplašenýma očima. Namáhal se krutě tím vychloubavým člověkem pohrdat, ale skončil tím, že mu záviděl.

„Hej, muzikante, zahrej něco, co projede morkem a kostmi," rozkřikl se Syvert Stein dupnuv si a kolébaje tělem do taktu skočné.

Truls pořád ještě sledoval je očima; pojednou vyskočil a divoká myšlénka zaplanula mu v prsou. Ale ukrotil se nuceným sebepřemáháním a chytiv housle, za-

notoval píseň tesklivou. Potom přiložil ucho těsně k nástroji, jako by naslouchal nějakému živoucímu hlasu, skrytému uvnitř, přecházel smyčcem tiše po strunách, hrál, trylkoval a zpíval se šílenou radostí, pod níž jako spodní proud stále chvělo se to bolestí. A šero, které nlehlo pod černé trámy, tmělo se a chvělo těmi příšernými zvuky; každá tepna v širé jizbě bila prudčeji a každé oko zahořelo smělejším ohněm. Pojednou silný mužský hlas zazpíval k notě houslí:

„Pojď, krásné děvče, do kola se mnou;
Ó hej, ho!

A zvučný, chvějný hlas odpověděl:

„Vesele půjdu do kola s tebou!
Ó hej, ho!

Truls znal ten hlas až příliš dobře. Byl to Syvert Stein a Borghilda, kteří spolu zpívali kolo

Syvert: Jak šípková růže tvé lice se rdí;
Ó hej, ho!
Borghilda: A tvé jsou jako keř trnový;
Oba: Ó hej, ho!
Syvert: Tak svěží a krásny jako slunečný luh;
Ó hej, ho!
Borghilda: Vesele housle zvučí nám v kruh;
Ó hej, ho!
Syvert: Tak lehce se točí tance a rej.
Borghilda: Jak kolovrátek, ó hola, hej!
Oba: Ó hej, ho!
Syvert: Jak v sluncěném fjordu v tvém zraku jest jas;
Ó hej, ho!
Borghilda: Jak Vikingův meč tvůj leskne se zas;
Ó hej, ho!
Syvert: Tak lehce nožka tvá letí v kruh.
Borghilda: Veselým zpěvem hlaholí vzduch;
Oba: Ó hej, ho!
Syvert: Mé děvče, dokud zelený hvozd,
Ó hej, ho!
Borghilda: A v čerstvém lupení nám zpívá drozd;
Ó hej, ho!
Syvert: Pojď se mnou do kola, se mnou se toč;
Borghilda: Vesele do kola, rmoutit se proč?
Oba: Ó hej, ho!

Zpěv umlknul. Uřícení a rozpálení tanečníci rozcházeli se na svá místa po dvou a po třech a velké pivní rohy podávány z ruky do ruky.

Truls seděl ve svém koutě tiskna housle pevně k prsům, jen aby něco dělal, neboť se nějak temně bál o sama sebe, — bál se myšlének, které by vzniknouti mohly, bál se skutku, k němuž by mohly dáti podnět. Přejel si prsty čelo, ale sotva cítil dotknutí své vlastní ruky. Bylo mu, jako by něco bylo mrtvo v něm, jako by mu struna byla praskla v prsou a ta zůstala omráčená a němá.

Pojednou zved' hlavu a viděl Borghildu státi před sebou; měla ruce opřené v boky, oči svítily jí podivným světlem a na její tváři byl výraz vyzývavosti spojené se soucitem.

„Ah, to's ty Borghildo?“ řekl dutým hlasem. „Co ode mne chceš? Já myslil, že's už se mnou dohrála.“

„Ty's velký nedovtipa,“ řekla s nuceným smíchem. „Suk, který se neohne, musí se zlomit.“

Otočila se rychle na patě a ztratila se mezi ostatními. On seděl dlouho přemýšleje o jejích slovech, ale nedomyslil se jich významu. Suk, který se neohne, musí se zlomit. Jest on ten suk, a musí on se ohnout nebo zlomit? Pomalu svezly se mu ruce na kolena, vstal, zvolna, nejistě, a odcházel těžkým krokem ke dveřím.

Myšlénky jsou nestísněnější v boží volné přírodě, pod širým nebeským klenutím.

Bílá mlha zvedala se s polí a vypadalo v ní údolí dole jako bílé moře, jehož blízkost cítíte, byť byste ho ani neviděli. A z mlhy vztahovaly tmavé borovice své výstražné ruce k obloze a měsíc plul velký a tichý mezi stříbrobílými ostrovy oblaků. Truls začal se rukama bíti do boků a cítil, jak mu proudí zase teplá krev od srdce a zkřehlost jeho údů roztává. Nedbaje, kam jde, zamířil stezkou, vedoucí vzhůru do hor. Začal broukati starou píseň, která mu náhodou přišla do hlavy, jen tak, aby zkusil, zbylo-li v něm dost života, aby zpíval. Byla to píseň o mladém Kirstenovi a Vodníku.

Vlny se hloubí, vlny se dmou,
a noc je tak pustá.
vln v modru vodník má chýši svou,
a divně ta harfa zněla.

Šel chvíli ostře a vzpomínaje si bolesti, kterou vytrpěl ještě před chvílí, nalézal ji zcela pošetilou a nerozumnou. Nesmyslná veselost zmocnila se ho; ale po celý ten čas nevěděl, kam mu noha vstoupila; v hlavě měl závrať, tepna tloukla mu horečně. Asi na půl cestě mezi lesem a dvorem, kde se pole skláněla srázněji, stál hlouček bříz, jichž útlé kmeny leskly se příšerně bíle v světle měsíčném. Něco pudilo Trulse sejíti s pěšiny a poslouchaje tok potoku, zabočil k břízám. Podivný hlas, tak jako stenání někoho narazil mu v sluch. Nepřekvapilo ho to; bylť v takové náladě, že by se byl skutečně nepodivil ničemu na světě. Kdyby se byla obloha náhle shrotila na něho, s měsícem a se vším, byl by to měl za věc zcela přirozenou. Pohlednuv na mžik pronikavě mlhou rozeznal obrysy lidské postavy. Několika velkými kroky dostihl břízy; dole u jejího kmene seděla Borghilda kývajíc se sem a tam a hořce plačíc. Beze slova usedl vedle ní a snažil se podívati se jí do tváře; ale ona si tvář skrývala a plakala dále. A přece nemohlo býti pochyby, že to jest Borghilda, před hodinou tak veselá, bujná, vzdorná, teď choulící se mu u nohou a plačící jako zlomené děcko.

„Borghildo,“ řekl konečně, ovinuv jí vlídně rámě kolem pasu, „já a ty jsme si tuším spolu hrávali, když jsme byli dětmi.“

„Hrávali, Trulse,“ odvětila, přemáhajíc slzy.

„A když jsme dorostli, prožili jsme spolu mnohou radostnou chvíli.“

„Mnohou radostnou chvíli.“

Zvedla hlavu a on ji přivinul úže k sobě.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Pod vlajkou lásky.

Báseň *Bohd. Kaminského.*

Pod vlajkou lásky vypluli jsme v moře,
té chvíle šťastni cele.
A bylo jitro, v dáli na obzoře
šlo, záři v bílém čele.
Však za ním těžké, chmurné mraky táhly,
než k přístavu jsme vpluli.
A potom divý, hrozný příboj náhlý.
My v hrůze ustrnuli.
Skořápko vetchá v širém oceaně,
lodičko lásky naši! —
My objali se, políbili v skráně
a dívali se plaši,
Jak bouře kypí, divě příboj vzrůstá
a v před a zpět se valí
A „darmo", naše zašeptala ústa.
O, jak je člověk malý!
Kol voda kalná zasmušilým rmutem
bok lodky naši myla.
A nás, jak blesklo v mraku nepohnutém,
v ráz bouře ohromila.
Kol mraky rudě ozářené vzplály
a řítily se dolů,
Kde vie však na té širošíré dáli
my nebyli jsme spolu.
Na zbylých troskách lodky převržené, —
tak rozloučili jsme se.
Tmou proti tobě spasná loď se žene, —
a výš se hvězda třese.
Hle, zachráněna — — mizíš do daleka.
Mír s hvězdami ti vzchází
. . Tak opět sám. A co mne tady čeká?
Kol moře beze hrází.
Strhaná vlajka s přídě stržena je
v ty vlny plné zrady.
A zvolna tmí se u obzoru kraje
a je tak smutno tady.

Národní divadlo. (Bozděchův „Baron Görtz". — Schönthanův „Zlatý pavouk".) Ve prospěch „Ústřední jednoty českého herectva" sehrán byl letos Bozděchův „Baron Görtz". Byla to šťastná volba, ať již náleží zásluha její komukoliv. Viděli jsme v ní akt piety, jímž hodlalo divadlo uctíti památku muže, který co autor i kritik ve službě divadla strávil celý svůj život. Ať se již vyčítá jeho komediím, že jsou jen kopií známých vzorů — ale dobrých vzorů dobrou kopií, dodáváme my — jeho Görtzovi podobný vzor po bok stavěti není možno. Neviděli jsme Görtze na jevišti od těch dob, co byl novinkou, a byli jsme zvědaví, jaký asi učiní na nás dojem po tolika letech. Připomínáme s radostí, že dojem byl stejně pravdivý a mohutný jako před lety. V obecenstvu nebylo ovšem toho nadšení jako tehdáž, neboť kus pozbyl dávno onoho satirického rázu, jaký mu byl podkládán; nicméně provázel každou scénu upřímný potlesk. Vypraven byl „Baron Görtz" se všemožnou péčí. Veškeré úlohy byly dle možnosti co nejlépe obsazeny a také výborně sehrány, a sice: titulní roli obstaral pan Bittner, Karla XII. p. Slukov, Ulriku Eleonoru pí. Sklenářová, Ebbu pí. Bittnerová, Olafa p. Seifert, Ribbinga p. Kolár a Signiera p. Vojan. Z menších úložek vynikal p. Mošnův známý Ole Trum. Pro scény před Frederiksteenem volili bychom jiné dekorace, neboť norská krajina v adventě nebude asi tak zelená, jako jsme viděli v třetím jednání. Sehrán byl „Görtz" pro pokročilou sesonu pouze jednou, po prázdninách těšíme se na reprisu. —

„Zlatý pavouk" líbil se nám skorem lépe nežli jiné Schönthanovy věci. Jednak není tak německý a pak má lepší figury, některá místa pamatovala nás, ovšem jen vzdáleně, na výborná Labichova „Ptáčata". Podobně jako v těchto, tak i zde stojí proti sobě dvě hlavní figury: starý dobrák a optimista, který se ze všeho těší, každému důvěřuje, každého by k srdci tisk', a starý mrzout, nevěřící nikomu, ani vlastním dětem, který lituje, že se nestal policistou, a tak aspoň pro svou zábavu vyhledává společnosti darebáků, aby je studoval. Při tom jest ten první, Hrdlička, chudým učitelem kreslení a druhý, Řehořovský, bohatým továrníkem. Řehořovský má jediného syna, který tajně miluje jednu ze dvou dcer Hrdličkových, s druhou zasnoubil se mladý doktor, činící pokusy elektrické masáže na chudém vlasenkáři, jehož pan Řehořovský nalezl v bídné hospůdce páté čtvrti a jehož přirozeně považuje za darebáka. Tyto různé živly směle dohromady zlatý pavouk, totiž drahocenná jehlice, kterou Řehořovský nesl do správy. Na cestě stavěl se v kavárně, a svrchník i s jehlicí pověsil na hřebík. Roztržitý Hrdlička jej přinesl domů na místě svého a v něm i jehlici, jenom že o ní neví, neboť ta zatím propadla natrženou kapsou dolů do podšívky. Řehořovský vzbouří policii: ta hledá jehlici a dostane se až k Hrdličkovi, který jest také zatčen. Ovšem že všecko dobře skončí, nejen propuštěním nevinného Hrdličky, nýbrž i sňatkem mladých lidí. Nějaká ta nemožnost se v takové frašce odpustí, jenom když se člověk při ní pobaví a zasměje. A v tom ohledu dostál „Zlatý pavouk" úkolu svému znamenitě. Smíchu bylo a potlesku až nazbyt. Ovšem byl také „Zlatý pavouk" výborně sehrán. Dobráckého Hrdličku zahrál rozkošně p. Kolár zrovna jako jízlivého Řehořovského p. Frankovský. Dobrou figurou byl také p. Mošna v úloze zuboženého vlasenkáře. Mimo to byli v kuse zaměstnáni ve větších úlohách: sl. Danzerová a Kubešová (Hrdličkovy dcery), p. Vojan (mladý doktor) p. Sedláček (syn Řehořovského, a p. Řada (policejní komisař). Vhodně lokalisovaný překlad obstaral pan Arbes.

Po čas prázdnin od 15. července do 15. září jest redakce a administrace „Lumíra" v knihtiskárně pana Jana Otty na Karlově náměstí.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta 1 zl 65 kr
na půl léta 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . [illegible] „

Patiak původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII — 20. července 1889. — ČÍSLO 21.

Nové sonety samotáře.

Od *Jaroslava Vrchlického.*

Shelley.

Ta Isis velká, v závojích jež dřímá,
ó zářný duchu, tobě odkryla se
ve ptáku, mraku, květu, vichru hlase
taj zjevila ti, který vesmír jímá

Co tmy a všednosti splav kol nás hřímá,
tvá duše v světla etherného jase
jak doma bez pout v prostoru a čase
zří slunci krásy v tvář jak orel zpříma.

A ve vítězném bratrství všech plesu,
jimž skončí jednou chmurné lidské drama
jak v bouře hymně, v tichu skalných tesů,

Tvá duše s duši vesmíru se snoubí,
jak z hranice tvé vzletla, vesmír sama,
v své síle, ladu, výši své i hloubi.

Osud.

Jen paběrky, jen kvítí na souvrati,
co zbývá, lán když rozdeptali ženci,
si sbírám ještě k poslednímu věnci,
jejž slza vlaží a červánek zlatí.

Já srdce chtěl i duši vyzpívati,
já z máje žití pyšně ku červenci
již zabočil a písní mojich ptenci
se jako orli začli rozlétati.

Bouř nepřišla, by schromila jim křídla,
mráz nepřišel, by spálil květů pažit,
já klidně zavřel dráhu svoji celou.

A ňader sopka zatím zvolna stydla,
zpěv, jenž chtěl z hvězdných tůní perly vážit,
jen v hřbitovních lká růžích s filomelou.

Walt Whitman.

Kdo jsi? — Jsem atom, který žitím zpívá.
Co žádáš? — Nic! — Kam spěješ? Zpátky k matce,
jež od věků mne v svojí nesla látce,
zkad vstala zázrakem má duše snivá.

Co vidíš? — Vše, jak v jednu báseň splývá.
Tvé náboženství? — Poctivost a práce!
Tvůj přítel? — Každý! — S kým se utkáš v hádce? —
Má každý pravdu, ať si co chce vzývá.

Co nejvýš ceníš? — Volnost vždy a všade!
Smrt neleká tě? — Obměnou mi žíti.
Čím je ti sláva? — Míň než bzukot muší.

Tvé zákony? — Má vůle mi je klade.
Tvůj požitek? — Zřít v kosmu vlnobití
a jeho zjevy chytat svojí duší.

Básník.

Nad básní svojí prosnil dlouhé roky,
to byla epopej, kde s tmou se světlo
ve gigantických bojích divě střetlo,
jak štíty z bronzu zněly její sloky.

V ní Odina i Marta hřměly kroky,
v ní křídlo Serafů i Medus letlo,
v ní, Hellado, tvé věčné jaro kvetlo,
v ní poesie vřely veletoky.

A když byl hotov, nad svou světlou dumu
když pozved' zrak, tu svět jest jiný viděl,
jak rolniček chřest zněly jeho rýmy.

Před Molochem, jenž trůnil v středu rumu
a kejklířů, za bohy svět se styděl;
tu jemu zdálo se, že umřel s nimi.

Ze zápisků kočího.

Povídka od *Bohd. Kaminského.*

(Pokračování.)

Zprvu jsem si toho nevšímal, ale později bylo mně to přece nápadné, že onoho mladého pána potkal jsem všude, kamkoliv jsem vyjel. Když jsem přijížděl k divadlu, byl tam docela jistě, když jsem slečny vezl do koncertu, i tam byl u vchodu, a když jsme jeli jen tak procházkou na Příkopy a Ferdinandovu třídu, zase nás potkal a pozdravoval už z daleka.

K mladému pánu chodil dál.

Byl bych musil být slepý, abych nevěděl, co za tím bylo, zvláště když slečna Jiřina sama velmi často navštívila teď pana Karla v kanceláři. Proč tam nechodila dřív?

* * *

Náš mladý pán byl jenom záminkou, aby ten cizí — pan Anger se jmenoval — mohl k nám docházet.

Jak jsem si myslil, tak to bylo.

Pan Anger zamiloval se do slečny Jiřiny a náš mladý pán byl jenom k tomu, aby on se mohl scházet s ní.

Vezl jsem slečinky k fotografovi, čekal jsem na ně skoro hodinu a když vycházely, vyšel s nimi zároveň pan Anger.

Líbil se mi ten pán ani nevím proč, a když jsem někde jel a viděl jsem, že jde proti nám, jel jsem schválně pomalu.

Milostpán o ničem nevěděl. Jako vždycky měl jenom samé komise, na které jsem jej vozíval, a když byl doma, seděl za svou mapou a zapichoval do ní praporečky.

Dceru by mu mohli někdo ukrást a nevěděl by ničeho.

Pan Anger chodil už k nám i odpoledne v neděli, když mladý pán nebyl v kanceláři, a tu přišel do bytu. Býval zván i na obědy. Ale myslím, že ani on, ani naše zlatá slečna se nikdy nenajedli, leda hubiček.

A starý pán pořád ještě nevěděl o ničem.

Když jsem šel nahoru, musil jsem jít velmi opatrně. Jednou jenom zakašláním zachránil jsem ty mladé před milostpánem.

Hubičkovali se na schodech.

* * *

Mladý pán se s panem Angrem k vůli něčemu rozhněval. Nejspíše zpozoroval, co se dálo za jeho zády a k vůli komu vlastně jej pan Anger navštěvuje. Pohádali se prudce a pan Karel řekl milostpánovi všechno.

Starý pán zavolal si slečinku a ta z jeho pokoje vyšla uplakaná.

Na to poslal si pro mne.

Šel jsem k němu se strachem. Myslil jsem, kdo ví co se stane. Očekával jsem najisto, že se musím vyzpovídat z toho, že jsem o slečnině známosti věděl a milostpánu pranic neřekl. Šla mi hlava kolem, že snad starý pán se na mne do opravdy rozzlobí, ba že mne do konce vyžene. Bylo mi úzko a nevěděl jsem, co bych odpověděl. V prvním pokoji zastal jsem slečnu Jiřinu, uplakanou a bledou. Ani podívat jsem se na ni nemohl, tak líto mně jí bylo. U starého pána musil jsem zaklepati třikrát. Teprve potom se ozval, já vstoupil a starý pán stál u okna a bubnoval prsty na tabuli.

Ale zavolal si mne k vůli něčemu zcela jinému. Ani slovem se o nějaké mrzutosti nezmínil a jen mi řekl, že slíbil komisi na uvítání Američanů zapůjčiti povoz a já abych pozejtří odpoledne dojel na státní nádraží. Ani jsem svým uším nevěřil a myslím, že jsem se při tom nějak hloupě tvářil, protože se starý pán osopil: „No, co tak stojíš?“

Měl jsem si vzít nový svůj kabát, na cylindr měl jsem si dáti červenobílou kokardu, hřívy koní měl jsem splésti v copy a do nich samou mašli, bílou a červenou.

Starý pán očekával mezi těmi Američany, kteří měli přijet divadelní lodí, nějakého svého známého, který je prý bohatým jednatelem zlatých dolů v Kalifornii.

To všecko překvapilo mne tak, že jsem v tom okamžení zapomněl i na román naší slečny. Byl jsem opravdu žádostiv, jak takový boháč z Kalifornie vypadá. Letěl jsem také hned dolů a vymyl jsem landauer, že se lesknul jak zrcadlo. Kokardu na cylindr vlastnoručně složila mi naše Ellinka, ale toho dne nebyla přece tak veselá a bezstarostná, jakou bývala vždycky. I ona byla tak nějak zamlklá, patrně k vůli Ince.

Ta chudáček měla i druhý den oči uplakané a ani z domu nevyšla. Jen psaníčko mi dala, abych je donesl na poštu. Bylo pro pana Angra.

Toho jsem viděl na večer, když jsem zavíral dům. Obcházel kolem a díval se nahoru do prvního poschodí. Když jsem vyšel, ulekl se a zmizel jako stín.

* * *

Náš pán jako člen městské rady vítal Američany na nádraží a já s jinými byl jsem na místě, jež mi vykázali.

Před nádražím bylo tolik lidstva, jak jsem ještě nikdy neviděl. Když jsem přijížděl, bylo opravdu těžko s povozem prodrati se tím množstvím, které se tlačilo k východu, že jablko nebylo by propadlo.

Byl jsem v plné slávě, abych za druhými nezůstal pozadu a nedělal pánovi hanby.

Mluvilo se dříve v celé Praze už dlouho před tím, jaké to bude, až ti Američané přijedou. Ani tomu nikdo nevěřil, že by opravdu ti lidé až tak z daleka, přes moře vrátili se na těch několik dní, aby si prohlédli naše divadlo.

Před nádražím i v nádraží byl hukot, jako by vody rostly. Konečně ozvalo se zapísknutí a nádražím zaburácelo takové volání, že se mi koně začali plašit.

Sotva to lidé venku zaslechli, i oni, jako by to bouře byla, zpívali „Kde domov můj“. V nádraží zněla hudba a volání nemělo konce, jako povodeň valilo se dál

a dál a najednou tlačili se nám lidé zrovna pod koně. Byl hluk a zmatek, zas zaburácelo volání slávy a mně srdce bilo téměř hlasitě.

Najednou u vchodu objevil se americký prapor, kloboučky letěly do výšky a hluk, jaký nyní nastal, ani vypsati se nedá.

Kde kdo byl, slzy v očích měl. I mně najednou oči ovlhly a začaly se mi ruce třást.

Náš milostpán usedl potom s tím svým Američanem do vozu a jeli jsme.

Na tu cestu od nádraží k divadlu nezapomenu jakživ. Květy sypaly se na nás z každého okna a než do jel jsem k divadlu, byl jich plný vůz. Kde jaké okno, bylo v něm lidí k umačkání a po cestě bylo jich tolik, že nepamatuji takového množství ani při největších slavnostech.

Milostpaní se slečnami dívaly se z okna ve Ferdinandově třídě. I ony hodily do vozu kytky, milostpán ukazoval pak Američanu do okna a Američan se klaněl. Až uši zaléhaly mi od samého toho volání a když jsem potom dojel domů, byl jsem jako pitomý. I koně se mi několikrát plašili, báli se toho nezvyklého křiku a zle stříhali ušima. Vedle mne na kozlíku seděl jeden z pořadatelů, Sokol, měl čapku v ruce a říkal, že takového dne Praha ještě neviděla.

Když jsem jel kolem milostpaní, zahlédl jsem na protější straně, v první řadě lidí státi pana Angra. Jak jsem tak zvolna přejel, zdálo se mi, že i on má slzy v očích. Měl klobouk dole, jako všichni, ale co ostatní se slzami v očích jásali, on jediný zdál se býti smuten.

* * *

Američan zůstal u nás po čtyři dni, na dva dny odejel někam do Plzeňska ke příbuzným, vrátil se zase k nám a po čtrnácti dnech z čista jasna řekl o slečnu Jiřinu.

Kdyby byl posel boží vedle nás uhodil, nebyli bychom zůstali tak bez hlavy, jako tenkrát.

Američan byl čtyřicátník, ale vypadal mladší. Byl opálený a nedalo se říci, že je ošklivý. Také zahodit se nedal a když jsem jej vozil po Praze, dával mi zpropitné jako kníže. Také hodinky měl zlaté a tak veliké, že bych pro ně nechtěl do krámu jít se dvěma stovkami.

Starý pán mohl na něm oči nechat a bylo vidět, že je Američan u něho dobře zapsán. Stárkovali prý spolu, jak mi řekl. No, ani jednomu se štěstí nevyhnulo.

Ale od našeho hosta přece bylo to nepředložené, říci o Jiřinu, o to dítě. Kdepak ona by šla za moře, ona, která byla vychována tak domácně. To slečna Ella spíš by se nerozmýšlela. Což ta, ta by šla třebas kraj světa, jaká je divoká. Jestli by se nerozmyslila v posledním okamžení. Je hrr a najednou jí všecko zas přejde.

Slečna Jiřina byla by se z toho málem roznemohla. Nechybělo mnoho a starý pán byl by svému čistému příteli málem dal slovo. Na štěstí hrála prim v domácnosti naše milostpaní a ta jednoduše Američanu řekla, že by svou dceru přes moře nepustila ani za celou Kalifornii.

Američan odejel zase do Plzeňska a bylo dobře. Psal sice ještě odtamtud, ale bez výsledku, to se ví.

Zdá se mi, že celá rodina dlouho nemohla se zpamatovat z takového překvapení. Ke slečně Jiřině dokonce třikrát přivezl jsem doktora.

* * *

Když zase mohla vycházet, chodila znovu do francouzských hodin, ale místo o půl čtvrté vyšla už o třetí hodině. Někdy odešla i dříve a vracela se i v sedm hodin. Chodila pro ni Lojza a já se jí ptal, nescházi-li se slečinka s takovým a takovým pánem.

Ale Lojza řekla, že nemusím všechno vědět a že mi do toho nic není. Nemohla mi dosud odpustit, že jsem si vzal jinou a ne ji.

* * *

Slečna Ella začala už také chodit do frančiny a starý pán, který má v Národním předplacenou lóži, začal ji bráti s sebou i na ty nové kusy, které se mu nikdy nelíbily.

S tím našim divochem bylo pomalu k nevydržení. Koupila si nějaké knížky divadelní a celý den z nich deklamovala. I když přišli páni herci na kuželky, pozval ji milostpán a tu deklamovala před nimi. Starý pán měl dětinskou radost, sám jí tleskal a dovolil jí, aby se učila u paní Sklenářové.

A tak jsem tam slečinku vozil a ta jednou četla mně a ženě z knížky tak, že bychom se byli oba rozplakali. Tak dovedla mluvit, tak vážně a bolestně, že bych to byl v tom diblíku nikdy nehledal. Ale najednou, jak mluvila — hrála pannu Orleanskou — zablesklo se nám zrovna do oken a hned na to zahřmělo, jako by bylo někde zcela na blízku uhodilo. A v tom jsem naši slečnu viděl tak, že na mne hrůza šla. Nebála se ničeho na světě tak jako bouřky. O půlnoci na hřbitov byla by snad šla, ale před bouřkou třásla se jako osyka. Zbledla a vykřikla, že náš kluk mohl psotník z toho mít. Zavřela oči a byla by nám snad upadla, kdybych ji byl nezachytil.

Sotva jsme ji se slečnou Jiřinou dostali nahoru.

Ten den bouřka hrozně řádila, jak už kolik roků ne. Vítr se zdvihl, že jsme myslili, že nám to střechu odnese, nebo komín v továrně zvrátí.

Nestalo se tak, bohudíky, ale v zahradě zvrátilo nám to altán.

A teď začala naříkat zase slečna Jiřina.

Přiběhla ke mně celá vyděšená a s hrůzou se mi svěřila, že v altáně pod lavičkou někde má uschováno několik psaníček. Schovala si je tam, aby jí doma na ně nepřišli a že do altánu kromě slečen a někdy milostpaní nikdo nechodil. Slečna vystála smrtelné úzkosti a já s ní musil jsem jít ještě v lijáku do zahrady. Ona stála u dveří a já z trosek altánu vysvobodil jsem její psaníčka. Rozříznul jsem si při tom pravou dlaň o hřebík, že jsem i psaníčka zakrvácel, ale nebolelo mne to.

Slečinka vzala lístky a jako svátost nesla si je nahoru, kde je prozatím uschovala nahoře na kamnech, pod soškou nějakého generála, kterého starý pán ctil jako Pána boha.

Ale jako by se bylo zdraví od naší slečny odstěhovalo.

*

Bývala vždycky zamlklejší, ale takhle, jak bývala teď, jsem ji nikdy nepamatoval.

Až mi časem úzko bývalo, že by nám tak mohla umříti.

Scházívala se sice s panem Angrem, to jsem věděl, ale známost jejich nevedla k žádnému konci. Neměl pan Anger ještě žádného postavení a to asi bylo hlavní příčinou, proč milostpán té známosti nepřál. Slečna Jiřina scházela se zatím tedy tajně, ale při tom trápila se přece.

Za to na Ellince bylo vidět, ji že láska nehněte, malá a hezká její hlavinka že myslí zatím na věci docela jiné. Byla stále veselá, rozpustilá a stále byla takovým diblikem, jehož bylo plno všude. Začala se nesmírně ráda strojit a než jela do divadla, musila jí slečna Jiřina celé dvě hodiny před odjezdem upravovat vlasy a strojit. A při tom ještě připravovala večeři a přece kolikrát se stávalo, že milostpaní se slečnou Jiřinou čtvrt hodiny čekávaly v kočáře, co ona se svou výpravou nebyla ještě hotova. Za to potom letěla se schodů, že na ni musili křičet, aby nohu nezlomila. Koně musili potom cválat jako zběsilí. Ani za nic na světě nebyl by náš divoch začátek nějaké komedie zmeškal.

A starý pán byl při tom celý šťasten. Když mu slečinka deklamovala z nějakého kusu, tu i na své vojny a praporečky zapomněl a ani nových experimentů nevymýšlel. Milostpaní často řekla, že starému pánu by nikdo dvakrát říkat nemusil a že by hrál na divadle s Ellou.

Starý pán se tomu jen usmíval a snad si myslil, že jeho paní uhodla.

Konečně měla slečna Ella poprvé vystoupit veřejně. V naší besedě měli hráti ochotníci a milostpaní slečně dovolila, že může hráti s nimi.

Ellinka křičela radostí, líbala milostpaní a starého pána byla by umačkala, jak se mu zavěsila kolem krku. I pan Karel měl hráti a u nás bývaly porady o volbě kusu.

Výboři z besedy mohli si za Ellou nohy uběhat. Každou chvíli byl u nás některý a slečně dali na rozhodnutí, aby sama kus volila. Ale slečna ku podivu dlouho nemohla vybrati si ničeho, co by se jí líbilo.

Zejména jeden z výborů, mladý a hezký člověk, nějaký doktor prý, býval u nás téměř každodenně. Ptal se sice vždycky jen po mladých pánech, ale mne tím neopil. Pan Anger ptával se také vždycky jen po mladém pánu a chodil k vůli slečně Jiřině.

* * *

(Dokončení.)

Fontána v královské zahradě v Praze.

Napsal *Karel B. Mádl.*

Počátek renesance v Čechách dovedeme na rok určiti. Vždy se vyskytli, kdo pochybovali, že by nynější okna sálu Vladislavského se známým letopočtem 1493 patřila prvotní, gotické stavbě mistra Beneše z Loun. Je známo, že náleží cele renesanci se svými kanelovanými pilastry, svým rovným, renesančně profilovaným kladím, se svými konsolami a ze mnoha příčin, proč není radno tyto formy připsati poslednímu a zároveň velkému gotiku českému, je dojista neposlední, že ve všech jeho pověřených pracích — a řada jejich není skrovná — podobné ohlasy nového slohu více se nevyskytují.

Jiné datum pro dějiny renesance v Čechách je daleko určitější, významnější a důležitější: rok tisící pětistý třicátý pátý. Jím počíná beze všeho přechodu, náhle, neočekávaně a nejspíše že též nepřipraveně nové období umělecké v naší vlasti, jím též počíná se pravá invase cizích vlaských stavitelů do Čech. Středisko a další východiště celého ruchu první renesance u nás jest císařská zahrada na Hradčanech. Dnes arci sotva si dovedeme učiniti přibližnou představu, jak ji král Ferdinand I. byl založil, dávno již se změnila, ale dosud zde stojí dvě stavby, jež po drahnou řadu let zabíraly pozornost a péči královu. Nejprve Belveder, letohrádek, nad kterým by se měla rozpínati klenba italského nebe. Polohou, disposicí, detailem i prací vymáhá si místo mezi prvními své doby. Pak míčovna, o něco pozdější, tvarů méně jemných a elegantních, nicméně zjev zcela pozoruhodný a karakteristický. K těmto výtvorům architektonickým druží se též plastika sice jediným jenom dílem, ale zcela důstojným svého sousedství.

Roku 1534 počali role a vinice na severní straně Jeleního příkopu přeměňovati v zahradu a od těch čas po tři decenia a déle nepotuchnul ruch pracovní více v místech, jež byl Ferdinand I. od kláštera svatojirského zakoupil. Příštím jarem dostavili se první vlašti dělníci za vedení mistra Giovanniho de Spazia, 25. května 1538 přibyl Paolo della Stella a stavba Belvederu přišla v plný proud. Arci proud ten nejednou hrozil se zastaviti a vyschnouti častým nedostatkem peněz i jinými překážkami.

Po velkém požáru 1541 počali opravovati hrad pražský a soudní síň, její stavba a výzdoba zabírá pozornost i finance královy značnou měrou; několik roků na to začaly větší práce v chrámu svatovitském, hlavně stavba nádherných varhan a vyzdobení kaple sv. Zikmunda, později přidružila se k tomu míčovna. Přes to vse pokročil Belveder 1561 tak daleko, že střecha byla již krytá a král poroučí, aby na jejím hřebeně byl na jednom konci vztyčen český lev, na druhém říšský orel.

Ještě ale ve mnohém nebyla stavba Belvederu úplná a již zabíral se Ferdinand I. novým projektem.

Zahrada královská zajisté — jako vše ostatní — byla zdělána podle vzorů vlaských. Nevíme sice jistě, odkud mistr Francesco, který ji zařizoval, přišel, ale mnohé ukazuje k tomu, že jako vlastní jeho krajané v Praze a v Čechách pracující, též on ze severní Italie pocházel. Zahrady italské té doby vzaly na se převahou ráz architektonický, sledujíce zřetelně tendenci tvořiti se stavbou, při níž se rozkládaly, celek co možná jednotný a harmonický. V té zahradě nemohla být fontána s prameny živé vody pohřešována. Ta vždy v rozměrech a tvarech nejrůznějších tvořila střed polí, vyznačovala vyni-

kající místa, zvedala se v hlavní ose zahrady prostřed širokých cest Prvotně byla při budově Belvederu podélná, k zahradě obrácená fronta hlavní, ze zahrady byl vchod a v tu stranu byla balustráda přízemní v osmém mezisloupí (od kraje severního) otevřena. Sem dojista ústila hlavní cesta zahradní a v té ose též, na místě, kde dříve stála skupina oranží a stromů fíkových, přál si král Ferdinand fontánu.

První kroky k uskutečnění svého zámyslu obrátil Ferdinand I. do Norimberka. Tak soudíme z několika listů z archivu rodiny Scheuerlovy, nyní v germanském museu uložených. Vydavatel jich, Hans Bösch,*) mýlí se při výkladu, domnívaje se, že projekt fontány, o němž jednají, později za Maxmiliana II. a jeho nástupce císaře Rudolfa II. vešel teprve ve skutek, kdy totiž Václav *Jamnitzer* provedl „krásnou studnu“ na 10 stop vysokou, z níž se žel nezachovalo více nežli obšírný popis a čtyry známé a v sádrových odlitcích rozšířené alegorie ročních počasí v klenotnici císařského dvora ve Vídni. Jistě jej uvedla v omyl okolnost, že Ferdinand I. prostřednictvím císařského rady Jakuba Muffela vyžaduje též na V. Jamnitzerovi návrh fontány. Pro nás není pochybnosti, že v dopisech Muffelových jsou obsaženy první stopy projektu fontány, která do dnes stojí před Belvederem, ovšem že původcem jejím není ani V. Jamnitzer ani jeho soudruh Pankrác *Labenwolf*.

Již doba vyjednávání, pak vlastní počátek a vedení práce jsou nám v tom dostatečnou oporou.

První list císařův v této záležitosti ze dne 20. května 1562 je co do obsahu znám pouze z odpovědi, kterou 8. června J. Muffel k němu psal. Ferdinand I. dožadoval „několik vzorů nebo návrhů pěkné studny“ na výběr a patrně neměl při tom žádného určitého umělce na zřeteli, který by je měl provésti. Také J. Muffel ve své zprávě ještě nikoho nejmenuje, sděluje pouze, že s několika již vyjednával, kteří žádané modely nebo kresby slíbili v krátce dodati. Asi ve druhé polovici června posílá je císaři. Jakob Muffel vyhledal dobré umělce, ale z listu jeho není na vlas patrno, mnoho-li na projektech je vlastnictvím Václava Jamnitzera, zlatníka Jeho Cis. Msti a mnoho-li náleží Pankráci Labenwolfovi, kovolijci; zdá se pouze, že asi všechny tři náčrty, které Muffel císaři na vybranou k rozhodnutí předkládá, kreslil V. Jamnitzer, rozpočet pak podal P. Labenwolf, mistr v technice lijecké zběhlý. Od něho pochází bronzová fontána ve dvoře radnice norimberské z roku 1550 a veřejná studna s husákem („Gänsemännchen“) v rodném jeho městě učinila pro všechny časy jméno jeho populárním.

Podle svého zvyku udal císař dosti do podrobna hlavní podobu a výměry ku projektu a shledáme, že fontána nynější je na základě téhož programu provedena. Měla to býti pěkná, ozdobná studna, v mědi provedená, s nohou, sloupkem a dvěma mísami. Svrchní část sloupu přál si míti ozdobenou případnými postavami, z nichž by tekla voda do spodní velké mísy, osm stop široké, kdežto svrchní, menší mísa má měřiti čtyry stopy. Mezi oběma mísami měly býti umístěny ještě čtyry ozdobné otvory tak, aby z nich voda do spodní nádrže vytékala a teprve, byly-li by zavřeny, aby vystoupla výše do figur a jimi protékala do nádržky svrchní.

*) Mitth. a. d. germ. Nationalmuseum. 1885, str. 164. a sl.

Norimberští umělci při svých návrzích dojista se těmito předpisy řídili, pouze jednoho, pro rozpočet důležitého udaje postrádali: má-li býti studna z mědi tepaná nebo z mosaze litá. Proto omezil se P. Labenwolf na udání cen jen povšechných. Vyslovil se, že každý ze tří přiložených projektů proveden by vážil nejméně 60 centů a za každý cent litiny žádá 25 zl. Model sám by pak stál asi 600 zl. Zevrubný a přesný rozpocet zatím nelze mu podati, rozhodne-li se však Jeho Cis. Mst pro některý náčrt a rozkáže, aby byl proveden, pak jej vykreslí ve skutečné velikosti a pravé míře a vypočte do podrobna náklad a cenu práce.

Náčrty Jamnitzerovy nejsou známy a není také možno říci, proč se žádný Ferdinandu I. nezalíbil. Dne 4. září 1562 píše sice J. Muffelovi z Prahy, „že nemá v úmyslu takovou studnu dáti dělati“, posílaje dvanáct zlatých rýnských honoráře za projekty, ale již v prosinci jest jiný návrh na rozkaz císařův hotov a přijat.

Umělec, od něhož si Ferdinand I. vyžádal nový projekt, byl dvorní malíř Francesco *Terzio*, který se tehdá právě v Praze zdržoval, jsa zaměstnán rozmernou prací na velkých varhanách v dómu svatovítském. Prozatím nemáme po ruce ničeho, co by nám přímo vyznačilo, s jakým úmyslem a požadavkem se císař na Terzia obrátil. Ale ve sbírce ambraské jest uložena sbírka v knize nalepených náčrtů a návrhů k fontánám; mnohý z nich vyšel z ruky diletantovy, přece však je tu několik listů práce ryze umělecké. Kniha ta byla povždy majetkem císařského domu, nejspíše vlastnictvím arcivévody Ferdinanda tyrolského, místodržícího v Čechách a zakladatele sbírky ambraské a dosvědčuje, kterak se v nejbližším okolí císaře Ferdinanda I. hojně zabývali podobnými projekty. Ostatně víme, že i před originalním zámečkem Hvězdou, který arcivévoda zbudoval, zamýšlel postaviti dekorativní, umělecky provedenou studnu, a rovně též ve své oboře v Inšpruku. Fontány, studny, kašny, vodotrysky a pod. nalézáme v hojnosti i v jiné knize současné, která pod titulem „Mathesis bohemica“ je uložena v universitní knihovně pražské, o níž se ještě stane zmínka.

Tři listy, jak praveno, v „Prunnwerchu“ sbírky ambraské zvláště vynikají: Na prvním, patrně pro arcivévodu Ferdinanda zhotoveném, má fontána mísu zdobenou zápasícími tritony a lvy podepřenou, pak ženské hermy a putti a na vrcholu ženu s vásou. Na druhém je náčrt ozdobné fontány, jejíž spodní nádrž pokrytou maskarony a pletenci nesou malí geniové; z ní vyrůstá sloup obtočený satyry a delfíny, na vrcholi zvedá se pelikán, zobákem břicho si rozdirající. Třetí je z nich figuralní ozdobou nejbohatší o dvou nádržkách. Spodní podpírají podoby býků a fantasticky přetvořených žab. Podpora prostřední je o dvou odděleních, dole tritoni a nereidy, nahoře věnec ženských postav, nesoucích menší svrchní nádrž, pokrytou kozonohy, maskarony a pod. v silném reliefu a v uspořádání velice příbuzném onomu, jaký na nynější fontáně belvederské spatřujeme. Na vrcholu několik putti zápasí s husou a jejími mláďaty*) Možná dost, že aspoň dva poslední projekty s onim, který byl ku provedení určen, předložil Terzio císaři k výběru.

*) Repert. f. Kunstwiss. III., 309 a sld. — Jahrbuch der kunsthist. Smlgn. IX., 243 s vyobr.

Nebyloť Ferdinandovým zvykem spokojiti se s jediným projektem.

Již před 9. prosincem 1562 F. Terzio své návrhy, patrně v Praze, provedl a císaři předložil, neboť v listu, který téhož dne arcivévoda Ferdinand z Křivoklátu psal, praví výslovně, že náčrt na studnu jest nejen již hotov, ale také císařem schválen a v jeho rukou. Tenkráte vedl a řídil arcivévoda za časté dlouhé nepřítomnosti císařovy v Praze veškeré umělecké podniky císařovy v Čechách, ale jako dříve, před rokem 1547, komora česká bez zvláštních příkazů nesměla samostatného kroku učiniti a o každém údaji, o každé nesnázi, o každém postupu prací byla povinna císaře zpravovati, i místodržící arcivévoda neměl nyní větší zvůle. Co však komoře i místodržícímu asi nejednou kalívalo rozmar, ty stálé potyčky a třenice, lenost a nedbalost v hutích a nedostatek peněz v pokladně, je nám jen vítané, neboť listy a relace posílané v těchto záležitostech za císařem a jeho zevrubná nařízení do Prahy osvětlují nám mnohdy do drobných detailů historii uměleckého ruchu na Hradčanech za Ferdinanda I.

Ku lití nové studny nehledal arcivévoda sílu mimo Čechy, nýbrž vyžádal si rozpočet práce od dvorního puškaře na Hradčanech, mistra Tomáše *Jaroše*. Jemu svědčí zmíněný list.*) Arcivévoda ukládá mistru Jaroši, aby podle kresby Terziovy udal, mnoho-li litiny, kterých a jakých modelů bude ku práci třeba. Také pro řezání modelů si arcivévoda sám umělce vyhledal, svého řezbáře Jana *Peyssera* v Praze sídlícího, ponze o cenu má se s ním Jaroš dohodnouti. Rozpočet Jarošův se zachoval v archivu říšských financí jako příloha k některému pozdějšímu listu a že je zajímavý jednak pro cenu tehdejší práce, jednak pro seznání poměru mistra k objednavateli, uvádíme jej v překladu:

„K rozkazu knížecí Jasnosti„ svého nejmilostivějšího pána, učinil jsem já, Thoman Jarosch, puškař Jeho římského cís. maj. atd., na hradě pražském následující rozpočet ku fontáně, kterou Jeho cís. maj. v libosadu v Praze hodlá dát líti:

Podle hotového nákresu nebo modelu vážila by studna asi 50 centů, k čemuž je potřebí 50 centů mědi, 12 centů cínu a v ohni přijde as 10 centů na zmar, tak že by po ulití celé dílo vážilo 50 centů. Mzda za lití při každém centu i s voskem a modelováním, který musím sám zaplatiti, obnáší 28 zlatých rýnských . . ., což činí asi 1400 zlatých rýnských.

K tomu přikáže Jeho cís. maj. atd. měď i cín ze svého dáti.

Mimo to podnikám práci na vlastní zodpovědnost, tak že, kdyby se litina nezdařila, ztratil bych zaplacení za vosk a modelování.

Kdyby podobné dílo mělo se provésti, prosím co nejpokorněji, mně milostivě o tom zpraviti, abych se v čas o dovedného mistra postaral a vosk a jiné potřebné věci zjednal, a též aby mi byla polovička peněz předem přikázáua, poněvadž vosk a modelování stojí nemalý náklad.“ *) (Dokončení.)

*) Mikovec. Starož. I. 83. Jahrbuch X. Reg. 6192.

*) Jahrb. V. Reg. 4338.

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Ano, dnes velebníček všechno to si připomínal. Vzpomínal, jak jednoho podzimního dne, brzo po sv. Václavu, usedli záhy po půlnoci do prostorné, kolébavé bryčky mlynářovy, se všech stran bedničkami, koši a škatulemi ověšené, jak paní mlynářka, loučíc se s dceruškou, usedavě plakala, jak také stárek Barták stál u vozu a přemožen citem, zaslzel a dívku tvrdou rukou zbožně pokřižoval, jak potom vyjeli hbitě ze dvora, minuli několik spících stavení a několik hafajících psíkův, jak koně uháněli úprkem kostrbatou cestou a uvolnili teprve až kus cesty za vesnicí v oblasti pozdních ovsů a brambořišť. Jeli dlouho polí a lesem nedaleko Sázavy, z níž přede dnem vystupovala hustá, bílá pára a přikrývala všecko utěsené sázavské údolí neprůhledným povlakem. Projeli asi čtyřmi vesnicemi, slyšeli se všech stran kokrhati kohouty, a když se rozednívalo, vjeli kvapem na pěknou silnici.

Vzpomínal si, jak tenkráte za jitřního šera bylo chladno, a jak děvčátko, sedící naproti němu v bryčce, otřásalo se zimou a tulilo se s úsměvem do velikého šátku, a jak vidouc velebníčkův krátký plášť, šátek ten mu prostomile nabízelo. Nepřijal ho ovšem. Pozoroval, jak mladinký protějšek jeho ustavičně se dívá do jeho tváří, a jak pokaždé se usmál, když zraky jejich se setkaly. Kdykoliv na děvčátko pohlédl, vždy se setkal s jejíma něžnýma, upřímnýma očima a s jejím úsměvem. Díval se také vůkol a viděl meze pokryté stuhlou rosou jako jiním, prořídlá, babím letem povleklá strniš̌tata, tmavá zoraná pole, blízké i vzdálené dědiny s kouřícími komíny a ještě vzdálenější pozadí lesnatých hor a kopcův, anebo silnice byla lemována stromořadím, obtíženým úrodou podzimního ovoce.

V okresním městě na půl hodiny zastavili a u kupce na náměstí zapili slabým vínem chutné kuře, kterým je paní mlynářka na cestu opatřila. Potom Mates mlaskl na koně, a už zase ujížděli dále, až za bryčkou se prášilo, vesnicemi, městečky a podél bílých dvorců s červenými střechami, a zastavili teprve až v malém městyse, když z blízka i z dáli ozývaly se zvonky, zvěstující poledne. A pak už jeli bez přestání až do Prahy. Dorazili tam již pozdě po polednách, unaveni nevyspáním, drkotající jízdou a teplým sluncem, jež zvláště v poledních hodinách do stísněných cestovatelů vydatně břálo a pálilo. Ve chvíli, když z dálky spatřili již Pražské věže, koně jako by si byli bystřeji poskočili, ale mlynáře a

velebného pána zmocnila se jakási tesklivá zamlklost. Tam byl cíl jejich cesty; až odtamtud pojedou, Lidunka nebude již s nimi. Dlouhou chvíli mlčeli, obírajíce se vlastními myšlénkami a dívajíce se do postranní nepříliš poutavé krajiny, až teprve děvčátko vyrušilo je mimoděk z jejich zadumání.

„Copak asi teď dělá maminka?“ řeklo a slova svoje provázelo dětinským povzdechem.

Paní mlynářka bezpochyby té chvíle někde v ústraní si za dítětem poplakávala.

V Praze zavezli dívku k čekající už rodině, nazejtří uvedli ji do ústavu a pozejtří vydali se bez ní na zpáteční cestu. Vsedali na vůz na dvoře velikého zájezdního hostince na hořejším konci Václavského náměstí, a Lidunka přišla s nimi až tam jich vyprovodit. Plakala, ale nemnoho. Praha líbila se jí velmi, velkoměstský život i šum a styk s několika uhlazenými družkami z ústavu venkovskou růžičku okouzloval city pouze milými a vábnými, a při loučení vyloudilo jí na modrá očka řadu slzných perliček toliko dětinské pomyšlení, že nyní dlouho neuvidí tatínka a maminku. Jiné obavy před novým obdobím života, v němž zároveň z nevinného dítěte valem se probouzela u vědomí panenství, neznala, nepocítila.

Za to pan mlynář Přibyl a s ním také dobrý velebníček byli velmi pohnuti. Pochopovali úplně lákavá, svůdná scestí, která mladou dívčinu na nynější pouti jejím životem budou obklopovati, věděli, jak snadno nezkušené mládí dá se voditi tím, co více lahodí očím a srdci nežli rozumu, zvláště je-li to nezkušené srdce a oči vzdáleno svých rodičův, kteří nejlépe je pochopují a jemu rozumějí.

Když dívka, loučíc se, přistoupila se slzami v očích také k pateru Konvalinkovi a uchopila ho vroucně za ruku, aby mu ji políbila, velebníček vytrhl jí pravici z rukou, shýbl se k děvčátku, požehnal je křížem a políbil je na tvář. Cítil, jak mu slza ukápla při tom polibku na její hladké, nevinné čelo. Když už vyjížděli ze dvora hostince, viděl tam tu slzu ještě nesetřenu.

Zpáteční cesta z Prahy do Lukavice neutkvěla pateru Konvalinkovi už tak živě v paměti. Pamatoval se z ní jenom na přání, aby raději už byli doma.

Od té doby býval ve mlýně Lukavickém už častým hostem. S počátku vypravoval si s mlynářem a mlynářkou mnoho a velmi často o Ludmile, a rodičové nikdy neopominuli dáti mu přečísti její psaní, které přicházelo pravidelně za týden. Ale kněz neuviděl od těch dob dívky už nikdy. Když po roce přijela domů na krátké prázdniny, nebyl v Javornice, nýbrž meškal ve vzdáleném městečku, zastupuje faráře, který odejel do lázní za léčením. A právě tak bylo také po dvou letech. Než kaplan do Javornika opět se vrátil, Ludmila z Lukavice už odjela, a na místě ni zastihl tam už jenom její obvyklý pozdrav a vyprávění rodičů, jak dívka už jest veliká, jak zcela jiná, než když poprvé odjížděla, jak zmohutněla a mravům vznešené společnosti se přiučila, vůbec že jest už velikou slečnou z města.

Ale nejvíce pan mlynář Přibyl napovídal se o jejím umění pěveckém. Byla prý nejlepší žačkou ústavu, jehož ředitel předpovídal mladé chovance skvělou budoucnost. Psal tak sám mlynářovi, radě mu, aby Ludmilu ještě rok péči jeho ponechal, že pak se postará, aby byla přijata za pěvkyni v divadle. Když dopis ku konci obsahoval několik zvláště lichotivých a povzbuzujících poznámek, Přibyl hned souhlasil, a také paní Přibylová, utírajíc si zástěrou slzu radosti, přikývla hlavou, a oba byli blaženi, neboť viděli v duchu dítě své vznášeti se k vrcholu uměleckého věhlasu a slávy, která jest tak vzácna ve venkovských mlýnech a v malých vesničkách.

A za další rok Ludmila byla prý již vyspělou umělkyní, a pan otec jednou v létě zvěstoval radostným hlasem velebnému pánovi novinu, že dcera jeho odjíždí se svým ředitelem do velikého německého města, aby vystoupila v tamějším divadle na zkoušku. Není prý pochyby, že obstojí, a patrně prý tam už zůstane.

Pater Konvalinka po těch slovech sebou trhl, jako by se byl ulekl.

„Do Němec?“ otázal se pak udiven, a hlas jeho zněl jako výčitka.

„Ano — do Frankfurta —“

„Ach, tam jste ji neměl pouštěti, pane mlynáři! Lépe by bylo, aby byla tady doma dcerkou českého mlynáře, než v cizině německou umělkyní! Škoda nastokrát!“

Pan otec poněkud se začervenal a byl chvilku v patrných rozpacích. Teprve pak pomohl si z nich nuceným úsměvem a obratnou vytáčkou.

„To víte, velebný pane, doma nikdo není prorokem! Pro Ludmilu nebylo prý u českého divadla prozatím místa, odkázali ji, by čekala a cvičila se dále. Kdož ví, jak dlouho by to trvalo, mně i řediteli zdálo se to odmítnutím. Proto ta cesta do ciziny. Až tam se ve zpěvu utvrdí a zdokonalí a až si dobude aspoň trochu zvučného jména, vrátí se do Čech a pokusí se na domácím jevišti. Zatím budeme míti svoje Národní.“

Ale pater Konvalinka nedal se přemluviti a přesvědčiti, poprvé přestal býti měkkým a úsudkům i výkladům mlynářovým byl nepřístupným.

„Nikoli, to jste neměl činiti, pane mlynáři, tam jste slečnu Ludmilu neměl pouštěti,“ říkal pořád zarmouceně a vrtěl hlavou. „Už proto, že za vaše peníze, které jste na vychování slečnino obětoval, za vaše poctivé, českýma rukama dosti těžce dobyté peníze, bude prvé úroky platiti Němcům, kteří národnost naši tupí a až do prachu zašlapávají. Co oni jí za to dají? Snad trochu pochlebenství, snad trochu pozlátka, snad také trochu peněz, ale věřte mi, ty nebudou požehnány. A pak představte si, jaké asi nebezpečí hrozí tomu osmnáctiletému nezkušenému dítěti v neznámé cizině, kde za jedním poctivým a srdečným slovem následuje sto slov mámivých, klamných, lživých, šalebných, tím mámivějších a klamnějších, čím dítě to jest nevinnější a krásnější — nikoli, pane mlynáři, do Němec jste slečnu Ludmilu neměl pouštěti!“

Potom si zavolal na pomoc paní mlynářku, ale nezvítězil. Manželé Přibylovi byli už příliš očarováni budoucí slávou dceřinou, a paprsky, které z tušeného věhlasu Ludmilina k nim z dálky doléталy, byly pouty, která jejich vlastenecké vědomí i obavu před nebezpečím mravním, hrozícím jejich dítěti, svazovala a k nečinnosti utlumovala. Paní mlynářka za horlení velebníčkova uronila sice po svém zvyku nezbytnou slzičku, nespala pak po celou noc, vzdychajíc, ale tím nic se nezměnilo.

Velebný pán Konvalinka vracel se tehdy do Javornika zasmušen a teskliv. Do Lukavice docházel sice jako obyčejně, ale od té doby nehovořilo se o Ludmile již

tak často jako před tím, když byla ještě v Praze. Několikráte sice kněz otázal se upřímně, jak se daří slečně Ludmile a co píše nového, ale to bývalo odbyto stručnou odpovědí, několikráte pak pan otec sám přinesl velebníčkovi několikery německé noviny, jež uveřejnily o Ludmilině pěveckém umění pochvalný posudek a které dcera domů poslala, a prosil ho, aby mu tu němčinu laskavě do češtiny přeložil. Pýcha otcovská přemohla v mlynářovi vždycky všechen ostych, který se v něm při těch německých zprávách před tváří vlasteneckého kněze probouzel, a pater Konvalinka překládal správně, ani slovíčka nepřidávaje, ani slovíčka nevynechávaje, ale také nikdy nerozhovořil se o tom. Přeložil přitrpčelým hlasem posudky a dost. Pak hned začal jinou rozprávku.

Posléze také to přestalo. Dcera neposýlala již žádných novin o své oslavě, snad jí to prodlením času zevšednělo. Asi po tříletém pobytu v cizině přijela sice podívat se domů, jen jako letem, avšak ani tehdy velebníček jí neuviděl. Dlel v tom čase právě ve svém vzdáleném pošumavském rodišti u lůžka umírající staré matky, a vrátil se do Javorníka až tehdy, když stařenku na poslední cestě k hřbitovnímu sídlu vyprovodil. Byl příliš zarmoucen, aby mohl býti přístupen jiným citům, proto také mimo obyčej svůj vynechal několik návštěv v Lukavickém mlýně. Když pak tam konečně zase přišel, Ludmila byla již opět asi měsíc v cizině za uměleckým štěstím. Paní mlynářka vyřizovala sice paterovi od ní obvyklý pozdrav, ale další hovor její i pana Jiřího Přibyla byl jaksi stísněný, a kaplan dobře pozoroval, že v poslední době v rodině Přibylově něco pohnutlivého se událo, co z ní zapuzovalo dřívější mír a spokojenost. Nechtěl se domnívati ničeho, ale do hlavy přece ťukala mu mimoděk myšlénka, že nedávná návštěva Ludmilina jest té změny zajisté neklamnou příčinou.

A nemýlil se. Když před večerem opouštěl Lukavici a ubíral se podle vody domů, setkal se u náhonu se stárkem Bartákem, kterého toho dne ještě neviděl. Zastavil se s ním, aby s dobrosrdečným mužem několik slov pohovořil. Nepadlo mu na mysl, aby vyzvídal, ale než se nadál, věděl mnohem více, než tušil.

„Jak se máte, stárku? Dlouho jsem vás už neviděl,“ pravil po pozdravu.

„I dobře, vzácný velebný pane, když Pánbůh zdraví dá! Ba dlouho jsme již vzácného velebného pána neviděli. Bylo nám tu bez vás opravdu velmi smutno.“

„Smutno? A proč? Práce snad jest dosti, a měli jste tu návštěvu —“

„Návštěvu — jakou?“ divil se stárek a upřel na kněze tázavě oči.

„Slečnu Ludmilu —“

„Ach, ovšem, slečnu Ludmilu, málem bych byl už docela zapomněl! Ale —“ a stárek s mrzutým povzdechem mávl zamítavě rukou a zamlčel se.

Pater Konvalinka v tom posuňku tušil něco jako rozpaky a chtěl jíti dále.

„Ale, vzácný velebný pane,“ pokračoval stárek, sotva kněz vykročil, „věrte mi, ta návštěva milostslečnina přinesla do našeho šťastného mlýna největší smutek. Od té chvíle jsme všickni jako zlomeni, zejména vzácná paní tajně se moří a trápí. Co se stalo, nevím, jen tak pět deset slov bezděky zalétlo k mým uším. Milostslečna jednoho dne přijela, a druhého dne už měla s pány nějakou nevůli. Potkal jsem ji, jak vyběhla všecka zardělá a rozechvělá z pokoje a utíkala na ostrůvek do besídky, a byla tam až do večera, ani se neukázala. Pan otec chodil jako morous a vzácná paní plakala a teprve večer přivedla si dceru z besídky domů. Při tom jsem zaslechl stesk na jakousi nerozumnou, nešťastnou lásku a na milostslečninu umíněnost a vzdor. Vzácný velebný pane, měl jste viděti, jaká to je dáma! Veliká, krásná, vznešená jako nějaká kněžna, a učiněný žár a oheň! Očima div nás nepopálila — Bůh mne netresci! Myslil jsem, že jest to mezi ní a rodiči nějaká přeháňka nebo nedorozumění, ale chyba lávky! Třetího dne hned z rána nakvap odjela, jako by utíkala. Byla bledá, ale hrdá, a oči pořád jí svítily. Loučila se ve hněvu, vzácná paní hlasitě plakala a chtěla si zoufati, a pan otec ani nejel dcery vyprovodit. Od té chvíle jako by nás všechny podťal, jak jsem pravil. Jest nám tu až běda smutno. Teď v našem mlýně málo se mluví a ještě méně se směje. Dobře, vzácný velebný pane, že jste zase tady. Stýskalo se nám už po vás. Teď nám bude veseleji.“

Pater Konvalinka vyslechl novinu Bartákovu mlčky, a když hovorný stárek umlkl, nevěděl, co odpověděti. Zmiňovati se stárkovi o Ludmile, zdálo se mu vůči rodině mlynářově nešetrností, tím méně pak měl právo dále se vyptávati. Nevěděl v tom okamžiku nic, než že řekl několik všeobecně potěšitelných slov a tklivou připomínkou povzbudil stárka, aby v těch dobách zármutku a stesku snažil se ulevití příchylností a věrnou službou svým chlebodárcům, kterým jest souzeno nésti kříž svůj zrovna tak jako každému jinému člověku, a pak přál „dobrou noc“.

Od té doby uplynula zase tři léta. Podobalo se, že ve mlýně Lukavickém na Ludmilu úplně se zapomnělo — nikdo o ní se nezmiňoval, nikdo jí více nechválil, nikdo se jí nepyšnil, ale také nikdo na ni nežaloval. Ačkoliv velebníček byl rodině Přibylově důvěrným přítelem, přece bylo zjevno, že mlynářovi poměr svůj k dceři před ním tají právě tak jako přede všemi ostatními lidmi. Pater Konvalinka byl rád, že se mu nesvěřovali, bylo mu tak lehčeji, nebyl-li obtížen jejich tajemstvím. Občas otázal se krátce a ze slušnosti po Ludmile, ale hleděl při tom jinam, aby snad v obličejích Přibylových nepostihl rozpaků. Odpověď byla obyčejně opět krátká, buď že dcera již dlouho nepsala anebo že se jí dobře daří, a pak následoval uctivý dík za optání.

Ale tajemství rodiny mlynářovy nevztahovalo se zajisté jenom k minulosti, dcera jejich nebyla jim ztracena ani snad zapomenuta. Co v cizině s ní se dálo, nikdo v odlehlém Javornice ani v Lukavici a v okolí arci nevěděl, ale od poslední návštěvy její pojednou rozptylovaly se po krajině zprvu nedůvěřivé, později pak zcela přesvědčující pověsti, že pan Jiří Přibyl mlýn svůj, odedávna čistý a dosti výnosný, valinou zadlužuje, a že všechny tak nabyté peníze putují vždy ihned do Německa za slečnou Ludmilou. Někdo sice tvrdil, že mlynář jí splácí její věno, kterým měl vlastně býti Lukavický mlýn. Ale co vzdálená zpěvačka by si počala s mlýnem? Proto prý pan Přibyl mlýn si ponechal a uvalil naň dluh, aby mohl dceři dáti věno penězi. Snad to bylo tak pravda, snad nic. O Ludmile Přibylově nebylo slyšeti nikdy nic nechvalného, než jedinou domněnku o její poslední návštěvě, která se skončila její neposlušností a nevděčným hněvem,

ale přece každý pokládal ji za vinu nespokojenosti a roztrpčenosti v rodině Přibylově, každý toliko v ní bezděčně spatřoval kvapný úpadek a konečnou nedalekou mizinu mlýna.

Tu a tam ozval se ovsem také hlas, proč mlynář dceři své tolik povoluje, proč se jí neopře a proč jí vůbec nezamitne, zvláště jestli že se k němu nevděčně zachovala? Proč vyplácí věno nehodnému dítěti? Vždyť posléze byl už tak zadlužen, že nikdo bez obavy půjčiti mu nechtěl, a s tím zároveň také klesala živnost mlynářská. Ale hned na to byly výklady. Skrývá prý před lidmi svoje neštěstí. Raději prý chce býti žebrákem, než aby se řeklo, že má nehodné dítě. Sebe zabíjí, jenom aby Ludmile dobrou pověst zachoval Ale kam to tak dospěje?

To všechno slyšel také pater Konvalinka, ale nevěděl, má-li všemu věřiti čili nic. Snad to není ještě tak zlé, myslil si často s povzdechem. Ovšem, zlé se nás vždy snáze chytá. Řeči jsou řeči. Od zlého slova jazyk nezabolí. Svěř se tetě, roznesou tě po celém světě. Pozoroval sice už dávno, že Přibylovic v domácnosti své velmi se uskrovňují, ale že by snad už brzo mohli zápasiti s nedostatkem nebo dokonce na stará léta nouzi třiti, tomu nevěřil a uvěřiti nemohl. Okolnost, že pan Jiří Přibyl býval skorem více v okresním městě než doma, že stáje chudly, smrštivše se na pár slabých koní a na polovinu malých kravek, že střechám nedostávalo se už příliš potřebného krytu, a že dům odřekl se také jednoho mlynářského chasníka a jedné služky, nemohly dobrého kněze přesvědčiti o úplném úpadku Přibylových. A domněnce, že by toho všeho byla vinna Ludmila, teprve již věřiti nechtěl a nemohl. Nedovedl si jí představiti jinak, než že byla zachovalou dívkou a ještě dobrou dcerou. Co o ní zaslechl, nemohlo ho opravňovati, aby jí zazlíval, ji v duchu odsuzoval, nebo vůbec choval k ní nevlídnou myšlénku. Kdož ví, jaké měla s rodiči nedorozumění!

O tom všem velebníček přemýšlel, když se ubíral za krásného červnového odpoledne kvetoucími lučinami k Lukavickému mlýnu. Za poslední návštěvy jeho oznámil mu mlynář, že Ludmila přijede domů, a zval kněze, aby přišel. Zprávu svoji provázel s úsměvem, jako by se opravdu radoval z příchodu svého dítěte. Snad se radoval, vždyť byl otec. Za půl, za čtvrt hodiny pater Konvalinka tedy tu podivnou, záhadnou dívku uvidí. Jak asi za těch devět let, co ji neviděl, vyhlíží? Je-li pak přece ještě hodna, anebo snad — — ? O tom přemýšlel, když zarostlou stezkou přišel až k samému mlýnu, a byl tak roztržit, že uvedl svůj kabát v pevný styk s kvetoucím keřem šípkovým, a když se z něho vymanil, byl uchvácen houštím lopuchy.

„Ještě tam nejsem, a již nehody, neštěstí! Co bude pak?“ řekl si a usmál se.

II.

„Vítám vás, velebný pane!“ ozýval se z protějšího konce velikého dvora srdečný hlas mlynářův, když pater Konvalinka z pozadí mlýna na dvůr vystoupil. „Už jsem se domníval, že dnes ani k nám nepřijdete! Jen dále, jen dále!“

Pak šel velebníčkovi naproti, a teprve, když se s ním setkal, uctivě ho pozdravil, přeje dobrého odpoledne, a potřásl mu s nelíčenou upřímností rukou.

„Nechtěl jsem brzo obtěžovati,“ namítal kněz, opětuje pozdrav. „Dnes jest sobota, všude se poklízí, a hospodyně nevítají rády hosti. A také já jsem měl více práce.“

„Nepovedu vás tedy ani zatím do domu,“ odtušil Přibyl s úsměvem, „tam obě služky vládnou zuřivě, majíce ve štítě svém koště a mokrou vlajku, odpusťte, zvu-li vás tedy nejdříve, abyste si v besídce na ostrůvku odpočinul. Jest tam už žena a Ludmila, obě těší se na váš příchod.“

„Slečna již přijela?“ otázal se pater Konvalinka jen tak, aby odpověděl.

„Ano, včera po polednách. Byl jsem jí naproti na stanici. Právě jsem si také liboval, že máme na blízku dráhu. Teď jsme v Praze za tři hodiny, jindy po drkotavém voze trvala unavující jízda celý den. Čím dál, tím — lépe!“

„Nám?“ otázal se kněz s mírným úsměvem a pak zavrtěl povážlivě hlavou. „Ano, nyní jezdíme rychleji a pohodlněji, ale zvolna při tom se ochuzujeme. Považte, všechen zisk z těch železnic odchází z Čech pryč, do ciziny. Pomyslete si, kolik lidí mohlo by žíti v dostatku nebo blahobytu, kdyby ty všechny peníze, které odvádíme dobrovolně cizím společnostem, zůstaly tady mezi námi? O kolik mozolů a potu bylo by méně? Železnice vlastně naše české mozoly a pot odvážejí si do ciziny, ale podivno, tam mozolů a potu ubývá, kdežto u nás přibývá. Ano, železnice byly by vsestranným dobrodiním, kdyby si vzaly vzor třebas jen z našich bývalých, nyní skorem vymřelých vozků. Oni nešli vydělané mzdy utratit do ciziny. Tam nedostalo se ani krejcaru, vše putovalo do českých rodin, do českých obchodův a do českých zájezdních hostincův, které kvetly při každé jen trochu živější silnici. Škoda těch časův!“

„Velebníček horlí jako na kazatelně,“ odtušil pan Jiří Přibyl mírně, nejsa nikterak pohněván paterovým úsudkem, „a já zbožně poslouchám. Máte pravdu, děkuji vám srdečně za každé poučení, přijímám je vděčně. Odpusťte mým prostým, neprozíravým řečem, poskytuji-li vám často příležitosti k výtkám — dnes budu pilně dbáti, abych si vás už nepohněval, a na kázání přijdu až zejtra.“

„Ach, výtka a hněvy, co vás napadá! Pronáším jenom svoje skrovné mínění rozumnému, rozšafnému člověku, a jsem rád, že také časem bývám odražen.“

„Avšak pojďte už, velebný pane, než bude večer!“ zasmál se mlynář. „Potom byste na našeho hostě neuviděl, a já jsem přece žádostiv vašeho úsudku také o něm.“

„Můj úsudek v tom případě jest týž jako před devíti lety. Ctím slečnu Ludmilu jakožto dceru svého upřímného přítele, a přeji si, aby tak vždy bylo,“ odpovídal kněz, kráčeje po boku mlynářově podle mlýna po chodníku, umletými mlýnskými kameny dlážděném, a v srdci bylo mu pojednou jaksi nevolno, jako by byl řekl něco, co se nesrovnávalo s jeho vědomím nebo tušením.

(Pokračování.)

Truls, bezejmenný.

Napsal *Hjalmar Hjorth Boyesen*

(Dokončení.)

„Ale od těch dob jsem ti tuze ublížila," začala po chvíli.

„Nestalo se ničeho, co by se nedalo odčinit," odpověděl, dodav si srdce.

Trvalo to dlouho, než se její myšlénky sebraly, a když se tak stalo konečně, neodvážila se je pronésti. Přes to však byla si po celý ten čas vědoma jednoho silného přání, jehož se svědomí její děsilo jako zločinu; a zápasila marně se svou slabostí, až její slabost zvítězila.

„Jsem ráda, žes přišel," řekla slabým hlasem. „Já věděla, že přijdeš. Chtěla jsem ti něco říci."

„A co to je Borghildo?"

„Chtěla jsem tě prosit, abys mi odpustil."

„Odpustit, tobě —" Vyskočil, jako by ho něco bodlo.

„A proč ne?" pravila tesklivě.

„Ah, děvče, nevíš, co žádáš," zvolal tak tvrdě, že ji až zamrazilo. „Ano, kdybych měl víc než jeden život na zmaření, — ale ty hladíš jednou rukou a druhou zabiješ. Měj se dobře, Borghildo, neboť zde se naše cesty dělí."

Odvrátil se od ní a dal se dolů po svahu.

„Probůh, zůstaň, Trulse," prosila ona a vztáhla k němu žalostivě ruce, „řekni mi, ó řekni mi vše!"

Jedním skokem byl zase u ní, sklonil se k ní a sipavým, vášnivým šepotem vyřkl jí do ucha tajemství svého života. Hleděla mu chvíli pevně do tváře a potom několika chvatnými slovy slíbila mu svou lásku, svou věrnost, své vše. A v tichosti oné letní noci osnovali spolu útěk do větší a svobodnější země, kde žádný předsudek starého světa neshlížel chmurně na spojení dvou spřízněných duší. Budou čekati trpělivě a mlčky až do jara: potom přijde ten čerstvý vítr od moře a s ním tažné ptactvo, probouzející touhu v prsou Norů, a americké lodi, které dodávají odvahy tak mnohé zemdlévající duši, síly unavené paži a naději srdci beznadějnému. V té zimě Truls a Borghilda málo se viděli. Osada naplnila se pověstmi a po vánocích mělo se za jisté, že hrdá dívka Skogliův byla slíbena za nevěstu Syvertovi Steinovi. Všeobecně se věřilo, že rodina chtěla tomu sňatku a že aspoň Borghilda sama neměla v té věci žádného hlasu. Jiná pověst byla, že se naprosto zdráhala vyslechnouti nějakých návrhů s této strany a že shledavši veškerý odpor marným, proplakala tři dny a tři noci a nechtěla vzíti sousta do úst. Když se to doneslo k sluchu pastorovu, prohlásil za planou povídačku, neboť pravil: „Borghilda, vždycky hodné a zvedené děvče, ví, že musí ctít otce i matku, aby se jí dobře vedlo i aby dlouho byla živa na zemi."

Ale Borghilda sedala sama ve své podkrovní světnici a hleděla z oken toužebně k moři. Ledovce se třpytily, řeky vystupovaly, pupence v lese pukaly a velké plachty začaly se skvíti na západním obzoru.

Kdyby Truls bezejmenný, jak mu posměváčci v údolí říkali, býval významnější osobností, bylo by to zajisté vyrušilo pomlouvačné jazyky, kdyby byly zvěděly, že jednoho krásného rána prodal krávu, pušku a psa a zabalil šedesát stříbrných tolarů do kůže, kterou pevně zašil do pasu, jejž nosil kolem těla. Téže noci zaslechl ho někdo hráti divoce na housle v březovém hájku nade dvorem Skogliovým; teď to znělo jako žalostně potom jako divoký, vzdorný výsměch a teď zdálo se opět, že hudba tichne v srdcelomné, teskné kvílení; a lidé dělali znamení kříže a šeptali „Otče náš!" a Borghilda seděla u okna pod střechou a naslouchala dlouho příšernému hraní. Půlnoc přišla, ale ona se nepohnula. V hodinu půlnoční hudba přestala. Z oken síně a kuchyně rozproudilo se světlo do vlhkého vzduchu a tma stála jako zeď po obou stranách; v domě měla ženská i mužská čeleď plné ruce práce; vařili, pekli a myli, neboť za týden měla býti na dvorci svatba.

Týden minul a svatba přišla. Truls po celou tu noc nezavřel oka a před svítáním obcházel dole po břehu a díval se na klidný fjord, kde bělokřídlí mořští ptáci kroužili ve velkých vzdušných vlnách kolem holých skalních útesů. Vysoko nad hlučným rojem ptáků plul modrým prostorem nebeským mořský orel a střelhbitě, jako myšlénka vrhl se dolů na velkou rybu, která vyplula na povrch, podívat se na vycházející slunce. Ryba zápasila na okamžik na hladině, a potom jedním mohutným úderem ploutví, pod nímž vodní tříšť zasykla vzduchem, ponořila se. Dravec pronikavě zakvičev, třepal divoce mohutnými křídly a na několik minut zahalil houstnoucí mrak kachen a racků a pršky tříštící se vody zápas před zrakem divákovým. Když se ptáci rozptýlili, byl mořský orel zmizel a vody leskly se opět pokojně v ranním slunci. Truls stál, dlouho dívaje se jako v mrákotách na boj, a leckterás divá myšlénka zavířila mu hlavou.

„Hej, houslaři," zvolal zástup mladíků, který přišel vycídit svatební loďky, „tys dnes časně na nohou. Zde máš hřeblo, pojď a pomoz nám na loďkách."

Truls vzal hřeblo, podíval se na ně, jako by něco takového byl jaktěživ neviděl; pracoval těžce, sotva věda, co dělá, ale jsa sobě stále vědom svého velkého zármutku. Zdálo se mu, že má údy napolo zkřehlé, a tupá bolest svírala mu hlavu a prsa — bolelo to všude a nikde.

Asi k desáté hodině sestupoval svatební průvod po svahu k fjordu. Syvert Stein, ženich, šel pevným, pružným krokem a prohodil mnohé veselé slovo k nevěstě, která se ubírala mlčky a se sklopeným zrakem po jeho boku. Na hlavě měla starodávnou svatební korunu, a malé stříbrné štítky na obrubě cinkaly a třásly se, jak šla. Pozdravovali ji výstřely z děl a hlučnými hurrá, když vstupovala na loďku; ještě nepozvedla oči a nepromluvila slova. Malé dělo, také rodinné dědictví, postaveno uprostřed lodi a Truls s houslemi usedl v popředí. Velký, osamělý mrak, zlatě vroubený, ale s bleskem a hřímáním v prsou, plul oblohou a vrhal stín na svatební člun, jak odrážel od břehu, a stín padal také na tvář nevěstinu; a když pozvedla hlavu matka ženichova, sedící proti ní, ulekla se, neboť ta tvář byla tvrdá jako vytesaná v kameni, v očích byla němá, beznadějná prosba

a na rtech jako umrzlá modlitba. Stín hromonosného mraku, padající na nově se otvírající dráhu života, to bylo zlé znamení a jeho šero zastřelo také srdce svatebních hostí. Mluvili pološeptem a pohlíželi soustrastně na nevěstu. Tu konečně ztratil Syvert Stein trpělivost.

„Aj!“ zvolal, vyskočiv se svého místa, „kde je dnes veselost, jaká bývá v prsou Norů? Mně se zdá, že vidím jen zachmuřené tváře a zlo tušící pohledy. Hoj, houslaři, chop se vesele smyčce. Žádnou z tvých pohřebních písní, můj hochu, ale veselou písničku, která zazpívá morkem a kostmi a při které srdce poskočí v prsou.“

Truls doslechl ta slova a zvolna jako stroj vyňal housle z krabice a pozvedl je k bradě. Syvert pozvedl ohromný stříbrný pivní džbán k ústům a pozdravuje hosty, vyprázdnil ho až do dna. Ale tvář nevěstina byla bledá a v loďce bylo tak ticho, že každý slyšel svůj vlastní dech.

„Ha, dnes jest Syverta Steina svatební den!“ vzkřiki ženich rozpaluje se hněvem. „Zkusme to železným hlasem děla, dovede-li probuditi mé hosty z dřímoty.“

Rozžehl doutnák a přiložil jej na pánev děla; dlouhý rachot rozlehl se přes povrch vod a vzbudil ozvěnu v dalekých ledovcích. Slabé hurra ozvalo se z nejbližší lodi, ale ze svatebního člunu nebylo odpovědi. Syvert vyňal zásobu prachu, zasmál se divoce a vsypal vše do jícnu děla.

„Teď ať si ďábel dělá, co umí,“ zařval a vyskočil na veslařskou lavici. Nyní ozvalo se to z housli jako tiché šplounání vlnek, honících se k písčitému břehu. Borghilda pozvedla oči a ty setkaly se s očima houslařovýma.

„*Ach, myslím, že bych raději byl tvým ženichem*,“ zašeptala a paprslek života vkradl se do její kamenné tváře.

A viděla se teď malou dívkou s růžovými lícemi sedící vedle něho na břehu před patnácti lety. A hudba nabývala síly z jejího pohledu a dále to šlo hlučnými roky chlapectví s jásotem a zpěvem v osamělém údolí, s bučením krav na horských pastvinách, skákáním jako pstruha k večeru v kypícím varu slapův; ale vším tím ozýval se vřelý nápěv dětinné věrnosti a oddanosti a rozhříval její umrzlé srdce, neboť věděla, že je to vše pro ni a jenom pro ni, a dálo se to tak krásně, že tento dlouhý, věrný život radostí a žalem, sluncem i šerem, v dobrém i zlém lnul tak pevně k ni. Svatebčané zvedli hlavy a tlumená pochvala ozvala se ve vodách.

„Výborně!“ zvolal ženich, „teď konečně se jazyky rozvázaly.“

Oči Trulsovy byly upřeny s něžnou tesknotou na nevěstu. Tou chvílí vyšlo ze strun několik vzdušných, chvějných akkordů tak čistě nadechlých jako lístky růžové a vonných jako lilie v údolí; a rostly silným pronbouzejícím se životem vždy víc a víc, až v plnou bouřlivost, tak, jako by srdce puknout mělo, a tu opět se utišily a přešly v tlumený, neukonejšitelný šepot. Ještě jednou rozepjaly tóny prosebné náruči, zápasily zoufale, daly se na útěk s pochmurným výstražným hlasem, vrátily se zas, zachvěly se a ztichly.

„*Střez se, abys nezahrávala se životem*,“ povzdechla nevěsta, „byť to byl i život bezcenný.“

Svatebčané začali tleskat a křičeli divoce k nebesům. Obličej nevěstin hořel podivným, zimničným ruměncem. Houslař zvedl se z popředí lodi, z jeho očí sršely plameny, hrál jako šílený a vzduch třásl se v melodickém vytržení. Znění této hudby jazyk živoucí vyjádřiti nemůže. Ale nevěsta dostihla hlubin jeho významu, prsa se jí prudce dmula, rty zachvěly se na okamžik křečovitě a vypukla v pláč. Temné podezření projelo duší ženichovou. Zadíval se upřeně na plačící Borghildu a potom na houslaře, jenž stále hledě na ni, hrál s očima vytřeštěnýma jako na polo šílený.

„Prokletý bídníku!“ vzkřikl Syvert a přeskočil dvě lavice směrem k místu, kde Truls stál. Přišlo to tak neočekávaně, že Truls neměl času připraviti se k obraně, vztáhl tedy pouze ruku, v níž držel housle, aby zachytil ránu, kterou, jak viděl, naň mířeno; ale Syvert vytrhl mu nástroj z ruky a mrštil jím o dělo. Prach na pánvi se vzňal, s hrozným rachotem proletělo něco černého vzduchem, a bílý dým rozchoulil se kolem svatebního člunu. Ženich stál tu bled a omráčen. U jeho nohou ležela Borghilda, — ležela na okamžik tiše, jako bez života, potom zvedla se na lokte a tmavý červený proud vyhrkl jí z prsou. Dým se rozptýlil. Nikdo nevěděl, jak se to stalo; ale v prvním mžiku na to klečel Truls bezejmenný podle Borghildy.

„*Byl to život bezcenný*,“ zašeptal něžně, „teď jest u konce.“

A zvedl ji do náručí, jako zvedá se milované dítě, vtiskl políbení na její bledé rty a vrhl se s ní do vody. Jako olovo klesli do moře. Bílé bubliny zatočily se na povrchu. Hlasitý nářek ozval se ze svatebních lodí a dříve, než se den skončil, naplnil údolí; ale nářek nepřivolal nazpátky Trulsa bezejmenného ani Borghildu, jeho nevěstu.

Čeho jim život odepřel, dejž Bůh, by dopřála jim smrt!

FEUILLETON.

Vrchlického překlad Danteovy „Božské komedie“. V časopise „*Vita nuova*“ číslo 24. ze dne 30. června 1889 pojednává professor *E. Teza* o novější literatuře Danteovské v článku *Dantiana*. Autor oznamuje obecenstvu italskému dva překlady Božské komedie, a sice novořecký Antoniadův a český Vrchlického, oba srovnává a kritisuje. Prof. Teza umí česky (přeložil mimo jiné některé národní pohádky ze sbírky Erbenovy) a tím nabývá jeho soud i zajímavosti i váhy. Mám před sebou knihu, praví o překladu Vrchlického, kde mohu málo co vytýkati. Vrchlický vyzbrojen dlouhým studiem poesie, básněním původním i překlady jiných děl básnických, podnikl velkou práci a daroval Čechům úplný převod Božské komedie, vymaloval ji opět živým tělem a živými barvami. Nedaroval si ani formu terciny ani jedenáct slabik originalu, ani trochaický závěr verše, ani rým

*

a podnikl bez bázne hrdý boj s originalem. To vše ztěžuje místy pochod jeho veršů, ale překladatel, jenž zná a ovládá své umění, užil jen počestné svobody. Kdo by chtěl při takovém zachování formy, aby české slovo sledovalo krok za krokem vlaské, žádal by čirou nemožnost. Překlad novořecký je bez rýmu, může býti tedy věrnější, ale dojem celku je monotonní, verš jde za veršem, slovo za slovem ve stylu bezbarvém, prose podobném. Porovnávaje oba překlady (Teza překládá stejné kusy novořeckého i českého znění opět do vlaštiny) přichází k úsudku, že Antoniades překládá jako pilný komentator, hledící si úplné věrnosti, Vrchlický vždy jako básník, tlumočící básníka. Tento způsob překládání zavedl obratného překladatele k některým obměnám neb výpustkům (Teza cituje některé*), avšak jsou to pouhé nepatrnosti, které ceny práci neuberou a jsou jen zajímavé pro toho, kdo by chtěl krok za krokem diskutovati s elegantním překladatelem. Zajímavá data podává Teza na konci svého článku. První zpěv originalu má 977 slov, Vrchlický potřeboval pouze 918. Antoniades skoro plný tisíc slov. Episoda o Ugolinovi má v prvních 78 verších v originale 568 slov, Vrchlický má jich 535, Antoniades 603, Longfellow 652 (při veškeré stručnosti angličiny). Vrcholu stručnosti dosáhl armenský překlad Nazaretheanův, jemuž stačí pouze 496 slov ke všemu. Úvahu svou končí Teza těmito slovy: Vrchlický je poeta; o tom svědčí nejen jeho překlad, nýbrž i krátký úvod, jejž předeslal Ráji, jako poeta nepřihliží v Danteovi výlučně k náboženství nebo politice, ačkoliv cítí jich důležitost a místům těm se obdivuje, nýbrž k poesii, jejíž jádro je v Danteovi věčné, poněvadž je lidské.**) Dodáváme, že prof. Teza již dříve stejně sympaticky probral v časopise „Rivista letteraria“ Vrchlického velkou italskou anthologii i jeho překlad básní Leopardiho. Tento posudek věhlasného italského učence jest nejlepší odpovědí na posudky některých českých kritiků, kteří by nejraději nenechali na celé činnosti Vrchlického jedné zdravé nitky. *J. V. S.*

* * *

Nepamatujeme roku, kdy by se byla mladá generace básnická zjevila tak čestně na trhu knihkupeckém jako letos. Čestně co do quantity i quality. Vyslovte jen ta jména: každé má zvláštní zvuk, u každého tane vám něco jiného na mysli a vždy něco určitého, rázovitého, zkrátka jsou to buď již hotové neb zrající individuality. Poesie česká dospívá svého vrcholu: září hvězdnaté nebe, a i ta nejmenší hvězda má svůj zvláštní lesk.

„Z mého alba“ *) jest titul básní Emanuela rytíře z Čenkova. Básník jest, jak i sám v předmluvě tvrdí, malířem krajin, podobizen, chvil veselých i smutných. Maluje slovy. Tedy již něco, co jinde mají také. Ovšem. Ale obrazy ryt. Čenkova jsou tak specielně naše, tak specielně české, že o nějakém cizím vzoru nemůže být řeči. Přečtěte si jen některou tu krajinku. Vidíte, že vzorem zde byla jen naše příroda, jen náš kraj, naše město. A každá ta subtilní básnička jest jako mosaikový obrázek: každý kamínek pěkně vybroušen, vyhlazen, všude barva dobře volena, všechno souměrno, poctivě vypočteno — dojem tu musí býti. Básník jest realista jednolitý, sympatický. Řeč, obraty, obrazy jsou specielně jeho, a to již něco znamená. Knihu svoji rozdělil na tři díly: Na venku a v městě, Podobizny, Chvíle veselé a smutné. Básní všech jest v knize 69. Jistě trochu mnoho. A to jest jediná vada (vedle některých formalních menších), kterou bych knize vytkl. Kdyby jediný malíř vystavil 69 obrazů jedné takřka nálady, jednotného provedení, bude to dosti fádní, i kdyby jednotlivé obrazy byly výtečné. Básník má nyní poněkud těžké postavení: učinil prvý krok na veřejnost, a krok ten jest dosti veliký — druhý musí být ještě větší. Doufejme, že se mu druhý krok zdaří, jako dnes první.

Nákladem vlastním pomocí „Stáleů“ vydal konečně Antonín Klose své „Básně“. V časopisech vystoupil Klose mnohem dříve než ryt. z Čenkova. Čtenářstvo „Lumíra“ zná jej z několika dobrých básní již několik roků. Z knihy této mluví k nám člověk v pravém smyslu slova dokonalý. Provanut láskou k lidstvu, soucitem k opuštěným a trpícím, horoucí láskou k rodné zemi, ku kráse a rodičům, jest básník přímo vzorem člověka — a to, tuším, jest nejlepší pochvalou a nejkrasším laurem knihy. Při Klosovi jako básníku postrádáme předně jednolitosti. Jsou tu básně ovanuté oním jemným nádechem mlhavosti, jak jej umí vykouzliti Tennyson a poetové norští, jiné opět mají zcela moderní, realistický švih, jinde setkáváme se zase s rhetorikou vlasteneckých proslovů — to při nynějším pokročilém stavu naší poesie vadí. Druhá kardinalní vada jest forma místy šroubovaná. Tím jsme s výtkami hotovi. Obě omluví se tím, že básník v přítomné knize podává celou svoji dosavadní činnost od roku 1882. Všechny fase, kterými za ta léta prošel, jsou zde zastoupeny. Tomu se ovšem mohl vyhnouti přísnějším výborem. Opravdovost, vřelý cit a místy vskutku neobyčejný talent jsou nám však dostatečnou zárukou, že bude další činnost básníkova rozhodně dobrá.

Psali jsme tyto řádky sine ira et studio, nechť je i tak básník přijme. Jest to skutečný talent, který snese vážnou výtku a dovede se jí budoucně jistě varovati.

—*a.*

*) Teza vytýká na př. že vynechány v českém překladě epitheta u Augusta „dobrý“, u Aeneaše „spravedlivý“, že zaměněno slovo „chraplavý“ obratem „skoro němý“ (což zavinil rým), že místo počasí užito určitého měsíce, že v barbarském řádku Pape Satan, pape satan aleppe přendána poslední tři slova atd. Za to pochvalně se zmiňuje o úzkostlivém zachování zvlaštností Danteových a slovních hříček, na př. v zpěvu I. 13., 25., I. 1., 36. atd.

**) Při té příležitosti uvádíme, že z Vrchlického překladu jest „Peklo“ úplně rozebráno. Překladatel chystá vydání nové místy přepracované sledující original do posledních odstínů myšlénky i slova s poznámkami rozsáhlejšími v rozměru dosavadního nejlepšího komentáře Longfellowova. Nakladatel, jak u nás obyčejně, se pro nové toto definitivní vydání českého Dantea teprve hledá.

*) Tiskem a nákladem F. Šimáčka v Praze.

Po čas prázdnin od 15. července do 15. září jest redakce a administrace „Lumíra“ v knihtiskárně pana Jana Otty na Karlově náměstí.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVII. 1. srpna 1889. ČÍSLO 22.

Tobě, která víš!

Báseň *Tom. Cannizzara.*

Jak chvěje se a sklání,
co plá kol blankyt jasný,
východní palma, pohled je to krásný!
Však pohled na tě, paní,
na sladký sklon tvé šíje,
na pružné tílko mnohem krásnější je.

Zdroj světla proudem stéká
na moře, zem, vždy více
z měsíčné noci snivé zřítelnice,
však blaženější řeka
paprsků živých kane
z tvých krásných očí, v kterých láska plane.

Jak noc pln tmavé krásy
jak zrcadlo má tmavý
háv černý, třpytný, havran přeletavý,
však tvoje černé vlasy
nad eben, noc se šeří
a chmuří víc než havranovo peří.

Je sladké ptáků pění,
jsou sladké vlnek báje,
a sladce větřík mezi listím hraje;
však sladší roztoužení
a divější a větší
do srdce vstoupá drahou tvojí řečí

Nad palmu, měsíc v jase,
nad eben i zpěv ptačí,
jenž vítá den, ty's nad vše děvy sladší
i nad každou z nich zase,
tvou krásu tkají znova,
tvůj vzrůst a vlas, tvůj pohled a tvá slova,

Přel. *Jar. Vrchlický.*

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Mlynář mlčel, a když došli k ostrůvku, dlouhému to trojúhelníku, vysokou zdí úplně obklíčenému, otevřel před knězem úslužně dvéře a pobízel ho dovnitř. Úzký, protáhlý ostrůvek byl zelinářskou, ovocnou, ale nejvíce květinovou zahradou mlynářovou, která byla rozdělena na dvě řady rovnoběžných záhonův se širokou, žlutým pískem úhledně posypanou stezkou. Cestička ta táhla se rovně ode vchodu až do cípu ostrůvku do malé besídky, se všech stran úponkovitými rostlinami hustě ověšené. Kdekoliv byla půda, všude bujela úroda pro kuchyň a odevšad vanula líbezná vůně právě nejvíce rozvitých růží, řeřichy a kopečků rezedových.

Když pater Konvalinka vkročil do zahrady, obrátil zraky poněkud plaše a zvědavé k besídce. Ale odtamtud ze zelené kupy divokého vína vynořila se již bujná, svěží postava ženská, a kvapila mu vesele vstříc. Než se nadál, byla u něho.

„Ach, pan pater, náš velebný pán Konvalinka, buďte mi vítán,“ volala Ludmila dříve, než ostýchavý kněz se vzpamatoval, a podala mu jako starému známému ruku. Potřásla mu důkladně pravicí, uchopila ho pod paží a vedla ho do besídky k usmívající se matce. „Tak jsem si vás vždycky představovala mladého, růžového, usmívajícího se,“ hovořila při tom, „tak statečného, věru, vyblížíte skorem mlaději, než když jsem vás viděla naposledy. Daří se vám dobře?“

„Když Bůh dá, dobře, slečno,“ odpovídal velebníček, všecek tona v rozpacích. Zdálo se mu, že kroky se mu pletou, a rámě, kterým se dotýkal dívčiny, že ho

páli jako oheň. „Ano, díky Bohu, ale devět let mládí nepřidá,“ dodal, když už byli v besídce, a užil honem té příležitosti, aby se pozdravil s paní mlynářkou.

Aniž věděl jak, seděl za minutu u kamenného stolu mezi Přibylem a Ludmilou.

„Velebný pán jest pozorný a zdvořilý,“ zasmála se po chvilce dívka, když prvá směsice hlasů se přehnala. „Ani mne v Lukavici nepřivítá!“

Pater Konvalinka se trochu začervenal a poněkud neohrabaně se uklonil.

„Právě jsem si skládal v duchu řeč na přivítanou,“ odvětil na to, „ale váš krásný zjev, slečno Ludmilo, okouzlil mne příliš a oněmil má ústa —“

„Hle, pochlebníka! Vesnický velebníček, vyhlíží, jako by se nedovedl na děvče ani podívati, ale zatím se koří jako středověký rytíř. Tichá vodo! A co dále?“

Velebný pán byl už popleten. To, co řekl, najednou se mu zdálo tuze smělým slovem. Ovšem, nepamatoval se, že by byl v životě svém vyřkl někdy větu tak dvornou.

„Co dále, slečno Ludmilo? Vítám vás upřímně a srdečně ve vaši domovině. Přeji vám tu zdraví a dokonale šťastných chvil, aby se vám z náruči vašich dobrých rodičův a z klina drahé české vlasti nezachtělo. Těší mne velmi, že vás vidím.“

To kněz už mluvil zcela jiným, vážným hlasem. Po slovech těch bylo okamžik ticho, a kdyby byl pohlédl na Ludmilu, byl by na jejím obličeji postřehl kratičké pohnutí. Ale to bylo jen přeletem, hned zase obličej její byl jako dříve veselý a zářící.

„Děkuji, děkuji vroucně za tak srdečnou přivítanou! Doufám pevně, ano, jsem přesvědčena, že u svého dobrého tatínka a u své laskavé, něžné matinky budu úplně šťastna. Přijela jsem, abych je obtěžovala tentokráte delším prodlením. A vlast moje snad také na mne se nehněvá, že jsem se jí zatoulala. Aspoň už tyto dva, tři dny, co jsem na domácí půdě, usmívá se na mne nejlahodnější pohodou. Také váš přívětivý zjev, velebný pane, — oplácím vám vaši dvornost — libé červánky vašich tváří, váš milý úsměv jest mi dostatečnou předzvěstí pěkných dní.“

„Ach, velebný pán nepřinese nikdy nic než útěchu a potěšení,“ vmísila se do hovoru paní Přibylová. „Jemu máme děkovati, že nejednou svojí srdečnou návštěvou rozptýlil rozmanitý stesk a tíseň, která také na nás doléhala. On také byl nám vždy věrným přítelem na naší odlehlé vesnické samotě, když jsme mnohdy takořka skomírali opuštěností, nemajíce na blízku jiného upřímného přítele —“

„Ano, a velebný pán, zvláště co mně se týče, byl mi na naší poušti neunavným misionářem svého vlasteneckého smýšlení a přesvědčení. Ach, dcero, netoliko v neděli, nýbrž i dvakráte, třikráte za týden bylo mi vděčně slýchati jeho kázání,“ ujal se slova mlynář, aby tesklivý nádech hovoru své choti uvedl na méně citlivý směr.

Všickni se zasmáli, také paní mlynářka, nejvíce však Ludmila.

„Aj, to budete míti, velebný pane, nyní mnohem více práce a příležitosti k horlení,“ obrátila se dívka ke kaplanovi, stále se smějíc; „jsem také tvrdohlavou, nepodajnou ovečkou, i jsem už předem přesvědčena, že se utkáme v nejednom urputném boji.“

„Boj s vámi, slečno Ludmilo, budu podnikati vždycky s potěšením. Ani kdybych nedoufal ve vítězství — ale já doufám, — budu tak míti výtečnou školu, jak zápoliti s duchaplnými damami vzdělaného a k tomu i uměleckého světa. Zvedám ochotně ne jednu, nýbrž obě vaše rukavice,“ pravil kaplan a shýbl se pod kamenný stůl, odkudž vítězně vynořil pár tmavých, pískem valně obalených rukavic.

Ludmila dala se, jako by ji šotek posedl, do jásavého, rozpustilého smíchu.

„To se povedlo,“ volala a tleskala rukama, „to jest roztomilé, velebný pane! Vždyť to nejsou moje, ale maminčiny! Mamince jste vypověděl krutý boj!“

„Je-li tomu tak,“ bránil se velebníček za všeobecného smíchu, a přemáhal svoje okamžité rozpaky, „skládám hned zase svoji zbraň. Se sokem, jakým jest paní mlynářová, nehodlám nikdy podniknouti větší zápas, neboť jsem ujištěn, že by mne brzo svou mírnou, něžnou důstojností úplně odzbrojila.“

„Hleďme,“ namítala dívka žertovně rozdurděna, „což tatínek a já nejsem mírná, něžná a důstojná? Jednou náš rytíř pochlebuje a podruhé uráží!“

„Nikoli, neurážím, hledám jen příčiny k souboji. Vidíte z toho, že se vás nelekám. Avšak při tom podotýkám, že o vaší něžnosti a důstojnosti nepochybuji.“

„A mírnosti!?“

„O té pochybuji, slečno Ludmilo!“ odpověděl pater Konvalinka také rozjařen. „Vždyť za tu chvíli, co jsme se setkali, neshledal jsem ještě ani jednoho tichého, mírného okamžiku u vás. Sotva jste mne spatřila, už jste se na mne vrhla jako —“

„Jako co!?“ dívka poroučela se strojenou přísností a vztyčila velitelsky hlavu.

„Počkejte, až najdu případné přirovnání pro tak sličnou protivnici. Bylo by nešetrné, kdybych řekl, že jste jako ještěrka, že mne napadáte jako sršeň —“

Ale než to pater Konvalinka dořekl, už měl dívčinu ruku na ústech.

„Já vám dám, prostořeký pane! Jsem-li sršněm, jste vy medákem, to jest horší!“

„Jakž bych nebyl medákem, když mi med sama podáváte k ústům?“ podnikal velebníček nový vtip za upřímného smíchu manželů Přibylových. „Ale dejte pozor, aby sršeň — hlásíte-li se již k tomu jménu — nebyl poražen medákem!“

„Ano, tímto tedy si vypovídáme boj — ale opravdový, kdo s koho! Obrňte se dobře, velebníčku, poženu na vás útokem všemi svými ženskými zbraněmi, a bude-li třeba, také srdcem“ — dodala s veselým přízvukem, ale tvářila se dosti vážně. „Nepodceňuji vašich sil, jako snad vy mých, připravte se! Duchovní válka, boj jest mým živlem, zkoušela jsem na něm často své síly a otužila jsem se!“

„Proč tolik příprav a brnění?“ namítal kaplan. „Největší mou zbraní bude odvaha, a víte, že odvážným štěstí přeje. Slečno Ludmilo — já zvítězím!“

„Jak jste domýšlivý, jak odvážlivý před časem! Avšak dnes člověk pevnější kamene, a zítra vody slabší, milý pane! Vy že zvítězíte? Snad, možná, vždyť jste muž, uvyklý přemáhati protivenství jazykem. Avšak dejte

pozor, byste neměl přece potřebí poraditi se s Vaňkem anebo vztyčovati bílý praporec, pak bych byla neúprosnou bojovnicí," pohrozila Ludmila prstem vstávajíc s lávky, aby podržela před odcházející matkou řasnatou záclonu bující zeleni, která skorem úplně zakrývala vchod do besídky.

Pater Konvalinka sklonil hlavu spokojeně nazad a jen se usmíval. Podobalo se, že v tmavém stropě besídky čte neklamné proroctví o svém vítězství. Mlčel; myslil, že mlčení jest nejlepší odpovědí a důkazem jeho přesvědčení v snadný boj. Po chvilce schýlil obličej svůj zase dolů a podíval se vesele na Ludmilu.

Nehleděla na něho, dívala se do listové stěny besídky a pozorovala s účastenstvím malého zeleného pavoučka, který si budoval číle mezi stonky a listy pavučinu.

Pater Konvalinka mohl teprve nyní všimnouti si bystřeji své spanilé sousedky, které již vypověděl boj. Nerozuměl ženské kráse, nepásl nikdy oči svých se zálibou na dívčích půvabech, nevěděl sám ani určitě, co jest nejdůležitějším činitelem dívčí a vůbec ženské krásy, ale když pohlédl bedlivěji na dceru Přibylovu, byl jako zpit a náhle očarován. Díval se půl minuty a zachvěl se mimovolně. Před mírnou, něžnou, tichou spanilostí, před dívčí bytostí, jakou si představoval anděly, byl by zůstal kliden a byl by vydržel dívati se na ni pořád bez rozpaků. Ale tam vedle sebe viděl švižnou, bujnou postavu ženskou, oděnou ve vkusné, světlošedé šaty, viděl bílý a růžový obličej, v jehož hebkých rysech byl mnohý zákmit vášnivého srdce, viděl veliké, modré oči, zářící a ovládající, dlouhé, tmavé obočí a umělý účes vlasův, korunovaný čerstvým růžovým poupětem a spjatý úhlednou želvovinovou okrasou. Nikoli, tak nemohl býti lhostejný a klidný! Vždyť se domníval, že z očí dívčiných a z tváří jejích vychází opojné ovzduší a žár, rozpalující mu skráň, kterou byl k ní obrácen. Cítil, že z bytosti jeho protivnice střílí na něho pluk vděkův a kouzel, a že bude zajisté třeba sebrati síly, aby odolal tomu nepříteli, jehož velikým spojencem bylo zároveň také mládí dvaceti čtyř let.

Aniž věděl jak, Javornický pan kaplan vzdychl si tak z hluboba, že to bylo zřetelně slyšeti po celé besídce. Obrátil hlavu rychle od dívky a zarazil se.

„Aj, velebný pane, už vzdycháte?" ozvala se najednou Ludmila se škádlivým posuňkem. „Litujete, že jste se spouštěl tak střemhlav do boje, ztrácíte snad již důvěru ve své umění válečné? Nu, pro dnešek chci býti velikomyslným nepřítelem, nabízím vám zatím mír. Jest nutno, abychom se zásobili a opatřili spíží," a přiskočila zase ku východu besídky a vpustila rozhrnutými rasami samorostlé opony paní Přibylovou dovnitř. Choť mlynářova přinášela talíř s vonnými koláčky a láhev s několika číškami pro občerstvení, i zvala laskavou pobídkou kaplana, aby okusil jejích kuchyňských výrobků, ač, jak tvrdila, koláčky měly tisíc nedostatkův a zajisté ani dosti málo neuspokojí tak vítaného a vzácného hostě.

Při sklence vína, tentokráte patrně jako na přivítanou a na shledání s Ludmilou přineseného, ztichlý pan otec ujal se opuštěného hovoru. Byl v neobyčejně dobré míře, velebníček už dlouho tak čilého a šťastného ho nepamatoval.

Když číšky byly obratnou rukou dívčinou naplněny, pan Jiří Přibyl vstal, vzal jednu do pravice, pozvedl ji, odkašlal si, zvážněl a pravil:

„Velebný pane, promiňte mi, že tentokráte pomíjím vaši ctěnou osobu, a že se obracím k svému dítěti. Připíjím na zdraví Ludmily, připíjím s otcovskou láskou tobě, ztracená a opět nalezená dcero!"

V tom už hlas mlynářovi pohnutím selhal.

Dívka při slovech otcových se vztyčila, jako by byla náhle vyrostla. Na jejím obličeji, hned nachovém a hned zase blednoucím, zračilo se překvapení a zmatek. Mžikem také zableskl ji očima bolný pohled a hned něco jako vzdor, ale když pan Přibyl domluvil, byla už přemožena citem, skočila k němu, líbala mu ruce a celovala tváře. Byla velmi rozechvěna, všecka rozrušena. Podobalo se, že má na rtech smích, ale lesknoucí se oči prozrazovaly pláč. Kdyby byla promluvila, hlas její byl by nejlépe pověděl o jejích citech, ale neřekla ani slovíčka, mihla se pak schýlená besídkou a proklouzla jako ptáče nízkým východem do zahrady. Ubíhala po pěšince na druhý konec ostrůvku, ale brzo opět se vrátila veselá, bujná a obdařila velebníčka nějakým žertem.

Pan otec už byl zase vůdcem rozprávky. Vtipu dceřině jen se usmál a nedal se nikterak vytrhovati ze chvály rodinného života, což bylo vždy jeho koníčkem, neboť, jak tvrdil, velebný pán o takových věcech nemůže ani mluvit.

„Věřte mi, velebný pane," vykládal živě přikyvujícímu knězi, „rodina jest člověku doma kostelem, žena a děti jsou mu strážným andělem! Je-li jen dobrá shoda v rodině, je-li v ní opravdová, upřímná láska, pak tam není místa pro zoufalství, každá bolest snáší se vytrvaleji, každé protivenství přemáhá se snáze — já to vím! Milující se rodina i v nedostatku, v nehodách a neštěstí jest šťastna. Hrdlo snad nemá někdy, čím by se nasytilo, ale za to srdce bývá vždy plno, a to jest lepší. Rodina jest podnětem k svědomité práci, ona tříbí naši povahu, naše city, zapuzuje marnivost, zahálku a vůbec nectnosti.

Jak jsem řekl, žena a děti jsou mužovi strážným andělem. Poslechněte podivné dobrodružství, které si zahrálo s mojí osobou. Jest to zajímavá událost, nedovedu si ji osvětliti, jsem přesvědčen, že se přihodila, a nechci tomu věřiti, vy tomu snad mnohem lépe porozumíte — ale na tom nezáleží, chci jen ukázati, jaký vliv má žena a děti na lidskou mysl a spokojenost."

Pan Jiří Přibyl srkl malý doušek vína, utřel si prošedivělé kníry, pohladil zarostlou bradu, několik vteřin pomlčel, jako by se rozpomínal, a pak jal se dále vypravovati.

„Za svého mládí byl jsem také, jak víte, studentem. Jest tomu nyní asi třicet pět let. Bylo mi už sedmnáct let, kdy nebožtík otec si pojednou vzpomněl, že by bylo zcela dobře, abych šel do Prahy na vzdělání. Tím vzděláním rozumí se arci němčina, ale z onoho dvouletého svého studia vím nyní právě tolik, kolik jest třeba, abych jako papoušek odříkal svoje tehdejší úkoly, které teď spokojeně a nevyrušovány odpočívají na půdě v děravém studentském kufru. Jinak před tou světovou řečí ozbrojuji se vytrvalým „Nerozumím" a uchyluji se k češtině.

(Pokračování.)

Ze zápisků kočího.

Povídka od *Bohd. Kaminského.*

(Dokončení.)

Jedno mi bývalo divno: jak pan doktor přišel, byl náš čertík najednou jako pěna.

Konečně byl kus vybrán a já denně čekával jsem na slečnu a mladého pána v besedě, kde byly zkoušky.

Potom jsem šel domů za nimi. V předu chodil mladý pán se slečnou Jiřinou, vzadu ten pan doktor s Ellou. Já šel vždycky poslední, ale skoro nikdy nezaslechl jsem od těch dvou jediného slůvka. Mlčeli oba a o obou jsem přece věděl, že dovedou mluvit jako kniha.

* * *

Když jsem vypřáhl koně po besedním představení, ve kterém naše slečinka hrála s nesmírným prý úspěchem — alespoň starý pán zářil a i milostpaní se usmívala — šel jsem nahoru do kuchyně a zaslechl jsem tento hovor našich slečen:

Jiřina: Ale jdi, blázinku, proč bys plakala?

Ella: Já nepláči. Kdo ví, co se ti zdá?

Jiřina: Musíš být klidnou. To nejde najednou. Přece je to vidět, že má tě rád. Kytici ti dal, takovou krásnou, a oči s tebe nespustí.

Ella: Kdyby mne měl rád, řekl by mi to. Proč to neřekne? Bylo dnes tolik příležitosti k tomu. A za kulisami byli jsme sami a stál vedle mne, jako by neuměl pět počítat. Jindy má řečí až hrůza. Pro všecky, jenom ne pro mne.

Jiřina: Začni ty. Nebo mu řeknu já.

Ella: Ani za celý svět! Což kdyby to všecko bylo jen tak… A Stázi povídala, že prý má lásku někde na Vinohradech. A nabízet se mu nebudu.

(Poslední slova zanikla v pláči.)

Jiřina: Prosím tě neblázni, divoká. Teď by tě to těšilo a za týden bys nechala všeho.

Potom zašly obě do pokoje a já si myslil: takové to tedy je!

* * *

Kdybych byl věděl, jak se ten pan doktor jmenuje, byl bych mu jednoduše napsal, aby se pranic neostýchal a má-li slečinku opravdu rád, aby se jí vyznal. Anebo byl bych mu řekl, že Ellinka má ho ráda, aby věděl, na čem je.

A že měl ji rád, to vyzvědět nebylo tak těžké. Jako dříve pana Angra, potkával jsem teď zas pana doktora, ať jsem se slečnami jel procházkou nebo do divadla. Nechyběl tam nikdy a vždycky pozdravoval už z daleka.

Když jsem jel samoten, bez panstva a někde v ulici jsem jej uviděl, měl jsem za svou povinnost před ním smeknouti. Zdálo se, že mi porozuměl. Dobrota mu koukala z očí, ale nesmělý byl až hrůza.

Myslím, že ani v divadle nikdy se slečinkou nemluvil, ač jsem jej viděl pokaždé s kukátkem obcházeti kolem divadla.

* * *

Nastalo zas jaro a slečny byly skoro pořád v zahradě. Jen v úterý a v sobotu odpoledne jich nebylo vidět nikdy: to šly do města.

Slečna Jiřina přestala už chodit do frančiny, vyprovázela jen Ellu a při tom ledacos nakupovala. To nakupování ovšem trvalo vždycky tak dlouho, jako ty francouzské hodiny.

Jednou ztratila Ella své francouzské úlohy a já s Lojzou musili jsme jich hledat. Našli jsme jich u dvířek, kterými dělníci chodí do továrny. Úlohy byly pošlapány a jak jsem je rozevřel, vypadlo z nich psaníčko. Stránky sešitu byly plny červených křížků a čárek — samé chyby — bylo vidět, že slečinka myslí asi na jiné věci, než je frančina. Když jsem slečince podával sešit, podívala se rychle po psaníčku a začervenala se jako růžička.

A že si vzpomínám na růže: v naší zahradě byla jich síla, celá zahrada jako by byla jediným růžovým keřem. Slečinky, nežli vyšly do města, vždycky jich spoustu otrhaly. Ale jak se vrátily, měly sice také v rukou kytice růží, ale to jsem věděl, ty že nejsou v naší zahradě, u nás nekvetl jediný keř s tak tmavě červenými.

Večery začaly být zvolna už hezky dlouhé a teplé.

V kuchyni u pánů se okno po celý den už nezavřelo. Jak slečny říkaly, bylo prý tam nesnesitelné vedro. Ale zdálo se, že mělo to jiný háček: naproti nám je zahradní restaurace, kam z kuchyně je vidět. Chodili tam naši mladí páni skoro denně na pivo a já několikrát i starému pánu nesl jsem tam svrchník, když byl večer chladnější. Také pan doktor sedával tam s mladými pány.

Měl jsem z něho i z Ellinky radost.

* * *

Slečna Ella mi jednou řekla, když jedou do divadla, abych landauer otevřel, protože teď v létě je v něm dusno. Také Ferdinandovou třídou abych jezdil vždycky co možná pomalu, že prý se hrozně ráda dívá večer do těch osvětlených skříní a do promenady.

To se ví, že jsem poslechl a jel jsem skoro krokem. Pan doktor byl ve Ferdinandově třídě s panem Angrem. Když jsem nazpět jel s prázdným, pozdravil jsem oba a oba mi velmi slušně děkovali.

Večer, než jsem zavřel vrata, vždycky jsem obešel celou továrnu, abych se přesvědčil, je-li všechno v pořádku. Skoro vždycky viděl jsem tam z pozdálí plížiti se nějaký stín, který zašel, jakmile mne zahlédl.

Bývalo mi toho stínu líto, když se někdy dalo do deště a když on bez deštníku dále obcházel tak trpělivě…

Milostpaní si až naříkala na kuchařskou horlivost obou slečinek. Strávily teď velmi často celý večer v kuchyni. U Jiřiny nebylo to divno, ta musila připravovat večeři třeba kolikrát po sobě, protože přišel někdy starý pán i oba mladí pánové domů každý zvlášť. Ale slečně Elle se milostpaní divila a říkala starému pánu, že i ta

bohudíky přichází už k rozumu, že není už tak ztřeštěná a začíná si konečně všímati hospodářství.

Slečna Ellina byla hrdá na tu chválu, začervenala se až po krček a aby dokázala, že něco umí, nabídla se, že druhý den sama a beze vší rady připraví nějaký nákyp.

Také se tak stalo.

A bylo ten den u nás nesmírně veselo. Starý pán měl radost, že Ellinka má přece větší talent pro divadlo než pro kuchaření, a milostpaní se smála, jak Ella při zkoušce propadla, když se dřív tak chlubila. A milostpaní se směje málo kdy. Za to mladí páni se zlobili na Ellu, co to vyvedla, že zůstali bez nákypu, jehož prý nebylo možná jíst. Také skoro netknutý octnul se se stolu do kuchyně.

Snědli jsme jej my.

A vidíte, byl dost dobrý. Trochu řídký sice a mazal se, ale to nevím, co proti němu měli.

Ostatně vím, že kdyby byli nákyp dali tomu večernímu stínu, že by jej byl také pochválil.

Ovšem by se mu musilo říci: „To pekla naše slečinka Ella.“

* * *

Slečny odešly do města a za chvíli strhla se bouřka.

Musil jsem vytáhnout z kolny landauer a honem jeti pro ně. Milostpaní celá ve strachu, protože věděla, jak se Ellinka bojí, pobízela mne ke spěchu a napsala mi na kousek papíru, kde mám slečny hledati.

Měl jsem sice gumový plášť, ale pršelo mi do očí jen se lilo.

Zajel jsem k fotografovi, kde měly slečinky být, ale u fotografa mi řekli, že dávno už slečny odešly. Zajel jsem do Ovocné ulice, kde měly nakupovat krajky. Ale ani tam už nebyly a já ujížděl do Spálené ulice ke švadleně, kde měly zkusit šaty.

Ani tam nebyly a já byl s adresami hotov.

Mezi tím se zase vyjasnilo a když jsem se po té projížďce celý zoufalý vracel domů, spatřil jsem naše slečinky na Příkopech před sebou. Pobídl jsem koně, abych byl co nejdříve u nich. Dohonil jsem jich a ony si usedly. „Kdyby se vás doma ptali, kde jste nás našel,“ řekla mi slečna Ella, „řekněte, Filipe, že u fotografa.“

A večer mi řekla, že se už bouřky nebojí. Odpoledne, jak prý u fotografa se bavily, ani na bouřku nevzpomněla.

* * *

Rozstonala se nám milostpaní a sotva povstala z jedné nemoci, upadla do druhé a doktoři si u nás podávali dvéře.

Starý pán byl celý zoufalý. Slečna Jiřina sama vedla domácnost a musil si ji chváliti kde kdo.

Ani ona, ani Ellinka už přes čtyři týdny nebyly z domu.

Ellinka, když zvěděla, že je s matinkou špatně, chtěla skočit s okna. Pak zaze upadla v podivné blouznění a modlila se celé hodiny.

„Viďte, Filipe,“ říkala mi Filipe, „viďte, že maminka mi neumře?“ Stala se mnohem vážnější.

Milostpaní konečně vyvázla z nebezpečí, — měla zánět pohrudnice — a v domě bylo pokojněji.

* * *

Večerní stín naší továrny dostal společníka.

A kluk můj dostal od slečny Elliny starou její pannu a jiné hračky.

V továrně se začalo topit už také podvečer v kotli. Osvětlujeme totiž elektrickým světlem velkou jednu zahradní restauraci. Proto také musili býti topiči až do desíti hodin u parního stroje.

Před devátou hodinou přišla ke mně slečna Ella na dvůr, když jsem nabíral vodu pro koně, a řekla mi, abych nechal vrátka ještě chvilku otevřená, že večer přijde někdo s jakýmsi vzkázáním, aby tedy zbytečně nemusil zvonit a já otevírat. Vzpomněl jsem si na tu darovanou pannu a řekl jsem, že rozumím.

Potom jsem viděl na dvoře Lojzu, začal jsem ji povídat něco veselého, řekl jsem ji, že mládne víc a víc a oba zašli jsme do topírny na nějakou veselou povídačku k topičům.

Ti se s námi bavili velmi dobře a ani jim nenapadlo, každou chvíli vybíhati ven k vůli vycházení, jak jindy činívají.

Asi po čtvrt hodince mne slečny zavolaly, abych šel zavřít.

Učinil jsem tak, ale když jsem po svém zvyku vyhlédl na silnici, spatřil jsem tam vzdalující se dva stíny.

Dva stíny lidiček, které jsem bůh ví proč měl rád, dva stíny lidiček, kteří za těch několik minut hovoru s našimi slečnami, za několik těch stisků rukou a snad za několik hubiček jistě byli by obětovali blaženost v království nebeském.

* * *

Nastal podzim.

Jezdil jsem dále s milostpány do divadla i do koncertů, a slečna Ellinka dále vzdělávala se na dramatickou umělkyni, ale pana doktora jsem už dlouho neviděl. Ani jednou jsem ho nezahlédnul už u okna kavárny, kde čekával na slečinku, aby ji pouze zahlédnul.

Několikrát jsem jej uviděl, když jsem čekal u divadla na naše pány, ale to utíkal, jako by za ním hořelo. Ale já ho přece pozdravil, aby věděl, že jsem jej zpozoroval.

Už také přestal naše dámy doprovázeti ke kočáru, čehož dříve nikdy neopomenul.

Z naší Elly stala se slečinka velice popudlivá u hádavá. I slečna Jiřina, ta dobrá, trpělivá duše, přestala s ní už skoro mluviti. I hádky mezi nimi nastaly, čeho nikdy dříve nebylo.

Vezl jsem z divadla slečny samotné. Mladý pán jich vyprovázel jenom k měšťanské besedě, tam slezl a zastavil se pro milostpána, který tam měl nějakou schůzi.

Byla pěkná, ba skoro krásná a na podzim dosti teplá noc. Kočár byl otevřen a slečny si v něm povídaly nejdřív pololhlasem a čím dál hlasitěji.

Neposlouchal jsem, byl by to nezpůsob, ale konečně byl jsem důvěrníkem slečen a bezděky vyslechl jsem alespoň konec jejich rozprávky.

„Budeš toho jednou litovat," slyšel jsem mluviti slečnu Jiřinu. „Proč jsi mu tedy lhala, že ho máš ráda? Za blázna jsi jej měla. Toho si od tebe nezasloužil."

„Proč mi to povídáš? Já vím, že jsem bídná."

„Prosím tě, nedeklamuj. Už bys mohla mít přece rozum." Hlas slečny Jiřiny byl tak podrážděný, jak jsem ji ještě mluvit neslyšel.

„A kdo je vinen? Já? Já ne. Ty jsi vinna všeho."

„Ello!"

Slečna skoro vykřikla, nastala pausa a Jiřina řekla polohlasem několik slov, kterým jsem nerozuměl.

„Ano, ty jsi vinna," opětovala jí Ella nedbajíc toho, že ji slyšet musím.

„Ty jsi měla známost s Karem, já byla vaší důvěrnicí a chtěla jsem mít také svou lásku. Chtěla jsem mít také psaníčka, také své tajnosti! Proč mi přišel do cesty on! Já ho nezvala!"

„Zvala jsi ho!"

„Zvala. Ale chtěl mne ukovat a já chci teprv žít. Chci teprve plesy, zábavy, chci hrát divadlo — a půjdu k divadlu. A on jest mrzout. Vždyť jsem šestnáct let! Mohli jsme se mít rádi, ale proč říkal, že o mne řekne. Vdát se, vdát, vdát, to bych nevěděla!"

„Budeš toho litovat!"

„Ať!"

Druhý den jsem nesl na poštu balíček pro pana doktora. Byly to jeho listy. Vrátila mu je zpátky.

* *
*

Jaktěživ nezapřahal jsem tak rád, nikdy se mi tak ruce netřásly, jako když jsem měl naši Jiřinu, naši zlatou slečinku odvézt k oltáři.

Dostal jsem na to od milostpána nový kabát, a ženich, pan Anger, dal mi stříbrné hodinky, abych prý měl památku na jeho svatbu.

Tenkrát poprvé jsem se nebál, že svýma zmrzačenýma rukama koní neudržím, tenkrát prvně pustil jsem jich plným klusem.

Hodný je ten pan Anger a pěkné místo dostal, že bude naše slečinka jak v bavlnce.

A k páté hodině odpoledne odvážel jsem novomanžely na státní nádraží a když jsem před nimi naposled smekl, slzy měl jsem v očích.

Na nádraží vyprovázela je slečna Ella. Od toho večera, když jsem ji dovezl do divadla, jak tu vystoupila ta francouzská herečka, co ty miliony utratila, od toho večera se naše divoká rozhodla, že půjde k divadlu.

A tatínek se usmívá a vyhrává vojnu za vojnou.

Když jsme jeli z nádraží, poručila slečna jeti dále do města, nakoupila tam v knihkupectví balík knih a jeli jsme domů.

Už mi neříkala, abych Ferdinandovou třídou jel volněji. Viděl jsem pana doktora, spatřil nás taky, ale šel dále lhostejně, jako by nás neviděl. Mluvil s nějakou slečnou tak horlivě, jak s naší nikdy nedovedl.

Snad proto, že naši měl opravdu rád.

Když jedu samoten a pana doktora potkám, už ho více nepozdravím.

Slečna mi to zakázala.

A já musím poslechnout. Poslouchá ji celý dům.

I ten by ji musil poslouchat, koho by si vzala.

Ale slečinka pro manželství není. Snad až přijde k rozumu.

Fontána v královské zahradě v Praze.

Napsal *Karel B. Mádl*.

(Dokončení.)

Ferdinand I. neměl však z prvu v úmyslu přistoupiti na rozpočet a požadavky Jarošovy. Právě tou dobou lil Jiří Löffler onu řadu bronzových soch, předků Ferdinandových, jež dnes jako kovová stráž stojí kol jeho náhrobku v mezisloupí dvorního kostela v Inšpruku. Král porovnával.

T. Jaroš arci nežádal více za cent litiny nežli Löffler, avšak Ferdinand I. uvažoval, že předně platí Löfflerovi 28 zl. za cent hotové litiny dle váhy dokončené sochy, kdežto Jaroš chce, aby mu též ztráta kovu při lití byla nahrazena. Mimo to je v Inšpruku všechno dražší nežli v Praze, hlavně strava a vydržování dělníků, a konečně prý slušno uvážiti, že figury řezati, vyžaduje více umění nežli zhotoviti fontánu. Proto má se Jaroš rozhodnouti: buď bude pracovati za stejný honorář jako Löffler, ne-li, pak zadá Ferdinand celou práci přímo Jiřímu Löfflerovi.[1]) Dne 16. března 1563 je datována odpověď arcivévodova z Křivoklátu, v níž sděluje, že obdržel list císařův i oba rozpočty,[2]) Jarošův a Löfflerův, a že k vůli dalšímu dohodnutí královského puškaře dva dny před tím[3]) k sobě obeslal.

Co spolu smluvili, v čem Jaroš povolil, k čemu se zavázal a co požadoval, nedovídáme se přímo, nemajíce po ruce relaci arcivévody, avšak z odpovědi císařovy dne 5. dubna ještě v Inšpruku psané[4]) je nám všechno zřejmo. Aby neztratil zakázku tak výhodnou, Jaroš povolil. Spokojil se s platem, jaký měl Löffler, a pouze dvě věci sobě nad to vymínil: jedno staré dělo zdarma přídavkem, jehož materialu hodlal užiti k litině, a sedm set zlatých zálohy. Tak by byli nalezli shodu. Ferdinand úplně souhlasil s novými podmínkami — až na jednu, na poslední. „Že však — píše — Jarusch předem na tuto studnu již sedm set zlatých zálohy žádá, a nám se to mnoho býti zdá, nechť Tvoje milost mu zatím dá tři nebo čtyry sta zlatých vyplatiti." Jinak již se na modelu fontány pracuje, a sice není to ani Peissler, ani kdo jiný z předních modelérů, který je při tom Jarošovi společníkem, nýbrž Bonifác *Wolmut*, královský sta-

[1]) Jahrb. X. Reg. 9195 v Postscriptu.
[2]) ib. X. Reg. 6199.
[3]) ib. X. Reg. 9198.
[4]) ib. V. Reg. 4340.

vitel. Sotva však pochybíme, nevěříme-li doslovně, že by byl Wolmut skutečně modelování se súčastnil, spíše vedl pouze jakýsi dozor, či snad radou přispíval, nebo vůbec jen povrchní ingerenci mocí svého úřadu vykonával. Až bude model dokončen, má býti nejprve poslán císaři a teprve dojde-li jeho schválení, budou další rozkazy vydány. Zatím však má Jaroš vše k lití připraviti, neboť král očekává, „ne-li dříve, tož aspoň do konce roku", že bude studna hotova. V tom arci se mýlil, neboť nejen že téhož roku, jak se ihned ukázalo, nebylo pomyšlení, že by fontána mohla býti hotova, nýbrž se vůbec dokončení jejího nedočkal. Ostatně nemohla práce příliš postupovati, nebyloť tehdá vůbec na Hradčanech zvykem s jakýmkoli podnikem spěchati. Stavba Belvederu táhla se do nekonečna, nová stavba zámku trvala dlouhá léta, opravy kostela svatovítského nebraly konce, veliké varhany pro katedralní chrám byly teprve as v 8 letech dokončeny. Největší překážkou býval ovšem stálý a citelný nedostatek peněz, na druhé straně pak se všechno protahovalo zdlouhavými relacemi, dobrozdáními a nejvíce tím, že bez výslovného svolení králova nesměl býti žádný podstatný krok učiněn. Jinak arci umělci sami nemívali na spěch.

Od počátku dubna do prostřed listopadu 1563 jsme bez podrobnějších zpráv o postupu práce Jarošovy. Podle vyslovené králem žádosti, aby mu byl model fontány poslán, soudíme, že to byla asi jen plastická skica ve vosku, že se jednalo zprvu o přenes náčrtu, kresby Terziovy, v plastickou formu, aby mohli přibližně posouditi její budoucí skutečný efekt. Ta došla patrně schválení, Ferdinand sám zmiňuje se později, že ji zase zpátky poslal, avšak místo zpráv o postupu práce obdržel za čas stížné listy na Jaroše. Že asi domluvy mnoho nepobádaly mistra ku práci, obrací se král Ferdinand přímo k němu listem psaným dne 14. listopadu v Prešburku:[5])

„Ačkoliv ti nejjasnější, vysoce urozený náš milý syn a kníže Ferdinand, vévoda Rakouský, dal potřebné peníze na formování a lití studny v naší zahradě v Praze a vedle toho ti nařídil, abys ji pilně dokončil, přece se nám dostaly zprávy, že ty, nedbaje přijatých peněz a rozkazů v práci nepokračuješ, což naši nemilostivé nelibosti zaslouží. I poroučíme ti proto vážně a chceme, abys ve formování řečené studny podle modelu, jejž jsme ti před tím poslali, bez dalších odkladů pokračoval a vše s náležitou pilností prováděl, ničeho více nezdržuje, abychom neměli příčiny proti tobě trestem nastoupiti."

Hrozba tak určitá dojista se neminula s výsledkem. Tak podrobných zpráv jako o počátcích práce o jejím dalším postupu, žel, nemáme, jen z roku následujícího dva listy,[6]) z nichž vyčítáme, kterak sháněli cín k litině. Ačkoliv však česká komora i arcivévoda místodržitel pilně naléhali na Jakuba Granauera, úředníka v ungeltu u Týna, aby si s dodávkou kovu pospíšil a Jaroše v práci nezdržoval, přece ještě roku 1567. nebylo nic ulito, pouze přípravy k lití ukončeny. Mezi tím byl císař Ferdinand I. zemřel (25. července 1564) a Maximilian II. převzal starost o dokončení práce. V srpnu 1567 konečne pokročily přípravy tak daleko, že se chystal mistr Jaroš k lití. K tomu však bylo potřebí nových peněz, a těch dožadoval na pánech komořích, aspoň 500 tolarů. Ale jako často se stávalo, i tentokráte nebylo jich v Praze. Páni komorní radové obracejí se proto (5. srpna) k císaři se snažnou prosbou, aby určil odkud, z jakého fondu by býti měl Jaroš, který nyní slibuje fontánu co nejdříve dokončiti, vyplacen. Neobdrží-li peněz do práce, a to brzy, přikvačí zima a mrazy práci jen zdrží.[7]) Než císař příliš nespěchal s odpovědí a teprve 20. listopadu, snad k opětnému doléhání, rozhodl, aby Jarošovi bylo zatím pouze 300 tolarů ze zbytků starých berní vyplaceno.[8])

Až potud jdou zatím naše listinné zprávy, a Mikovec se domnívá, že byla fontána asi roku 1568 dokončena a stála celkem 3322 zlatých.[9])

Dodatkem slušno uvésti, že Francesco Terzio za svůj náčrt k fontáně obdržel již v dubnu 1564 třicet korun honoráře.

Vše, co dosud jsme na základě současných zpráv byli vypsali, bylo by možno způsobem zcela přirozeným a všeho násilí prostým považovati za historii fontány, která dosud stojí před královským letohradem. Než tomu se staví několik jiných udajů v cestu, tak že není rozhodnutí v té věci snadné.

F. B. Mikovec, který fontáně u Belvederu věnoval zvláštní stať ve svých „Starožitnostech", nalezl její staré vyobrazení v rukopisném svazku — „Mathesis bohemica" — a při ní současný přípis tohoto znění:

„Tato kassna gesti na zamku w Praze dielana, začzata gesti letha 1554 až do letha dewateho a gest dielana od Mistra *Tomasse* Pusskarže a wodemnie Wawržineze *Kržiczky z Bytyssky*, tu sem ga sam wsseczky ffigury wypravil a *Wolf* Pusskarž, ten formoval a spolu sme gi lili."

Ačkoliv Mikovec sám ještě nalezl a otiskl list z roku 1562, z jehož obsahu je zřejmo, že se tou dobou poprvé jedná o fontánu, přece jen trvá na tom, že nynější studna jest starší oné, jejíž historii jsme právě vylíčili a kterou má za ztracenou, domnívaje se, že snad pro některou méně slušnou a cudnou figuru byla později ze zahrady odstraněna.

Při pozornějším srovnání nalezneme sice mezi kresbou Křičkovou a provedeným dílem některé rozdíly, v celku však velmi nepatrné a bez vážnější podstaty. Nehledě ku množství ve výkresu naznačených výtoků, rozlišují se oba předměty jen v menších detailech. Čtyřem ornamentalním figurám na podstavci scházejí na kresbě silně vypuklá prsa a tělo od krku je celé zaměněno akantovým ornamentem. Za to místo jedné velké nohy lvých tvarů nalézáme v „Mathesis" po páru drobnějších. Pak jen část nad hlavami nosičů pod hoření misou jeví v kresbě o něco táhlejší profil nežli provedeno v litině. Že v zahradě schází nyní orel na vrcholi, arci na věci zrovna tak ničeho nemění, jako různý počet výtoků. Zůstává tedy nezměnitelné faktum, že fontána, na níž Křička z Bytyšky u mistra Tomáše Jaroše společně s puškařem Volfem pracoval a kterou do své knihy si vykreslil, jest táž, která do dnes zdobí královskou za-

[5]) Jahrb. X. Reg. 6212.
[6]) Jahrb. X. Reg. 6224 a nota.
[7]) Jahrb. V. Reg. 4411
[8]) l. c. nota.
[9]) Starož. čes. u. un. n.

hradu nad Jelením příkopem Roku 1791 poškozenou fontánu opravil zvonař V. *Frank* a vyryl na obrubě spodní nádrže nápis:

„Anno 1554 haec machina exstructa & sub Imperatore Leopoldo II. reparata erat, tempore Coronationis anno 1791. W. Frank."

Není pochyby, že první datum je vzato z knihy Křičkovy a tak znovu naskytla se otázka, zdali přece jen fontána, kterou mistr T. Jaroš roku 1564 započal a v pěti letech dokončil, nebyla odstraněna?

O mistru Tomáši Jarošovi jsme nyní celkem velmi dobře, ano na mnohých místech do podrobna zpraveni. Listiny z archivu pražského místodržitelství a říšských financí ve Vídni umožňují stopovati jeho činnost na Hradčanech rok od roku, a co v nich schází, doplňují nápisy na zvonech v jeho dílně litých. Tomáš Jaroš sám se na nich jmenuje „Brunensis", „de Pryn", „von Brunn" a odtud víme, kde stála jeho kolébka. Od r. 1543 stojí ve službách dvorských jako královský puškař na hradě pražském a béře ročně stodvacet zlatých stálého platu. R. 1549 ulil veliký zvon sv. Zikmunda pro věž katedraly pražské a zvon pro kostel v Čisté na Plzeňsku. V roce následujícím lil zvony pro kostel sv. Jiří na Hradčanech, pro kostel sv. Klimenta na Poříčí (nyní v Ročově), pro kostel v Jesenici, a mimo to několik děl. R. 1551 obdržel zároveň s Janem *Peckherem* privilej na stroje „k vedení vody do vysokých a nízkých měst, míst, zámků a tvrzí"; roku 1553 je zaměstnán nejspíše odvodňovacími pracemi [10]) v dolech kutnohorských, později lije cimbály k hodinám u sv. Víta a před rokem 1559 osmdesát kusů „na násadnické šífy", které odvedl do vídeňské zbrojnice. Nic, ani slůvka tu nenalézáme o nějaké fontáně z let 1554 a 1559, o práci pět let trvající, a přece je již z historie fontány a jiných podniků císařových zřejmo dost, že by dílo podobné nemohlo býti vykonáno beze všech písemných přání a příkazů Ferdinandových. Rovněž nenalézáme ni zmínky o nějakých penězích a výdajích, které při fontáně u Belvederu zajisté byly velmi značné. Za to právě rokem dvaašedesátým počíná ona řada listů, podle nichž nám bylo lze téměř krok za krokem sledovati postup práce. Všechny bez výjimky táhnou se pouze k jediné studni „v hořejší části zahrady", [11]) tedy právě tam, kde nynější fontána stojí. Sledujíce její historii shledáváme, že první počátky vlastní práce v dílně sahají k roku 1564 poslední zmínky o díle málem již dokončeném v roce 1568, z čehož smíme souditi, že příštím rokem bylo hotové na místě postaveno. Obnáší tedy časový rozdíl mezi listinami a udáním Křičkovým právě deset let. Lze tudíž míti za to, že se Křička ve svém záznamu prostě přepsal a že fontána dosud před Belvedrem stojící jest totožna s onou, jejíž vznik jsme byli vypsali. Umělecká část její, návrh, patří malíři Francescu Terziovi, který i jinak zaslouží si své místo v dějinách renesance v Čechách. Pocházejíť od něho kresby illustrací bible Melantrichovy z roku 1549, jež J. Severyn do dřeva ryl. Za vrchního vedení král. stavitele B. Wolmuta provedl puškař Wolf model studny společně s Křičkou a v dílně Jarošově, za jeho řízení a zodpovědnosti byla lita. Ze zápisu v knize „Mathesis" konečně vyčítáme, že Křička z Bytyšky plastickou část fontány ciseloval.

Praha smí se plným právem honositi, že ve svých zdech chová dvě vzácné práce kovolijecké. Soše svatého Jiří, kterou Karel IV. nádvoří svého nového hradu okrášlil, v pravdě nižádné podobné dílo té doby po bok se nemůže postaviti, a fontána před Belvederem je v celku rovněž tak ryze renesanční skvost severně Alp jako budova, u níž stojí. Je přirozeno, že všechen její ráz a charakter celým svým zjevem řadí se k umění italskému šestnáctého věku. F. Terzio narodil se kolem roku 1520 v Bergamu a třeba že neznáme, kdo byli jeho učiteli, přece z pověřených jeho maleb a kreseb je zřejmo, že přichyloval se škole benátské, právě tak, jako Stella ve svých reliefech na Belvederu. Ano, starší zprávy tvrdí dokonce, že nejednou byly malby Terziovy zaměňovány s Tizianovými nebo naopak.

Disposice, rozloha mas a celý typus fontány jest nepopiratelně italský, avšak z listu Jakuba Muffela k císaři jsme seznali, že Ferdinand I. sám jej udal v původním programu. Ten arci zase nemožno cele jemu přičísti, naopak je více nežli pravděpodobno, že základní myšlénku přijal císař ze svého nejbližšího uměleckého okolí, které tvořili téměř výlučně Vlaši. V poměru k návrhům, jež Terzio císaři předložil, jeví nynější fontána znamenitou umírněnost a úměrnost ve formě; je prosta všech malebných a neklidných elementů, vynikajíc nad ně sevřeností a jednotností celkových, hlavních profilů a linií. Také figuralní bohatství je značně zredukováno, zajisté řídil císař svoji volbu peněžitými ohledy. Není to nikterak v neprospěch hotového díla, které právě tímto přikázaným sebezapřením se umělce na klidu a eleganci jen získalo.

Fontána spočívá na ploché půdici kruhového tvaru, jejíž okraj půl stopy vysoký vroubí kol do kola akantový, dolů obrácený ornament. Silnou nohu celek nesoucí tvoří čtyry fantastické figury: hlavy satyrů přecházejí v krátké tělo, které se ihned mění v akant a končí mohutnou nohou lví. Zcela podobnou fantastickou formální směs nalézáme po dvakráte v jiném Terziově díle — „Effigies imperatorum". Na temenech těchto tvorů spočívá spodní nádrž, veliká okrouhlá mísa, jejíž průměr měří právě tolik, mnoho-li předepsal císař norimberským umělcům, totiž osm stop. Plochý její spodek pokrývají táhlé boubely, okraj skoro vertikalně se zvedající věnčí řada maskaronů vousatých a holobradých v pravidelném střídání s renesančními palmetami. Z nádrže vyniká „sloup". Tělo jeho obstupují čtyry mužské postavy, dva bradatí kozonohové sedí, nesouce na ramenou laně, na koncích druhé osy stojí muži polonazí, pouze kůže kol beder jim splývá, rukama vzpírají následující architektonickou část, prsten zdobený pletenci, zvířecími lebkami a hlavami, jejichž tlamami voda vytéká. Právě jak si byl císař přál. Střední roura probíhá hlavní osou fontány až do jejího vrcholu, a otvory ve tlamách těchto hlav jsou výtoky tak uspořádané, že teprve, jsou-li uzavřeny, stoupá voda výše k výtokům v koruně fontány. Pod svrchní mísou ještě je umístěná forma vásovitá, na jejímž obvodu postřehneme opět maskarony a pletence. Pro tuto nádržku žádal Ferdinand I. průměr čtyřstopový, nynější jest o něco kratší, dojista z ohledů uměleckých.

[10]) Dělal „nějaký kunšt k složení některých koštův při dolech". Jahrb. X. Reg. 6148 nota.

[11]) V listě dne 23. února 1563.

Že její spodek pokryt je podobnou ozdobou jako na jednom z náčrtů v „Prunnwerchů", bylo již poznamenáno, jen v tom je rozdíl, že ve skutečnosti nalézáme čtyry nahé chlapecké postavy, obličejem dolů obrácené, nohy přimknuté, paže rozpřažené tam, kde v kresbě vidíme mladé kozonohy. Ostatek jsou zase maskarony a zase pletence. Na vrcholi leží delfín s tlamou rozevřenou a na jeho hřbetě stojí nahý chlapec dudáček. Od podezdívky až k temenu jeho hlavy měří fontána 13 stop výšky.

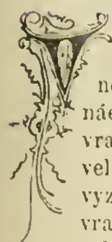
Vlastní hodnotu fontány nalézáme jednak v rozdělení mas a vzájemném poměru jednotlivých částí, jednak ve stejnoměrném rozdělení figurální a ornamentální výzdoby. Modelace její není všade bezvadná: maskarony postrádají často jemnosti a ozdoba svrchní misy je co do plastické práce skoro nedbalá. Nahá těla dětí vykazují jen jakousi přibližnou formální správnost, za to však postavy kozonohů a nosičů kol „sloupu" jsou výborně, ba elegantně pracovány. Bronzová litina byla nejednou poškozena. Podle Mikovcovy zprávy byla fontána již roku 1651 restaurována, o druhé opravě (1731) byla již řeč. Než přes to vše je zřejmo, že stojíme před lijeckým dílem vysoké ceny, před dílem mistra, který objekt tak složitý, o různých elementech, v reliefu plochém i plných figurách provedl bez poklesků a vad. Ciselur nenajdeme na něm mnoho. Švy po formě zbylé jsou odstraněny a celý povrch stejnoměrně lehce přepracován. Ani v ornamentice a figurální ozdobě nedbal Křička právě velké jemnosti a v kosmatých kožích a řasách šatů zajel bez rozpaků ostře v tělo litiny, maje na paměti, že pracuje na díle, které pod širým nebem postaveno jen z jisté vzdálenosti bude pozorováno a obdivováno.

Praha není více bohatá kašnami a fontánami. Druhdy stávala v zahradě Valdštýnově fontána největší, dílo Ariana de Vries, teď zbytky její — několik alegorických a mythologických figur — zdobí zámek Drottningholm ve Švédsku. Fragmenty kašny Krocínovy zarůstávají v nádvoří českého Musea travou. Z ostatních dvě přidržely se typu fontány belvederské: Heidelbergova fontána v prvním dvoře hradčanského zámku a fontána v nádvoří Portheimovy továrny na Smíchově. Jim bylo dílo Terziovo a Jarošovo vzorem, ale stejně jako v tomto i v nich zanikl onen element, který teprve s výtvorem ruky lidské tvoří celek umělecký — pramen živé vody.

Buď Giovannina nebo smrt.

Napsala *Matilda Serao.*

I.

V neděli o Božím hodě svatodušním o půl jedenácté vyšel kostelník od Svatých Apoštolů před vrata tohoto starého kostela neapolského a začal velikým a pronikavým stříbrným zvoncem hlučně vyzváněti. Stál opřen o veřeje těžkých dubových vrat a potřásal zvoncem hned v rychlém, hned volnějším tempu. Činil tak proto, aby upozornil věřící z okolních ulic, že co nevidět počne v kostele Svatých Apoštolů zpívaná mše. Pak jedním rázem zvonek zmlknul; ale kostelník zůstal státi před vraty nahoře na schodech a vyvolával vždy po několika minutách na pusté náměstí:

„Pospěšte si, mše začne co nevidět."

Nicméně obchodnice, které obcházely kolem přivřených vrátek svých krámů, hospodyně, které šly ještě nahlédnout do kuchyně, kde veliký kus masa se vařil v jablíčkové omáčce, bohaté měšťanky, které se posud česaly, nejevily pražádného spěchu; měla-li mše začíti, musil kostelník zvoniti třikráte. Pouze tu a tam nějaká venkovanka v nové perkálové sukni a se stříbrným hřebínkem v černých, lesklých vlasech přicházela s dětmi. Té si kostelník sotva povšimnul, neboť k vůli té nezvonil, ani nevolal na pusté náměstí:

„Pospěšte si, mše začne co nevidět!"

V paláci na náměstí Svatých Apoštolů, který byl poznamenán číslem druhým, bylo toho slavného jitra dosti živo. Byl to velký, žlutý palác s prostranným nádvořím, špatně dlážděným, na kterém kočí a podomci kněžny di Santobuono čistice koně, myjíce vozy a natírajíce uzdy rozlévali každou chvílí kalužiny špinavé vody; a ze vrat stájí dokořán otevřených vycházel ostrý zápach, který plnil neustále celý dvůr. Právě v té chvíli byl kočár kněžny jaksi již v pořádku: za hlasitého hovoru a smíchu podomků byli zapřaženi koně, kteří měli zajeti do ulice sv. Jana pro kněžnu, která bydlela v paláci podobném pevnosti, a zavésti ji na mši. Schody v paláci číslo dvě na náměstí Svatých Apoštolů byly dosti nečisté; nebylť v domě vrátný a tak se měli o čistotu starati nájemníci — každý o své patro. Donna Orsolina, která bydlela v prvním patře, čekala právě dědice, a ty druhé čtyry děti nedopřály klidné minuty ani jí, ani její služce: v tu neděli donna Orsolina jen s velkým namáháním dopínala si své černé vlněné šaty, dosti již odřené, a celá hned zardělá, hned bledá, se slzami v očích klnula té chvíli, kdy se hloupě zamilovala do svého muže, poštovního úředníka Ciccia.

Zatím manželé Ranaudovi se vážně chystali ke mši: donna Peppina, žena asi padesátiletá, veliká a tlustá, a přece širší nežli delší, s tváří dětsky růžovou, jakou mívají ženy, které neměly dětí, s vlasy již silně prořídlými, dávala si od služky Concetty obouvati široké brynelové střevíce; její muž Alfonso, správce loterie a veliký lovec před Hospodinem, střílel od tří hodin křepelky, a vrátil se o desáté domů. Nyní svlékal si barchetovou kazajku, aby si oblékl parádní kabát. Ti dva staří manželé bezdětní, šťastní, klidní a spokojeni, že děti nemají, pohlíželi na sebe s tichým úsměvem v očích.

V druhém patře v levo chystal se na mši jiný šťastný párek: don Vincenzo Manetta, suchý stařec, dlouhý a bílý, s tváří hubenou, nosem ptačím a nohama tenkýma jako hůlky, don Vincenzo Manetta, bývalý soudní sekretář, zuřivý, že je v pensi, a zamilovaný do historie staré Neapole, tak že až opisoval celé strany z některých listin a měl za to, že jest jejich autorem: donna Elisabeta

Manetta, dobrá to paní, která se vdala dosti pozdě, v čtyřiceti pěti letech, a která si zachovala hebkou, ale zažloutlou tvář staré panny a která si neustále barvila vlasy, tak že tyto měnily každou chvíli barvu: brzo byly zrzavé, brzo temně kaštanové, brzo až do fialova černé; ale obyčejně špinavě zelené jako posečená, ale ovadlá tráva. Zatím don Vincenzo v černém kabátě, sahajícím až na paty, klepal holí o zem a pravil:

„Eliso, kostelník zvonil již dvakráte."

„Jednou, jednou," odvětila klidně donna Elisa, natahujíc si poloviční, černé síťované rukavice na své tlusté, ale trochu žluté ruce.

„Eliso, chceš zmeškat mši?"

„Hledám růženec."

„Eliso, a což klíče?"

„Mám je v kapse."

„Eliso, a což kocour?"

„Je zavřen v dřevníku."

Mezitím kostelník začal opět zvoniti. Nyní se vědělo, že za deset minut začne zpívaná mše.

V druhém poschodí na pravo, ve velikém bytě, skládajícím se asi z dvanácti místností, bouchal někdo dveřmi z pokoje do pokoje a silný hlas ženský volal:

„Chiarino, Chiarino!"

„Co pak?" odvětil jiný hlas z vedlejšího pokoje zavřeného.

„Zvonili na mši, již podruhé," volala donna Gabriella, navlékajíc si na ruku těžký zlatý náramek.

„Dobře," ozval se slabý hlásek Chiariny z jejího pokoje.

„Ty chceš zmeškat, není-li pravda?" volala zase donna Gabriella, navlékajíc si druhý náramek ve formě řetězu s velikými článkv. „Pamatuj na svoji duši!"

„Každý ať myslí na svou!" odvětil za dveřmi hlásek Chiariny, tenkráte dosti ostře.

„Jak pak to se mnou mluvíš?" vzkřikla zlostně donna Gabriella, marně se namáhajíc, aby si zapjala těžké zlaté náušnice, posázené perlami a brilianty.

„Což pak nesmím již ani mluvit?" bránila se Chiarina ze svého pokoje.

„Mohla bysi se stydět, milovati takového ničemu, jako jest Giovannino, ano ničema jest, jiného nic!"

„Co je vám po tom?" odbyla ji Chiarina, strčivši mezi dvéře svůj snědý, suchý obličej.

„Jakže, co jest mi po tom? Vždyť jsem tvoje matka! Co poručím, musí se státi, rozumíš?"

„Ó ne: vy nejste mojí matkou, a proto nemáte práva mi poroučeti," odvětila Chiarina, ukázavši se mezi dveřmi v spodničce a šněrovačce.

Donna Gabriella, velká a silná, s tváří tak červenou, že ani pudr nemohl na ní ničeho pořiditi, těžce oddychujíc ve svém těsném, hedvávném životě, zarděla se hněvem ještě více, až do fialova.

„Však já ti ukážu, mohu-li ti poroučeti!"

Chiarina přistoupila k ní o něco blíže a pravila zcela klidně:

„Víte, co jsem řekla: buď Giovannina nebo smrt."

A vracejíc se do svého pokoje, aby dokončila svoji toilettu, bouchla za sebou dveřmi. Donna Gabriella chtěla běžeti za ní, ale přemohla se, nechtějíc se ještě více rozčilovati. Posadila se, aby se trochu upokojila, a pohrávala si kloboukem, jenž ozdoben byl pérem a černým sametem, v němž zářila veliká spona s brilianty. V ložnici, kde stála mimo široké manželské lože, v němž donna Gabriella také nyní za svého vdovství spávala, ještě veliká mahagonová skříň a obrovské zrcadlo a toiletta se šedou mramorovou deskou, panoval ještě ranní nepořádek, neboť v neděli vstává se v Neapoli ještě později nežli jinde. Na toilettě a kolem ní bylo kolik otevřených krabiček a pouzder kožených a sametových, z nichž donna Gabriella vyňala své massivní šperky, jimiž se nyní pyšnila. Některé krabičky byly také jenom z bílého dřeva a na těch bylo červeným inkoustem něco poznamenáno. Donna Gabriella, které bylo vždycky horko, neboť, jak jsme řekli, byla velice tlustá, se silně stahovala, aby se zdála slabší; nyní v tom rozčílení bylo jí tak nevolno, že se musila ochladiti vějířem. Ten černý hedvábný vějíř byl dosti obyčejný, ale zavěšen byl u pasu silným zlatým řetězem.

V tom objevila se ve dveřích komorná Carminella. Ta byla již na mši a sice hned o šesté, neboť byla velice nábožná; oblékala se černě jako jeptiška a pouze u krku nosila bílý šátek. Byla to osoba bledá a tichá, pohledu vždy nesmělého, která pracovala jen, že to byla vůle Boží, a s povzdechem bila se v prsa, když byla plísněna.

„Tahle holka mě umoří," pravila k ní donna Gabriella, míníc ovšem Chiarinu.

„Obětujte svoje utrpení Pánu Bohu," zašeptala zbožně Carminella.

„Pánbůh mohl by býti tak dobrotiv a napraviti jí tu zatvrzelou hlavu," zabručela donna Gabriella, „ale to neudělá."

„Inu, každý máme svůj křížek," mínila Carminella.

Chiarina vyšla ze svého pokoje již oblečená, s kloboukem na hlavě a oblékala si starou rukavici. Také její černé, vlněné šaty byly staré: i svůj černý klobouk nosila již v zimě.

Donna Gabriella, jak spatřila svou nevlastní dceru, svraštila obočí.

„Proč jsi si oblékla ty staré šaty?"

„Nejsou ještě staré."

„Tobě se nezdají. Mohla jsi si vzíti ty světlé a ten nový klobouk, který jsem ti koupila."

„Ty jsou mi trochu velké."

„Není pravda. A jsou-li ti velké, mohou se opraviti."

„Podívám se na to zítra..."

„Jdi se převléci, Chiarino," pravila donna Gabriella.

„Nyní je pozdě."

„Počkám na tebe, ale převléci se musíš, sice by lidé řekli, že tě špatně oblékám, protože jsem tvoje macecha."

„Kdyby řekli pouze to!" podotkla Chiarina.

„A co by mohli říci ti zlí jazykové?! Nevědí, co mne stojíš? Nevědí, že bych se třeba zakrvácela, jenom abys ty byla hezky oblečena?"

„Zakrvácela?!" opakovala posměšně Chiarina.

„Ovšem: a kdybys nebyla taková nevděčnice, taková neuznalá ničemnice, kdybys nebyla z rodu tak žebráckého a při tom pyšného, jako byl tvůj otec, a jako byla asi také tvoje matka, ten blázen, musila bys to sama uznati."

Tvář Chiariny prve snědá zbledla: oči jí zajiskřily a jemné, růžové rtíky její chvěly se zlostí.

„Poslyšte, donno Gabriello,“ pravila hlasem tichým, „že chcete urážeti mne, to musím snášeti, když to tak Bůh ustanovil; že chcete urážeti mého nebožtika otce, musím také snášeti, když se dopustil té hlouposti a vzal si vás připraviv si tím zde, na světě, očistec — ale, abyste urážela svatou památku mé matky, které byste nebyla ani hodna zlíbati stopy, toho, ačkoliv je dnes veliký svátek, toho nesnesu. Pravíte, že moje matka byla žebračka! Ale byla paní, rozumíte? Šaty, které si oblékala, koupila si v krámě, šperky, jež nosila, byly šperky rodinné. Každý, kdo ji znal, si ji vážil, neboť byla dobrá, slyšíte, byla dobrá! A kdo jste vy? Byla jste také žebračka, nežli jste zbohatla. Nyní máte ovšem peněz dost. Ale jak jste jich nabyla? Půjčujete chudým, ubohým lidem na dvacet procent, nosíte šaty, které komorné svým kněžnám ukradly a vám prodaly, a šperky, které vaši dlužníci u vás zastavili. A když vás lide vidí, klnou potichu vašemu tvrdému srdci. O mé matce mi nemluvte, donno Gabriello. Ta jest jistě v ráji — kam vy se dostanete, to ví Bůh.“

„Řekni mi jen, proč si nechceš vzíti ty druhé šaty?“ tázala se donna Gabriella nemohouc pro hněv skoro ani mluviti.

Zatím kostelník od Svatých Apoštolů vyzváněl po třetí a Carminella se neustále znamenala křížem.

„Proč si nechceš vzíti ty šaty?“ opakovala donna Gabriella.

„Inu nechci,“ odvětila tvrdošijně Chiarina.

„Aha, již rozumím,“ zvolala posměšně Gabriella, „proč si nechceš obléci ty druhé šaty. Tvůj milý ti to zakázal.“

„Možná,“ odsekla jí Chiarina.

„Jakže, ten vyzáblý ničema se opovažuje tobě poroučeti?“

„Proč ne?“ odbyla ji Chiarina s rostoucím rozčilením.

„Nyní nech zbytečných řečí a jdi se hned převléci.“

„Nepůjdu.“

„Chiarino, nezlob mne, sice — . . .“

„Sice? . . . Já se vás nebojím.“

A chtěla se vrátiti do svého pokoje, ale donna Gabriella ji dohonila a svou hrubou rukou v červené kožené rukavici dala jí na každou tvář políček. Jeden z těžkých zlatých náramků poranil svým řetězem hebký krk Chiariny; ta dala se do pláče a jala se zoufale křičeti.

„Budeš mlčet!“ zvolala tichým, ale hrubým hlasem donna Gabriella.

„Nebudu,“ křičela Chiarina, tak že jí bylo slyšeti po celém domě.

„Tiše, tiše!“

Ale dívka, stržena nervosním pláčem, naříkala usedavě. Na chodbě prvního patra donna Orsolina, která právě zavírala dvéře, vedouc před sebou zástup svých dětí, bledá a unavená, počítala potichu peníze, které zaplatí za židli v kostele. Její děti, slyšíce křik Chiariny, nechtěly se hnouti s místa. Zatím sestupovala se schodů donna Peppina, opírajíc se s jedné strany o rámě svého muže dona Alfonsa, a s druhé o hůl, aby udržela v rovnováze svoji tloušťku. Při každém kroku potřásla svojí skoro holou hlavou, na níž pyšnil se pravý jarní klobouk, jenom že pamatoval aspoň šesté jaro.

„Tohle je každý den, od rána do večera,“ pravila k muži, slyšíc pláč Chiarinin.

„Trestati děti neškodí, metla vyhání děti z pekla,“ odvětil don Alfonso, který si liboval mluviti v příslovích.

Mnohem pomaleji sestupoval s druhého patra don Vincenzo Manetta, soudní sekretář, daný od nepřátelské vlády násilně na odpočinek. Vedl se také se svojí ženou donnou Elisou.

„Eliso, vzala jsi s sebou modlitby?“

„Vzala.“

„Proč pláče donna Chiarina?“

„Byla asi od macechy bita.“

„Chudák!“

V třetím patře všichni studenti, kteří bydleli v levo, vyložili se oknem do dvora. Na pravo objevil se v okně jakýsi učitel angličiny, který tam bydlel, obdařený pěti sestrami více méně starými; byl po ránu ještě v županu a trepkách. A na dvoře prozpěvoval si kočí kněžny Santobuono a podomek mu vesele přizvukoval.

Donna Gabriella hleděla se jakž takž upokojiti, ochladila se vějířem a kolínskou vodou a provázena Carminellou, která si na své ebenové vlasy připjala černý závoj, vypravila se také na mši. Kráčela po schodech stavějíc se, jako by neslyšela hlasný pláč Chiariny, kterou doma zavřela, odnášejíc s sebou klíč. Osoby stojící u oken na pavlačích, ve dvoře a na schodech, mlčely, když kráčela kolem nich; ona pak se chvěla zlostí, slyšíc ten pláč, který všichni slyšeli. Ale věděla, že i přes ty úsměvy, s jakými ji pozdravilo pět sester učitele angličiny, úsměvy povinné, neboť učitel byl jí dlužen dvě stě dvacet lir, z nichž sotva stačil spláceti úroky, že i přes ty vynucené úsměvy ty staré panny litují té ubohé doma zavřené dívky; donna Gabriella věděla, že studenti v třetím patře, kteří zastavili v její pokoutní zastavárně svoje hodinky a prsteny, pozdravovali ji jako by ze žertu: donna Gabriella kráčejíc po chodbě prvního patra zaslechla, že donna Peppina Ranaudo zašeptala: „ubohé stvoření, ubohé stvoření!“ Zaslechla dále, že donna Elisa Manetta pravila k svému muži: „což pak nemá poručníka, který by se jí zastal?“ A muž, úředník a právník, jí odpověděl: „Ano, Eliso, poručník měl by zakročiti . . .“ Viděla donna Gabriella pohrdlivý úsměv kočího a podomka a cítila, že všichni ti jí pohrdají, že ji nenávidějí, cítila, že všichni litují její nevlastní dcery, jejíž pláč rozlehal se tichým palácem. Pouze donna Orsolina, kterou potkala dole, snažící se marně urovnati krok svých dětí, pouze donna Orsolina pozdravila ji pokorně, ba skorem plačtivě. Při každém dítěti se donna Orsolina znova u donny Gabrielly něco vydlužila: celý její poklad šperků, jemného prádla, lesklých forem kuchyňských ležel v zastavárně donny Gabrielly a tato neustále hrozila, že to vše dá do prodeje; ubohá donna Orsolina nemohla ani spláceti nové dluhy, nad to pak staré. A tak, když potkala svoji mocnou věřitelku, sklonila hlavu, zbledla a pozdravila ji hlasem se chvějícím. Ale donna Gabriella dobře věděla, že i pod touto pokorou skrývá se nenávist utlačeného naproti tyranovi. (Pokračování.)

*

FEUILLETON.

Sonet v prose.

Napsala *Neera.*

Ze všech druhů lásky lidské jest dobročinnost nejvznešenější, nejživotnější a nejméně sobecká.

Aureola ženy zbledne, náboženství upadají, umění, tato država duchů vyvolených, nestačí touze a žízni po lásce, jakou vrou davy.

Však dobročinnost triumfuje dále, jediné opravdu nesmrtelná, jediná zbývající forma božské Trojice, a pozývá nás všecky do svého chrámu, kde není atheistů, v své luhy, kde nekvete hořka rostlina sklamání.

Ona volá: Milujte bratry své, a žádný umělec nebude větší, nebude vznešenější vás!

Pomáhejte bratrům, a žádný apoštol nebude světější, nikdo se nepřiblíží více idealnosti lásky než vy!

Milán, v červnu 1889. Přel. *J. V.*

Co značila slova »maňas«, »tatrmánek« starým Čechům.

Některými doklady vysvětluje *Čeněk Zíbrt.*

Jako všude jinde, tak i v Čechách odedávna hrávala si mládež s *loutkami*. Mezi pravými glossami Mater Verborum dvakráte se čte „*lútka*: pupa" (ČČMus. 1877, 382). Podobně ve slovníku Bohemáři (str. 52.): „puppa: *lútka*: pupparius: *lútečník*" a ve slovníku Klena Rozkochaného (98, 104): „puppa: *lútka*; pupparius: *lútečník*."

Zapisoval-li slovníkář staročeský do svého slovníka ve století XIII. a XIV. slova tato, máme tu bezpečné svědectví, že loutka byla již tenkráte zjevem obyčejným, známou hračkou dětskou.

Ve století XVI. zná mistr Veleslavín „dětinské hříčky, *loutky*" (Nomenclat., 268); vedle toho však také jméno podnes známé „*panenka* (pupa)", „*panenka dětinská*" (221, 268). A jako jmenované již slovníky století XIV. připomínají „lútečníka" t. j. toho, kdo loutky robí nebo prodává, tak i Veleslavín zmiňuje se o něm: „nugator: kterýž titěrky dětinské, loutky prodává" (Silva, 517).

V krámech staropražských prodávali jich dost a dosti. Kolem sklonku století XVI. prodává Ant. Sax „*panny z rosku dělané, dětinské*" (Kniha arch. m. Prahy, č. 1174, l. 175) a šmejdíř Jiřík má na skladě snad čtyři sta panen pro děti (č. 1172, l. 171) — tedy bylo jich hodně třeba!

Vedle jména „loutka" bývá hračka taková a podobná nazývána „*maňas*", „*tatrmánek*". Drexelius postyskuje si na př. v Křížové škole (1635, l. m 6), že „milujeme *tatrmánky*, dětinské hříčky a loutky".

Přísného rozdílu mezi oněmi jmény asi nebylo a nesnadno jest vymeziti, co které znamenalo. Bude snad rozdíl ten, že loutka nejčastěji značila „panenku" a druhá dvě jména figurky pro hračku vůbec, pestře oděné panáčky a pod. Důvod toho hned z dokladů vysvitne.

Nepatrné slovo „*tatrman*" působí vykladateli nemalou potíž. Grimm ve své mythologii (I. 415—416) uvádí doklady, že byli za starých dob vyřezávání domácí bůžkové ze dřeva a vykázáno jim ve světnici zvláštní místo. Později u křesťanů přechází vážnost jejich v žert, ale tradice o nich trvá dále. Jsou nazýváni „Kobolten" a mezi nimi bývá někdy jmenován „*Tatermann*"... Slovo toto chtí někteří vysvětlovati z angl. tatter; jiní z něm. Tater (Tartar) a jinak. Náš Hanuš soudí dle dětského říkadla: „Hastrmane, tatrmane, dej mi kůži na buben," že je to vodní báječná bytost — dohad to z míry smělý! Zase prý možná pomýšleti na uherské „tatos" (kejklíř) a pod.*) Otázka ta je posud nerozhodnuta a my ji rozhodnouti nedovedeme. Jisto jest, že slovo „tatrman" vloudilo se do českých krajů od sousedů Němců, ať již tam bylo vzniklo, jak vzniklo.

Slovo „tatrman" (aplinus) zná staročeský slovník Rozkochaneho již ve XIV. století (str. 79)... Že to bylo vedle jiného významu hračka dětská, položíme doklady svědčící přímo i nepřímo. Po smrti Zuzany Štreitové z Varvažova († 1589) zapsali páni do městské knihy (Arch. m. Prahy, č. 1173, l. 171) v popisu pozůstalosti kromě všeho jiného: Truhlici pasířskou dlouhou s „*tatrmánky, kabátky, košilkami na ně ozdobnými*". V domácnosti zesnulé paní našlo se ještě „*tatrmánkuov, normberskejch jako panna Maria, Trojice a dvanáct apoštoluov a jiných barevných maňáskuov almárka plná*" (l. c., 176).

Vedle hračky dětské značilo tudíž „tatrman" a „maňas" tolik co soška vůbec, figurka, potom také panáček zdobící nářadí a nádobí. Tatrmánek v tomto smyslu nebyl vzácným hostem v domácnostech staropražských.

(Dokončení.)

*) Wissenschaft des slavischen Mythus, 299.

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887." Sešit 18. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Matice lidu" Rediguje Primus Sobotka. Ročníku XXIII. číslo 3. a 4. obsahuje: „Dějiny Těšinska." Sepsal dr. Frant. Sláma. Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých v Praze.

„Švanda dudák." Poutník humoristický. Ročník VIII. Vydavatel a redaktor Ignát Herrmann. Sešit 5—7. Nákladem knihkupectví F. Topiče v Praze.

Po čas prázdnin od 15. července do 15. září jest redakce a administrace „Lumíra" v knihtiskárně pana Jana Otty na Karlově náměstí.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt leta . . 1 zl 05 kr
na půl leta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 00 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt leta 1 zl. 75 kr
na půl leta . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nov.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII — 10. srpna 1889. — ČÍSLO 23.

Do Němec.

Obrázek od *Al. Jiráska.*

I.

Stará Dušková, podruhyně, která byla ve statku na výpomoc, neboť mimo hospodyni byl kde kdo na poli a ve stodole, drhla po obědě hliněné nádobí ve dřeze. Jak právě přehodivši jeden z cípů plachty od krku do týlu k zádům věkem sehnutým, chtěla otříti opláknutou mísu, padl její zrak na visuté, dřevěné hodiny, hodně zežloutlé, a již ohlédla se po chlapci, jenž sám druhý s ní meškal v prostorné, dřevěné jizbě, černého, trámového stropu.

Seděl za stolem na lavici, kolena u samé brady, zabraný do nějaké knížky.

„Vašíčku, už dochází hodina.“

Hoch se na stařenina slova prudko vytrhl, až vyplašil hejno much pasoucích se na kalužce mléka na stole dosud neumytém. Rychle vstav, sňal se hřebu dřevěné rohatinky nad malovanou, starou truhlou, odřenou brašnu a pověsil ji přes rameno. Bylo na ní pavím brkem vyšito J. Z., t. j. Jan Zeman, jméno to staršího jeho bratra. Bera čepici na plavovlasou hlavu svou, upřel hoch postavy na selského synka až útlé na starou Duškovou modré oči své a tázal se:

„Půjdu se svační?“

„Nevím, holečku. Když tu nikoho není, koho poslat. Já bych s ní doběhla, ale kdepak já — do večera tak, abych se tam dobelhala.“

Slova ta chlapce nepotěšila; dav s pánem Bohem šel, už ani neblesknuv, jaksi nechutě pro tu odpověď, tak jak byl, v čepici, bos, bez kabátu, jen tak ve vestě do školy.

Na síni, kdež pode schody na půdu vedoucími visel starý, formanský chomout s opelichanou jezevčinou a s kusem červeného sukna, plný mosazného kování, nezastal nikoho. Tichem tu panujícím ozýval se bzukot nesčíslných much ze chléva, do něhož bylo pootevřenými dveřmi viděti na černou lysku i na starou štrýmu ohánějící se prudko proti útokům dotěrných much.

Hoch zavolal na matku; když se však neozvala, vyšel ven na zásep, na nádvoří v plné záři poledního, červencového slunce. Stín tu byl jen u staré hrušky a žebřinového vozu opodál vyschlého hnoje, nad nímž nízko se rojil mrak drobounkých mušek. Z otevřené stodoly ozval se hlas, a teď také se objevil ve vratech sám hospodář, zardělý, zpocený, jenž zvolal na chlapce:

„Ať mně hned přijdeš ze školy domů!“

Hoch ani neblesl. Mrzelo ho to, vlastně více to, že otec tak zhurta, ostře mu to poručil. A pak se zjistilo tímto rozkazem, že půjde se svačinou, až se vrátí ze školy.

Prošel vrátky, vedle klenuté brány, před níž stará lípa rozkládala mocný koš, a již byl na zaprášené silnici, vedoucí dlouhou vsí. Šel vzhůru, tam kde ze stromů nad staveními probělávaly se na přívrši zvonice a kostel copového průčelí. Hoch nešel dlouho a již se zastavil, a ustoupil s cesty ke plotu, za starou, uprášenou slívu, plnou stébel v koruně. Chtěl se patrně vyhnouti muži, jenž proti němu přicházel. Ten byl bos, ve vyrudlých, odřených brslenkách někdy černých, v modré, soukenné, záplatované kazajce a v takové vestě. Na hlavě měl černou, placatou čepici a v ruce hůl.

Tváře se mu rděly od chůze vedrem, nos však měl už jistě před slunce východem červený. Hoch nějak úzkostně hleděl na nevábného toho hosta, dobrého padesátníka, jehož tváře a brada, kolik dní neholené, jako strniště, dávaly mu výraz velmi zpuštěný.

Cizinec, chlapce si nevšimnuv, kráčel dále. Vašíček zůstal i pak u slívy a hleděl za ním tak dlouho, až se přesvědčil, že nezabočil k nim do statku, že jde dále. Pak teprve vykročil a dal se do klusu, aby dohonil zameškaný čas, nebo hodina s poledne právě odbíjela. Se silnice zašel na cestu vedoucí lipovou alejí ke kostelu a k faře i ke škole, stojící také na přívrši zrovna proti farské zahradě, plné květin a stromů.

Škola, se tří stran obklopená ovocnou zahradou táhnoucí se i dolů po svahu pode školu, byla nízká, ze dřeva. Otevřenými okny ozýval se hluk chlapců i děvčat, neboť škola měla jen jednu jizbu pro všecenny. Když Vašíček vstoupil, seděl už učitel u černého stolku a linoval chlapcům i děvčatům tlačícím se kolem a držícím v rukou složený arch papíru, buď nový, buď obrácený.

Učitel linuje s neobyčejnou rychlostí a přesností, připomínal skoro každému, aby si přinesli zítra krejcar na předpis, že budou psáti ke zkoušce předpisy, aby si dali pozor při psaní a škartku nezamazali, že by bylo škoda krejcaru. Vašíček se tentokráte netlačil. Stál stra-

nou kamarádů si nevšímaje. Ten Němec mu nešel z hlavy. Nestavil se u nich, ale snad se staví, až půjde zas nahoru. A jestliže ho doma zahlédnou nebo dovědí-li se, že tu je, jistě si ho táta zavolá. Však tuhle, nedávno se zmínil, že žně jsou už tu a Němce že není vidět.

V tom pan učitel zavolal. Hoch sebou trhl, začervenal se a přistoupil ke stolku, kolem něhož bylo prázdno.

„Co pak jsi se tak zamyslil?“ ptal se vlídně učitel, hladě chlapcovy zlaté vlasy. Odpovědi by se byl nedočekal. Ale on také na ni ani nečekaje hned dodal:

„Vašíčku, počkej po škole; něco ti povím —“

A tak byl pak Václav Zemanův všecek roztržitý jako nikdy a nehlásil se tak, jako se hlásíval. Měltě dost starostí. Po prvé: ten Němec mu nešel z hlavy, po druhé: co mu pan učitel chce, co mu poví, a při tom ho také netěšilo, že musí na pole se svačinou. Bylo tam daleko, půl hodiny za statkem až u lesa; až tam svačinu donese, jistě mu pak ještě nějakou práci naloží, třeba aby pokládal povřísla, nebo aby chodil do studánky pro vodu — A ta rozečtená knížká byla tak hezká! Už si prve myslil, jak si zajde po svačině za humna, na zahradu, jak si zaleze pod olše u potoka a jak si bude čísti. —

A co mu jen učitel chce, co mu poví? —

Konečně! Modlitba dozněla, děvčata s hochy se hrnuli ven; Vašíček schválně zvolna skládal učení do brašny; ještě nesložil a již ho učitel volal ke stolku, otevřev skříň hned vedle stojící, vždy zavřenou, o které si žactvo šeptalo a povídalo, že tam jsou zavřeny zlatá i černá kniha. Odtud vyňal učitel nějaké desky, plné papíru, a v těch něco hledal.

Zatím Vašíčkovy zraky hledaly ve skříni, ve spoustě papírů a knížek onu tajemnou, v červených deskách, se žlutou ořízkou, kterou jen jednou za rok uzřeli, a to o celoroční zkoušce, a ze které také pan vikář loni četl jeho jméno.

„Tak už to mám,“ pravil pojednou, klada dva popsané listy stranou na stůl. „To je pro tebe, Václave; tady to, to je na uvítání pana vikáře, tomu se naučíš, to budeš před zkouškou říkati. A tady to, to je pro tebe. To budeš ještě dřív odříkávat. Jsi tu poslední rok s námi, tak nám musíš dát s pánem Bohem. Vezmi si to, žádnému nic neukazuj a nauč se tomu. Až to budeš umět, přijď ke mně —“

Václav vyšel ze školy jako u vidění. To, co mu pan učitel uložil, ho tuze vzrušilo. Bude říkati veřejně o zkoušce, a před tím se loučiti se školou! To bude krušné. Chtěl se hned venku podívati a přečísti si veršované říkání. Než ihned se schoval, neboť zahlédl svého soka školního, Havlova Josefa, jenž s ním ve škole o předáctví zápasil. Ten teď čekal, aby zvěděl, co si Václav Zemanův ponese. Dověděl se, ale nespatřil. Václav se pochlubil s řečí vítací o zkoušce, nebo to bylo vyznamenání, ale pamětliv jsa rozkazu učitelova, neukázal, třeba že Josef Havlů celou cestu naléhal. — Nějak rozjařen vešel Václav do rodného statku, ale hned jak vstoupil na síň a pohlédl otevřenými dveřmi do světnice, zarazil se, jako by ho někdo bodl.

Němec!

II.

Tölg Hanes seděl na lavici u stolu, drže v levici krajíc chleba máslem namazaný, v pravici usmolenou, někdy žlutou kudlu, a jedl s plnou chutí hladového člověka. Zároveň živě vykládal hospodáři, jenž seděl u protějšího rohu.

Zemanka sebou živě hnula, když spatřila synka vstupujícího, vítajíc ho jiným pohledem nežli jindy. Obvyklé žáčkovo „Pochválen pan Ježíš“ znělo dnes zamlkle, zaraženě. Chlapec bral se šourem světnicí ke staré, květované truhle, kdež nějak dlouho zavěšoval svou školní brašnu. Bylo mu jako ptáčeti na blízku ostrejše. Znaltě Němce i jeho zaměstnání, věděltě, že opatřuje místa v Němcích, jsa prostředníkem tak zvaných handlů, a věděl, že letos má také na něj dojíti. A již to přikvačilo. Ač to očekával, zarazil se velmi pro toho Němce, kterého co rok obyčejně touto dobou vídal vesnicí procházeti, a který nejednoho staršího kamaráda Václavova již dopravil „do Němec“.

Otec vida rozpaky chlapcovy se usmíval, matka však hleděla na něj soucitně a pomyslila:

„Ó chudáku, teprva to začíná —“

Tölg Hanes spatřil hocha, vstal a drže kudlu i krajíc a žvýkaje mocné sousto přistoupil k Vašíčkovi.

„Tak to je on,“ mluvil lámaně česky — „No, hezký kluk, ale drobeček slabý — To je Karl, jak jsem povídal, silný hoch.“

A zeptav se na jméno, dodal, stroje plná ústa k úsměvu:

„No, však on Venel také bude silný, a nebude se německých kluků bát, viď?“

„Venel“ však neodpověděl; za to selka. Minila, že hoch je opravdu slabý, a když bude míti tak daleko do školy, ze vsi do města, že by to snad na zdraví škodilo.

„Však to ještě není,“ mínil agent, *ň* podivně vyslovuje jako všechny měkké hlásky. „Ve městě, to víte, pro něj nic nenajdu Kdo pak dá z města do vesnice hocha na handl. Ale najdu vám třeba místo blíž, ale to nevím jistě, ono jest letos zle o místa —“

„No, kdyby něco takového bylo, byl bych rád —“ mínil otec, „ale když by nebylo, tak co dělat — Z platu ho dát, to nejde; vsak ono ho neubude, když se trochu proběhne — A teď vezmi koš a na pole — jak jsem ti povídal“ dodal přísněji.

Hoch mlčky bral čepici, matka však ho vysvobodila, řkouc, že Martinec přišel pro povřísla a že vzal svačinu s sebou. Nepřiznala se však, že to tak nastrojila, když od staré Duškové uslyšela, jak se Vašíček na tu chůzi staral

Nyní vyšel za matkou, aby vyzvěděl, co bylo prve ujednáno. Selka jméno německé vesnice zapomněla; jen to věděla, že by to místo bylo ve statku, v hodném prý statku, že by za Vašíčka přišel zase hoch, a že z toho statku je tak čtvrt hodiny cesty do školy —

Hoch prve vycházeje ze školy hned si pomyslil, že se doma matce pochlubí s tím, co mu pan učitel uložil; nyní se s tím sice také vytasil ale nemluvil o tom tak živě a vesele. Když se pak vrátil do světnice, strkal Tölg Hanes nový krajíc chleba do kapsy své kazajky a zároveň se domlouval u sedláka o závdavek, na čtvrtku a na tabák, což obé bez toho již z něho páchlo.

Sedlák mu dal několik krejcarů, a Němec strčiv je do kapsy u vesty, ohlašoval, kdy zase přijde, a to že pak už oznámí na jisto co a jak s místem. Po té ode-

šel, bera se vesnicí nahoru, k německé straně. Sedlák zamířil zase do stodoly a odtud pak na pole.

Václav se mu již opatrně vyhnul, aby snad otci něco na novo nepřipadlo, aby ho zase někam neposlal. S rozečtenou knížkou, do níž strčil obě přání učitelova, a s krajícem chleba kvapil zadem ven na zahradu, až na nejzazší její konec, k potoku, kdež usedl na trávnatý břeh, plný pomněnek při vodě. Bylo to pěkné místečko, chlapcovo zalíbené. Trochu v dolíku, pod starými olšemi, odkud bylo viděti přes potok na louku a pole i na chlumy za nimi a na lesnatou horu. Klid tu panoval a ticho. Olše se ozvaly jen někdy; za to hlas potoka zněl ustavičně šumně i touto letní dobou, a zněl mile.

(Pokračování.)

Ze „Zpěvů dělnických“.

Básně *Ant. Klášterského.*

Nad propastí.

Jak právě by to bylo dnes,
vše vidím: šli jsme skrze ves
a den byl plný světla;
k továrně otec můj mne veď,
tak smutný byl a k smrti bled,
když v tváři jsem mu četla.

Tak jak by čekal smutný zisk,
mou ruku ve své ruce tisk'
a mrak mu nechtěl s čela
a vzdych' jak řek' by: Bůh tě chraň...
A mozolnatá jeho dlaň
se jako v bázni chvěla...

A letí čas tak jako stroj,
vše kolem jeden ryk a boj,
vše jeden shon a vřava
a jak to jde tak ráz a ráz,
v mé tělo vniká ostrý mráz
a v hlavu bolest žhavá.

Ta dílna byla samá šeř.
On pravil ke mně: Dítě věř,
ty nejsi pro tu práci,
buď mou! A v ret mne líbal, v tvář,
a dílna byla jedna zář
a zpívali v ní ptáci.

Však čas ten letí jako stroj
přes lásku, štěstí, touhy znoj,
jej nezastaví slze
a jak to kolo chvátá v před,
se mnou se točí celý svět
a vidím všecko v mlze.

Je noc? je den? Já nevím již
Jak hučí stroj! Ne, ne, on spíš
mé bolesti se směje —
A když mi srdce rozdrtil,
nač žít? nač pár těch hořkých chvil
a plných bez naděje?

Jak v kotli vře to, var a jek!
Tak plna hrozných myšlének
má hlava, která šílí:
to vře tam bolest, kletba, hřích,
myšténka smrti, hanby smích,
můj Bože, síly, síly!

Je noc? je den? Co pravda, lež?
Ten kotel praskne! Hlava též!
a stroj mne s sebou vláčí ..
Teď líp!... dík, Bože, vidím zas
ten první den a dětství čas...
a volní se mi — v pláči.

Píseň.

Z mlýna zní to: Klap a klep,
chléb, ó chléb!
a ten stroje velký píst
stená: Jíst!

Stará píseň, dávno stará,
co svět trvá světem,
do zimy zní jako z jara,
k nám i k našim dětem.

Z kovadlin dí kladiv hlas:
Práce spas!
ze hluboka hučí stroj:
Boj, jen boj!

Smutná píseň, píseň chleba,
rozlévá se hrudí,
do snů tebe ukolébá,
ze snů tebe zbudí.

Práce, boj a hladu hrot,
slzy pot!
Zvon jen duní v mrtvých byt:
Zde je klid!

*

Anděl.

Dělník Chvála sen měl jednou v noci,
anděla že do vsi letět vidí,
v oku měl cos od nadzemské moci
a zas byl tak jako někdo z lidí.

Z domku k domku jde ten anděl bílý,
kde je hoře, smutek, mráz a bída,
nad lůžkem se u nemocných chýlí,
jejich dech a jejich hnutí hlídá.

Nese dary — čeho komu třeba:
tomu teplo, tomu zase léky,
tomu pokoj, tomu sousto chleba,
růži tomu, kdo spí na vše věky . . .

Ženu si pán přivez' na to krátce
krásnou, mladou, Bůh ví, odkud z dáli,
před továrnou, prosti pro dnes práce,
k uvítání dělníci jim stáli.

Hrčí vůz . . . Sta čapek vzhůru létlo,
hrdla vzkřikla, oživnuly tváře.
Sličná jako jarního dne světlo,
usmála se paní na kočáře.

Bledá, štíhlá klaní se a točí,
v oku zář a dobrotu a vesnu.
Chvála vytřel rukou slzu z očí,
říkal — že ji dobře viděl ve snu.

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo —?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Když jsem prvý rok svého německého snažení byl doma na svátcích vánočních, zdržel jsem se jednou až do šera v protější vesničce Mrači u známých výrostkův. Byla tuhá zima, řeka byla hluboko zamrzlá, i klusal jsem hbitě po ledě nad jezem k našemu mlýnu. Za čtvrt hodiny byl jsem přes Sázavu a vykročil jsem právě na břeh, abych zahnul do mlýna, když v tom slyším na dvoře hlučný, zděšený pokřik: „Chyťte ho, chyťte ho!“ Volal to stárek s jedním krajánkem, který u nás byl na noc.

Zrychlil jsem kroky a byl jsem už u samého rohu stavení, když v tom vyřítil se proti mně malý, zavalitý člověk v lehkém, ošumělém kabátu, a jak mne spatřil, sápal se na mne. V přibývajícím šeru viděl jsem přece velmi dobře jeho šeredný obličej. Byl to nejškaredější vzor blbého člověka, blbce a dravce zároveň, tak hnusný, že jsem se otřásl až úzkostí, ačkoliv jsem býval nejsmělejším a nejméně bázlivým hochem v okolí. Ačkoliv jsem nemohl snésti jeho děsivý pohled, přece jsem napřáhl ruce, abych ho zadržel, ale v tom zazněl mi u samých uší jeho divoký, hrozný smích, podobný spíše vytí šelmy nežli hlasu člověka.

Byl jsem omámen a jako oslepen. Za minutu byla kolem mne chasa i otec, ale příšera byla ta tam. Pobouřili vesnici, pronásledovali příšeru přes řeku, ale nadarmo, zmizela, jako by se byla do země propadla. Nespal jsem pak po celou noc, byl jsem všecek vyděšen a rozechvěn, kamkoli jsem vkročil, všude jsem viděl toho hrozného člověka, nechť to bylo ve dne neb večer. Od té chvíle jsem se už neodvážil za tmy vykročiti ze stavení po všechny ty dny, to jsem byl na svátcích. Co ten podivný člověk zamýšlel a kdo byl, nikdo nevěděl. Stárek s krajánkem uviděli ho nejprve na zanášce, jak se dobýval do velkého pokoje v prvém patře. Ušklíbl se jen na ně a skočil do mlýnice a tamtudy ven jako duch, beze hluku.

To bylo jeden rok mých studií. Prodlením doby tě jsem na vánoční příhodu onu úplně zapomněl: malá, hranatá postava, otylý, bezvousý její obličej a kalné vypoulené oči blbcovy vytratily se mi znenáhla z mysli, a strávil jsem také velké prázdniny doma, aniž šeredný jeho zjev opětně se mi ukázal. Až teprve ve druhém roce k jaru. Bydlil jsem v Praze na Malé Straně na Újezdě. Spával jsem s jedním mladším studentem v pokoji ve druhém patře domu, jehož okna byla obrácena právě proti nejširší části Újezda. Průčelí domu bylo úplně hladké, nikde nebylo ani sebe menšího výstupku, nikde žádného otvoru kromě oken. Jednou v noci, bylo už asi dvanácte hodin, seděl jsem za stolem nad německým úkolem. Podotýkám, že jsem nikdy neměl podivných, divokých snův, ani jsem nebyl obrazotvorným bázlivcem. Chtěl jsem již shasiti světlo a ulehnouti, než v tom se mi zdálo, jako by od okna přicházel nepatrný šramot. Pohledl jsem tam, nemělof žádné záclony, ale hned jsem uskočil jako zmiji uštknut. Onen blbý člověk držel se rámu mého okna a šklebil se do pokojíka na mne. Vzpamatoval jsem se záhy, usmál jsem se, že se klamu pošetilým přeludem a že jest to snad následek delšího bdění a námahy mozku tvrdou němčinou, ale když jsem se podíval zcela zblízka do okna, nesnesitelné zjevení bylo tam pořád a křivilo na mne dvojnásobným tenkým sklem zuřivý obličej. Ano, slyšel jsem také, jak vetchý rám okna vrzal a jak tabulka skla drnčela.

Pojednou strašidlo rázem pustilo se okna a svezlo se dolů, ale neslyšel jsem jeho pádu, jako by bylo uvázlo někde níže na zdi nebo ve vzduchu. Na ulici ozvaly se několikery hlasy.

Bál jsem se shasiti světlo a nemohl jsem už usnouti ani do rána. Nazejtří pak, sotva že se rozednilo, dům hned byl plu shonu, hledání, pátrání. Co se stalo? Policejní hlídka spatřila prý v noci na průčelí domu lézti nějakého člověka, který jí zmizel právě před nosem, jako duch. Prohledali půdy, chodby, sklepy našeho i sousedních domů, ale divného vetřelce a krkolomného lezce nenalezli.

Od té doby měl jsem asi tři léta pokoj, blbé vidění mne více nepronásledovalo, i zapomněl jsem na ně opět. Zatím značně jsem vyrostl a značně zmohutněl, dospival jsem kvapem do věku, kde měl jsem právo zváti se bez ostychu mužem. Tehdy otec mne vybídl, abych jel navštívit našich vzdálených příbuzných, kteří měli mlýn nedaleko Pardubic. Nebažil jsem po té návštěvě, ale poněvadž otec si toho přál, vydal jsem se tam na několik dní. Teprve tam jsem seznal vlastní příčinu mého poslání. Nebyla to záminka pouti a tužba shledati se se starými přátely, byla to mladá mlynářova dcerka, a já vlastně jsem přijel nevědomky jako ženich na námluvy.

Přiznávám se, dívka byla dosti sličná a nebyla mi proti chuti. Snad bych byl podnikl milostnou výpravu k jejímu jen dívčím ostychem hájenému srdci, kdyby jiná příhoda nebyla mne zapudila z jejího mlýna a navždy z tamějšího kraje.

Příbuzní měli kromě dcery také syna, velkého studenta, který byl právě na prázdninách. Spřátelili jsme se ve chvíli a byli skorem všude spolu. Bratranec miloval zvláště vědu hvězdářskou a celé večery, bylo-li nebe hvězdnato, trávil venku a díval se po hvězdách, div hlava mu neupadla. Třebas do dvanácti, do jedné hodiny zdržoval se venku nebo doma při světle mořil se nad rozmanitými přístroji a mapami. Hned prvý den, když jsem tam přišel, zasvěcoval mne do tajností všehomírových, a asi za pět dní poznal jsem jeho pomocí skorem všechna důležitá souhvězdí, která s velebnou drahou mléčnou strmí nad našimi hlavami. Ano, mně se líbila velmi ta vznešená, božská věda hvězdářská.

Jednoho dne bratranec byl nucen někam odejeti a stráviti noc mimo nás. V obvyklou hodinu, když hostitelé moji odešli spat, vytratil jsem se z pokoje, který mně a bratranci byl ložnicí, ven do noci, abych si znalost svých hvězd a souhvězdí zopakoval. Asi hodinu chodil jsem po rozsáhlém dvoře a po hrázi nevelikého rybníka, odkudž na oblohu byl nejlepší rozhled, a když už mne týlo bolelo, usedl jsem si u blízké pily na tlustou kládu, abych si odpočinul.

Byla krásná, vlažná noc na počátku měsíce srpna. Ačkoliv luna v těch dnech nepanovala nocem, bylo přece poněkud jasno, neboť všecko nebe bylo jako pokropeno hvězdami. Před sebou právě pode hrází měl jsem pilu na šesti vysokých zděných pilířích, na levo se starého splavu řinul se s jasným šumotem malý vodopádek čisté vody, a na pravo v houšti ovocných stromův spal nepohnutě ztichlý mlýn. Ode splavu, od pily a ode mlýna táhly se tři hluboké potoky, všechny hustými olšinami obrostlé, které teprve asi tisíc krokův pode hrází splývaly v jednu společnou struhu a vinuly se rozlehlými rovnými lučinami k nižšímu mlýnu. Oba trojúhelníky mezi potoky byly jednak sadem, jednak úrodným polem a vonnou lučinou.

Seděl jsem dosti dlouho ve svěžím nočním vzduchu na hrázi a naslouchal s poklidem šumění vodopádku i drsnému, ale přece nanejvýš milému volání chřástalovu, jež v odměřených tempech se ozývalo z louky mezi olšinami, z místa, bujícího vysokou a tmavou ostřicí. Bylo mi tehdy zcela volno a blaze. Hlas chřástalův působí na mne vždycky nevýslovným kouzlem, nevím, co to jest. Kdykoliv jej zaslechnu, tíže a stesk padá mi s prsou, mimoděk cítím v nozdrách svěží vzduch noci, zápach bahnitých potokův a vůni porosené luční trávy i metajícího obilí. Ach, velebný pane, noční skřek chřástalův jest pro mne dojemnější a milejší než zpěv slavičí.

Pojednou pode hrází, asi tak třicet krokův ode mne, ozval se v olšinách podivný křik jako kvílení raněného zvířete nebo jako divný pláč malého děcka nebo křik nějakého nočního ptáka. Zvuk ten byl mi poněkud povědom, ale nemohl jsem se rozpomenouti, co tak křičí, nebo kde jsem to už slyšel. Několikráte to umlklo, ale hnedle zase se to ozvalo ještě zvučněji a pronikavěji než před tím. Co se to ozývalo tak zvláštním hlasem?

Vzchopil jsem se s klády a tiše, bez nejmenšího šramotu sestoupil jsem s hráze a blížil se k místu, odkud kvílení přicházelo. Viděl jsem už zcela určitě košatou skupinu několika stísněných olší, hleděl jsem upjatě na místo, kdež příčina volání neomylně se nalézala, ale než jsem tam došel, volání utichlo, i bylo zase ticho jako v hrobě, jen splav šuměl a chřástal zvučel. Několik minut jsem čekal bez pohnutí, sotva dýchaje; slyšel jsem při tom, jak mi srdce tlouklo a jak tepny bily. Avšak volání už se neopětovalo. Rozhrnul jsem tedy větve olšové, pátraje dovnitř. Nic. Jenom nahořklá vůně mladých olšových lupenů dechla na mne, a porosená větev skropila mi obličej.

V tom okamžiku nevysvětlitelné kvílení zaznělo v jiné olšové skupině, asi dvacet kroků dále, a když jsem tam dospěl, ozvalo se zase o kousek níže a níže.

Jest to nejspíše pták, myslil jsem si, ale jaký pták? Není slyšeti šumotu jeho perutí, a ani haluzka nezašustí, když sedá na strom nebo když na jiné odlétá. Jiné zvíře než velký pták zajisté to není, neboť volání jeho ozývá se skorem ustavičně s místa vyvýšeného a nikoli od země.

Honil jsem se za tou hádankou od olše k olši, několikráte byl bych už sklouzl do potoka, a nelitoval jsem že se ubrouzdám všecek hojnou rosou. Tak jsem se dostal konečně až do cípu, kdež stýkají se potoky a kdež končilo se olšoví. Tam konečně doufal jsem zvíře vyplašiti. Počínal jsem si proto směleji a popoháněl jsem křiklouna se stromu na strom, až jsem se ocitl u poslední olše, vysoké a o samotě stojící. Ještě tam ozval se skřek, ještě tam jsem se rychle vplížil a zatřepal větvemi, a pak jsem rychle skočil dále za strom na prázdný výběžek vysokého břehu, který jako ostrůvek vnikal do spojeného potoka.

Ale ten okamžik byl pro mne okamžikem úžasu a zděšení.

Můj hrozný pronásledovatel, děsně blbá bytosť stála vzdorně přede mnou. Odfukovala vztekem a šeredně se zasmála, ale tak vítězně, tak výsměšně — — — ach, jenom s největší ošklivostí na tehdejší okamžik hrůzy si vzpomínám — — —.

Ale v témž okamžiku pojal mne také veliký vztek a odpor. Snad to bylo vědomí velikého nebezpečí, snad to bylo dokonce tušení smrti, co mne tak podráždilo. Zaťal jsem zuby, napjal všechny svaly a jako saň vrhl jsem se na divný přízrak. Můj skok byl skokem v bezvědomí, byl jsem omámen, a co tehdy se mnou se dělo, dodnes nevím. Za to probuzení ze mdlob bylo hrozné a tolikéž záhadné.

Ucítil jsem, jak mnou někdo zhurta zalomcoval. Jenom s namáháním otevřel jsem oči a teprve po chvilce poněkud jsem se vzpamatoval a pozvedl těžkou hlavu.

Poznal jsem, že ležím na kolejích dráhy, která vedla asi dvacet minut nade mlýnem po mírném svahu k Pardubicům. Nade mnou stál hlídač z nejbližšího strážného domku a zle na mne pokřikoval. Že prý jsem opilec a že jsem opojen padl a usnul na kolejích. Jemu prý mám děkovati, že mne neusmrtí vlak, který za několik minut bude ujížděti po týchž kolejích. Hrozil, že má tisíc chutí dovésti mne na stanici a dáti mne tam potrestati, ale pak mne nechal jíti, hubuje si ještě chvíli o ničemách a pobudách, kteří mu znesnadňují službu a kteří už pohrdají příkopy a lezou az na železniční koleje.

Neznal mne. Byl jsem tomu rád, i žehnal jsem v duchu dobrému tomu člověku, kterého prozřetelnost za mnou poslala, aby mne vysvobodil od smrti. Později poslal jsem mu skrovnou odměnu za jeho velikou službu. Mlýn svých příbuzných i námluvy opustil jsem hned po té a nikdy více jsem se tam nevrátil.

Jak jsem se tehdy na koleje dostal, jest mi až dosud nerozřešitelnou hádankou. Došel jsem tam zmámen sám anebo dovlekl mne tam onen hrozný blbý zjev? Věřil jsem tomuto, a od toho dne chránil jsem se zejména noční samoty jako smrti. Byl jsem přesvědčen, že to nebyly případy nahodilé, které mne s hrůzyplným zjevením do styku přivedly, nýbrž že záhadná bytost ta mne všemožně pronásleduje a vyhledává, aby mne zahubila. Kdo to byl nebo co to bylo?

O dvě léta později šel jsem z Lukavice do Doubravice na jakousi slavnost. Bylo to v neděli ku konci jara, v témž asi čase jako teď. Měl jsem tam několik vážených přátel, kteří mne uvedli s sebou v kostele na oratorium, jenom lepším ovečkám, jak na venkově zvykem, vyhrazeném —. Proč utíkáš, ženo moje, počkej, Márinko, už hnedle dopovím," mlynář vyrušil se z vypravování a vztahoval ruku k zapýřené mlynářce, která při jeho posledních slovech pojednou se zvedla a z besídky obratne se vytratila. A dal se do upřímného smíchu.

„Nechť si jde," řekl potom měkce, „slyšela to už mnohokráte, ale vám to ještě dopovím. S oratoria spatřil jsem dole ve chrámě v jedné z předních lavic mladou, krásnou dívku. Hleděla do svých modliteb a modlila se, jak jsem tušil, tak vroucně, že jsem na ni patřil jenom s nejuctivějším a nejčistším účastenstvím. Tázal jsem se přítele, či jest ta krásná dívka. ‚Jest to Márinka, dcera statkáře Hvězdonického, a chceš-li se v Doubravici zdržeti ještě odpoledne, můžeš se s ní setkati na výletě. Toť se rozumí, že zůstaneš.'

Ovšem jsem se zdržel, šel jsem na výlet, setkal se se sličnou Márinkou, tančil s ní na stinném trávníku, a než sluníčko zašlo za lesnaté kopce, cele jsem se jí zaslíbil. Byla to rozkošná, libá chvíle, nejskvělejší okamžiky lidského jara, nejteplejší paprsek lidského mládí. Ach těch krásných časův!

Z Doubravice vypravil jsem se až večer, už za notné tmy. Bylo asi deset hodin, i doufal jsem býti do půlnoci doma. Jest to řádný kus cesty, proto jsem pospíchal. Asi půl hodiny před Lukavicí tehdy býval malý lesík z borovic, bříz a lískových keřův, který už dávno jest vymýtěn. Když jsem ho dostihoval, měsíc vycházel nad sázavským pobřežím jako veliký, zlatý terč a osvětlil okolí řídounkým, mlhavým svitem, ale přece viděl jsem několik kroků na bělavou cestu.

V tom z cesty proti mně vyrostla zavalitá postava. Zachechtala se drsným, blbým hlasem a vztyčila proti mně obě veliké, křivé ruce. Poznal jsem ji ihned. Ano, to byla moje kletba, můj tajemný nepřítel nebo vidina, kdož ví, co! Opět stála mi tváří v tvář skutečná, hrozná, a už sápala se lítě na mne.

Avšak tentokráte jsem se neulekl. Vztáhl jsem proti sobě ruce, zavřel oči a vykouzlil si v hlavě vidinu jinou, kterou jsem téhož dne spatřil v Doubravickém chrámě s modlitbami v ruce. Ta zbožná, čistá krasavice byla mým štítem a mou zbraní. Šel jsem odhodlaně známou cestou v před, vstříc svému úhlavnímu, životalačnému protivníku, ale cesta byla volna, a když jsem po chvilce otevřel zase oči, přízrak byl ten tam, jen vidina Hvězdonické Márinky mi v duši zůstala. Nebál jsem se pranic, nepospíchal jsem šerým lesem. Svatojanské mušky svítily mi na cestu jako čarovné jiskry, a z lesní trávy páchla vlhká vůně hub a zrajících jahod. Z dálky ozývalo se pění nočního ptáka a zvučná modlitba chřástalova — —.

To jest moje dobrodružství. V nejbližším masopustě měli jsme s Márinkou svatbu, a strašidlo moje více se neukázalo Když pak se nám narodila Lidunka, bylo nadobro zažehnáno. Věřil jsem, že to malé nemluvně, které Bůh svěřil naší péči, jest nejbezpečnější ochranou před každou zlobou a protivenstvím, a nemýlil jsem se. To dítě bylo světlou stopou, po níž jsme kráčeli šťastně a blaženě nejkrásnější léta svého života — Bůh ti to oplať stonásobně, dcero! Denně budu se modliti za tebe, žes zase k nám se vrátila a že opět mír mezi námi.

Ano, velebný pane, rodina jest mužovi strážným andělem. Blaze tomu, kdo ji pochopí a kdo v ní umí najíti pravý zdroj štěstí. Suďte o mé příhodě s děsným přízrakem jakkoli, vysvětlete si to třebas jako mámení smyslův, jako halucinaci, jak se tomu snad u městských lidí říká, jmenujte to třebas chorobou, ale já vím zcela určitě, že štěstí rodinné mne zbavilo dokonale toho zla, které jinak bylo by mne stálo snad život. Pojď sem, dítě!"

A pan otec přitáhl si dceru na klín a nadmíru jsa pohnut mazlil se s ní jako s malým dítětem, až velebníčkovi se dělaly mžitky před očima.

III.

Pak bylo chvilku, jako vůbec po výbuchu citův, ticho, a také kaplan marně hledal předmětu, jímž by přerušený hovor příhodně nastavil. Mluviti a rozumovati o mlynářově dobrodružství nezdálo se mu po tak něžném zakončení případné, a vyrušovati, takořka vypuzovati pana Přibyla z blahého roztoužení nějakým pravšedním hovorem, nepokládal za dosti šetrné. Proto také mlčel, až vrativší se paní mlynářka vzkřísila zase utuchlou rozprávku a uvedla ji na jiný, knězi vítaný směr.

„Včera, velebný pane, jsme se vám tu nepostili, dopřáli jsme si dosyta vzácné pochoutky, ale Přibyl nedal za jinou. Řekla jsem hned, že si vám požaluji."

„Jaké pochoutky?" otázal se pater Konvalinka a zvedl k paní jasné oči.

„Lidunka nám zpívala po celý večer."

(Pokračování.)

Buď Giovannina nebo smrt.

Napsala *Matilda Serao.*

(Pokračování.)

Donna Gabriella plná šperků vykročila hrdě z vrat, přešla rychle náměstí, a vstoupila do kostela, kde již hučely varhany. Byla šťastna, když poklekla před hlavním oltářem a rozhlédla se kolem. Blízko ní klečela donna Orsolina a horlivě se modlila, kdežto její děti s hloupým výrazem v tváři naslouchaly hudbě. Don Vincenzo Manetta prostřel si na zem barevný šátek a poklekl na něj jedním kolenem, sepjal ruce na knoflíku hole, opřel hlavu o ruce, položil klobouk na židli vedle sebe a každou chvíli obrátil se k své ženě s nějakou žádostí:

„Eliso, růženeček za duše v očistci.“

„Již jsem se pomodlila.“

„Eliso, modlitbičku za šťastné skonání.“

„Právě se ji modlím.“

„Eliso, nezapomeň ‚Sláva Bohu Otci‘.“

Donna Peppina a don Alfonso seděli vedle sebe a usmívali se na sebe. Usmívali se také na kněze, kdykoliv se obrátil, ba i na ministranty mávající kaditelnou. Ze suchých rtů Carminelly vycházel ostrý šepot, neboť ona modlila se rychle a mechanicky; pouze donna Gabriella, posud rozčilená, posud rozpálená a rozhněvaná na sebe a na celý svět, marně se nutila do modlitby. Těšila se pouze pohledem na své náramky, shledávala pod rukavicí ukryté prsteny, jakož i perly a brilianty ve svých těžkých náušnicích. Ostatní měli ovšem srdce klidné anebo aspoň kající a toužící po jakémsi povznesení; její srdce však bylo ve svém hněvu jako klenotnický krám, kde každý klenot byl ze slz a krve.

Mezitím Chiarina doma zavřená ležela na zemi a pořád plakala. Ale ponenáhlu se její nervy přece upokojily. Vstala se země, upravila si oblek i urovnala si vlasy. Byla to dívka dobrá a milá, tváře živé a snědé, očí šedivých a jiskrných a tahů velice jemných, dívka nervosní a citlivá, hotová hned k pláči, hned k smíchu, dívka vůle skalopevné. V desíti minutách se upokojila; na to vyšla na terasu, jaká byla v každém poschodí, pod ní na malém dvorku byla studna. Šla zrovna k ní, jako by si chtěla načerpati vody, ale v tom objevil se v okně protějšího domu zrovna nad studnou jakýsi mladík. Zmíněná terasa a toto okno byly ve stejné výšce, ale mezi nimi byla studna se svými vědry, řetězy a provazy; leda snad s největším namáháním byli by mohli si podati přes ni ruku. Ale mohli zcela dobře přes tu hlubokou studnu spolu mluviti. Každý je viděl, ze dvora, z vrat a odevšad, leckdos mohl je také slyšeti. Ale v tuto hodinu byli všichni v kostele, a na dvoře i celém domě bylo úplně ticho. Dívka s mladíkem pohlédli na sebe tiše, ale s takovou vroucností, která nahradila mnoho slov. Mladík byl blondýn, pleti bílé, postavy vysoké, mluvil tiše, neustále se ohlížeje, jako by se bál, kdežto dívka jen se usmívala, dívala se na něho a přemožená pohnutím ani skoro nemluvila.

„Tys nesla do kostela?“ tázal se Giovannino.

„Ne.“ odvětila.

„Proč?“

„Nechtělo se mi.“

„Pověz pravdu, donna Gabriella tě zase týrala.“

„Ne, ne.“

„Pověz pravdu, Chiarino,“ opakoval hlasem vřelejším a naléhavějším.

„Pohádaly jsme se,“ zašeptala dívka, nejsouc zvyklá lháti a zarděla se.

„Proč jste se hádaly?“

„Protože tě mám ráda.“

„Opravdu, opravdu?“

„Vždyť to víš.“

„Nevím ničeho,“ tvrdil Giovannino, tváře se, jako by pochyboval.

„Víš, co jsem dnes opět řekla své maceše?“ zvolala dívka pojednou rozechvěně. „Řekla jsem jí a to ne poprvé: buď Giovannina nebo smrt. Donna Gabriella se proto rozhněvala a dala mi políček.“

„Bolelo tě to, viď?“ tázal se mladík, zbledňuv hněvem.

„Trochu, ale co na tom,“ odvětila tvrdě.

„Ubohá Chiarino, ubohá!“ litoval jí mladík.

„Proč mne lituješ? Litovat mne nemusíš,“ zvolala skoro nadšeně.

Umlkli. Z otevřené studny, nad níž se skláněli, stoupal k nim příjemný chlad. Chiarina se opřela o zábradlí studny, aby byla miláčku svému blíže. Dvě nebo tři sestry učitele angličiny objevily se v okně a usmály se, vidouce párek pohromadě, ale hned zase tiše zmizely. Student v třetím patře, kouřící z dýmky, potřásl nad nimi hlavou, jako by chtěl říci, že to zná a že nemá ničeho proti tomu.

„Takhle to nemůže déle trvati,“ prohlásil pojednou krásný Giovannino.

„Nemůže,“ odvětila jako ozvěnou Chiarina.

„A co počít?“

„Můžeme spolu uprchnouti.“ myslila dívka.

„Co bychom dělali?“ tázal se mladík, udiven tímto návrhem.

„Vzali bychom se.“

„Bez peněz?“

„Bez peněz.“

„To je těžké,“ soudil mladík, vrtě povážlivě hlavou.

„Když bychom měli lásku, měli bychom všecko. Ty mě máš přece rád?“

„Ovšem.“

„Nuže, k čemu peníze? Uprchněme.“

„Bez peněz to není možné.“

„Ty jsi zbabělec,“ zvolala dívka rozhorleně.

„Ty žertuješ, milá Chiarino,“ odpověděl mladík s úsměvem.

„Nežertuji. Bojíš se se mnou uprchnouti, protože nemáš peněz. Z toho vidím, že mě nemiluješ.“

„Já tě zbožňuju.“

„Slovy.“

„Ne, Chiarino, vždyť mě znáš. Snad mi přece věříš?“

„Ne.“

„Přísahám ti při spáse své duše. Chiarino, že tě zbožňuju."

„Ne."

Ale tento třetí zápor byl již mnohem slabší. Chiarina pohledla mladíku do očí a byla přemožena.

„Máš pravdu," pravila.

„Mysleme na něco jiného, neboť takhle to déle trvati nemůže," opakoval znova mladík.

„Já si nevím rady. Moje macecha je hrozná."

„Hrozná? Nebylo by možno ji nějak získati?"

„O to nechci se ani pokoušeti," pravila Chiarina, krčíc pohrdlivě rty. „Ponižovati se neumím."

„To není žádné ponižování. Což kdyby byla tvojí matkou?"

„Bože chraň!" zvolala dívka, znamenajíc se křížem.

„Proč jsi nikdy nechtěla, abych s ní promluvil?" tázal se mladík zamyšleně. „Chceš-li, promluvím s ní?"

„Bylo by to marné."

„Kdo ví?"

„Je to žena špatná, pro kterou nemá ničeho ceny, mimo peníze."

„Peníze jsou hezká věc," soudil mladík, „ovšem vedle lásky."

„Tuším, že nikdy nikoho nemilovala," prohodila pohrdlivě Chiarina.

„Možná, že by milovala tebe, kdybys chtěla."

„Jak mohu chtít, když mě políčkuje, když mě zamyká, jako zločince? Až se vrátí, uvidí-li nás pohromadě, zbije mě zas."

„Já tedy půjdu."

„Ne, ne, Giovannino, prosím tě, nechoď, nechoď!"

Její hlas i její pohled byly tak plny vášně, že šla mladíku hlava kolem.

„Ještě nejde," šeptala, „a kdyby šla, co na tom?"

„Dej mi ruku, Chiarino," šeptal mladík, magnetisován jejím pohledem.

„Nemohu, nedosáhnu k tobě," a naklonila se ještě více. „Nemohu, nemohu," zvolala poznovu skoro plačtivě.

„Promluvím s tvojí macechou," pravil znova mladík.

„A co jí řekneš, jestliže tě vůbec nevyžene?"

„Uvidíš, že mě nevyžene. Ještě nevím, co jí řeknu. Řeknu jí pravdu. Že se máme rádi..."

„A že raději zemřeme, nežli bychom od sebe upustili," dodala prostě dívka.

„Kdo by myslil na smrt. Řeknu jí, že jsem sice chud, ale že tě nemůže nikdo více milovati nežli já, že s pomocí Boží a s pomocí tvé lásky přemohu tu nouzi, ve které se nyní nalézám."

„Neuvěří ti," šeptala starostlivě dívka, „je to žena zlá."

„Zkusím to přece," pravil. „Nemohu se na to dívat, když tak trpíš. Trpím tím sám."

A dívali se opět mlčky na sebe, pohnuti svojí beznadějnou láskou.

Zatím v kostele u Svatých Apoštolů bylo po mši. Nejprve vrátil se do paláce prázdný vůz kněžny di Santobuono, který již paní zavezl do jejího bytu ve vedlejší ulici. Dáma ta odešla z kostela první ze všech. Kočí, jak seskočil s kozlíku, pohledl nahoru a usmál se, vida ty dva nešťastné milence. Pak jal se klidně svlékati livrej, aby mohl odstrojiti koně.

Za vozem přišli manželé Manettovi; bývalý sekretář vedl tu, kterou nazýval galantně svojí manželkou. Také oni viděli naše milence a mlčky se usmáli.

„Eliso!"

„Co pak?"

„Pamatuješ se, že jsme se poznali v Santa Maria Capua Vetere?"

„Pamatuji se."

„Pamatuješ se, Eliso, že jsi nechtěla do města?"

„Pamatuji se."

„A přece se ti potom v Neapoli líbilo?"

„Ovšem."

„Bohu díky!" zvolal dobrý sekretář.

Manželé Ranaudovi se tak živě nebavili, ale také se usmáli, jak spatřili naše milence.

„Nač jí bila?" podotkla donna Peppina.

„Láska z daleka neškodí," mínil don Alfonso.

Manettovi i Ranaudovi vystupovali pak již mlčky po schodech.

„Řekni mi ještě naposledy, Chiarino, že mě miluješ," prosil mladík.

„Naposledy? Řeknu ti to, kdy chceš."

„Podej mi ruku."

Ona se ještě více nahnula, aby k němu dosáhla. V tom objevila se v průjezdě ubohá Orsolina, vlekouc rychle za sebou své děti, neboť věděla, že má v patách donnu Gabriellu. Donna Orsolina pozvedla hlavu, spatřila milence a viděla nebezpečí jim hrozící, i zakašlala, aby je upozornila. V té chvíli dospěli naši milenci tak daleko, že konce jejich prstů se setkaly; byli šťastni, ubožáci, a nedbali ani tichých úsměvů, ani pohledů, jimž byli vysazeni. Také donna Gabriella je viděla. Ale shovívavé mlčení těch všech lidí, kteří jim patrně přáli, přemohlo jaksi její kruté srdce, které neumělo ani se modliti ani odpouštěti.

II.

Sedíc u okna ve svém pokoji snažila se Chiarina krotiti svoji netrpělivost, ale marně. Její duše byla nesmírně rozechvěna. Zkoušela se modliti, pouštěla mechanicky zrnka na růženci poroučejíc při tom celý svůj život Madonně, neboť nyní nastala doba rozhodná, ale každou chvíli zůstávala zrnka bez hnutí v jejích rukou a rty přestávaly šeptati svaté modlitby, ba co nevidět pustila bezděky růženec do klína.

Aby přišla na jiné myšlénky nutila se také do práce a háčkovala krajkové pokrývky na žlutý brokátový nábytek v saloně, ale i s touto prací vedlo se jí zrovna tak jako s modlitbou. To letní odpoledne zdálo se jí nekonečně dlouhé: což to nebyly dvě hodiny, co Giovannino Affaitati byl u nich v saloně s donnou Gabriellou hledě překonati krutou zarputilost její macechy? Ba ano, byly to dvě hodiny: a Chiarina, sama ve svém pokoji netroufajíc si vejíti do salonu, netroufajíc si nikoho zavolati, rozčilená svými myšlénkami a ještě více tichem a samotou, neustále naslouchala, zdali uslyší nějaký krok, nějaký hlas, nebo bouchnutí dveří. Leč marně, neslyšela ničeho. Až posud, jaksi ze strachu, aby se nic nezhoršilo, nechtěla, aby Giovannino mluvil s její macechou. Ale mladík stál na svém tvrdě, to že jest pro ně jediná možná spása, a jednou, nezmíniv se jí o tom ani

slovem, napsal donně Gabrielle list, kterým ji prosil o rozmluvu. Divná věc: macecha ihned svolila a k tomu ještě docela zdvořile.

Okolo osmé večer obě ženy mlčky večeřely: mlčívaly pravidelně při stole, leda že někdy došlo k nějakému výbuchu.

„Psal mi tvůj milenec," pravila pojednou donna Gabriella.

„Tak!" odvětila Chiarina, hledíc utajiti svoje zděšení. „A co chce?"

„Chce se mnou mluvit. Zítra přijde."

A opět mlčely. Macecha mluvila úsečně, ale bez hněvu; zdálo se, že si nepřeje, aby se jí Chiarina dále tázala. A proto tato, jsouc hrdá, neřekla více ani slova. Ale po celou noc nezavřela oka a nanejvýš rozechvěná snila s očima otevřenýma nejrůznější věci. Brzy zmocnila se jí neslýchaná hrůza, brzy zase nejsladší naděje zahřívala jí ubohé její srdce. Neměla klidné chvíle. Když ve tři hodiny zaslechla zvonek, chtěla běžet Giovanninovi vstříc a přemluviti jej, aby k její macešе nechodil. Leč nehnula se ze svého pokoje pro samé rozčilení. Ale co jen mluvil Giovannino tak dlouho s její macechou? Snad ji nemohl nijak přesvědčiti, jak se dalo předvídati a nyní ji snad prosí, aby nečinila nešťastná dvě srdce, která se milují — proč ji jen prosí, tu krutou ženu? Chiarina by ji neprosila, nikdy, nikdy, byla příliš hrdá a raději trpěla, nežli by se takto snížila. Dívala se s okna, aby utišila svoje rozčilení a zapudila poněkud svoje smutné myšlénky: dívala se do uličky, kde před vraty pradlena žehlila vždy po chvíli kolébajíc košíkem z vrbového proutí, kde její děcko dřímalo. Pomalu děcko nadobro usnulo a matka tím horlivěji tiskla žehličku na náprsenku košile, až se z ní kouřilo. Z oken donny Peppiny táhl k ní ostrý zápach rajských jabliček; tato tlustá dáma vyšla každou chvíli na balkon a obracela jablíčka sušící se na slunci. Mouchy hlasně bzučely: a z vedlejší ulice sv. Jana ozývalo se volání prodavače citronů, který smutným, táhlým hlasem odporučoval svoje čerstvé zboží. Chiarině se zdálo, že jest jako náměsíčná: opřela čelo o zelenou žaluzii ani si nevšímajíc, co se děje dole, na ulici, neslyšíc ani hlasů lidských ani zvířecích. Ve svém rozčilení nekojila se ani nejmenší nadějí, nevěřila, že by ta rozmluva s donnou Gabriellou mohla míti žádoucího výsledku. Od té ženy nečekala nic dobrého. Jaký div! Neslyšela nikdy od ní dobrého slova, naopak: všecko její utrpení, všechen její zármutek, všecky smutné chvíle jejího života byly jejím dílem. Co mohla od ní nyní očekávati? Čekala zase něco zlého, zlo posud nepoznané, posud nepocítěné. Strach konečně překonal všecky její jiné city: sedíc na židli s hlavou sklopenou očekávala to nové, neznámé zlo a každá minuta byla jí vždy horší a trapnější.

Pojednou ozval se za jejími zády tichý hlas, který ji volal:

„Donno Chiarino!"

„Co chcete?" pravila jako ve snách Carminelle.

„Vaše matka si přeje, abyste šla do salonu."

Chiarina pohlédla na služku, ale nehnula se, aniž odpověděla slova.

„Donno Chiarino, vaše matka si přeje, abyste šla do salonu."

„Je tam sama?" tázala se dívka.

„Ne, není sama," odvětila služka, „ale máte tam přijít."

„Dobře, že přijdu."

Bezděky dotkla se Chiarina růžence, políbila malou, vybledlou podobiznu své matky, kterou měla na stolku, pohlédla do zrcadla, v němž se však neviděla, a šla do salonu. Donna Gabriella, oděná bílým županem plným krajek, jejž koupila od komorné vévodkyně di Episcopio, seděla ve velkém brokátovém divanu; v tom bílém županu zdála se ještě mohutnější nežli jindy a také její tlusté tváře zdály se červenější nežli obyčejně. V uších měla dva veliké diamanty a na tlustých, až po loket nahých rukou, na tlustých, červených, jako opuchlých prstech měla množství náramků a prstenů, jež drahokamy zrovna svítily. Veliký, zlatý řetěz třpytil se jí na prsou mezi krajkami, a vějíř, jímž neustále pohybovala, nebyl s to umírniti onu živou červeň její tlusté tváře. Oči její zářily skorem také tak jako ony diamanty.

Giovannino Affaitati seděl proti ní v žluté lenošce. Byl oděn skromně, ale s přirozenou elegancí; byl bledý, ale veselý. Oba dva, jak se zdálo klidni a spokojeni, pohlíželi na Chiarinu, která se k nim blížila jaksi rozpačitě; ani na ně nepohledla, neboť cítila, že i tak může se jí srdce rozskočiti.

„Pojď sem, milá Chiarino," pravila donna Gabriella s neobyčejnou vlídností.

Poznovu, ač neměla k tomu pražádné příčiny, pocítila Chiarina neobyčejnou úzkost i jala se chvěti na celém těle. Ale Giovannino zval ji s úsměvem, jen aby přistoupila blíže.

„Pojď, Chiarino, pojď," opakovala macecha hlasem ku podivu něžným.

Dívka se mlčky k ní přiblížila: její malá, bílá ručka, která se zimničně chvěla, octla se pojednou v tlustých, červených rukou macešiných.

„Chci, abys byla spokojena," pronesla zvolna donna Gabriella, „děj se vůle Boží! Don Giovannino zdá se mi hodný člověk. Jsem k tobě laskavější, nežli by byla vlastní matka. Za nějaký čas se vezmete. Dej mi hubičku!"

Na jemné tváři dívčině spočinuly s mlasknutím tlusté rty macechy. Také Chiarina nutila se do políbení. Ale její rty sebou nepohnuly a teplé, tiché slzy kanuly jí po tváři až dolů na šaty. Giovannino blažený a veselý pohlížel na svou nevěstu.

„Říkej mi ‚maminko'," pravila k dívce něžně donna Gabriella.

Ta neodpověděla, nýbrž potichu plakala dále.

„Říkej mi ‚maminko'," opakovala macecha.

„Maminko, maminko!" vyhrkla konečně dívka, hlasitě vzlykajíc.

* * *

Když Carminella s těmi tenkými fialovými rty, které sebou při řeči škubaly, s těmi šikmými a falešnými pohledy lidem v paláci Santobuono, na náměstí Svatých Apoštolů a v okolních ulicích o tom, co se v domě jejich stalo, vyprávěla, byli všichni touto novinou příjemně překvapeni. Ani to jim nevadilo, že se Carminella při svém vypravování každou chvíli zlomyslně zamlčela, jako by nechtěla říci všecko, co ví. Ustavičný pohled na tu vytrvalou, nepřemožitelnou, nešťastnou lásku obměkčil a

dojímal srdce všech sousedů, tak že všichni s nimi upřímně cítili.

„Donna Gabriella vykonala svatý skutek," pravila tlustá donna Peppina Ranaudo, kupujíc na schodech košíček ryb.

„Svatý jest pouze Bůh," odvětila Carminella, žehnajíc se křížem.

Ale všude, všude, ačkoliv dávala neustále na jevo, že má za lubem nějakou myšlénku, přece se každý z té noviny těšil a přál těm mladým lidem to nejlepší.

„Poslouchejte, Carmino," pravila donna Orsolina, „přiznám se vám, že mě to těší zrovna tak, jako by to byla moje vlastní dcera. Manželství jest sice otroctví, ale co na plat, musíme se mu všechny podrobiti . . ."

„O ne, všechny ne," bránila se ostře Carminella.

„Inu ovšem," šeptala dobrácky donna Orsolina, která chtěla býti s každým za dobré, „každá se vdát nemusí, ale jak se vdá . . ."

Také staré panny v třetím patře, sestry učitelovy, dávaly na jevo svou radost, pozdravujíce za svými okny Chiarinu mnohem slavnostněji nežli jindy. Ona pokynula hlavou a zarděla se: všichni, jež nyní potkávala na schodech, na dvoře, na ulici, všichni brali podíl na její radosti, živě ji pozdravujíce, tiskli jí ruce, líbali ji a vyptávali se, kdy bude již ta svatba. Jednou ve vratech, když macecha byla o něco napřed, don Vincenzo a donna Elisa Chiarinu zadrželi a vyprávěli jí, jak to bylo, když se oni brali; nebyli prý tak mladí jako ona a její ženich, ale přece na to rádi vzpomínali. Jeden skákal druhému do řeči a opakovali si táž sladká slova jako před lety. Konečně i kočí kněžny Santobuono ji jaksi po kavalírsku pozdravoval, ba i kostelník od Svatých Apoštolů jednou v neděli na prahu kostela řekl Chiarině, že dal za ni na modlení, aby byla šťastna ve svém novém stavu.

Chiarina cítila všude kolem sebe onen dech vlídné lásky a pohnutá skláněla hlavu. Byla šťastná, nesmírně šťastná, ale přece na dně její duše skrývala se jakási trpkost, jakási nedůvěra, kterou nemohla překonati. Pro tu chvíli neměla k trpkosti ani té nejmenší příčiny, mohla býti úplně šťastnou. Giovannino Affaitati, nyní úředně přijatý ženich, mohl jí psáti, kdy chtěl, a ona zase mohla psáti jemu; docházel k nim ve čtvrtek a v neděli večer a zůstával u nich tři až čtyry hodiny; jestliže Chiarina někam šla, dala mu věděti a on přišel jí někde vstříc, i když byla s ní donna Gabriella. Objevil se jako náhodou; ona nikdy ničeho proti němu nenamítala a tak provázel je všude: když šly do divadla, nesl jim kukátka, svlékal jim šály a pláště a stával skromně v pozadí lóže. Donna Gabriella bývala skoro při všech jejich rozmluvách, ale to nebylo nic divného, a naši milenci si nikdy pro to nestěžovali. Co bylo na tom, že byla donna Gabriella s nimi v pokoji?

Sedali v jídelně kolem kulatého stolu; uprostřed něho stála lampa s velikým stínidlem. Chiarina něco pracovala háčkem nebo jehlou a to vždy rychle, aby jaksi zakryla nervosní třesení svých rukou; donna Gabriella brzy v růžovém županu, brzy v modrém, plná zlata a drahokamů, chladila se velikým černým vějířem s lesklými stříbrnými tečkami: Giovannino dělal cigaretty a mlčky je kouřil jednu za druhou. Byly to věru sladké večery. Chiarina cítila, jak jí mizí zvolna z duše ta trpká nedůvěra, která jí kazila všecku radost; pohled Giovanninův byl vždy plný něhy a jeho hlas, kdykoliv přerušil ticho, lahodil jí jako nejsladší hudba. A když mluvil tím svým hlubokým svůdným hlasem, ona bezděky ustávala od práce, ruce jí klesaly nečinně do klína a krev vstupovala jí do tváří.

Macecha od toho památného dne, kdy dala své slavné svolení, byla neustále ku podivu zdvořilá. Zdálo se, jako by byl Giovannino jedním rázem, či lépe řečeno, nějakým kouzlem překonal tu hlubokou nenávist, kterou on, a macecha k sobě dříve cítili, a jako by podobné jakési kouzlo bylo přemohlo jeho hrdost a její krutou necitelnost. Také v těch večerech, kdy Giovannino nepřicházel, sedávaly obě dámy pohromadě: ale Chiarina bývala vždy trochu rozčilena a donna Gabriella zívala zapomínajíc pohybovati vějířem, aby se jí třpytily na prstech drahokamy. Pojednou ozvalo se tiché zapísknutí na náměstí Svatých Apoštolů a Chiarina vyskočila.

„To jest on!" šeptala si celá šťastná.

„To jest on!" zvolala donna Gabriella. Byl to opravdu Giovannino, který chodíval v tu hodinu do kavárny u brány sv. Gennara. Giovannino hvízdal, aby jej slyšely, a to milostné hvízdnutí znamenalo:

„Jsem zde na blízku, miluji tě, vzpomínej na mne!" Chiarina sotva dýchala.

„Kam asi půjde?" tázávala se po chvíli macecha.

„Do kavárny," odpověděla klidně dívka.

„Utráceti peníze," bručela mezi zuby donna Gabriella.

Chiarina pohlédla jí do tváře, ale neřekla slova. Zůstávala pořád stejně hrdou, jako bývala, a neřekla, že by Giovannino nešel utrácet peníze do kavárny, kdyby ona, macecha dovolila, aby přicházel častěji večer k nim; neřekla jí to, neboť bylo by se jí zdálo, že ji o něco prosí, ji, svou macechu, a tu nechtěla prositi za nic. Ovšem vděčnost za šťastné hodiny, které trávila se svým ženichem, zkrotila v jejím srdci mladický prudký hněv, který chovala proti své maceše: ale vzpomínka na utrpení otce jejího, vzpomínka na utrpení vlastní žila posud v její duši. Nechtěla ji prositi za nic. Jestliže svoji macechu špatně posuzovala, byla-li k ní nespravedliva, to byla ochotna uznati, ale za něco ji prositi nechtěla nikdy.

Donna Gabriella unuděná klepala vějířem o postranní opory lenošky. Konečně podrážděná chladným obličejem Chiariny, ve kterém se po celou dobu nezměnila ani linie, zavolala Carminellu.

Služka dřímala, modlíc se v kuchyni.

„Pomodleme se růženec," pravila donna Gabriella, ani se nehýbajíc s lenošky, v níž seděla.

Služka vzala židli, klekla si na zem, opřela o ni lokty a schovala tvář do dlaní. Pak začala říkati „Tajemství".

Donna Gabriella pozorně naslouchala, pohybujíc slabě rty, jako by odříkávala táž slova.

Chiarina nechala práce, položila háček a přízi na stůl a zakryla si rukou oči, jako by se chtěla hodně zahloubati do modlitby.

— „plod života tvého, Ježíš," končila Carminella hlasem jednotvárným.

„Zdrávas Maria," pokračovaly obě dámy, donna Gabriella nahlas, Chiarina potichu.

Když došly k litaniím, Chiarina také poklekla a opřela se o židli jako Carminella. Pouze donna Gabriella zůstala seděti, neboť pro svoji tloušťku nemohla dobře klekati, ale poněkud se sklonila jako na znamení úcty. Mezi litaniemi ozvalo se pisknutí na náměstí Svatých Apoštolů poznovu, stejně tiché jako prve. Giovannino Affaitati vracel se z kavárny a na cestě pozdravoval svoji milenku:

„Jsem zde na blízku, miluji tě, vzpomínej na mě!“

Pouze ramena Chiariny skloněné v modlitbě se poněkud zachvěla. Donna Gabriella zamlčela se v litaniích jsouc jaksi roztržita. A Carminella, která to vše pozorovala, jala se modliti hlasem silnějším, jako by rozhněvaná chtěla je napomínati. Říkala ty modlitby, jako by se s někým hádala, a když se domodlila, odcházela rozmrzená a v kuchyni modlila se svůj růženeček poznovu, protože ten první, roztržitý, nebyl podle ní ani duši, ani tělu k pražádnému prospěchu.

A tak začal Giovannino docházeti do domu donny Gabrielly místo dvakráte, třikráte. Chiarina byla tomu náramně ráda a macecha si pro to nijak nestěžovala. Giovannino choval se zcela korrektně: málo mluvil, jen tiše, žádal vždy za dovolení, nežli začal kouřiti, choval se, zejména k maceše, velmi dvorně, což, jak se zdálo, se té hrozné, tlusté, zlatem pokryté ženě nemálo líbilo. S Chiarinou hovořival Giovannino častěji o jejich budoucnosti; ta ho poslouchala blažená, jako by jeho slova byla nejsladší hudbou.

Nežli co odpověděla, pozvedla nesmělé oči na svoji macechu; pak odpovídala tiše a plaše. Jednou večer hovořili spolu o výbavě, o plátnu, o tom, jak to dlouho trvá, nežli se na stroji ušije košile nebo spodní sukně.

„S košilí jsem hotová za dva dny,“ sdělila Chiarina nadšená tímto hovorem, „a se spodničkou za den.“

„Nač bys tak pospíchala,“ ozvala se macecha.

„Ovšem, abyste se neunavila,“ dodal s úsměvem Giovannino otíraje bílý popel své cigaretty.

Sladké hovory! Druhého dne přinesl sluha dva veliké balíky nejjemnějšího holandského plátna. Chiarina celá šťastná ohmatávala je, jak jest jemné a husté, ale pojednou zbledla. Spozorovala totiž, že oba balíky mají na sobě jakési znamení jí dobře povědomé: pochopila ihned, že pocházejí ze zastavárny její macechy. Zbledla a zachvěla se: to plátno náleželo jakémusi ubožáku, který je patrně z bídy zastavil. Bylo to plátno, na němž lpěly slzy a krev, zrovna jako na tom nábytku, na němž sedali, na tom nádobí, na těch šatech a šperkách, jimiž se donna Gabriella pyšnila. V tom vešla macecha.

„Budeš mít dosti?“ tázala se jí prohlížejíc plátno proti světlu.

„Doufám, že ano,“ šeptala dívka rozpačitě. A jen s největším přemáháním dodala: — „Díky!“

„Kdybys neměla dosti, dám ti, co ho budeš potřebovat, a nejen plátna, ale všeho. Mám toho, jak víš, plný pokoj. Každý zastavuje, ale žádný nevyplácí. Dobré zboží. Přeměřme je.“

A jaly se tiše měřiti. Chiarina cítila v srdci palčivou ránu. Večer, když přišel Giovannino, mluvila ještě méně nežli obyčejně, ale macecha, aby upozornila na svoji štědrost, dala přinésti plátno, jehož část byla již nastříhána.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Melodie.

(S. Nadson.)

Já chtěl bych umříti na křídlech opojení,
v lenivém polosnu, zavátém blouzněním,
bez trýzně pokání a muky rozmýšlení,
bez malomocných slzí — dlouhým loučením.

Já chtěl bych umříti za vesny opojivé
kdes v opuštěném sadě, bych dne vůni vssál,
by nade mnou líp kupy temnily se snivé,
a šeřík kvetoucí se vzduchem kolíbal.

By tišinu zde němou budil, nepokojil
potoka zurčícího přetajemný ton,
by vírou v rajskou věčnost jasně duši kojil
mlčením nejslavnějším modrý nebesklon.

Bych neplakal a nemodlil se umíraje,
by zdálo se mi v zadřímnutí přesladkém,
že plynu, plynu, plynu — v nekonečné ráje,
že vlna vlně si mne podává svým snem.

Z ruského přel. *Eva z Hluboké.*

Co značila slova »maňas«, »tatrmánek« starým Čechům.

Některými doklady vysvětluje *Čeněk Zíbrt.*

(Dokončení.)

Kdesi v domě (Kniha č. 1173, l. 36) našli jsme „nad stolem sklenici visatou *s tatrmany*“. Na koflících býval často ozdobou „mužíček s voštipem“ nebo „s balapartnou“ a pod. Vypisujeme na př. z Knihy l. c.: „*mužíček* s alapartnou a korouhvičkou pozlacenej z některého koflíku“ (l. 202); z Knihy č. 1174: „1 koflík stříbrný pozlacený, na způsob žaludu udělaný, na svrchu „*mužíček*; koflík stříbrný pozlacený s přikrývadlem, *mužíček* na něm s halapartnou“ (l. 283) a tak často... Ozdoba podobná bývá někdy pojmenována „*tatrmánek*“. Mezi rozličnými koflíky v bohaté domácnosti pražské (Kniha č. 1173, l. 159) byly „koflík velkej stříbrnej i zevnitř pozlacený, s víkem vysokým, na vrchu *mužík*, držící erb někdy p. Adama Skalického z Skalice a zespod tolikéž erb jeho... Pátej koflík pozlacený, prostřední, hladkej, s přikrývadlem, na něm *tatrmánek* s kordem... Desátej ve stříbře vořech pozlacenej s přikrývadlem, na něm *tatrmánek*“.

*

Podobný význam mělo slovo „maňas, maňásek". Dle inventáře (l. c., l. 201) měl kdosi „*maňáskův* pět pozlacených" a jinde (l. c., l. 25) na stěně tři mosazné svícny „vo dvou cívkách, *s maňasem* jeden" a zase (l. c., l. 12) „konvičku stříbrnou pozlacenou, *s maňasy* litými okolo".

Tatrmánky nazvány také figurky, obrázky z cukru, kuchařským řemeslem vyrobené. Tak prý dle Knihy svědomí v archivu města Prahy*) perkmistrův písař (roku 1525) „uchytil paní za tu ruku s tím *tatrmánkem* a trhaje se s ní o ten obrázek, dávil jí tu ruku, až toho tatrmánka všeho zdrobil."

Jméno „tatrman" skleslo ve význam potupný, značíc věci nicotné a malicherné, směšné ozdoby, okrasy, obrazy. Sylvius Uberinus píše roku 1587 jízlivě proti V. Šturmovi: „Nechodíme s processí neb na procházku, s monstrancí pod věncem, *s tatrmany* a s fakulemi, s cimbály, s zvonci, korouhemi a praporci" (Odpověď na 6 důvodův . . . doktora Václ. Šturema, vyd. 1587, l. F. 4).

Šturm odpovídá Uberinovi v tento rozum: „Čtvrté pravíš, že písmo brání všeliké obrazy, rytiny etc. To jestliže pravda jest, proč pak tvoji bratří v tom velkým svým novým kancionálu tak mnohých rozličných *tatrmanů, maňáskův a maňáskyní*, sobě namalovali, až i sv. Petra s velikým klíčem? Vezmi, Uberine, tu knihu do rukou, ji otevři a najdeš hned na prvním listu tak mnoho *maňasův* v dlouhých řásných sukních, s širokými rukávy namalovaných, an ústa hrubě otvírají, že by jim pečeného vrabce do oust vecpati mohl. Ty sám v této tvé proti mně odpovědi namaloval jsi jakési turecké *tatrmany* s dlúhými bradami, s divnými pod pírkem klobouky, až by se jich jeden lekl a zhrozil . . .

Píšeš, že ačkoli jednoho Boha vzýváme, však vedle něho obrazy, *tatrmany* a modly netoliko pánu Bohu, ale i svatým stavíme a je ctíme: my, Uberine, *tatrmanů* a modl nemáme žádných . . . Modly a *tatrmany* nazýváme obrazy věcí těch, které opravdové nejsou, aneb kterých na světě nikda nebylo a není." (Apologia t. j. obrana proti nedůvodné a nestřídmé odpovědi Sylvia Uberina, 1587, l. E 4 a l. N 3.)

Potupný význam slova často jmenovaného ze slov Šturmových a Uberinových je patrný a opakuje se často v pramenech staročeských. Ve Slaném r. 1600 „Janovi malíři zjednána archa k oltáři velikému u sv. Trojice, aby ji barvami okrášlil a místo *maňasů* modlitbu Páně, vyznání víry křesťanské a desatero Božích přikázání na ní vymaloval a zlatem položil" (Lacina, Paměti Slaného, str. 61).

Podobně překládá Tomáš Rešel německé „ein Götz" — „*maňas*, modla" (Sirach, l. Oo 5) . . . Roku 1736 trpce touží Procházka na vození všelikých soch, „lehce přioděných Dian, Venuší, *tatrmanů*" z ciziny do Čech (Apoštolský učedlník, l. A 2). V podobném rozumu píše roku 1761 Fabricius: „Pro nás pyšný Adamovy syny a dcery jest nejlepší prostředek, abychom naše modly, naše *tatrmany*, naši pejchu a ctižádost mezi hnáty mrtvých skrze časté připomínání smrti zahrabali" (Mravná nauč., l. 17). Dlužno dodati, že v tomto smyslu podnes slýcháme slovo „tatrman".

*) Dr. Z. Winter ve Květech, 1887, 651.

* * *

Loutek a tatrmánků bylo užito k dětským divadlům. Zachovaly se zprávy a obrázky podobných zábav středověkých. Pokud se týče poměrů českých, přestaneme na zprávě Hýblově, jiných po ruce posud nemajíce. Píše roku 1816 v Historii českého divadla (str. II., III.), že se toulali po Čechách „fraškáři" Vlaši a Němci, tropili za peníze všelijaké žerty.

„Brzy vstoupili také Čechové do jejich šlepějí, kteříž tím více pochvaly a odměny došli, protože ve vlastenském jazyku své frašky přednášeli a na smejšlení, obyčeje a mravy svých krajanů oučinkovat věděli. Že však tehdáž ještě za těžko bylo herecní společnost z mnohých osob pozůstávající vydržeti a následovné větší hry provozovati, smyslili si mnozí také hru *s maňásky, panáky hajduláky*,*) tak nazvanými *tajtrlíky* aneb *tatrmánky* (*zpotvořená němčina ze slova Theatermannel*), jichžto chůzi, pohybování rukou, těla a hlavy pomocí drobných drátků a vláken řídili a skryti za každou osůbku proměněným hlasem mluvili. Obveselení bylo jediným předmětem, ku kterémuž hra jak živých osob, tak s panáky cílila, a protož když jakékoli i opravdovější hry provozeny byly, musily vždy žertem hojně promíšeny býti, což mezi živými osobami *šašci*, mezi panáky ale tak nazvaný *pimperle* nejvíce na starosti měli. V tom stavu pozůstávalo české divadlo ku konci sedmnáctého století."

Zpráva tato sice pochodí až ze začátku tohoto století, ale podává zajímavá starodávná názviska loutek a panáků, původně hraček dětských, později přizpůsobených požadavkům dětského divadélka. O těchto viz článek „Čeští marionetáři" v Lumíru, 1851, 1072.

*) Dle účtů archivu města Solnice (XVI. stol.) bývalo vydáno tolik a tolik peněz při hodokvasu na poctu pánům „za malvas, za sladké traňky, za ouhoře, za kančí rypák, za medové kuličky, *za hajdaláčky z sladkého těsta*" . . . ČČMus. 1849, III. 17.

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Kabinetní knihovna." Svazek XL. Obsahuje: Jana Liera „Feuilletony". Díl III. Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Fysika pokusná i výkonná." Sepsal prof. K. V. Zenger. Díl III. obsahuje: „Nauka o světle čili optika." Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka v Praze.

„Z pražských zákoutí." Humoristické a rázové kresby ze života od Ignáce Herrmanna. Sešit 1.—5. Nákladem knihkupectví F. Topiče v Praze.

„Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do XV. století." Napsal Svatopluk Čech. Illustroval Viktor Oliva. Nákladem knihkupectví F. Topiče v Praze. Nového vydání sešit pátý.

„Za naším Ladislavem." Elegie v upomínku jeho spolužákům a přátelům i všem truchlícím rodičům věnuje M. Kovář. V Praze. Nákladem vlastním.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce a administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo [illegible] nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 20. srpna 1889. ČÍSLO 24.

Pantoum.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Já motýlů jsem viděl pět,
motýlů bílých jako sníh,
a jejich vír a hon a let
nad stříbrnou se vodou mih'.

Motýlů bílých jako sníh
se odlesk vznášel, chvěl a třás',
nad stříbrnou se vodou mih'
a vesla tepem náhle zhas'.

Odlesk se mihnul, chvěl a třás'
v mé duši lehký, průzračný,
a vesla tepem náhle zhas',
jak přelud byl by oblačný.

V mé duši lehký, průzračný
tvůj obraz, drahá, se tu chvěl,
jak přelud byl by oblačný
on v temno kmit' a v svit se tměl.

Tvůj obraz, drahá, se tu chvěl,
kdo kouzlu tomu odolá?
Jak v temno kmit' a v svit se tměl!
Víš, co to letlo do kola?

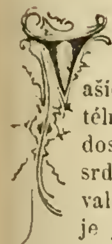
Kdo kouzlu tomu odolá?
Smích, Štěstí, Radost, Naděj, Ples!
Víš, co to létlo do kola?
Ó, my jsme pluli do nebes!

Smích, Štěstí, Radost, Naděj, Ples,
to mladosti, to krásy květ.
Ó my jsme pluli do nebes...
Já motýlů jsem viděl pět.

Do Němec.

Obrázek od *Al. Jiráska.*

(Pokračování.)

Vašiček, druhorozený syn sedláka, ne zrovna bohatého, byl více po matce, ženě drobné, za mlada dosti sličné, která měla bystrou mysl a dobré srdce, jak čeládka, chudí a potřební rádi uznávali. O drobném její miláčkovi říkali tu tam, že je jako panské dítě. Tatíka to až mrzelo a mínil, že s takovým chroustem nic není, že není k žádné tužší práci. Starší syn, velký a silný, se mu líbil a říkával s pochlubou o něm, to že jiší oděnék.

Sedláka také netěšilo, že Václav nejevil valné lásky k hospodářství, že se dal do každé práce zvát a pobízeti, že nehonil dobytek na pole s velikou chutí, ano zjevně nerad, že tam nikdy dlouho nevydržel a že někdy tak záhy zase přihnal, že nezbylo, nežli ho notně vymrskati. Také to mu vytýkal, že nic nesnese, že ho každé slovo hned dojme nebo omráčí, že má hned pláč na krajíčku, nebo že se třese; zkrátka, že je rozmazlený. Za to někdy i sama panimáma dostala.

Vytrvalý byl Vašíček jedině u knihy. U té byl by vydržel celý den a třeba ještě v noci by morousoval. Také měl sedlák za marnost a zpanštělost, že hoch dbal příliš na pořádek, že by nejraději i všedního dne si bral do kostela nedělní šaty a boty. A když si čídil boty tak, že se mu pěkně svítily, smál se mu, že ani starý hrobář jemnostpánu, t. j. faráři, tak vyleštěných bot nepřináší.

Než to starého přece těšilo, když viděl synka ministrovat, čistě ustrojeného, pěkně učesaného, klečeti u oltáře s rukama sepjatýma, s očima upřímně zbožně k oltáři upřenýma, nebo když knězi hbitě odpovídal, když skláněl koleno vážně a hluboko až k zemi a

ne ledabylo jako ostatní ministranti kolenem jen potrhující.

A sedlák se také spokojeně usmíval, když slyšel, jak si toho i lidé všimli, jak si to opakovali, když farář i učitel Václava chválili. Měl z toho potěšení, třeba že při tom nahlas říkával:

„Ale k práci není. Nic mu nevoní."

„Však on sedlákem nebude, z toho bude jistě pán," odpovídali, zvláště učitel.

Zeman se však bránil, že studie jsou dlouhé a drahé, na to že statek s dluhy není. V duchu se však nebránil, a souhlasil hned se ženou, když jednou o tom řeč zavedla, že by měl Vašíček přijíti do škol. Selka si toho zvláště přála, tvrdíc, že má hoch vtipy po strýci, jejím bratru, který znamenitě studoval, ale před časem zemřel v semináři, když už měl býti na kněze vysvěcen. S tímto nebožtíkem bratrem se selka častěji pochlubovala a synkovi o něm vypravovala. Někdy jí ovšem připadlo, aby studium také Vašíčkovi neublížovalo jako bratru majstrovi; o něm alespoň doma vždycky povídali, že umřel z velkého učení. —

To také bylo u Zemanů jako ujednáno, že se Václav bude učiti na kněze. Zemanka myslila, že již tak Bohem souzeno, nebo hoch chodil tak rád do kostela a rád ministroval a ještě doma si hrál na pana pátera. Na peci si stavěl oltář a tu maje její zástěru přes ramena sloužil mši třeba kolikrát za den a často také ráno, třeba v košili ještě kázával s lavice v rohu za stolem, odříkávaje kazatelským tónem nějakou básničku z čítanky.

Proto, když ten Němec, dověděv se v hospodě, kam nejprve zamířil, Vašíčka do školy jdoucího potkav, že mají u Zemanů hocha do Němec dospělého, k nim přišel a místo jim nabídl, dali se s ním do rokování a přijali je. To se jaksi samo sebou rozumělo, že dají hocha do Němec: dělali to jiní také a pak latinské školy byly nejblíže v německém městě ne zrovna dalekém. — —

Teď tu seděl malý čtenář a studií kandidát, kterému již školní biblioteka nestačila, a který sobě i od faráře knížky vypůjčoval, pod olšemi u potoka, a přehlížel listy od pana učitele. Maně sáhl po vrchním. Bylo na něm veršované uvítání pana vikáře a všech vzácných hostí o hlavní, celoroční zkoušce. Pak vzal to druhé říkání, na rozloučenou. To dobře věděl, že učitel takové někdy dává, když některý žák nebo některá žákyně vystupovali ze školy. Byli to však jen takoví, kteří se po všechna léta dobře učili.

To si ještě pamatoval, když Eva Hájková, tenkráte byl ještě malý žáček, se školou se loučila, jak se při tom zajíkala, jak se jí hlas třásl, jak se jí oči kalily, a jak několik děvčat při tom hlavy na škamna položilo a dala se do hlasitého pláče.

A teď si takové loučení říkal.

Bylo pěkné, ale smutné. Loučil se s panem učitelem, se spolužáky a spolužačkami, byla tam také zmínka o rodičích, o domovu — a tu se Vašíčku Zemanovic kmitl myslí Tölg Hanes, vzpomněl si, že musí z domova, od matky, do Němec, o kterých tolik slyšel, kterými jej i jiné hochy strašívali a jimi jim hrozili —

Přestal čísti; zahleděl se před se, přes potok a louku na chlumy, na nichž se obilí vlnilo v plné záři sluneční, na lesnaté temeno hory i na její stráň, plnou vřesu a metlice, na věkovitý buk rozložitý opodál starého lomu, kde za jasných dnů podzimních sbírávali bukvice a kudy chodíval do lesa na mech, aby měl na betlem —

A tu poprvé pojala hocha veliká tesknota, úzkost, div že se nedal do pláče.

III.

Děti psaly ve škole ke zkoušce předpisy. Potom už mnoho školy nebylo. Když se naposledy toho školního roku ve třídy shromáždily, byl Zemanův Václav sklíčen. Měl strach z toho říkání na rozloučenou. Doma mu valně mysli nedodali. Tatík mu řekl, ať si dá pozor, aby neměl ostudu, a starší bratr se mu smál, že se na jisto splete.

Hoch byl ve škole jako na trní. Ač se té chvilky lekal, nemohl se jí dočekati. Kdykoliv učitel na něj pohlédl, škubl sebou, a jednou již bezděky vstal, míně, že mu dává znamení. Když se pak skutečně tak stalo, zabušilo mu srdce, až to v hrdle cítil, a nevěděl ani jak se dostal z lavice.

Tu stál nevelký, útlý hošík plavých, pěkně učesaných vlasů, v nedělním, ne zrovna nejforemnějším kabátě a v botách, rozčilením pobledlý. Oči všech tkvěly na něm. On toho okamžiku obličejů nerozeznával. Viděl jen spoustu hlav děvčat i chlapců. I začal stísněným hlasem, zajíkl se, začal na novo, a pak to již šlo. Šum, který nastal, když vylézal z lavice, ochabl, až pak zavladlo úplné ticho, kterým zněl chlapcův příjemný hlas, teď trochu zamlžený a třesoucí se. A zněl dojimavě.

Když začal, vzal učitel stranou u první lavice stojící špetku tabáku, ale pak na něj zapomněl; Čejková Anna záhy přejela si zástěrkou oči a v tom už Šimková Bětka položila hlavu na lavici a plakala. Když Vašíček dokončil, obrátil zrak po učiteli. Ten stál tu tiše, maje oči plné slz. Nyní přistoupil k loučícímu se žáčkovi, pohladil ho a políbiv ho na čele, promluvil ke třídě, aby byli všichni také tak hodni a pilně se učili, že budou míti rodiče radost a škola čest.

Zemanův školák si vydechl, tváře se mu zarděly, oči zaleskly a hbitě bral se do lavice, vesele pak ze školy. To nejhorší, čeho se nejvíce bál, bylo odbyto.

To o zkoušce potom bylo snazší a vystoupil srdnatěji, třeba že to všecko jinak ve škole vypadalo a mnohé přípravy se staly. Černý stolek byl pokryt modrým ubrusem s vetkanými červenými jeleny, myslivci, stromy i domky. Na stolku stála pokropená kytice, v níž nejvíce vynikaly červené lilie. Vedle kytky velké knihy a mezi nimi také ta, kterou jen jednou do roka otevírali, kniha „zlatá", s červenými deskami a zlatou ořízkou.

Všecko, učitel, děti i vesničtí hosté, plnící volnou prostoru před lavicemi, u tabule a kamen, byli v nedělních šatech. U stolku bylo rozestaveno několik pěkných židlí z fary, jaké děti také jen jednou do roka vídaly, a venku na síni stály bubny s kruchty, u nich Vinca hrobařův a muzikanti s troubami.

A již zavířil hlahol kotlů, a již zvučela hlasná intrada, až se stará, dřevěná škola otřásala. Přišelť pan vikář v klerice s límcem a s krátkými rukávy přes obyčejné, což také měl místní farář, jen ne červený kolárek kolem krku a veliký prsten s fialovým kamenem, přišel pan pater také v klerice, jen že bez límečku,

bez kratších rukávů, přišli představený i místní dozorce školní.

Vikář bělovlasý, stařeček usmívavý, zdravých, červených lící, trochu očima mžourající, velmi vlídně a spokojeně pak hlavou pokyvoval a se usmíval, když vystoupil Zemanův žáček a pěkně zřetelně a jadrně jej i všecky hosty veršovaným říkáním vítal. V ten okamžik Zemanka stojící u tabule sáhla pojednou po zástěře a přejela ji oči. — —

Když po odbyté zkoušce Vinca hrobařův spustil opět na kotly a intrada odcházejícím pánům vzezvučela a vše se ven hrnulo, tlačil se Vašíček, jehož jméno pan farář prve první byl přečetl ze zlaté knihy, k matce, nesa nad hlavou obraz plný pozlátka, odměnu to „pilnosti a dobrých mravů“. Tu Zemanka, ač u nich ve statku nebylo zvykem mazliti se a něžné city na jevo dávati, třeba že se všichni měli vespolek dosti rádi, chytla svého kloučka a pohladila ho přede všemi. Ten den měl Vašíček k svačině kávu a nemusil hnáti na pole. —

Druhého však dne táta neslevil, a Vašíček, protože byly vakace a nemusil do školy, honil den co den, ráno i odpoledne, ač nikdy ne s největší chutí. Ve společnosti jiných pasáků dělal pece v mezi a ve brehu, topil ohně, honil se, čmelákům med vybíral, sumou provozoval všelikou pasáckou kratochvíli. Aby ji však zvláště a náruživě vyhledával, to nikoliv.

Byl-li sám, také se mu nestýskalo; vydržel dlouho rozhlížeti se krajinou, polem, lukami, po chlumech a lesích, po modravých horách, vystupujících v pozadí kolem do kola. Obyčejně však četl, maje skoro pokaždé nějakou knížku s sebou v kapse, nebo v pytli, ve vichu slámy, aby tatík nevěděl. Byly to knížky ze školy, různé povídky nebo i starší knížky švabachem tištěné, jež se tu tam ze sousedství vypůjčil.

Prázdniny byly pěkné a volné, ač ne bez starosti a rmutu. Pomyšlení na Tölga Hanesa a Němce je kalilo. Přicházívalo náhle, a bylo jako smutný stín, zarážejíc chlapcovu jasnou mysl. Rozloučení s domovem tísnilo Václava již napřed. Měl jíti do Němec mezi lidi, kteří mu nebudou rozuměti, z jejichž řeči on znal jenom drobty (chodilť poslední dobou k učiteli na němčinu a pochytil něco slov); dostane se do cizí vesnice, kde nebudou s ním tak nakládati jako doma. Instinktivní jeho nechuť utvrzovaly ještě a rozmnožovaly všeliké pohrůžky. Děvečka a leckdos, jako sekáči o žních, škádlili ho Němci, bratr mu hrozíval: „Počkej až přijdeš do Němec!“ Když se mu někdy do kysela nebo do některého jiného jídla nechtělo, říkala matka: „Počkej, v Němcích slupneš všechno, tam budeš vzpomínat, až tě budou krmit kramatikon.“ Byl-li otec nespokojen, také teď hrozíval: „Však ono ti to mazlení přejde. Oni tě v Němcích naučí!“

A mezi hochy byla dávná, stará víra, jak Čech bývá v Němcích bit, jak na něj němečtí hoši pokřikují, jak se na něj sesypou a pak ho melou. Tím mu přímo jednou pohrozil jeden hoch německý, který byl u nich ve vsi „na handl“. Mluvil totiž se svým krajanem hochem německy a tu jeden ze českých synků zkřikl:

„Němci rachaj', bude pršet.“

A když ostatní sborem vpadli:

„Němec brouk,
hrnce tlouk,
pod polici házel —“

tu si také Vašíček omočil; a tu to bylo, že mu ten Němeček pohrozil, jak ho zmalují, až přijde on, Vašíček, do Němec.

Toto vše, nejvíce však, že se měl rozloučiti s domovem, naplňovalo ho tísní a úzkostí, která ho tím častěji napadala, čím více se chýlily prázdniny ku konci.

Než jednu útěchu měl přece. A to byly latinské školy v německém městě. Na ty se těšil, a často o nich přemýšlel. Slýchal leccos o nich, jmenovitě od matky, ač ne mnoho aniž tuze jasného, když o nebožtíku svém bratru majstrovi mu vypravovala. Proto také bylo pro něj událostí, když jednoho dne těchto prázdnin snesla matka, hledajíc něco ve staré truhle, s půdy dvě knížky hodně již zašlé po nebožtíku bratru majstrovi. Vašíček si je vzal do sedničky. Jedna z těch knížek byla německá a latinská, všecka zneśvařená od květin v ní lisovaných. Také v ní zůstala ještě jedna, suchá jako trn, modrého, vybledlého květu.

Ten si chlapec dlouho prohlížel a pak jej šel matce ukázat, to že je asi ještě od strýce. Matka povzdechnuvši přisvědčila:

„Ba bude to od Antonína, od chudáka.“

Druhá z knížek byla česká, bez titulního listu. Než té nemohl dobře porozuměti. Nicméně ji strčil do pytle, kterým si na pastvě za chladu a deště halival hlavu a ramena, a celou cestu myslil na ty knihy i na latinské školy. Lecčemu nerozuměl, leccos si divně vykládal, a byl by se rád zeptal na to i ono. Než koho mezi skotáky? Ale mimo nadání došel ještě toho dne a na pastvě žádaného vysvětlení. (Pokračování.)

D i d.

Z haličskoruských typů vybírá *Frant. Řehoř.*

Jestliže parlamentům říší západní Evropy sociální otázka den ke dni stává se otázkou palčivější, shledáme na východě našeho světa dílu majetkové poměry jejího obyvatelstva daleko souměrněji uspořádané. Jsou sice i zde lidé bez movitosti, přes to nevynikají počtem a protiva po jedné straně mezi bídou, podruhé mezi bohatstvím nikdy nevystupuje tak příkře. Zdá se, že jeden cítí s druhým, že v selském obyvatelstvu, jak jsem je poznal ve východní Haliči, jest více neporušené lidskosti a tudíž útrpnosti a dobré vůle k těm, jimž sudičky nit blahobytu na krátce přestřihly. Pro nepatrné percento bezpolníků jest práce za to pořád dost a dost, někdy až tolik, že z nedostatku pracovných sil ji vykonati nelze. Tak se věci mají v osadách haličskoruských, neznajících žebráků aspoň v onech postavách, které se po dvou návštěvách venkoncem znechutí. Pobyl jsem na Haliči slušnou řadu let, avšak žebráka z lidu neuznal jsem za schopna kloudnější práce.

*

žádnému z nich nebylo proč říci: „Člověče, skály byste mohl lámat.“

Už z toho, že na Pokutí jmenujou žebráka *starec* a všude jinde *did*, svědčí o stáří těch, pro které jsou dvéře rusínského vesničana zvláště po žních dokořán a pro něž se v chatě vždy najde hrst mouky nebo skýva chleba, syrová i vařená zemčata, vejce a zrní, ano i kousek slaniny, když se hodili k zabíjení vepříka. Nemá-li ničeho pod rukou, sám jsa v chudobě, má pro ně slova laskavá, jimiž je propouští. Chudasovi na Drohobyčsku se až omlouvá: *vybačajte* (odpusťte) *naj vas Boh zpomože*. Žebravému starci se nevyhoudá, to dokazuje přísloví *nedaj, a nelaj*. Dáti se tedy nezakazuje, ale láti nemá se. Na této pozornosti k žebravým rusínský lid neprestává, vychází žebrákovi vstříc a uvádí ho do světnice jako hosta a teprve zde podá mu *almužnu*, za niž podarovaný děkuje *Boh da prosty!* — Bůh zaplať! Mohlo by se arci myslit, že se takto činí z bázně před neúrodou na obilí, jaká postihne toho, kdo žebrákovi almužnu přes práh podá. Leč obmezené rozšíření oné pověry tomu nenasvědčuje, a spíše lze míti za to, že vznikla později než onen mrav, k jehož udržení ovšem tu tam valně přispívá. Nejinak může se vysvětlovati podání z okolí Belza: Když totiž Ježiš Kristus a Matka Boska obcházeli chaty za almužnou, přišli k jedné hospodyni, která nejen propustila je s prázdnou, ale při tom zle hubovala na Boha. V patách sledoval trest. Syn Boží proměnil ji na uhel (roh) stavení.

Mnohem zajímavější podání, podobné předeslému, koluje o Petrově matce v krajině u Řešova. Matka sv. Petra byla velice nedobra. Vždy hubovala na žebráky a odháněla je s prázdnýma rukama. Jednou plela na zahradě cibuli. Přichází žebrák a prosí o almužnu. Petrova matka vytrhla ze zlosti cibuli a hodila ji za plot žebrákovi. On vzal cibuli, poděkoval za ni a šel po vsi. Umřela Petrova matka a dostala se do pekla. A sv. Petr chodí a sv. Petr prosí Hospodina Boha za svou matku. Smiloval se Bůh a pustil do pekla zboun (stonek) oné cibule, jíž dala žebrákovi. Petrova matka chopila se cibule a jí pochytalo se nemálo jiných duší. Táhne sv. Petr svou matku z pekla a s ní druhé duše. Leč stará byla nepřející, počala odháněti od sebe druhé duše, hovořivši: to moje cibule. Proto se zboun utrhl a ona zapadla do pekla na samé dno.

Krom toho ještě jiné příčiny ponoukají lid, aby se žebráky laskavě zacházel. Nade vše závažnou zdá se mi ona z krajin Žolkve, Belza a Drohobyče, vyprávějící, že různé nemoci, najmě zimnice, cholera a mor v podobě žebrákův obcházely chaty. Kde jich přijímáno laskavě a dáváno almužny, všichni zůstali zdrávi, naopak, odkud je propouštěli bez ničeho, tam vymírali až celé rodiny.

Jedna pěkná pohádka vypráví o vlku, jenž zaměniv se v žebráka, přišel do chaty. Její kouzlem jest mocná víra rusínského lidu v sudbu, před níž se žádný skrýti nemůže, pročež ji uvedu slovo za slovem, jak byla vyprávěna.

Jistému hospodáři vnadili se do ovsa medvědi. Jednou v noci vyšel hlídat, aby se dočkal pustošitelů. Sedí, sedí při půlkopce tak do půlnoci, až přišel medvěd přímo k oné půlkopce, při které hlídající seděl. Ten z leknutí nevěděl, co činit; vzchopil se a vylezl na jalovec v lese, který byl od jeho nivy nedaleko. Sedí na jalovci a dívá se, jak medvěd rozhazuje jeho snopy. Kouknu pod jalovec a pod ním stál stařičký člověk se sivým vousem jak mléko. Starý, když zapiskal na všecky strany světa, hned se sběhlo nemálo všeliké zvěře. Tehdy praví stařec — a byl jím Kristus —: Já vám nakazuju, byste onomu člověku škody více nečinili, jen ty vlku, sněz mu sivou kobylu. Hospodář na jalovci slyšel řeč Kristovu k vlkům, přišel domů a dobře zamknul kobylu ve stáji. Na druhou noc přijde opět do lesa a opět vylezl si na týž jalovec. O půlnoci pod jalovec přichází znovu Kristus se sivou bradou a piská na vše strany. Zvěř se sešehla a stařec praví k vlkovi: Když litoval pro tě kobyly, tedy mu sněz krmného vepře. Hospodář opět přišel domů a schoval dobře i vepře. Třetí noc kázal Kristus sežrati ovci. Ale když hospodář litoval i ovce a schoval ji dobře v stáji, tehdy čtvrtou noc pravil Kristus k vlkovi: Že litoval pro tebe ovce, sníš jeho samého. Vlk spatřil hospodáře na jalovci a čekal, až by slezl. Ale ráno jely fůry do lesa pro dříví, zahnaly vlka, vzaly hospodáře na fůru a přivezly do chaty. Tehdy muž pravil k ženě: Ženo, vař mi pyrohy a polivej je smetanou, neboť mne mají vlci sežrat. A sám leze na pec a praví: Co chceš dělej, já už s peci neslezu.

A za chatou vyjou vlci a houkají na celou ves. Než hospodář není hloupý, s peci se ani nehnul. Tehdy vlk proměnil se v žebráka, přišel do chaty, zůstal na prahu a modlí se.

Dědu, praví žínka, modli se upřímně, aby Bůh mého muže uchránil před vlky a já půjdu vám dát almužnu. Po tom slově vešla do komory. A vlk tím časem hop na pec na muže. Muž vkřik, ale než přiběhla ženka z komory, muže vlk už na peci roztrhal.

V našem rusínském *selu* pro teď žebravý stařec není. Došel mu věk před více lety. Nástupce se najde, avšak pochybuji, že tak hned a že bude nástupcem důstojným onoho cechu, který země maloruské zadávna proslavil zpěvem při zvucích historické lyry nebo kobzy. Povšechně vzato jest současné pokolení žebráků karikaturou svých dávných prototypův a právě onen, jímž v naší vsi cech žebravých starců vymřel na čas snad dosti dlouhý nebyl hoden svých předchůdců, kteří měli na lidské slitování právo především chudobou. O něm nešlo užiti pořekadla „dorobil se chleba, až sešel na dida“. Spíše by se o něm právem dalo napsati: nejednou takový did má děti a vnuky, počítaných mezi lidi zámožné, leč když tito vydělávají svým způsobem, starého, aby doma nezahálel, pošlou na žebrotu. Zimu stráví did na peci ve světnici po celou zimu vytápěné. Často trudí se řemeslem ševcovským nebo tkalcuje. Štěstí ještě, může-li právo na soucit opříti o skutečné mrzáctví, kdy rozlístostní srdce a hojnější béře almužnu.

Volným, nejistým krokem plíží se žebravý děd kratší cestou přes háj a mezi polemi k nám. Přichází ze vsi podlejší a bývá hostem rád viděným, neboť vesničané, jak shora povědíno, pozbyvše úmrtím děda místního, tohoto si napolo přivlastnili. Na něho nehledí se jako na žebrácké nutné zlo, nikoliv, považujíť ho za svého, jenž vyrostl mezi svými a ze svých, a kterému jedenkráte ustelou snad v sousedství nejbohatšího chlebodárce. Zasluhujeť almužny měrou vrchovatou už za přerozmanité zprávy z okolí, o jaké se dělívá s domácími téměř v každé chatě. Did nejsprávněji poví, co se kde stalo a třeba si

někdy zalže, proto přec jeho zprávy netratí na zajímavosti. Jsa napolo slepým, vyhovuje tudíž vážné podmínce, jak ji žádá domácí mrav a zaslouží si dárků dvojnásob. Kdykoliv přichází obejít naši ves, dává se skrze dvůr a vraceje se domů, ve dvoře odbývá si poslední křížovou štaci. Nádvoří prochází s hlavou obnaženou.

Rusínský žebrák neschodí ves za hodinu, zvláště vidí-li s cesty před sebou toliko hrubé rysy. Byť by i ta povlovná chůze ubrala mu drahně času, přes to padá spíše na váhu omeškání čas, jejž v každé chaté proklečí. S vniterným pohnutím, se zbožnou úctou vchází na dvorek hospodářův. Už ve vratech smekne, a jakmile octne se v síni, klekne začasto na zem prostydlou a více minut odříkává stereotypní modlitby za duše zemřelých na této usedlosti. Ošumělý slamák odloží na zem, nebo jej třímá při holi, o níž se zdá při modlitbě opřen a již má posunutu něco před sebe do polohy šikmé, středem opírající se mu o rámě, právě tak asi, jak na obrázcích biblických vídáme hůl v rukou pastýřův klečících u jeslí narozeného Spasitele.

A nepovstane prve, pokud mu almužny nepodají, za níž blahořečí zvláště vybrané dárci a jeho celému rodu. Kdyby rusínskému žebrákovi nic neslušelo, pověstně dlouhá hůl mu sluší. Dodává mu vážnosti a vymáhá respekt před haťany, kteří na každého dídu mají s vrchu, zuřivým štěkotem na něho dorážejíce. Toho si všiml lid, použiv nenávisti mezi dídem a psy v národním úsloví, řka „milujou (var. šanujou) ho jak psi dida". Hůl dále u něho zastupuje laciného průvodce po známých a tisíckrát schozených cestách a pěšinách, protož žádoucí a našemu pološlepci nezbytna. Vždyť vyprávěl, že nejednou zbloudil i s holí a pisatel této stati častěji měl příležitost uvésti ho na cestu, s níž sešel. Jinde ho od chaty do chaty převedou děti, avšak v zimě nedovolal by se tak hned, kdo by jej na pravou cestu vyvedl, a proto nechtě se dáti v šanc slotě, té doby se po žebrotě neplahočí. Za léta vede ho spíše čtyřicetiletá paměť — tak dlouho už žebrá — než trochu matného zraku a potká-li jedoucího, prosívá, aby ho do vsi, kam míří, převezl. Od opírání hole, stěžoval si, ruku někdy necítí.

(Dokončení.)

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

„Ach ovšem, takový požitek nehodí se venkovanům za mls na pátek, slečna Ludmila sama jest vinna, že uměním svým snad způsobila vám i sobě krutý hřích," velebníček polovážně a položertovně hladkým hlasem vykládal. „Proto bude nejlépe, když neprozřetelné hříšnici uložíme pokání. Za trest musí zazpívati také teď!"

„I ovšem, že Lidunka zazpívá, to by bylo hezké, aby velebnému pánovi neukázala, co umí," tvrdila hned za dceru paní mlynářka, neboť nemohla už snésti, aby se nepochlubila uměním svého dítěte. „Viď, Liduško!" obrátila se k dceři.

„Nevím skutečně, jak bych se zavděčila," namítala dívka, „pan pater není nejspíše přítelem divadla a všeho, co s divadlem souvisí, jako mnozí velebníčkové —"

„Chyba lávky! Jste na omyle, slečno Ludmilo," bránil se hlučně kaplan. „Naopak, jsem ctitelem divadla, zvláště co zpěvu na něm se týče, a pak odchází-li divák z něho s povznešenou myslí vlasteneckou nebo s rozumným poučením pro život společenský. Taková divadla ctím, a kdykoliv v blízkém městečku ochotníci nebo studenti o prázdninách rozbili Thaliin stánek, pokaždé vážil jsem tam cestu a z toho srdce se těšil z mladického snažení jejich, ano, věřte mi, mnohdy také rád byl bych vstoupil mezi ně a hrál a zpíval s nimi. Bohužel moje divadelní návštěvy dále se nezmohly, v Praze byl jsem v divadle naposledy před devíti lety, když jsme s panem otcem jeli přesadit růžičku Lidunku do jiné zahrádky. Nemiluji arci takových ber, kde na místě štěpné životní pravdy podávají se obecenstvu jako dráždící lahůdka hluché skupiny lehkých hadříkův a blýskavých cetek, a domnívám se právem, že v ohledu tom mi přisvědčíte. Opravdové divadlo nemohu si představiti jinak, než aby bylo opravdovým chrámem umění, aby bylo opravdovou školou života, v němž se zušlechťujeme nechť si to jest dějem, nechť si to jest zpěvem. To jest můj skromný soud o divadle, slečno Ludmilo. Nebudete mi míti tedy zajisté za zlé, připojím-li se k paní mlynářce zdvořilou prosbou, abyste také mne vzácným douškem svého umění počastovala. Mějte ke mně laskavý ohled už proto, že tady na venkově nemůžeme si dopřáti hojně podobných požitkův."

„Hledme, hledme," pravila dívka, vrtíc s roztomilým úsměvem hlavou, „jak velebný pán tak najednou se rozhovořil. Domnívala jsem se, že jest pořád stejně málomluvný, a zejména ani na mysl mi nepadlo, že jest tak zaníceným příznivcem divadla. Ovšem že jsem ochotna zjeviti vám skvost svého umění, ale s mé strany jest volba příliš těžká. Pomozte mi sám laskavě u výběru. Prosím!"

„Těžká rada! Co já ubožák mám vybírati? Operních zpěvů neznám, a ty, které by se hodily snad nejlépe k mému kněžskému povolání, nejsou zajisté povědomy vašemu zpěvnému hrdlu. Nemohu než požádati pana mlynáře za prostředníka."

„Inu třebas nějakou píseň národní nebo vlasteneckou, toť se rozumí!" souhlasil a navrhoval hned pan Jiří Přibyl. „Tak velebníčkovi nejlépe se zavděčíš, bude-li v tom kus českých tužeb, českého srdce a vůbec citu, není-li pravda?"

„Tedy také něco milostného?" zasmála se Ludmila.

„Třebas také milostného," odtušil kněz. „Děkuji, pane mlynáři, za návrh!"

„A mně za jeho doplnění!" hlásila se žertovně dívka.

„Ponechávám si svoje díky pro vás, slečno Ludmilo, až na konec. Tuším už předem, že mi bude mnohých třeba, i nerad bych si je dříve vyplýtval."

„Jste dobrý válečník, pamatujete v čas na poslední střely. Mám zkušeného protivníka!“

„Navrhuji tedy, abychom odešli domů k pianu!“ oznamoval mlynář a rozhrnoval vesele otvor z besídky. „Zase jednou bude u nás hlučno po starém zvyku!“

Vystoupili ze stinného útulku, nejprve velebníček, naposledy Ludmila. Mladá pěvkyně vyskočila odtamtud jako laňka pružným pohybem, ale v letu zachytila vlasy o úponkovitou rasu divokého vína a povytáhla si z nich růži i jehlici.

„Slečno Ludmilo,“ všimnul si toho kaplan, „ztrácíte s hlavy okrasu!“

Dívka sáhla si rychle na hlavu a přidržela si velké pletence tmavohnědých vlasův.

„Posložte mi, pane rytíři!“ pravila a sklonila před knězem hlavu.

Pateru Konvalinkovi zakmitaly se brvy na očích a zachvěly se ruce.

„Jak to jenom dovedu?“ pomyslil si a přistoupil k dívce. Ruce ještě více se mu třásly, když se dotekl dívčiných vlasův. Vzal jehlici do ruky a neobratně ji protýkal umělý účes. Dlouho trvalo, než to jakž takž dovedl.

„Jste zrádný útočník,“ smála se Ludmila, když vztáhl zase zpět ruce. „Málem byl byste mi probodl hlavu.“ A opravovala si oběma rukama kadeře.

„Těžká práce!“ odvětil zardělý kaplan a stíral si pot s čela.

Potom se ubírali zahradou k mlýnu. Schylovalo se již k večeru. Všude vůkol byl už libý podvečerní stín, jenom na vrcholcích vysokých topolů za mlýnem pohrával si ještě zlatý odlesk slunce třaslavými haluzemi. Přes zeď ostrůvka dýchal teplý a vlhký západ mlýnské vody, jež se valila s šumotem od lopat. Oranžové květy řeřichové a skromné hromádky rezedy předstihovaly se vůní.

Prošli mlýnici a vystoupili po umoučněných příkrých schodech do patra domu, kdež byly mlynářovy lepší pokoje. Paní mlynářka je předběhla a nyní už s klíčem v ruce pospíchala otevřít dveří velikého rodinného pokoje. Také stárek, starý Barták, vkradl se v uctivé vzdálenosti a s čepicí v ruce dovnitř.

Pater Konvalinka znal dobře ten veliký pokoj, ač už dosti dlouho tam nebyl. Ale jindy, když, jak pan otec před chvílí podotkl, ve mlýně bývalo hlučno, přicházel tam často s panem Přibylem a s paní mlynářkou. Bývalo to asi v dobách, když Ludmila vzdělávala se v Praze a ještě nějaký čas po jejím odchodu do ciziny. Tenkráte arci veliké starosti a strázně, o kterých kaplan pak tu a tam doslechl, čel obou manželův ještě netlačily. Ano, tam v tom velkém pokoji se starou, už dvacetpět let trvající, ale přece dosud svěží malbou, výtvorem to maloměstských malířův, jejichž dovednost nehonosila se sice umělým souladem barev, avšak za to mohla přetrvati věky, tam v tom nízkém pokoji byl rozestaven nejlepší nábytek rodiny mlynářovy, výbava paní Marie, pořád jako nová, tam v jednom koutě stál starý klavír, na němž Ludmila cvičila se v dětských letech svých hráti, a tam vedle okna u veliké hruškové skříně visela mlynářova kytara. Kněz obhlédl vše to jedním pohledem a zdálo se mu, jako by pozdravoval staré známé z lepších časův. Mnohokráte tam býval. Sedával u klavíru, pan otec vzal kytaru do rukou, a hráli hodinu i dvě národní a vlastenecké písně, zpívali při tom vždy s nejupřímnějším nadšením, a nikdy odtamtud neodcházeli, aby na konec nezazpívali páně mlynářovy zvláště oblíbené: „Kde je stárek, tam je mládek, tam je také pivovárek —“. Ach, byly to krásné, zlaté časy!

Teď pater Konvalinka odkázán byl jenom na sebe, aby ty milé vzpomínky v paměti si zachovával. Byl sice dosti dobrým hudebníkem, ale neměl k tomu již ani zhruba času, zaměstnání truhlářské příliš ho zabavovalo. Jenom ráno po jitřní modlitbě a než odcházel na lůžko před modlitbou večerní, dopřál si zahráti jednu nebo dvě písně, z nichž jedna bývala vždycky obsahu náboženského. A co zpěvu se týkalo, na ten, jak říkal, hrdlo už velmi mu ztvrdlo a stalo se nepodajným.

Z myšlének vytrhla kaplana Ludmila. Otevřela klavír a pravila:

„Měla bych vás požádati za průvod, velebný pane, ale nevím, jak bychom se na ponejprv shodli: budu si hráti tedy zatím dnes sama. Až podruhé!“

Ani nesedla, odstavila stolici a stojíc přejela několikráte prsty po klávesách.

Potom jala se zpívati. Nejdříve obvyklou, nejčastěji zpívanou, a přece vždy vítanou a nadšení vzbuzující hymnu českou „Kde domov můj — —.“ Posluchači, ani kněze nevyjímajíc, neslyšeli nikdy tak úchvatných zvuků této písně. A než mohli po skončené písni vyjádřiti po vůli svůj podiv, Ludmila už zase zahrála a spustila přerozkošnou národní „Už mou milou do kostela vedou —“. Ta je okouzlila, očarovala, a jmenovitě pana otce Přibyla nad obyčej rozechřála.

Ludmila obrátila se pak rychle ke kaplanovi a pravila s úsměvem:

„Spojila jsem prostonárodní a milostnou v jedno —“

„A tak připravila jste mne o jednu píseň,“ na to kaplan. „Té vám, slečno Ludmilo, neodpustím! Těšil jsem se na tři. Zapějte ještě třetí, prosím, neutrhujte mi nejlepší doušek od úst. Sic jinak vám ani nepoděkuji, uvidíte!“

„Tedy přece ještě chcete míti jednu milostnou? Nu budiž! Učiním vám po vůli, ale nevytýkejte mi pak, roztouží-li se jí vaše zamčené, ledové srdce. Netoliko nápěvem, ale také slovy se na vás vyřítím! Vezmu si na pomoc Hálka, počkejte! Divíte se? Německá pěvkyně, domovině odcizená, zpívá národní i vlastenecké písně české, a chce se pouštěti ještě do novějších českých skladeb! Kde by se tomu přiučila? Je-li to možná, velebný pane? Ale počkejte!“

„Čekám, ani nedutám! Vždyť vidíte, že jsem všecek nesvůj a užaslý.“

Dívka přistoupila zase ke klavíru, a to, co jí vylétalo pojednou ze rtův, zalomcovalo všem myslí i útrobami. To, co zpívala prve, bylo ryzí umění. To, co zpívala nyní, bylo umění a nejprocítěnější život. Byla to Nešverova skladba na Hálkovu Večerní píseň:

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo,
můj bože, tolik bolu,
že věčně jen se loučit má,
co věčně má být spolu?

Jak krásný by ten život byl
u věčném milování!
Však věčně musit prahnout jen —
jaké v tom požehnání?

Podobalo se, že také sama pěvkyně jest neobyčejně vzrušena a písní tou v nitru přemožena. Aniž snad si toho byla dobře vědoma, vložila do jejích tonův všechen cit svůj, všechny tužby, všechny sny, odříkání a sklamané naděje. Zpěv její jako by chvěl stěnami pokoje, jako by otřásal obrazy v temných, starobylých rámech, a rozléval se otevřenými okny večerním soumrakem po sadě a po lesklém proudě sázavském. A když dopěla, vzdychla, ruce jí sklesly k bokům, a svěsila hlavu, snad proto, aby jí nebylo viděti do změněného obličeje a do zakalených očí. Ano, nebylo pochybnosti, Ludmila v té tklivé písni prožila kus svého uprchlého života!

Pater Konvalinka byl nadmíru pohnut. Také cítil, jak se mu dere do očí teplá vláha. Neslyšel už dávno, a možná, že snad nikdy ještě tak okouzlujícího, tak dokonalého ženského zpěvu. Což okouzlujícího a dokonalého, ale tak ovládajícího a cit i srdce posluchačovo si podmaňujícího! Bytost Ludmilina před duchovním zrakem velebníčkovým tou chvíli velice vzrostla. Vážil si jí neobyčejně, podivoval se jí a ctil ji jako kněžku posvěcenou opravdovému umění. Snad také slova písně byla příčinou, která zveličila v duši kaplanově ten zvláštní, tesklivý dojem a rozechvěla všecko jeho nitro až do poslední žilky.

Po zpěvu dívčině nastala krátká pomlčka. Nikdo nenalézal vhodného předmětu k rozprávce, nikdo neměl dosti odvahy přerušiti mocný dojem písně. Teprve po valné chvíli pan otec učinil počátek hovoru vybídnutím, aby choť jeho přinesla světlo, aby, jak nuceným žertem podotkl, viděli na řeč.

Stmívalo se rychle, v pokoji bylo již značné šero, jenom západní kus modré oblohy nad obzorem, kam bylo viděti okny, byl ještě světlý, a na něm bylo zcela zřetelně znáti obrysy lesnatých křivolakých pahorkův a skupinu několika velikých okleštěných borovic.

Javornický kaplan vzchopil se k odchodu a nedal se zdržeti už ani panem otcem, ani paní mlynářkou, jež se svíčkou v ruce vstupovala opět do pokoje. Ovšem, tak dlouho ve mlýně Lukavickém už po několik let se nezdržel.

Avšak než vykročil, obrátil se ještě k Ludmile. Byla již zase ve své obvyklé míře, veselá, usmívající se, s laškovnýma očima. Mezitím, co pan Přibyl se sháněl po klobouku, aby hostě svého vyprovodil, a zatím co starostlivá paní mlynářka zavírala na noc pečlivě okna, stěžujíc si na komáry, pater Konvalinka se vzmužil a přistoupil k dívce.

„Chcete mi poděkovati?“ řekla mu, když na ní utkvěl pohledem.

„Ano, slečno Ludmilo, avšak nikoli malomocnými svými slovy. Moje nevýmluvná ústa při nejlepší vůli nejsou s to, aby vám jen částečně vzdala dík. Dovolte, abych vám stiskl ruku! Do toho vložím svou vděčnost a svůj cit.“

Uchopila ochotně levicí jeho pravici a vložila mu do ní svoji pravou ruku. Zadívala se mu na okamžik do očí a zasmála se zvučně.

„Tu jest celá!“ pravila. „Zacházejte s ní šetrně, pamatujte, že není vaše.“

„Bohužel!“ vyskočilo mu mimovolně z úst, a velebníček už se toho ulekl, jako by za ním vystřelil. Zachvěl se studem a všechen obličej až po krk se mu zarděl.

„Hříšníče!“ řekla dívka vážně a změřila ho přísným pohledem.

„Co jsem to řekl?! Nerozuměl jsem — co jste pravila, slečno Ludmilo?“ blabolil zmatene a zakrýval si levicí rozpálený obličej.

„Hříšníče, jsem řekla, a ne-li po právu?“ opakovala Ludmila. „Co myslíte?“

„Nerozuměl jsem vám, co jste prve řekla, snad jsem se dopustil odpovědi veliké neprozřetelnosti,“ vymlouval se kněz jsa u velikých rozpacích. Opravdu nevedel, jak to osudné slovo vyplynulo s jeho rtův, ani nepomyslil, aby to řekl, ovšem, nebyl by se toho odvážil ani za živý svět. Vyskočilo to náhle, bez úmyslův.

Mladá dívka hned pochopila kaplanovy rozpaky i duchovní útrapy nad tím slovem, a zželelo se jí ho. Věděla, že promluvil jen jako ze sna, že nemůže za to, co k veliké lítosti řekl, že toho lituje a až k smrti se hanbí.

„Jste čtverák, velebný pane!“ zasmála se vesele obracejíc vše v žert. „Musím si přece dávati před vámi bedlivý pozor, až přerušíme příměří a počneme opět boj. Jste mistr úskokův a léček, toho jsem se nenadála! Ale mne snadno nespletete, nemyslete si, ani kdybyste se tvářil sebe nevinnějším a hodnějším!“

A číle zatleskala rukama a zatočila se po pokoji nejspíše proto, aby měl velebný pán dosti času vzpamatovati se a nabyti své obvyklé mysli. Pak hned opět k němu se vrátila s nejupřímnějším, nejnevinnějším obličejem.

Pater Konvalinka už se poněkud opanoval, a nachová červenost znenáhla se ztrácela z jeho tváří. Také oči, ač do té chvíle poplašené, leskly se opět veseleji. Zahleděl se na mladou pěvkyni hlubokým pohledem, a zraky obou se utkaly.

„Chcete mi ještě něco říci, velebný pane?“ otázala se měkce, srdečně.

„Ano, rád bych —“ řekl kněz, ale slova nechtěla mu ještě plynně z úst.

„Snad přece ještě ústní dík? Vždyť stisknutím ruky jen málo jste mi poděkoval. Sotva jste se jí dotekl, odstrčil jste ji, jako by vás byla spálila,“ vytýkala.

„To slovo mne spálilo —,“ odvážil se a řekl se smělejším úsměvem.

„Tedy tu jest ruka moje znova, a řekněte přímo, co máte na srdci, ale bez okolkův, bez vytáček a bez úmyslných nápadův!“ pravila dívka a podávala mu ochotně zase ruku. „Co na srdci, to na jazyku, žádné přetvářky!“

Kněz vzal vážně její ruku a okamžik se na ni díval, jako by si prohlížel oblost jejích tvarův a zarůžovělý nádech jejích prstíkův. Pak zvedl hlavu.

„Chtěl jsem se vás, slečno Ludmilo, jenom otázati, proč vlastně jsme si vypověděli nepřátelství a boj?“ pravil tiše tónem poněkud truchlivým.

„A vy to nevíte?“

„Nevím!“

„Pustil jste se tedy do boje bez rozmyslu, bez příčiny! Jaké to přiznání!“

„Byl jsem vámi vyzván!“

„Nikoli, zapomínáte! Sám jste se přihlásil k boji, a to dvěma rukavicemi!“

„Ty nebyly vaše!“

(Pokračování.)

Buď Giovannina nebo smrt.

Napsala *Matilda Serao.*

(Dokončení.)

Giovannino obdivoval se jeho jakosti, tázal se po ceně a pak zeptal se své nevěsty:

„Chiarino, zdali pak jsi se naší dobré matince za ten skvělý dar poděkovala?"

„Poděkovala," zašeptala dívka ani nepozvedši oči od své práce.

„Já vám také děkuji, maminko," pravil Giovannino svým svudným hlasem. Donna Gabriella nadšená jeho uznáním, chladila se vějířem. Pak ji služka volala a ona odešla. Chiarina se obrátila rychle k svému ženichovi a pravila potichu:

„Víš, odkud to plátno jest? Z její zastavárny."

„Tak? A co na tom?" tázal se udiven.

„Je to plátno zastavené," vykládala dívka.

„Ovšem a co na tom?" opakoval on zcela klidně.

Dívka v té chvíli nesmírně trpěla; ale, protože se macecha vrátila, neodvážila se říci slova.

Druhého dne mluvil celý palác o štědrosti donny Gabrielly, která prý dala Chiarině výbavu hodnou kněžny. Ale dívka sklamaná a hluboce zarmoucená nemohla po celou noc zavříti oka. Konečně k ránu usnula, a tu se jí zdálo, že má na sobě košili plnou slz a krve, a že se tomu donna Gabriella s Giovanninem hlasitě smějí. Trvalo to kolik dní, nežli přemohla poněkud výčitky svého srdce, ale i po tom zůstala sklamaná a zarmoucená. Šila pilně na stroji celé dny, ba i večery; jeho drnčení rozptylovalo poněkud její smutné myšlénky. Někdy byla do své práce tak zabrána, že ani nepozorovala, jak její macecha s Giovanninem spolu rozmlouvají. On mluvil k té tlusté, upejpající se ženštině s hlubokou úctou, která jí lichotila, a choval se k ní s všemožnou pozorností. Ale jak Chiarina pozvedla oči, jal se Giovannino patřiti na svoji nevěstu s takovou láskou, že se celá chvěla, mluvil k ní s takovou něžností, že ustávala od práce a stroj pomalu umlkal. Nyní hovořívali často o své příští domácnosti, Giovannino představoval si pěknou ložnici, s velikým ložem, s velikou mahagonovou skříní, bohatě vyřezávanou, a velikým zrcadlem.

„Také abyste měli toilettu se šedivou mramorovou plotnou," dodala tónem mateřsky pečlivým donna Gabriella.

„Ovšem, a pohodlná lenoška by také neškodila," dodal Giovannino.

Když slyšela Chiarina tyto hezké plány, byla nesmírně blažená. Den svatební zdál se jí vysvobozením, zapomenutím na vše, co vytrpěla, počátkem života nového, krásného, který bude tráviti po boku svého miláčka věrně, ať v radosti či v zármutku; těšila se, že bude svobodná, poddána pouze jemu, od něhož ji nerozloučí více nic, ani smrt ne, neboť věřila v život příští. Ó, kéž by jen přišel ten toužený den, kdy vykročí z domu, kde tolik vystála, a vejde se svým mužem v domov svůj nový!

O tom snila téměř neustále naše zamilovaná dívka, ale jednou večer, když Giovannino mluvil o krásné Madonně, kterou si pověsí do své ložnice, přestala Chiarina pracovati a otázala se:

„A což salon?"

„Jaký salon?" tázala se udiveně macecha.

„Pokoj, kde budeme vítati cizí lidi," pravila dívka skoro s chvěním.

„Což vám nestačí salon můj? Tuším, že jest dosti krásný; brokát na garnituře vyhlíží jako nový. Ke mně nikdo nepřichází, můžete ho zcela volně užívati."

„Ano," přisvědčila dívka sotva dýchajíc.

Její sladký sen o volnosti a štěstí se pojednou rozplynul, zmizel na vždy. Giovannino s očima sklopenýma mlčel. Macecha se ve své lenošce ani nehnula. Chiarina pracovala rychle, skoro zimničně, každou chvíli trhajíc nit, nebo lámajíc jehlu. Když Giovannino vstal, aby se poroučel, vstala též a provázela jej odhodlaně až za dvéře. Venku jej zadržela. Byli sami. Měsíc osvěcoval schody i dvůr.

„Slyšel jsi co řekla macecha?" tázala se ho pohrávajíc klikou.

„Co řekla?" pravil jaksi mrzutě.

„Že nepotřebujeme žádného salonu. Což budeme bydleti u ní?"

„Zdá se."

„A proč?"

„Protože nemáme peněz, má zlatá," pravil, hladě jí laskavě vlasy.

Ona se mu vytrhla.

„Což máme žíti neustále z almužny?" zvolala zoufale.

„Z jaké almužny? Co nám dává maminka, není almužna. Ona má tolik peněz, že neví, co s nimi. Ostatně má pouze tebe a jest povinna tě živiti."

„Ty bys měl pracovati, Giovannino, ty bys měl mě živiti. Chci jistě pouze chléb, ale od tebe, a ne od ní."

„Dobře, zlatoušku, budu pracovati, budu vydělávati. Pro tu chvíli nevím o ničem, ale budu hledat..."

„Slib mi, že budeš hledati tak dlouho, až nalezneš," prosila Chiarina.

„Slibuji ti to. Ale začátek bude těžký, prozatím musíme zůstati ještě zde..."

„Prozatím ovšem, ale potom.... slib mi, že se odstěhujeme a že nebudeme od ní bráti almužnu... prosím tě, slib mi to."

„Nemluv tak ošklivé věci. Jsi trochu přepjata. Kdo nemá peněz, musí míti rozum. Slibuji ti, co chceš, jenom se upokoj."

Rozešli se oba rozčilení. Donna Gabriella stála v jídelně, jako by čekala, s jakou se Chiarina vrátí.

„Kdes byla tak dlouho?" tázala se jí, svraštujíc poněkud obočí.

„Venku, loučili jsme se..." a slzy jí vstoupily do očí.

Ale mnohem více slz zůstalo jí v srdci. Nemohla se smířiti s tou myšlénkou, že by měla žíti v domě své macechy, že by měla jísti chléb z milosti, neboť dříve řekla jí to nejednou, že ji z milosti živí, nemohla se smířiti s tou myšlénkou ani k vůli Giovannimu, ani k vůli sobě. Kudy chodila, všude slyšela donnu Gabriellu vy-

chvalovati, jak je dobrá, jak je svatá, že své nevlastní dceři dala knížecí výbavu, a nyní že jí chystá ještě krásný byt nabízejíc jí svůj nádherný salon se žlutou brokátovou garniturou. Vše bylo pravda, nicméně vše to nemohlo Chiarinu potěšiti. Skoro každý večer tázávala se s jakousi úzkostí svého ženicha, zdali něco nalezl nebo aspoň hledal. On jí odpovídal vždycky neurčitě, vyprávěl o jakémsi úřadu při železnici, ale říkal, že by musil míti protekci u generálního ředitele; když bylo vypsáno nějaké místo při městské plynárně, naříkal si, že nezná ani purkmistra ani referenta. Chiarina počínala chápati, že nehledá do opravdy a že ji pouze těší a klame. Naléhala na něho vždy více, až konečně na místě odpovědi jal se krčiti rameny jaksi rozmrzen. Za to mluvil nyní on častěji o záležitostech obchodních s donnou Gabriellou. Z prvu vyptával se jí pouze zdaleka, ba nesměle na její obchod a ona mu odpovídala jaksi nejistě. Ale znenáhla jala se mluviti určitěji, ba konečně zcela bez obalu o své zastavárně. Chiarina naslouchala udivená; chvílemi pohledla na Giovannina celá ustrašená, jako by se chtěla přesvědčiti, že je to skutečně on, který mluví o tak hrozných věcech.

„Kancelář“ říkávala donna Gabriella mluvíc o své zastavárně.

„Kancelář“ opakoval po ní Giovannino mluvě o zastavárně s tváří tajemnou jako spiklenec.

Tím pravým, drsným jménem jí jmenovati se posud neodvažovali. Ale mluvili o ní každý večer, dlouho, ačkoliv bývala Chiarina celá zoufalá, kdykoliv hovor takový začali. Donna Gabriella si trpce stěžovala na takové ženy, které nosí do zastavárny věci těch, kteří se stydí tam vejíti, že prý žádají za tu službu příliš mnoho, z každých desíti lir jednu liru.

„A co ty baby vlastně dělají?“ zvolala donna Gabriella rozhorleně. „Vezmou od takového ubožáka, který se stydí vejíti do kanceláře, dejme tomu hodinky, přinesou mu za ně peníze a počítají si za to hned tři liry...“

„To je chátra!“ přizvukoval Giovannino svým lahodným, svůdným hlasem.

„A proti nim není zbraně,“ pokračovala donna Gabriella. „Já se tím na začátku také živila, uspořila jsem leckomus ten krušný krok a odnesla jsem mu věci, které chtěl zastaviti, ale provozovala jsem to vždy poctivě, berouc pouze půl liry z každých desíti; s pomocí Boží a s přispěním svaté Panny vydělala jsem si tak slušné jmění, že jsem si mohla otevříti kancelář vlastní!“

„Protože jste byla vždycky hodná a poctivá,“ zvolal Giovannino patrně dojat a pohlížel na ni s obdivem.

Chiarina se pokaždé zachvěla, slyšíc něco podobného, ale pomalu přestávala jaksi rozuměti jejich řečem; slyšela sice zvuk slov, ale nechápala smysl. Za to cítila tím prudší bolest v srdci.

Jednou večer donna Gabriella, chtějíc Giovanninovi něco vysvětliti, šla pro účty své zastavárny. Milenci zůstali sami.

„Proč to, Giovannino, děláš? proč s ní o tom mluvíš?“ tázala se ho dívka celá zoufalá.

„Co člověk pozná, není mu nikdy na škodu,“ odvětil on zcela klidně, kroutě si cigarettu.

Ona neodpověděla. On měl nad ní moc absolutní, ona ho zbožňovala jako Boha. Trpěla jeho chováním, ale mlčela poslušně jako dítě. Celý večer seděli donna Gabriella s Giovanniuem shrbení nad těmi velkými, špinavými knihami a studovali tu celou osnovu, kterak věřitel pojišťuje si svůj kapitál, kterak vyžaduje úroky věru ukrutné, až konečně zabaví předmět mající cenu trojnásobnou jako částka půjčená.

„V osmdesáti případech ze sta zůstává předmět nám,“ končila vítězně donna Gabriella, zavírajíc svoji velikou, špinavou knihu.

„Výborně,“ doložil Giovannino, celý zabrán v její výklad.

A nedbaje prosebných pohledů své nevěsty, žádal donnu Gabriellu, aby mu půjčila onu knihu pouze na jediný den — druhého dne že je neděle a že jí nebude potřebovati — pravil, že ji chce prostudovati, a že mu snad napadne nějaká dobrá rada. Když odcházel a podával své nevěstě ruku, podivil se, jak je ledová.

„Co je ti, Chiarino?“ tázal se jí potichu.

„Ty mě hrozně zarmucuješ,“ vyrazila ze sebe skorem omdlévajíc.

„Nebuď hloupá a nech mne jednati, uvidíš!“ Ale od té doby jejich milostné hovory bývaly co nejkratší. Po celý večer — Giovannino chodil nyní každý večer, a macecha ničeho proti tomu nenamítala, — mluvilo se o zastavárně, o věcech zastavených, o půjčkách, úrocích, zástavních lístcích, krabičkách, do nichž se věci ukládaly atd. Giovannino mluvil o tom všem bez nejmenších rozpaků, zcela nenuceně: pochopil ihned všecko, jako by v tom dávno již byl pracoval, dával dobré rady a donna Gabriella pohlížela naň okem plným něžnosti. A co nevidět potom jednou o desáté zašel Giovannino do zastavárny, kde donna Gabriella trůnila, a zůstal tam až do dvanácti. Pak chodil tam každý den, ale tajně, aby o tom ta ubohá, nevinná Chiarina nevěděla, a brzy stal se ten Giovannino i s tím svým svůdným pohledem a hlasem tak obratným a ukrutným vydřiduchem, že donně Gabrielle srdce plesalo. Když nyní chodila do své kanceláře, oblékala si vždy pěkné šaty, sešněrovala se, že sotva dýchala, navěsila si na sebe za pět tisíc lir šperků, ba malovala se každý den, aby učinila dojem. Chiarina vídala ji každodenně odcházeti a dívala se za ní s jakousi úzkostí; někdy byla hrozně rozčilena, nevědouc sama proč. O druhé hodině odpolední sedávala u okna čekajíc, až se vrátí, a chvěla se netrpělivostí neumějíc si tuto svoji netrpělivost nijak vysvětliti. Jednou spatřila s balkonu, který vedl na náměstí, svoji macechu, jak se vrací provázená Giovanninem. Ucouvla, jako by před ní udeřilo, ale ani teď neměla v hlavě jasné myšlénky.

Macecha vrátila se domů sama.

„Potkala jsem Giovannina,“ pravila po chvíli, „doprovázel mne.“

„Tak?“ odvětila Chiarina.

Ale večer přišlo na jevo, že Giovannino pracuje v zastavárně, neboť pojednou pravila k němu donna Gabriella se smíchem:

„Pamatujete se, Giovannino, na toho člověka, co chtěl u nás zástaviti ty niklované hodinky?“

„Ano, a kdyby nebylo mne, snad by vás byl napálil,“ odvětil klidně Giovannino, jako by tam Chiariny ani nebylo.

„Ovšem,“ přisvědčila macecha, „vy jste chytrák, pro zastavárnu jako stvořený.“

Dívka se vzchopila a vyšla ihned z pokoje. Ti dva chvíli mlčeli, pohlížejíce na sebe. Konečně začal opět Giovannino mluviti, ale hlas se mu každou chvíli zachvěl. Chiarina se nevracela.

„Carminello, co dělá Chiarina?“ tázala se donna Gabriella služky.

„Modlí se,“ odvětila suše Carminella, zašilhavši po obou a odešla.

Za nějakou chvíli se Chiarina vrátila. Zůstala však státi na prahu a pravila hlasem změněným:

„Matko!“

„Co chceš?“

„Dovolte, abych směla promluviti s Giovanninem.“

„Jen si promluv.“

„Musím s ním mluviti o samotě, odpusťte! Ráda bych, aby šel sem ke mně.“

„Nemůžeš to říci před maminkou?“ pravil Giovannino hledě ujíti této rozmluvě.

„Nemohu, odpusť, Giovannino, odpusťte, matko, ale musím s ním mluviti o samotě,“ opakovala Chiarina patrně rozechvěná.

„Jen jděte, jděte, Giovannino, když si to přeje,“ pravila donna Gabriella s laskavostí zrovna mateřskou.

„Když dovolíte,“ odvětil Giovannino s úklonou.

Chiarina jej vzala za ruku a vyvedla jej ven na terrasu, k té otevřené studni, kde mívali spolu tak sladké hovory, dokud se lásce jejich ještě překáželo. Byla tmavá noc. Z otevřené studny vycházel veliký chlad a na zemi válely se mokré provazy. Na terrase v prvním poschodí služka donny Peppiny Ranaudovy vytahovala pracně vědro vody při světle blikavé svíčky, prozpěvujíc si při tom. Chiarina stiskla křečovitě ruku svého ženicha a pravila:

„Kterak to můžeš dělat? což nemáš srdce?“

„Co si mohu počít?“

„Jak můžeš ty, také ty, moje láska, provozovat řemeslo tak hanebné a ukrutné?“

„Ty přepínáš, Chiarino.“

„Nevíš, že je to živnost plná slz a krve? Nevíš, že všichni mají nás pro to v nenávisti a že nás potají proklínají?“

„Ty přepínáš.“

„Nevíš, že můj ubohý otec zemřel z ošklivosti, z hrůzy, jakou měl před tím?“

„Ty přepínáš.“

„Nevíš, že také já budu míti z toho smrt?“

„Pro takovou hloupost se neumírá,“ pravil s úsměvem Giovanni.

„Můj miláčku,“ zvolala lomíc rukama, „jak to můžeš dělat, když mě miluješ?“

„Upokoj se, Chiarino, upokoj se,“ krotil ji Giovannino, zlekán její vášní. A vzal ji za ruce v tom šeru a líbal jí je, říkal jí tisíce krásných věcí, jako by chtěl utišiti její bolest. Ona mu naslouchala celá se chvějíc a také se znenáhla upokojila. On, jak to pozoroval, přešel k řeči více praktické, více positivní.

„Ty sama, drahoušku,“ pravil, „jsi mne žádala, abych si našel nějakou práci, tak abychom nebyli nuceni přijímati od tvé macechy almužnu. Hledal jsem ji, jak jsi viděla, dosti dlouho, ale marně; chudák bez mocné přímluvy jest ztracen. A tak, nemoha ničeho nalézti, zkoušel jsem pracovati pro tvou macechu. Myslíš, že mi to bylo snadné? Stálo mne to dosti přemáhání, ale z lásky k tobě učinil jsem i to, jen abys nemusila žíti z almužny...“

Ona jen tiše plakala.

„Neplač, Chiarino, to není žádná příčina k pláči. Ovšem, není to živnost hezká, ale z lásky k tobě učinil bych všecko. Věř mi, tvoje macecha není zlá. K nám aspoň chovala se znamenitě. V čem si můžeš na ni stěžovati? A potom: její prospěch jest také prospěchem našim. Nezapomínej, že budeme po ni dědit. A konečně, když lidé potřebují, jsou rádi, když jim někdo půjčí...“

„Nemluv tak...“ prosila Chiarina.

„Ale proč? Vždyť to není nic zlého. Aspoň mi nemůžeš vyčítati, že nedbám našeho prospěchu. Víš, čeho se jedině obávám: aby se nám tvoje macecha znovu nevdala. Pak bychom byli na suchu.“

Ona se na něho podívala celá udivená.

„Ale neboj se, ona to neučiní,“ dodal Giovannino chtěje zmírniti domnělý dojem svých slov. „Jest již při letech a pak je to dobrá osoba, jenom se s ní musí moudře zacházeti. Nuže, jsi upokojena?“

„Ano.“

„Máš mne ráda?“

„Ano.“

„Věříš mi, že tě miluji?“

„Ano.“

„Dáš mi hubičku?“

Bylo to poprvé, co ji od ní žádal. Ona necouvla, opřela se o zábradlí studny a pravila rozhodně:

„Ne!“

„Nebuď zlá; tedy podruhé!“ pravil usmívaje se, aby zakryl svoje rozpaky.

Na to se vrátili. Ale dívka řekla, že jest unavena a že si půjde lehnout. Toho večera nemohla spáti. Její dráždivá povaha, pobouřená láskou a bolestí nemohla nikde nalézti klidu. V noci rozžehla světlo, chodila po pokoji, psala, pak roztrhala listy, které se srdcem krvácejícím psala Giovanninovi. Namočila si hlavu do studené vody, aby se upokojila, ale marně. V tom zaslechla za dveřmi lehký krok, byla to Carminella, která majíc pokojík vedle, chodila bosa za dvéře naslouchat.

„Slečinko!“

„Co pak?“

„Je vám špatně?“

„Ne, ale nemohu spáti.“

„Modlete se.“

„Již jsem se pomodlila.“

„Modlete se znova.“

„To mi nepomůže.“

„Odevzdejte se Madonně.“

„Ta již na mě zapomněla.“

„Nemluvte tak.“

„Dobrou noc.“

„Dobrou noc. Bůh vás opatruj!“

Také mezi dnem byla Carminella neustále kolem ní. Obyvatelé paláce Santobuono říkali jí nevěsta; když jí tak oslovili, ona se jen trpce usmívala. Tu Carminella, která ji obyčejně provázela, špatně si vysvětlujíc její smutný úsměv, hleděla ji potěšiti a s důvěrností v pravdě neapolskou říkávala:

„S pomocí Boží také se té svatby dočkáte.“

Častěji nežli dříve hleděla Carminella zavléknout dívku do kostela a tato, nemajíc nikde pokoje, chodila

tam ráda. V chladném kostele se její rozpálený mozek ještě nejspíše upokojil a v modlitbě urovnaly se poněkud její zmatené myšlénky. A tak chodila do kostela často, ráno i večer, večer zvláště. Carminella bývala stále při ní, jako by jí chtěla něco říci, ale Chiarina byla tak do sebe zabrána, že si mluviti netroufala. Chodily každý večer na nešpory; v kostele bylo ticho a zpěvy žen zněly smutně a dojímavě. Chiarina bývala tak dojata, že někdy se dala do pláče. Jednou večer přišlo jí pojednou tak špatně, že by byla málem omdlela. Byla bledá jako smrt.

„Pojďme domů," pravila k služce.

„Ještě není po požehnání," namítala tato.

„Mně je špatně, omdlím."

Carminella vstala nerada a následovala dívku tak pomalu, jako by doufala, že se zase vrátí. Ale ta se k ní obrátila celá rozechvěná a pravila netrpělivě:

„Máš klíč?"

„Nevím..."

„Musíš jej mít; dej mi ho."

Služka dala jí líně klíč a dívka dala se do běhu nemohouc se již dočkati, až bude doma, aby padla na lože jako mrtvá. Služka pořád ještě jaksi ve snách za ní nepospíchala. Chiarina otevřela rychle dvéře, ale hned v předpokoji zarazily ji hlasy, při nichž zůstala jako přimražená. Sebrala všecky síly a kráčela dále; nazvedla tichounce žlutou, brokátovou oponu a spatřila svého ženicha jak líbá sladce na rty její macechu. Vykřikla strašlivě, jako když zařve zvíře, tak že ten výkřik byl slyšán po celém domě a vyburcoval všecky obyvatele celého paláce. Pak bylo slyšeti prudké běhání skrze pokoje, bouchání dveřmi, zoufalé, prosebné volání dvou hlasů: v tom byly pojednou dvéře vedoucí na terrasu prudce vyraženy až sklo z nich lítalo a jakýsi stín mihl se u zábradlí studny. Při tom křiku objevilo se světlo ve všech oknech. Donna Gabriella stála na terrase a volala zoufale:

„Skočila do studny, skočila do studny!"

Vodák přišel teprve za deset minut. Když Carminella pro něho přišla, spal, neboť pracoval pod zemí teprve po půlnoci. Byl to muž postavy veliké a silné. Měl na sobě pouze kalhoty a košili. Na dvoře uvázali mu kočí a podomci tlustý provaz kolem boků a on se spustil do studny. V celém domě nastalo hrobové ticho. Carminella, klečíc na terrase druhého poschodí zimničně se modlila a s ní více méně celý dům. Macecha položila hlavu na studenou mříži studny a dívala se s Giovanninem dolů do hlubiny.

„Jen hloub!" ozval se zdola temný hlas vodákův.

Konečně byl ve vodě. Po třech nebo čtyřech minutách trhl provazem a kočí začali jej vytahovati. Cítili, že nese břímě. Ještě nežli se objevila hlava vodákova nad okrajem studny, nemohla se donna Peppina Ranaudo udržeti a zvolala s pláčem:

„Je živa?"

„Mrtvá!" ozval se dutě hlas vodákův.

A se všech stran, po celém domě, ze dvora až ke střeše, ba i venku na ulici opakovali lidé s pláčem:

„Mrtvá, mrtvá, mrtvá!"

Přel. *Bedř. Frida.*

FEUILLETON.

Slovanské paběrky.

IV.

Billance dojmů, ke kterýmž nám dopomohla právě návštěva českých lázní, nenaplní čtenáře příliš sladkým nadšením. Rád bych hleděl jasně, ale někdy nelze... nelze...

Jezdíme do lázní, abychom se tam tělesně i duševně zotavovali. Lázeňské správy podnikají horlivě vše, co léčivost blahodajných vod zvyšuje a pobyt při nich zpříjemňuje. Bývá postaráno hojnou měrou o pohodlí i zábavu, každý nelad zažehnává se, neboť udržování jasné nálady předpisuje každý lékař jako přední podmínku působivého léčení. O vše to postaráno jest okázale též v našich požehnaných *českých* lázních, k nimž hrnou se téměř ze všech dílů světa rok co rok tisícové strádajícího lidstva. Teplice, Karlovy Vary, Františkovy a Marianské lázně proniká světový proud — leč my nejen na prosto podřízené, ale i nepřirozené zaujímáme v něm stanovisko.

Toť právě příčina stesku hned s hora napověděného.

„Národové! zde se pění Karla Vary,
Česká zem tu božské vyřinuje dary"

čteme na Jungmannově desce v Karlových Varech (několikráte již zamazané), ale cizinec bez geografické a historické znalosti sotva si to pomyslí — aneb nčiní si výklad takový, že česká země je vlastně německá.

Ano! jsme sice ve vlasti, ale obklopuje nás tam chlad i nepřízeň ciziny. V národním ohledu jsme tam více odstrčeni a méně viděni než Maďaři, Amerikáni, Angličani. Do representace živlu, polského a ruského, také máme ještě daleko — na vlastní půdě.

Příčiny toho jsou velice průzračné.

Jednak zatlačuje nás do pozadí nepřejná tendence domácích pánů „uzavřeného území", jinak zatlačujeme se do kouta *sami*. Těžko dodělati se sledu poněkud pronikavějšího vystupování českého živlu, který, jak nás lázeňské listy poučují, početně nikterak za maďarským, ruským, polským živlem nestojí. Je nás tam rok co rok hezká hrstka, leč zmítá se ve vlně ostatního cizinstva téměř s naprostým nedostatkem mravně národních *požadavků*. Objasním, co tím míním.

Po českých novinách v kavárnách a restauracích, v nichž bývá vyložena polyglotta žurnalistiky, je poptávka tak hanebně nepatrná, že český časopis je vzácností dosti zřídka vídanou. Političtí mluvkové uspokojují se Bohemkou neb Tagblattem, důrazné, ač slušné dovolávání českého časopisu vykládá se nezřídka i jako „přemrštěnost". Tak ku př. česká desitičlenná každodenní společnost v karlovarské kavárně „u slona" živila se po celou čtyř- a šestinedělní dobu klidným čtením německých

*

listů pražských. V téže kavárně menší kroužky polské, ruské a maďarské mají několik svých časopisů. Stejně bylo u Egerländerera v Marianských lázních. Majitel kavárny byv tázán, proč nemá českého časopisu, odpověděl prostě, že se po něm nikdo nesháni, i vyhověl pak žádosti ochotně.

To samé týče se drobného prodeje časopisů a veřejných půjčoven knih v našich lázních. Nestává v nich literatury české vedle maďarské, dánské, polské, ruské... nemluvím o francouzské, anglické a italské. Ale co, když jistý druh českých dam doma nic českého nečte a v lázních *k vůli změně* jen Spielhagenovy povídky. Jakož jsem učinil nemilou zkušenost!

Podobně jest s hudbou. Občas zahrají sice lázeňské kapely také něco českého ze skladeb Smetanových a Dvořákových, ale obyčejně jen tak jako by nádavkem, ke konci, když se obecenstvo již rozchází. Stává se, že společnost sama vyslovuje kapelníkům svá přání co do vyplňování programů. Při číslech takových nalézá se v závorce poznámka, že se provozuje *na požádanou* (Auf Verlangen). Zahlédnul jsem tuto poznámku několikráte, jmenovitě při opakování polských skladeb. O opakování a hraní českých věcí nezasazoval se, pokud mně známo, nikdo.

Z veřejných soukromých nápisů českých mohu vzpomenouti jen jediného. Jest to česká firma polského lékaře v Teplicích dra. Krajewského, který velice se zasloužil o tamní besedu a český živel vůbec (srov. almanach „Na pomezí"). Jsou snad tu a tam ještě jiné nápisy české, oznámení „české obsluhy", ale tak pokoutní, že ztrácejí se úplně.

Ze všeho toho patrno, že české lázeňské hosty nespojuje mnoho vzájemnosti a že o nějakém společném, poněkud vydatnějším vystupování veřejném nemůže býti ani řeči. Za takových okolností zdálo by se, že stane se osamotnělým lidem vítaným útulkem taková instituce, jako jest Slovanská Beseda v Karlových Varech. Pohříchu i vzhledem k ní jeví se netečnost více než neobyčejná. Ze 4000 lázeňských hostí původu českého přijde za rok do Besedy sotva sto návštěv. A přece tam jsou vyloženy české časopisy a knihovna vykazuje velmi pěknou sbírku z české a jihoslovanské literatury (asi 1000 svazků) Je sice pravda, že nynější místnosti Besedy nejsou příhodně položeny a že i jinak nevystačují, ale i to jest pravda, že se jí nedostává téměř žádné podpory od těch, v jejichž prospěch byla založena. O nepopiratelném významu České Besedy, v Karlových Varech rozepsal se dr. Eug. Rutte ve svém „Průvodci", leč jeho vřelá a podstatná slova zapadla bez ohlasu. Lidé, kteří na radu lékařovu drápají se od rána do večera po všech horách Karlovarského vůkolí, vymlouvají se, že je do Besedy příliš vysoko!

Jen u příležitosti slovanských koncertů, pořádaných horlivým výborem Besedy (a zejména předsedou p. Fialou), bývá účastenství poněkud čilejší. Bývá ovšem také trochu jihoslovanského obecenstva, zvláště Poláků, a tu také není zrovna nouze o bublinkové nadšení. Jinak však není mezi jihoslovanskými hosty téměř žádné vzájemnosti přes to, že „naše" české lázně podobají se velkolepým slovanským sjezdům. Spíše najdeš Slovana ve společnosti Francouze, Vlacha, Němce, než ve společnosti pobratima. Jednotlivé případy řídké i vzácné nepadají na váhu, tak jak jedna vlaštovka nedělá jaro.

Ostatně naše Beseda charakterisuje roztomile též poměry všeobecně slovanské. Rusové Karlovarští, kteří ji nikdy zvláštní pozornosti nevyznamenávali, přestali její koncerty navštěvovati téměř úplně, a sice prý z té příčiny, poněvadž k vůli četnějším navštěvovatelům polským bývají na programech také známé vlastenecké písně polské.

A ku podivu! Tytéž polské vlastenecké písně nalézají se na programu promenadních koncertů v Marianských lázních (vyslýchal jsem je tam nejednou), ale z přítomných Rusů nikomu nenapadlo proto se horšiti, nebo jakoukoli nevoli na jevo dávati.

Inu... my máme vždy zvláštní privilegium na takové a podobné slovanské příjemnosti...

*

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Sebrané spisy Václava Beneše-Třebízského." Dílu V. svazek 30.—31. V Praze 1889. Sádrové poprsí Václava Beneše-Třebízského pro odběratele spisů jako prémie za doplatek 2 zl. 80 kr. (při zásylce poštou neb drahou účtuje se za bednu a balné 50 kr.). Krámská cena 4 zl. 80 kr. Nákladem knihkupectví F. Topiče.

Nové vydání románů a novel Emilie Flygaré-Carlénové. Sešit 17. a 18. obsahuje: „Pověst." Román. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

„Vojna a mír." Od hrab. L. N. Tolstého. (1864—1869.) Přeložil V. Mrštík. Sešit 25.—30. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

„Sborník illustrovaných románů." Serie III. Oddílu II. sešit 5. obsahuje: „Ohněm a mečem." Román Henryka Sienkiewicze. Díl 3. a 4. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Zábavné Listy." Nejlacinější obrázkový časopis pro lid český. Redaktor J. L. Turnovský. Ročníku XI. Sešit 20.—22. Nákladem knihkupectví A. Hynka v Praze.

„František Ladislav Rieger." Obraz životopisný. Podává Jiljí V. Jahn. Sešit 4. Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka v Praze.

„Osvěta." Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor Václav Vlček. Ročníku XIX. číslo 8. Nákladem vlastním. V Praze ve Vinohradech

„Hrady a zámky." Popisuje August Sedláček. Dílu VII. sešit 6. až 9. (Běžné číslo sešitů 115. až 118.) Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Švanda dudák." Poutník humoristický. Ročník VIII. Vydavatel a redaktor Ignát Herrmann. Sešit 8. Nákladem knihkupectví F. Topiče v Praze.

„Květy." Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy. Redaktoři: Svat. Čech, Dr. Serváč Heller. Ročníku XI. sešit srpnový. Nákladem Vlad. Čecha na Král. Vinohradech v Praze.

„Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický." Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 15.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

Po čas prázdnin od 15. července do 15. září jest redakce a administrace „Lumíra" v knihtiskárně pana Jana Otty na Karlově náměstí.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány časopisu „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 1. září 1889. ČÍSLO 25.

Písně.

Od *Evy z Hluboké.*

I.

Bylo ticho na té lávce,
na kamenné u kostela,
jenom tiše jako ze sna
lindušky tam píseň zněla.

Až pak jako rozkaz boží
promluvily dole zvony,
zvony, zvony — srdce, srdce —
jedny touhy, jedny tóny.

Kolikrát ty zvony zněly
kovovým tím, čarným zvukem,
kolik srdcí proklál osud
neúprosným sudby lukem!

Je to hudba — poslechni ji,
a co slyšíš — srdcem třese,
tisíc hlasů dávno zmlklých
od věže se k věži nese.

Tisíc vzdechů zapomněných
lká a žalob šerem volá,
a kdo srdcem porozumí,
jediné z nich neodolá.

Ach, ty zvony paměť mají,
a přec slzy neuroní,
co kdy přešlo jejich srdcem,
o tom zvoní, zvoní, zvoní.

A co přešlo jejich srdcem,
bylo často neveselé,
proto nežli radosti zní
v jejich písni více žele.

A když z pola umlkají,
jeden, druhý — každý šeptá:
„Láska! Láska!“ Kdo jí nezná,
ať se zvonů na ni zeptá.

II.

Večery tiché na silnici bílé, — —
ó, proč jen vzpomínek mi budí cit,
proč nejsi tu, by duši našich spolu
se dotekl ten mír a sen a klid!

Úrodná pole, vlídné živé ploty,
a nad nimi již tichý polosen,
lazurem plynou mraky opálové
a růžemi se loučí s lesem den.

Z komínů drobných chaloupek se kouří
a temných lesů křídla široká
tajemně šumí, jak ta milá píseň:
hlučnější — řeky, tichá — potoka.

Zelené louky od břehu se stelou,
stín olší s nimi, vrb a topolů,
a pěšinky se v úkryt vábně točí,
dva motýli tam vlítli pospolu.

Bučení temné ozývá se sadem,
a cvrčků stejný neustává hlas,
a někdy vzlykem zachvěje se táhlým
rybníka svěží, tichá, klidná hráz.

Divokých kachen rychlé potápění
se zablyskne a náhle ze sítí
vyletíc hejno rákosníků padá
zas pokraj lesa v měkké rokyti.

A zase chvíli větší ticho všude,
jen ruku v ruce mlčky jít a jít. — —
proč nejsi tu, by duši našich spolu
se dotekl ten mír a sen a klid!

III.

Když usínám,
má duše k divným letí končinám,
zřím nebe samé zlato nad hlavou,
své srdce bíti slyším v klidu snů,
luk vidím zeleň s luny záplavou
a zdá se mi, že nikdy neusnu.

A samý květ
je širý prostor, nekonečný svět,
motýlů lehké chvění, bzukot včel
a šídel mihání a broučků sbor
a ptáků zpěv mi k sluchu doletěl,
vod jasných šum a stromů rozhovor.

A křídel moc
já cítím usínajíc každou noc,
tvých očí přikouzlím si čarojas
a letím v kraje snivé, divných krás,
hned do slunečna v šumno pestrých luk,
hned v lunný večer plný sladkých muk.

A nevím nic,
že duše jen je šťastnou prchajíc,
že místo světel — tma mne objímá
a místo nebe — nízce visí strop. — —
Kam zahleděla bych se očima —
tak sladce klamat kdyby uměl hrob!

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo —?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

„Co na tom? Byly maminčiny, ale vyzvání náleželo jenom mně! Vždyť jste to hned osvětlil, že nehodláte s maminkou se potýkati, nýbrž se mnou.“

„A proč jste přijímala vyzvání?“

„Nechtěla jsem se báti a zbaběle couvati, však vy mi nyní také už nesmíte couvnouti, nebylo by to mužné ani důstojné!“ prohodila dívka žertovně.

„Ale bylo by to snad rozumnější. Svolíte-li, prodloužíme příměří na deset let.“

„Nechci!“

„A proč?“

„To jest moje tajemství, velebný pane! Teď chci zkoušeti všemožně vaše síly, stůj co stůj! Až někdy vám povím, co mne k tomu přimělo. Přivítala jsem vaše vyzvání s upřímným potěšením. Přála jsem si toho, toužila po tom!“

„Tedy byste mne byla konečně snad i sama vyzvala?“ zeptal se kněz.

„Ano, nejspíše sama bych vás byla vyzvala,“ zněla odpověď.

„Povězte mi už nyní, proč! Vždyť jest to povinností toho, kdo vypovídá boj, aby svět neřekl, že bez podnětu napadá,“ namítal kaplan.

„Zase léčka! Beze lsti se neobejdete! Vždyť jsem vás už přesvědčila, že vy jste dal prvou příčinu k nepřátelství. Tím zbavil jste mne úkolu udávati jakoukoliv příčinu nebo podnět. Já se jenom bráním!“

„Nechť si jest to už tak nebo onak, co na tom! Ale vaše tajemství!“

„Proto jest tajemstvím, abych se s ním každému nesvěřovala.“

„Jste tvrdá, příliš nemilosrdná!“

„Jste příliš zvědavý!“

„Řekněte mi aspoň — hle, pan mlynář a paní máti už čekají — řekněte mi aspoň, jak dlouho mi to bude hádankou? Kdy mi dáte vysvětlení?“

„Pro dnes ještě určitě nevím. Tehdy, až budu neomylně viděti, že zvítězím.“

„Doufáte, že to bude brzo?“

„Doufám v to již dnes!“ A podívala se na kněze pohledem čtveráckým a vážným zároveň. Oči její jako by se zabodávaly do jeho obličeje.

Kaplan nesnesl toho podivného pohledu. Vydržel se dívati na dívku dvě tři vteřiny, ale pak hned sklopil zraky, a v duši bylo mu pojednou nevýslovně teskno.

„Hříšnice!“ zaznělo mu v uších, jako by to dívka zase řekla, ale ona mlčela.

Zvedl k ní zase ostýchavě oči, jako by se bál, zdali také toho slova neslyšela.

Smích její zazvonil mu hlučně a laškovně v odpověď, ale srdce ho zabolelo.

„Čím srdce, čím jsi zhřešilo —?“ zašeptal si smutně prvý verš dívčiny písně a pak rychle se vzchopil a poroučeje se, vycházel z pokoje.

Pan otec zaskočil si ještě do přízemní světnice pro hůl, a pater Konvalinka, vycházeje pomalu z hliněného mlýna na dvůr, sešel se ve dveřích se stárkem.

„Vzácný velebný pane,“ pravil Barták důvěrně, „to byl zpěv, co? Na mou — čest, věřte mi, pro ten zpěv bych odpustil milostslečně všechno!“

Potom si přejel velikým umoučněným palcem oči a utíkal do mlýnice.

„Já jsem jí už odpustil všecko dokonale, ačkoliv ani nevím, čím se provinila. Kéž Bůh bude také tak shovívavý a milosrdný k její duši!“ šeptal si kněz, a obraz Ludmilin tanul mu ustavičně na mysli. Viděl dívku v duchu, slyšel neustále její dojímající zpěv, cítil opojující vliv její blízké bytosti — — —.

V té chvíli už přicházel mlynář. Vykračoval si statnými, pružnými kroky. Bylo viděti, že ten den velmi zdatně na něho působil, zdálo se, že valně omladl.

Zároveň s panem Přibylem vyběhla ze mlýna také ještě Ludmila.

„Pokládám se již za domácího člena naší mlynářské rodiny,“ pravila živě kaplanovi, „pročež připojuji se k tatínkovi a k mamince s pozváním, abyste nás opět

hodně brzo navštívil. Přítomnost vaše bude nám všem zajisté vždycky vítanou."

„Lukavický mlýn uvykl si vídati mne pravidelně jako nezbytného návštěvníka ve svých pohostinných zdech," odtušil odcházející, „a ačkoliv bude nyní zaujat snad všecek vaší přítomností, přece si vyprosuji, by pamatoval také budoucně skrovným místečkem na dotěrného Javornického kaplana. Avšak doufám, že rodina páně Přibylova zavítá zejtra po svém chvalném obyčeji do Javorníka?"

„Ano, vystřídáme se všickni. Maminka odskočí si jen na ranní a pak zůstane doma jako vládkyně nad říší kuchyňskou, to víte, hospodyně! Nepřipustila, abychom se vystřídaly na čas v té vládě. Ale, spravedlivě řečeno — než neříkejte toho nikomu — nedůvěřuje mnoho mým kuchařským schopnostem. Raději se namáhá sama, než by se shledala s některým přesoleným nebo připáleným pokrmem. Za to tatínek a já přijdeme k vám na velkou. Těšíme se na vaše kázání."

Kaplan se zdvořile uklonil.

„A já se těším, že poctíte také moji tichou kaplanku návštěvou," pravil.

„Arci že poctíme, tatínek už mi slíbil, že mne uvede po mši svaté do vaší říše, obestřené poetickým dechem samoty, zbožnosti a důstojného odříkání. Skromné útulky duchovních pastýřův působily na mne vždy opravdovým půvabem. Ačkoliv šerý, než čistotný tón jejich ovíjel mne někdy nevysvětlitelnou, ovšem nepatrnou tesklivostí, osvěžovaly mne přece jako milý chlad a naplňovaly nitro moje mírem. Promiňte, velebný pane, že tak nepokrytě se vyslovuji o příbytku vašem a vašich druhův."

Pater Konvalinka jenom mlčky se klonil. Potom řekl ještě několik zdvořilých vět a vykročil s panem otcem ze dvora na zpáteční cestu. Asi na polovici mezi Lukavicí a Javorníkem se rozešli s ubezpečením, že nazejtří opět se shledají.

Pak kaplan kráčel podle sázavského břehu večerním vonným vzduchem sám se svými pobouřenými myšlénkami. Nemohl se ubrániti nikterak ustavičné vzpomínce na Lukavický mlýn a na nového člena Přibylovy rodiny. Tato návštěva učinila na něho ohromný dojem, který hrozil způsobiti v jeho nitře veliký a před tím nikdy ani netušený převrat. Rozumující kněz dobře pociťoval tu zvláštní změnu, a v duši jeho mimoděk probouzela se obava před blízkou budoucností. Tušil něco neobvyklého, neobyčejného, ale nedovedl to pojmenovati a chtěl-li se pokusiti a označiti city své určitým pojmem, zachvěl se před tím jako před nepřítelem nebo zlým nebo nejméně nehodným činem.

„Bože můj, cos to na mne seslal, je-li to jen pokušení?" pravil sám k sobě a uchopil se rukama pevně za zapocené skráně. „A obstojím-li bezúhonně v té těžké zkoušce?" dodal po chvilce zkormouceným hlasem.

Neviděl ani na cestu, ačkoliv nebylo do té chvíle příliš tma, a klopýtal. Každého okamžiku zabočil s pěšiny do obilných klasův, nebo do zrosené luční trávy, šlapaje nemilosrdně vonné okolíky řebříčku na nízké mezi a cuchaje ladné skupiny pestrých květů zvonkových a kakostových na okraji louky. Kráčel sice skorem pořád s hlavou sklopenou, ale na cestu ani neviděl.

Když zacházel oklikou k Javorníku, obrátil se ještě a zastavil se. Zase bez vůle, bez vědomí, jako stroj, který byl cizí silou náhle obrácen. Něco jako magnet ho přitahovalo tam, odkud přicházel. Vytýkal si, proč se obrací, ale přece postál tak ještě chvilku a nenapadlo ho, aby odvrátil aspoň oči — —.

Dole v rostoucí tmě mezi stromy bělaly se tři nebo čtyři stěny Lukavického mlýna a sousedních stavení. Několik oken hořejšího poschodí mlýna černalo se na světlé, obílené půdě. Bylo tam tma a ticho, ani šumění vodního proudu pod koly a ruch ze mlýnice daleko nedoléhal. Teprve po chvilce dvě okna jasně se osvětlila, a světlo uvnitř míhalo se čile sem a tam. Pak opět shaslo.

„Kdo to tam právě chodil, byla-li to ona?" pomyslil si kaplan a už zase se ulekl té myšlénky. Proč jen pořád myslí na tu mladou dívku? Proč jen neustále se zabývá tou krásnou, bujnou a vášnivou ženou? Srovnává-li se to se svědomím člověka, jenž se odívá kněžským rouchem a jehož povoláním jest sloužiti Bohu?

Nechtělo se mu ani obrátiti a jíti už domů, byl by vydržel hleděti k Lukavici do tmavé krajiny, kdož ví, jak dlouho bez umdlení.

Ovšem, bylo velmi milo prodlévati v okřívajícím večerním chladu. Nebe bylo jasné a třpytilo se nemnohými hvězdami. Lesk jejich obrážel se nepatrně v blízké hladině řeky, která plynula k Lukavickému jezu tak tiše, že nebylo na ní ani sebe menší vlnky. S meze páchnoucí mateřídouškou ozval se před nohama paterovýma někdy slabounký šelest, jako by odtamtud vyplašený koník seskočil, nebo jako by vyburcovaný zlatohlávek spadl s řebříčkového květu do mokré metlice. Na pokraji louky vyhýbala se zadumanému chodci každé chvíle bázlivá žabka. Netušila, že přichází člověk, který ani mouše ne ublíží.

Všecek vzduch byl naplněn vůní pozdního jara, která jest zcela jiná než vůně květná nebo vůně pavučinami spoutaného podzimku. Máj má půvaby vonících květin, a pozdní jaro honosí se dojemným zápachem zrajících žit, sladkého lipového květu a všude úplně rozvitého listoví. Tehdy také vody v řekách, rybnících i potocích jinak páchnou než za mladého jara.

Ale podivno, náš velebníček neměl pro krásy a vnady teplého večera tentokráte pražádného smyslu. Neviděl hvězd, necítil vůně, nevšímal si žádného zvuku.

Konečně opět se vzchopil a z povzdechem nastoupil další cestu. Kráčel podle malého borového lesa, útulku to mladých vran a veveřic. Proud jehličnatého dechu táhl odtamtud jako chladná vůně z kaditelnice a osvěžil trochu rozpálené tváře kaplanovy. Mávl proti sobě rukou, jako by myšlénky, které naň dorážely, zapuzoval, a pak se truchlivě usmál. Čemu se usmál?

Vzpomněl si pojednou na vypravování páně Přibylovo. Jako přelud mihla se mu před očima postava zlého, bláznivého člověka, utíkající lesem, tak jak o ní slyšel. A už tu byla zmužilá postava mlynářovy dcery, která ji zapuzovala. Vyhouplo se to před knězovou myslí náhle jako ptačí let, ale zdálo se mu to jasně. Tomu se usmál.

„Co jsem si to vzpomněl, co mi to vlezlo do bláhové hlavy?" pravil si šeptem. „Což jsem už tak sláb a podajný každému silnějšímu dojmu? Což jsem už tak příliš malomocen, že nedovedu odolati kouzlu dívčího zjevu? A proč se sužuji a trápím? Vždyť si nejsem

žádné úhony vědom, pražádné — jenom toho jediného nestřeženého slova, které jsem jí v roztržitosti řekl. Ale Bůh, jenž úplně prohlédá moje nitro, neshledá v tom zajisté přílišné viny a odpustí. Snad ta podivná žena mne pomátla a omámila moje smysly, ale mohu-li za to? Křehkostem jsme podrobeni všichni. Vždyť jsem po léta nepřišel do styku s podobnou bytostí, zde na odlehlém venkově pohlížíme na velkoměstský ženský zjev jinýma očima než otřelí měšťáci, nám ty řídké úkazy déle se zakotvují v hlavě. Nu což, pobudou, zabudou! A co vlastně mne pohnulo, že na Přibylovu Ludmilu stále myslím? Byly to její oči? Byly to její sličné tváře? Její obratný hovor? Nikoli, byl to její líbezný zpěv, a toho obdivu ji upříti ani mně vytýkati nemůže nikdo. Umění má kouzla, kterým jsou podrobeni všickni smrtelníci."

Tak velebný pán se omlouval a upokojoval, ačkoliv srdce jeho zůstávalo i dále rozrušeno. Avšak mysl a svědomí jeho bylo přece již zase lehčí a jak se domníval, čistší.

Před zrakoma měl už štíhlou střechu Javornického kostela se čtverhrannou obílenou věží. Fara a skorem všecka vesnice schována byla ve ztemnělých zahradách, tu a tam na návsi ozval se ještě dovádivý hlas dorůstající mládeže, smích hochův a výskot dívek. Z některého dvora ozvalo se tiché hašteření mladých hus, z některé stáje zarachotil řetěz nepokojných kravek, nebo zazněl dutý dupot koní. Na konci vesnice mladý baráčník pilně naklepával před stavením kosu, chtělť zejtra aspoň do mše pokositi kus sedlákovy louky. Byla právě senoseč.

Za několik minut pater Konvalinka byl doma. Na faře bylo už všude ticho, a když vstoupil do chodby, přišla mu vstříc stará hospodyně, sestra páně farářova, se světlem a s dobrosrdečným plísněním. Co prý ho to jen zas napadlo zdržeti se tak dlouho mimo dům? Čeká na něho již dvě hodiny s večeří, pan farář prý také nad obyčej dlouho prodléval, ale teď už spí, nemohl se dočkat. A velebníček má teď již večeři všecku vysmahlou, potom prý se dává vina jí, hospodyni. Jestli pak nemohl býti v čas doma? Při těch slovech svítila mu rovnou do jídelny vedle kuchyně.

Avšak velebný pán tentokráte nechvátal vesele na stařenino hartusení, jemuž časem už zvykl jako kdysi přívětivému plísnění matky, k připravenému stolu. Poděkoval zdvořile za večeři, že prý nemá chuti, není mu prý nějak dobře, a že nejraději odejde hned do své kaplánky si lehnout. Omlouval se ještě, že byl příčinou hospodynina dlouhého čekání, a už šel.

Ale stařena nedala. To prý by bylo hezké, aby odcházel na lůžko bez večeře! Co by si o ní pomyslil, kdyby ho nechala usnout lačného?

A volky nevolky velebný pán ocitl se v jídelně za stolem a musil jísti a zároveň vypravovati, kde až tak dlouho do noci se zdržel. Zdali v Lukavici?

„Ano, v Lukavici, ve mlýně, jako obyčejně. Přijela dcera páně Přibylova."

„Ta zpěvačka?" otázala se sestra páně farářova s poněkud příkrým přízvukem.

„Jest umělkyní, slečno Františko," odvětil kaplan se zvláštním důrazem.

„Umělkyní, aby mužům hlavy pletla. Takové jsou ty umělkyně!"

„Slečno Františko, proč odsuzujete, když nevíte?" vytýkal kněz.

„Ale, velebný pane, co nevím! Dosti jsem toho již po vsi zaslechla. Není prý zdárnou dcerou, zapomněla brzo na čtvrté přikázání boží —"

„Nechť o ní tedy soudí Bůh," odmítal kněz stařeniny žaloby, „nám to nepřísluší."

Ale tím ji neumlčel. Stařena vedla svou ještě tehdy, když se zvedl a odcházel do svého pokojíka v zadní části stavení, sousedící s farní zahradou.

Stará panna ještě chvíli ulevovala svým nespokojeným myšlénkám. Vesnická tradice za posledních několik let nevykreslila jí Ludmily Přibylovy barvami růžovými, a v očích slečny Františky, která chtěla býti ctnostnější nežli oba Javorničtí duchovní dohromady, mladá pěvkyně nezmohla se ani na sebe nepatrnější přízeň. Ovšem, jak jinak by bylo možno? Svobodná dívka, a toulá se světem a zpívá v divadle lidem!

Velebníček ve svém ústraní sedl k harmoniu, aby si zahrál obvyklé písně. Tentokráte k nim na konec přidal ještě jednu. Dovedl ji snadno bez not:

„Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?"

Hrál a zároveň tiše si ji zpíval. Také slova utkvěla mu s nápěvem dobře v paměti, znal tu báseň Hálkovu již několik let, ale nikdy jí tak neporozuměl, jako když byla pronášena Ludmilinými ústy. Nyní připadala mu již zcela jiná.

Když dohrál a dozpíval, vstal od harmonia a na chvíli se zamyslil.

„Však věčně musit prahnout jen —
jaké v tom požehnání?"

šeptali rtové jeho poslední verše písně, a zase se zdálo, že o tom neví.

Potom dlouho a vroucně se modlil, ale teprve pozdě, pozdě usnul.

IV.

Nazejtří byla neděle, a pan pater Konvalinka měl před velkou mší krásné kázání. Kázával sice vždycky hezky, a Javornický kostel býval při slovech jeho pokaždé, jak by nabil, a téměř pokaždé vyloudil slzy z očí nejedné útlocitné vesničanky. Ale tenkráte měl kázání jako o pouti, kdy kromě obvyklého pobožného osadnictva měl také skorem vždy četné posluchače z okolních děkanství a far.

Sobotní přípravy své jenom velmi málo užil. Za posledních několik hodin předešlého dne zrodilo se v duši jeho veliké množství zcela jiných dojmů a úvah, na nichž zbudoval svoji řeč, která byla přirozenější i dojemnější, neboť vycházela přímo z kaplanova citu. Slovo za slovem plynulo mu lehce z úst, a byla v tom pravda, přesvědčení, každý tomu rozuměl, každý to cítil, i nejopálenější a nejdrsnější vesničan.

Kaplan kázal o čistotě srdce a o pokušeních, která zastupují člověku cestu, pak o Bohu a o víře, v níž každý nalezne nejlepší oporu, hrozí-li mu duchovní nebezpečí. Byl to těžký předmět, ale nalezl nejvýmluvnějšího vyjadřitele.

Při kázání velebníček několikráte zabloudil krátce zrakoma na levo stranou kazatelny, kdež z velikého výklenku oratoria pohlížela na něho upjatě sličná dívčí hlava, zastíněná žlutým, vkusně opentleným kloboukem.

Pohled jeho nebyl jiný než nanejvýš vážný a důstojný. Také Ludmila ani brvou při pohledu jeho nehnula, a všecko vzezření její dávalo na jevo úplné účastenství v kázání. Co mluvil, dotýkalo se vše hluboce jejího rozumějícího srdce a její duše.

Po mši, která se skončila nedlouho před polednem, pan Jiří Přibyl a Ludmila setkali se před kostelem s paterem Konvalinkou, který je za neobyčejné zvědavé pozornosti nábožného osadnictva uvedl na faru. Lukavický mlynář býval u něho pravidelně v neděli na čtvrt hodinky hostěm, avšak přítomnost dcery jeho vlny venkovského obecenstva nemálo rozbouřila a na všech stranách sestrkala hlavy do šeptajících chomáčkův.

Na faře bylo ctnostné slečně Františce podniknouti vnitřní boj. Pan pater ji totiž vybídl, aby panu mlynáři a slečně Ludmile sklenkou vína posloužila. Ačkoliv hospodyně byla vždycky nanejvýš dbalou náležitého pohostinství, to vyzvání kaplanovo bylo jí přece trochu proti mysli. Nikoliv pro mlynáře, ale pro jeho dceru. Pro tu zpěvačku, nebo čím jest! Zpěvačka v divadle, nyní si přijde se smíchem na faru, a ona jí má posluhovati! Kdyby to byla zpěvačka, jako kdysi před časy bývaly. Tenkráte po názoru jejím zpívaly jenom ve chrámech Páně při bohoslužbách, a byly všechny zbožné dívky. Ona také na kůru zpívala. Před více než čtyřiceti lety, tehdy, když bratr její sloužil v rodném městečku prvou mši svatou, byla nejlepší pěvkyní. Jaké to byly blahé časy! Jak byla tenkráte šťastna! Arci, byla šestnáctiletou panenkou, a vedle ní hrál na housle hladkolící páně učitelův pomocník. Ale nepříjemná okolnost, že týž učitelský pán později oženil se zrádně s její družkou, postarala se panu faráři o hospodyni, a slečna Františka, čili, jak tehdy ještě pěkně se říkalo, panna Františka stala se nejpřísnější strážkyní ženských ctností.

Ale láhev s vínem přinesla do velebníčkova pokoje přece, a to dosti brzo. Umínila si, že tam vkročí, ale že o Lukavickou slečnu ani okem nezavadí, ale zmýlila se. Sotva do pokoje vstoupila, Ludmila byla už u ní s nejsladším úsměvem.

„Aj, laskavá máti Javornické fary, dobrá slečna Františka! Dovolte, slečno, abych se vám zdvořile poklonila. Jak jste pořád svěží, jak pěkně vypadáte, pranic jste se za poslední léta nezměnila! Velebný pán vás právě vychvaloval. Věřím. Často si vzpomínám, jak ráda jsem na faru v dětských letech přicházela, vždycky mne sem vnadil ze štědré ruky slečny Františky nějaký pamlsek, kus cukroví nebo vzácné ovoce, jakého bývalo po řídku v našem mlýně. Ach, slečno, kde jsou ty časy! Minuly, jen vy zůstala jste z nich stejná, s milým úsměvem a s vlídnýma, srdečnýma očima. Pojďte sem, sedněte si mezi nás a přijďte také brzo k nám, přijďte, přijďte!“

Zatvrzelá předsevzetí staré panny při slovech dívčiných rozplývala se rychle jako dým. V minutě už nevěděla o Ludmile nic nelibého. Rázem byla úplně odzbrojena. Ukláněla se přívětivě sem i tam, na vetchých tvářích objevil se také červánek, a honem s panenským ostychem si otírala ruce zástěrkou, aby mohla podati obě mladému hosti. Také k mlynářově dcerce neskrběla chválou. Jak prý si váží cti, že slečinka z Lukavického mlýna na ni nezapomněla a že se k ní, staré, nepatrné osobě ještě hlásí! A velebný pán zasluhuje prý pokárání, že jí dříve ničeho neřekl, aby se mohla jak se sluší připraviti na tak vítané hosty. Co si o ní pomyslí, že je nemůže ani ničím lepším uctíti! Honem nalévala víno do sklenek a nutila, aby pili. Škoda, že pan farář také o ničem nevěděl a že odešel někam do vesnice. Pak po malém prodlení, vychválivši na Ludmile každou brvu a každý steh jejího šatu, s mnohými úklonami se zase poroučela, neboť ji volaly povinnosti dolů do kuchyně. Avšak těšila se, že bude míti brzo opět potěšení spatřiti Ludmilu na faře, a dá-li Bůh, že zavítá také jednou do Lukavice. Jak by si mohla dáti ujíti tak vzácnou příležitost! Ani věřiti nechtěla, že ta sličná dáma jest Lidunka Přibylová. Pořád si ji představuje ještě malou, čtveračivou dívčinkou, když odjíždějíc do Prahy, přišla na faru se rozloučit.

(Pokračování.)

Did.

Z haličskoruských typů vybírá *Frant. Řehoř.*

(Dokončení.)

Popatřme blíže na tu zkostnatělou postavu, oděnou do čisté košile a do plátnanky na rukávech otřepané. Vzdor ochozeným botám, zevnějškem rusínský žebrák působí příznivě a nebýti dvou plátěných toreb, jež mu k oběma bokům po jedné přiléhají a jichž kšandy se mu na prsou a na plecech křižujou, sotva kdo cizí viděl by v něm propagatora bídy. Vážná známka každého dida jest zbělený plnovous, jakým se stařec nechává zarůsti, jakmile ho osud vydal na milost spolubližním. Říká se arci též „vousy jako u starého, a rozumu nemá za malého“, než starci nežebráci holívají se jako za mlada. Přísloví vidí na žebrákovi toliko torbu jedinou, praví: „šel did na žebry a neměl do čeho chleba klásti“, nebo „zapomněl doma torbu“, dokládá variant. Ohledně torby jediné tedy lže, protože do jedné, větší, sypává mouku, do druhé na levém boku kladl chléb, vejce a těm podobné požitky. Tenhle náš ke všemu nosil s sebou ještě pytel, nebo cosi na vzor takový užitého. Plátěný pytlík na metr vysoký nosil na zádech v ten způsob, že k jednomu rohu pytle na spodě přivázal šňůru a k druhému též, načež plný pytel zavázal konci těchto šňůr a po té si břemeno zavěsil na záda, jak se zavěšuje putna s kšandami. Do něho zavazoval syrové brambory a přebytky, na něž torby nestačily. Ač milodary z domovské vsi snad by stačily uživiti chudasa, obmezuje své poslání ještě na ves naši, jejíž jednu část obchází v jednom týdnu, druhou v témdni následujícím, a pak na jednu s naší sousedící. Do třetí vsi, kamž není dále než do této poslední, dochází řídko kdy. Několik vesnic ne právě

nejdále, ano jedna z těch jest jeho rodišti nejblíže, navštěvuje jedinkrát do roka: jednu o pouti a dvě v den zádušný či v latinskou památku dušiček. Dá-li Pánbůh dočekati — byla slova dědova — letos půjde tam opět. Vyzvídaje na něm, je-li oblíben u svých, stěžoval si na děti, jež prý naň pokřikujou „to slepý, to did!“, ale doložil, že jsou jimi děti, nemající rodičů. Jsa bez chaty nemohl se oženit a zůstal podnes svobodným. Do cerkve chodívá jen, když není bláto, které s bot očistit nedovede; spokojí se s místem stranou nebo při dveřích a klečí po celou mši. Přes známou pobožnost mnozí didové málo kdy se zpovídají a praktikují věci, příčící se morálce a jich šedivému stáří. Vypráví se, jak jednou chudý člověk jda cestou pomyslil si: kdybych něčeho nalezl, rozdělím se s prvým, jehož potkám. Jedva to dořekl, našel sáček plný peněz. Přepočítav mince, polovic si schoval a druhou polovičku nesl v ruce, aby ji dal prvnímu lepšímu člověku. Tu spatřil při cestě sedëti slepého děda, sblížil se k němu, vyprávěl mu onen případ a hned mu polovic nalezených peněz dal. Děd uloživ si peníze do torby, řekl k poctivci: okažte mně vaše peníze, ať jich požehnám. Poctivec netuše nástrahu, ochotně vyndal druhou částku peněz a podal ji didovi, jenž rychle je chopiv, hodil do své torby. Oklamaný domáhal se na něm svých peněz, leč děd natropil tolik křiku, až lidé z chat vybíhali, nepřestávaje volati o pomoc žalostivým hlasem: bojte se Boha, zachraňte mne, zákeřník mne přepadl. Rozumí se, že všichni uvěřili dědovi, ano sám soudce odsoudil poctivce, který ničím ospravedlniti se neuměl a byl beze svědkův. I šel onen poctivec cestou a naříkal na lidskou nespravedlnost, až se k němu přitočil *didovoda*,*) ptaje se, proč pláče. Poctivec sdělil mu vše, co je potkalo. Pamatuj si, co praví didovoda: já tě doprovodím do chaty onoho děda, budeš tam tiše sedëti a snad se ti udá příležitost, své peníze obdržeti zpět; já mezi tím půjdu k druhému dědu, s kterým se on má rád, a hovorem jej doma pozdržím.

Kradmo vešel do chaty dědovy poctivec a vstoupil právě, když děd přesypával peníze do sáčků a jemu nadával *kroť mať mu mordovało, chotiv myni toj zavołoka vsi hroši zabraty.*

Potom se položil na lůžko, aby se bavil s penězi; vyhodí tedy jeden sáček s penězi ke stropu a říká si: to tobě Spasiteli, a vyhazuje druhý, opět říká si: to mně Křestiteli. To opakoval několikrát, až poctivec dočekav se chvíle příhodné, chňapl po jednom sáčku. Děd volá na celé hrdlo: vrať mi Spasiteli, ale Spasitel vrátit nechtěl. Děd zlostí už jedva dýše, když vchází kolega slepec a pozdravuje: zdráv baťuška, co nového? Děd mu žaluje, jak se bavil se Spasitelem, to tobě Spasiteli, to mně Křestiteli a že ten Spasitel ukrad' mu peníze.

A ty hlupče! plísní ho přišedši děd, nebratruj se se Spasitelem, či jest Spasitel tvůj bratr, či co? Já nejsem tak hloupým, jako ty, viz, co mám peněz. Pak si podali sáčky z ručky do ručky, ale v tom jim poctivec uzmul oba. Dědové se dali do křiku, jeden druhého strká: vrať mi peníze. Když na konec oba slepci v největší zlosti vjeli si do vlasů, poctivec se z ticha, jak byl přišel, vykradl a rozdělil se s didovodem, který mu byl tak dobře poradil.

*) Výrostek vodící někdy dida slepce.

Když útrpnost lidská naplnila torby dědovy, až shrben pod jejich tíží, vrací se domů, aby je tam vyprázdnil a po několikadenním odpočinku na novou vydal se obchůzku do známého okolí, tenkrát nebývá pouhou frází „zachtěl u děda prositi chleba“, nebo „u děda z torby nenajíš se“. Nikoliv, tehdy děd rád podaruje vybranějším soustem, kdo si mu o ně řekne, nebo ochotně zaměňuje vejce za syrová zemčata. Bez trudu žije z dne na den, nestará se, co mu přinese zítřek, čím se nasytí v zimě a jak bude za slot. Rovněž lhostejně lne k domovské obci, což ostatně se dá omluviti jeho bezmajetkovými poměry, kdy v celé vsi nemůže ukázati na jediný došek, o němž by mohl říci, jest můj. Proto, když v přísloví volá se na něho „dědu, ves hoří!“, on nespěší hasit, se stoickou klidností odpovídaje, „já torbu beru, do jiné jdu“.

Část vyžebraných potravin obyčejně zůstane v krčmě, ne-li ve vsi, v níž právě obcházel, jistě v nejbližší. Žebrácký poutník potřebuje občerstviti svých sil na cestu a navlažiti je k fantasii, pročež leckdy to, co lehce nabyl, ještě lehčeji pozbývá v krčmě za vodku. Každý děd více méně rád si přihne, toť jeho jediná rozkoš v potulném plahočení. A není-li pijákem, jistě přisahal. Právě ten, jehož jsme naší dědinou provázeli, k nepití kořalky zavázal se slavnostním aktem přísahy v cerkvi a sebevědomě jmenoval mi nápoje, které píti může, totiž kávu, čaj, pivo a medovinu. Však neručím, aby se mu kdy naskytla příležitost aspoň na jednom z nich a třeba jedinkrát do roka si smlsnouti.

Rusínští vesničané k vůli žebrákům vystrojují jisté dny v roce, najmě *v zádušné soboty* hospodyně na Drohobyčsku podílejí žebráky *kołačykamy* a malými bochénky. Kdykoliv slaví se v chatě upomínka na zemřelé, obědem pamatuje se na žebráky. Dle domnění lidu vybrané pokrmy ty nejedí žebráci, nýbrž duše zemřelých. Toužíme-li poznati schůzky žebrákův, vyjděme si na jarmarky a na pražnyky. Dědové mají v paměti důkladný rejstřík všech podobných slavností, jak se zdejší lid vyslovuje *okazyj*, a nepronedbají žádnou. Na každém pražnyku (pouti) zjeví se tlupa dědův, kteří v čase mše a nešpor posedají před vchodem cerkve za zásluhu sobě čítajíce falešným diskantem zpívati nábožné písně. Když na podzim časněji napadne sníh, déle na jaře bude ležet, vybírám z meteorologických pořekadel haličských Rusínů. K tomu na Samborsku dodávají: pakli žebrák hned po obědě hledá noclehu, jistě na druhý den v téže chatě sní i oběd; a pakli pozdě večer přibude, časně z rána půjde dále.

Děd chodívá zvykle sám a jen když je úplně slepým, vodívá ho výrostek, nebo se spolčí s dědem vidoucím. Spolčení spolu vycházejí, pokud se neposváří. Byli dva dědové, jeden slepý se zdravými nohami, druhý chromec, ale za to jasně viděl. Chromý sedával slepci na ramena a ukazoval cestu. Jednou měli plné torby klobásů, koláčů, pyrohů a něco peněz. Zloděj vycítiv vůni svátečných potravin, vlezl do chaty a ukradl jim jednu torbu v domnění, že za ním nepoběhnou. Leč stalo se naopak. Chromec spustil křik, slepec ho rázem vyhoupl na ramena a vyběhl za zlodějem, jenž všelikými obraty hleděl pronásledovatelům uniknout. Ale chromec stále volal *sob* nebo *cabe* za příčinou kličkování zlodějova. Konečně, když se zlodějovi zblížili na dosah ruky, chro-

mec zavolal *ptrr*, načež slepec chytil zloděje, jemuž vzali torbu a po té mu nabili, co se do něho vešlo.

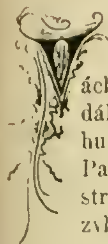
Žebračky jsou zjevem vzácnějším a méně zajímavým, než aby zaujaly třeba jen na chvíli. Zevnějšek žebravých stařen odpovídá jich zaměstnání. Ženský šat vůbec dříve zhadrovatí než mužský a zhadrovatělý koná službu drahně let, pročež skoro napořád dotyčné typy halí se v hadry, arci ne v hadry rozflaňkované, či v tak zvané cáry. V jakém vztahu na potulné dráze života jsou k sobě děd a žebravá bába, rusínský lid vyjádřil ve dvou, dost srozumitelných příslovích: „did babě strýcem", „did o chlebu a bába o fialkách".

Do Němec.

Obrázek od *Al. Jiráska.*

(Pokračování.)

IV.

Václav dohnav krávy na strniště, usedl ihned opodál trnkových keřů, rozlezlých po travnatém břehu, plném mateřídoušky, slziček a žlutých šlápot Panny Marie. Vyňav z pytle knihu po nebožtíku strýci majstrovi, jal se v ní čísti. Bylo to něco zvláštního.

Divná jména, divná řeč, třeba to česky znělo. Dočítal se tam o moři, o nějakém ostrově a jeskyni, o lidech a bozích. Všecko bylo tak neobyčejné, že tomu nerozuměl. A přece ho to hned neomrzelo. Ale pak, když rozběhlé stádo sehnal do hromádky, aby ho tak nemusil hlídati (tatík by pasáčka za to nikterak nepochválil), a chtěl opět chutě čísti, zahlédl někoho, jenž ho bezděky zdržel.

Blížil se od sousedova pole dlouhou mezí. Václav ho nemohl ani hned poznati. Bylť už hezky dávno, co Jan Kolář meškal naposledy ve vsi. A také měl teď jiné šaty. Přicházel v nízkých holinkách, v nichž byly zastrčeny spodky neurčité barvy. Vítr, proti němuž šel, rozvíval mu nezapjatý, dlouhý svrchník, valně obnošený a jistě ne na něj šitý.

Hoch, jak ho poznal, ihned si pomyslil, teď že by se mohl něčeho dověděti, Kolář že to ví jistotně. Třeba že mu ve vsi říkali zkažený student, přece jen studoval a rozumí něčemu. Proto se pasáček nedal už ani do čtení, nýbrž přidržuje otevřenou knihu na kolenou, hleděl vstříc příchozímu.

Jan Kolář byl opravdu sběhlý student. Měl několik latinských, ale nedostudovav, dal se k Liguriánům. U těch se mu však dlouho nelíbilo, poněvadž se mu nezdálo u nich vše jak náleží přísné. I dal se ku Karmelitánům, ale ti zas byli příliš přísní a proto — vystoupil, a také proto, že prý tam „na něj přicházela taková úzkostlivost". Aby se z ní trochu povyrazil, chytil se světské marnosti, jejíž řád mu pak nejvíce hověl. Vydržel v ní tak dlouho, až pak už nemohl ani k Liguriánům, ani ku Karmelitánům, až už vůbec nemohl z ní vystoupiti.

Dospěv mnohou zkušeností šalamounské moudrosti, že je všecko marnost, zůstal v té marnosti světské.

V rodné vsi, do které občas zavítal, aby si tu odpočinul po všelikém „rázování" a se protloukání, říkali mu, že je dareba, mírněji pak, že je zkažený student. Nadobro se však nikdy nezapomněl. Těžká práce mu arci nevoněla, nevydělával, ale zevnějšek jakž takž slušný vždycky zachoval. Rád se holil, a možno-li bylo, nosil černou vestu a černý šátek, beztoho že pro upomínku na svůj stav duchovní. Tím se vůbec rád pochluboval, že byl v klášteřích, jakož i troskami své latiny.

Ta mu také pomáhala dobývati vezdejšího chleba: na farách, v klášteřích, v zámcích, po městech u studovaných pánů, kteréž vždycky latině oslovoval, maje u každého zalíbený a stálý počátek své orací, jenž zněl:

„Magna inopia pressus, peto paucos crucigeros —"

Orací tu také sem tam písemně posýlal, jako pravý středověký mendík. Ačkoliv čas nebyl jeho pánem, nicméně často studoval v kalendáři a do jisté míry byl sám živým kalendářem, věda na určito, kdy který svátek připadá, kdy kde je v okolí pouť nebo jarmark, kdy má ten neb onen farář nebo kaplan svátek nebo den narození.

Takových slavností nikdy nezmeškal, a dostavil se všude, aby po latinsku přednesl uctivě své blahopřání. A tak ho znali po všem okolí, nejlépe ovšem duchovní. Byl-li kde nový kaplan ustanoven, farář ho ihned upozornil, že první návštěvou a s gratulací bude u něho „Ioannes Kolář, studiosus olim clericus", o němž Sitenský farář říkal, že je jako Žižka, že vytlouká fary a zámky.

Na tohoto latináře čekal teď Zemanův Václav a nemýlil se. Nebylo ani třeba, aby se mu sám zmiňoval.

Kolář si chlapce již zdaleka povšiml a teď, když spatřil knihu na jeho klíně, sklonil k ní hned svou osmahlou tvář, nedávno holenou, nosu dosti velkého, ač nikoliv netvárného. Osloviv pasáčka, kterého znal, vzal knihu do ruky a prohlížel si ji vážně.

Hoch zůstav seděti, vzhlížel na něj vzhůru ne bez úcty, a nic mu nevadily ošumělý, tvrdý klobouk, kabát na loktech záplatovaný a ošumělý, i černá, otřená, blýsknavá, místy usmolená vesta, jakož i boty valně sešlapané.

Úcta chlapcova skokem vzrostla, když sešlý „student", teď už více než třicetiletý, dlouho se v knize neprobírav, pohlédl na Václava dolů a řekl:

„Cože, ty Homera?! Víš-li, co čteš? To je učená kniha, Odyssea. — Víš-li? A ty tomu rozumíš?"

A již seděl vedle chlapce v trávě v mateřídoušce a v slzičkách, a již také shlédnuv pytel vedle, ohmatal ho znalecky.

„Co tam máš? Svačinu?"

Hoch vytáhl skrojek s jamkou plnou másla a dvě homolky.

„Pane, to jsou homolky! Mh. — Takové nikde nedělají, jen u nás ve vsi, zvláště vaše máma. Už jsem jich dávno nejedl —“

„Hm, krásné, pěkně do růžova, pivem prolévané a s kminem. Jednu ti, kamaráde, snim, tu mně musíš přenechat —“

Stalo se s největší ochotou. Samotnou ji však jísti nemohl, bylo třeba zajísti. A když bylo v důlku dost másla, namazal si také. Homolka byla ještě lepší nežli se Kolář nadál. Jen se rozplynula na jazyku. Chválil ji, a dokusuje, oblizoval se (měl široká ústa a spodní ret vyvstalejší svrchního). Mluvil při tom o knížce, o Homeru, Odysseovi.

Vašíček poslouchal, ani se nehýbaje, a nemrkl ani okem, když Jan Kolář sáhl po druhé homolce a když zmizel pak i chléb i jamka s máslem.

Za tu dobu, co Jan Kolář zápasil s homolkami a se skrojkem, dověděl se toho Vašíček hromadu o latinských školách, i o knize, která mezi nimi na zemi ležela. Všemu arci nerozuměl, než úcta ke studiím i ke Kolářovi se v něm utužovala. Ochotně pak slíbil na Kolářův návrh, že zítra tu druhou knížku po strýčkovi přinese, aby mu Kolář mohl říci, co to je, neboť nenadálý společník mínil, že to je třeba něco dost vzácného, zrovna jako tahle kniha z řeckého jazyka přeložená. Vašíček pak také přisvědčil, když mu „student“ ještě navrhl, že ty máminy homolky jsou tuze dobré, aby také jemu nějakou přinesl, že nemusí o ně ani říkat, že jich mají beztoho plné klece a plný hrnec, a kus chleba aby také přinesl.

Za chvilku po té již bral se Jan Kolář mezí dále. Vykračoval si, jelikož nasycen, spokojeněji, a podpíral se švihácky o hůl, chvílemi jí ve vzduchu pošvihuje a šermuje. Vítr mu kabát rozfukoval a donášel k pasákovi notu veselé písničky, kterou si potulný student pohvizdoval.

Hoch hleděl za ním s větší vážností nežli prve. Připadal mu, jak teď Kolář mezi dvojím ovsem proti zapadajícímu slunci kráčel, nějak jináče, vznešeněji. Tolik toho ví! Knihu poznal hned a hned také o ní povídal, o školách, o zkouškách, jak tam jsou přísní professoři, jak to je všechno nesnadné, někdy že člověk propadne třeba pro slovíčko — Vašíček se na školy těšíval; ale teď ho počaly svatou hrůzou naplňovati. Až on tomu všemu bude rozuměti! Zdálo se mu, že to je něco velikého, ty studie, bylo mu jako na kraji velikého lesa, plného samých vysokých, tlustých stromů, stopených v posvátném šeru, z něhož vycházela tajemná hrůza.

Tak se díval zamyšleně, až Jan Kolář za obilím zmizel, až místo jeho silhouetty viděl jen dva lány bujného, žloutnoucího ovsa. Vršky nesčetných klasů byly prozářený zlatorůžovým leskem, v němž se ke konci lánů jako by rozstaveny tratily. — —

Příštího dne se Zeman divil, co že tak Václav na pole pospíchá, že sám už naléhá, aby mu krávy odvázali a pustili. Matka si také všimla, že něco v komoře šukal, a postihla ho, že ke krajíci, který mu dala, ještě si pak sám jeden v almaře na síni ukrajoval. Na pastvě pak zahnal krávy tak, aby nebyl na blízku žádnému skotákovi, a rozhlížel se nedočkavě po všech mezích. Už pomýšlel, že Kolář zapomněl. Ale nezapomněl. Přišel, a hned začal o knížce, sahaje po pytli, je-li tam, při čemž ovšem prsty jeho ucítily homolky a chléb.

„Ah, tys nezapomněl na homolky. No, já již svačil, ale že jsou tak dobry —“

A již si je sám vytahoval a dal se chutě do jídla. Také knihu z pytle vytáhl; jen desku otevřel a na první list se podíval, a již zvolal:

„Ah, Šinagl! To je Šinagl! Hm! Starý známý —“ a začal vykládati o Šinaglovi, o latině a řečtině, o školách a skončil výklad svůj brzo po té, když zmizely veliký krajíc a poslední homolka z pytle. — — Toho dne před půlnocí vrátil se sedlák Zeman z hospody, kdež jen zřídka bývál, a jal se vypravovati selce, přechodem jeho se vzbudivší, o Vašíčkovi, jaký je to prý vtipný hoch, a že se bude jistě dobře učit. To všecko že mu v krčmě vykládal Kolář, co se včera ze světa vrátil. Sedlák vypravoval, že Kolář potkal Vašíčka na mezi, a jak se s ním dal do hovoru. O homolkách sedlák nic nevěděl. — Také to, že se mu Kolář nabídl, že by Vašíčka přiučoval, aby z latiny a němčiny něco věděl, že by to hochovi tuze posloužilo.

„Ale mně se do toho moc nechce,“ dodal sedlák. „Takový daremný člověk —“

„Ale přece jen něco umí,“ mínila selka, myslíc ovšem přede vším na dobro svého synka. Přála také Kolářovi proto, že znal ze studií nebožtíka jejího bratra a že jí o něm s velikou chválou vypravovával.

„To mně hned povídal, že to nedělá pro plat — Toť; pro plat ne, ale pro najedení — Kdo by mu ještě platil!“ dodal sedlák.

Selka viděla, že je na polovici vyhráno. Kdyby o peníze běželo, bylo by hůře.

Druhého dne ráno, když šel Kolář okolo, sama se s ním dala do řeči. Odpoledne pak zastal sedlák, když se z pole vrátil, ve světnici Vašíčka u stolu píšícího, jak mu říkal do péra — sběhlý student. Zeman ho sice zvláště laskavě a vlídně nevítal, ale strpěl ho dnes i pak. — A tak se dostalo na poslední týdny prázdnin jeho synkovi informatora.

Fary v okolí po ten čas to také ucítily. Jan Kolář je tak nevytloukal jako Žižka, neboť Zemanka z lásky k synkovi byla dost štědrá, ovšem, aby starý nevěděl.

V.

Na farské zahradě kvetlo již plno různobarevných jiřin i aster. Jitra, ač jasná, ano zářivá, byla studená, a také za dne nehřálo slunce tak jako před nedávným časem, kdy ještě nefoukalo s holých strnišť. Nehřálo tak, ale jasně zářilo, a v plném jeho světle vábně prohlédalo z korun dozrávajícího ovoce.

Vašíček jindy tou dobou bezstarostně a vesele procházel sadem nebo zahradou pod ovocnými stromy, tu tam okoušeje, jak který druh zraje. I teď to dělal; než začasté i na sadě, jímž proudila zlatá zář slunečných paprsků, bezděky se najednou v duchu zarazil, nechal všeho a zahleděl se zamyšleně před se. Napadlo ho teskno, jako by je na něj hodil; a stín toho smutku jako by padl na všecko, na zahradu, na sad, jehož stromy v podzimním větru nějak smutně šelestily.

Smutek ten ho napadal ještě více na poli, když pasa krávy kolem se rozhlížel podzimní krajinou, kdy bělavá mlha se táhla pokosenými lukami, zvláště kdy se ukládal na krajinu časný soumrak, jímž planuly pa-

sácké ohně ve stráních nebo na pokraji temných lesů. Ta tesknota přicházela i v zalibeném koutečku u potoka, kdy se tu potloukal pod olšemi, po jejichž kmenech se vinul divoký chmel a houpal se s jejich haluzí nad vodou. Už nebude z něho dělati provázků a řemení na kamarády, když hráli na koně, už tu nebude chytati čížů, jak dělával za jasných, studených jiter v čas, kdy křoví u potoka, vrboví, klen, kalina i chmel měnily svou barvu; už nebude choditi tam za potok do stráně pod žloutnoucí buky sbírat bukvic, a také již nebude o posvícení roznášeti koláčů. To již bude pryč, v Němcích.

To bylo příčinou veškeré jeho tajné tesknoty, která přicházela tím častěji, čím více se blížilo sv. Václava. Nad to ho na to, že se s domovem brzo rozloučí, ještě leckdo přímo připamatoval. Někteří dobromyslné, jiní se smíchem.

Než Vašíček to přijímal na oko klidně, jakož si vůbec ani slovem, ani matce, neposteskl. Nebyloť u nich zvykem citům dávati průchodu, a bál se také, že by se mu ještě vysmáli. Pak tu smutnou cestu do Němec měl za nutnost. Tolik už jich tam bylo, a kdo chtěl na studie, šel nejdříve do Němec.

(Pokračování.)

Opuštěná.

Napsal *J. Dra ženović.*

I.

Jednoho roku za oné ještě doby, kdy se u nás snáze a lépe žilo, vrátil se pan Mikšić po veselém masopustě v městě na svůj statećek v Krajině, aby tam strávil smutný půst. Byl to muž již starší, povoláním z pola účenec, z pola oekonom. Rád zašel si hlouběji do slastiplného víru hlavního města, pak ale — to se mu musí přiznati — vracel se jako kajicník na statek, aby honil zvěř. Byltˇ statným lovcem; aspoň říkali mu tak jeho lovečtí soudruzi, které často u sebe hostíval. Jeho statećek spravoval a měl v nájmu jakýsi starý známý nebožtika jeho otce, myslivec ve výslužbě, jehož celé okolí dobře znalo a nazývalo v rozmluvě „strýcem Grgou". Jinak zůstala mu na vždy přezdivka „Lažica" (lhář), jejíž historii nebylo by nesnadno uhodnouti. Skutečně však nazýval se příjmením Lazic a pamatoval ještě doby Napoleonovy, kdy byl v Karlovci ve francouzské posádce. Rozhovořil li se, nebo chtěl-li k někomu býti zvláště důvěrným, nazýval ho „musje", zvláštní přízvuk klada na slabiku „mu". Měl také, jako každý zkušený myslivec, hojné lovecké memoiry, a to se jeho pánu zvláště líbilo.

Statećek zdědil Mikšić po matce. Dědictví po otci bylo větší a v lepším pořádku; avšak on raději dojížděl sem „do tohoto zátiší, plného upomínek". Zde ležela nemocna a zemřela jeho matka, nač on velmi dobře se pamatoval. Strýc Grga obýval nyní dva pokojíky levého křídla, kdežto v pravém křídle — ke cti upomínek — zůstal nábytek tak, jak byl za doby smrti nebožčiny. Ostatně nebylo tam žádné nádhery. Staré, velmi staré lenošky, veliký, jako loď hluboký divan a rodinné podobizny; matka jeho byla totiž rodem šlechtična a mnoho dbala predikátu své krve. Dále veliká skříň s celým archaeologickým krámem a několika starými knihami; v každé ze dvou jizeb postel, pak starobylý psací stůl s mřížkami a na něm pod dutým sklem kyvadlové hodiny, s nichž pozlátko téměř úplně již bylo oprchalo. Trubač z doby rokokové, nahoře na nich umístěný, klonil se na stranu. Na tohoto trubače se pan Mikšić velmi dobře z mládí pamatoval, kterak vzpřímiv se, jednotvárnými zvuky odtruboval hodiny. Nyní ovšem hodiny ty nešly; tyto a jakési draperie modré barvy s otrhanými krajkami nacházel každého roku chatrnějšími. Trubač stále více klonil se k zemi a s draperií stále více mizely stopy původní jich barvy.

Proto přece však se panu Mikšićovi starobylé to zákoutí velmi líbilo, a byť i jinak nebyl konservativné povahy, — neboť skončiv před osmi roky právnickou akademii v Záhřebě, nevstoupil do služby jako jiní, ale to jen proto, „aby neotročil" — přece rád tam „zdvihal prach", jak s jakousi pietou vícekráte se vyjádřil. A ježto byl i poněkud básnické letory, unášely ho ony podivné anekdoty jeho hostí při starodávném samovaru a číšce vína, ony zasmušilé, mlhovité hory, jichž vrcholky za deštivého jara zřídka rozeznáš, a onen s nich vanoucí chladný větřík, jenž tak svědčí idyllickému životu pod venkovským krovem.

II.

V prvních postních dnech bylo krásné počasí pro lov: sucho, ostro a půda tvrdá jako ocel. Sněhu prostá země pukala téměř krutým mrazem. Strýc Grga zjednal jakéhos starého vojáka, jenž ve všední den i ve svátek nosil válečnou medailli a proto vším právem čítal se do vesnické intelligence, a vyrazili podle rozvodněné bystřiny na kachny. Tento jejich soudruh nazýval se Lukina Oštre a chlubíval se, že je dobrým lovcem; — „kam namířím, tam to padá, jen nepotkám-li dříve baby nebo popa" — říkával. Rád družil se k lovcům a bylo vždy jeho úlohou, aby nesl potraviny. Tentokráte však nebyl šťasten. Právě byli se dali do hovoru, v němž Lukina měl hlavní slovo, když tu za hustými vrbami vytáhlo nad hladinu bystřiny hejno kachen a zmizelo v bažině; dvě rány zahouklý nadarmo.

„Ty pořád žvaníš!" káral strýc Grga Lukinu.

„A tobě se zdá o kachnách" — odvětil Lukina zasmušile. — „Ta stará mrcha ‚Mrćko' nestojí ani za litého ďábla — a tam proklatá bažina bez konce!"

„E-e-e," zastenal Grga. — „Lovec!"

K návrhu Mikšićovu obrátila se společnost do roklinaté kotliny směrem k hlavnímu pohoří. Avšak toho dne nezdařila se jim ani jediná rána. Pes „Mrćko" zdvihl zajíce, ale zahnal ho docela protivným směrem d[o] huštiny pod stezkou a když pak hezky daleko byli z[a]ší[…], počal mocně douti břitký sever. Společnosť byla mrz[…]

„Přijdeme tudy k nějaké krčmě?" tázal se Mikšić.

„Zde na blízku není žádné," zabručel Lukina bolestně a bezděky ohmatával torbu.

„Co budeme dělati zde, pod širým nebem? Zebe ďábelsky!"

„Ponechte to mně!" pravil hrdě Grga. „Na míli daleko není tady kouta, kde by Grga za svého věku aspoň padesátkráte nebyl!"

„Nuže?" vskočil mu do řeči Oštre.

„Tuhle za tím vrchem je dvorec paní Ivanićové."

„Ivanićová! Huj! Kdež je Ivanićová, sivý sokole!"

„Tuhle za tím vrchem, sojáků," durdil se Grga.

„Aj!" vrtěl Oštre hlavou. — „Ještě tak daleko od vesnice s druhé strany, tam je Ivanićová, strýče! Vím to dobře."

„E, to je myslivcová!"

„Která tedy?"

„Dvě jsou zde Ivanićové: ona stará, bezzubá a skoupá, a tato, vdova po kapetánovi, jež je zde teprve od podzimu. — Té budiž čest!"

„Pojďme tedy!" pobízel Oštre.

Když přešli pahorek, ukazoval Grga:

„Zde v tom kontě, v pravo od oné štěpnice, za těmi vysokými duby."

„Tady jsou hrušky, bratře!" — liboval si Oštre. — „Daleko není jim rovných! Tu bydlel dříve nějaký lesník, jehož chtěli vypáliti. Celá ves se pozdvihla a kdyby se nebyl odstěhoval jinam — hej! bylo by po všem."

„Ach, ano, ten Pemac Pene," dotvrzoval Grga, načež všickni tři umlkli a za půl hodiny seděla již společnost v přívětivé a prostranné jizbě dvorce.

III.

Vedle pána poctili i Grgu, aby seděl za stolem. Byli to vlídní lidé. A strýc Grga, ku podivu, byl i zde starým známým.

Příjemně byl pan Mikšić překvapen, když mu stará paní hned v prvních slovech sdělila, že od mladosti bývala přítelkyní jeho matky. Od toho okamžiku cítil se i on zde jako doma a zabral se do srdečného hovoru s tou starou, dobrou paní. Byla to žena prostřední postavy, prošedivělých vlasů, jiskrného, vpadlého oka a milého výrazu v obličeji, ač jakýs přívětivě lstivý úsměv poletoval jí kolem tlustých rtů. Jako sníh bílý čepeček, tlusté brejle, pletení v rukou, vysoká lenoška a volný tmavý šat — to vše se mu neobyčejně líbilo. I vše ostatní v tomto domě jevilo se mu v jakémsi přívětivém světle. Ten tichý pořádek, ta spokojenost! Dvě malá okénka hledí přímo k západu, jenž slabě rdí se mlhavým žárem. Žár ten pronikal temnými větvemi stromů a zubovitými, temně rudými záslonami až do zadní části pokojíka a zlatil porcelánové nádobí, srovnané ve skleněné skříni. V okenním výklenku proháněl se korunatý kanárek po pěkné kleci, cvrlikaje bez přestání a stříkaje vodou po roztažených křidélkách tak, že drobounké krůpěje krásně se třpytíce dopadaly v křivých čarách na jasné, průhledné sklo. Paní nařídila tělnaté kuchařce, aby připravila večeři, a brzy potom slyšeti bylo v sousední jizbě přidušený hovor dvou ženských hrdel a dvéře zlehka zaskřípaly. Mezitím co po tomto intermezzu opět o lecčem se povídalo a nejrůznější otázky se přetřepávaly, otevřely se najednou dvéře z chodby a do jizby vešla štíhlá dívka zcela prostě oblečená, vlasů hladce přičesaných. Pravidelný její bledý a podlouhlý obličej mírnil živý lesk velkého jejího oka v jakýs vážný pohled. Na jemných, pootevřených rtech jevil se výraz dětinského podivení.

„To je moje dcera Marie," pravila stará paní s úsměvem, „a to je pan soused Mikšić, starý známý naší rodiny již od nebožky matky."

Marie se lehce uklonila a pozdravila skromně společnost. Mikšićovi podala i ruku, dotknuvši se svými ledovými prsty jeho silné, teplé pravice. Hlas její zněl vážně. Také ona vmísila se do hovoru. Mluvila mnoho a ochotně, ale ne živě, jak tomu bývá u mladých dívek. Vůbec pozoroval na ní pan Mikšić mnoho vážnosti a rozvahy matčiny.

Přišly prý nedávno, na podzim, ze Slavonie. Tam po smrti nebožtíka Ivanića úplně osaměly, neboť Arthur, Mariin bratr a husarský nadporučík, přeložen byl před rokem ze Slavonie do Pešti. Proto odevzdaly obydlí myslivci Pencovi a vrátily se na svůj rodný statek.

Po dobré večeři — kyselé polévce a studené pečeni — vsedli cizinci do Ivanićovy bryčky a odjeli, nesouce s sebou pozvání, aby co nejdříve zase zavítali do té samoty.

„Na mou věru!" mnul si ruce Oštre, sedě na kozlíku vedle kočího, „hodná to paní!"

Rozviklaná bryčka hrozně drkotala po zmrzlé a špatné cestě. Asi uprostřed cesty zabručel strýc Grga jako sám k sobě:

„Hm! A ji ani neukázaly — — He!"

Pan Mikšić neslyšel těchto slov. Byltˇ se zavinul do těžkého kožichu paní Ivanićové a zíraje k jasné zimní obloze, oddal se myšlénkám, oněm podivným, různým myšlénkám, jež tak líně jedna druhou rodí.

IV.

Za několik dní po této příhodě šoural se Mikšić kolem svého domu s ptáčnicí v ruce. Slétělotˇ se tam množství vrabců; tušili snad brzký sníh a proto voněl jim domácí dým. Statkář byl nějak mrzut; nepouštěl se daleko na lov. Po skvělém onom masopustě, jenž zanechal v duši jeho tolikeré vzpomínky na ty něžné tvářičky, jemné rtíky a krásná ta očka stkvící se v jasném světle dvorany, cítil se zde, v té polovičaté přírodě — ani zimní, ani jarní — zcela odloučeným od ostatního světa. — Vál jižní vítr. Tmavé oblaky proháněly se po šedomodré obloze a ve vzduchu hučelo to a šumělo mezi tenkými větvemi vysokých topolů. Po černých rolích bělá se tu a tam závěj tajícího sněhu a podivnou tu rozmanitost okolí zvyšují ještě pestré stráně holých a nevlídných pahorků.

Vypáliv mrzutě dvě jalové rány, vešel Mikšić do domu. Posadiv se před starodávné zrcadlo a přejev si rukou husté vlasy, pravil sám k sobě:

„Stárneš, brachu, stárneš!"

Zavolav potom Grgu, dal zapřáhnouti a jel s ním k Ivanićovým.

Grga byl cestou hovorný.

„Nebožtík Ivanić," pokračoval, „byl silný muž. Byl by svět převrhl, ale proto přece srdce — srdce, brachu, měl! Jací jsou to dnes lidé" — stařec při těchto slovech zlostně odplivl, načež si pečlivě utřel bradu — „tenhle Oštre — to je dnešní člověk, ač ne zlý. Starý, hloupý soják, zbabělec. A ostatní — hej! Dnes buď jsi šibeničník nebo

blázen. Ivanic měl, brachu, srdce! Stalo se jednou, že ho okradl sluha; on chopil ho za rámě a, jak byl dlouhý a široký, mrštil jím na hnojiště. ‚Hle,‘ pravil, ‚takový jsi člověk, Miško. Hle!‘ — Jindy měl býti svobodník trestán holí. Zaspal na obchůzce. Chudák napil se na svatbě své sestry a tak přemohl ho sen.

‚Nevěděl jsi‘ — dí mu nebožtík kapetán — ‚nevěděl jsi, co je to rozkaz?‘

‚Věděl, pane kapetáne, věděl, ale veselí, veselí — přemohlo mne víno.‘

‚Já ti,‘ — dí kapetán — ‚já ti podruhé vysázím padesát!‘

‚E podruhé! — Já to podruhé již neučiním, pane kapetáne!‘ zaklíná se svobodník.

Kapetán mrknul na ženy a ty mu vyprášily kožich. Svobodník křičí, běduje a kapetán potají hryže si kníry. Potom mu tentýž hoch v Italii zachránil život. Tak vidíte! — —

A jeho syn! Co to bylo radosti, když se narodil! Střílelo se, pilo se! Potom — ph! — čert bratříčkuje se s husarem, to je stará věc. Husar je čertův bratr, pane! Ano, ano, to jsou dnešní lidé!“

„Co pravíš o jeho synu, strýče Grgo?“ — tázal pán.

„Vždyť nic! Uvidíte sám, dá-li Bůh“ — a stařec švihnuv prudce do koní, umlkl.

Ještě za dne dojeli na místo. Mikšić vešel do téže jizby jako ponejprv. Bylo tu již šero. Poněvadž byl svátek, seděla celá rodina pohromadě. Když Mikšić vstoupil, pozdravila ho srdečně paní i Marie, jež při jeho příchodu povstala. Držela v ruce knihu; byla seděla u okna a patrně společnosti předčítala. Naproti dveřím seděla ještě třetí ženská osoba, jež mlčky zlehka se uklonila. Mezitím co pronášeny byly obyčejné otázky, měl Mikšić příležitost na ni pohlédnouti. Byla to ženština vysoké, štíhlé postavy; ježto však seděla nepohnutě před oknem, majíc ruce v klíně složené, osvětlovala slabá západní zář pouze obrys její nepohnutých ramen, obličej pak zůstal v šeru. Teprve když za chvíli přinesli světlo, bylo možno rozeznati něžné její mládí a jakýsi zvláštní výraz snědého obličeje, jenž sice mládí jejímu nebyl vlastní, přece však hezky jí slušel: — jakousi hlubokou, přirozenou vážnost, ale i více než vážnost — jakýs výraz duševního utrpení. Jaký to neobyčejný, krásný zjev! Temně zelená, olivová halena vinula se v plných záhybech až k útlému pasu; obličej její zůstal však opět nějakou náhodou v šeru. Obličej ten byl plný a krásný; z něho vyhlédaly veliké, divně zamyšlené oči a jemné, malé, pootevřené rtíky. Pouze přes okraj dolního rtu vynikající zuby bělely se v šeru jako hvězdičky. — Teprve když byli přinesli světlo, pravila paní tiše.

„Pane sousede, to je naše Katynka.“

Mikšiće patrně překvapilo neobyčejné toto představení, mlčky se uklonil a Katynka, jež byla dříve stále jen stranou hleděla, upřela nyní zraky své přímo na jeho obličej a delší dobu hleděla tak na něho v jakémsi udivení. Chvíli trvalo mlčení. Marie převracejíc listy v knize, otázala se náhle:

„Hádejte, pane sousede, co jsme četly?“

„Jistě poesii.“

„Ano; my se ve svátek vždycky tak bavíváme. Matce se to líbí a my se rády obíráme tím strašným bojem srdce — Ruy Blas — —“

„A Hugo —! —“

„Jak nyní ubohý Ruy Blas předstoupí před královnu!“ — ozvala se paní se živým účastenstvím.

„Nechtěly byste pokračovati?“ — pravil Mikšić.

„Ó nikoli!“ usmála se Marie a zavřela knihu. „Budeme si nyní o něčem povídati.“

„Ach, skutečně!“ vzpomněla si paní. — „Je mi velmi milé, že aspoň vy jste nám na blízku. Poraďte nám v nějaké věci. Právě dnes obdržela jsem odpověď od advokáta.“

„Vedete spor?“ divil se Mikšić.

„Ano, již od smrti mého manžela — o pozemek. Přines, Marie, ty spisy!“

„Vždyť pan soused dá se snad pohnouti, aby k vůli té věci zůstal u nás do zítřka,“ pravila Marie starostlivě.

„S největší radostí!“ odvětil kvapně Mikšić.

„Prosím vás o to,“ pravila paní. — „Ale spisy přece přines, aby si je pán prohlédl.“

V tom oznamoval Grga, že o koně je postaráno. Pozdrželi ho v jizbě. Marie přinesla veliký závitek spisů a položila je před hostě a mezitím, co on je přehlížel, vypravovala paní:

„Nejlepší kus našich pozemků pronajal ještě nebožtík manžel na deset roků, ale nájemce ani neplatí nájemného — již po čtyry roky — ani nechce užívání pozemků se vzdáti. Tvrdí, že dle ústního nařízení nebožtíkova platil dosud jakémus Laškarinovi — —“

„Zloděj!“ zabručel Grga. — „Strašák na vrabce!“

„A uvádí svědky — Jakýs Katana, vy ho znáte?“ — obrátila se paní ke Grgovi.

„Uh, jak by ne! Darebák!“ dotvrzoval strýc Grga.

„A tak nás ti lidé utlačují bez svědomí!“ vzdychla paní. „Co myslíte vy!“

„Dá se něco dělati,“ pravil Mikšić a sbalil spisy. — „Zítra to přehlédnu. Zajímá mne to!“

„Uh, cikán, cikán!“ bručel Grga.

Do večera a také ještě při čaji po večeři mluvilo se neustále o podobných podvodnících. Paní stěžovala si na bezpráví jí činěné a také Grga vmísil se do hovoru, připomínaje často dřívější lidi. On vůbec, jakožto vojenský druh nebožtíka Ivaniće, osoboval si sebevědomě úplné právo na intimnost v tomto domě. Mikšić zatím rozmlouval s Marií a při tom zpozoroval, že Katynčin zrak vícekráte neobyčejně dlouho na něm utkvěl. Ona stále mlčela, ač se Mikšić pokoušel, aby i s ní rozpředl hovor. Tázal se jí, zdali i ona, jako slečna Marie, touží po městských chodnících, načež ona s povzdechem odpověděla:

„Ach, ano!“ a opět zahleděla se na něho jako prve.

Pro něho stala se ženština ta živou hádankou. Při odchodu do ložnice podal ruku všem i jí a ona se na něho usmála, při čemž zornice její jaksi bolně a křečovitě se zachvěly.

Ještě když Mikšić usnul, cítil jakousi zvláštní převahu této bytosti: ve snu zjevovala se mu ve fantastických podobách. Druhého dne z rána první jeho myšlénka byla bezděky na ni. Bylo mu jaksi volno v duši, cítil něco zvláštního, čarovného, a když se ubíral k snídani, myslil si:

„Nelitoval bych, kdybych zdržel se třeba do pozítřka!“

Dokončení

*

FEUILLETON.

Slovanské paběrky.

V.

V lázních, o kterých jsem si dovolil předešle napsati několik všeobecných slov, prohlédnul jsem si kupku slovanských literarních novinek. Z nich zajímala mne také zvláště nevelká knížka sekretáře společnosti pro historii a literaturu polskou v Paříži, pana L. Gadona, pojednávající o přechodu Poláků Německem po úpadku listopadového povstání (1830).*)

Jsou to paměti o událostech téměř již úplně pozapomenutých a zároveň skorem již — neuvěřitelných. Z knihy váženého spisovatele lze čerpati dvě hlavní zásadní domněnky: buď změnily se rozsáhlé vrstvy „kulturního“ národa německého průběhem posledních padesáti let k *nepoznání*, nebo náleží projevy národních sympathií, vznikajících v okamžicích *všeobecného* nadšení, považovati za naprosto bezcenné a bezvýznamné bublinky. K tomuto mínění přijdeme neklamně, srovnáme-li nynější smýšlení Němců s historickými zprávami o jejich smýšlení, jakým se demonstrativně prokazovali před světem v letech třicátých.

Po nezdaru listopadového povstání stanulo na pruské půdě 28.000 polských bojovníků s generálem Rybińským v čele. Přijali je pruští generálové Schmitt a Zöpelin. Skládání polských zbraní dálo se dne 5. října. V noci před tím zničili uláni své píky; dřevěné násady spálily a železné hroty zakopali. Po několika dnech došla z Berlína ministerská zpráva, dle níž měli všickni polští bojovníci prohlásiti, chtějí-li se vrátiti do Polska anebo kamkoli za hranice. Asi dvanácte tisíc vojínů vrátilo se do vlasti, ostatní nedůvěřovali slíbené amnestii a též z jiných příčin byli nuceni emigrovati. Zatím však stanovisko vlády pruské vůči Polákům velice se přiostřilo a prvotní zdánlivá vlídnost proměnila se záhy v pruskou bezohlednost a krutost. Prušákům jednalo se o zbavení se nepohodlných již „hostí“, naléhali a dotírali, aby pruskou zemi vyklidili stůj co stůj. Tu hlavní proud emigrace bral se k přátelské Francii. Poláci v četách po padesáti a po stu lidech nastupovali cestu do nové vlasti. O prostředky na cestu, oděv atd. těchto tisíců opuštěných bojovníků starali se netoliko polské komitety ale i komitety *německé* a mnozí šlechetní jednotlivci. Z nich činnost zvláště obětavou rozvinul jmenovitě Samuel *Howe*, předseda amerického komitetu.

Tento přechod polských bojovníků Německem do Francie podoben byl pochodu vítěznému. Obyvatelstvo nejpřednějších měst německých (zvláště na západě) docela jinak hledělo na polské vojíny než pruská vláda; při zjevení se polského bojovníka propukalo v nebývalé nadšení. Okázalá sympathie byla na straně Poláků. Jim na uvítanou vstříc přicházeli purkmistři měst německých, v ulicích vlály polské prapory, dámy sypaly jim květiny a obdařovaly je vavřínovými i dubovými(!) věnci. Na počest jejich pořádány bankety, plesy a rozsvěcovány ohně illuminační. Platen, Mosen, Lenau a jiní básníci psali nadšené verše a šťasten byl, kdo z límce polského bojovníka dostal na památku alespoň jedinou hvězdičku. Výpomocné polské komitety utvořily se v 47 městech německých (Altenburg, Brunšvik, Baireuth, Brémy, Eisenach, Esslingen, Frankenthal, Brod n. M., Gera, Gota, Hanover, Heidelberg, Hof, Jena, Karlsruhe, Kiel, Laar, Lipsko, Lubek, Manheim, Mohuč, Mnichov, Neuburg, Norimberg, Stuttgart, Tubinky, Ulm, Wilbad, Zweibrücken atd.). Nadšené výkřiky: „Ať žije volnost!“, „Ještě Polska nezhynula!“ atd. provázely emigranty po všech cestách německých. V projevech sympathií závodila spolu města německá. V Tubinkách súčastnili se officielního uvítání purkmistr, rektor university a četní profesorové. Německé studentstvo uspořádalo polským emigrantům pochodňový průvod. Podobně dálo se v Mülheimu. Město illumováno, v transparentech zářila slova „Es leben die Polen!“ „Hoch das Vaterland Polen!“ V Lörrachu dán ku cti Polákům velký banket a ples. Štědrostí vynikalo Lipsko, kdež zvláštní komitet vydal v průběhu několika měsíců 10.405 tolarů. A básník k tomu pěl:

> Ich flehe für das Volk der Leiden,
> Das aus der Heimat auszuscheiden
> Gedrängt die Zeit;
> Ich flehe für umsonst ermannte,
> Für flücht'ge Helden und Verbannte
> Um einen Funken Menschlichkeit.
>
> *(An einen Deutschen Fürsten.)*

Ostatně projevy sympathií nepřestávaly na občanstvu, pronikaly také některé vladařské dvory, jako drážďanský a gotajský, kdež okázalé přátelství osvědčováno Polákům. — —

Od těch čas uplynulo padesáte let! Jak se poměry změnily, netřeba zvláště vykládati. Z jádra téhož osvíceného občanstva německého vyšel populární filosof Hartmann, jehož heslem jest kruté slovo „Ausrotten!“ Heslo toto provádí se prakticky a důsledně v Poznani téměř bez protestů, bez kleteb, bez námitky. Ba není ani Piláta, který by si chtěl očistiti ruce.

Klesli jste, lidé! —

Vedle toho obsahuje knížka Gadonova také nejedno místo velice dojemné. Ku příkladu: Přechod polských vojínů do Francie nedál se jen v četách, též jednotlivě. Osamotnělí emigranti ubírali se do nové vlasti všelijak: výhodně i nuzně. Někteří jeli v pružinových vozech, jiní vlekli se bídně pěšky, opírajíce se „o kiju tulaczym“.

„Nikdy nezapomenu,“ píše zmíněný již Howe, „mladého Krakusa, kterého jsem potkal na silnici při břehu Odry. Byl to den mrazivý a on všecek se třásl v nuzném svém ‚mundurku‘; nohy měl zpuchlé, tvář bledou a vyhublou; v kapse neměl ani groše a k tomu neuměl ani slova po německu. Ale on ničeho nedbaje, stále postupoval směrem k západu, doptávaje se toliko po cestě do Francie. Ubožák! Smýkal se nuzně již tak dlouho i myslil tudíž, že již nedaleko je Francie — zatím nalézal se teprv při břehu Odry...“

*

*) Przejście Polaków przez Niemcy po upadku powstania listopadowego. Skreślił L. Gadon. Poznań 1889.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XVII. 10. září 1889. ČÍSLO 26

Do Němec.

Obrázek od *Al. Jiráska.*

(Pokračování.)

A na studie chtěl, nic jiného se mu nelíbilo. Než přece, když ho ta tesknota zle sklíčila, zatoužil v duchu, kdyby tak alespoň rok mohl ještě zůstati doma, nebo kdyby se to s tím místem nějak zkazilo. Ale nezkazilo.

Tölg Hanes přišel ještě v čas, týden před sv. Václavem, oznámit, že jiného místa nenašel, že je o místa zle, a tak že „Vencl“ musí do té vesnice, že bude míti jen čtvrt hodiny do školy, že to je pěkná procházka. Starý Zeman to přijal; i nastaly pak přípravy. Matka sehnala připravované již prádlo, jejím vlivem a naléháním dal tatík ušit hochovi nový kabát. Byl z černého, lesklého sukna, takový, jak jej Kolář mámě schválil, a jaký si Václav už dávno přál. Na chvíli měl z něho radost i z toho, když mu Kolář řekl, teď že je jako student, ač se i trochu styděl, když ho krejčí před mámou a informatorem sem tam obracel, po zádech mu jezdil, šosy utahoval, opakuje, jak mu sluší, že je ten kabát na něj zrovna ulitý.

S tím ulitím nebylo to do slova, než celkem hošík jemného obličeje, plavovlasý, modrých očí, nyní pozardělý, pěkně v novém rouše vypadal, dost jako studentík, tak že se mohla matka nad ním zaradovati. A také si v duchu pomyslila:

„Až bude majstrem a pak panem paterem, bude pořád takový nosit —“

To bylo na večer před sv. Václavem.

Na sv. Václava, o svém svátku, šel Vašíček v novém kabátě do kostela, a tu ministroval. Toho dne a příštího slevoval již ze svého přání kolik měsíců a přál si, kdyby jen přes posvícení mohl zůstati; před samým pak odjezdem, bylo druhého dne po sv. Václavě, byl by se rád i s týdnem spokojil. Nebylo však odvolání. Odpoledne ho poslali na faru a do školy, pak šel po příbuzných dát s pánem Bohem. Naposledy zašel do nedaleké, sousední vsi, kde měl babičku. Všude si vedl hrdinsky, přemáhaje se, ale když babičce s pánem Bohem dával, zaplakal. Tu se nemohl přemoci a také dobře věděl, ta že se mu nebude smát.

Tři šestáky od báby, dva od kmotry, s takovým neobyčejným jměním v kapse u vesty, jakého ani o posvícení nemíval, se domů navrátil. Tam už mu matka věci skládala. Měl truhličku domácí, brunátnou, s květem na víku. Kufr mu tatík nedal udělati, ač Jan Kolář mínil, že každý student má svůj kufr. O svém už ovšem dávno nevěděl. Do truhličky uložila matka Vašíčkovi prádlo, nějaký kus obleku, pak ovoce s buchtou. Synek si tam ještě přidal obrázky, co měl na památku ze školy, vychváleného Šinagla a „učenou“ dle Jana Koláře knihu, Liškův překlad Odyssey s usušeným květem po nebožtíku strýci majstrovi. Vedle Homera uložil také jedinou knížku, kterou doma ve statku kromě kalendáře měli. Byla stará, nevázaná, na hrubém papíře tištěná, zdobená na první straně hrubým dřevorytem, spodobujícím nějakého lejthara na koni se zubatými podkovami. Knížka ta se jmenovala: „Bitva u Malplaquetu“ a byla od Krameria. Vašíček ji sice již několikráte přečetl, ale sebral ji přece do truhličky jako rozmilou krajanku, upomínající ho živě na rodný statek, pod jehož černým, krví natřeným stropem na ohromném příčném trámě v prachu obyčejně odpočívala.

Na večer už ani krokem z domu nevyšel. Když ho tatík posýlal na lože, že bude nutno ráno přivstati, nechtělo se mu spáti. Když pak ulehl a usnul, měl sny, z nichž ani jeden ho nepřipomenul na to, co ho čekalo. Zdálo se mu pořád o domově; naposledy, jak se honí se sousedovými hochy, jak se mu jeden z nich (dělal podsedního) utrhl, a jak splašeného toho koníka chytal. V tom se probudil. Rozespalý se rozhlížel; cítil nějakou tíhu, než nevěděl, co mu je. Ale v tom už ho bodlo. Musí pryč, z domova, a již za chvíli! Nemohl se ani sebrati. Posléze vstal, zvolna vstal, a zvolna se také strojil.

Selka uvařila dobrou kávu, hochovi však nechutnala. Vstal záhy od stolu a pak už ani neposeděl. Nikde neměl stání. Byl jako ustrašený zajíček. Trhlo jím, když venku zavrzala bryčka, když ji z kolny na dvůr vytahovali. Vyběhl ven a po konírně, kde bratr čistil koně, jen plaše mrkl a nezastavil se tu jako jindy. Vyběhl za stavení, rozhlížel se zahradou a dál na chlumy a lesnatý kopec, pozastřený ranní mlhou, ke kostelu, po vsi, pokud ji bylo odtud viděti. Bylo tak ticho, smutno, smutno. A zas už otočil, a zaběhl do sedničky. Jejím okénkem zahleděl se do sadu, upřel zraky na koruny starých olší,

které bylo odtud viděti. Úzkost přicházela větší. Trhl sebou, když se najednou dvéře otevřely a máma vešla. O ni mu bude nejvíce.

Mluvila k němu laskavě, aby si dal v Němcích pozor na zdraví, aby poslouchal německou paní mámu; tu se hochovo nitro zrovna sevřelo, a nezdržel slz oči mu kalících. Zaplakal. Při tom mu matka strčila čtyři šestáčky, aby prý měl na přilepšenou, a děla:

„Jen si tuze nestejskej a neplač. Do vánoc to uběhne a pak pro tebe přijedeme."

To bylo světlé slovo, plno naděje, a hoch maje oči zalité slzami chtěl se usmáti.

V tom matku ze síně volali. Vašíček osaměv počkal chvilku, co by mu slzy oschly, pak opět ven vyběhl, a to ještě jednou za statek na zahradu. Rozhlížel se, jako by milým místům a všem stromům dával s pánem Bohem. Vraceje se, u chléva se zastavil, podíval se naposled na černou lysku a štrýmu a ostatní, které pásával. A již kvapil domů, nebo zatím bratr koně zapřáhl.

Ve světnici se všichni sešli, i Jan Kolář, jenž se při té příležitosti chutě napil kávy a snědl krajíc chleba s máslem, což mu selka nabídla. Vašíček dával jednomu po druhém s pánem Bohem, každému ruku podávaje. Hlas mu vázl, až uvázl. Jan Kolář, utíraje sobě ústa, jedl ještě, potěšil chlapce, když mu ruku podával, že ho v Němcích jistě navštíví. I to bylo Vašíčkovi v tu chvíli milo. Když pak k matce přistoupil, nedbal už ničeho a dal se do usedavého pláče. Plakal až ku bryčce, sotva vida pro slzy na cestu i na lidi ze sousedství, kteří se tu k vůli němu sešli. Jen po matce se ohlížel, k ní se ven vychyloval, jí ještě jednou ruku ven z vozu podal, a po ní obracel, když koně vykročili, tvář svou od pláče zardělou.

Selka šla za nimi ven až na silnici, a tu ji synek naposled zahlédl, ana si modrou zástěrou oči utírá.

Koně bystře klusali svěžím, zářijovým jitrem. Dusot jejich jasně se ozýval na tvrdé, suché cestě, ranními paprsky ozářené; přes ni ležely dlouhé stíny plotů a stromů. Ty a stavení v pravo v levo ubíhaly rychle v zad, a nežli se Václav nadál, byli u školy. Vzhlédl k ní, a pak k faře a kostelu ze starých lip se probělávajícímu. Bylo tam ticho. Jen starého hrobaře zahlédl u obruby hřbitovní hned vedle zvonice.

I škola i kostel zmizely, a pak už záhy se ocitli v poli. Kus jeli ještě známou krajinou, ale po té rozkládaly se před nastávajícím studentem končiny dosud mu neznámé. Hleděl, hleděl v před i v pravo a v levo pohorskou krajinou, než ne s takovým účastenstvím, jako kdyby nejel do Němec. Bedlivě však naslouchal, když jeli některou vesnicí. Naslouchal, když zahlédl lidi u cesty nebo na zápsí, jak tam hovoří; jsou-li tu ještě Češi nebo již Němci.

Tatík dosud si hlavně koní hleděl a polí při cestě, na nichž v ranním světle ve studeném větříku chvělo se dosud řídké, zardělé ještě a jen tu tam se prozelenávající podzimní mladičké osení. Sotva co promluvil a když, tak jen zkrátka, jako v poslední vsi, na niž bičem ukázav, klidně řekl:

„Tohle je poslední česká ves. Pak už jsou Němci."

Za to synek to tak klidně nevyslechl. Teď teprve nastávala cizina. A také krajina stávala se chmurnější.

Jeli do táhlého vrchu cestou na úpatí lesnaté stráně, dosud zahalené temně modrou rouškou ranních stínů. Les měli nejprve na pravo, na levo pak lučinatý úval, orosený, také ještě ve stínu, a za úvalem a kolem něho chlumy zdělané i porostlé; a nikde ani človíčka. Pak, když se dostali na temeno, měli les i po levé ruce a jím sjížděli dlouho. Byl černý a tichý; jen někdy zarděly se u cesty jeřabiny, jen někdy se ozval ptačí hlas.

Posléze vyjeli z posledních stromů, a před nimi se otevřela nová krajina. Rovina celkem tu tam s nevalnými výšinami a chlumy, většinou v pole zdělaná i lučinatá, obklopená lesnatými horami. To již byli ve vlastních Němcích. Krajina pěkná, ano půvabná, ale chlapci se neuvolnilo Ku tesknotě se mu strach přidal. Strach ze studií, z učení. Blížili se k městu, kam bude choditi do škol. Více se teď počal obávati a lekati, obstojí-li, když nebude ve škole rozuměti. Měl strach z professorů, o nichž mu teď živěji připadala Kovářova vypravování, jak jsou přísni, že často u nich člověk pro slovíčko propadne. — V takovém mysli sklíčení rozhlížel se smutně před se rovnou, jako nekonečnou silnicí i na vesnice, jež sem tam, opodál však silnice, zahlédli.

Ač byly dosti daleko, postřehl chlapec ihned, že jinak vypadají nežli vesnice u nich. Stavení a statky jinačí, většinou zděné, větší, širokých štítů; a nebyly nic ukryty ve stromoví jako jejich vesnice. Vypadaly, ač byly výstavnější, nějak prázdné a pusté. V tom také tatík, jenž dosud na mnoze mlčel, rozvával. Bylo to, když silnice zavedla je na nevelkou výšinu. Tu on ukázal bičem v před, kde se v dáli ještě probělávalo město červených střech, a řekl:

„To je B. Tam jsou ty školy. Tam budeš chodit."

A po té nastal výklad. Sedlák jal se synka poučovati, dávaje mu všelijaká napomenutí a rady, jak by se měl na novém místě svém chovati, aby byl pilný a hodně se učil a považil, co tu bude peněz státi a jak on, sedlák, se musí lopotit i máma a všichni, on, Vašíček, že pak bude míti lehčí živobytí; aby měl pána Boha stále na mysli, aby se modlil a hodný zůstal.

A tak to šlo dále s přestávkami a pomlkami, po kterých vždy sedlák na něco nového připadl, jako, aby si Václav šatů hleděl a jich šetřil, aby si také i v hospodářství všeho všiml, že neví, kdy mu to bude vhod.

Tak dojeli na rozcestí. Silnice vedla přímo dále k městu, ukryvšímu se v těch místech pojednou za táhlé návrší. Sedlák však obrátil koně na levo, na cestu méně pohodlnou, a záhy se ocitli ve vsi.

Byla v údolí ne příliš širokém a hlubokém, obklopeném s obou stran táhlými svahy ne hrubě vysokými. Na nich i dole při potoku stála stavení, chalupy i statky, většinou zděné, bílé nebo žlutou barvou natřené, došky i cihlami kryté. Na svazích u statku rozkládaly se zahrady, to jest lehko oplocené trávníky s řídkými stromy ovocnými. Vašíček jak prve dost apaticky, zaražen seděl v bryčce, tak nyní čileji se rozhlížel a vyhlížel jmenovitě statek, ve kterém mělo býti jeho bydliště. Dle líčení Tögla Hanesa očekával jeden z nejhezčích zděných dvorců. Již Němce viděl, velké, malé, u oken i venku, ženské, mužské a všechny tak divně přistrojené.

Sedlák přes tu chvíli koně zastavoval, domnívaje se, že ten statek Vašíčkův bude hned na kraji. Tak alespoň myslil, spoléhaje na Tögla Hanesa, jenž pořád něco o čtvrt

hodince povídal. A ti, kterých se Zeman na vsi ptal, ukazovali pořád dál a dál, až pak konečně babka jakási ukázala na levo, do svahu, na statek tam stojící. Sedlák sebrav všechny drobty své němčiny, které si ještě zachoval, ptal se ještě jednou; než babka ukázala zase na ten před nimi ve svahu, dřevěný, došky krytý, patrně starý a proti jiným dosti sešlý, jenž nemaje ani brány, byl dvoru otevřeného, o třech staveních. Na pravo, čelem do údolí, stálo hlavní stavení; od něho na levo, než bokem do cesty, menší, jistě výměnek, a v zadu nevelká a věkem ztemnělá stodola, také všechna ode dřeva. Sedlák neřekl Vašíčkovi, co si myslil, že Tölg Hanes je šelma, že lhal — ale i bez toho synek sklíčeněji se krčil do koutka v bryčce. Ani se již teď nevychyloval, a nahnul se teprve, když se ocitli nahoře na otevřeném nádvoří s kaluží černé hnojnice a hnojištěm pod kamennou záspí, na níž zběsile trhal sebou a lítal černý pes smýkaje nad sebou na bidle, jak sem tam lítal, řetěz silně rachotící. V okně se ukázala ženská hlava v placce z tmavého šátku, za ní mužský, bez vesty; a v tom už vyběhl přede dvéře houfek dětí košilatých, kolik bosých hochů, v brslenkách, z nichž jeden měl na hlavě čepičku oúřednické podoby s kokardou. Vašíček byl jako u vidění. Chlad podzimního jitra i rozčilení ho rozetřásly, a nohy od dlouhého sedění ho nějak brněly. — Díval se zaraženě na houf dětí, oči na něj vyvalujících, a pokřikujících: „Der Bimše! Der Bimše!“ A jak se teď náhodou ohlédl, spatřil u chaloupky na vejměnku, s té strany vyložené kolem oken rozeštípaným dřívím a pařezy, státi nějakou stařenu v placce, hubenou, nahých, žilovatých, suchých rukou, která dlaní si zastírala oči, aby na příchozí snad lépe viděla.

Pak se Vašíček zas obrátil po hlavním stavení, kdež ve dveřích se ukázal hospodář v brslenkách, bez vesty, nějak ušňupaný, a za ním nevelká, hubená selka. Vítali hosti. Pojednou jako by se kolem hluboký stín uložil... To vešli do světnice dávno již asi nebílené, nevysokých oken a černého stropu. V jizbě (jejich doma byla čistější a veselejší) bylo nějak ouzko. Děti příchozí obklopovaly, očí s nich nespouštěly. Německý hospodář i selka také na Vašíčka mluvili. Než on jim nerozuměl, ač poslední dobou ho Kovář pilně cvičil v německém jazyku. Přinesli jim jísti, pěkný žitný chléb a na květovaném talíři husečku másla. Hoch však neměl valné chuti, ač už minulo kolik hodin, co byl posnídal.

Zatím odnesli truhličku jeho do vedlejšího přístěnku, zatím také poznal Karla, jenž měl jíti za něj do Čech. Byl to ten v úřednické čepici, značně větší a silnější Vašíčka. Ten se v duchu divil, že ten Němec je tak smělý, že není nic smutný a zaražený před svým odjezdem. A všecko si sám sháněl, šaty, vše, a dosti vesele. — Zatím se oba otcové domlouvali. Šlo to dost nesnadno. Sedlák ani selka neuměli ani slova českého, a němčina Zemanova ve všem nestačila. Než že Tölg Hanes diplomaticky všecko jednání zapředl a smluvil, byla ratifikace smlouvy nyní dosti snadna.

Zemanovi se tu leccos nelíbilo a v duchu nežehnal Tölga Hanesa. — Než kde teď najednou místo vzíti? A pak, mladému hochovi to neuškodí. Ať zvyká, ať něco zkusí!

Když po té, chystaje se do města, vyšli na nádvoří, Zeman provázen německými pantátou a panímámou, prohlédl si ještě dobytek, a pak stanuv prostřed, ukazoval dotazuje se na chaloupku; pak tam zamířil. Jen selka je tam provázela; sedlák se pojednou obrátil a šel do svého stavení. Toho si Zeman povšiml.

Vašíček váhavě, nechutě překračoval práh stavení, před nímž prve zahlédl stařenu zevnějšku ne právě vábivého. Stála teď u dveří a spustila pronikavým hlasem a selka s ní zároveň tak, že nebylo ani slovu rozuměti. Vítala je velmi živě, skláněla se k Vašíčkovi, hleděla mu do tváře, mluvila na něj patrně vlídně.

„To je babička,“ ohlašoval otec. Ale ani to slovo, ani hlučné uvítání německé vrásčité stařeny s hnědými skvrnami v obličeji, jež byla, jak teprve teď hoch spozoroval, jednooká a na druhé málo viděla, nebyly s to, aby zapudily nemilý chlapcův dojem.

Za to se mu více a hned zalíbil výměnkář, dědeček nevelký, bílých, dlouhých vlasů, bez kabátu, ve tmavé vestě s obou stran soukenné, v brslenkách po kolena, ve vlněných, hrubých punčochách a těžkých střevících.

Vstal, jak vstoupili, od těžkého, tvrdého stolu vyřezávaných trnožů, — a šel jim naproti. Tvář jeho se všecka vlídně usmívala a řekl patrně něco veselého, neboť se český tatík zasmál. Pak pohladil německý dědeček Vašíčka. Dle tlumočení otcova hoch vyrozuměl, že ho zve, aby k nim na výměnek chodil na snídani, že sem chodí všechny děti, a on, Vašíček, že teď bude Karlem; v neděli aby vždycky přišel na oběd, protože mívají maso, kdežto prý ve statku je mají jen o posvícení. A zase nějaký žert, který tatík nepřetlumočil, poněvadž tak nedovedl; jen to ještě dodal synkovi, že budou ráno choditi s dědečkem do města, že pantáta chodí denně tam do kostela.

VI.

Pak šli do města k zápisu a nakoupit knih. Po vůli starého vzal si Vašíček s sebou starého Šinágla, Kolářem vychváleného, jaká to dobrá a vzácná kniha. Cestou Zeman zase požehnal, tentokráte již nahlas, Tölga Hanesa. Šliť již dobrou čtvrt hodiny a město ještě nikde. Sotva že se za tu dobu na konec vesnice dostali; pak uplynula zase dobrá čtvrť hodiny, nežli došli na kraj města. Sedlák řekl Vašíčkovi, jak ten Němec v hrdlo lhal, to že je pořádná čtvrť hodiny, a že on, Vašíček, bude míti notnou potíž, když bude choditi denně dvakráte do města, dvakráte z města a takový kus země. Toho však chlapec v tu chvíli nikterak nevážil. Tížiloť ho dosud šero dusné světnice v německém nepěkném statku i hluk toho houfce dětského; pak přicházelo také napjetí a strach ze zápisu.

Takového města, do jakého vešli, ještě neviděl. Omamoval ho neobyčejně čilý ruch v ulici, kterou šli, a kde projíždělo i také stálo dosti bryček i fasuňků s kufry a peřinami. Vašíček se ohlížel po nich, po malých kandidátech studentství, a s patrnou úctou hleděl za dvěma urostlejšími studenty nesoucími hromadu knih pod pažděmi. Až jim záviděl. Jak jistě a směle a vesele si vykračovali! Jak by ne! Ti se už nemusí báti. Ale on! Tak pomýšlel.

Přešli náměstí i podsíňkou po jedné jeho straně, kde uviděl nevídaného ovoce, zvláště hroznů, a také rohlíků i pečiva divného a cukrového, až pak stanuli, pro-

sedše úzkou ulicí, před vysokou, výstavnou branou rozlehlého kláštera s velikým kostelem o dvou vežích. Vešli do prvního, vešli do druhého nádvoří obklopených vysokými budovami tak krásně vystavěnými, jakých Vašíček jak živ ještě neviděl, až stanuli před vchodem do vlastního kláštera vedoucím. Tam přebýval kněz ředitel, tam byl zápis.

Ke vchodu přicházeli i z něho vycházeli studenti a studentíci, starší i nováčkové a s nimi otcové. Ženské tam nesměly. Hlahol ozýval se tu německý i český. Zemanové vešli do dlouhé vysoké chodby, zdobené na zdech starými, na plátně malovanými obrazy svatých. Šli po proudu a záhy vstoupili do pěkného pokoje, kde stál u stolku nevysoký kněz v benediktinské sutaně, v sametové, černé čepičce na temeni, muž nejlepšího věku, boubelatý, vlídný, usmívavý.

Vašíčkovi bylo hned volněji, když ho zaslechl česky mluviti a uviděl, jak chlapce buď hladí neb za bradu béře, dávaje jim žertovné otázky. Za to druhý kněz za ním, vysoký, silný, s hlavou do předu pochýlenou, bledý, s bradou a tvářemi do pola od holení silně promodralými, v lesklých brejlích naháněl už přísným zjevem svým a vzhledem dosti strachu. Také ostatní u zápisu všichni vzhlíželi k němu patrně ostýchavě, ano i s bázní. Nemluvil, jen chrchlal nebo chvíli se prudko rozkašlal.

Vašíček čekaje skroušeně vedle otce, až na ně dojde řada, a hledě na vysokého, bledého Benediktina, vzpomněl si hned na Jana Koláře, že pravdu mluvil, to že jistě jeden z těch přísných professorů, u kterých studenti pro slovíčko propadají. A také se hned dověděl, jak se jmenuje.

„To je pater Benno!“ povídal vedle po česku nějaký student krajanu svému nováčkovi — „A ten, co zapisuje, to je ředitel, pater Volfgang.“

V tom Zeman postrčil hocha svého za rameno a přistoupil ke stolku ředitelovu. Hochovi zabušilo na novo živě srdce.

„A tys nějaký špačíček malý, jistě maminčin,“ začal veselý kněz a již byla brada hochova v jeho prstech. Ucítil z nich zápach šňupavého tabáku, ale měl radost z toho uvítání. Upřel upřímně modré oči na kněze, jemuž se patrně zalíbil a jenž, zeptav se na jeho jméno, zažertoval, to že má s sebou jistě dvě buchty, jednu od svátku a druhou, jak bývá, do Němec. Ale pak!

Když otec předložil české vysvědčení, ředitel zvážněl, a ohlédl se po svém kolegovi Ten nahlédnuv do vysvědčení, obrátil se po chlapci, jehož si dosud sotva povšiml, a otázal se ho zkrátka:

„Umíš-li německy? Byls už v Němcích?“

Otec odpověděl za chlapce velmi se leknuvšího, jenž ihned vycítil v té otázce nebezpečenství ohrožující jeho studie. A nastalo. Pater Benno, uslyšev, že hoch v Němcích nebyl, nebyl pro to, aby Vašíčka do gymnasia přijímali.

„Ať jde do čtvrté třídy a za rok ať přijde —“ mínil rozhodně. Také pater Volfgang váhal. Starý Zeman se lekal. Běželoť o rok; synkovi pak o latinskou školu nahánělo. Starý jal se uctivě vykládati, protýkaje řeč svou častým „prosím“, že se hoch učil německy doma u učitele a pak u studovaného člověka, a opentlil a povýšil učenost a učitelskou schopnost Jana Koláře v ten okamžik znamenitě. Než orací ta valně neúčinkovala. Na patera Benona jistě nic, neboť odvětil zkrátka:

„Ale pantáto, jste přece tatík. Nebudete snad chtít, aby se váš hoch tu mořil. Jaký pak prospěch a pokrok, když nebude rozuměti.“ To řekl rychle a prudce hlasem dunivým. Za řeči té chytl také svou sametovou, černou čepičku s hlavy, potřepal ji, až pak domluviv, vrazil ji oběma rukama opět na hlavu. (Pokračování.)

Svatba v Kukuši.

Podává *Em. Fait.*

Kukuš jest městys makedonský, poslední dobou častěji v místních zprávách připomínaný, poněvadž jest střediskem uniatů této země. Toto vyznání nyní hojně jest podporováno nejen od porty, která ho užívá jako protiváhy k pravoslaví, neboť za hnutí národního snadno poslední mohlo by se státi nebezpečným, ale též od katolické propagandy. V městečku položen základ ku střední škole bulharské; jsou vydržovány dosud tři třídy. Bohužel není naděje, že by se ústav postupně mohl doplňovati; nedostávát se k tomu potřebných prostředků. Na obecné bulharské škole působil svého času Dimitrij Miladinovec, jenž zároveň se svým bratrem Konstantinem vydal důležitou sbírku národních písní makedonských. Za svého pobytu v oné odlehlé evropské krajině minulého léta všímali jsme si vedle jiných poměrů též obyčejů lidu a chceme tuto šíře se zmíniti o svatebních zvycích a obřadech, ač mnohé z nich již se opomíjejí a zanedbávají.*)

V rozmanité výroční svátky schází se mládež na umluveném nějakém místě, a tančí „choro“, při tom poskytnuta jest mladým lidem příležitost, aby se blíže seznámili. Zvláště hlučný bývá tanec při sbírání květin na jaře na velikonoční svátky, kdy účastní se zábavy veškerý mladý svět z obce. Když při takovýchto veřejných schůzích mladík získal si náklonnost dívčinu, dorozumí se s otcem, aby dosáhl jeho svolení. Dívka při tančení „ora“ dbá, aby prokázala úctu také přátelům svého milence, kdežto jeho samého na oko si mnoho nevšímá. Po obapolném dohodnutí připravuje se „mal armas“. Na některý svátek sejdou se svatové k mladíku, který vítaje vstupující políbí ruku otci nebo strýci, jenž otcovo místo zastupuje, zemřel-li tento, i dostává od něho krásnou stuhu a dle okolností nějaký stříbrný zlatník. Také ostatním svatům na důkaz úcty líbá ruku. Na to ubírají se všichni do příbytku nevěstina, která upraví na počest příchozím „sofra“ (stůl, hostinu). Za týden nevěsta provázená družkou „posestrimou“ oplatí návštěvu a při této příležitosti vymění se dary, jež si byli oba snoubenci přichystali. Přítelkyně líbá všem přítomným svatům ruku

---

*) Bъlgarski narodni pěsni sobrani od bratja Miladinovce Dimitrija i Konstantina v Zagreb 1861 str. 515.

a za ni jde nevěsta, která dává jim stuhu; svobodným připevni ji na rameno vlastní rukou. Takto ozdobení svatové vstoupí do světnice, kde je očekává ženich a uvítav je, celou společnost uhostí.

Druhého dne sejde se u tohoto asi 20—30 dětí z nejbližšího příbuzenstva a od sousedů u věku 4—10 let, které vede stará žena, pravidelně rovněž přátelská, k nevěstě. Z dětí nesou některé v šátku stužkami ozdobeném ovoce různých druhů, jež jsou však vždycky liché 3, 5, 7 a p., jiným svěřeny kytky, jedna z nich obložena penězi, z těch jsou tři veliké, ostatní drobné, ale počet jejich rovněž jest lichý 5, 7, 9 atd. Číslo sudé považuje se za nešťastné a proto se mu hledí úmyslně vyhnouti. Dívka je očekává a políbí všechny, co přinášejí dary; tyto bývají v řadě posledními. Shromážděné drobotině dostáva se po nějakém pamlsku a zákusku, posléze políbí je na rozloučenou obdarovaná, dává jim po kytici a stužce, jednomu šátek s ovocem a vkusně vázanou kytku pro ženicha. Podobné dary vystřídají se pravidelně opět, jakmile uzraje nové ovoce, ale pozdější posylky obstarává pouze 5—7 dětí, tak že to není již tak slavnostní jako poprvé.

Za měsíc asi sejdou se u ženicha ženy a dívky z jeho příbuzenstva a nesou v průvodě matce nevěstině vybrané čerstvé ovoce, mimo to však čerstvě upravené kytky. Největší, obvázaná pentlí a v níž ukryt dukát, určena jest pro samou nevěstu. K tomu připojeny střevíce (čevli), několik ok předeného lnu a různobarevných šátků. Ze lnu má si vyvolená zhotoviti svatební košili; uvědomena napřed o příchodu žen, očekává je, líbá jim ruku a sama vezme věci, aby je uložila; všemu poselstvu upravena hostina. Když se posilnily, vyjde dívka, líbá opět nositelkám darů ruku, podává jim na rozloučenou číši vína, při čemž prozpěvují se písně, v kterých zasnoubená se vychvaluje. Na to vyjde její sestra a nabízí po malé kytici; nevěsta sama přichystala kytici stuhou obvázanou snaše a tchyni. Vedle toho jim odevzdá šátek (neb košíček) s ovocem a jiné ovoce pro ostatní domácí. Z nich nejlepší jest ustanovena pro milence; v této ukryt jest nějaký zlatý peníz, menší ovšem, než jí byl poslán. V nejbližších dnech přijde sama „svekrva“, aby vzala, nejsouc nikým provázena, míru na „kolan“ (pás) a „kolbi“ (belezii, náramky) i čtyři prsteny. Návštěva děje se beze vší okázalosti, aby se šetřilo citlivosti dívky.

Čtrnáct dní před svatbou ženich se svými přátely jde na veliký „armas“, k tomu připraveny podobně jako dříve v hojnosti pokrmy a nápoje rozmanité jakosti a všelikých druhů. Matka mu přinese „roucho“, pro snachu „kolan“ (pas), „kolbite“ (náramky), čtyři prsteny, šátek do ruky a na hlavu, fes, zrcadlo, hřeben, dukáty, koš s ovocem a kytky. Když přijdou do „kukje“ zasnoubené, sednou si muži po jedné straně, ženy po druhé, po nějaké chvíli vstoupí dívka v průvodě oblíbené své družky a políbí ruku starším mužům, obrátí se ku protější straně, líbá ruce i ženám a přijímá od nich připomenuté věci a odevzdává je všechny své průvodkyni „posestrimě“, aby je uchovala. Poslední v řadě postaven mladík, jemuž svěřeno jest ovoce, i jeho dárek s povděkem se přijímá. Připraven stůl, na který položeny pokrmy, víno a rakije od ženicha; tento líbá všem starším ruce a obsluhuje je pálenkou. Při hostině nejstarší z účastníků rozlomí slavnostní koláč, na němž naznačen kříž; ve středu jeho jest zadělán peníz (celo); tato část s „celem“ připadne dívce. Po nějaké chvíli oddechu roznáší shromážděným snoubenec víno a při tom znovu musí úctu prokázati osobám pokročilejšího než sám věku. Když veškeré zásoby, které byly přineseny z domu ženichova, se strávily, donesou čerstvá jídla, přichystaná od rodičů nevěstiných, rovněž i ze sklepů jejich čepují se nápoje. Posluhu převezme nyní nevěsta, obchází od skupiny ku skupině, líbá ruce, nabízí víno i rakiji, při tom pilně dbá, aby žádnému ničeho se nenedostávalo. Všichni se baví žertovnými rozpravami, upomínkami ze života, dílem zpěvem národních písní, jichž zdá se býti nevyčerpatelná zásoba; každý něco dovede z vlastní zkušenosti připojiti. Starostí obou rodin jest, aby společnost udržela se v dobré míře po celou noc, neboť nikdo z pozvaných nesmí ani oka zamhouřiti. Teprve za úsvitu pije se teplá kořalka na rozloučenou; než se rozejdou, nevěsta jde pořadem od druha k druhu a lije každému z konvice čerstvé vody na ruce, aby se umyli. Poslední z obsloužených jest ženich. Na rameno jim připevní čerstvou kytičku; zámožnější z příbuzných dávají jí po dukátu neb jiném penízi. Toť „golem armas“.

Sedm dní před svatbou v neděli dívka posýlá hochovi soudek vína, několik družek donese mu dvě košile a jiné části oděvu; podobně dostane se švekruši, strýci, „vujkovci, tetinovci“ a jiným blízkým příbuzným po košili a stuze, též ženy v domácnoti jsou obmyšleny menšími dárky, zároveň mistru, který ho učil řemeslu, a učiteli, k němuž chodil do školy, ušita košile. Když přijdou k ženichovi, veškeré tyto věci rozloží na podezdívku u okna nebo pověsí na zeď ve světnici, aby byla bohatá výbava každému, kdo vstoupí, na první pohled viditelna; tam jsou uchovány též rozmanité dary, jež před tím od své vyvolené obdržel. Příchozím předkládají dle libosti krmě, obdarovaný líbá jim ruce a nalévá jim rakii, a když se společnost rozveselila, dívky zpívají a tančí „oro“, při tom třikráte po delší přestávce vystoupí celá skupina před vrata na náves a zase se navrátí. Obřad jmenuje se „ruba“.

Tři dni před svatbou, ve čtvrtek ráno, mísí (mesvět) u ženicha na dva koláče. Jeden určen pro nevěstu, druhý pro kmotra („kum“); proto sejdou se ve statku dívky a přinesou k tomu cíli tři okříny (nošvi) a tři síta. Tři dívky podsívají mouku a vsypou ji pak do hromady; po té zavolají malé dítě, které má otce i matku, aby nalilo do okřínu vody a nasypalo tam soli velikou měchačkou, která se nazývá kukudavka. Děcko promíchá samo vodu a mouku, po té dívky řádně těsto vyhnětou. Když jsou s prací svou hotovy, vezmou malého pomocníka na ruce, který třikráte udeří kukudavkou na těsto a zvolá při tom: „hoch a dívka“. Celý obřad sluje „zames“.

(Dokončení.)

Opuštěná.

Napsal *J. Draženović.*

(Dokončení.)

V.

Snídaně odbyla se brzy a tiše. Po kávě přinesli máslo a čerstvé pečivo. Potom zanechali hosté o samotě při sporných listinách. Přebíral se v nich dlouho; ježto však byl v podobných věcech zkušený, poznal snadno, co jest nejdříve dělati. Potom vstal a díval se do zahrady. Hluboce zamyšlen zíral v krásný obraz jasného dne. Lehounké obláčky proháněly se po obloze, a v přírodě počal se jeviti jemný jarní dech. Náhle zaskřípaly dvéře a na prahu objevila se Katynka. Zastavila se na okamžik, upírajíc zrak svůj na Mikšiće týmž způsobem jako včera, pak se vzchopila a lehounkým krokem, sotva podlahy se dotýkajíc, popošla přímo k němu. Byla oděna v půvabný ranní šat se širokými bílými krajkami kolem krku. Mikšićovi bylo divně u srdce. Nejapně se uklonil. Katynka podala mu přívětivě ruku s oním včerejším úsměvem a oči její zářily, jako by v radostném nějakém překvapení.

„Oh, pane!“ pravila zvonivým altem — „jak mne těší, že jste zde! Nás trápí zde osamělost; viďte, že mi budete vypravovati o dalekých krajinách, odkud jste přišel — viďte?“

„Jsem ochoten — — milerád, slečno,“ — odvětil Mikšić, překvapen jsa milostným tím oslovením, a bezděky přejel si rukou čelo.

„Především, kdy odjedete?“

„Po obědě, myslím, neboť mám doma nějakou práci — — —“

„Tak brzy! To je mi líto — — Vidíte, my jsme zde tak osamělý. Čteme a zpíváme — ale co je to! Chystaly jsme se také k návštěvě do S. Ale matka nerada se vydává na cestu. — — Také květiny pěstujeme, ale květiny nemají duše, viďte?“

„Zajisté — —“

„Znáte, pane, Slavonii? Oh! Krásné nivy, samá rovina nepřehledný obzor — —“

„Byl jsem tam.“

„Byl jste tam! Zajisté jste si odtud přinesl krásné upomínky — — Já jsem si je také přinesla — — Sedávali jsme v dávné té době na večer v besídce. Vše kolem dýše tajemným životem; je krásně, jasno; matka hladí moje vlasy a učí mne modliti se k Bohu. — — Slunce chýlí se k západu, šeří se; zvoní klekání; — v jizbě zakmitne první světlo — — Přichází Mara; praví, že večeře je připravena. — — Potom oči samy se zavírají, měsíc osvětluje chladnou, měkkou ložnici — — — Potom? Pomřeli všickni, přišli jiní lidé a opět zmizeli — — — a já octnula jsem se daleko sama — — — Vidíte, to jsou moje upomínky, drahé upomínky. — Slyšte, přicházejí! — Já vám nyní — nebo později! Potom vám něco povím! Prosím vás — — ano! Vezměte toto zde. To je celé moje srdce, moje láska. Potom vám povím vše.“

Její obličej zcela se změnil; jakýs šílený strach jevil se na něm; Mikšićovi zdál se býti nemocným. Při posledních slovech vtiskla mu Katynka do ruky malý medajlonek a šeptala chvatně:

„Přijďte před polednem do zahrady! — Slibte mi to!“

„Ano,“ odpověděl Mikšić jaksi nesměle.

„Schovejte, schovejte to!“ — zvolala ona přidušeně. Sotva to byl vstrčil do kapsy, otevřely se dvéře z druhé komnaty a do pokoje vstoupila Marie a patrně se ulekla.

„Ty's tu, Katynko?“ tázala se něžně.

„Ano, hledala jsem knihu — Ruy Blas. — Pojď se mnou, dokončím ono vyšívání —.“

„Přijdu, má drahá,“ odvětila Marie a Katynka odešla z jizby, ani se neohlédnuvši. Mikšićovi zdálo se chování mladé té ženy podivným. Upřel tázavý pohled na Marii.

„Pane,“ pravila ona vážně — „nehněvejte se, chci vám něco vysvětliti. Týká se to našich rodinných poměrů — —.“

„Prosím, o tom není řeči,“ odvětil Mikšić ještě více udiven.

„Říkala vám něco Katynka?“

„Ano, o něco mne žádala.“

„Dovolte, zajisté vyptávala se vás na nějakého muže?“

„Nikoli, slečno, ale prosila mne, abych ji před polednem vyhledal v zahradě.“

„Ach, tušila jsem! Bude se vás tázati po nějakém muži. Ubohá! Budiž vám známo — abyste věc křivě neposuzoval — že Katynka je nemocna, ona stále blouzní. Jako náš soused můžete to věděti a zvláště, když jste náhodou do poměrů těch zabloudil. Ona stále blouzní o svém milenci a ten muž je můj bratr Arthur, husarský nadporučík. Seznámili se ve V. ve Slavonii, v rodišti to mého nebožtíka otce, kdež Arthur nalézal se v posádce. Tam jsme také bydleli, když můj otec odebral se na odpočinek. Později byl Arthur přeložen do Pešti. Všichni myslili jsme, že Arthur opustí vojenskou službu a vezme si Katynku, již jsme upřímně milovali. Ale rok před tím, než jsme se odstěhovali sem, obdrželi jsme zprávu o jeho zasnoubení se v Pešti. Katynka zůstala oklamána, zahanbena, opuštěna. Matka vší mocí snažila se odvrátiti Arthura od nevěrnosti, avšak marně. Konečně zanevřela na něho tak, jako by ani nebyl náš; nedopisujeme si, ani o něm ničeho nevíme: pouze to, že nedávno měl svatbu. Zprávy té neodvážili jsme se sděliti Katynce, avšak ona to tuší, ač stále ještě doufá. Doufá — šílenou nadějí. — Nyní celé věci rozumíte.“

„Ano, slečno,“ odvětil Mikšić pohnutě. — „Dojímá mne to a musím se přiznati, že mne naplňuje bolem tato nešťastná nehoda vaší rodiny.“

„Ach, o tom nesmí se nikdo ani slovem zmíniti — a jen Katynka, ubohá — —“

„Dovolte, jak se dostala do vaší rodiny?“

„Když byla uslyšela zprávu o Arthurově zasnoubení, roznemohla se nebezpečně a dosud trpí následky oné nemoci. — My jsme ji přijali s otevřenou náručí, neboť

nemá ubohá rodičů a příbuzní zavrhli ji pro hanbu. Milujeme ji, abychom tím aspoň poněkud odčinili křivdu Arthurovu. A je hodná, dobrá. — — Stále o něm blouzní; to je celá její nemoc. Často po několik dní téměř slova nemluví, potom však zmocní se jí jakás horečná naděje, tvoří si různá pošetilá předsevzetí, pak mnoho mluví, staví si větrné zámky a těká po domě v jakési sladké illusi. Jednou mu též tajně psala do Pešti, ale psaní přišlo nazpět, nedošlo ho. Každého cizince vyptává se na něho a tu pak je zvláště veselá. Pak nepustí mne ani na krok od sebe, objímá a celuje mne jako vlastní sestru."

Hlas Mariin ku konci se chvěl a slza zaleskla se jí v oku. Mikšić ukázal jí medajlon.

„Ach, to je jeho podobizna, jediná její upomínka na něho!"

Marie otevřela medajlon a Mikšić spatřil v něm obličej statného, mladého muže se silnými kníry. Jakýs drastický, vojenský výraz jevil se kolem silných jeho rtů, svraštělé čelo a pronikavý pohled označovaly vzdorovitou povahu. Obličej ten v ostatních tazích velmi se podobal obličeji Mariinu a dle podobizny mohl každý snadno poznati, že je to její bratr. Marie vrátila mu medajlon.

„Katynce nesmíte říci ničeho o naší rozmluvě — každým způsobem musíte jíti do zahrady a ke všemu ji posvědčovati. Matce se také nesmíte o tom zmíniti; ji by to zarmoutilo."

„Zajisté!" odvětil Mikšić. — „Ubohá!"

Na to odebrali se k paní a rozmlouvali o onom sporu o pozemek. Mikšić spatřil oknem Katynku, procházející se zamyšleně po zahradě; proto odešel též do zahrady.

VI.

Když Mikšić vešel do zahrady, byla Katynka právě zmizela v besídce. Šel za ní. Besídka spletena byla holým chrastím šeříkovým; již z daleka viděl ji, kterak sedíc na lávce, hledí zamyšleně k zemi. Tichým krokem vešel do besídky, drže medajlon v ruce. Bylo mu těžko u srdce.

„Ach!" zvolala Katynka, spatřivši ho. — „Viděl jste jej? Znáte jej?"

Vzala mu podobiznu z ruky a držíc ji oběma rukama vzhůru přímo před očima, dívala se ni se živým účastenstvím.

„Ano, slečno — — dle obličeje teprv. Upamatoval jsem se — — to je bratr slečny Marie."

„Ano, můj Arthur!" — zvolala ona s něžnou vroucností. „Krásné to, šlechetné srdce — vidíte-liž mu na čele šlechetnou duši?"

A opět zahleděla se vášnivě na podobiznu. Mikšić pocítil jakousi bolestnou soustrasť s touto ubohou bytostí. Venku před besídkou laškoval teplý jižní vítr se suchým listím, toče a šustě jím ve vzduchu, jako by duchové se byli dali do tajemné nějaké hry. Náhle ulehlo na zemi, jako by čarovným proutkem udeřeno, jen nad vchodem, nad jeho hlavou, třepetá se jeden jediný scvrklý lístek, uváznuv v pavučině. Jaké to smutno ve zvlhlém tom vzduchu, v celém tom mrtvém obraze obnažené přírody, protkaném slabými paprsky jarního slunce!

Katynka pozdvihla oči, jako by se probudila ze sladkého sna.

„Oni mi chtěli —" šeptala jako pro sebe — „oni mi chtěli odnítí víru a nesmrtelnou lásku. Není-liž láska pouto duší, jež vzájemně poznávají se a sdružují? Duše je Boží dech; ona je svobodna, ale když se připoutá, pak je cizí, pak zalétá k druhé duši na táčky — — a milují se. Co zlomí toto pouto, co?" zvolala prudce, povstavši. Oči její planuly horečným přesvědčením a po obličeji rozlila se jakás vzdorná bledosť, znak vnitřní bouře. Krásný její alt zněl hluboce a pevně.

„Nuže, řekněte!" zvolala, pohlédnuvši zamženým zrakem Mikšićovi do obličeje a opět se zamyslila. Obličej její zazářil dřívější něžností. „Ach! — — Pošlu mu krásný obraz — — své srdce růžemi ověnčené. On potěší pohled jeho, vyjasní jeho čelo. Arthur uzdraví mé srdce, probudí je svými vzdechy. — — Z daleké krajiny zalétne ke mně pozdrav jeho na lehkých perutích růžové zory; první pozdrav za jasného jitra — — pak poznají víru nesmrtelné lásky. Kdo v ni věří, je spasen — — Budete mým poslem? Ano?"

„Budu, slečno!" odvětil Mikšić chvějícím se hlasem.

„Budete, příteli! On vás obejme za to a přitiskne k své hrdinské hrudi. — — Půjdete k němu, viďte?"

„Milerád, slečno!"

„Přímo k němu! Hle, toto vyšívání. Vizte! Srdce ve věnci z růží. Slíbila jsem mu to k svatbě. To jeho srdci a toto, bílý tento kvítek, jeho duši. — První je to tohoto jara. Řekněte mu, že jsem naši Anničku ozdobila takovými kvítky, a povězte mu, jak krásný to byl andílek. Ona ho očekává, ona ho volá. — — — ‚Nejsi sirotkem,' šeptala jsem jí při odchodu, ‚my přijdeme k tvému hrobu, *my*.' — Rozuměl jste? My přijdeme. — — To je svatý slib!"

Katynka podala mu krásně vyšívaný polštářek a bílý kvítek bledule, jejž byla sňala s prsou.

„Tento kvítek je můj nejmilejší druh. — — Vyrostl na mém srdci. Opatrujte mi ho, opatrujte ho! — Hlídejte ho pečlivě!"

„Budu ho opatrovati jako život svůj. Doufám, slečno Katynko, že budu vaším šťastným rukojmím. Očekávejte ode mne dobré zprávy!"

V zahradě ozvaly se kroky.

„Pojďme! Pospěšme! — ještě jednou políbím svého andílka —"

A vzavši kvítek, vtiskla naň lehounký, nyjící polibek.

„Pojďme!"

V zahradě procházel se strýc Grga, kouře ze své ohromné porcelánové dýmky a rozhlížeje se po obloze.

„Dostaneme sníh, pane!" volal na Mikšice. „Vrány jsou nepokojné!"

„Neškodí!" odvětil Mikšić, pohlédnuv na Katynku, jež se byla hluboce zamyslila, upírajíc zrak svůj v zamračený sever. Mlčela. V jizbě usedla na své staré místo a seděla opět tak nepohnutě jako včera. V sepjatých rukou jejích leskl se zlatý medajlon na polo otevřený. Při obědě rozmluva vázla. Strýc Grga mluvil nejvíce, stále ujišťuje paní, že dle všech známek bude úrodný rok.

Z toho i z ostatního hovoru Katynka neslyšela ani slova. Mikšić použiv příležitosti, pošeptal Marii:

„Uhodla jste. Dala mi vyšívaný polštářek a kvítek bledule, abych to odevzdal jemu."

„Srdce, viďte?"

„Ano."

Dobrá dívka sklonila hlavu, aby ukryla upřímnou slzu, jež se jí zaleskla v oku. Při odchodu slíbil Mikšić paní, že se na příslušném místě ujme její záležitosti, načež vsedl do vozu.

Strýc Grga zdržoval bujné koně. V poslední chvíli pohlédla Katynka na Mikšiće. Oči její zářily a zračila se v nich láska vroucí duše. — — Vroucnost ta však nenáležela jemu. Koně dali se do běhu a v Katynčině ruce zavlál na pozdrav sněhobílý šáteček. Zatím se byl obrátil vítr, obloha potáhla se mraky a vzduchem poletovaly první vločky sněhové.

„Neřekl jsem to?“ zvolal Grga a zamysliv se, pravil za chvíli:

„Nuže, viděl jste! To jsou nynější dívky. Vy ovšem budete jinak souditi. Tato zde přinese svár do domu: ale to je stejné, vždyť oni se smíří. Každému, co jeho jest, ale krev není voda!“

„Co ty víš, strýče!“ odvětil Mikšić.

„Hej — ano!“ pravil Grga a zapráskal bičem. — „Budeme loviti, věřte!“

V následujících dnech rozzuřila se zima posledními silami, ona jarní zima, kdy příroda podstupuje poslední, ale nejtužší boj s odvěkými zákony svého života. Na venku utuchl společenský život. Pana Mikšiće omrzelo konečně to zákoutí, zvláště když se mu nevydařil dosud ani jeden lov. Ivanićovým napsal krátký dopis na rozloučenou, omlouvaje se, že jich nemůže navštíviti, a odjel do města. V duši jeho utuchla znenáhla živá zpráva vzpomínka na nešťastnou Katynku, avšak přece jednou naskytla se příležitost, kdy se obnovila. Ona byla zatím zemřela — bylo to o tři roky později — a na témž místě před oknem spatřil Mikšić cizí nějakou ženštinu nízké, složité postavy, tuhých svalů a malých, černých, jiskrných očí. Na vrchním rtu černal se lehounký mráček jemných ženských valousků, jež líbívají se zvláště mužům tak zvaných železných nervů. Je to jakýsi duch vkusu. Byla to žena Arthurova. On přišel na delší dovolenou, když bylo pominulo ono veliké roztrpčení v jeho rodině. Do rodiny vrátil se mír. Vždyť krev není voda, pravil Grga. Strýc Grga zatím přestal již činiti parallely mezi dřívějšími a nynějšími lidmi. I on konečně častěji vzdychl:

„Stárneš, stárneš, brachu! Stáří klesá do hrobu.“

Jinak by byl zajisté znamenal onen veselý přátelský hovor a zvonivý smích nové příchozí, jenž tak sladce dojímal ostatní srdce. — A nikdo nevzpomněl si na opuštěného sirotka Katynku; teprve později sdělila mu Marie po straně, že v poslední době všude viděla nějakého muže, cizince, jenž prý ji dovede na Arthurova prsa. — Tento Arthur byl zajisté marcialní typ; jeho drastické žerty z garnisonního života hlavního města jevily tvrdý humor a nade vším kritické oko. — I Mikšiće získal úplně na svou stranu svou salonní přívětivostí.

„Bůh ví!“ pomyslil si on.

Z chorv. přel. *K. Stejskal.*

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Lukavičtí hosté zdrželi se u patera Konvalinky asi půl hodiny. Za hovoru pan otec neopominul zmíniti se s velikou chválou o paterově kázání, což arci kněz přijímal jenom nanejvýš ostýchavě, neboť podobná lichocení bývala vždycky horkou lázní jeho dobrému a skromnému srdci. Bránil se tomu jak mohl.

„Hlásal jsem jenom slovo boží,“ pravil povznesen nad všecku ctižádost, „a nevím, smím-li za to přijímati tak pochvalné uznání čili nic. Po soudě svém neučinil jsem snad svým kazatelským povinnostem ani úplně zadost — “

„Snad že jste byl příliš mnoho anebo příliš málo shovívavý k lidským slabostem a k pokušení, kterouž látku jste si obral za předmět svého výkladu?“ ujala se slova Ludmila. „Ale všechna čest! Také já byla jsem kázáním vaším nemálo pohnuta a odnáším si z něho nejeden vděčný pokyn pro život. Neusmívejte se mi! Což myslíte, že svět setřel s duše mé už všechen smysl pro pravdu a že mne učinil nezpůsobilou pochopovati a uznávati to, co uznává většina vašich prostých posluchačův? Naopak, svět a poznání rozmanitého života jeho učinilo mne podobným pravdám bližší, učinilo nejednu stránku mou citelnější. Proto odnáším si z kázání vašeho hluboký dojem, neboť jste mi mluvil k srdci — vy to víte! Byl jste přísný!“

„Přísný? Snad vám to praví vaše citlivost, ale chtěl jsem býti shovívavý. Vždyť jsme všickni slabi a sterým pokušením podrobeni,“ řekl kněz.

„Všickni? Velebníčkové také?“ otázala se vesele mladá pokušitelka zcela jiným tónem, než kterým mluvila před tím, jako by se byla vyměnila.

„Proč ti by měli býti výjimkou? Naopak, čím více jest vůle jejich obmezena kněžským povoláním, čím užší cestička jest přísně vyměřena pro celý život jejich konání, tím bližší jest nebezpečí, že ji překročí. Proto knězi samo sebou nejvíce přísluší chrániti se před křivými cestami a vyhýbati se pokušení.“

„Jsem-li také já pokušením?“ překvapila Ludmila patera podivnou otázkou.

Kněz na chvilku se zarazil. Co měl na to odpověděti? Co si to vzpomněla ta zvláštní žena? Zarděl se a pátral v očích dívčiných, je-li to jen povrchní žert. Avšak veselým obličejem jejím pronikala opravdovost, zraky její hleděly upřeně na něho a čekaly na odpověď. Bylo v nich více než dívčí čtveráctví.

Pokrčil rameny a nemohl se zprostiti tísně a trapných rozpakův.

„Težká odpověď,“ pravil pak mírně, pomalu, jako by se bál, aby slovem někde citelněji nezavadil. „Mohl bych se vysloviti určitě snad jen tehdy, kdybych znal vaše úmysly. Máte-li jen dobré úmysly a snažíte-li se jimi se

říditi, nespatřoval bych ve vás pokušení. Znám vás sice teprve od včerejška — vašich dětských let arci nevzpomínám — ale shledal jsem u vás pouze to, co vzbuzuje spravedlivé uznání a obdiv. Nevyhýbám se vám, jak jste mohla již pozorovati, nepokládám vás tudíž za pokušeni." A velebníček zasmál se tomu jako žertu. Do vážnějšího hovoru o těch věcech nechtělo se mu, snažil se proto zachovati žertovný ráz.

„To jest neúplná, vyhýbavá odpověď, slovem vytáčka," odpověděla dívka nepatrně se zamyšlujíc. „Tou se vám lehce nespokojím."

„Nedovedu jinak odpověděti."

„Ale řekněte mi aspoň, co vzbudilo ve vás uznání a obdiv?"

„Váš líbezný zpěv."

„A co ještě? Mám právo tázati se, učím se tím poznávati sama sebe."

„A vaše — krása. Tuším, že jsem vám to již jednou řekl, včera."

„Oh, pane, srovnává-li se pak s vaším povoláním a s vaší úzkou cestičkou života, abyste lichotil ženám nejotřepanějšími frasemi? Velebníčku! Nevrazil jste nyní na úskalí? Nezdá se vám, že jste klopýtl přes hladký oblázek, který bývá nezbytnou nutností leda jen milencův a — klamných švihákův?"

„Nevím, komu ten oblázek náleží. Já jsem v něm viděl jen pravdu. Jak jinak jsem to měl pověděti? Kladete stálé překážky mé malé výmluvnosti."

„Dobrá, a v čem jako kněz jste spatřoval moji krásu? Aha, jste na holičkách!"

„Vidím ji ve vašich tvářích a jsem přesvědčen, že jest také ve vaší duši."

„A řeknu-li vám nepokrytě, že se mýlite, že mám nepřátelské úmysly? A vždyť přece víte, že jsme si vypověděli boj. A chci zvítěziti jakýmkoliv prostředkem."

„Pak ovšem budu se stříci před vámi jako před sličným pokušením."

„Dnes jste o tom kázal a ustavičně jste se ohlížel k oratoriu."

„Chcete, slečno Ludmilo, mermomocí býti pokušitelkou?"

„Třebas pokušitelkou —"

„Ale, Liduško, neškádli pořád velebného pána!" vmísil se do hovoru pan Přibyl, jenž hovor paterův a Ludmilin nepokládal než za dětinské hašteření bez hlubšího významu. „Velebný pán dosti se unavil kázáním, a nyní ještě ty mu nedopřeješ ani chvilky klidu a odpočinku. Jsme vůbec nešetrni, že tak dlouho se zdržujeme. Pamatujme, Liduško, aby matka na nás dlouho nečekala."

„Ach, pan pater Konvalinka jest zajisté uvyklý odstraňovati překážky, které se stavějí do cesty jeho konání a povinnostem. Aspoň si zjedná novou zásluhu, odstraní-li tvrdošíjné zlo, které jest zamčeno v mé osobě," smála se mlynářova dcera. „A zároveň učiní dobrý skutek, jestliže mne, zbloudilou ovečku, obrátí a uvede na pravou cestu. Ach, jak ráda mám takové zápasy, jak se těším, až se dostaneme s velebníčkem do tuhého!" volala vesele, jako by se nemohla dočkati dalších sporův.

Potom hned vstala a měla se s otcem k odchodu. Když vkročili do oblasti kuchyně, slečna Františka vyběhla jim ještě jednou vstříc a trvalo několik minut, než se mohla Ludmila vyprostiti z jejích řečí a z jejích kostnatých rukou.

Když velebný pán pak se vrátil od farních vrat zase do svého pokoje, měl na čele malou chmuru. Zavrtěl povážlivě hlavou a pomyslil si:

„Co v té ženě vězí? Dnes mluvila tak podivně a dívala se tak zvláštníma očima na mne. Jaké má úmysly? Jest to zlo, jest pokušení? Jest to jen bujný výron dobrosrdečné a přímé ženské povahy? Nikterak ji nerozumím!"

A mezitím Ludmila, ubírajíc se po boku otce svého nerovnou návsí Javornickou podle vrat, k jejichž skulinám vybíhaly zvědavé ženy a před jejichž dvířky zastavovaly se zevlující děti, pravila s úsměvem k panu Přibylovi:

„Zdejší velebníček jest roztomilý člověk. Jest jistě vzorným příkladem kněze. Ctím ho neobmezeně. Dva tři pohledy mi stačily, abych prohlédla úplně jeho šlechetné srdce."

„Ano," přisvědčoval horlivě Lukavický mlynář, „pater Konvalinka jest zlato, aby mu Bůh za všechno odplatil stonásobně! Smrtelný hřích měl by ten, kdo by mu ublížil! Ty, Liduško, jeho dobrotu snad trochu příliš zlobíš."

Dívka měla na snadě hned nějakou veselou vytáčku, která výtku otcovu úplně odstranila, tak že pan otec se i rozesmál a pustil to s mysli.

Ale Ludmila v té chvíli na okamžik se zadumala. Na obličeji objevil se jí patrný smutek a stopa vnitřního bolu. Zahleděla se do prázdna a zašeptala:

„Ano, zneužívám jeho dobroty, těžké břemeno přijímám si na svědomí. Avšak ke komu mám se obrátiti, kde jinde si zabezpečiti přispění než u něho, který se odhodlal prospívati bližním a který povoláním svým se zasvětil nejspíše strázním a utrpení?"

„Proč jsi se zasmušila, dcero moje?" otázal se mlynář, pohlížeje úkosem na dívku.

„Kdož by neměl svých trudných myšlének a starostí, tatínku?" zněla odpověď.

„Jaké starosti!? Teď jsi doma u mne a u matky, a trudné myšlénky vypuď z hlavy, na ty zbude vždycky ještě času dost. Je-li to vzpomínka z minulosti, nech minulost minulostí! Brzo zapomeneš a Lukavici i mlýnu uvykneš, aby se ti z něho nezachtělo. Budeme nyní hospodařit, abys byla jednou švarnou, bezstarostnou mlynářkou. Toť se rozumí, že švarný mlynář také se již brzo najde!"

Pan otec provázel slova svoje smíchem, a také Ludmila zvučně se zasmála. Kdyby však byl ještě hleděl na ni, byl by postřehl, jak náhle zbledla a jak si vzdychla bolestně jako za něčím, co již prchlo a co nikdy více se nevrátí. —

Po třech dnech, ve středu později po polednách pater Konvalinka přišel opět do Lukavického mlýna. Za ty tři dny vystřídalo se mu v duši mnoho dojmův a mnoho zvláštních citův. Strunou všem společnou byla ustavičná, v před se deroucí myšlénka na Ludmilu. Někdy zdálo se mu to malicherností, která přejde sama sebou, ale jindy lekal se oněch bezděčných vzpomínek a byl také již blízek rozhodnutí, že k Přibylovům dříve nevkročí, až pobouřená mysl jeho náležitě ochladne. Avšak když byla středa, obvyklý den jeho návštěv, nemohl se ani dočkati odpoledne, a sotva že přišlo, šel jako obyčejně.

Snad ho tam vábil zvyk, snad jiná příčina. Jen že tentokráte dlouhý kabát jeho byl co možná nejuměleji vykartáčován, a v pokladně velebníčkově objevil se značnější přírustek, jenž měl býti základem kabátu nového, a to již v nedaleké budoucnosti. To ovšem bylo na pováženou, a bedlivý pozorovatel byl by v tom brzo postřehl souvislost s novou obyvatelkou Lukavického mlýna. Pan pater Konvalinka snad té souvislosti ani si nebyl vědom.

Když přišel stinným pozadím až do Lukavice a vkročil na dvůr, spatřil dvéře u ostrůvku jen přivřeny, pročež tam zamířil. Činil tak vždy v létě, bylot tam mnohem lepší posedění než v pokoji mezi mlýnským klapotem. Teprve když tam nikoho nenalezl, vracíval se do mlýna.

Tentokráte libosad páně Přibylův nebyl opuštěn. Mezi keři růží míhala se svěží postava Ludmilina se spoustou rozmanitých květin ve klíně a s nedodělanou kyticí. Obličej jí jen hořel od častého shýbání po pestrých záhonech.

„Vážete kytici,“ pravil kněz po pozdravu, „hezké zaměstnání! Dovolte, abych vám pomohl nebo překážel. Smím-li zvěděti, pro koho ten půvab květný připravujete?“

„Pro náš stůl. Chtěla jsem si pospíšiti, aby byl hotov, než přijdete. Vám ku poctě.“

„Jak krásná válka, kde protivníci se vítají a stýkají kyticemi!“

„Jsou v nich často také ostny, ve květech bývá zhusta také jed —“

„Avšak krásy, vůně a vůbec dobrého bývá více. Tuším, že kytice vaše nemá v sobě ani ostnů ani jedu, sic bylo by to nepřátelské přivítání.“

„Vždyť jsme nepřátelé. Ale jedu nemá, za to růžových ostnů má dost.“

„Nechťsi, jsou-li růžové. Připravím se již na nějaké bodnutí.“

„Jak se vám daří, velebný pane? Tři dny jsme vás neviděli.“

„Stýskalo se vám po mně?“

„Ano!“

„Jak milé přiznání!“ zasmál se pater Konvalinka. „Mně se daří, chvála Bohu, dobře, vám také, slečno Ludmilo, jak je viděti. A co pan mlynář a paní mlynářová?“

„Jsou zdrávi. Tatínek odešel po polednách do města, ale bude co nevidět zpět. Maminka tu byla před chvílí, jen odskočila domů, hned zase přijde. Zatím zastihl jste mne opuštěnu, i náleží vám, abyste mne bavil. Ach, velebný pane,“ dodala s přemrštěným povzdechem, „nudím se, nudím, vypravujte něco!“

Kaplan srdečně se zasmál.

„Takové mazlení vám ani nesluší,“ pravil dobromyslně a vesele.

„Nebyla bych tedy hezkou útlocitnou panenkou?“ odvětila dívka už zase přirozeně přímým hlasem. „Doufala jsem něžností zalíbiti se vašemu srdci.“

„Aj, aj! Kňourání a napodobení nudy není něžností. A proč chcete mi se zalíbiti?“

„Chci, abyste si mne zamiloval!“

„Slečno Ludmilo!“ zvolal kněz překvapeně. „Jaký to nápad, jaký to žert!“

„Nikoli, není to planý nápad ani žert. Myslím to do opravdy.“

Pater Konvalinka ještě více se zarazil. Upřel na dívku tázavě malé šedé oči.

„Nevěříte?“ otázala se ho po chvilce Ludmila, když pořád ještě mlčel.

„Nevěřím, nemohu a nechci tomu uvěřiti! Jsem kněz, nemyslím na to —.“

„A přece jest tomu tak, věřte nevěřte. V tom spočívá moje vítězství.“

„To, bohdá, se vám nepodaří!“ bránil se kaplan, a hlas jeho zněl vážně.

„Litovala bych toho, než doufám pevně ve zdar. To jest kus mého tajemství, o kterém jsme v sobotu mluvili. Ostatní vám časem dopovím, budete příliš překvapen! Kéž bych ani nemusila nikomu povídati!“ doložila s trpkým povzdechem.

Kaplan těm slovům nerozuměl. Co to mluvila? Jaké tajemství se skrývá v jejím srdci? Dříve slovy svými vzbuzovala v něm odpor, teď povzdechem svým ho zase přitahovala, tak že měl hned duši plnou soucitu. Zamyslil se.

„Hněváte se na mne za ten bezohledný hovor?“ zeptala se po chvíli dívka.

Zvedl k ní jasné oči, díval se jí okamžik do očí a pak zavrtěl smutně hlavou.

„Nikoli,“ pravil měkce, „co mne sama se týče, neznám hněvu. Ale stav kněžský, jehož jsem členem, nezasloužil si nikterak těch bezohledných slov.“

„Zhřešila jsem,“ odvětila upřímně dívka a úsměv zmizel jí úplně se rtův. „Vím to, ale byla bych zhřešila více, kdybych vyhledávala u jiného přízně a — lásky.“

„Proč přízně? Toť zbytečno! Ale proč lásky? Jaké lásky?“ ptal se kněz

„Opravdové, upřímné, věrné lásky! A proč? Chci si dobyti přítele, jenž by mohl býti mým nezištným důvěrníkem, jemuž bych mohla bez ostychu a bez obavy svěřiti své přání a své žádosti, a v něhož bych mohla bezpečně spoléhati, že mi bude přispívati radou i skutkem. A rady i snad pomoci bude mi tuze, tuze třeba. Nehledám polovičatosti, laciného soucitu, hledám srdce, celého a vroucího.“

„Jsem a budu vám vždy k službám. Bude mi milo splniti vaše přání, chci býti jenom prospěšen k vašemu dobru. Jest to mou povinností jakožto kněze.“

„Mně bude třeba velikých, těžkých služeb, takých, jakých neposkytuje povinnost kněžská, ani obvyklý soucit bližních. Mně je třeba oné veliké přízně, jaká vzrůstá mezi mužem a ženou toliko opravdovou láskou. Divte se, odsuzujte mne, že vám to tak zjevně povídám, ale nemohu snésti neustálých přetvářek — odívám se jimi téměř den co den již několik let! Jsou chvíle, kde bych nejraději strhla lživou roušku se všeho, co kdy chvělo a co dosud zachvívá mým nitrem. Ach, mnoho, mnoho vám někdy vypovím! Mám k vám důvěru, cítila jsem ji už v onom okamžiku, když jsem vás po letech zase poprvé spatřila. Jste jediný na světě, kterému nejvíce věřím a v něhož nejvíce doufám kromě rodičův, ale před nimi chci býti šťastnou, spokojenou, před jejich starostlivýma zrakoma nesmím míti žádných bolestných přání, žádných velkých žádostí — ach, snad brzo vám vypovím všecko!“

Sklonila hlavu a zakryla si obličej oběma rukama. Bílýma rukama prozíraly zardělé tváře, a ňadra zvedala se jí bouřlivě mocným pohnutím. Podobalo se, že zadržuje všemožně výbuch bolesti a pláče.

Pater Konvalinka stál před ní smuten a všecek zaražen. Hledal slov, jimiž by ji potěšil, ale nenalézal jich. Nevýslovná truchlivost, veliký stesk opanoval všechen jeho cit a veškeru jeho mysl. Nevydržel dívati se na dívku, které dosud úplně nepochopoval. Před ním stálo veliké živé tajemství, a on cítil, že jest k němu přičarován, aby je rozřešil. Jaké bude to rozřešení? Má se k tomu odhodlati, má vzdorovati? Vydrží vzdorovati? Bude hříchem anebo dobrým skutkem, stane-li se důvěrníkem této zvláštní ženy v jejích tajnostech?

Nemohl si dáti žádné odpovědi. Už zejtřejší den byl před ním ještě úplně zamlžen, kdož ví, co všechno udá se za týden, za měsíc? Obrátil mysl svoji k Bohu a prosil ho vroucně, aby ho ostříhal a by mu dal výstražné vnuknutí, kdyby nekráčel po cestě vytčené jeho povinnostem. Tušil, že těžká zkouška na něho čeká a že mu bude sebrati mnoho síly, aby vyšel z ní bez úhony. V té chvíli nemohl se rozhodnouti ještě o ničem. Myšlénky a dojmy jeho byly příliš vzrušeny, aby mohl věděti, jak k tomu dívčinu vyzvání se zachová. Vždyť bylo neslýcháno, aby dívka řekla otevřeně knězi: „Budu potřebovati vašich velkých služeb, proto chci, byste mne miloval! Vy mne budete milovati!“

Když po chvíli zvedl oči od skupiny zlatých lilií, Ludmila dívala se na něho a usmívala se tím zvláštním výrazem, za kterýmž ukrývá se tolik něžná upřímnost, duchovní mír a měkké srdce. V úsměvu jejím nebylo znáti ani stopy oněch vášnivých citův, které ještě před chvílí jí bouřily v prsou.

„Jste udiven a všecek zasmušen mým přiznáním,“ řekla klidně, měkce.

„Ano,“ odvětil jako vytržen ze sna, „hlava se mi točí a chce se rozskočit.“

Než se nadál, položila mu ruku bez ostychu na rozpálené čelo.

„Ovšem,“ pravila starostlivě a něžně, „tím jenom já jsem vinna. Čím se vám odsloužím, že tak pro mne trpíte? Čím mohu jiným, než neobmezenou úctou a pochopením vaší šlechetnosti? Pojďte, velebný pane, usedněte si a oddechněte si,“ a běžela rychle do besídky, odkudž přinesla stolici. „Ještě trochu vody vám přinesu, byste se schladil. Usedněte si,“ zvala ho srdečně, „tady jest příjemný chládek,“ a postavila stolici pod stinný ořechový strom, načež kvapila do mlýna pro vodu.

Pater Konvalinka si sedl, a hlava skutečně s ním se točila a byla těžká jako olovo. Dnešní den byl by nejraději přikryl úplným zapomenutím. Jak trpká to byla chvíle života! Jak bolestně ta mlynářova dcera si s ním zahrává! A on neměl dosti odvahy, aby ji odmítl, nemohl jí nenáviděti! Viděl ji před sebou trpící, strádající, bojující krutě v nitře svém, tušil, že opravdu jest jí třeba oddaného přítele, i cítil s ní, ale chvěl se při tom nevysvětlitelnou obavou.

Za minutu vrátila se Ludmila s občerstvením, a za ní přišla také paní Přibylová. Tím kaplan byl aspoň nucen vyrušiti se ze zamlklé zádumčivosti a zároveň tak měl příležitost sprostiti se aspoň na chvíli traplivých myšlének. Než hovor přece poněkud vázl, až to bylo choti mlynářově nápadno.

„Zapřádáme tu všední, nepoutavý hovor,“ pravila po opětné pomlčce, „a velebný pán utíká nám, tuším, myšlénkami jinam. Jste opravdu churav?“

„Díky za vaši něžnou starostlivost, paní mlynářová,“ pravil kněz, „byl jsem poněkud umdlen, ale to laskavostí slečny Ludmily přešlo. Jsem příliš nepozorný a nešetrný k svým hostitelům, dávám-li vám příčinu k takovým otázkám. Promiňte mi to, byla to jen krátká přeháňka, doufám. Vždyť i nebe nejčistší spokojenosti zakaboňuje se druhdy mráčky a chmurami, aniž se ví, odkud přišly a kde se náhle vzaly. Přijdou a zase odejdou, jak přišly.“

„Jen aby to tedy brzo přešlo bez bouře a bez pohromy,“ těšila kaplana paní Přibylová dobromyslně, nechtějíc déle se vyptávati, ale když vyslovila slova bouře a pohroma, pater Konvalinka se zachvěl a byl trochu spleten.

„Kéž bez bouře a bez pohromy,“ opakoval si pololhlasitě a nemohl se přemoci, aby nezvedl oči a nepodíval se při tom na dívku.

Ludmila hleděla na něho upjatě výraznýma očima, byla tichá, a kaplanovi se zdálo, že obličej její v poslední chvíli nápadně pobledl.

Z nevlídné zasmušilosti vytrhl je konečně pan Jiří Přibyl svým příchodem. Sotva že se objevil ve dveřích zahrady, hned kýval na patera a hlučně volal:

„Na zdar, velebný pane, dobrý večer! Přináším vám noviny, jednu truchlivou a jednu radostnou, jak se domnívám. Budete zajisté nemálo překvapen.“

„Pro mne novinu, odkud?“ tázal se kaplan vstávaje, a překvapení bylo již patrno na jeho nepokojných tvářích.

„Z Doubravice. Rovnou odtamtud pospíchám a předhonil jsem i posla, který kvapí k vám do Javorníka,“ zvěstoval mlynář.

„Snad ne do konce pan farář Doubravický?“ ulekl se kaplan.

„Tak jest! Pan farář Kříž jest v Pánu! Skonal mrtvicí pozdě po polednách. Strpěl jsem od něho nejednou příkoří, už tehdy, když jsem si bral ženu, ale lituji ho, mrtvým všechna čest!“

Pater Konvalinka obnažil pobožně hlavu a modlil se chvíli vroucně za druha kněze, jehož duše před nedávnem odletěla na věčnost. Ostatní modlili se šeptem s ním, zvláště pan mlynář splácel zemřelému faráři všechna jeho protivenství jenom horlivou a zbožnou modlitbou. Když se pomodlili, přistoupil zase ke kaplanovi a podával mu vážně ruku.

„Nevím, je-li to příhodná doba,“ pravil s pohnutím, „ale nemohu si dáti ujíti příležitost, abych vám, velebný pane, prvý nepřál. Gratuluji!“

„Čeho?“ vyrušil se kněz z myšlének. „K čemu mi gratulujete?“

„K faře,“ vysvětloval srdečně mlynář, „neboť nyní jistě vás nemine. My cítíme tu změnu také bolestně, neboť tušíme, že nám odejdete z Javorníka.“

(Pokračování.)

*

FEUILLETON.

Slovanské paběrky.

V.

Bibliografie je nejspolehlivější literarní bilancí. Ukazuje, jak pracujeme, jak který obor písemnictví zkvétá nebo klesá. Čím je literatura rozvinutější a opravdovější, tím je také bibliografie potřebnější a k zachování přehledu nutnější. Dnes ku př. již nikdo nepřehledne literaturu ruskou bez bibliografie.

Mínim tím ovšem jen bibliografii *systematickou*, asi takovou, jakou již po mnoho let pěstuje ruský bibliograf V. I. Mežov. Jeho objemné *Rospisy* byly nám již před lety nenahraditelnou rukojetí ku seznamování se s povšechným ruchem široce rozložené literatury ruské, a čím byly nám publikace jeho tehdejší, tím jsou i jeho nově vydané *Dodatky*.

Právě jeden z takových dodatků (již pátý!) dostal se nám v těchto dnech do rukou.

Hezký *dodatek!* Jest to hrubá kniha o plném tisíci stran, obsahující ruskou bibliografii za léta 1883—1887.*) K prostým titulům knih přidány jsou zprávy o překladech, kritických statích a recensích tu a tam za hranicemi uveřejněných o dotčených knihách ruských. Zvláště pracně a přehledně sestaveny jsou výtečné rejstříky, kteréž ovšem jediné mohou usnadňovati hledání ve spoustách bibliografických zpráv.

Takové knihy nečtou se ovšem jako román; mnohý jich potřebuje nutně, ale málo kdo pročítá je celé. Každý vybírá si, co jej jako odborníka neb milovníka nejvíce zajímá.

Také my jsme rozřezali knihu tu prozatím jen na několika místech, podívali se tu a tam i shledali některá data, která snad i laskavého čtenáře poněkud mohou zajímati.

Bibliografie p. *Mežova* vykazuje v l. 1883—1887 celkem 12.761 ruských publikací. Je tedy v čem se probírati. Zajímavost pak zvyšuje ta okolnost, že při každé publikaci jest udáno, v *kolika* exemplářích byla vytištěna.

Tu jeví se ovšem jako v každé literatuře poměr velice různý. V Rusku tisknou se knihy někdy jen ve 200 výtiscích, ale za to dostupuje náklad nezřídka až do 40—50.000 výtisků! Při belletrii je náklad 5—10.000 dosti obyčejný, což nevylučuje opakování nákladu v době nepoměrně krátké. Při jubilejních vydáních Puškinových spisů jevila se potřeba nových a četnějších vydání během několika hodin. Dodatečně k jedné z předešlých zpráv dodávám, že tehdáž byly přihlášky a nával obecenstva tak veliký, že policie byla nucena bezpečnost lidských životů zjednávati (v Oděse).

---

*) Пятое прибавленіе къ систематической росписи книгамъ м. J. J. Глазунова. Сост. за 1883—1887 В. И. Межовымъ. 1889 str. 999.

Ale přihledněme k některým charakteristickým číslům.

Bajky Krylova tisknou se nákladem 40.000 výtisků. Hrabě Tolstoj vykazuje rovněž pěkná čísla: 40.000, 24.000, 18.000, 12.000 atd.

Turgeněv 10.000—12.000.

Také díla starších spisovatelů ruských stále se ještě tisknou v značných nákladech. Sebrané spisy Gogolovy, vydané r. 1884, tiskly se nákladem 12.000, Grigorovičovy nákladem 3300, Markěvičovy 3000 atd. Kotljarevskij překvapuje malým nákladem 500 (!).

Jméno Kotljarevského vedlo nás k slavistice. Hledáme, hledáme a shledáváme, že knihy pojednávající o Slovanstvu, jichžto není přebytek, tisknou se v počtu nepoměrně malém. Namanula se nám milá výjimka, že knížečka o Husovi (Moskva, 1884) tiskla se v 5000 výtiscích. Za to však překvapuje číslo, kterým jest znamenán nyní již zaniklý „*Slavjanskij ježegodnik*", vydávaný slovanským spolkem dobročinným v Kijevě redakcí Florinského. Byl to sborník vypočítaný pro širší obecenstvo, vyplňoval citelnou mezeru a obsah jeho skládal se z příspěvků velmi vhodných. Články poučné střídaly se se statěmi zábavnými, ano i jinoslovanská, na Rusi kromě polské téměř úplně zanedbaná belletrie byla tam zastoupena. Každý Slovan, který má pro slovanské věci smysl, rád sáhnul k této knížce, jejíž roční cena nepřevyšovala jeden rubl.

Po hříchu, proti všemu nadání, tisknul se *Slavjanskij ježegodnik* toliko v 600 výtiscích! Toť ovšem pro ohromný kruh ruského čtenářstva spotřeba trochu malá. Číslo to překvapilo nás tím více, jelikož nás došla z Kijeva soukromá zpráva, dle níž publikace kijevského dobročinného spolku slovanského s polovice zůstávají na skladě. Tedy nerozprodá se ani šest set. K tomu dodáváme, že Ježegodnik přestal vycházeti (patrně pro nedostatek odběratelstva), a že také Petrohradský učený „Slavjanskij sborník" uvázl na třetím svazku.

Přes to zdráhali bychom se obviňovati ruské obecenstvo z nevysvětlitelné netečnosti ke knížkám Slovanstva se dotýkajících. Jsou okolnosti a příčiny, o nichž si dovolíme příště nebo po příště vysloviti několik důvěrných myšlének. Budeme státi na straně širokého ruského obecenstva.

*

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
n celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne

ROČNÍK XVII. 20. září 1889. ČÍSLO 27.

Píseň umělcova.

Od *Jar. Vrchlického.*

Ovšem snaha
k hvězdám sahá,
ale čin je trpaslík;
těžká dráha!
Sporá vláha,
však i za tu nebi dík!

Chceš-li tvořit,
hleď dřív sbořit,
předsudkem co v duši vře,
z tmy se vznořit,
jen se kořit
vlastním bohům v žití hře.

Sladké tóny
jako zvony
rodné vísky zní ti v sluch,
v skřek a stony,
v divé shony,
v zmatek nadějí a tuch.

Krutá láska,
smavá maska,
plná číš a pohodlí;
struna praská,
ta tam sázka,
pospěš, čas — ten neprodlí.

Pevnou rukou
v nesouzvukou
hmotu vpustiž ducha šíp!
Sladkou mukou
křídly tlukou
myšlénka a cit a vtip.

Rozbij kruhy,
krása v tuhý
formy kadlub spjata jest,
v skráni duhy
v světa luhy
zři, pod nohou moře hvězd.

Za ní směle,
ať vzplá v těle,
rozděl dobře světlo, stín;
s trpitele
hložím v čele
laur přec padne tobě v klín.

Nepadne-li,
život celý
byl přec krásný v službě té;
jen kdo smělý
živlům velí,
vyvolá květ z poupěte!

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

„Ach, pane mlynáři,“ pravil trpce kaplan a odmítal přání skromně rukou, „na to nemyslím. Netoužím právě po faře, a zejména dnes nemám takových přání. Spokojil bych se vždy nejmenší službou kaplanskou, jen kdybych tam našel spokojenost. Hle, v Javornice prožil jsem téměř deset let, a byl jsem vždy šťasten. Jsem Lukavickému mlýnu vděčen, že přispěl velikou hřivnou k mé dosavadní spokojenosti, a nevím skutečně, kdy se mu za to odměním. Ve chvíli, kdy zármutek na mne doléhá, nejlépe dovedu to oceniti a nejlépe cítím, jak velice jsem zavázán.“

„Což, jaké díky!“ bránil pan Přibyl. „Právě tak jsme vám vděčni, že jste nepohrdal naší samotou a že jste nás přicházel často potěšit. Ale chcete-li nám býti mermomocí dlužníkem, splaťte dluh svůj tím, že zachováte mně, mé manželce a mému dítěti vždycky svoji věrnou přízeň.“

Po těch slovech podal kaplanovi ruku a srdečně ji potřásl.

„Slibuji, že zachovám,“ odpovídal kněz a maně vzhledl k Ludmile.

Dívka hleděla zase na něho hlubokým, výmluvným zrakem. Zdálo se mu, že po tom slibu dívá se na něho již mnohem důvěrněji a příchylněji a že mu jest v duchu vděčna za ta slova. Ano, byli si již bližší.

„Slibuji, že zachovám,“ opakoval si kněz v mysli, a dodal: „Také jí jsem to slíbil, a ten slib může obsáh-

nout všecko, ona pak mu věří. Vždy hloub a hloub v osud její zapadávám, aniž to tuším a aniž se dovedu bránit. Ano, chci jí býti věrným přítelem, chci jí věnovati bratrskou přízeň a třebas i bratrskou lásku. Kéž jen srdce moje a povolání, jemuž jsem život svůj zasvětil, zůstane při tom čisto a neposkvrněno!“

Prodlel ještě několik minut mezi rodinou mlynářovou a pak se vzchopil k odchodu Smutná novina pobizela ho, aby nad obyčej dříve odešel domů k svému faráři.

Avšak pan otec nedal tak snadno odejíti. Aspoň aby Ludmila prý ještě nějakou píseň zazpívala, vážný zpěv nebude prý zajisté rušiti povinný, truchlý dojem těch okamžikův. Pater Konvalinka po malém váhání přivolil a vyžádal si od Ludmily aspoň jedné písně, a pak že půjde.

Ludmila měla velmi něžný smysl pro kaplanův smutek, a když se odebrali zase do mlýna do rodinného pokoje s klavírem, vybrala si a zapěla takovou píseň, která byla jenom v souhlase s paterovou duchovní mírou.

Javornický kaplan vyslechl ji s hlavou schýlenou a s očima zamženýma.

Když dopěla, přistoupil k ní, pohledl na ni vděčně a pravil změněným hlasem:

„Děkuji vám tisíckráte! To, co jste právě zpívala, brala jste přímo z mé duše. Rozumíte mým citům mnohem lépe nežli já vašim. Díky! díky! Avšak zpěv váš velmi si mne navnadil. Chtěl bych poslechnouti ještě jednu píseň.“

„Kterou?“

„Tu, kterou jste minule naposledy zpívala — tu! Vždyť dobře se hodí k dnešní mé mysli, mohu vás o ni snad požádati, ač není-li vám to na obtíž —“

Přisvědčila jen mlčky a ochotně hlavou a obracela se zase ke klavíru.

„Počkejte, slečno Ludmilo,“ pravil kaplan, „budu hráti sám. Znám nápěv zcela dobře a doufám, že tentokráte netřeba se obávati neshody. Dovolíte?“

„Mileráda! Vy jste se té písni učil?“ otázala se ho důvěrně.

Pater Konvalinka nerekl ani slova, podíval se na dívku jen tklivým pohledem. Oči jeho přisvědčovaly na její otázku.

Potom usedl ke klavíru a hrál obratně Nešverův nápěv k Hálkově písni „Čím, srdce, čím jsi zhřešilo —?“ a Ludmila zpívala snad ještě úchvatněji než poprvé.

Byl čas, že brzo byli u konce. Javornický kaplan byl velmi dojat a sotva by byl vydržel hráti ještě déle. Zejména poslední slova dotčené písně učinila na něho zase hluboký dojem. Srdce, o němž dívka pěla, hrozilo mu utrhnouti se nevýslovným, nevysvětlitelným steskem a hořem. Sotva ještě se přemohl, že se nepodal nepochopitelné slabosti a nevypukl v přemáhaný pláč.

Sotva vstal od klaviru, uchopil klobouk, uklonil se s několika nesouvislými slovy rodině mlynářově a nadmíru jsa pohnut pospíchal z Lukavice.

Po celé utěšené cestě až do Javorníka nenalezl klidu a upokojení. Ustavičně tanulo mu na mysli vyznání Ludmilino, její úmysl připoutati ho k sobě láskou, její skrytý žel a její všecek hádankovitý zjev. Teprve když uviděl před sebou již zcela blízko prvá stavení Javornická a štíhlou věž kostela, byl z vírného ovzduší citů snesen zase do klidné skutečnosti. Teprve tam trochu se sebral a vzpamatoval. Zastavil se v úvoze před samou vesnicí a sňal klobouk s hlavy, aby pookřál ve chladném stínu pod hustými slivami a pod jabloněmi. Z plotu, spleteného ze smrkových klacků, vynikal nad travnatý podrost veliký, bílý květ kopretiny a skláněl se nad úvoz. Pater Konvalinka bezděky jej utrhl, odstraňoval s něho zvolna plátek za plátkem a šeptal si: Mám — nemám?

„Nepůjdu více do Lukavice!“ řekl si polohlasitě tónem rozhodným a kráčel dále.

„Nepůjdu,“ utvrzoval se ještě v chůzi, „ta píseň a ta dívka nadobro by mne omámily. Budu se Ludmile vyhýbati jako pokušení, ale zůstanu jí přítelem!“

S tím pevným předsevzetím vkročil po několika minutách na faru, kdež už pan farář ho očekával domnívaje se, že druh jeho neví ještě o úmrtí Doubravického faráře. Týž den zdrželi se pospolu až do noci ve vzpomínkách na zemřelého a v úradách, jak nejlépe se mají súčastniti slavného pohřbu. Tentokráte všechny starosti zůstávaly na bedrách starého faráře. Druhdy vždycky čilý a ochotný pater Konvalinka byl velmi roztržit a skorem nikdy nevěděl si rady, až farář se nad tím pozastavoval. Ale vysvětloval si to tím, že nápadná změna jeho souvisí s tušením brzké hodnosti farářské, a nedivil se, když city s tím spojené uvážil.

Než velebného pána udržovala v roztržitosti jiná příčina.

„Čím, srdce, čím jsi zhřešilo —?“ znělo mu neustále v uších, ozývalo se mu v duši. Nemohl se nikterak zprostiti té písně. Neviditelná ústa pronásledovala ho všude a šeptala mu ji, upomínala ho na ni, odevšad zněla mu jenom ona vstříc. Netoliko slova, nýbrž i nápěv písně otřásal mu ustavičně mysli a nedal pokoje. Jest to zcela přirozeno. Skoro každému utkví v paměti časem zlomek nějaké básně, ohlas písně, a trvá obyčejně několik dní, nez se vytratí zase z mysli. Zbaviti se ho rázem není možno. Čím více se mu vzpíráme, tím častěji se ozývá.

„Čím, srdce, čím jsi zhřešilo —?“ volala na něho šerá samota jeho odlehlého pokoje, když do něho pozdě vstupoval. „Čím, srdce, čím jsi zhřešilo —?“ hrály jeho prsty bezděčně na harmoniu, a jeho rtové říkali takořka nevědomky touž píseň. Přistihl se při tom, ale dohrál už a dozpíval. Pak rychle se zvedl.

„Čím, srdce, čím jsi zhřešilo!?“ zvolal zoufale a udeřil se pravicí do prsou. „Čím? Čím? A čím, Bože můj, jsem si zasloužil té nespokojenosti a trýzně?“

V.

Umínil-li si pater Konvalinka, že do Lukavického mlýna více nepůjde, snažil se dostáti slibu tomu. V několika následujících dnech, totiž až do neděle, arci nebylo by i jinak na návštěvy ani pomyšlení, poněvadž na faře Javornické podobně jako v celém tamějším patronatě vše se chystalo ku pohřbu faráře Doubravického, který vykonán v sobotu. Tolikéž ani v neděli po mši nesetkal se s mlynářovými. Odejelť hned po ránu do Doubravice, aby na ten den se tam ujal bohoslužby, což mělo se ještě několikráte opakovati, dokud nově ustanovený farář v Doubravici se neubytuje. Svého povýšení na úřad farářský nečekal dříve než na podzim.

Jinak v několika dnech na faře Javornické vše ubíhalo opět obvyklými kolejemi. Pan farář chystal se na

několik neděl do lázní, při každé příležitosti s oddanou odhodlaností podotýkaje, že napřesrok lázní už jistě potřebovati nebude, poněvadž najisto ve hřbitovní prsti se mu ulehčí. Cítil to na sobě, jak tvrdil.

„Tak ještě do jara si u vás pobudu,“ říkal s úsměvem, „a pak s Pánem Bohem půjdu. Myslím, že jsem si už zasloužil odpočinku za svých sedmdesáte let. Hledím té chvíli vstříc s úplným klidem. Spravedlivému jest smrť dobrodiním, a já doufám, že jsem sloužil Pánu spravedlivě. Těším se trpělivě na to dobrodiní.“

Pater Konvalinka zatím opatřil Doubravickému mladému učiteli, s nímž po pohřbu tamějšího faráře důvěrněji se seznámil, polovinu knihovny vazbou, a kostelníkovu špižírnu obrnil novým důkladným víkem. Také slečna Františka obdržela z rukou jeho z brusu nový vál, neboť pouť bude co nevidět za dveřmi, a kdož ví, zdali by potom zbylo na podobné zaměstnání chvíle času.

Toliko ve dnech, kdy jindy docházíval do Lukavice, velebný pán neměl v Javornice stání. Stálo ho mnoho přemáhání, aby nezapomněl na svůj úmysl a aby se tam nerozběhl, jak činíval pravidelně už devět let. Ve mlýně ho sice hned pohřešili, ale v přerušení návštěv jeho neviděl ani pan Přibyl ani paní Přibylová jiné příčiny než nahromadění práce a zvětšenou činnost, která pateru Konvalinkovi po zemřelém faráři Doubravickém až do úplného provedení několika změn na okolních farách připadla částečně na starost. Než prozíravá Ludmila shledávala v tom ženským důvtipem také ještě jinou okolnost. Hádala s velkou pravděpodobností, že ne tak vzrostlá činnost jako spíše obava před ní jsou kaplanovi výstrahou, aby do Lukavice nechodil.

Avšak za čtrnácte dní, zase ve středu, pateru Konvalinkovi nechtělo se dařiti ani v řemesle knihařském ani v truhlářském, a zvláště po polednách nebyl kloudného díla schopen. Zvyk vycházeti té chvíle z fary působil na něho neodolatelnou mocí. Vždyť venku byl rozkošný čas, usměvavý letní den. Ačkoliv dosti značné vedro, přece všechno vábilo mezi omlazující otavy a mezi žloutnoucí obilí. Tu a tam na slunných stranách oháněli se již na ranných žitech vesele ženci a sekáči, na dvou nebo třech polích dokonce již vázali, a praskající řebříňáky vjížděly vozovými cestami chutě s šustotem do vyklizených stodol. Jaká to radost na českém venkově, když žně zatknou se do žit, když jim pohoda přeje, a když úroda boží se hrne s jásotem a čilým pokřikem ženců na umetený mlat!

Javornický kaplan doma už nevydržel. Svlékl svůj řemeslnický háv, oblékl černý kabát, aniž uznal za nutné prohlednouti jeho lesklé údy, obtížil jej ještě tabatěrkou, vzal klobouk a šel. S počátku ubíral se povědomou cestou, která vedla k Lukavici, ale sotva že učinil sto kroků za vesnici, už ozývalo se v něm svůdné pokušení, aby odmítl obavy a aby jen šel dále, až tam, do mlýna.

Avšak vůle jeho tentokráte byla pevnější. Najednou se obrátil.

„Nikoli, nepůjdu, budou-li mi to vytýkati, snad se nějak vymluvím. Rád bych sice věděl, co ona — Ludmila dělá a co asi o mně soudí, jaké má teď úmysly? Rád bych ji zase viděl, také bych rád slyšel zase jednou její zpěv, aspoň tu píseň, která mi nechce nikterak z hlavy. V té písni cit se vybouří a pak se značně ulehčí — ale nepůjdu, dostojím slovu svému! Kdybych tam šel, bylo by po klidu a po pokoji zase veta, vracel bych se od tamtud opět s těžkou hlavou a s obavou, že jsem opravdu zhřešil — — —“

Tak velebný pán hovořil sám k sobě a kráčel zpět k Javorníku. Prošel cestou mezi zahradami na druhou stranu vesnice, až se ocitl u přívozu. Chvíli nevěděl kam. Svědomí mu radilo, aby šel raději dál od místa, které ho lákalo.

Dal se přeplaviti přes Sázavu na protější břeh, porostlý na kraji nejvíce lučinami a za nimi rozsáhlými lesy. Širokou stezkou, jež se vinula do malého návrší, k některé z nedalekých vesnic, vydal se na cestu k lesu, aby okřál v jeho vonném stínu a by se potěšil šumným ptačím šveholením. Vždyť mnozí okřídlení pěvci umlkli již s odešlým jarem, a mnozí také brzo umlknou.

Za čtvrt hodinky byl v lese a kráčel po bělavé, bezprašné pěšině dále, nejdříve borovým a lískovým houštím, brzo však dospěl na rovinu, a před ním zatemnil se šumějící smrkový hvozd. To místo bylo jako stvořeno k dumkám a k procházkám. Vysoké, štíhlé stromy pnuly se do výše, kdež jejich rozepjaté větve se spojovaly v jedinou téměř neprůhlednou vrstvu svěžího jehličí. Pod ním všecek les byl temný a stinný jako před samým večerem, když už se stmívá. Jenom někde na zeleném koberci mechu hořel zlatý paprsek slunce v podobě prouhy nebo křivolaké oslňující skvrny. Po mechu všude roztroušeno bylo množství rozmanitých hub, mezi nimiž zhusta se skvěla v rudém pláštíku zrádná muchomůrka. Černí plži a drobounké žabky oživovali zvláště vlhčí místa, okrášlená červenými tečkami pozdních jahod.

Pater Konvalinka několikráte se zastavil a plnými doušky pil zdravý, posilující lesní vzduch. V lese bylo skorem úplné ticho; tam už ani ptáci nezpívali, chýlilo se k večeru a pak bylo tam pro ptačí družinu snad příliš mnoho stínu, nikdo neubíral se pěšinou, jako by les byl daleko odlehlý od lidských obydlí, jenom někdy veverka kmitla se před kaplanovýma očima ve vlnitých skocích po zemi a s nepatrným šramotem šplhala se do temných smrkových korun, nebo velký lesní pták v přeletu zamával nahoře s šelestem perutěmi.

V lese byl klid a mír. Kaplan dobře to cítil, a zdálo se mu, že obé zakotvuje se opět v jeho nitře. Od té chvíle, co se sešel s Ludmilou Přibylovou, nebylo mu tak volno jako nyní. Smutek a něco jako trpká zkušenost uvázlo mu sice trvale v srdci, tak že rty jeho ani teď neobestíraly se ještě dobráckým jeho úsměvem, ale když si vzpomněl, jaké city, do bouře a vášně skorem až zasahující, se vystřídaly před nedávnem v jeho prsou, myslil, že jest blažen a že boj, kterého se strachoval, minul docela. Na dceru Lukavického pana mlynáře myslil sice velmi často, ano, ještě nyní kráčeje lesem v duchu s ní se obíral, než vždy v čas myšlénky ty zase zapuzoval, aby si rány ještě neúplně zacelené znovu nerozjitřil. Bylo mu arci těžko zapuzovati se od těch vzpomínek, avšak ty vzpomínky byly přece také jenom bolestny — — —.

„Ano, jak asi teď vypadá?“ myslil si v duchu. „Je-li pak ještě tak bujná a veselá anebo tak smutná jako naposledy?“ A už si ji v mysli představoval s planoucími tvářemi a s jiskřícím zrakem anebo pobledlou s očima zvlhlýma.

Pojednou něco mihlo se mu mezi stromy před očima, až se ulekl. Zachvěl se, zastavil se a upřel do zatemnělého lesa překvapené zraky.

Nedaleko proti němu míhaly se mezi rovnými stromy povědomé šedé šaty a kynul mu veliký žlutý klobouk s hnědými a světlozelenými květinami.

To jest ona — Ludmila! Přál si ji viděti, vykouzloval si ji ve své obrazotvornosti, a zatím přikouzlil ji sem proti sobě skutečnou, živou.

Než se vzpamatoval, byla u něho. Byla veselá, jen zářila.

„Jdete mi naproti?" otázala se zvučně, a kaplan už byl v rozpacích.

„Šťastná náhoda vedla mne sem dnes na procházku, jako by mi chtěla přichystati příjemné překvapení —," hovořil nevěda, jak lépe začíti.

„Šťastná náhoda chtěla vás totiž potrestati, že se mně a zároveň i celému Lukavickému mlýnu zúmyslně vyhýbáte," odvětila dívka vyčítavě.

„Smím vás vyprovoditi?" otázal se kaplan pominuv její výtku.

„Buďte tak laskav! Požádala bych vás o to, ani kdybyste se netázal."

Pater Konvalinka se obrátil, i kráčeli lesem zpět k řece.

„Kde jste se tu vzala, slečno Ludmilo?" zeptal se dívky po krátké pomlčce.

„Byla jsem v myslivně na návštěvě. Nebyla jsem tam ještě, co jsem doma, a nadlesní jsou přec dobří přátelé s naší rodinou. A kam vy?"

„Jak jsem již pravil, na procházku do lesního vzduchu —"

„A hodně daleko od Lukavického mlýna, neni-li pravda?"

„To jest jenom domněnka, slečno Ludmilo. Proč tak myslíte?"

„Viděla jsem vám na obličeji, jak jste se ulekl, když jste mne spatřil."

„Proč bych se lekal? Čeho? Vaší lepé bytosti?" chtěl zažertovati.

„Přetvářky vám nesluší!" řekla mu se smíchem. „To nebylo od srdce! Přisvědčte mi, že jsem uhodla! Že nenajdete výmluvy, proč k nám více nechodíte!"

„Mnoho práce od smrti Doubravického pana faráře, slečno —"

„Ubohý pan farář jest beránkem, jenž snímá vaše hříšné výmluvy. Práce vám překáží choditi do Lukavice, a zatím se touláte tady mnohem dále! Jste usvědčen!"

„Ano, jsem usvědčen. Přiznávám se tedy, že se vyhýbám zúmyslně."

„Tak, co na srdci, to na jazyku! Také já chovám se k vám podle tohoto poctivého pravidla. Někdy jest to necitelná nešetrnost, ale někdy hrdinství, mluviti pravdu bez přetvárek přímo do očí. Buďte hrdinou a nezapírejte, vždyť už dobře vím, co se vám děje v duši a co — v srdci!"

„Jsem opravdu zvědav poznati také svoje nitro. Nuže, prorokujte!"

„Teď zatím tedy jenom věci přítomné. Pohleďte mi do očí, velebný pane, abych poznala, je-li proroctví moje pravdivo čili nic. Tak!"

Zastavili se, a pater Konvalinka upřel na Ludmilu s úsměvem oči. Chtěl se tvářiti žertovně a vesele, avšak dech se mu tajil a brvy se mu jen kmitaly.

(Pokračování.)

Svatba v Kukuši.

Podává *Em. Fait.*

(Dokončení.)

Téhož dne udělají dívky „bajrak fruglica", stromek to, na kterém jsou přivázány bílé stužky a na konci upevněno pozlacené jablko. Ozdobivše dle chuti a vkusu svého „prapor veselí", některé z účastnic převlekou se do mužského oděvu, posadí si fes na hlavu, uchopí své družky a začnou tančiti „choro" držíce stále „fruglicu". Večer vezmou na ošitku rozmanitá semena, obilí a tři jablka a zároveň „fruglićari", kteří nesou stromek, jdou k nevěstě. Tato je uvítá, políbí jim ruku a daruje jim po stuze, načež odevzdají jí nádobu a vracejí se; jakmile oznámili mládci výsledek svého poselství, vezme otec ženichův, sám druhý třetí koláč, který byl ráno pečen, v jehož středu zadělán peníz (celo) a ubírají se znovu k nevěstě. Když byli něco z předložených pokrmů pojedli, rozdělí otec koláč na menší dílce, podle počtu účastníků, a vykonav to, dohodne se s otcem nevěstiným o „obušvata" (roucho). Toho večera 7—8 „mina" (mužů) z rodiny ženicha vezme rozmanitá jídla a koláč, který ráno mísili, a ubírají se do příbytku „kuma" (kmotra), by ho zvali na „venčanie" (oddavky); tam jsou pohoštěni a teprve za nočního chladu vracejí se domů.

V pátek shromáždí se po jídle u nevěsty její vrstevnice a jiné dívky, by ji pletly. Seberou se kolem ní a nejdříve kladou malé dítě, které má otce a matku, by jí pletlo a česalo vlasy, družky ukončí práci, zpívajíce si stále a laškujíce. Když ukončily úpravu vlasů, líbá jim vyznamenaná ruku a klade si na hlavu fes a šátek, který jí dal hoch na veliký armas, a veškeré účastnice tančí „oro". Také nevěsta má veškeré roucho („ruba") ve světnici pověšeno, aby vstupující je mohl pozorovati. K večeru zastaví se „fruglićari" znovu u dívky, aby jí oznámili slavnostně, že v neděli je svatba, za to jsou obdarováni stužkou.

V sobotu přichystá se několik sousedů v domě ženichově k porážce tučného, vybraného vola, bez toho by se nedala veselka ani dobře mysliti. Hlava a rohy dobytčete okrášleny kvítím a laciným pentlemi, po celou dobu práce, než ho stáhnou, nepřestávají mu zpívati a mládež opodál tančí „oro". Po jídle fruglićari vezmou čuturu, arci náležitě naplněnou buď dobrým vínem neb kořalkou, obcházejí dům od domu a zvou na večeři každého, u koho se stavěli již v pátek. Když předkládají večeři hostem, přistoupí fruglićari k nevěstě, obsluhují

i baví ji a nevzdálí se dříve, dokud nedá její otec pokyn, aby se zábava ukončila.

V neděli za časného jitra jde „berberinot, bričač" (holič) k zenichovi. Dvě dívky tam již čekají, majíce připravenu stuhu pro nevěstu, druhé zpívají a tančí „oro" kolem něho. Oholený snoubenec dává „berberinu" pentli a zaplatí mu, co žádá za práci, umyje si tvář a líbá zpěvačkám a tanečnicím ruce. Vodu, kterou se spláchl, ponechají v „bardači" a čekají, až přivedou nevěstu. Tou dobou přinesou svatební šaty, aby se „zetot" (ženich) oblekl, střevíce nesmí zouti dříve, až je po všech slavnostech. Bulhaři, podobně jako Turci a Řekové, vstupujíce do domácnosti, odkládají u dveří aneb dole u schodů střevíce a vstupují pouze v punčochách, aby nepošlapali koberců, které jsou po zemi všude rozloženy. K snídani sejdou se svatové a zvou zvláště „kuma" a družičku, po té se teprve zasedne za „sofry". Ženich vstoupiv líbá ruku kmotrovi a všem svatům. Posilnivše své útroby, jdou pro nevěstu, družba, švekruše, kmotra, snachy jdou k ní do světnice. Dívka, obklíčena svou rodinou, ukrývá se za zavřenými dveřmi, drží řešeto, na němž jest rozhozeno rozmanité semeno, okolní zpívají: „Kupte snachu drahá jest, hodná"; dever venku stojící dá několik grošů vrátnému, aby ho pustil. Nevěsta po té rozhází semeno po podlaze a řešeto vyhodí ven, druzi je hodí na „kukju". „Dever" dává nevěstě „čorabi" (podvazky), kaštany i jiné ovoce, jež uschová tato na pozdější dobu do kapsy, a postaví před ni střevíce, kterými třikráte o zem dívka udeří, než je obuje. Na to položí matka své dceři na hlavu věnec z révy, otočený červenou přízí, švekruše ji upraví stříbrnou náčelenku (natop) a náhrdelník a náramky. Dívky chvílemi prozpěvují příležitostné písně, posléze ji obváží velikou stuhou přes pravé rameno a pod levou paží, nebo užijí k tomu „basma" (tištěného plátna) neb jiné drahé látky, posléze ji upevní závoj; takto okrášlená třikrát pokloní se otci i kmotrovi a poodstoupí stranou. Na to několik malých dívek zahalí ji závojem, vezmou za ruku, švekruše, kmotra a všechny ženy prozpěvujíce, provázejí ji do příbytku ženicha, ale muži zůstanou doma, teprve, když průvod hne se ke kostelu, čekají na ostatní před vchodem do něho. Svatové se pohošťují a ženich s frugličary jde do zvláštní světnice, kde jest připraven stůl, ženich třemi prsty na čtyři strany světové požehná jídla a klade před jednotlivce. Po chvíli vstoupí tchyně neb švekruše a podává mu svatební prsten a hodí přes rameno bílou stužku, začež ji on políbí ruku. Na to sedne si nevěsta za stůl a zaujme to samé místo, jež bylo vykázáno jejímu vyvolenému, a nejdříve dojí jídlo, které nechal ji týž na talíři, potom předkládají se jí čerstvé pokrmy. Oba snoubenci po hostině předstoupí před kmotra, který zahalí jim hlavu šatem, drže víno s kouskem chleba, blahořečí jim a vylije posléze vzácný mok boha Dionysa na hlavu jejich. Nevěsta po vykonaném obřadě líbá kmotrovi a všem starosvatům ruce. Stejnou dobou seskupí se více dívek a pořadem zazpívají jednotlivým účastníkům dle jejich věku příhodné písne. Oslovovaní darují pěvkyním malou penížitou částku; za těchto popěvků „zetot" líbá ruce všem starosvatům své nastávající drahé polovice, kteráž vykročivši ze světnice, obdaruje svůj průvod, každému odevzdává aspoň po šátku, dojemně rozloučí se s otcem a matkou, pokřižuje se a „deveri" pomohou ji na koň sednouti. Veškerý zástup hne se na cestu ku chrámu, ženy zpívají za jízdy a nevěsta často kloní se na různé strany, pozdravujíc své známé. Když se za všeobecného jásotu přiblížili ku dveřím „na cerkov-ta", čeká tam na ně již švakr, kmotra a některé jiné ženy a zpívají příchozím vstřety; švakr pomáhá nevěstě s koně, která mu za to políbí ruku a daruje mu šátek. Také po „venčanieto" pouze švakr poskytne jí podpory, aby na koně vyskočiti mohla. Jakmile dospějí ku vratům ženichova statku, zazpívají „Ela, ela, nevěsta", než však sestoupí s koně, podají jí dva chlapce, jež vezme do náručí a hladí je po tváři, políbí jim ručky a rozdělí mezi oba ovoce, které si byla uschovala do kapsy; co jí zbude, rozhodí mezi okolo stojící mládež, dávno již na to dychtivě čekající. Švakr přiskočí a sám před ni vysype hrst drobných peněz a zároveň nabídne jí své rámě, aby sestoupila s koně. Na to jí podají dva kousky chleba a nádobu s vodou, kterou si ženich ráno po holení opláchl tvář, nově oddaná kropí touto vlahou cestu až do světnice, kde jest ženich ukryt za dveřmi, a jak vejde, udeří ji lehce třikráte přes hruď a vyvede ji ven. Po té ji odvedou, by stála v koutě (ongal), oba kousky chleba vyhodí i s „bardačem" (jakýsi druh konvice), zároveň předkládají jídla svatům. Poobědvavše, domácí ubírají se do svých příbytků. Večer však sejdou se svatebčané opět v plném počtu, novomanželé uvedeni kmotrem ukláněji se na všechny strany a poslouží všem starosvatům číší dobrého vína, nevěsta přichystala pro každého příhodný dárek, začež dostává se jí dle uznalosti penežitého příspěvku. Posléze obracejí se písní hodovníci ke kmotru, že již čas, aby se uchýlili domů, rozlouči se srdečně i zůstane jediný „kum", jejž provázejí novomanželé až ke dveřím, hluboce až k zemi se mu pokloní a políbí mu roucho a ruku, děkujíce mu za prokázanou laskavost.

V pondělí pozvou hosty k obědu, při čemž mladý muž a žena poprvé tančí „oro", ovšem za všeobecného veselí a hlučného zpěvu. Rovněž večeře znovu pro úplnou společnost jest přichystána, při hodování se beseduje a prozpěvují příhodné písně národní. V úterý shromáždí se užší kruh známých a příbuzných a nutí hospodyňku, by uklízela, myla nádobí a p.: příležitosti této užívají, aby se jí posmívali, že se ničemu nepřiučila, že nedovede ani domácnost řádně obstarati. Aby se těchto posměváčků zbavila, hodí jim několik drobných par na zemi. Když se vykoupila, nutí ji, aby zamísila na chléb; i u této práce nalézají steré vady a nedostatky, ubožáček musí znovu sáhnouti do kapsy a zaplatiti si příznivější úsudek o své způsobilosti. Za peníze vyzískané takto udělají si pobratimové dobrou hodinku.

Ve středu provázejí domácí dívky a ženy nevěstu, by nabrala vody, nesou s sebou dostatek vína a rakije pro posilnění, koho potkají, každému nalévají vína a připíjejí mu. Mladá žena má v pravici proso a v ústech starý peníz „celo". Přišedši k vodě, jde kolem, rozhazuje proso a kloní se na všecky strany, při tom žehnajíc se sv. křížem; než nabere vody, hodí do češmy nebo bumaru peníz. Ve čtvrtek pozve novomanžely na slavnostní oběd otec ženin. Ve Vodeně nesmí ani ženich ani nevěsta spáti doma, nýbrž stráví tuto noc u svých důvěrných přátel

Do Němec.

Obrázek od *Al. Jiráska.*

(Pokračování.)

Zeman vida, že jde do tuha, ještě se nedal a uvedl opět velmi uctivě, že Vašíček je tuze pilný a svědomitý, že se rád učí a že to všecko zmůže. Ale to by všecko asi nic nezmohlo, kdyby si byl Vašíček nezískal patera ředitele.

Hoch, vida, že je zle, nabíral, a když pater Benno tak rozhodně promluvil, obrátil ve své úzkosti oči na patera Volfganga. Hleděly prosebně a také se v ten okamžik zalily slzami.

Tu spočinula ruka ředitelova v plavých jeho vlasech, a ozvala se laskavá slova:

„No, ne hned moldánky. — Tak ty bys rád u nás studoval —“

Hoch živě přikývl, a slzy mu tekly po tvářích.

„No, tak to snad půjde —“

A hned na to něco latinsky P. Bennonovi. Ten hledě na chlapce, nic už neříkal. Tím už bylo, jak starý Zeman hned pochopil, mnoho získáno. Řekli jim, aby venku chvíli počkali, že ho trochu přezkoušejí. Vašíček na pokyn otcův chutě políbil oběma mnichům ruce a vyšel s otcem ven. Čekali ne chvíli, ale jistě hodinu, která se zdála býti chlapcovi věčností. Strachoval se, co bude, jak obstojí, a trnul, když pomyslil, že snad přijde pater Benno a bude ho zkoušet. I jal se potichu modliti „Otče náš“, ale nedomodliv se pro rozčilení, přehlížel zase zčernalé obrazy. Mnoho z toho však neměl. V těch chvílích napjetí vzpomněl si na matku několikrát. A v tom ho pak zavolali do pokoje vedle ředitelny. Tatík musil počkati venku. Na Vašíčka čekal už nějaký kněz, malý a tlustý, jako soudeček, červeného líce, a měl na čele kadeř, jako sv. Petra malují. Byl Němec, mluvil však dosti dobře česky. Ten jal se ho zkoušeti. Ale nežli začal, všiml si Vašíčkova starého, sešlého Šinagla. Ptal se, jakou to má knihu. Chlapec ukázav, pravil, že mu Kolář (jmenoval ho jen, mysle, že toho znamenitého muže všude znají) řekl, aby si ji s sebou vzal, že ji bude potřebovati, že to je vzácná a drahá kniha — Mnich se jen usmíval. Pak Vašíčkovi německy diktoval, vyptával se ho sem tam na diktované věty, až posléze odešel do vedlejšího pokoje.

Za chvilku po té zaslechl odtud Vašíček hlasitý smích, a když ho tam zavolali, byl tlustý examinator ještě od smíchu všecek červený a P. Volfgang smál se dosud svým upřímným smíchem, až se mu od koutků očních ke spánkům nadělalo plno vrásek. Drže Šinagla v ruce, jal se vyptávati na Jana Koláře. Odpovědi chlapcovy mnichy patrně bavily. I sám P. Benno se usmíval. Pak uslyšel Vašíček svůj ortel z úst ředitelových:

„Tak si Vašíčku tu zůstaň, ale uč se! Sic ti maminka nepošle žádné buchty. Tak si jdi; a teď už se směj!“

A hoch, dosud jako ovečka tichý a skroušený, vyjasnil obličej náhlou radostí a upřímně se usmál. Hbitě políbiv všem ruku, pospíchal ke dveřím. Zrovna kvapil, nevida, jak se kněží za ním smějí. Všechen rozradován bral už za kliku, an ho v tom zarazilo náhle ředitelovo:

„Počkej. Ještě něco. Ještě něco nám povíš —“

Obromení z čista jasna. Jisté nové zkoušení! Zvolna, nejistě blížil se ode dveří. P. Volfgang proti němu a všecek vážný a v tom už se ptá:

„Už jste měli posvícení?“

Hoch nad tou neočekávanou otázkou zůstal omámen, jako by se ho bůh ví nač otázali. Pak z něho vyhrklo:

„Ještě ne —“

„Tak tu máš“ a P. Volfgang mu podával Šinagla, na kterého Vašíček nadobro zapomněl — „a pošli to mamince, aby na tom upekla Kolářovi koláče.“

Že se velební páni dali do smíchu, to Vašíček jen zaslechl, jak vyrazil kvapně dveřmi na chodbu.

VII.

Bylo po veliké a tuze veliké starosti.

Když to tak dobře dopadlo, vedla cesta z kláštera přirozeně ke knihkupci. Vašíček na to tuze naléhal, nemoha se již dočekati knih do latinské školy. Teprve když je nesl pod paždí i papír a všechno potřebné, cítil opravdu, že je studentem. Teď už nehleděl tak sklíčeně a závistivě na studenty kolem přecházející. Křidélka mu však záhy schlipla, když se pak opět odebrali do vsi, a když po obědě, který mu nijak nechutnal, chystal se otec k odjezdu. Dokud byl s ním, měl pořád kus domova — Teď však přicházelo do tuha.

Než všecko na odjezd připravili, vyběhl ven do stáje, k jejich koním, kteří ho znali, a kteří, jak se mu zdálo, tak upřímně na něj hleděli. Hladil je po pleci i po hlavě, zvláště starší hnědku, kterou měli už mnoho let, a pomýšlel, že ty koně poběhnou domů; viděl v duchu, jak zahýbají k nim, jak zastavují na nádvoří, jak bratr je odpřáhá a vede do stáje, jak jistě máma ven vyběhne a bude se vyptávati na něj, na Vašíčka, co a jak, co dělal, plakal-li hodně —

Tak se u koní zamyslil, a nevěda zůstal u nich chvíli, až přišli je ustrojit, a do bryčky zapřáhnout. Otec chtěl už teď mu dáti s Bohem, ale hoch prosil, aby ho kousek s sebou vzal; za to se také patrně přimluvil bělovlasý dědeček z výměnku, jenž přišel doprovodit svého vnuka s ním se rozloučivšího. „Karl“ teď také nebyl takovým hrdinou jako prve. Také zaplakal, když všem dával s Bohem, než přece tak smutně a pohnutě neodcházel jako Vašíček, jak to také Zeman svému synkovi poznamenal, dávaje mu ho za příklad, aby si tak nestýskal.

Bryčka vyjela zadem ze statku cestou vedoucí polem a tou si znamenitý kus nadejeli. Nemusili vesnicí, nýbrž dostali se přímo na hlavní silnici. Tam, kde se vozová cesta s ní stýkala, stál kamenný sloup s obrazem Panny Marie; tu Zeman zarazil koně a obrátiv se k synkovi, děl:

„Tak, milý hochu —“

To epitheton bylo vzácné u něho, a také tón neobvykle měkčí překvapil synka a dojal ho tím více. Byltě táta až do té chvíle pořád klidný a jako lhostejný.

„Tak si pamatuj, co jsem ti všechno povídal, mej pána Boha na mysli a mě se hodně —"

Když sedlák tuto sumu svých napomenutí pronášel, sklopil hoch hlavu, a když ji pak povznesl, aby stiskl ruku, kterou mu otec podával, měl oči plné slz. A jak na otce pohleděl, postřehl, že jeho víčka náhle zčervenala a že má oči zavlhlé! Toho nikdy ještě neviděl. A již se neudržel a dal se do pláče. Plakaje, žádal přerývaným hlasem, aby doma pozdravoval mámu, a všechny, a zase mámu.

Tak slezl s bryčky, kdež v předu vedle otce seděl. Ten ještě jednou se k němu nahnul, ještě jednou mu ruku podal, pak trhl opratí.

„Tak s pánem Bohem!"

A již hrčela bryčka zase zpět, k nim, k domovu; Vašíček stál nehnutě a hleděl za ní, jak se bílou, jako nekonečnou silnicí vzdalovala. Viděl bič z předu se třesoucí, viděl mihotající se nohy koní bystře klusajících — pak už jen vůz a jeho kola — posléze jen černý, veliký bod, jenž víc a více unikal, až splynul s temnem lesa, ve kterém se silnice ztrácela.

Hoch už chvíli neplakal, ale stál tu všechen se chvěje, ničeho si nevšímaje. Teprve nyní, když úplně osaměl, se rozhlédl. Kolem pustá, podzimní krajina, strniska, zoraná pole, vybledlá luka, kol kolem na kopcích a horách širé lesy, smutné, tmavé barvy, a nade vším tím nebe zatahující se šedými, těžkými mračny, z pod nichž vál tichou, jako vymřelou krajinou studený, sychravý vítr. Smutek šel ze všeho.

Hoch viděl, že je sám a sám v neznámé, cizí krajině. Pohlédl opět k lesu, v němž zmizel tatík, kudy vedla cesta v jejich stranu, a jat sklíčeností a úzkostí, klekl u kamenného sloupu před obrazem marianským a modlil se za rodiče, za otce a za matku, za tu obzvláště a bezděky více, aby byli hodně zdrávi a nestonali.

Pak zamířil k novému domovu. Nechtělo se mu tam. Šel polní cestou zvolna, loudavě, ohlížel se, nejvíce k lesu, a když se přiblížil ke starému, dřevěnému statku, chvíli stál před jeho stodolou střechy doškové, od mechu pěkně zelené.

Slyšel děti za chalupou na vejměnku na zahradě živě pokřikující. Nešel k nim, ano pospíšil si dvorečkem, aby ho ani nezahlédly, a zamířil zrovna do stavení. Ve velké světnici byla jen selka. Věšela prádlo na bidélko nad kamny. Promluvila na chlapce, ale ten jejímu dialektu pranic nerozuměl přese všechny přípravy učitelovy i Kolářovy.

V úzkém přístěnku, už dávno nebíleném a zašlém, bez obrázku, o jediném nevelkém okně, měl své útočiště u své truhličky — Ta ho na domov připomínala sama i svým obsahem. Nad ní na chvíli odtrnul jeho zármutek a pozapomněl. Jak květované víko otevřel, zavanula k němu silná vůně jablek a čerstvé buchty a bezděky se mu živě kmitly na mysli podlážka s jablky na slámě, síň, pec, kus jejich obydlí. Načal buchtu, snědl kus a myslil na — maminku Pak se přebíral v truhličce. Vyndával si a rovnal šaty i prádlo, i přerovnával si všecko, co měl, prohlížel nové knihy školní, přepočítával své bohatství a prohlížeje šestáky myslil, které jsou od mámy, které od babičky a které od kmotry.

Ale v tom byl klidnější ten okamžik jeho přerušen. Venku se ozval hluk dětí, byl teď živou svou myslí doma a v tom už zas viděl smutný přístěnek a v tom už také vehnaly se děti k němu a obklopily mu truhličku, košilaté, usmolené, polooustrojené, potahující a všecky jako vlčinky hleděly žádostivě na buchtu i na jablka. Nejstarší dva hoši na něj mluvili; než on odpověděl jim buchtou a jablky a tím je upokojil. Pak vzal si druhou, vzácnou dle Koláře knihu a vyšel ven. Utíkal dětem, utíkal tesknotě. Běžel za statek a tam osaměv, usedl na starou kládu pod keřem bezu nyní plným černého, lesklého plodu.

Četl a četl v překladě Odyssee, ač tomu nerozuměl. Vydržel-li doma v knize té čísti, vydržel nyní tím spíše. Bylať psána českým slovem a to mu bylo nyní útěchou. Než posléze se přece unavil. Ustal a maje knihu na koleně, kolem se rozhlédl. Slunce nedávno zapadlo — Viděl před sebou střechy statků nebo jejich štíty, kolem zoraná pole, jejichž brázdy se v dáli ztrácely — k západu na obzoru černý les, a nad ním rudý pruh po zapadlém slunci — Bylo cítiti chlad a vlhko, a vzduch počal kvapně temněti — Hoch vzpomínal a počítal, co se doma touhle dobou zrovna asi děje, ze už je táta asi doma, co dělá matka, že hoši asi přihnali z pole — A zas viděl, jak teď za nastávajícího soumraku, plnícího jejich jizbu černého stropu, zažehuje matka louče, jak bývalo hezky v jejich světnici v tu dobu, kdy se všichni v ní shromažďovali, a pak často po večeři starý Smrček mu vypravoval — — A pak už nic neviděl — pro slzy. Zase ho chytil pláč. Nebránil se mu; plakal a plakal. Nepřemáhal se, poněvadž myslil, že ho nikdo nevidí, že se mu nikdo nebude smáti. Ale viděl ho někdo a nesmál se mu.

Hoch, tváří ke statku obrácen, nespozoroval ve svém pohnutí, že z pole jde sám a sám starý výměnkář. A najednou ucítil jeho těžkou ruku na rameni a jak sebou trhl jako vyplašený zajíček, spatřil nad sebou dědečka bílých vlasů, v černém klobouku, v modré, soukenné kazajce, v bledě žlutých, ale již valně obnošených brslenkách po kolena a v těžkých střevících. Vráskovitá tvář starcova se usmála, ale nevysmívala se: v úsměvu tom byla potěcha. Také pohladil českému hochovi tvář a mluvil na něj vlídně. Vašíček slovům nerozuměl, ale pochopil, že ho německý dědeček těší. Rychle stíral slzy, do statku však se starcem nechtěl. Bál se, že by se mu smáli, když by spatřili uplakané jeho oči. Nemoha toho říci, ukázal na svá zardělá víčka. Ale výměnkář usmál se, vzal ho za ruku a zavedl si ho do své světničky. Tam zůstal Vašíček, až ho zavolali k večeři. Jedl málo, pro tesknotu i pro nechuť. Měli brambory s podmáslím, a na to nebyl zvyklý. Pak šel brzo spat. Uložili ho ve přístěnku, a tam, když úplně osaměl, zaplakal si na novo, skrývaje hlavu do peřin, aby ho nebylo slyšeti. Neplakal však tak dlouho jako prve pod bezem na kládě, neboť se spánek nad ním záhy smiloval. A byl to zdravý, tvrdý spánek mladistvého věku.

Jen jednou se vytrhl ze spaní a to na úsvitě. — Otevřel oči, ale nemohl se vzpamatovati kde je. Slyšel zvoniti. To bylo klekání. — Znělo tak smutně hlubokým tichem šerého rána. — Vašíčka zrovna bodlo, když se mu pojednou v polomrákotě jeho vyjasnilo, že není doma, že je v Němcích. Vytrhl se, usedl na loži, rozhlížel se, naslouchal. Všude ticho, jen zvonek zněl smutně dál. Hoch se opět schoulil do peřin a bezděky naslouchal žalostnému hlasu jitřního zvonu. A ten ho zas uspal.

VIII.

Zdravý spánek, pak sluneční zář svěžího jitra účinkovaly dobře na mysl mladého zajatce. Chutě poslechl děti hospodářovy, když mu ukázaly, aby šel s nimi ke „Grusla". Ale on šel spíše k dědečkovi. Toho si za ten krátký čas oblíbil nejvíce. Hned včera poznal jeho historii. Pověděl ť mu tatík cestou, když šli do města k zápisu, že ani hospodář ani hospodyně nejsou dědečkovi. Ten že nemaje dětí přijal nynější hospodyni ještě jako děvčátko za své a že vychovav ji odevzdal jí jako dceři své statek, na který se nynější hospodář přiženil.

Když se děti s hlukem do chaloupky přihrnuly, seděl stařec u stolu a modlil se růženec. Poloslepá babička otáčela se kolem kamen, chystajíc dětem snídani. Když se přihnaly a zrovna ke stolu, přinášela jim hluboké mísky, jako kotličky, plné kávy, a rozdávajíc je zastiňovala si dlaní oči, aby lépe rozeznávala hladovou drobotinu; pletla si ustavičně její jména. Na Václava nemohla také zvyknouti a pořád jí přicházel na mysl i na jazyk její „Karl".

Mladému Zemanovi se tu dosti líbilo. Vyměnkářská umetená světnice, čistější než ona na statku, s mnohými obrázky na skle malovanými, v níž bylo cítiti vůni páleného roští, ozářená nyní ranními paprsky, upomínala ho více na domov. I nebylo mu zde tak cize. Po snídaní šel s výměnkářem do města. Stařec mluvil cestou ledacos a Vašíček tu tam přece něco porozuměl, poněvadž výměnkář namáhal se mluviti spisovnou němčinou. U kostela se rozešli. Vašíček s knihami pod paždí před kovanou mříž gymnasia. Tam dost zapomněl na domov i na svou tesknotu.

Přišelť do nového světa, očekával s dychtivostí, co bude, a mluvil tu napořád svou mateřštinou. Bylоť tu mnoho krajanů, z nichž však většina nepřicházela sem poprvé. Našel tu také několik chlapců z okolí jeho vlastního domova, a k těm se ihned přidružil. Ani se nenadál a byli hovorem skoro ihned doma, vypravovali si, kdy by mohli nejdříve domů, snad že na Všechny svaté a na Dušičky. To Vašíčka nemálo vzrušilo, neboť dosud počítal, že nebude dříve možná nežli o Vánocích.

Pomyšlení, že by už za čtyři neděle mohl se s domovem shledati, a ne až za čtvrt léta, znepokojilo ho velmi, ano i rozčililo. Ale v tom zazvoněno, mříž se otevřela a studenti a studentíci hrnuli se do svých síní. Tam více slyšel o škole, o knihách, o professořích, záhy ovšem o pateru Bennonovi, o němž repetent jeden z vlastní zkušenosti hrozné věci vypravoval. Jiná skupinka krajanů bezděky připomenula Vašíčka na hrozbu mladého Němce v jejich vesnici: vypravovalť jeden z nich, jak včera na večer ho Němci v aleji u města šťouchali a jím strkali, jak po něm kastany házeli, a jak se posléze s Němci sepral, když mu přišli dva krajané na pomoc. Hoši si o té bitvě velmi horlivě vypravovali a Vašíček napjatě naslouchal. Dověděl se také, že horší nežli němečtí hoši studenti, kterým přece jen školy a její kázně bylo se obávati, že daleko horší jsou učenníci. — Proti těm že musí mít každý Čech klíč v kapse, protože náramně dorážejí a bijou.

To mladého Zemana zarazilo. Zpomněl si, že zrovna už dnes ráno potkal nějakého pekařského s košem, jenž se po něm hrozivě ohlížel, a něco mluvil ne zrovna vlídně.

Bzukot a šum rázem utichly, když se dvéře otevřely a vstoupil P. Volfgang, ředitel. Dlouho u nich nepobyl. Vykládal ledacos o pořádku školním, nejprve po německu, pak také stručně po česku; pak něco po česku zažertoval, a Vašíček radostí se začervenal, že si také jeho všiml a žertem se ho optal, má-li ještě buchtu a pláče-li hodně po mamince.

Ačkoliv ve škole dnes dlouho nepobyli, uběhlo Vašíčkovi dopoledne dosti pěkně. Prohlížel krámy, nejvíce knihařský a knihkupecký, kdež si také nějakou školní drobnost zakoupil, chodil s kamarády českými a pochutnal si také na hroznu vína, kteréž znal jen z farářovy zahrady, a to jen náramně kyselé.

Odpoledne byl opět ve městě, ve škole. Už dopoledne čekali všichni napjatě a ne bez bázně P. Bennona — Ale ten nepřišel. Rovněž odpoledne bylo marné jejich očekávání. Nezlobili se však a Václav také ne, neboť kdyby byl ani neslyšel těch zpráv o jeho veliké přísnosti, byl by se ho jistě sám strachoval po dojmu, který naň učinil vysoký, bledý kněz s promodralými od vousů tvářemi, sražených ramen, tak chmurně hledící.

Tak první den ještě dost ucházel — ale jen ve městě, mezi krajany. Když pak odpoledne se Vašíček vracel do vsi, bylo jinak. Nejprve byl napjat obavou, an mezi posledními domy v městě porůznu u silnice stojícími vycházel, nevyrazí-li na něj odněkud ten učenník nebo nějaký kamarád. Malá chlapcova pěst svírala v kapse klíč od truhličky. Než šťastně míjel domy i ploty jejich. V tom zahlédl opodál veliký formanský povoz, zvolna silnicí k městu rachotící, a hoch už zapomněl na učenníky i na všecko nebezpečenství.

Zahleděl se na vůz s balíky vysoko narovnanými, s lodičkou vespod, s lucernou v koši na zadní lišni — na starého formana v modré košili a v zelené sametové čepici, jenž zaraziv bič ku pohřbetníku podsedního koně, klátivě šel vedle vozu chutě si pokuřuje. — Chlapec znal starého formana. Jezdívalť jejich vesnicí. Šťastný! Dnes ráno jistě tudy jel kolem jejich statku, viděl snad mámu, oknem na formanský povoz, jak všichni ve statku obyčejně činili, vyhlížející. — Zdali pak si vzpomněla, že ten forman jede do Němec, tam kde je on, Vašíček?

Tak pomýšlel malý, slabounký klučina na silnici, bledě za povozem, mezi krajní domy zajíždějícím. A už to zase na studentíka sedlo. Zas už ho pojala taková tesknota. Zvolna a smutně zabočil pak na cestu do vsi. Bylo již pozdní odpoledne, časný, podzimní soumrak počal se již plížiti vesnicí v údolí. Byl by nejraději až do tmy venku zůstal.

Nechtělоť se mu do statku, mezi hlučící děti, které na něj ustavičně lezly a na něm pořád něco chtěly, kdež nikdo neuměl ani slova českého. A tak byl zase smutný konec dne, a zase po večeři záhy pospíchal na lože. U postele klekl a modlil se a dlouho, jako nikdy doma: modlil se nejvíce za rodiče, aby neumřeli, aby nestonali, a modlitbu tu kolikrát opakoval. Pak si zase poplakal — a dnes více nežli včera, až opět spánek se nad ním smiloval.

A zase snídal u dědečka, zase s ním šel do školy, kdež opět pozapomněl, a kdež se i zasmál. A to P. Volfgangovi, když jim pověděl pro zasmání anekdotu, a to česky. On, jak se záhy Vašíček přesvědčil, ty veselé věci vždycky jen po česku vypravoval. Dnes bylo o drátení-

kovi, jak si přidal v kostele na muziku, a když se celá třída i on vychechtali, vykládal dále po německu latinu, čemuž Vašíček skoro nic nerozuměl. Po něm čekali P. Vincence, toho tlustého, hodného pana patera, u něhož Vašíček zkoušku odbyl, a jenž učil přírodopisu, a ukazoval pěkně vycpaná zvířata, jak hoši oznamovali. Proto všichni dosti hlučně a hřmotně vstali, když se otevřely dvéře. Ale rázem utichli, jako by je zartzl. Místo kulatého P. Vincence s kadeří na čele vstoupila vysoká, přihrbená postava P. Bennona v sametové, černé čepičce. Chrchlal a pokašlával až na katedru. Tam očistil brejle — a tu hoši jak náleží viděli, jaké má značně vypouklé, šedivé, přísné oči —

(Dokončení.)

Z památníku ženy.

(Z ital. od *Neznámé*. přel. *Fr. Pover*.)

Jak hájiti se před ústrky davu?

Netajím si vážnost toho, co jsem udělala, vím, že jsem se zahubila; nepřestupovala jsem propasti jako náměsíčnice, jsouc vláčena slepou vášní; v oné chvíli viděla jsem dobře, co činím, a chtěla jsem to učiniti, protože se mi to zdálo správno.

Ba zdá se mi spravným posud.

Soudí-li lidé někoho, vyvolávají obyčejně, aby viníky omluvili, polehčující okolnosti z okolí, v němž vyrostli, z vychování, jehož požívali, z dědičných chyb, jež přinesli si v krvi, jako ze zkaženého jádra. Pro mne vše to neplatí, já nenarodila se, abych učinila, co jsem učinila.

Má matka! můj otec! Byli tak počestni; a jen to mě mrzí, že jsem pádem svým způsobila bolest tomu, co zůstane asi z obou těch bytostí, které mne tak milovaly.

Vyrostla jsem uprostřed lásky, napájela jsem ji svou duší, protože jsem kolem sebe cítila jen lásku; když mluvili moji ke mně, stával se hlas jich laskáním, a dotkli-li se mne, bylo to, aby mne pohladili, a upřeli-li oči na mne, bylo to zase jen laskání. Tak v osmnácti letech naplnilo se mé srdce vší tou láskou, jež mne obklopovala, a nežádalo, než ji zase vylévati kolem sebe jako poupě, které nepřeje si než vydechovati ve své vůni všechen pal a šťávu, kterou mu dala dobrá země.

Byla jsem odhodlána milovati z duše muže, kterého mi osud připraví. Myslila jsem na muže, který přijde: měla jsem pěkné věno, nebyla jsem sice kráska, za níž se vše otáčí, ani jsem nebyla duchaplna, ale říkali mi, že jsem půvabna, a byla-li jsem na plese a zůstala jsem některý kus seděti, nevzpomínala jsem hany té nijak. Co se týče tváře, zaměstnání, povahy svého nastávajícího, neměla jsem určitého ideálu: nevěděla jsem, milovala-li bych více snědého či světlovlasého, člověka tichého či vášnivého. Ostatně se stává tak dívkám dosti často: můžeme-li voliti? Čekala jsem tedy. Jednou mi otec řekl, že mu nabídnuta slušná partie; že mne zavede večer do jisté rodiny, kam přijde i ona *slušná partie*; abychom se rozhodli, abychom se sobě líbili. Líbil se mi; neměl sice nic zvláštního, ani ideálního, ze sta bych ho byla nevyvolila, znalať jsem mladíky krásnější, ale ti mne nevyvolili za ženu, kdežto on mě zvolil, a všechna má vděčnost za velikou tu poctu, kterou mi prokazoval, změnila se ihned v lásku a dala pohledu tohoto mladíka ideální půvab jinocha zamilovaného a slovům jeho soulad milostné hudby.

„Co soudíš o něm?“ ptal se mne otec doma.

„Co se mne týče, myslím, že nic zlého,“ odvětila jsem trochu zmateně.

Několik dní se o něm nemluvilo, pochopila jsem, že se dohodovali o věně: konečně jednoho dne řekl mi otec, že vše jest urovnáno.

„Měj ho jen ráda, měj ho jen ráda,“ napomínala mne matka líbajíc mě, „jen tak budete šťastni; zrovna tak to bylo při mně a tvém otci.“

Chudák matka! Já nepotřebovala nijak její rady, abych ho milovala: jeho slova, květy, které mi posýlal denně, vše to mě jalo zúplna; kdykoli oslovil mé *ty*, bylo mi, jako by srdce mé letělo mu pohnutím vstříc; přicházel jednou denně, usmíval se, hladil mi ruce, říkal mi, že mě zbožňuje, pak odcházel, a já byla přesvědčena, že i pak myslí celý den na mne. A tu pracovala jsem plna veselosti o své výbavě, nové pobídce mysliti na něho; moje myšlénka byla stále u mého snoubence při vší té mlhavé bělosti závojů, balíků, stužek, která mě zahalovala po celé měsíce do vzdušné bělosti snu, snu sladkého a opojujícího, z něhož jsem se probudila, až když jsem sundala svatební závoj, vrátivši se domů z kostela.

Byli jsme sami. Cítila jsem, že svět se vzdálil od nás, že od něho jsme navždy odděleni jako od nějaké dálky; vše, co se dálo za těmito hranicemi, bylo mi lhostejno: zajímalo mě to, co se bude díti mezi náma dvěma. Opustila jsem své rodiče, opustila jsem dům a kraj, kde jsem se zrodila, a při všem tom odloučení náhlém, při všech sladkých poutech, které mě vázaly k tomu, co mě dosud obklopovalo, nemohla jsem plakati; sliboval mi, že mně nahradí svou láskou oběti, které jsem mu přinášela; a zatím bylo v duši mé něco, co zpívalo; a dosud cítím ten zpěv, vzpomenu-li si na svou svatební cestu.

Ale sny přecházejí, přešel i můj: ale zanechal mi v duši něco jako ohlas sladkosti, který tam ještě dlouho dozníval uprostřed mladého štěstí našeho v novém hnízdečku, jež nám upravila laskavost mých rodičů.

„Měj ho jen ráda,“ nakazovala mi matka.

Milovala jsem ho. I on mě tehdy miloval, aspoň se mi zdálo; trávil celé večery doma, čítali jsme spolu, pohlížel na mne s úsměvem, když jsem vyšívala, připravovala čaj, skládala věci do skříní; bral mě pak do náručí, zulíbal mi ruce, říkaje, že z nich chce vylíbičkovati únavu; říkával tak žertem, ale bylo to pravda. A pak jsem se dávala vždy tak spokojeně do práce! Jednou večer nepřišel v obyčejnou hodinu; strávila jsem večer sama, poprvé ve svém životě. Srdce mě bolelo.

Ale viděla jsem, že jest to nerozumné, cítila jsem, že nemám práva zadržovati ho doma; muž přece nemůže žíti jen v rodině. Udusila jsem tedy svůj žal a když přišel, bylo pozdě, nevytýkala jsem mu ničeho, neptala jsem se, kde byl. Sám se omlouval, že mně dal čekati; četl prý noviny, padlo ministerstvo. a tu... Nikdo jistě tak neoplakával onoho pádu jako já. protože omluvy mého muže přivedly mě konečně k tomu, že jsem mu řekla s nuceným úsměvem:

„Co si myslíš? Vždyť jsi pánem svého času; ba, měl bys tam jíti častěji."

Používal hojně mého svolení. Zprva býval dvakráte až třikráte v témdni mimo dům a pokaždé měl omluvu pro svou nepřítomnost; ale pak se již o ni nestaral a byl každý večer pryč. Ani pak jsem si nestýskala, zdálo se mi posledni dobou, že je rozmrzelý, a byla jsem ráda, že mně ho jeho zábava vracela veselého, s očima živýma a lehkým krokem.

Jednou večer přišla mne navštívit sousedka a zdálo se, že se diví, že jsem sama: řekla jsem jí. že můj muž je v kavárně. Usmála se a zdálo se, že mi chce něco pověděti. ale rozmyslila se. Dělala jsem, jako bych si toho nevšímala. ale cítila jsem uvnitř bodnutí, zvláštní lehkou pochybnost, ale zapudila jsem ji hned; než při všem tom ptala jsem se na zítřek skoro bezděčně s nuceným úsměvem, jenž nemohl zahaliti úzkost mému muži, který se hotovil na cestu do kavárny.

„Neměli-li bychom se podívati do divadla?"

Váhal chvíli a díval se na mne, pak se rozhodl vesele: „Pojďme, dítě."

Bylo plno večer; můj manžel chtěl, abych se ustrojila co nejvkusněji; jako děvče byla jsem málo v divadle a vždy jen ve skrovném úboru; náhlý dojem kukátek upřených na mne a oči na mne pohlížejících mě překvapil a oslepil. když jsem vstupovala do lože. Můj muž se usmál.

„Co děláš? Bojíš-li se?"

Nebála jsem se, ale pohledy, které mne zahrnovaly, zkoumaly s malým jemnocitem uprostřed krajek mého šatu, mě urážely. zdálo se mi, že by se měli tak dívati jen na svou ženu. a divila jsem se. že se on sám neurazil. Ale naopak, zdálo se, že je spokojen, vida, jak mě pozorují; ostatně on sám točil kukátkem po ložích a jak se zdálo. zkoumal jiné ženy stejně směle, jako by je pohledem svým proniknouti chtěl. I to mě bolelo, ale neřekla jsem mu nic. Do osmnácti let vychovávali mě s názory, city, jež mi bylo teď třeba zaměniti, abych se mu zalíbila; pochopila jsem to rázem a upokojila se.

Ale jednoho dne nalezla jsem, pořádajíc v pokoji svého muže, vonný list růžový, který mluvil o lásce a byl podepsán *Jenny.* Podala jsem list svému muži, když se vrátil. nutíc se k úsměvu; ale pojednou chytil mě křečovitý pláč a vrhl mě na pohovku s obličejem skrytým do dlaní a duší zlomenou.

Můj muž přiskočil ke mně, pokryl mi ruce polibky, přísahal, že to je list z doby před několika lety, od ženy, kterou měl rád přede mnou a kterou opustil pro mne.

Nebylo tomu tak. ale věřila jsem tomu. Jsou jisté hrozné pravdy, které vcházejí do srdce jako šípy a jichž nevyndáš, abys neumřel: viděla jsem, jak se ruce mého manžela chvěly, když braly list, a něco křivého v jeho pohledě, lež, kterou byl připravoval, aby vyrovnal ránu; to stačilo.

Vzlykala jsem zoufale, dusíc stony své v poduškách; můj muž zdál se zdrcen, poklekl u mne, snaže se mě uchlácholiti. Neodstrčila jsem ho. Kdo ví? Snad se polepší! Byla bych bývala opravdu šťastna, kdybych ho byla viděla znova svým.

Nějaký den bylo dobře, pak vrátili jsme se ke staré nudě, můj muž byl popudlivý, bručel na samotu, jako by byl u vězení. Pokusila jsem se o prostředek, jímž by mu ušel čas rychleji.

„Snad bychom mohli přijímati hosti?"

Bylo to obětí ode mne. Neměla jsem společnosti ráda, zdálo se mi, že cizí ti lidé, vstupující do mé domácnosti, zahánějí mdlým svým mluvením důvěrnou libeznost, která ji zahřívala do té doby. Ale můj muž přijal to s nadšením a já se upokojila. Hleděla jsem se přizpůsobiti elegantním damám, které zářily duchaplností a šaty ve světle mého salonku, a podařilo se mi to, jak říkali hosti, ba také můj muž. Myslila jsem, že je znova můj. Ale brzo jsem zpozorovala, že se nudí i ve společnosti; nechával mne samotnou s hostmi a odcházel z domu. Čeho si přál tedy?

Dověděla jsem se toho brzo: jedna z pozvaných postarala se, abych zvěděla, že můj muž má známost s nějakou krásnou Jenny, tanečnicí! Nevyčítala jsem mu tenkráte ničeho, viděla jsem, že by to bylo marno, a že by mne jen více nenáviděl; myslila jsem, že bude lépe vyčkati, až přijde sám zpátky; vítala jsem ho s obličejem jasným, když se vracel, neptala jsem se po tajných jeho úmyslech, ani kde byl. Ale byl čím dále tím popudlivější. Jednoho dne začal proti ženským, které nemyslí než na zábavu a nestarají se nic o záležitosti manželovy.

Běžela jsem k němu a usedla jsem si u něho.

„Co je ti? Pověz jen, co ti je. Myslím, že mám právo to věděti."

Konečně se přiznal, že obchod jde špatně, že bude nutno, abych podepsala záruku pro něho; podepsala jsem ihned, ani se nepodívavši, co, jsouc blažena, že se mu mohu něčím zavděčiti. Pak mě napomenul ještě, abych šetřila v domácnosti.

„Nebudeme zváti, viď?" ptala jsem se.

Vstal podrážděně a pravil:

„Ano, aby lidé mluvili, že tě držím jako nějakou oběť a že se trápíš. Však bys si ty první na mne naříkala."

Urazila mě jeho slova, vždyť jsem zvala hosti jen k vůli němu. Ale mlčela jsem, hledíc ho uspokojiti, zmírňujíc denní vydání a pořizujíc sama, co se dalo; hosti, kteří se roztahovali po domě, netušili, co trápení mě stojí jejich zvaní; často bolely mě prsty únavou pod rukavičkami při tanci.

Ale nejen moje prsty byly zmučeny a zemdleny: celá moje duše stenala pod úborem elegantní dámy . . .

Nestěžovala jsem si však nikomu. A třeba že viděli hosti jen můj úsměv, říkali o mně přece ženy, že jsem chladna, že dávám muži úplnou volnost; mužové se odvažovali kořiti se mi. Jeden z nich mě i miloval. Byl to duchaplný mladík, který si dobyl svého místa svým duchem; nebyl krásný, ale obličej jeho zářil mužnou soumilostí, přicházející z činného života a šlechetného

srdce. Miloval mě opravdu. Pravá vášeň pozná se ze smutné a libezné záře, tak že ji uhodneme uprostřed sterých slaměných ohňů chvilkové nálady. Němý a horečný smutek jeho oči, libeznost jeho hlasu uváděly mi na mysl jiný pohled, jiná slova sladká, jež mi patřila kdysi a kterých se mi nedostávalo již tak dávno.

Můj muž byl ke mně čím dále tím tvrdší, odepíral mi věcí nejpotřebnějších, ale ač mě to trápilo velice, nedala jsem mu na sobě ničeho znáti. Nevěděla jsem, že by mohl býti někdo nevěren, zdálo se mi, že i při nejlepší vůli bych toho byla nedovedla, že bych nemohla ani okamžik žiti studem. Muka a láska mladíka toho dojaly mě, ale ani mi nenapadlo, že bych se mu mohla oddati sebe méně; byl to hlas mé matky, který mluvil stále ještě ve mně.

Můj muž nepozoroval ničeho; měl jiného na mysli; již ani se nestaral o lidské řeči. Jednou večer, kdy jsem byla pozvána přítelkyní svou do divadla, přišel tam s onou ženou a neodešel z lože, když mě zahlédnul; nezachvěl se, nezarděl se ani, kdežto já se ruměnila pro něho. Bylo to tak krušné pro mne, že jsem ani věřiti nemohla, že tomu jest opravdu tak: myslila jsem, že se mi snad chce pomstiti za lhostejnost, již jsem ukazovala pro jeho nevěru.

Doma vyšly poprvé z mých rtů prosba a nářek. Hledala jsem nejlibeznějších slov, abych ho neurazila, žádala jsem ho za odpuštění za chladnost, kterou snad se domníval, že na mně pozoruje, bývala jsem snad příliš nepřístupna, nechtěla jsem ho prositi, aby mě miloval.

Teď jsem ho prosila; byla jsem hotova milovati ho jako za prvých dnů, se stejnou oddaností, stejným ohněm čisté lásky, jež posud neuhasla v mé duši. Ale pojednou ucítila jsem, že všechen bol, ač jsem se přemáhala, vytryskuje mi z hrdla proudem slz, zakryla jsem si obličej rukama a dala jsem se do trpkého pláče.

Vyskočil. Domnívala jsem se, že je dojat a že mne chce žádati za odpuštění, a byla bych mu ještě odpustila; celá moje bytost chvěla se touhou rozevříti znova pro něho náručí: čekala jsem jen slova. Ale nepronesl ho. Vyčetl mi jen, abych nevyváděla, a že ho nudím. A tu pochopila jsem poprvé, že vše, co bych podnikla, bylo by marné, vše, co pocházelo ode mne, ho nudilo. A přece nikdo neříkal o mně, že jsem ošklivá a nudná, ba *druhý* byl by dal život svůj pro mne. On dojista porozuměl tajemství mých útrap, a v jeho pohledu nalezla jsem mimo lásku nekonečnou soustrast, jež mi zachvívala duší. Pomalu pozbývala jsem odvahy vyhýbati se mu; měla jsem tak potřebí trocha lásky!

Zprvu zdálo se mi, že mám bratra: nežádal ode mne ničeho, byl ke mně úctyplný; a zatím, aniž jsme toho pozorovali, stahovala se ve vzduchu kolem nás síť, aby nás spojila . . .

Probudila jsem se v čas, ale pochopila jsem, že nejsem tak silna, abych odolala: a nechtěla jsem klesnouti: otec a matka byli mrtvi, a já myslila, že by se toho dověděli. Rozhodla jsem se pevně a pověděla jsem všecko svému muži. Naslouchal mě s úsměškem, pak pokrčil prostě ramenoma.

„Pah! Tolik řeči pro trochu dvoření! Zdá se, že tvá ctnost je tuze vrtkavá, viď? Ostatně, panáček má pěkný vkus. Nu, *de gustibus* . . .“

A odešel, zanechav mne pod tíhou této urážky.

Den na to řekl, že nemá peněz pro mne.

Bylo to příliš! Vzpomněla jsem si, že jsem si přinesla své věno, a odebrala jsem se ku svému advokátovi.

Advokát, jemný a bledý stařec, vyslechl mě mlčky; potom pověděl mi klidně všecko.

Všecko! Bylo to hrozné. Byla jsem beze věna: list, který mi byl dal můj muž podepsati, byla plná moc na mé věno; peníze byly již vybrány a můj muž připravoval se užiti jich se svou Jenny; Jenny, ženou, jejíž byl už několikráte milencem, od níž byl zapuzen, zrazen a znova na milost přijat a k níž se vracel stále a nenasytně: Jenny, která byla jeho nezhojitelnou chorobou, z níž nic ho vyléčiti nemohlo. Pro ni odepíral mi nejpotřebnější, pro ni hnal mě do krajnosti, jen abych klesla neodolatelně, aby měl pak záminku odloučiti se ode mne. Když advokát dokončil, dala jsem se do pláče: vstala jsem všecka bledá, nedovedouc přemoci svůj bol; zdálo se mi, že mé srdce pod tolika ranami je mrtvo.

A přece jsem cítila doma, kde jsem nabyla muže, který mě miloval a mě vybízel, abych odjela s ním daleko, kde bychom žili v lásce a blaženosti, že mé srdce dovedlo by ještě začíti nový život, život plný slunce a lásky. Ale nechtěla jsem: vzpomínka na mou matku mluvila mi v duši. Vzmužila jsem se a vytrhla jsem své ruce z jeho.

„Odejděte, odejděte, nemohu: můj muž bude zde v nějakém okamžení . . .“

Nechtěl, prosil mě, zahrnoval mě pohledem plným lásky svých vřelých a upřímných očí, a já cítila, že mi rozum trne, když pojednou zavzněl zvonec.

„Ah! můj muž!“

Přísahám, že jsem se vrhla s výkřikem radosti vstříc tomu, kdo mi způsobil taková muka, a že jsem pocitovala zvláštní veselost, že se mohu naň dívati ještě s hrdým čelem a čistým a jasným zrakem.

Ale nebyl to on: byl to jen jeho list. Odjížděl s Jenny. Viděl prý, že by bylo marno přemáhati svou vášeň; prosil mne, abych mu odpustila, co mi ukřivdil: ostatně byl klidén, co se týče mé budoucnosti, věda, že mám přátely, kteří se budou starati o mne. To bylo jeho poslední slovo a bylo bezectné!

Osaměla jsem, neměla jsem rodičů, byla jsem bez dětí, bez muže. A tu v hrozném klidu napadlo mně, že nejsem nikomu ničím povinna, a klidně, pevně, beze hněvu a bez výčitek, přijala jsem lásku, kterou mi poctivý muž nabízel, a věnovala jsem mu své srdce . . .

— — — — — — — — — —

To mohla jsem říci sprostým utrhačům, kdybych byla toho dne vyšla ze svého domu ruku v ruce s milencem.

Ale neučinila jsem to. Odmítla jsem muže, který mě miloval a jehož jsem milovala i já, odmítla jsem ho toho dne pro vždy. Čekám tu v domě, kde mi můj muž způsobil taková muka, žiju pokojně a očekávám ho.

Ale on se nevrátí.

*

FEUILLETON.

„**Hořká jádra.**“ Básně Jaroslava Vrchlického. (Kabinetní knihovny svazek XLII. Nákladem F. Šimáčka v Praze 1889.) Z velikého počtu sbírek básní Jaroslava Vrchlického vyniká kniha „Hořká jádra“ tak zvláštním ovzduším, že takřka vyzývá k pronesení úsudku o ní i tam, kde kritika následkem literarních a společenských poměrů v posledních letech u nás zavládnuvších stala se neobvyklou. Vůbec bude asi o sbírce této ve veřejnosti mnoho a mnoho mluveno. K „Hořkým jádrům“, do říše stínů, k šerým hřbitovním dumám, k stesku nad ztraceným mládím a snad životem, téměř k beznadějnosti, — tam tedy dospěl básník filosof „Ducha a světa“, básník slavík „Eklog a písní“. Zde tedy končí vše jako v Poeově „Eldoradu“. Tak asi ozve se mnohý hlas. Co na to říci? O tom není pochyby, že odkládáme knihu v hlubinách duše rozrušeni; o tom není pochyby, že mnohá ta báseň má omamující vůni blínu a jiná zas jako chladná ocel prsa protýká, vůbec pak, že ptá se člověk mimovolně sám sebe: A co teď? — ne, „co teď“ s básníkem, ale „co teď?“ s naším vlastním žitím. Jest to vše pravda, co jsme četli, chmurná, mnohdy zoufalá, ale pravda to jest, jako pravdou jsou rozklad a hroby, byť bychom si je stokrát odelhávali v směšném sebeklamu, že jsou pouze pro jiné a ne pro nás. „A co teď?“ s naším vlastním žitím. Básník sám ztratil se nám s očí, a to jest to nejhořčejší jádro ze všech. My nemůžeme mu říci: Mluvíš pouze sám za sebe, tvůj vlastní osud tě děsí, jsi slaboch, jsi sentimentalista — a tím věc odbyti tak, jako odbýváme vůbec cizí žal a cizí zápasy. Vrchlický vůbec jen v málo básních mluvil sám za sebe. I tam, kde zdá se býti nejvíce osobním, vyslovuje něco za celé lidstvo neb za velkou třídu jeho myslících a cítících tříd. „Která bude má píseň, jež utkví na rtech lidských?“ ptá se v jedné z básní této sbírky. Bude jich mnoho, a mezi nimi většina básní z „Hořkých jader“. Tyto utkví záhy na rtech výhní života prošlých, ne slabochů, ne sentimentalistů, ale mužů! Tak dívá se na život a svět ranami posetý vojín po bitvě, tak hledí plavec na moře, jež po krutém zápase vrhlo jej na pustý břeh. Zbyl jen život holý a v dáli černá se vrak. Takový muž není slaboch, hledí-li chmurně před sebe a nedoufá už v nic. — Kdo, jenž skutečně žil, by neměl chvíle takové? A za lidi tohoto druhu mluví Vrchlický v „Hořkých jádrech“. Jsou to tvrdé ořechy, které dává nám tu louskat; louskáme neradi, ale nemůžeme i když si ruce zraníme, říci, že básník jest tím vinen. On dal nám jen to, co natrhal v zahradě života. Vrchlickému nemůže nikdo vytýkati pessimismus.

Žádný z našich básníkův z téže zahrady života nepřinesl nám také tolik květů a nenasypal nám jich plnou hrstí tolik na cestu. Vrchlický ví velmi dobře, čím život blaží, a i tam, kde trpký jest, dost se nás s ním nasmiřoval. Proč odvracel by se právě od nejtemnější stránky našeho bytí? Proč by také toto nemělo v něm nalézti svého mluvčího? A Vrchlický jím jest, a jako v ničem není polovičatým, mluví i zde plným, dunivým tónem, kterého arciť se děsíme, kterému však nemůžeme říci: lžeš! Kdyby tato sbírka byla napsána jedním dechem, kdyby značila jisté ohraničené období v životě i tvoření básníkově, řekli bychom, že člověk, jenž ji psal, jest s životem hotov zrovna tak, jako když Longfellow napsal svou „Ultima Thule“. Ale básně, jež zde nalézáme povstaly během desíti let, jsou tu mráčky a mraky, které ob chvíli objevily se i na nejjasnějším nebi, a které stáhly se nyní v jediný olověný obzor na obraze, který nám básník podal. A ani zde není Vrchlický škaredohledým pessimistou. Vrchlický takovým vůbec nikdy nemůže být. Arciť jest to povznesení se z mrakův a bouře zcela jiného způsobu, než jaký obvykle očekáváme. Není to ani „zpěv umírající labutě“, ani smrtelný vzkřik zraněného orla, ani pohled k nebesům, ani slabá resignace. „Svůj kříž nenes oddaně, ale odhodlaně!“ praví básník, a to jest rozluštění těm, kdož se po rozluštění ptají. Tak i zde nalezl Vrchlický v směsi nejpříkřejších tónů nápěv usmiřující. Co konečně zbývá člověku než vlastní jeho síla, a jaké vítězství jest větší toho, jehož dobudeme nad životem tím, že i do jeho nejchmurnějších propastí hledíme pevně? Hleděti do ní beze stesku jest nad sílu a přirozenost člověka.

J. V. S

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Slovenské Pohľady.“ Časopis pre literatúru, vedu, umenie a politiku. Redaktor Svetozar Harban (Vajanský). Ročníku IX. sešit 3. Nákladem Pavla Mudroně v Turčanském Sv. Martině.

„Ústřední knihovna.“ Redaktor F. X. Svoboda. Sešit 252—254. obsahuje: „Cikáni.“ Román z pozůstalých spisů Karla Hynka Máchy. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra.

„Osvěta.“ Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor Václav Vlček. Ročníku XIX. číslo 9. Nákladem vlastním. V Praze ve Vinohradech.

„Květy.“ Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy. Redaktoři: Svat. Čech, Dr. Servác Heller. Ročníku XI. sešit zářijový. Nákladem Vlad. Čecha na Král. Vinohradech v Praze.

„Zábavné Listy.“ Nejlacinější obrázkový časopis pro lid český. Redaktor J. L. Turnovský. Ročníku XI. Sešit 23.—25. Nákladem knihkupectví A. Hynka v Praze.

Číslem tímto končí třetí čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra“

v Praze, Salmova ulice číslo 9.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna I. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . zl. 1·65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . . zl. 1·75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 1. října 1889. ČÍSLO 28.

Z nové poesie francouzské

překládá *Jaroslav Vrchlický.*

ALBERT GIRAUD.

Oklamaný Pierrot.

Pierrot luny paprsk bílý
na kabátě svém vzadu zřel;
vyjíti večer z domu chtěl
za milostnou kams kratochvílí.

Leč toiletta dnes ho mýlí,
ať kabát, jak chtěl, obracel,
Pierrot luny paprsk bílý
na kabátě svém vzadu zřel.

I myslil si: To pobílili
mne vápnem kdes! Kartáčem dřel
do rána, pot až v tváři měl,
na kabátě svém s velkou pílí
Pierrot luny paprsk bílý.

H. DE BORNIER.

Resignace.

Je doba sněhu, umírání,
les černý jest a nebe v mhách
a havraní po bílé pláni
se honí skřekem ve tlupách.
Však brzy jara teplým dechem
zřím, jak se Vesna s nebe vrací,
Máj potěší zem písní echem —
nuž, oddejme se resignaci!

Je čas, v němž člověk je pln sporů,
snů mrtvých, slunci zhaslých čas,
kam ohledneš se na obzoru,
tam výčitky a žalu hlas.
Však počkej, brzy přijde stáři,
s nímž rozvaha se v duši vrací,
nad čelem lampou zlatou září —
nuž, oddejme se resignaci!

Je bouře! Jako lesklé stěny
se lije s nebe spousta vod,
psi propasti — slyš jek a steny —
rvou skalná bradla o závod.
Však vidím, tyto proudy hřmící
se ztiší v hlaď, jim klid se vrací,
zrcadlem budou vlaštovicí —
nuž, oddejme se resignaci!

Ti, jež jsi rád měl, spí již v hrobě,
zhas' oči zbožňovaných svit,
své holubice Bůh zve k sobě
chtě ráj svůj jimi ozářit.
O ráda, velké jitro svítí,
se, Pane, k tobě duše vrací!
My rádi uprchneme z žití —
nuž, oddejme se resignaci!

Krajina.

Je večer. Na horách, jež v tmu se věží,
již vrb a sosen velké stíny leží,
jen na polo rozeznáš v luny svitu
ves v šeru, zvonici a rysy štítů;

co přívozník loď spustiv na řetěze
ji k protějšímu břehu zvolna veze,
s ním a má duše, kterak v stíny vniká,
tam hledá v nebi duší převozníka.

Frédéric Amiel.

Oheň pod sněhem.

Ó, šedá kadeř věru často klame
a neví nikdo, ký pod ní bol žhavý,
čím srdce trpělo víc, spíš se zlámé,
čím v taji lkalo víc, tím pláč víc dravý.
Když na lebku zříš padat šedin snih,
díš: Aspoň uhas' Vulkán v posledku;
však klam to, žár, jenž nad čelem se mih',
teď hlodá nitro bez svědků.

Je mládí bouřné, hlásá žaly svoje,
a neumí se tajnou mukou sžírat.
Jsou muka v okovech se vléci bez úkoje
a stokrát denně mřít a — neumírat.
Bol mladosti je vždy bol básnický,
nechť smutný osud láskou šílený;
mně u kmetů je více tragický
zrak němým pláčem červený.

Jean Lahor *(Henri Cazalis).*

U moře.

Pojď poslouchati proudů zpěv,
jich smích a vzdechy a jich řev.

Ve stínu, co tak zpívají,
bezčetné kosti zrývají

To smíchu změť a křik a řev,
zda slyšíš mořských proudů zpěv?

Teď posměšná, teď truchlivá
ta hudba plesem vyznívá.

Tu smíchu změť, ten křik a řev,
pojď poslouchati proudů zpěv.

Noc jde, od země do nebes
je všecko taj a všecko děs.

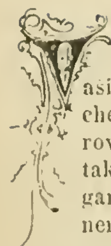
Zda slyšíš mořských proudů zpěv,
jich smích a vzdechy a jich řev?

Kam vlny jdou, jich noc a jas
kam láska, jež teď vzniká v nás?

Do Němec.

Obrázek od *Al. Jiráska.*

(Pokračování.)

Vašíček s něho ani oka nespustil a napínal všechen svůj um už napřed, aby nic nepropásl. Zároveň také trnul úzkostí, kdyby přísný professor tak na něj z nenadání dal a otázal se ho. P. Volfgangovi, když latinu po německu vykládal, také nerozuměl, ač tu tam nějaké slovíčko po česku prohodil, a P. Vincencovi ještě méně. Jak pak to bude teprve u tohoto, jenž ho sem nechtěl? Hoch boje se ho i špatného výsledku, trpěl mnoho a div se nezpotil úzkostí i napjetím, když počal přísný Benediktin dunivým hlasem svým vykládati.

Vašíček, jenž od hochů slyšel, že bude nyní zeměpis, vyrozuměl jen tolik, že P. Benno nic o tomto předmětu nevykládá, nýbrž něco o češtině. A v tom, slyš! to bylo po česku!

Vašíček nenadáv se toho, bezděky zamrkal a možná-li ještě více napjal všechnu svou pozornost. P. Benno k nim, Čechům, mluvil. Ale jen málo a stejně přísně. Ať prý si nemysli, že když jsou rození Čechové, že jim netřeba se učiti česky. Právě naopak. Oni tím více, poněvadž by to byla hanba a že by nebyli praví Čechové, kdyby neznali jak náleží svého mateřského jazyka.

Přese všechnu svou napjatou pozornost neodnesl si Vašíček ze školy nic, jen toto české napomenutí P. Bennona. To účinkovalo a v mysli utkvělo. Znělo přísně a přece mu nějak zalahodilo, ani nevěděl proč, a sblížilo ho s přísným professorem. Už nehleděl na něj jenom s bázní. — —

Cesta do vzdálené školy nepřipadala mu dosud obtížnou. Panovalť náhodou tvrdý čas a cesty byly proto suché a pěkné. Kdyby nebylo úzkosti a strachů školních, byl by do města jen chvátal. Bylť na vsi on sám jediný Čech, jako opuštěný, nemaje tu, s kým by si pohovořil; pak ušel také tmavé, ne valně čisté jizbě na statku, sedal v jasné, světlé třídě, kdež se jinak dýchalo nežli v zadušeném přístěnku jeho, nikdy nevětraném. Tohoto si nebyl chlapec tak svědom jako toho půvabu pro něj nemalého, že tu v gymnasii měl české kamarády, s nimiž jen mateřským jazykem hovořil, a to o domovu, o známých, o svátcích a prázdninách, o cestě do domova.

Na všecko to bylo sice ještě dosti času, ale hoši, všichni stejně roztoužení, se tím nejčastěji a nejraději bavili. Také společné nebezpečenství je sbližovalo, a to, když se jim Němci smáli, když z potyček slovních došlo

druhdy i na pěsti — Vašíček byl sice jako knot, ale žádné bitvě před školou, jež obyčejně bojována ve škamnách, se nevyhnul.

Ano, jednou vyrazil sám z lavice a hnal se útokem na podium k tabuli, kdež jeden z německých spolužáků načmáral v pravdě primanskou, děsnou karikaturu s hrbem a velkým nosem a napsal pod ní: Ziska.

Vašíček sic o slavném hrdinovi mnoho nevěděl, leda to, že rozbil mnoho zámků a hradů a že byl nepřemožitelný bojovník, jenž jednou nepřátely zmátl dav koním podkovy obrácené přikovati a podruhé zničil rytíře tím, že dal před ně rozestříti šátky a roucha — ale v karikatuře té cítil urážku nejen Žižkovu, ale jich všech Čechů v primě.

A když se tak obořil na toho malujícího Němečka, nastal zápas na podiu u tabule, na který celá třída hleděla s nemalým napjetím, ano rozčilením. A zápas ten skončil homericky, jako před Trojou, any obě strany se pak vrhly v divoký boj, což bylo na prospěch malého Zemana, již již podléhajícího silnějšímu Němci.

Nerozhodnou v primě bitvu rázem ukončil P. Vincenc, jenž náhle vstoupil. Bylo pro štěstí všech, že on to právě byl, neb on nerad vyšetřoval; aby žádnému neublížil, pokáral všechny rovnou měrou.

Nerozhodnutou však bitvu primani jen tak nenechali. Pokračovali v ní v sobotu odpoledne za městem na posečené louce mezi brázemi vypuštěného dávno rybníka křovím zarostlými a skončili ji pak na poli velikým deštěm hrud. Vašíček do této bitvy schválně ze vsi přijechal a vrátil se pak všechen uřícen a zardělý přímo polem zase do vsi. Bitva tato v širém byla první, ne však poslední. Všecky pak byly tím zvláštní, že čeští i němečtí zápasníci jinak se dosti dobře snášeli. —

Pater Benno měl tenkráte při zápise dobře, a starý Zeman, kdyby teď byl synka svého viděl, jistě by se byl tak nepřimlouval, aby ho vzali do latinské.

Čemu se Vašíček u učitele „na privatu“ a pak u Kováře z němčiny naučil, nikterak nyní do školy nestačilo. Hoch byl bystrý a dával pozor ve škole, div že mu oči z důlků nevystoupily — a přece na konec hodiny nevěděl skoro nic. Někdy ho to již přemáhalo, již ochaboval; ale jak vzpomněl na domov, jak by musil domů jako propadlý student, tu sebral opět všechny své síly. Dával pozor, učil se ve dne, večer, někdy i v noci, a to v selské jizbě za hluku dětí, za světla borové louče nebo malé, olejové lampičky.

Nezbylo, když nerozuměl, nežli aby se učil z paměti. A tak ve škole téměř nic nepochybiv, ač pozor dávati neustal, úzkostně se po hodině vyptával, odkud až kam mají. Tomu se pak učil z paměti: přírodopisu (to šlo nejspíše), zeměpisu, nejvíce však náboženství. Počty byly zlé (ale ty měl dobrý P. Vincenc, jenž, když bylo nejhůře, vypomohl těžkou svou češtinou), ale náboženství! Tu nebylo pomoci. Vašíček nerozuměl z toho ničemu, byla to samá dogmatika, a tak se učil z paměti od slova k slovu často celou, dlouhou stránku a někdy i více.

Někdy už klouček nemohl — Hrůza i nechuť ho pojímaly, když se podíval na ty strany hustě tištěné. Někdy ho spaní přemohlo a tu pak neuměje šel druhého dne se smrtelnou úzkostí do školy. Někdy mu bylo nad knihou až do pláče, a zaplakal i, když nemohl s místa, když nemohl a nemohl některý odstavec si jak náleží zapamatovati.

Ale aby se dočkal té hanby, že by propadl, to raději všecko vydržel — Učil se, „biffoval“, mořil se. S počátku všecko zle chodilo. Šlo to bídně, poněvadž neuměje mluviti, toliko odkřikával a snadno ve zmatek byl uveden — Také se dočkal velikého sklamání v latině — Tam, myslil, že to půjde nejlépe, ale první komposice shroutila všechnu jeho radosť.

P. Volfgang přinesl opravenou komposici a podle ní, jak kdo ji vypracoval, rozsazoval. Bylo druhou hodinu podzimního, smutného odpoledne — Každý z primanů upíral oči ke katedře, kdež nejjasněji se probělával benediktinský kolárek nad černou sutanou. P. Volfgang té chvíle nechal všech žertů a kudrlinek a vážně oznamoval výsledek, čta nejprve jména těch, kteří měli eminens — Vašíček, napjetím a očekáváním nějak ubledlý, slabě se chvějící, mezi nimi nebyl. Toho také ani neočekával. Ani ne ademinens — Jak přišla prima — ti, kteří ji měli, vycházeli se svých míst, a usazovali se na nové, jak řada byla — Už zbývaly jen dvě poslední lavice — a Vašíček, jenž čím dále, tím více trnul, čekal v duchu: Teď! Teď! Teď už!

Najednou se professor odmlčel a pak ohlásil: dvojka! Mladý Zeman byl ohromen. Toho se nenadál. Změnil barvu a když konečně P. Volfgang také jeho jméno vyvolal a po česku dodal: „Vašíčku, to by to špatně dopadlo — dej si pozor!“ tu se neudržel a rozplakal se tak, že sotva pro slzy našel nové místo v předposlední lavici.

Při opravě ještě té hodiny se mu rozbřesklo, že P. Volfgangovi špatně rozuměl, že pravidlo, jež německy vykládal, on, Vašíček, špatně pochopil pro neznalost němčiny. A proto podle toho chybného pravidla nadělal tolik chyb! Nicméně poznání to ho nikterak nevzpružilo.

Všechen malomyslný bral se domů a když vyšed za město kráčel opuštěnou silnicí, dal se na novo do pláče. Plakal z malomyslnosti, skoro zoufaje, že se mu co ve škole podaří, plakal však také, ani nevěda, z tesknoty, která se ho té chvíle zase živě zmocnila. Tak ubíral se sám, smutnou, pustou silnicí, vroubenou vysokými topoly, jejichž vrcholy tratily se v zasmušilém, zataženém nebi a ozývaly se studeným, podzimním větrem.

Doma si ani hrubě nevšiml, že tu také byla nějaká bouřka.

V komoře na výměnku v zásvitu malého okénka ve dvou trámech zaseknutého rozkládala jednooká stařena pronikavým hlasem něco selce utírající si zástěrou oči; ve světničce seděl dědeček, modle se růženec všechen zasmušilý, zachmuřený. Hospodáře pak hoch zastal prudko jizbou na statku přecházejícího.

Noc pak sama přinesla Vašíčkovi ještě jedno překvapení. Usnul pozdě, skoro nad knihou, nad latinskou gramatikou. Chtěltě P. Volfganga ústně usmířiti. Nespal dlouho, když se náhle probral. Zdálo se mu, jako by někdo na okno zabušil. A věru, zařinčelo na novo. Venku byla čirá tma a pršelo. Také vál dosti prudký vítr, šlehající déšť do oken.

Pak bylo slyšeti, že venku branka skřípla, hlasy se ozývaly, pak zahlédl s postele otevřenými dveřmi ve velké světnici selku držící planoucí louč a za ní dvě neznámé postavy: ženu již starší a výrostka, ženu osmahlou, čer-

ných, pichlavých očí, v plachetce usmolené, krátkém kožíšku, v modré sukni a v mužských, zablácených botách. — Hovořili, hovořili, selka šitu slámy přinesla, židle o lenoch opřela, lůže stlala — Toho si hoch jen tak všiml; více pozoroval bábu černých, pichlavých očí v kožíšku a v mužských botách, brzo v plné záři planoucí louče, brzo v polostínu nebo v šeru přecházející a silným hlasem, ač ne příliš hlasitě něco vypravující.

Chlapcovy oči ji ustavičně sledovaly, až unavené se zase zavřely.

Když se Vašíček probudil, vzpomněl také na večer; myslil, že se mu to zdálo, že měl takový živý sen. V tom ve dveřích slyší po česku:

„Tak už vstáváš?"

To ta bába v kožichu, v mužských botách, bez plachetky, hodně rozcuchaná. Lekl se jí, ale český hovor její zapudil mu všechen strach. Noclehářka byla pašerka, jež občas zabloudila se svým synem na statek, kdež měla nocleh vždycky jistý. Byla Němkyně a mluvila po česku dosti chybně. — To však hochovi nevadilo. Byl rád, jen když česky slyšel; a tu ve vsi, na statku bylo mu to tím větší vzácností. Pašerka chvíli se u něho omeškala vypravujíc mu, že za mlada v Čechách sloužila, a nejvíce potěšila hocha tím, že znala leckoho z jejich vesnice, nebo právě v sousední byla ve službě. Pamatovala se i na jeho „tátu", ještě líp pak znala babičku. Hoch jen litoval, že černá ta pašerka hned po snídaní zas odešla.

Ráno pěkně mu začalo a dopoledne, když šel ze školy, dostal psaní. První psaní z domova! On sám psal domů hned první týden, co byl v Němcích, a psal s nemalým pohnutím mysli. Bylo mu, jako by se svými rozmlouval: živěji mu všichni tanuli před očima, a nejvíce k mámě se obracel a jí oslovoval, ač se jí zplna nepřiznal, jak se mu stýská. Věděl, že odpověď hned nedostane; ale když ani druhého týdne nedocházela, psal podruhé — A dnes znenadání, dříve, nežli se nadál, měl tu list. Matka ho psala, Otec jen vzkazoval napomenutí.

Byly to vůbec první zprávy z domova. Byl vzrušen už pouhým pohledem na psaní ne tuze pěkně složené a špatným voskem zapečetěné. Radoval se i lekal, obávaje se nějaké nemilé zprávy, že snad máma stůně nebo někdo jiný.

A nic, nic, všechno zdrávo. Matka psala švabachem, řádky běžely s kopce, ale bylo to všecko tak krásné! Zdrávi všichni, a pošlou mu o posvícení koláče; byly také novinky z hospodářství, že prodali černou lysku, že byla moc divoká, že mají místo ní pěknou, mladou červu, a že starý Korálek umřel, a dostal-li on, Vašíček, ty čtyři šestáky, které mu matka po Kolářovi poslala — Toto bylo psáno až na konec listu, jako v doušce.

To překvapilo Vašíčka ovšem nemálo. Šelma ten Kolář! To řekl, že půjde do Němec, a peníze někde utratil a pak se mu nechtělo. Kdyby byl alespoň přišel, hoch byl by mu rád ty peníze odpustil.

Ten den byl vůbec šťastný. Navečer vytáhl Vašíček „notes", který si počátkem školního roku koupil, a tam na stránce, kde si o škole zapisoval, jak co chodilo, připsal:

„Dnes jsem byl z latiny. Šlo to. A taky z češtiny. Taky jsem uměl. Chvála Bohu."

IX.

Čas jako vždy a všude i na Vašíčka dobře účinkoval. Prudké záchvaty tesknoty nepřicházely již tak často, a ponenáhlu přestal teskností po domově plakati někde za statkem v poli o samotě, nebo večer rovněž potajmu v posteli. Toužiti však po domovu neprestal. Vzpomínal pořád na něj, všude. Ve škole, v gymnasii o něm hovořil, tu si nejednou připomínaje, že tu také nebožtík strýc a Kolář sedali, a hádal asi, ve kterých místech.

Hocha všecko potěšilo, co ho na domov upamatovalo, ze všeho měl radost, co z domova přicházelo. První čas byly mu útěchou knížky z domova: Bitva u Malplaquetu a Překlad Odysseje. Ač onu znal, této pak nerozuměl, čítal je rád ve chvílích tesknoty a osamocenosti. Bylof mu úlevou alespoň zrakem stíhati slova v mateřštině.

Jednou potkal na silnici sedláka z jejich krajiny, jedoucího pro vápno. Nebyl z jejich vesnice, znal ho jen od vidění, a přece se k němu radostně přihlásil. A rovněž tak se hlásil o jarmarce ke kožešníkovi z českého městečka, od nich, u něhož mu tatík vždycky čepici kupoval. A nehlásil se on sám, ale všickni čeští hoši z té krajiny, tak že přešlapující kožešník — bylo sychravo a blátivo — měl krámec zrovna obklopený. Pak potkal jednou u samého gymnasia stařenu schnutou, s košem na zádech. Hned poznal bábu Pronzku, co u nich ve statku bývala peří kupovat, a hned se k ní také přihlásil. Pro svou radost se dověděl, že doma jsou všichni zdrávi, že bába byla u nich, že jde vlastně zrovna od nich a nese mu — koláče. — Bylo jich hodně. Jeden díl, větší, byl do statku a na výměnek starým; druhý jemu, Vašíčkovi. Jak se na ně podíval, hned poznal, že mu je máma schválně vybrala, že mu dala s takovou omastou, jakou on nejraději. A když k nim přivoněl, když se do jednoho zakousl, byl zase více v domově.

Živěť mu s vůní zavanulo, jak máma koláče z pece vytahuje, jak na první číhal, jak mu pak výslužky na talíř do bílého šátku zavazovala a on je již za soumraku nesl do sousední vsi, cestičkou podél potoka, pod olšemi, pěkně obutý, v nedělní kazajce a čepici. — —

Po posvícení blížily se dny, na něž se už dávno těšil a dychtivě je očekával. Dva dny před dušičkami odvážil se Vašíček ještě s jedním krajanem do kláštera, do bytu ředitelova. Šli plni úzkosti širokými schody, dlouhou, tichou chodbou, až se zastavili, těžko vydychujíce, jako by byli Bůh ví jakou horu slezli, u dveří ve dřevěném, tmavo omalovaném přepažení.

Dýchali těžko, ne unavením, ale úzkostí. Chvíli stáli u dveří; srdce jim počala živě bušiti. Posléze se odvážil Vašíček nesměle zatáhnouti za zvonec.

Ozval se — ale pak ticho.

Čekali zase plni úzkosti. A ono nic. Ticho, hluboké ticho v chodbě nevalně jasné.

Hoši naslouchali, čekali, sotva dýchajíce.

„Teď zazvoň ty —" řekl pak Zeman tlumeným hlasem, ač tu nebylo ani živé duše.

(Pokračování.)

O kostele svatojirském na Hradčanech.

Napsal *Karel B. Mádl.*

I.

Karakteristická silhueta královského hradu na Hradčanech je poněkud změněna, zkrácena. Dva hroty, kamenné pyramidy, trčící druhdy v modro nebes, zmizely a místo nich dřevěné sité lešení označují do dálky místo, kde stojí nejstarší chrám pražský. Na štěstí ale za nedlouho znova objeví se kamenné ty jehlany a obrys hradu nabude staré té tvářnosti, jež tak se nám vtiskla v paměť a tak těsně srostla s námi, že bychom jen s bolestí a nevolí zároveň jich na dále postrádali. Krajina se mění, toť jejím právem a zákonem, a my jen ob čas porovnáváme ji s bývalým obrazem uloženým v mysli naší, konstatujice, v čem že se nyní od něho liší. Avšak stavba, budova monumentalní je nám zrovna zosobněnou stálostí, a obraz její, jež jsme si jednou s láskou vtiskli v paměť svoji, neradi nalézáme po čase změněný. Tažme se, zda by si kdo přál bohatý a významný obrys Hradčan, který za dne i na jeho sklonku tak nádherně uzavírá obraz Prahy, změněný, zda při dómu svatovítském dvojici vysokých, štíhlých, hrotitých věží s prolomenými přilbami, obstoupené fiálami, vrcholící v obrovské květy křížové? Sotva přisvědčí. A přece byla to jen podoba, jakou veliký Karel mu dáti zamýšlel. Ptejte se, zda má býti ta zelenavá barokní báň věže katedralní nahrazena přilbou slohovou, a jistě přemnohý vysloví se pro její členitý obrys, s nímž se za řadu let byl nadobro spřátelil. Ostrý hrot gotické přilby rozruší mu jen milý obraz Hradčan, na jaký oko jeho jednou již bylo uvyklo, jaký si bylo jednou oblíbilo. S ním nebude hrad královský proň více starými Hradčany . . .

Chrám svatého Jiří skýtá dnes obraz nebývalý. Do nedávna spal spánkem tak tvrdým, že zdálo se, že z něho není více procitnutí. Spalo v něm více než osm století a dobu tak velikou nebývá vždy radno probouzeti. Nyní ale přišli divotvorci a chtějí do vyschlých žil vlíti novou krev, tělo odumřelé, ba skoro mrtvé již, k novému životu vzbuditi a posilniti ku dalšímu bytí. Jako pravi lékaři nejprve vše ohlédli. Ohledali zevnějšek a shledali jej vetchý, tu onde obrostlý novotvary, jež bude třeba odstraniti. Kopali v zemi a nalezli základy slabé, nedostatečné a ledabylé. Prošli vnitřek, kus po kuse, oklepávali omítku, zkoumali zdi a trhlé klenby, až nalezli místa churavá, jež nyní léčí. Bude to dlouhé léčení, jistě důkladné, a doufejme, že bude též správné.

Oprava starobylé svatyně, tak drahný čas toužená, nejen že nám na dlouhou řadu let zachová jižjiž se rozpadávající budovu, ale zároveň v nejedné chvíli vmetla paprslek světla v temnější místa dějin stavby, ano, nyní teprve vidíme, že jich bylo více, nežli jsme vlastně tušili.

Hned k první otázce, všech jiných dojista důležitější, zda v nynější stavbě jsou obsaženy zbytky prvního založení, dovedeme odpověděti daleko určitěji nežli před tím. Pokračovatel Kosmy zpravil nás o první veliké pohromě, která roku 1142 stihla kostel i klášter svatojirský. Ohnivé šípy Konráda Znojemského zapálily je (stályť při samých východních hradbách) a zničily. Jeptišky utekly se ke kostelíku svatého Jana Křt. na úpatí Petřína. Když obléhatelé zastrašeni blížícími se osvoboditeli odtáhli ode zdí hradních, vrátily se benediktinky svatojirské, nalezly chrám i klášter v ssutinách, v nichž zároveň zmizel i hrob svaté patronky Ludmily. Klášter nebyl nikterak chudý, jeho první zakladatel Vratislav I. a dojista ještě více kněžna Mlada, která sem asi r. 973 přivedla z Říma benediktinky, a její bratr Boleslav Nábožný hojně jej statky obdařili. Počata tedy bez odkladu stavba nová a zde právě vězí první historickoarchaeologická nesnáz. Byly staré, prvotní stavby zničeny požárem na dobro? Či zachovalo se snad aspoň tolik, že nová stavba byla vlastně jen velkou obnovou staré? A do kterých let spadá vlastně tato obnova? Zdá se, že otázka poslední je dávno již zodpověděna, že nemůže býti ani pochyby, že stavba provedena byla ihned po návratu Vladislava II. A přece jsou tu některé důvodné pochyby, některá místa vyžadující přesnějšího výkladu, nežli jakého se jim dosud dostalo.

Slyšme vypravování starého letopisce a vizme pak vývody, jež nedávní autoři z něho činili.

Když po obnoveném pokoji stavby na hradě, které za obležení škody utrpěly, se opravovaly nebo nově stavěly, jeptišky svatojirské toužebně čekaly dne, kdy by se do sídla svého navrátiti mohly.

Zatím ale lid pracovní, patrně zaměstnaný při opravách, počal vyprávěti si divuplné věci. V noci prý vídají, kterak ze spáleniště kláštera vystupují plaménky, rostouce až k nebesům. Zaslechnuvše tyto pověsti, šly jeptišky na hrad, navštívily klášter, prohledaly kostel i oltáře, pilně pátrajíce po ostatcích sv. Ludmily. — Toť jsou téměř vlastní slova letopiscova, ale zmínka jeho o kostele a oltářích přece neodporuje tomu, že požár zničil budovu, tak že bylo třeba nové stavby. — K tomu přišel Werner kameník a zedník, vypravuje kronikář dále, a jeptišky požádaly jej, aby na spáleništi hledal; a Werner vskutku za nedlouho nalezl v rumu rakev s ostatky svatými neporušenou. Werner ale tajně odcizil část relikvií. Avšak první dva kameníci, které ku stavbě postavil, v krátce zemřeli, rovněž i druzí dva, jimiž první nahradil, a na konec, když sám k dílu ruky přiložil, také umřel. Když se to stalo, tu syn jeho vybídnut příbuznými, vydal se do Čech, svěřil se strýci svému, proboštu Gervasiovi, a odcizené ostatky navrátil.

Až dosud zdálo se býti jasno, že kameník Werner, laik a Němec, je stavitelem nynější budovy kostela svatojirského. Němečtí spisovatelé přirozeně kladli zde na vše nesmírnou váhu, ale již bylo jednou s české strany dobře k tomu poukázáno, že vypravování bezejmenného kanovníka vyšehradského dokonce neobsahuje zprávu, že by byl Werner kostel vystavěl, zmiňuje se zrovna jen mimochodem o jeho účasti v huti, za to šíře se pouze o jeho nekalém skutku, o ukradení svatých ostatků, o ztrestání svatokrádce a navrácení drahocenné relikvie jeho synem. Uvažme nyní, že zpustošení kostela stalo se v prostřed jara, a že teprve koncem května nebo počátkem června

mohlo se počíti se stavbou, dále, že dle obsahu kroniky Werner ještě téhož roku doma, za hranicemi české země skonal, a bude jasno, že stavbu tak rozsáhlou nikterak nemohl provésti v době pouze něco málo měsíců obsahující. Bylo by tedy větší účastenství kamenníka Wernera při stavbě svatojirské nadobro vyloučeno. kdyby zase na druhé straně naši domácí autoři nestáli na tom, že nynější budova přece jen obsahuje některé částky první stavby, že roku 1142 jeptišky je pouze obnovily a doplnily. Pak arci by snad i krátký čas, uplynulý od obléhání hradu pražského knížetem Konrádem a úmrtím Wernerovým, vlastně jeho útěkem z Čech, byl stačil ku provedení díla. Nejnověji háji podrobněji J. Bráníš domněnku o zachovaných zbytcích starší stavby. Porovnávaje nynější stavbu, vykonanou po roce 1142, s jinými přibližně soudobými, s chrámem doksanským, založeným r. 1141, a kostelíkem sv. Jakuba u Kutné Hory z roku 1165, správně shledává, že obě tyto budovy církevní vynikají nápadnou bohatostí formální a hlavně ozdobou nad kostel svatojirský. Připomíná si úcty a vážnosti, jaké se klášter hradčanský těšil, jeho bohatství na statcích, a shledává, že není možno, aby nový chrám za takových poměrů byl mohl býti zbudován prostěji a chuději nežli doksanský nebo dokonce nežli malý kostelík vesnický. Stavba tak jednoduchá jistě že pochází z doby před požárem. Než klásti i tyto zbytky, hlavně kryptu a opory lodní až do času prvního založení kostela, nezdá se mu býti přece jen zcela radno. Podle jeho mínění nestihl požár roku 1142 prvotní Vratislavův kostel, toho podle Bráníše více již nebylo, ustoupilť stavbě novější, jejíž počátek klade J. Bráníš do času založení kláštera kněžnou Mladou, tedy kolem roku 973.

Kdyby domněnka Bránišova nalezla potvrzení, pro dějiny stavitelství románského v Čechách, byl by to příspěvek valné ceny. Toť jasné. Avšak žel, je mnoho věcí, které se vývodům autorovým v cestu staví, otřásajíce jimi v základech. V první řadě nikdež nenalézáme zmínky nebo pokynu, jež by nasvědčovaly, že při založení kláštera byl nový kostel postaven. Arci i přes to, že prameny naše k tomu neukazují, není ještě nikterak nutno domněnku Bránišovu, že by nynější kostel svatojirský byl vlastně třetí stavbou, zhola odmítnouti. Naopak prvotní stavba Vratislavova jako kostel samostatný zajisté neodpovídala potřebám a předpisům kláštera řádu svatého Benedikta, ale na druhé straně je zase možno, že pro první doby klášter se spokojil s budovou již stávající.

Po drahný čas platil kostel sv. Jiří za stavbu prostou, ano i hrubou a barbarskou. Nikde v budově, ani vně ani zevně, nemohlo spočinouti oko na formě jemnější a ozdobnější, nikde nebylo stopy po ornamentu. I nejjednodušší dekorace románské stavby, vlys obloučkový, scházel dočista. To bylo známo a zároveň též východištěm posudku o umělecké hodnotě budovy. Též J. Bráníš, jak již naznačeno, nalézá v této prostotě, ba nahotě, výmluvný důvod pro svůj náhled, že dnešní kostel jest jen opravená stavba desátého věku.

Než nynější restaurace poučila nás o jiném. Byly nalezeny zbytky a zlomky, svědčící jasně, že chrám svatojirský daleko nepostrádal vší ornamentální ozdoby. Na hlavní apsidě byl objeven vlys obloučkový, ve věžích ozdobná okénka a ve stavivu dokonce pěkné a bohaté hlavice románských forem. Kronikář zaznamenávající truchlivou zprávu o zničení kostela a kláštera Konrádem Znojemským praví nad to doslovně, že jeptišky „*omnia sacraria* et habitacula sua combusta videntes“.

Bylo tudíž třeba stavěti od základu v celém rozsahu nové budovy a v skutku též objevy při restauraci dokázaly, že i krytba sv. Mikuláše, kobka polopodzemní a sklenutá, patří době po velikém požáru. Nynější dlažba není více původní, je zvýšená a pod ní, při ohledávání základů sloupků nesoucích klenbu nalezeny patky s nárožními lístky, jaké vykazují též sloupky v emporách a jež jsou nepopíratelným kriteriem časovým. Vešlyť právě prostředkem dvanáctého věku v užívání.

Stavba kostela a kláštera svatojirského od základu nemohla býti provedena v půl létě a jistě též nebyla, a z těch důvodů zároveň dlužno účastenství kamenníka Wernera při ní uvésti na minimum, ano, bude i na konec dobře přidržeti se přesného znění staré kroniky, která jen ví, že Werner hledal v rumech svaté relikvie a naleznuv je, prchl s nimi v domovinu. Jinak nemíníme popírati, že jej jeptišky svatojirské původně vskutku ku vedení stavby „povolaly“.

Je jasno tedy, že dobu nové stavby jsme nyní nuceni hledati některý rok po požáru a není nesnadno ji blíže stanoviti, vždyť známe jméno abatyše, za niž bylo budováno. I podoba její, ovšem o něco pozdější, v chrámě se zachovala v onom vzácném reliefu, jež druhdy býval nade vchodem do kaple sv. Anny a o němž se myslí, že je to hlavní součást zmizelého kteréhos oltáře. Zde klečí po stranách Marie Panny s děťátkem dvě jeptišky, jedna z nich je podle nápisu „Marie, první abatyše“, tedy kněžna Mlada, druhá však „Berta, abatyše, druhá zakladatelka“ — „secunda fundatrix“ (hujus ecclesiae). Řezba i nápis pocházejí z doby, kdy si toho dobře byli u sv. Jiří vědomi, kdo kostel a klášter podruhé znova zakládal. Abatyše Berta vládla klášteru od roku 1145 po šest let. Staly-li hned po požáru první přípravy ku nové stavbě, jako je nepochybno, spadá přece hlavní činnost na staveništi aspoň do prvních let abatyše Berty.

Již v následujícím věku bylo třeba při kostele a klášteře různých oprav a o dvou máme zprávy bezpečné. Kalendarium kláštera jmenuje kněžnu Anežku Přemyslovnu (1200—1228) výslovně „obnovitelkou (restauratrix) kostela svatojirského“, a dne prvního dubna 1285 je datována listina, stvrzující, že abatyše Dobromira prodala opatu plaskému Gerhardovi vinici Mlavín, aby mohla opraviti kostel. Že ale stavba kostela neobsahuje jediného kusu, jež by náležel době přechodního slohu té doby již v Čechách rozšířeného, netýkaly se tedy asi opravy a obnovy obou abatyší architektury, snad pouze zdiva, jistě ale ozdob plastických a malebných. Ani mezi fragmenty při nynější restauraci nalezenými není, co by neneslo ráz ryze románský. Patky sloupové, jež vezděny byly v základech krypty, jsou podle všeho jediné zbytky některé starší stavby, ač je do doby prvního založení kostela nelze dobře klásti a snadno mohou pocházeti na př. z poškozených (1142) částí kostela svatovítského. Jinak ale zlomky objevené mezi kamením, z něhož vystavěna byla ohradní zídka před jižním portalem a přilba severní věže, jistě náleží chrámu svatojirskému a nemůžeme býti dlouho na rozpacích o místu, části kostela, kterou prvotně asi zdobily.

(Pokračování.)

Láska.

Báseň *J. S. Machara.*

Kasnatá zeleň nade hlavou,
z ní vanou písně, šum a chlad,
a noha kráčí měkkou travou —
oh, mám ty naše lesy rád!

To bylo včera kolem páté . . .
Daleký západ leskem plál,
jenž stromovím jak dráty zlaté
na kmeny, trávu prokmital.

Zpěv ptáků, cvrčků, bzukot muší,
šum listí, kroků ve trávě —
vše různé tak, však v tvojí duši
zní harmonicky, dumavě!

A vůni dýše tráva, kmeny;
toť parfum lesní idylly,
v níž zlaté vlasy mojí ženy
jak dálné slunce zářily.

A ona náhle ke mně vznáší
své oči, v něž pad' slunce svit:
„Rci, možno-li, zda lásku naši
si dovedeme představit?"

„„Hm, lásku? Ano. Jest to žena
tak půvabná jak víly zjev —""
„Však není vzdušná, vybájená,
v ní život jest a proudí krev."

„„A jak dvě hvězdy zářné, žhavé
se chví a pálí její zrak —""
„A vlasy má jak půlnoc tmavé
a v nich má planý, rudý mák."

„„A šat má moderní tak skorem ""
„Ne, šatem není pokrytá;
je zahalena bílým florem,
jímž krása její prosvitá."

„„A nožka její malá, bosá,
se šine v chůzi souladné —""
„Jde tak, že s trávy na zem rosa
pod krokem jejím nespadne"

„„A ladně doplňuje celek
dvé sametových ruček těch —""
„A v pravé má pár immortelek
a prstík drží na ústech."

„„A bydlí u mne!""
„U mne!"
„„U mne!""
Boj polibky je skoncován.
A korunami stromů šumně
ševelí jemný větru van:

již slunce shaslo, rudá záře,
se mezi stromy v dálce stkví,
a nad les vstoupá měsíc v páře
žlut jak kýs' citron obrovský.

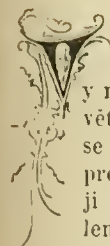
Jdem' domů. Žena chví se maně
a sladkým hlasem zašeptne:
„Kdos třetí jde po mojí straně,
slyš, láska naše s námi jde,

až přijdem domů, ona zloví
sny bájné na noc pro můj hled —"
„„A mně, když lampa shasne, poví,
kde hledat mám rtů tvojich med . . .""

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

„Vy mne již milujete!" řekla hlasem zvučným, přívětivým, jako něco, co dávno již ví a co může se rozuměti samo sebou. Ale kaplanovi ta slova projela srdcem jako meč, div nezavrávoral. Přeletl ji ještě poplašenýma očima, sebral trochu rozptýlené duchapřítomnosti a po malé pomlčce pravil:

„Jest to mojí povinností. Miluji vás jako svého bližního."

„Ó nikoli, pane, milujete mne více než ostatní bližní, jsem o tom přesvědčena! Proč to zapíráte? Což jest hříchem, lásku k bližnímu povznésti ještě o stupeň výše a bez ujmy ostatních milovati někoho více a usilovati o jeho dobro? Nic na světě není tak povznášející, tak oblažující a tak posvátno jako tato láska, a vy kněží, se jí vyhýbáte! Což není možna čistá láska dvou srdcí, která jsou spolu spojena poutem milosti, dlouhým přes hory a doly a ještě dále? Což není možna ona vznešená láska, která žije stejně neochable v jednom srdci, když už druhé srdce dávno ostatním světem zapomenuto tlí pod těžkou hlínou? Oh, velebný pane, takové lásky si přeji, o takovou usiluji, takovou mne milujete!"

„Milujete také vy mne?" odvážil se otázati kaplan, když se poněkud vzmužil.

„Nikoli — nač to? Vždyť si nepřejete ani mé lásky, nepotřebujete jí. A pak — mé srdce mohlo jen jednou milovat, a to už se stalo — před lety. Moje srdce jest

zavřeno každému na zámek, nikdo ho více nedobude. To již odnesl jiný, a zbyla po něm prázdnota. Pro vás mám jenom lásku sestry, dcery, jakoukoliv chcete, a pak největší úctu, jaké člověk jest schopen. Milujete-li mne nezištně, jaké v tom může býti zlo? Ale kdybyste chtěl dosíci mé lásky, dopouštěl byste se hříchu, a kdybych já vás chtěla milovati, dopouštěla bych se nevěry, tak jest to jasné! Rozuměl jste mi? Pochopil jste mne dobře?"

„Rozuměl jsem vám a nabývám opět mysli. Ale úplně nepochopuji."

„Také jednou úplně pochopíte, dosud nepřišel čas, abych vás obtěžovala svým tajemstvím, a vy nejste zvědav. Jsem spokojena a nabývám klidu i štěstí, že jsem nalezla duši, která mi porozumí a která mi prokáže věrnou službu. Vy to učiníte jistě, nemáte zvláštních povinností k lidem, nikomu to nebude na úkor, ani službě, kterou jste povinen Bohu. Prokážete jenom dobrý, milosrdný skutek, a Bůh vám za to odplatí. Zatím vám předem vroucně děkuji. Splňujete moji snahu a touhu, poslední v životě, ach největší a poslední!"

Mluvila rychle, takměř s horečnou rozechvělostí, a při posledních slovech hlas její dával na jevo velikou lítost a boj. Obličej měla jako oheň žhavý, ale rty byly bledy a oči zimničně jí svítily.

„Bojíte se mne?" ozvala se náhle jiným hlasem, když průvodce její mlčel.

„Nikoli, už nebojím ani se nelekám, avšak nyní jsem nerozuměl —"

„Co jsem mluvila? Ach, ano, ale nedbejte toho, nechme toho! Dosti jsem se už nazkoušela vaší trpělivosti. Vyšel jste se osvěžit a zatím se vracíte s vnitřní únavou a s těžkou myslí, plnou domněnek a hádanek. Nezasloužil jste si toho, ale odpusťte mi! Dnes už vás nebudu mořit, budu vesela, abych vám aspoň částečně nahradila ztracený požitek z procházky. Rozumíte květomluvě, velebný pane? Hle, jak bychom se mohli roztomile bavit!" zvolala pojednou vesele a sbírala rychle některé lesní květiny podle stezky. „Tu jest šípková větvička, tady jahoda, tam snítka břečtanu. Každá milujícímu něco znamená. Tato mu praví: Miluji tě, ona: Chci ti býti věren do smrti, a tam ta: Ctím tě, ale nemohu tě milovati. Ano, každá má jiný smysl. Na př. také sem zabloudily něžné zvonečky, hleďte! Kdybych si chtěla s vámi umluviti tajně dostaveníčko, poslala bych vám tu květinu: kolik květův na ní, v tolik hodin bychom se sešli; byly-li by květy bílé, žádala bych schůzky ve dne, byly-li by modré, bylo by třeba, byste se dostavil v noci, děj se co děj, třebas v tu hodinu by burácela bouře a třebas by duchové právě chodili. Tuším, velebný pane, že byste dostal z květomluvy jistě strach. A přece se nebojíte duchů?"

„Nebojím. Nebojím se ani vás, a jste přece zvláštní, podivuhodný duch."

„Máte pravdu. Ale až umru, nebudu vás strašit, přijdu vám jen vždy žehnat."

„Co zas to? Chtěla jste hovořiti vesele, a už zase mluvíte o smrti."

„To jest dívčí zvyk. Ze sta dívek devadesát říká, že by rády umřely, a představují si, jak by jim slušely bílé šaty v rakvi a smuteční myrta v kadeřích, a jak lidé přicházejíce by si šeptali: ‚Škoda jí, byla tak mladá, tak hezká. —' Myslívala jsem si to také v oněch časech, kdy jsem se mohla pokládati za nejšťastnější. Teď jí nejsem více, ale nepřeji si umřít, ráda bych zadržela smrť, jen ještě žít, jen žít!"

„Žijte tedy zdráva, spokojena a šťastna! Co vás bolí, to čas vyléčí."

„Čas? ano, čas, ale kde jej vzít?" otázala se Ludmila bolestně, jen jako sama sebe, ale ve hlase jejím bylo znáti beznadějnost a tiché zoufalství.

Kaplan jí nerozuměl. Domníval se, že to, co právě mluvila, jest nějaký vrtoch její mladé hlavy. Kráčel podle ní dosti pokojně a mlčel.

Opustili už stinný jehličnatý les, jenž víc a více se zatemňoval. Přišli mezi řídké borovice, lísky a břízy, kdež bylo sice méně vůně a chladu, ale za to více světla a vzduchu. Slunce, chýlící se již nad obzor právě proti nim za řekou, nad řadou zamodralých, vlnitých pahorkův, oblévalo vše vlažnou růžovou i zlatou září a svítilo prořídlým stromovím na celou stezku. Tři mladé vrány s hlukem vyletěly před nimi z nízké borovice a několikráte jim přeletěly přes pěšinu, až oba se ulekli. Na několika stranách ozývali se ještě ptáci, a právě před nohama dívčinýma zašustil opozděný had, mizející s písčité stezky ve spouště kyprého, dosud nerozkvetlého vřesu.

„Had!" vzkřikl kněz polekán na Ludmilu a uchopil ji prudce za ruku.

„Bojíte se o mne?" otázala se ho měkce s úsměvem. „Tento není jedovatý, ten mi neublíží. Had vůbec jest nevinné zvíře. Uštkne-li, bývá to jenom z obrany, když se bojí o svůj život, když tuší nepřítele. Což takový had! Ale v životě potkávala jsem tisíc hadův, a nejeden mne uštkl. Vy nemáte skorem ani tušení, co to jest, žijete své vlídné vesnici, netoužíte po ctižádosti, ano, nevíte ani, co to jest! Ale zkuste to a pracujte duchem, uměním pro veřejnost. Hadi ozvou se na všech stranách. Jeden se připlazí a řekne: Jsem tvůj cizopasník, člověče! Tvoje umění, tvoje nejlepší duchovní síla dává mi žíti, na tebe se přissaji. Hledíš-li na mne nedůvěřivě, lhostejně, nevšímavě, budu tě štípat. Ale věnuješ-li mi svoje přátelství a svoji lásku, budu tě hladit! Řeknete mu, aby vám dal pokoj, a on vás uštkne, kde bude moci. Připlazí se jiný a řekne smyslně: Chci tvoje polibky, tvoje objetí! Za ty tě vychválím do devátého nebe! Vaše počestnost ho zamítne, ale on vás také uštkne, kdy jen bude moci. Připlazí se třetí a bude šeptat: Jsem už také tvůj cizopasník, také chci žíti ze tvé duchovní krve, ale to jest málo. Potřebuji také peněz, a ty dostáváš za svoje umění peníze. Dej mi z nich díl, a bude shoda mezi námi; tvoje umění může býti malé, ale já je chválou vyvýším! Nevyhovíte-li mu, bude sice utíkati, ale při tom vás přece uštkne. Pak jsou ještě hadi, kteří k vám ani nepřijdou, nýbrž čekají, že sám se přiblížíte a jim se pokloníte. Vy nejdete, protože o nich ani nevíte, a pak jest vám to proti mysli. Proč byste se staral o plazy, když máte svoje umění? Ale tam panuje zatím vztek, závisť, zášť. Každá nová snaha dosíci dokonalosti a dobra zmítá jimi, a už vás štípají, neboť tím se liší od hadů obyčejných, že štípají obyčejně bez příčiny; jenom ta závisť snad jest příčinou, jenom vědomí, že nemají nadání ani vzdělání ani poctivé svědomitosti, je dráždí. Ale nedivte se, je to jako v přírodě přirozeno. Každý chce žít, ten počestností, onen hanou. V celém světě, kamkoli jen vkročíte, jest dosti rozmanitých cizopasníků. Zkusila jsem

toho za několik let své pěvecké dráhy dost a dost. S počátku mne šmahem chválili, protože si mne chtěli navnadit. Jeden chtěl moje přátelství, jeden lásku, jeden peníze, a tak dále. Když nepochodili, vrhli se na mne. Ještě peníze mých ubohých rodičův poslední dobou jakž takž mne udržovaly. Nyní jsem uštípána."

„Co na tom? Hrdé sebevědomí, že jste pracovala poctivě, jest vám nejlepší odměnou a učiní všechna uštknutí snesitelnými. Tady ve své vlasti na to zapomenete, že jste byla německou umělkyní, a budete šťastnější mlynářovou dcerou," těšil kněz dívku, když umlkla a upadávala opět v zádumčivost.

„Ano, máte pravdu! Nyní to věřím, dříve jsem toho nepochopovala. Před lety psal mi otec, hned tehdy, když jsem odešla do Němec: ‚Velebný pán Konvalinka byl velmi nemile dojat, že chceš s uměním svým do ciziny, k Němcům. Rozhorlil se proto velmi a domlouval. Chlácholil jsem ho výmluvami, ale při tom jsem uznával, že mluví pravdu. Píšu ti to a žádám tě, abys ještě jednou důkladně uvážila, co mi řekl; lépe žíti doma ve skromnosti a poctivě nežli v cizině v přepychu a na úkor vlasti!' Tenkráte jsem se lehkomyslně zasmála těm napomenutím a obavám. Nyní jsem se vrátila uštípána. Snad to byl trest za to, že jsem neposlechla —"

„Co tam, to tam!" zaplašoval kaplan její trudné vzpomínky. „Slíbila jste mi, že budete vesela, ale nemůžete vyjíti ze steskův. Dnes jste jiná než jindy!"

„Což přírodovědecká rozprávka o hadech nezdála se vám zajímavou?"

„Zajímavou byla, nikoli však veselou," namítal kněz. „Mluvme o něčem jiném."

„Ovšem. Nejkrásnější kus procházky byl vám po mém boku zajisté dlouhou, nudnou chvílí. Nevím sama, proč nemohu se zbaviti dnes těch chmurných myšlének. Teď jsme u řeky, pustím je po Sázavě dolů, daleko, a budu zase vesela."

Přicházeli už k řece. Převozník na protějším břehu seděl před malým domkem a večeřel. Když je viděl blížiti se, postavil hrnek na lavici, vstoupil rychle do loďičky a vesloval proti nim. Zastavili se čekajíce, až připluje.

„Vytrhli jsme vás z večeře!" pravila dívka, když přistal s lodkou u břehu.

„I nechtsi, slečinko! Jsou časy, kdy za celý den nemám ani chvilky času, abych se najedl, a jsem při tom vesel. Jsou také časy, kdy mám času dosti, ale není zase co jísti. Co na tom! Až se vrátím, dojím spokojeně."

„Jste ženat?"

„Už skorem dvacet let, ale nyní jsem vdovec. Před rokem mi velebný pán ženu pochoval."

„A máte děti?"

„Osm, slečinko. Pán Bůh požehnal mi více dětí než chleba, jakáž pomoc!" vypravoval převozník spokojeně i srdečně a chtěl odraziti ode břehu.

„Počkejte ještě na Hříbalovou," pravil pater Konvalinka, ukazuje k lesu, odkudž pospíchala žena s velikou otepí chvoje na zádech.

Převozník počkal, a žena přiběhla za několik minut všecka uhřátá a udýchána. Vstoupila rychle do lodky a už i s otepí se shýbala, aby vtiskla obvyklý polibek na paterovu ruku. Kněz nedal a jen se uhnul, aby mu nepopíchala obličeje jehličnatou klestí. Zasmál se jejímu spěchu a její horlivosti.

„Utíkala jste, jako by vás hajný honil!" pravil k ní žertovně.

„Na naší straně už několikráte mne honil a jednou i provaz na otepi mi přeřezal. Tam člověku ani trochy podpalu nedopřejí, jako by měli Bůh ví jakou nouzi. Jsou to páni! A ve Vídni prý rozhazují tisíce v karbanu a —"

„Nehubujte, matko, nehubujte!" napomínal ji vlídně kněz. „Proto přece jste neutíkala."

„Ale jak pak jsem neměla utíkati, když jsem viděla velebného pána a slečinku čekat?"

„Což mne znáte?" otázala se Ludmila a obrátila se k ženě.

„Kdo pak by neznal Lidušky z Lukavického mlýna? A vždyť jsem tam před dvaceti lety sloužila, tenkráte slečinka byla ještě arci malá panenka."

„Vy jste Verunka?"

„Ano! Vzala jsem si ve mlýně kočího, ale když tady stavěli dráhu, vzpomněl si, že půjde také dělat trhana a že si trochu pomůžeme. Do té doby byl zlatý muž, ale tam se zkazil, chytil se kořalky a upil se do smrti. Kdykoliv slyším železnici v dálce pískat, vždy mne to píchne v srdci. Zbyl mi po něm kluk."

„Velký?"

„O Hromnicích bylo mu deset let. Velký, ale rozpusta! Dva před ním umřeli."

Ještě pak se vyptávala Ludmily, kdy přijela, jak dlouho se zdrží v Lukavici, zdali už pořád, a kde všude ve světě byla. A to že se musí brzo do Lukavice podívat. Často, přečasto si na Lidušku vzpomíná, jak ji chovávala.

U převozníkova domku se rozcházeli. Ludmila vyňala malý váček a vysypala z něho všecek obsah na dlaň. Jak se zdálo, nebylo tam mnoho. Ale rozdělila to rychle všecko na dva díly a podala jeden převozníkovi, druhý děkující ženě.

Když zůstala s knězem na břehu o samotě, pravila mu laškovně:

„Jste, pane Herkule, na rozcestí! Nevíte, máte-li jíti už domů anebo máte-li mne ještě vyprovoditi. Nenamáhejte se, prosím, dnes už jste užil dosti mé společnosti. Nebojíte-li se mne nebo svého srdce, přijďte brzo opět k nám. Tatínek a maminka pohřešují značně vašich návštěv. Dobrou noc!"

„Půjdu ještě s vámi," rozhodl se rychle kněz. „Bylo by přec tuze nešetrno, kdybych vás nevyprovodil. Jak jste se mohla domnívati? Ovšem, souhlasíte-li."

„Pojďte tedy, cestou se vás na něco optám. Ale to vám pravím napřed, nečekám od vás jiné, než upřímné odpovědi, jak jste prve slíbil!"

„Nazvala jste mne Herkulem, chci tedy býti hrdinou a odpovím třebas i trpkou pravdu," odpovídal pater Konvalinka s žertovným přídechem.

(Pokračování.)

Sen Makarův.

Napsal *Vladimír Korolenko.*

Tento sen viděl ubohý Makar, který zahnal stádo telat do vzdálených, zasmušilých krajin.

Rodiště jeho — pustá vesnička Čalgan — jest zastrčena někde až v dalekých, jakutských, hlubokých lesích. Otcové i dědové Makarovi vydobyli si u těchto lesů kousek promrzlé půdy, a třeba by se ten hustý les nebyl ani o píď pošinul, neb stál tu jak pevná zeď, oni přece nezoufali. Na vyprázdněném místě objevovaly se ponenáhlu ploty, stohy obilí i sena, ano i malé začmoudlé kupky, jejich chaty, a konečně, jako vítězné znamení, vypínala se uprostřed vísky ze středu malého lesíka k nebi trčící zvonice.

Z Čalgana stala se větší vesnice.

Pokud otcové a dědové Makarovi dobývali lesů, vypalujíce je ohněm nebo rubajíce železem, tu nepozorovaně divočeli. Brali si za ženy Jakutky, a tím přijímali i jejich jazyk jakutský i jakutské mravy. Svérázné črty velkého ruského plemene z nich mizely.

Ať již to bylo jakkoliv, můj Makar přece si jen upřímně pamatoval, že jest od kořene čalgaským rolníkem. Zde se narodil, zde žil a zde chtěl by také zemříti. Byl hrdý na svůj původ a mnohdy vadíval se s druhými nazývaje je pohanskými Jakuty, ačkoliv, abychom pravdu řekli, sám se od nich v ničem nelišil — ani zvyky, ani způsobem života. Rusky hovořil málo a dosti špatně, oblékal se do kožešin, na nohou nosil torbasy-opánky, živil se ve všední dny jenom plackami a vystálým cihlovým čajem, ale o svátcích nebo jiných zvláštních dnech snědl tolik rozpuštěného másla, kolik ho stálo právě před ním na stole. Jezdil velmi uměle na býku, a když se rozstonal, zavolal k sobě šamana, který se divě na něho vrhal, se skřípáním zubů, chtěje tím polekat a zároveň vyhnat z Makara nehybnou nemoc.

Pracoval denně, žil bídně, trpěl hlad i zimu.

Zdali pak měl také nějakých živých myšlének než na lebedu a na čaj? — Ba že měl.

Když se opil, plakával, a říkal pak sám k sobě: „Jaké jest to živobytí?! Pane Bože!“

Jindy zase říkával, že by tím vším nejraději praštil a odešel „na horu“.

Tam by ani neoral, ani nesil, nerubal by lesů, nevozil by dříví, ba ani by obilí nemusil rozemílat na ručním mlýnku. Tam by došel jen spasení. Jaká jest ta hora, kde jest — to zrovna nevěděl; věděl jen o ní, předně, že hora to jest, a za druhé, že jest někde daleko, — že by ho tam odtud nedostal ani sám tojonský správce. — Daní by tam ovšem také žádných neplatil...

Když vystřízlivěl, tu ho tyto myšlénky zase opouštěly, snad proto, že seznal nemožnost najíti takovou zázračnou horu; ale jak se napil, hned o ní zase vážně přemýšlel. Připouštěl, že by nemusil vylézti zrovna na tu pravou; ale aspoň kdyby se mu podařilo vylézti na nějakou jinou. „Pak bych byl arciť ztracen“ — povídal si, ale přece se tam chystal; a že k tomu nikdy nedošlo, to bylo jen proto, že mu ti Tataři prodávali špatnou vodku, vystálou na sprostém tabáku, aby byla silnější, tak že od ní upadal v slabost a že z pravidla onemocněl.

* * *

Stalo se v předvečer vánoční; Makar věděl, že bude zítra velký svátek. Proto trápila ho přání, by se mohl do sytosti napiti. Ale zač jenom píti: obilí teprve vzešlo; Makar se již zadlužil u místních kupcův i u Tatarů. A pak, zítra jest velký svátek — do práce nepůjde... co tedy bude dělat, když ne pít? Ta myšlénka ho činila nešťastným. Jaké jest to jeho živobytí? Ani na ty velké vánoční svátky nemůže se napiti sklenky vodky!

Napadla mu šťastná myšlénka. Vstal a oblékl svůj rozbitý kožich. Jeho žena, silná, zarudlá a hodně tlustá, ale také zvláště nevzdělaná ženština, znající úplně všecky jeho nechytré myšlénky, uhodla i tentokráte jeho úmysl.

„Kam, ďáble? Jdeš zase sám na skleničku?“

„Mlč! Koupím jednu láhvičku a zítra ji spolu vypijeme.“

Klepnul jí na rameno tak něžně, že až zavrávorala, a již byl ten — tam. Takové ženské srdce! Věděla, že ji Makar jistojistě přelhal, ale podala se kouzlu manželské lásky.

Vyšel, vyvedl z konírny starého lysáčka, chytil ho za hřívu a začal ho do saní zapřahat. V okamžiku odnášel již starý lysák pána svého ze vrat. Zde se lysák však zastavil a obrátiv hlavu, tázavě se zadíval na zádumčivého a v snění pohrouženého Makara. Tu teprve Makar zatáhl levou oprati, dávaje tím koni na srozuměnou, že má jeti za ves.

Na konci vesnice stála malá chýžka. Vycházel z ní tak jako i ze všech ostatních zdejších podzemních chýžek kouř, který zastiňoval svým bílým, pohyblivým závojem studené hvězdy i jasný měsíc. V oknech chýžky kmital vesele oheň a osvětloval cestu skrze mdlé rampouchy. Na dvoře bylo ticho.

Bydleli zde cizí lidé z daleka. Jak se až sem dostali, jaký osud je sem zahnal, o tom Makar nevěděl a také ho to pranic nezajímalo, ale rád s nimi zacházel a kupčil, neboť oni ho nikdy neutiskovali, ale vždycky vše řádně vyrovnali.

Vstoupiv do jizby, zaměřil hned ke krbu a začal si zahřívati přemrzlé ruce.

„Brr,“ — zvolal, vyjadřuje tím, že jest mu zima.

Cizí tito lidé byli doma. Na stole hořela svíčka, ač nikdo z nich nepracoval. Jeden z nich ležel na posteli a vypouštěje z úst kotouče dýmu, sledoval ve vzduchu jeho směr a nepochybně přirovnával proud jeho k vlastním svým myšlénkám. Druhý seděl proti krbu a sledoval rovněž zádumčivě, jak v něm oheň poskakuje na opáleném dřívi.

„Pozdrav Bůh!“ — pravil Makar, aby přerušil jejich dlouhé mlčení.

Arciť neměl ani zdání, jaký zármutek mají tito cizí lidé, jaké vzpomínky mučí jejich hlavy právě dnes večer, jaké obrazy vystupují jim z fantastického toho kmitání ohně a dýmu. A potom, — měl dosti svých trampot.

Mladý člověk, sedící u krbu nadzvednul hlavu, a podíval se na Makara tak smutně, jako by ho ani vůbec nepoznával. Po chvíli teprve hodil hlavou a nadzvedl se rychle se židle.

„A — pozdrav tě Bůh, Makare! Výborně! Vypiješ si s námi trochu čaje?“

Makarovi přišlo toto nabídnutí právě vhod.

„Čaje? — Nu dobrá! — Vidíš, kamaráde, to jest výborná myšlénka!“

A již se začal rychle vysvlékati. Když sňal čepici a kožich, cítil se zde teprve volnějším, a když zpozoroval, že již v samovaru září a jiskří oheň, obrátil se k mladšímu z obou mužů a zvolal:

„Vidíte, mám vás tak rád! Opravdu! — Tak rád! Celé noci probdím . . .“

Cizinec se obrátil a na tváři se mu pojednou objevil hořký úsměv. Na to se ptal:

„A? Že máš rád? — Čehopak potřebuješ?“

Makar začal trhaně:

„Nu — abys věděl, jistá záležitost —. Ale jak pak jsi to hned uhodl? Dobrá. — Jen co dopiju, pak ti to povím.“

Když hospodáři předložili Makarovi čaj, stal se tento ještě domácnějším, smělejším.

„Nemáte kus nějaké pečínky? Jím ji tak rád.“

„Nemáme.“

„Nu, neškodí —“ pravil zase Makar spokojeně, — „až po druhé . . . Viďte, že?“ ptal se, — „viďte, že až po druhé?“

„Dobrá, až po druhé.“

Nyní si Makar myslil, že mu tito cizinci dluhují kus pečeně; a podobných dluhů Makar nikdy nezapomínal.

Asi za hodinu vsedl zase do svého vozíku. Vydělal celičký rubl, prodav zde pět vozů dříví s dosti dobrými podmínkami! Pravda, dušoval a zaklínal se, že dnes ty peníze nepropije, až již sám skoro myslil, že záměr svůj provede. Ale co na plat? Neobyčejná spokojenost ohlušila výčitky svědomí. Již na to ani nepomyslil, že se mu dostane, přijde-li opilý, trpkých výčitek od oklamané, věrné manželky.

„Kam pak, Makare, kam?“ volá na něho cizí člověk a směje se, vida, že kůň Makarův místo toho, by jel přímo, sjíždí na levo, jako by chtěl k Tatarům.

„Prr, prr —! Vidíš, co to mám za darebu koně! Kam jede!?“ ospravedlňuje se Makar — ale zatím, stále tahá za levou opratˇ, místo by zatáhl lysáčka za pravou.

Chytrý koník, pošlehávaje ohonem, jako by výčitky činil, tiše se napravil žádoucím směrem a za chvíli utichl již skřipot kolejí za vraty tatarské hospody.

U těchto tatarských vrat stálo již několik koňů s vysokými jakutskými sedly, přivázaných ke kolům.

V těsné světnici byly dusno. Ostrý dým, kterýž vyplňoval celou jizbu, vystupoval jen pomalu krbem ven. Za stoly i na lavicích seděli příchozí Jakutové; na stolech stály sklenky s vodkou; tu a tam seděli mnozí při kartách. Tváře přítomných byly zapoceny a červeny. Oči bráčů divoce studovaly karty. Peníze hned z kapes, hned zase do kapes. V koutku jizby povaloval se na slámě opilý Jakut a notoval si nějakou nekonečnou písničku. Z hrdla se mu řinuly divoké, vrzající zvuky, v různých tonech a odstínech, že jest zítra velký svátek a on že se dnes na to opil.

Makar vyndal peníze a dostal také láhvičku. Zastrčil si ji pod paždí a nepozorovaně zašel do temného koutku. Tam si naléval sklenku za sklenkou a ty mizely jedna za druhou. Vodka byla horká, hodně zbryndaná vodou, snad do tří čtvrtin, protože byly svátky. Za to dýmky byly v plném proudu. V Makarovi se zrovna až dech tajil, a před očima se mu dělaly již kruhy.

Za malou chvíli — a byl zpit. Položil se rovněž na slámu, obejmul si kolena a sklonil na ně těžkou hlavu. Z hrdla řinuly se mu nyní tytéž nehezké vrzající zvuky jako Jakutovi. Zpíval, že jest zítra svátek, a proto že dnes na to propil pět vozů dříví.

Mezitím stávala se jizba těsnější a těsnější. Přicházeli noví hosté jakutští, jedouce se modlit a napit tatarské vodky. Hospodář zpozoroval, že brzy nebude již pro všecky místa. Vstal od stolu a přeměřil zrakem všech přítomných. Zrak donesl ho až do kouta, ve kterém ležel Jakut s Makarem.

Popošel k Jakutu, uchopil ho za límec a vystrčil ho rázem ze dveří. Po něm došlo na Makara. Ale jemu, jakožto zdejšímu obyvateli, prokázal hostinský přece více úcty. Otevřel dvéře dokořán a kopnul ubožáka ze zadu tak divoce, že Makar vyletěl ze dveří a zabořil se nosem přímo do závěje sněhu.

Těžko říci, byl-li Makar uražen tímto zacházením. Cítil, že má rukávy plné sněhu, jakož i plný obličej. Vytáhl se jaks taks ze závěje a doplížil se k svému lysáku.

Měsíc stál již vysoko. Velký medvěd spouštěl již ohon svůj dolů. Mráz jen praštil. Čas od času vyvstávaly na severu z temného, okrouhlého oblaku, slabé se kmitajíce, ohnivé sloupy — začínající severní záře.

Lysák, jak se zdálo, chápal stav svého pána, a proto ho ostražitě a rozumně dovezl až k domovu. Makar seděl na saňkách, nadskakoval a pokračoval ve své písničce. Zpíval si, že propil pět vozů dříví a že dostane bití od své staré. Zvuky, deroucí se z hrdla jeho, skřípaly a stenaly ve večerním vzduchu tak unyle a žalostně, že bylo cizímu člověku, který právě vylezl na stříšku, by zavřel komín z krbu vedoucí, z té Makarovy písničky ještě teskněji a ještě hůře u srdce.

Mezi tím lysák vtáhl saňky již na vršek, odkudž bylo vidět daleko do kraje. Sníh se třpytil v měsíčném světle. Čas od času jako by světlo měsíční tálo, sníh temněl, ale za okamžik již se na něm odrážel zlatý svit severní záře. Zdálo se, že se ty zasněžené chlumy s chatami hned sbližovaly, hned od sebe vzdalovaly. Makar zcela jasně viděl za svojí chatou palouk Jamalachského chlumu, za kterýmž byly nalíčeny pasti a léčky na všelikou lesní zvěř i na ptáky.

Tyto pasti daly úplně jiný směr jeho myšlénkám. Zazpíval si, že do jeho pasti vlezla liška. Zítra prodá se její kůže, a stará ho nebude moci plísnit, že dnes všecko propil.

V mrazivém tom vzduchu ozvalo se pojednou první udeření zvonu, když Makar vstoupil do své jizby. Hned jak vešel, prvním jeho bylo, vyprávěti staré své, že se jim chytila do pasti liška. Úplně zapomněl, že s ním dnes stařena nepila vodky, a proto se velmi podivil, když vzdor té radostné novině, kterou zvěstoval, ucítil silné kopnutí. Než ještě mohl dopadnouti na postel, pospíšila si jeho stařenka a bouchla ho pěstí do zad.

Nad Čalganem zatím vznášelo se v téže chvíli a rozléhalo se do daleka široka úchvatné vyzvánění štědrovečerní . . .

* *
*

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Slovanské paběrky.

VI.

Asi dvacet hodin cesty od Varšavy nalézala se slavná druhdy residence knížete Adama Czartoryského, *Puławy*. Bylo to znamenité magnátské sídlo, ohnisko kulturního i vlasteneckého života, jehož jasné reflexe zářivě pronikly do nových dějin národa polského. Však vytvořila epoch „puławská“ samostatnou *školu* literarní, a znamenitý jeden poeta francouzský neváhal odou zvěčniti proslulé sídlo „pana generála zemí polských“. Také u nás bylo stručně psáno o Pulavech a poukázano k jejich dalekosáhlému významu.*)

Tím zvědavěji sáhnul jsem *k čtyřsvazkové* monografii, věnované výhradně puławské residenci a sepsané na základě rukopisných zpráv, přechovávaných v bohatém archivu knížat Czartoryských v Krakově. Dílo toto pochází z péra hraběte Ludvíka Dębického.**)

Dílo toto jest příliš rozsáhlé a obsažné, než aby bylo možno na tomto omezeném místě rozepsati se o veškerém jeho obsahu; učiním tak bohdá u příležitosti jiné a poukážu dnes jen k jedné kapitole, která se bezprostředně týká také nás Čechů a slovanských věcí vůbec. Míním tím druhou kapitolu třetího svazku, nadepsanou krátce „*Ossoliński i Linde*“.

Jak již z nadpisu patrno, vypisuje spisovatel poměr vynikajících aristokratů polských ke spisovateli velkého slovníka jazyka polského. O vydání monumentalního díla tohoto měli přední zásluhu skutečně Czartoryski a Ossoliński, kterým ostatně Linde slovník svůj také dedikoval. Mimochodem podotýkám, že kníže Czartoryski, chtěje umožniti vydání polského slovníka, zaslal autorovi 4000 tolarů jako předplatné na 133 výtisků téhož díla. Ossoliński věnoval 2000 zl., hr. Vorcelová 1000 zl. atd.

To se zove mecenášství.

Lec k věci.

Z knihy hraběte Dębického dovídáme se, že kníže Adam Czartoryski velmi uvědoměle obracel pozornost svou k ostatním národům slovanským, a sice v době, kdy myšlénku slovanskou nikterak ještě nepronikaly jasné paprsky, které později metali Šafaříkové a Kollárové.

Z korrespondencí, přechovávaných v archivu knížat Czartoryských, vychází zřejmě na jevo, že kníže-generál vyhledával styk se slavisty a že je k činnosti pobádal.

Tak píše Dubravskému (sic) prostřednictvím Lindeho, „aby se věnoval jazykozpytu slovanskému“, a obrací pozornost jeho na starožitné památky jazyka českého, „neboť bez znalosti jazyka starých Čechů nelze se pouštěti do psaní dějin českého království“. Linde na to odpovídá, že překládal Dubrovskému list, „neboť on nerozumí po polsku a jen zle po česku. Přes to pokyny J. J. knížete přesvědčují jej i slibuje zaměstnávati se záležitostmi dávných Čechů“. Brzo pak stejně horlil pro české věci hr. Jan Potocki.

K tomu praví autor, že „mecenáš polský to byl, který u příležitosti slovníka jazyka polského pobízel prvního českého učence, *aby se po česku naučil*“ (str. 64.).

Zajisté zajímavý to doklad k dějinám českopolských styků.

Na str. 62. dotýká se ct. spisovatel poměrů Čechů a Poláků k Moravě. Vážený autor domnívá se, že mluva lidu moravského je bližší k polštině než k češtině. Omyl ten omlouvá zajisté neznalost slovanské dialektologie a připomíná jen rozmarnou historku jednoho polského biskupa, který zavítav na začátku našeho století do Čech a vrátiv se pak do vlasti, pověděl svým krajanům, že zemi českou obývá tuze hodný lid, který však mluví již tuze zkaženou polštinou.

Takové věci rodí nezřídka i nejlepší vůle, netoliko u nich, ale — i u nás! Jakož u příležitosti ukážu.

Obšírněji rozebereme dílo hraběte Dębického na jiném místě.

*

*) „Slovanské črty“ Edv. Jelinka. Ottova „Salonní bibl.“ Praha 1888.

**) „Puławy“ (1762—1830). „Monografija z życia towarzyskiego, politycznego i literackiego“, opracował Lud. hr. Dębicki. Tom I., II., III., IV. Kraków 1886—1888.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Časopis Musea království českého.“ 1889. Redaktor Jos Emler. Ročníku LXIII. svazek 1. a 2. Nákladem Musea království Českého.

„Verše.“ Pro své přátely napsal Josef Šimon. (Druhé vydání.) Nákladem knihkupectví Edv. Valečky v Praze.

„Matice lidu“ Rediguje Primus Sobotka. Ročníku XXIII. číslo 5. obsahuje: „Vychovanka klášterní. Román Ant. Pogorelského. Z ruštiny přeložil Jan Al. Unzeitig. Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých v Praze.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887.“ Sešit 21. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Česko-německý, slovník zvláště grammaticko-fraseologický.“ Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 16.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Slovník naučný.“ Díl XII. „Doplňky a opravy.“ Sešit 13. (celého díla 244.). Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

Číslem tímto začíná čtvrté čtvrtletí XVI. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra“
v Praze, Salmova ulice číslo 9.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 00 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce a administrace „Lumíra" buďtež adresovány časopisu „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 7. nov.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 10. října 1889. ČÍSLO 29.

Čtyři české znělky.

Příteli Al. Jiráskovi.

I.

My hlásíme se k žití právem žití,
jež od pravěků nepozbylo ceny
a právem svatým jest a bez proměny
při všem, nač velké, boží slunce svítí.

Prohrané bitvy a křivd krupobití
a výsad roztrhané pergameny
jsou cetkou těm, jichž vůle vyzbrojeny
života silou, jejíž klokot cítí.

Chcem světlo, vzduch a volný vzrůst a vláhu,
jak má jich strom, byť stál i na úskalí,
chcem šťastni býti u vlastního prahu,
a dokud slunce s nebe neservali,
my na bojišti prvním jara vanem
jak podupaná tráva znovu vstanem.

II.

My chceme žít, jak s jara bují mlází,
jak voda v pláň se řine s hory skalné,
jak mraky plují po obloze dálné,
jak vlny mořské bijou beze hrází.

My chceme žít jak zrno, které vzchází,
jak jiskra blesku v mraků směsi valné,
jak naděje, když oko slzou kalné,
my chceme žít, — — a všechno je to frazí! —

dokud se k žití nevzchopíme prací,
dokud nám prsa láskou nezaplanou
a čela hrdostí, jak mužům sluší —
dokud nám víra v bytí není duší
a nebudeme splácet, muž jak splácí:
přátelství přátelstvím a ránu ranou!

III.

Ne, konec není! — byť to stokrát znělo
z úst vítězových, konec ještě není —
porážkou skončil jeden zápas denní,
leč na věky se slunce nezatmělo.

I vyjde zas a v prach sražené čelo
ten setře prach a krví potřísnění
se muži zvednou v nové zápolení,
neb duši nezabil, kdo zabil tělo.

A byť i šiky unavené v boji
tu ležely jak trupy v omráčení,
stráž osamělá tady ještě stojí —
slyš teď, jak volá z plné, volné hrudi
„Když jeden věří, ještě konec není!"
a viz, jak šeré zástupy se budí — — —

IV.

Ó přijde jaro zas na české luhy
s úsměvem, jasem, plno rodné síly,
a zelení a květem nad mohyly
vyklíčí vše, co dnes tam spí sen tuhý.

V prsť volnou zaořou zas české pluhy
a s hnědých rolí, které pot náš pily,
my sami budem sklízet, co jsme sili,
a volni volných budeme zas druhy.

Zas přijde jaro a pod krovy letem
k nám navrátí se míru vlaštovice
a večer děd vyprávět bude dětem,
jak hrát si budou v jeho šedých vlasech,
o zemi české dávných, smutných časech,
jak byly kdys — a nevrátí se více.

J. V. Sládek.

Do Němec.

Obrázek od *Al. Jiráska.*

(Pokračování.)

Druh zazvonil. Snad se mu smekla ruka, trhl nějak prudčeji, a zvonek rázem zaječel, až se oba hoši lekli. A slyš — dveře se otevřely, jedny, druhé, bylo slyšeti jejich bouchání, teď se kroky ozvaly, klíč zaskřípěl, a před chlapci, jako oukropečky stojícími, stanul P. Volfgang v černé sametové čepičce na hlavě.

Hoši měli smeknuto, krčili se dost a ve své skroušenosti nemohli ani slova ze sebe vyraziti.

P. Volfgang přišel nějak zamračený a nedal jim ani, aby mu ruku políbili, ale jak teď na hochy se díval, tvář se mu bezděky povyjasnila.

„To jste vy, špačkové! Co chcete?"

Když však uslyšel, že prosí, aby je dovolil na ty dva dny domů, na Dušičky a na Všechny svaté, smračil nějak čelo a řekl:

„Milí hoši, to nepůjde. Nestojí vám to za to. Uběhli byste se, je teď brzo večer — Bez toho nikdo pro vás nepřijede. Vědí vaši o tom?"

Chlapci musili říci, že ne, a tu zase P. Volfgang, že to nestojí za to, takový kus země, vlastně jen na jeden den, aby počkali až na Vánoce, do těch že už není daleko.

S hlavou sklopenou, zapomenuvše ruku políbiti, plížili se hoši po schodech dolů. Bylo po těšení, po radosti! Bylo to veliké sklamání a z něho veliký zármutek. Kamarádovi napadlo, ale to už venku, za klášterem, že by mohli na ty dva dny utéci — Vašíčka ten nápad chytil, ale v tom už si vzpomněl, jak jim P. Volfgang přísně připomenul, aby přišli těch dnů do kostela. A příkaz ten rušiti, na to Vašíček neměl odvahy.

Než i toto přebolelo. —

Dušiček i Všech svatých minulo a hned po nich uhodil první mráz. Země utuhla jako kosť a Vašíčkovi, který teď za těch plískanic a dešťů mnoho zkusil cestami do školy a ze školy, se to lépe chodilo. Než trpěl zase hodně zimou a všecek zkřehlý, nemaje žádného svrchníku, jehož u nich ve vsi neznali, přicházíval na statek, vlastně na výměnek, kdež v útulnější, vybřáté dědově jizbě, roštím páchnoucí, okřál teplem i svačinou. Dědeček byl zase veselejší, neb ona mrzutost už přešla — Na to, že sedlák sám sem k nim nikdy nepřišel, že s ním nemluvil, byl patrně zvyklý i všichni. To nevadilo, jen když bouřek nebylo.

Vašíček, ač na hospodáře si nijak nemohl stěžovati, bylť na hocha hodný, přece více přilnul ku starému výmenkáři. Teď už mu spíše rozuměl, když za těch podzimních soumraků vypravoval dětem sedě u kamen, z jejichž nistěje padala míhavá, rudá zář ohně na stěnu. A ještě více se Vašíček těšíval na chvilky, kdy tu na tichém výměnku mohl si zasednouti u planoucí louče a čísti — českou knížku čísti!

První čas byly mu útěchou „Bitva u Malplaquetu" a překlad Odysseje, třeba že onu tuze dobře znal a tomuto málo rozuměl. Ale byly české a nad slovy v mateřštině bylo mu volněji.

Nyní, v listopadu, když mrazy uhodily, přinesl si ob čas také novou knížku z klášterní biblioteky. A P. Volfgang byl tak hodný, že jim Čechům půjčoval knížky české — Vašíček u dědečka začal, na statku v přístěnku skončil. Chodilť dědeček brzo spat; na statku déle svítili, ale přece ne tak dlouho, jak by si byl přál český hoch, když četl o Hunech u Meziboru nebo o Posledním Johanitovi na Rodýzu.

Vašíček byl čím dále, tím veselejší.

Škola mu sice dala nesmírné práce; ale všecko to soužení snášel trpělivě, mysle, že ani jinak býti nemůže, že je studium tak těžké. Náhradou za všecko byla mu naděje, že se již brzo podívá domů, že pojede na Vánoční svátky. Otec odjížděje mu slíbil, že pro něj přijede, a Vašíček neopominul v čas, vlastně záhy, slib ten mu připomenouti. Tesknota teď naději a touze ustoupila. Čím více se doba k Vánocům schylovala, tím byl hoch nedočkavější.

Nyní už tak nezáviděl poště, když ji na silnici došel, nehledíval tak dlouho za ní, jedoucí v jejich stranu, a nepomýšlel, že by chtěl býti tak postilionem nebo třeba i jeho koněm, aby se mohl podívati do rodné vesnice — Počítalť už, že za tolik a za tolik dní sám se tam vypraví. Měl všechno na den spočítáno —

Byl už prosinec, ale mrzlo pořád na holo. Když pak jednoho rána Vašíček se probudiv ven pohledl a spatřil zahradu, stromy, ves dole a všecko kolem pokryto sněhem, zaradoval se hlasitě. Tím sněhem jako by se mu Vánoce o valný kus přiblížily. Proto byl pak nerad, když od dědečka u snídaní uslyšel, že tento sníh brzo sejde. A sešel. Za dva dny nebylo po něm ani památky, leda více bláta. Pršelo se sněhem, nastaly necesty.

Vašíček zkusil dost a dost. Že si hodně boty rozmáčel, že dostal kašel a rýmu, když tolikrát za takové sloty musil z města a do města s knihami pod paždí, to ho tak nemrzelo, jako že snad bude o Vánocích bláto a že nepojede na ně na saních — Než obava jeho se úplně nesplnila. Ten týden před samými Vánocemi uhodil tuhý mráz a ten pak zůstal. Mrzlo, jen se jiskřilo; ale slunce zářilo. Na sníh nebylo ani pomyšlení.

Saně však ihned Vašíček oželel, když dostal zprávu z domova, že pro něj přijedou. Poslední dva dny před odjezdem byl jako na trní. Samou radostí se všecek změnil. Neměl nikde stání, leda při arších malovaného Betlemu, které si v městě koupil, doma pak podlepoval a vystřihoval, aby si tím rozšířil doma, v rodné vsi, svůj Betlem.

To byly blažené chvilky, když u toho díla seděl a když vyhlédnuv ven spatřil řídko poletující páperky sněhové jasným, promrzlým vzduchem. Večer před odjezdem měl už uzlík svázaný. Dal si do něho také českou knížku ku čtení, kterou měl z gymnasia, německý zeměpis a německé náboženství, aby se mohl také doma učiti. Ráno šel vesele do školy, veseleji a nedočkavěji po jedenácté ze školy. Nadál se jistotně, že bude státi na dvoře jejich bryčka.

A nestála. Když ji nespatřil, lekl se velmi. Bodlo ho a již přidal do kroku, podívat se, není-li snad ve stodole. Nebyla, a ve stavení mu řekli, že nikdo ještě nepřijel. Obličej se mu změnil a div že nespustil. Nevyslechnuv ani sedlákova výkladu a konejšení, vyběhl ven, za statek, a dal se polní cestou; věděl, že odtud jejich bryčku nejspíše zahlédne, a že na ní přijede do statku. Běžel kus, daleko, až k samé silnici a chvěje se zimou hleděl po silnici k lesu, nevyjede-li odtud jejich povoz.

Vyjela nejedna, dvě, tři, i čekal na ně nemoha jich určitě rozeznati, až přijely. Cizí, všecko cizí — Jely k městu, jistě pro studenty. A pro něj ne!

Pociťoval zlost a lítost. Zlost na bratra. Toho v duchu vinil, ten že se jistě omeškal, bryčky v čas nenamazal, pozdě koně nakrmil —

Bylo už po poledni, když se Vašíček vrátil do statku. Tam ho poněkud utěšili, aby se jen nestaral, že jistě přijedou, když psali. S počátku nechtěl věřiti a hlasem sytým pláčem namítal, to že se jistě něco doma stalo, že třeba někdo stůně, máma, nebo někdo — Odpoledne byla ještě škola. Hoch viděl a slyšel, jak se těší kamarádi, pro které již přijeli. Ti už po škole pojedou. Jeden z nich se mu nabídl, že by ho vzali s sebou; byl by se tak alespoň veliký kus svezl. Ale Vašíček spoléhal, že pro něj přijedou. Pak přišel P. Benno, po něm P. Volfgang. Nikdy nepřipadalo učení Vašíčkovi tak dlouhé a nekonečné jako dnes. Znamení na zvonec se již nemohl dočekati. Ale pak sebou trhl, když P. Volfgang zažertovav řekl, že už vidí na nich, jak se těší na vánočky, tak tedy aby si šli —

Jako stádo utržených hříbat hnali se hoši ven — Vašíček skoro nejprvnější. Jako ouhoř se malý klučina protáhl a jistě nikdy nebyl tak brzo doma jako dnes. Ale na dvoře zase nic. Po bryčce ani potuchy. Tu se již neudržel a dal se do pláče. Tolik se těšil, tolik se radoval, a oni mu to tak vyvedli! A zrovna na Štědrý den! Ani nepřijeli, ani nevzkázali. Ale již byl rozhodnut. Když nepřijeli, půjde. Na tom se hoch pevně rozhodl. O štědrém večeru musí býti doma a bude! Bránili mu v tom, rozmlouvali mu to na statku i na výměnku. Darmo mu vykládali, že soumrak brzo nastane, že má dobrých pět hodin cesty domů, že bude čirá tma, nežli dojde — Hoch nepolevil a byl jako utržený. Tak umíněného nikdy ho neviděli. Vykládal, že dojde nějakého povozu, že na silnici bez toho dnes mnoho bryček jezdí —

A již se strojil a chvatně. Nařezal si slámy do bot, na nohou měl jen plátěné hadříky, vzal si dvoje spodky, přes černý kabát natáhl druhý, neboť zimníku neměl, kolem krku otočil červený šál, na hlavu vrazil hluboko soukenou čepici a pak hůl v jedné a uzlík v druhé ruce vydal se na cestu.

Vášnivá touha po domově dala mu odhodlanost i odvahu. Dědeček ho vyprovodil kousek za statek a napomínal, aby se neuhnal, aby, když by nemohl, raději zůstal cestou někde na noc — Ostatně myslil, jakož i hospodářovi, že hoch bryčku potká.

Pak podal hochovi ruku, jenž naposled po něm obrátil tvář svou zardělou vzrušením, kvapnou přípravou na cestu i od mrazivého vzduchu. Hoch kráčel pak už sám a než vykročil na hlavní silnici, poklekl u sloupu s obrazem Marianským a modlil se, aby ho Pán Bůh cestou chránil a nedal, aby doma stonali. Ten strach měl pořád. Obava, že někdo stůně, pobádala ho do kroku. A touha po domově ještě více.

Záhy se počalo smrákati. Nebe se odpoledne poněkud zachmuřilo a šerým vzduchem teď poletoval sníh. Silnice a pole v pravo v levo zmrzlé jako kosť. V brázdách polí, ve příkopě u cesty tu a tam sfouknutý poprašek sněhu. V před smutně černý, daleký pruh lesů. Obzor zastíral se mlhou a šerem. Kol kolem hluboké, mrtvé ticho, a nikde ruchu, leda, že osamělá vrána veslovala těžkým letem k černému lesu.

Vašíček šel a šel; drobným jeho nohám jen pomálu ubývalo nekonečné silnice. Za chvíli uslyšel rachot vozu — Jeli za ním; ale byl to selský vůz, žádný známý, jenž by ho snad vzal s sebou. A zase hleděl v před, zase oči před se upíral, neobjeví-li se proti němu povoz, jejich bryčka. Ale nic. Jen těžký formanský vůz potkal, pak nějakého člověka vesnického.

Samota a smutek podvečera začaly na chlapce naléhati. Připadlo mu leccos na rozčilenou mysl a začal se i báti, zvláště černého lesa. Chvátal, aby ještě za soumraku jím prošel, aby ho v něm nepřekvapil večer. Ale v lese, jenž v pravo, v levo silnice stál jako hradba, černý a tichý, bez hnutí, bylo už hezky tma. S počátku cesty cítil chlapec chlad, zimu. Nyní bylo mu teplo. Uvolnil šál na krku, pak i svrchní kabát rozepjal. Když chvátaje vyšel z lesa, byl udýchán a potil se. Cítil, že mu tváře hoří, že má vlasy všechny mokré.

Dostal se na výšinu, se které viděl na pravo pod sebou v dolině, ale hezky kus dále, holé, košaté stromy a pod nimi černé teď střechy stavení. Už tu tam svitili. Všecko kolem stápělo se u večerní mlhu a tmu. Nejjasněji viděl silnici pod ním na dol se probělávající na úpatí lesnaté stráně. Když opět vykročil, nikoho proti sobě nespatřiv, ozval se temně opodál ve vsi zvonek. Zvonili klekání. Vašíček, jenž právě počítal, že má domů ještě dobré tři hodiny cesty, dal se do modlení a modlil se i pak, když už zvonek dávno umlkl. Ale modlení to nebylo pokojné, jmenovitě pokud šel na úpatí lesní stráně. Tu teď vítr vál a harašil suchým listím v křovinách.

Hoch se zarážel přes tu chvíli, tu nad černějším stínem, tu pro něco, co se před ním bělalo a což pak bylo buď kámen nebo pařez — A zase na domov myslil, jsou-li zdrávi a co dělají, že ho jistě nečekají, že bude již asi po štědrovečerní večeři, a že se ho leknou, až se tak z nenadání ukáže. Byl zvědav, co budou právě dělati, zvláště co máma, neležt-li, nestůně-li —

Setmělo se a vítr vál citelněji. Ale hoch ho necítil. Kráčel neunavně dál. Když přišel do první české vsi a zaslechl ze tmy český hovor, mluvili dva na zápsi, uvolnilo se mu, a valný kus bázně s něho spadl. Potkal pak mužského; toho pozdravil a těšilo ho, když slyšel českou jeho odpověď.

Za vsí se dostal zase do pole. Cítil, že ho začínají nohy bolet; pak ho také začalo píchati do boku. Všecek potem zalitý na chvíli se zastavil u holého jeřábu u cesty a sedl tu na obílený kámen, aby si odpočinul. Dlouho však nevydržel. Pudilo ho to, hnalo domů.

(Dokončení)

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda*

(Pokračování.)

„Umíte plovati?" otázala se Ludmila veselým hlasem.

„Umím. Chcete, abych pro vás skočil do vody? Třebas do ohně!"

„Teď ještě ne! Ale povězte mi upřímně, co byste byl činil, kdyby se byla loďka, když jsme pluli přes Sázavu, převrhla? Ploval byste sám rychle ku břehu?"

„Co vás napadá! Uchopil bych někoho tonoucího a snažil se jej zachrániti."

„Koho? Převozníka?"

„Ó nikoli! Převozník umí mnohem lépe plovati nežli já!"

„Tedy koho? Myslete si, že by tam převozníka ani nebylo."

„Slečno Ludmilo," pravil kaplan, snaže se udržeti žertovný tón svého hovoru, „nyní jsem opravdovým Herkulem na rozcestí! Vaše otázky jsou zdrojem rozpaků."

„Hrdinství nezná rozpaků. To jste Herkulem? Nechte žertův a mluvte!"

„Tedy upřímně, nehněvejte se!" kněz odpovídal už vážněji. „Povinnost by mi kázala, abych se pokusil zachrániti nejdříve Hřibalovou —"

„Proč ne mne? Chtěl byste, abych já zatím utonula? Proč právě Hřibalovou?"

„Hřibalová má dítě, které musí vychovávati!" řekl kaplan pevným hlasem.

„Ach ovšem, máte dobře! Myslila jsem si, že mi tak odpovíte. Bylo by to šlechetné. Ale jak byste se zachoval, kdybych také já byla vdovou a matkou dítěte?"

„Jaká to otázka, slečno Ludmilo!" zhrozil se kněz. Hlas jeho zněl přísně.

„Přímá, rozmyšlená otázka, která chce přímou, nepokrytou odpověď!"

„Na tu otázku nemám odpovědi," odtušil krátce kaplan.

„Což jsem dítě, že mne tak zahanbujete?" zvolala dívka lítostivě.

„Proč se tak tážete?" domlouval kněz už mírněji. „Co zas jste si vzpomněla?"

„Ach, vy nejste upřímný! Jedna otázka, na kterou dospělá žena má právo, jediná otázka, v níž není nic neslušného, v níž jest jenom trpký osud života, a již vás zatvrzuje!"

„Kdyby to byl řekl někdo jiný, skutečná vdova, ale vy, dívka!"

„Jsem také žena, nechťsi svobodná! A jest přece povinností dospělé dívky, aby přemýšlela a uvažovala, co bude a co by mohlo býti. Přiznejte se, velebný pane, že jste příliš nedůtklivý a že jste se zbytečně rozčiloval. Když čtete knihu knih, písmo svaté, nejpravdivější četbu mladých i starých, vdaných i svobodných, naleznete tam mnoho jiných otázek. Děsíte se před nimi také? Hrozíte se? Nikoli, ctíte jejich vznešenou velikost a skláníte před nimi ve zbožné pokoře hlavu. Ale kdyby tak náhle vyskočily mými ústy, utekl byste přede mnou kraj světa!"

„Snad máte pravdu," řekl po krátké pomlčce kněz sklesiým hlasem. „Avšak písmo a společenské ohledy nebo — nu, rozumějte, to jsou dvě rozdílné věci."

„Rozumím, co chcete říci. Ale nač společenské ohledy? Těch si nechte, těmi se nedobytně ozbrojujte, až budeme mezi lidmi. Pak budou na svém místě. Vidím, že jste mne dosud náležitě nepochopil. Milujete mne, ale nikoli onou světlou, čistou láskou, která nezná společenských ohledův a kde duše dokonale rozumí duši."

Pater Konvalinka mlčel a kráčel se sklopenou hlavou po boku Ludmilině. Šli chvíli beze slova a zamyšleni podle přívětivé lučiny a podle polní meze, na níž rostla mochna i bujný řebříček a z níž sršela neumdlená píseň cvrčkův. Slunce již před chvílí zapadlo, i byla právě ona líbezná, jasná předvečerní chvíle, která jest údělem jenom letních měsícův. Vše dýchalo půvabem a lahodou.

„Nuže, co byste učinil?" otázala se dívka znovu. „Koho pak byste zachránil?"

„Vás!" řekl pater Konvalinka takměř šeptem, jako by se bál, aby toho nikdo neslyšel.

Blížili se již Lukavici a za několik minut dostihovali mlýna.

Kaplan se zastavil. Podával dívce ruku a chtěl jíti zpět k Javorníku.

„Ani se u nás nezastavíte?" ptala se Ludmila s jemnou výčitkou.

„Dnes již nemožno. Vždyť už je skorem večer. Mějte se dobře!"

„Aspoň na minutku ukázati se rodičům. Pojďte, nebudeme vás pak zdržovati, pojďte jen, mají vás tak rádi! Dnes ani nechcete, abych vám zazpívala. A buďte vesel!"

Usmál se smutně a vkročil s ní na dvůr. Tam pan Přibyl a paní mlynářka hovořili se stárkem, jenž zarazil právě mlýn. Jakmile kaplana spatřili, vítali ho srdečně a s nelíčeným potěšením, že zapomenutou Lukavici opět navštívil.

Kněz zdržel se asi čtvrt hodiny a nepřijal ani pozvání, aby si po cestě odpočinul. Postál jen na dvoře, pohovořil se všemi, také se stárkem Bartákem, jenž se těšil, že nyní o žních bude již dosti meliva, a pak rychle se měl k odchodu.

„Kdy k nám zase přijdete?" tázala se ho Ludmila už na rozchodu.

„Nevím," odvětil rozpačitě.

„Vím, vím!" přisvědčovala na souhlas hlavou, že rozumí, co chtěl říci. „Čiňte, jak za dobré uznáte, řiďte se rozumem! Ale lásku mi zachovejte, a kdybych žádala, přijďte!"

„Přijdu hned, budete-li si přáti. Pak také vás požádám o zpěv. Dnes už ne, jste umdlena, a pak — ta píseň příliš mne dojímá, nedovedl bych býti klidným před ostatními! Zahraji a třebas i tiše si ji zapěji doma beze svědkův. Dobrou noc!"

Po té odspěchal, neboť už se stmívalo, a pater Konvalinka nechtěl si rozdurditi zase slečny Františky dlouhým omeškáním. A zase, kráčeje rychle stezkou k Javor-

niku, nemyslil na nic než na podivnou mlynářovu dceru, na její zvláštní hovor, na její slova o lásce a na to, jak se zmiňovala o smrti a o svém utrpení. Tentokráte nezdála se mu bujnou, vášnivou ženou, tentokráte viděl před sebou bytost, která již zajisté mnoho vytrpěla a jejíž duch a osudy nejsou obvyklým údělem žen. Ba věru podivuhodná to žena! Hnala směle útokem na jeho kněžské srdce, řekla mu otevřeně a bez ostychu, že si přeje, aby ji miloval, a kaplan nemohl odraziti její útok. Cítil, jak ho rychle ovládá a opanovává, než tentokráte přece kráčel domů méně rozčilen a s lehčí hlavou. Žádala od něho nejčistší a nejvěrnější přízně, ničeho více, sama nechtěla ho milovati — může-li v tom býti nějaká nešlechetnost nebo zlý úmysl?

Svoji lásku, tak jak si ji přála, mohl jí slíbiti, neviděl v tom nepravosti. Obíral se v duchu předsevzetím, že jí bude bratrem, nebo otcem, že ji bude všemožně utěšovati v jejím zármutku, že jí bude rádcem a pomocníkem, seč síly jeho stačí.

Tentokráte, ubíraje se podle černajícího se borového háje, neviděl už žádného děsivého přeludu, který by Ludmila zjevem svým musila zaplašovati. Byl dosti klidem, a to, co dnes mezi ním a Ludmilou se událo, uvažoval mysli nepřepjatou. Pravidelné veselé vzezření jeho tváří ustoupilo sice nádechu truchlivosti a starostlivosti, ale to bylo úplně přirozeno. Vždyť uzavřel tak smutný spolek, v němž sklamání, ztracené tužby a naděje a nepochybné vnitřní strázně byly příčinou jeho platonického svazku s Ludmilou; na nich měl teď zkoušeti svoje síly.

„Aj, velebný pán už jest tady!“ vítala ho s žertovným úsměvem slečna Františka. „To jest dost, myslili jsme, že nám tentokráte v Lukavici nadobro uváznete!“

„Šel jsem na procházku a setkal jsem se s dcerou páně Přibylovou,“ omlouval kaplan svůj pozdní příchod a vstoupil do jídelny. „Nezbývalo, než ji doprovoditi.“

„I to věřím, takovou roztomilou dámu jest milo provázeti a zapřádati s ní duchaplný hovor, není-li pravda, pane bratře?“ vykládala stará panna, obracejíc se k faráři.

Pan farář zakýval vážně hlavou a zval přívětivě kaplana, aby se posadil.

„Takové slečny jsou nebezpečny mužským srdcím,“ ujal se slova farář, když pater Konvalinka usedl, a zahrozil na něho laskavě prstem. „Jen si nám, velebný pane, slečny Přibylovy na konec nezamilujte!“ dodal a upřel na něho s úsměvem oči.

Patera Konvalinku jako by krví polil, jak se zarděl. Bylo mu pojednou nevýslovně úzko, nevěděl, co má říci, kam se dívati, jak se tvářiti. Chtěl ukryti rozpaky své v ubrousku a v talíři, ale talíř byl prázdný, slečna Františka šla pro večeři teprve do kuchyně. Nemohl najíti předmětu, kterého by se uchytil. A když zavadil po chvilce pohledem zase o pana faráře, honem oči sklopil. Pan farář díval se ještě na něho upřenýma, vážnýma a trochu jako udivenýma očima.

Teprve vrátivši se hospodyně tonoucího kaplana vysvobodila, započavši hovor o pěkném novém vále a o starém stole v čeledníku, který prý zasluhuje už nových trnožův. Kaplan ochotně sliboval, že hned zejtra stůl spraví, a že později, až budou nějaká prkna, urobí stůl nový s několika stolicemi.

Své roztržitosti zbavil se teprve ve svém pokoji. Tam také odhalil neuvěřitelný div, že po všechnu tu dlouhou dobu, co se setkal s Ludmilou, zapomněl na vonný šňupeček. Potom rovnou cestou zabočil k harmoniu. Už se mu stýskalo po Ludmilině písni. Zněla mu sice po celý den v uších, ale toužil zahráti si ji a zkusiti při tom zase jednou po dlouhé době pružnost svého hlasu.

Dal se do hraní a do zpěvu. Šlo to dosti dobře, zvláště hudba. Hlas kaplanův nebyl sice příliš ohebný a zvučný, ale vyjadřoval přece plnou měrou city zpívajícího. Za každým slovem dojemné písně velebný pán více se rozehříval, za každým slovem vléval do ní více citu. Nepozoroval ani, jak se mu zakalují oči, jak slzy mu kanou po hladkých tvářích, a jak srdce při tom ho náhle rozbolelo. Oči jeho neviděly harmonia ani obrazu Madonny nad ním ani světla, ničeho, než ji, Ludmilu, nevysvětlitelnou bytost, jejíž službám zasvětil svoji duši. Když dopěl k veršům:

> Však věčně musit prahnout jen —
> jaké v tom požehnání?

vypukl v tichý pláč. Věděl, že ta slova písně nemají býti zrcadlem jeho citův, že láska jeho k Ludmile má býti zcela jiná, tichá, věrná, avšak neprahnoucí, a kdyby chtěl vzbuditi její lásku, že by to byl hřích; ale nemohl se přemoci, musil plakat —

„Jaké v tom požehnání?“ opakoval si polohlasitě ještě, když dohrál, a zakryl si oběma rukama obličej, jako by chtěl zadržeti obraz Ludmilin, který měl na očích.

Pojednou pocítil, jak někdo mu položil na rameno něžně ruku.

„Ona!“ projelo uleknutému knězi mozkem, a rychle vyskočil a obrátil se.

Nebyla to ona, byl to pan farář. Stál nad paterem Konvalinkou se soustrastným úsměvem a se zrakoma lesknoucíma se pohnutím.

Pater Konvalinka byl zahanben, pokořen, jako by býval přistižen při zlém činu. Jak mohl nyní omluviti svoje zarosené tváře, svoje pohnutí, zpěv a dřívější vzdechy?

Avšak farář nedal mu dlouho skomírati studem a nepásl se na jeho útrapách.

„Slyšel jsem vás hráti, velebný pane,“ hovořil měkce, „přišel jsem nezván, prominte, že vás vyrušuji. Nehanběte se za svoje city. Poznal jsem na prvý pohled, co vám vře v prsou — přede mnou netřeba vám toho skrývati. Znám ty boly a stesky lidského srdce“ — a hlas mu ztichl a neobyčejně změkl — „znám to všechno a rozumím vám až do poslední žilky vašeho nitra. Hleďte, příteli,“ — a sáhl si pravicí na prsa — „v těchto prsou byl zavřen boj po padesáte let. Mou kořistí z toho zápasu bylo jenom odříkání, mou odměnou bylo toliko vědomí, že jsem dosti silen, abych poctivě snášel a trpěl. Ach, příteli, v odříkání jest jiný veliký svět! Nemůžete si ani představiti, jaká jest v něm síla a jaká poesie! Teď jsem překonal všechno, přežil jsem tužby, ukončil zápasy, konec všemu, teď cítím, že vítězství zaujalo místo bývalých vášní a bojů, a že jest už blízko dokonalý mír — — — Hledáte v hudbě a zpěvu posily a ulehčení, chcete v nich dát průchod svým citům, svěřiti se jejich tklivým tónům, požalovati někomu, kdo neslyší, pojďte,

znám ještě jednu píseň, a z té vyčerpáte všechno! K té se utíkejte, když strast na vás nejtíže doléhá, v té hledejte úlevy, té se svěřujte, s tou si pohovořte o svých citech! Mnoho, mnoho jsem se ji nahrával a nazpíval a mnoho, mnoho mám ji děkovati! Pojdte, příteli, zahraju ji, zazpíváme si ji spolu."

(Pokračování.)

Z nové poesie anglické.

Překládá *Jos. V. Sládek.*

Edmund William Gosse.

Jak ležím v trávě.

Skrze dva zlaté trsy letních trav
svět vidím jako sklem, jak vzduch je žhav'
a svit a barvy míjí u mých hlav.

Před sebou vidím, nebe sklon jak has',
tři sekáče se tmět o jeho jas:
jich svalné páže kosí v jeden ráz.

Osmahlé tváře to z anglických lad,
kol nahých šíji, hlav plamenný šat,
z hrobu bych vstal se na ně podívat!

A jak tu ležím, v tepnách mládí kvas,
mním, že se s nimi pohybuju v ráz, —
kdos čtvrtý kosí, — to jsem já v ten čas.

Kos hudba, jak je slyšet šoumat, tít,
hvízdání mladých mužů v práce klid
a všechna vůně, sladký spaní cit,

ochablý motýl, jenž na stéblo kles',
a snivý slavík, jenž teď sotva hles',
a všeho znavenost, co šťastno dnes,

se mísí v teplé krve tep a vzruch,
jenž spavým proudem plní cev mých kruh,
a jako míza puk, můj živí duch.

Za muži v proudech světla ambrových,
březový les se temní krásný, tich —
jím bílá stezka jde jak po stupních.

Hle, děvče s džbánem vystupovat z dřev,
zástěrka bílá přes šat jako krev, —
jen z pola doděn její lásky zpěv.

Na nejmladšího čeká z těch, co žnou.
On jde. Jí tvář plá růží šipkovou:
kde nejhloub' tmí se stíny, spolu jdou.

Ať zašly, já jsem tam. Hle, její vlas
ty drsné ruce čechrat zas a zas,
jak modlitbou mi jich zlomený hlas.

Ach, teď sem děti ke hře skotačí,
cuchají, rvou se s trávy chomáčí, —
jich hlaholu kraj širý nestačí.

Ty málo znají, proč je truchliv svět,
vesele hrob si v seně kopou hned,
jich křik a smích by k blázněni mne sved'.

Já chtěl bych neviděn si s nimi hrát,
jak vítr s jejich vlasy laškovat,
tvář růžovou jim různěj' malovat.

Ty šťastné dítky! jak upřímný žas
a náhlý rozmar, nevinnosti jas
a božství jiskří jim zpod vlhkých řas!

Ký div, že hliněných kol uren těch,
jež Tuskán kroužil v starobylých dnech
a barvil jak zem zprahlá v plamenech,

ty malé bůžky nalézáme dnes,
jak bloudí bezstarostně v starý les,
budouce bez bázně si hymny v ples.

On rozkoš znal, jak nyní já ji znám,
již cítí silný muž, když hledí sám
na dětí rej, jak hrnou se k svým hrám;

jak čistá radost, jak posvátná zář
k nám splývá dolů lásky na oltář,
hledícím na jich údů hyb i tvář.

Já nelačním být vědomostmi syt,
mé srdce touží jen svůj život žít
a v souladu se srdcem lidstva bít.

Můj život jest jak rosy drahokam,
jenž v zlatý obzor chví se, plamen sám, —
to mikrokosmos, všechno žije tam.

A kdyby v tiché trávě, sám tak tich,
teď anděl smrti dech vzal z prsou mých,
já nevstal bych jak někdo z truchlících.

Neb já bych znik', však celý svět by žil,
pln touhy, lásky, šťastných mládí chvil,
a nač by pro mne někdo truchliv byl?

Dne světlo prchá; v stříbromodrou výš
plá mladý měsíc, hledí dolů v tiš —
sekáči šli, — a já jdu také již.

O kostele svatojirském na Hradčanech.

Napsal *Karel B. Mádl.*

(Pokračování.)

Největší změny doznal kostel svatojirský ve své západní části. Kaple sv. Jana Nep., záhy po jeho kanonisaci (1729) zbudovaná, je přístavek, který jinak konfiguraci půdorysu nezměnil. Za to vystavěla abatyše Žofie Albína z Helfenburku v prvních desítiletích sedmnáctého věku veliký kůr pro jeptišky, sahající až do půl chrámu, a že bylo třeba této rozsáhlé, visuté ploše bezpečné opory, dala zazdíti pod ní všechna mezisloupí, tak že tam, kde druhdy otevřené arkady oživovaly prostory lodní, tísní nás s obou stran dlouhé, lysé stěny. Architektura průčelí, ráz a povaha jeho pilastrů a štítu svědčí, že asi sto let na to musilo ustoupiti staré façadě, v níž jistě charakteristickým způsobem byla na venek vyjádřena trojlodnost stavby. S ním arci zmizel aspoň hlavní portal, ne-li též oba vedlejší, do bočních lodí ústící. Možná dost, že též nynější portal na straně jižní, jehož podivuhodná architektura vydává jasné svědectví, kterak kolem středu šestnáctého století těžce zápasili domácí architekti s novými, z Vlach přinesenými formami, že stojí na místě, kde asi již před tím vcházelo se z venčí do postranní lodi, ač s těží dá se domněnka ta ohledáním staviva dokázati. Ostatní změny na severní straně kostela jsou pouhé zevní přístavky, na organismu původní stavby ničeho nezměnivší. Tak zbývá na jisto aspoň portal hlavní v západním průčelí, z něhož některé zlomky byly nalezeny ve zdivu novějším. V první řadě půl čtyřboké hlavice sloupové, jejíž strany zdobí dvě vzájemně se přesahující rozviliny a nároží hlava zvířecí, pak fragment oblouku s hojnými, spirálně svinutými rýhovanými románskými pletenci. Je tedy aspoň část hlavního portalu nalezena a jak bohatost její vinuté ornamentiky, tak jakost kamennické práce jsou cenným příspěvkem ku vyvrácení náhledu, že by chrám svatojirský byl pouze starobylou, ne však umělecky provedenou a vyzdobenou stavbou. Že ale vůbec nepostrádal aspoň nejjednodušší a nejběžnější ozdůbky románské — obloučkového vlysu — dokázalo již pouhé oklepání malby pod hlavní římsou apsidy a rovněž jej i na věžích nalézáme, kde přecházel v jednotlivých patrech v nárožní liseny. I věže nabyly časem těžkopádné, hrubé tvářnosti. Na jižní kromě sgrafitovaného kvádrovi ještě letopočet 1578 svědčí o čase, kdy trojdílná okénka jejich byla zazděna. Požárem roku 1541 zajisté stavba tolik utrpěla, že bylo nutno aspoň vyplněním otvorů okenních sesíliti její trvanlivost. Nyní znova vrácena jim bude původní podoba a na straně východní a západní opět budou děliti lehounké osmiboké dříky sloupků s krychlovými hlavicemi široké otvory na tré. Podle zpráv zcela spolehlivých zhubil požár právě zmíněný na kostele svatojirském krov a zvony a není pochyby, že i zdivo značně na solidnosti trpělo. Abatyše Ludmila z Blížlvé, která opravy na poškozené svatyni podnikla, dala hlavní loď přepnouti klenbou, která nejen že hrubě a těžce uzavírá prostor, ale i svými nejapnými nosiči porušila soustavu potrojných oken v severním triforiu. Je důvodné mínění, že byl kostel svatojirský přepjat buď rovným stropem, anebo dokonce i toho postrádal a pouze otevřený krov sloužil mu za kryt.

Odstraňujíce pozdější přídatky a vyhledávajíce uchovalé zbytky původní stavby nalézáme ještě dvě pozměny velice závažné, a aspoň při jedné bychom věru si nepřáli, aby měla nadobro z chrámu zmizeti.

Klenutou kryptou sv. Mikuláše je podlaha presbyteria značně nad niveau dlažby lodní povýšena. Jako v mnohých chrámech jiných i zde zprostředkovaly dvoje rovné schody s obou stran vchodu do krypty ležící spojení mezi presbyteří a chrámem. Aloisie Teresie Wildmanová na místo nich dala postaviti mezi lety 1731 a 1735 nové schodiště, jehož obě ramena se půlkruhem dolů otáčejí. Je to sice tvar v té podobě románskému stylu cizí, jistě však neporušuje celkový obraz a dojem vnitřku chrámového tou měrou, aby bylo naprostou nutností jej odstraniti. Jinak ale má se věc při druhé změně.

Hlavní loď románských basilik, k nimž se kostel svatojirský druží, bývá oddělena od lodí postranních buď jednotnou řadou pilířů nebo sloupů, anebo se oba druhy opor střídají. Střídání děje se zcela pravidelně. Buď jde za sloupem pilíř, za ním pak sloup a opět pilíř, anebo nalezneme vždy mezi dvěma pilíři dva sloupy v pravidelné obměně. V té podobě, v jaké se nám kostel sv. Jiří dochoval, nedal se dobře a bez násilí zařaditi k žádné z těchto typických skupin. Pohledneme-li na půdorys, shledáme, že řada stávajících opor počíná u presbyteria pilířovým hranolem, rovněž druhá opora je pilíř a pak teprve stojí sloup. Ostatek je zazděn a bylo těžko rozhodnout, zdali byla obměna opor pravidelná, či jsou-li oba sloupy výsledkem pouhé libovůle stavitelovy. V obou případech ale vymykala by se stavba naše všemu běžnému řádu, byla by bez analogie.

Ještě dále působila tato nesrovnalost.

Tvar obou sloupů právem si zaslouží přídavného jména barbarský. nejednou bylo i zcela důvodně vysloveno a jistě že známé slovo „provincialní barbarimus", kterým B Kugler dojem, jakým naň vnitřek kostela působil, vyjadřuje, má zde svůj pravý původ. Nyní však je nejen vše vysvětleno, ale zároveň nabývá stavba svatojirská v očích našich zásadně jiného zjevu a soud o jejím původci nebude více obsahovati výraz tak příkrý a drsný. Dobře jsme chápali, proč jednotliví autoři vyslovovali se v té příčině zcela odmítavě. Jediný pohled na obě hlavice již stačí odsouditi sloupy se stanoviska uměleckého na dobro, a neméně též pro jejich nohy. Mezi všemi sloupy románské doby nenalézáme jediné obdoby, což by arci v nejlepším případě mohlo vésti k výkladu, že máme před sebou tvar čistě provincialní, anebo ještě spíše tvar zcela individualní, ba náhodný. Avšak ani jedna z těchto vysvětlivek nemá oprávněnosti, neboť ty neforemné roby a kusy kamene, stěsnané a stlačené mezi dříkem a abakem, pro něž není možno nalézti významu blíže je charakterisujícího, nemají v sobě zrna románského ducha, a podobně též ty hrubé, do polygonu ztesané podstavce, sloužící sloupům za patky. Ovšem teď,

kdy bližším a zevrubným ohledáním je zjištěno, že tyto neurvalé a neforemné sloupy byly později z původních čtyřbokých pilířů vytesány, rázem chápeme vše, co nám dříve bylo východištěm sporů a záhad. Je těžko říci, kdy se tato osudná změna s pilíři chrámovými stala. Povaze uměleckého tvoření, nebo i jen obnovování a restaurace za doby gotické nebo první renesance ovšem jednání podobné se docela příčí, a my, pokud přehlédáme stavitelské zámysly minulých časů, pokud je známe a jim rozumíme, ještě nejspíše bychom onu nejapnou přeměnu pilířů ve sloupy připsali osmnáctému věku majíce na mysli, že podle zápisu farní knihy pamětní byly v románském kostele na Prostku roku 1770 zcela podobně jako u sv. Jiří pilíře na sloupy přitesány. V době naznačené prováděla jen abatyše Wildmanová větší reformy v kostele a jí nejspíše že též připadá zásluha oné osudné přeměny, jež nejen změnila pravý ráz stavby, ale i zavinila nesprávné a nespravedlivé posudky, které proto kdy byly o ní vysloveny.

II.

Dějiny kostela svatojirského od prvního založení až do jeho zkázy požárem roku 1142 nejsou příliš bohaty ani rozmanity a skoro všechny jejich části vyjímáme z letopisu Kosmova. Jeho zprávy nejsou jinde znatelně a vydatně doplněny.

Kostel svatému Jiří zasvěcený je časově druhou svatyní v obvodu hradu pražského, neboť po Tomkově výkladu slov Dalimilových o chrámu Panny Marie na draze není více pochyby, že tento kostelík, již Bořivojem založený, stával blízko brány hradní a není tedy totožný s chrámem týnským. Jinak ani neznáme rok, kterého kníže Vratislav kostel svatojirský byl založil. Rovněž dovedeme jen přibližně stanoviti počátek vlády Vratislavovy na rok 905, tak že by spadalo založení kostela mezi leta 905 a 921. Ovšem že pouze tenkráte, založil-li jej v čas svého panování. Rovněž ničeho nevíme o jeho podobě, a tvrdí-li kdo, že byl „jako ostatní“ pouze stavbou dřevěnou, vyslovuje tím toliko domněnku ničím neodůvodněnou. Hájkovi přestali jsme již dávno věřiti a také za nic nepokládáme jeho vypravování o stavbě kostela Vratislavova, ač jej přednáší tónem plným jistoty, ač tvrdí, že ví, kdy byl založen (913), ač dokonce jmenuje jeho stavitele Miroboje. I to není zcela pověřeno, že kníže zakladatel uvedl ku sv. Jiří jakousi kongregaci kněží obřadu slovanského. Pouze dvě události o kostele svatojirském z prvních jeho let jsou pravdivé a zajištěné, že totiž zde byl pohřben jeho zakladatel a o něco později též choť jeho sv. Ludmila. Nejen že staré letopisy vyprávějí o obou pohřbech, ale do dnes stojí obě hrobky v prostorách chrámových, ovšem nikoli více ve tvarech původních.

Z dějin staré stavby ještě jedna událost stejné důležitosti s jejím prvým založením je zaznamenána v análech, ale i k ní opominul kronikář připsati letopočet. Mlada, sestra Boleslava Zbožného, založila při kostele svatojirském první klášter v Praze. Za svého pobytu v Římě přijala závoj benediktinek a jméno řeholní Maria a se svolením papeže Jana XIII. přivedla řád, k němuž náležela co první abatyše, do Prahy. Mnohé okolnosti svědčí, že uvedení první řehole do Čech událo se málem současně se založením biskupství pražského, tedy kolem roku 973. Je možno dost, že kostel původní doznal v ten čas asi několik změn. Jistě nebyl velký, jako vůbec první stavby chrámové na hradě pražském rozměry nikterak nevynikaly, a kdyby pravidla řeholní jiných změn nebyla vyžadovala, jedné dojista: prostor pro jeptišky, ať již ve formě empory, nebo zvětšením presbytéře. Že však stavba nynější, o níž právem máme za to, že stojí na místě shořelého kostela Vratislavova, z tohoto neobsahuje ničeho více, že je venkoncem nové dílo dvanáctého věku, ukázali jsme již v první stati. Stejně též nezbylo ničeho z budovy klášterní, kterou beze vší pochyby již abatyše Mlada dala postaviti. Taktéž nemáme více zbytků stavby druhé. Prostory, jež hostily zjímané osmačtyřicátníky a nyní z části slouží za kasárna a korekční ústav arcidiecesalní, jsou původu daleko pozdějšího, prosté všeho uměleckého významu . . .

Tiše a klidně, v pokoji a míru plynul život v klášteře svatojirském až do času, kdy přilehly zástupy knížete znojemského ku zdem hradním.

Novou budovu zajisté postavili na místě staré, shořelé, a nyní asi dbali též spíše předpisů řeholních. Řád sv. Benedikta, dle něhož jeptišky svatojirské život svůj spravovaly, nestanovil arci v té míře normu pro kostely klášterní jako později řád cisterciacký, proto ale přece rozlišují se kostely klášterní ve mnohém od svatyň obecných. Nejméně jedné věci musilo býti dbáno, jednoho přirozeného požadavku. Řeholníci, jsouce zavázáni často, několikráte za den i v noci shromažďovati se ku bohoslužbě a modlitbám, musili míti kostel svůj prostornější, nežli byly kostely vůbec. Jednak že kláštery v oněch zbožných dobách byly velice hojně obydleny, jednak že vedle členů řehole a s nimi současně, též lid obecný vcházel do chrámu ke službám božím. Při tom však řeholníci bývali od obce věřících prostorně odděleni. Nejčastěji vyhrazeno pro ně místo v samém poblíží oltáře a presbyterium nabylo značné délky, jindy zase, nejvíce při klášterech ženských, pořízeny byly nad pobočními loďmi empory. Daleko určitější požadavky kladla řehole na tvar a rozlohu kláštera, předpisujíc zde jisté místnosti a prostory, dvory, refektáře, dormitoria, nemocnice a pod., jen že pozdější pohromy, stihnuvší sv. Jiří, dokonce vyhladily všechnu stopu prvního založení klášterního, jediné dvůr s ochozem asi je na témž místě a v týchž rozměrech, jako bývaly při stavbě dvanáctého věku.

Kostel svatojirský je stavba basilikalní o třech lodích, z nichž každá na východním svém konci má svoji půlkruhovou apsidu. Jeho délka i přes pozdější restaurace a renovace zůstala zachována a pouze zevní ozdoba průčelní plochy některý čas po požáru 1541 vzala na se tvary renesanční, později přibrala si též barok do sousedství. Při románské té stavbě marně bychom hledali oné pravidelnosti, přesnosti a solidity, jaké vyžadujeme při budově moderní. Základy nejen že nejdou dosti hluboko, ale ani značnější solidnosti nemají a není divu, že fundamenty zběžně položené na konec povolily tíži na nich spočívající a zdi kostela i věží hrozily roztrhnutím a zborcením. I rozměry prostorů vykazují mnohé nepravidelnosti. Ani poboční lodi a věže, ač jsou symetricky položeny, nemají stejné šířky. Podobné neshody, nesrovnalosti, zdánlivé nedbalosti byly pozorovány i na jiných stavbách českých a práce gotické v té příčině věru

že románským jen málo zadají. Výklad těchto zjevů dnes nečiní žádných obtíží a všechno si vysvětlíme, jakmile si uvědomíme, že středověk vůbec neznal rozdílu mezi umělcem navrhovatelem, architektem, dělníkem, kameníkem a zedníkem. Jedna osoba slučovala vše v sobě. Rovněž neznali podrobných plánů stavby. Jim stačil povšechný nákres, v němž jednoduché čáry značily zdi, při nichž nebyla udána síla, jako zase zhusta scházely rozměry jednotlivých prostorů. To vše teprve na staveništi, při práci, buď na základě ústního podání, buď teprve zkusmo bývalo prováděno. Odtud ony nepravidelnosti, odtud též častá nedostatečnost konstrukce, proto též nejednou klenby i zdi sotva dostavěny, se řítily. Pražská pověst o staviteli Karlova má tedy v sobě zrno pravdy a vine také, že i obdivuhodná klenba sálu Vladislavského nezdařila se v ráz a na poprvé. (Pokračování.)

Sen Makarův.

Napsal *Vladimír Korolenko.*

(Pokračování.)

Ležel na posteli. Hlava mu jen hořela. Vnitřek ho pálil, jako by mu tam žhavého železa nalil. V žilách cítil účinky směsi vodky i tabákové šťávy. Po tváři se mu valily proudy vody z rozpouštějícího se sněhu; a tytéž proudy cítil i na zádech.

Stařena myslila, že spí. Ale on nespal. Nešla mu z hlavy liška. Úplně se již usvědčil, že jest chycena; ba věděl i dokonce, do které pasti vlezla. Viděl ji, viděl, jak pod tíhou pasti ryje svými drápy sníh a jak se namáhá, by se z pasti vyprostila. Měsíční paprsky, deroucí se větvemi stromů, hrají jí po zlaté srsti. Oči zvířete mu z daleka kynou.

Nevydržel v posteli, ale vstal, došel si zase k svému věrnému lysáku, aby ho dovezl do háje.

Co to? Jsou to zase silné ruce jeho ženy, deroucí ho za límec a vrhající ho znova do postele?

Ne, již jest za vesnicí. Loukotě skřípají hbitě po umrzlém sněhu. Čalgan mu již zmizel s očí. Ze zadu vyznívá čarovný zvuk kostelních zvonů, a nad temným horizontem na světlém nebi kmitají se celé řady černých odstínů jakutských osadníků ve vysokých, špičatých čepicích. Jakuti spěchají do chrámu Páně.

Mezitím se měsíc snížil, a na hoře, na samém zenitu, vystoupl bělavý mráček a zašlehl měňavým, fosforovým bleskem. Potom jako by se nějak roztrhal, roztáhl, rozstříknul se na strany do různobarevných ohňů, co zatím polookrouhlý mráček na severu víc a více temněl. Temnělo, až se tak zatemnělo jako ten hustý les, ku kterému se již Makar přibližoval.

Cesta vedla malým, úzkým hájkem. Po pravé straně vystupovaly chlumy, po levé taktéž. Čím dále, tím byly stromy vyšší. Les stával se hustším. Stál zde tak tiše, jsa pln tajů přírody. Holé větve modřínů byly ověšeny stříbrnou jinovatkou. Jemný svit severní záře prodíral se vrcholy stromů a tu a tam ozařoval malý palouček nebo pováléné trupy rozbitých lesních velikánů, omšených sněhem .... Okamžik — a všecko tone zase ve mraku, plném tajů a tišiny.

Makar se zastavil. Na tomto místě stály všecky druhy různých pastí a léček a byly rozestaveny skoro až na samou cestu. Při tomto fosforečném světle Makar pozoroval obzvláště jasně malou ohradu z kmenů; vidí také první past: tři těžké, dlouhé klády, opřené o svislý kůl, které podpírají dosti chytrým způsobem zdvihák s chlupatými provázky.

Pravda, byly to samé cizí pasti! ale liška se mohla chytit třeba do cizích. Makar slezl opatrně se saní, nechal státi chytrého lysáka u cesty a napjatě naslouchal.

V lese neslyší ni zvuku. Jenom z daleké, nyní již nedozírné vísky doznívá sem, tak jako prve, velebné vyzvánění.

Není se čeho obávati. Majitel pasti, Aleška Čalganov, soused a úhlavní nepřítel Makarův, jest nyní ještě v kostele. Na nedávno napadlém sněhu není stopy lidské spatřiti.

Pustil se do houští. Nic. Pod nohama chrupe sníh. Pasti stojí řadami, zrovna jako děla s odkrytými jícny, v klidném očekávání.

Šel do předu, šel do zadu. Marně. Zamířil opět k silnici.

Pozor! Lehký šramot... V houštině se kmitla žlutavá srst na místě právě nyní ozářeném — a tak blízko. Makar již jasně viděl bystré uši liščiny, která širokým chvostem šlehá se strany na stranu, jako by lákala Makara do houští. Zmizela mezi kmeny a dala se směrem k pastím Makarovým, a brzy na to bylo již po lese slyšeti hluchou, ale těžkou ránu. Zprvu zněla jen přerývaně, hluše, za chvíli však jako by zrovna zpod léček — až tiše zamírala v daleké ohradě.

Srdce Makarovo hlasitě tlouklo. To spadla léčka. Letěl zrovna přímo houštinou. Studené větve mrskaly ho přes obličej, do očí a sypaly naň sníh.

Zakopnul; těžce dýchal.

Ale již přece doletěl ku pasece, kterou jedenkráte sám vysekal. Stromy, pobílené jinovatkou, stály po obou stranách paseky, a dole kroužila se úzká cestička; na konci této pěšiny stála velká past... Nedaleko...

Ale v tom se na cestě okolo pasti vedoucí objevil nějaký člověk, — objevil se, ale zase zmizel. Makar poznal hned Aleška Čalganova: viděl zcela jasně jeho malou, ale statnou postavu, vpřed nahnutou a s chůzí medvědí. Makarovi se zdálo, že ten tmavý obličej Aleškův jest nyní ještě temnější, že se ty jeho zuby cení ještě více než jindy.

Makar cítil zjevnou nechuť k němu.

„Jest to podlec! Chodí za mými pastmi."

Pravda, Makar právě nyní číhal u pastí Aleškovy, ale v tom byl rozdíl... A ten záležel vlastně v tom.

že, šel-li Makar za cizími pastmi, pociťoval vždycky veliký strach, aby nebyl chycen, ale když za jeho léčkami chodili jiní, cítil velkou zlost a přání zároveň, by dostal toho, jenž porušuje jeho práva.

Běžel horempádem k spadlé pasti. Byla v ní skutečně liška. Aleška pak svojí neohrabanou, medvědí chůzi dal se týmž směrem. Musil si pospíšiti, aby tam byl dříve.

Tam sklapla past. Pod ní červená se srsť přichyceného zvířete. Liška ryje pazoury do sněhu tak, jak se to prve Makarovi zdálo, a dívá se na něho ostrýma, lesknoucíma se očima.

„Nedotýkej se jí! . . . Jest má! . . .“ křiknul Makar na Alešku.

„Nedotýkej se jí! —“ na to hlas Alešky, jako by ozvěnou. — „Jest moje!“

Letěli k ní oba dva najednou a o překot začali otvírati past, a tím zvířeti uvolnili. Jak se ponadzvedla past, liška se ponadzvedla také. Udělala jen skok, pak se zastavila, pohlédla na oba Čalgance jakýmsi potměšilým pohledem, potom zahnula čumák, olízla ještě zatížené místo, kde byla chycena, a vesele si poskakovala dále, přívětivě mávajíc chvostem oběma osvoboditelům.

Aleška běžel za ní, ale Makar mu nedal. Chytil ho za kožich a zvolal:

„Nehni se odtud! Jest mojí!“ — A již sám běžel za liškou.

„Nehni se odtud!“ zase jako by ozvěnou znělo z úst Aleškových a Makar již cítil, jak ho Aleška drží za kožich a jak jest již v minutě napřed.

To ho notně dopálilo. Zapomněl na lišku a pustil se za Aleškou, který se zatím dal ještě do většího honu.

Běželi čím dále, tím rychleji. Větev modřínu strhla Aleškovi čepici s hlavy, ale ten neměl nyní času se po ní sháněti. Makar již ho zase radostným krokem doháněl. Ale Aleška byl přece ještě bystřejší ubohého Makara. Pojednou se zastaviv, obrátil se a nahnul hlavu. Makar do ní vrazil životem a hned ležel ve sněhu. Když padal, tu prokletý Aleško chytil s jeho hlavy čepici a zaskočil i s ní do houští.

Makar se zvolna zvedal se země. Cítil, že jest úplně přemoženým. Mravní pokoření jeho bylo mu protivné. Lišku měl již skoro jistou, a nyní . . . Zdálo se mu, že se z temného lesa ještě jednou vynořila, že si vesele hodila ohonem a konečně — že se na vždy schovala.

Ztemnělo. Bělavý obláček sotva již bylo rozeznati v zenitu. Zdálo se, že mizí — a že se z něho ještě pomalu a klidně řinou umírající paprsky záře.

Po rozpáleném těle Makarově lily se již celé potoky ostrých stružek roztálého sněhu. Sníh mu nalezl do rukávů, za límec kožichu, zatékalo mu za záda i za spodní šat. Prokletý Aleška mu odnesl ještě k tomu čepici. Rukavice ztratil někde v běhu. Všecko se mu tak pokazilo. Makar věděl, že takový mráz neumí s lidmi, kteří jdou do lesa bez rukavic a bez čepice, žertovat.

Šel již hodně dlouho. Dle jeho výpočtu měl by již dávno býti z Jamalachy, měl by již dohlédnouti i zvonice, — ale on tu stojí stále ještě v hustém lese. Houští, zrovna jako by začarované, drželo ho stále v pevném objetí. Z daleka zvučí stále totéž čarovné vyzvánění. Makarovi se zdá, že se tyto zvuky k němu blíží — ale zvonění se stále zatím vzdalovalo, a následkem toho zvuky stávaly se jemnějšími, tiššími — až se srdce Makarova zmocnila úplná zoufalost.

Zastavil se. Byl přemožen. Nohy již vrávoraly. Stlučené tělo pálilo bolestí. Dýchání stávalo se těžším. Ruce i nohy dřevěněly. Holou jeho hlavu jako by obručemi stahoval.

„Již jsem úplně ztracen!“ — znělo mu stále v uších. Ale proto přece šel zase o kus dále.

Les ztichnul. Táhl se za ním s jakýmsi vražedným úmyslem a nikde ani světélka, ani naděje k vyváznutí.

„Již jsem úplně ztracen!“ — myslil Makar ustavičně.

Byl již úplně vysláblým. Nyní mrskaly ho mladé větve již bez ostychu po tváři, posmívajíce se jeho bezbrannému stavu. S jednoho místa vyběhl mu do cesty bílý zajíc, usadil se na zadní nohy, zastříhal dlouhýma ušima, na jichž koncích se černaly malé skvrny, a začal se mýti, jako by se též jen Makarovi notně vysmíval. Dával mu znáti, že ho velmi dobře zná, — že jest on týmže Makarem, který naň nastrojil ty vychytralé pasti — jeho záhuby. Ale nyní on se zatím směje jemu, zvítězil sám nad ním.

Makarovi bylo horko. Mezitím les oživoval, ale oživoval proto, jako by se k vraždě chystal. Nyní již i daleké stromy protahovaly dlouhé větve na jeho pěšinku a tahaly ho za vlasy, tloukly do očí i do tváře. Tetřevi vylézali ze svých úkrytů a vyvalovali na něho své okrouhlé oči a tetřívci běhali mezi nimi s rozprostřenými chvosty a křídly a hlasitě vyprávěli samicím svým o Makarovi i o jeho nepodařené lsti. Konečně se ještě ke všemu ze vzdálenějších lesů začalo ozývati vytí tisíců lišek. Srkaly vzduch a posměšně se dívaly na Makara, ukazujíce si naň ostrýma ušima. A zajíci, stavíce se před ně na zadní nohy, chechtali se a vyprávěli o Makarových příhodách.

To přesahovalo již všecky meze.

„Již jsem ztracen!“ — myslil si Makar a usmyslil si, že něco vyvede. A vyvedl:

Ulehl si do sněhu.

Mráz jen praštěl. Poslední záblesky záře slabě dohořívajíce, táhly se nebem a dívaly se na Makara vršinami kmenů lesních. Poslední dozvuky zvonů dozněly až sem z dalekého Čalgana.

Záře zhasínala — až pohasla. Zvon ztichnul.

A Makar zemřel . . .

* *
*

Jak se to stalo, to nepozoroval. Věděl, že z něho něco musí vyjíti, a čekal, že to jižjiž vyjde . . . Ale nevycházelo nic.

Mezitím již cítil, že umřel, a proto ležel klidně, ani sebou nehýbaje. Ležel dlouho, tak dlouho, až se toho nabažil.

Byla úplná tma, když Makar zpozoroval, že ho někdo strká nohou. Obrátil hlavu a otevřel zavřené oči.

Nyní stály modříny nad ním zcela tiše, klidně, jako by se styděly za to, čím ho dříve urážely.

Široké jedle roztahovaly kolem své sněhem obsypané větve a zcela po tichounku jimi sem a tam mávaly. Ve vzduchu se třepotaly třpytivé vločky sněhové.

Jasné, dobré hvězdy vykukovaly z modravého nebe řídkými větvemi a zdálo se, jako by povídaly:

„Hleďte, jak ten ubožák zde zemřel.“

Nad tělem Makarovým stál starý pop Ivan a strkal ho nohou. Dlouhá jeho říza byla celá zasněžena; sníh mu ležel nejen na kožešinové čapce, ale i na ramenou, a vězel i v dlouhé jeho bradě. A ze všeho bylo to nejpodivnější, že to byl týž starý pop Ivan, který zemřel právě před čtyřmi lety.

Byl to dobrý pop. Nikdy neupomínal Makara o peníze, aniž žádal od něho platu za všeliké své funkce. Makar mu obyčejně určoval plat sám, jak za křtiny, tak za modlení, a nyní s hanbou pomyšlí na to, že mu častokráte uštědřil velmi málo, a někdy že mu dokonce nedal ničeho.

Pop Ivan nebyl proto uražen, žádal vždycky jen jednoho: aby mu pokaždé nalil sklenku vodky. Neměl-li Makar peněz, tu pop Ivan posýlával obyčejně pro vodku sám, a pak pili společně s Makarem. Pop z pravidla pil, pokud hrdlo stačilo, ale při tom se jen málo kdy sepral, a to ještě ne příliš. Makar ho potom bezbranného odvážel domů, do ochrany matičky — popové.

Ano, byl to dobrý pop — ale zemřel nepěknou smrtí. Jedenkráte, když nebylo nikoho doma, milý pop se opil a musil zůstati doma na posteli a chtěl si zakouřiti. Vstal s postele a motaje se semo tamo, dolezl k zatopené peci, by si v ní zapálil dýmku. Byl hodně napilý, a proto zavrávoral až padl přímo do ohně. Když se domácí vrátili, našli z popa již jen nohy.

Všickni litovali toho ubohého popa Ivana; ale právě proto, že z něho nezůstalo nic než nohy, nemohl ho již vyléčiti žádný doktor na světě. Nohy popovy pochovaly, a na jeho místo dosadili jiného.

Nyní stál tento pop v celé své podobě nad Makarem a postrkuje ho nohou, povídal k tomu:

„Vstávej, Makaruško, — půjdeme spolu.“

„Kam mám jíti?“ ptá se ho Makar s nevolí.

Myslil si, když jest tomu všemu jednou konec, že má již ležeti v pokoji a že se tedy nemusí zase brodit po lese, kde nezná ani jediné cestičky. Jinak, proč by byl všemu konec udělal?

„Půjdeme k velkému Tojonu.“ *)

„A proč bych měl k němu jíti?“ — ptal se Makar.

„Bude tě soudit,“ — odpověděl na to pop přísným, ale poněkud mírněným hlasem.

Makar se rozpomenul, že se nyní po smrti musí jistě dostaviti někam k soudu. Slyšel o tom vypravět jednou v kostele. Pop má tedy jistě pravdu. Musil se proto zase zvednout.

A Makar vstávaje, bručel si pro sebe, že ještě po smrti nedají člověku pokoje.

Pop šel napřed, Makar za ním. Šli stále přímou cestou. Modřiny se klidně rozstupovaly, dělajíce jim cestu. Šli k východu.

Makar s podivením pozoroval, že za popem nezůstává žádných stop ve sněhu. Podíval se pod sebe, a neviděl rovněž žádných stop: sníh byl čistý a hladký jako ubrus.

Hned mu napadlo, že by měl nyní teprve choditi na cizí léčky, že by to nikdo nepoznal; ale pop, uhádnuv nepochybně jeho myšlénky, obrátil se k němu a pravil:

„Nech toho! Nevíš, co vytrpíš za každou podobnou myšlénku.“

„Nu, nu!“ odpověděl Makar mrzutě. — „Již nelze ani myslit? Což pak jsi se stal nyní tak přísným? Mlč již! . . .“

Pop pohodil hlavou a šel dále.

(Pokračování.)

*) „Tojon“ = pán, hospodář, náčelník.

FEUILLETON.

Jaroslavu Vrchlickému

po přečtení básní „È morta“.

Tvých zpěvů síla nezkrocená
a Tvého žalu velké tiše
jsou jako hovor živlů spíše
než řeč člověkem vymyšlená.

To velký pochod Beethovena:
tak ztichlé, chmurné moře dýše,
když přešla bouř', vše klidno výše,
však v hlubinách to ještě stená.

Ty's v písni sám! — Má ruka druži
se s Tvou, jen muž jak roven muži.
„Žil jako muž“ tu řádku jednu
Ty vpiš mi na hrob. — Rád pak zvednu
dne tíž', jak Tvůj klid zved' ji dělný,
jenž jiné činí nesmrtelny.

Jos. V. Sládek.

Vzpomínka z přístavu.

(E. de Amicis.)

Zatím co jsme se strojili, zářice radostí nad návratem, vstoupiti do parní lodky, která nás měla dovésti ku parníku, přistoupil k nám s námahou asi padesátiletý venkovan, bledého obličeje, který nesl pod paží malý uzlík. Byl to lombardský vystěhovalec a jeden z těch nešťastníků, jež lodní lékaři odmítali, obávajíce se, že by musili převážeti po oceáně mrtvolu: byl těžce nemocen a odmítli ho i proto, že v Riu Janeiře vyskytly se případy žluté zimnice, pro něž se jednalo přísněji.

Ptal se po veliteli, který byl mezi námi. Ukázali jsme mu naň; stařec přistoupil k němu s kloboukem v ruce. Oči měl vpadlé, ale výraz jeho tváře byl hrdý a ostrý, a takový vzbuzuje nejvíce soucit u ostatních, skloní-li se ku prosbě, protože pak dojista trpí, jsa změněn k nepoznání. Žádal, aby byl přijat na loď. Přichází prý z nitra Brasilie, je schvácen dlouhou cestou a chce se vrátiti do vlasti; bylo patrno, třeba že o tom výslovně nemluvil, že chce odplouti toho dne za každou cenu, protože cítil, že dni jeho jsou již spočteny.

*

Když pak velitel odepřel jeho prosbu, přejel si venkovan rukou čelo a jal se prositi třesoucím se hlasem: „Vezměte mě s sebou, pane veliteli, vezměte mě s sebou. Dejte mě kam chcete, třeba mě zavřete. Zaplatím dvojnásobně. Ano zavřete mě, nebo mě hoďte i do moře, bude-li se mnou zle. Musím domů. Čeká mne tam rodina, děti. Dvojnásobně zaplatím, dvojnásobně. Vezměte mě pro Boha.“ A pojednou dodal vší silou: „Neříkejte ne! Neříkejte ne!“

Velitel pokrčil ramenoma mrzutě, ale pevně, a vskočil do loďky. Venkovan přistoupil k jinému z davu a žebronil hlasem zdrceným a s obličejem zděšeným:

„Poproste za mě, pane, promluvte o mně s velitelem. Mám tam rodinu. Udělejte něco z lásky. Vždyť není se mnou tak zle. Zaplatím, co budou chtíti. Jsem ovšem všecek zesinalý, ale není mi tak zle. Promluvte s ním, poproste ho, aby mne pro Boha neopouštěl, musím domů, poproste ho!“

Poprošený hleděl ho upokojiti, že to není možná, a vkročil do loďky.

Ale venkovan vskočil za ním, a chopil se dozorce za šat, zahrnuje ho nesouvislými slovy o svém životě, o své bídě. Byl čtyři léta v Brasilii, nemá tu příbuzných, je s ním hůře od nějaké doby. Chce zavříti oči doma, uprostřed svých. Nejeti dnes, znamenalo by umříti v cizině, o samotě, v zoufalství. A prosil a mluvil hlasem prosebným, spínaje ruce, jak jen mohl, dotazuje se očima hned toho, hned onoho pohledem, jenž srdce trápil.

Všichni obraceli se ku veliteli:

„Což musí býti odmítnut? Nebylo by snad možno, udělati s ním výjimku?“

Drsný námořník musil sebrati všecky své síly, aby odpověděl: „Ne“ pravil a obrátil se stranou.

Venkovan byl odstrčen jedním z námořníků na řebřík a loďka se hnula. Stařec prosil, mluvil rychle, tloukl se rukou do prsou, jako by chtěl ukázati, že je ještě dosti silen, a opakoval jen:

„Vždyť neumru, neumru ještě! Vezměte mě pro Boha s sebou! Vím, že ještě neumru!“

Ale nikdo z nás neodvážil se pohlédnouti naň. Loďka se vzdalovala. Ještě jednou zaslechli jsme zoufalá slova, plná úzkosti a vzteku: „Vždyť neumru ještě!“ ale pak už ničeho. Společnost mlčela, jsouc zaražena smutným výjevem. Loďka uháněla střelou po jasné hladině a obdivuhodný amfiteatr Rio-Janeirský vypínal se před námi: vysoké hřebeny v podobě vrchů měsíčních, bory obydlené královnami a králi živočišstva, vzdušné skaliny, ostrovy ověnčené palmami, celé to divadlo stálo před námi ve své velikosti a kráse, vzbuzujíc až smutek. Zdálo se nám, že přicházíme až příliš brzo ku parníku, který již vydával ze sebe dým, a sotva že jsme se ocitli na něm, zadívali jsme se s paluby na přístav, triumfální oblouk americký. Někteří přátelé z Ria Janeira zůstali v loďce, která měla v přídi italskou vlajku. Dívali jsme se dlouho. Slunce zapadalo v červáncích. Společnost rozjařila se pomalu hovorem a byla v nejlepším rozmaru, když zazněl zdola pojednou onen podivně bolestný hlas, plný zoufalosti.

„Vezměte mě s sebou! Mám tam rodinu! Zaplatím dvojnásobně. Vždyť ještě nezemru! Prosím pro Boha!“

Sotva že jsme totiž odpluli, vrhl se venkovan do loďky nějakého černocha, který ho dopravil k nám s námahou čtvernásobnou dříve než — za hodinu.

Velitel zavrtěl hlavou: „Nemožno!“

Ale venkovan prodral se se svou loďkou uprostřed ostatních a chopiv se řetězu hlavního řebříku, kde stál lodník, aby mu zabránil cestu dále, prosil znova, brzo pohlížeje na kapitána a k nám, brzo zase na přátely v loďce, a spínal ruce, objímal nohy lodníkovy, líbal vlajku, ukazoval na nebesa, mluvil bez sebe v proudu řeči: „Můj domov, má rodina, mé děti, pro Boha, vždyť neumru,“ hlasem chraptivým naříkaje, jako děcko s pohledem umírajícího, tváře se při tom jako šílenec.

S mostu kapitánova zahřměl rozkaz: „Vzhůru řebřík!“

Řetězy zavrzaly, řebřík vznesl se do výše; nešťastný stařec, jejž lodník odstrčil, klesl do prostřed loďky. A tu stalo se něco hrozného: z úst jeho vydral se posupný smích!

Za chvíli zaznělo znamení k odplutí.

Zatím voláno na venkovana z obradlí třetí třídy: „Jen zmužilost, dobrý muži, odplujete, až vám bude lépe. Do čtrnácti dnů pojede jiný parník.“

A nějaký zločinný hlas dodal: „Očisti se dříve a přijď zítra!“

Ale venkovan byl ztrnulý a zdálo se, že nechápe, pohlížel jen mdle s jednoho na druhého. Loď se hnula.

Pojednou vyskočil venkovan zuřivě, vztáhl ruku k mostu, jako by jej chtěl zaraziti děsnou kletbou, ale klesl malomocně do loďky, a skrývaje obličej do dlaní, dal se do trpkého pláče.

Byli jsme již hodně daleko od něho, ale viděli jsme přece ještě, jak sebou trhá křečovitě, pozorovali jsme ještě se srdcem stísněným veliký jeho bol, pro nějž nebylo útěchy uprostřed přístavu v plné kráse nelítostného okolí. Ale po pěti minutách podobal se už jen černé tečce uprostřed vody s růžovou září.

Přel. z ital. *Fr. Pover.*

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„È morta.“ Básně Jaroslava Vrchlického. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Dni a noci.“ Básně Jaroslava Vrchlického. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze

„V pozdních letech.“ Novellový trojlístek. Napsal Ferd. Schulz. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Jan Vávra: „Nataša.“ Činohra ve čtyrech jednáních. — „Pan vrchní porotce.“ Veselohra v jednom jednání. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Velký slovanský kalendář na rok 1890. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasýlkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, [illegible]mova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 20. října 1889. ČÍSLO 30.

Do Němec.

Obrázek od *Al. Jiráska.*

(Dokončení.)

Na konci druhé vesnice, do které přišel, byla hospoda. U té na silnici stál povoz a jak ze síně hospody na něj světlo padalo, poznal ho. Byl to povoz Švejdy řezníka, z jejich městečka. Vašíček ho znal. Kůň byl obrácen směrem k nim; řezník jeda domů musí přes jejich ves. A již zamířil hoch do hospody. Řezník, mladý ještě, seděl všechen zardělý u piva. Hocha hlučně přivítal, když mu pověděl, kdo je. Dával mu pít, Vašíček však nechtěl, že je zahřát, a jen o to prosil, aby ho vzal s sebou, jede-li domů. Rozumělo se samo sebou. Rozjařený řezník měl chuť ještě na jednu sklenici, jichž už několik vypil, ale kůň byl venku nepokojný.

Proto vyšel a usadiv Vašíčka do zadu, uhodil do koně a jel. Měl lehkou, nekrytou bryčku. Nebylo v ní houně ani slámy, nic. Fučelo silně na nohy, na záda, na celé tělo. Vašíček záhy zapjal zase svrchní kabát a přitáhl šál. A přec ho pak zima rozrazila. Krčil se a choulil, nicméně byl dobré mysli. Poštěstilo se mu. Nemusí až domů pěšky a bude tam o hodně dříve. Rozjařený řezník dýmaje z rozcuchaného dopalku, až z něho jiskry pršely, rozháněl se a švihal bičem tak, že kůň se dal do prudkého běhu, až vozík vyskakoval.

Hnali se jako vichr do tmy a Vašíček se musil přidržovati, jak jím to na sedadle zmítalo a házelo. Pak vjeli zase do vsi; osvětlená okna míhala se v pravo v levo jako bleskem, až rázem se povoz zastavil. Bylo zase před hospodou.

Řezník oznamoval, že si půjde „jednu" vypít, a zval Vašíčka s sebou. Ten však obávaje se, aby Švejda dlouho nezůstal, řekl, že tu počká. A čekal ve studeném větru zpocený, až pak, když cítil, jak ho mokrá košile tuze studí a když řezník dlouho nešel, zamířil také do hospody. Tam řezník našed kamaráda pil už třetí, a ještě Vašíčka chlácholil, aby počkal, že už už pojedou. Hoch byl jako na skřipci. Bál se, aby se společník jeho dlouho neomeškal, toužil, aby již zase byli dál, pryč, blíže domovu. S úzkostí hleděl na Švejdovu sklenici, těšil se, jak z ní ubývalo, lekl se však, když piják na novo poroučel. Hoch už pomýšlel, aby šel zase pěšky: ale cítil divnou únavu a do tmy, kolem se rozloživší, také se mu nechtělo.

A Švejda vypiv pátou, chtěl ještě šestou; ale když padl zrak jeho na ustrašený chlapcův obličej, na němž už viděl, že má pláč na krajíčku, slevil a šel k vozu. Vašíčka jako by z očistce vysvobodil. Učazená jizba hospodská v zardělém světle lojové svíčky vypadala tak škaredě i ti lidé v ní —

Vylezl, teď už ne tak hbitě jako prve na bryčku. Nemohl už tak. A zase jeli tmou, silnicí, až jiskry pršely koni pod nohami. Hoch kolem nic nerozeznával, ač se dosti namáhal a ohlížel. Nyní se již třásl zimou, div že zuby nejektal. Mrazilo ho, nohy zábly — Pojednou sebou trhl — To je — ano — to je ten lom za jejich vesnicí, naproti bělidlo u řeky, poznal věžovitou sušírnu — Už má jen asi čtvrt hodiny domů. Nemýlí se — tu za lomem u silnice osamělá hospoda — Zná ji, to je u Palouckých — Jen aby Švejda přejel, aby se nezastavil — a v tom už hlasité volání na koně, aby stanul.

„Mám tu nějaké řízení. Přijdu hned," řekl žíznivý Švejda řezník. „Počkej tu, přijdu hned."

Šel, ale hned nepřišel. A když se pak za drahnou chvíli vrátil, byla bryčka prázdna. Hocha tam nebylo.

„Aha, nemoh' dočkat. Běžel napřed —"

X.

Když se Vašíček tak rozhodl a seskočil, sotva na nohou stál. Tak byl zkřehlý a promrzlý. Chvíli to trvalo nežli se rozešel. Ale toho všeho, ačkoliv se chvěl, nedbal, a dal se zase skoro do běhu. Tady to již znal i po tmě. Kus za hospodou zabočil v pravo přes můstek a po vozové cestě chvátal k vesnici. Když ji poprvé spatřil ve tmě rozloženou, s okny rudě zářícími, na okamžik se zastavil. Hleděl na ni, hleděl po výšinách kolem ní, na černou střechu zvonice, kterou i ve tmě rozeznal, a pak zase chvatně vykročil.

Kráčel kolem známých stavení, statků i chalup, někde i spatřil osvětlenými okny známé lidi. Těšilo ho to, ale nikde se nezdržel. Toužil příliš, aby byl už v rodném statku, u svých. A když u něho stanul, nezamířil hned ke brance, nýbrž dychtivě i se starostí k oknům, jež hleděly do cesty. Nebyla zastřena a viděl jimi do světnice. Srdce mu živě tlouklo. Malý student hleděl.

aby ho nikdo nezpozoroval. Spatřil nejprve matku. Nestoná, zdráva! Dávala něco v pekáči na kamna; otce neviděl, bratra také. Děvečka stlala slámu na podlahu nedávno umytou, aby ji zase hned nepošlapali. Všecko bylo jako jindy — Matka zdráva a ostatní jistě také!

Veseleji hnal se ke vrátkům a když na jeho bušení bratrův hlas se ozval, kdo to, vesele ohlásil: „Já“ —

„Kdo já?“

„Jdu z Němec!“ —

Bratr žasl, a žasli všichni doma, matka nejvíce, neboť Vašíčka se dnes nenadáli.

Po radostném shledání, když i Zeman přišel s Karlem, Němcem, z konírny, bylo první, proč nepřijeli. A tu Vašíček slyšel: Ráno musil sedlák do města; do Němec měl jeti syn, starší bratr Vašíčkův. Ale ten, když vytahoval bryčku zarovnanou v kolně, vyvedl to tak, že se voj zlomila. Selka naléhala, aby vypůjčili bryčku u souseda. Stalo se tak, ale pak se ukázalo, že je nutno okovati podsední hnědku. Zeman, zatím domů se vrátiv, zle se vadil se synem, že je nedbalý, že na to včera nedohlédl. Se vším tím se promařilo mnoho času, ale nejborší bylo, když hnědku vedli ke kováři, že se smekla, a že se při tom hodně potloukla.

Sedlák ji takto nechtěl nechati a tak odložena cesta na příští den, a to tím spíše, ano zatím už poledne nastalo. Zemanku to všecko k vůli hochovi v Němcích silně mrzelo, ale upokojila se pak, že Vašíček se s někým sveze. A on zatím přišel. Domlouvala mu, co to dělal, ale už mu snášela jídlo — Byli po večeři, a tak hoch jedl sám jahelnou polévku a buchty (ryb neměli a stromku neznali) a chutě se podíval na mísu jablek, křížal a ořechů. Více však mluvil, než jedl. Rozčilen samou radostí, skákal v řeči z jednoho do druhého. Tu Němci odpovídal a vyřizoval, jak u nich je, tu zase o škole, o Švejdovi a své cestě, nejvíce o lesu a hospodě, jak Švejda pil, pak se zase vyptával, betlem vykládal, a již opět o škole, o P. Bennonovi, Volfgangovi a jiných, a jaké je těžké učení; radostně se tatíkovi pochlubil, že to již začíná jít, že asi nepropadne, ale některým že to zhola nic nejde. Také je jmenoval, kteří byli z nejbližšího okolí, a příčinu uvedl, buď že se neučí nebo že nemohou pro němčinu. To bylo většinou. O sobě se také přiznal, co mu to dá, a bezděky dodal: „To panečku, kdyby to bylo česky — to by šlo jináč. To když P. Volfgang něco někdy poví po česku, nebo P. Benno, hned tomu dobře rozumím —“

Pak opět k mámě a když ven vyšla, hned za ní, jako když byl malý a když se mu smáli, že se pořád drží máminy zástěry. Venku se také s mámou smluvil, že Kolář u něho nebyl, že žádných peněz od něho nedostal.

„Ani to před tátou neříkej, ještě bych dostala —“ mínila selka. —

Zatím se byl už přezul a oschl. Ve vyhřáté jizbě domácí bylo milo. Zdála se o moc veselejší a světlejší nežli ta v Němcích. Málo však jedl. Myslili, že samou radostí. Matka ho posílala do postele, aby si odpočinul. Bránil se, že se mu nechce spáti. Nechtělť si spánkem zkrátiti chvíli, na kterou se tolik těšil. Těšil se v Němcích také na jitřní; na tu mu však odpadla nějak chuť. Když pak lehl, zdálo se mu, že se to jinak leží ve staré, známé posteli nežli v Němcích ve přístěnku. Ještě s postele rozmlouval a dosti dlouho vypravoval, an Němec spat odešel, o dědečkovi, o hospodáři, sumou o všech i o pašeračce — Byl by nejraději všecko najednou vypověděl. Mámě se také vyznal, jak se mu stýskalo, ač to před bratrem, když se ho na to ptal, zapíral —

Posléze usnul. Ale spánek po takové cestě neměl klidný a tvrdý, nýbrž nepokojný. A také se z něho vytrhoval. K ránu ho probudilo bolení hlavy. Pak ho pojednou chytila třesavka a lomcovala jím dlouho. Mlčel však a krčil se pod svrchnicí stahuje ji až po zuby. Nechtěl nikoho vzbuditi. Když pak matka přišla k jeho posteli, zastala ho již rozpáleného. Po třesavce přišla horkost.

„Hochu, ty hoříš, co je ti?!“ zvolala úzkostně, sahajíc mu na zardělé líce a rozpálenou hlavu. Vyznal se, jak jím zima třásla, jak mu je nevolno, těžko —

Máma se lekla. Otec však ne tuze, domnívaje se, že to z nastuzení, že to brzo přejde. Dali hochovi pro pot, ale nebylo mu lépe; naopak tíž a začal kašlati.

Odpoledne začal také naříkati, že ho v boku píchá a v prsou. Přišly kmotra, tetka, bába, radily to a ono, nejvíce však teplo. Vystlali hodně postel, aby na hocha ani nefouklo, dávali teplé obklady. Nebylo však líp. Hoch naříkal na bolest a zase na to, bude-li stonati, co ve škole zamešká. Trnul úzkostí, že mu bude tolik doháněti, že to snad ani nedohoní, že propadne. To ho velmi soužilo.

Před tátou však tak nenaříkal a tajil bolesti, neboť když to ráno tak prudce začalo, sedlák dost ostře řekl, to že má ze své nedočkavosti, také že mohl to půldne vydržet a do dneška počkat. Když táta meškal ve světnici na blízku lože, byl hoch jako kuře. Ale pak se už marně přemáhal. Jej samého to přemohlo tak, že tatík zapomněl na všecko mrzení, a také začínal míti starost.

Vašíčkovi bylo hůř, než ani tu na školu nezapomněl. Pořád měl starost o to, že nepřijde v čas, že snad mnoho zamešká. Prvního dne musili mu i knížky na postel položiti. Ale jen se na ně podíval — více nemohl. Tu se mu z nenadání dostalo těšitele vydatného.

Byl to Jan Kolář. Přišel, byltě čas vánoček, navštívit rodnou ves. K Zemanovým se mu hned nechtělo, ale když uslyšel o nemoci hochově, neotálel, věda, že o těch čtyřech desetnících, jež u sebe tenkráte zapomněl, nebude řeči. A nebylo. Selka měla jinší starosti, ba byla Kolářovi tuze vděčna, když dovedl Vašíčka povyraziti, že nemoc nebude zlá, a pak že dostane odtud vysvědčení, že stonal, a že mu professoři proto poshoví, ostatně že bude co nevidět zase zdráv.

Venku však pošeptal Kolář selce, aby poslali pro doktora, že to pěkně nevypadá, a když uslyšel, že to chce sedlák ještě do zítřka nechati, řekl, to že on sám půjde pro doktora. Selka byla ráda a dala mu na cestu, a již zase spěchala k nemocnému.

Toho napadla opět větší horkost; dýchal rychle, kašlal a kašlaje stenal bolestí i pak, tiše jako ptáček: „To to bolí — to to píchá —“

Selka si nevěděla živé rady; chodila k oknu vyhlížet a vyznala se sedlákovi, jenž stál zaražený jako sloup u druhého okna, že poslala pro doktora.

Zeman odvětil, že dobře udělala.

„To už má také strach,“ pomyslila selka. Zarazilo ji to.

To bylo třetího dne, co Vašíček ležel. Když k večeru doktor přijel, Kolář, jenž s ním přibyl, uvedl ho do světnice a mluvil před lidmi na něj latinsky. Lékař nevšímaje si toho, zamířil zrovna k nemocnému. Prohlédnuv ho, byl patrně zaražen. Poznal prudký zánět plic. Horečka byla již tak velká, že chlapec začínal blouznivě mluviti.

Mluvil slabým hlasem, ale tak, že bylo znáti, ze něco odříkává. Byla to latinská slovíčka a pak zase německé věty.

„To je náboženství!" řekl znalecky Kolář, jenž nahnut naslouchal.

Doktor jen povzdechl. Byl všechen vážný a patrně ho to dojímalo.

Pak opět mluvil Vašíček něco po česku, volal kamaráda a posléze matku — Ta se dala do pláče a nemohouc ho zmoci, vyšla ven. Tam na lékaře naléhala, aby řekl jak je. Nezbavil ji naděje, ale nesliboval, míně, že je případ vážný, a žádal, aby hned někoho poslali pro lék. Kolář se ochotně k tomu nabídl. Jel s lékařem a ještě v noci se vrátil pěšky. Vůbec kromě selky byl pak nejvíce u nemocného, jejž opouštěl, leda když se šel najíst, nebo vánočky si ukrojit. Selka mu dala Vašíčkovu, a Kolářovi znamenitě chutnalo. —

Vašíčkovi bylo hůř a hůř. Horkost stoupala, dech víc a více se urychloval, kašel byl bolestný, chrchel krvavý. Horečka pak už chlapce neopustila a v ní zase po německu odříkával, mluvil o škole, o cestě, o Švejdovi, o mámě —

Na večer čtvrtého dne zhasl. Když lékař ven vycházel, řekl Kolářovi k bryčce jej doprovázejícímu:

„To má chudák pro trochu němčiny."

„Ano, ano," přisvědčoval ochotně Kolář, „ono se mu tam tuze stýskalo. Nemohl se dočkat. Škoda, škoda, byl by z něho býval tuze hodný student."

Na to lékař neřekl nic, jen se na Koláře podíval úkosem —

Ze světnice se ozýval selčin nářek, a také sedlák měl oči od slz červené, ač nenaříkal.

Druhého dne jeden ze sousedů těše ho, řekl:

„Je to neštěstí, co tě stihlo, ale ještě dobře, že se to nestalo později jako s nebožtikem švagrem majstrem. Anebo co, kdyby se vám byl hoch tak vydařil, jako tuhle," a ukázal opovržlivě palcem na Koláře u kamen na lavičce, drobícího si do hrnce kávy.

Ale Zeman zakroutil smutně hlavou — —

Malý jeho studentek měl slavný pohřeb.

I cizím lidem se zarosily oči, když spatřili toho hezkého hoška v rakvi, v černém, novém kabátě, s proutkem rozmariny a bílou pentličkou na prsou, a s malým, rozmarinovým věnečkem nad čelem na bledých, plavých, pěkně učesaných vlasech. — —

Po vesnickém zvyku měli mládenci a družičky po pohřbu u Zemanů traktaci. Kolář těchto dnů jsa na statku takřka jako faktotum, i tu obsluhoval, sebe však nejvíce. Ač dostal od selky hojnou výslužku, nacpal tajně všecky kapsy a šosy a ještě pak na večer „vytloukl" faru, totiž tak, že obratně se přitočil k novému kaplanu z městečka, jenž tu byl také na pohřbu a právě před farou do vozu sedal. Toho přepadl také svým:

„Magna inopia pressus, peto paucos —"

To už byl holí opatřen a na „rázování" připraven. Ve vsi teď nic neměl. „Karl" Němec ani na pohřbu nebyl. Ráno po příchodu Vašíčkově dal se na cestu do svého domova, netuše, že se již do Čech nevrátí.

Když za týden zajel Zeman do Němec, aby tam zavezl věci německého chlapce a Vašíčkovy přivezl, vypravoval pak, navrátiv se, jak tam Vašíčka všude litovali, na statku, a zvláště dědeček, ten že ho měl nejraději, a také v klášteře páni páteři —

Když selka vybírala z chlapcovy truhličky šaty a prádlo, plakala. Ale nejvíce se rozlítostnila, když mezi knížkami zahlédla tu po svém nebožtíku bratru majstrovi. Otevřela ji a našla v ní ten vybledlý, modrý květ; kromě toho však ještě několik suchých, ale přece čerstvějších květinek. Dobře se pamatovala, že jich před tím, když knížku s půdy snesla, nebylo, a hned jí napadlo, ty že si asi Vašíček, nežli odjel, utrhl doma na zahradě — pro památku.

I přestala; nemohla již ani dorovnati.

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Farář sedl si k harmoniu, a třesoucí se suché prsty jeho pohnuly klávesami. Hrál už s namáháním, a ještě nesnadněji zpíval. Hlas jeho byl drsný, selhával ustavičně, chvěl se starcovým napjetím, ale účinek jeho byl úplný. Všechno odříkání a všechna oddanost byla vložena do jeho málo zvučných tónův. Pater Konvalinka byl nad míru dojat, ale zpíval s vroucím citem. Vždyť to byla Čelakovského veliká „Buď vůle Tvá —"

Když stařec dohrál, vstal, objal mlčky kaplana, podržel ho minutu v náruči, a pak vlídně přál dobrou noc a tichými kroky odcházel z pokoje.

Pater Konvalinka probděl celou noc, rozjímaje o velikosti a vznešenosti odříkání.

VI.

Od toho večera panovala mezi farářem a paterem Konvalinkou úplná a nejdůvěrnější shoda. Nemluvili sice nikdy více o tom, co se událo v kaplanově pokoji, ale jediný pohled dostačil, aby si rozuměli. Mladší kněz nemohl k starému druhovi svému pohlížeti od oné doby jinak než s největší oddaností a úctou. Ačkoliv farář mu více neřekl, než že nitro jeho již od mladých let bylo dějištěm přemáhání a zápasův, tušil pod rouškou jeho přívětivého a na pohled blaženého obličeje jednoho z oněch duchovních hrdin, kteří zvláště v dřívějších časech zhusta se skrývali pod kněžským rouchem. Tušil v něm muže, jenž jsa z jakékoliv příčiny knězem, sloužil svému po-

*

volání se šlechetnou horlivostí, která dala vyprahnouti jeho srdci a lidským právům.

Nyní zvláště, co farář věděl o jeho tajemství, měl se na pozoru před Lukavickým mlýnem. Od posledního setkání s dcerou páně Přibylovou nebyl tam ani jednou a nešel tam ani na pozvání, které v neděli za jeho nepřítomnosti pan otec na faře zanechal. Obával se, aby jeho vroucí náklonnost k Ludmile nestala se vášní, věřil, že by to už bylo hříchem, kdežto on již za svoje heslo a za svůj štít vyvolil si odříkání.

Vládl zase neunavně pilou, klihem a hoblíkem, opatřil stůl v čeledníku novými trnožemi, obarvil před poutí všechny dvéře i okenice a chystal se poznenáhla k novému období kruhových prkének na podzimní zelné náklady. Farářská hodnost dlouho mu nepřicházela, proslýchalo se, že jest to odloženo až k novému roku, ale pateru Konvalinkovi to bylo lhostejno, byl by zůstal nejraději v Javorníce ustavičným kaplanem. Ba tentokráte o pouti málem byl by i skvost kuchařského umění paní Trojánkové, vdovy po c. k. diurnistovi, výtečný to jablečný nákyp a křehoučké oplatky, přehledl, a to přece bylo něco neslýchaného. Také paní Trojánkové po skončené hostině opominul vzdáti obvyklý hold chvály a díku za úpravné pochoutky, tak že zaražená vdovička ztratila rázem naději na hospodyňské žezlo fary páně Konvalinkovy a za čtrnácte dní po té věnovala netoliko služby, nýbrž dokonce i ruku stejně obstárlému kancelistovi ve výslužbě z jejího městečka. Ani zpráva o jejím zasnoubení nepřivedla velebného pána z nevšímavé rovnováhy.

Na procházky Javornický kaplan vydával se zřídka kdy. Jindy chodíval dvakráte, třikráte za týden, teď však sotva jednou. Uznal-li potřebu nadýchati se trochu čerstvého vzduchu a oblomiti nepodajné údy pohybem, šel dvorem do farního sadu, kdež česal a sbíral ovoce. Jenom málo kdy opustil Javorník a zacházel dále do polních strnišťat a do blízkých lesův, ale tam prodlel obyčejně velmi dlouho, toulaje se po nízkých doubravách a po malých pasekách, a míval pak na zpáteční cestě vždy mnoho práce, aby s černého kabátu a kalhot odstranil sterá vlákna babího léta, kterým býval opředen. Co mezitím v Lukavickém mlýně se dělo, nevěděl a nesháněl se po tom.

Až jednou, za několik neděl po onom večeru, kdy doprovázel Ludmilu do mlýna, sešel se přece náhodou s jedním jeho obyvatelem. Vydal se dosti brzo po polednách ku konci měsíce srpna na procházku s úmyslem, že půjde tam, kam ho nohy ponesou. Den nebyl příliš parný, bylo příjemno i za slunečního svitu kráčeti požatými poli se zbytky pozdních pšenic a ovsů a s dlouhými temnozelenými obdélníky řádků bramborových. Několik minulých dní bylo deštivo, a teď cesty nebyly pokryty ještě prachem, půda nesálala suchým žárem, nýbrž voněla omlazenými rostlinami a dechem pozdního léta.

Kaplan zabočil nejzápadnějším cípem Javorníka do polí, a ubíral se směrem pořád od vesnice nepříliš živou silnicí, vinoucí se podle borového lesa k nedalekému městečku. Kráčel zvolna asi půl hodiny, zastavuje se chvílemi na cestě a pohlížeje do polí, aniž věděl, nač se dívá, a ohlížeje se do lesa, aniž myslil, po čem pátrá. Nebyl příliš zamyšlen, byl spíše lhostejný a netečný. Pak se zastavil na konci lesa a usedl ve stínu nízké, husté borovice na veliký kámen, obrostlý šedým lišejníkem a ohraničený řadou drobných, lesklých klouzkův. Odtamtud bylo viděti dosti daleko do nerovných polí, jak se táhla značným sklonem podle cípatých začernalých lesů k Sázavě. Někde na poli bylo viděti pestré šaty vazaček, hromádku pohrabujících a sbírajících dětí, odněkud zazněl chvílemi nesrozumitelný hlas a vzdálený chrupot plných vozů, když vjížděly na kamenité polní cesty. Až vzadu u vzdáleného lesa valil se ze sousedství bramborového pole rozvleklý sloup bílého dýmu, oheň to dětí, předzvěst blízkého podzimku. Chvílemi slunce se zakalilo jako povlečeno řídkými mlhami, a země jako by vydávala nevysvětlitelné duté zvuky. Nebylo horko, bylo spíše mrtvo.

Pater Konvalinka díval se do krajiny beze značného účastenství, ale přece vše mu lahodilo, a sedělo se mu příjemně na tvrdém kameni pod borovicí. Někdy ohledl se také za sebe do lesa, když tam něco se pohnulo, co spíše dovedlo upoutati jeho pozornost. Les byl mladý ale rozsáhlý, nebylo lze dohlednouti konce. Půda jeho byla pokryta hnědým rovným povlakem suchého jehličí, z něhož na několika místech vynikaly úhledné ostrůvky borůvek.

Když tak jednou právě do lesa zase pohlížel, ozvaly se za ním spěšné kroky a hned po té uctivý mužský pozdrav:

„Pán Bůh račiž pozdravit, vzácný velebný pane! Dobrého odpoledne přeji!“

Kaplan se obrátil po povědomém hlase a spatřil na cestě Lukavického stárka Bartáka.

„Aj! Náš pan stárek Barták!“ zvolal překvapen. „Kde pak jste se tu vzal?“

„Pospíchám z města, vzácný velebný pane! Jsem už od dopoledne z domova, i hledím, abych zas už raději byl ve mlýnici, práce jest dost.“

Velebnému pánovi pojednou připadlo na mysl, že by mohl jíti kus cesty se stárkem a dověděti se od něho zase něčeho o rodině Přibylově a zvláště o Ludmile. Vždyť bylo zajisté mlynářovům už velmi nápadno, že tam tak dlouho nešel a že patrně mlýnu se vyhýbá, i nebylo snad mnoho ostrovtipu třeba, aby se dohádali příčiny, kterou pan farář několika slovy odhalil už před pěti nedělmi.

Rychle vstal, sestoupil na cestu k Bartákovi a pobízel ho:

„Jen pojďte, vždyť beztoho pospícháte, půjdu kousek s vámi. Jak se máte?“

„Děkuji uctivě za optání. Když Pán Bůh zdraví dá a trochu práce, dobře.“

„A jak se daří ve mlýně? Jsou pan Přibyl i paní mlynářová zdrávi?“

„U nás není valně, vzácný velebný pane,“ vypravoval stárek, a bylo viděti, že přichází do svého hovorného živlu, „u nás štěstí a spokojenost jen se omží a je ta tam.“

„Co pak se v Lukavici stalo!?“ zvolal pater Konvalinka překvapeně.

„Milostslečna nám stůně —“

„Slečna Ludmila?“ tázal se kněz, všecek jsa polekán, zajíkavým hlasem.

„Ano, již několik dní! Přišlo to najednou, Pán Bůh dobrý ví, co to jest. Neleží sice, přechází po pokoji a po zahradě, ale valinou schází, jako by byla podťata,

a někdy se zdá, že mnoho trpí. Ale ona to zakrývá a tváří se vesele. Dva lékaři tam byli, ale mnoho nevyzpytovali. Tázali se jí, co ji schází, a milostslečna krčila jen rameny, že neví a že ji nic nebolí. Zdrželi se dlouho, mudrovali, až jeden zakýval povážlivě hlavou, vzal stranou pana otce a řekl mu, ukazuje si na srdce: ‚Tady to jest, pane mlynáři, na srdci! Teď jest to velmi choulostivé, dbejte všemožné opatrnosti. To nedá se ani zhojit. Slečna může s tím žíti ještě velmi dlouho jinak zdráva, ale může býti také brzo, náhle konec. Až se trochu zotaví, nechť jen hodně chodí po okolí po lesích a zvláště do kopců.‘

Můžete si pomysliti, vzácný velebný pane, jaký pak byl ve mlýně poprask. Pan otec toho nestajil před vzácnou paní, a ta se rozplakala a div si nezoufala. K tomu ještě milostslečna, když lékaři odjížděli, si řekla: ‚Ti mne již nevyléčí,‘ a vzácná paní to také zaslechla. To bylo nářku! Její jediné dítě prý jí před očima umírá, a ona všecko by dala, modré snesla by s nebe, jen aby tu smrť mohla zastavit, zadržet!

Jenom milostslečna, jak se podobalo, zůstala klidna a odhodlána trpělivé na vše. Těšila rodiče, že zase brzo se zotaví, jen co dostane lék z ciziny, z Německa, kam prý už proto psala. Ale bylo jí hůře. Předevčírem odpoledne mládek letěl s telegramem do města. Slečna telegrafovala nějakému divnému doktorovi do Němec, aby prý ten lék bez prodlení poslal. Dnes jsem byl pro to na poště, posel přichází až zejtra, a šťastně jsem se dočkal. Jest toho jen malá škatulka, takový capart má slečnu uzdravit — podívejte se, vzácný velebný pane!“ a vyňal nepatrný balíček.

Kaplan vzal zásylku do ruky, ale pranic se z ní nedověděl. Ani čitelného jména lékařova na ní nebylo, jen jméno velikého německého města, odkudž přišla.

Nevěděl, co by měl stárkovi odpovídati, byl dojat, a hrdlo jeho bylo sevřeno.

„Bůh dá, že slečna zase brzo se pozdraví,“ řekl pak přece a vracel balíček.

„Jen aby Pán Bůh dal!“ toužil Barták. „Už pro vzácnou paní, sic by se nám usoužila a umořila zármutkem. Snad to nebude tak nebezpečné, jak se zdá a jak lékař hrozil. Snad také pomůže tento prášek, nebo co je v tom. Jest to prý na srdci. Může být! Ale to lékař, jak myslím, neřekl nic nového. Tušil jsem to už dávno, hned když milostslečna byla v Lukavici naposledy a když měla s rodiči nedorozumění, že jest to jen nemoc srdce, která ji zachvátila a která také pana otce i vzácnou paní zabolela. Avšak takovou nemoc má snad každý druhý člověk, když jest mlád, od takové se neumírá, leda řekou nebo pistolí —“

Stárek se zamlčel a podíval se úkosem na kaplana, co soudí o jeho důvtipu.

Avšak pater Konvalinka snad už ani neslyšel, co na konec mluvil, hleděl jen do prázdna před sebe, měl smutný obličej, a myšlénky jeho byly zajisté už chvíli v Lukavici.

„Jen klábosím a vzácného velebného pána s cesty zavádím,“ njal se po chvíli mlčení zase stárek. „Ale jsem rád, mohu-li časem s nekým upřímne pohovořiti, beztoho nikdo, komu možno se svěřiti. o Lukavický mlýn ani nezavadí. S mleci nejsou žádné řeči. To by byla voda na jejich mlýn, roznesli by to za den na několik mil po okolí, a kdož ví, co ještě by k tomu přidali. Vzácný velebný pán již dlouho u nás nebyl, pan otec už nejednou si na to posteskl. Ovšem, teď pan farář odejel do lázní, nezbývá tedy času, ale snad přece —“ vyzvídal Barták a zase pokradmu podíval se na zamlklého kaplana. Ten neodpovídal.

„Nebudu déle zdržovati!“ řekl konečně stárek a smekal placatou čepici.

„Půjdu s vámi, pane stárku,“ odvětil kaplan. „Máte pravdu, nebyl jsem už dlouho v Lukavici, a dnes mám právě trochu času. Navštívím tak aspoň také churavou slečnu Ludmilu. Nesete pro ni lék — pospěšme si!“

A pobízel od té chvíle Bartáka, aby jen spěchali, jak mohou.

Za půl hodinky byli v Lukavici. Když vstupovali na dvůr před klapající mlýn, zdálo se kaplanovi, že jest tam už vše jiné, než dříve bývalo. Zdálo se mu také, že ho odtamtud ovanul dech těžké nemoci a dech smrti.

„Dnes zmoknete, vzácný velebný pane!“ oznamoval stárek, vtáhnuv do sebe zkušebně dlouhý doušek vzduchu a pohlednuv zběžně k šerým nebesům.

„Nechťsi, už jsem tady!“ odpovídal kaplan roztržite a zabočil ke stavení.

Čiperný hoch, všecek umoučněný, vyběhl ze mlýna a spatřiv kaplana, běžel mu hned políbit ruky. Byl to prášek, nejmladší člen Lukavické chasy.

„Jsou páni doma?“ ptal se ho kaplan, stíraje si trpělivě mouku s rukávu.

„Pan otec odešel před chvilkou do polí, ale vzácná paní jest s milostslečnou v zahradě.“

Pater Konvalinka obrátil se se stárkem k ostrůvku. Netoliko paní Přibylová, nýbrž i Ludmila byly mile překvapeny kaplanovým příchodem.

„Stárek mi vypravoval, že jste churava, a pak — nebyl jsem už tak dlouho v Lukavici! Rozmanité okolnosti bránily mi už dříve přijíti,“ řekl kněz, obrátiv se při posledních slovech k paní mlynářové. Pak teprve povšiml si bedlivěji dívky.

Nebyla tak příliš přepadlá, jak Barták líčil. Z jeho slov se podobalo, že již jest blízka smrti, a kaplan si ji představoval zcela jinak, než ji pak spatřil. Stala se s ní arci veliká změna, byla poněkud hubenější, a tváře její byly bledé, jenom na ostřejších lících kostech hořely nachové skvrny. Také rty, jindy jako korály červené, byly zsinalé a zvadlé, oči pak se leskly nepřirozeným, patrně chorobným zimničným svitem. Nicméně přec její kypící zdraví, žár jejích krásných tváří a veselý, takměř palčivý lesk očí byl už ten tam, a vzezření Ludmilino učinilo na kněze přece neobyčejný dojem.

Nevydržel dlouho dívati se na ni, při pohledu tom pojímala ho nevýslovná úzkost a žel. Nechtěl věřiti, že jest nebezpečně nemocna, ale přece nemohl se ubrániti truchlivosti, která mermomocí se vtírala do jeho duše.

(Pokračování.)

Z nové poesie italské.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

Domenico Oliva.

Fornarina.

Ó, září posavad Tvé tělo vyzývavé
na nesmrtelném obraze
s matnými pablesky pochodně rudě žhavé
vedoucí pohřeb! Neblaze

Plá v klidu nesmírném! Ó, jak jsi tichá, krásná,
však mír Tvůj, ten je mrazivý,
a chladné světlo jen má zornice Tvá jasná,
jak plný měsíc zářivý.

Je chladná, mrazivá jak měsíc, jenž se šeří
na hřbitov starý, zvětralý,
a stříbrem bizarrním plá tiše mezi keři
i na chrám vetchý, zčernalý.

Ó, Ty's jej zabila! On k smrti chorý láskou
jed smrti z polibků Tvých ssál
a se svým geniem velikou věru sázkou
o Tvoje objimání hrál

Ó, ženo nezdolná a zpupná, v kráse svojí
jak chladný ocel zářící,
Ty připoutala jsi genia v těžkém boji
ku hrubé svojí suknici!

Jak sítí kouzelnou Ty's jeho smysly jala,
že z bojů vášně divokých
mu stále vzpomínka ve choré hlavě stála,
snil o štkání a polibcích.

A dále bojoval, však v tísni boje zlého
porážkou novou utkaný
víc darmo vzněcoval genia nebeského
bez pomoci a obrany.

A divé zbujnosti když podleh', velkolepé
když dary ducha utratil,
když pohltilo v ráz jej moře smrti slepé,
o polibcích on ještě snil!

Ó, tenkrát klassické když Madonny on svoje
a světce svoje pohanské
a fresky zářící a valné postav roje,
sny ducha svého titanské,

Pln svaté zimnice rozsíval po palácích,
po radnicích a kostelích,
děs Tvého pohledu on ve svých nosil zracích
i boje nocí probdělých

To všecko kvasilo se v jeho duši sněním,
co hloupá žena, bezcenná,
s rtem věčně žíznícím, jenž vraždí polibením,
bez zásluhy své zvěčněná,

Ty's chladná bloudila tím světem jeho divů,
bez citu, nechápavá, mdlá,
zrak hloupě civící kol těkal bez podivu,
ze všeho nechápala's zbla!

On štětcem posvátným pěl chmurné svoje snění,
na kraji hrobu svého stál,
když zázrak maloval, své velké Proměnění,
jak nadšením zrak jeho plál!

A vedle něho Ty jsi stála, v rány štětce
Tvůj kouzelný zněl sladký hlas,
že práce zanechal, nedomaloval světce,
by zlíbat moh' Tvůj plavý vlas.

A papež s preláty o Tobě hovořili,
a mnohý ždál z nich po tají,
by mohl spočinout na krátkou třeba chvíli
objetí Tvého ve ráji.

A žáků mistrových pln zvědavosti v plachém
Tě mžiku vyhledával sbor,
Giulio Romano Tě hltal zrakem, nachem
tvář sálala mu, ohněm zor.

Ty z heter moderních jsi první oběť smělá
siréna smrti vábila,
Ty svému řemeslu jsi dobře rozuměla,
až genia jsi zabila!

Jak zbožňovali Tě! Jak básník v srdci vzňatém
Ti v obdiv mnohou hymnu pěl
a že jsi zářícím a přec jen pouhým blátem,
to nikdo tenkrát nemyslel.

A přec jen upřímně a bez vší retoriky
Ty plakala jsi z davů všech,
tvář Tvoji veselou v mrak stáhlo štkání, vzlyky,
šel ze srdce Tvůj kvil a vzdech,

Když sen, v němž není snů, ten poslední ho jímal
(co květin stálo do kola
a němý trnul dav!), co polobůh on dřímal
a přece — bídná mrtvola.

Poesie 1889.

Domenico Macry-Correale.

Památce matčině.

Slyším, jak zpívá v růžovém keři
tu hymnu lásky slavičí hlas,
co zatím v dubů rozlehlých šeři
podzimní večer tká svůj zlatý jas.

Krajinou tisíc šeptů se rojí
v listí a na vodě, ve trávě kol,
azurné Apenin štíty tam stojí,
co hasnou červánky, tmí se již dol.

Ó, v takém míru jak dýchá se sladko!
Kéž mohu, matko, tvůj slyšet hlas,
umříti třeba potom, jen krátko
tě slyšet a viděti jedenkrát zas!

Mrtva ty spíš a v záhrobní stíny
nevnikne nikdy žalný můj kvil
a stromy a hory a vlny a třtiny
noc kryje, žal to, jenž v hrudi mi zbyl.

Su L'Arno 1889.

O kostele svatojirském na Hradčanech.

Napsal *Karel B. Mádl.*

(Pokračování.)

Soustavnou pravidelnost postrádáme při stavbě svatojirské na nejednom místě. Hned poměr vedlejších lodí ku hlavní je zcela libovolný. Kdežto při velké většině románských basilik je hlavní loď dvakráte širší lodí vedlejších, nedá se ani u sv. Jiří poměr těchto rozměrů vyjádřiti plnými čísly. Mimo to je loď jižní značně užší nežli severní. Obě byly již původně klenuty řadou křížových klenutí, jejichž pole se protínají v jednoduchých hřebenech. Vždy mezi dvěma klenutími probíhá široký pás klenbový, jedna jeho patka je uložena ve zdi kostelní, druhá spočívá na pilíři oddělujícím prostor hlavní lodi od vedlejší. Po pravé i levé straně stála druhdy řada sedmi prostých, hmotných pilířů. Čtyři z nich jsou zachovány, dva přeměněny v neforemné sloupy, ostatní zmizely v dlouhých zdech, nesoucích novou kruchtu, sahající až do půl kostela. Loď hlavní pokrýval původně plochý strop, snad kasetovaný, jakým sto let později byla uzavřena hlavní loď chrámu svatovítského, snad prostě jen otevřený krov, který při románských stavbách prostšího rázu nebýval vzácností.

Jako v Boleslavi a v Doksanech i ve sv. Jiří uchovala se nám prvotní románská krypta. Leží zde přímo pod presbyteriem, odpovídajíc mu rozměry i tvarem. Není to stavba zcela podzemní, její dlažba byla původně jen as o pět, šest stupňů hloub nežli hlavní loď, a její polokruhové zakončení na venek je téměř zcela nad zemí. Kryptou ale bylo vyzvednuto presbyterium do značné výše, a právě tento moment stavitelský má pro naše oko, které se s ním doma tak zřídka setkává, zvláštní, osobitý a silný půvab. Obloukové schodiště v pravo a v levo od vchodu krypty vzhůru ku presbyteriu vybíhající, třeba že bylo teprve v sedmnáctém věku přistavěno, třeba že není románské, třeba že má mřížoví pozdní renesance, v ničem neujímá dobrému rázu celku.

Prosté jsou stěny a opory vnitř chrámu.

Čtyřboká tělesa pilířů stojí na nízkých podstavcích nahoře šikou sříznutých a prostá deska se šikmým článkem dolů směřujícím tvoří jejich hlavici. Od pilíře k pilíři přepíná se klenutým obloukem pás zvětšující otvor vedoucí do postranní lodi a nesoucí zároveň tíhu vysoké zdi na něm spočívající. Románskému slohu dokonce nebyla tendence vertikální cizí a neznámou a právě v převýšených hlavních lodích dochází svého výrazu. Lysé zdi lodní neměly ani pásků, ani připor, ani horizontalních říms nebo vlysů. Pravá vystupovala plné až pod střechu vzhůru a jen úzká okna do ní prolomena. Teď arci jsou všechna široce rozevřena, ve přízemních zdech poboční lodi, v patrových zdech lodi hlavní i ve velké apsidě oltářní. Již gotika nemilovala přítmí, a ještě méně renesance nebo barok, a stavitelé minulého věku v péči své o široké, plné proudy světla zničili tak mnohý profil úzkého románského okénka. Živější je zeď na severu, ohraničující prostor hlavní lodi. Sem přiléhal ku kostelu klášter, zde bylo přímé spojení obou staveb a v arkadových oknech této zdi obsažen je viditelný doklad, že stojíme v kostele ženského kláštera. V prvním patře, přímo nad klenbou boční lodi, táhne se spojitá empora, zde panny svatojirské shromažďovaly se k modlitbám, zde měly svůj prostor lidu obecnému nepřístupný, jak ho řehole vyžadovala. Dva momenty vykazuje empora kostela svatojirského: předně opět nepravidelnost polohy, za druhé zvláštní, v Čechách i v Němcích vzácný tvar klenutí.

Basiliky románské mají svoji pravidelnost a soustavnost jako katedraly gotické, mají svoje travée, část stavby na příč jdoucí, která jako základní jednička se svými sloupy a pilíři, klenbami a okny, příporami a lisénami se po délce lodi opakuje. Hlavní loď obsahuje dvě šířky lodí poboční a její šířka odpovídá obyčejně dvěma mezisloupím, které se vším, co v jich rozměru na výšku i hloubku leží, tvoří jakousi jednotku v lodích se opakující. Osy krajních podpor vzhůru prodloužené ohraničují pole jednotky, jež obyčejně pak obsahuje stejnoměrné ve zdi rozložená okna. Nic takového nenalézáme u stavby svatojirské. I zde jako z úmyslu vyhnul se stavitel vší pravidelnosti, stejnoměrnosti a symetrii, a okna, jimiž empora klášterní do kostela se otvírá, jsou tu podvojná, tu potrojná, na dvé či na tré tenkými sloupky rozdělená, a jejich poloha nebéře žádného ohledu na osy podpěrných pilířů dole.

Též klenutí empory je zvláštností pro Čechy i sousední okruh. Nad touto galerií nerozpíná se ani řada křížových kleneb ani klenutí valené: jeho průřez tvoří půlkruh, jehož pata opírá se o zevní zeď boční lodi a vrchol dotýká se vysoké zdi lodi hlavní jako jen u některých staveb franconzských. Zatím je nemožno nalézti cesty a etapy, po nichž se tento tvar klenby ze západu byl dostal do českých vlastí, kde se zase jen zde, v kostele svatojirském, vyskytuje a nikde jinde.

Devět křížových kleneb spočívá v kryptě na šesti sloupcích, jejichž patky nově objevené a hlavice nesou týž ráz i tvar jako sloupky empor. Ornamentalní výzdoby ovšem postrádají, jen malé lístky nárožní, formy velmi prosté, tvoří přechod z atické patky ku čtyřbokému plintu, a bylo již naznačeno, že právě v tomto tvaru sluší se hledati důkaz, že obě partie stavby, podzemní krypta i empory prvního patra, zbudovány jsou v téže době, že obě náležejí novému dílu z prostředka dvanáctého věku. Hlavice sloupků náležejí ku kategorii krychlových. Vykládá se, že vznikly právě z krychle sférickým, kulovitým zatupením spodních rohů, ačkoliv právě pro kámen, jako materiál, z něhož hlavice jsou zrobeny, takový původní postup práce dojista není logický. Přirozenější je výklad opačnou procedurou, kde totiž z polokoule uštípnutím čtyř kusů na základě čtverce vzniká hlavice krychlová, prvotně arciže jen ze dřeva. Tvar takto nabytý přenesen pak i do kamennické dílny. Čtyři rovné plochy krychlových hlavic u sv. Jiří mají pouze kolem vroubek, tak že jimi obemknuté pole leží o něco hlouběji než kraje. Přes toto dojista velice jednoduché oživení plochy kamenníci v huti svatojirské dále nešli, a všechny krychlové hlavice, co jich ve stavbě se zachovalo a které ještě byly mimo ně nalezeny, hlavně co bývalá ozdoba věžních otvorů, vykazují skoro týž prostý tvar. Jako v náhradu jsou tím bohatší již zmíněné fragmenty hlavic objevené ve starém zdivu, s pružnými, pravidelnými rozvilinami, po délce rýhovanými, v nároží ozdobené karikovanými tvářemi lidskými.

Poloha věží při basilikách románských, jakkoli bývá rozmanitá, přece jen přidržuje se jakéhosi stálého pravidla. Nejčastěji stojí věže při západní části stavby, tvoříce součást hlavního průčelí, jindy zase, při stavbách s lodí příčnou, křížovou, zvedají se na jejich dvou koncích, nebo přiléhají svým spodkem do koutů vznikajících mezi zevní zdí lodi hlavní a lodi příčné. To platí o věžích párových a dvě věže, dva čtyřboké, nezúžené hranoly má též kostel svatojirský, jen že svou polohou, svým umístěním v půdorysu tvoří opět odchylku od běžných a obecných typů. Netvoří křídla hlavního průčelí, přiléhajíce ku severnímu a jižnímu boku kostelního tělesa zrovna při koncích postranních lodí. V podstatě své jsou jenom přídatkem kostela. Přízemní síňec věže severní nemá vůbec žádného přímého spojení s prostorami chrámovými, a široký vchod do kobky věže jižní, zdá se, že teprve později byl prolomen. Ku podivu! Ač vystupují mimo stavbu a měly tedy dosti zvůle při volbě stavebního prostoru, přece jen zase šířka obou věží není stejná: severní je značně užší jižní a také nižší. I o věžích se tvrdí, že nejsou s hlavní stavbou kostela současného původu. Trváme však že ne právem; aspoň pro dva důvody. Předně nenalézáme žádného formalního rozdílu, žádného v charakteru a ovšem též (což arci zde méně spadá na váhu) v materialu mezi oběma částmi budovy. Za druhé vystupuje jižní líc zdi severní věže dosti nápadně z rovné stěny severní lodi poboční, a nedá se dobře mysliti, že by se tak bylo mohlo státi při pozdějším, dodatečném budování věže. Za to shledáváme, že přízemí věže jižní bylo později rozšířeno aspoň o přístavek západní. Pod severní věží prochází přízemní křížová chodba klášterní, pod věží jižní nalézáme malou svatyni s apsidou v čele, sklenutou a příčným pasem klenbovým jako rozdělenou na dvě nestejné prostory. Tradice klade sem sakristii; je při tom pouze nezjištěno, zdali již původně ji stavitel k tomuto účelu určil. Polokruhová apsida jasně svědčí, že je ještě dílem románským (o jednu pravdě podobnost pro současnost věží s kostelem více) a že i přístavek ku straně západní náleží ještě témuž období, praví nám půlkruhem uzavřené okénko ve zdi a vzácná ozdoba fresk, jichž původ je sotva mladší třináctého století.

Také stavbu kostela svatojirského berou za důkaz, že všechno umění v Čechách naprosto a beze vší výjimky prošlo rukou německou a málem již nebude v zemi kamene stesaného nebo dokonce uměle vyzdobeného, pro nějž by nebyli nalezli někde za hranicemi vzor, dle něhož byl pracován. Čteme-li nejnovější knihy dějin umění v Čechách, tu věru nejinak, než jako by kmen český byl tak macešsky přírodou zanedbán, že jediného zrnka umělecké tvořivosti mu nevložila do duše . . . Ó, zajisté, že jsme se učili od těch, kteří uměli více, jako se žák učí od učitele, toť přirozený proud kulturního života, kterého nikdy nepopírá. Jen dvě otázky jsou pak předmětem sporu: kdo byl náš učitel a zda jsme jen a jen napodobili, co jiní před námi byli již vytvořili?

Stavitelské umění doby románské bylo slohem katolické církve, a jako tato spojovala národy středoevropské jednotnou páskou, tak i základy a rudimenta tehdejší její architektury jsou všady totožny. Ne každý jednotlivec je stejně tvořivý jak druhý, a národové podobně. Proto přidali někteří více z vlastního, někteří méně. V Čechách neleží těžiště růzností architektonických, přirovnáme-li je s říší německou, v detailech, jako spíše v celkovém rázu. I ta sporost výzdoby ornamentalní, jakou nalézáme při svých stavbách románských je pro naše umění charakteristická.

Že kostel svatojirský není dílem německého kamenníka Wernera, dobře snad již vysvitlo. Kdo ale byl vlastním stavitelem starobylé svatyně, zůstane asi pro všechny věky tajemstvím, že by však pro své vzory byl musil jíti do Krevese, Gernrode a jinam, toho asi třeba nebylo. Vždyť několik málo kroků před ním stála velká basilika svatovítská a všady po Čechách již před ním byly vyrostly stavby románské, jež dojista oživovaly a sílily jeho vlastní tvořivost.

Tak prošli jsme celé románské založení kostela svatojirského. V té podobě a architektonické výzdobě vztyčil se již na samém počátku druhé polovice dvanáctého věku, a abatyše Berta, jeho zakladatelka, zřela jej až na nepatrný přídatek při jižní lodi dříve, nežli skončila dny svého zdárného života, a teprve následující století pozměnilo konfiguraci novým přístavkem: kaplí sv. Ludmily ve východním koutě mezi presbytéřem a jižní lodí a věží. Až odstraněn bude silný zděný plášť, obestírající a opí-

rající trojboký polygon choru i zdi postranní, až odkryty budou opět původní ostění gotických oken, získá i tato jinak jednoduchá přístavba na zajímavosti. Dnes, kdy neblaze opravené a doplněné malby kryjí její stěny uvnitř, soustřeďujeme svůj zájem jen ku plastickým pracím tumby, pod níž tělo svaté mučennice odpočívá.

(Pokračování.)

Z básní Antonína Skůčka.

Večer.

Květ rudých růží na západě vadne,
v obzoru šedém pozvolna se stápí,
a v náruč noci podzimkové, chladné,
jež jako řeka tmavá ve kraj kvapí,
zem unavena padne.

List nechví se, a matným svitem vzplane
v pochmurných vlnách sotva hvězda jedna;
v zpozděnou astru mrazná slza kane
a jinovatky sahá ruka ledná
v ty brázdy rozorané.

Však tichem nočním jak bych slyšel znítí
na tisíc vřelých, sladkých políbení:
v aleji dlouhé, v oknech, kde se svítí,
i parkem, kde šíp Amor v unavení
upustil v trávy sítí.

Polibky těch, jimž jaro v duši kvete,
a rety k retům tisknou v opojení
těch, které osten utrpení hněte,
když úsměv najdou po únavě denní
na líci u dítěte.

V šeru.

Vše dávno zmlklo. Jak tajemství leží
noc nad městem, nad ulic hustou sítí,
z níž k mrakům zvedá tisíce se věží;
ni jeden hlas, ni jedna známka žití,
vše bez dechu, jak smrt když náhle vkročí.
Jen s výše tisíc žhavých září očí.

Mdlá lampa hasne zvolna v jizbě mojí
a z ruky kniha přísné vědy padá:
sny dávné letí k skráním v pestrém roji,
jak kreslila je fantasie ráda,
a zraky dva mne svůdným kouzlem vábí;
dvě bludičky, leč k odporu jsem slabý.

Svit jejich plál mi v stinné stezky lesa,
v pěšiny polí, v dlouhá stromořadí,
kde za večerů letních slavík plesá;
svit jejich květy rozdýchal v mém mládí
a mosty stavěl přes hor srázné štíty,
kde Osud s dýkou vražednou je skrytý.

Kam povede mne, zda v propast či k ráji,
já neptal se, loď proudem za ním spěla;
prapory hrdé touhy na ní vlají . . .
A náhle bouře divá zahučela,
loď praská, klesá, v hlubinu se točí . . .
A s břehu v dáli plá dvé modrých očí.

Vše dávno zmlklo. Nad městem noc tmavá,
ze mraků měsíc střeží jeho snění,
a v lidské hrudi němá vlna dravá.
Mé jizby šero v černý stín se mění
a v srdci ticho, jak když smrt tam vkročí.
A v tmě mi ještě plá dvé modrých očí.

Mlha.

V park nechodí víc s knihou v ruce bílé,
a stezka její opuštěna zcela,
neb přišly větry, mlhy zasmušilé,
a na větvích se jinovatka bělá.

Snad doma nyní oknem v kraj se dívá
a stíhá ptáky, kteří k jihu letí,
až s obzorem jich četa valná splývá;
jí bude smutno, než se ozvou v snětí!

A její líce jak dva sněžné květy.
Až přijde jaro zase s písní, vůní
a se žhavými milujících rety,
jak bude opět čítat na výsluní.

A zatím matka v slzách ptá se denně
když přijde lékař: „Zda již bude zdravá?“
Však jeho slova jak bouř za jeseně
s naděje stromu listy odervává.

V park nechodí víc s knihou v ruce bílé;
snad doma oknem v kraj se smutný dívá,
kde husté mlhy závoj zasmušilý
soucitně cestu, hřbitov v dáli skrývá . . .

Sen Makarův.

Napsal *Vladimír Korolenko.*

(Pokračování.)

„Půjdeme daleko?“ ptá se Makar.

„Daleko,“ odpovídá pop skroušeně.

„A co pojíme?“ — ptá se opět Makar netrpělivě.

„Zapomněl jsi, že jsi umřel a že nyní nemáš potřebí ani jídla, ani pití,“ odpovídá pop, obraceje se k němu.

To se Makarovi nelíbilo. Ovšem, ještě by to ušlo, kdyby nebylo co, ale pak by ho musili nechat ležet tak, jak ležel hned po své smrti. Ale jíti, a jíti daleko a ničeho nepojísti, to se mu zdálo pravdě nepodobným. Opět si zabručel.

„Nereptej!“ povídá mu pop.

„Dobře!“ praví na to uraženým tónem Makar, ale již si zase naříkal aspoň pro sebe, a to na špatné pořádky:

„Nechat člověka chodit, a jíst při tom nemá! Kdo to jak živ slyšel?“

A tak byl stále znepokojen, jda za popem. Šli, dle všeho, velmi dlouho. Pravda, rozednívání ještě Makar neviděl, ale soudil-li dle dálky, zdálo se mu, že již jdou celý týden: již přešli tolik roklí a tolik vrchů, řek a jezer, tolik lesů a tolik plání. Když se Makar ohlédl, zdálo se mu, že temný les sám od nich spěchá, a vysoké, posněžené hory zrovna jako by se stápěly do soumraku nočního, rychle se ukrývaly za horizont.

Zdálo se, že se pnou stále výše a výše. Hvězdy stávaly se většími a jasnějšími. Po chvíli viděli vystupovati za hřebenem jedné výšiny, na kterou se ubírali, okraj zakrytého měsíce. Pospíchal jako by chtěl rychle dále, ale pop s Makarem ho přece dohonili. Konečně začal znova vystupovati na obzoru. Šli po rovném, hodně povýšeném místě.

Nyní bylo jasno mnohem větší než při počátku noci. To bylo následkem toho, že přicházeli stále ku hvězdám. Hvězdy, každá jako jablko veliká, přejasně zářily, a měsíc, vypadající jako dno nějakého velkého, zlatého sudu, svítil jako slunce, osvětlujíc celou tu rovinu od jednoho konce ke druhému.

Na této rovině byla k rozeznání každá vločka sněhu. Táhlo se po ní množství cest a všecky vedly k jednomu místu na východě. Po těchto cestičkách spěchali lidé v různých oblecích i různého vzezření.

Pojednou odskočil Makar stranou, za nějakým jezdcem, kterého již dříve pozorně zrakem sledoval.

„Stůj, počkej!“ volal pop na Makara — ale Makar již neslyšel. Poznal v jezdci známého jednoho Tatara, který mu před šesti lety ukradl strakatého koně, ale který před pěti lety zemřel. Nyní jede tudy týž Tatar na témž koni. Kůň se vzpínal. Zpod kopyt lítaly mu celé spousty sněhu, zářícího různobarevnými, hvězdnými paprsky. Makar se divil, jak mohl tomu divému letu koňskému stačiti, jak mohl tak lehce dohonit toho známého Tatara. Jakmile Tatar zpozoroval za sebou Makara, zůstal hned státi a Makar se hned do něho pustil:

„Půjdeme k starostovi. — Ten kůň jest můj! Pravé ucho má rozříznuté! Podívej se, jak je ochočený! . . . A ty si pěkně jedeš, a já, jeho pán, musím pěšky jako nějaký žebrák!“

„Počkej,“ řekl na to Tatar. — „Nepůjdeme k starostovi. Povídáš, že jest ten kůň tvůj? . . . Nu, tak si ho vezmi! Proklaté zvíře! Jedu na něm již pátý rok, a pořád jako bych byl na jednom místě . . . I pěší mne stále dohánějí; pravý Tatar se musí za to až stydět.“

A již chystal nohu, by se se sedla vyšvihnul, ale v tutéž chvíli dohnal je již pop a uchopiv Makara za ruku, volal:

„Nešťastníče! Co to vyvádíš? Nevidíš, že tě chce Tatar napálit?“

„Vím, že mne jen tak balamutí!“ — křičel Makar, rozkládaje rukama. — „Byl to tak dobrý kůň! Zrovna kůň pro hospodářství . . . Dostával jsem za něj čtyřicet rublů, a to po třetí trávě . . . Ne, ne, kamaráde! Když jsi mi ho tak zkazil, tak já ho zabiju na maso, a ty mi ho zaplatíš hotovými penězi. Myslíš si, že na tebe, jako na Tatara, není žáduého soudu?“

Makar se rozhorlil a křičel schválně hodně hlasitě, aby se lid kolem něho nakupil, neb měl vždycky strach z Tatarů. Ale pop přerušil jeho povyk.

„Tiše, Makare, tiše! Ty stále zapomínáš, žes již umřel . . . K čemu potřebuješ koně? A pak, — což nevidíš, že jsi pěšky urazil mnohem dále nežli Tatar na koni? Chceš jeti potom celých tisíc let?“

Makar se dovtípil, proč mu tedy Tatar nabízel koně tak rychle zpět.

„Chytrý je to národ!“ — myslil si pro sebe a obrátiv se k Tataru, dodal:

„Již jest dobře! Jeď si na koni . . . a já tě pěkně udám a zažaluji.“

Tatar si zlostně nasadil čapku a pobodl koně. Kůň se vzepjal, sníh zavál zpod jeho kopyt, ale pokud se Makar s popem nehnuli ku předu, Tatar neujel ani o píď dále.

„Poslyš, přítelíčku, nemáš s sebou lísteček tabáku? Chce se mi k smrti kouřit, a svůj tabák jsem vykouřil již před čtyřmi roky.“

„Pes jest tvým přítelem, a ne já!“ odpověděl zlostně Makar. „Vidíš, koně jsi mi dovedl ukradnouti a nyní si u mne ještě vyprošuješ tabáku! Budiž proklet i se vším všudy . . . ani potom tě nepolituji.“

A po těch slovech šel Makar dále.

„Vidíš, Makare, nebyl bys dal lísteček tabáku nadarmo,“ pravil mu pop Ivan. „Za to by ti byl Tojon odpustil nejméně sto hříchů.“

„Proč jsi mi to neřekl dříve?“ odseknul Makar.

„Nyní jest již pozdě k poučování. Tomu tě měli naučiti tvoji popové za živobytí.“

Makar se rozzlobil. Popové mu toho nikdy tuze nenapovídali: ti jen brali desátky své, a nenaučili ho, že by měl dáti Tataru lístek tabáku, by mu byly hříchy od-

pustěny. Není-li to žertem? Sto hříchů!... A za pouhý lísteček... Ten tak stojí za něco!

„Počkej,“ řekl k Ivanovi. „Nám postačí jeden lísteček a ostatní čtyři dáme hned Tatarovi. To dělá hned čtyři sta hříchů.“

„Ohlédni se!“ řekl pop.

Makar se ohlédnul. V zadu prostírala se již jenom bílá, prázdná rovina. Tatar za jednu krátkou minutu byl již jen pouhou tečkou. Makaru se zdálo, že vidí ještě, jak zdvíhá sníh zpod kopyt jeho koně, ale za okamžik i tento bod zmizel.

„Nu, nu!“ pravil Makar, „vždyť ono se Tatarovi povede i bez tabáku dobře. To máš za to, žes mi koně zkazil, ty proklatče!“

„Ne,“ odpověděl mu na to pop, „on tvého koně nezkazil, ale ten kůň jest kradený. Což jsi nikdy od starců neslyšel, že se na ukradeném koni daleko nejede?“

Makar o tom od starců častokráte slýchal, ale protože již ve svém životě tolikrát viděl, že Tataři jezdili i do města na kradených koních, tak slovům těm vůbec víry nedával. Nyní teprve přišel k tomu poznání, že starci mnohdy mluví také pravdu.

A tak na této pláni dohnali ještě mnoho jiných jezdců. Všickni jeli tak bystře jako onen prvý. Koně letěli jako ptáci, s jezdců se jen pot lil, a Makar je přece pěšky hned dohonil, a oni zůstávali daleko za ním.

Většinou to byli Tataři, ale byli mezi nimi také mnozí Čalganci; — někteří z nich jeli i na kradených býcích, popohánějíce je provázky.

Makar se stále díval jen po Tatarech a při každém si zahučel, že i to jest na něho málo. Když potkal Čalgance, tu se s nimi zastavil a velkomyslně rozmlouval: vždyť to byli přece jeho přátelé, třebas byli zloději. Chvilkami jen dával svoje účastenství na jevo tím, že nehopil se sám oprati a vší silou popoháněl od zadu jak býky tak koně; ale sotva že udělal několik kroků, tu již všickni jezdci byli jen sotva viditelnými body.

Rovina zdála se býti nekonečnou. Tu a tam doháněli jezdců i pěších, a mezitím kolem vše vypadalo tak pusté. Mezi každými dvěma pocestnými leželo jako by sta nebo snad i dokonce tisíce verst.

Mezi jinými zpozoroval Makar též jednoho neznámého stařečka; byl to dle všeho Čalganec; bylo to rozeznati dle tváře, dle obleku i také dle chůze, ale Makar se nemohl rozpomenouti, že by jej byl kde viděl. Stařec měl na sobě roztrhaný kožich, velkou, ušatou čepici, také roztrhanou, staré koženky a rozbité telecí střevíce. Ale hůře všeho, — vzdor tomu, že byl tak stár, — táhnul na bedrách svých ještě starší stařenu, kteréž se nohy vlékly po zemi. Stařec těžce dýchal, motal se a těžce se opíral o hůl. Makar ho velice litoval. Zastavil se. Stařec zastavil také.

„Mluv!“ pravil mu Makar přívětivě.

„Ne,“ odpověděl stařec.

„Co's slyšel?“

„Co's viděl?“

„Ničeho jsem neviděl.“

Makar se na chvíli zamlčel — a již si troufal optati se stařečka, kdo jest a odkud se motá.

Stařec pověděl své jméno. Již tak dávno opustil Čalgan, že se již ani nepamatuje, jak dlouho tomu, — a šel k vykoupení „na horu“. Tam nepracoval, jedl jenom ostružiny a kořínky, neoral, nesil, nemlel obilí na kameni, a neplatil daní. Když zemřel, byl předveden před Tojona, který ho měl soudit. Tojon se ho ptal, kdo jest a co dělal. Vypravoval mu, že odešel na horu, by byl spasen.

„Dobrá,“ řekl mu na to Tojon, „a kde jsi nechal svoji stařenku?“

Šel tedy pro stařenku, a ta právě dodělávala; neměla nikoho, kdo by ji živil, neměla příbytečku, ani krávy, ani chleba. Byla tak zesláblá, že ani nohou hnouti nemohla. A proto ji musí nyní táhnouti k Tojonovi na zádech.

Stařec se dal do pláče, ale stařena ho strčila nohou jako býka a pravila mu slabě, ale zlostně:

„Nes dále!“

Makar litoval z celé duše nebohého starce a radoval se, že sám se nahoru nedostal. Jeho stařena byla hřmotná, veliká, ta by se byla teprve těžce nesla. A kdyby ho za to ještě tak kopala jako býka, to by se jistě podruhé musila se světem rozžehnati.

Z lítosti vzal stařenu za nohy, by jí pomohl dolů, ale sotva že udělal dva — tři kroky, již musil nohy její pustiti, aby mu v rukou nezůstaly. Za minutu zmizel mu stařec i se stařenou s očí.

Na další cestě nepotkal již nikoho, komu by byl Makar nevěnoval nějaké zvláštní pozornosti. Viděl zde zloděje s nákladem kradeného zboží, kteří byli zapřaženi jako tažný dobytek a táhli se krok za krokem dále; tlustí jakutští tojoni se natřásali v sedlech vysokých jako věže, dotýkajíce se svými vysokými čapkami až oblak. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Listy o Národním divadle.

I.

(Novinky příští sezony. — Em. Bozděch, jeho a naši němečtí přátelé. — General bez vojska.)

Noticky, které ve známé formě drobných mušek z divadelní kanceláře do časopisů denních se rozlétají, slibují, že letošní zimní období bude v nejednom ohledu zajímavé. Skeptikové mezi námi, a těch jest vždy většina, usmívají se k tomu nedůvěřivě vzpomínajíce patrně na podobné sliby z let minulých, které z pravidla aspoň na polovičku se scvrkávaly. My tenkráte nepatříme ke skeptikům a chceme věřiti rádi a ochotně, že divadelní správa též splní letos, co slibuje. Jednomu z toho se zvláště těšíme: že divadlo pomalu začíná chápati jeden z prvních

úkolů svých, že vniká do spisovatelstva, že nebude již útulkem prací pouze několika autorů (privilegovaných nemůžeme říci, jak rádo se tu i tam zlomyslně opakuje, nebo proč nepsali také jiní, a ještě lépe, proč nepsali dobře, za to dosavadní dodavatelé dramat, prací opravdu nemohou), nýbrž že pomalu budou se v něm měřiti všecky nejlepší naše síly literarní. Jen z takové soutěže vzplyne zisk umění, obecenstvu i divadlu samému. Ovšem práce musí býti aspoň relativně dobré, lepší než všecky ty, jež dosud sl. divadelní správa vracela nadělavši několikanásobným trhnutím péra neuznaných geniů a sobě zarytých nepřátel. Pokud víme ze zmíněných mušek přijaty jsou již dramatické prvotiny *Františka Heritesa* a paní *Gabriely Preisové*, uznaných našich sil novelistických, ze starších se přihlásili novými pracemi *Štolba* (hrou cenou Náprstkovou poctěnou), *Pippich*, *Vrchlický*, později dostaví se prý p. dramaturg *Stroupežnický* s novým dramatem moderního konfliktu náboženskospolečenského a kdož ví, jaké posud neznámé překvapení ještě nás během letošní zimy očekává. Snad můžeme i těšiti se na druhé větší pohrobní dílo *Bozděchovo* dlouho postrádané a šťastně přece zachované drama „Spoutání“ nepočítaje ani drobotinu jeho „Náramek“.

První pohrobní hra Bozděchova „General bez vojska“ zavdala příčinu k rozmanitým úvahám o zaniklém spisovateli i o poměru jeho k našemu divadlu. Dobří přátelé naši, Němci, kteří jindy velkopansky ignorují naši produkci, všimli si slavnostního představení premiery Bozděchovy a rozepsali se v listech nám nepřátelských o Bozděchovi a jeho poměrech divadelních i jiných, ovšem ne tak z lásky k nešťastnému muži tomu, jako spíše, že využitkovali příležitost, kdy mohli, říci nám něco nemilého. Neradi vracíme se k této věci, ale musíme se k ní vrátit přece. Jest povinností naší konstatovati, že divadlo nenese celou vinu na tragickém osudu Bozděchově, že ona spadá na bedra faktorů jiných a že dost velkou její část dlužno hledati v exklusivním a nepřístupném charakteru genialního toho spisovatele. Víme určitě, že nynější divadelní správa se ucházela několikrát u Bozděcha o hry jeho, že byla ochotna splniti jeho požadavky, pokud jen trochu možno by bylo, a že všecko vyjednávání se rozbíjelo o jeho zásadní odpor, který částečně maskoval nervosou a chorobou. Jestli kdo vinen jest, že nad premierou hry „General bez vojska“ se vznášela tíže tragické viny, jak bylo kdesi napsáno, není to vinou divadla, jež se k Bozděchovi zajisté nechovalo hůř, než k ostatním žijícím dramatikům. Mea culpa mohli toho večera zvolati nanejvýš ti, již urvali ubohému muži bezcitně poslední stálé sousto chleba. Možná ovšem, že i oni by dnes našli nějakých důvodů a omluv pro své jednání, jedno by ovšem nikdy neomluvili, že přece jen zapomněli, *komu* tenkrát dali výpověď. To jsou však věci více privátního rázu a nemluvili bychom více o nich, kdyby nám to najednou vřelý interes strany nepřátelské pro Bozděcha nevnucoval. A ještě kdyby sami Němci měli docela čisté ruce vůči vlastním genialním básníkům. Stačí ukázati jen na Alberta Lindnera a rovněž tragický jeho osud. Našly by se příklady ještě jiné, kdyby obviňování jiných bylo vlastní omluvou. A pak ještě něco. Proč pánové, kteří dnes házejí kamením nevděku po našem národě a jenž tak vysoce velký talent Bozděchův dnes cení, proč sami lépe nefedrovali hry jeho v Německu, aby poněkud napravili, co nevděčný lid český zavinil? Pamatujem se ještě, jaké to byly boje, než se dostala veselohra Bozděchova na prkna německá a když se tam dostala, jak úzkostlivě se zamlčel původ hry, a víme též, že enthusiasmus panstva nebyl právě tak nebesa borný, aby mohl autorovi klestiti dále cestu do ciziny.

Jak vidíte, mohli si páni sousedé naši vzácnou svou pozornost k našemu umění zajisté i tenkráte uspořiti.

Bozděchův „General bez vojska“ jest jedinou seriosní prací, o které lze zatím promluviti. Čtenář „Lumíra“ odpustí mi již výpravných „Sedm havranů“, kteří mají hlavně co dělat s pp. bratry Bittnery a s divadelní kasou i z letní sezony zabloudilou aktovkou Siraudinovou „Tři klobouky“, zboží velmi saboučké, i konečně Wildbrandtovo larmoyantní drama „Dcera pana Fabricia“, které jen patrně se dostalo na jeviště k vůli p. Kolárovi, jenž v něm podává výtečnou studii charakterní. Pro *naše* umění nemají tři tyto jmenované hry velkého významu a lze přejíti přes ně klidně ke skutečné novince — k Bozděchovu jmenovanému kusu „General bez vojska“.

Je to práce veskrze solidní a umělecká. Třetí akt zůstal patrně prvotním náčrtem, chybí tu nejeden přechod; ale i přes to je celek práce velmi cenná, s kterou věru nemusil Bozděch tak otáleti. Kdyby se jednoho večera hrál „General bez vojska“ a hned za ním „Světa pán v županu“ viděl by divák, jak obě hry se navzájem doplňují, jak tam, kde jedna hřeší přílišnou rafinovaností a ostrým stavěním point proti sobě, druhá vyniká jednoduchou přirozeností, kde u jedné jsou samomluvy několika na scéně současných osob až v manýru přehnané, u druhé se působí prostředky zcela prostými, však stejně technicky vyspělými, viděl by, jak obě hry vyšly stejně z výhně jednoho ducha, který sice nešel hluboko na dno duším svých postav, avšak vodil je po šachovnici svého rozmaru tak elegantně a koketně zároveň, že všecko jich jednání bylo zcela přirozené a lidské. Thema novinky Bozděchovy jest ovšem staré, ano již i od něho samého vyčerpané. Shrnete je v jednu větu: Jeden muž a tolik děvčat!

Hráno bylo dobře. Obsazena byla hra, jak jen to šlo v poměrech našich — Lucrecie Poissardova paní Vinklerové se obecně chválila. Nechceme kaziti radost snaživé umělkyni, ale víme ještě o lepší Poissardové; ovšem není již ve svazku našeho divadla, ale myslíme, že jen ona by zahrála choulostivou úlohu zcela v intencích doby i autora. Je to paní Ortová de Pauli. Já být ředitelem, pozval bych ji k tomu. *Aliquis.*

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 1. listopadu 1889. ČÍSLO 31.

Plavba.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Čas je proudné, velké moře
a hodiny jsou vlny v něm,
člun, život, v radost jako v hoře
a ty jsi plavec tich a něm.

Tu usmívavě kyne vlna,
ta nese růží svěžích list,
a božských tajemství je plna
a plane jako amethyst

Kol blažených ostrovů spěla,
kde oranž dýchá, šepce keř,
a polibky, co hudba zněla,
se myrt a laurů smála šeř.

I vzdychneš: Vlno, moji lodi
směr štěstí vytoužený dej!
Ať aspoň jednu růži hodí
mi láska v tento vír a rej!

A jedeš dál, je vlna kalná,
a do krve se skoro tmí,
a dole hlonbka duní valná,
jak rány kladiv tam to hřmí.

I prosíš: Dále, vlno dále,
mne ku šťastnějším břehům nes,
tam ke stromům a ne k té skále,
kde písni, tamburin zní ples!

A vlna jak by rozuměla
tvou loďku stočí v jasný proud,
nad tebou hvězda zahořela,
je svatvečer, je sladko plout.

Však čím je sladčej, duch se chvěje,
již sladké báji nevěří,
zří v dálku přec pln beznaděje,
kdy vlna v loďku udeří.

A na rtech váznou vzdech i slova.
Ó, vlny, vlny vířivé!
Ta, jež plá nejvíc do růžova,
ta pohltí loď nejdřív e!

Sivý hoch.

Povídka od *J. L. Hrdiny.*

I.

Umíráček zvoní. —

Při chůzi ulicemi velikého svého města snad slyšíte tenký hlas umíráčku, snad se ozvou s okolních věží dvou i tři najednou, každý teskně volá, kvílí, ale kolikrát vám napadne, že to zvuk umíráčku, ač-li v tom proudění lidstva a šumném ryku a lomozu vůbec pozorujete, že nad vámi ve starobylých věžích se rozplakal zvonek? Snad jen ti, již oplakávají tu duši, jež před chvílí na vždy se s nimi rozloučila, slyší modlitbu umíráčku, — ti druzí putují lhostejně dál.

Jak jinak působí na člověka mluva umíráčku vesnického, jenž osamocen zavěšen ve výklenku nízké kapličky! Ve městě každá věž má několik druhů zvonů, jichž se používá k vytknutým jen účelům. Ale ten vesnický, ač zastává funkce všemožné, jinak zní za klekání, jinak mluví při požáru a povodni a zase jinak vyznívají slova jeho, donáší-li do světů neznámých poslední pozdrav krajiny rodné za zemřelým.

„Umíráček zvoní!“ přiběhly děti ustrašeny z návsi a nechaly tam v písku loutky, nedostavěné domečky z bláta a čepice a šátky, v nichž snášely „stavivo“.

„A kdo zemřel?“

„Mladá Trojanka!“

„Petronka, — žena Trojanovic Klimenta, toho havíře?“

„Ba, že už mrtva. Po půlnoci se tam kmitla na dvorku nějaká bílá postava se zlatou páskou na čele, vešla do světničky, položila jim tam hezounkého hošíka, ale vidouc, že v té maličké, nízké světničce pro tolik lidu málo místa, — dědeček Trojan musil spát za stolem na lavici, — chtěla si vzíti zase toho chlapečka a dáti ho lidem bohatším. Vztáhla po něm ruku, ale po tmě dotkla se ruky Petrončiny a srdce jí hned prestalo tlouci.“

Tak si to vysvětlovali ti maličtí rozumové a vyběhli zas na náves.

„Petronka zemřela!“

Umíráček mezi tím vesnicí kvílel, žaloval a bědoval, a zas pozměnil hlas, jako by prosil o slitování pro toho maličkého sirotka.

Povšimli jste si někdy slov umíráčku vesnického?

Nejlepší kazatel světa nedovede duši vaši uvést s životem tak v rovnováhu, vám lépe připomenouti význam té chvíle, žádný orator ani nejživějším líčením nedovede jako dovede ten nepatrný zvonek vesnické kapličky...

V dolejším mlýně odbyli zpurně dva malé žebráčky, hošíka a dívku, — bratra se sestrou, aby prý šli raději sloužit a netoulali se světem, ale když se rozplakal umíráček, poslala mlynářka mladšinku za nimi s hojnou almužnou.

„Jsme bohati, to je pravda, ale budeme-li bohatými, až budeme umírat? A když se tak podívám na tu svou drobotinu — — jak jsem ty žebráčky mohla pustit s prázdnem!“ A nádavkem k almužně ji zvlhly oči.

Sedlák Loskot se byl podívat nad splavem. Soused mu jel, nemaje vyhnutí, jedním kolem vozu přes souvrať. Asi hrsť klasů přišlo na zmar. Z toho může být process. Loskot se v soudech vyzná a bude chtít do čtyřiadvaceti hodin míti složeno deset zlatých, jinak to odevzdá advokátovi. A v nejzlomyslnějším jeho záměru ozval se ve vsi umíráček jako výstražný hlas Boha, Loskot sejmul mimovolně čepici, zamyslil se, dal se do počítání, kolik let už je tu a kolik tu asi ještě bude, zavrtěl hlavou, narovnal ujetých pár stébel obilí a pocítil zvláštní poklid v duši své.

Od města k silnici šla mladá žena, snad dívka ještě, a to dítko, s nímž si za vsí odpočinula a nad nímž se dala do pláče, bylo její. Ptala se něco kolem jdoucích dětí. Ty ji zas něco pověděly a šly dál.

„Proč pláčete, matko? ptáte se snad na cestu?“

„Cestu znám, ale ptala jsem se, je-li tu na blízku voda, hezky hluboká. Jsme opuštěny od celého světa — že bylo by nám tak snad nejlépe. Ale ten hlas umíráčku mně pověděl o mé povinnosti. Pojď, robátko drahé, vždyť nejsme zcela opuštěny, já mám ještě tebe a ty zase mne!“

A umíráček, ten divotvorný kazatel a smírčí soudce, urovnal každý hněv a spor. A kde to nebylo možno hned, v chaloupce Trojanově jisté nastal den smíření.

Dávné spory při pohledu na bledou mrtvolu mladé, hezké ženy Klimentovy prohlášeny za dětinské nápady, při pohledu na ubohého Klimenta obnovováno přerušené přátelství a při spatření toho maličkého sirotka tiskly se srdečně mnohé ruce, jež dosud toliko zaťaty byly se uvykly potkávati.

Kliment stál jako ztrnulý u postele své ženy. Tak, jak přiběhl z uhelny. Jen obličej a ruce si umyl, a vlasy nad čelem měl dosud mokré. Kliment měl pleť bělounkou, ženskou, skoro průhlednou, jako mnozí havíři, ale ta bělost byla nyní příšerná, děsná, skoro smrtelná. Kliment byl hodný hoch, ale nepřátel měl ve vsi tolik, kolik bylo obyvatelů. Jediný hřích, jenž mu tolik nepřízniveů stvořil, byl ten, že se zamiloval do selské dívky, ač sám byl toliko havířem. A když lásku odměnila láskou a tak připravila mnohé selské hochy o hezké věno a ještě hezčí nevěstu, zanevřeli na smrt proti Klimentovi. Vyčítali mu, že se chce obohatit a těžiti z nezkušenosti Petrončiny. A rodiče dívky vzkázali mu, má li Petronku opravdu tak rád, jak se staví, aby si ji tedy vzal, ale věno že jí nedají. Kliment si ji vzal. Ale po svadbě přinesl jí otec její přece několik zlatých a žádal, aby se podepsali oba, že se vzdávají všech nároků na další nějaké věno. Kliment to s úměvem podepsal, podepsala se i Petronka. A mladý havíř sbalil vyložené bankovky a vtlačiv je tchánovi do ruky, povídal: „Žádal jsem vás o ruku Petrončinu, tu jste mi dali. Více nežádám. Já mám ženu, ona má svůj podíl, z něhož bude živa bez starosti, podíl, který ji obětuji a nikdy nevyčtu, tu se podívejte!“

A Kliment vysoukav rukávy bílé košile zvedl ku stropu dvě bílé, svalnaté ruce. A Petronka žila spokojeně a lidé stále vymýšleli na ni pomluvy.

Petronka zemřela a lidé se sem nahrnuli, aby nad ní zaplakali, aby ji odprosili. A pivoňky na zahrádce tlačily hlavičky své na slunce, aby do pozejtřka rozvily, aby okrášlily rubáš ubohé Petronky.

Bývalí soupeři Klimentovi podávali mu jeden po druhém ruku.

„Kdo by si to byl pomyslil! Tak najednou! Zdali pak máš, Klimente, na všeliké ty útraty? Toť víš, ani nejchudší pohřeb se jim nevyhne.“

„Něco mám doma, a pozejtří je výplata.“

„To musíš na pohřeb a ne k výplatě. Ostatně jen si řekni, já ti milerád vypomohu.“

„Dal jsi už dělat rakev? Objednej ji u Hory,“ nabízel se druhý, „a řekni jen, že tě tam posýlám. Bude o polovinu lacinější a lepší než jinde.“

„Po poledni jedeme někam přes Kvílice, vzkaž tedy na faru a hrobníkovi.“

„A já k pohřbu pojedu pro kněze.“

„A naše koně ho zas odvezou.“

„Já myslím, Klimente, že mým vraníkům ponecháš tu poctu, aby odvezli rakev s tvojí ženou ku hrobu. Myslíval jsem si na Petronku, dokud byla svobodna, — no, stalo se, stalo! Když ji moji vraníci nevezli k oltáři, ať ji vezou aspoň do hrobu...“

„Což pak ten hošíček tvůj, Klimente? — mohl bys ho dáti k nám, aspoň přes první čas, přes to nejhorší. Máme taky takového diblíka, taky prvního, a matka je zdravá, silná, budou se míti oba dobře. Jak pak mu říkají? — Ah, tak, teprv dnes v noci se chudinka narodil. A jak mu dáš říkat? — po sobě? — ne! po dědečkovi, po tvém otci? Ivan, — Ivánek, to je hezké jméno. A až přijede kněz pro rakev Petrončinu, ať při té příležitosti hošíka pokřtí. Já sem pošlu staršinku, aby ho donesla k nám. Ivan! Hezký klučíček, jen že má tmavou pleť.“

„Jako všecky malé děti.“

Kliment na všecky ty důkazy přátelství a útrpnosti odpovídal jen němým kývnutím hlavy neb zaroseným okem. Což pak on to chápal, co mu tu každý nabízel? Vždyť Kliment živou mocí nechtěl uvěřiti, že Petronka mu zemřela. Stál nehybně u postele její, tiše, aby ji nezbudil, ale přece netrpělivě, čekaje, až se probudí, až oči otevře. Pak jí ukáže toho malinkého synačka. Zdali pak Petronka viděla svého synáčka? A kdo tu byl, když se narodil? Snad nikdo. Petronka že mrtva? — on jí má vzíti míru na rakev — vzkázati hrobníkovi — —

„Kdybys tu stál do soudného dne, ty ji nezbudíš, Klimente!“

Mladý havíř se obrátil. Byl to šedivý jeho otec. A ten nikdy nelhal.

Nyní teprv pochopil celé neštěstí své a pokleknuv u vychladlé mrtvoly, upřímně si zaplakal. A tak, jak mu to v řadě vyjmenovali vesničtí sousedé, musil učiniti. Musil objednati rakev, vzkázati hrobníkovi a knězi. I ten oznámený pozejtřek přišel. Přivezli kněze, přinesli sirotka ze statku, starý Trojan si ho podržel na rukou, když ho kněz křtil jménem Ivan, zas ho odnesli, kněz vzal jiné roucho a obrátil se k rakvi. Za chvíli vynesli rakev na košinový vůz a když jeli návsí, rozplakal se znovu ten zvonek vesnický a bylo prý v jeho kvílení dobře rozeznati dětský pláč, jako by ubohý osiřelý Ivánek běדoval za matičkou, jež se mu nikdy nevrátí.

A ať Kliment sebe zoufaleji držel rakev rukama, ať sebe více se vzpíral, aby ji nespouštěli do hrobu, ať se ohlížel s jakoukoliv úzkostlivostí po lidech, aby mu někdo pomohl Petronku k životu vyvolat, marné přemítání.

„Klimente, více ti nemůžeme poraditi, než abys se pomodlil.“

Kliment poslušně kleknul do vlhké hliny a modlil se, dokud hrobař nebyl se svým posledním aktem hotov.

Domů se ubíral se svým otcem sám a ač starý těšil syna všelijak, ani neodpověděl. To ovšem jinak nejde, je-li bol nelíčený. Dědeček mu věřil.

A když přišli domů a seděli tak mlčky chvíli u stolu proti sobě, vzal starý Trojan Klimenta za ruku.

„Někdo ti odešel, hochu, někdo ti přišel. Máš synáčka, já vnuka. Nesmíš zapomenout — — —“

„Kam jdete, tatíčku?“

„K Vobořilovům do statku. Co! aby se chlubili zbytečně dobrodiním, darmo by to chudinkovi jednou vyčtli. Ivánek je tvým synem, vydělávej naň, on je mým vnoučkem, já si ho vychovám. Bez mléka sice, ale upřímně. Aspoň budu míti práci a ty radost nějakou. Však to dovedu. Tobě byl ne celý rok, když ti matka zemřela, a ať se někdo podívá, jak jsem tě vychoval. Já tam dojdu.“

„Tatíčku, poděkujte tam — — —“

„To už vezmu vše při jednom.“ A kdo čím přispěl k pohřbu nebožky jeho snachy, tam zašel starý Trojan, zeptal se zdvořile, co je povinen, a že nikde nechtěli o platu při takové příležitosti ani slyšeti, zdvořile poděkoval a šel dál. Naposledy zašel k Vobořilovům. A přes půl hodiny to trvalo, než nesl na ruce v peřince zavinutého Ivánka. Bůh ví: myslili to upřímně s tím dítětem anebo to byl jen chvilkový rozum bohatých lidí, — nechtěli děcko dáti z ruky. Až prý se odstaví. A Kliment prý může každý den přijíti naň se podívat, co na tom. Vždyť ho rádi uvidí. Ale starý Trojan uvedl některé důvody a že bylo by těžko mu něco vymlouvat, vydali mu dítě. A když nesl ten drahý poklad rodinný přes ves, sbíhaly se ženské a obdivovaly se, jak vyrostl, a dětem musil hošíčka ukazat, shýbnouti se s ním k zemi a podržet, aby ho políbily.

„Tady ho máš, hochu! Jen se podívej dobře, — celá nebozka matka!“

„Oči bude mít asi po mně, černé.“

„A tmavé pleti bude.“

„Petronka to s bázní vždy předvídala. Ulekla se mne jednou z večera, když jsem celý začazen vrátil se z uhelen a zaklepal na okno, u něhož seděla. A každou noc prý se jí zdálo o děťátku, jež k nám přiběhlo ze šachty.“

„Tak pojď, ty hochu sivý, ukážu ti, kde budeš spávat.“

II.

Chaloupka Trojanovic byla malá, na stráň přilepena jako hnízdo vlaštovky, a děti vesnické mohly se snadno dostati se stráně na střechu, čehož také dovedly využitkovati v plné míře, že starý Trojan nepostačil spravovati snopky. A byla-li chaloupka maličká, jaká pak byla teprv světnice! V pravo hned, jak se vešlo do dveří, stála hliněná kamna, ještě ta starodávná, a zabrala skoro třetinu celé světničky. Přestavovat a hýbat s tím nikdo nechtěl, poněvadž kamna se širokým páleným komínem držela prý chaloupku pohromadě. Naproti v koutku byla postel, jediná jen. Starý líhal za stolem na lavici postřené starým kožichem. U okna stála malovaná truhla, jež sloužila za šatník, prádelník, i nějaké ty knihy a listiny tu měli, tedy archiv, pár nastřádaných grošů a zánovní lžíce a vidličky, jimiž se jedlo jen o svátcích. Jinak sloužívala truhla v nedostatku jiného místa za sedadlo. A na zdích hodiny, pár svatých obrázků, za nimiž proutky kočiček od poslední květné neděle a zčernalé, suché pivoňky od posledního svátku božího těla. Nad dědečkovou pak lavicí dva obrazy zasklené, mizerné to ocelorytiny, představující výjevy válečné: „Bitva u Slavkova“ a „Bitva u Lipska“. Tak hlásalo dole německé, polské a maďarské písmo, — českého pojmenování tam není. Což na tom? Jen když tam byli čeští vojáci.

A dědeček Trojan byl účastníkem obou těch světoznámých bojů a proto by vám nedal ty obrazy za nebeské blaho. Pokud se dědeček pamatuje, vypadaly ty obě bitvy trochu jinak, než jak je to tu namalováno, ale možná, že je to kresleno s jiné strany. Neboť, že to jsou skutečně ty dvě bitvy, potvrzuje nápis dole na obrubě. Proto jsou u velké vážnosti. U okna pak visí na špagátě letošní kalendář se všemi tištěnými i připsanými moudrostmi světa a mezi oknem dvě dýmky s dlouhými troubeli. Ta v pravo s kladívky zkříženými je Klimentova, ta v levo, na jejíž hlavičce vymalován starý Bonaparte, patří dědečkovi. Z těch se kouří jen večer po práci neb o svátek. Více ve světničce nemá místa. Když se pak sejdou večer ti tři, div do sebe nevrážejí. „No, já s Klimentem už se dovedeme provléknout i štěrbinou, ale ten divoch Ivan, když se přižene z venku, tu se všecko třese, a já se bojím, že nám jednou sboří ten ‚betlem‘ nad hlavou . . .“

(Pokračování.)

~~~~~~~~ *
~~~~~~~~

O kostele svatojirském na Hradčanech.

Napsal *K. B. Mádl.*

(Pokračování a dokončení.)

III.

Dne 20. března roku 1782 byl klášter svatojirský zrušen a kostel zavřen. Prodlením jednoho století zmizel ještě nejeden kus starého inventáře, a dnes vcházíme do chrámu téměř pustého a prázdného. Ni jediný kus kostelního mobiliáře, jimiž byli vyzdobili novou stavbu, se nedochoval a skoupé prameny jen o jediném předmětu, jehož původ snad až sem sahá, činí občas zmínku: o řezaném Kristu na kříži. Ne pro jeho cenu uměleckou, ale pro zázraky, jimiž rozmnožoval v obci věřících úctu k sobě, neboť když 21. května 1252 Poměn, sudí královský, při modlitbě setřel malovanou krev s nohou sochy, vyprýštila prý z ran čerstvá. A týž zázrak udál se 15. ledna 1283. Divotvorný krucifix stával na hrobě svaté Ludmily.

Nejstarší ze zachovaných výzdob kostela svatojirského je relief votivní, o němž se již stala zmínka, a o kterém dnes nelze říci, zda tvořil kdysi hlavní část oltáře, či byl zazděn snad nad některým vchodem. Buď jak buď, relief svatojirský zůstává v pravdě nejlepší a nejvýznačnější památkou pražské plastiky z prvních desítiletí třináctého věku. Je pořídku po Čechách sochařských prací té doby a již pro tu vzácnost jejich pohlížíme s pietou ku řezbě svatojirské, ale svým uměním, svou cenou, jako pravá práce mistrovská, vyžaduje daleko více nežli prostou úctu ku starobylosti. Její celý ráz odpovídá zrovna materialu, z něhož je zhotovena. Ta měkkost forem, ta úhlednost a plynulost linií, ty určitě významné a zase jemné rysy Bohorodice na trůně sedící zdají se, jako by po zákonu přírodním byly vyrostly z měkké, jemnozrnné opuky, materialu pražských plastik z doby středověké. Ne prostý kameník, pracující více s dobrou vůlí a neporušeným citem, ale opravdový umělec přiložil zde ruku k dílu, a cokoli ještě snad v poli středním, v té napjaté symetrii komposice a typické úpravě Bohorodice, andělů v oblacích a obou drobných abatyší u jejich nohou zůstalo tvrdého, to dovedl odčiniti určitostí a zdařilou životností podobizen kněžny Anežky a krále Přemysla. Ještě nese relief dlouho zanedbaný znatelné stopy původní polychromie. Mnohá tvář rdí se ještě ruměncem a v řasách rouch v hustých paralelách uložených a splývajících tkví zbytky barev, jimiž druhdy votivní deska Anežky Přemyslovny se skvěla a zářila.

Tympanon tento není jedinou světlou stopou dcery královské v kostele svatojirském. Jeť pravdě podobno, že její štědrotě a umění milovnosti děkujeme i za staré malby v kostele. Nyní jsou to arci jen pobledlé a těžce ztýrané zbytky, ale jako plastikami tak ani malbami z doby předkarolinské není země nase právě bohata. Proto i z pola zašlé ty fresky svatojirské jsou pro nás pravým pokladem. Byly doby, kde po českých vlastech nebylo snad jediného kostelíka, ani v poslední vsi, jehož stěny by nebyly pokrývaly postavy světců a výjevy legendarní. Kdekoli se spokojili jen tím, že staré, pobledlé a zašlé fresky pouze zabílili, v těch kostelíčkách románských a gotických pod bílým povlakem ještě nalezneme sledy starého umění malířského. Bohužel, že všady jen sledy, a ještě více žel, že nezacházíme s nimi lépe nežli střízliví naši předkové. Ti přetírali je štětkou namočenou ve vápně, my pak štětcem namočeným v barvě. Pochybujeme, že smíme se vždy honositi porozuměním a pietou ku starému umění . . .

S maleb v kapli sv. Ludmily byl setřen ráz původní, a co bylo fresk ve velké apsidě, presbytéři a snad i jinde, ty dala abatyše Schönweisová dávno již zabíliti, jen v šeré kobce sakristie pod jižní věží, když oko uvykne tomu spořému přítmí, rozezná, ač ne bez námahy, po stěnách i klenbách barevné skvrny zvolna se sdružující a spojující v určitější podoby, až na konec vyčteme ještě aspoň obsah a něco charakterisujících známek maleb as před třiceti lety poprvé objevených. Ovšem, pohlížíme na hotovou ruinu. Na mnohém místě barvy vybledly a zašly, na nejednom místě trhla se zeď, jinde celé kusy vypadaly. Nám zatím více nezbývá, než pokusiti se ne o čtení, ale jen o slabikování této vzácné památky doby předkarolinské. Jsou to zbytky a trosky, jež jen místy dovolují bližší určení obsahu, neboť emblemy i nápisy větším dílem zašly a opadaly a fragmenty nesnadno řešiti.

Velebně sedí na trůně v mandorle žehnající Kristus na stěně apsidy a vážně, skoro ztrnule řadou pod ním svatí apoštolové. Zlaté glorioly pobledly a málokterý obličej je více znatelný. Obrátíme se, a před námi na stěně západní tyčí se obrovitá postava sv. Krištofa, temenem klenby se dotýkající. Těsné, tmavě fialové spodky na nohou, vodou se brodících, červený kabátec je vykasán a zelený plášť spočívá na širokých ramenou, nesoucích děcko Krista. V pravo a v levo od něho táhnou se dvěma řadami nad sebou jiné postavy svatých a mučenníků, znatelný je sv. Blažej, pak mučennická scéna, dále jiná, ve které Grueber viděl „Zavedení křesťanství do Čech“, kde před králem na trůně sedícím stojí muž ve tmavém habitu s holí v ruce. Na stěně jižní po obou stranách okénka rozeznáváme postavy biskupů a diakonů, jimž ruka Hospodinova s oblak žehná.

Strop prvního oddělení vyplňuje typická komposice „Nebeského Jerusalema“. Střed, nejspíše se znamením Hospodina, vypadl, ale kolem táhnou se velkým kruhem zdi hradební z pestrobarevných kvádrů složené, zakončené cimbuřím. Ve čtyřech osách rozevírají se brány věžní, střežené anděly.

Pokud sporé světlo stačí, postřehneme v zachovaných zbytcích táhlé proporce figur, hlavy a obličeje úzké, nosy rovné, oči siroce otevřené, trup plochý, nohy a ruce bez podrobností, barvy jednoduše vyplňují silně obrysnuté kontury skoro beze stínů a světel. Ještě se nikde neohlašuje výrazný typ doby karolinské.

Prostřed přistavěné kaple sv. Ludmily zvedá se plasticky bohatě vyzdobená tumba svaté potronky země

české. Nedlouho po násilné smrti sv. Ludmily bylo tělo její přeneseno z tetínského hradu do kostela sv. Jiří a není pochyby, že místo jeho odpočinku bylo vyznačeno náhrobkem. Požár roku 1142 jej zničil a v nově budově postaven byl hrob nový, který o sto let později byl nahrazen opět jiným. Abatyše Kunhuta Přemyslovna ve zvláštní úctě ku svaté své pramateři zbudovala nynější kapli, při níž aspoň základ a zdi, ne-li klenutí, připomíná nám dílo první poloviny čtrnáctého věku, a zde asi též význačnou kterous prací ozdobila její hrob. Byl-li to oltář či pouze deska náhrobní, nebo tumba podobná oněm, jež zdobí kaple choru svatovítské katedrály, nesnadno říci, jen tolik je jisto, že náhrobek dnes kapli zdobící vzal původ svůj mnohem později, na samém sklonu periody gotické. Právě za doby Vladislava II. křísil se klášter svatojirský z hmotných ran, jimiž trpěl po čas bouří patnáctého věku, opět bylo možno získati statky násilím klášteru odňaté a zanedbaný kostel v náležitý stav uvésti. Podle slohu architektonické ornamentiky po obou podélných stranách tumby, podle karakteru figuralní ozdoby je možno vysloviti domněnku, že ji postavila asi abatyše Kunhuta, která v letech osmdesátých patnáctého věku obezřele klášteru vládla. Nyní je arci třeba při posouzení plastických prací náhrobku bedlivě rozlišiti dříve práci původní od restaurace a doplňků z roku 1858, kdy péčí některých horlivých byly nejen tumba, ale i všechny malby na stěnách a klenutí zevrubně opraveny. Oprava tato i jiné, jež ji předcházely, bohužel, pozměnila sochu sv. Ludmily, ležící na svrchní ploše tumby, měrou tak značnou, že bez podrobného a pohodlného studia, jaké okamžitě nelze provésti, je těžko říci, zda je tato plastika s celým náhrobkem současná čili nic.

Postranice tumby zdobí řada mělkých výklenků ohraničených pilířky vybíhajícími v tenké a štíhlé fiály a pole vnitřní zakončují gotické štíty též s obloukem špičatým, jehož ramena svisle dolů spadají. Nejvíce tento tvar svědčí, že stojíme před dílem architekta, který koncem patnáctého století nakreslil projekt k náhrobku sv. Ludmily. Jinak kružby, výplně a listoví ještě přidržují se forem dosti ryzích. Jednotlivé sošky je těžko rozeznati, které světce by měly představovati, jsouť veškeré skoro jejich emblemy prací novější a nejeden obličej moderním doplňkem zrážených tvarů nabyl zcela nové tvářnosti. Za to držení těl a hlavně uložení draperií v hojné a opravdu půvabné záhyby a řasy jsou dostatečným nám důkazem, abychom původce jejich zařadili mezi první plastiky české jeho doby. Materiał je jemná opuka, tedy kámen pro skulptury pražského původu naprosto karakteristický.

Každý přechod z jednoho slohu architektonického k následujícímu dál se zvolna a vždy nalezneme v dějinách umění doby, tu kratší, tu delší, kde oba spolu o vládu takměř zápolí a starší vždy podléhá. Také přechod z gotiky k renesanci neudál se v Čechách rázem, a ještě jsou uchovány některé objekty, po výtce menších rozměrů a rázu dekorativního, v nichž mluva české gotiky silně již je promísena řečí díla lombardského. Na příklad kazatelna v křížové chodbě františkánského kostela v Plzni, v Praze pak velké trojdílné okno na jižním průčelí staroměstské radnice vykazují elementy obou stylů na jednom místě sloučené, v nichž však gotika ještě znamenitě převládá. Při jižním portalu v boku kostela svatojirského je však poměr opačný: zde mají vrch formy renesanční. Kanelované sloupy a zvláště jich hlavice jsou arci přímo barbarské, ale již profily kladí, oblouku a štítu, třeba hrubé, nesou přece jen ráz čistě renesanční. Gotické jsou ještě květy v cípech při tympanonu, v kasetách perspektivně zkráceného stropku, písmo nápisu nadpraží a na konec celý relief ze slivenckého mramoru půlkruhem uzavřený: Sv. Jiří saň potírající. Celá, valnou silou propuklá záliba ve přírodě zračí se tu v krajinářském pozadí, kde umělec nevynechal ni strom, ni keř, ni skálu, ni trávu, ba i v dáli věžatý hrad, v jehož cimbuří vyhlédají rodiče princezny kapadocké. Kazatelna plzeňská povstala roku 1543 a asi v týž čas dlužno klásti portal svatojirský.

Z chrámových prostor již dávno vynesli veškeré mobilní malby a jen ze starších popisů dovídáme se, že při tumbě sv. Ludmily stál oltář s obrazem, na hlavním oltáři v apsidě „Nanebevzetí P. Marie" a sv. Rosalie od Jiřího Heintsche, a co ještě ze starších maleb zbylo, visí nyní na štěstí v obrazárně v Rudolfinu. Původem nejrannější z nich je skládací oltář, jehož střed zdobí typická komposice „Smrti P. Marie" a křídla postranní menší výjevy legendarní, dílo českého štětce patnáctého věku, kdežto malby ve velikém gotickém oblouku na zlaté půdě provedené, Kristus na kříži a sceny ze života sv. Uršuly, jsou prací německého umělce neznámého jména. Kdysi zdobil tento obraz oltář na západní kruchtě a sotva asi zaujme svoje prvotní místo. Za to by dobře bylo, kdyby nynější restaurace ponechala v kostele jiné práce, jež dvě minulá století zde zanechala. Míníme ony kované mříže, jež zdobí náhrobky abatyše Mlady a Kunhuty a tvoří zábradlí schodiště a presbyteria. Praha v pravdě není chudá na kované práce a v těch dlouhých řadách mříží dveřních, okenních, světlíkových zábradlí a jiných, jež po ulicích a v kostelích města nalézáme, náleží mřížím kostela svatojirského místo neposlední. Že vynikají technikou, nepřekvapí nikoho, kdo blíže ohledal, co dovedli pražští kováři za minulých dvou věků, ale vedle toho mříže výklenku, v němž od roku 1675 odpočívá tělo kněžny abatyše Mlady, mřížové zábradlí vůkol náhrobního kamene kněžny abatyše Kunhuty, a kol prostých tumb Vratislava I. a Boleslava II., jež všechny spadají do třicátých let minulého století, tak vynikají bohatstvím motivů, rozmanitostí zápletek a vinutin a ladem linearním, že řadí se k nejlepším toho druhu.

Kdyby nám bylo šlo o podrobné popsání uměleckých památek, jejichž historie uvádí je v souvislost s kostelem svatojirským, musili bychom ještě se zastaviti u polychromovaného reliefu šestnáctého věku „Klanění se sv. králů", u velkého krucifixu na hlavním oltáři, ano i některý z hojných náhrobních kamenů ve dlažbě kostelní vyžádal by si tu pro ráz písma, onde pro plastickou ozdobu zvláštní zmínky. Nesměli bychom pominouti Reinerovy „Apotheosy sv. Jana Nep." v kapli jemu zasvěcené, ale ani tím by nebylo vše vyčerpáno. Bylo by třeba zajíti do dvorní knihovny ve Vídni a projíti malou knihu modlitební, jejíž miniatury nesou ráz třináctého století, a která byla kdysi majetkem obyvatelů klášterních, rovněž bychom v universitní knihovně nalezli knihu abatyše Kunhuty Přem., a berla a koruna abatyší svatojirských, které přešly v majetek teresianského ústavu, nebyly by svojí cenou umě-

leckou v poslední řadě. Než to vše zatím leží mimo cíl této stati, které stačí obrátiti zraky a mysli aspoň na okamžik ku starobylé stavbě s Hradčan vévodící ve chvíli, kdy pracuje se o jejím obrození. Zevrubná restaurace starých památek stavitelských vždy vybízí k tomu, neboť nikdy nenaskytá se příležitost lepší ke studiu a vniknutí v nejhlubší jejich taje, i není vhodnější chvíle uvésti si v paměť, čím kdy byly a co vše v sobě chovají.

Na konci města.

Báseň *A. Sovy.*

Sem domy sahají do polí zrosených . .
Luk velké rozlohy tu žloutnou pod olšemi . . .
Zde bosé dívenky se časem ozve smích,
hned v luzích zazvoní, hned mizí echem zděmi.

To vše; jen cvrčka hlas unylý, ospalý,
jak v země hlubinách by kdesi vstával zticha,
neb vonným večerem z křů střemchy povzdálí
zpěv skrytých slavíků modravým vzduchem vzdychá . . .

A dál v kruh obrovský se město šíří mhou,
klid velký, hrobový nad tisíci střech leží,
tam věže klášterů a chrámy černé jsou,
tam kouřem blýská se sta arkýřů a věží . . .

Tam všecko zůstalo, vše, výkřik, smích i žal,
vše vzadu zůstalo, ruch obrovský a vření, —
však zde je tichounko, van z dlouhých trav jak vstal,
a slavík do oken jak zpívá v polosnění . . .

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

„Jste hodný, že jste přišel," promluvila po chvilce přívětivě dívka, opírajíc se unaveně o prkennou stěnu besídky, mezitím co paní mlynářka odešla domů, aby dala stárkovi opozděný oběd.

„Byl bych přišel dříve, kdybych byl tušil, že jste nemocna."

„Ó, jsem o tom přesvědčena, avšak nechtěla jsem vás vyrušovati z klidu a spokojenosti, proč to? Dnes však jsem si přála vás viděti a věděla jsem, že přijdete. Měla jsem tušení, věřila jsem, že mne nesklame."

„Jste nemocna, slečno Ludmilo, jakou vám mohu dáti útěchu?"

„Jest na tom dost, že jste tu, že vás zase vidím po dlouhém čase," odpovídala, otevírajíc zásylku. „Pohled na vás mi utvrdí vědomí, že mám upřímného přítele, který s účastenstvím se slučuje s mým osudem, pohled na vás mi zopakuje všechno to, co jsme spolu mluvili naposledy a co bylo i němou řeči. A pak moje churavost. Komu bych se mohla svěřiti s ní jinému nežli vám?"

„Jste velmi churava, slečno Ludmilo, co vám schází?" tázal se kněz smutně.

„Tady!" řekla rozbalivši balíček a sáhla si pravicí na srdce.

„Tedy jest přece pravda, jak mi stárek vypravoval?" odtušil kaplan.

„Říkal vám o tom?" usmála se dívka. „Ach, což pak on ví!"

„A to jest lék od té nemoci?" tázal se pater Konvalinka, pohlížeje na malou, kulatou krabičku, kterou si dívka pohrávala v rukou.

„Ano, lék! Ten moji nemoc snad způsobil, a ten ji také zažene."

„Co to jest?" divil se kaplan.

„Dar Německa. Věnovala jsem té cizině nejkrásnější léta svého mládí, své sny, své štěstí, své umění. Věda jejich lékařův dala mi za to tento lék."

Při těch slovech otevřela krabičku, plnou drobných kuliček v žlutavém prašném obalu. Vzala dvě pilulky do prstův, ukázala je kaplanovi a pak je spolkla.

„Ale co to jest?" tázal se kaplan netrpělivě a s nelíčenou obavou.

„Oheň, život! Ano, teď plamen mého života. Ale kvapem hoří!"

„Nerozumím vám! Proč mne trápíte těmi okolky a nejistotou?"

„Nevím, jak bych vám to snáze řekla. Jedním slovem by vás to tuze zabolelo."

„Nechť zabolí — už tak bolí dost a dost! Co to jest?"

„Jed!"

„Jed!" zděsil se kaplan. „Jaký jed!?"

„Arsenik —"

„Arsenik!" opakoval zase po dívce a uchopil se bolestně za hlavu. „Arsenik! A vy to užíváte? Už dlouho si tím otravujete život?"

„Už tři léta — den co den! To mne ještě udržuje při životě, abych znenáhla nechřadla a nehasla. Ale jest to plamen. Snad už brzo shasne náhle, rázem!"

„A proč jste zaprodala svůj život tomu ďábelskému výtvoru vědy?"

„Z nerozvážnosti, z lehkomyslné rozmařilosti, z nerozumu. Teď vidím, že jsem plýtvala zdravím a životem, který nikdy více se nevrátí. Teď, když poznávám, jak bych mohla žíti tichý, spokojený život ve klíně rodné domácnosti, když vidím u sebe upřímnou lásku něžných, starostlivých rodičův, teď toho lituji, ale jest už pozdě, to nelze napraviti! Před třemi lety někdo o mně řekl, že hyne můj zpěv a že také krásy mé ubývá — a bylo

mi teprve dvacet let a několik měsíců! Byl to jeden z oněch hadů, o nichž jsem vám naposledy vypravovala. A hned po té jiný had přišel s touž novinou a s touž ranou do mého srdce: ‚Nedávno ještě oblíbená pěvkyně Ludmila Přibylová chřadne na těle i na umění‘ vysmíval se škodolibě, a noviny roznášely to po celém světě. Pak mi to závistivá družka řekla do očí, a nedivte se, že jsem byla nešťastna až k zoufalství. Ovšem, někdo, jenž se mnou dobře smýšlel, mne těšil: ‚Nedbejte těch řečí a těch lží! Kráčejte svou cestou za uměním a ponechte Bohu, aby se staral o vaši krásu. Ani umění, ani leposti vám neubývá, naopak! Jen šťastně a neohroženě v před!‘ Těšilo mne to sice, ale jen tak dlouho, dokud jsem nebyla na novo raněna s jiné strany. Pak se mi zdálo, že opravdu chřadnu, cítila jsem, že mi tisícero schází a že zajisté nejsem už ta, kterou jsem bývala. Bála jsem se o svůj hlas a o svoje hladké tváře — byl to nesmysl, lichá domněnka, přelud, ale jaký div, byla jsem mláďa a pak — milovala jsem muže, jemuž jsem zaslíbila ruku, i obávala jsem se, že on pak by mne více nemiloval! Tenkráte jsem neznala a netoužila po lásce duší, nevěřila jsem jí, nehledala jí, doufajíc, že ona láska jest jediné pravá, která se zrodí ze záliby ve sličném obličeji a v povrchních stránkách ducha.

Ano, posléze jsem opravdu byla nemocna, vadla jsem, ale tím byly vinny moje ustavičné obavy a můj nespokojený, rozháraný život. Jen krásu, jen zase krásu a zpěv, aspoň na krátký čas! volala jsem v duchu, a svěřila jsem se s touž tužbou někomu, jejž jsem pokládala za upřímného přítele. Ten mi poradil, abych hledala pomoci u známého lékaře, i uposlechla jsem. Lékař mi řekl, že nejsem ani příliš nemocna, a radil mi klidnou mysl, bezstarostnost, výživnou stravu a víno, výlety, smích a vůbec veselý život. To prý bude nejlepším lékem.

Ale to mi nedostačilo. Přesvědčila jsem ho, že jsem opravdu velmi churava, a vyjmenovala mu tolik věcí, o kterýchž jsem se domnívala, že stravují moje zdraví, až konečně přece uvěřil a pokládal mne za nemocnou. Dal mi lék, jeden, dva, ale ty neúčinkovaly, zdálo se mi, že jest mi hůře po nich.

‚Nezbývá, než abyste upsala ďáblu svůj život,‘ pravil posléze nespokojen. ‚Vás neuzdraví než jediný lék, ale ten vás může také zabít!‘

Prosila jsem ho o ten lék, byl-li tak neomylně účinkující. Za jeden, za dvě léta bující krásy všecek ostatní život! prohlašovala jsem lékaři rozhodně, raději kratičké vítězství nežli nekonečný útisk a pokořování — — —

‚Může vám sloužiti třebas deset i více let,‘ tvrdil lékař, ‚ale jest při něm svrchované opatrnosti a vytrvalosti třeba. Jest to meč, který si věšíte nyní nad hlavu, had, kterého přijímáte na svoje ňádra, jediná neprozřetelnost, a může býti po všem veta!‘ A dal mi ten lék se stem přísných rozkazův, z nich nejdůležitější byl, abych prý se co možná nejvíce pohybovala, slézala nejneschůdnější cesty a stoupala často do hor a do kopeův — —

Nevím, uzdravily-li mne pilulky anebo víra v jejich zázračnou působivost. Za krátkou dobu nabývala jsem síly, vadnoucí údy se vzpružily, tváře zahořely plamenem, oči zableskly se sršícími jiskrami, nikdo, ani ti, kteří mi upírali umění, nemohli mi upříti krásy. Můj milenec vášnivě si mne zamiloval. V tom čase také poušštěla jsem se zřetele návod lékařův, nedbala jsem ho, jen když jsem žila, jak jsem si přála, jen když život můj hořel. Ano, hořel, ale teď dohořívá! Obživlý, jedy vykouzlený pel mých tváří ani na pohled zdravím kypící postava moje neuchránily mne před protivenstvím. Zpěv můj brzo zase staven na pranýř jako záporný příklad umění, zase hadové syčeli, že lepý zjev můj nemůže déle nahražovati umění na velkých jevištích — — — Snad to bylo už pravda, ale byla jsem nepřístupna jejich hanebnému dolezání a kromě toho chudla jsem vůčihledě, také moje věno z Lukavického mlýna rozletělo se jako pýří, aniž teď vím, zač, a aniž bych se mohla ospravedlniti před soudem rodičův, kdyby se tázali. A k tomu přišla ještě jiná věc, hroznější — než to také jindy!

Pak jsem ucítila, že srdce moje stůně. Nikoli sladkými nebo bolestnými city, ale následky těch jedovatých pilulek. Tlukot jeho umdléval, také ochaboval jako vše, co mi mohlo působiti štěstí, a v době, kdy bych byla nad míru ráda žila, neboť měla jsem už, proč — v době té pozorovala jsem s hrůzou, že zdraví moje jest téměř utraceno a že další život můj jest už jenom posledním vzplanutím dohořívající svíce. K tomu ke všemu nemohla jsem déle prodlévati v cizině, byla jsem nucena opustiti divadlo, nebylo peněz, a ustaraných rodičů nechtěla jsem déle vyssávati. S těžkým srdcem, s pláčem opustila jsem Německo a uchýlila se do vlídného domova. Přijela jsem s přetvářkami, že jsem šťastna. Dovedla jsem to, vždyť jsem se tomu učila úplných devět let jak v životě, tak i na nevděčných prknech jeviště. Rodičové moji nevědí ničeho, teď jenom nemoc je poděsila, a co dříve se dálo, proč, to vše jest před nimi dosud skryto. Toliko vaše laskavá bedra ponesou teď společně moji tíž —“

Ludmila se zamlčela, jako by sbírala síly. Hovor její byl rychlý, pohnutlivý a dotýkal se velmi jejích citův; byla po něm zemdlena a unavena.

„Toť tedy vaše tajemství?“ otázal se pater Konvalinka nanejvýš zasmušen.

„Oh, nikoli, to jest jen jeho malá část, ještě lehká a snesitelná. Ale to ostatní vás poleká a bude vás mnoho, mnoho tížit —“

Chtěl něco odpověděti, ale dívka mu kynula významně rukou, že paní Přibylová se vrací do besídky. Zarazil se po jejím posuňku, a nit hovoru jeho docela se zapletla a ztratila. Teprve paní mlynářka a Ludmila uvedly rozprávku opět do méně stísněného a nehybného proudu, ovšem pokud při neustálém pomýšlení na nemoc dívčinu bylo možno.

Za chvíli, když paní opět někam se vzdálila, Ludmila odhrnula řídnoucí listovou oponu besídky a podívala se k zakaboněným nebesům.

„Nezdržujte se déle u nás, velebný pane,“ pravila mu upřímně, „přijde brzo bouře a jistě velký déšť, nedostal byste se pak v suchu domů.“

„Seděl bych tu u vás pořád, třebas v bouři a v dešti —“ on na to.

„Ach, milý příteli,“ odvětila dívka vroucím hlasem, „přála bych si také, abyste tu zůstal už u mne, neboť vám mám ještě mnoho říci. Chtěla bych vás viděti vedle sebe a čísti z vašich očí, že jste mi porozuměl a že cítíte se mnou jedním citem, že dýšete se mnou jedním dechem. Tuším, že nebude již mnoho hovoru mezi námi, i chtěla bych takto klidně odpočívati, dívajíc se na vás, a umírala bych blažena. Ale na mne čeká ještě veliký

boj a práce, kterou musím vykonati dříve, než umru. Chtěla bych, abyste mne již neopouštěl, ale společenské ohledy, vaše povinnosti jinde jsou mocnější nežli moje přání. Jen jděte, příteli! Promokl byste později a ublížil snad i svému zdraví. Jděte, šetřte se — pro mne! Ale přijďte zase brzo!"

Uposlechl, zvedl se a šel. Když jí podával ruku, nemohl se podívati dívce ani do obličeje, nemohl říci ani „s Bohem!" Jen jí stiskl vřele pravici, a skláněje hlavu k prsům i odvraceje zoufalý obličej, vystoupil rychle z besídky.

Přede mlýnem potkal se ještě s paní mlynářkou a s vrátivším se panem Přibylem.

„Co soudíte o nemoci naší dcery, velebný pane?" otázal se ho pan otec s přátelskou důvěrou, a paní Přibylová upřela na něho nedočkavě zasmušené oči.

„Nejsem schopen úsudkův," odtušil kaplan po krátkém přemítání, a bylo viděti, že odpověď ta působí mu obtíž, „vše spočívá v rukou božích. Budu se modliti, aby Bůh sňal se slečniných i s vašich beder to starostlivé utrpení —"

Pan otec po těch slovech sevřel jen bolestně rty, a paní mlynářce ukápla slza do čisté zástěrky. Po té hned se rozešli, nemohouce utajiti pohnutí.

Pater Konvalinka pospíchal rychle domů, aby se venku do bouře neomeškal, ale ještě kus cesty před Javorníkem zastihlo ho hřímání a notný lijavec. Než dostihl krajních domků vesnice, byl na kůži promoklý. Ale přece uchýlil se na zápraží nízkého doškového stavení, aby tam počkal, než bouře se přežene. Dvéře do síně byly otevřeny dokořán, a bylo slyšeti odtamtud šplichot vody, oškrabování zemčat, patrně to přípravu k večeři, a několikery hlasy.

„Chtěl jsem dnes do Lukavice do mlýna s novou pšenicí," ozval se mužský hlas, „ale přišla do toho bouřka, pojedu až zejtra, nebude-li mnoho pršet —"

„Lukavická slečna prý těžce stůně," ozvala se po té patrně starší žena. „Svět jí špatně posloužil. Dříve domova skorem ani neznala, a teď ráda v něm umře."

„Ještě neumírá," odvětil muž, „lidé nadělají hned mnoho řečí."

„A jakpak nadělají! Vždyť prý ve městě v lekárně říkali, že jest zle! A byli tam dva lékaři, proč by je svolávali? Ale velebníček prý chodí z toho jako stín."

„Hm," zněla na to mužova odpověď a nic víc.

„Maminko," ozval se v tom tenký hlas, nejspíše malé dívky, „jest pravda, že velebný pán chodí do Lukavického mlýna za slečnou?"

„Mlč, nezbednice!" rozkřikla se žena na dítě. „Odkuď's to zas přinesla!?"

„Vždyť to povídala Hříbalová babičce, převážela prý se s nimi přes řeku —"

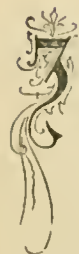
„Mlčiš! Kdož ví, co jsi slyšela! Jestli to ještě někomu řekneš, uvidíš, nezdárnice! Takové řeči se mají mluviti o velebném pánovi? A proč se tu pořád ometáš? Hajdy do světnice, dávej pozor na Františka! Tady nemusiš být!"

(Pokračování.)

Sen Makarův.

Napsal *Vladimír Korolenko.*

(Pokračování a dokončení.)

Zároveň s nimi v jedné řadě běželi chudí dělníci, vyhublí a lehcí jako zajíci. Šel tudy i zachmuřený vrah, celý krví zbrocený, s divoce vykoulenýma očima. Marně se nořil do sněhu, by si smyl krvavé skvrny s těla. Sníh se okamžitě úplně rozehřál ve vařící vodu, skvrny na jeho těle vystupovaly ještě jasněji, a v pohledu jeho zračila se zoufalost a hrůza... Běžel stále dál a dále, by se vyhnul polekaným, cizím zrakům.

A malinké dětské dušičky mihotaly se tu a tam ve vzduchu jako drobní ptáčci. Letěli ve velkých hejnech, což Makara pranic nepřekvapovalo. Špatná, hrubá strava, špína, kouř z krbů a studené chýše vyháněly jich pouze z Calganu na sta. Když doletěly vraha, tu se plaše v celém hejnu daly stranou, a dlouho potom ještě bylo slyšeti ve vzduchu bystré a velebné třepetání jejich maliukých křidélek.

Makar musil zpozorovati, že se pohybuje u porovnání s jinými dosti rychle, a připisoval to na účet svých ctností.

„Poslouchej, otče!" pravil, „co myslíš? Vzdor tomu, že jsem se tak leckdys rád napil, byl jsem jinak přece člověkem dobrým... Bůh mne snad za to návidí..."

A zadíval se po slovech těch zkoumavým zrakem na popa Ivana. Měl tajný plán: vyzkoumati něco na starém popovi. Ten mu však krátce odsekl: „Jen se nepyšni! Jsme již blízko. Brzo se toho dovíš!"

Makar dříve ani nepozoroval, že se na rovině jaksi vyjasňuje. Nejprve, jako by zrovna první tóny mohutného nějakého orchestru vyletělo z obzoru několik světlých paprsků. Proletěly po nebi, a zazářily jako jasné hvězdy. A hvězdy zase uhasly i měsíc zašel. Na posněžené rovině se zatemnilo.

Nadzvedla se nad ní mračna, a tak se kolem ní seskupila, jako by tvořila čestnou stráž.

A na jednom místě, na východě, mračna se vyjasnila, a zářila jako vojíni odění v zlaté brnění.

A potom se mračna odvalila, a zlatí vojínové naklonili se dolů.

A za nimi objevilo se slunce, usadilo se na jich zlatém brnění a obemknulo celou rovinu.

A rovina zazářila nevídaným, oslepujícím světlem.

A mračna se velebně nadzvedla u velkém chorovodu, rozstoupila se na západě, a v kolébání vznesla se vzhůru.

A Makaru se zdálo, že slyší čarokrásnou píseň. Byla to táž, dávno mu známá píseň, kterou země pokaždé vítá slunce. Ale Makar se jí dosud nevšímával; teprve nyní poznal, jaká čarovná píseň jest to.

Zastavil se a naslouchal, nechtěje jíti dále; chtěl by zde věčně zůstati, a naslouchati...

— — — — — — — — — — —

Ale pop Ivan ho uchopil za rukáv.

„Vejdéme dále. Jsme u cíle."

Teprve nyní Makar zpozoroval, že stojí u velkých dveří, které dříve mračna zakrývala.

Nechtělo se mu dále, ale vzdor tomu musil poslechnouti.

* * *

Vešli do velké, prostranné jizby, a teprve zde Makar zpozoroval, jak venku silně mrzne. Uprostřed jizby stál krb, čarovně krásně vyřezávaný, z čistého stříbra a v něm hořela zlatá polena, vydávající takové teplo, které celé tělo pronáželo. Oheň tohoto čarovného krbu neřezal do očí, jenom hřál, a Makar by byl zase věčně zde stál a se hřál. Pop Ivan popošel také ke krbu a nadhříval si nad ním promrzlé ruce.

V jizbě bylo čtvero dveří, z nichž pouze jedny vedly ven; a do ostatních vcházeli nebo z nich vycházeli nějací mládí lidé, v bílých, dlouhých košilích. Makar si myslil, že to budou asi dělníci zdejšího Tojona. Zdálo se mu, že je již někde viděl, ale nemohl se rozpomenouti, kde by to asi bylo bývalo. Neméně divil se tomu, že viděl na zádech každého z oněch dělníků pár bílých křídel; z toho zase usoudil, že musí Tojon míti ještě jiných pracovníků, neboť tito by se asi sotva mohli dráti hustým lesem, když poráželi stromy nebo pně.

Jeden z těchto pracovníků přišel až k samému krbu a obrátiv se zády k němu, dal se do řeči s popem:

„Mluv!"

„O čem?" odpovídá pop.

„Co's slyšel na světě?"

„Nic jsem neslyšel."

„Co's tam viděl?"

„Nic jsem neviděl."

Oba ztichli, až zase pop řekl:

„Přivedl jsem zde jednoho."

„Jest to Čalganec?" ptá se pracovník.

„Ano, Čalganec."

„To tedy musím připravit hodně velké váhy."

Po těch slovech odešel jedněmi dveřmi, by je připravil, a Makar se zatím zeptal popa, proč potřebuji váhy, a k čemu zvláště hodně velké?

„Vidíš," odpověděl mu pop jaksi zasmušile, „váhu mají zde k tomu zapotřebí, by odvážili na nich dobré i zlé, kteréž jsi vykonal za svého života. U všech ostatních lidí se zle s dobrým obyčejně taks jaks vyrovnává; jediní Čalganci mají tolik hříchů, že Tojon dal pro ně udělati zvláštní váhy s velkou nádržkou na hříchy.

Po těchto slovech bylo Makarovi krušno okolo srdce. Začal se báti. Dělníci přinesli a postavili velké váhy. Jedna nádržka byla zlatá a malinká a druhá — dřevěná, v ohromných rozměrech. Pod poslední se pojednou objevil černý, hluboký otvor.

Makar popošel k váhám prohlížeje je se všech stran, aby nebyly falešné. Ale byly úplně správny. Nádržky stály rovné, ani se nehýbajíce.

Ostatně, celé jejich zařízení nebylo mu dosti jasné; zdálo se mu, že jest to spíše jakási rychlováha, na které se během svého živobytí znamenitě naučil i prodávati i kupovati — s velikým ziskem.

„Tojon přichází," ozval se pojednou pop Ivan a začal si rychle urovnávati svoji řízu.

Střední dvéře se rozevřely a jimi vešel starý — přestaralý Tojon, s dlouhou, stříbrnou bradou, delší jeho pasu. Oblečen byl do drahých, Makaru úplne neznámých kožešin a tkanin, na nohou měl teplé střevíce, obšité aksamitem, jaké Makar viděl jedenkráte na starém malíři, který maloval svaté obrazy.

Na první pohled poznal Makar, že jest to týž Tojon, týž stařec, kterého viděl namalovaného v kostele. Jenom, že zde byl bez syna; Makar se domyslil, že syn odešel někam za svými záležitostmi. Za to holub vletěl hned za starcem do komnaty, zakroužil nad jeho hlavou a usedl si mu na kolena. A starý Tojon usadiv se na sedadle, pro něho zvláště upraveném, hladil holuba rukou.

Tvář starého Tojona byla zjevné dobro, a když Makar cítil již největší skroušenost, zadíval se na tu jeho tvář a bylo mu hned lépe.

Bylo mu nevolno, neb se rozpomínal na celý svůj život, na nejmenší podrobnosti, rozpomínal se na každičký krok, na každé udeření sekery, na každý poražený strom, na každý podvod, i na každou sklenku vodky, kterou kdy vypil.

Počal se styděti a dostával strach. Ale jak se podíval do tváře Tojonovy, hned se zase vzmužil.

Ale jak se vzmužil, myslil si hned, že se snad tak leccos dá zapřít nebo zakrýt — před Tojonem.

Starý Tojon se na něho podíval a otázal se, kdo jest a odkud přichází, jak se jmenuje a kolik čítá let?

Když Makar otázky tyto zodpovídal, ptá se ho starý Tojon:

„Cos dělal za svého života?"

„Vždyť to dobře víš," odpověděl Makar; „vždyť to musíš míti někde zapsáno."

Makar zkoušel starého Tojona, chtě se dověděti, má-li skutečně všecko zaznamenáno.

„Mluv jen sám!" řekl starý Tojon.

A Makar si dodal zmužilosti.

Začal nejprve vypočítávati všecku práci svoji, a ač koliv se upamatoval na každý úhoz sekerou, na každý poražený kmen, i na každou brázdu vyoranou sochou, přec přidával po celých tisících, po stech vozech vyrubaného dříví, i po stech klad, i po stech pudů oseni zasetého.

Když byl s vypočítáváním hotov, starý Tojon se obrátil k popu Ivanovi a řekl:

„Přines sem knihu."

Když Makar viděl, že pop Ivan slouží u Tojona v službě nějakého sekretáře, tu se velice rozhorlil, že mu to pop z přátelství již dávno neřekl.

Pop Ivan přinesl velkou knihu a rozložil ji a začal čísti.

„Podívej se," pravil starý Tojon, „kolik kmenů porazil?"

Pop Ivan se podíval a pravil lítostivě:

„Přidal celé tři tisíce."

„Lžeš!" vzkřikl Makar rozhorleně. „On se jistě zmýlil, protože jest takový opilec, který musil umříti tak ošklivou smrtí."

„Umlkni!" pravil starý Tojon. „Zdali pak jenom jedenkráte žádal mnoho od křtu anebo za svatbu? Zdali pak na vás vydíral poplatky?"

„To arciť ne!“ odpověděl Makar.

„Tak vidíš,“ pravil Tojon, „však já to dobře vím, že se rád napil…“

Starý Tojon se rozhněval a pravil k popu Ivanovi:

„Nyní čti všecky jeho přestupky z knihy, neb vidím, že mne chce klamat, nevěřím mu více.“

A mezitím dělníci házeli na zlatou váhu Makarovy vyrobené žerdi, dříví, i jeho orbu, i všecku jeho práci. A všeho bylo takové množství, že se zlatá vážka spustila dolů, a dřevěná se ponadzvedla tak vysoko, že ji ani rukou dosáhnouti nemohli; mladí boží dělníkové vyletěli za ní na svých křídlech, a teprve celé sto jich dovedlo vážku dřevěnou dolů stáhnouti.

Napracoval se ten ubohý Čalganec!

Pop Ivan začal nyní sčítati všecky klamy Makarovy, a vyšlo na jevo, že jich bylo: dvacetjeden tisíc, devět set a třicet; pak začal Ivan vypočítávati kolik láhví vodky Makar vypil, a vyšlo na jevo, že čtyři sta; — a pop četl dále a Makar pozoroval, jak dřevěná váha přetahuje váhu zlatou a že se tato spouští do jámy — po celou dobu, dokud Ivan četl.

Makar přemýšlel nyní o tom, že to s ním asi zle dopadá, a proto popošel k váhám a zkoušel, nemohl-li by nějak nohou zadržeti zlatou váhu. Jeden z pracovníků to zpozoroval, a již se všecko jenjen kolem hemžilo.

„Co se to tam děje?“ ptá se starý Tojon.

Jeden z pracovníků odpověděl:

„On si chtěl přidržeti váhu nohou.“

Tojon se hněvivě obrátil k Makarovi a řekl:

„Vidím, že jsi lhář, lenoch a opilec! Dále máme u tebe ještě leccos k pohledávání, pop má u tebe ještě plat, dozorce pak hřeší jen k vůli tobě, neb tě musí pokaždé kárati tak ošklivými slovy!“

Po slovech těch starý Tojon se obrátil k Ivanovi a tázal se ho:

„Kdo pak v Čalganě nakládá nejvíce na koně? a kdo je nejvíce proháníí?“

Pop Ivan odpověděl:

„Správce jídelny klášterní. Obstarává poštu a vozí komisaře.“

Starý Tojon odpověděl:

„Pošlete tohoto lenocha ku správci za valacha, a ten ať na něm vozí komisaře, dokud nebude u konce. A pak se teprve dále podíváme.“

Ale sotva že vyřkl starý Tojon tato slova, dvéře se otevřely a do jizby vešel syn starého Tojona a usedl mu po pravé ruce.

Syn ten pravil:

„Slyšel jsem tvůj ortel… Žil jsem dlouho na světě a znám dobře, jak to tam chodí: bude to těžká práce pro ubožáka, voziti komisaře! Ale… bude vozit!… Jenom počkejte, snad ještě něco dopoví. Mluv, ubožáku!“

Při tom se stalo něco podivného. Makar, týž Makar, který, dokud byl na živu, nedovedl promluviti ani deset slov souvisle, pojednou pocítil v sobě dar řeči. Dal se do řeči a sám sobě se divil. Jako by tu byli dva Makarové: jeden mluvil, druhý naslouchal a se divil. Nevěřil svým uším. Řeč mu z úst jen řinula a mluvil bolestně, slova plynula jedno za druhým, o překot — a stavila se do dlouhých srozumitelných řad. Nebál se. Když se trochu zajiknul, tu se hned opravil a křičel dvojnásobně. A hlavní věc, cítil sám, že mluvil přesvědčivě.

Starý Tojon se nejprve zlobil té jeho drzosti, ale po několika slovech začal naslouchati s větší pozorností, jako by se chtěl usvědčiti, že Makar není takovým hlupákem, jakým se zprvu zdál. Pop Ivan se v prvním okamžiku hrozně polekal a začal Makara tahati za šosy kožichu, ale Makar ho odstrčil a mluvil dále. Později se však i pop přestal diviti, ano, úsměv se mu objevil na tváři, když viděl, že Makar mluví pravdu, a že se pravda ta líbí starému Tojonovi. Ano i mladí lidé v dlouhých košilích a s bílýma křídloma, kteří sloužili u starého Tojona, přicházeli udiveně ke dveřím a dychtivě naslouchali řeči Makarově, strkajíce při tom jeden druhého loktem.

Makar začal s tím, že by nerad šel ku správci za valacha. Šel by proto nerad, ne že se bál těžké práce, ale proto, že tento rozkaz je nespravedlivým. A protože jest to nespravedlivé, tedy se mu také nepodá a nehne ani uchem, nehne ani nohou. Ať si s ním dělají, co chtějí! Ať ho třeba dají čertům na věčné časy, — ale komisaře vozit nebude, protože jest to bezpráví. A ať si také nemyslí, že postavení valachovo by mu bylo tak na obtíž: správce honí valacha, to jest pravda, ale dá mu aspoň ovsa do sytosti, a jeho honili po celý život, ale ovšem ho nikdo nenakrmil.

„A kdo pak tě honil?“ ptá se srdečně starý Tojon.

Ano, jeho honili po celý život! Honili ho starostové, správcové, poslanci i komisaři, chtíce na něm daně, honili ho popové, chtíce na něm poplatky církevní; honil a trýznil ho hlad i bída; hryzl ho mráz i úpal sluneční, sucha i lijavce; trápila ho i ta zamrzlá země i zlé, husté lesy!… Dobytek jde ku předu, dívá se do země, nevěda, kam ho ženou… A jemu dálo se zrovna tak… Což pak on věděl, co kněz čte v kostele, a zač mu má platit? Což pak věděl, proč a kam odvedli jeho staršího syna, kterého mu vzali k vojsku, kde zemřel, a kde se nyní povalují jeho ubohé kosti?

„Povídají, že mnoho pil? Arciť, to jest pravda: ale jeho srdce si vodky žádalo…“

„Cos pravil, kolik láhviček?“

„Čtyři sta,“ odpověděl pop Ivan, nahlížeje do knihy.

„Dobře! Ale jaká pak to byla vodka? Tři čtvrtiny vody a jenom čtvrtka skutečné vodky, a to ještě slivky z tabáku. Mělo by se tedy z toho čísla tři sta láhví odpočítat.“

„Zdali pak jest to všecko pravda, co zde povídá?“ ptá se starý Tojon, dosud rozhorleně, popa Ivana.

„Čistou pravdu mluví,“ odpověděl rychle pop Ivan, a Makar pokračoval…

Zdá se mi, že řekl něco o třech tisících poražených kmenech? Dobrá, ať jest tomu tak nebo onak! Ať jich tedy porazil jenom šestnáct tisíc! Což pak jest to málo? A pak, dva tisíce jich porazil, když mu první žena stonala… Bylo mu krušno okolo srdce, byl by tak rád u ní posedel, u své stařenky, ale bída ho hnala do lesa… A v lese se vyplakal, že mu až slzy mrzly na tvářích, v řasách, a ze samého zármutku pronikala mu zima až do samého srdce… A porážel přece!

Potom mu jeho stařenka zemřela. Musil ji pochovat, a neměl peněz. Nechal se najmouti k porážení dříví, aby mohl stařence zaplatit poslední odpočinek na

této zemi... A když kupec viděl, že potřebuje, že má bídu, tu mu dal jenom po desíti kopejkách... Stařenka ležela samotná v netopené, zamrzlé světnici, a on porážel a kácel a plakal. Myslí, že by se tyto vozy měly čítati pateronásobně, ba ještě více!

Starému Tojonu vstoupily slzy do očí a Makar viděl, jak se dřevěná váha nadzvedá, a jak zlatá dolů klesá.

Makar pokračoval: mají zde všecko zaznamenáno v knize... Ať jenom hledají: kdo mu projevil nějakou lásku, radost, nebo prokázal nějakou laskavost? Kde jsou jeho děti? Když umíraly, bylo mu strašné, a když dorůstaly, tu od něho odcházely, aby se samy draly s tou těžkou bídou. Potom již sestárnul se svojí druhou stařenkou, viděl, jak mu síly ochabují, jak na něho jde zlá, bolestná choroba. Stáli tu tak o samotě jako v poušti dvě opuštěné jedle, do kterých se všech stran bije nepřívětivá metelice.

„Mluví pravdu?“ ptá se opětně starý Tojon.

A pop si pospíšil s odpovědí, která zněla:

„Čistou pravdu!“

Váhy se opětně rozhoupaly... Ale starý Tojon se zadumal a pravil:

„Co to jest? Vždyť mám na zemi tolik spravedlivých. Oči mají jasné, tváře světlé, řízy beze skvrn. Srdce mají měkké jako dobrou půdu; přijímají dobré símě, a to klíčí a vzrůstá v lilii poluí, jejíž vůně se až mých stupňů dotýká. A ty se jen na sebe podívej.“

Všecky zraky pohledly na Makara, a on se zastyděl. Cítil, že má oči kalné, tvář temnou, vlasy i vousy vyježené, oblek rozedraný. A ačkoliv se dávno před smrtí chystal, že si koupí boty, by předstoupil před soudnou stolici jako pořádný rolník, přece všecky peníze propil, a nyní zde stojí v opánkách před Tojonem, jako ten nejposlednější Jakut... Přál si, by se mohl do země propadnouti.

„Tvář máš zatemnělou,“ pokračoval starý Tojon, „oči kalné a oděv rozedraný. A srdce tvé porostlo trním a stepní travou i hořkým peluňkem. Vidíš — proč miluji spravedlivých a proč se odvracím od podobných tobě — nečistých, bohaprázdných.“

Srdce se Makarovi sevřelo. Styděl se za svoji vlastní bytost. — Dříve hlavu naklonil, ale nyní ji zase podzvednul a začal:

„O jakých spravedlivých asi hovoří Tojon? Jestli o těch, kteří žili na zemi zároveň s Makarem v bohatých palácích, to jich Makar zná... Oči měli jasné, protože neprolily nikdy tolik slz, kolik jich Makar prolil, tváře mají jasné, protože je napouštějí a myjí voňavkami, a čisté obleky jich tkají cizí ruce.“

Makar znova sklonil hlavu, ale hned ji zase vztyčil.

„Což nevidí Tojon, že se zrodil právě takovým, jakými ti druzí, s jasnýma, otevřenýma očima, ve kterých se zračilo nebe i země, s čistým srdcem, hotovým otevříti se všemu krásnému na světě? A přeje-li si nyní ukryti pod zem svoji ošklivou a zamračenou podobu, v tom není jeho vina...“

„A čí pak?“

„To Makar neví... Ví jen o jednom, že ze srdce jeho zmizela trpělivost.“

* * *

Kdyby byl ostatně Makar viděl, jaký dojem učinila řeč jeho na starého Tojona, kdyby byl viděl, že každé jeho hněvivé slovo padalo na zlatou váhu jako olověné závaží, byl by se v srdci svém usmířil. Ale on toho nepozoroval, protože mu v srdci dlela jenom slepá zoufalost.

Rozpomínal se na celý život svůj. Jak mohl snášeti až do této chvíle jeho děsné břímě? Snášel břímě to proto, že mu zářila jako hvězda v soumraku — naděje k vyváznutí z toho. Dokud byl živ, mohl se přece ještě dočkati lepšího osudu... Nyní stojí však u konce života, a naděje pohasla...

Tenkráte se duše jeho zatemnila a zahuráceла v ní zlost, jako když bouře zahuráci v pusté stepi za temné noci. Zapomněl, kde stojí, před čí tváří stojí — zapomněl na všecko kromě svého hněvu...

Ale starý Tojon mu řekl:

„Počkej, kamaráde! Nejsi na zemi... Zde jest přece lze pravdu nalézti...“

A Makar se zachvěl. Srdce mu povídalo, že zde aspoň s ním mají útrpnost. a to jej obměkčilo; a že nyní při všech těch upomínkách myslil jen na svůj bídný život, od prvního dne do posledního, tu musil sám sebe nevýslovně politovati... I dal se do pláče...

A starý Tojon plakal s ním... A plakal i starý pop Ivan, a i ti mladí boží pracovníci prolévali slzy, a utírali je širokými rukávy...

A váhy se stále kolébaly a dřevěná miska nadzvédala se stále výš a výše!...

FEUILLETON.

Dva večery.

Vzpomínka o dušičkách od *Sofie Podlipské.*

Bylo to v lednu, v neděli, u večer. Sníh padal již mnoho dní a padal ještě. V ulicích bylo neschůdno. Za městem bylo vše ve sníh zapadlé. Před tím bylo tálo, ledy byly odešly a řeka byla posud otevřena, začínala teprv znova zamrzávat. Nový ledový krov byl posud tenký na černém povrchu vody, podobném štítu z kalené oceli. Ulice pražské byly jako vymřelé, jako by ani nebyl masopust. Kandelabry kalně prokmitávaly spoustami padajícího sněhu.

Z jednoho domu Štěpánské ulice vyšel muž v zimníku s deštníkem v ruce. Šel těžce po kluzkém sněhu. Trpěl rheumatismem v nohou. Opíral se o deštník a napadal na jednu nohu. Avšak bez váhání vyšel z chránícího přístřeší pod nevlídné nebe v rozpoutaný živel, ani se neohlédl za sebe. Nic více ho nedrželo a nic nelákalo jej nazpět v domov, kde až dosud jeho žití se odpřádalo. Nikdy více nechtěl se tam vrátit a nevrátil se. Povolal Parku Atropu sám, aby zadržela

*

dílo Klothino a dále nepředla tu temnou nit, sám dal Atropě nůžky do osudné ruky.

Neměl nic více na práci v tomto žití. Dovršil je. Spořádal, co po sobě zůstavil. Měl závěť napsánu. Vše bylo obstaráno, na vše pomyšleno. Dlouho byl tento konec připravován. Každá maličkost, každá vypůjčená kniha byla navrácena. Matku a sestru co možná zaopatřil. Česká literatura měla díla jeho ducha.

Tento pozdní chodec, osamělý v pustých ulicích, zápasící naposled s nepohodou a s překážkami tohoto žití, byl Emanuel Bozděch.

Byl to on, jenž měl doúčtováno za onoho smutného večera se vším, s prací duševní, s požitky uměleckými, se světem knih a se světem na půdě pozemské. Nechtěl více užíti nočního spánku, ani spatřiti příštího jitra.

Někteří okolojdoucí jej viděli, potkavše ho. Divili se, kam tak pozdě v takové nepohodě se vydává? Divadelní hodina již byla minula a o něm bylo známo, že do hostinců ani do společností nechodil. Ale jemu nepohoda více nevadila. Nechtěl více jara se dočkati. Přírody věčné mládí nemělo více půvabu pro tohoto unaveného muže. Nic nelákalo ho více do bran života. Netěšil se více na osamělé svoje procházky v sadech, v polích a lesích. Zeleň jej více nekonejšila, jarní květy nebyly více s to prolomiti ledy tížící na jeho srdci. Jeho střízlivou mysl více nemohla opojiti vůně jarní. Hlahol a šumot ve větvích z jara nevylákal více rosu v jeho suché oko. Jeho nevyslovený žal nedal se více konejšiti žádným balsámem tohoto světa. Hlodavé trápení nedalo se přehlušiti povznesením ducha. Jemu hnusily se závody za úspěchem a pachtění za vavřínem, všecky velké i malé zápasy na kolbišti literárním. Byla to hrozná nechuť. Pro ni nechával svá dohotovená, pečlivě vypracovaná díla raději v úkrytu setlívati.

V jeho nitru volal mocný hlas: „Chci míti pokoj."

Nechtělo se mu slávy, jen pokoje sobě žádal. Ale toho právě nemohl míti. Byl nucen pracovati, záv oditi, v tísni pracovníků přítomnosti se dusiti.

Jemu bylo klidu zapotřebí jako žíznivému číše vody. Žíznil po jakémsi velkém, svatém klidu, jejž druhdy myslitelé uměli sobě zjednati v poušti.

Tohoto klidu bylo mu zapotřebí, aby zas našel sebe, aby znova se vzchopil ku vzletu, znova poznal význam svého poslání v dějinách doby.

Uprostřed davu současníků byl ohlušen. Nemohl se zpamatovati. Žíznil po harmonii a slyšel falešné tóny.

Jeho genius žádal na něm, aby tyto falešné tóny buď přeslechl anebo v souzvuky převáděl, ale trpkost jeho raněného srdce rozproudila se ve vřavě falešných tónů a přidružila se k nesnesitelnému sykotu a zlozvuku zlých duchů. A k tomu bolesti tělesné.

On nechtěl míti ještě více trpělivosti, nemohl více snášeti to vše s klidnou resignací, vždyť budoucnost plna strastí ještě stupňovaných proti němu se vzpínala podobna cyklonu.

Ó, nesuďte, kdo jste podobného nezakusili! Skloňte hlavy, smekejte s úctou před neštěstím!

Rozhodnut, že sobě pomůže sám ku klidu věčnému, kráčel onoho večera v nočních mlhách za posledním cílem.

S nikým více nepromluvil, na nikoho nepohleděl. Již ani nezaslechl sám vlastního hlasu. Cítil se již mrtvým. Již měl v sobě klid, po němžto prahl, beztarostnost, lhostejnost, bezcitnost těch, kteří nejsou více z tohoto světa.

Šel. Sníh padal. Byl prý také viděn na Letné téhož večera. Jiná pověsť proskakovala, že byl také ještě příštího dne ve Všenorech.

To vše nevedlo na jeho stopu. On zmizel. Jeho mrtvola nebyla nalezena tehdy, ani později, nenajde se as nikdy více. Ani stopy nezbylo po něm. Poslední úsilí podařilo se mu. Unikl současníkům a všemu, co jej popouzelo. Byl ve smrti a po smrti sám. Našel klid. —

Devět měsíců uplynulo. Země usmála se a zajásala v jarním opojení, v letním plození a zavřela své lůno zas. Slunce halí se opět ve mlhy a chmury, zahání člověka do jeho skořepiny, aby žil jen ze sebe.

Divadelní období jest zahájeno Bozděchovým kusem, který spolu s jinými pracemi léta ležel uzavřen ve skříni.

Je jiný večer. Večer říjnový, zamlžený. Déšť zaplavuje dlažbu ulic, zahaluje lesk kandelabrů. Ale divadlo září přece skrze mlhu jako kouzelný hrad v báječném slavnostním osvětlení.

Týmiž ulicemi, kterými Bozděch k smrti unaven, života úlohou přetížen se plížil záhubě v náručí, táhnou nyní davy animovaného obecenstva k divadlu, na provozování jeho kusu.

Divadelní síň je přeplněna v zářivém lesku světel, obleků, šperků, květů a úsměvů. Ouvertura Fibichova plna hlubokého citu zahájí večer. Slavnostní shromáždění v ní slyší pohřební píseň. Z tónů tryskají jako horoucí slzy. Opona se vyhrne. První výjev kusu uvádí nám nádherný svět pařížský, sotva vzkříšený po době hrůzovlády, opět lehkovážný, plný pletich a užívání jako před tím. Za skvělými postavami v mythologickém přestrojení zdvihá se jako Bankův duch neviditelný stín guillotiny a dále zvoní smích krásných žen a dále zapletají se milostné zápletky. Ale obecenstvo vidí ještě jeden stín kráčeti přes to skvělé jeviště a zmizeti zase v záhadném šeru v zákulisí smrti.

Dialog a hra plyne a tryská jako kaskády jisker. Mistrné dílo rozvíjí se na jevišti, poutá, rozesmává, povzbouzí ku bouřlivému potlesku. Obecenstvo tleská, volá, opona lítá nahoru. Herci se děkují. Kde je autor?...

Nepřichází se děkovat. Pohrdá slávou, vavřínem, úspěchem... Obecenstvo rozchází se hlučně. Kočáry hrčí, hlasy rozléhají se v ulicích. Ten, kdo je pobavil, má věčný klid. Vltava šumí kolem divadla, v jehož oknech světla zhasínají.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ „

Patisk původních prací se vyhrazuje

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce a administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, ...mova ulice číslo ... nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII — 10. listopadu 1889. — ČÍSLO 32

Na konci saisony.

Báseň *Bohdana Kaminského.*

Na sklonku září . . . Ze všech, kteří
přijeli v létě z města sem,
já zbyl tu sám. A teď se šeří
a mlhy táhnou nad lesem.
Vše umřelo, co kvetlo v létě,
vše umírá, co žilo kdys,
a příroda teď jenom zve tě
jak chorý, nad nímž plakal bys
a na jehožto bledém čele
a v choré tváři posmutnělé
stín rozkladu už lehá si — —
leč mroucí věří ve své zdraví
a blouzní o tom, až se smavý
paprslek jara ohlásí . . .

*

Je podzim, doba umírání . . .
Já vzpomínám — zas vidím jej:
hoch dobrý bledých, smutných skrání
jde stále tiš a pomalej'.
Ta dlouhá alej u Sychrova,
ta dlouhá alej u obory,
co upomínek pro mne chová!
Tu loni chodil brat můj chorý,
zde usadil se na lávce,
za večerů kraj dálný vídal
a někdy slovem odpovídal
k mé nahodilé otázce.
Já časem used' k jeho boku,
on chvílemi děl slovo jen.
Víc mluvil smutek v jeho oku . . .
A v šedivém svém haveloku
on seděl po krk zahalen
a vím, že sobě myslil vždycky,
že víc než strom a list a květ
je přece jenom život lidský,
že není možná, zacházet
jak list, jenž hyne tiš a tiš, —
že není možná umřít, když
jsi teprve ve květu mládí,
když všichni tebe mají rádi
a teprv lásky náruč měkká
tě opilého blahem čeká . . .
A on, jak tomu věřil rád,
že s jarem se mu vrátí zdraví,
a jak se těšil kolikrát
na první jara paprsk smavý . . .
A den tak za dnem tiše splýval
a my tu sedávali sami,
on o jaru, hoch bledý, sníval
a truchlivým se okem díval
v ten kraj, ve kterém rost' a žil,
v ten kraj, kde v dálce nad Troskami
se soumrak zvolna položil,
kde Hrubé Skály trsy valné
se zjasnily nad stromů šeří,
než padla tma v to město skalné
a v celé krásné Pojizeří . . .
Ó, večery, když soumrak padá,
co upomínek pro mne chová
lip žloutnoucích ta dlouhá řada,
ta dlouhá alej u Sychrova! —
A za večerem večer vzcházel
a zde tu lávku prázdnou našel . . .
Hoch ubohý víc nepřicházel
a ztichnul jeho suchý kašel.
Ta lavička dál byla sama.
A jednou k ránu, bědná chvíle!
se odehrálo prosté drama,
kde v čelo jako kámen bílé
stín rozkladu se těžce sklání
a ruce, nohy stydnou v led
a ret se zachví naposled . . .
Byl podzim, doba umírání . . .

*

Vy vlastibořské žalné zvony,
jak zníte zas, to zvuk je týž,
jenž v zasmušené chvíle ony
mně tolikrát rval srdce již.
Z dalека zní váš teskný hlas,
ó vlastibořské zvony dumné,
a náhle starý smutek zas
a stará lítost je tu u mne.
Ah, drahé vidím tváře známé
a znovu cítím, jak tu v ráz
nám jedovatý niří mráz,
co nejdražšího v světě máme.

Já vidím znovu drahé rysy
své matky . . . její oči zřím,
jak hledaly nás v posled kdysi
pohledem v smutku strnulým.
Já vidím tři své bratry znovu,
to, čtyřikrát jak šli jsme v pláči
tou dlouhou cestou ke hřbitovu . . .
Buď pokoj s vámi mrtví spáči!
Na hřbitůvku tom osamělém,
tam spíte, žitím utýráni
a ten, kdo zbyl tu, v žití celém
se darmo, darmo smutku brání.
Mé ruky dávno on se chopil
a teď jde se mnou krok a krok,
on duši moji steskem opil
a dýše teď i z těchto slok,
on v nocích moje lože hlídá
a mluví ke mně září hvězd
a mlčením jen odpovídá,
když ptám se, kde tu štěstí jest.
Tak on i já tu spolu jdeme,
on žití kříž mne učí nést,
on v srdce vyprahlé a němé
zas po letech mně písně vrací,
to básníkovo zlaté štěstí
on naučil mne resignaci
a naučil mne bez bolesti
si mysliti na chvíli onu,
až po dnech bojů, těžkých ztrát,
po chvíli žití, chvíli skonu
hlas vlastibořských žalných zvonů
i pro mne zalká jedenkrát.

*

Hle, stárnem . . . Kdos tě potká, zdraví,
ty děkuješ mu kynem hlavy
a pak se ohlednete oba . . .
Jak, je to on? Ah, jaká doba,
co do školy jsi s ním tu chodil,
co hráli jste si jako děti
i rvali se. Jak čas ten letí!
On vzdělává teď rodný podíl,
má ženu svou a svoje dítě
a jdeš-li kolem, pozdraví tě,
leč se záští snad hledí na tě
a nepřítele v tobě vidí,
že chodíš kolem v lepším šatě
a víc a víc se straníš lidí.
A v nenávisti řekne třeba
své ženě: „Toho darmochleba!
Ten zahálí, co v potu tváři
my týráni jsme celý věk,
by naše děti jednou v stáří
nám daly chudý výměnek . . .“
Ó, přátelé, nač tato slova?
Vy radosti své máte prosté,
leč kdo zná muka básníkova,
než v jeho duši píseň vzroste?
Kdo o nich ví? A po práci
vás odpočinek sladký čeká,
leč básník věčně potácí
se prázdnou cestou do daleka,
kde bez lásky se žíti učí,
kde pochybností hlod jej mučí
kde v odříkání strádá, chudší
než vy, kdo krb svůj vlastní máte,
jímž děti klesnou do náručí,
kdo víte, kam svou hlavu složit
a kdo se nikdy nezeptáte,
jak chmurné drama žití prožít
a proč a k čemu, když to celé
je bez cíle a bez účele . . .
Vás nikdy nehnětly ty trudy.
Vás živí kus té země rodné,
leč bez účele básník chudý
jde světem sám. To časem bodne.

*

Od parku vrat lip řada čtvera
se táhne v dál. Teď listí řídne
a zářijové slunce vlídné
když zaplane sem za večera,
tu v dojemné a snivé kráse
se zjasní ves ten půvab kraje
a tobě jako divem zdá se,
že smutek jeseni té taje
v hluboké kouzlo, které sladce
ti mluví k duši a ji chvátí,
tak jako po dnech resignace
když úsměv lásky ještě vzplá ti . . .
Je okamžik to jenom krátký,
leč tobě, jak jdeš sám a sám,
se zdá, že znovu ještě zpátky
se zašlé léto vrací k nám . . .
— — — — — — —
Leč ne, to více léto není,
to mrtvo už. Je konec všemu.
Jen vzplálo v mlhu podjesenní,
leč dolů na zem nechce se mu,
jak já tu svoji mladost bědnou
i všeho žití bídu žhavou
ni srdcem svým, ni těžkou hlavou
bych nechtěl prožít ještě jednou.

*

. . . A tmí se. Na sychrovské věži
je spuštěn prapor. Večer padá
Přede mnou tmí se stromů řada
a v bílé mlze jenom stěží
zřím na obzoru Trosky siré,
ve stromích tmí se rodná ves
a v celé dáli široširé,
na niž se soumrak zvolna snes',
tak ticho je, že slyšíš vlak,
jenž piská někde u Turnova.
A v moji duši, smutnou tak,
se stará touha vrací znova,
stesk po Praze, jíž tak mám rád.
A to ví bůh, co mne tam žene
do zářivých těch promenád
a na Příkopy osvětlené —
snad proto, mezi lidi davem
že člověk spíše zapomene . . .
Já vím to, že se zapomíná.

Tam se září ve oku smavém
chodila z jara letos ta,
k níž touha má své ruce spíná,
ta, která prý mne ráda měla,
již líbával jsem na ústa
a která teď už zapomněla.

*

Ten smutný čas . . . Mlh těžký háv
se na vše zvolna, těžko věsí
Ó, rodný kraji, budiž zdráv,
ó, s bohem, drahé, rodné lesy!
Vy samoty, v nichž bloudil jsem,
vy stezky vše, ó, vzpomeňte si,
až mráz a zima přijde sem,
že mezi ptáky, druhy svými,
již hnízda svá tu v létě měli,
i básník jeden osamělý
zde skládal verše své i rýmy,
co v bolesti a touze prožil,
že všechno ve své písně vložil
Vy samoty, ó, vzpomeňte si
tažného ptáka, básníka,

jenž po dnech snění zmaten kdesi
poslední dvéře zamyká,
v nichž nakladatel děl mu krátce,
že zlé jsou časy, jaká škoda,
psát básně zbytečná že práce,
a kniha že se sotva prodá.

*

Tak po dnech ticha, klidu, snění,
zas navracíš se v šumný rej,
ve všední, trudné zápasení
a časem v pustou beznaděj.
Když v tichých nocích měsíc svítil
a na cestu lil bledou zář,
ty's básník byl a samotář,
však opuštění's nepocítil.
Leč v bouřlivém tom lidí davě,
kde v srdci písně, dumy v hlavě
se potáciš a nevíš, kam,
kde nejvíc chodí lidí kolem,
tam, teprv tam ucítíš s bolem,
že's opuštěn a že jsi sám.

Sivý hoch.

Povídka od *J. L. Hrdiny.*

(Pokračovní.)

Dvéře světničky se prudce otevřely a — ne jako vichřice — jako blesk vrazil Ivan do vnitř a než si kdo domyslil, co se děje, už byl jedním skokem na kamnech a usadil se bez pohnutí při samé zdi u stropu. Prsa jeho hlasitě dýchala, musila to býti divá honba, a tmavá pleť tváře zrudla a černé oči svítily mladou bujností, dívajíce se ku dveřím, zdali pronásledovatel se objeví až tady.

„No, no! — Takhle se chodí ze školy, Ivane?"

„Dokud jich bylo pět jenom, nebál jsem se jich," zubil se hoch, „ale když jim přišli na pomoc školáci z druhé vesnice, přece nebudu čekat, aby mi nabili."

Dědeček kývnul hlavou. To bylo jednání rozumné, zcela vojenské. Ale neřekl to.

„Proč jsi se pral zase?"

„Nadávali mi, dědečku!"

„Jak?"

„Siváku, černochu, — cikáne — —"

„Máš jim splatit stejným a ne hned pěstí."

„Já ho pěstí neudeřil!" povídal hoch na omluvenou.

„Čím tedy?"

„Oblázkem."

„Či to byl hoch?"

„Mlynářův."

„A kam jsi jej udeřil?"

„Chytnul se za oko, ale myslím, že kámen dopadl výše, na čelo, protože to slušně cvaklo."

„Ty, darebo, nás utrápíš, otce i mne! Tvůj otec míval tady dost nepřátel, ale to už byl dospělým, a ty nepřátely mu stvořila jen jeho dobrota, ale ty sotva chodíš rok do školy, už máš nepřátel a nepřízniveů od nynějška po všech vesnicích. Přijdou-li sem mlynářovic se žalobou, pak se těš, že to povím tatikovi, až přijde z uhelny."

„Proč mi ti hoši nadávají, dědečku? — vždyť za to nemohu, že jsem sivý!"

A přitáhnuv kolena, položil na ně hlavu a dal se do pláče. Starý Trojan se zamyslil, jako by bůh ví co viděl tím nízkým úzkým oknem světničky. Eh, má pravdu ten hoch, ať se nedá! Až bude větší a pozná, že celý život lidský není nic jiného než stálá vojna, nebude v boji nováčkem. Známe to, známe! Či ho máme kárat, že se od těch bohatších a bělejších nenechá urážet? —

„Eh, neplač, Ivánku, a pojď dolů. Tentokrát ti to ještě prominu. Ale kamením neházej už. Kde pak máš školní věci?"

Ivan utřel dlaní oči, vytáhl z jedné kapsy kalamář, z druhé tužku a péro a položil do výklenku u kamen. Tam byl jeho koutek. Pak si rozepnul kabát a pod vestou vytáhl čítanku, katechismus a nějaký sešit školní. To si tam schoval, hned než vyšel ze školní síně. Ivan už věděl, že nastane po cestě nějaké vyrovnávání. A aby se nic neztratilo v takové patálii, jen s tím hezky pod kabát, pod vestu a upnout se na poslední knoflík. Jinak byla čítanka pod vestou i dobrým štítem. Nyní to vyndal, narovnal a položil, kam patřilo.

„Tam si otevři dvířka kamen, máš tam něco od oběda."

Dědeček složil ruce na záda a přecházeje tu kratičkou podlahu světnice pozoroval s uspokojením svého vnuka siváčka, jenž s vlasy upocenými pilně se zabýval s uschovaným obědem. A občas se hoch usmál pod

kuží, — to si jistě připomínal poslední rvačku, kde zase zůstal vítězem. Ať se směje! Lépe, než kdyby plakal. A proč by plakal? leda proto, že je sirotkem. Ale to nestačí. Vždyť dosud nedovede pochopiti ztrátu své matky. A až to pochopí, pak mu pláč zase ničeho nepomůže.

„Tak se najez, Ivánku, a povíš mi, co jste dnes dělali ve škole.“

Toť se rozumí, dědeček tu otázku kladl vnukovi už tak ze zvyku. Činil tak každý den, aniž měl v úmyslu čekati na odpověď, neboť měl za lubem něco jiného, zas nějaký příběh vojenský, na nějž si prve vzpomněl a o němž byl přesvědčen, že Ivanovi může jednou více prospěti než nějaká ta pohádka z bible o vrahu Kainovi neb ošklivě nemocném Lazarovi.

Odklidiv nádobí pozdního oběda, rozložil si na stole písánku a slabikář, a pohodlně se opřel hlavou o zeď. Dědeček se podíval na poslední písmo.

„No, dnes už je to lepší než včera, — jak ti říkám, jen dávat pozor!“ pochválil vnuka. Ten se šibalsky usmál. Jak by ne? vždyť je to totéž písmo co včera! „Ale, dědečku — — —“

„Počkej, — sotva jsi ráno odešel do školy, vzpomněl jsem si, že dnes výroční den bitvy — — —“

Bůh ví, jak to jmenoval. To by musil mít člověk hlavu a paměť jen pro to. Ivan nechal smíchu a otočil se k dědečkovi.

To bylo něco pro něho.

Ve vesnické škole neměli o zeměpisu ani ponětí, leda že musili znáti z paměti jména třinácti měst v Čechách, jak jdou po sobě a kde byli krajští hejtmanové, už ať si je myslil, kdo v kterou stranu chtěl. To Ivan byl mladý hoch, šlo mu na sedmý rok, ale zemi znal i okolo Čech dobře. Prosím vás, za dvacet let vojákování člověk tehdá něco prošel, a starý Trojan byl všude, kde bylo vojsko rakouské, a to bylo v těch dobách po celé Evropě, brzy tu, brzy tam. A kde všude dědeček byl, to zas pověděl Ivanovi a aby to lépe pochopil, koupil mu mapu. A ten hoch znal buď z paměti neb dle mapy města, řeky a hory naše i cizí, jako by to byly okolní vesničky, a spíše vám pověděl, kolik vojáků se utopilo Napoleonovi v Berezině při ústupu z Ruska, než kolik je šest děleno třemi. A ta písmena když psal! Jako by vojáky v řadu stavěl.

A když se ho velebný pán ptal při náboženství, kolik měl Noe synů, nebo kde byl Kristus pokřtěn, musili mu ti druzí napovídati. Kdyby se ho byl takhle zeptal, kolik pluků rakouských a kolik ruských bojovalo u Slavkova proti Napoleonovi, nebo jak dopadla bitva u Wagramu, nebo tak něco z té děsné chumelenice světové u Lipska, nebyl by velebný pán postačil naslouchat. To znal od dědečka.

Od otce pak se dozvěděl jinou kapitolu o naší matičce zemi. Vyprávěl mu o šachtách zdejších i jiných, o uhlí, jak vzniklo, jak to tu bývalo před potopou světa, jmenoval a vysvětloval mu různé vrstvy kůry zemské, jich zvláštnosti, přinášel mu domů otisky pradávných kapradin, palem a zkamenělých tvorů, vyprávěl o vedru na dně šachet, o potůčkách podzemních a vodopádech, líčil mu i hrůzné všelijaké episody z toho předpeklí, do něhož se člověk pro skývu chleba odvažuje — — —

A ten sivý hoch s očima na určitý bod upřenýma, sotva dýchaje, držel ruce na prsou skřížené a přemítal, přivedené dojmy si v dětské mysli dle vlastního názoru seřaďoval a spojoval. Na vše zapomněl, na svoji osiřelost, na večeři, na školní úlohy — složil čítanku a papír a odcházel k noclehu.

„Proč o takových věcech není ve škole ani zmínky?“ šeptal si hoch pod peřinou, „což kdyby můj dědeček neznal těch dějin a cizích zemí a kdyby můj otec nebyl havířem, kde a od koho bych se o tom dozvěděl?“

„Spi už a nemudruj! — A pomodli se, než usneš!“

III.

Dědeček Trojanovic, jak už ti staří lidé bývají, nemohl nikdy dospati. Před pátou hodinou již býval vzhůru, ať už měl Kliment šichtu denní neb noční, a v ten čas, kdy i ti nejrannější vesničáci lezli s postelí, dědeček už býval po snídani, kterou den co den, rok co rok od Petrončiny smrti sám pro všechny vařival. A zase, když večer už bývalo po vsi jako po vyhoření, on ještě sedával na sedačce před chaloupkou, pokuřuje ze začernalé ulmovky. Pak si ti staří lidé naříkají, že je jim den dlouhý. A sami si ho prodlužují. Ale dnes dědeček zaspal.

Kdyby spal ve světnici za stolem, byl by ho Kliment, a ne-li ten, tedy neposeda Ivan zcela jistě probudil. Ale v létě si vzal dědeček za výmluvu, že ve světnici jsou mouchy, a odstěhoval se se svojí noclehárnou na půdičku chaloupky. Tam pod otevřeným vikýřem si ustlal a liboval si, jak sem zaléhá vůně kvetoucího jetele s blízkých polí. Ale proto přece už měl svou hodinu ranní, kdy se probudil, až dnes zaspal. A přece šel dříve spat naschvál, aby vstal dřív než jindy.

Když přišel do světnice, byl syn i vnuk v plném ustrojení, snídaně uvařena, na stole čistý ubrus a uprostřed sklenice s vodou a v té kytka růží a kosatců. Tak to míval dědeček vždycky o svém svátku, tak to má i dnes. A dnes je jeho svátek. Říkají mu přece Ivan. A vedle kytky nový zelený sáček s tabákem. — Kliment koupil ten lepší, — ani neví, jak se ten druh tabáku jmenuje. Řekl, ten lepší, a taky ho platil dráže. A nový černý šátek hedvábný na krk, — to zas jako od Ivana, a pak v papíru něco zavinutého. To prý tak na přilepšenou.

„Tak já vám přeju, tatíčku,“ začal syn Kliment, „abyste — —“

No, však znáte, jak prostý syn stařičkému otci přává. A když mu to pověděl, políbil mu ruku. A pak přál vnuk dědečkovi. Bylo to trochu delší a sebrančjší, však si pan učitel dal záležeti, aby v tom přání obkreslil věrně vděk vnuka osiřelého k jedinému vychovateli — dědečkovi. A když mu líbal ruku, ucítil dědeček, že slza, kterou vnuk mermomocí ukrýval, přece mu uklouzla a svezla se na vráskovitou ruku. Ivan jindy taky odříkal své přání, ale bez pohnutí, — dnes poprvé tomu rozuměl, co povídal, dnes teprve chápal význam jednotlivých svých vlastních slov.

„No, já vám děkuju, děti,“ šeptal stařeček, „a tobě, Ivánku, taky přeji k dnešnímu svátku vše to nejlepší. A tady to jste mi připravili? A co tys dostal k svátku, Ivane?“

„Tatínek mi koupil nový mundur havířský, podívejte se, dědečku!“

A Ivan celý radostí posedlý otevřel starý šatník a vyňal havířský nový kroj. Celý černý, černým sametem

okrášlený a v předu leskly se dvě řady knoflíků a na ramenou třpytila se stříbrná havířská kladívka.

„Ale ty šaty máš jen pro svátky!" upozornil Kliment syna.

„Krásné šaty," povídal dědeček; „a když už máš nové šaty, to abys měl ještě něco k nim. No, — tady máš zas ode mne!"

A dědeček sáhnuv za obrázek vyňal krabičku a z té nové hodinky s řetízkem. A hned mu je natáhnul, nařídil a zavěsil k vestě.

„Ale, tatíčku," divil se Kliment, „co jste si to vzpomněl?"

„To jsem si tak ustřádal. Vždyť jsme všickni svoji. Tak, teď máš nové hodinky. A tys mu koupil nový havířský kroj . . . Tedy přece bude Ivan havířem?"

„Řemeslo už pozbylo bývalého zlatého dna."

„Já myslil, že by se s řemeslem mohl Ivan spíš podívat do světa!"

„Co ve světě? — myslím, že trpčeji by si musil vydělávati chleba ve světě než pod světem."

„Jak rozumíš! Jsi otec, musíš hledati pro dítě své jen to nejlepší. Ostatně je čas už, ohlížeti se po něčem, čeho by se měly ruce jeho zachytit na tu dalekou pouť pozemskou. Je už veliký, silný, vloni vyšel ze školy —"

„Promluvil jsem o té věci s naddůlním a ten mi slíbil, že Ivana přijme do práce, že mu dá hned nějaký plat a že mi ho ponechá v šachtě na blízku, abych naň mohl dohlédnouti, protože ti mladí havíři u nás jsou cháska lehkomyslná. Dnes je Ivanův svátek — ten mu musím nechat, ale zítra ráno ho vezmu s sebou poprvé ukázat, jak se vydělává chléb a kde roste rohovitá kůra na dlaních. Tak se nasnídejte, tatíčku, — my už jsme to s Ivanem odbyli. Po snídaní půjdete beztoho do kostela. A k obědu si připravte něco lepšího — jako o svátku. A já už jdu. S Bohem."

Dědeček posnídal, za stálého povídání se sváteční ustrojil a na vlastní zodpovídání dovolil Ivanovi, aby si směl obléknout nový oděv a připnout nové hodinky. Pak vzal tu kytku růží a kosatců, pokropil vodou, aby cestou nesvadly, a zamknuv světničku vydal se s Ivanem na cestu do vesnického kostelíka.

To by ten den nebyl pro dědečka svátkem, kdyby nešel do kostela.

(Pokračování.)

V laponském ležení.

Z cesty „Capelly" na Mys Severní. Píše dr. *Jiří Guth.*

In Lappland sind schmutzige Leute
Plattköpfig, breitmäulig und klein.
Sie kauern um's Feuer und backen
Sich Fische und quaecken und schrei'n.
Heine.

Jdouce navštívit poslední národ kočovný v našem světa díle, na dalekém severu evropském, nevezmeme na se ani teplého kožichu, ani rukavic kožešinou také dobře podšitých a rovněž netřeba bot obouvati kovaných na kluzké ledy, aniž mazati je vepřovým sádlem proti sněhu na slunci roztávajícímu. Nebude se chumelit a nebudeme mrznout při této exkursi, nýbrž necháme na sebe slunce svítit, všecko kolem sebe kvést a zářit, vlažný vzduch naplníme libou vůní, jak jen nejlépe dovedeme. —

Jednoho dne ve druhé polovici července minulého léta, za rozkošného letního rána, asi v půl desáté, „Capella" zajížděla do úzkého Tromsö-Sundu a zakotvila v něm, ve přístavu tromsöském, na 69° 38' severní šířky. Kteří z turistů včera večer dlouho se obdivovali půlnočnímu a popůlnočnímu slunci, jež této noci nebo toho dne, — když noci nebylo — ponejprv jsme pozdravovali; a kteří, nevím vlastně jakým logickým důvodem, tento zvláštní, divný zjev přírodní přiváděli ve spojení se švédským punčem, vstávali teprve teď a jeden za druhým přicházeli na palubu. My, ačkoliv jsme se súčastnili i obdivu i také trochu toho punče, byli jsme již od sedmi hodin na můstku u kormidla, poslouchali jeho výklady a koukali kolem na ty skalnaté břehy a hluboké, pusté fjordy . . . Tady však najednou všecko se změnilo a když v Tromsö-Sundu jsme se octli, jako bychom v zahradě nějaké byli, tak všechno bylo zeleno; aspoň ve přímém blízku, nebo z daleka trčely ovšem pusté skály, pokryté tu a tam sněhy a věčnými ledy.

Už když jsme přijížděli, znamenali jsme asi tři čluny, jedoucí proti nám a v nich divné osoby, o nichž nemohli jsme rozeznati, zda to muži či ženy. Byli to Laponci, několik mužů a žena, kteří, když jsme přistali, přišli i na loď prodávat svoje výrobky. Postavy byli malé, širokého obličeje s ostrou bradou, velikými ústy a vyčnívajících kostí čelistních, širokého nosu a malých, světlých očí. Pleť sice nažloutlá, ale tváře červené, vlasy ponejvíce světlohnědé, nečesané, nestřihané a nemazané pomádou, jakož vůbec činili ti lidé dojem, jako by parfum byl jim něčím docela neznámým. Také dámy nezdají se věděti, co je to cul de Paris, dávajíce přednost kráse přirozené před krásou strojenou a kupovanou. Měli na sobě jakousi halenu modrou nebo hnědou, z hrubého plátna, spodky a střevíce ze sobí kůže; na hlavě buď modrou čepici čtyřhrannou nebo kulatou. Ženský oblek jen delší halenou se lišil. Kravatt, manšet a límců pohřešovali jsme naprosto. Kapitán radil, abychom nekupovali ničeho, až v ležení samém, a to, až „kurs sklesne" Proto teď nekoupíme nic a poněvadž snídani už také jsme si odbyli, sestoupíme hned do člunů u „Capelly" již čekajících, abychom byli jedni z prvních na břehu. Tromsö nás teď nevábilo: zůstaneme tady celý den a vracejíce se z Mysu zastavíme se tady ještě jednou, na to bude tedy času dost. Pochopitelno, že více lákala a zajímala nás vycházka do ležení laponského v nedalekém Tromsdalu, na protějším, východním břehu Tromsöskem. Hned když „Capella" se zastavila, pozorovali jsme, kterak nějaký podnikatel tromsöský převáží z města na dru-

hou stranu asi dvacetpět koníků jezdeckých pro návštěvníky, ne tak zběhlé v umění equitačním jako spíše pohodlné, neřku-li líné. Já podobných příležitostí provozovati svoje jezdectví nikterak sobě neumím vážiti: předně domnívám se, že to, co takové zvíře o svém břemeni si myslí, není nijak lichotivé, za druhé ještě nikdy, kdykoli jsem přece k jízdě se odhodlal, s koněm jsem se neshodl a každý z nás bývali jsme jiného mínění. Co jsem chtěl já, nechtíval kůň, a co kůň, to zase mně bylo proti mysli. „Nu, každý z nás má jinou školu," vysvětloval a omlouval jsem, každý nepředvídaný záskok a nepřekonatelný odpor. Pak také ve stáří nesrovnávali jsme se: já ohnivý mladík, kůň stará mrcha.

Tady ještě jedna okolnost padla na váhu. Jsouce neustále odkázáni na malý prostor lodní, rádi uvítali jsme příčinu protáhnouti trochu ztrnulé údy, což učinili jsme tím raději, an cesta kynula pěkná a příjemná. Tak teplo bylo a milo, že nejen pláště nechali jsme na lodi neb odevzdali lodnímu sluhovi, který nás provázel, než vzali jsme jen lehký letní oblek a do ruky hůlčičku tak, jako bychom šli na Žofín pod stinné stromy a mezi hezká děvčátka a nikoli k nejsevernějšímu národu a mezi špinavý, usmolený lid.

Než tam dojdeme, v krátkosti si povíme něco o Laponcích vůbec.

Že sobě sami říkají Same, když jich je víc, Samelat, je nám celkem lhostejno. Kdyby svět o to se měl starati, jak který národ sobě říká, nebo dokonce, co o sobě myslí, pak musilo by býti míněním všeobecným, že my Čechové jsme jedni z nejhodnějších. A přece tomu, buď pánu bohu žel, právě naopak. Říkáme si, že máme srdce holubí, a jsme si pořád ve vlasech, že máme hlavy ze žuly, a poníženosti nevíme, kudy kam... Švédové jmenují Laponce Lapp, plur. Lappar, Norvéžané Fin a Finner, však nedobře, poněvadž od Finů značně se liší, třeba že témuž finsko-ugrickému kmeni patří. Slovo lapaa ve finštině prý znamená přecházeti s místa na místo, což na Laponce ovšem dobře se hodí. Obývají kraje od 63° na sever ve Švédsku a Norvéžsku, pak poloostrov Kolu, roviny Finska a Ruska až k Severnímu moři; v Norvéžsku, kde jich je více nežli ve Švédsku a vůbec nejvíce, přicházejí nejjižněji až ku Röros. Roku 1870 zjistilo se, že jich je dohromady 26.711 se 363.006 soby. Celkem jich přibývá, a je tedy oprávněná naděje, že ještě dlouho my zvědaví Evropané budeme moci chodit na ně se dívat. — Různým způsobem svého života Laponci dělí se na Laponce horské, kteří zabývají se nejvíce chovem sobů, a Laponce rybářské, jichž je mnohem více. Porovnání s rozdělením Čechů na Mlado a Staro nelze tady dobře užiti, poněvadž příslušníci obou druhů laponských jsou lidé klidní, mírumilovní, ano i moudří, moudrost výlučně sobě nepřipisujíce. Jenom Laponci horští vedou život kočovný a jejich ležení také to bylo, jež jsme navštívili; Laponci rybáři, jsouce usazeni v pevných sídlech, také vzděláním nad prvé vynikají, ač i z horských mnozí umějí číst a psát. Ano, viděl jsem jednoho, který byl i vzdělaným, vysoce vzdělaným, neboť mluvil německy: když jsem se ho umělou kombinací všech jazyků, kterým jsem se učil, tázal, co stojí kudla, kterou mi nabízel, odpověděl, třeba polámaně, „zwei Kroner". Tak to vidíš, čtenáři nejmilejší, už i Laponec němčiny se chytá, jenom my nechceme a nechceme! Kdybys mi namítl, že s druhým zemským přece dál nedojdeš než až ke hranicím jeho říšské vlasti, nevěděl bych ovšem, co moudrého odpovědít.

Laponci jsou asi jediným národem v Evropě, který nemá historie, historie v obyčejném toho slova smyslu. Poněvadž s nikým se nepoprali, dějepis o nich mlčí: snad také proto, poněvadž nezanechali žádných listin, knih a rukopisů, z nichž ona věda „čerpati" by mohla. A tak, čeho by se nikdo byl nenadál, filologie zde přichází ku platnosti a ona musí hledati, jaký má původ to které slovíčko v řeči laponské, kdy a odkud tam přišlo atd., z toho usuzujíc, s kým Laponci kdy se stýkali a jakého druhu byl ten styk. Ovšem, filologie klassická to není. — Církevní dějiny Laponců jsou spíše poučny než zajímavy. Sic už roku 1606 hlásali tam křesťanství, ale teprve počátkem 18. věku přišel pravý jejich věrověst Thomas von Westen a kázal jim po laponsku. To účinkovalo a Laponci obraceli se rádi a s přesvědčením na novou víru. Ale roku 1774 napadlo komusi, ne moc moudrému, jíti na Laponce s norvéžštinou, odnárodniti je a tak snáze přivésti ku poznání. Laponský seminář v Throndhjemu byl zrušen a po padesáti letech této methody přišlo se tam, kde s obracením byli na počátku. Co Laponci věděli, zapomněli a novému nepřiučili se ničemu; ještě dosud žijí prý někteří z nich, již podle všech pravidel byli křtěni, ve víře vychováni, avšak po norvéžsku, tak že z těch svatých slov nerozuměli ani jednomu a zůstali při tom pohany srdcem i skutky. Aspoň ještě v letech padesátých kdesi tam na severu žil Laponec jménem Rastus, který sice pokřtěn a křesťansky byl vychován, ale docela mimo svoje vědomí, a jakmile norvéžský katechismus odhodil, šel k bohům svých otců a obětoval jim soby a sobí kýty, jako oni dělávali, mazal máslem kamennou hlavu hlavního svého bůžka a polil ho pak celého kořalkou. Za to dlouhý čas dobře se mu vedlo a Rastus kamenné soše upřímně za to byl vděčen. Jednou z jara Rastus obětoval jako obyčejně, ale bez kořalky; vypil ji cestou sám a neměl, čím by pána boha svého navlhčil. Za to trest následoval v zápětí a stádo nejlepších jeho sobů při nejbližší bouřce bylo překvapeno skalní strží a nejkrásnější exempláře zabily padající kameny. Rastus vida, že jeho bůh pro trošku kořalky tak těžce jej tresce, ne aby činil pokání, nýbrž dopálil se šeredně, uřízl zabitému zvířeti kýtu, běžel s ní k oltáři a tam tvář boží zmaloval do červena a k nepoznání volaje při tom nenábožně: „Tady máš, co sis obětoval, ode dneška nedostaneš ode mne docela nic."

Tak tragicky skončila poslední pohanská bohoslužba v Evropě roku 1850.

Byl to ovšem přirozený následek převrácené missionářské politiky, která ostatek už od r. 1837 je lepšího poznání, nebo od těch čas Laponci slýchají slovo boží ve vlastním jazyce. — Jinde, v poměrech silně podobných, poznání dávno ještě nepřišlo a bůh ví, kdy přijde.

Život Laponce horského je krutý až k neuvěření, a veškeren vyplněn starostmi a péčí o nejoddanějšího druha, soba. V létě výživa a výchova sobů všecku mysl Laponcovu zabírají, v zimě, za dlouhých nocí polárních, zase neustále musí bděti, aby vlci jeho stáda mu nepřepadli, a nesčíslněkráte pokřik hlídačův o pomoc ruší jeho spánek. A proto nejzbožnějším přáním Laponcovým je, aby vlk mu dal „pokoj"; přicházeje a odcházeje po-

zdravuje prostě „pokoj vám“. Kdysi v Ruském Laponsku trval tento „pokoj“ celých deset let, kdy ani jeden vlk se neukázal. My bychom také navzájem mohli sobě pokoje přáti, ale od koho? Vzpomínám na bajku, v níž soused vlk u potoka s beránkem hádal se, že mu vodu kalí, ač tento, sotva dýchaje, pod ním se napájel. Ten beránek, mírný, trpělivý a bojácný jsme my; kdo je ten vlk? — Že Laponec bohatství svoje měří počtem sobů, je známo. Kdo má sobů méně než 100, je chudák a musí k jinému v podnájem, 300—500 sobů znamená už jakýs takýs blahobyt, co nad to, už je bohatstvím. Holka, která si přivede 1000 sobů do hospodářství, je tedy už dobrá partie. Je však přece lépe, že u nás měří se věno podle spořitelních knížek, — kam by pak vinohradští domácí ten svůj dobytek jenom rozstrkali? Někteří zvláště bohatí Laponci mají stáda o dvou, pěti, ano až desíti tisících sobů. Stádo 2000—2500 dává ročně 200—250 telat a počet sobů neustále se množí. Kdyby to jen pán bůh dal, aby pak sobí kýta nebyla u nás tak tuze velkou vzácností jako dosud!

Velikým těmto stádům nepodivíme se slyšíce, že mnohá sobí laň dává denně mléka sotva malý šálek. Ovšem je mléko to velmi husté a silné tak, že vodou musí se rozřeďovati, jsouc však i přes to živnější než mléko kravské neb oslí. Má však skoro příchuť jako mléko kozí. Ale máslo z něho tlouci nelze, utlučené chutná jako lůj. Za to hodí se dobře ku přípravě sýra.

(Pokračování.)

Okamžiky.

Báseň *Růženy Jesenské.*

Jako duha ve svých barev pásmu
byla k žití smírným znamením,
tak je světlých okamžiků řetěz
k nebi křídlem, k zemi poutem mým.

O nic delší nežli její kouzlo
byly chvil těch štěstí, radost, žal,
ale jak mi duši rozechvěly,
každý s životem mne smiřoval.

V každém z nich je moje Eldorado,
kde se celý zapomíná svět,
někdy lesní vede mne tam cesta,
někdy skřivan, někdy luční květ.

Někdy nebe plné světel, záře
nebo hvězda ve tmě jediná,
někdy v dálce jedno srdce zlaté,
které touží, které vzpomíná.

A já vím, ty okamžiky mizí,
jako duha s pásma mojich cest,
ale co mi pro vždy po nich zbývá, —
to je nebe smírných, zlatých hvězd!

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konrada.*

(Pokračování.)

Bylo slyšeti tiché cvaknutí kliky u světnice, kdež prostořeké dítě patrně zmizelo nevědouc, čím hřešilo a proč maminka tak se rozdurdila.

Pak ozval se ze síně mužský smích a ženin šepot, že před těmi dětmi nelze už ani slova promluvit, avšak pater Konvalinka déle neposlouchal. Jako když mu hlavu zapálí, opouštěl zápraží a utíkal domů, a kde koho zběžně zahlédl, o každém se domníval, že se mu směje, jak utíká od Lukavické slečny — — —

Byl rád, když se ocitl pod tichým farním krovem. Před zpytavýma očima páně farářovýma tentokráte nebylo mu třeba obávati se, pan farář dlel v lázních, a k uším ve mnohém ohledu nepřístupné slečny Františky pověst o velebníčkových záletech ještě nepronikla. Byl přivítán hospodyní lítostivým nářkem nad jeho mokrým vzezřením, ale ani neměl pro ni žertu, jako jindy, a rovnou cestou pospíchal do svého pokoje. Teprve když se tam převlékl, přišel ze zvyku do jídelny, avšak jenom na přímluvu slečny Františky pojedl několik malých soust.

Potom hned zase se vrátil do své malé říše k harmonin, písním a modlitbám. Nemohl se zdržeti, aby nezahrál Ludmiliny „Čím srdce, čím jsi zhřešilo — ?“, ale hned po té hledal úlevy a útěchy ve velebné „Buď vůle Tvá —“

Našel ji po dlouhých duchovních útrapách. Byl sice bled, a oči mu při tom zrudly a zůstaly dlouho zakaleny, ale na čele měl vtištěnou pevnou známku oddané trpělivosti, odevzdanosti do vůle boží a úplného odříkání —.

To, co slyšel před tím ve krajním Javornickém domku, pustil s mysli. Co mu bylo po řečech lidí? Utvořoval-li si někdo z jeho styku s dcerou mlynářovou nějaké domněnky, nebylo na nich zajisté nic nechvalného. Pocítil-li kněz při tom přece lítosti, bylo to pouze vůči Ludmile, jejíž dobrá pověst mnohem spíše mohla býti zviklána nežli jeho, ačkoliv mu výslovně řekla, že nechce a nemůže míti k němu jiné náklonnosti než nejpřátelštější úctu a vděčnost.

Neumiňoval si tentokráte, že do Lukavice více nepůjde. Ludmila ho žádala, aby opět brzo přišel, a on nemohl oslyšeti jejího přání. Ustanovil, že se tam podívá zase po třech dnech, a hleděl návštěvě této vstříc s touhou i s obavou.

Nazejtří chopil se opět obvyklého díla a proměnil kout čeledníku v dílnu truhlářskou. Mladý truhlář z Javorníka přiženil se před týdnem do jiné vesnice, a tak přibylo hned velebnému pánovi hodně práce, kterou konával vždycky ochotně a rád, ačkoliv mu nikdo za ni neplatil, ieda že někdy slečna Františka obdařena byla malým dárkem do farní kuchyně.

Avšak už pozejtří hned po polednách prášek z Lukavického mlýna, nesoucí do Javorníka ke kováři zostřit o škrdův, přiběhl s chvatem na faru, a rovnou do kaplanky.

„Kam pak tak zhurta, kam?“ volala naň slečna Františka, když kvapil chodbou.

„K velebnému pánovi, nesu mu psaní!“ odhlesl hoch a ani se nezastavil.

„K velebnému pánovi s psaním — snad od ní!“ pomyslila si všetečná hospodyně a měla tisíc chutí počkati si na mlynářského učedníka, až se bude vracet. Ale po krátkém váhání přemohla svoji zvědavost a odešla do kuchyně nebo do čeledníku po své práci.

Pater Konvalinka se zachvěl, když od práška dopis přijímal. Traplivé tušení zmocnilo se jeho nitra. Potkal malého posla právě na chodbě před svým bytem, a sotva dovedl odvětiti na jeho uctivý pozdrav, tak byl překvapen a rozechvěn.

Psala mu Ludmila, poznal hned na nadpise její rukopis, který čítával před lety, když psávala z Prahy rodičům. Každá písmenka úhledného, drobného písma jejího byla mu ještě velmi dobře povědoma jako něco, co kdysi rád a s potěšením vídal.

S tím, co bylo uvnitř, musil do svého pokoje. Obával se, že snad tam jest truchlivá zpráva pro něho, i chtěl ji přijati beze svědkův. Byl si dobře vědom, že každá pohnutlivá zvěst jest vždy příliš patrna v jeho vzezření a ve všem jeho chování. Teprve ve svém ústraní, nikým nepozorován, obklopen neprohlednými zdmi kaplanky, otevřel rychle obálku.

Dopis Ludmilin byl krátký, kratší, než tušil, obsahoval pouze několik řádkův, a zněl:

Velebný pane!

Potřebuji nutně Vaší důvěry a pomoci, prosím Vás snažně, přijďte hned! Srdce mé bolí, bolí! Nelze jinak, musím odejíti na krátký čas z Lukavice do Německa, nežli bude všemu konec. Přijďte jen, příteli, dnes Vám povím všecko! Přijdu Vám naproti před Lukavici, protože jenom Vám mohu svěřiti svoje tajemství.

Ludmila . . . . .

Kaplan letem popadl kabát i klobouk a pospíchal k Lukavici, a slečna Františka, kteréž jen mžikem se kmitl před očima, potýkala se opětně s neukojenou zvědavostí.

„Co se u nás děje, co se děje?“ zavzdychla starostlivě, a již také cítila nevysvětlitelnou tíži na svých bedrách. Uznala za nevyhnutelné, aby se zbožně pokřižovala.

VII.

Pater Konvalinka ubíral se nejpřímějším směrem a neuznal za nutné ani vyhnouti se strništi, ba ani zoranému roli, jen když bylo kratší než polní cesta. Z cípu uvadlého, seschlého bramborového pole vyskočil poplašený zajíc a přeběhl mu přes cestu.

„Pozor, velebný pane, budete míti neštěstí!“ volal na kaplana soused Vydra se srdečným smíchem se sousedního jeteliště, a když kněz se ohlédl, zdvořile pozdravoval.

Kaplan mimoděk se usmál tomu žertu, ač mu bylo smutno, a chvátal k Lukavici.

Spatřil Ludmilu za nedlouhou chvíli, jak zvolna kráčela podle žloutnoucích Lukavických zahrad. Patrně tam už na něho čekala, sem tam přecházejíc. Když ho zahlédla blížiti se, vzchopila se a kvapila mu vstříc. Přicházela s úsměvem, než kněz cítil bodnutí v srdci, když poznal, že za poslední krátký čas opět valně se změnila. Těžká choroba vyzírala z jejího přepadlého obličeje, zejména z očí. Ale i tentokráte ještě pater Konvalinka v duchu si přisvědčil, že Ludmila jest pořád sličnou bytostí.

„Jste všecek unaven spěchem,“ pravila tiše a podávala mu ruku. „Nehoršíte se na mne, že jsem vás zvala tak nakvap? Vidím, že jste neplýtval ani vteřinami,“ dodala a zavadila pohledem o jeho zablácenou obuv.

„Což to!“ prohodil kaplan truchlivě a pohodil zamítavě rukou.

„Jak jste dobrý, že jste přišel —“ zašeptala a zamlčela se.

„Pochybovala jste o tom?“ řekl jako s malou výčitkou pokleslým hlasem, a nemohl mluviti dále. Jenom s bolestí opět pozoroval, že dívka vyhlíží mnohem chorobněji.

„Ach arci, dohořívá — —“ pomyslil si, a teplá vláha zatměla mu na okamžik oči.

„Nepochybovala jsem ani dost málo,“ odpovídala Ludmila, „ale rozmanité překážky mohly vás zdržeti, a já tak spěchám! Kam se uchýlíme?“

„Má býti dnešní schůzka naše tajemstvím nejenom cizímu sluchu, nýbrž i cizím očim?“

„Nikoli očím, za to však sluchu tajemstvím dokonalým, kromě vás,“ odpověděla.

Kaplan minutu se rozhlížel. Nedaleko nich za cípem jedné ovocné zahrady stála skupina čtyř nebo pěti velikých planých hruší. Jeden strom mezi nimi byl poražen, a drsný peň jeho ležel na trávníku, prorostlém sedmikrásami a kvetoucím ocúnem.

„Chcete-li tam si odpočinouti?“ otázal se kněz a ukazoval ke stromům.

„Ano, pojďte!“

Došli k zahradě a usedli si podle sebe na mrtvý strom. Ludmila se shýbla a utrhla u nohou svých sedmikrásu a rozvitý kalíšek ocúnový.

„To pro vás,“ pravila podávajíc kaplanovi sedmikrásu. „A to pro mne!“ dodala po té tesklivě a zatýkala si ocún na šaty tam, kde bilo její srdce.

„Odhoďte ten květ,“ pravil kněz trapně dojat, „vždyť jest to jed!“

„Nechtsi, jed v srdci a jed na srdci! Tento květ nejlépe mi se hodí, jest to jedovaté dítko brzkého jara

i podzimku, ve všem také byl jed. Hleďte, jak ten kvítek jest krásný, nevinný, může-li za to, že tvůrčí moc přírody, které od vzniku svého byl podroben, vložila do jeho něžných lístků kruté zlo?"

Zamlčela se, a také kněz nenalézal vhodné odpovědi. Čekal tedy na další hovor Ludmilin, avšak dívka seděla drahnou chvíli s hlavou sklopenou a beze slova.

„Pravila jste, že spěcháte," kaplan přerušil posléze trapné mlčení. „Proč tak nakvap a proč dokonce chcete zase ujížděti do nevlídného Německa?"

„Ano, chci odjeti ještě dnes, nemohu déle prodlévati, nelze —"

„Je to nemožno, vždyť jste nemocna!" namítal kněz důtklivě.

„Právě proto pospíchám, dokud mohu. Dnes ještě to dovedu, zítra snad bylo by již pozdě. Jest mou největší povinností, abych se déle neomeškávala. V osudném Německu jest kus mého života, který shasíná, jest tam moje jediná naděje, které se nedočkám, moje láska a štěstí, které musím záhy opustiti, ach ano, jest tam moje všecko, které musím z té ciziny vyprostiti dříve, než vydechnu duši —"

„Zase jen o smrti! Proč se obíráte neustále těmi trudnými, neutěšenými myšlénkami?"

„Vždyť smrt mi jest nejbližší. Jest mou povinností, abych jí vzpomínala."

„Což já vám nejsem blízký dost?" vytýkal bolestně kaplan.

„Ano, teď! Ale smrt bude se mnou pořád, a vy ji přetrváte."

„Smrt bývá nejednou dobroditelkou a spásou z útrap, bude tedy také vám."

„Trpím velice, ovšem, ale bojím se smrti. Chvěji se před ní úzkostí, nikoli z obavy před tím, co pak bude na věčnosti, ale před tím, co bude tady, tady —"

Kněz upřel na ni s podivením oči. Pohled jeho měl býti káravý, ale nedovedl odhodlati se k sebe menší přísnosti nebo výčitce. Sklopil zase hlavu a pravil:

„Jedete do ciziny pro svoje naděje, svoji lásku a štěstí — co to jest?"

„Moje poslední vůle a dědictví, na němž bych ulpěla vroucně svým veškerým životem, kdyby jen ještě jaký zbýval, poklad, který musím opustiti, ač bych ho nedala za živý svět —"

„Vaše dědictví, vaše všecko — ach, slečno Ludmilo, nerozumím hádankám! Mysl má jest dnes povlečena chmurou. Nepochopuji — co to jest?" pravil kněz stísněným hlasem, a ve slovech jeho zračila se nejistota a obav plná netrpělivost. (Pokračování.)

Svatý Mikuláš.

Napsal *André Theuriet.*

„Prosím, pane řediteli, smí vstoupiti paní Blouetová?" tázal se kancelářský sluha, pootvíraje opatrně dvéře kanceláře.

Kancelář pana podředitele jest prostorná, vysoká a vzdušná místnost, vážného rázu, o dvou oknech, zelenými damaškovými záclonami okrášlených; mimo to jest zdobena čalouny i křesly téže barvy, rozsáhlou registraturou a knihovnou z mahagonového dříví. Na podlaze pečlivě vyleštěné odráží se jak v zrcadle chladná symetrie tohoto administrativního nábytku, a zrcadlo nad krbem podává s toutéž úzkostlivou podrobností obraz stojatých hodin z černého mramoru, jimž po boku stojí dvě bronzové lampy a dva pozlacené svícny. Zády obrácen ke krbu, pan podředitel Hubert Boinville pilně pracuje, nahnut jsa nad rozsáhlým psacím stolem z mahagonového dříví, všelikými spisy pokrytém. Pozvedl tvář, vážnou a zádumčivou, hnědým vousem zarostlou, v němž tu a tam již stříbrná nit se bělá, a jeho černé, jaksi unaveně hledící oči lhostejně pohlížejí na lístek, vážným a důstojným sluhou mu podaný. Na tomto papírovém čtverečku jest napsáno rukou, patrně již přistárlou a chvějící se: „Vdova Blouetová". To jméno nemá pro něj významu a pohodiv lístek mezi spisy na stole roztroušené, nevrle sebou škubl.

„Jest to stařičká paní," podotýká sluha, „mám ji poslati pryč?"

„Nechť vstoupí," odpovídá ředitel hlasem resignovaným.

Kancelářský sluha se vzpřímí ve svém kabátci kovovými knoflíky ozdobeném, pak zmizí, a za malou chvilku již uvádí prosebnici, která ihned na prahu hluboce se uklání.

Hubert Boinville zvedne se na polo a pokynem chladně zdvořilým nabízí vstupující dámě křeslo, na něž tato sedne opakovavši svou hlubokou poklonu. Jest to malá stařenka v chudobném, černém obleku. Šaty z látky merinové jsou na mnohém místě zapošité, ošumělé, a lesknou se jaksi do zelena. Černý, obnošený krepový závoj, který patrně již při několikerém smutku byl svou službu vykonal, spadá po obou stranách starodávného klobouku, z pod něhož vyzírá obrouben jsa kaštanovými vlasy, ovšem že umělými, malý, okrouhlý obličej, vráskovitý jak scvrklé zimní jablíčko, s očkama živě hledícíma a malými ústy, jichž zapadlé rty prozrazují nepřítomnost zubů.

„Pane," započala hlasem poněkud udýchaným, „jsem dcerou, vdovou i sestrou úředníků, kteří byli konali dobré a poctivé služby, a zadala jsem k hlavnímu ředitelství žádost o podporu. Ráda bych věděla, smím-li přec doufati . . ."

Pan ředitel naslouchal této řeči, aniž by okem byl mrknul. Vždyť již slyšel tolik podobných proseb!

„Byla jste již uččím podporována, madame?" tázal se flegmaticky.

„Ne, pane, až posud jsem mohla žíti, aniž bych byla vztáhla ruku k prosbě, — mám malé výslužné —"

„Ah!" přerušil ji zkrátka ředitel, „je-li tomu tak, pak se obávám, že nebude možno ničeho učiniti ve váš prospěch. Musíme podporovati mnoho nešťastných lidí jimž se nedostalo ani výslužného."

„Poshovte, pane!“ vzkřikla stařenka zoufanlivě, „vždyť jsem ještě nedopověděla. Měla jsem tři hochy, všickni mi umřeli; nejmladší vyučoval matematice. Předešlou zimu, když jedenkráte šel od Panthéonu do collegia Chaptel, pršelo tak nesmírně, že ubožák nastydl, dostal zlou rýmu, která se pak změnila v zánět plic, jemuž po čtrnácti dnech podlehl. Jeho vyučovací hodiny nás živily, mne i jeho dceru, neboť on mi zanechal vnučku. Během jeho nemoci a za pohřeb jsem vydala poslední groš. Dala jsem do zástavy svůj nárok na výslužné, bych mohla zaplatiti dluhy nejnaléhavější. A jsem tu nyní na tom božím světě samojediná s tím dítětem, bez krejcaru, a jest mi již dvaaosmdesát let. Toť vysoký věk, není-li pravda?“

Oči stařenčiny za jejího vypravování byly pod vráskovitými víčky zvlhly. Podředitel ji naslouchal poněkud živěji. Přízvuk, jaksi táhlý, a jisté výrazy venkovské v řeči staré paní byly se dotkly ucha jeho jako hudba jemu známá a kdysi velmi drahá. Tento způsob mluvy chová v sobě ráz kraje, na nějž nyní se rozpomíná, což v něm vzbuzuje zvláštní pohnutí. I zazvoní, dá si přinésti acta „vdovy Blouetovy“. a když vážný sluha kancelářský byl položil důstojným svým způsobem tenký, přižloutlý svazeček na stůl, Hubert Boinville jal se v něm probírati s patrným zájmem.

„Pocházíte z Lotarinska, madame?“ pravil pak, obraceje k staré paní tvář výrazu již o něco méně chladného, v níž i slabý úsměv se jevil ... „Uhodl jsem to dle přízvuku vaší řeči.“

„Ano, pane jsem z Argonnu. Vy že jste to poznal dle přízvuku mé řeči? Já měla za to, že jsem ho již dávno byla pozbyla, vždyť jsem se tak dlouhou dobu toulala ve všech koncích Francie jako kočující lid.“

Podředitel patřil s rostoucím soucitem na ubohou vdovu úředníkovu, kterou neblahý vichr osudu z tichého háje domova vyrval a jak suchý list do Paříže uvrhl, když jí byl dříve dlouhou dobu po neschůdných cestách života bureaukratického sem tam metal. Cítil, jak srdce jeho, neustálým úřadováním ztvrdlé, ponenáhlu pookřívá; i odvětil s úsměvem:

„Pocházím též z Argonnu, a žil jsem po dlouhý čas blíže vaší vesnice, v Klermontu. Nuže, madame, buďte dobré mysli. Doufám, že obdržíme žádanou podporu ... Udala jste svou adresu?“

„Ano, pane, ulice de la Santé čís. 12. vedle kláštera kapucínského. Srdečné díky, pane, odcházím potěšena vašimi laskavými slovy, a těším se, že jsem našla rodáka.“

A stará paní odcházela s nesčetnými poklonami.

Sotva že paní Blouetová zmizela, pan podředitel povstav, přešel pokoj, přiblížil se k oknu a opřel čelo o skleněnou tabuli okna, jímž bylo viděti v sady k budově přináležející. Však oko jeho se nebaví pozorováním vrcholů kaštanových stromů, z pola listů zbavených; jeho zrak, pojednou snivý, zabíhá mnohem dále. Daleko, daleko k východu, přes planiny a křídovité pahorky Champagne, až k onomu údolí velkým lesem zakončenému, se skrovnou říčkou, jejíž nažloutlé vlny proudí mezi dvěma řadami vysokých topolů, — zabíhá až tam k onomu malému městečku, jehož střechy jsou hnědými došky pokryty. Toť ono místo, kde byl prožil dětství své, tam trávíval později prázdniny. Jeho otec co písař okresního soudu vedl tam odměřený, stísněný život nemajetného maloměšťáka. Hubert byl přísně vychováván a záhy uvykl nepřetržitě pracovati a pilně povinnosti dbáti; v dvacátém roce svém pak opustil domov a nevrátil se dříve, než když se byl stal schopným, by následoval otce svého v jeho úřadu.

Jelikož byl nadán nevšedními schopnostmi, železnou vůlí i opravdivou horlivostí, dovedl velmi rychle postupovati na stupních úřadu. Státi se ve věku třicetiosmi let podředitelem platí ve kruzích úřednických za nevšední postup. Jsa přísný, svědomitý, zdrženlivý a zdvořilý, nad to i ve všech zákonnících jako doma, přichází do ministerstva o desáté hodině, neodchází než o sesté a přes to brává si často ještě práci s sebou domů. A třeba byl srdce něžného a citlivého, přec platil od jakživa za člověka až po uši upnutého. Málo kdy chodívá do společnosti; býval vždy tou měrou prací zaměstnán, že mu naprosto nezbylo času pomýšleti na ženitbu. A přec kdysi srdce jeho se bylo ozvalo, tehdy v argonnském lese, když mu bylo sotva dvacet let; ale ježto byl pouhým praktikantem bez jmění, dívka, kterou miloval, jím pohrdala a provdala se za bohatého obchodníka s dřívím. Toto první sklamání ponechalo v srdci Boinvillově jakousi trpkost, která se i pozdějšími jeho úspěchy na dráze úřednické vypuditi nedala. Jeho duše podržela jakýsi nádech zadumčivosti a v onen večer, když byl naslouchal staré paní, tak dojemně o své bídě hovořící. s tím přízvukem rodného kraje, z mysli nevypuditelným, tu pocítil, jak zármutek minulých dob se opět duše zmocňuje. — Skráň maje opřenou o skleněnou desku, probírá se jak v hrsti suchých listí, v upomínkách své mladosti, pohřbených hluboko v jeho duši a sladký vánek dob prožitých v rodišti jeho prochvívá jeho duši.

Navrátiv se po nějaké chvíli k svému psacímu stolku, napíše červenou tužkou na svazek obsahující listiny paní Blouetovy tuto poznámku: „Případ povšimnutí hodný, — žádost se svoluje.“ Pak zazvoní na sluhu a odešle svazeček úředníkovi, spravujícímu „záležitosti podpor a příspěvků se týkajících“.

II.

V den, kde bylo dáno úřední stvrzení žádané podpory peněžní, opustil pan Boinville svou pracovnu o něco dříve než obyčejně. Napadlo mu, že půjde osobně zvěstovat tuto příjemnou zprávu rodačce své. Tři sta franků jest ovšem pouhá kapka, padající z ohromné nádrže rozpočtu ministerního; ale ve skrovném rozpočtu chudé vdovy promění se tato kapka zajisté v blahodárnou rosu.

Bylo teprv na počátku prosince, zima dosti mírná, pan Boinville se tedy vydal pěšky na cestu, kterou mu bylo projíti až k ulici de la Santé. Když byl k svému cíli dorazil, počala již noc rozprostírati své stíny nad touto odlehlou částí města. Při svitu plynové svítilny poblíže kláštera kapucínů spatřil číslo 12. nade dveřmi prolomenými v dlouhé zdi. Dotkl se pouze těchto dveří pootevřených a již se octl v prostranné zahradě, v níž na vzdor panujícímu soumraku bylo lze rozeznati záhonky zeleniny, růžové keře a tu a tam i obrysy ovocných stromů.

V pozadí dvě nebo tři osvětlená okna ozařovala průčelí jakéhosi čtyřhranného stavení. Pan podředitel se

dostal, hmataje kolem sebe, až do přízemí stavby a tam se potkal šťastnou náhodou se samým zahradníkem, který jej ihned dovedl ke schodům, vedoucím k příbytku vdovy.

Když se byl pan Boinville konečně po několikerém klopýtání po zablácených schodech dostal nahoru, zaklepal na dvéře, nad nimiž kmitalo v úzké skulině slabé světlo, a zarazil se všecek překvapen, když tu náhle spatřil před sebou v otevřených dveřích mladou dívku asi dvacítiletou, která stanouc na prahu, pozvédala jednou rukou lampu a udiveným zrakem pohlížela na pozdního příchozího. Byla to hezká osobička, černým šatem přioděná, příjemné a živé tváře. Světlo shora spadající ozařovalo kaštanové, kadeřavé její vlasy, okrouhlé, hebké tváře, usměvavá ústa a modré, lesklé oči.

„Snad jsem se nezmýlil?“ pravil Boinville polohlasitě, „jest-li pak zde bydlí paní Blouetová?“

„Ano, pane, račte vstoupiti... Babičko, nějaký pán se po vás ptá!“

„Již jdu!“ odvětil tenký hlásek, zaznívající ve vedlejší místnosti, a za chvilenku přiběhla stará paní, majíc svůj umělý cop poněkud na křivo pod černým čepečkem připevněný a rozvazujíc tkaničky modré plátěné zástěry. „Svatá matko Boží!“ vzkřikla všecka zděšená při pohledu na pana podředitele, „jak že? to jste vy, pane! Račte prominouti, já ani co nejméně se nenadála vaší návštěvy. Claudetto, podej přec křeslo panu řediteli. Toť má vnučka, pane, vše, co mi na světě zbývá.“

Když se Hubert Boinville byl usadil v starodávné lenošce, utrechtským aksamitem pokryté, prohlédl jediným pohledem celou místnost, která patrně sloužila co uvítací pokoj i co jídelna. — Bylo tu málo nábytku, malá, bílá, hliněná kamna, červenými mramorovými deskami okrášlená; vedle nich rozsáhlá skříň z dubového dříví; uprostřed kulatý stůl voskovým plátnem přikrytý, slaměné židle a na stěně dva starodávné barvotisky od Boillyho, v celku to vypadalo velmi čistotně a tak trochu po venkovsku.

Příchozí vysvětlil krátce příčinu své návštěvy.

„Ach, vy šlechetný pane, díky, díky!“ volala vdova... „Však se právem říká: štěstí že samo nepřicházívá... Jen si račte pomysliti, má děvenka odbyla zkoušku co telegrafistka, a zatím, co čeká na některé uprázdněné místo, tu a tam illuminuje obrázky. Ale dnes obdržela plat za velkou zakázku obrazů, a tu jsme se usnesly, že budeme dnes slaviti sv. Mikuláše jak za dobrých, starých časův... Pamatujete-li se?“

„Ale babičko,“ přerušila ji mladá dívka, „vždyť ten pán snad ani neví, co to jest ten svatý Mikuláš! Vždyť v Paříži se ten svatý ani neslaví!“

„Však pan ředitel mi dobře rozumí. Vždyť jest naším rodákem, Claudetto, pochází z Klermontu.“

„Sv. Mikuláš!“ opakoval podředitel, jehož zadumčivá tvář poněkud se vyjasnila, „to si myslím. A věru, dnes máme šestého prosince!“

Toto datum mu přivedlo v paměť celou řadu vzpomínek z dětství, které nyní příjemně zasvitly v jeho duši.

V tomto milém svitu spatřil prostranný krb rodinný, oživený přípravami starodávné slavnosti, slyšel jak chvějící se zvuky houslí ulicemi zaznívají, by vybízely děvčata ke každoročnímu plesu, a vzpomínal na rozechvění následujícího jitra, když ještě bosatý vešel a nahmatal v černém ohništi střevíček, naplněný hračkami, které sv. Mikuláš jeda na svém oslíčku, noční dobou komínem mu byl nadělil.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Antiky v Eremitáži petrohradské.

I.

Sbírky veřejné v Rusku z větší části pocházejí od Petra Velkého. Na své cestě po Francii r. 1717 car měl příležitost obdivovati se sbírkám Louvru, královské bibliotéce a kabinetu mincí, a ihned po svém návratu do Ruska, dříve ještě, než ukončena byla válka švédská, jal se obdařovati hlavní město říše své podobnými zařízeními vzdělanosti i přepychu, nezbytnými v každé říši, která ve světě chce svou úlohu hráti. R. 1718 již vidíme v Římě tři agenty jimž nařízeno skoupiti vzácné antiky a vyjednávati o jich převezení do Ruska; byli to setník Kologrivov, hrabě Raguzinski a pan Beklemičev. Ostatné předměty jimi nakoupené nebyly ani četné, ani vzácné. Po smrti Petra Velkého následovníci jeho nehrubě pomýšleli na další zvelebování tohoto zárodku musea. Chceme-li poznamenati nějaké čelnější rozmnožení sbírky, dlužno přeskočiti dobu téměř půl století a postoupiti až ku vládě Kateřiny II. Tato mimo to, že r. 1777 prostřednictvím hraběte Šuvalova dala přivésti z Říma několik soch mramorových a úbělových nádob, zakoupila následujícího roku za sumu tehdy ovšem nesmírnou 25.000 liber šterlinku celou sbírku antik, náležející p. F. Brownovi z Wimbledonu. Car Pavel I. též obdařil museum některými předměty; pak ale následují velké politické události války francouzské, povstání v Polsce. Více než 80 let zůstávají antiky nepovšimnutými a až po dobu panování Mikuláše I. nelze poznamenati žádné pozoruhodné události v dějinách této sbírky. R. 1850 tento panovník si umínil shromážditi ve zvláštním stavení — které dal za tím účelem přistavěti k staré Eremitáži careny Kateřiny — všecky antiky doposud rozptýlené v rozličných sídlech císařských. Následujícího roku připojil k těmto celou sbírku hraběte Demidova a mnoho jiných vzácných koupí. Za panování Alexandra I. rozmnožování sbírky pokračovalo. Celek takto utvořený jest dosti značný. Pohříchu, že ti, již jej utvořili, více zřetel měli ke kvantitě než ke kvalitě. Hlavně co se týče antických soch, jest zřejmo, že skoupeno vše bez dlouhého rozmýšlení a s nepřílišnou znalostí věci, aniž by kdo byl hrubě o to dbal, zda některá z tak řečených antických soch byla ze tří čtvrtin moderní: přes to však lze znamenati některá dosti cenná

díla, na př.: ohromnou sochu Joviše, nalezenou v Castel-Gandolfo. O mnohem zajímavější jest sbírka nádob řeckých a etruských, mezi nimiž se nalézají předměty velké ceny umělecké i kulturně historické. To však, co tvoří hlavně originálnost musea Eremitáže, ano, co je v jistém ohledu povznáší nad veškerá musea evropská, jsou starožitnosti nalezené v Bosporu kimmerickém. Jest známo, co staří nazývali Bosporem kimmerickým: klikatý, 8 až 12 mil široký průliv, jímž moře Azovské se vlévá do Pontu Euxinu (nyní Černého moře). Na hornatém poloostrově, vybíhajícím na východě Chersonesu taurského a tvořícího západní břeh onoho průlivu, založili Řekové asi v polovici VI. stol. kolonii a vystavěli mnohá města, z nichž nejslavnější byly Pentikape (Kerč), dále Theodosia (Kaffa) a pevnost Tanais. Jelikož polohou svou města tato vládla hlavní cestou, jíž obchod a průmysl řecký mohl vniknouti do dálných krajů barbarských Skythů, Řekové bosporští za nedlouho došli značného blahobytu. Avšak přes to nedovedli uchovati neodvislosti své vůči kmenům barbarským je obklopujícím. Buď že byli k tomu mocí donuceni, buď že v tom viděli jakýsi prospěch vzhledem ku svému obchodu, Řekové Bosporu podrobili se nadvládě panovníka některého kmene sousedního, stykem s Řeky již poněkud civilisovaného. Ačkoliv z měst výše jmenovaných nezůstaly žádné pozoruhodné zříceniny, přec uchráněny před zhoubou času a zlobou barbarů četné hrobky, v nichž nalezena hojnost předmětů v mnohém ohledu vzácných i zajímavých.

První podnět k systematickému kopání v nekropoli pentikapejské dal Francouz P. Dubrux, ředitel solných dolů v Kerči. Roku 1816 odkryl několik hrobek a zaslal do Petrohradu nádoby tam nalezené. Podobné nálezy učinil r. 1821 pan Patinioli, velitel loďstva kerčského, což vzbudilo pozornost ruské vlády tou měrou, že p. Dubrux obdržel officielní rozkaz pokračovati ve svém badání. Nahodilá jakás událost nedlouho potom ještě více povzbudila horlivost administrace, s počátku dosti vlažnou. Několik kilometrů západně od Kerče vyčnívají dva obromné, stejně vysoké kopce, pozůstávající z velkých balvanů, tenkou vrstvou země pokrytých; jeden z obou nazýván v tatarském nářečí „Kul-Oba". V září r. 1831 asi 200 vojáků zaměstnáno rozkopáním tohoto pahorku, jenž byl pokládán za vydatný lom kamenný, když tu duté rány motyk dopadajících na půdu vzbudily domněnku, že dělníci se nalézají nad nějakou ohromnou dutinou. Věc ihned byla ohlášena p. Dubruxovi, jenž dal pečlivě ohledati celý kopec, i podařilo se mu vypátrati po jedné straně vchod, vedoucí do prostranné síně, jejíž stěny byly pěkně vyzděné a strop utvořen z velkých balvanů nad sebou vyčnívajících. Tato síň byla patrně posud nedotknuta. V levo proti stěně stál ohromný sarkophag dřevěný, v němž ležela mrtvola muže; na jeho hlavě ještě bylo viděti zbytky špičaté plstěné čepice, obroubené širokým zlatým pasem; na krku měl jakýsi obojek z ryzího zlata, na rukou náramky, po svém boku meč, bič, jakési pouzdro bohaté zdobené a zlatou konévku; malé penízky z téhož kovu, rozseté po celé mrtvole, patrně kdysi krášlily jeho oděv. Vedle tohoto sarkophagu nalezeny tělesné pozůstatky jakés ženštiny též bohatě šperky vyzdobené, nad níž však se byla zřítila dřevěná její rakev. Proti zadní stěně jizby ležela mrtvola muže postavy obrovské. Konečně v zadu, v rohu, byly nakupeny kosti nějakého koně. Po celé ostatní prostoře byly nastavěny těsně vedle sebe různé nádoby, jedny z pálené hliny, jiné zas kovové, ano i stříbrné a zlaté.

Kdo byl tento muž tak nádherně pohřbený, se svou ženou, svým zbrojnošem i válečným ořem? Patrně to jeden z panovníků bosporských. Ale který? Žádný nápis, žádný odznak, jenž by nám to vysvětlil.

Na půli cestě mezi Kul-Oba a Kerčem naléžá se druhý tumulus jenž po tatarsku se nazývá Altun-Oba. Následujícího roku odkryt vchod i tohoto hrobu a shledána uvnitř krytba tvaru homolovitého, podobná hrobce Atreově v Mykenách. Avšak toto pohřebiště patrně bylo již vydrancováno a pouze název „Altun-Oba", to jest asi tolik, co „Zlatý kopec", poukazuje na bohatství, jež nepochybně dříve obsahovalo. Navzdor tomuto sklamání horlivost badatelů neochabla. R. 1859 zřízena zvláštní komise, jíž předsedou byl známý a horlivý archeolog kníže Sergius Stroganov, a která měla za úkol nejen bdíti nad pracemi výzkumnými, ale i uveřejniti jich výsledky; tato komise má ku své disposici ročních 15.000 rublů pro práce kopání a 6000 pro uveřejnění spisů. Ač nenalezeno více hrobek té důležitosti jako Kul-Obe i Altun-Obe, přes to však odkryto na sta menších pohřebišť, rozsetých v okolí Kerče, Kaffy, až i blíže Nikopole, v údolí Dněpru, na 200 verst vzdáli od břehu. Ohromná síň, se sedmi okny, nestačí nyní pro veškeré předměty až doposud vykopané; když i rozmnožení skříní nezpomohlo, musilo se přistoupiti k sousedním síním a kdož ví, kolik hrobek jest až posud neobjevených!

(Dokončení.)

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887." Sešit 24. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Čechy", skvostné a illustrované dílo pamětní. Společnou prací spisovatelův a umělců českých vedou Fr. A. Šubert a F. A. Borovský. Díl VI. seš. 93—94. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Dějepis všeobecný." Pořádá Dr. Jos. Emler. Oddíl I. „Dějiny středověké." Od konce století pátého až do konce století patnáctého. Sepsal prof. Fr. Šembera. Sešit 30. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Česko-německý, slovník zvláště grammaticko-fraseologický." Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 17.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. — Neuveřejníme práce znamenané: „Y. K. F." — „Na vesničku." — „Bída." — „H. M. A." — „Vl. R." — „Ol. L." — „M. L. v K." — „J. M. v L." — „Zpod květů atd." — „Osud člověka." — „Palmový vějíř atd." — „Až setkáme se jedenkrát atd." — „Pod bezem." — „Talent."

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ — „

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XVII. 20. listopadu 1889. ČÍSLO 33.

Z básní J. S. Machara.

Podzim v městě.

Na chrámy, domů stěny, krovy,
na oživenou ulici
svůj nádech sype dušičkový
den popelavý, truchlící.

Po šedém nebi slunce chladné
se plíží smutně drahou svou
jak chorý jenž den ke dni chřadne
a okřívat chce procházkou.

A v parcích žluté listí slétá
na mokrý písek pěšinek,
a na záhonech odekvetá
květ prosaických jiřinek.

Vše zhaleno je v teskném hávě,
vše do žluta a do šeda,
i myšlénka, jež v lidské hlavě
se těžkým křídlem pozvedá . . .

Mám rád ten čas . . . Jak k jihu ptáci,
než přijde zima ledová,
tak do města se nyní vrací
květ našich krásek z venkova.

A vrací se tak s krásou svěží
a s takým v oku výrazem,
že řek' bys, že v nich ještě leží
to celé léto obrazem!

Na lících letní růže žhavé
jim vidíš dosud čerstvě kvést
a v očích letní noci tmavé,
však plny mihotavých hvězd

Na rtech jim dosud barva zbyla
a jahod chuť, jež trhaly,
vlas jejich vůni rozestýlá
těch květin, jež tam vplítaly.

Jsou prováty, jsou prosyceny
jen létem, kouzly vábnými —
mám podzim rád — ty naše ženy
jsou nejkrásnější v podzimi!

Hra přírody! V té melodii,
již smrť zde křídly třepetá,
jen žena pyšně vznáší šíji,
jen žena hrdě rozkvetá!

Však přec ne sama. Na té nivě,
kde žila letní měsíce,
své hořké květy zvedá snivě
ocúnů malých tisíce . . .

Stromy v městě.

Ve spoustě domů, skladů, oken, firem
a v pásech chodníků a dláždění,
kde vozy, kočáry se hrnou vírem
a lidé v pestrém hemžení,

mě dojmou vždy ty stromy smutně čnící,
ať v aleji, ať v park jsou stěsnány,
ten pozdrav přírody, vždy zdravím chvící,
sem v pouta městská urvaný!

Tak nějak s bázní zvedají své hlavy,
jak v škamnách zakřiknutí školáci,
a resignují, ať den plá v ně žhavý,
či vítr jimi burácí.

Jich zeleň chorá, bez lesku a šťávy
a divně zažloutlá neb vybledlá,
jak člověka líc, jemuž na kmen zdraví
zlá nemoc záhy usedla.

Jim teskno jistě po venkovské nivě,
po zamodralých lesích v obzoru.
po ptácích, kteří korunami živě
se honí v hlučném hovoru.

Jim teskno jistě po oblacích stkvoucích,
jež jim zde kouř a mlha zakrývá,
po barvách nebes za večerů žhoucích,
když zem se v páry odívá.

Když slyší někdy řeč, jíž milující
zde šeptají při světle plynovém,
jim teskno as po kraji při měsíci —
jen tam v nich láska domovem.

V nich není s jarem svěžesti a síly,
jež tlačí v rudých pupenů se tvar,
ba nestály by, kdyby nemusily,
o zelených těch listů pár.

A když vše smutně v tuhý sen se skládá,
jak podzimní van kraje zavéje,
tu zrovna s radostí těch vězňů řada
háv svléká marné naděje . . .

V té době pohnutí.

JAROSLAVU VRCHLICKÉMU.

V té době pohnuté, jež v obra vzrůstá denně,
jež plna paradox, sentencí, zázraků,
kdy volnost. svoboda se daří utěšeně
pod paragrafů jhem a v stínu bodáků,

v té době pohnuté, kdy pokrytectví zraje,
kdy pravda umírá, lží nohou zdupána,
kdy lidskost uniká kams v nadpozemské kraje,
kdy rozum nad city hrá roli tyranna,

v té době pohnuté, kdy u nás všechno hnije,
kdy musíme si zrak obestřít frasemi,
by děsná zoufalost, jež pod pravdou se kryje,
nám zbnusit nemohla ten život na zemi,

v té době pohnuté, kdy zápal, svoje síly
náš národ v směšnostech probíjí úžasně.
kdy příliš mladí jsme. abychom vážně žili,
a k žití jarému sestárlí předčasně,

v té době pohnuté, kdy v naší satirice
se rojí vtipy zlé na Botič, na tchyně,
velebná kritika kdy hloupne víc a více,
kdy veršům pro panny se daří jedině,

v té době pohnuté, kdy útěchy zde není,
kdy všechno bouří žluč a pění vztekem krev —
dle tvého receptu já, mistře, žiju v snění
a klidně. bez reptu tak čekám na rakev.

Dle Tvého receptu si věnec z růží pletu,
dle Tvého receptu jim škrtím černý spleen,
mám dosti šťastných chvil, mám dosti k němu květů,
zde trochu vůně z nich a z jasu malý stín:

mít bytost u sebe, již jsem si moh' jen přáti
tak krásnou, rozmarnou, tak jemnou, vznešenou,
jíž budím polibky, jež s polibky jde spáti
a jíž je polibek i trestem, odměnou,

jí kouzlit úsměvy na bílé, jemné líci,
nad nimiž vypukám v smích sám jak děcko pak,
jí hladit, líbat vlas se jako zlato stkvící
a číst, co srdce jí diktuje v šedý zrak,

a jít s ní z večera ulicí oživenou,
kde světlo v krámech plá, kde hučí lidstva dav,
a být jím unášen a duši rozechvěnou
přec cítit samotu dvou milujících hlav,

a v hlavě verše kout a slyšet sloky šumět,
a v srdci hudbu mít, jež láká ke smíchu,
a skvostným nápadům své ženy porozumět,
s ní šatům divit se a barvě tepichů . . .

Sivý hoch.

Povídka od *J. L. Hrdiny.*

(Pokračovní.)

Do mši byla plná hodina ještě času, proto si s Ivanem prohlídli hřbitov. Jindy tu býval ten hoch často s dědečkem, ale to se ničeho nevšímal, než kde byl nějaký verš na pomníku neb nějaká neznámá květina na hrobech. To bylo pořád:

„Dědečku, koukejte! — co je to tamhle? — co tady?"

Ale dnes byl jaksi změněn. Snad v tom novém oděvu havířském? Lidé si naň ukazovali. Takový hoch mladý a už prý havíř. A jak prý mu to sluší. Ivan byl havířem, ale šachtu znal jen potud, pokud se mohl nahnout přes roubení, když přinesl otci někdy oběd a havíře znal jen tak, jak v poledne sedávali pod prkennou střechou baráku u šachty a pokud si tu povídali o dření a bídě.

Či snad Ivanovi s lety přišel i rozum? Jaký pak rozum u čtrnáctiletého hocha? Ivan je sice veliký, silný, na své stáři příliš vyvinutý, ale mysl si málo všímá svalů. Ostatně by to bylo divné. Ještě včera poplašil Ivan Součkovům v zahrádce včely, z pouhé nezbednosti, že celý den se nikdo na dvoře nesměl ukázat. A dnes pojednou že by —

„Pohleď, Ivane, tady je hrob tvé matky, — smekni a udělej kříž!“

A dědeček rozděliv kytku, již dostal k svátku, položil jeden díl na hrob.

„A teď se pojď podívat semhle ke zdi, — tady leží matka tvého otce, tvoje babička, — tady udělej kříž na hrobě.“ A položil do vysokého trávníku zbytek růží.

„Aby věděly ty dvě duše dobré, že je dnes náš svátek. A pomodli se tu na těch hrobech, — já se podívám ještě tamhle k hrobům jiným, těch ty neznáš. Jen se pomodli.“

A dědeček vyhledal hrob veterána Srbka, — s tím prošel jako voják půl světa. Už tu hnije na sedmnáctý rok. Pak se zastavil u hrobu nějakého Jiřiny. No, ten už tu odpočívá dobrých čtyřicet roků. Sloužili taky spolu u pluku, ale při té šarvátce u Teplice, kde naši chytili francouzského generála Vandomma, desertoval, byl chycen a zastřelen. A stálo to tehda rodiče jeho ohromně peněz, než vymohli svolení, aby tělo jeho bylo převezeno a pochováno tady v jeho rodišti. A tadyhle leží Mrázek, — sloužil u myslivců a dědeček Trojan by se tu dnes neprocházel, kdyby Mrázek v bitvě u Aspru nebyl svým bodákem vyrazil francouzskému kyrysníku z ruky palaš napřažený na hlavu Trojanovu. Tady odpočívají, chudáci. Dědeček Trojan je jde navštívit. Sejme čepici a v myšlénkách se modlí. A ta modlitba není nic jiného, než že v duchu vrací se do dávné minulosti, a s těmi, jichž kosti tu tlí, probíhá křížem Evropu, jak buď prchali před Napoleonem, neb jak on prchal před nimi. A šeptá do té trávy vysoké, že on se tu ještě plahoči světem, že má syna, ten syn že už má také syna, jenž už by dobře unesl pušku a ušel bez zastávky pochodem aspoň šest mil. A mimo něho, Trojana, že jsou tu v celém okolí na živu už jen dva veteráni, Landa z Pálče a Víšek z Drnova.

Ti druzí, jež svolala vojna z toho kraje, buď se nevrátili, anebo přišli, ale už se vrátili zas tam, kam musíme všickni.

Dědeček se vrátil. Ivan stál u hřbitovní zdi pod košatým jasanem a že zeď dosahovala mu právě k bradě, díval se odtud do širých lánů polí zelených, snad ještě dál — až k těm tmavým lesům a modravým vrchům rudohorským, snad se díval — — Ba, Ivan sám nevěděl, kam se dívá, co tam vidí.

Za to tím více přemýšlel. O čem?

„Ivane!“

Hoch honem obrátil hlavu, uslyšev dědečka za sebou.

„Ivane, tys tu plakal!“

„Ani sám nevím “

„Ale já vidím. Co ti schází?“

„Dědečku, mně je dnes tak podivně teskno!“

„Proč?“

„Kdybych věděl! Ale to havířství se mi nelíbí. Neměl jsem si oblékat ty šaty, darmo se mi budou smát, nebudu-li havířem.“

„Co jsi si vzpomněl? vždyť se na to těšíš, až poprvé se budeš spouštět do šachty . . .“

„Ovšem, ale nyní jsem chvíli přemýšlel, — ale no, já vám to řeknu takhle: moje matka tuhle leží, jen čtyři střevíce pod zemí a je mi smutno až k pláči, a jak mi nemá býti nevolno a tesno, když já sám mám se pustiti pod zemi do hloubky půl tisíce stop. A vzpomněl jsem si na otce a bylo mi ho líto a vzpomněl jsem si na vás, dědečku, a dal jsem se do pláče. Nedej Bůh, aby se stalo neštěstí v šachtě „Marketě“, dokud jsou tam v práci haviři, dokud je mezi nimi otec můj, ale což čeká-li neštěstí na tu chvíli, až já budu s otcem pod zemí? Kdo o vás bude pečovat? kdo vám dá skývu chleba? A jste už, dědečku, takový stařeček! Kdo by vám o vašem svátku prostřel na stůl bílý ubrousek, kdo by vám přinesl do sklenice kytku růží — — —“

A s takovou lítostí zadíval se dědečkovi do očí, že tento schválně upustil hůl do trávy, aby se zas mohl pro ni shýbnout a tak otočit zarosený zrak jinam. Ta dětinská tvář Ivanova a přece zas mužné výrazy v ní — to dědečkovi nešlo jaksi do hlavy. On byl zvyklým vídati buď dítě celé neb celého muže, ale tohle bylo zvláštní. A tak najednou! Či se dříve dědeček Ivana méně všímal? Sotva! Ta mladistvá, vyvinutá postava Ivanova vzbuzovala v dědečkovi zvláštní pocit vyšší úcty, ty černé oči jeho tak energickým světlem se leskly a zahnědlé tváře jeho — — —

„Ba, ten chudinka musí býti as od maličkosti v hutích, že je tak opálen!“ ozvaly se na blízku dvě tetky vesnické ukazujíce na Ivana.

Dědeček věděl, jak dlouhá řeč může pojít z takové nepatrné poznámky, vzal Ivana za ruku a šli do kostela.

„Ah, vy řeknete: havíř! — vždyť už vím, to je hoch Klimenta havíře, a v loni chodil ještě do školy. A nadarmo mu neříkají sivý hoch.“

„Matka přec byla jak z alabastru a otec běloučký, až to není hezké u mužského, a ten hoch takový černoch!“

„Pomozme si!“

IV.

To bylo včera divení z úst dědečka Trojana, že zaspal, a dnes zaspal znova. Co se to s ním děje?

Včera už byli Kliment i Ivan ustrojeni, když vstával, dnes byli už docela pryč. Světnička zamčena, klíč všoupnut pod prahem, aby si ho dědeček vzal až vstane, a na kamnech přiklopena snídaně v hrnku. Uvařili si jídlo sami, nasnídali se a odešli. Nač buditi dědečka! Že má Kliment tento týden denní šichtu, ví, a že dnes vezme Ivana s sebou do šachty, to si pověděli včera již. Všecky přímluvy a rozmluvy dědečkovy, aby Kliment nedával Ivana pod zemi, byly bez úspěchu.

„Víte, tatíčku, že vás ctím a vážím si vás, jak zdárné dítě starostlivého otce ctíti má, ale v tom se s vámi nesrovnávám, aby šel Ivan do řemesla. Vám se líbí, aby každý mladý člověk prošel hodný kus světa. Já zas myslím, že je lepší doma kus chleba jistého třeba pod zemí než nejistý koláč někde v daleké cizině — — — Ivánku, jdi spat, ať ráno časně vstaneš. Dobrou noc! — A mimo to — Ivanovi by se lépe líbilo někde v učení, kde bych ho neměl na očích. Je divoch, člověk slyšel dosud jen samé žaloby — — —“

*

„To víš, je to dítě!“ zastával se dědeček.

„Od zítřka již ne. A kdybych viděl, že mu pod zemí nesvědčí, vždyť může jíti tedy ještě jinam.“

„No, dělej, jak myslíš.“

A Kliment myslil, že Ivan pro havířinu je jako stvořen.

„Tak přece šel!“ udělal si dědeček, vida světničku prázdnou.

Ba, už jsou pryč. Před východem slunce už byli ustrojeni. Jinak to nejde. O šesté hodině začíná zápřež a odtud je k uhelnám dobrá hodina cesty. Na to se havířů nikdo neptá, kde bydlí. Otec mluvil málo a Ivan byl zcela zamlklý. A po snídaní šli. Ivan jako by šel na popravu. Stále se ohlížel po té malé, rozcuchané chaloupce, jako by ji nikdy více neměl už spatřiti, každých pět kroků se obrátil, zdali se mezi tím dědeček neprobudil a nevolá ho se silnice nazpět. Zase zaklusal, aby dohonil otce, jenž šel odměřeně, ale dosti rychle, jak činí den co den po celou řadu let. Pak se zahleděl Ivan na široký zelený průhon pod strání, kde povykovaly čejky. Tam se proháněl s mládeží, ten pažit patřil jim, a oni patřili mezi svobodné ptáky. Ode dneška se tam smí jen ohlídnout, ode dneška patří práci. Jako ta dvě mladá hříbátka, jež tamhle sedlák učí chodit a tahati pluh. Ta taky — všude se smějí ještě ohlídnouti po těch širých pláních polí a luk, kde nedávno vedle staré matky pobíhala, ale to jařmo, jež jim svírá bujnou plec povlekou do své smrti. Nyní je jařmo zatím lehoučké, však přijde těžší a těžší. A každé čekanky u cesty si všimnul, každou borovici prohlédnul, když cesta vedla lesem. Drozd, jenž na špici jedle hvízdal a do okolí vychloubal se svým posledním noclehem, obrátil, vida ty dva zamlklé havíře a jako by se posmíval, jaký že to obraz boží tenhle človék, jenž pro sousto okoralého chleba chodí až do děsných hlubin zemských. A borovice lesa okolního šeptaly jedna druhé podivnou pohádku o černém mraveništi lidské bídy asi na pět set stop tady pod jich kořeny.

„Teď se seber, Ivane!“ obrátil se Kliment k synkovi, když vybočili z lesa, kde počínaly uhelny. Tady hned s kraje šachta Eleonora. „Tady je náš důl. A hlavu vzhůru, jako voják, jak tě učil dědeček, ať nevypadáš jako nějaký mnich žebravý. Na žebrotu se chodí s ohnutou šíjí, jdeš-li však prosit o práci, musíš přijít s páteří vzpřímenou, aby bylo vidět do očí, co se týče poctivosti, a na ramena, co se týče síly. Tamhle ten zavalitý — to je naddůlní a ten vytáhlý, hubený, je správce. Ať zdvořile pozdravíš. A pojď vedle mne, ne za mnou, a nebuď tak smutným.“

Ivan poslechl ve všem. Za chvíli byli u šachty. Do šesti hodin ještě něco chybělo, Kliment tu byl s Ivanem téměř nejdřív ze všech

„Prosím, pane správce — —“

„Ah, tak to je váš syn, Trojane? No, chlapík! Jak pak mu říkají?“

„Ivan.“

„Hned si ho musíme zapsat. A na denní šichtu. Dnes máme —“ A podíval se na zeď na kalendář. „Tak! A jak jsi stár?“

„Pomalu patnáct, pane správce!“ řekl klidně hoch.

„Nedělej se o rok starším, Ivane!“ upomenul otec.

„Čtrnáct roků! To je tělo!“ divil se správce. „A tak vzrostlý, veliký, — vždyť už má výšku vaši, Trojane, a za rok vás přeroste. A opálený jsi, hochu, černý jako Arab. Běháš asi stále na slunci. Či už je tak od jakživa?“

„Sivý od narození, pane správce!“ odseknul Kliment za Ivana, jenž zlostně stáhnul obočí.

„Nejspíš po matce!“ vyzvídal protivný ten člověk.

„Ano, po matce!“ řekl Kliment, už aby byl těch řečí konec, a že zrovna přišli tuřanští havíři, řekl Ivanovi, aby dal zas na hlavu a obrátil se mezi ně. Všem hocha představoval, jednoho po druhém s ním seznamoval a Ivan teprve nyní viděl, jak je velikým. Mezi dětmi, nad něž vynikal o celou hlavu, a snad i o dvě, toho tak nepozoroval jako v klubku těch začazených mužů, s nimiž byl jedné výšky. A tak ustaráni, umořeni vypadali všickni. Ivan jich pohledem litoval. A oni zas jako by mu byli porozuměli, s trpkým úsměvem kývli hlavou a Ivan pochopil, co to znamená. „Jen počkej, až budeš pracovat rok pod zemí, však budeš jinak vyhlížet. A což za deset, za patnáct let, jako my!“

Naddůlní se podíval na hodiny. Je čas. Chopil rukojeť zvonku a signál rozhlaholil se v blízkých lesích. Havíři, kteří byli ještě na cestě, pádili úprkem k šachtě. Pak se obrátil k rukojeti vedlejší a chvíli ji trhal.

„To je taky zvonek, jen že je umístěn dole v šachtě,“ vysvětloval otec Ivanovi. „Odtud vede drát dolů. To je signál pro havíře v dole pracující, aby vystoupili. Však to seznáš.“

Ještě jeden koš uhlí vyletěl, vyšoupnul se stranou na malé železné koleje a elevator převrácením desky změněn v ohraženou klec, do níž sestoupilo deset havířů. Mezi nimi Ivan se svým otcem. U dolního koše učiněno totéž a dán zdola signál. Stroj zahučel a jedni letěli dolů, druzí vzhůru. Uprostřed propasti se setkali. Až se tu vítr zatočil.

„Zdař bůh!“ navzájem pozdrav a každý svou cestou dál. Dole havíři sestoupili, vstoupili zas jiní, taktéž nahoře a za čtvrť hodiny měla šachta jiné dělníky, povrch země jiné obyvatele. Ivan byl právě jako na jiném světě. To si představoval šachtu všelijak, ale takhle — — A to vedro zde! Vzduch k zalknutí. Tomu prý přivykne.

„A potůčky potu se mi řinou po těle.“

„Musíš se svléknout, hochu, takhle, jako my. A někde, kde je úzká štola, musíme býti zcela nazí. Přijde ti zle, chceš zpět, ale zachytíš se za oděv neb košili, a než se vyprostíš, jsi dávno nebožtíkem.“

„Stalo se tak už někdy, tatíčku?“

„Hm! — ale mohlo by se státi!“ Aby hocha zbytečně nepolekal.

„A taková tma všude!“

„Bez kahance se nesmíš hnout, to ti říkám. Tak se odstroj a já tě tu trochu provedu — — —“

V šest hodin večer uzřel Ivan zas světlo denní. Jak byl šťasten, ten hoch sivý, že zas vidí modrou oblohu, to sluníčko zlaté, jak vesele klusal lesem k domovu. Tentokráte šel napřed a otce nechal hezky pozadu. Jen už aby byl doma, aby dědečkovi mohl vypráveti o tom životě podzemním. Dědeček už čekal. Jak táhlo na šestou, stále vycházel na silnici, zdali se ten hoch už vrací. No, už kluše. A uslyšel pak od něho tolik všelijakých přepodivných věcí, jako by vyprávěl dvacetileté zkušenosti havířské. Ani do jídla se mu nechtělo. Kliment si hleděl své večeře a s úsměvem naslouchal těm řečem.

(Pokračování.)

V laponském ležení.

Z cesty „Capelly“ na Mys Severní. Píše dr. *Jiří Guth*.

(Pokračování.)

Laponec zná každého svého soba jako holubář své holuby. Mimo to každý majitel stáda má své zvláštní znamení, jež sobům vpaluje se na uši. Znamení to od jistého času úředně se zanáší a dva majitelé různí nesmějí míti znamení stejné. Je to patrně projádření nedůvěry, a to hlavně vůči Laponcům rybářským, kteří kradou, avšak jen soby. Jinak povaha Laponcova naprosto příčí se banditství a zákonům protiviti on se nedovede.

Ale se sedláky norvéžskými Laponci trochu se nesnášeli. Sedláci žalovali, že stáda sobů ničí jim úrodu, a Laponci zase, že sedláci žádají nelidský poplatek za dovolení přechodu ku pastvinám. Zajisté již od r. 1751 zvláštním traktátem Laponcům švédským dovoleno přicházeti na jaro ku břehům norvéžským, a Laponci norvéžští smějí zase v zimě stěhovati se do Laponska švédského. Nejnověji také poměr mezi sedláky a kočovníky zákonem byl urovnán. Co rok putuje teď Laponec volně a se vším, co jeho se zove, s rodinou, stádem a psy svými, na táž místa, kde kdysi bývali jeho rodiče a prarodiče a kde budou asi i jeho potomci, na těchže místech staví si chýže a stany, zapaluje své ohně a vaří si oukropy.

Přes ten kočovný způsob všichni příslušníci toho národa jsou přiděleni různým farnostem a daně platí právě tak jako český sedláček, jen že ne tak mnoho. Za to stát stará se o jejich vyučování, alespoň vyučování náboženské, třeba že to někdy velmi nesnadno. Počet novorozených a mrtvých pilně zapisuje se do matrik, jakož i počet stád znám jest úředníkům dokonale.

Laponci nad míru jsou vytrvalí, jsouce ovšem ode mláda zvykli snášeti svízele všeho druhu, jak už jsme naznačili. Při každoročních jejich poutích s místa na místo naskytují se překážky, o kterých ani se nezdá těm, kdo ráno v devět hodin jdou do kanceláře, ořezají tužky, očistí péra, přečtou si noviny, pak si pošlou pro párek uzenek a housku, ořežou ještě druhou tužku, zívnou, dají si zavolat diurnistu, hubují naň, jen aby čas trochu ušel, posléze čtou stránku nějakého aktu půl hodiny a konečně jdou domů na dobrý oběd. V kraji docela pustém sněhu ležívá ještě anebo již vysoko, ledovce tu a tam staví se do cesty a na pochodu 20 až 30 mil dlouhém často i 200 řek, říček, jezer a bařin nutno překročiti. Dokud jsou zamrzly, jde to ovšem snadno a sob vesele a rychle táhne malé, lehké saně; ale hůře je, když musí všecko broditi se vodou. Sob ovšem přeplave, a povídá se, že přeplave i celé fjordy a vzdálenost 9 km. že ve vodě urazí za tři nebo čtyry hodiny. Laponec při tom zhusta nemá jiné potravy než trochu sobího mléka a odpočinek na holé zemi. Pak zase jde za svým stádem bez oddechu a bez ustání. Při tom však života jsou tuhého a jsou čilí až do posledního dechu, dosahujíce často vysokého stáří. Je také pochopitelno, že stálý pohyb, jednoduchý způsob života, ostrý, čistý vzduch a dobrá voda lépe jim svědčí než jiným sedění v kancelářích, starý, pokažený vzduch a plzeňské pivo. — Stoletý stařec není prý mezi nimi žádnou vzácností.

Jedí nejvíce maso, ale také jídla moučná, o nichž bližšího nevím nic, bohužel, ač k buchtám ještě z útlého mládí velikou mám náklonnost. Dříve Laponci rádi kořalku pili, jak jsme viděli na onom pohanovi svrchu, který dokonce kořalky obětní nešetřil, jen aby zlé náklonnosti vyhověl. Teď jen když do města přijdou, ochotni jsou poseděti v krčmě, a to nejen chvilku, ale třebas i den, dva, ano i tři. Viděli jsme takové labužníky v Hammerfestu, když v nejsevernější hospodě evropské jsme se veselili. Při pivě, ne při kořalce.

Postavy Laponci jsou malé a ti, kdož měřili pečlivěji než my jen tak od oka, shledali, že průměrně ženy dosahují výšky 1·23—1·39 m., mužové 1·35—1·52; tedy největší z nich sotva by mohli býti rakouskými vojáky. Typus nahoře popsaný u všech jest stejný, tak že zdá se ti, jako bys pořád téhož Laponce viděl a potkával. Popíšeš-li jednoho, popsal's všechny, tak ti lidé jsou si podobni. Na stupni čím nižším kultury stojí člověk, tím méně jeden ode druhého se liší. Celkem nejsou to lidé nijak šerední a kdyby jen trošku více dbali úpravnosti a ženské parády, vypadali by ještě dost k světu.

Ženy však jsou hezčí mužů, čímž však ještě krásy jejich nevelebím. Mají velkou hlavu, široké čelo, mdlé oči hluboko zapadlé, krátký, tupý nos, ohnutý vzhůru, obličej také široký, kostnatý a hranatý; vlasy ani černé, ani hnědé, ani plavé, tak nějak špinavě temné, — tedy vesměs attributy nehodící se nijak do popisu děvčete krásného po našem smysle. Mimo to jak ženy, tak i mužové, ano i dívky mají na sobě a při sobě celý revír drobné zvěře, o kteréžto „lappalii“ pomlčíme. Kroj jejich, o němž také již svrchu slovíčko jsme pověděli, doplníme poznámkou, že spodky ze sobí kůže Laponci mívají připevněny na kotnících provázky, halenu opásanou koženým pasem, na němž visí nůž v pochvě, nikoli jako zbraň, nýbrž jen pro potřebu domácí; na prsou halena je u mužův otevřena, u žen zapjata až po krk. Na nohou proslulé laponské střevíce, jichž neúhlednou formu v Norvéžsku uvidíš ve výkladní skříni každého kožešnického krámu. — Kroj zimní ovšem je teplejší, ale co do střihu se prý nemění.

Laponci — myslíme ovšem Laponce horské, k nimž tuto přihlížíme zejména, an rybářů viděli jsme jen málo — bydlívají buď v drnových chýžích nebo v létě také ve stanech. Chýže čili gammy mají podobu buď kužele nebo polokoule, s úzkými dvermi a bez oken; světlo padá týmže otvorem, kterým nahoře vychází kouř. Laponci rybáři, zejména bohatší, stavějí si už dřevěné domky jako norvéžští sedláci. V gammě, ve které nebývá místa více než asi 4—5 čtverečných metrů, v pestré směsici válí se všecko: rodina, psi, nábytek, nádobí i zásoby jídla. Stany nejsou o nic čistší, ale pro Laponce potud jsou výhodnější, že je lze přenášeti. — — —

U malého přístaviště na východním břehu Tromsö-Sundu, kde jsme tedy vystoupili, je několik málo chatek

rybářských. Jdouce kolem nich, šli jsme zvolna dýchajíce s rozkoší ten krásný, čistý a vlažný vzduch přímořský, prosycený zde jemnou vůní jako vůní jarní; zvolna kráčeli jsme kamenitou, dost úpravnou cestou do Tromsdalu. Teploměr udával 17° R. ve stínu. Cesta nejdříve stoupala, potom skláněla se povlovně do otevřeného údolu. Po obou stranách veliké, však mírně se sklánějící vrchy svíraly v dálce ohromný horský cirkus s vysokým vodopádem v pozadí a sem tam sněhy kolem, v jehož lůně čekala na nás ta laponská komedie. Teď hájem březovým, čerstvě zeleným jsme šli, potom lučinami, posetými květy, právě tak, jako mnohem, mnohem jižněji, na příklad u nás na Poříčí, na břehu divoké Orlice. Zde zdály se mi ještě krásnější, plnější ty žluté blatouchy a bílé margnerity... To zde v údolí; na stráních jen řídce bylo malých bříz a lesních stromků jiných, také malých, slabých a zakrnělých. Byl zde jarní vzduch, letní vůně a podzimní klid. Když také daleká pole sněhová, z nichž jen malé pláně prokukovaly vysoko na horách, v úvahu vezmeme, můžeme přidati ještě: a zimní podívaná.

V tom u cesty namanul se umouněný Laponec a jeho choť, majíce na trávníku podle sebe vyloženy různé svoje výrobky, jaké viděli jsme na lodi a hned ještě uvidíme s dostatek, po stranách pak rozvěšeny sobí kůže, — a vůči tomuto handlu bylo hned po vší poesii. Kde znamenati nástrahy na turistskou kapsu, tam přestává báseň a začíná ošklivá prósa, která, jak známo, v Bernských Alpách dosáhla svého vrcholu. A tady, v národě stojícím na prvních stupních kultury a dosud kočovném, už to taky začíná. (Dokončení.)

Z nových básní Em. ryt. z Čenkova.

Chvíle štěstí.

Ó jarní den! U domu luka svěží
jak hedváb kyprý rozprostřena leží
a lesů šum a dech sem vane blíž;
před okny bíle kvetou kaštany
a z polí slyšet zvučné skřivany,
již do modrého vzduchu letí výš.

Vše žitím chvěje se a mízou voní,
roj bělásků se v čilém letu honí,
vzduch zlatem plane, stromy ševeli ..
Blíž chalup, na šedavé silnici,
ze škarpy křičí děti hrající,
jak drůbež když se v prachu popelí.

Já z města dusného vyzáblý, chorý
tak tiše sedím u okna, zřím v hory
a dýchám vůni luk, poslouchám zpěv —
v tom sladkém přeludu, že síla mi
se vrací teď a mými žilami
že proudí zas, ach, teple zdravá krev.

Andante.

Žár parna tkví nad pruhy tmavých borů,
stich' kohoutů křik vůkol bílých dvorů,
před chvílí stlumil vítr křídel šum;
lán obilí se v žlutých vlnách ještě houpá
a z kvetoucích luk vůně dechů stoupá
ke žhavě jasným nebesům.

Dál ve vsi vlídné, s věže oprýskané,
na niž kruh hodin zlatem cifer plane,
pláč zvonů v hranách vážných táhle zní,
a jako teskná kolébavka nad krajinou
na chvějném letu vzdušném zvuky plynou,
tak prosté, hudby pohřební.

A chodec kamenitou cestou žití
té chvíle kročeje své zastaviti
a ve chlad vonný lehnout touží rád,
a starý tulák bez lásky a krbu, ženy,
kdes v škarpě umdlený a uprášený,
chce tvrdým klidem snít a spát.

Lesní zátiší.

Jak mile překvapuje mezi lesy,
ve stíny jedlí, v bříz a buků směsi,
pruh louky, na ní myslivna pak bílá!
Ve trávě toulá se kol drůbež čilá
a na rybníku, jenž spí bez hnutí,
si pluje teď pár pyšných labutí.

Dál malý zámek . . . Clonou žalusií
se v prvním patře jizby šeré kryjí,
ty pusty jsou, rok celý opuštěny;
uvnitř obrazy lovů zdobí stěny,
po chodbách, kde tvůj kročej dutě zní,
zříš mohutné parohy jelení.

A zámek čeká, sídlo ticha, míru,
zda vzejde jemu chvíle chvatu, víru
kdys na podzim, za mlhavého času,
až při psů štěkotu a rohů hlasu
sbor honců vyjde v lesní úvaly —
za štvanou zvěří houkne: Halali!

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Ludmila utkvěla na něm zvláštním, dlouhým pohledem. Po malém váhání řekla:

„Mé dítě!“

Vyřkla to krátce jako jedním dechem, přikryla si obličej rukama a bolestně zaštkala.

„Vaše dítě!“ zvolal kněz s úžasem a jako hadem uštknut vyskočil. Podíval se na společnici svou polekán, ale přísně, odmítavě, téměř až pohrdavě.

„Ano, moje dítě!“ odvětila s přízvukem mateřské hrdosti a lásky.

Pater Konvalinka nebyl slova schopen. Hlava se mu až zatočila a obestřela mrákotami. Ludmila jest matkou dítěte, a on ji tak ctil a tak miloval!

„Jak jste nemilosrdný, nevšímavý! Slovíčka přátelského soucitu a útěchy nemáte pro mne, a vidíte přece, jak velice trpím!“ ozvala se Ludmila s tichou výčitkou.

„Ó, Magdaleno!“ zahlesl kněz zoufale a jako zlomen sepjal ruce.

„Proč se hrozíte?“ pravila a zvedla k němu prosebně zaslzené oči.

Kaplan neodpovídal.

„Prvé slovo o mém ubohém dítěti vyslovujete již s hněvem a nevolí,“ pokračovala litostivě, „a přece chci, aby vám bylo mým odkazem a byste na ně přenesl všecku svoji lásku. Nelekejte se, moje dítě má jméno otcovo, a ani poskvrny není na něm! Otec jeho a já byli jsme spojeni, jak zákon žádá, a svazek náš byl požehnán kněžskou rukou. Byli jsme sloučeni vůlí Boží, které člověk nemá se stavěti na odpor, tak nám to onen kněz v krátké řeči pravil. Jsem kající, avšak nikoli Magdalenou!“

Javornický kaplan byl opět všecek přemožen překvapením a úžasem.

„Vy, slečno Lud — —“ a nevěděl, jak ji pojmenovati, „vy jste vdána?“

„Ano.“

„Dlouho?“

„Bezmála tři léta —“

„A rodičové vaši ani slovem nezmínili se mi nikdy o tom! Toť ono tajemství?“

„Nevědí! To jest moje tajemství, že v jejich očích jsem jim dosud dcerou svobodnou.“

„Jak hrozné tajemství!“

„Vy je znáte, ale před otcem a před matkou chci s ním umřít.“

„Vdala jste se tedy proti vůli a bez vědomí svých rodičův?“

„Ano, vášeň, kterou jsem pokládala za lásku, byla mocnější —“

„Bez jejich požehnání?“

„Bez jejich požehnání.“

„Toť nemožno!“ odporoval kněz. „A jestliže, jak veliký to hřích!“

„Za to stihl mne také veliký trest, že jsem nyní tak bídná,“ šeptala mladá žena kajicně a zakrývala si obličej oběma rukama, „tak bídná a tak nešťastná!“

Pater Konvalinka zadíval se před sebe, kamsi do nedozírného prázdna, do bledomodré klenby nebes. Byl příliš překvapen a ustrnut, aby mohl pohlížeti na dceru páně Přibylovu klidnýma očima. Objevila se mu teď ve zcela jiném světle. Ještě před chvílí se domníval, že jest důvěrníkem svobodné, v lásce snad nešťastné dívky, a ona zatím byla vdána a matkou dítěte! Toť tedy ono tajemství, pro které musil si ji zamilovati! Toť ona jiná příčina, proč byla mučednicí. Viděl ji nyní před sebou schýlenu a zlomenu jako slabou, nevinnou květinu, viděl ji skláněti se již nad hrobem. pojem i úsudek, který si byl o ní v posledních několika nedělích utvořil, mizel mu rychle z hlavy. Teď viděl ji už jinou, mnohem pochopitelnější, úctyhodnější a větší. Roj domněnek a záhad, kterými byla obklopena, rozptyloval se v tom okamžiku valinou, a on poznal pojednou vše v jiném, úplně jasném světle. Nemohl ji ani v duchu pokárati. Prosil ji spíše za odpuštění, že o ní před chvílí tvrdě smýšlel. Chtěl jí to také tak říci, ale hrdlo jeho bylo sevřeno nevýslovnou hořkostí a bolem.

Teprve po chvíli zvedl k sousedce své soustrastné oči. Také ona pohlížela na něj, a zraky jejich se střetly, až se zachvěl. Avšak nesklopil už hlavy.

„A váš muž?“ ozval se měkce, když nabyl zase poněkud klidu.

Pohodila hlavou, stáhla bolestně obličej a mávla pravicí do vzduchu.

„Nemiluje vás?“

„Můj muž jest mrtev,“ řekla chladně a z hluboka vzdychla. „Už půldruhého léta jsem vdovou. Jenom pro své dítě zachovávám a ctím jeho památku.“

„Vdovou, vdovou!“ šeptal si kněz, jako by toho nepochopoval. „A jak muž váš se jmenoval?“ zeptal se a usedl zase na strom, s něhož byl před tím vstal.

„Hofmann — Vilém Hofmann —“.

„Němec — a čím byl?“

„Byl se mnou při divadle, umění pěvecké bylo také jeho povoláním. Mnoho chválili jeho hlas, a mnoho, mnoho se vypravovalo o jeho milostných dobrodružstvích, ale když obrátil ke mně oči a mne si zamiloval, byla jsem omámena jeho láskou, neslyšela jsem už nic hanlivého, a vše na něm zdálo se mi šlechetné a milování hodné.“

„A co říkali tomu vaši rodičové, svěřila jste se jim? Anebo již tehdy opevnila jste se vůči nim mlčením?“ vyptával se pater Konvalinka po nastalé pomlčce.

„Psala jsem o tom rodičům a odhalila jsem jim s dětinskou důvěrou svoje zanícené srdce. Byla jsem hrda svojí láskou a mužem, jemuž jsem slíbila věrnost. A otec hned mi odepsal, že jest to příliš vážný krok, aby mohl o něm rychle rozhodovati, abych sečkala, že si zatím opatří o mém ženichovi zprávy, je-li hoden, aby ho přijal za zetě, čili nic. Těšil prý se vždycky, že dcera jeho, jsouc dítětem ryze českých rodičův, vyvolí si za muže také upřímného vlastence, s nímž srdečně pohovořiti by si mohl, než boli ho to sklamání tak, jako bych se mu i já napolo odcizovala. ‚Člověk míní a Pán Bůh mění —‘ dodal k tomu smutně, až jsem zaplakala.

Kde a jak se na Hofmanna přeptával, dodnes nevím, nepátrala jsem nikdy po tom. bylo mi volněji, když jsem toho nevzpominala. Ale asi za tři neděle přišla otcova určitá odpověď s přísným rozkazem, abych přerušila každý poměr s Hofmannem stoj co stoj, neboť prý nabyl o ženichovi mém neklamné jistoty, že nikdy nebyl řádným člověkem a že nikdy nebude dobrým manželem. ‚Všechno bych dal tobě a pro tebe,‘ psal mi, ‚jenom toho svolení dáti nemohu! Jsem tak přísným a neoblomným toliko pro tvoje dobro. Žel, že tak musím psáti, kdybych si pravici uťal, nebolela by tak, jako když píši tyto řádky!‘

Byla jsem nešťastna, chtěla jsem si zoufati. Kéž jsem si tehdy zoufala! Pustila jsem se domů s velikou nadějí, že rodičů svých uprosím, ale nepodařilo se mi to, každá prosba moje byla marna, působila jenom stále větší roztrpčení. Maminka byla by posléze zajisté povolila, máť příliš měkké srdce, ale tatínek nedal a nedal, ustanovil se pevně na tom, a zase ještě nad tím se rozhorlil, že by měl míti zetěm cizáka Němce, nerozumějícího ani slova z naší mateřštiny. Umíněnost zdědila jsem z povahy tatínkovy, a tak kosa vrazila na kámen. Tenkráte jsem zapomněla povinné poslušnosti k rodičům, mne ovládla úplně vášnivá láska, i odjížděla jsem z Lukavice s hněvem a otcovým zákazem, abych se neodvažovala přestupovati práh rodného domu, jestliže povrhnu jeho napomenutím a podám Hofmannovi ruku. Také jednou, ubožák, ještě s prosbou ke mně se obrátil, avšak přece jsem zavrtěla hlavou, ačkoliv mi to rozrývalo hořem srdce —

Ó, kéž jsem prosby, rady a rozkazův jeho uposlechla! Jaké litosti a bolu byla bych uspořila svému dobrému otci a své něžné matce, a jakých muk byla bych také uspořila své duši! Kletba otcova tísnila mne těžkým břemenem a pálila jako oheň. Vrátila nebo, lépe řečeno, uprchla jsem do Německa — byli jsme tehdy v Mnichově — a prvým činem mým byl sňatek s Hofmannem — bylo to zcela snadné. Rodičům nedala jsem ovšem o tom ani věděti, hněv otcův ustavičně lpěl mi na paměti, burcoval mne z klidu, pronásledoval mne všude a hrozil!

V náručí chotě svého chtěla jsem utopiti všechny tyto strázně, v polibcích jeho doufala jsem ssáti v mysl svou zapomenutí. V náručí jeho chtěla jsem najíti ztracenou spokojenost, mír a štěstí aspoň na čas svého života — tenkráte již jsem se usmrcovala znenáhla pilulkami. Vědomí, že už jenom nedlouhá lhůta snad jest vyměřena mému životu, hnalo mne tak chvatně do toho sňatku. Chtěla jsem užiti i té rozkoše života, která jest největší tužbou svobodných, dříve než umru — — —

Ale byla jsem opojena štěstím jenom několik dní, a pak nastaly kruté časy, které vám nedovedu vylíčiti — jest to tak hrozné, tak zahanbující, Bože můj!"

Opět se zamlčela a seděla chvíli nepohnutě podle sklíčeného kněze. Jenom mocné oddychování její a divně planoucí oči svědčily neklamně, jak veliká bouře otřásá jejím nitrem. Potom zamnula si rychle čelo i oči a pokračovala:

„Musím vám dopověděti všecko, čas rychle kvapí, dnes zdá se mi, že den letem ubývá, toť strašné! Jak jest člověk malomocný, kdyby miliony platil, ani vteřiny toho uprchlého času by si nekoupil! Můj muž trpce mne sklamal, brzo, příliš brzo nasytil se mé věrné, oddané lásky. Věnovala jsem mu s nejvroucnějšími city svoji svobodu, své mládí a své panenství, on zničil vše, ba i nejstřízlivější sny o blahu manželském, a za měsíc už byla jsem mu na posměch a za terč drsných vtipův! Ach, příteli, té hanby a toho ponížení! Naše společná domácnost vídala ho zřídka kdy, s počátku jsem žárlila za jeho nepřítomnosti, ale když přicházel domů, chvěla jsem se úzkostí a odporem — — —

Nebyla jsem to já, co ho občas přivádělo domů. Přicházel zhurta pro mé peníze a sotva že na mne zamračeně pohlédl, odnášel jich vždy utratit po městě ve společnostech, které vzbuzovaly v mém srdci ošklivost a hrůzu, jen když jsem o nich zaslechla. Ovšem netrvalo to dlouho, avšak neštěstí jest vždy dlouhé, trvá-li třebas jenom několik dní, neřku-li měsícův. Značná část mého otcovského českého věna zmizela brzo Hofmannovýma bezednýma rukama. Až když už nebylo, kde co bráti a odnášeti, a když ani z Lukavice nedocházely další zásylky peněz, nadobro mne opustil, odešel. Tenkráte se dovršilo moje neštěstí a bezměrné hoře.

Bylo to po půldruhém létě našeho nesnesitelného manželství, právě v době, kdy se nám mělo naroditi dítě — — — Okolnost tato, tušení mateřských slastí vtisklo mi do duše odpuštění, a srdce snad bylo by se ozvalo zase novou láskou, kdyby se byl ještě obrátil a nezamítl. Prosila jsem ho: ‚Neopouštěj mne, neodcházej, počkej ještě, abys aspoň uviděl svoje dítě!‘ Ale on se mi vysmál krutě do očí a šel —

Za dva měsíce, v ponuré době pozdní zimy, když jsem ležela nemocna, a když vedle mne zazněl poprvé pronikavý dětský pláč, Hofmann zastřelil se v Bruselu pro známou tanečnici, která ho odmítla — —. Přátelé jeho byli tak nešetrní, že mi zvěst onu hned donesli, abych její hořkosti napojila také nemluvně —

To jest román, velebný pane, román s nejsmutnějším koncem!

Od té doby jsem živořila ještě rok v nehostinné cizině. Svoje dítě bylo mi nutno vykoupiti si velikou cenou; v onen den totiž, kdy malý můj Jiříček se narodil, ztratila jsem největší půvab svého hlasu, a tím ovšem také už jediný pramen výživy, nejpotřebnější sousto chleba — — Hladi mne štípali až vyštípali! Kam jsem se měla spasiti, cítíc, že také žití mé valem shasíná? Všecek svět byl mi nepřátelský a cizí, neměla jsem přátel, také ty všechny jsem ztratila, jakmile útrapy a nedostatek zaklepaly na moje dvéře. A přece dříve, dokud jsem byla oslavována a dokud bylo všeho dost, měla jsem jich na sta! Mne a moje dítě oblévalo široko daleko moře bezcitnosti a nepřízně, jenom moji rodičové a vy jste čněli přese všechno s milosrdným zrakem a s usměvavou tváří. Rodičové žili stále ve klamu, že jsem zákazu jejich uposlechla, nedověděli se ani s oné strany, odkud otec dostal zprávy o Hofmannovi, že jsem provdána, a když jsem se odhodlala, neznajíc jiné rady ani pomoci, a psala jim o odpuštění a o přijetí v útulný klín rodného domu, odpověděli bez prodlení, že srdce i náručí jejich jest mi otevřeno se stejnou upřímností a láskou jako vždy dříve, že mne očekávají dychtivě, abych jen přijela ihned. Otec dodal, že matka pláče radostí nad mým návratem a že také jemu blahým citem se zachvívá ruka, jen abych ani minuty se nezdržovala a spěchala domů — —

Předstoupila jsem před rodiče své s přetvářkami a se lží — ten hřích vleče se již tři léta, i nemohla jsem se jim z něho vyzpovídati, aby mne znovu a navždy ne-

zamítli. Stálo mne to mnoho sebezapření, mnoho přemáhání, ale nevěděla jsem jiné rady. Pro samu sebe nebyla bych toho dovedla nikdy, pro svoje dítě byla bych se odvážila snad i zločinu, tudíž i klamu a lži — — —. Prodala jsem tedy v Německu vše, co jsem ještě z dřívějších lepších dob měla, abych sehnala aspoň trochu peněz na cestu a na vychování svého děcka. Ženě, která mi tam sloužila a která snad nejupřímněji cítila se mnou, dala jsem Jiříčka na hlídání. Její prosté, soustrastné srdce dalo mi těšiti se, že mu nebude ubližovati. Vzala je z mých rukou s očima zaslzenýma, přitiskla sirotečka beze slova k svému srdci a líbala ho jako vlastní robě.

Ach, příteli, jak bolestně jsem se s dítětem svým loučila! Věřte mi, domnívala jsem se, že v té kruté chvíli srdce utrhne se mi želem! Všechna jeho domnělá budoucnost povstala náhle přede mnou a naplňovala mne nesmírnými obavami. Vy nevíte, co jest milovati své dítě a báti se o ně, vy nemůžete pochopiti, tomu může porozuměti toliko trpce zkoušený otec nebo matka! Vy nevíte, jaká úzkost a muka svírala mé srdce, když jsem naposledy žehnala a líbala hošíka, který ještě nemluví, který jen se směje nebo pláče, a když jsem si pomyslila, že ho snad nespatřím nikdy více — — —. Ach, kolik bolesti má láska mateřská!

Cestu z Německa do Čech až sem do Lukavice konala jsem ve strachu, v zoufalství a v pláči. Při tom byla jsem toliko jediné myšlénky schopna, nikoli myšlénky na své opuštěné dítě; kdykoliv jsem ho vzpomněla, vždy zoufalství moje rostlo a pláč div mne neudusil — — — V té traplivé době myslila jsem na vás — — — Už dříve jsem se obírala často v duchu vámi, váš dobrý obraz utkvíval stále od dětinství v mé paměti, a vše to, co mi psával o vás občas tatínek, utvrdilo ve mně předsevzetí, že hned, jakmile do Lukavice přibudu, budu o přátelství vaše všemožně usilovati. Odhodlala jsem se k tomu kroku také jenom z lásky a z bázně o své dítě.

(Pokračování.)

Svatý Mikuláš.

Napsal *André Theuriet.*

(Dokončení.)

„Tedy pro dnešní večer," pokračovala stará paní švitořivě, „usnesly jsme se, že nebudeme strojiti než domácí naše pokrmy. Zahradník zdola nám dal zelí, mrkve a zemčat dost, bychom si mohly uvařiti chutnou polévku, pak jsem koupila lotarinskou jaternici, a právě, jak jste vstoupil, chtěla jsem se dáti do připravování koláče, víte, tôt-fait."

„Oh! tôt-fait!" zvolal Boinville, jehož výmluvnost neustále vzrůstala, „jest tomu již dobrých dvacet let co jsem neslyšel vysloviti jméno toho koláče z vajec, mléka a mouky, a ještě déle tomu, co jsem ho neokusil . . ."

Jeho tvář se vyjasnila a mladé dívce, která jej kradmo pozorovala, se zdálo, jako by odlesk jakési labužnické choutky se byl zaskvěl v jeho hnědém oku. Zatím co ředitel se v zamyšlení pousmíval při vzpomínce na toto oblíbené jídlo svého rodného kraje, stará paní a Claudetta popošly trochu stranou a rokovaly velmi živě o nějaké patrně velice důležité otázce.

„Ne, babičko," šeptala mladá dívka, „to by bylo dotíravé."

„A proč pak?" zahovořila vdova, „však jsem jista, že jej to potěší."

A když host se na ně jaksi rozpačitě poohlédl, obrátila se babička k němu.

„Vasnosti," pravila, „vy jste se k nám choval tak laskavě, že bych k vám ráda pronesla ještě jakousi prosbu, jen že se obávám tím vaší laskavosti zneužívati. — Jest již dosti pozdě a musíte jíti ještě notný kus cesty, než se vrátíte k obědu . . . Tak bychom byly šťastny, líbilo-li by se vám okusiti náš koláč . . . není-li pravda, Claudetto?"

„Pravda že, babičko, jen že milostpán špatně u nás poobědvá, a pak zajisté jej již doma očekávají."

„Ne, mne nikdo neočekává," odvětil Boinville, připomínaje si hostinec, v němž mrzut a samoten obědvával, „jsem svobodným, ale —"

Posud váhal, upíraje zrak svůj na smavá, svěží očka Claudetty, ale pojednou zvolal se srdečností u něho neobvyklou.

„Nuže, přijímám s radostí a bez okolků laskavé to pozvání."

„Výborně!" zvolala stará paní všecka rozradostněná, „vidíš, Claudetto, co jsem ti povídala? Rychle přistroj stůl, pak skoč pro víno, zatím co já dohlédnu k svému koláči."

Claudetta, čiperná co ještěrka, otevřela velkou skříň; vyňala z ní ubrus červeně lemovaný, pak i malé ubrousky. Mžikem byl stůl přistrojen. Zatím co mladá dívka rozsvítila svíčku a sešla dolů, usedla stará paní vedle kamen a rozřezávajíc opatrně kůru kaštanů, které měla na klíně, jeden po druhém je pak na plotnu kladla.

„Není-li pravda, že jest veselá a čilá, ta má dívenka?" pravila k svému hosti, „Toť má jediná útěcha. Ona rozveseluje mé stáří, nejinak než když skřivánek pěje na staré střeše."

A mezitím, co probírala své kaštany, pokračovala: „Bude to ovšem chudinká večeře, ale za to bude podána s upřímným srdcem, a pak, vždyť vám to připomene domov, že ano?"

Claudetta se vrátila, zardělá a udýchaná; tu dobrá stařenka přinesla polévku, kouřící a příjemně vonící, a všichni usedli kolem stolu.

Ve společnosti té bodré osmdesátnice, celé u vytržení, a té mladé dívky smavé, přirozené, před tím ubrusem červeně květovaným, v tomto kroužku jaksi venkovském pochutnával si pan Hubert Boinville jak se patří na venkovské polévce. Ponenáhlu roztála obvyklá jeho chladnost; i hovořil důvěrněji, bavil se žerty Claudettinými a zasmál se často z plna hrdla slovům nářečí svého rodného kraje, jimiž babička protkávala své vy-

pravování. Občas vdova povstala a šla dohlédnout do kuchyně na svůj příkrm. Konečně se objevila, a držela v rukou mísu s pečivem zlatě se lesknoucím, z něhož vystupovala vůně pomerančového květu. Potom ještě následovaly kaštany na kamnech pečené, praskající ve své kůře uapuklé a přihnědlé. Stará paní vyndala ze skříně láhev rosolky, „fignolette“ zvané, výrobku to jejího rodného kraje, zhotovené z pálenky a sladkého vína; a pak, zatím co Claudetta odklízela stůl, stará paní mechanicky se chopila svého pletení, a nepřetržitě hovoříc usedla vedle kamen, ale následkem příjemného tepla, spojeného s účinkem rosolky, za nedlouho usnula. Claudetta postavila lampu uprostřed stolu.

Hubert a mladá dívka se tím ocitli jaksi mezi čtyřma očima, a Claudetta, veselá a dovádivá, udržovala hovor samojediná. Také ona byla strávila své mládí v argonnském lese, u jakési staré tety; a během svého vypravování připamatovala Boinvillovi mnohé nepatrné zvláštnosti místní, jejichž podrobnost jej ponenáhlu uvedla v střed bývalého venkovskeho žití. — Ježto v pokoji bylo velmi dusno, otevřela Claudetta okno, kterým nyní vnikal ochlazující, čerstvý vzduch, nasycený jakousi vlahou a vůní zeleniny ze zahrady pod oknem se rozprostírající, odkud bylo slyšeti šplounání vodotrysku spadajicího v kamennou nádrž; z dáli pak zvonek klášterní vyzváněl klekání.

Hubert Boinville měl v tu chvíli jakousi vidinu. Rosolka lotarinská a jasná očka hezké, mladé dívky, která svým švitořením mu přiváděla v mysl lesnatý kraj jeho rodného městečka, měly v tom ovšem velký úděl. Zdálo se mu, jako by se byl posinul o dvacet let nazpět a jako by se byl ocitl v některé venkovské světničce svého rodiště. Vánek šustící ve stromoví, svěží to šplounání vody — toť bylo jako něžný šepot vlnek Aisny, a šumění lesu argonnského; ten zvon, který tam v dáli hlaholil, toť zvon farního kostela, vyzvánějící klekání přede dnem sv. Mikuláse. Jeho mládí, pohřbené plných dvacet let pod spoustou spisů úředních, jeho mládí jako by z mrtvých vstávalo v celé své svěžesti; a před jeho zrakem modré oči Claudettiny se usmívaly tak upřímně, s plným leskem kvetoucího jara, že jeho ztuhlé srdce procitlo a počalo tlouci přeradostným rhythmem.

Stará paní se tu náhle probudila a jala se blábolití všelijaká slova omluvy.

Hubert Boinville povstal, neb nastal již čas k rozloučení. Poděkovav upřímně paní Blouettové a slíbiv, že opět přijde, podal ruku Claudettě. Na okamžik jejich zraky se potkaly: ale zrak pana ředitele se v tu chvíli tak zajiskřil, že víčka mladé dívky se ihned sklopila nad azurovými, smavými zřítelnicemi. Vyprovodila jej až dolů, a když byla již na prahu, stiskl jí ještě jednou ruku, aniž by byl našel patřičného slova na rozloučenou. — A přec pan ředitel měl srdce tak přeplněné; když se pak ocitl v prázdné, temné ulici de la Santé, bylo mu, jako by slyšel s nebe zvuk všech houslí svatomikulášských.

III.

Hubert Boinville dal zas jednou, jak se v úřední mluvě říká: pobídnutí k činnosti a pokročilému smýšlení v úřadování. Stroj úřední opět počal hromaditi na jeho stůl každodenní zásobu zpráv „o vedlejších nařízeních“ a „o hlavních nařízeních“, dále listů k ministerstvu a návrhů různých schůzí. Sezení, audience a komisse neponechaly Boinvilleovi ani jediné prázdné chvilky, by se byl šel podívat do ulice de la Santé. A přes to vše večer svatomikulášský mu tanul na mysli i při nejpilnější práci. Několikráte se stalo, že byl vyrušen ve čtení některého spisu luzným obrazem Claudettiných očí. Tato vidina poletovala nad nakupenými listinami jako těkavý modrý motýlek; i večer, když se vrátil do škaredého svého bytu mládeneckého, neopouštěla jej a zdálo se, jako by se na něj škádlivě usmívala, zatím co prohrabával špatně hořící oheň. Za takovýchto okamžiků pan Boinville vzpomínal na chutný oběd v té útulné světničce, kde v kamnech tak vesele hučelo, ua veselý hovor mladé dívky, který na malou chvilku byl vzkřísil v jeho duši sny jinošských dob. V pravidelné jednotvárnosti úřednického jeho žití, v němž styk se ženštinami byl tak vzácným, zdál se večer strávený v ulici de la Santé jako zlatoskvoucí sluneční paprsek v mlhavé pláni. Někdy se zádumčivě zahleděl do zrcadla na svůj prokvetalý vous; myslil na své mládí, bez lásky uplynulé; na svůj počínající mužský věk a pravil si, jak kdysi dobrák La Fontaine byl řekl: „Zdaž jsem propásl dobu lásky?“ A tu se ho zmocnila touha po lásce, která rozrušila duši jeho a dala vzniknouti lítosti nad tím — že se neoženil!

Jednoho dne, bylo to za pochmurného dne ku konci prosince, vážný sluha kancelářský tichounce pootevřel dvéře kabinetu a oznámil:

„Paní Blouettová!“

Boinville rychle vstal by uvítal návštěvu. Když si byla stará paní na jeho vybídnutí usedla, pozeptal se v uzardění na její vnučku.

„Děkuji vám, pane,“ zněla odpověď, „dívenka jest zdráva. Vaše návštěva jí přinesla štěstí. Jest tomu již dlouho, co zadala žádost o místo v úřadě telegrafickém. Včera konečně jí došla zpráva, že obdržela místo, a tu jsem nechtěla opustiti Paříž, aniž bych vám ještě jednou nebyla poděkovala a s Bohem dala!“

Boinvillovi se zatajil dech. „Vy opustíte Paříž?“ tázal se, „to místo jest tedy na venku?“

„Ano, v horách. A toť se rozumí, že půjdu s Claudettou. Vždyť jest mi dvaaosmdesát let, drahý pane, nezbývá mi již mnoho roků tohoto vezdejšího žití a proto se nechceme rozloučiti.“

„Odjedete brzo?“

„V prvním týdnu měsíce ledna. — S Bohem, tedy, můj pane, vy jste se k nám choval nad míru laskavě a Claudetta mi snažně nařizovala, bych se vám poděkovala i v jejím jméně.“

Pan ředitel, zaražen a zamyšlen, neodpovídal než poskrovnu. Když stará paní odešla zůstal dlouhou dobu seděti, lokty se opřel o stůl a hlavu skryl v dlaně. Tuto noc velmi špatně spal a druhého dne choval se ke svým podřízeným náramně mrzutě. Neměl stání. O třetí hodině uhladil pečlivě svůj klobouk, opustil úřad a vsedl do kočáru kolem jedoucího. — Půl hodiny později ubíral se všecek rozechvěn v zelné zahradě čísla 12. ulice de la Santé a zazvonil u dveří paní Blouetovy. Claudetta přišla mu otevřít. Jak spatřila pana ředitele, zachvěla se, začervenala se a úsměv vyjasnil její modré oči.

„Babička odešla,“ pravila, „ale přijde za uedlouho a jak se bude těšit, až vás uvidí!“

„Má návštěva platí méně paní Blouetové, než spíše vám, slečno!“

„Mně?“ rozpačitě zašeptala dívka.

„Ano, vám, slečno!“ odvětil rozhodně... Ale hrdlo se mu svíralo, hledal slov a sotva které našel. „Tedy vy odjedete v lednu?“

Přisvědčila mu pokynem hlavy.

„Nebude vám líto, že opustíte Paříž?“

„Ach, ovšem že. To mi tísní srdce. Ale jaká pomoc! To místo jest pro nás pravým štěstím a babička může alespoň poslední svá léta klidně stráviti.“

„A což, kdybych vám podal prostředek, byste mohly zůstati v Paříži, ruče vám zároveň za spokojenost a blahobyt vaší babičky?“

„Oh, milý pane!“ vzkřikla dívka a její tvář se všecka zaskvěla.

„Jest to prostředek ovšem hrdinský, a možná, že shledáte, že by převyšoval vaše síly.“

„Jen mluvte — mám odvahu.“

„Nuže, slečno —“ tu ustal, by si oddechl, pak rychle, téměř drsně pravil: „Chcete býti mou ženou?“

„Můj Bože!“ zvolala dívka, a dojmutím překonána nebyla další řeči schopna. Její tvář, ač jevila nesmírné překvapení, přec neměla do sebe nic poděšeného. Její ňadra se chvěla prudkým dechem, rty zůstaly pootevřeny, ale v těch velkých, modrých očích skvěla se něžná záře!

Co se týče Boinvilla, ten se neodvážil ani zraku k ní pozvednouti bázní, by v její tváři neznamenal ponižující odmítnutí. Konečně jejím dlouhým pomlčením znepokojen tázal se, aniž by hlavy pozvedl:

„Zdám se vám příliš starým? Vy jste celá zděšená!“

„Zděšená?“ pravila dívka dívka prostosrdečně, „ne, to nejsem, ale rozechvěná — a šťastná! Toť příliš krásné, nemohu tomu uvěřiti!“

„Drahé dítě!“ vzkřikl Boinville stisknuv její ruce, „věřte tomu a věřte hlavně, že šťastnějším jsem zajisté já, a to, že vás miluji!“

Zamlčela se; ale v záři její očí skvělo se tolik něžnosti, tolik vděčnosti, že Hubert Boinville nemohl déle pochybovati. Četl tam zajisté, že i ona jest šťastnou, a to z podobných důvodů, neboť přivinul ji blíže k sobě. Neodporovala, a on nabyv více odvahy, pozvedl její ruce, až ke svým rtům a zlíbal je ohnivě jako mladík.

„Svatá matko Boží!“ ozvala se tu stará paní, která se byla zatím vrátila.

Oba milující se ohlédli; on v rozpacích, ona všecka uzardělá a zářící.

„Paní Blouetová!“ pravil konečně vesele pan Hubert Boinville, „nezlobte se! V ten večer, kde jsem u vás obědval, sestoupil sv. Mikuláš ke mně komínem, zrovna jako za mých dětských let a přinesl mi vázaného — ženušku... Tu jest, hle, vaše vnučka! Budeme slaviti svatbu co nejdřív — je-li vám to vhod!“

Přel. *J. E.*

FEUILLETON.

Listy o Národním divadle.

II.

(Jubileum páně Seifertovo. — Štolbova Závěť. — Preissové Gazdina roba).

Mezi první a druhý náš list padla událost divadelní nemalého významu. Pan Jakub Seifert, umělec vzácné snahy a těžkého zrna, stejně výtečný herec i regisseur, slavil paměť svého pětadvacetiletého působení na prknech svět znamenajících. Bylo dosti napsáno o významu ctěného jubilanta, tak že nemusí „Lumír“ ohřívati zbytky slavnostních hodů a může se klidně omeziti na některé poznámky vedlejší.

Jest v lidské povaze již, že nesnese čistou radost a čistý požitek ani u sebe ani u jiného. Vždy se najde nějaký přítelíček neb dobrodinečck, který se otře když ničím, aspoň cynickým úsklebkem neb jedovatou poznámkou o triumf svého bližního sebe zasloužeňejší. Víme ovšem, že nemohou být lidské úsudky stejné, že snad právě to, co nám se na panu Seifertovi líbí a co nadšeně ceníme, jest jinému kamenem urážky, nebo síla předsudkův i osobních antipatií jsou zvlášť u nás všemohoucí a nadobobyčejně vyvinuté. Jedno však jest, co nás při jubileu p. Seiferta zarážel0 a čemu teď po odbyté slavnosti můžeme směleji propůjčiti výrazu: je to beztaktnost, s jakou se v jistých kruzích u nás právě u příležitostí podobných jubileí jednává. Den takový jest přece dnem oslavy umělce, u nás vždy se někdo najde, kdo mu právě v tento den dovede říci nějaké hodně nepříjemné slovo, jako by na to neměl celý rok času a příležitosti dost. Či snad právě to dělá v ten den, že to více píchne? Tím horší svědectví pro takt a dobré srdce těchto pánů. Či snad je to láska ku pravdě, jež je tak velká, že i v den jubilejní nemůže přehlednouti několik těch skvrnek na slunci? O tom pochybujeme. Jiné, co nás při jubileu páně Seifertově rmoutilo, byl nedostatek piety u provozování Hamleta. Výkon pana Seiferta povznášel se k také výši hereckého umění, na jakou jsme u nás nezvykli; tím hůř, že ostatní výkony snad z pouhé kolegialnosti k jubilantovi, o které o večeru jubilejním pan Šamberk jak pravá odlika Delobella tak patheticky a dojemne deklamoval, dopadaly tak bledě a čím dále, tím nedbaleji. Třetí představení Hamleta dělalo dojem přímo bolestný. Ten Horatio páně Vojanův zrovna jak Leart páně Sedláčkův i Claudius pana Šmaby byly věru smutné postavy. O výkonech episodistů ani nemluvím, jsouť tyto vždy slabou stránkou našeho divadla.

Zdá se vůbec, že smysl pro umění ve velkém stylu u nás upadá očividně. Zvláště na Shakespearu je to citelné. Co je Národní divadlo otevřeno, šlo se s interpretací Shakespeara od stupně k stupni dolů. Jednotlivec výkonem sebe mistrnějším to nezadrží ani nevytrhne, tím trapněji vedle něho působí diletantství ostatních.

Genre a především rolnický genre opanoval naše jeviště úplně. Je to přirozené i pochopitelné. Ty vrstvy lidu

*

jsou u nás ještě relativně nejméně zkažené, mají své samostatné typy, své ovzduší, svůj kolorit. A pak při tom pokřiku po realismu, který, jelikož jest lehčí a působí elementarně nepředkládaje žádného takřka vzdělání historického a specialního, po hojných vzorech ruských her, které našim spisovatelům ukázaly cestu, je to jen přirozené, že vyčerpává se sotva objevený zlatodol chutě a všestranně. Máme zatím dvě pěkné ukázky podobné práce: Štolbovu Závěť a Preissové Gazdinu robu. Obě mají své přednosti, však i závažné vady. Štolbova práce jeví ovšem pevnější, zručnější ruku u vedení osnovy dramatické, postrádá však na dobro ethického jádra jsouc v mnohém ohledu ještě naturalističtější než ruské její vzory. Práce pí. Preissové v mnohém naivní a primitivní, tíhne více k staršímu romantickému genru vesnických her, je poetičtější a měkčí. Zastánci realismu s ní ovšem také nejsou spokojeni: zavání jim příliš sentimentalností a melodramatem.

Slyšeli jsme, že prý Štolba původně měl dikci hry své zcela naturalistickou, asi po vzoru Stroupežnického „Našich furiantů". Naturalistická dikce je totiž věrné opsání lidové řeči vulgarní se všemi chybami mluvnickými i s německými a jinak zkaženými slovy. Štolba ještě se v čas s dobrou potázal, že redukoval vulgarnost dikce na stupeň nejmenší a vyvaroval se chyb mluvnických, kteréž z pravidla ani konsekventně se neprovádějí. Horší a choulostivější jest otázka u dramatu pí. Preissové. To má býti jako dialekt, ale sami Slováci se před tím křižovali. Pouhé „sa" místo se, „duša, Eva" místo obyčejných vokativů není ještě dialektem. Možná, že původně byl napsán kus pí. Preissové v ryzí slovačině, ale snad koncessemi dělanými hercům i obecenstvu že obrousila se dikce až na stupeň nynější, kde nedělá víc dojmu pravdivosti, nýbrž pouhé — theatralnosti. A kdo by také mohl žádati na hercích i obecenstvu, aby si zvykali na podřečí? Národní divadlo jest přece vystavěno pro české hry, o krok dále a promění se v chameleona hrajícího všemi barvami. Nebylo by třeba namáhati se již víc s kusem ruským nebo polským. Jedna výhoda by při tom přece byla, ředitelstvo by uspořilo honoráře za z pravidla špatné překlady ze slovanských jazyků.

Vidíte, že kus psaný veskrz dialektem jest monstrum, nanejvýš zajímavá (ale ještě ne pro každého) kuriosita. Ovšem u nás jako vždy rozhodují otázky jiné než umělecké. Bylo třeba za vše opovrhování, jímž Slováci naše písemnictví stíhají, připraviti jim pěkné poděkování a velkolepou ovaci. Jinou a ne poslední úlohu hrálo při premieře Gazdiny roby slovanské vyšívání; to ovšem již s uměním má více společného, ale nicméně kultus pro arabesky na kalhotách jde u nás přece již trochu daleko.

Hrány byly oba kusy zcela slušně. Naše herectvo se již vpravilo do koženek a fěrtochů jako do plášťů královských a rytířského brnění a skoro líp, vykračuje si v úboru selském přirozeněji, volněji a skoro po domácku.

Paní Bittnerová, která hraje *chudou* krajčířku, měla úbory, které jistě stály víc, než co Mánek Mešjaný má dáti pravotarovi z Prešpurka za návštěvu jeho v příčině provedení rozvodu. O nějakém individuelním ponětí její úlohy nebylo ovšem ani řeči. Mát pí. Bittnerová ruskou šablonu na excentrická děvčata, a to postačí.

Ředitelstvo fedrovalo hru pí. Preissové neobyčejně. Mušky litaly z divadelní kanceláře po novinách čtrnáct dní před premierou i po ní. Druhé představení hráno i v neděli večer, vyznamenání, kterého se mimo Jana Výravu nedostalo snad žádnému původnímu kusu. Měli by si to domácí autoři dramatičtí dobře zapamatovat, by se jim aspoň příště stejným loktem měřilo.

Aliquis.

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. — Úsudkův o zaslaných pracích nepodáváme. — Neuveřejníme práce znamenané: „Hercynia silva." — „Co žádám si" atd.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ — „
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XVII. 1. prosince 1889. ČÍSLO 34.

Z nových básní Adolfa Heyduka.

V jeseni I.

Otázka.

Jdu s knihou na pokraji lesa,
jak tesklivo je v něm!
list za listem mně k nohám klesá,
a zpěvný pták je něm.

Zřím k zemi; k čemu v knize čísti?
Bůh milostiv nám buď!
les strádá zpěvu, strádá listí,
a klidu moje hruď.

Vše lesu na jaře se vrátí:
zář slunce, list i pták,
strom bude kvést a luh se smáti,
jak se mnou bude však?

V jeseni II.

Gloriolly.

Den podjeseně — smutkem snad —
mře v červáncích, a květně stvoly,
jež do růžova zlíbal chlad,
kol skrání mají gloriolly.

Hle, v rubíny je proměněn
jich žal, jenž v kapkách dolů padá,
vše rdí se, leskne ven a ven,
jak zlatem zkvétala by lada.

Jak teskliva, a šťastna přec
je družina těch svadlých stvolů! —
Má každá bolest ruměnec,
a každý žal svou gloriollu.

Cesta do nebes.

Když na růžových křídlech písně vroucí
duch nadšený se blažen vzhůru nes',
tu poznal jsem, jak čarovná, jak skvoucí
je cesta k blahu, cesta do nebes.

Já našel na ní krásy různé zdroje:
své prchlé mládí, dobu luzných zdob,
svou lásku, ženu svou a děti svoje —
toť jasu dost i v nejtemnější hrob.

Písní.

Kynul jsem ňadry a dumáním tlel,
tesknota nechtěla z hlavy,
nyní však žal můj jak spasitel
písní své vzkříšení slaví.

Písni, to ubohé srdce mé spas,
až mi čas do cesty vkročí,
na čelo vlíbej mi svých očí jas,
rukou svou zatlač mi oči!

Rád píseň lahodnou bych zpíval.

Rád píseň lahodnou bych zpíval
jak šepot háje, vesny dech,
jak úsměv zory, květů příval,
jak něha dětských na ústech.

A plnou zjevů pološera,
a plnou červánkův a hvězd
a pocitu, jenž za večera
v dvou milujících duších jest.

A plnou kouzla, plnou vnady
jak mladé luny lesní pouť,
jak růži zkvetlou v ňadrech Lady —
a jak vzdech lásky zahynout!

Osud nestejný.

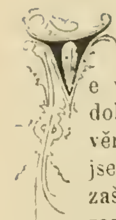
Pták zajásal, a jabloň dechla vůni,
a dlouhých křídel temně lesklý hrot
vlaštovka operlila v tůni vod,
dva rubíny to byly na výsluní.

A za vlaštovkou v tůň se nachýlila
dvě křídla motýlí, leč motýl kles' —
on krůpěji svých k slunci nepovznes',
ta zdoba ptákova mu smrtí byla.

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda*

(Pokračování.)

e vás jsem měla důvěru, že byste dbal o jeho dobré vychování, ale jak vás učiniti svým důvěrníkem a přiměti vás k tak veliké oběti? Mnoho jsem se o tom napřemýšlela, až náhle něco mi zašeptalo: Nakloň si jej láskou! Jestliže si tě zamiluje, pak bude mu potěšením konati tak velikou službu! S počátku jsem se ulekla toho nápadu, neboť byl příliš svůdný, až mne omamoval. Chtěla jsem se mu také brániti a nutila mysl svoji v pravidelný klid, nevěděla jsem, přišla-li myšlénka ta z nebe nebo z pekla, ale byla pořád stejně lákavá, později jsem ji přivykla a smířila i spřátelila se s ní jako s nejlepším pomocníkem v nesnázi — — — S takovými úmysly, s hořem v srdci a se smíchem na rtech stanula jsem před nedávnem na otcovském prahu, s takovými plány, ve dne v noci strojenými, sešla jsem se pak také s vámi, aniž jste tušil, co na vás chystám, a jaký osud vás očekává. Poznal jste mne veselou, bujnou, smějící se jako bezstarostná dívka, ale když jsem mohla býti někdy v ústraní a beze svědků, lomila jsem rukama a propukala v usedavý pláč. Než přece byla jsem blažena, když jsem shledala, že vše daří se po mém přání —"

Vypravovatelka na chvilku umlkla, aby si oddychla a by poněkud se opanovala, bylať příliš rozechvěna a rozlítostněna Po té zase pokračovala:

„Teď tedy víte všecko, příteli! Teď už nemám nic, co bych vám ještě vypravovala, než snažnou prosbu: Smilujte se nad mým nemluvnětem, smilujte se, spaste je, aby nezahynulo v nevlídné cizině, učiňte je řádným člověkem, a mně učiňte hrob lehčím a tišším! Vím, že jest k tomu mnoho sebezapření a mnohé citelné oběti třeba, ale neujmete-li se ho, co z něho bude? Snad zahyne, a vyroste-li, bude klnouti svému otci a bude klnouti také své matce, bude snad nenáviděným, odstrkávaným, odkopávaným vyvrhelem. Ach, vše chci vytrpěti, vše snášeti, všeho se zříci, i spásy své duše, jenom o lásku dítěte mne neolupujte! Smilujete se, vyslyšíte mne? Snad vám to nebude přece nemožné —

Přemýšlela jsem o tom mnoho nocí, kdy jsem svlékala se sebe masku přetvářky, odvrhujíc s odporem vynucené žerty a umělý smích, a které jsem zasvěcovala vzpomínkám na nevinné děcko a svému bolu. Poslechněte, povím vám svůj sen.

V onom čase, když jsme se sešli spolu za řekou v lese, zdálo se mi o vás a o Jiříčkovi, i pokládala jsem to za dobré vnuknutí Prozřetelnosti. Ona ukazovala mi tak světle stezku, po které bych se měla dále dáti a po které také nejlépe by se ubírati mohlo moje dítě. Viděla jsem vás klidně usměvavého, zářícího láskou a milosrdenstvím, jak béřete moje dítě do rukou a jak je nesete něžně tam po té stezce do Lukavice k nám do mlýna. Nebe bylo v té chvíli čisté a jako chrpa modré, sluníčko svítilo a hřálo, vůně pestrých květin dýchala až ke mně s oněch míst, kudy jste s pacholetem kráčel, ptáci rozkošně zpívali. Odevšad vanul mír, odevšad zářilo libé štěstí. Tehdy jsem neplakala, když jsem se s robátkem loučila.

Tatínek a maminka se usmáli, když vás tak spatřili s dítětem. Podobalo se, že je to nepřekvapuje, že jest to zcela přirozeno. Vy jste byl vesel, usmíval jste se také ustavičně. ‚Co nám to přinášíte milého, velebný pane?' otázal se vás otec přívětivě. ‚Přináším si dědictví po přátelích,' odpovídal jste mu žertovně. ‚Zemřeli, chudáci, a nechali mi toho sirotečka na starosti; nikoho, ubožátko, nenalezlo, nikdo ho nechtěl, každý ho utiskoval, zželelo se mi ho, vždyť nemá na širém světě nikoho mimo mne! Nevím, kam s ním, nevím si žádné rady, přináším ho tedy soucitnému Lukavickému mlýnu, aby mi ho pomohl vychovávati, vím, že mi té prosby neodepřete! Každé laskavé slovíčko páně mlynářovo a každý něžný úsměv paní mlynářové pro to dítě bude přímluvou tam nahoře u věčného Boha, aby se slitoval a dopřál dceři jejich časem odpuštění a klidného odpočinku!' — Tak jste mluvil, a než jste ukončil, maminka vám už brala Jiříčka z rukou slibujíc, že se ho ujmou jako svého, když už nemají nikoho, že ho budou vychovávati se starostlivou péčí, a tatínek ho hladil po vláskách i po tvářích a pořád jenom říkal: ‚Budeš, hošku, českým mlynářem?' — Tak se mi to zdálo, i umínila jsem si v témže okamžiku, když jsem se probudila, že to vypovím také vám, i bylo mi pak hned mnohem lehčeji. Co soudíte o tom snu, dobrý příteli? Pochybujete, že přišel s nebe, od Boha? Snad by se to podařilo také tak ve skutečnosti, rodičové moji mají vás rádi jako svého —"

Umlkla a hleděla mu minutu zkoumavýma zrakoma do zasmušilého obličeje.

„Ustrnete se nad tím ubohým, opuštěným tvorem?" otázala se pak, nespouštějíc s něho očí. „Ustrnete se nade mnou, smilujete se? Neodepřete mi té služby a té — lásky?"

Pater Konvalinka seděl s hlavou hluboko schýlenou a neodpovídal. Přemýšlel právě o tom, co mladé vdově se zdálo, a uvažoval, bylo-li by možno provésti to také ve skutečnosti se stejným zdarem a stejně snadně jako ve snu. Návrh ten, nechť už byl skutečně snem aneho výtvorem Ludmiliny starostlivé mysli, velmi se mu zamlouval. Ovšem, láska mateřská jest nadmíru důmyslná a vynalézavá.

„Což mne tak málo milujete?" tázala se sousedka jeho beznadějně, když neodpovídal. „Ani slovíčka odpovědi nemáte pro mne, ani jediného! Mluvte přece, nechť už rozhodnutí vaše jest jakékoliv, jsem připravena a odhodlána na vše. Řekněte mi bez obalu, nechcete-li mne vyslyšeti! Půjdu a umru nepoznána v daleké cizině, někde v odlehlém úkrytu, a mé dítě umře tam se mnou, udusím je na svých prsou! Nenechám ho na pospas lidské zlobě a nepříznivým náhodám! Lépe, bude-li tlíti se mnou v těžké hlíně, než aby naříkalo jednou na chvíli, v níž se zrodilo! Oh, vy nejste schopen oceniti velikou, neobmezenou důvěru, kterou jsem skládala ve vaše milosrdenství! Arci, vy nemáte a nemůžete míti opravdového lidského citu, protože jste odsouzen nemíti děti! Ach, na to jsem nepomyšlela, jak jsem se klamala!"

Kaplan pojednou zvedl prudce hlavu, jako by byl vyburcován ze sna.

„Neklamala jste se, paní —“ promluvil konečně a pojmenování to nechtělo mu z úst, „proč tak soudíte? Že mlčím? Mlčení mé přec nemůže vás přesvědčovati o mé bezcitnosti a o mém zatvrzelém srdci! Proč hned ty výbrůžky, před jejichž líčením až se děsím? Nemohl bych se zatvrditi před tím nevinným dítětem, které úplně jest odkázáno mé přízni, neřku-li před vámi, kterou miluji více než kohokoliv jiného, a pro kterou bych i život svůj obětoval, kdybych byl jeho pánem a kdyby vám to prospělo. Což znáte tak málo moje nitro,“ dodal s jemnou výčitkou, „že byste pochybovala o mé pomoci a přispění? Pokoušel bych se i o pošetilé a o nemožné, a to, čeho ode mne žádáte, není přece nemožností. Všecko, všecko učiním pro vás a pro vaše dítě! Žádejte ještě více, a slibím vám to svatosvatě, neboť jsem blažen, vidím-li, že jsem prospěšen a že jste neskládala nadarmo své důvěry ve mě! Jste-li spokojena?“

„Spokojena a šťastna, nemám žádných přání ani žádostí více! Přijmete-li mého sirotka, budou vyplněny všechny moje žádosti a tužby, tím bude vykonáno všecko, neboť nezbude, oč ještě se obávati a oč prositi. Vždyť vím, že ho pak už neopustíte.“

„Ujmu se ho a budu se o něj starati s největší péčí i tehdy, jestli mi jej rodičové vaši zamítnou. Ale doufám, že v Lukavici dobře pořídím, nerazil jsem si nadarmo k srdcím páně manželů Přibylových cesty! Ten sen byl šťastný, kéž se mi podaří, aby pan mlynář a paní mlynářová si vychovávali vnuka! Než, doufám, obměkčili by nad ním svá srdce také tehdy, kdyby věděli, čím jim jest, a kdyby jenom tušili, že v jeho útlých žilách koluje část jejich krve, jejich i vaší, kterou tak miluji. Přimlouvám se, byste aspoň nyní odložila už škrabošku klamu a přetvářky a byste otevřela před rodiči svými nepokrytě nitro. Budu se přimlouvati také u nich a modliti se, abyste aspoň tyto dny útrap a loučení žili spolu i před Bohem smířeni. Nyní mají veliký zármutek pro vás, a neštěstí i zármutek dává mnohem spíše odpouštěti a pomíjeti nežli štěstí. Snad také by se usmířili, snad by vám prominuli!“

„Snad, snad! To jest hra, sázka, která může prohrati, a pak bylo by rázem zničeno vše! Možná, že maminka by prominula, vždyť víte, že má zlaté srdce; ale tatínek neodpustí nikdy, jest příliš pevný ve svých předsevzetích a slibech, třebas je dal sobě samu. Nemyslete si, že jsem o tom dosti nepřemýšlela. Nejednou od večera do rána bičovala jsem svůj důmysl, a kdykoliv jsem dospěla k nějakému určitějšímu plánu nebo úmyslu, upustila jsem brzo od něho, neboť ve dne při klidnějším přemítání jsem shledala, že jest to bláhový výron pobouřené mysli a že by se mohl omluviti toliko nepříčetností. Můj milý příteli, to není možno, k tomu bych se nemohla odhodlati ani za živý svět! Chci aspoň klidně umříti, chci, aby aspoň oni mi žehnali a modlili se upřímně nad mojí rakví nevědouce, jak jsem proti nim zhřešila! Považte, jak těžce, jak hrozně by se mi umíralo, kdybych viděla, že se ode mne odvracejí s nevolí. A považte, jak traplivé chvíle bych také jim způsobila, kdybych jim odhalila svoje tajemství. Co pak by se dálo, co by se dálo také s mým dítětem, ach, to není možno! K tomu mne, příteli, nedonutíte!“

„Oklamete rodiče o jejich lásku, zemřete ve zdánlivém, vylhaném klidu a míru, ale jak se ospravedlníte před Bohem?“ pravil kaplan třesoucím se hlasem.

„Nevím, neměla jsem dosti odvahy přemýšleti o tom, vůbec nestarala jsem se o to, co se týkalo pouze mne, vždy moje dítě bylo přednější. Proč mi na to vzpomínáte?“

„Jest mou povinností jako kněze, abych vás na to upozornil a pokusil se —“

„Zde na tomto místě nejste knězem! Tady jste mým milencem, mým přítelem, ach, velebný pane, což už mne chcete zpovídati?“ zaúpěla vdova bolestně a zaplakala.

Kaplan se zamlčel, a bylo mu také do pláče. V té chvíli nedovedl o sobě rozhodnouti, čím jest, zdali opravdu jen přítelem nebo milencem Ludmiliným, anebo také knězem. Teprve po několika minutách přemohl svoje rozpaky a opět se ozval:

„Chcete už dnes odejeti do ciziny, ačkoliv jste, jak sama tvrdíte, na smrť nemocna. Rodičové vaši nepustí vás na tak dalekou cestu. Co jim řeknete? Vědí už o tom?“

„Už vědí. Lež zplodila zase lež. Nelze mi již obejíti se bez ustavičného klamání. Vymluvila jsem se, že nezbývá jiné pomoci, než abych chvátala k lékaři, který mne v Německu léčil a jenž zná nejlépe moji nemoc, a oni hned souhlasili. Ani jim na mysl nepadlo, aby odporovali, vidí, jak chřadnu, a bojí se o mne. Měla jsem pernou chvíli. Tatínek chtěl mermomocí jeti se mnou, nechtěl mne samotnou pustiti, ale nedala jsem, ovšem, jak bych mohla! I laskavost a dobrotu rodičů svých přemáhati musím odporem!“

Pater Konvalinka opět se zamyslil, i bylo viděti, že pobouření jeho pozvolna se ochlazuje a utišuje. Po chvilce pohlédl na mladou vdovu a promluvil tišeji a vroucněji:

„Opomenul jsem vám snad určitě odpověděti na vaši žádost, drahá přítelkyně. Tu tedy slyšte můj slib: Vaše dítě jest mi vaší poslední vůlí a odkazem. S největší radostí a ochotou přijímám jeho vychování i nejstarostlivější péči o jeho budoucnost na svoje bedra. Budu se snažiti, by z něho vyrostl a dospěl dokonalý muž, jenž by byl jenom ku cti a k ozdobě vaší památce. Bude mi sladko činiti to při pomyšlení, že konám vůli vaši, ach, vždyť vás miluji tak vřele! Proč nyní, když chcete se loučiti takořka na vždy se mnou, bych to zapíral!? Vy jste mi objevila všechna svoje tajemství, proč bych se ostýchal ukrývati před vámi svoje nitro? Vyznání mé lásky budiž vám zároveň pevnějším ubezpečením, že slibu svému dostojím. Lásku k vám rozšířím také na vaše dítě a budu se snažiti, abych mu nahradil vás i otce. Přijmu je z rukou vašich čisté, nevinné, jako požehnání a posla míru pro svůj budoucí život, budu bedlivě ostřihati jeho čistotu i nevinnost, a budu je učiti modlitbám, aby prosilo za vás Boha, by vám odpustil provinění, které chcete odnésti spolu na věčnost. Kéž dětská láska vyváží dětský poklesek! Kéž ono uprosí a vymodlí, čím jste zhřešila!“

Mladá žena při slovech kaplanových byla velmi pohnuta a tiše plakala. Několik okamžiků ji mlčky pozoroval, jak sklání hlavu a pravicí si tiskne srdce, které snad příliš bolelo. Vlažné paprsky slunce oblévaly hlavu její skvělou září, a jejich jas mísil se s jejími hojnými kadeřemi jako zlatá vlákna, a planul na jejích porosených tvářích. Zdála se mu v té chvíli jiná než jindy,

*

podobalo se, jako by se vznášela v nadpozemském světle. Nemohl od ní odvrátiti očí. Teprve když se pohnula, vzdychl krátce a otázal se:

„Jest nutno, abychom se ještě dohodli. Jak mi chcete ditko odevzdati?“

„Jste už o ně starostliv, jak jsem vám za to vděčna a jak jsem blažena!“ odpovídala tázaná a utírala si s očí a tváří slzy. „Pošlu vám ubožátko z Prahy, až se budu vraceti domů. Tam také se s ním naposledy bez ostychu, bez obav a nepokrytě rozloučím. Připravte na to zatím sebe a svoje okolí, zejména slečnu Františku, bude-li třeba. Doufám, že vám to bude snadno, vždyť vás každý zná, že jste člověkem bezúhonným, a že byste rozdělil s bližním svým duši. Není vám snad třeba obávati se pomluv —“

„Lidské řeči jsou mi věci vedlejší, o to nepřipouštějte si žádných starostí. Co dále?“

„Jiříčka vám přiveze nejspíše nějaká stará žena snad už za tři dny, nelze v Německu zdržeti se déle, musím spěchati! Cítím, že mi nezbude ani času vyhledati lékaře, jenž mne podaroval pilulkami, a žádati ho, aby konec ještě prodloužil a dal mi déle se trápiti. Ráda, nesmírně ráda bych trpěla, jen kdybych mohla aspoň spatřiti, jak dítě moje bude přijato v Lukavickém mlýně, zdali ho rodičové moji neodmítnou. Váš slib a vaše láska jest mi dostatečnou zárukou, že ani v poslední chvíli, okolnostmi snad nucen, se ho neodřeknete a že mu nebudete ubližovati. O to jsem bez starosti. Oh ano, buďte mu dobrým otcem i matkou a naučte je ctíti také toho, po kterém má jméno a jenž je opustil ještě dříve, než se narodilo —“

Kněz přisvědčil a promluvil potom zvučným, povzneseným hlasem:

„Budu připraven na vše a dítě vaše budu očekávati. Ano, buďte bez starosti, slib svůj splním všechen až do konce.“ A po té vstal a pozdvihl pravici: „Netoliko při svém kněžském úřadu, nébrž i při věrné, nezištné lásce, kterou se chvěje moje srdce, vám to přisahám! Chcete ještě něco více?“

Zavrtěla plačky hlavou, a on dodal s poněkud tišším a skleslejším přízvukem:

„Jest to vše, co moje ústa dovedou říci v této dojemné a vážné chvíli —“

Mladá vdova také se zvedla. Chtěla na kněze vděčně se usmáti, ale měla oči pořád plny slz. Podávala mu ruku a chvěla se po všem těle.

„A nyní buďte s Bohem!“ pravila zajíkavě, přemáhajíc štkaní. „Nemohu prodlévati déle, musím se chystati k odjezdu, čas kvapí. Ano, buďte vždy zdráv a šťasten, jak toho zajisté plnou měrou zasluhujete. Ať vám spravedlivý Bůh odplatí za to, co dobrého pro mne a pro mé dítě vykonáte! Vzpomínejte na mne!“

A než se nadál, sklonila se rychle a políbila mu vroucně ruku.

„Co to!?“ zvolal polekaně a utrhoval pravici. Byl zdrcen hořem, že již odchází.

„Nevím, jak jinak možno vám vděčnost a úctu projeviti než tak,“ pravila. „Líbám oddaně ruku, která povede moje dítě životem. Jste mým i jeho největším dobrodincem. Bez vás bylo by jistě po všem veta, vždyť jste si toho také vědom.“

Na ta slova kaplan nevěděl, co odpověděti, zavrtěl jenom hlavou.

„Kdy odjedete?“ otázal se pak vdovy a nepouštěl jí pravice z rukou.

„Večerním vlakem, nelze už dříve a nelze také později. Zbývá mi toliko neúplných pět hodin času,“ odvětila, dívajíc se na hodinky.

Pater Konvalinka na chvilku se zamyslil. Pak řekl nesměle:

„Dovolte mi ještě nešetrnou otázku.“

„Mluvte jen bez ostychu, mluvte, máte právo k jakékoliv otázce.“

„Máte — dosti peněz na cestu?“ vypravil ze sebe kaplan obtížně. „Promiňte, že se táži tak nejapně, avšak mám v každém ohledu starost o vás. Odpovězte mi jen také bez ostychu, jako jsem se otázal.“

„Snad mám,“ řekla a začervenala se nepatrně. „Tatínek slíbil dáti, co bude moci, právě se stará, aby mne dostatečně zaopatřil. Odešel do města za tím účelem.“

„Pan mlynář má mnoho starostí,“ odpovídal kněz, „a tady na venkově jest těžko peníze na rychlo sháněti. Dvě ruce zmohou více než jedna, také dvoje ústa. Dovolte, abych mu pomohl a abych vám také něčím přispěl. Nebude to sice mnoho, víte, že nejsem boháčem, ale někdy i kapka dobrá. Než odjedete, pošlu vám to do mlýna.“

„Zavděčíte se mi velice. Přiznávám se, měla jsem skutečně obavu, abych nepřišla do nesnází, a tatínka ještě na konec a tak s klamem olupovati, neměla jsem odvahy. Řekla jsem mu spíše méně, než bude třeba. Ano, máte pravdu, pozorovala jsem také nejednou, jak těžko nyní v Lukavici peníze se shledávají. Jindy zlatka nebyla tak cenna jako nyní krejcar. Bolí mne to tuze, neboť vinu každého toho nedostatku a úpadku shledávám pouze a pouze na sobě. Lituji toho, ale lítost moje nepomáhá, jest pozdě. Nyní ještě vy pro mne se utisknete — kdo za tu službu se vám odmění — já už nebudu moci! Děkuji vám mnohokráte!“

„Nejlepší odplatou bude mi vaše dítě, podaří-li se mi je vychovati tak, jak si přejete; až uvidím jeho pokrok a prospěch, budu sklízeti radosti za tu půjčku. Toť maličkost, rád bych ještě více prospěl, kdybych mohl. Však už vědomí, že tuto nepatrnou pomoc moji přijímáte, jest mi dostatečnou odplatou.“

„Hle,“ pravila žena a ukázala na ocúnový květ, který si byla zatkla na srdce, „podívejte se, příteli, i život té jedovaté květiny u mne hyne. Svadl docela.“

„Proč vás to znepokojuje? Vizte, také moje sedmikráska uvadla!“

„Protože byla ode mne. Zdá se mi, že už dech můj a blízkost moje seje smrt, kamkoli vkročím. Kéž jen nezanechám žádné zhouby ve vaší duši! Jsem velikou hříšnicí také proto, že jsem vás lákala k sobě, přejíc si vaší lásky, ačkoliv jenom čistý účel mne k tomu ponoukal. Dnes jste ještě zapředen v tyto mé úklady, ale později, až mne nebude více, a až klidní dnové opět nad vámi se rozklenou, budete o tom přemýšleti a nevím, zdali potom mi nezazlíte moji odvážlivost a smělost.“

„Není možno, abych se na vás někdy horšil nebo o vás jinak než s úctou a s největším účastenstvím smýšlel. To, co se událo mezi námi, nepokládám za dílo vašich úkladův; domnívám se, že to byla vůle boží a že vy-

konávám jenom to, co prozřetelnost za dobré uznala. A před tím skláním poslušně a oddaně hlavu."

Řekl to vážně, přesvědčivě, s oním čistým a dobrým úsměvem, který se objevoval na kaplanových rtech zvláště tehdy, když se pohřižoval veškerou duší svou do služeb božích za zvuků varhan, za zpěvu školních dětí, za vůně kadidla a obestřen duhovým svitem barevného okna proti východu nad hlavním oltářem.

Zdálo se, že si chtějí ještě mnoho říci, ale oba se zamlčeli. Byla to ona trapná chvíle loučení, kdy druh druhu nemůže se odvážiti říci trpké slovo na rozchodnou. Při tom slově obyčejně tlumený cit se uvolní a vzplane pláčem i slzami. Někdy již i to slovo jest kusé, a poslední hovor děje se pouze zakaleným pohledem, lítostivým posuňkem nebo stisknutím ruky — —

Než nebylo jinak lze než učiniti brzo smutné schůzce konec.

„A nyní s Bohem!" loučila se náhle paní a stiskla kaplanovi ruku.

„Už?" prohodil šeptem, a hrdlo se mu sevřelo, až se zajikl.

Chtěla rychle odejíti, aby co možná zkrátila pohnutlivý dojem loučení.

Avšak pater Konvalinka držel ji pevně pravici a nechtěl ji pustit. Hleděl na ni s nejbolestnějším pohnutím, všecek jsa přemožen lítostí, a po tvářích kanuly mu veliké slzy. Chtěl opět promluviti, avšak nedovedl toho.

Chvíli stáli proti sobě mlčky s uslzenýma očima a ruku v ruce, bledí, chvějíce se zármutkem. Jenom ruce vždy pevněji si tiskli, a v tom byla všechna jejich slova, kterých nedovedli vyřknouti ústy.

„Kdy opět se uvidíme?" zašeptal konečně pater Konvalinka.

Mladá vdova podívala se na něho dlouhým, významným pohledem.

„Kdy?" nutil kaplan s prosebným přízvukem, když neodpovídala.

„Nevím," řekla, „snad se shledáme spolu až tam —"

„Kde?

„Na věčnosti!"

A po těch slovech, cítíc výbuch knězova hoře, chtěla se vzdáliti.

„Neodcházejte ještě!" prosil kaplan, a z úst jeho vydralo se zadržované štkaní.

„Nelze — buďte zdráv!"

Pater Konvalinka zalkal hlasitě. Nepustil jí však, přitáhl ji mocí k sobě.

„Co chcete?" tázala se ho polekaně.

Neodpovídal, držel ji jen pevně. Ona porozuměla, po čem prahne. Oči jí zasvítily zvláštním leskem, v němž zračil se nesmělý souhlas i odpor zároveň.

„Smím-li?" otázal se kněz třaslavým hlasem.

Zavrtěla hlavou.

„Ani jediný polibek?" žaloval kaplan. „Ani jediný, prvý a poslední, jenž by byl pečetí slibu mého a jejž byste si odnesla s sebou až za hranice žití? To něžné, kratičké dotknutí rtův dvou stejně smýšlejících, duchovně spřízněných lidí snad jest vám dovoleno? Vždyť už nikomu jinému nenáleží!"

„Své rty zasvětila jsem toliko polibkům svého dítěte — ó pane!"

„Ach, tedy jenom a jenom odříkání!" zvolal kněz nanejvýš truchlivě. „Máte pravdu! Do kalicha této hořké chvíle padla by tak osvěžující krůpěj, a kam poděla by se pak povznášející mohutnost úplného odříkání!? Máte pravdu!"

„Sem!" zašeptala náhle vdova a nastavila mu čelo.

Pater Konvalinka se schýlil, aby jí na ně vtiskl polibek, ale v tom zvedl odhodlaně hlavu.

„Nikoli!" pravil namáhavě, než pevně. „Děkuji vám, odříkám se i toho! Tak služba moje bude čistší a nezištnější. Dopiji svůj hořký kalich až na dno! Buďte s Bohem!"

Po té pohodil zoufale rukou, sevřel bolestně rty a rychle se obrátil.

„S Bohem!" znělo za ním z Ludmiliných úst úpěnlivě.

Ale pater Konvalinka už neslyšel a neviděl — — —

VIII.

Kráčel rychle a s hlavou sklopenou zpět podle šumějícího proudu sázavského k Javorníku. Na okrajích cesty kvetla ještě bledomodrá čekanka a okolíky růžového řebříčku, na mezích mezi červenými šípky a černajícími trnkami voněla bujná mateřídouška, které vnímavý kněz jindy nemíjel jinak, než že vždy několikráte zamnul chomáčkem jejích lístkův a nadýchal se vlažného, lahodného zápachu. Letní život a ruch s polí umdléval a mizel. Mladá rodina hezkých stehlíků poletovala čile před kaplanem, u každého zaschlého bodláčí s tíkotem se zastavujíc.

Všechno mělo tvářnost podzimku: zasmušilá, většinou již sklizená a zoraná role, ovadlé meze, žloutnoucí porost strání a houští listnatých lesův, vzduch, naplněný mdlými paprsky slunečního světla a příjemným chladem jeseně, nově pošité střechy několika Javornických stodol, zápach sušáruy, skryté ve vysokém břehu na konci Lukavických zahrad, vzdálený kvikot jakéhosi kolovrátku, vše, vše, i několik smutných, prořídlých topolův nad přívozem, jejichž vrcholky hemžily se nesčíslným množstvím hašteřivých vrabčíkův.

Dvě bosé děti, asi desítileté děvčátko a šestiletý, ustavičně klusající hošík, sháněly s pole hejno hus a hnaly je před knězem úzkou cestou domů. Vypravovaly si, že vlaštovičky právě odletěly z dědiny, a počítaly, kdy opět se vrátí. Děvčátko pravilo, že až za sedm měsícův, ale hošík rozhodně tvrdil, že za tři. „Za tři, za tři!" volal určitě, a když sestřičky svojí nepřesvědčil, dal se do hlasitého pláče.

Jenom těch dvou dětí a hovoru jejich pater Konvalinka si povšiml, pro něco jiného vůkol neměl žádného smyslu. Když slyšel, že vlaštovky odletěly, vzdychl a šeptal si:

„Vás, milé děti, vlaštovky opustily jenom na několik měsícův a zase vám přiletnou. Ale moje vlaštovka, která přiletěla až v pozdním jaru mého života a která právě odlétá, nikdy už mi se nevrátí! Jak šťastný jsi, chlapče, ve svém pláči!"

Na Javornické věži bily hodiny. To patera popohnalo k chvatnějšímu spěchu. Když předcházel děti, hoch hned přestal plakati a běžel mu s děvčátkem políbit ruky.

(Pokračování.)

V laponském ležení.

Z cesty „Capelly" na Mys Severní. Píše dr. *Jiří Guth.*

(Dokončení.)

Zatím ostatní cestující z „Capelly" nás předhonili jedonce dílem v karriolech nebo stolkjaerrách, dílem koňmo; při těchto nesnadno bylo rozhodnouti se, má-li člověk více litovati koně nebo jezdce. Konec konců k politování byli oba ze příčin už výše naznačených. Když pak asi za půl hodiny — celá procházka trvala asi hodinu — shlédli jsme první chýže a stany Laponců, bylo ležení jejich už obleženo. Co rok přichází sem bludný ten houfec laponský se všemi svými stády a jedenáctkráte za leto houf cizinců, společnosť z celého světa sebraná, přišedší s některým parníkem Nordenfjeldské a Bergenské společnosti, jde se na ty chudáky dívat, jako se díváme v zoologických zahradách na divokou zvěř. Porovnání zase pokulhává silně, poněvadž o divokosti u těch dobrých lidí není ani potuchy.

První chýže stála u cesty, ale jen jsme do ní letem nahlédli spěchajíce do středu ležení, kde byla veliká gamma, po laponsku darfe goattek, pak menší stany, a vedle nich veliká ohrada, v níž stádo asi 250 sobů, jak jsme tak odhadovali. Byla to prý jen menší část stáda velikého, čítajícího něco kolem 5000 kusů, veškeren to majetek těch několika rodin, které zde bydlí; stádo bylo jinde na pastvě a tito zde byli přihnáni jen ku dojení. Beze závady vstoupili jsme do ohrady a tu již několik Laponců, mužů i chlapců, nabízelo nám opět svoje výrobky. Jsou to nože s rukojeti a pochvou, lžičky, jehelníčky a sirníčky, vesměs ze sobích rohů a kostí, na kterých vesměs neumělá ruka hotovitelova vyryla obraz toho, co jest alfou i omegou života Laponcova, soba; jednoho, dva nebo více, jak stačilo místo. Laponci sami zdají se vysoko ceniti takové rytiny, které živě připomínají kresby školácké, a s počtem vyrytých sobů stoupá i cena předmětů, jednou rytinou hned o půl neb o celou korunu naskakujíc. Hlavním produktem laponským jsou však střevíce ze sobí kůže, za 5 i více korun; těch jsme však nekoupili obávajíce se, abychom nepřinesli celou menažerii nádavkem. U nás ostatek by v tom člověk chodit nemoh', leda doma, kde ho nikdo nevidí. Posléze prodávali také stříbrné prstýnky, široké, na nichž visí opět malé kroužky, pak vydělané sobí kůže a sobí rohy. Některé z nabízených kožešin byly velmi pěkné, veliké a velmi laciné, — za 6—8 korun, našich asi 4—5·5 zl., ale tahati to s sebou jsme nemohli, chtějíce odtud ještě do francouzských Alp, a za porto a zvláštní zásylku to zase nestálo. Pohodlnější je koupiti podobnou věc u obchodníků s kožešinami buď v Tromsö, Hammerfestu neb v Drontheimu, Bergenách a posléz v Christianii, a oni sami postarají se o zaslání. Když první poptávka přestala a ceny nabízených věcí byly menší, dali jsme se také do kupčení a koupili nože po 2 až 3 korunách, lžičky a sirníčky po koruně: to bylo asi to nejčistší a nejúpravnější.

Pak prohlíželi jsme, co prohlížeti se dalo. Předně do té gammy jsme vlezli — sic nevlezli, poněvadž množné číslo potkalo se hned v úzkých dveřích s překážkami nepřekonatelnými, ano i singular, pan Collins, náš přítel a královský hollandský kammermusikus, měl se svým bříškem už obtíže. Také uvnitř pro více než pro dva sotva bylo ještě místa. V chýži, do které vnikalo světlo jen hořejším otvorem, jímž zároveň kouř vychází, bylo přítmí a teprve po chvíli oko mohlo rozeznávati jednotlivé předměty. Ale nemusilo rozeznávati mnoho: uprostřed otevřené ohniště, nad nímž na řetěze visel měděný kotlík, a kolem v přepestré směsici, na několika sobích kožích válelo se všecko, co tvoří Laponcovu domácnost: lidé a psi klidně spí na jedné hromadě, vedle nich něco nádob na vaření, trochu zásob kávy a cukru a víc, myslím, už ne. Tady není ani psacího stolku s celou sbírkou rozestavených fotografií a rámečků, houfem rozházených papírů, per a tužek, není zde skříně s knihami, ani obrazů, ani pohovek, ani zrcadel a desatera jiných věcí, bez nichž my se neobejdeme. — V chýži byly dvě ženy sešívající střevíce, několik dětí a psů, a nemluvně spalo v primitivní kolébce, která silně podobá se velikému koženému střevíci. Aby dítě nevypadlo, zašněruje se pěkně a kolébka pověsí se na bidlo.

Dlouho v gammě nevydržíš, kouř z ohniště čpí nepříjemně, je tam dusno, a řekněme otevřeně, smrad. Ještě zasmějeme se na to malé kotě v kolébce, jež divně se dívá bledýma, modrýma očima na tu cizí, dalekou návštěvu, a také děvče laponské, červené, buclaté, štípneme do tváře, ale opatrně, abychom se nezamazali. Děvče zasměje se upřímně, řekne „Yes", myslíc dojista, že jsme Angličané, — a natáhne umazanou ruku po odměně!

Že Laponci převlékají se dvakráte do roka, oblékajíce zimní a letní oděv, věříme rádi podle toho, co jsme znamenali zrakem i nosem.

Za chýží, která zrobena byla z kamenů jako základů, drnů, roští a dřev, ale tak pevně, že bylo lze na ni vystoupiti a po případě i usednouti, bylo ještě několik dřevěných rohatin s rozvěšenými sobími kožemi a parohy. Také maso se tady sušilo a kazilo vzduch.

Sobi, když v ohradě jsme se k nim přiblížili, plaše utíkali tulíce se k sobě a bylo nesnadno je chytiti za rohy, porostlé srstí a silně mastné, jako veškera jejich srsť, která teď, kdy odkládali zimní šat, vypadala dost bídně; byli celí opelíchaní. Při chůzi kopyta jejich vydávala zvláštní praskot, jako když elektrická jiskra přeskakuje. Laponci chytili kteréhokoli jsme jim ukázali, velmi dovedně dlouhým lassem, jehož užívají vždy, zejména ovšem, když sobi jsou na pastvě a kde chytiti je rukou bylo by skoro nemožno.

Nejpěknější přijde na konec, totiž fotograf. Kde se vzal, tu se vzal, ale byl tu a najednou vidíme naproti na kopečku veliký aparát a umělce s dlouhým vousem a dlouhými vlasy, prosícího uctivě vzácnou společnost, aby se rozestavila s Laponci a soby. Nikdo že nebude nucen koupiti fotografie, které budou hotovy, až vrátíme se do Tromsö se Severního Mysu, ale jistě že každý koupí, vida sebe na místě tak památném, jako je Tromsö, a ve

společnosti tak pestré. Tady n-bylo co znesvětiti jako na příklad v památných síních Alhambry, kde také takový muž stejnou službu mi chtěl prokázati; nebylo, koho nebo co bychom uráželi prosaickou figurou turistickou, — naopak, bylo to jen o komedii víc, a celá společnosť přijala nabídku. Postavili jsme se několikráte všickni i v různých skupinách, se soby, psy, Laponci a Laponkami, při čemž pan Collins vždycky malou buclatou Kačenku laponskou volil za sousedku. Byl mládenec, nemějme mu to za zlé. Také důstojníci lodní a lodníci, kteří nás provázeli, přisedli doplňujíce skupinu nad míru pestrou a barevnou.

Když pak při našem návratu do Tromsö fotograf opravdu přišel s balíkem obrazů hotových, — v krátké chvíli je měl rozprodány a ještě mnoho zakázek a objednávek odnášel.

Teprve když byl čas k obědu, o jedné hodině, šli jsme zpět. Mnozí tolik věcí nakoupili, že kluci tromsöští, kteří ovšem také přišli čumět, musili jim pomáhat odnášet. Miss Price koupila za 8 korun malého psíka laponského, čilé huňaté zvířátko se špičatou hubou, které pak stalo se na lodi předmětem zvláštní péče a miláčkem všech. Čtenář dojista by se divil, kdyby se bylo nestalo.

Stejnou cestou, kterou jsme přišli, vraceli jsme se zpět a k nám se přidalo teď několik dřívějších jezdců pěšky. Měli na jedné promenádě dost.

Kdybychom měli ještě připsati, co uvažovali jsme po této návštěvě o tom, co jsme viděli, o národu, jehož tady poznali jsme kousek, ale kousek dostatečný, aby člověk přibližný a povšechný učiniti si mohl soud o tom ostatku, dlouho nebyli bychom hotovi. Každému jistě napadne otázka, jsou-li ti lidé v tom primitivním stavu také šťastni?

Laponci nedělají si navzájem visity, nepořádají ani soirées, ani bály, nevydávají žurnálů, ve kterých jeden druhého buď jako pána Boha by vynášel nebo jeden druhému nevývratně dokazoval, že není horšího člověka nad něj, ani nemají besed, kde by pánu bohu ukrádali drahocenný čas hrajíce karty, ano oni nemají chudáci ani sněmu, — a krk sázím, že jsou spokojenější než my.

Nikoho však nepřemlouvám, aby prodal všecko, co nazývá svým, nakoupil stáda, oblékl halenu a dobytek od pastvy ku pastvě honil. Zavřeli by ho u nás.

Sivý hoch.

Povídka od *J. L. Hrdiny.*

(Pokračování.)

„Ubohý hochu!" udělal si dědeček zcela vážně. Kliment se usmál a Ivan přeslechl obé a vyšel před chaloupku, kdež usednuv, prohlížel prsty rukou a lesknoucí se skvrny na dlani. Tam se nasazují mozole.

A ty sny Ivanovy v noci! Ty kahance havířů pojednou se proměnily v bludičky, utíkaly do dalekých štol a průlomů, každý se hnal za svým a když byli nejdále od ústí šachty, všechny opory povolily, stěny se srazily, kahance shasly a havíři ocitli se v hlubokém hrobě za živa pochováni. Jeden na druhého volal, ale nemohli se najíti. V tom se dotkla Ivana něčí ruka — —

„Slyšíš, Ivane?"

Ivan se probudil a vytřeštil oči.

„Je pět hodin, v šest musíme být na šachtě. Vstaň. A podruhé neměj ve spaní ruce pod hlavou, abys nemluvil a nekřičel ze sna."

Než došli k šachtě, vytratil se ten sen z mysli Ivanovy a když stoupali dolů, už si houknul na druhé taky „zdař bůh!", třetí den už si s těmi mladými tykal a čtvrtý den — to přišel ze šachty, už méně vyprávěl, za to šel dříve spat a celou noc neměl žádného snu.

V.

Vše by tak dosud bylo ušlo, ale dědeček Ivanův začal pojednou nějak postonávat. Brzy nějaká závrať, zase slabosť zraku, i divný kašel přišel — co to asi bude? Už leckdy si tak zamarodil — v těch letech už to jinak není — ale tentokráte je to nějaké divné. Ani ta sváteční dýmka ho netěšila. Zas ji vzal do ruky, zas ji odložil, brzy ulehl, brzy zase vstal, jedné chvíle ho píchalo na pravé straně, pak zas na levé. Ani sám nevěděl, kde to tak nejvíce sedí. A vzpomněl si, že by rád něco jedl, a sotva mu to přinesli, podíval se na to a bylo po chuti.

Kdyby tak bylo něco jiného!

„Tím budou vinny letošní mlhy, tatíčku," těšil ho Kliment. „Podzimek brzy začal a přišel náhle. Jinak to nebude. Staré plíce a tažní ptáci jsou jedné povahy. Překvapí-li je najednou zima, je zle. Myslím však, že to přejde. Vždyť vyhlížíte zdravý, silný."

„Ale tady jako bych měl kámen!" To na prsou.

„Všecko přejde, tatíčku, jen co uběhnou ty mlhy a přšky."

„Ale jara se nedočkám!" postěžoval si dědeček.

„Kdo pak by takhle mluvil! Jen zůstaňte hezky v posteli, já vám tu zatopím. A aby byl stále někdo doma, změníme s Ivanem šichty. Dosud jsme chodili společně, ať na noční či denní práci. Nyní, budu-li v šachtě ve dne, bude Ivan doma a přijde do šachty na noc, kdy zase já se vrátím."

To se taky stalo. Správce přijal tento návrh havířů Trojanův a svolil ku změně. Ovšem jeden z nich musil setrvat první den v práci celý den a celou noc. Ivan se chlubil, že bude pod zemí třeba celý týden v jednom kuse, a proto přiměl otce, aby šel domů k obsluze dědečka. Sám zůstal v důlu a místo toho, aby použil prázdné chvíle k oddechu na volném vzduchu, jak bylo dovoleno, usedl na vozík blíže ústí šachty a odpočinul si k další práci. Při tom pozoroval horníky druhého oddílu a pomalu se s nimi seznamoval.

Když pak po druhých dvanácti hodinách stoupal ze šachty, sotva vlastní ruku unesl, jak byl zemdlen. Ale

vida tu otec, jenž ho přicházel vystřídat, honem se stavěl čilým a veselým, jako by šel z pouti.

A tu na šachtě setkával se otec se synem, neb syn s otcem den co den, po celý podzimek, po celou skoro zimu. Kdo přicházel právě z domova, pověděl druhému, jak se daří dědečkovi. Jednou to bylo lepší, po druhé zas hůře.

„Jen co bude jaro!“ těšili se navzájem.

Můj bože, kolik lidí se těší na to jaro, co bídy očekává od jara útěchu!

A když přijde to vytoužené jaro? — —

Tenkráte taky přišlo.

Ivan měl noční šichtu, otec jeho denní. V šest hodin ráno se potkali nad uhelnou. Už se ani neptali jeden druhého po zdraví dědečkově. Podívali se na sebe často mlčky jen a rozuměli si.

Ivan vyskočiv z elevatoru taky se tázal jen očima.

„Už je konec, hochu můj! Dědeček tě vzkázal ještě naposledy pozdravovati a asi ke druhé hodině po půlnoci zhasnul. Večer tam byl ještě lékař a kněz, povídali si něco latinsky a jen tak z posuňků jsem seznal, že dědečkova choroba je povážliva. — Zrovna jsem šel z domova, když zvonilo klekání, a byl jsem nade vsí, když dědečkovi zvonili hodinku — —“

* *
*

Od té doby se Ivan zcela změnil. Ještě mu tak vyběliti pleť, a nikdo by neřekl, že to on. Stal se zasmušilým, zamlklým, na každé slovo byl lakomý, jako by bylo smrtelným hříchem. A takový mladý, hezký hoch, v těch letech, kdy druzí začínají se okukovati po světě, on jako by už byl na světě všeho užil. Nedivte se. Jediný, kdo mu dovedl mluviti do duše a čísti z duše, to byl dědeček a ten už pod drnem. Ivan vždy více lnul k dědečkovi než k otci, dědeček byl mu chůvou, pěstounem, učitelem, spoluhráčem, vším na světě. A nyní zemřel. Ivan jaksi přivykl již havířině, ale v duchu se přece těšil, že jednou zahodí kabanec, umyje se čistě a půjde do světa a dědeček že se ho zastane, že krok jeho omluví.

Nyní je po vší naději. Do smrti bude Ivan havířem, leda že by chtěl provésti svou vlastní vůli. Dokud je v těchhle letech, bylo by vše marno, rozhněval by otce a nemá na světě už nikoho mimo něho. A až bude plnoletým, — co z toho vyplyne, když opustí šachtu a půjde do světa? Aby se přec něčemu přiučil! a počínat se učiti v těch letech, to by bylo, jako by se vracel z neznámého žaláře. Na tak staré učedníky aspoň lid se dívá podezřele a v každém vidí propuštěného trestníka.

Zůstal tedy v uhelně, ale účinky sesutých plánů svých přec nedovedl v mladé duši své utajiti. Otec jeho byl sám truchliv a vyložil si snado změnu povahy Ivanovy.

Vše šlo zase ve starých kolejích. Ivan se střídal s otcem v práci. Nebylo toho třeba již k vůli dědečkovi, toho dochovali poctivě, ale k vůli té maličké domácnosti. Aby byl přec někdo stále doma. Řekne se snad: k vůli takovému baráčku! Ale právě proto, že nemají nic jiného než tu polepenou chaloupku, musí si ji hlídat. Střídali se v práci, střídali se pod střechou chaloupky. Jen o velkých svátcích, kdy i stroje odpočívají, sešli se oba v té malé, nízké světničce.

Tomu se tedy říká život!

Jedné noci prorazila voda stěnu štoly, kde právě pracoval Ivan s několika havíři. Byl to poplach! Hned dáno znamení ostatním, dán signál k zastavení stroje nahoře a kde kdo byl počal pracovati na svodu nové vody. As padesát kroků zdéli musila se vyhloubiti stružka, aby voda stekla do hlavní nádržky, odkud ji čerpal stroj. Voda se chvíli valila potokem, pak ochabovala až se počala ztráceti. Jako když u plné nádoby praskne dno. Buď si voda našla odtok jiný, nebo to byla nahodilá nádržka menšího objemu, — možná ještě něco třetího neb čtvrtého, ale když přibyl naddůlní se správcem, bylo po všem. Havíři se připravili na možný opětovný útok vody a šli zase po svém.

„Já vím, že jsi se zarazil, viď? — když se na tebe vyvalila voda?“ obrátil se jeden havíř k Ivanovi. Byl to Elizar z Řisut.

„Však byste se taky ulekl!“

„Znám to, znám, kamaráde mladý, a nemysli, že se ti chci posmívat. Kdyby to bylo trvalo hodinu, byli bychom měli všichni malou duši. Jak pak se jmenuješ?“

„Po otci nebo po dědečkovi?“

„Jak chceš!“

„Dohromady tedy Ivan Trojan.“

„Ah, tys ten hoch Trojanův? — Jak pak ti říkají ještě? — Sivý hoch. Tak jsem to slyšel, ale není to nic zlého. Tady nevidí nikdo, že jsi sivý, jsme tu všickni jako stádo mouřenínů. No, a jak se ti líbí náš pan správce?“

„Spolehlivý úředník. Sotva byl dán signál o nebezpečí, už tu byl.“

„Totiž, — to si nechme zatím stranou. Ale já myslím, jak asi soudíš o jeho správnosti, a — dejme tomu, i poctivosti?“

„Nemohu ho pomlouvati. Při každé výplatě dostanu své — —“

„— Jako každý z nás!“ vmísil se vážně Elizar.

„A nejsem tu v uhelně dlouho a nejsem tak starým havířem, abych — —“

„Kolik je ti let, Ivane?“

„Patnáct.“

„Jak by se člověk mohl mýliti. Hádal bych ti pomalu dvacet. No, to nerozhoduje, mně je čtyřicet roků a ty při svých letech jsi o celou hlavu větší než já. Ale máš-li rozum přiměřený jen polovině výše svého těla, pak pochopíš, proč jsem se ptal po tvém úsudku ohledně našeho správce. Tedy ty myslíš, že to je poctivý chlapík ten náš vyzáblý správce? Abych nezapomněl, — brzy mu budeme říkati „pan ředitel“, ne-li docela „milostpán“. To jsi slyšel, že chce koupit naši šachtu Eleonoru a k ní ještě šachtu Loretánku u Jedomělic? Tedy! A nyní ti chci něco pověděti. Vím o tom už delší čas, a pálí mne to na jazyku. Otci tvému jsem o tom říci nechtěl, poněvadž jej znám jako dobráka. A tebe jsem neznal. No, to jsem rád, že jsme se sešli.“

„Co to bude?“

„Počkej, dojdu k důlnímu a vezmu si hlídku u průlomu, kde se voda provalila. A ty mi jako budeš k ruce.“

Havíř odešel, zmizel Ivanovi brzy v klikatých tunelech, ale za chvíli už tu byl. A přinesl si dvě pochodně pro případ nebezpečí.

„Tak pojď. Tady si sedni a kahance obraťme plamenem od sebe do chodby Na řeč nemusíme viděti.“

Ivan se pojednou ulekl nějaké myšlénky. Co mu chce Elizar vypravovati? Proč připojil tu poznámku ku svému důvodu, že otec Ivanův je dobrák? Proč? Otec Ivanův je bílého těla, pleť nebožky matky jeho byla prý jako z alabastru — a on tak snědý, že mu jinak neřeknou než sivák, sivý hoch!

„Poslyšte, Elizare, nebude to nic zlého?“ ptal se Ivan úzkostlivě.

„O žádných strašidlech se tu nejedná, hochu!“

„Ani zmínka o mé nebožce matce?“

„O tvé matce? — jen maličká zmínka, že to byla bytost, jakých málo na světě a že zasloužila, aby se byla dočkala, až vyrosteš.“

„Tedy jak to bylo dál?“ stával se Ivan netrpělivým.

„Snad před tím? To máš zcela stručné. Tvoje matka byla jedinou dcerou zámožného statkáře a tvůj otec mimo havířinu, baráček pod strání a upřímné srdce neměl ničeho. Na ty věci rozum ničeho nepůjčí, a oko šlechetné duše se jich zase nevšímá. Ti dva mladí lidé se pozuali, zamiloval se jeden do druhého — —“

„— a vzali se. To vím taky. A co ještě? Že matka při mém příchodu na svět šla se světa.“

(Pokračování.)

Nebožka.

Napsal *Federigo de Roberto.*

I.

. . . Kam s milostnými listy než umru? Každý jiný list možno odkázati dědicům: Bude-li důležitý, uschovají jej, nedůležitý zničí. Ale co si počnou s milostnými dopisy, až zajde osoba, jíž byly posílány? Cizí oči budou ledově, snad i s posměchem prohlížeti řádky, jež druhdy uváděly v prudší tlukot srdce, jež shaslo. Tajemství srdce toho bude zuesvěceno! . . . A přece, jak se odhodlati a zničiti vlastníma rukama důkazy, že tělo opravdu žilo? Nebylo-li by to smrtí urychlenou? . . . Jsouce bohatstvím neocenitelným v očích toho, komu patří, pozbývají listy ty vší ceny pro všecky ostatní, podobajíce se tím pokladům jistých pověstí o čertech, jíž se pojednou obracejí v hromádku oblázků a popelu. Kam jen s milostnými dopisy před smrtí? . . .

Tak dotazoval se Robert Berni již celou hodinu sama sebe, sedě s loktem opřeným o pootevřenou skřínku a s hlavou do dlaní u svého psacího stolku. Před sebou měl listy, spojené v malé svazečky, na nichž stála příslušná znamení, páchnoucí ještě nevyslovitelnou vůní, jíž byla skřínka prosycena. A při vůni té, jako by kouzelným nějakým vlivem vzbuzená, vstávala před Robertem živě a tak určitě známá postava, jako by čas a smrt nebyly se postavily mezi ně, jako by byl nezačal nový život pro něho. Chvílemi vztáhl ruku po některém z dopisů těch: ale zastavoval se ve zvláštní pochybnosti. Obraz jeho ženy ve starém spěžovém rámě pohlížel naň krásnýma, jasnýma očima, že cítil, jak mu krev zbarvuje líce pod upřeným tím pohledem. Zdálo se mu, že by obraz oživnul, kdyby se odvážil otevříti některý dopis, kdyby konečně ustoupil velitelskému pokušení, aby vyvolal před sebe událost, jejíž jediná svědectví měl před sebou... Vlastně ne jediná. Mezi podobiznami bylo také jedno na dně skřínky pod svazečkem dopisů; a jiné ještě, jehož léta neviděl, a jež ho nyní poutalo, volalo k sobě mocí lásky k domovu. Proč by se na ně nepodíval? . . . Ne, ne, bylo by to prohřešení! . . . Ještě mu znělo v uších hlasem líbezně nejistým, jímž mu před chvílí oznamovala jeho žena, že její naděje se potvrzují, že jejich spojení bude brzo důvěrnější, nejněžnější a nejnerozlučnější z pásek. Ještě cítil na rtech svěžest jejího čela, na něž vtiskl odměnou za radostnou zprávu dlouhý, dlouhý polibek. Slyšel posud její vážný rozhovor o volbě jména pro jejich děvče — bude to dojista děvče, vždyť si jí tak přeje! snad se proto nebude hněvati? muži mají obyčejně hochy radši! . . . A když odešla, aby pověděla zvěst své matce, vrhl se na pohovku, zamhouřil oči a cítil, jak hlavou jeho víří roj myšlének a obrazů.

Jest jisté nakupení na sobě vrstev citových, právě jako je jisté nakupení vrstev, z nichž se skládá kůra zemská; převrat, který odkrývá útvary předdějinné, má svou obdobu v převratech vědomí, jež nadzdvihují na povrch starý pohřbený svět pod dojmy novějšími. Podobný obrat stal se v Robertovi Berniovi, jenže nebyl vzbuzen náhlým a prudkým nárazem, ale ponenáhlu, mimovolně, zvláštní hnutí reakce vnitřní ho odvrátilo od zbožňované přítomnosti ku vzdálené, trapné vzpomínce. Poprvé po tak dlouhé době, zapomínaje všeho, co ho obkličovalo, odvážil se, spustiv se svého blouznění, shlédnouti zbytky života, ukončeného v hrobě otevřeném záhy a náhle. Teď, v zápase mezi potřebou vzbuditi ve všech okolnostech onu minulost, v niž zanechal takovou část sama sebe, a povinností, jež, jak cítil, vázala ho, aby zapomněl, obraz jeho ženy, na niž jeho oči byly upjaty, bledl, ztrácel se a splýval v jinou podobu, určitější, čistší, poutavější: v podobu Mrtvé . . . Nepotřeboval již hledati její podobizny: viděl ji, jako by ji měl před sebou! Jeho žena, jež naň se nedívala, nebyla by mu mohla činiti výčitky nehybným svým pohledem! A pevně, zapomínaje na své pochybnosti, rozvázal Robert Berni jeden ze svazečků dopisů.

Nejprve padl mu do očí telegram z města označeného velkými černými písmeny a zdál se mu tak nový, jako by byl přišel teprve den před tím „105 2000 3 24 B.“ Léta minula, tisícero jiných změn zanechalo stopy v jeho srdci a v jeho mysli, ale dojem úzkostlivé netrpělivosti probuzené v něm tímto telegramem obnovoval se znova a i stejně mocně jako poprvé . . . Četl-li jen dobře. Vyložil-li si dobře umluvené čtení. „Zítra na obyčejném místě ve známou hodinu, ale děj se co děj, jistě, něco velmi vážného. . .“ Co to znamená? A pojednou viděl se na silnici vesnické v uzavřeném kočáře jedoucím klusem k letohrádku hraběte Des Fayolles; viděl, jak krajina mizí před ním letem, aniž dovedl rozeznati jednotlivých míst, která se mu

vtiskla do paměti a udávala mu pro svůj předvídaný postup blízkost touženého cíle. Koně šli pojednou krokem po příkré cestě vinoucí se vzhůru po stráni a trapná nedočkavost jala ho zúplna. — Požeň je! rychleji! Koně urychlovali chvíli krok vzpínajíce namáhavě krk; ale znova umdlévali, svěsovali hlavu, pentíce se potem za ohnivého deště srpnového odpoledne. Očima, silou myšlénky pobízel kočár, hleděl učiniti se lehčím na palčivých poduškách, vykláněl každou chvíli hlavu z okna, bije netrpělivě nohama, se skroucenými prsty, v rostoucí úzkosti při pomyšlení na neznámé nebezpečenství, jež čeká jeho, jež čeká ji... Zapráskal bič, a koně klusali znova, protože měli příkrou stráň za sebou. Filialní kostel sv. Vavřince . . . Belvedere . . Křižovatka Pinety . . Konečně! Seskočil s kočáru, kdy ještě nestál, a zmizel na kamenité cestě, obstoupené vysokými zdmi pokrytými břečťanem a ostružinovím. Ah! Branka do sadu!... Již čekala. Byla bleda a chvěla se. Chytila ho jednou rukou a druhou šátek k ústům . . . Co se stalo. Pro Bůh, co se stalo! — Nemohla mluviti pod křečovitým dojmem, jenž vycházel z prsou a dusil hrdlo; ale přece měla dosti síly, aby ho odvlekla s místa, kde stáli a kde mohli býti zpozorováni, a vláčela ho k zámečku skrytému za lesem araukarií a libanonských cedrů. *K zámečku!* nejodlehlejšímu a nejtiššímu místu sadovému! *pozemskému ráji!* k místu, k němuž pokaždé zalétala jeho myšlénka na křídlech touhy! svědectví blaženosti, jíž měl za nevyčerpatelnou! ... Ale, co se přece stalo? . . . Klečíc na čalounové podnožce, s rukama vztaženýma k němu, zajíkala se zoufale: „Ztraceno! Ztraceno!“ . . . Jakže? proč? kdo má dosti síly, aby se opřel jejich lásce, aby odtrhl těla jejich od stisknutí podobného tomu, které je teď víže tváří v tvář s úzkostí, záchvěvem a zděšením k sobě? . . . „Můj muž . . .“ — „Jak to?“ — „Dověděl se všeho . . .“ — A to je vše? A odjede zítra! rozkazy jsou dány, vše je zařízeno... Vrátím se do Bretagně, rozumíš? Vrátí se do krajů Fayollesů, tisíce mil odsud . .“ — Pojednou vytrhl se z jejího objetí. — A ty jdeš s ním? — „Co počíti, Roberte?“ — Pravda! A jal se v rozčilení té chvíle procházeti se po pokoji, vrazil do bambusové lenošky; chytil ji a mrštil jí okamžitě o zem. — „Roberte,“ prosila ona, zoufajíc už, „pověz jen, co počíti! Jak odolati železné vůli? Děsím se toho člověka, Roberte! jak jen mu odolati?... Jak?“ „Tím, že ho opustíš a odejdeš se mnou, dnes, ihned, v okamžiku brankou, kterou jsi mi otevřela, v povoze, který mě sem dovezl, tím, že půjdeš se mnou na vždy, ukončíš tento hrozný život, plný úzkosti, odloučenosti, toto pozvolné, ale stálé umírání, tím, že půjdeš se mnou, abychom si zřídili ráj na zemi, ráj opravdový, ráj na věky; tím, že půjdeš se mnou, protože jsi má a nikdo nemá síly, aby tě odtrhl ode mne . .“ — „Ano, ano . .“ — Vláčila se k němu, chopila ho kolem kolenou, stápějíc svůj zděšený zrak v pohledu jeho... „Ano, ano!... unes mě... člověk ten by mě zabil! . . . unes mě s sebou . . . Ach, má dceruško! . . .“ A klesla znova na zemi. Poklekl vedle ní, nadzdvihuje jí hlavu. — „Nuže, tvá dceruška? Nejsi-li již odloučena od ní? . . .“ — „Ale on ji utrápí! řekl mi to! nepůjdu-li s ním, utrápí ji! . . . Ne, Roberte; v jeho rukou nenechávej, v jeho rukou nesmí býti má bytosť! . . .“ — Nuže? Je opravdu všemu konec? Konec na vždy? Neuvidí se již nikdy? Nebude moci jíti s ní? — „Kam? Nevíš-li, jaký život mně očekává? . . .“ — Nemohl-li by aspoň vyzvati člověka toho, zabiti ho, nebo dáti se zabiti? — „Nebude se bíti!“ Zabiti ho zrádně, pobiti celý jeho rod? . . . Ach, on šílí! pozbývá rozumu! . . . Je tedy opravdu všemu konec? . . . A silou nadlidskou přitiskli se jeden ke druhému tak těsně, tak divoce, jako by se byli chtěli udusiti, jako by byli chtěli raději zemříti v okamžiku tom, neměli-li se již viděti od okamžiku toho. . . . Šumot kročejů ve štěrku odlehlé cesty ... „S Bohem, Roberte... s Bohem! . . . .“

A pak? Co se pak stalo? Dvůr, sad, branka, stezička, křižovatka . . na nic se již nepamatoval. Jak se jen dostal pryč? kudy šel? Pojednou byl před povozem, nevěda, proč ho očekává, proč do něho usedá! Ale když bič projel sviště vzduchem, a když sebou koně hnuli, vydral se mu z prsou mohutný výkřik: „Stoj! Stoj!“ A jako by byl šílený a pronásledován, dal se rychle zpět po stezičce do parku. Chce ji ještě jednou spatřiti! Musí ji ještě jednou spatřiti! Jak jen ji mohl opustiti? Musí ji viděti, byť měl dáti svůj život, život obou, musí ji zahlédnouti, třeba jen na okamžik . . . . Branka byla zavřena; nadarmo snažil se ji otevříti. — „Blanko! Blanko!“ volání zanikalo v tišině odpolední. „Blanko! . . . Pomoc!“ Chtěl se vyšplhati po zdi a rozedřel si šaty, ruce a obličej. V půl výše klesl. „Blanko! . . .“ Ještě se vzmužil a vstal, přistoupil znova ku brance, položil na ni hlavu. . . . (Dokončení.)

FEUILLETON.

Antiky v Eremitáži petrohradské.

(Dokončení.)

II.

Kdo poprvé vstoupí do sálu kerčských starožitností v museu Eremitáže, zůstává první okamžik všecek oslněn leskem předmětů zde nashromážděných, těsně vedle sebe seřaděných ve skříních podél zdí, na okrouhlých stojanech prostřed síně, až i v oknech rozestavených; jest tu na sta nádob hliněných a mramorových, a taká spousta předmětů zlatých a stříbrných, že toho druhu sbírky Vatikánu, neapolského a britského musea, ano i Louvru nedovedly by podobný pohled poskytnouti. Uprostřed tohoto bohatství oko jest jak oslněno a mysl všecka rozrušena; neboť seřadění předmětů nedálo se tak systematicky, jak by počet a důležitost věcí vyžadovaly, ani katalog nepodává náležitého vysvětlení k rychlému orientování. Dlužno tedy déle se poohlédnouť, prve se seznámiti a spřáteliti s bohatým tímto materiálem: a po-

nenáhlu podaří se nám roztříditi všecky tyto památky dávných dob na tři hlavní třídy. Do prvé bychom vřadili předměty rázu naprosto řeckého, zhotovené buď v městech řeckých v Bosporu, aneb přivezených z Řecka samého. Druhá třída pak pojímá vše to, co patrně zhotoveno pro vynikající osobnosti skythské; věci toho druhu z větší části byly pracovány v Pentikape a městech okolních, a to dělníky buď řeckými, buď barbarskými, kteří obojí musili přizpůsobiti díla svá vkusu svých kupců barbarských. V poslední třídu konečně čítáme předměty pocházející z doby, v níž domorodci sami, totiž kmenové barbarští, byly dosáhli onoho stupně vzdělanosti, kdež dovedli dle vzorů řeckých mistrů svých — později pak i dle vlastní invence — pro potřebu i okrasu svou samostatně pracovati, aniž by ovšem byli mohli dosáhnouti vkusu i dovednosti jejich.

Mezi předměty k prvé třídě náležejícími vynikají zejména vzácné nádoby hliněné; dále nečetné množství předmětů ozdobě a okrase sloužících. Tyto poslední pak mají ceny tím větší, ježto šperky v hrobkách řeckých málo kdy se najdou, neboť Řekové byli národem šetrným a vypočítavým; pochovati s mrtvým i skvosty jeho, bylo by se jim zdálo přepychem nerozumným. Jinak tomu bylo zde, hrobky jsou síně prostranné, nářadí v nich skvostné, a ješitní tito polobarbarové, jimž okrasa a klenoty byly za živa věcí nezbytnou, nechtěli se jich ani v smrti zříci. Tím se stalo, že některá tato hrobka chová pravé poklady. Nade všecko vzácné však jsou zbytky látek, které, ač chatrné a probledlé, přec nejsou zničeny tou měrou, by se na nich nedal seznati původ jejich ryze řecký, zvláštnosti tkaniva barvy i vzoru. Nejzajímavější mezi nimi jest zbytek vlněného tkaniva barvy fialové purpurové, na němž jsou vyšity palmety zelené a žluté; dle předmětů nalezených v téže hrobce dlužno souditi, že pocházejí z III. stol. př. Kr. Jiná látka, — plátno to nad míru jemné, — jest rukou malována třemi barvami, červenou, žlutou a temně šedou. Kresba jest rozdělena v pruhy a představuje různé sceny mythologické. Jiné zbytky látek jsou hedvábné, ano některé i našemu aksamitu podobné. Vzhledem k dějinám průmyslu řeckého jsou to dokumenty neocenitelné, jimž podobných nikde jinde nelze najíti. — Mezi předměty rázu smíšeného, totiž na nichž se jeví vedle řecké dovednosti již patrný vliv vkusu a způsobu barbarského, shledáváme již jen nečetné nádoby ozdobné. Zajisté že bylo zapotřebí jemného vkusu a vybroušeného úsudku mysli řecké k ocenění elegantního tvaru hliněné vázy, k posouzení jemné malby umělecky provedené amfory. Leskumilovné oko polovzdělaného skythského velmože pohlíželo ale na podobnou věc jako na předmět k domácí potřebě sloužící, jenž jen zřídka kdy došel úcty býti vpočten mezi nářadí pohřební. Lesk stříbra a zlata, předměty ozdoby a přepychu však hojně jsou zastoupeny. Na všech těchto věcech ale jeví se patrný vliv doby a ovzduší, v němž byly zhotoveny; zmíníme se pouze o jakés ozdobě zlaté, kterouž výše zmíněná mrtvola, nalezená v hrobce Kul-Oba, měla kolem krku. Jest to okrouhlý zlatý pásek, tvaru silného provazu, na jehož každém konci jest zhotovena malá figurka představující jezdce uhánějícího na bujném oři, jehož ostatně jsou viděti jen přední nohy a přední část těla. Na první pohled jest zřejmo, že jezdci tito jsou Skythové; mají dlouhé, na ramena splývající vlasy, dlouhý, hustý vous; jejich oděv pozůstává z kabátu přiléhajících rukávů, kolem beder přepásaného, a ze širokých nohavic, buď nad kotníky sepjatých neb zastrčených do bot; až na některé nepatrné podrobnosti jest to tentýž kroj, jejž nosí i za naší doby ruský mužík. Ano i tvary obličeje, jak dalece možno je posouditi v tak malé podobě — jsou velice karakteristické. A tento předmět, patrně určen pro některého barbarského velmože, — jest pracován a proveden veškerou péčí a dovedností, kterouž by mohl vyžadovati sebe vybíravější Athéňan. Dlužno ještě dodati, že zde, tak jako na větší části podobných předmětů, email má též svůj úkol v ozdobě. Část nákrčenku, spojující zlatou pásku s ozdobnými figurkami, jest okrášlena palmetami z modrého i zeleného emailu. Jest známo, že i nyní v Rusku email hraje velkou úlohu v zlatnictví, a že v tomto oboru žádný jiný kraj se ruské práci nevyrovná. Ještě zajímavější v ohledu historickém, vlastně ethnografickém, jest malá láhev zlatá, okrášlená celou řadou drobných osůbek, vypouklou prací provedených a znázorňujících patrně různé výjevy z některého vojenského tábora skythského. Ježto tyto figurky — ač méně uměle provedené, jsou větších rozměrů, snaději ještě možno stopovati podrobnosti tvarů, pohybů i kroje, kterýž se v celku nijak neliší od kroje jezdců na zlaté pásce; jednotlivé části jsou do nejmenších detailů provedeny, tak že i vyšívání na lemu šatstva a řada knoflíků kabát zapínajících jasně jsou naznačeny.

Všecky tyto předměty byly nalezeny v okolí Kerče; zajímavý ale nález, r. 1862 učiněný, stvrzuje, že umění řecké dovedlo si cestu klestiti až daleko v neznámé kraje barbarské.

Pan Ivan Zabelin, jenž před více než dvaceti lety řídil veškeré práce badatelské na Bosporu kimmerském, obrátil pozornost svou k onomu místu ve spisech Herodotových, v němž zmínka se činí o hrobkách králů skythských. Praví se tam, že se nalézaly v údolí Borysthenu, nynějšího Dněpru. Byly to jakés ohromné síně, ze dřeva zbudované, do nichž uložena mrtvola krále, kol něhož rozestaveno množství skvostných nádob a předmětů, na to usmrcena vedle panovníka jedna z jeho žen, jeho kuchař, jeho štolba i válečný oř, a to vše za tím účelem, by panovník na onom světě ihned se shledal s domácností svou tak, jak ji byl zde zanechal, na to pak nasypáno na pohřební komoru ohromné množství hlíny.

Dle dalších podrobností soudil pan Zabelin, že ono místo se nalézá poblíže třetího spádu Dněpru, v okrsku jedné z vesnic založených Kateřinou II. po dobytí Krymu, a to Nikopole. V skutku asi 20 verst vzdálí od této vesnice, na pravém břehu řeky, nalézá se ohromný tumulus, jenž r. 1862 byl prokopán. Když ale hledaná komora pohřební byla nalezena, shledáno, že již byla vydrancována; z části se byla i sřítila pod tíhou hlíny na ni nahromaděné. Avšak od doby prvního tohoto vydrancování, které dle všeho se událo za dávných časů a zajisté jen spěšně, — neboť nalezena i kostra jednoho z lupičů, vedle něhož ležela bronzová jeho lampa — systematicky více v těchto místech nekopáno. Po bedlivějším zkoumání odkryty ještě postranní jakés chodby, na štěstí posud nedotknuté, které horlivým badatelům

*

poskytly bohatou a vzácnou kořisť, pozůstávající v pohřebním nářadí velmi skvostném. Nejvyšší ceny mezi předměty zde nalezenými má velká nádoba stříbrná, tvaru řecké amfory, 70 ctm. vysoká, bohatě polovypouklou prací zdobena, z části ornamenty, z části figurami. I zde opět hlavně poutá pozornost ozdoba figurální: neboť vyobrazené osoby, a to velice realisticky — podávají bohatou látku k seznání mravů a způsobu pradávných obyvatelů jižního Ruska. Tentokráte zvolil sobě umělec za předmět svého díla jeden z nejdůležitějších momentů v žití Skythů; po celém obvodu amfory, na širokém pruhu, zobrazeny různé výjevy pěstování, poutání, vůbec chovu koňů se týkající. Sotva nutno podotknouti, že mužové zde vyobrazení patrně pracováni dle týchž, či alespoň velice podobných modelů jako figurky na předmětech výše zmíněných; tytéž po kraji vyšívané, kolem beder přepásané kabáty, tytéž husté vlasy a dlouhé vousy, etc. etc. Jak bohatý to materiál k odborným studiím, jak zajímavá látka pro bedlivého pozorovatele! Tato amfora spolu s celou řadou podobných předmětů tvoří sbírku poučných dokumentů, jež lépe poslouží ethnografii dávné Skythie než všecky staré spisy tohoto předmětu se týkající.

Věci až posud citované pocházejí vesměs z doby před koncem III. stol. př. Kr.; od té doby počínaje lze znamenati pozvolný, ale patrný úpadek vkusu i provedení; hrobky pozdějších dob daleko nedosahují oné nádhery a přepychu jako dřívější. Přes to přece učiněny některé zajímavé nálezy z epochy římské nadvlády, tak že řada předmětů, jež chová museum Eremitáže, předvádí nám nepřetržitě celý postup umění od doby nejvyšší civilisace hellenské až k smutné době vpádu Mongolů, před nimiž ovšem každá jiskra vzdělání uhasíná.

Dlužno ještě se zmíniti o některých pracích, na nichž se jeví konečné vítězství ducha barbarského nad uměním klassickým. Věci toho druhu nalezeny r. 1864 v kraji donských kozáků, nedaleko malého města Novo-Čerkaska. Vše to má ráz ducha původního, mocného, neodvislého; ovšem že zároveň veškeren půvab, jejž vliv řecký na každý sebe nepatrnější předmět dovedl vtisknouti, úplně zmizel, za to ale nastoupil způsob ornamentace bizarrní, někdy až divoce fantastický. Hlavním předmětem ozdoby této doby zdají se býti masivní zlaté koruny, různými obrazy přepodivných zvířat a květů v polovypouklé práci zdobené; někdy i nad hořením krajem koruny vyčnívají zlaté květy, podoby zvířat, etc. Jakkoliv hrubé a nevkusné, mají tyto předměty přec velkou cenu, neboť chovají v sobě zárodek umění nového, umění, které v pozdější době velkého hnutí národů od Skythů na Gothy bylo přešlo, a jehož stopy, ovšem že zdokonalené a pozměněné dle různých dob a krajů, — ve všech zemích, kde tento národ později se usídlil neb ubíral, pozorovati lze.

Dle O. Rayet: Les Antiques de l'Ermitage impérial à St. Petersbourg.

— Po panu *Aliquisovi*, pisateli posledních dvou „Listů o Národním divadle“, jest zejména také ze slavné divadelní kanceláře samé tak pilná poptávka, že nás někteří, podobným pátráním citelně obtěžovaní páni literáti žádají, abychom dosvědčili, že ten neb onen Aliquisem není. Bude tedy „Listy o divadle“ na příště podpisovati redaktor tohoto listu svým plným jménem. Zároveň dáme v „Lumíru“ místa každému slušně psanému projevu, jenž s náhledy v těchto divadelních referátech vyslovenými nesouhlasí, neb je vyvrací.

Listárna redakce.

„Bratránek“: Uveřejníme s radostí. Udejte laskavě jméno. — Neuveřejníme práce znamenané: „Zmrzlé Jezulátko.“ — „J. Jesenický.“

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 00 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ — „
Patisk původních prací se vynrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne

ROČNÍK XVII — 10. prosince 1889. — ČÍSLO 35.

G. Carduccimu

po přečtení „Třetích ód barbarských“.

Řetěz králové dávají pěvcům zlatý,
potlesk dávají zástupy frašným hercům.
číši s úsměvem dívek
přeješ si v odměnu Ty!

Nemám, básníku vzkříšené Rómy, nemám
číši s úsměvem líbezným dívek luzných,
sloku jásavou mám jen
letící v dálku Ti vstříc!

Sloku plamennou, vytrysklou z hlubin duše,
sloku mladistvou, dívčí jak tělo pružnou,
která v rhytmický tanec
stáčí se bezděky již!

Sloku obdivem dýšící, úctou, láskou,
sloku, v zrcadlo písně Tvé která plaše
v noci patřila, jitro,
nežli ji splašilo v let.

Přijmi, přijmi ji, Rómy a jara pěvče!
S chvěním jméno Tvé zářící vnukům ona
píše ve mramor český,
žalu jenž pláči jen zvyk';

Píše s bázní je posvátnou: Zpíval život,
zpíval naděj, budoucnost, lásku, štěstí,
zpíval svobodným! V poutech
z dálky jsem naslouchal tich.

Jar. Vrchlický.

Sivý hoch.

Povídka od *J. L. Hrdiny.*

(Pokračování.)

Počkej, Ivane, tak rychle to přece nešlo. Matka tvoje, jdouc od oltáře s otcem tvým, šla současně do údolí bídy, kam ji otec její vypudil. Byla totiž vyděděna a měla se spokojiti jen s chudičkým, psím podílem. Ale když i tu pomoc otec tvůj odmítl, rozhněval se tchán jeho, prodal celou usedlost a veškeré náčiní hospodářské a odstěhoval se do Prahy, kde dal úředně sepsati poslední vůli svoji, již veškeré jmění po smrti své odkázal prý jednomu řádu mnišskému. Ale třikrát ještě závěť svoji změnil. Když se dověděl, že jsi se narodil, roztrhal poslední svou vůli, vzpomínaje radostí, kdy jemu narodila se Petronka, již nyní vypudil k vůli tvrdé hlavě své, a poplakav si, napsal závěť jinou. Nechal klášter býti klášterem, polovici svého jmění — a to šlo, hochu, do vysokých počtů! — přidělil tobě, polovici Petronce. Na otce tvého se hněval za poslední urážku, ale — však je to všecko v jedné rodině. A sotva závěť byla hotova, přišla zpráva, že matka tvoje mrtva. Dědeček si zaplakal znovu, ale s jiným pocitem, roztrhl po druhé poslední vůli a částku připsanou nebožce dceři odkázal Klimentovi, tvému otci. A v tom bolu, jsa docela opuštěn, vzpomněl si, že snad Kliment přec neměl Petronku tak rád, jak se stavěl, a že jako mladý vdovec se asi brzy znovu ožení. A aby dítěti své jediné dcery vynahradil, čím jí samé dříve ublížil, změnil závěť zase a určil, aby po jeho smrti veškeré jmění jeho připadlo jeho vnuku Ivanu Trojanovi, až bude plnoletým. A ty se přece tak jmenuješ? Vím o té záležitosti, ale otci tvému, ač dlouhá léta jsme vedle sebe pracovali, ani slovem se nezmíním. Znám ho, je dobrák. Odepřel poprvé přijmouti od tchána peníze, vrátil by je snad i nyní. Řekl by: ‚Dali jste mi, co jsem chtěl. Co jste mi dali, Bůh mi vzal, a to, co mi nabízíte v odškodnou, nemá nyní pro mne ceny. Těší mne, že jste poznali svůj hřích, ale nepřijmu ničeho!‘ Tak by to řekl, znám ho dobře. Proto bych mu ničeho nepověděl. Tobě to řeknu. Nejsi ještě plnoletým, ale těš se aspoň, že nebudeš musit se mozolit pod zemí do smrti jako my . . .“

„A kde má dědeček tu závěť?“

„Dokud byl živ, byl vykonavatelem její sám, před smrtí však svěřil provedení vůle své člověku, od něhož se dozvídal veškerých zpráv týkajících se rodinného života vašeho. Věděl, že tvůj otec již zůstane vdovcem, věděl, že se živí poctivě, dozvěděl se i, že ty's vstoupil do havířiny. A krátký čas ještě přijímal noviny o tvém pokroku na dráze hornické a těšíval se, že tomu aspoň budeš rozuměti, až si koupíš vlastní šachtu — —“

„A kde je ta poslední vůle — dědečkova?“

To slovo „dědečkova“ nechtělo mu z úst. Jak jinak? Neznal ho, nikdy ho neviděl, dnes poprvé o něm slyší a už mu má říkat „dědeček“.

„Tu má náš pan správce u sebe jako vykonavatel.“

„Dlouho už?“

„Pomalu tomu bude rok, co tvůj dědeček s matčiny strany zemřel.“

„A proč se pan správce buď otci mému neb mně nepochlubí svým důležitým úřadem?“

„Vždyť jsem se tě ptal hned, jak soudíš o jeho poctivosti.“

„A jakým způsobem se to vše stalo?“

„Správce je vzdáleným příbuzným tvé matky a mimo to dědeček tvůj byl přesvědčen, že provedení poslední jeho vůle vykoná nejpoctivěji zámožný muž, přítel, chlebodárce Petrončina muže a jejího syna Ivana. Nu, a myslíš, že správce chce koupiti ty uhelny za vlastní peníze? Proč pak nekupoval šachty dříve? Vždyť nebyl menším pánem! Kuráž a pánovitosť teprve se ukázala na vrchu střechy jeho od té doby, co se stal potají poručníkem mladého svého havíře.“

„Odkud to vše víte, Elizare?“

„Na tom nesejde, hochu, jen když je historie pravá. A na pravost její se ti tu zadušuji. Toť víš, je to velké slovo, jsme pět set stop pod zemí!“

„A mnoho-li činí odkaz dědečkův?“

„Vypočti si, co asi mohou státi dvě nejlepší uhelny v tomhle revíru. A mluví se o tom, že správce nabízí peníze hotově.“

„Mohlo by to býti, že bych byl takhle ošizen?“

„Na světě je všecko možno. Staly se už případy rozmanité. Pamatuj si, co jsem ti dnes pověděl.“

VI.

Správce dolu koupil konečně opravdu šachtu Eleonoru. Že by byl chtěl koupiti taky Loretánku, povídalo se mezi lidem, ale nedošlo k tomu.

„To by musil ještě více lakotit, než lakotí!“ uvedl za důvod havíř Dvořák, který právě se vracel se starším Trojanem ze šachty k domovu. Jindy se vedly cestou všelijaké řeči, jak se nač právě přišlo, ale nyní, už tak nějaký týden, o ničem jiném se nemluvilo než o správci, jak a zač koupil Eleonoru, a soudilo se dle známých okolností, zdali ji koupil na dluh či za hotové. V tom se právě mínění veřejné rozcházelo.

„Správce má peníze a basta! Chtěl bych jen polovici z toho a do smrti bych nechodil do havírny!“ pravil s určitostí Kliment.

„Já nevěřím, že zaplatil šachtu hotovými!“ odporoval druhý havíř.

„Jen považ, kamaráde, že už je tomu několik let, co se o té věci povídalo.“

„Tehdá byl Ivan dávno ještě doma a nyní? — už je přes rok na vojně. Tak si to spočti!“

„Byl by ji koupil hned tehdá, kdyby byl měl peníze!“

„To je důkazem, že je tehdá měl, když už se ptal na cenu šachty Eleonory. A neměl-li všecky potřebné, počkal raději několik let, až kapitálek doplnil. Nejlépe se mi líbil ten můj sivý hoch. Přišel tehdáž domů a vyprávěl, jak se na ně vyhrnula voda. Sám správce prý přiběhl první s pomocí, které nebylo zrovna třeba. A to přinesl tu novinu, že správce chce koupit Eleonoru. A proto myslím, že už tehdá měl dosti peněz, ale při vpádu vody přešla ho chuť na koupi. Počká. A čekal celých šest let a když se voda neobjevila, za to nová vrstva uhlí, koupil důl Ale jak prý přišel k těm penězům! To bylo opravdu k smíchu. Dědeček s matčiny strany prý Ivanovi odkázal celé jmění své a ustanovil mu poručníkem našeho správce. Pan správce prý se nepochlubí ničím, — jak ho podezříval, počká, až bude Ivan plnoletým, vyzvedne si jeho podíl třeba na falešný podpis. jako se už leckde stalo, a nikdo se nedozví, že měl Ivan něčeho děditi. To mi bylo k smíchu. Petrončin otec byl bohatý, to je pravda, ale co mi po jeho penězích? Kdyby nám byl chtěl něčeho odkázati, byl by tak učinil hned po smrti mé ženy.“

„O tom jsem taky něco zaslechl, ale zcela jinak.“

„To se rozumí, že to musí býti jinak, než jak to Ivan doma zcela vážně vykládal.“ povídal s úsměvem Kliment, „už proto nemůže to býti pravda, že mu to vyprávěl řisutský Elizar. Ten člověk byl bláznem od jakživa.“

„Někde jsem slyšel, že blázni a děti mluví pravdu!“ zastával se Dvořák starého havíře Elizara.

„No, nechme Elizara, ten už je pod drnem, a povídejme si něco jiného. Nebojíš se, že v sobotu při výplatě dostaneš taky modrou cedulíčku?“

„Jakou cedulíčku?“

„Zcela malou, jako dostáváme nyní, jenže dosavadní jsou bílé.“

„S těmi přece chodíme k výplatě, tam jest zapsána doba pracovní.“

„S modrou se půjde taky k výplatě, jen že mimo náležitý plat dostane dotyčný taky svoji knížku pracovní.“

„A proč by mě pustili najednou z práce?“

„Jsi starý, — já čekám, že mne to taky stihne. Jen mladí, silní havíři zůstanou v práci, a ještě ne všickni.“

„Kam půjdou ti druzí?“

„Svět je široký, — mají na vůli.“

„Kdo tedy nahradí ty propuštěné?“

„Stroje. Samé parní stroje. Už je to na cestě. Nějaký kotel, nějaký řetěz víc, a polovina havířů může jíti do světa. Kde nás pracovalo deset, zastane se s pěti lidmi a vozejčkáři se pod zemí taky ztenčí, protože budou koně tahati vozíky s uhlím a ne havíři.“

„A kde jsi to slyšel, Klimente?“

„V šachtě.“

„V té naší štole nelze slyšeti o ničem. Jsme tam jak divoši. Tedy stroje půjdou na šachtu!“

„A dobude prý se tak více uhlí než při dosavadním počtu havířů. Je to nový vynález. nový úspěch na dráze

pokroku, nová moda, která je právě zavedena v největších uhelných dolech okolních."

„Dokud byl ten skrblík správcem šachty, pracovali havíři, a když důl koupí, vyžene lidi a nasadí stroje. Jen tak dál! Ale stroj se nenechá tak snadno a tak dlouho šiditi jako člověk."

„Nechme předčasného rozčilování, kamaráde. Do soboty máme už jen tři dny a uvidíme, zdali při výplatě se objeví najednou nějaké modráčky a osvědčí-li se pravdivou pověst rozhozená mezi lid."

„Ale pak — —!" A havíř Dvořák zaťal mozolné, rozpukané pěsti.

„Co?" ptal se Kliment klidně.

„Už nic!"

* *
*

A jak výplata dopadla, o tom nám vyprávěl v týž den, v sobotu pozdě večer jedomělický hajný Kubias. Byl to starý mládenec, lesy mu panstvo pořád kácelo, tak že čím dál, tím méně měl práce. Naposled už mu nechali jen tolik lesa, že to všecko přehlédl ze svého domečku u lesa, sedl-li si u okna. Ale Kubias byl už tak zvyklý těm pochůzkám, a když neměl práci v lese — borovice tu měl spočteny, — toulal se aspoň po okolí, jen aby chodil. A až do naší vesničky často zašel, přinesl nějaký klep, něco nového vyzvěděl a šel dál. Obyčejně přišel se samou taškařicí, ale v ten večer jsme se ho skoro lekli. Byl celý udýchán a vyhlížel jako po nemoci.

„Lidičky, je zle!" To bylo jeho první, místo pozdravení.

„Kde? — Komu?"

„U nás v „horách". Četníci běhají jako posedlí a rozdávají havířům lístky. Jen ty docela staré vynechávají. Ale ti mladí musí všichni na vojnu. Mnozí jsou reservníky, ti už to znají. A ti nejmladší musí hned před odvodní komisi. Tak najednou to vzalo jiný konec."

„Bude vojna?" ptali se všickni uděšeně.

„Ba, už to prasklo. Vojsko musí do Italie." Tak to vzalo najednou jiný konec. Lid i páni „na horách" báli se soboty jako soudného dne. Polovina havířů měla býti propuštěna teď na zimu, když člověku nejmilejší bývá ten groš výdělku. Slyšeli jste o tom, že do uhelen postaveny budou samé parní stroje. Havíři si připravovali divnou odpověď pánům, budou-li propuštěni. A páni obávali se té sobotní výplaty víc než havíři sami. Bylo jim ledacos už zjevno. A teď je po všem. Kdyby páni byli řekli havířům: „Nyní jděte!" bůh ví, jak by to bylo dopadlo. Ale čtvrt hodiny před výplatou přišli četníci s povolávacími lístky, řekli: „Nyní půjdete hned!" a zaťaté pěsti malátněly a braly podávané obsýlky, tváře se měnily, tlukoucí a rozechvěné srdce utichlo na chvíli a zástupy havířů, vzavše poslední svoji výplatu, posledně poděkovali a mlčky se rozcházeli ku svým domovům, aby tu odevzdali poslední výdělek svůj, aby se umyli, čistě oblíkli a nastoupili bez prodlení pouť, jíž nebylo lze se vyhnouti.

Bylo to ovšem pláče a nářku po těch vesničkách podlesáckých! (Dokončení.)

Kterak Židé založili jesuitský konvikt v Praze.

Z pražského archivu vypravuje dr. *Zikm. Winter.*

Bylo to roku 1622 kterýs den lednový prapodivné divadlo! Zástupy lidí sháněly se a stálo na vší cestě od domu Smiřických na Malé Straně, po celém mostě, v ulici jesuitské až po staroměstský radní dům.

Lidé druh přes druha tiskli se do cesty, a pražského rychtáře malostranského i staropražského biřicové měli tuhou práci, aby způsobili volný pochod deseti Židům, v řádce za sebou jdoucím a nevesele se tvářícím. A hned za posledním Židem shlukovalo se obecenstvo k šumnému průvodu, jenž na Židy všelijak povolával. Židé oděni byli v pláštích, na nichž žlutý kroužek soukenný byl přišit; jen poslední dva v řadě byli bez plášťů; ale na kaftaně kolečko měli přec. Každý z dotčených Židů nesl na rameni hrubý pytlík, v němž bylo dobře počítaných tisíc zlatých rejnských, kus po šedesáti krejcarech; nesli tedy ouhrnkem v deseti pytlících režných 10.000 zl. rýnských na pražský rathouz. A nebyli to Židé z obce nejposlednější! Mimo dva, kteří šli v zadu a byli svého zaměstknání sluhové Židovští, šest ostatních byli Židé ze „starších" obce Židovské, byli repraesentace všeho Židovstva kdekolivěk v království Českém usazeného, a dva byli „rabí". Byli to Jakub Munka, Ezaiáš Librle, Josef rabi, Michl Ziga, Isaiáš Kapřík, Samuel Tochle, rabi Enčko, Gentl Rolach, Markus Krejčí, Hiršl Gyppen. Tak, jak je tu jmenujeme, za sebou v ostudném průvodě za hlaholu všelijakého diváctva pražského kráčeli z domu Valdštýnova do radnice. Což to byla cesta dlouhá, těžká! Který Žid pytel s ramena sňal a vzal-li ho, aby si ulevil, do obou rukou, ihned rychtář nebo některý biřic upomenul jej ne právě zdvořile, aby vedle nařízení pytel zase na rameno dal, „mát prý lotrovstvo židovské všem vůbec známo býti" a pytlíky má každý zřetedlně viděti. A jakkoli v pytlících byla nejlehčí mince i nejhanebnější všech mincí, které kdy v Čechách lidé mívali, míníme minci tak řečenou „dlouhou", kterou si vymyslil veronský žid Bassewe a kníže Lichtenštejn, a která majíc býti ze stříbra, všecka černala se jako bezcenný plech železný, nicméně tato mince „lehká" cenou — těžká, přetěžká byla v pytlíku na rameni.

Na posledku cesty dlouhé, potlivé dostali se Židé do radního domu. Na schůdkách u samých plechových dveří rathouzních ten neb onen žid s pytlíkem se potě zatahán byl ještě jednou za plášť, za bradu, za kaftan od některého nezbedy z průvodu — a již rathouzní hospodář přimkl rázem dvéře plechem pobité. Židé tam. Národ venku. V hořejší kanceláři staropražské očekával na židy purkmistr, několik konšelů a pater Valentin Koronius, rektor kolleje Societatis Jesu od sv. Klimenta s některými kollegy svými. Židé složili pytlíky s beder

*

a s ramenou na lavice při zdi přibité a každý skromně postanul u svého břemene. Městský notarius s dvěma nižšími písaři stáli u dubového stolu na hotově. Purkmistr kázal a žid jeden po druhém přistupovali k stolu a suli ze svého pytlíku „dlouhou“ minci a písaři se s každým zvláště učítali, zapisovali a zase suli do truhlice železem kované. Zatím přibyl do kanceláře vojenský poslík Valdštýnův. Přinesl smlouvu s žádostí, aby pan purkmistr a páni přidali k ní pečeť staroměstskou a notarius městský aby ji vepsal do knih městských a patres Jesuvitae aby original i opis opatřili svými podpisy.

Židé byli s počtem hotovi a směli jíti domů. Puštěni jsou zadní brankou k rybnímu trhu, aby ušli posměchu lidí před vraty rathouzními zevlujících. Po tom vzal přední městský písař brk, a jal se opisovati. Spis a smlouva o založení konviktu jesuvitského zapsán jest a stojí v těchto slovech: „Ve jméno svaté a nerozdílné Trojice... Amen. Jakož jest Jeho Milost vysoce urozený pan Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna, nařízený nejvyšší nad lidem válečným jakožto na ten čas gubernator království Českého, pod ztracením hrdla zapověděti ráčil, aby žádný od vojáků bez vědomí hejtmanů nic nekupoval v nejistotě, zdaž to nikomu vzato není. Když jeden z Židů to přestoupil a kradené zlatohlavové koberce koupil a z toho se vyměřiti nemohl, v pokutu hrdla ztracení upadl. Někteří velicí páni vzácné přímluvy za Židy činili a sami Židé chtíc spravedlnost a osobu Jeho Milosti páně skrze dary k sobě nakloniti v deset tisíc zlatých rejnských pro zachování hrdla téhož Žida se dáti uvolili. Ale Jeho Milost pán, poněvadž na smrti jednoho Žida málo záleží, poručiti ráčil Židům, aby na ramenády takovou summu na staroměstský rathouz nesli, tak aby jich přečinění vůbec všem známo bylo, kterážto summa do deposicí hořejší kanceláře starého Města Pražského z domu Smiřického přes most pražský v desíti rozdílnejch převázanejch pytlících po jednom tisíci zlatých od těch nížepsaných Židů jest nesena. Pročež pan Gubernator tu summu k rozmnožení náboženství katolického k věčné, neumírající památce jména svého i všeho rodu pánů z Valdštejna ráčil jest purkmistru a radě Starého Města Pražského těch deset tisíc zlatých dáti, aby z nich ročně platu věčného 600 zl. rejnských na dva termíny — o sv. Jiří, o sv. Havle — pateru Valentinovi Koronyusovi rectorovi kolleje J. M. Cis. Societatis Jesu u sv. Klimenta od purkmistra odvozováno bylo Z toho povinni budou vychovávati předuč mládence ty, kteříby z pokolení židovského k svaté víře katolické se obrátili; pakli by z pokolení židovského mládenců nebylo, tehdy mají se chovati alumni v konviktu též kolleje, kolik by se jich dle dobrého zdání pana rectora a jeho potomků vyživiti mohlo a kteří by se zavázali vstoupiti v řád kněžský. Pokudžby v řádu přijatém nesetrvali, pod správu pana arcibiskupa navrátiti se aby povinni byli a on moc měl je k tomu přidržeti.“ Na konec bylo v smlouvě dostaveno, kdyby purkmistr a konšelé neplatili v čas, že „rector a potomci jeho právo mají tu summu v půl létě vypověděti a škod dobývati. Také Pražané prý mohou na dva terminy všecku summu vypověděti a vydati. Zapsáno v pátek nazejtří svatých tří králů 1622.“

Tak založil Valdštýn spolu se Židy pražskými konvikt při kolleji jesuitské.

Konšelé Staroměstští jsouce v těch dobách peněz na vojska velice potřebni, přijali peníze Valdštýnem ze Židů vynucené na ourok šesti ze sta. Přijali hanebné plíšky a první rok Jesuitům odvedli bezpochyby šest set také v hanebných plíšcích. Ale r. 1623 uznána mince, kterou vydával Bassewe a ošemetné jeho konsorcium, za šidbu veřejnou. Přišla mince tedy „k snížení“ a císař vydal mandáty, že „jakožto král spravedlivý nechce, aby stavové skrze takové spadnutí mince ku škodám přivozováni byli, i protož aby se všickni jistcové a dlužníci s věřiteli o dluhy na zvejšené minci zdělané porovnali“. Sešli se tedy pospolu purkmistr, konšelé a rector jesuitský Martin Santin roku 1626 a porovnali se tak, že má fundace židovská z bývalých deseti tisíců svědčiti jen na 6400 zlatých, z nichž Pražané kolleji ročně budou dávati 384 zl. věčného platu.

V duchu dobře slyším, když starší židovští po ostudném průvodě ponejprv sešli se zase v staré škole, a žid, jenž od vojaka koupil krádežný vzatek, kajícně se jim omlouval, v duchu slyším, kterak starý Munka ho okřikuje: Swajk still, haste klüger sullen seyn.

~~~~~~~~

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

Kaplan teprve doma v tichém příbytku svém poněkud se vzpamatoval ze svého neobyčejného vzrušení. Nemohl si však ani trochu oddychnouti, musil se starati Ludmile o slíbený příspěvek na cestu. Ještě dobře, že nebylo mu dlouho přemítati o tom. Sedl hned ke stolu a napsal blízkému Vidovickému faráři Uzlíkovi laskavostmi i prosbami oplývající dopis, aby mu prokázal bratrskou službu a půjčil sto zlatých. Doručitel psaní, spolehlivý a poctivý kostelník Rozhon, prý má právo peníze přijati. Dopis poslal pak bez prodlení do Vidovic, neustále Rozhona napomínaje, aby jen letěl a nikde ani minutku zbytečně se neomeškával.

Nepochyboval, že mu farář Uzlík žádaných sto zlatých půjčí, byltť tento sluha na vinici Páně znám jako nejzámožnější kněz v šírém okolí, a zvláště co půjčování peněz na směnky se týkalo, byl zkušeným mistrem a v neustálém styku s potřebnými ovečkami. Rozšiřovaly se sice jednou nechvalné pověsti, že farář Uzlík miluje více mamon nežli bližního, a že jakási nepříjemná příhoda s podezřelými směnkami mohla ho uvésti snad v nemilý styk se soudem, ale o tom pater Konvalinka
~~~~~~~~

neměl ani tušení, i těšil se neomylně, že nejdéle za dvě hodiny kostelník Rozhon přinese mu pro chorou cestovatelku slíbenou podporu.

Když kostelník odešel, kaplan přistoupil ke skříni a vyňal z ní malou lepenkovou krabičku; byla to jeho pokladna, která už několik neděl se těšila větší pozornosti velebníčkově. Vyndal její obsah pozorně na stůl a počítal. Bylo tam deset a několik zlatých, nic více, všechno jmění chudého vesnického kaplana. Za posledních několik neděl příjmy jeho nebyly větší. Zřekl se hned svého úmyslu pořídíti si brzo nový černý kabát a urovnal bohatství svoje do rovné řady, jako činí lidé, jimž osud jenom zřídka kdy dopřává míti v tobolce trochu peněz.

Potom čekal, jsa pln truchlivých myšlének, až posel z Vidovic se vrátí. Byla mu dlouhá chvíle, minuta za minutou zdála se vléci jako hlemýžď. Několikráte přistoupil také mimoděk k harmoniu, ale ruce mu vždy klesly, nechtěl, nemohl hráti. Obával se, aby cit, jenom povrchně ztišený, opět se nepobouřil dojemnou písní Hálkovou; že by ji hrál, o tom byl přesvědčen, sotva že by se ozvaly tklivé zvuky harmonia, svedly by ho jistě k ní.

Chtěl také obírati se četbou písma a čerpati z něho sílu a vytrvalost pro brzké dny ostatní těžké zkoušky, ale nedovedl toho, byl velmi nepozorný a roztržit. Přistupoval ustavičně k oknu, ačkoliv jím nebylo viděti než do farní zahrady, a naslouchal, zdali odtamtud nepostřehne Rozhonových spěšných kročejův.

Posléze kostelník přiběhl uhřát a udýchán. Zářil všecek radostí, že vrátil se dříve, než měl vyměřeno, a že kaplan jest potěšen z jeho brzkého příchodu. Na místě peněz přinesl však nedočkavému knězi obšírnou omluvu Uzlíkovu, že kaplanovi ani při dobré vůli posloužiti nemůže, ačkoliv ho ctí a sobě ho váží jako nejmilejšího přítele. Tak mnoho peněz prý nikdy ani doma nemá, a pak, jen tak mimochodem a ku konci poznamenal, že by bylo zajisté dosti odvážné půjčovati na holou pěst, zvláště kde není naděje na brzké placení. Ostatně prý nikoli opatrnost, nýbrž obvyklé pravidlo káže, aby v takových případech žádost za půjčku provázena byla také směnkou, podepsanou dvojicí spolehlivých ručitelův. „Pravdu sobě mluvme a dobří spolu buďme,“ dodal. Pak Javornickému panu bratrovi co nejzdvořileji, nejpřátelštěji a nejochotněji se poroučel.

Patera Konvalinku jako by byl studenou vodou polil, tak na něj odpověď Uzlíkova účinkovala. Toho ani ve snu se nenadál. Byl příliš sklamán. Neměl do té chvíle ani nejmenší pochybnosti o Uzlíkově dobré vůli a ochotné úslužnosti, neboť on vždy ho ubezpečoval o svém nejupřímnějším přátelství, zejména tehdy, když mu kaplan udělal zadarmo novou velikou skříň a když ještě před krátkým časem důkladně opravil všecek starý nábytek jeho farářské pracovny, a nyní nestál u něho ani za sto zlatých. Ano, byl velmi trpce zklamán.

„Kristus, můj Pán, byl prodán pouze za třicet stříbrných,“ šeptal si zasmušile, „a já, domýšlivý člověk, žádal jsem sto zlatých, a ani jsem se neprodával. Jaká to pošetilost!“

Usmál se tomu trudně, sklíčeně, ale byl by nejraději zaplakal.

Čas spěchal, mladá vdova spoléhala již úplně na jeho pomoc, kam honem měl se obrátiti? V Javornice nebylo člověka, který po soudě kňězově by mu mohl půjčiti tolik peněz, zejména když se nemohl zavázati k brzkému zaplacení, kromě jednoho obchodníka, ale ten byl jiné víry.

V té chvíli trudu a rozpakův napadla ho šťastná myšlénka, aby zaklepal na útlocitné srdce slečny Františky. Osmělil se k tomu jen s vynucenou odvahou. Vyhledal ji v kuchyni, ponořenou s brejlemi na očích a s jehlou v ruce v hromadě bílého prádla, prozpěvující si tiše starobylou pobožnou píseň a usmívající se, když ho spatřila přicházeti. Bolelo ji, že poslední dobou jest neustále zamlklý a zamyšlený, zcela jiný než jindy, kdy denně přicházel za ní do kuchyně žertovně se pozeptat, co dobrého vaří, nebo si vyžádat něčeho k snědku. Trávilo mu, když truhlařil, kdežto nyní mnohý den sotva že se dotekl oběda, ačkoliv všemožně se snažila připravovati jenom jeho oblíbená jídla.

Kaplan usedl na její pozvání proti ní, a skryt poněkud hradbou košil, rozmanitých šátkův, ubrousků a prostěradel, oznamoval hlasem nepevným, že mu přítel těžce stůně, a že rodina tohoto přítele úpí nedostatkem a utíká se k němu s prosbou, aby pomohl — — Ale jak může pomoci, jsa chudičkým vesnickým kaplanem, a když má toliko nepatrnou úsporu na kabát? Žádal hospodyně za radu.

Slečna Františka vzhledla k němu přes brejle poněkud udivenýma očima.

„Jak vás lituji, velebný pane,“ pravila sdílně a soustrastně, „že máte tak veliký zármutek a tak velikou starost. Nevěděla jsem dosud, že máte ještě nějaké příbuzné.“

„Ovšem,“ odtušil kněz, „také já ještě před nedávnem jsem neměl ani tušení. — Přišlo to náhle, neočekávaně — ach, slečno Františko, jak těžko vzpomínati těch osudův!“

Nemohl se přemoci, aby při tom několikráte se nezajikl.

Stará hospodyně byla dojata i nechtěla dalšími otázkami mysl kaplanovu více zachmuřovati. Prohodila několik něžných slov na útěchu a hned nabídla mu svoje skrovné úspory, které ležely ještě ve velikých starých modlitbách po nebožce její matce, pěkně srovnány v šatníku, čekajíce výroční podzimní pouti do okresní záložny. Tušíc, že přečká svého bratra faráře, pamatovala spořivá hospodyně po zvyku svých družek na svoje stará léta, aby snad po smrti bratrově nebyla odkázána jenom na práci svých sesláblých rukou nebo dokonce na útrpnost lidí, a sám pan farář pilně dbal, aby vždy po žních malý přebytek z farního hospodářství si uschovala.

Tak pateru Konvalinkovi podařilo se přece sehnati i se svým jměním dohromady sto zlatých, které pečlivě složil a ještě před večerem poslal s kratičkým dopisem po kostelníkovi do Lukavice, dosti neobratně mu vyloživ, aby jinému než Ludmile psaní neodevzdával.

Sám brzo po odchodu Rozhonově také se zvedl, vzal plášť a opouštěl před udivenýma očima slečny Františky faru. Nemohla zamlčeti otázku, kdy má velebného pána očekávati s večeří. Slíbil, že přijde nejdéle za hodinu, až trochu okřeje ve chladném vzduchu.

Zatím prošel kvapně vesnicí a pospíchal polní cestou ke krátké, klikaté silničce, která spojovala Lukavici s nejbližší železniční stanicí. Asi čtvrť hodiny za Lukavicí byla křižovatka s malou kapličkou, obklopenou čtyřmi nízkými lipami. Tam ve večerním temnu, zdvojeném listovou klenbou stromův a přitulen k oprýskané zdi kapličky, čekal.

Nestál tam dlouho. Už za malou chvíli zarachotil od řeky povoz, a za pět minut vynořila se ze šera na bělavé silnici bryčka páně Přibylova. Ujížděla úprkem.

Kaplanovi zatajil se až dech, když ho povoz míjel. Jenom mžiknutím zahlédl temné obrysy Ludmiliny, jež ve veliký šátek zabalena seděla po boku mlynářově. Pan Přibyl jel dcery své na stanici vyprovodit. Seděli podle sebe nepohnutě a beze slova.

Kněz stál na křižovatce tak dlouho, dokud rachot povozu v dálce úplně nezanikl. Teprve pak, pln smutku a lítosti, se vzchopil a ubíral se pomalu zpět k Javorníku, ustavičně se zastavuje a do tmy směrem k železniční stanici se obraceje.

Na faře již nalezl kostelníka. Ochotný poslíček vrátil se před chvílí a krátil zatím slečně Františce netrpělivé čekání vypravováním o účelu své cesty a o zmatku, jaký shledal právě v Lukavickém mlýně. Dobrá hospodyně neustávala vrtěti hlavou podivem, a nebylo jí příliš vhod, když vrátivší se velebníček pozval hned kostelníka do svého pokoje. Ale on toužil dověděti se o dceři Přibylově třebas jen dvě tři slůvka, vše bylo proň zajímavo.

Kostelník vyřizoval živě, že zastihl slečnu mlynářovu právě v okamžiku, když už vstupovala do vozu odjíždějíc na nádraží, že jí však dopis ještě v čas odevzdal, ačkoliv nepodařilo se mu to učiniti bez svědkův. Pan Jiří Přibyl byl při tom, ale zakýval jen na souhlas hlavou a poznamenal: „Dobře, že jsme se trochu zdrželi, sic byli bychom velebnému pánovi ujeli. Vyřiďte mu, Rozhone, naše uctivé poručení!“ — A Ludmila uchopila chvatně dopis, schovala jej a pravila: „Řekněte velebnému pánovi, aby byl bez starosti, odevzdám to správně tak, jak si přeje. A můj pozdrav!“

Tuze prý se rozplakala, když se loučila, a když koně hnuli posléze povozem, vzkřikla prý hlasitě, rozpřáhla ke mlýnu ruce a vztyčila se ve voze, jako by chtěla z něho vyskočiti, ale pan Přibyl něžně ji zadržel. Pak klesla jako zlomena zpět a kynula rukou srdečně všem, kdo stáli na dvoře, i jemu, Rozhonovi — — — A paní mlynářka prý jen chodí s místa na místo, rukama lomí a pořád naříká — —

Od té chvíle pater Konvalinka zažil mnoho traplivých okamžikův. Myšlení jeho bylo upjato neustále jenom k mladé vdově, která se vydala na život a na smrť, aby mu přivezla svoje dítě. Jak asi ubohá žena v těch dobách trpěla, jak hrozná muka duše její asi snáší, kolik prudkých bojův podstupuje asi její raněné srdce? Jak strašné musí jí býti vědomí, že co nevidět umře nesmířena se svým svědomím a s Bohem, jak úpěnlivé bude její poslední loučení s milovaným dítětem, o něž měla stále tisícero obav! Arci, kdyby věděla, že zůstane vždycky pod moudrým dozorem kaplanovým, bylo by jí spadlo s mysli mnoho starostí. Avšak to nebylo jisto, naproti tomu tlačily ji mnohé pochybnosti a domněnky. Co by se s Jiříčkem stalo, kdyby pater Konvalinka záhy umřel, aniž se mu podařilo získati pro něj přízeň Lukavického mlýna? — To také kněz pochopoval a uznával, jak nesnadno asi bude mladé ženě umírati, jestliže opravdu nemoc její jest už nevyléčitelna, a zbývá-li jí toliko ten smutný, poslední los?

Kudy chodil, tudy se modlil za blaho její duše i za sebe, jenž si ji zamiloval a jenž pociťoval lásky a touhy po ní nejvíce teprve nyní, když odešla a když snad už nikdy se nevrátí. Prosil Boha, aby mu prominul, prohřešil-li se v poměru k Ludmile proti svým povinnostem, že milerád uloží si za to pokání, není-li dostatečným pokáním už odříkání, které si byl uložil pro všecek svůj ostatní život — — — Kromě do chrámu, stojícího několik kroků před farou, ani nohou nikam nepáchl. Jenom tam utíkal se oddaně se svými strázněmi a zoufalstvím, jenom odtamtud si odnášel vždy doušek posily a upokojení. Ostatek strávil jako rozkazem ukován doma ke svému pokojíku, jenž slyšel jeho modlitby i jeho vzdechy a jenž viděl jeho zármutek a slzy.

Slečna Františka několikráte podnikla útok na jeho zádumčivé mlčení, ale pokaždé byla nucena složiti zbraň výmluvnosti a ustoupila, oddávajíc se jenom neuspokojujícím domněnkám. Snad truchlí pro toho těžce nemocného příbuzného, myslila si, a nemohla se přemoci, aby si v duchu nedodala: Ano, ano, vede li se někomu dobře, na chudší příbuzné ani nevzpomene. Náš velebníček byl dosud bez přátel, opuštěn jako kůl v plotě, zapomenut úplně, hle, jak bída nad ním se smilovala! Teď příbuzní ještě rádi se utíkají k němu, k nejchudšímu, z bohatších snad nikdo pomoci nechce. Arci, vchází-li bída do domu dveřmi, přátelé vyskakují z něho oknem. Avšak kdo to asi byl? Bratrův a sester pater Konvalinka neměl, rodiče také již ne, byl to strýc, teta, bratranec? V jaké souvislosti to bylo s poselstvím Rozhonovým do Lukavice? Týká se ta nemoc příbuzného nebo přítele také rodiny páně Přibylovy? Anebo toliko slečny Ludmily? A jak dlouho bude trvati kaplanova truchlivost? Vždyť na faře bylo jako po vymření, v těch dnech hoblíkův a pily už dokonce si nevšiml, ačkoliv občané a občanky Javornické potřebovaly jeho služeb, a o čeledník vůbec ani nohou nezavadil.

Velebný pán jenom se modlil, vzdychal a čekal. Čekal a trpěl. Kdykoliv v chodbě farní budovy vrzly dvéře nebo se ozvaly nějaké hlučnější kroky, a kdykoliv uslyšel hlasitější hovor slečny Františky, vždy to jím pohnulo a přivedlo mu na mysl úzkostlivou domněnku, že snad už přichází někdo z Lukavického mlýna, aby mu oznámil, že Ludmila jest mrtva. Byl příliš netrpělivý a nedočkavý, jak asi mladé ženě na cestě její se vede a zdali již se vrátila, ale neměl dosti odvahy, aby poslal se otázat nebo aby sám došel do Lukavice, kdež přece mohl dostati nejpravdivější a nejnovější zprávy. Obával se, že ani nelze dověděti se něčeho utěšeného, nevěděl, zdali by zvěsť nějakou klidně snesl.

Avšak pořád nikdo nepřicházel, až teprve čtvrtého dne před večerem.

Nebyl to bolestně a úzkostlivě očekávaný posel smrti, byl to posel života. Malé roztomilé pachole, malé svěží pachole s usměvavým obličejem, s hravýma očima, čilé a zdravé jako rybka. Přinesla je obstárlá, vlídná ženština s tímto lístkem:

Příteli!

Zde Vám odevzdávám svého syna. Pouť žití jest dokonána, kalich velikých hořkostí i malých slastí dopit také mnou až na dno! Nyní spěchám k poslednímu cíli svému — umřít! Ještě jednou Vás prosím na kolenou: nezavrhujte ho! Líbajíc naposledy své dítě žehnám mu, žehnám také Vám, hříšná žena, ale požehnání to jest požehnáním mateřské lásky a jest vznešenější nežli ono, které vychází z úst mužův, ozdobených tiarami. V tomto žalostném okamžiku cítím jeho velikost a sílu, ale zároveň také velikost a sílu svého bolu. Žijte blaze! Na shledanou doma, dojedu-li! Jinak na věčnosti!

L. H.

Když pater Konvalinka přečetl dopis, políbil jej vroucně a byl pojednou jako vyměněn. Všechna jeho dosavadní nedůtklivost a rozechvělost ustoupila neobyčejné laskavosti a klidné měkkosti. Šel hned k cizí ženě, sedící zticha nedaleko dveří a čekající s dítětem v rukou na jeho oslovení, vzal jí hošíka z rukou a posadil si ho na klín. Když se mu zamžené zraky poněkud vyjasnily, poznával dítě jako něco povědomého; viděl na něm jiskrné, krásné matčiny oči, shledával zmužilé a dobrácké rysy pana Jiřího Přibyla. Líbal je po plavovlasé hlavičce, hladil je po růžových tvářičkách, hovořil k němu sladkými slovy, a nebylo divu, že si při tom opět zaslzel. Nedbal těch slz, neskrýval ani jediné před udivenou ženou, která všeho toho nepochopovala, a jejíž hlava byla hned plna nejrozmanitějších, Bůh ví jakých milostných domněnek. Oči nemohla odtrhnouti od toho obrázku, jenž ji nadmíru upoutal a překvapil.

„Jak se jmenuješ, hošíčku?“ otázal se kaplan laskavě dítěte.

Pachole zvedlo k němu hlavičku, usmálo se a neodpovědělo. Zkoušelo dále svoji dětskou sílu na paterově prstu, mermomocí mu ho chtějíc zlomit.

„Nerozumí, velebný pane, po česku ani slova,“ vypravovala žena. „Po všecku cestu jsem na ně hovořila, ale jenom mne škubalo a smálo se. Když pak něco zažvatlalo, nevěděla jsem, co chce, je to malý Němeček. Ale přece dobře jsme se shodli.“

„Tady musíš býti Čechem, synku!“ pravil kaplan k dítěti. „Však počkej, za měsíc nebo za dva také se ti jazýček po česku rozváže, a pak budeme spolu hovořiti —“

„Papá, papá!“ odpovídalo pachole hlasitě a se vším možným důrazem.

„Aha, mladý junáku, už mne upomínáš! Dobře tak, byl bych na tebe nadobro zapomněl. Nedej se, pokárej pěstouna a měj se k světu!“

Zvedl se a donesl dítě k udivené, úžasem oněmělé slečně Františce.

„Slečno,“ pravil k ní nesměle, „hleďte, přináším si hladového hostě. Před čtyřmi dny slitovala jste se nad mými rozpaky a přispěla jste mi pro nemocného přítele penězi, a tu dostal jsem už za ně odplatu. Není-li to hezký hošíček? Ustrňte se a přispějte mi ještě laskavostí a radou! Poskytněte tomuto opuštěnému, osiřelému broučkovi ještě krátkého pohostinství, než mu najdu nového domova a pěstounův. Mimo mne nemá na světě nikoho, musil jsem se ho ujati jako holého ptáčete, aby nezhynulo. Považte, přichází až z Německa, aby se stalo Čechem! Již proto zasluhuje, bychom mu neodepřeli péče, nějakého sousta a občas vlídného úsměvu.“

Hospodyně nemohla se zprostiti překvapení a podivných rozpakův.

„A či jest?“ otázala se kaplana poněkud ještě zaražena, když domluvil.

„Nyní jest moje — není na tom dost?“ odtušil tázaný tklivě.

Slečna Františka na okamžik ještě více se zarazila, ano, byla až ulekána. Avšak když spatřila jasný obličej knězův, hned se upokojila a přijala od něho dítě.

Za pět minut hošík, jemuž bylo asi půldruhého léta, seděl už na jejím klíně před plným talířem i před rozmanitými tretami, které po soudě staré panny mohly býti také dobře hračkami, a pater Konvalinka opět jednou blaženě se usmál. Minutu se díval, jak klučkovi chutná, a potom se vrátil k ženě, jež mu byla to malé, hladové dědictví Ludmilino přinesla.

Vyptával se jí, kdy dítě přijala a kdo jí je odevzdal.

Žena se představila, že jest chudou vdovou, že bývala několik let ošetřovatelkou v dětské nemocnici a že byla před třemi dny za slušný plat neznámou paní zjednána, aby jí v následujících dnech očekávala na Pražském nádraží s úkolem, přijati od ní chlapečka a dovézti jej hned dále až do Javorníka velebnému pánovi.

„Dnes ráno paní ta přijela,“ vypravovala rychle, „byla bledá, plakala usedavě a únavou sotva na nohou stála. Odevzdala mi hošíčka a vybídla mne, abych s ní jela do hotelu. Tam jsme se zdržely až přes poledne. Paní neustále s dítětem si hrála, líbala je, div ho nezadusila, až někdy zaplakalo. Po poledních, asi v jednu hodinu, náhle se vzchopila, že už je čas, abych jela. Domnívala jsem se, že jí pukne srdce, když se s dítětem loučila. Kynula mi pořád, abych jen už šla, ale byla až všecka zoufalá, a když jsem vycházela z pokoje, vykřikla bolestně a padla do mdlob — —“

„Ubohá!“ zavzdychl kaplan. „Zůstala tedy v Praze, sama u cizích lidí!“

„Nikoli, velebný pane,“ vykládala hovorná žena, „myslila jsem také, že jí už neuvidím, a zatím jela s námi ve společném vlaku až sem, na nejbližší stanici. Ovšem jsem o tom nevěděla, až tady; v Praze neviděla jsem ji na nádraží, ani nikde do vozu vstupovati, až teprve zde jsem zahlédla, jak ji vynášeli z vagonu do čekajícího povozu a odváželi jinam, nevím kam, nechtěla jsem se ptáti. Jakýsi statný pán přijel pro ni. Byla patrně už příliš slába a plakala. Zdálo se mi, že se namáhavě rozhlédá vůkol, a když nás zahlédla, že vztahuje po dítěti ruce, ale pak náhle odvrátila hlavu v jinou stranu a nehlásila se k němu už ani pohledem, ačkoliv při východu ze stanice povoz míjel nás sotva na dva kroky — —“

Kaplan nebyl už schopen ani hovořiti ani poslouchati. Nevěděl, co poslice dále ještě vypravovala, a probral se ze svého těžkého zadumání teprve, když vstávala k odchodu. Otázal se zmateně, proč tak spěchá a kam večer půjde. Odvětila, že pojede hned zase zpět do Prahy a že nemůže se déle zdržovati, aby nezmeškala večerního vlaku. Patrně řídila se přáním Ludmiliným, aby se v Javorníce nad potřebu neomeškávala. Ba ani slečně Františce, která by byla ráda nalezla k té živé plavovlasé hádance rozřešení, nepodařilo se ji zadržeti, ačkoliv jí

zvala nejpřívětivějším hlasem k chutné večeři a k pohodlnému odpočinku pod farní střechou.

Ludmila tedy se vrátila do Lukavice! Těžké poslání svoje vykonala, nesnadný úkol dokončila, ale při tom zajisté vyčerpala nadobro ostatek své síly. Vynášeli ji z vlaku do vozu, byla tedy velmi nemocna. Jak ji asi v té chvíli jest? Trpí-li dále svoje nevýslovná muka, anebo snad se těší v bolestech a očekávání smrti blahou útěchou, že dílo její se zdařilo a že dítko šťastně dospělo do dobrých rukou? Jak dále se jí povede? Vyléčí se přece ze své choroby, aneb už v brzku dokoná pozemskou pouť?

Takové a mnoho jiných podobných, vesměs smutných myšlének rojilo se bez ustání umdlenou hlavou kaplanovou, a teprve slečna hospodyně ho z nich na chvíli vyrušila, volajíc, aby se šel podívat na svého svěřence, jak se mu daří.

Malý Jiříček, dosyta nakrmen, spřátelil se již s trojbarevnou kočkou a proháněl ji právě všemi kouty prostorné kuchyně. Oči mu svítily a líce hořely nadšením. Ani dosti málo se nepozastavoval nad tím, že není doma a že vidí jenom neznámé tváře. Arci, kdykoliv se po nich ohledl, vždy se setkal s vlídným úsměvem.

Když pak slečna Františka dítě uspala a uložila, pater Konvalinka odešel zase do svého pokoje, netknuv se ani večeře. Tentokráte důtklivé pobídky a výtky staré panny pranic nepomohly, stále jenom jí děkoval a vrtěl hlavou, že nemá žádné chuti.

Ve své kaplance si otevřel okno do ovocného sadu a polykal velikými doušky večerní vzduch, neboť se mu zdálo, že se dusí, a že mu hlava hoří. Nejraději byl by opustil dusnou tu místnost, unikl z fary a potuloval se noci po pustém kraji, jenom kdyby tam mohl najíti trochu ztraceného klidu a osvěžení.

IX.

Nad Javorník a všechno okolí rozložil se již pozdní večer. Byl temný, v pravdě podzimní, ani vlažný, ani studený, s tmavým nebem a s nemnohými hvězdami. Každé minuty některá se utrhla a skanula šikmým směrem dolů, zanechávajíc po sobě rychle blednoucí stopu. Kněz bezděčně utkvíval zrakoma na těch úkazech, a vždy, když ta mizející čára na vysoké obloze shasla, bylo mu nadmíru teskno. Nemohl za to. Vše, co se ztrácelo a co hynulo, naplňovalo ho zármutkem a žalostí. Tlačilať se mu pořád na mysl podobnost toho s osudem dcery z Lukavického mlýna, která také hynula.

Pod Javorníkem šuměla tiše Sázava nepatrným šelestem, ale dole u Lukavice jez nade mlýnem hučel vytrvale svoji dlouhou jednotvárnou dumu. Někdy se zdálo, že až odtamtud z toho vodního proudu vycházejí spletené a přerývané, tiše zvučící lidské hlasy. Byl to ovšem klam. Tak zvučívají obyčejně splavy a jezy za větších přívalů, a někdy se zdá, jako by byly naladěny na určité tóny. Dva nebo tři rychlé povozy zarachotily na chvíli za vesnicí po štěrkované silnici směrem k železniční stanici nebo k okresnímu městu, odněkud z dáli zavzněl výstřel podzimního hlídače polí aneb sadův, s některé strany ozval se náhle smích, jenž hned zase utichl, jako by se utopil ve tmě, a asi ze tří nejbližších vesnic zaznívala neunavný štěkot. Na návsi Javornické zahlučel už také ohlušující roh ponocného.

Kaplan díval se neustále oknem do chladu a do tmy, a na odpočinek neměl ani pomyšlení. Tentokráte posilující spánek byl dalek jeho těžkých víček. Chvílemi se vzchopil a přecházel minutu prudce po pokoji, ale pak opět se vracel k oknu a hleděl zase upřeně ven, stále jenom do noční temnoty. Nachyloval se směrem k Lukavici, jako by chtěl proniknouti zrakoma tmu, aby viděl, co tam se děje, nebo jako by odtamtud očekával nějaké důležité zvěsti, která mu nedala usnouti.

Ovšem že očekával. Vždyť tam nedaleko, v ono zatemnělé, ztichlé, pouze tokem Sázaviným hlásící se místo před chvílí dospěla a nyní snad už umírá bytost, která mocně otřásla veškerým jeho životem — — — Chvěl se, když na to pomyslil, avšak přece nesmírně toužil zvěděti, jak tam jest a jak Ludmile se vede.

(Dokončení.)

Z nových „Selských písní“.

Napsal *Jos. V. Sládek.*

Jak štěp u cesty polem…

Jak štěp u cesty polem
je ruka sedlákova:
tam trhá, kdo jde kolem,
a štěp zas rodí znova.

A naše tuhé šíje
jsou jako kleče pluhu,
čím hloub' v zem přitlačí je,
tím víc to setbě k duhu.

A srdce, plna síly,
jak hluboká jsou studna:
krev od věků z ní pili
— a po dnes nejsou u dna!

Už to žito na souvratí…

Už to žito na souvratí
vlní se a v slunci zlatí:
vlň se, vlň se, žitko, zlatě,
čekali jsme dlouho na tě.

V podzim bylo hodně setí,
v zimě zbylo málo k mletí,
děti valem dorůstají,
páni také nečekají.

Už se žito k zemi kloní,
na mých lukách seno voní;
ticho, ticho, moje koně,
pojedem si brzo pro ně. —

Stav si, stav si, vlaštovičko...

Stav si, stav si, vlaštovičko,
hnízdo pod mým krovem,
stavívala's pod doškami,
stav na domku novém.

Co's ty tady uelítala,
máme u nás změnu:
otec dal mi chatku novou
a s ní mladou ženu.

Stav si hnízdo, vlaštovičko,
u našeho zdiva, —
moje mladá, hezká žínka
na tebe se dívá.

V kolik hodin na luka...

V kolik hodin na luka?
Až skřivánek vzlítne.
V kolik hodin k večeři?
Až hvězdička svitne.

Než vyletěl skřivánek,
slyšel už mou kosu;
hvězd už bylo na tisíc,
my stírali rosu.

Rosu, rosu na trávě,
rosu na svém čele —
pospi sobě, skřivánku,
zejtra o mžik déle!

Skřivánkovi.

Malý, hezký tvore, —
jak tě zváti mám,
z osení jak letíš
k nebes výšinám?

Užaslé tě stíhá,
ucho mé i zrak,
jsi-li živá píseň,
nebo jsi-li pták.

Své jak dolů deštíš
zpěvu perličky —
ba, že máš též duši,
ptáčku maličký!

Jakž by jinak mohlo
být to v nitru tvém! —
tolik toho zpěvu,
tolik plesu v něm.

Dívám se a dívám,
jinak nemůž' být:
ty těch našich polí
duše jsi a cit.

Hnědý jako ony,
síly jejich část,
vzhůru, vzhůru, vzhůru
letíš z těžkých brázd.

Co v nich kvete, plesá,
ty to v hrdle máš,
a vše, co je tíži,
ty to vyzpiváš.

Za tebou se dívá
oráč ve tvou výš' —
tobě nezávidí
zrnko, jež mu sniš!

Ó, jen zpívej, zpívej
z jitra, k červánku,
ptáku našich polí,
ty, náš skřivánku!

Ať velcí toho světa...

Ať velcí toho světa
přes naše šlapou hlavy —
jsou sečtena jich léta
jak dnové polní trávy.

A přijde kosa sečná
na trávu, na člověka;
však naše zem je věčná
a naše hrouda čeká.

A dočkala se všeho,
co šlapalo ji kdysi,
a s prachem klína svého
prach násilníků smísí.

A rody jsou a mizí
a nové přejdou s časy,
a naše ruka sklízí
z jich prachu těžké klasy.

Co tělem, duší...

Co tělem, duší, statky dal mi Bůh:
On souditi mne bude spravedlivě,
až v Jeho ruce složím žití dluh.

Co z mého těla, statku kdos mi vzal,
ať soused zlý, ať král té země chtivě:
v den soudu vezmu od něho, co bral.

A dost mi zbylo, abych živ byl rád
s poctivou duší o své vlastní skývě;
a žebrák nejde prázden od mých vrat

Nebožka.

Napsal *Federigo de Roberto.*

(Dokončení.)

Pojednou Robert Berni vyskočil chvatně. Vzpomínky vyvstávaly tak živě, jako by se celý výjev dál v témž okamžiku. Znova pociťoval na sobě zdrcenost dní zašlých, cítil, že sotva dechu popadá, až otevřel okno, aby se nadýchal vzduchu . . Tak přišel o ni! Na zítřek po osudném rozchodu, když se byl probudil doma, kdy ho byl kočí přivezl beze smyslů, opakoval mu jiný telegram ze stanice v Bardomecchii poslední její slovo: „S Bohem!" . . . A listy pak řídly, přicházely v mezerách větších a větších, a muka nemoci jí psáti, nemoci jí poslati, co by jí mluvilo o něm! . . . A pak mlčení dlouhých a dlouhých měsíců; a pak jednou večer v kroužku hrubá zpráva v *denních zprávách* časopisu *Gil Blas*, zastrčená mezi pařížským skandálem a reklamou nového románu: „Právě se dovídáme o smrti pí. Blanky des Fayolles, choti hraběte Leopolda des Fayolles; zemřela na zámku v Bretagni srdeční vadou . . ."

Třeba že znal z paměti několik těchto slov, Robert Berni přistoupil přece znova ke stolku a hledal třesoucí se rukou ve schránce. Našel Gil Blas, složený, sežloutlý v záhybech. „*Právě se dovídáme . . .*" a sotva že přečetl její jméno, jméno Blanky, jméno své mrtvé, zbožňované Blanky, dal se do trpkého pláče. Se rtoma křečovitě staženýma volal trpce a zoufale: „Blanko! Blanko! Blanko!" a líbal její dopisy, na něž padaly veliké jeho slzy plným proudem. Obraz její neodrážel se již s obrazu jeho ženy, a pohled této upíral se naň jasně jako dříve. Co chce? Čeho si žádá? Což neví, že to byla jeho láska, jeho první, jeho veliká láska? Je snad žárliva na mrtvou? Nač je jen žárliva, když ho má jen pro sebe? Měl li by býti někdo žárliv, byla by to jeho ubohá, zapomenutá nebožka, byla by to jeho ubohá nebožka, na jejímž hrobě on nikdy nepoklekl, nikdy se nepomodlil, na nejž jediného květu nepřinesl! . . . Ne, on na ni nezapomněl! Čas zacelil ránu, ale otevírala se teď znova, a krev řinula z ní! . . . Život ho sice nepustil, hleděl mu zjednati jiných starostí; ale lepší jeho část byla pohřbena v ní! . . . Jiná žena se třeba na něho usmívala, milovala ho a byla milována, ale vzpomínka na Blanku, jeho nebožku, žije ještě v něm, bude v něm vždycky žíti v ideální neporušenosti nesmrtelna jako náboženství.

Bylo slyšeti šumot šatů. Paní Berniová zahalená ve světlý pláštík, majíc ruce ukryty v rukávníku, s kloboučkem na hlavě, blížila se muži, urychlujíc drobné své kroky.

„Roberte, Roberte, víš co?"

Zdálo se, že nechápe.

„Ne? . . . Je to důležitá věc. Maminka nechce rozhodně, aby se jmenovala jako ona. Lucie! Kde pak prý je Renzo? . . . A smála se! Víš, že by mi to nemilo nebylo . . . Ostatně, bude-li to hoch, je po nesnázích; bude se jmenovati Robert! je to nejhezčí světec v celém kalendáři! . . ."

A položila mu ruku kolem hlavy.

„Co pak tu děláš? Jsi snad zaměstnán mnoho?"

A rozhlédnuvši se kolem po stole, zpozorovala dopisy a podobiznu. Viděla, že jeho rty se chvějí!

„Oh, odpusť . . ."

A pověděvši zajíkavě a zmateně slovo to, zamířila ke dveřím.

A neslyšela, že by ji byl zavolal hlas zpátky.

II.

Věděla vše. Věděla, že, věnujíc mu všecku panenskou čistotu svého srdce, nebude moci počítati na výměnu. Věděla, že prožil svůj díl, věděla, že patřil jiným, že rýhy brázdící jeho čelo, znamenají zápas v srdci. Ale co jí potom? . . . Měla Lorenzo tím radši pro onen stín záduměivosti, který zahaloval jeho obličej, pro onu velikou bolest, která ho zdrtila a kterou ona měla uvésti v zapomenutí! . . .

Otřesení vzbuzené trpkým dramatem nevyrušilo jen mysl Roberta Bernia, ale zatemnilo i jeho schopnosti duševní! V třicátém pátém roce, v plném rozvoji jeho ducha, zdálo se, že pojednou zabloudil na cestě, jíž se ubíral tak šťastně do té doby, a zatím co se hotovil dáti v díle oznámeném a dychtivě očekávaném velké měřítko svého nadání, toto nadání zvolna vyprahalo! Co by ho bylo mohlo uzdraviti jiného než láska, láska tak šťastná, aby zahladila dojmy lásky neblahé?

Přijala úlohu, obětovala se mu zúplna; doufala, že její polibky, její láska, její péče, její oddanost, její starostlivost, její pokora, vůbec celé ovzduší, v němž od té doby bude budoucně dýchati, ho pomalu vyhojí. A vítězství již se usmívalo tak blízko. Nezdálo-li se, že na vše již zapomněl? Nedal-li jí na sta důkazů vřelé upřímné lásky? Nevrátil-li se se silami vzoženými ku práci? Neusmíval-li se? Ba, ještě téhož dne, několik hodin před tím, když mu ohlásila, klesnuvši mu do náručí, radostnou zprávu, blízké splnění dlouhých jejich nadějí, nové a mohutnější a sladší pouto, jež je bude poutati k sobě, netiskl-li ji pln lásky, nešeptal-li jí mezi polibky přerývaná slova lásky a vděčnosti? Kdo by byl tušil, že později, okamžik potom. . . A klesnuvši do lenosky ve své ložnici, s hlavou do dlaní zamhouřila oči při náhlém sřícení budovy stavěné tak trpělivě. Miluje ještě mrtvou! Ještě na ni nezapomněl! Četl její listy, líbal její obraz, vyvolával v sobě vzpomínku na ni!... Nevšímal si jí, když mu mluvila o *jejich* bytosti! A plakal, plakal pro ni, pro nebožku! — když měl se usmívati před novým životem, který nabýval života v její útrobách! . . . Vše bylo marné! Všecky její námahy byly daremny! Její láska nepostačila! Když jí říkal, že ji miluje, neplatilo to jí, ale druhé, nebožce! Jakou silou to ještě vládne nad ním, když z hloubi hrobu ještě ho k sobě vábí a má ho úplně ve své moci, ba více a jistěji, než ho měla za živa? . . .

A mysl její se zaplítala: nedovedla najíti jiného vysvětlení, než šeptajíc slova: láska! . . . vášeň! . . .

s onou obdhodnosti, již pociťuje člověk před věcmi uápaduými. Co ona ví o lásce, o vášních? Co ona ví o životě? Jen to málo, co jí on byl zjevil. Bylo snad někdy uěko, kdo by byl myslil na ni, kdo by se byl zajímal o ni? Probírajíc v myšlénkách život svůj minulý, viděla dobu, kdy byla dívkou, v samotě, jež ji obklopovala již od narození, v níž obsluhovala své staré, churavé příbuzné, pěstovala své květiny, vychovávala svou mysl pod přísnými studiemi. Pak přisel on, a slunce se usmálo!.. Jak by ho byla mohla posuzovati? Posuzujeme snad vzduch, který nás na živu drží? Nežila-li jen jím, nebyla-li jeho bytostí, jeho věcí? „Láska!... vášně!...“ Nerozuměla zvláštuím těm slovům; věděla jen, že on je její bohem, že před ním musí se kořiti, očekávajíc almužnu jednoho jeho laskavého pohledu. On byl stvořen pro rozkaz a slávu; ona pro odříkání se a oběť! On snížil se k ní, aby ji pozdvihl, musí tedy zbožňovati ruce, které se vztáhly k ní. A co učinila, aby si zasloužila přeblahou tu odměnu? Kolik hledělo na ni dívek se žárlivou závistí! Nebylo-li by se mu dostalo všech, všech těch kterých by si byl jen přál? Ne, on si nepřál žádué jiné! Nebožka vzala ho celého s sebou... Jak ho asi milovala!... Jistě více než ona! láskou slepější a nezištnější než ona, láskou, proti níž žárlivost nic nezmůže, láskou, která byla tím větší, čím viděla, že je méně ceněna!... Co znamená býti žárliva?... Byla by ho chtěla milovati jako *tam ta*, byla by chtěla *býti tam tou*, pozdvihnouti ji na marách, na něž byla uložena, vdechnouti jí vlastní svůj život, aby mu ji mohla vrátiti, aby jen byl šťasten... Sama šla by někam daleko, anebo ještě raději byla by ho zapřisahala, aby ji ponechal i dále u sebe, někde v koutku, aby mu mohla sloužiti, jsouc blažena pohledem na jeho štěstí... Ne, nebožky netřeba litovati; nebožka je závidění hodna! Byla by si přála, aby byla nebožkou a aby byla tak milována, láskou, již věčná vzdálenost osoby milované činila ještě mocnější!... Ne, nebožky netřeba litovati; k politování je on, protože musí zápasiti se vším, co se spiklo, aby mu odňalo jeho zbožnou vzpomínku. Ostatně, je snad prohřešením, že chudák nebožka udržela si ještě trochu místa v jeho srdci? Nač žárliti na toho koho již není?... Kdyby se odvážila snad!... Mohla by mu vypravovati *o ní* a poslouchati vše to, co by pověděl *o ní*, aby mu tak našla lék proti nekonečné trpkosti jeho vzpomínky...

Dvéře se otevřely. V přítmí, jež za šera rozestřelo se pokojem, zpozorovala postavu Robertovu. Ještě než se mohla vzpamatovati, viděla ho u svých nohou s hlavou skloněnou v jejím klíně.

„Odpusť, Emmo...“

Přitiskla ho k sobě, zlíbala ho na čele, hladila ho, přejíždějíc mu rukou vlasy.

„Oh s radostí, Roberte... ubohý můj Roberte!“... Chvíli nastala pomlčka. Žena pokračovala: „Poslyš, Roberte... ráda bych ti něco řekla...“

Mluvila tiše, tichounce: „Bude-li to děvče, dáme své dcerušce jméno.... Blanka...“

„Ó laskavá!... má drahá Emmo!“...

Hlavy jejich znova se dotknuly. Ale že bylo již tma, nemohl Robert viděti, že se jí v očích skvěly dvě velké slzy.

FEUILLETON.

Slovanské paběrky.

VIII.

V Zakopaném, v útulném zátiší nebetyčných Tater, zesnul v těchto dnech znamenitý *člověk*. Jakkoli z těchto úvah vylučujeme pohrobní vzpomínky, přece činíme tentokráte výjimku, a to hlavně z té příčiny, abychom poukázati mohli k muži, který uprostřed svého národa vystihnul ideal dokonalého vlastence a občana.

Mínim *Tita Chałubińského*, doktora lékařství, professora, učence na slovo vzatého, mecenáše a lidumila v nejušlechtilejším smyslu toho slova. V odborných kruzích českých lékařů, a zejména mezi účastniky přírodovědeckých sjezdů polských není asi jméno dra Chałubińského neznámo. Ostatně nehodlám rozpisovati se o této odborné stránce do nedávna nejhledanějšího a nejpopularnějšího polského lékaře, podotýkám jen, že sláva jeho zasahala do nejširších vrstev národa. Nebylo nad něj váženějšího lékaře a učitele, oblíbenějšího rádce v těžkých chvílích života. Bohatí i chudí hrnuli se k němu po celá desitileti a nalézali u něho útěchy, za které mu blahořečili tisícové. Ale dr. Chałubiński nebyl ve Varšavě a v Polsce jen v tom smyslu *velkým pánem*, i chudý lid v polských Tatrách zbožňoval jej jako svého prvního dobrodince a miláčka. Nazvali si jej hrdě *zakopanským králem*.

K této okolnosti hodlám právě obrátiti pozornost.

Před třiceti lety byla haličská strana čarovných Tater v pravém smyslu toho slova *zakopaná*. Poláci jezdili po všech možných světech za krásami přírody, utráceli v cizině drahé peníze a zanedbávali nejkrásnější pruhy své vlasti. Jen jednotlivci, zobecnělé modě vzdorovití a odhodlaní, přicházeli do čarovných údolí bystrého Dunajce. Ladem ležela všechna ta krása vlastních hor a lid zapomenutý jen s bídou v nich zápasil. Tu teprve dr. Chałubiński, vášnivý milovník přírodních krás, odvážný turista a ušlechtilý přítel opuštěného horského lidu, „objevil“ Zakopané a první prorazil cestu k tatranským údolím. Rok co rok navštěvoval Tatry a usazoval se v nich. Za Chałubińským šla moda, strhnul za sebou ne jednotlivce, nýbrž velké zástupy, které od roku k roku rostou. Dnes jest díky jedinému dru Chałubińskému Zakopané již velikou klimatickou štací, střed a východiště Tater. Počet lázeňských hostí v Zakopaném dostoupil v posledním roce do 2000 navštěvovatelů. Co to znamená? Nejen to, že lidé, kteří se dříve bezc smyslu potulovali po cizích světech, nyní zůstávají ve vlasti, ale zvláště to, že chudému horskému lidu poskytuje se nový, před tím nebývalý pra-

*

men snadnější výživy. V chatrné, zapadlé vísce pod mohutným Gevontem vyrostly jako houby po dešti krásné villy a hotely, pustinou pronikl ruch životdajný. Zakopanému prorokuje se znamenitá budoucnost, poukázali k ní již i Angličané!

To je veliká občanská zásluha!

Leč nedosti na tom. Navštívíte-li dnes Zakopané, najdete tam několik odborných škol, zejména řezbářskou a krajkářskou. Zdokonalují se v nich téměř výhradně děti horských rodičů. Tedy opět zas pramen výživy a povznesení domácího průmyslu. Zakladatelem a tvůrcem těchto škol jest dr. Chałubiński, jemuž ovšem pomáhalo několik vlasteneckých lidí, ku př. při založení školy krajkářské zejména slavná tragédka Modrzejewská.

Poměr dra Chałubińského k lidu byl v skutku ideální. Přesvědčil jsem se o tom na místě. Zasloužil si plnou měrou nejen hrdého titulu horského *krále*, ale i oné neskonalé úcty a upřímné lásky, jakou jej pod Gevontem obklopoval všecken lid. Dlouho nebudou míti polské Tatry horlivějšího a účinnějšího přítele, také ne znalce, neboť málo je na tamtěch stránich stezek a štítů, jež by nebyl dr. Chałubiński slezl. Průvodcem vytrvalým a věrným býval mu na těchto potulkách výborný horal Vojtěch Roj, který dnes hlasitě oplakává ztrátu svého pána, krále zakopanského. Radost byla vyslýchati Vojtěcha Roje, když vyprávěl o dru Chałubińském. Aneb když starý, snad již stoletý Sabała spustil. Tolik oddané chvály slyšel jsem jen o málo lidech.

Dobrota srdce dra Chałubińského měla kouzlo poetické. Jeho srdce vytvořilo plno krásných motivů, z nich ať vzpomenu jen jednoho, tak, jak jej vypravuje Henryk Sienkiewicz. V posledních dvou létech sídlil dr. Chałubiński stále v Zakopanem a nevracel se již do Varšavy. Přál si duši vypustiti v lůně lidu, v jehož prospěch tolik učinil dobrého. Pokročilé stáří a choroba sklíčily jej téměř již úplně. Toho času stavěl Vojtěch Roj v domě zakopanského krále pasti na myši, aby je přes noc schytal. A co povíte! Sotva se vlekoucí dr. Chałubiński dověděv se o tom, tajně v noci vstal — a schytané myši pustil na svobodu! To byl čin umírajícího již starce, jenž snad tu a tam vzbudí úsměv, ale v mysli znamenitého spisovatele dal jen podnět ku rozjímání o ušlechtilosti zakopanského krále! — — —

Zakládám si na tom, že jsem jej před několika lety osobně poznal v Zakopaném. Takoví lidé mají „na svědomí", že člověk zapomíná třebas o stech pobčhlících a že přilne upřímnou i srdečnou sympathií k národu, z něhož pocházejí *lidé takoví!*

*

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Selské písně a české znělky." Napsal Josef V. Sládek. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Dni a noci." Básně Jaroslava Vrchlického. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Národ." Velký občanský kalendář na obyčejný rok 1890. Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka v Praze.

Dra. Emila Holuba „Druhá cesta po Jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů. 1883—1887." Sešit 25. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Sebrané spisy Josefa Kajetána Tyla." Dílu sedmého sešit první. Pořádá J. L. Turnovský. Nákladem knihkupectví Al. Hynka v Praze.

„Libuše, Matice zábavy a vědění." Ročníku XIX. číslo čtvrté obsahuje: „Samohrady." Román od Václava Vlčka. Nákladem „Libuše, Matice zábavy a vědění" v Praze.

„Česko-německý slovník zvláště gramaticko-fraseologický." Sestavil František Kott. (Dílu VI. sit 18.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

Velký slovanský kalendář na rok 1890. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Československá koleda." Velký občanský kalendář na obyčejný rok 1890. Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XVII. 20. prosince 1889. ČÍSLO 36.

Čím, srdce, čím jsi zhřešilo — ?

Novella od *Jos. D. Konráda.*

(Dokončení.)

Pak zavládlo ve vesnici i v širokém, lesnatém okolí úplné ticho. Nic se nehýbalo, nic se neozývalo, toliko řeka hlasněji šuměla a jez hučel a zvučel. S přibývající nocí přibývalo také značně chladna, ale kněz toho nepocítoval, naopak, krev vřela mu v žilách klokotem a neustávala rozpalovati jeho skráně. Slyšel, jak mu do hlavy tepe, a čelo jeho pořád bylo smáčeno studeným potem.

Byla již skorem půlnoc, když kaplan v dálce postřehl zase šramot. Napjal sluch a s utajeným dechem naslouchal. Byl to rachot ujíždějícího vozu. Blížilo se to rychle k Javorníku, občas ozval se úsečný hlas kočího, pobízející koně k rychlejšímu chvatu, a ještě ve vesnici povoz ujížděl úprkem. Teď kaplan ještě bedlivěji poslouchal.

Pojednou bylo slyšeti, jak vůz se zahnul s cesty a jak zabočil po kostrbaté návsi přímo k faře a hnedle po té před jejími vraty zastavil.

Pater Konvalinka nevěděl, co vše to znamená a co vlastně se děje, byl všecek omámen a zpit trudnými událostmi posledních pohnutlivých dní, ale bolestné tušení uchvátilo jeho zkormoucenou duši a sevřelo mu náhle srdce.

Přijíždějí snad k němu, a proč? Aby ho zvali s sebou plniti těžké kněžské povinnosti? Jindy při takových příhodách zůstával vždycky klidem, nebylo to nic neobyčejného, a hned se vzchopil, aby učinil poselství zadost. Avšak tentokráte pozbyl klidné míry. Arci. Nemohl jinak, než jenom mysliti: Odkud přijeli? Přijeli pro něj a od koho? Ke komu ho volají? Povoz se přibližoval jako od Lukavice, snad ne dokonce z nešťastného mlýna Přibylových? Je-li tomu skutečně tak, pak bylo by to hrozné, bylo by to strašné pro jeho ubohou utýranou duši!

Nemohl toho déle snésti, odstoupil od okna a jal se přecházeti nepokojně po své jizbě, avšak hned opět se zastavil a chvilku upjatě naslouchal. Ano, již postřehl, jak příchozí tlukou na farní vrata, jak hlomozí dvoje, troje otvírající se dvéře, a pak zaslechl také hlasy, mezi nimiž vynikal zvláště vzrušený hlas slečny Františky. Nerozuměl z toho ani slova, ale poznal něčí podiv a něčí nářek.

Rozžehl honem světlo a chtěl vystoupiti z pokoje, aby seznal, kdo přijel, a týká-li se ta pozdní návštěva přece jeho. Nemohl déle trápiti se nejistotou. Ale na chodbě ozvaly se už spěšné kroky, a když vyšel, spatřil ulekanou slečnu Františku, pospíchající starostlivě se svící v ruce k jeho pokoji a vedoucí za sebou Lukavického stárka Bartáka.

Tušení patera Konvalinku neklamalo, tedy přece odtamtud! Již poznával, že noční návštěva nepřináší žádné potěšitelné noviny. Rázem uhodl všecko, nemohl ani domnívati se jinak, ale nechtěl tomu ještě uvěřiti, chtěl klamati sama sebe.

Stárek byl bledý, rozechvělý, a ještě ani se nezastavil, už chvatně mluvil:

„Dobrý večer, vzácný velebný pane — náš pan otec a vzácná paní —“ a v tom se zajikl a nemohl dále. Rty dobrému mužovi se sevřely. Chtěl to dopověděti očima.

„Ano, ano, jsem okamžitě k službám! Co mi vzkazuje pan mlynář a paní mlynářová?“ tázal se kaplan a doufal v odpovědi stárkově obdržeti přece jenom méně truchlivou zprávu, než které se obával a která již zaujala úplně mysl jeho.

„Prosí —“ odvětil Barták a opět se zamlčel. Slzy zalily mu oči.

„Co se stalo? Co se v Lukavici událo? Co mi vzkazují, mluvte, muži, mluvte!“ zvolal kněz ustrašeně a nedočkavě. Poslední naděje rázem ho opustila. Domníval se, že tam dole v Lukavickém mlýně zastavila se již smrt, ten strašný, přísný a nemilosrdný host, který se nebojí bohatého, aniž se stydí chudým, který nelituje mládí ani krásy, ani tužeb a pláče, ani úkolů sotva počatých a snů nevyplněných, a který přece bývá jediným nejopravdovějším přítelem spravedlivých.

Stárek snažil se něco pověděti, ale nebylo mu pro vzlykot rozuměti. To, co měl na srdci, pokoušel se pověděti rozmanitými neobratnými posuňky. Člověk jako skála, jehož každé dechnutí a každé slůvko jindy bylo jenom odvaha a síla, a nyní cit tak ho skrušil, že byl sláb jako třtina.

„Utište se!“ napomínal ho kněz, ale sám div nevypukl v zoufalství. Bylo mu nadmíru se přemáhati, aby

před stárkem a před hospodyní nepodlehl hoři. Co mi přinášíte?"

„Milostslečnu — zaopatřit!" vypravil pak stárek těžce z hrdla. „Jest u nás zle, vzácný velebný pane, tuze zle! Milostslečna vrátila se navečer z Německa již skorem nebožkou. Teď přijeli lékaři, a prvá pomoc jejich byla, abychom bez prodlení kvapili pro vás. Ach pospěšte, prosim!" dodával, když řeč nalezla opět svůj průchod.

„Zaopatřiti!" zvolal kněz hlasitě a jako zděšen, až slečna Františka i Barták se ulekli. „Zaopatřiti!" opakoval si ještě v duchu a zhrozil se velice toho slova. Jeho tedy volají k smrtelnému loži Ludmilině, aby ji zaopatřil na poslední velikou cestu s tohoto světa, aby soudil nad jejími hříchy a rozhodoval o rozhřešení, on, který ji tak vroucně a oddaně miloval! A ona přece chtěla umříti, majíc na svědomí oklamání svých rodičův, které nebylo odpuštěno, hřích, který nebyl smyt a jenž byl tím větší, poněvadž nechtěla se vyznati z něho a prositi za prominutí. Byla odhodlána odejíti do hrobu s ním, bez naděje na věčný mír, bez ohledu na přísnou spravedlnost boží — — Znal sice tento její veliký poklesek, ale nemohl tvořiti úsudek o něm, vždyť i tak zdála se mu pořád světicí!

„Oh, vzácný velebný pane!" pobízel stárek prosebným hlasem.

„Bože můj!" vzdychl si kaplan, „jak těžkou zkouškou navštěvuješ sluhu svého! Což ještě není dovršena míra mého velikého utrpení?"

A uchopil se oběma rukama prudce za hlavu a zoufale zasteual.

Pak vstoupil do svého pokoje, aby se připravil na cestu. Za nedlouho se vrátil v plášti, ale tam opět se zastavil jako na neznámém rozcestí. Minutu byl zaražen a nerozhodnut, ale potom náhle se vzchopil. Podobalo se, že v tom okamžiku vyrostl o hlavu. Obrátil se rychle k hospodyni a pravil:

„Slečno Františko, pospěšte si a přineste to dítě k vozu!"

Stará panna pohledla na něj udiveně a nedůvěřivě. Chtěla také očima se přesvědčiti, co to mluví a neblouzni-li?

„Vždyť spí!" namítala, když ji znovu vybídl, aby už šla.

„Nechť spí! Zaviňte je dobře, snad se nezbudí! A zbudí-li se, co na tom, nelze jinak, musím je vzíti s sebou! Jděte, jděte!"

„Ale kam je povezete v noci? Co zamýšlite učiniti, velebný pane!?" bránila hospodyně, neboť nemohla pochopiti, jaké kněz má úmysly a proč ho to napadlo.

Avšak netrpělivý pater Konvalinka neměl času odpovídati. Ubíral se už spěšně tam, kde dítě spokojeně si vyspávalo po odpolední jízdě, zvedl je opatrně s lůžka a zabalil velikým šátkem, který mu padl do rukou. Teprve hospodyně ujala se zase na chvilku vlády, přinesla šátek lepší a do toho zavinula hošíka.

„Takovou starou plenu! Co by si v Lukavici pomyslili!" namítala vyčitavě.

Potom kněz vzal děcko do náručí a nevšímaje si už podivu hospodynina ani Bartákova, pospíchal s ním k čekajícímu vozu. V jedné ruce chovaje svátosť a ve druhé probouzející se dítě, vydal se na nesnadnou cestu a pospíchal k umírající.

Ujížděli úprkem temnou a tichou vesnicí, kdež už všecko dávno spalo. Nikde nebylo viděti živé duše, jenom na návsi míjeli ponocného, jenž jim rychle ustupoval s cesty, a když vůz letěl mimo, klekal rychle na holou půdu, obnažoval zbožně hlavu a šeptal otčenáš.

Uháněli bez ustání jako o závod. Za čtvrt hodiny byli u cíle.

V Lukavici byl jenom zmatek a zoufalství. Dva lékaři už dříve se sjeli a dleli u Ludmily. Ve tvářích jejich bylo tuze málo naděje. Také chasa bděla, a ačkoliv se nemlelo, pobíhala po osvětleném mlýně, zamlklá i ustrašená se vzezřením neblahého očekávání. Rána, která dopadla na její pány, bolela také ji právě tak, jako by byla ji samu zastihla.

Jakmile povoz před mlýnem se zastavil, přiběhla prostovlasá, vyděšená služka se světlem a se stolicí, aby kněz mohl snáze slézti. Hned za ní také pan otec přišel na dvůr, a když pater Konvalinka sestoupil, padl mu na prsa a přemožen žalem zaplakal. Byl už úplně jiný než býval před nedávnem. Podobalo se, že za posledních několik dní sestaral nejméně o dvacet let. Hlavu měl schýlenu k prsům, a potácel se v chůzi jako schvácen. Několik vteřin nemohl promluviti ani slova, jenom hruď chvěla se mu přemáhaným pohnutím. Bylo znáti, že na prsou přítele svého kněze hledá úlevy a nové síly.

„K tak smutné návštěvě jsme vás vyburcovali," zavzdychal pak a zvedl ke kaplanovi smutný obličej. „Hleďte, co jest platno budovati si plány a naděje? Naděje naše rázem se zhroutila! Kdo by to byl ještě před krátkým časem tušil! Děkuji, že jste hned přijel."

„Kéž návštěva má jest útěchou!" odtušil kaplan a kráčel před mlynářem do domu. Dítě držel pořád ještě ukryté pod pláštěm. Za jízdy opět usnulo.

Pan otec v chodbě plaše po něm se ohlédl, nemohl pochopiti, co kněz s sebou nese.

„Kde jest paní?" otázal se kaplan, míně Ludmilu. Ale ještě v čas se zarazil.

„Žena moje jest nahoře, velebný pane, čeká také příchodu vašeho, že se jí ulehčí."

„A — dcera vaše?" Chtěl říci „slečna", ale myslil, že by se dopustil klamu.

„Také tam leží, nbožka, ve velkém pokoji!" odpovídal mlynář.

Nahoře vkročili do jizby, kdež už čekala paní mlynářka. Když kněz se objevil ve dveřích, vztáhla k němu s pláčky ruce, jako by od něho očekávala, že může neblahý osud od rodiny jejich odvrátiti. Trpěla příliš, bylo to viděti na jejím bledém obličeji a na zapadlých, vyplakaných očích. Nebylo arci divu, vždyť loučila se s tím, co jí bylo nejdražšího na světě a co nejvíce se dotýkalo jejího mateřského citu. Co pater sebou pod pláštěm přináší, ani si nepovšimla, neměla v té chvíli oči než pro truchlivý výraz jeho obličeje a pro sousední dveře, vedoucí k nemocné.

Pater Konvalinka sňal plášť s ramen, odložil jej stranou, a už pozdvihl dítě a stál s ním proti manželům mlynářovým odhodlán na vše, tváří v tvář.

„Pane Přibyle a paní Přibylová," pravil povzneseným hlasem, „přicházím k vám jako posel míru a chci jenom v míru dokonalém zase odejíti. Dům tento budiž domem lásky a slitování. Vaše dcera jest na odchodu s tohoto světa, nechť odchází v nejlepší vůli se všemi,

a nechť dům tento ostaví světlý a čistý bez trudných památek, bez neklidných vzpomínek. Zde vám přináším vašeho vnuka, syna vaší dcery. Jest dítětem poctivého manželství, které spojil Bůh, a které vůle lidská nemá práva rozlučovat. Přijmete tohoto sirotka? Vizte a zkoumejte, shledáte-li vinu na něm. Jest čistý jako sníh, jenom přijetí a láska vaše mu schází. Vy jste mu na světě nejbližší, k vaší péči a k vaší laskavosti tedy se utiká!“

Manželé mlynářovi byli nadmíru překvapeni. Tato zpráva kaplanova byla náhlejší a více ohromující, nežli blesk z čista jasna, a otřásla mocně jejich nitrem.

Kněz čekal mlčky na odpověď a sbíral zatím těkavou duchapřítomnost k dalšímu útoku, bude-li toho třeba. Dobré srdce paní mlynářky mluvilo však už očima, že dítě dceřino ochotně přijímá. Vždyť srdce to bylo vtělenou láskou a promíjením.

Ale pan Jiří Přibyl stál jako zdrcen, bled, se zsinalýma a sevřenýma rtoma. Všecka postava jeho jevila sice velikou bolest, avšak zároveň také veliký odpor. Zdálo se, že zemdlené tělo jeho nabývá síly a že roste, že se vzmužuje, aby se mohl ubrániti kaplanovu nátlaku a každému měkkému citu. Nechtěl býti přístupen dojmům, které by mohly přísnost jeho oblomiti, hleděl jen pouze před sebe a mlčel.

„Muži můj,“ prosila paní mlynářka, „neodmítej toho dítěte, ujmi se ho se mnou!“

Mlynář hořce se zasmál a pohodil hlavou.

„Ano, co jiného mně zbývá?“ pravil. „Musím ho přijati, ani kdybych nechtěl!“

„A odpustíte také svojí nešťastné dceři?“ chopil se rychle slova zase kaplan.

„Nemohu prominouti!“ pan Přibyl řekl dutým hlasem. „To dítě si vezmeme, ale na tom budiž dosti! Ta zvěst jest trpčí, než kdybych dceru desetkráte ztratil!“

„Pane Přibyle, nezatvrzujte citu svého! Nevěřím, že byste mohl býti tak neúprosný a nemilosrdný. Dejte mluviti srdci svému a odložte svůj vynucený, umíněný odpor!“

Také paní Přibylová pospíšila přispět opětnou prosbou. Sepjala před manželem svým ruce.

„Promiň jí!“ mluvila vroucně. „Hleď, považ, že nám umírá! Když se nám narodila, vítal jsi ji s nejněžnější láskou jako strážného anděla rodinného blaha, tisíckráte jsi mne ubezpečoval, že ona ti způsobila nejšťastnější chvíle v životě, vzpomeň si na to a odplať jí to odpuštěním, jest to jen chyba mládí, následek naší neprozřetelnosti, že jsme ji pouštěli samotnu do světa v šanc nehodám a pokušením. Smiluj se!“

Mlynář několik minut stál nepohnutě, jako by se rozmýšlel. Pak zavrtěl hlavou.

„Obměkčete se, pane mlynáři,“ přimlouval se ještě kněz. „Jest právě okamžik, kdy prominutí dovede otevříti bránu nebes. Neste kříž svůj oddaně a trpělivě s vědomím, že tomu chtěl Bůh, a že vše děje se jenom z vůle jeho. Odpusťte!“

„Ach, co řeknou lidé?“ vzdychl mlynář.

„A co řekne Bůh!?“ zvolal kněz přísně. „Pane mlynáři, poslali jste pro mne, a já jsem přijel, abych upravil umírajícímu dítěti vašemu cestu do věčnosti! Vy nyní rozhodněte, je-li hodna odpuštění, vy rozsuďte, má-li dcera vaše umříti nesmířena, a smím-li jí dáti rozhřešení! Čekám!“

Pan Jiří Přibyl bojoval v srdci svém krátký, ale těžký zápas.

Pater Konvalinka i paní mlynářka pozorovali úzkostlivě každý záchvěv jeho změněného obličeje. S počátku se podobalo, že přísnost jeho taje, než brzo opět se zachmuřoval.

Paní Přibylová přistoupila k muži svému, uchopila ho oběma rukama něžně za hlavu a přitáhla ho k sobě. Nedala se zapuditi, když se chtěl brániti. Spočívala na jeho prsou, jako by chtěla cit svůj přelíti do jeho zatvrzelé hrudi.

Neodolal. Pojednou se zachvěl, sklonil hlavu a hlasitě vzdychl.

„Ó, jak bych jí mohl odtud pustiti bez prominutí a bez vašeho rozhřešení!“ zvolal pak překonán i všecek změklý a už bral kaplanovi dítě z rukou. Podržel je v náručí, díval se upřeně do jeho růžového, zahřátého obličeje a usmál se.

„Jak jest ti podoben!“ zašeptala vděčně paní Přibylová.

Mlynář vzhledl k ní s vlhkým zrakem, načež se sehnul a tiše dítě líbal. Potom je vložil opatrně do náručí své choti.

„Tu máš,“ pravil vlídným hlasem, „potěš se. Snad Bůh posýlá nám náhradu za ztrátu, která nám hrozí. Ano, velebný pane, staň se vůle jeho!“

Kněz pověděl ještě stručně o osudech Ludmiliných za posledních let, a pak vstoupil do vedlejšího pokoje, kde na bílém loži nemocná odpočívala. Byl to týž přívětivý pokoj s páně mlynářovou zanedbanou kytarou a s opuštěným klavírem, na který Ludmila ještě před nedávnem kaplanovi hrála, a kde zpěvem svým ho očarovala. Vzpomínky na ty tesklivé, ale přece jenom sladké okamžiky pojednou obživly v jeho hlavě, každý předmět vůkol, ano i zvláštní vonný vzduch pokoje mu je přiváděl zase na paměť. Viděl před sebou v duchu Ludmilu, jak stojí před klavírem zdravá, růžová, kypící svěžím životem, a jak ho okouzluje svou dojemnou písní. Opakoval si mimoděk v mysli každý její tehdejší pohyb, každý úsměv a každé slovo, které k němu promluvila, cítil poznovu sladkobolný účinek jejího zpěvu.

A ona nyní ležela slabá, nemohouc skorem už pohnouti údem, s obličejem skorem tak bílým jako povlak podušky, který měla pod hlavou.

Když kněz vstoupil, vzhledla mu vstříc s úsměvem a s vděčnýma očima.

Jeden lékař stál u jejího lože a podával jí nějaký lék, načež se vzdálil.

Zůstali o samotě. Nemocná s napjetím síly podávala mu ruku a zašeptala:

„Jak jsem ráda, že vše se dařilo po mém přání! Zkusila jsem velmi mnoho obav, že nedojedu, ale vydržela jsem, bohudíky! Už je máte?“

Tázaný přisvědčil.

„Je-li zdrávo?“

„Ano, zdrávo, a líbí se mu na českém venkově. Přináším vám útěchu, paní!“

„Vím,“ řekla přívětivě. „Vítám vás! Útěchu od vás mám už ve své duši, učinil jste pro mě více než jsem se odvažovala doufati. Nikdo nemůže mi dáti větší. Ale těší mne, že vás rodičové moji zavolali. Sama ne-

*

byla bych si troufala tak učiniti, nechtěla bych o své vůli kaliti vám mysl těmito trapnými okamžiky."

„Proč?"

„Toť pochopitelno; zneužívala bych vašich služeb. Co mi platno pokání?"

„Je-li pokání vaše upřímno, umřete klidně a s mírem. Slyšte a potěšte se: není už příčiny, pro kterou byste se měla obávati smrti."

Usmála se trpce.

„Což na moje provinění jste zapomněl?" řekla na to. „Vždyť přece znáte moje hříchy, už dříve jsem se vám ze všeho vyzpovídala. Umírám oddaně, kaji se upřímně, lituji chyby své, pociťuji také spokojenost a něco jako štěstí, poslední úkol můj se zdařil — ňadra už klidněji si oddychují — avšak duchovní mír nemůže mi býti údělem. Pořád víc a více to pálí na duši — — Ano, lituji hříchu svého upřímně, ale co to platno, když ve skutečnosti náručí rodičů mých jest mi zavřeno a když hřích ten odnáším s sebou? Nelze jinak, než jenom skrytě litovati — a i ta lítost musí býti tajemstvím! Teď teprve věřím slovům vašim a poznávám, jak sladce umírá se spravedlivému. Když před několika dny jste mi to řekl, nerozuměla jsem tomu, ovšem, smrt nebyla ještě tak příliš blízko!"

Mluvila s chvatem, působilo jí to značné obtíže. Když se zamlčela, byla jako schvácena, a hlava jí klesla zemdleně zpět.

Kněz spěchal, aby ji potěšil.

„Vaše tajemství jest už jasným světlem!" oznamoval jí zvučným hlasem a se zářící tváří.

Přivřené oči její otevřely se po těch slovech dokořán. Nepochopila, co pravil. Ale když viděla jeho oživený, téměř radostný obličej, také jí oči se zaleskly.

„Rodičové vaši přijali už dítě vaše," pokračoval pater srdečně, „chovají je, líbají a čekají, aby vám řekli, že vám odpustili všecko! Děkují právě Bohu, že jim dal vnuka v okamžiku, kdy je opouštíte; těší se, že on jim vás vynahradí."

„Jak to možno, jak to možno?" šeptala nemocná poněkud nedůvěřivě, a zraky její hledaly těkavě v obličeji kaplanově ujištění, že přece tomu tak.

„Sama jste psala, jak láska mateřská jest veliká i mocná, a tu jste na ni zapomínala, tu jste nevěřila, že by byla uprosila také lásku otcovskou! Nyní jste zase čista i bezúhonna, a mně úřad můj nebrání, abych vám dal rozhřešení. Je-li již vůle Boží, byste se s námi rozloučila, můžete tak učiniti bez obav, co bude tady po vás na zemi, i co bude tam s vámi na věčnosti. Teď již víte, že dítě vaše jest v dobrých a spolehlivých rukou. Také já vás ještě jednou ubezpečuji, že se přičiním ze vší síly své, aby vychování jeho bylo vzorné a budete-li hleděti s hůry na ně, byste jenom žehnala jeho pěstounům, a byste viděla, že jsem dostál poctivě slibu svému. Jste-li spokojena?"

Přisvědčila mlčky, neboť nemohla promluviti, jenom rtové její bezhlasně se pohybovali. Slabost tělesná i pohnutí duše ji opanovaly a zadržovaly slova v hrdle.

Kaplan prodlel u ní ještě chvíli, dokončuje smutný obřad. Pomodliv se vstal a chtěl býti ještě u ní a hovořiti s ní aspoň několik minut. Avšak když pozoroval, jak valnou slábne a jak obrací oči roztouženě ke dveřím, kde rodičové její čekali s dítětem, kynul jí rukou a šel jich zavolat. Učinil to s nadmíru těžkým srdcem. Věděl, že dosavadní okamžiky dokonávajícího života jejího náležely ještě jemu, ale nyní že se musí děliti o její pohledy už s ostatními, a že jest posledním mezi nimi.

Rodičové Ludmilini přišli se slzami v očích a přinesli také její dítě s sebou.

„Hleď," pravil k ní pan Jiří Přibyl něžně, „jak máme tvoje dítě rádi! Uzdrav se nám, a budeme se milovati vespolek, ostříhati je, a budeme šťastni!"

Záře nevýslovného štěstí zaplála na jejím obličeji, oči se jí leskly blahem. Namáhala se na loži, chtějíc vstáti, a vztahovala ruce dychtivě po pacholeti.

Dali jí je na klín, a dítě se probudilo. Otevřelo oči a usmálo se vesele na matku. Pak zase hned oči zavíralo a usínalo. Bylo viděti, že se mu dobře daří.

Nemocná se ztišila, aby ho neprobudila. Vzala jen ruce přítomných rodičův, a polibky její na nich mluvily, co nemohla říci neschopnými ústy. Podobalo se, že oživuje, a že spokojenost a mír, který vstoupil do její duše, vlévá do ní novou sílu. Ale bylo to jenom okamžité vzpružení ochablých smyslův, poslední červánkový zážeh zapadajícího slunce, poslední oslňující jiskra dohořívajícího ohně.

Pater Konvalinka stál chvíli u nohou lože mlčky a s kalnýma očima. Úloha jeho jako důvěrníka Ludmilina i jako kněze byla již úplně vykonána, cítil, že jest tam zbytečným a že snad nemá ani práva déle prodlévati. Vždyť pozornost všech, jak manželů Přibylových, tak i nemocné, byla pořád obrácena jinam než k němu.

Krátkou lhůtu života, která Ludmile ještě zbývala, byla povinna věnovati své rodině, nemohl žádati, aby ještě o tu ji olupovala a věnovala ji jemu.

Chystal se k těžkému odchodu, když v tom nemocná pozvedla k němu hlavu.

Odpověděl jí významným pohledem, chtěl se usmáti, aby ji potěšil.

Rty její se pohnuly.

Přistoupil, podal jí ruku, chtěl něco říci, ale nedovedl toho. Cítil, jak mu slabě tiskne ruku a jak mu ji drží, jako by ho nechtěla pustiti. V tom okamžiku zatmělo se mu v očích, zahučelo mu v hlavě, až zavrávoral.

Nevěděl, co dále se dělo, jak se dostal z pokoje a jak vybředl z mrákot. Tušil, že v té chvíli uvolněný cit jeho zjevně vzplanul a dal viděti do jeho nitra. Zdálo se mu, že podlehl úplně náhlé slabosti, ale nestyděl se za to.

Vzpamatoval se teprve ve vedlejší jizbě, kdež lékařové se radili o nemocné. Přistoupil k nim s otázkou, co shledali, je-li příliš zle a čekají-li opravdu úmrtí.

Ohledli se po něm s nezastřenou mrzutostí jako po cizinci a usmáli se na sebe, že se vtírá mezi ně s otázkami tak všetečnými. Nedbajíce ho, ještě chvilku spolu tiše hovořili, převraceli listy jakési malé knížky, až pak jeden pokrčil rameny a pravil:

„Těžko něco prorokovati. Jest to nadmíru nebezpečné, ale může se to obrátiti ještě k lepšímu. Byl by to však skutečný zázrak. Jste-li hotov, velebný pane?"

Kaplan přisvědčil, a lékaři vešli hned zase do pokoje k nemocné.

„Může se to obrátiti ještě k lepšímu," opakoval pater Konvalinka šeptem. „Kéž Bůh dá! A já jsem mluvil s ní pořád jenom o smrti, jako by nebylo už ani nejmenší naděje, jak jsem neobratný a neprozřetelný! Ach, té radosti, kdyby se uzdravila!"

Stál v jizbě nevěda, co počíti. Byl by rád vnikl za lékaři do velkého pokoje, aby se dověděl, daří-li se lépe čili nic, ale neměl dosti odvahy k tomu. Byli tak nevlídní k němu, kdož ví, zdali by ho neodmítli, vždyť měli právo rozkazovati dnes v Lukavickém mlýně více než kdo jiný. Byl na rozpacích. Nepozoroval ani stárka Bartáka, když vešel do jizby a zastaviv se u dveří uctivě oznamoval:

„Vzácný velebný pane, povoz čeká, koně jsou ještě zapřaženi —"

Kněz se obrátil, kývl hlavou a zavadiv pohledem o zavřené dvéře sousedního pokoje, odcházel se stárkem mlýnicí na dvůr. Opět bylo mu přemáhati velikou lítost.

Na dvoře vstupoval do vozu, a stárek Barták za ním.

„Kam pak, příteli?" otázal se ho kaplan stísněným, třesoucím se hlasem.

„Vyprovoditi — jest tak tma a tak pustá, smutná cesta!"

Pater Konvalinka poděkoval, a když povoz se hnul, obrátil oči ještě nahoru k osvětleným oknům velikého pokoje a nemohl odtamtud se odvrátiti, ani když vůz už projel dvorem a vzdaloval se podle temných domkův a zahrad z Lukavice. Koně uháněli opět letem, avšak kněz nejraději byl by viděl, kdyby se pojednou obrátili a dovezli ho zase na dvůr přitažlivého mlýna. Po celou cestu ani slova nepromluvil, a neměl s kým. Také hovorná ústa stárkova té noci byla něma.

Na faře v Javorníce slečna Františka ještě bděla. Jakmile vůz před stavením zarachotil, otevřela vrata a vyšla se světlem paterovi vstříc. Pronikavé oči její obhlédaly hned zkušebně objem kaplanova pláště a zamrkaly překvapeně.

„Kde jste nechal decko?" tázala se ještě dříve, než slezl s vozu.

„Tam — v Lukavici. Zatím vám děkuji za jeho ošetření — zejtra vám povím ostatní."

Nebylo třeba vypravovati. Ostrovtip slečny hospodyně uhodl pojednou všecko, a nazejtří zbývalo knězi upokojovati zvědavost její jenom podrobnostmi.

Vůz otočil a ujížděl zpět k Lukavici, a kaplan spěchal do svého pokoje, odhodil tam plášť a vrhl se před křížem, visícím mezi okny, na zemi. Prosté dřevěné klekátko bylo mu přepychem, nedotekl se ho, klekl na holou podlahu a sklonil k ní také zarmoucenou hlavu. Modlil se vroucně za nemocnou, aby Bůh se smiloval a dal jí dále žíti, a není-li tak vůle jeho, aby aspoň smrt její byla lehká. Lékař zprávou svou probudil v něm sice trochu naděje, ale jemu mimoděk jenom smrt zaujímala mysl.

Byl všecek ponořen ve svoji modlitbu. Nepozoroval, jak čas zatím ubíhá, a jak do temných oken jeho pokoje vtírá se jitřní zora. Ve vesnici s několika stran ozývalo se již hlasné kuropění, a také na farním dvoře kohout hlučně povykoval. Hvězdy pohasly, obloha na východě byla pořád světlejší a posléze všecka zmodrala. Nad šumějící Sázavou ležel hustý, nepohnutý povlak bělavé páry. Život pozvolna se probouzel. Někde zabzučela čilá moucha, ve skulinách nad římsou pokřikovala vrabčí rodina.

A kaplan nepozoroval, že už jest den, neslyšel kuropění, pořád ještě se modlil.

Teprve když s blízké věže kostelní zaznělo ranní klekání, zvedl hlavu k vyjasněným oknům, vzdychl jako vyrušený ze sna a jal se šeptati obvyklou modlitbu.

Zvon za nedlouho umlkl, ale již několik vteřin po něm ozvalo se jiné, smutné cinkání, známé dobře celému Javorníku jako truchlivý hlasatel mrtvých.

Umíráček — — —

„Dokonala — tedy přece!" zvolal pater Konvalinka, zalomil zoufale rukama nad hlavou a hlasitě zahořekoval. Potom sklesl opět na zemi jako ranou skácen. Dlouho tak setrval jako bezduch, ale když pak konečně se zvedl a kráčel do kostela sloužit mše svaté, byl už klidn, a na jeho bledém obličeji zrcadlila se tichá oddanost a odříkání.

X.

Pater Vojtěch Konvalinka z Javorníka ani už neodešel. Bývalo přáním jeho stráviti tam všecek svůj kněžský život při skrovných požadavcích a skrovných příjmech, a přání to se mu vyplnilo. Když tamější farář, jak byl o sobě dobře tušil, po návratu svém z lázní brzo umřel, změnily se poměry po úmrtí Doubravického faráře utvořené, a náš kaplan stal se v Javorníce farářem. Také všickni osadníci změnu tu radostně vítali. Věděli, že nikdo jiný nebyl by jim tak dobrým pastýřem duchovním jako pater Konvalinka, a pak zajisté žádný jiný nebyl by tak ochotným, dovedným a laciným truhlářem.

On tomu byl zvláště povděčen, a slečna Františka také. Po smrti jejího bratra faráře nebylo jí utíkati se do okresní záložny pro úspory. Nový pan farář požádal ji velmi upřímně a snažně, aby byla i na dále věrnou stráží Javornické farní domácnosti, že jí bude za to vděčen, a ona se slzami v očích přijala jeho návrh. O nejbližší pouti pak překvapila ho výtečným jablečným nákypem a velechutnými oplatky, o nichž dobrosrdečný labužník se vyslovil, že ani paní Trojánková nepřipravovala lepších. Slečnu Františku to nemálo potěšilo, a od té doby pan farář měl ustavičně zásobu těch křehkých pochoutek. Sám také dbal, aby nikdy zúplna se mu nevyprázdnila.

Vždyť měl teď na pomoc také malého mlsala, jenž oplatky nadmíru rád. Vždyť byl na blízku půvabný Lukavický mlýn, onen zdroj sterých vzpomínek a dumek, který se mu stal nejmilejším útočištěm a pramenem tiché radosti. Dítě Ludmilino ho tam lákalo a olupovalo ho o jeho nejlaskavější slova a úsměvy a také o jeho nejchutnější oplatky.

Často a často dobrosrdečný farář kráčíval už za tmy podle řeky ze mlýna zpět k Javorníku, a pokaždé tanuly mu na mysli návštěvy, které tam několikráte před smrtí mlynářovy dcery konával. Každé místečko, každá květina podle cesty mu ji živé připomínala, slýchal v duchu její zvučný hlas, viděl její zardělé tváre a lesknoucí se oči.

Někdy, zvláště v libých večerech pozdního jara a léta, také nemálo se mu zastesklo, ale vždy přece do-

vedl zaplašiti s mysli své tu tížící samotářskou chmuru. Pak zase s opravdovou zálibou naslouchal šumění Sázavy, dýchal zbožně vůni lučního kvítí a zdravý zápach zrajícího obilí, pozoroval s účastenstvím mihot hvězd na vysoké klenbě nebes, a nejednou se zastavil, aby se dosyta naposlouchal páně Přibylových oblíbených zvuků chřástala, ozývajících se z blízkých travnatých bažin ——

Teď malý Jiříček chodí do Javorníka do školy. Přes poledne bývá na faře, a po odpoledním vyučování pan farář si vyprovází šestiletého svěřence zpět do mlýna.

Dnes stárek Barták, jemuž věneček krátkých vousů pod bradou značně již zbělel, přišel od řeky a zastavil se na dvoře před mlýnem s panem otcem a s paní mlynářkou.

„Srdečně jsem se zasmál," vypravoval jim, „jemnostpán jde právě s Jiříčkem podle zahrad, a náš malý Čokl za nimi; jest dítěti všude v patách. Za Halířovou loukou pod planými hrušemi se zastavili, usedli na trouchnivějící strom a měli následující hovor —"

A stárek opakoval farářovu rozmluvu s hochem:

„Tady, Jiříčku, jsem seděl s tvojí maminkou, když mi o tobě poprvé vypravovala."

„Teď maminka jest v hrobečku, strýčku, viď — a co tam dělá?"

„Spí — umřela — dívá se s nebe na tebe, jak se učíš a jsi-li hodný."

„A co tedy jest v hrobečku, když maminka jest v nebi?"

„Jest tam z ní jen prach, popel, hlína, z níž byla stvořena —"

„A každého člověka, strýčku, Pánbíček stvořil z hlíny?"

„Ano, každého —"

„Tebe také?"

„Ovšem, také!"

„A dědečka a babičku také?"

„Ano, a tebe, Jiříčku, také!"

„A z jaké?"

„Z takové —" vykládal farář a ukazoval na blízkou hromádku prsti.

„A z čeho, strýčku, Pánbíček stvořil pejska?"

Sivý hoch.

Povídka od *J. L. Hrdiny.*

(Dokončení.)

Páni na horách, vidouce tu neočekávanou změnu, blahořečíce osudu, jenž v tak kritické chvíli za ně promluvil, ani se nevytasili s připravenými modráčky, a dvojnásob byli vděčni, že svolání záložníků přišlo před výplatou. Mladé havíře si chtěli ponechati, staré propustit, — aby ty staré tak byli před chvílí propustili! Mladí musili k vojsku neb k odvodu a pak mohli uhelny zavřít a nechat zatopit, nechtěli-li by hned reklamovati svých modráčků a prosit staré před chvílí propuštěné havíře, aby se zase vrátili do práce. Přišli by, to je jisto, — kam by šli na zimu, ale už by to nedělalo dobrotu.

Jak lacino si páni zahráli na lidumily!

„Hoši, není vyhnutí," povídali starším horníkům po výplatě, „mladí soudruzi naši odcházejí — jakáž pomoc. Nejdřív je vlasť, pak rodina. Pro nás je však práce stále. Dostaneme stroje do uhelen, to je pravda, ale i při těch strojích třeba havířů. Všecku práci stroj konati nedovede, je vám jen k ruce, k usnadnění a ulehčení nejtěžšího namáhání. Mladé síly nám ubyly, někdo je zastati a vám pomoci musí. Proto v pondělí zas přijďte chutě do jednoho do šachty."

Havíř Kliment Trojan smeknul čepici po té řeči jako druzí a putoval k domovu. Nyní už byl sám havířem z té vesničky. Jeho syn Ivan na vojně, havíř Dvořák, s nímž chodíval do šichty, před chvílí odešel s tím osudným lístkem, jejž dostal od četníků — snad už ho ani neuvidí, leda přijde-li z vojny. A tak už zbyl samojediný. A kráčel cestou k domovu s hlavou svislou. Jak by nebyla hlava svěšena, je-li plna trapných myšlének a upomínek! To Ivan taky půjde do vojny, není-li už na cestě s plukem. Ubohý hoch! Teprve nyní pocítil Kliment pravou osiřelost, opuštěnost svoji, teprve dnes poznává, že Ivan byl přec hodný hoch, jakých málo. A teprve nyní si vzpomněl Kliment, že stárne. Vždyť už je počítán mezi staré havíře. Starý havíř! Dočká se, až Ivan se vrátí z vojny? Ještě musí uběhnout hezká řada let, než bude míti vyslouženo. Jak se daří Ivanovi, jak se vede jeho synáčkovi? Tady si nese Kliment výplatu, samé nové peníze, — tady je trochu pošpinil začerněnou rukou, — jak rád by je poslal Ivanovi, jen kdyby mu pověděl, kde je v této chvíli. A zase se zastavil a zadíval se k lesům v levo, kde v dálce v údolí malá vesnička, starobylý, dřevěný kostelík ohrazený opryskanou zdí. Tam za tou zdí odpočívá Ivanův dědeček, babička, a mezi nimi jeho matka. Kliment tam chodí každou neděli, zítra se tam zas podívá a poví jim, jaká bouře hučí tady na zemi, — ne, na hrobě své Petronky se jen pomodlí, — snad by i v hrobě plakala, kdyby se dozvěděla, že jediný její syn Ivan odchází do daleké vojny. Ale dědečkovi to poví. Ubohý Ivane! Chtěl jsem tě míti havířem, byl jsi havířem, dědeček si přál, abys se podíval do světa, snad nahlédneš do světa dál, než dědeček sám byl.

VII.

Druhý den byla neděle.

U šachet bývalo v neděli vždy ticho, jako po vymření. Jen hlídač se svým psem obcházel ohradu. Za to v okolních vesničkách býval den opravdu sváteční. Havíři ve svém kroji scházeli se k obveselení aneb užívali volné chvíle ve svých chaloupkách a vypráveli svým dětem pohádky o podzemních skřítcích a robili těm drobotám vlastní rukou hračky, jež jim měly vydržeti na celý následující týden. Ale v tu neděli bylo ve vsích celého podlesí smutněji než u těch prázdných šachet.

Z uhelen odešli havíři, odešli i z vesnic. A ta náves měla vzezření jako po vojně. Kdo nemusil, ani nešel ven, a kdo vyšel, měl hlavu sklopenou neb oči uplakané. V každé chýšce bydlil havíř a co byl havíř, to voják. Nyní odešli skoro všickni. Bůh ví, jak už jsou daleko. Na Tuřanech mívali havíři, v neděli velkou mši. Kostel býval plný. Dnes se taky sešli, ale s polovinu byl kostel prázdný. Stařičký kněz sloužil mši a po mši modlil se za sílu, chrabrost a vítězství vojska našeho a za šťastný návrat všech svých mladých osadníků.

Lidé odcházeli volně z kostela a když se ocitli pod kostelem na návsi, kde, jak už bývá zvykem, známý ku známému se připojí, ruku mu podá a pohovoří, ukázal se na silnici vedoucí od Rakovníka mrak prachu, v němž tu a tam vždy souměrně vyskočil podivný lesk. Nyní se ozval hlas polní trubky.

„To jsou vojáci!“

„Kteří pak jsou to?“

„Myslivci.“

„U těch slouží náš syn.“

„Mám u nich taky bratra. Pojďme blíže k silnici, zdali bychom snad nespatřili známou tvář. A kam jdou?“

„Toť víte, že daleko, do Italie.“

A lidé se hrnuli z návsi k silnici vedoucí tudy ku Slanému a dále ku Praze a zvědavě očekávali příchodu vojska.

„Vždyť jsem říkal, že jsou to myslivci. Už jsou tu. Sotva člověk pozná výložky, jak jsou uprášeni. Musí už býti dlouho na pochodu. Pot se s nich jen řine.“

„To je Terezínský prapor, — ale jak přijdou sem? Vždyť byli nedávno u Chebu?“

„Tedy naši vojáci?“

„Bodejť! Podívejte se, tuhle jde Sulek z Řisut! — Sulku! A tady Posledník z Bysně! S bohem, hoši! Ohlížejí se, chudáci, všickni. A tady jde mladý Trojan — hej, Ivane!“

Oslovený voják se ohlídnul, kývnul hlavou, pokynul rukou, usmál se, vida tu známé krajany, ale více nemohl. Byl na pochodu. Oči jeho těkaly po řadách lidu vesnického, — hledal tu otce, věděl, že je dnes na Tuřanech havířská mše, — k tomu by si byl odskočil neb aspoň naň zavolal, aby ho kousek cesty doprovodil. To smí každý. Ale marně hledal. Odměřený krok vojska duněl po suché silnici, trubka polní neustávala pobádat k rychlejšímu pochodu, vojsko přešlo, — jen mrak prachu na silnici směrem ku Slanému naznačoval, kde vojáci jsou, a za Lotoušským vrchem zmizelo vše.

* * *

Havíř Draban z Kutrovic měl přes Lotouš mnohem blíže domů, ale zašel si oklikou přes Byseň k Trojanovi. Zrovna taky přišel z kostela.

„Proč jsi nepřišel na Tuřany na mši, Klimente? Přece jsi havíř!“

„Na Tuřanech nemám nikoho, v Kvílicích všecky — ovšem pod zemí.“

„Na Tuřanech nikoho? Což Ivan není ničím tobě?“

„Ivan že je na Tuřanech?“ vyskočil Kliment.

„Byl, táhl tamtudy se svým praporem, jdou do vojny. Stál jsem u silnice, viděl jsem ho, zavolal naň a poznal. A viděl jsem, jak tě ten hoch hledal mezi přítomnými.“

„Kdy táhlo vojsko kolem Tuřan?“ A Trojan počal oblékati kabát.

„No, snad nechceš za ním běžeti? — Ti už budou pomalu v Knovízi. Táhnou ku Praze. Jen se svleč zase, Ivana už nedohoníš!“

Ale Kliment se nedal držet. Zapjal kabát, vzal čepici a jako nějaký mladík dal se do klusu, pospíchaje k Slanému, za vojskem.

„Kam běžíš, Klimente?“

„Za vojskem, za Ivanem! — Musím ho dohonit, musím mu říci, že jemu vlastně patří šachta Eleonora, musím ho vyplatit z vojny, než někde v bitvě zahyne. Opatřte mi povoz a koně, zaplatím vám!“

„Ale Klimente, — vrať se, jsi nemocen!“ A pohlíželi na havíře ne jinak, než jako by se byl zbláznil.

„Musím za Ivanem! — Tu mám peníze nastřádané, tu mi připůjčil pan farář, abych pátral po Ivanovi a vyplatil ho z vojny. A tu mám ještě něco, — sežloutlý papír jen, ale mnoho váží. Poslední vůle otce mé ženy Petronky, já tomu nikdy nechtěl věřit. Pusťte, já musím za tím hochem!“

A běžel, co mu nohy stačily. Kdyby tak byl běžel dvě, tři hodiny, byl by dohonil myslivce někde u Brandýska. Až za Slané to ušlo, ale na vrchu, jenž táhne se ku Knovízi, musil odpočívat. A srdce mu hlasitě tlouklo, prsa se úžila, dech sotva se vyrazil a celý svět se s ním točil. Tu ho našli lidé polomrtvého. Ani nedovedl říci, odkud je a jak se jmenuje. Až ho kdosi poznal, jenž tudy jel. A ač Kliment ukazoval rukou ku Praze, za Ivanem, přece ho odvezli stranou opačnou. A tím si ublížil.

Druhý den nemohl do práce —, nu, nevídáno o jeden den! Odpoledne musil tu býti lékař, pak k večeru přivezli kněze a k ránu si přišel truhlář Hora pro míru na rakev.

Tak krátce zakončil život svůj.

Havíři donesli zvěst o úmrtí Klimentově a zvali soudruhy k pohřbu. Majitel „Eleonory“ sotva zaslechl zprávu tu, zamyslil se, dal zapřáhnouti koně, a jel naposledy prý navštívit svého poctivého havíře Klimenta.

Chaloupka byla zamčena, soused přinesl klíč a odemknul. Pan správce postál u rakve, pomodlil se, při čemž oči jeho stále něco hledaly.

„Tady by to mohlo býti!“

A vyňal zažloutlý papír vyčnívající ze svátečního kabátu Klimentova. Zběžně jej prohlídnul — to je duplikát listiny, jejž hledal. Jednu má on, druhou Kliment; pan správce složil listinu, vyňal jinou z kapsy, sbalil a oboje složil Klimentovi do rakve pod hlavu.

„Toho hříchu jsem se bál, — nyní jsem ho zbaven, nyní nejsem zlodějem. Ivan má podíl, Kliment má na ten podíl testament pod hlavou, zahajte se mnou process...“

A vyšed ven, dal venku čekajícímu dědečkovi slušné zpropitné a odjíždějíc mnul si ruce, jako by na ně někdo nakapal žhavého železa.

Tak asi dělal Jidáš v první chvíli, když prodal mistra.

Kliment už proti němu nevystoupí. A Ivan?

„Ať přijde!“ povídal najednou s trpkým úsměvem a hleděl rukou zapuditi obraz, který mu s bodavým připomenutím zanechal v mysli ten sivý hoch. „Až se na-

vráti, ať přijde! Bude-li zdráv a chtíti pracovat pod zemí, dobrá! — ale kdyby mi měl něco přednášeti o svém podílu, — no, vždyť budeme míti již nějaký důvod doma. Něco snad zaslechl, ale to není všecko. Když mu chtěl povídati Kliment o podílu, měl mu lépe uschovati dědečkovu závěť, na níž byl havíř Elizar z Řisut podepsán co svědek. Elizar umřel, — závěť je na dobrém místě, — jak říkám, neschází, než aby se Ivan šťastně vrátil."

A havíři neviděli veselejšího člověka nad majitele Eleonory, když se vrátili z pohřbu svého kamaráda Klimenta.

Za půl roku, ani to tak dlouho netrvalo, vraceli se vojáci, již se vrátiti mohli. Tu bylo radosti mezi lidem a výskání v chaloupkách, že se ti hoši vrátili živi a zdrávi zpět. Jen pán Eleonory vzpomněl si pojednou na něco a tak nezvykle se stal smutným, vyhýbavým. Proč? —

A najednou se roznesla pověst, že prodal šachtu Eleonoru.

„No, už je starý, mrzutý, děti má dospělé a peněz asi dost, — proč by si nepohovil!"

Tak ho omlouvali havíři, jsouce rádi, že se vymkli z jeho působnosti. Šachtu prodal mnohem laciněji než ji koupil, — bylo po vojně zrovna, a tu je dobře kupovat, ne prodávat. Ale peněz mu zbylo přec asi slušně.

„Nejspíš se bojí, že se Ivan vrátí a bude se domáhati svého podílu. Proto šachtu prodal a hotové peníze těžko vypátrati. Slyšeli jste o tom, že měl Ivan zděditi po dědovi z matčiny strany tolik tisíc?"

„Bodejť by neslyšeli! Ale kdopak si bude pálit ústa!"

Na jaře následujícího roku koupil bývalý majitel Eleonory zase šachtu Loretánku, na níž měl od dávna zálusk.

„Co se to s ním děje? — či se zbláznil?"

„To se zblázníš dříve ty. Očekával Ivana, bál se pravdy a práva, proto prodal Eleonoru a nyní, když se zeptal vojenských úřadů po tom sivém hochu, koupil Loretánku. Rozumí se, že mu vojanští napsali, kdy a kde Ivan padnul." — — —

Chvíli se povídalo o té historce, den, dva dny, ale Ivan nešel a událost ta upadla v zapomenutí.

Před několika lety teprve jsem si povšimnul v jistých novinách podivné vyhlášky.

„Okresní soud ve Slaném vyzývá tímto havíře Ivana Trojana, jinak „sivý hoch" zvaný, do Kralovic příslušného, tam rozeného, vojína 13. praporu polních myslivců, který se pohřešuje od bitvy u Novarry, aby se přihlásil o pozůstalost po svém otci do roka, šesti neděl a tří dnů."

Pozůstalost po otci! — Prodán byl asi ten baráček, nějaký oděv zbyl, — a o to se má ten sivý hoch hlásiti.

Majitel Loretánky taky četl tu vyhlášku.

Zarazil se při tom slově „sivý hoch", ale upokojil se zas. Vždyť se tu jedná o dědictví po otci. O dědečkovi tu není ani zmínky.

„Ivane, vrať se! — Majitel Loretánky už zase koupil dvě nové šachty a sice Josefa a Marylanku. Vrať se, už jsme se dopátrali všeho, — přijď, ty všecky šachty patří vlastně tobě, jsou za tvůj podíl, za odkaz tvého dědečka."

Dvakrát, třikrát objevila se tu úřední vyhláška na zadní straně novin, každý se na ni lhostejně podíval a to byl ohlas volání.

Kam zašel ten sivý hoch?

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Veselé čtení pro náš lid" Humoresky, frašky, žertovné anekdoty a t. p. Ročníku III. sešit 3. Nákladem Fr. Vaňka ve Val. Meziříčí.

„Matice lidu" Rediguje Primus Sobotka Ročníku XXIII. číslo 6. obsahuje: „Vychovanka klášterní" Román Ant. Pogorelského. Z ruštiny přeložil Jan Al. Unzeitig. Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých v Praze.

„České spisy pro mládež." Svazek 20. obsahuje: „Dárek maličkým." Básničky. Napsal Karel V. Rais. Nákladem knihkupectví A. Storcha syna v Praze.

Nové vydání románů a novel Emilie Flygaré-Carlénové. Sešit 19. obsahuje: „Pověst." Román. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".